

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000347842

169

1908 - 1909

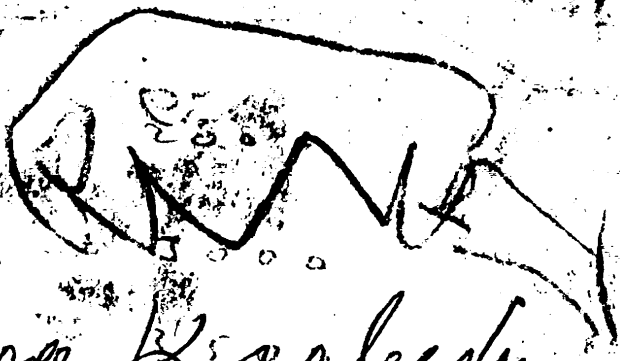
1910 - 1911

2056

1878 - 1879

2110 - 2111

Grampus besp. leafy

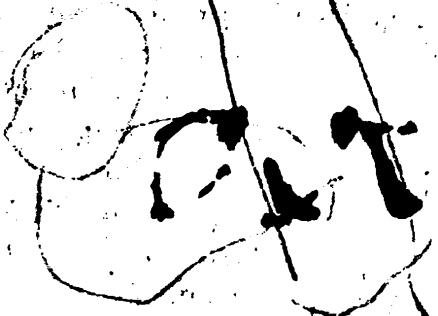
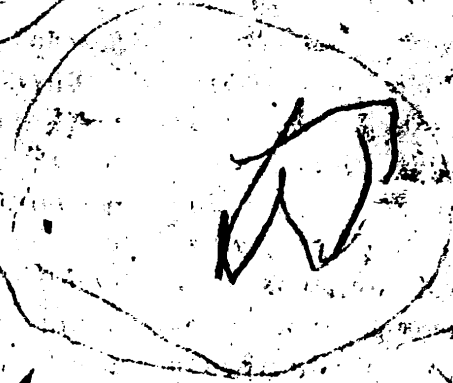
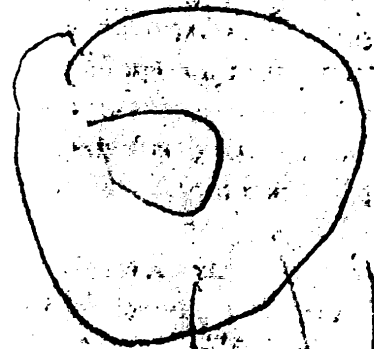
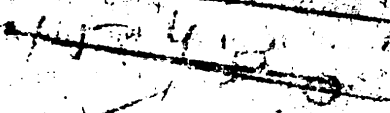

2000

1500

~~2670~~

~~2575~~

161

...παιρωμένην σοβιετικήν
...εν ἀπροκαλύπτω
...κώς
...τελεί μέρους τῶν
προπαρασκευῶν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς
Ε.Σ.Σ.Δ... Ἡ γυναικῶν ἰσχυρῶς πιστοῦ
ὅτι τὸ σύμφωνον παρέχες κατ' ἐαυ-
τό, γάνει ἀπομνηστικὴν ἀπὸ τὴν ἀξίαν του διὰ
...τιφυλάξεων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς
...σ, αἵτινες παρέχουν εἰς ἕκαστον
...πλλόμενον τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἐρ-
μηνεύη ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἰδίας του
ἔθνικῆς ἢ ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς». Μετ'
ὀλίγον ὁμως ἡ Σοβιετικὴ Ἐνω-
σις προσεχώρησεν εἰς τὸ Σύμφωνον καὶ
ἀνέλαβε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἐπι-
δίωξιν διεθνῶν συμφωνιῶν.

Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ Σύμφω-
νον Κέλλογκ, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσεν ἕνα
κρίτικον εἰς τὴν ἄλυσσον τῶν διαφορῶν
πρόσπαθειῶν (Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν,
Λοκάρνο, Κέλλογκ, Πανευρωπαϊκὴ Ὀ-
μοσπονδία) διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἐκ
τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης προσελθόν-
τος ἑδαφικοῦ καθεστῶτος, εἰς οὐδὲν ἐ-
χρησίμευσε, μολοντί δὲ ἐξακολουθεῖ
ἰσχυρὸν θεωρητικῶς, δὲν ὑπάρχει οὐδε-
μία ἐλπίς πρακτικῆς ὠφελιμότητός του.

Κεμάλ (πασᾶς Μουσταφᾶ).—Τοῦρκος
στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς
ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ 1880. Τὰς ἐγκυ-
κλίους σπουδὰς του διήνησεν ἐν Θεσσα-
λονίκῃ εἰς τὴν προκαταρκτικὴν στρατιω-
τικὴν σχολὴν τῆς ὁποίας ἔλαβε καὶ τὰ
πρῶτα στρατιωτικὰ μαθήματα. Κατόπιν
ἐνεγράφη εἰς τὴν ἀνωτάτην πολεμικὴν
σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ
τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεώς του ἐπη-
ρεάσθη βαθύτατα ἀπὸ τὴν ἀσχουμένην
ἐκεῖ προπαγάνδαν περὶ ἀναγεννήσεως
τῆς Τουρκίας καὶ καταργήσεως τῆς ἀπο-
λυτορχίας τοῦ σουλτάνου. Ὁ Κεμάλ ἐγι-
νεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς ἕκ τῶν
ἐνθερμοτέρων ὁπαδῶν τῶν νεωτεριστι-
κῶν ἀρχῶν καὶ ἀνέπτυξε ζωηροτάτην
δράσιν τόσο μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν
του ὅσον καὶ ἔξω τῆς σχολῆς. Ἡ δρα-

σις τοῦ Κεμάλ προκάλεσε τὴν προσο-
χὴν τῶν μετὰ τὸν πρακτόρων τοῦ σουλ-
τάνου ὅταν ἀπεφοίτησε τῆς
σχολῆς μετὰ τὸ πρόσχημα τῆς
κατασκευῆς, εἰς τὴν Δαμασκὸν, ὅπου
καταγγνώμην τῶν σουλτανικῶν ἀρ-
χῶν ὑπὸ τὸ ἀκίνδυνος.

Ἄλλ' ὁ Κεμάλ ἐννοῶν νὰ μὴ ἐγκατα-
λείψῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὰς ἐπαναστα-
τικὰς του ἀρχὰς, ἵδρυσεν ἐν Δαμασκῷ
μυστικὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν, εἰς τὴν
ὁποίαν ἔδωκε τὸ ὄνομα «Βατάν» (Πα-
τερὶς). Μετ' ὀλίγον ὁμως γενόμενος ἀντι-
ληπτός μετετέθη εἰς τὴν φρουρὰν τῆς
Ἰόπης. Ἐνταῦθα ὁ Κεμάλ εὐρέθη εἰς
ἀποπνικτικὸν περιβάλλον. Ἡ ἀνήσυχος
ἐπαναστατικὴ του ἰδιοσυγκρασία ἦτο ἀ-
δύνατον νὰ ἱκανοποιηθῇ εἰς ἕνα τόπον
ὅπου ἐπεκράτη ἡ σκοτεινότερα ὀπισθο-
δρομικότης. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐν Μακε-
δονίᾳ συναγωνιστοὶ του τὴν ἐπληροφό-
ρουν ὅτι τὸ κίνημα διὰ τὴν ὀνατροπὴν
τοῦ σουλτάνου καὶ διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσ-
σιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστώτος ἐνι-
σχύετο διαρκῶς. Ὁ Κεμάλ τότε χωρὶς
νὰ διστάσῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐγκατέλειψε
κρυφίως τὴν Ἰόπην καὶ ἔφθασεν εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ ἔλαβεν ἐνεργ-
γίατον μέρος εἰς τὴν πάλιν ἐναντίον
τοῦ σουλτάνου, τὴν ὁποίαν εἶχε διορ-
γανώσῃ καὶ διηέθυνε τὸ νεοτουρκικὸν
κομιτάτον «Ἐνωσις καὶ Πρόοδος». Γε-
νομένης ὁμως ἀντιληπτῆς τῆς παρου-
σίας του μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη νὰ ἐπι-
στρέψῃ εἰς τὴν Ἰόπην ὅπου διέμεινε
μέχρι τοῦ 1907. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο,
λόγω τῶν ἐξαιρετικῶν στρατιωτικῶν
προσόντων του προεβιβάσθη εἰς τὸν
βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Ὑπὸ τὸν νέον
βαθμὸν ὁ Κεμάλ κατώρθωσε καὶ μετε-
τέθη κανονικῶς εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου
ἐνήργησε δραστηριῶς διὰ τὴν ἐκ-
ρηξιν τοῦ νεοτουρκικοῦ κινήματος (1908)
τοῦ ὁποίου τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ
ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συνταγματικοῦ καθε-
στῶτος ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἡ κατάργησις
τῆς σουλτανικῆς ἀπολυτορχίας.

Ἄμα τῇ ἐκρήσει τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ

πολέμου, τὸ 1911, εἰς τὴν Τριπολίτιδα ὁ Κεμάλ ἀπεσπάρθη μετ' ἄλλων Τούρκων ἀξιωματικῶν εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ ἐναντίον τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς καὶ προεβιβάσθη εἰς ταγματάρχην. Ἡ ἔκρηξις τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου εὔρε τὸν Κεμάλ εἰς τὴν Τριπολίτιδα. Μετὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅπου διωρίσθη ἐπιτελάρχης τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος Καλλιπόλεως καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ θῆσις τοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ σώματος τῆς Καλλιπόλεως ἔδωκεν εἰς τὸν Κεμάλ τὴν εὐκαιρίαν ὅπως μελετήσῃ ἐπισταμένως τὴν θέσιν καὶ τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῶν σιενῶν τῶν Δαρδανελλίων.

Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς τουρκοβουλγαρικῆς εἰρήνης ὁ Κεμάλ διωρίσθη στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς τουρκικῆς πρεσβείας ἐν Σόφια μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου.

Ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ μεγάλου πολέμου τὸ 1914 ἐξήτησεν ἐπιμόνως ὅπως τῷ ἀνατεθῇ ἡ διοίκησις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν συγκεντρωθεισῶν παρὰ τὴν Ραιδεσιόν. Ἡ αἴτησις του ἐγένετο δεκτὴ καὶ παρέμεινε εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1915 ὅποτε διωρίσθη μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου ὡς διοικητῆς τοῦ τομέως τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Ὁ Κεμάλ ἔχων ἀπέναντί του τὸ κύριον σῶμα τῶν ἐπιτιθεμένων ἀγγλικῶν δυνάμεων κατώρθωσε παρὰ τὴν μειονεπιχρότητα τῆς θέσεώς του ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικῶν δυνάμεων νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἀποτελεσματικῶς ἐναντίον ἐχθροῦ καλῶς ἐξοπλισμένου καὶ ἀριθμητικῶς ὑπερέτερου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀμύνης τῶν Δαρδανελλίων ὁ Κεμάλ μὴ συμφωνῶν μετὰ τὰ σχέδια τῶν Γερμανῶν ἀξιωματικῶν ἤλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰδικότερον, πρὸς τὸν

ἀνώτατον διοικητὴν καὶ ὀργανωτὴν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Λίμαν φὸν Σάντες.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντίκρουσιν τῆς ἀγγλικῆς ἐπιθέσεως εἰς τὰ Δαρδανελλία ἀπεστάλη εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Καυκάσου μετὰ τὸν βαθμὸν τὸν ὑποστρατήγου. Ὡς διοικητῆς τοῦ μετώπου ἐκείνου κατώρθωσεν ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἀνακτῆσθαι ἀπὸ τοὺς Ρώσους τοὺς νομοὺς Βιτλὶς καὶ Μούζ. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ νέαι ἐπιτυχίαι του ἐθεωρήθησαν ἐπικίνδυναι καὶ ὁ Κεμάλ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου μετετέθη εἰς τὸ μέτωπον τῆς Χειζάζης ὅπου μεμονωμένοι καὶ ἀσήμανται τουρκικαὶ δυνάμεις ἐμάχοντο ἐναντίον τῶν Ἀρσάβων ἐπαναστατῶν. Ἀντιληφθεὶς ταχέως τὴν κατάστασιν ὑπέβαλεν εἰς τὸ γενικὸν στρατηγεῖον τὴν γνώμην ὅτι ἀδίκως κατεπονοῦντο οἱ Τούρκοι στρατιῶται εἰς τὸ ἀπομακρυσμένον ἐκεῖνο σημεῖον ἐναντίον τῶν ἀτάκτων ἀρσβικῶν σιιφῶν καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ αἱ δυνάμεις νὰ ἀποσυρθοῦν πρὸς βορρᾶν διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀποτελεσματικώτερον. Ἡ γνώμη του ὅμως αὐτὴ δὲν εἰσηκούσθη καὶ διωρίσθη διοικητῆς τοῦ 7ου σώματος στρατοῦ ἐν τῇ ὑπὸ τὸν Γερμανὸν στρατηγὸν Φαλκενχάιν στρατιᾷ. Σκοπὸς τῆς στρατιᾶς ταύτης ἦτο ἡ ἀνάκτησις τῆς Βαγδάτης. Εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ 7ου σώματος παρέμεινε ἐπ' ἐλάχιστον, μετατεθεὶς εἰς τὸ 2ον σῶμα, ὅποθεν ὅμως παρητήθη λόγῳ βασικῶν διαφωνιῶν του πρὸς τὸ γενικὸν στρατηγεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς γνώμας του. Ἀνακληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεστάλη εἰς τὸ γερμανικὸν γενικὸν στρατηγεῖον μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ διαδόχου τοῦ σουλτανικοῦ θρόνου Μεχμέτ Βαχτεντίν. Ὅταν κατὰ τὸ 1918 ἀνῆλθε εἰς τὸν θρόνον ὁ διάδοχος, ὁ Κεμάλ ἐδέχθη κατὰ παράκλησίν του νὰ ἀναλάβῃ καὶ πάλιν τὴν διοίκησιν τοῦ 7ου σώματος τῆς Παλαιστίνης. Ὅταν ὅμως ἐφθάσεν εἰς τὸ μέτωπον εὐρέθη πρὸ ἀπελλιπτικῆς καταστάσεως διότι ὁ Ἄγγλος

στρατηγός Ἀλενμπυ εἶχεν ἐκμηδενίσει τὴν στρατιάν τῆς ὁποίας ὁ Κεμάλ διωκόμετο διὰ τῆς.

Ἡ κυρίως δρᾶσις τοῦ Κεμάλ ἄρχεται ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν Συμμάχων εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μούδρου τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1918 καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ φωρηκτοῦ «Ἀγαμέμνων» ἀνακωχῆς. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς εὗρίσκετο ἐν πλήρει ἀποσυνθέσει, ὁ δὲ τουρκικὸς λαὸς ἀπολέσας τὸ ἠθικόν του ἐδέχθη μοιρολατρικῶς τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐκ τῆς ἀνακωχῆς κατάστασιν. Οἱ ὄροι διὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης προεβλέπετο ὅτι θὰ ἦσαν βαρύτατοι. Ἡ πρόβλεψις αὐτὴ ἐγέννα μετὰ τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ πλήρη ἀπογοήτευσιν. Τότε ἤρχισε μετὰ τῶν στελεχῶν τοῦ στρατοῦ κινήσις πρὸς ἀναπτέρωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ ἀντίδρασις ἐναντίον τῶν προβλεπομένων βαρυτάτων ὄρων τῆς μελλούσης νὰ συναφθῇ συνθήκης εἰρήνης. Τῆς κινήσεως ταύτης ἐμπυχωτῆς καὶ καθοδηγητῆς ἐγένετο ὁ Κεμάλ.

Τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐπέσπευσε τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐθνικιστικοῦ κινήματος ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀνωτάτου συμμαχικοῦ συμβουλίου ὅπως ἡ Σμύρνη καταληφθῇ ὑπὸ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 15ην Μαΐου 1919. Τὸ ἐθνικιστικὸν κίνημα τῆς Ἀνατολῆς ἐνετάθη τότε καὶ οἱ ἡγούμενοι αὐτοῦ ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσουν ἔντονον δρᾶσιν καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ὁ Κεμάλ, ὁ ὁποῖος τότε εὗρίσκετο ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οὗτος ἐλθὼν ἀμέσως εἰς ἐπαφὴν καὶ μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἔθεσε τὰς πρώτας βάσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Τὴν 25 Μαΐου 1919 ἐξέδωκε τὴν πρώτην προκήρυξιν πρὸς τὸν τουρκικὸν λαόν.

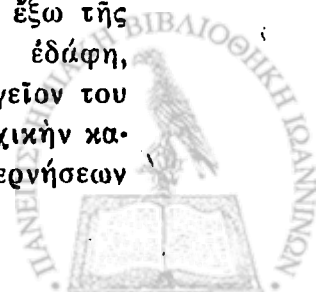
Τῆ 19ῃ Ἰουνίου ὑπεγράφη ὑπὸ ἀνωτέρων Τούρκων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ (Ρεεφὲτ βέη, Ρεοῦφ βέη, Ἀλῆ Φουάτ πασᾶ) τὸ πρωτόκολλον Ἀμασείας, διακηρύττον τὴν ἀπόφασιν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους νὰ ἀντι-

στῆ τόσον κατὰ τῶν Συμμάχων ὅσον καὶ κατὰ τοῦ σουλιάνου, ὡς ὄργανον τῶν Συμμάχων. Διότι σημειωτέον ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ Δσμάτ Φερὶτ πασᾶ ἐφοβήθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ ὄλον κίνημα τῆς Ἀνατολῆς ἐστρέφετο καὶ κατὰ τοῦ σουλτάνου καὶ ὡς ἐκ τούτου παρενέβαλλε παντοῖα προσκόμματα καὶ ἐν συνεχείᾳ προέγραψε τὸν Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.

Τῆ 21 Ἰουνίου ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶς συνεκάλεσεν ἐθνικὸν συνέδριον ἐν Ἐρζερούμ, ὅπερ ἤρχισε τὰς ἐργασίας του τὴν 23 Ἰουλίου, ψηφίσαν τὸν λεγόμενον «ἐθνικὸν κανονισμόν» (νιζαμναμέ), εἶδος διακηρύξεως τῆς «Ἐνώσεως πρὸς ἄμυναν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν». Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο συνέδριον μετεφέρθη κατόπιν εἰς Σεβᾶστειαν (Σιβάζ), ὁπόθεν ἐπήρτισε καὶ ἐδημοσίευσεν τὸν «ἐθνικὸν ὄρκον» (μισάκι-μιλλί), διὰ τοῦ ὁποίου ἐτίθεντο αἱ βάσεις τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τῶν Τούρκων τῆς Ἀνατολῆς, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ Τούρκοι ὑπεστήριξαν καὶ ἐπέτυχον τὸ 1923 διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης.

Τῆ 16ῃ Μαρτίου 1920 συνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει πολλοὶ ὀπαδοὶ τοῦ ἐθνικιστικοῦ κινήματος, μετὰ τοῦ δὲ ἄλλων ὁ πλοίαρχος Ρεοῦφ βέης, καὶ κατόπιν ἐκλείσθη ἡ βουλὴ διὰ σουλτανικοῦ διατάγματος. Βουλευταὶ τινες καὶ διανοούμενοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν εἰς Ἄγκυραν, ὅπου προκηρύξας ἐκλογὰς συνεκάλεσεν ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶς ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἡ μεγάλη ἐθνοσυνέλευσις τῆς Ἀγκύρας ἤνοιξε τῆ 23ῃ Ἀπριλίου 1920, ἐκλέξασα τὸν Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶν πρόεδρον καὶ τῆς συνελεύσεως καὶ τῆς κυβερνήσεως. Οὕτως ἐσχηματίσθη νέα τουρκικὴ κυβέρνησις εἰς τὰ ἔξω τῆς συμμαχικῆς κατοχῆς τουρκικὰ ἐδάφη, ἐνῶ ὁ σουλιάνος μὲ τὸ ὑπουργεῖον του ἐκυβέρνησε εἰς τὰ ὑπὸ διασυμμαχικὴν κατοχήν. Ἡ ρῆξις τῶν δύο κυβερνήσεων

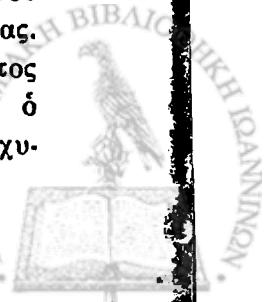
δέν ἦτο ἀκόμη τελεία. Ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ διεκήρυκτεν εἰς τοὺς λόγους του ὅτι ὁ σουλιτᾶνος ἦτο αἰχμάλωτος τῶν Συμμάχων καὶ ὅτι θέλει ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ὅταν παύσῃ ἡ διασυμμαχικὴ κατοχὴ. Ἡ κυβέρνησις ὅμως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεδίκαζεν ἀναφανδὸν τὸ ἐθνικιστικὸν κίνημα καὶ ἐξέδωκε φειβᾶν κηρύσσοντα τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοῦ ἐκτὸς νόμου. Εἰς ταῦτα ἀπήντα ἡ ἐθνικιστικὴ κυβέρνησις διὰ φειβᾶ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδιοῦ της σείχουλισλάμου. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχσαν καὶ ἐσυνεχίζοντο αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνῶ ἄλλαι πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις διεξήγοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Ἀρμενικῆς δημοκρατίας τοῦ Καυκάσου πρὸς ἀποκατάστασιν ἀμέσου συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ τῆς Τουρκίας. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς κατέλαβε τὸ Κᾶρς καὶ τὴν Ἀλεξανδροπόλ καὶ ὑπεγράφη νικηφόρος διὰ τοὺς Τούρκους εἰρήνη τῆ 3 Ἰανουαρίου 1921. Μετὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς Μόσχαν τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία, ἣτις μετὰ τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας ὑπέγραψε συνθήκην φιλίας, δι' ἧς οὕτη ἀνεγνώρισε τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγκύρας. Ἦτο ἡ πρώτη ἔξωθεν ἀναγνώρισις τῆς ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ Κεράλ πασᾶν de facto κυβερνήσεως. Μετ' ὀλίγον ἀνετράπη ἡ ἐν Γεωργίᾳ κυβέρνησις τῶν μενσεβίκων καὶ ἡ Τουρκία κατέλαβε τὸ Ἀρδαχάν, τὸ Ἀρβίν καὶ τὸ Βατούμ. Ὅταν αἱ σοβιετικαὶ δημοκρατίαι τοῦ Καυκάσου προσεχώρησαν εἰς τὴν Ε.Σ.Σ.Δ., ὑπεγράφη ἐν Κᾶρς τῆ 16ῃ Ὀκτωβρίου 1921 μεταξὺ Ρωσίας, τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγκύρας καὶ τῶν τριῶν Δημοκρατιῶν τοῦ Καυκάσου συνθήκη, παραχωροῦσα εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ Κᾶρς, τὸ Ἀρδαχάν καὶ τὸ Ἀρβίν, ἀφήνουσα ὅμως τὸ Βατούμ εἰς τὴν Ρωσίαν.

Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου καὶ τὴν ἵδρυσιν τῆς τουρκικῆς δημοκρατίας διὰ ψηφίσματος τῆς 29/30

Ὀκτωβρίου 1923 ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ πασᾶς ἐξελέγη πρῶτος πρόεδρος τῆς τουρκικῆς δημοκρατίας, ἀναθέσας ἀμέσως τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν Ἰσμέτ πασᾶν.

Ὡς ὅλοι οἱ μέχρι τοῦδε μεταρρυθμισταὶ τῆς Τουρκίας καὶ ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ πασᾶς δέν ἠθέλησε νά φανῆ θίγων ἐξ ὀρχῆς τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα τοῦ λαοῦ. Τὸ πρῶτον δημοκρατικὸν σύνταγμα τῆς νέας Τουρκίας διετήρησε τὴν διάταξιν τοῦ παλαιοῦ, καθ' ἣν ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶνε ἡ μουσουλμανικὴ. Βαθμιαίως ὅμως διέγνωσεν ὅτι ριζικαὶ μεταρρυθμίσεις δέν ἦσαν δυναταί, ἂν μὴ ἠλευθεροῦτο τὸ κράτος ἀπὸ τῆς θρησκείας, πρὸς πρόληψιν πάσης ἀναμίξεως τῆς θρησκευτικῆς ἐπιρροῆς, ἣτις ἦτο μέχρι τοῦδε τὸ κυριώτερον κώλυμα τοῦ ἐκνεωτερισμοῦ. Ἐπομένως ἡ πρώτη ἐνέργεια τοῦ νέου καθεστῶτος ἐστράφη κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς χαλιφείας καὶ κατὰ τοῦ ὄρου ἐκείνου τοῦ συντάγματος, καθ' ὃν ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶνε ἡ μουσουλμανικὴ. Τῆ 3ῃ Μαρτίου ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ κατώρθωσε νά ψηφισθοῦν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τρεῖς νόμοι, δι' ὧν κατηγοεῖτο τὸ χαλιφικὸν ἀξίωμα, ἠνοποιεῖτο ἡ παιδείσις, δηλαδὴ κατηγοοῦντο τὰ ἱεροδιδασκαλεῖα, καὶ κατηγοεῖτο ἡ ἐπὶ τῶν βακουφίων καὶ τοῦ σερί ἐπιτροπεία, τῆ δὲ 8ῃ Ἀπριλίου ἐψηφίσθη καὶ τὸ περὶ καταργήσεως τῶν ἱεροδικείων νομοσχέδιον. Συνέπεια τοῦ πρώτου τῶν νόμων τούτων ἦτο ὅτι ἐτίθετο ὀριστικῶς τέλος εἰς τὴν δυναστείαν.

Συγχρόνως ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ πασᾶς ἔστρεψε τὰς προσπάθειάς του καὶ πρὸς τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ στρατοῦ, ὅστις παρὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1839 ἐπιδιωκομένας πολιτειακὰς καὶ κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις, εἶχε παραμείνει μέχρι τοῦδε ὁ κυριώτερος παράγων τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας. Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ παράγοντος τούτου ἔστρεψε τὰς ἐνεργείας του ὁ Μουσταφᾶ Κεράλ, ἐπιδιώκων τὴν ἐνίσχυ-

σιν τῆς θέσεως τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας χάρις εἰς τὸ προσωπικὸν γόητρον τὸ ὁποῖον ἐξήσκει ἀπὸ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ὅλης ἐθνικιστικῆς κινήσεως. Τοῦτο συνήνητησε κατ' ἀρχὰς ἀντενεργείας ὠρισμένων παραγόντων. Ἐσχηματίσθη κόμμα ἀντιπολιτεύσεως ὑπὸ τὸν Ρεούφ βέην καὶ τὸν Κιαζίμ Καρά—Μπεκίρ πασᾶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δημοκρατικὸν προοδευτικὸν κόμμα» (Νοέμβριος 1924). Τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον Ἰσμέτ πασᾶ ἔπεσε καὶ ἐσχηματίσθη κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Φετχί βέην. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἐπιβολὴ τῶν νέων μεταρρυθμίσεων προεκάλεσεν ἀντιδραστικὴν κίνησιν, ἣτις ἐξεδηλώθη δι' ἐπαναστάσεως τῶν Κούρδων κατὰ τοῦ ὑπερμέτρου συγκεντρωτικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐφηρομόζετο ἐξ Ἀγκύρας. Τῆς ἀντιδραστικῆς ταύτης κινήσεως ἐπωφεληθεὶς ὁ Κεμάλ πασᾶς ἐπάταξε τὴν ἀντιπολίτευσιν. Μετὰ σφοδρὰν συζήτησιν ἐν συνεδρίῳ τοῦ λαϊκοῦ (κεμαλικοῦ) κόμματος, τὸ ὑπὸ τὸν Φετχί βέην ὑπουργεῖον ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ καὶ ἀνετέθη πάλιν ἡ κυβέρνησις εἰς τὸν Ἰσμέτ πασᾶν, ὑφ' οὗ ἐψηφίσθη ὁ περὶ «διατηρήσεως τῆς τάξεως νόμος» (ὁ κατοχυρωτικὸς τοῦ καθεστώτος).

Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐπανιδρύθησαν τὰ «δικαστήρια τῆς ἀνεξαρτησίας», ἀτινα εἶχον λειτουργήσει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐθνικιστικῆς κινήσεως ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ταύτης καὶ ἤρχισεν ἡ δίωξις τῶν Κούρδων ἐπαναστατῶν καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων. Τὸ κόμμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατηργήθη. Αἱ συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι περιορίσθησαν πρὸς σσιγμὴν. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ὅστις δὲν ἐτίθετο ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ συντάγματος τῆς νέας Τουρκίας ὑπεράνω τῶν κομμάτων, ἠδυνήθη νὰ δράσῃ πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς του. Ἡ κουρδικὴ ἐπανάστασις κατεστάλη διὰ στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῆς λειτουργίας τῶν δικαστηρίων τῆς ἀνεξαρτησίας, ὡς καὶ δι' ἐκτοπισμῶν τῶν Κούρδων. Ἐν συνεχείᾳ δὲ τῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς πολι-

τείας ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐπιρροῆς μέτρων κατηργήθησαν τὰ δερβισικὰ τάγματα καὶ ἐκλείυθησαν οἱ τεκέδες, οἵτινες ὑπεκίνησαν καὶ ὑπέθαλλον τὸ κουρδικὸν κίνημα.

Συγχρόνως ἤρχισε καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων. Διὰ προεδρικοῦ διατάγματος εἰσήχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ πληθύνον ἀντὶ τοῦ φέσιου. Τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1925 ἐψηφίσθη ὁ νόμος, διὰ τοῦ ὁποῖου κατηγεῖτο καθ' ἅπαν τὸ κράτος τὸ φέσιον καὶ εἰσήγετο ὁ πῖλος ὡς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Ὁ νόμος οὗτος προεκάλεσεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας ἀντιδραστικὴν τινὰ κίνησιν, ἣτις κατεστάλη διὰ τῆς δράσεως τῶν δικαστηρίων τῆς ἀνεξαρτησίας.

Τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1926 ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε τὸν νέον ἀστικὸν κώδικα, ὅστις εἶνε σχεδὸν μετάφρασις τοῦ ἐλβετικοῦ, ἀποτελῶν μίαν τῶν οὐσιωδῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ κεμαλικοῦ καθεστώτος. Ἡ πολυγαμία ἀπηγορεύθη ἤδη διὰ νόμου καὶ οἱ περὶ γάμου, διαζυγίου καὶ κληρονομίας νόμοι ἐτροποιοῦντο ῥιζικῶς. Τὰ μόνα σημεῖα τῆς «λαϊκῆς» τουρκικῆς δημοκρατίας, δι' ὧν αὕτη ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς θρησκείας, ἦτο ἡ περὶ ἐπισήμου θρησκείας τοῦ κράτους διάταξις τοῦ Συντάγματος καὶ ἡ ὑπαρξις «προεδρίας θρησκευτικῶν ὑποθέσεων», ὑπαγομένης εἰς τὸ πολιτικὸν γραφεῖον τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Ἡ πρώτη κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 9 Ἀπριλίου 1928 διὰ ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ὁρίζοντος συνάμα ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἱεροῦ νόμου ἀνατίθεται εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος κατηργήθη καὶ ὁ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὕρκος (βίλλαχι) ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τιμῆς ὕρκου.

Τὸ 1926 ἐφηρομόσθησαν αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, λόγῳ τῆς ἀνακαλίψεως συνωμοσίας κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶ. Πολλὰ μέλη τοῦ τέως κομιτάτου τῆς «Ἐνώσεως καὶ Προ

όδου» παρεπέμφθησαν εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἀπηγχονίσθησαν. Τὸ θέρος τοῦ 1927 γενομένων κοινοβουλευτικῶν ἐκλογῶν, καθ' ἃς τὸ λαϊκὸν κόμμα ἐκέρδισε σχεδὸν τὴν πامψηφίαν, ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶς ἐξελέγη διὰ δευτέραν φοράν πρόεδρος τῆς δημοκρατίας.

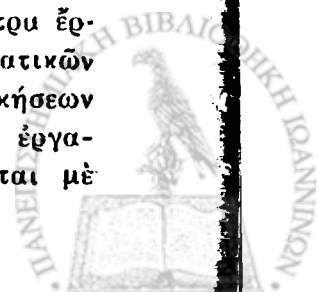
Κεναί (Φραγκίσκος du Quesnai).— Γάλλος οἰκονομολόγος καὶ διάσημος ἱατρός (1694—1774), ἰδρυτῆς τῆς οἰκονομικῆς φυσιολογικῆς σχολῆς, ἡ ὁποία ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπέκτησε πλῆθος ὁπαδῶν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Ὑπῆρξεν ἱατρός τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' καὶ τῆς κυρίας Πομπαδούρ. Ἐκ τῆς ἀφθόνου συγγραφικῆς του παραγωγῆς ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ ἔργον «Φυσικὸν δοκίμιον περὶ τῆς ζωικῆς οἰκονομίας» (1736). Μεγαλυτέρα ὑπῆρξεν ἡ συμβολή του εἰς τὰ οἰκονομολογικὰ ζητήματα. Τὸ 1758 ἐξέδωκε τοὺς γνωστοὺς «Οἰκονομικοὺς πίνακας» καὶ τὸ 1760 τὰ «Γενικὰ ἀξιώματα ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ βασιλείου». Ἡ ἐπιρροή τὴν ὁποίαν ἐξήσκησε ἐπὶ τῶν συγχρόνων του ὑπῆρξε μεγάλη. Ἔσχε πολυπληθεῖς ὁπαδοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Μιραμπώ, ὁ Μερσιέ ντε λὰ Ριβιέρ, ὁ Ντυπὸν ντε Νεμοίρ, ὁ Τυργκό. (Περὶ τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν του βλ. λ. *φυσιολογία*).

Κεντρισμός.— Ἐκλήθη οὕτω ἐν τῇ διεθνεί σοσιαλδημοκρατίᾳ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου τὸ πρῶτον, μία ἐκ τῶν τριῶν ἐμφανισθεισῶν τάσεων, ἡ ὁποία ἐταλιαντεύει μετὰ τῶν σοσιαλιστικῶν καὶ τῶν διεθνιστικῶν σοσιαλιστικῶν. Σπουδαιότεροι ἐκπρόσωποι τῆς κεντριστικῆς τάσεως ὑπῆρξαν ὁ Κάουτσκι ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Λονγκέ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Τσεϊνιζέ ἐν Ρωσίᾳ, ὁ Τουράι ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Μὰκ Νεσσλντ ἐν Ἀγγλίᾳ κ.λ.π. Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ

κεντρισμοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψις σταθερᾶς καὶ συνεποῦς γραμμῆς, ἡ διαρκὴς ἐναλλαγὴ, ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων, ἀριστερισμοῦ καὶ καιροσκοπισμοῦ, ἡ συνεχὴς τολάντευσις ἐν τῇ κατευθύνσει. Ὁ κεντρισμὸς ἀποτελεῖ ἐνδιάμεσον θέσιν μετὰ τοῦ ρεφορμισμού καὶ τοῦ μαρξισμού, ἀντιπροσωπεύων συχνάκις διαφόρους σταθμοὺς τῆς ἐξελίξεως τοῦ ρεφορμισμού πρὸς τὸν μαρξισμόν καὶ ἀντιστρόφως καὶ στεροῦμενος στερεοῦ κοινωνικοῦ στηρίγματος.

Ἀπὸ τοῦ 1928 καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀριστερὰ ἀντιπολίτευσις τῆς Γ' Διεθνoῦς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Λ. Τρότσκι κατηγορεῖ τὴν διοίκησιν τῆς Διεθνoῦς ἐπὶ κεντρισμῷ διὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλον τακτικὴν της εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀγγλορωσσοικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς κινεζικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς τακτικῆς ἀπέναντι τοῦ φασισμού, τῆς θεωρίας τοῦ ἐνιαίου μετώπου κ.λ.π. Τὴν κοινωνικὴν βᾶσιν τοῦ νέου τούτου κεντρισμοῦ ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἀντιπολίτευσιν, κατὰ πρῶτον ἡ σοβιετικὴ γραφειοκρατία καὶ κατόπιν ἡ γραφειοκρατία τῶν κατὰ τόπους κομμουνιστικῶν κομμάτων. Ἡ τακτικὴ τῆς Γ' Διεθνoῦς παρουσιάζει ὅπὸ τοῦ 1924 καὶ ἐντεῦθεν, κατὰ τὴν κριτικὴν τῆς ἀριστερᾶς ἀντιπολιτεύσεως, συνεχῆ ζιγκ—ζάγκ μετὰ τοῦ ὑπεραρριστερισμοῦ (περιπέτεια Βουλγαρίας καὶ Ἑσθονίας, ἐνιαῖον μέτωπον ἐκ τῶν κάτω, ἀνεξάρτητος ἡγεσία) καὶ ἔθνηκορεφορμισμού (συνμοχία μὲ τὸν Τσᾶν Καϊ Σεκ, τὸν Ράντις, τὸν Πῶρσελ, συναδέλφωσις μὲ τοὺς ἀπεργοσπάστας τῶν βρετανικῶν ἀπεργιῶν κ.λ.π.).

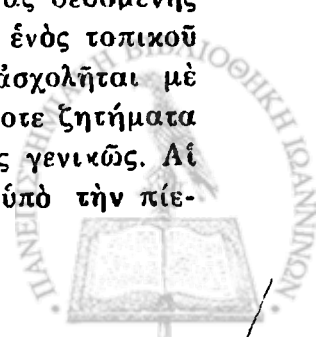
Κέντρον ἐργατικόν.— Καλεῖται οὕτω ἐργατικὴ ὀργάνωσις ἀντιπροσωπεύουσα εἰς τὸ σύνολόν των τὰ ἐργατικὰ σωματεία μιᾶς πόλεως καὶ πολλάκις μιᾶς περιφερείας. Τὰ ἐργατικὰ κέντρα ἐρχονται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐργατικῶν μοζῶν μιᾶς πόλεως διὰ τῶν διοικήσεων τῶν ἰδιαιτέρων ἐπαγγελματικῶν ἐργατικῶν σωματείων καὶ ἀσχολοῦνται μὲ

τὰ γενικὰ ζητήματα τῶν ἐργατῶν μιᾶς δεδομένης πόλεως ἢ περιφερείας. Ὁ τρόπος ὀργανώσεως τῶν ἐργατικῶν κέντρων διαφέρει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ὑπάρχουν δὲ καὶ χώραι εἰς τὰς ὁποίας ὁ θεσμὸς τῶν ἐργατικῶν κέντρων δὲν ὑπάρχει (Ἀγγλία, Ἀμερική, Σκανδιναυικαὶ χώραι). Αἱ διοικήσεις τῶν ἐργατικῶν κέντρων ἐκλέγονται ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατικῶν σωματείων τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὰ, οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται εἰς γενικὰς συνελεύσεις τῶν μειῶν ἑνὸς ἐκάστου σωματείου. Ἡ ἀναλυγία τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν σωματείων εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ἐργατικοῦ κέντρου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως ἑνὸς ἐκάστου σωματείου. Τὴν διοίκησιν τοῦ ἐργατικοῦ κέντρου ἀντιπροσωπεύει ὁ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου, τούτου δὲ κωλυομένου ὁ ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ ἢ ὁ γενικὸς γραμματεὺς. Ὑπάρχουν ὁμως καὶ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας συγκροτοῦνται εἰδικαὶ πολυμελεῖς ἐπιτροπαὶ τῇ συμμετοχῇ τοῦ προέδρου ἢ ἄλλου τινὸς ἐκ τῆς διοικήσεως. Αἱ ἐπιτροπαὶ οὗται ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἐργατικὸν κέντρον. Τοῦτο ὁμως συμβαίνει κατὰ περιόδους, αἱ δὲ οὕτω συγκροτούμεναι ἐπιτροπαὶ εἶναι προσωριναὶ καὶ διαλύονται ἄνω τῇ ἐκτελέσει τοῦ προορισμοῦ διὰ τὸν ὅποιον συνεκροτήθησαν. Ὁ ἀνωτέρω τρόπος διοικήσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐργατικῶν κέντρων εἶναι οὕτως εἰπεῖν ὁ κλασσικὸς.

Ἡ ἐμφάνις καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐργατικῶν κέντρων καταλαμβάνει σελίδας πλήρους ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ ἐντελῶς ὑποτυπώδη μορφήν, ἐκ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ἀναφυομένων γενικῶν ἐργατικῶν ζητημάτων μιᾶς πόλεως. Ἡ πρώτη μορφή τῶν ἐργατικῶν κέντρων εἶναι ἡ συγκρότησις προσωρινῶν ἐπιτροπῶν ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν μιᾶς πόλεως εἰς περιπτώσεις γενέσεως ζητημά-

των γενικοῦ ἐργατικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὑπὸ μερικῶν Γάλλων μελετητῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀναφέρεται ὅτι αἱ πρῶται προσωριναὶ ἐπιτροπαὶ ἰδρῦθησαν ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς Λυῶνος κατὰ τὰ ἔτη 1833—1836. Αἰτία τούτου ὑπῆρξε τὸ ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς ἀνωτέρω γαλλικῆς πόλεως, ἀπασχολουμένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τὴν μεταξουργίαν, ἢ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀκμάζει ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων εἰς τὴν Λυῶν, εἶχε κοινὰ ζητήματα, παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν εἰδικῶν ἐκάστης κατηγορίας ἐργατῶν. Ἡ ἀλλεπάλληλος συγκρότησις προσωρινῶν ἐπιτροπῶν ἀντιπροσωπευουσῶν τὸ σύνολον τῶν ἐργατῶν μιᾶς πόλεως ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως ἑνὸς μονίμου ὀργανισμοῦ διὰ τὴν καλύτεραν ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων. Ἡ ἰδρυσις ἑνὸς ὀργανισμοῦ μὲ μόνιμον χαρακτῆρα ἐπεβάλλετο πλέον καὶ δι' ἄλλους λόγους μὴ ἔχοντας σχέσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ τὰς βιομηχανίας εἰς τὰς ὁποίας ἀτησχολοῦντο οἱ ἐργάται. Ἡ ταχεῖα ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ προϊοῦσα ἐξαφάνισις τῆς χειροτεχνίας ἐπροκάλεσαν τὴν ἀθρόαν εἰσορῆν τῶν κατεστραμμένων χειροτεχνῶν καὶ τῶν ἀκτημόνων χωρικῶν εἰς τὰς πόλεις πρὸς ἐξεύρεσιν πόρου ζωῆς. Ἡ τοιαύτη συσώρευσις ἐδημιούργησεν, ὡς ἦτο ἐπόμεγον, ἐκτὸς τῶν καθαρῶς ἐργατικῶν ζητημάτων καὶ ζητήματα κοινωνικῆς οἰκονομικῆς φύσεως (κατοικίας, ἰατρικῆς περιθάλψεως τροφίμων κλπ.). Ἡ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισις τῶν ζητημάτων γενικοῦ χαρακτῆρος δὲν ἦτο δυνατὴ διὰ τῶν μεμονωμένων ἐργειῶν τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἐργατικῶν σωματείων. Συνεπῶς θὰ ἔπρεπε νὰ συντονισθῇ ἡ δρᾶσις τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων μιᾶς δεδομένης πόλεως διὰ τῆς ἰδρύσεως ἑνὸς τοπικοῦ ὀργανισμοῦ, ὁ ὅποιος νὰ ἀσχολῆται μὲ ὅλα τὰ προκύπτοντα ἐκάστοτε ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τοὺς ἐργάτας γενικῶς. Αἱ διαρκῶς μεταβαλλόμεναι, ὑπὸ τὴν πίε-

σιν τῆς τρομακτικῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας, συνθῆκαι τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν, συνετέλεσαν ὥστε τὰ πρῶτα ὑποειπώδη ἐργατικά κέντρα νὰ ἐξελιχθοῦν εἰς μεγάλους ὀργανισμούς κινουμένους ἐπὶ ὄλων τῶν ζητημάτων. Τὰ ἐργατικά κέντρα ἐν τῇ ἐξελίξει των κατέστησαν ἰσχυροὶ τοπικοὶ παράγοντες εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν σοσιαλιστικῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Κέπλερ (Ἰωάννης Kepler).— Γερμανὸς σοφός, εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας (1571—1630). Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας χωρικῶν, ἐσπούδασε δὲ δωρεὰν εἰς τὰ σεμινάρια τοῦ Ἀντελμπεργκ (1584), τοῦ Μάουλμπρουν (1586) καὶ τῆς Τυβίγγης (1589). Ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης σχολῆς διὰ τὰς ἐλάχιστας ὀρθοδόξους γνώμας του, παρηκολούθησε μαθηματικά ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Γκράτς. Τὸ 1599, ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, λόγῳ θρησκευτικῶν διωγμῶν, μετέβη εἰς Πράγαν παρὰ τῷ Τύχωνι Μπρσγέ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀστρονόμος τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου Β'. Κατόπιν, ἐπειδὴ ἐπληρώνετο κακῶς καὶ κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν, μετέβη εἰς Σιλεσίαν, ὅπου ὅμως ὑπέφερον ἐξ αἵσου οἰκονομικῶς. Ὁ Κέπλερ ἔγραψε πλεῖστα ἀστρονομικὰ ἔργα σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶνε: «Πρόδρομος κοσμογραφικῶν διατριβῶν» (1596), «Νέα Ἀστρονομία ἢ οὐράνιος φυσικὴ» (1609) ἐνθα διατυπώνει τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα του γνωστοὺς τρεῖς νόμους, «Ἐπιτομὴ κοπερνικίου ἀστρονομίας» (1618—1622) κλπ.

Κέρδος (γαλλ. καὶ ἀγγλ. profit, γερμ. gewinn).— Καλεῖται οὕτω ἡ διαφορὰ πωλήσεως προϊόντος τινὸς ἀπὸ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς του. Εἰς τὴν καπιταλιστικὴν οἰκονομίαν τὸ κέρδος εὐρίσκειται μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ κόστους

τῶν πρώτων ὑλῶν, τοῦ ποσοστοῦ ἀποσβέσεως τῶν μέσων παραγωγῆς (παγίου κεφαλαίου), τῶν μισθῶν τῶν ἐργατῶν, τῶν τόκων, οἱ ὁποῖοι πληρώνονται διὰ τὰ κεφάλαια, ἅτινα ἔχει δανεισθῆ ὁ ἐπιχειρηματίας, τὰ ἐνοίκια, τὰ ὁποῖα πληρώνει διὰ τὰ χρησιμοποιούμενα κτίρια καὶ ἐδάφη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατ' ἀναλογίαν θὰ ἐπλήρωνε εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὡς τόκον διὰ τὰ κεφάλαιά του, ὡς ἐνοίκιον διὰ τὰ ιδιόκτητα κτίρια καὶ ἐδάφη καὶ ὡς μισθὸν διὰ τὴν προσωπικὴν του ἐργασίαν.

Ἀπὸ τῆς σαιγιμῆς ὅμως ταύτης δημιουργεῖται τὸ ζήτημα τῆς αἰτιολογήσεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ κέρδους. οἱ δὲ ἄστοι οἰκονομολόγοι συναντοῦν μεγάλην δυσκολίαν ἀγωνιζόμενοι νὰ δικαιολογήσουν ἐπιστημονικῶς τὴν ὑπαρξιν τοῦ κέρδους. Ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἀγίοτητος τοῦ κεφαλαίου τὸ πρόβλημα ὄχι μόνον δὲν λύεται, ἀλλὰ καὶ καθίσταται δυσκολώτερον. Ἐφ' ὅσον ὁ ἐπιχειρηματίας λαμβάνει τὸν τόκον τῶν κεφαλαίων του ὑπολογιζόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κανονικοῦ τόκου ἢ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον πληρώνει διὰ τὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἔχει δανεισθῆ ἔφ' ὅσον λαμβάνει τὸ ἐνοίκιον διὰ τὰ κτίρια καὶ τὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα εἶνε ἰδιοκτησία του, ὑπολογιζόμενον καὶ τοῦτο συμφώνως μὲ τὸ κοινωνικὸν μέτρον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπλήρωνεν ὁ ἴδιος ἐὰν τὰ ἀκίνητα ταῦτα ἀνῆκον εἰς ἄλλον ἔφ' ὅσον ὑπολογίζει τὸν μισθὸν διὰ τὴν προσωπικὴν του ἐργασίαν λαμβάνων ὡς μέτρον ἔστω τὰς ἀξιώσεις τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν ἐὰν εἰργάζετο ἐπὶ μισθῷ εἰς ξένην ἐπιχείρησιν, δὲν ἀπομένει τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ δικαιολογῇ τὴν ὑπαρξιν τοῦ κέρδους. Οἱ ἄστοι οἰκονομολόγοι εὐρίσκονται εἰς ἀδιέξοδον ὁπότε καλοῦνται ν' ἀπαντήσουν εἰς τὸ ἐρώτημα: πῶς δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξιν τοῦ κέρδους; Ἴδου μερικοὶ λόγοι ἀπὸ τοὺς προτεινόμενους ὑπὸ τῶν ἀστῶν ἐπιστημόνων:

α) Ἡ ἐφεύρεσις. Ὑποστηρίζουν ὅτι αἱ μεγάλοι περιουσίαι εἶναι ἀποτέλεσμα ἐφευρέσεων (χάλυψ Μπέσσεμερ, ραπτομηχαναὶ Σίγγερ κλπ.) τὸ κέρδος κατ' αὐτοὺς εἶναι ἀμοιβὴ τῶν ἐμπνεύσεων τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι οἱ ἀποκτήσαντες μεγάλας περιουσίας ἦσαν ἐφευρέται, οἱ ἄστοι οἰκονομολόγοι τῆς σχολῆς ταύτης φρονοῦν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ὁ ἐπιχειρηματίας νὰ ἐφεύρῃ νέους τύπους, καὶ ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἐφεύρῃ νέας ἀνάγκας.

β) Ἡ διεύθυνσις ἢ μᾶλλον ἡ συναρμολόγησις τῶν στοιχείων τῆς παραγωγῆς. Βασικὸς νόμος τῆς οἰκονομίας εἶναι ὅτι ἡ ὁμαδικὴ ἐργασία εἶναι περὶ ἴσους ἀποδοτικὴ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν. Ἄλλ' ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ὠργανωμένη καὶ πειθορῆμένη. Ὁ ἐπιχειρηματίας, λέγουν, ὀργανώνει τὴν ἐργασίαν, τοποθετεῖ ἕκαστον εἰς τὴν θέσιν του, ἐπιβλέπει γενικῶς. Καὶ ὅπως εἰς τὸν πόλεμον λέγομεν ὅτι τὴν μάχην τὴν κερδίζει ὁ στρατηγός, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ κέρδος ἀνήκει εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν.

γ) Ἡ ἐμπορικὴ κερδοσκοπία. Δὲν ἀρκεῖ, λέγουν, μόνον νὰ παραγάγῃ τὸ σπουδαῖον εἶναι νὰ πωλῆς, νὰ εὐρίσκῃς ἀγοράς. Αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ ἐπιχειρηματίου.

δ) Ἡ ἀσφάλεια κατὰ τοῦ κινδύνου. Ἐκ τῆς φύσεώς της ἕκαστη ἐπιχείρησις συμπεριλαμβάνει μερικὸν κινδύνον, ἐφ' ὅσον προϋποθέτει τὴν προκάταβολὴν κεφαλαίων χωρὶς νὰ γνωρίζῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι θὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν. Καὶ οὐδεὶς θὰ διεκινδύνευε χωρὶς τὴν ἐλπίδα κέρδους.

«Ἄλλὰ, ὁμολογεῖ ὁ Ch. Gide, αἱ ἐξηγήσεις αὗται, ἂν καὶ τελείως λογικαί, δὲν μᾶς δίδουν τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος, τὸ ὅποιον συνίσταται εἰς τὸ νὰ μάθωμεν ἂν καὶ κατὰ πόσον τὸ κέρδος ἀποτελεῖ εἰσόδημα διάφορον τελείως τῶν ἄλλων εἰσοδημάτων». Πράγματι ἡ ἐφεύρεσις, ἡ διεύθυνσις, ἡ κερδοσκοπία εἶναι μέθοδοι ἐργασίας καὶ ὡς τοιαῦται

συνεπιφέρουν μισθὸν καὶ τίποτε ἄλλο. Αὐτὸ τὸ ὅποιον λαμβάνει ὁ ἐπιχειρηματίας διὰ τὰς ἐργασίας του ταύτας πρέπει νὰ ἐγγραφῇ ὡς ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας του. Καὶ ἡ μεγαλύτερα ἀπόδειξις εἶναι ὅτι, εἰς τὰς μεγάλας ἰδίως ἐπιχειρήσεις, τὰς ἐργασίας ταύτας τὰς ἐκτελοῦν μισθωτοί: μηχανικοί, χημικοί, διευθυνταί, παραγγελιοδόχοι κλπ. Ἄν ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκτελεῖ μίαν ἢ ὅλας τὰς ἐργασίας ταύτας τότε πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ μισθόν, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνεται εἰς τὰ ἐξοδα καὶ ὄχι εἰς τὸ κέρδος.

Ἡ ἀσφάλεια κατὰ τῶν κινδύνων εἶναι βεβαίως τι τὸ διαφορετικόν. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἕκαστη ἐπιχείρησις λαμβάνει ἰδιαίτερα μέτρα ἀσφαλείας κατὰ τῶν κινδύνων τούτων ὡς ἡ ἀπόσβεσις τῶν δαπανῶν καὶ ἡ δημιουργία ἀποθεματικῶν διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιχείρησις θὰ παρουσιάσῃ ζημίαν.

Νεώτεροι ἄστοι οἰκονομολόγοι μὴ ἱκανοποιούμενοι ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐξηγήσεις τῆς παλαιᾶς σχολῆς, ἐπιδιώκουν ἄλλην, ὄχι περὶ ἴσους ἀποδοτικὴν. Τὸ κέρδος, λέγουν, εἶναι ἰδιότυπον εἰσόδημα ὀφειλόμενον εἰς ὠρισμένας εὐνοϊκὰς περιστάσεις, προσωπικὰς ἢ πραγματικὰς, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν: α) εἴτε νὰ πωλῇ ἄνω τοῦ κανονικοῦ κόστους παραγωγῆς, διότι ἀπέκτησε μονοπώλιον, β) εἴτε νὰ πωλῇ κάτω τοῦ κανονικοῦ κόστους παραγωγῆς καὶ ἐπομένως ν' ἀπολαμβάνῃ διαφορικῆς προσόδου.

Ἡ πρώτη κατάστασις περιλαμβάνει τὰ διπλώματα εὐρεσιτεχνίας, τοὺς προστατευτικοὺς δασμούς, τὴν δημιουργίαν μεγάλης ἐπιχειρήσεως εἰς χώραν πτωχὴν ἢ καθυστερημένην, τὴν καλλιέργειαν διαφημισμένου ὀνόματος κλπ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ κέρδος ἐμφανίζεται ὡς τυχαῖον, αὐτόματον εἰσόδημα προωρισμένον νὰ ἐξαφανισθῇ μόλις ἐκλείψουν ὠρισμέναι περιστάσεις.

Ἐναντι ὄλων τούτων τῶν ἀσταθῶν προσπαθειῶν ἐμφανίζεται ἡ ἐρμηνεία

του Μάρξ, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ Ζίντ χαρακτηρίζει ὡς «καταπληκτικὴν καὶ μάλιστα ἀκαταμάχητον». Κατὰ τὴν μαρξιστικὴν ἐρμηνείαν τὸ κέρδος εἶναι σφετερισθεῖσα ἀξία τῆς ἐργασίας τοῦ ἐργάτου. Τὸ κέρδος ἐπομένως ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὑπεραξίας, ἡ ὁποία ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων, τὰ ἐνοίκια τῶν κτιρίων καὶ τὴν πρόσοδον τοῦ ἐδάφους. Ἐπομένως κατὰ τὴν μαρξιστικὴν ἀντίληψιν τὸ κέρδος δὲν δύναται νὰ μελετηθῇ εἰμὴ ὡς μέρος τῆς ὑπεραξίας (βλ. λ.).

Τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους. Τὸ κέρδος, λοιπόν, τοῦ καπιταλιστοῦ προέρχεται ἐκ τῆς ὑπεραξίας, ὑπεραξία δὲ εἶνε ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίας τῆς ἐκτελεσθείσης ὑπὸ τοῦ ἡμερομισθίου ἐργάτου ἐργασίας καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἡμερομισθίου, τὸ ὁποῖον λαμβάνει. Ἐνδιαφέρει νὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ὅτι δηλ. τὸ καπιταλιστικὸν κέρδος πραγματοποιεῖται ἀπὸ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐμπορεύματος, ἔξω πάσης πράξεως ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως. Ὁ ἰδιοκτήτης ἐνὸς ἀγροῦ, ὅστις καλλιεργεῖ τὸν ἀγρὸν τοῦτον δι' ἐνὸς ἡμερομισθίου ἐργάτου, εἰς τὸν ὁποῖον δίδει, ὡς ἡμερομισθίου, μέρος τῆς ἐσοδείας καὶ ὅστις κρατεῖ τὸ ἄλλο μέρος διὰ τὴν προσωπικὴν του κατανόησιν, δὲν ἐπιχειρεῖ καμμίαν πρᾶξιν ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως, ἐν τούτοις ὅμως πραγματοποιεῖ ἕν κέρδος, συνιστάμενον εἰς τὸ μέρος τῆς ἐσοδείας, ὅπερ αὐτὸς καταναίσκει χωρὶς νὰ ἔχη ἐργασθῆ πρὸς παραγωγὴν του (βλ. λ. κεφάλαιον).

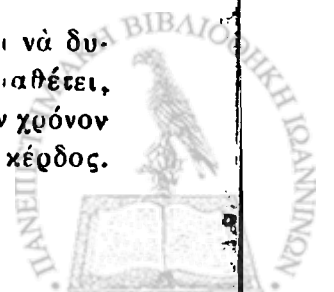
Ἄλλ' ἂν ἡ πώλησις τοῦ ἐμπορεύματος δὲν εἶνε ἀναγκαία διὰ νὰ ὑπάρχη κέρδος, εἶνε ὅμως ἐν γένει ἀπαραίτητος διὰ νὰ δύναται νὰ ἀνανεώνεται τὸ κέρδος. Ἡ πώλησις ἐμπορεύματος ἀξίας $στ + η + υ$ ($στ =$ σταθερὸν κεφάλαιον, $η =$ ἡμερομισθίου, $υ =$ ὑπεραξία) ἐπιτρέπει εἰς τὸν καπιταλιστὴν νὰ ἀνακτήσῃ τὸ κεφάλαιόν του $στ + η$ καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ἐπαναρχισθῇ τὴν κατασκευὴν δευτέρου ἐμπορεύματος, ὁμοίου πρὸς τὸ πρῶτον,

διὰ τοῦ ὁποίου θὰ πραγματοποιήσῃ διὰ δευτέρου φορὰν τὸ κέρδος $υ$ καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Ἡ περιοδικὴ οὕτως ἐπιστροφή τοῦ κεφαλαίου ὀνομάζεται *περιστροφή* τοῦ κεφαλαίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπανόδων τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου εἰς χεῖρας τοῦ καπιταλιστοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἀποτελεῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν περιστροφῶν τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἐπέμβασις τῆς πωλήσεως συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἐνεργῇ ἡ ἀνταλλαγή ἐπὶ τῆς παραγωγῆς καὶ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ διακρίνωμεν δύο εἰδῶν κέρδη.

Ἐφ' ὅσον ἡ πώλησις δὲν ἐπεμβαίνει, ἐφ' ὅσον τὸ κέρδος τοῦ καπιταλιστοῦ συνίσταται μοναδικῶς εἰς τὴν ἐργασίαν ἀπὸ τῆς ὁποίας οὗτος ἀπέχει, διὰ νὰ μετατρέψῃ τὸ κεφάλαιόν του εἰς ἐμπόρευμα μεγαλυτέρας ἀξίας, ἐφ' ὅσον ἡ σχέσις μεταξὺ προσφορᾶς καὶ ζητήσεως δὲν ἐπεμβαίνει, τὸ κέρδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν δύο εἰδικῶν ἀξιῶν, τῆς ἀξίας τῶν παραγωγικῶν μέσων ἢ τοῦ κεφαλαίου $στ + η$, καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος $στ + η + υ$. Τὸ κέρδος τοῦτο θὰ τὸ ὀνομαζώμεν *εἰδικὸν κέρδος*, εἶνε δὲ ἴσον πρὸς τὴν ὑπεραξίαν $υ$.

Ὅταν ὅμως πρόκειται νὰ πωληθῇ τὸ ἐμπόρευμα, τὸ γεγονὸς ὅτι εἶνε ἀμέσως διαθέσιμον, δύναται, νὰ μεταβυλλῇ τὴν ἀξίαν του. Καὶ δὲν εἶνε πλέον ἐξεταστέα ἡ εἰδικὴ του ἀξία, ἀλλὰ ἡ στιγμιαία ἀξία τοῦ ἐμπορεύματος. Οὕτως, ἂν πρόκειται νὰ ἀγορασθῶν τὰ παραγωγικὰ μέσα, εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κέρδους θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ στιγμιαία ἀξία αὐτῶν καὶ ὄχι ἡ εἰδικὴ των ἀξία. Τὸ κέρδος δὲν ἀποτελεῖται πλέον ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν εἰδικῶν ἀξιῶν τῶν παραγωγικῶν μέσων τοῦ ἐμπορεύματος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν στιγμιαίων ἀξιῶν αὐτῶν. Τὸ κέρδος τοῦτο θὰ τὸ ὀνομαζώμεν *στιγμιαῖον κέρδος*.

Ὁ κεφαλαιοῦχος ἐνδιαφέρεται νὰ δυννηθῇ, μὲ τὸ κεφάλαιον ὅπερ διαθέτει, νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς δεδομένον χρόνον κατὰ τὸ ἔτος, π. χ., τὸ μέγιστον κέρδος.

Δέν ενδιαφέρεται, λοιπόν, διά τὸ κέρδος ὅπερ πραγματοποιεῖ ἕξ ἑνὸς ἀντικειμένου, ὅπως ἐπίσης δέν ενδιαφέρεται καὶ διά τὸ συνολικὸν κέρδος τὸ πραγματοποιηθὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἀνεξορτήτως τῆς ποσότητος τοῦ χρησιμοποιηθέντος κεφαλαίου, ἀλλ' ἐνδιαφέρεται διά τὸ πραγματοποιηθὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους κατὰ μονάδα τοῦ χρησιμοποιηθέντος κεφαλαίου. Τὸ μέγεθος τοῦτο θὰ τὸ ὀνομάσωμεν *ποσοστὸν τοῦ κέρδους*.

Ἐὰν K εἶναι τὸ χρησιμοποιηθὲν κεφάλαιον εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐμπορεύματος E , κατασκευὴν δίδουσαν τὸ κέρδος u καὶ δυναμένην νὰ ἀνανεωθῇ n φορὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους διὰ τῆς περιστροφῆς τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου, τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους θὰ δίδεται διὰ τοῦ τύπου $\frac{v \times u}{K}$. Ἀπὸ τῆς ὁμοιωματικῆς ἀποτελεῖται τὸ K ;

Τὸ K ἀποτελεῖται: α) ἐκ τοῦ κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου $σι+η$, περιλαμβανόντος πρώτας ὑλας, βοιθητικὰς ὑλας, ἀπόσβεσιν τῶν μέσων ἐργασίας καὶ ἡμερομίσθια, β) ἐκ τοῦ παγίου κεφαλαίου, ἢ μὴ ἀποσβεσθείσης εἰσέτι ἀξίας τῶν μέσων ἐργασίας. Τὸ κυκλοφοροῦν κεφάλαιον εἶναι τὸ αὐτὸ δι' ὅλα τὰ ἴδια αντικείμενα E . Δέν συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιον διὰ τὸ πάγιον κεφάλαιον.

Διὰ τὸ πρῶτον ἀντικείμενον, τὸ κατασκευασθὲν μὲ τὰ δεδομένα μέσα ἐργασίας, ἢ ἀξία τοῦ παγίου κεφαλαίου εἶναι πράγματι ἴση πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν μέσων ἐργασίας ἐν καινουργεῖ καταστάσει, διὰ τὰ ἐπόμενα ὁμως ἀντικείμενα, ἢ ἀξία αὐτῆ ἐλαττωῖται ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον ἢ ἀποσβεσις ἐλαττώνει τὴν ὑπολειπομένην ἀξίαν τῶν μέσων ἐργασίας. Καὶ διὰ τὸ τελευταῖον ἀντικείμενον, τὸ κατασκευασθὲν πρὶν ἢ τὰ μέσα ἐργασίας τιθῶν ἐκτὸς ὑπηρεσίας, ἢ ἀξία τοῦ παγίου κεφαλαίου εἶναι μὴ δέν. Δυνάμεθα ἄρα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ μέση ἀξία τοῦ παγίου κεφαλαίου κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τῶν δε-

δομένων μέσων ἐργασίας, εἶναι ἴση πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν τὰ μέσα ταῦτα ἔχουν κατὰ τὴν στιγμήν τῆς μέσης χρησιμοποιήσεώς των, ὅταν δηλ. ἔχουν κατὰ τὸ ἥμισυ ἀποσβεσθῆ, ὅτι ἡ ἀξία των ἔγινε τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν εἶχον ἐν καινουργεῖ καταστάσει.

Ἐὰν ἀποκαλέσωμεν M τὴν ἀξίαν τῶν μέσων ἐργασίας ἐν καινουργεῖ καταστάσει, τὸ μέσον πάγιον κεφάλαιον τὸ χρησιμοποιηθὲν κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τῶν μέσων τούτων ἐργασίας,

θὰ εἶναι $\frac{M}{2}$ ἢ $0,5M$, καὶ τὸ ὀλικὸν κεφάλαιον τὸ κατὰ μέσον ὄρον χρησιμοποιηθὲν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ E θὰ εἶναι $σι+η+0,5M$.

Ἄρα, τὸ ποσοστὸν κέρδους πραγματοποιηθὲν ἐπὶ τοῦ μέσου κεφαλαίου παρὰ τοῦ καπιταλιστοῦ εἶναι:

$$\frac{v \times u}{0,5M + \text{σι} + \eta}$$

Αὕτη εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῆ ὡς παρέχουσα τὸ κριτήριον κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ καπιταλιστὴς ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀξίας μιᾶς ὑποθέσεως.

Ἡ ἀναγωγὴ τοῦ ποσοστοῦ τούτου εἰς τὸ maximum εἶναι ὁ σκοπὸς παντὸς καπιταλιστοῦ. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ μεγίστου ποσοστοῦ τοῦ κέρδους εἶναι ἡ μοναδικὴ αἰτία τῆς καπιταλιστικῆς ἐνεργητικότητος. Ἡ ἀναζήτησις αὕτη καθορίζει ὅλας τὰς πράξεις ὄλων τῶν καπιταλιστῶν. Ἀναλύοντες τοὺς διαφοροὺς τρόπους κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους δύναται νὰ αὐξηθῆ, καταδεικνύομεν ταυτοχρόνως ὅλα τὰ ἐλατήρια τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἐπιδίωξις παρὰ τοῦ καπιταλιστοῦ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους του, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐξίσωσιν τῶν ποσοστῶν κέρδους τῶν πραγματοποιουμένων παρὰ τῶν διαφορῶν καπιταλιστῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ κέρδους διὰ τὸ σύνολον τῆς καπιταλιστικῆς τάξεως.

Ἐὰς θεωρήσωμεν δύο οἰασδήποτε βιομηχανίας. Ἡ σχέσις $\frac{v \times u}{0,5M + \sigma + \eta}$ δὲν θὰ εἶναι ἡ ἴδια εἰς ἀμφοτέρας τὰς βιομηχανίας· ἡ μία θὰ ἔχη ἓν εἰδικὸν ποσοστὸν κέρδους ἄνωτερον τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἄλλης. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς τὰς δύο βιομηχανίας ἡ προσφορὰ εἶναι ἴση πρὸς τὴν ζήτησιν, τὰ στιγμιαῖα ποσοστὰ κέρδους αὐτῶν συμπίπτουν μὲ τὰ εἰδικὰ ποσοστὰ κέρδους, ἄρα θὰ εἶναι καὶ αὐτὰ διάφορα. Οἱ καπιταλισταί, ὠθούμενοι ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ μεγαλύτερου στιγμιαίου ποσοστοῦ κέρδους, θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν βιομηχανίαν μὲ τὸ χαμηλὸν ποσοστὸν κέρδους διὰ νὰ μεταφέρουν τὰ κεφάλαιά των εἰς τὴν βιομηχανίαν μὲ τὸ ἄνωτερον ποσοστὸν κέρδους. Οὕτως εἰς τὴν αὐτὴν βιομηχανίαν θὰ παρουσιασθῇ μία πληθώρα κεφαλαίων, ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην μία σπάνις. Ἡ πληθώρα τῶν κεφαλαίων εἰς τὴν προνομιούχον βιομηχανίαν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μίαν αὐξήσιν τῶν κατασκευῶν αὐτῆς, ἄρα μίαν οὕξησιν τῆς προσφορᾶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζήτησιν. Ἐξ οὗ ἡ στιγμιαία ἀξία τῶν προϊόντων τῆς πίπτει, ἐνῶ ἔξ ἄλλου ἡ στιγμιαία ἀξία τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν κατασκευὴν μέσων παραγωγῆς τείνει μᾶλλον ν' αὐξηθῇ, ἀφοῦ ἡ οὕξησις τῆς παραγωγῆς αὐξάνει τὴν ζήτησιν τῶν μέσων παραγωγῆς. Ὑπὸ τὴν διπλὴν ταύτην ἐπίδρασιν τὸ στιγμιαῖον ποσοστὸν κέρδους ἐλαττοῦται.

Ἀντιστρόφως, εἰς τὴν ἀπογυμνωθεῖσαν ἀπὸ κεφάλαια βιομηχανίαν, τὰ κατασκευαζόμενα προϊόντα γίνονται ὀλιγώτερα, ἡ προσφορὰ ἐλαττοῦται ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζήτησιν, ἡ στιγμιαία ἀξία τοῦ προϊόντος αὐξάνει, ἐνῶ ἡ τῶν μέσων παραγωγῆς ἐλαττοῦται καὶ συνεπῶς τὸ στιγμιαῖον ποσοστὸν κέρδους αὐξάνει.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ὁ ἀνταγωνισμός. Ὁ ἀνταγωνισμὸς ὑποβιβάζων τὸ ποσοστὸν κέρδους ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὑψωμένον, καὶ ἀναβιβαζων αὐτὸ ἐκεῖ ὅ-

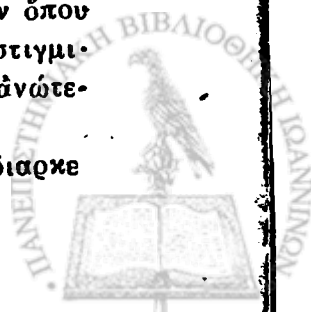
που εἶναι χαμηλόν, φέρει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξίσωσιν τῶν ποσοστῶν κέρδους.

Ἡ ἐξίσωσις ὁμως σῦτη δὲν διαρκεῖ παρὰ μίαν στιγμὴν. Ἐὰς ὑποθέσωμεν πράγματι ὅτι, ὅταν εἰς τὴν προνομιούχον βιομηχανίαν ἡ προσφορὰ ὑπερβῇ τὴν ζήτησιν κατὰ 10 ο), τὸ στιγμιαῖον ποσοστὸν κέρδους πίπτει εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ποσοστοῦ τοῦ πραγματοποιουμένου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην παρὰ τῆς ἄλλης βιομηχανίας. Ἐφ' ὅσον οὕτως ἀποκατεστάθῃ ἡ ἰσορροπία, νέα κεφάλαια δὲν θὰ διατεθοῦν διὰ τὴν προνομιούχον βιομηχανίαν, χωρὶς ὁμως μὲ τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ σταθερότης τοῦ ποσοστοῦ κέρδους.

Διότι τὸ ποσοστὸν κέρδους θὰ παραμῆνῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰς δύο βιομηχανίας, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπεραφθονία τῶν προϊόντων τῆς προνομιούχου βιομηχανίας διατηρεῖται εἰς 10 ο). Ἄλλ' ἐὰν τὰ κεφάλαια τὰ ὁποῖα τῶρα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην ἐπέφερον τὴν κατὰ 10 ο) ὑπεραφθονίαν ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς π.χ., τὸν ἐπόμενον μῆνα, τὰ κεφάλαια ταῦτα, θὰ ἐπιτρέψουν νὰ κατασκευασθοῦν 10 ο) περισσότερα προϊόντα τῶν ὅσων χρειάζεται ἡ κατανάλωσις. Τὸ νέον ὁμως κατὰ 10 ο) πλεόνασμα προϊόντων θὰ προστεθῇ εἰς τὸ ὑπάρχον πλεόνασμα τοῦ προηγουμένου μηνός, οὕτω δὲ ἡ ἀναλογία τῶν ἐπὶ πλεόν ὑπαρχόντων προϊόντων θὰ ἀνέλθῃ εἰς 20 ο).

Συνεπεία τούτου αἱ τιμαὶ των θὰ πέσουν περισσότερον, οὕτω δὲ νῦν τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους θὰ πέσῃ κάτω τοῦ ποσοστοῦ τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται εἰς τὴν ἄλλην βιομηχανίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ παρατηρηθῇ τὸ ἀνίστροφον φαινόμενον. Τὰ κεφάλαια θὰ ἐγκαταλείψουν τῶρα τὴν βιομηχανίαν εἰς τὴν ὁποῖαν ἦλθον, διὰ νὰ ἐπανέλθουν ὅπου ἦσαν πρότερον, ὅπου τῶρα τὸ στιγμιαῖον ποσοστὸν τοῦ κέρδους εἶνε ἄνωτερον κ. ο. κ.

Τὰ κεφάλαια, εὐρίσκονται ἐν διαρκῇ

μετακινήσει από της μίας βιομηχανίας εις την άλλην, δημιουργούντα διαδοχικώς εις εκάστην βιομηχανίαν περίσσειαν και έλλειψιν προϊόντων. Η διηνεκής αυτή δυσαρμονία της παραγωγής με την κατανάλωσιν, ή όποία προέρχεται εκ του ότι με μίαν προσφοράν ίσην προς την ζήτησιν το ποσοστόν του καπιταλιστικού κέρδους διαφέρει εις τας διαφόρους βιομηχανίας, είνε χαρακτηριστική του τρόπου της καπιταλιστικής παραγωγής. Την έχουν αποκολέσει *καπιταλιστικήν αναρχίαν*.

Η κοπιταλιστική αναρχία συνεπιφέρει μίαν έξίσωσιν του ποσοστού κέρδους εις τούς διαφόρους παραγωγικούς κλάδους, όχι βεβαίως υπό την έννοιαν ότι τά ποσοστά του κέρδους είνε σταθερώς ίσα, άλλ' υπό την έννοιαν ότι ό μέσος όρος τών πραγματοποιουμένων εις μίαν βιομηχανίαν ποσοστών κέρδους είνε ό ίδιος δι' όλας τας βιομηχανίας. Κυριολεκτικώς, δέν αποκαθίσταται εν μέσον ποσοστόν κέρδους, αλλά μία ισότης μεταξύ τών μέσων ποσοστών κέρδους.

Τό κοινόν αυτέ μέσον ποσοστόν κέρδους είνε προφανώς συνάρτησις τών ιδίων εκάστης βιομηχανίας ειδικών ποσοστών κέρδους. Όταν εν ειδικόν ποσοστόν κέρδους αύξάνει, ό κοινός μέσος όρος τών ποσοστών κέρδους αύξάνει όμοίως. Όταν εν ειδικόν ποσοστόν κέρδους έλαττωται, ό μέσος όρος τών ποσοστών κέρδους έλαττωται επίσης.

Η καπιταλιστική τάξις, διά να ύψώση τόν μέσον όρον τών ποσοστών κέρδους, όφείλει να προσπαθήση να ύψώση τά ειδικά ποσοστά κέρδους τών διαφόρων βιομηχανιών της. Αλλά ποια μέσα διαθέτει ό βιομήχανος διά να αύξήση το ειδικόν ποσοστόν κέρδους του;

Τό ειδικόν ποσοστόν του κέρδους δίδεται παρό του τύπου $\frac{v \times v}{0,5M + \sigma + \eta}$ Προς αύξησιν της αξίας της σχέσεως ταύτης δυνάμεθα να προσπαθήσωμεν

να αύξήσωμεν την αξίαν του αριθμητού, αυξάνοντες είτε το v είτε το u .

α) Αύξεις του v σημαίνει αύξησιν της ταχύτητος περιστροφής του κεφαλαίου. Άρα ή επίταχυνσις της περιστροφής του κεφαλαίου είνε το πρώτον μέσον προς αύξησιν του ποσοστού του κέρδους. β) Προς αύξησιν του u υπάρχουν δύο τρόποι. Ο πρώτος συνίσταται εις την αύξησιν του μεταβλητού κεφαλαίου εις βάρος του σταθερού κεφαλαίου. Πράγματι: εάν το η αύξηθῆ κατά ποσότητα ίσην προς εκείνην καθ' ήν έλαττωται το $0,5M + \sigma$, ή αξία του παρονομαστού δέν μεταβάλλεται, ενῶ αύξάνεται ή αξία του αριθμητού, διότι εις πᾶσαν αύξησιν του μεταβλητού κεφαλαίου η άντιστοιχεί μία αύξησις της υπεραξίας v , εάν υποτεθῆ ότι το ποσοστόν της υπεραξίας $\frac{v}{n}$ μένει σταθερόν. Ο δεύτερος

λοιπόν τρόπος προς αύξησιν του ποσοστού του κέρδους συνίσταται εις την υποβίβασιν του βαθμού της οργανικής συνθέσεως του κεφαλαίου. γ) Προς αύξησιν του u , δυνάμεθα να αύξήσωμεν επίσης το u εν σχέσει προς το η , με άλλα λόγια να αύξήσωμεν το ποσοστόν της υπεραξίας, ή τόν βαθμόν της εκμεταλλεύσεως του προλεταρίου. Τοιαῦται είναι αί τρεῖς κατευθύνσεις τας όποιάς ό καπιταλιστής δύναται να ακολουθήση προς αύξησιν του ειδικού ποσοστού κέρδους της επιχειρήσεώς του.

Η ύψωσις του ειδικού ποσοστού κέρδους δέν μεταβάλλει πάραυτα την σχέσιν μεταξύ προσφορᾶς και ζητήσεως. Άρα το ποσοστόν κέρδους εν δεδομένη στιγμή, αύξάνει εν τῷ αὐτῷ μέτρῳ με το ειδικόν ποσοστόν κέρδους. Τότε όμως επειδή το ποσοστόν κέρδους καθίσταται ανώτερον, τά κεφάλαια αρχίζουν να κατακλύζουν την βιομηχανίαν αυτήν, ή παραγωγή αύξάνει, αί τιμαί πίπτουν και το ποσοστόν κέρδους έλαττωται. Και μετά τινά χρόνον ό καπιταλιστής θά ἴδῃ το ποσοστόν κέρδους να κυμαί-

νεται ἐκ νέου περὶ τὸ μέσον ποσοστὸν κέρδους, ὅπως πρὸ τῆς ὑψώσεως τοῦ εἰδικοῦ ποσοστοῦ κέρδους του, ἢ ὑψώσις ὁμως τοῦ εἰδικοῦ ποσοστοῦ κέρδους τῆς βιομηχανίας του συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ αὐξηθῇ τὸ μέσον ποσοστὸν κέρδους καὶ ἐκ τῆς αὐξήσεως ταύτης θὰ ὠφεληθῇ ἢ δεδομένη βιομηχανία καθὼς καὶ αἱ λοιπαί.

Ἐν συνόψει πᾶσα τεχνικὴ τροποποιήσις, συνεπαγομένη εἰς μίαν οἰανδήποτε ἐπιχείρησιν αὐξήσιν τῆς σχέσεως

$$\frac{v \times u}{0,5M + \sigma + \eta}$$

ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἄμεσον αὐξήσιν τοῦ στιγμιαίου ποσοστοῦ κέρδους εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, αὐξήσιν ἢ ὁποία δύναται μὲν νὰ εἶναι σημαντικὴ, δὲν διαρκεῖ ὁμως καὶ ἀφ' ἑτέρου αὐξήσιν τοῦ μέσου ὄρου τῶν ποσοστῶν κέρδους τῆς καπιταλιστικῆς τάξεως, ἢ ὁποία εἶναι διαρκῆς καὶ τῆς ὁποίας ἐπωφελοῦνται ἐν ἴσῳ μέτρῳ, ὅλοι οἱ καπιταλισταί, τόσον τῆς δεδομένης βιομηχανίας ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι.

Κερδοσκοπία.— Γενικῶς καλεῖται οὕτω πᾶσα ἐπιδιώξις κέρδους. Ἡ κερδοσκοπία ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν σκοπὸν πάσης κεφαλαιοκρατικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει αὐτῇ τοῦ κέρδους ὁ καπιταλιστὴς ἐπιχειρηματίας, ὑπολογίζων τοὺς συντελεστὰς τοὺς ἐπιδρῶντας ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς τιμῆς τῶν διαφόρων προϊόντων κατὰ τὸ προσεχὲς ἢ ἀπώτερον μέλλον, προβαίνει εἰς προαγορὰς ἢ προπωλήσεις πρὸς ἑξασφάλισιν μεγαλυτέρου κέρδους.

Ἡ κερδοσκοπία ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγαλυτέρων ὄπλων τοῦ μεγάλου κεφαλαίου εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ μικροῦ, τὸ ὁποῖον συνήθως κατορθώνει νὰ ἐξαφανίσῃ. Πράγματι μόνον τὸ μέγα κεφάλαιον δύναται, ἐπὶ τῇ προσέψει αὐξήσεως τῶν τιμῶν πρώτων ὑλῶν, νὰ προβῇ εἰς προαγορὰς μεγάλων ποσοτήτων, ὥστε κατόπιν νὰ παρουσιάσῃ κόστος

παραγωγῆς μικρότερον ἀπὸ τὸν μικρὸν ἐπιχειρηματίαν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ρυθμίσῃ τὰς τιμὰς του ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ηὔξημένων ἤδη τιμῶν αὐτῶν. Οὕτω ἐπιδιώκων αὐξήσιν τῶν τιμῶν προβαίνει εἰς μεγάλας προαγορὰς καὶ δημιουργεῖ τεχνητὴν ζήτησιν· ἀντιθέτως, ἐπιδιώκων πτώσιν τῶν τιμῶν προβαίνει εἰς προπωλήσεις.

Τὸ τέχνασμα τοῦτο λαμβάνον πολλάκις διαστάσεις κολοσσιαίας καὶ ἐγκληματικῆς ἀπάτης χρησιμοποιεῖται συνηθέστατα εἰς τὰ χρηματιστήρια, ὅπου οὐχὶ σπανίως παρουσιάζεται τὸ φαινόμενον κεφαλαιοῦχος νὰ πωλῇ ἐπιδεικτικῶς μεγάλας ποσότητας ἐμπορευμάτων ἢ ἀξιών (δημιουργῶν οὕτω χαλάρωσιν τῶν τιμῶν) ἐνῶ διὰ μυστικῶν πρακτόρων ἀγοράζει μεγαλυτέρας ποσότητας καὶ κερδίζει οὕτω τὴν διαφορὰν.

Οὕτω ἡ κερδοσκοπία ἀποτελεῖ ἓνα τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς διαρκῶς ἐντεινομένης ἀναρχίας τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, διότι συσκοτίζει τὰ πραγματικὰ τεκμήρια. ἐφ' ὧν θὰ ἠδύναντο νὰ στηριχθοῦν προβλέψεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμφαλεῖς. Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀναρχίας ταύτης εἶναι αἱ συχναὶ χρεωκοπίαι, τῶν μικροτέρων κυρίως καὶ τῶν ἀσθενέστερον ἐξοπλισμένων ἐπιχειρηματιῶν, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν ἀπαραιτήτως τὴν πορείαν τοῦ καπιταλισμοῦ.

Κερένσκυ (Ἀλέξανδρος Θεοδώροβιτς). — Ρώσος πολιτικὸς, γεννηθεὶς τὸ 1881. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔδειξεν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν καὶ πολιτικὴν δράσιν, ἀποκτήσας σὺν τῷ χρόνῳ περίβλεπτον θέσιν εἰς τὸ κόμμα τῶν σοσιαλεπαναστατῶν, τὸ πολυπληθέστερον ἐκ τῶν ἐπαναστατικῶν κομμάτων. Τὸ 1912 ἐξελέγη μέλος τῆς τετάρτης αὐτοκρατορικῆς Δούμας, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὴν μαχητικότητά του. Ἡ αἴγλη του συντελοῦσης καὶ τῆς χαώδους καταστάσεως, συνεπεία τῶν γεγονότων τῆς φεβρουαριανῆς ἐπανα-

στάσεως τοῦ 1917, τὸν ἔφεραν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης πάλης. Ὡς ἐκπρόσωπος ἐὶς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐπαναστατικῶν κομμάτων ἐκλήθη νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν πρώτην προσωρινὴν κυβέρνησιν, ὅπου ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ εὐθύς κατόπιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὑπὸ πρωθυπουργὸν τὸν πρίγκηπα Λβόφ. Γενόμενος μετ' ὀλίγας ἡμέρας πρωθυπουργὸς ἐγκατέστησε δικτατορίαν ἀναλαβὼν συγχρόνως καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ.

Τὸ ὄνομα καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ Κερένσκυ συνδέονται μὲ τὴν κρισιμωτέραν καμπὴν οὐχὶ μόνον τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τῆς παγκοσμίου ἐπαναστατικῆς πορείας. Ἀρχηγὸς τοῦ μεγαλυτέρου ἐπαναστατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, ἔφεραν ἐν ἑαυτῷ πλῆθος ἀντιφάσεων. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κόμματος, κατώτεροι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀποστολῆς διὰ μίαν ριζικὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, ἐκπρόσωποι τῆς βασικῆς συγχύσεως, μοιραίως ἠναγκάζοντο νὰ ταλαντεύωνται μεταξὺ τοῦ ὄντως ἐπαναστατικοῦ καὶ ὀργανωμένου προλεταριάτου καὶ τῆς συμμαχίας μὲ τὰ ἀστικά καὶ κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα.

Ὁ Κερένσκυ εἶναι ὁ πλέον ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς πραγματικότητος ταύτης. Ἐρμαιὸν τῆς ἐπαναστατικῆς ὁρμῆς τῶν γεγονότων, ἔδωκεν ἐντὸς ὀλιγομήνου διαστήματος τῆς ἐξουσίας τὴν πλέον κτυπητὴν εἰκόνα τῶν τρομερῶν τούτων ἀντιφάσεων.

Δύο ὑπῆρξαν αἱ σοβαραὶ ἀντιφάσεις τοῦ Κερένσκυ, αἱ ὁποῖαι παρέλυσαν τὴν δρᾶσιν του καὶ ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τελικὴν πτώσιν του. Μόλις ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐκήρυξε τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν καὶ μὲ τὸ περιώνυμον διάταγμα ὑπ' ἀριθ. 1, κατήργησε πᾶσαν ἱεραρχίαν καὶ πειθαρχίαν ἐν τῷ στρατῷ. Τὰ δύο ταῦτα μέτρα ἐγέννησαν τὰς τραγικωτέρας τῶν ἀντιφάσεων, διότι ἐκ παραλλήλου μὲ ταῦτα ἐκήρυξε, καὶ

ἠξίωσε «τὴν συνέχισιν τοῦ πολέμου, εἰς τὸ πλεῖρον τῶν Συμμάχων μέχρι τῆς τελικῆς νίκης».

Τὰ εἰς τὸ μέτωπον εὐρισκόμενα δέκα ἑκατομμύρια στρατιωτῶν, ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ μουζίκους, οἱ ὁποῖοι ἅμα τῷ ἀκούσματι ὅτι εἰς τὸ χωρίον των μοιράζουσι τὰς γαίας, ἐγκατέλιπον τὰς γραμὰς καὶ τὰ χαρακώματα καὶ ἀκατάσχετοι ἔσπευδον ὀπίσω εἰς τὰς πατρίδας των. Ἡ ἱεραρχία καὶ ἡ πειθαρχία εἶχεν ἤδη καταργηθῆ διὰ τοῦ διατάγματος ὑπ' ἀριθ. 1, καὶ οὐδεμία πλέον δύναμις ἦτο δυνατόν νὰ συγκρατήσῃ τὴν διάλυσιν τοιοῦτου στρατοῦ ἐπὶ τὸν ὁποῖον ὁ Κερένσκυ εἶχε τὴν ἀξίωσιν τοῦ «μέχρις ἐσχάτων ἀγῶνος...»

Καὶ ἐνώπιον τῶν γεγονότων τούτων ὁ Κερένσκυ τόσον ὀλίγον ἐγνώριζε τὴν πραγματικότητα καὶ τὰ κοινωνικά ζητήματα, ὥστε ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ σωθῆ ἢ κατὰστασις μὲ τὴν ρητορικὴν καὶ μόνον ἱκανότητα. ἤρρισε τότε τὸ θλιβερὸν καὶ κωμικὸν θέαμα τῶν ἀστραπιαίων μετακινήσεων του ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τοῦ ἀχανοῦς μετώπου εἰς τὸ ἄλλο, ὅπου ἐξεφώνει ἐνθουσιώδεις λόγους διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τὰ στρατεύματα. Κατάκοπος καὶ ἐξηντλημένος πολλάκις ἔδιδεν ὡς ἀκούσιον ἐπίλογον τῶν λόγων των τὴν λιποθυμίαν του.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅταν ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀμειλίχτου πραγματικότητος ἐσημείωσε τοὺς δύο ἀποφασιστικούς ἱστορικούς σταθμούς: τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Λένιν ἀπὸ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν νίκην τῆς Γερμανίας ἐναντίον τοῦ ἐν παραλυσίᾳ ρωσικοῦ στρατοῦ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Σοβιέτ καὶ ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων μετέβησαν εἰς τὸν σταθμὸν νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν Λένιν ἐνθουσιωδῶς καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ὀμιλήσῃ. Ἐκεῖνος περιωρίσθη νὰ τοὺς δηλώσῃ μὲ ἐλαχίστας λέξεις ὅτι ἡ στιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη καὶ ὅτι τίποτε ἄλλο ἀπὸ θυσίας δὲν πρέπει νὰ ἀναμένουν. Καμμία ἀπὸ τὰς πομπώδεις ὑπο-

σχέσεις του Κερένσκυ δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Λένιν. Ἄλλὰ οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸν ἠσθάνθησαν ἀρχηγὸν ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε. Ὁ Κερένσκυ διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ Λένιν, ὅστις διέφυγε καὶ διαδώσας τὴν φήμην τῆς δραπετεύσεώς του εἰς τὸ ἔξωτερικὸν περιέμεινε κρυμμένος ἐντὸς τῆς Πετρούπόλεως ὁπόθεν διήύθυνε καὶ διωργάνωνε τὰ ἐπαναστατικὰ στελέχη τοῦ προλεταριάτου. Ὅταν ἔφθασεν ἡ στιγμή καὶ ἐδόθη τὸ σύνθημα ὁ Λένιν μετημαρτυμένος μετεφέρετο εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ Κερένσκυ ἀπεπειράθη τότε νὰ προσκαλέσῃ εἰς τὴν Πετρούπολιν τὸν στρατηγὸν Κορνίλωφ μὲ τοὺς Κοζάκους καὶ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε καὶ ὁ Κερένσκυ ὁ ὁποῖος ἠπεύλει γῆν καὶ οὐρανόν, ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ ἐπ' αὐτοκινήτου ὑψώσαντος πρὸς ἀποπλάνησιν τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν καὶ νὰ διεκπεραιωθῇ εἰς Ἀγγλίαν. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Παρισίους ὅπου καὶ εἶναι ἐγκατεστημένος, δίδων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συμβουλὰς εἰς τὰ ἱμπεριαλιστικὰ κράτη ἐναντίον τοῦ μπολσεβικικοῦ κινδύνου.

Κέρκυρα.— Εἶναι ἡ δευτέρα, κατὰ τὸ μέγεθος, μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν, νῆσος τῆς Ἑπτανήσου κειμένη ἀπέναντι καὶ ἐγγύτατα τῶν Ἡπειρωτικῶν ἀκτῶν. Ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τῶν Παξῶν καὶ ἄλλων τινῶν νησίδων, ὁμώνυμον νομὸν μὲ πληθυσμὸν 106.251 κατ. (1928). Πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ πόλις Κέρκυρα μὲ πληθυσμὸν 32.221 κατ. (1928), ὑπολογιζομένων καὶ τῶν συνοικισμῶν Ἅγιος Ρόκκος, Ἀνεμόμυλος, Γαρίτσα, Μαντουκι καὶ Ποταμός. Μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ περιλαμβάνονται καὶ 1.500 Ἑβραῖοι, ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς ἐμπορικὰς καὶ χειρωνακτικὰς ἐργασίας.

Ἡ νῆσος εἶναι φημισμένη διὰ τὰς

ἐλαιοφυτείας τῆς καὶ ἐν γένει τὴν ἐπιμελημένην καλλιέργειάν τῆς, ἀποτελοῦσα ὀνομαστὸν τουριστικὸν κέντρον, λόγῳ τῶν φυσικῶν τῆς καλλονῶν.

Εἰς τὴν πόλιν τῆς Κερκύρας ἐδρεύουν αἱ κυριώτεραι δημόσιαι ὑπηρεσίαι (Πρωτοδικεῖον, Τελωνεῖον, Λιμεναρχεῖον κλπ.).

Εἰς τὴν νῆσον ποράγονται ἐν ἀφθονίᾳ ἔλαιον, οἶνος, κηπουρικά, ἔσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα.

Ὁ λιμὴν τῆς πόλεως Κερκύρας προστατευόμενος ὑπὸ τῆς ἐμπροσθεν κειμένης νησίδος Βίδο, παρέχει μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ παρουσιάζει ἐξαιρετικὴν ἐπιβαστικὴν κίνησιν. Εἶναι ὁ πρῶτος λιμὴν τὸν ὁποῖον συναντοῦν καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐρχόμενα ἀτμόπλοια. Ἡ Κέρκυρα ἔχει πυκνοτάτην ἀτμοπλοικὴν συγκοινωνίαν καὶ ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἀεροπορικὴν βάσιν. Ἐντὸς τῆς νήσου συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν.

Ἡ Κέρκυρα (βλ. καὶ λ. Ἰόνιοι νῆσοι) εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ὑποστῇ, κατὰ τὸ 1923, τὴν ἐπιδρομὴν τῆς Ἰταλίας ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπισυμβάσεως κατὰ τὴν πρῶτην τῆς 27ης Αὐγούστου 1923 δολοφονίας ὑπ' ἀγνώστων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων Ἀγίων Σαράντα τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ Τελλίνι, ὅστις ἠγεῖτο ἀποστολῆς, πρὸς διαχάραξιν τῶν ἑλληνο-αλβανικῶν συνόρων. Δύο ἡμέρας κατόπιν ὁ ἐν Ἀθήναις Ἰταλὸς πρεσβευτῆς διευτύπωσεν, ἐντολῇ τῆς κυβερνήσεώς του, διακοίνωσιν, περιλαμβάνουσαν ἐπιτὰ ἐν ὅλῳ ἄρθρῳ πρὸς ἠθικὴν ἱκανοποίησιν, καὶ ἔταξε προθεσίαν 24 ὡρῶν πρὸς ἀποδοχὴν των. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπεδέχθη τέσσαρα ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων καὶ ἀπετάθη εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ζητοῦσα τὴν πρόστασίαν τῆς. Μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς προθεσμίας, κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν μοῖρα ἰταλικοῦ στόλου ἐξ 21 μονάδων, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεβιβάσθη μετ' ὀλίγον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελεῖου πλοίαρχος Φοσσίνι, διὰ νὰ

επιδώση εἰς τὸν νομάρχην ἔγγραφον, φέρον τὴν ἡμερομηνίαν 31 Αὐγούστου, δι' οὗ ἀνεκοινοῦτο, ὅτι ὁ ἀντιναύαρχος Σιλάρι θὰ κατελάμβανεν εἰρηνικῶς τὴν νῆσον. Εἰλοποιοῦντο συγχρόνως αἱ ἑλληνικαὶ ἀρχαί, ὅτι εἰς περίπτωσιν ἀντιστάσεως, θὰ ἤσχετο βία καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑποσταλῇ ἡ ἑλληνικὴ σημαία, διὰ νὰ ὑψωθῇ ἡ ἰταλική. Τὸ ἔγγραφον περιελάμβανεν ἀκόμη διακοπὴν τῶν τηλεφωνικῶν, τηλεγραφικῶν καὶ ταχυδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Ὁ νομάρχης εἰς ἀπάντησιν ἐδήλωσεν ὅτι ἀρνείται νὰ παραδώῃ τὴν νῆσον καὶ οὕτω ὁ ἰταλικὸς σιόλος ἤρχισε νὰ βομβαρδίζῃ τὸ παλαιὸν φρούριον τῆς νήσου, ἐν ᾧ συγχρόνως ἀπεβιβάζοντο ἀγῆματα ἰταλικοῦ ναυτικοῦ.

Τῆς ὑποθέσεως τῆς καταλήψεως τῆς Κερκύρας ἐπελήφθη καὶ ἡ πρὸς βουλευτικὴ συνδιάσκεψις, ἡ ὁποία συνεδρίαζεν ἐν Παρισίοις. Τὸ γεγονός εἶχε προκυλέσει τὴν ἐξέγερσιν τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης. Ἡ κατάληψις ἤρθη τὴν 27ην Σεπτεμβρίου, ἀφοῦ ἐγένοντο ἀποδεκτοὶ ὅλοι οἱ ὅροι τῆς Ἰταλίας.

Κερσενστάινερ (Γεώργιος Kerschesteiner).— Γερμανὸς παιδαγωγὸς γεννηθεὶς ἐν Μοιάχω τὸ 1854. Ἀντιθέτως πρὸς πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἤρχισε τὸ στάδιόν του πρακτικῶς. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν διωρίσθη διδάσκαλος ἐνός μικροῦ χωρίου τῆς βορείου Βαυαρίας. Κατόπιν ἐσπούδασε τὰ μαθηματικά καὶ τὸ 1883 ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Νυρεμβούργῳ. Ὡς διδάσκαλος ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὸ 1895 διωρίσθη ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος ἐν Μονάχῳ, ἔκτοτε δὲ ἤρχισε τὸν ἀγῶνα του διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας εἶχε διαμορφώσει ἐν τῷ μετξύ. Ὁ Κερσενστάινερ ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τῶν παιδαγωγῶν οἱ ὅποιοι, δίδοντες τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν εἰς τὸν δικαιολογημένον ἀτομισμὸν, τονίζουν περισσότερον τὴν σημασίαν καὶ συμβολὴν τοῦ κοινωνικοῦ παράγοντος καὶ παραδέχονται ὅτι βάσιν τῆς ἀ-

γωγῆς πρέπει ν' ἀποτελῇ ἡ ὀνόπτειξις τῶν κοινωνικῶν συναισθημάτων τοῦ παιδός, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς συνεργασίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ διὰ τοῦ δημιουργικοῦ συνδυασμοῦ πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἐργασίας (σχολεῖον ἐργασίας). Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀντιλήψεων τούτων ὁ Κερσενστάινερ συνήνητησε μεγάλην ἀντίδρασιν ἐκ μέρους πολιτικῶν, φιλοσόφων, παιδαγωγῶν κλπ. Ἄλλ' ἡ ἀντίληψις αὕτη ἐκάμφθη βιθμηδὸν διὰ τῆς διαφωτιστικῆς καὶ θεωρητικῆς δράσεως τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Κερσενστάινερ. Τὸ 1918 ἐγένετο ἐπίτιμος καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου. Ἐγράψε πλείστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἐννοια τοῦ σχολείου-ἐργασίας» (ἑλλ. μετ. Δ. Γεωργακάκη), «Ἡ ἔννοια τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου» (1911, ἑλλ. μετ. Ε. Κακούρου, 1926), «Πολιτειακὴ ἀγωγή τῆς γερμανικῆς νεολαίας» (1901), «Θεμελιώδη προβλήματα τῆς σχολικῆς ὁργανώσεως» (1907), «Ἐννοια τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀγωγή τοῦ χαρακτῆρος» (1919) κλπ.

Κετελέ (Ἀδόλφος Quetelet).— Βέλγος ἐπιστήμων, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Γάνδη καὶ ἐν Βρυξέλλαις, θεωρούμενος ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς στατιστικῆς (1796—1874). Τὸ 1828 ἀνέλαβε τὴν ἴδρυσιν καὶ διεύθυνσιν τοῦ βελγικοῦ ἀστεροσκοπείου, συνάμα δὲ τὴν προεδρίαν τῆς κεντρικῆς στατιστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Βελγίου. Ἐκ τῶν ἔργων του, σπουδαιότερον εἶναι τὰ «Στοιχεῖα τῆς ἀστρονομίας». Ἀξιολογότεροι εἶναι αἱ στατιστικαὶ του μελέται, αἱ ὁποιαὶ ἀφῆκον ἐποχὴν. Δι' αὐτῶν ἠθέλησε καὶ ἐπέτεχε νὰ ἐγκαινιάσῃ νέον σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν νόμων, οἱ ὅποιοι διέπουν τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἰνδιαιτοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἀτὰ τὰ σχετικὰ ἔργα του τὰ μᾶλλον ἀξιωματικώτερα εἶναι: «Περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰκανοτήτων του, ἡ πραγματεία κοινω-

νικῆς φυσικῆς», «Περὶ τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος καὶ τῶν διεπόντων αὐτὸ νόμων», «Ἀνθρωπομετρία καὶ μέτρα τῶν διαφορῶν ἰκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου» κ.ἄ. Συγχρόνως διηύθυνε τὴν ἔκδοσιν τῆς «Μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς ἀλληλογραφίας».

Κέϋ (*Ἑλλην Key).—Σουηδὶς συγγραφεὺς (1849—1926). Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἀστῶν ἐκπροσώπων τοῦ μαχητικοῦ φεμινισμοῦ. Δι' ὄλων τῶν ἔργων τῆς ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐξισώσεως τῆς γυναικός, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐπιζητεῖ ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων κοινωνικῶν πλαισίων, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ὑποπτεύεται τὴν κοινωνικὴν αἰτίαν τῆς ἀνισότητος ταύτης. Τὸν ἀγῶνα τῆς συνδυάζει κυρίως μὲ φιλανθρωπικὰς καὶ εἰρηνιστικὰς ἀντιλήψεις. Πιστεύει ὅτι ἡ ἀνθρωπότης γενικῶς δύναται νὰ βελτιωθῇ ἀπὸ τὸν ἀληθῆ καὶ ἀνώτερον ἔρωτα, τὸν ὁποῖον θέτει ὡς βάσιν ὅλης τῆς προσπάθειάς τῆς. Ζητεῖ μεταρρυθμίσιν τοῦ σχολείου «ἐπὶ τὸ φυσιολογικώτερον καὶ ἀνθρωπινώτερον», οὐδέποτε ὅμως ἐξέχεται τῶν ἀστικῶν πλαισίων. Ἐκ τῶν ἔργων τῆς, πλεῖστα τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς γλώσσας, εἶναι: «Ἰδέαι» (1898), «Ἀνθρωποι» (1899), «Ὁ αἰὼν τοῦ παιδιοῦ» (1900), «Γραμμαὶ τῆς ζωῆς» (1903—1906, τόμοι 3) «Περὶ ἔρωτος καὶ γάμου» (1911), «Ραχήλ Βαρναχάγκεν» (1908), «Εἰς τοὺς ὑπερμάχους ριζικῶν μεταβολῶν εἰς τὸν γάμον» (1897), «Βαθύτερον βλέμμα εἰς τὸν πόλεμον» (1916), «Αἱ γυναῖκες κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον» (1918), «Ὁ ἀνίκητος» (1924, τόμος 4) κ. ἄ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἔναντι τοῦ πολέμου στάσις τῆς, ἡ ὁποία ὄχι μόνον περιορίζεται εἰς ἰδεαλιστικὸν πασιφισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀντλησὶν ἐπιχειρημάτων ἐκ τοῦ ρόλου τῶν γυναικῶν κατ' αὐτὸν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν φεμινιστικῶν ἰδεῶν τῆς. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου τῆς «Ἀνθρωποι», ἀφιερωμένον εἰς τὴν

ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιητικοῦ ζεύγους Ροβέρτου καὶ Ἐλισάβετ Μπράουνιγκ καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Δύο ἄνθρωποι».

Κέϋνς (Ἰωάννης Maynard Keynes).—Διάσημος Ἄγγλος οἰκονομολόγος γεννηθεὶς ἐτὸ 1853. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καϊμπριτζ καὶ ἀποφοιτήσας εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Κατὰ τὸ 1913—1914 διεκρίθη ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δημοσιονομικῶν καὶ τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τὸ 1915 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀγγλικοῦ θησαυροφυλακίου.

Ὁ Κέϋνς ἀπέκτησε παγκόσμιον φήμην κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης, ὡς ἀρχηγὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀγγλικῆς ἀντιπροσωπείας, καὶ τῆς Μ. Βρετανίας εἰς τὸ ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον (1919). Ἡ φήμη του ὀφείλεται εἰς τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξε μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα, ὅτι ναὶ μὲν οἱ σύμμαχοι δύνανται νὰ ἐπιβάλουν πολιτικῶς εἰς τὴν ἠττημένην Γερμανίαν οἰουσδήποτε ὄρους οἰκονομικῆς ἀποζημιώσεως, ἀλλὰ ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἀγνοήσουν τὴν πραγματικότητα καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ ὄροι αὐτοὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν ἀξίαν ἐὰν ὑπερβαίνουν τὴν οἰκονομικὴν ἀντοχὴν τῆς ἠττηθείσης χώρας.

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Κέϋνς δὲν ἤρρησε νὰ ἀποκτήσῃ ὁπαδούς, ἀλλὰ τὸ δημιουργηθὲν ρεῦμα πρὸς ἀναθεώρησιν μερικῶν ἐκ τῶν σχετικῶν ὄρων ἀπέτυχε κυρίως ἔνεκα τῆς ἀντιστάσεως τῆς Γαλλίας καὶ ὁ Κέϋνς ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1919. Τότε ἀκριβῶς ἐδημοσίευσεν τὴν πολύκροτον μελέτην του «Αἱ οἰκονομικαὶ συνέπειαι τοῦ πολέμου». Ἀργότερον ἐξέδωκε τὰ ἔργα: «Ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης» (1922), καὶ «Περὶ νομισματικῆς μεταρρυθμίσεως» (1923). Μέχρι πρό τινος ἡ φήμη του ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ θεωρῆται ὁ κυριώτερος οἰκονομικὸς ἐμπειρογνώμων

καὶ ὁ προφήτης τῶν ἐπερχομένων οἰκονομικῶν γεγονότων. Ἡ θύελλα ὅμως τὴν ὁποίαν ἐξαπέλυσεν ἡ οἰκονομικὴ κρίσις διέψευσε τοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τὰς προφητείας τοῦ Κέϋνς.

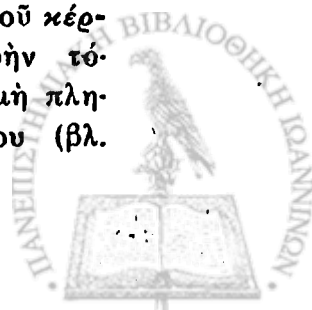
Κεφαλαιοκρατία (συνηθέστερον χρησιμοποιεῖται ὁ διεθνὴς ὄρος *καπιταλισμός*, *capitalismus*).—Οἰκονομικὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν παραγωγὴν παίζει τὸ κεφάλαιον (βλ. λ.), ἰδιαιτέρως δὲ τὸ βιομηχανικὸν καὶ τὸ χρηματιστικόν. Ἡ κεφαλαιοκρατία ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτέραν μέχρι σήμερον βαθμίδα τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ εὐρυνσις τοῦ κόσμου διὰ τῶν ἀνακαλύψεων νέων χωρῶν καὶ ἡ ἐφεύρεσις νέων τελειοποιημένων μεθόδων παραγωγῆς ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συντριβὴν τοῦ φεουδαλικοῦ συστήματος, καθ' ὃ ἐπεκράτει εἰς τὴν οἰκονομίαν ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν καὶ ἐνεφανίσθη τὸ ἀστικὸν σύστημα τῆς παραγωγῆς ἐμπορευμάτων.

1.—**Χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας.** Κατὰ τὴν νέαν ταύτην ὀργάνωσιν ἕκαστος δὲν παρᾶγει πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀτομικῶν του ἀναγκῶν (ἢ τῶν ἀναγκῶν μιᾶς κλειστῆς καὶ στενῆς ομάδος), ἀλλὰ πρὸς πώλησιν. Μόνος σκοπὸς τῆς παραγωγῆς εἶναι ἡ δημιουργία ἐμπορευμάτων διὰ τὴν ἀγοράν. Ἐσφαλιμένως ὑπεστηρίχθη ὅτι ἕκαστος παραγωγὸς πωλεῖ τὸ πλεόνασμα τῆς παραγωγῆς του μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν προσωπικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν του. Θὰ ἦτο π. χ. αὐτόχρημα παραλογισμὸς νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὁ φερετροποιός, ὁ παραγωγὸς ρετινολάδου, ὁ βιομήχανος ὀδοντογλυφίδων ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν του καὶ πωλεῖ μόνον τὸ τυχόν πλεόνασμα. Τὸν παραγωγόν, εἰς τὸ καπιταλιστικὸν σύστημα, τὸν ἐνδιαφέρει τὸ προϊόν του μόνον ὡς ἐμπόρευμα, ἀδιαφορεῖ δὲ τελείως διὰ τὴν ὠφελιμότητά του. Ὁ βιομήχανος ναρ-

κωτικῶν π. χ. παρᾶγει ἐν γνώσει ὅτι ἡ παραγομένη ποσότης ὑπερβαίνει τὰς θεραπευτικὰς ἀνάγκας τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἔχη καταστρεπτικὰς συνεπείας. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ τὸ πωλήσῃ.

Ἡ παραγωγή ἐμπορευμάτων ἂν ἀποτελῆ ὅμως τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, δὲν εἶναι τὸ μόνον γνώρισμα τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος. Ὁ μικρὸς βιοτέχνης καὶ ἐπαγγελματίας ὁ χρησιμοποιῶν τὴν προσωπικὴν του ἐργασίαν καὶ τὰ ἴδια ἀπλᾶ μέσα παραγωγῆς ἔστω καὶ πρὸς παραγωγὴν ἐμπορευμάτων, δὲν εἶναι κεφαλαιοκράτης. Ἡ κεφαλαιοκρατικὴ παραγωγή προϋποθέτει τὴν συγκέντρωσιν τῶν μέσων παραγωγῆς εἰς ὀλίγας χεῖρας μιᾶς τάξεως καὶ ἐξαφάνισιν τῶν αὐτόνομων τεχνιτῶν, οἵτινες μεταβάλλονται εἰς μισθωτοὺς ἐργάτας. Κυρία ἐπομένως ἔκφρασις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος εἶναι ὁ σφετερισμὸς τῶν μέτων τῆς παραγωγῆς ὑπὸ μιᾶς ὀλιγαριθμοῦ τάξεως καὶ ἀντιστοίχως ἡ δημιουργία μιᾶς πολυαριθμοῦ τάξεως μὴ κατεχούσης οὐδὲν μέσον παραγωγῆς (βλ. *προλεταριάτον*) καὶ ἀποξώσης ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς προσωπικῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως (βλ. *ἐργασία*).

Οὕτω, προϋπόθεσις τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος εἶναι ἡ μονοπώλητις τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἐμπόρευμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰσχύουν ὅλοι οἱ νόμοι τῆς ἀγοραπωλησίας ἐμπορευμάτων. Ὁ καπιταλιστὴς κατέχων τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἐπαρκὲς χρηματικὸν κεφάλαιον, προβαίνει εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργατικῆς δυνάμεως (μισθώνει ἐργάτας) πρὸς παραγωγὴν ἐμπορευμάτων μὲ μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἀποκτιῆσιν κέρδους. Κατὰ τὴν μαρξιστικὴν ἀντίληψιν τὸ κέρδος τοῦτο ἐμφανιζόμενον εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν καθαροῦ κέρδους (βλ. λ.), εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τόκου ἢ προσόδου, εἶναι προϊόν μὴ πληρωθείσης ἐργασίας τοῦ ἐργάτου (βλ.

υπεραξία). Τὸ κέρδος τοῦτο ἐπιτρέπει οὕτω εἰς τὸν κεφαλαιοκρατικὸν παραγωγὸν νὰ αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον του. Βασικοὶ νόμοι τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος εἰναι: ἡ μονοπώλησις τῶν μέσων παραγωγῆς (συγκέντρωσις) καὶ ἡ συνεχῆς αὐξήσις τῶν κεφαλαίων τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ παραγωγοῦ (συσσώρευσις).

Πρῶτον βασικὸν ἐλάττωμα τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος παρουσιάζεται οὕτω ἡ οὐξοῦσα κοινωνικὴ διαφοροποίησις διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας μιᾶς ὀλιγαρχίας, ἢ ὡς ἡ μεγάλη μᾶζα τοῦ λαοῦ ἀπωθεῖται σταθερῶς πρὸς τὸ προλετηριάτον.

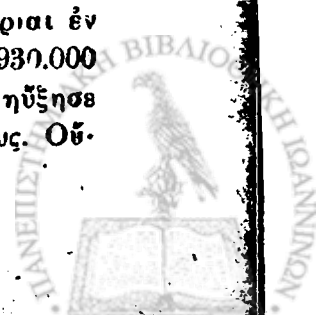
Δεύτερον βασικὸν ἐλάττωμα τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἀναρχία τῆς παραγωγῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀνέπτυξεν εἰς τὸ ἔπακρον τὸν ἀτομικισμόν· ἕκαστος κεφαλαιοκρατικὸς παραγωγός, παράγει ὑπολογίζων μόνον τὸν ἑαυτὸν του. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀναρχίας ταύτης εἶναι αἱ κρίσεις λόγῳ ὑπερπαραγωγῆς, ὁ σκληρὸς συναγωνισμὸς καὶ ὁ πόλεμος τοῦ ὁποῦ, κατὰ τὴν σύγχρονόν ἰδιαιτέρως ἐποχὴν, μοναδικὸν αἷτιον εἶναι ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν.

2.—*Ἡ πρόοδος τοῦ καπιταλισμοῦ.* Εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν τοῦτον μεταξὺ τῶν ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων κεφαλαιοκρατικῶν παραγωγῶν, ὑπερισχέει ὁ διαθέτων μεγαλύτερα κεφάλαια. Οὗτος διαθέτει μεγαλυτέρας καὶ τελειοτέρας ἐγκαταστάσεις, ὑποβιβάζει τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς εἰς τὸ ἐλάχιστον καὶ ἔχει περιθώριον οἰκονομικῆς ἀντοχῆς ὥστε καὶ δι' ἀθεμίτου συναγωνισμοῦ συχνά, π.χ. διὰ τῆς ὑποβιβάσεως ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα τῆς τιμῆς πωλήσεως καὶ κάτω τοῦ κόστους (βλ. *ντάπινγκ*) νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν μικρότερον ἀνταγωνιστήν. Ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ πλήρης ἐξάνησις τῆς βιοτεχνίας καὶ ἡ δημιουργία μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἀπασχολούσων ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐργατῶν. Ὡς

παράδειγμα παραθέτομεν τοὺς ὑπὸ τοῦ Μπουχάριν ἀναφερομένους ἀριθμοὺς διὰ τὴν βαμβακουργίαν ἐν Ρωσίᾳ:

Ἔτη	Ἔργαζόμενοι εἰς ἐργοστάσια	Ἔργαζόμενοι κατ' οἶκον
1866	94.566	66.178
1879	161.691	50.152
1894—5	242.051	20.475

Ἡ ἐξέλιξις αὕτη γοργωτέρα καὶ ἐντονωτέρα ἐμφανίζεται εἰς τὰς περισσοτέρον προωδεδεμένας καπιταλιστικὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ οὕτω συντελουμένη ἀπόθησις τῶν τέως αὐτόνομων τεχνιτῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν μισθοδούλων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν ἐνὸς διαρκῶς ὄγκουμένου στρατοῦ ἀνθρώπων μὴ ζήσούντων τίποτε ἄλλο, εἰμὴ νὰ εὗρουν ἐργασίαν ἔναντι ἡμερομισθίου εἰς τὰς μεγάλας κεφαλαιοκρατικὰς ἐπιχειρήσεις. Μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ μὴ εὐρίσκον ἐργασίαν περιφέρεται ἀνεργὸν εἰς τὰς πόλεις, ἐν ἀναμονῇ ἐξευρέσεως μιᾶς ἐργασίας. Αἱ μᾶζαι αὗται ἀποτελοῦν τὸν ἐφεδρικὸν στρατὸν ἐργασίας (βλ. λ.) τὸν ὁποῖον ὁ κεφαλαιοκρατικὸς ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ ἐπίσειῃ ὡς φόβητρον κατὰ τῶν ἐργατῶν του εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν οὗτοι θὰ διετύπουν ἀξιώσεις βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας. Ὁ ἐφεδρικός οὗτος στρατὸς αὐξάνει καὶ διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μηχανῶν ἑκάστη τεχνικὴ τελειοποίησις καθιστᾷ ἄχρηστον μέγαν ἀριθμὸν ἐργατῶν. Ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς αὐξάνει καὶ κατ' ἄλλον τρόπον τὸν ἐφεδρικὸν στρατὸν τῆς ἐργασίας: ἀπλουστεύουσα τὴν ἐργασίαν, ἐπιτρέπει εἰς τὸν καπιταλιστὴν νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν κατὰ πολὺ εὐθηνότεραν ἐργασίαν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδίων. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει μεγαλυτέρου κέρδους ὁ καπιταλισμὸς ἔρριπεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἑκατομμύρια γυναικῶν. Π. χ. τὸ 1913 ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ 6.800.000 ἐργάτριαι ἐν Γερμανίᾳ 9.400.000, ἐν Βελγίῳ 930.000 κ.τ.λ. ὁ δὲ παγκόσμιος πόλεμος ἠξίωσε κατὰ πολὺ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους. Οὗ-

τω, μεταξύ άλλων, ή κεφαλαιοκρατία εμφανίζεται ως ο κύριος υπαίτιος τής αποσυνθέσεως τής οικογενείας και τής αύξησεως τής πορνείας, εις την οποίαν καταδικάζονται αι στερούμεναι παντός πόρου ζώη και μη εύρισκousai έργασίαν γυναίκες.

Η αύξησις τών παραγωγικών δυνάμεων τής κοινωνίας υπό το καπιταλιστικόν καθεστώς παρουσιάζεται ούτω καταστρεπτική άτι να είναι εύεργετική. Εις το καπιταλιστικόν σύστημα ή αύξησις τών παραγωγικών δυνάμεων έχει ως έπακόλουθον την κρίσιν (βλ. λ.) μέλος τας καταστρεπτικάς διά τας εργαζόμενας μάζας συνεπειάς. Καί αυτάί αι τρομεραί άσθένειαι του καπιταλισμού, αι κρίσεις, έχουν συνήθως ως συνέπειν επέκτασιν του κεφαλαιοκρατικού συστήματος: τελευταίαι άντέχουν εις την κρίσιν αι μεγάλαι έπιχειρήσεις και μετά την πάροδον τής κρίσεως αποκαλύπτεται ότι συνετρίβησαν οι μικροί παραγωγοί και έπομένως συνεπληρώθη ή συγκέντρωσις τών μέσων τής παραγωγής εις όλιγωτέρας χείρας.

Ούτω ή κοινωνική διαφοροποίησις συνεχίζεται. Μία σχετικώς όλιγόριθμος τάξις μονοπωλεί όλα τα μέσα τής παραγωγής, έφ' το μέγιστον μέρος του πληθυσμού άπορρίπτεται εις την τάξιν τών μισθοδούλων. Υπό ούδέν άλλο οικονομικόν σύστημα ο χωρισμός τής κοινωνίας εις τάξεις είχε λάβει τόσον έντονον μορφήν και ούδέποτε ή απόστασις μεταξύ τών δύο κοινωνικών τάξεων ήτο τόσον μεγάλη. Ούτω ή πάλη τών τάξεων εμφανίζεται ως μοιραία και αναπόφευκτος συνεπεία του κεφαλαιοκρατικού συστήματος.

3.—*Στατιστικά παρατηρήσεις.* Η επικράτησις του καπιταλιστικού συστήματος εις την παραγωγήν είχε ως συνέπειαν την έρήμωσιν τών άγρών λόγω τής χρησιμοποίησεως και εις την γεωργίαν τελειότερων μεθόδων έργασίας, αίτινες καθιστων περιττάς μεγάλας ποσότητας εργατικών χειρών. Οι πλεονάζοντες έρρίπτοντο εις τας πόλεις διά

να χρησιμοποιηθούν εις την διαρκώς έξοχουμένην βιομηχανίαν. Το 1881 άκόμη ή άγγλική γεωργία άπασχόλει τα 125000 του ενεργού πληθυσμού τής Άγγλίας. Το 1901 το ποσοστόν τουτο έπεσεν εις 8,6000 και το 1921 εις 6,7000. Συγκρίνοντες τον άγροτικόν πληθυσμόν με τον εργαζόμενον εις τους δύο κυριώτερους κλάδους τής άγγλικής βιομηχανίας: την μεταλλουργίαν και την ύφαντουργίαν, εύρίσκομεν ότι ή σχέσις ήτο 61 προς 100 το 1881, 41 προς 100 το 1901, και 25 προς 100 το 1921.

Κατά τας τρεις δεκαετίας, από του 1890 μέχρι του 1920, αι σχέσεις μεταξύ του ενεργού πληθυσμού εις την γεωργίαν και εις την βιομηχανίαν τών Ηνωμένων Πολιτειών μετεβλήθησαν ως εξής:

	1890	1900	1910	1920
	(ει: έκατομμύρια)			
Βιομηχανία	5,5	7,0	11,9	14,0
Γεωργία	8,6	10,5	12,7	11,0

Ο πίναξ ούτος καθίσταται σαφέστερος αν συγκρίνωμεν τον αριθμόν τών βιομηχανικών εργατών προς 10 άγρότας:

	1890	1900	1910	1920
Βιομηχανία	64	67	93	127
Γεωργία	100	100	100	100

Επίσης καταφανής είναι ή προσπάθεια, την οποίαν κατέβαλεν ή κεφαλαιοκρατία όπως τελειοποιήση τα μέσα τής παραγωγής ούτως ώστε ν' αύξηση την παραγωγήν, μειούσα ταυτοχρόνως το κόστος δι' τής έλαττώσεως του αριθμού τών χρησιμοποιουμένων εργατών. Απόδειξις είναι ή μείωσις του αριθμού τών εργατών τών άπασχολουμένων εις την ύφαντουργίαν (βιομηχανίαν ειδών καταναλώσεως), εν συγκρίσει προς τους άπασχολουμένους εις την μεταλλουργίαν (βιομηχανίαν μέσων παραγωγής).

Εις την Γαλλίαν ή ύφαντουργική βιομηχανία ήρίθμει το 1866, ένα έκατομ. εργατών μετά τεσσαράκοντα έτη είχε

μόνον 914.000. Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν μεταλλουργίαν ἐργατῶν ὡς καὶ εἰς τὰς μηχανικὰς βιομηχανίας ἀνῆρχοντο ἀπὸ 498.000 εἰς 1.109.000.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς εἰς τὴν ὑφαντουργίαν ἦτο, τὸ 1881, σχεδὸν ἴσος μὲ τὸν τῶν ὀρυχείων

καὶ τῆς μεταλλουργίας : ἡ σχέσηις ἦτο 90 πρὸς 100. Τὸ 1901 ἦτο μόλις 53 πρὸς 100 καὶ τὸ 1921 34 πρὸς 100 ο)ο.

Εἰς τὰς Ἰνδιάνων Πολιτείας παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἐξέλιξις. Ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς ἀξάνει πολὺ ταχύτερον εἰς τὰς μηχανικὰς βιομηχανίας καὶ τὴν μεταλλουργίαν, παρὰ εἰς τὴν ὑφαντουργίαν:

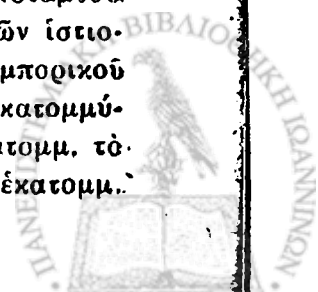
	1880	1900	1910	1923
Ὑφαντουργία καὶ ἐνδύματα	710.000	1.030.000	1.446.000	1.719.000
Μεταλλουργία καὶ μηχανικαὶ βιομηχανίαι	555.000	1.228.000	1.784.000	2.312.000

Μὲ τὴν τρομακτικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν ἰσημεῖωσε τόσος νίκας ἐναντι τῆς φύσεως, ὅσας ἐπὶ χιλιετηρίδας προηγουμένως δὲν εἶχεν ἐπιτύχει. Ἀλλὰ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως κατέστη δυνατὴ μόνον χάρις εἰς τὴν ὁμαδικὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνθρώπων. Ἄν σκεφθῶμεν ὅτι μία μηχανή, ἀπὸ τὴν πρώτην ὕλην μέχρι τῆς πλήρους συναρμολογησεως τῆς, ἀπαιτεῖ 5.000 ὥρας ἐργασίας, σημαίνει ὅτι εἷς μόνον ἐργάτης θὰ κατόρθωνε νὰ τὴν κατασκευάσῃ ἐὰν ἐργάζετο ἐπὶ δύο ἔτη ὀκτὼ ὥρας ἡμερησίως. Κατεσκευάσθη μόνον χάρις εἰς τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας, τόσον ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου, ὅσον καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ἀπὸ τοὺς μεταλλωρύχους καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ὑψικαμίνων μέχρι τοῦ ἀνωτέρου μηχανικοῦ, καταμερισμὸν ἐργασίας, ὅστις ἐκτείνεται μέχρι τῶν πλέον μακρυνῶν χωρῶν, αἵτινες μᾶς προμηθεύουν τὸν βάμβακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἐργάτου ὅστις ἀφιερώνεται εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς μηχανῆς. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἀποτελεῖ ἓνα γιγάντιον ἐργαστήριον, ὅπου ὅλοι συνεργάζονται διὰ τὴν κοινὴν προσπάθειαν, ἀλλὰ σπαράσσεται ἀπὸ βαθυτάτας ἀντιφάσεις, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν ἀπὸ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν παγκόσμιον συνεργασίαν· οἱ ἄνθρωποι ἐδάμασαν τὴν φύσιν συνασπισθέντες ἐναντίον τῆς,

ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἔγιναν δοῦλοι οἱ μὲν τῶν δέ.

Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὰς λογικὰς συνεπείας τῶν ἀντιφάσεων τούτων πρέπει νὰ δεῖξωμεν τὴν συντελεσθεῖσαν πρόοδον καὶ τοὺς στενοὺς δεσμούς, οἱ ὅποιοι συνέδεσαν κατὰ τὴν καπιταλιστικὴν περίοδον τὸν κόσμον ὁλόκληρον εἰς ἓν ὅλον.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος μόλις ἡ δύνατο ὁ ἄνθρωπος νὰ διατρέξῃ 150 χιλιόμετρα ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας (πρὸ 12 ὥρων ταξιδίου). Σήμερον ὁ σιδηρόδρομος χρειάζεται ἕξ ἢ ἑπτὰ ὥρας διὰ νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς ἓν σημεῖον ὅπου, πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, οἱ πρόγονοί μας ἐχρειάζοντο πέντε ἡμέρας διὰ νὰ φθάσουν. Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν μόνον δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ὑπῆρχον εἰς τὸν κόσμον (ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ αἱ δύο). Τὸ 1840 ὑπῆρχον εἰς τὸν κόσμον σιδηρόδρομοι μήκοις 679 χιλμ. Σήμερον φθάνουν εἰς τὰ 1.300.000 χιλμ. Εἰς τὴν θάλασσαν μέχρι τοῦ 1875 ἀκόμη ὁ ἀέρας συνηγωνίζετο τὸ ἰστίον. Εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἡ ἀναλογία ἰστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων ἦτο 89 πρὸς 11 τὸ 1850, 81 πρὸς 19 τὸ 1860, 68 πρὸς 32 τὸ 1868, 64 πρὸς 36 τὸ 1870, 49 πρὸς 51 τὸ 1873. Ἐκτοτε παριστάμεθα μάρτυρες τοῦ ἰσίου παρακμῆς τῶν ἰστιοφόρων. Τὸ ἐκτόπισμα τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου τοῦ κόσμου ἦτο 14,6 ἑκατομμύρια τόννων τὸ 1892 22,3 ἑκατομμ., τὸ 1900, 43 ἑκατομμ., τὸ 1913, 54 ἑκατομμ.

τὸ 1920 καὶ 68 ἑκατομμ. τὸ 1930. Ἐντὸς 38 ἐτῶν ἐπενταπλασιάσθη σχεδόν. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ὑψητέρας παραγωγῆς

	Ἄξια (ἑκατομμ. φράγκων)	Βάρος (εἰς τόννους)	Ἄξια ἐνὸς τόννου (εἰς φράγκα)
Τρόφιμα	19.217	8.238.000	2.336,20
Ὑλαι ἀναγκασίαι εἰς τὴν βιομηχανίαν	47.724	83.623.000	570,70
βιομηχανικά εἶδη	41.386	7.475.000	50.67,53

Ἐὰν συγχρόνως ἐξετάσωμεν τὴν θέσιν τῶν διαφόρων χωρῶν εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον (βλ. ἐξαγωγή) βλέπομεν ὅτι αὐτὴ ἔξορτάται ἀπολύτως ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ὁργανώσεώς της. Αἱ προωδευμένα καπιταλιστικαὶ χῶραι δέχονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πρῶτας ὕλας καὶ τρόφιμα, τὰ ὅποια στέλλουν πάλιν, μεταβεβλημένα εἰς βιομηχανικά εἶδη, εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ κόσμου. Τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν εἰσαγωγῶν, τὰ ἕξ ἑβδομα τῶν γαλλικῶν καὶ γερμανικῶν, εἶναι εἶδη ἀναγκασίαι εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ τρόφιμα. Ἀντιθέτως, τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἀγγλικῶν ἐξαγωγῶν, περίπου τὰ τρία τέταρτα τῶν γερμανικῶν, περίπου τὰ δύο τρίτα τῶν γαλλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν εἶναι βιομηχανοποιημένα εἶδη. Παρατηροῦμεν, λοιπόν, εἰς τὴν κίνησιν ταύτην, μίαν κεντρόμολον δύναμιν τροφοδοτοῦσαν τὰς καπιταλιστικὰς χώρας εἰς πρῶτας ὕλας καὶ τρόφιμα καὶ μίαν κεντρόφυγα δύναμιν ἐπαναφέρουσαν πρὸς τὴν ἀποικιακὴν ἢ ἡμιποικιακὴν περιφέρειαν τὰ βιομηχανικά προϊόντα τῶν χωρῶν αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς περιφέρειας, οἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτοι. Τὸ Ἀλγέριον καταναλίσκει τὸν βάμβακα τῶν Ἰνδιῶν ἢ τῆς Αἰγύπτου μόνον ἀφοῦ τὸν μετατρέψῃ εἰς ὕφα μα ἢ νῆμα ἢ γαλλικὴ βιομηχανία.

Παρά ταῦτα, μελετῶντες τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον τῶν μεγάλων καπιταλι-

στοῦ κόσμου. Τὰ μεταφερόμενα προϊόντα εἶναι κυρίως βιομηχανικά. Ἐν βλέμμα εἰς τὴν γαλλικὴν στατιστικὴν ἐξαγωγῶν τοῦ 1929 ἀποδεικνύει σαφέστατα τοῦτο.

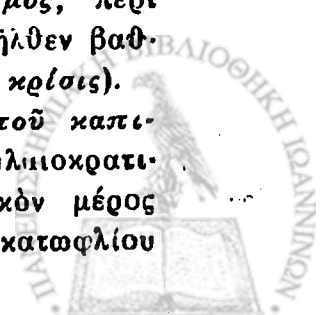
στοικῶν χωρῶν, πληροφοροῦμεθα ὅτι ὅλαι ἔχουν παθητικὸν ἰσοζύγιον: ἀγοράζουν ἐμπορεύματα μεταλυτέρας ἀξίας ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν πωλουμένων. Ἀλλὰ τότε πῶς πληρώνουν τὴν διαφορὰν; Μὲ τὴν ἐξαγωγήν κεφαλαίων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς «Τραπεζῆς τῆς Δρέσδης» αἱ διάφοροι χῶραι ἔχουν τοποθετήσεις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τὰ ἐξῆς κεφάλαια (εἰς δισεκατομμ. σημερινῶν σταθεροποιημένων γαλλικῶν φράγκων).

Ἄγγλια	480 ἕως 510
Ἡν. Πολιτεία	360 > 390
Γουλλία	210 > 300
Ὀλλανδία περίπου	90
Ἑλβετία	36 > 42
Βέλγιον	30 > 36

Αἱ τοποθετήσεις αὗται ἀπαφέρουν ἐτησίως 35 δισεκατομμ. φράγκων εἰς τὴν Ἄγγλιαν καὶ 6 ἕως 8 δισεκατομμ. κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν.

Αἱ δύο αὗται τάσεις τοῦ συγχρόνου ἀνεπτυγμένου καπιταλισμοῦ, ἡ ἀναζήτησις ἀγορῶν ἄφ' ἐνὸς καὶ ἡ ἐξαγωγή κεφαλαίων ἄφ' ἐτέρου ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, τὸν ἱμπεριαλισμὸν (Περὶ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ καπιταλισμοῦ βλ. λ. ἱμπεριαλισμός, περὶ δὲ τοῦ ἀδιεξόδου εἰς ὃ περιήλθεν βαθμὴν ὁ καπιταλισμὸς βλ. λ. κρίσις).

4. - Κοινωνικὴ ἐξέτασις τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐκατὸν ἔτη κεφαλαιοκρατικῆς ἀνάδου ἔφεραν σημαντικὸν μέρος τῆς ἀνθρωπότητος μέχρι τοῦ κατωφλίου

τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἦδη τὰ σοσιαλιστικὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα πρὸ ἐνδὸς οἰκονομίας ἐφωροῦντο οὐκοπικὰ, συζητοῦνται σοβαρῶς. Ἡ ἰδέα προώθησε. Ἀλλὰ κατάρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ μόνον διότι αἱ ὕλικαι συνθήκαι αἱ ἴδιαι ἐπέφεραν τὴν ὀρίμανσίν της. Ὁ καπιταλισμὸς ἀνερχόμενος ὑπέσκαπτε συγχρόνως ἑαυτόν. Πρώτη ἐπιβλαβὴς διὰ τὸν ἴδιον συνέπεια τῆς προσόδου τοῦ ἥτο ὁ ὀξύτατος χωρισμὸς τῆς κοινωνίας εἰς δύο ἀντιθέτους τάξεις, τὴν τῶν κεφαλαιοκρατῶν, οἵτινες ἐμνοπώλουν τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, καὶ τῶν προλεταρίων, οἵτινες στεροῦνται ἀπολύτως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς. Ὁ χωρισμὸς οὗτος, ἀχθὴς εἰς τὸ ἔτακρον, ἐδημιούργησε τὸν ὀξύτατον ταξικὸν ἀγῶνα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν συγκεντροῦσαν τὴν ἀπέραντον πλειοψηφίαν τῆς κοινωνίας τάξιν τῶν ἀποκλήρων νὰ διεκδικῇ ὅπως τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς παραδιδῶν εἰς τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον εἰς ἡν ἀνήκουν.

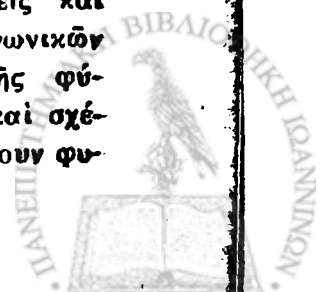
Ἄλλωστε οὗτος ὁ καπιταλισμὸς ἐδημιούργησε τὰς βάσεις τοῦ ἐκσοσιαλισμοῦ, τῆς κοινωνικοποιήσεως τῆς οἰκονομίας, μετβαλὼν τὴν παραγωγὴν εἰς ἀπρόσωπον, κοινωνικὴν. Εἰς τὸ σύγχρονον ἀπέραντον ἐργαστάσιον, πρότερον καὶ κερωνίδα τοῦ ἀνεπτυγμένου εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον τοῦ καπιταλισμοῦ, ἡ ἀτομικὴ ἐργασία χάει τελείως τὴν σημασίαν της, μόνη δὲ ἐκδηλοῦται ἡ διαδικτικὴ ἐργασία. Εἰς τὸ ἐργαστάσιον ὅπου εἰσάγεται ἀκάθαρτον σιδηρομετάλλευμα καὶ ἐξέρχεται πολυτελὲς αὐτοκίνητον οὐδεὶς ἐργάτης ἢ μηχανικὸς ἢ διευθυντὴς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ τὸ προῖδν τῆς προσωπικῆς ἐργασίας τοῦ τὸ προῖδν τοῦ ἐργαστασίου εἶναι συνέπεια τῆς συνδεδυσμένης διαδικτικῆς ἐργασίας. Αὗται ἀκόμη αἱ μεγάλαι μετοχικαὶ ἐταιρίαι κάνουν αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον νὰ χάνῃ τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα του.

Ὁ καπιταλισμὸς ἐφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δρόμου του, ἐνδὸς δρόμου πλήρους ἐνδόξων νικῶν ἀληθῶς, ἀλλὰ πάν-

τως ἔχοντος τέρμα. Ὑπὸ τὴν πλείων τῶν πραγμάτων καὶ τὴν διαρκῶς ἐντεινομένην ἐξέγευσιν τῶν ἐργαζομένων μαζῶν προέβη εἰς παραχωρήσεις πρὸς τὴν κοινωνίαν (τ. χ. κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις), αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἔν τινα μέτρον ἀρνήσιν τοῦ ἑαυτοῦ του· ἀλλὰ αἱ παραχωρήσεις οὗτοι δὲν ἀρκοῦν πλέον καὶ ὀρεῖται νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁλόκληρον τὸ πεδῖον. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1929 ὀρξαμένη χρονία οἰκονομικὴ κρίσις ἀποδεικνύει ὅτι ὁ καπιταλισμὸς ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του καὶ ὅτι ἡ περαιτέρω παράτασις τοῦ μόνον δεινὰ δύναται νὰ συσσωρεύσῃ, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Κεφάλαιον.—Τὸ κεφάλαιον ἀποτελεῖται, κατὰ τοὺς οἰκονομολόγους, ἐκ πρώτων ὑλῶν, ὀργάνων, ἐργασίας καὶ πάσης φύσεως μέσων συντηρήσεως, τὰ ὁποῖα πάντα χρησιμεύουν πρὸς δημιουργίαν νέων πρώτων ὑλῶν. Πάντα ταῦτα τὰ συστατικὰ μέρη τοῦ κεφαλαίου εἶναι δημιουργήματα τῆς ἐργασίας, εἶναι συσσωρευμένη ἐργασία. Ἡ συσσωρευμένη ἐργασία, ἢ ὁποῖα χρησιμεύει διὰ μίαν νέαν παραγωγὴν εἶναι κεφάλαιον. Ἄλλ' ὁ ὀρισμὸς οὗτος εἶναι ἐσαλαμένος. Μία ὑφαντουργικὴ μηχανὴ εἶναι ἀπλὴ ὑφαντουργικὴ μηχανὴ καὶ μόνον ὑπὸ ὀρισμένης συνθηκῆς ἀποβαίνει κεφάλαιον. Ἐξω τῶν συνθηκῶν τούτων εἶναι τόσον ὀλίγον κεφάλαιον ὅσον ὁ χρυσὸς εἶναι καθ' ἑαυτὸν νόμισμα καὶ ἡ ζάχαρις εἶναι τιμὴ τῆς ζαχάρεως.

Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς παραγωγῆς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπιδρῶν μόνον ἐπὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἀλλήλων. Παράγουν συνεργαζόμενοι κατὰ τινὰ τρόπον καὶ ἀνταλλάσσοντες ἀμοιβαίως τὴν δρασίν των. Διὰ τὰ παράγουν ἐγκαθιδρύουν ἀνομεταξύ των ὀρισμένης σχέσεις καὶ μόνον ἐντὸς τῶν ὀρίων τῶν κοινωνικῶν τούτων σχέσεων ἐπιδρῶν ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ παράγουν. Αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις τῶν παραγωγῶν θὰ διαφέρουν φυ-

σικά, ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς. Οἱ ὄροι ὑφ' οὓς ἀνταλλάσσουν τὴν δρασίν των καὶ μετέχουν τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς, μεταβάλλονται. Ὑστερα ἀπὸ κάθε ἀνακάλυψιν ἐνὸς νέου πολεμικοῦ ὀργάνου, ὅπως π.χ. τὸ πυροβόλον ὄπλον ὀλόκληρος ἡ ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις τοῦ στρατοῦ μεταβάλλεται ἀναγκαιῶς. Αἱ σχέσεις ὑφ' ἃς τὰ ἄτομα σχηματίζουσι ἓνα στρατόν καὶ δροῦν ὡς στρατός μεταβάλλονται καὶ ἡ σχέση τῶν διυφόρων στρατῶν πρὸς ἀλλήλους μετατρέπεται ἐπίσης.

Αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις καθ' ἃς τὰ ἄτομα παράγουσι, οἱ σχέσεις παραγωγῆς τῆς κοινωνίας τροποποιουῦνται, μεταβάλλονται μετὰ τὴν τροποποίησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Αἱ σχέσεις παραγωγῆς λαμβανόμεναι ἐν τῷ συνόλω των, ἀποτελοῦν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀνομάζομεν κοινωνικὰς σχέσεις, κοινωνίαν, ἐν ὣρισμένῃ τινι στιγμῇ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως. Ἡ ἀρχαία κοινωνία, ἡ φεουδαλικὴ κοινωνία, ἡ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία, εἶναι διακεκριμένα σύνολα σχέσεων παραγωγῆς. Ἐκαστὸν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖ εἰδικὴν στιγμὴν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος.

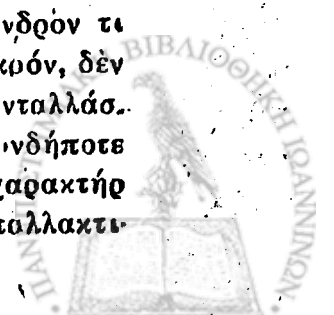
Τὸ κεφάλαιον εἶναι καὶ τοῦτο ἐπίσης μία κοινωνικὴ σχέση παραγωγῆς. Εἶναι σχέση ἀστικῆς παραγωγῆς, σχέση παραγωγῆς τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως, τὰ ὄργανα ἐργασίας, αἱ πρῶται ὕλαι οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὰς πηγὰς τοῦ κεφαλαίου, γεννῶνται καὶ συσσωρεύονται ὑπὸ ὀρισμένης κοινωνικῆς συνθήκης, ἐντὸς ὀρισμένων κοινωνικῶν σχέσεων. Χρησιμοποιοῦνται διὰ νέαν παραγωγὴν ὑπὸ δεδομένης κοινωνικῆς συνθήκης καὶ ὑπὸ καθορισμένης κοινωνικῆς σχέσεως. Ὁ κοινωνικὸς οὗτος χαρακτῆρ μεταβάλλει εἰς κεφάλαιον τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται διὰ νέαν παραγωγὴν.

Τὸ κεφάλαιον δὲν συνίσταται μόνον εἰς μέσα συντηρήσεως, εἰς ὄργανα ἐρ-

γασίας, εἰς πρῶτας ὕλας. Δὲν ἀπαρτίζεται μόνον ἐξ ὑλικῶν προϊόντων. Ἀποτελεῖται καὶ ὑπὸ ἀνταλλακτικῆς ἀξίας. Πάντα τὰ προϊόντα, τὰ ὅποια εἰσέρχονται εἰς αὐτὸ εἶναι ἐμπορεύματα. Τὸ κεφάλαιον, λοιπὸν δὲν εἶναι μόνον ἄθροισμα ὑλικῶν προϊόντων, εἶναι ἄθροισμα ἐμπορευμάτων, ἀνταλλακτικῶν ἀξιῶν, κοινωνικῶν μεγεθῶν.

Τὸ κεφάλαιον παραμένει τὸ αὐτὸ ἀντικαταστήσωμεν τὸ ἔριον διὰ βάμβακος, τὸν σίτον δι' ὀρύζης, τοὺς σιδηροδρόμους δι' ἀτμοπλοίων, ἀρκεῖ νὰ τηρηθῆ εἰς ἀπαραίτητος ὅρος: νὰ ἔχουν ὁ βάμβαξ, ἡ ὀρυζα, τὰ ἀτμόπλοια, τὸ σῶμα δηλαδὴ τοῦ κεφαλαίου, τὴν αὐτὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν μετὰ τὸ ἔριον, τὸν σίτον, τοὺς σιδηροδρόμους, τὰ ὅποια ἀπῆρτιζον προηγουμένως τὸ κεφάλαιον. Τὸ σῶμα τοῦ κεφαλαίου δύναται νὰ μεταβάλλεται σταθερῶς χωρὶς τὸ κεφάλαιον νὰ ὑφίσταται καὶ τὴν ἐλαφροτέραν μεταβολήν.

Ἀλλ' ἀνὰ κάθε κεφάλαιον εἶναι ἄθροισμα ἐμπορευμάτων δηλαδὴ ἀνταλλακτικῶν ἀξιῶν, κάθε ἄθροισμα ἐμπορευμάτων δὲν ἀποτελεῖ κεφάλαιον. Κάθε ἄθροισμα ἀνταλλακτικῶν ἀξιῶν εἶναι ἀγταλλακτικὴ ἀξία. Κάθε μεμονωμένη ἀνταλλακτικὴ ἀξία εἶναι ἄθροισμα ἀνταλλακτικῶν ἀξιῶν. Μία οἰκία π. χ. ἀξίας 100.000 δραχμῶν εἶναι ἀνταλλακτικὴ ἀξία 100.000 δραχμῶν. Τὰ προϊόντα τὰ ὅποια δύναται ν' ἀνταλλαγοῦν πρὸς ἄλλα, εἶναι ἐμπορεύματα. Ἡ καθορισμένη ἀναλογία καθ' ἣν ἀνταλλάσσονται ἀποτελεῖ τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν των. Ἐκφραζομένη εἰς χρῆμα ἀποβαίνει ἡ τιμὴ των. Ἡ μᾶζα τῶν προϊόντων τούτων δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐμπορεύματα, ν' ἀντιπροσωπεύουν μίαν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν, νὰ ἔχουν ὀρισμένην τιμὴν. Δένδρον τι εἴτε εἶναι μέγα εἴτε εἶναι μικρόν, δὲν παύει νὰ εἶναι δένδρον. Ὅταν ἀνταλλάσσομεν μίαν ὀκᾶν ἔλαιον μετὰ οἶνον ἢ ἄλλο προϊόν, δὲν χάνεται ὁ χαρακτῆρ του ὡς ἐμπορεύματος, ὡς ἀνταλλακτι-

κῆς ἀξίας. Ἀναλόγως τῆς μάζης του ἐμπόρευμά τι ἔχει μεγαλυτέραν ἢ μικροτέραν ἀξίαν, μεγαλυτέραν ἢ μικροτέραν τιμήν.

Πῶς τῶρα ἄθροισμά τι ἐμπόρευμάτων, ἀνταλλακτικῶν ἀξιῶν αποβυίνει κεφάλαιον; Ἀποβαίνει κεφάλαιον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑφίσταται ὡς ἀνεξόρτητος κοινωνική δύναμις, ὡς δύναμις ἑνὸς μέρους τῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία διατηρεῖται καὶ αὐξάνει ἀνταλασσομένη πρὸς τὴν ἄμεσον καὶ ζῶσαν δύναμιν. Ἡ ὑλαρξίς τάξεως, ἡ ὁποία δὲν κατέχει παρὰ τὴν ἰκονότητα τῆς ἐργασίας εἶναι ὁ ἀναγκαῖος ὄρος τοῦ κεφαλαίου. Τὸ κεφάλαιον δὲν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι συσσωρευμένη ἐργασία χρησιμεύει εἰς τὴν ζῶσαν ἐργασίαν ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν νέας παραγωγῆς. Συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ ζῶσα ἐργασία χρησιμοποιεῖ τὴν συσσωρευμένην ἐργασίαν ὡς μέσον διὰ τὴν διατηρήσασθαι καὶ αὐξήσασθαι τὴν ἀνταλλακτικὴν τῆς αξίας.

Τί συμβαίνει κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν μετὰ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας; Ὁ ἐργαζόμενος λαμβάνει ὡς ἀνταλλαγὴν τῆς δυναμείας του ἐργασίας μέσα συντηρήσεως ὁ κεφαλαιοκράτης λαμβάνει ὡς ἀνταλλαγὴν τῶν μέσων συντηρήσεως τὰ ὁποῖα διαθέτει, τὴν ἐργασίαν, τὴν παραγωγικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐργάτου, τὴν δημιουργικὴν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἐργαζόμενος ὄχι μόνον ἀντικαθίστῃ ὅτι καταναλίσκεται, ἀλλ' ἐπὶ πλέον δίδει εἰς τὴν συσσωρευμένην ἐργασίαν μεγαλυτέραν ἀξίαν ἐκείνης τὴν ὁποίαν εἶχεν αὐτὴ προηγουμένως. Ὁ ἐργαζόμενος λαμβάνει παρὰ τοῦ κεφαλαιοκράτου μέρος τῶν ὑπαρχόντων μέσων συντηρήσεως, τὰ ὁποῖα τοῦ χρησιμεύουν διὰ τὴν ἄμεσον κατανάλωσιν. Ἄλλ' ἀφ' ἧς καταναλώσῃ τὰ μέσα συντηρήσεως, ταῦτα εἶναι πλέον ἐξ ὀλοκλήρου χαμένα δι' ἐμὲ τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν χρησιμοποιοῦ τὸν χρόνον καθ' ὃν μὲ διατήρησαν ἐν τῇ ζωῇ διὰ τὴν παραγὰγν νέα μέσα συντηρήσεως. Ἐνῶ τὰ καταναλίσκω δύ-

ναμαι νὰ δημιουργήσω διὰ τῆς ἐργασίας μου νέας ἀξίας πρὸς ἀντικατάστασιν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐξηφανίσθησαν κατὰ τὴν κατανάλωσιν. Ἄλλ' ἡ δύναμις αὕτη τῆς ἀναπαραγωγῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἐργάτης ἐγκυταλείπει εἰς τὸ κεφάλαιον μὲ ἀνταλλαγὰ τὰ μέσα συντηρήσεως τὰ ὁποῖα ἔλθοι παρ' αὐτοῦ, ἀπωλέσθη πλέον δι' αὐτόν.

Ἄς λάβωμεν ἐν παράδειγμα: Εἰς ἀγροκτῆμων δίδει εἰς τὸν ἡμερομισθιον ἐργάτην του 20 δραχμῶν. Διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο ὁ ἐργάτης ἐργάζεται ἐπὶ τῶν γαιῶν τοῦ ἀγροκτῆμονος μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν καὶ ἐξασφαλίζει εἰς αὐτόν εἰσόδημα 40 δραχμῶν. Ὁ ἀγροκτῆμων οὕτω δὲν λαμβάνει μόνον τὸ ἰσοδύναμον τῶν ἀξιῶν τὰς ὁποίας ἐχρειάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἐργάτην, ἀλλὰ τὰς διπλασιάζει. Κατ' ἄλωσεν οὕτω, ἐχρησιμοποίησε κατὰ παραγωγικὸν τρόπον τὰς 20 δραχμῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὸν ἐργάτην. Ἐναντι τοῦ ποσοῦ τούτου ἠγόρασε τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐργάτου, ὅστις ἐδημιούργησε διὰ λογαριασμόν του ἀγροκτικὰ προϊόντα διπλασίας ἀξίας, ἀπὸ 20 δραχμῶν, 40. Ὁ ἐργάτης λαμβάνει 20 δραχμῶν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς παραγωγικῆς του δυναμείας, ἧς τὴν χρῆσιν κατέλιπεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγροκτῆμονος. Ἀνταλλάσσει τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς μέσα συντηρήσεως, τὰ ὁποῖα καταναλίσκεται ἀμέσως. Αἱ 20 λοιπὸν δραχμαὶ κληρονομήθησαν κατὰ δύο τρόπους: ἀναπαραγωγικῶς διὰ τὸ κεφάλαιον καὶ ἀπαραγωγικῶς διὰ τὸν ἐργάτην, ὅστις τὰς διέθεσε πρὸς ἀγορὰν μέσων συντηρήσεως, τὰ ὁποῖα ἐξηφανίσθησαν ὀριστικῶς. Τὸ κεφάλαιον, λοιπόν, προϋποθέτει τὴν μισθωτὴν ἐργασίαν ἢ μισθωτὴ ἐργασία προϋποθέτει τὸ κεφάλαιον. Καθορίζονται ἀμοιβαίως καὶ παράγονται ἀμοιβαίως. (Κ. Μάρξ).

Τὸ κεφάλαιον εἶναι ἀξία ἡ ὁποία παράγει ὑπεραξίαν (βλ. λ.), ἐμφανίζεται δὲ ἐν τῇ παραγωγῇ ὑπὸ τὸν τύπον $X - E - (X + \chi)$, ἐνθα $X = \text{χρῆμα}$, $E = \text{ἐμπό-$

ρευμα και $\chi = \text{τὸ ἐπὶ πλεόν κέρδος, ἡ ὑπεραξία. Ἡ πρώτη μορφή ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει τὴν κίνησιν τοῦ κάθε νέου κεφάλαιον εἶναι ἡ χρηματικὴ μορφή. Ἡ κίνησις τοῦ τύπου X—E—(X— χ) ἀπαιτεῖ ἀναγκαστικὴν μετατροπὴν τοῦ κεφαλαίου ἀπὸ τὴν χρηματικὴν τοῦ μορφήν εἰς τὰς ποικίλας μορφὰς τοῦ κόσμου τῶν ἐμπορευμάτων καὶ κατόπιν τὴν νέαν μετατροπὴν τοῦ ἀπὸ ἐμπορεύματος εἰς χρῆμα. Κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς παραγωγῆς μέρος τοῦ κεφαλαίου μετατρέπεται εἰς μέσα παραγωγῆς (πρῶται ὕλαι, βοηθητικὰ ὑλικά, ὄργανα ἐργασίας) καὶ μέρος εἰς δύναμιν ἐργασίας καταβαλλόμενον εἰς τοὺς ἐργάτας ὑπὸ μορφήν ἡμερομισθίου (βλ. λ. ἐργασία καὶ ἡμερομισθιον). Τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον μετατρέπεται εἰς μέσα παραγωγῆς, δηλαδὴ εἰς πρώτας ὕλας, εἰς βοηθητικὰ ὑλικά καὶ εἰς ὄργανα ἐργασίας, δὲν μεταβάλλει τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τοῦ ἐν τῇ παραγωγῇ. Διὰ τοῦτο ὀνομάζεται *σταθερὸν κεφάλαιον* (σταθερὸν μέρος τοῦ κεφαλαίου). Ἀντιθέτως, τὸ μέρος τοῦ κεφαλαίου τὸ ὁποῖον μετατρέπεται εἰς δύναμιν ἐργασίας, μεταβάλλει τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν τῇ παραγωγῇ. Παράγει τὸ ἰσοδύναμόν του καὶ ἐν περισσεύμα, μίαν ὑπεραξίαν, ἡ ὁποία καὶ αὕτη δύναται νὰ μεταβάλλεται, γὰ εἶναι μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα. Ἀπὸ σταθερὸν μέγεθος, ὅπως ἦτο τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κεφαλαίου, μεταβάλλεται διαρκῶς εἰς μεταβλητόν, ἀλλάσσει δηλαδὴ κατὰ τὸ μέγεθος, διὸ καὶ ὀνομάζεται *μεταβλητὸν κεφάλαιον* (μεταβλητὸν μέρος τοῦ κεφαλαίου). Κάθε ἐμπόρευμα ἀποτελεῖται ἀπὸ πρώτας ὕλας (βάμβακα, σίδηρον κλπ), βοηθητικὰς ὕλας (ἄνθρακα, ἔλαιον κλπ), ἀπόσβεσιν τῶν μέσων ἐργασίας (ἐργαλεῖα, μηχαναί, οἰκοδομήματα κλπ.) καὶ ἐργασίαν κατασκευῆς ἀναλυομένην εἰς ἰσοδύναμον τοῦ ἡμερομισθίου καὶ εἰς ὑπεραξίαν. Πάντα τὰ προσὰ ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ *κυκλοφοροῦν κεφάλαιον*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *πάγιον κεφάλαιον* (ἤτοι τὴν μὴ ἀπο-$

σβεσθεῖταν εἰσέτι ἀξίαν τῶν μέσων ἐργασίας). Τὸ κυκλοφοροῦν κεφάλαιον ἀναλύεται εἰς *σταθερὸν κεφάλαιον* (πρῶται ὕλαι, βοηθητικαὶ ὕλαι, ἀπόσβεσιν τῶν μέσων ἐργασίας) καὶ εἰς *μεταβλητὸν κεφάλαιον* (τὸ διατεθὲν διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐργασίας, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ ὑπεραξία). Ἡ σχέσις μεταξὺ σταθεροῦ καὶ μεταβλητοῦ κεφαλαίου, ἣτις παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας ὀνομάζεται *ὀργανικὴ σύνθεσις τοῦ κεφαλαίου*. Ἐφ' ὅσον ἡ βιομηχανικὴ πρόοδος ἐντείνεται περισσότερο, ἐφ' ὅσον ἡ μηχανοκρατία ἀναπτύσσεται εἰς βάρος τῆς διὰ χειρῶν ἐργασίας, ἐπὶ τοσοῦτον τὸ σταθερὸν κεφάλαιον αὐξάνει ἐν σχέσει πρὸς τὸ μεταβλητὸν κεφάλαιον. Ὅταν ἡ σχέσις σταθεροῦ πρὸς μεταβλητὸν κεφάλαιον εἶναι μεγάλη, λέγομεν ὅτι ἡ ὀργανικὴ σύνθεσις εἶναι ἀνωτέρου βαθμοῦ (βλ. καὶ λ. κέρδος).

Τὸ χρῆμα χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ παραγωγῇ μετατρέπεται εἰς κεφάλαιον, ὃ δὲ μισθωτὸς ἐργάτης, μὲ τὴν ἐργασίαν του, ὄχι μόνον διατηρεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ μέρους ἐκεῖνου τοῦ κεφαλαίου ὅπερ κατηναλώθη πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων μέσων παραγωγῆς, ἀλλὰ καὶ νέαν δημιουργεῖ ἀξίαν, ἴσην πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἐργατικῆς του δυνάμεως, ὡς μίαν ἐπὶ πλεόν ἀξίαν, τὴν *ὑπεραξίαν* (βλ. λ.)

Ἡ κίνησις ὅμως τοῦ κεφαλαίου δὲν τελειώνει μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὑπεραξίας. Ὅπως τὸ ἐμπόρευμα, ὅπερ δὲν μειωρᾶται ἀκόμη εἰς χρῆμα δὲν ἔχει ἐκπληρώσει τὸν προορισμόν του, οὕτω καὶ ἡ ὑπεραξία. Καὶ αὕτη ἐμφανίζεται ὡς ἐν ὑπερ ποσὸν ἐμπορεύματος, ὡς ἐν προϊόν. Πρῶτον θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ παραγωγή τῆς ὑπεραξίας ὑπὸ μορφήν ὑπερπροϊόντος, κατόπιν πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀξία εἰς χρῆμα, πρέπει δηλαδὴ τὰ παραχθέντα προϊόντα νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κατανάλωσιν.

Ὑποθέσωμεν, λοιπόν, ὅτι ὁ κεφαλαιούχος πωλεῖ τὰ ἐμπορεύματά του εἰς τὴν κανονικὴν ἀξίαν των καὶ συνεπῶς.

ὅτι ἡ ὑπερξία ἐπιστρέφει εἰς τὸν κεφαλαιοῦχον πλήρης καὶ ἄνευ περικοπῶν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ὑπερξία δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς μόνον ἐφ' ὅσον λαμβάνει χώραν ἀναπαραγωγή. Κάθε κοινωνικὴ παραγωγή εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἀναπαραγωγή. Ἡ παραγωγή κατῆλθε κατὰ τὸ κοινωνικὸν σύστημα, οὕτω ἀνάλογος ἢ συνεχῆς ἢ περιοδική. Ἐξ ἄλλου πᾶν κοινωνικὸν σύστημα ἔχει ἀνάγκην νὰ παράγῃ ὄχι μόνον μέσα καταναλώσεως, ἀλλὰ καὶ μέσα παραγωγῆς.

Ἐφ' ὅσον ἡ παραγωγή λαμβάνει καταπληκτικὴν μορφήν, ὁμοίαν μορφήν λαμβάνει καὶ ἡ ἀναπαραγωγή. Ἐάν διὰ πᾶσαν κοινωνίαν εἶε ἀνάγκη νὰ παράγῃ ἀξίας χρήσεως ἀδιακόπως ἢ περιοδικῶς καὶ διὰ τὸ κεφάλαιον εἶε ἀνάγκη νὰ παράγῃ διαρκῶς ὑπερξίαν καὶ ν' ἀναπαραγάγῃ διαρκῶς τὴν ὑπερξίαν διὰ τὴν παραμένῃ κεφάλαιον. Τὸ κεφάλαιον παράγει διαρκῶς νέαν ὑπερξίαν, τὴν ἀναπαραγάγει δηλοδὴ ἡ ὑπερξία παρουσιάζεται ὡς καρπὸς τοῦ κεφαλαίου· ἐν κινήσει εὐρισκομένου καὶ διαρκῶς ἀναπαραγομένου, ὡς σταθερὸν εἰσόδημα τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἀναπαραγωγή ὅθεν δίδει εἰς τὴν ὑπερξίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς παραγωγῆς.

Ἄν ἡ ὑπερξία καταναλωθῇ ὁλόκληρος ἀπὸ τὸν κεφαλαιοῦχον, τότε πρόκειται περὶ ἀπλῆς ἀναπαραγωγῆς. Ἐάν ὅμως ἡ ὑπερξία εἴτε ὁλόκληρος, εἴτε κατὰ ἕν μέρος προσιεθῇ εἰς τὸ κεφάλαιον τότε λαμβάνει χώραν συσσωρεύσεις κεφαλαίου, ἢ δὲ ἀναπαραγωγή ἀσχετῆ εἰς εὐρυτέραν κλίμακα.

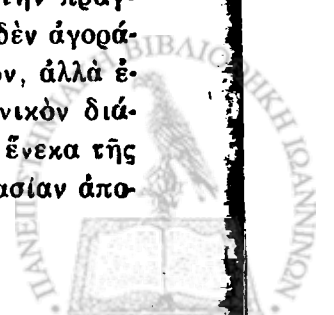
Ἀπλῆ ὅθεν ἀναπαραγωγή εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν ἰδίαν κλίμακα. Μὲ τὴν ἐπανάληψιν ὅμως ἡ παραγωγή λαμβάνει ἔντελῶς νέα χαρακτηριστικά.

Ἄν λάβωμεν τὴν καπιταλιστικὴν παραγωγήν ὡς ἀτέλην τοποθετησιν κεφαλαίου, τότε ὁ ἐργατικὸς μισθὸς φαίνε-

ται ὡς πρόκαταβολὴ τοῦ καπιταλιστοῦ πρὸς τὸν ἐργάτην. Ἄν ὅμως τὴν λάβωμεν ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἀναπαραγωγῆς τότε βλέπομεν ὅτι ὁ ἐργάτης πληρώνεται ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς ἰδίας του ἐργασίας. Ἐπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ἐργάτης λαμβάνει μέρος ἀπὸ τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι πᾶν κεφάλαιον, οἰασδήποτε προελεύσεως μετατρέπεται καὶ μὲ ἡν ἀτέλην παραγωγὴν εἰς ὑπερξίαν, εἰς καρπὸν συσσωρευμένης ξένης ὑπερξίας, εἰς συσσωρευμένον κεφάλαιον.

Ἀφετηρία τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς εἶναι ὁ χωρισμὸς τοῦ ἐργάτου ἀπὸ τὰ παραγωγικὰ μέσα, ἢ συγκέντρωσις ἀκτημονίων ἐργατῶν εἰς μέρος τι, ἢ συγκέντρωσις μέσων παραγωγῆς καὶ συντηρήσεως εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Εἰς τὴν καπιταλιστικὴν παραγωγήν τὰ ἀφετήρια ταῦτα σημεῖα παρουσιάζονται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τῆς παραγωγῆς εἰς προηγμένους περιόδους. Ἡ καπιταλιστικὴ παραγωγή μόνη τῆς ἀναπαραγάγει πάντοτε καὶ διατηρεῖ τὰς προϋποθέσεις τῆς ὑπάρξεώς της, ἤτοι τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν τάξιν τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν.

Τὰ μέσα συντηρήσεως ὡς καὶ τὰ μέσα παραγωγῆς, τὰ ὁποῖα παράγουν οἱ ἐργάται, δὲν ἀνήκουν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ εἰς τοὺς κεφαλαιοῦχους. Οἱ ἐργάται ἐξέχονται τῆς παραγωγῆς ὡς ἀκτήμονες προλετάριοι, ὅπως δηλοδὴ καὶ εἰσηλθόντες εἰς αὐτὴν, ἐφ' ἀπεναντίας οἱ κεφαλαιοῦχοι εἰς τὸ τέλος τῆς παραγωγικῆς περιόδου εὐρίσκονται διαρκῶς καὶ σταθερῶς κάτοχοι μέσων συντηρήσεως διὰ νὰ ἀγοράζουν ἐργασίαν καὶ μέσα παραγωγῆς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπασχολοῦν τὴν ἰσορροπημένην ἐργασίαν. Τοῦτο εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ κεφαλαιοῦχος δὲν ἀγοράζει τὴν ἐργασίαν τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ ἐνοικιάζει δι' ὄρισμένον χρονικὸν διάστημα τὸν ζωντανὸν ἐργάτην, ἔνεκα τῆς ιδιότητος ἣν ἔχει ἢ εἰς ἐργασίαν ἀπο-

χρυσταλλωμένη παραγωγική του δύναμις της ιδιότητος του να αποδίδη περισσότερα από τα μέσα συντηρήσεώς της.

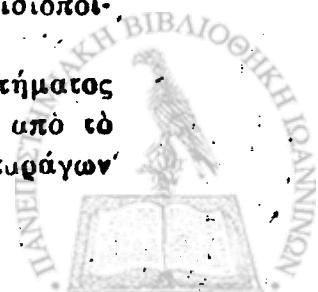
Μόνον ένόσω ή παραγωγή λαμβανεται ως μεμονομένη πράξις διακρίνομεν τόν κεφαλαιοῦχον κοί τόν άτομικόν ἐργάτην. Ἐάν ὁμως λάβωμεν τήν καπιταλιστικὴν παραγωγήν ἐν τῷ συνολῷ της ως κοινωικὴν λειτουργίαν, τότε αἱ ἀτομικαὶ μορφαὶ ἐξαφανίζονται καὶ τήν θέσιν των λαμβάνουν αἱ τάξεις τῶν καπιταλιστῶν καὶ τῶν ἐργατῶν. Ἡ ἀναπαραγωγή τῶν κεφαλαίων ἀπαιτεῖ τήν διαιώνισιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Διὰ τὰ δύναται ἡ παραγωγή νὰ ἀναεώιεταὶ διαρκῶς πρέπει οἱ ἐργάται νὰ ἐπανακτοῦν πάντοτε τὴν δύναμιν, ἢν ἐξοδεύων ἐργαζόμενοι καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναπαραγάγῃν διὰ τὰ ἀντικαθίστανται ὑπὸ νέων μόλις ἐξαντληθοῦν οἱ παλαιοί. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε ἀρχεῖ ἡ δρᾶσις τῶν ἐσείκτων τῆς συσυντηρήσεως καὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν ἐργατῶν. Ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ἀναπαραγωγῆς παρουσιάζεται ὡς ἐξάρτημα τοῦ κεφαλαίου, ὄχι ἀπλῶς ἡ ἐργατικὴ δύναμις, ἢν εἰς ἐλάττω ἀγοράζεται ἀπὸ τοὺς καπιταλιστάς, ἀλλὰ καὶ ὁ ζωντανὸς ἐργάτης καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐργατικὴ τάξις.

Σήμερον λόγῳ τῆς προόδου τῆς μηχανοκρατίας καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτομάτων μεθόδων μόνον τὸ ἐν τρίτον τῆς ἐργατικῆς τάξεως εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν παραγωγή. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρατηρεῖται καὶ τὸ φαινόμενον τῆς ἐγκυαλείψως πάσης φροντιδος περὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς τῆς ἐργατικῆς τάξεως, διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς παραχωρησεως τῶν βοηθημάτων ἀνεργίας ἢ τῆς περικοπῆς καὶ ἐκμηδενίσεως αὐτῶν ἢ τῆς ἐφαρμογῆς ὤμων ἐξοντωτικῶν μέτρων εἰς τὰς χώρας ὅπου ἐπεκράτησαν φασιστικὰ συστήματα.

Ἡ περίπτωση καταναλώσεως ὁλόκληρον τῆς ὑπεραξίας ὑπὸ τοῦ κεφαλαιούχου εἶναι ἐξαιρέσις. Κανὼν εἶναι νὰ μετατρέπη τὴν ὑπεραξίαν, ἢ μέρος

αὐτῆς, εἰς κεφάλαιον. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ὑπεραξίας ὡς κεφαλαίου, ἢ ἡ μετατροπὴ τῆς ὑπεραξίας εἰς κεφάλαιον, καλεῖται συσσωρεύσις τοῦ κεφαλαίου. Δὲν ἔχει σημασίαν ἂν συσσωρεύεται ὁλόκληρος ἡ ὑπεραξία ἢ μέρος αὐτῆς, οὔτε ἂν συσσωρεύεται ὡς πρόσθετον ἢ ὡς νέον κεφάλαιον. Οἰαδήποτε χρησιμοποίησις τῆς ὑπεραξίας καὶ ἂν γίνῃ, αὐτὴ μετατρέπεται εἰς κεφάλαιον, τὸ ὅποιον πωραγεὶ ὑπεραξίαν. Ὅταν ὑπολογίσωμεν ὄχι τὴν ὑπεραξίαν, τὴν ὅποιαν καρποῦται κεφαλαιοῦχος, εἰς ἐν ἔτος, ἀλλὰ τὸ σύνολον τῆς ὑπεραξίας, ὅπως καρποῦται ὁλόκληρος ἡ καπιταλιστικὴ τάξις εἰς ἐν ἔτος, φθάνομεν εἰς τὸν ἐξῆς κανονα: ἡ ὑπεραξία δὲν δύναται νὰ μετατραπῇ (ὁλοκληρωτικῶς ἢ ἐν μέρει) εἰς κεφάλαιον, ἂν δὲν ὑπαρχῇ τὸ ὑπερπρῶτον (ὁλόκληρον ἢ τὸ ἀντιστοιχόν μέρος του) ἀπὸ μέσα παραγωγῆς καὶ συντηρήσεως διὰ τοὺς ἐργάτας. Ὑπεραξία ὁμως καὶ ὑπερπρῶτον παράγεται πυντοῦ καὶ εἶναι ἀκριβῶς τὸ κέντρον τῆς παραγωγῆς. Ἡ ἐργατικὴ τάξις πωραγεὶ μόνη της τοὺς προσθέτους ἐργάτας οἱ ὅποιοι χρειάζονται διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς παραγωγῆς, διὰ τὴν ἀναπαραγωγήν εἰς εὐρυτέραν κλίμακα. Διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀπλῆς ἀναπαραγωγῆς, μεῖα τινα ἔτη, πᾶν κεφάλαιον γίνεταὶ κεφάλαιον συσσωρευμενον, κεφάλαιον δηλονότι ἀποτελούμενον ἐκ καθαρᾶς ὑπεραξίας μόνον. Το τοιοῦτον κεφάλαιον ὁμως μόνον εἰς τὴν πρωταρχικὴν του ἐμφανισιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς παραγωγῆς, δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύῃ κυρτον ἐργασίας τοῦ κατόχου του. Δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ αὐτὸ μετὰ το κεφάλαιον ὅπερ ἐξ ὑπαρχῆς προῆλθεν ἀπὸ συσσωρεύσιν ὑπεραξίας. Τρῦτο εἶναι καρπὸς ἐργασίας ξένης, ἐργασίας ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι καὶ κάτοχοί του. Ἀποτελεῖ συνελῶς τοῦτο ἰδιοποιήσιν ἀπληρώτου ἐργασίας.

Βάσις τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος εἶνε ὁ χωρισμὸς τοῦ ἐργάτου ἀπὸ τὸ πρῶτον τῆς ἐργασίας του. Ὁ πωραγών

τὸν προῖόν και ὁ κατέχων διακρίνονται πλέον ὡς δύο διάφορα πρόσωπα. Ἐπὶ πλέον ἢ ἰδιοποίησις τῶν ἀξιών, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων, γίνεται ἄνευ παραχωρήσεως ἴσης ἀξίας.

Ἡ ὑπεραξία ἐμφανίζεται ὅμι πλέον ὡς ἀποτελεσμα, ἀλλ' ὡς βάσις τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς. Δὲν προκύπτει μόνον ἀπὸ κεφάλαιον ὑπεραξία, ἀλλὰ και ἀπὸ ὑπεραξίαν κεφαλαίων, ὥστε εἰς τὸ τέλος νὰ καταντᾷ ὅλη ἡ τερσσία μᾶζα τοῦ πλούτου ν' ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀξίας ἰδιοποιημένας ἄνευ ἀνταλλάγματος.

Ἡ ριζικὴ ὁμως αὐτῆ ἀντιστροφή τῶν βάσεων τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, δὲν ἐγένετο κατ' ἀντίθεσιν, ἀλλὰ ἐν ἁμονίᾳ πρὸς τοὺς νόμους τῆς παραγωγῆς ταύτης. Ὅσον ἦτο ἀναπότρεπτος ἀνάγκη εἰς μίαν ὠρισμένην βαθμίδα ἐξελίξεως, ἡ ἐμπορευματικὴ παραγωγή νὰ γίνῃ καπιταλιστικὴ ἐμπορευματικὴ παραγωγή, ἄλλο τόσον ἦτο ἀναπότρεπτος ἡ μετατροπὴ τῶν νόμων τῆς ἰδιοκτησίας, οἷσινε; ἰσχύουν εἰς τὴν ἀπλὴν ἐμπορευματικὴν παραγωγήν, ὡς νόμος τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοποιήσεως.

Ἐν τῷ ἐμπορίῳ κεφάλαιον λέγεται τὸ σύνολον τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἐπιχειρήσις τις ἢ πρόσωπον πρὸς παραγωγὴν χρησιμότητος, ἦτοι τὰ μέσα δι' ὧν αὐτὴ ἐνεργεῖ. Τὰ μέσα ταῦτα ἄσυνα ἀποτελοῦν τὴν κεκτημένην περιουσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, καλοῦνται *ἐνεργητικὸν κεφάλαιον*. *Παθητικὸν κεφάλαιον* καλεῖται ἡ ὀφειλομένη περιουσία. Ἡ μετὰ τὸ ἐνεργητικὸν και τοῦ παθητικοῦ κεφαλαίου διαφορά, ἀποτελεῖ τὴν καθαρὰν περιουσίαν ἢ τὸ καθαρὸν κεφάλαιον τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐν ἐκάστη ἐπιχειρήσει πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου ὅπερ κατέθηκεν ὁ ἰδιοκτήτης ἢ τὸ σύνολον τῶν μελῶν τῆς ἐπιχειρήσεως και τῶν *πιστωτικῶν*, τὰ ὁποῖα ἐνεπιστεύθησαν οἱ τρίτοι, συσσωρεύονται εἰς τὰ *ἀποθεματικὰ κεφάλαια* ἕτινα σχηματίζονται ἐκ τῶν κερδῶν συναπο-

τελοῦντα μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου τὴν ὅλην καθαρὰν περιουσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. (Βλ. και λ. *Ἀποθευματικὸν κεφάλαιον* και *Ἀποδημία κεφαλαίων*).

«Κεφάλαιον».—Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων τοῦ Κ. Μάρξ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτιθενται αἱ οἰκονομικαὶ αὐτοῦ θεωρίαι (Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκδόσεως και τῶν μεταφράσεων αὐτοῦ βλ. λ. Κ. Μάρξ).

Κεφαλαιοποίησις.—Καλεῖται οὕτω ἡ διὰ τῆς οἰκονομίας βαθμιαία συγκέντρωσις οἰκονομικῶν ἀγαθῶν (χρήματος). Συνήθως ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται περὶ τῆς διὰ περικοπῆς τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν τῆς ζωῆς ἀποταμιεύσεως, τὴν ὁποῖαν προπαγανδίζει εἰς πάντας τοὺς μισθοδούλους ἐργαζομένους ἢ ἀστικὴ τάξις διὰ τοῦ σχολείου, τοῦ τύπου και ὄλων τῶν μέσων τὰ ὁποῖα διαθέτει πρὸς ἐπηρεασμὸν τῆς κοινῆς γνώμης. Τὸ κήρυγμα τῆς ἐγκρατείας και τῆς ἀποταμιεύσεως εἶναι τὸ δολιώτερον κήρυγμα. Ὁ ἐργαζόμενος, ὁ ὁποῖος μονίμως καταναλίσκει ὀλιγώτερα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἔναντι τῆς ἐργασίας του, καταβιβάζει ἀκουσίως τὸ κόστος αὐτῆς και παρέχει εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν, ὡς ἐργοδότριαν, περιθώρια ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ μισθοῦ και τοῦ ἡμερομισθίου ὡς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος δύναμις ἐργασίας.

Ἡ κεφαλαιοποίησις ἀποτελεῖ καθαρὰν παγίδα, και δι' ἄλλον λόγον. Ἡ θεωρία τῆς ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀνθοῦντος κεφαλαιοκρατισμοῦ ὁπότε ὑπῆρχε μεγαλυτέρα νομισματικὴ σταθερότης και ὁ περικόπτων τὰς δαπάνας τῆς ζωῆς εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἀναλάβῃ μετὰ δεκαετίαν ἢ εἰκοσαετίαν θὰ ἔχη τὴν αὐτὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν, με ἐκείνην τὴν ὁποῖαν εἶχε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς καθβολῆς του. Σήμερον ὁμως, ὁπότε τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστὼς εἰσῆλθε πλέον εἰς περίοδον καταστροφικῆς κρίσεως και ἐπικρατεῖ πανταχοῦ

νομισματική αστάθεια, τίποτε δὲν ἐξασφαλίζει τὸν ἐπιθρονοῦντα τὴν κεφαλαιοποίησιν ὅτι αἱ 1000 δραχμαὶ π. χ. τὰς ὁποίας καταβάλλει τὸ 1934 ὡς δόσιν κεφαλαιοποίησεως, θὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀγοραστικὴν δύνανσιν μὲ τὸ 1)2) τοῦ κεφαλαίου τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ τὸ 1954. Ἀντιθέτως ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ προβλέψεις διὰ τὸ μέλλον συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ ἡ αὐτὴ ἀγοραστικὴ δύνανσις καὶ ὅτι αὕτη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἔλῃ μειωθῇ πάρα πολύ. Ὁ οἰκονομῶν χάριν κεφαλαιοποίησεως ἐμπαίζει ἑαυτόν.

Κεφαλληνία.— Ἡ μεγαλύτερα τῶν Ἰονίων νήσων μὲ πληθυσμὸν 57.578 κατ. (1928). Διοικητικῶς ἀποτελεῖ νομόν, μετὰ τῆς νήσου Ἰθάκης, διαιρούμενον εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας: τῆς Κραναιᾶς, τῆς Πάλης, τῆς Σίμης καὶ τῆς Ἰθάκης καὶ ἔχοντα συνολικὸν πληθυσμὸν 66.414 κατ. (1928). Ἔχει ἓνα μόνον δῆμον, τὸν τοῦ Ἀργοστολίου καὶ 89 κοινότητας. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ Ἀργοστόλιον.

Ἡ Κεφαλληνία εἶναι μᾶλλον ὄρεινὴ, ἔχει ὅμως ἀρκετὰς μικρὰς κοιλάδας. Παράγει οἴνους ἐκλεκτοὺς, σταφίδα, ἔλαιον, σιτηρὰ, ὄσπρια, σῦκα καὶ ἐσπεριδοειδῆ. Οἱ κάτοικοι ἀημίζονται διὰ τὸ ἐπιχειρηματικὸν τῶν πνεῦμα καὶ τὸ ἀνήσυχον τοῦ χαρακτήρος τῶν. Διεσκορπισμένοι ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον, ἔχουν δημιουργήσει σοβαρὰς ἐργασίας καὶ ἀπέκτησαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κολοσσιαίας περιουσίας. Ἄφθονα ὕδατα δὲν ὑπάρχουν ἐν τῇ νήσῳ καὶ δι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ συλλέγωσι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς εἰς δεξαμενάς. Μόνον πρὸς τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος ὑπάρχουν ρέοντα ὕδατα. Ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ πυκνοτάτου δικτύου, ἀπλουμένου καθ' ἅπασαν τὴν νήσον.

Ἡ Κεφαλληνία ἔχει δοκιμασθῆ ὑπὸ πολλῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν, ἐκ

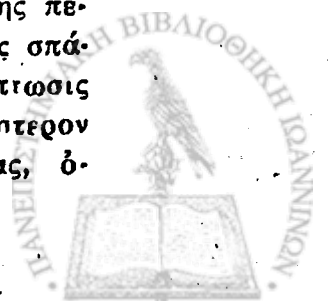
τῶν ὁποίων σοβαρώτερος ἀναφέρεται ὁ τοῦ 1867, ὅστις ἐτέφερε μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὸ Ληξούριον.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἡ Κεφαλληνία ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἀπετέλει τετράπολιν. Κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον μετέσχεν ἐνεργῶς ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων. Κατόπιν ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ μετ' αὐτοὺς εἰς τὸ Βυζάντιον. Τὸ 1082 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Γυσκάρδου, τὸ 1204 ὑπὸ τῶν Φράγκων, κατόπιν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κλπ. Οἱ Τούρκοι τὴν κατέλαβον τὸ 1479, μετ' αὐτοὺς δὲ τὴν ἐκράτησε μέχρι τῆς καταλύσεώς της ἡ Βενετικὴ δημοκρατία. Τὸ 1797 περιήλθεν εἰς τοὺς Γάλλους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 1803 ἀφηρέθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Κατόπιν διωκίθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ στρατηγῶν καὶ ναυάρχων, μέχρις οἷου ἐκρίθη ἡ τύχη ὅλων τῶν Ἰονίων νήσων (βλ. λ.).

Ἐν Κεφαλληνίᾳ παρετηρήθη λίαν ἐνδιαφέρων ἀγὼν τῶν λοϊκῶν τάξεων κατὰ τῶν διαφόρων φεουδαρχῶν, κυρίως δὲ ἐπὶ βενετοκρατίας, ὅποτε ἔλαβε συστηματικωτέραν μορφήν τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα.

Κεχαγιᾶς (Εὐθύμιος).— Ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ πολιτευτῆς. (1819—1885). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 εὐρέθη ὄρφανός καὶ ἄπορος ἐν Ναυπλίῳ καὶ περισυνελέγη εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον Αἰγίνης. Ἀποφοιτήσας τοῦ γυμνασίου ἐτρέπη πρὸς τὸ ἐμπόριον. Ὅταν ἱδρυσεν ὁ Γεώργιος Σταύρου τὴν Τράπεζαν τὸν προσέλαβε μεταξύ τῶν πρῶτων 5 ὑπολλήλων. Διετέλεσε βουλευτῆς Παρνασσίδος καὶ ἀπαξ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν.

Κήλη.— Κολεῖται οὕτω ἢ πρόπτωσις ἢ προεξοχὴ σπλάχου τινός ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸ κοιλότητος (κοινῶς σπασίμο, κατέβασμα, ἔυγκι). Ἡ πρόπτωσις τῶν σπλάχνων συμβαίνει συνηθέστερον εἰς τὰ λεπτότερα μέρη τῆς κοιλίας, ὁ

φείλεται δὲ συνήθως εἰς ὑπερέντασιν τῶν δυνάμεων, ἰδίως ὅταν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν τινῶν τὸ σῶμα δὲν εὐρίσκειται εἰς κανονικὴν στάσιν. Εἶναι σύνθητες ἐργατικὸν ἀτύχημα, ἰδίως εἰς τὰς ἐργασίας ἄρσεως βαρῶν.

Ἡ θεραπεία τῆς κήλης συνίσταται εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἐξεληθέντος σπλάγνου εἰς τὴν θέσιν του καὶ τὴν ραφήν τοῦ στομίου εἰς τρόπον ὥστε τὸ σπλάγγον νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ ἐξέλθῃ. Ἡ χρῆσις κηλεπιδέσμων μόνη ἐπιβρεφῶν ἀποφθεῖ ὀριστικὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα. Ἐπὶ ἐνηλίκων ἀποτελεῖ πρόχειρον βοήθημα, ἐπιτρέπον νὰ ἀναμείνῃ τις τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν πρὸς χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μόνη ριζικὴ θεραπεία.

Κιγκιννάτος (Λεύκιος Κόϊντος).—Ρωμαῖος φημιζόμενος διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ἀνεκηρευχθῆ δις ὑπὸ τῆς συγκλήτου δικτάτωρ εἰς κρίσιμους περιστάσεις. Τὸ 458 ἐνίκησε τοὺς Αἰκούου, καὶ ἀπληλευθέρωσε τὸν ὑπὸ τὸν ὕλατον Μινηκίον πολιορκούμενον ρωμαϊκὸν στρατόν. Τὸ δεύτερον ἀνεκηρευχθῆ δικτάτωρ τὸ 430 ἵνα καταστειλῇ τὴν στάσιν τοῦ Σπορίου Μαιλίου.

Κιέλον.—Γερμανικὴ πόλις τῆς προσωπικῆς επαρχίας Σλεσβιγκ-Χολσταίν. Ἔχει διώρυγα, μεγάλα ναυπηγεῖα καὶ ἀιεπτίγ, ἐνὴν βιομηχανίαν ἀλεύρων, ἰχθυῶν ἀλιπάσεων, οἰνοπνευμάτων, σάπωνος καὶ ξυλουργικῆς.

Τὸ Κιέλον εἶναι σημαντικὸν κέντρον τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς Β. Γερμανίας. Ἔχει πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1665, βιβλιοθήκην ἐκ 370.000 τόμων, Ἰνστιτούτον διεθνῶς δικαίου καὶ ἄλλα ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα.

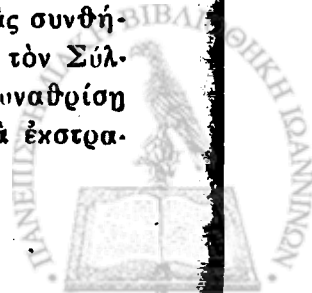
Ἡ διώρυξ τοῦ Κιέλου ἐνώνει τὴν Βαλτικὴν μὲ τὴν Βόρειον Θάλασσαν καὶ ἔχει μῆκος 100 χλμ. περίπου. Ἐγένετο τὸ 1887—1895, καὶ διηρυνθῆ τὸ

1907—1914. Τὸ πλάτος τῆς φθίνει μέχρις 103 μέτρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ 44 ἐπὶ τοῦ βυθοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ βάθος εἶναι 11,30 μ. Διὰ τῆς διώρυγος δύνανται νὰ διαπλεύσουν πλοῖα μέχρι 315 μέτρων μήκους, 40 πλάτους καὶ 9,3 μ. βάθους. Ἡ διώρυξ αὕτη ἔχει μεγίστην πολεμικὴν σημασίαν, σπουδαιότητα ὅμως εἶναι καὶ ἡ οἰκονομικὴ τῆς σημασία, καθόσον χάρις εἰς αὐτὴν συντομεύεται ὁ ἀπὸ Βαλτικῆς εἰς Β. Θάλασσαν πλοῦς κατὰ 240 ναυτικά μίλια. Κατὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλίων (ἄρθ. 380—386) ἡ Γερμανία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐμποδίσῃ τὸν διὰ τῆς διώρυγος ταύτης πλοῦν πλοῖου ὑπὸ οἰανδήποτε σημαίαν παρὰ μόνον ἐν καιρῷ πολέμου.

Κικέρων. (Μάρκος Τύλλιος Κικέρω) Διάσημος πολιτικὸς καὶ ρήτωρ τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Ἐγεννήθη τὸ 106 π. Χ. καὶ διετέλεσε μαθητὴς τῶν διασημοτέρων ρητόρων τῆς ἀρχαίας Ρώμης τοῦ Λουκίου Λικινίου Κράσσου καὶ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου. Τὴν φιλοσοφίαν ἐδιδόχθη ὑπὸ τοῦ ἐπικουρείου Φαίδρου, τοῦ Φίλωνος τοῦ Λαρισσαίου καὶ τοῦ στωϊκοῦ Διοδότου.

Ὡς ρήτωρ ἔκαμε τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του ἐπὶ δικτατορίας τοῦ Σύλλα, ὡς ἀντίπαλος τοῦ εὐνοουμένου τοῦ Σύλλα Χρυσσογόνου. Ἦτο ἀκριβῶς ἡ πλέον ἀνώμαλος ἐποχὴ διὰ τὴν κοσμοκράτειρα Ρώμην, ἡ ὁποία μετὰ τὰς κατακτήσεις καὶ λεηλασίας ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπάλασε κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν.

Τὸ δημιουργηθὲν ἐκ τῆς κρίσεως προλεταριάτον τῆς Ρώμης ἠπεῖλει αὐτὸ τὰ θεμέλια τοῦ καθεστώτος ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου οἱ λαοὶ τῆς κατακτηθείσης Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐξεγείροντο ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἐναντίον τοῦ Ρωμαίου δυνάστου. Ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ἡ σύγκλητος ἀνακηρύξασα τὸν Σύλλα Ὑπάτον τῶ ἐπέτρεψε νὰ συναθροίσῃ στρατόν ἐκ προλεταρίων καὶ νὰ ἐκστρα-

τεύση διὰ νὰ καταστείλῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας λαοὺς.

Ἐπωφεληθεὶς τῆς ἀπουσίας τοῦ Σύλλας ἐκ Ρώμης ὁ Μάριος ἐστρατολόγησε στρατεύματα εἰς τὰ νότια τῆς Ἰταλίας καὶ ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ρώμης. Κύριος τῆς Ρώμης ὁ Μάριος προέγραψε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ, κατήρτισε κατάλογον τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν δῆθεν ἔνοχοι καὶ τοὺς ἀπεκεφάλισε. Ἐπὶ πέντε ἡμέρας διήρκεσεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν προγραφῶν τῶν εὐγενῶν, τὰ κτήματα τῶν ὁποίων διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μαρίου.

Ὁ Μάριος ὅμως ἀπέθανε καὶ ὁ Σύλλας ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἐκστρατείας κατέλαβε τὴν Ρώμην. Γενόμενος ἀπόλυτος κύριος τῆς καταστάσεως, κατήρτισε καὶ αὐτὸς κατάλογον τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ κατασφάζας περὶ τὰς 590 ἕξ αὐτῶν. Ὁ Σύλλας συνεκέντρωσεν εἰς χεῖρας τοῦ ὅλου τὰς ἐξουσίας καὶ ἐτρομοκράτει τοὺς ἀντιπαλοὺς του.

Ἐν μέσῳ τοιαύτης πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας ἐτόλμησεν ὁ Κικέρων νὰ ἐγεμῆ ἔναντίον τῆς ἀνωτάτης θελήσεως τοῦ τρομεροῦ δικτάτορος. Ὁ Κικέρων διαβλέπων τὸν κίνδυνον ἐκ τοῦ φθόνου καὶ τῆς ὀργῆς τῆς δικτατορικῆς ἐξουσίας, ἐπροτίμησε νὰ ἀπομακρυνθῆ ὑποκριτικῶς ἐκ τῆς Ρώμης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεχείρησε μακρὰ ταξίδια ἐρευνῶν καὶ μελέτης. Τὸ 79 π.Χ. ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, τὴν Ρόδον καὶ διαφόρους πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐπιστρέψας ἀνῆλθε λόγῳ τοῦ κύρους του, εἰς τὰ ὕψατα ἀξιώματα. Τὸ 69 ἐστάλη ὡς ἀνώτερος ἀγορανόμος εἰς τὴν Σικελίαν, τὸ 66 ἐγένετο πραιτωρ καὶ τὸ 63 ὕπατος.

Κατὰ τὸ ἔτος τῆς ὑπατείας του ἐσημείωσε μίαν μεγάλην πολιτικὴν ἐπιτυχίαν, ἀνακαλύψας τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κατιλίνα εἰσηγηθῆ καὶ ἐλέυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συνωμοτῶν. Ἡ πρῶξις του ὅμως αὔη καὶ κυρίως τὸ γεγονός ὅτι ἐθανάτωσε τοὺς συνωμότες ἀνευ δίκης, ἀπετέλεσεν ἀφορμὴν διὰ νὰ

ἐκπαθή ἢ κατακραυγὴ τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐξορισθῆ ἐπὶ τινα χρόνον (τὸ 58—57 π.Χ.) εἰς Θεσσαλονίκην. Δὲν ἤρρησεν ὅμως νὰ ἐπαιέλθῃ κατὰ τρόπον μάλιστα θριμβευτικόν.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κικέρωνος, ἀπετέλεσε σύμβολον ὠρισμένης ἰδεολογίας, τῶν νέων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς προσωπικῆς των ἀξίας εἶχον κατορθώσει νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς ἐξουσίας. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Κικέρων homo novus (νέος ἀνὴρ), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς nobiles (εὐγενεῖς) ἀπετέλει χάρις εἰς τὸ κύρος του πολῦτιμον δύναμιν τὴν ὁποίαν προσεπάθουν νὰ προσεταιρισθοῦν οἱ μνηστῆρες τῆς ἐξουσίας.

Ὁ Κικέρων πρῶτον νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα ἐξ ἀποστάσεως. Κατὰ τὴν πρώην τριανδρίαν Καίσαρος, Πομπηίου καὶ Κράσσου ἀπέιχε τῆς πολιτικῆς. Ἐπίσης ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἀμέτοχος εἰς τὸν μετέπειτα ἐκραγέντα ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος. ἄργότερον ὅμως ἂν καὶ ἀκολουθήσας ἐν μέρει τὸν Πομπηϊόν, ἠμνηστεύθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὴν μοναρχίαν τοῦ Καίσαρος ἀποσυρθεὶς καὶ πάλιν τῆς πολιτικῆς κονίστρας ἐφησυχάζεν εἰς τὰ κτήματά του, ὅπου κατέγιεν εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων.

Τότε ὅμως ἐμεσολάβησεν ἰδιαιτέρας σημασίας γεγονὸς, ἡ δολοφονία τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κικέρων ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ συγκρατηθῆ καὶ ἐρρίφθη εἰς τοὺς πολιτικούς ἀγῶνας μὲ ἐξαιρετικὴν ὀρμητικότητα. Ἡ στιγμή ἦτο ἐξαιρετικῶς κρίσιμος ἢ παντοδυναμία τῶν εὐγενῶν εἶχε συντριβῆ τελειωτικῶς. Ὁ κοινωνικὸς πόλεμος εἶχε φθάσει εἰς ἐξαιρετικὴν ὀξύτητα. Κάθε ἰσχυρὸς στρατηγὸς ἐνεφανίζετο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ρώμης μὲ τὰς στρατιάς του, αἱ ὁποῖαι ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ προλεταρίους καὶ ἀξίωνε τὴν ἀμοιβὴν τῶν συμπολεμιστῶν του. Ἡ σύγκλητος ἔπρεπε πάντοτε νὰ ὑπακούῃ, ἄλλως ὁ στρατηγὸς ἀνεκηρύσσεται δικτάτωρ. Οἱ εὐγενεῖς εὐρίσκον-

το εἰς δυσχερῆ οἰκονομικὴν θέσιν καταχρεωμένοι εἰς τοὺς τοκογλίφους τῆς ἐποχῆς. Ἐξηκολούθουν δὲ νὰ δανείζωνται διὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς κοινωνικῆς των θέσεως ὑπὸ τὴν κεκτημένην ταχύτητα τῆς σπατάλης. Ὑπὸ τὸ βίαιος τῶν χρεῶν τούτων ἠναγκάζοντο νὰ τεμαχίζον καὶ νὰ ἐκποιοῦν τὸς γαίας των, ὅπως εἶχε συμβῆ καὶ ἄλλοτε μὲ τοὺς χωρικοὺς (κατὰ τὸν 2ον αἰῶνα π. Χ.). Τοιοῦτοτρόπως ἡ παλαιὰ ἀριστοκρατία τῆς συγκλήτου κατεστράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ 1ου π. Χ. οἰῶνος καὶ εὗρισκετο εἰς κατάστασιν ἀποσυνθέσεως. Εἰς χεῖρας τῆς τάξεως τῶν ἱππέων εἶχον συγκεντρωθῆ ὅλα τὰ κεφάλαια καὶ οἱ ἐναπομείναντες εὐγεῖεις πεισθέντες διὰ τὸ ἀναπόφευκτον τῆς κοινωνικῆς των πτώσεως, συνεμήχθησαν μὲ τοὺς ἱππεῖς διὰ νὰ σώσουν τὸ καθεστὸς τῆς δουλοπαροικίας διὰ μέσου τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας.

Ὁ ἀγὼν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν διεξήχθη ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν, ἀπὸ τὸ 60 μέχρι τὸ 30 π. Χ. Ὁ Καίσαρ ἐδολοφονήθη τὸ 44 π. Χ. κατόπιν συνωμοσίας τῆς παρατάξεως τῶν νεορῶν εὐγενῶν. Ὁ Κικέρων ἐκηρύχθη μὲ τὴν δικτατορικὴν μερίδα καὶ ἐνήγητε νὰ δοθῆ ἀμνηστία εἰς τοὺς δολοφόνους, ἀλλ' εἰς μάτην. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος, οἱ διάδοχοί του ὁ γαμβρός του Ἀντώνιος καὶ ὁ θετὸς υἱὸς του Ὁκταβίος συνηνώθησαν μὲ τὸν πλουσιώτερον τῶν ἱππέων, τὸν Λέπιδον, ὁ ὅποιος ἐξεπροσώπει, οὕτως εἰπεῖν, τὸ μέγα κεφάλαιον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀποκαταστήσουν τὴν δημοκρατίαν, νὰ ἐξοντώσουν τὰ δημοκρατικὰ κόμματα καὶ νὰ διανείμουν μεταξὺ των τὴν ρωμαϊκὴν ἐπικράτειαν. Τοιοῦτοτρόπως ἐδόθη τὸ σύνθημα νέου κοινωνικοῦ πολέμου. Ἐναντίον τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου ἀντετάχθη ὀρμητικώτατος ὁ Κικέρων (μὲ τοὺς «Φιλιππικοὺς» τοῦ κατ' Ἀντωνίου). Μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς τριανδρίας, ἐζήτησε τὴν προστασίαν τοῦ Ὁκταβίου, αὐτὸς ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν σώσῃ

ἀπὸ τὴν μῆνιν τοῦ Ἀντωνίου καὶ ἀπεφάσισε νὰ δραπέτεύσῃ μακρὰν τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ἐνῶ ἔφρευγεν ἐδολοφονήθη ἀπὸ ἀνθρώπων τοῦ Ἀντωνίου τὴν 7ην Δεκεμβρίου τοῦ 43 π. Χ.

Αἱ συγγραφαὶ τοῦ Κικέρωνος εἶναι ποικίλαι: ρητορικοὶ λόγοι, φιλοσοφικαὶ διατριβαί, ρητορικὴ μελέται, ἱστορικαὶ καὶ γεωγραφικαὶ ἔρευναι, ἀζόμη δὲ καὶ ποιήματα. Ἐκ τῶν λόγων του περιεσώθησαν μόνον 58, ἀπωλέσθησαν δὲ πενήτηκοντα.

Κιλιλέρ.— Χωρίον τῆς Θεσσαλίας, γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀροτικῆς κινήματος, διὰ τὰ ἐν τῷ ᾧ διαδραματισθέντα γεγονότα τὸ 1910. Τὰ γεγονότα ταῦτα ὑπῆρξαν συνέπεια τῆς ὀριμάνσεως τῆς ιδέας ὅτι ἔτιρεπε νὰ γίνῃ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις τῶν τσιφλικίων. Ὑπὸ τὰς ψυχολογικὰς ταύτας συνθήκας ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ παναγροτικὸν συλλαλητήριον τῶν ἀγροτῶν τοῦ νομοῦ Λαρίσης τὴν 6 Μαρτίου 1910. Ἀπὸ πολὺ πρῶτ, τὴν ἡμέραν ταύτην, ἤρχισαν νὰ συγκεντρῶνται μὲ μούρας σημαίας εἰς τὴν Λάρισαν οἱ ἀγρόται τῶν γύρω χωρίων. Τὸ σύνθημά των ἦ ὁ ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν τσιφλικίων. Μὲ τὸ πρῶτον τραῖνον ἦλθον καὶ οἱ ἐπαναστατικώτεροι ἀγρόται τοῦ τέως δήμου Κρανῶνος κρατοῦντες κόκκινας καὶ μούρας σημαίας. Ὀλίγον ἀργότερον ἔφθυσαν καὶ οἱ ἀγρόται τῶν τέως δήμων Ὀγγηστοῦ καὶ Σικιορίου.

Κατ' ἀρχὰς οἱ συγκεντρωθέντες ἀγρόται ἐξηνωκραύγαζον διαρκῶς ὑπὲρ τῆς ἀπαλλοτριώσεως, χωρὶς νὰ δεικνύουν διαθέσεις διατρούξεως τῆς τάξεως. Ἐν τῷ μετοξὺ ὅμως εἶχε κυκλοφορήσει μία διάδοσις ὅτι εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Κιλιλέρ πολλοὶ ἀγρόται ἐφονεύθησιν ἀπὸ τὸν στρατόν. Ἡ εἰδησις αὕτη δὲν ἤγγησε νὰ ἐπιβεβαιωθῆ. Πράγματι μία πολυάριθμος ὁμάς ἀγροτῶν συγκεντρωθεῖσα εἰς τὸν σταθμὸν Κιλιλέρ ἐπεχείρησε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ διερχομένου διὰ Λάρισαν τραίνου χωρὶς

νά πληρώση εισιτήρια. Ὁ ἐπιβαίνων τοῦ συρμού διευθυντῆς τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρομίων Πολίτης, ὅστις μετέβηεν εἰς Λάρισαν, συνοδεύων τὸν Γερμανὸν δημοσιογράφον Φίσερ, ἀντετάχθη εἰς τὴν ὁμαδικὴν ἀπαίτησιν τῶν ἀγροτῶν νὰ μὴ πληρώσουν εισιτήρια καὶ διέταξε τοὺς σιδηροδρομικοὺς ὑπολλήλους νὰ μεταχειρισθοῦν βίαν καὶ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς ἀναρριχηθέντας εἰς τὸ τραῖνον. Οἱ ἀγρόται ὑπήκουσαν καὶ κατήλθον, δότι ἐντὸς τοῦ τραίνου ὑπῆρχε στρατός, ἐκμανέντες ὄμως διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Πολίτη ἤρχσαν νὰ γιουχαῖζουν καὶ νὰ λιθοβολοῦν τὸ ἐκκινήσαν τραῖνον, θραύσαντες ἀρχετοὺς ὑαλοπίστας τῶν βαγονίων.

Μόλις ὁμως τὸ τραῖνον διήυσεν ἐν χιλιόμετρον συήνητησεν ἄλλην ὁμάδα ἀποτελουμένην ἀπὸ 800 περίπου ἀγρότας, ἡ ὁποία ἔσσειε κόκκινας σημασίας καὶ ἐζητωκρούγαζεν ὑπὲρ τῆς ἀπολλοτριώσεως. Ἄμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ τραίνου ἡ ὁμὰς οὕτη ἐζήτησε νὰ σταματήσῃ ὁ συρμός, ὅπερ καὶ ἔγινε. Οἱ χωρικοὶ τότε διετύπωσαν τὴν αὐτὴν ἐξίωσιν. Ἐζήτησαν δηλαδὴ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸ τραῖνον καὶ νὰ ταξιδεύουν μέχρι Λαρίσης δωρεάν. Ὁ Πολίτης καὶ πάλιν δέταξε τοὺς διοικοῦντας τὸν ἐκ Γκερλὶ καὶ Βελεσίνου μεταφερόμενον διὰ τοῦ ἰδίου τραίνου, στρατὸν ἐξ εὐζώνων, φανιάρων καὶ χωροφυλάκων νὰ χρησιμοποιήσουν βίαν κατὰ τῶν ἀγροτῶν.

Οἱ ἀγρόται ὁμως εἰς τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς ὄχι μόνον δὲν διεσκορπίσθησαν, ἀλλὰ μὲ λίθους ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐκκινήσαντος ὀλοτοχῶς τραίνου. Οἱ πυροβολισμοὶ ἐξηκολοῦθησαν καὶ δύο ἀγρόται ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὰς σφαίρας τοῦ στρατοῦ, ἐνῶ τρίτος ἐτραυματίσθη. Ἡ ἀμαξοστοιχία ἐν τῷ μεταξὺ ἐφθασεν εἰς τὸ Τσουλάρ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ συμβαίνουν τὰ ἴδια. Οἱ συγκεντρωθέντες ἀγρόται ὅταν εἶδον τὸ τραῖνον νὰ προχωρῇ χωρὶς νὰ σταματήσῃ εἰς τὸν σταθμὸν ἤρχισαν ἀδιάκοπον λιθο-

βολισμόν. Καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν οἱ ἐντὸς τοῦ τραίνου ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τὰ κελεύσματα τοῦ διευθυντοῦ τῶν σιδηροδρομίων Πολίτη καὶ μερικῶν ἄλλων τσιφλικούχων, οἱ ὅτιοι συνεταξίδευσαν διέταξαν πῦρ κατὰ τῶν ἀγροτῶν τοῦ Τσουλάρ. Αἱ σφαῖραι ἔβηον δύο ἐκ τῶν ἀγροτῶν καὶ τοὺς ἀφῆκαν ἄπνους. Δεκαπέντε ἄλλοι ἀγρόται ἐτραυματίσθησαν.

Τὰ αἱματηρὰ ταῦτα γεγονότα ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐπροξένησαν σφοδρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Λάρισαν. Οἱ συγκεντρωθέντες ἀπὸ πρώτης ἀγρόται ἔπυσαν πλέον νὰ ἐκδηλώνουν εἰρηνικῶς τὴν ἀπαίτησίν των διὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν τσιφλικίων. Ἀντιθέτως δὲ ἡ νομαρχία καὶ ὁ διοικητῆς τοῦ ἐδρεύοντος ἐν Λαρίσῃ στρατοῦ ἔλαβον ἐξαιρετικὰ μέτρα. Ἐντὸς ὀλίγου ὅλη ἡ πόλις ἐστρατοκρατήθη καὶ ἐφρουρήθησαν ὅλα τὰ δημόσια καταστήματα καὶ αἱ Τράπεζαι.

Οἱ ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν Φαρσάλων ἐλθόντες ἀγρόται ἠμποδίζοντο, ἀπὸ τὸν στρατὸν, νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τῆς Λαρίσης. Το αὐτὸ ἔγινε καὶ διὰ τοὺς ἀγρότας Νεμπεγλέρ. Ὁ στρατὸς μὲ γεμάτα καὶ προεταμένα τὰ ὅπλα ἠτεῖλει, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀξιωματικῶν του, νὰ πυροβολήσῃ. Τὸ ἰπικὸν μὲ τὰς σπάθας τῶν ἰππέων του προεταμένως ἠτεῖλει τὸ πᾶν. Τὸ πυροβουλκὸν ἦτο ἔτοιμον πρὸς μάχην καὶ το μηχανικὸν ἦτο παρατεταγμένον εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν. Ἡ Λάρισα εἶχε τὴν ὄψιν πολεμικοῦ στρατοπέδου. Οἱ ἀγρόται ὁμως, οἱ ἐντὸς τῆς Λαρίσης, δὲν ἐτανικοβλήθησαν. Τὰ τρομοκρατικὰ ταῦτα μέτρα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ πνίξουν τὴν φωνὴν των, οὔτε νὰ κάμψουν τὴν ὀρμὴν των.

Ὄρμησαν κατὰ τοῦ στρατοῦ ὁ ὁποῖος ἠμποδίζε τοὺς ἀδελφοὺς των ἀγρότας ἀπὸ τὰ Φάρσαλα καὶ Νεμπεγλέρ νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τῆς Λαρίσης καὶ προσεπάθησαν νὰ διασπάσουν τὴν στρατιωτικὴν ζώνην. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ ἀξιωματικὸς Πηχεῶν διατάσσει τὸ

ίππικόν νά κάμη επέλασιν. Οί άγρόται όμως και πάλιν μένουσιν άτιόητοι. "Οντες άπλοι επίτιθενται με λίθους και ρόπολα κατά του ίππικού. Οί ίππεις πυροβολούσιν αλλά και πάλιν ή μάζα των άγροτών άλλόφρων, ζητωκραυγάζουσα και βλασφημούσα, άντεπιτίθεται κατά του στρατού και κατορθώνει νά διασπάση την στρατιωτικήν ζώνην. Οί εκτός της πόλεως άγρόται έν ζητωκραυγαίς και άλλαλαγμοίς, ένωθέντες μετά των έντός της πόλεως, ώρμησαν προς την άγορην. Το ίππικόν κάνει και νέαν επέλασιν και οί χωρικοί άνταπαντούν μ' λθοβολισμόν και βυδίζουσιν άκράτητοι προς την πλατείαν της Θέμιδος.

Ακολουθεί νέα έτέλσις ίππικού και νέα άμυνα διά λιθοβολισμού εκ μέρους των άγροτών. Την στιγμήν εκείνην ό πρό του ξενοδοχείου «Παιελλήιον» λόχος του μηχανικού διατάσσεται νά ανοίξη πυρ όμαδόν, ένω οί ίππεις πυροβολούσιν και αύτοι με τά περισσοφά των. Πολλοί άγρόται τραυματίζονται και ή άμυνα των κλονίζεται. Δέν είχαν πλέον ούτε πέτρος ούτε ξύλα, ένω τά πυρ άθέριζον. Οί άξιωματικοί επί τέλους κατώρθωσαν νά κυριεύσουν την πλατείαν της Λαρίσης, αλλά ή άλλη πόλις διετέλει έν έπαναστατική έξεγέρσει. Οί άγρόται ήσαν άνένδοιοι και άπτόητοι, Μία έπιτροπή έξ αυτών παρουσιάσθη εις τάς αρχάς και άπή ησε νά έιτραπή νά συγκροτηθῆ συλλαλητήριον έντός της πλατείας Θέμιδος. Αί αρχαι έπέτρεψαν τό συλλαλητήριον.

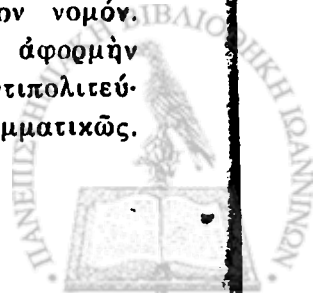
Υστερα από διαφόρους λόγους διά κοινής βουλής έγένετο δεκτόν ψήφισμα διά του όποιού έξητήτο : ή άίεσος έπιψησίσις του νομοσχεδίου περι άπαλλοτριώσεω : των τσιφλικίων και ή διανομή των Ζιππειών κτημάτων : ή γενναίω τέρα προικοδότησις του Γεωργικού Ταμείου διά της δωθεσεωσ του όλου φέρου των άροτριώντων κτηών και παντός ό,τι νομίζει ή κυβέρνησις καλόν ερον. Καί έξεφράζετο «βαθεία λύπη και

όδύνη διά την εκ μέρους των αρχών της πολιτείας άδικον έπίθεσιν κατά του φιλησούχου και νομοταγούσ λαού, ής θύματα ύπῆρξαν άπλοι και άθώοι λευκοί σκλάβοι της Θεσσαλίας». Τα σίματα ηνά γεγοιότα είχαν βαθείαν άπήχησιν εις όλην την Θεσσαλίαν. Η κυβέρνησις του Σεφάνου Δραγούμη διά νά έξαλειψη την έντύπωσιν διέταξε νά ληφθούσ τρομοκρατικά μέτρα κατά των Θεσσαλών άκτημόνων άγροτών, νά στρατοκρατηθῆ όλόκληρος ή Θεσσαλία και ν' αρχίσουσ διώξει δικαστικά κατά των δήθεν ύποκινήτων της άγροτικής έξεγέρσεωσ.

Κιλκίς.— Έδρα κοινότητος της έπαρχίας Κιλκίς, του νομού Θεσσαλονίκης. Παράγει σιτηρά και καπνον. Η κοινότης έχει πληθυσμόν 6864 κατ. μέγα μέρος των όποιων είναι πρόσφυγες.

Η έπαρχία Κιλκίς έχει πληθυσμόν 47.698 (1928), κατά την μεγίστην του πλειοψηφίαν γεωργικόν και περιλαμβάνει 41 κοινότητας. Διασχίζεται υπό άμαξιτών όδών και της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης—Σερρών. Συνορεύει με τάς έπαρχίας Θεσσαλονίκης, Λαγκαδά, Παιωνίας, Νιγρίτης, Σερρών και Σιντικής. Παράγει σιτηρά, καινόν, εις μεγάλας ποσότητας, ξυλείαν, ύσπρα, κτηνοτροφικά προϊόντα κλπ. Εις τό Κιλκίς συνήφθησαν από της 19 μέχρι της 22 Ιουνίου 1913 άρκετά μάχαι μεταξύ του έλληνικού και βουλγαρικού στρατού, κατά τάς όποιας κατεροπώθη ό βουλγαρικός στρατός.

Η έπαρχία είναι μία εκ των όλίγων έπαρχιών του κράτους, όπου από έτών άνεπτύχθη σοβαρώτατον άγροτικόν κίνημα. Η κυβέρνησις Τσιλδάρη εισήγαγε προς ψήφισιν κατά μήνα Ιούνιον 1934 νόμον περι χωρισμού της έπαρχίας Κιλκίς από τον νομόν Θεσσαλονίκης και μεταβολής αυτής εις ίδιον νομόν. Ο νόμος όστις άπετέλεσεν άφορμήν έντόνων διαμαρτυριών της αντιπολιτεύσεωσ ζημιουμένης έξ αυτού κομματικώς.

Εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Κιλκίς ὑπάρχει σοβαρὸν σοσιαλιστικὸν καὶ κομμουνιστικὸν κίνημα καὶ τοῦτο διότι κατοικοῦνται ὑπὸ Ποντίων χωρικῶν, ἐλθόντων ἐκ Ρωσίας καὶ ἀποικισθέντων μετὰ τὸ 1920. Γὸ ἀγροικὸν κίνημα τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ προηγμένον ὀφείλεται εἰς τὰ τάσεις τῶν χωρικῶν τούτων, οἱ ὅποιοι ἀνήκον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ μενσεβικικὸν κόμμα.

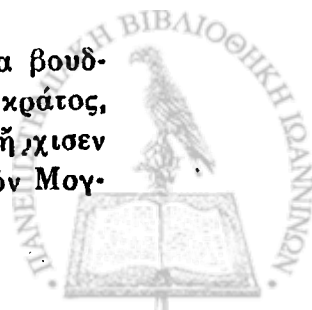
Κίνα.—Χώρα τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, ἔχουσα ἔκτασιν περίπου 3.967.129 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 450 ἑκατομ. κατοίκων. Περὶ τὰ 10 ἑκατομ. Κινέζων εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ κυρίως εἰς τὰς Δ. Ἰνδίας καὶ τὴν Ν. Ἀμερικὴν.

1.—*Ἱστορία.* Ἡ Κίνα παρουσιάζει ἀνεπτυγμένον πολιτισμὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς τρίτης π. Χ. χιλιετηρίδος, ὅπως δὲ ἦτο φυσικὸν ἐγνώρισε σφοδρῶς κοινωνικοὺς ἀγῶνας, ὡς ἡ ἐπανάστασις τοῦ 2147 π. Χ. ἧτις ἀπέληξεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἀπolutου μοναρχίας καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν φεουδαλικοῦ συστήματος. Τὸ ἐπιβληθὲν ἐν Κίνα καθεσίῳ ἐσαυθεροποιήθη τόσον ὥστε σχεδὸν παρέμεινεν ἀμετάβλητον ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἡ ἱστορία τῆς Κίνας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀγῶνας μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν τοπικῶν φεουδαρχῶν. Ἀλλὰ, καὶ οἱ φεουδάρχαι δὲν ἤρρησαν νὰ μεταβληθοῦν εἰς τυράννους τοῦ λαοῦ χειροτέρους ἀπὸ τὸν ἀπolutον μονάρχη. Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι ἡ ἐναντίον των λαϊκὴ ἐξέγερσις ἔλαβεν ὅπως ἀργότερον καὶ ἐν Εὐρώπῃ, θρησκευτικὴν μορφήν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Κομφουχίου καὶ τῶν ὀπαδῶν του περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν παλαιὰν ἀγότητητα δὲν ἦτο εἰμὴ διαμαρτυρία κατὰ τῆς τυραννίας τῶν τοπικῶν φεουδαρχῶν. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις αὕτη κατὰ τῆς ἐξαχρειώσεως φεουδαρχίας ἐλύθη διὰ τῆς ἐπιναφοῦς κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμισυ τῆς τρίτης π. Χ. ἐκλιτονταετίας τῆς συγκεντρωτικῆς μοναρχίας. Ὁ καυτοργήσας τὸ

φεουδαλικὸν σύστημα αὐτοκράτωρ Χουάγκ—Σιάγκ—Γουάγκ (246—277 π. Χ.) κατεσκεύασεν ὁδοὺς, διώρυγας, ὠροῖα δημόσια κτίρια, καὶ διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν κίνδυνον ἐπιστροφῆς τῆς φεουδαρχίας διέταξε τὴν καταστροφὴν τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἀφηγοῦντο ἠρωϊσμῶς καὶ ρομαντικὰς ἱστορίας τοῦ φεουδαλισμοῦ καθὼς καὶ τὴν θανάωσιν τῆς ἀντενεργούσης λογίας τάξεως. Ὁ αὐτοκράτωρ οὕτως εἶναι ὁ ἀποφασίσας τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάλου σινικοῦ τείχους καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν συνόρων τῆς χώρας του. Οἱ δυσηρεστημένοι φεουδάρχαι, κατάρθρωσαν νὰ ἐξεγείρουν ἐναντίον του ἐπανάστασιν, καθ' ἣν ἐφονεῖθη ὁ υἱὸς του καὶ ὁ ἔγγινός του. Ἡ φεουδαρχία δὲν ἀνεστηλώθη μὲν, ἐλείψεν ὅμως παραχωρήσει: παρὰ τοῦ καταλαβόντος τὸν θρόνον τὸ 206 π. Χ. στρατηγοῦ Λιού—Πάγκ, ὅστις ὡς αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸ ὄνομα Κάο—Τι. Ἡ ἀναστήλωσις τοῦ φεουδαλισμοῦ μολοντοῦτο ἐπετεύχθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος, διαιρεθείσης τῆς Κίνας εἰς 103 φέουδα.

Κατὰ τὸν 1ον μ. Χ. αἰῶνα ἡ Κίνα ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀκμῆς τῆς, ἀναπτυχθείσης τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ ὅλων τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ὡς καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Μετ' ὀλίγον τι εἰς τῶν φεουδαρχῶν κατάρθρωσαν νὰ συγκεντρώσουν εἰς χεῖρας των τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπεβλήθησαν ἐν Κίνα τρεῖς δυναστεῖαι αἱ ὁποῖαι ἐπὶ αἰῶνας ἐμάχοντο ἐναντίον ἀλλήλων. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰῶνος ἡ βσιλεία συνεκεντρώθη εἰς χεῖρας μιᾶς δυναστείας καὶ ἡ Κίνα ἐγνώρισε νέαν ἀκμήν, ἐπεκταθέντων τῶν συνόρων τῆς μέχρι Κασπίας καὶ Περσίας. Ταυτοχρόνως, ἡ Κίνα συνῆψε διπλωματικὰς σχέσεις μὲ ξένας χώρας καὶ μὲ τὸ Βυζάντιον ἀκόμη.

Ἡ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπικρατήσασα βουδδική θεοκρατία ἐξησθῆνησε τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος ἤρχισεν ὑποκύπτειν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Μογ-

γόλων. Ἡ μογγολικὴ ἐπιδρομὴ συνετελέσθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μογγόλου ἀρχηγοῦ Τσιγγιζ-Χάν (1213) καὶ συμπληρώθη ὀριστικῶς τὸ 1259 ὑπὸ τοῦ Κομπλάι Χάν, ὅστις ἐγένετο οὐτοκράτωρ τῆς Κίνας. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἡ Κίνα ἐσημείωσε νέας προόδους καὶ ἤλθεν εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὴν Εὐρώπην.

Οἱ πρῶτοι ὅμως Εὐρωπαῖοι, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐν Κίνα ἦσαν Πορτογάλοι φθάσαντες εἰς Καντώνα (1517) καὶ Ἄγγλοι ἐγκατασταθέντες τὸν 17ον αἰῶνα ἐν Μαντζουριᾷ. Ἐκτοτε ἢ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐπικοινωνία ἐνετάθη, τὸ δὲ 1689 συνήθη ἡ πρώτη μετὰ εὐρωπαϊκοῦ κράτους, τῆς Ρωσίας, συνθήκη περὶ καθορισμοῦ τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ ὡς κοινοῦ σύνορου. Τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἐξεδήλωσε μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κίναν καὶ εἰσέδυσεν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς Καντῶνος, τοῦ μόνου λιμένος, ὅστις ἦτο ἀνοικτός εἰς τὸ ξένον ἐμπόριον.

2.—*Ὁ εὐρωπαϊκὸς ἱμπεριαλισμός.* Ἡ εἰσβολὴ οὕτη τῆς εὐρωπαϊκοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ἐνεταῖθη κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Ὁ εὐρωπαϊκὸς ἱμπεριαλισμὸς οὐδενὸς ἐφείσθη διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς Κίνας, ὡς πλέον προσοδοφόρον δὲ ἐμπόρευμα μετεχειρισθῆ τὸ ὄπτιον. Ἀπὸ τὸ 1773 τὸ ἐμπόριον, τοῦ ὀτίου ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων. Ἡ κυβέρνησις τῆς Κίνας ἤρχισεν ἀπὸ τὸ 1800 λαμβίνουσα μέτρα κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ναρκωτικοῦ, τὸ ὅποιον οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι διέδιδον εἰς τὸν κινεζικὸν λαόν. Τὸ 1840 οἱ κινεζικαὶ ἀρχαὶ κατέσχον τὰς εἰς τὰς ἀποθήκας Ἄγγλων ἐμπόρων τῆς Καντῶνος εὐρισκομένην ποσότητα ὀπίου. Ἡ ἐνέργεια αὕτη, πλέον ἢ λογικὴ ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ αἰσχυροτέρου ἰσως πολέμου, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ἡ ἱστορία τοῦ λεγομένου «πολέμου τοῦ ὀπίου». Οἱ Ἄγγλοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Κίνας διὰ νὰ τὴν ἀναγκασοῦν νὰ δέχεται τὸ ἀγγλικὸν δηλητήριο. Ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐβομβάρδισε πολλὰς κινεζικὰς πόλεις καὶ ὁ ἀνήθικος αὐτὸς πόλε-

μος ἔληξε τὸ 1842 μὲ πλήρη ἦταν τῆς Κίνας.

Ἐκτοτε ἀρχίζει κυρίως ἡ περίοδος τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ἐν Κίνα. Ὁ πόλεμος ἐτετρατίσθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νανκίν (29 Αὐγούστου 1842) καὶ τῆς συνθήκης Χου-Μάν (8 Ὀκτωβρίου 1843), αἵτινες εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν ἀμερικανοκινεζικὴν συνθήκην τῆς 3 Ἰουλίου 1844 καὶ τὴν γαλλοκινεζικὴν τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1844. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Γαλλία ἐπωφελήθησαν τῆς ἡττης τῆς Κίνας διὰ νὰ ἐπιβάλουν καὶ τοὺς ἰσικούς των ὅρους. Οὕτω διὰ τοῦ πολέμου τούτου ἡ Κίνα ἀπέλαβε τὰς ἐξῆς υποχρεώσεις: α) παρεχώρησε τὴν νῆσον Χόγκ—Κόγκ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, β) ἐπλήρωσε ἀποζημιώσιν 21 ἑκατομ. δολλαρίων εἰς τὴν Ἀγγλίαν, γ) παρεχώρησε τοὺς λιμένες Καντῶν, Ἀμού, Φού—Τσέου, Νίγκ—Πὸ καὶ Σαγκάην εἰς τὸ ξένον ἐμπόριον ὅπου βαθμηδὸν ἐγκατεστάθησαν παραχωρήσεις τελοῦσαι ὑπὸ ξένην διοίκησιν, δ) παρεχώρησεν *διομολογήσεις* (βλ. λ.), ε) παρεδέχθη ἔρχον τοῦ τελωνιακοῦ δασμολογίου τῆς. Ἡ Κίνα ἀπώλεσε τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐδάφους καὶ ἐγένετο ὑποτελὴς τοῦ διεθνoῦς ἱμπεριαλισμοῦ. Τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην τοῦ ξένου ἱμπεριαλισμοῦ ὑπεβουήθησεν ἡ βασιλεύουσα δυναστεία τῶν Μαντισοῦ, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας ἤσκουν ἐμπόριον ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς ξένους. Ἐνεκα τούτου ἐξεργάγη ἐπινάστασις (τοῦ Ταϊπίγκ), τῆς ὁποίας ἐπωφελήθη ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία διὰ νὰ κηρυξοῦν νέον πόλεμον κατὰ τῆς Κίνας πρὸς ἐπιτυχίαν νέων προνομίων (1857). Νέος πόλεμος τοῦ 1860 καθ' ὃν τὰ ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὸ Τιεντσιν καὶ τὸ Πεκίνον ἐπέβαλον νέα βίρη εἰς τὴν Κίναν. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τιεντσιν (Σεπτέμβριος 1860) ἡ Κίνα ὑπεχρεώθη: α) νὰ παραχωρήσῃ εἰς τῆς στερεᾶς, ἐναντι τοῦ Χόγκ Κόγκ, τὸ Κέου Λούγκ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, β) νὰ πληρώσῃ ἀποζημιώσιν

ένος ἑκατομμ. λιρῶν, γ) νὰ ἀνοίξη ἐτέ-
ρους ἔνδεκα λιμένας εἰς τὸ ξένον ἐμπό-
ριον καὶ δ) νὰ δεχθῆ ἐπέκτασιν τῶν διο-
μολογήσεων. Παρολλήλως, ὁ εὐρωπαϊ-
κὸς ἰμπεριαλισμὸς ἐπέτυχε νέαν διείσι-
δυσιν εἰς τὴν χώραν. Προκαλῶν ἐπανα-
στάσεις, ἐδημιούργησεν ἀνάγκας ἐξοπλι-
σμῶν καὶ δι' αὐτοὺς παρεχώρησεν ὑπέγ-
γυα δάνεια. Ἡ δολοφονία ἑνὸς Ἀγγλοῦ
διερμηνέως ἔδωσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν
νέαν εὐκαιρίαν ἐπεμβύσεως καὶ διὰ τῆς
συμφωνίας τοῦ Τσεφου (Μαρτίου 1876)
ἐπεβλήθησαν νέα δεσμὰ εἰς τὴν Κίναν.
Παρολλήλως ἡ Κίνα ἀπώλεσε τὰ τρία
ὑποτελῆ εἰς αὐτὴν κράτη τοῦ Ἀννάμ,
καταληφθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τῆς
Βιετнамίας ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ
Σιάμ ὑπὸ τῶν συνησιωμένων Γαλλίως
καὶ Ἀγγλίας.

Ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὸν χορὸν τῶν ἰμ-
περιαλιστικῶν χωρῶν εἶχεν εἰσέλθῃ καὶ
ἡ Ἰαπωνία, ἡ ὁποία ἐζητεῖ ἀφορμὴν
διὰ νὰ ἐπεκταθῆ εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν
Ἀσίαν. Ἡ Ἰαπωνία ἔστρεψε τὰς βλέ-
ψεις τῆς ἐπὶ τῆς Κορέας, τὴν ὁποίαν
εἶχεν ἀναγνωρίσει ὡς ἀνεξάρτητον ἡ
Κίνα. Ταρταί ἐκράγισαι τὸ 1882 ἐν
Κορέα ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς ἐπέμβυσιν
κινεζικοῦ καὶ ἰαπωνικοῦ στρατοῦ. Ὁ
ἐκ τούτου ἀπεληθεις πόλεμος ἀπετρά-
πη, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτραγῆ τὸ 1894 ἐξ ἀ-
φορμῆς νέων ταραχῶν ἐν Κορέα. Ὁ πό-
λεμος ἔληξε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σι-
μονοσέκι, δι' ἧς ἡ Κίνα: α) ἀνεγνώρισε
τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Κορέας,
β) ἐπλήρωσεν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ἀποζη-
μίωσιν 25 ἑκατομμ. λιρῶν, γ) παρεχώ-
ρησεν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τὴν χερσόνη-
σον Λιαοτούγκ, τὴν νῆσον Ταϊβάν
(Φορμόζον) καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦ Πεν-
χοῦ, δ) ἀνεγνώρισεν καὶ εἰς τὴν Ἰαπω-
νίαν τὰ ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἰμπεριαλι-
στικῶν δυνάμεων κτηθέντα προνόμια
καὶ ἤνοιξε νέους λιμένας εἰς τὸ ξένον
ἐμπόριον.

Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται τῆς ἰμπεριαλιστι-
κῆς Ἰαπωνίας ἤνοιξαν τὴν ὄρεξιν τῶν
ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων πρὸς ἀπό

κτησιν νέων προνομίων. Ἡ δολοφονία
δύο Γερμανῶν ἱεραποστόλων τὸν Νοέμ-
βριον τοῦ 1897 ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς ἐ-
πέμβασιν τοῦ γερμανικοῦ σιόλου καὶ
εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Μαρτίου 1898.
Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Γερμανία
ἀπέκτα διὰ 99 ἔτη τὸ Κιαοτσουάν, τὸ
προνόμιον τῆς κατασκευῆς σιδηροδρο-
μικῆς γραμμῆς ἀπὸ Κιαοτσουάν εἰς
Τσινάν καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ἡ Γερμα-
νία θὰ προτιμᾶται διὰ τὴν κατασκευὴν
ἔργων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Τσαντούγκ.
Μετ' ὀλίγον ἡ Γαλλία δι' ἄλλης συνθή-
κης ἐγκαθίστατο εἰς Κουαντισουάν καὶ
ἀπέκτα τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς
σιδηροδρόμου ἀπὸ Τσεκάν εἰς Ἀμπού,
ἡ δὲ Ἀγγλία ἐγκαθίστατο εἰς τὴν χερ-
σόνησον Κεου λούγκ, τὰς παρὰ τὸ Χόγκ-
Κόγκ τεσσαράκοντα νήσους καὶ τοὺς
δύο ἐπὶ τῆς στερεᾶς κόλπους. Ἡ Ρωσ-
σία ἠκολοιθῆσε τὸ παράδειγμα τῶν
ἄλλων δυνάμεων καὶ ἐπέτυχε τὴν παρα-
χώρησιν τῶν Λινσουέν καὶ Νταρὲν καὶ
τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου τῆς
Ἀνατολικῆς Μαντζουρίας. Καὶ πάλιν ἡ
Ἀγγλία προβίλλουσα τὰς εἰς τὴν Ρωσ-
σίαν παραχωρήσεις, ἔλαβεν ἐν Μαν-
τζουρία τὸ Βαϊχοϊβί.

Παρολλήλως ἤρχισεν ἡ μεταξύ τῶν
ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων διανομή τῆς
Κίνας εἰς ζώνας ἐπιρροῆς. Αἱ πλεῖσται
τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων εἶχον ἀνε-
πισήμως καθορίσει μόναι τὰς ζώ-
νας, ἐφ' ὧν εἶχον στρέψει τὰ βλέψεις
των, ἐμελλεν ὁμως νὰ καθορισθῶν αὐ-
ται καὶ συμβατικῶς. Τὰς ἀρχὰς τοῦ
1898 ἡ Ἀγγλία συνῆψε συνθήκην με-
τὴν Κίναν, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμία
περιφέρεια περὶ τὸν ποταμὸν Γιαγκτσὲ
δύναται νὰ παραχωρηθῆ εἰς ξένην δύ-
ναμιν καὶ μετὰ καίνα τρόπον. Τὸ προ-
ηγούμενον ἔτος ἡ Γαλλία εἶχε συνάψει
συνθήκην ὑποχρεοῦσαν τὴν Κίναν νὰ
μὴ παραχωρήσῃ εἰς οὐδένα τὴν νῆσον
Χαϊνάν. Κατόπιν ἡ Γαλλία ἀπέκτισε
τὰς αὐτὰς ἐγγυήσεις διὰ τὸ Κουάντουγκ,
Κουανσι καὶ Γιουνόν καὶ ἡ Ἰαπωνία
διὰ τὸ Φουκιέν. Ἡ Γερμανία εἶχεν

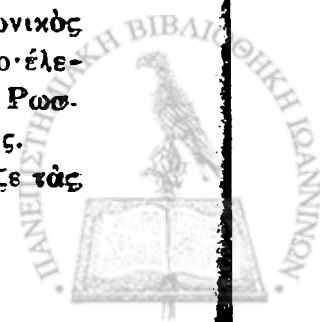
ἤδη ἐξατφάλλει ζώνην ἐπιρροῆς διὰ τῆς προαναφερομένης συνθήκης. Οὕτω ἡ Κίνα διενεμήθη τελείως μεταξὺ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων.

3 — Ὁ πόλεμος τῶν Μπόξερς. Ἀπὸ τοῦ πολέμου τοῦ ὀπίου μέχρι τῆς ἐξέγερσεως τῶν Μπόξερς, οἱ Κινέζοι εἶχον μείνει σχεδὸν ἀδιάφοροι θεαταὶ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος τῶν. Ἡ ἐπιδεινώσις τῆς καταστάσεως προεκάλεσεν ἀφύπνισιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος κυρίως μεταξὺ τῶν μορφωμένων τάξεων τοῦ λαοῦ. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐστρέφεται κατὰ τῶν ξένων κατακτητῶν, ἀλλὰ ἐκηρύσσεται ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ κίνημα ἐζητεῖ ἐκπαιδευτικὰς καὶ διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀρχουσῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι κατῴρθωσαν νὰ ἐξεγείρουν τὰς ἀμορφώτους λαϊκὰς μάζας. Τὸ κίνημα τῆς «εὐτεβοῦς ἀδελφότητος τῶν μαχομένων διὰ τῶν πυγμῶν των», γνωστῶν ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν ὄνομα Μπόξερς (Boxers = πυγμάχοι) κατ' ἀρχὴν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν «ἀνατροπὴν τῆς μαντζουριανῆς δυναστείας καὶ τῶν ξένων», ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων τῆς ἀρχούσης τάξεως ἐστράφη ὑπὲρ «τῆς διατηρήσεως τῆς μαντζουριανῆς δυναστείας καὶ τῆς ἀνατροπῆς τῶν ξένων». Τὸ κίνημα ἐκράγην τὸ 1899 ἐσημείωσε κατ' ἀρχὰς μεγάλας ἐπιτυχίας καὶ τὸ 1900 εἰς τὸ Πεκίνον διηπάγησαν καὶ κατεστράφησαν ὅλα τὰ εἰς ξένους ἀνήκοντα κτίρια. Μικτὸς στρατὸς Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ρωσσίας, Γαλλίας, Ἡν. Πολιτειῶν, Ἰαπωνίας καὶ Ἰταλίας ἔφθασε μέχρι Πεκίνου σφάζων ἑκατοντάδας χιλιάδων Κινέζων καὶ ἐπέβλεπεν εἰς τὴν Κίναν τὰς θελήσεις τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων. Ἡ ὑπογραφεῖσι τὸ 1901 συνθήκη ἐπέβαλεν εἰς τὴν Κίναν: α) τὴν πληρωμὴν ἀποζημιώσεως 1,250 ἑκατομμ. χρυσῶν φράγκων, ἡ ὁποία μὲ τὸς προηγουμένας ἐπιβληθείσας εἰς τὴν Κίναν ἀπερρόφα σχεδὸν τὸ σύνθολον τῶν τελωνειακῶν ἐσό-

δων τῆς Κίνας, β) τὴν κασεδάφισιν τῶν φρουρίων τοῦ Τακοῦ καὶ τῶν ὄχυρωματικῶν ἔργων τοῦ Τιεντσιν καὶ τοῦ Πεκίνου, γ) τὴν ἐγκατάστασιν ξένων φρουρῶν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς χώρας, δ) τὴν ἴδρυσιν ζώνης ἐν Πεκίμφ πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν πρεσβειῶν, φρουρουμένων ὑπὸ ξένων στρατευμάτων. Σημειωτέον ὅτι αἱ πρεσβεῖαι ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου ὀπόθεν τὰ ἰσχυρὰ ξένα τηλεβόλα ἠδύναντο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ καταστρέψουν τὴν πόλιν τοῦ Πεκίνου καὶ τὰ κυβερνητικὰ καταστήματα. Ἡ Κίνα ἔχουσε πλέον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων της.

Ταυτοχρόνως ὅμως ἐξεδηλώθησαν ἀντιζηλῖαι μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἡ Ρωσσία ἀπέστειλε στρατεύματα εἰς Μαντζουρίαν μὲ καταφανῆ σκοπὸν τὴν κατάκτησίν της. Αἱ λοιπαὶ δυνάμεις ἐτρομοκρατήθησαν. Πρώτη συνεκινήθη ἡ Ἀγγλία, τῆς ὁποίας τὸ ἐμπόριον μὲ τὴν Κίναν εἶχε τὴν ὑπεροχὴν. Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν Ρωσσίαν τόσον μεγάλην ἐλευθερίαν δράσεως. Ἄλλ' αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἀγγλίας ἐν Κίνα δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιδράσουν εἰς τὰς ρωσσικὰς. Οὕτω ἡ Ἀγγλία ἐστράφη πρὸς τὴν διπλωματικὴν δρᾶσιν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1900 συνῆψε συνθήκην μὲ τὴν Γερμανίαν διὰ ν' ἀποτρέψῃ συνεργασίαν ταύτης μὲ τὴν Ρωσσίαν καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1902 συνῆψε συμμαχίαν μὲ τὴν Ἰαπωνίαν διὰ ν' ἀντιτάξῃ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τῆς Ρωσσίας (βλ. Ἀγγλοϊαπωνικὴ συνθήκη). Ἡ Ρωσσία ὅμως ἐξηκολούθη κατέχουσα τὴν Μαντζουρίαν καὶ ἐνισχύουσα, τὴν ἀπ' αὐτῆς θέσιν της, ἐκ τούτου δὲ προεκλήθη ἐπέμβασις τῆς Ἰαπωνίας, ἐμφανισθεῖσα ὡς προστάτιδος τῆς Κίνας. Οὕτω ἐξεργάγη ὁ ρωσσοϊαπωνικὸς πόλεμος τοῦ 1904, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀντικατάστασις τῆς Ρωσσίας ἐν Μαντζουρίᾳ ὑπὸ τῆς Κίνας.

Ὁ ξένος ἰμπεριαλισμὸς ἐσυνέχισε τὰς

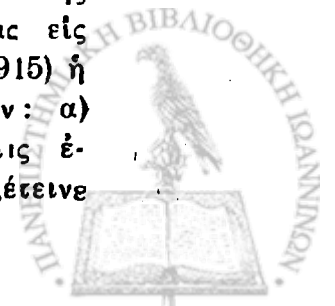

προσπαθείας του διὰ τῆς εἰρηνικῆς, ὅλλὰ ὄχι ὀλιγώτερον ἐπικινδύνου μορφῆς τῆς τοποθετήσεως κεφαλαίων. Πρώτη μορφή ἢ ο ἢ ἐγκατάσεις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ Ρωσία κατείχε τὸ δίκτυον τῆς Ἀνατολικῆς Μαντζουρίας, ἡ Ἰαπωνία τῆς Δυτικῆς Μαντζουρίας καὶ τοῦ Ἄνφοιγγ, ἡ Γαλλία τοῦ Γιουννάν Ἀννάμ, ἡ Γερμανία τοῦ Κιατσέου, πλείστοι δὲ ἄλλαι γραμμαὶ εἶχον κατασκευασθῆ διὰ ξένων κεφαλαίων. Δευτέρα καὶ τελειότερα μορφή ἦτο τὸ ἰδρυθὲν τὸ 1910 Κοινοβούσιον τῆ συμμετοχῆ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ τῆς Ρωσίας, καὶ Ἰαπωνίας, διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς Κίνας.

4.—*Ἡ δημοκρατία.* Ἡ ἀγρία καὶ ἀπροκάλυπτος αὔξη ἐκμετάλλευσιν ὑπὸ τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ ἐνίσχυσε τὸ ἀπὸ καιροῦ ἐκδηλιθὲν ἐθνικιστικὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐσιρέφετο τόσον κατὰ τῶν ξένων ὅσον καὶ κατὰ τῆς συνεργαζομένης μὲ τοὺς ξένους μαντσουριανῆς δυναστείας. Οὕτω τὸ κίνημα ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κίνας ἀπὸ τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ ἔλαβε δημοκρατικὴν μορφήν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1911 ἐξεργάγη στασιαστικὸν κίνημα μετὰ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμει τοῦ Βουτσάγκ καὶ σχεδὸν ταυτοχρόνως ἔβρον κίνημα ἐν Χανκέου. Ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος ἦτο ὁ Λι· Γιουάν· Χούγκ, ψυχὴ τοῦ ὄμως ἦτο ἀπὸ καιροῦ ἡγούμενος τῆς δημοκρατικῆς προπαγάνδης δόκτωρ Σούν· Γιατ· Σέν. Τὸ κίνημα ταχέως ἐπεξετάθη εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν διανοουμένων ὀπαδῶν τοῦ Σούν· Γιατ· Σέν. Οἱ ἐπαναστάται ἀπέρριψαν τὰς συμβιβαστικὰς προτάσεις τῆς δυναστείας καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν εἰς Χου· Πέ μὲ πρόεδρον τὸν στρατηγὸν Λι· Γιουάν· Χούγκ. Μετ' ὀλίγον ἐπανελθὼν εἰς Κίναν ὁ Σούν· Γιατ· Σέν ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ παρητήθη

ὑπὲρ τοῦ τέως ἀντιβασιλέως Γιουάν· Σι· Κάι, ὅστις εἶχε προσχωρήσει εἰς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἄλλ' ἡ κυβέρνησις τοῦ Γιουάν· Σι· Κάι δὲν ἐφάνη ὀλιγώτερον γενναίωτος πρὸς τοὺς ξένους. Πλείστα προνόμια παρεχωρήθησαν εἰς τὸ προαναφερόμενον Κοινοβούσιον, ὃ δὲ Γιουάν· Σι· Κάι ἐπεδίωξε τὴν οἰκονομικὴν βνήθειαν τῶν ξένων εἰς τὴν ἀπόπειράν του ν' ἀνακηρυχθῆ ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ. Οὕτω τὰ παλαιὰ σιδηροδρομικὰ δάνεια διεδέχθησαν τὰ πολιτικά, ὀλίγον δὲ κατόπιν ὅλα τὰ ὄρυχεῖα καὶ δάση παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς ξένους, ὡς καὶ ἡ ἐκμετάλλευσιν τῆς ποταμοπλοΐας. Μετ' ὀλίγον (1921) ἡ Ἀγγλία ἐξήρει ὅτις ἡ Κίνα παρητηθῆ τοῦ Θιβέτ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἡ Ρωσία ἀπέστα τὴν Μογγολίαν. Παρὰ τὴν ἴσως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁ Γιουάν· Σι· Κάι συνεχίζων τὴν προστάθειάν του ὅπως ἀνακηρυχθῆ αὐτοκράτωρ διέλυσε τὴν βουλήν καὶ ἐδόλοφόνισε τοὺς ἡγέτας τοῦ συνταγματικοῦ κόμματος. Ἐν τῷ μεταξύ ὄμως ἐξεργάγη ὁ παγκόσμιος πόλεμος καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1916 ἀπέθανεν ὁ Γιουάν· Σι· Κάι ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ στρατηγοῦ Λι· Γιουάν· Χούγκ.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἀνεμίχθη ἀμέσως ἡ Κίνα, ἐπεδείωσε τὴν θέσιν της. Ἡ Ἰαπωνία ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας, ἐμοναδικὸν σκοπὸν νὰ καταλάβῃ τὰς ἐν Κίνα γερμανικὰς παραχωρήσεις παρὰ τὸ Κίαιο Τσεουάν καὶ νὰ ἐπιβίβῃ προτεκτοράτον εἰς τὴν Κόρέαν. Μετ' ὀλίγον ἡ Ἰαπωνία ἐπέβιβεν εἰς τὸν ζῶντα ἀκόμη Γιουάν· Σι· Κάι νέας καταπληκτικὰς ἀξιώσεις μὲ μόνην τὴν δικαιολογίαν ὅτι «ὁ Ἰαπωνικὸς λαὸς θεωρεῖ τὸν πρόδρον Γιουάν· Σι· Κάι ἀντιπῶνα». Διὰ τῆς ἐπιβληθείσης ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὴν Κίναν συνθήκης (9 Μαΐου 1915) ἡ Κίνα παρεχώρει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν: α) ὅλας τὰς γερμανικὰς παραχωρήσεις ἐπηρεζόμενας, β) παρέτεινε καὶ ἐπεξέτεινε

τάς ἐν Μανιζουρία καὶ Μογγολία ἰαπωνικάς πυρηνωρήσεις, μὲ μονοπώλιον ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὀρυκτιῶν, γ) ἔλεγχον ἐπὶ τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων, δ) ἔλεγχον ἐπὶ ὄλων τῶν ἀκτῶν τῆς Κίνας, ε) ἔλεγχον ὄλων τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ ἀστυνομικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς. Ἀποθανόντος ὅμως μετ' ὀλίγον τοῦ Γιουάν-Σι-Καί, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χούγκ Σιέν, ἡ συνθήκη αὕτη οὐδέποτε ἀνεγνώρισθη ὑπὸ τῆς Κίνας.

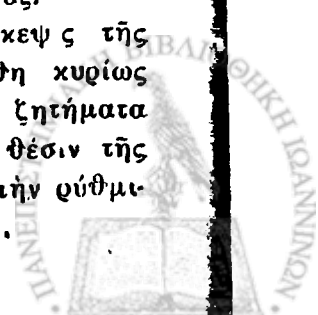
Ἄμεσως μετὰ τὴν ἐξοδον τῶν Ἡν. Πολιτικῶν εἰς τὸν πόλεμον (Φεβρουάριος 1917) μερὶς Κινεζῶν πολιτικῶν ἐκηρύχθη ὡς πρὸς τῆς εἰσοδοῦ τῆς Κίνας εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, ἐλπίζουσα ὅτι οὕτω θὰ ἐξησφαλιστο ἡ ὑποστήριξις τῆς Ἀμερικῆς ἐναντι τῆς Ἰαπωνίας. Ἡ Ἰαπωνία κατ' ἀρχὰς ἀνταναχθεῖς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Κίνας εἰς τὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ ἐξησφάλισεν ὅμως τὴν ἔγκρισιν τῶν συμμαχῶν τῆς δια τὸς ἐν Κίνα ἐνεργείας τῆς, ἐνίσχυσε τὸ φιλοπολεμικὸν κόμμα. Ἡ κινεζικὴ βουλὴ ὅμως εἰσέλαβεν ὡς πρὸς τῆς οὐδετερότητος καὶ ὁ πρῶτος τῆς δημοκρατίας Λι Γιουάν Χούγκ ἐπαύσε τὴν ὑπὸ τὸν Τουάν Τσι Γιούϊ φιλοπολεμικὴν κυβερνήσιν. Ὁ Τουάν Τσι Γιούϊ ὅμως ἀρχηγὸς τοῦ φιλοπολέμου κόμματος «Ἀνφού», λαβὼν ἰσχυρὰς οἰκονομικάς ἐνισχύσεις ἐξ Ἰαπωνίας ὡργάνωσεν ἐπαναστάσιν καὶ καταλάβων τὸ Πεκίνον ἐκηρύξε τὴν εἰσοδον τῆς Κίνας εἰς τὸν Πόλεμον (14 Αὐγούστου 1917).

5.— *Ο ἔμφυλιος πόλεμος.* Τὰ μέλη τῆς διωλυσεύσης δια τῆς βίας βουλῆς συνελθόντα εἰς Καντώνα ἐξελεξάν ἄλλην προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἣ ἰς ἐκήρυξεν ἐπίσημον τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Κεντρικῶν Δυναμῶν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου θὰ ἐκτιθεντο εἰς ἐφαρμογὴν οἱ ὑποσχέσεις τῶν Συμμάχων περὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν. Ἡ ὑπὸ τῆς Κίνας κήρυξις τοῦ πολέμου μόνον τὴν Ἰαπωνίαν ὠφέλησε ἡ Κίνα

καίτοι μὴ ἐνεργήσασα οὐδεμίαν πολεμικὴν πρῶξιν, συνῆψε πλῆθος πολεμικῶν δανείων, τὰ ὅποια ἐπεδεινώσαν τὴν οἰκονομικὴν τῆς ὑποδούλωσιν. Ἡ Ἰαπωνία ἐνισχύουσα τὴν ὑπὸ τὸν Τουάν Τσι Γιούϊ κυβέρνησιν ἐκαλλιέργησε τὰ σπέρματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἐπωφελήθη τούτου διὰ τὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐν Κίνα ἐπιρροὴν τῆς. Ἄν δὲ δὲν ἐπέτυχεν τὴν πλῆρη ὑποδούλωσιν τῆς Κίνας, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀντίδρασιν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν ἀντίστασιν τῆς ἐν Καντῶνι κυβερνήσεως τῆς Νοτίου Κίνας.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἡ Κίνα, λυβῶσα τὸ δικαίωμα ν' ἀντιπροσωπευθῇ εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης, ἐζήτησε, σιτηριζομένη ἐπὶ τῶν ὑποσχέσεων τῶν Συμμάχων, νὰ τῆς ἐπιστραφῶν: α) αἱ πρῶται γερμανικαὶ κτήσεις β) νὰ καταργηθῶν αἱ σφύραι ἐπιρροῆς, γ) νὰ καταργηθῇ ὁ ἐπὶ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων ἔλεγχος, δ) νὰ καταργηθῶν οἱ διομολογήσεις, ε) νὰ ἐπιστραφῶν εἰς τὴν Κίναν ὄλαι αἱ ξένοι πυρηνωρήσεις, στ) νὰ καταργηθῇ ὁ ἔλεγχος τῶν τελωνείων. Οὐδέμια τῶν διεδικησεῶν τούτων ἰκανοποιήθη· αἱ τέως γερμανικαὶ κτήσεις μετεβίβλοθησαν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ἡ Κίνα, περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ μὴ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης. Ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλωστε (4 Μαΐου 1919) ἐλήξεν ἐκτραγῆ ἐν Πεκίνω τὸ κίνημα τῶν φοιτητῶν μετ' οὐθῆμα: «Κατω οἱ στρατοκράται! Κάτω οἱ ἰμπεριαλισταί!» Ἡ ἐν Κίνα δράσις τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὸν πόλεμον, ἰδιωτέρως δὲ ἡ οἰκονομικὴ διεΐσδυσις, ἐκίνησε τοῦ, φόβους τῶν Ἡν. Πολιτικῶν, αἱ ὁποῖα ἀέλαβον τὴν Ἰνδυσιν ἐνὸς νέου Κονσόριστουμ διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ, παρ' ὄλων τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἐκμετάλλευσιν τῆς Κίνας.

Ἡ ἐπακολουθήσασα Διάσκεψις τῆς Οὐλοισιγτώνας ἤεις ἡσχολήθη κυρίως μὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν Κίναν ζητήματα δὲ ἐβελτίωσε καθόλου τὴν θέσιν τῆς Κίνας, ἀπλῶς δὲ ἐπέδιώξε τὴν ρύθμι-

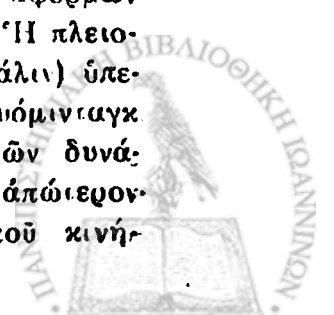
σιν τῶν μεταξύ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν διαφορῶν, διὰ τὴν μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σοβιετικοῦ καθεστῶτος, παρητήθη ὅλων τῶν ἐν Κίνα προνομίων της.

Ἡ Ἰαπωνία ὁμως ἐκαλλιέργησεν ἕκτοτε τὸ σύστημα τῆς δι' ἐξαγορᾶς Κινέζων στρατιωτικῶν διεισδύσεως εἰς τὴν Κίναν. Παρέσχεν ἄφθοα τὰ μέσα εἰς τοὺς κρατοῦντας ἐν Πεκίνω καὶ Μαντζουρίᾳ διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐν Καντῶνι ἐθνικῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὕρισκετο ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ ἐθνικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ κινήματος δόκτωρ Σούν-Γιάτ Σέν, ἀρχηγὸς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κόμματος τοῦ Λαοῦ» (Κουόμινταγκ). Ἐν Μαντζουρίᾳ ἐκυριάρχει, χρηματοδοτούμενος ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας ὁ στρατηγὸς (πρώην λήσταρχος) Τσάγκ-Τσὸ-Λιν καὶ ἐν Χουνάν ὁ στρατηγὸς Βοῦ-Πέϊ-Φού. Ὁ πρῶτος, ἀφοῦ συνεμάχησε μὲ τὸν δεύτερον, κατάρθωσε νὰ κατελάβῃ τὸ Πεκίνον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὁμως ἐκείνης ἐστράφη κατὰ τοῦ συμμάχου του. Ἡ ὑπὸ τὸν Σούν-Γιάτ Σέν κυβερνήσις τῆς Καντῶτος συνεχέντρωσε στρατὸν καὶ ἐξοπλίσειεν ἑναντίον τῶν Βορείων. Προσφρούσας ὁμως ὁ στρατὸς τῶν Νοτίων εἰς ἀντίστασιν τοῦ Βοῦ-Πέϊ-Φού συνεμάχησεν ἑναντίον του μὲ τὸν Τσάγκ-Τσὸ-Λιν. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν σύγκρουσιν (27 Ἀπριλίου 1922) ἐνίκησεν ὁ Βοῦ-Πέϊ-Φού καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Πεκίνον, ἐνῶ ὁ Τσάγκ-Τσὸ-Λιν κατέφυγεν εἰς Μαντζουρίαν. Μετ' ὀλίγον εἰς τὴν προεδρίαν ἀνῆλθεν ὁ φιλοχρηματισμὸς καὶ στρατοκρατικὸς Τσάο-Κούν, ἀλλὰ ἡ ἔλλειψις χρημάτων προεκάλεσε διαμάχην μεταξύ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Πεκίνου, τῆς ὁποίας ἐπωφεληθεῖς κατέλαβε τὴν ἔξουσίαν ὁ χριστιανὸς στρατηγὸς Φέγκ-Γιούν-Σιάγκ ὅστις συμμαχήσας μὲ τὸν Τσάγκ-Τσὸ-Λιν ἐπέδωξε τὴν συνεργασίαν ὅλων τῶν Ἰαπωνοφίλων δυνάμεων.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἠττηθεὶς στρατηγὸς

Βοῦ-Πέϊ-Φού ἐγκατεστάθη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γιαγκ-Τσέου ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Μετ' ὀλίγον ὁ Φέγκ-Γιού-Σιάγκ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως συνεμάχησε μὲ τὴν κυβέρνησιν τῆς Καντῶνος, ἐνῶ ὁ Τσάγκ-Τσὸ-Λιν ἔφευγεν ἠττηθεὶς εἰς Μαντζουρίαν καὶ διάφοροι ἄλλοι νεοφανεῖς στρατηγοὶ ἴδρουν ἀνεξαρτήτους κυβερνήσεις εἰς διάφορα σημεῖα τῆς χώρας. Μετ' ὀλίγον ὁ στρατηγὸς Φέγκ-Γιού-Σιάγκ κατέλειπε τὸν στρατὸν καὶ ἔφευγεν ὡς ἰδιώτης εἰς Ρωσίαν, ὁ δὲ Τσάγκ-Τσὸ-Λιν συμμαχήσας πάλιν μὲ τὸν Βοῦ-Πέϊ-Φού ἐξεδίωξε κατὰ τὰ ἀρχὰς τοῦ 1926 τὰ στρατιώματα τοῦ Φέγκ-Γιού-Σιάγκ ἐκ Πεκίνου.

Ἐν τῷ μεταξύ τὰ στρατεύματα τῶν Νοτίων ἀναδιοργανωθέντα ἀπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Σούν-Γιάτ-Σέν στρατηγὸν Τσάγκ-Κάϊ-Σέκ καὶ τὸν ἐκ Ρωσίας μετακληθέντα στρατηγὸν Μπορτιν προήλασαν πρὸς βόρην. Ἡ ἠπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σούν-Γιάτ-Σέν ἢ ἐν Καντῶνι ἐδρεύουσα κυβέρνησις τοῦ Κομόμινταγκ, εἶχεν ἐπιδιώξει τὴν φιλίαν τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως, τῆς μόνης ἤτις οὐδεμίαν ἰμπεριαλιστικὴν βλέψιν ἔτρεφεν ἑναντι τῆς Κίνας. Διοργανωταὶ Ρῶσσοι ἐκλήθησαν εἰς Καντῶνα καὶ ἑκατοντάδες ἐπιστημόνων καὶ στρατιωτικῶν ἐπέλλοντο διὰ νὰ σπουδάσουν εἰς Ρωσίαν. Φυσικὸν ἦτο ἐκ τοῦτου νὰ δημιουργηθῇ ἰσχυρὸν κομμουνιστικὸν κίνημα εἰς τὴν Νότιον Κίναν καὶ κυρίως εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα. Ἡ στάσις τοῦ δημιουργηθέντος ἰσχυροῦ κινεζικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος συνεζητήθη διὰ μακρῶν εἰς τὴν Κομμουνιστικὴν Διεθνή καὶ τὰ κατὰ χώρας κόμματά της καὶ ὑπῆρξε μία τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν τοῦ προκληθέντος σχίσματος. Ἡ πλειοψηφία τῆς Διεθνούς (ὁμάς Στάλιν) ὑπεστήριξεν τὴν ἐνῆος τοῦ Κομόμινταγκ παραμονὴν τῶν κομμουνιστικῶν δυνάμεων μὲ σκοπὸν τὴν εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον μετὰτροπὴν τοῦ ἐθνικοῦ κινή-

ματος εις κοινωνικόν, ἐγὼ ἢ μειοψηφία (ὁμάς Τρότσκι), ἐξήτει τὴν αὐτονομίαν δράσεως τοῦ ἰσχυροῦ πλέον κομμουνιστικοῦ κινήματος. Εἰς τὴν κομμουνιστικὴν παράτοξιν κυρίως εἶχον ταχθῆ οἱ ἐργάται καὶ οἱ φοιτηταί.

Ἡ στροφὴ τὴν ὁποίαν οὕτω ἐλάμβανε τὸ κίνημα τῶν Νοτίων, ἤρχισε προκαλοῦσα φόβους εἰς τοὺς ξένους ἱμπεριαλιστάς, οἵτινες προέβησαν εἰς ἐνόπλους ἐτεμβάσεις εἰς Καντῶνα, Σαγκάην καὶ Χαγκέου. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουόμινταγκ ἐπεξέτεινε τὴν δυνάμιν τῆς εἰς ὀλόκληρον τὴν Νότιον Κίναν. Ἡ Ἀγγλία προέβη εἰς τὴν ἀπόβασιν μεγάλων στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς Σαγκάην, ἐνῶ συγχρόνως ἐπεξήτει τὴν ἐναρξιν διαπραγματεύσεων μὲ τὴν ἐν Νανκὶν ἐγκατασταθεῖσιν ἤδη κυβέρνησιν τοῦ Κουόμινταγκ ὑπὸ τὸν Εὐγένιον Τσὲν (Ἰανουάριος 1927). Οἱ Νότιοι σημειοῦντες διαρκῶς νέας ἐπιτυχίας κατέλαβον τὸ Πεκίνον (5 Ἰουνίου 1928) καὶ ἐγένοντο οὕτω κυρίαρχοι ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς Κίνας.

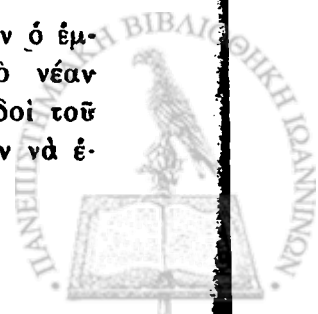
Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐπικράτησίν των οἱ Νότιοι προσεπάθησαν νὰ καταργήσουν ὅλα τὰ ἐν Κίνα προνόμια τῶν ξένων, ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη προσέκρουσεν εἰς τὴν ἐπίμονον ἀρνήσιν τῶν ξένων, οἵτινες μὴ θέλοντες νὰ διακινδυνεύσουν ἕνα πόλεμον μὲ ἀμφιβόλους συνειδήσεις, ἐστράφησαν πρὸς τὴν πολλάκις ἐπιτυχοῦσαν μέθοδον τῆς δωροδοκίας. Κατώρθωσαν οὕτω νὰ προσεταιρισθοῦν τὸν στρατηγὸν Τσάγκ-Καϊ Σέκ, ὅστις ἐστράφη πλέον μὲ πρωτοφανῆ ἀγριότητα κατὰ τῶν Κινέζων κομμουνιστῶν. Ἡ εἰδυλλιακὴ ἔνωσις Κουόμινταγκ καὶ κομμουνιστῶν ἐτερματίσθη καὶ χιλιάδες κομμουνιστῶν ἐργατῶν καὶ διανοομένων ἐσφάγησαν κυρίως ἐν Σαγκάη καὶ Καντῶνι.

β. — Κινεζοϊαπωνικὴ σύγκρουσις. Καθ' ὅλας τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος διὰ τὴν Κίναν προήρχετο ἀπὸ τὸν νεαρὸν ἰαπωνικὸν ἱμπεριαλισμόν. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ

παγκοσμίου πολέμου ὁ ἰαπωνικὸς ἱμπεριαλισμὸς ἦτο ὁ μόνος, ὅστις ἐξεδήλωνε σαφῶς ἐπιθετικὰς διαθέσεις ἐναντι τῆς Κίνας. Ἀνδρωθεὶς εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ εὐρωποῖοι ἱμπεριαλισταὶ εἶχον διανεμηθῆ μεταξὺ τῶν ὀλοκλήρων τὸν κόσμον, ὁ ἰαπωνικὸς ἱμπεριαλισμὸς δὲν εἶχε πεδῖον δράσεως. Οὕτω ἐστρεψεν ὅλην τὴν προσοχὴν τοῦ πρὸς τὴν Κίναν.

Οἱ Κινέζοι, ἀνίκανοι νὰ ἀντιδράσουν ἐνεργῶς κατὰ τῆς ἰαπωνικῆς εἰσβολῆς ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύστημα τοῦ «μποῦ ὁτάς», ἀποκλείσαντες ὅλα τὰ ἰαπωνικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν κινεζικὴν ἀγοράν. Τὸ μποῦ ὁτάς τοῦτο ἐπληξε σοβαρώτατα τὴν ἰαπωνικὴν οἰκονομίαν. Ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουόμινταγκ (Νοτίων). Οἱ Ἰάπωνες ἀντιμετωπίζοντες μίαν ὀξυτάτην οἰκονομικὴν κρίσιν, ἐπεξήτησαν νὰ εὐρύνουν διέξοδον διὰ τῆς ἐνόπλου ἐπεμβάσεως ἐν Κίνα. Καὶ ναὶ μὲν ἀπέτυχεν ἡ ἐν Σαγκάη ἀπόβασίς των, λόγῳ τῆς σθεναρᾶς ἀντιστάσεως τῶν Κινέζων καὶ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἄλλων ἱμπεριαλιστῶν, ἀλλὰ κατώρθωσαν νὰ κατακτήσουν τὴν Μαντζουρίαν. Ἐκεῖ αἱ ἐλπίδες ἐπιτυχίας ἦσαν περισσότεραι καὶ λόγῳ τοῦ μικροτέρου ἐνδιαφέροντος τῶν εὐρωπαϊκῶν ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων καὶ λόγῳ τῆς ὀδυναμίας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, τῆς μόνης ἐνδιαφερομένης ἀλλ' ἀπησχολημένης εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς προστάθειαν τοῦ πενταετοῦς σχεδίου, καὶ λόγῳ τῆς ἀποστάσεως τῆς Μαντζουρίας ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ἐθνικιστικῆς Κίνας (βλ. λ. *Μαντζουρία*). Ἡ κινεζοϊαπωνικὴ σύγκρουσις, χωρὶς ποτὲ νὰ λάβῃ τὴν μορφὴν κεκηρυγμένου πολέμου, ἐξακολουθεῖ πίντοτε ἄλυτος καὶ ἀποτελεῖ ἐν τῶν σοβαρωτέρων κινδύνων πολέμου διὰ τὸν κόσμον ὀλόκληρον.

Ταυτοχρόνως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐσυνεχίζετο ὑπὸ νέαν μορφὴν ἤδη. Οἱ Νότιοι (ὀπαδοὶ τοῦ Κουόμινταγκ) ἀφοῦ κατώρθωσαν νὰ ἐ-

πιβληθοῦν εἰς τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς χώρας, ἤρχισαν διαφωνοῦντες μετὰ τῶν. Ὁ στρατηγὸς Τσάγκ-Καϊ-Σέκ, ὅστις εὕρισκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κυβερνήσεως τοῦ Νανκίν, ἐστράφη διαρκῶς σαφέστερον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἤλθεν εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς ξένους ἱμπεριαλιστὰς διὰ τὴν συμβιβαστικὴν καὶ δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων ρύθμισιν τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων. Παραλλήλως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ μεγάλων γαιοκτημόνων. Τοῦτο δισηρέστηκε τὴν ἀριστερὰν τοῦ Κουόμινταγκ, ἣτις ἴδρυσεν ἀνεξάρτητον κυβέρνησιν εἰς Καντῶνα. Αἱ σχέσεις τῶν δύο κυβερνήσεων Νανκίν καὶ Καντῶνος παραμένουν πάντοτε ἀκαθόριστοι, δύναται δὲ νὰ λεχθῆ ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ δύο τάσεων ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κόμματος, παρὰ περὶ δύο κυβερνήσεων. Οὕτω ἐπὶ τῶν διεθνῶν ζητημάτων, ἡ κυβέρνησις τῆς Καντῶνος ἀφήνει πλήρη πρωτοβουλίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Νανκίν, συνεργάζεται δὲ στενῶτα μετ' αὐτῆς ὡς ἀπὸς πρόκειται διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἰσχυρῶν κομμουνιστικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας.

Πράγματι, ἀφ' ὅτου ὁ Τσάγκ-Καϊ-Σέκ διέρρηξεν, ὡς ἀνεμένετο, τὴν μετὰ τῶν Ἑρυθρῶν συμμαχίαν του καὶ ἐξεδηλώθη ὡς ὁ ἀγριώτερος ἀντίπαλός των, οἱ κομμουνισταί, καίτοι ἀπολέσαντες πολῦτιμον χρόνον καὶ εὐκαιρίας, καθ' ἃς ἠδύναντο νὰ γίνουν κύριοι τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων, ἀνέλαβον αὐτόνομον δρᾶσιν καὶ ἐπεβλήθησαν εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Νανκίν, ἔκτοτε ὡς κύριον σκοπὸν τῆς ἔθεσε τὴν καταπολέμησιν τῶν Ἑρυθρῶν, τοποθετήσασα εἰς δευτέραν μοῖραν τὰ ζητήματα τοῦ ξένου ἱμπεριαλισμοῦ καὶ τῆς ἰαπωνικῆς ἐπιδρομῆς. Ἡ δύναμις τῶν Ἑρυθρῶν φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸν Αὐγούστον τοῦ 1931 ὁ Τσάγκ-Καϊ-Σέκ, ἡγούμενος αὐτοπροσώπως, στρατοῦ 300.000 ἀνδρῶν—πρω-

τοφανοῦς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κινεζικῶν ἐμφυλίων πολέμων—ἠττήθη κατὰ κράτος ἐλόκληρα συτάγματα ἠθιομόλησαν πρὸς τοὺς Ἑρυθροί, εἰς χεῖρας τῶν ὁμοίων περιήλθον 15.000 ὄπλα καὶ ἑκατομμύρια φυσιγγίων. Μετ' ὀλίγους μῆνας, ἡ «China Weekly Review», (Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις τῆς Κίνας), ἡμιεπίσημον ὄργανον τῆς κυβερνήσεως τοῦ Νανκίν, ὡμολόγει ὅτι «παρ' ὅλα τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως μέτρα πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν κομμουνιστῶν, ὁ ἀριθμὸς των καὶ ἡ ἐπιρροή των δὲν παύουν οὐξ ἀνόμεινα: Ἡ κατάστασις ἔκτοτε προέμεινε ἀμετάβλητος. Οἱ Ἑρυθροὶ ἐπέβαλον εἰς τὰς παρ' αὐτῶν κατεχομένας περιφερείας τελείως κομμουνιστικὴν ὀργάνωσιν, ἐνισχυόμενοι δὲ βαθμηδὸν ἐχεδίοζον μεγάλην ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τοῦ Νανκίν. Τὸν Αὐγούστον 1934 ἐπεχείρησαν νέαν νικηφόρον προέλασιν πρὸς τὸ Φοῦ Τσέου, ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τῶν λιποτακτῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσάγκ-Καϊ Σέκ. (βλ. κατωτ.).

Ἡ κατάστασις παραμένει πάντοτε ἔκρυθμος, ἐπὶ μακρὸν δὲ ἡ Κίνα θ' ἀναταράσσεται ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὴν διαμάχην κομμουνιστῶν καὶ Τσάγκ Καϊ-Σέκ, ἐξωτερικῶς δὲ κυρίως λόγῳ τῶν ἰαπωνικῶν ἐπεμβάσεων.

7.—*Κοινωνικὴ κατάστασις.* Αἱ συνθήκαι ζωῆς τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ εἶνε ἀθλιέσταται, ἐπεδεινώθησαν δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη λόγῳ τῆς ἀγρίας ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ τὸν ξένον ἱμπεριαλισμὸν καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ τῶν διαρπαγῶν, εἰς τὰς ὁποίας προέβαινον οἱ ἀλληλομαχόμενοι στρατηγοί. Κύριον θῦμα τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ γεωργία, ὁ σπουδαιότερος ἄλλωστε πόρος ζωῆς τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ. Τὰ πληρωνόμενα εἰς τοὺς γαιοκτημόνας ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν ἐνοίκια ὑπερβαίνουν συχνὰ τὰ 60 ἢ 70 ο)ο τῆς συγκομιδῆς, οἱ δὲ τόκοι εἶνε καταθλιπτικαὶ εἰς πολὺν περιφερείαν οἱ στρατηγοὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐξήτησαν ἀπὸ τοὺς ἀ-

γρότας τὴν προκαταβολὴν φόρων ὀλοκλήρου δεκαετίας. Φυσικὴ οὐ ἐπεία τούτου ἦτο ὅτι οἱ πλείστοι μικροκαλλιεργηταὶ ἔχασαν τὰ κτήματά των. Ἄλλη πληγὴ τῆς γεωργίας εἶνε ἡ τοκογλυφία. Ὁ τόκος κυμαίνεται μεταξὺ 30 καὶ 84 τοῖς ἑκατὸ κατ' ἔτος. Εἰς Κβατοῦγκ οἱ χωρικοὶ δανείζονται συχνὰ χρήματα μετόκον 100 ο)ο κατὰ μῆ α.

Ἐὰν εἰς τὴν κατάσεισιν αὐτὴν τῶν Κινέζων προστεθοῦν τὰ δεινὰ τῶν πολέμων καὶ τῶν πλημμυρῶν, ποῦ καταστρέφουν ὀλοσχερῶς τὰς πλέον εὐφόρους περιοχὰς τῆς Κίνας, τότε δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἀναλογισθῇ κανεὶς πόσον ἀπελπιστικὴ εἶνε ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ἡ χώρα αὐτὴ ἀπὸ γεωργικῆς ἀπόψεως. Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὁ μέσος ὄρος ἐπιφανείας τοῦ κινεζικοῦ ἀγροκλήματος ἑλαττοῦται. Εἰς τὸ Σχενοσί οἱ χωρικοὶ ἐπώλησαν τὰ 25 ο)ο τῶν γαιῶν των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κτηνῶν ἑλαττοῦται ὡσαύτως. Οὕτω ἡ ἀναλογία τῶν καλλιεργητῶν τῶν σερουμέων ἀροτριῶντων κτηνῶν ἀνῆλθεν ἀπὸ 29 εἰς 47 ο)ο. Αἱ πλημύραι καὶ οἱ ἀσθένειαι ἀποδεκατίζουν τὰ κτήνη, πλείστα τῶν ὁποίων πωλοῦνται ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτας των εἰς τοὺς ζωεμπόρους, ἐλλείψει βοσκῆς ἢ πρὸς ἐξεύρεσιν χρημάτων.

Τέλος ἡ πῶσις τῶν τιμῶν τῶν δημητριακῶν ἐμείωσε ἔτι μᾶλλον τὸ εἰσόδημα τῶν ἀγροτῶν, οἱ ὅποιοι, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἀνανεώσουν τὰ ἐργαλεῖα των καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ μέσα τῆς περσιέρω καλλιεργείας τῶν γαιῶν των, ἀποφασίζουν τελικῶς νὰ γίνουν ἡ στρατιῶται ἢ λησταί. Ὄταν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατεστραμμένων ἀγροτῶν εἶναι μεγάλος, τότε γίνονται καὶ ὁμαδικαὶ προσχωρήσεις εἰς τὸ ἀγροτικὸν κίνημα τῶν Ἐρυθρῶν, καθὼς συνέβη ἐσχάτως εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σετσοιάν.

Ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἱμπεριαλισμοῦ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἵδρυσιν ἐγχωρίου βιομηχανίας ἐγκατεστημένης κυρίως εἰς τὰς παραλίους πόλεις, ὅπου ὑπάρχουν εὐρωπαϊκαὶ παραχωρή-

σεις καὶ τὸς ὁποίας προστατεύουν τὰ τηλεβόλα τῶν ντρένινωτ. Ἄλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη αἱ πολυαὶ μέθοδοι τῆς χειροτεχνίας εἶνε ἐπικρατέστεραι τῶν συγχρόνων. Τὸ πλείστον μέρος τῆς κινεζικῆς παραγωγῆς ἐξασφαλίζεται δι' ἐργαλείων καὶ μέσων πρωτογόνων καὶ μὲ κεφάλαια μηδαμινά, καθὼς εἰς τὴν Εὐρώπῃν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς ἀνθρώκων ἐξασφαλίζεται ἀπὸ μικρὰ μεταλλεῖα, ποῦ δὲν διαθέτουν οὐ μίαν μηχανήν. Ἐπίσης τὸ 4)5 τῆς ὅλης παραγωγῆς τῶν μειαξωτῶν προέρχονται ἀπὸ χειροτέχνιας.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ οἰκτικὴ βιομηχανία καὶ ἡ χειροτεχνία τῶν πόλεων ἠλαττώθη. Ἐν τούτοις ἐξακολοῦθι νὰ συναγωνίζεται ἐπιτυχῶς καὶ θὰ συναγωνίζεται ἀκόμη διὰ μερικὰ ἔτη τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν. Ἡ καταργασία τοῦ βάμβακος, ἡ ὁποία ἐξασφαλιζέτο ἄλλοτε εἰς τὴν ὑπαίθρου χωρῶν, συγκεντροῦται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς τὰ κλωστήρια καὶ τὰ ὑφαντουργεῖα τῶν μεγάλων πόλεων. Δι' ἀναλόγους αἰτίας τὸ διὰ χειρὸς τυλιγάδισμα τῆς μετάξης, ποῦ ἀντιπροσώπευε τὸ 1893 τὰ 71 ο)ο τῆς συνολικῆς ἐξανωγῆς, ἐμειώθη τὸ 1931 εἰς 14 ο)ο.

Οὕτω ὑπολογίζεται ὅτι σήμερον εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀχανῆ αὐτὴν χώραν μετὰ 450 ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ της, ὑπάρχουν μόλις τρεῖς χιλιάδες ἐργοστασίων μετὰ σύγχρονον ἐξοπλισμόν. Τὰ ἐργοστάσια ταῦτα εἶνε κυρίως κλωστήρια, μεταξουργεῖα, κυλινδρόμυλοι, μεταλλεῖα, καπνεργοστάσια, χυτήρια, χαρτοποιεῖα καὶ τυπογραφεῖα.

Ἐπίσης ὑπολογίζεται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν, ποῦ ἐργάζονται εἰς ἐργοστάσια διαθέτοντα συγχρόνους ἐγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των, μόλις ἀντιπροσωπεύει τὸ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Κίνας.

Αἱ συνθήκαι ἐργασίας εἰς τὰ ἐργοστάσια ταῦτα, τὰ ὁποῖα κατὰ μεγάλην

πλειονότητα ἀνήκουν εἰς Εὐρωπαίους καὶ ἐπομένως διαφεύγουν τὸν ἔλεγχον τῆς κινεζικῆς διοικήσεως, εἶναι ἀπεριγράπτως ἄλλοιαι. Τα ἐργασιασία ἀποκλειοῦνται ἀπὸ παλαιὰς καλύβας ἀνευ φωτισμοῦ καὶ ἀέρος, ἀκιθάτους, ἀνθυγιεινάς, οἱ ὅποιοι ἐπιτείνουν τὴν μεγάλην ἄλλωστε θνησιμότητα τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ.

Οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν ἐπίσης εἶναι περισσότερον ἀπὸ ἐξευτελιστικοί. Εἰς τὰ βαμβακικλωστήρια ἕνας ἄνδρας κερδίζει ἀπὸ 2 ἕως 8.40 φράγκα ἡμερησίως, μία γυναῖκα ἀπὸ 1 ἕως 5.15 καὶ ἕνα παιδί ἀπὸ 1 ἕως 1.40. Εἰς τὰ μεταλλεῖα ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἡμερομίσθιον κυμαίνεται μεταξὺ 2 καὶ 2.40 φράγκα κατὰ μέσον ὄρον, εἰς δὲ τὴν οἰκοδομικὴν μεταξὺ 3.25 καὶ 4.50. Εἰς τὰ μεταξιοργεῖα καὶ τὸ ἐργασιασία πυρῶν τὸ ἡμερομίσθιον μιᾶς ἐργαζομένης ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 3 φράγκα ἡμερησίως, τὸ δὲ ἡμερομίσθιον ἑνὸς παιδιοῦ κυμαίνεται μεταξὺ 1 καὶ 1.40. Ἐὖν ἐξαιρεση κανεῖς τα κάπως σπάνια ἡμερομίσθια μερικῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν, ἡμπορεῖ νὰ εἴλη ὅτι ὁ μέσος ὄρος ἡμερομισθίου τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας κυμαίνεται μεταξὺ 2.50 καὶ 3.50 φράγκων διὰ τοὺς ἄνδρας, 1.75 καὶ 2 διὰ τὰς γυναῖκας καὶ 1 καὶ 1.5) διὰ τὰ παιδιά ἀπὸ ἡλικίας πεντε μέχρι δεκατεσσάρων ἐτῶν.

Τόσον γλισχρα εἶναι τὰ ἡμερομίσθια εἰς τὴν Κίναν, ὅπου οἱ ἐργάται ἐργάζονται δέκα καὶ πολὺ συχνὰ δώδεκα ὄρας τὸ εἰκοσιετῶρον.

Εἶναι προφανές ὅτι εἰς μίαν πόλιν καθὼς ἡ Σαγκάη, ὅπου τὸ ἐνοίκιον μιᾶς ἐργατικῆς οἰκίας ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ 40 καὶ 60 φράγκα μηνιαίως, καὶ ὅπου τὸ ἰναγκαιοῦν διὰ τὴν διατροφήν ἑνὸς φήβου ποσὸν ὑπολογίζεται εἰς 2 φράγκα ἡμερησίως κατ' ἐλάχιστον ὄριον, ἡ ἔργασια εἰς μέλους μιᾶς οἰκογενείας ἔν ἀρκεί διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἰσοζύγιόν της. Ἡ ἐργασια τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν ἀποτελεῖ τὴν μελανωτέραν

σελίδα τῆς συγχρόνου βιομηχανίας τῆς Κίνας.

Κατὰ τινὰς στατιστικάς, εἰς τὰ νέα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια τῆς Κίνας ἐργάζονται 449.578 γυναῖκες καὶ 67.337 παιδιά ἔναντι 448.038 ἀνδρῶν. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά, ὅταν δὲν ἐργάζονται εἰς τὰ ἐργοστάσια, ἐργάζονται εἰς τὰ σπίτια, ὅπου κατασκευάζουν παντόφλες, χρυσόχαρτο, τὸ ὅποιον καίεται κατὰ τὸς γηδεῖας, καὶ κουτιά σπέρτων πρὸς 25 γαλλικὰ λεπτὰ τὴν χιλιάδα.

Καὶ ὁμοῦ ὑτάρχει εἰς τὴν Κίναν ἐργατικὴ νομοθεσία. Ἐνας νόμος, ψηφισθεὶς τὸ 1929 καὶ ὁ ὅποιος θὰ ἐτίθητο εἰς ἐφαρμογὴν τὸ 1931, ὥριζεν ὡς κατώτατον ὄριον ἡλικίας τῶν ἐργαζομένων τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος, προβλέπων ὄρους ἐργασίας εὐμενεστέρους διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἐρνάτας μεταλλείων καὶ ἐπέβηκε τὸ ὀκτώωρον καὶ τὰς ἡμέρας ἀργίας. Ἄλλ' ὁ νόμος αὐτὸς παρέμεινε μέχρι σήμερον γράμμα νεκρόν.

Ἡ συνδικαλιστικὴ κίνησις, ἐνθαρρυνθεῖσα κατὰ τὴν περίοδον, καθ' ἣν τὸ κίνημα τοῦ Κουόμινταγκ ἔχον ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τῶν ἐργατῶν παρεῖχε πρὸς αὐτοῦ ἐλευθερίας καὶ περισσότερον ὑποσχέσεις, ὑπεβλήθη κατόπιν εἰς ὀλόκληρον σειρὰν περιορισμῶν, οἱ ὅποιοι ἐμείωσαν τὴν ζήτησὶν ἡτῆς. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ στροφὴ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουόμινταγκ καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα αὐτονομία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Οὕτω, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀνηρόντων εἰς ἀνεγνωρισμένα σωματεῖα ἀνήρχετο κατὰ τὰ 1927 εἰς 3 περίπου ἑκατομμύρια, τὸ 1930 περιορίσθη εἰς 576.250.

Σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους 1928—1929, τὰ συνδικάτα ἐτέθησαν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς κυβερνήσεως. Ἀπεκλείσθησαν τοῦ συνεταιριστικοῦ δικαιώματος οἱ ἐργάται μεταφορῶν, τῶν ἐθνικῶν βιομηχανιῶν καὶ τῶν ἐργασιασίων πυρομαχικῶν, καθὼς καὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ

έκπαίδευτικοί λειτουργοί. Είς περιπτώσεων διαφωνίας μεταξύ έργοδότη και εργατών, οί τελευταίοι δέν ήμπορούν νά καταφύγουν εις άπεργίαν πριν μεσολαβήσῃ σχετική διαιτησία. Ἡ διαιτησία, προαιρετική κατ' άρχάς, κατέστη ἤδη ύποχρεωτική. Ὑπάρχει μεγάλη δυσπιστία ἔναντι τῶν εργατικῶν συνδικάτων, τῶν ὁποίων ἡ δράσις παρακολουθεῖται ὑπό τῶν άρχῶν άγρόπνωσ. Πολλοί συνδικάτα ὑφίστανται μόνον εἰς τά χαρτιά.

Παρά τούτους περιορισμούς τῶν εργατικῶν νόμων, ἀπό τοῦ 1933 ἡ εργατική κίνησις παρουσιάζει εἰς τήν Κίναν σημαντικήν δραστηριότητα. Κατά τās τελευταίαις άπεργίας τοῦ Τιενσιν καί τῆς Σαγκάης ἐξεδηλώθησαν πολλοί διαφωνίαί μεταξύ τῶν εργατῶν καί τῶν άρχηγῶν τῶν ὀργανώσεών των, καθόσον οί πρῶτοι ἠρνήθησαν νά δεχθῶν τās διαιτητικῶς ἀποφάσεις τῶν αντιπροσώπων τοῦ Κουόμινταγκ καί τῶν έργοδοτῶν τω. Ἡδη πολὺ γίνεται λόγος καί πολλοί ζυμώσεις παρατηροῦνται πρὸς δημιουργίαν ανεξαρτήτων συνδικάτων. Ἡ άριστέρα πτέρυξ τοῦ συνδικαλισμοῦ αντιπροσωπευομένη ἀπό τούς «ἐκίόμου» (κομμουνιστάς), ἀναπτύσσει ἐξαιρετικήν δραστηριότητα μεταξύ τῶν μαζῶν, τήν δέ κίνησιν ταύτην ἰδιαίτερωσ εὐνοεῖ ἡ κρίσις, ἡ ὁποία μαστίζει σήμερον τήν κινεζικήν βιομηχανίαν.

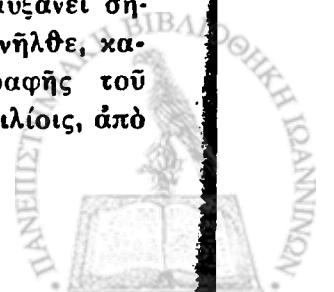
Ἡ παγκόσμιος οικονομική κρίσις εἶχε τὸν αντίκτυπόν της καί ἐν Κίνα, ἐνταθεῖσαι καί ἐξ ἐιδικῶν λόγων. Ἡδη ἡ ἀπώλεια τῆς Μαντζουρίας ἠλάττωσε διὰ μιᾶ τήν ἐξαγωγήν τῆς Κίνας κατά 40 ο). Κατά τήν αὐτὴν περίοδον ἡ αξία τῆς μετάξης ἠλαττοῦτο κατά 50 ο) ἐν σχέσει με τὸ προηγούμενον ἔτος (1931). Ἐξ ἄλλου ἡ ἐξαγωγή τεῖου καί ὠν ἠλαττώθη σημαντικῶσ συνεπεία τῶν τελωνειακῶν φραγμῶν, πού ἐτέθησαν ὑπό τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Ἀμερικῆς.

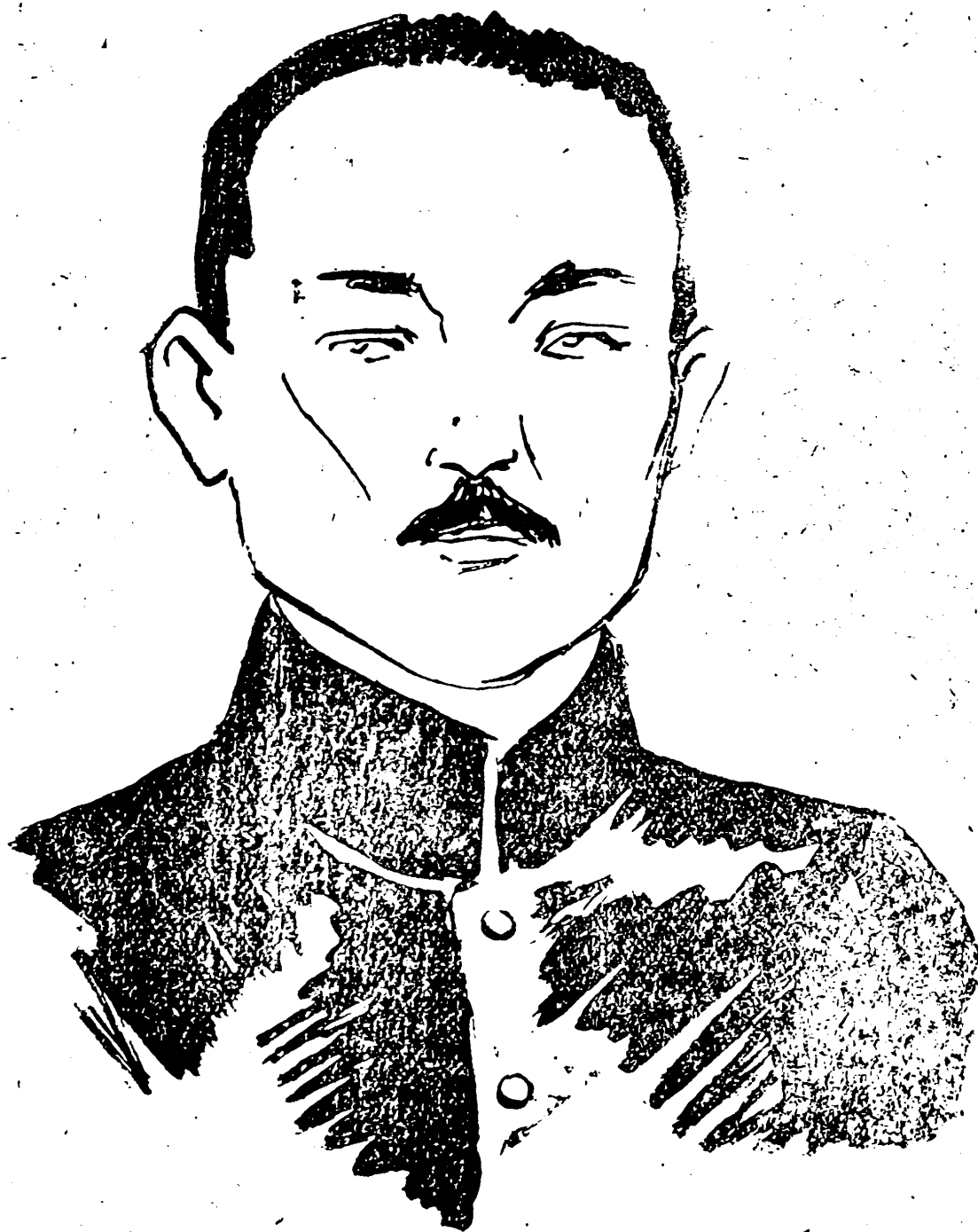
Ἐνεκα τούτου πλεῖστα ἐργοστάσια ἔκλεισαν, ἄλλα ἐμείωσιν τήν παραγωγήν των ὀπολύοντα ἐργάτας καί ἄλλα

ὑπεβίβασαν τὰ ἡμερομίσθια. Ὑπολογίζεται ὅτι εἰς τήν Σαγκάην καί ἰόνην ὑτάρχουν διοκόσιαι χιλιάδες άνεργοι. Εἰς ὀλόκληρον τήν Κίναν, συνυπολογιζομένων καί τῶν άνέργων άγροτῶν, λέγεται ὅτι οί άνεργοι άνέρχονται εἰς τὸν φανταστικὸν ἀριθμὸν τῶν 60.000.000! Ἐν τούτοις δέν εἶναι εὐκόλον νά ἐλέγξῃ κανεῖς τήν ἀκρίβειαν τῶν ἀριθμῶν εἰς τήν Κίναν. Πάντως, ὅταν ἀναλογισθῆ κανεῖς ὅτι ὁ τιμάριθμος τῆς ζωῆς ἠξήθη εἰς ὄλας τās μεγάλας πόλεις τῆς Κίνας, ἐκτὸς τοῦ Πεκίνου, κατά 40 ο)ο περίπου, δέν εἶναι δύσκολον νά ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Κινέζου ἐργάτου εἶναι σχεδὸν ἀπελπιστική.

Σοβαρώτατον ἐπίσης ἐν Κίνα εἶναι τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα. Κατά τās γενομένας ἐρεῦνας, τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων κυμαίνεται μεταξύ 25 καί 50 ἐπὶ τοῖς χιλίοις (Γαλλία 1928 : 18,3 ἐπὶ τοῖς χιλίοις· Ἀγγλία : 16,7 ἐπὶ τοῖς χιλίοις· Ρωσσία : 43,8 ἐπὶ τοῖς χιλίοις). Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ποσοστὸν τῶν θανάτων ἕνας λίαν αἰσιόδοξος ὑπολογισμὸς τούς ἀναβιβάζει εἰς 25 ἐπὶ τοῖς χιλίοις (Γαλλία 1928 : 16,4· Ἀγγλία : 11,7· Ρωσσία : 18,9). Ἡ θνησιμότης τῆς βρεφικῆς ἡλικίας φθάνει τὰ 200 ἐπὶ τοῖς χιλίοις εἰς τās συνοικίας τοῦ Πεκίνου, συμφώνωσ πρὸς τās στατιστικάς τοῦ Γροφίου ὑγεινῆς τῆς ἐν λόγω πόλεως. Εἰς τήν Γαλλίαν ἡ θνησιμότης τῆς βρεφικῆς ἡλικίας ἦτο, κατά τὸ 1928, 91, εἰς δέ τήν Ἀγγλίαν 65. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μέσον ὄρον μακροβιότητος, οὗτος δέν ὑπερβαίνει εἰς τήν Κίναν τὰ τριάντα ἔτη, ἔναντι πενήντα ὀκτώ εἰς τήν Ἀμερικῆν καί τεσσαράκοντα μέχρι πενήντα πέντε εἰς τήν Ἰαπωνίαν καί τήν Εὐρώπην.

Παρά τήν καταπληκτικὴν αὐτὴν θνησιμότητα ἐπηυξημένην ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν, τῶν πλημμυρῶν, τῆς πείνης καί τοῦ πολέμου, ὁ πληθυτμὸς αὐξάνει σημαντικῶσ. Ἡ αὔησις αὕτη ἀνήλθε, κατὰ τὰ δεδομένα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ ἔτους 1928 εἰς 7,8 ἐπὶ τοῖς χιλίοις, ἀπό

ΣΟΥΝ - ΓΙΑΤ - ΣΕΝ

*Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Λαϊκοῦ κόμματος (Κουόμιντανγκ)
καὶ ἰδρυτὴς τῆς Κινεζικῆς Δημοκρατίας*

τοῦ 1912. Ἡ ἀναλογία αὐτὴ εἶναι μικρότερα τῆς τῶν σοβιετικῶν δημοκρατιῶν τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἦτο 20—22 ἐπὶ τοῖς χιλίοις κατὰ τὰ ἔτη 1923—1928, ἀλλὰ μεγαλύτερα τῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὰ ἔτη 1924—1928 (7.5 ἐπὶ τοῖς χιλίοις), τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰ ἔτη 1926—1930 (4.6), τῆς Γαλλίας κατὰ τὰ ἔτη 1926—1930 (1.4). Μὲ ἄλλα λόγια, ἐὰν ληρθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπάρχοντα στατιστικὰ δεδομένα, ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας, ὁ ὁποῖος ὑπολογίζεται σήμερον εἰς 250 ἑκατομμύρια, αὐτάνει κατὰ 35 ἑκατομμύρια ἀνὸ δεκαετίαν.

8.— *Ἡ Σοβιετικὴ Κίνα.* Ἡ Σοβιετικὴ Κίνα ἔχει ἕκτασιν μεγαλύτεραν τῆς Γαλλίας καὶ πληθυσμὸν ἄνω τῶν 50 ἑκατομμυρίων κατοίκων, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ἑνιαῖον σύνολον. Εἶναι χωρισμένη εἰς ὀκτὼ ἐπορχίας τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Νοτιοανατολικῆς Κίνας. Ἐὸν μάλιστα κανεῖς προσθήκη καὶ τὸ Σεσουάν, τὰ τμήματα τῆς Σοβιετικῆς Κίνας εἶναι ἑννέα καὶ ἀποτελοῦν τὸ λεγόμενον Ἐρυθρὸν Ἀρχιπέλαγος.

Στενοὶ διάδρομοι—λευκοὶ—χωρίζουν ἀπ' ἀλλήλων τὰς ἕξ κυριώτερας «νησίδας», χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἐμποδίζουν τὴν σιωνωτάτην μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐπαφὴν. Εἰς τὴν Βορειοδυτικὴν μόνον Κίναν ὁ ποταμὸς Γιάν-τσέ ἀποτελεῖ ἓνα ἄσειστον τεῖχος, πὺ τὰς ἀπομονώνει ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους ἐρυθρὰς περιοχὰς τοῦ Σετσουάν.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἐρυθρᾶς Κίνας ἀποτελεῖ τὸ κύριον κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τῆς Κίνας ἀπὸ τοῦ 1930. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κουόμινταγκ εἶχεν ἀποφασίσει τότε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰ ἐρυθρὰ στρατεύματα ἐντὸς τριῶν ἢ ἕξ τῶν πολὺ μηνῶν. Κανεῖς δὲν ἦτο εἰς θέσιν κατὰ τὴν ἐτοχὴν ἐκείνην νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν πραγματικὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ τὸ ἐγχείρημα ἐθεωρεῖτο γενικῶς εὐχερὲς. Ἐν τούτοις τὰ γεγονότα διέψευσαν τὰς προβλέψεις τοῦ Κουόμινταγκ καὶ ἡ πρώτη ἐκείνη ἀποστολὴ ἀπέτυχεν ὀλοσχερῶς.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἡ κυβέρνησις τοῦ Νανκὶν ἐκινητοποίησε τρία μεγάλα σώματα στρατοῦ, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ μίαν νέαν ἐπίθεσιν πρὸς διάσπασιν τοῦ λεγομένου ἐρυθροῦ μετώπου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ ἐθνικὸς στρατὸς τῆς Κίνας ἠττήθη ἢ τοῦλάχιστον ἐπέστρεψεν ἄπρακτος. Μετὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἀποτυχίαν, ἡ ὁποία ἤρchiσε νὰ κλονίσῃ τὸ νόητρον τῆς κυβερνήσεως, ὁ ἀρχιστράτηγος ἐτέθη αὐτοπροσώπως ἐπὶ κεφαλῆς 300 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τῶν ἐρυθρῶν ἀμυντικῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ Κιαγκσί. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ στηριχθεῖσαι ἐλπίδες εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Τσόγκ Κάϊ Σέκ διεψεύθησαν οἰκτρῶς. Διὰ τρίτην φοράν ὁ κυβερνητικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα.

Κατόπιν τῆς τρίτης αὐτῆς ἀποτυχίας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν σοβιετικῶν τμημάτων τῆς Κίνας, συνῆλθον εἰς Γιουντσίν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κιαγκσί, καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἵδρυσιν μιᾶς προσωρινῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν μεταξὺ τῆς ἀποτυχίας τῶν στρατευμάτων τοῦ Νανκὶν καὶ τῆς μεγάλης — τετάρτης κατὰ σειράν — ἐπιθέσεως τοῦ χειμῶνος τοῦ 1933 διάστημα, τὸ νέον κράτος ἔλαβε τὸν καιρὸν νὰ ἐκτελέσῃ πλεῖστα ὄσα ἔργα καὶ νὰ θέσῃ τὰς βάσεις μιᾶς συστηματικωτέρας ὀργανώσεως. Συμφῶνως μὲ τὸ ρωσικὸν παράδειγμα, ἤρchiσεν ἀπὸ τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶνε ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι εἰς τὰς περιφερείας ἐκείνας, ὅπου ἐρρίζωσε τόσο βαθειὰ τὸ σοβιετικὸν «καθεστῶς, τὰ 70 ο)ο εἰς ὠρισμένα δὲ σημεῖα τὰ 80 ο)ο τῶν χωρικῶν ἦσαν ἐπίμορτοι γεωργοὶ ἢ ἄπλοὶ ἡμερομίσθιοι ἐργάται τῶν ἀγρῶν. Τὸ νέον καθεστῶς προέβη εἰς τὴν κατάσχεσιν ἢ κρατικοποίησιν τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν, ἀκολούθως δὲ ἐπσχέλησε νὰ διανείμῃ τὸς γαίας, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν ἐκάστης οἰκογενείας

ἀγρότου. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο πολὺ φυσικὸν ὅτι θὰ ἐνεθουσίαζε τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν καὶ θὰ ἐπύκνωνε τὰς τάξεις τῶν φανατικῶν φίλων τοῦ νέου καθεστῶτος.

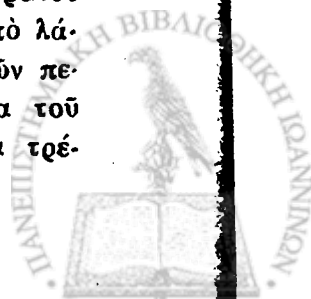
Ἄλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς προσωρινῆς ἐρυθρᾶς κυβερνήσεως δὲν ἦτο τὸ μόνον. Μετ' οὐ πολὺ διέγραψε τὰ χρέη τῶν κολλήγων πρὸς τοὺς παλαιοὺς ιδιοκτητάς. Κατήγγησε τοὺς φόρους καὶ ἀπηγόρευσε τὸν ἐπὶ τοκογλυφίᾳ δανεισμόν. Ἰδρυσεν μίαν Τράπεζαν καὶ ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν νέον χαρτονόμισμα. Ὁργάνωσε συνεργατικὰς, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν σοβιετικῶν δημοκρατικῶν τῆς Ρωσσίας καὶ διετίμησεν ὠρισμένα ἐμπορεύματα. Τέλος ἀπηγόρευσε τὴν καλλιέργειαν τοῦ μήκωνος (ὀπίου) εἰς ὀλόκληρον τὴν σοβιετικὴν ἐπικράτειαν.

Ὅτι ἰδιαίτερος ἠνόησε τὴν ἐπικράτησιν τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος εἰς τὴν λεγομένην Ἐρυθρᾶν Κίναν, ἦτο παραδόξως, καὶ ἡ ἔλλειψις μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς. Αἱ ἐλάχισται ἐπιχειρήσεις, πὺν ὑφίστανται εἰς τὴν σοβιετικὴν Κίναν (μεταλλεῖα, τυπογραφεῖα, ἐργοστάσια πυρομαχικῶν καὶ καπνοῦ) ἐργάζονται ὑπὸ τὸν κρατικὸν ἔλεγχον καὶ ἐφήρμοσον τὸ ὀκτώωρον καὶ τὸ ἐξάωρον διὰ τοὺς ἐργάτας τοὺς ἄγοντας ἡλικίαν κάτω τῶν δέκα ὀκτωῦ ἐτῶν. Τὰ ἀνήλικα παιδιὰ δὲν ἐργάζονται. Ὑπάρχουν αὐστηρότατοι ἀπαγορευτικοὶ νόμοι. Οἱ μαθητεύομενοι ἀμοιβονται μὲ μηνιαῖον μισθόν. Πᾶς πολίτης, ἀνω τῶν δεκοῦξ ἐτῶν ἔχει δικαίωμα ψήφου. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ πάντα χωρικὸν ἢ ἐργάτην. Τέλος, ἡ πρὸ σοβιετικῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐρυθρᾶς Κίνας ὠργάνωσε μίαν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ἕνα δημογραφικὸν γραφεῖον, ἕνα κεντρικὸν νοσοκομεῖον καὶ δύο σανατόρια. Σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐδάφους ἵδρυσεν δημοτικὰ σχολεῖα, καθὼς ἐπίσης μίαν πρῶτον κεντρικὴν σχολὴν καὶ ἕνα στρατιωτικὸν σχολεῖον.

Ὁ Γιόρκ, ὁ μόνος ξένος δημοσιογράφος, πὺν κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν Ἐρυθρᾶν Κίναν, βεβαιώνει ὅτι ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις εἶναι «ἰσχυρῶς ὠργανωμένη» καὶ «δραστικὴ» καὶ ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ κρατηθῇ οἰκονομικῶς. Τὸ μόνον πρᾶγμα πὺν σπανίζει εἰς τὴν ἐρυθρᾶν ἐπικράτειαν, εἶναι τὸ ἄλας, ἡ ἔλλειψις τοῦ ὁποῖου γίνεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς ἄκρον αἰσθητὴ. Ἄλλὰ συμβαίνει συχνὰ νὰ εἰσάγωνται μεγάλαι ποσότητες ἄλατος διὰ τῆς ζώνης τοῦ ἀποκλεισμοῦ, διότι οἱ λαθρέμποροι εἰς τὴν Κίναν βασιλεύουν.

Οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ τοῦ νέου καθεστῶτος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον διανοούμενοι, οἱ ὁποῖοι ἐσπούδασαν εἴτε εἰς τὴν Μόσχαν, εἴτε εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Μεταξὺ αὐτῶν σημαντικώτεροι εἶναι ὁ Λιάο Τσέ Τούγκ, ὁ ὁποῖος συνεπλήρωσε τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ Σου· Τέ, ἀπόφοιτος γερμανικοῦ πανεπιστημίου καὶ ὁ Πέγκ· Τέ· Χόου, ὁ ὁποῖος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν Γουάνποα. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες διευθύνουν τὴν ἄμυναν ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Τσάγκ Κάι· Σέκ, ὁ ὁποῖος ἔσχε κατ' ἐπανάληψιν πικρὰν πείραν τοῦ πείσματος καὶ τῆς ἀποφασιστικότητός των.

Ποία ὁμως εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, ἐπὶ τῶν ἀμυντικῶν γραμμῶν τοῦ ὁποῖου ἐθραύσθησαν τόσαι ὠργανωμέναι ἐπιθέσεις τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων; Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ χρησιμοποιήσῃ κατεῖς τὰς πηγὰς τοῦ Ἄγγλου δημοσιογράφου Τζέραντ Γιόρκ. Κατ' αὐτόν, αἱ ἐρυθροὶ δυνάμεις ἀνέρχονται εἰς 150.000 ἀνδρῶν περίπου, εἰς 97.500 ὄπλα καὶ εἰς ἕνα ἐντελῶς ἀσήμαντον ἀριθμὸν μυδραλλιοβόλων καὶ πυροβόλων. Τὰ ὄπλα τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ προέρχονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ λάφυρα, πὺν ἐγκατέλειψαν ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν τὰ στρατεύματα τοῦ Νανκίν. Τὰ ἐρυθρὰ στρατεύματα τρέ-

φονται, κατὰ τὸς διαβεβαιώσεις πάντοτε τοῦ Γιώρκ, περίφημα καὶ πληρῶνονται κανονικώτατα. Τόσον οἱ ἀξιωματικοί, ὅσον καὶ οἱ ὀπλίται λαμβάνουν τὸν ἴδιον μισθόν, ἀνερχόμενον εἰς ὀκτώ μεξικανικά δολλάρια, δηλαδή 4⁰ γαλλικά φράγκα μηνιαίως. Ἡ κατάργησις αὐτῆ πάσης μισθοδοτικῆς διακρίσεως οὐδόλως ἐπηρεάζει τὴν πειθαρχίαν. Αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι—Ἐρυσθρὸς Σταυρὸς, ἐπιμελητεία, γραφεῖα πολιτικῆς προπαγάνδας κλπ.—λειτουργοῦν ὑποδειγματικῶς. Λέγεται ὅτι τὰ 66 ο)ο τοῦ ἐρυσθροῦ στρατοῦ εἶναι χωρικοί, τὰ 26 ο)ο αὐτόμολοι τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων τοῦ Νανκίν καὶ ὅτι μόνον τα 8 ο)ο εἶναι ἐργάται.

Πάντως εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ πῶς ὁ στρατός αὐτὸ κατορθώνει ἐπὶ τόσα ἔτη ν' ἀποκρούη νικηφόρως τὰς ἐπιθεσεις τοῦ Τσαγκ-Καϊ Σικ καὶ ἐπιτρέπει οὕτω τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἐρυσθρᾶς Κίνας, κατὰ τρόπον καθιστώντα πιθανοτάτην τὴν ὀριστικὴν τῆς ἐπικράτησιν.

Κίνταλ (Kiental). — Χωρίον τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βέρνης.

Κίνταλ, διεθνῆς διάσκεψις. Ἡ διάσκεψις αὗτη ἔλαβε χώραν ἀπὸ τῆς 24ης μέχρι τῆς 30ης Ἀπριλίου 1916, μετέσχον δὲ εἰς αὐτὴν 41 ἀντιπρόσωποι τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῶν διαφόρων χωρῶν. Κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν ταύτην διεκηρύχθη, ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξις ὅλου τοῦ κόσμου ἔπρεπε νὰ ἐργασθῆ συντόμως διὰ τὴν πραγματοποιήσιν ἀμέσου καὶ ἀνευ ὄρων εἰρήνης, διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας, τὴν κατάργησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς κλπ. Αἱ ἀποφάσεις αὗται τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Κίνταλ (ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πρόδρομον τῆς Γ' Διεθνοῦς) δὲν ἐπρωτοτυποποιήθησαν ἀμέσως καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἀλλὰ μετὰ ἐν καὶ ἡμισυ περίπου ἔτος ὑπὸ τῶν Ρώσων μπολσεβίκων.

Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ.— Μικρὸν χωρίον τῆς Βουλγαρίας νοτιανατολικῶς τῆς Σιλιστρίας γνωστὸν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ὑπογραφεῖσαν τὴν 10⁰21 Ἰουλίου 1774 συνθήκην μετὰξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας. Ἡ Τουρκία ἠττηθεῖσα ἐζήτησε ἀναχωρῆν, μετὰ δὲ τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως ἐκ μέρους τῶν Ρώσων, ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐν Κιουτσούκ—Καϊναρτζῆ στρατηγεῖον τοῦ Ρώσου ἀρχιστρατήγου Ρουμανζῶφ δύο ἀξιωματικοί ὅπως διαπραγματευθοῦν τὴν εἰρήνην. Αἱ διαπραγματεύσεις ἤρχισαν τὴν 16 Ἰουλίου καὶ ἔληξαν μετὰ ἐπτάωρον. Ἡ συνθήκη ὅμως ὑπεγράφη μετὰ τέσσαρας ἡμέρας.

Ἡ συνθήκη περιλαμβάνει 28 ἄρθρα καὶ ἄλλα δύο μυστικά, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Τουρκία ὑπεχρεοῦτο νὰ καταβάλῃ εἰς τὴν Ρωσίαν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν τεσσαρῶν ἑκατομμυρίων χρυσῶν ρουβλίων, ἡ δὲ Ρωσία ν' ἀνακολέσῃ τὸν στόλον τῆς καὶ νὰ ἐκκενώσῃ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ καταληφθείσας νήσους. Διὰ τῶν φανερῶν ἄρθρων ἀνεγνωρίζετο ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῶν Τατάρων τῆς Κριμαίας, τῆς Βεσσαραβίας καὶ τοῦ Κουβάν, οἵτινες ἐξηριώντο εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον ὡς χαλίφην μόνον ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων. Ἀτεδίδοντο ἐπίσης εἰς τὸν χάνην τῶν Τατάρων ὅλαι αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι εἶχον καταληφθῆ παρὰ τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων, ἐκτὸς τῶν λιμένων Κέρτς καὶ Γενι Καλέ. Ἡ Ρωσία ἐπίσης παρητέϊτο ὅλων τῶν καταληφθεισῶν περιφερειῶν ἐν Μολδοβλαχίᾳ, Βεσσαραβίᾳ, Γεωργίᾳ, Μιγκρελίᾳ, πλὴν τῶν Καμπαρτάς, Ἀζόφ καὶ Κιλμπουρουν. Προσέτι, ἡ Ρωσία ἀπέκτα τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρου ναυσιπλοίας εἰς τὸν Εὐξείνιον. Ἡ Τουρκία ἀφ' ἐτέρου ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύσῃ τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ναοὺς τῆς. Ἐπίσης, τὸ 17ον ἄρθρον ὤριζεν ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τὴν Τουρκίαν νῆσοι τοῦ Αἰγαίου θὰ ἀτελάμβανον γενικῆς ἀμνηστίας

θησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ διετοῦς ἀπαλλαγῆς φόρων.

Ἡ συνθήκη αὕτη ἀπετέλεσε τὴν πρῶτην σοβαρὰν προσβολὴν τῆς ἐν Εὐρώπῃ τουρκικῆς ἰσχύος καὶ δι' αὐτῆς ἀνεγνωρίσθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ δικαίωμα τῆς Ρωσσίας νὰ προστατεύῃ τοὺς ὑποδούλους εἰς τὴν Τουρκίαν χριστιανικοὺς πληθυσμούς, δικαίωμα τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον ὄπλον τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Κίπλινγκ (Ράντσαρντ Kipling).—Μέγας Ἄγγλος λογοτέχνης γενηθεὶς τὸ 1865 εἰς τὴν Βαμβάνην τῶν Ἰνδιῶν. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐπανῆλθεν εἰς Ἰνδίας ὅπου προσελήφθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐν Λαχώρα ἐκδιδομένης «Πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς Ἐφημερίδος». Φίλος τῆς ἐρεύνης καὶ ἐμπλεος ἐσωτερικῶν ἀνησυχιῶν ἐπεχείρησε ταξίδια εἰς τὴν Κίνα, Ἰαπωνίαν καὶ Ἀμερικὴν. Κατὰ τὴν ἐν Ἰνδίας διαμονὴν του ἐδημοσίευσε «τὸ Σατυρικὸν ποίημα», «Ἐπαρχιακὰ τραγούδια» (1886) καὶ τὰ πεζά: «Ἀπλαῖ ἱστορίαι, ἀπὸ τοὺς λόφους» (1887), «Οἱ τρεῖς στρατιῶται», «Ἱστορία Γκοντοβάις», «Τὸ μαῦρο καὶ τὸ ἄσπρο», «Ὑπὸ τοὺς Κέδρους», «Γὸ φάντασμα Ρισόου», «Οὐίλν Οὐίνκισ» (1889) κ. ἄ.

Ἀπὸ τοῦ 1885 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Βέρμοντ τῆς Β. Ἀμερικῆς, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγκατέλειπεν κατόπιν βραχείας διαμονῆς διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν. Τότε ἐδημοσίευσε «Τὸ φῶς τοῦ σβύνει», (1891), καὶ μετ' ὀλίγον τὸ: «Ἀναποδιές τῆς ζωῆς» (1891), καὶ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Τραγούδια τοῦ στρατιῶνος». (1892) Εἰς ταῦτα προσετέθησαν ἀργότερον: «Τὸ βιβλίον τῆς λόχμης» (1894), «Τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς λόχμης» (1895), «Ἡ ἐργασία τῆς ἡμέρας» (1898), «Τὸ πέντε ἔθ.η», ὅπου περιλαμβάνεται καὶ τὸ πολύκροτον ποίημα: «Ἡ ἀτοχώρησις» γραφὴν πρὸς τιμὴν τῆς αὐτοκρατείας Βικτωρίας καὶ δημοσιευθὲν

τὸ πρῶτον εἰς τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου τὴν 17 Ἰουλίου 1897, «Ἀράσεις καὶ ἀντιδράσεις» (1909), «Τὸ δοῦναι καὶ τὸ λαβεῖν» (1922) κ. ἄ.

Τὰ ἔργα τοῦ Κίπλινγκ ἀπὸ ἀπόψεως καθαρᾶς τέχνης, εἶναι ἀξιόλογα διὰ τὴν ἐμπνευσιν, τὴν ποικιλίαν τῶν χαρακτήρων, τὴν ζωνρότητα τοῦ διαλόγου καὶ τὸν πλοῦτον τῆς γλώσσης. Ἀσφαλῶς εἶναι εἰς ἕκ τῶν καλλιτέρων πεζογράφων τῆς Εὐρώπης, μὲ μοναδικὴν συντομίαν—ἀληθινὰ κλασσικὴν—εἰς τὰς διηγήσεις του.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ κοινωνικὴ κατεύθυνσις τοῦ ἔργου τοῦ Κίπλινγκ. Δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν μας ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ σιγμὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμφανίζεται καὶ διὰ ὃ Κίπλινγκ. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν πρώτων σημείων τῆς βρετανικῆς παρακμῆς μὲ τὸ ἀντίστροφον ρεῦμα πρὸς στερέωσιν τοῦ κλονιζομένου μεγαλείου, καὶ ἡ ἐποχὴ τῶν βαθυτέρων κοινωνικῶν ἀνησυχιῶν. Τὰ δύο ταῦτα ρεύματα ἀντιπροσωπεύθησαν σαφέστατα εἰς τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν. Τὸ δεύτερον ρεῦμα, σοσιαλιστικῆς κατεύθυνσεως, ἐκπροσωπεύεται ἀπὸ τὸν Β. Μόρρις, τοῦ δὲ πρώτου ρεύματος, τοῦ ρεύματος τῆς ἀντιδράσεως τοῦ κλονιζομένου ἰμπεριαλισμοῦ ἐκπρόσωπος εἶναι ὁ Κίπλινγκ.

Εἰς τὰ σύνορα τοῦ 19ου καὶ 20ου αἰῶνος ἡ ἀγγλικὴ φιλολογία διαπνέεται ἀπὸ ἰμπεριαλιστικὸν πνεῦμα. Ἐμφανίζονται καὶ ἀναδεικνύονται ποιηταὶ ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν τοιαύτην πραγματικότητα, ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μᾶλλον ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς εἶνε ὁ Κίπλινγκ. Μὲ τὰ πατριωτικὰ καὶ στρατιωτικὰ τραγούδια του, μὲ τοὺς ὕμνους τῆς Βικτωρίας, τῆς αὐτοκρατείας τῶν «Ὑπερωκεανείων Βρετανικῶν κτήσεων», καὶ μὲ τὰ διηγήματα, ὅπου ζωντανεύεται τὸ ἰμπεριαλιστικὸν πνεῦμα καὶ ὁ πόθος πρὸς τὰς ἀποικίας, προσπαθεῖ νὰ τονώσῃ τὸν ἀγγλικὸν ἐγωϊσμόν καὶ τὴν πεποιθησιν περὶ τοῦ

μεγαλείου τῆς κατακτήσεως ξένων λαῶν καὶ ἔδαφῶν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἐπιτυχία του μεταξὺ τῶν ἀστικῶν καὶ μικροαστικῶν στοιχείων ὑπῆρξε μεγάλη. Τὸ 1907 ἔλαβε τὸ βραβ.ῖον Νόμπελ, πολλὰ δὲ ἀγγλικά πανεπιστήμια τῷ ἀπένεμον ἑξαιρετικὰς τιμὰς.

Κιρκάσιοι (κοιν. Τσερκέζοι).— Οἱ κατοικοῦντες τὸν Καύκασον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τερέκ καὶ Κουμπάν μέχρι τῶν βορείων συνόρων τῆς Γεωργίας (Μιγκρελία;) ἄνερχονται εἰς 600.000 περίπου, καὶ διακρίνονται διὰ τὸ θαρραλέον καὶ φιλοπόλεμον πνεῦμα των. Λαὸς μὲ εὐγενῆ χαρακτηριστικά, διατηρεῖ πλείστας ὄρεινὰς ιδιότητας καὶ μάλιστα τὴν ἐκδικητικότητα καὶ τὴν ἀρπακτικὴν διάθεσιν.

Ἡ ἱστορία των εἶναι πλήρης ἡρωϊκῶν ἀγῶνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Εὐρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ σταυροδρομίου τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ὁπόθεν ἀναγκαστικῶς ἔπρεπε νὰ διοβῆ κάθε Εὐρωπαῖος κατακτητὴς ὄνειροπολῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας, καὶ τανάπαλιν, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντικρούσουν ὅλους αὐτοὺς ὑποιασσομένους καὶ ἀπελευθερούμενους ἀκαταπαύστως. Τελευταῖος κατακτητὴς των ἦτο ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας. Ἀλλὰ ἡ κατάκτησις τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τούτου λαοῦ ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ρωσσίαν περισσότερα ἑκατομμύρια καὶ περισσοτέρας χιλιάδας θυμάτων ἀπὸ ὅσα θὰ ἐστοίχιζε πόλεμος ἐναντίον κραταιᾶς χώρας.

Οἱ ἐναντίον τῆς Ρωσσίας ἀγῶνες καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπαναστάσεις καὶ μετὰ τὴν ὑποταγὴν, ἀνέδειξαν τὴν φυσιογνωμίαν ἔθνικου ἥρωος τοῦ Σαμῆλ Κορό. Ἡ ὑπ' αὐτὸν ἐπανάστασις κατεπνίγη τὸ 1857, καὶ οἱ μὲν περισσότεροι ὑπετάγησαν, περὶ τὰς 200.000 ὅμως μετηνάστευσαν, ὡς μουσουλμάνοι εἰς Τουρκίαν ἐγκατασταθέντες εἰς Προῦσσαν, Ἀϊδίνιον καὶ Δοβρουτζάν. Ἐκεῖ οἱ Κιρκάσιοι, οἱ μὲν ἄνδρες ἀπετέλεσαν

πολύτιμον ἐνίσχυσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες περιώνυμοι διὰ τὴν καλλονὴν των στόλισμα τῶν τουρκικῶν χαρεμίων.

Οἱ Κιρκάσιοι μέχρι σήμερον ἀκόμη διοικοῦνται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ διδάγματα μυκραίωνος παραδόσεως. Μία μερὶς αὐτῶν, παρὰ τὸν μωαμεθανισμόν εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκουν, διετῆρει μέχρι πρό τινας τὴν λατρείαν τῆς προμωαμεθανικῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων θεῶν, καθὼς καὶ τῆς χριστιανικῆς. Οἱ Κιρκάσιοι μόλις τελευταίως ἀπέκτησαν γραπτὸν λόγον. Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ λαϊκὴ ποίησις ἀπειτέλουν τὴν μόνην πνευματικὴν παραγωγὴν τοῦ εὐγενοῦς τούτου λαοῦ. Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν οἱ Κιρκάσιοι συνεκροτήθησαν εἰς αὐτόνομον σοβιετικὴν πολιτείαν, ἀπέκτησαν σχολεῖα καὶ ἐπέδειξαν μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὰ γράμματα. Μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως πολέμοι τῆς Μόσχας, κατέστησαν σήμερον πολύτιμοι παράγοντες διακριθέντες εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ἄμιλλαν καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον διαφορετικοὺς τομεῖς τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδομήσεως.

Κίρκωβ (Γουσταῦος Kirchow).— Γερμανὸς φυσιοδίφης (1824—1887). Νεώτατος ἀκόμη διακριθεὶς διὰ τῶν περὶ φυσικῆς μελετῶν του, διορίσθη εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μπρεσλάου, μετὰ 4 δὲ ἔτη προσελήφθη τριακονιαετῆς μόλις εἰς τὸ περίφημον τῆς ἐποχῆς πανεπιστήμιον τῆς Ἀϊδελβέργης. Το 1870 ἐξελέγη ἀκαδημαῖκός καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ὁ Κίρκωβ ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, κυρίως δὲ ὡς θεμελιωτὴς τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως, καὶ ὡς θεμελιωτὴς τοῦ ὁμωνύμου του νόμου, ὅστις ἀναφερόμενος εἰς τὴν θερμικὴν ἀκτινοβολίαν, ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἡ θερμικὴ ἀκτινοβολία, εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν συντελεστὴν τῆς ἀπορροφῆσεως καὶ ὁ λόγος τῶν δύο ποσῶν εἶναι ἀνε-

ξάρτητος τῆς φύσεως τῶν σωμάτων, ἐξαρτώμενος μόνον ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ κύματος τῆς ἀκτινοβολίας καὶ τῆς θερμοκρασίας.

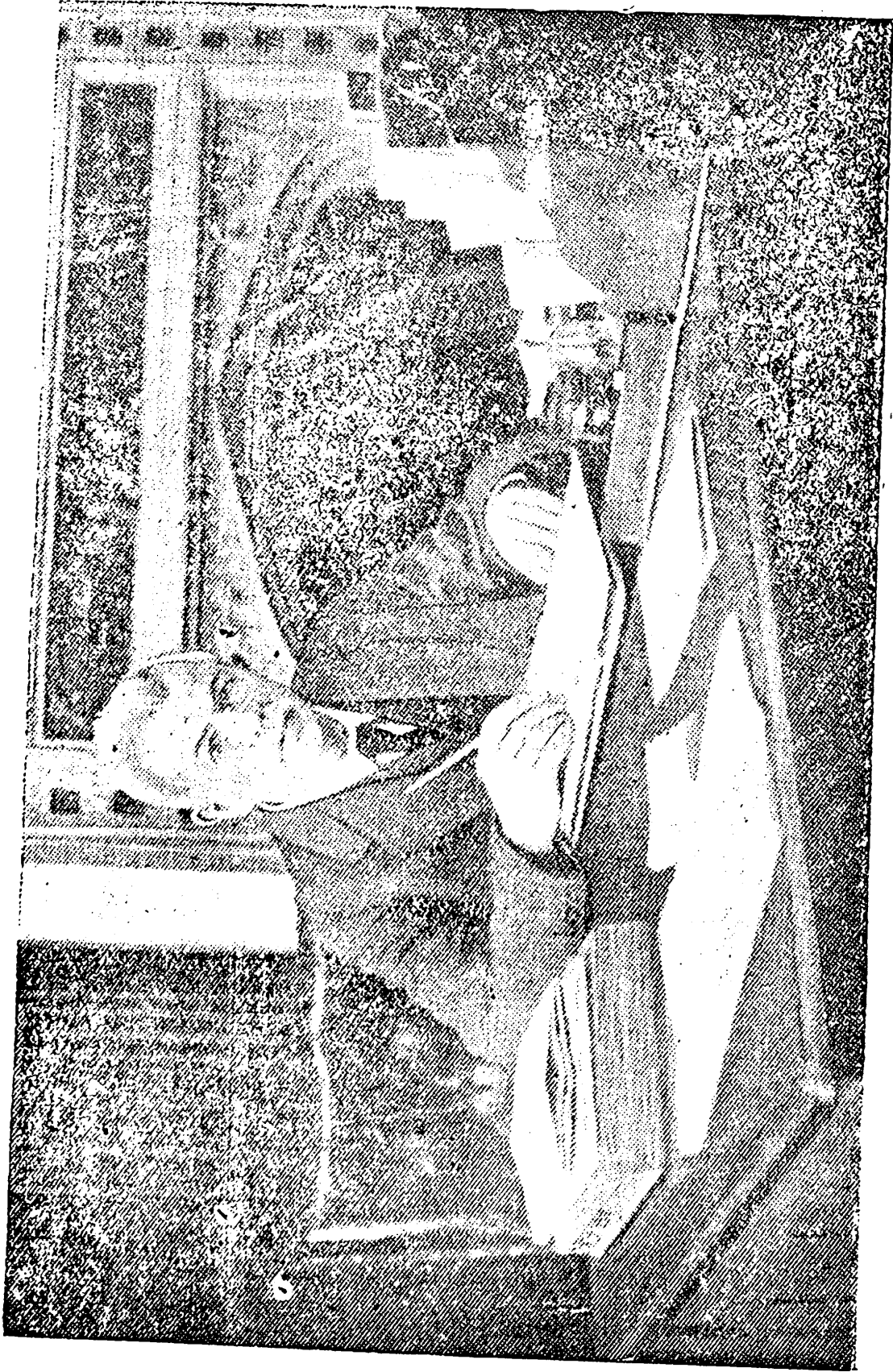
Τὸ ὄνομά του ἐπίσης συνδέεται στενότερα καὶ μὲ τοὺς περιφήμους κανόνες τῶν διακλαδουμένων ρευμάτων, τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψε νεώτατος. Οἱ κανόνες οὗτοι εἶναι δύο καὶ ἀναφέρονται εἰς τὰς διακλαδώσεις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του σημαντικώτερα εἶναι: «Μελέται περὶ τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος», «Παραδόσεις περὶ μαθηματικῆς φυσικῆς», «Διατριβαί», κ. ἄ.

Κίτρινον.—Ἐν τῶν ἑπτὰ χρωμάτων τοῦ πρίσματος· τὸ μεταξὺ τοῦ πρασίνου καὶ τοῦ πορτοκαλλόχρου τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος· τὸ χρῶμα τοῦ λεμονίου, τοῦ κρόκου, τοῦ θείου κλπ.· τὸ χρῶμα τοῦ μίσους καὶ τῆς χολῆς· τὸ νεκρικὸν χρῶμα. Διὰ κίτρινοχρόου σημαίας ἢ ταινίας σημαίνονται διεθνῶς τὰ ὑπὸ ὑγειονομικῆν κάθαρσιν ἢ ἀπομόνωσιν πλοῖα ἢ οἰκήματα, τὰ ἀκάθαρτα καταστήματα κλπ. Κίτρινην διακριτικὴν ταινίαν ἔφερον εἰς τὴν περιχειρίδα οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὴν σύνοδον τοῦ Λατερανοῦ (1215). μὲ κίτρινον χρῶμα ἐβάπτοντο αἱ ἐξώθυραι καὶ τὰ κατώφλια τῶν ἐπὶ ἀτιμωτικῇ πράξει καταδικαζομένων εἰς θάνατον, ἐξωμοτῶν καὶ προδοτῶν τῆς πατρίδος· κίτρινοι ἀποκαλοῦνται οἱ ἐργάται, οἵτινες, κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς τάξεώς των, συντάσσονται μὲ τὸ μέρος τῶν ἐργοδοτῶν. Κατὰ τὸν Levasseur (Questions ouvrières sous la 3me République, σ. 725) ὠνομάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ κίτρινοι αἱ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἰδεῶν τοῦ Le Play συσταθεῖσαι τὸ 1903 ἐνώσεις ἄκρως συντηρητικῶν ἐργατῶν, οἱ ὅποιοι δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μετὰ τῶν μετέπειτα «μεταρρυθμιστικῶν συνδικαλιστῶν» τοῦ Keuffer (1906). Ἡ ὀνομασία κίτρινοι προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πρῶτοι βιαίως ἀποσχισθέντες ἐκ τῶν συνδικάτων, συνεδρία-

σαν ἐν τινι οἰθούσῃ τοῦ Monceau-les-Mines, τῆς ὁποίας αἱ τὴν προτεραιάν θραυσθεῖσαι ὕλοι εὐρέθησαν τὴν ἐπομένην συγκεκρατημέναι προχείρως διὰ χάριτος κατὰ σύμπτωσιν κίτρινον.

Κίτσενερ (Ὁράτιος Ἑρβέρτος Kitchener).—Ἄγγλος στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1850 καὶ πνιγείς κατὰ τὸν τουρπιλισμὸν τοῦ ἀγγλικοῦ εὐδρόμου «Χημσάϊρ» τὴν 5ην Ἰουνίου τοῦ 1916. Ὁ Κίτσενερ κατήγετο ἐξ ἐργατικῆς οἰκογενείας καὶ ἐγεννήθη εἰς τὸ Δουβλίον τὰς δὲ στρατιωτικὰς σπουδὰς ἔκαμα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Γούλιτς. Ἐπιθυμῶν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ὅπως ἀποκτήσῃ πολεμικὴν πείραν ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870 καὶ κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπιθυμία του δὲν κατέστη, δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ διότι προσβληθεὶς ὑπὸ πνευμονίας παρέμεινε κλινῆρης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ὁ Κίτσενερ κατετάχθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ τοῦ μηχανικοῦ. Ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην ἠσχολήθη μὲ τοπογραφικὰς μελέτας καταρτίσας τοὺς χάρτας τῆς Παλαιστίνης καὶ Κύπρου. Τὸ 1879 διωρίσθη ὑποπρόξενος εἰς τὴν Ἐρζερούμ, κυρίως πρὸς συλλογὴν πληροφοριῶν καὶ στοιχείων σχετικῶς μὲ τὴν θέσιν τῶν εἰς τὰ ρωσοτουρκικὰ σύνορα ρωσικῶν στρατευμάτων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης ὁ Κίτσενερ διωρίσθη μετ' ἄλλων Ἄγγλων ἀξιωματικῶν διοργανωτῆς τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Νείλου εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος προήχθη εἰς ταγματάρχην καὶ κατόπιν εἰς ἀντισυνταγματάρχην. Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν διωρίσθη διοικητῆς τῆς πόλεως Σουακίν συμμετοχῶν καὶ πάλιν εἰς διαφόρους μικροεκστρατείας κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς τῶν ὁποίων ἐτραυματίσθη. Ὀλίγον ἀργότερον προήχθη εἰς ὑπαρχηγόν.

ΤΖΩΝ ΡΟΜΠΕΡΤ ΚΛΑΥΝΣ

Είς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἡγετῶν τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ἀμερ...

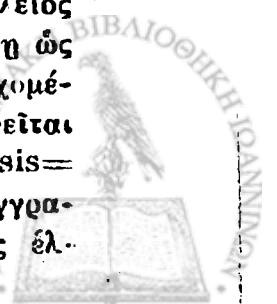
τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἀργότερον διεδέχθη τὸν ἀποθανόντα σὲρ Φράνσις Γκρήφιλντ εἰς τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τούτου μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ σερδάρη. Μόλις ἀνέλωβε τὰ καθήκοντά του ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ ἤρχισε νὰ προετοιμάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σουδάν, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ 1896. Ὁ Κίτσενερ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συνέτριψεν ὀλοσχερῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν μαγδιστῶν. Εἰς ἀνταμοιβὴν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀπένειμεν εἰς τὸν Κίτσενερ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου καὶ ἐπιχορήγησιν 30.000 λιρῶν. Ἀφ' ἐτέρου ἡ αἰγυπτιακὴ κυβέρνησις τοῦ ἐδώρησε μίαν νησίδα τοῦ Νεῖλου. Κατὰ τὸ 1899 διωρίσθη ἐπιτελάρχης τῶν στρατευμάτων τοῦ λόρδου Ρόμπερτς εἰς τὸν κατὰ τῶν Μπόερς πολέμον, μετὰ δὲ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἀνέλωβεν ὁ ἴδιος τὴν διοίκησιν τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων. Κατὰ τὸ 1902 ὁ Κίτσενερ ἔφερεν εἰς πέρας τὴν πολυετῆ ἐκστρατείαν νικήσας τοὺς Μπόερς. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀμοίβουσα ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Κίτσενερ τοῦ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ ὑποκόμητος καὶ ἐπιχορήγησιν 50.000 λιρῶν. Τὸ ἴδιον ἔτος διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἐν Ἰνδίαῖς ὅπου εἰργάσθη ἐπὶ ἑπταετίαν διὰ τὴν διοργάνωσιν των.

Τὸ 1903 προήχθη εἰς στρατάρχη, διαδεχθεὶς τὸν ποραιτηθέντα δοῦκα τοῦ Κόννωτ. Μὲ τὸν βαθμὸν τοῦτον διωρίσθη ἀνώτατος διοικητὴς ἐν τῇ Μεσογείῳ. Τῆς θέσεως ὅμως ταύτης παρητήθη μετὰ τινὰς ἑβδομάδας, διορισθεὶς ὑπατος ἀρμοστής ἐν Αἰγύπτῳ. Ἡ δρᾶσις τοῦ Κίτσενερ ἐν Αἰγύπτῳ κρίνεται εὐεργετικὴ, διότι κατῴρθωσε νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὴν χώραν οἰκονομικῶς καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ πολλὰς μεταρρυθμίσεις ὑπὲρ τῶν κατωτέρων ἀγροτικῶν στρωμάτων. Ἡ μέριμνά του ἐπίσης ἐστράφη καὶ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ, διὰ τῆς ἰδρύσεως

πλείστων σχολείων εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις.

Τὸ 1914, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου, ὁ Κίτσενερ ἐκλήθη εἰς Λονδῖνον ὅπου ἀνέλωβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, δηλώσαντος ἀμέσως δημοσίᾳ ὅτι «δὲν ὑπάρχει ἀγγλικὸς στρατός». Ἀμέσως ἐπεδόθη εἰς τὴν συγκρότησιν ἐνὸς στρατοῦ 70 μεραρχιῶν, τῶν ὁποίων ἡ συνολικὴ δύναμις ἦτο 1.400.000 ἄνδρες. Ὁ Κίτσενερ θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν ὑπευθύνων διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀποτυχίας τῆς Ἀμβέρσης καὶ τῶν Δαρδανελλίων. Ὅταν ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκκενωθῆ ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Κίτσενερ, φοβούμενος μήπως τὸ γεγονός τοῦτο ἐπιδράσῃ δυσμενῶς ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου, ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ ἐπιτοπίως τὴν κατάστασιν. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ταξιδίου του ἐκείνου εἰς Δαρδανέλλια καὶ Θεσσαλονίκην, ἐπεσκέφθη καὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Τὸν Μάϊον τοῦ 1916, κατόπιν διαβήματος τοῦ τσάρου πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ἀπεφασίσθη ὅτι ὁ Κίτσενερ ἀποσταλῆ εἰς Ρωσίαν, ἵνα παράσχῃ τὰς συμβουλὰς του, διὰ τὴν καλλιτέραν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Πράγματι, ὁ Κίτσενερ ἐπεβίβασθη ἐν Σκαπῶν Φλόου τοῦ εὐδρόμου «Χαμσαϊν», τὴν 27ην Ἰουνίου. Τὸ εὐδρόμον ὅμως τὴν εἰομένην, πλέον ὑπὸ σφοδρῶτάτην τρικυμιαν, ἐτορπιλλίσθη, ὡς λέγεται, ὑπὸ γερμανικοῦ ὑπερυβρυχίου καὶ κατεποντίσθη. Ἐκ τῶν ἐπιβαινόντων ἐσώθησαν μόνον 12 ἄνδρες, οἱ δὲ λοιποὶ καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Κίτσενερ ἀπώλεσθησαν.

Κλασσικός.—Ὁ ἀνεπιφιλίτικος καὶ ὁμοθυμῶς ἀναγνωριζόμενος ὡς τέλειος καὶ κατὰ ληλὸς ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τῆς ἐν τοῖς σχολείοις παρεχομένης διδασκαλίας. Ὁ ὄρος χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων (classis = τάξις) δηλοῖ δὲ κυρίως τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς ἐλ-

ληνικῆς ἰδίᾳ ἀρχαιότητος, τὰ ὅποια ἐνωρίτατα / ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἔξοχα πρότυπα καὶ ἐμμελετῶντο εἰς τὰ σχολεῖα (Ὅμηρος, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης κλπ.).

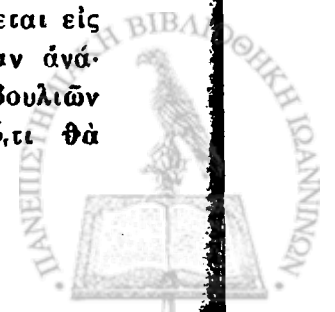
Κλασσικοὶ καλοῦνται οἱ χρόνοι τῆς μεγαλειτέρας πνευματικῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος (ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα) καὶ τῆς Ρώμης (ἰπὸ τοῦ 1ου π. Χ. μέχρι τοῦ 1ου μ. Χ. αἰῶνος) καὶ πάντες οἱ κατὰ τὰς περιόδους τούτας ἀκμάσαντες συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι, τὰ ἔργα τῶν ὁποίων ἐχρησίμευσαν ἐφεξῆς ὡς οἰσθητικὰ πρότυπα, ἀποδειχθέντα διὰ τῆς δοκιμασίας τοῦ χρόνου ἀφθαστα εἰς τελειότητα. Κατ' ἐπέκτασιν κλασσικοὶ καλοῦνται καὶ οἱ ἀριστοὶ συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι τῆς λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἱστορίας ἔθνους τινὸς (Ἴσπανοὶ κλασσικοὶ, Γάλλοι κλασσικοὶ, Γερμανοὶ κλασσικοὶ, Ἄγγλοι κλασσικοὶ κλπ.).

Ἡ κλασσικὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης μὲ τὰ πνευματικὰ τῆς δημιουργήματα ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐνδελεχοῦς μελέτης ἡδὴ ἀπὸ τῆς ἀλεξανδρινῆς περιόδου. Τὴν μεγαλειτέραν ὁμως ἄνθησίν τῆς ἐγνώρισεν ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαιότητος ἰπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἀστικῆς τάξεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης μὲ τὰ ἀτομικιστικὰ ἰδεώδη τῆς παρέσχεν ἕτοιμον ὑλικὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου φκοδόμησεν ἡ ἀστικὴ τάξις τὸν ἰδικὸν τῆς ἐπίσης ἀτομικιστικὸν πολιτισμὸν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς σπουδῆς ταύτης συμβαδίζει μὲ τὴν ἀκμὴν καὶ ἄνοδον τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἡ ἀναγέννησις καὶ ὁ 18ος αἰὼν, δύο ἐποχαί, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἀστικὴ τάξις ἀνδρουῖται καὶ ἐξορμᾷ διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας συμπέπτουν μὲ τὰς δύο μεγάλας περιόδους τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαιότητος: τὸν ἀνθρωπισμὸν (humanism) καὶ τὸν νεοανθρωπισμὸν (neohumanism). Σήμερον ὁ ὅτις ἡ ἀστικὴ τάξις διέρχεται τὸ τελευταῖον αὐτῆς

στάδιον ἔχει καταπέσει καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ τελευταῖαι ἀπόπειραι βιαίας καὶ δημοκρατικῆς διατηρήσεώς τῆς ἐπὶ τῆς ἐξουσίας, οἱ φασισμοί, ἀποτελοῦντες ἀληθῆ ἐπιδρομὴν βαρβαρότητος καὶ κτηνωδίας, προσπαθοῦν νὰ στρέψουν τὴν κωνωνίαν πρὸς τὸν μεσαῖωνα, πρὸς τὰ ἦθη τοῦ καὶ τὴν ὀργάνωσίν του, καὶ δεικνύουν τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνον ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἡ ὁποία ἂν μὴ τι ἄλλο εἶχε θεσπίσει τοῦλάχιστον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς σκέψεως.

Κλασσικὴ οἰκονομικὴ σχολή. Οἰκονομικὴ σχολὴ ἀκμάσασα ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου καὶ ἐκπροσωπούμενη κυρίως ὑπὸ τῶν Ἄνταμ Σμιθ, Ρ. κάρντο, Σαί. Στούαρτ Μίλ καὶ Σισμόντι. Ἡ σχολὴ αὕτη, ἡ λεγομένη καὶ φ.λελευθέρων σχολή (μόνον τοῦτον τὸν τιτλον δέχονται οἱ ὀπαδοὶ τῆς) ἔθεσε τὰ βάρη τῆς ἀστικῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης καὶ προσέφερε πολλὰ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς συγχρόνου οἰκονομίας.

Ἀπολογήτρια τῆς δημιουργουμένης ἀστικῆς κοινωνίας, ἡ σχολὴ αὕτη θεωρεῖ τὴν ὑπάρχουσαν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν ὡς φυσικὴν καὶ ὑποστηρίζει ὅτι αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνικοὶ κυβερνῶνται ἀπὸ φυσικοῦ νόμου, τοὺς ὁποίους δὲν δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν, ἀλλὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ τοὺς μεταβλώμεν καὶ ἂν ἠδυνάμεθα, διότι εἶναι καλοὶ ἢ τουλάχιστον οἱ καλύτεροι δυνατοί. Παραλλήλως ὁμως εἶναι καὶ ἀτομικιστικὴ, παραδεχομένη ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύει ὅχι μόνον δὲν δεσμεύουν τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἔκφρασις τῶν σχέσεων, αἷτινες ἐπιβάλλονται αὐθορμήτως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπομένως ὁ νόμος τοῦ νομοθέτου, ἂν θέη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, περιορίζεται εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν ἀνάπτυσιν τῶν ἀτομικῶν πρωτοβουλιῶν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν παντὸς ὁτι θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς παρεμποδίσῃ.

Ἡ σχολὴ οὕτη, γεννηθεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἀσικὴ τάξις πλήρης αὐτοπεποιθήσεως προήλκυσε πρὸς κατὰκτησιν τοῦ κόσμου, ἀρνείται οἰανδήποτε κρατικὴν ἐπέμβασιν ὑπὲρ τῶν πασχουσῶν τάξεων, διότι ἡ ἐπέμβασις αὕτη θὰ ἀτετέλει παραβίασιν τῶν φυσικῶν νόμων. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη καὶ «σκληρὰ» σχολή. «Ἀναμφιβόλως, παρατηρεῖ ὁ Κ. Ζίντ, φαίνεται ὅτι ἡ στάσις αὕτη ἐνεπνεύσθη ὀλιγώτερον ἀπὸ ἀληθὲς ἐπιστημονικὸν πνεῦμα καὶ περισσότερο ἀπὸ μεροληπτικὴν διάθεσιν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν κοινωνικὴν ἁγάνωσιν».

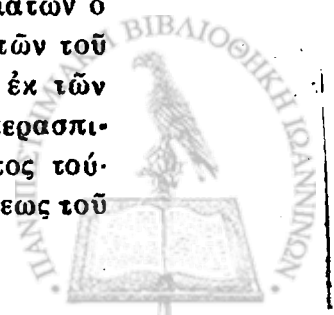
Μολοντοῦτο, ἡ σχολὴ αὕτη προσέφερε πολλά εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, τῆς ὁποίας οὐσιαστικῶς ἔθεσε τὰς βάσεις, ἀσυνωρίσασα τὴν ἐργασίαν ὡς μοναδικὴν πηγὴν πλούτου καὶ διατυπώσασα ἐνστικτωδῶς μᾶλλον καὶ ὁριστικῶς τὸν ἐκ τῆς ἐμπερ εχομένης ἐργασίας καθοριστὸν τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων. Ὁ Ρικάρντο, τὸν ὁποῖον ὁ Μάρξ ὀνομάζει «τελειωτὴν τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» σιφῶς ἀναπτύσσει τὸν καθορισμὸν τῆς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας ἀπὸ τὸν χρόνον ἐργασίας, ὅστις κατηναλώθη διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἐμπορεύματος. Ἡ ἀντίληψις οὕτη ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν τοῦ Μάρξ, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ὅλην τὴν πληρότητα (βλ. καὶ λ. φιλελευθερισμός).

Κλάυνς (Τζῶν Ρόμπερτ Clynes).— Ἐκ τῶν διατρεπεστέρων στελεχῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας, γεννηθεὶς ἐκ ταπεινῶν γονέων τὸ 1869 εἰς τὸ Ὀλνταμ. Ἡ οἰκονομικὴ θέσις τῆς οἰκογενείας τοῦ Κλάυνς τὸν ἠνάγκασε ἀπὸ πολὺ μικρὸν νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν εἰς τι ἐργοσίσιον ὡς ἐργάτης μὲ ἡμισυ ἡμερομισθίον, δεδομένου ὅτι τὸ ἔτερον ἡμερὴ τῆς ἡμέρας θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ διαθέτῃ διὰ τὴν στοιχειώδη μέρψωσίν του. Ἐν τούτοις μία ἀσθένεια τοῦ πατρὸς του καὶ ἡ ἐπιδείνωσις τῆς οἰκο-

νομικῆς καταστάσεως τῆς οἰκογενείας του τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σχολεῖον διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ πληρὴς ἡμερομισθίον. Παρ' ὅλας ὁμως τὰς δυσχερείας τῆς ζωῆς ὁ μικρὸς Κλάυνς κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ σημαντικὴν μόρφωσιν διὰ τῆς κατ' ἰδίαν μελέτης.

Πρὶν ἀκόμη συμπληρώσῃ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἤρχισε νὰ γράφῃ μὲ ψευδώνυμον εἰς μίαν ἐβδομαδιασίαν ἐργατικὴν ἐφημερίδα τῆς πατρίδος του. Οὕτω ἀπλοῦς μαθητευόμενος ἀκόμη ἐργάτης ἤρχισε τὸ δημοσιογραφικὸν του στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀργότερον διεκρίθη ὡς νευρώδης ἀρθρογράφος καὶ προπαγανδιστὴς τῶν ἀρχῶν του. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἴδρυσε τὸν σύνδεσμον ἐργατῶν ἀεριοφώτος. Περὶ τὸ 1891 ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς τῆς Γενικῆς Ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν Βίλς Θὸρν τὸν διώρισεν ὀργανωτὴν τῆς μεγάλης ταύτης ἐργατικῆς ὀργανώσεως. Ἀργότερον ὁ Κλάυνς ἐξελέγη παμψηφί γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἐργατικῆς Ἐνώσεως τοῦ Λάγκασαϊρ, μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγου καιροῦ κατέλαβε καὶ τὴν προεδρίαν τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς. Ἡ ἀπασχόλησις του μὲ τὰ ἐργατικὰ ζητήματα καὶ ἡ ὀξεία κρίσις του τὸν ἐβοήθησαν ν' ἀποκτήσῃ πολὺτιμον πείραν ἐπὶ ὅλων τῶν βιομηχανικῶν ζητημάτων, ὅχι μόνον τῶν ἐχόντων σχέσιν μὲ τοὺς ἐργάτας καὶ τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ καὶ τῶν γενικωτέρων τοιούτων.

Ὁ Κλάυνς βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι διὰ τὰς μελαξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν διαφορὰς προτιμωτέρα εἶναι ἡ διαίτησις ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ὑπῆρξεν ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα ὁ κῆρυξ τῆς «βιομηχανικῆς εἰρήνης» καὶ ἀντίπαλος τῆς «ἀμέσου οὐράσεως» ὑψ' ὅλας τῆς τὰς μορφῆς. Παρὰ τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις του ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν ζητημάτων ὁ Κλάυνς ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καὶ εἰς ἕκ τῶν δραστηριοτέρων ρητόρων καὶ ὑπερασπιστῶν τῶν ἀπόψεων τοῦ κόμματος τούτου μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς κηρύξεως τοῦ

μεγάλου πολέμου. Φαίνεται όμως ότι τοῦτο δὲν ἠμπόδισε τὸν Ἄγγλον ἐργατικὸν πολιτικὸν νὰ ταχθῆ μετὰ τὸ μέρος τῆς πλειοψηφίας τῶν τότε σοσιαλιστῶν ἢ ὁποία ἦτο ὑπὲρ τοῦ πολέμου.

Κατὰ τὸ 1906 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Νόρθ Οὐέστ τῆς προιφφείας τοῦ Μάντσεστερ καὶ ἔκτοτε ἐξελέγετο ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν. Τὸ 1917 ὅταν συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Λόυδ Τζώρτζ τὸ ὑπουργεῖον ἐπισιτισμοῦ καὶ ἡ κυβέρνησις διὰ λόγους εὐρυτέρας σκοπιμότητος, προσεπάθη νὰ προσεταιρισθῆ τοὺς ἐργατικὰς παράγοντας τῆς Ἀγγλίας, ὁ Κλάυνς διορίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων εἰς τὸ νέον ὑπὸ τὸν λόρδον Ρόντα ὑπουργεῖον. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1918 ἀποθανόντος τοῦ προΐσταμένου τοῦ ἀιέλσβεν οἴκου τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν τροφίμων. Ὁ Κλάυνς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πολιτικῆς δράσεως ἐπέδειξε ἀπόλυτον πειθαρχίαν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ κόμματός του καὶ ὅταν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918 ἡ συνδιάσκεψις τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς παραιτήσεως ὅλων τῶν ἐργατικῶν ὑπουργῶν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν Λόυδ Τζώρτζ καὶ τὴν διάρρηξιν τῆς μετ' αὐτοῦ συμμαχίας, ὁ Κλάυνς ἔσπευσε νὰ συμμοφωθῆ μολονότι εἶχεν ἀντίθετον γνώμην.

Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὸ 1918 δύσκολα ἔτη ὁ Κλάυνς διηύθυνεν ἐπιτυχῶς τὴν κοινοβουλευτικὴν ὁμάδα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς τῆς ἐργατικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Κλάυνς ὑπῆρξεν ὁ στειώτερος συνεργάτης τοῦ Μακντόνολντ, διορισθεὶς κατ' ἀρχὰς ἀρχηγὸς τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος καὶ κατόπιν λόρδος σφραγιδοφύλαξ. Τὸ 1918 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἰδιαιτέρου συμβούλου, τοῦ ἐπιτίμου πολίτου τοῦ Μάντσεστερ καὶ τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος πολλῶν βρετανικῶν πανεπιστημίων. Παρ' ὅλην τὴν προσήλωσίν του εἰς τὰς πεποιθήσεις καὶ τὰς μεθόδους δράσεως τῆς δεξιᾶς ὁ Κλάυνς θεωρεῖται ἀπὸ ὁ-

λους ὡς ὀνιδιοτελεῆς πολιτικὸς. Εἶνε εἰς ἕκ τῶν εὐφροδῶν καὶ πειστικῶν ῥητόρων τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

Κλεμανσώ (Γεώργιος Βενιαμίν Clemenceau).— Γάλλος πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος γεννηθεὶς εἰς Μουγερόν-ἄν-Παρὲ τῆς Βανδέας (1841—1929). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν κατόπιν δὲ ἐταξίδευσεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν, καταγινόμενος εἰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς κυρίως μελέτας. Ἐνυμφεύθη τὴν Ἀμερικανίδα Μαίρην Πλόμερ, μεθ' ἧς ἀπέκτησε τὴν γνωστὴν λογίαν Μαγδαληνὴν Κλεμανσώ-Ζακεμαίρ. Ἐγκατεστάθη εἰς Μονμάρτην, ὅπου ἤσκησεν ἐπί τινα χρόνον καὶ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἤρριξεν πολιτευόμενος μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς μοναρχίας τὸ 1870, ὅτε καὶ ἐξελέγη δήμαρχος τοῦ 18ου διαμερίσματος τῶν Παρισίων (Μονμάρτης). Τὸ 1871 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ κατόπιν μετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὸ ἐκτραγὸν κίνημα τῆς Κομμούνας. Κατηγορηθεὶς διὰ τὸν ὑπὸ τῆς Κομμούνας φόνον τῶν στρατηγῶν Λεκὸν καὶ Κλ. Τομα, ἔφυγεν εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ἀλλὰ ἐπέστρεψε συντόμως καὶ τὸ 1876 ἐξελέγη βουλευτὴς. Τὸ 1879 προέτεινε γενικὴν ἀμνηστειάν δι' ὅλους τοὺς μετασχόντας εἰς τὸ κίνημα τῆς Κομμούνας καὶ τὸ 1880 ἔβρυσεν τὴν ἐφημερίδα «Αὐγή», ἣτις ἐγένετο ὄργανον τῶν ριζοσπαστῶν. Σφοδρότατος εἰς τὰς ἐπιθέσεις του, ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας καὶ προεκάλεσε τὴν πτώσιν πολλῶν κυβερνήσεων: Γαμβέττα (1882), Φερρὺ (1885), τὴν ὅποιαν κατηγόρησε προηγουμένως διὰ τὴν ἀποστολὴν ὀπλων εἰς τὴν Ἑλλάδα, Μπρισσὲν (1886) καὶ τέλος τὴν παραίτησιν τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας Γκρεβύ, διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ προέδρου ἐμπορίας παρασήμων. Ἐκτοτε τοῦ ἀπεδόθη τὸ παρωνύμιον «Τίγρις», τὸ ὁποῖον διετήρησε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Κατόπιν κατεπολέμησε τὸν στρατηγὸν

Μπουλανζέ, επιδιώχοντα την δικτατορίαν καίτοι προηγουμένως τὸν εἶχεν ὑποστηρίξει ἐνθέρμως.

Κατὰ τὴν περίφημον ὑπόθεσιν τοῦ Παναμά, ὁ Κλεμανσώ ἐδυσφημίσθη σοβαρῶς λόγῳ τῶν στενῶν σχέσεων του μὲ τὸν Γερμανὸν κεφαλαιούχον Κορνήλιον Χέρτς. Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῆς πολεμικῆς του κατὰ τῆς γαλλορωσικῆς συμμαχίας ἠπέστη μείωσιν τῆς δημοτικότητος του καὶ ἀπέτυχε κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1893. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν Νιρεύφους ἐτάχθη εἰς τὸ πλευρὸν τῶν κεκηρυγμένων ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος τοῦ Ἑβραίου ἀξιωματικοῦ καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος του «Δικαιοσύνη» κατεπολέμησε τὰς στρατοκρατικὰς καὶ ἀντισημιτικὰς τάσεις. Τὸ 1900 ἀποσυρθεὶς τῆς «Δικαιοσύνης» ἱδρύσθη τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Μπλόκ». Τὸ 1902 ἐξελέγη γερουσιαστὴς καὶ ὑπεστήριξε τὴν κυβερνήσιν Κόμπ καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1903 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Αὐγή», τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδρύσει καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα του ὑπὲρ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς δίκης τοῦ Νιρεύφους καὶ ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἑκκλησίας, ἀπὸ τοῦ κράτους. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1906 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν εἰς τὴν κυβερνήσιν Σαρριέν καὶ κατέστειλε διὰ τῶν ὀπλων ἀπεργίαν τῶν μεταλλωρῶν τοῦ Πά-ντε-Καλαί (Μαΐος 1906). Ἡ στάσις του αὖτις προεκάλεσε τὴν ναντίον του ἐξέγερσιν τῶν σοσιαλιστῶν δὲ ἐναντίον του ἐν τῇ βοιλῇ σφοδρόατη ἐπίθεσις τοῦ Ζωρὲς (1906) παρέεινεν ἱστορικὴ. Παραιτηθέντος τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1906 τοῦ Σαρριέν, ὁ Κλεμανσώ ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν. Ἐξωτερικῶς ἐπέδιδξε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἰσφιγξιν τῶν ἀγγλογαλλικῶν συμμαχικῶν σχέσεων, ἐσωτερικῶς ὁμως ἀπέχε. Συνεχεῖς ἀπεργίαι καὶ ἐξέγερσιν ἀμπελοφυγικῶν περιφερειῶν τὸν ἀγκισσαν νὰ παραιτηθῇ (Ἰούλιος 1909). ἰτόπιν (1911) κατεπολέμησε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ρ. Πουανκαρὲ ὡς προέδρου τῆς

Δημοκρατίας. Ὑπῆρξε μανιώδης θιασώτης τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐκδικητικοῦ πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας. Τὸ 1913 (5 Μαΐου) ἐξέδωκε τὸν «Ἐλεύθερον Ἄνθρωπον» (L'Homme Libre) εἰς τὴν ἐπικεφαλίδα τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ὁποίου ἔγραφε καθημερινῶς: «Ἡ ἡττα τοῦ παρελθόντος μᾶς ἐκθέτει εἰς συνεχῆ ἀπειλὴν ἐκ μέρους τοῦ τρομερωτέρου στρατοῦ τοῦ κόσμου», «Πρέπει νὰ ζήσωμεν», «ὸν δυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν τὰ ἔξοδα τῆς ναυπηγήσεως τοῦ γερμανικοῦ στόλου».

Ὑπῆρξεν οὕτως εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων καλλιεργητῶν τοῦ φιλοπολέμου πνύματος καὶ μὲ τὴν ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἤσκει ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κοινῆς γνώμης, προητοίμασε τὴν παθητικὴν ἀποδοχὴν τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκραγέντος πολέμου. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου, διὰ τῆς ἐφημερίδος του, ἐσυνέχισε τὸν φιλοπόλεμον ἀγῶνα του, κεκηρυγμένος ὑπὲρ παντός μέτρου, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν νίκην. Ἠθικὴ καὶ ἀλήθεια οὐδεμίαν σημασίαν εἶχον διὰ τὸν Κλεμανσώ. Ἐσπίλωνεν ὑπολήψεις, ἐν γνώσει τοῦ ἀναληθοῦς τῶν ἰσχυρισμῶν του.

Λόγῳ τῆς δριμύτητος τῶν ἄρθρων του, ἡ ἐφημερίς του ὑφίστατο ἀγρίαν λογοκρισίαν καὶ τέλος ἐπαύθη. Μετὰ διήμερον ὁμως ὁ Κλεμανσώ ἐξέδωκε τὸν «Δεσμώτην Ἄνθρωπον» (L'Homme Enchaîné), ὅπου ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Ὅταν ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ πολέμου, ὁ γαλλικὸς λαὸς ἤρχισεν ἐκδηλῶν σημεῖα κοπώσεως καὶ αἱ φιλειθνητικαὶ τάσεις διεδίδοντο ἐν Γαλλίᾳ, οἱ κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τοῦ πολέμου ἐπέβαλον τὸν Κλεμανσώ ὡς πρωθυπουργὸν (16 Νοεμβρίου 1917). Ὁ Κλεμανσώ ἐκυβέρνησε δικτατορικῶς, παρεπέμψεν εἰς δίκην τοὺς Μαλβὺ καὶ Καγιὼ καὶ διέταξεν ὁμαδικὰς θανατικὰς ἐκτελέσεις εἰς τὸν στρατόν. Ὡς κυριώτερον σύμβουλον εἶχε τὸν βασιλέα

τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας Βασ. Ζαχάρωφ, πλείστοι δὲ τῶν γραμματέων του καὶ συγγενῶν του ἦσαν μέτοχοι πολεμικῶν βιομηχανιῶν, ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου. «Πόλεμος καὶ μόνον πόλεμος πρὸς ὅλους τὰς κατευθύνσεις», διεκήρυττεν ὁ ἴδιος ὡς πρόγραμμά του.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου, ἀνεκηρύχθη μὲν ὑπὸ τῆς Βουλῆς «ἄξιος τῆς πατρίδος» καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἀλλ' οἱ Γάλλοι οὐδέποτε τοῦ συνεχώρησαν τὴν κατὰ τὸν πόλεμον δρᾶσιν του. Ἐκθέσας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1920 ὑποψηφιότητα διὰ τὴν προεδρίαν τῆς δημοκρατίας ἀπέτυχε. Κατὰ τὸς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἐπιβολὴν ὅσον τὸ δυνατόν βαρύτερων ὅρων εἰς τὴν Γερμανίαν, ἡ δὲ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἐμπνευσμένη ἀπὸ αὐτόν. Οὕτω ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων ὑπαιτίων, τῶν δεινῶν τοῦ μεταπολεμικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀφορμῶν, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν ἐθνικιστικὴν ἀφύπνισιν τῆς Γερμανίας.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του εἰς τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἐταξίδευσεν εἰς Ἀμερικὴν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1925 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἀπεσύρθη εἰς μικρὸν κτήμα ἐν Βανδέα ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἀπομνημονευμάτων του καὶ ὅπου ἀπέθανε τὸ 1929.

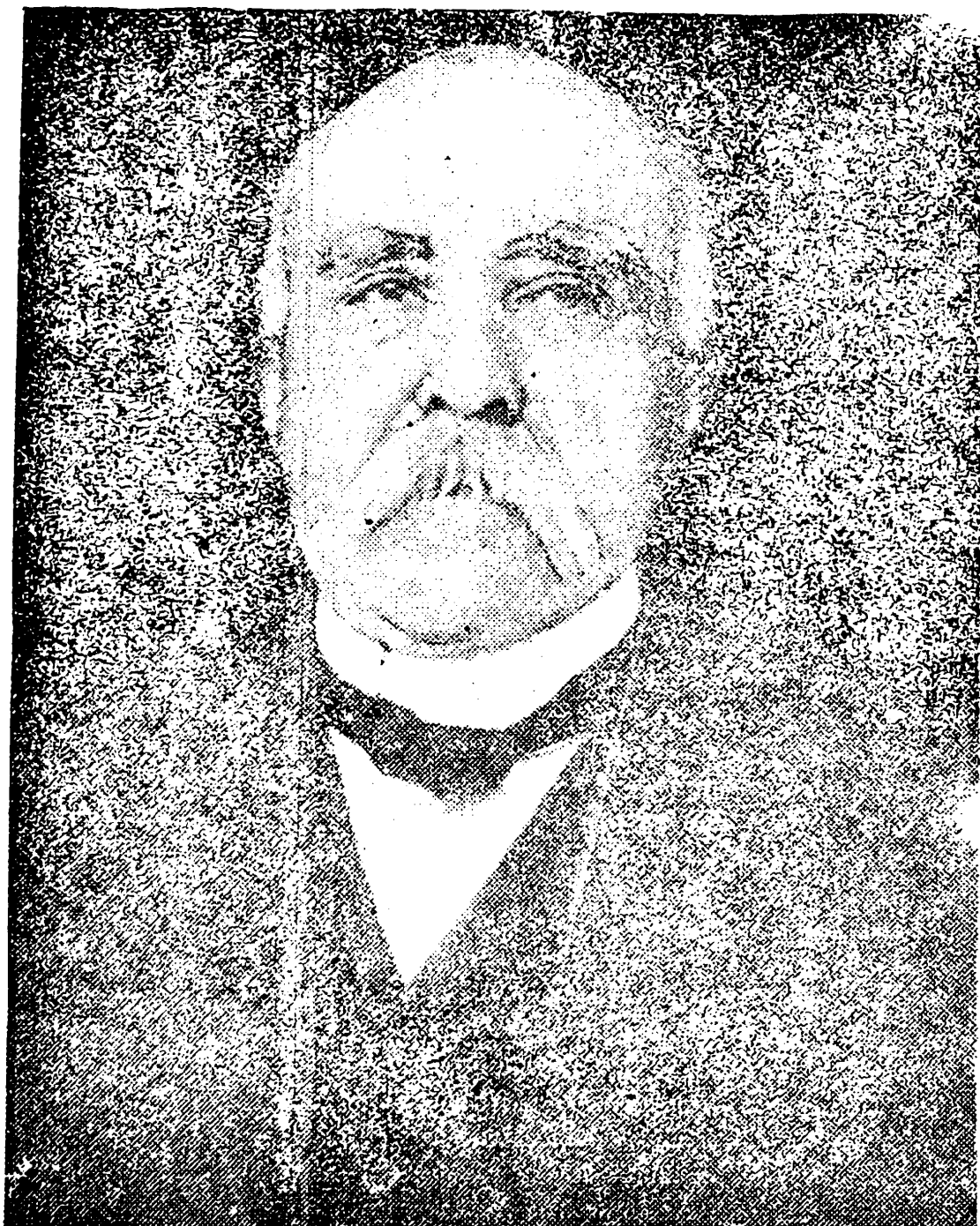
Ὁ Κλεμανσώ ὑπῆρξε πραγματικῶς συνεχιστῆς τῆς παραδόσεως τῶν δημοκρατῶν τοῦ 1789. Φανατικὸς δημοκρατικός, πατριώτης, ὀστός, ἄθεος (ἐξήτησε νὰ τοφῆ ἄνευ θρησκευτικῆς τελετῆς) ἐξεπροσώπησεν ἐντόνως τὸ ἀστικὸν πνεῦμα.

Κλεομένης.— Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης υἱὸς τοῦ Λεωνίδα, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον πέντε ἔτη μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἀγιδος (βλ. λ.). Εἶχε συζευχθῆ τὴν χήραν τοῦ Ἀγιδος καὶ ἐγνάρριζε καλῶς τὰ μεταρρυθμιστικὰ σχέδια αὐ-

τοῦ, ἀπεφάσισε δὲ νὰ τὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Εἶχεν ὅμως πολεμικωτέραν ἰδιοσυγκρασίαν ἀπὸ τὸν Ἄγιν. ἐθεώρει δὲ ὅτι μόνον κατόπιν μιᾶς σημαντικῆς νίκης τῶν σπαρτιατικῶν ὄπλων θὰ ἦ δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, διότι ἡ νίκη θὰ τῷ παρέσχε τὴν ἀπαιτουμένην αὐθεντίαν. Τὴν ζητούμενην εὐκαιρίαν τὴν εὔρεν εὐκόλως, ἐπιτεθεὶς δὲ κατὰ τῶν γειτονικῶν πόλεων ἤρε σημαντικὰς νίκας. Τοῦτο ὅμως τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ἐμπλακῆ εἰς σειρὰν πολέμων. Μετὰ τὰς πρώτας νίκας του μετερρῦθμισε τὸ σπαρτιατικὸν πολίτευμα καὶ κατήργησε τὰ δικαιώματα τῶν ἐφόρων. Κατόπιν ἐξώρυσεν ἐκ τῆς πόλεως 80 πολίτας ἀντιτιθεμένους εἰς τὴν μετερρῦθμισιν τοῦ πολιτεύματος καὶ συνεχάλεσε γενικὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐξέθηκε τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς του. Κατηγόρησε τοὺς ἐφόρους διότι παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτεύματος, ἐσφετερίσθησαν, σὺν τῷ χρόνῳ μεγίστην ἐξουσίαν καὶ χρησιμοποιοῦντες ταύτην ἐξώριζον ἢ ἐθανάτωνον τοὺς βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἠθελον νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς χρησιμωτάτους θεσμοὺς τοῦ Λυκούργου. Κατόπιν ἔθεσε τὴν περιοσίαν του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ παράδειγμά του ἠκολούθησαν οἱ συγγενεῖς του καὶ οἱ φίλοι του ὡς καὶ ὅλοι οἱ πολῖται. Ὁ Κλεομένης ἐπανάφερε τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα τῶν σπαρτιατικῶν ἠθῶν.

Ἄν ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Κλεομένου ἦτο πολιτικὴ εἰρήνης, ἡ Σπάρτη θὰ εἶχεν ἀποβῆ ἐκ νέου πρότυπον δι' ὅλα τὰ ἄλλα κράτη τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἡ πολεμικὴ πολιτικὴ του τὴν κατέστησε ἐπικίνδυνον ἐχθρὸν δι' ὅλους τοὺς γείτονάς της. Ἀντὶ νὰ ἐμπιῆ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, ἡ μεταρρυθμισμένη Σπάρτη ἐνέπνευσε τὴν δυσπιστίαν καὶ τὸν φόβον. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των τὰ γειτονικά κράτη ἐποίησαντο ἔκκλησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ζητοῦντες τὴν ὑπερσπίσιν των κατὰ τῶν ἀδία-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΛΕΜΑΝΣΩ

Ο κυριώτερος τῶν Γάλλων πρωθυπουργῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον

κόπων ἐπιθέσεων τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπὶ ἔτη ὁ Κλεομένης, ἠγούμενος τοῦ πιστοῦ στρατοῦ του, κατώρθωσε νὰ κατανικᾷ ὅλους τοὺς συνασπισμοὺς τῶν ἐχθρῶν, ἐν τέλει ὁμως ὑπέκυψε. Τὸ 222 π.Χ. ἐνικήθη εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Σελλασίας καὶ συνεβούλευσε τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ν' ἀνοίξουν τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονον. Οὗτος κατέλαβε τὴν πόλιν, συμπεριεφέρθη ὁμως πρὸς τοὺς κατοίκους μετ' ἠπιότητος καὶ χωρὶς νὰ προσβάλη τὸ γόητρον τῆς Σπάρτης.

Κλεστάφ.— Βλ. λ. Ἀγκάρσκυ.

Κλέων.—Περιώνυμος Ἀθηναῖος δημαγωγός. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς κατήγορος τοῦ Περικλέους, πείσας μετ' ἄλλων τὸν δῆμον νὰ ἐπιβάλλῃ πρόστιμον εἰς τὸν μέγαν ἐκείνον πολιτικόν. Περισοτέρρον διεκρίθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους. Ἦτο ὁ βιαιότερος ἐκπρόσωπος τῆς ἀδιαλλάκτου πρὸς τὴν Σπάρτην φιλοπολέμου μερίδος τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐμπορικὴν διείσδυσιν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς. Ἡ μερίς αὕτη ἐνεῖχε τί τὸ τυχοδιωκτικῶς κοπιταλιστικὸν στηριζομένη εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐργασίας τῶν δούλων. Ὁ Κλέων κατεῖχε περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν δύναμιν νὰ πείθῃ τὸν δῆμον, μολονότι παριστάνεται ὡς ἄνθρωπος κοινός καὶ ἀμόρφωτος. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μυτιλήνης (427) ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ σφάξωσι πάντας τοὺς Μυτιληναίους. Καὶ μόνον ἡ συνετὴ καὶ συγκινητικὴ δημηγορία τοῦ Διοδότου ἀπέτρεψε τὸ ἐγκλημα, τὸ ὁποῖον περιορίσθη εἰς τὴν θανάτωσιν χιλίων μόνον ἐκ τῶν ἀριστοκρατῶν. Θρασὺς ὢν, κατηγόρησε τὸ 425 τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι δὲν ἐκυρίευσαν τὴν Σφακτηρίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀνελάμβανε νὰ κυριεύσῃ καὶ νὰ ζωγραῆσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ Λακεδαιμονίους ἐντὸς εἰκοσιν ἡμερῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀριστοκράται τὸν ἔστειλαν τότε ἄκοντα στρατηγὸν εἰς Σφακτη-

ρίαν, ὅπου ὁμως οὗτος παρ' ἐλπίδα ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του ἐπιτυχῶς. Τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην οἱ ἱστορικοὶ ἀποδίδουν μᾶλλον εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ στρατηγοῦ Δημοσθένους παρὰ εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Κλέων καὶ κατόπιν, στρατεύσας εἰς Θράκην ἠύδοκίμησε καὶ ἐκυρίευσσε μερικὰς πόλεις, ἐν τέλει δὲ ἔπεσε μαχόμενος πρὸς τὸν Βρασίδαν παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν. Εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν Ἀθήναις, ἡ δὲ ὄλη του δρᾶσις ἀπέβη βλοβερά ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ἀπερίσκεπτος καὶ ἀδιάλλακτος ὢν, ἀπέρριψε συμφερωτάτας τῶν Λακεδαιμονίων προτάσεις εἰρήνης.

Κληρικαλισμός.— Ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις τοῦ κλήρου εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν χώρας τινός καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ἐπιδίωξις πνευματικῆς καὶ κοσμικῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἡγεμονίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ.

Ὁ κληρικαλισμός, συνδεόμενος μὲ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνείδρασιν ἀποτελεῖ ὑπολογίσιμον ἔρεισμα τῶν ἀντιδραστικῶν παρατάξεων. Δρᾶ καὶ μάχεται ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐκμεταλλεῦται τὰς σκοτεινὰς διαθέσεις τῶν καθυστερημένων καὶ ἀμορφώτων ἀστικῶν καὶ ἀγροικῶν στοιχείων. Μεταξὺ τῶν δημαγωγικῶν ἐκδηλώσεων τῆς δράσεως τοῦ χριστιανικοῦ κληρικαλισμοῦ εἶναι καὶ ὁ ἀντισημιτισμός.

Εἰς τὰς καθολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, ὁ κληρικαλισμός διεξήγαγε, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου αἰῶνος, πείσμονα ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐν γένει κομμάτων. Ὁ ἀγὼν οὗτος διεξήχθη κυρίως εἰς Γαλλίαν, Βέλγιον, Ἰταλίαν καὶ Αὐστρίαν.

Κατὰ τὴν τρίτην γαλλικὴν δημοκρατίαν, ὅταν ἐπακράτουν τὰ μικροαστικὰ κόμματα, κυρίως μετὰ τὴν ὑπόθεσιν Ντρεϋφούς, ἐπηκολούθησε ἄγριος πόλεμος ἐναντίον τοῦ κληρικαλισμοῦ, ὅστις

ἤγαγε μέχρι τοῦ ὀριστικοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν ἰδιαιτέρων ταγμάτων τοῦ κλήρου καὶ τῆς κατασχέσεως τῆς περιουσίας τῶν. Ἐν Βελγίῳ τὰ κληρικόφρονα κόμματα κατεῖχον ἐπὶ δεκσετηρίδας τὴν ἀρχὴν, ἐν διαστάσει ἢ ἐν συνασπισμῷ πρὸς τὰ φιλελεύθερα κόμματα. Ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ τὴν καιάργησιν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα, τὸ 1870, οἱ κληρικόφρονες ἔλαβον ἀποτόμως ἐχθρικήν στάσιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τοῦ κράτους καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον κατεπολέμουν τὴν κρατικήν ἐξουσίαν ὑπονομεύοντες αὐτὴν διὰ συστηματικῆς προπαγάνδας κυρίως μετὰ τὴν καθυστέρησιν τῶν τάξεων τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐν τῇ Αὐστρίᾳ ὁ κληρικαλισμὸς ἐξεδηλώθη ἐναργέστερον κυρίως περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος διὰ τοῦ σχηματισμοῦ σοβαροῦ «χριστιανο-κοινωνικοῦ» ἀντισημιτικοῦ κόμματος. Ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ τῶν διαμαρτυρομένων γερμανικῆ κυβέρνησις ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ, διεξήγε σφοδρὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ καθολικοῦ κλήρου (κουλτουρ κάμπφ), ἐσχηματίσθη τὸ πανίσχυρον καθολικὸν «κόμμα τοῦ Κέντρου» τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς καθολικῆς ἀγροτικῆς μαζῆς καὶ ἐπὶ τῆς καθολικῆς μικροαστικῆς τάξεως τῶν Γερμανῶν. Ἀσθενέστερον ἐξεδηλώθη ὁ κληρικαλισμὸς ἐν Βορείῳ Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Σκανδιναυϊκαῖς χώραις. Εἰς τὴν τσαρικήν Ῥωσίαν ὁ κλήρος ὢν τυφλὸν ὄργανον τοῦ τσαρισμοῦ δὲν εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην δημιουργίας ἀνεξαρτήτου κόμματος. Μεγάλῃ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ δρᾶσις τοῦ κλήρου εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος (1914—1918) καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ κλονισμοί, προκάλεσαν τὴν ἐξ ἀντιδράσεως ἐνίσχυσιν τοῦ κληρικαλισμοῦ εἰς πλείστας χώρας.

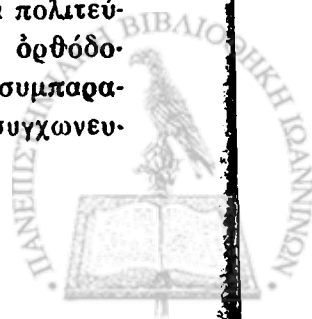
Ἡ κρίσις τοῦ κληρικαλισμοῦ ἐπέφερε τὴν ἐπὶ τὰ δεξιὰ στροφὴν τῆς

ἀστικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἀπορνούμενη καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἐπίπλαστον φιλελευθερισμὸν τῆς, ἀνοικτὰ πλέον συμμαχεῖ μὲ τὰ ἄλλοτε πολέμια δι' αὐτὴν ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα τοῦ κληρικαλισμοῦ. Τόσον εἰς τὴν πολιτικὴν ὅσον καὶ εἰς ἄλλας πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, ἔχομεν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κληρικαλισμοῦ ὡς ἀδιάψευστον δεῖγμα τῆς ἀντιδράσεως, φορεὺς τῆς ὁποίας εἶναι ὁ τελευταῖος σταθμὸς τοῦ θνήσκοντος καπιταλισμοῦ, ὁ ἱμπεριαλισμός.

Οὕτω ἐν Αὐστρίᾳ μεταπολεμικῶς διεδραμάτισαν ἀποφασιστικὸν μέρος οἱ καθολικοὶ μὲ πρωθυπουργὸν τὸν ἐπίσκοπον Ζάϊπελ. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ κυβέρνησις τοῦ Πουανκαρὲ ἀπέδωκεν εἰς τοὺς καθολικοὺς μέρος τοῦ ἀπολεσθέντος παραδείσου τῶν. Ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλήρου ἔχομεν ἀναχρονιστικὰς ἐκδηλώσεις, ὅπως ἡ δίκη ἐναντίον τῶν διδασκάλων τοῦ Δαρβινισμοῦ. Ἐν Γερμανίᾳ ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ, πρὸ τοῦ Χίτλερ ἀκόμη, ἐφυλάκιζον καλλιτέχνας ἐπὶ προσβολῇ τῆς θρησκείας. Τέλος ἐν Ἰταλίᾳ ὁ Μουσολίνι ἠναγκάσθη νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέθεσε τὴν ἐπίβλεψιν τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας.

Εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς ὅπου τὸ πρῶτον συνετελέσθη ἡ ἀστικὴ ἐπανάστασις καὶ διὰ τοῦτο διατηρεῖ ἀκόμη τὴν ἐπαναστατικὴν τῆς ἀκμὴν (Τουρκία καὶ Ἀφγανιστάν) ὁ μουσουλμανικὸς κληρικαλισμὸς συγκεντρώνει ὅλα τὰ σκοτεινὰ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα ἐναντίον τῆς σχετικῆς προοδευτικῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐκπροσφάτου ἐπαναστάσεως ἐξελθοῦσα κυβέρνησις.

Ἐν Ἑλλάδι γνήσιος κληρικαλισμὸς οὐδέποτε ἐξεδηλώθη, ἀφ' ἐνός διότι ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς κληρικοὺς νὰ πολιτεύωνται καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐστάθη πάντοτε συμπαραστάτης τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους συγχωνευ-

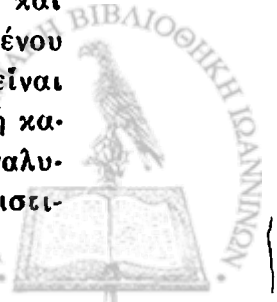
θείσα πλήρως πρὸς τὸ ἐκ τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων προελθὼν κράτος καὶ ἀπολέσασα τὸν ὑπερεθνικὸν χαρακτήρα της. Τὸ καθεστῶς τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἐμείωσε τὴν δύναμιν τοῦ κληροῦ, ἀπεναντίας τὸν κατέστησε μόνιμον ἐλεγκτὴν τῆς ὅλης πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου καὶ ἰσχυρὸν φορέα ἀντιδραστικῶν ἀντιλήψεων.

Κληρονομία.—Τὸ σύνολον τῶν περιουσιακῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τοῦ ἀποθανόντος, τὰ ὅποια μεταβιβάζονται εἰς τὸν δικαιούμενον, τὸν κληρονόμον. Ἡ κληρονομία ἐμφανίζεται σχεδὸν ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας. Ὁ κατέχων τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀνεξέλεγκτου διαχειρίσεως καὶ διαθέσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ προσδιορισμοῦ εἰς ποῖον θὰ περιέλθῃ ἢ περιουσία του μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἄλλ' ἢ στηριζομένη εἰς τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν κοινωνία ἔχει συμφέρον νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐκλιπόντος καὶ ὅσάκις οὗτος δὲν ἐφρόντισε νὰ ὀρίσῃ εἰς ποῖον θελεῖ νὰ περιέλθῃ αὐτῇ. Ἐχουσα συμφέρον ἐπίσης ἡ κοινωνία αὕτη νὰ προασπίσῃ τὴν οἰκογένειαν (βλ. λ.), ἣτις ἀποτελεῖ τὸ πρωταρχικὸν κύτταρόν της, κατέστησε ταύτην αὐτόματον κάτοχον τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος.

Οὕτω ἔχομεν τὴν ἐκ διαθέκης διαδοχὴν, καθ' ἣν κατ' ἀρχὴν ὁ διαθέτης εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερος νὰ διαθέσῃ κατὰ βούλησιν τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν, ὅποτε μεριμνᾷ ὁ νόμος, ὡς ἔκφρασις τῶν θελήσεων τῆς κοινωνίας, περὶ τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὅποια θὰ περιέλθῃ ἢ περιουσία τοῦ ἐκλιπόντος. Ὁ κύκλος τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων προσώπων εἶναι οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐκλιπόντος εἰς μικρὰν ἢ μεγαλυτέραν ἀκτίνα, ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκ διαθέκης διαδοχῆς

ἡ κοινωνία, καὶ ἰδιαίτερος ἡ ἀστική, ἐν τῇ γενικῇ προσπαθείᾳ της νὰ προασπίσῃ τὴν οἰκογένειαν, ὥρισεν ἀριθμὸν συγγενῶν (ἀναγκαῖοι κληρονόμοι), τοὺς ὁποίους ὁ διαθέτης δὲν δύναται, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος, νὰ παραλείψῃ ἐκ τῆς διαθέκης του, ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, καθὼς καὶ τὸ κατώτατον εἰς αὐτοῦ: ἀναλογοῦν μερίδιον (νόμιμος μοῖρα). Ἐνδεικτικὸν τῆς προσπαθείας τῆς ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στηριζομένης κοινωνίας ὅπως περιφρουρήσῃ τὴν οἰκογένειαν, εἶναι ὁ περιορισμὸς τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων τοῦ δευτερογάμου συζύγου, τῶν φυσικῶν τέκνων, τῶν υἱοθετημένων κτλ., πολλάκις δὲ ἀπολύτως τῶν γυναικῶν, συζύγων ἢ θυγατέρων. Ἡ φεουδαρχικὴ μάλιστα κοινωνία, στηριζομένη κυρίως ἐπὶ τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, πρὸς ἀποφυγὴν κατατμήσεώς της καὶ ἐξασθενίσεως τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως τῶν φεουδαρχῶν, ἀνεγνώριζε κληρονομικὰ δικαιώματα μόνον εἰς τὸν πρωτότοκον ἢ διάταξις αὕτη ἐπανῆλθεν ἐν ἰσχύϊ εἰς τὴν γιτλερικὴν Γερμανίαν.

Τὸ δικαίωμα τῆς κληρονομίας κατὰ τὰς νεωτέρας ἐποχὰς κατεκρίθη παρὰ πολλῶν κοινωνιολόγων καὶ φιλοσόφων, ὡς ἀποτελοῦν τὸν κυριώτερον τρόπον ἀκόπου πλουτισμοῦ. Ὁ ἐκ κληρονομίας ἀποκτώμενος πλοῦτος εἶναι ὁ στερούμενος οἰασδῆποτε δικαιολογίας. Οὕτω ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀστικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν σοσιαλιστικῶν θεωριῶν ἤρχισαν διατυπούμεναι προτάσεις περὶ περιορισμοῦ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιοῦματος. Ὅλαι αἱ σύγχρονοι νομοθεσίαι περιώρισαν τὸ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα μέχρις ὠρισμένου βαθμοῦ συγγενείας, πέραν τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τὸ δημόσιον. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν αὐτῶν ἀντιλήψεων ἐπεβλήθη καὶ προσδευτικὴ φορολογία, αὐξανομένου τοῦ φόρου ἐφ' ὅσον ὁ κληρονόμος εἶναι ἀπώτερος συγγενῆς καὶ ἐφ' ὅσον ἡ καταλειπομένη περιουσία εἶναι μεγαλυτέρα. Τὸ μεταρρυθμιστικὸν σοσιαλιστι-

κὸν πρόγραμμα ζητεῖ τὴν κατάργησιν τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος.

Κληρονομικότης.—Ἡ μεταβίβασις ὠρισμένων ἰδιοτήτων ἀπὸ πατρὸς εἰς τέκνον καὶ ἐφεξῆς, ἀναμφισβήτητος καὶ ἀρχὴν, ἀνεξέλεγκτος ὁμοῦ καὶ ἀκαθόριστος εἰσέει ὡς πρὸς τοὺς νόμους τοὺς διέποντας αὐτὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπειρον ποικιλίαν τῶν ἐπενεργούντων παραγόντων.

Ἐπιπέδω βᾶσις τῆς κληρονομικότητος θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἐπιστήμονας τὰ χρωματοσώματα. Παρουσιάζονται ταῦτα καθαρὰ κατὰ τὴν τομὴν τοῦ πυρῆνος τοῦ κυττάρου καὶ ὁ ἀριθμὸς των ποικίλλει κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ὄργανισμοῦ.

Ἡ σημερινὴ γενετικὴ μᾶς δίδει τὴν κλεῖδα διὰ τὴν λύσιν μερικῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια ἔμενον ἄλυτα καὶ ἐνώπιον τῆς δαρβινεῖου ἀκόμη ἐρεύνης. Ἡ βασικὴ δυσκολία συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἡ παλαιὰ βιολογία ἐθεώρει τὴν ἐπιμυξίαν π. χ. τοῦ αἵματος, ὡς πραγματικὴν «ἀνάμιξιν», ὡς πραγματικὴν ὀργανικὴν διάλυσιν τοῦ ἐνὸς αἵματος ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, διὰ τοὺς παλαιοὺς βιολόγους δὲν ἦτο εἰκονικὴ ἔκφρασις, ἀλλὰ πραγματικὸν γεγονός. Ὅταν ὠμίλουσιν περὶ μεταβιβάσεως κληρονομικῶν ἀλλοιώσεων καὶ διασταυρώσεως αὐτῶν ἠνθούσιν μίαν πραγματικὴν οὕτως εἰπεῖν κληρονομικὴν μετάγγισιν τῶν ἰδιοτήτων.

Ἡ σημερινὴ γενετικὴ ἀποδεικνύει ὅτι τοιαύτη μετάγγισις δὲν συμβαίνει ἐν τῇ κυριολεξίᾳ τῆς, καὶ ὅτι αἱ ἰδιότητες δὲν διαλύονται, ἀλλὰ παραμένουν εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν, εἰς ἕτερόζυγον κατάστασιν, ἐπὶ ἀρκετῶν καιρῶν, μεταβιβυζόμεναι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὑπὸ μορφήν ὠρισμένου κληρονομικοῦ γονοτύπου. Τοιοῦτοτρόπως εἰς κάθε εἶδος, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, συσσωρεύεται ἀρκετὸς ἀριθμὸς γόνων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν Γιοχάνσεν εἶναι τὸ βα

σικὸν οἷτιον ἐκάστης ἐξωτερικευομένης ἰδιότητος.

Ἡ πιθανότης συναντήσεως δύο παρομοίων γόνων κατὰ τὴν διασταύρωσιν αὐξάνει διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῶν αὐτῶν γόνων ἐντὸς τοῦ εἶδους. Ὅσον περισσότεραι ἀλλοιώσεις προκύπτουν εἰς τὸ εἶδος, τόσον μεγαλύτερα πιθανότης ὑπάρχει ἐμφανίσεως ἐπαναληπτικῶν ἀλλοιώσεων καὶ συναντήσεώς των κατὰ τὴν διασταύρωσιν.

Ἀρχίζει τότε ἡ σποραδικὴ ἐμφάνισις ὁμοζύγων μορφῶν, αἱ ὅποια ἂν δὲν ἴσοπεδωθοῦν ὑπὸ τὴν γέναν ἐπήρειαν ἄλλων νόμων, ἐμφανίζονται ὁλοῦν συχνότερον, καὶ προκαλοῦν τὴν ἐντύπωσιν ὁμαδικῆς ἐπανεμφανίσεως τῶν ἀλλοιώσεων. Ἡ γενετικὴ ἀποδεικνύει ὅτι ὅσον παλαιότερον εἶναι τὸ εἶδος, τόσον περισσότερον δέχεται τὰς ἐξωτερικὰς ἀλλοιώσεις τῆς κληρονομικότητος. Τὸ φαινόμενον τῆς διαμορφώσεως τοῦ εἶδους καθίσταται δυνατὸν καὶ ἀναπόφευκτον μόνον κατόπιν μακροχρονίου προπαρασκευῆς διὰ τῆς κληρονομικότητος, δηλαδὴ διὰ τῆς συσσωρεύσεως ἐπαρκῶς ποσότητος γόνων ἐν λανθάνουσῃ καταστάσει. Ὁ γεωσι προκύπτων γόνος δὲν ὑποπίπτει ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐπίδρυσιν τῶν γνωστῶν νόμων, διότι δὲν φέρει ἀκόμη καμμίαν ἐξωτερικευσιν, εὐρισκόμενος καὶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς εἰς λανθάνουσαν ἑτερόζυγον κατάστασιν. Τὸ σύνολον τῶν καταβολῶν ὀνομάζεται γονότυπος, τὸ δὲ σύνολον τῶν ἐξωτερικευομένων ἰδιοτήτων ὀνομάζεται φαινότυπος. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ γονοτύπου συχνὰ προκύπτουν, φυσικῶ τῶ λόγῳ, διάφορα φαινότυπα, ἡ δὲ κληρονομικότης συνίσταται εἰς τὴν παρουσίαν τῶν αὐτῶν γόνων εἰς τοὺς προγόνους καὶ ἀπογόνους. Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, μὲ πολλὴν θέρμην καταγίνεται εἰς τὴν πειραματικὴν ἀνάλυσιν τοῦ φαινοτύπου καθὼς καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ γονοτύπου (γενετικὴ ἢ κληρονομολογία). Αἱ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶναι καταφρονητέαι.

Ἐφθασαν μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ βεβαιώσουν ὅτι εἰς ἰδίους γόνους καὶ εἰς ἴδιον χρωματόσωμον ὀφείλεται καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ φύλου.

Οἱ σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς κληρονομικότητος εἶνε ὁ Νέγκελι, ὁ Βάϊσμαν, ὁ Λαμάρκ, ὁ Γιοχάνσεν καὶ ἄλλοι. Ὁ Γιοχάνσεν εἶνε ἀξιόλογος διότι πρῶτος αὐτὸς καθώρισε τὰς ἐννοίας τοῦ φαινοτύπου καὶ τοῦ γονοτύπου. Δύο ὄργανισμοὶ δύνανται νὰ ἔχουν ἐντελῶς διάφορον γονότυπον, δηλαδή διάφορον κληρονομικὸν περιεχόμενον, ὅσον καὶ ἂν ἔχουν καταπληκτικὴν ὁμοιότητα φαινοτύπου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο συναντᾶται εἰς τὴν μελέτην μορφῶν ἀφ' ἑνὸς ἑτεροζύγων ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁμοζύγων.

Τὸ χρῶμα π. χ. τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐντόμου δροσοφίλη μὲ κληρονομικὸν περιεχόμενον κόκκινον χρῶμα: λευκὸν χρῶμα, καὶ τῆς δροσοφίλης μὲ κληρονομικὸν περιεχόμενον κόκκινον χρῶμα: κόκκινον χρῶμα θὰ εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φαινοτυπικῶς. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως φαινοτυπικῶς διαφορετικοὶ ὄργανισμοὶ δύνανται νὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ κληρονομικοῦ περιεχομένου. Οἱ κάκτοι π. χ. ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ φωτὸς μετατρέπουν τὰ πλατέα τῶν φύλλα εἰς κυλινδρικά, ἐνῶ τὸ κληρονομικὸν τῶν περιεχόμενον ἀσφαλῶς παραμένει ἀναλλοίωτον. Τὰ καναρίνια τοῦ αὐτοῦ κληρονομικοῦ περιεχομένου δύνανται νὰ μεταβάλλουν φαινότυπον ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς τροφῆς μὲ τὴν ὁποίαν τρέφονται. Ἐπομένως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κρίνη τις ἀπὸ τὴν ἔξωτερικὴν ἐμφάνισιν τὸ καθ' αὐτὸ κληρονομικὸν περιεχόμενον.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ Γιοχάνσεν διέστειλε τὴν ἔξωτερικότητα ἀπὸ τὴν γενετικὴν διασκευὴν. Κάθε ὄργανισμὸς ἔχει ἓνα φαινότυπον, ἐνῶ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς γονοτύπους δύνανται νὰ ἔχῃ τόσους ὅσα εἶναι καὶ τὰ διαφορετικὰ κύτταρα τὰ ὁποῖα ἐμπερικλείονται ἐντὸς του, διότι ἕκαστον κύτταρον διαθέτει καὶ ἴδια χρωματόσωμα καθὼς καὶ γό-

νους, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἀλλοιωθοῦν ἀνεξαρτήτως τῶν γόνων τῶν ἄλλων κυττάρων καὶ νὰ δώσουν γονότυπον διάφορον ἀπὸ τοὺς γονοτύπους τῶν ἄλλων κυττάρων.

Γονοτύπων διακρίνομεν δύο εἶδη: τὸν τῶν γεννητικῶν κυττάρων, καὶ τὸν τῶν σωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἂν καὶ συμπίπτουν σχεδόν, πρέπει ὁμως κατ' ἀρχὴν νὰ διακρίνονται. Εἰς τὴν πρώτην περιπτώσιν ἀναγνωρίζουν τὸν κληρονομικὸν γονότυπον, εἰς δὲ τὸν δεύτερον τὸν μὴ κληρονομικόν. Ὑπάρχουν ὄργανισμοὶ εἰς τοὺς ὁποίους οἱ δύο αὐτοὶ γονότυποι δὲν συμπίπτουν καθόλου. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ φαινοτύπου ἐνὸς ἀτόμου πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς ὄχι εἰς τὸν γονότυπον τῶν σωματικῶν κυττάρων. Ὅλαι αἱ ἀλλοιώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐμφανίζονται εἰς τὸν σωματικὸν γονότυπον, καθ' ὅλον τὸν μακρὸν δρόμον τῆς ζωῆς του, θὰ ἀντανακλοῦν εἰς τὸν φαινότυπον τοῦ ὄργανισμοῦ. Αἱ ἀλλοιώσεις ὅμως αὗται δὲν ἀσκοῦν γεννητικὴν τινα ἐπίδρασιν εἰς τὸν γονότυπον τῶν γεννητικῶν κυττάρων, μολονότι ὑφίσταται ἀναμφισβητήτους φυσιολογικοὺς δεσμοὺς.

Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Γιοχάνσεν ἀρνεῖται τὴν κληρονομικότητα τῶν ἀποκτηθεισῶν ἰδιοτήτων, ἂν καὶ ἐξετάξῃ τὸ ζήτημα ἀπὸ πλευρᾶς νέας καὶ πρωτοτύπου.

Κατὰ τὰς μέχρι σήμερον κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης, ἔχομεν τὰς κατωτέρω κατηγορίας κληρονομικότητος: 1) τὴν μονομερῆ, μονόπλευρον ἢ τὴν ἐπικρατοῦσαν, ὅταν εἰς τὰ τέκνα μεταβιβάζονται ἰδιότητες τοῦ πατρὸς μόνον ἢ μόνον τῆς μητρός, τοῦ ἐνὸς δηλαδή τῶν γεννητόρων, ἀποκλειομένου τοῦ ἑτέρου, 2) τὴν ἀμφίπλευρον, ὅταν τὸ προῖον ὁμοιάζει ὁμοίους τοὺς γεννήτορας· 3) τὴν ἀταβισικὴν, ὅταν τὸ προῖον μᾶλλον ὁμοιάζει πρὸς τοὺς πάπους καὶ ὄχι πρὸς τοὺς γονεῖς· 4) τὴν ποικίλλουσαν, ἢ ὁποῖα περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἄλλας δηλαδή: ἐκείνην, καθ' ἣν ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἀπογόνους ἰδιότητες κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡλικίαν καθ'

ἦν εἶχον ἐμφανισθῆ αὐται καὶ εἰς τοὺς προγόνους (ὀδόντες, τρίχωμα κλπ.) ἐκείνην, καθ' ἣν ἐμφανίζονται εἰς τὰ αὐτὰ σημεῖα τοῦ σώματος τὰ αὐτὰ γνωρίσματα καὶ ἐκείνην, καθ' ἣν τὸ προῖόν ὁμοιάζει κατ' ἀρχὰς τὸν ἕνα τῶν γονέων καὶ ἀργότερον μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τὸν ἕτερον κλπ.

Κλήρος.— Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν θρησκευτικῶν λειτουργῶν. Τὸν κλήρον ἀποτελοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὡς ἐπάγγελμα τὴν ἀντιπροσώπευσιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν μεσολάβησιν μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτοῦ, τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων κλπ. Ὁ κλήρος ὡς ὄργανωσις μὲ αὐστηρὰν μάλιστα ἱεραρχίαν, ἐμφανίζεται ὄχι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς γενέσεως μιᾶς θρησκείας, ἀλλὰ βραδύτερον, μετὰ τὴν διάδοσιν τῆς καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐν τινι χώρῃ ἢ ἐν τινι κράτει. Ὅταν ἡ θρησκεία ἀποτελέσῃ πνευματικὸν πλεόν καθεστῶς γεννᾶται αὐτομάτως καὶ ἡ γραφειοκρατεία τῆς. Ἡ κοινωνία τῶν πιστῶν διαφοροποιεῖται, μέρος δ' αὐτῆς ἀποκτᾷ αὐθαιρέτως δικαιώματα ἀντιπροσωπεύσεως καὶ μεσολαβήσεως παρὰ τῷ Θεῷ. Ἐνῶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἴσοι ἀπέναντί του, ὁ κλήρος δημιουργεῖ ἐν ἀγεφύρωτον χάσμα μετὰ τῶν πιστῶν καὶ τοῦ Θεοῦ. Εἰς ὅλας τὰς μεγάλας στιγμὰς τῆς ζωῆς τοῦ κοινῆς θνητοῦ ἀπαιτεῖται ἡ ἐπέμβασις τοῦ κλήρου: εἰς τὴν εἴσοδον ἐν τῇ ζωῇ, εἰς τὸν γάμον, εἰς τὸν θάνατον κλπ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ κλήρος διὰ τῶν δικαιωμάτων τούτων ἀπέκτησε τεραστίαν ἰσχὺν οὐ μόνον πνευματικὴν, ἀλλὰ καὶ κοσμικὴν, πολλάκις δὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διεξεδίκησε τὴν κοσμοκρατορίαν.

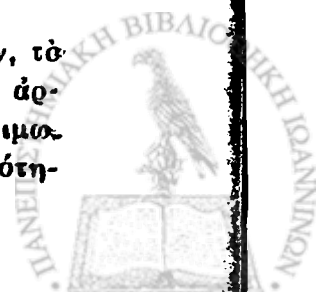
Ὡς φορεὺς τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων ὁ κλήρος ὑπεβυθίσθη πάντοτε τὰς ἀρχούσας τάξεις εἰς τὴν ἐκμετάλ-

λευσιν τοῦ λαοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πολυτιμότερος σύμμαχος τῶν διὰ τὴν ἀποκοίμωσιν του καὶ ἀντέστη μετὰ λύσεως κατὰ πάσης ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον κοινωνικῆς μεταβολῆς. Ἐκμεταλλεῦόμενος τὴν ἀφέλειαν τοῦ κοινῆς συνεσώρευσεν ἰδίᾳ ἐν τῇ Δύσει (ταπικὴ Ἐκκλησία), διὰ διαφορῶν ἀπατῶν, ἀγυρτειῶν κλπ. (συγχωροχάρτια, κατασκευὴ θαυμάτων, ἁγία λείψονα κλπ.) τεραστίαν περιουσίαν, καὶ ἀπέβη κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ ἰσχυροτέρα καὶ πλουσιωτέρα κοινωνικὴ τάξις.

Διεξεδίκησε δι' αἵματηροτάτων πολέμων (ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ) διάφορα βασιλικά στέμματα, κατέπνιξε κάθε ἔφεσιν ἐρεῦνης, ἔστειλεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον χιλιάδας ἀνθρώπων ὡς αἰρετικούς, ὑπεστήριξε κάθε μορφὴν ἐκμεταλλεύσεως. Ὑπῆρξε σύμμαχος καὶ ἀπολογητὴς τῶν ἀπολύτων μοναρχιῶν (φιλοδοξήσας καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἰδρῶσῃ παγκόσμιον ἀπόλυτον μοναρχίαν μὲ τὸν πάπαν ἐπὶ κεφαλῇ), ἐχθρὸς κάθε δημοκρατικῆς κινήσεως καὶ σήμερον εἰς μίαν περίοδον ὀξείων κοινωνικῶν ἀγῶνων καταδικάζει κάθε προσπάθειαν ἀπολυτρώσεως τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τὴν ὁποῖαν ὑφίσταται, (βλ. καὶ λ. κληρικαλισμός).

Κλίκα.— Καλεῖται οὕτω ὁμάς ἀτόμων περιστοιχιζόντων ἰσχυρόν-τι πολιτικὸν πρόσωπον καὶ ἀλληλοὑποστηριζομένων ἐν τῇ ἐπιδιώξει ὑπόπτων συμφερόντων δι' ὑπόπτων μέσων. Αἱ κλίκες σχηματίζονται οὐ μόνον εἰς τὰ ἀπολυταρχικὰ καθεστῶτα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν πάντοτε τὸ καταλληλότερον ἔδαφος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δημοκρατικά, κατορθώνουσαι πολλάκις νὰ ἀπομυζοῦν τὴν οἰκονομικὴν ἰκμάδα ὀλοκλήρου ἔθνους.

Κλοιός.— Βασανιστικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα δι' ἀτιμωτικὰς ποινὰς. Ὁ κλοιὸς τῆς ἀρχαιότη-

τος άπετελείτο έκ σανίδος φερούσης τρεις ό άς, έντός τών όποιων εισηγόnton ή κεφαλή και αί δύο χεΐρες του καταδίκου. Ο μεσαιωνικός κλοιός ήτο σιδηρά στεφάνη, ήτις περιέβαλλε τόν λαιμόν του καταδίκου και συνδεομένη δι' αλύσεως μετά τινος στύλου έκράτει ακίνητον τόν κατάδικον.

Κλοότς (Άνάχρσις Cloots).— Γάλλος πρωσοικής καταγωγής δρύσας κατά την μεγάλην γαλλικήν έπονάστασιν (1755—1794). Άν και εύγενοϋς καταγωγής, έγκαιασταθείς από νεανικής ήλικίας έν Παρισίοις έξειλίχθη είς φλογερόν έπαναστάτην.

Άμα τή έκρήξει τής μεγάλης γαλλικής έπαναστάσεως προσεχώρησεν είς αύτην πιστεύων είς την δυνατότητα τής έπαναστάσεως όλων τών λαών τής Γής.

Τί 1792 ώνομάσθη Γάλλος παλίτης, είς αναγνώρισιν τών έπαναστατικών του άγώνων και ύπηρεσιών, βραδύτερον δέ έξελέγη βουλευτής. Ο Κλοότς διεξήγαγε σφοδρούς άγώνας έναντίον τής θρησκείας, κηρύξας την λατρείαν του λόγου, άργότερον όμως προσεχώρησεν είς τούς έμπερτιστάς και μέσα είς τόν έπαναστατικόν σάλον έπесе θύμα τής όργης τών αντίπαλων του. Κατηγορηθείς υπό του Ροβεσπιέρου, παρεδόθη μαζί με τόν Έμπέρ και τούς όμοϊδέατας του είς τόν έπαναστατικόν δικαστήριον, τόν όποιον και τόν κατεδίκασεν είς θάνατον. Κατά την έκτέλεσιν ό Κλοότς έπέδειξε καταπληκτικήν ψυχραιμίαν.

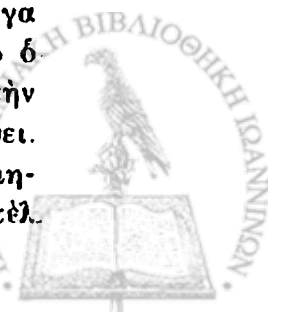
Κλουκ (Άλέξανδρος von Klucki.— Γερμανός στρατηγός γεννηθείς τόν 1846. Άπό ήλικίας 19 έτών ήκολούθησε στρατιωτικάς σπουδάς, λαβών μέρος και είς τόν πρώτον γαλλογερμανικόν πόλεμον (1870—1871) είς τόν όποιον έτραυματίσθη δίς. Τόν 1906 διωρίσθη διοικητής του Ε' σώματος και μετά έν έτος του Α' σώματος στρατού.

Κατά τόν πόλεμον του 1914—1918

άπέκτησε παγκόσμιον φήμην. Άμα τή ένάρξει αύτου οι Γερμανοί του ένεπιστεύθησαν τόν σημαντικότερον τομέα και την έκτέλεσιν του σοβαρωτέρου στρατιωτικού σχεδίου. Είς αύτόν, ώς στρατηγόν τής Αης στρατιάς, ή όποία κατείχε την δεξιάν πτέρυγα του γερμανικού μετώπου έδόθη έντολή τής προελάσεως έναντίον τών Παρισίων. Η προέλασις του όμως άνεκόπη διά τής ιστορικής μάχης του Μάρνη και τόν γόητρον του φόν Κλουκ ήρχισε νά μειοϋται. Τραυματισθείς τόν Μάρτιον του 1915, άρκετά σοβαρώς, άπεστρατεύθη τόν Οκτώβριον του έπομένου έτους. Έκτοτε άπεσύρθη τής ενεργού ύπηρεσίας και έπεδόθη είς στρατιωτικάς μελέτας συγγράφας μεταξύ άλλων τόν στρατιωτικόν έργον: «Η προέλασις κατά τών Παρισίων και ή μάχη επί του Οϋρκ τόν 1914».

Κλώδιος (Πόπλιος Ποϋλχερ, Clodius).—Περίφημος Ρωμαίος «δημαγωγός» (93—52 π. Χ). Κατήγετο έκ πατρικίου γένους, μετέστη δέ έκουσίως είς την τάξιν τών πληβείων. Γενόμενος δήμαρχος επέτυχε την έξορίαν του Κικέρωνος, όστις είχε θανατώση άνευ δίχης τούς μετασχόντας τής συνωμοσίας του Κατιλίνα (βλ. λ.).

Κλωντέλ (Παϋλος, Λουδοβίκος Κάρολος Claudel).—Σύγχρονος Γάλλος ποιητής, πολιτικός και διπλωμάτης γεννηθείς τόν 1858. Διακρίνεται κυρίως διά την βαθυτάτην του προσήλωσιν πρός τόν καθολικισμόν. Ως ποιητής παρουσιάζει μεγάλην ίκανότητα νά προσαρμόζη την τέχνην του είς την θρησκείαν. Θεωρείται μεταξύ τών φιλολογικών κύκλων ώς είς έκ τών καλύτερων Γάλλων λογογράφων. Είς τά ποιητικά του έργα τόν ύφος είναι κάπως σκοτειόν, ένϋ δ πεζός του λόγος, διακρίνεται διά την ρυθμικότητά του ή όποία καταγοητεύει. Η γλώσσα του είναι δυνατή και όρμητική. Τά ποιητικά έργα του Κλωντέλ.

είναι πολλά μεταξύ τῶν ὁποίων τὰ κυριότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ποιητικὴ τέχνη», «Πέντε μεγάλαι ὠδαί», «Καντάδα εἰς τρεῖς χρόνους», «Ἡ λειτουργία», «Τὰ φύλλα ἀγίων» καὶ ἡ «Corona bergitatis anni Dei». Ὁ Κλωντέλ συνέγραψε καὶ θεατρικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὅμως λόγῳ τοῦ σκοτεινοῦ συμβολικοῦ των χαρακτήρος καὶ τῆς ἰδιορρυθμίας των, δέν ἔσχον ἐπιτυχίαν. Τὰ κυριότερα δραματικά ἔργα τοῦ Κλωντέλ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Χρυσοκέφαλος», «Ὁ Ὅμηρος», «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Μαρίας», «Τὸ σκληρὸ ψωμί», «Ὁ ταπεινωμένος πατέρας», «Ὁ Πρωτεύς», «Ἄρκτος καὶ Σελήνη» κ.τ.λ.

Κνουιάντζ (Βασίλειος). Ρῶσσοσσοσιαλδημοκράτης (1871—1911), τῆς ὀμάδος τῆς πρώτης «Ἴσκρας». Προσχώρησε μετοξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν μπολσεβικικὴν πτέρυγα καὶ διετέλεσε μέλος τοῦ σοβιέτ τῆς Περούπόλεως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905. Ἀπέθανε φυλακισμένος ἐν Βακοῦ τὸ 1911. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του εἶχεν ἀπομακρυνθῆ τοῦ μπολσεβικισμοῦ.

Κοβαλέφσκυ (Μάξιμος). — Ρῶσσοσσοκοινωνιολόγος, ἱστορικός καὶ νομικός (1851—1916) Ἐσπούδασεν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὅπου ἐγνωρίσθη καὶ μὲ τὸν Μάρξ.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ρωσίαν, διωρίσθη καθηγητὴς πανεπιστημίου, ἀλλὰ ταχέως ἐπαύθη, λόγῳ τῶν ἰδεῶν του ὑπὸ τοῦ αντιδραστικοῦ ὑπουργοῦ Ντελιάνκωφ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου ἐξηκολούθησε τὴν ἐπιστημονικὴν του δρᾶσιν διδάξας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Στοχόλμης, τῆς Ὁξφόρδης καὶ τῶν Βρυξελλῶν. Τὸ 1901 διωργάνωσεν ἐν Πυρισίοις τὴν Ἀνωτάτην σχολὴν τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ὅπου ἐκτὸς τῶν φιλελευθέρων ἀστῶν καθηγητῶν ἐδίδαξαν καὶ ὁ Πλεχάνωφ καὶ ὁ Λένιν.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 ἐπέ-

στρεψεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου προσεπάθησεν, ἀνευ ἐπιτυχίας, νὰ συστήσῃ κόμμα «δημοκρατικῶν μετορρυθμιστῶν». Διετέλεσε βουλευτὴς εἰς τὴν Ἀγν Δούμαν. Τὸ 1907 ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὸ 1914 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρούπολεως. Ὁ Κοβαλέφσκυ διεκρίνετο διὰ τὴν εὐρείαν μόρφωσίν του. Ἡ γνωριμία του μὲ τὸν Μάρξ ἐσήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ, πάντως ὅμως δέν προσεχώρησεν εἰς τὸν μαρξισμόν, οὔτε συνεμερίζετο τὴν θεωρίαν τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου.

Ὁ Κοβαλέφσκυ ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ βᾶσις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως ἐγκείται ὅχι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων παραγωγῆς, ἀλλὰ εἰς πολλοὺς παράγοντας μετὰ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ. Ὡν οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος ἀφοσιώνεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ ἔχαιρε πανευρωπαϊκῆς φήμης. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ προέλευσις τῆς συγχρόνου δημοκρατίας» (5 τόμοι), «Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Εὐρώπης πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ καπιταλισμοῦ» (7 τόμοι), «Ἡ κοινωνιολογία» (2 τόμοι), «Τὸ πρωτόγονον δίκαιον», «Τὰ σημερινὰ ἔθιμα καὶ ὁ ἀρχαῖος νόμος» (2 τόμοι) κ. ἄ. Ὁ Κοβαλέφσκυ εἰς τὰ συγγράμματά του ἀσχολεῖται διαρκῶς μὲ τὰ ἐργατικά ζητήματα. Αἱ πολιτικαὶ του ὅμως ἰδέαι καὶ αἱ κοινωνιολογικαὶ του πεποιθήσεις περιορίζονται εἰς τὸ στενὸν πλαίσιον τοῦ μετριοπαθοῦς φιλελευθερισμοῦ. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὰ ἐπιστημονικά του ἔργα τὰ ὁποῖα διαπνέονται ἀπὸ τὴν οὐτὴν ἰδεολογίαν. Ὁ Κοβαλέφσκυ, τόσον εἰς τὴν ἐπιστήμην ὅσον καὶ εἰς τὴν ἰδεολογίαν, δικαίως θεωρεῖται ὡς ἐκπρόσωπος τῆς ἀστικῆς τάξεως.

Κογκορδάτον.—Ἡ μετὰ τοῦ Βατικανοῦ καὶ ξένου τινὸς κράτους συναπτομένη συμφωνία, δι' ἧς ρυθμίζονται αἱ μετὰ τῶν σχέσεις. Συνήθως γίνεται

χρήσις τῶν τοιούτων συμφωνιῶν ἢ μετ' ἄλλοδόξων κρατῶν ἢ μετὰ κρατῶν ὅπου ἐφαρμόζεται ὁ χωρισμὸς ἐκκλησίας καὶ κράτους. Διὰ τῶν συμφωνιῶν τούτων τὸ Βατικανὸν ἐπιδιώκει τὴν ἀπόκτησιν προνομίῃ· ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ κράτει καθολικῶν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπ' αὐτῶν θρησκευτικῆς ἐξουσίας. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο διαπραγματεύσεις τὸ 1910, ἀλλὰ δὲν κατέληξαν εἰς ἀποτέλεσμα λόγῳ τῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεων ἐπὶ ὁρισμέτων ζητημάτων. Αἱ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος σχέσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ρυθμίζονται διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1830.

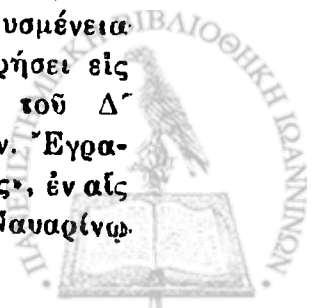
Κογκρέσσον (Congress).— Καλεῖται οὕτω εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς τὸ νομοθετικὸν σῶμα, ἀποτελούμενον ἐκ γερούσιας, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐκλέγονται κατ' ἐκλογικὰς περιοχὰς ὑπὸ τῶν διαφόρων πολιτειῶν, καὶ ἐκ βουλῆς ἐ λεγομένης διὰ καθολικῆς ἀμέσου ψηφοφορίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Τὸ Κογκρέσσον ἀσκεῖ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, κηρύσσει πόλεμον, συνομολογεῖ εἰρήνην καὶ ἐπικυρώνει διεθνεῖς συμφωνίας.

Κόδρινγκτων (σὲρ Ἐδουάρδος Codrington).— Ἀγγλος ἀντιναύαρχος, ἄρχηγὸς τῶν συμμαχικῶν ναυτικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (1770—1851). Διεκρίθη νέος ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὸν βομβαρδισμόν τοῦ Φλίσσιγγεν καὶ εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν περίφημον ναυμαχίαν τοῦ Τραπεζακάρ, ὅτε ἦτο διοικητὴς τοῦ πλοίου «Ὠρίων». Τὸ 1814 προσχθεῖς διεκρίθη καὶ οὕθις ἐν Ἀμερικῇ καὶ τὸ 1825 δὲ ἐγένετο ἀντιναύαρχος, διορισθεὶς διοικητὴς τῆς ἀγγλικῆς μοίρας τῆς Μεσογείου. Συνομολογηθείσης μεταξὺ τῶν τριῶν συμμαχικῶν δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας τῆς συνθήκης τοῦ 1827, δι' ἧς ἐκτὸς τῶν

ἄλλων ἐπεβάλετο ἀνακωχὴ εἰς τὰς μετὰξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐχθροπραξίας, ὁ Κόδρινγκτων διετάχθη νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐν τῇ Μεσογείῳ γαλλικῆς μοίρας Δεριγνὺ καὶ τοῦ διοικητοῦ τῆς ρωσικῆς μοίρας Φάντερ Χεύδεν, πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τῆς συνθήκης ἐπιτασσομένων. Ὁ Κόδρινγκτων ἠγούμενος τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ὡς ἀρχαιότερος, ἠνάγκασε τὸν διοικητὴν τοῦ ἐν Πύλῳ ὀρμουῦντος τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου Ἰμβραήμ πασᾶν νὰ συνομολογήσῃ μετ' αὐτῶν ἀνακωχὴν, ἀλλ' ὁ Ἰμβραήμ, ἀθετήσας τὰ συμπεφωνημένα, ἀπέστειλε κρυφὰ πλοῖα μετὰ προμηθειῶν εἰς τοὺς ἀποκεκλεισμένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Τούρκους. Τότε ὁ Κόδρινγκτων ἔταξε τὰς ὑπ' αὐτὸν ναυτικὰς δυνάμεις πρὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῆς Πύλου πρὸς ἐπιτήρησιν. Ἀλλὰ τὰ τουρκοαιγυπτιακὰ πλοῖα ἠνοιξαν αἰφνιδίως πῦρ κατὰ τοῦ ἀρχιεπιστολέως τοῦ Κόδρινγκτων, ἐκ τούτου δὲ προσέκλήθη ἡ ναυμαχία, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ καταστροφή τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου.

Ἐτερον γενναῖον καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐεργητικὸν ἐγγεῖνημα τοῦ Κόδρινγκτων ἦτο ἡ ἀπόσπασις παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς συνθήκης τῆς Ἀλεξανδρέτας ἐπ' ἀπειλῇ βομβαρδισμού τῆς πόλεως ταύτης.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης συνομολογήθη ἡ ἄεσως ἐκ Πελοποννήσου ἀνάκλησις τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου κατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ Κόδρινγκτων δημοτικώτατον ἐν Εὐρώπῃ καὶ θρυλικὸν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων. Ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ ὁμως ὑπουργείου κατηγορήθη ὡς ὑπερβὰς τὰς ὁδηγίας, αἱ ὁποῖαι τῷ εἶχον δοθῆ καὶ ἐτιμωρήθη δι' ἀνακλήσεως. Ἡ κατ' οὗτοῦ δυσμένεια ὁμως ἔπυσεν ἅμα τῇ ἀναρρήσει εἰς τὸν θρόνον τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Δ' ὅτε καὶ προήχθη εἰς ναύαρχον. Ἐγραψε τὰς περιφήμους «Σημειώσεις», ἐν αἷς πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐν Ναυαρίνῳ

δὲν ἐνήργησε πέραν τῶν ὀδηγιῶν, ὅς εἶχε λάβει.

Κοέν (Έρμαν Cohen).— Γερμανὸς νεοκαντιανὸς φιλόσοφος (1842—1918). Ἐδρασεν ἐν Μαρβούργῳ, ὅπου ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν μέχρι τοῦ 1913. Εἶναι ὁ κύριος ἰδρυτὴς (μετὰ τοῦ Νάτορπ) τῆς λεγομένης μαρβουργείου φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ὁ Κοέν λαμβάνει ὡς ἀφετηρίαν τὰς βασικὰς ιδέας τοῦ Κάντ, τὰς ὁποίας ἀναπτύσσει πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν ἰδεαλισμὸν. Ὑποστηρίζει τὴν αὐτονομίαν τῆς νοήσεως καὶ δὲν παραδέχεται τὴν ψυχολογικὴν ἐρμηνείαν τῆς γνώσεως. Ἀνήκων εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν φυλὴν, ἐξοπηρέτησεν αὐτὴν καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας του εἰς τὸ ἑβραϊκὸν πανεπιστημιακὸν ἴδρυμα τῆς γερμανικῆς πρωτευούσης καὶ διὰ πολλῶν συγγραμμάτων του ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σημαντικώτερον, ἐκδοθὲν τὸ 1910, εἶναι «Ἡ σημασία τοῦ ἰουδαϊσμοῦ διὰ τὴν θρησκευτικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρώποιοιτος». Τὰ κυριώτερα φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ Κοέν εἶναι: «Ἡ θεωρία τῆς ἐμπειρίας τοῦ Κάντ», «Ἡ θεμελίωσις τῆς ἠθικῆς ὑπὸ τοῦ Κάντ» (1889), «Σύστημα φιλοσοφίας εἰς τρία μέρη», «Λογικὴ τῆς καθαρᾶς γνώσεως», «Ἡθικὴ τῆς καθαρᾶς βουλήσεως», «Αἰσθητικὴ τοῦ καθαρῶ συναισθήματος» καὶ πολλὰ ἄλλα.

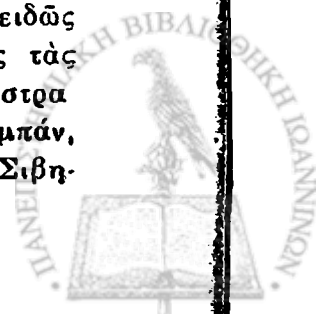
Κοζάκοι.— Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται ἀδιακρίτως δύο ὅπως διάφορα πράγματα: ἡ κοινωνικὴ ὁμάς τῶν Κοζάκων καὶ ἡ ἐθνότης τῶν Κεργισίων.

1.—*Ἡ κοινωνικὴ ὁμάς τῶν Κοζάκων.* Εἰς τὴν Ρωσίαν τοῦ 16ου αἰῶνος οἱ δουλοπάροικοι καὶ λοιποὶ καταδικώμενοι, φευγοντες τὴν ὀργὴν τῶν αὐθεντῶν των, συνιέτηξαν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δνειπέρου, τοῦ Δόν καὶ τοῦ Γιάνκη ὁμάδας κοζάκων, ἧτοι ἰππέων (ταταριστὶ καζάκ=ἰππεύς), μὲ τὰς ὁποίας καθισταμένας ὁλονὲν ἰσχυροτέρας συνηώθησαν βαθμηδὸν καὶ πολλοὶ ἐκ

τῶν πολεμιστῶν, οὓς ἔστελλεν ἡ κυβερνησις πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Μόσχας καὶ τῆς Πολωνίας ἀπὸ τὰς ταταρικὰς ἐπιδρομὰς.

Ἡ κρίσις τοῦ 1ῆ50 καὶ ἐφεξῆς ἐνίσχυσε τὸ ρεῦμα τοῦτο τῆς ἐξόδου καὶ φυγῆς τῶν δουλοπαροίκων, οἱ ὅποιοι ἐνίσχυσαν εἰς περισσότερον τὰς ὁμάδας τῶν Κοζάκων. Οἱ οὕτω συγκροτηθέντες Κοζάκοι κατεγίνοντο εἰς τὴν ἀλιείαν, τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀγροποιίαν, ἀργότερον δὲ ἀνσπυχθέντες ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐκ παραλλήλου ἀνεπτύχθησαν καὶ οἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις μεταξὺ διευθυνούσης ὀλιγαρχίας καὶ μάξης πτωχῶν Κοζάκων. Οἱ πτωχοὶ Κοζάκοι συχνότατα συνεκρούοντο μὲ τὰ κρατικὰ στρατεύματα, ἐπὶ οἱ ἀρχηγοί, καὶ αὐτοὶ παλαιοὶ στουσισταὶ καὶ φυγάδες, ἐξείλισσοντο εἰς συντηρητικὰ στοιχεῖα καὶ προθύμως προσέφερον εἰς τὸ κράτος τὸς ὑπηρεσίας των, μετατρέποντες τὰς ὑπ' αὐτοὺς ἀτιθάσσους μάζας εἰς μισθοφόρα στρατεύματα, τὰ ὅποια ἀνελάμβανον τὴν ἄμυναν τῶν συνόρων. Οἱ Κοζάκοι ἔπαιξαν τὸν κύριον ρόλον εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος: εἰς τὸ κίνημα τοῦ Μπολοτινικόφ, τοῦ Στένκο Ράζιν, τοῦ Πουγκατσέφ κ.ἄ.

Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, τὸ συγκεντροτικὸν σύστημα ἀφῆρεσεν ἀπὸ τοὺς Κοζάκους τὰ προνόμια τὰ ὅποια σὺν τῷ χρόνῳ εἶχον ἀποκτήσει οὗτοι. Διὰ σειράς διαταγμάτων καὶ διαφορῶν διοικητικῶν μέτρων ὠργανώθησαν εἰς στρατιάς μὲ ἀρχηγούς (ἀισαμάνους) διοριζομένους ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Τὸν 19ον αἰῶνα προσελήφθησαν ὁμαδικῶς ὡς μονάδες τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ ἰδιαιτέρας ὅλων συνθήκας. Ἐκαστος Κοζάκος ἔπρεπε νὰ κατατοχθῇ εἰς τὸν στρατὸν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἵππον καὶ τὸν ὄπλισμόν του, ἡμεῖβετο δὲ ἀφειδῶς λαμβάνων 9—12 ἑκτάρια γῆς. Εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ 1914 ὑπῆρχον 11 στρατιαὶ Κοζάκων: τοῦ Δόν, τοῦ Κουμπάν, τοῦ Τέρεκ, τοῦ Ὀρμπουργκ, τῆς Σιβη-

ρίας, τῆς Βαϊκάλης, τῶν Οὐραλίων, τοῦ Σεμιρέτσιε τοῦ Ἀμούρ, τοῦ Ἀστραχάν καὶ τοῦ Οὐσσουρί. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ὀλικὴ ἔκτασις τῶν γαιῶν τῶν Κοζάκων ἀνῆρχετο εἰς 68,8 ἑκατομ. ἐκτάρια, τὰ δὲ κεφάλαιά των ὑπερέβαινον τὰ 40 ἑκατομ. ρουβλίων. Οἱ Κοζάκοι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στοιχεῖα προσκείμενα εἰς τὴν ἀντίδρσιν, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον συχνότατα ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ κυρίως περὶ τὸν Ἰούλιον, ὀξυνθείσης τῆς κοινωνικῆς πάλης, οἱ Κοζάκοι ἀξιωματικοὶ ἤρχισαν νὰ τηροῦν ἀντεπαναστατικὴν στάσιν. Αἱ ἀντεπαναστατικαὶ διωθέσεις των ἤρχισαν νὰ ἀποσαφηνίζονται εἰς τὰ διάφορα συνέδρια, κυρίως ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀκόμη τοῦ Ὀκτωβρίου ὁ Κολέντιν συνέληξεν εἰς τὸ Δὸν ἀντεπαναστατικὴν κυβέρνησιν. Ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἔχομεν ἀντιμπολσεβικὰ κινήματα τῶν διαφόρων Κοζάκων ἀρχηγῶν: τοῦ Κρασνὸφ καὶ ἄλλων.

Ὅσον περισσότερο ἐξηκριβῶνετο ὅτι οἱ μπολσεβίκοι δὲν προσιέθεντο νὰ προβοῦν εἰς συμβιβασμοὺς μετὰ τὴν εὐπρόρον τάξιν τόσο περισσότερο οἱ πλούσιοι Κοζάκοι προσεχώρουν εἰς τὴν παράταξιν τῆς ἀντιδράσεως καὶ ὑπεβοήθουν τὸν σχηματισμὸν ἀντεπαναστατικῶν στρατευμάτων. Τότε ἀκριβῶς εἰς τὸ Δὸν συνεπλήχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξεεφ καὶ τοῦ Κορνίλωφ ὁ λεγόμενος «ἐθελοντικὸς στρατός». Οἱ Κοζάκοι τοῦ Δὸν καὶ τοῦ Κομπάν ἀπειλέεσαν τὴν κυρίαν δύναμιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ντενίκιν. Οἱ Κοζάκοι τοῦ Ὁρεμπούργκ καὶ τοῦ Οὐράλ, ἐπεστήριξαν τὸν Δούτωφ ἐναντίον τῶν Σοβιετ.

Εἰς τὰς κοζακικὰς ὁμοῦς περιφερείας ὑπῆρχε πλειοψηφία χωρικῶν μὲ ἀσημάντους γαίους. Ἡ τάξις αὕτη συνεπάθη τὸν ἀγῶνα τῶν μπολσεβίκων, εἰς

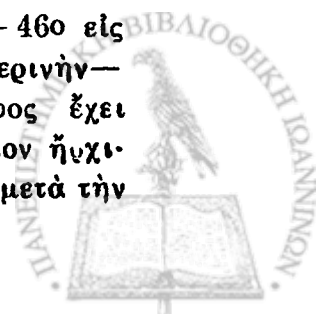
τούς ὁποίους προσεχώρει προσφέρονσα πᾶσαν δυσιατὴν βοήθειαν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ κοινωνικοῦ πολέμου κατηγογήθησαν τὰ προνόμια τῶν Κοζάκων, ἐξισωθέντων καὶ τούτων μὲ τούτους ἄλλους πολίτας τοῦ σοβιετικοῦ κράτους.

2.—*Οἱ Κοζάκοι Κιργίσιοι.* Οὗτοι ἀποτελοῦν τὴν πολυπληθεστέραν τουρκικὴν φυλὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν βορειοδυτικὴν διακλάδωσιν τῆς τουρκικῆς φυλῆς, ἀριθμοῦντες 4 1)2 περίπου ἑκατομμύρια. Κατοικοῦν τὴν ἔκτασιν ἀπὸ τοῦ Δέλτα τοῦ Βόλγα μέχρι τῆς Ἀλτάης καὶ τοῦ Πάν-Σάν καὶ ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας μέχρι τοῦ Ἀμού-ντα-ρια καὶ τῆς ἐρήμου τοῦ Καρά—Κούμ. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Κοζάκων—Κιργισίων κατοικεῖ ἐντὸς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως (περὶ τὰ 4 ἑκατομ.) τὸ δὲ ὑπόλοιπον (περὶ τὸ ἡμισυ ἑκατομμύριον) εὑρίσκεται εἰς τὴν Δυτικὴν Κίνα καὶ Μογγολίαν.

Εἶναι λαὸς νομαδικὸς διαιρούμενος εἰς τρεῖς ὀρδὰς: εἰς τὴν Μεγάλην Ὀρδὴν (Οὐλού—Ἰζιούζ), εἰς τὴν Μεσαίαν (Ὀρτά—Ἰζιούζ) καὶ εἰς τὴν Μικρὰν ὀρδὴν (Κοή—Ἰζιούζ). Ὡς θρησκείαν ἔχουν τὸν ἰσλαμισμόν, ἀνήκοντες εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Σουννιτῶν.

3.—*Δημοκρατία τῶν Κοζάκων ἢ Καζακιστάν.* Ἀυτόνομος σοσιαλιστικὴ σοβιετικὴ δημοκρατία, μέλος τῆς Ρωσικῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας. Ἐχει ἔκτασιν 2.983.500 τ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 6 1)2 ἑκατομ. κατ. Πρωτεύουσα εἶναι (ἀπὸ τοῦ 1928) ἡ Ἀλμα-Ἄτα.

Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τὰ 57 1)0 εἶναι Κοζάκοι Κιργίσιοι, τὰ 19,7 0)0 Ρῶσοι, τὰ 13,2 0)0 Οὐκρανοί, τὰ 3 3)0 Οὐζμπέκοι καὶ τὰ 6,7 0)0 διάφοροι ἄλλοι. Το κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, μὲ ἀνωιάτην θερινὴν θερμοκρασίαν + 46ο εἰς τὰ νότια, καὶ κατωιάτην χειμερινὴν—50ο εἰς τὰ βάρεια. Τὸ ὑπόδαφος ἔχει μεταλλικὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον ἤρχισαν νὰ ἐκμεταλλεύονται μόλις μετὰ τὴν

επανάστασιν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον (3.550 χλμ.) ἐνισχύεται τώρα μετὰ τὴν νέαν γραμμὴν Τουρκεστάν—Σιβηρίας, ἡ ὁποία θὰ ἐνώσῃ τὸ βόρειον Καζακιστάν μετὰ τὸ νότιον. Ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ μάλιστα ἡ νομαδική.

Ἡ γεωργία εἶναι μετρίως ἀνεπτυγμένη. Μεγάλῃ προσπάθειᾳ καταβάλλεται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας (ἐκμετάλλευσις τοῦ χαλκοῦ, ἐξαγωγή πετρελαίου, κατεργασία βάμβακος καὶ ἐρίων, παραγωγή οἰνοπνευματωδῶν). Μέγα μέρος τῶν κατοίκων καταγίνεται εἰς τὴν ἄλιείαν, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας καὶ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν. Τὸ Καζακιστάν εἰσάγει κυρίως ὑφάσματα, βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ξυλείαν, ἐξάγει δὲ ζῶα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Κοζάνη.—Πόλις τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Βερμίου, εἰς ὕψος 706 μ. Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ καὶ ἐπαρχίας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως εἶναι 12.702 (1928) καὶ τοῦ νομοῦ 166.523 καὶ τῆς ἐπαρχίας 52.621.

Ἡ Κοζάνη εἶναι ἔδρα τοῦ νομάρχου καὶ συνδέεται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ Μοναστήριον, τὴν Σιάτισταν, Καστορίαν, Κορυτσάν καὶ τὴν Λάρισαν. Ἔχει πρωτοδικεῖον, ἐιρηνοδικεῖον, γυμνάσιον, παρθεναγωγεῖα δημοτικὰ σχολεῖα καὶ νηπιαγωγεῖα, μικτὴν δημοσίαν ἐμπορικὴν σχολὴν καὶ βιβλιοθήκην μετὰ πολὺτιμα βιβλία.

Ἡ ἐπαρχία Κοζάνης περιλαμβάνει τὸν δῆμον Κοζάνης καὶ 64 κοινότητας. Παράγει σιτηρά, ὄσπρια, κρόκον (σαφράνι), ὀλίγον οἶνον, ὀπώρας, ξυλείαν καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῶν παραποτάμων του καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινή.

Καὶ ὁ νομὸς Κοζάνης εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὄρεινός. Συνορεύει ἐξ Α καὶ ΒΑ.

πρὸς τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης, ἐκ Β. καὶ ΒΔ. πρὸς τὸν νομὸν Φλωρίνης, ἐκ Δ. πρὸς τὸν νομὸν Ἰωαννίνων καὶ ἐκ Ν. πρὸς τοὺς νομοὺς Τρικκάλων καὶ Λαρίσης. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας: Κοζάνης, Ἐορδαίας, Γρεβενῶν καὶ Ἀνασελίνης. Ὁ νομὸς Κοζάνης κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸ 1912 καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους.

Ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς Κοζάνης δὲν εἶναι εὐχάριστος. Πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων καὶ μετ' αὐτοὺς ἤκμαζεν ἐν αὐτῇ σπουδαία βιοτεχνία, ἡ ὁποία ἐσχάτως εὐρίσκεται εἰς μαρασμῶδη κατάστασιν λόγῳ τῆς δημιουργίας πυκνῶν συγκοινωνιακῶν δικτύων, τὰ ὁποία ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν γύρω ἐπαρχιῶν νὰ ἐπικοινωνοῦν μετὰ ἄλλα πλησιέστερα μέρη. Ἰδιαιτέραν σημασίαν εἶχε διὰ τὴν πόλιν ἡ ἀπώλεια τῆς ἐνδοχώρας τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν.

Κόθορνος.—Μέγα χονδροειδὲς ὑπόδημα, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, μετὰ παχύτατον πέλμα, τὸ ὁποῖον ἔφθανεν εἰς ὕψος μέχρι τοῦ μέσου τῆς κνήμης. Λόγῳ τοῦ μεγέθους των οἱ κόθορνοι προσηρμόζοντο ἕκαστος καὶ εἰς τοὺς δύο πόδας, διὸ καὶ μεταφορικῶς κόθορνοι ἐκαλοῦντο ἐν τῇ πολιτικῇ, οἱ εὐκόλως μεταπηδῶντες ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μερίδα.

Κοινοβουλευτισμός.— Πολιτικὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ κυβέρνησις μιᾶς χώρας στηρίζεται ἐπὶ τῆς λαϊκῆς βουλήσεως, ἐλευθέρως ἐκδηλουμένης καὶ ὀπολαμβάνει τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν Βουλὴν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Ὁ κοινοβουλευτισμὸς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μετὰ τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος· ὑπάρχουν μοναρχίαι κοινοβουλευτικαὶ καὶ δημοκρατίαι μὴ κοινοβουλευτικαί. Ἡ Ἀγγλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὁλλανδία, τὰ Σκανδιναυικὰ κράτη κ.ἄ. εἶναι μοναρχίαι κοινοβουλευτικαί, ἐνῶ ἀντιθέτως αἱ Ἠνωμέναι

Πολιτεία της 'Αμερικής είναι δημοκρατία μη κοινοβουλευτική. Εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα, ἡ κυβέρνησις ὀφείλει ν' ἀπολαμβάνη τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς, ἣς δύναται ἀνά πάσαν στιγμήν νά τὴν ἀνατρέψη. Τοῦτο δὲν συμβαίνει π.χ. εἰς τὰς 'Ηνωμένας Πολιτείας, ὅπου ἡ κυβέρνηση διορίζεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ μόνον τῆς ἐμπιστοσύνης τούτου πρέπει ν' ἀπολαμβάνη.

Ὁ κοινοβουλευτισμὸς πάντως ἐθεωρήθη ἡ τελειότερα ἔκφρασις τῆς ἀστικής δημοκρατίας (ὑπὸ τὴν εὐνοίαν ἐνοίαν τῆς λέξεως), διότι ἐξαρτᾶ ὄχι μόνον τὴν νομοθετικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐκ τῆς βουλῆσεως τοῦ λαοῦ. Οὕτω ὁ κοινοβουλευτισμὸς συμβαδίζει μὲ ἀξαναόμενον περιορισμὸν τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους (βασιλέως ἢ προέδρου τῆς δημοκρατίας).

Ὁ κοινοβουλευτισμὸς ἀποτελεῖ τὴν πληρεστέραν μορφήν τῆς ἀστικής δημοκρατίας, προήλθε δὲ ἐκ τῆς συγκρούσεως, ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ 1688, μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοβουλίου, ἀντιπροσπεύοντος τὴν ἀνερχομένην ἀστικὴν τάξιν. Ἐν Ἑλλάδι ὀριστικῶς ἐπεβλήθη ἀπὸ τοῦ 1875 ὅτε ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς τῆς ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξεως διεκήρυξε διὰ τοῦ βασιλικοῦ λόγου ὅτι ἡ ἐλάχιστε κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἔχη τὴν δεδηλωμένην ἐμπιστοσύνην τῆς βουλῆς. Τὸ δημοκρατικὸν σύνταγμα τῆς 3 Ἰουνίου 1927 εἰσάγει ρητῶς τὸν κοινοβουλευτισμὸν εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ κυβερνήσεως καὶ ὑπουργῶν.

Πολλὰ καὶ παντοχόθεν ἐξεφράσθησαν ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος. Οἱ ἐπικριταὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας: εἰς τοὺς ὀπιδούς τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, οἵτινες ζητοῦν ἄλλω τὴν διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων του, εἰς τοὺς ἀντιδραστικούς ἀρνητῆς λαϊκῆς βουλῆσεως, οἵτινες

κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐνισχύθησαν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ φασισμοῦ καὶ εἰς τοὺς σοσιαλιστὰς θεωροῦντας τὸν κοινοβουλευτισμὸν ὄργανον ἀστικής κυριαρχίας. Ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ δημοκρατία δὲν συμπληρῶνεται διὰ τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας καὶ ἡ πολιτικὴ ἰσότης διὰ τῆς οἰκονομικῆς. Τὰ ἐναντίον ὁμως τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ γενικῶς τῆς δημοκρατίας διατυπούμενα ἐπιχειρήματα δὲν δύναται νὰ ταξινομηθῶν σαφῶς συμφῶνως μὲ τὴν ἀνωτέρω διάκρισιν, διότι συχνὰ χρησιμοποιῶνται παρ' ὅλων ταυτοχρόνως τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ.

Συνηθέστερα μεταξὺ αὐτῶν εἶναι: τὸ ψεῦδος τῆς λαϊκῆς βουλῆσεως ἐν τῷ κοινοβουλευτικῷ συστήματι. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν, οἵτινες ψηφίζουν ἓνα νόμον μικρὸν μόνον μέρος τοῦ λαοῦ ἀντιπροσωπεύει, ἀφοῦ ὁ λαὸς οὐδένα ἔλεγχον δύναται ν' ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν ἀντιπροσώπων του. Εἶναι ἀκόμη ἡ συναλλαγὴ διὰ τὸν προσεταιρισμὸν ψήφων ἐντὸς τοῦ κοινοβουλίου, ἡ ἔξαγορά, τὸ ρουσφέτι, ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ πίεσις τῶν κρατούντων ἐπὶ τῶν κατωτέρων στρωμάτων τοῦ λαοῦ. Ἀκόμη ἡ ἀστάθεια καὶ ἡ συχνὴ πολλάκις ἐναλλαγὴ τῶν κυβερνήσεων, ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς θελήσεως ὀλίγων βουλευτῶν.

Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἰδιαιτέρως ἡ ἐναντίον τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν γενικῶς πολεμικὴ ἐγένετο σφοδρότερα. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχον παρασυρθῆ καὶ οἱ ἔχοντες κοινοβουλευτισμὸν λαοί, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὰ οἷα τοῦ πολέμου περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀπολυταρχουμένους λαοίς, ἐκλόνησε τὴν πρὸς τὸν κοινοβουλευτισμὸν πίστιν των καὶ ἀπεκάλυψε εἰς αὐτοὺς σαφῶς ὅτι δὲν ἦτο εἰμὴ ἀπατηλὸν ὄργανον καταπίεσεως εἰς χεῖρας τῆς κρατούσης ἀστικῆς τάξεως. Ἡ μετὰ τὸν πόλεμον ἐπίσης ἐκδηλωθεῖσα γενικὴ κρίσις τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπόρροια τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ εἰς ὅλα τὰ κράτη

γέννησις πολλῶν μικρῶν κομμάτων, ἧ ἔξῃσε τὴν πρὸς τὸν κοινοβουλευτικὸν δυσπιστίαν.

Διάφοροι ὅμως λόγοι συνετέλεσαν ὥστε ἐκ τῆς κατὰ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐξεγέρσεως νὰ ὠφεληθῇ αὐτὴ ἢ ὑπεύθυνος διὰ τὰ βασικά ἐλαττώματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἀστική τάξις, ἣτις μετατρέψασα τὴν ἐξέγερσιν αὐτὴν εἰς ἀφηρημένην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, ἐπεδίωξεν καὶ ἐπέτυχεν εἰς τινὰ κράτη τὴν ἐπιβολὴν ἀπρακαλύπτου τῆς ταξικῆς δικτατορίας (βλ. *φισισμός*).

Κοινοβούλιον.—Τὸ ἄθροισμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ εἰς τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ καὶ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν συγχρόνων κρατῶν, καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Δημοκρατίας, τὸ κοινοβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο σωμάτων, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκλέγεται σχεδὸν παντοῦ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ διαφόρους κατὰ χώρας τρόπους. Κύριος φορεὺς τῆς λαϊκῆς βουλῆσεως πάντως θεωρεῖται ἡ Βουλὴ τῆς ὁποίας τὴν ἐμπιστοσύνην πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ κυβέρνησις (βλ. *κοινοβουλευτισμός*, *Βουλὴ* καὶ *Γερουσία*).

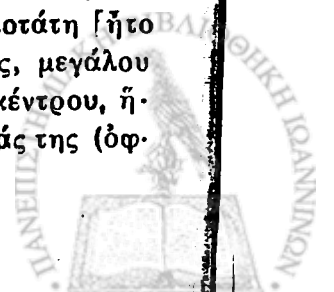
Κοινοκτημοσύνη.—Καλεῖται οὕτω ἡ ὑπὸ τῆς ὀλότητος κινήσις καὶ διάθεσις τοῦ συνόλου τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται διὰ τῆς συνεργασίας ὄλων. Ἡ κοινοκτημοσύνη ὡς σύστημα ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἐρειδόμενον. Κατ' αὐτὸ ὅλα τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ, τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας κλπ. ἀνήκουν εἰς χεῖρας τῆς ὀλότητος, ἢ ὁποῖα μὴ χωριζομένη εἰς τάξεις, ἐργάζεται καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας τῆς, καταλλήλως ὀργανωμένη (βλ. τὰς λ. *κολλεκτιβισμός* καὶ *κομμουνισμός*).

Κοινότης.—Κατὰ τὸν μεσαῖωνα κοι-

νότητες ἐλέγοντο αἱ πόλεις αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποκτήσει εἶδος ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοδιοικήσεως. Αἱ κοινότητες ἢ πῆρξαν οἱ πυρῆνες τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ἀναπτυχθέντες ἐντὸς τῆς παρακμάσεως φεουδαρχίας. Ἐάν τις λόβῃ ὑπ' ὅσιν ὅτι ὁ κοινοτικός γάρτης παρεχωρήθη εἰς ἐμπορικοὺς συνεταιρισμοὺς, καταλήγει εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι τῆς ἰδρύσεως κοινοτήτων προηγῆθη κατὰ τόπους ἢ σύμπηξις ἐμπορικῶν καὶ βιοτεχνικῶν συνεταιρισμῶν. Αἱ ἀστικαὶ αὐταὶ κοινότητες ἀπέκτων τὰ δικαιώματα αὐτοδιοικήσεως εἴτε ἀγοράζουσαι ταῦτα ἀπὸ τοὺς φεουδάρχους, εἴτε διὰ τῆς βίας. ὅσάκις εἶχον συγκεντρώσει ἀρκετὴν δύναμιν ὥστε ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τοὺς ἡγεμόνας. Αἱ ἀρχαιότεραι κοινότητες εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 11ον αἰῶνα.

Προαγόμενα σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν πλήρη ἀνεξαρτησίαν, μεγάλην οἰκονομικὴν δύναμιν καὶ, φυσικά, στρατιωτικὴν ἰσχύν. Ἐκ τῶν κοινοτήτων τούτων προῆλθον αἱ μεγάλαι ἐμπορικαὶ καὶ βιοτεχνικαὶ πόλεις τοῦ μεσαίωonos, αἱ ὁποῖαι κατέφεραν τὸ τελικὸν πλήγμα κατὰ τῆς φεουδαρχίας. Μόνον ἐν Γερμανίᾳ ἠττήθησαν κατὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλεται ἡ σχετικὴ καθυστέρησις τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως τῆς χώρας ἔναντι τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Εἰς τὸς Ἑλληνικὰς χώρας λείψανα ἐλευθεριῶν διετηρήθησαν καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα (532), ὅτε ἐπεβλήθη πλήρης δεσποτισμὸς πᾶσα τοπικὴ αὐτοδιοίκησις ἐξηφανίσθη. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 8ου αἰῶνος ὅμως ἀπαντῶμεν πάλιν κοινότητας ἐλευθέρων χωρικῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἀστικὸς κοινότηας ἐχούσας, ὡς εἰς τὴν Δύσιν, πρὸν ὅτι αὐτοδιοικήσεως. Σπουδαιοτάτη ἦτο ἡ κοινότης τῆς Θεσσαλονίκης, μεγάλου ἐμπορικοῦ καὶ βιοτεχνικοῦ κέντρου, ἣτις ἐξέλεγε μόνη τοὺς ἄρχοντας τῆς (ὀφ-

φικαλίους) ὡς: τοὺς «ἄρχοντας τῆς πατρίδος», τοὺς «κριτὸς», τοὺς «στρατηγούς τοῦ δήμου» καὶ εἶχεν ἰδίαν Βουλὴν ὡς Σύγκλητον.

Τὴν πρὸς τὴν ἀστικήν κοινωνίαν ἐξέλιξεν τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, ἀνέκοψεν ἢ εἰσβολὴ ἐξ Ἀσίας τῶν Τούρκων. Μολοντούτο, διετηρήθησαν πολλαχοῦ αὐτόνομοι κοινότητες ἰδιαιτέρως εἰς τὰς ἐμπορικὰς περιφερείας καὶ βαθμηδὸν ἀνεπτύχθησαν ἀποκτήσασαι εὐρύτατα προνόμια αὐτοδιοικήσεως (π.χ. ἡ δημοκρατικὴ συμπολιτεία τοῦ Σουλίου, συσταθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, τῶν Ζαγοροχωρίων καὶ Βλαχοχωρίων, ἐν Ἡλείῳ, τοῦ Πηλίου, τῶν Μαδεμοχωρίων ἐν Χαλκιδικῇ κ. ἄ.). Πολλὰ κοινότητες ἦσαν καθαρῶς συνεργατικοὶ συνεταιρισμοί. Περιώνυμος κατέστη ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ κοινότης τῶν Ἀμπελακίων, μὲ κομμουνιστικὸν σύστημα, ἣς ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος. Σημαντικοὶ ἐπίσης ἦσαν αἱ ἐμποροναυτικαὶ κοινότητες τῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν. Ἐκ τῶν ἀστικῶν τούτων κοινοτήτων τῆς Ἡλείου, τοῦ Πηλίου καὶ τῶν νήσων προῆλθον ἄλλωστε αἱ πρῶται κινήσεις διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.

Κατὰ τὴν νέαν διοικητικὴν διαίρεσιν, τῆς χώρας, κοινότης ἀπεκλήθη ὁ κατώτερος βαθμὸς τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως (βλ. *Αὐτοδιοικήσεις*).

Κοινοτήτων βουλή (House of Commons).—Τὸ κυρίως ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν Βουλὴν. Τὸ ὄνομά της προέρχεται ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἀντιπροσωπεύσεως τῶν ἀστικῶν τάξεων τῶν ὀργανωμένων εἰς *κοινότητας* (βλ. λ.). Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων βαθμηδὸν συνεκέντρωσεν ὅλας τὰς πολιτικὰς ἐξουσίας, ἐπιβληθεῖσα ἐπὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνελεύσεως τῶν εὐγενῶν (Βουλῆς τῶν Λόρδων). (βλ. *Ἀγγλία* καὶ *Ἀγγλικὸν πολίτευμα*).

Κοινωνία.—Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν συμβιούντων ἀνθρώπων, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ εὐρὺ σύστημα ἀτόμων ἐπιδρῶντων τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δέ, περιλαμβανόντων πάσας τὰς διαρκεῖς σχέσεις των καὶ στηριζόμενον ἐπὶ τῶν σχέσεων αἰετινὰς πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἐργασίας. Βάσις τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ὁ δεσμὸς τῆς ἐργασίας, ὅπως ἀκριβῶς βάσις τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ὑλικὴ παραγωγή.

Ἡ ἐν κοινωνίᾳ συμβίωσις ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ προταρχικότης τοῦ ὁποῖου διεπιστώθη ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις διετύπωσε τὸ ὀρθὸν ἀξίωμα ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι κοινωνικὸν ζῶον. Χάρις εἰς τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν ὁ ἄνθρωπος ἐπέτυχεν τὴν βαθμιαίαν ὑποταγὴν τῆς φύσεως εἰς τὰς ἐπιθυμίας του καὶ ἐξῆλθε τοῦ ζωώδους σταδίου τῆς ζωῆς του. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἡ γλῶσσα, ἀφαντάστου ἀξίος ὄργανον συνεννοήσεως, αἱ ἐπιστήμαι ὡς συστήματα γνώσεων ἀφορωσῶν τὰ διάφορα φυσικὰ φαινόμενα, αἱ δοξασαὶ καὶ αἱ ἰδέαι, ἡ τέχνη, ἡ παραγωγή διὰ τῆς ἐργασίας κλπ. Πάντα τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλονται εἰς τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν. Καὶ ὁ μεγαλοφυέστερος ἄνθρωπος ὀφείλει εἰς αὐτὴν τόσα ὅσα καὶ ὁ ἀπλοῦς κατώτερος. Ἄτομον μεμονωμένον, ἔξω τῆς κοινωνίας, ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ. θά εἶναι ἀπλοῦν θηρίον ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κοινωνικῆς συμβίωσος τὰ ἄτομα τελοῦν ὑπὸ μόνιμον καθεστῶς πλήθους ἀλληλεπιδράσεων, εἰς τρόπον ὅστε αἱ πράξεις των, αἱ ἰδέαι των, οἱ πόθοι των, νὰ καθαρίζονται ἀπολύτως ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ὑπὸ ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας. Δὲν ὑπάρχει ἀφελέστερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν πίστιν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θεωροῦν ἑαυτοὺς αὐτεξουσίους καὶ ἐλευθέρους ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δένομεν τὸν λαιμοδέτην ἡμῶν

μέχρι τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀντιλαμβανόμεθα τὰς σχέσεις μεταξύ ἡμῶν καὶ τοῦ σύμπαντος, τελούμεν ὑπὸ τὴν ἀόρατον ἀλλ' ἰσχυροτάτην ἐπίδρασιν τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν περιβάλλοντος, ἀδυνατοῦντες ἐπὶ ποινῇ γελοιοποιήσεως ἢ ἀχρηστεύσεως ν' ἀποτινάξωμεν αὐτήν.

Ὁ δεσμός ὁ ὁποῖος συνάπτει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργεῖ τὴν βάσιν τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως εἶναι ὁ δεσμός τῆς ἐργασίας, ὁ ὁποῖος ἐκδηλώνεται πρὸ παντός εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν, δηλαδή εἰς τὴν εὐσυνείδητον ἢ ἀσυνείδητον ἐργασίαν τῶν ἀνθρώπων δι' ἀλλήλους. Ἄνευ τοῦ ἀοράτου τούτου, ἀλλὰ πραγματικωτάτου δεσμοῦ ἡ κοινωνία θὰ διελύετο. Ἡ ἐργασία εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς ἐνεργοῦ προσαρμογῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν φύσιν, συνδέουσα οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνίαν πρὸς τὴν φύσιν. Ὁλόκληρος ἡ κοινωνία ἀποτελεῖ ἓνα ἰδιότυπον ὄργανισμὸν ἐργασίας, αἱ δὲ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀποτελοῦν, εἶναι προϊὼν τῆς συνυπάρξεώς των.

Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὀφείλει νὰ ἀντλή ὑλικὴν ἐνέργειαν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως. Ἄνευ τῆς ἀντλήσεως ταύτης δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται κοινωνία. Τόσον καλύτερον προσαρμόζεται πρὸς τὴν φύσιν, ὅσον περισσοτέραν ἐνέργειαν ἀντλεῖ ἐξ αὐτῆς. Μόνον ὅταν τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς ἐνεργείας ἀξάει, μόνον τότε ἔχομεν ἀνάπτυξιν, πρόοδον τῆς κοινωνίας. Καταναλίσκων ὁ ἄνθρωπος ἰδικὴν του ἐνέργειαν (παραγωγή) ἀντλεῖ ἐνέργειαν παρὰ τῆς φύσεως. Ἡ ἐνέργεια αὕτη παρέχεται εἰς τὴν κοινωνίαν (διανομὴ τοῦ προϊόντος μεταξύ τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας) καὶ καταναλίσκεται ὑπ' αὐτῆς. Ἡ κατανάλωσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν νέας καταβολῆς ἐνεργείας κλπ. Οὕτω ἡ κοινωνία διὰ τῆς παραγωγῆς ἔρχεται εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὴν φύσιν, ἐπαφὴν ὅμως ὄχι μόνον πα-

θητικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὴν διότι ἐπιδρῆ ἐπὶ τῆς φύσεως, κατὰ τοῦτο διαφέρουσα ἀπὸ τὰς κοινωνίας τῶν ζώων.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς κοινωνίας ἐξαρτᾶται ὑπὸ τὴν παραγωγικότητα τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας δηλαδή ἀπὸ τὴν σχέσηιν μεταξύ τοῦ ποσοῦ ἰῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα παράγονται καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ κόπου ὁ ὁποῖος κατεβλήθη διὰ τὴν παραγωγὴν των. Ἄν τὸ ποσὸν τοῦ κόπου εἶναι ὀλιγώτερον τότε ἡ κοινωνία ἔχει τὰς δυνατότητας ἀναπτύξεως. Ὁ ἀκριβέστερος ὑλικὸς δείκτης διὰ τὴν ἀμοιβαίαν σχέσηιν μεταξύ φύσεως καὶ κοινωνίας εἶναι τὸ σύστημα τῶν κοινωνικῶν ἐργαλείων, δηλαδή ἡ ἐκάστοτε τεχνικὴ τῆς κοινωνίας. Ἐν τῇ τεχνικῇ ταύτῃ ἐκδηλοῦνται αἱ ὑλικαὶ παραγωγικαὶ δυνάμεις τῆς κοινωνίας καὶ ἡ παραγωγικότης τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίει τὰς οικονομικὰς ἐποχὰς δὲν εἶναι τὸ τι κατασκευάζεται, λέγει ὁ Μάρξ, ἀλλὰ τὸ πῶς, μὲ ποῖα ἐργαλεῖα κατασκευάζεται.

Ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν κοινωνίαν, τοὺς ὅρους τῆς ἐξελίξεώς της, τὰς μορφὰς της καὶ τὸ περιεχόμενόν της, πρέπει ν' ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἢ ἀπὸ τὰς τεχνικὰς βάσεις τῆς κοινωνίας. Κάθε δεδομένον σύστημα τεχνικῆς τῆς κοινωνίας καθορίζει καὶ τὸ σύστημα τῶν σχέσεων ἐργασίας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ συστήματος τῆς τεχνικῆς ἐξαρτᾶται ἡ εἰς τάξεις διάφθωσις τῆς κοινωνίας, ἡ μορφή τῶν τάξεων τούτων καὶ ἡ μορφή τῶν σχέσεων πρὸς ἀλλήλας ἢ τῆς πάλης των. Αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ αἰτομα παράγουν, αἱ κοινωνικαὶ παραγωγικαὶ σχέσεις μεταβάλλονται συνεχῶς μετὰ τῶν μεταβαλλομένων καὶ ἀναπτυσσομένων ὑλικῶν μέσων παραγωγῆς. Ἡ κοινωνία οὐδέποτε μένει στάσιμος. Ἡ ἐξέλιξις της ἀπὸ τοῦ ἀρχηγόνου κομμουνισμοῦ μέχρι τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι συνέπεια τῆς διαρκoῦς μεταβολῆς καὶ ἐ-

ξελίξεως τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς παραγωγῆς.

Ἐν τῇ κοινωνικῇ συμβιώσει τῶν ἀνθρώπων, ὑπὲρ τὴν οικονομικὴν διαρρυθμισιν τῆς κοινωνίας ἢ τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς διαμορφοῦται πολύπλοκον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ἐποικιδόμημα (ταξικὴ διαίρεσις, κοινωνικοὶ κανόνες, ἐπιστήμαι, θρησκεία, φιλοσοφία, τέχνη, κοινωνικὴ ψυχολογία, κοινωνικὴ ἰδεολογία κλπ.), τὸ ὁποῖον ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει καθορίζεται ἐκ τῶν ἐκάστοτε παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ παραγωγικῶν σχέσεων. (βλ. καὶ λ. ὑλισμὸς ἱστορικός).

Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν (γαλ. Société des Nations, ἀγγλ. League of Nations, γερμ. Völkerverbund).—Οὕτως ὠνομάσθη ἡ μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἰδρυθεῖσα διαρκῆς ἔνωσις τῶν κρατῶν μὲ σκοπὸν τὴν εἰρηνικὴν λύσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης. Ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἐνώσεως ταύτης ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ «Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν», τὸ ὁποῖον ἐν τῷ προλόγῳ καθορίζει τοὺς σκοποὺς τῆς.

1.—*Ἰδρυσις*. Πολλαὶ κατὰ καιροὺς διετυπώθησαν γνῶμαι περὶ συστάσεως μιᾶς ὀργανώσεως ἀποσκοπούσης εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὁμως τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅτε τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἐξεδηλώθησαν κατὰ τὸν ὀλιότερον τρόπον καὶ οἱ λαοὶ ἐπόθουν τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ πολέμου διὰ τὸ μέλλον, τὸ κήρυγμα τοῦ προέδρου Οὐίλσον περὶ Κ.Τ.Ε. εὔρε πρόσφορον ἔδαφος. Ὁ Ἀμερικανὸς πρόεδρος διὰ τῶν περιφήμων 14 ἄρθρων του (βλ. Οὐίλσον), δι' ὧν ἔθετε τὰς βάζεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ ἡ μέλλουσα νὰ συναφθῇ εἰρήνη, διετύπωνε τὴν εὐχὴν (14ος ὄρος) περὶ ἰδρύσεως μιᾶς Κοινωνίας τῶν ἔθνῶν.

Ἡ πρότασις τοῦ Οὐίλσον ἐγένετο ἀμέσως δεκτὴ ὑπὸ τῶν συνησπισμένων

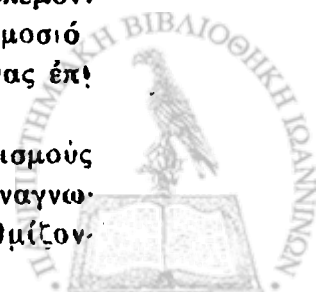
Συμμάχων Δυνάμεων, περισσότερο διὰ λόγους δημοκρατίας, καθ' ὅσον διεκήρυσσον ὅτι μάχονται ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἔθνῶν, καὶ πολλὰ σχέδια ἤρχισαν καταρτιζόμενα κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: τὸ ἀγγλικὸν σχέδιον Φίλλιμορ (20 Μαρτίου 1918), τὸ γαλλικὸν σχέδιον (8 Ἰουνίου), τὸ σχέδιον Χάουζ (16 Ἰουλίου), τὸ ἰταλικὸν σχέδιον (Δεκέμβριος), τὸ Α' σχέδιον Οὐίλσον (Δεκέμβριος), τὸ Β' σχέδιον Οὐίλσον (10 Ἰανουαρίου 1919), τὸ Γ' σχέδιον Οὐίλσον (Ἰανουάριος), τὸ ἐλβετικὸν σχέδιον (Ἰανουάριος), τὸ ἀγγλικὸν σχέδιον (20 Ἰανουαρίου), τὸ ὀλλανδικὸν σχέδιον (20 Ἰανουαρίου). Κατὰ τὴν β' ὀλομέλειαν ἡ Συνδιάσκεψις τῶν Παρισίων διὰ τὴν εἰρήνην (25 Ἰανουαρίου 1919) ὤρισεν ἐπιτροπὴν πρὸς σύντοξιν σχεδίου ὀργανισμοῦ τῆς Κ.Τ.Ε. Ἡ ἐπιτροπὴ οὕτω κατήρτισε καὶ ὑπέβλεν εἰς τὴν γ' ὀλομέλειαν τῆς Συνδιασκέψεως (14 Φεβρουαρίου 1919) σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὀποδεκτόν. Τὸ οὕτω ψηφισθὲν «Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» ἀποτελούμενον ἐξ 26 ἄρθρων ἀπετέλεσε τὸ πρῶτον μέρος τῶν τεσσάρων συνθηκῶν εἰρήνης (Βερσαλιῶν, Νεϊγύ, Ἀγίου Γερμανοῦ καὶ Σεβρῶν), δι' ὧν ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Τὸ κείμενον τοῦ συμφώνου (τοῦ ὁποίου ἐπίσημα εἶναι τὸ γαλλικὸν καὶ τὸ ἀγγλικὸν κείμενον) κατὰ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν ὑποβληθεῖσαν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἐξῆς:

Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη. Λαβόντα ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὅπως ἀναπτύξωσι τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν καὶ ἐξασφαλίσωσιν εἰς αὐτὰ εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, δεόν:

Νὰ ἀναδεχθῶσιν ὀρισμένας ὑποχρεώσεις περὶ μὴ προσφυγῆς εἰς πόλεμον.

Νὰ διατηρῶσιν ἐν πλήρει δημοσιότητι διεθνεῖς σχέσεις, ἐδραζόμενας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμῆς.

Νὰ τηρῶσιν αὐστηρῶς τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ διεθνοῦς δικαίου, οἵτινες ἀναγνωρίζουσιν ἐφεξῆς ὡς πράγματι ρυθμίζον

τες τὴν πολιτείαν τῶν Κυβερνήσεων.

Νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν ἐτικράτησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ σέβωνται ἀπολύτως ἀπάσας τὰς ἐκ τῶν Συνθηκῶν ὑποχρεώσεις ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις σχέσεσι τῶν ὀργανωμένων λαῶν.

Ἀποδέχονται τὴν παρούσαν Συμφωνίαν, ἣτις συνιστᾷ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν.

Ἄρθρον 1.— 1. Ἀρχικά μέλη τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἰσὶν ἑκείνα ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων Κρατῶν ὧν τὰ ὀνόματα φέρονται ἐν τῷ Παραρτήματι τῆς παρούσης Συμφωνίας, ὡς τὰ ὡσαύτως κατονομαζόμενα ἐν τῷ Παραρτήματι Κράτη, ἅτινα θὰ ἔχωσι προσχωρήσει ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὴν παρούσαν Συμφωνίαν διὰ δηλώσεως κατατιθεμένης εἰς τὴν Γραμματείαν ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνάξεως τῆς ἰσχύος τῆς Συμφωνίας καὶ κοινοποιουμένης πρὸς τὰ λοιπὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας.

2. Πᾶν Κράτος, Κεῖσις ἢ Ἀποικία, ἐλευθέρως κυβερνώμενον, μὴ ἀναφερόμενον δὲ ἐν τῷ Παραρτήματι, δύναται νὰ γίνῃ Μέλος τῆς Κοινωνίας, ἐὰν ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ ἀποφυνθῶσι τὰ δύο τρίτα τῆς Συνελεύσεως καὶ παράσχη πραγματικῶς ἐγγυήσεις περὶ τῆς εἰλικρινοῦς οὗτοῦ προθέσεως νὰ τηρῇ τὰς διεθνεῖς ὑποχρεώσεις καὶ δεχθῇ τὸν κανονισμὸν τῆς Κοινωνίας ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς, ναυτικὰς καὶ ἀεροπορικὰς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ ἐξοπλισμούς.

3. Πᾶν Μέλος τῆς Κοινωνίας δύναται, μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τοῦτο εἰδοποιήσεως, νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς Κοινωνίας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἔχῃ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀποχωρήσεως ἀπάσας τὰς διεθνεῖς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς παρούσης Συμφωνίας.

Ἄρθρον 2.— Ἡ ἐξουσία τῆς Κοινωνίας, οἷα διαγράφεται ἐν τῇ παρούσῃ Συμφωνίᾳ ἀσχεῖται ὑπὸ Συνελεύσεως καὶ Συμβουλίου, παρ' οἷς τελεῖ διαρκῆς Γραμματεία.

Ἄρθρον 3.— 1. Ἡ Συνέλευσις

ἀποτελεῖται ἐξ Ἀντιπροσώπων τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας.

2. Συνέρχεται εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην στιγμήν, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, ἐν τῇ ἔδρῃ τῆς Κοινωνίας ἢ ἐν οἴφδῃποτε ἄλλῃ ὀρισθησομένῳ τυχόν τόπῳ.

3. Ἡ Συνέλευσις ἐπιλαμβάνεται παντὸς ζητήματος ὅπερ ἀνάγεται εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς δράσεως τῆς Κοινωνίας ἢ θίγει τὴν εἰρήνην τοῦ Κόσμου.

4. Ἐκαστον Κράτος, μέλος τῆς Κοινωνίας, δὲν δύναται νὰ ἀριθμῇ ἐν τῇ Συνελεύσει πλείονας τῶν τριῶν Ἀντιπροσώπων, διατίθησι δὲ μίαν μόνον ψήφον.

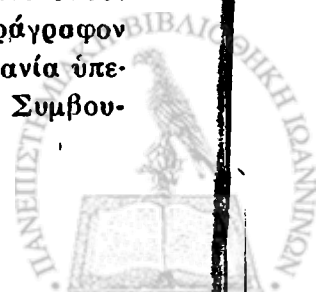
Ἄρθρον 4.— 1. Τὸ Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐξ Ἀντιπροσώπων τῶν Προεχουσῶν Συμμάχων καὶ Συνησιόμενων Δυνάμεων⁽¹⁾ ὡς καὶ ἐξ Ἀντιπροσώπων τεσσάρων ἄλλων Κρατῶν, μελῶν τῆς Κοινωνίας. Τὰ τέσσαρα ταῦτα μέλη τῆς Κοινωνίας ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐλευθέρως καὶ ὅποτε δῆποτε αὐτῇ θελήσῃ. Οἱ Ἀντιπρόσωποι τοῦ Βελγίου, τῆς Βραζιλίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος εἶσονται Μέλη τοῦ Συμβουλίου μέχρι τῆς πρώτης ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐκλογῆς⁽²⁾.

2. Τὸ Συμβούλιον, τῇ ἐγκρίσει τῆς λειονοσηφίας τῆς Συνελεύσεως, δύναται νὰ ὀρίσῃ καὶ ἕτερα Μέλη τῆς Κοινωνίας ὧν ἡ ἀντιπροσώπευσις ἔσεται ἐφεξῆς διαρκῆς ἐν τῷ Συμβουλίῳ⁽³⁾. Τῇ αὐτῇ ἐγκρίσει, δύναται νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν Μελῶν τῆς Κοινω-

(1) Αἱ «προέχουσαι Σύμμαχοι καὶ Συνησιόμεναι Δυνάμεις» εἶναι κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλίων αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία.

(2) Προσωρινὴ διάταξις ἐκπνεύσασα.

(3) Συμφώνως πρὸς τὴν παράγραφον τούτην τοῦ συμφώνου, ἡ Γερμανία ὑπεδείχθη ὡς δ ἀρκῆς Μέλος τοῦ Συμβουλίου τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1926.

νίας ἄτινα θὰ ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ὅπως ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῷ Συμβουλίῳ (4).

2. (δὶς) (5).

3. Τὸ Συμβούλιον συνέρχεται, ὅταν ἀπαιτῶσι τοῦτο αἱ περιστάσεις καὶ ἅπαξ τοῦλάχιστον κατ' ἔτος, ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Κοινωνίας ἢ ἐν οἴῳδήποτε ἄλλῳ ὁρισθησομένῳ τυχόν τόπῳ.

4. Τὸ Συμβούλιον ἐπιλαμβάνεται παντὸς ζητήματος ἀναγομένου εἰς τὴν σφαῖραν τῆς δράσεως τῆς Κοινωνίας ἢ θίγοντος τὴν εἰρήνην τοῦ Κόσμου.

5. Πᾶν Μέλος τῆς Κοινωνίας ὅπερ δὲν ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῷ Συμβουλίῳ προσκαλεῖται νὰ ἀποστείλῃ, ὅπως συμπαραδρέυσῃ, Ἀντιπρόσωπον, ὅσαςκις ὑπόθεσις ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα αὐτὸ φέρεται ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου.

6 Ἐκαστον Μέλος τῆς Κοινωνίας ἀντιπροσωπευόμενον ἐν τῷ Συμβουλίῳ διατίθῃσι μίαν μόνον ψήφον καὶ ἔχει ἓνα μόνον Ἀντιπρόσωπον.

* Ἀ ρ θ ρ ο ν 5.— 1. Ἐκὸς ρητῆς ἐναν-

(4) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐκλεγόμενων Μελῶν τοῦ Συμβουλίου ἀνῆλθεν εἰς ἕξ, ἀντὶ τεσσάρων, συμφώνως πρὸς ἀπόφασιν ληφθεῖσαν εἰς τὴν τρίτην τακτικὴν σύνοδον τῆς Συνελεύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1922. Δι' ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1926 ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐκλεγόμενων Μελῶν τοῦ Συμβουλίου ἀνῆλθεν εἰς ἐννέα.

(5) τὴν 23 Ἰουλίου 1926, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 26 τοῦ Συμφώνου, προσετέθη ὑπ' ἀριθμὸν 2 (δὶς) ἡ ἑξῆς παράγραφος:

< 2 (δὶς) Ἡ Συνέλευσις καθορίζει, κατὰ πλειοψηφίαν τῶν δύο τρίτων, τοὺς κανόνας τοὺς ἀφορῶντας τὰς ἐκλογὰς τῶν μὴ διαρκῶν Μελῶν τοῦ Συμβουλίου καὶ ἰδιαιτέρως, τοὺς κανόνας τοὺς ἀφορῶντας τὴν διάρκειαν τῆς ἐντολῆς των καὶ τοὺς ὅρους τῆς ἐπανεκλογῆς των >.

τίας διατάξεως τῆς παρούσης Συμφωνίας ἢ τῶν ὄρων τῆς παρούσης Συνθήκης (6), αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως ἢ τοῦ Συμβουλίου λαμβάνονται δι' ὁμοφωνίας τῶν ἀντιπροσωπευόμενων ἐν τῇ συνεδριάσει Μελῶν τῆς Κοινωνίας.

2. Πάντα τὰ ζητήματα διαδικασίας τὰ τιθέμενα κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Συνελεύσεως ἢ τοῦ Συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς ἐξέτασιν ἰδιαιτέρων θεμάτων, κανονίζονται, ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἢ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀποφασίζονται κατὰ πλειονοψηφίαν τῶν ἀντιπροσωπευόμενων ἐν τῇ συνεδριάσει Μελῶν τῆς Κοινωνίας.

3. Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ πρώτη συνεδρίασις τοῦ Συμβουλίου γενήσονται ἐπὶ τῇ συγκλήσει τοῦ Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

* Ἀ ρ θ ρ ο ν 6.— 1. Ἡ Διαρκὴς Γραμματεία ἐδρεύει ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Κοινωνίας. Περιλαμβάνει ἓνα Γενικὸν Γραμματέα καὶ τοὺς ἀναγκαιοῦντας γραμματεῖς καὶ λοιπὸν προσωπικόν.

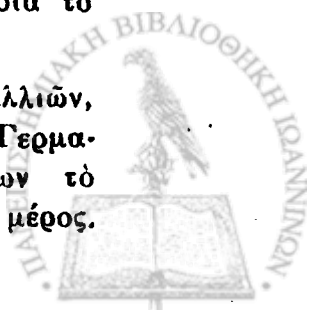
2. Ὁ πρῶτος Γενικὸς Γραμματεὺς ὁρίζεται ἐν τῷ Παρισίῳ. Εἰς τὸ μέλλον, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς θὰ διορίζεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῇ ἐγκρίσει τῆς πλειονοψηφίας τῆς Συνελεύσεως.

3. Οἱ γραμματεῖς καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Γραμματείας διορίζονται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῇ ἐγκρίσει τοῦ Συμβουλίου.

4. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Κοινωνίας εἶναι εὐτοδικαίως Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως καὶ τοῦ Συμβουλίου.

5. Τὰς δαπάνας τῆς Γραμματείας ὑφίστανται τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀναλογίᾳ τῇ ὀριζομένῃ διὰ τὸ

(6) Τῶν Συνθηκῶν τῶν Βερσαλλιών, ἢ τοῦ Τριανοῦ, ἢ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἢ τῶν Σεβρῶν, τῶν ὁποίων τὸ σύμφωνον ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος.

Διεθνές Γραφεῖον τῆς Παγκοσμίου Ταχυδρομικῆς Ἐνώσεως (').

Ἄρθρ. 7.—1. Ἡ ἔδρα τῆς Κοινωνίας ὀρίζεται ἐν Γενεύῃ.

2. Τὸ Συμβούλιον δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἐν παντὶ ἄλλῳ τόπῳ ἐγκατάστασιν αὐτῆς.

3. Πᾶσαι αἱ λειτουργίαι τῆς Κοινωνίας ἢ τῶν συναφῶν αὐτῇ ὑπηρεσιῶν, συμπεριλαμβανομένης τῆς Γραμματείας, εἰσὶν ἐξ ἴσου προσταί εἰς τε τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας.

4. Οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας καὶ οἱ πράκτορες αὐτῆς ἀπολαύουσιν ἐν ἡ ἐπισκῆσει τῶν καθηκόντων των τῶν διπλωματικῶν προνομίων καὶ ἀτελειῶν.

5. Τὰ κτίρια καὶ γήπεδα τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῆς Κοινωνίας, διὰ τὸς ὑπηρεσίας ἢ τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς, εἰσὶν ἀπαραβίαστα.

Ἄρθρ. 8.—1. Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ἀναγνωρίζουσιν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης ἀξιοὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐθνικῶν ἐξοπλισμῶν εἰς τὸ ἐλάχιστον ἀπαιτούμενον ὄριον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κοινῇ ἐνεργείᾳ ἐπιβεβλημένων διεθνῶν ὑποχρεώσεων.

2. Τὸ Συμβούλιον, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὰς εἰδικὰς συνθήκας ἐκάστου Κράτους, καταρτίζει τὰ σχέδια τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐθνικῶν ἐξοπλισμῶν, ὅπως ἐξετάσωσιν αὐτὰ καὶ ἀποφασίσωσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ διάφοροι Κυβερνήσεις.

3. Τὰ σχέδια ταῦτα δεόν νὰ ἐξετάζονται ἐκ νέου καί, ἐὰν ὑπάρχῃ λόγος,

(7) Ἡ παράγραφος αὕτη δι' ἀποφάσεως τῆς 13 Αὐγούστου 1924 ἀντεκατεστάθη διὰ τῆς ἐξῆς:

«5. Τὰς δαπάνας τῆς Κοινωνίας θὰ ὑφίστανται τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας, κατ' ἀναλογίαν ἀπαφασίζομένην ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως».

νὰ ἀνοθεωρῶνται ἀνὰ πᾶσαν τοῦλάχιστον δεκαετίαν.

4. Μετὰ τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων, τὸ οὕτως ὀρισθὲν ὄριον ἐξοπλισμῶν δὲν δύναται νὰ αὐθῆ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Συμβουλίου.

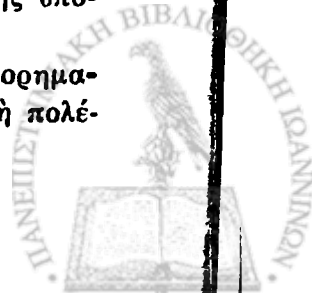
5. Ἐπειδὴ ἡ ἰδιωτικὴ κατασκευὴ πυρομαχικῶν καὶ ὕλικου πολέμου ἐγείρει σοβαρὰς ἀντιρρήσεις, τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ἐπιφορτίζουσι τὸ Συμβούλιον νὰ ἐξεύρῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐξ αὐτῆς δυσαρέστων συνεπειῶν, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνάγκας τῶν Μελῶν ἐκείνων τῆς Κοινωνίας ἅτινα ἀδυνατοῦσι νὰ κατασκευάσωσι τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν πυρομαχικὰ καὶ ὕλικον πολέμου.

6. Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνταλλάσσωσι, κατὰ τὸν εἰλικρινέστερον τρόπον, πᾶσαν πληροφορίαν σχετικὴν πρὸς τὴν κλίμακα τῶν ἐξοπλισμῶν των, τὰ στρατιωτικά, ναυτικά καὶ ἀεροπορικά προγράμματα αὐτῶν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἐπιδεκτικῶν νὰ χρησιμοποιηθῶσι διὰ πολεμικοῦ σκοποῦς βιομηχανιῶν των.

Ἄρθρ. 9.—Διαρκῆς ἐπιτροπὴ θέλει σχηματισθῆ ἵνα πορίχῃ εἰς τὸ Συμβούλιον τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 1 καὶ 8 καὶ ἐν γένει περὶ τῶν στρατιωτικῶν, ναυτικῶν καὶ ἀεροπορικῶν ζητημάτων.

Ἄρθρ. 10.—Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὑποχρεοῦνται νὰ σέβωνται καὶ προφυλάττωσιν ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς προσβολῆς τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ὑφισταμένην σήμερον πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν ὅλων τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας. Ἐν περιπτώσει ἐπ' ἐξέσεως, ἀπειλῆς ἢ κινδύνου ἐπιθέσεως, τὸ Συμβούλιον κρίνει περὶ τῶν μέσων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης.

Ἄρθρ. 11.—1. Δηλοῦται κατηγορηματικῶς ὅτι πᾶς πόλεμος ἢ ἀπειλὴ πολέ-

μου, εἴτε θίγει ἀμέσως εἴτε μὴ ἔν τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας, ἐνδιαφέρει ὀλόκληρον τὴν Κοινωνίαν, ἣτις ὀφείλει νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποτελεσματικὴν περιφρούρησιν τῆς εἰρήνης τῶν Ἐθνῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς συγκαλεῖ ἀμέσως τὸ Συμβούλιον, τῷ αἰτήσῃ παντὸς Μέλους τῆς Κοινωνίας.

2. Δηλοῦνται προσεῖ οἱ πᾶν Μέλος τῆς Κοινωνίας θὰ ἐπιστήσῃ φιλικῶς τὴν προσοχὴν τῆς Συνελεύσεως ἢ Συμβουλίου ἐπὶ πάσης περιπτώσεως δυναμένης νὰ φέρῃ τὰς διεθνεῖς σχέσεις καὶ ἣτις κατ' ἀκολουθίαν ἀπειλεῖ νὰ διαταράξῃ τὴν εἰρήνην ἢ τὴν μετὰ τῶν Ἐθνῶν σύμπνοιαν, ἐξ ἧς αὕτη ἐξαρτᾶται.

Ἄρθρον 12.— 1. Πάντα τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας συμφωνοῦσιν ὅπως, ἐγειρομένης μετὰ αὐτῶν διαφορᾶς δυναμένης νὰ φέρῃ εἰς ρῆξιν, ὑποβάλλωσιν αὐτὴν εἴτε ὑπὸ διαιτησίαν⁽⁸⁾ εἴτε ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συμβουλίου. Συμφωνοῦσιν ἐπίσης ὅπως ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει προσφεύγωσιν εἰς πόλεμον πρὸ τῆς παρελεύσεως τριμήνου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τῶν διαιτητῶν⁽⁹⁾ ἢ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Συμβουλίου.

2. Εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου τούτου προβλεπομένας περιπτώσεις, ἡ ἀπόφασις τῶν διαιτητῶν⁽¹⁰⁾ δέον νὰ ἐκδίδηται ἐντὸς λογικῆς προθεσμίας, ἡ δὲ ἐκθεσις τοῦ Συμβουλίου νὰ συντάσσεται ἐντὸς ἑξ μηνῶν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπελήφθη τοῦτο τῆς διαφορᾶς.

Ἄρθρον 13.— 1. Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας συμφωνοῦσιν ὅπως, ἐγειρομένης μετὰ αὐτῶν διαφορᾶς δεκτικῆς μὲν,

(8) Δι' ἀποφάσεως τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1924 ἡ φράσις ἐτροποποιήθη οὕτως: «ὑπὸ διαιτησίαν ἢ δικαστικὸν διακανονισμόν, εἴτε ὑπὸ τὴν κρίσιν...»

(9) Διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως: «ἀπὸ τῆς διαιτητικῆς ἢ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ τῆς ἐκθέσεως...»

(10) Ὅμοίως: «ἡ ἀπόφασις δέον νὰ ἐκδίδηται...»

κατὰ τὴν γνώμην τῶν, διαιτητικῆς⁽¹¹⁾ λύσεως, ἀλλὰ μὴ δυναμένης νὰ διευθετηθῇ ἰκανοποιητικῶς διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, ὑποβάλλεται ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ζήτημα ὑπὸ διαιτησίαν⁽¹²⁾.

2. Μεταξὺ τῶν ἐν γένει δεκτικῶν διαιτητικῆς⁽¹³⁾ λύσεως διαφορῶν κατατάσσονται αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐρμηνείαν συνθήκης τινός, εἰς πᾶν ζήτημα διεθνούς δικαίου, εἰς τὴν ὑπόστασιν παντὸς γεγονότος, ὅπερ, ἐὰν ἀτεδεικνύετο, θὰ ἀπετέλει παραβίασιν διεθνούς ὑποχρέσεως, ἢ εἰς τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν φύσιν τῆς ὀφειλομένης ἐκ τοιαύτης παραβίασεως ἐπανορθώσεως.

3.⁽¹⁴⁾ Τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον εἰς ὃ ὑποβάλλεται ἡ ὑπόθεσις εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν Μελῶν ὑποδεικνυόμενον ἢ τὸ προβλεπόμενον ὑπὸ προηγουμένων Συμβάσεων.

4. Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκτελῶσι καλῆ τῆ πίστει τὰς ἐκδιδόμενας ἀποφάσεις καὶ νὰ μὴ προσφεύγωσιν εἰς πόλεμον κατὰ παντὸς Μέλους τῆς Κοινωνίας, τὸ ὅποιον θὰ συμμορφοῦνται πρὸς αὐτάς. Ἐν περιπτώσει μὴ ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, τὸ Συμβούλιον προτείνει τὰ μέτρα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενου ἀποτελέσματος.

Ἄρθρον 14.— Εἰς τὸ Συμβούλιον ἀνατίθεται ἡ ἐκπόνησις σχεδίου Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύ-

(11) Ὅμοίως: «διαιτητικῆς ἢ δικαστικῆς λύσεως...»

(12) Ὅμοίως: «ὑπὸ διαιτητικὸν ἢ δικαστικὸν διακανονισμόν».

(13) Ὅμοίως: «διαιτητικῆς ἢ δικαστικῆς λύσεως...»

(14) Ὁλόκληρος ἡ παράγραφος 3 ἐτροποποιήθη διὰ τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως ὡς ἐξῆς: «Ἡ ὑπόθεσις θέλει ὑποβληθῆ εἰς τὸ Διαρκὲς Δικαστήριον Διεθνούς Δικαιοσύνης, ἢ εἰς πᾶσαν δοσιδικίαν ἢ δικαστήριον ὑποδεικνυόμενον ὑπὸ τῶν Μελῶν ἢ προβλεπόμενον ὑπὸ προηγουμένων Συμβάσεων».

νης καὶ ἡ ὑποβολὴ αὐτοῦ εἰς τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας. Τὸ Δικαστήριον τοῦτο θὰ ἐπιλαμβάνηται πάσης διεθνοῦς χαρακτηριστοῦ διαφοράς, ἢν θὰ ὑποβάλλωσιν αὐτῷ τὰ ἀποτελοῦντα μέλη τῆς Κοινωνίας Κράτη. Ὡσαύτως θὰ γνωμοδοτῇ συμβουλευτικῶς ἐπὶ πάσης διαφοράς ἢ παντὸς θέματος ὑποβαλλομένων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἢ τῆς Συνελεύσεως.

Ἄρθρον 15.— 1. Ἐὰν ἀναφυῇ μετὰ τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας διαφορά δυναμένη νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ρῆξιν καὶ δὲν ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 13 προβλεπομένην διαιτησίαν (15), τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας συμφωνοῦσι νὰ φέρωσιν αὐτὴν πρὸ τοῦ Συμβουλίου. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ὅπως ἐν τῶν Μελῶν εἰδοποίησιν περὶ τῆς διαφοράς ταύτης τὸν Γενικὸν Γραμματέα, ὅστις λαμβάνει πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς πλήρη ἀνάκρισιν καὶ ἐξέτασιν αὐτῆς.

2. Τὰ Μέλη ὀφείλουσι τὸ ταχύτερον νὰ ἀνακοινώσωσιν αὐτῷ ἐν ἐκθέσει τὴν ὑπόθεσιν των, μεθ' ὅλων τῶν οὐσιωδῶν γεγονότων καὶ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων. Τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἄμεσον αὐτῶν δημοσίευσιν.

3. Τὸ Συμβούλιον καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐπιτύχῃ τὸν διακανονισμόν τῆς διαφοράς. Ἐὰν δὲ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, δημοσιεύει, ἐν ᾧ μέτρῳ κρίνει σκόπιμον, ἐκθεσιν ἀναφέρουσαν τὰ γεγονότα, τὰς σχετικὰς ἐξηγήσεις καὶ τοὺς ὅρους τοῦ διακανονισμοῦ.

4. Ἐὰν δὲν καταστῇ δυνατὸν νὰ διευθετηθῇ ἡ διαφορά, τὸ Συμβούλιον συντάσσει καὶ δημοσιεύει ἐκθεσιν, ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν, ὅπως καταστήσῃ γνωστὰ τὰ περιστατικὰ τῆς διαφοράς καὶ τὰς λύσεις αἷς συνιστᾷ ὡς δικαιότερας καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ προκειμένου προσαρμοζομένας.

5. Πᾶν Μέλος τῆς Κοινωνίας ἀντι-

προσωπευόμενον ἐν τῷ Συμβουλίῳ δύναται ὡσαύτως νὰ δημοσιεύσῃ ἐκθεσιν περὶ τῶν αἰτίων τῆς διαφοράς καὶ τὰς ἰδίους αὐτοῦ προτάσεις.

6. Ἐὰν ἡ ἐκθεσις τοῦ Συμβουλίου γίνῃ παμψηφεί δεκτὴ, τῶν ψήφων τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ἐν διενέξει Μερῶν μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν, τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ προσφύγωσιν εἰς πόλεμον κατ' οὐδενὸς τῶν Μερῶν ὅπερ συμμορφοῦται πρὸς τὰς προτάσεις τῆς ἐκθέσεως.

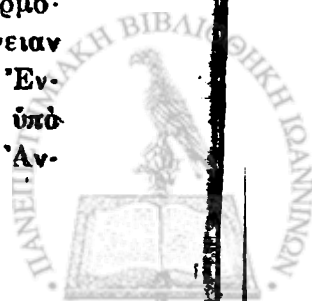
7. Ἐν ἡ περιπτώσει τὸ Συμβούλιον δὲν ἐπιτυχάνει τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ὑφ' ὅλων τῶν ἄλλων Μελῶν αὐτοῦ, ἐξαιρέσει τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ἐν διενέξει Μερῶν, τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ἐπιφυλάσσουσιν ἑαυτοῖς τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσωσιν, ὅτι κρίνουσιν ἀναγκαῖον πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς δικαιοσύνης.

8. Ἐὰν ἐν ἐκ τῶν ἐν διενέξει Μερῶν ἰσχυρίζεται, τὸ δὲ Συμβούλιον ἀναγνωρίζῃ, ὅτι ἡ διαφορά ἀνάγεται εἰς ζήτημα, ὅπερ τὸ διεθνὲς δίκαιον ὑπάγει ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἐν λόγῳ Μέρους, τὸ Συμβούλιον θέλει βεβαιώσῃ τοῦτο ἐν ἐκθέσει, ἀλλὰ χωρὶς νὰ συστήσῃ οὐδεμίαν λύσιν.

9. Τὸ Συμβούλιον δύναται, εἰς πάσας τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ παρόντος ἄρθρου περιπτώσεις, νὰ φέρῃ τὴν διαφῶρὰν ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως. Ἡ Συνέλευσις ὀφείλει ἐπίσης νὰ ἐπιληφθῇ τῆς διαφοράς τῇ αἰτήσῃ τινὸς τῶν Μερῶν. Ἡ αἴτησις αὕτη δέον νὰ ὑποβληθῇ ἐντὸς δεκατεσσάρων ἡμερῶν ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ διαφορά ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου.

10. Ἐν πάσῃ ὑποβαλλομένῃ εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπόθεσι, αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος ἄρθρου ὡς καὶ τοῦ ἄρθρου 12, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ Συμβουλίου ἐφαρμόζονται ἐπίσης ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰς ἐξουσίας τῆς Συνελεύσεως. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκθεσις καταρτιζομένη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῇ ἐγκρίσει τῶν Ἀν-

(15) Ὁμοίως: «καὶ δὲν ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 13 προβλεπομένην διαιτησίαν ἢ εἰς δικαστικὸν διακανονισμόν, τὰ Μέλη...»

τιπροσώπων τῶν ἀντιπροσωπευομένων ἐν τῷ Συμβουλίῳ Μελῶν τῆς Κοινωνίας, καὶ κατὰ πλειονοψηφίαν τῶν ἄλλων Μελῶν αὐτῆς, ἀποκλειομένων ἐν ἐκάστη περιπτώσει τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ἐν διενέξει Μερῶν, ἔχει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα οἷα καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Συμβουλίου ἢ γινομένη παμψηφεί δεκτὴ ὑπὸ τῶν Μελῶν αὐτοῦ, ἔξαιρέσει τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ἐν διενέξει Μερῶν.

Ἄρθρ. 16.— 1. Ἐὰν Μέλος τῆς Κοινωνίας προσφύγῃ εἰς πόλεμον, παρὰ τὸς ἀναληφθείσας διὰ τῶν ἄρθρων 12, 13 καὶ 15 ὑποχρεώσεις, θεωρεῖται ipso facto ὡς ἐνεργῆσαν πρᾶξιν πολεμικὴν ἐναντίον ὅλων τῶν ἄλλων Μελῶν τῆς Κοινωνίας, ἅτινα ὑποχρεοῦνται νὰ διακόψωσι παραχρῆμα πάσας τὰς μετ' αὐτοῦ ἐμπορικὰς ἢ οἰκονομικὰς σχέσεις, νὰ ἀπαγορεύσωσι πάσας τὰς μεταξὺ τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ τῶν τοῦ ἐν ρῆξει πρὸς τὴν Συμφωνίαν διατελοῦντος Κράτους σχέσεις καὶ νὰ λάβωσι τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως πύση πᾶσα οἰκονομικῆ, ἐμπορικῆ ἢ προσωπικῆ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους τούτου καὶ τῶν ὑπηκόων παντὸς ἄλλου Κράτους, μέλους ἢ μὴ τῆς Κοινωνίας.

2. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, τὸ Συμβούλιον ὀφείλει νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὰς διαφόρους ἐνδιαφερομένης Κυβερνήσεις τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτικῶν, ναυτικῶν καὶ ἀεροπορικῶν δυνάμεων, ἃς θὰ συνεισφέρῃ ἕκαστος Μέλος τῆς Κοινωνίας πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῶν προωρισμένων νὰ ἐπιβάλλωσι τὸν σεβασμὸν εἰς τὰς πρὸς τὴν Κοινωνίαν ὑποχρεώσεις.

3. Ἐκτὸς τούτου, τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας συμφωνοῦσι νὰ παρέχωσι πρὸς ἄλληλα ἀμοιβαίαν συνδρομὴν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ληφθησομένων, δυνάμει τοῦ παρόντος ἄρθρου, οἰκονομικῶν καὶ δημοσιονομικῶν μέτρων, πρὸς περιορισμὸν εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν δυναμένων νὰ προκύψωσιν ἐκ τῶν μέτρων τούτων ζημιῶν καὶ δυσαρέστων συνεπειῶν.

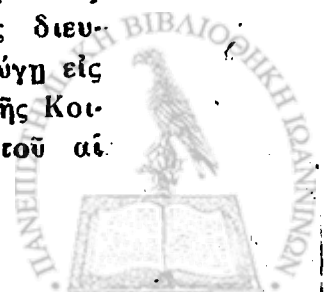
Ὅσαύτως παρέχουσιν ἀμοιβαίαν πρὸς ἄλληλα συνδρομὴν, ὅπως ἀντιστῶσι κατὰ παντὸς εἰδικοῦ μέτρου στρεφομένου ἐναντίον τινὸς ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διατελοῦντος ἐν ρῆξει πρὸς τὴν Συμφωνίαν Κράτους. Λαμβάνουσι δὲ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως διευκολύνωσι τὴν διὰ τοῦ ἐδάφους αὐτῶν διέλευσιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων παντὸς Μέλους τῆς Κοινωνίας, μετέχοντος κοινῆς δράσεως πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ σεβασμοῦ εἰς τὰς πρὸς τὴν Κοινωνίαν ὑποχρεώσεις.

4. Πᾶν Μέλος ὅπερ κατέστη ἔνοχον παραβιάσεώς τινος τῶν ἐκ τῆς Συμφωνίας ἀπορρευοσῶν ὑποχρεώσεων δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ τῆς Κοινωνίας. Ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Μέλους τούτου ἀποφασίζεται διὰ τῆς ψήφου ὅλων τῶν ἄλλων Μελῶν τῆς Κοινωνίας τῶν ἀντιπροσωπευομένων ἐν τῷ Συμβουλίῳ.

Ἄρθρ. 17.— 1. Ἐν περιπτώσει διαφορᾶς μεταξὺ δύο Κρατῶν, ὧν τὸ ἕτερον μόνον τυγχάνει Μέλος τῆς Κοινωνίας ἢ οὐδέτερον τούτων μετέχει ταύτης, τὸ μὴ μετέχον ἢ τὰ μὴ μετέχοντα τῆς Κοινωνίας Κράτη καλοῦνται ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ἐπιβαλλομένας εἰς τὰ Μέλη αὐτῆς ὑποχρεώσεις πρὸς διευθέτησιν τῆς διαφορᾶς, ὑφ' οὗς ὄρους ἤθελε κρίνει δικαίους τὸ Συμβούλιον. Ἐὰν ἡ πρόσκλησις αὕτη γίνῃ δεκτὴ, ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 12-16, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν κριθησομένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀναγκαίων τροποποιήσεων.

2. Ἄμα τῇ ἀποστολῇ τῆς προσκλήσεως ταύτης τὸ Συμβούλιον προβαίνει εἰς τὴν ἀνάκρισιν ἐπὶ τῶν περιστατικῶν τῆς διαφορᾶς καὶ προτείνει ὅσα μέτρα κρίνει ἄριστα καὶ πλέον ἀποτελεσματικὰ ἐν ἐκάστη εἰδικῇ περιπτώσει.

3. Ἐὰν τὸ προσκληθὲν Κράτος, ἀρνούμενον νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας πρὸς διευθέτησιν τῆς διαφορᾶς, καταφύγῃ εἰς πόλεμον ἐναντίον Μέλους τινὸς τῆς Κοινωνίας, ἐφαρμόζονται κατ' αὐτοῦ αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 16.

4. Ἐὰν τὰ δύο προσκληθέντα ἐν διενέξει Μέλη ἀρνηθῶσι νὰ ἀποδεχθῶσι τὰς ὑποχρεώσεις τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας πρὸς διευθέτησιν τῆς διαφορᾶς, τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ λάβῃ πᾶν μέτρον καὶ νὰ ποιήσῃται πᾶσαν πρότασιν ἱκανὴν νὰ προλάβῃ τὰς ἐχθροπραξίας καὶ νὰ ἐπιλύσῃ τὴν διένεξιν.

Ἄρθρον 18.— Πᾶσα συνθήκη ἢ διεθνῆς ὑποχρέωσις, συνομολογηθεσομένη ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ Μέλους τῆς Κοινωνίας, δεόν νὰ καταχωρίζηται ἀμέσως παρὰ τῆς Γραμματείας καὶ νὰ δημοσιεύηται, ὡς τάχιστα, παρ' αὐτῆς. Οὐδεμία τῶν συνθηκῶν τούτων ἢ διεθνῶν ὑποχρεώσεων θέλει εἶναι ὑποχρεωτικὴ πρὸ τῆς καταχωρήσεως αὐτῆς.

Ἄρθρον 19.— Ἡ Συνέλευσις δύναται, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, νὰ καλῇ τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὅπως προβαίνωσιν εἰς νέαν ἐξέτασιν τῶν συνθηκῶν αἰτινες κατέστησαν ἀνεφάρμοστοι, ὡς καὶ πάσης διεθνοῦς καταστάσεως ἧς ἢ διατήρησις ἠδύνατο νὰ θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὴν εἰρήνην τοῦ Κόσμου.

Ἄρθρον 20.— 1. Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ἀναγνωρίζουσιν, ἕκαστον δι' ἑαυτό, ὅτι ἡ παρούσα Συνθήκη καταργεῖ πάσας τὰς μὴ συμβιβαστέας πρὸς τοὺς ὅρους αὐτῆς ὑποχρεώσεις ἢ ἰδιαιτέρας (inter se) συνεννοήσεις, ἀναλαμβάνουσι δὲ ἐπισήμως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ συνομολογῶσιν εἰς τὸ μέλλον τοιαύτας.

2. Ἐὰν μέλος τι πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν Κοινωνίαν εἶχεν ἀναλάβει ὑποχρεώσεις ἀσυμβιβάστους πρὸς τοὺς ὅρους τῆς παρούσης Συμφωνίας, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἄμεσα μέτρα ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν ὑποχρεώσεων τούτων.

Ἄρθρον 21.— Διεθνεῖς ὑποχρεώσεις ἐξασφαλίζουσαι τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, οἷαι αἱ συμβάσεις περὶ διαιτησίας καὶ αἱ τοπικαὶ συνεννοήσεις, ὡς τὸ δόγμα τοῦ Μοντρε, δὲν θεωροῦνται ἀσυμβιβάστοι πρὸς οὐδεμίαν τῶν διατάξεων τῆς παρούσης Συμφωνίας.

Ἄρθρον 22.— 1. Αἱ ἐλόμεναι ἀρχαὶ

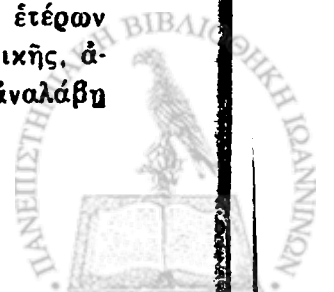
ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων αἰτινες, συνεπεῖα τοῦ πολέμου, ἔπαυσαν νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Κρατῶν τὰ ὅποια προγενεστέρως ἐκυβέρνηον αὐτὰς καὶ αἰτινες οἰκοῦνται ὑπὸ λαῶν μὴ εἰσέτι ἱκανῶν ὅπως αὐτοδιοικῶνται ὑπὸ τὰς ἰδιαιτέρας δυσχερεῖς τοῦ συγχρόνου Κόσμου συνθήκας. Ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν λαῶν τούτων ἀποτελοῦσιν ἱερὰν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολὴν καὶ προσήκει νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ παρούσῃ Συμφωνίᾳ ἐγγυήσεις διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης.

2. Ἡ καλλιτέρα μέθοδος πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι νὰ ἀνατεθῇ ἡ κηδεμονία τῶν λαῶν τούτων εἰς τὰ ἀνεπτυγμένα Ἔθνη, τὰ ὅποια, λόγῳ τῶν πόρων, τῆς πείρας ἢ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, δύνανται κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐν λόγῳ εὐθύνην, συγκατατίθενται δὲ εἰς τοῦτο. Τὰ Ἔθνη ταῦτα θὰ ἡσκούν τὴν τοιαύτην κηδεμονίαν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα Ἐντολοδόχου τῆς Κοινωνίας καὶ ἐν ὀνόματι αὐτῆς.

3. Ὁ χαρακτήρ τῆς ἐντολῆς δεόν νὰ διαφέρῃ ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ, τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας, τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς συνθηκῶν καὶ πάσης τοιαύτης περιπτώσεως.

4. Ὁρισμέναί κοινότητες, ἀνήκουσαι ἄλλοτε εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἐξίχθησαν εἰς τοιοῦτονίβηθμόν ἀναπτύξεως, ὥστε ἡ ὑπερξίς των ὡς Ἐθνῶν ἀνεξαρτήτων δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ προσωρινῶς, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως αἱ συμβουλαὶ καὶ ἡ συνδρομὴ Ἐντολοδόχου τινὸς καθοδηγῶσι τὴν διώκῃσιν αὐτῶν μέχρις οὗ καταστῶσιν ἱκαναὶ ὅπως αὐτοδιοικηθῶσιν. Οἱ πόθοι τῶν ἐν λόγῳ κοινοτήτων δεόν νὰ ληφθῶσιν κατὰ πρῶτον λόγον ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ Ἐντολοδόχου.

5. Ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως ἐτέρων λαῶν, ἰδίως τῆς Κεντρῶας Ἀφρικῆς, ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ Ἐντολοδόχος ἀναλάβῃ

τὴν διοίκησιν τῆς χώρας τῶν ἐπὶ ὄροις, οἵτινες, συνδυαζόμενοι πρὸς τὴν ἀπαγόρευσιν καταχρήσεων, ὡς ἡ ἐμπορία τῶν δούλων, ἡ ἐμπορία τῶν ὄπλων καὶ ἡ τοῦ οἰνοπνεύματος τοῦτο μὲν θὰ ἐγγυηθῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκείας—ἀνευ ἄλλων περιορισμῶν, πλὴν τῶν ἐπιβυλλομένων τυχόν λόγῳ τηρήσεως τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῶν χρησιῶν ἡθῶν—τὴν μὴ ἀνέγερσιν ὀχυρωμάτων ἢ ἐγκατάτασιν στρατιωτικῶν ἢ ναυτικῶν βάσεων καὶ τὴν μὴ παροχὴν στρατιωτικῆς ἐκπαίδευσεως εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, ἐκτὸς τῆς ἀναγκαιούσης διὰ τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας. τοῦτο δὲ θὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὰ ἄλλα Μέλη τῆς Κοινωνίας ὄρους ἰσότητος διὰ τὰς συναλλαγὰς καὶ τὸ ἐμπόριον.

6. Τέλος ὑπάρχουσι χώραι, ὡς ἡ Νοτιοδυτικὴ Ἀφρική καὶ νῆσοί τινες τοῦ νοτίου Εἰρηνικοῦ Ωκεανοῦ, αἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ἀραιοῦ αὐτῶν πληθυσμοῦ, τῆς περιορισμένης ἐπιφανείας, τοῦ ἀπομακρυσμένου ἀπο τῶν κέντρων τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς γεινιάσεως πρὸς τὴν χώραν τοῦ Ἐντολοδόχου ἢ ἕνεκα ἄλλων λόγων, θὰ ἠδύνατο ἄριστα νὰ διοικῶνται ὑπὸ τοὺς νόμους τοῦ Ἐντολοδόχου καὶ ὡς μέρος ἀναπόσπαστον τῆς χώρας του, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν προβλεπομένων ἀνωτέρω ἐγγυήσεων ὑπὲρ τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ.

7. Ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσιν ὁ Ἐντολοδόχος ὀφείλει νὰ ἀποστείλλη ἐτησίως εἰς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν ἀφορῶσαν εἰς τὰς ὑπὸ τὴν κηδαιμονίαν αὐτοῦ χώρας.

8. Ἐὰν ἡ ἔκτασις τῆς ἐξουσίας, τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἐντολοδόχου δὲν ἔκανονίσθη διὰ προηγουμένης συμβάσεως μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας, ρητῶς θέλει ἀποφανθῆ ἐπὶ τούτου τὸ Συμβούλιον.

9. Διάρκης Ἐπιτροπὴ θέλει συσταθῆ πρὸς λήψιν καὶ ἐξέτασιν τῶν ἐτησίων ἐκθέσεων τῶν Ἐντολοδόχων καὶ παροχὴν εἰς τὸ Συμβούλιον γνωμῶν ἐπὶ πάν-

των τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν ζητημάτων.

*Α ρ θ ρ. 23.—Ἐπὶ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν διατάξεων τῶν νῦν ὑφισταμένων καὶ τῶν μετέπειτα συνομολογηθησομένων διεθνῶν συμβάσεων καὶ συμφώνως πρὸς αὐτάς, τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας :

α') Θὰ καταβάλωσι πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐξασφαλίσωσι καὶ διατηρήσωσιν ὄρους ἐργασίας δικαίους καὶ ἀνθρωπίνους διὰ τοὺς ἄνδρας, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἰδίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις χώραις ἐφ' ὧν ἐκτείνονται αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ αὐτῶν σχέσεις, ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ τούτῳ θὰ ἰδρῦσωσι καὶ θὰ συντηρῶσι τὰς ἀναγκαίας διεθνεῖς ὀργανώσεις.

β') Ὑποχρεοῦνται ὅπως συμπεριφέρονται μετὰ δικαιοσύνης πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς λαοὺς, ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῶν χώραις.

γ') Ἀναθέτουσιν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν τὸν γενικὸν ἔλεγχον τῶν συμφωνιῶν αἵτινες ἀφορῶσιν εἰς τὴν σωματεμπορίαν τῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν, τὴν ἐμπορίαν τοῦ ὀπίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιβλαβῶν φαρμάκων.

δ') Ἀναθέτουσιν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν τὸν γενικὸν ἔλεγχον τοῦ ἐμπορίου τῶν ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων μετὰ τῶν χωρῶν ἐν αἷς ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐμπορίου τούτου τυγχάνει ἀπαραίτητος διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον.

ε') Θὰ λάβωσι τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς διαμετακομίσεως καὶ πρὸς δικαίον διεξαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου ὅλων τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας, ἐξυπακουομένου ὅτι θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ εἰδικαὶ ἀνάγκαι τῶν κατὰ τὸ πόλεμον τοῦ 1914 1918 ἐρημωθειῶν χωρῶν.

στ') Θὰ προσπαθήσωσι νὰ λάβωσι διεθνή μέτρα πρὸς πρόληψιν καὶ καταπολέμησιν τῶν ἀσθενειῶν.

*Α ρ θ ρ. 24.—1. Ἐπὶ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς σγκαταθέσεως τῶν συμβεβλη-

μένων Μερῶν, πάντα τὰ προγενεστέρως διὰ συλλογικῶν συνθηκῶν ἰδρυθέντα διεθνή γραφεῖα θὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κοινωνίας. Ἄπαντα τὰ λοιπὰ διεθνή γραφεῖα καὶ ἄπασαι αἰ συστηθῶσιν μεταγενεστέρως ἐπιτροπαί, πρὸς διακανονισμόν ὑποθέσεων διεθνῶς συμφέροντος, θὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κοινωνίας.

2. Διὰ πάντα τὰ διεθνῶς συμφέροντος ζητήματα, τὰ κανονιζόμενα μὲν ὑπὸ γενικῶν συμβάσεων, μὴ ὑπαγόμενα ὁμῶς ὑπὸ τὸν ἔλεγχον διεθνῶν ἐπιτροπῶν ἢ γραφείων, ὀφείλει ἡ Γραμματεία τῆς Κοινωνίας, ἐὰν τὰ ἐνδιαφερόμενα Μέρη αἰτήσωσι τοῦτο καὶ τὸ Συμβούλιον συγκατατίθεται, νὰ συλλέγῃ καὶ διανέμῃ πάσας τὰς χρησίμους πληροφορίες καὶ νὰ παρέχῃ πᾶσαν ἀναγκαίαν ἢ εὐκταίαν συνδρομήν.

3. Τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ὅπως εἰς τὰς δαπάνας τῆς Γραμματείας περιληφθῶσι καὶ τὰ ἐξοδα παντὸς γραφείου ἢ ἐπιτροπῆς διατελούσης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κοινωνίας.

Ἄρθρ. 25.—Τὰ Μέλη τῆς Κοινωνίας ὑπάρχουσιν νὰ ἐνθαρρύνωσι καὶ εὐνοῶσι τὴν ἐγκατάστασιν καὶ συνεργασίαν τῶν ἀμφοτέρωθεν ἐθνικῶν ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, αἵτινες ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας, τὴν προληπτικὴν ἀμυναν κατὰ τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας ἐν τῷ Κόσμῳ.

Ἄρθρ. 26.—1. Τροποποιήσεις τῆς παρούσης Συμφωνίας θὰ ἰσχύωσιν ἀπὸ τῆς κυρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας ὧν οἱ Ἀντιπρόσωποι ἀποτελοῦσι τὸ Συμβούλιον, καὶ ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν Μελῶν, ὧν οἱ Ἀντιπρόσωποι ἀποτελοῦσι τὴν Συνέλευσιν.

2. Πᾶν Μέλος τῆς Κοινωνίας εἶναι ἐλεύθερον νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὰς ἐπιφερομένας εἰς τὴν Συμφωνίαν τροποποιήσεις, ὅποτε παύει νὰ μετέχῃ τῆς Κοινωνίας.

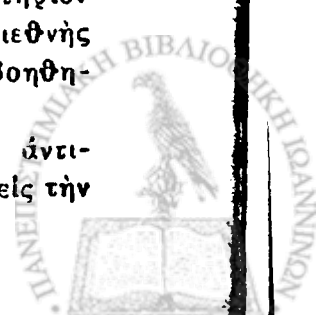
Παράρτημα: Μέλη ἀρχικὰ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν: Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, Βέλγιον, Βολιβία, Βραζιλία, Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία, Καναδᾶς, Αὐστραλία, Νότιος Ἀφρική, Νέα Ζηλανδία, Ἰνδία, Κίνα, Κούβα, Ἰσημερινός, Γαλλία, Ἑλλάς, Γουατεμάλα, Αἴτή, Χειζάξη, Ὀνδούρα, Ἰταλία, Ἰαπωνία, Λιβερία, Νικαράγουα, Παναμᾶς, Περουβία, Πολωνία, Πορτογαλλία, Ρουμανία, Σερβοκροατο-σλοβενικὸν κράτος, Σιάμ, Τσεχοσλοβακία, Οὐραγουάη.

Κράτη προσκληθέντα ὅπως προσχωρήσωσιν εἰς τὴν Συμφωνίαν: Ἀργεντινή, Χιλή, Κολομβία, Δανία, Ἰσπανία, Νορβηγία, Παραγουάη, Κάτω Χῶραι, Περσία, Σαλβαδῶρ, Σουηδία, Ἑλβετία, Βενεζουέλα.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Συμφώνου ἀναφερομένων ἰδρυτικῶν (ἀρχικῶν) μελῶν τῆς Κ.Τ.Ε., ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεχώρησαν ἡ Βραζιλία τὴν 12 Ἰουνίου 1926, ἡ Ἰσπανία τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1926 (ἐπανελθοῦσα τὸ 1929), ἡ Ἰαπωνία τὸ 1932 κατόπιν τῆς ἐν Μαντζουρίᾳ δράσεώς της, ἐγένοντο δεκτὰ κατόπιν αἰτήσεώς των τὰ κράτη: Ἀβησσυνία, Ἀλβανία, Αὐστρία, Βουλγαρία, Γερμανία (ἀποχώρησεν τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1933), Δομινικανὴ Δημοκρατία, Ἑσθονία, Ἰρλανδία, Κόστα-Ρίκα (ἀποχώρησεν τὴν 24 Δεκεμβρίου 1924), Λεττονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργον, Οὐγγαρία, Φιλανδία καὶ Τουρκία. Δὲν ἐγένοντο δεκτὰ αἱ αἰτήσεις τῶν μικροαστικῶν κρατιδίων Ἀγ. Μαρίνου, Λιχτενστάϊν καὶ Μονακό.

Ὡς ἐκ τοῦ Συμφώνου προκύπτει «ὄργανα» τῆς Κ.Τ.Ε. εἶναι ἡ Συνέλευσις (ἄρθρ. 3), τὸ Συμβούλιον (4), ἡ Διαρκὴς Γραμματεία (6) καὶ οἱ δύο αὐτόνομοι ὀργανισμοί: τὸ Διαρκὲς Δικαστήριον Διεθνῶς Δικαιοσύνης καὶ ἡ Διεθνὴς Ὀργάνωσις Ἐργασίας καὶ τινες βοηθητικαὶ ὀργανώσεις.

Ἡ Συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐξ ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν μετεχόντων εἰς τὴν

Κοινωνίαν Κρατῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων διαθέτει μίαν μόνον ψήφον. Συνέρχεται τακτικῶς τὴν πρώτην Δευτέραν τοῦ Σεπτεμβρίου. ἑκτάκτως δὲ ὁσάκις αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτήσωσι εἴτε ἐν Γενεύῃ εἴτε ὅπου ἄλλοῦ ἤθελεν ὀρισθῆναι.

Τὸ Συμβούλιον ἀποτελεῖται θεωρητικῶς ἐκ 14 μελῶν, πρακτικῶς ὅμως ἐξ 11 μελῶν λόγῳ τῆς ἀποχῆς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Εἶναι πρῶτον οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων (προεχουσῶν): Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας· δευτέρον, ἀντιπρόσωποι τῶν ἐννέα ἄλλων μελῶν τῆς Κοινωνίας, τὸ ὅποια ἐκλέγονται ἐλευθέρως ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως (ἄρθ. 4).

Γενικῶς αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Συνελεύσεως λαμβάνονται κατὰ παμψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν. Μολοντοῦτο τὰ ζητήματα διαδικασίας συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀνακριτικῶν ἐπιτροπῶν διὰ διάφορα ζητήματα, ἀποφασίζονται διὰ πλειοψηφίας τῶν ἀντιπροσωπευομένων μελῶν.

Ἡ Διαρκὴς Γραμματεία ἐδρεύει εἰς τὴν ἔδραν τῆς Κοινωνίας καὶ περιλαμβάνει ἓνα πρόεδρον, γενικὸν γραμματέα καὶ δύο γενικοὺς ὑπογραμματεῖς.

Ὁ ρόλος τῆς Γενικῆς Γραμματείας εἶναι σαφής. Εἶναι ὁ βοηθὸς καὶ τὸ ἐκτελεστικὸν ὄργανον τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Συνελεύσεως. Αὕτη συντάσσει τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως καὶ ἐκτελεῖ τὰς διοικητικὰς ἐργασίας· παρασκευάζει τὴν ἐργασίαν τῶν προσχῶν συνόδων καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λαμβανομένων ἀποφάσεων· τέλος χρησιμεύει ὡς μεσάζων μεταξὺ Συνελεύσεως καὶ Συμβουλίου καὶ μεταξὺ Κοινωνίας καὶ τῶν μελῶν ἢ τῶν ἀπομεινάντων ἐκτὸς τῆς Κοινωνίας κρατῶν.

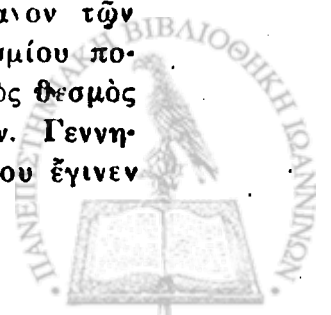
Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς ἢ Γραμματεία ἀποτελεῖται ὑπὸ δέκα τμήματα: 1. Διοικητικῶν Ἐπιτροπῶν

(Σάαξ καὶ Λάντσιχ) καὶ μειονοτήτων· 2. Οἰκονομικόν, 3. Νομικόν, 4. Πολιτικόν, 5. Ἀφοτισμοῦ, 6. Ἐντολῶν, 7. Ὑγιεινῆς, 8. Μεταφορῶν, 9. Πληροφοριῶν, 10. Κοινωνικῶν ζητημάτων.

Ὀλιγώτερον σαφῆς εἶναι ἡ ἀμοιβαία σχέσις τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Συνελεύσεως, διότι τὸ Σύμφωνον σιωπᾷ. Ἡ πρώτη γενικὴ Συνέλευσις συνελθοῦσα ἐν Γενεύῃ τὸν Νοέμβριον 1920 ἀνέθεσεν εἰς τὴν πρώτην ἐπιτροπὴν τῆς νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἀπορριφθεῖσης μιᾶς σχετικῆς σαφοῦς προτάσεως τοῦ Ν. Πολιτη, δὲν ἔλυσεν τὴν ἀσάφειαν. Ὁ σκοπὸς εἶναι καταφανέστατος· αἱ πλειοψηφοῦσαι εἰς τὸ Συμβούλιον Μεγάλαι δυνάμεις δὲν θέλουν νὰ ἴδουν περιοριζομένην τὴν δικαιοδοσίαν του, χάριν τῆς Συνελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν ὡς ἴσα ὅλα τὰ κράτη.

Ὁ σκοπὸς τῆς Κ. Τ. Ε. καθορίζεται εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Συμφώνου. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου τὸ ἄρθρον 18 ἐπιβάλλει τὴν φανεράν διπλωματίαν καὶ τὸ ἄρθρον 10 τὴν ἀλληλοβοήθειαν τῶν μελῶν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀκεραιότητός των. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐτίσης τὸ ἄρθρον 19 ἐπιβλέπει εἰρηνικὴν τροποποίησιν τῶν συνθηκῶν, αἵτινες κατέστησαν ἀνεξάρτητοι. Διὰ τοῦ ἄρθρου 8 ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ διὰ τὸ ἄρθρον 10 ὀρίζεται ὅτι πᾶς πόλεμος ἐδιαφέρει ὀλόκληρον τὴν Κοινωνίαν. Δι' ἄλλων ἄρθρων ὀρίζεται ἡ εἰρηνικὴ ἐπίλυσις τῶν διαφορῶν διὰ διαιτησίας ἢ προσφυγῆς εἰς τὸ Διεθνὲς Δικαστήριον.

2.—Τὸ ἔργον τῆς Κ. Τ. Ε. Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν παρὰ τοὺς θορυβῶδεις ὕμνους, οἱ ὁποῖοι συνώδευσαν τὴν γέννησίν της καὶ τὰ πρῶτα τῆς βήματα, ἀπεδείχθη ἐν ἀρχῇ μὲν ὄργανον τῶν μεγάλων νικητῶν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, κατόπιν δὲ ἀκαδημαϊκὸς θεσμὸς ἀνίκανος διὰ πᾶσαν ἐνέργειαν. Γεννηθεῖσα τὴν ἐπομένην τοῦ πολέμου ἔγινεν

σκηνης. Μετὰ πολλὰς διαμαρτυρίας τῆς Κίνας καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν αἱ ὁποῖοι δυσσρέτως ἔβλεπον τὴν ἰαπωνικὴν ἐπέκτασιν ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἀσίας, ἡ Κ.Τ.Ε. ἀπεφάσισε τὴν ἀποστολὴν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς ἐν Μαντσουρία (βλ. λ.). Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὑπέβαλε τὴν ἔκθεσίν της μετὰ διείκτα, ἐνῶ ἡ Ἰαπωνία καθ' ὄλην αὐτὴν τὴν περίοδον δὲν ἔπαυε ἐπεκτείνουσα καὶ σταθεροποιούσα τὴν ἐν Μαντσουρία θέσιν της. Ὅταν δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως, ἡ Κ.Τ.Ε. ἐτόλμησε νὰ σύστησῃ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὁρισμένους περιορισμούς, ἡ Ἰαπωνία ἐγκατέλειπε τὴν Γενεύην, δηλοῦσα ὅτι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς ἀποφάσεις τῆς Κ.Τ.Ε. Ἄν δὲ δὲν ὀλοκλήρωσε τὰς ἐν Κίνα ἐπιδιώξεις της, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἐνεργὸν ἀντίδρασιν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, οὐδόλωρ δὲ εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς Κοινωνίας.

Οὕτω κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατεφάνη σαφῶς ὅτι ἡ Κ.Τ.Ε. ἀπετέλει ἀκαδημαϊκὸν γραφειοκρατικὸν θεσμόν, ἀνίκανον νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου. Ἐκκοτε κατεβλήθησαν προσπάθειαι πρὸς κατοχύρωσιν τῆς εἰρήνης δι' ἄλλων μέσων, ὄχι περισσότερον ἀποτελεσματικῶν καὶ τὰ ὁποῖα μάλιστα ἐπαιέρονται εἰς τὰς παλαιὰς μεθόδους τῶν συμμαχιῶν καὶ μεταξὺ τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν συνεννοήσεων πρὸς αὐθαίρετον ὑπ' αὐτῶν διακανονισμόν τῶν μεγάλων προβλημάτων.

Προσπάθειαι συμπληρώσεως ἦσαν αἱ συμφωνίαι τοῦ Λοκάρνο, τὰ διμερῆ σύμφωνα μὴ ἐπιθέσεως καὶ συνδιαλλαγῆς, τὰ περιφερειακὰ σύμφωνα, τὸ σύμφωνον Κέλλογκ καὶ πολυώνυμοι ἄλλαι προσπάθειαι. Πρὸ τῆς χρεωκοπίας αὐτῆς τῆς Κοινωνίας, ὁ Μουσσολίνι (1933) ἐπρότεινε τὴν ὀριστικὴν κατάργησιν της καὶ τὴν ἀντικατάστασιν της δι' ἐνὸς συλλόγου τῶν τεσσάρων μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης

(Μεγάλῃς Βρετανίᾳς, Γαλλίᾳς, Γερμανίᾳς καὶ Ἰταλίᾳς), ὁ ὁποῖος αὐθαίρετως θὰ διεκρινόμινε τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα. Εἰς τὸ σχέδιον αὐτὸ ἀνέδρασε κυρίως ἡ Γαλλία ἡ ὁποία ἔχει πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ διὰ τῶν περὶ αὐτὴν μικροτέρων κρατιδίων. Τελευταία προσπάθεια ἐνισχύσεως τῆς Κ. Τ. Κ. εἶνε ἡ προσπάθεια εἰσόδου εἰς αὐτὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἡ Ε. Σ. Σ. Δ. ἐτήρησε πάντοτε ἐχθρικὴν στάσιν ἐναντι τοῦ θεσμοῦ τῆς Γενεύης, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήριζε πάντοτε ὡς συμμαχίαν τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων. Αὐτὸς ἄλλωστε ὁ Ν. Πολίτης, πρωτεύοντα παίζων ρόλον συχνὰ εἰς τὰς συνελεύσεις, πολλάκις ἔθεσε ὡς ἕνα τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς Κ.Τ.Ε., τὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν Σοβιέτ. Διάφοροι ὅμως λόγοι συνετέλεσαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς στάσεως τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως ἐναντι τῆς Κ.Τ.Ε., λόγοι ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοί. Οἱ ἐσωτερικοὶ λόγοι ὑπάρχουν εἰς τὴν γενικὴν ἐξέλιξιν τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀντιλήψεων, οἱ ἐξωτερικοὶ δέ, οἱ καὶ κυρίως ἐπιδράσαντες ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τῆς στάσεώς της εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐκ τῆς Κ.Τ.Ε. ὀποχώρησεως τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Γερμανίας, τῶν δύο κυριωτέρων ἀντιπάλων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἡ Ε. Σ. Σ. Δ. θέλει νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Κ.Τ.Ε. ἐναντίον αὐτῶν τῶν δύο ἐπιθετικῶν δυνάμεων (βλ. ἐπίσης *Βερσαλλίων συνθήκη, Ἀφοπλισμός, Κέλλογκ, Λοκάρνο, Σύμφωνον, Τεσσάρων σύμφωνον*).

Κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις.—Βλ. Ἀσφάλεια (14. Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις) καὶ τόμον Ἑλλάς.

Κοινωνικαὶ ἐπιστήμαι.—Βλ. λ. Ἐπιστήμη.

Κοινωνικὴ ἢ κοινωνιολογικὴ παιδαγωγική.—Καλεῖται οὕτω ἡ παιδαγωγικὴ θεωρία κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κύριος παράγων τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ κοινωνία,

ή όποία πρέπει ν' αποτελῆ καί τόν κύριον σκοπόν τῆς ἀγωγῆς. Σκοπός τῆς ἀγωγῆς κατά τήν κοινωνικήν παιδαγωγικήν εἶναι ἡ μόρφωσις ἀτόμων χρησίμων εἰς τήν κοινωνίαν, μέ ἀνεπτυγμένα τὰ κοινωνικά ἔνστικτα καί μέ ἡσκημένην τήν ἰκανότητα τῆς γονίμου ἐν συνεργασίᾳ μεθ' ὄλων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας δράσεως. Ἡ κοινωνική παιδαγωγική ἀντιτίθεται πρὸς τήν ἀτομιστικήν παιδαγωγικήν, ἡ ὅποια θεωρεῖ ἀφετηρίαν καί σκοπόν τῆς ἀγωγῆς τὸ ἀπομονωμένον ἄτομον. Τὴν σχέσιν μεταξύ κοινωνίας καί ἀγωγῆς τὴν ἐξήτασαν διὰ πρώτην φοράν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς ἐν τῷ «Κομμουνιστικῷ μανιφέστῳ» (1847): «Μήπως καί ἡ ἀγωγή σας, λέγουν, (ἡ ἀγωγή τῶν ἀστών), δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, δηλαδὴ ἀπὸ τὰς κοινωνικάς συνθήκας ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων παιδαγωγεῖτε καί ἀπὸ τὴν ἄμεσον καί ἔμμεσον ἐπέμβασιν τῆς κοινωνίας διὰ τοῦ σχολείου κτλ. Οἱ κομμουνισταὶ δὲν καταπολεμοῦν τὴν ἐπίδρασιν τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς. Ἀλλάσσουν μόνον τὸν χαρακτῆρα τῆς. Ἀπομακρύνουν τὴν ἀγωγήν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀρχούσης τάξεως». Εἴκοσι ἔτη βραδύτερον ὁ Μάρξ εἰς τὸ «Κεφάλαιον» διατυπώνει ἀκριβέστερον τὸ κοινωνικὸν παιδαγωγικὸν τοῦ πρόγραμμα ζητῶν ἀπὸ τὴν ἀγωγήν τοῦ μέλλοντος τὸν συνδυασμὸν τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας μέ τὴν διδασκαλίαν, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς μοναδικὴν μέθοδον διὰ τὴν μόρφωσιν ἀνθρώπων πολυμερῶς ἀνεπτυγμένων. Οὕτω ὁ Μάρξ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγικῆς καί ὡς ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τοῦ σχολείου ἐργασίας.

Μεταξὺ τῶν παιδαγωγῶν κύριος ἐκπρόσωπος τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγικῆς θεωρεῖται ὁ νεοκαντιανὸς Π. Νάτορπ, καθ' ὃν ἡ ἀγωγή ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ βίου καί εἶναι ταυτοχρόνως καί ὅρος αὐτοῦ. Σημαντικὸς ἐπίσης ἐκπρόσωπος τῆς κοινωνικῆς παιδαγωγικῆς εἶναι καί ὁ Ζ. Καβερᾶου (βλ. λ.), τοῦ

ὁποίου καί μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Παπαμαύρου τὸ ἔργον «Κοινωνιολογικὴ παιδαγωγική», ἐκδοθὲν μεταξὺ τῶν κοινωνιολογικῶν καί φιλοσοφικῶν βιβλίων τοῦ «Ἀνεξαρτήτου».

Κοινωνικὴ πολιτική.— Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον, τὸ πρῶτον διατυπωθέντα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ τοῦ πολιτισμοῦ Γουλιέλμου Ἐρρίκου Ρήλ (Riehl), περιλαμβάνεται γενικῶς ἡ πολιτική, ἡ σκοποῦσα τὴν καλυτέρευσιν τῆς θέσεως τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων ἐντὸς μιᾶς ταξικῆς κοινωνίας. Ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ ἀποτελεῖ ἀνάγκην τῶν εἰς τάξεις χωρισμένων κοινωνιῶν πρὸς ἀμβλυσιν τῶν κοινωνικῶν ἀγόνων καί προσωρινὴν καθησύχασιν τῶν ἐξεγειρομένων ἀποκλήρων τάξεων. Τὰ ἀστικά κράτη ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ὀγκουμένου ἐργατικοῦ κινήματος, ἠναγκάσθησαν νὰ λάβουν διαδοχικῶς διάφορα μέτρα κοινωνικῆς πολιτικῆς. Περὶ τῶν κατ' ἰδίαν μορφῶν τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς βλ. τὰς λ. *κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, ἐργατικὴ νομοθεσία, ἐργατικὸν ἀτύχημα.*

Κοινωνικὴ πρόνοια.— Ἡ πλευρὰ ἐκείνη τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν φυσικὴν κυρίως προστασίαν τῶν κατωτέρων τάξεων, μᾶλλον ὑπὸ φιλανθρωπικὴν μορφήν. Μέτρα κοινωνικῆς προνοίας εἶναι ἡ ἰδρυσις νοσοκομείων, μαγειτηρίων καί σανατορίων ἀπόρων, γηροκομείων, ἡ προσφορὰ δωρεάν, ἢ εὐθηνῆς νοσηλείας καί φαρμάκων κτλ. Βλ. *Δημοσία ἀντίληψις.*

Κοινωνικὴ ψυχολογία.— Καλεῖται οὕτω ἡ ἐπιστήμη, ἣτις ἔχει ὑποκείμενον τὴν γένεσιν καί ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τὰς ομάδας καί τὰς κοινωνίας, ὅπως π.χ. ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία, τὰ ἦθη καί τὰ ἔθιμα, τὸ δίκαιον, ἡ τέχνη κλπ. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς καθόλου ψυχολογίας, ἀνεπτύχθη δὲ κυρίως κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Πρῶτοι

παρέσχον συμβολήν εἰς αὐτήν ὁ Ἴταλὸς Βίκο (1663—1744) ἐν τῷ συγγράμματι «Νέα ἐπιστήμη» (1725) καὶ ὁ Μοντεσκιέ (1689—1755), μάλιστα ἐν τῷ «Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς πτώσεως τῶν Ρωμαίων» (1734) καὶ τῷ «Περὶ τοῦ πνεύματος τῶν νόμων» (1748).

Ἐν Γαλλίᾳ ἰδρυτὴς τῆς ψυχολογίας ταύτης ἐγένετο ὁ Αὐγουστος Κόντ (1798—1857), ὅστις ἐδίδαξεν ὅτι τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλομεν νὰ παρατηρῶμεν ἐν τοῖς κοινωνικοῖς δεσμοῖς καὶ τοῖς ἔργοις τῆς πνευματικῆς δημιουργίας καὶ τῆς τέχνης. Συμβολὰς ἀξιολόγους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας παρέσχε καὶ ὁ Ἰβ. Στ. Μίλλ (1806—1873), ὅστις ἀπέδειξε τὴν σχέσιν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὴν γενικὴν ψυχολογίαν καὶ ὁ Ἑρβ. Σπένσερ (1820—1903), καθ' ὃν ἡ ἐξέλιξις τῆς κοινωνίας εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ὀργανισμῶν καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν γεγονότων τῆς συνειδήσεως γίνεται διὰ τῆς ἀναλύσεως ἀμφοτέρων· ἔτι δὲ ὁ Τζ. Λοῦμποκ (1834—1913) καὶ ὁ Ταϊϋλορ (1832—1917), οἵτινες ἐμελέτησαν τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοὺς νῦν κατὰ φύσιν ζῶντας λαούς· καὶ ὁ Μάξ Μίλλερ (1823—1900), ὁ γνωστὸς γλωσσολόγος καὶ μυθολόγος· πρὸς τοῦτοις δὲ ὁ Ἀδόλφ. Μπαστιάν (1826—1906), οὗ ἔχομεν πολλὰς καὶ ἀξιολόγους συμβολὰς εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν συγκριτικὴν ψυχολογίαν.

Ἄλλὰ κυρίως ἰδρυταὶ τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας ἐγένοντο οἱ Γερμανοὶ Λάζαρος (1824·1903) καὶ Σταϊνταλ (1823·1899). Περιώνυμον εἶναι τοῦ Λάζαρος τὸ σύγγραμμα : «Ὁ βίος τῆς ψυχῆς» (1856) καὶ τὸ τοῦ Σταϊνταλ «Περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης» (1856). Ἐτι ἀκριβέστερον ἠθέλησε νὰ καθορίσῃ τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας ὁ Γ. Βούντ ὦ; ἐπιστήμης, ἐξεταζούσης τὰ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης, τῶν μύθων καὶ τῆς θρησκείας, τῶν ἐθίμων, τῆς τέχνης, τῆς κοινωνίας, τοῦ δικαίου, τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τοῖς

ἔργοις τοῦ «Λαοψυχολογία» (τόμ. 10, 1900) καὶ «Στοιχεῖα λαοψυχολογίας» (1912).

Πρὸς τὴν κοινωνικὴν ψυχολογίαν συνάπτεται ἡ λεγομένη ψυχολογία τῶν πληθῶν, ἣτις ἀνιχνεύει τὰς ἰδιορρυθμούς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις, τὰς ὁποίας ἐμφανίζουσι ὁμάδες ἀνθρώπων ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν καὶ γνωμῶν φερομένων καὶ ἐπιδιωκόντων κοινούς σκοπούς. Σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων μετὰ ταύτην εἶναι οἱ : Γ. Τάρντ (1843—1904), Γ. Λὲ Μπὸν (1841—1931), Θ. Ἔρρισμαν, Γ. Χέλλπαχ, Σ. Φρόυντ, Π. Ρότσι, Σίγκελε καὶ ἄλλοι.

«Κοινωνικὴ Ἔρευνα».— Μηνιαῖον πολιτικὸν καὶ οἰκονομολογικὸν περιοδικόν, θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ ἀγροτισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1932 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημ. Πουρνάρα, (μετὰ τὸ ψευδώνυμον : Δημὸς Πράσινος) Τὸ περιοδικὸν τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων τοῦ ἀριστερισμοῦ, πραγματοποιήσαν ἐκ τῶν πρώτων τὸ ἐνιαῖον μέτωπον τῶν ἀριστερῶν διανοουμένων κατὰ τῆς ἀντιδράσεως, τοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ πολέμου. Παρακολουθεῖ ἐπιμελῶς τὴν διεθνή πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἐργαστικά καὶ ἀγροτικά προβλήματα διὰ πλήθους ἐπιλέκτων συνεργατῶν, ἐν οἷς οἱ Κ. Ἄμαντος, Ι. Σοφιανόπουλος, Ἄλ. Μυλωνᾶς, Δ. Χατζηγιάννης, Κ. Ρέντης, Σ. Χασινώτης, Ἄ. Βαμβέτσος, Χ. Εὐελπίδης, Π. Γαρουφαλιᾶς, Ἄπ. Παγκοῦτσος, Σ. Ἄν. Θρακόπουλος, Ἄ. Δημητράτος, Ἄθ. Τανούλας, Ν. Γιαννιός, Ἰ. Κορδάτος, Κ. Βάρναλης, Λ. Τσικλητήρας, Ἄπ. Βογιατζῆς, Μ. Παπαμαῦρος, Θ. Τσαβέας, Χ. Χωμενίδης, Ν. Πηγαῖος, Γρ. Μπάμιας κλπ.

Κοινωνικὸν πρόβλημα.— Καλοῦσι καθόλου κοινωνικὸν πρόβλημα, τὸ προκύπτει ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἀνισότητος περὶ τὴν κατανομήν τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιο

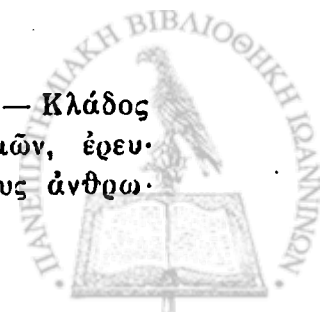
κτησίας στηριζόμενα κοινωνικά καθεστῶτα καὶ ἐκ τῶν ἀντιφάσεων τὰς ὁποίας περιχλείουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν ταῦτα. Πρὸς λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος ἀκολουθοῦνται δύο θεμελιώδεις ὁδοί: ἡ πρώτη ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν δι' ὠρισμένης κοινωνικῆς πολιτικῆς βελτίωσιν τῆς μειονεκτικῆς θέσεως τῶν κατωτέρων τάξεων, ἄνευ μεταβολῆς τῶν βασικῶν γνωρισμάτων τοῦ καθεστώτος, καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν βιαίαν ἀνατροπὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν νέας τάξεως πραγμάτων.

Κοινωνικοαισθητικοί.—Οἱ ἕξ αἰσθητικῆς μᾶλλον ἀφετηρίας ὁρμώμενοι καὶ περὶ τὰ κοινωνικά ζητήματα ἀσχολούμενοι οἱ συνδυάζοντες τὰς περὶ τῶν κοινωνικῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων ιδέας μετὰ αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κοινωνιολογικῶν θεωριῶν ἀπεκλήθησαν κοινωνικοαισθητικοὶ διανοηταὶ τινες, οἱ ὅποιοι, ἕξ αἰσθητικῆς μᾶλλον καὶ καλλιτεχνικῆς ἀφετηρίας ὁρμώμενοι, ἐπεξήτησαν νὰ βελτιώσουν τὴν κρατοῦσαν κοινωνικὴν κατάστασιν διὰ νέων κοινωνικῶν, ἰδεαλιστικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, θεωριῶν, τὰς ὁποίας ἐγκατέπειραν εἰς τὰ λογοτεχνικά τῶν ἔργα. Ὡς τοιοῦτος δύναται νὰ θεωρηθῆ κατὰ πρῶτον ὁ Πλάτων, ὅστις ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» καὶ τοῖς «Νόμοις» αὐτοῦ διετύπωσε νέας ἀρχὰς κοινοκτημοσύνης τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας κατὰ τὸ πρότυπον τῶν δεξιοτήτων τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὡς κοινωνικοαισθητικὸς δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὁ Γουλ. Γκόντουϊν (βλ. λ.), ὁ ὁποῖος ἐν τῷ ἔργῳ του, «Ἐρευναι περὶ τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεώς της ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας» καὶ τοῖς μυθιστορήμασιν αὐτοῦ ζητεῖ τὴν διὰ τῆς πειθοῦς ριζικὴν τροποποίησιν τῆς κοινωνίας, τὴν κατάργησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ

ὀρθοῦ λόγου. Κατ' ἐξοχὴν ὁμως κοινωνικοαισθητικὸς εἶναι ὁ Ράσκιν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ὁ Τολστόϊ ἐν Ρωσίᾳ. Ἐπικρίνοντες δριμύως τὸ σήμερον κρατοῦν κοινωνικὸν σύστημα, θεωροῦντες αὐτόχρομα ἀποκτηνωτικὸν τὸν ὑπερβολικὸν καταμερισμὸν τῶν ἔργων, τὸν ὁποῖον καθιστᾷ ἀνάγκην ἢ κεφαλαιοκρατικὴ ἐξελίξις, καὶ καυτηριάζοντες τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κερδοσκοπικοῦ πνεύματος εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ζητοῦν μίαν εἰρηνικὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως διὰ τῆς ἐπανόδου εἰς ἀπλουστεράς κοινωνικὰς μορφάς, ὅπου ὁ ὑπέρτατος κοινωνικὸς κανὼν θὰ εἶναι ἢ παραγωγικὴ ἐργασία. Καὶ ὁ μὲν Ράσκιν ζητεῖ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰς στενὰς ἐπαγγελματικὰς συντεχνίας τοῦ μεσαίωνα, μὲ τὴν ἱεραρχίαν τῶν καὶ τὸν εἰδυλιακὸν τῶν χαρακτήρα, αἱ ὅποιοι θὰ καλλιεργοῦν τὰς ἀτομικὰς δεξιότητας καὶ θὰ μορφώνουν αἰσθητικῶς τὸ ἄτομον, ὑποχρεοῦσαι τοῦτο νὰ ἐργάζεται, ὁ δὲ Τολστόϊ ἀπορρίπτων τὴν σημερινὴν ἐκβιομηχανίαν ὡς ἀπάνθρωπον καὶ ἀποκτηνωτικὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν κεφαλαιοκρατικῶν μεγαλοπόλεων ὡς ἐκφυλιστικὴν, ζητεῖ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὸν γεωργικὸν βίον καὶ τὸν ἀγροτικὸν κομμουνισμὸν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ρωσσικῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων «μίρ». Οἱ κοινωνικοαισθητικοί, ὡς παραβλέποντες τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως, δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς οὐτοπισταὶ καὶ ἰδεαλισταὶ κοινωνιολόγοι.

Κοινωνικοποίησης.—Οὕτω ἀπεδόθη ἑλληνιστὶ ὁ ὅρος socialisation, δηλ. ἢ πρῶξις τῆς μετατροπῆς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εἰς κοινωνικὴν καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς εἰς σοσιαλιστικόν. Βλ. καὶ *ἐθνικοποίησης*.

Κοινωνιοανθρωπολογία.—Κλάδος τῶν κοινωνιολογικῶν ἐπιστημῶν, ἐρευνῶν ὑφ' ἐνός τὰς πρωτογόνους ἀνθρώ-

πίνους κοινωνίας και ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐπίδρασιν τῶν διαφόρων ἀνθρωπολογικῶν γνωρισμάτων ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων και ἀντιστρόφως.

Ἡ μελέτη τῶν ἀρχηγόνων μορφῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἔχει μεγίστην ἐπιστημονικὴν σημασίαν: ὅλαι αἱ συγκριτικαὶ βιολογικαὶ ἐπιστήμαι ὅπως εἶναι και ἡ κοινωνιοανθρωπολογία ἠνιγλησαν σπουδαιότατα διδάγματα ἐκ τῆς μελέτης τῶν πρωτογόνων και τῶν ἐμβρυακῶν μορφῶν. Δυστυχῶς τὰ δεδομένα ἐπὶ τῶν πρώτων ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν εἶναι ἔλλειπέστατα. Ἡ μελέτη τῶν σημερινῶν ἀγρίων μᾶς παρέχει τὸ κύριον ὕλικόν τῆς κοινωνιοανθρωπολογίας, μολονότι οἱ κατώτεροι οὐτοι λαοὶ δὲν εἶναι πραγματικὰ ἀρχέγονοι.

Τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς κοινωνιοανθρωπολογίας εἶναι: α) ἡ γένεσις τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν και οἱ ἀρχέγονοι και πρωτόγονοι τύποι αὐτῶν β) ἡ συμβολὴ τῶν διαφόρων φυλῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ γ) ἡ ἐπίδρασις τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῶν διαφορῶν ἀνθρωπολογικῶν τύπων.

Κοινωνιολογία.—Καλεῖται οὕτω ἡ γενικὴ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τὴν ἔννοιαν τῆς κοινωνίας, τὰ αἷτια τῆς προόδου ἢ τῆς καταρρέουσέως της, τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν φαινομένων (οἰκονομίας, δικαίου, ἠθικῆς κτλ.), τὸν τρόπον τῆς ἐξελίξεώς των, τὰς διαφοροὺς ἱστορικὰς μορφὰς τῆς κοινωνίας κλπ. και ἐν γένει τοὺς γενικούς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως.

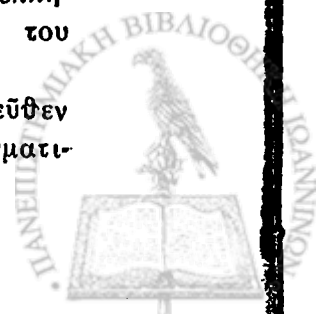
1.—*Οἱ πρόδρομοι τῆς κοινωνιολογίας.* Ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα, ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν τῆς λέξεως, χρονολογεῖται ἀπὸ μακροῦ, ἀλλ' ἡ κοινωνιολογία ὡς θετικὴ ἐπιστήμη εἶναι πολὺ νέα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τίποτε δὲν ὑπάρχει πλέον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἀνθρώπον και τὸ περιβάλλον ἐν ᾧ ζῆ, ἀλλὰ και τίποτε πλέον δύσκο-

λον ἀπὸ τὴν ψυχραῖμον και ἀντικειμενικὴν ἔρευναν τῶν ζητημάτων τούτων.

Ὁ πρῶτος συστηματικῶς πως ἐρευνήσας τὰ κοινωνικὰ προβλήματα εἶναι ὁ Πλάτων. Οὗτος θεωρῶν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὡς τριμερῆ (βουλευτικόν, θυμοειδές, λογιστικόν), ἀνάγει τὴν ἠθικὴν εἰς τρεῖς κυρίας ἀρετὰς (σωφροσύνην, ἀνδρείαν, σοφίαν) και διαιρεῖ τὴν ιδεώδη πολιτείαν του εἰς τρεῖς τάξεις (τεχνίτας, πολεμιστὰς και ἄρχοντας) καταλήγων εἰς εἶδος τι κρατικοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ κοινωνικὴ οὐτοπία τοῦ Πλάτωνος προῆλθεν ἐκ μεταφυσικῆς ἀφετηρίας. Ὁ Ἀριστοτέλης εὐρίσκει πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὰ πράγματα. Συλλέγει στοιχεῖα περὶ τῶν διαφορῶν πολιτευμάτων και διατυπώνει τὸ περίφημον ἀξίωμα ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι ζῶον πολιτικόν, δηλαδὴ κοινωνικόν. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐλάχιστα προσέθηκέν εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δύο τούτων μεγάλων φιλοσόφων. Ὁ Αὐγουστίνος (354—430) μὲ τὸ ἔργον του «Περὶ πολιτείας Θεοῦ» εἰς τινα σημεία προετοιμάζει τοὺς «Λόγους ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας» τοῦ Βοσσοῦέτου. Δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶμεν τὴν ἐναρξιν ταύτην συστηματοποιήσεως ἢ θεολογία τῆς ἱστορίας προετοιμάζει τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν τοὺς συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι μωρτυροῦν πλατωνικὴν ἐπίδρασιν: Τὸν Θωμᾶν Μῶρον (1478—1535) μὲ τὴν «Οὐτοπία» του και τὸν Καμπανέλλαν (1568—1639) μὲ τὴν «Ἡλιούπολιν» του. Πρέπει ἐπίσης νὰ μνημονεύσωμεν και τὸν Φενελὸν («Τηλέμαχος» 1699), κατόπιν δὲ ὄλην τὴν σειρὰν τῶν κοινωνικῶν θεωρητικῶν τοῦ 18ου αἰῶνος: τὸν Μαρπλύ, τὸν Μορέλλου μὲ τὸν «Κώδικα τῆς φύσεως», τὸν Μπρισσό, τὸν Μεσλιέ, τὸν Ἄγγλον Γκόντουϊν, τὸν ἀββᾶν ντέ Σαῖν—Πιερ και τέλος τὸν Μπαμπέφ, ὁ ὅποιος ἐπλήρωσε μὲ τὴν ζωὴν του τὸ πάθος του ὑπὲρ τῆς ἰσότητος.

Ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως και ἐντεῦθεν ἡ σκέψις ἐμποτίζεται ὑπὸ πραγματι-

σμοῦ. Τοῦτο καθίσταται αἰσθητὸν ἤδη παρὰ τοῖς πολιτικοῖς, ὅπως ὁ Μακιαβέλης (1469—1527), κατόπιν παρὰ τοῖς νομικαῖς, ὅπως ὁ Μποντέν, ὁ Ἀλθούσιος, ὁ Γκρότιους, ὁ Πούφεντορφ, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 16ου καὶ τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπεξεργάζονται μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων, ὅπως ὁ Μελάγχθων, τὴν θεωρίαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου. Δὲν θὰ ἔπρεπε ν' ἀποσιωπήσωμεν τὴν παγκόσμιον ἐπίδρασιν τοῦ Ραμπελαί καὶ τοῦ Μονταίν.

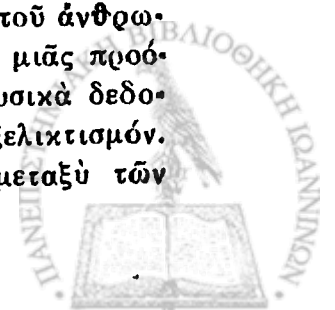
Παραλλήλως οἱ Ἄγγλοι κυρίως φιλόσοφοι στρέφονται πρὸς τὴν ἐμπειριοκρατίαν. Ὁ Βάκων, ἀρχηγὸς τῆς κινήσεως ταύτης διακηρύσσει σαφῶς ὅτι ἡ πειραματικὴ μέθοδος πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς. Ὁ Χόμπς, εἰς τὰ ἔργα του «Περὶ πολίτου» καὶ «Λεβιάθαν» ὠθεῖ τὴν ἐμπειριοκρατίαν του μέχρις ὑλιστικοῦ ντετερμινισμοῦ καὶ δημιουργεῖ θεωρίαν τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ. Συνάγει τὴν ἴδρυσιν τῆς κοινωνίας ἐκ τοῦ πρωταρχικοῦ ἐγωῖσμοῦ (ὁ ἄνθρωπος εἶναι λύκος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἔλεγε) καὶ ἐκ τῆς πρωτογόνου κυριαρχίας τῆς καθαρᾶς βίας (πόλεμος πάντων κατὰ πάντων). Ἡ θεωρία καθίσταται ἡπιωτέρα διὰ τοῦ Σπινόζα καὶ μεταβάλλεται διὰ τοῦ Λόκ, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου βαρύνει ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῶν νομικῶν καὶ τῶν φιλοσόφων: ἐπὶ τοῦ Βολταίρου, ὅστις ἐπενόησε τὸ ὄρον φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, ἀνδρὶ καὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπὶ τοῦ Λειβνιτίου, τοῦ ὁποίου ἡ φιλοσοφία τοῦ δικαίου προτρέχει τοῦ αἰῶνος του. Ὁ Χιούμ, ἐμπειριοκρατικὸς καὶ χρησιμοθηρικὸς, προαίσθάνεται τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἱστορικῆς μεθόδου ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ ἀνοίγει τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Ἀδὰμ Σμίθ. Τὰς αὐτὰς τάσεις παρουσιάζει ἡ αἰσθησιαρχία τοῦ Κοντιγιάκ, τοῦ Ἐλβετίου καὶ τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν.

Ἡ οἰκονομία, εὐρυθεῖσα εἰς κοινωνικὴν ἐπιστήμην, ἢ μᾶλλον μὴ ἔχουσα ἀκόμη πλήρη συνείδησιν τῆς πρωτοτυπίας της, εὕρισκε τὸν δρόμον της διὰ

τῶν φυσιοκρατῶν (Ντυπὸν ντὲ Νεμούρ, Μερσιέ ντὲ λὰ Ριβιέρ, Κεναί, Γκουρναί, Μιραμπὼ πατὴρ καὶ Τυργκό), οἱ ὅποιοι ἔχουν μεγάλην ἀξίαν παρὰ τὴν θεολογικὴν τῶν ἀπόχρωσιν. Ἐκ τῆς ὁμάδος ταύτης προέρχεται ἐν μέρει καὶ ὁ Ἀδὰμ Σμίθ μὲ τὸ μέγα ἔργον του: «Ἐρευναι ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰτίων τοῦ πλοῦτου τῶν ἐθνῶν» (1776), ὅπερ ἐπὶ ἔτη ἀπετέλεσε τὸ εὐαγγέλιον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἀξία σημειώσεως εἶναι, παρὰ τὸν φιλελευθερισμὸν καὶ τὴν πραγματιστικὴν χρησιμοθηρίαν, τὰ ὁποῖα ἐκφράζονται εἰς τύπους οἰονεὶ ὀριστικούς, ἢ ἀνάπτυξις, ἢ ὅποια ἐδόθη εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ καταμερισμοῦ, τῶν ἔργων, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησαν τόσον οἱ κοινωνιολόγοι.

Τὸ νομικοφιλοσοφικὸν ρεῦμα καταλήγει εἰς τὸν Ἰ. Ἰ. Ρουσσώ, ὅστις ἀπὸ ἄλλης θεωρητικῆς ἀπόψεως προσπαθεῖ ἐν τῷ «Κοινωνικῷ συμβολαίῳ» του (1762) νὰ ἐρμηνείσῃ τὰς βάσεις τῆς κυριαρχίας καὶ νὰ καθορίσῃ πολιτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀντιτίθεται πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν.

Ὁ Ἰταλὸς Βίκο (1688—1744) παρέχει τὸ πρῶτον σχέδιον μιᾶς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἔργῳ του «Νέα ἐπιστήμη». Ἐν αὐτῷ διατυπώνει τὴν ὑπόθεσιν περιοδικῆς ἐπιστροφῆς εἰς ἑαυτὸν. Ἐν Γερμανίᾳ ὁ Λέσσινγκ καὶ ὁ Χέρντερ ἐγκαινιάζουν τὸ μέγα ἱστορικὸν κίνημα τοῦ ἐπομένου αἰῶνος, ἐνῶ ἄλλοι θέτουν τὰς βάσεις νέας ἐπιστήμης, τῆς στατιστικῆς. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ Κοντορσέ, σύγχρονος τῆς ἐπαναστάσεως καὶ συγκεντρῶν ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τῆς γενεᾶς του, ὀνειροπολεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ μαθηματικὰ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὸ «Σχέδιον ἱστορικοῦ πίνακος τῶν προσόδων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος» (1794) διατυπώνει τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς συνεχοῦς τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους. Ἡ ἰδέα αὕτη μιᾶς προσόδου συμφώνου πρὸς τὰ φυσικὰ δεδομένα προετοιμάζει τὸν ἐξελικτισμὸν. Ἐξέχουσαν ὅμως θέσιν μεταξὺ τῶν

προδρόμων τῆς κοινωνιολογίας κατέχει ὁ Μοντεσκιέ. Εἰς τὸ «Πνεῦμα τῶν νόμων» (1748) ἐμφανίζεται νέα ὄλως μέθοδος. Οἱ νόμοι, λέγει, εἶναι αἱ ἀναγκαῖαι σχέσεις αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ κοινωνική τάξις ὑπάγεται εἰς αὐτοὺς διότι εἶναι φυσικὸν γεγονός. Οἱ νόμοι οὗτοι πρέπει νὰ ἐκφραστοῦν εἰς τὰς σχέσεις των πρὸς τὸ φυσικὸν περιβάλλον (ἔδαφος, κλίμα), τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὰς ἱστορικὰς συνθήκας. Ἡ συμφωνιότερα πρὸς τὴν φύσιν κυβέρνησις εἶναι ἐκεῖνη τῆς ὁποίας ἡ εἰδικὴ διάθεσις ἀνταποκρίνεται καλύτερον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ δι' ὃν προορίζεται. Οὕτω ὁ παγκόσμιος ντετερμινισμὸς προσανατολίζεται πρὸς μίαν εὐκαμπτον σχετικοκρατίαν. Ἡ κανονικότης τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἀποτελεῖ εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ παγκοσμίου ντετερμινισμοῦ.

2.— *Οἱ ἰδρυταὶ τῆς κοινωνιολογίας.* Ἡ ἐργασία ἡ ὁποία ἤρχισε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπιταχύνθη κατὰ τὸν 19ον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τόσοσιν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀναπτύξεως, ὅσων καὶ τῶν οικονομικῶν μεταβολῶν καὶ πολιτικῶν ἀνατροπῶν. Οἱ θεωρητικοὶ προσπαθοῦν νὰ ἐκφράσθωσιν τὴν ἔννοιαν τῆς τραστίας κοινωνικῆς ἐμπειρίας, τῆς ὁποίας παρέστησαν μάρτυρες.

Οἱ οἰκονομολόγοι κατὰ πρῶτον, ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀποκαλοῦν ἀπαισιόδοξους καὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ὁποίων ὀφείλομεν νὰ τάξωμεν τὸν Μάλθον καὶ τὸν Ρικάρντο, ἐπιχειροῦν εὐρεῖαν κριτικὴν ἐργασίαν, πολὺ ἀφηρημένην ἀκόμη, πολὺ γεινιάζουσιν πρὸς τὸν «κλασσικὸν ἄνθρωπον», ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ μεταδοτικότης προσβάλλει τὸ σύνολον τῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος. Ὁ Σισμοντί, πρὸ πάντων, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν, ἐπιτίθεται δριμύτως κατὰ τῆς ὀρθοδόξου αἰσιοδοξίας, ἡ ὁποία εὕρισκε ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μπαστιά τὸν ὀριστικὸν ἐρμηνευτὴν τῆς.

Ἡ ἀναθεώρησις αὕτη τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖ σημαντικὸν τμήμα τῆς ἐκτάκτου θεωρητικῆς ζυμώσεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν φιλολογικὸν ρωμαντισμὸν ἀπαρτίζει ἓνα ἀληθῆ κοινωνικὸν ρωμαντισμὸν.

Δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν τὸν Λουὶ Μπλάν, τὸν Καμπέ, τὸν Π. Λερού, τὸν Πεκκέρ, τὸν Βέλγον Κολέν, ὅπως καὶ τὴν παραδοσιαρχικὴν σχολὴν (Ι. ντέ Μαίτρ, ντέ Μπονάλ, Μπαλλάνς) ἢ τοὺς προδρόμους τοῦ κοινωνικοῦ καθολικισμοῦ (Μπυσέ, Λαμενναί) ἢ τὸν Ὅουεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων, τὸν Κ. Φουριέ, τὸν ἐπινοητὴν τοῦ περιφήμου φαλανστηρίου, τὸν καθυστερημένον μαθητὴν τοῦ Ρουσσώ, τὸν σχόντα διαδόχους τὸν Β. Κονσιντεράν καὶ τὸν Γκοντέν, ὅστις ἴδρυσεν τὸ φημιστήριον τῆς Γκύζης.

Ἐπίσης ὀφείλομεν νὰ σταματήσωμεν εἰς τὸν Σαιν-Σιμόν καὶ τὴν σχολὴν του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκαλλιεργήθησαν πλεῖστοι γόνιμοι ἰδέαι. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ καθαρῶς οὐτοπιστικὸν ἐν τῷ σαισιμονισμῷ πρέπει νὰ συγκρατήσωμεν τὴν σαφῆ ἐκ μέρους του κατανόησιν τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ἐνθουσιώδη θέλησιν του νὰ διοχετεύσῃ καὶ νὰ τὴν ὀργανώσῃ πρὸς τὸ καλὸν ὅλων, τὴν σημασίαν τὴν ὁποῖαν ἀποδίδει, πρὸ τοῦ Μάρξ, εἰς τὴν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ πρωταρχικὸν αἷτιον, τὰς ἀπόψεις του περὶ διαδοχῆς ὀργανικῶν καὶ κρίσιμων περιόδων καὶ τὴν σταθερὰν προσφυγὴν του εἰς τὴν ἱστορίαν ὡσάκις πρόκειται νὰ κριθοῦν θεσμοὶ ὅπως ἡ ἰδιοκτησία, ἐξ ἧς πηγάζει μία γόνιμος σχετικοκρατία.

Διὰ νὰ ἀναμετρησωμεν τὴν γονιμότητα τῆς κινήσεως ταύτης τῶν ἰδεῶν ἅς ἀναμνησθῶμεν τὴν «Κατήχησιν τῶν βιομηχάνων», εἰς τὴν ὁποῖαν εἶχε συνεργασθῆ ὁ Κόντ πρὶν ἢ διακόψῃ τὰς σχέσεις του πρὸς τὸν διδάσκαλόν του καὶ πρὸ πάντων τὴν «Διδασκαλίαν τοῦ Σαιν-Σιμόν» τῶν μαθητῶν του Μπα.

ζάρ και 'Ανφαντέν, ή όποία άποτελεϊ τὸ πρῶτον βιβλίον κοινωνικῆς φιλοσοφίας τοῦ 19ου αἰῶνος.

Μία ἄλλη μεγάλη μορφή ἐν τῇ πλειάδι τῶν ἰδρυτῶν τῆς κοινωνιολογίας εἶναι ὁ Προυντῶν, ή σκέψεις τοῦ ὁποίου ἐπηρεάζει ἀκόμη τὸ γαλλικόν συνδικαλιστικόν κίνημα καί τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα («'Η εἰρήνη καί ὁ πόλεμος», «Περὶ τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ ἐπαναστάσει καί τῇ ἐκκλησίᾳ», «'Η γενικὴ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα», «Περὶ τῆς πολιτικῆς ἰκανότητος τῶν ἐργαζομένων τάξεων» κλπ.) παρουσιάζουν μέγα ἐνδιαφέρον. Ἄξιος μνείας ἐπίσης εἶναι καί ὁ Βέλγος Κετελὲ ὁ ὁποῖος ἐν τῇ «Κοινωνικῇ φυσικῇ» του (1835) πρῶτος ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν στατιστικὴν εἰς τὰ ἠθικὰ γεγονότα.

Οὕτω ἐρχόμεθα εἰς τὸν Αὐγουστον Κόντ, τὸν κατ' ἔξοχὴν ἰδρυτὴν τῆς κοινωνιολογίας καί δημιουργὸν τοῦ ὄρου. Ὁ κοντισμός ἐμφανίζεται ὑπὸ συστηματικὴν μορφήν· εἶναι ὀλόκληρος φιλοσοφία, ἐν τῇ πλήρῃ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Ὁ Κόντ ἐπρόσεξεν, ὅπως ὅλοι οἱ σύγχρονοί του, τὰς κοινωνικὰς δυσχερεῖας ὑπὸ τῶν ὁποίων κατετρώχετο ἡ Γαλλία μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ ἀντικειμενικὸς του σκοπὸς εἶναι νὰ ἐγκαθιδρύσῃ μίαν σταθερὰν τάξιν πραγμάτων δι' ἀναδιοργανώσεως τοῦ συστήματος τῶν ἰδεῶν καί τῶν δοξασιῶν, διότι τὸ κακόν, κατ' αὐτόν, εἶναι κυρίως διανοητικὴ ἀναρχία.

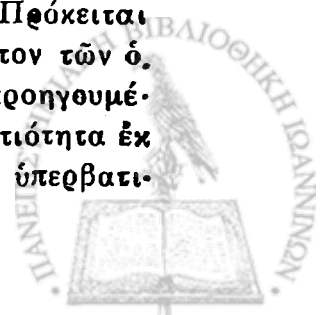
Τὸ ἐγχείρημα τοῦτο ἀπαιτεῖ συνολικόν ἀντίκρουσμα τοῦ ἀνθρωπίνου παρελθόντος καί μέλλοντος. Ὁ «νόμος τῶν τριῶν σταδίων» προσφέρει τὴν προοπτικὴν ταύτην. Ἡ ἀνθρωπότης ὑπεχρεώθη ἐν τῇ πρὸς τὰ πρόσω πορεία τῆς νὰ διέλθῃ ἐκ τριῶν σταδίων, τὰ ὁποῖα καί ταῦτα ἐπιδέχονται ὑποδιαιρέσεις: ἐκ τοῦ θεολογικοῦ, ἐκ τοῦ μεταφυσικοῦ καί ἐκ τοῦ θετικοῦ σταδίου. Ἡ σύνθεσις τῆς γνώσεως συντελεῖται ἐν ἑρχῇ κατὰ τρόπον θρησκευτικόν ἀν-

θρωπομορφικόν, κατόπιν κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς φύσεως, ή ὁποία ἀντικαθιστᾷ τὴν μονοθεΐαν. Τοῦτο ἀποτελεῖ μεταβατικὴν κατάστασιν. Τὸ θετικόν στάδιον, τὸ ὁποῖον μόλις ἀρχίζει διὰ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καί τὸ ὁποῖον ὁ Κόντ προτίθεται νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ καί εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν προσκομίζει ὀριστικὴν πειθαρχίαν τῆς γνώσεως καί τῆς πράξεως. Ὁ Κόντ πιστεύει ὅτι συνάγει ἐπαγωγικῶς τὸν νόμον τοῦτον τῶν τριῶν σταδίων διὰ τῆς ἱστορικῆς μεθόδου, καί τὸν θεωρεῖ ὡς τὴν κλεῖδα τοῦ θεωρητικοῦ τοῦ οἰκοδομήματος. Ἀπαιτεῖ ἐν τούτοις οὗτος ἀναγκαίαν συμπλήρωσιν: τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ γνώσις πρέπει νὰ συστηματοποιηθῇ συμφώνως πρὸς βαθεῖαν λογικὴν τάξιν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν τάξιν τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως.

Χάρις εἰς τὸν νόμον τῶν τριῶν σταδίων καί τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐπιστημῶν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐπέκτασις τῆς θετικῆς μεθόδου καί ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ πεδίου. Δύο θεμελιώδεις ἰδέαι ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν τὴν θεωρίαν του: ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος καί ἡ ἰδέα μιᾶς θετικῆς περιόδου.

Ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος οὐδὲν εἶναι δι' ἑαυτοῦ καί καθ' ἑαυτόν. Μόνον τὸ εἶδος, ἡ ἀνθρωπότης ἀποτελεῖ ὑποκείμενον ἐπιστήμης καί ὑπόκειται εἰς νόμους. Εἶναι μία ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς καί ἀποβαίνει τὸ μόνον δυνατόν θετικόν καί λογικόν ἰδεῶδες. Δι' αὐτῆς συντελεῖται χωρὶς ἐμφανῆ σύγκρουσιν ἡ συναρμογὴ μεταξὺ τῆς γνώσεως καί τῆς πράξεως.

Ἡ ἀνθρωπότης αὕτη προοδεύει, ὅχι μὲ τὴν μεταφυσικὴν ἐννοίαν μιᾶς συνεχοῦς τελιοποιήσεως ὅπως τὴν ἐφαντάζετο ὁ Κοντορσέ, καί τὴν ἡρνοῦντο ὁ ντὲ Μαίτρ καί ὁ Μπονάλ, εἰς τοὺς ὁποίους τόσα ὀφείλει ὁ Κόντ. Πρόκειται περὶ διαδοχῆς σταδίων, ἕκαστον τῶν ὁποίων καθορίζεται ὑπὸ τοῦ προηγουμένου, συμφώνως πρὸς μίαν αἰτιότητα ἐκ τῆς ὁποίας ἀποκλείεται κάθε ὑπερβατι-

κή σκοπιμότης. Οὕτω ἡ κοινωνικὴ ἐπιστήμη προσφέρεται ὡς κοινωνικὴ φυσική, καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν ἀνατομίαν, διαιρεῖται εἰς στατικὴν καὶ δυναμικὴν. Ἡ στατικὴ σπουδάζει τὴν οἰκογένειαν, κύτταρον τοῦ ὁμαδικοῦ ὄργανισμοῦ, τὴν κοινωνίαν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς καὶ τὰς σειρὰς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Ἡ δυναμικὴ ἀπασχολεῖ περισσότερο τὴν προσοχὴν τοῦ Κόντ. Καὶ ἐν αὐτῇ διαδραματίζουσιν ὅπως καὶ ἐν τῇ στατικῇ σπουδαῖον μέρος ἡ μέθοδος τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς συγκρίσεως, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ ἱστορικὴ μέθοδος, ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει κατὰ τὸ δυνατόν νὰ υπερβαίνωμεν τὸ ἀνθρώπινον.

Ἰδρυθεῖσης τῆς θετικῆς ταύτης ἐπιστήμης τῆς κοινωνίας ἀποβαίνει εὐκολοῦς ἡ μετάβασις εἰς τὴν δυνάμιν. Ἀναμφιβόλως ἡ ἠθικὴ εἶναι σχετικὴ ὅπως καὶ ἡ ἐπιστήμη. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὴν ἐξασθενίζει. Ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἀποκτῶν συνείδησιν διὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἀντιδράσεώς του πρὸς τὸ φυσικὸν καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, δύναται νὰ συνεχίσῃ καὶ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν κίνησιν ταύτην. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐξ ἴσου ἀλτρουϊστικὰ καὶ ἐγωϊστικὰ ἔνστικτα καὶ τὸ ζήτημα εἶναι πῶς θὰ ἐνισχύσωμεν τὰ πρῶτα. Ἡ Κοινωνία ἐργάζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον αὐτομάτως. Οὕτω ἡ κοινωνιολογία ἀποβαίνει πρακτικὴ καὶ ἐκ τῶν «Μαθημάτων θετικῆς φιλοσοφίας» (1843) μεταβαίνομεν εἰς τὴν «θετικὴν πολιτικὴν» καὶ ἐν ἀνσμοιῇ τῶν παραδοξοτήτων τῆς «θετικιστικῆς κατηγήσεως» καὶ τῆς «ὑποκειμενικῆς συνθέσεως»

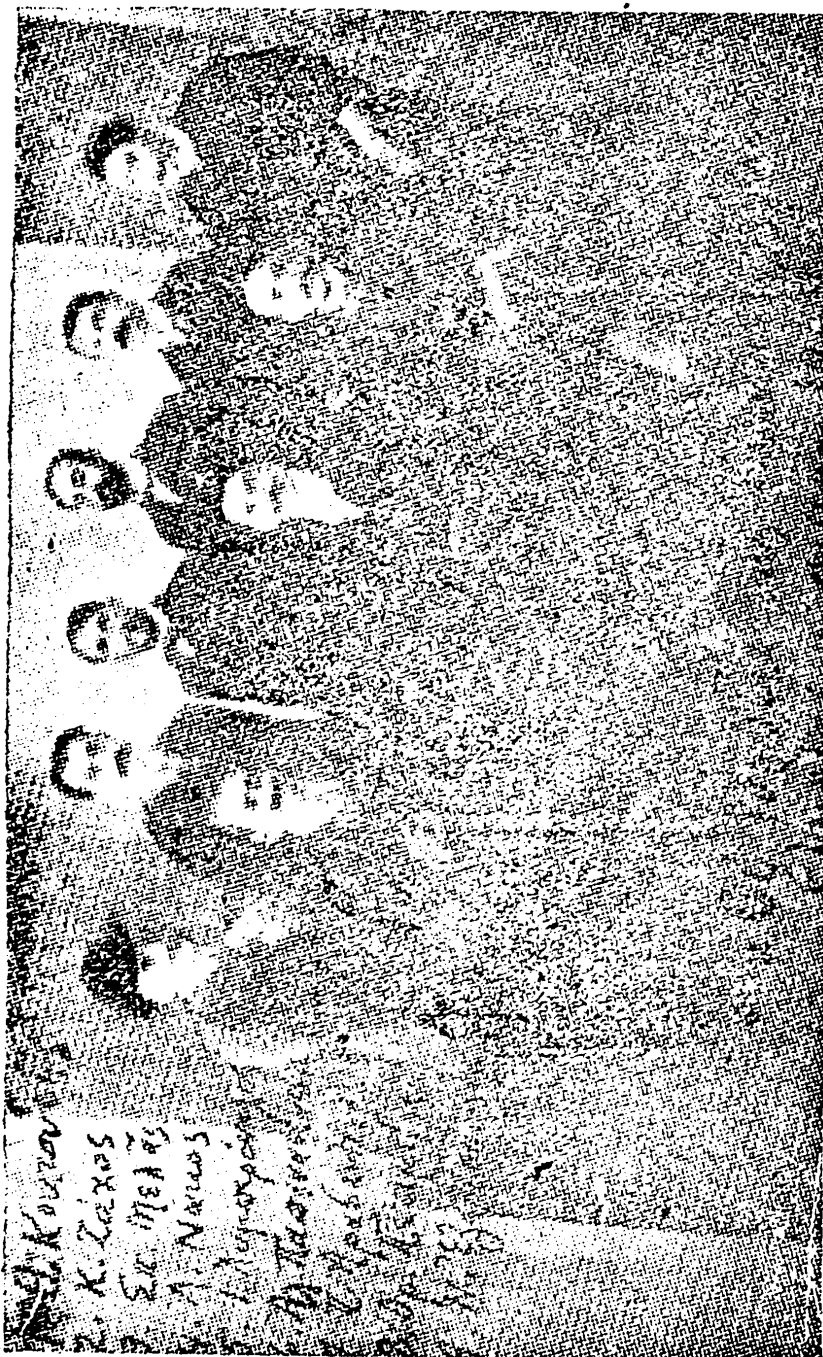
Ἡ ἰδέα τῆς προόδου, ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ ἰδέα ἀκόμη τῶν τριῶν σταδίων, ἀνήκουν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας καὶ εἶναι ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐπιβιώσεις τοῦ πνεύματος τοῦ 18ου αἰῶνος. Ὁ Αὐγουστος Κόντ ἐτενόησε τὸν ὄρον κοινωνιολογία (sociologie, ὅστις ἐν τῇ γαλλικῇ ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς λατινικῆς καὶ μιᾶς

ἑλληνικῆς λέξεως), ὅστις ἐπεκράτησε καὶ ἐπεβλήθη. Ἀλλ' ἡ δόξα του δὲν εἶναι αὕτη. Ὁ Κόντ ἐδημιούργησεν αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην.

3.— Οἱ μετὰ τὸν Κόντ κοινωνιολόγοι. Ἡ προσπάθεια τοῦ Α. Κόντ ἐχάραξε τὴν σφραγίδα τῆς ἐφ' ὄλων τῶν καιόπιν ἐρευνῶν, ἀλλὰ δὲν ἔτυχεν ἀμέσου συνεχιστοῦ. Ὁ Λιττρέ καὶ ὁ Στούαρτ Μίλλ δὲν εἶναι ὀρθόδοξοι μαθηταί του καὶ ἀποφεύγουν ν' ἀκολουθήσουν τὸν Κόντ εἰς τὰ πρακτικὰ συμπεράσματά του. Ὁ Στούαρτ Μίλλ ἀμφιταλαντεύεται μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ κοινωνικοῦ ὅπως τοῦ τὴν ἐδίδαξεν ὁ Κόντ καὶ τῆς ἀτομιστικῆς χρησιμοθηρίας, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ Μπένταμ. Ἡ κοινωνιολογικὴ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει εἰς τὸ βιβλίον τῆς «Λογικῆς» του, τὸν κατατάσσει μετὰ τῶν ἰδρυτῶν τῆς λαοψυχολογίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας.

Διὰ μίαν ἔτι φορὰν ἡ προϊοῦσα ἀνάπτυξις τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς προόδου τῆς κοινωνιολογίας. Εἶδομεν πῶς οἱ οὐτοπισταὶ εἶχον εἰσαγάγει τὴν ἠθικὴν ἀποψιν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ εἶχον ἐπεξεργασθῆ τὴν ἰδέαν μιᾶς προόδου πολὺ συγγενοῦς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεταμορφισμοῦ τοῦ Λιμάρκ καὶ τοῦ Δαρβίνου, ἀναξωγονηθεῖσα θεωρητικῶς ὑπὸ τῆς ἐγελιανῆς μεταφυσικῆς, εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀνευ προηγουμένου ἀναπτύξεως τῆς ἱστορίας ἐκδηλοῦται μετὰ μοναδικῆς ἐντάσεως ἐν τῷ ἱστορικῷ ὕλισμῳ τοῦ Κ. Μάρξ καὶ τοῦ Φ. Ἐνγκελς, ἰδρυτῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐν τῇ κοινωνικῇ παραγωγῇ τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεώς των οἱ ἄνθρωποι συνάπτουν σχέσεις καθωρισμέας, ἀναγκασίας καὶ ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς των, σχέσεις παραγωγῆς αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀντιστοιχοὶ πρὸς ἐν ὠρισμένον στάδιον τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Τὸ σύνολον τῶν σχέσεων παραγωγῆς ἀ-

ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

- 1) Θαλής Κουτούπης, 2) Κ. Ζάχος, 3) Σπ. Μελάς, 4) Α. Νάκος, 5) Ι. Δυμπέρδης-
πουλος, 6) Α. Παπαναστασίου, 7) Π. Αραβαντινός, 8) Θρ. Πετμεξάς,
9) Ν. Ξεραρχόπουλος.

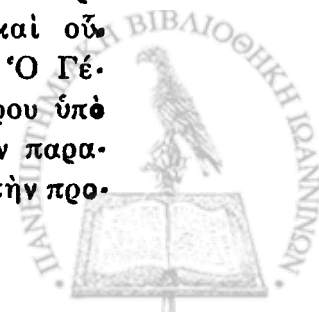
(Φωτογραφία ληφθείσα τὸ 1908).

ποτελεῖ τὴν οἰκονομικὴν διάρθρωσιν τῆς κοινωνίας, εἶναι δηλαδὴ ἡ ὑλικὴ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑφύεται ἕν νομικὸν καὶ πολιτικὸν οἰκοδόμημα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιστοιχοῦν ὠρισμένοι κοινωνικαὶ μορφαὶ συνειδήσεως. Ὁ τρόπος τῆς παραγωγῆς τῆς ὑλικῆς ζωῆς καθορίζει γενικῶς τὴν κοινωνικὴν, πολιτικὴν καὶ διανοητικὴν πορείαν τῆς ζωῆς. Δὲν καθορίζει ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεώς του, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁ τρόπος τῆς κοινωνικῆς του ὑπάρξεως καθορίζει τὴν συνείδησίν του». Κατὰ τὸν μαρξισμόν ἡ οἰκονομικὴ ὑποδομὴ ἐξηγεῖ τὰς κοινωνικὰς μορφάς, τοὺς θεσμούς, τὰ ἥθη καὶ τὰς ιδέας τῶν ἀνθρώπων. Ὅλοι οἱ σοσιαλισταὶ συγγραφεῖς, ὑπέστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μάρξ, τόσον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι παρέμειναν πιστοὶ εἰς τὸν ὀρθόδοξον μαρξισμόν ὅπως ὁ Κάουτσκυ, ὁ Λαφάργκ, ὁ Ἰούλιος Γκέντ καὶ ὅλοι οἱ θεωρητικοὶ τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ὅπως ὁ Λένιν, ὁ Πλεχάνωφ, ὁ Μπουχάριν κ.λ.π., ὅσον καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπεπειράθησαν νὰ τὸν ἀναθεωρήσουν, ὅπως ὁ Μπερνστάιν, ἢ ὁ Γ. Σορέλ, ἢ νὰ τὸν συμπληρώσουν διὰ τοῦ ἰδεαλισμοῦ, ὅπως ὁ Φουρνιέρ, ὁ Γ. Ρενάρ, ὁ Βανιερβέλντ καὶ πρὸ πάντων ὁ Ζωρές.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἱστορικὴ οἰκονομικὴ σχολὴ ἢ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φρειδ. Λίστ. Οὗτος μελετᾷ τὰς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεις τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ἐπὶ διαφόρων ἐπιπέδων· δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην τῶν συγκεκριμένων κοινωνικῶν περιβαλλόντων τῶν ἐθνικῶς καθωρισμένων, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ θεωρίαι αὗται συνδέονται στενῶς μὲ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γερμανικῆς ἐνότητος. Μετ' αὐτὸν ὁ Ρόσερ, πλουτίζει μὲ παραδείγματα τὰς κλασσικὰς θεωρίας, ἡ δὲ νεωτέρα ἱστορικὴ σχολὴ τοῦ Σμόλλερ μὲ τὸν Μπερνστάνο, τὸν Χέλντ, τὸν Κ. Μπύχερ, τὸν Β. Ζόμπαρτ κλπ, συνδέει στενῶς

τὴν οἰκονομίαν μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν θεσμῶν. Ἡ σχολὴ αὕτη εἰργάσθη συχνὰ ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, τὰ στοιχεῖα τοῦ ὁποῖου εἶχε διαδώσει ὁ Λασσάλ καὶ ὁ Ροντμπέρτους. Ἡ ἐπίδρασις τῆς σχολῆς ὑπῆρξε μεγάλη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἕν τινι μέτρῳ δύναται νὰ συνδεθῇ πρὸς αὐτὴν τὸ φαβιανὸν κίνημα καὶ τινὰ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Οὐέμπ. Ἡ περίφημος «Ἱστορία τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἐν Γαλλίᾳ» τοῦ Λεβασσέρ, ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν. Συνελόντι εἰπεῖν δύο ιδέαι διέπουν τὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορικῆς σχολῆς: πρῶτον ὅτι τὸ οἰκονομικὸν περιβάλλον εἶναι μᾶλλον ὀργανικὸν παρὰ μηχανικόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγέννησε τὴν ὀργανικὴν θεωρίαν· δεύτερον ὅτι ἡ ἐξήγησις τῶν φαινομένων δὲν εἶναι δυνατὴ εἰμὴ διὰ τῆς ἱστορίας. Ἄλλ' ἡ ἱστορία σημειοῖ μόνον τὰς εἰδικὰς διαδοχάς, μὴ ὑψουμένη εἰς τὴν συναγωγὴν ἀληθῶν νόμων καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀθεράπευτον ἀδυναμίαν τῆς ἐργασίας τῆς ἱστορικῆς σχολῆς. Διὰ τοῦ Βάγκνερ ἡ σχολὴ ἐπεδόθη εἰς ψυχολογικὰς ἀναλύσεις, αἱ ὁποῖαι καταλογίζονται ὡς τὰ σημαντικώτερα κίνητρα τὰ εὐγενῆ καὶ συνιστοῦν εἰς τὸ νὰ ἐκλαμβάνωμεν ὡς πραγματικὰς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις. Διὰ τοῦτο οἱ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς ἐπεκαλέσθησαν τὸ περίφημον «λαϊκὸν πνεῦμα», τὸ ὁποῖον ὑπὸ ἓνα ὄρον συγκεντροῖ τὰ διάφορα χαρακτηριστικὰ τοῦ οἰκονομικοῦ ἱστορικοῦ περιβάλλοντος καὶ προετοιμάζει τὴν ἔννοιαν τῆς ὁμαδικῆς συνειδήσεως.

Οἱ νομικοὶ ἐνεποτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἐξελικτικοῦ πνεύματος. Ὁ Σαβινὸς ἀντέδρασε δραστηρίως κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ ἐπέμεινε ἐπὶ τοῦ αὐθορμήτου χαρακτήρος τῶν θεσμῶν. Ὁ Μπροῦντσλι περὶ τὰ μεσα τοῦ αἰῶνος ἐνεφάνισε καὶ οὗτος τὰ ἔθνη ὡς ὀργανικὰ ὄντα. Ὁ Γέρινγκ ἐμπεποτισμένος ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ χρησιμοθηρικοῦ πνεύματος, δὲν παραλείπει ἐν τούτοις νὰ σημειώσῃ τὴν προ-

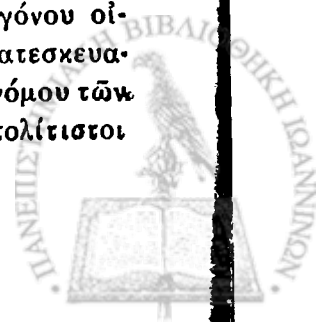
τεραιότητα του κοινωνικού επί του άτομικού. Κατ' αὐτὸν τὸ δίκαιον εἶναι ἀντικειμενικὸν κατ' ἀρχὰς καὶ ὑποκειμενικὸν κατόπιν, ὑπάρχει δὲ μία ὁμαδικὴ σκοπιμότης ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀναγκαίως ἐ συνείδητος.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας καὶ ἡ ἱστορία ἠδύρυνθη. Ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ ἱστορικὴ κίνησις ἐσημείωσαν μεγάλας προόδους. Παρὰ τὸν Ντίλταϋ, τὸν Μπούρκχαρντ, τὸν Λάμπρεχτ, τὸν Μπράϊσιχ, τὸν Μόμμσεν, τὸν Ἑδ. Μάγιερ κλπ. (Γερμανοὺς), ἀναδεικνύονται οἱ Γάλλοι Αὐγ. Τιερρύ, Μισελέ, Γκυζώ, Μινιέ, Τοκκεβίλ, Θιέρσο, Ταίν, Ρενάν καὶ Φυστέλ ντε Κουλάνζ. Ἐκ τούτων ὁ Ταίν θέλει νὰ εἶναι ἐκ πεποιθήσεως θετικιστὴς ἐν τῇ κοινωνικῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἀναπτύσσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν περίφημον θεωρίαν τῆς ἐρμηνείας τῶν ἱστορικῶν φαινομένων διὰ τοῦ περιβάλλοντος, διὰ τῆς φυλῆς καὶ διὰ τῆς ἱστορικῆς σιγμῆς. Ὁ Ρενάν ἔχει ἐπίσης ὑποστῆ τὴν θετικιστικὴν ἐπίδρασιν, πιστεύει μετὰ ρομαντικότητος εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ διὰ τῆς βιβλικῆς ἐρμηνείας, ἣν ἐπεχείρησε, σημεῖοι τὴν ἔναρξιν μιᾶς συγκριτικῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν πλήρους κοινωνιολογικοῦ πνεύματος, ὅπως μαρτυροῦν καὶ οἱ συνεχισταὶ τοῦ Σ. Ρενάν καὶ Λουσσζύ. Ὁ Φυστέλ ντε Κουλάνζ κατέχει ἔτι σημαντικωτέραν θέσιν, διότι δι' αὐτὸν ἡ ἱστορία δὲν εἶναι διακεκομμένη τις διήγησις γνωμῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤτερον φιλοσοφικῶν, ἀλλὰ συγκριτικὴ ἱστορία τῶν θεσμῶν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τὸ περίφημον ἔργον του «Ἀρχαῖον ἄστυ» δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς θαυμασία εἰσαγωγή εἰς τὴν κοινωνιολογίαν, μολονότι τὰ συμπεράσματά του ἔχουν σήμερον ὑπερβληθῆ. Δὲν εἶναι παράδοξον τὸ ὅτι διάφοροι ἱστορικοὶ, στηριζόμενοι ἐπὶ ἐνὸς τοιούτου παραδείγματος, ἐθεώρησαν συχνὰ τὴν κοινωνιολογίαν ὡς συνέχειαν τῆς ἱστορίας. Μεταξὺ τῶν συγχρόνων τινὲς ἐπεχείρησαν νὰ συστηματοποιήσουν τὴν ἄποψιν

ταύτην. Πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Σεϊνιομπὸς («Ἡ ἱστορικὴ μέθοδος ἐφηρμοσμένη εἰς τὰς κοινωνικὰς ἐπιστήμας»), Λανγκλουά, Π. Λακόμπ («Περὶ τῆς ἱστορίας ὡς ἐπιστήμης»). Ἡ ἔμπνευσις τοῦ τελευταίου τούτου συγγραφέου πολὺ πρὸς τὸν ψυχολογισμὸν τοῦ Τάρντ: κοινωνικὸν φαινόμενον εἶναι τὸ φαινόμενον τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται, τὸ ὁποῖον δεικνύει ταυτότητα ἢ ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἄλλα. Πολὺ εὐλυγιστοτέρα καὶ κατανοητοτέρα εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ Ἑ. Μπέρ («Ἡ σύνθεσις ἐν τῇ ἱστορίᾳ»). Οὗτος ἀντιτίθεται κατὰ τῆς πολυμαθείας, ἡ ὁποία καταπνίγει τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καταδικάζει ἐξ ἴσου καὶ τὴν καθαρῶς ἀντικειμενικὴν κοινωνιολογίαν. Τηρεῖ τὴν ἄποψιν τοῦ ἀτόμου καὶ προσπαθεῖ νὰ συμφιλώσῃ τὰ ἀντιτιθέμενα εἰς ἀρμονικὴν σύνθεσιν. Ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει ἱστορικῆς συνθέσεως» καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ συλλογῇ «Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος», τὴν ὁποίαν διευθύνει ὁ Μπέρ, συνεργάζονται πλῆθος κοινωνιολόγων καὶ ἱστορικῶν καὶ ἀντιπροσωπεύεται εὐρέως τὸ κοινωνιολογικὸν πνεῦμα τοῦ Ντυρκέμ. Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ συγκριτικὴ ἱστορία τῶν θεσμῶν δὲν εἶναι πλέον ἢ ἱστορία καὶ ὅτι ἂν ἡ ἱστορικὴ μέθοδος ἀποτελεῖ διὰ τὸν κοινωνιολόγον ἀπαραίτητον ἐργαλεῖον, δὲν πληροῖ ὅμως καὶ ὅλην τὴν κοινωνιολογίαν μεθοδολογικῶς.

Πολλὰ δύναται νὰ λεχθῶν καὶ περὶ τῆς ἐθνογραφίας ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη τεραστίως, ὅπως καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν καὶ πολιτευμάτων καὶ ἡ ἀρχαιολογία ἡ ὁποία συνεπλήρωσε καὶ ἀνενέωσε τὰς ἀντιλήψεις ἡμῶν περὶ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Κόντ δὲν εἶχε σκεφθῆ τοῦτο καὶ σήμερον ἡ κοινωνιολογία εὐρίσκειται αἴφνης ἠναγκασμένη νὰ παραιτηθῆ τῶν βολικῶν σχημάτων μιᾶς πρωτογόνου οἰκογενείας καὶ κοινωνίας, τῶν κατεσκευασμένων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ νόμου τῶν τριῶν σταδίων. Ὅλοι οἱ ἀπολίτιστοι

λαοί ἐμελετήθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπὶ τόπου ὑπὸ ὑπομονητικῶν καὶ πολυλάκεις ἀξιοθαυμάστων παρατηρητῶν. Ὁ Γερμανὸς Μπαχόφεν ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1861 τὴν «Μητριαρχίαν» του, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει τὴν προτεραιότητα τῆς ὁμομητρίου σχέσεως καὶ τῆς οἰκογενειακῆς ὀργανώσεως, ἐν ἣ τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ μήτηρ, Ὁ Μάκ Λένναν, Ἄγγλοαυστραλὸς δημοσιεύει τὸ 1865 τὸν «Πρωτόγονον γάμον» του, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀποκαλύπτονται τὰ τόσον περίεργα φαινόμενα τῆς ἐνδογαμίας καὶ τῆς ἐξωγαμίας. Ὁ Ἀμερικανὸς Λ. Μόργκαν γράφει τὴν «Ἀρχαίαν κοινωνίαν» του (1877) ἀφοῦ ἀφιέρωσε πενήκοντα ἔτη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν φυλῶν τῶν Ἰροκέζων, ὑπὸ τῶν ὁποίων εἶχε γίνεαι δεκτός. Μεταξὺ τῶν καθαρῶς ἔθνογράφων συγκαταλέγονται καὶ οἱ ἐρευνηταὶ τῶν Ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας Σπένσερ, Ζίλλεν, Κ. Στρέλοβ, οἱ εἰδικοὶ διὰ τὰς ἰνδικὰς φυλάς τῆς Ἀμερικῆς: Μπόας, Τούτ, Κράουδε κ.λ.π. Ἐθνολόγοι ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς εἶναι ὁ Τζ. Λοῦμποκ, ὁ θεωρητικὸς τῆς πρωτόγονου μείξεως, τὴν ὁποίαν κατεπόλεμησεν ὁ Μπαχόφεν, ὁ Ταϊῦλορ, ὅστις βλέπει ἐν τῷ ἀνιμισμῷ τὴν πρωταρχικὴν μορφήν τῆς θρησκείας, ὁ Χόβαρντ, ὁ Σιάρκε, ὁ Ἄ. Λάνγκ, Σ. Χάρτλαντ κ.λ.π. οἱ ὁποῖοι μελετοῦν τὴν οἰκογενεῖαν, τὸ συγκριτικὸν δίκαιον καὶ τὴν θρησκείαν πρὸ πάντων. Εἰς τούτους προσθεῖοι ἐν Γερμανίᾳ ὁ Πρόϋς καὶ ὁ Κοῦνοβ' ἐν Γαλλίᾳ ὁ Μπουσέ — Λεκλέρκ, ὁ Μαριγιέ, ὁ Βάν Γκέννεπ, ὁ Λουαζὺ καὶ ὁ Σ. Ρενάκ. Ἐπι συχνότερον ἀναφέρονται ὁ Φινλανδὸς Βέστερμαρκ, ὅστις συνεκέντρωσεν εἰς τὰ ἔργα του («Γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν», «Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γάμου») πλῆθος παρατηρήσεων καὶ ὁ Ἄγγλος Φραιζερ ὁ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου «Χρυσοῦ κλάδου», τῆς «Μαγικῆς καταγωγῆς τῆς βασιλείας» κ.λ. Δὲν ὑπάρχει κοινωνιολογικὸν ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ μνημονεύονται οἱ συγγρα-

φεῖς οὔτοι. Ἐν τούτοις ἡ ἀνθρωπολογία δὲν εἶναι κοινωνιολογία, τουλάχιστον ὑφ' ἣν μορφήν ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀγγλικῇ σχολῇ. Λεῖπει ἀπὸ τὴν σχολὴν ταύτην ἀσφάλεια καὶ ἐνότης μεθόδου, ὅπως καὶ ἐνότης πορισμάτων. Μεγάλαι διαφοραὶ παρουσιάζονται εἰς τὴν ἐρμηνείαν σημαντικῶν ζητημάτων, ὅπως τοῦ γάμου, τῆς μαγείας, τοῦ τοτεμισμοῦ, τῆς πρωτογόνου οἰκογενείας κ.λ. Ὁ Φραιζερ καὶ ὁ Βέστερμαρκ δεικνύουν ὑπερβολικὸν ὀρθολογισμόν δι' αὐτοὺς ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος σκέπτεται ὅπως θὰ ἐσκεπτόμεθα ἡμεῖς ἂν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν θέσιν του. Ἄν ἡ πολυμαθεία των εἶναι πολύτιμος, τὰ συμπεράσματά των εἶναι συχνὰ συζητήσιμα.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ἡ κοινωνιολογία ἐμελλε νὰ συναντήσῃ ἐν τῇ πορείᾳ της ὅλας τὰς ἐπιστήμας. Οὕτω δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν σύγκρουσιν πρὸς τοὺς γεωγράφους, οἱ ὁποῖοι τόσον συγγενεύουν μὲ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς ἔθνογράφους. Ἡ ἀνθρωπογραφία ἀπέβη κατὰ τὴς ἡμέρας μας περίπλοκος καὶ γόνιμος προσπάθεια ἐρμηνείας μὲ ἀφετηρίαν τοὺς φυσικοὺς ὄρους τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Ὁ ἰδρυτὴς ταύτης, παρὰ τὸν Μισελέ, τὸν Ἀλέξανδρον Οὐμβόλδον, τὸν Ρίττερ, εἶνε ὁ Γερμανὸς Ράτσελ. Κατὰ τοὺς ἀνθρωπογεωγράφους, τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα, ἤτοι τὰ φυσικὰ δεδομένα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων ὑπεχρεώθη ὁ ἀνθρώπος νὰ ἐργασθῇ καὶ ἡ κοινωνία νὰ ὀργανωθῇ, ἐξηγοῦν τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν.

Μεγάλῃ κατάχρησις ἐγίνε καὶ τῆς διὰ τοῦ φυλετικοῦ παράγοντος ἐξηγήσεως τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Ἡ ἰδέα τῆς φυλῆς ἀφοῦ ἐγνώρισεν μὲ τὸν Γκομπινὼ καὶ τοὺς δορυφόρους του ἄκμῃν τινα, περιτῆλθεν εἰς μακρὰν ἀνυποληψίαν καὶ μόνον ἐσχάτως διὰ τοῦ γερμανικοῦ φασισμοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πρὸς μεγάλην θυμηδίαν τοῦ διεθνοῦς σοβιετοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Μετὰ τῆς θεωρίας τῶν φυλῶν στρέφε-

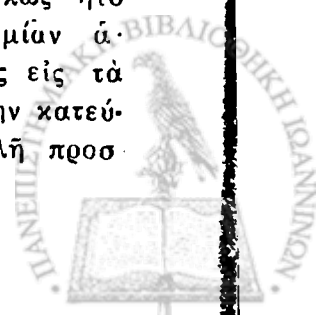
ται έναντίον τῆς πραγματικῆς κοινωνιολογίας καὶ ἡ βιολογία.

Ἄλλ' ἡ σύγκρουσις δὲν περιορίζεται εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ὁ Κόντ εἶχε σαφῶς διακρίνει τὰ ὅρια μεταξύ τῶν δύο ἐπιστημῶν, χωρὶς ν' ἀρνηθῆ εἰς αὐτὰς ἀναλογίας τινάς. Ἄλλ' αἱ ἀναλογίαι αὗται ἤχθησαν εἰς ἀσυγχωρήτους ὑπερβολὰς κατόπιν καὶ ἐγέννησαν τὴν λεγομένην ὀργανικὴν σχολήν. Ἐπειδὴ ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ δώσουν εἰς τὴν κοινωνιολογίαν ἀντικείμενον καὶ μέθοδον καλῶς καθωρισμένα ἐπρότειναν νὰ θεωρήσουν τὴν κοινωνίαν ὡς πραγματικὸν ὀργανισμόν. Ὑποκινηταὶ τῶν τοιούτων ἐρευνῶν ἐν Γερμανίᾳ ὑπῆρξαν ὁ Σαϊφφλε καὶ ὁ Λίλιενφελντ. Ἄλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς εἶναι ὁ Ἑρβ. Σπένσερ. Ὁ ἐξελικτικισμὸς τοῦ συνοψίζει ὀλοκλήρως τὴν πραγματικότητα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κοινωνίας, εἰς ἐνιαῖον σύστημα καὶ τὴν ὑποτάσσει εἰς ἓνα νόμον, τὸν νόμον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς ὁμογενείας εἰς τὴν ἑτερογένειαν. Συνεπεία τῆς συνεχείας ταύτης ἡ κοινωνιολογία ἐμφανίζεται ὡς μεγεθυσμένη βιολογία. Ἡ κοινωνικὴ συνείδησις εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν ἀτομικῶν συνειδήσεων, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὁ διαφοροποιημένος ὀργανισμὸς εἶναι κοινωνία καὶ δὲν δύναται νὰ λυθῆ χωρὶς νὰ καταστραφῆ. Ἡ ἀλληλοβοήθεια τῶν κοινωνικῶν στοιχείων αὐξάνει μὲ τὴν διαφοροποίησιν καὶ τὴν κατανομήν τῶν λειτουργιῶν καὶ αἱ κοινωνίαι κατ' ἀναπόφευκτον ρυθμὸν μεταβαίνουν ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ τύπου εἰς τὸν βιομηχανικόν. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ συστήματος τοῦτου, τοῦ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου θεωρητικοῦ καὶ διαλεκτικοῦ, ὑπὸ θεικτικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐμφάνισιν, ὑπῆρξε κολοσσιαία. Τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἶναι ὁμφισβητήσιμα καὶ πρὸ πάντων, ἡ ἀπορρόφησις τῆς κοινωνιολογίας ὑπὸ τῆς βιολογίας. Ἄλλ' ἔδωκαν γονιμωτέραν ὄψιν εἰς τὸν Ἑσπινάδ, ὅστις διατηρῶν τὴν ἐνότητα τῆς ἐξελέξεως τοῦ Σπένσερ ὑποστηρίζει τὴν θέσιν ὅτι ἡ

κοινωνία εἶναι τμῆμα καὶ συνέχεια τῆς φύσεως, καταργῶν οὕτω τὸν εἰδικὸν χαρακτήρα τοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου Ὁ Ἑσπινάδ προσθέτει εἰς τὴν σπενσέριον θεωρίαν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ κοινωνία, ἡ συνείδησις τῆς ομάδος, εἶναι πραγματικότητες. Τὸ ἄτομον εἶναι ἤδη κοινωνία καὶ ἡ κοινωνία εἶναι ζῶν ἄτομον μὲ κοινότητα λειτουργιῶν, ἧτις ἔχει βιολογικὰς ρίζας. Οὕτω τὸ ἀνώτερον εὐρίσκεται δυνάμει ἐν τῷ κατωτέρῳ καὶ ἐξέρχεται αὐτοῦ βαθμηδόν. Ἡ κοινωνία λέγει ὁ Ἑσπινάδ, εἶναι ζῶσα συνείδησις ἢ ὀργανισμὸς ἰδεῶν.

Καὶ μετὰ τὸν Ἑσπινάδ ἡ ὀργανικὴ σχολὴ ἐξηκολούθησε νὰ ἔχῃ ἐκπροσώπους. Τινὲς ὡς ὁ Ρ. Βόρμς, ἀφοῦ ὤθησαν τὰς βιολογικὰς ἀναλογίας μέχρι παιδαριωδίας («ὀργανισμὸς καὶ κοινωνία») δεικνύονται σήμερον πολὺ περισσότερον ἐπιφυλακτικοὶ εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς των. Ὁ Νοβικόφ, ὁ Βέλγος ντὲ Γκρήφ, ὁ Ρώσος ντὲ Ρομπερτὺ ἐμφορῶνται ὑπὸ ἀναλόγων ἰδεῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ ἐξελικτικὸν καὶ ὀργανικιστικὸν ρεῦμα ἀνήκει καὶ τὸ ἔργον τοῦ Σολβαί, τοῦ ἰδρυτοῦ τῶν ἰνστιτούτων τῶν Βρυξελλῶν τὰ ὁποῖα φέρουν τὸ ὄνομά του. Ὁ ἐνεργητισμὸς τοῦ πηγάζει ἐκ τοῦ ἐνεργητισμοῦ τοῦ Ὁστβαλντ' ἢ ἐνέργεια εἶναι ταυτοχρόνως καθολικὸν φαινόμενον καὶ ἰδεῶδες, ἀρετὴ καὶ σκοτὸς. Ἐκ τούτου πηγάζει ἡ ἰδέα τῆς ρυθμίσεως τῆς κοινωνικῆς τάξεως διὰ τῆς ἐπιστήμης κατὰ τὴν φυσικὴν ὁδὸν (ἐπεμβατισμὸς κλπ). Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὴν ἰδέαν τῆς καταργήσεως τοῦ νομίσματος διὰ τῆς ὀργανώσεως τῆς κοινωνικῆς λογιστικῆς, ἢ ὁποῖα κατατάσσει τὸν Σολβαί μεταξύ τῶν μεγαλυτέρων ὑποκινητῶν ἰδεῶν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

Ἡ προσφυγὴ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν βιολογίαν εἰδικῶς ἦτο ὀλιγώτερον ἐνδεδειγμένη ἀπὸ μίαν ἀπλήν ἐπέκτασιν τῆς ψυχολογίας εἰς τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐξεδηλώθη διπλῆ προσ-

πάθεια, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ νατουραλισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς ἱστορίας, τῇ βοήθειᾳ ἀφαιρετικῆς ἐργασίας ἐπιτρεπούσης τὴν πρόγνωσιν καὶ τὴν διατύπωσιν πραγματικῶν νόμων. Εἰς τὴν τάσιν ταύτην ἀνήκει κατὰ πρῶτον ἡ γερμανικὴ σχολὴ τῆς λαοψυχολογίας μὲ ἐκπροσώπους ὡσάν τὸν Λάζαρους, τὸν Στάϊνταλ καὶ τὸν Βούντ. Ὁ Λάζαρος ἀναζητεῖ μίαν ψυχολογίαν, ἡ ὁποία νὰ τοῦ ἐξηγή τὴν ἱστορίαν. Θεωρεῖ τὸ πνεῦμα ὡς κοινὸν ἔργον τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἀτομικότητα προῖον τῆς ἱστορίας. Λαός τις εἶναι πραγματικὸς μόνον ψυχολογικῶς. Τὸ δημόσιον πνεῦμα εἶναι ὅ,τι ὑπάρχει κοινὸν καὶ καθολικὸν εἰς ὅλας τὰς συνειδήσεις, τοὺς ψυχολογικοὺς δὲ τούτους νόμους ἀποκαλύπτει ἡ ἱστορικὴ σπουδὴ. Γενικῶς ὁ Λάζαρος ὑποστηρίζει τὴν πραγματικότητα τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ὁμιλεῖ περὶ ὁμαδικῆς συνειδήσεως.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ψυχολογικὴ τάσις ἀντεπροσωπεύθη, κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ὑπὸ τοῦ Γ. Τάρντ. Πρὸ αὐτοῦ ὁ Ρενουβιέ, ὁ Μαριὸν κ.λ.π. εἶχον ἐπιδείξει ἤδη ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ κοινωνιολογικοῦ ἀντικειμενισμοῦ. Ὁ Τάρντ συνεχίζει τὴν προσπάθειάν των, ἀγωνιζόμενος διὰ τὸ ἀτομικὸν καὶ τὸ ὑποκειμενικόν. Ὅστις ὁμιλεῖ περὶ ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ὁμιλεῖ ταυτοχρόνως καὶ περὶ ἀτομικῆς συνειδήσεως, ἀποκρούει δὲ τὴν παραδοχὴν δυνατότητος ὑπάρξεως ἄλλης μορφῆς συνειδήσεως. Ἄν ὑπάρχη τι ἐπὶ πλέον ἐν τῇ κοινωνίᾳ βιοῦντι ἀτόμῳ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς σχέσεις τὰς δημιουργηθείσας ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οὕτω ἡ κοινωνιολογία ἀποβαίνει κοινωνικὴ ψυχολογία. Κατὰ τὸν Τάρντ, ὁ κόσμος οὗτος τῶν ψυχικῶν σχέσεων χαρακτηρίζεται ὑπὸ δύο μεγάλων λειτουργιῶν: τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ἐπινοήσεως. Ὁ Τάρντ ἀνέπτυξε μετὰ μεγάλου πλοῦτου ἀπόψεων τὰ θέματα τοῦ ἐθίμου, τῆς μόδας, τοῦ ἀτόμου κ.λ.

Κατ' αὐτὸν φαινόμενόν τι εἶναι κοινωνικὸν διότι ἐπαναλαμβάνεται, τυγχάνει δὲ μιμήσεως διότι εἶναι κοινωνικόν.

Πολλοὶ κοινωνιολόγοι, εἰδικοί ἢ ἐρασιτέχνη υἰοθέτησαν στάσιν συγγενῆ πρὸς τὴν τοῦ Τάρντ. Ὁ Γ. Ρισάρ καὶ ὁ Ρ. Βόρμς τὸν ἀναφέρουν μετ' εὐχαριστήσεως. Εἰς αὐτοὺς ἡ κοινωνιολογία διὰ τῆς φροντίδος της ὅπως περισώσῃ τὸ ἄσπμον, ἐμφανίζεται ὡς προσπάθεια συναγωγῆς καὶ συντονισμοῦ τῶν πορισμάτων τῶν εἰδικῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὸν Βόρμς εἶναι ὅπως ἡ φιλοσοφία, ἡ δὲ κοινωνία συμπεριφέρεται ὡς εἰς ὑπεροργανισμός. Οὕτω ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἐλπίζει ὅτι θὰ συμπιλώσῃ τὸν ὀργανισμὸν πρὸς τὸν ψυχολογισμὸν. Ὁ Γουσταῦς Λεμπὸν εἰς τὸ ἔργον του «Ψυχολογία τῶν πληθῶν» ὁ Φουριέ εἰς τὰς διατριβάς του ἐπὶ τῆς ψυχολογίας τῶν λαῶν, ὁ Ραούλ νιέ λά Γκρασσερί, προσανατολίζονται πρὸς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Τάρντ κατεύθυνσιν. Ὅμοίως καὶ οἱ ψυχολόγοι ὅπως ὁ Πωλάν, ὁ Λαλὸ κ.λ. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὸν Γκυγιώ, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις ταλαντεύεται μεταξὺ τοῦ θετικισμοῦ, τῆς βιολογικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Νίτσε, ὅστις διετύπωσε πληθὸς κοινωνιολογικῶν ἀπόψεων.

Ἐν τινι μέτρῳ θὰ ἰδύνατό τις νὰ συνδέσῃ πρὸς τὴν τάσιν ταύτην τοὺς δύο Γερμανοὺς φιλοσόφους Φ. Ταϊννις καὶ Γ. Ζίμμελ. Ὁ πρῶτος διέκρινε τὴν κοινότητα ἣτις εἶναι πρωταρχικὴ, ὀργανικὴ, κομμουνιστικὴ, ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἣτις εἶναι νεωτέρα μηχανικὴ καὶ ἀτομικιστικὴ. Ὁ δεῦτερος ἐκαλλιέργησε νεοκαντιανὴν τινα σχετικότητα, ἡ ὁποία τὸν ἤγαγεν εἰς σημαντικὰς ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνιολογίας ἐργασίας. Ἀντιλαμβάνεται τὴν κοινωνιολογίαν ὡς ὀφείλουσαν νὰ μελετήσῃ τὰς κοινωνικὰς μορφὰς ἀνεξαρτήτως τοῦ περιεχομένου των καὶ παρατάσσει οὕτω κατάλογον ἀφαιρέσεων.

Οἱ Ἀγγλοσάξωνες προσήνεγκον εἰς τὴν κοινωνικὴν ψυχολογίαν πληθὸς ἐ-

ρευνητῶν, ὅπως ὁ Οὐάρεντ, ὁ Γκίνιινγκς, ὁ Σμάλ, ὁ Ρός, ὁ Μπάλντουϊν κλπ. Εἶναι πολλάκις δύσκολον νὰ διακρίνη τις σαφῶς τούτους ἀπὸ τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς. Ἐν Ἀμερικῇ ἡ κοινωνιολογία λαμβάνει συχνὰ πρακτικὸν χαρακτῆρα (παιδαγωγική, κοινωνική ὑγιεινή, ἀστυφιλία κλπ.).

Ψυχολογικὴ ταυτοχρόνως καὶ ἀνθρωπολογικὴ εἶναι ἡ ἰταλικὴ ἐγκληματολογικὴ σχολὴ τοῦ Λομπρόζο, τοῦ Ἐ. Φέρρι, τοῦ Γκαρόφαλο κλπ. Πρέπει ἐπίσης ν' ἀναφέρωμεν ὡς σχετιζομένους ὁπωσδήποτε πρὸς τὴν κοινωνιολογίαν τὸν Σ. Σίγκελε («Τὸ ἐγκληματικὸν πλῆθος»), τὸν Β. Παρέτο («Ἐχειρίδιον γενικῆς κοινωνιολογίας»), τὸν νεοεγγελλιανὸν Β. Κρότσε («Φιλοσοφία τῆς πρακτικῆς») τὸν Ε. Ρινιάνο κλπ.

Ἡ ἀτομικιστικὴ διαμαρτυρία, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἐντόνως διὰ τῆς πάλης τῶν ἀναρχικῶν (Μπσκοῦνιν, Κροπότκιν κλπ.) ἐναντίον τοῦ κολλεκτιβισμοῦ, ἦτο ψυχολογική. Τὸ κίνημα τοῦτο ὑπῆρξε ζωηρὸν ἐν Γαλλίᾳ.

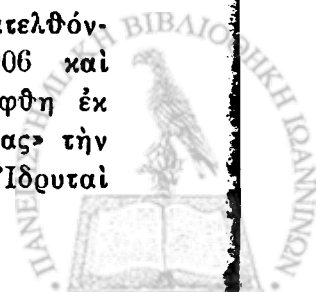
Ἄξιος σημειώσεως εἶναι καὶ ὁ κοινωνικὸς καθολικισμὸς τοῦ Λέ Πλαί, ὅστις καταλήγει εἰς οἰκογενιακὸν συντηρητισμὸν καὶ κοινωνικὴν πατροκρατίαν. Ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης, παρὰ τὰς ριζικὰς διαφορὰς τῆς προῆλθε καὶ ἡ λεγομένη σχολὴ τῆς «κοινωνικῆς ἐπιστήμης» με ἀρχηγοὺς τὸν Ντεμολὲν καὶ τὸν ἀββᾶν ντὲ Τουρβίλλ, τῆς ὁποίας ἡ μέθοδος ταξινομήσεως στηρίζεται ἐπὶ ἐνὸς περιέρογου γεωγραφικοῦ ὕλισμοῦ.

Σταθμὸν πολὺ σημαντικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κοινωνιολογίας, ἀποτελεῖ καὶ ὁ Αἴμ. Ντυρκέμ (1858—1917), ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ἀντικειμενικῆς κοινωνιολογίας καὶ ὁ θεμελιωτῆς τῆς μεθόδου αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ντυρκέμ, τὰ κοινωνικὰ γεγονότα πρέπει νὰ μελετῶνται ὡς πράγματα, με ἀντικειμενικὴν δηλαδὴ ὑπαρξιν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δέον κατὰ τὴν κοινωνιολογικὴν ἔρευναν νὰ ἀπομακρύνωμεν ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ἐκ

τῶν προτέρων ἰδεῶν ἢ προκατάληψιν ἢν ἔχομεν περὶ τοῦ ἐξεταζομένου γεγονότος. Ὡς ἀντικείμενον τῶν ἔρευνῶν μας πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὁμάδα φαινομένων ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένων ὑπὸ ἐξωτερικῶν τινῶν κοινῶν χαρακτηριστικῶν καὶ νὰ περιλαμβάνωμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἐκεῖνα μόνον τὰ φαινόμενα, ἅτινα ἀνταποκρίνονται εἰς τὸν τοιοῦτον καθορισμὸν. Πρέπει πάντοτε νὰ διακρίνωμεν τὸ κανονικὸν (φυσιολογικὸν) ἀπὸ τοῦ παθολογικοῦ φαινομένου καὶ νὰ μὴ συγχέωμεν τὰς δύο ταύτας μορφάς. Ὄταν ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν κοινωνικὸν τι φαινόμενον πρέπει νὰ ζητῶμεν χωριστὰ τὴν δρῶσαν αἰτίαν ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ἢν τοῦτο ἐπιτελεῖ. Δὲν πρέπει νὰ ἐξηγῶμεν πολὺπλοκὸν τι κοινωνικὸν φαινόμενον παρὰ ἀφοῦ πρῶτον τὸ παρακολουθήσωμεν ἐν τῇ ἀναπτύξει του ἐν μέσῳ ὅλων τῶν εἰδῶν κοινωνιῶν, ἀρκεῖ νὰ θεωρῶμεν τὰς παραβολομένας κοινωνίας εἰς παράλληλον περιόδον ἀναπτύξεως.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπισκοπήσεως καθίσταται δῆλον ὅτι τρία εἶναι κυρίως τὰ ρεύματα ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ ὡς ἐπιστήμη: ὁ ψυχολογισμὸς, ὁ ὀργανικισμὸς ἢ βιολογισμὸς καὶ ὁ οἰκονομικὸς ὕλισμος. Ἐκ τούτων ἡ ὀρθότερα εἶναι ὁ οἰκονομικὸς ἢ ἄλλως ἱστορικὸς λεγόμενος ὕλισμος, διότι παρέχει τὴν πιθανοτέραν ἐξήγησιν τῆς γενέσεως καὶ ἐξελίξεως τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, στηριζόμενος πάντοτε ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων (Περὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ βλ. λ. *κοινωνία καὶ ὕλισμος ἱστορικός*).

«Κοινωνιολόγοι».—Οὕτω ἀπεκλήθη ἐν Ἑλλάδι ὁμὰς νέων ἐπιστημόνων καὶ πολιτικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον κατελθόντων ἐξ Εὐρώπης μεταξὺ τοῦ 1906 καὶ 1907. Τὸ ὄνομα τῆς ὁμάδος ἐλήφθη ἐκ τῆς «Κοινωνιολογικῆς Ἑταιρείας» τὴν ὁποίαν ἱδρυσαν οὗτοι τὸ 1908. Ἰδρύται

της εταιρίας ταύτης ἦσαν οἱ Ἄλεξ. Παπαναστασίου, Θαλῆς Κουτούπης, Ἄρ. Πετιμεζᾶς, Παναγ. Ἀραβαντινός, Ν. Ἐξσηρόπουλος, Ἰ. Λυμπερόπουλος, Σπ. Μελάς, Λουκάς Νάκος. Μετ' ὀλίγον μετέσχον τῆς εταιρίας καὶ οἱ Σπ. Κορώνης, Κ. Τριανταφυλλόπουλος, Κυρ. Βαρβαρέσος, Δ. Σαράτσης, Ἄλεξ. Δελομούζος, Α. Βαμβέτσος κ.ἄ.

Οἱ νέοι οὗτοι φέροντες ἐξ Εὐρώπης ὅπου ἐσπούδαζον στοιχεῖα σοσιαλιστικῆς μορφώσεως, ἐπεδίωκον τὸν συγχρονισμὸν τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τὸ πρόγραμμά των ἐστερεῖτο ἐνότητος καὶ σαφοῦς κατευθύνσεως. Οὐσιαστικῶς ἡ κίνησις τῶν κοινωνιολόγων ὑπῆρξε κίνησις τῆς ἐλληνικῆς ἀστικῆς τάξεως, ἣτις ἐστρέφετο τότε κατὰ τῶν κρατούντων ἀκόμη φεουδαλικῶν ὑπολειμμάτων (τζακιῶν). Ὁ φιλεργατισμὸς τῶν κοινωνιολόγων ἦτο ὁ φιλεργατισμὸς τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἣτις ἐξήτει συμμαχοὺς εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν διὰ τὴν μάχην τὴν ὑποῖαν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ μετ' ὀλίγον. Πλειστοὶ τούτων ἀνεμείχθησαν εἰς τὸ κίνημα τοῦ Γουδι (βλ. λ.) καὶ εἰς τὴν ἐκ τούτου προελθοῦσαν πολιτικὴν κινήσασιν, τινὲς δὲ κατέλαβον πανεπιστημιακὰς ἔδρας, διατηροῦντες πάντοτε καὶ τὸν μετὰ τῆς πολιτικῆς σύνδεσμὸν των.

Κοινωνισμός.— Ὅρος ὅστις ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ξενικοῦ ὅρου socialisme, sozialismus, χωρὶς νὰ ἐπικρατήσῃ τελικῶς. Σήμερον ἔχει ἐπιβληθῆ ἄλλο πλεον. αὐτούσιος ὁ ξενικὸς ὅρος σοσιαλισμός (βλ. λ.), τοῦ κοινωνισμοῦ χρησιμοποιουμένου μόνον ὡς ἀπὸ φευχθῆ ὁ ξενικὸς.

Κοκκαῖνη.— Βλ. λ. *Ναρκοτικά.*

Κόκκινοι ἢ Ἐρυθροί.— Οὕτω ἐκλήθησαν καθ' ὅλας τὰς ἐπαναστατικὰς περιόδους οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, οἱ κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῶν ριζικῶν

μεταβολῶν. Οὕτω τὸ κόκκινον κατέστη τὸ συμβολικὸν χρῶμα τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν τὸ κόκκινον χρῶμα ἐχρησιμοποιήθη ὡς σύμβολον τοῦ ἐργατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς αἱματηρᾶς Πρωτομαγιάς τοῦ Σικάγου (βλ. *Πρωτομαγιά*), καθ' ἣν οἱ ἐργάται ἔβασαν τὴν σημαίαν των εἰς τὸ αἷμα φονευθέντος ἐργάτου. Μεγάλῃ χρῆσις τοῦ ὄρου «κόκκινος» (ἢ ἐρυθρὸς) ἐγένετο ἀπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεκράτησε κοινῶς νὰ λέγονται «ἐρυθρά», τὰ ἐπαναστατικὰ στρατεύματα πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τὰ ἀντεπαναστατικά, ἀποκληθέντα, «λευκά». Ἐκτοτε ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου ἐπεξετάθη. Οὕτω ἐν Ρωσίᾳ ὁ σοβιετικὸς στρατὸς ἀπεκλήθη Ἐρυθρὸς Στρατός. Ἐπίσης Ἐρυθρὰ ἢ Κόκκινα συνδικάτα ἐκλήθησαν αἱ ἐπαναστατικαὶ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις, ἡ δὲ διεθνὴς των ὀργάνωσις, Κόκκινη Συνδικαλιστικὴ Διεθνὴς. Ὁμοίως «Ἐρυθροί» ἀποκαλοῦνται γενικῶς ἐν Κίνᾳ σήμερον αἱ κομμουνιστικαὶ ἔνοπλοι δυνάμεις, αἱ ἀγωνιζόμεναι ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς κομμουνιστικοῦ καθεστώτος ἐν Κίνᾳ.

Κόκκινος (Διονύσιος).— Δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης, γεννηθεὶς τὸ 1884. Τὸ 1908 ἐξέδωκε τὸ βραχύβιον καὶ μεσοσιαλιστικὰς τάσεις περιοδικὸν «Μέλλον», ἀκολούθως δὲ εἰργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας ὡς ἐπιφυλλιδιογράφος καὶ χρονογράφος. Ἐγραψε διάφορα μυθιστορήματα, ἐν οἷς : «Φραντζέσκα ντὰ Ρίμινι», «Ἡ κυρία μετὰ τὸ ἄσπρο ἄλλογο», «Τὸ θέατρον τῆς ζωῆς» καὶ τὴν «Ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως», βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Κολάρωφ (Βασίλειος).— Βούλγαρος κομμουνιστής, γεννηθεὶς τὸ 1857. Νεώτατος ἀκόμη ἀναμιχθεὶς ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τῆς πατρίδος του, διεκρίθη ταχέως μετὰ τῶν

πρωτεργατῶν τοῦ βουλγαρικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὸ 1905 ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Βουλγαρίας, τὸ δὲ 1919 πολιτικός γραμματεὺς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον προσεχώρησεν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του. Τὸ 1921 ἐγένετο μέλος τοῦ προεδρείου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Γ' Διεθνoῦς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1924 διετέλεσε γενικός γραμματεὺς τοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ Κολάρωφ ἐπρέσβευεν, ὅτι ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις εἰς τὴν ἀγροτικὴν Βουλγαρίαν εἶναι δυνατὴ μόνον μετὰ τὴν δημιουργίαν ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν χωρικῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ 1923 ἀντετάχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς οὐδετερότητος, τὴν ὁποίαν υἱοθέτησεν ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος κατὰ τὴν φασιστικὴν μεταπολίτευσιν. Τεθεῖς κατόπιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Σεπτεμβριανῆς ἐπαναστάσεως τῶν Βουλγάρων ἐργατῶν καὶ χωρικῶν καὶ δικασθεὶς ἐρήμην κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Κόλασις.—Τόπος τιμωρίας τῶν ψυχῶν τῶν ἀμαρτωλῶν κατὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἡ κόλασις εἶναι ἰδέα ἀντικαθρεπτιζουσα τὴν κοινωνίαν τῶν ἀντινομῶν καὶ τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων. Ἡ κόλασις, ὅπως καὶ ὁ Ἄδης τῶν ἀρχαίων, ἦσαν ἰδέαι ἄγνωστοι εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πρωτογόνων. Ἡ ὀρχικὴ ἰδέα τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῶν ψυχῶν ἦτο, ὅτι αὗται μετεβιβάζοντο εἰς σῶμα ζώου τινὸς ἢ εἰς κορμὸν δένδρου (τοτεμισμός). Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως μετὰ τὴν ἀλλαγὴν καὶ τὴν αὔξησιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἐσχηματίσθη καὶ διαφορετικὴ ἀντίληψις περὶ τῆς τύχης τῶν ψυχῶν. Αἱ ψυχαὶ εὐρίσκονται μὲν ἀκόμη πλησίον τῶν ζώντων ἀλλ' ἤδη κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, ὑποχθονίως. Καὶ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀκόμη ἢ τιμωρία τῶν ψυχῶν εἶναι ἄγνωστος. Εἶνε ἢ ἐποχὴ τοῦ ἐναγίσματος τῶν Ἑλλήνων

τῆς λατρείας δηλαδὴ τῶν νεκρῶν, τῶν τελετῶν, τῶν θυσιῶν, τῶν προσφορῶν εἰς τὰς σκιὰς τῶν ἀποθανόντων. Ἀπὸ τοῦ 5ου π. χ. αἰῶνος, μετὰ τὴν διαρκῶς αὐξανομένην κοινωνικὴν ἀνισότητά καὶ ὁ Ἄδης, ἡ ὑποχθόνιος κοινωνία λαμβάνει τὴν μορφήν τῆς ἐπιγείου καὶ χωρίζεται εἰς δύο μέρη, εἰς τὸν Τάρταρον ἢ τὰ Τάρταρα τὴν κατοικίαν τῶν παραβαίνοντων τοὺς θρησκευτικούς θεσμούς, οἱ ὁποῖοι τιμωροῦνται καὶ βασανίζονται ἐκεῖ καὶ εἰς τὰ Ἑλύσια ἢ τὰς νήσους τῶν Μακάρων, τὸν χριστιανικὸν Παράδεισον. Ἡ διαίρεσις αὕτη εἶναι μεταγενεστέρα. Εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἀρχικῶς δὲν ὑπῆρχε παρὰ κοινὸς τόπος διαμονῆς τῶν ψυχῶν τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν.

Ἡ ἄρχουσα ὅμως τάξις μετὰ τὴν σωμαχίαν τοῦ κλήρου, διὰ νὰ κατορθωθῆν νὰ κρατῆ τὰ κατώτερα λαϊκὰ στρώματα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐδημιούργησε τὴν διαίρεσιν αὐτὴν διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιῆ ὡς φόβητρον κατὰ τῶν καταπιεζομένων καὶ ὅπως ὁ Ἄδης τῶν Ἑλλήνων οὕτω καὶ ὁ Ἑβραϊκὸς Σεὸλ διηρέθη εἰς Παράδεισον καὶ εἰς Γέεναν. Τὸ ἴδιον συνέβη εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν μετεβλήθησαν τὰ πράγματα. Ἐξηκολούθησεν ἡ ἰδία διαίρεσις καὶ ὁ χριστιανικὸς Ἄδης εἶναι τὸ τέλειον ἀντικαθρεπτισμα τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ζωῆς. Οἱ ἀμαρτωλοὶ δὲν εὐρίσκουν οὐδ' ἐλάχιστον ἔλεος. Τὸ «παμφάγον πῦρ», «τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον», ὁ «βρυγμὸς τῶν ὀδόντων» τοὺς ἀναμένουν εἰς τὸν «ψυχρότατον τάρταρον» ἔνθα τιμωροῦνται ἐπ' ἄπειρον. Οὔτε σταγὼν ὕδατος διὰ νὰ δροσίουν τὴν γλῶσσαν των τοῖς δίδεται καὶ «κοίτονται εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον καὶ φλογίζον χωρὶς ἄνεσιν ἀτελείωτα» (Ἀμαρτωλῶν σωτηρία, κεφάλ. Α' μέρ. Κ').

Ἡ ἀγαλίνωτος καλογηρικὴ φαντασία ἐδημιούργησε καὶ χωριστὴν τιμωρίαν δι' ἐκάστην αἴσθησιν. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὁποῖοι ἔφαγον «μαγαρισμένα φαγη-

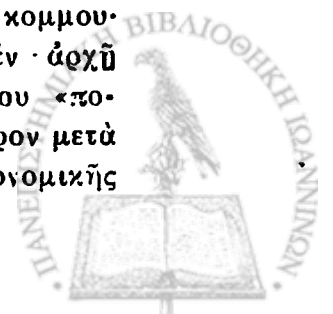
τά» λαμβάνουν τὸ ἀνάλογον μερίδιον τῆς τιμωρίας εἰς τὴν χριστιανικὴν κόλασιν.

Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία θέλουσα νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀτελευτήτου αὐτῆς καὶ τρομερᾶς Κολάσεως, παρεδέχθη καὶ τὴν ὑπαρξιν μέρους ὅπου μεταβαίνουν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι διὰ τῶν ἐπιγείων πράξεων τῶν ἐφάνησαν μὲν ἀνάξιοι τοῦ παραδείσου, δὲν διέπραξαν ὅμως τὰ βαρέα ἐκεῖνα παραπτώματα, τὰ ὅποια σύρουν τὰς ψυχὰς ἀνεπανορθώτως εἰς τὴν Κόλασιν καὶ ἐδημιούργησε τὸ Καθατήριον, τὸ ὁποῖον παρέχει προσωρινὴν διαμονὴν εἰς τὰς ψυχὰς, αἱ ὅποια ἀφοῦ καθαρισθῶν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τῶν θὰ ἀνέλθουν εἰς τὴν χώραν τῶν μακάρων εἰς τὸν Παράδεισον.

Κόλβιτς (Καίτη Kolwitz).—Σύγχρονος Γερμανὶς χαράκτρια καὶ ζωγράφος μὲ σαφῶς ἐπαναστατικὰς κατευθύνσεις. Ἐκ τῶν καλυτέρων ζωγράφων τῆς συγχρόνου Γερμανίας κατέστη γνωστοτάτη διὰ τῶν ἀντιπολεμικῶν καὶ ἐπαναστατικῶν πινάκων τῆς. Κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν χαρακτικὴν καὶ διέπρεψεν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο. Τὰ θέματά τῆς ἦν τλησε πάντοτε ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τῆς ζωῆς τῶν ἀποκλήρων, ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς ἐξεγέρσεις τοῦ προλεταριάτου καὶ ἀπὸ τὴν φρίκην τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Μεταξὺ τῶν γνωστοτέρων ἔργων τῆς εἶναι «Ὁ θάνατος τοῦ Κάρλ Λήμπκνεχτ», «Ἡ πείνα», καὶ «Ὁ Πόλεμος», ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξέφρασεν ὅλον τὸν μητρικὸν πόνον διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τῆς εἰς τὸ μέτωπον.

Κολλεκτιβισμός (collectivisme) — Κοινωνικοοικονομικὸν σύστημα, βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ κοινωνικὴ ἰδιοκτησία ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ κατὰ συνέπειαν τούτου ἔλλειψις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιο-

κτησίας. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον συναντᾶται καὶ εἰς τὰς πρωτογόνους μορφὰς τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως καὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν μαρξισμόν, μέλλει ἀναγκαίως νὰ διαδεχθῇ τὸ σημερινὸν κεφαλαιοκρατικὸν ἀτομικιστικὸν σύστημα, ἅπαντα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, ἀποτελοῦντα μίαν ἐνιαίαν καὶ μὴ χωριζομένην εἰς τάξεις ὁλότητα, τελοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, παράγοντα ἀναλόγως τῶν ἰκανοτήτων τῶν καὶ καταναλίσκοντο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν. Ὁ κολλεκτιβισμός, κατὰ τὸν Κ. Μάρξ, εἶναι ἡ μόνη δυνατὴ λύσις τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, καταργοῦσα τὴν οἰκονομικὴν ἀνισότητα καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ μοχθοῦντος καὶ παράγοντος ἐργάτου ἀπὸ τὸν μὴ ἐργαζόμενον καὶ παρασιτικῶς ζῶντα ἐργοδότην ἢ ἰδιοκτήτην, λύσις, εἰς τὴν ὁποίαν μοιραίως ὀδηγεῖ τὸ κρατοῦν οἰκονομικὸν σύστημα διὰ τῶν βασικῶν ἀντιφάσεων του: τῆς συγκεντρώσεως καὶ συγκεντροποιήσεως τῆς παραγωγῆς, τῆς ἀναρχίας ἐν τῇ παραγωγῇ καὶ τῆς ἀξιοῦσης ἀντιθέσεως μεταξὺ τῆς ἐργατικῆς καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ κολλεκτιβισμοῦ ἀποτελεῖ κατὰ τὸν μαρξισμόν ἱστορικὴν ἀναγκαιότητα καὶ ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως αὕτη δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ κατὰ μὲν τοὺς κομμουνιστὰς δι' ἐπαναστάσεως τοῦ προλεταριάτου (τῆς τάξεως, ἡ ὁποία εἶναι ὁ ἱστορικὸς φορεὺς τοῦ νέου συστήματος) καὶ τῆς βιαίας καταργήσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, κατὰ δὲ τοὺς σοσιαλισμοκράτας διὰ συνεχῶν μεταρρυθμίσεων, βαθμιαίας εἰρηνικῆς ἐξελίξεως μέχρι πλήρους ὀριμάνσεως τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος καὶ κοινοβουλευτικῆς ὁδοῦ. Κολλεκτιβισμὸν ἐπέβαλεν εἰς ὅλους τοὺς τομῆς τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀγαθῶν ἡ ρωσικὴ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1917 ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ λεγομένου «πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ». Σήμερον μετὰ τὴν εἰσαγωγήν τῆς «νέας οἰκονομικῆς

πολιτικῆς» (ΝΕΠ) ὁ κολλεκτιβισμὸς ἀποτελεῖ ἐν Ῥωσίᾳ παράλληλον πρὸς τὸν ἀτομικιστικὸν τρόπον παραγωγῆς σύστημα καὶ ἐνισχύεται διαρκῶς εἰς βάρος τοῦ καπιταλιστικοῦ τομέως τῆς παραγωγῆς (βλ. καὶ Κομμουνισμὸς, Σοσιαλισμὸς).

Κολλήγοι.—Καλοῦνται οὕτω οἱ ἀκτήμονες ἀγρόται, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστημένοι ὄντες εἰς περιοχὴν τινα, τῆς ὁποίας αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι ἀνήκουν εἰς γαιοκτῆμονα, ἐργάζονται εἰς τὰ κτήματα τούτου ὡς ἐπίμορτοι καλλιεργηταί. Κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον σύστημα, οἱ κολλήγοι ἐλάμβανον παρὰ τοῦ γαιοκτῆμονος ὠρισμένην ἔκτασιν γῆς διὰ τὴν καλλιεργεῖν, ἀνάλογον σπόρον, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ἀροτριώνας βοῦς καὶ ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν τὸ ἥμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τῆς συγκομιδῆς (μισακάρικο ἢ τρικάρικο). Τὸ κολληγικὸν καθεστῶς ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς δουλοπαροικίας (βλ. λ.), ἡ ὁποία ὑπῆρχεν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ διετηρήθη καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Οἱ δουλοπαροικοὶ: α) ἐστεροῦντο προσωπικῆς ἐλευθερίας, μὴ δυνάμενοι οὔτε αὐτοί, οὔτε οἱ ἀπόγονοί των νὰ ἀλλάξουν τόπον διαμονῆς καὶ ἐπάγγελμα, ἦσαν δὲ ὑπόχρεοι νὰ καλλιεργῶσι διὰ βίου τὰ κτήματα τῶν κυρίων των εἰς τὰ ὅποια ἐσύροντο διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, ἐὰν ἀπεπειρῶντο νὰ δραπετεύσουν, καὶ ἐκτὸς τοῦ ἐκ τῆς ἐσοδείας διδομένου μεριδίου, ἦσαν ὑπόχρεοι καὶ εἰς ἀγγραφείας πρὸς ὄφελος τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος· β) δὲν ἠδύναντο ν' ἀποκτήσουν ἴδια κτήματα· γ) δὲν ἠδύναντο νὰ πωλήσουν ἢ νὰ δωρήσουν τὴν κινητὴν περιουσίαν των ἢτοι ζῶα, προϊόντα, ἐργαλεῖα κλπ. ἄνευ τῆς ἀδείας τῶν κυρίων των· δ) κατεγράφοντο ὀνομαστί εἰς τοὺς τίτλους τῶν χωραφίων, τὰ ὅποια ἐκαλλιέργουν πρὸς ἐπίσημον βεβαίωσιν τῆς ἀσφαλοῦς καὶ νομίμου ἐπ' αὐτῶν κυριότητος τῶν γαιοκτῆμόνων· ε) συνεπωλοῦντο μετὰ τοῦ κτήματος καὶ κατεγράφοντο εἰς τοὺς

τίτλους ἰδιοκτησίας τοῦ νέου κυρίου διαθέτοντος καὶ τούτου τὴν αὐτὴν δικαστικὴν ἢ διοικητικὴν ἐξουσίαν κατ' αὐτῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη διετηρήθη ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ Πελοποννήσῳ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἐν Θεσσαλίᾳ δὲ μέχρι τοῦ 1861, ὅποτε ὁ σουλτᾶνος Ἀβδούλ Ἀξίζ ἔλαβε διάφορα εὐεργετικὰ ὑπὲρ τῶν χωρικῶν μέτρα ἀναγνωρίσας τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ὅπως κατὰ βούλησιν ἐκλέγωσι καὶ μεταβάλλωσι διαμονὴν καὶ ἐπάγγελμα, τὸ ἀκατάσχετον καὶ ἀνεκποίητον ἐκ μέρους πιστωτῶν (ἐξαιρέσει γαιοκτῆμόνων) 2 ἄροτριῶντων βοῶν, 2ῶ προβάτων, 2 ἀγελάδων ἢ φορβάδων ἢ ὄνων κατ' ἄροτρον καὶ τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν διατροφήν τῆς οἰκογενείας τοῦ χωρικοῦ σίτου κατὰ τὸ γεωργικὸν ἔτος κλπ. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατηργεῖτο ἡ δουλοπαροικία καὶ εἰσήγετο κολληγικὸν καθεστῶς.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας τὸ (1882) τὸ ἀπὸ τῶν τελευταίων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας κληρονομηθὲν κολληγικὸν καθεστῶς διετηρήθη.

Ἄλλὰ τὸ καθεστῶς τοῦτο, καίτοι ἡπιώτερον τῆς δουλοπαροικίας, ἦτο ἄδικον καὶ ἐκμεταλλευτικὸν διὰ τοὺς ἀκτῆμονας ἀγρότας, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ ἰδρώτος των ἐπότιζον καὶ ἐγονιμοποιῶν τὴν γῆν, ἐνῶ οἱ ἰδιοκτῆται τῶν τσιφλικίων, ἔζων εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐκαρποῦντο ἀκόπως τῶν μόχθων τῶν κολλήγων. Ἡ κατάφωρος αὕτη ἀδικία ἐγέννησεν ὀξὺ ἀγροτικὸν ζήτημα καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι τὸ ὅποιον κατόπιν αἰματηρῶν ἀγώνων τῶν ἀγροτῶν (βλ. λ. *Κιλιλέρ*) ἐλύθη ἐν μέρει διὰ νομοθετικῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἐπέβαλλον τὴν ἀπαλλοτριώσιν δι' ἀποζημιώσεως τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν τσιφλικίων. (βλ. λ. *Ἀγροτικὸν ζήτημα* σ. 97 β. κ. ἐξ. καὶ *Ἀγροτικὸν κίνημα* σ. 114 β. κ. ἐξ.)

Κολλοντάϊ (*Ἀλεξάνδρα Μιχαηλόβνα*).—Ῥωσὶς κομμουνίστρια, διπλωμάτις καὶ συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τὸ

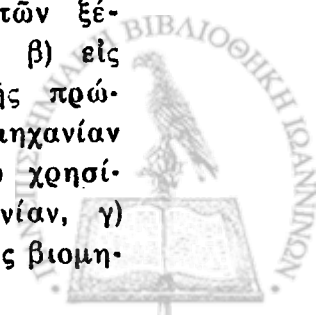
1872. Ἀναμειχθεῖσα ζωηρῶς εἰς τὸ κοινωνικὸν κίνημα τῆς πατρίδος της, προσχώρησε κατ' ἀρχάς εἰς τὴν μενσεβικικὴν παράταξιν καὶ ἔδρασεν οὐ μόνον ἐν Ρωσσίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ. Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἢ ὅποια τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Δένιν ὑπεστήριξεν εἰς τὰ συνέδρια τοῦ Κίνταλ καὶ τοῦ Τσίμερβαλντ τὴν ἀνάγκην τῆς μετατροπῆς τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ ἐθνικοῦ πολέμου εἰς ἐμφύλιον κοινωνικὸν πόλεμον. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ὀκτωβριανὴ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1917, ἐπέδειξε μεγάλην δραστηριότητα καὶ ἐξελέγη ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ (ὑπουργός) ἐπὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας. Τὸ 1923 ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς Ὀσλο, τῷ δὲ 1926 μετετέθη εἰς τὸ Μεξικόν. Συνέγραψε διάφορα ἔργα κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ διηγήματα, ἠθογραφικὰ καὶ ψυχολογίας τῶν φύλων, κυριότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Κοινωνία καὶ μητρότης» (1921), «Ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ κομμουνιστικὸν κράτος» (1922), «Ἡ γυναικεία ἐργασία καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις» (1923), «Διὰ τὸν ἔρωτα» (1925, διηγήματα, εἰς τὰ ὅποια ποιεῖται τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος) κλπ.

Κολμπέρ (Ἰωάννης Βαπτιστῆς Colbert).— Γάλλος οἰκονομολόγος (1619—1683), ὑπουργὸς τοῦ Λουδοβίκου, ἐκ τῶν τὰ μέγιστα συμβαλόντων εἰς τὴν καπιταλιστικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γαλλίας διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας εἰσήγαγε. Ἀναλαβὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαζαρίνου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν μὲ εὐρυτάτην δικαιοδοσίαν, ἐπεδίωξε τὴν ἀνασύνταξιν τῶν κακῶς ἐχόντων δημοσίων οἰκονομικῶν καὶ τῆς διοικήσεως καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, τῆς βιομηχανίας (βλ. *Κολμπερτισμός*) καὶ τῆς ναυτιλίας. Ὁργάνωσε τὴν φορολογικὴν ὑπηρεσίαν, περιορίσας τὰς φορολογικὰς ἀνθαιρεσίας τῶν φεουδαρχῶν καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν

τῶν φόρων. Ἐπέβαλεν ἀγροτικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ περιορίσε τὰς ἀγγορείας καὶ τὰς ἐπιτάξεις. Κυρίως ὁμως συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας, τὴν ὅποιαν ἐπροστάτευσε δι' αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ μειώσεως τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν, ὡς καὶ καταργήσεως τῶν διαμετακομιστικῶν δασμῶν ἐντὸς τῆς χώρας. Μετεκάλεσεν ἐπίσης ξένους ὀργανωτὰς καὶ εἰδικούς. Θεωρεῖται ὁ δημιουργὸς τῆς γαλλικῆς ναυτιλίας. Ἐναυπήγησε στόλον διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία ἐγένετο ναυτικὴ δύναμις, κατεσκέυασε λιμένας, ὑπεστήριξε τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἐπιτυχῶν πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἄδειαν διὰ τοὺς εὐγενεῖς νὰ ἀσκῶσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐμπόρου καὶ τοῦ ἐφοπλιστοῦ. Παράλληλως ὑπῆρξε προστάτης τῶν τεχνῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἰδρυσεν τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων καὶ τὴν Βιβλιοθήκην.

Ὁ Κολμπέρ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς ἀνερχομένης ἀστικῆς τάξεως τῆς Γαλλίας, ἣτις μετ' ὀλίγας δεκαετηρίδας ἔμελλε νὰ διαμφισβητήσῃ ὀλόκληρον τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν.

Κολμπερτισμός.— Ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τοῦ *I. B. Κολμπέρ* (βλ. λ.) ἡ πρώτη μορφή τοῦ προστατευτισμοῦ (protectionisme), δηλαδή τῆς πολιτικῆς τῆς προστασίας τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας διὰ δασμῶν εἰς βάρος τῶν εἰσαγομένων ξένων βιομηχανικῶν προϊόντων. Ὁ κολμπερτισμὸς συνίσταται: α) εἰς τὴν ἐπιβολὴν δασμῶν ἐπὶ τῶν ξένων βιομηχανικῶν προϊόντων· β) εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν ἐγγῶριον βιομηχανίαν καὶ γενικῶς κάθε ἀντικειμένου χρησίμου εἰς τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν, γ) εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς βιομη-

χανίας πρὸς ἔξαγωγήν τῶν προϊόντων της εἰς τὸ ἔξωτερικόν καὶ δ) εἰς τὴν διὰ βραβείων ὑποστηρίξεως τῆς ἔξαγωγῆς.

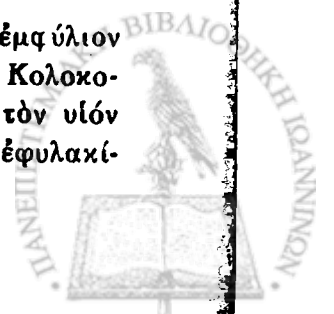
Κολοκοτρώνης (Θεόδωρος).—Ἡ ἐπιβλητικώτερα στρατιωτικὴ μορφή τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας ἣ ὁποία ἀνέκαθεν διεκρίθη εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, θυσιάσασα περὶ τὰ ἑβδομήκοντα μέλη της.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐγενήθη τὸ 1770 ἐπὶ τοῦ ὄρους Ρουμαβούνι τῆς Μεσσηνίας, ὅπου εἶχε καταφύγει ἡ μήτηρ του φεύγουσα τὰς διώξεις τῶν Τούρκων. Κατὰ τὴν νεαράν του ἡλικίαν ἔμενεν εἰς τοὺς ἕκ μητρὸς θεῖους του εἰς Ἀλωνίσταιναν καὶ Ἄκοβαν. Δεκαεπταετῆς διωρίσθη ὄπλαρχηγός, εἰκοσαετῆς δὲ ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Καρούσου, θυγατέρα τοῦ προεστοῦ τοῦ Λεονταρίου καὶ ἐγκατεστάθη ἐκεῖ. Μὴ δυνάμενος ν' ἀνέχεται τὰς αὐθαιρεσίας τῶν Τούρκων κατέφυγε πάλιν εἰς τὰ ἔρη καὶ κατόπιν εἰς Ζάκυνθον, διατελοῦσαν τότε ὑπὸ τὴν Ρωσσίαν. Ἀποποιηθεὶς πρότασιν τοῦ Ρώσου διοικητοῦ ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν ρωσικὴν ὑπηρεσίαν, διεπεραιώθη εἰς Πελοπόννησον ὅπου ἐπολέμησε ὡς κλέφτης. Μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐμύθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἐγένετο εἰς ἕκ τῶν ἐνθερμοτέρων θιασωτῶν. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως διεπεραιώθη εἰς τὴν Μάνην ἵνα προετοιμάσῃ τὴν ἐπανάστασιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἱ. Καποδίστρια ἐν Κερκύρα. Τὸ ἔνδοξον οἰκογενειακόν του ὄνομα, ἡ μεγάλη πείρα τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει εἰς τοὺς προηγουμένους ἀγῶνας του, ἡ ἰκανότης του νὰ ὁμιλῇ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, τὸν ἐπέβαλον ἀμέσως ὡς τὸν ἐνδεδειγμένον ἀρχηγὸν τοῦ ἀγῶνος.

Μόλις ἔφθασεν εἰς Πελοπόννησον ἐσκέφθη νὰ συντωνίσῃ τὰς ἐνεργείας τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν οἰκῶν πρὸς

κοινὴν ἐνέργειαν. Τὴν 23 Μαρτίου ὁρμώμενος ἐκ Μάνης μετὰ τοῦ Πετρόμπεη κατέλαβε τὰς Καλάμας, εἶτα δὲ ἔξεστράτευσε εἰς Ἀρκαδίαν, πέμψας ἀπανταχοῦ κήρυκας, ἵνα γνωστοποιήσωσι τὴν Ἐπανάστασιν. Τὴν 26ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔκλεισε τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Καρίταιναν, καὶ τὴν ἐπομένην τοὺς ἐνίκησεν εἰς τὸ Φανάρι. Ἐπηκολούθησαν αἱ περὶ τὸ Βαλτέτσι, τὸ Χρισοβίτσι καὶ τὰ Βέρβαινα νίκαι, δι' ὧν ἐνέκλεισε τοὺς Τούρκους ἐντὸς τῆς Τριπόλεως. Ἀποκρούσας ἐπιτυχῶς τὸν σπεύδοντα εἰς βοήθειαν τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸν Κεχαγιᾶν στρατὸν, ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως καὶ ἠγάγκασε τοὺς Τούρκους εἰς παράδοσιν. Μετὰ τὰ κατορθώματα ταῦτα ὁ Κολοκοτρώνης ἔλαβεν ἐν Βυτίνῃ τὸν διορισμὸν του ὡς στρατηγοῦ παρὰ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἐνῶ ὁμως ἐπολιόρκει τὰς Πάτρας διετάχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Ἀγνοήσας τὴν διαταγὴν, ἡσυχολήθη μετὰ τὴν πολιορκίαν, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ λόγω τῆς παρεμπεισοῦσης εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη. Οἱ Ἕλληνες κατόρθωσαν τότε νὰ περικλείσουν τὴν φοβερὰν στρατιὰν τοῦ Δράμαλη εἰς τὴν ἀργολικὴν πεδιάδα, ὃ δὲ Κολοκοτρώνης προβλέψας, ὅτι, ἐνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς συντηρήσεως τόσοσιν μεγάλης στρατιᾶς ἐν τῇ ἀργολικῇ πεδιάδι, θὰ ἐπηκολούθει ἀναγκαστικὴ ἐπιστροφή διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ εἰς Κόρινθον, κατέλαβε τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, παρὰ τὰς ἀντιθέτους ιδέας τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν καὶ κατέστρεψε κυριολεκτικῶς τὴν φοβερὰν στρατιὰν τοῦ Δράμαλη (25—27 Ἰουλίου 1822). Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην ἐξελέγει ἀρχιστρατήγος. Κατόπιν, ἐκπορθήσας τὸ Ναύπλιον εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐν θριάμβῳ.

Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἐμφύλιον σπαραγμὸν ἀναμιθχεῖς καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, ὄχι μόνον ἀπώλεσε τὸν υἱὸν του Πᾶνον φονευθέντα, ἀλλ' ἐφυλακί-

στη και ὁ ἴδιος ἐν Ὑδρα, ἀπλευθερώθη δὲ μόνον συνεπεία τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰμβραήμ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἀντεπεξῆλθε καὶ ἀνέκοψε τὴν εὐκολὸν διείσδυσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, Ὁ Κολοκοτρώνης ἂν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τοῦ τρομεροῦ στρατοῦ τοῦ Ἰμβραήμ ἀξιόλογόν τινα δύναμιν, κατώρθωσε νὰ παρενοχλῇ τοῦτον σπουδαίως διὰ μικρῶν ἐπιχειρήσεων. Μέχρι τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων ὁ Κολοκοτρώνης ἦτο ὁ μόνος, ὅστις ἀντεῖχε καὶ ἐτροφοδοτεῖ τὴν ἐπανάστασιν.

Ὅταν ὁ Καποδίστριας κατῆλθεν ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ Κολοκοτρώνης ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἐνθερμοτέρων καὶ πιστοτέρων ὑποστηρικτῶν του, φιλορωσικῶν αἰσθημάτων ὧν ἐτάχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδίστρια μετὸ λεγόμενον ρωσικὸν κόμμα. Κατόπιν ἐδέχθη μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὁθωνος ὡς βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὑπέπεσεν ἀργότερον εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς ἀντιβασιλείας καὶ κατηγορηθεὶς ὡς παρασκευάζων κίνημα κατὰ τῆς βασιλείας ἐφυλακίσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἡ ποινὴ ὅμως δὲν ἐξετελέσθη, μετὰ τινα δὲ καιρὸν ὁ Ὁθων ἐνηλικιωθεὶς καὶ ἀνυλαβὼν ὁ ἴδιος τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους ἀπένειμεν αὐτῷ πλήρη χάριτα. Οὕτω ἐδόθη ἱκανοποίησις καὶ εἰς τὸν λαὸν ὅστις ἐλάτρευε τὸν πρωταγωνιστὴν τῆς ἐλευθερίας.

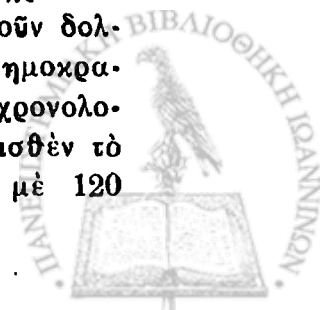
Κολομβία.— Δημοκρατία τοῦ βορειοδυτικοῦ μέρους τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, βρεχομένη ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Καραϊβικῆς θαλάσσης. Διαιρεῖται εἰς τὴν ὀρεινὴν Κολομβίαν, τὴν ὁποίαν σκεπάζουν τὰ ὄρη τῶν Ἀνδεων καὶ εἰς τὴν πεδινὴν. Τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸν καὶ γίνεται ἡπιώτερον εἰς ὕψος 1000—2000 μέτρων. Ἔχει ἔκτασιν 1.283.000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 7.300.000. Οἱ κάτοικοι εἶναι μιγάδες καὶ μαῦροι. Οἱ λευκοὶ κατοικοῦν κυρίως εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη, ὅπου τὸ κλίμα

εἶναι δροσερώτερον. Ἡ πρωτεύουσα Μπογκότα ἔχει 205.000 περίπου κατοίκους.

Ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι αἱ καλλιέργειαι τῆς τροπικῆς ζώνης καὶ κυρίως ὁ καφῆς, ἡ μπανάνα, τὸ κακάον, ἡ ὄρουζα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνὸς καὶ τὰ σιτηρά.

Τελευταίως ἀνεπτύχθη καὶ ἡ μεταλλουργία. Ἐπίσης ὄρεκα ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ κτηνοτροφία (περὶ τὰ 6.500.000 μεγάλα κερασφόρα, 1.500.000 χοῖροι, 1.000.000 πρόβατα καὶ 1.000.000 περίπου ἵπποι). Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ προέχουσιν θέσιν κατέχει ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν εὐγενῶν μετάλλων καὶ τοῦ πετρελαίου. Ἡ παραγωγὴ τοῦ χρυσοῦ ἀνέρχεται εἰς 2.400 χιλιόγραμμα ἑτησίως, τοῦ ἀργύρου εἰς 80—100 χιλιογρ. καὶ τῆς πλατίνης εἰς ἄνω τῶν 1.500 κιλῶν. Ἡ παραγωγὴ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ὅλον ἐλαττοῦται, ἐνῶ τοῦναντίον αὐξάνει ἡ παραγωγὴ τῆς πλατίνης. Ἡ παραγωγὴ τοῦ πετρελαίου ὑπερβαίνει τὰ 3.000.000 τόννων. Αἱ πετρελαιοπηγαὶ εὐρίσκονται εἰς χεῖρας μιᾶς καὶ μόνης ἐταιρείας, ἡ ὁποία διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου. Οἱ σιδηρόδρομοι δὲν ἀποτελοῦν πολὺ πυκνὸν δίκτυον.

Κυριώτερα εἶδη ἐξαγωγῆς εἶναι ὁ καφῆς (τὰ 80 ο/ο) τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς), τὰ πετρέλαια (10 ο/ο), αἱ μπανάνας (4 ο/ο), ἡ πλατίνα (5 ο/ο). Κυριώτερα εἶδη τῆς εἰσαγωγῆς εἶναι τὰ ἔτοιμα ὑφάσματα (20 ο/ο), διάφορα τρόφιμα, μέταλλα καὶ αὐτοκίνητα. Τόσον εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, ὅσον καὶ ἐξαγωγὴν κυριώτερος πελάτης τῆς Κολομβίας εἶναι αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι, αἱ ὁποῖαι καὶ ἀπορροφοῦν τὰ 85 ο/ο τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐπίσημον νόμισμα εἶναι τὸ χρυσοῦν πέσο (περίπου ἴσον μετὰ τὸ χρυσοῦν δολλάριον). Ἡ Κολομβία εἶναι δημοκρατία τῆς ὁποίας τὸ σύνταγμα χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1886, (μεταρρυθμισθὲν τὸ 1905 καὶ 1910). Ἔχει βουλὴν μετὰ 120

μέλη, εκλεγόμενα κάθε δύο έτη και γε-
ρουσίαν, εκλεγομένην κάθε 4 έτη. Οί
εκλογείς πρέπει νά είναι έγγραμματοί,
ή νά έχουν ώρισμένον εισόδημα. Ο
πρόεδρος εκλέγεται διά 4 έτη και διά
παλλαϊκοῦ δημοψηφίσματος, διορίζει
δὲ ὁ ἴδιος τοὺς ὑπουργούς, οἱ ὅποιοι
εἶναι καὶ ὑπεύθυνοι ἀπέναντί του.

Ἡ ἀκτὴ τῆς Κολομβίας ἀνεκαλύφθη
τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἴσπυνῶν, τὸ 1499, ἡ δὲ
χώρα κατελήφθη ὑπ' αὐτῶν τὸ 1537,
μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαίου
ἰθαγενοῦς κράτους τῶν Τσίμτσας. Αἱ
μεγάλαι γαῖαι διεμοιράσθησαν, ἅμα τῇ
καταλήψει, εἰς τοὺς κατακτητὰς καὶ εἰς
τὰ τάγματα τῶν Ἴσπανῶν μοναχῶν. Ἡ
οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Κολομβίας,
ὅπως καὶ τῶν ἄλλῶν Ἴσπανικῶν ἀποι-
κιῶν, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σύγ-
κρουσιν αὐτῆς πρὸς τὴν μητρόπολιν.
Καθοδηγηταὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ὑπῆρ-
ξαν οἱ ἰθαγενεῖς μιγάδες, οἱ ὅποιοι καὶ
ἀπετέλουν τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν γαιο-
κτημόνων, καθὼς καὶ τῶν διανοοῦμέ-
νων. Κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν, τὸ
1831 συνεστήθη ἡ ἀνεξάρτητος δημο-
κρατία τῆς Νέας Γρενάδας. Τὸ 1903 αἱ
Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ἐπέτυχον τὴν
ὑπογραφὴν συμφωνίας, δυνάμει τῆς
ὁποίας ἡ Κολομβία παρεχώρει εἰς αὐ-
τὰς τὰς ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς γαίας τοῦ
στενοῦ τοῦ Παναμᾶ διὰ τὴν κατασκευὴν
τοῦ ὁμωνύμου ἰσθμοῦ, καθὼς καὶ τοὺς
παρακτίους σταθμούς. Ἡ βουλὴ τῆς
Κολομβίας ἐτόλμησε νὰ δυστροπήσῃ
καὶ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συμ-
φωνίας αὐτῆς, ὅποτε οἱ Ἀμερικανοὶ
χωρὶς νὰ χάσουν καιρὸν διωργάνωσαν
ἐπανάστασιν τοπικὴν καὶ κατέλαβον
τὸν Παναμᾶν.

Ἡ Κολομβία ἀπὸ τοῦ 1919 ἀποτελεῖ
μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὑ-
πάρχει ἐν αὐτῇ σημαντικὴ ἀγροτικὴ κί-
νησις, ἐπίσης δὲ συχνόταται εἶναι καὶ
αἱ ἐργατικαὶ ἀπεργαίαι.

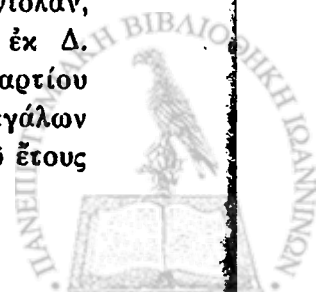
Βρετανικὴ Κολομβία.—Εὐρίσκεται
εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Καναδᾶ εἰς τὰ
Βραχώδη ὄρη, τὰ ὅποια ἔχουν πλουσιώ-

τατα ὄρυκτά. Κυριώτεροι παράκτιοι νῆ-
σοι τῆς εἶναι ἡ Βανκούβερ καὶ ἡ Βα-
σίλισσα Καρλόττα. Ἔχει ἔκτασιν 922,
000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 600.000 πε-
ρίκου. Διοικητικὸν κέντρον τῆς εἶναι ἡ
πόλις Βικτωρία μὲ 40.000 κατοίκους.
Παράγει χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, κασ-
σίτερον καὶ ἄνθρακας.

Κολόμβος (Χριστόφορος Colombo).

—Περίφημος θαλασσοπόρος καὶ ἐξερευ-
νητῆς, ἀνακάλυψας τὸν Νέον Κόσμον,
(1446—1506). Υἱὸς πτωχῶν ὑφαντῶν, ἐ-
πεχείρησεν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας διάφορα
ταξίδια. Ἀργότερον ἐγκατεστάθη ἐν
Λισσαβῶνι ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη. Κατό-
πιν πολλῶν ταξιδίων ὠρίμασεν ἐν αὐτῷ
ἡ μεγάλη καὶ παράτολμος ἰδέα νὰ φθά-
σῃ εἰς τὰς Ἰνδίας ἐκ δυσμῶν. Ὁ βα-
σιλεὺς ὅμως τῆς Πορτογαλίας Ἰωάννης
ὁ Β' εἰς ὃν ὑπέβαλε τὸ σχέδιόν του,
δὲν ἠννόησε οὔτε τὸ σχέδιον οὔτε
τὸν σκοπὸν του καὶ τὸ ἀπέρριψε. Ἀπο-
γοητευθεὶς ὁ Κολόμβος ἀπὸ τὴν Πορτο-
γαλίαν μετέβη εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου ὑπὸ
δεινᾶς συνθήκας διαβίων, πρесеπάθη
νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἰσπανῶν
βασιλέων ὑπὲρ τῶν σχεδίων του, ὅπερ
καὶ κατώρθωσε τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἐ-
ξομολογητοῦ τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλ-
λας. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μεταξὺ τοῦ
Κολόμβου καὶ τοῦ στέμματος συμφω-
νίαν θὰ ἐδίδετο εἰς τὸν Κολόμβον ἡ
κληρονομικὴ εὐγένεια, τὸ ἀξίωμα τοῦ
ναυάρχου καὶ τὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν
ἀνακαλυφθησομένων χωρῶν καὶ τὸ 1)10
τῶν ἐκ τῶν νέων χωρῶν, εἰσοδημάτων.

Ἡ πρώτη ἀποστολὴ ἐξεκίνησε τὴν 3
Αὐγούστου 1492 ἐπὶ τριῶν πλοίων. Τὴν
12 Ὀκτωβρίου ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον
Σάν Σαλβατόρ (Γουαναχάνκ). Ἐξακο-
λουθήσας τὸν πλοῦν ὁ Κολόμβος πρὸς
Δ. ἀνεκάλυψε τὴν Κούβαν καὶ τὴν Αἴ-
την, τὴν ὁποίαν ὠνόμασεν Ἰσπανιόλαν,
καὶ ἐπανέπλευσε διευθυνόμενος ἐκ Δ.
πρὸς Α εἰς Ἰσπανίαν τὴν 15 Μαρτίου
1493, γενόμενος δεκτὸς μετὰ μεγάλων
τιμῶν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους

ἔξεπλευσεν ἐκ νέου μὲ 17 πλοῖα καὶ ἀνεκάλυψε τὴν Δομένικα, τὴν Γουαδελούπην, τὸ Πόρτο-Ρίκο καὶ τὴν Ἰαμαϊκὴν.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς τρίτης ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς κατὰ τὸ 1498, ἐπετεύχθη, ὁπότε καὶ ἀνεκαλύφθη ἡ νῆσος Τρινιτάτ τῶν Δ. Ἰνδιῶν. Τὴν 5 Αὐγούστου 1498 ὁ Κολόμβος ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νοτιοαμερικανικὴν ἡπειρον, χωρὶς ὅμως νὰ ἐρευνήσῃ ἐπιμελέστερον τὴν νέαν ταύτην χώραν, διότι αἱ διαβολαὶ ἐναντίον του, προσπαθοῦντος νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπὸ τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῶν σκληροτήτων τῶν Ἰσπανῶν, ἐπέτυχον νὰ τῷ ἀφαιρεθῇ ἡ ἀρχηγία, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβε ὁ ἐξ Ἰσπανίας πρὸς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων ἐναντίον τοῦ Κολόμβου σιαλεὶς Βαδαβίλια, ὅστις ἀπέστειλε τὸν Κολόμβον καὶ τοὺς ἀδελφούς του Διέγον καὶ Βαρθολομαῖον ἄλυσοδέτους εἰς Ἰσπανίαν. Καὶ ἀπελευθέρωθησαν μὲν οὗτοι ἀμέσως καὶ ἀντικατεστάθησαν τιμωρηθέντος τοῦ Βαδαβίλια, ἀλλ' αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις ἐκ μέρους τοῦ στέμματος δὲν ἐξεπληρώθησαν ποτέ. Μολαταῦτα ὁ Κολόμβος ἀπεδύθη καὶ εἰς τρίτην ἀποστολὴν κατὰ τὸ 1502 μετὰ 4 μηνῶν πλοῦν ὁπότε συνεπλήρωσε τὴν ἀνακάλυψιν τῶν Ἀντιλλῶν καὶ ἐξηρεύνησε τὴν παράκτιον περιφέρειαν τῆς Κεντρῶας Ἀμερικῆς, ἀπὸ Ὀνδούρας μέχρι τοῦ Κόλπου τῆς Δαριέν (Κολομβία). Ἐπιστρέφων εἰς Ἰαμαϊκὴν ἐναυάγησε καὶ μόλις μετὰ ἓν ἔτος, καθ' ὃ ἐδοκίμασεν ἀνεκδιηγῆτους ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις κατάρθωσε νὰ ἀποπλεύσῃ πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς Ἰσπανίαν. Ἐκεῖ εὗρε ψυχρὰν ὑποδοχὴν. Αἱ εἰς αὐτὸν δοθεῖσαι ὑποσχέσεις δὲν ἐξεπληροῦντο διότι ἡ προσῶτις αὐτοῦ Ἰσαβέλλα εἶχεν ἀποθάνει, ἔρρημος καὶ ἀπελπισμένος εἰς χεῖρας τῶν Φραγκισκανῶν τοῦ Βαλαδολίδ, μήτε καὶ ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς κοσμοϊστορικῆς σημασίας καὶ ἀξίας τῶν ἀνακαλύψεών του. Πολὺ ἀργότερον ὁ κόσμος ἀνεγνώρισε τὰς ὑπηρεσίας του καὶ ἐξετίμησε τὴν κοσμοϊ-

στορικὴν σημασίαν τῶν ἀνακαλύψεών του.

Κολτσᾶκ (Ἀλέξανδρος Βασιλίεβιτς). — Ρῶσσοσ ναύαρχος (1875—1920). Κατετάγη εἰς τὸ ναυτικὸν τὸ 1888. Τὸ 1900 καὶ 1912 ἐξετέλεσεν ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Μετέσχε τοῦ ρωσσοῖαπωνικοῦ πολέμου διακριθεὶς, κατὰ δὲ τὸν παγκόσμιον πόλεμον διηύθυνε στολίσκον τορπιλλοβόλων ἐν Βαλτικῇ. Τῷ 1916 ὠνομάσθη διοικητὴς τοῦ στόλου τοῦ Εὐξείνου. Τὸ 1917, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς μοναρχίας, παρητήθη καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμερικὴν, ὁπόθεν τὸ 1918 ἐπέστρεψεν εἰς Σιβηρίαν. Ἐκεῖ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ διευθυντηρίου τοῦ Ὄμσκ, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, μετ' ὀλίγον δὲ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἀγγλων καὶ τῆς ἐκεῖ ἀστικῆς τάξεως κατέλαβε πραξικοπιματικῶς τὴν ἀρχὴν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς δικτατορίας του δὲν ἐπέδειξεν οὔτε στρατιωτικά, οὔτε διοικητικὰ προσόντα. Περιστοιχιζόμενος ὑπὸ αὐλοκολάκων κατήντησε παίγιον εἰς τὰς χεῖρας τῆς μοναρχικῆς σπείρας. Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν στρατῶν τῆς ἐπεμβάσεως (Τσέχων, Ἀγγλων, Γάλλων, Ἀμερικανῶν καὶ Ἰαπώνων), κατέστη ἐπὶ τὸ διάστημα ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τέλος ὅμως, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1919, συνετρίβη ὑπὸ τοῦ ἔρυθροῦ στρατοῦ. Προσπαθίσας νὰ καταφύγῃ μαζὺ μὲ τὸ ἐπιτελεῖον του καὶ τοὺς θησαυρούς του εἰς Ἰρκούτσκη, ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Τσέχων, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν παρέδωσαν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1920 εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἰρκούτσκης, ἣτις καὶ τὸν ἐτυφέκισε. Ὁ Κολτσᾶκ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς μοναρχίας.

Κολτσῶφ. — Ψευδώνυμον τοῦ Βόριδος Ἀβράμοβιτς *Γκίνζμπουργκ* σοσιαλδημοκράτου μενσεβίκου καὶ λογοτέχνου (1863—1920). ἤρχεισε τὴν ἐπανα-

στατικήν του δρᾶσιν ἀπὸ τοῦ 1880 ὡς μέλος τῆς «Ναρόνταγια Βόλια», καταδιωχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἠναγκάσθη νὰ φύγη εἰς τὸ Ἐξωτερικόν. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς ἄλλους Ρώσους πολιτικούς φυγάδες καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸν «Σύνδεσμον τῶν Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ», ἀργότερον δὲ εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ὁμάδα «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἐργασίας». Ὁ Κολτσώφ ἔδρασεν ἐπίσης διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του εἰς τὴν «Ἴσκρα» καὶ εἰς τὴν «Ζσριά». Μετὰ τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ὁ Κολτσώφ προσεχώρησεν εἰς τὴν παράταξιν τῶν μενσεβίκων. Κατόπιν συνεμερίσθη τὴν ἄποψιν τῶν λικβινταριστῶν καὶ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν δὲν ἠθέλησε νὰ παίξῃ ἐνεργὸν πολιτικὸν ρόλον.

Κολχός.— Κολουῦνται οὕτω ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ρωσίᾳ: α) οἱ συνεταιρισμοὶ τῆς κοινῆς καλλιέργειας τῆς γῆς, β) οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ γ) αἱ λεγόμεναι γεωργικαὶ κοινότητες. Οἱ τρεῖς οὗτοι τύποι τῶν κολχός ἀντιπροσωπεύουν τρεῖς ἀλληλοδιαδόχους βαθμίδας. Βασικὸν γνώρισμα, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν μίαν μορφήν τῶν κολχός ἀπὸ τὴν ἄλλην, εἶναι ὁ ἐν ἐκάστη βαθμὸς τῆς ὁμαδικότητος.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς τσαρικῆς Ρωσσίας συναντῶνται σποραδικαὶ μορφαὶ ὁμαδικῆς καλλιέργειας, μέσα εἰς τὸ πλαίσιον ἐννοεῖται τοῦ ἀστικοκαπιταλιστικοῦ καθεστώτος. Βεβαίως εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἡ παραμικρὰ σύγκρισις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν σοβιετικῶν κολχός. Τὰ τελευταῖα ἔχουν ἐντελῶς διαφορικὴν κοινωνικοοικονομικὴν μορφήν. Ἐν πρώτοις ἀποβλέπουν εἰς τὴν μηχανοποίησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ εἰς τὸν ἀποκλεισμόν

πάσης δυνατότητος δημιουργίας ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἡ διαμόρφωσις, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἐπικράτησις των, προκαθορίζεται, ἐνισχύεται καὶ ἐπιβάλλεται διὰ τῆς θελήσεως τοῦ προλεταριάτου. Τούναντίον, μέσα εἰς τὸ καπιταλιστικὸν πλαίσιον, εἰς οἵανδήποτε περίπτωσιν ὁμαδικῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς ἀποκλείεται, ἀπαγορεύεται καὶ καταπολεμεῖται οἵανδήποτε σοσιαλιστικὴ τάσις.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῶν κολχός εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν ἀνάγεται εἰς τὸ 1918.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον (1918—1921) σημειοῦται δειλὴ προσπάθεια διαμορφώσεως ὁμαδικῆς παραγωγῆς διὰ τοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀκαταρτίστων γεωργικῶν στρωμάτων πρὸς ἐκμετάλλευσιν μεγάλων ἐκτάσεων. Εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῶν προσῆλθον καὶ ἀρκετὰ ἐργατικά στοιχεῖα, τὰ ὅποια λόγῳ τῆς ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς κρίσεως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρουν ἐργασίαν εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἤρχισαν νὰ ἀπορροφῶν στοιχεῖα καὶ ἐκ τῶν μεσαίων γεωργικῶν στρωμάτων χάρις εἰς τὰς φορολογικὰς εὐκολίας καὶ τὰς παντὸς εἶδους νομοθετικὰς ἐνισχύσεις τῶν σοβιετικῶν ἀρχῶν. Ὁ ἀριθμὸς των ἀπὸ 1579 (τὸ 1918) ἔφθασε πολὺ γρήγορα εἰς 17.000 (τὸ 1921).

Ἡ δευτέρα περίοδος (1921—1924) συμπίπτει μὲ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς καὶ χαρακτηρίζεται μὲ τὴν παρακμὴν τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν πρώτων κολχός, καὶ τὴν σοβαρωτάτην κρίσιν τῶν ὑπολοίπων. Τὸ 1925 ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν κολχός κατῆλθεν εἰς 10.732.

Ἡ τρίτη περίοδος (1924—1928) εἶναι ἡ περίοδος τῆς πρώτης σταθεροποιήσεως τῶν κολχός. Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν πρώτων δυσχερειῶν ἡ χώρα εἰσέρχεται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀναρρώσεως καὶ συνεπείᾳ τούτου τὸ κράτος, κατέστη ἱκανὸν νὰ ἐνισχύσῃ οἶκο

νομικῶς τὰ κολχός. Ἦδη, τὸ 1927 ὁ ἀριθμὸς τῶν κολχός ἔφθασεν εἰς 15.671.

Ἡ τετάρτη περίοδος, ἀπὸ τὸ 1928 καὶ κατόπιν εἶνε ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς καὶ τελικῆς ἐπικρατήσεως, παρὰ τὰς πολυειδεῖς περιπετείας καὶ παρὰ τὴν πείσμονα ἀντίδρασιν τῶν κουλάκων.

Ἡ ὑπέραντος ὑπαιθρος τοῦ 1)6 τῆς γῆς μετατρέπεται εἰς ἀχανές πολεμικὸν πεδίου ὅπου ἀλλεπάλληλοι μάχαι, μὲ ἰσαριθμοὺς νίκας τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, πρόκειται νὰ λύσουν τὸ σοβαρώτερον ἴσως κοινωνικοοικονομικὸν πρόβλημα, τὴν ἐφαρμογὴν δηλαδὴ τῶν σοσιαλιστικῶν μεθόδων εἰς τὴν παραγωγὴν. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον σημαντικὸς ἐπίκουρος προσέρχεται ἡ μηχανὴ (τρακτέρ). Οἱ σταθμοὶ τῶν τρακτέρ ἀπέκτησαν πρωταρχικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σοβιετικοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος, καὶ ἔπαιξαν τὸν ρόλον ἀνωτέρων ἐπιτελείων ἀπὸ τὰ ὅποια πολυάκις ἐξηρητήθη ἡ τύχη τῆς μεγάλης νίκης.

Μία ἐκ τῶν πολλῶν δυσκολιῶν ἦτο καὶ ἡ καθυστερημένη βαθμὶς ἀναπτύξεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο αἱ μυριάδες τῶν μουζίκων. Ἡ μεγαλύτερα ὅμως δυσκολία, προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κουλάκου, ὁ ὁποῖος μὲ χιλίας μηχανορραφίας καὶ ραδιουργίας κατέπειθε τὰ ἀμόρφωτα στρώματα τῆς ἀγροτικῆς μάξης νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν καλλιέργειαν καὶ νὰ κατασιρέφουν τὰ ζῶα καὶ διωργάνων τὴν ὁμαδικὴν δολοφονίαν τῶν προπαγανδιστῶν καὶ ἐκπαιδευτῶν, τοὺς ὁποίους ἔστελλον τὰ κέντρα.

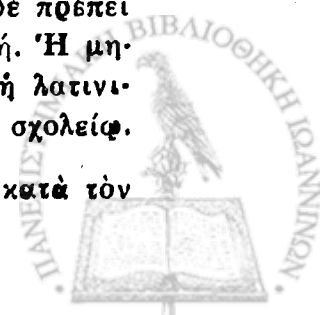
Κολωνία.—Ἱστορικὴ πόλις τῆς Γερμανίας μὲ πληθυσμὸν 700 χιλιάδων κατοίκων, εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Παρισίων—Βερολίνου. Εἶναι ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τοῦ Ρήνου, ὁ ὁποῖος ἐνώνεται διὰ κρεμαστῆς γεφύρας. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἓν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης, ἰδρυθὲν τὸ 1389.

Μεγίστη εἶναι ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ σημασία τῆς πόλεως ταύτης, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ἐπὶ τοῦ Ρήνου τοποθεσίας της, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῶν ἐπιτοπίων βιομηχανιῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρωμεν τὴν σακχαροποιάν, τὴν σαπωνοποιάν, τὴν βυρσοδεψίαν, τὴν ἐπιπλοποιάν καὶ τὴν παραγωγὴν κλειδοκυμβάλων καὶ χημικῶν προϊόντων. Ἡ πόλις εἶναι ὀνομαστή καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ὁμωνύμου ὕδατος τῆς Κολωνίας (κολώνια). Ἡ Κολωνία εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εὐρωπαϊκῶν πόλεων. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ μεγάλου πολέμου ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν ἐδαφῶν τῆς προσωρινῆς κατοχῆς. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἐξεκενώθη τὸ 1926.

Κομένιος (Ἰωάννης Ἀμέσ).—Βοημὸς θεολόγος καὶ παιδαγωγὸς θεωρούμενος ὡς ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς (1592—1670). Ἐξήση περιπετειώδη καὶ πλάνητα βίον καταδιωκόμενος σχεδὸν πανταχοῦ διὰ τὰς ἠθικοθησκευτικὰς του ἰδέας καὶ προσπαθείας του πρὸς ὀργάνωσιν τῆς παιδείας. Ἐγραψε ποικίλα παιδαγωγικὰ ἔργα. Αἱ ἀντιλήψεις του διὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ κάτωθι:

Ἐπειδὴ ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι ἀπλῶς προπαρασκευαστικὴ τῆς μελλούσης, σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ καλλωπίσῃ τὴν ψυχὴν διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, τῆς ἠθικῆς μορφώσεως καὶ τῆς θεοσεβείας. Πρῶτοφρονιότης διὰ τὴν ἀγωγὴν εἶναι ἡ παιδικὴ ἡλικία, παράγοντες δὲ αὐτῆς βασικοὶ εἶναι ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖον. Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ παρέχῃ εἰς ἅπαντας τοὺς μαθητὰς ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς τάξεως φύλου ἢ ἀκολουθητέου ἐπαγγέλματος, τὴν αὐτὴν μόρφωσιν. Αὐτὴ δὲ πρέπει νὰ εἶναι πραγματικὴ καὶ γενικὴ. Ἡ μητρικὴ γλῶσσα ἔχει πλεονα ἢ ἡ λατινικὴ δικαιώματα ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ.

Κόμης.—Τίτλος εὐγενείας κατὰ τὸν

μεσαίωνα (λατ. comes). Οἱ κόμητες θεωροῦμενοι ἀκόλουθοι τοῦ βασιλέως, μετεῖχον τῆς κεντρικῆς διοικήσεως ἢ εὐρίσκοντο ἐπικεφαλῆς τῶν κομιτειῶν καὶ εἶχον δικαστικά, στρατιωτικά, διοικητικά καὶ οἰκονομικά δικαιώματα. Ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των ἐλάμβανον ἀπεράντους γαίας, καὶ ἐκράτουν πρὸς ὄφελός των τὸ τρίτον τῶν δικαστικῶν ἀποζημιώσεων, τὰς ἐποίας εἰσέπραττον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν κομιτειῶν. Ἐχαιρον τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπροστάτευε, πᾶσα δὲ πρᾶξις ἐναντίον αὐτῶν ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς. Κατ' ἀρχὰς εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ ὁ βαθμὸς των εἶχε προσωρινὸν χαρακτῆρα, ἀνεξαρτήτως τῆς εὐγενεοῦς ἢ μὴ καταγωγῆς των. Ἀπὸ τὸν 7ον ὁμως αἰῶνα ἤρχισαν νὰ διορίζωνται μόνον οἱ ἐντόπιοι μεγαλογαιοκτήμονες μετὰ τῶν νὰ μετατρέψουν τὸν τίτλον των εἰς κληρονομικὸν ἀξίωμα. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 9ου αἰῶνος μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φεουδαρχίας ὁ βαθμὸς τοῦ κόμητος ἔπαυσε ν' ἀποτελῆ ἀπλῶς τίτλον εὐγενείας καὶ κατέστη πηγὴ πρὸς πορισμὸν ἰδιωτικοῦ πλούτου. Ἡδη κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 9ου αἰῶνος ἀνεγνωρίσθη τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τόσον, ὅσον ἀφορᾷ τὸν βαθμὸν ὅσον καὶ τὰ κτήματα. Βαθμηδὸν πλείσται κομιτεῖαι μετετρέπησαν εἰς ἀνεξάρτητα βασίλεια. Σήμερον ὁ τιμητικὸς τίτλος τοῦ κόμητος, εἰς ὅλας τὰς χώρας παραμένει τιμητικὸς. Ὁ βαθμὸς τοῦ κόμητος ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἶναι κληρονομικὸς χωρὶς ὅμως θετικὰ προνόμια.

Κομιντέρν.— Ἀκροστιχιδικὴ ὀνομασία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, (βλ. λ. Διεθνῆς) προελθοῦσα ἐκ τῶν πρώτων συλλαβῶν τῶν λέξεων (Κομμουνιστίτσεσκα Ἰντερνατσιονάλ = Κομ — Ἰντερν).

Κομιτάτον.— Γενικῶς καλεῖται οὕτω ὀργάνωσις πολιτικοῦ συνήθως χαρα-

κτῆρος, ἐπιδιώκουσα τὴν ἐπίτευξιν ὀρισμένου σκοποῦ. Εἰδικώτερον καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀπεκλήθησαν κομιτάτα διάφοροι βουλγαρικαὶ ἐπαναστατικαὶ ὀργανώσεις κοινωνικοπολιτικοῦ ἢ μόνον πολιτικοῦ περιεχομένου, αἱ ὁποῖαι, ἐμφανισθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1893, ἐξακολουθοῦν νὰ δροῦν μέχρι σήμερον.

Τὸ πρῶτον βουλγαρικὸν ἐπαναστατικὸν κομιτάτον ἰδρύθη τὸ φθινόπωρον τοῦ 1893 κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν καρβοναρικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ Ντάμε Γκροῦεφ καὶ τοῦ Πέρε Τόσεφ, οἱ ὁποῖοι τὸ 1894 προσέλαβον ὡς μέλη τὸν Γκότσε Ντέλτσεφ καὶ τὸ 1895 τὸν Χρῆστο Μάτωφ. Τὸ κομιτάτον τοῦτο ὠνομάζετο «Κομιτάτον τῶν σαντραλιστῶν» (κεντριστῶν) ἢ «Ἐσωτερικὴ Μακεδονικὴ Ἐπαναστατικὴ Ὀργάνωσις». Μέλος τῆς Ἐσ. Μ. Ε. Ο. ἠδύνατο νὰ εἶναι «πῶς κάτοικος τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἄνευ διακρίσεως γένους, ἐθνικότητος, θρησκείας καὶ πεποιθήσεων». Ἡ ὀργάνωσις αὕτη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδρύσεώς της εἶχεν εὐρυτάτους σκοπούς, ὅπως τὴν διὰ παντὸς τρόπον βελτίωσιν τῆς θέσεως ὄλων τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας, οἱ ὁποῖοι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν καταπίεσιν Τούρκων γαιοκτημόνων, τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν τσιφλικίων πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν ἀγροτῶν καὶ τέλος τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας. Ἦτο ὀργάνωσις κοινωνικοπολιτικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐστρέφετο κατὰ πάσης μορφῆς οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐξειλίχθη εἰς εἶδος μυστικῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως μετὰ ἰδίους διοικητὰς (βοϊβόδας), ἀστυνομίαν, δικαστήρια, ἐκτελεστικόν, ταχυδρομεῖα καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν, ἐξ ἐθελοντῶν δρώντων καθ' ὀμάδας (συμμορίας).

Πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ὀργανώσεως ταύτης, τῆς ὁποίας οἱ σκοποὶ ἀπήρθεσκον εἰς τὴν τότε βουλγαρικὴν κυβερνήσιν, ἰδρύθη τῇ συστάσει τοῦ Φερδινάρδου, δεύτερον κομιτάτον τῷ 1895 ὑπὸ τῶν Μπορίς Σαράφωφ καὶ Ἰβάν

Γκαρβάνωφ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «Κομιτάτον τῶν βερχοβιστῶν» ἢ «Ἐξωτερικὴ Μακεδονικὴ Ἐπαναστατικὴ Ὁργάνωσις» καὶ σκοπὸν εἶχε τὴν διὰ παντὸς τρόπον ἀπόσπασιν τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ τὴν προσάρτησιν τῆς εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Μέχρι τοῦ 1903, ἡ δρᾶσις τῶν δύο τούτων κομιτάτων, ἔχουσα προπαρασκευαστικὸν χαρακτῆρα, συνεχέετο ἐν πολλοῖς, οὕτως ὥστε τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐνὸς νὰ ἐπιβαρύνουν καὶ τὸ ἄλλο. Τὸ νέον κομιτάτον ἔχον σαφῶς ἐθνικιστικοὺς σκοπούς, ἤλθεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας, ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ἤργησε νὰ χρησιμοποιήτῃ καὶ τὸ μέτρον τῶν ὁμαδικῶν σφαγῶν καὶ τῶν πολιτικῶν δολοφονιῶν. Ταυτοχρόνως ὁμως καὶ τὰ δύο κομιτάτα προέβαινον καὶ εἰς δολοφονίαν ἐπιφανῶν Τούρκων, ἰδίᾳ μπέδων καταπιεστῶν τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰς τρομοκρατικὰς ἀποπείρας. Οὕτω τῷ 1902, τῇ ὑποκινήσει τῶν κομιτάτων, ἐξεργάγη στασιαστικὸν κίνημα εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας, ὅπερ ὁμως κατεστάλη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1903 ἀνετινάχθη εἰς τὸν λιμένα Θεσσαλονίκης τὸ γαλλικὸν ἀτμόπλοιον «Γουαδαλκιβίρ» δι' εἰδικοῦ ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος καὶ ἐπυρπολήθη ἡ Ὀθωμανικὴ Τράπεζα. Τὴν 20 Ἰουλίου (2 Ἀυγούστου) τοῦ 1903, ἐορτὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐξεργάγη ἐν τῷ τουρκικῷ νομῷ τοῦ Μοναστηρίου ἐπανάστασις ὑποκινήθεισα ὑπὸ τῶν δύο κομιτάτων καὶ κληθεῖσα «ἐπανάστασις τοῦ Ἡλίου νιέν» (ἐπανάστασις τῆς ἡμέρας τοῦ Ἡλιοῦ). Οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον προσωρινῶς τὸ Κρούσοβον, τὴν Κλεισοῦραν καὶ τὴν Νέβεσκαν, ἀλλ' ὁ τουρκικὸς στρατὸς κατέστειλε τὸ κίνημα περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀφοῦ ἔκαυσε πλεῖστα χωρία. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἴφρονεῦθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἡγετῶν τῆς Ἐσ. Μ. Ε. Ο.

Ἀπομεινάσης οὕτως ἀκεφάλου τῆς Ἐσ. Μ. Ε. Ο., κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς αὐτὴν οἱ ἡγέται τῆς Ἐξ. Μ. Ε. Ο., μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μεταβάλουν τὴν πολιτικὴν τῆς ἐπὶ τὸ ἐθνικιστικώτερον καὶ νὰ τὴν καταστήσουν πειθήνιον ὄργανον τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἐγκλήματα τῆς Ἐξ. Μ. Ε. Ο. κυρίως ἐξήγειραν ἀφ' ἐνὸς τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐντοπίων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀφύπνισαν τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος, ὅπερ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκπαιδευτικῶς μόνον ἐνίσχυε τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμόν. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ ἐν Μακεδονίᾳ ἑλληνικὴ ἄμυνα, μακεδονικὸς ἀγὼν ἐπικληθεῖσα, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ δρᾷ συστηματικῶς τὸ 1904, ἔχουσα ἀντιμέτωπον τὴν σαφῶς πλέον ἐθνικιστικὴν δρᾶσιν τῶν κατοπινῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1903 λειψάνων τῶν δύο κομιτάτων. Αἱ συγκρούσεις αὗται τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν καὶ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1907. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καθίσταται ἀκέφαλος καὶ ἡ Ἐξ. Μ. Ε. Ο. Οἱ ἡγέται αὐτῆς Μπορίς Σαράφωφ καὶ Ἰβάν Γκαρβάνωφ δολοφονοῦνται ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἐν Σόφια ὑπὸ τοῦ Τοντόρ Πανίτσο, ὑποκινήθέντος εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ μόνου ἀπομεινάντος ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς Ἐσ. Μ. Ε. Ο., Σαντάνσκι.

Μὲ τὴν κατὰ τὸ 1908 ἀνακήρυξιν τοῦ νεοτουρκικοῦ συντάγματος κοπάξει προσωρινῶς ὁ ἀγὼν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Οἱ Νεότουρκοι παρέχουν ὑποτυπώδεις τινὰς ἐλευθερίας εἰς τοὺς μακεδονικοὺς πληθυσμούς, ἐνῶ ταυτοχρόνως φροντίζουν, ἀφ' ἐνὸς διὰ τῆς τρομοκρατίας καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀφομοιωτικῆς πολιτικῆς, νὰ ἐκκαθαρίσουν τὸ ἔδαφος ἀπὸ κάθε ἐπικίνδυνον στοιχεῖον. Αἱ δύο ἐπαναστατικαὶ ὀργανώσεις εἶναι σχεδὸν διαλελυμένα. Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος τῶρα μετατοπίζεται εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐπίπεδον, λαμβάνουν τὸ κράτος καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι καὶ Τούρκοι

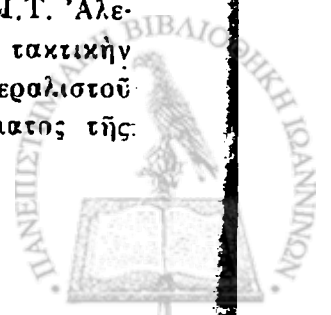
ἀγωνίζονται διὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ὁδοῦ νὰ ἐξυπηρετήσουν ἕκαστος τὰ ἰδικά του συμφέροντα. Ἡ κατάσταση αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1911.

Κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἀνακύπτει ἡ παλαιὰ ἔχθρα μεταξύ τῶν λειψάνων τῆς Ἑσ. καὶ τῆς Ἑξ. Μ.Ε.Ο. Ἡ Ἑξ. Μ.Ε.Ο., τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τοντόρ Ἀλεξάντροφ, θεωρεῖ τὸν πόλεμον ὡς εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἐξυπηρετήσιν τῶν περὶ προσαρτήσεως τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν βλέψεων τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, ἐνῶ ὁ Σαντάνσκι τῆς Ἑσ. Μ.Ε.Ο., συνεπῆς εἰς τὸ δόγμα «ἡ Μακεδονία διὰ τοὺς Μακεδόνας», ὑποστηρίζει ὅτι πρέπει ν' ἀποσυρθοῦν τάχιστα ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ τὰ ἑλληνικὰ καὶ βουλγαρικὰ στρατεύματα καὶ ν' ἀφεθοῦν οἱ Μακεδόνες ἐλεύθεροι, ὅπως διαχειρισθοῦν τὰ τοῦ οἴκου των. Ἡ δολοφονία τοῦ Σαντάνσκι ὑπὸ τοῦ Τ. Ἀλεξάντροφ θέτει τέρμα εἰς τὴν ἔριδα ταύτην καὶ ἀπαλλάσσει τὴν Ἑξ. Μ.Ε.Ο. (ἡ ὁποία γίνεται πλέον κρατικὴ ὀργάνωσις), κάθε τυχόν ἐμποδίου. Καθ' ὅλον τὸ ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1918 διάστημα ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Ἑξ. Μ.Ε.Ο. ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως καὶ ἦτο πειθῆνιον ὄργανόν τῆς.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ (27 Νοεμβρίου 1919) ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Βουλγαρία ἐξῆλθε μειωμένη, ὁ Τ. Ἀλεξάντροφ καὶ ὁ Ἀλέξ. Πρωτογέροφ συνεκρότησαν ἐθνικιστικὸν κομιτάτον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωσαν τὸν ἀδέσποτον πλέον τίτλον τῆς «Ἑσωτερικῆς Μακεδονικῆς Ἐπαναστατικῆς Ὀργανώσεως» (Ο.Ρ.Ι.Μ.), μὲ σκοπὸν τὴν υπεράσπισιν τῶν δικαίων τῶν βουλγαρικῶν μειονοτήτων Μακεδονίας καὶ τὴν αὐτονόμησιν τῆς σερβικῆς καὶ ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ὡς μεταβατικὸν σταθμὸν διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Τὸ 1921 ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Νικ. Γιουρούκωφ νέον κομιτάτον ὑπὸ τὸν τίτλον «Φεντεραλιστικὴ Μακεδονι-

κὴ Ὀργάνωσις», μὲ ἀρχὰς μᾶλλον κομμουνιστοῦσας, σκοποῦν ὄχι τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλὰ τὴν «ἀπελευθέρωσιν» τῆς ἀπὸ πάσης ἐθνικῆς καταπίεσεως διὰ τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτου καὶ ἐνιαίας μακεδονικῆς δημοκρατίας, τμήματος μιᾶς μεγαλυτέρας ὁμοσπονδίας (φεντεράτσια) τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Τὸ κομιτάτον τοῦτο, εὐνοούμενον καὶ ἐνισχυόμενον ὑπὸ τῆς ἀγροτικῆς καὶ ἀριστερᾶς κυβερνήσεως Σταμπουλίσκου ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν. Τὸ 1923 ὁ Σταμπουλίσκου ἀπεφάσισε τὴν διάλυσιν τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. καὶ πρὸς τοῦτο συνέλαβε τοὺς Τ. Ἀλεξάντροφ καὶ Ἀλέξ. Πρωτογέροφ, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τοὺς καταδικάσῃ εἰς θάνατον. Ἄλλ' οἱ δύο ἀρχηγοὶ τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. κατώρθωσαν νὰ ἀποδράσουν καὶ διὰ τοῦ Πάντσο Μιχαήλωφ ἐνίκησαν εἰς τὸ Κιουστενδὴλ τὰ στρατεύματα τῶν ἀγροτικῶν. Τὴν 8 Ἰουνίου 1923 ἡ ἀγροτικὴ κυβέρνησις ἀνετράπη διὰ πραξικοπήματος ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Ὁ Σταμπουλίσκου καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς «Φεντεραλιστικῆς Μακεδονικῆς Ὀργανώσεως» Νικ. Γιουρούκωφ ἐφονεύθησαν. Ὅσοι ἐκ τῶν ἐπιφανῶν φεντεραλιστῶν κατώρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν, ὅπως ὁ Φίλιπ. Ἀτανάσωφ, ὁ Γληγ. Κοστόφ κλπ. κατέφυγον εἰς Βιέννην, τὴν ὁποίαν κατέστησαν ἔδραν τῆς ὀργανώσεώς των. Ἡ Ο. Ρ. Ι. Μ. κατέστη πλέον ἐκτελεστικὸν ὄργανον τῆς νέας κυβερνήσεως Τσάγκωφ καὶ μετὰ τῶν στρατιωτικῶν ἐπνίξεν εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐργατοαγροτικὴν ἐπανάστασιν τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1923, ἡ ὁποία ἐξεργάγη ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν κομμουνιστῶν ἡγετῶν Καμπακτσηφ καὶ Κολλάρωφ.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (5 Μαΐου 1924) ὁ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Τ. Ἀλεξάντροφ, ἀλλάσσει πολιτικὴν τακτικὴν καὶ τῇ μεσολαβήσει τοῦ φεντεραλιστοῦ Τσαούλεφ ὑπογράφει ἐξ ὀνόματος τῆς

Ο. Ρ. Ι. Μ.; μετ' ἀντιπροσώπου τῆς Γ' Διεθνοῦς, πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Γ' Διεθνῆς ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνδράμῃ τὴν Ο. Ρ. Ι. Μ. εἰς τὰς αὐτονομιστικὰς τῆς προσπαθείας καὶ νὰ υἰοθετήσῃ διὰ τῶν κατὰ τόπους βαλκανικῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων (τμημάτων) αὐτῆς τὸ σύνθημα περὶ «Ἐνιαίας καὶ ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας καὶ Θράκης», ἡ δὲ Ο. Ρ. Ι. Μ. νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν φεντεραλιστῶν καὶ τοῦ βουλγαρικῆς κομμουνιστικῆς κόμματος πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ κεφαλαιοκρατικῆς καθεστῶτος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἑλληνικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα, ἀφ' ἑνὸς ἀκολουθοῦν τὰς θεμελιώδεις κομμουνιστικὰς ἀρχὰς περὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν μειονοτήτων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξυπηρετοῦν τὴν ἐπίκαιρον πολιτικὴν σκοπιμότητα, ἡ ὁποία ἐπεβάλλετο ἐκ τοῦ ἐνιαίου μετώπου Ο. Ρ. Ι. Μ., φεντεραλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν ἐν Βουλγαρίᾳ, ἔρριψεν εἰς ἔνδειξιν ἀλληλεγγύης τὸ σύνθημα προπαγάνδας καὶ ζυμώσεως: «Ἐνιαία καὶ ἀνεξάρτητος Μακεδονία καὶ Θράκη», διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐδιώχθη ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ.

Ὁ προσανατολισμὸς ὁμῶς οὗτος τοῦ Τ. Ἀλεξάντρωφ πρὸς τὴν Γ' Διεθνή, οὔτε εἰς τὴν βουλγαρικὴν κυβέρνησιν ἤρρεσε φυσικὰ, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἡγετῶν τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Ἀλεξ. Πρωτογέρωφ. Κατόπιν πιέσεως τῆς κυβερνήσεως ὁ Τ. Ἀλεξάντρωφ ἠναγκάσθη ν' ἀποσύρῃ τὴν ὑπογραφὴν του ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου. Ἀλλ' ἡ ἀθέτησις αὕτη δὲν τὸν ἔσωσε. Μετ' ὀλίγον ἐδολοφονήθη ὑπὸ ὀργάνων τοῦ Ἀ. Πρωτογέρωφ. Ἡ Ο. Ρ. Ι. Μ., ἀπαλλαγεῖσα τοῦ Τ. Ἀλεξάντρωφ, ἀνασυνεκροτήθη μὲ τριανδρίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἐκ τῶν Ἀλ. Πρωτογέρωφ, Ἰβάν Μιχαήλωφ καὶ Χρ. Πόπωφ, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Βουλγαρίας ἐκ τῶν κομμουνιστικῶν στοιχείων. Κατὰ τὴν περιόδον ταύτην ἐφρονεύθησαν πλείστοι

κομμουνισταί, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ βουλευτὴς Χατζηδήμωφ. Μετὰ τὴν ἀναρχοκομμουνιστικὴν τρομοκρατικὴν ἀπόπειραν τῆς Σφέτα Νεντέλια (ἐκκλησία Ἁγίας Κυριακῆς) ἐν Σόφια (16 Ἀπριλίου 1925), ἡ Ο. Ρ. Ι. Μ. ἐπεδόθη εἰς σφαγὰς τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ κομμουνιστῶν καὶ εἰς δολοφονίας τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἡγετῶν. Οὕτως, ἐν Μιλάνῳ ἐδολοφονήθη ὁ φεντεραλιστὴς Τσαούλεφ, ἐν Βιέννῃ δὲ ὁ Πανίτσα (1926).

Τὸ 1928 ἀνεφύησαν ἔριδες ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Ἡ τριανδρία ἐδιχάσθη καὶ ἐκ τῆς ἐπελθούσης συγκρούσεως μετὰ τοῦ Ἰβ. Μιχαήλωφ ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Χρ. Πόπωφ καὶ Ἀλεξ. Πρωτογέρωφ ἀφ' ἑτέρου ἐμειώθη κατὰ πολὺ ἡ δύναμις τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Τέλος τὴν 7 Ἰουλίου 1928 ἐδολοφονήθη καὶ ὁ Ἀλεξ. Πρωτογέρωφ ὑπὸ τοῦ Ἰβ. Μιχαήλωφ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν ταύτην ἐπῆλθε διχασμὸς τῆς Ο. Ρ. Ι. Μ. Ἡ πλειοψηφοῦσα ὁμάς τῶν μιχαηλωφικῶν συνεχίζει τὴν ἀδιάλλακτον ἐθνικιστικὴν πολιτικὴν, στρεφομένη τόσον ἐναντίον τῆς Νοτιοσλαβίας, ὅσον καὶ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἀντιθέτως ἡ ὁμάς τῶν πρωτογερωφικῶν, ἔχει ταχθῆ ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως μὲ τὴν Νοτιοσλαβίαν. Τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ κατὰ Μάϊον τοῦ 1934 καταλαβοῦσα πρυξικοπηματικῶς τὴν ἔξουσιαν κυβέρνησις Γκεωργκῆφ, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς φασιστικῆς ὀργανώσεως «Σβένο» τῆς ἀντιτιθεμένης πρὸς τὸν Τσαγκώφ μερίδος τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ὁμάδος τῶν πρωτογερωφικῶν. Ἡ δικτατορικὴ αὕτη κυβέρνησις, θέλουσα ἀφ' ἑνὸς νὰ ἐπιδείξῃ πυγμὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου ν' ἀπαλλαγῇ τῆς εἰς τὴν σερβόφιλον πολιτικὴν τῆς ἀντιδρώσης μιχαηλωφικῆς ὁμάδος τοῦ κομιτάτου ἔλαβε διάφορα μέτρα διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διάλυσίν της.

Τὸ σύστημα ὀργανώσεως τῶν κομιτάτων στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀπολύτου συγκεντρωτισμοῦ. Τὰ μέλη αὐτῶν εἶνε ὑποχρεωμένα, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, νὰ πειθαρχή-

χοῦν τυφλῶς εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων διοικητικῶν ὀργάνων. Τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων μέσα εἶναι κατ' ἐξοχὴν τρομοκρατικὰ (δολοφονίαι, σφαγαί, ἀνατινάξεις κλπ.) καὶ δικαιολογοῦνται θεωρητικῶς ὡς ἀπαράιτητα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Παρὰ ταῖς λαϊκαῖς μάζαις οἱ κομιτατζήδες, γενικῶς (ἐξαιρουμένων τῶν τῆς παλαιᾶς Ἑσ. Μ.Ε.Ο.), δὲν ἀπολαύουν οὔτε συμπαθείας οὔτε ἐκτιμήσεως, θεωρούμενοι ἐκτελεστικὰ ὄργανα σκοτεινῶν σκοπῶν.

Κομιτᾶτον Ἐνώσεως καὶ Προόδου.— Βλ. λ. *Νεότουρκος*.

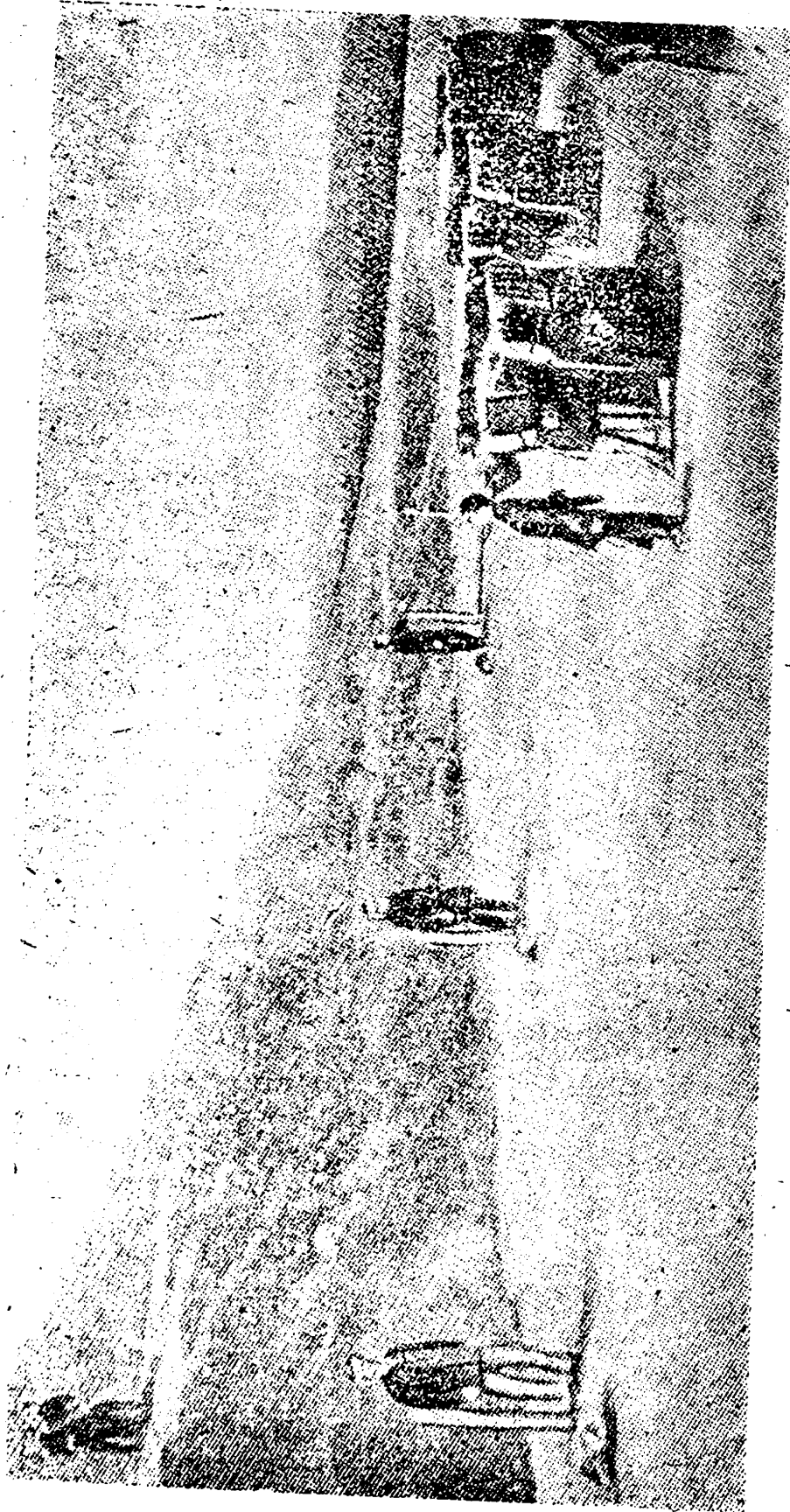
Κόμμα.— Καλεῖται οὕτω τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πειθαρχημένον καὶ ὀργανωμένον τμήμα τάξεώς τινος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πλέον ἀποφασιστικῶν, δραστηρίων καὶ συνειδητῶν στοιχείων τῆς τάξεως ταύτης καὶ ἐπιδιώκει τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας πρὸς πραγμάτωσιν ὀρισμένων κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν σκοπῶν, ὁ χαρακτήρ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχει ἐν τῇ κοινωνικῇ παραγωγῇ ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπροσωπούμενη τάξις. Ἡ εἰς κόμματα ὀργανώσεις τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων ἀποτελεῖ πολιτικὴν ἔκφρασιν τῆς ταξικῆς πάλης (κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, πνευματικῆς πολιτικῆς), ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰς ταξικὰς κοινωνίας, διὸ καὶ ἐμφανίζεται, δύναται τις εἰπεῖν. ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ κοινωνία διηρέθη εἰς ἀλληλομαχομένας τάξεις καὶ θὰ ἐκλείψῃ μὲ τὴν κατάργησιν τῶν τάξεων.

Ὁ στρατηγικὸς σκοπὸς κάθε κόμματος εἶναι ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τούτου τὰ κόμματα ἐπιδιώκουν ν' ἀποκτήσουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους ὀπαδούς, τόσον ἐκ τῆς τάξεως τὰ συμφέροντα τῆς ὁποίας ἐκπροσωποῦν, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τάξεων, μεταχειρίζονται δὲ πρὸς τοῦτο κατάλληλον πολιτικὴν προπαγάνδαν. Κάθε τάξις πρὶν ἢ γίνῃ «τάξις δι' ἑαυ-

τὴν» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κ. Μάρξ, πρὶν δηλαδὴ ἀποκτήσῃ αὐτοσυνείδησιν καὶ καταστῆ ἀντικειμενικῶς καὶ ὑποκειμενικῶς ἱκανὴ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐξουσίαν δι' αὐτοτελοῦς ὀργανώσεώς της, ἀποτελεῖ οὐ μόνον οἰκονομικὴν, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν λείαν τῶν ἀρχουσῶν τάξεων. Οὕτω ἡ ἐργατικὴ τάξις π. χ. ἐπὶ μακρὸν ὑπῆρξε σύμμαχος καὶ ὑπηρετῆς τῆς ἀστικῆς τάξεως εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐναντίον τῆς φεουδαρχίας καὶ κατόπιν ποίμνιον τὴν ἐπὶ τοῦ ὁποίου κυριαρχίον διεξεδίκουν διὰ τῆς δημοκρατίας οἱ διάφοροι μερίδες τῆς ἀστικῆς τάξεως ἢ καὶ τὰ ὑπολείμματα ἀκόμη τῆς φεουδαρχίας.

Το γεγονός ὅτι παρ' ἐκάστῳ ἔθνει ὑπάρχουν πλείονα τοῦ ἑνὸς κόμματα τῆς ἀστικῆς τάξεως (ὅπως παρ' ἡμῖν τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων, τὸ λαϊκὸν κόμμα, τὸ κόμμα τῶν προοδευτικῶν φιλελευθέρων, τὸ κόμμα τῶν ἐλευθεροφρόνων, τὸ ἐθνικοριζοσπαστικὸν κόμμα κλπ.) δὲν αἴρει τὸν ταξικὸν χαρακτήρα τῶν κομμάτων. Τὰ ἀστικά κόμματα εἶναι συχνὰ ἐν τῇ πραγματικότητι ἀπλᾶ τμήματα τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως τῆς ἀρχούσης τάξεως. Καθ' ὄρισμένας στιγμὰς τὰ κόμματα ταῦτα ἀποδύονται εἰς ἔντονον πρὸς ἄλληλα ἀγῶνα, φανατίζουσιν τοὺς ὀπαδούς των καὶ ἀφήνουν νὰ πιστευθῇ ὅτι τὰ χωρίζουσιν σοβαραὶ διαφωνίαι. Ἄλλ' ἐν τῇ πράξει, εἰς τὰ θεμελιώδη προβλήματα, ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ λύσις μόνον διὰ τῶν ὀδοφραγμάτων ἐπιτυγχάνεται, ὅλα τὰ ἀστικά κόμματα εἶναι σύμφωνα. Ὅσακις διακυβεύονται μεγάλα συμφέροντα (ἢ διατήρησις π. χ. ἢ μὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, ὅστις ἀποτελεῖ τὸν θεμελιώδη θεσμόν τῆς ἀστικῆς κοινωνίας) ἐν μόνον κόμμα ὑπάρχει, τὸ τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ὄταν τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς διατρέχει ἄμεσον κίνδυνον ἐκ μέρους τῆς ἐπαναστατικῆς τάξεως, τῆς ἐργατικῆς, ἐκλείπουν ὅλαι αἱ δευτερεύουσαι διαφωνίαι μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀστικῶν κομμάτων, καὶ συν-

Η ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ
Ἐκτέλεισι τῶν Ροσσέλ, Μπουρζουὰ καὶ Φερρέ εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Σατορὺ (28 Νοεμβρίου 1871)

τελείται εἰς φυσιολογικώτατος συνασπισμὸς διὰ τὴν πάσῃ θυσίᾳ διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος τούτου.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀπατηλότερον ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν κομμάτων. Τὸ κοινωνικὸν περιεχόμενον ἑνὸς κόμματος δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸν τίτλον του, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πρόγραμμά του καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον πρόγραμμα (πάντα τὰ ἀστικά κόμματα ἀναγράφουν ὡς γνωστὸν εἰς τὸ πρόγραμμά των ὡς σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ καὶ ἄλλα ἡχηρὰ παρόμοια), ἀπὸ τὰς λύσεις τὰς ὁποίας προτείνει διὰ τὰ φλέγοντα κοινωνικά προβλήματα, ἀπὸ τὴν στάσιν του ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων ζητημάτων. Δεδομένου ὅτι ὑπὸ ὁμαλὰ κοινοβουλευτικὰ καθεστῶτα ἡ ἐπιτυχία ἑνὸς κόμματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὁπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι πάντως θὰ στρατολογήθωσιν μεταξὺ τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν, μέγα μέρος τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν ἄστικῶν κομμάτων, ὅτι ἀφορᾷ τὰς φροντίδας των ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων, εἶναι καθαρὸν δόλωμα.

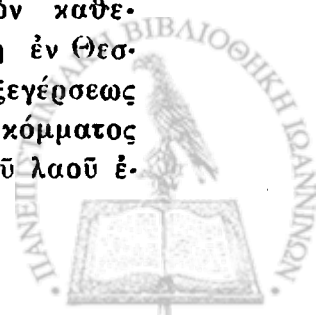
Μέχρι τῶν μέσων καὶ πλέον τοῦ 19ου αἰῶνος, τῆς ἐργατικῆς τάξεως παραμενοῦσης «τάξεως διὰ τοὺς ἄλλους», δὲν ὑπῆρχον ἐργατικά κόμματα. Ἡ ἴδρυσις καθαρῶς ἐργατικῶν κομμάτων, ἀποσκοπούντων εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ, τὸν ὁποῖον τύσσει ἡ ἱστορία εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Μέχρι τοῦ 1914, τὰ κατὰ χώρας σοσιαλδημοκρατικά κόμματα ἦσαν τὰ καθ'αυτὸ κόμματα τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐμφορούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἐκρηξίς τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξε δεινὴ δοκιμασία διὰ τὰ κόμματα ταῦτα, ἀποδείξασα ὅτι παρ' ὅλης τῆς διακηρύξεως των, ἐτέλουν ἀκόμη τουλάχιστον εἰς τὰ ἡγετικά των στρώματα ὑπὸ τὴν ἰδεολογικὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀστικῆς τάξεως. Κάθε σοσιαλιστικὸν κόμμα ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς

ἀστικῆς του τάξεως καὶ προδίδον τὸν διεθνισμόν του, τὸν ἀντιμιλιταρισμὸν του καὶ τὸν ἀντιαστισμὸν του ὠδήγησε τὴν μάζαν τῶν ὁπαδῶν του εἰς τὴν σφαγὴν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς ἀστικῆς τάξεως.

Ἡ προδοσία αὕτη ἐγέννησεν ἐκ τῶν κόλπων τοῦ σοσιαλισμοῦ τὰ κομμουνιστικά κόμματα, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς μπολσεβικικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ρωσίᾳ. Τὰ κόμματα ταῦτα ἀπετελέσθησαν ἐκ τῶν ἀριστερῶν διεθνιστικῶν πτερυγῶν τῶν κατὰ τόπους σοσιαλιστικῶν κομμάτων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποδοκιμάσει ἐγκαίρως τὴν προδοτικὴν τακτικὴν τῆς πλειοψηφίας ἢ εἶχον μεταβάλλει ἀντιλήψεις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Σήμερον τὸν ρόλον κόμματος διεδικουῦν ἐξ ἴσου τὰ σοσιαλιστικά καὶ τὰ κομμουνιστικά κόμματα. Ἀπὸ ὀργανωτικῆς ἀπόψεως τὰ σοσιαλιστικά κόμματα, ὅπως καὶ πρὸ τοῦ πολέμου οὕτω καὶ νῦν ἔχουν χαλαρὰν μᾶλλον πειθαρχίαν καὶ ὀλιγώτερον συγκεντρωτισμὸν. Τὰ κομμουνιστικά κόμματα διέπονται ὑπὸ πολὺ ἀύστηροτέρας πειθαρχίας καὶ σνηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως τὰ μὲν σοσιαλιστικά κόμματα διέπραξαν καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ὄχι ὀλίγας προδοσίας, τὰ δὲ κομμουνιστικά κόμματα ὑπέπεσαν εἰς ἀσυγχώρητα λάθη, τὰ ὁποῖα ἐν συναρτήσῃ πρὸς τὰς προδοσίας τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἐμείωσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ διηκόλυναν τὴν εἰς τινὰς χώρας ἀνοδὸν τοῦ φασισμοῦ.

[Περὶ τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἐν Ἑλλάδι βλέπε τὸν εἰδικὸν τόμον τοῦ παρόντος λεξικοῦ τὸν ἀφορῶντα τὴν Ἑλλάδα].

Κομμούνα τῆς Θεσσαλονίκης. — Ἐκλήθη οὕτω τὸ ἐπαναστατικὸν καθεστῶς, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ 1342 κατόπιν ἐξεγέρσεως τοῦ ἀστικοῦ πρωτοπορειακοῦ κόμματος τῶν Ζηλωτῶν (βλ. λ.) καὶ τοῦ λαοῦ ἐ-

ναντίον τῆς φεουδαρχίας καὶ τὸ ὅποιον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1349.

Ἀφορμὴ τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ πραξικοπηματικὴ προσπάθεια τοῦ ἐκπροσώπου τῶν εὐγενῶν Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ νὰ καταλάβῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρονικοῦ τοῦ Γ' τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὅποιον κατεῖχε νομίμως ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονικοῦ Ἰωάννης. Οἱ Ζηλωταὶ τῆς Θεσσαλονίκης, μόλις ἔμαθον τὸ πραξικόπημα τοῦ Καντακουζηνοῦ ἔκλεισαν τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ ἐξήγειραν τὰς λαϊκὰς μάζας ἐναντίον τῶν εὐγενῶν. Ἐπηκολούθησε μεγάλη σφαγὴ τῶν εὐγενῶν καὶ λεηλασία τῆς περιουσίας των. Οἱ Ζηλωταὶ μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν εὐγενῶν ἐσχημάτισαν ἀμέσως ἰδικὴν των κυβέρνησιν, κατήργησαν πάντα τὰ γραπτὰ καὶ ἄγραπτα προνόμια αὐτῶν καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐγκαίρως ἀποσταλέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ἀπέκρουσαν τὸν Καντακουζηνὸν καὶ τὸν στρατὸν του. Ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς ἀνεγνώρισε τὸ νέον δημοκρατικὸν καθεστῶς, τὸ ὅποιον ἐγκαθίδρυσαν οἱ Ζηλωταί, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ θίξῃ τὰς μεταρρυθμίσεις του καὶ τοὺς ἡγέτας του, σπουδαιότερος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος. Ἐπὶ τρία ἔτη ἡ Κομμούνα τῆς Θεσσαλονίκης κατῴρθωνε νὰ ἀποκρούῃ τὰς ἐπιθέσεις καὶ τὰς σκευωρίας τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ νὰ διατηρῇ ἐλευθέραν τὴν πόλιν, ἐνῶ ὅλη ἡ λοιπὴ Μακεδονία εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Σέρβων.

Τὸ 1345 ὅμως, οἱ εὐγενεῖς συνεταιρισθέντες τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως μέγαν δούκα Ἰωάννην Ἀπόκαυκον, ὅστις ἀπετέλει οἶον ἀντιπρόσωπον τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέσυραν εἰς παγίδα τὸν ἡγέτην τῶν Ζηλωτῶν Μιχαὴλ Παλαιολόγον καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν, συνέλαβον δὲ τοὺς λοιποὺς ἡγέτας καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν. Ὅταν ὁ Καντακουζηνὸς ἐπληροφορήθη τὴν εὐχάριστον ταύτην

δι' αὐτὸν τροπὴν τῶν πραγμάτων ἔστειλε μετὰ στρατοῦ τὸν υἱὸν του Μιχαὴλ νὰ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως οἱ Ζηλωταὶ προητοίμασαν νέαν ἐπανάστασιν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀνδρέου Παλαιολόγου, προϊσταμένου τῆς ναυτικῆς συντεχνίας καὶ τοῦ Γεωργίου Κοκκαλᾶ, συνέλαβον καὶ κατέσφαξαν τὸν Ἰωάννην Ἀπόκαυκον καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς ἀνεπαναστάσεως εὐγενῶν. Οἱ Ζηλωταὶ ἔγιναν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν εὐγενῶν.

Ἡ ἐξουσία τῆς Κομμούνας τῆς Θεσσαλονίκης διετηρήθη μέχρι τοῦ 1349. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο μία ἐπαναστατικὴ λαοκρατικὴ δημοκρατία, ἡ ὁποία δὲν ἀνεγνώριζε οὔτε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου (ἀπὸ τοῦ 1345), οὔτε τὸ παλαιὸν καθεστῶς. Ἡ προδοσία τοῦ Ἀποκαύκου εἶχεν ὠθήσει τὴν ἐπανάστασιν πρὸς τὰ ἀριστερά. Μετὰ τὴν δευτέραν ἀνατροπὴν τῶν εὐγενῶν οἱ Ζηλωταὶ συνεχέντρωσαν εἰς χεῖρας των ὀλόκληρον τὴν ἐξουσίαν καὶ διώκησαν δικτατορικῶς, κατήργησαν τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν καὶ τὸ παλαιὸν διοικητικὸν σύστημα, δημιουργήσαντες νέους διοικητικοὺς θεσμοὺς καὶ ἐκτύπησαν κάθε πνευματικὴν μορφήν καταπίεσεως (τὴν θρησκείαν καὶ τοὺς ἐκπροσώπους της). Ἐθέσπισαν τὴν ἄμεσον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, ἐδήμυσαν τὰς περιουσίας τῶν πλουσίων καὶ τῶν μοναστηρίων. Τὸ νέον καθεστῶς, τὸ ὅποιον ἐπέβαλον ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ Ζηλωταὶ διὰ τῆς ἐπαναστάσεώς των, δὲν ἦτο βεβαίως μία καθαρὰ προλεταριακὴ Κομμούνα, διότι κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη σχηματισμένον προλεταριάτον. Ἐν ἀρχῇ τὴν πρωτοβουλίαν ἐν τῇ ἐπαναστάσει εἶχεν ἡ μέση τάξις, δηλαδὴ ἡ ἀστικὴ τάξις τῆς Θεσσαλονίκης. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀνemiχθη ἐνεργῶς εἰς αὐτὴν καὶ ὁ πολὺς λαός, ὁ ὁποῖος ὤθησε τὴν ἐπανάστασιν πολὺ ἀριστερώτερον, ἀπὸ ὅ,τι ἐπεθύμει ἡ ἀστικὴ τάξις.

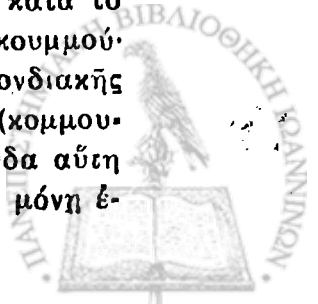

Ὁ Καντακουζηνός ἐν τῷ μεταξὺ ἀφοῦ ἐμοίρασε διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντίου εἰς τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Τούρκους, διὰ τὰ ἔχη τὴν συνδρομῆν των, κατώρθωσε τὸ 1347 νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ εὐγενεῖς τῆς Θεσσαλονίκης ἤρχισαν τότε νὰ ἐγείρουν θρασείαν τὴν κεφαλὴν των, ἀναθαρρήσαντες. Ὁργάνωσαν νέαν συνωμοσίαν καὶ προκαλέσαντες πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐξήγειραν ἀντεπανάστασιν. Οἱ Ζηλωταὶ κατόπιν ἀπεγνωσμένης ἀντιστάσεως ἐκάλεσαν τὸν κράλην τῆς Σερβίας Δουσαν διὰ νὰ τοῦ παραδόσουν τὴν πόλιν. Γενομένης μάχης μεταξὺ Σέρβων καὶ Τούρκων ἔξω τῆς πόλεως, ἐνίκησαν οἱ Τούρκοι καὶ καταλαβόντες τὴν Θεσσαλονίκην τὴν παρέδωσαν εἰς τὸν Καντακουζηνόν. Ὅσοι Ζηλωταὶ δὲν ἐπρόλαβον νὰ δραπετεύσουν, ἐσφάγησαν (Πρβλ. Γ. Κορδάτου: Ἡ Κομμούνα τῆς Θεσσαλονίκης, 1928).

Κομμούνα τῶν Παρισίων.— Οὕτω ἀπεκλήθησαν δύο ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, καθ' ἃ αὕτη ὀργανώθη εἰς ἀνεξάρτητον «κοινότητα» (κομμούναν—Commune) πρῶτον κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ δεύτερον κατὰ τὸν Γαλλο-ερμανικὸν πόλεμον. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ὑπὸ τὴν ὄθησιν ριζοσπαστικῶν στοιχείων, ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς πόλεως ἐπαναστατικὸν δημοτικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐγκαθιδρύθη ἐν τῷ δημορχειῷ τῶν Παρισίων ἀπὸ τῆς 10 Αὐγούστου μέχρι τῆς 2 Δεκεμβρίου 1792, εἰργάσθη διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς βασιλείας, προέβη εἰς πολλὰ τρομοκρατικὰ ἐνεργείας καὶ ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν.

Κατ' ἐξοχὴν ὁμως τὸ ὄμα τῆς Κομμούνας φέρει ἢ κατὰ τὸ 1781 ἐκραγεῖσα προλεταριακὴ ἐπανάστασις τῶν Παρισίων καὶ ἢ ἐγκαθιδρύσεις λαϊκῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, ἢ ὁποῖα ἔξη-

σεν ἀπὸ τῆς 18ης Μαρτίου μέχρι τῆς 28ης Μαΐου τοῦ 1871. Ἡ καταστολὴ τῶν κοικωνικῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1848 εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν προσωρινὴν ὑφεισιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀναβρασμοῦ τῆς ἐργατικῆς τάξεως καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὑφεισιν διαρκέσασαν μέχρι τοῦ 1864. ὁπότε μὲ τὴν ἴδρυσιν τῆς ἈΔιεθνούς ὑπὸ τοῦ Κ. Μάρξ καὶ τὴν ἀπελευθερωτικὴν προσπάθειαν τῆς Πολωνίας ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἡ κοινω-νικὴ ἰσορροπία. Ἀριστεροὶ δημοκράται, μπλανκισταί, σοσιαλισταί, κομμουνισταί, ἀναρχικοὶ κλπ. ἐπεδόθησαν εἰς ἔντονον δρᾶσιν ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ Εὐρώπῃ. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ θέσις τῆς μοναρχίας εἶχε κλονισθῆ ὀριστικῶς, αἱ δὲ ἐκλογαὶ τοῦ 1869, δώσαναι πολλὰς ψήφους εἰς τὴν δημοκρατικὴν παράταξιν, ἐνέβαλον εἰς ἀνησυχίαν τὸν Ναπολέοντα τὸν Γ', ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν κοινὴν γνώμην, νὰ τὴν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ κοινω-νικὸν καὶ πολιτειακὸν πρόβλημα καὶ τὸ καταπεπτωκὸς γόητρον τῆς μοναρχίας κατέφυγεν εἰς τὸν μετὰ τῆς Πρωσίας τυχοδιωκτικὸν πόλεμον, ὅστις ἐξεργάγη κατ' Αὐγούστον τοῦ 1870. Ἄλλ' ἢ ἔκβασις τοῦ πολέμου τούτου, ὅστις ἀπετέλει μοναδικὴν ἐλπίδα σωτηρίας διὰ τὸν Ναπολέοντα, ὑπῆρξεν ἀτυχής. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ἠττήθη κατὰ κράτος, ὁ Ναπολέων συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ οἱ Παρισιοὶ ἐπολιορχοῦντο ὑπὸ τῶν Πρώσων. Εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον στιγμὴν τὰ ἀριστερὰ στοιχεῖα ἤρχισαν νὰ ἐξεγείρουν τὸν λαόν. Ὁ Μπλανκὶ μὲ τὰ μέλη τῶν μυστικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων ἐπροπαγάνδιζε τὴν ἀλλαγὴν τοῦ κοινω-νικοῦ συστήματος διὰ τῆς καταλήψεως καὶ διαχειρίσεως τῆς ἐξουσίας ὑπὸ κοινοτικῶν συμβουλίων καὶ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐπαναστατικῆς κομμούνας τοῦ 1792 καὶ τῆς ὁμοσπονδιακῆς ὀργανώσεως τῶν συμβουλίων (κομμουνῶν) τούτων. Ἄλλ' ἢ προπαγάνδα αὕτη οὐδεμίαν ἔσχεν ἀπήχησιν, καὶ ἡ μόνη ἐ-

πελθοῦσα μεταβολή ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης ὑπῆρξε πολιτειακή. Ἡ δυναστεία ἔπεσε καὶ ἐσχηματίσθη κυβέρνησις δημοκρατική, ἀποκληθεῖσα «Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Σωτηρίας», με ἐπικεφαλῆς τὸν Θιέρσον, τὸν Φάβρ, τὸν Φερρὺ καὶ τὸν στρατηγὸν Τροσσὺ, δικηκτὴν τῶν Παρισίων.

Ἡ νέα κυβέρνησις, φοβουμένη τὴν ἐσωτερικὴν ἐξέγερσιν, δὲν ἐτόλμα νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον καὶ ἐζήτηε νὰ συνθηκολογήσῃ με τοὺς Πρώσους. Ὁ λαὸς ἐζήτηε γενικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ οἰκαιώματος τῶν ἐθνοφυλάκων νὰ ἐκλέγουν αὐτοὶ τοὺς ὄξιωματικούς των, ἐνῶ ὁ Θιέρσος ἐπέζητει νὰ τὸν ἀφοπλίσῃ καὶ νὰ καταστείλῃ κάθε ἐπαναστατικὴν προσπάθειαν, ἔστω καὶ πρὸς ζημίαν τοῦ ἐθνικοῦ γοήτρου τῆς Γαλλίας. Τέλος ἡ κυβέρνησις ἐσυνθηκολόγησε με τὴν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ὁ δὲ λαὸς ἐξερεθιζόμενος ἀπὸ τὰ ἄστοχα μέτρα αὐτῆς κατέφυγεν εἰς τὴν ἐνοπλον ἐξέγερσιν.

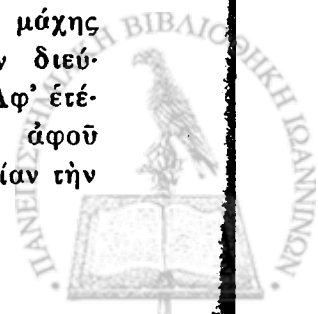
Ἡ ἱστορία τῆς κομμούνας τοῦ 1871 δύναιται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον (18—28 Μαρτίου) τὰ κυβερνητικὰ ἔργα ἐτελοῦνται ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐθνοφρουρᾶς, ἡ ὁποία ἔχει ἐγκαθιδρυθῆ εἰς τὸ δημαρχεῖον, καὶ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων τῶν ἐκλεγέντων τὴν 20 Νοεμβρίου 1870 καὶ ἀναγνωρισθέντων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Θιέρσου, ἡ ὁποία ἔχει καταφύγει εἰς Βερσαλλίας, ὅπου ἐδρεύει καὶ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ἐλθοῦσα ἐκ Βορδῶ μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης. Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον (28 Μαρτίου - 21 Μαΐου) ὅλαι οἱ πολιτικαί, στρατιωτικαί, δικηκτικαί, δικαστικαί κλπ. ὑπηρεσίαι εὐρισκονται εἰς χεῖρας τῆς Κομμούνας. Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον (21 Μαΐου—28 Μαΐου), ἡ ἐξουσία ἀνακτᾶται ὑπὸ τοῦ κυβερνητικοῦ στρατοῦ, ἐφ' ὅσον καταλαμβάνονται ὑπ' αὐτοῦ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ διαμερίσματα τῶν Παρι-

σίων, καὶ μόνον εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας συνοικίας ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ εἰς χεῖρας τῶν κομμουνάρων μέχρι τῆς ὀριστικῆς καταστολῆς.

Ἀφορμὴ τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως ὑπῆρξεν ἡ προσπάθεια τοῦ Θιέρσου, ὅπως (18 Μαρτίου) ἀφοπλίσῃ διὰ βιαίων μέσων τοὺς ἐθνοφρουροὺς καὶ προλάβῃ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξέγερσεως.

Ἡ κυβέρνησις τοῦ Θιέρσου, ἣτις εἶχε μεταφέρει τὴν ἐδρὰν τῆς εἰς Βερσαλλίας, ἐκάλεσε τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἐθνοφρουρᾶς νὰ καταλάβῃ διὰ λογαριασμὸν τῆς κυβερνήσεως τὸ πυροβολικὸν τῆς ἐθνοφρουρᾶς, τὸ ὁποῖον εἶχε ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ ὑψώματα τῆς Μογμάτης. Ἡ Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐντολήν ταύτην καὶ τὴν 18 Μαρτίου 1871, ἀνεκήρυξεν αὐτόνομον τὴν «Κοινότητα τῶν Παρισίων». Τὴν 3ην πρωινήν ὅλα τὰ διαθέσιμα κυβερνητικὰ στρατεύματα, ἀνερχόμενα εἰς μερικὰς χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐξῆλθον τῶν στρατώνων. Ἡ ὄλη ἐπιχειρήσις διηυθύνετο ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Λεκόντ καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα κατεῖχον οἱ ἐπαναστάται τῆς ἐθνοφρουρᾶς. Ἡ ἐπίθεσις τῶν στρατευμάτων τοῦ Θιέρσου ἤρχισε τὴν 5ην πρωινήν. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἐπιχειρήσις τῆς νυκτερινῆς ἐπιθέσεως ἐπέτυχε τελειῶς. Ἡ κάτω πολυβολαρχία κατελήφθη ταχέως μετὰ τὴν ξιφολόγησιν. Οἱ ἐθνοφρουροὶ, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπροστάτευαν ἦσαν ἐλάχιστοι. Πρὶν ἢ οἱ ἐθνοφρουροὶ προφθάσουν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὰς θέσεις των καὶ ν' ἀναλάβουν τὴν ἄμυναν, εἶχον περικυκλωθῆ. Ἡ θέσις κατελήφθη καὶ τὰ πυροβόλα ἤρπαγησαν. Οἱ ὑπεραστισταὶ των, ἐλάχιστοι, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Μερικοὶ ὁμως ὑπεχώρουν πυροβολοῦντες.

Ἐστάλη τότε πρὸς ἐνίσχυσιν τὸ 2ον τάγμα τοῦ 88ου συντάγματος μάχης καὶ παρετάχθη δυτικῶς, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ πύργου Σολφερίνο. Ἀφ' ἐτέρου ὁ ταγματάρχης Πουσσάργκ ἀφοῦ κατέλαβε μετὰ περισσοτέραν εὐκολίαν τὴν

άνωτέρω πυροβολαρχίαν, έθεώρησε καθήκον του νά λάβη άμέσως μέτρα φοβούμενος άντεπίθ-σιν.

Με τά μέτρα ταύτα ήλαττώθησαν οί άνδρες τοίς όποιους διέθετε. Έτοποθέτησε μίαν διμοιρίαν εις τόν κήπον Φίγνιέ Καλβαίρ, όστις περιβάλλει τήν εκκλησίαν και του όποιου ό τοίχος έπροστάτευεν έν μέρει τήν πυροβολαρχίαν, μίαν άλλην μεταξύ τών όδών Ροζιέρ και Μόν Σενί και εκράτησε μαζύ του μίαν διμοιρίαν.

Αν εκείνην τήν στιγμήν ό λόχος Πατυρέλ εξετέλη τήν κίνησίν του και αν ό στρατηγός Λεκόντ έφρόντιζε νά πάρη τά πυροβόλα ή έπιχειρήσεις θά ειχεν έπιτύχει ασφαλώς

Έν τῷ μεταξύ όμως ειχεν εξημερώσει και ήρχισεν ή ταραχή. Όσοι έθνοφρουροί ειχον φύγει, ειδοποίησαν τοίς επαναστάτας. Η Έπιτροπή Αγώνος του 18ου διαμερίσματος συνεκεντρώθη. Από τās 7.30 τὸ πρωί ή σάλπιγξ ήχησε και ό λαός εκλήθη εις γενικήν έπιστράτευσιν.

Τά τάγματα τών επαναστατών συνεκεντρούντο έσπευσμένως εις τήν πλατείαν του Δημαρχείου. Συγχρόνως όγκούμενον διαρκώς πλήθος, τὸ όποιον άπετελείτο από γυναίκας, παιδιά και περιέργους, συνεκεντρούτο σχεδόν παντού, διά νά παρακολουθήση με περιέργειαν ανάμικτον με θυμόν τήν άρπαγήν τών πυροβόλων. Τὸ πλήθος τούτο, έν άρχή έμφοβον, έγινε ταχέως άπειλητικόν και παρενέβαλε προσκόμματα εις τά στρατεύματα του Θιέρσου, προσπαθούντα νά μεταφέρουν διά τών χειρών τά πυροβόλα.

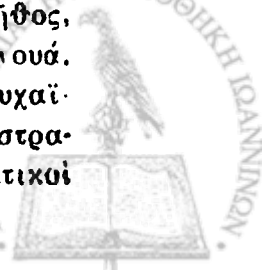
Κατά τās 7 ό Κλεμανσώ, δήμαρχος του διαμερίσματος τής Μονμάρτρης, ήλθεν εις τὸ μέρος όπου εύρίσκετο ή άνω πυροβολαρχία. Ηθελε νά μά μεταφέρη διά φορείου εις τὸ νοσοκομείον ένα τραυματίαν, τὸν όποιον ένοσήλευεν ή Λουίζα Μισέλ, άλλ' ό στρατηγός Λεκόντ ήρνήθη νά τῷ παραδόση τὸν τραυματίαν. Έν τῷ μεταξύ τὸ πλήθος έγέ-

νετο πυκνότερον. Κατά τās 7.45 ειχε σχηματισθῆ άληθές ανθρώπινον όδόφραγμα μεταξύ τών στρατιωτών τής κυβερνήσεως τών Βερσαλλιών και τής ένόπλου φρουράς ήτις ειχε συγκεντρωθῆ. εξηρεθισμένη και όπολύτως άποφασισμένη ν' άντισταθῆ.

Ό στρατηγός Λεκόντ άντιλαμβάνεται πολὺ άργάτων κίνδυνον τής έπαφῆς τούτης. Απειλούμενος νά περικυκλωθῆ, άπομεινωμένος από τὸν υπόλοιπον στρατόν, μή δυνάμενος νά εξηγήση τήν άδράνειαν τής υπό τὸν Πατυρέλ δυνάμεως, θέλει νά προκαλέση κάποιαν έντύπωσιν και διατάσσει νά γεμίσουν. Αλλ' εκείνην τήν στιγμήν εις τήν κάτω πυροβολαρχίαν ό ταγματάρχης Βασσάλ και οί άνδρες του διατρέχουν μεγάλον κίνδυνον. Πλήθος άνδρῶν και γυναικῶν όπλισμένων άρχίζει ν' άνεβαίνη εις τὸν λόφον.

Η κατάσταση γίνεται άπελπιστική. Ό στρατηγός βλέπων τοίς άνδρας του περικυκλωμένους από παντού δίδει πάλιν τήν διαταγήν νά γεμίσουν. Οί χωροφύλακες και οί άνδρες τής δημοκρατικής φρουράς έτοιμάζονται νά ύπακούσουν, άλλά τὸ πλήθος άνεμίχθη περισσότερο με τοίς στρατιώτας. Αί γυναίκες φωνάζουν: «Θά πυροβολήσετε έναντίον μας; Κατά τών άδελφῶν σας; Κατά τών άνδρῶν μας; Κατά τών παιδιῶν μας;» Οί στρατιῶται γίνονται διστακτικώτεροι. Οί αξιωματικοί τοίς άπειλοῦν. Αί γυναίκες τοίς περικυκλώνουν και τοίς ύβρίζουν. Τέλος οί άνδρες του 88ου ύψώνουν τά όπλα των άνεστραμμένα και προχωροῦν εις τοίς επαναστάτας. Οί άνδρες τής δημοκρατικής φρουράς συλλαμβάνονται αίχμάλωτοι και ευτυχώς δι' αὐτοίς μεταφέρονται υπό συνοδείαν εις τὸ δημαρχεϊον. Ό στρατηγός Λεκόντ άφοπλίζεται από τοίς ίδίους τοίς στρατιώτας του και δέρεται από τὸ πλήθος, τὸ όποιον νομίζει ότι κρατᾶ τὸν Βιουά.

Όλίγον κατόπιν υπό τοίς γιουχαΐσμοις του πλήθους που ένίκησε, ό στρατηγός Λεκόντ και πολλοί αξιωματικοί

μετεφέρθησαν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Σα-
τῶ Ρούζ.

Οὕτω τὴν 9ην πρωϊνὴν τὸ μέγιστον
μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ Λεκόντ εἶχε
προσχωρήσει εἰς τοὺς ἐπαναστάτας. Οἱ
Παριῖοι εἶχον περιέλθει εἰς χεῖρας τοῦ
ἐπαναστατημένου λαοῦ.

Ἄλλὰ ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις ἐστερεῖτο
προγράμματος καὶ ὀργανώσεως. Ἐάν
μετὰ τὴν πρώτην αὐτὴν νίκην οἱ ἐπα-
ναστάται προήλυναν κατὰ τῶν Βερ-
σαλλιωῶν ἦτο βέβαιον σχεδὸν ὅτι θὰ
ἐπεκράτουσαν ὀριστικῶς. Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρ-
χον ἀρχηγοί. Οἱ αὐτοχειροτόνητοι ἀρ-
χηγοὶ ἦσαν ἄγνωστα μέχρι τῆς στιγμῆς
πρόσωπα, ἄπειρα ἀπὸ ὀργανωτικῆς ἀπό-
ψεως καὶ διστακτικὰ.

Εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐπαναστατῶν
ἐπεκράτει σχετικὴ ἀναρχία καὶ ἔλειπε
ἡ κεντρικὴ διεύθυνσις. Οἱ σκαδιᾶσαν
τες στρατιῶται οἱ ὅποιοι εἶχον προ-
σχωρήσει εἰς τὸ λαϊκὸν κίνημα, εἰς τὴν
πρῶτην ἐπαναστατικὴν τῶν ὀρμὴν καὶ
ἐξωρισμένοι κατὰ τῶν ἀξιοματικῶν
των, πρὸς τοὺς ἔσυρον κατὰ τοῦ Παρι-
σινοῦ λαοῦ, ἐξετέλεσαν ἐπὶ τόπου καὶ
ἄνευ οὐδεμιᾶς διαδικασίας τοὺς αἰχμα-
λώτους στρατηγούς Λεκόντ καὶ Κλεμάν
Τομάς.

Ἡ ἐκτέλεσις αὐτὴ κατετάραξε τοὺς
ἐπαναστάτας. Ἐζήτιον τὴν ἐλευθερίαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἐνεπνέοντο
ἀπὸ ἀνώτερα ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικά.
Πρῶξις, ὡς ἡ ἐκτέλεσις τῶν δύο στρα-
τηγῶν, ὄχι μόνον ἦτο ἀντιθετὸς πρὸς
τὰς διαθέσεις τῶν ἐπαναστατῶν, ἀλλ'
ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῶν ὡς ὑβριστικὴ, ὡς
μέγα ἀτύχημα τοῦ κινήματος.

Τὴν ἐπομένην ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ
τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἐξέδιδε προκήρυξιν
μὲ ἡμερομηνίαν 19 Μαρτίου. Ἡ προ-
κήρυξις αὐτὴ, ἀποτέλεσμα τῆς συγκινή-
σεως τῶν ἐπαναστατῶν καὶ προῖον θο-
ρυβῶδων ἐκδηλώσεων, ἔλεγε:

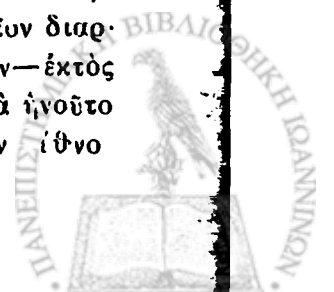
«Τὸ λέγομεν μὲ ἀποτροπιασμόν.
Εἶναι ἓνα στίγμα αἵματος, μὲ τὸ ὅλοιον
θέλουν νὰ λερώσουν τὴν τιμὴν μας.
Εἶναι μία αἰσχρὰ συκοφαντία. Ποὺ ἐ-

δὲν διετάξαμε τὸν φόνον. ἡ ἔθνοφρου-
ρὰ δὲν μετέσχε καθόλου εἰς τὴν ἐκτέ-
λεσιν τοῦ ἐγκλήματος».

Ὁ ἀνθρωπιστικὸς αὐτὸς τόνος τῆς
προκηρύξεως πρὸς ἐκφράζει ὅλην τὴν ἀ-
νωτέραν ἠθικὴν καὶ ἰδεολογικὴν θέσιν
τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ
αἰτία τῆς συντριβῆς τῆς Κομμούνας.
Μὴ θέλοντες πάση θυσίᾳ νὰ φθάσουν
εἰς αἱματηρὰς συρράξεις, πιστεύοντες
περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπεν εἰς τὴν
τὴν δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀλη-
θείας, δὲν προήλασαν θαρραλέως κατὰ
τῶν στρατευμάτων τοῦ Θιέρσου τὰ ὅ-
ποια ἦσαν σχεδὸν διαλελυμένα καὶ τρο-
μοκρατημένα καὶ τοῦ ἔδωσαν καιρὸν
ν' ἀνασυνταχθῆ, ν' ἀνεφοδιάσῃ τὸν
στρατὸν του καὶ νὰ τοῦ ἀναπτέρωσῃ
τὸ ἠθικόν.

Ἄντι νὰ προχωρήσουν κατὰ τῆς κυ-
βερνήσεως τῶν Βερσαλλιωῶν προεκήρυξαν
ἐκλογὰς διὰ νὰ περιβληθῶν μὲ τὴν νο-
μιμότητα τῆς λαϊκῆς ἐγκρίσεως. Τὸς
κρισίμους ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἔ-
πρεπε νὰ κριθῆ ὁ ἀγὼν, τὸς ἀφιέρω-
σαν εἰς προεκλογικὰς ἐτοιμσίας. Μό-
νον ἀργότερον ὅταν ὁ Θιέρσος ἤρχισε
σφαζῶν καὶ βυσαίνων ὄσους ἐπανα-
στάτας ἐπιπτον εἰς χεῖράς του, ἐσκέ-
φθησαν νὰ ἐφαρμόσουν ἀντίποινα, ἀλλὰ
ἦτο πλέον ἄργά.

Εἰς ἓκ τῶν αὐτοπτῶν ἱστορικῶν τῆς
Κομμούνας τῶν Παριῖων, ὁ Γκαστόν
Ντὰ Κόστα, λέγει ὅτι ἂν ἡ Κεντρικὴ
Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἦτο ἡ δι-
κτατορικὴ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἐφαντά-
ζοντο μερικοὶ, τὰ πράγματα θὰ εἶχον
διαφορετικὴν τροπὴν: ἡ κυβέρνησις
θὰ συνελαμβάνετο εἰς τὸ ὑπουργεῖον
τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ εἶναι πιθανότα-
τον ὅτι ὁ στρατός, ἄνευ καθοδηγήσεως,
θὰ ἔμενε διασκορπισμένος ἐντὸς τῶν
Παριῖων καὶ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν
ἐπαφήν μὲ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον διαρ-
κῶς ἐνεθουσιάζετο περισσότερο—ἐκτὸς
ἐλαχίστων ἰσως ἐξαιρέσεων—θὰ ἴγνυτο
ὅπως τὸ 88ον πεζικὸν μὲ τὴν ἴθνη
φρουρᾶν τῶν ἐπαναστατῶν.

«Ἄν οἱ Παρισιοί, γράφει καὶ ὁ Καούσκυ, ἐστρέφοντο ἀφόβως εἰς καταδίωξιν τοῦ Θιέρσου, ἵσως ἐπετύγχανον νὰ καταλάβουν τὴν ἐξουσίαν. Τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα ἀπεχώρουν ἐκ Παρισίων δὲν θὰ ἠδύνοντο ν' ἀντιτάξουν καμμίαν ἀντίστασιν. Ἄλλ' ὁ Θιέρσος ἠδυνήθη ν' ἀποσυρθῆ μετὸν στρατὸν του, νὰ τὸν ἀναδιοργανώσῃ εἰς τὰς Βερσαλλίας, νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ ἠθικόν του καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ».

Τὴν 19 Μαρτίου εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθνοφρουρᾶς, μερικοὶ ἐξήτησαν νὰ βαδίσουν κατὰ τῶν Βερσαλλιῶν, οἱ ἄλλοι ν' ἀπευθυνθοῦν πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς, τρίτοι νὰ καταφύγουν πρὸ παντὸς εἰς ἐπαναστατικὰ μέτρα. Ἄντι ὅμως ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν Βερσαλλιῶν ὤρισεν ἐκλογὰς διὰ τὴν Κοινότητα (Κομμούνα) Παρισίων τὴν 22 Μαρτίου. Ἄντι νὰ ἐνεργήσῃ δραστηριῶς διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἐχθρῶν τῆς, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ νομιμοποιήσῃ τὸ καθεστὼς τῆς πόλεως δι' ἐκλογῶν. Οὕτω ἔχασε πολύτιμον καιρὸν.

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 26ης Μαρτίου ἐξελέγησαν ἐνενήκοντα μέλη τῆς Κομμούνας. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κομμούνας ἦσαν 15 μέλη ὁπαδοὶ τοῦ κόμματος τοῦ Θιέρσου καὶ 6 ριζοσπάσται ἀσπί, οἱ ὁποῖοι μολονοὶ ἦσαν ἐχθροὶ τῆς Κυβερνήσεως, κατεδίκαζον ἐπίσης καὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς Παρισινῆς Κομμούνας. Αὗτοι ἐντὸς ὀλίγου ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὰ Συμβούλια τῆς Κομμούνας. Μολονοὶ ἐχθροὶ τοῦ Θιέρσου, ἠσθάνοντο τὸν ἑαυτὸν των τελειῶς ξένον εἰς τὴν Συνέλευσιν αὐτὴν τῶν ἐργατῶν, βιοτεχνῶν καὶ μικροαστῶν.

Ἄλλὰ ἂν οἱ ἐπαναστάται τοῦ λαοῦ εἶχον τόσῃν εὐθιμίαν ὡς πρὸς τὴν λαϊκὴν ἔγκρισιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπιστικὴν δρᾶσιν, οἱ κυβερνητικοὶ τοῦ Θιέρσου ἦσαν σκληροὶ καὶ ἀποφασιστικοί. Ἐκατοντάδες Παρισινῶν ἐπαναστατῶν, συλληφθέντες καὶ μεταφερθέν-

τες εἰς Βερσαλλίας ἐθανατώθησαν.

Ἡ Κομμούνα περιορίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς διαμαρτυρίας πρὸς τὸν λαὸν διὰ τὰς ἀγριότητας τοῦ Θιέρσου. Συγχρόνως ὅμως μὴ δυναμένη νὰ προσαρμολοθῆ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς πάλης, διαπραγματεύετο μετὰ τὰς Βερσαλλίας διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισίν της. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Θιέρσου ἐξηκολούθουν τὰς ἀγριότητας καὶ τὰς σφαγὰς συλαμβανομένων κομμουνάρων, γυναικῶν καὶ παιδίων ἀκόμη, ἠναγιάσθησαν οἱ ἐπαναστάται νὰ προβοῦν κατ' ἀρχὴν εἰς ἀπειλὰς.

Ἰδρύθη τότε ἡ ἐπιτροπὴ «Κοινῆς Σωτηρίας», ἡ ὁποία ἀνήγγειλεν ὅτι εἶναι ἀποφασισμένη νὰ λάβῃ δραστικὰ μέτρα. Ἡ «Ἐπίσημος Ἐφημερίς» ἀνήγγειλεν ὅτι σκοπὸς τῆς νέας ἐπιτροπῆς εἶναι «νὰ κόβῃ τὰ κεφάλια τῶν προδοτῶν καὶ νὰ κτυπᾷ τὴν προδοσίαν». Μεταξὺ τῶν ἀπειλητικῶν διαταγμάτων τῆς ἐπιτροπῆς πρέπει ν' ἀναφερθῆ ἰδιαιτέρως τὸ διάταγμα τῆς 3ης Ἀπριλίου διὰ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ Θιέρσου καὶ τῶν ὑπουργῶν του, τὴν καταστροφὴν τῆς οἰκίας του, τὴν κατεδάφισιν τῆς στήλης Βαντώμ, καὶ εἰδικῶς τὸ διάταγμα περὶ ὁμήρων: Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο δι' ἕκαστον φυλακισμένον ἢ ὁπαδὸν τῆς Κομμούνας τὸν ὁποῖον θὰ ἐτουφέκιζον οἱ Βερσαλλιέζοι, θὰ ἔπρεπε νὰ τουφεκιζωνται τριπλάσιοι ὄμηροι. Οὐδέποτε ἐπανάστασις ὑπῆρξε τόσον καλοκάγαθος ὅσον ἡ τῆς 18 Μαρτίου 1871.

Ἡ Κομμούνα διέθετε πλέον τῶν 60 χιλιάδων ἐμπειροπολέμων ἀνδρῶν ἑκατοντάδας χιλιάδων ὀπλων, 1200 πυροβόλα, πέντε φρούρια, ἓνα τεῖχος, πολεμοφόδια ἀρκετὰ δι' ἔτη, δισεκατομμύρια ἂν ἤθελε. Τί τῆς ἐχρειάζετο διὰ νὰ νικήσῃ; Ὀλίγον ἐπαναστατικὸν ἔνστικτον. Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρχε κανένας μετὰ ψυχὴν ἀρχηγοῦ ἐπαναστάσεως.

Ἐνώπιον τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς σκληρότητος μετὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θιέρσος τοὺς κατεπολέμει, οἱ κομμουνάροι ἐδε-

κνυον ένα άνθρωπισμόν και ένα ιδεαλισμόν, ό όποιος όσον σεβαστός και άν είναι, δέν είναι πάντως τό κατάλληλον όπλον εις τας επαναστάσεις και μάλιστα έναντίον τόσον αποφασιστικων και σκληρων αντιπαλων.

Μετα πολλους διαταγμους εψηφισθη τό διάταγμα κατά τό όποιον άν οι άνδρες του Θιέρσου εξηκολούθουν να του φεκίζουν επαναστάτας, θα έτουφεκίζουν και αυτοι όμηρους.

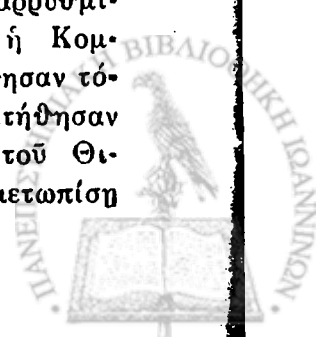
Έν τω μεταξύ ή κυβέρνησις του Θιέρσου, ευρισκομένη έν Βερσαλλίαις, συνειέντρωσε στρατόν έξ 100 χιλ. ανδρων υπό τον Μάκ Μαόν και από της 2ας Απριλίου ηρχισε την επίθεσιν κατά της πόλεως των Παρισίων. Κατόπιν σειρας μαχων, κατά τας όποιας οι κομμουνάροι έδειξαν αφθαστον ήρωισμόν, ό στρατός του Θιέρσου καώρθωσε να φθάση εις Παρισίους, όπου ηρχισεν πλέον ό τόσον γνωστός εις τους Παρισινους πόλεμος των όδοφραγμάτων. Από της 21ης μέχρι της 28ης Μαΐου, όποτε έπεσε και τό τελευταιον όδόφραγμα των κομμουνάρων, ό άγων διεδραματίζετο έντός της πόλεως. Μετα την νίκην, ό Θιέρσος διέταξε γενικήν σφαγήν των όπαδων της Κομμούνας. Ουδέμια σφαγή αναφέρεται εις την ιστορίαν όμοία με εκείνην που συέβη όταν τα στρατεύματα της <τάξεως> κατέλαβον τους επαναστατημένους Παρισινους, οι όποιοι έπεσαν θυμα του άνθρωπισμού των και της διαστακτικότητός των.

Από της 21ης μέχρι της 30ης Μαΐου έπεσαν υπέρ τας 40.000 άοπλα πτώματα εις τους δρόμους των Παρισίων. Άνδρες, γυναίκες, παιδιά, επαρχιώται, ξένοι, άνθρωποι μη αναμιχθέντες καν εις τό κίνημα, έφονεύθησαν από τα στίφη του Θιέρσου. Συχνά έτουφεκίζουν όλους μαζύ τους ένοίκους μιās οικίας, ή μιās όλοκλήρου συνοικίας άκόμη. Οι αιχμάλωτοι, δεμένοι μεταξύ των έσύροντο εις τας Βερσαλλίας κεντούμενοι με τας ξιφολόγχας. Άν ήρνούντο να προχωρήσουν έφονεύοντο επί τόπου ή έδένοντο

εις την ούραν ένός ύπου.

Η Κομμούνα του 1871, ως κίνημα με κοινωνικόν περιεχόμενον, δέν κρίνεται κατά τον ίδιον τρόπον υπό πάντων. Διά τους συντηρητικούς ιστορικούς είναι έν συμπτωματικόν, άνευ αιτίων και άνευ αποτελεσμάτων γεγονός. μία περίπτωσις όμαδικής παραφροσύνης, ή όποία ώδήγησεν ώρισμένους αίμοβόρους άρχηγους εις τερατώδη έγκλήματα. Διά τους σοσιαλιστάς όμως, ή Κομμούνα άποτελεί τον σπουδαιότερον ιστορικόν σταθμόν των νέων χρόνων και είναι ή πρώτη σοβαρά άπόπειρα άνατροπής του κεφαλαιοκρατικού καθεστώτος και έγκαθιδρύσεως του κομμουνισμού. Κατά τον Μάρξ ή Κομμούνα δεικνύει τον δρόμον, τον όποιον πρέπει να ακολουθήση ή κοινωνική επανάστασις, και τά λάθη, τά όποια όφείλει ν' άποφύγη αύτη. Τό βασικόν λάθος της Κομμούνας κατά την σοσιαλιστικήν κριτικήν, είναι ότι περιορίσθη μόνον εις την κατάληψιν του κρατικού μηχανισμού, ένω έπρέπε να προβή και εις την ριζικήν καταστροφήν του και την δημιουργίαν νέου τύπου, με νέα έντελώς πρόσωπα.

Έπί κεφαλής της επαναστατικής έπιτροπής ήσαν οι μπλανκισταί και οι διεθνισταί Βαρλέν, Ριγκώ, Ντυβάλ, Ζούρντ κλπ. Άλλ' όλα τά μέλη της έπιτροπής δέν ειχον ούτε ταξικήν ούτε ιδεολογικήν όμοιογένειαν, και κατά τοϋτο άπετέλουν άντανάκλασιν της συνθέσεως, την όποιον ειχεν ό επαναστατημένος λαός. Υπήρχον εις την έπιτροπήν και κομμουνισταί και δημοκράται και μπλανκινσταί και σοσιαλισταί, και εις τοϋτο όφείλεται κατά μέγα μέρος τό άλλοπρόσαλλον των αποφάσεων και ή έλλειψις σταθεράς και ψυχραΐμου γραμμής εις την πολιτικήν γραμμήν της Κομμούνας. Παρ' όλα τά μεταρρυθμιστικά μέτρα, τα όποια έλαβεν ή Κομμούνα (τινά των όποιων ευρέθησαν τόσον ψυχολογημένα, ώστε υιοθετήθησαν κατόπιν υπό της κυβερνήσεως του Θιέρσου), δέν ήδύνατο ν' άντιμετωπίση

τήν κατάστασιν. Ἐκράτησε τὴν ἔξουσίαν ἐπὶ δύο μῆνας καὶ παρ' ὅλα τὰ σφάλματα, τὰ ὅποια διέπραξεν, ἀποτελεῖ εὐγλωττον ἱστορικὴν μαρτυρίαν τῆς πρακτικότητος, τῆς εὐθυκρισίας καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος διακρίνει τὰς λαϊκὰς μάζας.

Κατὰ τοὺς μπολσεβίκους ἡ Κομμούνα ἀποτελεῖ πρόδρομον τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ διατήρησις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπωφελεῖ χρησιμοποίησιν τῶν διδαγμάτων τῆς Κομμούνας. Διὰ τοὺς σοσιαλδημοκράτας ὁμως καὶ διὰ τὸν Κάουτσκυ, οὐδεμία ὁμοιότης ὑπάρχει μετὰ τῆς Κομμούνας (προδρόμου τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως) καὶ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως.

Κομμουνεπαναστάται.— Κόμμα ἰδρυθὲν ἐν Ρωσίᾳ τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1918. Ἀπετελέσθη ἐκ μελῶν τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Σοσιαλεπαναστατικῆς Κόμματος, ἡγίς ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου εἶχεν ἀποσπασθῆ τοῦ κόμματος καὶ εἶχε συσπειρωθῆ περὶ τὴν ἐφημερίδα «Βόλια Τρουντα» (Θέλεις τῆς Ἐργασίας) τῆς Μόσχας. Τὸ πλῆρες ὄνομα τοῦ νέου κόμματος ἦτο «Κόμμα τοῦ Ἐπαναστατικῆς Κομμουνισμοῦ» καὶ ἔθτετεν ὡς σκοπόν, «παραμένον πάντοτε «λαϊκόν» (ναρόντικ) κατὰ τὴν ἰδεολογίαν του καὶ τὸ πρόγραμμά του, νὰ ἐφαρμόσῃ τακτικὴν εἰλικρινοῦς συνεργασίας με τοὺς μπολσεβίκους καὶ νὰ παραμείνῃ κόμμα αὐθεντικῶς σοβιετικόν». Πράγματι δὲ τὸ κόμμα τῶν Κομμουνεπαναστατῶν συνειργάσθη σιενῶς με τοὺς μπολσεβίκους ἂν καὶ εἰς τὴν θεωρίαν του διετήρη πολλὰ σοσιαλεπαναστατικὰ στοιχεῖα. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κόμματος εὐρίσκετο ὁ παλαίμαχος τοῦ «λαϊκοῦ» κινήματος Μῦρκος Νάτανσον.

Τὸ κόμμα τοῦ Ἐπαναστατικῆς Κομμουνισμοῦ οὐδέποτε ἀπέκτησε σημαντικὴν δύναμιν, ἐπέδιώξε δὲ τὴν ἀπόκτησιν συμπαθειῶν μετὰ τοῦ ἀγροτικῆς πληθυσμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1920 ὁμως ἤρχισαν ἐπικρατοῦντες ἐντὸς αὐτοῦ οἱ πλού-

σοι χωρικοὶ (κουλάκοι), οἵτινες ἐπεχείρησαν νὰ τὸ στρέψουν κατὰ τῶν μπολσεβίκων. Κατόπιν τούτου τὸ κόμμα ἀπεφάσισε τὴν διάλυσίν του (Σεπτέμβριος 1920) καὶ τὰ μέλη του προσεχώρησαν εἰς τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τῆς Ρωσίας.

Κομμουνισμός. (ἐκ τοῦ λατιν. communis=κοινός).— Θεωρία καὶ σύστημα κοινωνικῆς ὀργανώσεως, στηριζομένης ἐπὶ τῆς κοινοκτημοσύνης πάντων τῶν ἀγαθῶν (μέσων καὶ προϊόντων τῆς παραγωγῆς) καὶ ἀποκλειούσης τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὰς διακρίσεις κοινωνικῶν τάξεων.

Ὁ κομμουνισμός ὡς σύστημα ἀποτελεῖ παναρχαίαν μορφήν κοινωνικῆς ὀργανώσεως, ἀφ' ἧς διήλθον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ὅλαι αἱ κοινωνίαι, πρὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὑπολείμματα ἢ ἀναβιώσεις τοῦ ὁποῖου συναντῶνται καὶ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἀρχαιότητα, ἐπροτάθη κατὰ καιροὺς ὡς λύσις τοῦ, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἀπασχολοῦντος τὰς κοινωνίας προβλήματος τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν οικονομικῶν ἀγαθῶν καὶ ὡς μέθοδος πρὸς καλυτέραν καὶ συμφωνοτέραν τῆ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνόλου καὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ προτεινομένου κομμουνιστικῆς συστήματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς πραγματοποιήσεώς του, εἶναι ἡ μορφή τοῦ ἐκάστοις κρατοῦντος κοινωνικοῦ συστήματος καὶ συγκεκριμένως ἡ ὑπαρξίς ἢ μὴ συγκεκριμένου καὶ ἀρτίου κεφαλαιοκρατικῆς συστήματος παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν ἀγαθῶν.

Ὁ κομμουνισμός, ὁ ὁποῖος ἐπροτάθη ἢ ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ προκαπιταλιστικῶν καθεστῶς, διαφέρει τελείως τοῦ κομμουνισμοῦ, ὅστις διεμορφώθη καὶ διετυπώθη ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄριμον κεφα-

λαιοκρατικόν καθεστώς. Διὰ τοῦτο, ὡς διαχωριστικὴν γραμμὴν μεταξύ τῶν δύο μεγάλων κατηγοριῶν τοῦ κομμουνισμοῦ λαμβάνομεν τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κλαστικὴν, οὕτως εἶπείν, μετάβασιν ἀπὸ τῆς φεουδαρχίας εἰς τὸν κεφαλαιοκρατισμόν, διὰ τῆς ἀνόδου εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν κωνίστραν νέας κοινωνικῆς τάξεως, τῆς ἀστικῆς.

1.— *Ἀρχαῖος κομμουνισμός.* Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ὁ κομμουνισμός παρουσιάζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς πολιτικὸν καὶ πρακτικὸν σύστημα ἐν Κρήτῃ καὶ Σπάρτῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς θεωρητικὸν πολιτικὸν σύστημα ἐν τῇ πλατωνικῇ φιλοσοφίᾳ.

α') Ἐν Κρήτῃ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχον δύο τάξεις: οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἐλεύθεροι. Οἱ δοῦλοι κατὰ τὴν μινωϊκὴν νομοθεσίαν (ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς δουλοπαροίκους τοῦ μεσαίωνα), ὑπεχρεοῦντο νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν καὶ ν' ἀσκοῦν τὴν βιομηχανίαν, παρέχοντες μέρος τῶν εἰσοδημάτων εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν, ἐξ οὗ κατεβάλλοντο τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως τοῦ κράτους καὶ τῆς τάξεως τῶν ἐλευθέρων. Οἱ ἐλεύθεροι ἐστεροῦντο ἀτομικῆς ιδιοκτησίας καὶ εἶχον εἶδος ταξικῆς κομμουνισμοῦ. σιτιζόμενοι ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ὅπως εἶναι φανερόν, ὁ κομμουνισμός οὗτος ἦτο εὐνοϊκὸς μόνον διὰ τὴν ἀρχουσαν τάξιν, ἐνῶ εἶχε καταπιεστικὸν καὶ τυραννικὸν χαρακτήρα διὰ τὴν τάξιν τῶν δούλων (δουλοπαροίκων). Ἦτο παρασιτικὸς κομμουνισμός καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους χαρακτηρίζεται ὡς ἀνόητος, τυραννικὸς καὶ ἀντικοινωνικὸς.

β') Ἐκ τοῦ κρητικῆς συστήματος φαίνεται ὅτι ἐνεπνεύσθη ὁ *Λυκούργος* τὴν δημιουργίαν τοῦ ἰδικοῦ του, κατὰ πολὺτελειότερου συστήματος. Κατὰ τὴν λυκούργειον νομοθεσίαν, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μείωσιν τῆς μεταξύ τῶν ἐλευθέρων παρουσιασθείσης ταξικῆς διαφοροποιήσεως, πάντα τὰ κινητὰ ἀ-

γαθὰ καὶ οἱ εἴλωτες ἐκηρύχθησαν ἀγαθὰ κοινῆς χρήσεως, τὸ χρῆμα ὡς μέσον ἀνταλλαγῆς κατηγορήθη σχεδὸν καὶ ἡ γῆ ἐμοιράσθη ἐκ νέου μεταξύ τῶν ἐλευθέρων. Τοὺς κλήρους τῶν ἐλευθέρων ἐκαλλιέργουν οἱ εἴλωτες, παρέχοντες τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰσοδημάτων εἰς τοὺς κυρίους τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι οὐδὲν δικαίωμα ἐνεχυριάσεως ἢ πωλήσεως τοῦ κλήρου τῶν εἶχον καὶ ἐσιτίζοντο εἰς κοινὰ συσσίτια. Τὰ τέκνα τῶν ἐλευθέρων ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 7 ἐτῶν ἀνετρέφοντο καὶ ἐξεπαιδεύοντο ὑπὸ τοῦ κράτους. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν Σπάρτῃ ὁ κομμουνισμός δὲν ἀφέωρα εἰς τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας, ἀλλ' εἰς μίαν μόνον τάξιν, τὴν ἀρχουσαν.

γ') Ὁ Πλάτων ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» του διαγράφει τὸ σχέδιον μιᾶς ἰδεώδους κομμουνιστικῆς πολιτείας, ἡ ὁποία πάλιν δὲν περιλαμβάνει ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, διότι ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν διατήρησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας, πρὸς ὄφελος πάντοτε τῆς ἀρχούσης τάξεως τῶν ἐλευθέρων. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο οἱ ἐλεύθεροι, ἀναλόγως τῶν ψυχικῶν των δεξιοτήτων, πρέπει νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας: α') τῶν δημιουργῶν, β') τῶν φυλάκων καὶ γ') τῶν ἀρχόντων. Εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τῶν φυλάκων καὶ τῶν ἀρχόντων πρέπει νὰ εἶναι ἀπηγορευμένη ἡ ἀτομικὴ ιδιοκτησία, διὰ νὰ μὴ προβαίνουν εἰς ἀδικίαν ἐνεκα πλεονεξίας. Πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀγαθὰ θὰ εἶναι κοινὰ εἰς χεῖρας τῶν μελῶν τῶν δύο τούτων ἀρχουσῶν τάξεων. Διὰ τὴν διατήρησιν ἑνὸς τοιούτου καθεστώτος πρέπει νὰ καταργηθῇ ἡ οἰκογένεια, ἡ ὁποία δημιουργεῖ κατ' ἀνάγκην τὸ κληρονομικὸν δίκαιον, καὶ ν' ἀντικατασταθῇ ὁ γάμος δι' ἐνώσεων, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἔχουν τὴν γενικὴν ἐποπτεῖαν οἱ ἀρχοντες, φροντίζοντες ὅπως τηρῶνται αὐστηρῶς οἱ κανόνες τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς καὶ εὐγονίας. Αἱ γυναῖκες ἐκάστης ἐκ τῶν δύο ἀρχουσῶν τάξεων θὰ εἶναι κοιναι

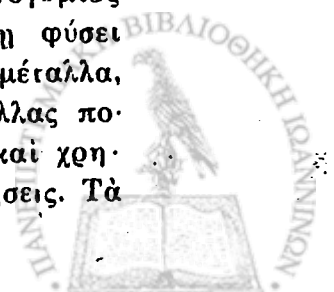
εἰς τὰ ἄρρενα μέλη κάθε τάξεως, τὰ δὲ γεννώμενα τέκνα θ' ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν καὶ θὰ ἀνατρέφονται ὑπ' αὐτῆς. «Δεῖ κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις καὶ τὰς γυναῖκας, κοινούς δὲ καὶ τοὺς παῖδας». Αἱ κομμουνιστικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος οὐδεμίαν πρακτικὴν ἐπίδρασιν ἤσκησαν, τροφοδοτήσασι ἀπλῶς παρόμοια οὐτοπιστικὰ συστήματα μεταγενεστέρων διανοητῶν.

δ) Ἐντελῶς διαφόρου χαρακτήρος ἦτο ὁ κομμουνισμὸς τῶν παλαιοχριστιανικῶν χρόνων. Ἡ στερέωσις τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀπῆτει, ὅπως οἱ πιστοὶ θυσιάζωσι καὶ ἰδιοκτησίαν καὶ οἰκογένειαν καὶ ζωὴν ἕνεκα τούτου, κατὰ τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων: «πάντες οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασον καὶ διεμοίραζον αὐτὰ πᾶσι, καθ' ὅτι ἂν τις χρεῖαν εἶχε». Ἡ ζωὴ, λοιπόν, τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἦτο κομμουνιστικὴ, ἀλλ' ὁ κομμουνισμὸς οὗτος ἔστερεῖτο ὑποχρεωτικοῦ χαρακτήρος καὶ δὲν ἀπέβλεπεν εἰς εὐδαιμονιστικούς σκοπούς. Ἦτο μᾶλλον μιὰ προσωρινὴ συνένωσις χάριν τοῦ θριάμβου τῆς πίστεως.

2.—*Μεσαιωνικὸς κομμουνισμὸς.* α') Ὁ κομμουνισμὸς ἀνεφάνη μὲ πρακτικώτερον δραστηκώτερον χαρακτήρα παρὰ τῆ αἰρέσει τῶν ἀναβαπτιστῶν, ἡ ὁποία προῆλθεν ἐκ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἀρχῶν τοῦ Λουθήρου. Ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς αἰρέσεως ταύτης Θωμᾶς Μύντζερ, διεκήρυσσεν ὅτι, πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀπολύτου χριστιανικῆς ἀδελφοσύνης, ἀπαιτεῖται πλήρης πολιτικὴ ἐξίσωσις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, κατάργησις κάθε κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπόλυτος κοινοκτημοσύνη τῶν ἀγαθῶν. Ἀπόπειρα πραγματοποιήσεως τῶν ἀρχῶν τούτων ὑπὸ τοῦ Θ. Μύντζερ καὶ τῶν ὁπαδῶν του μὲ βάσιν τοῦ πτωχοῦς ἀγρότας, μετὰ τινὰς παροδικὰς ἐπιτυχίας, προεκάλεσε δεινὰς καταδιώξεις

τῶν κυβερνήσεων καὶ ἐπνίγη τέλος εἰς τὸ αἷμα.

Τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀνεφάνη ἡ αἵρεσις τῶν ἀναβαπτιστῶν, ἐξεδόθη καὶ τὸ ἔρχον τοῦ καγκελλαρίου τῆς Ἀγγλίας *Θωμᾶ Μώρου*: «*De optime reipublicae statu deque insula Utopia*» (1516), τὸ ὁποῖον ἔσχε μεγίστην διάδοσιν. Εἰς αὐτὸ περιγράφεται ἡ ἰδεώδης κομμουνιστικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων φανταστικῆς τινος νήσου, τῆς Οὐτοπίας (ἐκ τοῦ οὐ τόπος=ἀνύπαρκτος). Τὸ βιβλίον δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς τέσσαρα μέρη· εἰς τὸ πρῶτον κρίνεται ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως, ἡ θλιβερὰ θέσις τοῦ λαοῦ, ἡ καταστροφὴ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ σκληρότης τῶν γαιοκτημόνων κλπ., ἡ μανία τῶν πολέμων καὶ τῶν κατακτήσεων, αἱ ἀνηθικότητες τῆς διπλωματίας· εἰς τὸ δεύτερον θεωρεῖται ὡς αἰτία τῶν κακῶν ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἀνευ τῆς καταργήσεως τοῦ ὁποίου πᾶσα προσπάθεια βελτιώσεως τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ ἀποβαίνει ματαία· εἰς τὸ τρίτον μέρος γίνεται ἐφαρμογὴ τῶν πρακτικῶν πορισμάτων τῶν προηγουμένων μερῶν, διὰ τῆς περιγραφῆς τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς νήσου Οὐτοπίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐγκαθιδρυθῆ ὁ κομμουνισμὸς· εἰς δὲ τὸ τέταρτον ἐκτίθεται ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν κατοίκων τῆς πολιτείας, σιτηροζομένη ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος τῶν ἐθνῶν. Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς «Οὐτοπίας» τοῦ Μώρου εἶναι ἡ πλήρης κοινοκτημοσύνη. Ἡ ἐξουσία διανέμει εἰς ἕκαστον τὰ παραγωγικὰ ὄργανα, οἱ δὲ καρποὶ τῆς κοινῆς ἐργασίας ἀνήκουν εἰς πάντας. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν—ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος προτεινομένην κοινογαμίαν, ὁ Μώρος θεσπίζει τὸν θεσμὸν τῆς μονογαμίας ὡς συμφωνιότερον τῆ ἀνθρωπίνῃ φύσει καὶ τῆ ἠθικῇ. Τὰ πολύτιμα μέταλλα, σύμβολα τοῦ πλοῦτου εἰς τὰς ἄλλας πολιτείας, ἐδῶ καταφρονοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦνται δι' εὐτελεῖς χρήσεις. Τὰ

ήθη είναι ήμερα και άτλα, οί νόμοι άπορρέουν έκ του φυσικού δικαίου και ή άνεξιθρησκεία είναι πλήρης.

γ) Κατά τὸ πρότυπον τῆς «Ουτοτίας» τοῦ Θ. Μώρου ἐπρότεινε καί ὁ Θ. Καμπανέλλα εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Civitas solis» (1643) ἐν παγκόσμιον κομμουνιστικὸν θεοκρατικὸν κράτος, ἄνευ ταξικῶν διακρίσεων καὶ κοινωνικῆς ἀνισότητος. Εἰς τὴν «Ἡλίου πολιτείαν» ταύτην ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, ἡ ἰδιαιτέρα κατοικία, ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ εἰς εἰς τοὺς κόλπους ξεχωριστῆς οἰκογενείας εἶναι ἀτηγορευμένα, διότι οἱ θεσμοὶ οὗτοι εὐνοοῦν τὸν ἐγωϊσμόν καὶ ἐξασθενοῦν τὸ κοινωνικὸν ἔνστικτον τῶν κατοίκων.

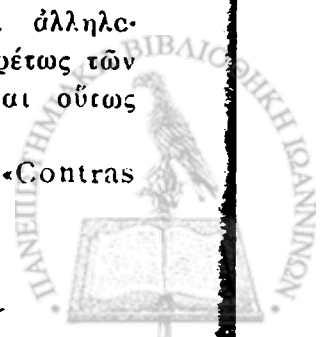
Τὰς γενετησίους σχέσεις κανονίζουν αἱ ἀρχαὶ (οἱ τυχόντες δηλαδὴ καλυτέρας παιδείσεως καὶ ἐπιδειξαντες τὴν καλυτέραν ἐπίδοσιν) ἐπὶ τῇ βάσει φυσιολογικῶν ὑπολογισμῶν καὶ μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως τὸ κράτος ἔχη πολίτας ὑγιεῖς καὶ ἱκανούς. Κάθε μέλος τῆς ἀπολύτως κομμουνιστικῆς ταύτης κοινωνίας εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν μᾶλλον συνάδουσαν πρὸς τὴν φύσιν του ἐργασίαν καὶ λαμβάνει ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του. Ἐπειδὴ εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν συμμετέχουν ὅλα τὰ μέλη τῆς πολιτείας, ἡ ἐργασία, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καταβάλλῃ ἕκαστος, εἶναι μικροτέρα τῆς συνήθως ἐκτελουμένης ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων μελῶν τῶν ἄλλων κοινωνιῶν. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χρόνου χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν γιώσεων, τὴν συζήτησιν, τὴν μελέτην, τὴν διασκέδασιν, τὴν εὐχάριστον ἀσκήσιν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος.

3.— Κομμουνισμός τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ καταστροφικὴ κρίσις τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον. Μία νέα τάξις, ἡ αστική, γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ φεουδαρχισμοῦ, ταυτοχρόνως δὲ καὶ θανάσιμος ἀντίπαλός του, ἀρχίζει νὰ ἀνακύπτῃ ἐκ τῆς ἀφαισίας καὶ

νὰ διεκδικῇ τὰ οἰκονομικὰ καὶ πολιτικά της δικαιώματα. Τὸ φεουδαρχικὸν καθεστῶς, καθεστῶς προνομίων, ἀφαντάστου ἀνισότητος, καταχρήσεως καὶ μοιπωλιῶν, εἶχε παύσει πλέον νὰ ἱκανοποιῇ καὶ στοιχειωδῶς ἀκόμη τὰς ἀνάγκας τῆς ὀλίγητος. ἡ χρεωκοπία τῆς πολιτικῆς μορφῆς τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστώτος, τῆς μοναρχίας δηλαδὴ καὶ τοῦ συμμάχου καὶ ἰδεολογικοῦ ἀπολογητοῦ οὗτης, τοῦ κλήρου, ἠῤῥξανεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ὑπὸ τοιαύτας κοινωνικῆς συνθήκας ἀναφαίνονται νέοι διανοηταί, φορεῖς τῶν ἰδεολογικῶν ἀνησυχιῶν τῆς ἐποχῆς των, τινὲς τῶν ὁποίων προτείνουν καὶ πάλιν ὡς μόιον κατάλληλον διὰ τὴν λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος σύστημα τὸν κομμουνισμόν, ἓνα κομμουνισμόν ὃχι ὀλιγώτερον οὐτοπιστικὸν ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅστις ἐπροτάθη εἰς παλαιότερας ἐποχάς.

α') Ὁ Μορέλλυ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Code de la nature» (1755) παραδεχόμενος ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκ φύσεως ἀγαθός, ὅτι τὰ πάθη καὶ ὁ αὐτοματισμὸς τῆς ψυχῆς ὀδηγοῦν αὐτὸν ἀσφαλῶς πρὸς τὴν εὐδαιμοσίαν του καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, ὅτι δὲ ἡ κοινωνία καὶ οἱ θεσμοὶ αὐτῆς διαστρέφουν τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐζήτησε νὰ δημιουργήσῃ νέαν κατάστασιν πραγμάτων ἐν ἣ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξαχρειοῦται οὐδ' ἐκφραυλίζεται, καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνον ἡ κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις ἀκράτου κοινοκτημοσύνης δύναται νὰ σώσουν τὴν ἀνθρωπότητα. Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ Morelly πρέπει πάντα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς νὰ εἶναι κοινά· νὰ τιμωρῆται αὐστηρῶς κάθε προσπάθεια ἐπαναφορᾶς τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία νὰ ἀσκήται ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτῶν, διὰ νὰ ἐπιτυγχάνηται οὕτως ἀπόλυτος πολιτικὴ ἰσότης.

β') Ὁ Ρουσσώ διὰ τοῦ «Contras

ος αΙ» και του «Discours sur l'inégalité des hommes», κηρύσσεται υπέρ της κοινοκτημοσύνης και κατά του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας, όσους καταστρέφει την φυσική ισότητα των ανθρώπων. Κατ' αυτόν ή κοινωνική κατάσταση τότε μόνον είναι σύμφωρος εις τους ανθρώπους, όταν άπαντες έχουν τό αναγκαιούν αυτοίς, ούδεις δέ τι τό υπερβάλλον. Πάσα διεκδίκησις έκ μέρους των ανθρώπων προς άπόκτησιν των αναγκαιούντων αυτοίς άποτελεί διεκδίκησιν φυσικού δικαιώματος. «Ο πρώτο άνθρωπος, όστις περιφράξας άγρον ειπε: «τούτο μοι άνήκει», έευχε δέ άνδρων άρκούντως ευήθων ίνα τον πιστεύσουν, υπήρξεν ό άληθής ιδρυτής της πολιτικής κοινωνίας. Πόσων έγκλημάτων, πολέμων και άλλων φρικαλέων δυστύχημάτων θά ήτο άπηλλαγμένον τό ανθρώπινον γένος, αν άφαιρών τις του: πασσάλους του περιφράγματος και πληρών την αυλάκα, έλεγε, προς τους ανθρώπους τούτους: άποστρέψατε τό πρόσωπον ύμών από του άπατεώνο: τούτου άπόλλυσθε αν λησμονήσητε ότι οι καρποί της γης άνήκουσιν εις πάντας, ή δέ γη ει: ούδένα».

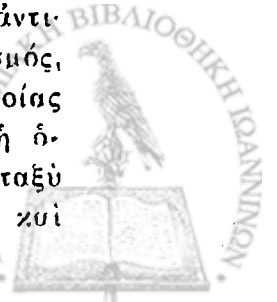
γ) Ο Μαμπλύ εις τό έργον αυτού «Principes de la législation» (1776) επιζητεί την έπάνοδον των ανθρώπων εις την φυσικήν των κατάσταση, ότε έξων εν κοινώ έκ των προϊόντων της θήρας και άλιείας και έκ των αυτοφυών καρπών της φύσεως και την κατάργησιν του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας, έκ του όποιου πηγάζει πάσα άνισότης εις την περιουσίαν και την μόρφωσιν των ανθρώπων. Η ιδιοκτησία όχι μόνον δέν έξεγειρει προς έργασίαν αλλά τουναντίον καθιστά δυνατήν και καθιερωτή την άργίαν και όκνηρίαν, άποσυνθέτει τον άνθρωπον και άλλοιοι τό φυσικά αυτοΰ αισθήματα. Έκ της άνισότητος, έκ της πάλης των πτωχών και των πλουτίων, προέρχονται όλαί οι κοινωνικά διαίρέσεις, οι έμφύλιοι πόλεμοι και αι έπαναστάσεις, ένψ ή ισό-

της, συνενοΰσα τους ανθρώπους προς άλλήλους, γίνεται πρόξενος πανιός άγαθού.

δ) Ο Μπρισσώ δια του έργου «Investigations philosophiques sur le droit de propriété et le vol» (1780) κηρύσσεται επίσης κατά της ιδιοκτησίας. Ποιούμενος διάκρισιν μεταξύ της φυσικής ιδιοκτησίας «της δεξιότητος, τουτέστι, την όποιαν έχει πάν ζών όπως χρησιμοποιηί κάθε υλικόν άγαθόν δια την διατήρησίν του εν τη ζωή» και της ιδιοκτησίας όπως έχει σήμερα, καταλήγει εις τό συμπέρασμα ότι κάθε πράξις προσβάλλουσα την σημερινή μορφήν της ιδιοκτησίας δέν πρέπει να τιμωρηται. Η σημερινή ιδιοκτησία είναι κλοπή και ή κλοπή άσκουμένη σήμερα δέν είναι παρά μία δικαία άπολλοτρίωσις.

ε) Κατά την έποχην επίσης της γαλλικής έπαναστάσεως ή άρνητική κριτική επί του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας, ως γενεσιουργού αίτίου της κοινωνικής άθλιότητος, έξηκολούθησε μετά μεγαλυτέρας ζέσεως και άνεφάνησαν άνδρες, οι όποιοι ού μόνον ύπεστήριξαν θεωρητικώς, αλλά και έξήτησαν, στηριζόμενοι επί ώρισμένων κοινωνικών στρωμάτων, να μεταβαλοιν εις πράξεις τας κομμουνιστικές των άντιλήψεις. Άξιολογώτερος έκ τούτων υπήρξεν ό Γ. Μπαμπέφ, άρχηγός της «Συνωμοσίας των Ίσων», ό όποιος με τας έπαναστατικές του άντιλήψεις περι βιαίας συνωμοτικής άνατροπής του κρατουέντος κοινωνικού συστήματος αποτελεί τον μεταβατικόν σταθμό, από του φιλοσοφικοϊδεαλιστικού κομμουνισμού του παρελθόντος εις τον κομμουνισμόν των νεωτάτων χρόνων.

4.— Ουτοπιστικός κομμουνισμός. Τό σύνολον των ιδεών, τας όποιας άντιπροσωπεύει ό νεώτερος κομμουνισμός, είναι άντανάκλασις επί της διανοίας άφ' ένός μόνον της τυξικής πάλης, ή όποία βασιλεύει εν τη κοινωνία μεταξύ των κατεχόντων τά μέσσω της ζωής και

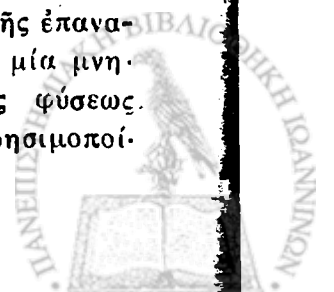
τῶν στερουμένων αὐτῶν, τῆς ἀστικής τάξεως καὶ τῶν μισθωτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς κρατοῦσης ἐν τῇ παραγωγῇ ἀναρχίας. Ἄλλ' ὑπὸ τὴν θεωρητικὴν του μορφὴν ὁ νεώτερος κομμουνισμὸς φαίνεται ὡς μᾶλλον ἀνεπτυγμένη καὶ μᾶλλον συνεπῆς συνέχισις τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας διετύπωσαν οἱ Γάλλοι φιλόσοφοι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Αὐτοὶ δὲν ἠνέχθησαν καμμίαν ἐξωτερικὴν αὐθεντίαν· θρησκεία, φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, κοινωνία, κυβερνήεις, τὰ πάντα ὑπεβλήθησαν εἰς ἀμείλικτον κριτικὴν καὶ ἐκλήθησαν νὰ δώσουν τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεώς των. Ἡ λογικὴ, ὁ ὀρθὸς λόγος, ἀπέβη ὁ ὑπέρτατος κανὼν τοῦ παντός, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀντέβαινε πρὸς αὐτὸν ἐθεωρεῖτο ἀπορρίψιμον. Πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ καὶ κυβερνητικαὶ μορφαί, αἱ γνωσταὶ ἕως τότε, πᾶσαι αἱ κατὰ παράδοσιν ἀντιλήψεις ἀνεκαλύπτοντο πικράλογοι, τὸ δὲ παρελθὸν ἐκρίνετο ἄξιον οἴκτου καὶ περιφρονήσεως. Ὁ κόσμος εἰσῆρχετο, κατ' αὐτοῦς, διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ λόγου, ὅπου ἡ δεισιδαιμονία, ἡ ἀδικία, τὰ προνόμια, ἡ καταπίεσις θὰ ἐξεδιώκοντο ὑπὸ τῆς οἰωνίως ἀληθείας, ὑπὸ τῆς θεμελιωμένης ἐπὶ τῆς φύσεως ἰσότητος, ὑπὸ τῶν ἀπαργμάτων δικαίων τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Γάλλοι φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰῶνος δὲν ἐζήτησαν ν' ἀπελευθερώσουν μίαν ὀρισμένην τάξιν, ἀλλὰ σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα. Παραλλήλως πρὸς ταῦτα, ἡ ἀστικὴ τάξις ἀπεδύετο εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα ἐναντίον τῆς φεουδαρχίας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ φεουδαρχίας καὶ ἀστικής τάξεως, ὑπῆρχε καὶ ὁ πανάρχαιος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ τῶν θυμάτων τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ταυτοχρόνως μὲ τὴν κοινωνικὴν ἀνοδὸν τῆς ἀστικής τάξεως, ὑπὸ τὸ φεουδαρχικὸν καθεστῶς ἐδημιουργεῖτο καὶ μία νέα τάξις, πρῶτος τῆς σημερινῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία εἰς κάθε μέγα ἀστικὸν κίνημα

ἐκινεῖτο καὶ δι' ἰδίον τῆς λογαριασμὸν, ἢ προὔκαλει ἀντίστοιχα ἰδεολογικά ρεύματα. Εἰς τὴν ἀπόγνωσιν τῆς σχηματιζομένης ταύτης τάξεως ἀντιστοιχοῦν κατὰ τὸν 16ον—17ον αἰῶνα αἱ οὐτοπιστικαὶ περιγραφαὶ ἰδεωδῶν κοινωνιῶν (Μῶρος Καμπανέλλο) καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν ἀναβαπτιστῶν, καὶ εἰς τὸν 18ον αἰῶνα αἱ κομμουνιστικαὶ θεωρίαι τῶν Μορέλλου, Μαρπλὺ κλπ. καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ θεωρία καὶ πράξις τοῦ Μπαμπέφ. Ἡ ἰσότης δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιοῦματα ἀλλὰ νὰ ἐπεκταθῇ εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς συνθήκας τοῦ ἀτόμου· ἔπρεπε νὰ καταργηθοῦν ὄχι μόνον τὰ προνόμια τῶν τάξεων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνταγωνισμοὶ αὐτῶν. Οὕτως ἐγεννήθη κατὰ φυσιολογικὴν ἐξέλιξιν τὸ ἰδεολογικὸν καὶ πρακτικὸν κίνημα τῶν μεγάλων οὐτοπιστῶν τοῦ 19ου αἰῶνος, Σαίν—Σιμόν, Φουριέ, Οὐεν καὶ Καμπὲ τῶν ἀποκληθέντων συνεταιριστικῶν (associationistes).

Καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι οὐτοπισταὶ δὲν ἐνεφανίσθησαν ὡς ἐκπρόσωποι μιᾶς τάξεως, τοῦ προλεταριάτου, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες τοὺς Γάλλους φιλοσόφους τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐπεδίωκον νὰ ἐγκαθιδρῦσουν τὸ βασίλειον τοῦ λόγου καὶ τῆς αἰωνίας δικαιοσύνης διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἀντιθέτως πρὸς αὐτοὺς ἐθεώρουν ἐξ ἴσου παράλογον καὶ ἄδικον πρὸς τὸ φεουδαρχικὸν καθεστῶς τὸ νέον διὰ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπιβληθὲν κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς. Ἐκ τούτων μόνον οἱ δύο τελευταῖοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς κομμουνισταί, διότι μόνον αὐτοὶ καταργοῦν τὸν θεσμόν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εἰς τὰ συστήματά των καὶ ἐγκαθιδρῦνουν τὴν κοινοκτημοσύνην εἰς ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τὰ προϊόντα τῆς.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ λαίλαψ τῆς ἐπαναστάσεως ἐμαίνετο ἐν Γαλλίᾳ, μία μνημειώδης ἐπανάστασις ἄλλης φύσεως συνετελεῖτο ἐν Ἀγγλίᾳ: ἡ χρησιμοποίη-

ησις τοῦ αἵμου εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ οἰκονομικὴ αὐτὴ ἐπανάστασις ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ἐπέφερε ριζικὴν διαφοροποίησιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, δημιουργήσασα δύο σαφῶς πλέον κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καὶ πλήρως διαμορφωμένας τάξεις : τὴν ἀστικὴν καὶ τὴν ἐργατικὴν.

Ἡ ἐργατικὴ τάξις ἤρχισε νὰ ὑφίσταται ὅλας τὰς ὀδυνηρὰς συνεπειὰς τῆς προόδου τῆς τεχνικῆς : αὐξησὶς τῆς ἀνεργίας, ὑπερβολικὴν ἐργασίαν, ἠθικὴν ἐξαθλίωσιν κλπ. Ὑπὸ τοιαύτας συνθηκάς ἐνεφανίσθη ὡς μεταρρυθμιστὴς ὁ ἐργοστασιάρχης P. Οουεν, ὁ ὁποῖος, ἀκολουθῶν τοὺς ὕλιστάς τοῦ 18ου αἰῶνος, παρεδέχετο ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι προῖον ἀφ' ἐνὸς τῶν κληρονομικῶν καταβολῶν καὶ ἀφ' ἐτέρου τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διαβιοῖ κατὰ τὴν περίοδον κυρίως τῆς ἀναπτύξεώς του. Τὴν βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὸ χάος τὸ ὁποῖον ἐπέφευρεν αὐτῇ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὴν ἐθεώρησαν ὡς εὐκαιρίαν ταχέος πλουτισμοῦ, αὐτὸς τὴν ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς θεωρίας του. Διευθύνων μέγα νηματουργεῖον ἐν New-Lanark τῆς Σκωτίας, κατώρθωσε νὰ μεταβάλλῃ ἓνα πληθυσμὸν ἐκ 2.500 ἐργατῶν, ἀνομοιογενῶν καὶ ἐξηθλιωμένων, εἰς πρῦτυπον κοινότητα ἰδεώδους εὐημερίας καὶ ἠθικότητος, βελτιώσας τὴν θέσιν τῶν ἐργατῶν, φροντίσας διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδίων, ἐλαττώσας τὰς ὥρας ἐργασίας ἀπὸ 14 εἰς 10 1)2 καὶ ἐπιτυχόν παρ' ὅλα ταῦτα διπλασιασμὸν τοῦ κεφαλαίου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ κέρδους τούτου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν ἐργατῶν, τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν σκέψιν ὅτι τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν ὀλότητα καὶ ἔπρεπε νὰ διατεθῇ διὰ τὴν εὐημερίαν αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Οουεν, ἐξ οἰκονομικῶν ὑπολογισμῶν ὀρμώμενος, ἤχθη εἰς τὸν κομμουνισμόν, καὶ ἐγένετο ἐνθερμος ἀποστολὸς αὐτοῦ. Κατ' αὐτὸν τρία μεγάλα ἐμπόδια καθίστων ἀδύνατον πᾶσαν κοι-

νωνικὴν μεταρρυθμίσιν : ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἡ θρησκεία καὶ ἡ κρατοῦσα μορφή τοῦ γάμου. Ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του διέθεσε διὰ τὴν ὀργάνωσιν κομμουνιστικῶν πειραμάτων ἐν Ἀμερικῇ, ἰδρύσας προτύπου κομμουνιστικὰς κοινότητας, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπέτυχον. Τῷ 1829, κατόπιν πενταετῶν ἀγῶνων, ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν τοῦ πρώτου νόμου, ὁ ὁποῖος περιώριζε τὴν ἐργασίαν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις. Ἐπίσης εἰσήγαγεν ὡς μεταβατικὰ μέτρα, ἐν ἀναμονῇ μιᾶς κομμουνιστικῆς ὀργανώσεως τῆς κοινωνίας τὰς συνεργατικὰς παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως καὶ τὰς ἀγορὰς ἐργασίας διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τῇ βοηθείᾳ λατονομίσματος μὲ μονάδα ἀξίας μίαν ἐργάσιμον ὥραν. Ὅπως ἦτο ἐπόμενον καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ μεταρρυθμιστικαὶ προσπάθειαι τοῦ Οουεν ἐναντάγησαν. Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Οουεν ἐβάδισε καὶ ὁ Γάλλος οὐτοπιστὴς κομμουνιστὴς Σ. Καμπέ, αἱ ἰδέαι τοῦ ὁποῖου διήλθον, ὅπως καὶ τοῦ Οουεν, δύο στάδια, ἐν μεταβατικὸν καὶ ἐν ὀριστικόν. Κατὰ τὸ μεταβατικὸν στάδιον ἐπίστευεν ὅτι διὰ τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τοῦ δόγματος : «ἐκαστος πρέπει νὰ προσφέρῃ ἀναλόγως τῶν δυνάμεών του καὶ ν' ἀναλαμβάνῃ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του», ἀπρτεῖτο μίᾳ πεντηκονταετία, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ διετηρεῖτο ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐργασία δεόν νὰ εἶναι ἐλευθέρη καὶ ὄχι ἀναγκαστικὴ. Σκοπὸς τῶν κυβερνώντων πρέπει νὰ εἶναι ἡ μείωσις τῆς ποινωρικῆς ἀνισότητος καὶ ἡ αὐξησις τῆς ἰσότητος. Τὰ εἶδη τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένα παντὸς φόρου. Εἰς τὸ κεφάλαιον πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ βαρεῖα προσδευτικὴ φορολογία. Τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν δεόν νὰ κανονίζωνται διὰ νόμον, τὰ εἶδη τῆς πρώτης ἀνάγκης νὰ διατιμῶνται καὶ ὁ στρατὸς νὰ καταργηθῇ. Κατὰ τὸ

δριστικὸν στάδιον τοῦ Καμπέ, τὸ ἔδαφος καὶ τὸ ὑπέδαφος, τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἀγαθὰ, τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἢ τῆς βιομηχανίας ἀποτελοῦν κοινωνικὸν κεφάλαιον. Ὁ λαὸς ἐκλέγει τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν εἰς λαϊκὴν συνέλευσιν καὶ ἀπονέμει ὁ ἴδιος τὴν δικαιοσύνην. Οἱ ἐκλεγόμενοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὰς πράξεις των καὶ ἔχουσιν ὠρισμένην θητείαν. Ἡ συσσώρευσις ἀξιομάτων ἀπαγορεύεται. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νομίμου γάμου εἶναι ἀπόλυτος ἀπαγορεύεται ἢ παλλακία καὶ ἀποδοκιμάζεται ἢ ἀγαμία. Τὸ τέκνον ἀνήκει εἰς τὴν μητέρα μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν πέντε ἐτῶν. Κατόπιν παραδίδεται εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πολιτείας, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτᾷ μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς σπουδῆς ταύτης παρακολουθεῖ ἐπὶ τριετίαν τεχνικὰ μαθήματα καὶ ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλικίας γίνεται τέλειος πολίτης. Πάντα τὰ μέλη τῆς κοινότητος ἐργάζονται ἴσον ἀριθμὸν ὥρων καὶ εἰς ἐπαγγέλματα ἀνάλογα πρὸς τὴν ἰκανότητά των.

Τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας κατατίθενται εἰς δημοσίας ἀποθήκας. Ὁρισμένα ἄτομα, ἐκλεγόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, διευθύνουν καὶ ὀργανώνουν τὴν ἐργασίαν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς καὶ διανέμουν τὰ προϊόντα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐκάστου πολίτου. Μετὰ τὸ ἐξηκοστὸν οἱ ἄνδρες καὶ μετὰ τὸ πενηκοστὸν αἱ γυναῖκες δικαιούνται νὰ ἀπαλλαγῶσι πάσης ἀπολύτως ἐργασίας καὶ νὰ σιτίζωνται δωρεάν ὑπὸ τῆς κοινότητος. Χρήματα δὲν χρησιμοποιοῦνται. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς θεωρίας του, ὁ Καμπέ ὀργάνωσεν ἐν Ἀμερικῇ διαφόρους ἀποικίας (ὀνομασθείσας Ἰκαρίας, ἐκ τοῦ ιδεώδους τόπου, ἐνθα πραγματοποιοῦνται αἱ ἀρχαί του εἰς τὸ φιλοσοφικὸν μυθιστόρημά του (1840) «Ταξίδιον εἰς Ἰκαρίαν»), αἱ ὁποῖαι ὅμως μετὰ βραχύβιον ἀκμὴν διελύθησαν.

5.—Ἐπαναστατικὸς κομμουνισμὸς

Ὁ ἐπαναστατικὸς κομμουνισμὸς, ὡς κοσμοθεωρία, βιοθεωρία καὶ θεωρία πολιτικῆς τακτικῆς καὶ στρατηγικῆς, εἶναι δημιούργημα τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ διαφέρει ἀπὸ κάθε παλαιότερον κόμμουνιστικὸν σύστημα, θεμελιωθεῖς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων καὶ διαμορφωθείς κατὰ τὰς δύο σπουδαιοτάτας περιόδους τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, τὴν περίοδον τοῦ ἀνθοῦντος κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ τὴν ἱμπεριαλιστικὴν περίοδον, ἥτοι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος μέχρι σήμερον. Τυπικὴ χρονολογία τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι τὸ 1848, ὅποτε ἐξεδόθη τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» ὑπὸ τῶν *Κ. Μάρξ* καὶ *Φρεϊδ.* Ἐγγκελς, οἱ ὁποῖοι καὶ διὰ σειρᾶς ἄλλων οἰκονομολογικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ ἱστορικῶν ἔργων ἐγένοντο οἱ κύριοι θεμελιωταί του, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀνθοῦντος κεφαλαιοκρατισμοῦ. Συνεχιστῆς τῆς ἐπαναστατικῆς κομμουνιστικῆς θεωρίας, ὅπως αὕτη διευρώθη εἰς τὰς θεμελιώδεις τῆς γραμμᾶς ὑπὸ τῶν ἰδρυτῶν, καὶ πρακτικὸς ἐκτελεστῆς αὐτῆς κατὰ τὴν ἱμπεριαλιστικὴν περίοδον τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ (ἀπὸ τοῦ 1903) ὑπῆρξε, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, ὁ *Ν. Λένιν*. Σήμερον, κομμουνιστὸν λέγοντες, νοοῦμεν τὸν μαρξισμόν, ὅπως οὗτος ἡρμηνεύθη καὶ μετεβλήθη εἰς πρᾶξιν κατὰ τὴν ἱμπεριαλιστικὴν φάσιν τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἡγέτου τῶν Ρώσων μπολσεβίκων *Ν. Λένιν*. Πᾶσαν ἄλλην ἐρμηνείαν τοῦ μαρξισμοῦ, ὅπως καὶ πᾶσαν μὴ σαφῶς κομμουνιστικὴν θεωρίαν τοῦ παρελθόντος (*Σαιν—Σιμόν*, *Φουριέ*, *Λουί*, *Λερού Μπλάν*, κλπ.) ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *σοσιαλισμὸς* (βλ. λ.). Ὁ ἐπαναστατικὸς κομμουνισμὸς στηρίζεται ἐπὶ τριῶν θεμελιωδῶν θεωριῶν, ἢ ἀνακάλυψις, ἢ διατύπωσις, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς τὸν *Κ. Μάρξ* καὶ τὸν *Φρ. Ἐγγκελς*. Αἱ τρεῖς θεμελιώδεις αὗται θεωρίαι, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐνιαῖον σύνολον καλοῦνται *Μαρξισ-*

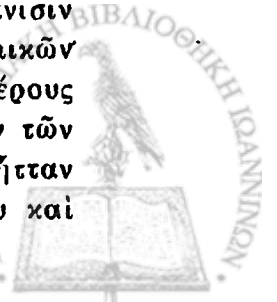

σμός (βλ. λ.), ἔκτοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰδρυτοῦ των, εἶναι: ἡ θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων, ἡ θεωρία τῆς ἀξίας καὶ τῆς ὑπεραξίας καὶ ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου,

Κατὰ τὸν ἐπαναστατικὸν κομμουνισμόν, τὸ σημερινὸν κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς παραγωγῆς ἐμπορευμάτων, ἤτοι προϊόντων προοριζομένων διὰ τὴν ἀγοράν. Τὸ μονοπώλιον τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν παραγομένων ἐμπορευμάτων εὐρίσκεται εἰς χεῖρας μιᾶς τάξεως, τῆς ἀστικῆς (ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μειοψηφίαν τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας) καὶ ἐξασφαλίζει τὴν κυριαρχίαν τῆς τάξεως ταύτης ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν προλεταρίων, οἱ ὅποιοι στερούμενοι τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ πωλοῦν τὴν δύναμίν των ἐργασίας. Τοιοῦτοτρόπως θεμέλιον τῆς ἀστικῆς κοινωνίας εἶναι ἡ σχέσις μεταξὺ μισθωτικῆς ἐργασίας τοῦ κεφαλαιου. Ἡ ἀστικὴ τάξις στερεώνει τὴν οἰκονομικὴν τῆς κυριαρχίαν διὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἐξουσίας, τοῦ κράτους, ὅπερ τῆς ἐξασφαλίζει τὴν ἀποκλειστικὴν διάθεσιν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μέσων φυσικοῦ καὶ ἠναγκασμοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐκπαίδευσσεως, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς χεῖράς της καὶ στηρίζει τὴν πνευματικὴν τῆς κυριαρχίαν. Ἡ ἐργατικὴ τάξις, καταπιεζομένη οἰκονομικῶς καὶ καταδυναστευμένη πολιτικῶς καὶ πνευματικῶς, εἶναι ζῶσα πηγὴ κερδῶν (ὑπεραξίας) διὰ τὴν κεφαλαιοκρατίαν, ἡ ὁποία ἐν τῇ διαρκεί ἀναζητῆσει ὑπεραξίας ἠναγκάσθη ν' ἀναπτύσῃ ὅλον ἐν καὶ εἰς μεγαλύτεραν κλίμακα, τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ διαρκῶς τὸ πεδίου τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος τῆς παραγωγῆς. Ταῦτοχρόνως ὅμως μὲ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτὴν ἐκδηλώνονται καὶ οἱ βραδύοι ἀνταγωνισμοὶ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος μὲ αὔξουσαν ὀξύτητα καὶ τὸ ὀδηγοῦν, κατ' ἀνάπτορετον ἀνάγκην, εἰς τὴν καταστροφὴν του.

Ἡ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία, θεμελιωμένη, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀναριθμήτου πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ ἐλαχίστης μειοψηφίας, διαιρεῖται εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, εἰς δύο ἀλληλοσυγκρουόμενας τάξεις, ἡ πάλῃ τῶν ὁποίων πληροῖ ὅλην τὴν ἱστορίαν της. Ἡ κυριαρχία τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γεννᾷ τὴν ἀναρχίαν ἐν τῇ κοινωνικῇ παραγωγῇ, τὴν τυφλὴν καὶ ἀλόγιστον λειτουργίαν της. Ἡ ἀναρχία αὕτη εὐρίσκει τὴν ἔκφρασίν της ἀφ' ἐνός εἰς τὴν λυσιπώδη πάλῃ, τὴν διεξαγομένην μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ κεφαλαιοκρατικῶν ομάδων, εἰς τὸν συναγωνισμόν των, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τεραστίαν σπατάλην δυνάμεων, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀναλογίας μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων, εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν μεταξὺ τῆς διαρκῶς αὐξανούσης παραγωγῆς καὶ τῆς περιορισμένης καταναλώσεως τῶν προλεταριακῶν μαζῶν. Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων πηγάζουν αἱ κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπαναλαμβάνονται περιοδικῶς, συνοδευόμεναι ὑπὸ καταστροφῆς τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ ὁμαδικῆς ἀνεργίας τοῦ προλεταριάτου. Ἡ πάλῃ τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ σύμπαντος δημιουργεῖ, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, μίαν ἰδιαιτέραν μορφήν συναγωνισμοῦ, τὸν συναγωνισμόν μεταξὺ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν καὶ εὐρίσκει τὴν τελειωτικὴν τῆς ἐκδήλωσιν εἰς τοὺς πολέμους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἐν ἑκ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, ὅπως αἱ κρίσεις καὶ ἡ ἀνεργία.

Ἡ πρόοδος τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς. βασισμένη ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἐπιφέρει τὴν διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ ἐξαφάνισιν τῶν προκαπιταλιστικῶν οἰκονομικῶν μορφῶν, τὴν καταστροφὴν ἐνός μέρους χωρικῶν, τὴν βραδείαν ἐξαφάνισιν τῶν μικροτεχνιτῶν, τὴν οἰκονομικὴν ἤτταν τοῦ μικροῦ καὶ μεσαίου κεφαλαίου καὶ

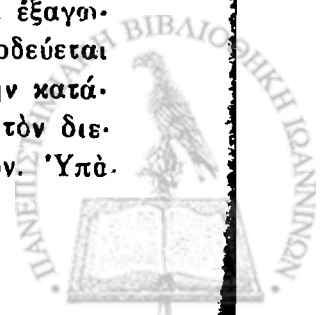
τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀποικιακῶν χωρῶν. Ἡ ἐξέλιξις οὕτη γενεῖ ἀφ' ἐνὸς τὴν συσσώρευσιν τοῦ κεφαλαίου καὶ τὴν συγκέντρωσιν του εἰς χεῖρας μικροῦ ἀριθμοῦ πολυεκατομμυριούχων καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν πολλαπλασιασμόν τοῦ προλεταριάτου, οἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς τοῦ ὁποίου τὸ καθιστοῦν ἐχθρὸν τῆς κεφαλαιοκρατίας καὶ τοῦ καθεστῶτός της. Ἡ συγκέντρωσις τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ ἐξάπλωσις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος ἀναπαράγουν συνεχῶς καὶ εἰς εὐρυνομένην κλίμακα τὰς βασικὰς ἀντιφάσεις αὐτοῦ. Ὁ συναγωνισμὸς μεταξὺ τῶν μικρῶν κεφαλαιοκρατικῶν ὀργανισμῶν ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν μεγάλων, καὶ οὗτος διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν γιγαντιαίων ὁμάδων ἑκατομμυριούχων καὶ τῶν ἀντιστοίχων των κρατῶν.

Αἱ κρίσεις, ἄλλοτε ἐθνικαὶ καὶ τοπικαί, γίνονται τῶρα παγκόσμιαι· οἱ τοπικοῦ χαρακτῆρος πόλεμοι ἀντικαθίστανται ὑπὸ συμμαχικῶν καὶ παγκοσμίων πολέμων. Ἡ πάλῃ τῶν τάξεων ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια τῆς μεμονωμένης δράσεως τῶν διαφόρων ἐργατικῶν ὁμάδων, μεταβάλλεται εἰς ἐνδοεθνικὴν καὶ κατόπιν εἰς διεθνῆ πάλῃν τοῦ παγκοσμίου προλεταριάτου ἐναντίον τῆς παγκοσμίου κεφαλαιοκρατίας.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ βαθύνει τοὺς ἀνταγωνισμοὺς τοῦ συστήματος, οἱ ὅποιοι συγκεντροῦνται εἰς τὴν βασικὴν ἀντίφασιν μεταξὺ τῶν μορφῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος τῆς παραγωγῆς ταύτης. Αἱ προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν τὴν γέννησιν νέας οἰκονομικῆς μορφῆς (τοῦ κομμουνισμοῦ), ἧτις καλεῖται νὰ διαδεχθῆ τὸν κεφαλαιοκρατισμόν, εἶναι: ἡ συγκέντρωσις τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, ἡ ἀνεπτυγμένη κεφαλαιοκρατικὴ τεχνικὴ, ἡ συλλογικὴ ἐργασία ἡ ὁποία ἐνσαρκώνεται κυρίως εἰς τὸ προλεταριάτον, ἡ ἐπισιτήμη ἡ γεννηθεῖσα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ

δυναθῶν νὰ παράσχουν τὸν πρῶτον πυρῆνα τῶν ὀργανωτῶν τῆς νέας κοινωνίας καὶ τέλος ἡ μαρξιστικὴ θεωρία.

Αἱ τελευταῖαι δεκαετηρίδες τῆς κυριαρχίας τοῦ κεφαλαίου ἔχουν, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, εἰδικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ὄξυνον τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιφάσεις τοῦ συστήματος καὶ προεκάλεσαν τὸν παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914, τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1917 καὶ τὴν διεθνῆ κρίσιν τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ. Ὁ κεφαλαιοκρατισμὸς ἔγινε παγκόσμιος· τὰ ἔχνη τῶν παλαιῶν οἰκονομικῶν καθεστῶτων ἐξέλιπον εἰρηνικῶς ἢ βιαίως· ἀντὶ τῶν πολυαριθμῶν ιδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι, ἐχθρικά καὶ πρὸς ἀλλήλας ἀλληλοεσπαράσσοντο συναγωνιζόμεναι, γεννῶνται τεράστιοι βιομηχανικοὶ συνασπισμοὶ (κάρτελ, τράστ, κοντσέρν κλπ.), συνδεόμενοι πρὸς ἀλλήλους διὰ δικτύου τραπεζιτικῶν ἰδρυμάτων. Ἡ νέα αὕτη μορφή τοῦ κεφαλαίου (συγχώνευσις τοῦ τραπεζιτικοῦ μετὰ τοῦ βιομηχανικοῦ κεφαλαίου, εἰσοδος εἰς τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν καὶ τῆς ἐγγείου μεγάλης ιδιοκτησίας διὰ τῶν τραπεζῶν κλπ.) ἔχει σαφῶς μονοπωλιακὸν χαρακτῆρα. Ὁ ἐλεύθερος συναγωνισμὸς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸ φεουδαλικὸν μονοπώλιον, μετετρέπη καὶ οὗτος εἰς μονοπώλιον τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον μετέβαλε ριζικῶς τὰς μορφὰς τοῦ συναγωνισμοῦ. Ἡ παλαιὰ μέθοδος τῆς ὑποτιμήσεως τῶν ἐμπορευμάτων ἀντικαθίσταται ὅλον ἐν ὑπὸ τῆς ὠμῆς βίας (μπούκοτὰς καὶ ἄλλαι μορφαὶ καταναγκασμοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάθε χώρας, προστατευτικοὶ δασμοί, τελωνειακοὶ πόλεμοι καὶ τέλος χρησιμοποίησις τῆς ἐνόπλου δυνάμεως ἐναντίον ἄλλων κρατῶν). Ἡ γενικὴ διανομὴ τῶν ἀποικιῶν μεταξὺ τῶν μεγάλων κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν καὶ ἡ διαρκῶς αὔξουσα ἐξαγωγή τοῦ κεφαλαίου, ἡ ὁποία συνοδεύεται καὶ ὑπὸ τάσεως πρὸς ἐδαφικὴν κατάκτησιν, ὄξυνουν εἰς τὸ ἔπακρον τὸν διεθνῆ οἰκονομικὸν συναγωνισμόν. Ὑπὸ

τοιαύτας συνθήκας, τὸ κράτος καὶ ἡ ἔνοπλος δύναμις αὐτοῦ ἀποκτοῦν ἔξαιρετικὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν κεφαλαιοκρατίαν, αἱ δὲ τεράστιαι πρόοδοι τοῦ μιλιταρισμοῦ ὀξύνουν ἔτι μᾶλλον τὸν διεθνή συναγωνισμόν καὶ προκαλοῦν νέους ἔξοντωτικούς πολέμους.

Τὸ καθήκον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν ὡς ἱστορικὴ ἀναγκαιότης εἶναι ἡ ἀντικατάστασις τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς. Προητοιμασμένη ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία, εἶναι ἡ μόνη διέξοδος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διότι μόνη αὐτὴ καταστρέφει τὰς βασικὰς ἀντιφάσεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦν τὴν ἀνθρωπότητα μοιραίως εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς. Ὁ κομμουνισμὸς καταργεῖ τὴν διαίρεσιν τῆς κοινωνίας εἰς τάξεις, δηλαδὴ τὴν κοινωνικὴν ἀναρχίαν. Ὁ ἀλληλοσπαραγμὸς τῶν τάξεων ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς μεγάλης κοινότητος τῶν ἐργαζομένων.

Τὰ κολοσσιαῖα μὴ παραγωγὰ ἔξοδα τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται εἰς τὰς κοινωνίας τὰς χωρισμένας εἰς τάξεις, ἐκ τῆς πάλης τῶν μελῶν πρὸς ἄλληλα, ἐξαφανίζονται καὶ πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ ἐνέργειαι, ἐλεύθεραι πλέον χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς φύσεως, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. Διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, τὰ ὁποῖα μεταβάλλονται εἰς κοινὴν ἰδιοκτησίαν, ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία ἀντικαθιστᾷ τὴν μηχανικὴν ἐνέργειαν τοῦ συναγωνισμοῦ, τὴν τυφλὴν λειτουργίαν τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς, διὰ λογικῆς καὶ συστηματικῆς ὀργανώσεως. Ἡ κατάργησις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν τάξεων συνεπιφέρει καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου. Συγχρόνως ἐξαφανίζονται καὶ τὰ ὄργανα ἐξουσιάσεως τῆς μιᾶς τάξεως ἐπὶ τῆς ἄλλης καὶ κατὰ πρῶτον τὸ κρά-

τος. Τὸ κράτος, ὡς ἐνσάρκωσις τῆς κυριαρχίας μιᾶς τάξεως, ἐξαφανίζεται κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἐξαφανισμοῦ τῶν τάξεων, τοῦτο δ' ἐπιφέρει καὶ τὴν ἐξαφάνισιν κάθε μορφῆς καταναγκασμοῦ. Ἡ κατάργησις τῶν τάξεων συνοδεύεται ἀπὸ τὴν κατάργησιν κάθε μονοπωλίου ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅλη ἡ ἐκπαίδευσις γίνεται προσιτὴ εἰς ὅλους. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, κάθε κυριαρχία ὁμάδος ἀνθρώπων ἐπὶ ἄλλων ὁμάδων καθίσταται ἀδύνατος, ἡ δὲ ἀνθρωπότης γίνεται ἀπέραντον πεδίου ἐπιλογῆς καὶ χρησιμοποίησεως τῶν ταλάντων καὶ ἰδιοφυϊῶν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ.

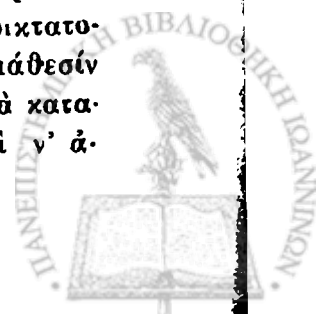
Ἡ ἀνάπτυξις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἰς τὴν κομμουνιστικὴν κοινωνίαν δὲν παρεμποδίζεται ὑπὸ οὐδενὸς φραγμοῦ. Ἡ ἔνωσις τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ἐπιστημονικὴ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς, ἡ δημοσία λογιστικὴ, ἡ στατιστικὴ, ἡ χρησιμοποίησις ὅλων τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων, ἡ συστηματικῶς ρυθμισμένη κατανομή τῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ συγκέντρωσις καὶ κατ' ἐπιλογὴν καλυτέρα χρησιμοποίησις τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως ἐξασφαλίζουν τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας καὶ δίδουν οὕτως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν κάθε ἐλευθερίαν ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν τεχνῶν. Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, μέλλει, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, ν' αὐξήσῃ τὴν εὐημερίαν καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἐπίπεδον πολιτισμοῦ.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας εἰς κομμουνιστικὴν, ἀφετηρία ἄνευ τῆς ὁποίας ἀποβαίνει ἀδύνατος κάθε μελλοντικὴ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ ἀνατροπὴ τοῦ ἀστικῶν κράτους, ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῆς ἐργατικῆς τάξεως

καὶ ἡ ἀνηλεὲς κατάπνιξις τῆς ἀντιστάσεως τῆς κεφαλαιοκρατίας πρὸς στερέωσιν τοῦ νέου καθεστῶτος. Ἡ ἐπαναστατικὴ ἀνατροπὴ τοῦ ἀστικοῦ κράτους, κατὰ τὴν ἱμπεριαλιστικὴν φάσιν τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, δύναται νὰ συμβῇ εἰς οἰανδήποτε χώραν τῆς γῆς, ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ τῆς προόδου τῆς τεχνικῆς εἰς αὐτήν, ἢ δὲ μεταβάσις ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος εἰς τὸ κομμουνιστικὸν προϋποθέτει μίαν, ἄλλοτε μακροτέραν καὶ ἄλλοτε βραχυτέραν, μεταβατικὴν περίοδον, τὴν περίοδον τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἡ ἐργατικὴ τάξις ἐγκαθιδρύει ἰδικὴν τῆς μορφῆν κράτους (ταξικοῦ) καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν βαθμηδὸν ἐπιβολὴν κολλεκτιβιστικῶν μορφῶν παραγωγῆς καὶ διαμονῆς τῶν ἀγαθῶν. Ἡ λογικωτέρα μορφή τοῦ προλεταριακοῦ κράτους, ὅπως ἀπέδειξεν ἡ πείρα τῆς Κομμουνίας τῶν Παρισίων τοῦ 1871 τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως, εἶναι ἡ σοβιετικὴ μορφή. Ὁ τύπος οὗτος γεννᾶται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ εὐρέως κινήματος τῶν μαζῶν καὶ ἐξασφαλίζει τὴν ἐνεργότεραν συμμετοχὴν μαζῶν καὶ τὰς μεγαλυτέρας δυνατότητας διὰ τὴν τελειωτικὴν νίκην. Τὸ κράτος τοῦ σοβιετικοῦ τύπου εὐρίσκει εἰς ριζικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀστικὴν δημοκρατίαν, ἢ ὅποια κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, ἀποτελεῖ πάντοτε συγκεκαλυμμένην μορφήν τῆς ἀστικῆς δικτατορίας. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀστικὴν δημοκρατίαν τὸ σοβιετικὸν κράτος ἀναγνωρίζει ἀπροκαλύπτως τὸν ταξικόν του χαρακτήρα καὶ διακηρύσσει ὅτι σκοπεῖ τὴν συντριβὴν τῆς ἀστικῆς τάξεως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ πραγματοποιεῖ τὰς προϋποθέσεις τῆς πραγματικῆς ἀσκήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἐξασφαλίζον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐργατικοῦ τύπου, τὴν λειτουργίαν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων κλπ.

Μετὰ τὴν δι' ἐπαναστάσεως κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, ἡ ἐργατικὴ τάξις ὀφείλει νὰ προβῇ εἰς τὴν λήψιν τῶν κάτωθι μέτρων: 1) Ἀπαλλοτριώσεις τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἰδιοκτησιῶν, τῶν μεταφορῶν, τῶν ταχυδρομείων, τηλεφώνων, τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων κλπ. 2) Προλεταριακὴ ἐθνικοποίησις τῶν μεγάλων γαιοκτησιῶν, μεταβίβασις των εἰς τὰ ὄργανα τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας. Συλλογικὴ ἐκμετάλλευσις των ὑπὸ τῶν γεωργῶν προλεταρίων, οἱ ὅποιοι θὰ μετέχουν εἰς τὴν διοίκησιν των. Παραχώρησις τμήματος τῶν γαιοκτησιῶν, ἐκείνων κυρίως αἱ ὁποῖαι ἐκαλλιεργοῦντο ὑπὸ ἐνοικιαστῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς μεσαίους χωρικούς, ὅχι μόνον ἐκ λόγων οἰκονομικῆς σκοπιμότητος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν χωρικῶν. Ὁργάνωσις τῆς πίστεως διὰ τὴν βλτίωσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς τοκογλυφίας καὶ τῆς κερδοσκοπίας ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁργάνωσις τῆς ἀγρονομικῆς ἀντιλήψεως διὰ τοὺς χωρικούς, εἰδικῆς ἐκπαίδευσεως κλπ. 3) Προλεταριακὴ ἐθνικοποίησις τῶν τραπεζῶν, μεταβίβασις εἰς τὸ προλεταριακὸν κράτος ὅλων τῶν ἀποθεμάτων εἰς χρυσόν, τῶν κινητῶν ἀξιῶν κλπ. Ἐξασφάλισις τῶν συμφερόντων τῶν μικροκαταθετῶν, συγκέντρωσις τῶν τραπεζῶν, ὑποταγὴ ὅλων τῶν τραπεζῶν εἰς τὴν κεντρικὴν τράπεζαν τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας. 4) Ἐθνικοποίησις καὶ δημοτικοποίησις τοῦ μεγάλου χονδρικοῦ ἐμπορίου. 5) Ἀκύρωσις τῶν κρατικῶν χρεῶν. 6) Μονοπώλησις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. 7) Μονοπώλησις ὑπὸ τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῶν μεγάλων τυπογραφείων καὶ τῶν μεγάλων ἐφημερίδων. Ἡ ἐθνικοποίησις, κατὰ γενικὸν κανόνα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπικρατῇ εἰς τὴν μικρὰν καὶ τὴν μεσαίαν ἰδιοκτησίαν, διότι τὸ προλεταριακὸν κράτος κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς δικτατορίας του δὲν θὰ ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του ἀρκετὸν προσωπικόν, ὥστε νὰ καταστρέψῃ τὰς παλαιὰς σχέσεις καὶ ν' ἀ-

ποκαταστήση τὴν σύνδεσιν μεταξὺ τῶν μικρῶν καὶ μεσαίων παραγωγικῶν μονάδων, καὶ διότι δὲν πρέπει νὰ ἐξενείρῃ ἐναντίον του τὰ μεσαία κοινωνικά στρώματα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας, ἡ πάλη τῶν τάξεων λαμβάνει εἰς μέγαν βαθμὸν τὸν χαρακτηριστὴν οἰκονομικῆς πάλης μεταξὺ οἰκονομικῶν μορφῶν, αἱ ὁποῖαι συναγωνίζονται (καπιταλιστικὸς τομεὺς καὶ κολλεκτιβιστικὸς τομεὺς παραγωγῆς), ἀλλ' αἱ ὁποῖαι δι' ὠρισμένην περίοδον δύναται νὰ συναναπτύσσονται καὶ νὰ συνυπάρχουν.

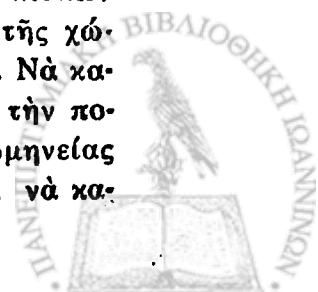
Ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως ἡ ἐργατικὴ τάξις, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, ὀφείλει νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς της ἰλόκληρον τὴν ἐκπαίδευσιν διὰ δύο λόγους: πρῶτον διὰ νὰ δημιουργήσῃ ἰδεολογικὸν ρεῦμα ὑπὲρ αὐτῆς καὶ νὰ διαπαιδαγωγήσῃ κομμουνιστικῶς τὸν λαὸν καὶ τὴν νέαν γενεάν καὶ δευτέρον διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ εἰδικούς, στρατολογημένους ἐκ τῶν κόλπων της, διὰ τὴν βιομηχανίαν, τὰς ἐπιστήμιας, τὴν στρατιωτικὴν τέχνην κλπ.. νὰ ἐξυψώσῃ τὴν πολιτικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, τὰς τεχνικὰς γνώσεις καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ νὰ καταπολεμήσῃ ὅλα τὰ ὑπολείμματα τοῦ ἀστικοῦ καθεσιῶτος, μεταξὺ τῶν ὁποίων, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, συγκαταλέγεται καὶ ἡ θρησκεία. Τὸ προλεταριακὸν κράτος ὀφείλει νὰ διακόψῃ κάθε ὑποστήριξιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ν' ἀπαγορεύσῃ κάθε ἐπέμβυσίν της εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους, εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν, καὶ νὰ καταπνίγῃ κάθε ἀντεπαναστατικὴν ἐνέργειαν τῶν λειτουργῶν της.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀποικιῶν, τῶν ἡμιοποικιῶν τῶν ἐθνικῶν κρατῶν καὶ τῶν μητροπόλεων, σχέσεις, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερον στήριγμα τῆς ἱμπεριαλιστικῆς φάσεως τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, ἡ κομμουνιστικὴ θεωρία θέτει τὰς ἀκολού-

θους προγραμματικὰς ἀρχάς: Δικαίωμα τῶν ἐθνότητων ὅπως αὐτοδιατίθενται, μέχρις ἀκόμη καὶ τελείου ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι προσηρητέαι, καὶ σχηματισμοῦ ἰδιαιτέρου κράτους. Ἀπελευθέρωσις τῶν ἀποικιῶν καὶ ὑποστήριξις ὅλων τῶν ἀποικιακῶν κινήματων, τὰ ὅποια στρέφονται κατὰ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Αἱ δύο αὗται ἀρχαὶ ἰσχύουν τόσον διὰ τὴν προεπαναστατικὴν, ὅσον καὶ διὰ τὴν μετεπαναστατικὴν περίοδον ἐκάστου ἔθνους.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου δὲν εἶναι δυνατὴ, εἰμὴ μόνον ἐὰν οὗτος διευθύνεται ὑπὸ ἐνιαίου, συμπαγοῦς, σκληραγωγημένου, πειθαρχικοῦ καὶ συγκεντρωτικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος (β. λ.). Τὸ κόμμα εἶναι ἡ πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὴν ἐκλεκτοτέραν μερίδα αὐτῆς, ἀπὸ τὰ συνειδητότερα, θαρραλέωτερα καὶ δραστηριώτερα μέλη της. Στηριζόμενον ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, ἐνσαρκώνει τὴν πείραν τοῦ συνόλου τῆς προλεταριακῆς τάξεως καὶ χρησιμεύει ὡς μαχητικὴ ὄργάνωσις, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ τὸ προλεταριάτον εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος πρέπει νὰ εἶναι ἡ σιδηρᾶ πειθαρχία, ἡ αὐστηρὰ ἐπαναστατικὴ σύνταξις καὶ ὁ δημοκρατικὸς συγκεντρωτισμός.

Διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τὴν ἱστορικὴν ἀποστολήν του, πρέπει προκλιβρικῶς νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς ἀκολούθους σκοπούς: Νὰ κατακτήσῃ καὶ νὰ κρατῇ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν του τὴν πλειοψηφίαν τῶν μελῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, καθὼς καὶ τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἐργαζομένων καθόλου. Νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν συγκρούσεων, αἰτινες ὑπάρχουν ἐντὸς τῶν ἀντιπάλων τάξεων. εἴτε εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς χώρας, εἴτε εἰς τὸ διεθνὲς πεδίον. Νὰ καταπολεμήσῃ καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν πολιτικὴν ἐπιτροπὴν κάθε ἄλλης ἐρμηνείας τοῦ μαρξισμοῦ (σοσιαλισμός) καὶ νὰ κα-

τακτική και κρατή υπό την έπιρροήν του τὰς μεγάλας οργανώσεις του προλεταριάτου (σωματεία, συνεργατικὰς κλπ.). Διὰ τὴν έπίτευξιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος τὸ κόμμα πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰς συγκεκριμένας συνθήκας, τὸν συσχετισμὸν τῶν ταξικῶν δυνάμεων, τὸν βαθμὸν τῆς ἀντοχῆς τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, τὸν βαθμὸν τῆς προπαρασκευῆς τοῦ προλεταριάτου. τὴν στάσιν τῶν διαμέσων στρωμάτων τῆς κοινωνίας (μικροαστοί, μέσοι ἀγρόται κλπ.), τὰ ὅποια, τελούντα ὑπὸ οἰκονομικὴν ἀστάθειαν καὶ κινδυνεύοντα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἐκπρολεταρισθοῦν, διακρίνονται διὰ τὴν αἰωνίαν καὶ διαρκῆ ιδεολογικὴν τάλαντευσιν καὶ ἀστάθειαν κλπ. Διὰ νὰ μὴ καταδικασθῆ εἰς τὴν παθητικότητα καὶ τὴν ἀποξένωσιν ἀπὸ τῶν μαζῶν, ὀφείλει, πλὴν τῶν γενικῶν συνθημάτων του, νὰ εἴπη καὶ προσωρινὰ μερικὰ συνθήματα (συνθήματα τακτικῆς) καὶ ν' ἀγωνίζεται διὰ τὴν πραγματοποίησιν των. Ὅταν παρουσιασθῆ ἀμέσως ἐπαναστατικὴ κατάστασις, τὸ κόμμα βαίνει εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας δι' ἀπεργιῶν, διαδηλώσεων, ἐνόπλων συλλαλητηρίων, γενικῆς ἀπεργίας καὶ ἀμέσου ἐνόπλου ἐξεγέρσεως. κατὰ τοὺς κανόνας τῆς πολεμικῆς τέχνης. Δεδομένης ἀφ' ἑνὸς τῆς παγκοσμιοῦτος τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, τοῦ ὁποίου ἐπιζητεῖται ἡ κατάργησις, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ταυτότητος τῶν συμφερόντων τῆς διεθνούς ἐργατικῆς τάξεως, προκύπτει ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἐνιαίας διευθύνσεως τοῦ ὅλου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας ἐνὸς παγκοσμίου κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὴν ἀνάγκην ταύτην ἠσθάνθησαν ἤδη οἱ θεμελιωταὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ Κ. Μάρξ καὶ Φρ. Ἐνγκελς, ἰδρῦσαντες ἐν Λονδίῳ τῷ 1864 τὴν «Διεθνῆ ἔνωσιν τῶν ἐργατῶν», τὴν ἀποκληθεῖσαν Ἀ' Διεθνῆ. Μετὰ τὴν διάλυσιν ταύτης ἰδρύθη τὸ 1889 ἡ Β' Διεθνῆς, ἐκ τῶν κόλπων τῆς ὁποίας, ἀποσπασθέντα τὰ ἀρι-

στερὰ στοιχεῖα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ν' Λένιν κατὰ τὴν διάρκειαν του Παγκοσμίου πολέμου, ἴδρυσαν, μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, τὸν Μάρτιον τοῦ 1919 ἐν Μόσχᾳ τὴν Γ' Κομμουνιστικὴν Διεθνῆ, ἡ ὁποία σήμερον κατευθύνει τὸ παγκόσμιον κίνημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ (βλ. λ. *Διεθνῆς*).

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν οὐτοπιστικὸν κομμουνισμὸν, ὁ ὁποῖος ἐξηγλεῖτο εἰς λεπτομερεῖς καὶ ποιητικὰς περιγραφὰς τοῦ μέλλοντος κοινωνικοῦ παραδείσου, ὁ ἐπαναστατικὸς κομμουνισμὸς, ὡς θεωρία, μόνον τὰς γενικὰς γραμὰς τοῦ μελλοντικοῦ συστήματος ὑπομιμνήσκει καὶ ταύτας ἐν συνδυασμῷ πάντοτε πρὸς τὸ σήμερον κρατοῦν κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς. Ὁ κύριος χαρακτήρ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ ὡς θεωρίας, εἶναι ἡ ἀρνητικὴ κριτικὴ τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, ἡ ἐκ ταύτης ἐν συμπεράσματι συναγωγή τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνατροπῆς του καὶ ἡ ὑπὸ τὰς κρατούσας συνθήκας πολιτικὴ τακτικὴ καὶ στρατηγικὴ του. Τὸ κομμουνιστικὸν καθεστῶς παρουσιάζεται κυρίως ὡς ἄρσις τῶν δεινῶν τοῦ σημερινοῦ (βλ. καὶ λ. *Δενισμός, Μαρξισμός, Μπολσεβικισμός καὶ Σοσιαλισμός*).

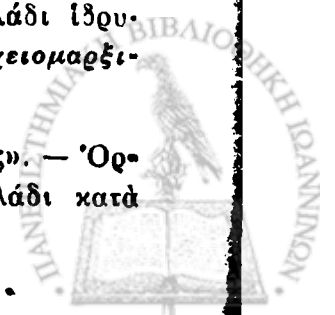
«Κομμουνισμός». — Δεκαπενθήμερον περιοδικὸν τῆς ὁμάδος «Κομμουνιστικὴ Ἐνωσις» ἐκδοθὲν τὸ 1920 (βλ. λ. *Ἀρχαιομαρξισμός*, σ. 355).

Κομμουνιστικὴ Διεθνῆς. — Βλ. λ. *Διεθνῆς*.

Κομμουνιστικὴ Διεθνιστικὴ Ἐνωσις. — Βλ. λ. *Ἐνωσις Διεθνιστῶν Κομμουνιστῶν*.

«Κομμουνιστικὴ Ἐνωσις». — Κομμουνιστικὴ ὁργάνωσις ἐν Ἑλλάδι ἰδρυθεῖσα τὸ 1920 (βλ. λ. *Ἀρχαιομαρξισμός*, σ. 355 κ. ἐξ.).

«Κομμουνιστικὴ Ἐνωσις». — Ὅργάνωσις ἰδρυθεῖσα ἐν Ἑλλάδι κατὰ

Μάρτιον τοῦ 1924 ἀπὸ στοιχεῖα ὀποσπασθέντα τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος. Τῆς ἰδρύσεως τῆς ὀργανώσεως ταύτης εἶχε προηγηθῆ σοβαρὰ διάστασις μεταξὺ τῶν Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Κομμουνιστικὴν Νεολαίαν Πειραιῶς καὶ τὴν τότε Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Κ.Κ.Ε., λόγῳ τῆς συντηρητικῆς τακτικῆς τὴν ὁποίαν ἠκολούθη ἡ τελευταία.

Τὸ σχίσμα τοῦτο ἦτο ἀπόρροια τῆς γενικῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διήρχετο τότε τὸ παγκόσμιον κομμουνιστικὸν κίνημα μὲ τὴν ἀνοδὸν τοῦ φασισμοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Γερμανίαν.

Τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Νεολαιῶν ἀνέλαβε τὸ τμήμα Πειραιῶς, τὸ ὁποῖον καὶ ἦλθεν εἰς ζωηρὰν προστριβὴν μὲ τὴν Κ.Ε., ἣτις διὰ τὰ περιβληθῆ μὲ κύρος, συνεκάλεσε δύο μῆνας πρὸ τοῦ σχίσματος τὸ ἐθνικὸν συμβούλιον τοῦ κόμματος, ὃπερ καὶ ἐνέκρινεν ὅλας τὰς πράξεις τῆς. Εἰς τὸ συμβούλιον ἀντεπροσωπεύθησαν οἱ γραμματεῖς τῶν κυριωτέρων τμημάτων τοῦ κόμματος. Ἡ κυριωτέρα καὶ σοβαρωτέρα ἀπόφασις τοῦ συμβουλίου ἦτο ἡ δι' ἣς περιέβαλε τὴν Κ.Ε. μὲ ἀπεριόριστα δικαιώματα καὶ κυρίως μὲ τὸ δικαίωμα νὰ παύῃ καὶ νὰ διορίζῃ τοπικὰς ἐπιτροπὰς τμημάτων.

Τοῦ δικαιώματος τούτου ἔκαμε χρῆσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐναντίον τοῦ τοπικοῦ τμήματος, τὰ μέλη τοῦ ὁποίου ἐχαρακτηρίζοντο ὡς ἐξτρεμιστικά.

Ἡ Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε. συνεκάλεσε συνέλευσιν τῶν μελῶν τοῦ τμήματος Πειραιᾶ πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν ἀποφάσεών τῆς. Ἡ συνέλευσις ἐκείνη ὑπῆρξεν ἱστορικὴ. Παρευρέθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὲρ πεντακόσια μέλη τοῦ τμήματος, τῶν ὀμίλων τῆς Νεολαίας. Ἡ Κ.Ε. δὲν κατώρθωσεν νὰ ἀποσπάσῃ παρὰ ἐλάχιστα μέλη τοῦ τμήματος. Ὅλοι οἱ ὄμιλοι μετὰ τοῦ τμήματος καὶ τῆς Νεολαίας, ἀποκηρυχθέντες ἀπὸ τῆς Κ.Ε. ἀπετέλεσαν ἰδίαν ὀργάνωσιν ἣτις ἀπεκλήθη «Κομ-

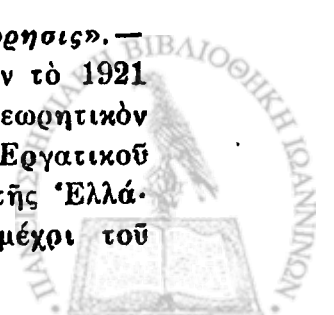
μουνιστικὴ Ἐνώσις». Εἰς τὴν ὀργάνωσιν ταύτην προσεχώρησαν πλείοι Κομμουνιστικαὶ Νεολαῖαι, τὸ τμήμα Σύρου, ἡ μειοψηφία τοῦ τμήματος Ἀθηνῶν καὶ διάφοροι ἄλλαι μικροοργανώσεις.

Ἡ «Κομμουνιστικὴ Ἐνώσις» δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ τὴν Κομμουνιστικὴν Δεξιὴν, διὰ νὰ τὴν πείσῃ ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι μὲ τὸ μέρος τῆς. Τοῦτο ἐτόνιζε καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐκδοθέντος ὀλίγον ἀργότερον ἐπισήμου ἑβδομαδιαίου ὀργάνου τῆς «Κομμουνιστικὸν Βῆμα».

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὑπάρξεως τῆς «Κομμουνιστικῆς Ἐνώσεως» ἡ Κ.Δ. οὐδέποτε ἔλαβε στάσιν ἐχθρικήν ἀπέναντί τῆς καὶ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς προσεπάθει νὰ πείσῃ τὰ μέλη τῆς ὅπως ἐπανέλθουν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Κομ. Κόμματος. Ἐθεώρει τὴν ὀργάνωσιν ὡς ἐξτρεμιστικὴν καὶ τὰ μέλη τῆς ὡς ἀγνοῦς ἐπαναστάτας, μὲ ζωηρότητα πλέον τοῦ δέοντος, δικαιολογουμένων ἀπὸ τὸ προλεταρικὸν περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον ἔζων. Ἡ περὶ ἐξτρετισμοῦ τῆς «Κ.Ε.» γιῶμη ἐνισχύθη καὶ ἀπὸ τὸ ἄκαιρον καὶ ἐπικίνδυνον σύνθημα: «καταλάβετε τὰ πλοῖα» ὃπερ ἔρριψεν αὐτὴ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπαναστατικὴν ἀπεργίαν τοῦ 1924. Τὸ ἐξωφρενικὸν τοῦτο σύνθημα, ἀπεκάλυψε τὸν τυχοδιωκτισμὸν τοῦ θεωρουμένου ὡς θεωρητικοῦ ἡγέτου τῆς «Κ.Ε.» Εὐάγ. Παπαναστασίου.

Ἡ ὀργάνωσις ἐξῆσε μεταξὺ φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας ἐπὶ ἑννέα μῆνας. Τέλος συνεκλήθη εἰδικὴ συνδιάσκεψις τῆς «Κ.Ε.» ἣτις καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς διαλύσεως τῆς ὀργανώσεως, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας ἐπανῆλθον εἰς τὸ Κόμμα.

«Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρησις». — Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐκδοθὲν τὸ 1921 ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐπίσημον θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ (Κομμουνιστικοῦ) Κόμματος τῆς Ἑλλάδος. Ἐξεδόθη κανονικῶς μέχρι τοῦ

1925. Διακόψαν την έκδοσιν του επί δικτατορίας Παγκάλου, έκυκλοφόρησε σποραδικῶς τεύχη τινὰ ἀπὸ τοῦ 1927. Ἀπὸ τοῦ 1933 ἐκδίδεται τακτικῶς ἀνά δεκαπενθήμερον.

Κομμουνιστικὸν Κόμμα. — Τὸ κόμμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸν ἐπαναστατικὸν μαρξισμόν, ὑφ' ἣν μορφὴν ἔλαβεν οὗτος ἐν Ρωσίᾳ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐπιζητεῖ τὴν βιαίαν ἀνατροπὴν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος μὲ μεταβατικὸν σταθμὸν τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου. Τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα εἶναι, κατὰ τὴν σχετικὴν θεωρίαν, ἡ πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ συνειδητότερα, δραστηριώτερα καὶ ἀποφασιστικώτερα στοιχεία αὐτῆς, καθῆκον δὲ ἔχει ὄχι νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους του ὁλόκληρον τὴν τάξιν καὶ τοὺς ἐργαζομένους καθόλου, ἀλλὰ νὰ τοὺς κατακτήσῃ ἰδεολογικῶς καὶ νὰ τοὺς κρατῇ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν του. Ἀποτελοῦν κατ' ἀνάγκην τὴν μειοψηφίαν τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ, δεόν νὰ διακρίνηται διὰ τὴν μαχητικότητά του, τὴν εὐλυγισίαν του, τὴν σιδηρᾶν πειθαρχίαν καὶ τὴν δραστηριότητά του. Κομμουνιστικὰ κόμματα ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς ὑφ' ἡλίου, ἐξαρτώμενα καὶ κατευθυνόμενα ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου ἐπιτελείου τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, τῆς Γ' Διεθνούς, τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν τμήματα. (Περὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος, βλ. εἰς τὸν εἰδικὸν τόμον τὸν ἀφορῶντα τὴν Ἑλλάδα).

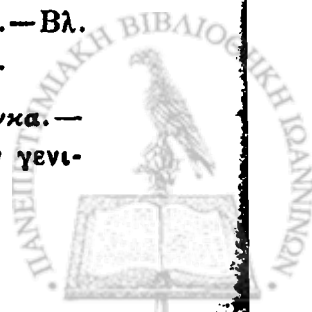
«Κομμουνιστικὸν μανιφέστον». — Καλεῖται οὕτως ἡ προγραμματικὴ διακήρυξις ἢ συνταχθεῖσα ὑπὸ τῶν Κ. Μάρξ καὶ Φρ. Ἐνγκελς, κατόπιν ἐντολῆς τῆς «Ἐνώσεως τῶν Κομμουνιστῶν» καὶ δημοσιευθεῖσα κατὰ πρῶτον ἐν Λονδίῳ τῷ 1848 εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν. Τὴν πρῶτην ταύτην ἐκδοσὶν ἠκολούθησε δανικὴ μετάφρασις καὶ κατόπιν γαλ-

λική, ἑλίγον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα μετεφράσθη εἰς τὴν ἀγγλικήν. Τὸ 1860 ἔγινε ρωσικὴ ἐκδοσις αὐτοῦ ἐν Γενεύῃ κατὰ μετάφρασιν τοῦ Μπακοῦνιν. Τὸ 1871 ἐδημοσιεύθησαν τρεῖς διάφοροι μεταφράσεις ἐν Ἀμερικῇ. Τὸ 1882 ἐκυκλοφόρησε δευτέρα ρωσικὴ ἐκδοσις μὲ πρόλογον τῶν Κ. Μάρξ καὶ Φρειδ. Ἐνγκελς κατὰ μετάφρασιν τῆς Β. Ζασσοῦλιτς καὶ μία πολωνικὴ μετάφρασις. Νέα δανικὴ μετάφρασις ἐκυκλοφόρησε τὸ 1885 καὶ τὸ ἐπόμενον νέα γαλλικὴ μείαφρασις τοῦ Λ. Λαφάργκ, ἐπιθεωρημένη ὑπὸ τοῦ Φρ. Ἐνγκελς, ὡς καὶ μία ἰσπανικὴ μετάφρασις. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἔμεινε καμμία χώρα τοῦ κόσμου, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ κατέστη γνωστὸν καὶ νὰ μὴ διεδόθη εὐρύτατα. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν, τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» μετεφράσθη τὸ πρῶτον κατ' ἐκλογὴν καὶ εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ Κ. Χατζοπούλου κατὰ τὸ 1912. Τὸ 1919 ἐξεδόθη νέα πλήρης μετάφρασις ἀνώνυμος (Α. Σίδερη), τὸ 1921 τρίτη ἐπίσης ἀνώνυμος (Α. Δούμο) μὲ πρόλογον Α. Σίδερη. Νέα μετάφρασις μετὰ προλεγόμενων καὶ σημειώσεων ἐγένετο τὸ 1927 ὑπὸ τοῦ Ι. Κορδάτου, τὸ δὲ 1933 νέα ἀνώνυμος «κατ' ἐγκρισιν τοῦ Π. Γ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος».

Τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» ἀποτελεῖ ἐν ἑκ τῶν σπουδαιότερων ἱστορικῶν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶν δοκουμενίων τῶν νεωτέρων χρόνων. Γραμμένον εἰς ὕψος ἐπαγωγὸν καὶ ρέον, περιλαμβάνει τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ, τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν του, τὴν φιλοσοφίαν του τὴν γενικὴν κοινωνιολογίαν του καὶ τὴν πολιτικὴν τακτικὴν του.

Κομμουνιστικὸς ἀναρχισμός. — Βλ. λ. Ἀναρχισμὸς κομμουνιστικὸς.

Κομμουνιστῶν Ἐνωσις ἢ Δίλκα. — Οὕτως ὠνομάσθη κατὰ τὸ πρῶτον γενι-

κὸν συνέδριον τοῦ 1847 ἢ παλαιότερα «Ἐνωσις (Λίγκα) τῶν Δικαίων» (βλ. Λίγκα).

Κομπέρ-Μορέλ (Comprèze Morel).— Γάλλος σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1872. Τὸ 1891 ἐγένετο μέλος τοῦ Γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ 1904 μέχρι τοῦ 1906 διετέλεσε δήμαρχος τῆς γενετείρας του Μπρετέιγ. Τὸ 1909 ἐξελέγη βουλευτὴς. Ἐγγραψε πλείστα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὸν σοσιαλισμὸν καὶ τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα καὶ διηύθυνε διάφορῳ σοσιαλιστικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Περὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Οἱ ἀγρόται καὶ ὁ σοσιαλισμός», «Ἡ ἀγροτικὴ ἐκμετάλλευσις καὶ ὁ σοσιαλισμός», «Τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα ἐν Γαλλίᾳ», «Κεφίλειοκρατικὴ συγκέντρωσις καὶ κολλεκτιβιστικὴ ὀργάνωσις», «Τὸ σοσιαλιστικὸν πρόγραμμα ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων», «Σοσιαλισμὸς καὶ μπολσεβικισμός», «Μέγα σοσιαλιστικὸν λεξικόν» κ.ἄ. Τὸ 1933 ὁ Κομπέρ Μορέλ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἀπεσχίσθη αὐτοῦ καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν φασίζουσαν ὁμάδα τῶν νεοσοσιαλιστῶν.

Κομπρομί (compromi).—βλ. Συμβιβασμός.

Κόνν.—Πολωνὸς κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1864 καὶ δράσας ἐνεργῶς καὶ εἰς τὸ ρωσικὸν μπολσεβικικὸν κόμμα. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν, φοιτητὴς ὢν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βαρσοβίας, ἐνεγράφη εἰς τὴν ὀργάνωσιν «Προλεταριάτον» τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐνθερμὸς προπαγανδιστὴς. Συλληφθεὶς τὸ 1884 κατεδικάσθη εἰς ὀκταετὴ καταναγκαστικὰ ἔργα, μετὰ τὴν ἔκτισιν δὲ τῆς ποινῆς ταύτης, διετέλεσεν ἐν ὑπερορίᾳ μέχρι τοῦ 1904 Ἐργασθεὶς εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ὀργανώσεις ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ τὸ 1907, εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον ἀνήκεν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ Τσίμμερβαλντ.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1918, μετὰ τὴν ἴδρυσιν κομμουνιστικοῦ κόμματος ἐν Πολωνίᾳ, προσεχώρησεν εἰς αὐτό, διατελέσας καὶ γενικὸς γραμματεὺς του (1929—1922). Τὸ θέρους τοῦ 1920 ἐξελέγη μέλος τῆς πολωνικῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ 1925 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Γ' Δεθνοῦς. Διηύθυνε δύο ἐφημερίδας τὴν «Κράσναγια Ζβεζντά» (1925—1928) καὶ ἀπὸ τοῦ 1928 τὴν «Ραμπότσογια Γκαζέτα». Συγγραφεὺς πολλῶν ἐπαναστατικῶν ἔργων, εἶναι δημοφιλέστατος ρήτωρ.

Κονδύλης (Γεώργιος).—Σύγχρονος Ἕλλην στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, γεννηθεὶς ἐν Προυσῶ τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1819. Διακούσας τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς κατετάγη θελοντὴς εἰς τὸν στρατὸν τὸ 1837 καὶ μετέτρεχε τοῦ τότε ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου καὶ κατόπιν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος (1905—1907). Τὸ 1909 ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ, ἡ κήρυξις δὲ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912 τὸν εἶδεν ὑπολοχαγόν. Μετέσχεν εὐδοκίμως ἀμφοτέρων τῶν βαλκανικῶν πολέμων καὶ τὸ 1913 προήχθη εἰς λοχαγόν. Τὸ 1914 μετέσχε τοῦ ἡτρωτικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου προσχωρήσας εἰς τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης διεκρίθη κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ μακεδονικοῦ μετώπου (1916—1918), προαχθεὶς δ' ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ταγματάρχην (1917) καὶ μετὰ ἐν ἔτος εἰς ἀντισυνταγματάρχην, μετέσχε τὸ 1919 τῆς εἰς Οὐκρανίαν ἐκστρατείας καὶ τὸ 1920 τῆς καταλήψεως τῆς Θράκης. Ὑπηρετήσεν κατόπιν ἐν τῷ στρατῷ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀπῆλθε μετὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920 μετ' ἄλλων ὁμοφρόνων του ἠξιωματικῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκ τῶν ὀργανώσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ διεξήγαγε διὰ τοῦ τύπου καὶ ἄλλως πολεμικὴν κατὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις βασιλικοῦ καθεστώτος. Ἐπα-

νελθών μετά την επανάστασιν τοῦ 1922 εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνέλαβε τὴν ἐν τῷ στρατῷ θέσιν του καὶ τὸ 1923 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον. Τὸ 1923, ὅτε ἐξεργάγη τὸ κίνημα Γαργαλίδου—Λεοναρδοπούλου, ὁ Κονδύλης ὑπηρετῶν ἐν Μακεδονίᾳ κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ ἐκεῖ τὸ κίνημα, μετακληθεὶς δὲ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐλθὼν ἐν σπουδῇ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ Ἀθηνῶν καὶ ἐκστρατεύσας εἰς Κιθαιρῶνα ἀνέστειλε τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας πορείαν τοῦ στρατοῦ τοῦ κινήματος.

Μετ' οὗτοι ἀποστρατευθεὶς ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκτεθεὶς ὡς δημοκρατικὸς καὶ ἐκλεγεὶς βουλευτῆς Ροδόπης. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτοεργῶν τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Δημοκρατίας, σχηματισθείσης δὲ τὸ 1924 τῆς ὑπὸ τὸν Ἀλ. Παπαναστασίου κυβερνήσεως ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατοπινῶν Ἑσωτερικῶν. Πρωαιτηθεὶς κατοπινὴ διαφωνίας ἰδρυσε τὸ Ἐθνικὸν Δημοκρατικὸν κόμμα. Τὸ 1925 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν μετασχὼν τῆς κυβερνήσεως Α. Μιχαλακοπούλου. Κηρυχθεὶς ἀντίθετος τῆς δικτατορίας τοῦ Θ. Παγκάλου, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος τῆς 22 Αὐγούστου 1926, τοῦ ἀνατρέψαντος τὴν δικτατορίαν. Κατόπιν ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν καὶ διεηγήθη τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1926, τὴν δὲ 4 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέδωκε τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν σχηματισθεῖσαν ὑπὸ τὸν Ἀλ. Ζαῦμην οἰκουμενικὴν κυβέρνησιν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 29 Αὐγούστου 1928 ἐξελέγη βουλευτῆς Καβάλλας.

Μετονομάσας κατοπινὸν τὸ κόμμα του «Ἐθνικὸν Ριζοσπαστικὸν» μετέσχε τῶν δι' ἀναλογικῆς ἐκλογῶν τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1932 καὶ ἐκλεγείς βουλευτῆς συνειργάσθη μετὰ τὴν κυβέρνησιν Τσαλδάρη ἧς ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἡ συνεργασία του μετὰ τὸ Λαϊκὸν κόμμα ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Τσαλδάρη.

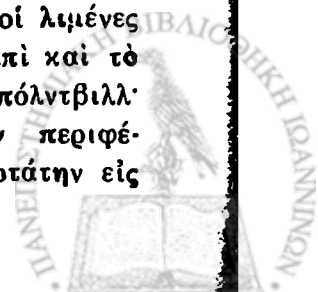
Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 5 Μαρτίου

1933 τὸ ὑπὸ τὸν Κονδύλην κόμμα μετὰ τοῦ Λαϊκοῦ, τοῦ κόμματος τῶν Ἐλευθεροφρόνων καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων ἀγροτικῶν ἀπετέλεσαν τὸν συνασπισμὸν τῆς ἠνωμένης ἀντιπολιτεύσεως, ὅστις ἐξῆλθε νικητῆς. Κατὰ τὴν σχηματισθεῖσαν δευτέραν κυβέρνησιν Τσαλδάρη ὁ Κονδύλης ἔλαβε πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Κόνγκο — Ἀπέραντος περιοχὴ τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς διαιρουμένη εἰς τρεῖς μεγάλας ἀποικίας: τὸ Βελγικὸν Κόνγκο, τὸ Πορτογαλικὸν Κόνγκο καὶ τὸ Γαλλικὸν Κόνγκο.

1.—*Βελγικὸν Κόνγκο.* Ἀποικία τοῦ Βελγίου ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ. Ὡς μόνον ἔξοδον εἰς τὴν θάλασσαν ἔχει μίαν στενὴν λωρίδα μήκους 37 μόλις χλμ. Εὐρίσκεται εἰς ὕψος 400 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ περιστοιχίζεται ὑπὸ πανυψηλῶν ὄρεων. Τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸν μετὰ μέσην ἐτησίαν θερμοκρασίαν 24—27°. Ἔχει ἑκτασίαν 2.385.000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰ 9.000.000 κατ. Ἡ κυριώτερα πόλις καὶ διοικητικὴ πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λεοπόλντβιλ μετὰ πληθυσμὸν περὶ τὰς 18.000 κατ. Ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς εἶναι τῆς φυλῆς τῶν Μπαντού, ἡ ὁποία ἐξαφανίζεται βαθμηδὸν λόγῳ τῆς τρομερῆς ἐκμεταλλεύσεως ἣν ὑφίσταται. Τὸ κλίμα εἶναι ἀκατάλληλον διὰ τοὺς Εὐρωπαίους καὶ δι' αὐτὸ οἱ λευκοὶ κάτοικοι εἶναι μόλις περὶ τὰς 16.000. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἀρκετοὶ Ἑλληνες καταγινόμενοι εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐπιτοπίων εἰδῶν μετὰ σοβαρὰ ὑποκαταστήματα εἰς τὴν Ἀμβέρσαν τοῦ Βελγίου.

Τὸ Βελγικὸν Κόνγκο ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς περιφερείας: α) τὴν παρακτίαν, ὅπου εὐρίσκονται αἱ σημαντικώτεραι ἐξαγωγικαὶ βάσεις, οἱ λιμένες Μπόμα, Μπανανὰ καὶ Ματαμπὶ καὶ τὸ Διοικητικὸν κέντρον τῆς Λεοπόλντβιλ· β) τὴν νοτιάν βιομηχανικὴν περιφέρειαν τῆς Κατάγκα, πλουσιωτάτην εἰς

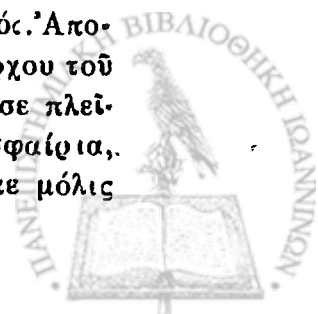
έξοκτί, όπου είναι συγκεντρωμένη ή μεγαλύτερα μάζα του πληθυσμού και γ) την κεντρικήν περιφέρειαν, όπου εύρισκονται αδιάβαστα δάση και ο πληθυσμός είναι άραιότατος. Ο ίθαγενής πληθυσμός καταγίνεται εις την έκμετάλλευσιν του άγρίου καουτσούκ, των χρυσωρυχείων, των άδαμαντωρυχείων και την θήραν των έλεφάντων. Έν τών μεγαλύτερων μειονεκτημάτων διά την άνπτυξιν του Κόνγκο είναι ή δυσκολία τών συγκοινωνιών. Αί σιδηροδρομικά γραμμάι άνέρχονται εις 2.064 χλμ., αί δέ όδοί εις 1.300 χλμ. Τό πλωτόν μήκος τών διαφόρων ποταμών δέν υπερβαίνει τός 15.000 χλμ. Αί έξαγοιγαί άνέρχονται εις 700.000.000 περίπου γαλλικά φράγκα έτησίως, ένῳ αί εισαγωγαί υπεβαίνουν τό 1.200.000. Τό Βελγικόν Κόνγκο άπό του 1885 μέχρι του 1907 άπετέλει άνεξάρτητον κράτος υπό την έπικυριαρχίαν του βασιλέως του Βελγίου Λεοπόλδου του Β'. Τό 1907 ή βελγική κυβέρνησις άνεκήρυξεν αυτό βελγικήν άποικίαν. Λόγω του φυσικού πλούτου ή χώρα αύτη παρουσιάζει ιδιαίτερον ένδιαφέρον διά τό βελγικόν κερφάλαιον, τό όποιον έξασκει άρπακτικήν έκμετάλλευσιν επί τών ίθαγενών.

2.—*Πορτογαλλικόν Κόνγκο.* Τμήμα της Πορτογαλλικής Δυτικής Άφρικής. Εύρίσκεται μεταξύ του Άτλαντικού Ωκεανού και του ποταμού Κουάγκο. Κυριώτερον είδος παραγωγής είναι τό καουτσούκ.

3. *Γαλλικόν Κόνγκο.* Η σημερινή Γαλλική Άφρική του Ίσημερινού. Έχει έκτασιν 2.255.870 τ. χλμ. και πληθυσμόν περίπου 3.200.000. Ο ίθαγενής πληθυσμός κατά τά τελευταία έτη περιορίσθη εις τό ήμισυ, Λόγω της δριμύτητος του κλίματος δέν υπάρχουν παρά μόνον 2.000 Εύρωπαίοι. Κυριώτερα πόλις είναι ή Μπρζαβιλ με πληθυσμόν 4.000.000 κατ. Κυριώτερα προϊότα είναι ή ξυλεία, τό καουτσούκ, ό καφέ, τό κακάον και ό βάμβυξ. Άρκετά άνεπτυγμένα είναι και ή κτηνοτροφία κυρίως

εις την έπαρχίαν Τσάνι (άνω τών 2.000.000 ζῳα). Υπάρχουν έλάχιστα μέσα συγκοινωνίας, ό δέ έξαγωγικός λιμήν είναι τό Λιμπρβίλλ. Αί σπουδαιότερα γαίαι εύρίσκονται εις χείρας γαλλοβελγικών εταιρειών. Έκ του Γαλλικού Κόνγκο έξάγεται εις μεγάλας ποσότητας έλεφαντόδους, καουτσούκ, ζῳα κ.ά. Η έξαγωγή άνέρχεται εις 170 περίπου εκατομμύρια φράγκα, ένῳ ή εισαγωγή είναι μόλις τό ήμισυ της έξαγωγής. Τό Γαλλικόν Κόνγκο άπό του 1910 όνομάζεται *Γαλλική Άφρική του Ίσημερινού*. Τό 1911, ως άντάλλαγμα διά την άναγνώρισιν του γαλλικού προτεκτοράτου του Μαρόκου υπό της Γερμανίας, παρεχωρήθη εις αύτην τμήμα του Γαλλικού Κόνγκο, διά της συνθήκης όμως τών Βερσαλλιών, τό τμήμα τουτο έπεστράφη και πάλιν εις την Γαλλίαν. Η Γαλλική Άφρική του Ίσημερινού όποδιαιρείται εις τās έξής άποικίας: εις τό λεγόμενον Κεντρικόν Κόνγκο, τό Γκαμπούν, τό Ουμπάγκι Σάγκι και την Τσάδ. Έκάστη άποικία διοικείται υπό διοικητού, υπαγομένου εις τόν Γενικόν Διοικητήν της Γαλλικής Άφρικής του Ίσημερινού. Έξ αύτῶν σπουδαιότερα είναι τό Κεντρικόν Κόνγκο, εις τό όποιον άνελογεί έκτασις 240.000 χλμ. και πληθυσμός 700.000 περίπου κατοίκων. Εύρίσκεται επί της δεξιάς όχθης του ποταμού Κόνγκο και καλύπτεται άπό πλούσια τροπικό δάση.

Κονράντ (Ίωσήφ Conrad, ψευδώνυμον του *I. Κορζενιόβσκι*).— Πολωνός συγγραφεύς γεννηθείς έν Ούκρανία τό 1857. Ο πατήρ του ήτο εις έκ τών υποκινήτων της πολωνικής επανάστασεως του 1863. Εις ήλικίαν 17 ετών ό Ίωσήφ, έφυγεν έκ Κρακοβίτις και μετέβη εις Μασσαλίαν και εκείθεν εις Μεξικόν όπου ειργάσθη ως ναυτικός. Άποκήσας τό 1884 δίπλωμα πλοιάρχου του βρετανικού ναυτικού, επεχείρησε πλείστα ταξίδια και εις τό δύο ήμισφαίρια. Τό πρώτον του έργον τό έξεδωκε μόλις

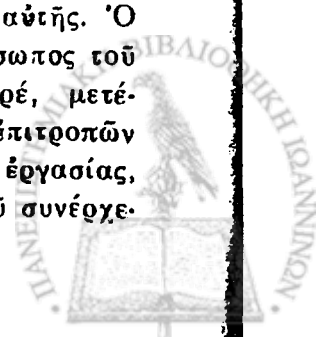

τὸ 1895, προσεῖλκυσε δὲ δι' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως Γκαλσγουέρδου ὅστις τὸν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν περαιτέρω συγγραφικὴν του δρασίαν. Ἠκολούθησαν τὰ ἔργα: «Ὁ πειρατῆς τῶν νησιῶν», (1896), «Ὁ Νέγρος τοῦ Ναρκίσσου» (1897) τὸ περιφημότερον ἐξ ὅλων, «Ὁ καθρέπτης τῆς θαλάσσης», «Τυφὼν» κλπ. Ὁ Κονσιντεράν προσεπάθησε νὰ περιγράψῃ τὸν κόσμον τῆς θαλάσσης, τοὺς ἀνθρώπους τῆς τοὺς ἀπλοὺς καὶ τυραννισμένους καὶ τοὺς κινδύνους τῆς. Ἀπέθανε τὸ 1924.

Κονσιντεράν (Βίκτωρ Considérant).— Γάλλος οὐτοπιστής σοσιαλιστής, γεννηθεὶς ἐν Σαλὲν τοῦ Ἰούρα τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1895. Εἰσευχθεὶς τῷ 1826 εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν καὶ κατόπιν εἰς τὴν σχολὴν ἐφαρμογῆς τοῦ Μέτζ, κατετάγη εἰς τὸ μηχανικόν. Ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, ἀναγνώσας ἐν ἑκ τῶν ἔργων τοῦ Φουριέ, ἐγοητεύθη ἐκ τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν τοῦ μεγάλου τούτου οὐτοπιστοῦ καὶ συνέταξεν ἐνθουσιῶδες ἄρθρον ὑπὲρ τοῦ φουριερισμοῦ, καταχωρηθὲν εἰς τὸν «Ἐρμῆν τῆς Γαλλίας» τῆς 15 Μαρτίου 1830. Μετ' ὀλίγον συνεδέθη καὶ προσωπικῶς πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ ἤρχισε νὰ ἐργάζεται δραστηριῶς διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Φουριέ, δίδων διαλέξεις ἐν Παρισίοις. Θέλων ν' ἀφοσιωθῆ ἔξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ ἔργον του, παρητήθη τοῦ στρατεύματος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φουριέ ἀπέβη ὁ ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς καὶ σχεδὸν ἰδρυτῆς αὐτῆς, διότι πρὸ τῆς ἀναμίξεως τοῦ Κονσιντεράν αὐτῆ ἠρίθμει ἐλαχίστους ὀπαδοὺς. Ζῶντος ἔτι τοῦ Φουριέ ἵδρυσεν τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Φαλονστήριον» καὶ τὸ 1836 τὴν «Φίλαγγα». Ἐπίσης ἵδρυσεν καὶ φαλαγγειανὸν βιβλιοπωλεῖον, τὸ ὁποῖον εἰργάσθη ἐπὶ εἰκοσαετίαν καὶ πλέον. Οἱ προσήλυτοι ἐξ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἤσαν, ἰσὺτοχρόνως δὲ ἄφθο-

νοὶ ἐκούσιοι συνεισφοραὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὴν σχολὴν νὰ διαδώσῃ τὰ δημοσιεύματά της, ἰὰ συγκροτηθῆ ἐπὶ ἐδραιωτέρων βάσεων καὶ νὰ ἰδρυσθῆ τὸ 1843 τὴν μεγάλην ἡμερησίαν ἐφημερίδα «Εἰρηνικὴ Δημοκρατία» ἡ ὁποία παρέτεινε τὴν ὑπαρξίν της μέχρι τοῦ πραξικοπήματος τῆς 2 Δεκεμβρίου. Ὁ Κονσιντεράν ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ φύλλου τούτου καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν φουριερισμὸν τοῦ στενωῆ θεωρητικοῦ τοῦ χανσκηῆρος καὶ νὰ τοῦ δώσῃ πρακτικώτερον χαρακτῆρα. Βλέπων διαρκῶς σὺξανόμενον τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπαδῶν του, ἠθέλησε νὰ ἐπιχειρήσῃ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ διδασκάλου του. Διὰ χρημάτων τοῦ Μπωντὲ—Ντυλαρὺ ἵδρυσεν φαλαγγεῖον ἐν Κοντὲ σὺφ Βέγκρ, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀπέτυχε πολὺ ἐνωρίς. Δευτέρα ἀπόπειρα μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πλουσίου Ἄγγλου Α. Γιουνγκ ἀπέτυχεν ἐπίσης. Αἱ ἀποτυχίαι αὗται δὲν ἐμείωσαν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν νεοφύτων καὶ ἡ διάδοσις τῆς θεωρίας δὲν ἴσταμάτησεν. Ὁ Κονσιντεράν μάλιστα ἐξελέγη μέλος τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τοῦ Σηκουάνα καὶ δημοτικὸς σύμβουλος ἑνὸς ἐκ τῶν διαμερισμάτων τῶν Παρισίων.

Μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου, οἱ φουριερισταὶ ἐπολιτεύθησαν ἔξω τῶν πλαισίων τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ πολλάκις τὸ κατεπολέμησαν μετὰ δριμύτητος, ἔχοντες τὴν γνώμην ὅτι τὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ἐπεζήτησαν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ οἰονδήποτε πολιτικῶν καθεστῶς καὶ προτιθέμενοι νὰ τύχουν τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἀνωτέρων, μᾶλλον, τάξεων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Λουδοβίκου—Φιλίππου οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν προσεχώρησαν εἰς τὴν δημοκρατίαν καὶ ἠγωνίσθησαν μετὰ ζέσεως ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ Κονσιντεράν ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ εἰς τὸν νομὸν τοῦ Πουαρέ, μετέσχε τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἐπὶ τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς ἐργασίας, ὑπερήσπισεν τὸ δικαίωμα τοῦ συνόχε-

σθαι καὶ κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Ἰουνίου 1848 ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς συμφιλώσεως. Ἐπανεκλεγείσιν εἰς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, ὡς μέλος τῆς ομάδος τῶν ὀρεινῶν, διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ἐκστρατείας τῆς Ρώμης. Μετὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν (Βέλγιον), ὅπου ἐξηκολούθησεν ἀκούραστος τὴν προπαγάνδαν τῶν ἀρχῶν του. Τῷ 1852 ὠργάνωσεν ἐν Βρυξέλλαις ἀπόπειραν ἀποικισμοῦ εἰς Τεξὰς καί, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του, ὑπὸ τινων δημοκρατικῶν καὶ ὑπὸ τινος πλουσίου Ἀμερικανοῦ ἵδρυσεν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐρυθροῦ ποταμοῦ συνεταιριστικὴν κοινότητα, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Reunion. Ἄλλὰ καὶ τὸ πείραμα τοῦτο ἀπέτυχεν.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ Βέλγιον συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ὡς ἔνοχος συνωμοσίας κατὰ γειτονικοῦ κράτους. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του εἰσηγήθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1869 εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐξήσεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἐν πλήρει ἀφρανεΐᾳ.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἔργων τοῦ Κονσιντεράν τὰ σπουδαιότερα εἶσι: «Κοινωνικόν πεπερωμένον» (1834—1844, τόμ. 3), «Περὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ ρόλου τῆς Γαλλίας ἐν Εὐρώπῃ» (1840), «Περιληπτικὴ ἐκθεσις τοῦ φαλανστηριακοῦ συστήματος τοῦ Φουριέ» (1845), «Ἀρχαὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1847), «Ὁ σοσιαλισμὸς ἐνώπιον τοῦ παλαιοῦ κόσμου» (1848), Ἡ λύσις ἢ ἡ ἄμεσος κυβέρνησις τοῦ λαοῦ» (1851), «Περιγραφή φαλανστηρίου» (1848) κτλ.

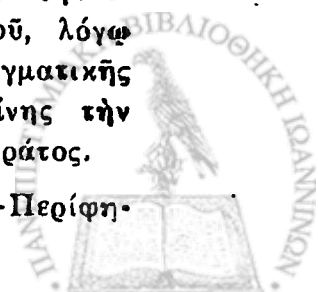
Ὁ Κονσιντεράν, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός του Φουριέ ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκτίνων τῶν κοινωνιολόγων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος, οἱ ὅποιοι, ἀκολουθοῦντες τοὺς Γάλλους φιλοσόφους τοῦ 18ου αἰῶνος ἐξήτουν τὴν βελτίωσιν ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας διὸ λογικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐπέκρινον κατὰ τὸν δριμύτερον τρόπον τὰ κακὰ τοῦ ἐκ τῆς καταργήσεως τῆς φεουδαρχίας προελθόντος νέου κοινω-

νικοῦ καθεστῶτος. Λαμβάνοντες ὡς μοναδικὸν κριτήριον τῆς ζωῆς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ ἀγνοοῦντες τοὺς οικονομικοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι διέπουν τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς, ἐπεχείρουν διάφορα οὐτοπιστικὰ πειράματα, τὰ ὁποῖα, ὅπως ἦτο ἐπόμενο, ἀπέτυχον.

Κονσόρτσιουμ (ἐκ τοῦ λατ. consortium=κοινωνία, ἔταιρίο).— Ὁ ὄρος ἐχρησιμοποιήθη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ Γερμανοῦς μὲ τὴν ἔννοιαν συνεταιρισμοῦ, μετοχικῆς ἔταιρίας, συνδικάτου Τραπεζῶν, π.χ. πρὸς κάλυψιν κρατικοῦ δανείου ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ κέρδους ἐκ τῶν χρηματιστικῶν πράξεων, αἵτινες μέλουν νὰ ἐνεργηθοῦν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δανείου. Κατόπιν ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν γενικῶς διὰ πάντα συνεταιρισμὸν τραπεζικῶν καὶ ἐμπορικῶν οἰκῶν ἐπὶ περιορισμένον χρόνον πρὸς ἐνέργειαν σπουδαίων ἐπιχειρήσεων π.χ. κάλυψιν δανείων, ἵδρυσιν τραπεζῶν ἢ ἄλλων ἐπιχειρήσεων κλπ. Περίφημον κατέστη τὸ ὑπὸ τῶν τραπεζικῶν τῶν ἑξ μεγάλων ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων συγκροτηθὲν κονσόρτσιουμ πρὸς παροχὴν ἀπὸ κοινῶν δανείων καὶ τοποθέτησιν κεφαλαίων ἐν Κίνα (βλ. Κίνα). Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην τὸ κονσόρτσιουμ ἀποτελεῖ συμφωνίαν καπιταλιστῶν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μετξύ των συναγωνισμοῦ καὶ καλυτέραν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ συναγωνισμοῦ ἄλλων εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λαῶν.

Ἐν Ἑλλάδι κονσόρτσιουμ ἀπεκλήθη ἔνωσις τῶν κυριωτέρων τραπεζῶν διὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν συναλλάγματος ἀπὸ τοῦ 1921, εἰς τὴν ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ κράτους ὀριζομένην τιμὴν. Ὁ θεσμὸς οὗτος τοῦ κονσόρτσιουμ ἀπετέλεσε δημοτικὸν μέτρον ἀπροκαλύπτου σφετερισμοῦ τῶν χρημάτων τοῦ λαοῦ, λόγῳ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν αὐθαιρέτως ὥριζε τὸ κράτος.

Κόντ (Αὐγούστος Comte).—Περίφη-

μος Γάλλος φιλόσοφος, ιδρυτής του θετικισμού, οστις αποτελεί χαρακτηριστική πνευματική κατεύθυνση της δημοκρατικής φιλελευθέρως άστικής τάξεως του 19ου αιώνος. Έγεννήθη έν Μονπελιέ τὸ 1798. Τὸ 1814 εἰσήχθη εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, ἀλλὰ μετὰ διετῆ φοίτησιν ἀπεβλήθη διότι ἠγήθη φοιτητικῆς τινος στάσεως. Τὸ 1817 ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ Σιμόν Σιμόν, διετίθησε δὲ τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1824. Τὸ ἐπόμενον ἔτος συνεζεύχθη ἰδιότροπὸν τινα καὶ ἐριστικὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι τὸν ἐβασάνισε πολὺ, διότι εἰς ὅλα τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἔγραψε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δεκαεπταετοῦς συμβιώσεως μετ' αὐτῆς τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποταγῆς τῆς γυναικός, ἐνῶ βραδύτερον θεοποιεῖ τὸ θῆλυ ἐπηρεασμένος προφανῶς ἀπὸ τὸ αἰσθημὰ του πρὸς τὴν ἐρωμένην του Κλοτίλδην ντὲ Βῶ.

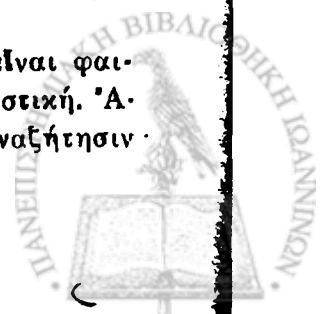
Ὁ θετικισμὸς τοῦ Κόντ εἶναι εἰδικὸν κοινωνικὸν προῖόν τῆς μεταβατικῆς περιόδου 1830—1840, δηλαδὴ τῆς περιόδου ἡ ὁποία ἄγει ἀπὸ τῆς ἀγωνιώδους παλινορθώσεως τῶν Βουρβόνων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848. Το πολιτικὸν «πιστεύω» τοῦ θετικισμοῦ εἶναι: «οὔτε παλινόρθωσις οὔτε ἐπανάστασις». Αἱ κατευθυντήριοι ἰδέαι τῆς φιλοσοφίας τοῦ Κόντ, κριθεῖσαι παρὰ τοῦ μεγάλου οὐτοπιστοῦ Σαιν· Σιμόν εἶναι ἡ ἀπαίτησις μιᾶς ἐγκυκλοπαιδικῆς συνθέσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὁ νόμος τῶν τριῶν σταδίων, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ ἡ κοινωνία ὀφείλουν ἀναγκαστῶς νὰ διέλθουν ἐκ τῶν τριῶν διαδοχικῶν σταδίων τῆς θεολογίας, τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς θετικιστικῆς φιλοσοφίας. Τὸ πρῶτον καὶ τὸ τελευταῖον στάδιον εἶναι κατὰ τὸν Κόντ, ἐποχὴ ἀθθεντίας, τάξεως καὶ ὀργανώσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ, Ἡ μεταφυσικὴ ἐποχὴ, εἶναι ἐποχὴ τῆς ἀμφιβολίας, τῆς κριτικῆς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν πολέμων. Στηριζόμενος ἐπὶ τῶν βάσεων «ἐπιστημονικῆς» πολιτικῆς ὁ θετικι-

σμὸς ὀφείλει, κατὰ τὸν Κόντ, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἐπανάστασιν διὰ μεταμορφώσεως τῆς κοινωνίας μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως καὶ τῆς προόδου. Ἐν τῇ νέᾳ θετικῇ κοινωνικῇ καταστάσει οἱ βιομήχανοι θὰ διαδραματίζουσι τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον διαδραματίζουσι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ βαρῶνοι ἐν τῇ μεσαιωνικῇ κοινωνίᾳ. Ὁ κόσμος θὰ κυβερνᾶται ὑπὸ συμβουλίου ἀκτημόνων θετικιστῶν φιλοσόφων, τὸ ὁποῖον θὰ ἀσχολῆται μετὰ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ὑπὸ συμβουλίου κεφαλαιούχων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐφαρμόζουσι τοὺς νόμους τούτους ἐν τῇ παραγωγῇ.

Κατὰ τὸν Κόντ ὀλόκληρος ἡ μεταφυσικὴ εἶναι ἀπορρίψιμος διότι ὀσχολεῖται μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ κόσμου, ἐνῶ τοῦτο εἶναι ἀνέφικτον διὰ τῆς μεταφυσικῆς. Τὸ μόνον δυνατόν εἶναι ἡ σύνθεσις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν εἰς ἐνιαῖον σύστημα, ἡ ὁποία θὰ παράσχη γενικὴν τινα ἐξήγησιν τοῦ κόσμου. Ὁ Κόντ ὀρμᾶται ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι ἀποτελοῦν σειρᾶν, ἡ ὁποία ἄρχεται ἐκ τῶν πλέον γενικῶν καὶ ἀφηρημένων διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὰς οὐσιαστικωτέρας καὶ πολυσυνθετωτέρας: μαθηματικά, ἀστρονομία, φυσικὴ, χημεία, κοινωνιολογία.

Ὁ Κόντ ὁ ιδρυτῆς τῆς κοινωνιολογίας. Ἐξετάζων τὴν κοινωνίαν τὴν χωρίζει εἰς δύο μορφάς: τὴν στατικὴν καὶ τὴν δυναμικὴν. Εἰς τὴν πρώτην ἐξετάζει τὴν κοινωνίαν ἐν τῇ ἡρεμίᾳ τῆς, δηλαδὴ τοὺς νόμους τῆς συμβιώσεως, τὴν οἰκογένειαν κλπ. Εἰς τὴν δευτέραν ἐξετάζει τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνεύρῃ τοὺς συντελεστὰς τῆς ἐξελίξεως ταύτης. Ὁ κυριώτερος παράγων τῆς κοινωνικῆς προοδευτικῆς μεταβολῆς εἶναι, κατ' αὐτόν, ἡ ἐξέλιξις τοῦ πνεύματος. Ἡ κοινωνικὴ πρόοδος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πνευματικῆς προόδου.

Ἡ γνωσιολογία τοῦ Κόντ εἶναι φαινομενοκρατικὴ καὶ ἀγνωστικιστικὴ. Ἀποκρούει τὴν μεταφυσικὴν ἀναζητήσιν

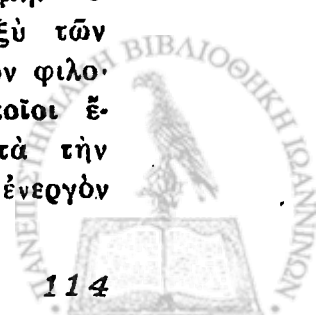
τοῦ ἀπολύτου. Ἀντί τῆς ἀναζητήσεως τῶν αἰτίων καὶ τῶν δυνάμεων ἢ ἐπιστήμη πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν νόμων, δηλαδὴ τῶν σχεσεῶν δισδοχῆς καὶ ὁμοιότητος μεταξὺ τῶν φαινομένων. Ὁ φόβος τοῦ ἀπολύτου παρὰ τῷ Κόντ, δὲν εἶναι τι ἄλλο ἢ φόβος τῆς ὕλης καὶ τοῦ ὕλισμοῦ. Ὁ θετικισμὸς του περικλείει ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ ὅλας τὰς ποικιλίας τῆς μεταγενεστερας (ἀγγλικῆς καὶ ἡπειρωτικῆς) φαινομενοκρατίας καθὼς καὶ τῆς ἀμερικανικῆς πολυαρχίας, δηλαδὴ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κόσμου διὰ πλειόνων τῆς μιᾶς ἀρχῶν.

Κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς φιλοσοφικῆς του δράσεως ὁ Κόντ ἀπέδειξεν ὁ ἴδιος διὰ τῆς ἰδρύσεως μιᾶς θρησκείας τῆς ἀνθρωπότητος μὲ ἱερεῖς, λατρείαν, τελετὰς κλπ. ὅτι ὁ ἄνευ κριτικοῦ πνεύματος θετικισμὸς ἄγει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν μυστικισμὸν. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Κόντ εἶναι: «Θετικὴ πολιτικὴ» (1824), «Μαθήματα θετικῆς φιλοσοφίας» (1830—1842), «Θετικὴ πολιτικὴ ἢ πραγματεία κοινωνιολογίας» (1851—1854) κ. ἄ. (βλ. καὶ λ. *Θετικισμὸς καὶ Κοινωνιολογία*).

Κοντιγιὰκ (Στέφανος Condillac).— Ὀνομασιὸς Γάλλος φιλόσοφος (1714—1780). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἐγένετο ἱερεὺς, οὐδέποτε ὅμως ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του. Εὐθύς ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του εἰς τοὺς κύκλους τῶν διανοουμένων ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἢ εὐρύτης τῶν ἀντιλήψεών του. Βαθύτατα ἐπηρεασμένος ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἁγγλοῦ ἐμπειριοκρατικοῦ Λώκ, ὧθησε μέχρι τῶν τελευταίων της συνεπειῶν τὴν ἀρχὴν ὅτι κάθε γνῶσις καὶ ὀλόκληρος ὁ ψυχικὸς βίος ἀπορρέει ἐκ τῶν αἰσθήσεων. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἤσκησε σφοδροτάτην πολιμικὴν ἐναντίον τοῦ ὀρθολογισμοῦ τοῦ Καρτεσιῦ, τοῦ Σπινόζα καὶ τοῦ Λειβνιτίου. Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὸ «Περὶ τῶν συστημάτων».

Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Κοντιγιὰκ κάθε ὄν ἐστερημένον οἰασδήποτε ἄλλης ἰκανότητος, ἐκτὸς τοῦ αἰσθάνεσθαι, δύναται νὰ σχηματίσῃ ἐποπτείας, παραστάσεις, ἐννοίας καὶ συλλογισμοὺς καθὼς καὶ γλῶσσαν, ἢ ὅποια ἐκφράζει πάντα τούτα μὲ ἀφετηρίαν μόνον τὰ δεδομένα τῶν αἰσθήσεων, χωρὶς τὴν βοήθειαν ἄλλου στοιχείου. Ὁ Κοντιγιὰκ ὑποστηρίζει ἐπὶ πλέον ὅτι ὄχι μόνον ἡ γνῶσις, ἀλλὰ καὶ τὰ συναισθήματα καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ βούλησις ἐξαρτῶνται μόνον ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις. Ἐν τούτοις, κατὰ παράδοξον ἀντίφασιν, παραδέχεται τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Κοντιγιὰκ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Δοκίμιον περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων», «Μελέτη περὶ τῶν αἰσθημάτων», «Περὶ τῶν συστημάτων», «Μελέτη περὶ τῶν ζώων». «Μελέτη τοῦ ἀλληλοσυσχετισμοῦ κράτους καὶ ἐμπορίου», «Λογικὴ», «Ἡ γλῶσσα τῶν ὑπολογισμῶν». Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 16 τόμους 1821—1823,

Κοντορσέ (Ἰωάννης Ἀντώνιος Condorcet).— Γάλλος μαθηματικός, φιλόσοφος καὶ μαθηματικός (1743—1794). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ λύκειον τῶν Ἰησουϊτῶν τοῦ Ρέιμς, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῶν μαθητικῶν του χρόνων ἐστράφη ἐναντίον τοῦ θρησκευτικοῦ δογματισμοῦ. Τὸ φιλοσοφικόν του δοκίμιον «Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀναλύσεως ἐπὶ τῶν πιθανοτήτων τῶν ἀποφάσεων αἵτινες λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν» ἀποτελεῖ περισπούδαστον μελέτην καὶ ἀνάλυσιν τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ λογισμοῦ, καὶ τοῦ λογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων. Ἡ μελέτη αὕτη φθάνει καὶ μέχρι προβλημάτων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν λυθῆ οὔτε σήμερον ἀκόμη. Ὁ Κοντορσέ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν διαπρεπεστέρων Γάλλων ὕλιστῶν φιλοσόφων τοῦ 18ου αἰῶνος, οἱ ὅποιοι ἔπαιξαν ἀποφασιστικὸν ρόλον κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Λαβῶν ἐνεργόν

μέρος εις την ἐπανάστασιν ταύτην ἐξελέγη μέλος τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως καὶ συνέταξε τὰ περισσότερα ἐκ τῶν διατάγμάτων τῆς. Τὸ 1792 παρουσίασε τὸ πρῶτον τοῦ ὑπόμνημα, καὶ συνέταξε τὸ σχέδιον νόμου περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Κοντορσέ διακρίνεται διὰ τὰς δημοκρατικὰς του ἀρχάς, ἐζητεῖ δὲ εἰς αὐτὸ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως εἰς τὰ σχολεῖα, τὴν κρατικὴν ὑποστήριξιν διὰ τὴν ἀνωτέραν ἐκπαιδευσιν κλπ. Ὁ Κοντορσέ ἔχων ἀντιρρήσεις διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀντεπαναστάτης καὶ ἐτέθη ἐκτὸς νόμου. Οὕτω ἠναγκάσθη νὰ κρυφθῆ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συνέγραψε τὸ σπουδαιότερον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σχεδιάγραμμα ἱστορικοῦ πίνακος τῆς προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος». Εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἔργον διαγράφονται αἱ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ Κοντορσέ: κατάργησις τῆς ἀνισότητος μεταξὺ τῶν λαῶν, κατάργησις τῆς ἀνισότητος μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων, βαθμιαία τελειοποίησις τοῦ ἀτόμου φυσιολογικῶς, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς. Ὁ Κοντορσέ πιστεύει ὅτι εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων δὲν ἀντιβαίνουν ποσῶς οἱ ἀντικειμενικοὶ καὶ ὑποκειμενικοὶ ὄροι. Ἡ φιλοσοφικὴ ἀντίληψις τοῦ Κοντορσέ εἶναι ὕλιστικὴ. Ἀπορρίπτει κάθε κοσμοθεωρίαν μὴ βασιζομένην ἐπὶ τῆς πείρας τῶν αἰσθήσεων.

Κόντσερν (Konzerne).—Ὁρος γεννηθεὶς ἐν Γερμανίᾳ ἐκ τῆς λέξεως concert (συμφωνία). Κόντσερν καλεῖται ἢ «κάθετος συγκέντρωσις» βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, οὕτως ὥστε αἱ συνεργαζόμενα ἐπιχειρήσεις νὰ μὴ χρειάζονται νὰ ἀγοράσουν τίποτε ἀπὸ ἐπιχειρησιν ἐκτὸς τῆς ἐνώσεως καὶ νὰ πωλοῦν εἰς ἀλλήλας ἢ εἰς τὸν ὀριστικὸν καὶ τελικὸν καταναλωτήν. Πρὸς τὸν

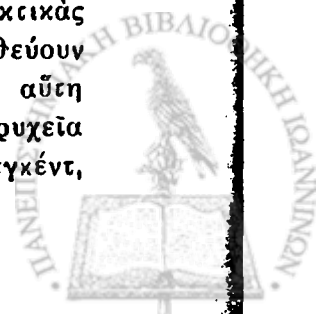
σκοπὸν τοῦτον τὸ Κόντσερν πρέπει νὰ περιλαμβάνη ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις ἐνὸς βιομηχανικοῦ κλάδου ἀπὸ τῆς παραγωγῆς τῆς πρώτης ὕλης (μεταλλεύματα ἢ ἀγροικὰ προϊόντα) μέχρι τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐτοίμου διὰ τὴν ἀγορὰν προϊόντος.

Ἡ κάθετος αὕτη συγκέντρωσις ἦτο γνωστὴ πρὸ τοῦ πολέμου, αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις δὲ ὠνομάζοντο *κάθετα τραστ* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κυρίως *τραστ* καὶ *κάρτελ* (βλ. τὸς λ.), αἵτινα ἀποτελοῦν ὀριζοντίαν συγκέντρωσιν τῆς βιομηχανίας Ἀπὸ τοῦ πολέμου ἡ κάθετος συγκέντρωσις ἀνεπτύχθη ἐν Γερμανίᾳ, ἔκτοτε δ' ἐπεκράτησεν ὁ ὄρος *κόντσερν*.

Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων καὶ χαρακτηριστικωτέρων κόντσερν εἶναι τὸ γερμανικὸν μεταλλουργικὸν κόντσερν τοῦ Οὐγκο Στίννες. Τὸ κόντσερν τοῦτο ἐσχηματίσθη διὰ τῆς συνενώσεως τριῶν κυρίως ὀμίλων: τοῦ ὀμίλου Στίννες μὲ τὴν «Γερμανολουξεμβουργικὴν Ἐταιρείαν», τοῦ ὀμίλου Κίρντορφ μὲ τὴν Ἐταιρείαν «Γκελσενκίρχεν» καὶ τοῦ ὀμίλου «Ζίμενς-Σούκερτ» ἀποτελουμένου ἀπὸ διαφόρους ἠλεκτρικὰς ἐταιρείας. Ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν τριῶν τούτων ὀμίλων προέκυψεν ἡ «Siemens-Rheinlbe-Schuckert-Union» ἢ ὁποία εἶναι τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τοῦ Κόντσερν-Στίννες.

Τὸ κόντσερν τοῦτο περιλαμβάνει ἐν ὄλῳ ἐπιχειρήσεις, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων εἶναι δύσκολον νὰ ὑπολογισθῆ ἀκριβῶς, ὑπερβαίνει ὅμως ἀσφαλῶς τὴν ἑκατοντάδα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολομένων παρ' αὐτοῦ ἐργατῶν ὑπολογίζεται εἰς πλεόν τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου.

Αἱ διάφοροι βιομηχανίαι τοῦ Κόντσερν-Στίννες δύνανται νὰ διακριθῶν εἰς τέσσαρας κατηγορίας. Ἡ πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τὰς ἐξορυκτικὰς βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι προμηθεύουν τὰς πρώτας ὕλας. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει: α) τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Γκελσενκίρχεν, τοῦ Πρίντς Ρεγκέντ,

της Λουίζε κλπ. εύρισκόμενα εἰς τὸ Ρούρ καὶ ἔχοντα συνολικὴν παραγωγικὴν ἰκανότητα πλέον τῶν 15 ἑκατομμυρίων τόννων ἄνθρακος, ἤτοι πλέον τοῦ τρίτου τῆς ἑλικῆς παραγωγῆς τῆς Γαλλίας· β) σπουδαιότατα λιγνιτωρυχεῖα εἰς τὴν Ρηνανίαν καὶ εἰς τὸ Χάρτς γ) σιδηρωρυχεῖα εύρισκόμενα ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Γερμανίαν παντοῦ ὅπου ὑπάρχει σίδηρος, εἰς τὸ Ζίγκερλαντ, τὸ Νασσάου, τὴν Ἄνω Φραγκονίαν, τὸ Παλατινάτον, κατὰ μῆκος τοῦ Βέσσερ κλπ. καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Αὐστρίαν (Στυρίαν) ὅπου ἡ παραγωγικὴ τῶν ἰκανότης εἶναι δύο ἑκατομμύρια τόννων. δ) δάση εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν τὰ ὅποια ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Κόντσερν εἰς ξυλείαν μεταλλείων.

Ἡ δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει τὰς βιομηχανίας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι μὲ τὰς προηγουμένας πρώτας ὕλης κατασκευάζουν ἀκατέργαστα προϊόντα. Ἡ κατηγορία αὕτη κυρίως ἀποτελεῖ τὴν βαρεῖαν βιομηχανίαν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τὸ Κόντσερν Στίνες περιλαμβάνει εἰς τὰ Ρούρ, τὰς ὑψικαμίνας καὶ τὰ χαλυβουργεῖα Νκόρτμουντ, τοῦ Μυλχάϊμ, τοῦ Μποχούμ κλπ. εἰς τὴν Ρηνανίαν τὰς ὑψικαμίνας τοῦ Αἰξ λά Σατέλ εἰς τὴν Στυρίαν τὰς ὑψικαμίνας τοῦ Ἄλπιν Μοντάου Γκεξέλσαφτ.

Ἡ τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τὰς βιομηχανίας κατεργασίας. Αἱ βιομηχανίαι αὗται ἔχουν προορισμὸν νὰ μετατρέπουν εἰς ἔτοιμα προϊόντα τὰ παρὰ τῶν προηγουμένων προμηθευόμενα ἀκατέργαστα προϊόντα. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τὸ Κόντσερν τοῦτο περιλαμβάνει ἐργοστάσια διαφόρων ἀντικειμένων, ὅπως τοῦ Χόρστ τὸ ὁποῖον παράγει σιδηρικά, τοῦ Γκροῦνε, τὸ ὁποῖον παράγει ἀλυσσίδας, τῆς Ἀλτόνας τὸ ὁποῖον παράγει καρφιά, ἐργοστάσια παραγωγῆς, ὅπως τοῦ Ντόρτμουντ ποῦ κατασκευάζει βαγόνια σιδηροδρόμων, τοῦ Μυλχάϊμ τὸ ὁποῖον κατασκευάζει ἐξορυκτικὰς μηχανὰς μεταλλείων, τὰ ναυπηγεῖα τοῦ Ἐλβα τὰ ὅποια κατασκευάζουν

πλοῖα, τὸν οἶκον Λαίλ, ὁ ὁποῖος, κατασκευάζει αὐτοκίνητα, καὶ τέλος ἐργοστάσια κατασκευῆς ἠλεκτρικοῦ ὕλικου, συγκεντρωμένα εἶδη ἀπὸ τοὺς Ζίμενς—Σούκερτ, τὰ ὅποια κατασκευάζουν πᾶν ὅ,τι καταναλίσκει ἢ παράγει ἠλεκτρισμόν, ἀπὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φαναριοῦ τῆς τσέπης μέχρι τῶν ἰσχυροτέρων γενετηρῶν.

Ἡ τετάρτη κατηγορία περιλαμβάνει τὰς καταναλωτικὰς βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦν πρὸς χρῆσιν τῶν ἰδιωτῶν τὸ κατασκευασθὲν ὕλικόν ἀπὸ τὰς προηγουμένας βιομηχανίας. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκουν ἐταιρεῖαι διανομῆς ἠλεκτρενεργείας, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἠλεκτρικὴ ἐταιρεία Βετσαφάλης· Ρηνανίας, ἡ ὁποία παρέχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ φῶς εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν ὀλλανδικῶν συνόρων καὶ τοῦ Ἄτ νοτιανατολικῶς τῆς Ρούρ.

Ἄλλαι ἐκ τῶν ἐταιρειῶν τούτων παρέχουν τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα εἰς μερικὰς ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας ὅπως, τὸ Ἀμβούργον, τὸ Στεττίνον, τὸ Μανχάϊμ ἢ εἰς ὀλοκλήρους ἐπαρχίας, ὅπως τὴν Θουριγγίαν καὶ τὸ μεσημβρινὸν Χάρτς.

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην μετέχουν ἐπίσης ἐκμεταλλεύσεις σιδηροδρόμων τράμ, ὅπως οἱ «τοπικοὶ σιδηροδρομοὶ Βιέννης», οἱ «ὄρεινοὶ σιδηροδρομοί», τὰ ἠλεκτρικὰ τράμ τοῦ Ἐλμπερφελντ καὶ τοῦ Μπάρμεν καθὼς καὶ ὅλον τὸ δίκτυον τῶν τράμ καὶ τῶν σιδηροδρόμων στενοῦ πλάτους τῆς Ρηνο—βετσαφάλης περιφέρειας. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει ἐπίσης ἐπιχειρήσεις ποταμίων μεταφορῶν, αἱ ὁποῖαι μόναι τῶν εἶναι ἰδιοκτήτριαι τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ στόλου τοῦ Ρήνου καὶ ἐταιρείας θαλασσίων μεταφορῶν. Δὲν πρέπει τέλος νὰ λησμονηθῇ ὅτι ὁ σπουδαιότερος πελάτης τῶν μεταλλουργικῶν βιομηχανιῶν εἶναι τὸ κράτος. Ἀφοῦ δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσαρτήσωμεν καὶ τὸ κράτος εἰς ἓνα Κόντσερν πρέπει τοῦ-

λάχιστον νὰ τὸ ἔχωμεν ὑποχείριον καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ διαθέτωμεν ἰσχυρὸν τύπον. Οὕτω τὸ Κόντσερν Στίινγκες ἠγόρασε πολλὰς γερμανικὰς ἑφημερίδας, ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν ὁποίων δὲν ἐγνώσθη κατὰ τρόπον βέβαιον, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶναι κατώτερος τοῦ 15 καὶ ὁ ὁποῖος φθάνει ἰσως τὸν 60. Εἰς τὰς ἑφημερίδας ταύτας προστίθεται καὶ τὸ μέγα τυπογραφεῖον Μπουξενστάιν τοῦ Βερολίνου, ἡ «Τυπογραφικὴ καὶ Ἐκδοτικὴ ἑταιρεία τῆς Γερμανίας», ἡ ὁποία μόνη κατέχει δώδεκα ἑφημερίδας καὶ ὅλα τὰ γερμανικὰ τηλεγραφικὰ πρακτορεῖα, ἑξαιρέσει, φαίνεται τοῦ πρακτορείου Βόλφ. Ἄλλως τε ἡ τελευταία σῦντη βιομηχανία τοῦ τύπου, συνδέεται καὶ δι' ἄλλου σημείου μετὰ τὸ Κόντσερν: τὰ δάση τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας, τὰ ὁποία παρέχουν τὴν ξυλείαν διὰ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, παρέχουν τὴν κυτταρίνην διὰ τὸν χάρτην τῶν ἑφημερίδων.

Κανὲν ὅμως Κόντσερν δὲν κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ ἰσορροπήσῃ ἀκριβῶς τὰς ἀνάγκας ἐκάστης τῶς ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι τὸ ἀποτελοῦν μετὰ τὴν παραγωγὴν τῆς προηγουμένης βιομηχανίας. Τὰ Κόντσερν, ἡ δημιουργία τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς πρωτοβουλίαν ἐπιχειρήσεων ἀκατεργάστων προϊόντων, δὲν κατώρθωσαν ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ὀλοκληρωθοῦν εἰς ἐπιχειρήσεις ἐτοιμῶν προϊόντων καὶ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ πωλοῦν μέρος τῶν ἀκατεργάστων προϊόντων τῶν ἔξω τοῦ Κόντσερν. Τὰ Κόντσερν πάλιν τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ πρωτοβουλίαν ἐπιχειρήσεων ἐτοιμῶν προϊόντων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὀλοκληρωθοῦν εἰς ἐρροστάσια ἀκατεργάστων προϊόντων καὶ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἀγοράζωσιν μέρος αὐτῶν ἔξω τοῦ Κόντσερν.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη, σὺν τῷ χρόνῳ, τὰ Κόντσερν κατορθώσουν νὰ ἰσορροπήσουν ἀκριβῶς τὰς παραγωγικὰς ἰκανότητας τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων τῶν, θὰ ἐξακολουθήσουν πάλιν ἀναμφι-

βόλως νὰ ἀποτείνωνται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς προμήθειαν τῶν τροφίμων τῶν ἐργατῶν τῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν ἀτομικὸν καταναλωτὴν διὰ τὴν ὀριστικὴν χρησιμοποίησιν τῶν τελευταίων προϊόντων τῶν.

Μολαταῦτα εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ Κόντσερν κατορθώνει νὰ ἐλαττώσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐνθυμίζει παραδόξως τὴν παλαιὰν φεουδαλικὴν ἰδιοκτησίαν, πλήρη καὶ αὐτάρκη οἰκονομικὴν μονάδα. Ἡ κοινὴ λοιπὸν γλῶσσα, ἡ ἀπορρέουσα ἐκ μιᾶς ἑξαιρετικῶς ταχσίας κατανοήσεως, δὲν ἠπάτατο ὅταν πρὸ πολλοῦ ἐβάπτιζε τὸς νέας μορφὰς τοῦ καπιταλισμοῦ μετὰ τὸ ὄνομα «καπιταλιστικὴ φεουδαρχία».

Κοοπερατίβα (cooperative).— Βλ. λ. *Συνεργατικὴ*.

Κοοπερατιβισμὸς (cooperativisme).— Βλ. λ. *Συνεργατισμὸς*.

Κοπεγχάγη.— Πρωτεύουσα τῆς Δανίας, εὐρισκομένη εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νήσου Σχαιλάνδης καὶ τὸ βόρειον τμήμα τῆς νήσου Ἄμαγκερ. ἔχει πληθυσμὸν 600.000 περίπου, ὅστις μετὰ τῶν περιχώρων ἀνέρχεται εἰς 750.000. Ἡ Κοπεγχάγη εἶναι συγχρόνως τὸ βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον τῆς χώρας. Ἀποτελεῖ τὸν κόμβον τῶν κατὰ ξηρὰν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἔχει δὲ ἀεροδρόμιον καὶ λιμένα μετὰ ἐτησίαν κίνησιν 10 1)2 ἑκατομμυρίων τόννων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐμπορίου εἶναι διαμετακομιστικόν. Τῆς βιομηχανίας διακρίνονται οἱ ἑξῆς κλάδοι: ἡ ναυπηγικὴ, ἡ μηχανουργία, ἡ σακχαροποιία, ἡ κατασκευὴ πορσελάνης, ἡ παραγωγὴ κονσερβῶν καὶ χημικῶν λιπασμάτων. Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα τῆς Εὐρώπης, ἰδρυθὲν τὸ 1479. ἔχει ἐπίσης ἀκαδημίαν, ἰνστιτοῦτα, σημαντικὰς πινακοθήκας, μουσεῖα, 5 θεάτρα καὶ δύο μεγάλας βι-

βλιοθήκας, τὴν βασιλικὴν μὲ 900.000 τόμους καὶ τὴν πανεπιστημιακὴν μὲ 500.000 τόμους.

Κοπερνίκος (Νικόλαος Copernic).— Μεγαλοφυῆς Πολωνὸς ἀστρονόμος (1473—1543). Κατεπολέμησε τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς του κρατοῦσαν γεωκεντρικὴν ἀντίληψιν (βλ. λ. *γεωκεντρισμός*) καὶ ἐγένετο ἰδρυτὴς τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος (βλ. λ. *ἡλιοκεντρισμός*). Ἡ διδασκαλία του αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἐξέθεσεν εἰς τὸ ἔργον «Περὶ κυκλικῆς στροφῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων» (1543) ἀπετέλεσε τὴν βᾶσιν τῆς νέας ἀστρονομίας καὶ κατέφερε σπουδαῖον ράπισμα ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς, οἱ ὅποιοι ἠθέλον τὴν γῆν ἀκίνητον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ σύμπαντος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ διδασκαλία τοῦ Κοπερνίκου ἐπὶ μακρὸν χρόνον κατεδιώκετο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Κοραῆς (Ἀδαμάντιος).— Μέγας διδάσκαλος τοῦ γένους, γεννηθεὶς τὸ 1748 ἐν Σμύρῃ ὅπου ἦτο ἐγκατεστημένος ὁ ἐκ Χίου καταγόμενος πατὴρ του, ἔμπορος. Ἀπόγονος ἐμπόρων καὶ διανοουμένων (ὁ ἐκ πατρὸς πάππος του Ἀντώνιος Κοραῆς ἦτο ἰατροφιλόσοφος, καὶ ὁ ἐκ μητρὸς πάππος του Διαμαντῆς Ρώσιος περιφημὸς διδάσκαλος) καὶ γεννηθεὶς εἰς ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς ἦτο σχεδὸν προωρισμένος νὰ ἐξελιχθῆ εἰς γνήσιον ἀστὸν διανοούμενον. Ἀποσταλεὶς εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν (1772) ὑπὸ τοῦ παιρὸς του εἰς Ἀμστερνταμ ἐν τῶν μεγαλυτέρων ἀστικῶν κέντρων τοῦ κόσμου, ἦλθεν ἀμέσως εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν διανόησιν, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν εἶχον ἤδη ἐξοικειώσει ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πάππου του καὶ ἡ συναναστροφή τοῦ ἐν Σμύρῃ Ὁλλανδοῦ ἱερέως Κέν. Ἡ προδιάθεσις του αὐτὴ καὶ ἡ ἐν Ἀμστερνταμ ἐξαετῆς διαμονή του, κατὰ τὴν ὁποίαν συναναστρέφετο ἕτερον Ὁλλανδὸν ἱερέα, τὸν Μπούρτ, κατηύθυ-

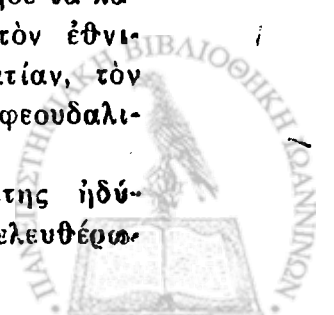
ναν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κοραῆ πρὸς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν.

Ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ στραφῆ πρὸς τὴν ἐπιστήμην, μετὰ σύντομον ὁμῶς διαμονὴν ἐν Βιέννῃ, Βενετίᾳ καὶ Σμύρῃ μετέβη τὸ 1782 εἰς Μονπελλιέ τῆς Γαλλίας καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν. Τὸ 1786 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, ἀλλὰ οὐδέποτε ἤσκησε τὴν ἰατρικὴν, τὰς δὲ ἰατρικὰς γνώσεις του ἐχρησιμοποίησε μόνον διὰ τὴν μετάφρασιν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν διαφόρων ἰατρικῶν ἔργων, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέζη.

Ἀπὸ τοῦ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ θανάτου του. Οὕτω ἔζησεν ἐκ τοῦ πλησίον ὅλην τὴν θορυβώδη περίοδον τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως, τὴν προπαρασκευὴν τῆς, τὸ ἠφαιστειὸν τῆς ἐκρήξεώς της, τὴν ἐξέλιξιν τῆς, τὸ ἐσωτερικὸν δράμα τῆς, τὴν ἄμβλυνσίν τῆς, τὴν περίοδον τῶν Νοπαλεοντείων πολέμων καὶ τὴν παλινόρθωσιν.

Εἰς τὸν ἐμποτισμένον ἤδη μὲ τὴν ἀστικὴν νοσηρότητα Κοραῆν, τὸ κήρυγμα τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ ὁποῖον ἐξαπέλυσεν εἰς τὸν κόσμον ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἐγέννησε σκέψεις περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο τὸ μόνον δίδαγμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Ἄστος καὶ πατριώτης εἰς ὅλην τὴν οἰκίαν του, δὲν ἐννοεῖ καὶ καταδικάζει τὴν δράσιν τῶν Ἰακωβίνων εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοῦ λαοῦ (ὄχλου). Οὕτω ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ μονωπώλησις τῆς Δημοκρατίας ἀπὸ τὸν Βοναπάρτην τοῦ φαίνονται ἐπάνοδος εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν ὁ Κοραῆς ἐκράτησε τὰ καθαρῶς ἀστικά στοιχεία τῆς, τὸν ἐθνικισμὸν, τὴν τυπικὴν δημοκρατίαν, τὸν ἀντικληρικισμὸν καὶ τὸν ἀντιφεουδαλισμὸν.

Ἐπίστευσεν ὅτι ὁ Βοναπάρτης ἠδύνατο νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀπελευθέρω-

σιν τῆς Ἑλλάδος, ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς ἐκστρατείας του εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰταλίαν. Ἐκτοτε ἀρχίζει τὸ κήρυγμά του πρὸς τοὺς Ἕλληνας μὲ σκοπὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐξέγερσίν των, ἰδιαιτέρως ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἀπηλπίσθη διὰ τὴν συνδρομὴν τῶν Γάλλων. Μὲ σειρὰν φυλλαδίων ἐπεζήτησε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ πνεῦμα τῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὸν κλῆρον καὶ τοὺς φεουδάρχας. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον εἶναι ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία πρὸς τοὺς εὐρισκομένους κατὰ πάσαν τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν Γραικοὺς, εἰς ἀντίρρησην κατὰ τῆς ψευδωνύμου ἐν ὀνόματι τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδοθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει πατρικῆς διδουσκασίας. Ἐν Ρώμῃ (Παρισίοις) 1798». Μὲ τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἀποκαλύπτει καὶ καταγγέλει τὸν φιλοτουρκισμόν καὶ τὴν ἀντιδραστικότητά του ἀνωτέρου ἑλληνικοῦ κλήρου. Τὸ δεύτερον καὶ ἐκ τῶν σπουδαιότερων φυλλαδίων του ἦτο τὸ «Πολεμιστήριον σάλπισμα», διὰ τοῦ ὁποίου ἐκάλει τοὺς Ἕλληνας νὰ βοηθήσουν τοὺς Γάλλους. Τὸ 1821 ἐπανεξέδωκε τὸ «Σάλπισμα» μὲ ἔμμετρον ἤδη τὸ καίμενόν του.

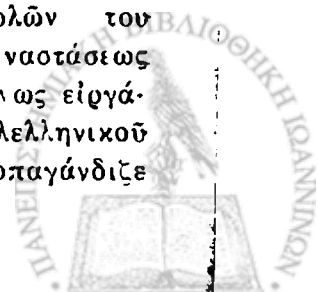
Τὸ 1802 ἐξέδωκε μετὰ φρασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ ἔργου τοῦ Βεγκαρίου «Περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν» μὲ εὐρύτατον πρόλογον, ὅστις ἀποτελεῖ σειρὰν συμβουλῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Τὸ 1803 ἐδημοσίευσε γαλλιστὶ τὸ «Ὑπόμνημα περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι» διὰ τοῦ ὁποίου προστάθει νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος τῶν Ἑλλήνων. Τὸ 1805 ἐδημοσίευσε διάλογον δύο Γραικῶν ἐν Βενετίᾳ ὅταν ἤκουσαν τὰς νίκας τοῦ Ναπολέοντος, μὲ τὸν τίτλον «Τί πρέπει νὰ κάμωσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις».

Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Κοραῆ προεκάλεσαν μέγα ἐνδιαφέρον ἐν Ἑλλάδι καὶ

τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημένοι μεγάλοι παροικίαι Ἑλλήνων ἐμπόρων. Τὸ πατριαρχειὸν ὁμως καὶ σὶ περι αὐτὸ Φαναριῶται καὶ λογιώτατοι ἐπειθήσαν κατὰ τοῦ Κοραῆ ὡς ἀθέου, περιφρονητοῦ τῶν πατρῶν καὶ διαφθορέως τῆς γλώσσης. Τὸ κύρος του ὁμως μεταξὺ τῶν ἀστών Ἑλλήνων ἠῤῥανε καὶ αὐτὸς ἐσυνέχισε ἐντο ὅτερον τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κλήρου καὶ τῶν κοτζαμπάσηδων. Οὐδεμία βεβαίως τῶν ἐναντίον του καιηγοριῶν τοῦ κλήρου ἦτο ἀληθής. Ὁ Κοραῆς δὲν ἦτο ἀθεὸς καὶ ἦτο φανατικὸς πατριώτης φρονῶν ὅτι τὸ ἔθνος διὰ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του ἔπρεπε νὰ μορφωθῇ. Μὲ τὴν ἀντίληψιν ταύτην κατεπολέμησε τὸν κλῆρον, ὁ ὁποῖος σκοπίμως καὶ ἐκ προθέσεως ἐκράτει τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ διετύπωσε τὰς περι γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεις ἀτιλήψεις του.

Διησθάνετο καὶ ἐκήρυσε τὴν ἀνάγκην μιᾶς ἐπαιαστάσεως διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔβλεπε προσεχῆ καὶ ὅταν αὕτη ἐξεργάγη τὸ 1821, ὁ Κοραῆς ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτραγῆ τὸ 1850 διὰ νὰ δοθῇ καιρὸς εἰς τὸ ἔθνος γὰ μορφωθῆ καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἰθύνουσαν ἀστικὴν τάξιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλώστε, ἀπὸ ἐτῶν ἐξέδιδε τῇ ἀρωγῇ πλουσίων Ἑλλήνων ἐμπόρων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀρχαίους συγγραφεῖς εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ ἐν μεταφράσει, μὲ περιφήμους κριτικούς προλόγους καὶ σχολία. Οἱ πρόλογοί του εἶναι ταυτοχρόνως προτροπαὶ καὶ νουθεσίαι πρὸς τὸν ἑλληνισμόν.

Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις του ὡς πρὸς τὸ ἄκαιρον τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Κοραῆς ἐνίσχυσε ἀμέσως τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, χωρὶς νὰ διακόψῃ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Δι' ἐπιστολῶν του πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἐπανάστασεως ἔδιδεν ὁδηγίας, ἐνῶ ταυτοχρόνως εἰργάζετο διὰ τὴν δημιουργίαν φιλελληνικοῦ κινήματος ἐν Εὐρώπῃ. Ἐπροπαγάνδιζε

τὴν ἐπιβολὴν δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἑλλάδι, τὸν πάση θυσίᾳ ἀποκλεισμὸν ἐκ τῆς διοικήσεως τῶν φεουδαρχικῶν στοιχείων (κοτζαμπάσηδων, Φαναριωτῶν) καὶ τοῦ κλήρου εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἀστούς, ἀποκλειομένου καὶ τοῦ κατωτέρου λαοῦ. Ἄστος συνεπέστατος καὶ συντηρητικός, ἤθελε τὴν δημοκρατίαν μὴ ριζοσπαστικὴν καὶ ἔθεσεν, ὡς πρότυπον τὸ σύνταγμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀντιπαθὼν τὴν Ρωσσίαν καὶ ὑποπευόμενος τὸν ἐκ ταύτης προερχόμενὸν Καποδίστριαν ὡς αὐταρχικόν, τὸν κατεπολέμησεν ἀγρίως.

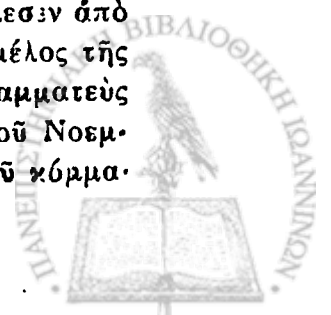
Καὶ εἰς τὴν πλευρὰν ἐκείνην τοῦ ἔργου τοῦ Κοραῆ, ἡ ὁποία ἔσχε τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὴν γλωσσικὴν του μεταρρυθμίσιν, ἐξεδηλώθη συντηρητικὸς ἄστος. ἐπιζητῶν μεταβολὴν τῶν καταφανῶς κακῶς κειμένων, ἀλλὰ καὶ μὴ τολμῶν ριζικὰς λύσεις.

Ἀντιλαμβάνομενος ὅτι ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἦτο ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὡς ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ δεχθῆ τὸ ἀποκαθιστάμενον ἔθνος, ἐπεδίωξε συμβιβασμὸν διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ζώσης γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν προσεπάθησε νὰ δώσῃ ἀρχαιοπρεπῆ ἐμφάνισιν π. χ. διὰ τῆς προσθήκης καταλήξεων (ψάρι—ὀψάριον, μάτι—ὀμμάτιον). Προῖόν τῆς προσπαθείας αὐτῆς τοῦ Κοραῆ ἦτο ἡ δημιουργία τῆς καθαρουούσης, ἣτις ἐπεκράτησε καὶ λόγῳ τοῦ κύρους, τὸ ὁποῖον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ὁ Κοραῆς καὶ διότι συνεβιβάζετο μὲ τὴν γενικὴν νοοτροπίαν τῆς ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξεως, ἣτις μὴ αἰσθανομένη ἑαυτὴν ἰσχυρὰν ὥστε νὰ δώσῃ ἰδίαν λύσιν εἰς τὰ διάφορα ζητήματα, ἐπεζήτησε παντοῦ συμβιβασμοὺς μὲ τὰ φεουδαλικά ὑπολείμματα. Τὸς γλωσσικὰς ἀντιλήψεις του ὁ Κοραῆς δὲν διετύπωσε εἰς ἴδιον ἔργον, ἀλλ' εἰς τοὺς προλόγους τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκε. Ἀπέθανεν

ἐν Παρισίοις τὴν 25 Μαρτίου 1833 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Μονπαρνάς.

Κόρβιν (*Οἰθων Κορβίν).— Οὐγγρος κομμουνιστῆς, ἡγέτης τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστατικῆς νεολαίας. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον, ἐπανελθὼν δὲ ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας ἐν Οὐγγαρίᾳ (21 Μαρτίου—31 Ἰουλίου 1919) διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστατικῆς ἀστυνομίας (Τσέκας). Μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς λευκῆς τρομοκρατίας κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθη.

Κορδάτος (Ἰωάννης).— Κοινωνιολόγος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Ζαγορά (Πηλίου) τὸ 1891. Μετὰ τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του τὸ 1917. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐργατικὴν καὶ δημοτικιστικὴν κίνησιν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφίᾶς» καὶ μέλος τῆς σοσιαλιστικῆς ὀργανώσεως Βόλου. Διετέλεσε δημοσιογράφος, ἐργασθεὶς εἰς τὴν «Θεσσαλίαν» καὶ τὸν «Κήρυκα» τοῦ Βόλου, εἶτα δὲ εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» Ἀθηνῶν καὶ τὸν «Ριζοσπάστην». Εἰς τὸν τελευταῖον ἐδημοσίευσεν ἄρθρα (1918—1920) ὑπὲρ τῆς ριζικῆς λύσεως τοῦ ἀγροικοῦ ζητήματος μὲ τὸ ψευδώνυμον *Πέτρος Χαλκὸς* μετὰ δὲ τὸ 1922 διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα ταύτην μέχρι τοῦ 1924. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ «Σοσιαλεργατικοῦ (Κομμουνιστικοῦ) Κόμματος τῆς Ἑλλάδος» καὶ διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1924 μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς καὶ γραμματεὺς αὐτῆς. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Νοεμβρίου 1924 τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμμα-

τος διεφώνησε με την τακτικήν αὐτοῦ καὶ ἀπεχώρησε τῶν τάξεών του. Μετὴν Μαρξικὴν μέθοδον τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου ἔγραψε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821» ἔργον του (β' ἔκδ. 1927), ὡς καὶ τὰ: «Νεοελληνικὴ πολιτικὴ ἱστορία» (τόμ. Α' 1925), «Ἀρχαῖες θρησκείες καὶ Χριστιανισμὸς» (1926), «Λογιωτατισμὸς καὶ δημοτικισμὸς» (1927), «Ἡ Κομμουνία τῆς Θεσσαλονίκης 1342—1349 (1926), «Ἡ Ἐπαναστάσις τῆς Θεσσαλομογησίας (Πηλίου) στὸ 1821» (1930), «Εἰσαγωγή στὴν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας» (1930), «Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (τ. 2, 1931—1932), «Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας» (1932). Μετέφρασε τὸ «Κομμουνιστικὸ μανιφέστο» τοῦ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρα καὶ μελέτας εἰς διάφορα περιοδικά.

Κορέα.— Χώρα τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, ἰαπωνικὴ ἀποικία εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς ὀμωνύμου χερσονήσου, μεταξὺ τῆς Ἰαπωνικῆς καὶ Κιτρίνης θαλάσσης. Μῆρος τῆς Κορέας εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς Ἰαπωνικῆς θυλάσσης ὅπου καὶ συνορεύει μετὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν. Ἐχει ἑκτασιν 220.741 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰ 20.000.000. Τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἰθαγενεῖς (Κορεάται), μόλις δὲ περὶ τὰς 500.000 εἶναι Ἰάπωνες ἀποικοί. Τὸ δυτικὸν μέρος, ὡς εὐφορώτερον, εἶναι τὸ πυκνότερον κατοικημένον. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία (ὄρυζα, σίτος καὶ βάμβαξ). Ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, ἡ δασοκομία, ἡ ἀλιεία κλπ. Ἐν Κορέα γίνεται ἐξαγωγή χρυσοῦ, σιδήρου καὶ ἄνθρακος. Τὸ περισσότερο ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διεξάγεται μετὴν Ἰαπωνίαν. Εἶδη τῆς ἐξαγωγῆς εἶναι: ὄρυζα, ζῶα καὶ χρυσός. Ἡ εἰσαγωγή εἶναι ἴση σχεδὸν μετὴν ἐξαγωγὴν (περὶ τὰ 370.000.000 σταθε-

ροποιημένων γέν.). Ἐχει ἐλάχιστους λιμένας, μολονότι ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθύτατα ἐντὸς τῆς ξηρᾶς.

Ἡ Κορέα διοικεῖται ὑπὸ Ἰαπωνοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, ὅστις θεωρεῖται ἀντιβασιλεύς. Περὶ τὸν διοικητὴν λειτουργεῖ εἶδος κοινοβουλίου, τὸ λεγόμενον κεντρικὸν συμβούλιον, συμβουλευτικῆς μᾶλλον φύσεως, μετ' 72 μέλη. Ἡ Κορέα διαιρεῖται εἰς δέκα τρεῖς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι διοικουῦνται ὑπὸ Ἰαπωνῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων. Ἐχουν ψηφισθῆ βαρύτεροι νόμοι ἐναντίον τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ πρώτη ἐπέμβασις τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὰ πράγματα τῆς Κορέας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅποτε ἐκραγείσης ἀγροτικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ κυβέρνησις τῆς Κορέας ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Κίνας. Αὕτη ἀπέστειλε στρατεύματα πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν ἐπέτυχον, ἔσπευσεν ἡ Ἰαπωνία, ἐξιπέστειλεν ἰδικά της στρατεύματα, κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀπήτησε τὴν ἐκκένωσιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ κινεζικοῦ στρατοῦ. Ἡ Κορέα ὑτήρξεν ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα γέφυρα διὰ τὴν διαπεραίωσιν τῆς ἰαπωνικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἀσίας.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην καὶ τὴν ἐφαρμογὴν μερικῶν μεταρρυθμίσεων, διηκολύνθη ἡ κατάκτησις τῆς Κορέας ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας, ἀναγνωρισθεῖσα κατόπιν τῆς ἰαπωνικῆς νίκης (ἐναντίον τῆς Κίνας) τοῦ 1895. Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ὁ ρωσοῖαπωνικὸς ἀνταγωνισμὸς. Ἡ Ρωσσία προσεπάθει νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας της τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ τῆς Κορέας. Τὸ προνόμιον, τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν εἰς τὴν Ρωσσίαν ἐπὶ τοῦ σαρამεθορίου ποταμοῦ Γισαλοῦ ἀπετέλεσαν μίαν τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν διὰ τὸν ρωσοῖαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904—1905. Μετὰ τὴν ἰαπωνικὴν νίκην ἡ Κορέα μετεβλήθη εἰς ἰαπωνικὸν προτεκτοράτον (24 Ἰουλίου 1907). Μετὰ τρία ἔτη συνετελέσθη καὶ

ή τυπική προσάρτησις. Ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης ἡ Κορέα ἐθεωρήθη γενική διοίκησις τῆς Ἰαπωνίας. Οἱ Ἰάπωνες ὄχι μόνον διήρπασαν τὰς πλέον προσοδοφόρους πηγὰς τῆς Κορέας, ἀλλὰ ἐν τῇ πράξει ἐμονοπόλησαν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐμπορίου. Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ ἐκηρύχθη ἐν διωγμῶ καὶ ἐκάησαν πανηγυρικῶς ὅλα τὰ συγγράμματα τὰ πραγματευόμενα τὴν ἱστορίαν τῆς Κορέας.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κορέας ἐν ἑκατομμύριον κατοίκων μετριάστευσεν εἰς τὴν Μαντζουρίαν καὶ εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Βλαδιβοστόκ. Ἐπηκολούθησαν διάφοροι ἐπαναστάσεις πνιγεῖσαι εἰς τὸ αἷμα. Ἐν τούτοις μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ Ἰάπωνες ἰμπεριαλισταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μετριάσουν κάπως τὰ σκληρὰ μέτρα. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ προνομιοῦχος θέσις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθησαν οἱ ἐπὶ τοῦ πρώην ρωσικοῦ ἐδάφους Κορεάται ἐξήσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς Κορέας. Ἐπίσης μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις ἡ ἐξασκηθεῖσα καὶ ἐκ μέρους τῆς κινεζικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς προλεταριακῆς κινήσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Ἰαπωνίας. Ἡ ἀστική τάξις τῆς Κορέας μετὰ τῆς Ἰαπωνικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ Ἰθαγενοῦς ρεύματος ἀφ' ἑτέρου, ἐτρέπη πρὸς τὸν ἐθνικομεταρρυθμισμὸν. Αἱ διάφοροι ἀπεργίαι μαρτυροῦν ὅτι ἡ προλεταριακὴ συνείδησις ὅλον ἐναπτύσσεται. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μαντζουρίας καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ «ἐλευθέρου κράτους τοῦ Μαντζουκό», λόγῳ τῶν νέων ἰμπεριαλιστικῶν σχεδίων τῆς Ἰαπωνίας, τὰ ἐπὶ τῆς Κορέας βίαια μέτρα (τρομοκρατία κλπ.) ἐνισχύθησαν ἔτι μᾶλλον.

Κόρινθος.—Πορὰλις πόλις τῆς Πελοποννήσου, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Ἀποτελεῖ ἰδίαν

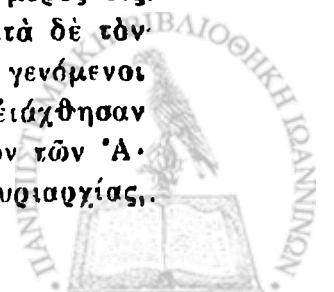
κοινότητα μὲ πληθυσμὸν 9.944 κατοίκων. Ἰδρύθη τὸ 1858, μετὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν τότε καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς Κορινθοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1928 συνέβη νέα ὀλοσχερὴς καταστροφὴ ἐκ σεισμοῦ. Ἐκτοτε ἡ πόλις ἀνεγείρεται ἐκ νέου εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῷ ἀποπερατοῦσθαι.

Ἡ Κόρινθος εἶναι ἐν τῶν σοβαρωτέρων τουριστικῶν κέντρων τῆς Ἑλλάδος καὶ τόπος παραθερισμοῦ. Ἀποτελεῖ κόμβον τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν Ἀθηνῶν—Πατρῶν καὶ Ἀθηνῶν—Καλαμῶν καὶ Σπάρτης, καθὼς καὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Πάτρας καὶ Καλάμας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἐχει γυμνάσιον, ἱερατικὴν σχολὴν, πρωτοδικεῖον, εἰρηνοδικεῖον, πταισματοδικεῖον, δασουρχεῖον καὶ εἶναι ἔδρα μητροπολίτου.

Ὁ λιμὴν τῆς πόλεως δὲν εἶναι ἀσφαλῆς καὶ διὰ τοῦτο ἡ κίνησις του εἶναι περιορισμένη. Ἐπίσης ἡ ἐμπορικὴ κίνησις εἶναι πολὺ μικρά.

Περὶ τὰ 6 χλμ. ἀπὸ τῆς Κορινθοῦ κεῖται ἡ Παλαιὰ Κόρινθος, ἔδρα κοινότητος, τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας, μὲ πληθυσμὸν 1216 κατ.

Ἐνταῦθα ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ ἀκμάσασα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Κόρινθος, ἥτις ὑπῆρξε σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Ἦτο κτισμένη ἐπὶ τραπεζοειδοῦς ὑψηπέδου, κατὰ τὰς βορείους ὑπωρείας ἀποκρήμνου βουνοῦ ὕψους 575 μ. τοῦ Ἀκροκορινθοῦ, ὅπου καὶ ἡ ἀκρόπολις, τὸ θησαυροφυλάκειον, τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος κλπ. Ἡ μεγάλη ἀκμὴ τῆς πόλεως ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ ἔτους 657, ὅτε κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Κύψελος. Ἀπὸ τότε δημιουργοῦνται μεγάλαι ἀποικίαι τῆς Κορινθοῦ καὶ τὸ ἐμπόριον ἐκτείνεται μέχρι Σικελίας, Μ. Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Οἱ Κορινθιοὶ ἔλαβον μέρος εἰς τοὺς περσικοὺς πολέμους, κατὰ δὲ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον, γενόμενοι παραίτιοι τῆς ἐκρήξεώς του, ἐτάχθησαν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ Μακεδονικῆς κυριαρχίας,

ἀπὸ τοῦ ἔτους 337, ἐδέχθησαν διαρκῆ ἰσχυρὰν φρουρὰν ἐκ Μακεδόνων ἐντὸς τῆς Ἀκροκορίνθου. Κατὰ τὸ 146 π. Χ. ἡ Κόρινθος ὑπέστη πλήρη καταστροφὴν ὑπὸ τῶν Ρωμίων. Δευτέραν μεγάλην καταστροφὴν ὑπέστη τὸ 1146, ὅποτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν. Τὴν 6ην Αὐγούστου 1468, μετὰ μεγάλην ἀντίστασιν, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ 1682 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν. Τὸ 1705 ἰάλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι τὴν ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1821.

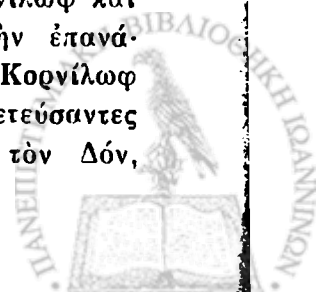
Παρὰ τὴν Κόρινθον εἶναι καὶ ὁ ὁμώνυμος Ἴσθμός, ὅστις χωρίζει τὸν Σαρωνικὸν ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ συνδέει τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἔχει πλάτος 3 χλμ. καὶ μέγιστον ὕψος 80 μ.

Κορνέλισσεν (Χριστιανὸς Cornélissen).—Ὁλλανδος ἐπαναστάτης, εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ὀλλανδικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, γενόμενος κατόπιν ἀναρχοσυνδικαλιστής. Κατὰ τὸ ἐν Λονδίῳ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τοῦ 1896, διεγράφη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος διὰ τὰς ἀναρχικὰς τάσεις του. Ἦτο κάτοχος τοῦ μαρξισμοῦ καὶ εἰς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων θεωρητικῶν τῆς γενικῆς ἐπαναστατικῆς ἀπεργίας. Διαρκοῦντος τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξε σοσιαλαριστῆς.

Κορνίλωφ (Λάβρο Γεώργιεβιτς).—Ρῶσσοσ στρατηγὸς (1870—1918). Διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον κατὰ τὸν ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904—1905, κυρίως ὅμως κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον τοῦ 1914—1918 καὶ κατὰ τὸν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐμφύλιον πόλεμον. Τὸ 1915 μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς Γαλικίας ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ δραπετεύσῃ (1916). Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τῆς

Πετροπόλεως, μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ ἀνεχθῆ τὴν συνεργασίαν μετὰ τὰ σοβιέτ τῶν ἐργατῶν ἐπροτίμησε νὰ μεταβῆ εἰς τὸ μέτωπον. Μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῷ Ἰουνίου ἐπέτυχε ἀπὸ τὴν προσωρινῆν κυβέρνησιν τὴν ἐπιναφορὰν τῆς θανατικῆς ποινῆς εἰς τὸ μέτωπον. Διορισθεὶς τὴν 19ην Ἰουλίου ἀρχιστρατηγὸς ἀπήτησεν ἀπὸ τὴν προσωρινῆν κυβέρνησιν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν παλαιῶν δικαιωμάτων τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν στρατιωτῶν. Ἐπίσης περιώρισε πολὺ τὰ δικαιώματα τῶν σοβιέτ. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1917, εἰς τὴν ἑκτακτον κρατικὴν συνέλευσιν ἐνεφανίσθη ὡς ἀρχηγὸς τῆς δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως.

Τὴν 26ην Αὐγούστου 1917 ἐξασφάλισας τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐπιτελείου ἐπεχείρησε προξικοπηματικὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς. Ἐκ συμφώνου μετὰ τὰ πρόσωπα τὰ προσκείμενα εἰς τὴν προσωρινῆν κυβέρνησιν διέταξε τὸν στρατηγὸν Κριμώφ νὰ βαδίσῃ μετὰ τὸ τρίτον σῶμα ἰππικοῦ, καὶ μετὰ πλῆθος ἀγγλικῶν τάνκς διὰ νὰ διαλύσῃ τὴν σοβιέτ καὶ ἐπιβάλλῃ τὴν στρατιωτικὴν δικτατορίαν. Οἱ μπολσεβίκοι, ἂν καὶ δὲν εἶχον ἀκόμη τὴν ἀρχὴν εἰς τὰς χεῖρας των, ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντικορνίλωφικῆς κινήσεως κινητοποιήσαντες τὴν ἐρυθρὰν φρουρὰν. Μετὰ ἐξαιρετικὴν προπαγανδιστικὴν δραστηριότητα οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐπαναστατικοῦ μετώπου κατόρθωσαν νὰ διαφωτίσουν τὰ στελέχη τοῦ Κορνίλωφ περὶ τῶν ἀντιδραστικῶν σχεδίων τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ἀποτέλεσμα τῆς διαφωτίσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἄρνησις τῶν Κοζάκων νὰ κτυπηθοῦν μετὰ τοὺς ἐπαναστάτας. Ὁ Κορνίλωφ ἠναγκάσθη τότε νὰ παραδοθῆ. Ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ τὴν κατακραυγὴν τῶν μαζῶν ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἐφυλάκισε τὸν Κορνίλωφ καὶ τοὺς συνεργάτας του. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 ὁ Κορνίλωφ μετὰ τῶν ὁπαδῶν του δραπετεύσαντες τῆς φυλακῆς, κατέφυγον εἰς τὸν Δόν,

ὅπου διωργάνωσαν τὸν λεγόμενον ἐθελοντικὸν στρατὸν. Ὁ Κορνίλωφ ἐφονεύθη παρὰ τὸ Αἰκατερινοντάρ τὴν 13ην Ἀπριλίου τοῦ 1918 εἰς μίαν συμπλοκὴν ἢ δὲ ἀρχηγία τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ περιήλθεν εἰς τὸν Ντενίκιν.

Κορνταί (Καρλόττα Corday).— Ἡ περίφημος Γαλλίς δολοφόνος τοῦ Μαρά (1768—1793). Κατήγετο ἐκ Νορμανδίας, ἀνετράφη δὲ εἰς περιβάλλον καθαρῶς βασιλόφρον μετὰ παραδόσεις καλλιτεχνικὰς καὶ ἦτο συγγενῆς τοῦ μεγάλου τραγικοῦ Κορνηλίου. Τὰ ἔργα τοῦ μακρυνοῦ τούτου θείου της φαίνεται ὅτι ἐξήσκησαν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῆς καὶ τὴν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς παραδόσεις καὶ τὴν θρησκοληψίαν τοῦ νορμανδικοῦ περιβάλλοντος.

Ἐνθουσιώδης λάτρις τοῦ ἀρχαίου πνεύματος ἔγινε θερμὴ θιασῶτις τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀδυνατοῦσα νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀναπόφευκτον τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγριοτήτων ἀπεγοητεύθη λίαν ἔνωρίς καὶ ἔκλεινε πρὸς τὸ κόμμα τῶν Γερονδίνων, αἱ ὁποῖοι ἐνεφανίζοντο εἰς τὰ ὄμματά της, ὡς οἱ μᾶλλον συνετοί. Ἐξαλλοῦς διὰ τὰς σκληρότητας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, τὴν κατατόμησιν τοῦ Λουδοβίκου τοῦ 1ΣΤ' καὶ τὴν καταδίωξιν τῶν Γιροδίνων, ἀπεφάσισε νὰ δολοφονήσῃ τὸν Μαρά νομίζουσα ὅτι τοιοῦτοτρόπως σώζει τὸν λαὸν καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἐπαναστάσεως.

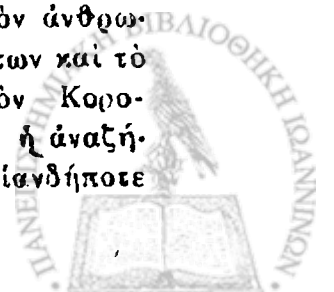
Τὴν πρωτὰν τῆς 13 Ἰουλίου 1793, ἐφοδιασθεῖσα μετὰ φονικὴν μάχαιραν, ἐζήτησε νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Μαρά. Ἡ αἴτησίς της ἀπερρίφθη καὶ τὸ ἐσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐπανελθοῦσα ἠθέλησε νὰ ἐξαπατήσῃ τὸ ὑποψήφιον θυμὰ της λέγουσα ὅτι ἔχει νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ σπουδαῖα μυστικά περὶ τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ Μαρά ἦν καὶ εὐρισκόμενος εἰς τὸ λουτρόν, διέταξε νὰ τὴν εἰσαγάγουν. Αὕτη ἤρχισε νὰ τοῦ ἐκθέτῃ τὰ δῆθεν μυστικά καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Μαρά ἔγραφε τὰ ὀνόματα

τῶν ἐχθρῶν του, ἀνασπᾶσα αἰφνιδίως τὴν μάχαιραν ἐβύθισεν αὐτὴν μέχρι τῆς λαβῆς εἰς τὸ στήθος τοῦ Μαρά. Συλληφθεῖσα ἀμέσως ἐφυλακίσθη. Τὴν ὑπεράσπισιν της ἀνέλαβεν ὁ διάσημος δικηγόρος τῆς ἐποχῆς Σοβὼ Λεγκάρντ, ἀλλὰ τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον τὴν κατεδίκασε τὴν 17 Ἰουλίου εἰς θάνατον. Ἡ Καρλόττα ἐδέχθη τὴν ἀπόφασιν μετὰ ψυχραιμίαν τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τῆς λαμμητόμου.

Τὸ θάρρος τοῦτο καὶ ἡ ἀγνότης τῶν προθέσεων της, ἐνέπνευσαν πολλοὺς ποιητὰς ὡς τὸν Σενιέ, τὸν Μισελέ, τὸν Λαμαρτῖνον κ. ἄ.

Κορολένκο (Βλαδίμηρος Γαλακτιόνοβιτς).— Διάσημος Ρῶσος συγγραφεύς, (1853—1921). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ, καὶ τῇ ἀγροτικῇ ἀκαδημίᾳ Πετρόσκ—Ραζουμάφ. Τὸ 1881 ἀρνηθεὶς νὰ δώσῃ ὄρκον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Γ' ἐξωρίσθη εἰς τὴν Γιακουτιάν. Τὸ 1885 κατόπιν τετραετοῦς ἐξορίας ἐπετράπη εἰς αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν. Τὸν περισσότερο χρόνον τῆς ζωῆς του ἔζησε εἰς τὸ Νίζνι—Νόβγοροντ καὶ κατόπιν εἰς τὴν Πολτάβαν. Ἀπὸ τοῦ 1890 διετέλεσε συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ ρωσικὸς θησαυρὸς» καὶ ἀπὸ τοῦ 1904 ἀρχισυντάκτης αὐτοῦ. Τὸ 1900 ἐκλεγείας μέλος τῆς Ἀκαδημίας δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκλογὴν εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν ἀρνήσιν τῶν ἀρχῶν νὰ ἐπικυρώσουν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γκόρκυ. Ὁ Κορολένκο χωρὶς νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένος εἰς κανένα κόμμα ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τὴν ἰδεολογίαν τῶν λαϊκιστῶν (ναρόντινικ).

Ὡς συγγραφεύς ὁ Κορολένκο ἔγινε γνωστὸς ἀπὸ τοῦ 1885 μετὰ τὸ ἔργον του «Τὸ ὄνειρον τοῦ Μακάρι». Τὰ συγγράμματά του διακρίνονται διὰ τὸν ἀνθρωπισμὸν των, τὸν ἰδεαλισμὸν των καὶ τὸ λεπτὸν χιούμορ των. Διὰ τὸν Κορολένκο ἡ ἀνωτέσσα ἀρετὴ εἶναι ἡ ἀναζητήσις τῆς ἀληθείας, ὑπὸ οἰανδήποτε

μορφήν και ὁ πόθος τῆς βελτιώσεως. Τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐνσαρκώνουν και οἱ ἥρωές του. Ὁ ρομαντισμός του εἶναι πολὺ ιδιόρρυθμος. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ τονισθῇ ὅτι παρὰ τὴν ψυχικὴν του τρυφερότητα ὁ Κορολένκο, κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ τολστοϊσμοῦ, ἐτόλμησε νὰ ἐγερθῇ ἐναντίον τῶν κηρυγμάτων περιπαθητικῆς ἀντιδράσεως εἰς τὸ κακόν.

Ὁ Κορολένκο διεκρίθη ὄχι μόνον ὡς συγγραφεὺς, ἀλλὰ και ὡς δημοσιολόγος, και ὡς κοινωνικὸς παράγων. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς πείνης (1891) ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς ἀρωγῆς τῶν θυμάτων. Ἐπίσης ἀντέδρασε κατὰ τοῦ ἀντισημιτικῆς ρεύματος.

Κορομηλάς (Λάμπρος).— Ἕλλην πολιτικὸς και διπλωμάτης. (1854—1923). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις και φυσικομαθηματικὰς και πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐν Γερμανίᾳ και Γαλλίᾳ. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, εἶτα διηύθυνε τὸ ἔθνικὸν τυπογραφεῖον, τὸ δὲ 1904 διωρίσθη πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁπόθεν προσέφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα. Τὸ 1908 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Βάσιγκτων, τὸ δὲ 1910 ἐκλεγείσ βουλευτὴς ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου. Κατὰ τὸ 1911 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ ὁποῖον διηύθυνε μέχρι τοῦ 1913. Ἐδημοσίευσε διαφόρους οἰκονομικὰς μελέτας εἰς ἑλληνικὰ και ξένα περιοδικά.

Κορόσετς (Ἀντώνιος).— Σλοβένος πολιτευτὴς γεννηθεὶς τὸ 1872. Ἐδρασεν ὡς ἀρχηγὸς τοῦ καθολικοῦ σλοβενικοῦ κόμματος. Μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος του ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δυαδικῆς μοναρχίας τῆς Αὐστροουγγαρίας, ὑπῆρξεν ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν καταπιεζομένων ἔθνοτήτων και ὡς βουλευτὴς εἰς τὸ κοινοβούλιον τῆς Βιέννης ὑψωσε τὴν φωνὴν του ὑπεραμυνόμενος τῶν

δικαιωμάτων τῆς Σλοβενίας.

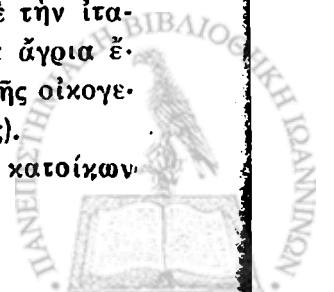
Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου και τὴν ἔνωσιν τῆς Σλοβενίας μετὰ τὴν Σερβίαν εἰς ἐνιαῖον Νοτιοσλαβικὸν κράτος, ὁ Κορόσετς ἀπέβαλεν ἀπὸ τὸ πρόγραμμά του κάθε ἐπαναστατικὸτητα και προέβη εἰς ἀλεπαλλήλους ὑποχωρήσεις και συμβιβασμούς μετὰ τοὺς κυριαρχοῦντας ἐν Βελιγραδίῳ κύκλους τῆς παλαιᾶς Σερβίας.

Ἐπανελημμένως ἀναλαβὼν διάφορα ὑπουργεῖα, ἔγινε, τὸ 1928, πρωθυπουργός. Ὅταν τὸ 1929 ὁ βυσιλεὺς Ἀλέξανδρος, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοὺς αὐλικούς και στρατιωτικούς κύκλους ἐγκαθίδρυσεν πραξικοπηματικῶς τὴν δικτατορίαν τοῦ στέμματος ὁ Κορόσετς δὲν ἐδίστασε νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν πρώτην κυβέρνησιν τῆς δικτατορίας.

Κορσική.— Νῆσος εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μεσογείου. Ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν και ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον νομόν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 8.722 τ. γλμ. και περιτὸς 295.000 κατ. Τὸ δυτικὸν και κεντρικὸν μέρος τῆς νήσου εἶναι λίαν ὄρεινόν. Τὰ ὄρη εἶναι γρανιτώδη μετὰ ὑψηλότεραν κορυφὴν τὸ Μόντε Τσίντο ὕψους 2.700 μ χαμηλῶν δὲ πρὸς ἀνατολάς. Αἰκοιλιάδες εἰς πολλὰ σημεῖα καλύπτονται ὀπὸ ἔλη, δι' ὃ και οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένοι. Ὁ χαρακτὴρ και ὁ σχηματισμὸς τῶν ἀκτῶν εὐνοεῖ τὰς μετὰ τῆς Γαλλίας ἀτμοπλοϊκὰς συγκοινωνίας.

Τὸ κλίμα τῆς Κορσικῆς εἶναι ἥπιον μετὰ κατωτέρα θερμοκρασίαν 11° και ἀνωτέρα 24°. Ἔχει φυτείαν σχεδὸν τροπικὴν. Εὐδοχιμοῦν ἡ πορτοκαλέα, ἡ λεμονέα, ἡ ἀμυγδαλέα και τὰ ἐλαιόδενδρα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀπέραντα δάση. Τὰ ὄρη εἶναι σκεπασμένα μετὰ δρυῶν, ὄξυᾶς και πεῦκα. Οἱ Κορσικανοὶ ὁμιλοῦν ἰδίωμα ὁμοιάζον μετὰ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, διατηροῦν δὲ ἄγρια ἔθιμα, ἐν οἷς και τὸ ἔθιμον τῆς οἰκογενειακῆς ἐκδικήσεως (βεντέττος).

Ἡ κυριώτερα ἀσχολία τῶν κατοίκων

είναι ἡ κτηνοτροφία (πρόβατα, αἴγες, ὄνοι καὶ ἡμίονοι). Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον, καλλιεργεῖται ὁμως ἐξ αὐτοῦ μόλις τὸ ἥμισυ. Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτος. Ἐξάγονται εἶδη ὀπωρικῶν, οἶνοι, ἐλαιόλαδα καὶ χαλκός.

Κορτές (Φερνάνδος Kortej).—Ὁ Ἴσπανὸς κατακτητὴς τοῦ Μεξικοῦ (1485—1547). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν προσκολληθεὶς παρὰ τῷ διοικητῇ τῆς Κούβας Βελάσκεθ. Ὅτε τὸ 1518 ἀνεκαλύφθησαν αἱ ἀκταὶ τοῦ Μεξικοῦ, ὁ Βελάσκεθ ἀπέστειλε τὸν τολμηρὸν Κορτές ἐπὶ κεφαλῆς στόλου ἐξ 11 πλοίων. Ἀποβιβασθεὶς οὗτος εἰς Μεξικὸν κατέλαβε τὸ Τοβάσκο καὶ εἰδωχρήσας πρὸς Β. ἵδρυσε τὴν Βέρα Κρούς καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑποτάσσων τοὺς ἰθαγενεῖς κυριάρχους. Ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Μεξικοῦ ἔτυχε θείων τιμῶν, λατρευθεὶς ὡς υἱὸς τοῦ ἡλίου. Μετὰ διετεῖς περιπετείας ἐπέτυχε τὴν ὀριστικὴν κατάκτησιν τῆς πρωτευούσης τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου Ε' διοικητὴς τῆς «Νέας Ἰσπανίας». Σταθεροποιήσας τὴν θέσιν του κατέβαλεν ἀλληλοδιαδόχους στάσεις τῶν ἰθαγενῶν μετὰ μεγίστης ὀμότητος. Τὸ 1528 ἐπανελθὼν εἰς Ἰσπανίαν ἔτυχε μεγάλων τιμῶν, τὸ δὲ 1530 ἐπανελθὼν εἰς Μεξικὸν ἐπεχείρησε νέας κατακτήσεις. Τὸ 1533 ἀνεκάλυψε τὴν νοτίαν ἄκρην τῆς Καλιφορνίας καὶ τὸ 1536 τὸν κόλπον αὐτῆς (θάλασσαν τοῦ Κορτές). Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἰσπανίαν συνώδευσε τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Κάρολον εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Ἀλγερίας. Ἐκτοτε διέμενε παρὰ τῇ ἰσπανικῇ αὐλῇ καὶ ἀπογοητευθεὶς διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν γενομένας ὑπὸ τοῦ σέμματος ἀδικίας, ἠσθένησε καὶ ἀπέθανε παρὰ τὴν Σεβίλλην.

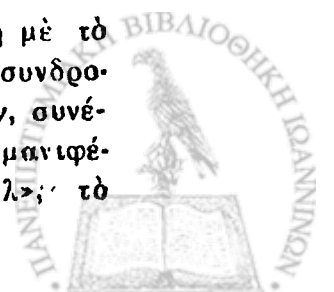
Κορώνης (Σπυρίδων).—Ἕλλην οἰκονομολόγος γεννηθεὶς τὸ 1883. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ κατόπιν

οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπισιτήμας ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Τὸ 1911 ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας συνεδέθη μετὰ τὴν ὁμάδα τῶν «Κοινωνιολόγων» καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἀνώτερος ὑπόλληλος τῶν ὑπουργείων Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Συγκοινωνίας. Τὸ 1918 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1926 διατελεῖ γενικὸς διευθυντὴς τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους. Ἐδημοσίευσεν: «Ἑλληνικοὶ σιδηροδρόμοι καὶ σιδηροδρομικὴ πολιτικὴ» (1914) καὶ μετέφρασε τὰς «Ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» τοῦ Κ. Ζίντ, «Τὸ προλεταριάτον» τοῦ Ζόμπαρτ καὶ τὴν «Ἀπεργίαν» τοῦ Μπερνοστάιν.

Κοσιούσκο (Θαδδαῖος Kosciuszko).—Πολωνὸς ἐπαναστάτης (1746—1817). Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1794, ἀνεδείχθη ἔθνικὸς ἥρωας. Ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας ἐξεδήλωνεν εὐγενῆ αἰσθήματα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν καταδυναστευομένων, μετασχὼν καὶ τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν.

Ὁ Κοσιούσκο ἐσπούδασε τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην καὶ ὡς μορφωμένος στρατιωτικὸς προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος του. Μετὰ τὸν δεύτερον διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας τὸ 1793, δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς θωφίας καὶ διαμαρτυρίας, ἀλλὰ μετὰ πολὺ σύστημα καὶ θάρρος διωργάνωσε τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1794. Ἀνακηρυχθεὶς δικτάτωρ καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπέτυχε τὴν ἱστορικὴν νίκην τοῦ Ρατσλαβίτσι κατὰ τῆς ρωσικῆς στρατιᾶς.

Ὁ Κοσιούσκο διὰ τὴν κερδίσει μετὰ τὸ μέρος τῆς ἐπαναστάσεως τὴν συνδρομὴν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, συνέταξε τὸ περίφημον πολωνικὸν μανιφέστον «Πολανέτσκι Οὐνιβερσάλ», τὸ

ὅποιον ἐβελτίωνε τὴν θέσιν τῶν χωρικῶν, χωρὶς ὅμως νὰ καταργῇ ἐντελῶς καὶ τὸ καθεστῶς τῆς δουλοπαροικίας. Συγχρόνως ὅμως ἐτιμώρησε σκληρότατα τοὺς ἀρχηγούς ἐκείνους τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ ὅποιοι ἀπηγγόνισαν περὶ τοὺς δέκα προδότας ἀριστοκράτας.

Τὰ ἠνωμένα στρατεύματα Γερμανίας καὶ Ρωσσίας λόγῳ τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς των ἤρχισαν νὰ πιέζουν ὁλοὲν βαρύτερον τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ὁ Κοσιουσκο ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, περικυκλωθεὶς ἐντὸς τῆς Βαρσοβίας. Κατόπιν ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως ἐπὶ δέμηνον ἡττήθη τέλος εἰς τὴν μάχην τοῦ Ματσεβίτσι. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ρώσων μετεφέρθη εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Πετροπαυλόφκ. Μετὰ μακρὰν διαμονὴν ἐντὸς τοῦ φρικτοῦ τούτου φρουρίου ἀπληθευρώθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Παύλου καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἔξωτερον ὅπου καὶ ἀπέθανεν (εἰς τὴν Ἑλβετίαν). Ὁ Κοσιουσκο θεωρεῖται εἰς ἕκ τῶν μεγαλειότατων ἡρώων τῆς Πολωνίας, διακριθεὶς διὰ τὴν σύνεσιν, τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν του θάρρος.

Κοσμοθεωρία. — Κολεῖται οὕτω ἡ γενικὴ φιλοσοφικὴ ἀντίληψις, ἣν ἔχει τις, ἰδίᾳ μὲν περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ κόσμου, τῆς πορείας αὐτοῦ καὶ τοῦ προορισμοῦ του, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σύμπαντι καὶ περὶ τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια προκύπτουν ἐκ τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως.

Κοσμοπολιτισμός. — Ἡ ἐκδοχὴ τῆς ὅλης γῆς ὡς πατρίδος καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων ὡς συμπολιτῶν. Κατὰ τὸν κοσμοπολιτισμὸν ἡ κατατεμάχισις τῆς ἀνθρωπότητος εἰς ἔθνη ἐχθρικά, ἀνταγωνιζόμενα μεταξύ των ἢ καὶ ἀκόμη μὴ συνεργαζόμενα, εἶναι ἄδικος καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν.

Κόσσα (Λουδοβίκος Cossa). — Ἴτα-

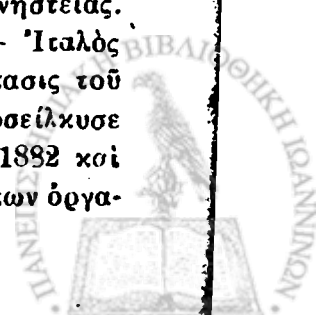
λὸς οἰκονομολόγος (1831—1896). Ἀπὸ τοῦ 1858 διετέλεσε καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πισβίας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Ὁδηγὸς διὰ τὴν σπουδὴν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1876) καὶ «Πρῶτα στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1876), τὸ ὅποιον μετεφράσθη εἰς πλείστας γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Κ. Παπακωνσταντίνου (β' ἔκδοσις 1925).

Κοσσουθ (Λουδοβίκος Kossuth)— Οὐγγρος ἐπαναστάτης (1802—1894). Δικηγόρος ὢν καὶ δημοσιογράφος, διεκρίθη διὰ τὸ φιλελεύθερον καὶ ἐπαναστατικὸν του πνεῦμα. Τὸν κυριώτερον ρόλον ἔπαιξεν εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1848. Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, γενόμενος κατ' ἀρχάς ὑπουργός, κατόπιν δὲ πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ 1849 δικτάτωρ τῆς δημοκρατικῆς Οὐγγαρίας.

Πρῶτος αὐτὸς ἐπραγματοποίησε τὴν κατάργησιν τῆς δουλοπαροικίας. Μετὰ πάροδον ὀλίγων μηνῶν παρέδωσε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν στρατηγὸν Γκέργκ. Δυστυχῶς ἡ ἐπανάστασις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιστηθῇ εἰς τὰς πυκνὰς φάλαγγας τοῦ πολυαριθμοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ τελικῶς ἐπεκράτησε. Ὁ Κοσσουθ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Τουρκίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην. Κοθ' ὅλον τὸ ὑπόλοιπον διάστημα τοῦ βίου του παρέμεινεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἰταλίαν. Λόγῳ τοῦ μεγάλου

του κύρους, μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν, ἡ κυβέρνησις τῆς Βιέννης ἠθέλησε νὰ τὸν ἀμνηστεύσῃ, οὕτως ὅμως ποθῶν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του καὶ μόνον, ἀπέκρουσε κάθε πρότασιν ἀμνηστείας.

Κόστα (Ἀνδρέας Costa). — Ἴταλὸς ὀναρχικός, τὸν ὅποιον ἡ ἐπέκτασις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου προσεῖλκυσε πρὸς τὴν πολιτικὴν δράσιν τὸ 1892 καὶ ὅστις ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν πρώτων ὄργα-

νωτῶν τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἰταλίαν μετὰ τοῦ Ἀμίκα Τσιπριάνι εἰς τὸ συνέδριον τῶν Παρισίων τὸ 1889.

Κόστα—Ρίκα.— Δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, εὐρισκομένη μετὰ τοῦ Παναμᾶ καὶ τῆς Νικαράγουας. Βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ δισχιζέται ὑπὸ δύο ὄροσειρῶν. Ἔχει ἔκτασιν 48.550 τ. γλμ. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰς 480.000 κατ. Οἱ περισσότεροι εἶναι Ἰσπανοὶ καὶ ἐρυθρόδερμοι. Ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Σάν—Χόσε με 55.000 κατοίκους. Τὸ σι. δημοδρομικὸν τῆς δίκτυον ἀνέρχεται εἰς 900 γλμ. Ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία στηρίζεται ἐπὶ τῆς τροπικῆς γεωργίας. Αἱ φυτεῖαι τοῦ καφέ ἔχουν ἔκτασιν 30.000 περὶπου ἑκτάρια. Τὰ προϊόντα ταῦτα ἀποτελοῦν τὸν ἐξαγωγικὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Τὸ σύνταγμα τῆς χώρας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1871, μεταρρυθμισθὲν ἐπανειλημμένως. Ὑπάρχει μία βουλὴ ὀνομαζομένη κογκρέσον με 43 βουλευτάς, οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται διὰ 4 ἔτη. Κάθε δύο ἔτη ἀνανεώνεται τὸ ἡμισυ τοῦ κογκρέσου. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία συγκεντρώνεται εἰς χεῖρας τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἐκλεγομένου διὰ λαϊκοῦ δημοψηφίσματος διὰ 4 ἔτη. Ἡ Κόστα Ρίκα τυπικῶς εἶναι ἀνεξάρτητος χώρα καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐν τῇ πραγματικότητι ὁμως ἀποτελεῖ εἶδος ἡμιαποικίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐξαρτωμένη ἀπὸ αὐτὰς οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς.

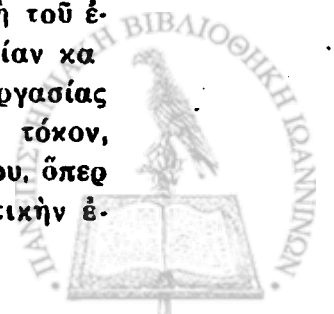
Κοστομάροφ.— Ρῶσος ἱστορικὸς (1817—1885), καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέβου ἀπὸ τοῦ 1846. Ἀνήκεν εἰς τὴν ὁμάδα ἣ ὁποία ἀνεγνώριζε τὰ ἱστορικὰ δίκαια τῆς οὐκρανικῆς ἐθνότητος καὶ ἐπεδίωκεν ἀδελφικὴν συνένωσιν τῶν σλαβικῶν λαῶν ἐπὶ ὁμοσπονδιακῆς βάσεως. Συλληφθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς τὸ 1847 ἀπηλευθερώθη διὰ τῆς ἀμνηστείας τοῦ Ἀ.

λεξάνδρου καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Πετρούπολει. Τὸ 1862 ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἀφωσιώθη εἰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς ἐργασίας. Ἐγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Ρωσίας διὰ τῶν βιογραφιῶν» καὶ πλείστας μονογραφίας ἀφορώσας τὴν οὐκρανικὴν ἱστορίαν.

Κόστος.— Τὸ ποσὸν τῶν προὑπαρχόντων ἀγαθῶν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ καταναλωθῇ διὰ τὴν παραγωγὴν νέου ἀγαθοῦ. Πρέπει ὁμως νὰ κάμωμεν διακρίσιν μεταξὺ κοινωνικοῦ κόστους καὶ ἀτομικοῦ κόστους.

Κατὰ τὴν ἀστικὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην τὸ κοινωνικὸν κόστος παραγωγῆς, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ πραγματικόν, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν στοιχείων: α) τῆς γῆς, δηλαδὴ τῆς μεγαλύτερας ἢ μικροτέρας ἐκτάσεως ἐδάφους, ἣτις πρέπει νὰ καταληφθῇ, β) τῆς ἐργασίας, δηλαδὴ τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν οἷτινες πρέπει νὰ καταναλωθῶν, γ) τοῦ κεφαλαίου, ἥτοι τοῦ ποσοῦ τοῦ πλοῦτου, ὅστις πρέπει νὰ καταναλωθῇ. Ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι σύμφωνος μετὰ τὴν γενικὴν ἀντίληψιν τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης ὅτι συντελεσται τοῦ πλοῦτου εἶναι: ἡ φύσις, τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἐργασία. Κατὰ τὴν σοσιαλιστικὴν ἀντίληψιν κοινωνικὸν κόστος παραγωγῆς εἶναι ἡ δαπανηθεῖσα ἐργασία καὶ κατὰ τοῦτο τὸ κοινωνικὸν κόστος παραγωγῆς ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀξίαν (βλ. λ.).

Τὸ ἀτομικὸν κόστος παραγωγῆς, τὸ συνήθως καλούμενον κόστος (prix de revient) ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ καταβάλλῃ ὁ ἐπιχειρηματίας διὰ νὰ προμηθευθῇ ἕκαστον τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς: τὴν πρόσδοτον, ἣτις εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ ἐνοικίου τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποῖαν κατέχει, τὸν μισθόν, τιμὴν τῆς ἐργασίας τὴν ὁποῖαν χρησιμοποιεῖ, τὸν τόκον, τιμὴν τοῦ ἐνοικίου τοῦ κεφαλαίου, ὅπερ ἐδανείσθη. Π. χ. εἰς μίαν ὀρυκτικὴν ἐ-

πιχείρησιν, ὁ ἐπιχειρηματίας ἐγγράφει ὡς ἔξοδα παραγωγῆς τὸ ἐνοίκιον τοῦ ὀρυχείου, τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν καὶ τὸν τόκον τῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια ἔχει δανεισθῆ. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἐπιχειρηματίας ἦτο ἰδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ χρησιμοποιουμένου κεφαλαίου, δὲν μεταβάλλεται τίποτε εἰς τὸν ὑπολογισμόν, διότι εἰς τὴν λογιστικὴν του πρέπει νὰ ἐγγράφη τὰς δαπάνας ταύτας ἰδιαιτέρως. Ἡ ἐπιχείρησις πρέπει νὰ τὰ πληρώνη εἰς αὐτόν, ὅπως θὰ τὰ ἐπλήρωσε εἰς τρίτον.

Ἡ συστηματικὴ προσπάθεια παντὸς ἐπιχειρηματίου εἶναι νὰ ὑποβιάσῃ τὸ κόστος παραγωγῆς διὰ τὴν αὐξήσῃ τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους (βλ. λ.). Ἡ προσπάθεια αὕτη τείνει κυρίως εἰς τὴν μείωσιν τῶν καταβαλλομένων εἰς μισθοὺς ἐργατῶν.

Κοτζάμπασης.—Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλοῦντο οὕτω οἱ κοινωτικοὶ ἄρχοντες ἢ δημογέροντες, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀποκτήσει μεγάλην δύναμιν λόγῳ τῶν σχέσεών των με τοὺς Τούρκους τοπάρχας, οἵτινες τοὺς ἀνεγνώριζαν διοικητικῶς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ κοτζαμπάσηδες ἔπαιξαν κατ' ἀρχὰς πολὺ ἀμφίβολον ρόλον, προσχωρήσαντες μόνον ὅταν, λόγῳ τῆς ἐκρήξεώς της, εὐρέθησαν ἐκτεθειμένοι καὶ ὑπέστησαν καταδιώξεις ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐχοντες τὴν εὐνοίαν τῶν Τούρκων ἐξεμεταλλεύοντο τοὺς πληθυσμούς, διαμοιραζόμενοι τὰ λάφυρα μετὰ τῶν διεφθαρμένων Τούρκων τοτικῶν διοικητῶν. Οὗτοι καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔλαβον καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν γαιῶν τῶν Τούρκων.

Κουάκεροι (Quakers=τρέμοντες).—Προτεσταντικὴ αἵρεσις ἰδρυθεῖσα τὸ 1649 ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ σανδαλοποιοῦ Γεωργίου Φόξ. Ἐξ Ἀγγλίας ἡ αἵρεσις μετεφευτέθη εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, ἔνθα πολλοὶ Κουάκεροι, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γουλιέλμου Πέν, ἰδρυσαν περὶ τὸ 1680

καὶ ἀποικίαν, τὴν πολιτείαν Πενσυλβανίαν με πρωτεύουσαν τὴν Φιλαδέλφειαν. Ἐκτοτε ἡ Β. Ἀμερικὴ ἀπέβη τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῆς αἵρέσεως. Ὀλίγαι κοινότητες Κουακέρων ὑπάρχουν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ.

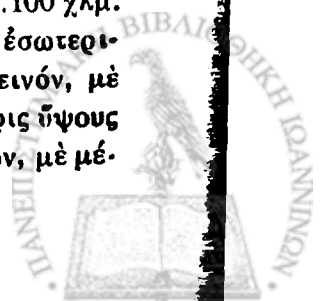
Κυρία πηγὴ τῆς θρησκείας εἶναι, κατὰ τοὺς Κουακέρους, οὐχὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ἔμπνευσις, τὸ ὑπ' αὐτῶν καλούμενον «ἐσωτερικὸν φῶς». Οἰαδήποτε ἐξωτερικὴ λατρεία ἀπορρίπτεται ὑπ' αὐτῶν καὶ χαρακτηρίζεται ὡς εἰδωλολατρία.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς αἵρέσεως ἐστερεῖτο μορφώσεως ἀλλ' ἦτο ἄνθρωπος ἀνωτέρας ἠθικῆς, πιστὸς εἰς τὰς ἰδέας του καὶ με ὀργανωτικὸν πνεῦμα. Εἰς τὴν Εὐρώπην κατεδιώχθησαν ἀπηνῶς καὶ εὖρον καταφύγιον εἰς Ἀμερικὴν.

Οἱ Κουάκεροι δὲν ἔχουν ἱερεῖς. Ἐκαστος πιστὸς δύναται νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἀπορρίπτουν τὸ βάπτισμα καὶ τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν, δὲν ὀρκίζονται καὶ ἀρνοῦνται νὰ ἀναλάβουν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ δὲν ἐστρατεύθησαν κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἀλλὰ παρέσχον μεγίστας ὑπηρεσίας, ἀναλαβόντες τὴν περίθαλψιν τῶν αἰχμαλώτων, μετὰ δὲ τὴν σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς, τὴν διατροφήν των ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐξηντλημένων κατοίκων τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλεται καὶ ἡ κίνησις πρὸς κατάργησιν τοῦ δουλεμπορίου. Πλείστοι εὐπρεπεῖς ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀνήκουν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Κουακέρων, ὡς ὁ διαπρεπὴς ἑλληνοστῆς Ροβέρτος Μπάρκλεϋ, ἡ μεγάλη φιλόφρωνος Ἐλισάβετ Φράϋ, ὁ μέγας φυσικὸς Δάλτων καὶ ὁ πρῶτον πρόεδρος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Χούβερ.

Κούβα.—Ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς νήσους τῶν Ἀντιλλῶν, μήκους 1.100 γλμ. καὶ πλάτους 50—150 γλμ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν, με κορυφὰς αἱ ὅποιαι φθάνουν μέχρις ὕψους 2.600 μ. Τὸ κλίμα εἶναι τροπικόν, με μέ-

σην έτησίαν θερμοκρασίαν 25°. Τò νότιον μέρος ύποφέρει ένίστε από καταιγίδας. Ἡ Κούβα με τὰς παρακειμένες μικρὰς νήσους άποτελεῖ ιδιαίτερον κράτος, τυπικῶς μὲν άνεξάρτητον δημοκρατίαν, πραγματικῶς ὁμως άποικίαν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

Ἐχει ἔκτασιν 114.500 τ. χλμ. καί πληθυσμὸν περί τὰ 3.600.000. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἀβάνα με πληθυσμὸν 570.000 κατ. ἡ ὁποία συγχρόνως εἶναι καί ὁ κυριώτερος λιμὴν συγκεντρῶνων τὰ 60 ο)ο τῆς θαλασσίας κινήσεως. Παρουσιάζει ιδιαίτεράν σημασίαν από απόψεως θαλασσίων συγκοινωνιῶν, καθ' ὅσον εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ κόμβου τῶν ὑπερωκεανείων γραμμῶν καί συνάμα άποτελεῖ τὴν κλειδα τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Παναμᾶ.

Κυριώτερα προϊόντα παραγωγῆς εἶναι τὸ ζαχαροκάλαμον, τοῦ ὁποίου αἱ φυτεῖαι ἔκτεινόνται εἰς 600 χιλ. περίπου ἑκτάρια, ἡ δὲ παραγωγή εἰς 4 ἑκατομ. τόννους ἑτησίως. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἡ Κούβα κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον, ἂν καί κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μαστίζεται ιδιαίτέρως ὑπὸ τῆς κρίσεως.

Σημαντικὴ εἶναι ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, ἑξαιρετικῆς ποιότητος. Ἐπίσης καλλιεργοῦν τὸν καφέν, τὸ κακάον, τὰς μπανάνας, τὰ γεώμηλα καί τὰ σιτηρά. Τὰ δάση κατέχουν περί τὸς 500.000 ἑκτάρια. Αἱ κυριώτεραι κατηγορίαι τῆς βιομηχανίας εἶναι ἡ σιγαροποιία καί ἡ σακχαροποιία, ἄποσχολοῦσα 180 περίπου ἔργαστάσια. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὀρυκτὰ ἔχει σίδηρον, με παραγωγήν 550.000 περίπου τόννους ἑτησίως, χαλκόν, χρυσόν καί νάφθαν.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς βιομηχανίας εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου. Ἡ Κούβα ἔχει ἔμπορικὸν ἰσοζύγιον με εἰσαγωγήν 250.000.000 δολλαρίων καί ἑξαγωγήν μέχρι 330.000.000. Τὰ 75 ο)ο τῆς ἑξαγωγῆς ἄπασχολεῖ ἡ ζάχαρις, τὰ δὲ 10 ο)ο ὁ καπνός. Κυριώτερος πελάτης τοῦ ἑξωτε-

ρικοῦ ἔμπορίου εἶναι αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι (τὰ 80 ο)ο).

Ἡ Κούβα εἶναι τυπικῶς άνεξάρτητος δημοκρατία. Τὸ σύνταγμα τῆς χρονολογεῖται από τοῦ 1901. Ἐχει βουλήν με 116 βουλευτὰς ἑκλεγομένους ἀνά 4 ἔτη καί γερουσίαν με 24 μέλη ἑκλεγόμενα κάθε 8 ἔτη. Ἡ ἔκτελεστικὴ, ἑξουσία ἑξασκεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου, ὁ ὁποῖος ἑκλέγεται διὰ μίαν τετραετίαν. Οἱ ὑπουργοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι ἀπέναντι τοῦ προέδρου, ὁ ὁποῖος καί τοὺς διορίζει, δὲν ἔχει ὁμως τὸ δικαίωμα νὰ διαλύσῃ τὸ κογκρέσσον. Ἡ άνεξαρτησία τῆς χώρας μετριάζεται οὐσιαστικῶς, λόγω τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ καί τυπικῶς ἀκόμη, διότι εἰς τὸν συνταγματικὸν χάρτην ὑπάρχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐνόπλου ἀναμίξεως τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὰ ἑσωτερικὰ τῆς χώρας, ὁ ἑλεγχος αὐτῶν εἰς τὰς ἑξωτερικὰς σχέσεις καί εἰς τὰς οικονομικὰς ὑποχρεώσεις, καθὼς καί τὸ δικαίωμα τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῆς Κούβας διὰ ναυτικὸς ἀμερικανικοὺς σταθμούς.

Ἡ Κούβα άνεκαλύφθη τὸ πρῶτον τὸ 1492 ὑπὸ τοῦ Κολόμβου καί κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν περί τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Γάλλοι καί οἱ Ὁλλανδοὶ ἑπεδίωξαν τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου. Παρὰ τὰ προνόμια τὰ ὁποῖα ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ ἡ Ἰσπανία, περί τὸ 1820 ἤρχισε νὰ διαγράφεται σοβαρὸν κίνημα ἐναντίον αὐτῆς παρὰ τῶν γεωργικῶν κυρίως μαζῶν. Τὸ 1845 ἑξερράγη ἑπανάστασις τῶν σκλάβων μαύρων ἐναντίον τῶν κρεολῶν γαιοκτημόνων. Ἡ Ἰσπανία ἑκμεταλλευομένη τὰς ἑσωτερικὰς ταύτας ἀντιθέσεις ἑδημιούργησε τάγματα ἄποτελούμενα ἀποκλειστικῶς από μαύρους. Ἀφ' ἑτέρου αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἑκμεταλλευόμεναι καί αὐται τὴν ἑσωτερικὴν ἀνωμαλίαν ἑπέτυχον τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐπιρροῆς τῶν καί ὑπεστήριξον τὴν ἑπανάστασιν τοῦ 1868—1878 ἐναντίον τῆς Ἰσπανίας.

Ἡ δουλεία κατηργήθη τὸ 1880—1886, καὶ τὸ ἀμερικανικὸν κεφάλαιον ἤρχισεν ἐξαπλούμενον. Νέαι ἐπανάστασις τὸ 1895—1898 ἐναντίον τῆς Ἰσπανίας κατέληξεν εἰς τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον τοῦ 1898, εἰς τὴν νίκην τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Κούβας ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας. Διὰ τῆς εἰρήνης τῶν Παρισίων τοῦ 1898 ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Κούβας, ἡ δὲ ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1900—1901 ἐκλεγείσα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀμερικῆς ἐψήφισε τὸν συνταγματικὸν χάρτην τῆς χώρας. Αἱ Ἡνωμένοι ὁμως Πολιτεῖαι παρέδωκαν τὴν διοίκησιν τῆς χώρας εἰς τὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν (τὸ 1902) μόνον μετὰ τὴν ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τῆς Κούβας νόμου διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζεται εἶδος ἀμερικανικοῦ προτεκτοράτου, δηλαδὴ δικαίωμα ἀναμίξεως κλπ.

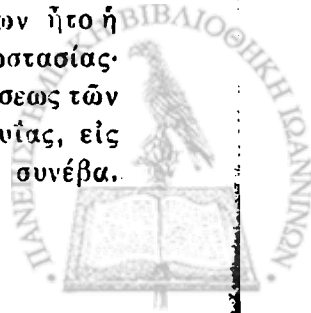
Ἡ ἐμπορικὴ σύμβασις τοῦ 1903—1904 ἐνίσχυσεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξάρτησιν τῆς Κούβας ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τὸ ἀμερικανικὸν κεφάλαιον διεισδύσαν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς προκάλεσε τὴν ἐπανάστασιν τῆς ἐντοπίου ἀστικῆς τάξεως (τὸ 1906). Οἱ Ἀμερικανοὶ κατώρθωσαν νὰ καταστείλουν τὴν ἐπανάστασιν τὸ 1909 καὶ νὰ ἐπιβάλλουν βαρύτερον ἔλεγχον. Τὸ 1912 οἱ Ἀμερινοὶ κατέστειλαν ὅλας τὰς ἀγροτικὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὴν ἀπεργιακὴν κίνησιν τῆς Ἀβάνας. Τὸ ἀμερικανικὸν κεφάλαιον τοιουτοτρόπως κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖρας του τὰς κυριωτέρας ἀρτηρίας τῆς παραγωγῆς καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν γεωργικῶν μαζῶν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἡ κυβέρνησις, εἶδος στρατιωτικο-αστυνομικῆς δικτατορίας κατήντησε πειθήμενον ὄργανον τῆς Ἀμερικῆς.

Τὸ 1917 ἡ Κούβα ἀκολουθοῦσα τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Ἡ τελευταία δεκαετία παρουσιάζει ἐξαιρετικὴν ἐπαναστατικὴν ζύμωσιν τόσο εἰς τὴν

ὑπαιθρον, ὅσον καὶ εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα. Αἱ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις ἀριθμοῦν περὶ τὰ 120.000 μέλη, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 100.000 καὶ πλεον εἶναι συνενωμένοι εἰς τὴν ἐθνικὴν Ἐργατικὴν Ὀμοσπονδίαν, ἡ ὁποία ἰδρύθη τὸ 1925 καὶ ἀποτελεῖ μέλος τῆς Ἐρυθρᾶς Συνδικαλιστικῆς Διεθνούς. Ἐκ τῶν πολιτικῶν κομμάτων κυριώτερα εἶναι τὸ φιλελεύθερον, τὸ συντηρητικὸν καὶ τὸ λαϊκόν, ἀντιπροσωπεύοντα τὰ συμφέροντα τῆς φεουδαρχίας καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως, ὅργανα κατ' οὐσίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Κούγκελμαν (Λουδοβίκος Kugelmann).—Γερμανὸς ἰατρὸς ἐξ Ἄννοβέρου (1827—1902), φίλος τοῦ Κ. Μάρξ, εἰς τὸν ὁποῖον παρέσχε πολλὰς ὑπηρεσίας μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Κεφαλαίου», ὁπότε ὁλόκληρος ὁ ἀστικὸς τύπος ὠργάνωσε τὴν «συνωμοσίαν τῆς σιωπῆς». Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἐν Ντύσσελντορφ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Α' Διεθνούς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ὑπάρξεώς της. Ἐκλεγείς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον τῆς Χάγης τὸ 1872, ἠγωνίσθη πρὸς τὸ πλευρὸν τοῦ Μάρξ ἐναντίον τοῦ Μπακοῦνιν, μολονότι ἐπίστευεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὀρθὴ ὀριστικὴ ρῆξις πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ. Σώζονται πλείστα καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἐπιστολαὶ τοῦ Μάρξ πρὸς τὸν Κούγκελμαν, ἐκδοθεῖσαι καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ 1930.

Κούζας (Ἀλέξανδρος, Ἰωάννης Cuzza).—Πρῶτος ἡγεμὸν τῆς ἠνωμένης Ρουμανίας (1820—1873). Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν βογιάρων, ἐξεπαιδεύθη δὲ ἐν Ἰασίῳ, Βολωνίᾳ καὶ Ἀθήναις. Ἐπιστρέψας εἰς Ρουμανίαν ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐθνικόφροναν κίνησιν καὶ τὰς ταραχὰς τοῦ 1848, σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ρωσικῆς προστασίας. Ἦτο ἐνθερμος ὀπαδὸς τῆς ἐνώσεως τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ποικιλοτρόπως συνέβα.

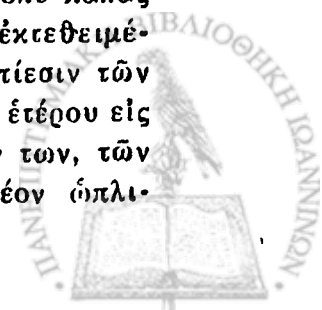

λε. Πρῶτον ἐπέτυχεν ἐμμέσως τὴν ἔνωσιν διὰ τῆς ἐκλογῆς του ὡς ἡγεμόνος καὶ τῶν δύο χωρῶν ὑπὸ τῶν οἰκείων συνελεύσεων, λαβὼν τὸν τίτλον ἡγεμόνων Ἀλέξανδρος Ἰωάννης Α'. Ἀλλ' ὁ σουλτάνος, ὡς ἐπικυρίαρχος τῶν δύο ἡγεμονιῶν, δὲν ἀνεγνώρισε τὴν διπλὴν ἐκλογὴν του, ἥτις ἐπραγματοποιεῖ οὐσιαστικῶς τὴν ἔνωσιν. Ἡ ἀναγνώρισις ἐπετεύχθη μόλις κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1861 τῇ ὑποστηρίξει τῆς Γαλλίας. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχον διατηρηθῆ οἱ τύποι, ὑπῆρχον δὲ χωρισταὶ βουλαὶ ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ. Τὸ καθεστὼς τοῦτο ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1862, ὅτε ἐπῆλθε καὶ τυπικῶς ἡ ἔνωσις τοῦ ρουμανικοῦ ἔθνους. Μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἐνώσεως ἐπολιτεύθη φιλελευθέρως εἰσαγαγὼν σημαντικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, προβῶς εἰς τὴν διανομὴν μεγάλων κτημάτων εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ ἰδρύσας τὰ πανεπιστήμια Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου. Ἀργότερον ὅμως ἀπέβη αὐταρχικὸς καὶ αὐθαίρετος, καταργήσας πᾶν ἴχνος πολιτικῆς ἐλευθερίας. Διέφθειρε συστηματικῶς τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ κατηξουτέλισε τὸν κοινοβουλευτισμὸν, μέχρις οὗ περιήγαγε τὴν χώραν εἰς οἰκτρὰν οικονομικὴν κατάστασιν. Περὶ αὐτὸν εἶχε σχηματισθῆ κλίμα εὐνοουμένων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἥτις διηύθυνεν ἀνευθύνως τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους. Ἡ ἐναντίον των δυσφορία ἐξεδηλώθη κατὰ τὸ 1866 δι' ἐξεγέρσεως τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ. Οἱ ἐπαναστάται εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἀνάκτορον καὶ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

«Κοῦ - Κλούξ - Κλάν» (Κη - Klux-Klan).—Ὄνομα μυστικῆς ἐταιρείας, συμπληθείσης ἐν Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, με σκοπὸν τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἀμερικανῶν πολιτῶν λευκῆς φυλῆς ἐναντι τῶν μαύρων. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῶν Κ.Κ.Κ. ἐν Ἀμερικῇ δῆρξεν ἄμεσος συνέπεια τοῦ

ἀνθρῶπινοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐγένετο μεταξὺ τῶν κρατῶν τοῦ Νότου, μὴ δεχομένων τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων καὶ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἔνωσιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶχον ἀποχωρισθῆ, καὶ τῶν κρατῶν τοῦ Βορῆ. Τὴν νίκην τῶν Βορείων ἐναντίον τῶν Νοτίων ἐπηκολούθησε σχεδὸν ἀμέσως ἡ δολοφονία τοῦ προέδρου Ἀβραὰμ Λίνκολν, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῶν ν' ἀποφύγῃ τὰς ἀποτόμους μεταβολὰς καὶ νὰ καταπαύσῃ ἄνευ βιαιοτήτων τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ δώσῃ τὸ δικαίωμα ψήφου εἰς ἐκείνους μόνον τοὺς μαύρους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἐνώσεως καὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς προσωρινὰς κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον σχηματισθῆ μετὰ τὴν ἤτταν εἰς τὰ κράτη τοῦ Νότου καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ κράτη ταῦτα, τῶν ὁποίων οἱ ἀντιπρόσωποι ἔπρεπε νὰ γίνοντο ἀμέσως δεκτοὶ εἰς τὸ Κογκρέσσον, τὸ καθεστὼς τῶν χρόνων τῆς εἰρήνης. Ὁ διάδοχός του Λ. Τζόνσον δὲν εἶχε τὴν μετριοπάθειαν καὶ τὴν εὐρύτητα πνεύματος τοῦ Λίνκολν.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ Κογκρέσσον, ἐν τὸς τοῦ ἐποίου ἐπεκράτησαν τὰ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα, ἀπέφυγε νὰ ἀκολουθήσῃ ἀπέναντι τῶν κρατῶν τοῦ Νότου πολιτικὴν συμφιλίωσιν καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὴν εἰσοδὸν τῶν μαύρων εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν. Ἀντὶ τούτου ἐπεβλήθη εἰς τὰ κράτη τοῦ Νότου στρατιωτικὸν καθεστὼς, τὸ ὁποῖον ἐκράτησε ταῦτα ἐπὶ ἔτη εἰς κατάστασιν πολιτορκίας, καὶ ὅλοι, ἀνεξαιρέτως, οἱ ἀπελευθερωθέντες δούλοι ἐνεγράφησαν εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Ἡ τακτικὴ αὕτη, διὰ τοὺς λευκοὺς τοῦ Νότου οἱ ὁποῖοι μόνον τὸ πέμπτον τοῦ πληθυσμοῦ ἀντεπροσώπευσαν, εἶχε πολὺ κακὰς συνεπείας, διότι οὗτοι ἦσαν ἐκτεθειμένοι ἄφ' ἐνός εἰς τὴν καταπίεσιν τῶν βορείων κυβερνητῶν καὶ ἄφ' ἑτέρου εἰς τὸ μῖσος τῶν πρώην δούλων των, τῶν μαύρων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλέον ὀπλι-

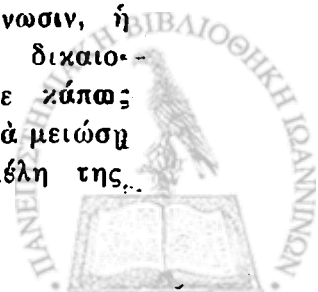
σμένοι. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τελοῦντες ἐτράπησαν εἰς τὴν αὐτοάμυναν καὶ ἴδρυσαν τὴν Κ.Κ.Κ.

Ἡ μυστικὴ αὕτη ἐταιρεία ἰδρύθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1866 ὑπὸ τινων λευκῶν τῆς μικρᾶς πόλεως Πουλάσκι τοῦ Τέννεση, οἱ ὅποιοι φαίνεται ὅτι ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ καρβοναριστικῷ κινήματος. Τὰ πρῶτα μέλη εἶχον ἀποφασίσει νὰ ὀνομάσουν τὴν ἐταιρείαν τῶν «Κύκλος» (Kuklos), διὰ νὰ ὑποδηλώσουν οὕτω ὅτι αὕτη δὲν εἶχεν οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος. Ἡ λέξις Kuklos μετετράπη ἐπὶ τὸ παραδοξότερον εἰς Ku·klu·x, εἰς τοῦτο δὲ προσετέθη ἡ λέξις klan (clan=πατριά, φάρα) καὶ ἀπετελέσθη τὸ Ku—Klu·x—Klan. Ὅπως εἰς τὰς καρβοναρικὰς ὀργανώσεις, οὕτω καὶ εἰς τὴν Κ.Κ.Κ., εἰς τὴν ὁποίαν ταχύτατα προσεχώρησε μέγας ἀριθμὸς λευκῶν τοῦ Τέννεση, τὰ μέλη ἐγίνοντο δεκτὰ κατόπιν αὐστηρᾶς δοκιμασίας καὶ συνεδρίαζον εἰς σπήλαια ἢ ἐγκαταλειμμένας οἰκίας. Ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις τῶν Κ.Κ.Κ. ἔχει ἐπίσης πλείστας ὁμοιότητας πρὸς τὴν καρβοναρικὴν ὀργάνωσιν. Οἱ τίτλοι τῶν ἀρχηγῶν τῆς «Ἀοράτου αὐτοκρατορίας» εἶχον ἐκλεγεῖν ἐπιμελῶς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γεννοῦν σεβασμὸν καὶ ἱερὸν δέος εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων μελῶν. Μετὰ τὸν πρόεδρον τῆς ἐταιρείας, τὸν «Μέγαν Κύκλωπα» καὶ τὸν ἀντιπρόεδρον, τὸν «Μέγαν Μάγον», ἤρχοντο ὁ «Μέγας Τοῦρκος», ὁ «Μέγας Φύλαξ τοῦ Θεσσαυροῦ» καὶ οἱ «Ραβδοῦχοι». Κατὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ 1867 ἡ ἱεραρχία ἐτροποποιήθη καὶ ἐγίνε μᾶλλον περίπλοκος. Ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ «Μέγας Γόης» καὶ ὑπασπισταὶ τοῦ ὁ «Μέγας Δράκων», ὁ «Μέγας Τιτάν», ὁ «Μέγας Κύκλωψ τοῦ σπηλαίου», ὁ «Μέγας Μοναχός», ὁ «Μέγας Φύλαξ», ὁ «Μέγας Γραφεύς», ὁ «Μέγας Τοῦρκος». Ἡ ἀναδιοργάνωσις αὕτη ὤφειλετο εἰς τὴν νέαν ἀνάπτυξιν τῆς Κ.Κ.Κ. Περιορισμένη κατ' ἀρχὰς ἡ ἐταιρεία ἐν Τέννεση ἐξηπλώθη κατόπιν ραγδαίως εἰς τὰ γειτονικὰ κράτη. Ὁ

«Μέγας Δράκων» ἐκυβέρνησα βασιλεῖον ἀντιστοιχοῦν εἰς ἓν κράτος τῆς ἐνώσεως. Ὁ «Μέγας Τιτάν» ἐν δισμέρισμα, ὁ «Μέγας Γίγας» μίαν ἐπαρχίαν καὶ ὁ «Μέγας Κύκλωψ» ἐν σπήλαιον. Τὸ σπήλαιον (den), ὅπως ἡ στοὰ εἰς τὸν ἐλευθεροτεκτονισμὸν, ἦτο ὁ βασικὸς πυρῆν τῆς Κ.Κ.Κ. Ἐκαστος ἐκ τῶν μεγάλων ἀξιωματούχων περιεβάλλετο καὶ ὑπὸ ἐπιτελείου ἐκ «Δαιμόνων», «Ὑδρῶν» καὶ «Ἐριννύων».

Κάθε μέλος ὑπεχρεοῦτο νὰ τηρῇ μυστικὰ τὰ ὀνόματα τῶν συντρόφων του ἢ τῶν ἀρχηγῶν του, ἂν τυχόν τὰ ἐγνώριζεν. Ὁφείλε νὰ ἔχη μίαν ἐσθῆτα ὁμοίαν μὲ τὸ εἶδος τῶν μοναχῶν, λευκὴν, ἐρυθρὰν, κυανὴν ἢ κιτρινήν, μίαν κουκούλαν ὁμοίου χρώματος, ἢ ὁποία κατὰ τὰς ἐτησίαις συνελεύσεις ἢ τὰς τελετὰς μυστικῆς ἀπέκρυπτε τελείως τὸ πρόσωπόν του, καὶ μίαν σφυρίκτραν διὰ νὰ εἰδοποιῇ τοὺς συντρόφους του. Ἡ θεωρία τῆς Κ.Κ.Κ. διεμορφώθη καὶ ἀπεκρυσταλλώθη κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ 1867. Τὰ μέλη ὠρχίζοντο ὅτι θὰ σεβασθοῦν τὸν νόμον καὶ τὸ ὅμοσπονδικὸν σύνταγμα, ὅτι θὰ ἀφοσιωθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀμερικανικὴν πατριδα, ὅτι θὰ τὴν ὑπερασπίσουν διὰ τῶν ὄπλων ἐν περιπτώσει ξένης ἐπιδρομῆς, ὅτι θὰ προστατεύσουν τοὺς ἀδυνατούς ἀπὸ πάσης βίας, ὅτι θὰ δώσουν τὴν ὑλικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν βοήθειάν των εἰς τοὺς γονεῖς τῶν στρατιωτῶν τῆς ὁμοσπονδίας. Ἐν τῇ πράξει ἡ Κ.Κ.Κ. ἐπεδίωξε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὰς βιαιότητας τῶν μαύρων, εἴτε τρομοκρατοῦσα αὐτοὺς καὶ φροντίζουσα νὰ τοῖς ἐμβάλλῃ τὴν πρόληψιν ὅτι αἱ καταχθόνιοι δυνάμεις ἐτέλουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν λευκῶν, εἴτε τιμωροῦσα τοὺς δράστας.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ Κ.Κ.Κ. ἐξειλίχθη εἰς μίαν τρομοκρατικὴν ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία ἐνεκαινίασε ἰδικὴν τῆς δικαιοσύνην. Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε γὰρ συντηρητικὴν πολιτικὴν, διὰ νὰ μειώσῃ τὸ ἠθικὸν τῶν μαύρων. Τὰ μέλη τῆς,

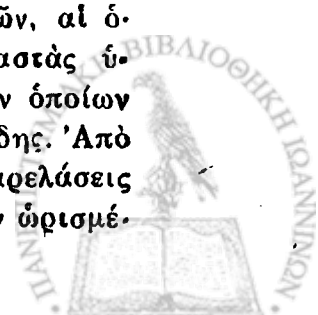

ἐκμεταλλεύόμενα τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν μαύρων, εἰσέρχοντο νύκτωρ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, τοὺς ἀφύπνιζον βιαίως καὶ ἐνεφανίζοντο πρὸ αὐτῶν ὡς φαντάσματα, ὧς οἱ ψυχαί, δῆθεν τῶν ἀποθανόντων λευκῶν. Τὸ 1868 ἤδη ἡ Κ. Κ. Κ. εἶχεν ἀποβῆ ἰσχυρὰ δύναμις· περιελάμβανεν εἰς τοὺς κόλπους της 550.000 μέλη καὶ ἐνέβαλλεν εἰς ἀνησυχίαν τὴν ἐπίσημον ἐξουσίαν, ἡ ὁποία ἀπεδύθη εἰς φανερόν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς μυστικῆς ταύτης ἐταιρείας. Ὅσα μέλη συνελήφθησαν, κατεδικάσθησαν εἰς πενταετῆ φυλάκισιν καὶ βαρύτερον πρόστιμον. Ἐνεκα τούτου ὁ ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ τὴν διάλυσιν τῆς Κ. Κ. Κ. Ἄλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν εἰσηκούσθη εἰμὴ εἰς τὸ Τέννεση, ἡ δὲ κυβέρνησις τῆς Οὐασιγκτῶνος, ἀποφασισμένη νὰ ἀπαλλαγῇ ὀριστικῶς τῶν ἐνοχλήσεων τῆς Κ. Κ. Κ. ἐπεδόθη εἰς συστηματικὴν καταδίωξιν τῶν μελῶν της ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1871. Οὕτω κατὰ τὸ 1872 ἡ Κ. Κ. Κ. δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔτη ἡ ἀνάμνησις τῆς Κ.Κ.Κ. δὲν ἔσβησε. Διετηρήθη στοργικῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν μελῶν της, τὰ ὁποῖα μετέδωσαν εἰς τὰ τέκνα των, ἐξωραϊσμένας πλέον καὶ ἐξιδανικευμένας, τὰς διηγήσεις περὶ τῶν κατορθωμάτων των. Ὅταν τὴν ἐπομένην τοῦ πολέμου ἀνεφύη ἐπιτακτικὸν καὶ σκληρὸν τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα, καὶ ἐνετάθη ἡ πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξεως διὰ τὴν βιαιάν μετατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, ἡ Κ. Κ. Κ. ἀνεβίωσε. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1919 ὁ Οὐίλλιαμ Σίμμονς ἐξ Ἀτλάντα τῆς Γεωργίας, συγκεντρώσας περὶ ἑαυτὸν ὄρισμένον ἀριθμὸν συμπολιτῶν του, φανατικῶν ἐθνικιστῶν καὶ διαμαρτυρομένων, ἐπανίδρυσε τὴν Κ.Κ.Κ. καὶ ἀνεκηρύχθη ἀνώτατος ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ὁ σκοπὸς τῆς νέας ταύτης Κ.Κ.Κ. κατὰ τὸ προγραμματικὸν μανιφέστον της ἦτο ἐγκαθίδρυσις ἐνὸς βαθέος πατριωτισμοῦ, ἐτοιμοῦ νὰ προστατεύσῃ τὰς ἐστίας καὶ

τὴν ὑπεροχὴν τῆς λευκῆς φυλῆς καὶ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν καθαρῶς ἀμερικανισμόν. Ἡ ἱεραρχία τῆς νέας ταύτης ὀργανώσεως ἦτο ἡ αὐτὴ περίπου μὲ τὴν τῆς παλαιᾶς. Ὁ «Αὐτοκράτωρ», βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ «Μεγάλου Γόητος» ἢ «Μεγάλου Μάγου», εἶναι ὁ ἀνώτατος ἀρχὼν τῆς «Ἀοράτου Ἀυτοκρατορίας». Μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ «Μεγάλοι Δράκοντες», οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν κάθε κράτος, τὰ «Μεγάλα Φαντάσματα», τὰ «Μικρὰ Φαντάσματα» καὶ τὰ «Μορμολύχεια». Ἡ ἀνακήρυξις τινος ὡς μέλος (ἱππότης) τῆς Κ.Κ.Κ. γίνεται κατόπιν τελετῆς μύσεως, ἡ ὁποία, καλουμένη «ἐθνικοποιήσις», δίδει εἰς τὸν νεοφώτιστον τὴν ιδιότητα τοῦ καλοῦ Ἀμερικανοῦ. Ἡ περιβολὴ τῶν μελῶν κατὰ τὰς συνελεύσεις καὶ τὰς τελετὰς παρέμεινεν ἡ αὐτή. Ὁ «Αὐτοκράτωρ» φέρει τῆβεννον καὶ μεταξωτὸν περιλαίμιον κεντημένον μὲ τὰ σύμβολα τῆς ἐταιρείας : διπλοῦν σιαυρόν, ἐπίτακτινον ἀστέρα καὶ τὰ γράμματα Κ. Κ. Κ. Κάθε μέλος ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ 10 δολάρια.

Δημιουργηθεῖσα ἡ Κ.Κ.Κ. διὰ ν' ἀντιπαλαίσῃ κατὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν μαύρων, τῆς μπολσεβικικῆς προπαγάνδας, τῆς εἰρηνικῆς εἰσδύσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν μεταναστῶν, καὶ ἱκανοποιούσα τὸν πόθον τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς περιπετειᾶς τῆς ἀμερικανικῆς νεολαίας, ἐπέτελεσε καταπληκτικὰς προόδους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1921 ἠρίθμει περὶ τὰς 500.000 μελῶν. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπανιδρύσεως τῆς ὀργανώσεως τὰ μέλη παρέμενον μυστικὰ ὅπως καὶ πρότερον. Ἡ ὑπαρξίς των ἐπροδίδετο μόνον ἐκ τῶν νυκτερινῶν ἐμφανίσεων λευκῶν φαντασμάτων καὶ ἐκ τῶν αὐστηρῶν μὲν ἀλλ' ὄχι θανατηφόρων τιμωριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεβάλλοντο εἰς καταχραστὰς ὑπαλλήλους καὶ εἰς πολίτας, τῶν ὁποίων ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ ἦτο σκανδαλώδης. Ἀπὸ τὸ 1922 ἤρχισαν ὀμαδικαὶ παρελάσεις τῶν μελῶν, ἐνδεδυμένων μὲ τὴν ὄρισμέ-

νην στολήν, ἐκ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν. Ἡ ἀνωθυμία καὶ ὁ τρόμος, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευε τὰ φαντάσματα, ἡ πεποίθησις, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει κάθε μέλος, ὅτι ἡ «Ἀόρατος Αὐτοκρατορία» ἦτο ἰσχυροτέρα πάσης ἐξουσίας, καὶ ἡ ἀτιμωρησία, ἧς ἀπήλθον, τοὺς ὠδήγησε μέχρι τοῦ ἐγκλήματος ὑπὸ τὴν ἀπεχθεσίαν του μορφῆν. Τὸ 1922 εὐρέθησαν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Τεξάς, τῆς Λουϊζιάνας, τοῦ Ὀκλαχόμα, πτώματα ἠκρωτηριασμένα καὶ ἐστιγματισμένα διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου μὲ τὰ γράμματα Κ. Κ. Κ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ ἐγκλήματα τῆς εταιρείας ἐπληθύνθησαν εἰς ἀνησυχαστικὸν βαθμόν, αὐτὴ δὲ μετεβλήθη εἰς πανίσχυρον πολιτικὸν κόμμα, μὲ θεωρίαν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ φυλετικοῦ μίσους, ἐπὶ τοῦ ἀντισημιτισμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικαθολικισμοῦ. Ἡ Κ. Κ. Κ. ἔχει σημερον εἰς τὸ πρόγραμμά της καὶ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἠθικοποιήσεως τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ζωγραφικῆς, τῆς διατηρήσεως τῶν κλῶν ἠθῶν, τοῦ περιορισμοῦ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν νέων καὶ τῶν νεανίδων, τῆς προστασίας τῆς οἰκογενείας, τῆς ἐνισχύσεως τοῦ νόμου καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀπαγορευτικοῦ τῶν πικῶν καθεστῶτος.

Ἀπὸ τοῦ 1922 ἡ Κ.Κ.Κ. ἠγωνίσθη εἰς τὰ κράτη τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Κέντρου ἐναντίον τῆς γερμανικῆς προπαγάνδας ἢ ὁποία ἤσκειτο εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὰ κράτη τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐναντίον τῆς ἰαπωνικῆς καὶ κινεζικῆς μεταναστεύσεως καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐνωσιν ἐναντίον τῶν ποτολαθρεμπόρων, τῶν παραβαινόντων τὴν συζυγικὴν πίστιν συζύγων κλπ. Εἰς τινὰ κράτη ἡ εταιρεία ἐπέτυχε τὴν ἐκλογὴν ἰδικῶν τῆς ἀντιπροσώπων καὶ τὴν κατάληψιν σπουδαίων κυβερνητικῶν θέσεων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀσκήσῃ δικτατορικὴν ἐξουσίαν ἐν αὐτοῖς (Λουϊζιάνα, Τεξάς, Ὀρεγκόν). Ἀλλὰ τὰ ἀλλεπάλληλα ἐγκλήματά της ἐδημιούργησαν δυσμενῆ ἀτμοσφαῖαν ἐναντίον της καὶ ἐξήγειραν τὸν λαὸν καὶ

διαφόρους σημαντικὰς ὀργανώσεις. Ἡ «American Unity League», ἢ «Ἐργατικὴ Ἐνωσις τῶν Παλαιμάχων», ἢ γυναικεῖα ὀργάνωσις τῆς «Ἀντιλυντσεικῆς Σταυροφορίας», διεδήλωσαν τὴν ἀποφασίαν τῶν νὰ ἐκκριζώσουν ἐκ τῆς Ἀμερικῆς «τὸν φασισμόν μὲ νυκτικόν». Ἐξ ἄλλου ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Κ.Κ.Κ. ἀνεφύησαν διχόνοιαι, διότι ὁ «Μέγας Μάγος Ἡβανς» δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ εἰς τὴν «Ἀόρατον Αὐτοκρατορίαν» μίαν γυναικεῖαν Κ.Κ.Κ., τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδρύσει ὁ «Αὐτοκράτωρ» Σίμμονς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Καμελία». Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Κ.Κ.Κ. δὲν ἐξησθῆνησε. Τὸ 1924 ἐπέτυχε νὰ ἐκλέξῃ πολλοὺς γερουσιστάς καὶ νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Τεξάς καὶ τῆς Ἰνδιάνας ἰδικούς της ἀνθρώπους.

Κουλάκοι.— Καλεῖται οὕτω ἐν Ρωσίᾳ ἡ κατηγορία ἐκείνῃ τῶν εὐπόρων χωρικῶν, οἱ ὅποιοι ζοῦν διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἡμερομισθίων ἐργατῶν ἢ διὰ τῆς κερδοσκοπικῆς τῶν δρύσεως. Οἱ κουλάκοι εἶναι γνωστοὶ ἐν Ρωσίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῆς δουλοπαροικίας. Ἀπὸ τὰς τάξεις αὐτῶν οἱ μεγάλοι γαιοκτῆμονες ἐστρατολόγουν τοὺς ἀιώτερους ὑπαλλήλους διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν χωρικῶν, τοὺς δημογέροντας κλπ. Τὴν μεγαλυτέραν ὁμωσ ἀνάπτυξιν προσέλαβον οἱ κουλάκοι μετὰ τὴν ἀγροτικὴν μετρρῦθμισιν τοῦ 1861, ὅταν ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται οἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 ἐλάχιστον μόνον μέρος τῶν κουλάκων συνέπραξε μετὰ τῶν ἄλλων χωρικῶν ἐναντίον τῶν γαιοκτημόνων. Τὸ μεγαλυτέρον μέρος ἔλαβε στάσιν ἐχθρικὴν ἐναντίον τῆς ἐπανοσιάσεως. Ἐπὶ τῶν κουλάκων κυρίως ἐστηρίζετο ἡ ἀπολυταρχικὴ ὀργάνωσις εἰς τὴν ὑπαίθρον. Ἡ μεταρρῦθμισις τοῦ Στωλίπιν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων καὶ τὴν ἐνίσχυσιν ὁμάδων κουλάκων. Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου αἱ γυναῖκες

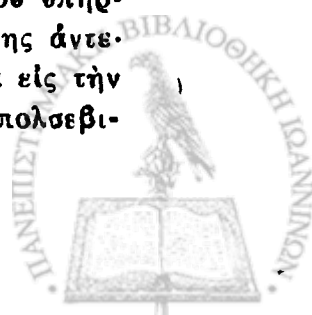

τῶν χωρικῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐπιστρατευθῆ εἰς τὸ μέτωπον διεξήγαγον ἀληθῆ ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ἀρπακτικῆς πολιτικῆς τῶν κουλάκων.

Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις τυπικῶς κατήργησε τὴν προνομιοῦχον θέσιν τῶν κουλάκων, ἡ μεσαία ὁμῶς τάξις μὲ πᾶν δισταγμὸν ἐβάδισε μὲ τὸ μέρος τῶν γεωργικῶν μαζῶν. Οἱ κουλάκοι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συνέπρωξαν μὲ τὰ στρατεύματα τῶν λευκῶν, στρατολογούμενοι δὲ εἰς τὸν ἐρυθρὸν στρατὸν ἐλιποτάκτουσαν καὶ ἐδημιούργουν συχνότατα σιᾶσεις εἰς τὸ μέτωπον. Κατὰ τὰ ἔτη τῆς Νέας Οἰκονομικῆς πολιτικῆς οἱ κουλάκοι ἀνεπτύχθησαν σημαντικῶς. Ἡ ἀντίδρασις τῶν ἐναντίον τῆς ὁμαδικῆς καλλιεργείας (τῶν κολχόξ καὶ τῶν σοβχίξ) καὶ ἐν γένει ἐναντίον ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξε σημαντικὴ. Τὸ 1929 ὁ ἀριθμὸς τῶν καλλιεργείων, οἱ ὅποιοι εὗρισκοντο εἰς χεῖρας τῶν κουλάκων ἀνῆρχετο μόνον εἰς 4 ο.ο. Λόγω τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἀναπτύξεως ἤρχισαν νὰ δεικνύουν καὶ πολιτικὴν δραστηριότητα, καὶ προσεπάθησαν νὰ διεισδύσουν εἰς τὰ σοβιετ καὶ νὰ λάβουν εἰς χεῖρας τῶν τὰς συνεργατικὰς κλπ. Ἐπίσης ἡ δρεᾶσις τῶν ἐξεδηλώθη καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου. Ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ διεξαγάγῃ ἔντονον ἀγῶνα διὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν κουλάκων, διὸ καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 ἤρχισε συστηματικὸς διωγμὸς τῶν μὲ ἐξαιρετικὴν ὀρμὴν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὁμαδικῆς καλλιεργείας καὶ ἡ ἀντίδρασις τῶν κουλάκων ἐξῆψαν τὸν ταξικὸν ἀγῶνα εἰς τὴν ὑπαιθρον. Οἱ κουλάκοι ἤρχισαν νὰ καταστρέφουν τὰς παρακαταθήκας τῶν σιτηρῶν, νὰ παρεμποδίζουσιν τὰς συνειρησιᾶς τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν γεωργῶν ὁμαδικῆς καλλιεργείας προβαίνοντες εἰς δολοφονίας, εἰς ἐμπρησμοὺς καὶ εἰς φόνους τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ κέντρου. Σήμερον ἡ δύναμις τῶν κουλάκων ἔχει πεφωτισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον.

Κοῦλι.—Ὀνομάζονται οὕτω εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας οἱ πτωχοὶ ἐργάται, οἱ ὅποιοι ὑποβάλλονται εἰς βαρυτάτας ἐργασίας καὶ ὑφίστανται τὴν πλέον ἀπάνθρωπον ἐκμετάλλευσιν. Οἱ κοῦλι ἐργάζονται κυρίως ὡς ἀχθοφόροι καὶ πολλάκις ἀντικαθιστοῦν τοὺς βοῦς καὶ τοὺς ἵππους σύροντες βαρῦτατα φορτία, ἀμάξας κλπ. Ἡ ἀμοιβή των εἶναι γλισχροιάτη.

Κουλισώφ (Ἄννα).—Ρωσὶς σοσιαλίστρια (1857—1925). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Ρωσίᾳ κατόπιν μετέβη εἰς Ζυρίχην πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν της. Ἐκεῖ συνήνητησε τὸν Μπακούνιν, τοῦ ὁποίου ταχέως ἠσπασθη τὰς ἀναρχικὰς ἀντιλήψεις, καὶ ἐγένετο ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων ὁπαδῶν του. Ἐπιστρέψασα εἰς Ρωσίαν ἐργάσθη ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἀναρχικῶν ἰδεῶν καὶ πολλάκις διέτρεξε σοβαροὺς κινδύνους. Δραπετεύσασα, κατέφυγεν εἰς Γαλίαν ὅπου σὶ ἀρχαί τὴν συνέλαβον ὡς ἐπικίνδυνον ἀναρχικὴν. Ἀπελευθερωθεῖσα τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Τουργκένιεφ κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν (1878) ὅπου ἐγκατεστάθη ἔκτοτε ἀναμιχθεῖσα εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα. Ἐνυμφεύθη τὸν ἡγέτην τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ Φίλιππον Τουράτι καὶ μετ' αὐτοῦ ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν της, οἱ Ἰταλοὶ σοσιαλισταὶ (Τουράτι, Φέρρι) ἀπεχώρησαν τοῦ στενωῦς συνδικαλιστικοῦ «Ἐργατικοῦ Κόμματος» (Partito operaio) καὶ ἱδρυσαν τὸ «Κόμμα τῶν Ἰταλῶν ἐργαζομένων» (Partito dei lavoratori italiani), τὸ ὁπεῖον μετ' ὀλίγον (1893) μετωνομάσθη «Ἰταλικὸν Σοσιαλιστικὸν Κόμμα» (Partito Socialista Italiano). Ἐκτοτε ἠκολούθησε τὴν πρὸς τὸν ρεφορμισμὸν ἐξέλιξιν τοῦ συζύγου της, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πάντοτε πολυέτιμος συνεργάτης ἀντιτέθη δὲ εἰς τὸν θριαμβεύσαντα εἰς τὴν χώραν τῆς καταγωγῆς της μπολσεβικισμόν.

Κουλίτζ (Καλβίνος Coolidge).—Ἀμερικανὸς πολιτικός, τριακοστὸς πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, γεννηθεὶς τὸ 1882 ἐν Πλυμούθῃ τῆς πολιτείας Βέρμοντ, ὅπου ὁ πατὴρ του εἶχε μικρὸν κτῆμα. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐργάσθη ὡς δικηγόρος ἐν Μασσαχουσέττῃ. Νεώτατος ἀνemίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ὡς ὑποψήφιος τοῦ ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος ἐξελέγη δήμαρχος τῆς πόλεως καὶ κατόπιν γερουσιαστῆς καὶ πρόεδρος τῆς γερουσίας τῆς πολιτείας. Ἀπὸ τοῦ 1915 ἐξελέγη ἐπανειλημμένως ὑποδιοικητῆς τῆς πολιτείας καὶ τὸ 1918 ἐξελέγη διοικητῆς διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Τὸ 1919 ἐπανεξελέγη καὶ τότε κατέστειλε διὰ τῆς βίας ἀπεργίαν ἀστυνομικῶν, οἵτινες εἶχον προσχωρήσει εἰς ἐργατικὰς ὀργανώσεις. Ἡ ἐνέργειά του αὕτη τὸν ἀνέδειξεν ἐντὸς τοῦ ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος, κόμματος τῆς μεγάλης βιομηχανίας καὶ τὸ 1920 ἐξελέγη ὡς ὑποψήφιος τοῦ κόμματος τούτου ἀντιπρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Κατὰ τὴν προκαταρκτικὴν ἐντὸς τοῦ κόμματος ψηφοφορίαν ἔλαβε πολλὰς ψήφους ὡς ὑποψήφιος πρόεδρος, ἐλάχιστα ὑστερήσας τοῦ Χάρντιγκ, ὅστις καὶ ἐξελέγη πρόεδρος. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1923, ἀποθανόντος αἰφνηδίως τοῦ Χάρντιγκ, ὁ Κουλίτζ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1924 ἐξελέγη πρόεδρος διὰ τὴν περίοδον 1925—1929. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θητείας του δὲν ἐδέχθη νὰ ἐκθῆσθαι νέαν ὑποψηφιότητα.

Κουμουνδοῦρος (Ἀλέξανδρος).—Πολιτικός ἀνὴρ (1817—1883). Ἐγεννήθη εἰς τὴν μικρὰν πολίχνην Σέλιτσα τοῦ δήμου Ἀβίας ἐκ γονέων προϋχόντων. Ἠκολούθησε νομικὰς σπουδὰς. Τὸ 1841, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, κατήλθεν ἐκεῖ μεθ' ὀμάδος νεαρῶν ἐπιστημόνων καὶ φοιτητῶν. Ληξιάσης τῆς ἐπανάστασεως ἐγκατεστάθη εἰς Καλάμας, ὅπου ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, διατελέσας ἐπὶ βραχὺ χρονικὸν διάστημα

καὶ εἰσαγγελεύς. Ἠρξάτο πολιτευόμενος ἀπὸ τοῦ 1850 καὶ ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς Μεσσήνης τὸ 1853, οὐδέποτε ἀποτυχὼν ἔκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου του. Μελετηρὸς, ὀξύνοος καὶ ρήτωρ εὐφραδῆς καὶ πειστικὸς ἐπεβλήθη ταχέως ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐξελέγη μετὰ διετίαν πρόεδρος τοῦ σώματος καὶ τὸ 1856 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Διετήρησε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς μετέπειτα κυβερνήσεως μέχρι τοῦ 1860, ὅποτε παραιτηθεὶς συνετάχθη πρὸς τὴν ἀντιδυναστικὴν μερίδα καὶ εὐρέθη μεταξὺ τῶν κορυφαίων πολιτικῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς δυναστείας, ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἐν τῇ πρώτῃ ἐπαναστατικῇ κυβερνήσει. Κατὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τῆς μεσοβασιλείας, ὑπουργὸς ὢν τῶν Οἰκονομικῶν, ἠγματοπίσθη ὑπὸ τῶν στρατοκρατικῶν ἀντιπάλων τῆς κυβερνήσεως τὴν νύκτα τῆς 18ης πρὸς τὴν 19ην Ἰουνίου. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς δευτέρας δυναστείας ὁ Κουμουνδοῦρος ἀπετέλεσε σπουδαῖον παράγοντα τῶν μετὰ ταῦτα κυβερνήσεων, ἀσκῶν ἐπιρροὴν ἐφ' ἱκανῆς μερίδος πληρεξουσίων ἐν τῇ Β' Ἐθνοσυνελεύσει, συνέτεινε μεγάλως εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῆς περὶ δημοκρατίας προτάσεως τοῦ Ἐπαμ. Δεληγιώργη.

Ἐγένετο τὸ πρῶτον πρωθυπουργὸς τὸ 1865 καὶ διεξήγαγε μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως καὶ κοσμιότητος τὰς πρώτας μετὰ τὴν ἐπανάστασιν βουλευτικὰς ἐκλογὰς, ἀναδειχθεὶς ἐν τῇ πρώτῃ βουλῇ τῆς δευτέρας δυναστείας ἀρχηγὸς ἰσχυροῦ κόμματος. Τὸ δεύτερον ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 1866, ὅποτε καὶ ἐσχημάτισε τὴν «μεγάλην» κληθεῖσαν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, κυβερνήσιν, προσλαβὼν συνεργάτας ἐπιφανεῖς συγχρόνους πολιτευτάς, ὡς τὸν Χ. Τρικούπην, τὸν Θ. Δηλιγιάννην, τὸν Θρ. Ζαΐμην. Διεχειρίσθη μετ' ἐξαιρετικῆς τόλμης τὸ κρητικὸν ζήτημα, ἀλλ' ἡ ἀδυναμία ἐπιλύσεως αὐτοῦ λόγῳ τῶν ἀδιαλλάκτων διαθέσεων τῶν Δυνάμεων ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ δια-

φωνία πρὸς τὸ στέμμα ἀφ' ἑτέρου, ἠνάγκασαν τὴν κυβέρνησιν νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀρχῆς μετὰ ἓν ἔτος. Τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐπανακάμψαντος τότε ἐκ Ρωσίας μετὰ τοὺς γάμους του βασιλέως, περὶ ρωσσοικῆς ἐνισχύσεως ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἀπεδύετο εἰς σοβαρὸν ἀγῶνα πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐθεώρησεν ὁ Κουμουνδοῦρος ὡς μὴ βασιμους, καθόσον ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἀπαράσχευος διὰ τοιοῦτον ἀγῶνα. Εἰς σφοδρὰν ἀντίθεσιν ἦλθεν ἔπειτα ὁ Κουμουνδοῦρος πρὸς τὸν Ἐπαμ. Δεληγιώργην καὶ τὸν Δ. Βούλγαρην. Ὁ τελευταῖος οὗτος διὰ παρανομῶν ἀπέκλεισε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Κουμουνδοῦρου ἀπὸ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1868. Ἀποσταλέντος στρατοῦ εἰς Οἶτυλον ὁ Κουμουνδοῦρος ἠναγκάσθη νὰ ἀντισταθῆ ἐνόπλιως κατὰ τῆς ἀσκουμένης βίας. Τὴν παράδοξον ταύτην ἐνοπλιον ἀντίστασιν πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ κατὰ παρανομοῦντος πρωθυπουργοῦ ἐχαρακτήρισε νόμιμον ἀπόφασιν τὸ Ἐφετεῖον ἀπαλλάξαν τὸν Κουμουνδοῦρον.

Ἐπανελθὼν οὗτος ἐλεύθερος εἰς Ἀθήνας, ἤρρισε σφοδρὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Βούλγαρη, ἰδρύσας τὴν ἐφημερίδα «Ἐθνικὸν Πνεῦμα», ἣτις διηρμήνευε καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ κόμματος. Ἐκτοτε ἐγένετο τρεῖς πρωθυπουργός. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰργάσθη πάντοτε διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως εἰς τὴν ὑπαιθρον, κατεδίωξε τὴν ληστείαν, ἐπεμελήθη τῆς συστηματοποιήσεως τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, τῆς συγκροτήσεως τακτικῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων καὶ ἐψήφισε τὸν περὶ εὐθύνης ὑπουργῶν εἰδικὸν νόμον. Παρέπεμψε δὲ ἐνώπιον εἰδικοῦ δικαστηρίου ὀλόκληρον τὸ ὑπουργεῖον Δ. Βούλγαρη ἐπὶ ἀντιποιήσει ἀρχῆς καὶ πλαστογραφία.

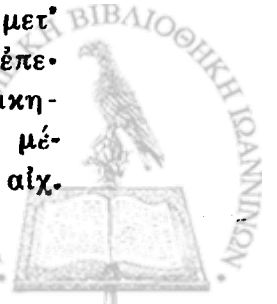
Σπουδαία ὑπῆρξε προσέτι ἡ δρασίς τοῦ Κουμουνδοῦρου εἰς τὴν μεγάλην κρίσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἣτις προεκλήθη ἐκ τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ ἣτις ἐτερματίσθη διὰ τῆς

μετὰ πολλὰς περιπετείας προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἑλλὰς εὐρέθη μεταξὺ ὑπόπτων φίλων καὶ ἀμφιβόλου εἰλικρινείας συμβούλων καὶ μόνον χάρις εἰς τὴν διπλωματικὴν περινοίαν τοῦ Κουμουνδοῦρου δὲν ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα ν' ἀποποιηθῆ καὶ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο τῆς παραχωρήσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου. Ὁ Κουμουνδοῦρος διείδεν, ὅτι ἡ περικοπή τῶν ἐκ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παραχωρήσεων (Βερολίνεος γραμμῆ) ἐγένετο ἀκριβῶς ἵνα ἀποποιηθῆ ἡ Ἑλλὰς τὴν παραχώρησιν.

Ὁ Κουμουνδοῦρος διεκρίνετο διὰ τὴν μελιχιότητα τοῦ ἤθους, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ψυχραιμίαν καὶ ἐδεικνύετο γενναιοφρων καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς ἀντιπάλους. Ἀνιδιοτελής καὶ ἀφιλοχρήματος, ἔτεινε πάντοτε χεῖρα βοηθείας πρὸς τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας, διαθέτων καὶ αὐτὸν τὸν μισθὸν του χάριν τῶν δεομένων οικονομικῆς βοηθείας.

Κοὺν (Μπέλλα Κυν).— Οὖγγρος κομμουνιστῆς πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1886 παρὰ τὸ Γκυαιρ, ἐκ μικροαστικῆς Ἰουδαϊκῆς οἰκογενείας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κολοσβάρ, ἀλλὰ συντόμως ἐγκατέλειπε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, ἐστράφη πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀνემίχθη ἐνεργῶς εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα. Κατηγορηθεὶς ἐξ ἀφορμῆς καταχρήσεως σημειωθείσης εἰς ἐργατικὴν συνεργατικὴν, περιέπεσεν εἰς δυσμένειαν καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ ἐπὶ τινὰ καιρὸν τῆς δημοσίας ζωῆς. Τότε μετέβη εἰς τὴν Βουδαπέστην καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέτυχε κατωτέραν θέσιν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς σοσιαλιστικῆς καθημερινῆς ἐφημερίδος «Νεσάβα». Κηρυχθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐπεστρατεύθη καὶ ἐτοποθετήθη ὑποδιοικητῆς τμήματος ἐπιμελητείας εἰς τὸ μέτωπον τῆς Γαλικίας. Συλληφθεὶς αἰχ.

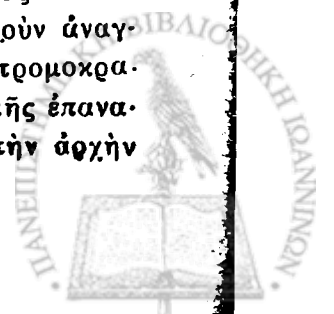

μάλωτος υπό τῶν Ρώσσω, εὐρέθη ἐν Ρωσσίᾳ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, συνετάχθη ἀμέσως μὲ τοὺς μπολσεβίκους καὶ ἐγένετο κῆρυξ τῶν ἰδεῶν τῶν μεταξὺ τῶν Οὐγγρων αἰχμαλώτων. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἐσχεδίασε τὴν εἰς Οὐγγαρίαν ἐπάνοδόν του μὲ σκοπὸν νὰ κηρύξῃ τὴν κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν. Ἦτο ἀπὸ μακροῦ γνώριμος τοῦ Λένιν, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν συνεπάθει. Μετημφισμένος εἰς ἰατρὸν τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ κατῴρθωσε νὰ διέλθῃ τὰ σύνορα, συνοδευόμενος ὑπὸ τιῶν συντρόφων του ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κινήματός του συνετέλεσε ἢ τότε κρίσιμος κατάστασις τῆς Οὐγγαρίας, ἣτις ἀπὸ ἔτους διετελεῖ ἐν χρόνῳ ἐπαναστάσει. Ἡ παράνομος καὶ ἐπαναστατικὴ ἐφημερίς τοῦ Κούν «Βόρος Οὐίσαγκ» (Ἐρυθρὰ Νέα), τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν μετὰ τὴν εἰς Βουδαπέστην ἐπιστροφὴν του, εὗρε προθύμους καὶ ἀφθόλους ἀναγνώστας μεταξὺ ὄλων τῶν ὀπωσδήποτε δυσηρεστημένων ἐκ τῆς κυβερνήσεως Καρόλυι. Ὁ Κούν ἦλθεν ἐπανηλειμμένως εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας συνελήφθη, ἐφυλακίσθη καὶ ὑπέστη σοβαρὰς κακώτεας. Ἦτο ἀκόμη κλινῆρης εἰς τὰς φυλακάς, ὅτε ἡ κυβέρνησις Καρόλυι, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας κατὰ τῶν δυσβαστάκτων ὄρων τῶν νικητριῶν δυνάμεων, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῶν μπολσεβίκων.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Κούν ἦτο ἄμεσος ἐξοπλισμὸς τῶν ἐργατῶν καὶ ἀναγκαστικὴ μετὰβίβασις πάσης βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐγγείου ἰδιοκτησίας εἰς χεῖρας τοῦ προλεταριάτου. Κατ' ἀρχὰς συνειργάσθη μετὰ τῶν σοσιαλιστικῶν, ὅτε ὁμως ἐκήρυξε τὴν ἐθνικοποίησιν ὄλων τῶν τραπεζῶν, ὄλων τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀπασχολουσῶν ὑπὲρ τοὺς 20 ἐργάτας, ὄλων τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων τῶν ὑπερβαίνοντων τὰ 1000 ἄκρ καὶ ὄλων τῶν κατοικιῶν ὅπου διέμενον ἐργάται,

ἐπῆλθεν ἡ ρῆξις. Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματός του κατεσχέθησαν ὅλα τὰ εἶδη ἐνδύσεως πλὴν τῶν ἀσπραιτήτων (π. γ. 2 ἐνδυμασιῶν, 2 ζευγῶν ὑποδημάτων, κλπ.), κατηργήθησαν οἱ ὑπηρέται καὶ τὰ λουτρά ὄλων τῶν οἰκιῶν, καὶ οἱ ἱερεῖς, οἱ ἐργοδοταί, οἱ φρενοπαθεῖς καὶ οἱ ἐγκληματῆται ἐστερήθησαν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Ἀπηγορεύθη ἡ σύναψις ἐξωτερικοῦ δανείου πέραν τῶν 10.000 κορωνῶν. Ἀλλ' αἱ περισσότεραι τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν ἀπέτυχον. Εἰς τὴν πρακτικὴν οἱ πρῶν ἰδιοκτεῖται τῶν κτημάτων καὶ τῶν ἐργοστασιῶν παρέμειναν ὡς διευθυνταί των καὶ ἐκ τῆς θέσεώς των ταύτης παρενέβαλλον πολλὰ προσκόμματα εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἐργασίαν. Αἱ μεταρρυθμίσεις προσέκρουσαν ἐπίσης εἰς τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, δυσηρεστημένου διότι τὰ μεγάλα ἀγροκτήματα δὲν διενεμήθησαν ἀλλ' ἐθνικοποιήθησαν. Τούτου ἕνεκα οἱ ἀγρόται, ὑποκινούμενοι ὑπὸ τῶν κληρικῶν, ἀπέκλεισαν τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὑπέφεραν ἐκ σιτοδείας.

Διὰ τῆς ὀργανώσεως ἰσχυροῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ ὁ Κούν μετὰ τοῦ Μπαίμ κατῴρθωσε νὰ κατατροπώσῃ τὰ καταλάβοντα τὴν Σλοβακίαν τσεχικὰ στρατεύματα. Μετ' ὀλίγον ὁμως ἐπενέβησαν τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, καὶ ὁ ρουμανικὸς στρατός, εἰσελθὼν εἰς Βουδαπέστην, κατέσπειλε τὸ κίνημα. Ὁ Κούν ἠναγκάσθη τὴν 1 Αὐγούστου νὰ φέγγῃ εἰς Βιέννην, ὅπου συνελήφθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς ἄσυλον φρενοβλαβῶν. Μετ' ἀποτυχούσαν ἀπόπειραν δολοφονίας του, διὰ δηλητηριασμένων πασχαλινῶν ψῶν, ἔλαβε τὴν ἄδειαν μετοβάσεως εἰς Ρωσσίαν, ἀντολλαγείς μὲ Αὐστριακοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Κούν ἦτο μία τῶν περισσότερον ἀιμαμάκτων ἐπαναστάσεων. Μόνον κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐθεώρησεν ὁ Κούν ἀναγκαίαν τὴν ἄσκησιν ἐρυθρᾶς τρομοκρατίας. Τὴν καταστολὴν ὁμως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὴν ἀρχὴν

τοῦ ναυάρχου Χόρτυ ἐπηκολούθησεν ὁμαδική ἐκτέλεσις τῶν ὀπωσδήποτε ἀναμιχθέντων εἰς τὸ κίνημα (βλ. *Οὐγγαρία*).

Κατὰ τὴν ἔκφρασιν Ἀγγλοῦ δημοσιογράφου, εὐρεθέντος εἰς Βουδαπέστην κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ὁ Κούν ἦτο ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος ἐκ τῶν Οὐγγρων κομμουνιστῶν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν, ὡς κατέχων συγχρόνως τὴν ἰκανότητα τοῦ διοικεῖν καὶ τὴν ἔξαλλον πίστιν ἀποστόλου. Ὁ ἰδεολογισμὸς τοῦ οὗτος καὶ ἡ ἀκλόνητος πίστις τοῦ πρὸς τὴν ὁλήθειαν τοῦ μπολσεβικισμοῦ τοῦ ἔδιδον τὴν ὑπεροχὴν. Ἦτο σκληρὸς καὶ βίαιος μόνον ὅταν τὸ ἐθεώρη χρήσιμον διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἰδεῶν του. Μόλοντοῦτο ἦτο οὐδόμητος καὶ ἀπιστεύτως ἀφελής, μὲ ἐξαιρετικῶς περιορισμένην γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀντιθέτως, ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν κατεκρίθη διὰ τὸν ἰδεολογισμὸν του, τὴν διστακτικότητά του καὶ τὴν ἀκαιρον ἐπιείκειαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε πρὸς τοὺς ταξικοὺς ἀντιπάλους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Ρωσίαν ἀνέλαβε τὸ Γραφεῖον Προπαγάνδας τῆς Γ' Διεθνούς, τὸ ὁποῖον καὶ διευθύνει ἔκτοτε. Μεταβὰς τὸ 1929 κρυφίως εἰς Βιέννην, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, μολονότι δ' ἐζητείτο παρὰ τῆς οὐγγρικῆς κυβερνήσεως ἢ ἔκδοσις του, ἀπεστάλη πάλιν εἰς Ρωσίαν.

Κούνδουρος (Μανούσος).—Πολιτευτὴς τῆς Κρήτης καὶ ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν τῶν κρητικῶν ἀγώνων. Ἐγεννήθη ἐν Χώρα Σφακίων τὸ 1860 καὶ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς Ἀθήνας. Διετέλεσε πρωτοδίκης καὶ κατὰ τὸ 1895 διηύθυνε τὴν ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν ἐν Κλίμα, ἐκλεγείς δὲ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς μετουπολιτεύσεως κατήλθεν εἰς ἔνοπλον ἀγῶνα, συνάψας πρὸς τοὺς Τούρκους σειρὰν νικηφόρων μαχῶν ἐν Κάμποις τῆς Κυθωνίας, ἐν Βρύση Ἀποκορώνου, ἐν Πισκοπῇ Ρεθύμνης, ἐν Βάμφ, Δρομονέρω κλπ. Μετὰ τὴν παραχώρησιν

τῆς αὐτονομίας (1896) καὶ τὴν ἀπόρριψιν αὐτῆς, ὁ Κούνδουρος ἡγούμενος τῶν ἐπαναστατῶν ἠτείλησε τὰ Χανιά. Ἐπῆλθε τότε ἡ κατοχὴ τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ μετέπειτα ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὑπῆρξεν ἀντίθετος πρὸς τὸ ὑπὸ τὸν Φ. Σφακιανὰ κην εἰρηνόφιλον κόμμα καὶ κατεπολέμησε ἀργότερον τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου. Ἀμα τῇ ἀφίξει τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου εἰς Κρήτην ὡς ὑπάτου ἄρμοστοῦ, διωρίσθη πρόεδρος τῆς κρητικῆς κυβερνήσεως.

Κούνδουρος (Ἰωσήφ).—Πολιτευτὴς ἐκ Κρήτης (1886). Τὸ 1916 προσχωρήσας εἰς τὸ κίνημα Θεσσαλονίκης ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης, μετὰ δὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κινήματος καὶ ἐν Ἀθήναις διωρίσθη βασιλικὸς ἐπίτροπος τοῦ στρατοδικείου. Ἐγένετο δὲς ὑπουργός, τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν παγκαλικὴν δικτατορίαν. Νῦν βουλευτὴς.

Κουντουρᾶς (Ἰωάννης).—Ἰατρός καὶ πολιτευτὴς, γεννηθεὶς ἐν Σκοπέλω Γέρας τῆς Μυτιλήνης τὸ 1881. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ ἐτελειοποίησε τὰς σπουδὰς του ἐν Παρισίοις καὶ Βερολίῳ. Ἐγκατασταθεὶς τὸ 1908 εἰς Χίον ἱδρυσεν ἐκεῖ χειρουργικὴν κλινικὴν. Νυμφευθεὶς τὴν κόρην τοῦ ἐν Χίῳ πολιτευτοῦ Χριστοφόρου Ροδοκανάκη ἀεμιχθη εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῆς νήσου. Λόγω τῶν ἀλτροῦιστικῶν αἰσθημάτων του εἶχε γίνῃ δημοφιλέστατος. Κατὰ τὰς γερουσιαστικὰς ἐκλογὰς τῆς 25ης Σεπτεμβρίου 1932 ἐκτεθεὶς ὡς ὑποψήφιος τοῦ ἐργατοαγροτικοῦ κόμματος ἐξελέγη γερουσιαστῆς συγκεντρώσας τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν ψήφων. Διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τῆς 21ης Σεπτεμβρίου 1933 ὁπότε ἀπεβίωσεν.

Κουντουριώτης.—Ἐπιφανὴς οἰκογένεια τῆς Ὑδρας, προσενεγκοῦσα με

γάλας ύπηρεσίας εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα.

1) **Λάζαρος.** Γενναιόδωρος ὑποκινητῆς καὶ χορηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (1769—1852). Δεκατετραετῆς ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πατρὸς του. Μετὰ τὸν θάνατον οὗτοῦ ἀνέλαβεν οὗτος τὴν διεύθυνσιν ὄλων τῶν ἐργασιῶν, αὐξήσας μεγάλως τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ περιουσίαν καὶ ἀποβάς διὰ τῆς ἀρετῆς του καὶ τοῦ πλοῦτου του εἰς ἓκ τῶν ἰσχυροτέρων τοῦ τόπου. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐδδύχθη κατ' ἀρχὰς διστακτικὸς, τὴν ἐνφστερνίσθη ὁμως ἐνθέρμως ἐκραγεῖσαν καὶ τὴν ὑπεστήριξε γενναιοδῶρος.

Τὰ τρία τέταρτα τῆς περιουσίας τῶν Κουντουριωταίων, ἀνερχομένης τότε εἰς 800.000 δίστηλα, ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὰς οἰκονομικὰς θυσίας των, τὸ κράτος ἀνέλαβε νὰ ἀποδόσῃ τοκοχρεωλυτικῶς ὠρισμένον ποσὸν εἰς τὴν πτωχεύσαν μετὰ ταῦτα οἰκογένειαν, τὸ ὅποιον ἐξεκαθαρίσθη μόλις κατὰ τὸ 1912 τελικῶς. Ἡ ἱστορία τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ταυτίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπρωτοστάτει εἰς πᾶσαν σκέψιν καὶ πᾶσαν πρᾶξιν, ἀλλ' οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ἀναμιχθῆ ἐπίσημως εἰς τὴν διοίκησιν, μολονότι τόσον τὴν Ὑδρᾶν, ὅσον καὶ αὐτὴν τὴν ἐπανάστασιν ἐπανειλημμένως ἔσωσεν ἢ γενναιοφροσύνη, ἢ φροντίς καὶ τό γόητρον αὐτοῦ παρὰ τῷ λαῷ. Διατελῶν γερουσιαστῆς καὶ τιμώμενος ὑπὸ πάντων ὡς ὁ πρῶτος πολίτης τῆς Ἑλλάδος ἀπέθανε τὸ 1852. Γενικὸν ἐθνικὸν πένθος ἐτηρήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἐπὶ πέντε ἡμέρας.

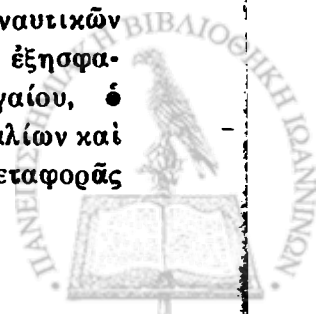
2) **Γεώργιος.** Ἀδελφὸς τοῦ Λαζάρου (1782—1858) καὶ πολῦτιμος βοηθὸς του εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν πατρικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὑπῆρξεν ἀφοσιωμένος εἰς τὸν Λάζαρον καὶ ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὸν γενναιόδωρος. Ἀνεδείχθη πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ καὶ διετήρησε τὴν θέσιν μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου

ὄτε διεδέξατο αὐτὸν ὁ Ζαΐμης. Ἐπὶ κυβερνήτου ἐγένετο μέλος τοῦ «Πανελληνίου» καὶ γερουσιαστῆς καὶ ἐπὶ Ὀθωνος σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, γερουσιαστῆς καὶ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἐπὶ τινα χρόνον (1848). Ἀπέθανε διατελῶν πρόεδρος τῆς γερουσίας.

4) **Παῦλος.** Ναύαρχος καὶ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς δημοκρατίας. Ἐγεννήθη τὸ 1855 ἐν Ὑδρᾷ. Τὸ 1874 κατετάχθη ὡς δόκιμος τοῦ Π. Ναυτικοῦ, τὸ δὲ 1886 ὡς ἀρχικυβερνήτης τῶν 2 κανονιοφόρων Α καὶ Β διέπλευσε ὁρμητικῶς τὰ στενὰ τῆς Πρεβέζης ἀπειλήσας τὰς ἐχθρικὰς κανονοστειχίας καὶ 2 τουρκικὰ πολεμικά. Τὸ 1897 ἦτο κυβερνήτης ἐπὶ τοῦ ἀτμομυοδρομόντος «Ἀλφειοῦ» καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου δὲν ἐδίστασε ν' ἀντιταχθῆ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Εὐρωπαίων ναυάρχων περὶ ἀπόπλου τοῦ πλοίου του ἐκ Χανίων καὶ ἐπέμεινε καὶ πρὸ τῆς ἀπειλῆς ἀκόμη τῆς καταβυθίσεως, νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολήν. Τὸ 1905 προσελήφθη ὡς ὑπασπιστῆς τοῦ βασιλέως Γεωργίου, τὸ δὲ 1910 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς μοίρας τῶν γυμνασίων καὶ ἐν ἔτος κατόπιν ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν πρὸς παραλαβὴν τοῦ νεοτεύκτου «Ἀβέρωφ», ὃν μετὰ μικρὸν δυστύχημα ἐκ συγκρούσεως ὠδήγησεν εἰς Ἑλλάδα.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου τοῦ 1912 προήχθη εἰς ὑποναύαρχον καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου τοῦ Αἰγαίου, ὑψώσας τὸ σῆμα του ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ». Ἐπλευσε δὲ εὐθύς καὶ κατέλαβε τὴν Λῆμνον, ἣν καὶ κατέστησεν ὁρμητήριον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Ἡ ταχεῖα αὕτη ἐγκατάστασις του εἰς Λῆμνον συνετέλεσεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἑλληνικῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων, διότι δι' αὐτῆς ἐξησφαλίσθη ἡ κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, ὁ ἀποκλεισμός τῶν ἐχθρικῶν παραλίων καὶ ἡ παρεμπόδισις οἰασθήποτε μεταφορᾶς

στρατευμάτων του ἔχθρου διὰ θαλάσσης. Ἐγκαταστήσας περιπολίαν ἀντιτορπιλικῶν πρὸ τῶν Δαρδανελλίων, κατέλαβε τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης τὰς νήσους Τένεδον, Ἴμβρον, Θάσον, Σαμοθράκην καὶ Μυτιλήνην.

Μετὰ ἀρχετὴν ἀναμονὴν κατέλαβε τὸν τουρκικὸν στόλον ἐξερχόμενον τῶν Στενῶν καὶ διὰ πλαγίας ὑπερφαλαγγίσεως διὰ τοῦ «Ἀβέρωφ», ἀποσπασθέντος τῶν ἄλλων πλοίων καὶ πλησιάσαντος ἐγγύτατα τοῦ στομίου τῶν Στενῶν, δὲν ἐπέτυχε μὲν τὸν ἀποκλεισμόν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκτὸς τῶν Στενῶν ἵνα τὸν ἐξαναγκάσῃ εἰς ἀποφασιστικὴν ναυμαχίαν, ἀλλ' ἐπέφερε ἀταξίαν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον σπεύσαντος μετὰ σοβαρωτάτας ζημίας νὰ κρυβῆ ἐντὸς τῶν Στενῶν (3 Δεβρίου 1912).

Ἐνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἑλλης, ἦτοι τὴν 5 Ἰανουαρίου 1913, ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπανορθώσας προχείρως τὰς ζημίας του ἐξῆλθεν ἐκ νέου τῶν Στενῶν. Εἶχε προηγηθῆ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἢ ἐκ τῶν Στενῶν καὶ ἐξ ἀπροσεξίας τῶν περιπολούντων ἀντιτορπιλικῶν διαφυγὴ τοῦ καταδρομικοῦ «Χαμηδιέ» καὶ οἱ Τούρκοι ὑπελόγιζον ὅτι πρὸς καταδίωξιν τούτου θὰ εἶχεν ἀποσπασθῆ ὁ «Ἀβέρωφ» καὶ ὅτι εὐκόλως θὰ ὑπερίσχυον τοῦ κατατετμημένου ἑλληνικοῦ στόλου. Ἄλλ' ὁ Κουντουριώτης δὲν εἶχε διασπείρει τὰς δυνάμεις του καὶ ὅταν ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπλησίασε πρὸς τὴν Λήμνον, εὐρέθη ἀντιμέτωπος ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἐξαναγκάσθη μετὰ σοβαρωτάτας ζημίας νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν πρὸς τὰ Δαρδανέλλια ὁπόθεν οὐδέποτε πλέον ἀπεπειράθη νὰ ἐξέλθῃ. Οὕτω ἐξησφαλίσθη ἡ συμμαχικὴ νίκη κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912.

Εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα πόλεμον τοῦ 1913 ὁ Κουντουριώτης, ἀρχηγὸς πάντοτε τοῦ στόλου, ἔλαβε μέρος εἰς ἐπιχειρήσεις ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Θράκης. Μετὰ τοὺς πολέμους προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον. Κατὰ τὸ 1915—1916 διε-

τέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Συμμετέσχε μετὰ τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου τοῦ κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης ἐν Ἀθήναις, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, ὅπερ καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ 1919. Ἀποχωρήσας τοῦ ὑπουργείου καὶ ἀποστρατευθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ναυάρχου τιμῆς ἔνεκεν, ἰδιώτευσεν ἐπ' ὀλίγον, ὅτε, θανόντος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου, τοῦ ἀνετέθησαν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀντιβασιλέως, ἅτινα διεχειρίσθη μέχρι τῶν ἐκλογῶν τῆς 1 Νοεμβρίου 1920. Ἐκτοτε ἰδιώτευσε μέχρι τοῦ 1923, ὁπότε, ἀπομακρυνθέντος τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β', ἐκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὰ χρέη τοῦ ἀντιβασιλέως, μέχρις οὔ, ἀνακηρυχθείσης τῆς δημοκρατίας, ἀνετέθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἡ προσωρινὴ προεδρία αὐτῆς. Ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1926, ὁπότε παρητήθη εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας πρὸς τὰς δικτατορικὰς μεθόδους τοῦ Παγκάλου.

Ὀλίγον κατόπιν, ἦτοι τὸν Αὐγούστον τοῦ 1926, καταλυθείσης τῆς δικτατορίας Παγκάλου, ἐκλήθη ἐκ νέου εἰς τὴν θέσιν τοῦ προέδρου, τὸν δὲ Μάϊον τοῦ 1929 ἐξελέγη τακτικὸς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, παραιτηθεὶς τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ λόγους ὑγείας.

Κούνφι (Σίγκμουντ Κουνφι).— Οὐγγρος σοσιαλιστὴς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ κέντρου τοῦ οὐγγρικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Μετὰ τὴν ἐκραγεῖσαν κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου (Ὀκτώβριος 1918) ἐπανάστασιν ἐν Οὐγγαρίᾳ, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐγένετο μετὰ τοῦ ἐπίσης σοσιαλιστοῦ Γκαράμι ὑπουργός. Ἀντετάχθη εἰς τὴν κήρυξιν τῆς δημοκρατίας καὶ ἔθεσεν ἐκτὸς νόμου τὸ Οὐγγρικὸν Κομμουνιστικὸν Κόμμα. Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐν Οὐγγαρίᾳ σοβιετικῆς δημοκρατίας ἔφυγεν εἰς Βιέννην, ὅπου εἰργάσθη ὡς συντά-

κτης σοσιαλιστικῶν ἐφημερίδων. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας δὲν ἐπέστρεψεν εἰς Οὐγγαρίαν.

Κουόμινταγκ.—Τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτορος Σούν· Γιάτ· Σέν ἰδρυθὲν κινεζικὸν «Λοϊκὸν Ἐθνικὸν Κόμμα». Προήλθεν ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡγήτου ἰδρυθείσης τὸ 1905 δημοκρατικῆς «Ἐταιρείας τῆς Κινεζικῆς Ἐνότητος Τουγκμενγκουί» ἧς ἐπέβαλε τὴν δημοκρατίαν ἐν Κίνα (βλ. Σούν· Γιάτ· Σέν).

Τὸ κόμμα τοῦτο ἐξειλήχθη εἰς σαφῶς ἐθνικόφρον ἄστικὸν κόμμα, ἐπιδιώκον τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ξένων ἱμπεριαλισμῶν, τὴν περιστολὴν τῶν δυνάμεων τῶν φεουδαρχικῶν καὶ στρατοκρατικῶν κύκλων καὶ τὴν ἐπιβολὴν καθαρᾶς ἄστικῆς δημοκρατίας ἐν Κίνα. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σκοπῶν αὐτῶν τὸ Κουόμινταγκ συνειργάσθη μὲ ἀριστερὰ ἐργατικά στοιχεία καὶ ζῶντος τοῦ Σούν· Γιάτ· Σέν, ἐξεδήλωσε σοσιαλιστικὰς κυρίως ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος τάσεις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ του καὶ κυρίως μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος εἰς τὴν Νότιον Κίναν, τὸ Κουόμινταγκ, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ στρατηγοῦ Τσάγκ· Κάϊ· Σέκ ἔλαβε σαφῶς συντηρητικὸν ἄστικὸν χαρακτήρα καὶ ἐστράφη κατὰ τῶν τέως συνεργατῶν του ἀριστερῶν. (βλ. Κίνα).

Κουρελοπρολεταριάτον (γερμαν. Lumpenproletariat).— Καλεῖται οὕτω τὸ στρώμα ἐκείνου τοῦ προλεταριάτου, τὸ ὁποῖον λόγῳ μακρᾶς ἀνεργίας ἢ ἄλλων δυσμενῶν συνθηκῶν δὲν κατορθώνει νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸ εἰς τὸν ἀπαραίτητον πρὸς συντήρησιν διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ἐπιδίδεται εἰς πράξεις ἀφαιρέσεως ἢ ἀλητείας. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ κουρελοπρολεταριάτον, ὡς ἐκπεπωκότερες τῆς τάξεώς των, ἔχουν ἀπώλεσιν καὶ ἀσυνείδησιν τῆς τάξεώς διὸ καὶ ἡ προϋϋστα ἐξαθλίωσις των, ἀντὶ νὰ τοὺς καθιστᾷ ἐπαναστατικὰ στοιχεία, τοὺς μεταβάλλει εἰς ἀπλοῦς κακοποιούς καὶ εὐκολὸν λείαν

τῆς ἀντιδράσεως, ὅσας αὐτὴ ζητεῖ μισθωτοὺς ὁπαδοὺς διὰ τῶν στρέψεων κατὰ τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Τὸ κουρελοπρολεταριάτον, καίτοι ζῇ εἰς τὸ περιθώριον τῆς κοινωνίας, ἀποτελεῖ στοιχεῖον συντηρήσεως καὶ ἀντιδράσεως, εἶναι δὲ πάντοτε πολύτιμος σύμμαχος τῆς ἀρχούσης τάξεως, ἐξαγοραζόμενον ἀντὶ ὀλίγων δραχμῶν διὰ παντοίας ὑπόπτους καὶ ἐγκληματικὰς ὑπηρεσίας. Εἰς αὐτὸ ἐστηρίχθησαν ὅλαι αἱ ἀντεπαναστάσεις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐστρατολόγησαν καὶ τοὺς δημίους τῶν ἐργατῶν ὁ ἰταλικὸς καὶ ὁ γερμανικὸς φασισμός.

Κουριέλ (Ἀλβέρτος).— Ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Ἑλλάδι. Προέρχεται ἐκ τοῦ ἐλληνίζοντος ἰσραηλιτικοῦ στοιχείου τῆς Σμύρνης, ὁπόθεν ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τῶν πρώτων ἐκεῖθεν προσφύγων τῶν βαλκανικῶν πολέμων. Ἀνιμίχθη εἰς τὴν κίνησιν τῆς «Φεντερασιόν» Θεσσαλονίκης καὶ ἀπέβη εἰς τῶν ἡγετῶν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ σοσιαλιστικῆς κινήσεως. Ἐσπούδασε γεωπόνος, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1915, μετέσχε μετὰ τοῦ Α. Σίδερη τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ λαϊκοῦ ὑπὸ τὸν Δ. Γούναρη κόμματος ἐκλεγείς βουλευτῆς Θεσσαλονίκης. Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς προσπάθειάς διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς πολιτικὸν κόμμα. Τῇ προτροπῇ τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου μετέβη μετὰ τοῦ Σίδερη καὶ Δημητράτου εἰς τὸ συμμαχικὸν σοσιαλιστικὸν συνέδριον τοῦ Λονδίνου, παρὰ τὴν γνώμην τῆς τότε ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, δι' ἧς καὶ ἐτέθη μετὰ τῶν ἄλλων ὑπὸ κατηγορίαν εἰς τὸ Α' συνέδριον. Διεκρίθη μετὰ τοῦ Σίδερη εἰς τὴν βουλὴν διὰ τὸν κατὰ τοῦ Βενιζέλου ἀντιπολιτευτικὸν ἀγῶνα. Εἰς τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ κόμματος μετὰ Α. Ἀρβανίτη ἀντιτάχθη εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ὀργανωτικῆς προσχωρήσεως τοῦ νεοῦ τότε

κόμματος εἰς τὴν Γ' Διεθνῇ ἐκ τοῦ φόβου μήπως εἰς τὸ μόλις ἀνδρούμενον τότε κίνημα, ἐπιβληθῶν ἐπιδιώξεις ἀνώτεραι τῆς δυνάμεώς του. Βραδύτερον ἀπεχώρησε τοῦ κινήματος.

Κουροπάτιν (Ἀλέξιος Νικολάεβιτς).—Ρώσος στρατηγός (1848—1926) διατελέσας ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1910. Κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου τοῦ 1904 διορίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Ἡ δρᾶσις του κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὑπῆρξε λίαν ἀτυχής. Ὁ Κουροπάτιν ἀπεδείχθη ἀνίκανος στρατηλάτης καὶ κακὸς διοργανωτής. Ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ρωσικὴν ἤτταν ἐβάρυνε διττῶς ἐπ' αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἐκτός τοῦ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ ὁ πρῶτος ὑπεύθυνος τῶν στρατιωτικῶν ἀποτυχιῶν, ἦτο καὶ ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὸν κακὸν ἐφοδισμὸν καὶ τὴν ἀτελῆ κατάρτισιν τῶν στρατευμάτων, διότι εἶχε διατελέσει ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν καθ' ὅλην τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ πολέμου ἐξαιτίαν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Κουροπάτιν μετὰ τὴν ρωσσοϊαπωνικὴν εἰρήνην κατεδικάσθη εἰς ἀφάνειαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἐμφανίζεται καὶ πάλιν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τοῦ 1914 ὡς διοικητῆς τῆς 5ης στρατιάς καὶ τοῦ βορείου μετώπου. Τὸ 1916 διατελῶν στρατιωτικὸς διοικητῆς τοῦ Τουρκεστάν κατέστειλε τὴν ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν τῶν ἰθαγενῶν διὰ τῶν ἀγριωτέρων μεθόδων. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1916 ὁ Κουροπάτιν ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας.

Κουρσάρος.—Πειρατής, ἰδίως ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν κράτους τινὸς καὶ ἔχων ἔγγραφα καταδρομῆς. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐλέγοντο διπλώματα καταδρομῆς. (γαλλ. *lettre de marque*). **Καταδρομὴ** (*course*) ἐλέγετο ἡ διὰ πλοίων ἐμπορικῶν ἐμπολέμου τινὸς

κράτους, ἐξοπλιζομένων μὲν ὑπὸ ἰδιωτῶν. ἀλλὰ πάντοτε τῇ ἀδείᾳ τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἐμπολέμου κράτους, ἐνεργεια πάσης κατὰ θάλασσαν πράξεως, τεινούσης εἰς βλάβην τοῦ ἐχθρικοῦ ἐμπορίου. Ἡ καταδρομὴ ἐν ἀρχῇ ἐφηρμόζετο ὡς ἀντίποινον καὶ ἐν καιρῷ εἰς εἰρήνης, ἀλλὰ κατόπιν περιορίσθη μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις κεκηρυγμένου πολέμου, ὑπήχθη δὲ ὑπὸ κανόνας, λαβόντας διεθνῇ ἀναγνώρισιν. Κατηργήθη διὰ τῆς διακηρύξεως τῆς 16 Ἀπριλίου 1856 τοῦ ἐν Παρισίοις διεθνoῦς συνεδρίου ἐπειδὴ οἱ κουρσάροι κατήντησαν μάλιστα τῶν θαλασσῶν, ἐνεργοῦντες κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας δι' ἰδιοτελεῖς σκοποῦς καὶ πρὸς πλουτισμόν.

Κουρτίδης (Κωνσταντῖνος).—Ἰατρός καὶ πολιτευτῆς γεννηθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει τὸ 1870. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν Αἰγύπτου, Τουρκίας, Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος. Διετέλεσε πληρεξούσιος Ἐβρου κατὰ τὴν Γ' καὶ Δ' ἐθνοσυνέλευσιν, ὑπουργός γενικὸς διοικητῆς Θράκης (1924—1925), βουλευτῆς Ἐβρου (1928—1932) καὶ γεροϋσιαστῆς Ἐβρου (1932).

Κούρτιους (Ἰούλιος Curtius).—Γερμανὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1877. Εὐρυτάτης μορφώσεως, σπουδάσας εἰς τὰ δύο γνωστὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια τοῦ Στρασβούργου καὶ τῆς Βόννης, εἰσηλθε τὸ πρῶτον εἰς τὸ Ράιχσταγ τὸ 1920 ὡς ὑποψήφιος τοῦ λαϊκοῦ κόμματος. Τὸ 1928 εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ συνασπισμοῦ ἀνέλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ τὸ 1929 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στρέζεμαν ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ σιγμὴ ἦτο κρίσιμος καὶ ὁ ρόλος του δυσχερής. Ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Εὐρώπη διέτρεχε τὴν μεταβατικὴν περίοδον, καθ' ἣν οἱ Σύμμαχοι καὶ κυρίως ἡ μᾶλλον δυστροποῦσα Γαλλία, ἔπρεπε νὰ ἀναγνώρισουν τὰς γερμανικὰς ἀξιώσεις περὶ μὴ συνε-

χίσεως τῆς πληρωμῆς τῶν πολεμικῶν ἀποζημιώσεων. Ἡ ἐξοφάνισις ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τοῦ Στρέζεμαν, ὁ ὁποῖος κακῶς ἢ καλῶς ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ προσωποποίησης τῆς εἰλικρινοῦς ὑποχωρητικότητος χάριν τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, ἐδημιούργει μεγάλας δυσχερείας. Ἐν τούτοις ὁ Κούρτιους, καίτοι ὀλιγώτερον εὐστροφος ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του, ἀπεδείχθη ἴσως εἰλικρινέστερος ἐκείνου, συνεχίσας τὴν αὐτὴν ὁδόν.

Κουσκόβα (Αἰκατερίνη). — Ρωσὶς σοσιαλίστρια, γεννηθεῖσα τὸ 1869. Διεκρίθη διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν σοσιαλιστικὴν ἀρθρογραφίαν της, γενομένη γνωστὴ διὰ τοῦ ἔργου της «Πιστεύω» δημοσιευθέντος τὸ 1899. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μπερνστάιν, ἡ Κουσκόβα ἠθέλησε νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸν μαρξισμόν ἐν Ρωσίᾳ. Τὸ «Πιστεύω» προκάλεσε θόρυβον εἰς τὰς τάξεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας, 17 ἀντιπρόσωποι τῆς ὁποίας ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ μὲ ἀυστηροτάτας κριτικὰς. Τῶν κριτικῶν αὐτῶν ἀξιολογώτεροι εἶναι ἡ «Διαμαρτυρία τῶν Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» (τοῦ Λένιν) καὶ τὸ «Vade mecum» (τοῦ Πλεχάνωφ).

Ἡ Κουσκόβα, μέλος τοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ 1890, εἶναι ἡ θεωρητικὴ ἐκπρόσωπος τῶν ὀργανωτικῶν καὶ τακτικῶν ἀπόψεων τοῦ οἰκονομισμού. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1904 ἐνεγράφη εἰς τὸν «Σύνδεσμον τῆς ἀπελευθερώσεως». Τὸ 1905 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Χωρὶς τίτλο», τὸ ὁποῖον ὑπερήσπιζε τοὺς φιλελευθέρους. Τὸ 1911, μαζί μὲ τὸν Προκοπόβιτς καὶ τὸν Κίσκιν, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὀργάνωσιν βοηθειῶν διὰ τοὺς πληγέντας ὑπὸ τῆς πείνης πληθυσμοὺς τοῦ Βόλγα. Ἐχθρὰ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος ἀπῆλθῃ τὸ 1922 εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Κουτέπωφ (Ἀλέξανδρος Σεργκιέβιτς). — Ρώσος στρατηγὸς γεννηθεὶς τὸ

1881. Διετέλεσε συνταγματάρχης τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, στραμείνας ἄγνωστος καὶ ἀφανὴς μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ φήμη του συνδέεται μὲ τὸν ἀντιδραστικὸν ἀγῶνα τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ. Κηρυχθεὶς ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἀνεδείχθη στρατηγὸς καὶ ἀργότερον διοικητὴς τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ.

Διεκρίθη κυρίως διὰ τὴν ἀπάνθρωπον τρομοκρατικὴν ἐξόντωσιν ἀμάχων πληθυσμῶν. Κατόπιν πολλῶν παρομοίων ἀνδραγαθημάτων προσεχώρησεν εἰς τὸν Βράγκελ καὶ μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατατρόπωσιν τῶν ἀντεπαναστατῶν ὑπὸ τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ εἰς τὸ Περεκὸπ, ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Βράγκελ.

Ὁ Κουτέπωφ, ἐγκαταστήσας ἐν Παρισίοις τὸ στρατηγεῖον του καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντιπολυσεβικικῆς κινήσεως τῶν λευκῶν λεγομένων στρατευμάτων, ἀπήχθη μίαν Κυριακὴν τοῦ θέρους τοῦ 1929, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκ τῆς λεωφόρου τοῦ Μονσπρνάς. Αἱ ἔρευναι τῆς γαλλικῆς ἀστυνομίας δὲν ἔφερον τίποτε εἰς φῶς. Διεδόθησαν πλεῖσται φῆμαι περὶ ἀπαγωγῆς ἐκ μέρους τῶν μπολσεβίκων, ἢ ἐκ μέρους τῆς ἄκρας δεξιᾶς μοναρχικῆς πτέρυγος, τῶν κύκλων ἀκριβῶς ἐκείνων μὲ τοὺς ὁποίους ὁ ἐξαφανισθεὶς εὗρισκετο εἰς διάστασιν. Εἰς τὴν σκοτεινὴν οὐτὴν ὑπόθεσιν ἀνεμίχθησαν ὀνόματα μεγάλων δουκῶν ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀντιδραστικῶν Γάλλων πολιτικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέβλεπον διὰ τῆς σκηνοθεσίας τῆς ἀπαγωγῆς νὰ ἐνοχοποιήσουν τὴν σοβιετικὴν κυβέρνησιν καὶ νὰ προκαλέσουν μὲ τὸ δημιουργούμενον ρεῦμα, τὴν ποθητὴν ρωσσογαλλικὴν ρῆξιν.

Ἡ ὑπόθεσις Κουτέπωφ παρελλήλισθη ἀργότερον μὲ τὴν δολοφονίαν τοῦ προέδρου τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Ντουμέρ. Πάντως οὐδὲν μέχρι σήμερον (1934) ἀνεκοινώθη, οὔτε κὰν ἀνευρέθησαν ἴχνη του ἀποδεικνύοντα τὸν θάνατόν του.

Κουτλερ (Νικολαΐ Νικολάεβιτς).— Ρώσος πολιτικός (1859—1924). Κατά τὰ κρίσιμα ἔτη 1904—1905 διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ὑπηρετήσας τὸν αὐθέντην του τσάρον ὅσον ἠδύνατο καλύτερον. Εὐθύς κατόπιν ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ γενική διεύθυνσις τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας, ὅποτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν «προοδευτικῶν» λεγομένων κύκλων τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξεως παρεξέκλινε τῆς τσαρικῆς ὀρθοδοξίας. Ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀναβρασμοῦ καὶ τὸ μέγα κεφάλαιον διεισδύον εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν ἐξήτει ριζικὰς μεταρρυθμίσεις πρὸς «ἐξευρωπαϊσμόν» τῆς χωρικῆς Ρωσσίας. Μεταξὺ τῶν πρώτων μέτρων ἦτο καὶ ἡ εἰς βάρος τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων ἀπαλλοτριώσεις καὶ κατανομή τῆς γῆς εἰς μικροὺς κλήρους. Εἰσηγητὴς τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ἐτόλμησε νὰ γίνῃ ὁ Κουτλερ, προκαλέσας ὁμως τὴν μῆνιν τῆς ἀπολυταρχικῆς ὀλιγαρχίας, ἀπεπέμφθη τῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ Κουτλερ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐγκαινίασε νέον σιᾶδιον, χωρὶς νὰ τοῦ λείψῃ ὁμολογουμένως ἡ γενναιότης εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ ἡ τόλμη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πραγματικότητος. Προσχωρήσας εἰς τὸ κόμμα τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν (καντὲ) ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν 2αν καὶ εἰς τὴν 3ην Δουμαν, ὅπου ὑπεστήριξε τὰς ἰδέας του μετὰ συνεπειᾶς.

Ἐνδεικτικὸν τῆς νοοτροπίας του εἶναι τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 εἶχε τὸ θάρρος καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πανικοβλήτου συμφετοῦ τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων καὶ νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Ρωσίαν. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1922 ὡς μέλος τῆς διευθύνσεως τῆς κρατικῆς τραπέζης τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Κουτσόβλαχοι.— Οὕτω λέγονται κοινῶς ἐν Ἑλλάδι οἱ Βλάχοι νομάδες καὶ ἰδίως τὸ μέρος ἐκείνου τοῦ βλαχικοῦ ποιμενικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον νέμεται τὸ νότιον ὄρεινὸν συγκρότημα τῆς Πίνδου.

Περὶ τῶν Βλάχων (βλ. λ.) ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι εἶναι ὑπόλειμμα ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Οὗτοι λίαν πρωίμως ἠσπάσθησαν τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἑλληνικὴν λειτουργίαν καὶ ὑμνολογίαν, ἀποκτήσαντες καὶ ἰδίαν ἐπισκοπὴν.

Διεσπαρμένοι ὁμως καθ' ὅλον τὸ πινδιακὸν συγκρότημα τοῦ Αἴμου καὶ συναντώμενοι μόνον κατὰ τὰς βοσκὰς τῶν θερινῶν μηνῶν, ἀνεγνωρίζοντο μὲν μεταξὺ τῶν, οὐδέποτε ὁμως ἐνεφάνισαν ἰδίαν ἐθνικὴν συνείδησιν ἢ ἐνότητα. Πολιτικὴν σημασίαν ἀπέκτησαν μόνον μίαν φοράν, ὅτε ἐπιχείρησαν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Σλαυοβουλγάρων (πιθανῶς μόνον ἐνεκα τῆς ὁμοιογενείας τῆς ποιμενικῆς τῶν ζωῆς) μεγάλην ἐξέγερσιν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Ἀγγέλου, (1183—1203) ἐνεκα τῶν βαρειῶν φορολογικῶν πιέσεων.

Ὁ Ἰσαάκιος ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῶν, ἄλλοτε νικῶν καὶ ἄλλοτε ἠττώμενος ὁ δὲ διάδοχός του Ἀλέξιος Γ' συνῆψε πρὸς αὐτοὺς εἰρήνην καὶ τοὺς ἀνεγνώρισε κυρίους τῆς μεταξὺ Βελιγραδίου, Ἀξιοῦ καὶ Εὐξείνου χώρας. Ἐκτοτε ἠκολούθησαν τὰς τύχας τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀπορροφηθέντες ὑπὸ τῶν κυρίων φυλῶν, μεθ' ὧν διεβίουν ἐν ᾧ μέτρῳ ἐγκατέλειπον τὸν νομαδικὸν βίον καὶ ἐγκαθίσταντο μονίμως.

Ἡ γλῶσσα τῶν Βλάχων ἐγένετο ἐσχάτως ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἀνήκει εἰς τὰς νεολατινικάς γλώσσας, περιέχει ὁμως ξένα στοιχεῖα ὅσα οὐδεμία ἄλλη. Τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα εἶναι ἀφθονώτερα.

Εἰς τὸν ἑλληνισμόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ Βλάχοι δὲν ἠθέλον διόλου νὰ διακρίνωγται, παρέσχον ἀναμφισβητήτους ὑπηρεσίας. Πολλοὶ τῶν κλεφτῶν καὶ

άρματωλῶν ἦσαν βλαχικῆς καταγωγῆς, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄνδρες τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Ὡς Βλάχοι τὴν καταγωγὴν θεωροῦνται καὶ οἱ ἔθνικοι εὐεργέται Ἀβέρωφ, Σίνας, Τοσίτσας, Στουρνάρας, οἱ ποιηταὶ Ζαλοκώστας καὶ Κρυστάλλης, ὁ πολιτικὸς Κωλέττης καὶ οἱ φιλόλογοι Πανταζίδης καὶ Σπ. Π. Λάμπρος. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰς βορείους ἡγεμονίας οἱ Βλάχοι μετέσχον κατ' ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἐλθόντες ὁμως εἰς διάστασιν μετ' αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις Ἑλλήνας γεωδεσπότας, ἐγκατέλειψαν τὸν ἀγῶνα.

Κουτυριέ Βαγιάν.— Βλ. λ. (*Βαγιάν Κουτουριέ*).

Κοφαρτζήφ (Νικόλαος).— Βούλγαρος κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1900 καὶ δολοφονηθεὶς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1931. Νεώτατος εἰσηλθὲν εἰς τὴν κομμουνιστικὴν νεολαίαν τῆς Βουλγαρίας, τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1923. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐξεγέρσεως εἰσηλθὲν εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα, εἰργάσθη εἰς τὸν ἀντιμιλιταριστικὸν τομέα μετὰ δραστηριότητος καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ κόμματος καὶ μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῶν Νέων. Κατόπιν ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως γραμματεὺς τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας καὶ γραμματεὺς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος (1930). Ἐφανεύθη ἐν Σόφια κατόπιν ἐνέδρας τῆς ἀστυνομίας τὸ 1931.

Κοχιγκίνα.— Γαλλικὴ ἀποικία εἰς τὰ νοτιο-δυτικὰ τῆς Ἰνδοκίνας. Ἐχει ἔκτασιν 56.000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 4 ἑκατομ. κατ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Εὐρωπαίων εἶναι ἐλάχιστος (μόλις περὶ τὰς 15.000). Κυριωτέρα πόλις εἶναι ἡ Σαϊγκόν, διοικητικὸν κέντρον καὶ σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν μετ' 110.000 περίπου κατοίκους.

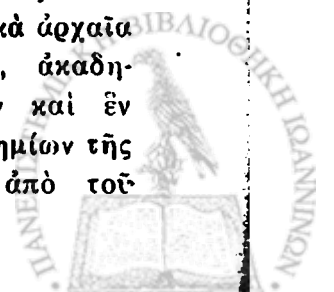
Ἡ Κοχιγκίνα, παρὰ τὸ μικρὸν τῆς

ἐκτάσεώς της, εἶναι σημαντικὴ διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ἐδάφους της. Τὸ κλίμα εἶναι θερμότατον καὶ ὑγρὸν. Εὐδοκιμεῖ κυρίως ἡ ὄρυζα, ἡ παραγωγή τῆς ὁποίας ἀνέρχεται εἰς 2 ἑκατομ. τόννους καὶ πλέον. Ἐπίσης καλλιεργοῦν τὸ καουτσούκ, τὸν βάμβακα, τὸν καφέν, τὸ ζαχαροκάλαμον, τὸ πιπέρι καὶ διάφορα ὄπωρικά. Ἡ ἀλιεῖα ἀποδίδει μέχρι 3 ἑκατομ. γαλλικῶν φρ. ἔτησίως. Διοικεῖται ὑπὸ Γάλλου διοικητοῦ, ὅστις ὑπάγεται ὑπὸ τὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς Ἰνδοκίνας.

Κρακοβία.— Χώρα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἠποτελέσσα τὸ 1815 ἀνεξάρτητον κράτος δι' ἀποφάσεως τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης. Λόγω τῆς προνομιούχου θέσεώς της, ἀπετέλεσε πολιτικὴν βάσιν τῶν ἠνωμένων ἔθνικῶν πόθων τοῦ πολωνικοῦ ἔθνους, καὶ ἀξίαν συνεχῶν ἐπαναστάσεων. Ἐνεκα τούτου ἡ Ρωσσία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία προέβησαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς δημοκρατίας τῆς Κρακοβίας προσαρτήσασαι αὐτὴν εἰς τὴν Αὐστρίαν διὰ τῆς συμφωνίας τοῦ 1848.

Κυριωτέρα πόλις εἶναι ἡ Κρακοβία, ἡ ὁποία καὶ συγκεντρώνει τὴν ἱστορικὴν καὶ πνευματικὴν δρᾶσιν τῆς περιφερείας. Ἡ πόλις αὕτη, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι πολωνικὴ, ὅπως καὶ ὅλη ἡ ὁμώνυμος περιφέρεια, καὶ ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰς 190.000 κατ. εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 10ου ἡδὴ αἰῶνος. Ἀπὸ τὸ 1320 ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐλευθέρως τότε Πολωνίας μέχρι τοῦ 1609 ὅτε ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς τὴν Βαρσοβίαν. Τὸ 1795 προσηρτήθη εἰς τὴν Αὐστρίαν, τὸ 1809 περιελήφθη καὶ πάλιν εἰς τὸ μέγα δουκάτον τῆς Βαρσοβίας καὶ τὸ 1815 καὶ 1846 ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς ὅλης χώρας Κρακοβίας.

Ἡ Κρακοβία ἔχει ἐπιβλητικὰ ἀρχαῖα κτίρια, καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, μουσεῖον καὶ ἐν ἑκ τῶν ἀρχαιοτέρων πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη ἀπὸ τοῦ

1361. Πρὸ τοῦ πολέμου ἐθεωρεῖτο ἐθνικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῶν Πολωνῶν. Σήμερον τείνει νὰ καταστῇ ἀξιόλογον βιομηχανικὸν κέντρον καπνικῆς ἐπεξεργασίας καὶ μεταλλουργίας. Εὐρίσκεται εἰς ὠραιότατην τοποθεσίαν.

Κρανωτάκης (Νικόλαος).— Ἕλλην δημοσιογράφος καὶ πολιτευτῆς. Εἰργάσθη ὡς ἀρθρογράφος καὶ συντάκτης πλείστων ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. Τὸ 1926 ἐξελέγη βουλευτῆς Ἀθηνῶν καὶ πάλιν τὸ 1933. Ἀνήκει εἰς τὸ Λαϊκὸν Κόμμα. Τὸ 1931 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς «Ἐνώσεως τῶν Συντακτικῶν». Ἐπὶ δημορχίας Σ. Μερκούρη διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ δήμου Ἀθηναίων.

Κράσσικωφ (Πέτρος).— Ρῶσος μπολσεβίκος γεννηθεὶς τὸ 1870. Νεώτατος προσχωρήσας εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα ἐνεγράφη τὸ 1890 εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Τὸ 1892 διωργάνωσε μαρξιστικὰ σωματεῖα μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τῆς Πετροπόλεως. Συνελήφθη τὸ 1893 καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος ἐξωρίσθη εἰς τῆς Σιβηρίας.

Ἡ δράσις του ὑπῆρξε πολυμερής. Διετέλεσε μέλος τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καὶ εἰς τὸ 2ον συνέδριον τοῦ 1903 ἔλαβε μέρος, ὡς πληρεξούσιος ὑπὸ τὸ ὄνομα Παύλοβιτς. Ἐπίσης ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ἀμστερνταμ. Μετὰ τὴν 9ην Ἰανουαρίου τοῦ 1905 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐν Μόσχᾳ καὶ Πετροπόλει, ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Πετροπόλεως καθὼς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς τοῦ σοβιέτ τῶν ἐργατῶν. Αἱ συλλήψεις καὶ αἱ ἐξορίαι τὰς ὁποίας ὑπέστη ὑπῆρξαν ἀλλεπάλληλοι.

Ἀπὸ τοῦ 1908 διετέλεσε βοηθὸς δικηγόρου, ὑπερασπίζων πολιτικὰς καὶ ἐργατικὰς ὑποθέσεις. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 εἰργάσθη εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῆς Δικαιοσύνης. Κατέστρωσε τὸν νόμον τοῦ χωρισμοῦ ἐκκλη-

σίας καὶ κράτους καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 διωρίσθη εἰσαγγελεὺς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς ΕΣΣΔ.

Κράσσιν (Λεωνίδα).— Ρῶσος μπολσεβίκος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Κουργκάνσκ τῆς Σιβηρίας τὸ 1870 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίῳ τὸ 1926. Ἐσπούδασεν ἐν Τοῦμν καὶ πολὺ ἐνωρίς ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τῆς πατρίδος του. Φοιτῶν εἰς τὸ τεχνολογικὸν ἴνστιτούτον τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετροπόλεως, ἀπεβλήθη αὐτοῦ λόγῳ τῶν ἀρχῶν του καὶ ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ ἐκ Πετροπόλεως. Μετὰ τὴν ἀποβολὴν του συνεδέθη μὲ τὸν Λένιν καὶ προσχώρησεν εἰς τὸ ρωσσικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα, ἐνῶ ταυτοχρόνως εἰργάζετο εἰς τὴν μεγάλην γερμανικὴν βιομηχανικὴν ἐταιρείαν «Ζίμενς—Σούκκερτ», τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἀντιπρόσωπος ἐν Ρωσίᾳ, ἀποκτήσας οὕτω μεγάλην οἰκονομικὴν πείραν καὶ μεγάλην περιουσίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου, εὐρισκόμενος ἐν Φινλανδίᾳ, διεχειρίζετο τὸ ταμεῖον τῆς ὁμάδος τῶν μπολσεβίκων. Συλληφθεὶς ἐπανειλημμένως, κατώρθωνε πάντοτε ν' ἀποφύγῃ τὴν φυλάκισιν καὶ κατὰ τὸ 1907 ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἐσυνέχισε τὰς ἐπιχειρήσεις του καὶ τὴν ἐπαναστατικὴν δράσιν. Τὸ 1914 διηύθυνε τὰς ἐγκαταστάσεις «Ζίμενς—Σούκκερτ» ἐν Πετροπόλει καὶ ἦτο γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῶν δι' ὅλοκληρον τὴν Ρωσίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, εἰσῆλθε δὲ εἰς Ρωσίαν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μπολσεβικῆς ἐπανάστασεως (1917). Ἡ πρὸς αὐτὸν φιλία καὶ ἐκτίμησις τοῦ Λένιν τὸν κατέστησε πολὺ ταχέως ἐπιφανὲς μέλος τοῦ κόμματος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1917 μετέσχε τῶν διαπραγματεύσεων διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Μπρέστ—Λιτόβσκ. Κατόπιν μετέσχε τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀμυναν καὶ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ καὶ

έξελέγη επίτροπος τοῦ λαοῦ (ὑπουργός) ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας. Παραλλήλως ἔξετέλει διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, διαπραγματευθεὶς τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Ἑσθονίας (1919) καὶ συνάψας ἐμπορικὴν συνθήκην μετὰ τῆς Σουηδίας (1920).

Ὁ Κράσιν ὑπῆρξε μετὰ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι κατενόησαν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀποξένωσις καὶ ὁ ἀποκλεισμός τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας ἔπρεπε νὰ ἀρθῆ πάσῃ θυσίᾳ. Τὸ 1921 ἤρχισε διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἀγγλίας, οἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας. Τὸ 1922 ὠνομάσθη ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν σοβιετικὴν κυβέρνησιν ἐν Γενεύῃ καὶ Χάγη. Τὸ 1925 διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Παρισίοις, τὴν θέσιν δὲ ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐν Λονδίῳ.

Κρατικοποιήσις.—Καλεῖται οὕτω ἡ μεταβολὴ τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας εἰς κρατικὴν. Ἡ ἔννοια ἐν τινι μέτρῳ συμπύπτει πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐθνικοποιήσεως (βλ. λ.) μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν *κρατικοποίησιν*, ἣτις δύναται νὰ εἶναι καὶ μερικὴ, τὸ κράτος ἐμφανίζεται ὡς καπιταλιστής, συναγωνιζόμενος μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρηματιῶν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐπιδιώκων κέρδη. Ἡ κρατικοποίησις ἐφαρμόζεται συνήθως ἐπὶ ἐπιχειρήσεων δημοσίας ὕφελειας, ὡς τὰ μέσα συγκοινωνίας (τηλέγραφοι, τηλέφωνα, ταχυδρομεῖα, σιδηροδρομοί), ὑπὸ τινῶν δὲ ἀπὸ καθέδρας σοσιαλιστῶν προτείνεται ὡς μέσον πρὸς βαθμιαίαν μετάβασιν εἰς τὸν σοσιαλισμόν διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας τοῦ κράτους. Ἡ σχολὴ αὕτη ἀπεκλήθη «κρατικὸς σοσιαλισμός» (βλ. λ. *Σοσιαλισμός*).

Ἡ κρατικοποίησις ὠρισμένων ἐπιχειρήσεων καὶ κυρίως τῶν συγκοινωνιῶν ὡς ἐφαρμόζεται εἰς τὰ ἀστικά

κράτη εἶναι ἀντίθετος τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν μεταφορὰν βαρῶν, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ φέρουν οἱ καπιταλισταὶ παραγωγοί, εἰς τὸ σύνολον τοῦ λαοῦ. Οὕτω, π.χ. τὰ ἐλλείμματα τῶν κρατικῶν σιδηροδρομῶν πληρῶνει τὸ κράτος πρὸς ὄφελος τῶν καπιταλιστῶν οἵτινες μεταφέρουν ἐμπορεύματα.

Κρατισμός.—Ἡ ἐνεργὸς ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν καὶ κυρίως τὴν οἰκονομικὴν. Ὁ κρατισμός ἀποτελεῖ κατ' ἀρχὴν ἄρνησιν τῆς ἀστικῆς ἀντιλήψεως περὶ ἀπολύτου ἐλευθερίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Οὐχ' ἦττον, ἐφαρμοζόμενος ὑπὸ τῶν ἀστικῶν κρατῶν, ἀποβλέπει εἰς τὴν περιφρούρησιν τῶν ἀστικῶν συμφερόντων ἐναντίον τῶν ἐντεινομένων ἐπιθέσεων τῶν καταπιεζομένων τάξεων. Αἱ ὑπὲρ τῶν τελευταίων ἐπεμβάσεις τοῦ κράτους χρησιμεύουν ἀπλῶς ὡς δικλίδες καὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀμβλυνσιν τοῦ ἀγῶνος τῶν τάξεων τούτων.

Κράτος.—Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τοῦ κράτους, ὑπὸ τὴν ἀστικὴν τοῦ ἔθνους, εἶναι: ἡ ἐξουσία, τὸ ἔδαφος καὶ ὁ πληθυσμός ἢ τὸ ἔθνος. Τὴν ἱστορικὴν ὁμῶς ταύτην στενὴν ταξικὴν κατηγορίαν, ἡ ἀστικὴ τάξις τὴν μετατρέπει εἰς αἰωνίαν ἰδέαν, εἰς αἰώνιον θεσμόν, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ εἰς εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα, καὶ ὁ ὁποῖος σχεδὸν παρουσιάζεται ὡς ἄνευ ἀρχῆς. Οἱ ἀστοὶ ἐπιστήμονες σχεδὸν ὁμοφώνως διακηρύσσουν ὅτι «δὲν ὑπάρχει ἐνιαῖος οἰκουμενικὸς ὄρισμός τοῦ κράτους» καὶ ὅτι «αἱ βυσικαὶ καὶ αἱ μᾶλλον γενικαὶ ἰδέαι τῆς περὶ κράτους ἐπιστήμης πάντοτε θὰ μείνουν ἔξω τοῦ νοητοῦ ἡμῶν κόσμου». Ὁ Λένιν λέγει ὅτι «τὸ περὶ κράτους ζήτημα εἶναι ἐν ἑκ τῶν πολυπλοκωτέρων ζητημάτων, τῶν δυσκολωτέρων ἴσως δὲ καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα περισσότερον ἔχουν θαλασσοσώσει οἱ ἀστοὶ ἐπιστήμονες, συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι».

Πράγματι ἐνῶ διὰ τὸν Ἀριστοτέλην π. χ. τὸ κράτος εἶναι ἡ φυσικὴ μορφή τῆς συγκατοικίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸν Χόμπς, τουναντίον, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου ὄλων ἐναντίον ὄλων. Ἄλλοι μὲν ὁμιλοῦν περὶ «τῆς παντοδυναμίας τοῦ κράτους», ἄλλοι δὲ ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν εἶναι παρὰ ἀφηρημένον ὄν, τὸ ὁποῖον ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι, τοῦ ἔδωσαν ὄνομα καὶ ἀπαιτοῦν ὑποταγήν· εἰς αὐτό, ἐνῶ κατ' οὐσίαν δὲν εἶναι παρὰ «ἀπλοῦν ψυχικὸν φαινόμενον». Ἄλλοι τὸ θεωροῦν ὡς συνέπεια τῆς ταξικῆς πάλης, ἄλλοι τουναντίον ὡς ἀποτέλεσμα καὶ σύγχρονον ὄρον τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων, κλπ.

Διατὶ ἄραγε ἡ θεωρητικὴ αὕτη διαφωνία ὡς πρὸς τὸ κράτος; Τὴν εὐφυσιέστεραν ἀπάντησιν δίδει ὁ ἀστὸς θεωρητικὸς Φράντς Ὀππενχάϊμερ:

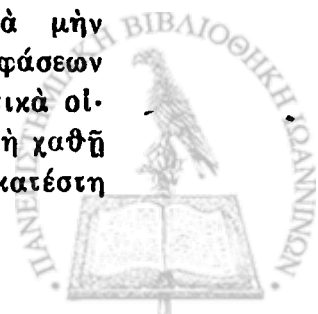
«Διότι, λέγει, ὄλαι αὗται εἶναι θεωρητικαὶ ταξικαὶ, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται ὄχι ὡς ἐπιχειρήματα διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὡς ὄπλον εἰς τὴν πάλην ὑπὲρ τῶν ὑλικῶν συμφερόντων. Ἴδου διατὶ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ κράτους δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν οὐσίαν τῶν κρατικῶν θεωριῶν, ἐνῶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν ἀπὸ τὰς κρατικὰς θεωρίας νὰ ἐννοήσωμεν τὴν οὐσίαν τοῦ κράτους».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐνυπάρχει ἡ ἀναγνώρισις ὅτι μόνον ἡ θεωρία, ἡ ἐπεξηγοῦσα ὄλα τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ἐκ τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων δύναται νὰ δώσῃ πραγματικὴν ἐξήγησιν τῆς ἐννοίας τοῦ κράτους. Τοιαύτη ἀκριβῶς θεωρία εἶναι ὁ μαρξισμός. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαρξισμοῦ τὸ κράτος εὐρίσκει τὴν εὐρυτέραν του ἐξήγησιν.

1. — *Καταγωγὴ τοῦ κράτους.* Εἰς τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τοῦ κράτους ἄλλοι μὲν ἠθέλησαν νὰ ἀποδείξουν τὴν θεϊαν καὶ ἐν γένει ὑπερφυσικὴν προέλευσίν του, ἄλλοι δὲ τὴν εἰρηνικὴν του, βαθμιαίαν, ἐξέλιξιν ἀπὸ τὴν οἰκογενεϊαν, τὸ γένος, τὴν φυλὴν, τὴν κοινότητα κ.λ.π. Ἡ ἀστικὴ κοινωνία ἔδη-

μιούργησε τὴν θεωρίαν τῆς συμβατικῆς προελεύσεως τοῦ κράτους. Ἐν ὀλίγοις, κάθε ὄμας, κάθε τάξις προσεπάθει νὰ δώσῃ τὴν ἰδικὴν της ἐξήγησιν εἰς τὴν καταγωγὴν τοῦ κράτους. Αἱ διάφοροι κατευθύνσεις εἰς τὴν σχετικὴν φιλολογίαν, πιστώτατα ἀντανακλοῦν τοὺς διαφοροὺς τύπους τοῦ κράτους, ἀναλόγως τοῦ ταξικοῦ χαρακτῆρος τῶν κατευθύνσεων τούτων. Ἡ θεολογικὴ π. χ. θεωρία διδάσκει ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς καὶ κύριος τοῦ κράτους. Ὁ πληρεξούσιός του, ὁ λαβὼν τὸ χρίσμα, εἶναι ὁ μονάρχης. Τοιαύτη ἦτο ἡ θεωρία ὄλων τῶν κρατῶν τῆς δουλοπαροικίας καὶ τῆς δουλείας. Οἱ ὄπαδοί τῆς σχολῆς τοῦ φυσικοῦ δικαίου τῆς ἀστικῆς τάξεως, στηρίζουν τὴν ἔννοιαν τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ κοινωνικοῦ συμβολαίου. Ἐναντίον τῆς σχολῆς ταύτης ἐξεγείρεται ἡ ἀναρχικο-ἐπαναστατικὴ θεωρία.

Ὁ ἐπαναστατικὸς μαρξισμὸς εἰς πάσας ταύτας τὰς θεωρίας ἀντιπροβάλλει τὴν ἐπαναστατικὴν ταξικὴν θεωρίαν τῆς προελεύσεως τοῦ κράτους. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς τῆς θεωρίας αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Φ. Ἐνγκελς («Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους»). Ἀναλύων τὸν σχηματισμὸν τῆς ἀτομικῆς οἰκογενείας, τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ γένους, δεικνύει πῶς ἡ ἐμφανισθεῖσα ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καταστρέφει τὴν οἰκονομικὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων. «Τὸ κράτος, λέγει, δὲν εἶναι δύναμις ἐξωθεν ἐπιβληθεῖσα εἰς τὴν κοινωνίαν. Τὸ κράτος εἶναι προϊόν τῆς κοινωνίας εἰς ὠρισμένην βαθμίδα ἀναπτύξεως. Εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ κοινωνία αὕτη περιεπλάκη εἰς ἀλύτους ἀντιφάσεις πρὸς τὸν ἑαυτὸν της, διεχωρίσθη εἰς ἀντιθέσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλλαγῇ. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἀλληλοσφαγωθῶν, λόγῳ τῶν ἀντιφάσεων τούτων, αἱ τάξεις μὲ τὰ ἀντιφατικὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα καὶ νὰ μὴ χαθῇ ἡ κοινωνία εἰς ἄκαρπον ἀγῶνα, κατέστη

ἀπαραίτητος ἡ δύναμις, ἡ ὁποία θὰ ἴστατο ὑπεράνω δῆθεν τῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία θὰ ἐμετρίαζε τὰς συγκρούσεις, ἡ ὁποία θὰ τὴν ἐκράτει εἰς τὰ ὅρια τῆς τάξεως. Καὶ ἡ δύναμις αὕτη ἢ προερχομένη ἐκ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ τιθεμένη ὑπεράνω αὐτῆς, ἡ ὅλον ἐξουσιάζουσα τῆς κοινωνίας εἶναι τὸ κράτος». Κατὰ τὸν Ἐνγκελς τὸ κράτος προϋποθέτει, χωριστὴν ἀπὸ τὴν ὅλην μᾶζαν τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικῆς δύναμιν, μὲ ἰδιαιτέρα ἔνοπλα τάγματα. Ἐν τῇ βᾶσει τοῦ νέου κρατικοῦ καθεστώτος ἐτέθησαν ὁ ἑδαφικὸς χωρισμὸς καὶ ἡ περιουσιακὴ διάκρισις τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ θεωρία αὕτη ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς μαρξισταῖς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀδιαφιλονείκητος. Τελευταίως διημφισβητήθη ὑπὸ τοῦ Κ. Κάουτσκυ, ὁ ὁποῖος δέχεται τὴν θεωρίαν τοῦ Γκούμπλοβιτς, ἀναπιπυθεῖσαν ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Φράντς Ὀππεγκάιμερ, καθ' ἣν μόνον αἱ πολεμικαὶ ἐχθροπραξίαι ἠδύναντο νὰ καταλήξουν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν τάξεων καὶ τοῦ ταξικοῦ κράτους. Βεβαίως ὁ πόλεμος συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς δημιουργίας τῶν τάξεων καὶ τοῦ κράτους, δὲν προσάγει ὅμως ὁ Κάουτσκυ κανὲν πειστικὸν πρὸς τοῦτο ἐπιχείρημα.

Ὁ ταξικὸς χαρακτὴρ κάθε κράτους, εἶναι ἀναμφισβήτητος διὰ τοὺς ἐπαναστάτας μαρξιστάς. Κατὰ τὸν Ἐνγκελς «ἐπειδὴ τὸ κράτος προέκυψεν ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ συγκρατήσῃ τὰς ταξικὰς ἀντιθέσεις γεννηθὲν συνάμα ἐν μέσῳ τῆς ὀξύτητος τῶν συγκρούσεων τούτων, δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατὰ γενικὸν κανόνα εἶναι τὸ κράτος τῆς περισσώτερον οικονομικῶς ἰσχυρᾶς κοινωνικῆς τάξεως, ἡ ὁποία μάλιστα μέσον αὐτοῦ καταστὰ νὰ δεσπόζη πολιτικῶς καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀποκτᾷ νέα μέσα διὰ νὰ κρατῇ ὑποτελεῖ καὶ νὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν ὑποταχθεῖσαν τάξιν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀρχαῖον κράτος ἦτο κυρίως κράτος κυρίων διὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν δούλων, τὸ φεουδαρχικὸν κράτος ἦτο ὄργανον τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν διὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ χα-

λιναγώγησιν τῶν δουλοπαροίκων καὶ τῶν ὑποδούλων χωρικῶν, καὶ τὸ σημερινὸν ἀντιπροσωπευτικὸν κράτος παίζει τὸν ρόλον ὄπλου ἐκμεταλλεύσεως τῆς μισθωτῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ κεφαλαίου».

Κάθε κράτος εἶναι κράτος ταξικόν. Ἐνεκα τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως ἤλλαξαν αἱ ἐν τῇ ἀρχῇ τάξεις καὶ μετ' αὐτῶν κατὰ φυσικὸν λόγον ἤλλαξε καὶ τὸ κράτος, ὁ ρόλος του, ὁ προορισμὸς του καὶ ὁ σκοπὸς του. Ἀλλὰ, ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν διεδέχοντο ἀλλήλας αἱ τάξεις τῶν δυναστῶν, εἰς ὅλα τὰ εἶδη ταῦτα τῶν κρατῶν ὑπῆρχε κάτι τὸ γενικόν: ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκμεταλλεύσεως κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν κατάστασιν τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς ὠρισμένης ἐποχῆς καὶ ὠρισμένης κοινωνίας. Οἱ δυνάσται διεδέχοντο ἀλλήλους ὡσὰν νὰ ἦσαν διαφορετικαὶ γενεαὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τάξεως δυναστῶν. Μολονότι καὶ αὐτοὶ διεξῆγον μεταξύ των σκληροῦς ἀγῶνας διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας, ἐν τούτοις κάθε φερὰν ποὺ παρουσιάζετο ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν καταδυναστευομένων, οἱ δυνάσται ἠνούντο.

2.—*Ἱστορία τοῦ κράτους.* Ἐνόσω δὲν ὑπῆρχον τάξεις δὲν ὑπῆρχε καὶ κράτος. Μὲ τὴν ἐξέλιξιν μέλλει νὰ ἐξαλειφθῇ καὶ τὸ κράτος. Ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θὰ διεξάγεται ἀδιάκοπος πάλη τῶν τάξεων. Ἡ τάξις ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐκάστοτε σχηματίζει καὶ τὸ κράτος τῆς. Τὸ κράτος ἦτο ὁ ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ὅταν ἡ ἀρχουσα τάξις εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀντεπροσώπευεν ὀλοκλήρον τὴν κοινωνίαν. Μεταβατικὸς σταθμὸς, μεταξύ τῶν κρατῶν δύο διαφορετικῶν τάξεων εἶναι ἡ ἐπανάστασις. «Μεταβατικὴ βαθμὶς, λέγει ὁ Λένιν, μεταξύ τοῦ κράτους—ὀργάνου τῆς κυριαρχίας τῆς τάξεως τῶν κεφαλαιούχων καὶ τοῦ κράτους—ὀργάνου τῆς κυριαρχίας τοῦ προλεταριάτου, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐπανάστασις». Ὁ νόμος οὗτος τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Λένιν ὡς πρὸς τὴν προλεταριακὴν ἐπανάστασιν, ἔχει

γενικὴν σημασίαν, διότι εἰρηνικὴ, ἐθελοουσία μεταβίβασις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῆς μιᾶς τάξεως εἰς τὴν ἄλλην δὲν συμβαίνει ποτέ. Ἐνόσω ὅμως εἰς τὰς ἐπαναστάσεις ἐπεκράτουν αἱ ἐκμεταλλεῦται, δυναστευτικαὶ τάξεις, δὲν ἐγίνετο παρὰ ἐναλλαγὴ τῶν μορφῶν τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ ὅλα τὰ κράτη εἶχον καὶ τὸ κοινόν: τὴν ἐξασφάλισιν εἰς τὴν νικητρίαν τάξιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκμεταλλεύσεως κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν καιάστασιν τῶν παραγωγικῶν μέσων ὠρισμένης ἐποχῆς καὶ ὠρισμένης κοινωρίας.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν συντόμῳ τὰς πλέον τυπικὰς ἱστορικὰς μορφὰς τοῦ κράτους. Ἡ πλέον πρωτόγονος μορφή τοῦ κράτους εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ πατριαρχικόν κράτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κράτος «ἄστυ».

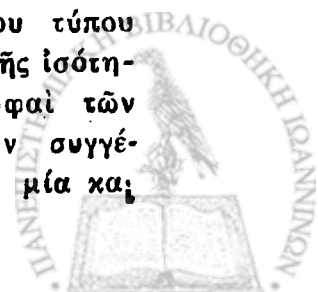
Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ τύποι τοῦ κράτους ἔχουν ὡς βᾶσιν τὴν ἐπὶ τῶν δούλων κυριαρχίαν. Ἐπρόκειτο περὶ μοναρχίας; ἦτο μοναρχία μὲ δούλους; Ἐπρόκειτο περὶ δημοκρατίας; ἦτο δημοκρατία μὲ δούλους, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ δικαιώματα τὰ εἶχον οἱ κύριοι τῶν δούλων, ἐνῶ οἱ δοῦλοι δὲν ἦσαν παρὰ πρᾶγμα, σύμφωνα μὲ τὸν νόμον.

Ὁ σκοπὸς τοῦ κράτους ἦτο σαφής: ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κρατῆ τοὺς δούλους εἰς ὑποτελείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἐμπόριον, τὴν ἀγορὰν διὰ τὴν παραγωγήν. Συνέχεια τοῦ τύπου τούτου ὑπῆρξε τὸ φεουδαρχικόν κράτος. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ εὐρίσκειται ὁ ἀρχιφεουδάρχης. Ἐπρόκειτο περὶ χαλαροῦ ὁμοσπονδίας μικρῶν κρατῶν. Ὁλη ἡ ἐξουσία εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ φεουδάρχου.

Ἡ ἐξουσία ἐστηρίζετο εἰς τὴν κατοχὴν τῶν γαιῶν μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς οἰκούντων χωρικῶν. Ἡ ἱεραρχικὴ κλίμαξ τῶν φεουδαρχῶν ὀδηγεῖ πρὸς τὰ ἄνω μέχρι τοῦ ἀρχιφεουδάρχου, τοῦ ἐπικυρίαρχου. Ὁ ἐπικυρίαρχος τείνει εἰς τὸ νὰ συγκεντρώσῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὅλην τὴν γῆν. Εἰς τὰς πειραμονὰς π. χ.

τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ 1)5 τῶν γαιῶν, οἱ δὲ πρίγκηπες τοῦ 1)7. Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία τοῦ φεουδαρχικοῦ κράτους ἠγωνίζετο διὰ τὴν παντοδυναμίαν, τὴν ἐπικυριαρχίαν, τόσον ἐναντι τῶν ἐπιτοπιῶν φεουδαρχῶν—ὑποτελῶν, ὅσον καὶ ἐναντι τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἐκκλησίας ὡς κρατικῆς, συνεπήγαγε τὴν ἐθνικοποίησιν τῶν γαιῶν τῆς ὑπὲρ τοῦ κράτους. Ταυτοχρόνως ὅμως ἀρχίζει νὰ ἀπαπύσσεται νέα δύναμις, ἡ δύναμις τῆς νέας τάξεως. Ὁ ἀπολυταρχισμὸς εἶναι μεταβατικὸς τύπος κράτους πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ χαρακτηριστικὴ πλευρά του εἶναι ἡ εὐρεία ἀνάμιξις τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν σφαιρὰν. Ἡ ἐξουσία ἢ προερχομένη ἀπὸ τὴν φεουδαρχικὴν τάξιν μετετρέπη εἰς φορὰ νέου οἰκονομικοῦ συστήματος, τοῦ καπιταλιστικοῦ.

Εἰς τὴν ἀστικὴν ἐπανάστασιν ἐπεκράτησε νέος τύπος κράτους, ὁ συμβατικός. Τὸ ταξικὸν ἀστικὸν δίκαιον ἔλαβε τὴν τυπικὴν του ἔκφρασιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀστικῶν συμβολαίων. Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐπεκράτησε καὶ ἐπὶ τοῦ κράτους, τὸ δὲ κράτος ἀφοῦ ἐπέτυχεν τὸν βασικὸν του νόμον, τὸ σύνταγμα, ἔγινε συνταγματικόν. Τὸ συμβατικὸν κράτος, (ἢ δημοκρατία) εἶναι προῖον τῆς δουλοπαροικίας, τῶν μικροαστῶν ἰδιοκτητῶν, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν ἰσότητά των μόνον εἰς τὸ ἐλεύθερον συμβόλαιον. Ἡ τυπικὴ μορφή τῆς κρατικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ κοινοβουλευτικὴ μορφή. Ἡ συμβατικὴ δημοκρατία, κατ' ἀρχὴς δικτατορία τῆς μικρᾶς ἀστικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἐκηρύχθη καὶ ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Ρουσσώ καὶ ἡ ὁποία δι' ὀλίγον καιρὸν ἐνίκησεν εἰς τὴν γαλλικὴν συμβατικὴν συνέλευσιν, μεταβάλλεται μὲ τὴν νίκην τοῦ μεγάλου κεφαλαίου. «Σκοπὸς τοῦ τοιούτου τύπου κράτους εἶναι ἡ διαφύλαξις τῆς ἰσότητος καὶ τοῦ δικαίου». Αἱ μορφαὶ τῶν ἀστικῶν κρατῶν ἔχουν μεγάλην συγγένειαν, ἀλλὰ ἡ οὐσία των εἶναι μία καὶ

μόνη: πάντα τὰ κράτη ταῦτα ἀποτελοῦν δικτατορίαν τῆς ἀστικῆς τάξεως. Χάρις εἰς τὴν ὑποκρισίαν, τὴν συγκεκαλυμμένην οικονομικὴν καὶ ταξικὴν ἀνισότητα ἢ δημοκρατία δίδει τὴν ἐξουσίαν εἰς μόνην τὴν ἀστικὴν τάξιν ἢ εἰς τὸν συνασπισμὸν αὐτῆς, πάντοτε ὅμως ἐν τῷ συμφέροντι τῆς τάξεως ταύτης καὶ διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἀστικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

Τὴν προλεταριακὴν ἐπανάστασιν διεκήρυξεν ὁ Κάρλ Μάρξ. «Ἐκεῖνο, ἔγραφε, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ἴσον εἰς τὴν διδασκαλίαν μου εἶναι ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐξῆς: α') ὅτι ἡ ὑπαρξίς τάξεων συνδέεται μόνον μὲ ὠρισμένους ἱστορικοὺς ἀγῶνας, οἱ ὁποῖοι εἶναι σχετικοὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, β') ὅτι ἡ ταξικὴ πάλη ἀπαραιτήτως ὀδηγεῖ εἰς τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου, γ') ὅτι ἡ δικτατορία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ πέρασμα πρὸς τὴν ἐξάλειψιν ὅλων τῶν τάξεων, πρὸς κοινωνίαν ἄνευ τάξεων». Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξέθεσεν ὁ Μάρξ ἐπιγραμματικῶς, ὁ Λένιν τὸ ἀνέπτυξε μὲ μεγάλην συνέπειαν ἀργότερον καὶ τὸ ἐφήρμοσε εἰς τὴν ζωὴν του, διὰ πρῶτην φορὰν μετὰ τὴν σκληρὰν δοκιμὴν τῆς παρισινής Κομμούνιας τοῦ 1871.

3.—*Ἡ κοινωνία καὶ τὸ κράτος.* Ἡ σχέσηισ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι παραμένουν ἀνεξήγητοι διὰ τὴν ἀστικὴν ἐπιστήμην ὑποτελεῖ τὸ δυσκολώτερον τῶν προβλημάτων. Αἱ ἐννοιαὶ αὗται ἄλλοτε συγχέονται καὶ ἄλλοτε ἀντιπαρατίθενται. Ὁ Μάρξ εἰς τὰ νεανικά του ἀκόμη ἔργα ἔδειξεν ὅτι ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως τὸ κράτος καὶ ἡ διάρθρωσις τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι δύο διαφοροτικὰ πράγματα· διότι κράτος ἀκριβῶς εἶναι ἡ διάρθρωσις τῆς κοινωνίας. Ὁ μαρξισμὸς διδάσκει ὅτι ἡ κοινωνία ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶναι συνδεδεμένοι μεταξὺ των διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἐργασίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ μαρξισμοῦ κάθε κράτος εἶναι ταξικὴ ὀργάνωσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἢ, πρᾶγμα τὸ

ὁποῖον καταντᾷ νὰ εἶναι τὸ αὐτό, ὀργάνωσις τῆς κυριαρχούσης τάξεως, ἢ ὁποῖα σκοπὸν ἔχει τὴν ἐπικράτησιν τῆς τάξεως ταύτης.

4.—*Ὁ σκοπὸς τοῦ κράτους.* Ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ κράτους ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ὄχι τὸν ὑπεκλειμένον, ἀλλὰ τὸν ἀντικειμένικόν σκοπόν.

Κατ' οὐσίαν ὅλοι οἱ σκοποὶ ἐνὸς κράτους, ἐν συνειδήσει ἢ ἀσυνειδήτως συνοψίζονται εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς καταδυναστεύσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως, μολονότι παρουσιάζουν τὸ κράτος ὡς ἐκπρόσωπον τῶν συμφερόντων δηθὲν τῶν δυναστευομένων. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἰς τὴν διακήρυξίν της ἐτόνισεν ὅτι σκοπὸς τοῦ κράτους εἶναι ἡ ὑποστήριξις τοῦ δικαίου, ἢ ὀρθώτερον τοῦ δικαιώματος τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἀπεσιώπησεν ὅμως ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ταξικὸν δικαίωμα.

Ὁ μαρξισμὸς ἀνείρεψε πάσας τὰς θεωρίας ταύτας καὶ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ κράτος εἶναι ἡ μηχανὴ εἰς τὰς χεῖρας τῆς τάξεως τῶν δυναστευόντων, καὶ ὅτι ὡς βασικόν του σκοπὸν ἔχει τὴν ὑποταγὴν τῶν ὑφισταμένων τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν βιαίαν ὑποστήριξιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ταύτης, ὅσον καὶ ἂν διεξήγετο ὑπὸ ὀρθᾶς τυπικῶς νομικᾶς αἰτίας. Μὲ τὴν νίκην ὅμως τῆς τάξεως τῶν δυναστευομένων (τῶν ἐργαζομένων) ὁ σκοπὸς οὗτος μεταβάλλεται. Τὸ νέον κράτος θὰ ζήσῃ μόνον κατὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν καὶ τὸν κομμουνισμὸν, ἔχει δὲ σκοπὸν τὴν τελειωτικὴν ὑποταγὴν τῆς ἀστικῆς τάξεως, τὴν ἐξάλειψιν πάσης ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ὑπὸ ἀνθρώπου καὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ κομμουνισμοῦ, μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ὁποῖου δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον χωρισμοὶ εἰς τάξεις.

5.—*Γνωρίσματα τοῦ ἀστικοῦ κράτους.* Τὰ κοινὰ γνωρίσματα τοῦ ἀστικοῦ κράτους εἶναι ἡ ἐξουσία, τὸ ἔδαφος καὶ ὁ πληθυσμὸς, τὸ ἔδαφος (τὰ ὄρια τοῦ κράτους) ποτὲ δὲν ἀπετέλει τὸσον

οὐσιαστικὸν στοιχεῖον ὅσον σήμερον. Μόνον ἡ ἀστική ἐπιστήμη τὸ ἔφευγεν ὡς ὑποχρεωτικὸν γνώρισμα. Τὸ ἀρχαῖον κράτος περιελάμβανε τοὺς πολίτας καὶ τὰς πόλεις, ἡ γῆ καὶ οἱ δοῦλοι τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο καὶ μακρὰν τῆς πόλεως. Τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέξετεινέτο ἡ ἐξουσία τῆς Ρώμης ἦτο δύσκολον νὰ τὸ καθορίσῃ κανεῖς· ἦτο τόσον εὐρὺς καὶ ἀσταθῆς ὁ κύκλος τῶν ὑπηκόων του, οἱ ὅποιοι ἐπλήρωνον τὸν φόρον ὑποτελείας. Τὸ φεουδαρχικὸν κράτος ὑπελόγιζε τὴν δυνάμιν του μὲ τὰς κεφαλὰς τῶν χωρικῶν οἱ ὅποιοι κατόκουν εἰς αὐτό. Τὸ φεουδαρχικὸν κράτος, παρουσίαζε τὸν τύπον τοῦ «κράτους τῶν κρατῶν», ἄνευ ἰδιαιτέρας ἐνότητος. Τὴν ἐνότητα ταύτην τοῦ κράτους προητοίμασεν ἡ ἀπολυταρχία, ἀλλὰ τὴν συνεπλήρωσε τελικῶς ἡ ἀστική ἐπανάστασις. Αὕτη ἀπηλευθέρωσε τοὺς χωρικούς, συγχρόνως ὅμως ἐδημιούργησε καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἐνότητος τῆς γῆς. Τὸ ἔθνικὸν ἔδαφος συνεχωνεύθη μὲ τὰς ἐννοίας τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ σύνορα τοῦ κράτους ἐκηρύχθησαν ἱερὰ καὶ ἀπαρρηβίαστα ὡς φυσικὰ ὄρια τῆς ἔθνικοαστικής ἐκμεταλλεύσεως.

Καὶ ἡ ἐννοια τοῦ ἔθνους εἶναι ἀστικής προελεύσεως. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ κράτος τῶν δουλοπαροίκων, καθ' ὅσον οἱ δουλοπάροικοι ἀπετέλουν ἰδιοκτησίαν τοῦ κράτους ἢ ὠρισμένων αὐτοῦ πολιτῶν. Εἰς τὴν Ρώμην λαὸς ἦτο μόνον τὸ σύνολον τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ φεουδαρχικὸν κράτος δὲν ἐγνώριζε παρὰ μικρὰ ὑποκρατίδια ὅχι ὅμως ἐνιαῖον ἔθνος ἢ λαόν. Οἱ ἐπανασιάται τῆς Βορείου Ἀμερικῆς αὐτοανεκηρύχθησαν εἰς λαόν. Κατόπιν τούτου ἡ ἀστική τάξις πανταχοῦ παρουσιάζετο ὡς ἔθνος, ὡς σύνολον τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι τελικῶς ἐκηρύχθησαν ἴσοι.

Τὸ κράτος, λοιπόν, ἀποτελεῖ ταξικήν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὠρισμένον ἔδαφος μὲ τὸν ἐπ' αὐτοῦ εὐρισκόμενον πληθυσμὸν ὑπὸ

τὴν ἐνιαῖαν ἐπικυρίαρχον κρατικὴν ἐξουσίαν. Τὸ κράτος δὲν εἶναι αἰώνιον. Τὸ προλεταριακὸν κράτος ὑπὸ τὸν σοβιετικὸν του τύπον σὺν τῷ χρόνῳ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ καταστῇ περιττὸν διότι ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἐνγκελς «φθίνει ἀφ' ἑαυτοῦ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀστικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξοντώνεται ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου διὰ τῆς ἐπαναστάσεως». Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο διαπιστοῦται τελικῶς συμφωνία πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῶν ἀναρχικῶν περὶ καταλύσεως τοῦ κράτους. «Ἡμεῖς, λέγει ὁ Λένιν, δὲν διαφωνοῦμεν καθόλου μὲ τοὺς ἀναρχικοὺς ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάργησιν τοῦ κράτους ὡς σκοποῦ. Ὑποστηρίζομεν μόνον ὅτι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προσωρινὴ χρησιμοποίησις τῶν ὄλων, τῶν μέσων, τῶν μεθόδων τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν, ὅπως διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν τάξεων εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προσωρινὴ δικτατορία τῆς καταδυστασθευμένης τάξεως».

Κράχ (Krach).— Εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ χρηματιστηρίου καλεῖται οὕτω ἡ στάσις πληρωμῶν ἢ συνοδευομένη ὑπὸ πανικοῦ. Τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἀναφερομένων κράχ εἶναι τὸ σημειωθὲν εἰς τὸ χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ 1929, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν πρώτην ἔκρηξιν τῆς ἔκτοτε μαστιζούσης τὸν κόσμον οἰκονομικῆς κρίσεως.

Κατὰ τὰ ἔτη 1928—1929 διὰ τῶν ἐλάχιστα ἐπιστημονικῶν καὶ ἀσφαλῶν μεθόδων τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομίας εἶχε σημειωθῆ μία ἀλματική ὑψωσις τῶν ἀξιῶν ὄλων τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καταλλήλως διαφημιζόμενον ὑπὸ τῶν κερδοσκοπῶν καὶ τεχνικῶς ἐνισχυόμενον διὰ πολιτικούς λόγους ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ προέδρου Χούβερ ἐδημιούργησεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν ἰδέαν τῆς «αἰωνίου εὐδαιμονίας» (prosperity for ever). Ἡ ἰδέα αὕτη γέννημα τῆς χρηματιστηριακῆς

κερδοσκοπίας ενίσχυσε, με την σειράν της την κερδοσκοπίαν.

Μικρά τυχαία γεγονότα ήρκεσαν διὰ νὰ προκαλέσουν την κατάρρευσιν τοῦ κατασκευάσματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον οὐδαμοῦ ἐστηρίζετο. Μερικαὶ ἐπιχειρήσεις διέψευσαν τὰς ἐλπίδας, αἱ ὁποῖαι παραλόγως εἶχον στηριχθῆ εἰς αὐτάς. Ἡ ὀχισεν ἡ πτώσις τῶν ἀξιών, ἡ ὁποία ταχύτατα μετεβλήθη εἰς πανικόν. Οἱ κερδοσκόποι, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀγοράσει ἀξίας μὲ δάνεια χρήματα, πωλοῦντες τὰς ἀξίας εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα δὲν ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιήσουν τοὺς πιστωτὰς των. Ἐπτώχευον καὶ, φυσικά, παρέσυρον καὶ ἄλλους εἰς τὴν πτώσιν των. Ὁ πανικός ἐπεδεινώθη. Ἐντὸς 5 ἢ 6 ἡμερῶν ἡ ἀξία τῶν διαπραγματευομένων εἰς τὸ Χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης χρωγράφων ὑπετιμήθη κατὰ 30 ἕως 40 δισεκατομμύρια δολλάρια—ἑπτὰ τρισεκατομμύρια σημερινῶν δραχμῶν!

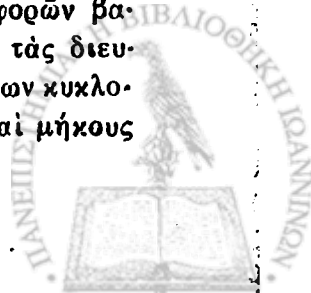
Ἰσχυρόταται ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξηκολούθουν ἐργαζόμεναι ἄριστα, ὑπέστησαν κολοσιαίας ζημίας. Αἱ μετοχαὶ τῆς Steel Corporation, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν ὄψιν τῆς κερδοσκοπίας εἶχον φθάσει εἰς 261 3/4 ἔπεσαν εἰς τὰ 206 τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1929· αἱ τῆς General Electric ἀπὸ 403 εἰς 308. Καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἐξηκολούθουν ἐργαζόμεναι θαυμάσια καὶ ἀποφέρουσαι κέρδη, μὴ δικαιολογοῦντα τὴν πτώσιν.

Τὸ κράχ τοῦτο ἀπεκάλυψε τὴν μεγάλην διάστασιν, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν σημερινὴν καπιταλιστικὴν ὀργάνωσιν μεταξὺ παραγωγικοῦ καὶ χρηματιστικο-τραπεζητικοῦ (financier) κεφαλαίου, ἂν καὶ τὸ δεύτερον εἶναι γέννημα τοῦ πρώτου. Τὸ κατατεθὲν διὰ τὴν ἴδρυσιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως κεφάλαιον μόλις μεταβλήθη εἰς μετοχάς, αἱ ὁποῖαι κυκλοφοροῦν εἰς τὸ χρηματιστήριον παύει νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὴν ἐπιχείρησιν καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ πιθανοῦ μερίσματος. Μία πιθανότης μεγαλυτέρου μερίσματος προκαλεῖ αὐξήσιν τῆς τιμῆς τῆς μετοχῆς. Ὄταν

ὁμως ἐπέμβῃ ἡ κερδοσκοπία, ἡ ὁποία δημιουργεῖ διὰ διαφόρων μέσων ψευδεῖς ἐλπίδας κέρδους, ἡ διάστασις μεταξὺ χρηματιστηριακοῦ κεφαλαίου καὶ παραγωγικοῦ κεφαλαίου εἶναι ἤδη πλήρης. Ὄταν ἡ διάστασις αὕτη ἀποκαλυφθῆ, ἐκρήγνυται τὸ κράχ. Φυσικά, οἱ πρώτοι καταστρεφόμενοι εἶναι οἱ μικροὶ κάτοχοι ἀξιών, οἱ ὁποῖοι, στερούμενοι ρευστοῦ χρήματος, ἀναγκάζονται νὰ τὰς πωλήσουν εἰς καταστρεπτικὰς τιμὰς. Ἀντιθέτως, οἱ διαθέτοντες κεφάλαια, δύνανται ν' ἀγοράσουν, ἀναμένοντες βελτίωσιν τῶν τιμῶν.

Αἱ μεγάλαι ἀπώλειαι τοῦ κράχ τῆς Νέας Ὑόρκης εἶχον, διὰ τῆς συντριβῆς ἑκατομμυρίων μικρῶν ἀποταμιευτῶν, ὡς ἄμεσον ἀποτελεσματὴν τὴν μείωσιν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Καὶ ἡ μείωσις αὕτη, συνδυαζομένη μὲ μερικὰ ἄλλα, ἀμερικανικῆς ἐφευρέσεως, τεχνάσματα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς «αἰωνίου εὐδαιμονίας», (πώλησις μὲ δόσεις, ἀπεριόριστοι πιστώσεις κ.τ.λ.) ὑπῆρξαν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς κρίσεως, ἣτις ἐξ Ἀμερικῆς μετεδόθη ταχύτατα εἰς ὀλόκληρον τὸν καπιταλιστικὸν κόσμον. Ὁ καπιταλιστικὸς κόσμος ἦτο ἄλλωστε τόσον ἀσθενὴς ὥστε ὁ παραμικρὸς κλονισμὸς ἦτο εἰς θέσιν νὰ τὸν συντρίψῃ.

Κρεζώ (Le Creusot).— Πόλις τῆς Γαλλίας εἰς τὸν νομὸν Σεν-ἑ-Λουάρ, ἔχουσα 32 χιλ. κατοίκους, περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἐργοστάσια πολεμικῶν εἰδῶν Σνάϊντερ. Τὸ πρῶτον σιδηροχαλυβδουργικὸν ἐργοστάσιον ἰδρῦθη ἐν Κρεζώ τὸ 1781, ἡ βιομηχανία ὁμως ἀνεπτύχθη ἀφ' οὗ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνέλαβε τὸ 1837 ἡ ἐταιρεία «Ἀδελφῶν Σνάϊντερ». Τὰ ἐργοστάσια κατασκευάζουν σιδηροδρομικὸν ὑλικόν, μεταλλικὰς γεφύρας καὶ, κυρίως, πολεμικὰ εἶδη. Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν μεταφορῶν βαρέων ἀντικειμένων εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις μεταξὺ τῶν ἐργοστασίων κυκλοφοροῦν σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ μήκους 300 χλμ. (βλ. Σνάϊντερ).

Κρέμερ (Γουλιέλμος Ράνταλ Cremer). Διάσημος Ἄγγλος πολιτικός (1838—1908). Υἱὸς πτωχοῦ ἐργάτου, ἀνεμίχθη ἔνωρις εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν τῆς Ἀγγλίας διακριθεὶς κυρίως διὰ τὸ ὀργανωτικὸν του πνεῦμα. Ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν κίνησιν πρὸς χειραφέτησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐλθὼν εἰς ἐπαφὴν καὶ μὲ τὰς ἐργατικὰς ὀργανώσεις ἄλλων χωρῶν. Ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν ὀργανωτῶν τοῦ ἐν Λονδίῳ συγκληθέντος πρώτου διεθνοῦς ἐργατικοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς Α΄ Διεθνοῦς ἐργατικῆς ἐνώσεως. Τὸ συνέδριον τοῦτο συγκληθὲν τὸ 1864 διεξήγαγε τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κρέμερ. Μετὰ δύο ὅμως ἔτη ὁ Κρέμερ θεωρῶν τὸ πρόγραμμα τῆς Α΄ Διεθνοῦς ἐργατικῆς ἐνώσεως ὡς ἄκρως ἐπαναστατικὸν ἀπεχώρησε ταύτης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου ὁ Κρέμερ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς οὐδετερότητος τῆς Ἀγγλίας. Τὸ 1886 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς καὶ διὰ δευτέραν φορὰν τὸ 1900 διατηρήσας τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ Κρέμερ ἐτιμήθη τὸ 1903 διὰ τοῦ βρυβείου Νόμπελτ τῆς εἰρήνης.

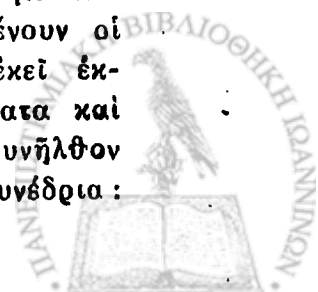
Κρεμιέ (Ἰσαὰκ Μωουσῆς Стéмиев). — Γάλλος πολιτικός Ἰσραηλητικῆς καταγωγῆς γνωστὸς κυρίως ὡς Ἀδόλφος Κρεμιέ (1796—1880) Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ τὸ 1841 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς. Ἐτάχθη πάντοτε ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐξελέγη μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Ὑπεστήριξε τὸν Λουδοβίκον Βοναπάρτην διὰ τὴν ἐκλογὴν του ὡς προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τὸν κατεπολέμησεν ὅμως ὅταν οὗτος ἐξεδήλωσε τὴν προθέσιν του ν' ἀνακηρυχθῆ αὐτοκράτωρ (Ναπολέον Γ'). Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1851 συνελήφθη, ἀπολυθεὶς ὅμως μετ' ὀλίγον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τινα ἔτη. Τὸ 1869 ἐ-

ξελέγη δημοκρατικὸς βουλευτῆς Παρισιῶν. Ἀντετάχθη εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου (1870) καὶ μετὰ τὴν ἥτταν ἐτάχθη ὑπὲρ τῶν ἀσπῶν συντηρητικῶν δημοκρατικῶν καὶ ὑπεστήριξε τὰς ἐνεργείας τοῦ Θιέρσου. Ἰδρυσε τὴν Παγκόσμιον Ἰσραηλητικὴν Ἐνωσιν καὶ ὡς μέλος τῆς κυβερνήσεως εισηγήθη τὸν νόμον περὶ παροχῆς ψήφου εἰς τοὺς Ἑβραίους ἐν Ἀλγερίᾳ.

Κρεμλίνον.—Καλοῦνται οὕτω γενικῶς αἱ ὄχυραὶ ἀκροπόλεις τῶν διαφόρων ρωσικῶν πόλεων κατ' ἐξοχὴν ἢ τῆς Μόσχας. Αἱ ἀκροπόλεις αὗται ὄχυρωμέναι διὰ λιθίνου ἢ καὶ ξυλίνου περιειχίσματος, περιελάμβανον τὰ κρατικὰ καθιδρύματα, τὸ θησαυροφυλάκιον, τὰς μεγάλας ἀποθήκας τροφίμων κ.λ.π. Τὰ κρεμλίνα ἦσαν τὸ κέντρον τῆς διοικητικῆς καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως, καὶ τὸ καταφύγιον, εἰς τὸ ὁποῖον κατέφευγον ἐν ὄρα κινδύνου ἢ πολιορκίας οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως. Τὸ περιφημότερον ἐξ αὐτῶν λόγῳ τῆς πολιτικῆς του σημασίας καὶ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων εἶναι τὸ Κρεμλίνον τῆς Μόσχας. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ κρεμλίνα τοῦ Νόβγκοροντ, τοῦ Νίζνι—Νόβγκοροντ, τοῦ Καζάν, τοῦ Πσκώφ, τοῦ Ροστόβ κ.λ.π.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου (1917) εἰς τὸ Κρεμλίνον τῆς Μόσχας εἶχον ὄχυρωθῆ οἱ τσαρικοὶ καὶ ἡ κατάληψίς του ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν στρατευμάτων τῆς ἐπαναστάσεως ἔπαιξεν ἀποφασιστικὸν ρόλον διὰ τὴν νίκην τοῦ προλεταριάτου.

Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος τὸ Κρεμλίνον ἀπετέλεσε τὸ κέντρον ὄλων τῶν ζυμώσεων τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος καὶ τῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους ἐπιχειρεῖ ἢ μετεπανάστατικῆ κυβερνήσεως. Ἐκεῖ μένουσιν οἱ κορυφαῖοι τοῦ κόμματος, ἀπὸ ἐκεῖ ἐκπέμπονται τὰ διάφορα διατάγματα καὶ σχέδια. Εἰς τὰς αἰθούσας του συνήλθον καὶ συνέρχονται τὰ μεγάλα συνέδρια:

τοῦ κόμματος, τῶν σοβιέτ, τῆς Γ' Διεθνούς κλπ. Κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθη ἐκεῖ (τὸ 1918) ἡ κυβέρνησις τῆς Ρωσικῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδικῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, καὶ ἀργότερον ἡ κυβέρνησις τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. τὸ προεδρεῖον τῆς Κ.Ε.Ε. τῶν Σοβιέτ καὶ τὸ σοβιέτ τῶν λαϊκῶν ἐπιτρόπων.

Κρήτη.— Ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἑλληνικῶν νήσων μετὰ τὴν Κύπρον, εὐρισκομένη εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἔχει 386.427 (1928) κατ., οἵτινες εἶναι ὅλοι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, ἐκτὸς ἑκατοντάδων τινῶν Ἑβραίων καὶ Εὐρωπαίων. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν μετὰ τὴν Τουρκίαν ὑπῆρχον ἀρκετοὶ Τουρκοκρήτες. Ἡ Κρήτη ἔχει ἐμβαδὸν 8.620 τ. χλμ. ἐκτείνεται δὲ πρὸς τὰ νότια τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

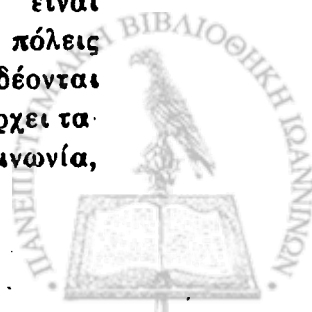
Ἡ παραγωγὴ τῆς Κρήτης ἂν καὶ τὸ ἔδαφός της δὲν εἶναι πολὺ γόνιμον, εἶνε ὅπωςδήποτε πλουσία εἰς ἐκλεκτὰ προϊόντα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἐλαῖαι καὶ τὸ ἔλαιον. Ἐπίσης παράγονται ἐξαιρετοὶ οἶνος, σταφίς ξανθὴ, σιτηρὰ, ἐπαρκοῦντα κατὰ τὸ 1/4 διὰ τὴν ἐντοπίαν κατανάλωσιν, ὄσπρια, ἐσπεριδοειδῆ ἐν ἀφθονίᾳ, κεράσια, βαλανίδια, ἀμύγδαλα, καρύδια, κάστανα, κίτρα, σταφύλια καὶ εἰς πολὺ μικρὰν ποσότητα βάμβαξ, μέλι, μέταξα, λίνον, πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα κλπ. Εἰς τὰ μεγάλα ὄρη τῆς νήσου ἀφθονοῦσι τὰ ἔλατα, τὰ κέδρα, τὰ πεῦκα, αἱ δρυῖς, αἱ καστανέαι, τὰ ἄγρια κυπαρίσσια, αἱ πλάτανοι, αἱ κερασέαι κλπ. Ἐκ τῶν δένδρων τούτων παράγεται ἀρκετὴ ποσότης ξυλείας. Ἐν τῇ νήσῳ ἀκόμη ὑπάρχουν ὠρισμένα ὀρυκτὰ, ὡς γύψος, ἄλας, λιγνίτης κλπ. Τὸ ἐμπόριον τῆς νήσου εἶναι περιορισμένης σημασίας, διεξαγόμενον κυρίως ἐπὶ τῶν παραλίων πόλεων καὶ λιμένων. Ἡ βιομηχανία τῆς νήσου περιορίζεται εἰς τὴν σαπωνοποιίαν, τὴν κατασκευὴν ὑφανμάτων, τὴν κατεργασίαν δερμάτων, τὴν οἰνοπνευματοποιίαν, τὴν οἰνοποιίαν,

τὴν κηροποιίαν κλπ. Ἡ Κρήτη διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας νομοὺς καὶ εἴκοσι ἐπαρχίας, μὲ 1452 συνοικισμούς. Οἱ νομοὶ εἶναι: *Χανίων*, μὲ πρωτεύουσαν τὰ Χανιά καὶ ἐπαρχίας Κυδωνίας, Κισσάμου, Ἀποκορώνου, Σφακίων καὶ Σελίνου. *Ἡρακλείου*, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Ἡράκλειον καὶ τὰς ἐπαρχίας Καινουρίου, Μαλεβυζίου, Μονοφατισίου, Τεμένους, Πεδιάδος καὶ Πυργιωτίσης. *Λασηθίου*, μὲ πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἐπαρχίας Λασηθίου, Βιάννου, Ἱεράπετρας, Σητείας καὶ Μεραμβέλλου καὶ *Ρεθύμνης*, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Ρέθυμνον καὶ ἐπαρχίας Ρεθύμνης, Ἁγίου Βασιλείου, Ἀμαρίου καὶ Μηλοποτάμου.

Μορφολογικῶς ἐξεταζομένη ἡ νῆσος εἶναι μᾶλλον ὄρεινὴ, μὲ πλείστας κοιλάδας, ὄροπέδια καὶ βαθυτάτας χαράδρας. Τὰ κυριώτερα ὄρη, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τέσσερα κύρια συστήματα εἶναι τὰ ἑξῆς: τὰ Λευκὰ ὄρη, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν ὕψους 2332, ἢ Ἴδη, κοινῶς Ψηλορείτης, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν Τίμιον Σταυρὸν ὕψους 2498 μ., ἢ Δίκη, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν Σταυρὸν ὕψους 2185 μ. καὶ τὰ ὄρη τῆς Σητείας, μὲ ὑψίστην κορυφὴν Ἀφέντης Καβοῦσι ὕψους 1480 μ.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Κρήτης κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀπότομοι, πλὴν τῆς βορείας παραλίας ἢ ὁποῖα ἔχει ἀρκετοὺς κόλπους ἀλλ' ἀνοιχτούς, πλὴν τῶν τῆς Σούδας. Κυριώτεροι ἐκ τῶν κόλπων τούτων εἶναι: τοῦ Κισσάμου, τῆς Κυδωνίας ἢ Χανίων, τῆς Σούδας, τοῦ Ἀλμυροῦ, τοῦ Ἡρακλείου, τῶν Μαλλιῶν, τοῦ Μεραμβέλλου καὶ τῆς Σητείας. Οἱ ποταμοὶ τῆς νήσου εἶναι ἄσημοι καὶ μικροί, φέρουν ὅμως ὕδωρ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Ἡ συγκοινωνία τῆς Κρήτης εἶναι ἀρκετὰ προηγμένη. Ὅλαι αἱ πόλεις καὶ τὸ πλεῖστον τῶν χωρίων συνδέονται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Ἐπίσης ὑπάρχει τακτικωτάτη ἀεροπλοικὴ συγκοινωνία,

συνδέουσα τὴν νῆσον μὲ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Κρήτη παρ' ὅλην τὴν ἐθνικιστικὴν τῆς παράδοσιν, παρουσίασε κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν σοβαρὸν ἀγροτικὸν καὶ ἐφεδρικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὴν ἐν γένει κοινωνικο-πολιτικὴν δρᾶσιν τῆς χώρας μας. Αἱ ἐφεδρικοὶ κυρίως ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐμφανισέως των, παρουσίασαν τάσεις κοινωνικάς, ἀπετέλεσαν κατὰ τὴν περίοδον 1922—1925 σημαντικὸν τμήμα τῆς Ὀμοσπονδίας Παλαιῶν Πολιτιστῶν.

Ἡ Κρήτη ὑπῆρξε πρὸ τῆς καθόδου ἤδη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου κοιτῆς μεγάλου καὶ σημαντικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ βασιλέως αὐτῆς Μίνως μινωϊκός. Κατὰ τοὺς προελληνικοὺς καὶ προϊστορικοὺς τούτους χρόνους ὑπῆρξε μέγα ναυτικὸν καὶ θαλασσοκρατορικὸν κράτος ἢ ἡγεμονία τοῦ ὁποῖου ἐξετείνετο ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Μεσογείου. Ἕλληνες κατῆλθον εἰς Κρήτην διὰ πρώτην φοράν περὶ τὸ 1400 π. Χ. ὡς ἐπιδρομεῖς καὶ καταστροφεῖς. Κατὰ τοὺς κλισσικοὺς χρόνους δὲν διεδραμάτισε σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τὸ 66 π. Χ. περιῆλθεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, μετὰ τέσσαρας δὲ καὶ ἡμισυ αἰῶνας (395 μ.Χ.) εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, κατὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ὁποίας ἐγνώρισε πλείστας περιπετείας ἐξ ἐπιδρομῶν τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ πειρατικὸν βασίλειον καὶ τῶν Φράγκων οἱ ὁποῖοι τὴν παρεχώρησαν εἰς τοὺς Ἑνετούς. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ Κρήτη περιῆλθε βαθμηδὸν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἀπὸ τῆς ἐνετικῆς κατακτήσεως μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἀπελευθερώσεώς του (1913) ὁ κρητικὸς λαὸς διεξήγαγε σειράν αἱματηρῶν ἀγώνων καὶ ἐπαναστάσεων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του ἐπιδειξίμους μέγαν ἡρωϊσμόν. Σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἐπαναστάσεων τούτων εἶναι: ἡ τοῦ 1770 ὑπὸ τὸν Δα-

σκαλογιάννην, ἡ τοῦ 1821 ἢ τοῦ 1866—1869, ἡ τοῦ 1897 καὶ ἡ τοῦ 1905.

Κρητικῶς (Στυλιανός).— Δικηγόρος καὶ πολιτευτῆς γεννηθεὶς ἐν Ἀδραμτιῷ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1890. Ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς Λέσβου τὸ 1923, ἐπανεκλεγεῖς τὸ 1926. Τὸ 1929 ἐγένετο γερουσιαστῆς ἐκλεγεῖς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἐργατοαγροτικοῦ κόμματος (Δημ. Ἐνώσεως).

Κριβένκο (Σέργιος).— Ῥώσος δημοσιολόγος (1847—1907). Τὸ 1870—1880 εἰργάσθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Πατριωτικαὶ Σημειώσεις». Ἀνῆκεν εἰς τοὺς «ναρόντικους» καὶ καταδιωχθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Σιβηρίαν. Ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἐξορίας τὸ 1890, συνειργάσθη εἰς τὸν «Ῥωσικὸν θησαυρὸν» καὶ εἰς τὸν «Νέον Λόγον». Ὁ Κριβένκο ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν διανοουμένων ἐκείνων τοὺς ὁποῖους ἀπησχόλει περισσότερον ἢ τέχνην καὶ τὰ πνευματικὰ προβλήματα παρὰ ἢ πρακτικὴ ζωή.

Κρίγκε (Ἑρμαν Κρίγκε).— Γερμανὸς ἐπαναστάτης, μαθητῆς τοῦ ὕλιστου φιλοσόφου Λουδοβίκου Φόϋερμαχ (1820—1850). Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ λεγομένου «ἀληθοῦς» ἢ «γερμανικοῦ σοσιαλισμοῦ». Μέλος τῆς «Ἐνώσεως τῶν δικαίων», ἡ ὁποία τὸν ἔστειλεν εἰς Ἀμερικὴν (1845), ὅπου ἐσχετίσθη μὲ τὴν «Ἐταιρίαν τῶν ἐθνικομεταρρυθμιστῶν» καὶ ἵδρυσεν τὴν ἐπιθεώρησιν «Βῆμα τοῦ Θεοῦ». Ἡγωνίσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ ἠθικοθησκευτικοῦ κομμουνισμοῦ τοῦ Βάιτλινγκ. Ὁ Μόρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς τὸν κατεπόλεμησαν μετὰ βιαιότητος διότι ἤσκει ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἠκολούθει ἐσφαλμένην τακτικὴν εἰς τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα.

Κριεζής (Ἀντώνιος).— Ναυτικὸς καὶ πολιτικὸς ἐξ Ὑδρας (1796—1865). Διε-

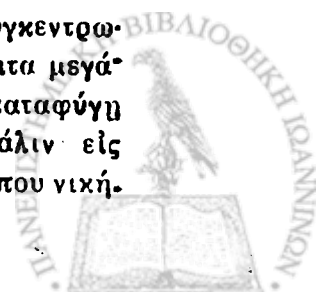
κρίθη κατά τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετ' αὐτὴν εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνήν, γενόμενος καὶ πρωθυπουργός. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὸν ναυτικὸν βίον. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἠχμαλωτίσθη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Ἰωάννου ὑπὸ Ἀλγερινῶν πειρατῶν καὶ διέμεινεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐπὶ τρία ἔτη. Ἐπιστρέψας εἰς Ὑδραν ἐναυπήγησε νέον πλοῖον καὶ ἐξηκολούθησε τὸν ναυτικὸν βίον. Ὑπεστηρίζετο ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου Γ. Α. Βούλγαρη, τοῦ ὁποίου ἔλαβε καὶ τὴν θυγατέρα ὡς σύζυγον. Μνηθεὶς τὸ 1818 εἰς τὴν «Φιλικὴν Ἐταιρείαν» προπαρασκεύασε μετὰ τῶν ἄλλων προυχόντων τὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπαναστάσεως, ἐτάχθη μὲ τὴν διστάζουσαν μερίδα τῶν Κουντουριωταίων, ἐναντίον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Οἰκονόμου.

Ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ κάθοδος τῆς Ὑδρας καὶ τῶν νήσων εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐξέπλευσεν ὡς κυβερνήτης ἰδιοκτῆτου σκάφους, μετέχων τῆς πρώτης σχηματισθείσης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη πολεμικῆς μοίρας. Ἐλαβε μέρος εἰς εἰκοσιεπτὰ ναυμαχίας καὶ εἰς τὸ παράβολον τόλμημα (23 Ἰουλίου 1825), τῆς πυρπολήσεως τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. Εἶναι ὁ ἦρως τῆς ναυμαχίας τῶν Σπετσῶν, ὅτε μόνος μετ' ἑνὸς σπετσιωτικοῦ πλοίου συνέταξε μέτωπον εἰς ὀλόκληρον τὸν τουρκικὸν στόλον, δοῦς οὕτω καιρὸν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μιαούλην ναυτικὴν μοῖραν νὰ πλησιάσῃ καὶ καταναυμαχήσῃ τοὺς Τούρκους.

Μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐγένετο ἐπὶ Ὀθωνος ὑπουργός τῶν Ναυτικῶν. Τὸ 1838 συνέβαλε διὰ τῆς πειθοῦς εἰς τὴν καταπαυσιν τῆς στάσεως τῆς Ὑδρας, τὸ δὲ 1841 ἀνετέθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος ἡ πρωθυπουργία. Ἡ βιαία ἀνακήρυξις τοῦ συντάγματος ἀνέτρεψε τὴν κυβέρνησιν Κριεζῆ. Τὸ ἐπόμενον ἔτος προήχθη εἰς ὑποναύαρχον καὶ προσελήφθη ἀυλάρχης ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος, τὸ δὲ 1847 ἐγένετο γερουσιαστής.

Ἄλλ' αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι ὡς ἐκ τῶν κομματικῶν ἐρίδων καὶ αἱ ἀτελεῦτητοι ἑσωτερικαὶ ἀνωμαλίας ἔπεισαν τὸν Ὀθωνα νὰ ἐμπιστευθῇ πάλιν τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν Κριεζῆν (1849). Ἡ κυβέρνησις αὕτη, ἣτις κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου ἐτήρησε φιλοπόλεμον πολιτικὴν, ἀνετράπη διὰ τῆς ξενικῆς κατοχῆς τῆς 16 Μαΐου 1854. Ἐκτοτε ὁ Κριεζῆς παρέμεινε γερουσιαστής μέχρι τοῦ 1857, ὅποτε προήχθη εἰς ἀντιναύαρχον, γενόμενος συνύμα καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ στόλου.

Κριεζώτης (Νικόλαος).— Εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (1785—1853) Ἐγεννήθη ἐν Καρυστίᾳ ἐκ γοιέων ποιμένων. Μικρὸς ἀπεδήμησεν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἐγένετο ἐπιστάτης τῶν ποιμνίων πλουσίων Τούρκων. Φονεύσας ὁμως ἐν ἔριδι ταχυδρομὸν τινὰ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατετάχθη τὸν Μάϊον τοῦ 1821 εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀγγελῆ Γουβγίνου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας διακριθεὶς εἰς τινα συμπλοκὴν μετὰ τῶν Τούρκων, προεβιβάσθη εἰς ἀρχηγὸν ὀμάδος. Ἐκτοτε περιτρέχων μετ' εὐσρίθμων ὀπαδῶν τὰ περίξ τῆς Χαλκίδος, ἐγένετο διὰ τῶν κατορθωμάτων του πασίγνωστος. Ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Ἠλία Μαυρομιχάλη καὶ τοῦ Βάσου παρὰ τὴν Στύραν κατὰ τοῦ Γιουσούφ ἀγᾶ καὶ τοῦ Ὁμέρ πασᾶ. Περιερχόμενος τὴν Εὐβοίαν καὶ ἐξεγείρων τοὺς πληθυσμοὺς κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ δύναμιν 1500 ἀνδρῶν. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1822 περικυκλωθεὶς ἐν Στύρᾳ ὑπὸ τοῦ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ Ὁμέρ πασᾶ, διέσπασε τὴν ζώνην τοῦ ἐχθροῦ ἐν κρατερᾷ μάχῃ τρέψας αὐτὸν καὶ εἰς φυγὴν. Ὀλίγον βραδύτερον ἀπέκλεισε τὸν Ὁμέρ εἰς Κάρυστον, μόλις σωθέντα ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Συγκεντρωσάντων ὁμως τῶν Τούρκων ἔπειτα μεγάλας δυνάμεις, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ψαρά, ὅθεν ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Εὐβοίαν μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν, ὅπου νικῆ-

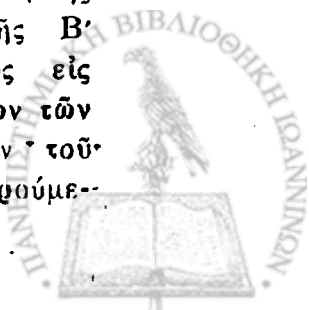
σας τὸν στρατὸν τοῦ Ἀχμέτ Κεχαγιᾶ ἠχμαλώτισε καὶ τὸν ἴδιον. Προσβληθεὶς κατόπιν ὑπὸ πανώλους μετηνέχθη εἰς τὴν Κέα πρὸς νοσηλείαν. Ἡ ἐν Ναυπλίῳ κυβέρνησις ἔστειλεν αὐτὸν μετὰ τὴν θεραπείαν του εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Ὁ Κριεζώτης διήλθε διὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σαλαμίνας, πάντοῦ προσβάλλων τὸν ἐχθρὸν, ἐνίσχυσε παρὰ τὰ Σάλαωνα τὸ Καραϊσκάκη καὶ ἀρπάσας τὰ πολεμοφόδια τῶν Τούρκων ἠνάγκασε τοὺς ἐν Σαλώνοις νὰ παραδοθοῦν.

Μετέσχε τῆς εἰς Λίβανον ἐκστρατείας ὡς καὶ τῆς ἐκστρατείας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Φαβιέρου πολιορκουμένου εἰς Γαῖδουρονησί, ἐνίκησε μετὰ τοῦ Βάσου τοὺς Τούρκους δις ἐν Ἀττικῇ καὶ κατέλαβε τὴν Ἐλευσίνα. Ταχθεὶς εἶτα ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκη συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν παρὰ τὸ Χαϊδῶρι νίκην. Τὸ μεγαλύτερον ὁμῶς τῶν κατορθωμάτων του εἶνε ἡ ἐποποιία τῆς εἰς τὴν πολιορκουμένην Ἀκρόπολιν εἰσόδου, διὰ μέσου τῶν πολιορκητῶν, μετὰ 300 ἀνδρῶν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς καὶ ἡ γενναία ὑπεράσπισις αὐτῆς. Ἐπειτα ἤρατο δύο περιφανεῖς νίκας παρὰ τὰ Τρίκερα, ὀνομασθεῖς δὲ ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου χιλιάρχος, κατετρόπωσε τὸν Ὁμέρ Πασᾶν ἐν πεισματώδει μάχῃ παρὰ τὸν Ἀνηφορίτην (2 Ἰουν. 1829) καὶ τέλος μετέσχε μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν εἰς τὴν λαμπρὰν νίκην τῆς Πέτρας, δι' ἧς τόσο ἐνισχύθη ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὁθωνος ἀνεγνωρίσθη συνταγματάρχης. Ἀνεμίχθη ὁμῶς κατόπιν εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ συντάγματος κίνησιν καὶ ἐφυλακίσθη ἐπ' ὀλίγον. Ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων του ἠθέλησε ν' ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν κατὰ τῶν σταλέντων ἐναντίον του στρατευμάτων. Τραυματισθεὶς ὁμῶς πρὸ τῆς μάχης ἐξ ἀδεσπότου σφαίρας, ἐκάλεσε τοὺς φίλους του εἰς συμβούλιον καὶ ἀφοῦ τοὺς συνεβούλευσε νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἐμφύλιον ἀγῶνα, ἔφυγε διὰ τῶν Ψαρῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Σμύρνην.

Ἐξῆσεν ἐκεῖ ἐν ἑκουσίᾳ ἔξορίᾳ ἐπὶ 5 1/2 ἔτη, ἀπορρίπτων πάντοτε τὰς προτάσεις τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων του ὅπως ζητήσῃ ἀμνηστειάν. Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862 τὰ ὄντα του μετηνέχθησαν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀποφάσει τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως.

Κριλένκο (Νικολαΐ Βασίλειεβιτς).— Ρῶσσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1865. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1904 προσεχώρησεν εἰς τὴν μυστικὴν ἐπαναστατικὴν ὀργάνωσιν τῶν φοιτητῶν, τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν σοσιαλδημοκράται καὶ σοσιαλεπαναστάται. Εὐθύς κατόπιν προσεχώρησεν εἰς τοὺς μπολσεβίκους καὶ εἰργάσθη ὡς προπαγανδιστής. Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν προεκλογικὴν κίνησιν τῆς πρώτης Δούμας. Ἀπὸ τοῦ 1906 εἰργάσθη εἰς τὰς μυστικὰς ἐπαναστατικὰς ὀργανώσεις τῆς Μόσχας καὶ κατόπιν τῆς Πιερουπόλεως εἰς τὸν προεκλογικὸν ἀγῶνα τῆς δευτέρας Δούμας, καθὼς καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1907 συνελήφθη καὶ εἰσήχθη εἰς δίκην ἐν στρατοδικεῖῳ ὡς λαβὼν μέρος εἰς στρατιωτικὰς ὀργανώσεις, ἀλλ' ἠθωώθη. Μετὰ πάροδον ὁμῶς 40 ἡμερῶν συνελήφθη ἐκ νέου καὶ ἐξωρίσθη. Τὸ 1911 συνειργάζετο εἰς τὴν ἐφημερίδα «Σβεζντά», ὕστερον δὲ εἰς τὴν «Πράβντα». Τὸ 1913 συνελήφθη τῇ ὑποδείξει τοῦ προβοκάτορα Μαλινόφσκυ καὶ τοῦ Τσερνομάζωφ καὶ ἐξωρίσθη ἐν νέου. Κατὰ τὸ 1914—1915 ἔζη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν συνεργαζόμενος μὲ τοὺς ἐκεῖ ἐπαναστατικούς κύκλους. Τὸ 1915 ἐπέστρεψεν εἰς Μόσχαν, ἀλλὰ μετὰ μερικὸς μῆνας συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν. Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἦτο ἐκ περιτροπῆς πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συντάγματός του, τῆς μεραρχίας καὶ τοῦ σώματος τῆς Β' στρατιᾶς. Διετέλεσε πληρεξούσιος εἰς τὸ πρῶτον πανρωσσικὸν συνέδριον τῶν σοβιέτ. Κατόπιν τῶν γεγονότων τοῦ Ἰουλίου 1917 συνελήφθη κατηγορούμε-

νος ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἀλλ' ἀπληυθερώθη μετὰ ἓνα μῆνα. Κατὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον ὡς μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τὸν Ὀκτώβριον διετέλεσε μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ ἐπιτροπάτου τῆς ἀμύνης, ἀργότερον δὲ ἀρχιστράτηγος. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1918 εἰργάζετο συνεχῶς εἰς τὸ ἐπιτροπάτον τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὸ τμήμα τῶν ἐκτάκτων δικαστηρίων. Ἀπὸ τοῦ 1922 διετέλεσεν ἀναπληρωτὴς τοῦ ἐπιτρόπου τῆς δικαιοσύνης. Τὸ 1928 ἐγένετο γενικὸς εἰσαγγελεὺς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Τὸ ὄνομα τοῦ Κριλένκο συνδέεται στενῶτα μὲ τὰς μεγαλυτέρας πολιτικὰς δίκας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Κριμαία.— Χερσόνησος τῆς νοτίου Ρωσσίας, βρεχομένη πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου πρὸς ἀνατολὰς δὲ ὑπὸ τῆς Ἀζοφικῆς. Ἔχει ἕκτασιν 25.300 τ. χλμ., μὲ τὴν ξηρὰν δὲ συνδέεται διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περεκόπ, ἔχοντος πλάτος μόλις 8 χιλιομέτρων.

Τὸ κλίμα τῆς Κριμαίας ποικίλλει. Ἡ στενὴ λωρὶς τῆς νοτίας ἀκτῆς, ἡ ὁποία ποσφυλάσεται διὰ τοιχώματος, χαρακτηρίζεται διὰ τὸν θερμὸν τῆς χειμῶνα καὶ διὰ τὸ ἡλιόλουστον θέρος τῆς. Τὸ ἔδαφος τῆς Κριμαϊκῆς χερσονήσου διακρίνεται διὰ τὴν ἀφθονον φυτεῖαν του. Οἱ ποταμοὶ τῆς χερσονήσου Κριμαίας εἶναι μικροί, προμηθεύουν δὲ τὸ πόσιμον ὕδωρ καθὼς καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τὸ πότισμα τῶν φυτῶν.

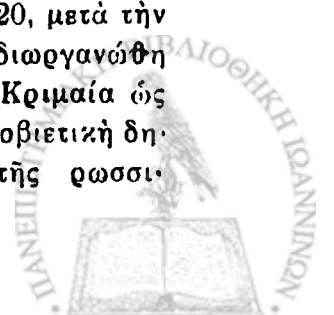
Ἡ παραλία τῆς Κριμαίας ἀπώκισθη κατὰ τὸν 8ον—7ον αἰῶνα π. Χ. ὑπὸ Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἴδρυσαν τὸ βασιλεῖον τοῦ Βοσπόρου μὲ πρωτεύουσαν τὸ Παντικάλαιον. Τὸ κράτος τοῦτο ἐπεξέτεινε τὰς κτήσεις του εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς Κριμαίας, κατὰ τὸν 2ον ὄμως π. Χ. αἰῶνα κατελύθη ὑπὸ τῆς Ρώμης.

Μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Κριμαίας περιήλθον εἰς τὴν βυζαν-

τινὴν αὐτοκρατορίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν ἡ Κριμαία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γότθων τὸν 3ον μ. Χ. αἰῶνα. Τούτους διεδέχθησαν οἱ Οὐροὶ κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα καὶ κατόπιν οἱ Χάζαροι περὶ τὸν 7ον αἰῶνα.

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν μετὰ τῶν πόλεων τῆς Κριμαίας διεκρίθη ἡ Χερσὼν, ἡ ὁποία καὶ ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέρον κράτος. Τὸν 13ον αἰῶνα ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τῆς βορείου Κριμαίας ὑπὸ τῶν Τατάρων. Κατ' ἐκείνην ὄγκριβῶς τὴν ἐποχὴν ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζονται εἰς τὰς νοτίους ἀκτὺς αἱ ἀποικίαι τῶν Γενουσιῶν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 15ου αἰῶνος τοὺς Γενουσιῶς ἐκτοπίζουν οἱ Τοῦρκοι. Τὸ 1736 ἀρχίζει ἡ κάθοδος τῶν Ρώσσων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' κατέλαβον (1771) τὸ Κέρτς—Γενίκαλε, διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ, Κιουτσούκ—Καϊναρτζίκ τοῦ 1774 ἐπέτυχον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κριμαίας ὑπὸ τὴν «προστασίαν» τῆς Ρωσσίας. Μετὰ πάροδον μιᾶς περιπτου δεκαετίας, τὸ 1783, ἡ Κριμαία προσηρτήθη εἰς τὴν Ρωσίαν.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 λόγῳ τῆς καθυστερήσεως τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἀστικὴ τάξις ἔφερε μεγάλην ἀντίστασιν. Τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα κατεπνίγησαν ἔνεκα τῆς προελάσεως τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων τῆς κατοχῆς. Τὰ στρατεύματα ταῦτα διεδέχθη ὁ ἐθελοντικὸς στρατὸς τῆς ἀντιδράσεως, ὁ ὁποῖος μετετρέπη εἰς ὄργανον τῶν συμμάχων. Μετὰ τὴν ἦσταν τοῦ Ντενίκιν, τὸν χειμῶνα τοῦ 1919—1920 ὁ στρατηγὸς Σλαστσὼφ ἐξηκολούθησε τὰς θηριωδίας του ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1920, ἐγκαθιδρύθη ἐν Κριμαίᾳ ἡ ἐξουσία τοῦ Βράγγελ. Μόλις τὴν 15ην Νοεμβρίου 1920, μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ Βράγγελ διωργανώθη ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία καὶ ἡ Κριμαία ὡς ἀνεξάρτητος σοσιαλιστικὴ σοβιετικὴ δημοκρατία ἀπετέλεσε μέρος τῆς ρωσικῆς ὀμοσπονδίας.

Κριμαϊκὸς πόλεμος.— Καλεῖται οὕτω ὁ μετοξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας πόλεμος (1853—1856) εἰς τὸν ὁποῖον μετέσχον ὡς σύμμαχοι τῆς Τουρκίας ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ τὸ Πεδεμόντιον. Ὁ πόλεμος οὗτος ἀρξάμενος ἀκηρύκτως διὰ τῆς ὑπὸ τῆς Ρωσσίας καταλήψεως τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν, ἐκηρύχθη βραδύτερον καὶ ἐπισήμως, εἶχε δὲ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀμέσους καὶ σοβαρωτάτας συνεπειάς. Ἀφορμὴ τοῦ πολέμου ὑτῆρξεν ἡ πρὸς τὴν Τουρκίαν διατυπωθεῖσα ἀξίωσις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας Ναπολέοντος τοῦ Γ'. ὅπως ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ δοθοῦν εἰς τοὺς καθολικοὺς προσκυνήματα τινὰ ἐν Ἀγίοις Τόποις, ἢν προθύμως ἀπεδέχθη ὁ σουλτάνος.

Ἡ Ρωσσία ἠξίωσε τότε τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πρώην καθεστώτος, συγχρόνως δὲ ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν τοῖς Ἀγίοις Τόποις διὰ τὸ μέλλον, διὰ τῆς ὑπογραφῆς συνθήκης ἀναγνωρίζουσης τὴν Ρωσσίαν πριτάτιδα αὐτῶν.

Ἀπορριφθεισῶν τῶν ἀξιώσεων τῆς Ρωσσίας, ὁ ρωσσικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Γκορτσακόφ κατέλαβε τὰς παραδουναβείους ἡγεμονίας, τότε δὲ ἡ Πύλη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον, ἀφοῦ ματαίως ἀπῆτησε τὴν ἐκκένωσιν τῶν ἡγεμονιῶν (1853), καὶ ἀπέστειλε στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ὁμέρ πασᾶν εἰς τὰς ἡγεμονίας.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἀφοῦ προσεπάθησαν νὰ προλάβουν τὴν ρῆξιν ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος τῶν Τούρκων, ἡ βοήθειά των ὅμως κατ' ἀρχὰς ἦτο μόνον ἠθικὴ, περιορισθεῖσα εἰς ἀποστολὴν ἀγγλογαλλικοῦ στόλου εἰς τὸν Βόσπορον. Ὅτε ὅμως ὁ ρωσσικὸς στόλος κατέστρεψεν ἐν Σινώπῃ τὸν τουρκικόν, οἱ σύμμαχοι στόλοι εἰσῆλθον εἰς τὸν Εὐξείνιον χωρὶς ὅμως νὰ προβῶσιν εἰς πολεμικὰς ἐνεργείας. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1854 ὁ ρωσσικὸς στρατὸς διαβάς τὸν Δούναβιν, ἐπολιόρησε τὸ φρούριον τῆς Σιλιστρίας.

Πρὸ τοῦ κινδύνου ὅμως ἐπεμβάσεως καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας ἡ Ρωσσία ἐξεκένωσε τὰς ἡγεμονίας συγκαταθεῖσα εἰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν. Τότε ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡ εἰς Κριμαίαν ἐστρατεία πρὸς ἄλωσιν τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ κατοπολέμησιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσήλασαν εἰς τὴν Κριμαίαν καὶ ἔφθασαν πρὸ τῆς Σεβαστουπόλεως μὴ προβάντο ὅμως εἰς ἐπιχειρήσεις ἕνεκα τοῦ χειμῶνος. Ἐν τῷ μεταξὺ προσεχώρησεν εἰς τὴν συμμαχίαν καὶ τὸ Πεδεμόντιον, ἀποστειλαν εἰς Κριμαίαν 15.000 ἄνδρας. Οἱ Ρῶσοι συγκεντρώσαντες κατὰ τὸ ἔαρ 250 χιλ. στρατοῦ ἐπετέθησαν ἄνευ ἐπιτυχίας, κατὰ δὲ τὸν Αὐγουστον (1855) οἱ Γάλλοι κατέλαβον ἐν δεσπόζον φρούριον, ὥστε νὰ ἐξαναγκασθοῦν οἱ Ρῶσοι νὰ ἐκκενώσουν τὴν Σεβαστούπολιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀγγλογαλλικὸς στόλος εἰσελθὼν εἰς τὴν Βαλτικὴν παρηνώχλει τὰ ρωσσικὰ παράλια, ἀλλ' ἄνευ σπουδαίων ἀποτελεσμάτων. Ἐν Ἀσίᾳ, αἱ κατὰ τὰ ρωσσοτουρκικὰ σύνορα ἐχθροπραξίαι, ἀρχίσασαι ἀπὸ τοῦ 1853 ἀπέβαινον ἤδη ἐμφανῶς ὑπὲρ τῶν Ρῶσων, οἱ ὁποῖοι μετὰ ἐπανειλημμένας νίκας εἶχον προχωρήσει ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους. Ὁ πόλεμος ἐφαίνετο μέλλον νὰ παραταθῇ καὶ πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτοῦ πανταχοῦ ἐγένοντο μεγάλαι προπαρασκευαί.

Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο μέρη εἶχον ἀπαυδήσει, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1856 ὑπέγραψαν ἀνακωχὴν, ἢν ἐπηκολούθησεν ἡ σύνοψις ὀριστικῆς εἰρήνης ἐν Παρισίοις κατὰ Μάρτιον τοῦ οὐτοῦ ἔτους. Διὰ ταύτης τὰ καταληφθέντα ἐδάφη ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς πρώην κατόχους των, ὁ Εὐξείνιος ἐκηρύχθη οὐδέτερος, ἡ Ρωσσία ὑπεχρεώθη νὰ μὴ ἀνοικοδομήσῃ τὰ ἐν τῇ Βαλτικῇ καταστραφέντα ὀχυρώματα, ἡ θέσις τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν καθωρίσθη ἀκριβέστερον καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ναυσιπλοΐα ἐτέθη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον διε-

Θνοῦς ἐπιτροπῆς. Αἱ δαπάναι τοῦ πολέμου ὑπελογίσθησαν εἰς 7 1)2 δισεκατομμύρια φράγκων, αἱ δὲ ἀπώλειαι εἰς 252.000 διὰ τοὺς συμμάχους καὶ εἰς 256.000 διὰ τοὺς Ῥώσους συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐξ ἀσθενειῶν καὶ τῆς ἐνσκυψάσης χολέρας ἀποθανόντων.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου ἐδημιουργήθη πρωτοστατούντων καὶ τῶν βασιλέων Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας, πνεῦμα φιλοπόλεμον. Ἐν Ἡπείρῳ ἐξεργάγησαν ἐπαναστατικὰ κινήματα, τὰ ὅποια ἐνίσχουν σώματα ἀνταρτῶν ἐς Ἑλλάδος. Τὰ σώματα τῶν ἐπαναστατῶν ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως τὸν τουρκικὸν στρατόν, κατέλαβον τὴν Ἄρτιαν καὶ ὅλην τὴν δυτικῶς τοῦ Ἀράχθου χώραν, περιορίσαντες τοὺς Τούρκους εἰς Ἰωάννινα (Ἰανουάριος 1854). Τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξηγέρθη καὶ ἡ Θεσσαλία. Ἐθελονταὶ ἐξ Ἐπτανήσου, παρὰ τὰ αὐστηρὰ μέτρα τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἔσπευδον κατὰ χιλιάδας, σώματα δὲ ὑπὸ ἀξιωματικούς εἰσέβαλον εἰς Θεσσαλίαν, ὅπου ἐπίσης ἐνίκηθησαν οἱ Τούρκοι. Ἡ Πύλη, μὴ δυναμένη νὰ στείλῃ νέα στρατεύματα, ἐπεξήτησε συνεννόησιν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ προτάσεις τῆς ἀπερρίφθησαν, διέκοψε τὰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

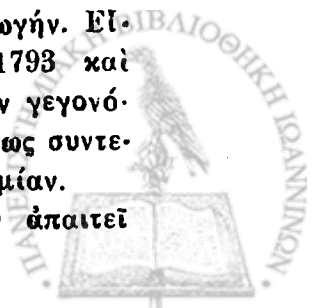
Οἱ σύμμαχοι τῆς Τουρκίας κατέσχον ἐν Μάλτῃ ὄπλα στελλόμενα εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔστειλαν πλοῖα εἰς διαφόρους ἐλληνικοὺς λιμένας, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ ἀπεβίβασαν στρατεύματα («κατοχή»), τὰ ὅποια μετέδωσαν καὶ τὴν χολέραν, ἐξ ἧς ἐθερίσθη τὸ δέκατον τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ σύμμαχοι ἀξιωματικοί, κατὰ προτροπὴν τῶν οἰκείων πρέσβων, διέτρεχον τὰς δύο πόλεις ἐξωθούμενοι εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος. Τὴν 16, 29 Ἀπριλίου 1854 οἱ σύμμαχοι πρέσβεις ἤξιωσαν τὴν ἀποδομιπὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ κατοχὴ παρετάθη καὶ πέραν τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1857.

Κρίσις.—Καλεῖται οὕτω ἡ διαταραχὴ ἢ ἐκδηλουμένη εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν μιᾶς ἢ καὶ περισσοτέρων χωρῶν ἢ καὶ ὅλοκλήρου τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς διαστάσεως μεταξὺ τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς καταναλωτικῆς τῆς ἰκανότητος. Αἱ κρίσεις εἶναι στιγμαὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καθ' ἃς ἡ κοινωνία ἀδυνατεῖ ν' ἀπορροφήσῃ τὴν παραγωγὴν.

1.—*Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις.* Αἱ κρίσεις εἶναι ἀποκλειστικῶς φαινόμενα τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας. Καὶ προηγουμένως ἢ ἀνθρωπότης ἐγνώρισε περιόδους δυστυχίας, ὀφειλομένους εἰς καταστρεπτικούς πολέμους ἢ εἰς φυσικὰς συμφοράς. Ἡ ἐμφάνισις ὅμως τοῦ καπιταλισμοῦ ἐπὶ τῆς παγκοσμίου σκηνῆς καὶ ἡ ἐξάπλωσις τοῦ κεφαλαίου ἐφ' ὅλων τῶν ἡπείρων τοῦ κόσμου, ἐγέννησε τὰς συγχρόνους κρίσεις, αἵτινες διακρίνονται τῶν τοῦ παρελθόντος ἀπὸ τὸν περιοδικὸν χαρακτῆρα των (ἐμφανίζονται ἀνὰ ἑπτὰ ἕως ἑνδεκά ἔτη) καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ πείνα καὶ ἡ δυστυχία μασιζοῦν τὴν κοινωνίαν ἐκχειλίζουσαν ἀπὸ ἀπώλητα ἐμπορεύματα. Αἱ παλαιαὶ κρίσεις, αἵτινες ἐμφανίζονται ἀκόμη σήμερον εἰς τὰς καθυστερημένας χώρας ὅπως ἡ Κίνα ἢ αἱ Ἰνδίαί, ἐχαρακτηρίζοντο ἀπὸ τὴν ὑποπαραγωγὴν. Αἱ καπιταλιστικαὶ κρίσεις τῶν ἡμερῶν μας εἶναι κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς.

Οἰκονομολόγοι τινὲς ἀνατρέχουν μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος διὰ νὰ μελετήσουν τὰς κρίσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Αἱ ἔρευναὶ των ὅμως μένουσιν ἀναγκαστικῶς στεῖραι· αἱ οἰκονομικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ συμφοραὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Γαλίᾳ (1719, 1793 καὶ 1799), ἐν Ἀγγλίᾳ (1721) ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ (1763) δὲν εἶχον καμμίαν σχέσιν μετὰ τὴν σύγχρονον καπιταλιστικὴν παραγωγὴν. Εἶχον ὅλαι, ἰδιαιτέρως αἱ τοῦ 1793 καὶ 1799, προκληθῆν ὑπὸ πολιτικῶν γεγονότων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως συντελεσιῶν ξένων πρὸς τὴν οἰκονομίαν.

Οὕτω ἡ μελέτη τῶν κρίσεων ἀπαιτεῖ

εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀποκλεισμόν τῶν διαποραχῶν, αἵτινες ὀφείλονται εἰς ἔξω-οικονομικά αἷτια. Αἱ κρίσεις τὸς ὁποίας ἐγνώριξεν ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 19ου αἰῶνος, τὸ 1811, τὸ 1815 καὶ τὸ 1818, ἔχουν ἰδιοιτέραν καταγωγὴν. Ἡ τοῦ 1811 συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν ναπολεοντείων πολέμων· αἱ τοῦ 1815 καὶ τοῦ 1818 προεκληθήσαν ἀπὸ τὴν ἄρσιν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ (βλ. λ.), κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου εἶχον ἀναπτυχθῆ βιομηχανία εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην. Ὅταν ὁμως νέα κρίσις ἐπληξεν τὴν Ἀγγλίαν τὸ 1825, ἤρχισαν νὰ συγκινοῦνται ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου τοῦ ὁποίου ἡ περιοδικότης ἐφάνητο διαρκῶς περισσότερον σαφῆς καὶ περισσότερον ἐπικίνδυνος. Τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἐξέλεξεν ἐπιτροπὰς διὰ τὴν ἀναζήτησιν τῶν αἰτίων.

Ἀπὸ τοῦ 1825, δηλαδὴ ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον, αἱ οἰκονομικαὶ κρίσεις ἐνεφανίσθησαν μὲ περιοδικὴν κανονικότητα: 1836, 1847, 1857, 1864—66, 1873, 1882, 1890, 1900, 1907, 1913, 1920 ἀποτελοῦσαι τοὺς σταθμοὺς μιᾶς ἐξελίξεως ἐναντίον τῆς ὁποίας τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπεδείχθη ἀνίσχυρον. Ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος ἐσημειώθησαν δώδεκα κρίσεις. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1929 ἀρξαμένη, εἶναι ἡ δεκάτη τρίτη.

Ἡ πείρα ἐνὸς αἰῶνος εἶναι ἐπαρκεστάτη διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι αἱ κρίσεις δὲν ὀφείλονται εἰς συμβάντα ξένα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις, ἐκρήγνυνται εἰς ἀπολύτως εἰρηνικὴν περίοδον, εἰς περίοδον τῆς πλέον καθησυχαστικῆς εὐπορίας, χωρὶς καμμίαν πολιτικὴν ἢ στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν. Μερικοὶ πόλεμοι πιθανῶς τὰς ἐπεδεινώσαν, ἀλλὰ δὲν τὰς προεκάλεσαν.

Αἱ περιοδικαὶ διακυμάνσεις, φαίνονται καλύτερον εἰς τὰς γραφικὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν τὴν κίνησιν τῶν τιμῶν. Ἡ κρίσις τοποθετεῖται εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον τῆς τιμῆς, ὅπου ἡ ἄνοδος μεταβάλλεται εἰς πτώσιν

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταχείαν. Τρεῖς ἔντονοι κάμψεις προσπίπτουν ἀμέσως εἰς τὴν παρατήρησιν: ἡ τοῦ 1814—15, ἡ τοῦ 1864—66 καὶ ἡ τοῦ 1920. Συμπίπτουν ὅλαι μὲ πολέμους, ἐπομένως μὲ ἔξω-οικονομικά φαινόμενα.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπίδρασις τοῦ πολέμου φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ 1864—1866. Ἡ ἐξαιρετικὴ ὑψωσις τῶν τιμῶν προσβάλλει μόνον τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, περιπεπλεγμένους εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἡ ὑψωσις καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα πτώσις εἶναι ὀλιγώτερον καταφανεῖς εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κρίσιν τοῦ 1920, εἶναι πιθανότατον ὅτι θὰ ἐσημειοῦτο καὶ ἄνευ τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ἀπὸ τοῦ 1900 οἱ κύκλοι ἔγιναν ἑπταετείς. Τὴν κρίσιν τοῦ 1913 ἔπρεπε νὰ διαδεχθῆ μία κρίσις τὸ 1920. Εἶναι ὁμως καταφανές ὅτι ἡ κρίσις τοῦ 1920 ὀφείλετο εἰς παράγοντας ξένους πρὸς τὴν κανονικὴν πορείαν τῆς παραγωγῆς. Ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον κλονισμόν προσαρμογῆς τῆς οἰκονομίας πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν, τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐκ τοῦ πολέμου.

Ἡ παρατήρησις τῆς καμπύλης τῶν τιμῶν ἀποκαλύπτει ἀκόμη ἓν ἄλλο ἐνδιαφέρον φαινόμενον. Μεταξὺ τοῦ 1880 καὶ τοῦ 1896, τοποθετοῦνται δύο διακεκριμέναι περίοδοι, χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔτος 1847 καὶ χαρακτηριζόμεναι ἐκάστη ἀπὸ μίαν ἄνοδον τῶν τιμῶν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ καὶ μίαν πτώσιν εἰς τὸ δεύτερον· τὰ ὑψηλότερα σημεῖα δεικνύονται ἀπὸ τὰ ἔτη 1815 καὶ 1873.

Τὸ περίεργον τοῦτο γεγονός ὥθησε μερικοὺς οἰκονομολόγους (ἐκείνους οἵτινες θεωροῦν τὰς τιμὰς ὄχι ὡς ἔκφρασιν ἀλλ' ὡς κινητήριον δύναμιν τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων) νὰ διατυπώσουν μίαν θεωρίαν «μεγάλων κύκλων» ὑπερτιθεμένων εἰς τοὺς δεκαετείς ἢ ἑπταετείς κύκλους (Φίσερ, Γιώγκ).

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, εὐρισκόμεθα ἤδη ἐντὸς τρίτου «μεγάλου κύ-

κλου», ὅστις ἤρχισε τὸ 1896 καὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀνερχόμενος κλάδος ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον του τὸ 1920. Ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης, ἡ πτώσις τῶν τιμῶν θὰ παρετείνεται μέχρι τοῦ 1950.

Ἀληθῶς, δὲν ὑπάρχουν σοβαρὰ ἐπιχειρήματα διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς θέσεως ταύτης. Τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν συγκρίνεται μὲ τὰς μεταγενεστέρως ἐποχάς. Ὁ σύγχρονος καπιταλισμὸς μόλις ἐνεφανίζετο· μόλις εἶχε κατακτήσει τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἐκινεῖτο ἐντὸς περιβάλλοντος ἀγροτοβιοτεχνικοῦ καὶ ὅπου πολυάριθμα ἡμιφεουδαλικά στοιχεῖα τὸν συνηγωνίζοντο. Ἡ δευτέρα περίοδος, μόνη δὲν ἀρκεῖ ἀσφαλῶς διὰ τὴν διαπίστωσιν μιᾶς ἐπαναλήψεως καὶ διὰ τὴν ἐξώθησιν τῆς ἀναλογίας μέχρι προφτειῶν διὰ τὸ μέλλον.

Γενικῶς πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ λήψις τῶν συμπτωμάτων, τῶν ἀποτελεσμάτων, ὡς αἰτίων. Συχνά, εἶναι δυνατὸν ἀκόμη νὰ συμβῆ παρὰ τὴν τελείως δευτερεύων νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκρηξιν τῆς κρίσεως καὶ νὰ λάβῃ οὕτω τὴν ὄψιν αἰτίου ἐνῶ ἀπλῶς προεκάλεσε τὴν ἔκρηξιν ἐνός συμβάντος, τὸ ὁποῖον ἄλλα περιστατικά παρεσκεύασαν.

2.— *Τὰ αἷτια.* Διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῶν περιοδικῶν κρίσεων, χρειάζονται ἔρευναι πολὺ σοβαρότεραι ἀπὸ τὴν πρόχειρον σύγκρισιν τῶν διακυμάνσεων τῶν τιμῶν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Οἰκονομολόγοι τινές, ἐλκυόμενοι ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῶν διακυμάνσεων τῶν τιμῶν, ἀποδίδουν τὰς κρίσεις εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ὕλικου νομίσματος (Κάσσελ, Φίσελ, Ζυγκλάρ). Ὁ συλλογισμὸς τῶν δύναται νὰ συνοψισθῇ ὡς ἑξῆς: αὐξανόμενη παραγωγή πολυτίμου μετάλλου αὐξάνει τὴν ζήτησιν ὅλων τῶν ἐμπορευμάτων, προκαλεῖ ὑψωσιν τῶν τιμῶν καὶ ἐγκαινιάζει μίαν περίοδον εὐπορίας. Ἡ σπάνις τοῦ πολυτίμου μετάλλου, ἀντιθέτως, περιορίζει τὴν ζήτησιν (ἢ τὴν διατηρεῖ εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον ἐναντι μιᾶς αὐξανομένης

παραγωγῆς), ὑποβιβάζει τὰς τιμὰς καὶ προκαλεῖ τὴν κρίσιν καὶ τὸν μαρασμὸν.

Ἡ θεωρία αὕτη τελείως παραδεκτὴ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ἀντέχει εἰς βαθυτέραν ἐξέτασιν. Παραβλέπει τὸ ὅτι ὁ χρυσὸς δὲν ἔχει καμμίαν προσωπικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, τὸ ὅτι δὲν ἀγοράζει τίποτε μόνος του. Διὰ νὰ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ζήτησιν, πρέπει νὰ εὐρῖσκει εἰς χεῖρας ζώντων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων αἱ ἀνάγκαι ἀντιπροσωπεύουν τὴν ζήτησιν τῆς ἀγορᾶς. Ἐπομένως δὲν ἀρκεῖ ν' αὐξήσουν τὰ ἀποθέματα τοῦ χρυσοῦ διὰ νὰ κατέχη ἡ μᾶζα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ νὰ δύναται νὰ χρησιμοποιοῖ διὰ τὴν ἀγορὰν ἐμπορευμάτων.

Ἀφ' ἐτέρου οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς νομισματικῆς θεωρίας τῶν κρίσεων βεβαίως, χωρὶς νὰ τὸ δεικνύουν, ὅτι σί τιμαὶ, ἀναλόγως τῆς ὑψώσεως ἢ τῆς πτώσεως τῶν, προκαλοῦν τὴν εὐπορίαν ἢ τὴν κρίσιν. Ἡ πείρα μολοντοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ κρίσεων ὑπερπαραγωγῆς, ὀφειλομένων εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ προσφορά αὐξάνει ταχύτερον τῆς ζητήσεως. Ἡ πτώσις τῶν τιμῶν εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἡ ὑψωσις κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν δὲν εἶναι εἰμὴ ἢ ἔκφρασις, ἢ συνέπεια—καὶ ὄχι ἢ αἷτια—τῶν ἀμοιβαίων μεταβολῶν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Εἰς τὴν μελέτην τῶν κρίσεων οἱ τιμαὶ δὲν δύναται νὰ θεωροῦνται εἰμὴ ὡς συμπτώματα, ἀλλὰ ὄχι ὡς αἷτια.

Πρόχειροι ἐξηγήσεις καταλήγουν πάντοτε εἰς παράλογα συμπεράσματα. Τὸ ἐξῆς παράδειγμα εἶναι χαρακτηριστικώτατον. Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι αἱ κρίσεις ἔχουν ὡς οὐσιώδη αἷτιαν τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίου (Κάσσελ). Στηρίζονται ἐπὶ τοῦ γενικῶς παραδεδεγμένου γεγονότος, ὅτι ἡ ὑψωσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τόκου, τοῦ ἐνοικίου τοῦ χρέματος, εἰς τὸ τέλος ἐκάστης περιόδου εὐπορίας, συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἀφίξεως τῆς κρίσεως. Ἡ ὑψωσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τόκου δεικνύει πράγματι ὅτι ὑπάρχουν ἐλάχιστα κεφάλαια.

διαθέσιμα. Ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνουν ὅτι ἡ κυρία αἰτία τῆς κρίσεως ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ὁ πληθυσμὸς καταναλίσκει πολλὰ καὶ ἀποταμιεύει πολὺ ὀλίγα, οὕτως ὥστε τὰ νέα κεφάλαια σχηματίζονται πολὺ ἄργά καὶ εἰς ἀνεπαρκῆ ποσότητα.

Ἄλλὰ ὑπερπαραγωγή σημαίνει, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἀφιερωθὲν εἰς τὴν παραγωγήν, λειτουργεῖ ὡς κεφάλαιον καὶ ὅτι πολὺ μικρὸν μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μένει διαθέσιμον διὰ τὴν κατανάλωσιν.

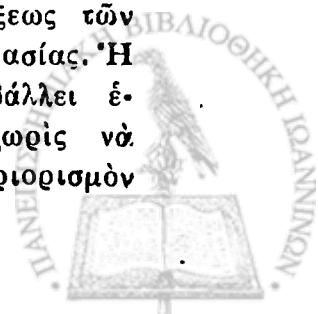
Ἐδῶ εὐρισκόμεθα ἐνώπιον δύο ἐξηγήσεων τῶν κρίσεων, αἱ ὁποῖσι ἄλλη λοαναιροῦνται ἀπολύτως. Ἡ πρώτη τὰς ἀποδίδει εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀποταμιεύουν ἄρκετὰ, διότι καταναλίσκουν πολλὰ. Ἡ δευτέρα τὰς ἐξηγεῖ, ἀντιθέτως, ἐκ τῆς ἀνεπυρκοῦς καταναλώσεως καὶ τοῦ ὑπερβολικοῦ σχηματισμοῦ κεφαλαίων. Ἄρκει νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς πραγματικότητος διὰ ν' ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἡ δευτέρα ἐρμηνεῖα εἶναι ὀρθή. Μολοντοῦτο, ἡ πρώτη φαίνεται τὸσον ὀρθή ὅσον καὶ ἡ δευτέρα. Ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐξηγεῖται εὐκόλως· οἱ οἰκονομολόγοι, ἐκτὸς τῶν ἐμπνεομένων ἀπὸ τὸν Μάρξ, δὲν συνεφώνησαν ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως *κεφάλαιον*. Εἰς τὴν βάσιν τοῦ σφάλματος τῆς πρώτης ἐρμηνείας εἶναι ἡ σύγκρισις μεταξὺ κεφαλαίου—χρήματος καὶ παραγωγικοῦ κεφαλαίου. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλλείπει εἶναι τὸ κεφάλαιον—χρῆμα, τὸ ρευστὸν κεφάλαιον. Τὸ παραγωγικὸν κεφάλαιον ἐπενδεδυμένον εἰς ἐργοσιτία καὶ μηχανὰς εἶναι ἀντιθέτως τὸσον ὀγκῶδες ὥστε δὲν εὐρίσκει ἐπαρκεῖς ἀγοραστὰς διὰ τὰ ἐμπορεύματά του. Τὸ κεφάλαιον—χρῆμα εἶναι τμῆμα τοῦ συνολικοῦ κεφαλαίου τῆς κοινωνίας. Ἡ ἔλλειψις τοῦ κεφαλαίου — χρήματος συνυπάρχει μὲ τὴν πληθῶραν τοῦ παραγωγικοῦ κεφαλαίου.

3.— *Ἡ μαρξιστικὴ ἐρμηνεῖα.* Ὁ Μάρξ οὐδαμοῦ ἔδωσε συστηματικὴν ἀνάλυσιν τῶν περι κρίσεων θεωρητικῶν

του ἀντιλήψεων. Αἱ εἰς ὀλόκληρον ὅμως τὸ ἔργον του ἐγκατεσπαρμέναι παρατηρήσεις διαφωτίζουν τὸ ζήτημα καλύτερον πάσης ἄλλης ἐργασίας. Μόνος ὁ Μάρξ ὤθησε μέχρι τῶν ἄκρων συμπερασμάτων τὴν μελέτην τοῦ ἀναρχικοῦ καὶ ἀνταγωνιστικοῦ χαρακτήρος τῆς σημερινῆς κοινωνίας: ἄνευ τῆς ἀναλύσεως ταύτης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσωμεν πλήρως τὸν μηχανισμόν τῶν κυκλικῶν κινήσεων τῆς παραγωγῆς.

Αἱ περιοδικαὶ κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς ἐμφανίζονται συγχρόνως μὲ τὸν καπιταλισμόν. Συγκεκριμένως ἡ ἐκδήλωσις τῶν κρίσεων καθίσταται δυνατὴ ἀπὸ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ἐμπορευματικὴ παραγωγή παύει νὰ ρυθμίζεται ἀμέσως ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἵσχυρισις τῆς ἀγορᾶς (προκληθεῖσα ἀπὸ τὴν τελειοποίησιν τῶν μέσων μεταφορᾶς, τελειοποίησιν προκληθεῖσαν μὲ τὴν σειράν της ἀπὸ τὴν γενικὴν τελειοποίησιν τῆς τεχνικῆς), δὲν δύναται νὰ συμβιβασθῆ μὲ τὰς παλαιὰς μορφὰς παραγωγῆς. Ἐγέννησε τὴν ἀνάγκην μιᾶς ὀγκῶδους παραγωγῆς ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τὴν ἀγοράν, ὀδηγουμένης ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς τελευταίας παρὰ ἀπὸ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς τῆς παραγωγῆς.

Πρέπει νὰ παράγουν ὅσον τὸ δυνατόν εὐθηνότερα καὶ ὅσον τὰ δυνατόν περισσότερο χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται καὶ πολὺ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀγορᾶς, αἷτινες οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθοῦν ἐπακριβῶς. «Ἡ καπιταλιστικὴ παραγωγή, προσπαθεῖ κυρίως νὰ οἰκαιοποιηθῆ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ὑπερεργασίαν, νὰ πραγματοποιήσῃ συνεπῶς μὲ δεδομένον κεφάλαιον τὸ μέγιστον τοῦ ἀμέσου χρόνου ἐργασίας, εἴτε παρατείνουσα τὸν χρόνον τῆς ἐργασίας, εἴτε μειώνουσα τὸν ἀναγκαῖον χρόνον ἐργασίας διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς ἐργασίας. Ἡ καπιταλιστικὴ παραγωγή ἐπιβάλλει ἐπομένως τὴν παραγωγήν χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὸν περιορισμόν

της αγοράς». (Κ. Μάρξ, «Ιστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν»).

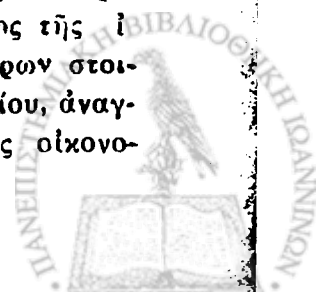
«Τὰ ἐργοστάσια ἀναπτύσσονται διαρκῶς περισσότερον εἰς βάρος τῆς βιοτεχνίας, τὰ κεφάλαια συσσωρεύονται, ὁ στρατός τῶν προλεταρίων αὐξάνει. Ὁ ἄκρος καταμερισμός τῆς ἐργασίας, ὅστις ὑποβιβάζει τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν εἰς τινὰς μηχανικὰς κινήσεις ἐπιτρέπει τὴν ἀντικατάστασιν τῆς διὰ τῆς μηχανῆς. Ἡ εἰσαγωγή τῶν μηχανῶν ἐνισχύει τὴν συγκέντρωσιν τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν καπιταλιστικὴν συγκέντρωσιν. Εἰς κάθε παραγωγὸν ἀναπτύσσεται ὁ πόθος τῆς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρας ἐξόρυξεως τῆς παραγωγῆς τοῦ διὰ τὴν παράγῃ εὐθηνά, πρέπει νὰ παράγῃ πολλά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκαλεῖ περιοδικῶς κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς, διότι ἡ ἀγορὰ δὲν εἶναι ἰδεωδῶς ἐλαστικὴ.

Πρὸ κρίσεως ὑπερπαραγωγῆς εὐρισκόμεθα, ὄχι τὴν στιγμήν πού ὑπάρχουν περισσότερα προϊόντα ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας ἢ ἀκόμη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγοραστικὴν ἱκανότητα τῆς ἀγορᾶς (διότι ἡ ζήτησις εἶναι οὐσιωδῶς ἐλαστικὴ ἔννοια καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῶν τιμῶν), ἀλλὰ τὴν στιγμήν καθ' ἣν οἱ καπιταλισταὶ δὲν δύνανται νὰ πωλήσουν τὰ ἐμπορεύματα τῶν εἰμῆ εἰς τιμὰς πού δὲν τοὺς ἀφήνουν κέρδος, ἢ ἀκόμη προκαλοῦν ζημίαν. Αἱ κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς ἐμφανίζονται μόνις ἢ παραγωγὴ λάβῃ καπιταλιστικῶς μορφᾶς, μόνις ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν κατανάλωσιν, μόνις χάσῃ κάθε ἄμεσον σύνδεσμον μετ' αὐτὴν καὶ τὴν ἀγορὰν καὶ συνδέεται μετ' αὐτῆς μόνον διὰ τῆς ἐμμέσου ἔννοιας τοῦ κέρδους. Μόνον διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν καὶ τοῦ κέρδους ἢ καπιταλιστικὴ οἰκονομία κατορθώνει νὰ ρυθμίσῃ κατὰ προσέγγισιν τόσον τὴν παραγωγὴν ὅσον καὶ τὴν κατανάλωσιν, λαμβανομένης ὁμοῦ, ὡς καὶ τὰς ἀναλογικὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ διατηροῦν μετὰ τῶν οἱ διαφοροὶ κλάδοι τῆς καπι-

ταλιστικῆς παραγωγῆς, μετ' κίνδυνον ἐξαρθρώσεως τοῦ συστήματος.

Αἱ ὑψηλαὶ τιμαί, τὰ μεγάλα κέρδη, προκαλοῦν συρροὴν κεφαλαίων, ἧτις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Αἱ χαμηλαὶ τιμαὶ καὶ τὰ μικρὰ κέρδη τρέπουν εἰς φυγὴν τὰ κεφάλαια καὶ τέλος περιορίζουν τὴν παραγωγὴν. Οὕτω παριστάμεθα εἰς ἓν εἶδος ἀσταθοῦς ἰσορροπίας, καταστρεφόμενης ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ὅταν ὅμως ἡ παραγωγὴ ὑπερβῇ κατὰ πολὺ τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν, ἢ ὅταν ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς παραγωγῆς καταστῆ καταφανεστέρα, ἢ λύσις ὅλων αὐτῶν τῶν ἀντιφάσεων τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰμῆ ὑπὸ τὴν βίαιαν μορφήν μιᾶς κρίσεως, κρίσεως ἧτις εἶναι συγχρόνως ἰπερτίτη ἐξωτερικεῖσις ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιφάσεων τοῦ καθεστῶτος. Αἱ κρίσεις εἶναι πάντοτε στιγμιαῖαι καὶ βίαιαι λύσεις τῶν ὑπάρχουσῶν ἀντιφάσεων, βίαιαι ἐκρήξεις αἰτινες ἀποκαθιστοῦν πρὸς στιγμήν τὴν διαταραχθεῖσαν ἰσορροπίαν». (Μάρξ : «Κεφάλαιον»).

Αἱ κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς ἀποτελοῦν ἐξαιρετικῶς περίπλοκα οἰκονομικὰ φαινόμενα. Ποικίλοι συντελεσταὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ἐκρηξίν των καὶ ἡ σημασία των εἶναι μικροτέρα ἢ μεγαλυτέρα ἀναλόγως τῆς ἱστορικῆς περιόδου, ἢ τῆς συγκεκριμένης κρίσεως. Γενικῶς ὅμως ἡ μαρξιστικὴ θεωρία τῶν κρίσεων δύναται νὰ συνοψισθῆ εἰς τὰ ἑξῆς: Κρίσις ὑπερπαραγωγῆς σημειοῦται τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ πώλησις τῶν ἐμπορευμάτων δὲν κατορθώνει ν' ἀποφέρῃ εἰς τὰ ἀπασχολούμενα κεφάλαια ἐπαρκὲς κέρδος. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπεραφθονίας ἐμπορευμάτων καὶ τῆς ὑπερτροφίας τοῦ μηχανισμοῦ παραγωγῆς, ὡς καὶ τῆς διαρρηξέως τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν διαφόρων στοιχείων τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου, ἀναγκαίας διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς οἰκονομίας.

Παράγοντες ὡς οἱ ἑξῆς: ὕψωσις τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ὕψωσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τόκου καὶ ὠρισμένων κατηγοριῶν προσόδου, καθυστέρησις τῆς περιστροφῆς τοῦ κεφαλαίου, ἀκρίβεια τῶν πρώων ὑλῶν, κτλ., ὅλοι προερχόμενοι ἀπὸ τὰς προμνημονευθείσας αἰτίας, προκαλοῦν πτώσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς κρίσεως.

Ἡ διάστασις μεταξὺ τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, εἰς τὰς πρὸ τῆς κρίσεως περιόδους, εἶναι σημαντικὴ παράγων τῆς μεταγενεστερῆς ὑπερπαραγωγῆς ὡς καὶ τῆς ρήξεως τῆς ἰσορροπίας. Τὰ σημαντικὰ κέρδη, τὰ ὅποια πραγματοποιοῦνται χάρις εἰς τὸ πλεόνασμα τῆς ζητήσεως ἐπὶ τῆς προσφορᾶς, ὑπὸ τῆς βιομηχανίας, ἐκείνης ἣτις εἶναι παραγωγὸς παγίων κεφαλαίων ἰδιαιτέρως, καταλήγουν τελικῶς εἰς πλεόνασμα τῆς παραγωγῆς καὶ εἰς συνεχῆ ὑπερτροφίαν τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ.

Αἱ τιμαὶ τῶν ἐμπορευμάτων, αἵτινες, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀνάδου, καθορίζοντο ἀπὸ τὰς τιμὰς παραγωγῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὅποιοι εἰργάζοντο ὑπὸ τοὺς δυσμενεστέρους ὄρους μὲ τὸν κορεσμόν τῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν καταφανῆ ὑπερπαραγωγήν, καθορίζονται ὑπὸ τὰς τιμὰς παραγωγῆς τῶν προϊόντων, τὰ ὅποια παράγονται κατὰ τοὺς καλυτέρους ὄρους. Ἐκ τούτου προέρχεται ταχυτάτη πτώσις τῶν τιμῶν.

Ἡ κατανάλωσις δὲν δύναται ν' ἀναπτυχθῇ μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν ὅπως ἡ παραγωγή, διότι περιορίζεται ἀπὸ τὸν ἀνταγωνιστικὸν χαρακτῆρα τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας. Ἡ κατανάλωσις τῶν ἐργατῶν περιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς παραγωγῆς ὑπεραξίας. Ἡ κατανάλωσις τῶν καπιταλιστῶν περιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν πόθον τῆς συσσωρεύσεως. Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ συσσώρευσις τοῦ κεφαλαίου ἐκπρολεταριοποιοῦν τὰ μεσαῖα στρώματα. Ἡ ἰσορροπία τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου δὲν εἶναι νοητὴ ἄνευ ἰσορ-

ροπίας μεταξὺ τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς καταναλώσεως.

Μία κρίσις εἶναι ἡ ἐκδήλωσις μιᾶς ὑπερπαραγωγῆς καὶ συγχρόνως μιᾶς ρήξεως τῆς ἰσορροπίας. Ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐργασιῶν γίνεται διὰ ἐκκαθαρίσεως τῆς ὑπερπαραγωγῆς καὶ ἐπανόδου εἰς μίαν κατὰ προσέγγισιν ἰσορροπίαν. Αἱ ἀδύνατοι ἐπιχειρήσεις ἐξαφανίζονται ἐντὸς τῆς ἀναστατώσεως. Ἡ κρίσις καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας εἶναι ἰσχυρότεροι ἐκεῖ ὅπου ἡ ὑπερτροφία ἦτο καταφανεστέρα. Ἡ πτώσις τῶν τιμῶν εὐρύνει τὸν κύκλον τῶν ἀγοραστῶν. Ὁ περιορισμὸς τῶν κεφαλαίων προκαλεῖ αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους ἢ μείωσις τῶν ἡμερομισθίων, ἢ πτώσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους, κ.τ.λ., ἐνεργοῦν πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν.

Ὁ ὀξύς ἀνταγωνισμὸς ἐπιτείνει τὴν «ἠθικὴν φθοράν» καὶ, ἐπομένως, τὴν ἀνανέωσιν τοῦ παγίου κεφαλαίου. Ἡ ἀνανέωσις οὕτη συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κρίσεως καὶ χρησιμεύει ὡς ὑλικὴ βάση εἰς τὰς κυκλικὰς κινήσεις τῆς παραγωγῆς.

Διαταραχαὶ εἰς τὸ πεδίου τῆς πίστεως, τῆς κερδοσκοπίας, τῆς κυκλοφορίας κλπ., ἀσκοῦν σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν κυκλικῶν κινήσεων, ἀλλὰ ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην συγγραφέων τινῶν, εἶναι ἐπιγενόμενα καὶ ὄχι πρωταρχικὰ φαινόμενα.

Ἡ ὑπαρξις μὴ καπιταλιστικῶν κύκλων ὀποτελεῖ, ἐν τινι μέτρῳ, τὴν ἀσφαιλιστικὴν δικλείδα τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας. Τὸ πλεόνασμα τῶν ἐμπορευμάτων τοποθετεῖται εὐχερέστερον καὶ ἡ ἰσορροπία τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου δύναται νὰ εἶναι ὀλιγώτερον αὐσιγερὰ. Μὲ τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισιν τῶν κύκλων τούτων, ἡ ὑπερπληθῆσις τῶν κρίσεων καθίσταται βαθμηδὸν δυσχερέστερα.

Ὁ Κάρλ Κάουτσκυ ἔδωκε μίαν θαυμασίαν εἰκόνα τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐκ-

ρήξεως μιᾶς κρίσεως: Ἡ εὐπορία προκαλεῖ τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν πρώτων ὑλῶν καὶ ἡ ὑψωσις αὕτη εἶναι ταχύτερα τῆς ὑψώσεως τοῦ γενικοῦ τιμαρίθμου. Εἶναι πράγματι εὐκολωτέρου ἢ αὐξήσις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὴν τῆς ἑξορύξεως μεταλλευμάτων ἢ τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς.

Ἄφ' ἑτέρου ἡ ἐντεινομένη ἀκμὴ ἀπορροφᾷ ὅλα τὰ διαθέσιμα κεφάλαια, γεγονός τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν ὑψωσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τόκου. Τὸ περιθώριον τοῦ κέρδους περιορίζεται λόγῳ τῆς ὑψώσεως τοῦ κόστους, καθοριζομένου ἀπὸ τὴν ὑψωμένην τιμὴν τῶν ὑλῶν, ἀπὸ ἄνοδον τῶν ἡμερομισθίων καὶ ἀπὸ τὴν ὑψωσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τόκου.

Τὴν στιγμήν ταύτην ἡ ζήτησις ἀρχίζει νὰ κάμπτεται ἢ ἄνοδος τῆς τιμῆς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων σταματᾷ. Τὰ ἀποθέματα ἀρχίζουν νὰ συσσωρεύωνται, τὰ ρευστὰ κεφάλαια ἀκίνητων ἔναντι τῶν ἀκινήτων ἐμπορευμάτων. Τὸ περιθώριον κέρδους περιορίζεται περισσότερο. Αἱ ὀλιγότερον καλῶς ἐξοπλισμένα ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων τὸ κόστος εἶναι ὑψηλότερον τοῦ μέσου ὄρου καὶ τῶν ὁποίων τὰ κέρδη ἐξαφανίζονται, δὲν δύνανται ν' ἀνταποκριθῶν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις των. Καταρρέουν παρασύρουσαι εἰς τὴν πτώσιν των τοὺς προμηθευτάς των καὶ τοὺς τραπεζίτας των. Ἡ ἐπιδημία διαδίδεται, ἡ κερδοσκοπία εἰς τὸ χρηματιστήριον τὴν ἐπιδεινώνει, ἡ κρίσις ἐκρήγνυται.

4.— *Αἱ κρίσεις εἰς τὴν ἰμπεριαλιστικὴν περίοδον.* Ὁ καπιταλισμὸς εἰσελθὼν εἰς τὴν ἰμπεριαλιστικὴν του περίοδον (βλ. *ἰμπεριαλισμὸς*) προσεπάθησε διὰ τῆς δημιουργίας τῶν συνασπισμῶν τῶν παραγωγῶν, *τράστ*, *κάρτελ*, *κόιτσερν* (βλ. τὰς λ.) καὶ τῆς δι' αὐτῶν ἐπιβολῆς ἐλέγχου τινὸς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ διακανονισμοῦ τῶν τιμῶν, νὰ περιορίσῃ τὴν δρᾶσιν τῶν τυφλῶν δυνάμεων, αἵτινες προκαλοῦν τὰς κρίσεις. Πολλοὶ οἰκονομολόγοι διεκήρυξαν

ὅτι διὰ τῶν συνασπισμῶν αὐτῶν αἱ κρίσεις καθίστανται ἀδύνατοι. Τὰ γεγονότα διέψευσαν τὰς θεωρίας. Ἡ κρίσις τοῦ 1907 προσέβαλε κυρίως τὰς χώρας ὅπου οἱ τοιοῦτοι συνασπισμοὶ ἦσαν ἰσχυρότατοι. Αἱ μεταπολεμικαὶ κρίσεις καὶ κυρίως ἡ ἀπὸ τοῦ 1929 ἀρξαμένη ἀπέδειξαν τὴν ἀδυναμίαν τῶν τράστ καὶ τῶν κάρτελ.

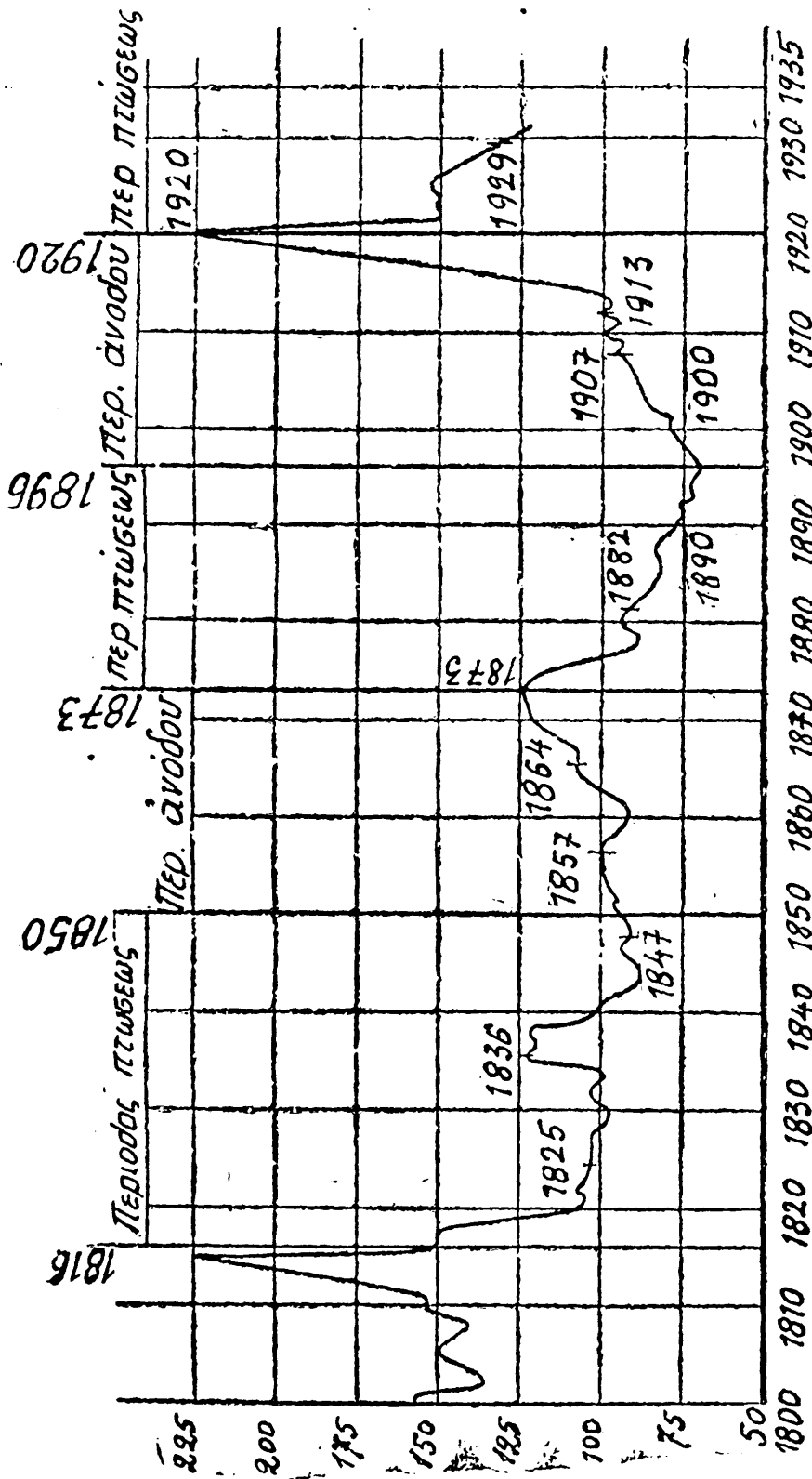
Ἡ καρτελικὴ ὀργάνωσις τῆς βιομηχανίας ὄχι μόνον εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς περιοδικὰς κρίσεις τῆς ὑπερπαραγωγῆς, ἀλλὰ συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιδεινωσίν των καὶ καθιστᾷ τὴν θεραπείαν των δυσχερεστέραν. Κυρίως διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

α) Ἡ μεγάλη βιομηχανία παράγει σήμερον διὰ τὴν πγκόσμιον ἀγοράν ἢ καρτελοποιημένη βιομηχανία ἴσως περισσότερο ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ὁ συναγωνισμὸς ἂν ἐν μέρει περιορίζεται εἰς τὸ ἐθνικὸν πεδίον, εἶναι ἀγριώτερος εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγοράν, ὅπου τὸ ντάμπινγκ γίνεται τὸ προχειρότερον ὄπλον. Ὁ συναγωνισμὸς εἰς τὴν καρτελοποιημένην βιομηχανίαν καταλήγει εἰς τὴν ὑπερπαραγωγὴν τόσον εὐκολώτερον, ὅσον κάθε αὐξήσις τῆς παραγωγῆς τοῦ μονοπωλείου γίνεται εἰς ἀπείρως μεγαλυτέραν κλίμακα.

β) Ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ ἐφ' ὅσον τὸ κέρδος ἀποτελεῖ τὴν διευθύνουσαν δύναμιν τῆς οἰκονομίας. Τὰ κάρτελ εἶναι τόσον εὐαίσθητα ὅσον καὶ ἡ «ἀνοργάνωτος» βιομηχανία εἰς τὰς διακυμύσεις τῶν περιστάσεων. Ἐπωφελοῦνται πάσης αὐξήσεως τῆς ζητήσεως διὰ νὰ ὑψώσουν τὰς τιμὰς των καὶ ν' αὐξήσουν τὴν δρᾶσιν των.

γ) Οἱ καπιταλιστικοὶ συνασπισμοὶ εἶνε ὄχι μόνον ἀνίκανοι νὰ παρεμποδίσουν τὰς κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς, ἀλλὰ ἐπιτείνουν τὴν σοβαρότητά των καὶ καθιστοῦν τὴν θεραπείαν των δυσκολωτέραν. Ἡ αὐτοάμυνα, τὴν ὁποίαν διεξάγουν τὰ τράστ, τρέπει τὰ ἐπιζητοῦντο τοποθέτησιν κε-

Σχηματική παράσταση των κρίσεων από το 1800

Η καμπύλη δεικνύει την διακύμανση των τιμών με βάση 100 ως τιμάριθμον του 1913. Οί έπί της καμπύλης άριθμοί δεικνύουν τά έτη των κρίσεων, ένώ αί παχείαι κάθετοι με τούς άνωθεν του σχήματος άριθμούς τούς «μεγάλους κύκλους» συνεχούς πτώσεως ή άνοδου των τιμών.

φάλαια πρὸς τὰς μὴ μονοπωλημένας ἐπιχειρήσεις αἰτίαι ἐνισχυόμεναι συναγωνίζονται τὰς συνησπισμένας. Ἐπίσης περιορισμὸς ἐργασιῶν εἰς βιομηχανίας πελάτιδας τῶν συνησπισμένων, ἀναγκαστικῶς προκαλεῖ πτώσιν τῆς καταναλώσεως τῶν συνησπισμένων. Ἄλλ', ὅπως εἶπομεν, τὰ τρᾶσι ὄχι μόνον δὲν παρεμποδίζουσι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιδεινώνουσι. Ἄν τὰ κάρτελ περιορίσουν ὑποτόμως τὴν παραγωγὴν των, προκαλοῦν τὴν ἀνεργίαν χιλιάδων ἐργατῶν καὶ συντελοῦν οὕτω εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς καταναλώσεως. Διὰ τὰ κάρτελ, ὅμως, ἡ πολιτικὴ αὕτη ἔχει πολλὰ κακὰ ἀποτελέσματα, διότι μερικὴ χρῆσις τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων προκαλεῖ ἀναγκαστικῶς μεγάλας ἀπωλείας. Δι' αὐτὸ οἱ συνασπισμοὶ ἔχουσι μᾶλλον τὴν τάσιν, ρυθμίζοντες τὴν πώλησιν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγορᾶς οὕτως ὥστε νὰ διατηροῦν ὑψηλὰς τιμὰς, νὰ ἐπιδίδονται εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ ὁμαδικοῦ ντάμπινγκ ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς, γεγοῦτος τὸ ὁποῖον ἀναγκαστικῶς συντελεῖ εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ὑπερπαραγωγῆς.

Οὕτω ἡ ἀμβλυσις τῶν κρίσεων κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τῆς ἱμπεριαλιστικῆς φάσεως τοῦ καπιταλισμοῦ δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καπιταλιστικῶν συνασπισμῶν. Ἡ ἀμβλυσις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν εὐρυσίαν τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς διὰ τοῦ ἐντόνου ἀποικισμοῦ καὶ τῆς κατασκευῆς μεγάλων μέσων συγκοινωνίας. Τέλος ἡ πολιτικὴ τῶν ἐξοπλισμῶν, αἱ στρατιωτικαὶ παραγγελίαι καὶ αἱ ναυπηγήσεις ἔπαιξαν ἐπίσης τὸν ρόλον τῆς ἀσφαλιστικῆς δικλειδῆς. Οὕτω ἀντιλαμβάνομεθα διατί, παρὰ τὴν διαρκῶς αὐξανόμενὴν ἀνάπτυξιν τῶν καπιταλιστικῶν συνασπισμῶν, ἡ ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1929 κρίσις ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ εἰς ἔντασιν ὅλας τὰς προηγούμενας.

5.—*Ἡ σημερινὴ κρίσις.* Ἡ κρίσις τὴν ὁποίαν διέρχεται σήμερον ὁ κόσμος εἶναι ἡ τρομερωτέρα ἐξ ὧν ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Διάφοροι οἰκονομολόγοι συμ-

φουοῦν ὅτι αὕτη δὲν δύναται νὰ τρυπισθῆ ἀπολύτως μὲ τὰς κυκλικὰς κρίσεις τοῦ παρελθόντος, ἂν καὶ τὰ βαθύτερα χαρακτηριστικὰ τῆς καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς εἶναι ὅμοιαι μὲ τὰς κυκλικὰς κρίσεις τῆς ὑπερπαραγωγῆς. Ἀλλὰ τὰ συμπτώματα ταῦτα ἔφθασαν εἰς τοιαύτην ἔκτασιν καὶ τοσαύτην γενικότητα, ὥστε καὶ οἱ πλέον αἰσιόδοξοι συγγραφεῖς ἀμφιβάλλουσι ἂν θὰ δυνηθῆ νὰ τερματισθῆ ὅπως αἱ παλαιαί.

Οὕτω κατὰ τὰ δύο πρώτα ἔτη τῆς κρίσεως 1929 καὶ 1930 τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον ἐμειώθη κατὰ 40 ο), ἐνῶ εἰς ὅλας τὰς προηγούμενας κρίσεις, ἡ μείωσις αὕτη ἦτο ἀπείρως μικροτέρα: 5 ο) ἀπὸ τοῦ 1873 μέχρι τοῦ 1874, 4 ο) ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1884, 1 ο) μεταξύ 1900 καὶ 1901, 7 ο) μεταξύ 1907—1908· κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ 1890—1891 παρετηρήθη μάλιστα ἐλαφρὰ αὐξήσις.

Πολλοὶ εἶναι οἱ οἰκονομολόγοι, οἱ ὅποιοι φρονοῦν ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ κρίσεως καθεστῶτος. Ὁ κόσμος ὅστις θὰ ἐξέλθῃ τῆς κρίσεως δὲν θὰ ὁμοιάζῃ πλέον μὲ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν. Ἀλλὰ αἱ γνώμαι διίστανται ὡς πρὸς τὴν μορφήν τὴν ὁποίαν θὰ ἔχῃ ὁ κόσμος οὗτος.

Γενικῶς πιστεύεται ὅτι ἡ κρίσις προκύπτει ἐκ τῆς συμπτώσεως μιᾶς κυκλικῆς κρίσεως καὶ ἐνὸς «μεγάλου κύκλου» πτώσεως τῶν τιμῶν. Ἡ φύσις καὶ τὰ αἷτια τῶν «μεγάλων κύκλων» αὐτῆς ἀνεπτύχθησαν ἀνωτέρω. Δέον ὅμως νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ αἷτια τῆς σημερινῆς μακρᾶς καταπτώσεως. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχυτάτην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ὄχι μόνον εἰς τὰς βιομηχανοποιημένας ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς καθυστερημένας γῶρας, τόσον διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν, ὅσον καὶ διὰ τὰ εἶδη καταναλώσεως. Αἱ τερματίσαι τὸν πόλεμον συνθῆκαι εἶχον ἀναλόγους συνεπειάς. Πλήθος νέων κρατῶν ἐδημιουργήθη, καὶ τὰ κράτη ταῦτα προσεπάθησαν νὰ δημιουργήσουν ἐθνικὴν·

βιομηχανίαν διὰ τὴν ἑξασφάλισιν τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας των. Ὅλοι οἱ λόγοι οὗτοι συνετέλεσαν εἰς σημαντικὴν αὐξήσιν τοῦ παραγωγικοῦ ἔξοπλισμοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἡ βιομηχανία, ἣτις ηὔξησε τὴν παραγωγὴν της. Αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐμπολέμου Εὐρώπης προεκάλεσαν ἀλματικήν αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς μηχανῶν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τῆς χρησιμοποίησεως ἐκλεκτῶν σπόρων. Οὕτω βλέπομεν ὅτι μὲ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ὁ κόσμος κατεῖχε ἀπέριωτον ηὔξημένην ἰκανότητα παραγωγῆς.

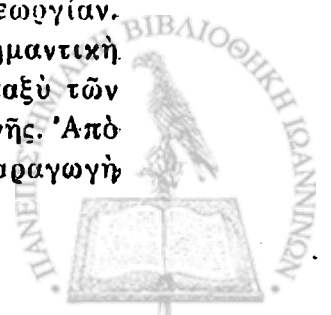
Παραλλήλως ὁμοίως ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις καὶ αἱ ἀναστατώσεις τῆς Κίνας περικύρυσαν σημαντικῶς τὴν ἀγορὰν διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἔξαγωγήν. Ὁ κλονισμὸς τῶν νομισμάτων, οἱ βαρεῖς φόροι, κληρονομία τοῦ πολέμου, κατέστρεψαν τὰς μεσαιᾶς τάξεις καὶ ἐμείωσαν αἰσθητῶς τὴν ἀγοραστικὴν ἰκανότητα τῶν μαζῶν, ἐνῶ ἡ ἀνεργία, χρονία εἰς τινὰς χώρας, ἐξεμηδένισε σχεδὸν τὴν ἰκανότητα τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Ἡ ἐκβιομηχάνισις τῶν ἀποικιῶν καὶ ἡ προοδευτικὴ ἐξαφάνισις τῶν μὴ καπιταλιστικῶν στρωμάτων εἰς τὸν κόσμον, κατέστησαν βαθμηδὸν δυσκολώτεραν τὴν λειτουργίαν τῆς ἀσφαλιστικῆς ταύτης δικλείδος τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας. Ἡ ἐξάντησις τῶν ἀποθεμάτων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου συνετέλεσαν ὥστε ἡ ὑπερπαραγωγή νὰ μὴ καταστῇ αἰσθητὴ ὑπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ τερματισμοῦ τοῦ πολέμου. Μόλις τὰ κενὰ ἐκαλύφθησαν, ἡ ἀσθένεια ἐξεδηλώθη.

Τὸ 1920 ἐξερράγη κρίσις, ἣτις τότε ἐκρίθη τρομερὰ, ἦτο ὁμοίως ἀσήμαντος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σημερινήν. Εἰς τὴν θεραπείαν της συνετέλεσεν ὁ οἰκονομικὸς ὄργασμὸς ἐν Ἀμερικῇ (1922) καὶ ἡ σταθεροποίησις τῶν νομισμάτων ἐν Εὐρώπῃ (1925). Κατὰ τὴν περίοδον τῆς συντριβῆς τῶν νομισμάτων πολλαί

χῶραι ἠδύναντο νὰ ἀντιμετωπίσουν νικηφόρως τὸν διεθνή συναγωνισμὸν διὰ τῆς μειώσεως τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς λόγω τῆς ἐκμηδενίσεως σχεδὸν τῶν ἡμερομισθίων εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἡ ἐπάνοδος ὁμοίως εἰς τὸ σταθερὸν νόμισμα ἐπέβαλε τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰς κανονικὰς μεθόδους: τὴν βελτίωσιν τῶν μέσων παραγωγῆς. Πρώτη ἡ Γερμανία ἐφήρμοσε τὴν ὀρθολογιστικὴν ὀργάνωσιν τῆς παραγωγῆς (nationalisation) καὶ μετ' ὀλίγον τὴν ἠκολούθησαν αἱ λοιπαὶ χῶραι. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἐπέφερεν ὑπερτροφίαν τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τῆς βιομηχανίας, ἐνῶ ἡ καπιταλιστικὴ ἰκανότης τῆς κοινωνίας ἀπέειχε πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν παρακολουθήσῃ. Ἡ ἀντίφασις αὕτη δὲν ἀποτελεῖ σήμερον ἀπλοῦν κυκλικὸν φαινόμενον ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τοῦ παρακμάζοντος μεταπολεμικοῦ καπιταλισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπεδείνωσεν ἡ ἐπελευθεύουσα κυκλικὴ κρίσις.

β.—*Διατάραξις τῆς ἰσορροπίας.* Διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν κρίσεων ὁ Μάρξ χρησιμοποιοῖ τὴν ἔννοιαν τῆς διαταράξεως τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου. Ἡ διατάραξις αὕτη ἐκδηλοῦται σήμερον κατὰ ἐξαιρετικῶς βίαιον τρόπον εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Πρὸ τοῦ πολέμου, ὑπῆρχε πικρὰ τις ἰσορροπία μεταξὺ τῶν οἰκονομικῶν τῶν διαφόρων χωρῶν: τὰ βιομηχανικὰ κράτη ἐξῆγον πρὸς τὰ γεωργικὰ κράτη, τὰ ὁποῖα τὰ ἐφωδίαζον μὲ τροφίμα καὶ πρώτας ὕλας. Ὁ πόλεμος ἀνεστάτωσε τὴν παλαιὰν ἰσορροπίαν μὲ τὴν δημιουργίαν τοπικῶν βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφήρουν ἀγορὰς ἀπὸ τὴν ἔξαγωγήν τῶν μεγάλων καπιταλιστικῶν χωρῶν καὶ μὲ τὴν καταπληκτικὴν αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἣτις κατέστρεψε τὴν εὐρωπαϊκὴν γεωργίαν. Παραλλήλως ἐσημειώθη μία σημαντικὴ διατάραξις τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς παραγωγῆς. Ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ 1929 ἡ παραγωγὴ

αυτοκινήτων ηὔξησε κατά 20 οο, ἡ τοῦ καουτσούκ κατά 40 οο, ἡ τοῦ πετρελαίου κατά 30 οο, ἡ τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως κατά 50 οο, ἡ τῆς τεχνητῆς μετᾶξης κατά 133 οο, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ παραγωγή ὑφαντουργικῶν εἰδῶν ηὔξησε κατά τὸ αὐτὸ διάστημα μόνον κατά 8 οο. Νέαι ἀνάγκαι ἐδημιουργοῦντο: αὐτοκίνητα, (Ἦνωμένοι Πολιτεῖαι, 1919: 7 ἑκατομμύρια, 1928: 214 ἑκατομ.), ραδιόφωνα (Ἦν. Πολιτεῖαι, 1922 60.000, 1928: 7.500.000), ἐνῶ αἱ παλαιαὶ παρέμεναν σταθεραὶ ἢ ὑφίσταντο μείωσιν.

Παραλλήλως ἐσημειοῦτο ἀνατροπὴ τῆς ἰσορροπίας εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν κεφαλαίων. Ὁ χρυσὸς συνεκεντροῦτο εἰς ὀλίγας χώρας, καὶ συγχρόνως ἐμειοῦτο γενικῶς τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους.

Ἡ γεωργικὴ κρίσις, ἣτις ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον τῆς σημερινῆς περιόδου πτώσεως, προέρχεται καὶ αὕτη ἀπὸ τὴν διεΐδυσιν τοῦ καπιταλισμοῦ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἀποτελεῖ πλήρη ἐπαλήθευσιν τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας. Εἰς σημείωσίν του εἰς τὸν Γ' τόμον τοῦ «Κεφαλαίου» ὁ Ἐνγκελς ἔγραφε: «Μένουν ἀκόμη πολλοὶ ἀκαλλιέργητοι στῆπται εἰς τὸν κόσμον, ἵκαναὶ νὰ καταστρέψουν ὅλην τὴν ἔγγειον ἰδιοκτησίαν τῆς Εὐρώπης καὶ πρό παντός τὴν μικρὰν.» Ἡ σημερινὴ κρίσις ἀπέδειξε κατὰ τὸν τραγικώτερον τρόπον τὴν ἀλήθειαν τῆς προβλέψεως ταύτης.

7.—*Διαφοραὶ τῆς σημερινῆς κρίσεως ἀπὸ τὰς προηγουμένας.* Ἡ κρίσις αὕτη δὲν ἐπῆλθεν, ὅπως αἱ προηγούμεναι, εἰς τὸ τέλος μιᾶς περιόδου παγκοσμίου εὐπορίας, ὅπως δὲν ἐξεδηλώθη μετὰ μίαν περίοδον ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Ἐπίσης δὲν προηγήθη αὐτῆς ὑψωσις τοῦ κόστους παραγωγῆς. Διὰ πρώτην φορὰν ἐπίσης ἡ γεωργικὴ κρίσις ἀναμειγνύεται καὶ ταυτίζεται μετὰ τὴν κυκλικὴν κρίσιν. Ἄλλοτε, αἱ τιμαὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐθίγοντο μόνον κατ' ἀντανάκλασιν καὶ λόγῳ τῆς συνεπείᾳ τῆς κρίσεως μείωσεως τῆς καταναλώσεως. Τὸ 1929 ἡ γεωργικὴ κρίσις ἐπέδρασεν

ὡς αἰτία τῆς παγκοσμίου κρίσεως, παραλλήλως μετὰ τὴν βιομηχανικὴν ὑπερπαραγωγὴν.

Ἐπίσης τὸ κράχ τοῦ 1929 ἐν Νέα Ὑόρκη (βλ. Κράχ), δὲν προηγήθη τῆς κρίσεως, ὡς συνέβαινε πάντοτε, διότι αὕτη εἶχεν ἤδη ἐκδηλωθῆ, διὰ μείωσεως τῶν ἐργασιῶν, πρὸ ἕξ ὀλοκλήρων μηνῶν. Μολοντοῦτο ἡ χρηματιστηριακὴ κρίσις ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασιν.

Ἡ σημερινὴ κυκλικὴ κρίσις συνέπεσε μετὰ μίαν περίοδον γενικῆς καταπτώσεως, τὴν ὁποῖαν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς περίοδον παρακμῆς τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἔντασις τῆς, ἡ εὐρύτης τῆς, ἡ σοβαρότης τῆς, ἡ διάρκειά τῆς ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ ὅλας τὰς προηγουμένας.

Εἰς τὴν παροῦσαν κρίσιν, ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ οἰκονομία συμπλέκονται ἀρρηκτως. Τὰ κράτη χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτουν διὰ νὰ σταματήσουν τὴν καταστροφὴν. Ἐπιχειροῦν δημόσια ἔργα, ἐνισχύουν τὰς ἀπειλουμένας ἀπὸ πτώχευσιν ἐπιχειρήσεις, κλπ. Ἄλλ' ἡ διάστασις τῶν συμφερόντων, ἡ πάλη τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων, συντελοῦν ὥστε αἱ ἐπεμβάσεις αὗται νὰ ἐπιδεινώνουν τὸ κακόν. Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους, ἡ σημερινὴ κρίσις δὲν δύναται νὰ ταυτισθῆ πλήρως μετὰ τὰς παλαιὰς κυκλικὰς κρίσεις.

Ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς (1928—1929), ἦτο ἐντονωτέρα εἰς τὰς Ἦνωμένας Πολιτεῖας ἢ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Εἶχε σημειωθῆ καὶ εἰς αὐτὰς αὐξήσεις τῆς παραγωγῆς, ἀλλ' ἡ ἀνεργία διετηρεῖτο εἰς σχετικῶς ὑψηλὰ ἐπίπεδα. Εἰς τὰς χώρας ὅπου ἡ γεωργία ἐπαιζε πρωτεύοντα ρόλον, ἡ μείωσις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν γεωργῶν, ἡ ὁποία ἐπῆλθεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1929, παρημποδίζε τὴν τεχνητὴν τόνωσιν τῆς παραγωγῆς.

Σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς χώρας ἡ περίοδος αὕτη ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ ἐξαιρετικὴν αὐξήσιν τῶν οἰκοδομῶν καὶ μεγάλας τοποθετήσεις κεφαλαίων διὰ τὴν

κατασκευὴν συγκοινωνιακῶν μέσων, ὁδῶν κτλ. Εἰς πολλὰς χώρας (ἰδιαιτέρως ἐν Γερμανίᾳ) τοῦτο θὰ ἦτο ἀδύνατον ἄνευ τῆς συρροῆς ξένων κεφαλαίων. Καὶ ἡ συρροὴ αὕτη ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκονομικῆς κινήσεως εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ὡς καὶ εἰς τὰς Ἑν. Πολιτείας. Ἡ Γερμανία, π.χ. μὲ πληθυσμὸν ἀντιπροσωπεύοντα 12,2 ο)ο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης, ἦρε μεταξὺ 1924 καὶ 1930 τὰ 26,8 ο)ο τοῦ συνολικοῦ ἐλείμματος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου μὲ τὰς Ἑν. Πολιτείας. Τὸ ἐλεῖμμα τοῦτο ἐκαλύπτετο ἄριστα ἀπὸ τὰς μακροπροθέσμους πιστώσεις. Μόλις ἐσταμάτησαν αἱ ἀμερικανικαὶ πιστώσεις, αἱ εἰσαγωγαὶ κατέστησαν ἀδύνατοι. Ἡ μερικὴ διακοπὴ τῶν πιστώσεων εἶχε καταστρεπτικὸν ἀντίκτυπον τόσον εἰς χώρας ὡς ἡ Γερμανία, ὅσον καὶ εἰς τὰς πέραν τοῦ ὠκεανοῦ ἐξαγωγικὰς χώρας, οἵτινες εἶδον κλειομένας ἐνώπιόν των τὰς καλύτερας ἀγοράς.

Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν σημερινὴν κρίσιν ὅτι, ἀντιθέτως ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα ἐν Ν. Ὑόρκῃ, ἡ τιμὴ τῶν ἀξιών ἤρχισε καμπτομένη εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1929 καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰαπωνίᾳ προηγουμένως. Ἐκ τούτου προκύπτει σαφῶς ὅτι ἡ γενικὴ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ζητήσεως θὰ ἦτο τοιαύτη καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπέδρα ἡ κερδοσκοπία εἰς τὸ χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ κρίσις θὰ ἐπήρχετο ὀψωδῆποτε περίπου τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ἡ σχετικὴ ἔκθεσις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

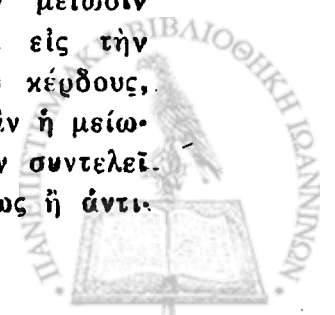
Πολλοὶ οἰκονομολόγοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κέϋνς, ἀποδίδουν τὴν κρίσιν εἰς τὰ νομισματικὰ προβλήματα τοῦ κόσμου. Διευτυπώθησαν μάλιστα πολλαὶ προτάσεις περὶ μειώσεως τῆς ἀξίας τοῦ χρυσοῦ, περὶ ἐπανόδου εἰς τὸν διμεταλλισμὸν ἢ περὶ εἰσαγωγῆς νέου τύπου «διευθυνομένου νομίσματος» (βλ.λ. *Νόμισμα*). Δὲν πρόκειται ν' ὀρνηθῶμεν τὴν ἐπί-

δρασιν τῶν νομισματικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς κρίσεως ὡς π.χ. τὴν δυσμενῆ ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ εἰς ὑψηλὰ ἐπίπεδα διατήρησις τοῦ νομίσματος ἐπὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐξαγωγῶν, ἢ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἀργύρου ἐπὶ τῆς μειώσεως τῆς ἀγοραστικῆς ἰκανότητος τῶν Ἰνδιῶν καὶ περισσότερο τῆς Κίνας· ἀλλ' ὁ ρόλος τοῦ νομίσματος ἐν προκειμένῳ εἶναι τελείως δευτερεύων καὶ οὐδεμίαν νομισματικὴν μεταρρύθμισις θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ θεραπεύσῃ τὴν κρίσιν.

8.—*Ἡ κρίσις καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις.* Ἐσημειώσαμεν ἄνωτέρω τὸ ἐξαιρετικὸν φαινόμενον τῆς ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως τῶν κρατῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι ἐθίγησαν ἐκ τῆς κρίσεως, φαινόμενον διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανιζόμενον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἱστορίαν. Αὕτη ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν εἰς τὴν προαναφερομένην ἔκθεσιν συνιστᾷ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους.

Οὐδόλως πιστεύομεν εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης καὶ ἡ μέχρι τοῦδε πείρα, παρ' ὅλας τὰς ἐπὶ πενταετίαν ἐπεμβάσεις τῶν κρατῶν ὅλου τοῦ κόσμου, φαίνεται ἐνισχύουσα τὴν δυσπιστίαν ταύτην. Τούναντίον, μάλιστα, τὰ μέτρα ταῦτα λαμβανόμενα συνήθως τῇ ὑποκινήσει ἀτομικῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἐμπνεομένων ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντός των, παρεμποδίζουν τὴν φυσιολογικὴν ἐξέλιξιν τῆς νόσου καὶ καθιστοῦν δυσχερεστέραν τὴν θεραπείαν.

Τὸ πρῶτον μέτρον, τὸ ὑποῖον εἰσηγήθησαν οἱ καπιταλισταὶ καὶ τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσαν αἱ κυβερνήσεις—ἰδιαιτέρως αἱ φασιστικαὶ—ἦτο ἡ μείωσις τῶν ἐργατικῶν μισθῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο ἀσφαλῶς συνειτέλεσεν εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ καπιταλιστικοῦ κέρδους, ἀλλ' εἶναι λίαν ἀμφίβολον ὅτι ἡ μείωσις τῶν ἐργατικῶν μισθῶν συντελεῖ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς κρίσεως ἢ ἀντι-

θέτως εἰς τὴν ἐπιδεινώσιν τῆς. Καὶ κυρίως διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

α) Ὡς ἀνεφέραμεν μία κρίσις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διαταράξεως τῆς ἰσορροπίας μεταξύ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς παραγωγῆς. Ἡ ἰσορροπία αὕτη ἀποιαθίσταται διὰ περιστολῆς τῆς παραγωγῆς μέσα παραγωγῆς βιομηχανίας καὶ σχετικῆς εὐρύνσεως τῆς καταναλώσεως εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης. Ἡ μείωσις τῶν μισθῶν, περιορίζουσα τὴν δευτέραν, ἐμποδίζει τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας. Ἐπομένως ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς μειώσεως τῶν μισθῶν συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν ἰσορροπίαν.

β) Ὅπως ἐπίσης ἐξεθέσαμεν ἡ ἀνανέωσις τοῦ παγίου κεφαλαίου εἶναι οὐσιώδης συντελεστὴς διὰ τὴν θεραπείαν τῆς κρίσεως. Ἄλλ' ὅπως τονίζουν οἱ οικονομολογοὶ ἀνήκοντες εἰς ὅλας τὰς σχολὰς ἡ ἀνανέωσις αὕτη προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ἡ μείωσις τῶν μισθῶν ἐξασθενίζει τὸ κίνητρον τοῦτο, ἐπιβραδύνει τὴν τεχνικὴν τελειοποίησιν καὶ συνεπῶς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ παγίου κεφαλαίου καὶ τὴν χαλάρωσιν τῆς κρίσεως.

Γενικῶς ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις παρεμποδίζει, ὡς εἶπομεν, τὴν θεραπείαν τῆς κρίσεως. Τὰ ἐφαρμοζόμενα σήμερον μέτρα (π. χ. καθορισμὸς τιμῶν, δασμολογικοὶ περιορισμοί, κατασκευὴ δημοσίων ἔργων, παρεμποδίζουν τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κρίσεως διὰ τῆς φυσιολογικῆς ὁδοῦ, ἧτις εἶναι ἡ συντριβὴ τῶν μὴ βιωσίμων ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἀνανέωσις τοῦ παγίου κεφαλαίου. Ἡ τοιαύτη κρατικὴ ἐπέμβασις εἶναι ὠφέλιμος μόνον ὁσάκις τὰ δαπανώμενα ποσὰ συντελοῦν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς καταναλωτικῆς ἰκανότητος τῶν ἐργαζομένων καὶ δι' αὐτῶν ἐνισχύουν τὴν παραγωγὴν εἰδῶν καταναλώσεως.

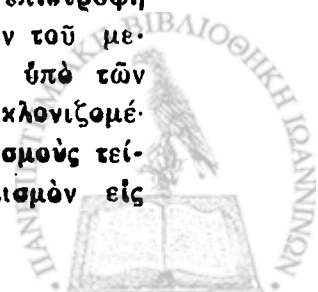
Ἐπέμβασις τοῦ κράτους πρὸς θεραπείαν τῆς κρίσεως θὰ ἦτο δυνατὴ ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις, ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις αὕτη οὐδέποτε θὰ ἐτύγγανε τῆς

ἐπιδοκίμασις τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἡ ὅποια εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐπιβάλλῃ τάξιν εἰς τὴν φύσει ἀναρχικὴν οἰκονομίαν τῆς. Τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τινῶν σοσιαλιστῶν (π.χ. Ντεμάν) σχέδια διευθύνσεως τῆς οἰκονομίας εἶναι ἀναμφιβόλως καλὰ μέσα προπαγάνδας, ἀλλ' ἀνεφάρμοστα τῇ συγκαταθέσει τῆς ἀστικῆς τάξεως.

θ.—*Συμπέρασμα.* Ἡ σημερινὴ κρίσις προεκάλεσε μέγιστον ἐνδιαφέρον καὶ ἐξετέθησαν περὶ αὐτῆς πλείοται ἀντιλήψεις σοβαραὶ καὶ ἀνόητοι. Ἐπανηλθὼν ἐπίσης πρὸς συζήτησιν ὅλα τὰ παλαιὰ ζητήματα τῆς ἀστικῆς οἰκονομίας. Οἱ φιλελεύθεροὶ διακηρύσσουν ὅτι τὰ ἐφαρμοζόμενα προστατευτικὰ μέτρα ἐπιδεινώνουν τὴν κρίσιν, ἐνῶ οἱ προστατευτιστῆς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ αἰτία εὐρίσκεται εἰς τὴν μὴ ἐφαρμογὴν αὐστηρῶν προστατευτικῶν μέτρων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἀσθένεια ἐπεκτείνεται καὶ ἐπιδεινώνεται. Αἱ περισσότερον προσβληθεῖσαι χῶραι γίνονται θέατρον σοβαρῶν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων, ἐνῶ αἱ μεταξύ κρατῶν συγκρούσεις ὀξύνονται καὶ τὸ μέλλον καθίσταται καθημερινῶς σκοτεινότερον. Ὀλόκληρον τὸ οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα τρίζει. Πρόκειται περὶ τῆς παρακμῆς ἐνός καθεστῶτος.

Ἡ παρακμὴ αὕτη καθίσταται καταφανεστέρα ἐκ τῶν προτεινομένων μέσων θεραπείας. 1) Ὁ ἐφαρμοζόμενος προστατευτισμὸς ἀποτελεῖ ὀπισθοδρομήσιν εἰς ὅλην τὴν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας γενομένην πρόοδον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας κατὰ χώρας, ἀναλόγως τῶν φυσικῶν δυνατοτήτων ἐκάστης. Ἡ προσπάθεια τῆς αὐταρχείας, διὰ τῆς δημιουργίας βιομηχανιῶν εἰς χώρας στερουμένας ὄλων τῶν προϋποθέσεων, εἶναι ἐπιστροφὴ εἰς τὴν κλειστὴν βιομηχανίαν τοῦ μεσαιῶνος. 2) Ἡ παρεχομένη ὑπὸ τῶν κρατῶν ἐνίσχυσις εἰς τοὺς κλονιζομένους καπιταλιστικούς ὀργανισμούς τείνει νὰ μεταβάλλῃ τὸν καπιταλισμὸν εἰς

τελείως παρασιτικήν ὀργάνωσιν. Κάθε δικαιολογία ὑπάρξῃς του ἐκλείπει. Ἡ συγκομιδὴ κερδῶν χωρὶς ν' ἀναλαβάνῃ καὶ τὰς εὐθύναις εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας στερεῖται πάσης δικαιώσεως, τοῦ καπιταλισμοῦ μεταβαλλομένου εἰς ἐκμεταλλευτὴν «ἐλέω Θεοῦ». 3) Ἡ ἀρξασμένη νὰ λαμβάνεται εἰς τινὰ κράτη νομοθετικὴ μέριμνα περὶ παρεμποδίσσεως χρησιμοποίησεως μέσων τεινόντων εἰς τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς, ἐπεκτεινομένη βιθμηδόν, ἀνακόπτει πᾶσαν ἐλπίδα προόδου τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ ἐφευρέσεις καθίστανται κίνδυνος διὰ τὸν καπιταλισμὸν καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καταδικάζεται εἰς ἀναγκαστικὴν στείρωσιν.

Μόνον ἡ συντριβὴ τοῦ καπιταλισμοῦ δύναται νὰ θεραπεύσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν κρίσιν, νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν δρόμον πρὸς τὴν πρόοδον, ἀποκλείουσα τὴν ὀπισθοδρομήσιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκουν τὰ προτεινόμενα φάρμακα πρὸς θεραπείαν τῆς κρίσεως.

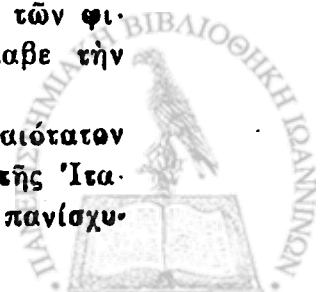
— Ἐν τῇ λογικῇ καλεῖται κρίσις ἡ διανοητικὴ ἐνέργεια, δι' ἧς προσδιορίζομεν τὴν λογικὴν σχέσιν δύο ἐννοιῶν. Ἐν τῇ κρίσει ἡ ἐνοῦμεν δύο ἐννοίας ἢ ἀποχωρίζομεν ἀπ' ἀλλήλων. Κάθε κρίσις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μερῶν: ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, ἐκ τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐκ τοῦ συνδετικοῦ. Ἡ κρίσις, ὡς πρωταρχικὸν στοιχεῖον τῆς νοήσεως, ἀποιελεῖ ὑπὸ τυπικὴν μορφήν, τὴν νοητικὴν ἔκφρασιν τῆς ἀλληλουχίας ἢ ὁποῖα διέπει τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα. Κρίσεων ὑπάρχουν πολλά εἶδη, ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν συνδέομεν τὸ ὑποκείμενον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου, ἐκ τοῦ πλάτους τὸ ὁποῖον δίδομεν εἰς τὸ ὑποκείμενον κλπ.

Κρισναμοῦρτι (Τζίντου).— Ἰνδὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τὸ 1896. Ἀνετράφη ἐκ παίδων ὑπὸ τῆς προέδρου τῆς Θεο

σοφικῆς ἐταιρείας Ἄννης Μπέζαντ, εἰς ἡλικίαν δὲ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἔγραψε τὸ πρῶτον του ἔργον, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον: «Εἰς τοὺς πόδας τοῦ διδασκάλου» καὶ μετεφράσθη φροντίδι τῶν κατὰ τόπους θεοσόφων, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Τὸ 1911 ἰδρυθέντος τοῦ ἐπιλεγομένου «Τάγματος τοῦ Ἀστέρου» ὁ Κρισναμοῦρτι ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς αὐτοῦ. Οἱ ὄπαδοὶ τοῦ τάγματος τούτου ἐπίστευον ὅτι ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον εἰς παγκόσμιος ἐκπαιδευτῆς, ὅστις θὰ τὸν ὠδήγῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Τὸ 1925 ὁ Κρισναμοῦρτι ἐχαρκτηρίσθη ὑπὸ τῆς Ἄννης Μπέζαντ ὡς ὁ ἀναμενόμενος οὗτος παγκόσμιος ἐκπαιδευτῆς. Ἀλλὰ μετὰ τετραετίαν, ἀφοῦ ἀψηχόλησεν ἀρχετὰ τὸν κόσμον τῶν ἀφελῶν μὲ ἀναμνησθήματα παλαιᾶς Ἰνδικῆς σοφίας ἐπενδεδυμένης ποιητικώτερα πως χρώματα, ἀντελήφθη τὸ μάταιον τοῦ ἐγχειρηματός του καὶ βαρυνθεὶς διέλυσε τὸ Τάγμα τοῦ Ἀστέρου, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον ὅτι ἀπετέλει μετενσάρκωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Κρισναμοῦρτι ἔγραψε πλείστας μονογραφίας φιλοσοφικοῦ μυστικιστικοῦ περιεχομένου καὶ δύο ποιητικὰς συλλογὰς. Ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔδωκε καὶ διαλέξεις.

Κρίσις (Φρυγκίσκος Crispi).— Ἰταλὸς πολιτικὸς πρωτοεργάτης τῆς ἰταλικῆς ἐνότητος (1819—1901). Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς διαφόρους ἐπαναστάσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἐνωσιν τῆς Ἰταλίας, παρεκίνησε δὲ τὸν Γαριβάλδην εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν χιλίων εἰς Σικελίαν. Τὸ 1861 ἐξελέγη βουλευτῆς, τὸ δὲ 1877 ἔλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ντεπερᾶτι ἐξελέγη ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων (1887) καὶ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως.

Ἐκτοτε διεδραμάτισε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἰταλίας. Ὑπῆρξεν ἐπὶ δεκαετίαν πανίσχυ-

ρος δικτάτωρ, καὶ θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς τριπλῆς σαμμαχίας καὶ ἀντίπαλος τῆς Γαλλίας.

Κατὰ τὸ 1893, ὅλως ἀπερισκέπτως φερόμενος ἐπεχείρησε τὴν εἰς Ἄβυσσην ἔκστρατείαν, ἣτις κατέληξεν εἰς τὴν ὀριστικὴν ἦτταν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν πτώσιν τοῦ ὑπουργείου του. Φιλελευθέρων πεποιθήσεων καὶ ἀρχάς, ἀπέβη ἀπολυταρχικώτατος καὶ αὐθαίρετος, κατηγορήθη δὲ ὑπὸ τῆς δημοκρατικῆς μερίδος ὡς ἐργαζόμενος διὰ τὴν κατάλυσιν τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, διὰ τὴν κατάρχησιν ἐξουσίας, δωροληψίας κλπ.

Κρίσιπεν (Ἄρθουρος Crispin).— Γερμανὸς σοσιαλιστὴς, γεννηθεὶς τὸ 1875. Μέλος τοῦ σοσιαλ-δημοκρατικοῦ κόμματος, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς αὐτοῦ καὶ διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλ-δημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, τὸ 1919 ἐξελέγη μέλος τῆς μετεπαναστατικῆς γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τὸ 1920 βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ. Μετέσχε τοῦ Β' συνεδρίου τῆς Γ' Διεθνoῦς καὶ μετὰ τοῦ Ντιεμὰν διεξήγαγε διαπραγματεύσεις διὰ τὴν προσχώρησιν τῶν ἀνεξαρτήτων σοσιαλ-δημοκρατῶν τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Γ' Διεθνή. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦ κόμματος, τὸ συγκροτηθὲν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1920 ἐν Χάλλη ἐτάχθη κατὰ τῆς προσχωρήσεως καὶ τὸ 1922 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σοσιαλ-δημοκρατικὸν κόμμα.

Κριτίας.— Ἀθηναῖος σοφιστὴς καὶ πολιτικὸς ὀλιγαρχικῶν φρονημάτων. Ἐδίδασκεν ὅτι ἡ θνησκεία εἶναι ἐπινόησις πονηροῦ τινος καὶ σοφοῦ ἀνθρώπου ὅστις δι' αὐτῆς ἠθέλησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν πολὺν λαὸν τὸν φόβον τῆς ἀδικίας. Αἱ περὶ θεοῦ καὶ τιμωρίας καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίαι εἶναι ἀπλᾶ μορμολύκεια, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι μὲ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Κριτίας

ὑπῆρξε μισθιτὴς τοῦ Σωκράτους, λόγῳ δὲ τῶν ὀλιγαρχικῶν φρονημάτων του ἐξωρίσθη ἐξ Ἀθηνῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν ἦτταν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπανελθὼν ἐγένετο εἰς ἓκ τῶν τριάκοντα τυράννων (404) καὶ ἐπέδειξε μεγάλην σκληρότητα.

Κριτικὴ σχολή.— Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν κριτικαὶ ἔχρακταιρίσθησαν πᾶσαι αἱ σχολαὶ αἱ ὁποῖαι ἐξεπήγασαν ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ ὡς ἄρνησις αὐτοῦ, ἔτσι ἡ ἀτομιστικὴ κριτικὴ σχολὴ μὲ κύριον ἐκπρόσωπον τὸν Σισμοντὶ (βλ. λ.), ἡ ἐθνικιστικὴ κριτικὴ σχολὴ μὲ κυρίους ἐκπροσώπους τὸν Α. Μύλλερ (βλ. λ.) καὶ τὸν Φρειδ. Λίστ (βλ. λ.) καὶ ἡ σοσιαλιστικὴ κριτικὴ σχολή, ἡ τῶν οὐτοπιστῶν σοσιαλιστῶν, μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ τῶν Κ. Μάρξ (βλ. λ.) καὶ Φρ. Ἐνγκελς (βλ. λ.), ὅστις ἀποτελεῖ κριτικὴν ὄλων συλλήβδην τῶν ἀστικῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν.

Κριτικισμὸς ἢ κρισιαρχία. (γαλλ. Criticisme, γερμ. Kritizismus).— Ἐκλήθη οὕτω τὸ γνωσιολογικὸν σύστημα τοῦ Καντίου (βλ. λ.) καθ' ὃ κύριον ἔργον κάθε φιλοσοφίας εἶναι ἡ συστηματικὴ βάσανος τῆς δυνατότητος τῆς καταγωγῆς, τοῦ κύρους, τῆς νομοτελείας καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Ὁ κριτικισμὸς διὰ τῆς θετικῆς του διδασκαλίας, ὡς πρὸς μὲν τὸ πρόβλημα τῆς πηγῆς τῆς γνώσεως ἴσασται μεταξὺ τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς ἐμπειριοκρατίας, ὡς πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα τοῦ κύρους καὶ τῶν ὁρίων τῆς γνώσεως μεταξὺ τοῦ δογματισμοῦ καὶ τοῦ σκεπτικισμοῦ. Κατὰ τὸν κριτικισμὸν ἡ γνώσις εἶναι σύθεσις ἐκείνου, τὸ ὅποιον παρέχει ἡ ἐμπειρία καὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον παρέχει αὐτὴ σῦτη ἡ γνωστικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου.

Πηγὴ τῆς γνώσεως εἶναι ἡ ἐμπειρία, ἀλλ' αὕτη ὑφίσταται παρὰ τῷ γινώ-

σχοιτι, τὴν ἐπεξεργασίαν ὑποκειμενικῶν ὄλων παραγόντων, τῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, αἰτινες δὲν προέρχονται ἔξωθεν.

Κριτσέφσκι (Βόρις). — Εἷς ἐκ τῶν πρώτων Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν, ἀποθανὼν τὸ 1919. Ἄφου εἰργάσθη περὶ τὸ 1892 ἐντὸς τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κύκλων τῆς Ρωσσίας μετηνάστευσεν εἰς τὸ ἔξωτερικὸν καὶ προσχώρησεν εἰς τὴν ὁμάδα «Ἀτελευθέρωσις τῆς ἐργασίας» εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς ὁποίας συνειργάσθη ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Β. Νασούμωφ. Διαφωνήσας ὁμως μετ' ὀλίγον μετὰ τῆς ὁμάδος ταύτης, ἴδρυσεν μετὰ τοῦ Α. Τύσκο (Γιόγκισες), ἰδίαν ὁμάδα διὰ τὴν δημοσίευσιν λαϊκῆς σοσιαλδημοκρατικῆς φιλολογίας, εἰς τὴν ὁποίαν, κατ' αὐτὸν καὶ τὸν Τύσκο δὲν ἀπέδιδον ἀρκετὴν προσοχὴν οἱ «παλαιοί», δηλαδή ὁ Πλεχάνωφ, ὁ Ἄξελροντ κλπ. Ὀλίγον πρὸ τοῦ 1900 ὁ Κριτσέφσκι ἠγήθη εὐρυτέρας καὶ βιαιότερας κατὰ τοῦ Πλεχάνωφ ἀντιπολιτευσεως, ἡ ὁποία ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν νέων «οἰκονομιστικῶν» τάσεων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Αἱ τάσεις αὗται ἐπεκράτησαν ἐν τῇ «Ἐνώσει τῶν Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἔξωτερου» καὶ ὁ Κριτσέφσκι λαβὼν τὴν πλειοψηφίαν ἐν αὐτῇ ἐγένετο συντάκτης τοῦ ὄργανου τῆς «Ραμποτσέγιε Ντιέλο» (1898—1902). Κατὰ τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῶν Παρισίων (1900) ὁ Κριτσέφσκι ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πλειοψηφίας τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας, μετ' ἀντίπαλον τὸν ἠγέτην τῆς μειοψηφίας Πλεχάνωφ. Ταυτοχρόνως ὁ Κριτσέφσκι μετεῖχε τῆς δράσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας, συνεργαζόμενος εἰς τὴν «Humanité» καὶ τὸ «Vorwaerts». Εἰς τὰ ρωσικὰ καὶ τὰ διεθνή προβλήματα ἀπέκλινεν ὑπὲρ τοῦ μπερνσταϊνισμού καὶ τοῦ ζωρετισμοῦ. Ἡ «Ἴσκρα» καὶ ἡ «Ζάρια» ἤσκησαν κατὰ τοῦ Κριτσέφσκι ἐντονωτάτην πο-

λεμικὴν καὶ ἐξηφάνισαν ὅλην τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἐντὸς τοῦ κόμματος, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τὸ δεύτερον συνέδριον (1903) νὰ μὴ δύναται νὰ διαδραματίσῃ οὐδένα ρόλον ἐν αὐτῷ.

Κροατία.—Τμήμα τῆς Νοτιοσλαβίας (βλ. λ.) προσαρτηθὲν εἰς αὐτὴν μετὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον. Ἡ χώρα αὕτη ἀνήκουσα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου εἰς τὴν δυαδικὴν αὐστροουγγρικήν αὐτοκρατορίαν, ἔπαιξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παίξῃ σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐθνικοκοινωνικὴν ἱστορίαν τῶν Νοτιοσλαύων. Καὶ πρὸ τοῦ πολέμου μὲν ἀπετέλει, μετ' ἐκείνην τὴν κυριωτέραν πόλιν Ζάγκρεμπ, ἐστίαν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τῆς ἀνεξαρτησίας καθὼς καὶ πάσης πνευματικῆς κινήσεως τῶν ὑπὸ τὸν αὐστριακὸν ζυγὸν Νοτιοσλαύων. Μετὰ τὸν πόλεμον ὁμως καὶ μετὰ τοὺς πρώτους ἐνθουσιασμοὺς τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως δὲν ἤργησαν ν' ἀναφανοῦν τὰ δυσάρεστα συμπτώματα τῆς ἀπογοητεύσεως μέχρι χωριστικῶν διαθέσεων. Ἐγεννήθη πολὺ ταχέως δυσσαρέσκεια ἐναντίον τοῦ Βελιγραδίου, πρῶτον μὲν διότι ἡ Κροατία, χώρα πολιτισμοῦ πολὺ ἀνωτέρου ἀπὸ τὸν τῆς παλαιᾶς Σερβίας λόγῳ τῆς τεχνικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν μορφώσεως, ἀπέκτησε συνείδησιν ὑπεροχῆς ἐναντι τῆς παλαιᾶς Σερβίας, δεύτερον δὲ διότι οἱ πολιτικοὶ κύκλοι τοῦ Βελιγραδίου, ἀποτελούμενοι εἰς τὴν μεγάλην τὴν πλειοψηφίαν ἀπὸ παλαιούς Σέρβους, ἐφήρμοσαν ἄκρον συγκεντρωτικὸν πρόγραμμα. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐδημιούργησαν τὸ γνωστὸν χωριστικὸν ρεῦμα τῶν νέων ἐπαρχιῶν, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ ν' ἀπειλῇ τὴν ἐνότητα τοῦ νέου Νοτιοσλαβικοῦ κράτους.

Κροατία (Σωτήριος).— Νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς ἐκ Σικυῶνος τῆς Κορινθίας (1852—1924), ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐπιδοθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον.

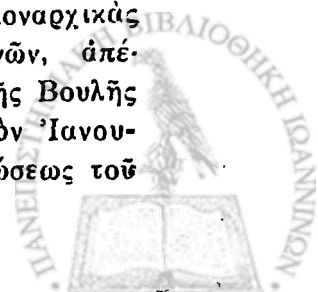
Διετέλεσεν ύφηγητής του πανεπιστημίου, δήμαρχος Σικυώνος, βουλευτής Κορινθίας επί πέντε περιόδους, γενικός γραμματεὺς του ύπουργείου Δικαιοσύνης και γενικός διοικητής Κρήτης. Κατά τὸ 1922 διωρίσθη πρωθυπουργὸς ύπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπαναστάσεως, παρητήθη δὲ κατὰ τὸν Νοέμβριον του ίδιου ἔτους μὴ θέλων ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς ἐκτελέσεως τῶν καταδικασθέντων ὡς ὑπαιτίων τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ἐγραψε: «Περὶ παραγγελίας ἐν γένει», «Ἐγχειρίδιον ἐμπορικοῦ δικαίου» καὶ μετέφρασε καὶ τὴν «Πολιτικὴν οἰκονομίαν» του Κ. Ζίντ.

Κρόμερ (Ἐβελυν Μπέριγκ Cromer). Ἄγγλος πολιτικὸς (1841—1917). Ἔδρασε κυρίως εἰς τὰ ἀποικιακὰ καὶ οἰκονομικὰ ζητήματα, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸ 1879 διωρίσθη ἀνώτατος ἐλεγκτῆς τῶν οἰκονομικῶν. Τὸ 1880—1883 τῷ ἀνετέθη ἡ διοργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τῶν Ἰνδιῶν. Ἀργότερον διωρίσθη γενικὸς πρόξενος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Αἴγυπτον. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1907, ἡ δὲ δρασίς του ἐσημείωσεν ἐποχὴν εἰς τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας.

Κρόμουελ ἢ Κρόμβελ (Ὀλιβιέρως Cromwell).—Ἄγγλος πολιτικὸς (1599—1658). Ἐγεννήθη ἐν Λονδίῳ ἐξ οἰκογενείας γαιοκτημόνων, ἐκ μητρὸς δὲ ἐκ τοῦ φανατικοῦ ἀντικληρικοῦ πολιτικοῦ, Θωμᾶ Κρόμουελ ὅστις εἶχεν υἱοθετήσῃ τὸν πάππον του. Ἐσπούδασεν ἐν Καϊμπριτζ καὶ τὸ 1628 ἐξελέγη βουλευτής. Διαλυθείσης τὸ 1630 τῆς Βουλῆς, διωρίσθη εἰρηνοδίκης, διεκρίθη δὲ ὡς προστάτης τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν εὐγενῶν. Ἐκλεγείς πάλιν εἰς τὴν λεγομένην βραχυχρόνιον Βουλὴν τοῦ 1640 κατεπολέμησε μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἰωάννου Χάμπντεν τὰς ἀπολυταρχικὰς τάσεις τῶν Στούαρτ. Ἐκλεγείς κατόπιν εἰς τὴν μα-

κροχρόνιον Βουλὴν, ἠγήθη τῆς κινήσεως πρὸς ὑποταγὴν τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ διωργάνωσε δι' ἰδίων χρημάτων στρατιωτικὰ σώματα εἰς τὰς περὶ τὸ Καϊμπριτζ κομητείας. Ὅτε ἐξεργάγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τοῦ 1642, ὅστις οὐσιαστικῶς ἦτο ἡ ἀστικὴ ἐπανάστασις τῆς Ἀγγλίας, ὁ Κρόμουελ εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς, δημιουργήσας ἐκ τοῦ μηδενὸς τὰ πρῶτα ἔφιππα τάγματα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Βουλῆς, ἰσάξια τῶν βασιλικῶν. Τὰ τάγματα αὐτὰ ἀπετελοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀστοὺς Πουριτανοὺς (βλ. λ.) οἵτινες ἐμάχοντο μὲ ἀσύγκριτον φανατισμόν. Κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου μέχρι πλήρους συντριβῆς τῶν μοναρχικῶν, ἦρε μεγαλειώδεις νίκας κατὰ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων. Ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἐνότητα τῶν ζητημάτων ἀντετάχθη καὶ κατὰ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας καὶ ὑπεστήριξε τὰς αἰρέσεις. Νικήσας τὸ 1645 τὸν βασιλέα Κάρολον, τὸν ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς Πουριτανοὺς Σκώτους. Ὅτε, μετ' ὀλίγον, οἱ Πουριτάνοι ἐπιτυχόντες ἀναγνώρισιν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἔτεινον πρὸς συμφιλίωσιν μὲ τὴν μοναρχίαν, ὁ Κρόμουελ ἠγούμενος τῶν ἀνεξαρτήτων ἐστράφη καὶ ἐναντίον των. Ἀποχωρισθεὶς ἐπίσης τῆς Βουλῆς, ἡτις ἐδείκνυε μετριοπαθεῖς τάσεις, ἐσημάτισεν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν ἐξ ἀνεξαρτήτων καὶ ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν μοναρχικῶν καὶ τῶν Πουριτανῶν μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐπιβολὴν ἀστικῆς δημοκρατίας.

Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κρόμουελ ἐπεδίωξε συνεννόησιν μὲ τὸν βασιλέα Κάρολον, πεισθεὶς ὅμως συντόμως περὶ τῆς κακοπιστίας τοῦ βασιλέως ἀπεφάσισε τὴν πλήρη κατάργησιν τῆς βασιλείας. Καταστείλας ὅλας τὰς βασιλικὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὰς φιλομοναρχικὰς κινήσεις τῶν Προσβυτερικῶν, ἀπέκλεισε τοὺς τελευταίους ἐκ τῆς Βουλῆς καὶ κατέστη παντοδύναμος. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1649, κατόπιν ἀξιώσεως τοῦ

ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κρόμουελ τελοῦντος στρατοῦ, ὁ βασιλεὺς παρεπέμφθη εἰς δικαστήριον ἀποτελεσθὲν ἐκ μελῶν τῆς Ἡκρωτηριασμένης Βουλῆς (Rump Parliament) καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1649 ἡ Ἀγγλία ἀνεκηρύχθη δημοκρατία, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν κύριον ρόλον ἔπαιζεν ὁ Κρόμουελ διὰ τοῦ στρατοῦ. Ἐντὸς ὅμως τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοπέδου ἤρχισαν δημιουργούμενα, ἐκ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων, ἄκρως ἀριστερὰ ρεύματα ὡς τὸ τῶν Ἰσοπεδωτῶν (βλ. λ.), οἵτινες ἐζήτησαν οἰκονομικὴν ἰσότητα. Ὁ Κρόμουελ, ὅστις δὲν ἐσχόπευε νὰ ὠθήσῃ τόσον μακρὰν τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἤθελε νὰ τὴν περιορίσῃ ἐντὸς τῶν ἀστικῶν πλαισίων κατέπνιξεν ἀγρίως τὸ κίνημα τῶν Ἰσοπεδωτῶν. Μετ' ὀλίγον κατέστειλε βασιλικὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ κατόπιν νέων νικῶν ἐξανάγκασε τοὺς Σκώτους ν' ἀναγνωρίσουν τὴν δημοκρατίαν. Οὕτω ἔληξεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Τὸ 1863 ὅμως ὁ Κρόμουελ διέλυσε τὴν μακροχρόνιον Βουλὴν (Long Parliament), διότι αὕτη ἀνιετάσσετο εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς δημοκρατικὰς μεθόδους τοῦ Κρόμουελ καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐκλογὴν νέας Βουλῆς ἀποτελουμένης ἀποκλειστικῶς ἐκ Πουριτανῶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην διέλυσε μετ' ὀλίγον διὰ τὸν ἀντίθετον ἀκριβῶς λόγον· ἡ νέα Βουλὴ εἶχεν ἄκρως ἐπαναστατικὰς ἀντιλήψεις. Τὸ 1653 ἐδημοσιεύθη τὸ νέον Σύνταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Κρόμουελ ἀνεκηρύσσεται ἰσόβιος Λόρδος Προσιάτης (Lord Protector) τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀγγλίας, Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας. Ἡ ἐκλεγείσα τὸ 1654 νέα Βουλὴ ἀντετάχθη ἀμέσως κατὰ τῶν δικτατορικῶν διαθέσεων τοῦ Κρόμουελ καὶ ἐπεζήτησε νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Ὁ Κρόμουελ διέλυσε καὶ τὴν νέαν Βουλὴν, ἀφοῦ δὲ κατέστειλεν ἐπαναστάσεις τῶν βασιλικῶν καὶ δημοκρατικῶν, ἐπέβαλε στρατιωτικὴν δικτατορίαν, ἀναθέ-

σας τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν εἰς ὑποστρατήγους μὲ ἀπόλυτα δικαιώματα. Ὁ Κρόμουελ ἐφιλοδόξησε πρὸς στιγμήν ν' ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς, ἀλλ' ἐγκατέλειπε τὸ σχέδιόν του λόγω τῆς ἀντιπαθείας τοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν βασιλείαν. Ὁ Κρόμουελ ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ἀσθενήσας ἐξ ὑπερκοπώσεως, τὸ 1658.

Ὁ Κρόμουελ μὲ τὸ ναυτικόν του πρόγραμμα ἐθεμελίωσε τὴν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν κυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ὑπῆρξεν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ἤδη ἰσχυρᾶς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀστικῆς τάξεως, ἣτις ἐπέδιωκε τὴν ἐπιβολὴν τῆς κυριαρχίας τῆς ἐπὶ τοῦ κράτους, περιοριζομένης ἢ ἐξαφανιζομένης τῆ βασιλικῆς ἐξουσίας. Καὶ τὸ ἐπέτυχε· ἔκτοτε, παρὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς βασιλείας, κύριος τῆς πολιτικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ παρέμεινεν ἡ ἀστικὴ τάξις καὶ καθύθυνε τὴν πολιτικὴν αὐτῆ συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντά της.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ριχάρδος (1626 1712), ὅστις τὸν διεδέχθη ὡς Λόρδος Προσιάτης ἔστειρεῖτο τῶν προσόντων τοῦ πατρὸς του καὶ πρὸ τῆς ἐντεινομένης διαρκῶς ἀντιδράσεως ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ (1660). Ὀλίγον κατόπιν παλινορθώθη ἡ βασιλεία τῶν Στούαρτ, ἡ ἀστικὴ τάξις ὅμως διετήρησεν ὅλα τὰ κληθέντα δικαιώματα.

Κροπότιν (Πέτρος Ἀλεξέϊβιτς πρίγκηψ). Ρῶσος ἀναρχικὸς καὶ γεωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τὸ 1842 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ 1921. Μέλος εὐγενοῦς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἡ γενεαλογία συνεδέετο πρὸς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῶν Ροῦρικ, ὁ Κροπότιν εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀκολούθων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτησε μέχρι τοῦ 1861. Ἀντὶ νὰ δεχθῆ βαθμόν τινα εἰς τὴν αυτοκρατορικὴν φρουράν, ὅπως ἐδικαιούτο λόγω τῆς καταγωγῆς του, ἐπροτίμησε

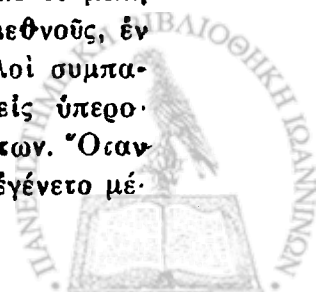
νά σταλή εἰς τὸ σῶμα τῶν κοζάκων τοῦ Ἀμούρ ὡς στρατιωτικὸς βοηθὸς τοῦ κυβερνήτου τῆς Τρανσβαϊκαλίας. Ἡ πρώτη του ἐργασία ὑπῆρξε μία οἰκονομικὴ καὶ γεωργικὴ περιγραφὴ τῆς περιοχῆς ταύτης, ἡ ὁποία ἕως τότε ἦτο ἐλάχιστα γνωστὴ. Κατόπιν συνέταξεν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν φυλακῶν καὶ τῆς ζωῆς τῶν καταδικασμένων εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Νερτσίνσκ καὶ ἐπρότεινε τὰς δυνατὰς μεταρρυθμίσεις διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τῶν καταδικῶν. Ἡ ἔκθεσις αὕτη δὲν ἐδημοσιεύθη τότε, ἀλλ' ἐπροξένησε βαθεῖαν αἴσθησιν εἰς τὸν τσάρον, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσις ἐλησμονήθη πολὺ ταχέως. Ἐντὸς ὀλίγου μὲ τὸν θρίαμβον τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τὸ 1862, ἐξηφανίσθησαν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Ὁ νεανικὸς ἐνθουσιασμὸς τοῦ Κροπότκιν μετεβλήθη εἰς ὀδυνηρὸν σκεπτικισμόν· ἐξηκολούθησε τὴν προσπάθειάν του πρὸς διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῆς Σιβηρίας, ἀλλ' ἔπαυσε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις τις δι' ἐκθέσεων καὶ ὑπομνημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπήρεσκον εἰς τοὺς κρατοῦντας.

Κατὰ τὸ 1863, μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Πολωνίας, κάθε ἐλπίς περὶ μεταρρυθμίσεων ἐσβέσθη. Ὁ Κροπότκιν, ἀπεσπασμένος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας, ἀφωσιώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καὶ εἰς σειρὰν ἐξερευνήσεων, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν ἐπὶ τριετίαν, περιηγήθη τὴν Μαντζουρίαν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Οὐσσούρι, ἀνεκάλυψε τὴν ὁδὸν τοῦ Κιγκάν καὶ τοῦ Μέργκεν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον πατήσει Εὐρωπαῖοι ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μετέσχε τῆς πρώτης ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἀνῆλθεν εἰς τὸ Σουνγκάρι, διέτρεξε τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ὄκα καὶ τέλος εὔρε τὴν ἐπὶ πολὺ ἀναζητουμένην διάβασιν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὰ χροσχωρεῖα τοῦ Λένα μέχρι

τῆς Τρανσβαϊκαλίας. Ὅταν ἐπανῆλθε κατὰ τὸ 1867 εἰς Πετρούπολιν, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ μαθήματα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἦτο ἤδη δημοφιλὴς λόγῳ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους εἶχε διατρέξει καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν πορισμάτων τῶν ταξιδίων του. Ἐδημοσίευσε τότε γενικὸν κατάλογον ὄλων τῶν γεωγραφικῶν σημείων, τῶν ὁποίων εἶχεν ὑπολογίσει τὸ ὕψος, εἰς τὰ «Peterman's Mittheilungen» καὶ τὴν «Περὶλήψιν τῆς ὄρεογραφίας τῆς Σιβηρίας», ἡ ὁποία εἶναι τὸ κυριώτερον γεωγραφικὸν ἔργον του. Τὸ 1871 ἀπεστάλη εἰς Φινλανδίαν, ὅπου ἐμελέτησε τὰ ἐδάφη τῆς περιόδου τῶν παγετώνων. Αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις του ἀπετέλεσαν τὸ ὑλικὸν ἑνὸς ἔργου του, τοῦ ὁποίου ὁ πρῶτος μόνον τόμος ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Χρονικὰ τῆς Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας» ἐνῶ ὁ δεύτερος, ἀπομείνας ἐν χειρογράφῳ, ἔπεσε βραδύτερον εἰς χεῖρας τῆς ρωσικῆς ἀστυνομίας.

Μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀποτυχίαν τοῦ φιλελευθέρου κινήματος, ὁ Κροπότκιν ἐσχημάτισε τὴν γνώμην ὅτι, ἂν ποτε ἐμελλε ν' ἀπαλλαγῇ ἡ ρωσικὴ κοινωνία τοῦ μισητοῦ ἀπολυταρχισμοῦ, τοῦτο δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο δι' αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς ὀργανωμένης βουλήσεως τοῦ λαοῦ. Πεισμένος περὶ τῆς ἀνάγκης μιᾶς ἐκ τῶν κάτω προερχομένης κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐγκατέλειπε μετὰ περιφρονήσεως τὸν κόσμον τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς αὐλῆς, τὰ ἦθη τοῦ ὁποίου ἐπλήρουν ἀηδίας καὶ ἀγανακτήσεως τὸ φιλοσοφημένον πνεῦμα του, καὶ ἀπερῶσισε νὰ ζήσῃ ἐν μέσῳ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν.

Εἰς ἓ' ταξίδιον ἀνὰ τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ἑλβετίαν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιχειρήσει κατὰ τὸ 1872, συνεδέθη μὲ τὰ μέλη τῆς ἐκπνεούσης πλέον Α' Διεθνούς, ἐν οἷς συγκατελέγοντο καὶ πολλοὶ συμπατριῶται του καταδικασμένοι εἰς ὑπερορίαν λόγῳ τῶν πεποιθήσεών των. Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρωσσίαν ἐγένετο μέ-

λος τῆς μυστικῆς ὀργανώσεως τοῦ Τσοϊκόφσκι, περιλαμβανούσης νέους τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, οἱ ὅποιοι ἐπεδίωκον νᾶ ὀργανώσουν μαθήματα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς βιομηχανικὰς περιφερείας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ νᾶ εἰσαγάγουν τὰς ἐπαναστατικὰς καὶ φιλελευθέρους ιδέας εἰς τοὺς ἀμορφώτους πληθυσμοὺς διὰ μαθημάτων ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ στοιχειώδους ἱστορίας. Μεταμφιεσθεὶς εἰς περιοδεύοντα ζωγράφον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μποροντίν*, ὁ Κροπότκιν ἐπέδοθη μετὰ ζέσεως εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἀγροτῶν. Διωργάνωσε διαλέξεις, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐφείδετο καθόλου τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος, περιώδευε μετὰ τοῦ πτωχοῦ πληθυσμοῦ, ἀπεκάλυπτε τὴν ἀνηθικότητα τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστώτος καὶ ἐκήρυσσε τὴν συναδέλφωσιν τῶν καταπιεζομένων. Καταγγελθεὶς εἰς τὴν ἀστυνομίαν, συνελήφθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1874 καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Πέτρου καὶ Παύλου ἐν Πετροπόλει. Ἐδῶ, ἐπὶ τρία περίπου ἔτη ἐντὸς ὑγροῦ καὶ σκοτεινοῦ κελλίου, χωρὶς ἐπαρκῆ τροφήν, χωρὶς βιβλία, χωρὶς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους του, ματαίως ἀνέμενε νᾶ δικασθῆ. Ὅταν πλέον ἐκλονίσθη σημαντικῶς ἡ ὑγεία του, μετεφέρθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὁπότεν κατώρθωσε νᾶ δραπετεύσῃ κατ' Ἰούλιον τοῦ 1876.

Κατέφυγεν ἀμέσως εἰς Ἀγγλίαν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐγκατεστάθη ἐν Ἐλβετία, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν «Ὁμοσπονδίαν τοῦ Ἰούρα» (ἀναρχικὴν ὁμάδα ἀποσπασθεῖσαν τῆς Α' Διεθνοῦς) καὶ ἱδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ὁ ἐπαναστάτης» (*Le révolté*). Ἀπελαθεὶς ἐξ Ἑλβετίας, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1881, ἀπαιτήσει τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως, κατέφυγεν εἰς Τονὸν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου διὰ σειρᾶς βιβλίων καὶ διαλέξεων προσεπάθησε νᾶ προκαλέσῃ ζύμωσιν ἐναντίον τῶν ὁμοτήτων, αἱ ὁποῖαι διεπράττοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλε-

ξάνδρου τοῦ Γ' εἰς βάρος τῶν πολιτικῶν καταδίκων. Ἐπανελθὼν εἰς Τονὸν τὸ 1882 συνελήφθη μετ' ὀλίγον ὡς συνέννοχος τῆς τρομοκρατικῆς ἀποπειρας ἡ ὁποία εἶχε λάβει χώραν ἐν Λυών, ἐδικάσθη μετὰ 59 ἄλλων καὶ κατεδικάσθη εἰς πενταετῆ φυλάκισιν, μολονότι ἦτο ἀθῶος. Ἐγκλεισθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Κλαιρβώ, ἠμνηστεύθη μετὰ τριετίαν (1886) κατόπιν ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ὁ Κροπότκιν ἀπεσύρθη εἰς τὸ Λονδῖνον ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 1917. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐξεδηλώθη, παραδόξως, ὑπὲρ αὐτοῦ, πιστεύσας εἰς τὰς περὶ ἐλευθερίας, αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καὶ ἐκπολιτιστικῶν ιδεωδῶν ἐπαγγελίας τῶν συμμάχων. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν καὶ λόγῳ τῶν ἀναρχικῶν του ἀντιλήψεων ἐπέκρινε τὸ σοβιετικὸν καθεστῶς, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει ὡς ἐξ ἴσου καταπιεστικὸν μὲ τὸ κεφαλαιοκρατικόν, ἐφ' ὅσον διетήρει τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ κάθε κράτους, τὴν βίαν δηλαδή καὶ τὸν καταναγκασμόν. Ἀπέθανεν ἐν Μόσχᾳ τὴν 8ην Φεβρουαρίου τοῦ 1921, κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ ἐν Μόσχᾳ οἰκία του ἐγένετο ὑπὸ τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως «Μουσεῖον Κροπότκιν».

Ὁ Κροπότκιν ἐδημοσίευσε ταξιδιωτικὰς περιγραφὰς καὶ γεωγραφικὰς ἐργασίας, συγγράμματα φιλοσοφίας τοῦ δικαίου καὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας, καθὼς καὶ τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ἡ ὁποία κρίνεται ἐν ἑκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ λογοτεχνικοῦ τούτου εἴδους. «Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, λέγει ὁ Δανὸς κριτικὸς G Brandès, προλογίζων τὴν γαλλικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου, φροντίζει περισσότερο νᾶ μᾶς δώσῃ τὴν ψυχολογίαν τῶν συγχρόνων του παρά τὴν ἰδικήν του. Διὰ τοῦτο εὕρισκει ὁ ἀναγνώστης εἰς αὐτὸ τὴν ψυχολογίαν τῆς Ρωσσίας τῆς ἐπισήμου Ρωσσίας καὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁ-

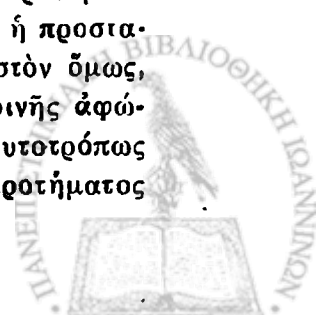
ποία μάχεται διὰ τὴν πρόοδον, καὶ τῆς ἀντιδραστικῆς Ρωσσίας. Προσπαθεῖ περισσότερο νὰ διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν τῶν συγχρόνων του παρὰ τὴν ἰδικήν του, καὶ διὰ τοῦτο ἡ διήγησις τῆς ζωῆς του περικλείει τὴν ἱστορίαν τῆν Ρωσσίας τῆς ἐποχῆς του τόσον καλὰ, ὅσον καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμισυ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Ὅταν αὐτοαναλύεται, ὄλος ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος κατοπτρίζεται ἐν ἑαυτῷ».

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Λόγοι ἐνὸς ἐπαναστατημένου» (1884), «Ἡ κατάκτησις τοῦ ψωμοῦ» (1888), «Ἡ ἀναρχία, ἡ φιλοσοφία τῆς, τὸ ἰδεῶδες τῆς» (1896 ἑλλην. μετ. μετὰ προλόγου Ἰ. Ζερβοῦ 1924), «Τὸ κράτος, ἡ θέσις του ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1898), «Ἀπομνημονεύματα ἐπαναστάτου» (1900), «Ἀλληλοβοήθεια, ὡς παράγων ἐπαναστάσεως» (1902), «Ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη καὶ ὁ ἀναρχισμὸς» (1903), «Ἡ μεγάλη ἐπανάστασις 1789—1793» (1921), «Ἀναρχικὴ ἠθικὴ» (ἑλλ. μετ. Ἰ. Νικοπούλου 1927), «Ἡθικὴ», «Πνευματικὴ καὶ χειρωνακτικὴ ἐργασία» (ἑλλ. μετ. 1924), «Πρὸς τοὺς νέους» (πολλοὶ ἑλληνικαὶ μετ., ἡ πρώτη ὑπὸ Πλ. Δρακούλη) «Μιὰ ζωὴ» (ἡ αὐτοβιογραφία του, 1921, ἔκδ. 21 τ. 2).

— *Ἡ θεωρία τοῦ Κροπότιν.* Ὁ ὑπέροχος νόμος διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶνε κατὰ τὸν Κροπότιν, ὁ νόμος τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτοι ὁ νόμος τῆς προόδου, τῆς μεταβάσεως ἀπὸ μίαν κατάστασιν ἥττονος εὐτυχίας εἰς τὴν εὐτυχεστάτην δυνατὴν κατάστασιν. Αἱ κατακτήσεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ πᾶν μεταβάλλεται ἐν τῇ φύσει, ἄλλοτε βραδέως καὶ ἄλλοτε ταχύτατα, δι' ἁλμάτων καὶ ἐπαναστάσεων. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία, ἀποτελοῦσα σύνολον ὀργανισμῶν με ἐντονον τὸ εὐδαιμονιστικὸν ἔνστικτον, ἐξελίσσεται καὶ αὐτὴ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὁρίου εὐδαιμο-

νίας, ἄλλοτε βραδύτερον καὶ ἄλλοτε ταχύτερον, δι' ἁλμάτων καὶ ἐπαναστάσεων, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἱστορία τῆς. Τὸ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀτέγκτου τούτου νόμου κοινωνικῶς βιοῦν ἄτομον, διὰ τὸν μετᾶσχη τοῦ δημιουργικοῦ τούτου ρυθμοῦ καὶ νὰ ζήσῃ ἐν ὅλῃ τῇ φυσικῇ καὶ πνευματικῇ πληρότητι, ὀφείλει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἄλλους ὅπως θὰ ἤθελε νὰ συμπεριφερθῶσιν εἰς αὐτὸ ἐν ἀναλόγοις περιστάσεσι (νὰ εἶναι δηλαδὴ δίκαιον) καὶ νὰ ἔχη ἐντονον τὸ πάθος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ ἐνεργεῖν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἰδικήν του διανόησιν καὶ ἀγάπην καὶ ἐέργειαν (νὰ εἶναι δηλαδὴ ἐνεργόν).

Ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν εὐτυχεστάτην δυνατὴν κατάστασιν μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ νόμος, ὁ δικαστικὸς δηλαδὴ καταναγκασμὸς. Αὐτό, τὸ ὁποῖον σήμερον καλοῦμεν νόμον, εἶναι ἐπιτήδειον κρᾶμα ἀφ' ἐνὸς ἐθίμων χρησίμων εἰς τὴν κοινωνίαν (ἐθίμων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀνάγκην νόμων διὰ τὰ εἶναι σεβαστά) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐθίμων, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τοὺς κρατοῦντας εἶναι ὀφέλιμα, ἐνῶ εἶναι βλαβερὰ διὰ τὰς μάζας. Ἄν κανεὶς ἐξετάσῃ τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἀντιληφθῆ εὐκόλως, ὅτι οὗτοι δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας: εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῆς ἰδιοκτησίας, εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῶν ἀτόμων. Ἄλλ' ἡ μὲν προστασία τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι προστασία τοῦ ἐκμεταλλευτοῦ, ἡ δὲ προστασία τῆς κυβερνήσεως εἶναι προστασία ἐνὸς μηχανισμοῦ, ὁ ὁποῖος σκοπεῖ τὴν διατήρησιν τῶν προνομίων τῆς ἀρχούσης τάξεως. Μένει ἡ προστασία τῶν ἀτόμων· εἶναι γνωστὸν ὅμως, ὅτι οὐδέποτε ὁ φόβος τῆς ποινῆς ἀφώπλισε τὸν δολοφόνον. Τοιοῦτοτρόπως τὸ σύνολον τοῦ νομικοῦ συγκροτήματος

τῆς κοινωνίας, τὸ ὁποῖον—δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν—εἶναι γέννημα ιστορικῆς ἐξελίξεως, ἐγεννήθη δηλαδή ἐν χρόνῳ καὶ ἐπομένως θὰ καταστραφῇ ἐν χρόνῳ, τὸ σύνολον τῶν νομικῶν θεσμῶν μὲ τὸν τυραννικὸν καταναγκασμὸν τῶν βλάβπει τὴν κοινωνίαν, διατηροῦν ἐν καθεστῶς ἐχμεταλλεύσεως καὶ προνομίων. Δὲν εἶναι μακρὰν ἢ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ καταργηθοῦν οἱ νόμοι καὶ θ' ἀντικατασταθοῦν ὑπὸ κανόνων τῆς κοινῆς βουλήσεως τῶν μελῶν ἐκάστης κοινότητος κοινοκτημόνων, τῆς ὁποίας ἢ μεγαλυτέρα ποινὴ θὰ εἶναι ὁ κοινωνικὸς ἀποκλεισμὸς ἄνευ οὐδενὸς καταναγκασμοῦ.

Ἐπίσης καὶ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀποβῆ κώλυμα τῆς ἐξελίξεως, μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ. Εἶναι τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ ὁ πλούσιος ἐναντίον τοῦ πτωχοῦ, ὁ ἰδιοκτῆτης ἐναντίον τοῦ προλεταρίου.

Μὲ τὰ διαρκῶς αὐξανόμενα ἔξοδά του, ἀποτελεῖ ἓνα καρκίνωμα τῆς κοινωνίας. Ζῆ εἰς βάρος τῶν παραγωγικῶν μελῶν αὐτῆς καὶ μὲ τὴν ἀδηφαγίαν τοῦ προκαλεῖ τοὺς πολέμους μεταξὺ τῶν ἔθνων. Καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὸ κράτος εἶναι σύμβολον καὶ φορεὺς πολέμου, ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς του μορφῆς, καὶ ἢ πλέον «φιλελευθέρα» δημοκρατία εἶναι ἐξ ἴσου κατάπιεστικὴ μὲ τὴν πλέον ἀπόλυτον μοναρχίαν. Αἱ θρυλούμεναι καὶ ἐξυμνούμεναι ἐλευθερίαι τοῦ τύπου, τῆς συγκεντρώσεως, τὸ ἄσυλον τῆς κατοικίας καὶ αἱ λοιπαὶ «συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι» εἶναι σεβασταὶ ὑπὸ τοῦ κράτους μόνον ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν προνομιοῦχων τάξεων. Ὅπως ὁ νόμος οὕτω καὶ τὸ κράτος εἶναι γέννημα ιστορικῆς ἐξελίξεως, καταδικασμένον εἰς ἐξφανισμόν. Μετὰ τὸν ἐξαφανισμόν του οἱ ἄνθρωποι θὰ ζήσουν ἠνωμένοι κοινωνικῶς, ἄνευ καταναγκασμοῦ καὶ μὲ μόνην τὴν ὑποχρέωσιν τῆς τηρήσεως ἐνὸς ἐλευθέρου συμβολαίου. Ἴδη εἶναι πολυπληθῆ τὰ παραδείγμα-

τα τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ κράτους διὰ τῆς ἀποκεντρώσεως, ἢ ὁποία ὀλονὲν κατακτῆ ἔδαφος, καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως του δι' ἐλευθέρων ἐξωκρατικῶν ἐνώσεων μὲ ἰδίαν ἐλευθέραν συγκρότησιν. Βάσις τῆς μελλοντικῆς ὀργανώσεως τῆς ἄνευ κράτους κοινωνίας θὰ εἶναι αἱ κοινότητες, αἱ ἄνευ συνόρων καὶ περιορισμῶν κοινότητες, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐνοῦνται τὰ ἄτομα δι' ἐλευθέρων συμβολαίων, ὅπως καὶ αἱ κοινότητες πρὸς ἀλλήλας.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ἔχει ἀποβῆ πλέον ἐμπόδιον διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀποτέλεσμα τῆς συγκεντρώσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας ὀλίγων εἶναι ἢ πτωχεῖς, ἢ ἀνεργία, αἱ κρίσεις, ἢ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξαθλίωσις τοῦ μεγίστου μέρους τῆς κοινωνίας. Ὁ πλούσιος μὲ τὴν ὑπεραφθονίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁ πτωχὸς μὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν αὐτῶν, εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιρροεῖς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν ἐκφυλισμὸν. Δὲν ὑπάρχει θεσμὸς πλέον ἄδικος ἀπὸ τὸν θεσμὸν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν συσσώρευσιν τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας ὅλων εἰς χεῖρας ἐλαχίστων. Τὰ συσσωρευμένα πλούτη εἶναι ἀπηλλοτριωμένα ἀγαθὰ τοῦ συνόλου. Γεννηθεῖς ὡς παράσιτον ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἐν μέσῳ τῶν ἐλευθέρων κοινοκτημόνων κοινοτήτων τῶν προγόνων μας, εἶναι καὶ αὐτὸς καταδικασμένος εἰς ἐξαφανισμόν, μαζὶ μὲ τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος τὸν κατοχυρώνει, καὶ μὲ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον τὸν προστατεύει. Εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς θ' ἀποτελοῦν κοινωνικὴν ἰδιοκτησίαν. Ἡ μέλλουσα κοινωνία θὰ εἶναι κοινωνία κομμουνιστικῆ. Κάθε μέλος τῆς κομμουνιστικῆς κοινότητος θὰ ἐργάζεται ἐπὶ ὠρισμένον ἀριθμὸν ὥρων ἡμερησίως καὶ κατ' ἐλευθέραν ἐκλογὴν εἰς μίαν ἐκ τῶν παραγωγικῶν ἐργασιῶν, διὰ τὸ δικαιούται συμμετοχῆς εἰς τὴν, ἀνολόγως τῶν ἀναγκῶν

του, ἀπόλαυσιν τῶν παραγομένων προ-
ϊόντων.

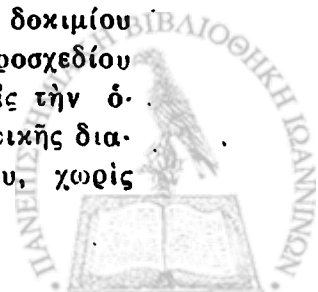
Ἄλλὰ τίνι τρόπῳ θὰ γίνῃ ἡ μετάβα-
σις αὕτη τῆς κοινωνίας πρὸς μίαν εὐ-
δαιμονεστέραν κατάστασιν, τίνι τρόπῳ
θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ κατάργησις τοῦ κρά-
τους καὶ ἡ μεταμόρφωσις τοῦ νόμου καὶ
τῆς ἰδιοκτησίας; Διὰ τὸν θρίαμβον τῆς
δικαιοσύνης, διὰ τὴν πραγματοποίησιν
τῶν νέων ἰδεῶν—τοῦ ἀναρχισμοῦ—ἀπαι-
τεῖται μία ἐπαναστατικὴ θύελλα, ἡ ὅ-
ποια ζωντανεῖ μετὰ τὴν θερμὴν πνοὴν
τῆς τὰς ναρκωμένας ψυχὰς καὶ ἀφυπνί-
ζει εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος
τὸ πνεῦμα τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς αὐτα-
παρνησίας καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ. Ἀπαιτεῖ-
ται μία κοινωνικὴ ἐπανάστασις καὶ αὐ-
τὴ εἶναι προσεχής. Ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς
κοινωνικῆς ἐπανάστασεως θὰ εἶναι ἡ
καταστροφή. Τὸ ἔνστικτον τῆς καταστρο-
φῆς, τὸ τόσον φυσικὸν καὶ δίκαιον, διό-
τι εἶναι ἐν ταύτῳ ἔνστικτον ἀνανεώσεως,
θὰ εὖρη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰκανοποιηθῇ
πλήρως. Καταστροφή τοῦ κρατικοῦ μη-
χανισμοῦ καὶ βιαία κατάργησις τοῦ θε-
σμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας, διὰ γενικῆς ἀ-
παλλοτριώσεως ὅλων τῶν μέσων παρα-
γωγῆς, εἶναι τὰ πρῶτα καθήκοντα τῆς
ἐπανάστασεως. Κατόπιν ἀρχίζει ἡ ἀνα-
διοργάνωσις αὐθόρμητος καὶ ἐλευθέρου,
ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων,
μετὰ τὴν φροντίδα ὅπως ἀποφενχθῇ ἡ ἀ-
ναβίωσις τοῦ κράτους (τοῦ καταναγκα-
σμοῦ) ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν.

Καθῆκον ὅλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι
βλέπουν καθαρώτερα τὸν ρυθμὸν τῆς
κοινωνικῆς ἐξελίξεως, εἶναι ἡ προετοι-
μασία τῶν πνευμάτων διὰ τὴν κοινωνι-
κὴν ἐπανάστασιν. Αἱ μυστικαί, αἱ ἐπα-
ναστατικαὶ ὀργανώσεις, τὸ ἀναρχικὸν
κόμμα, πρέπει νὰ καταστήσουν γνωστὸν
παντοῦ, τὸν σκοπὸν τῆς ἐπανάστασεως
καὶ νὰ ἀφυπνίσουν τὸ αἶσθημα τῆς ἀ-
νεξαρτησίας μεταξὺ τῶν μαζῶν. Διὰ τὴν
ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τούτων ἀπαιτεῖ-
ται δρᾶσις, συνεχής, ἀδιάκοπος καὶ διαρκῶς
ἀνανεουμένη δρᾶσις τῆς μειοψη-
φίας. Τὸ θάρρος, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ πνεῦ-

μα τῆς θυσίας, εἶναι ἐξ ἴσου μεταδοτι-
κά, ὅπως καὶ ἡ ραθυμία, ἡ ὑποταγή, ὁ
πυρικός. Ἡ φωτισμένη μειοψηφία εἰς
τὸ προπαρασκευαστικὸν τῆς ἐπανάστα-
σεως ἔργον τῆς δύναται καὶ ὀφείλει νὰ
χρησιμοποίησιν κάθε μέσον. Ὁ Κροπό-
τιν κατὰ τὸν G. Brandés, «ὑπῆρξεν ἐ-
παναστάτης ἄνευ ἐμφάσεως, ἡ προσω-
ποποίησις τῆς ἀπλότητος. Ἀπὸ ἀπόψεως
χαρακτῆρος δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν
σύγκρισιν μετ' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Κα-
νεῖς ἄλλος δὲν ἠγάπησε περὶ σσότερον
ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀνθρωπότητα».

Κρότσε (Βενέδικτος Croce).—Σύγ-
χρονος Ἰταλὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τὸ
1866. Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἠ-
κολούθησεν εἰς μίαν σχολὴν καθολικῶν
καλογῆρων. Τὸ 1886 ἐνεγράφη εἰς τὴν
νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς
Ρώμης, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν
σπουδῶν του, ἐταξίδευσεν εἰς Γαλλίαν,
Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν. Νεορώτατος
ἀκόμη ἤρχισε νὰ συγγράφῃ διάφορα
βιβλία ἐκδοθέντα ἀργότερον, ὅπως «Ἡ
ἐπανάστασις τῆς Νεαπόλεως τοῦ 1719»
(Μπάρι 1912), «Τὸ θέατρον τῆς Νεαπό-
λεως ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως μέχρι τοῦ
τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος» (Μπάρι 1918),
«Δοκίμια ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας
τοῦ 17ου αἰῶνος» (Μπάρι 1911) «Ἱστο-
ρικὰ περίεργα τῆς Νεαπόλεως» (Νεά
πολις 1919), «Ἡ ἱστορία τῆς τέχνης
ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀντίληψιν» (1917), «Λο-
γοτεχνικὴ κριτικὴ» (1919).

Ἡ συνεργασία του μετὰ τὸν Λαμπριόλα
ἐπὶ προβλημάτων τοῦ ἱστορικοῦ ὕλι-
σμοῦ καὶ τῆς μαρξιστικῆς οἰκονομίας,
τοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφορμὴ διὰ νὰ ἐ-
νημερωθῇ ταχύτατα εἰς τὴν βιβλιογρα-
φίαν τῆς κοινωνιολογίας καὶ πολιτικῆς
οἰκονομίας καὶ δι' αὐτῆς ν' ἀναδράμῃ
πρὸς τὸν Ἑγελον. Διὰ τοῦ δοκιμίου
του περὶ Ἑγέλου καὶ τοῦ προσχεδίου
τῆς «Αἰσθητικῆς» εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁ-
δὸν τῆς συστηματικῆς φιλοσοφικῆς δια-
τυπώσεως τῶν ἀντιλήψεών του, χωρὶς

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων θεωρητικῶν
τοῦ ἀναρχισμοῦ.

νά χάση ποτέ τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὰς ἐπὶ μέρους ἐρεῦνας καὶ τὴν σύγχρονόν του πνευματικὴν κίνησιν. Τὸ 1903 συνεδέθη μὲ τὸν Τζεντίλε, μετὰ τοῦ ὁποίου ἴδρυσε τὴν ἐπιθεώρησιν «Κριτικὴ» (*La Critica, rivista di letteratura, storia, e filosofia*), ἣν κατέστη τὸ ἀρχεῖον ὀλοκλήρου τῆς φιλολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς παραγωγῆς τῆς Ἰταλίας.

Κατὰ τὸν Κρότσε ἱστορία εἶναι ἡ πραγματικότητα, τὸ συγκεκριμένον πνεῦμα καὶ ὄχι τὸ ἀπεσβεσμένον παρελθόν. Ἡ ἐρμηνεία τῆς εἶναι ἔργον τοῦ ἰδίου πνεύματος, ὅπερ τὴν δημιουργεῖ πρᾶξις καὶ σκέψις εἶναι ἐξ ἴσου πραγματικαὶ λειτουργίαι τοῦ πνεύματος. Ἡ ἐνότης τοῦ πνεύματος ἐκδηλοῦται εἰς τέσσαρας χρόνους ἢ βιθμίδας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν δύο πρῶται ἀφοροῦν τὴν θεωρητικὴν του ἐνέργειαν αἱ δὲ λοιπαὶ τὴν πρακτικὴν.

Τὴν διαίρεσιν ταύτην ἀκολουθεῖ καὶ τὸ σύστημά του, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει «φιλοσοφίαν τοῦ πνεύματος» (*Filosofia dello spirito*). Ὁ Κρότσε κατέληξε ταχέως εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι διὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἱστορίας οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον πολλάκις συντρίβεται χάριν τῶν σκοπῶν τοῦ πνεύματος.

Ἡ πρόοδος κατὰ τὸν Κρότσε συνίσταται ὄχι εἰς τὴν λύσιν τῶν παλαιῶν προβλημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερνίκησιν αὐτῶν διὰ τῆς δημιουργίας νέων. Ὁ Κρότσε ἀγιοεῖ τὰ ὑπερβατικὰ προβλήματα (ὑπαρξίς θεοῦ, ἀθανασία ψυχῆς κλπ.) Εἰς τὴν ἠθικὴν ἤτοι ἐπὶ μακρὸν ἐρβαρτιανός, ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸν Λαμπριόλα. Τὸ 1900 ἔγραψε τὰς «Θεμελιώδεις διατριβάς περὶ αἰσθητικῆς». Ἡκοιλούθησαν: τὸ 1906 «Τὸ δοκίμιον ἐπὶ τοῦ Ἐγέλου», τὸ 1908 ἡ «Φιλοσοφία τῆς πρακτικῆς», Τὸ 1909 ἡ «Λογικὴ», τὸ 1910 «τὰ προβλήματα τῆς αἰσθητικῆς» καὶ τὸ 1912 «Ἡ θεωρία καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἱστοριογραφίας». Ἄλλα ἄξια λόγου ἔργα του εἶναι: «Τί

ζῆ καὶ τί ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἐγέλου», «Κριτικὴ τῆς συγχρόνου ἰταλικῆς φιλολογίας», «Ἡ ἰσπανικὴ γλῶσσα ἐν Ἰταλίᾳ», «Γκαίτε», «Ἀριόστος, Σαίξπηρ καὶ Κορνήλιος» κλπ.

Τὰ ἔργα τοῦ Κρότσε μετεφράσθησαν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μόνον ἡ «Αἰσθητικὴ» του.

Τὸ 1910 ὁ Κρότσε διωρίσθη γερουσιαστής ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Σοννίνο καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1920—1921). Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμού ἐν Ἰταλίᾳ ἔμεινε σταθερὸς εἰς τὰς φιλελευθέρους του ἀρχάς.

Κροϋγκερ (Παῦλος Kruger).—Νοτιοαφρικανὸς πολιτικός, καταγόμενος ἐξ Ὀλλανδῶν ἀποίκων (1825—1904) Νεαρός ἀκόμη συνεδέθη μὲ τοὺς ἐγκατεστημένους εἰς Νατάλ καὶ Τρανσβάαλ Μπόερς τῶν ὁποίων ἀπὸ τοῦ 1852 ἤρχισε ὑπερασπιζὼν τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἀγγλικῆς προσαρτήσεως (1876) διετέλει ἀντιπρόεδρος τῆς δημοκρατίας τοῦ Τρανσβάαλ καὶ κατὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1880 ἐγένετο ἡ ψυχὴ τοῦ κινήματος ἀναλαβὼν μετὰ τοῦ Γιάουμπερ καὶ τοῦ Πραιτόριους τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Μαγιούμπα διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του. Ἐκτοτε (1883) ἐξελέγη τετράκις πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς χώρας, ἀντιδράσας θαρραλέως κατὰ τῆς εἰσβολῆς Ἀγγλῶν ἀποίκων ὑπὸ τὸν Τζαίημσον. Ἡ Ἀγγλία ὁμως ἐπωφελήθη τῶν ἐπεισοδίων αὐτῶν διὰ νὰ κηρύξῃ (Ὀκτώβριος 1899) πόλεμον κατὰ τοῦ Τρανσβάαλ καὶ τῆς συμμάχου του Ὁράγγης. Κατ' ἀρχάς τὸ νοτιοαφρικανικὰ στρατεύματα ἐσημείωσαν λαμπρὰς νίκας, τελικῶς ὁμως ἠττήθησαν πρὸ τῆς μεγαλυτέρας δυνάμεως τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς πρωτοφανοῦς ἀ-

γριότητος των. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1900 ὁ Κροϋγκερ μετέβη εἰς Εὐρώπην διὰ νὰ ἐκλιπαρήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ἄλλων δυνάμεων, μὴ ἐπιτυχὼν δὲ τοῦτο παρέμεινεν εἰς Εὐρώπην ὅπου ἔμαθε τὴν ἐπιβάουσαν τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν συνθήκην εἰρήνης. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Πραιτόριαν.

Κροϋγκερ (Φράντς Κρουγκερ).—Γερμανὸς σοσιαλιστής, μέλος τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, γεννηθεὶς τὸ 1887 ἐν Καινιξβέργῃ. Ὑπάλληλος γραφείου κατ' ἀρχάς, ἐγένετο κατόπιν γραμματεὺς τοῦ σωματείου τῶν ὑπαλλήλων τῶν γραφείων τοῦ Βερολίνου. Ἐχρημάτισε γραμματεὺς τοῦ ἡγέτου τῆς σοσιαλδημοκρατίας Φρειδερίκου Ἐμπερτ μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1920 καὶ γραμματεὺς τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἐντεῦθεν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1928 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Landtag τῆς Πρωσίας, ἀσθενήσας ὁμως ἀπέσχε κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν καθήκοντων του.

Κροϋμμος.—Ἐκ τῶν σκληροτέρων καὶ τῶν πλέον πολεμοχαρῶν ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας. Ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 802 καὶ 807 μ. Χ. καὶ ἀπέθανε τὸ 815. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας του (809) κατελήφθη ἡ Τριαδίτσα, ἡ σημερινὴ Σόφια. Ἡ σκληρότης του κατέστη παροιμιώδης διότι ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Βυζαντινοῦ αυτοκράτορος Νικηφόρου Α', ὁ ὁποῖος εἶχε πέσει εἰς ἐνέδραν του, μετέβαλε τὸ κρανίον του, εἰς κύπελλον, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἔπινεν εἰς τὰ συμπόσια.

Κροϋπ (Κρουπ).—Οἰκογένεια βιομηχάνων εἰς τὴν Ἔσσην τῆς Γερμανίας τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα συνεδέθη στενῶς μετὰ τὴν βιομηχανίαν πολεμικῶν εἰδῶν. Πρῶτος ὁ Φρειδερίκος (1787—1826) ἱδρυσεν τὸ 1811 ἐργοστάσιον χάλυβος

ἐπωφεληθεὶς τῆς ζητήσεως ἣτις παρετηρήθη λόγῳ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Ἀφοπλισμοῦ. Τὰς ἐργασίας ἐπέξέτεινεν ὁ υἱὸς του Ἀλφρέδος (1812—1887) ἀναλαβὼν καὶ τὴν κατασκευὴν τηλεβόλων. Ὁ υἱὸς τούτου Φρειδερίκος Ἀλφρέδος (1854—1902) ἔδωσε νέαν ὄψιν εἰς τὴν βιομηχανίαν ἐγκαινιάσας τὴν κατασκευὴν θωράκων, τῶν ὁποίων τὸ μονοπώλιον κατεῖχεν ἡ Ἀγγλία. Οὗτος ἠγόρασε (1893) νέας ἐγκαταστάσεις ἐν Μαγδεμβούργῳ καὶ τὰ ναυπηγεῖα τοῦ Κιέλου καὶ τὸ 1903 μετέτρεψε τὴν ἐπιχείρησιν εἰς μετοχικὴν ἐταιρείαν τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ μετοχαὶ ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν. Τοῦτον διεδέχθη ἡ θυγάτηρ του Βέρθα γεννηθεῖσα τὸ 1886 καὶ νυμφευθεῖσα τὸ 1906 τὸν Γουσταῖον φόν Μπόλεν καὶ Χάλμπακ ὅστις ἔκτοτε διευθύνει τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἡ ἱστορία τῶν ἐπιχειρήσεων Κροϋπ εἶναι ἡ πρώτη ἀποκαλυφθεῖσα ἱστορία τῶν σατανικῶν μεθόδων, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν οἱ ἔμποροι τοῦ πολέμου. Πρῶτη ἡ ἐταιρεία Κροϋπ εἰσήγαγε τὴν μέθοδον τῆς δωροδοκίας πολιτικῶν προσωπικοτήτων καὶ τῆς ἐξάψεως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν μεταξὺ τῶν κρατῶν. Συνδεθεῖσα διὰ μεγάλων οἰκονομικῶν συμφερόντων μετὰ τὴν δυναστείαν τῶν Χοεντζόλλερν, κατώρθωνεν νὰ ἐπηρεάξῃ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Γερμανίας καὶ δι' αὐτῆς νὰ δημιουργῇ πνεῦμα δυσπιστίας καὶ φόβου ἐν Εὐρώπῃ, λίαν κερδοφόρον εἰς τοὺς ἐμπόρους τοῦ πολέμου. Συνειργάσθη μετὰ τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν βιομηχανίαν ὀπλων καὶ μετ' αὐτῶν ἱδρυσεν ἐργοστάσια εἰς Ρωσίαν καὶ ἄλλαχού. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἀπέφερον, ὅπως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς βιομηχάνους πολεμικῶν εἰδῶν, μεγάλα κέρδη. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἐνῶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου τὰ ἐργοστάσια Κροϋπ ἀπλησχόλουν 80.000 ἐργατῶν, τὸ 1918 ἀπλησχόλουν 167.000

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἀπαγορευθείσης εἰς τὴν Γερμα-

νίαν τῆς κατασκευῆς ὄπλων, τὰ ἔργο-
στάσια Κρούπ μετεβλήθησαν εἰς ἔργο-
στάσια σιδηροδρομικῶν καὶ γεωργικῶν
μηχανῶν, ἱατρικῶν ἐργασείων κτλ. Ἡ
ἐταιρεία Κρούπ ὁμῶς δὲν διέκοψε πᾶσαν
σχέσιν μὲ τὴν πολεμικὴν βιομηχανίαν.
Τὸ 1927 οἱ Κρούπ ἠγόρασαν τὴν πλειο-
ψηφίαν τῶν μετοχῶν τῆς σουηδικῆς ἐ-
ταιρείας «Μπόφορς», ἣτις ἔκτοτε κατέστη
τὸ πολεμικὸν τμήμα τῶν ἐργοστασίων
Κρούπ. Ἐπίσης ἴδρυσαν νέα πολεμικά
ἐργοστάσια ἐν Ὀλλανδίᾳ, τὰ ὁποῖα ὑπὸ
ὀλλανδικὸν ὄνομα εἶναι παραρτήματα
τῶν Κρούπ.

Οἱ Κρούπ ὑπῆρξαν ἐκ τῶν κυριωτέρων
χρηματοδοτῶν τοῦ χιτλερισμοῦ, μετὰ δὲ
τὴν τελείωσιν πρὸς τὰ δεξιὰ στροφὴν τοῦ
Χίτλερ (Ἰούνιος 1934) κατέστησαν, μετὰ
τοῦ ἐτέρου μεγάλου σιδηροβιομηχάνου
Τύσσην, οἱ ρυθμισταὶ τῆς γερμανικῆς
πολιτικῆς ὡς ἦσαν καὶ ἐπὶ καϊζερισμοῦ.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐφήρμοσαν τὸ σύ-
στημα τῆς ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως
τῶν ἐργατῶν. Οὕτω ἔκτισαν κατοικίας
καὶ ἴδρυσαν πρατήρια τροφίμων καὶ
λοιπῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, οὕτως
ὥστε καὶ τὰ ἐκ τῆς καταναλώσεως
προερχόμενα κέρδη νὰ ἐπιστρέφουν εἰς
τὴν ἱπικείρησιν.

Κρουσκάγια (Ναντιέσδα Κωνσταν-
τίνοβνα).—Σύζυγος τοῦ Λένιν γεννηθεῖ-
σα τὸ 1869 ἐν Πετρούπολει ἐξ οἰκογε-
νείας ὄχι πλουσίας. Ἐμεινεν ὀρφανὴ
πατὴρ εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν καὶ ἠναγ-
κάσθη διὰ τοῦτο νὰ ριφθῆ ἑνωρὶς μετὰ
τῆς μητρός της εἰς τὴν βιοπάλην καὶ
νὰ κερδίῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὡς διδα-
σκάλισσα. Τὸ 1890 ἐγένετο μαρξίστρια
καὶ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Λένιν, τοῦ ὁ-
ποίου ἔκτοτε ὑπῆρξε πολῦτιμος συνερ-
γάτης.

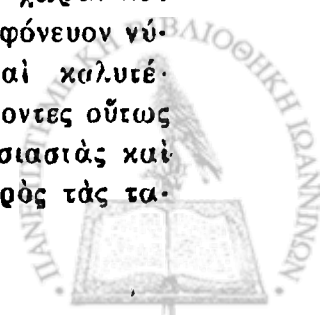
Κατὰ τὴν ἀπεργίαν τοῦ 1896 συνελή-
φθη, καὶ μετὰ ἐξάμηνον φυλάκισιν ἐξω-
ρίσθη εἰς τὸ χωρίον Σουσένσκο, ὅπου
καὶ ὑπανδρεύθη τὸν Λένιν. Τὸ τελευ-
ταῖον ἔτος τῆς ἐξορίας της, ἔμεινεν εἰς
τὴν Οἴφταν ὅπου ὠργάνωσε διάφορα

ἐπαναστατικὰ σωματεῖα. Τὸ 1901 με-
τέβη εἰς τὸ Μόναχον. Κατόπιν ἔγινε
γραμματεὺς τῆς «Ἴσκρας» καὶ μετὰ τὸ
τρίτον συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλ-
δημοκρατικοῦ κόμματος γραμματεὺς
τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερι-
κοῦ, βοηθοῦσα δραστηρίως τὸν Λένιν.
Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1905 ἐπέστρεψεν εἰς
Ρωσίαν καὶ εἰργάζετο ἐν Πειρουπό-
λει. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1908 ἀνεχώ-
ρησε καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου
ἐτεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν παιδαγω-
γικῶν. Ὡς παιδαγωγὸς ἡ Κρουσκάγια
ἐξέδωκε ρωσιστὶ τὸ πρῶτον βιβλίον
περὶ τοῦ νέου σχολείου ἐργασίας.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτω-
βρίου 1917 ἔπαιξε καὶ παίζει μέχρι
σήμερον σημαντικώτατον ρόλον εἰς τὴν
ὀργάνωσιν τῆς σοβιετικῆς παιδείας. Ἡ
δρασίς της εἶναι πολυμερής.

Κρυπτεία.— Ὁμότατον ἔθιμον ἐπι-
σήμου δολοφονικῆς ἐνέδρας τῆς σπαρ-
τιατικῆς πολιτείας κατὰ τῶν εἰλώτων.
Οἱ Σπαρτιᾶται, θεωροῦντες τοὺς εἰλω-
τας ὡς τοὺς ἐκ γενετῆς ἐχθροὺς αὐτῶν,
ἐφέροντο πρὸς αὐτοὺς μετ' ἀσυνήθους
σκληρότητος. Οἱ δ' εἰλωτες οὐδέποτε
ἔλησμόνουν, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν οἱ
κατακτηταὶ καὶ κύριοι τῆς πατρίδος των
γῆς καὶ οἱ πολέμιοι τῆς φυλῆς των,
ὥστε ὄχι μόνον ἐμίσουν αὐτοὺς ἀλλὰ
καὶ πολλάκις εὐρίσκοντες εὐκαιρίαν ἐ-
στιασάζον κατ' αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἐπετήρουν
τοὺς εἰλωτας διὰ παντὸς τρόπου καὶ
μετεχειρίζοντο τὰ σκληρότερα μέσα
κατ' αὐτῶν. Ὁ ὁμότερος τρόπος τῆς
ἐπ' αὐτῶν ἐπιβολῆς ἦτο ἡ κρυπτεία,
καθ' ἣν, ἐπισήμως ὑπὸ τῆς πολιτείας
προκηρυσσομένης ὑπὸ τὸν τύπον πολέ-
μου κατὰ τῶν εἰλώτων, οἱ νέοι Σπαρ-
τιᾶται, ἐξερχόμενοι ἀνά τὴν χώραν καὶ
κρυπτόμενοι τὴν ἡμέραν, ἐφόνευον νύ-
κτωρ τοὺς ρωμαλεωτέρους καὶ καλυτέ-
ρους τῶν εἰλώτων, ἐξαφανίζοντες οὕτως
ἐπικιχδύνους πιθανοὺς στασιαστὰς καὶ
γυμναζόμενοι συγχρόνως πρὸς τὰς τα-

λαιπωρίας του πολέμου. Μόνον κατά τον πελοποννησιακόν πόλεμον ἐξηφανίσθησαν δύο χιλιάδες ειλώτων, τους οποίους μάλιστα είχαν κηρύξει προηγουμένως ἐλευθέρους διὰ τὴν πολεμικὴν των ἀρετήν.

Κτηνοτροφία.— Ἡ τέχνη τῆς ἐκτροφῆς τῶν ζώων πρὸς ἀπολαυτὴν τοῦ ἐξ αὐτῶν μείζονος δυνατοῦ κέρδους. Ἡ Ἑλλάς χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργικὴ, τρέφει καὶ ἀνάλογα ζῶα καὶ πτηνὰ διὰ κρέας, γάλα, ἔριον, ὠά, ἀναπαραγωγὴν καὶ ἐργασίαν. Ἡ κτηνοτροφία θεραπεύεται διὰ δύο συστημάτων, τοῦ νομαδικοῦ, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ ἐπικρατέστερον εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ τοῦ σταυλικοῦ διὰ τὰ μεγάλα ζῶα (ἵππους, βόας, βουβάλους καὶ ἀγελάδας, ἡμίονους καὶ ὄνους) τόσον εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὅσον καὶ εἰς τὰς πόλεις. Τελευταίως εἰς περιορισμένην κλίμακα εἰσῆχθη καὶ τὸ μικτὸν νομαδικὸν σταυλικὸν σύστημα, ὅπερ ὅμως ἀπαιτεῖ ἀφθονα λειβάδια καὶ σταύλους. Ἐκ τῶν συστημάτων τούτων τὸ πλέον εὐθηνὸν εἶναι τὸ νομαδικόν, δὲν ἀποδίδει ὅμως πολλά. Πολυδάπανον εἶναι τὸ σταυλικόν, ἀλλ' ἀποδοτικώτερον τοῦ προηγουμένου. Τὸ μικτὸν ὑποδίδει ἐξ ἴσου μὲ τὸ δεύτερον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ συνθήκαι τῆς διαβίωσης τοῦ κτήνους εἶναι πλέον ὑγιεινὰ καὶ τὰ προϊόντα ἐξαιρετικῆς ποιότητος. Παλαιότερον, ὅποτε ὑπῆρχον βοσκολεῖαδα τὸ νομαδικὸν ἦτο συνηθέστερον σύστημα, ἀφ' ὅτου ὅμως ἤρχισε νὰ παρουσιάζηται ἡ στενότης τῆς γῆς, διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν μεγάλων τσιφλικίων καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων καὶ κατὰ συνέ-

πειαν τοῦ τεμαχισμοῦ τῆς γῆς, τὸ νομαδικὸν σύστημα περιορισθὲν εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰ ὄρη, ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ προσοδοφόρον ἐκμετάλλευσιν τοῦ ζώου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ κτηνοτροφία πάσχει καὶ ἡ εἰσαγωγὴ κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἶναι πολὺ μεγάλη ἰδίως εἰς κρέας. Ἐπιβάλλεται ὅθεν ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος τούτου διὰ τοῦ μικτοῦ μᾶλλον, διότι δι' αὐτοῦ προστατεύεται ὑγκούντως καὶ ἡ γεωργία διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν, αἵτινα εἰσερχόμενα εἰς τὸν κύκλον τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς συμβάλλουσιν εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς διὰ λιπαιτικῶν στοιχείων. Κατὰ τὸ μικτὸν σύστημα λιπαίνεται ἡ γῆ καὶ διὰ τῆς ἀφθονοῦ κότρου τῶν ζώων καὶ διορθοῦται μηχανικῶς. Τὸ νομαδικὸν σύστημα πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ καὶ δι' ἄλλον λόγον: διὰ τὴν προάσπισιν τῶν ἐναπομεινάντων δασῶν, τὰ ὅποια καίονται παρὰ τῶν κτηνοτρόφων πρὸς ἀπόκτησιν χλόης, διὰ τὴν ἀναδάσυσιν τῶν ἀποψιλωθέντων λόφων καὶ τὴν ἐπικερδῆ ἐκμετάλλευσιν. Τὸ μικτὸν σύστημα ἀκολουθοῦσιν ἀπὸ τριακονταετίας καὶ πλέον ἅπαντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη καὶ αὕτη ἡ Ρωσσία, μολονότι διαθέτει ἀφθονον βοσκήσιμον γῆν. Ἀπὸ τοῦ 1920 μάλιστα ἡ τελευταία αὕτη ἴδρυσεν ἀπεράντους κτηνοτροφικοὺς σταθμοὺς ἐκτάως πλέον τῶν 20.000 στρεμμάτων ἕκαστον, ἐντὸς τῶν ὁποίων διατρέφει παντὸς εἶδους ζῶα καὶ πειραματίζεται μὲ ἀπόδοσιν καταπληκτικὴν, παρὰ τὸ ἀντίζωον κλίμα αὐτῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι διατρεφόμενων ζώων ἀπὸ τοῦ 1928 μέχρι τοῦ 1933 ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἶδη ζώων	1928	1929	1930	1931	1932	1933 -
Ἴπποι καὶ φορβάδες	290.306	323.339	316.901	325.294	324.234	341.065
Βόες καὶ ἀγελάδες	910.203	830.069	837.175	867.612	875.275	913.185
Βούβαλοι	44.680	43.001	43.732	45.885	45.782	50.471
Ἡμίονοι	549.610	147.817	153.870	159.507	160.388	169.473
Ὄνοι	342.870	380.648	342.271	352.862	363.705	374.480
Πρόβατα	6.920.361	5.805.646	6.799.067	7.071.795	6.926.960	7.427.129
Χοῖροι	418.524	275.684	335.407	422.521	471.740	506.807
Αἰγες	4.919.118	4.179.214	4.617.386	4.625.990	4.677.525	4.951.584
Πτηνὰ κατοικίδια	8.693.241	4.683.021	8.635.197	9.037.099	10.062.641	11.502.246
Κόνικλοι	314.468	97.805	317.250	403.594	463.620	561.627

Ὁ ἀνωτέρω πίναξ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ κτηνοτροφία ἀπὸ τοῦ 1928—1933 δηλαδὴ ἐπὶ 6 συναπτά ἔτη δὲν κατώρθωσεν οὔτε κὰν νὰ διπλασιάσῃ τὸν ἀριθμὸν, παρὰ τὰ νέα συστήματα, ἅτινα ἐφημερόσθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἅτινα εὐνοοῦσι τὴν καλλιέργειαν τῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν.

Διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην ὑπαίτιον βεβαίως εἶναι καὶ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν κτηνοτροφίαν, ἥτις ἀποδίδει ἀρκετὰ κέρδη, ὅταν θεραπεύεται καλῶς καὶ ἐπιστημονικῶς. Ὁ κλάδος οὗτος ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὡς λάθρα βιῶν ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ βαρεῖα καὶ ὀχληρὰ φορολογία τῶν ζώων, ἐπιβαλλομένη κατὰ κεφαλὴν βόσκοντος ζώου, βεβαιουμένη διὰ δηλώσεων καὶ ἀπαριθμήσεως καὶ εἰσπραττομένη ἐπὶ μικρὰν σειρὰν ἐτῶν δι' ἐνοικιάσεως καὶ ἡ πρὸς δῆθεν προστασίαν τῶν δασῶν ἐμπειρικὴ δίωξις τῶν κτηνοτρόφων, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ νομικῶς καὶ τεχνικῶς ἀρρυθμιστὸν τῶν δημοσίων καὶ κοινοτικῶν βοσκῶν, ἠμπόδισαν τὴν προαγωγὴν τῆς κτηνοτροφίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ Βαυαροί, οἱ ὁποῖοι ὀργάνωσαν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν δασικὴν μας διοίκησιν ἐφρόντισαν νὰ διακρίνουν σαφῶς τὰ δάση ἀπὸ τὰς δασικὰς ἐκτάσεις, ὥστε καὶ τὰ δάση νὰ προστατευθῶν καὶ ἡ κτηνοτροφία νὰ μὴ καταδιωχθῇ. Τὰ δάση διεκρίναν εἰς δάση, λόγγους καὶ θαμνῶνας. Ἀλλὰ ἡ ἔλλειψις μορφωμένων δασονόμων καὶ αἱ ἀυστηραὶ διατάξεις διὰ τὰ περίξ τῶν δασῶν γινόμενα ἀνομήματα προεκάλεσαν τοιαύτην ἔλλειψιν βοσκῶν, ὥστε ἐγεννήθη πόλεμος ὀκνηρὸς μεταξὺ δασῶν καὶ ποιμένων, συνέπεια τοῦ ὁποίου ἦτο συνεχὴς ὑπὸ τῶν ποιμένων πυρπόλησις τῶν δασῶν πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἐπεδείνωσεν ἡ ἀπὸ τοῦ 1879 ἀνάθεσις τῆς διοικήσεως τῶν δασῶν εἰς τὴν χωροφυλακὴν (νόμος ΧΙΓ' τοῦ 1879). Ὁ διορισμὸς δασολόγων ἤρξατο μόνον τὸ 1893. Τὸ 1899 ἰδρύθη ἡ δα-

σονομικὴ σχολὴ τῆς Βυτίνης, τὸ δὲ 1911 ἐγένετο μετὰ κλησις ξένων ὀργανωτῶν. Πάντα ταῦτα μετέβαλον ὀλίγον τὴν κατάστασιν τῆς κτηνοτροφίας, πλὴν τὰ ὄρια μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς δασοπονίας δὲν εἶχον καθορισθῆ. Ἐπὶ πλεόν αἱ ἐπιζωοτίαι ἐλυμαίνοντο τὴν κτηνοτροφίαν καὶ πίστις, ἀσφάλεια καὶ ὀργάνωσις δὲν ὑπῆρχον.

Ἀρχὴν πρὸς πραγματικὴν μέριμναν διὰ τὴν κτηνοτροφίαν ἀπετέλεσεν ἡ ὀργάνωσις τῆς κτηνιατρικῆς ὑπηρεσίας διὰ τοῦ διορισμοῦ νομοκτηνιατρῶν, ἰδρύσεως σταθμῶν ἐπιβητόρων καὶ ζωοτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ κτηνοτροφία ἤρξατο ἀναγεννωμένη, ἀλλὰ αἱ πολεμικαὶ συνθήκαι τῆς χώρας, ὁ ἀποκλεισμός, ἡ ἐναρξίς εἰσροῆς τῶν προσφύγων, προκαλέσασαι ἀνατίμησιν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων ὤθησαν τοὺς ἰδιοκτῆτας λειβαδίων εἰς πλεονεξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν εἰς βάρος πάλιν τῆς κτηνοτροφίας δι' ὑπερόγκου αὐξήσεως τῶν ἐνοικίων τῶν βοσκῶν. Πρὸς προστασίαν τῶν κτηνοτρόφων τὸ κράτος ἐθέσπισε τὸ περίφημον ἐνοικιοστάσιον βοσκῶν, τὸ ὁποῖον καίτοι ἀτελῶς, ἐμπειρικῶς καὶ δι' ἄλλεπαλλήλων νόμων καὶ διαταγμάτων καθιερωθέν, καίτοι περιώριζε πολὺ τὴν κίνησιν τῶν νομάδων κτηνοτρόφων, κατέστη εὐεργετικὸν διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Πλὴν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἡσυχάσῃ αὕτη καὶ χωρίσῃ πρὸς τὴν πρόοδον.

Κατὰ τὸ 1923 παρουσιάσθη ἡ ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν, ἥτις κυριολεκτικῶς ἀνεστάτωσε τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς πολλὰ μάλιστα διαμερίσματα τὴν ἐξεμηδένισε τελείως. Ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν γαιῶν πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν, ἡ συρροὴ τῶν προσφύγων, ἡ κατ' ἀνάγκην κατάργησις τῶν ἀγροναπαύσεων λόγῳ τῆς στενότητος τῆς γῆς, ἡ ἰδιότυπος κατάστασις τῶν εἰς τοὺς ἀνταλλαξίμους ἀνηκουσῶν βοσκῶν, τὰς ὁποίας διαχειρίζεται ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα καὶ ἡ ἔρις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν κοινοτήτων, ὡς

πρὸς τὸν χαρακτῆρα βοσκῶν τινῶν (ἄν δηλαδή εἶναι ἀνταλλάξιμοι ἢ κοινοικαί) ἔφερον μεγάλας δυσχερείας καὶ πάλιν εἰς τοὺς κτηνοτρόφους. Ἐπίσης ἡ ἔλλειψις εἰδικῆς κτηνοτροφικῆς πίστεως καὶ αἱ ἀσθένειαι τῶν ζώων ἠλείπει κτηνασφαλείας ἐπέφερον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μεγάλας ζημίας εἰς αὐτούς. Ἦδη μετὰ δυσκολίας κατορθώνει ἡ κτηνοτροφία νὰ συντηρῇ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. Ἐπικουρον τῇ κτηνοτροφίᾳ ἐπῆλθε τὸ διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 15 Ἰουλίου 1925 ἰδρυθὲν ταμεῖον προστασίας καὶ προαγωγῆς τῆς κτηνοτροφίας, τὸ ὁποῖον προικισθὲν δι' εἰσφορᾶς τοῦ δημοσίου ἐκ φόρου προσθέτου ἐπὶ τῶν ζώων καὶ μικρᾶς φορολογίας ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων δερμάτων, ἐρίων κλπ. ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν καὶ λειτουργίαν κεντρικοῦ κτηνιατρικοῦ μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου, σταθμῶν καὶ λοιπῶν καθιδρυμάτων λίαν χρησίμων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, πλὴν κατὰ τὸ 1930 καιρηγῆθη καὶ τοῦτο. Ἦδη μόνον τὸ ταμεῖον γεωργικῶν ἀσφαλειῶν φροντίζει δι' αὐτὴν, ἀνίκανον ὅμως νὰ τὴν ἐξυπηρετήσῃ πλήρως.

Ἴνα καταδειχθῇ τι ἀποδίδει ὁ κλάδος τῆς κτηνοτροφίας παραθέτομεν πίνακα εἰλημμένον ἐκ τῆς -σιατιστικῆς τοῦ 1932.

Γάλα ἀξίας δρ. 950.221.244 σταθερῶν.	
Μαλακὸν	
τυρὸν > >	576.953.422
Σκληρὸν	
τυρὸν > >	272.389.333
Βούτυρον > >	173.281.605
Ἔριον > >	183.115.535
Σύνολον	2.155.961.139

Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ εἰς κρέας ἀπόδοσις ἀνερχομένη εἰς τὸ ποσὸν τῶν 800.000.000 δραχμῶν, καὶ ἡ ἀπόδοσις τῶν πουλερικῶν 464.918.015 (ὠὰ) καὶ 102.740.333 (κρέας). Ὅμοίως δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ πρόσοδος τῶν κονίκλων ἀνερχομένη ὡς ἔγγιστα εἰς 20.000.000 δραχ-

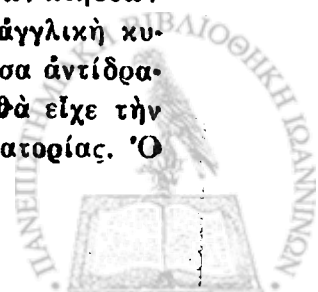
μῶν. Ἐχομεν δηλονότι συνολικὴν πρόσοδον περίπου 4 δισεκατομμυρίων, ἧτις ὅμως ὁσημέραι μειοῦται λόγῳ τῆς ἀστοργίας τοῦ κράτους πρὸς τὸν κλάδον τοῦτον.

Κτήσις.— Οὕτως ἀπεδόθη ἑλληνιστὶ ὁ ἀγγλικὸς ὄρος Dominion δι' οὗ χαρακτηρίζονται τὰ ἐξ αὐτοκυβέρνητα τμήματα τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τοιαῦτα εἶναι ὁ Καναδάς, ἡ Αὐστραλία, ἡ Νέα Ζηλανδία, ἡ Νότιος Ἀφρικὴ, ἡ Νέα Γῆ καὶ τὸ Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν Κράτος.

Ἡ πρόσοδος τῶν διαφόρων ἀγγλικῶν ἀποικιῶν καὶ κυρίως τῶν κατοικουμένων ὑπὸ Εὐρωπαίων ἀποίκων ἐδημιούργησεν εἰς αὐτὰς τοπικὸν ἐθνικισμόν. Ἀποκτήσασαι ἰδίαν οικονομικὴν ὑπόστασιν ἤρχισαν διεκδικοῦσαι καὶ πολιτικὴν αὐθυπαρξίαν. Ἡ ἐκβιομηχανισίς των, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος, συνεπληρώθη ταχύτατα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Ἦδη πρὸ τοῦ πολέμου αἱ πλείσται τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶχον ἀποκτήσει ἴδια κοίνοβούλια καὶ κυβερνήσεις καὶ ἐπέτυχον τὴν παραχώρησιν πολλῶν προνομίων αὐτονομίας. Ἡ ραγδαία ἀνάπτυξις των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν δυσφορίαν ἧτις προεκλήθη εἰς τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν αὐτῶν διὰ τὰς θυσίας, εἰς ἀνθρώπους καὶ χρήματα, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν κατὰ τὸν πόλεμον δι' εὐρωπαϊκὰ κυρίως προβλήματα, ὤθησεν αὐτὰς νὰ διεκδικήσουν πλήρη αὐτονομίαν.

Ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐπομένης τοῦ πολέμου αἱ πλείσται ἐξ αὐτῶν ἐξήτησαν, καὶ ἐπέτυχον, νὰ υπογράψουν κεχωρισμένους τὰς συνθήκας τῆς εἰρήνης. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἔμμεσος ἀναγνώρισις τῆς αὐτοτελείας των. Ἐκτοτε ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῶν κτήσεων ἐσυνεχίσθη ἔντονος καὶ ἡ ἀγγλικὴ κυβερνήσις ἀντελήφθη ὅτι πᾶσα ἀντίδρασις ὡς μόνον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχε τὴν πλήρη διάλυσιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ

λόρδος Μίλνερ ἀνεγνώριζεν ὅτι «ἡ μόνη δυνατότης διὰ τὴν διατήρησιν τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας στηρίζεται ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς πλήρους καὶ ἰσης συναδελφικότητος μεταξύ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καὶ τῶν Κτήσεων. Ἡ αὐτοκρατορία εἶναι ἐκουσία ἔνωσις ἴσων κρατῶν».

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πλήρους ἀποσπάσεως, ἡ Ἀγγλία ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς τὰς Κτήσεις πλήρη δικαιώματα ἀνεξαρτήτων κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἐκουσίως μετέχουν τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ κατάστασις αὕτη ὁριστικῶς καὶ σαφῶς ἀνεγνώρισθη κατὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Διάσκεψιν τοῦ 1926. Ἡ ἀπόφασις τῆς Διασκέψεως ἀναγνωρίζει ὅτι αἱ Κτήσεις εἶναι «αὐτόνομοι πολιτεῖαι ἐντὸς τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἴσαι κατὰ τὸ καθεστῶς, οὐδόλως ὑποτεταγμέναι ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην ἀπὸ οὐδεμίαν ἀποψιν ἔσωτερικῶν ἢ ἑξωτερικῶν ὑποθέσεων ἂν καὶ ἠνωμέναι ὑπὸ κοινοῦ ὄρκου εἰς τὸ Στέμμα καὶ ἐλευθέρως συνασπισμέναι ὡς μέλη τῆς Βρετανικῆς Συμπολιτείας».

Ἐκάστη Κτήσις ἔχει ἴδιον κοινοβούλιον, τὸ ὁποῖον ψηφίζει ἐλευθέρως τὰς ἐν αὐτῇ ἰσχύοντας νόμους, καὶ ἴδιαν κυβέρνησιν ὑπεύθυνον μόνον ἔναντι τοῦ κοινοβουλίου τῆς Κτήσεως. Συνδετικὸς δεσμὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ὀμνύουν πίστιν ὅλαι αἱ Κτήσεις καὶ ὁ ὁποῖος ἀντιπροσωπεύεται εἰς ἑκάστην ὑπὸ ἑνὸς Γενικοῦ Κυβερνήτου (Governor General) ὅστις παίξει τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον παίξει ὁ βασιλεὺς ἐν Ἀγγλίᾳ, δηλαδὴ δὲν ἔχει οὐδὲν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἄλλος κοινὸς δεσμὸς εἶναι ἡ ἐν τῷ ἑξωτερικῷ κοινῇ διπλωματικῇ ἐκπροσώπησις τῆς Αὐτοκρατορίας. Οὐχ' ἦρτον καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐδημιουργήθησαν ἐξαιρέσεις καὶ δὴ εἰς τὰς σπουδαιότερας περιπτώσεις. Οὕτω ὁ Καναδὰς καὶ ἡ Ἰρλανδία ἔχουν ἰδιαιτέρους πρεσβευ-

τὰς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ εἰς ὅλας τὰς Κτήσεις ἀνεγνώρισθη τὸ δικαίωμα νὰ συνάπτουν συνθήκας ἐφ' ὅσον αὐταὶ δεσμεύουν μόνον τὴν ὑπογράφουσαν Κτήσιν. Ἐπίσης ἑκάστη Κτήσις εἶναι ἐλευθέρη νὰ ρυθμίξῃ κατὰ βούλησιν τὰς οἰκονομικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις της.

Ἄλλη ἐκδήλωσις τῆς ἐιότητος τῆς Αὐτοκρατορίας εἶναι ἡ κοινότης τῆς ἐνόπλου δυνάμεως, ἣτις οὐσιαστικῶς εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τῆς Ἀγγλίας (τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου). Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα κατ' ἐξαιρέσιν ὁ Καναδὰς καὶ ἡ Αὐστραλία ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ διατηροῦν ἴδιον μικρὸν στόλον.

Ἡ τελευταία αὕτη ὑποχρέωσις εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερον πλεονέκτημα τὸ ὁποῖον συγκρατεῖ τὰς Κτήσεις ἐντὸς τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ ὑπαρξίς ἑνὸς ἰσχυροτάτου στόλου δυναμένου νὰ κινηθῇ πρὸς ὑπεράσπισιν οἰασδήποτε Κτήσεως ἀποτελεῖ σημαντικὸν πλεονέκτημα.

Μολοντοῦτο, τὸ καθεστῶς τῶν Κτήσεων πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τελειῶς προσωρινόν, διότι τόσον πολιτικῶς ὅσον, καὶ κυρίως, οἰκονομικῶς αἱ Κτήσεις τείνουν πρὸς τὴν πλήρη αὐτονομίαν. Οὕτω πολλάκις προτιμοῦν τὰς μετὰ ξένων χωρῶν ἐμπορικὰς σχέσεις λόγῳ συμφέροντος καὶ συχνὰ ἐπιβάλλουν δασμολογικοὺς περιορισμοὺς εἰς τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων Κτήσεων ἢ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Πρὸς τοῦτο, ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς κρίσεως ἐπίμονος κατεβλήθη πρὸς πᾶσιν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας διὰ τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς αὐτοκρατορικῆς συνεννοήσεως διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ πρὸς χειραφέτησιν τάσις τῶν Κτήσεων κατέστησεν ἐπίσης πολὺ δυσκίνητον τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν. Αἱ Κτήσεις ἀποκρούουν ἀπολύτως πᾶσαν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα. Ἐπὶ ὠρισμένων ἐπίσης ζητημάτων συχνὰ συγκρο-

ονται τὰ συμφέροντα τῶν Κτήσεων πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Οὕτω π. χ. ἐνῶ ἡ Ἀγγλία τείνει πρὸς συνεργασίαν μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς ἀξαναομένης γαλλικῆς ἐπιρροῆς, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία ἀποκρούουν πᾶσαν συνεργασίαν μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν ὁποίαν θεωροῦν ὡς τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον.

Ἡ αὐτονομία τῶν Κτήσεων ὑπῆρξε τὸ σοβαρότερον πλήγμα τὸ ὁποῖον ὑπέστη ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς διαλύσεώς της. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν Ἰνδιῶν ὡς Κτήσεως, ἣτις πρέπει νὰ θεωρεῖται προσεχιστάτη, θὰ εἶναι κατὰ πολὺ σοβαρότερον πλήγμα.

Κυβέρνησις.— Τὸ ὄργανον ἐκεῖνο τῆς πολιτείας τὸ ὁποῖον προΐσταται τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ πλήρης χωρισμὸς τῶν ἐξουσιῶν ἡ κυβέρνησις προΐσταμένη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας οὐδ' ὅλως ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἔργα τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Πᾶσα ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ κανόνος αὐτοῦ φέρει πρὸς τὴν αὐθαιρεσίαν ἢ τὴν ἀπολυταρχίαν.

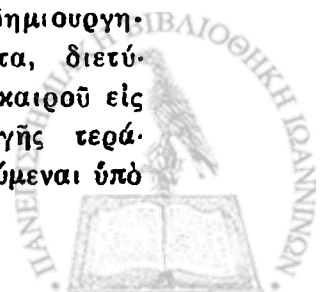
Ἐπίσης χαρακτηριστικὸν τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα εἶναι ὅπως αὕτη ἀπολαμβάνει τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κοινοβουλίου (βλ. *Κοινοβουλευτισμός*), τῆς λαϊκῆς δηλαδὴ ἀντιπροσωπείας, ἐνῶ εἰς τὰ μοναρχικὰ κλιθεστώτα ἡ κυβέρνησις ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ μονάρχου. Ἀπόρροια τῆς ἀρχῆς τῆς κοινοβουλευτικῆς βάσεως τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἡ συγκρότησις ταύτης ἐκ μελῶν τοῦ κοινοβουλίου ἀνηκόντων εἰς τὸ πλειοψηφοῦν κόμμα.

Τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις. Οὕτω γίνεται λόγος περὶ οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως ὅσας, εἰς ἐξαιρετικὰ περιπτώσεις ἢ λόγῳ κατατήσεως τοῦ κοινοβουλίου εἰς μικρὰ κόμματα οὐδὲν τῶν ὁποίων ἔχει τὴν πλειοψηφίαν, ἡ κυβέρνησις σχηματίζε-

ται ἐκ μελῶν, συνηθεστέρων δὲ τῶν ἡγετῶν, ὄλων τῶν κοινοβουλευτικῶν κομμάτων. Ὅσας τοιαύτης κυβερνήσεως μετέχουν τινὰ μόνον κόμματα αὕτη καλεῖται κυβέρνησις εὐρέως ἢ στενοῦ συνασπισμοῦ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετεχόντων κομμάτων.

Ὅμοιως ἐξαιρέσεις τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀρχῆς τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἄχρους καὶ ἡ ὑπηρεσιακὴ κυβέρνησις. Καὶ αἱ δύο καταρτίζονται εἰς μετοβατικὰ περιστάσεις ἢ διὰ τὴν διενέργειαν ἐκλογῶν. Ἡ μὲν πρώτη καταρτίζεται ἐκ μὴ πολιτικῶν προσώπων, συνήθως ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ καθηγητῶν πανεπιστημίου, ἡ δὲ δευτέρα δύναται νὰ καταρτισθῇ καὶ ἐκ πολιτικῶν προσώπων, ἀπολαμβάνόντων τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀντιπάλων κομμάτων.

Κυβιέρως (Γεώργιος Cuvier).— Περίφημος Γάλλος φυσιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1769 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1832. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας ἐν τῷ Ζωολογικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ὁμοτίμου τῆς Γαλλίας, ἀπέκτησε δὲ μεγάλην ἀφθονίαν. Μία ἐκ τῶν κυριωτέρων ὑπηρεσιῶν τοῦ Κυβιέρως εἶναι ἡ ἵδρυσις τῆς ἐπιστημονικῆς παλαιοντολογίας. Μελετήσας οὗτος τὰ διάφορα ἀπολιθώματα, τὰ ὁποῖα οἱ σύγχρονοὶ τοῦ ἐθεώρουν ὡς παίγνια τῆς φύσεως καὶ ἀτυχεῖς προσπαθείας τοῦ «δημιουργοῦ», ἀνεγνώρισε τὴν ἀληθῆ φύσιν των, χαρακτηρίσας αὐτὰ ὡς λείψανα ζώων καὶ φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἔζησαν κάποτε καὶ παρουσιάζουν πολλὰς ὁμοιότητας μετὰ τὰ σήμερον ζῶντα. Διὰ τὴν ἐξηγήσιν ὁ Κυβιέρως τὰ ἐν τῇ ξηρᾷ λείψανα θαλασσίων ζώων καὶ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἀπωλεσθέντων δημιουργημάτων πρὸς τὰ σημερινὰ ὄντα, διετύπωσε τὴν θεωρίαν ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνέβαινον ἐπὶ τῆς γῆς τεράστια καταστροφὰ, ἀκολουθούμενα ὑπὸ

βαθειῶν μετατροπῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλοῦντο διὰ μεταβολῶν τῶν στρωμάτων τῶν πετρωμάτων καὶ προεκάλουν τὸν θάνατον ὅλων τῶν ζωντανῶν ὄντων. «Πολλάκις, λέγει, ἀπότομα καὶ τρομερὰ συμβάντα μετέβαλον ἄρδην τὸν ζωντανὸν κόσμον τοῦ πλανήτου μας. Πολυάριθμα ζῶα καὶ φυτὰ ἦσαν τὰ θύματα τῶν καταστροφῶν τούτων. Ἄλλα, κατοικοῦντα ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐπνίγησαν εἰς τὰ κύματα, ἄλλα κατοικοῦντα ἐν τῇ θαλάσῃ, ἔχασαν τὸ ὕδωρ ὅταν ὑψώθη ὁ βυθός. Τὰ εἶδη ταῦτα κατεστράφησαν ὀριστικῶς, καταλιπόντα ἐλάχιστα μόνον λείψανα, τὰ ὁποῖα μόλις δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ὁ φυσιοδίφης».

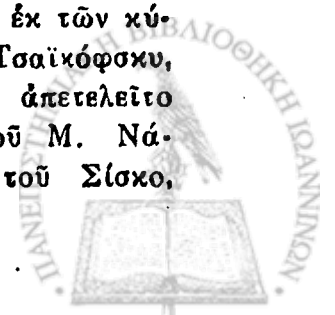
Ἡ θεωρία αὕτη ὠνομάσθη θεωρία τῶν κατακλυσμῶν, ἐκτίθεται δὲ ἐν τῷ ἔργῳ του «Περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑδρογείου καὶ περὶ τῶν μετατροπῶν, τὰς ὁποίας ἐπροκάλεσαν αὗται ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου». Ὁ Κυβιέρως δὲν παρεδέχετο τὸ ἐνιαῖον τοῦ βασιλείου τῶν ζῴων. Εἰς τὸ ἔργον του «Τὸ βασιλεῖον τῶν ζῴων» διαιρεῖ ταῦτα εἰς τέσσαρας κατηγορίας: σπονδυλωτά, μαλάκια, ἀρθρόποδα καὶ ἀκτινωτά, αἱ ὁποῖαι, κατ' αὐτόν, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, ἀποτελοῦσαι τέσσαρα τελείως διάφορα σχέδια ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰργάσθη ὁ δημιουργός.

Κυβισμός. — Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ζωγραφικῇ αἰσθητικῇ σχολῇ, ἣτις παριστᾷ ὑπερβολικῶς τὰ εἰκονιζόμενα ἀντικείμενα διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ ὑποβλητικότητα. Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ζωγραφικοῦ κυβισμού εἶναι ἡ γεωμετρικὴ τεχνολογία μετὰ ἐντόνου ἀναλύσεως τῶν ὄγκων καὶ ἐπιπέδων καὶ ἀποτόμων ὀπτικῶν μεταβάσεων. Σπουδαιότεροι ἐκπρόσωποι τοῦ κυβισμού εἶναι ὁ Σεζάν, ὁ Πικασσό, ὁ Μορώ κ. ἄ. Ὁ κυβισμός ἐπέδρασε γονίμως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἣ ὁποία μὲ τὴν πρόοδον τῆς τεχνικῆς (σιδηροπαγὲς σκυροκονίαμα κλπ.) ἐπέτυχεν ἀπλᾶς καὶ ἀ-

περίτους δημιουργίας, συνδυαζούσας τὴν ἄνεσιν μὲ ἀνυπέβλητον λιτότητα γραμμῶν.

«Κυθνιακά». — Ἐκλήθησαν οὕτω τὰ αἵματηρὰ γεγονότα, τὰ διαδραματισθέντα ἐν Κύθνῳ, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1862, συνεπεία τῆς ἐν Σύρῳ στάσεως. Ἡ σιάνσις ἐξεργάγη τὴν 28 Φεβρουαρίου 1862 ἐν Σύρῳ, οἱ δὲ στασιασταὶ ἐπιβάντες τοῦ ἀτμοπλοίου «Καρτερία», κατηυθύνθησαν εἰς Κύθνον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πολιτικῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐξορίστων. Προσβληθέντες ὑπὸ τῆς πολεμικῆς κορβέτας «Ἀμαλία» κατώρθωσαν νὰ ἀποβιβάσθουν ὑπὸ τὸ πῦρ αὐτῆς. Τότε ὁ ἐπὶ τῆς κορβέτας λόχος πεζικοῦ, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Δ. Τσίρου καὶ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Χρυσοβέργη, ἀποβιβάσθεις κατεδίωξε τοὺς στασιαστὰς καὶ συμπλακείς πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀπεδεκάτισε, ἀφοῦ τοὺς ἐκύκλωσε, φονεύσας τὸν ἀρχηγὸν τῆς στάσεως ὑπολοχαγὸν Νικόλαον Λεωτσᾶκον καὶ τοὺς δύο σπουδαιοτέρους ἐκ τοῦ ἐπαναστατικοῦ σώματος, τὸν ἀνθυπολοχαγὸν Σ. Μωραϊτίνην καὶ τὸν φοιτητὴν Ἀγαμ. Σκαρβέλην. Ἐκ τῶν λοιπῶν στασιαστῶν, ἄλλοι παρεδόθησαν καὶ ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξάψεως τῶν παθῶν ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀπογύμνωσις, σκύλευσις καὶ δεινὴ περιῦβρισις τῶν πτωμάτων τῶν νεκρῶν, ἣ ὁποία ἐπροκάλεσε τὴν πανελλήνιον ἀγανάκτησιν καὶ ἐνίσχυσε τὴν ἀντιδυναστικὴν μερίδα.

Κύκλοι. — Ἐκλήθησαν οὕτω ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὸ δευτέρον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος διάφοροι ὁμάδες διανοουμένων καὶ ἐργατῶν ἐπηρεαζομένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑπὸ τῆς μαρξικῆς θεωρίας. Ὁ πρῶτος καὶ σημαντικώτερος ἐκ τῶν κύκλων τούτων ὑπῆρξεν ὁ τοῦ Τσαϊκόφσκυ, ὅστις ἰδρύθη τὸ 1869 καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς Σ. Περόφσκαγιας, τοῦ Μ. Νάθανσον, τοῦ Βολχόφσκοϊ, τοῦ Σίσκο,

τοῦ Κροπότκιν, τοῦ Κραφτσένσκυ κ. ἄ. Τὸ 1875 ἰδρύθη ὁ πρῶτος ἐργατικὸς κύκλος, ὅστις περιέλαβε τὸν Ἀλεξέϊεφ, τὸν Μαλινόφσκι, τὸν Ἀγκάποφ, τὸν Κρυλώφ, τὸν Γκερασίμοφ κ.ἄ. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τοὺς κύκλους τούτους, οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν προϊστορίαν τοῦ ἐπαναστατικῆς κινήματος ἐν Ρωσίᾳ ἐμελέτων κυρίως τὰ θεωρητικὰ προβλήματα, τὸ «Κεφάλαιον» τοῦ Μάρξ κλπ. καὶ εἶχον τὴν τάσιν ν' ἀποξενῶνται τῆς ζωῆς καὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Συντόμως ὁμως κατέστη δῆλον ὅτι ἡ τακτικὴ αὐτῆ τῆς ἀπομονώσεως ἦτο ἐπικίνδυνος καὶ ἀσύμφορος διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀνατροπῆς τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρχισε μέγα καὶ αὐθόρμητον ἀπεργιακὸν κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῆς Ρωσσίας, τὸ ὁποῖον ἔθετε νέα καθήκοντα εἰς τοὺς μαρξιστάς. Ἐπρεπεν οὗτοι νὰ στραφοῦν πρὸς τὰς εὐρείας ἐργατικὰς μάζας καὶ νὰ τὰς ὀργανώσουν διὰ τὰς ἀμέσους οἰκονομικὰς διεκδικήσεις. Τὸ 1894 ὁ Μάρτωφ ἐξέδωκε φυλλάδιον «Περὶ ζυμώσεως», τὸ ὁποῖον ἔσχεν εὐρείαν κυκλοφορίαν καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι διὰ νὰ ὑψωθῆ ἡ ἐργατικὴ τάξις εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὀργανωμένης ταξικῆς πάλης, με πολιτικὰς ἐπιδιώξεις, ἔπρεπεν οἱ σοσιαλιστικοὶ νὰ τὴν ὀργανώσουν πρῶτον εἰς τὰ αὐθόρμητα καὶ καθαρῶς οἰκονομικὰ κινήματά της. Ἡ θεωρία αὕτη δὲν ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου ὀρθή διότι ἐποιεῖτο αὐθαίρετον χωρισμὸν μεταξὺ οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς πάλης, κατεπολεμήθη δὲ σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ Ν. Λένιν, ὅστις διὰ τοῦ ἔργου του «Τί νὰ κάμουμε;» ὑπέδειξε τὴν ὀρθὴν ὁδὸν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ προλεταριάτου εἰς πολιτικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμως ἐκ τῶν κύκλων τούτων εἶχον προσέλθει διάφοροι εὐρύτεραι ὁμάδες καὶ ἐξ αὐτῶν τέλος ἐγεννήθη τὸ ρωσσικὸν σοσιαλιστικὸν κίνημα.

Κυκλοφορία.— Καλεῖται ἡ κυκλικὴ κίνησις τῆς ἀξίας μεταβιβαζομένης ἀπὸ

τὴν παραγωγὴν εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ πάλιν εἰς τὴν παραγωγὴν. Ἐν ἐμπορεῦμα παραγόμενον ἔχει σκοπὸν νὰ μεταβιβασθῆ εἰς τὴν ἀγορὰν, νὰ μεταβληθῆ εἰς χρῆμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν παραγωγὴν διὰ νὰ μεταβληθῆ πάλιν εἰς ἐμπορεῦμα ἢ ἀκόμη τὸ ὑπάρχον χρῆμα εἰσέρχεται εἰς τὴν παραγωγὴν διὰ νὰ μεταβληθῆ εἰς ἐμπορεῦμα καὶ νὰ πωληθῆ ἐπιστρέφον πάλιν εἰς τὴν χρηματικὴν μορφήν του. Οὕτω ἔχομεν τὴν κυκλοφορίαν ἀγαθῶν (ἢ ἐμπορευμάτων) καὶ τὴν κυκλοφορίαν χρήματος, αἱ ὁποῖαι ἐὰν παραστήσωμεν τὸ ἐμπορεῦμα διὰ τοῦ E καὶ τὸ χρῆμα διὰ τοῦ X ἐκφράζονται διὰ τοῦ τύπου

$$E-X-E$$

$$X-E-X$$

Ὁ κύκλος E—X—E ἀναλύεται εἰς τὴν κίνησιν E—X, ἀνταλλαγὴν τοῦ ἐμπορεύματος με χρῆμα ἢ πώλησιν καὶ τὴν ἀντίθετον κίνησιν X—E, ἀνταλλαγὴν τοῦ χρήματος με ἐμπορεῦμα ἢ ἀγορὰν καὶ τέλος εἰς τὴν ἐνότητα καὶ τῶν δύο κινήσεων E—X—E, πωλῶ διὰ νὰ ἀγοράσω, ἢ τις κατολήγει εἰς τὸ E—E— ἀνταλλαγὴν ἐμπορεύματος με ἐμπορεῦμα.

Σκοπὸς κάθε προϊόντος εἶναι αὐτός: νὰ πωληθῆ, νὰ μετατραπῆ εἰς χρῆμα διὰ τὴν ἀγορὰν νέων ἐμπορευμάτων.

Εἰς τὰς παλαιότερας ἐποχὰς τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἀνταλλαγῆς προϊόντος ἀντι προϊόντος (troc), ἢ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας ὁμως ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας κοινῆς μέτρον ἀξιών τοῦ χρήματος, πρὸς τὸ ὁποῖον συγκρίνονται ὅλα τὰ προϊόντα καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς μεσάζων (βλ. Χρῆμα). Σκοπὸς παντὸς παραγωγῆς εἶναι νὰ μετατρέψῃ τὸ ἐμπορεῦμά του εἰς χρῆμα, νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ προϊόντος του.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἀποκτήσῃ τὸ χρῆμα, τὴν νομισματικὴν μορφήν τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν παρήγαγε ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἄλλων ἐμπορευμάτων. Ἡ ἀγορὰ αὕτη, δηλαδή ἡ δευτέρα κίνησις X—E εἶναι διὰ ἄλλον παραγω

γόν πώλησις, δηλαδή E—X. Κοινωνικῶς λοιπὸν ἡ κυκλοφορία παρουσιάζεται ὡς μία ἀτελεύτητος σειρά E—X—E'—X—E'... ὅπου αἱ κινήσεις συμπλέκονται, καὶ ἐκεῖνη ἥτις διὰ τὸν ἕνα εἶναι πρώτη κίνησις, εἶναι τελευταία διὰ τὸν ἄλλον.

Οὕτω, ὡς εἶπομεν, ὁ κυκλοφοριακὸς τύπος E—X—E δύνανται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπλῆ κίνησις E—E, ἀνταλλαγὴ ἐμπορεύματος ἀντὶ ἐμπορεύματος. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν συμβαίνει αὐτό. Ὁρισμένοι λόγοι, (ὑπερπαραγωγή, πτώσις τῆς ἀξίας, κ.τ.λ.) δύνανται νὰ ἀνακόψουν ἢ νὰ καταστήσουν περισσότερον ἀργὴν ἢ ταχέαν τὴν κίνησιν τῆς κυκλοφορίας. Ὅσον ταχύτερον γίνεται ἡ κίνησις τῆς κυκλοφορίας τόσον μικρότερα ἀνάγκη κυκλοφοριακῶν μέσων (χρήματος) ὑπάρχει.

Ἐπίσης, εἰς τὴν καπιταλιστικὴν περιόδον τῆς οἰκονομίας ὅπου ἐπικρατεῖ κυρίως ἡ κυκλοφορία χρήματος, λόγῳ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ συστήματος τῆς ὑπὸ τῶν καπιταλιστῶν παραγωγῶν οἰκιοποιήσεως τῆς ὑπεραξίας (βλ. λ. καὶ ἀξία), ἡ κίνησις τῆς κυκλοφορίας δὲν παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν ἀπλὴν μορφήν τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν (X—E—X), ἀλλὰ ὑπὸ τὴν μορφήν X—E—X' καθ' ἣν ὁ καπιταλιστὴς πωλῶν τὸ ἐμπόρευμά του λαμβάνει χρῆμα περισσότερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον διέθεσε διὰ τὴν παραγωγὴν. Ἀρχίζων νέαν κίνησιν παραγωγῆς ἐκ τοῦ X' πλέον ἀποβλέπει εἰς νέαν αὔξησιν ἥτοι εἰς X'—E—X''. Ἀλλὰ περὶ τούτων βλ. εἰς τὰς λ. παραγωγή, συσσωρεύσεις καὶ ὑπεραξία.

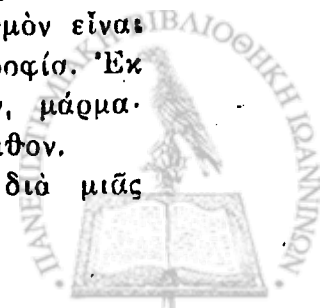
Κυνικοί.—Φιλοσοφικὴ αἵρεσις, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀντισθένης, μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους. Τὸ ὄνομά των προήρχετο ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἐδίδασκον συνήθως ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Γυμνασίῳ Κυνόσαργος ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ περιφρόνησις των πρὸς ὅλας τὰς κοινωνικὰς συμβατικότητας, ὁ πλάνης βίος των καὶ ἡ συνήθειά των νὰ σαρκάζουν καὶ νὰ εἰρω-

νεύονται τὰ πάντα παρουσιάζει ὁμοίότητος πρὸς τὴν ζωὴν τῶν κυνῶν. Κατὰ τοὺς κυνικοὺς τὴν ἀρετὴν ἀποτελεῖ ἡ ἔλλειψις βιωτικῶν ἀναγκῶν, τὸ κήρυγμα δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἀπετέλει ἀπήχησιν τῆς μονίμου ἠθικῆς διαμαρτυρίας τῆς πολυπληθοῦς τάξεως τῶν δούλων, οἱ ὅποιοι ἐβαρύνοντο μὲ ὄλην τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν, οὐδὲν ἀπολαμβάνοντες. Τὸ κήρυγμα τῶν κυνικῶν περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς ἀπετέλει κήρυγμα διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀνισότητος τῆς ἀρχαίας κοινωνίας. Οἱ κυνικοὶ ἐπίσης ἐδίδασκον τὴν ἀδελφωσύνην μετὰ πᾶντων τῶν ἀνθρώπων, ἀρνούμενοι τὴν ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς διακρίσεις καὶ κατεπολέμουν μετὰ σαρκασμοῦ πάσης τὰς λαϊκὰς προλήψεις καὶ ὀλοκληρον τὸν πολιτισμὸν, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ὑποκρισίας καὶ τῆς ἀδικίας. Ἐκ τῶν ὑπερβολῶν εἰς ἃς ἔφθασεν ἡ φιλοσοφικὴ διαμαρτυρία τῶν κυνικῶν, ὠνομάσθη βραδύτερον κυνισμὸς ἢ ἀναιδῆς διαγωγή.

Κύπρος.—Ἡ μεγαλύτερα τῶν ἑλληνικῶν νήσων, τελοῦσα ὑπὸ ἀγγλικὴν κατοχὴν. Ἐχει ἐπιφάνειαν 9 282 τ. χλμ. καὶ εἶναι τρίτη εἰς μέγεθος τῶν νήσων τῆς Μεσογείου, ἐρχομένη μετὰ τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Σαρδηνίαν. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1928 ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνέρχεται εἰς 344 020. κατ., ἐξ ὧν 276.643 Ἕλληνες, 6.000 Ἀρμένιοι καὶ 67.371 Μουσουλμᾶνοι.

Ἡ Κύπρος εἶναι πλουσία εἰς διάφορα προϊόντα. Παράγει σίτον, κριθήν, ἔλαιον, ἐλαίας, βάμβακα, σταφίδα, κεράσια, γεώμηλα, οἶνον ἐκλεκτόν, ἐσπεριδοειδῆ. Ἐχει πολὺ ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν, παράγουσα ἐν ἀφθονίᾳ τυρόν, βούτυρον καὶ δέγματτα. Ἐξάγει ἵππους καὶ ὄνους περιφήμους διὰ τὴν ἀντοχὴν των. Εἰς μέγαν βαθμὸν εἶναι ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ σηροτροφία. Ἐκ τῶν ὄρυκτῶν ἐξάγει ἀμίαντον, μάρμαρον, ἀφβεστόλιθον καὶ ἀμμόλιθον.

Ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ μιᾶς

στενῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς 121 χλμ., ἥτις συνδέει τὴν Ἀμμόχωστον πρὸς τὴν Λευκωσίαν, τὴν *Μόρφου* καὶ τὴν *Εὐρύχον* καὶ διὰ δικτύου ὁδῶν, βατῶν καὶ δι' αὐτοκινήτου, μήκους 820 χλμ. Ἄλλαι δευτερεύουσαι ὁδοὶ ἔχουσι μήκος 578 χλμ. καὶ αἱ ἀγροτικαὶ 3246 χλμ. Ὑπάρχει πυκνὸν τηλεγραφικὸν καὶ τηλεφωνικὸν δίκτυον, καθὼς καὶ ὑποβρύχιον καλώδιον συνδέον τὴν Κύπρον μὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἔδρα τοῦ Ἀγγλοῦ κυβερνήτου καὶ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος εἶναι ἡ Λευκωσία. Ἡ Κύπρος διαιρεῖται εἰς ἑξέπαρχίας: Λευκωσίας, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, Ἀμμοχώστου, Πάφου καὶ Κυρηναίας.

Ἡ παιδεία παρέχεται διὰ σχολείων τῶν διαφόρων ἐθνικοιότητων. Κατὰ τὸ 1927 ὑπῆρχον 626 ἑλληνικά, 268 μουσουλμανικά, 5 μαρωνιτικά, 5 καθολικά, 3 ἀρμενικά καὶ ἓν ἰουδαϊκόν. Δικαστήρια ὑπάρχουν ἐν ἀνώτατον ἔχον δικαιοδοσίαν δευτεροβαθμίου, τρία κακουργοδικεῖα, τρία ἐπαρχιακά (πρωτοδικεῖα), τρία βοηθητικά ἐπαρχιακά, καὶ ἀρκετὰ εἰρηνοδικεῖα καὶ πταισματοδικεῖα. Εἰς αὐτὰ διορίζονται Ἕλληνες καὶ Μουσουλμᾶνοι δικασταί.

Κατὰ τὸ 1570 ἡ Κύπρος περιήλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Τουρκίας, παραμείνασα ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν μέχρι τῆς 12 Ἰουλίου 1878, ὅποτε ὑπεγράφη μυστικὴ συνθήκη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας, δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ πρώτη ἀνελάμβανε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Τουρκίαν, εἰς ἐνδεχομένην ἀπειλὴν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ ἡ δευτέρα παρέχεται εἰς ἀντάλλαγμα τὴν Κύπρον. Ἐκτοτε τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν, ἡ ὁποία ἐσχάτως κατέστη πιεστικωτάτη διὰ τῶν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν.

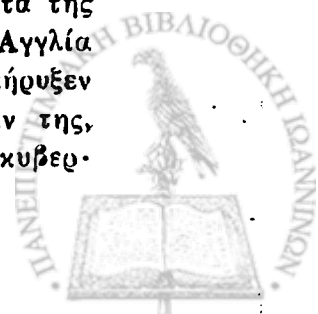
Οἱ Κύπριοι, εὐθύς ὡς κατελήφθη ἡ νῆσος τῶν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἐβελτιοῦτο ἡ θέσις τῶν ἀπατηθέντων οἰκτρῶς. Ἡ ἀνωτάτη πολιτικὴ, στρατιωτικὴ καὶ νομοθετικὴ ἐξουσία εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ ἀρμοστοῦ,

παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει, τύποις, ἐν νομοθετικὸν καὶ ἐν ἐκτελεστικὸν συμβούλιον, τὰ μέλη τοῦ ὁποίου διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Τὸ νομοθετικὸν συμβούλιον ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν πρόεδρον, ὅστις εἶναι ὁ ἐκάστοτε ἀρμοστής καὶ ἡ ψήφος τοῦ ὁποίου νικᾷ, ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας, ἀπὸ ἑξὶ μέλη κυβερνητικά, ἀνωτάτους ὑπαλλήλους καὶ δώδεκα αἰρετά, ἐκλεγόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐξ αὐτῶν τὰ 3 εἶναι Μουσουλμᾶνοι καὶ τὰ 9 Ἕλληνες. Ὁ καθορισμὸς τῶν ἐδρῶν ἔχει γίνεαι κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἐπὶ σοβαρῶν ζητημάτων, οἱ 3 ἀντιπρόσωποι τῶν Τούρκων μετὰ τῶν 6 κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, σὺν τῇ ψήφῳ τοῦ προέδρου νὰ δίδουν πάντοτε τὴν πλειοψηφίαν ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ.

Ὁ κυπριακὸς λαὸς κατέβαλεν ἐπανειλημμένως προσπάθειαν νὰ ἀποκτήσῃ ἐλευθερώτερον σύνταγμα, ἄνευ ὁμως οὐδενὸς ἀποτελέσματος.

Ἡ Κύπρος ἐξαρτᾶται διοικητικῶς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν. Οἱ πολῖται ἐπιβαρύνονται πολὺ διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅστις διατίθεται σχεδὸν ἑξ ὀλοκλήρου διὰ τὰς γραφειοκρατικὰς δαπάνας καὶ ἐλάχιστον διὰ παραγωγικὰς ἀνάγκας. Ἐπὶ πλέον ἐν κονδύλιον ἐκ 10.000 λιρῶν διατίθεται διὰ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν τῆς Ἀγγλίας. Ὅτι ὑπάρχει σήμερον ἐν Κύπρῳ ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν.

Οἱ Κύπριοι οὐδέποτε ἔπυσαν ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν. Εἰς τὰ ἐπανειλημμένα διαβήματα τῶν μέχρι τοῦ 1914 διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐλάμβανον παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὴν ἀπάντησιν ὅτι δεσμεύεται διὰ τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Τουρκίας τοῦ 1878. Τὸ 1925 ἡ Ἀγγλία ἀπέβαλε τὸ προσωπεῖον καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ Κύπρος ἀποτελεῖ ἀποικίαν τῆς, μετωνομάσασα τὸν ἀρμοστὴν εἰς κυβερνήτην.

Ὁ ἀγὼν τῶν Κυπρίων, τόσον ἐντὸς τῆς νήσου, ὅσον καὶ ἐκτός, ὑπῆρξε σκληρός. Ἐν τῇ νήσῳ ἐκδίδονται εἰκοσι τρεῖς ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων παρὰ τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα, δὲν ἔλαυσαν ἀγωνιζομεναὶ σθεναρῶς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1932 ἐσημειώθη σοβαρωτάτη ἐξέγερσις ἐν τῇ νήσῳ ἀποτελέσμα τῆς ὁποίας ἦτο νὰ φονευθοῦν ἀρκετοὶ Κύπριοι, νὰ καῖ τὸ κυβερνεῖον, νὰ φυλακισθοῦν καὶ νὰ ἐξορισθοῦν πολῖται καὶ κληρικοί, καὶ νὰ ἐνταθοῦν τὰ καταπιεστικά μέτρα κατὰ τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἐξω τῆς ὑποδούλου νήσου οἱ Κύπριοι ἔχουν ἐνωθῆ εἰς ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι κινοῦνται ζωηρότατα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δικαίων τῶν.

Κυρηναῖκοί.— Φιλοσοφικὴ αἵρεσις ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀριστίππου τοῦ Κυρηναίου. Κατὰ τοὺς κυρηναῖκούς, σπουδαιότερος τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστίππος ὁ νεώτερος, ὁ Θεόδωρος ὁ ἄθρος, ὁ Ἡγησίας, ὁ Εὐήμερος κ.ἄ. σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι αἱ κατ' αἴσθησιν ἡδοναὶ (βλ. λ. *Ἡδονισμός*).

Κύρκος (Μιχαήλ).— Πολιτευτὴς γεννηθεὶς ἐν Σιδηροχωρίῳ Ἀνατ. Θράκης τὸ 1893. Ἐσπούδασεν ἐμπορικὰς ἐπιστήμας ἐν Ἑλβετία, ἀπὸ δὲ τοῦ 1915 κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα διηύθυνε διαφόρους δημοσίας ἐμπορικὰς σχολὰς διδάσκων συγχρόνως καὶ ἐμπορικὰ μαθήματα. Τὸ 1923 πολιτευθεὶς τὸ πρῶτον ἐξελέγη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 16 Δεκεμβρίου πληρεξούσιος Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Δ' Συνακτικὴν συνέλευσιν,

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 7ης Νοεμβρίου τοῦ 1926 ἐξελέγη τὸ δεύτερον βουλευτὴς Θεσσαλονίκης, μετέσχε δὲ τῆς ἐκ τῶν ἐκλογῶν τούτων προελθούσης οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, ὡς ὑπουργὸς τῆς Ὑγιεινῆς καὶ Προνοίας. Τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τούτου, ἐκράτησε παρὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους κυβερ-

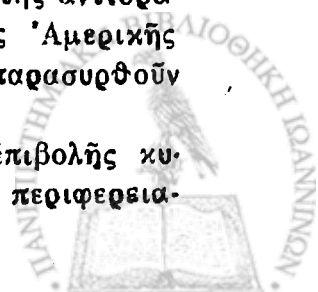
νητικὰς μεταβολὰς μέχρι τῆς 4 Ἰουλίου 1928, ὅτε τὴν τελευταίαν κυβέρνησιν συνασπισμοῦ διεδέχθη ἡ κυβέρνησις τῶν φιλελευθέρων, διαλυθεῖσης ἅμα καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν τῆς 7ης Νοεμβρίου 1926 προελθούσης βουλῆς. Ἐξελέγη τὸ τρίτον βουλευτὴς Δράμας κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 5ης Μαρτίου 1933. Ὁπαδὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων καὶ εἰτὰ τῶν προοδευτικῶν φιλελευθέρων ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1933 μετεπήδησε μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1933 εἰς τὸ λαϊκὸν κόμμα καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Προνοίας τῆς κυβερνήσεως Π. Τσαλδάρη.

Κύρωσις.— Οὕτω καλεῖται ἡ ἐπιβλαβὴς συνέπεια τὴν ὁποίαν θὰ ἔχη τυχὸν παράβασις ἀνηλειμμένης ὑποχρεώσεως, ἣτις καὶ ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἐγγύησιν διὰ τὴν τήρησίν της. Καὶ εἰς μὲν τὰς ἰδιωτικὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων, τὰς κυρώσεις αὐτὰς ἐπιβάλλει αὐτὴ ἡ κρατικὴ ἐξουσία διὰ τῆς δικαστικῆς μηχανῆς ἕκαστος ὅμως ὅπου τὸ πρόβλημα τῶν κυρώσεων ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἶναι αἱ διεθνεῖς σχέσεις. Τὸ πρόβλημα ἐτέθη κυρίως μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὅτε κατεβλήθησαν προσπάθειαι πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ κατοχύρωσιν τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου.

Κατὰ περιόδους δύο συστήματα προετάθησαν διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν προάσπισιν τῶν συνθηκῶν: ἡ δημιουργία ἐνὸς διεθνοῦς στρατοῦ εὐρισκομένου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ ἡ σύναψις ἐνὸς γενικοῦ συμφώνου ἀμοιβαίας ὑποστηρίξεως διὰ τοῦ ὁποίου τὰ κράτη θ' ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπεμβαίνουν ταχέως κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου.

Οὐδεμία τῶν προτάσεων τούτων ἐγένεν ἀποδεκτὴ κυρίως λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς αἵτινες δὲν δέχονται νὰ παρασυρθοῦν ἀκουσίως εἰς ἓνα πόλεμον.

Κατεβλήθη προσπάθεια ἐπιβολῆς κυρώσεων ὁμοίας φύσεως διὰ περιφερεια-

κῶν συμφῶνων ἀμοιβαίας ἐγγυήσεως ἢ διὰ τῆς λήψεως οἰκονομικῶν μέτρων, ὡς τοῦ ἀποκλεισμοῦ, κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου.

Γενικῶς ὅμως αἱ Κυρώσεις εἰς τὸ διεθνὲς πεδῖον καθίστανται δυσχερεῖς διότι ἐνῶ ἀπαιτεῖται ἄμεσος καὶ ταχεῖα ἐνέργεια εἶναι δυσκολώτατος ὁ καθορισμὸς τοῦ ἐπιτιθεμένου (βλ. λ.).

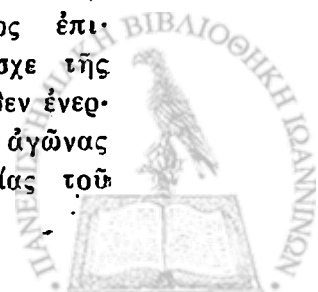
Ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου πείρα ἕλλωστε ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ὅταν ὑπάρχουν, καθίστανται ἀνεφάρμοστοι. Ὁ χρονίσας μεταξὺ κρατῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς πόλεμος καὶ αἱ ἰαπωνικαὶ αὐθαιρεσίαι ἐν Κίνα, δὲν προεκάλεσαν οὐδεμίαν διεθνή ἐπέμβασιν.

Κωλέττης (Ἰωάννης). — Στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1774—1847) γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις ἐκ γονέων ἀστῶν. Ἐσοῦδασε ἐν Πίζῃ τῆς Ἰταλίας τὴν ἰατρικὴν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἰωάννινα ἐξήσκησε λίαν φιλανθρώπως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, μεθ' ὃ προσελήφθη ὡς ἱατρὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ μετέπειτα ὡς ἀποκλειστικῶς ἱατρὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ τυράννου Μουχτάρ πασᾶ. Συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ παρουσιασθῇ ὡς ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης τοῦ Ρήγα Φερραίου, συνέταξε δὲ καὶ ἐτύπωσεν ἐν Πίζῃ σχετικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Νομαρχία ἑλληνική», ἀντίτυπα τοῦ ὁποίου μετέφερε καὶ ἐκυκλοφόρησε κρυφίως εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1821 ἐδραπέτευσε ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ Μουχτάρ, συνεπέει ἐπικινδύνου ἐρωτικῆς περιπετείας μετὰ τὴν ἀδελφὴν τῆς περιφήμου εὐνοουμένης τοῦ Ἀλῆ Βασιλικῆς. Εἶχεν ἤδη μυηθῆ εἰς τὴν «Φιλικὴν Ἐταιρείαν» καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν βλαχοχωριῶν. Καταπνιγείσης ὅμως τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνης, κατέφυγεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνα. Μετέσχε τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸν δὲ Ἰανουάριον τοῦ 1822 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἐκτοτε ὑπηρέτησε πιστῶς τὸν ἀγῶνα, ἀσκῶν δὲ μέγα γόητρον ἐπὶ τῶν κα-

πεταναίων τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου, συνετέλεσεν εἰς τὴν κατασίγασιν τῶν μεταξὺ τούτων ἐρίδων. Εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὀφείλεται καὶ ἡ ἀμνηστεία τοῦ Γ. Καραϊσκάκη καὶ ἡ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου συγκέντρωσις τῶν ὀπλαρχηγῶν. Μέλος ὢν τῆς κυβερνήσεως Κουντουριώτου, ἀφοῦ δὲν κατόρθωσε διὰ τῆς πειθοῦς νὰ συμβιβάσῃ τοὺς παλαιότητας μεταξὺ τῶν ἐπαναστάτας, ἐτάχθη ἐπικεφαλῆς τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων καὶ κατέστειλε τὰς τότε ἐκδηλωθείσας στασιαστικὰς τάσεις.

Μετά τὴν ἄφιξιν τοῦ κυβερνήτου Καποδίστρια ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρόν του, διετέλεσεν ὑγειονόμος ἐν Σπέτσαις καὶ ἐστάλη μετ' εἰδικὴν ἀποστολὴν εἰς Σάμον. Ὅτε ἡ νῆσος αὕτη ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀποφάσει τῶν δυνάμεων, ἐπέστρεψε καὶ διωρίσθη ὑπουργὸς τοῦ πολέμου. Καίτοι γαλλόφιλος δὲν ἐνίσχυσε τὴν πολεμικὴν τῶν Γάλλων κατὰ τοῦ κυβερνήτου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου, ἐνίσχυσε τὴν γερουσίαν κατὰ τῶν ἀντιδράσεων τῶν ἀντιπρέσβειων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐνεθάρρυνε τὸν λαὸν καὶ ἐπέτυχεν αὐθιμερὸν τὴν σύστασιν τριμελοῦς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς ἐξ αὐτοῦ, τοῦ Κολοκοτρῶνη καὶ τοῦ Αὐγ. Καποδίστρια. Ἐνεκα τῆς ἀντιθέσεως Πελοποννησίων καὶ Ρουμελιωτῶν ὁ Κωλέττης εὐρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ Κολοκοτρῶνη καὶ μετὰ 14 μηνῶν ἐμφυλίου ἀγῶνας ἀπεκλείσθη ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρῶνη ἐν Ναυπλίῳ. Ἀφικθέντος τοῦ Ὄθωνος ὁ Κωλέττης διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, εἶτα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἀργότερον πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις. Ἐκεῖ συνεδέθη μετὰ τοῦ Γκυζῶ καὶ ἐξυπηρέτησε σπουδαίως τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀπολύτου μοναρχίας δὲν συνειργάσθη. Μετὰ τὴν παροχὴν ὅμως τοῦ συντάγματος ἐπιστρέψας ἐκ Παρισίων, μετέσχε τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1844. Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τοὺς περιφήμους ἀγῶνας περὶ θρησκευτικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ

κράτους καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἑλλήνων εἰς αὐτόχθονας καὶ ἑτερόχθονας καὶ ἐπολέμησε τὸν τοπικισμὸν ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους διὰ τῆς προσελκύσεως τῶν ἔξω Ἑλλήνων. Αἱ προκηρυχθεῖσαι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Μαυροκορδάτου ἐκλογαὶ τοῦ 1844 ἔδωσαν τὸ σύνθημα τραχυτάτων ἀγώνων μεταξὺ τῶν τριῶν ὑπερχόντων κομμῶν, τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ ρωσικοῦ. Ὁ Κωλέττης ἀρχηγὸς τοῦ φιλογαλλικοῦ κόμματος συνέμαχησε μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ φιλορωσικοῦ κόμματος Μεταξᾶ καὶ ἐπέτυχεν ἀνατροπὴν τῆς ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ φιλογαλλικοῦ κόμματος Μαυροκορδάτον κυβερνήσεως. Οἱ τοῦ φιλογαλλικοῦ κόμματος προέβησαν τότε εἰς ἀνταρτικὰ κινήματα, ὃ δὲ Κωλέττης συγκεντρῶσας τοὺς ἀνέργους ἀγωνιστὰς ἐπεβλήθη δι' αἱματηρῶν ἀγώνων ἐπὶ τῶν ἀντιπάλων. Κατόπιν ὅμως μὴ δυνάμενος νὰ ἀπαλλαγῇ ἄλλως τῶν μισθοφόρων τούτων ἠναγκάσθη νὰ τοὺς ὀργανώσῃ εἰς σώματα τὰ ὁποῖα ἔστειλε ἐντὸς τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας. Τοῦτο ὅμως ἐδημιούργησε πράγματα εἰς τὴν χώραν. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις μετὰ πολλὰ διαβήματα ἠπειλῆσε τὴν ἔξωσιν ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων. Μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν κατῴρθωσεν ὁ Κωλέττης τῇ ὑποστηρίξει τῆς Γαλλίας νὰ ἀποτρέψῃ ἐκτράχυνσιν τῶν πραγμάτων.

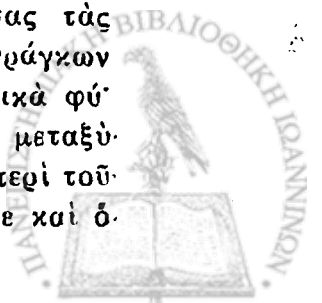
Ταυτοχρόνως εἶχε νὰ παλαίσῃ καὶ ἐσωτερικῶς κατὰ πολλῶν ἀντιδράσεων καὶ δύο σοβαρωτάτων στάσεων τοῦ Γρίβα καὶ τοῦ Κριεζώτου. Ὁ Κωλέττης ἐπεδίωξε νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς ἀλληλοσπαρτισσομένους ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους τῆς παραμεθορίου Ἑλλήνας καὶ Τουρκαλβανούς διὰ νὰ τοὺς στρέψῃ κατὰ τῆς Τουρκίας.

Μόλις ὅμως ἐπέτυχε τὴν συνεννόησιν ἀπέθανε. Ὁ θάνατός του συνεκίνησε βαθύτατα τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅστις τὸν ἠγάπησε καὶ ἐπανελημμένως τοῦ παρέσχε παμμεγίστην πλειοψηφίαν.

Κωλυσιεργία.— Οὕτω ἀπεδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀξενικὸς ὄρος *Κακ' κάννυ* (βλ. λ.).

Κώνειον.— Φυτόν, ὁμοιάζον πρὸς τὸ πετροσέλινον καὶ ἔχον σπέρματα εἰς ἄκρον δηλητηριώδη, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν θανάτωσιν τῶν καταδίκων. Διὰ κωνείου ἐθανατώθη, κατὰ τὴν παράδεισιν, καὶ ὁ Σωκράτης. Κατὰ τὴν παρὰ Πλάτωνι διήγησιν, ὃ πίνων τὸ κώνειον δὲν ὑπέφερεν ἐκ πόνων, ἀλλ' ἠσθάνετο προϊούσαν ψῦξιν, ἣ ὁποῖα ἀρχομένη ἐκ τῶν κάτω ἄκρων, ἐπέφερε τὸν θάνατον ὅταν ἐφθάνεν εἰς τὴν καρδίαν.

Κωνσταντίνος ὁ Μέγας.— Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ καὶ ἰδρυτὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως (273—337). Ἐγεννήθη ἐν Ναϊσση τῆς Μοισίας (τῇ σημερινῇ Νίσσῃ), ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ αὐγουστοῦ Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ καὶ τῆς (κατόπιν ἁγίας) Ἐλένης. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν στρατὸν καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Παραιτηθέντος τοῦ Διοκλητιανοῦ διωρίσθησαν αὐγουστοὶ ὁ Κωνσταντῖος καὶ ὁ Γαλέριος. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀντιληφθεὶς τὰς ἐχθρικὰς διαθέσεις τοῦ Γαλερίου πρὸς τὸν πατέρα του ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ πατρὸς του, πολεμοῦντος τότε ἐν Γαλατία. Ἀποθανόντος μετ' ὀλίγον τοῦ Κωνσταντίου (306) ὁ στρατὸς ἀνηγόρευσε αὐγουστον τὸν Κωνσταντῖνον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξώργισε τὸν Γαλέριον, φοβηθεὶς ὅμως οὗτος τὴν σύγκρουσιν, ἀπένευεν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον τὸν τίτλον τοῦ καίσαρος καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τῆς Γαλατίας καὶ Βρεττανίας. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀνεδείχθη στρατιωτικῶς ἀποκρούσας τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἡγεμόνων τῶν Φράγκων καὶ διασκορπίσας τὰ βαρβαρικὰ φύλα πέραν τοῦ Ρήνου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσημειώθησαν ἐν Ρώμῃ ἔριδες περὶ τοῦ θρόνου, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανε καὶ ὁ

Γαλέριος, τὸ δὲ κράτος διενεμήθησαν ὁ Μαξιμίνος καὶ Λικίνιος. Ἐν Ρώμῃ ὁμοίως εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ὑπὸ τῶν πραιτωριανῶν αὐγουστος ὁ Μαξέντιος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του (καὶ πενθεροῦ τοῦ Κωνσταντίνου) Μαξιμιανοῦ, κατέστη ἀληθῆς τύραννος ἐν Ρώμῃ, ζῶν βίον ἄσωτον καὶ καταπιέζων τοὺς πολίτας. Λόγῳ τῆς καταστάσεως ταύτης οἱ Ρωμαῖοι ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν Κωνσταντίνον, ἡ διοίκησις τοῦ ὁποίου εἰς τὰς ἐπαρχίας του ὑπῆρξεν ἄμεμπτος καὶ εὐεργετικὴ. Ὁ Κωνσταντίνος διηυθύνθη τότε κατὰ τῆς Ρώμης. Κατὰ τὴν πορείαν του τούτην συνέβη, κατὰ τὰς διηγῆσεις τῶν καλογῆρων καὶ ἐν θαῦμα.

Ὁ Κωνσταντίνος εἶδεν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ λάμποντα σταυρὸν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ φέροντα τὰς λέξεις «ἐν τούτῳ νίκα». Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὀπτασίας ταύτης ὑψώσε σημαίαν μὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐνθουσιάσας οὕτω τοὺς χριστιανούς στρατιώτας του, οἵτινες ἐνίκησαν τὸν Μαξέντιον κατὰ κράτος (312).

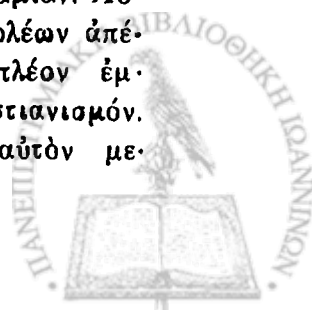
Ἡ περὶ θαύματος διήγησις οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ ἢ τὴν πολιτικὴν διορατικότητα τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις ἀντιληφθεὶς τὴν σημασίαν καὶ τὴν ζωτικότητα τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου καὶ τῆς πίστεώς του, ἐφρόντισε νὰ τὸ προσεταιρισθῆ.

Γενόμενος κύριος τῆς Ρώμης ὁ Κωνσταντίνος προσήλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν πολιτῶν διὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἔλαβε πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ ἀμερόληπτον ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Γαλερίου Λικίνιος εἶχεν ἐξοντώσει τὸν Μαξιμίνον καὶ ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Κωνσταντίνον. Ἡττηθεὶς ὁμοίως κατὰ κράτος ὑπὸ τούτου ἐν Θράκῃ (323) ὑπέταγῃ καὶ ἀπεχώρησεν εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου ἐθανατώθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ ὀργάνων τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκτοτε ὁ Κωνσταντίνος ἀπέβη κύριος ὀλοκλήρου τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους.

Στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Κων-

σταντίνος ἐτροποποίησε τὴν νομοθεσίαν ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον, καθιέρωσε τὴν ἀνεξιθρησκείαν καὶ διέταξε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς χριστιανούς οἱ ναοὶ καὶ τὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρπαγῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν. Ἀλλὰ τὰς πράξεις του ταύτας ἐπισκιάζει σειρὰ ἐγκλημάτων του, διὰ τῶν ὁποίων ἐτίγησαν καὶ πρόσωπα τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός του. Ὁ Κωνσταντίνος προσηέχθη σκληρῶς πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, δὲν ἐφείσθη δὲ οὐδ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ του ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του Κρίσπου καὶ τὸν ἐφόνευσε κατόπιν διαβολῶν τῆς δευτέρας συζύγου του Φαύστας. Ὀλίγον κατόπιν ἐφόνευσε καὶ αὐτὴν τὴν Φαύσταν. Τὸ 323 ὁ Κωνσταντίνος, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ζήσῃ ἐν Ρώμῃ καὶ διδὼν ὅτι αὕτη δὲν ἦτο πλέον κέντρον τοῦ ἀχανοῦς κράτους του μετέθεσε τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπερ ἀπ' αὐτοῦ ἀπεκλήθη Κωνσταντινούπολις.

Διὰ τῆς μεταθέσεως ταύτης ἀνέκυψε νέον κράτος, ὅπερ ἔχον μορφὴν ρωμαϊκὴν κατ' ἀρχὰς κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ καθαρῶς ἑλληνικόν (βλ. λ. *Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία*). Μετὰ τὴν μετάθεσιν τῆς πρωτεύουσας εἰσῆχθησαν σοβαραὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ πολίτευμα καὶ διοργανώθησαν ἐπὶ νέων βάσεων ὁ στρατὸς καὶ τὰ οἰκονομικὰ ἐν γένει δὲ ἐλήφθησαν πλεῖστα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς διοικήσεως καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς ἀχανοῦς χώρας. Προσέτι ὁ Κωνσταντίνος ἵδρυσεν μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, δημόσια κτίρια, ναοὺς, σχολὰς καὶ βιβλιοθήκας, κατεσκεύασεν ὑδραγωγεία, στοὰς καὶ πλατείας. Ὁ Κωνσταντίνος εἶχεν ὑπερβῆ τὸ 63ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὅτε ἐσημειώθη ἡ εἰσβολὴ τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν Σαπώρην Β' εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Πορευόμενος ἐναντίον τῶν εἰσβολῶν ἀπέθανεν ἐν Νικομηδείᾳ ἀφοῦ πλέον ἐμφανῶς προσῆλθεν εἰς τὸν χριστιανισμόν. Ἡ νέα θρησκεία κατέταξε αὐτὸν με-

ταξὺ τῶν ἁγίων, ἣ δὲ ἱστορία τὸν ὠνόμασε μέγαν. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Κωνσταντίνου ὡς πολεμιστοῦ, μεταρρυθμιστοῦ καὶ δημιουργοῦ ὑπῆρξε σπουδαία.

Κωνσταντίνος Δ΄. ὁ Πρωγωνᾶτος (648—685).—Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντος Β΄., διατέγονος τοῦ Ἡρακλείου καὶ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθε τὸ 668 καὶ εὐθὺς ἐξεστράτευσεν εἰς Συρακούσας, ὅπου κατέστειλε τὴν στάσιν τοῦ Μιζιζίου, καθ' ἣν ἐδολοφονήθη ὁ πατήρ του. Μόλις ἐπέστρεψεν εἰς Βυζάντιον εὐρέθη πρὸ νέας στρατιωτικῆς στάσεως, ἣτις ἐξήτει νὰ στεφθῶσι συμβασιλεῖς, καὶ οἱ δυὸ ἀδελφοὶ τοῦ Κωνσταντίνου, κατῶρθωσεν ὁμοῦ νὰ τὴν καταπνίξῃ ἐγκαίρως.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐνοχλήσεις ἐξωτερικᾶς. Οἱ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς του ἐνοχλοῦντες τὸ Βυζάντιον Ἀραβες σχηματίσαντες ἰσχυρὸν στόλον ἐλυμαίνοντο τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἔφθασαν τὸ 672 μέχρι τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Κωνσταντίνος ἀντεπεξελθὼν μετὰ θάρρους καὶ χρησιμοποίησας τὸ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Καλλινίκου ἐφευρεθὲν τότε «ὕγρον πῦρ», κατῶρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς Ἀραβας, ἐπενεγκὼν εἰς αὐτοὺς μεγάλην ζημίαν.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀραβες καθ' ἕκαστον ἔαρ ἐπέτρεχον κατὰ τῆς βασιλευσύσης ἐπὶ 8 συναπτὰ ἔτη καὶ ἐπολιορκῶν αὐτὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Δι' ἠρωϊκῶν ἀγώνων κατῶρθωσε τέλος ὁ Κωνσταντίνος νὰ νικήσῃ τούτους κατὰ κράτος, νὰ τοὺς καταδιώξῃ μέχρι τῶν κέντρων τῶν ἐξορμήσεως καὶ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ εἰς σύναψιν τριακονταετοῦς εἰρήνης (678), δι' ἧς ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρῶνουν κατ' ἔτος 3000 λίτρας χρυσοῦ καὶ νὰ στέλλουν εἰς Βυζάντιον ἐτησίως 50 ὄμηρους.

Ἐνῶ ὁμοῦ ἠγωνίζετο ἐναντίον τῶν Ἀράβων, στίφη Σλαύων ἐπέδραμον μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, ἀναγκασθέντα

τέλος νὰ ἀποχωρήσουν διότι συιήνησαν ἠρωϊκὴν ἀντίστασιν τῶν κατοίκων. Ἀφ' ἑτέρου Βούλγαροι διῆλθον τὸ 679 τὸν Δούναβιν καὶ κατέκλυσαν τὴν Μοισίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Κωνσταντίνος ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς αὐτούς. Οὕτω ἐσχηματίσθη τὸ πρῶτον βουλγαρικὸν κράτος ἐντεῦθεν τοῦ Δουναβέως.

Τὴν ὀλίγην μετέπειτα ἡσυχίαν ὁ Κωνσταντίνος ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ κράτους.

Ὁ Κωνσταντίνος ὁ Δ΄ εἶναι μία τῶν ἐπιφανεστέρων φυσιογνωμιῶν τοῦ Βυζαντίου, καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἐκπολιτιστικὸν ἔργον του, ἀλλὰ καὶ διότι κατῶρθωσε νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀραβικὸν κίνδυνον.

Κωνσταντίνος Ε΄. ὁ Κοπρώνυμος.

—Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (718—775), υἱὸς τοῦ Λέοντος Ἰσαύρου. Νεώτατος μετέσχε τῆς κατὰ τῶν Ἀράβων ἐκστρατείας τοῦ πατρὸς του καὶ διεκρίθη εἰς τὴν μεγάλην παρὰ τὸ Ἀκροῖνον νίκην. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του (741), ἐνῶ ἐξηκολούθει τὸν κατὰ τῶν Ἀράβων πόλεμον, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρός του Ἀρμένιος στρατηγὸς Ἀρτάβαζος ἐπωφεληθεὶς τῶν ἐρεθισμῶν τῶν εἰκονολατρῶν ἀπεπειράθη νὰ σφετερισθῇ τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Κωνσταντίνος ἐστράφη κατ' αὐτοῦ καὶ συλλαβὼν αὐτόν, ἀφοῦ τὸν διεπόμευσεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς βασιλευσύσης, τὸν ἐτύφλωσε μετὰ τῶν υἱῶν του.

Ὡς αὐτοκράτωρ ὁ Κωνσταντίνος ἔδειξε προσόντα κυβερνήτου καὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει ἠκολούθησε τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τοῦ πατρὸς του κηρυχθεὶς κατὰ τῶν εἰκόνων καὶ κατὰ τοῦ μοναχισμοῦ. Συνεκάλεσε τὴν οἰκουμένην σύνοδον τὸ 754, καθ' ἣν οἱ προσελθόντες 348 πατέρες ὁμοφώνως κατεδίκασαν τὴν χρῆσιν καὶ τὴν κατασκευὴν εἰκόνων. Οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς του ἀντίθετα φρονοῦντες σφοδρῶς τὸν ἐ-

πικρίουν διά τὴν πολιτείαν του ταύτην καὶ τὸν περιλούουν δι' ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν.

Ὁ Κωνσταντίνος κηρυχθεὶς κατὰ τῆς εἰκονολατρείας ἐνήργει μᾶλλον ἐκ πολιτικῶν λόγων. Ἐφοβεῖτο ἀφ' ἑνὸς τὴν ὑπερβολικὴν θρησκοληψίαν, ἣτις ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως τοῦ λαοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐπέκτασιν τοῦ μοναχισμοῦ, ὅσας διδάσκων τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης δράσεως ἐστέρει τὸν στρατὸν καὶ τὴν διοίκησιν ἀπὸ τόσας χρησίμους ὑπάρξεις, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἐξωτερικοὶ ἐπιδρομεῖς ἠπέιλουν τὴν χώραν. Πόσον δικαιολογημένοι ἦσαν οἱ φόβοι του ἀπεδείχθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, 8000 μόνον μαχηταὶ κατωρθώθη νὰ συναθροισθοῦν, ἐνῶ μυριάδες χρησίμων στοιχείων ἐγύριζαν μὲ τὰ ἐξοπλιστικὰ ἐκλιπαροῦντα τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν.

Ἐχὼν ἀναμφισβήτητα προσόντα κυβερνήτου καὶ στρατηλάτου ὁ Κωνσταντίνος κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἀπέναντι τῶν ποικίλων ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι ἠπέιλαν τὴν χώραν. Τοὺς μὲν Ἀρσάβας κατετρόπωσε κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, τὰς δὲ ὀρδὰς τῶν Σλούων διέλυσεν ἐγκαίρως. Ἐπίσης ἀντεπεξῆλθε τελεσφόρως κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων. Εἶχε δὲ ἀναλάβει κατόπιν καὶ δευτέραν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν δολίως παραβιασάντων τὴν εἰρήνην Βουλγάρων, κατὰ τὴν ὁποίαν προσβληθεὶς ὑπὸ φλεγμονῆς ἀπέθανε.

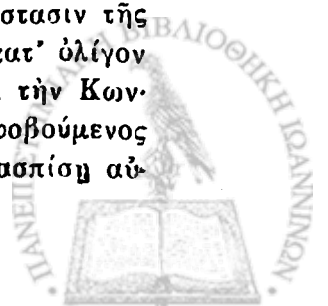
Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του συνέβη φοβερὸς λοιμὸς, ὅστις τοιαύτην φθορὰν ἐπροξένησεν εἰς τὸ κράτος, ὥστε ἐνιαχοῦ οἱ κάτοικοι ἐξέλιπον καὶ ἐγένετο μεταφορὰ ἄλλων ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἰδίως τῆς Μ. Ἀσίας.

Κωνσταντίνος Θ' ὁ Μονομάχος (1000—1054).— Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἀνεβθὼν εἰς τὸν θρόνον τὸ 1042 ὡς σύζυγος τῆς βασιλίσσης Ζωῆς, ἣτις εἶχεν ἡλικίαν 63 ἐτῶν. Ἀμα τῇ

ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς εὐρέθη πρὸ ἀποστασίας τοῦ στρατηγοῦ Μανιάκη, ἣν ταχέως κατέσπειλε. Μετὰ ἓν ἔτος ἀντιμετώπισε τὴν κάθοδον 100.000 Ρώσων τοὺς ὁποίους ἐξωλόθρευσε διὰ ταχείας ἐνεργείας. Ἐπίσης ἐπωφεληθεὶς τῆς παρασπονδίας τῶν Ἀρμενίων κατενίκησε τοὺτους προσαρτήσας τὴν Ἀρμενίαν καὶ Ἰβηρίαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν. Κατέπνιξεν ἔπειτα ἐξέραν σιάνιν τοῦ ἐποφθαλμιῶντος τὸν θρόνον Τορνικίου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως γένοι ἐχθροὶ ἐνεφανίσθησαν: οἱ Τούρκοι, Σελτζούκοι καὶ οἱ Πετσενέγοι. Οἱ πρῶτοι προερχόμενοι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας συνεκρούσθησαν μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἠττήθησαν. Ἀλλὰ, παρὰ τὴν ἥτταν των, ἐξηκολούθουν ἐνοχλοῦντες τὰς μικρασιατικὰς ἐπαρχίας καὶ προβαίνοντες εἰς δηλώσεις καὶ ἀρπαγὰς. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Πετσενέγοι ἠπέιλουν κάθοδον εἰς τὴν Β. Θράκην, ἀλλὰ κατόπιν ἥττης ἀπεσύρθησαν πρὸς τὸν Δούναβιν, συνομολογήσαντες φιλίαν πρὸς τὸ Βυζάντιον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συντελέσθη καὶ τὸ μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Λυτικῆς ἐκκλησίας σχίσμα, πατριαρχεύοντος τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου.

Κωνσταντίνος ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος.

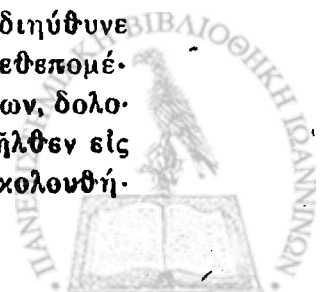
—Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, τέταρτος υἱὸς τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου (1403—1453). Κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ἔτη παρέμεινε ἐν τῇ Ταυρικῇ, ὁπόθεν μετέβη εἰς Πελοπόννησον καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ δεσποτάτου, μεγάλως συντείνας εἰς τὴν ἐκείθεν ἀπομάκρυνσιν τῶν Φράγκων καὶ συμπράξας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων. Ὅτε ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός του αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Η' πρὸς τὸν Κωνσταντίνον ἐστράφησαν ὡς διάδοχον, ἀλλ' οὗτος ἐδίστασε νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα, βλέπων τὴν κατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἣτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχε περιορισθῆ εἰς τὴν περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν περιοχὴν, φοβούμενος ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ αὐ-

τήν. Τέλος ὁμως ἐπέισθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴν (12 Μαρτίου 1449). Καὶ ἐνόσω μὲν ἐβασίλευεν ὁ σουλτάνος Μουράτ, οἱ Τούρκοι διέκειντο εἰρηνικῶς πρὸς τὸ Βυζάντιον. Τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἐφάνη κατ' ἀρχὰς τηρῶν καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μωάμεθ ὁ Β΄. Παρὰ ταῦτα ὁμως ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἠπατήθη ὡς πρὸς τὰ φιλόδοξα σχέδια τῶν Τούρκων περὶ καταλήψεως τῆς βυσιλευούσης καὶ ἐπεδόθη ἀθορύβως εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν φρουρίων καὶ τὴν συγκέντρωσιν πολεμιστῶν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς καθὼς καὶ ἐφοδίων πρὸς συντήρησιν ἐν περιπτώσει ἀποκλεισμοῦ. Παραλλήλως ὁμως καὶ οἱ Τούρκοι προητοιμάζοντο διὰ τὴν ἐπίθεσιν, ἀποκλείσαντες τὰς πρὸς βορρᾶν καὶ τὴν Πελοπόννησον συγκοινωνίας καὶ κατασκευάζοντες ἐν Ἀδριανουπόλει τηλεβόλα ὑπὲρ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ Οὐγγρου Οὐρβανοῦ. Τὴν 6 Ἀπριλίου 1453 ὁ Μωάμεθ, ἐγκαταλείψας τὰ προσχήματα, ἤρξατο τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ στρατευμάτων 250,000 ἀνδρῶν. Ἀπέναντι τοῦ ὄγκου τούτου ὁ Κωνσταντῖνος δὲν εἶχε νὰ ἀντιτάξῃ παρὰ 9000 πολεμιστὰς Ἑλλήνας καὶ ὀλιγοριθμοὺς ξένους προερχομένους ἐκ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης καὶ τῆς Βενετίας. Ὁ Κωνσταντῖνος χωρὶς νὰ ἀπαιτᾶται ὡς πρὸς τὸ μοιραῖον τέλος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν κατελήφθη ὑπὸ δισταγμῶν. Ἀπέρριπεν ὑπερηφάνως προτάσεις συνθηκολογήσεως πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ δύο μῆνας οἱ ὀλίγοι πολεμισταί, θερμαινόμενοι ἐκ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς αὐτοθυσίας του ἐμάχοντο ἀνδρείως καὶ διαρκῶς ἀπωθοῦντες τὰ στίφη τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλ' ὁ πολιορκητὴς καιώρθωσε διὰ ξηρᾶς νὰ μεταφέρει πλοῖον εἰς τὸν Κεράτιον καὶ νὰ συσφίξῃ ἔτι πλέον τὴν πολιορκίαν, ἐνῶ τὰ μεγάλα του τηλεβόλα ἐξαπέστειλλον μύδρους κατὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν, ὅν μέρη εἶχον καταρρεύσει. Ἐν τούτοις ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθει κρατερός, ὅτε τὰ τουρκικὰ στίφη ὀδηγηθέντα διὰ μιᾶς μυστικῆς πύλης, ἤτις δὲν ἐφυλάσ-

σετο, εἰσώρμησαν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως πεισματώδης, κατ' αὐτὸν δὲ ἐφονεύθη μαχόμενος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος.

Κωνσταντῖνος.— Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων (1868—1923), υἱὸς τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄ καὶ τῆς Ὁλγας. Νεώτατος κατετάχθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν εὐελπίδων, ἐξελεθὼν τὸ 1886 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεστάλη εἰς Βερολίνον, χάριν εὐρύτερων σπουδῶν, καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀνωτέραν ἀκαδημίαν πολέμου. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐνυμφεύθη τὸ 1889 τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Σοφίαν, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν 6 τέκνα. Ἡ κλίσις του πρὸς τὰ στρατιωτικὰ καὶ ὁ δημιουργηθεὶς περὶ αὐτὸν ὡς ἰκανὸν στρατιωτικὸν θρύλος τὸν ἔφεραν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολεμικῆς περιπετείας τοῦ 1897, ἡ ἀποτυχία τῆς ὁποίας ἔσχεν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ γοήτρου του. Ἐν τῇ περὶ εὐθυνῶν συγχίσει μέγα μέρος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ ἀπέδωκε τὰς εὐθύνas τῆς ἥττης εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἐπιτελεῖον του. Τὸ 1902 ἀνάλαβὼν τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν κατὰ ξηρὰν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐφήρμοσε τὸν ὀργανισμὸν τοῦ στρατοῦ, ἐφρόντισε διὰ τὸν καλύτερον ὀπλισμὸν του καὶ διὰ τὴν καλύτεραν ἐξάσκησίν του. Μετὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1909 ἀπεμακρύνθη τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως τοῦ στρατοῦ. Ἐπικρατήσαντος ὁμως τοῦ Βενιζέλου, παρ' ὅλην τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ἀντίδρασιν ἐπανέκτησε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατεύματος. Ἐν συμπνοίᾳ μετὰ τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως ἐπεμελήθη τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατεύματος διὰ τῆς μετακλήσεως ξένης ὀργανωτικῆς ἀποστολῆς. Ὡς διάδοχος τοῦ θρόνου διηύθυνε τὴν ἐκστρατείαν 1912, τὴν δὲ μεθεπομένην τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων, δολοφονηθέντος τοῦ πατρὸς του ἀνῆλθεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Αἱ ἐπακολουθή-

κάμπου εἰς τὴν σαμιακὴν βουλὴν, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐξελέγη καὶ ἀντιπρόεδρος, καὶ δις ἀναπληρωματικὸν μέλος τῆς σαμιακῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1910—1912 διορίσθη διοικητικὸς ἐπίτροπος. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 ἐξελέγη πρῶτος βουλευτὴς Σάμου. Ἀποσυχὼν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Σεπτεμβρίου 1932 ἐξελέγη εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 5 Μαρτίου 1933.

Κωπαΐδικόν ζήτημα.—Κατὰ τὸ 1865 συνήφθη καὶ κατὰ τὸ 1867 ἐκυρώθη διὰ τοῦ νόμου ΡΟΓ' (Ἐφημ. Κυβερν. 1867 ἀρ. 10) μεταξύ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐταιρείας, τὴν ὁποίαν συνέστησεν ὁ Σαραζῖνος Μομφιέρως, σύμβασις περὶ ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Κωπαΐδος. Κατὰ ταύτην τὸ κράτος παρεχώρει εἰς τὴν ἐταιρείαν ταύτην τὴν συνήθως ὑπὸ πῶν ὑδάτων κατοκλυζομένην ἔκτασιν τῆς Κωπαΐδος (ἀνερχομένην συμφώνως πρὸς καταρτισθὲν σχεδιάγραμμα εἰς 200.000 περίπου στρεμμάτα) πρὸς ἀποξήρανσιν καὶ γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἐκ τῶν 200.000 τούτων ἡ ἐταιρεία θὰ ἀπέκτα τὴν κυριότητα τῶν 80.000 στρεμμάτων καὶ τὴν ἐπικαρπίαν ἐπὶ 99 ἔτη τῶν ὑπολοίπων.

Τὰ ἔργα ἔπρεπε νὰ περατωθῶσιν ἐντὸς 10 ἐτῶν, ἡ δὲ ἐταιρεία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δανείσῃ εἰς τὸ κράτος 1.700.000 δραχ. ἐπὶ τόκῳ 7 οἰο. Οἱ ὄροι ὅμως οὗτοι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1873 ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἐκηρύχθησαν ἔκπτωτοι οἱ Βοναῖρ καὶ Μομφιέρως καὶ διὰ νεωτέρας συμβάσεως μεταξύ τῆς τότε ἐλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἰωάννου Βούρου, ὡς ἀντιπροσώπου ὁμάδος τραπεζιτῶν δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 72 τῆς 24 Ἰουνίου 1880 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐγένετο νέα παραχώρησις πρὸς τὴν ἰδρυθεῖσαν τότε ἀνώνυμον ἀγγλικὴν ἐταιρείαν τῆς λίμνης Κωπαΐδος.

Ἡ νέα αὕτη ἀγγλικὴ ἐταιρεία (ἡ πρώτη ἦτο γαλλικὴ) ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀμέσως καὶ ἐπεράτωσεν ὅπως δὴποτε ταύτας ἐντὸς δεκαετίας, ἀναλαβοῦσα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντηρῇ τὰ ἔργα ταῦτα, ὅπως πράττει καὶ μέχρι σήμερον. Τὸ σύστημα τῆς ἀποξηράνσεως σύγκειται εἰς τὴν κατασκευὴν μεγάλων ἐγκαρσιῶν καὶ καθέτων τάφρων βάθους περὶ τὰ 7—8 μέτρα καὶ πλάτους περὶ τὰ 5—6, δι' ὧν τὸ ὕδωρ διοχετεύεται διὰ σύρραγγος εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Ὁ τρόπος ὅμως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀποξηρανθεισῶν ἐκτάσεων καὶ αἱ σχέσεις τῆς ἐταιρείας πρὸς τοὺς κατοικοῦντας πέριξ τῆς λίμνης γεωργούς, τοὺς ὁποίους ὄχι μόνον ἔπρεπε νὰ προτιμήσῃ διὰ τὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐν μέρει μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ ὀρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ ἐκατέρωθεν ἀπαιτήσεις τῆς ἐταιρείας καὶ τοῦ κράτους, αἵτινες ἀνέκυψαν ἐκ διαφόρων αἰτιῶν, ἐγέννησαν τὸ λεγόμενον Κωπαΐδικόν ζήτημα.

Ἡ ἐταιρεία οὐδέποτε συνεμορφώθη πλήρως πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἀνέλαβε διὰ τῆς συμβάσεως. Ἡ δράνησε μάλιστα νὰ διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματά της ἐναντι καταπατητῶν περιοίκων ἀγροτῶν. Δὲν ἐνήργησεν ἐπίσης τὴν ἀποξήρανσιν ἐγκαίρως καὶ καταλλήλως, χρησιμοποιοῦσα πολλάκις τὸ πῦρ διὰ τὴν ἐκχέρσωσιν καὶ καταστρέψασα οὕτω τὴν γονιμότητα τῶν ἐδαφῶν. Παραλλήλως παρεπονείτο καὶ τὸ κράτος, διότι δὲν συνεμορφώθη μετὰ τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις τοῦ ἀπέναντί της. Ἀποτέλεσμα ὄλων τῶν ἀνωτέρω ἦτο νὰ δημιουργηθοῦν διενέξεις καὶ μακρόχρονοι δίκαι, οἵτινες διηλώνιζον τὴν κατάστασιν, καὶ ἐπεδείκνυον τὴν θέσιν τῶν καλλιεργητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐταιρεία ἐφέρετο καὶ φέρεται μέχρι σήμερον ἀδικώτατα. Κατ' ὁμοίωσιν μάλιστα ἡ ἐταιρεία αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ νὰ τοὺς καταστήσῃ μισθωτὰς

βραχυχρονίου μισθώσεως ἀνανεουμένης σιωπηρῶς καὶ τοὺς ἐβάρυνε διαρκῶς μὲ νέας ἔξαντλητικὰς εἰσφορὰς

Ἡ τοκογλυφία, ἡ αἰσχροκέρδεια εἰς τὰ ὑπερβολικὰ μισθώματα (γεώμορα) κυριολεκτικῶς ὀργιάζουν καὶ μέχρι σήμερον.

Ἡ σπουδαιότερα ὅμως ἐνέργεια τῆς ἐταιρείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ἐκβιασμός τοῦ κράτους εἰς εὐμενῆ λύσιν ὑπὲρ αὐτῆς τῶν ἐκκρεμουσῶν διαφορῶν της διὰ τῶν τραπεζιτικῶν κύκλων τοῦ Λονδίνου. Κατώρθωσε δηλαδή, συντελοῦσης καὶ τῆς ὑπερβολικῆς προθυμίας τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων ὅπως ἡ ἔκδοσις τοῦ προσφυγικοῦ δανείου συνδυσασθῆ μὲ τὴν λύσιν τοῦ κωπαϊδικοῦ ζητήματος. Ἡ κυβέρνησις καίτοι τὸ δίκαιον εὐρίσκετο ὑπὲρ αὐτῆς καὶ αἱ αὐθαιρεσίαι τῆς ἐταιρείας ἦσαν καταφανέσσαι, ἐδέχθη νὰ παραπεμφθῆ τὸ ζήτημα εἰς διαιτησίαν ὀριζομένων δύο διαιτητῶν, ἑνὸς ὑπὸ τῆς ἐταιρείας, καὶ ἑτέρου ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ἑνὸς ὑποδιαιτητοῦ ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας. (νόμος 3242 τῆς 19 Δεκεμβρίου 1924). Βάσει τοῦ νόμου τούτου διωρίσθησαν διαιτηταὶ ἐκ μέρους μὲν τοῦ κράτους ὁ τότε ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου Κ. Γεωργιάδης, ἐκ μέρους δὲ τῆς ἐταιρείας ὁ Sir Robert Windham Craves.

Ἡ διαιτησία ὅμως οὕτη ἐγένετο μὲ τόσην σπουδὴν, τοῦ διαιτητοῦ τοῦ κράτους μὴ ἐξετάσαντος δι' εἰδικῶν τεχνικῶν ὑπαλλήλων τὰ τεχνικὰ καὶ γεωπονικὰ ζητήματα, τὰ ὅποια ἀνεφύοντο, ὥστε νὰ ἀποβῆ ὑπὲρ τῆς ἐταιρείας. Τόσον μάλιστα εὐμενῆς ἦτο ἡ διαιτησία αὕτη ὑπὲρ αὐτῆς, ὥστε νὰ δεχθῆ μετὰ ἕν ἔτος κατὰ τὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ εἰς Λονδίνον μεταβάντος διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας Π. Καναγκίνη καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ Δ. Κακλαμάνου δισπραγματεύσεις νὰ συμβιβασθῆ, λαμβάνουσα μικρότερον τοῦ καθορισθέντος ποσοῦ. Τὸ ἐπίμαχον ζήτημα μεταξὺ ἐταιρείας καὶ καλλιεργητῶν ὅπερ ἦτο

καὶ τὸ σπουδαιότατον σχεδὸν παρεμερίσθη.

Ἡ ἐταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς αὐθαιρεσίας της, διὸ καὶ κατὰ τὸ 1930 (φθινόπωρον) οἱ καλλιεργηταὶ ἀπέσχον τῶν ἐργασιῶν των, μὴ θελήσαντες, ὡς εἶχον δικαίωμα, νὰ κσλλιεργήσωσι τὰς γαίας τῆς ἐταιρείας ὑπὸ τοὺς ὄρους, τοὺς ὁποίους ἐζήτηε αὕτη νὰ ἐπιβάλλῃ. Εὐρεθεῖσα πρὸ τοιαύτης καταστάσεως ἐπεχείρησε νὰ προσλάβῃ ἑξωθεν καλλιεργητὰς. Ἡ ἐνέργεια ὅμως αὕτη τῆς ἐταιρείας ἐξηρέθισε τοὺς ἀδικουμένους, καὶ ἐπηκολούθησαν διαμαρτυρίαι καὶ συγκρούσεις. Τότε ἐπενέβη τὸ γεωργικὸν ἐπιμελητήριον Ἀττικοβοιωτίας ὑπὲρ τῶν δυναστευομένων ἀνροτῶν καὶ συνέστησεν ἐπιτροπὴν ἐξ εἰδικῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ὅλου ζητήματος καὶ δὴ τοῦ θεμιτοῦ ὀρίου μισθώματος. Ἡ βουλή ἐπίσης ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος δι' ἐπερωτήσεως τοῦ βουλευτοῦ Α. Μπακάλμπαση καὶ τῶν βουλευτῶν τῆς περιφερείας ἐκείνης Α. Κουτσοπετάλου, Β. Κυρέλλου καὶ Γ. Βασιλειάδη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 12 Δεκεμβρίου 1930. Ἀφ' ἑτέρου οἱ καλλιεργηταὶ ἀναθαρρήσαντες ἐζήτησαν δι' ὑπομνήματός των πρὸς τὴν βουλήν καὶ γερούσιαν τὴν ἐπέμβασίν των, ἵνα παταχθῶσιν αἱ παρανομίαι καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις, ἡ ληστρικὴ πράγματι, ἡ ὀργιάζουσα ἀπὸ δεκαετηρίδων, ὅπως καὶ ἡ τοκογλυφία, ἡ ὁποία ἐνησκεῖτο ἐλευθέρως ὑπὸ τῆς ἐταιρείας, ἀσεβούσης πρὸς πάντα νόμον. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐγένετο λόγος περὶ τῆς καταδίκης τῶν καλλιεργητῶν νὰ ἀγοράζωσι μέρος τῶν πωλουμένων γαιῶν εἰς ἑξωφρενικὴν τιμὴν, τῆς ἀδίκου ἀνταλλαγῆς γαιῶν πτωχοτάτης ἀποδόσεως μὲ γαίας ἐξαιρετικῆς γονιμότητος, τῆς ἑξωφρενικῆς τιμῆς τῶν γεωμόρων, τὰ ὅποια εἰσεπράττοντο εἴτε παρῆγεν ὁ ἀγρὸς εἴτε ὄχι, τῆς κατακρατήσεως κατ' ἀποκοπὴν 15 ὀκάδων βάμβακος διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν γαιῶν ὡς ξηρικῶν ἢ ποτιστικῶν κατὰ στρέμμα, τοῦ αὐθαιρέτου κανονισμοῦ, οἷε

τὸ γεώμορον δὲν ἐξωφλεῖτο διὰ γραμματίου εἰσπραττομένου ἀπὸ τὴν ἐπομένην καλλιέργειαν, τοῦ ὑπερβολικοῦ τῶκου 45 ο)ο δι' ἑπτὰ μῆνας, ὃν λαμβάνει ἡ ἔταιρεία διὰ τὸν παραχωρούμενον σπόρον (8—11 ο)ο ἀλωνιστικά, ὀλόκληρος ἡ ποσότης τοῦ ἀλεύρου, 50—100 δρ. τὸν μῆνα κατὰ κεφαλὴν βόσκοντος εἰς τὰς βοσκὰς τῶν γαιῶν τῆς Κωπαΐδος αἰγοπροβάτων, 250 δρ. διὰ τοὺς χοίρους, 15—25 δρ. διὰ τοὺς ἰνδιάνους, 25 δρ. δι' ἐνοίκιον καλύβης, τὴν ὁποίαν οἱ ἴδιοι καλλιεργηταὶ κατεσκευάζον, 25 ὀκάδες σιτηρῶν διὰ παραμονὴν καὶ εἰς τὰ ὑπότιγα τῆς ἔταιρείας ἐν περιπτώσει βροχῆς κ.λ.π.). Ἡ ἔρευνα τοῦ γεωργικοῦ ἐπιμελητηρίου Ἀττικοβοιωτίας ἀπέδειξεν ὅτι τὰ γεώμορα ἀνήρχοντο εἰς 38—75 ο)ο διὰ τὰ σιτηρά, 38—50 ο)ο διὰ τὸν ἀραβόσιτον 10—38 ὀκάδας βάμβακος κατὰ στρέμμα.

Ἡ ἔταιρεία διέψευδε τὰ πάντα, καὶ ἡ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡσκέιτο τόση ἐκμετάλλευσις. Τὸ ζήτημα κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίδον εὐρίσκετο εἰς ὀξύτατον σημεῖον. Ἡ βουλὴ, ὁ τύπος, οἱ ὀργανισμοί, ὅλοι ἦσαν ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν. Ἐν τούτοις ἡ ἔταιρεία δὲν ἐπτοήθη. Κατώρθωσε καὶ πάλιν διὰ διαφόρων μηχανορραφῶν καὶ καταχθονίων μέσων νὰ πείσῃ τὴν κυβέρνησιν Βενιζέλου, ὅτι χάριν τῶν ἀγροτῶν θὰ ὑπεβίβαζε τὰ γεώμορα. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε, διότι δὲν συνέφερον αὐτῇ ἡ ἀπώλεια τῆς ἐσοδείας. Κατώρθωσε τῇ μεσολαβήσει τῆς κυβερνήσεως νὰ ὀρισθῶσι προσωρινῶς διὰ τὸ ἔτος 1930—31 μέχρις ὀριστικῆς διαρρυθμίσεως τῶν πρσγμάτων, τὰ γεώμορα ἀπὸ 24—27 ο)ο μετὰ τῶν ἀλωνιστικῶν, ἀγροφυλακῆς, δαπάνης συντηρήσεως ἔργων, τῶν μὲν ὀσπρίων εἰς 20—23 ο)ο, τοῦ ἀραβόσιτου εἰς 24—27 ο)ο, τοῦ ἀνύδρου βάμβακος εἰς 14 ὀκάδες κατὰ στρέμμα καὶ τοῦ ἐνύδρου εἰς 24—29, τῶν μπουσιανίων εἰς δρ. 165, τοῦ σανοῦ μέχρι 1)10 τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως εἰς 20 ὀκάδες, πέραν τοῦ 1)10 εἰς

50 ὀκάδας κατὰ στρέμμα. Συνεφωνήθη ἐπίσης ὅπως τὰς μέχρι τότε κάλλιεργηθείσας ὑπὸ τῆς ἔταιρείας ἐκτάσεις, ἐνεκα διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν καλλιεργητῶν (πλὴν τῶν καλλιεργηθειῶν διὰ ἱριφυλλίου) παραδώσῃ αὐτὴ εἰς τοὺς τέως μισθωτὰς τούτων, οἱ ὅποιοι θὰ κατέβσλλον τὰ ἔξοδα, μὲ τὰ ὅποια εἶχεν ἐπιβαρυνθῆ ἡ ἔταιρεία, ἐκδιδομένων γραμματίων εἰς διαταγὴν τῆς, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1931 ἤρχιζε γενικῶς ἡ καλλιέργεια τῶν γαιῶν.

Πᾶς τις ἐνόμιζεν ὅτι ὀποσοδήποτε θὰ ἐλύοντο τὰ ζητήματα ταῦτα. Πλὴν ἡ ἔταιρεία ὄλως αἰφνηδῶς ἀνέκρουσε πρῶτον καὶ ἠθέτησε τὰ ὑπεσχημένα. Ἐστηρίχθη ἀκόμη καὶ εἰς παρεισφρῦσαν ἐκ παρεξηγήσεως λάθος, καθ' ὃ τὸ μίσθωμα τῶν δημητριακῶν, τὸ ὀρισθὲν διὰ τῆς κυβερνητικῆς μεσολαβήσεως εἰς 16—19 ο)ο καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν βαρῶν εἰς 24—28 ο)ο ἐφέρετο ὅτι ὠρίσθη εἰς 18—21 ο)ο. Ἡ διαφορὰ αὐτὴ δὲν ὑπεδείχθη μόνον ὑπὸ τῶν παρισταμένων κατὰ τὴν πρωθυπουργικὴν διαιτησίαν ἀντιπροσώπων τῶν καλλιεργητῶν, ἀλλὰ καὶ διεπιστώθη καὶ ὑπὸ τῶν παρισταμένων βουλευτῶν τῶν τριῶν ἐνδιαφερομένων ἐπαρχιῶν, παρὰ τῶν προσελθόντων διὰ νὰ ἐργασθοῦν ἐξήτει τώρα νὰ ἀναγνωρίσουν χωρὶς ἐπιφύλαξιν τὰ παλαιὰ τῶν χρέη, οὔτε δὲ παρέδωσε τὰς ὑπ' αὐτῆς καλλιεργηθείσας γαίαις εἰς τοὺς καλλιεργητὰς. Ταῦτα πάντα διεπιστώθησαν καὶ ἐπὶ τόπου εἰς τὰ χωρία Πετρομαγοῖλα, Μοῦλκι καὶ Τοπόλια ὑπὸ κοινουβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς μεταβάσης τὴν 25 Ἰανουαρίου 1931 αὐτόθι.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ἐπαυθόντος τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἑλ. Βενιζέλου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐκλήθη καὶ πάλιν ἡ ἔταιρεία πρὸς συμβιβασμόν. Συνεφωνήθη τότε, ἐπιμενούσης τῆς ἔταιρείας, ὅπως ἡ διαφορὰ 2 ο)ο ἐπὶ τῶν σιτηρῶν καὶ 1 ο)ο ἐπὶ τοῦ ἀραβόσιτου ἀναληφθῆ ὑπὸ τοῦ κράτους, ψηφισθέντος καὶ νόμου τὴν 24 Μαΐου 1932

(5498), κατά τὸν ὅποιον ἡ κατὰ τὰς γεωργικὰς περιόδους 1930-31 καὶ 1931-32 γενομένη ὑπὸ τῆς ἐταιρείας μείωσις τῶν εἰς εἶδος μιοθωμάτων καλλιέργειας, ἡ καθορισθεῖσα δυνάμει τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ δημοσίου συμφωνίας θὰ βαρῦνη τὸ δημόσιον καὶ θὰ καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐρρυθμίσθησαν προσωρινῶς διὰ τὰ ἀνωτέρω ἔτη αἱ σχέσεις τῶν καλλιεργητῶν μετὰ τῆς ἐταιρείας. Αἱ προτάσεις τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς οὔτε κἂν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. Ἡ ὀριστικὴ διευθέτησις τοῦ ζητήματος ἀφέθη δι' εὐθειώτερον χρόνον.

Κῶρζον (Γεώργιος Ναθαναὴλ μαρκήσιος Curzon, κόμης τοῦ Kedleston).— Ἄγγλος πολιτικός (1859-1925) καταγόμενος ἐκ παλαιᾶς Ἰρλανδικῆς οἰκογενείας εὐγενῶν. Τὸ 1886 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὴν βουλευτὴς εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὡς συντηρητικὸς καὶ τὸ 1891 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν, τὸ 1895 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸ 1898 ἀντιβασίλευς τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπανελθὼν τὸ 1905 εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰσηλθὼν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων τὸ δὲ 1911 ἔλαβε πυρὸ τοῦ βασιλέως τὸ τίτλον τοῦ κόμητος καὶ τὸ 1921 τοῦ μαρκησίου. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, τὸ 1915, μετέβη τῆς σχηματισθείσης ἐθνικῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ 1916 ἀπετέλεσε μέλος τοῦ σχηματισθέντος πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου πενταμελοῦς συμβουλίου ἐξ ὑπουργῶν καὶ ἐξεπροσώπει τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων. Τὸ 1919 ἀνέλαβε προσωρινῶς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἀνικατέστησεν ὀριστικῶς τὸν ἀπωχρήσαντα λόρδον Μπάλφουρ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κῶρζον συνεδέθη στενῶς μετὰ τὴν πρόσφατον ἑλληνικὴν ἱστορίαν, διότι ὑπεστήριξεν ἐπιμόνως τὴν ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τὰ αἴτια τῆς τοιαύτης στάσεώς του

πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κῶρζον ἦτο μέγας μέτοχος τῆς Ἄγγλο-περσικῆς ἐταιρείας πετρελαίων καὶ ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μοσσούλης ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Τὸ τοιοῦτον δὲ σχέδιόν του διηκολοῦνε κατὰ πολὺ ἡ ἀπασχόλησις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Πράγματι δὲ εὐθύς ὡς ἡ θέσις τῶν Ἄγγλων ἐσταθεροποιήθη ἐν Μοσσούλῃ ἐξησθένθησεν ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὑποστήριξις.

Κῶς.—Μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ τὴν Ρόδον, τελοῦσα ὑπὸ ἰταλικὴν κατοχὴν. Ἔχει περιφέρειαν 104 χλμ. καὶ ἔκτασιν 298,38 τ. χλμ.

Ἡ Κῶς εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐφορὸς, παράγουσα ἐν ἀφθονίᾳ πλείστα προϊόντα. Εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὄρυκτά καὶ μεταλλικὰ ὕδατα, κυρίως δὲ θειοῦχα καὶ σιδηροῦχα. Ἐν οὗτῃ ἐγεννήθη ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς Ἴπποκράτης.

Ἡ νῆσος Κῶς, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς ομάδος τῶν Δωδεκανήσων, τελεῖ ὑπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν τοῦ ἰταλικοῦ φασισμού. Κατὰ τὸ ἔτος 1912, ὅτε ἀπεβιβάσθη εἰς αὐτὴν ὁ ἰταλικὸς στρατός, εἶχε πληθυσμὸν 10.500 Ἑλλήνων κατοίκων καὶ 4000 Τούρκων. Ἐκτοτε ὁ μὸς, μετὰ τὰς συνεχεῖς πιέσεις, ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἐμειώθη σημαντικῶς. Ἰδιαιτέρα μέτρα ἐξοντώσεως ἐλήφθησαν μετὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1932, ὅποτε οἱ κάτοικοι, ὑποσιάντες ἀνεπνοορθώτους καταστροφὰς λόγῳ τῆς πλήρους ἐρείπώσεως τῶν οἰκιῶν των, δὲν ἔτυχον οὐδεμιᾶς ἐνισχύσεως ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν ἀρχῶν. Ἀπεναντίας κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια ὥστε νὰ ἐξαναγκασθοῦν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν νῆσον, διὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν Ἴταλοι ἀποικοὶ, πλείστοι τῶν ὁποίων ἔχουν ἤδη καταλάβῃ ἑλληνικὰ ἀγροτικά καὶ ἀστικά κτήματα.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ Κῶς ὅπου ἐδρεύει Ἰταλὸς πολιτικὸς διοικητὴς, λιμενάρχης καὶ ἄλλαι ἀρχαί.

Λαβάλ (Πέτρος Laval).—Γάλλος πολιτικός, τῆς δημοκρατικῆς δεξιᾶς, καταγόμενος ἐκ Νοτίου Γαλλίας. Ἀναλαβὼν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1931 παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1932. Τὸ θέρος τοῦ 1931 μετέβη εἰς Οὐασινγκτῶνα διὰ νὰ διαπραγματευθῆ τὸ ζήτημα τῶν πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας γαλλικῶν πολεμικῶν χρεῶν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1934 μετέσχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν κυβέρνησιν εὐρέως συνασπισμοῦ με σκοπὸν τὴν καθυσύχασιν τῶν πολιτικῶν ἀγώνων μετὰ τὸ σκάνδαλον Σταβίσκυ.

Λαβελὲ (Αἰμίλιος Λουδοβίκος Βίκτωρ, κόμης γιὲ Laveleye).—Βέλγος δημοσιολόγος (1822 — 1892). Καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λιέγης (1863), ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ἀπὸ καθέδρας σοσιαλισμοῦ. Ἐγραψε μετὰξὺ ἄλλων «Ἡ ἰδιοκτησία καὶ οἱ ἀρχικοὶ αὐτῆς τύποι», ὅπου ἐξέθεσε τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἰδιοκτησία δὲν ἦτο ἀρχῆθεν ἀτομικὴ καὶ κληρονομικὴ, ἀλλὰ κατέστη τοιαύτη βραδύτερον. Οὐχ ἦτονον ἐθεώρει τὴν ἰδιοκτησίαν ἀπαραίτητον εἰν τὴν σημερινὴν βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Γίς τὸ ἔργον του «Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος» ὑπεστήριξε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Ἐγραψεν ἐπίσης: «Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς», ὅπου ἐξέθεσε τὸς περὶ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἀντιλήψεις του, «Ἡ μόρφωσις τοῦ λαοῦ», «Ἀγροτικὴ Οἰκονο-

μία ἐν Βελγίῳ», Τὸ νόμισμα καὶ ὁ διεθνῆς διμεταλλισμὸς» κ.ἄ.

Λαβίνι (Ραϋμόνδος Lavigne).—Γάλλος σοσιαλιστῆς γεννηθεὶς ἐν Βορδῶ τὸ 1851. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἐργατικὸν κόμμα τὸ 1881 καὶ διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Ἐθνικῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1888. Μετέσχε πλείστων ἐργατικῶν συνεδρίων διακριθεὶς κυρίως εἰς τὰ συγκληθέντα εἰς Βορδῶ κατὰ τὸ 1888 καὶ εἰς τὴν Νάντην τὸ 1889. Εἰς τὸ διεθνῆς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῶν Παρισίων (1889) ἐπρότεινε τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἔορτασμοῦ τῆς ἐργατικῆς πρωτομαγιάς. Ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν, μετὰ τὴν ἐνοποίησιν τῶν σοσιαλιστικῶν δυνάμεων, ὁ Λαβίνι, ἐξηκολούθησε νὰ παραμένῃ πάντοτε εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ κόμματος καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ παρέχῃ τὴν συνδρομὴν του καὶ νὰ δίδῃ τὰς καλυτέρας συμβουλὰς.

Λαβουαζιέ (Ἄντων. Lavoisier).—Διάσημος Γάλλος χημικὸς, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τὸ 1743 καὶ καρατομηθεὶς τὸ 1794 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τὴν κατηγορίαν ὅτι ὡς γενικὸς εἰσπράκτωρ τῶν φόρων ἀνεμίγνυεν εἰς τὸν ταμβᾶκον ὕδωρ καὶ ἄλλας ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν υἰγείαν τοῦ λαοῦ οὐσίας. Ἐσπούδασε νομικὰ, ἀλλ' ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὸν βίον του εἰς τὴν ἀστρονομίαν, τὴν βοτανικὴν καὶ κυρίως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεωτέρας χημείας

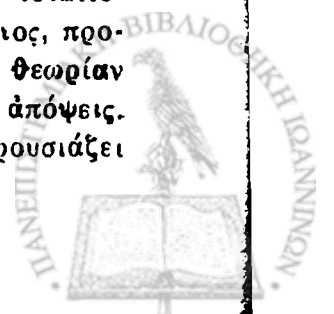
της οποίας και θεωρείται ο ιδρυτής. Είς ηλικίαν 25 μόλις ἐτῶν ἐγένετο ἀκαδημαϊκός, ἡ ἐπιστημονική του ὄμως φήμη χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1772 ὅτε ἐξέθεσεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τὰ ἐπὶ τῆς καύσεως πειράματα του. Συνεπλήρωσεν εἶτα τὴν ποσοτικὴν ἀνάλυσιν, εἰσήγαγε τὴν μαθηματικὴν παράστασιν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν χημικῶν φαινομένων, καθώρισε τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν τοῦ στοιχείου, ἀπέδειξεν ὅτι τὰ μέταλλα εἶνα ἀπλᾶ σώματα καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς φυσιολογίας διὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ φαινομένου τῆς ἀναπνοῆς. Αἱ παλαιαὶ θεωρίαι περὶ τῆς ἀναπνοῆς ἀπεδείχθησαν πλημμελεῖς ὑπὸ τοῦ Λαβουαζιέ, ἀποδείξαντος διὰ πολλῶν πειραμάτων ὅτι αὐτὴ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ὀξειδωσιν, ἥτοι τὴν πρόσληψιν μὲν ὀξυγόνου, ἀποβολὴν ἀνθρακος καὶ ὕδρογόνου, ἅτινα συνενοούμενα μετὰ τοῦ ὀξυγόνου σχηματίζουν ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ὕδωρ, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή εἶναι καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωϊκῆς θερμότητος. Ὁ Λαβουαζιέ δὲν εἶχε προσδιορίσει τὴν ἔδραν τῆς τοιαύτης καύσεως, οἱ δὲ διάδοχοι αὐτοῦ ἐτοποθέτησαν αὐτὴν ἐν τῷ πνεύμονι μὲν ἐν ἀρχῇ, εἶτα δὲ ἐν τῷ αἵματι. Διὰ τῶν ἐργασιῶν του αὐτῶν ὁ Λαβουαζιέ, καὶ κυρίως διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἐργάτης ὁ ὅποιος διὰ τὴν οἰκονομίην μόλις τὸν ξηρὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας που ἐργάζεται ἀδιακόπως καὶ συνεπῶς ἡ ἀναπνοὴ του ἐντείνεται καὶ ἡ καύσις τοῦ ἀνθρακος γίνεται ἐντονωτέρα, εὐρίσκεται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν. Ἔνεκα τούτου ἐπικαλεῖται τὴν ἀντίληψιν τῆς κοινωνίας διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν δεινῶν τὴν ἀνθρωπότητος. Τὰ ἔργα τοῦ Λαβουαζιέ ἐξεδόθησαν εἰς ἕξ τόμους.

Λάβρωφ (Πέτρος Λαβρέβιτς).—Ρώσος φιλόσοφος (1823—1900). Κατήγετο ἀπὸ οἰκογένειαν εὐγενῶν, νεώτατος δὲ διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὴν στρατιωτι-

κὴν σχολὴν καὶ ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ συνταρχου. Ἐμπορούμενος ὁμως ἀπὸ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ μὲ τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐλευθερίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεχθῆ τὴν δουλικὴν κατάστασιν τοῦ Ρώσου χωρικοῦ καὶ τὸ 1860 προσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ὀργάνωσιν «Ζέμλια ἰ Βόλια» (Γῆ καὶ Ἐλευθερία). Τὸ 1866 συλληφθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὰ βορειότατα ἄκρα τῆς Ρωσσίας (εἰς ἀπόστασιν 500 χλμ. βορειοανατολικῶς τῆς Πετροπόλεως). Κατόπιν τετραετῶν κακουχιῶν κατόρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Διαμένων ἐν Παρισίοις παρενρέθη εἰς τὰ γεγονότα τῆς παρισινῆς Κομμουνίας, καὶ εἰς τὸ περὶ αὐτῆς ἔργον του ἐπέδειξεν ὄχι τυχαίαν ἱκανότητα κατανοήσεως καὶ περιγραφῆς τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος. Τὸ 1873—79 διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Βεριόντ» («Ἐμπρός»), ἀπὸ δὲ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1886 ἀρχισυντάκτης τοῦ «Βέσνικ Ναρότνοϊ Βόλι» («Ἀγγελιαφόρου τῆς Λαϊκῆς Ἐλευθερίας»).

Ὁ Λάβρωφ εἶχε πλουσιώτατον συγγραφικὸν τάλαντον καὶ μεγάλας θεωρητικὰς ἱκανότητας. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν συγγραμμάτων του τὴν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς ρωσικῆς νεολαίας τοῦ 1890 καὶ ἐφεξῆς ἠσκησαν τὰ «Ἱστορικὰ γράμματα», τὰ ὁποῖα ἔθεσαν τὴν θεωρητικὴν οὕτως εἰπεῖν βάσιν διὰ τὴν συναίσθησιν τῶν μεγάλων ὑποχρεώσεων τῆς μορφωμένης τάξεως καὶ τοῦ ἰδεολογικοῦ χρέους τὸ ὁποῖον αὐτὴ εἶχεν ἔναντι τῆς ὑποδούλου λαϊκῆς μάζης. Ὁ Λάβρωφ ἔγραφε συνήθως μὲ τὰ ψευδώνυμα Μυρτώφ, Κέδρωφ καὶ Ἀρνόλδι. Αἱ κοινωνικαὶ θεωρίαι του διακρίνονται διὰ τὸν ἰδεαλισμὸν των καὶ τὰς οὐτοπιστικὰς ἐν μέρει κατευθύνσεις. Ὁ Λάβρωφ δὲν εἶναι ἰδρυτὴς ἰδιαιτέρου κοινωνιολογικοῦ συστήματος, προσπαθῆσας νὰ συνδυάσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Μάρξ μὲ τὰς ἰδεαλιστικὰς ἀπόψεις. Ἡ προσπάθειά του αὕτη παρουσιάζει

ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην.

Λαγκαρντέλ (Οὐμβέρτος Lagardelle).—Γάλλος συνδικαλιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1875 ἐν Τουλούζῃ. Ἐσπούδασε νομικά, ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου καὶ ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Μαθητὴς ὢν τοῦ Προυντών, ἴδρυσεν τὸ 1898 τὴν ἐπιθεώρησιν «Τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα», διὰ τῆς ὁποίας ἐπροπαγάνδισε καὶ ὑπεστήριξε τὰς ἰδιότυπας ἀντιλήψεις του περὶ τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Ἡ ἐξέλιξις τῶν > συνδικάτων ἐν Γαλλίᾳ (1901). Οἱ δια- > νοούμενοι πρὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ (1901) > Ἡ γενικὴ ἀπεργία καὶ ὁ σοσιαλισμὸς > (1905). Ἡ γενικὴ Συνομοσπονδία τῶν > ἐργατῶν καὶ τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα > (1908). Ὁ ἐργατικὸς σοσιαλισμὸς > (1911) κ. ἄ.

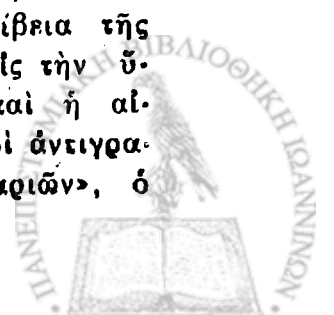
Λαθρεμπόριον.—Τὸ κρυφίως διεξαγόμενον ἐμπόριον πρὸς παραπλάνησιν τῶν δημοσίων ἀρχῶν κυρίως διὰ τὴν μὴ καταβολὴν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἢ ἄλλων φόρων, ἢ καταστρατήγησιν ὀρισμένων περιορισμῶν εἰσαγωγῆς ἢ ἐξαγωγῆς. Οὕτω λαθρεμπόριον εἶναι ἢ κρυφίως εἰσαγωγή ἐμπορευμάτων διὰ τὴν μὴ πληρωμὴν τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν, ἐμπορία εἰδῶν μονοπωλίου, ἢ κατασκευῆ καὶ ἐμπορία προϊόντων (π. χ. καπνοῦ, οἶνοπνευμάτων κ.τ.λ.) ἄνευ τῆς καταβολῆς τῶν νομίμων φόρων, ἢ ἄνευ τηρήσεως τῶν νομίμων διατυπώσεων, ἢ πώλησις προϊόντων τῶν ὁποίων ἀπαγορεύεται ἢ πώλησις (νερκωτικῶν, κ.τ.λ.). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδιαιτέρως ἔτι ἀντικείμενον λαθρεμπορίου ἀπετέλεσε καὶ ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος λόγῳ τῶν ἐπιβληθέντων εἰς πλείστα κράτη περιορισμῶν.

Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον *λαθρεμπόριον πολέμου*, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν διὰ τοῦ ἑδά-

φους ἢ παρὰ πλοίων οὐδετέρου κράτους μεταφορὰν πρὸς τὸν ἓνα τῶν ἐμπολέμων ὑλικοῦ χρησίμου διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τοὺς πολέμους, τὸ λαθρεμπόριον τοῦτο ἀκμάζει συχνὰ τῇ σιωπηρᾷ συγκαταθέσει τῶν ἐμπολέμων διὰ λόγους ἀμοιβαιότητος.

Ἰδιαιτέρως κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον τὸ τοιοῦτον λαθρεμπόριον διεξήγετο σχεδὸν ἀπροκαλύπτως δι' Ἑλβετίας, Ὀλλανδίας καὶ Σκανδιναυικῶν κρατῶν. Οὕτω π.χ. ἡ Ἑλβετία εἰσῆγεν ἐκ Γαλλίας δεκαπλασίας πρὸ τοῦ πολέμου ποσότητας πρώτων ὑλῶν ἀναμφισβητήτως προοριζομένας διὰ τὴν γερμανικὴν πολεμικὴν βιομηχανίαν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἑκατονταπλασίασε τὴν ἐκ Γερμανίας εἰσαγωγὴν ὀπτικῶν ἐργαλείων, χρησίμων εἰς τὸ πυροβολικὸν τῶν Συμμάχων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν πόλεμον τὸ λαθρεμπόριον τοῦτο εὗρε ἔκτεταμένον πεδῖον δράσεως εἰς τὰς ἐμπολέμους περιοχὰς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Μεσευρωπαϊκῶν κρατῶν (Ἀυστρίας, Οὐγγαρίας) νὰ ἐξοπλισθοῦν παρὰ τὰς σχετικὰς ἀπαγορεύσεις τῶν συνθηκῶν. Τυχαῖα γεγονότα, ὡς ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἐξ Ἰταλίας μεταφερομένων εἰς Οὐγγαρίαν πυροβόλων (1932) καὶ αἱ ἀνακρίσεις τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀμερικανικῆς γερούσιας (1934), ἀπεκάλυψαν τὴν ἔκτασιν τοῦ τοιοῦτου λαθρεμπορίου.

Λαϊκαὶ ἀγοραὶ.—Θεσμὸς εἰσαχθεὶς εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα διὰ νόμου κατὰ τὸ ἔτος 1929, ἐπὶ κυβερνήσεως Βενιζέλου, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν ὁ παραγωγὸς μὲ τὸν καταναλωτὴν καὶ νὰ καταπολεμηθῇ οὕτω ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς ὀφειλομένη ἐν μέρει εἰς τὴν ὑπαρξίν πολλῶν μεσαζόντων καὶ ἡ αἰσχροκέρδεια. Πρόκειται περὶ ἀντιγραφῆς τῶν θεσμῶν τῶν «παζαριῶν», ὁ

ὅποιος ἰσχύει ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ὄχι μόνον εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τὸ «παζάρια» ταῦτα γίνονται εἰς ἐκάστην ἐπαρχιακὴν πόλιν τῆς Ἑλλάδος, μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα. Ἔρχονται δὲ κατ' αὐτὰ εἰς πραγματικὴν ἄμεσον ἐπαφὴν ὁ παραγωγὸς μὲ τοὺς καταναλωτὰς.

Αἱ λαϊκαὶ ἀγοραὶ γίνονται ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, εἰς ἐκάστην συνοικίαν, ἀρχονται δὲ ἀπὸ πρωΐας καὶ τερματίζονται τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας. Αἱ λαϊκαὶ ἀγοραὶ τελοῦν ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἐλεγχον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, τὸ ὅποιον καὶ καθορίζει τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας θὰ καταλύβῃ ἕκαστος ἐπαγγελματίας εἰς τοὺς τόπους τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὀφεισμένου κατεπολεμήθη σφοδρῶς ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίας καὶ τοὺς μεγάλους καταστηματάρχας τροφίμων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως οἱ πρῶτοι ὑπεχώρησαν προσαρμοσθέντες. Ἐκτοτε συμμετέχουν καὶ αὐτοὶ ἐνεργῶς, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι συνεχίζουν τὴν πολεμικὴν τῶν θεωροῦντες τὸν θεσμόν ὡς χρεωκοπήσαντα.

Αἱ τιμαὶ τῶν ἐν ταῖς λαϊκαῖς ἀγοραῖς πωλουμένων προϊόντων εἶναι κατὰ τι εὐθυνότεραι, ἀλλ' αἱ ποιότητες εἶναι κατώτεραι.

«Λαϊκὴ θέλησις». — Βλ. λ. «*Ναρόντιγια Βόλια*».

Λαϊκοὶ Βλ. λ. *Ναρόντικοι*.

Λαϊκὸν κόμμα. — Βλ. τὸν τόμον τοῦ ἄρθρου Ἑλλάς.

Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον. — Ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα ἀποσκοποῦν εἰς τὴν μορφωτικὴν βελτίωσιν τοῦ λαοῦ. Τὸ πρῶτον λαϊκὸν πανεπιστήμιον ἰδρύθη τὸ 1844 εἰς Ἰουτλάνδην τῆς Σουηδίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Grunwig. Τὰ ἐν Δανίᾳ λαϊκὰ πανεπιστήμια εἶναι ἑσωτερικά, εἰς τὰ ὁποία ἡ μόρφωσις τῶν ἀκροατῶν γίνεται κυρίως διὰ τῆς κοινῆς

συμβιώσεως. Τὰ πρῶτα ἐν Δανίᾳ ἴδρυθέντα λαϊκὰ πανεπιστήμια ἔσχον τοιαύτην ἐπιτυχίαν ὥστε ταχέως ἰδρύθησαν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ πεπολιτισμένα κράτη παρόμοιοι σχολαί. Εἰς τὴν Σουηδίαν τὸ πρῶτον λαϊκὸν πανεπιστήμιον ἰδρύθη τὸ 1868. Τὸ 1918 ὑπῆρχον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πενήντα τοιαῦτα. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἰδρύθησαν λαϊκὰ πανεπιστήμια χάριν τῶν μεταναστῶν τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, συνετέλεσαν δὲ ταῦτα εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνισμοῦ τῶν μεταναστῶν. Εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια ἐμφανίζονται κυρίως μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἐπολλαπλασιάσθησαν ὅμως ταχέως, ὥστε μόνον εἰς τὴν Θουριγγίαν, μέχρι τῆς χιτλερικῆς ἐπιβολῆς, ὑπῆρχον 100. Εἰς τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια φοιτοῦν κυρίως μικροεπαγγελματίαι, ὑπάλληλοι καὶ ἐργάται μετὰ τὸ τέλος τῆς καθημερινῆς τῶν ἐργασίας, ἐκτὸς τῶν σουηδικῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων, εἰς τὰ ὁποία οἱ φοιτῶντες εἶναι ἑσωτερικοί. Διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια δὲν ἀπαιτοῦνται πιστοποιητικὰ προηγουμένης φοιτήσεως· οἱ ἐξερχόμενοι ἐξ αὐτῶν δὲν δίδουν ἐξετάσεις, ἀλλ' οὕτε διπλώματα λαμβάνουν. Λαϊκῶν πανεπιστημίων ὑπάρχουν τέσσαρα εἴδη: α) τὰ ἑσωτερικά ὅπως ἐν Δανίᾳ, β) τὰ ἀστικά λαϊκὰ πανεπιστήμια, εἰς τὰ ὁποία τὰ μαθήματα—διαλέξεις γίνονται διὰ συνεργατικῶν ὁμάδων ἐκ 30 τὸ πολὺ προσώπων, γ) τὰ ἀγροτικὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια, ἰδρυόμενα εἰς τὸ μεγαλύτερον χωρίον ἀγροτικῆς περιφερείας τὸ κείμενον εἰς τὸ μέσον πολλῶν χωρίων καὶ δ) τὰ ἐργατικά λαϊκὰ πανεπιστήμια, εἰς τὰ ὁποία φοιτοῦν βιομηχανικοὶ καὶ ἀστικοὶ ἐργάται. Τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια δὲν εἶναι κρατικά σχολαί, ἰδρύονται δὲ συνήθως ὑπὸ διαφόρων σωματείων ἢ ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων. Τὰ ἐν αὐτοῖς διδασκόμενα μαθήματα εἶναι κυρίως: θρησκευτικά, ἱστορία καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ἱστορία τῆς ἰδιαίτερας πατρι-

δος, ἔθνικὸς πολιτισμὸς, ἱστορία τῆς τέχνης, φυσικὴ ἱστορία, ὑγιεινὴ, οἰκιακὴ παιδαγωγικὴ, πολιτικὴ ἀγωγή, οικονομικὴ ἀγωγή κλπ. Μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν Ρωσσίᾳ ἔλαβον τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος, τὸ ὅποιον ἐπέδειξεν ἑξαιρετικὴν φροντίδα διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ τὴν ὑψωσιν τοῦ πολιτιστικοῦ τῶν ἐπιπέδου.

Λαίλιος (Μαλιάκας Σ.).—Πολιτευτὴς γεννηθεὶς ἐν Λέσβῳ τὸ 1885. Ἐπολιτεύθη τὸ πρῶτον τὸ 1920 καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς περιόδους μέχρι τοῦ 1928. Τὸ 1929 ἐξελέγη Δήμαρχος Πλωμαρίου. Τὸ 1933 παραιτηθεὶς ἔθεσεν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ καὶ ἐκλεγείας ὡς τοιοῦτος ὑπηρετεῖ μέχρι σήμερον. Τυχάνει πρόεδρος τοῦ Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου Λέσβου ἀπὸ τὸ 1929.

Λαιμητόμος.—Μηχάνημα διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτελεῖται ἡ καρατόμησις τῶν καταδικασμένων εἰς θάνατον, γνωστὸν καὶ μετὰ τὸ ὄνομα *γκιλλοτίνα* ἐκ τῆς γαλλικῆς λέξεως *guillotine*. Ἐν τῇ δημόδιᾳ ἑλληνικῇ λέγεται *καρμανιόλα*. Ἡ λαιμητόμος ἂν καὶ ὑπῆρχε καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους, εἶναι κυρίως ἐπινόησις τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1789 ὁ ἰατρὸς καὶ βουλευτὴς Παρισίων Ἰωσήφ Ἰγν. Γκυγιωττὲν ὁμιλῶν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν περὶ τῶν φρικαλεοτήτων τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων, ἐπρότεινε ὅπως καθορισθῆ κοινὸς τρόπος τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως δι' ὅλους τοὺς καταδίκους διὰ νὰ ὑποφευχθῆ ὅσον τὸ δυνατόν τὸ ἄγριον θέαμα καὶ ἡ τρομερὰ καὶ ἀπερίγραπτος ἀγωνία τῶν μελλοθανάτων.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν εἰς θάνατον καταδικασομένων ἐγένετο μέχρι τότε δι' ἀποκεφαλισμοῦ μὲν τῶν εὐγενῶν, δι' ἀγχόνης δὲ τῶν κοινῶν θνητῶν, ἔχουσα μάλιστα ἡ τελευταία καὶ ἀτιμωτικὴν

συνέπειαν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπογόνων τῶν ἐκτελεσθέντων. Ὁ Γκυγιωττὲν δὲν καθώρισε τὸ εἶδος τοῦ μηχανήματος. Ἀπλῶς ἐπρότεινε εἰς τὴν συνέλευσιν νὰ ἐξευρεθῆ ἐν ὀλιγώτερον σκληρὸν καὶ βάρβαρον μέσον πρὸ παντὸς δὲ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικώτερον διὰ νὰ μετριάξῃ ὀπωσδήποτε τὴν ἀγωνίαν τῶν μελλοθανάτων. Τὸ ἐνδιαφέρον του ὅμως τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἀποδοθῆ εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἐπινόησις τοῦ μηχανήματος, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ ἰδίου. Οὕτω συνεδέθη τὸ ὄνομά του μετὰ τὴν κατόπιν καθιερωθεῖσαν λαιμητόμον.

Ἡ συνέλευσις μετὰ πάροδον ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς προτάσεως τοῦ Γκυγιωττὲν ἐψήφισε τὴν καθιέρωσιν ὁμοιομορφου ἐκτελέσεως τῶν εἰς θάνατον καταδικασμένων πρὸς τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς τὸν ἰατρὸν Λουί τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίου, τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἀνέλαβε Γερμανὸς τεχνίτης. Τὸ νέον τοῦτο μηχανήμα ἐλειτούργησε διὰ πρώτην φοράν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1792 κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς ληστοῦ, τὸν Αὐγουστον δὲ τοῦ ἰδίου ἔτους ἐγένετο καὶ ἡ πρώτη ἐκτέλεσις πολιτικῶν καταδίκων. Ἀπὸ τῆς 7 ὅμως Ἀπριλίου 1793 ὁπότε ἐγένετο ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου ἤρχισε ἡ φρικιαστικὴ δρασις τοῦ νέου μηχανήματος, ἡ ὁποία διήρκεσε μέχρι τῆς 28 Ἰουλίου 1794 ἐντὸς δέκα πέντε μόλις μηνῶν ἀπεκόπησαν διὰ τῆς λαιμητόμου 2625 κεφαλαί.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ διὰ τῆς λαιμητόμου θανατικὴ ἐκτέλεσις, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 5 τοῦ ποιν. Νόμου, ἰσχύει ἔτι καὶ νῦν κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ἐλλείψει δημίου, ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐκτελεῖται διὰ τυφεκισμοῦ, ἂν καὶ ἡ μέθοδος αὕτη χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐπὶ στρατιωτικῶν ἀδικημάτων. Κατὰ τὴν παγκαλικὴν δικτατορίαν (1926) ἀντὶ τῆς διὰ τῆς λαιμητόμου θανατικῆς ἐκτελέσεως ἐπεβλήθη εἰς τοὺς καταχραστὰς τοῦ δημοσίου χρήματος ἀναδρομικῶς ἡ ποινὴ τῆς ἀγχόνης (βλ. καὶ λ. *ἀγχόνη* καὶ *θανατικὴ ποινὴ*).

Λάιμπαχ (Leibach). — Πόλις τῆς Νοτιοσλαβίας ἐν Σλοβενία, ὑπὸ τῶν Νοτιοσλαβίων καλουμένη *Λιουμπλιάνα*. Ἴχει 53 χιλ. κατοίκων. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀνήκεν εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν. Εἰς τὴν διεθνή ἱστορίαν εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸ ἐκεῖ συνελθόν, τὸ 1821 συνέδριον.

Συνέδριον τοῦ Λάιμπαχ. Τὸ συνέδριον τοῦτο ὑπῆρξεν ἐν τῶν κυριωτέρων συνεδρίων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας (βλ. *Συμμαχία*). Αἱ ἐργασίαι του ἤρχισαν τὴν 26 Ἰανουαρίου 1821 καὶ διήρκεσαν μέχρι τῆς 12 Μαΐου, μετέσχον δὲ αὐτοῦ αὐτοπροσώπως οἱ αὐτοκράτορες τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν των Μέττερνιχ καὶ Καποδιστριαίου, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ δύο Ἴταλοὶ πρίγκηπες, ὁ Φερδινάνδος τῆς Νεαπόλεως καὶ ὁ δούξ τῆς Μοδένης. Κύριον θέμα τῶν συζητήσεων ἦτο ἡ συνεχιζομένη ἐπανάστασις εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Ὁ Μέττερνιχ σχεδιάζων ἐπέμβασιν ἐν Νεαπόλει ἐπέδιδωξε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγκατάθεσιν τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Συμμαχίας, ὑπομιμνήσκων τὸν σκοπόν της, ὅστις ἦτο ἡ «διατήρησις τῆς εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ». Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, καίτοι μὴ ἀντιτιθέμεναι εἰς αὐστριακὴν ἐπέμβασιν ἐν Νεαπόλει, δὲν ἤθελον νὰ παραδεχθῶν ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὕτη ἀπέρρεεν ἐκ τῆς φύσεως τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ὁ τσάρος Ἀλέξανδρος παρασυρθεὶς ἀπὸ τὸν Μέττερνιχ ἐδέχθη νὰ ὑποσχεθῆ καὶ ἔνοπλον ὑποστήριξιν πρὸς τὴν Αὐστρίαν.

Νέα περιπλοκὴ ἐνεφανίσθη (19 Μαρτίου) ὅταν ἐγνώσθη ἡ εἰσβολὴ τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας καὶ ἡ κήρυξις τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασιως. Ὁ τσάρος παραμένων πιστὸς εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἀπέλυσε τῶν τάξεων τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὅλους τοὺς συγγενεῖς του καὶ ἐπεφόρτισε τὸν Καπο-

διστριαν νὰ ἐπιδώσῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολήν, δι' ἧς ἀπεδοκίμαζε τὸ κίνημά του.

Ὅπωςδὴποτε, κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Λάιμπαχ, ἡ Αὐστρία ἐπέτυχε τὸ ἐπιδιωκόμενον, καίτοι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἠρνήθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν σχετικὴν διακήρυξιν. Τοῦτο ἀπετέλεσε καὶ τὸ πρῶτον ρήγμα εἰς τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν.

Λαϊμπε (Παῦλος Loebe).— Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης γεννηθεὶς τὸ 1875. Τυπογράφος τὸ ἐπάγγελμα, εἰργάσθη ἐν νοτίῳ Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Τὸ 1899 ἐγένετο συντάκτης τοῦ σοσιαλιστικοῦ ὄργανου τοῦ Μπρεσλάου, τὸ δὲ 1902 κατεδικάσθη εἰς ἐνὸς ἔτους φυλάκισιν ἐπὶ παραβάσει τοῦ περὶ τύπου νόμου. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (1918) διετέλεσεν ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ.

Κατόπιν ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ συνελεύσει τῆς Βαϊμάρης καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920 πρόεδρος τοῦ Ράϊχσταγ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ψηφισθεῖσα (1922) πρότασις περὶ εἰσόδου τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ὑπῆρξε δραστήριον μέλος τῆς Γερμανικῆς ἐνώσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς Γερμανικῆς ἐνώσεως ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς Διακοινοβουλευτικῆς ἐνώσεως. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χιτλερισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, τὸ φασιστικὸν ὑπουργεῖον τῆς προπαγάνδας ἐπληροφόρησεν ὅλον τὸν κόσμον ὅτι ὁ ἄλλοτε πρόεδρος τοῦ Ράϊχσταγ σοσιαλδημοκράτης Λαϊμπε, ὁ ὁποῖος εἶχε συλληφθῆ καὶ εἶχεν ἐγκλεισθῆ εἰς στρατόπεδον συγκεντρώσεως, ἐξεδήλωσε τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τὰς ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου ἐπιτυχίας τοῦ χιτλερισμοῦ, ὑπεσχέθη ν' ἀποσυρθῆ ὀριστικῶς τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ συνέστησεν εἰς τοὺς ὁπαδούς του ν' ἀκολουθήσουν τὸν Χίτλερ. Ἡ διάδοσις αὕτη γενομένη δεκτὴ μετὰ δυσπιστίας, διεψύσθη βραδύτερον, ὅπως διεψεύσθησαν

παρόμοιαι διαδόσεις-μπλόφαι διὰ τὸν Σέβερινγκ, τὸν Τόργκλερ καὶ ἄλλους.

Λάϊμπνιτς (Γκόττφριντ Leibnitz).— Βλ. λ. *Δειβνίτιος*.

Λάϊνερτ (Ροβέρτος Leinert).— Γερμανὸς σοσιαλιστής, μέλος τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, γεννηθεὶς τὸ 1873 παρὰ τὴν Δρέσδην. Ἐργάτης χρωματιστής, ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ σωματείου τῶν χρωματιστῶν τοῦ Ἄννοβέρου, καὶ κατόπιν γραμματεὺς τοῦ κόμματος. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ προΐστατο τοῦ κεντρικοῦ συνεδρίου τῶν «Συμβουλίων ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν» τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1918, ὅποτε καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως τῆς Πρωσσίας καὶ ἐστάλη ἀντιπρόσωπος εἰς τὰς Βερσαλλίας. Ἐξελέγη ἐπίσης πρόεδρος τοῦ Landtag τῆς Πρωσσίας καὶ δήμαρχος Ἄννοβέρου.

Λάϊπαρτ (Θεόδωρος Leipart).— Μέλος τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς ἐργασίας καὶ διεδέχθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1921 τὸν Λέγκιεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ προέδρου τῆς γερμανικῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν Ἐργατῶν.

Λακανάλ (Ἰωσήφ Lakanal).— Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1762 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1845. Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ρητορικῆς ἐν Bourges καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Μουλέν. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐκλεγείσ πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει συνετέλεσεν εἰς τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Διετέλεσεν εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁφείλεται ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ ἀστεροσκοπείου, ἡ διαίρεσις τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς 3 κλάσεις καὶ τὸ διάταγμα περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας. Διετέλεσεν ἐπί-

σης μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν πεντακοσίων. Ἐξορισθεὶς τὸ 1816 ὡς βασιλοκτόνος ἀπῆλθεν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας, ἐνθα ἐγένετο πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λουϊζιάνας. Τὸ 1835 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας.

Λαλεμάν (Πέτρος Lalemand).— Βέλγος σοσιαλιστής καὶ συνδικαλιστής, γεννηθεὶς τὸ 1855. Μετὰ μακροὺς ἀγῶνας πρὸς ὀργάνωσιν τῶν ἐργατῶν, ἐπέτυχε τὸ 1888 τὴν ἴδρυσιν τοῦ πρώτου συνδικάτου τῶν μαρμαρογλύφων ἐν Ἄλóst. Τὸ 1890 ἴδρυσεν μετ' ἄλλων τὴν ἐθνικὴν ὁμοσπονδίαν τοῦ λίθου, τῆς ὁποίας κατεῖχε τὴν γραμματείαν ἐπὶ δεκαπενταετίαν. Ἀπὸ τοῦ 1895 εἶναι μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐργασίας ἐν Βελγίῳ. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐχρημάτισε γραμματεὺς τῆς ἐργατικῆς ἐνώσεως τοῦ Μόλενμπεκ καὶ ἀπὸ τοῦ 1897 εἶνε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐργατικῆς ἐνώσεως τῶν Βρυξελλῶν καὶ ταμίας αὐτῆς. Ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν Βρυξελλῶν ἀπὸ τοῦ 1885, εἶναι μέλος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη διηύθυνε τὸ ἐπαγγελματικὸν ὄργανον «Le Carrier».

Λαμαϊσμός.— Καλεῖται οὕτως ἡ θρησκεία τοῦ Βούδδα ὡς ἐρμηνεύεται καὶ διδάσκεται ὑπὸ τῶν παρὰ τοῖς Μογγόλοις καὶ τοῖς Θιβητιανοῖς ἱερέων τοῦ Βούδδα, τῶν καλουμένων λάμα. Ὁ λαμαϊσμός εἶναι ἡ παραμορφωμένη μορφή τοῦ βουδδισμού, τὴν ὁποίαν ἀπαντῶμεν εἰς τὴν θεοκρατικὴν χώραν τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, τὸ Θιβέτ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ βουδδισμού τὸ πραγματικὸν ἀγαθόν, ἡ πραγματικὴ ἡσυχία εὐρίσκεται ἐκτὸς τῶν ὀρίων τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Εὐρίσκεται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἐντελῶς μάλιστα διαφορετικόν ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν· διὰ νὰ βασιλεύσῃ ἡ ἀλήθεια εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ δυνηθοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ εὐτυχίσουν, διὰ νὰ ἐξαφηνισθῇ τὸ κακόν, πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταφερ-

θούν ὑπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν εἰς ἓνα ἄλλον κόσμον, ὃ ὁποῖος εὐρίσκεται κάπου ἄλλοῦ καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀποχωρισμός ἀπὸ τὴν συνηθισμένην κατάστασιν τῶν κινήσεων, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡ ἀναξίτησις τῆς αἰωνίας ἡσυχίας εἶναι ἡ μεγαλύτερα εὐτυχία καὶ ὃ ὁποῖος λέγεται παράδεισος, Νιρβάνα. Δὲν δύναται ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταφερθῆ ὁποιαδήποτε στιγμήν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, οὔτε χρησιμοποιῶν ὡς μέσον τὸν θάνατον, ἀλλὰ μόνον τὴν καθοσίωσιν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν ἀσκητισμόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ λαμαϊσμοῦ. Ὁ λαμαϊσμός ἀποδίδει ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ὃ ὁποῖος κυριαρχεῖ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ Θιβέτ. Ἄλλωστε καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ βουδδισμού μόνον οἱ μοναχοὶ δύνανται νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀγιότητα καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Νιρβάνα ἄνευ διαμέσων μετενσαρκώσεων, διότι μόνον ἐὰν ἀρνηθῆς ὅλας τὰς ἐπιθυμίας, ἐὰν φονεύσης κάθε ἐπιθυμίαν σου, τὴν ἀγάπην καὶ τὸ μῖσος, μόνον τότε θὰ ἐγκαταλείψῃς ὀριστικῶς τὸν σημερινὸν κόσμον, τὸν κακὸν κόσμον καὶ θὰ μεταφερθῆς εἰς τὸν κόσμον τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀταραξίας, εἰς τὸν τέλειον κόσμον.

Ὁ βουδδισμός εἰσήχθη εἰς τὸ Θιβέτ περὶ τὰ μέσα τοῦ Η' μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Πάδμα Σαμπάβα, ἀναμιχθεὶς δὲ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν ἰθαγενῶν προσέλαβε νέα στοιχεῖα ἐντελῶς ἀλλότρια πρὸς τὴν πραγματικὴν διδασκαλίαν τοῦ Βούδδα παραμορφωθεὶς τελείως. Εἰς τὴν παραμόρφωσιν ταύτην τοῦ βουδδισμού συνετέλεσεν ἡ μαγεία καὶ ἡ παχυλὴ δεισιδαιμονία τῶν ἰθαγενῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο παρεξηγήθη ὑπὸ πολλῶν ἰνδολόγων, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ βουδδισμός ἀπὸ τὸν ἀπαίδευτον λαὸν κατήγησε μία χυδαία λατρεία καὶ μία ἀπλὴ δεισιδαιμονία. Ἡ αἰτία ὅμως δὲν εἶναι ὁ ἀπαίδευτος ὄχλος, ἀλλὰ αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονο-

μικαὶ συνθῆκαι τῆς ἐποχῆς του. Τὸ γεγονός μόνον ὅτι ὁ βουδδισμός εἰς τὰς Ἰνδίας μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐξηφανίσθη, ἐνῶ διεδόθη εἰς τὰς μογγολικὰς καὶ ἀσιατικὰς φυλάς καὶ σώζεται μέχρι σήμερον παρεφθαρμένος δὲν ἀποδεικνύει τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι αἱ μογγολικαὶ καὶ ἀσιατικαὶ φυλαὶ, αἱ ὁποῖαι προσηταιρίσθησαν τὸν βουδδισμόν καὶ τὸν διεμόρφωσαν εἰς θρησκείαν τῶν ἦσαν περισσότερο, ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγικῶν σχέσεων ἐτοιμασμένοι νὰ δεχθοῦν τὴν νέαν θρησκείαν.

Ὁ λαμαϊσμός εἶναι σήμερον αὐστηρῶς ἐκκλησιαστικὸν κράτος μὲ ἱεραρχικὴν τάξιν συγκεντρωτικοῦ συστήματος. Περιλαμβάνει περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας μονῶν, τῶν ὁποίων ἡ μεγαλύτερα ἀριθμῶν εἰς τὸν 10.000 μοναχῶν.

Λαμάρκ (Ἰωάννης Βαπτιστῆς Lamarck).— Μέγας Γάλλος φυσιολόγος ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς θεωρίας τοῦ μετμορφισμοῦ, ὃ σπουδαιότερος τῶν προγενεστέρων τοῦ Δαρβίνου φυσιοδιφῶν. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον τὴν μετεωρολογίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν, βραδύτερον δὲ ἐδημιούργησε λίαν ἀξιοσημεῖωτον θέσιν.

Ἐγεννήθη τὸ 1744 ἐν Barentin χωρίῳ τῆς Πικαρδίας. Οἱ γονεῖς του τὸν προώριζον διὰ τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα καὶ ὁ νεαρὸς Λαμάρκ ἀνετράφη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀμιένη Ἰησοῦιτῶν, ἀλλ' οὐδεμίαν κλίσιν ἠσθάνετο πρὸς τὰ θρησκευτικά. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ ἑπταετοῦς πολέμου (1756—1763) ὃ μεγαλύτερος ἀδελφός του μόλις ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Berg-op Zoorn, δύο ἄλλοι ἀδελφοὶ του εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὸν στρατὸν καὶ ὁ νεαρὸς Λαμάρκ ἤρχισε νὰ ζητῆ καὶ αὐτὸς πολεμικὰς δάφνας. Τὸ 1760 ἀπέθνησκεν ὁ πατήρ του. Ἀμέσως ὃ δεκαεπτοετῆς μόλις καὶ ἀσθενικοῦ χαρακτήρος Λαμάρκ κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐπομένην ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πρῶτην μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἂν καὶ ἦ-

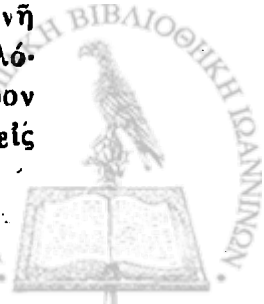

τήθη ὁ γαλλικὸς στρατός, ἡ ἡρωϊκὴ στάσις τοῦ Λαμάρκ προκάλεισε τὸν θαυμασμόν τῶν ἀνωτέρων του, οἱ ὁποῖοι τὸν προήγαγον εἰς ἀξιωματικὸν καὶ βραδύτερον εἰς ὑπολοχαγόν.

Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἀσθενήσας καὶ ἔχων ἀνάγκην ἐγχειρήσεως ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους ὅπου παραιτηθεὶς ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ προσελήφθη ἐπὶ γλίσχρῳ μισθῷ παρὰ τινι τραπεζίτῃ τῶν Παρισίων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ὁ Λαμάρκ ἠσθάνετο βαθεῖαν ἀγάπην καὶ κλίσιν πρὸς τὴν φύσιν. Εἰς Παρισίους ἐπεδόθη εἰς βοτανικὰς ἐκδρομάς καὶ φυτικὰς ἐρεῦνας ἐν τῷ βασιλικῷ κήπῳ καὶ τὸ 1778 ἐξέδιδε τὴν «*Floire française*». Τὸ ἔργον ἐκδοθὲν εἰς δευτέραν ἔκδοσιν τὸ 1815 ὑπὸ τοῦ De Candolle θεωρεῖται καὶ σήμερον ἔτι κλασικὸν διὰ τὴν γνῶσιν τῆς γαλλικῆς χλωρίδος. Μετὰ ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τούτου ὁ Λαμάρκ ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἐἵτα, τῇ προτροπῇ τοῦ Buffon καὶ δαπάναις τοῦ κράτους ἔκαμεν ἐπιστημονικὴν περιόδειαν ἀνά τὴν Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Ὀλλανδίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους περιέγραψε διὰ τὴν «*Ἐγκυκλοπαιδείαν*» τῶν D' Alembert καὶ Diderot πάντα τὰ γνωστὰ φυτὰ τὰ ἀπὸ τοῦ στοιχείου Α μέχρι τοῦ Π ἀρχόμενα. Εἰς ἕτερον ἔργον τὴν «*Illustration des reines*», τὸ ὁποῖον ἦτο μέρος τῆς «*Ἐγκυκλοπαιδείας*», ἔδωκεν ὁ Λαμάρκ τὰ χαρακτηριστικὰ δύο χιλιάδων φυτικῶν εἰδῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Lakanal ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις ἐν Παρισίοις «*Μουσείου φυσικῆς ἱστορίας*», εἰς τὸ ὁποῖον ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς ζωολογίας ἀνετέθη εἰς τὸν ἐπιφανῆ ζωολόγον Geoffroy Saint-Hilaire (1772—1844). Οὗτος ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν σπονδυλωτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν ἡ διδασκαλία ἀνετέθη εἰς τὸν Λαμάρκ. Τὰς ἐν τῷ Μουσείῳ παραδόσεις τοῦ ὁ Λα

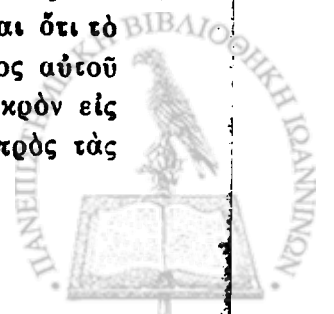
μάρκ ἤρχισε τὸ 1794 εἰσαγαγὼν ἀμέσως καὶ τὴν μέχρι σήμερον κρατοῦσαν κυρίαν διαίρεσιν τῶν ζώων εἰς σπονδυλωτὰ καὶ εἰς ἀσπόνδυλα. Καὶ διὰ μὲν τὰ πρῶτα ἐδέχθη τὸ ὑπὸ τοῦ διασήμευ Σουηδοῦ βοτανολόγου καὶ φυσικοῦ Λινναίου (βλ. λ.) καθιερωθὲν σύστημα εἰς θηλαστικά, πτηνά, ἔρπετὰ καὶ ἰχθύς, διήρесе δὲ μὲν τὰ ἀσπόνδυλα συμφώνως πρὸς τὰς ἰδικὰς του μελέτας εἰς μαλάκια, ἔντομα, σκώληκας, ἀκτινωτὰ καὶ πολύποδας. Τὰς ὁμάδας ταύτας ὠνόμασε κλάσεις. Τὸ σύστημά του ὁ Λαμάρκ ἐτελειοποίησεν ἀργότερον, ἀποχωρήσας ἐκ τῆς κλάσεως τῶν ἐντόμων τὰ ἀραχνοειδῆ (1800) καὶ σχηματίσας (2802) ἰδίαν τάξιν κρικωτῶν σκωλήκων (annelides). Εἰς τὴν ἐν ἔτει 1809 ἐκδοθεῖσαν «*Ζωολογικὴν φιλοσοφίαν*» του ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλας κλάσεις, ὡς τὴν τῶν ἐγχυτικῶν (infusoires) καὶ τὴν τῶν θυμανοπόδων (cirrhipèdes). Τὸ 1802 ἐδημοσίευσεν νέον ἔργον «*Concidérations sur l'organisation des corps vivants*», τότε δὲ 1809 δευτέραν ἔκδοσιν βελτιωμένην καὶ ἐπηξημένην τῆς «*Ζωολογικῆς φιλοσοφίας*». Κατὰ τὰ ἔτη 1816—1822 ἐξέδιδε τὴν ἐπιτάτομον «*Histoire des animaux sans vertèbres*». Ἡ τελευταία τοῦ ἔργου ἡ ἐπὶ παλαιοντολογικῶν εὐρημάτων στηριχθεῖσα ἐπιγράφεται «*Memoire sur les coquilles fossiles des environs de Paris*». Ἡ ἐπίπονος ὁμοῦς ἐργασία καὶ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθόν γῆρας ἐπήνεγκον ἐλάττωσιν τῆς ὁράσεώς του, μέχρις οὗ ἀπώλεσε αὐτὴν τελείως. Τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Λαμάρκ ἔζησε τυφλός, στερούμενος σχεδὸν τῶν πάντων, διότι τὸ κράτος, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Λαμάρκ ἦτο μία πραγματικὴ δόξα, παρὰ τὰς ἐνεργείας τῶν φίλων του, ἐσιάθη ἀδύνατον νὰ σταθῇ ἀρωγὸν εἰς τὸν ἐπιφανῆ φυσιοδίφην, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασεν ὀλοκληρον τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Ἀπέθανε τὸ 1829 εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν.

Ἡ κεντρικὴ ἰδέα τῆς θεωρίας τοῦ Λαμάρκ εἶναι ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τῶν ὄρων τοῦ περιβάλλοντος μεταβάλλει τὰς ἀνάγκας τῶν ὀργανισμῶν, ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἀναγκῶν εἶχεν ὡς συνέπειαν νέας ἐνεργείας καὶ συνηθείας, αἱ ὁποῖαι ἀλλάζουν τὸν ὀργανισμόν καὶ τὰ μέρη του· αἱ οὕτω δημιουργηθεῖσαι μεταβολαὶ μεταβιβάζονται διὰ τῆς ἀναπαραγωγῆς εἰς τοὺς ἀπογόνους. Τὴν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων θεωρίαν τοῦ ὁ Λαμάρκ διετύπωσε διὰ τῶν δύο κατωτέρω κυρίων νόμων του. «Ἐν παντὶ ζῶον μὴ ὑπερβάντι τὴν ὅλην αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, ἢ πλεον συχὴ καὶ ἐπανειλημμένη χρῆσις ὀργάνου τινὸς ἰσχυροποιεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ὄργανον τοῦτο, ἀναπτύσσει αὐτὸ καὶ τὸ μεγεθύνει, παρέχουσα τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς χρήσεως ταύτης δύναμιν. Τοῦναντίον δὲ ἀχρηστία ὀργάνου τινὸς ἀδυνατεῖ τοῦτο ἀνεπαισθήτως, βλάπτει αὐτό, ἐλαττοῖ διηνεκῶς τὴν ἰκανότητα αὐτοῦ καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἐξάλειψίν του». «Πᾶν ὅτι ἡ φύσις κατὰ τὴν φύσιν νὰ προσδώσῃ ἢ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν ὀργανισμῶν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἐξωτερικῶν ὄρων, ἐν οἷς ἡ φυλὴ αὐτῶν εὐρίσκεται ἐκτεθειμένη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, κατ' ἀκολουθίαν καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς προεξαρχούσης ἀσκήσεως ὀργάνου τινὸς ἢ τῆς σταθερᾶς ἀχρηστίας ἐέρου, διατηρεῖ τοῦτο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἰς τὰ νέα ἄτομα τὰ ἀπὸ τούτων γεννώμενα, ἀρκεῖ μόνον αἱ ἀποκτηθεῖσαι μεταβολαὶ νὰ ᾄσιν κοιναὶ καὶ εἰς τὰ δύο φύλα ἢ εἰς ἐκεῖνα, ἅτινα παρήγαγον τὰ νέα ταῦτα ἄτομα». Πρὸ τοῦ Λαμάρκ ἀπεδέχοντο τὴν δοξασίαν ὅτι τὰ εἶδη εἶναι οὐσίαι ἀπολύτως ἀναλλοίωτοι, εὐσταθῶς ὁμοιοὶ πρὸς ὅ,τι ἦσαν ἐξερχόμενα τῶν χειρῶν τοῦ δημιουργοῦ. Ὁ Λινναῖος λέγει ὅτι «ὑπάρχουν τόσα εἶδη ὅσα ἐκ καταγωγῆς ἐδημιουργήθησαν ζῶσαι μορφαί». Μερικοὶ μόνον φυσιοδίφαι ἐξήνεγκον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν γνώμην ὅτι αἱ σύγχρονοι μορφαὶ ἠδύναντο νὰ προ-

έλθωσι διὰ τινος βαθμιαίας μεταμορφώσεως, ἐκ τῶν προὑπαρξουσῶν. Ὁ Λαμάρκ ἐδημιούργησε πρῶτος αὐτὸς πληρῆ καὶ ἠμολογημένην θεωρίαν περὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου.

Τὰ κύρια ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐν λόγω θεωρίαν ἔργα τοῦ Λαμάρκ εἶναι ἡ «Ζωολογικὴ φιλοσοφία» (1809) καὶ ἡ «Ἱστορία τῶν ὄσπονδύλων ζῶων» (1815) εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκομεν διὰ πρώτην φοράν ἐκφραζομένην τὴν γενικῶς σήμερον παρεδεδεγμένην ἰδέαν, ὅτι τὰ εἶδη δύναται νὰ μὴ εἶναι ἀναλλοίωτα, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀργανικά ὄντα προερχόμενα τὰ μὲν ἐκ τῶν δέ, ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐξεγράφησαν βαθμηδὸν διὰ μέσου ἀπειρῶν χρονικῶν διαστημάτων, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἀφετηρίας, ἀπὸ τῆς βλενογόμου κυψέλης, μέχρι τοῦ συγχρόνου τέρμτος τῆς τελειοποιήσεως. Ὁ Λαμάρκ σημειοῖ ἐν σχέσει πρὸς τὴν τελειοποίησιν ταύτην πολλὰς αἰτίας: τὴν ἀσκήσιν, τὴν συνήθειαν, τὴν ἀνάγκην, τὸ εἶδος τῆς ζωῆς, τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν ὀργάνων ἢ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος, τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος κλπ. Θέτει δὲ ὑπεράνω τῶν ἐπιδράσεων τούτων καὶ ὄντα ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν, τὸν σπουδαῖον ὄρον τῆς κληρονομικότητος. Παραδέχεται ἐπίσης νόμον τινὰ τῆς προϊούσης ἀναπτύξεως καὶ κηρύσσεται κατ' ἀναλογίαν ὑπὲρ τῶν κατωτέρων ὀργανικῶν μορφῶν διὰ τὴν γένεσιν τὴν καλουμένην ἀμφβολον, δηλαδὴ τὴν αὐτόματον γένεσιν ὡς παραδέχονται αὐτὴν καὶ σήμερον ἔτι πολλοὶ φυσιοδίφαι. Ὁ Λαμάρκ προσέδωκε τὴν μεγαλυτέραν σπουδαιότητα εἰς τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν ὀργάνων, εἰς τὴν συνήθειαν καὶ τὴν ἀνάγκην. Ἀποδίδων μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τοὺς ὄρους τῆς συνηθείας, τῆς ἀνάγκης, τῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς, ἀποδέχεται ὅτι τὸ ἄτομον, διὰ τῆς ἐνεργητικότητος αὐτοῦ προσαρμόζεται μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὰ περὶ αὐτό, συμμορφοῦται πρὸς τὰς

ανάγκας αὐτοῦ κλπ. Ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα ἀπέδιδεν ὁ Λαμάρκ εἰς τὸν νόμον τῆς κληρονομικότητος, ἐξυψοθέντα κατόπιν καὶ ἐπιδεξίως χρησιμοποιοιθέντα ἐν τῇ δαρβινεῖῳ θεωρίᾳ, ὅπου ἀνελύθη ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις. Ὁ Λαμάρκ περιωρίσθη νὰ διαπιστώσῃ ὅτι χάρις εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπιδράσεις καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τοῦ ὑπερτάτου ὄρου τῆς κληρονομικότητος, πάντες οἱ ὄργανισμοὶ οἱ ἐκ τῶν λεπτοτέρων γενῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὰς ἀνάγκας οὐτῶν καὶ συνιδῶν ταῖς ἐξωτερικαῖς ἐπιδράσεσιν, ὑφ' ἧς ὑπετάχθησαν. Ὁ Λαμάρκ ἐκτείνει οὕτω τὴν θεωρίαν του μέχρι τοῦ ἀνθρώπου φρονεῖ ὅτι ὁ γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπῆρξεν εἶδος τι πιθήκων ὁμοιᾶζόντων πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεκρίθη ἐξ αὐτοῦ διὰ σειρᾶς προσκτηθεισῶν τελειοποιήσεων, γενομένων εἴτα κληρονομικῶν. Κατὰ τὸν Λαμάρκ ἐν τῇ φύσει δὲν ὑφίστανται εἶδη, ἀλλὰ μόνον ἄτομα, ὑφιστάμενα μεταβολᾷ δι' ἀνεπαισθήτων μεταβάσεων. Ἐὰν δὲν συλλαμβάνωμεν τὰς μεταβολὰς, τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ πείρα μας συλλαμβάνει λίαν περιωρισμένον χρόνον ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διάρκειαν τῶν ἀρχικῶν ἡλικιῶν. Ὁ Λαμάρκ, ἀντιθέτως πρὸς τὸν δαρβινισμόν καὶ τὸν νεοδαρβινισμόν, ἀρνεῖται τελείως τὸν ρόλον τῆς φύσεως ὀργανισμοῦ, τὸ ἰδιόρρυθμον τῶν ἐσωτερικῶν νόμων τῆς ζωτικῆς του δράσεως ὑποστηρίζων ὅτι ὁ σιντελεστής ὁ ὁποῖος καθορίζει τὸν χαρακτῆρα τῶν κληρονομικῶν ἀλλοιώσεων εἶναι ἀποκλειστικῶς τὸ ἐσωτερικὸν περιβάλλον (βλ. καὶ λ. *Δαρβίνος καὶ ἐξελικτισμός*).

του καὶ ἔτρεφεν ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Ναπολέοντος· διὰ νὰ ἀποφύγῃ δὲ τὴν στρατολογίαν ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου παρέμεινε διαδοχικῶς εἰς Ρώμην καὶ Νεάπολιν. Εἰς τὴν Νεάπολιν ἡ συναναστροφή του μετὰ τῶν ἀπλοϊκῶν ἀλιέων τοῦ ἐπέπνευσε τὸ μυθιστόρημά του «Γκρατσιέλλα». Τὸ 1820 ἐξέδωκε τὰ πρῶτα του ποιήματα «Ποιητικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ στοχασμοί», τὰ ὅποια ἔσχον πρωτοφανῆ ἐκδοτικὴν ἐπιτυχίαν, ἀφοῦ εἰς διάστημα 4 ἐτῶν ἐπωλήθησαν 45.000 ἀντίτυπα. Τὸ 1820 ἐγένετο διπλωματικὸς ὑπάλληλος καὶ ἐστάλη εἰς Ἰταλίαν. Ἐξέδωκε τοὺς «Νέους ποιητικοὺς στοχασμοὺς» (1823), τὸν «Θάνατον τοῦ Σωκράτους», τὸ «Τελευταῖον ἄσμα τοῦ Τσαῖλδ Ἀρόλδ», τὰς «Ποιητικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἁρμονίας», τὸ «Ταξίδιον εἰς τὴν Ἀνατολήν», (Ἑλλάδα, Συρίαν, Παλαιστίνην, Λίβανον). Τὸ 1847 ἐξέδωκεν εἰς 8 τόμους τὴν «Histoire des Girondins», σύγγραμμα στερούμενον μὲν ἱστορικῆς ἀξίας, τὸ ὁποῖον ὅμως ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν συγχρόνων του. Τὸ 1835 ἐξέδωκε τὸν «Ζοσλέν» καὶ τὸ 1839 τοὺς «Ποιητικοὺς στοχασμοὺς», εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα τοῦ ποιητοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὁ Λαμαρτίνος ἔγραψε καὶ τὰ ἐξῆς εἰς πεζόν: «Ραφαῆλος» (1849), «Ἐξομολογήσεις» (1849), «Νέες ἐξομολογήσεις» (1851), «Τρεῖς μῆνες ἐξουσίας» (1848), «Ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848» (1849), «Ἱστορία τῆς Τουρκίας» (1854), «Ἱστορία τῆς Ρωσσίας» (1855), κ.λ.π. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχε τιμηθῆ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ι΄ συγχρόνως μετὰ τοῦ Β. Οὐγκώ διὰ τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ εἶχεν ἐκλεγῆ μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας. Ἡ ποίησις τοῦ Λαμαρτίνου εἶναι πλήρης αἰσθημάτων καὶ συγκινήσεων. Ἀνήκει εἰς τὴν γενεάν τῶν μεγαλοστόμων ἀοιδῶν, τῶν αἰσιοδόξων ὕμνητῶν τῆς ἐλπίδος. Ἡ γλῶσσα του, τὸ ὕφος του καὶ οἱ τρόποι του, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ ἐμπνεύσεις του ἔγειναν ὑπό-

Λαμαρτίνος (Ἀλφόνσος Lamar-tine).— Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων Γάλλων ποιητῶν τοῦ 18^{ου} αἰῶνος καὶ ἀξιοπρόσεκτος πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Μασον τὸ 1790 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1869. Ἐμορφώθη θρησκευτικῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς

δειγμα εἰς πλειάδα ποιητῶν καὶ στιχουργῶν τῆς γενεᾶς του. Ὁ Λαμαρτίνος ἐξελέγη τὸ 1833 βουλευτής. Ὡς πολιτικός ὑπῆρξε δημοκράτης συντηρητικός. Ἦγωνίσθη μετὰ μεγάλης ὀρμητικότητος διὰ τὰς δημοκρατικὰς ιδέας, τὴν ἀδελφωσύνην τῶν λαῶν, τὸν κοσμοπολιτισμὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του τὰ διήλθεν ἐν πλήρει καταπτώσει τῶν διανοητικῶν του δυνάμεων. Ἡ ποίησις του μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τῶν παλαιότερων μας ποιητῶν Βαλαωρίτη, Βασιλειάδου, Βλάχου κλπ, συνεχίησεν γενεὰς ὀλοκλήρους καὶ ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φοιβολήτων τῆς ἐποχῆς.

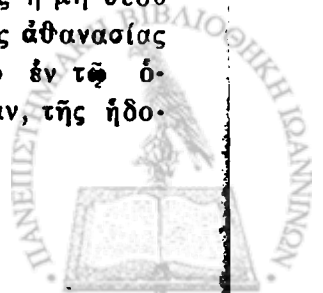
Λαμενναί (Εὐτύχιος Ροβέρτος Lamennais).— Γάλλος κληρικός, κοινωνιολόγος καὶ συγγραφεὺς 1782—1854, ὁ σημαντικώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ λεγομένου χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον διὰ τοῦ ἔργου του «Ἡ πείρα ἐκ τῆς σχετικῆς ἀδιαφορίας εἰς τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας», ὅπου ὑπεστήριξε μετὰ πάθους τὴν παπικὴν κυριαρχίαν, τὸν καθολικισμὸν καὶ τὴν δυναστείαν τῶν Βουρβόνων. Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις του ὑπῆρξεν ὅλως διάφορος. Ἐληρεάσθη βαθύτατα ἀπὸ τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ὑπεδέχθη ἐνθουσιωδῶς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1830 καὶ ἤρχισε νὰ ἐκδίδη τὴν ἐφημερίδα «Θεὸς καὶ Ἐλευθερία». Ἡ ἔκδοσις τοῦ ὄργανου τούτου καὶ κυρίως ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ἔργου του «Λόγοι πιστοῦ» (1834) προκάλεσαν τὴν ἐπιτίμησιν τῆς παπικῆς ἐκκλησίας. Αἱ διαφοραὶ αὐτοῦ τὸν ὠδήγησαν εἰς ριζικὴν ρῆξιν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἐπετέθη δριμύτατα τὸ 1836 διὰ τοῦ ἔργου «Αἱ ὑποθέσεις τῆς Ρώμης».

Ὁ Λαμενναί ἀφιερῶθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν, διεξήγαγε δὲ σφοδρὰν πολεμικὴν ἐναντίον τῆς ἀντιδρα-

στικότητος τῆς Ἰουλιανικῆς μοναρχίας. Ἡ στάσις του αὕτη προκάλεσε τὰ ἀντίποινα τῶν ἀρχῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων καταδικάσθη εἰς διειτὴ φυλάκισιν. Κατὰ τὴν φεβρουαρινὴν ἐπανάστασιν τῆς Γαλλίας ἔδρασεν ὡς θιασώτης τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ιδέας «τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας». Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀλλὰ τὸ 1851 ἀπεχώρησε τῆς ἐνεργοῦ δράσεως. Τὸ ἔργον του «Λόγοι πιστοῦ» ἐκυκλοφόρησεν εἰς 100 ἐκδόσεις μεταφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Τὸ 1841 ἐξέδωκε τὰς «Φιλοσοφικὰς σημειώσεις» ὅπου ἐξέθεσε τὸ σύστημα τῆς πνευματοκρατικῆς φιλοσοφίας.

Λαμεττρι (Ἰουλιανὸς La Mettrie).

—Γάλλος ἰατρός καὶ ὑλιστῆς φιλόσοφος (1709—1751). Ἐπιδοθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν θεολογίαν, ἐτράπη εἰτα πρὸς τὴν ἰατρικὴν, φοιτήσας παρὰ τῷ Boerhaave ἐν Leyden καὶ γενόμενος κατόπιν ἰατρός τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς ἐν Παρισίοις. Τὸ 1746 ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λέυντεν, ὅπου ἐξέδωκε τὸ περιλάλητον σύγγραμμά του: «Ὁ ἄνθρωπος μηχανή», δύο ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς «Φυσικῆς ἱστορίας τῆς ψυχῆς» (1745). Ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ ἔργῳ ὁ Λαμεττρι ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι παραφροσύνῃ νὰ φανταζώμεθα ψυχὴν ἄνευ σώματος, ὅτι ὕλη καὶ πνεῦμα δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν, ἀποτελοῦσι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶγμα καὶ ὅτι πηγὴ τῆς γνώσεως καὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας εἶναι αἱ αἰσθήσεις. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔργῳ του «Ὁ ἄνθρωπος μηχανή» (1747) προβαίνει ἐτι περαιτέρω. Διαπιστῶν διὰ πλείστων παραδειγμάτων τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς σωματικῆς καταστάσεως καὶ τοῦ πνεύματος ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς ὡς ἰδιαιτέρας οὐσίας, κηρύσσει τὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὸ ζήτημα τῆς υπάρξεως ἢ μὴ θεοῦ καὶ ἀποκρούει τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐν τῷ ὁποίῳ ποιεῖται καὶ ἀπολογία, τῆς ἡδο-

νης (ὅπως καὶ εἰς ἄλλας πραγματείας), ἐπροκάλεσε μέγαν πάταγον καὶ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ταυτισθῇ ὁ ὕλισμός ὡς φιλοσοφικὴ θεωρία πρὸς ἠθικὴν διαφθορὰν καὶ ἀκολασίαν, μολονότι ὁ Λαμεττρι ἐν τῷ ἰδιωτικῷ του βίῳ ὑπῆρξεν ἄσφογος. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἔργων τοῦ Λαμεττρι τὸ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτον εἶναι: «Ὁ ἄνθρωπος φυτόν», ἐν ᾧ ἅπασα ἡ ἐνόργανος φύσις παρίσταται ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῆς ἐνότητι ὡς ἀδιάλειπτος ἀλληλουχία μορφῶν βαθμιαίως ἀναπτυσσομένων καὶ ὅλων τῆς αὐτῆς συγγενείας. Ὁ Λαμεττρι εἶναι εἰς ἕκ τῶν σπουδαιότερων ἐκπροσώπων τοῦ μηχανικοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ διαφωτισμοῦ.

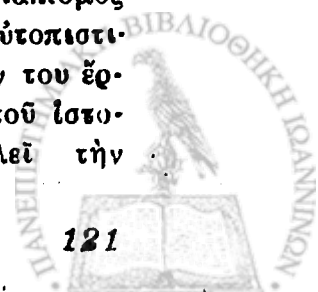
«Λαμιακά».—Καλεῖται οὕτω συνωμοτικὴ σύστασις τῶν ὑπαξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς Λαμίας κατὰ τὸ 1887, ἀποσκοπήσασα εἰς τὴν διὰ συγεννοήσεως μετὰ τῶν ἄλλων φρουρῶν ἀνατροπὴν τῆς τότε κυβερνήσεως Χ. Τρικούπη. Ταχεῖα ἐνέργεια τοῦ Τρικούπη ἐξεμηδένισε τὴν συνωμοσίαν ταύτην. Ὡς προταῖτιοι συνελήφθησαν 17 ὑπαξιωματικοί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὴ καταδικασθέντες εἰς φυλάκισιν ἀπετάχθησαν.

Λάμπελ (Label).—Βλ. λ. Λέμπλ.

Λαμπούρντ (Ἰωάννα Labourde).—Γαλλίς ἐπαναστάτρια γεννηθεῖσα εἰς Λαπαλὶς παρὰ τὸ Βισού. Κατὰ τὰ παιδικὰ της ἔτη ἦτο βοσκοπούλα. Τὸ 1896 εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἐγκατεστάθη εἰς Τομασώφ τῆς ρωσικῆς Πολωνίας πρόσληφθεῖσα ὡς διδασκάλισσα τῆς γαλλικῆς εἰς μίαν πλουσίαν οἰκογένειαν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην γνωρισθεῖσα μετὰ τινος οἰκογενείας πολιτικῶν ἐξορίστων κατετοπίσθη εἰς τὰ κοινωνικὰ προβλήματα. Ἦρχισε τότε βοηθοῦσα καὶ διευκολύνουσα τὴν ἐκ τῶν συνόρων διέλευσιν τῶν ἐπαναστατικῶν ταχυδρόμων καὶ χρησιμεύουσα πολλάκις καὶ ὡς ὀδηγός. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 ἐπιδείξασα ἐξαιρετικὸν θάρ-

ρος καὶ ἀξιοθούμαστον θέρμην. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐγένετο μέλος τῆς μπολσεβικικῆς φράξιας τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἀφιερωθεῖσα ὀλοψύχως εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Λαβοῦσα ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ἐδημιούργησεν εἰς τὴν Μόσχαν, τὴν 31 Αὐγούστου 1918 τὴν γαλλικὴν ὀμάδα καὶ ἄλλους κύκλους τῆς Γ' Διεθνοῦς. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1918 κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Ὀδησσὸν πρὸς κατάπνιξιν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, ἔλαβε τὴν ἄδειαν ὅπως μεταβῇ εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἐργασθῇ μετὰ τῶν Γάλλων στρατιωτῶν διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἔργου τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀνέλαβε τότε τὴν ἐπικίνδυνον ἐπιχείρησιν τῆς συντάξεως καὶ διανομῆς τῶν σχετικῶν προκηρύξεων μετὰ τῶν Γάλλων στρατιωτῶν. Συλληφθεῖσα ὅμως τὴν 1 Μαΐου 1918, ὅτε ἡ ἐργασία της ἤρχιζε νὰ ἀποδίδη τοὺς πρώτους καρπούς, ἐτυφεκίσθη, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπέστη ἀνήκουστα βασανιστήρια ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Λευκορώσων ἀξιωματικῶν.

Λαμπριόλα (Ἀντώνιος Labriola).—Ἰταλὸς κοινωνιολόγος καὶ φιλόσοφος γεννηθεὶς τὸ 1843 ἐν Κοσσίνῳ καὶ ἀποθανὼν τὸ 1904. Διετέλεσε καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης καὶ ὑπῆρξεν οἰκονομολόγος ἀνεγνωρισμένης ἀξίας, μελετήσας πλείστα προβλήματα οἰκονομικῆς φύσεως. Ὁπαδὸς κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἐγέλου καὶ τοῦ Ἐρβάρτου καὶ κατόπιν τοῦ Μάρξ, ἠκολούθει τὸν ἱστορικὸν ὕλισμόν ὡς φιλοσοφικὴν τάσιν. Διεδραμάτισε σημαντικὸν πρόσωπον εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν τῆς Ἰταλίας διδάσκων ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς τοῦ ἔδρας ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς ἔμελλε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν οὐτοπιστικόν. Ἐν ἕκ τῶν σπουδαιότερων του ἔργων εἶναι τὸ «Δοκίμιον περὶ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ», ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν

πλέον έκλαϊκευμένην καὶ ἐπιτυχή ἔκθεσιν τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου καὶ τῆς ὑλιστικῆς ἐρμηνείας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Τὸ ἔργον τοῦτο συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν θεμελιωδῶν ἔργων τῆς μαρξιστικῆς φιλολογίας. Ὁ Λαμπριόλα, ὅστις θεωρεῖται γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας ἐν Ἰταλίᾳ, ἀνεκάλυψε τὸν Μάρξ μόνις κατὰ τὸ 1890 καὶ τὸν ἐμελέτησε μὲ μέγαν ἐνθουσιασμόν. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω δοκιμίου, τὸ «Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κομμουνιστικοῦ μανιφέστου» καὶ «Αἱ συζητήσεις περὶ σοσιαλισμοῦ καὶ φιλοσοφίας», ἀποτελοῦν χρήσιμον πηγὴν γνώσεων διὰ τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ σοσιαλισμὸς κατὰ τὸν Λαμπριόλα εἶναι ἡ ἐνεργητικὴ πραγματικότης, ἡ γνώσις τῆς πορείας τοῦ σχηματισμοῦ τῆς σημερινῆς τάξεως τῶν πραγμάτων, ἡ μορφολογικὴ μελέτη τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Ὁ Λαμπριόλα θεωρεῖται ὡς εἰς ἀπὸ τοὺς μεγλυτέρους θεωρητικούς τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὁ εὐφυέστερος διάδοχος τοῦ Μάρξ ἐν Εὐρώπῃ.

Ἡ ἐπίδρασις του ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ὑπῆρξε σημαντικὴ. Ὁ Λαμπριόλα ἐτήρησε πάντοτε ὀρθόδοξον σοσιαλιστικὴν στάσιν ὅπως μαρτυροῦν καὶ αἱ πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ του πρὸς τὸν Ἐνγκελς. Ἐκτὸς τῶν ἀνυπερθέτων ἔργων ἔγραψε καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν οἷς: «Τὸ δόγμα τοῦ Σωκράτους κατὰ Ξενοφῶντα, Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα» (Νεάπολις 1871), «Ἠθικὴ καὶ Θρησκεία» (Νεάπολις 1873), «Περὶ τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας» (Νεάπολις 1873), «Περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας» (Ρώμη 1876).

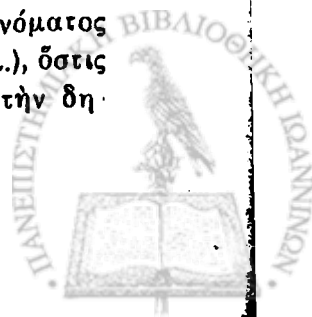
Λαμπριόλα (Ἀρθούρος Labriola).— Ἰταλὸς κοινωνιολόγος, οἰκονομολόγος καὶ πολιτικός, ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως, γεννηθεὶς τὸ 1875. Ὀπαδὸς

τοῦ Σορέλ, μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, διετέλεσε βουλευτὴς καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐργασίας, διακριθεὶς διὰ τὴν ρητορικὴν του δεινότητα. Παρὰ τὰς σοσιαλιστικὰς του πεποιθήσεις ἐκηρύχθη τὸ 1911 ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς Τριπολίτιδος, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς «ἐκδήλωσιν ἐθνικῆς ζωτικότητος». Κατὰ τὴν περίοδον τῆς 1919—1926 ὅταν ἀκόμη εὐρίσκετο ἐν Ἰταλίᾳ, ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἀδιάλλακτος ἀντίπαλος τοῦ Μουσσολίνι, ἀποκρούων τὴν παθητικὴν ἄμυναν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθουν οἱ σοσιαλισταὶ καὶ κηρύσσων τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνόπλου δράσεως κατὰ τῶν φασιστικῶν καθαρμάτων.

Μετὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1926 μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ζήσῃ ὑπὸ τὸ φασιστικὸν καθεστῶς κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ὅπου μέχρι σήμερον δρᾷ εἰς τὸ ἐκεῖ ἰταλικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα, δημοσιογραφῶν, συγγραῶν καὶ ἀποκαλύπτων τὴν τελείαν οἰκονομικὴν καταστροφὴν εἰς ἣν ὠδήγησε τὸ ἰταλικὸν ἔθνος ὁ φασισμὸς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ «Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Κάρλ Μάρξ», «Ἡ Κομμούνα», «Ἡ σύγχρονος Αὐστρία», «Συνδικαλισμὸς καὶ σοσιαλισμὸς» καὶ ἄλλα πολλά.

Λαναράς (Γεώργιος).— Δικηγόρος καὶ πολιτευτὴς ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου γεννηθεὶς τὸ 1866. Ἐδικηγόρησεν ἐν Βόλῳ ἀπὸ τοῦ 1890, καὶ ἀπὸ τοῦ 1913 ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ἐξετέθη πολλάκις βουλευτὴς καὶ δήμαρχος, ἐπέτυχεν δὲ μόνον τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα δις, τὸ 1905 καὶ 1906. Κατὰ τοὺς πολιτικούς του ἀγῶνας ἐδημιούργησεν ἴδιον προσωπικὸν κόμμα. (Βλ. λ. Λανάρι).

«**Λανάρι**».— Ἐπωνομάσθη οὕτω ἡ κατὰ τὸ 1885 ἐμφανισθεῖσα ἐν Βόλῳ ἐργατικὴ κίνησις, συγκεχυμένου σοσιαλιστικοῦ χαρακτῆρος, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγέτου της Γ. Λαναρά (βλ. λ.), ὅστις κατ' ἐπανάληψιν διεξεδίκησε τὴν δη-

μαρχίαν Βόλου. Ἐπάλαιον τότε ἐν Βόλῳ τὰ δύο μεγάλα τοπικά κόμματα (Καρταλικὸν καὶ Κοκωσλικὸν, μετέπειτα Τοπαλικὸν), τὰ ὁποῖα διετήρουν τὴν παράδοσιν τοῦ κοτζαμπασιδισμοῦ τῆς τουρκοκρατίας. Μεταξὺ αὐτῶν εἰσέδυσαν δύο νέοι πολιτικοὶ παράγοντες, ὁ Λαναρᾶς μὲ ἐργαλιοσοσιαλιστικὴν ἀποχρῶσιν καὶ ὁ Ν. Γεωργιάδης μὲ ἀγροτικὴν ἰδεολογίαν. Ὅπως ἦτο τότε ἡ κτηματικὴ περιουσία ἐν Θεσσαλίᾳ πλεον τοῦ ἡμίσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐκαρποῦντο οἱ διαμένοντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κύριοι τῶν γαιῶν. Ὡς ἐκ τούτου ὑπῆρχε διάχυτος ἡ δυσαρέσκεια τοῦ πληθυσμοῦ ἐναντίον αὐτῶν. Διὰ τὰ κόμματα ταῦτα ὁ πλεον ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος ἦτο ὁ Λαναρᾶς, δι' ὃ καὶ προσεταιρισθέντα ταῦτα τὸν ἀπλῶς φιλολογοῦντα περὶ ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων Ν. Γεωργιάδην κατεβίβασαν τοῦτον ὡς κοινὸν ὑποψήφιον δήμαρχον ἐναντίον τοῦ Λα αρᾶ, ὁ ὁποῖος εἶχε μαζύ του τὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς του ἠπεῖλει αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῶν δύο κομμάτων. Ἡ ὑπὸ τὸν Λαναρᾶν κίνησις εἶχεν ὡς ἐκλογικὸν σύνθημα τὸ «λανάρι», ἐξ οὗ καὶ ἡ ὅλη κίνησις ἐπωνομάσθη οὕτω. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1908 ὁ Λαναρᾶς ἠναγκάσθη παρὰ τὴν ἕως τότε πολεμικὴν του κατὰ τῶν δύο κομμάτων νὰ ζητήσῃ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τούτο δὲ ἐπροκάλεσε τὴν ἀποτυχίαν του μὲ μεγάλην διαφορὰν ψήφων καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ κόμματός του.

Λάνγκε (Lange).—Γερμανὸς σοσιαλιστὴς συγγραφεὺς, ἐγκατασταθεὶς ἐν Γυλλίᾳ ἀπὸ ἡλικίας 16 ἐτῶν καὶ δημοσιεύσας διάφορα ἔργα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον L'Ange (Ἄγγελος). Ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα ἠγνοεῖτο ἡ ταυτότης τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦτο κρυπτομένου ἀποκαλυφθεῖσα τέλος ὑπὸ τοῦ Ζωρές. Ὁ Λάνγκε τὸ 1790 ἐδημοσίευσεν ἐν φυλλάδιον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπέκρινεν ὡς ἀντιφατικὸν τὸ σχέδιον τοῦ συντάγμα-

τος, τὸ ὁποῖον τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐγένετο τὸ σύνταγμα τοῦ 1791. Κατηγόρει τὸ σχέδιον τοῦτο διότι ἐνῶ ἤρχιζε διὰ τῆς διακηρύξεως τῶν γενικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, διήρει κατόπιν τοὺς πολίτας εἰς πολίτας ἐνεργοὺς (τοὺς ἔχοντας περιουσίαν) καὶ εἰς πολίτας παθητικούς (τοὺς ἐργαζομένους). Ἐπικρίνων τὴν διαίρεσιν ταύτην ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἰδιοκτησία τῶν πλουσίων οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ τὸ περίσσευμα τὸ ὁποῖον ἀφαιροῦν οὗτοι ἀπὸ τῶν ἐργατῶν. Ὁ Λάνγκε ἠσχολήθη μὲ τὴν ἴδρυσιν ἀγροτικῶν συνεργατικῶν διὰ νὰ καυπολημήσῃ τὴν πεῖναν καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ σύστημα προαγορᾶς τῶν προϊόντων. Εἶναι πιθανὸν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἠσκήσε βαθεῖαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Γάλλου οὐτοπιστοῦ σοσιαλιστοῦ Φουριέ, ὁστις δὲν μνημονεύει μὲν τὸν L'Ange, ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἔργου του : «Ἡ θεωρία τῶν τεσσάρων κινήσεων καὶ τὰ κοινωνικά πεπρωμένα» (1808) ὁμολογεῖ ὅτι τὰς θεμελιώδεις ἰδέας τῆς ἐργασίας ἐνεπνεύσθη ἐκ τοῦ σχεδίου μιᾶς ἀγροτικῆς συνεργατικῆς. Αἱ κύριαί ἰδέαι τοῦ Λάνγκε εἶναι αἱ ἑξῆς : ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν δημητριακῶν τὰ ὁποῖα παράγει δεδομένη τις χώρα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων. Κάθε ἐργάτης πρέπει ἐπομένως νὰ δύναται νὰ ζῇ ἐκ τοῦ εἰσοδήματός του. Ἄν τοῦτο δὲν εἶναι ἐφικτὸν, ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν τῶν μεσαζόντων. Ἡ μόνη λύσις τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ καθ' ὅλην τὴν χώραν ἴδρυσις ἀγροτικῶν συνεργατικῶν. Κάθε 100 οἰκογένειαι θ' ἀποτελέσουν μίαν συνεργατικὴν. Αἱ συνεργατικαὶ αὗται θ' ἀϊδρυσθῶν τῇ βοήθειᾳ μετοχῶν, τὰς ὁποίας τὸ κράτος θ' ἀθήσῃ εἰς κυκλοφορίαν διὰ δανείου.

Λάνγκε (Φρειδερίκος Ἀλβέρτος Lange).—Γερμανὸς νεοκαντιανὸς φιλόσοφος (1828—1875), συγγραφεὺς μιᾶς περιφήμου «Ἱστορίας τοῦ ὕλισμοῦ καὶ κριτικῆς τῆς σημασίας του κατὰ τὴν παρού-

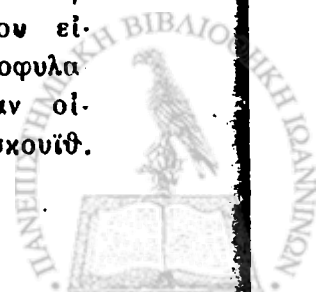
σαν εποχήν» (1866). Ὁ Λάνγκε ἀνήκει εἰς τὴν ομάδα ἐκείνην τῶν ἐπιγόνων τῆς κλασσικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας, οἱ ὅποιοι κατατρομαγμένοι ἀπὸ τὴν χρεωκοπίαν τῆς ἀπολυτοδοξίας καὶ τὰς προόδους τοῦ ὕλισμοῦ ἐν ταῖς θετικαῖς ἐπιστήμαις, ἔρριψαν τὸ σύνθημα τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Κάντιον. Ὁ ἀτελής καὶ ἐκλεκτικὸς χαρακτὴρ τῶν ἀναλήψεων τοῦ Λάνγκε ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον οὗτος ἐρμηνεύει τὴν προτεροδοξίαν (ὑπριορισμὸν) τοῦ Καντίου ὡς βιολογικὸν καὶ φυσιο-λογικὸν γεγονός τῆς ἡμετέρας «ὀργανώσεως», ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀναγνωρίζει τὸ «πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ», μετατρέπον αὐτὸ εἰς «ὀριακὴν ἔννοιαν» τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ὁ Λάνγκε δέχεται τὸν ὕλισμὸν ὡς μέθοδον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἄλλὰ τὸν ἀπορρίπτει ὡς φιλοσοφικὸν σύστημα. Τὸ σύστημά του τὸν ὀδηγεῖ εἰς συγκεκαλυμμένον πλασματισμὸν (φιξιοναλισμὸν) ὅστις ἐν τῇ γνωσιολογίᾳ παραδέχεται μόνον ὑποθέσεις καὶ «σύμβολα» (πλάσματα). Αἱ πολιτικοκοινωνικαὶ τῶν ἀντιλήψεις, αἱ ἐκτιθέμεναι εἰς τὸ ἔργον του «τὸ ἐργατικὸν ζήτημα» (1865) μαρτυροῦν ἔνθεον ἐπίδρασιν τοῦ Τζῶν Σιούρι Μίλλ καὶ ἐκφράζουν τὴν μεταρρυθμιστικὴν ἀποψιν, ἣτις χαρακτηρίζει τὴν ριζοσπαστικὴν μικροαστικὴν τάξιν.

Λανζεβέν (Παῦλος Lankevin). — Διάσημος Γάλλος φυσικός, συγγραφεὺς πλείστων φυσικομαθηματικῶν ἔργων γεννηθεὶς τὸ 1872. Διορισθεὶς καθηγητῆς τῆς γενικῆς πειραματικῆς φυσικῆς τὸ 1909 εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ἐμελέτησε τὰς δευτερογενεῖς ἀκτίνας τὰς ὑπὸ τῶν ἀκτίνων Rontgen παραγομένας, τὸν σχηματισμὸν τῶν νεφῶν, ἀνεκάλιψε τὸν τρόπον παραγωγῆς βυθομετρητῶν, διετύπωσε ὅλως ἰδικὴν του θεωρίαν περὶ χρόνου κ.λ.π. Ὁ Λανζεβέν εἶναι ἐκ τῶν ἀριστερωτέρων Γάλλων διανοουμένων, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν δὲ τοῦ φασισμοῦ ἐν Ἑσπρίᾳ, Αὐστρίᾳ, Γερ-

μανίᾳ κ.λ.π. καὶ τοῦ ἀναπτυχθέντος ἰδιαιτέρου ὀργανωμένου προλεταρισκοῦ ἀντιφασιστικοῦ κινήματος, ἠγεῖται τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀντιφασιστικῆς κινήσεως.

Λάνσμπερν (Γεώργιος Lansbury)— Ἕλληνας σοσιαλιστής, μέλος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος (labour party), γεννηθεὶς τὸ 1859 ἐν Ὁξφόρδῃ. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰργάσθη εἰς διάφορα ραφεῖα. Τὸ 1884 μετέβη εἰς Αὐστραλίαν, ὅπου ἐπέστρεψε μετὰ ἐν ἔτος καὶ προσληφθεὶς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πενθεροῦ του ἔγινε πρόεδρος τῆς ἐκδοτικῆς ἐταιρείας «Victoria House» καὶ τῆς ἐταιρείας «Daily Herald», τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε καὶ διευθυντής. Ἀπὸ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ μετεπήδησεν εἰς τὸν σοσιαλισμὸν καὶ τὸ 1910 καὶ 1912 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Bow καὶ Bromley, παραιτηθεὶς κατόπιν διὰ τὰ παρουσιασθῆ ὡς ἀνεξάρτητος ὑποψήφιος μὲ πρόγραμμα τὴν παροχὴν ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας. Τὸ 1903 ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος καὶ τὸ 1919 καὶ 1920 δήμαρχος τοῦ Replar. Ἐπανεκλεγείας βουλευτῆς τὸ 1922 ἐγένετο μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἀνεργίας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ εὐθύνη σας διὰ τὴν πτωχείαν», καὶ «Τὶ εἶδα ἐν Ρωσίᾳ».

Λανσντάουν (Ἐρρίκος Κάρολος Φιτζμῶρις, μαρκήσιος τοῦ Lansdowne). — Ἕλληνας πολιτικός (1845—1927), καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας φιλελευθέρων πολιτικῶν. Ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1869) εἰς τὴν κυβέρνησιν Γκλάντστον καὶ κατόπιν διετέλεσε γενικὸς διοικητῆς τοῦ Καναδά (1883) καὶ ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν (1888). Τὸ 1895—1900 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὸ 1900—1905 τῶν ἐξωτερικῶν. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου εἰσῆλθεν ὡς ὑπουργὸς ἀνευ χαρτοφυλακίου εἰς τὴν τότε σχηματισθεῖσαν οἰκουμηνικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Ἀσκούϊθ.

Διαφωνήσας ὁμως ἐπὶ τοῦ Ἰρλανδικοῦ ζητήματος παρητήθη τὸ 1916. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἐκηρύχθη, ἀπὸ τῶν σπηλῶν τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» ὑπὲρ τῆς συνάψεως εἰρήνης μετὰ τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ τὸ κήρυγμά του δὲν εὔρεν ἀπήχησιν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ του, φονευθέντος εἰς τὸν πόλεμον, καταληφθεὶς ὑπὸ μελαγχολίας ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. Μολοντοῦτο ὡς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πολέμου συνδέσας τὴν Ἀγγλίαν διὰ συμμαχιῶν μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν.

Λανσούκι (Στανίσλαος Lانسускі). — Πολωνὸς ἐργατικὸς ἠγέτης, σιδηροδρομικὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ἐκ τῶν παλαιότερων ἀγωνιστῶν τοῦ πολωνικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς τὴν ρωσικὴν Πολωνίαν. Τὸ 1921 προσεχώρησεν εἰς τὸ πολωνικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα. Ἐξελέγη πολλάκις βουλευτής. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1925 παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν φυλακὴν.

Λάντσμπεργκ (Ὁθων Landsberg). — Γερμανὸς σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1869. Διετέλεσε δικηγόρος ἐν Μαγδεμβούργῳ, ὅπου καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ τὸ 1912 καὶ ἐν Βερολίῳ. Ὑπῆρξε μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918 καὶ εἰς ἐκ τῶν κορυφαίων δεξιῶν ἠγετῶν τῆς πρώτης δημοκρατικῆς κυβερνήσεως Ἐμπερτ—Σύντεμαν, ἐν ἧ ἔλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης. Ἐκλεγείς ἀντιπρόσωπος τῆς Γερμανίας ἐν τῇ συνδιασχέσει τῶν Βερσαλλιῶν, παρητήθη μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν διάσπασιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. Κατόπιν ἀπεστάλη πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας εἰς Βρυξέλλας.

Λάνταχ (Landtag). — Αἱ κατ' ἴδιαν βουλαὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν Γερμα-

νίαν ἢ τὴν Αὐστρίαν κρατῶν. Οὐχὶ σπανίως ἑλληνιστὶ ὁ ὄρος μεταφράζεται *Δίαιτα* (βλ. λ.).

Λαογραφία (γερμ. Volkskunde, ἀγγλ. καὶ διεθν. Folklore). — Καλεῖται οὕτω κατὰ τὸν ὄρισμὸν τοῦ Ν. Πολίτου, ὅστις θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τῆς λαογραφίας ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἐπιστήμη ἢ ἐξετάζουσα τὰς κατὰ παράδοσιν διὰ λόγων, πράξεων ἢ ἐνεργειῶν ἐκδηλώσεις τοῦ ψυχικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τοῦ λαοῦ· τὰς ἐκδηλώσεις δηλαδὴ ἐκεῖνας, ὧν ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι ἄγνωστος, μὴ προελθοῦσα ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ὑπερόχου τινὸς ἀνδρός, αἵτινες κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὀφείλονται εἰς τὴν ἀνατροπὴν καὶ τὴν μόρφωσιν, καὶ ἐκεῖνας αἵτινες εἶναι συνέχεια ἢ διαδοχὴ προηγηθείσης κοινωνικῆς καταστάσεως ἢ εἶναι μεταβολὴ ἢ παραφθορὰ ἄλογος ἐλλόγων ἐκδηλώσεων τοῦ βίου ἐν τῷ παρελθόντι. Ἡ λαογραφία συνεξετάζει ἀναγκαίως καὶ τὰς μὴ ἐμπορευομένας μὲν ἀμέσως ἐκ τῆς παραδόσεως ἐκδηλώσεις τοῦ βίου, ἀλλ' ἀφομοιούμενας ἢ συναπτομένας σιενῶς πρὸς τὰς κατὰ παράδοσιν. Συνήθως τὰ θέματα τῆς λαογραφίας τὰ διαιροῦν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: εἰς τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου (ἄσματα, ἐπωδὰς, αἰνίγματα, πυρομίας, μύθους, παραμύθια, παραδόσεις κλπ.) καὶ εἰς τὰς κατὰ παράδοσιν πράξεις ἢ ἐνεργείας (λαϊκὸς οἶκος, τροφή, ἐνδυμασία, κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἔθιμα ἀφορῶντα τὸν γάμον, τὴν γέννησιν, τὸν θάνατον, λαϊκὸν δίκσιον, λαϊκὴ λατρεία, δημώδης ἰατρικὴ, δημώδης φιλοσοφίαν, μαγεία, μαντικὴ, λαϊκὴ τέχνη κλπ.).

Ἡ λαογραφία ἐνεφανίσθη ὡς ἐπιστήμη ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου λόγῳ τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς ἦν ἠκολούθει τὸ κράτος τοῦτο εἶχε καταστῆ ἐνωρίτερον αἰσθητὴ ἢ ἀνάγκη γνωριμίας τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων λαῶν πρὸς εὐχερεστέραν καθυπόταξιν των. Ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς σπουδὴν τοῦ

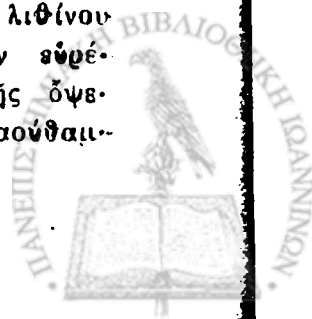
λαοῦ ὑπὸ τοιαύτης ἀπόψεως ἐκινήθη ἐξ ἔθνικιστικῶν κυρίως λόγων, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φαλλμεράυερ διατύπωσιν τῆς περιφήμου θεωρίας του ὅτι οἱ σήμερον κατοικοῦντες τὴν Ἑλλάδα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ὄντες ἀπόγονοι τῶν ἐπιδραμόντων εἰς τὴν χώραν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαιῶνος Σλαύων. Οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους ἐπεδόθησαν τότε εἰς τὴν συλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου καὶ εἰς τὸν παραλληλισμὸν τῶν ἐθνικῶν τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διὰ τὴν ἀποδείξουν τὴν ἀδιάσπαστον συνέχειαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκ τῆς τάσεως ταύτης ὠρμήθη κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἑλληνικῆς λαογραφικῆς ἐπιστήμης Ν. Πολίτης, ὅστις βραδύτερον ἤρυνε περισσότερο τὰ ἐνδιαφέροντά του ἐπιδοθεῖς καὶ εἰς συγκριτικὰς μελέτας τῶν διαφόρων ἐθνικῶν παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς.

Βασικὴ ἔλλειψις τῆς λαογραφίας, ὡς αὕτη ἐκαλλιεργήθη ἕως σήμερον εἶναι τὸ ὅτι ἠγγόνησε τὰς μεθόδους τῆς κοινωνιολογίας καὶ τὴν ψυχανάλυσιν, ἀρνηθεῖσα τὴν ἐπικουρίαν των. Οὕτω καθήνησε σχολαστικὴ περιγραφικὴ ἐπιστήμη, ἀνίκανος νὰ συναγάγῃ νόμους, πλὴν ἐλαχίστων καὶ νὰ αἰτιολογήσῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπαρκῶς τὰ διάφορα γεγονότα. Μέγα θὰ ἦτο τὸ κέρδος τῆς λαογραφίας ὡς ἐπιστήμης καὶ ἡ συμβολὴ τῆς εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἂν υἱοθέτει τὴν μαρξιστικὴν κοινωνιολογικὴν μέθοδον καὶ τὴν ψυχανάλυσιν, ἐν μέτρῳ, διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν διαφόρων φαινομένων, τὰ ὅποια ἐξετάζει.

Λαοὶ ἄγριοι.— Καλοῦνται οὕτω οἱ στερούμενοι στοιχειώδους πολιτισμοῦ καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ λαοί, οἱ διεσπαρμένοι εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ὑψηλίου. Οἱ ἐθνολόγοι διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὸν ὄρισμὸν τῶν ἀγρίων λαῶν. Κατὰ τὸν *Λιῶμπου* (βλ. λ.) ἄγριοι εἶναι οἱ λαοί: οἱ μὴ ἔχοντες

στοιχειώδεις γνώσεις ἀρχιτεκτονικῆς, οἱ μὴ ἔχοντες ἀγγειοπλαστικὴν, οἱ ἔχοντες πτωχότατον λεξιλόγιον, οἱ μὴ ἔχοντες ἰδέαν θεότητος. Κατ' ἄλλους ἄγριοι λαοὶ εἶναι: οἱ μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν θρησκείαν. Αἱ φυλαὶ αὗται εἶναι αἱ πλέον ἀνεπίδεκτοι ἐξελίξεως. Ὁ περιηγητὴς Μπύρντον ἀναφέρει ὅτι ὅταν ὠμίλησεν εἰς τοὺς ἀγρίους τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς περὶ θεοῦ τὸν ἠρώτησαν μετὰ περιεργείας ποῦ εὕρισκεται, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν φονεύσουν διότι «φέρει τόσας καταστροφὰς εἰς τὰ ζῶα μας καὶ ρίπτει κερανοῦς, μὲ τοὺς ὁποίους φονεύει τὰς γυναῖκας μας καὶ τὰ παιδιὰ μας!» Οἱ μαῦροι τῆς Αὐστραλίας, οἱ Ἄτ, οἱ Μασούμα, οἱ Ἀβιπυνοί, οἱ Ἐσκιμῶι δὲν ἔχουν καμίαν θρησκείαν καὶ οὐδεμίαν ἰδέαν περὶ ὑπάρξεως θεοῦ ἢ θεῶν. Ἐν τούτοις ὅλοι οἱ ἄγριοι λαοὶ δὲν εἶναι ἄθρησκοι καὶ ἄθεοι. Καὶ τοῦτο διότι οἱ σημερινοὶ ἄγριοι δὲν εὕρισκονται ὅλοι εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν ἱστορικῆς ἐξελίξεως. Πολλοὶ ἐκ τῶν σημερινῶν ἀγρίων λαῶν ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν αἰτίων συνητήθησαν κατὰ παλαιότητα ἐποχῆς, διὰ τῶν προγόνων των, μετὰ πεπολιτισμένων λαῶν ἢ εἶναι ὑπολείμματα πεπολιτισμένης κατὰ τὸ παρελθὸν φυλῆς.

Ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν συνθηκῶν κατεστράφησαν ἢ ὑπεδουλώθησαν καὶ οὕτω μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων περιέπεσαν εἰς τὴν ἀγριότητα. Ἐν τούτοις μία προσεκτικὴ ἔρευνα τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ βίου θὰ ἐπανέβρισκε πλεῖστα ὑπολείμματα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν Ὠκεανίαν, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι ἔχει κατοικηθῆ ἀπὸ παλαιότατους χρόνους καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τὰ τριτογενῆ στρώματα τῆς Ἰάβας μᾶς ἔδωσαν τὸν πιθηκάνθρωπον, εὕρισκετο ὀλόκληρος ἡ χώρα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεκαλύψεώς της ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ λιθίνου πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν Μαλαισίαν εὕρηθησαν ἀντικείμενα παλαιολιθικῆς ὄψεως. Οἱ Ἐσκιμῶι τῆς νήσου Σαούθαμ-

πτον και οί Σέρεις τῆς Σονόρα μεταχειρίζονται ἀκόμη και σήμεραν λίθινα ἐργαλεία.

Εἰ, τὰς ἀγρίας φυλάς δὲν ὑπάρχει κράτος και κρατική ἐξουσία, οὔτε ἐκτελεστικά ὄργανα, ἀλλὰ μόνον μερικοί κανόνες, οἵτινες δέον νά ᾧσι σεβαστοὶ εἰς τὴν φυλήν. Αἱ ἀπαγορευτικαὶ αὐταὶ διατάξεις εἶναι κυρίως θρησκευτικοκοινωνικοῦ χαρακτῆρος.

Οἱ ἐθνολόγοι διαφωνοῦν και εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἀγρίων φυλῶν. Μερικοί ὑπάγουν εἰς αὐτοὺς φυλάς τῆς Βορείου Εὐρώπης, τῆς Σιβηρίας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἀμερικῆς, ἄλλοι μόνον τὰς φυλάς τῆς Ὠκεανίας και Αὐστραλίας και ἄλλοι τὰς φυλάς τῆς Κεντρῶς Ἀφρικῆς και τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγρίων φυλῶν, χάρις εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Εὐρωπαίων, τὴν φυματίωσιν, τὴν σύφιλιν και τὰς ἄλλας ὑπὸ τῶν λευκῶν μεταδοθείσας ἀσθενείας, καθημερινῶς ἐλαττοῦται. Πλείστοι φυλαὶ ἔχουν σχεδὸν ἐκλείψει. Οἱ Τασμάνιοι ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Ἐν Αὐστραλίᾳ ἐκ τῶν 200.000 ἰθαγενῶν τοῦ 1761, ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1931 μόνον 30.000.

Λαοκρατία.—Ὁ ὅρος ἐχρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ἣτις ἀποδίδεται διὰ τῆς λέξεως «δημοκρατία» παρ' ἀρχαίοις και *democratie* διεθνῶς. Τοῦτο κατέστη ἀναγκαῖον ἀφ' οἴτου διὰ τῆς λέξεως «δημοκρατία» ἤρχισεν ἀποδιδόμενος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ διεθνὴς ὅρος *republique*, ὅστις ἐκφράζει ὀρισμένην μορφήν πολιτεύματος. Διὰ τῆς «λαοκρατίας» ἐννοοῦμεν τὸ σύστημα ἐκεῖνο τοῦ πολιτεύματος, εἰς ὃ ὀλόκληρος ἡ ἐξουσία προέρχεται ἐκ τοῦ λαοῦ ἀνεξαρτήτως τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος (βλ. και λ. *Δημοκρατία*).

Λαός.—Πολιτειολογικῶς καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν μιᾶς πολιτείας. Οὕτω ἡ ἔννοια λαός, εἶναι

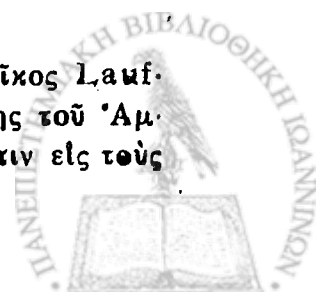
ἔννοια νομική, διαφέρουσα τοῦ ἔθνους ἣτις εἶναι μᾶλλον ἠθικὴ ἔννοια. Ὁ λαός δύναται νὰ περιλαμβάνῃ μέλη ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ἐθνότητας, ἀλλὰ ὄντα ὑπήκοοι τοῦ αὐτοῦ κράτους· τὸ ἔθνος ἀντιθέτως δύναται νὰ περιλαμβάνῃ ἄτομα ἀνήκοντα νομικῶς εἰς διάφορα κράτη. Οὔτε μὲ τὴν κοινωνίαν δύναται νὰ ταυτισθῆ ὁ λαός, διότι αὕτη περιλαμβάνει και τοὺς ἐν αὐτῇ βιοῦντας ξένους ὑπηκόους, οἵτινες δὲν ἀποτελοῦν μέρος τοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ ἐν τῇ ξένῃ μεταναστεύοντες ὑπήκοοι ἐνὸς κράτους δὲν παύουσι ν' ἀποτελῶσι μέλη τοῦ λαοῦ. Οὕτω ὁ λαός ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τῆς πολιτείας, ἣτις, κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα ὄρισμὸν, εἶναι «μόνιμος λαός, ἐν ὀρισμένῃ χώρῃ ὀργανωμένος εἰς νομικὸν πρόσωπον και κατέχων πολιτικὴν ἐξουσίαν ἰδίου δικαίου». -

Κοινῶς, ὁ ὅρος «λαός» ἐχρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ φεουδαρχικά πολιτεύματα πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ὑποδεεστερας τάξεως, ἐκτὸς τῶν εὐγενῶν και τῶν κληρικῶν.

Ἐκ τούτου και κατὰ τὴν νεωτέραν περίῳδον «λαός» ἐκλήθησαν συνοπτικῶς τὰ κατώτερα στρώματα τῆς κοινωνίας ἀλλ' ὁ ὅρος οὕτος οὐδέποτε ἀπέκτησε—πλὴν τῆς φεουδαρχικῆς περιόδου—σαφῆ κοινωνικὴν ἔννοιαν ὡς περιλαμβανῶν πάντοτε στοιχεῖα ἀνήκοντα εἰς διαφόρους τάξεις.

Λαὸ Τσέ.—Ταοῖστής φιλόσοφος και ἀσκητῆς ζήσας πιθανῶς κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π. Χ. Ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἡ συγγραφή τοῦ «Ταὸ-ταί κίγκ», μυστικιστικοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου, δυσνόητου και περιέργου. Ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Τσάγγκ ὁ Λαὸ Τσὲ ἐθεοποιήθη. Εἰκονίζεται συνήθως καθήμενος ἐπὶ ἐνὸς βουβάλου.

Λάουφφενμπεργκ (Ἐρρίκος Lauffenberg).—Σοσιαλδημοκράτης τοῦ Ἀμβούργου, προσχωρήσας κατόπιν εἰς τοὺς

κομμουνιστάς. Μετά τοῦ Φρίτζ Βολφ χάϊμ καὶ τοῦ Όττο Ροῦλε διηύθυνε τὴν ομάδα τῶν κομμουνιστῶν τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὸ ἐν Αἰδελβέργῃ συνέδριον τοῦ γερμανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1919. Μετά τὸ σχίσμα ἀποκλεισθεὶς τοῦ κόμματος, μετέσχεν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑργατικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1920 ὁ Λάουφφενμπεργκ καὶ ὁ Βολφ χάϊμ ἐξεπροσώπησαν τὴν «Ἀμβουργιανήν» κληθεῖσαν τάσιν, ἡ ὁποία ἐσκόπει νὰ παρασύρῃ πρὸς τὸν κομμουνιστὸν ὅλα τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως διὰ τὴν πάλιν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὁ «ἐθνικός» οὗτος μπολσεβικισμὸς τοῦ Λάουφφενμπεργκ δὲν ἐσημείωσε καμμίαν ἐπιτυχίαν, φαίνεται ὅμως ὅτι ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ χιτλερικοῦ κινήματος καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ Όττο Στράσσερ, ὅστις σήμερον παρουσιάζει παραπλησίας τάσεις.

Λαοψυχολογία (Γερμ. *Völkerversychologie*).— Ἐκλήθη οὕτω ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τὰς ψυχικὰς ἐνδηλώσεις ὁλοκλήρων ομάδων, ἢ ἄλλως *κοινωνικὴ* ψυχολογία (βλ. λ.) καλουμένη.

Λαπλὰς (Πέτρος Laplace).— Ἐκ τῶν διασημοτέρων Γάλλων μαθηματικῶν καὶ ἀστρονόμων ἀσχοληθεὶς ἰδίως μὲ ζητήματα τῆς οὐρανίας μηχανικῆς καὶ συμπληρώσας τὸ κοσμογονικὸν σύστημα τοῦ Κάντ. Ἐγεννήθη ἐν Beaumont-en Auge (Cavalδος) τῆς Νορμανδίας τὸ 1794 ἐξ οἰκογενείας χωρικῶν καὶ ἀπέθανε τὸ 1827. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τοῦ Beaumont καὶ εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν, τῇ συστάσει τοῦ διασέμου μαθηματικοῦ D'Alembert, ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν στρατ. σχολὴν τῶν Παρισίων. Τὸ 1772 ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Τουρίνου ὑπόμνημα ἐπὶ τοῦ διαφορικοῦ λογισμοῦ καὶ τὸ πόθεν ἔστος ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκα-

δημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων. Ὁ Λαπλὰς ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς καὶ εἰτα γερουσιαστής, ἐτιμήθη μὲ τὸν τίτλον τοῦ κόμητος καὶ τοῦ μαρκησίου καὶ ἐξελέγη μέλος ὄλων σχεδὸν τῶν ξένων ἀκαδημιῶν καὶ τῶν ἀστρονομικῶν ἐταιρειῶν. Ὁ Λαπλὰς θεωρεῖται ὁ πατήρ τῆς οὐρανίου μηχανικῆς. Τὸ 1773 δι' ἀνακοινώσεώς του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διετύπωσε τὸ θεώρημα τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν μεγάλων ἀξόνων τῶν πλανητικῶν τροχιῶν. Τὸ 1796 ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον του «Exposition du systeme du monde» εἶδος λαϊκῆς ἀστρονομίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως. Εἰς μίαν τῶν τελευταίων ἐκδόσεών του ὁ Λαπλὰς παρουσιάζει καὶ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου. Ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ θεωρία περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου ὑπῆρξεν ἡ διατυπωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καντίου καὶ ἀναπτυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λαπλὰς. Κατὰ τὸν Λαπλὰς τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν σύστημα μετὰ τῆς ἐκ πλανητῶν ἀκολουθίας του προέκυψεν ἐξ ἐνὸς ἀρχικοῦ νεφελώματος, ἀνολόγου πρὸς τὰ καὶ σήμερον παρατηρούμενα εἰς τὸ διάστημα, συσσωρευθέντος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς βαρύτητος ἥτις θὰ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη δύναμις τοῦ νεφελώματος. Τὸ νεφέλωμα ἐσχημάτισεν εἰτα σφαῖραν κεντρικὴν, ἡ ὁποία ἐνεψυχῶντο ὑπὸ περιστροφικῆς κινήσεως καὶ τῆς ὁποίας τὰ μόρια ἐπλησίαζον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἄλληλα. Ἐξ αἰτίας ὁμοῦ τῆς αὔξανούσης περιστροφικῆς κινήσεως συνεπεία τῆς συμπυκνώσεως, ὁ πρῶτος οὗτος πυρὴν τοῦ ἡλίου ἐπλατύνθη καὶ μετὰ τινα χρόνον ἐσχημάτισε περὶ ἑαυτὸν, συνεπεία τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως, δακτυλίους, ἀναλόγους πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ὑφίστανται πέριξ τοῦ Κρόνου. Ἐξακολουθούσης τῆς περιστροφικῆς κινήσεως οἱ δακτύλιοι οὗτοι πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως ἐρράγησαν εἰς τεμάχια. Ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων, τῶν ἐκτιναχθέντων εἰς τὸ διάστημα ἐγεννήθησαν οἱ πλά-

νῆται, περιστρεφόμενοι πέριξ τοῦ ἡλίου. Διὰ πυροὶ κατ' ἀρχάς, ὡς ὁ ἡλιος, ἀλλὰ ψυχόμενοι ταχύτερον, ἔνεκα τοῦ μικροτέρου βάρους των καὶ τοῦ ὄγκου των, κατέστησαν ἐπὶ τέλους κατοικήσιμοι ὑπὸ ζώντων ὄντων. Συμφώνως, λοιπόν, πρὸς τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἀρχικοῦ νεφελώματος τῶν Καντίου—Λαπλάς, αἱ στρεφόμεναι σφαῖραι χωρίζονται τοῦ παλλομένου ἀρχικοῦ τούτου νεφελώματος. Ὁ ἡλιος ἡμῶν δὲν εἶναι εἰμὴ μία τῶν χιλίων τούτων σφαιρῶν, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ πλανῆται οἱ ἕξ αὐτοῦ προελθόντες διὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως. Ἡ γῆ ἡμῶν δὲν εἶναι ἡ ἀπλοῦς πλανήτης τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ἀπασα δὲ ἡ ἀτομικὴ ζωὴ εἶναι τὸ προϊόν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

Ἡ θεωρία Καντίου—Λαπλάς, ἡ ὁποία ἐξηγεῖ τὴν γέννησιν τῶν οὐρανίων σῶμάτων ἐκ νεφελῶδων περιστρεφόμενων μαζῶν, ἦτο ἡ μεγαλυτέρα πρόοδος τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησεν ἡ ἀστερονομία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κοπερνίκου. Διὰ πρώτην φοράν ἐκλονίσθη ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ φύσις ἐντὸς τοῦ χρόνου δὲν ἔχει ἱστορίαν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ οὐράνια σῶματα ἐθεωροῦντο ὡς μένοντα σταθερῶς ἐντὸς τῶν ἰδίων πάντοτε τροχιῶν καὶ καταστάσεων καὶ μολονότι εἰς ἕκαστον οὐράνιον σῶμα ὅλα τὰ ὄργανικὰ ὄντα ἀπέθνησκον, ἐν τούτοις τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τὰ ἐθεώρουν ἀναλλοίωτα. Ἡ φύσις βεβαίως ἦτο φανερόν ὅτι εὐρίσκετο εἰς ἀδιάκον κίνησιν, ἀλλ' ἡ κίνησις αὕτη ἐφαινετο ὅτι εἶναι ἡ ἀκατάπαυστος ἐπανάληψις τῶν ἰδίων φαινομένων. Εἰς τὴν ἀντίληψιν ταύτην τὴν ἀνταποκρινομένην ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν μεταφυσικὴν νοοτροπίαν, ἡ θεωρία Καντίου—Λαπλάς ἤνοιξε τὸ πρῶτον ρήγμα καὶ κατὰ τρόπον μάλιστα λίαν ἐπιστημονικόν, ὥστε αἱ περισσότεραι τῶν ἀποδείξεων τῆς νῆ ἰσχύουν ἀκόμη καὶ σήμερον.

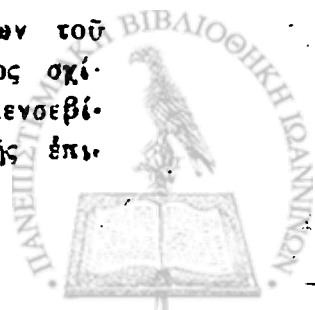
Τὸ 1812 ὁ Λαπλάς ἐξέδωκε τὴν «*Theorie analytique de probabilités*» καὶ τὸ 1814 τὸ «*Essais philosophiques*».

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν τοῦ κυριώτεροι εἶναι: ἡ περὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, ἡ περὶ τῆς λικνίσεως τῆς σελήνης, ἡ περὶ τῆς μεθόδου τῆς παραλλακτικῆς ἀνωμαλίας τῆς σελήνης πρὸς προσδιορισμὸν τῆς παραλλάξεως τοῦ ἡλίου, ἡ θεωρία τοῦ περὶ πολιτροπῶν κλπ. Τὰ ἔργα τοῦ ἐξεδόθησαν τὸ 1843—1847 εἰς 7 τόμους δημοσίᾳ δαπάνῃ, κατὰ δὲ τὸ 1887—1898 ἐγένετο νέα ἔκδοσις εἰς 13 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «*Oeuvres complètes de Laplace*» ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

Λάπτσεβιτς. — Σέρβος σοσιαλιστῆς βουλευτῆς ἐν τῇ Σκουπίνε. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1912 ἐπετέθη μετὰ δριμύτητος κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ἀκολουθουμένης πολεμικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐπροκάλεσεν ἐν μέρει καὶ τὸν παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914—1918.

Λάργκο (Φραγκῖσκος Largo Caballero). — Ἰσπανὸς σοσιαλιστῆς γεννηθεὶς τὸ 1869. Ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα ἀπὸ τοῦ 1890. Διετέλεσεν ἐπὶ δεκαεξαετίαν πρόεδρος τοῦ συνδικάτου τῶν μαρμαράδων καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν ὁμάδων τῆς Μαδρίτης. Τὸ 1919 ἐξελέγη γραμματεὺς τῆς Γενικῆς Ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν τῆς Ἰσπανίας. Ὁ Λάργκο ἐπέδειξε σημαντικὰς ἰκανότητας ὀργανωτοῦ, ἀνθρώπου δράσεως καὶ μαχητοῦ.

Λάριν (Ἰβάν). — Ρῶσσος συγγραφεὺς καὶ οἰκονομολόγος, ἐκ τῶν παλαιότερων μελῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (1882—1932). Ἐφυλακίσθη καὶ καταδικασθεὶς εἰς ὀκταετὴ ἔξορίαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Γιακούτσκ, κατάρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἐκεῖθεν μετὰ διείσθη. Μετὰ τὸ ἐπισυμβᾶν ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος σχίσμα, ἐτάχθη μετὰ τὸ μέρος τῶν μενσεβίκων. Τὸ 1905 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπι-

τροπής της Πετροπόλεως τοῦ ρωσικοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ 1906 μέλος τῆς ὁμοσπονδιακῆς ἐπιτροπῆς τῆς Πετροπόλεως. Εἰς τὸ ἐν Κιέβω συνέδριον τῆς οὐκρανικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργανώσεως (Σπίλκα) ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, κατόπιν δὲ ἀπεστάλη ὑπ' αὐτῆς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ συνελθὸν συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τὸ 1907 ὑπεσίηριξε τὴν γνώμην ὅτι ἔπρεπε νὰ συγκληθῇ εὐρὺ ἐργατικὸν συνέδριον καὶ συνέταξε σχέδιον συγκλήσεως τοιοῦτου συνεδρίου. Κατὰ τὴν περιόδον τῆς ἀντιδράσεως (ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου) ὑπῆρξε λικβινταριστής. Διαρκοῦντος τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν διεθνιστῶν μενσεβίκων, τὴν διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ Μάρτωφ. Μετὰ τὴν φεβρουαρινὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ἀπετέλεσε τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ μενσεβικισμοῦ καὶ τὸν Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰσηλθὲν εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ θανάτου του κατέσχε διαφόρους ὑπευθύνους θέσεις ἐντὸς τοῦ κόμματος καὶ ἐν τῇ σοβιετικῇ κρᾷτει.

Λάρισα.—Μία τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, εὐρισκομένη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θεσσαλίας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης καὶ ἔδρα ὁμωνύμου δήμου. Ἔχει πληθυσμὸν 23.899 κατ. κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1928, εὐρίσκεται δὲ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ καὶ εἰς τὰ βορειανατολικά τῆς εὐρυτάτης καὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς Α. Θεσσαλίας. Ἔχει θαυμασίαν ρυμοτομίαν καὶ πλουσιωτάτας δενδροφυτείας. Λόγῳ τοῦ ἀναπεπταμένου ὀρίζοντός της καὶ τῆς γειννιάσεως μετὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Κισσάβου, ἔχει κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα κλίμα ψυχρὸν, κατὰ δὲ τὸ θέρος δροσερὸν. Τὸ ὑδραγωγεῖον τὸ ὁποῖον τροφοδοτεῖται ἐκ τοῦ Πηνειοῦ εἶναι τε

λειοτάτου συστήματος καὶ παρέχει ἄριστον καὶ ἀφθονον διῦλισμένον ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν.

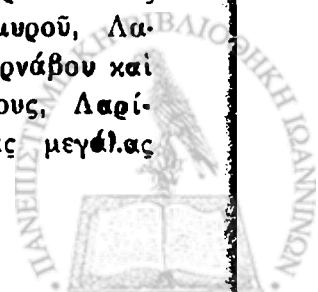
Ἡ Λάρισα ἀποιελεῖ κέντρον σημαντικὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἐκείθεν διέρχονται ὅλαι αἱ ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Εὐρώπην ἀμαξοστοιχίαι. Ἐπίσης συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Βόλου. Εἶναι ἔδρα ἐφετείου, πρωτοδικείου, τοῦ Β' Σώματος στρατοῦ, συντάγματος ἀεροπλάνων, κλπ. Ἔχει ἐν ἐκ τῶν καλυτέρων ἀεροδρομίων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποτελεῖ κήμβον συγκοινωνιῶν μεθ' ὧν τῶν πόλεων καὶ χωριῶν, ὄχι μόνον τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Θεσσαλίας.

Ὁ δῆμος Λαρίσης (κατ. 25.861) ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὰ προάστεια καὶ τοὺς συνοικισμοὺς Καλυβίων, Κιοσκίου, Κουλουρίου, Νέας Σμύρνης καὶ Νέας Φιλαδελφείας.

Ἡ ἐπαρχία Λαρίσης ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὴν πόλιν Λάρισαν καὶ τὰς πολίχνας Ἀμπελάκια, Ν. Φιλιππούπολιν, Μακρυχώριον, Ζυκούριον, Νίκαιαν, Σπηλιάν, Ριζόμυλον, Πλατύκαμπον, καὶ Χάλκην. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 61.908 κατ.

Ὁ νομὸς Λαρίσης ἔχει ἔδαφος πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον, διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κάτω Πηνειοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ὅλοι ὁμοῦ ἐκβάλλουν εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον. Κυριώτερα ὄρη εἶναι ὁ Ὀλυμπος (2985 μ.) ἢ Ὀσσα (Κίσσαβος 1950 μ.), τὸ Πήλιον (1694), καὶ ἡ Ὀρθρος (1728 μ.). Λίμνας ἔχει τὴν Κάρλαν, τὴν Νεσσωνίδα καὶ καὶ τὴν Ἀσκουρίδα. Παράγει ἐν ἀφθονίᾳ πλείστα προϊόντα, ὧν κυριώτερα εἶναι δημητριακά, καπνός, οἶνος, ἔλαιον, ὀπώραι. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς μέγαν βαθμόν.

Ὁ νομὸς Λαρίσης ὑποδιαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας: Ἀγιάς, Ἀλμυροῦ, Λαρίσης, Βόλου, Φαρσάλων, Τυρνάβου καὶ Ἐλασσῶνος. Ἔχει δύο δήμους, Λαρίσης καὶ Παγασῶν, τέσσαρας μεγάλας

πόλεις, Βόλον, Λάρισα, Ἄλμιρον καὶ Τύρναβον καὶ 200 κοινότητας.

«Λαρισαϊκά».—Ἐκλήθη οὕτω συνωμοσία ὑπαξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς Λαρίσης, ἣς ἀπεσκόπει τὴν ματαιώσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Χ. Τρικούπη ψηφισθέντων στρατιωτικῶν νομοσχεδίων περὶ φοιτήσεως τῶν ὑπαξιωματικῶν εἰς τὴν ἰδρυθεῖσαν τὸ 1884 σχολὴν ὑπαξιωματικῶν. Συνεννοηθέντες οἱ ὑπαξιωματικοὶ οὗτοι μετὰ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν παραγόντων τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Τρικούπη κόμματος, ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς δράσιν, ἣς διὰ ταχείας ἐνεργείας προελήφθη. Ἐκ τῶν συλληφθέντων ὡς πρωτεπίτων 23 ὑπαξιωματικῶν ἄλλοι ἐφυλακίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀπετάχθησαν.

Λάσεβιτς (Μιχαὴλ Μαχαίλοβιτς).—Ρῶσος ἐπαναστάτης (1884—1928). Διετέλεσε μέλος τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ὀδησοῦ, τοῦ Νικολάεφ, τοῦ Αἰκατερινμπούργ, τῆς Πετροπόλεως κλπ. Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἐξελέγη πρόεδρος τῆς μπολσεβικικῆς πτέρυγος τοῦ σοβιὲτ τῆς Πετροπόλεως, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε τὴν σιγμὴν ἐκείνην τὸν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ἔπαιξε στοῦδαιότατον ρόλον ὡς μέλος τῆς στρατιωτικοεπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον διετέλεσε μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 3ης, 7ης, 15ης καὶ τῆς νοτίου στρατιᾶς, διὰ τὰς ὑπηρεσίας του δὲ αὐτῆς ἠμείφθη μὲ τὰ παράσημα τῆς ἰουθεῖας σημαίας. Τὸ 1925—1926 προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἀλλὰ κατόπιν μεταμεληθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ κόμματος, καὶ διωρίσθη ἀντιπρόεδρος τῆς διευθύνσεως τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων τῆς Κίνας, ὅπου διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον.

Λασκαράτος (Ἀνδρέας).—Ἕλληνας αἰσιρικός ποιητὴς γεννηθεὶς τὸ 1811

ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας ἐκ τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Τυπάλδων καὶ ἀποθανὼν τὸ 1901 εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ γένους Νεοφύτου Βάμβα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κάστρου, ἦτο δέ, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ἀμελής μαθητὴς καὶ ταραξίας. Τὸ 1828 ἐγνώρισεν τὸν λόρδον Βύρωνα, ὅστις εὐρίσκετο τότε εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ὀργανῶνων στρατιωτικὸν σῶμα διὰ τὸ Μεσολόγγιον. Τὸ 1827 μεταβὰς εἰς Κέρκυραν ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Ἰταλοῦ λογίου Νανούντη καὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀνδρέου Κάλβου. Εἰς τὴν Κέρκυραν ὁ Λασκαράτος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Κάλβου ἤρχισε τὰ γράφειν τοὺς πρώτους στίχους του. Τὸ 1832 διωρίσθη γραφεὺς εἰς τὴν γερουσίαν καὶ συγχρόνως ἐνεγράφη εἰς τὴν ἐκεῖ νομικὴν σχολὴν διὰ νὰ γίνῃ, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θεοῦ καὶ προσιάτου του πολιτικοῦ καὶ μέλους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Δελαδέτσιμα, δικαστῆς, ἐνῶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Λασκαράτου ἦτο νὰ σπουδάσῃ ἰατρικὴν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐδημοσιεύθησαν οἱ πρῶτοι στίχοι του εἰς τὸ φιλολογικὸν ἡμερολόγιον τοῦ Νανούντη. Διωρίσθη εἶτα πρωτοκολλητὴς τοῦ εἰρηνοδικείου Κεφαλληνίας, παραιτηθεὶς ὁμως μετ' ὀλίγον ἐξηκολούθησε τὰς νομικὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Πίζαν καὶ δι' ὀλίγους μῆνας εἰς Παρισίους. Τὸ 1839 ἐπανῆλθεν εἰς Ληξουρίον, ὅπου δικηγορήσας ἐπὶ τριετίαν μὲ ἐξαιρετικὴν τιμιότητα καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν κακοήθειαν τῶν δικηγόρων τῆς ἐποχῆς ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Εἰς τοὺς «Χαρακτῆρας» του σατιρίζων τὸν δικηγόρον λέγει: «ὁ κώδικας εἶναι ἡ τράπουλά του, καὶ τὸν μεταχειρίζεται ὡς ὁ χαρτοπαίκτης μεταχειρίζεται τὴν τράπουλά του γιὰ νὰ κερδίσῃ. Θεωρεῖ τὸν πελάτην του ὡς ὁ γεωργὸς θεωρεῖ τὸ κτήμα του, κτήμα καρποφόρον». Μετὰ ἔν ὅμως ἔτος ἀπέθανεν ὁ πατὴρ του, τοῦτο δὲ τὸν ἠνάγκασε νὰ ζητήσῃ ἐκ νέου τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν. Ἄλλ' ἢ

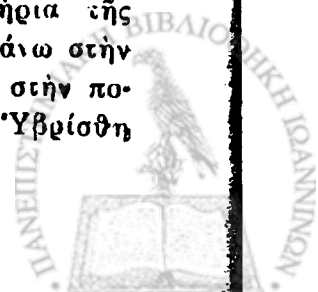

γερουσία παρανομοῦσα τοῦ ἠγνήθη τὴν ἄδειαν. Τὸ ἴδιον ἔτος ἐταξίδευσεν εἰς Κρήτην πρὸς μελέτην τοῦ κρητικοῦ ἰδιώματος καὶ πρὸς συλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου. Διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐταξίδευσεν εἰς Ἀθήνας, Σῦρον, Κόρινθον, Πάτρας καὶ Μεσολόγγιον, ἀλλ' ἐπέστρεψεν εἰς Κεφαλληνίαν ἀπογοητευμένος διότι παντοῦ συνήντησε σχολαστικούς λογιστάτους. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γράψει ἀρκετοὺς σατιρικούς στίχους, εἶχε γίνει πλέον γνωστὸς ὡς σατιρικός εἰς τὴν Ἐπτάνησον.

Οἱ στίχοι τοῦ πλήρεις βωμολοχιῶν ἐκυκλοφόρουσαν συνήθως χειρόγραφοι. Ἐν ἓκ τῶν ἀσέμων αὐτῶν ποιημάτων, ἀνέκδοτον, ὁ «παπᾶ Σαμαρᾶς», εἶναι μία τρομερὰ ἐπίθεσις ἐναντίον ἐνὸς ἐκφύλου ἱερέως τοῦ Ληξουρίου. Ἡ βωμολοχικὴ ἐλευθεροστομία τοῦ ποιήματος εἶναι πρωτοφανής. Τὸ 1845 ἐξέδωκε «τὸ Ληξοῦρι εἰς τοὺς 1836», ποίημα σατιρικόν, εἰς τὸ ὁποῖον στηλιτεύει τὴν μικρὰν κοινωνίαν τοῦ Ληξουρίου. Εἰς τὴν «Ἀυτογραφίαν» τοῦ ὁ Λασκαράτος ἀποκαλεῖ τὸ ἀνωτέρω ποίημα παιδαριώδη μίμησιν τοῦ ὠραίου ἰταλικοῦ ποιήματος «La secchia rapita» τοῦ Ἰταλοῦ νομικοῦ Ἀλεξάνδρου Τασσόνι, τὸ ὁποῖον σατιρίζει μίαν ἔχθραν μεταξὺ Βολωνίας καὶ Μοδένας ἐξ αἰτίας τῆς ἀρπαγῆς ἐνὸς ξυλίνου κάδου. Ἀφορμὴν καὶ εἰς τὴν σάτιραν τοῦ Λασκαράτου ἔδωκε μία φιλονικία τῶν Ληξουριωτῶν ἐξ αἰτίας ἐνὸς λιμενοβραχίονος. Ἡ πόλις χωρίζεται εἰς δύο ὑφ' ἐνὸς ρεύματος, προκειμένου δὲ νὰ κτισθῇ ὁ λιμενοβραχίων ἐφιλονίκησαν διὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ κτισθῇ. Εἰς τὸ ποίημα ὁ Λασκαράτος σατιρίζει τὰ ἐλαττώματα τῆς στενῆς κοινωνίας τοῦ Ληξουρίου, ἀποκαλύπτει τὰ κοινωνικὰ ψεύδη, μαστιγώνει τὴν σιμωνίαν τῶν δεσποτάδων καὶ κατηγορεῖ τὴν ἀρχουσαν τάξιν ὡς ἀδιαφοροῦσαν διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου. Κατόπιν ὁ Λασκαράτος ἐξέδωκε τὴν πολιτικὴν σάτιραν «Βάρκα κανονιέρα», εἰς τὴν ὁ-

ποῖαν σατιρίζει τοὺς ἀγῶνας τῶν φιλελευθέρων καὶ τὸν ἐνωτικὸν ἀγῶνα τῶν ριζοσπαστῶν, δίδων ὡς τίτλον τοῦ ποιήματός του τὸ παρωνύμιον γνωστότητας τότε εἰς τὴν Κεφαλληνίαν γυναικὸς ἐλαφρῶν ἠθῶν, μὲ τὴν ὁποίαν παρομοιάζει τὸν φιλελευθερισμὸν τῶν ριζοσπαστῶν. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν γράφει πλεῖστα ἄλλα λυρικά καὶ σατιρικά ποιήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν «Ἀνίχτην», δηλαδὴ τὸν ἀδικητὴν, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν παραλείπει νὰ στηλιτεύσῃ τὴν θρησκοληψίαν καὶ τὴν ἀγυρτεῖαν τῶν ἱερωμένων οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀμάθειαν τοῦ ὄχλου.

Τὸ 1846 νυμφευθεὶς, ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν. Συμπάθει τοὺς μεταρρυθμιστάς. Κατηγορεῖ τοὺς «καταχθονίους» ὡς συμφεροντολόγους καὶ τοὺς ριζοσπάτας ὡς δημαγωγούς, ἰδίως δὲ τὸν ἀρχηγόν των Λομβάρδον. Ἀποφασίζει τότε νὰ ὑποστηρίξῃ ἀποτελεσματικώτερον τὰς πολιτικὰς του ιδέας. Ὑποβάλλει ὑποψηφιότητα κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1850 καὶ 1862. Δημοσιεύει καὶ ἐκλογικὸν πρόγραμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ μὲ πρωτοφανῆ εἰλικρίνειαν ἀναπτύσει τὰς ιδέας του καταλήγων εἰς τὰ ἑξῆς: «Προτιμῶ νὰ φερθῶ κατὰ τὸν τρόπον ὅπου καλύτερα ἤθελε ἀρέσω στὴ συνείδησί μου». Καὶ κατὰ τὰς δύο ὅμως ἐκλογὰς ἀπέτυχεν. Ἐδημοσίευσεν τότε πέντε φυλλάδια κατὰ τῆς ἀγυρτείας τῶν ριζοσπαστῶν. Στενοχωρημένος ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ του ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τὸ Καίμπριτζ μετῆρχετο τὸν διδάσκαλον τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, δὲν ἐκέρδιζεν ὅμως ἀρκετὰ καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀργοστόλιον, ὅπου ἔμενον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου του. Τότε ἔδωκε τὴν πρώτην μάχην μὲ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ 1856 εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν ἐδημοσίευσεν τὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς, ἤτοι σκέψεις ἐπάνω εἰς τὴν οἰκογένεια, εἰς τὴν θρησκείαν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν». Ἡ θύελλα ἐξέσπασεν. Ὑβρίσθη

ἀπὸ τὸν λόν, τὸν κληρὸν, τοὺς πολιτικούς. Κατεκρίθη ἀπὸ τοὺς λογίους καὶ ἔν τέλει τὴν 2 Μαρτίου 1856 ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας Στυρίδωνος Κοντομιχάλου καὶ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου Κοκκίνη: «Ἐὰν ὅμως πειρακούσῃ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς παραινέσεσι καὶ μὴ εἰς τὸ πῦρ δώσῃ τὰ παρ' αὐτῷ σωζόμενα ἀντίτυπα τῆς βίβλου ταύτης ἔχομεν αὐτὸν ἀφωρισμένον παρὰ πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, παρὰ τῆς μιᾶς ἁγίας καὶ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, παρὰ τῶν 310 καὶ 8 θεοφόρων πατέρων». Αὐτῆς καὶ ἡ οἰκογένειά του ὑπέστη χυδαίους ἐξευτελισμοὺς καὶ σωματικὸς ἔτι κακώσεϊ: ἀπὸ τὸν μαινόμενον ἐκ τυφλοῦ φανατισμοῦ ὄχλον τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἀλλὰ δὲν ἐκάμφθη. Ἀπέστειλε μάλιστα ἀργότερον τὸ κείμενον τοῦ ἀφορισμοῦ εἰς τὴν ἔκθεσιν Κερκύρας ὡς δεῖγμα κεφαλληνιακῆς παραγωγῆς καὶ ἐξέδωκε τὴν «Ἀπόκριση στὸν ἀφορισμό μου», εἰς τὴν ὁποίαν γράφει μὲ εἰρωνείαν: «Μοῦ φαίνεται πῶς ὅταν ἓνας ἦθελ' εἶναι ἀφωρισμένος ἀπὸ τὴν Ἁγία τριάδα ἦθελ' ἔχει ἀρχετὰ. Ἐπομένως ἡ προσθήκη ἀφορισμοῦ παρὰ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐν συνειδήσει, μοῦ φαίνεται περιττὴ καὶ οἱ 318 θεοφόροι πατέρες κατὰ τὴ γνώμη μου ἐνοχληθῆκαν ἀχρεῖστα».

Ἡ απειλὴ τῆς ἐκκλησίας συνέτεινε νὰ τοῦ ἐξάπτῃ τὴν σκωπτικὴν διάθεσιν. Εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ ποιήματός του «Πνίχτης» ἐξ ἀφορμῆς τῶν στίχων: «Τοῦ ξυλιάζου τὰ χέρια γροθιασμένα — ὡσάν τοῦ ἀφωρισμένου μεσ' στὰ στήθια», ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς: «Ποιὸς ἦθελε μοῦ τὸ πει ὅταν ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους ἔγραφα τοῦτον τὸν στίχο, πῶς μιά ἡμέρα ἦθελε εἶμαι κ' ἐγὼ ἀφωρισμένος καί, μὴν ξυλιάζοντας τὰ χέρια μου εἰς τὸ στήθι μου, ἦθελε εἰδῶ μὲ πείρα δική μου τὸ φαντασιῶδες τῆς ἰδέας μου; Ἐγὼ ὅμως δὲν ἀλλάζω τὸν

στίχο, ἐλπίζοντας εἰς τὴν πρόληψη τῶν καλῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι ἐμᾶς τῶν ἀφορισμένων μᾶς συμβαίνουν πράγματα διαφορετικὰ καὶ ἑξαίσια». Εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ὅμως τοῦ ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ μείνῃ. Ἐφυγε κρυφίως εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ὅμως ἀναγνωρισθεὶς ὑφίσταται νέους ἐξευτελισμοὺς. Ἦναγκάσθη τότε νὰ φύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπου μετήρχετο τὸν δικηγόρον εἰς τὸ προξενικὸν δικαστήριον τῶν Ἰονίων νήσων.

Τὸ 1857 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ μετ' ὀλίγον ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Λύχνος». Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ καταδρομὴ δὲν ἀργεῖ. Ὁ μητροπολίτης ἐζήτησε τὴν ἔξωσίν του. Ὁ πολιτικὸς Λομβάρδος τὸν κατεδίωκε μὲ τὴν ἐφημερίδα του. Ἀλλ' ὁ Λασκαράτος δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι χαρίζουν κάστανα: «Εὐγενέστατε κύριε Λομβάρδε, τοῦ ἀπονιῶ, πατριώτη, ἐγώιστή, φιλόθρησκε θεομπαίχτη, φιλορθόδοξε ἀδικητῆ, αὐταπάρνητε πλεονέκτη κλπ. ἡ Λυχνιές μου θέλει ἀρχίσουνε ἀπὸ σέ κανεὶς περισσότερο ἀπὸ σέ δὲν τις ἀξίζει». Κατεδικάσθη τότε κατόπιν μηνύσεως τοῦ Λομβάρδου εἰς 4 μηνῶν φυλάκισιν. Μετὰ τὴν ἐνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος κατόπιν καταγγελίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου παρέμφθη εἰς τὸ κακουργοδικεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως ἂν καὶ οὐδεὶς συνήγορος ἐδέχθη νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ, ἠθωώθη. Τότε ἐξέδωκε τὸ φυλλάδιον «Ἡ δίκη μου μετὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον». Τὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς», τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον προῦκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ κληρῶν, εἶναι μία εἰρωνικὴ καὶ σατυρικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς τοῦ κληρῶν, τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ τῶν πολιτικῶν τοῦ τόπου. Τὸ 1886 ἐξέδωκε τοὺς «Χαρακτῆρας» μετὰ τὸν τίτλον «Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος», εἰς τοὺς ὁποίους κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ La Bruyere ἔχει ἀποταμιεύσει ὅλην τὴν πείραν του καὶ εἰς τοὺς ὁ-

ποίους αναδεικνύεται λεπτός παρατηρητής και ψυχολόγος. Ὁ Λασκαράτος ἔγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, δευτερευούσης ὁμως σημασίας. Τὸ ἔργον τοῦ Λασκαράτου ὅσον καὶ ἂν φαίνεται περιορισμένον εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς Κεφαλληνίας ἔχει πλατύτερον κοινωνιολογικὸν ἐνδιαφέρον καὶ εἶχε ἰδίως τὴν ἐποχὴν του μεγάλην κοινωνικὴν σημασίαν. Ὁ Λασκαράτος ὑπῆρξε τρομερὸς μυστιγωτῆς τοῦ κλήρου, καὶ διώκτης τῶν προλήψεων. Ὑπῆρξε περισσότερον πολεμιστῆς, παρὰ ποιητῆς.

Λάσλο (Εὐγένιος Laszlo).— Οὐγγρος κομμουνιστῆς ἀναμιχθεὶς ἐνεργῶς εἰς τὴν κομμουνιστικὴν ἰπανάστασιν τῆς Οὐγγαρίας. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς βραχυβίου σοβιετικῆς δημοκρατίας καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς λευκῆς τρομοκρατίας (1919) κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθη.

Λασσάλ (Φερδινάνδος Lassale).— Περίφημος Γερμανὸς σοσιαλιστῆς γεννηθεὶς τὸ 1825 ἐξ ἐβραϊκῆς οἰκογενείας ἐμπόρων τοῦ Μπρεσλάου καὶ φονευθεὶς ἐν μονομαχίᾳ, δι' ἐρωτικούς λόγους, τὸ 1864. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ κολλέγιον τῆς γενετήρας του, εἰσήχθη εἰς τὴν ἐμπορικὴν σχολὴν τῆς Λειψίας, ὅπου ὁμως ἐφοίτησεν ὀλίγους μόνον μῆνας. Κατόπιν μετέβη εἰς Βερολίνον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ ὁποίου ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασσικὴν φιλολογοίαν. Ὁ Λασσάλ διεκρίνετο διὰ τὰ ἐξαιρετικὰ πνευματικά του χαρίσματα. Εἶχε πνεῦμα ὀξύ καὶ ἀναλυτικόν, ἰδιοσυγκρασίαν θυελλώδη καὶ μαχητικὴν, ρητορικὴν δεινότητα ἑκτακτον καὶ συγγραφικὸν τάλαντον ὄχι τυχαῖον. Ἐπίστευσεν ἔνωρις εἰς τὰς σοσιαλιστικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἐγκατέλειψε μὲ ἀρκετὴν δόσιν γερμανισμοῦ, ἀλλ' εἶχε δικτατορικὰς κλίσεις. Ἐὐὸν ἔζη εἰς ἄλλην χώραν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν π. χ. ἢ τὴν Γαλλίαν θὰ διεδραμάτιζεν ἰσχυρὸν πολιτικὸν πρό

σωπον, ὅπως ὁ Δισραέλι καὶ ὁ Γαμβέτας. Ἄλλ' ὑπὸ τὰς συνθήκας τῆς Γερμανίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθη νὰ πράξῃ ἢ νὰ γίνῃ δραστήριος σοσιαλιστῆς προπαγανδιστῆς καὶ πραγματικὸς τυχοδιώκτης.

Οἱ λόγοι του καὶ τὰ γραπτὰ του, ὁσοῦδήποτε πεπαιωμένα καὶ ἂν εἶναι σήμερον εἰς πολλὰ σημεῖα, ἀσκοῦν ἀκόμη ἐντύπωσιν. Ὁ Λασσάλ ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων του, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην. Ὁ χαρακτήρ του δὲν εὐρίσκετο εἰς τὸ ὕψος τοῦ πνεύματός του. Ἦτο καμωμένος διὰ τὴν ἄμεσον ἐπιτυχίαν καὶ ὄχι διὰ τὸ μαρτύριον.

Τὸ 1848 ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρηνανίας καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν «Νέαν ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου», τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ Κ. Μάρξ. Μολονότι ὑπέστη εἰς πολλὰ σημεῖα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μάρξ, τοῦ ὁποίου ἀνεγνώριζε τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν, εἶχε σαφῶς ἰδεαλιστικὴν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου. Παρέμεινε πάντοτε παλαιὸς ἐγγελοιανός, θαυμαστῆς τοῦ κράτους, ὡσὸν τὸν Ἐγγελον καὶ τὸν Φίχτε, οὐδέποτε κατορθώσας νὰ ὑψωθῇ μέχρι τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ. Ἐθεώρει, ὅπως ὁ Ἐγγελος, τὰ ὑλικά φαινόμενα καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ὡς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ θείου γίνεσθαι καὶ ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς.

Εἰς τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα, σιτηζόμενος ἐπὶ μίῃς ἐσφαλμένης θεωρίας τοῦ περιφήμου «ὄρειχαλκίνου νόμου τοῦ μισθοῦ», ὑπεστήριζεν ὅτι ἐλαχίστην ἔχει ἀξίαν ἡ οἰκονομικὴ πάλη καὶ ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις τοῦ προλεταριάτου. Ἦθελε νὰ κατακτηθῇ πρῶτον τὸ δικαίωμα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, πιστεύων ὅτι οὕτω οἱ ἐργάται θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπηρεάζωσι τὴν κυβέρνησιν, ὅτι ὀργανωμένοι εἰς ἐλευθέρως παραγωγικὰς ἐνώσεις θὰ ἐλάμβανον δάνεια παρὰ τοῦ κράτους καὶ ὅτι ἐξελικτικῶς

καί προοδευτικῶς θὰ ἐγίνετο μετάβασις πρὸς τὸ σοσιαλιστικὸν καθεστῶς. Πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ σχεδίου τούτου δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις καὶ μὲ τὸν Βίσμαρκ, τοῦτο δ' ἐπροκάλεσεν ἐντόνους διαμαρτυρίας τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς.

Τὸ 1862 τὰ ἐργατικὰ στοιχεῖα τῆς Λειψίας, τὰ ὁποῖα διεφώνουν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ ἤθελον νὰ ἀκολουθήσουν ἀνεξάρτητον πολιτικὴν, ἴδρυσαν ἑμίαν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν, πρὸς ὀργάνωσιν ἐργατικοῦ συνεδρίου καὶ ἀπηυθύνθησαν, μετὰ ξὺ ἄλλων καὶ πρὸς τὸν Λασσάλ, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον ἐκ μιᾶς διαλέξεώς του «Περὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως». Ὁ Λασσάλ ἀπήντησε διὰ τῆς περιφήμου «Ἀνοικτικῆς ἐπιστολῆς» του, ἐν τῇ ὁποίᾳ διεκήρυσεν ὅτι σκοπὸς τῶν ἐργατῶν εἶναι ἡ ἴδρυσις ἀνεξαρτήτου κόμματος, τὸ ὁποῖον νὰ διεξαγάγῃ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, τῆς ἰδρύσεως συνεργατικῆς παραγωγῆς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ κράτους κ.λ.π., ἐφ' ὅσον τὰ μέτρα τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων κατ' οὐδὲν ἠδύναντο νὰ βελτιώσουν τὴν θέσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ ὁ θεσμὸς τῆς μισθωτῆς ἐργασίας οἱ ἐργάται δὲν θὰ δύνανται νὰ ἀπαλλαγῶν τῆς ἀθλιότητος, διότι ὁ ὀρειχάλκινος νόμος τοῦ μισθοῦ (= ὁ μισθὸς πάντοτε τείνει νὰ φθάσῃ τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἐργαζομένου) ἐκμηδενίζει κάθε προσπάθειαν βελτιώσεως.

Ἐκ τῆς συνεργασίας τοῦ Λασσάλ πρὸς τὴν ἐργατικὴν ταύτην ἐπιτροπὴν ἐγεννήθη ἡ «Γενικὴ Ἐνωσις τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν» (1863), τῆς ὁποίας ἐξελέγη πρόεδρος. Ὅταν ἰὸ ἐπόμενον ἔτος ἐφορευθῆ ὁ Λασσάλ, ἡ Ἐνωσις αὕτη ἠρίθμει 4.000 μέλη. Ἡ «Γενικὴ Ἐνωσις τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν» κατεπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν τὸ «Ἐργατικὸν Σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα», τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Α. Μπέ-

μπελ καὶ τοῦ Γουλ. Λήμπκνεχτ, τέλος ὅμως (τὸ 1875) συνεχωνεύθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ «Ἐργατικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα τῆς Γερμανίας», τὸ ὁποῖον βραδύτερον ὠνομάσθη «Γερμανικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα».

Ἄλλα ἔργα τοῦ Λασσάλ εἶναι: «Τὸ ἐργατικὸν πρόγραμμα» (1863), ὅπερ μολονότι ἀποτελεῖ ἡπίαν ἀπήχησιν, μὲ ἀρκετὴν δόσιν ἠθικολογίας, τοῦ «Κομμουνιστικοῦ μανιφέστου», παρουσιάζει ἐνδιαφέρον διότι περιλαμβάνει εἰς σαφῆ καὶ ἐκλαϊκευτικὴν διατύπωσιν τὰς διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσίου τοῦ σκοτεινοῦ» (τόμ. 2, 1858), «Σύστημα κεκτημένων δικαιωμάτων» (τόμ. 2, 1861), «Φράντς φὸν Ζίκκινγκεν», δράμα ἀποτελοῦν θερμὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ἐνότητος κ. ἄ. Αὐστηρὰ κριτικὴ τῶν κεντρικῶν ἰδεῶν τοῦ Λασσάλ περιλαμβάνεται ἐν τῇ «Κριτικῇ τοῦ προγράμματος τοῦ Γκόττα» τοῦ Κ. Μάρξ.

Ὁ Λασσάλ καθ' ὅλον τὸν βίον του προσεπάθησε νὰ κερδίσῃ τὴν φιλίαν τοῦ Μάρξ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτρεφε μέγαν θαυμασμόν, ἀλλ' οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ στενὰς φιλικὰς σχέσεις. Πολὺ περισσοτέρως σχέσεις εἶχε μὲ τὸν Ροντμπέρτους, τὸν Ἀλέξανδρον φὸν Χοῦμπολντ καὶ ἄλλους Πρώσσους σοφοῦς. Καὶ ὁ Βίσμαρκ ἐπίσης τὸν ἐξετίμα πολὺ προσωπικῶς.

Λατζάρι (Κωνσταντῖνος Lazzari).— Ἴταλὸς ἐργατικὸς ἡγέτης (1857-1927). Τὸ 1886 ἴδρυσεν τὸ ἰταλικὸν ἐργατικὸν κόμμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένοντο δεκτοὶ ὡς μέλη μόνον ἐργάται, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ παρεισφρῦσεν εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν διανοούμενα στοιχεῖα. Τὸ κόμμα τοῦτο ἀργότερον μετετρέπη εἰς σοσιαλιστικὸν κόμμα τῆς Ἰταλίας, τοῦ ὁποίου ὁ Λατζάρι διετέλεσε γραμματεὺς ἀπὸ τὸ 1912 μέχρι τοῦ 1919. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον κατεδικάσθη εἰς τετραετὴ φυλάκισιν, κατόπιν ὁμοῦς ἡμνη-

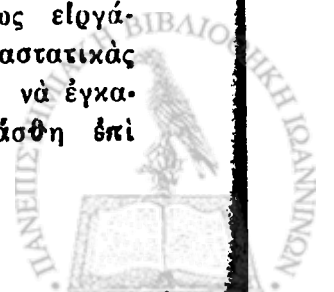
σιεύθη. Ἀπὸ τὸ 1921—1924 διετέλεσε μέλος τῆς ἰταλικῆς βουλῆς. Ὁ Λατζάρι ἔτρεφε μεγάλας συμπαθείας πρὸς τοὺς κομμουνιστάς, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποσχισθῆ ἀπὸ τὴν παράταξιν τῶν Ἰταλῶν ρεφορμιστῶν.

Λατινική Ένωσις.—(Union Latine) ἢ *Λατινική Νομισματικὴ Ένωσις.*—Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο κατέστη γνωστὴ ἡ συναφθεῖσα τὸ 1865 μεταξὺ Γαλλίας, Βελγίου, Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας νομισματικὴ σύμβασις δι' ἧς αἱ χῶραι αὗται ἀπεδέχθησαν ἐνιαῖον νομισματικὸν σύστημα. Εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην μετέσχε τὸ 1868 καὶ ἡ Ἑλλάς. Βάσις τῆς συμφωνίας ἦτο ἡ ἐπιβολὴ ὀνομομόρφου μετρικοῦ συστήματος καὶ τοῦ διμεταλλισμοῦ καινοισθείσης τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῶν δύο πολυτίμων μετάλλων εἰς 1: 15,5. Μετὰ τὴν ἐμπρακτικὴν κατάργησιν τοῦ διμεταλλισμοῦ, ἡ Λατινικὴ Ένωσις πυρέμειεν ὡς ἔνδειξις τοῦ ἐνιαῖου μετρικοῦ συστήματος καὶ τῶν συμβατικῶν περιορισμῶν ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῶν κοπτομένων ἀργυρῶν νομισμάτων. Μετὰ τὸν κλονισμὸν τῶν νομισμάτων κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Λατινικὴ Ένωσις ἐξέλειπε τελείως.

Λατιφούντια (λατ. latifundia).—Ἐκαλοῦντο οὕτως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τὰ μεγάλα ἀγροκτῆματα τὰ ἀνήκοντα εἰς πλουσίους γαιοκτῆμονας, ἀνάλογα πρὸς τὰ μεσαιωνικά φέουδα καὶ τὰ νεώτερα τσιφλίκια. Τὰ λατιφούντια ἀπετελοῦντο ἐξ ἐκτεταμένων γαιῶν, προωρισμένων διὰ καλλιέργειαν ἢ νομῆν, ἐκ χέρσων ἀγρῶν, ὡς καὶ ἐκ δασικῶν περιοχῶν, ἔκειντο δὲ ἐντὸς τῶν ὄριων τῶν δημοσίων κτημάτων (τοῦ *ager publicus*) καὶ εἶχον περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν πατρικίων διὰ καταλήψεως. Τὰ λατιφούντια ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ κανόνα ὑπὸ δούλων καὶ συνετέλσαν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν παρσκήν τῆς γεωργίας. Οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν ἀμελοῦντες τε-

λείως διὰ τὴν συστηματικὴν καλλιέργειαν αὐτῶν, συνεκεντροῦντο ἐν Ρώμῃ καὶ ζῶντες ἐκ τῶν, παρὰ ταῦτα, πλουσίων καὶ ἀφθόνων διὰ μίαν οἰκογένειαν εἰσοδημάτων, ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὰς πολυτελεῖς διασκεδάσεις. Ἀφ' ἐτέρου οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν τούτων, μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσι διὰ τῆς προσφορᾶς τῆς ἐργασίας των εἰς τοὺς γαιοκτῆμονας, διότι ἡ ἐργασία τῶν δούλων τοὺς ὁποίους οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦν ἐστοίχιζεν ὀλιγότερον, ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐσχημάτιζον οὕτω τὸν στρατὸν τῶν προλεταρίων καὶ ἀνέργων. Ἡ κατάστασις αὕτη ἀπετέλει κοινωνικὸν κίνδυνον, διότι ἐπέτεινε τὴν κακοδαιμονίαν καὶ ἐκλόνιζε τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Πρὸς πρόληψιν τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ὑπέκρυπτεν ἡ μεγάλη αὕτη κοινωνικὴ ἀνισότης, ὁ Τιβέριος Γράκχος, ἐπανεφένεν ἐν ἰσχύϊ τὸν Λικίνιον νόμον, ὅστις εἶχε ψηφισθῆ τὸ 367 π.Χ., ἀχρηστευθεῖς κατότιν ὑπὸ τῶν πατρικίων, καὶ ἀπηγόρευε τὴν κτῆσιν πλειόνων τῶν 500 πλέθρων, διένειμε δὲ τὰ δυνάμει τοῦ ἀναβιώσαντος νόμου ἀφαιρεθέντα ἀπὸ τῶν πατρικίων κτήματα εἰς τοὺς ἀκτῆμονας (133 π.Χ.). Τοιοῦτοτρόπως ἐπῆλθε τεμαχισμὸς τῶν λατιφουντίων, ὁ ὁποῖος ἐπετάθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸ 123 π.Χ., ὅτε, δημαρχοῦντος τῆς Γαίου Γράκχου, ἐψηφίσθησαν οἱ συμπληρωματικοὶ νόμοι ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων καὶ Ἰταλῶν πενήτων.

Λάτεις (Μαρτίνι Βάναβιτς).—Ἐκ τῶν παλαιότερων Λεττονῶν μπολοσεβίκων, γεννηθεὶς τὸ 1888. Οἱ γονεῖς του ἦσαν χωρικοί. Ἀπὸ τὸ 1905 ἤρχισε νὰ δρᾷ ἐπαναστατικῶς ὡς σοσιαλδημοκράτης εἰς ἀγροτικὴν κίνησιν τῶν Βαλτικῶν χωρῶν. Τὸ 1906—1911 ὑπηρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος, συγχρόνως ἐργάζετο κρυφίως εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ὁργανώσεις. Ἐξαναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λεττονίαν ἐργάσθη ἐπὶ

διετίαν μέχρι τοῦ 1913 εἰς τὸν Βόρειον Καύκασον. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Μόσχαν, ὅπου διωργάνωσε μυστικὸν τυπογραφεῖον. Συλληφθεὶς τὸ 1915, κατεδικάσθη τὸ 1916 εἰς τετραετὴ ἔξορίαν εἰς τὴν Ιρκούτσκ τῆς Σιβηρίας. Δραπετεύσας ἐκ τῆς ἔξορίας ἐπανήλθεν εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου διωργάνωσε τὸ μυστικὸν τυπογραφεῖον τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμμοτος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου διετέλεσε μέλος τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον τόσον εἰς τὴν Τσεκά, ὅσον καὶ εἰς διάφορα μεγάλα οἰκονομικά συνδικάτα. Μετὰ τὸ 1928 ὁ ρόλος του περιορίσθη εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν διωργάνωσιν τῆς παραγωγῆς τῆς ὑπαίθρου.

Λάτσκο (Ἀνδρέας Lutzko).—Μέγας σύγχρονος Οὐγγρος ἀντιμιλιταριστῆς συγγραφεὺς, σπουδαιότερον ἔργον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ συλλογὴ διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: «Οἱ ἄνθρωποι ἐν πολέμῳ», μεταφρασθεῖσα εἰς ὄλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ ὁ Λάτσκο μετέσχε τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ περιέγραψε μὲ τόσην δύναμιν καὶ βαθύτητα τὴν φρίκην του, ὥστε κατώρθωσε νὰ ὑπερβάλῃ ὅτι παρόμοιον ἔχει γραφῆ μέχρι τοῦδε. Κανεὶς ἄλλος, λέγει ὁ Ἐρ. Μπαρμπύς, δὲν παρέστησε τόσον ζωηρῶς τὴν κραυγὴν τῆς σπαραγμένης σαρκός, ἢ ὁποία θυσιάζεται κατὰ τὴν μάχην, οὔτε τὴν παραφροσύνην τοῦ πολεμικοῦ ἐφιάλτου. Κανεὶς ἄλλος δὲν εἰσδύει τόσον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀθλιότητα τοῦ στρατιώτου. Δι' ὅλου τοῦ ἔργου πνέει ὁ οἶκτος καὶ ὁ σεβασμὸς διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν.

Λαυρεωτικὸν ἢ Λαυριακὸν ζήτημα.— Οὕτως ὠνομάσθη τὸ κατὰ τὰ ἔτη 1869—1875 ἀναφυὲν ζήτημα μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ξένων

μεταλλειούχων, διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐν Λαυρίῳ ἀρχαίων σκωριῶν καὶ τῶν περισσευμάτων τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐξορυκτικῶν ἐργασιῶν. Τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὸ 1864 ἡ κυβέρνησις παρεχώρησεν εἰς τὴν ἐταιρείαν Σερπιέρι καὶ Ροὺ Φρανσινὲ δικαιώματα ἐκμεταλλεύσεως ἐν Λαυρίῳ ἐκτάσεως ἐν ἀρχῇ 12.000 στρεμμάτων. Μετὰ τετραετίαν ἠγέρθησαν σπουδαῖαι διαφωνίαι μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν μεταλλειούχων, τῶν τελευταίων ἐπωφελουμένων τῆς ἀσαφείας τῶν ἑλληνικῶν περὶ μεταλλείων νόμων καὶ ἀξιούτων δικαίωμα ἐκμεταλλεύσεως, τόσον τῶν σκωριῶν τῆς ἀρχαίας μεταλλουργίας, ὅσον καὶ τῶν περισσευμάτων τῶν ἐξορυκτικῶν ἐργασιῶν τῶν ἀρχαίων. Κατὰ τὸ στάδιον τῶν διαφωνιῶν προεκλήθησαν διάφορα πολιτικὰ ἐπεισόδια, ἐγεννήθη δὲ καὶ ὁ μῦθος περὶ μεγίστου λαυριακοῦ πλοῦτου. Εἰς τὰς διαφωνίας ταύτας ἀνεμίχθησαν πολλάκις αἱ κυβερνήσεις Γαλλίας καὶ Ἰταλίας ὑποστηρίζουσαι τὰς ἀπόψεις τῆς ἰταλογαλλικῆς ἐταιρείας, ἐπὶ κυβερνήσεως δὲ Βούλγαρη ἢ Ἰταλία ἐχρησιμοποίησε καὶ ἀπειλὰς. Εἰς ἔτι ὀξυτέραν φάσιν ἔφθασε τὸ ζήτημα ἐπὶ κυβερνήσεως Ε. Δεληγιώργη. Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γαλλία, ἐπιδιώκουσαι ἐκβιαστικὴν λύσιν, προέτειναν διεθνῆ διαιτησίαν. Ὁ Ε. Δεληγιώργης ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αὕτη ἀπετέλει ἀρχὴν κακίστης ἑτεροδικίας. Τὰ πράγματα θὰ περιήρχοντο εἰς ἀδιέξοδον, ἂν τὴν ὑστάτην στιγμὴν δὲν ἐξευρίσκατο ἡ λύσις τῆς παραχωρήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς ξένης ἐταιρείας εἰς τὴν Τράπεζαν Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ συμβιβαστικὴ αὕτη λύσις ἐπετεύχθη τῇ μεσιτείᾳ τοῦ διευθύνοντος τότε τὴν ἐν λόγω τράπεζαν Ἀνδρέου Συγγοῦ, προέκυψε δὲ ἐξ αὐτῆς ἡ συγκρότησις καὶ νέας ἐταιρείας ἑλληνικῆς, ἀναλαβούσης, τῇ συγκαταθέσει τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου, τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν σκωριῶν καὶ τῶν μεταλλειούχων φλεβῶν

τῆς ἐπιφανείας. Οὕτως ἐτερματίσθη μὲν τὸ ζήτημα, δὲν ἀπεφεύχθη ὅμως ὀλεθρία κυβεία, καθόσον αἱ μετοχαὶ τῆς νέας ἐταιρείας, βοηθοῦντος καὶ τοῦ περὶ μεγίστου πλοῦτου τοῦ Λαυρίου θρύλου, ἐκδοθεῖσαι εἰς τὴν τιμὴν τῶν 200 δρ. ἀνῆλθον ταχέως διὰ τῆς κερδοσκοπίας εἰς τὸ διπλάσιον τῆς ἐκδόσεως. Τὴν λύσιν ἐπλήρωσε δηλαδὴ ἡ ληστευθεῖσα ἰδιωτικὴ οἰκονομία. Ὅταν ἔπειτα αἱ πλᾶναι διελύθησαν μεγάλαι ζημίαι προέκυψαν εἰς βάρος τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, ἡ δὲ ὀργὴ τοῦ λαοῦ ἐστράφη κυρίως κατὰ τοῦ Ε. Δεληγιώργη, ὅστις, εἴτε ἐκ πλάνης, εἴτε δι' ἀντιπολιτευτικούς λόγους θορυβήσας περισσότερον τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐγένετο παραίτιος τοῦ σχηματισμοῦ ἐντυπώσεως ὅτι τὸ Λαύριον ἀπετέλει ἀμύθητον ἐθνικὸν θησαυρόν.

Λαύριον.— Πόλις τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἔδρα τοῦ δήμου Λαυριωτικῆς (κατ. 7.921), ἔχουσα 6.393 κατ. (1928). Κεῖται κατὰ τὸ κάτω ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς, ἦτο δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐνδιαφέρουσα πόλις διὰ τὸν μεταλλευτικόν, εἰς μόλυβδον ἰδίως καὶ ἄργυρον, πλοῦτον της. Τὸ διασωζόμενα ἐρείπια οἰκοδομημάτων, ναῶν, ὑπογείων δεξαμενῶν, φρεάτων, διόδων κλπ. ἀποδεικνύουσι ποίαν εἶχεν ἔκτοτε σημασίαν ἢ πλουτοφόρος αὕτη περιοχὴ, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια εἶναι διάτρητος ἀνὰ πᾶν βῆμα καὶ ἐξηρευνημένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μεταλλευτῶν. Ἡ ἐκμετάλλευσίς της ὑπῆρξεν ἰδία ἔντονος ἀπὸ τοὺς μηδικούς πολέμους, παρήκμασε δὲ βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀναπτυχθεῖσα προσωρινῶς καὶ πάλιν ἐπὶ Δημητρίου Φαληγέως. Κατὰ τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα ἤρχισαν νὰ ἀνακατεργάζωνται τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χωνευτηρίων ἀπορριφθέντα ὑπολείμματα, ἐξ ὧν διὰ τῶν νεωτέρων τεχνικῶν μέσων κατωρθοῦτο ἡ ἀποκόμισις νέων ποσῶν ἀργύρου. Ἡ ἐκμετάλλευσίς ὅμως αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ

πολὺ καὶ ἔκτοτε τὸ Λαύριον ἀπέμεινεν ἐν ἀφανείᾳ μέχρι τοῦ 1860, ὅπότε γαλλικὴ τις ἐταιρεία ἠγόρασε παρὰ τοῦ δήμου Κερατέας καὶ ἄλλων ἰδιωτῶν τὰς εἰς αὐτοὺς ἀνηκούσας σκωρίας (ἀπορρίμματα τῶν ἀρχαίων καμίνων), ἐξ ὧν ἐξῆγε σημαντικὰ ποσὰ μολύβδου περιέχοντος καὶ ἄργυρον εἰς ἰκανὴν ἀναλογίαν. Τὸ 1869 ὅμως ἐγεννήθη μέγα πολιτικὸν ζήτημα (βλ. λ. *Λαυρεωτικὸν ζήτημα*) περὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν ταύτην καὶ ἡ γαλλικὴ ἐταιρεία ὑπεχρεώθη νὰ μεταβιβάσῃ τὰ δικαιώματά της εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν Μεταλλουργείων Λαυρίου» (ἰδρυθεῖσαν τὸ 1872), τὸ δὲ 1875 ἰδρύθη καὶ νέα γαλλικὴ ἐταιρεία λαβοῦσα τὸ προνόμιον ἐκμεταλλεύσεως ἄλλων θέσεων τῆς ἰδίας περιοχῆς. Αἱ ἐργασίαι τῶν δύο τούτων ἐταιρειῶν ἔβαινον καλῶς ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἰδίων καὶ τοῦ εἰσπράττοντος ποσοστὰ ἐπὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν δημοσίου ταμείου, ἐπ' ἐσχάτων ὅμως ἡ παραγωγή ἐμειώθη αἰσθητῶς καὶ περιορίσθη κατὰ πολὺ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις ἀπασχολουμένων ἐργατῶν.

Ὁ δήμος Λαυρίου περιλαμβάνει ἐκτὸς τῆς πόλεως τοὺς ἐξῆς συνοικισμούς κειμένους εἰς διαφόρους περὶ αὐτὸν μεταλλευτικὰς τοποθεσίας: Ἀγριλέτα, Βίγλα, Θορικόν, Καμάριζα, Σούνιον καὶ Σούρεζα.

Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὠραίου σχεδίου μὲ νεωτεριστικὴν ρυμοτομίαν, ὑδρεύεται δὲ δι' ὑδραγωγείου καὶ ἡλεκτροφωτίζεται.

Τὸ Λαύριον εἶναι ἔδρα εἰρηνοδικείου, ὑποθηκοφυλακείου, ὑποδιοικήσεως χωροφυλακῆς, λιμεναρχείου, γραφείου Γ. Τ. Τ., τελωνείου, οἰκονομικῆς ἐφορίας, ταμείου. Ἔχει ἐπίσης πρακτικὸν λύκειον, γυμνάσιον, δημοτικὰ σχολεῖα.

Τὸ Λαύριον ἔχει τακτικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς πρωτεύουσας διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Λαυρίου καὶ διὰ λεωφορείων αὐτοκινήτων. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος του περιορίζεται ἰδίως εἰς

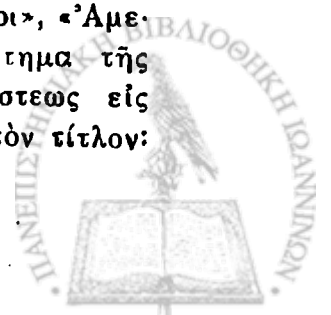
τὴν ἐξαγωγήν τῶν μεταλλευμάτων, εἶναι δὲ ἐλάχιστη ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιβατικῆς.

Τὸ Λαύριον ἀπὸ τοῦ 1860, ὁπότε ἤρχισεν ἡ ἐκ νέου ἐκμετάλλευσίς του πρὸς ἐξαγωγήν μεταλλευμάτων, συνεχέντρωσεν ἀρχεῖον ἐργατικὸν πληθυσμόν, ὅστις μεταξὺ τῶν πρώτων ἐν Ἑλλάδι, ἠγωνίσθη δι' ἀπεργιῶν καὶ συγκρούσεων κατὰ τῆς δεινῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἣν ὑφίστατο παρὰ τῶν ἐταιρειῶν. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι, οἱ ὁποῖοι ἐπανειλημένως ἔλαβον ἐπαναστατικὸν χαρακτήρα, ἐστοίχισαν εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν πολλὰ θύματα. (Βλ. καὶ τὸν περὶ Ἑλλάδος τόμον).

Λαφάργκ (Παῦλος Lafargue). — Περὶφημος Γάλλος σοσιαλιστὴς συγγραφεὺς γαμβρὸς τοῦ Κ. Μάρξ, γεννηθεὶς ἐκ Γάλλων γοιέων ἐν Σαντιάγο τῆς Κούβας τὸ 1842 καὶ αὐτοκτονήσας τὸ 1911. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν μετέβη εἰς Γαλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἐν Βορδῶ καὶ Τουλούζῃ. Κατεπολέμησε τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν «Ἀριστερὰν ὄχθην» τοῦ Κ. Λονγκέ. Ὁπαδὸς τοῦ Προυντὸν κατ' ἀρχάς, ἐγένετο κατόπιν δραστήριον μέλος τῆς Α' Διεθνοῦς καὶ μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς Κομμούνας τῶν Παρισίων, ἐντολῇ τῆς ὁποίας μετέβη εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Γαλίαν διὰ νὰ ἐξεγείρῃ ἐκεῖ ἐπανάστασιν. Μετὰ τὴν κατάνιξιν τῆς Κομμούνας κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου μετέσχε τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας καὶ κατεπολέμησε τὸν μπακουισμόν. Τὸ 1872 παρευρέθη εἰς τὸ ἐν Χάγη τελευταῖον συνέδριον τῆς Α' Διεθνοῦς. Κατόπιν ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίῳ, ὁπόθεν συνειργάζετο εἰς τὴν «Ἰσότητα» τοῦ Ἰουλ. Γκέντ. Ὄταν ἐδόθη ἀμνηστία εἰς τοὺς μετασχόντας τῆς Κομμούνας, ἐπανῆλθεν εἰς Γαλίαν (1882) καὶ ἴδρυσεν μετὰ τοῦ Ἰ. Γκέντ τὸ μαρξιστικὸν Γαλλικὸν ἐργατικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον διηύθυνε μέχρι τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ 1905. Πολὺ συχνὰ ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ταξικὴν δικαιοσύνην καὶ συχνὰ ὑπε-

χρεώθη νὰ γνωρίσῃ τὰς φυλακάς. Τὸ 1885 ἐφυλακίσθη ἕνεκα τῶν διαλέξεών του καὶ τὸ 1886 παρεπέμφθη εἰς τὸ κακουργοδικεῖον. Μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Φουρμί καταδικάσθη εἰς φυλάκισιν ἐνδὸς ἔτους μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ὑπεκίνησε φόνους. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς του ἐκλεγείσ βουλευτῆς (1811), ἀπεφυλακίσθη. Ἐκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου του δὲν ἔπαυσε συνειργάζομενος μετὰ τοῦ Ἰ. Γκέντ καὶ καταπολεμῶν κάθε τάσιν τοξικῆς συνειργασίας. Ὁ Λαφάργκ ἔθνηκεν ἐκουσίως τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του μετὰ τῆς θαυμασίας συζύγου του καὶ συνεργάτιδος του Λάουρας, θυγατρὸς τοῦ Κ. Μάρξ, διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν ἄχρηστον πλέον λόγῳ τῆς ἡλικίας του, διὰ τὸ ἐργατικὸν κίνημα.

Ὁ Λαφάργκ ἔγραψε πλεῖστα καὶ ποικίλα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς οἰκονομικά, ἱστορικά, λογοτεχνικά καὶ φιλοσοφικά ζητήματα. Ἦτο πεπροικισμένος μὲ σπάνιον συγγραφικὸν τάλαντον καὶ κατεῖχεν ἄριστα τὴν ἱστορικοῦλιστικὴν μέθοδον. Σοφὸς καὶ πνευματώδης κατέλιπεν ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀνέθρεψαν ὀλοκλήρους γενεάς καὶ τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκονται καὶ σήμερον πολὺ εὐχαρίστως. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Τὸ δικαίωμα τῆς τεμπελιᾶς» (1880, καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις), «Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος», «Μαθήματα κοινωνικῆς πολιτικῆς», (1884), «Ἡ θρησκεία τοῦ κεφαλαίου» (1887), «Ὁ κομμουνισμὸς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις», (1882), «Ἰδεαλισμὸς καὶ ὑλισμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1895, καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις Θ. Ν. Τσαβέα), «Ἡ ἐξέλιξις τῆς ιδιοκτησίας» (1891, καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις), «Ἡ οἰκονομικὴ λειτουργία τοῦ χρηματιστηρίου», «Σοσιαλιστικοὶ λίβελλοι», «Ὁ Σοσιαλισμὸς καὶ ἡ κατάκτησις τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν», «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ οἱ διανοούμενοι», «Ἀμερικανικὰ τράστ», «Τὸ ζήτημα τῆς γυναικός», «Τὰ αἷτια τῆς πίστεως εἰς θεόν», (καὶ ἑλληνικὴ μετ. με τὸν τίτλον:

«Θρησκεία και ἀθεία»), «Ὁ οἰκονομικὸς νετερμινισμὸς τοῦ Κ. Μάρξ» (καὶ ἑλλ. μετ. μὲ τὸν τίτλον: «Ἡ ἱστορικὴ μέθοδος τοῦ Κ. Μάρξ»).

Λαφόργκ (Ἰούλιος Laforgue).—Γάλλος ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς Μονιεβιδεο τὸ 1860 καὶ ἀποθανὼν νεώτατος, εἰς ἡλικίαν μόλις 27 ἐτῶν ἐν Παρισίοις. Ἐχρημάτισε ἀναγνώστης τῆς αὐτοκρατείας τῆς Γερμανίας Αὐγούστας. Ἐξέδωκε δύο ποιητικὰς συλλογὰς καὶ εἰς τὸ πεζὸν τὰς «Θρυλικάς ἠθικολογίας» αἱ ὁποῖαι εἶναι μία βιαία καὶ ἐντελὴς πρωτότυπος, πλήρης ἀπροσδοκῆτων ἐκλάμψεων, εἰρωνείας καὶ ἐνὸς θέλγοντος ρυθμοῦ, κριτικὴ τῆς ἐπιβολῆς, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦν ἐπὶ τῆς διανοίας ὠρισμένοι μῦθοι χρησιμοποιοῦντες ὑπὸ μεγάλων συγγραφέων. Ὁ Λαφόργκ ἐμφορούμενος ὑπὸ νιτσεικῶν ἀντιλήψεων καὶ διανοητικοῦ μηδενισμοῦ διωσείει τὰς βάσεις τῶν κατὰ παράδοσιν ἀξιών τῆς ζωῆς καὶ καταρρίπτει τὰ ἐρείσματα τῶν μύθων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦντες ὑπὸ μεγάλων ποιητῶν ἐξήσκησαν κολοσσιαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως. Ἐκ τῶν «Θρυλικῶν ἠθικολογιῶν» ὁ «Ἀμλέτος» μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

Λάφυρον.—Τὸ ὑπὸ τοῦ νικητοῦ κατακτώμενον πρᾶγμα τοῦ ἠττηθέντος ἐχθροῦ. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ μέχρι μεσαίωνος ὡς λάφυρα ἐλαμβάνοντο ὅλη ἢ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία τοῦ δημοσίου ἢ καὶ τῶν πολιτῶν τῆς ἠττηθείσης πολιτείας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διὰ διεθνῶν συμφωνιῶν καθορισθείσας διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὡς λάφυρα λαμβάνονται μόνον ἢ δημοσία περιουσία τοῦ ἠττηθέντος κράτους, πρημένει δὲ σεβαστὴ ἢ περιουσία τῶν ἰδιωτῶν, τῶν δῆμων καὶ κοινοτήτων καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἢ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων. Εἰς τὴν θάλασσαν ἐξαιροῦνται, καίτοι ἀνήκοντα εἰς τὸ ἐχθρι-

κὸν κράτος, τὰ ἔχοντα νοσοκομειακὴν, θρησκευτικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν-πλοῖα.

Λαχεῖον.—Τὸ λαχεῖον εἶναι ἀπατηλὴ καὶ ληστρικὴ φορολογία, θίγουσα κυρίως τὰ πτωχότερα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, πρῶτον μὲν διότι ταῦτα ἐλκύονται περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τοῦ πλουτισμοῦ, δεύτερον δὲ διότι δι' αὐτὰ τὸ διατιθέμενον ποσὸν εἶναι δυσαναλόγως μέγα ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκονομικὴν τῶν κατάστασιν. Ὡς δὲ νὰ μὴ ἦρκει ἢ ἐντὸς τοῦ λαχείου περιλαμβανόμενῃ φορολογία, ἐπιβάλλεται καὶ ἰδιαιτέρα φορολογία 13 ο)ο καὶ ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τοῦ λαχείου κερδῶν.

Λαχειοφόρον δάνειον.—Τὸ δι' ὁμολογιῶν καὶ εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν συναπτόμενον δάνειον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἐκδότης παρέχει εἰς τοὺς ἀγοράζοντας τὸς ὁμολογίας (δανειστάς) τὴν πιθανότητα ἐκτάκτου καὶ σχετικῶς μεγάλου κέρδους. Τὸ σύστημα τοῦτο χρησιμοποιεῖται κυρίως ὑπὸ τῶν κρατῶν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς ἐσωτερικὰ δάνεια, ὁσάκις ἢ πίστις τοῦ κράτους εἶναι κλονισμένη.

Λαχειοφόρα δι' ὁμολογιῶν δάνεια ἐκδίδονται καὶ ὑπὸ ἰδιωτικῶν καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκδοσὴν τῶν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ διὰ νόμου ἄδεια τῆς πολιτείας. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ λαχειοφόρον δάνειον ἀποτελεῖ δελεαστικὴν πυγίδα πρὸς προσέλκυσιν τῶν ἀποταμιεύσεων τῶν λαϊκῶν στρωμάτων.

Λβώφ (Γεώργιος Εὐγένιεβιτς 1861—1925).—Ρώσος πρίγκηψ ἐκ τῶν μεγαλυτέρων γαιοκτημόνων τῆς τσαρικῆς Ρωσσίας. Ὑπῆρξε σπουδαῖος πολιτικὸς παράγων, διαδραματίσας σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν κίνησιν τῶν «Ζέμσιβο» (βλ. λ.).

Τὸ 1903—1906 ἔδρασεν ὡς πρόεδρος τοῦ Ζέμσιβο εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Τέλσκ. Ἀργότερον ἐξελέγη μέλος τῆς

πρώτης αυτοκρατορικής Δούμας, ως συνταγματικός δημοκρατικός κατά τὸ διάστημα δὲ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου πρόεδρος τοῦ συνδέσμου τῶν ρωσικῶν «Ζέμισβο».

Κατὰ τὰ φεβρουσιανὰ (1917) γεγονότα τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ πρωθυπουργία τῶν δύο πρώτων προσωρινῶν κυβερνήσεων. Ἡ δρᾶσις του, ὡς πρωθυπουργοῦ τῶν ἐπαναστατικῶν κυβερνήσεων ὑπῆρξε πλήρης ἀνιφάσεως, ὅπως καὶ ὅλη ἡ δρᾶσις τῶν λοιπῶν ὑπουργῶν λόγω τῆς ἀνομοιογενοῦς συστάσεως τῶν κυβερνήσεων τούτων καὶ τῶν ἀντιθέσεων μεταξὺ τῆς κοιωνικῆς καταστάσεως τῶν μελῶν καὶ τοῦ ἀνατρεπτικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον παρ' ὅλην του τὴν ἀσάφειαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ποτὲ ὑπὸ ὑπουργῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν παράταξιν τῶν συντηρητικῶν στοιχείων.

Τὴν 7ην Ἰουλίου διαφωνήσας πρὸς τὸν Κερένσκυ ὡς πρὸς τὸ πολιτικὸν καὶ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

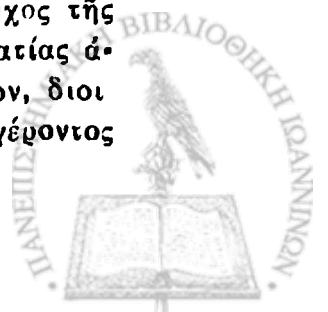
2.—Νικολάϊ Νικολάεβιτς. Ρῶσσος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1867 καὶ δρᾶσας καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κίνησιν τῶν «Ζέμισβο». Διετέλεσε μέλος τῆς πρώτης, τρίτης καὶ τετάρτης αυτοκρατορικῆς Δούμας, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς συνταγματικός δημοκρατικός, ἀργότερον δὲ ὡς ἡγέτης τοῦ «κόμματος τῆς ἀνακαινίσεως». Εἰς τὴν τετάρτην Δούμαν ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν «Προοδευτικῶν». Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου εἰργάσθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Ντενίκιν περιφερείας. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἄκραν δεξιὰν τῆς ἐθνικιστικῆς παρατάξεως καὶ ἦτο ἄσπονδος πολέμιος τῶν Σοβιέτ.

3.—Βλαδίμηρος Νικολάεβιτς. Ρῶσσος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1872. Εἰς

τὴν τρίτην καὶ τετάρτην Δούμαν διετέλεσε πρόεδρος τοῦ κέντρου. Μετὰ τὴν φεβρουσιανὴν ἐπανάστασιν διωρίσθη κυβερνητικὸς ἐπίτροπος παρὰ τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ. Αἱ ἱστορικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τοῦ Κερένσκυ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Κορνίλωφ, διεξήχθησαν μέσον τοῦ Αβώφ. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δρᾶσις του. Τὸ 1921 προσεχώρησεν εἰς τὴν κίνησιν τῶν «Σμενοβεχόβτσων», ἐκείνων δηλαδὴ οἱ ὁποῖοι μεταβαλόντες τὴν πολιτικὴν των κατεύθυνσιν ἤρχισαν νὰ ὑποστηρίζουν μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα τὴν ἀναγκὴν ἐπανάδου εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προέβη εἰς δημοσίαν ἀνάπτυξιν τῶν ἀντιλήψεων του ἐν Παρισίοις διὰ τοῦ ὑιομήματος: «Ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία καὶ ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ρωσικῆς κρατικῆς ὑποστάσεως». Τὸ πολύκροτον τοῦτο ὑπόμνημα ἐξεδόθη εἰς εἰδικὸν φυλλάδιον τὸ 1922 εἰς τὸ Βερολῖνον. Πράγματι δὲ ὁ Αβώφ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν τὸ 1922 ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐργαζόμενος εἰς τὰ κεντρικὰ οἰκονομικὰ ἰδρύματα.

Λεβάδεια.—Πόλις τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ ἔδρα ὁμωνύμου δήμου (κατ. 13.414) ἔχουσα 12.585 κατ. (1928). Κεῖται εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμήμα τῆς Βοιωτίας, ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ καὶ διασχίζεται ὑπὸ τοῦ χειμάρρου Ἐρχυνα. Ὑφίστατο ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὸ παρ' αὐτὴν μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἤκμασε τόσον ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ὅσον καὶ ἐπὶ φραγκοκρατίας, ὁπότε ὑπήγετο εἰς τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν. Βραδύτερον ἐπὶ τῶν Ναβαρραίων ὑπῆρξεν ἡ προνομιοῦχος τῆς Βοιωτίας πόλις. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπῆλauen ἐξαιρετικῶν προνομίων, διοικουμένη ὑπὸ Ἑλληνοδημογέροντος

καὶ συμβουλίου ἐκ προυχόντων. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὁ Ἀθανάσιος Διάκος κατέλαβεν αὐτὴν τὴν 5 Ἀπριλίου 1822, ἀλλὰ τὴν 25 Ἰουνίου ἰδίου ἔτους περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, παραμείνασα καὶ πάλιν ὑπὸ τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ 1828, ὅποτε ἀπλευθερώθη ὀριστικῶς.

Ἡ σημερινὴ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ καλοῦ σχεδίου καὶ ἠλεκτροφωτίζεται. Εἰς τὸν δῆμον Λεβαδείας ὑπάγονται καὶ τὰ ἐξῆς χωρία : Σούρπη, Πέρα Χωριό, Τσουκαλάδες καὶ Κουροῦπι.

Ἡ Λεβάδεια ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν, χρησιμοποιοῦσαν ὡς κινητήριον δύναμιν τὰ ὕδατα τοῦ Ἐρκυνα, ἀποτελεῖ δὲ τὸ κέντρον τῆς ἐμπορίας τοῦ παραγομένου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ βάμβακος καὶ ἄλλων προϊόντων. Λειτουργοῦσιν ἐν αὐτῇ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κ.λ.π. Ἐμποροπαγήγεις τελεῖται ἐν Λεβαδίᾳ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ Λεβάδεια εἶναι ἔδρα πρωτοδικείου, εἰρηνοδικείου, πταισματοδικείου, ὑποθηκοφυλακείου, ὑποδιοικήσεως χωροφυλακῆς, γρυφείου Τ.Τ.Τ. οἰκονομικῆς ἐφορίας καὶ μητροπόλεως.

Λεβασσέρ (Πέτρος Αἰμίλιος Levasseur).— Γάλλος οἰκονομολόγος, στατιστικὸς καὶ γεωγράφος, γεννηθεὶς τὸ 1828. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον Μπουρμπόν (τὸ κατόπιν λύκειον Βοναπάρτου) καὶ τὸ 1849 προσελήφθη εἰς τὴν Ecole Normale, κατὰ Σεπτέμβριον δὲ τοῦ 1851 ὠνομάσθη καθηγητὴς τοῦ λυκείου Ἀλανσόν. Μετὰ διετῆ ὑπηρεσίαν ἐνταῦθα ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ρητορικῆς ἐν Μιτζανσόν τὸ 1854. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους τὸ 1856 ὡς ἑκτακτος καθηγητῆς εἰς τὸ λύκειον τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου, παρέμεινεν αὐτόθι μέχρι τοῦ 1861, ὅποτε ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ λύκειον Βοναπάρτου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ περιφήμου ἱστορικοῦ Ντυρβί. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἱστο-

ρικῶν ἐργασιῶν. Τὸ 1868 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ντυσατέλ. Ἀναλαβὼν σειρὰν μαθημάτων ἱστορίας, γεγονότων καὶ οἰκονομικῶν θεωριῶν (1868) εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ἐγένετο τακτικὸς καθηγητῆς αὐτοῦ τὸ 1872 εἰς τὴν ἔδραν τῆς οἰκονομικῆς γεωγραφίας, οἰκονομικῆς ἱστορίας καὶ οἰκονομικῆς στατιστικῆς. Διδάσκων ἀπὸ τοῦ 1871 ἀντὶ τοῦ Wolowski εἰς τὸ Κοινοβουλευτικὸν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἀπέβη τακτικὸς αὐτοῦ καθηγητῆς τὸ 1876 εἰς τὴν ἔδραν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς βιομηχανικῆς νομοθεσίας. Ἀπὸ τοῦ 1871 ὁ Λεβασσέρ ἐπεδόθη εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας καὶ προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Ὑπήρξεν εἰς ἕκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἐταιρείας τῆς ἐμπορικῆς γεωγραφίας, συνέγραψε πλῆθος εἰδικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν ἔργων, ἀντεπροσώπευσεν ἐπανειλημμένως τὴν πατρίδα του εἰς διάφορα διεθνή συνέδρια γεωγραφίας καὶ στατιστικῆς καὶ ἐχρημάτισεν ἀντιπρόεδρος τοῦ διεθνoῦς Ἰνστιτούτου τῆς στατιστικῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν κατὰ τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν του, εἶναι : «Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ συστήματος Λῶ» (1854), «Τὸ ζήτημα τοῦ χρυσοῦ» (1858), «Ἱστορία τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἐν Γαλλίᾳ» (ομ. 2, 1859, καὶ 1867, τόμ. 2). Ἔλαβε τρία βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν (1858 καὶ 1860) διὰ τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς ἐργασίας του τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις τῆς Γαλλίας, καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ 1865 ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον : «Ἡ βιομηχανικὴ Γαλλία τὸ 1789». Κατόπιν ἐξεδόθησαν ἄλληλοδιαδόχως τὰ ἔργα : «Ὁ ρόλος τῆς νοήσεως ἐν τῇ παραγωγῇ» (1868), «Μαθήματα ὄγροτικῆς

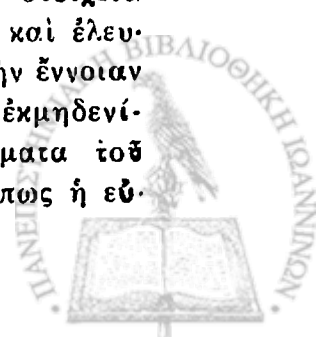
βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς οἰκονομίας» (1869), «Ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς» (τ. β. 1889—1892).

Λεβί (Παῦλος Levi).— Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τὸ 1883 ἐν Βυρτεμβέργῃ. Ἀποφοιτήσας τοῦ λύκειου τῆς Στουτγάρδης, ἐσπούδασε νομικὸ ἐν Βερολίῳ καὶ Γρενόβλῃ καὶ κατόπιν ἐδικηγόρησεν ἐν Φραγκφούρτῃ. Ὑπῆρξεν ἐπανειλημμένως συνήγορος τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ εἰς τὰς διαφοροὺς δίκας τῆς διὰ τὴν ἀντιμιλιταριστικὴν τῆς δρᾶσιν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐστάθη διεθνιστής. Μετὰ τοῦ Κ. Λήμπκνεχτ καὶ τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ ἴδρυσεν τὴν ὁμάδα «Σπάρτακος» καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Τσίμμερβαλντ. Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ γερμανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἐγένετο ἡγέτης αὐτοῦ καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920 ἐξελέγη ὡς κομμουνιστὴς βουλευτῆς τοῦ Ράϊχσταγ. Μετ' ὀλίγον ὁμως ἐλθὼν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Γ' Διεθνοῦς λόγῳ δεξιῶν παρεκκλίσεων, ἀπεκλείσθη τῆς Διεθνοῦς. Ὁ Π. Λεβί εἶναι γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Χαρτστάϊν.

Λεβίτσκι (Βολόντια, ψευδώνυμον τοῦ Τσεντερμπάουμ).— Ρῶσσος μενσεβίκος γεννηθεὶς τὸ 1883. Τὸ 1904 μετηνάστευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μετὰ τὴν πρώτην συνδιάσκεψιν τῶν μενσεβίκων (1905) ἐπανῆλθεν εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν προπαγάνδαν. Μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης, τὸ δὲ 1907 κατὰ τὸ σχίσμα τὸ ἐπισυβάν ἐν τῇ συνδιασκέψει τῆς Πετροπόλεως ὑπεστήριξε τοὺς μενσεβίκους. Κατὰ τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν δευτέραν Δούμαν ὑπεστήριξε τὸ μπλόκ μετὰ τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀντιδράσεως (ὑπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ πολέμου) ἦτο λικβινταριστής, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπαδὸς τῆς «ἐθνικῆς

ἀμύνης». Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν μετέσχε ὄλων τῶν μενσεβίκων συνδιασκέψεων, κατόπιν δ' ἐξεδηλώθη ἐχθρὸς τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος. Τὸ 1919 συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη δι' ἐπαναστατικὰς πράξεις.

Λεβύ · Μπρῦλ (Λουκιανὸς Levy · Bruhl).—Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τὸ 1857. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ λύκειῳ Καρολομάγνου, εἰσηλθε τὸ 1876 εἰς τὴν École Normale supérieure, ὁπόθεν ἀπεφοίτησε τὸ 1879 καὶ προσελήφθη ἀμέσως εἰς τὸ λύκειον τῆς Ἀμιένης, μετὰ τρεῖς δὲ ἔτη ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας (1884) καὶ κατόπιν κατέλαβε τὴν ἔδραν τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ λύκειον τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου ἐν Παρισίοις. Ταῦτοχρόνως ἐδίδασκεν ὡς καθηγητῆς εἰς τὴν Ἐλευθέραν σχολὴν τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ 1895 ἐγένετο ἐπιμελητῆς ἐν τῇ École Normale supérieure καὶ κατόπιν ἐν τῇ Σορβόνῃ (1899). Τὸ 1902 ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ E. Boutroux. Τὸ 1904 ἀνηγορεύθη ἑκτακτος καθηγητῆς καὶ τὸ 1908 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τὸν ἐξέλεξε μέλος τοῦ τμήματος τῆς φιλοσοφίας τὸ 1917 εἰς τὴν θέσιν τοῦ V. Delbos. Ἡ λατινιστὶ συντεταγμένη ἐναίσιμος διατριβὴ του «Quid de Deo Seneca censerit» (1884) ἀποτελεῖ ἔκθεσιν τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τοῦ Σενέκα. Ἡ γαλλιστὶ γραφεῖσα ἐναίσιμος διατριβὴ του «L' idée de responsabilité» δεικνύει καταφανῆ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Καντίου. Ὁ συγγραφεὺς ὑποβάλλει εἰς κριτικὴν τὰ στοιχεῖα τῆς εὐθύνης, κύρωσιν, ἀξίαν καὶ ἐλευθερίαν. Κατόπιν ἐπαναφέρει τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν φαίνεται νὰ ἔχη ἐκμηδενίσει, ἐπικαλούμενος τὰ αἰτήματα τοῦ πρακτικοῦ λόγου. Τοιοῦτοτρόπως ἡ εὐ-

θύνη, ἀνιδρυθείσα ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς κατηγορικῆς προστακτικῆς προσλαμβάνει συμβολικὴν ἀπλῶς ἀξίαν. Ὁ Λεβύ Μπρὺλ ποιεῖται διάκρισιν μετὰ τοῦ ἐμπειρικοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὸν γνωρίζουμεν δι' ἡμῶν καὶ ἐκτὸς ἡμῶν, καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου, οἷον τὸν αἰσθητόμεθα ἐνίοτε εἰς τὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὁ ἐμπειρικός ἀνθρώπος ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιστήμην ὁ ἠθικός εἰς τὸ πεδῖον τῆς πίστεως. Παρα τὴν κανιανικὴν ἀπόχρωσιν του, ὁ Λεβύ Μπρὺλ φαίνεται ὅτι ἐγκαίρως στρέφεται πρὸς μίαν ἐπιστημονικωτέραν ἠθικὴν, ὡς ἔκφρασιν τῶν κοινωνικῶν νόμων. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη πρέπει νὰ ἀγνοῇ τὴν ἠθικολογίαν. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἄμυνα τῆς κοινωνίας καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν δὲν ἔχει μεγαλύτερην ἀνάγκην νομιμοποιήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ζῆν. Ἡ «L'Allemagne depuis Leibnitz; essai sur le développement de la conscience nationale en Allemagne» (1890), εἶναι μία ἱστορικὴ ἐργασία μεγάλης σξίας. Ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐξετιζομένη περίοδος κράτει ἀπὸ τοῦ 1700 μέχρι τοῦ 1848, ὑποδιαίρουμένη εἰς τρία στάδια. Κατὰ τὸν 17ῶν αἰῶνα ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος τείνει νὰ ἐξυλειφθῇ. Ἄλλοι Γερμανοὶ λογοτέχναι καὶ φιλόσοφοι ἀγωνίζονται κατὰ τῆς ξενικῆς ἐπιδράσεως καὶ ἀποκαλύπτουν τὰ πρωταρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 15 πρώτων ἐτῶν τοῦ 18ῶν αἰῶνος ἡ Ἀγία Αὐτοκρατορία ἐξαφανίζεται, ἡ Γερμανία ὑφίσταται ξενικὸς εἰσβολὰς, ἡ Πρωσσία ἠτῖάται. Τότε τὸ ἐθνικὸν συναίσθημα λαμβάνει σάρκα καὶ συμπυκνοῦται εἰς τὴν ἰδέαν τῆς γερμανικῆς πατρίδος. Μετὰ τὸ 1815 πείθονται ὅλοι οἱ διὰ τὴν ὕσταξιν τῆς κοινῆς πατρίδος ἀπαιτεῖται καὶ ἰσχυρὸν κράτος. Τὸ ἔργον «La philosophie de Jacobi» (1894) ἐξηγεῖ πῶς ὁ Γερμανὸς Jacobi (1743—1819) ἐπέτυχεν ν' ἀποδείξῃ τὴν μεταφυσικὴν ἀδυναμίαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ νὰ συλλάβῃ τὴν ἀπόλυ-

τον ἀλήθειαν εἰς τὰ ἄμεσα δεδομένα τῆς καρδίας. Ἡ στοχαστικὴ οὐτὴ μελέτη συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἀξιολόγου προλόγου, εἰς τὸν ὁποῖον κρίνονται οἱ φιλόσοφοι τοῦ συναισθήματος. Ἐπίσης ἡ «Philosophie d'Auguste Comte» (1906) ἀποτελεῖ ἔργον βοῦθός μελετητοῦ, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀξιολογὸν ἐρμηνείαν τοῦ κοντισμοῦ. Ὁ Λεβύ Μπρὺλ, συγκρίνει τὸ ἔργον τοῦ Comte, διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν γονιμότητά του, μὲ τὸ ἔργον τοῦ Descartes. Θεωρεῖ τὸν Comte ὡς δημιουργὸν τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης καὶ ὡς διανοητὴν μετατρέψαντα τὴν ἐπιστήμην εἰς φιλοσοφίαν. Εἰς τὸ ἔργον του «La morale et la science des moeurs» (1903) ἔχει ὑποστῆ τὴν ἐπιδρασιν τοῦ Comte καὶ τοῦ Durkheim. Αἱ θεμελιώδεις ἰδέαι τοῦ ἔργου τούτου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ θεωρητικὴ ἠθική. Αἱ διάφοροι θεωρητικαὶ ἠθικαὶ εἶναι ἄλλοτε ἐπιτυχεῖς καὶ ἄλλοτε ἀτυχεῖς συστηματοποιήσεις τῶν ὑπερχουσῶν πρυκτικῶν ἠθικῶν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα συνίσταται ὄχι εἰς τὴν ἰδρυσιν ἠθικῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνάλυσιν δεδομένης ἠθικῆς πραγματικότητος. Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Λεβύ Μπρὺλ «Les fonctions mentales dans les sociétés inferieures» (1909) ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἠθικῆς μεθόδου.

Ὁ Λεβύ Μπρὺλ ἐξέδωκεν ἀνεκδότους ἐπιστολάς τοῦ J. St. Mill εἰς τὸν A. Comte («Lettre inedites de J. S. Mill á A. Comte» (1889) μετὰ τῶν ἀπαντήσεων τοῦ A. Comte καὶ εἰσαγωγῆς εἰς τὸ «Traité de l'enchaînement des idées fondamentales dans les sciences et dans l'histoire» (1911) τοῦ A. Comte. Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων ἔργων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ θεωρία τοῦ κράτους ἐν τῷ Ἐγγέλφ» (1889), «Λέξεις τινες ἐπὶ τῆς ἐριδοῦ τοῦ Χοῦμ καὶ τοῦ Ρουσσώ» (1912), «Σελίδες τινες περὶ τοῦ I. Ζωρές» (1916), «Ἡ εὐρωπαϊκὴ οὐγκρουσις, τὰ οικονομικὰ καὶ πολιτικὰ αἰτία της» (1915).

Συνειργάσθη εἰς τὴν «Revue des deux mondes», εἰς τὴν «Revue métaphysique, et de morale» εἰς τὴν «Revue philosophique», τῆς ὁποίας ἀπέβη διευθυντής μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Th. Ribot (1916). Μετοξὺ τῶν ἄρθρων τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν ταύτην εἶναι καὶ τὰ : «Το σύγχρονον κίνημα ἐν τῇ γαλλικῇ φιλοσοφίᾳ (1899)», «Ἱστορία τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ἐν Γαλλίᾳ» (1902), «Ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἠθῶν» (1906).

Λεγκαλισμὸς (γαλλ. legalisme).— Καλεῖται οὕτω ἡ ἐκουσία παραίτησις ἐνὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος ἀπὸ τῆς πυρηνόμου δράσεως εἰς περιόδους μεγάλης τρομοκρατίας καὶ ὁ περιορισμὸς του εἰς τὴν δρᾶσιν τὴν νόμιμον καὶ ἐπιτρεπομένην, εἰς βᾶρος πάντοτε τῶν ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν.

Λέγκιεν (Κάρολος Legien).— Εἰς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων τοῦ συνδικαλιστικοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κινήματος καὶ ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, γεννηθεὶς τὸ 1861 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1920. Τὴν σταδιοδρομίαν του ἤρχισεν ὡς ἐργάτης τορνευτής. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν συνδικαλιστικὴν κίνησιν τοῦ Ἀμβούργου ἐξελέγη τὸ 1887 πρόεδρος τοῦ συνδικάτου τῶν τορνευτῶν καὶ τοῦ ταμείου ἀσφαλίσεως, μετ' ὀλίγον δ' ἐγένετο πρόεδρος τῆς Γενικῆς ἐνώσεως τῶν γερμανικῶν συνδικάτων, εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὁποίων συντέλεσεν ἐνεργῶς. Ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνoῦς ἐγένετο τὸ 1903 γραμματεὺς αὐτῆς καὶ τὸ 1913 πρόεδρος, παραμείνας τοιοῦτος μέχρι τοῦ συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ (1919). Διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ κατὰ τὰ ἔτη 1893—1898, 1903—1918 ὡς καὶ τὸ 1920. Ἠργάσθη διὰ τὴν νομικὴν ἀναγνώρισιν τῶν συνδικάτων καὶ μετὰ τοῦ *Λάϊπαρτ* (βλ. λ.) ἵδρυσε τὸ 1918 τὴν «Κοινότητα τῆς ἐργασίας» (Arbeitsgemeinschaft), διὰ τῆς ὁποίας ἠθέλησε νὰ συμβάλῃ

εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῆς μεταπολεμικῆς Γερμανίας διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἐργοδοτικῶν καὶ ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν διαφορῶν μεταξὺ ἐργοδότη καὶ ἐργάτου. Μετέσχεν ὡς τεχνικὸς σύμβουλος τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης εἰς τὰς Βερσαλλίας, διετέλεσε δεύτερος πρόεδρος τοῦ προσωρινοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Βοϊμάρης καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1920 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν καταστολὴν, ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων δι' ἀπεργιῶν, τοῦ πραξικοπήματος τοῦ *Κάπ* (βλ. λ.). Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο σοσιαλεθνικιστής. Ὁ Λένιν κατατάσσει τὸν Λέγκιεν μετὰ τῶν Γκόμπερς, Ζονώ, Χέντερσον, Μερχάϊμ, εἰς τὴν χορείαν τῶν προδοτῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἡ πάλη ἦτο ἀσυγκρίτως δυσκολωτέρα ἀπὸ τὴν ἐναντίον τῶν Ρώσων μενσεβίκων. Διὰ τῆς καθοδηγήσεώς των τὰ ἐργατικά σωματεῖα παρεξέκλιναν τῆς ἐπαναστατικῆς γραμμῆς καὶ μετεβλήθησαν εἰς ἄβουλα ὄργανα εἰς χεῖρας ἀσυνειδήτων καὶ πωλημένων εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν ἡγετῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Λέγκιεν κυριώτερα εἶναι : «Τὸ δικαίωμα συνασπισμοῦ τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει» (1899) καὶ «Ἡ γερμανικὴ συνδικαλιστικὴ κίνησις» (1911).

Λεία ἡ σῦλον.— Οὕτω καλεῖται ἡ ἐν τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ, ἰδιωτικῆς περιουσίας, ἐχθρικῆς ἢ οὐδετέρας, ἥτις, κατασχομένη ὑπὸ τοῦ ἐμπολέμου, περιέρχεται εἰς τὴν κυριότητά του μετὰ ὀρισμένην διαδικασίαν. Πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ὅλη ἡ ἐχθρικὴ ἰδιωτικὴ περιουσία συλλεῖται εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, ἐκ δὲ τῆς οὐδετέρας μόνον τὰ μεταφέροντα λαθρεμπόριον πολέμου πλοῖα ἢ τὰ βοηθοῦντα τὸν ἐχθρόν. Ἐπίσης νομίμως συλοῦνται τὰ οὐδέτερα ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ προσπαθοῦντα νὰ παρηβιάσωσι νόμιμον πολεμικὸν ἀποκλεισμόν.

Λειῶν δικαστήριον.—Βλ. *Συλοδικεῖον*.

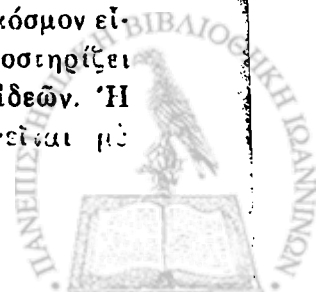
Λειβνίτιος (Γκόττφριντ Γουλιέλμος Leibnitz, προφ. Λάϊμπνιτς). Μέγας γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Λειψία τὸ 1646 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀνοβέρῳ τὸ 1716. Εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν. Τὸ 1663 ὑπεστήριξεν ἐν Λειψία τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀτομεύσεως, ἐν ἣ ἐξεδηλοῦτο ὀνοματοκρατικός. Κατόπιν μετέβη εἰς Ἰέναν πρὸς σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ εἰς Ἄλντορφ πρὸς σπουδὴν τοῦ δικαίου. Τὸ 1666 ἐδημοσίευσεν τὴν νομικὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του «Περὶ τῶν περιπελεγμένων περιπτώσεων ἐν τῷ δικαίῳ». Ταυτοχρόνως ἠσχολεῖτο καὶ μὲ χημικὰ πειράματα, μὲ ζητήματα ὑψηλῆς πολιτικῆς καὶ μὲ μαθηματικὰ καὶ μηχανικὰ προβλήματα.

Τὸ 1672 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Λουδοβικὸν ΙΔ' ὅπως ἐπιχειρήσῃ ἐκστρατείαν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου. Παραμείνας ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτεύουσῃ ἐπὶ τετραετίαν ἐσχέτισθη μὲ ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς καὶ ἐνεβάθυνεν ἐτι μᾶλλον εἰς τὰ μαθηματικά. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς του (1676) κατήρτισεν ὀριστικῶς τὸν διαφορικὸν λογισμόν. Κατόπιν ἐκλήθη εἰς Ἀννόβερον, ὅπου κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ βιβλιοθηκαρίου. Ἐνταῦθα ὁ Λειβνίτιος ἔγραψε τὰ κυριώτερα φιλοσοφικά του ἔργα. Παραλλήλως ὅμως δὲν ἔπαυσε νὰ ἀσχολῆται καὶ μὲ τὴν πολιτικὴν. Ὑπεστήριξε τὰ δικαιώματα τῶν Γερμανῶν πριγκήπων ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἀνέπτυξεν εἰς τὸν Πέτρον τὸν Μέγαν ὀλόκληρον σχέδιον διὰ τὴν εἰσαγωγὴν μεταξὺ τῶν λαῶν του, τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀνεμίχθη εἰς πλείους διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις. Τὸ 1684 ἐδημοσίευσεν τὴν μαθηματικὴν

πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέα μέθοδος περὶ μεγίστων καὶ ἐλαχίστων». Ὡς θεολόγος ἀνέπτυξε τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἡ προσέγγισις τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐδημοσίευσεν τὸ «Θεολογικὸν σύστημά του» (1684). Ὡς ἱστορικὸς ἵδρυσεν τὴν ἱστορικὴν κριτικὴν, ἐδημοσίευσεν τὸ 1693 συλλογὴν κανόνων διεθνoῦς δικαίου, ἤρξατο τὸν 1701 τῇ ἔκδοσιν ὑλικοῦ συλλεγέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ἀφορῶντος τὴν ἱστορίαν τοῦ οἴκου τοῦ Μπρούνσβικ, προσεπάθησε ν' ἀνακαλύψῃ γλωσσολογικὴν μέθοδον διὰ τὴν εὐρεσιν τῆς καταγωγῆς τῶν λαῶν καὶ ὠνευρεύθη μίαν ἐπισιτήμην τῶν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου μεταμορφώσεων τῆς γῆς.

Ἄλλ' ὁ Λειβνίτιος ἦτο πρὸ πάντων μέγας φιλόσοφος. Τὸ 1684 εἰς τοὺς «Στοχασμοὺς περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἰδεῶν» ἀντετάχθη πρὸς τὸν Καρτέσιον καὶ διετύπωσε τὴν γόνιμον διάκρισιν μεταξὺ λογικῆς δυνατότητος καὶ δυνατότητος ὑπάρξεως. Ἡ διάκρισις αὕτη τὸν ὠδήγησε βραδύτερον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀρχῆς ἀντιφάσεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀποχρῶντος λόγου. Εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 1691 μέχρι τοῦ 1694 ἔργα του ὑπεστήριξεν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν καρτεσιανισμόν ὅτι ἡ οὐσία τῶν σωμάτων ἐγκεῖται οὐχὶ ἐν τῇ ἐκτάσει ἀλλ' ἐν τῇ δυνάμει. Τὸ 1694 εἰς τὸ «Νέον σύστημα τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινότητος τῶν οὐσιῶν» ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν του περὶ προδιατεταγμένης ἀρμονίας. Οὕτω μέχρι τοῦ 1694 εἶχε διαμορφωθῆ εἰς τὰς κυρίας γραμμάς τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξεν ἔπειτα εἰς τρία κεφαλαίωδη ἔργα του.

Εἰς τὰς «Νέας πραγματείας ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως» (1703) ἐξετάζει τὸν γνωσιολογικὸν πρόβλημα. Καταπολεμεῖ τὴν θεωρίαν τοῦ Λόκ, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἄγραφος χάρτης καὶ ὑποστηρίζει τὴν θεωρίαν τῶν ἐμφύτων ἰδεῶν. Ἡ γνῶσις, κατ' αὐτόν, δὲν ἐξηγεῖται μὲ

μόνην τὴν ἐμπειρίαν. Ὑπάρχουν ἐν ἡμῖν ἀναγκαῖαι καὶ καθολικαὶ ἀλήθειαι τὰς ὁποίας ἀνακαλύπτομεν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐμπειρίας καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνώτεραι αὐτῆς. Ἐν τῇ «Θεοδικείᾳ» (1710), ἣτις ἀποτελεῖ ἀπάντησιν εἰς τὸν Βάυλον, ὁ Λειβνίτιος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καίτοι οὗτος ἐδημιουργήθη ὑπὸ παναγάθου θεοῦ. Κατὰ τὸν Λειβνίτιον ὁ παρῶν κόσμος εἶναι ὁ καλύτερος τῶν δυνατῶν κόσμων, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ὑπάρχον κακὸν, εἶναι τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν κακόν. Ἡ ὑπαρξίς του ὀφείλεται εἰς τὴν ἀτέλειαν τῶν δημιουργημάτων. Τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ἠθικὸν κακὸν εἶναι συνέπεια τοῦ μεταφυσικοῦ τούτου κακοῦ. Ὁ Λειβνίτιος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο θίγει ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα καὶ ἰδίως τὸ τῆς θείας προγνώσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας.

Ἐν τῇ «Μοναδολογίᾳ» του (1714) ὁ Λειβνίτιος δίδει τὸ σύνολον τῆς μεταφυσικῆς διδασκαλίας του. Αἱ οὐσίαι εἶναι ἀπλαῖ (μονάδες), ἄνευ ἐκτάσεως, πνευματικαὶ καὶ ἐνεργοί. Κλιμακούνται ἀπὸ τῶν κατωτέρων αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀντίληψιν καὶ ἔφεσιν, ἀλλ' ὄχι καὶ μνήμην μέχρις ἐκείνων οἱ ὁποῖαι ἔχουν λόγον καὶ μέχρι τοῦ θεοῦ. Κλείονται αἱ μὲν ἐντὸς τῶν δέ, ἡ δὲ ἀλληλεπίδρασις μεταξὺ τῶν πραγμάτων συντελεῖται κατὰ προδιατεταγμένην ἀρμονίαν, ἡ ὁποία καθορίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰς κινήσεις τῶν ὄντων. Τὸ σύμπαν εἶναι ἠθικὸς κόσμος, θεία πολιτεία, ὅπου τὸ καλύτερον συντελεῖται ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατὰ νόμους τεθειμένους. Ὁ Λειβνίτιος εἶναι εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἐκπροσώπων τοῦ ἐντόνως ὑπὸ τῆς θρησκείας ἐπηρεασμένου φιλοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ.

Λεϊμπορισμὸς (Ἀγγλ. Laborism).— Ὅρος εἰς τὴν διεθνή σοσιαλιστικὴν γλῶσσαν, πεποιημένος ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος (Labor Party). Σημαίνει τὴν στενὴν ἐργατικὴν κατεύθυνσιν καὶ τοῦ πολιτικοῦ

ἀγῶνος τῶν ἐργατικῶν κομμάτων, τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀμέσων ἀπαιτήσεων τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐντὸς τοῦ ὑπάρχοντος κοινωνικοῦ συστήματος, χωρὶς νὰ ἐπιζητῇ τὴν πλήρη μεταβολὴν τῆς κοινωνίας εἰς σοσιαλιστικὴν.

Λειψία (Leipzig).— Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ τῆς πολιτείας τῆς Σαξωνίας, ἀριθμοῦσα 679.159 κατ. καὶ κτισθεῖσα τὸ 1000 μ. Χ. Εἶνε γνωστοτάτη ἀπὸ τὸ ἐμπόριον τοῦ βιβλίου. Τὸ 1667 μετηνάστευσαν εἰς αὐτὴν οἱ βιβλιοπῶλαι τῆς Φραγκφούρτης λόγῳ τῶν μεγάλων φορολογικῶν βαρῶν καὶ ἔκτοτε ἡ Λειψία κατέστη ὀριστικῶς τὸ μεγαλύτερον κέντρον τῆς γερμανικῆς βιβλιομπορίας. Ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χιτλερισμοῦ 1100 ἐκδοτικοὶ οἴκοι, 1900 τυπογραφεῖα βιβλίων, 420 λιθογραφεῖα, 131 χυτήρια τυπογραφικῶν στοιχείων. Ἐχει εἰδικὴν σχολὴν τοῦ βιβλίου ἰδρυθεῖσαν τὸ 1853, ἰδιαίτερον χρηματιστήριον τοῦ βιβλίου, εἰδικὸν γραφεῖον βιβλίου ἀντιπροσωπεύον 11.000 ἐκδοτικούς οἴκους, βιβλιογραφικὸν ἰνστιτούτον, ἐν αὐτῇ δὲ τυπώνονται αἱ γνωστότατοι στερεότυποι ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατίνων συγγραφέων. Ἐν τῇ πνευματικῇ κινήσει κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν. Ἐχει τὸ δεύτερον κατ' ἀρχαιότητα πανεπιστήμιον τῆς Γερμανίας ἰδρυθὲν τὸ 1409, ἐμπορικὰς σχολὰς, κτηνιατρικὴν σχολὴν, ἰνστιτούτα ἐρευνῶν πειραματικῆς καὶ παιδαγωγικῆς ψυχολογίας, ἐπαγγελματικὰς καὶ βιομηχανικὰς σχολὰς, διδασκαλεῖα, κρατικὸν γεωργικὸν ἰνστιτούτον, πολυτεχνεῖον καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους σχολὰς. Ἡ Λειψία εἶναι ἐπὶ πλέον καὶ ἐν τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Εὐρώπης. Ἐν αὐτῇ λαμβάνουν χώραν αἱ τρεῖς μεγάλαι ἐτήσια ἐμποροπανηγύρεις, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὸ 1497. Ἐχει ἐργασ-

σιάσια αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων, ἐνδυμάτων, ὑάλου, χάρτου, τσιμέντου, πεπιεσμένου χάρτου, κλειδοκιμβάλων, ἀσφάλτου, γουταπέρκας, τεχνηῶν πετρῶν κλπ. Σημαντικωτάτη ἐπίσης εἶναι ἡ παραγωγή ζύθου, κοπιού, ἀρωμάτων, ἐλαίου, χοιρομηρίων κλπ.

Λόγω τῆς σημαντικῆς στρατιωτικῆς θέσεώς της ὑπῆρξε συχνάκις πεδῖον μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων. Κατὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου. Κατὰ τοὺς ναπολεοντεῖους πολέμους ἐν αὐτῇ συνήφθη ἡ τρομερὰ μάχη τῆς 16—19 Ὀκτωβρίου 1813, ἡ γνωστὴ ὡς «μάχη τῆς Λειψίας» καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ πόλις κατελήφθη καὶ ἐπυρτολήθη ὑπὸ τῶν συμμάχων τότε στρατῶν τῆς Αὐστρίας, Ρωσσίας, Πρωσσίας καὶ Σουηδίας. Ἐν αὐτῇ ἐπίσης διεξήχθη καὶ ἡ περίφημος συζήτησις μεταξὺ Λουθήρου, Κάρλστατ καὶ Ἐκ. Κατὰ τὴν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἀνατροπὴν τῆς μοναρχίας (1918) εἰς τὴν Λειψίαν συνήφθησαν οἰμητῆραὶ ταραχαὶ καὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν μοναρχικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἐργατῶν καὶ κομμουνιστῶν.

Λέκκερτ (Γεώργιος Lekkerl).— Ρῶσος ἐπινυστάτης ἐργάτης (1880—1902). Συνέβαλε τὸ 1900 εἰς τὴν δραπετεύσιν τῶν ἐν Βίλια συλληφθέντων ἐπαναστατῶν, ἐφυλακίσθη διὰ τοῦτο καὶ ἐξωρίσθη Ἐπανελθὼν εἰς Βίλναν ὠργάνωσεν ἀπόπειραν κατὰ τοῦ κυβερνήτου φὸν Βελ, ὅστις εἶχε διατάξει μαστίγωσιν τῶν κατὰ τὴν 1ην Μαΐου συλληφθέντων διαδηλωτῶν ἐργατῶν. Ἀπηγχονίσθη διὰ τὴν ἀπόπειραν ταύτην τὴν 10 Ἰουνίου 1902.

Λέμπε (Παῦλος Loebe).— Βλ. λ. *Λαϊμπε*.

Λεμπέντιεφ (Παῦλος Παύλοβιτς).— Ρῶσος στρατηγὸς τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ καὶ εἶτα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως,

διατελέσας βοηθὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐρυθρῶν στρατευμάτων τῆς στρατιωτικῆς Οὐκρανικῆς περιοχῆς. Ἀπέθανε τὸ 1933. Ὁ Λεμπέντιεφ ἀνήκει εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην ὀμάδα τῶν μεγαλυτέρων παλαιῶν στρατιωτικῶν εἰδικῶν τῆς τσαρικῆς Ρωσσίας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἔσπευσαν ἀμέσως εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ ἔθεσαν τὰς δυνάμεις των, τὰς γνώσεις των καὶ τὴν πείραν των εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐχρημάτισεν ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου καὶ ἔπειτα ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας καὶ συνέδεσε τὸ ὄνομά του μετὰ τὰς πλέον ἡρωϊκὰς σελίδας τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἐκ τῶν κυριωτέρων, μετὰ τὸν Τρότσκι, ὀργανωτῶν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν μελέτην τῶν ὀργανωτικῶν προβλημάτων αὐτοῦ. Κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη ἡ νέα ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσις ἦτο ἠναγκασμένη νὰ μάχεται ἀδιακόπως ἐναντίον ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ κόσμος ἐξηγέρθη ἐναντίον τῆς νέας Ρωσσίας. Ἐξ ὅλων τῶν ἀπεράντων συνόρων της ὤρμουν ἐναντίον της οἱ ἐχθροί. Ἀπὸ τὸν βορρᾶν, αἱ νοτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τὰ δυτικὰ καὶ νοτιοδυτικὰ σύνορά της οἱ Πολωνοί, Γάλλοι, Γερμανοί, Ἕλληνες, Σέρβοι, Φίννοι, Ἑσθονοί, Ἴταλοί καὶ Ρουμάνοι, ἀπὸ τὰ ἀνατολικά καὶ νοτιοανατολικά οἱ Ἀμερικανοί, οἱ Τσεχοσλοβάκοι, οἱ Ἰάπωνες. Ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροί· τὰ ἀστικά κράτη ὠργάνωσαν καὶ ἐβοήθησαν δι' ἀνθρωπίνου ὑλικοῦ, διὰ πολεμοφοδίων, διὰ χρημάτων ὅλα τὰ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα τῆς Ρωσσίας καὶ ἐξέσπασαν τότε τὰ κινήματα τῶν Κορνίλωφ, Ντινίκιν, Βράγκελ, Γιούντενιτς καὶ Κολτσάκ. Ὁ Λεμπέντιεφ ἔδωκεν ὅλας του τὰς στρατηγικὰς καὶ ὀργανωτικὰς δυνάμεις διὰ τὴν

συντριβήν τῶν ἀντεπαναστασιακῶν τούτων κινημάτων, ἐξεδίωξε τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὸ βόρειον μέωτον καὶ ἀπέκρουσε τὰ στρατεύματα τῆς Πολωνίας. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως μὲ τὸ ἀνώτερον προλεταριακὸν παράσημον, τὸ παράσημον τῆς ἐρυθρᾶς σημαίας. Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Λεμπέντιεφ ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰρήνης.

Ἐπισημῶς ἐκ τῶν πρώτων τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμυντικῆς προετοιμασίας ὄλων τῶν τομέων τοῦ κράτους τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας καὶ οὐχὶ μόνον τοῦ στρατοῦ. Καὶ παρὰ τὴν ἀνίατον ἀσθένειάν του ἐξηκολούθησε προσφέρον τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐργασε πλείστα ἔργα θεωρούμενα ἀπαραίτητα ἐφόδια τῆς ὀργανωτικῆς ὑπηρεσίας τῶν στελεχῶν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ.

Λέμπλ (ἀγγλ. label=ἐτικέτα).— Καλεῖται σήμερον ἐν ἐκ τῶν μέτρων ἀμύνης τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ἡ ὀργανωμένη εἰς συνδικάτα ἐργατικὴ τάξις κατὰ τὴν πάλιν τῆς ἐναντίον τῶν ἐργοδοτῶν. Ὁ θεσμὸς τοῦ λέμπλ συνίσταται εἰς τὴν σύστασιν ἐκ μέρους τῶν συνδικάτων πρὸς τὴν ἐργατικὴν μάζαν, ὅπως εἰς ἔνδειξιν ἀλληλεγγύης χρησιμοποιοῖ τὴν δύναμιν τῆς καταναλώσεως ἐπιφελοῦς δι' ὁλόκληρον τὸ ὀργανωμένον προλεταριακόν, μὴ καταναλίσκουσα ἐμπορεύματα στερούμενα εἰδικῆς συνδικαλιστικῆς σφραγίδος (τοῦ label), ἡ ὁποῖα πιστοποιεῖ ὅτι ὁ βιομήχανος, εἰς τὸ ἐργαστάσιον τοῦ ὁποίου περὶ τὴν ἐσφραγισμένον ἐμπόρευμα, σέβεται τὰς συνδικαλιστικὰς ἐλευθερίας τῶν ἐργατῶν. Τὸ λέμπλ χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ βιβλίου· οἱ ἐκδοταί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των συνδικαλισμένους ἐργάτας, θέτουν πλησίον τοῦ σήματός των τοῦ λέμπλ (συνδικαλιστικὸν σῆμα), χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἐργατῶν τύπου καὶ πιστοποιοῦν τὸ γεγονός τοῦτο.

Λεμπόν (Γουσταῦος Le Bon).— Γάλλος κοινωνιολόγος, ἐθνογράφος καὶ ἰατρός γεννηθεὶς ἐν Nogent-le-Rotrou τὸ 1841 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1932. Τὸ 1884 ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς μελέτην τῶν βουδδικῶν μνημείων. Ἐργασε πλείστα κοινωνιολογικά, ἐθνογραφικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι: «Φυσιολογία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1868), «Ὁ ἀνθρώπος καὶ αἱ κοινωνίαι ἢ γενεαὶ των καὶ αἱ ἱστορίαι των» (1880), «Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀράβων» (1883), «Οἱ πολιτισμοὶ τῶν Ἰνδιῶν» (1887), «Ψυχολογικοὶ νόμοι τῆς ἐξέλιξεως τῶν λαῶν» (1894), «Ἡ ψυχολογία τῶν ὄχλων» (1895), «Ψυχολογία τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1896), «Ψυχολογία τῆς ἀγωγῆς», «Πολιτικὴ ψυχολογία», «Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ ἡ ψυχολογία τῶν ἐπαναστάσεων» (1912), «Ψυχολογικὰ διδάγματα ἐκ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου», «Ἐξέλιξις τῆς δυνάμεως», «Ἐξέλιξις τῆ ὕλης» κ.λ.π.

Κατὰ τὸν Λεμπόν οἱ πολιτισμοὶ εἶναι συνέπεια τῶν μεταναστεύσεων καὶ κατακτήσεων. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου πολιτισμοῦ ἐμφανίζεται ἐν ἄθροισμα ἀτόμων διαφορετικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἑνὸς ἀρχηγοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ θέλησις ἀποτελεῖ νομὸν. Τὸ ἄθροισμα τοῦτο τῶν ἀτόμων, τὸ ὁποῖον ἔχει ὅλους τοὺς ψυχολογικοὺς χαρᾶκτῆρας τῆς μάζης εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν κατάστασιν τῆς βραβυρότητας. Ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅμως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἰδίου αὐτοῦ περὶ βάλλοντος σχηματίζεται οὖν ἰσχυρὸν ἢ φυλὴ, ἡ ὁποῖα σταθεροποιεῖται βυθμιαίως διὰ τῆς κληρονομικότητος. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀρχικὸν ἄθροισμα τῶν ἀτόμων ἐξέρχεται τῆς βραβυρότητας καθιστάμενον λαὸς. Ἡ πορεία τῆς ζωῆς ἑνὸς λαοῦ τείνει νὰ φθάσῃ ἀπὸ τῆς βαρβαρότητας εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ εἶτα, ὅταν τὸ ἰδανικὸν τῆς φυλῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ σῆμα τῆς ἐξασθενήσης, ἀρχίζει καὶ ἡ φυ-

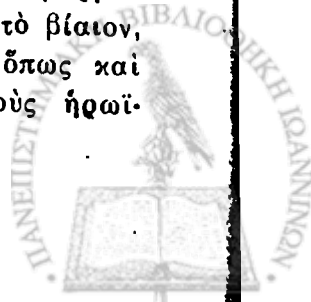

λή νά φθίνη και νά ἀποθνήσκη.

Εἰς τὸ περίφημον βιβλίον του «Ψυχολογία τῶν ὄχλων» ὁ Λεμπόν ὑποστηρίζει ὅτι ἀρκεῖ ἡ συνάθροισις πολλῶν ἀνθρώπων διὰ νά δημιουργηθοῦν νέοι ψυχολογικοὶ χαρακτήρες κατὰ πολὺ ἰσχυρότεροι τῶν ψυχολογικῶν χαρακτήρων τῆς φυλῆς καὶ συχνάκις ὅλως διαφορτικοί. Τὸ σύνολον τῶν νέων τούτων ψυχολογικῶν χαρακτήρων ἀποτελεῖ τὴν στιγμιαίαν ὀμαδικὴν ψυχὴν, ὅποτε τὸ ἄτομον χάνει τὴν θέλησίν του καὶ καθίσταται αὐτόματον. Τὸ πλέον ἐκδηλον γεγονός τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν τὰ πλήθη κατὰ τὸν Λεμπόν, εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Οἰαδήποτε καὶ ἂν ὦσι τὰ συνιστῶντα ἄτομα, ὅσονδήποτε ὅμοιοι ἢ ἀνόμοιοι καὶ ἂν εἶναι ὁ τρόπος τοῦ ζῆν, αἱ ἀσχολίαι των, ὁ χαρακτήρ των ἢ ἡ εὐφυΐα των, τὸ γεγονός μόνον ὅτι ἔχουσι μεταβληθῆ εἰς πλῆθος τὰ προικίζει μὲ ἓν εἶδος ὀμαδικῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ αὕτη τὰ κάμνει νά αἰσθάνωνται, νά σκέπτονται καὶ νά δρῶσι κατὰ τρόπον ἐντελῶς διάφορον ἐκείνου καθ' ὃν θὰ ἠσθάνετο, θὰ ἐσκέπτετο καὶ θὰ ἔδρα ἕκαστον αὐτῶν κχωρισμένως. Ὁρισμένοι ἰδέαι, ὀρισμένα αἰσθήματα δὲν ἐνεργοῦσι καὶ δὲν μεταβάλλονται εἰς πράξεις παρὰ μόνον εἰς ἄτομα ἀποτελοῦντα πλῆθος. Τὸ ψυχολογικὸν πλῆθος εἶναι ὃν προσωρινόν, συντεθειμένον ἐξ ἑτερογενῶν στοιχείων, πρὸς στιγμὴν συνηνωμένων, ἀκριβῶς ὅπως τὰ κύτταρα ἑνὸς ζῶντος σώματος σχηματίζουσι διὰ τῆς ἐνώσεώς των ὃν νέον ἐκδηλοῦν χαρακτήρα ἴαν διαφόρους ἐκείνων τοὺς ὁποίους κατέχει καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον τῶν κυττάρων χωριστά. Τὸ ἐν πλῆθει ἄτομον διαφέρει τοῦ μεμονωμένου τοιοῦτου· αἱ αἰτίαι ὁμως τῆς διαφορᾶς εἶναι δύσκολον ν' ἀποκαλυφθοῦν. Διὰ νά δυνηθῆ τις νά τὰς διίδη, ὀφείλει νά ἔχη ὑπ' ὄψιν του τὴν ἀκόλουθον παρατήρησιν τῆς συγχρόνου ψυχολογίας: ὅτι τὰ ἀσυνείδητα φαινόμενα παίζουσι σπουδαῖον ρόλον ὄχι μόνον εἰς τὴν ὀργανικὴν ζωὴν, ἀλλ'

ἀκόμη καὶ εἰς τὰς διανοητικὰς λειτουργίας. Ἡ ἐνσυνείδητος πνευματικὴ ζωὴ εἶναι πολὺ μικρὰ σχετικῶς πρὸς τὴν ἀσυνείδητον τοιαύτην. Αἱ ἐνσυνείδητοι πράξεις μας πηγάζουν ἐκ βάσεως ἀσυνείδητου, ἐσχηματισμένης ἰδίως ἐκ κληρονομικῶν ἐπιρροῶν. Ἡ βάση αὕτη περιλαμβάνει τὰ ἀναρίθμητα ἀρχέγονα ὑπολείμματα, ἅτινα συνιστῶσι τὴν ψυχὴν τῆς φυλῆς. Εἰς ἓν πλῆθος, αἱ ἀτομικαὶ προσκλήσεις ἐξαλείφονται καὶ ἡ ἰδία ἐκάστου προσωπικότης ἐξαφανίζεται. Τὸ ἀσυνείδητον πατρογονικὸν τῆς φυλῆς καταλαμβάνει τὴν πρώτην θέσιν, τὸ ἑτερογενὲς ἀναμιγνύεται μετὰ τοῦ ὁμογενοῦς. Ἡ ψυχικὴ ὑπερφύη, σχηματισθεῖσα κατ' ἀκολουθίαν ποικίλης ἀναπτύξεως ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀτόμου εἰς τὸ ἄλλο, καταστρέφεται καὶ ἀποκαλύπτεται ἢ ὁμοιάμορφος ἀσυνείδητος βάσις, κοινὴ εἰς πάντας. Τότε διάφοροι αἰτίαι προκαλοῦν εἰς τὰ πλήθη τὴν ἐμφάνισιν ἐιδικῶν χαρακτήρων. Ἐν πρώτοις τὸ ἐν πλῆθει ἄτομον ἀποκτᾷ, διὰ μόνου τοῦ ἀριθμοῦ, αἰσθημα ἰσχύος ἀκατανικήτου, ἣτις τῷ ἐπιτρέπει νά ἐνδίδῃ εἰς ἐνστικτα, ἅτινα, μεμονωμένον, θὰ ἐχαλιναγώγει.

Εἰς ἓν πλῆθος, πᾶν αἰσθημα, πᾶσα πράξις εἶναι μεταδοτικὴ, μέχρι τοιοῦτου σημείου ὥστε τὸ ἄτομον νά θυσιάζῃ εὐκολώτατα τὸ προσωπικόν του συμφέρον εἰς τὸ ὀμαδικόν. Εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ὑπνωτισμοῦ. Αἰσθήματα καὶ σκέψεις προσανατολιζονται τότε πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπνωτιστοῦ ὀριζομένην κατεύθυνσιν. Τὸ ἐν πλῆθει ἄτομον δὲν εἶναι πλέον αὐτὸ τοῦτο, ἀλλ' αὐτόματον, τὸ ὁποῖον ἡ θέλησις ἀδυνατεῖ νά ὀδηγήσῃ. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ πλῆθους, ὑποβιβάζεται κατὰ πολὺ εἰς τὴν κλίμακα τοῦ πολιτισμοῦ. Μεμονωμένος εἶναι ἴσως ἄτομον πεπαιδευμένον· ἐν πλῆθει ὑπάγεται εἰς τὸ ἐνστικτον, ἐπομένως εἶναι βάρβαρος. Ἐχει τὸ αὐθόρμητον, τὸ βίαιον, τὴν σκληρότητα, ἀκριβῶς ὅπως καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς καὶ τοὺς ἥρωϊ-

σμούς τῶν ἀρχηγόνων ὄντων.

Ἡ θεωρία τῆς ψυχολογίας τῶν πληθῶν τοῦ Λεμπόν δὲν εἶναι νέα· διευπλώθη ἤδη πρὸ αὐτοῦ μὲ τὴν ἰδίαν δύναμιν ὑπὸ πολλῶν παλαιότερων συγγραφέων καὶ ἰδία ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ κοινωνιολόγου Sighele. Ἡ περιγραφή καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς ὁμαδικῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ Λεμπόν δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἀντιρρήσεων. Εἰς ὅλα τὰ περιγραφέντα φαινόμενα τῆς ὁμαδικῆς ψυχῆς ἀντετάχθησαν ἄλλαι ἐκδηλώσεις ὁμαδικῶν σχηματισμῶν, ἐπιδεκτικῶν ὑποβολῆς εὐνοϊκωτέρας κρίσεως ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν πληθῶν. Ὁ Λεμπόν διὰ τῆς θεωρίας του περὶ τῶν «φυλετικῶν ἰδιοτήτων», τὴν διατυπωθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Gumplowitz προσεγγίζει πρὸς τὴν γεωγραφικὴν σχολήν, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει ὅτι ἡ φύσις, τὸ κλίμα, τὸ φυσικὸν ἐν γένει περιβάλλον δημιουργοῦν τοὺς χαρακτῆρας τῶν λαῶν καὶ ἐκείθεν δύνανται νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Οἱ χαρακτῆρες ὁμως τῶν λαῶν δὲν εἶναι παρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δίδει τὸν τόπον εἰς τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, ἡ μορφή των εἶναι ἡ ἰδία. Τὸ ἠθικόν, τὸ θρησκευτικόν, τὸ νομικόν, τὸ πολιτικόν, τὸ οἰκονομικόν καὶ τὰ ἄλλα κοινωνικὰ φαινόμενα ἐκδηλοῦνται εἰς ὅλας τὰς κοινωνίας. Εἰς τὴν σχέσιν των καὶ τὴν ἐπίδρασίν των ὁ χαρακτῆρ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι παράγων, ἀλλὰ παθητικὸς ἐρμηνευτής. Ἡ μαρξιστικὴ ἐπιστήμη ἀπέδειξε ὅτι διὰ τῆς ἀντιλήψεως τῶν φυλετικῶν ἰδιοτήτων ὑπάρχει κίνδυνος νὰ περιπέσωμεν εἰς τὸν «φαταλισμὸν τῆς φύσεως».

Λένγκνικ (Θεόδωρος).— Παλαιὸς Μπλοσεβίκος ἀγωνιστῆς γεννηθεὶς τὸ 1873. Ἐφυλακίσθη καὶ ἐξωρίσθη διὰ τὴν δρᾶσιν του ἐπανειλημμένως. Διεδραμάτισε σπουδαῖον μέρος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ δευτέρου συνεδρίου (1903) τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ὅποιο τοῦτο ἐχωρίσθη εἰς δύο πτέρυγας, τοὺς μπλοσεβίκους καὶ τοὺς

μενοεβίκους. Σήμερον εἶναι μέλος τῆς κεντρικῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ε.Σ.Σ.Δ.

Λένιν (Βλαδίμηρος Ἰλιτς Οὐλιάνωφ).— Ὁ ἰδρυτῆς καὶ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν καὶ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς, μαθητῆς τοῦ Μάρξ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν, ἠγέτης τοῦ Μπολσεβικικοῦ κόμματος καὶ ὁργανωτῆς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἐγενήθη τὴν 9)22 Ἀπριλίου 1870 εἰς τὴν πόλιν Σιμπέρσκ μετονομασθεῖσαν ἤδη Οὐλιάνοβσκ. Ὁ πατήρ του Ἡλίας Νικολάεβιτς ἦτο διδάσκαλος. Ἡ μήτηρ του, Μαρία Ἀλεξάνδροβνα, τὸ γένος Μπέργκ, ἦτο θυγάτηρ ἰατροῦ. Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς του Ἀλέξανδρος (γεννηθεὶς τὸ 1866) ἀνήκειν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν τρομοκρατικὴν ὁργάνωσιν τῶν «Ναροντοβόλτζι» (Ἐλευθερία τοῦ Λαοῦ) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Γ' ἀπόπειραν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν συλληφθεὶς ἀπηχονίσθη εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν. Ὁ Λένιν, τρίτος κατὰ σειρὰν μεταξὺ τῶν ἐξ τέκνων τῆς οἰκογενείας, ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς εἰς τὸ Σιμπέρσκ κατὰ τὸ 1887 λαβὼν καὶ χρυσοῦν μετάλλιον διὰ τὴν ἐπιμέλειάν του. Ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ ἀδελφοῦ του ἐξήγειρε τὴν συνείδησίν του καὶ συνετέλεσεν ὅπως καθωρῖσει τὴν κατοπινὴν ζωὴν του.

Τὸ θέρος τοῦ 1887 ὁ Λένιν ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καζάν, ἀλλὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἀπεβλήθη διότι ἔλαβε μέρος εἰς κάποιαν φοιτητικὴν συγκέντρωσιν καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐπαρχίαν.

Αἱ ἐπαναληφθεῖσαι αἰτήσεις του, κατὰ τὸ 1888—1889, ὅπως τοῦ ἐπιτραπῆ ἢ ἐπιανεγγραφῆ του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν ἢ νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν

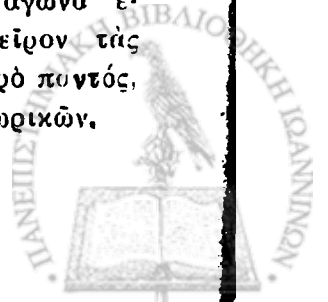
σπουδῶν του, ἀπερρίφθησαν. Πάντως, τὸ φθινόπωρον τοῦ ἐδόθη ἡ ἄδεια νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Καζὸν ὅπου ἤρχισε τὴν συστηματικὴν μελέτην τοῦ Μάρξ καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ μέλη τοῦ τοπικοῦ μαρξιστικοῦ κύκλου. Τὸ 1891 ὁ Λένιν ἔλαβε τὸ δίπλωμα τῆς νομικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πετροπόλεως καὶ τὸ 1892 ἤρχισεν ἀσκῶν τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα εἰς Σαμάραν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ τοῦ ἐπομένου ἐνεφανίσθη ὡς συνήγορος εἰς πολλὰς δίκας. Ἐντούτοις, ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὴν μελέτην τοῦ Μαρξισμού καὶ τὴν ἐφαρμογὴν του εἰς τὴν ἔρευναν τῆς πορείας τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξελίξεως τῆς Ρωσσίας καὶ συνεπῶς ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Τὸ 1894 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πετρούπολιν ὅπου ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐργάτας καὶ ἤρχισε τὴν προπαγανδιστικὴν του δρασίαν.

Εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν ἀνήκουν τὰ πρῶτα πολεμικὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν ἐναντίον τῶν «Ναρόντικων» (Λαϊκοῦ κόμματος) οἱ ὅποιοι διεκήρυττον ὅτι ἡ Ρωσία δὲν θὰ ἐγνώριζε ποτὲ οὔτε τὸν καπιταλισμὸν οὔτε τὸ προλεταριάτον. Ταῦτα, χεῖρόγραφα, περιήρχοντο ἀπὸ χεῖρας εἰς χεῖρας. Ἀμέσως κατόπιν ὁ Λένιν ἤρχισε θεωρητικὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν πλαστογραφούντων τὸν Μαρξισμόν εἰς τὸν νόμιμον τύπον (ὁ τύπος τῶν ἐπαναστατῶν ἦτο παράνομος). Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1895 ὁ Λένιν ἀνεχώρησε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐκεῖ μαρξιστικὸν ὄμιλον «Ἀσφοτουζντένιε Τρούντα» (Ἀπελευθερώσις τῆς ἐργασίας) τοῦ ὁποίου ἡγέται ἦσαν ὁ Πλεχάνωφ, ἡ Βέρα Ζασούλιτς καὶ ὁ Ἀξελροντ. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἵδρυσεν τὴν παράνομον «Ἐνωσιν διὰ τὴν πάλην πρὸς ἀπελευθερώσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως» ἡ ὁποία ταχέως ἐγένετο σημαντικὴ ὀργάνωσις προπαγανδίζουσα καὶ

προκαλοῦσα ζυμώσεις μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ εὐρισκομένη εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1895 ὁ Λένιν καὶ οἱ στενότεροι συνεργάται του συνελήφθησαν. Καθ' ὅλον τὸ 1896 εὐρισκόμενος εἰς τὴν φυλακὴν ἐμελέτησε τὴν πορείαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ρωσσίας. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1897 ἀπεστάλη εἰς Γιενισέι, ἐπαρχίαν τῆς Ἀνατολικῆς Σιβηρίας, ὅπως ἐκτίσῃ τριετὴ ἐξορίαν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, 1898, ἐνυμφεύθη τὴν Νανιέζντα Κωνσταντίνοβνα Κρούπσκαγια τὴν σύτροφον τῆς ἐπαναστατικῆς του δρασεως εἰς τὴν Ἐνωσιν τῆς Πετροπόλεως καὶ πιστὴν του ἀκόλουθον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μειέπειτα 26 ἐτῶν τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ του ἀγῶνος. Διαρκούσης τῆς ἐξορίας του ἐπεράτωσε τὸ σπουδαιότερον οἰκονομολογικὸν του ἔργον «Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ καπιταλισμοῦ εἰς τὴν Ρωσίαν», βασιζόμενον ἐπὶ μᾶς βαθυιάτης καὶ συστηματικῆς μελέτης ἐνὸς τερασίου ὄγκου στατιστικῶν διδομένων (1899).

Τὸ 1900 ὁ Λένιν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως ὀργανώσῃ, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν ὄμιλον τῆς «Ἀπελευθερώσεως τῆς ἐργασίας», τὴν ἔκδοσιν μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἐφημερίδος προοριζομένης διὰ τὴν Ρωσίαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξεδόθη τὸ πρῶτον φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Ἴσκρα» (Σπιθα) εἰς τὸ Μόναχον μὲ τὸ ἀπόφθεγμα «Ἀπὸ τὴν Σπίθα εἰς τὴν φλόγα!» Σκοπὸς τῆς ἐφημερίδος ἦτο νὰ δώσῃ μαρξιστικὴν ἐξηγησιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπιζε ἡ ἐπαναστασις, νὰ διατυπώσῃ τὰ πολιτικὰ συνθήματα τοῦ ἀγῶνος καὶ νὰ ὀργανώσῃ ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτῆς ἕνα συγκεντρωτικὸν «παράνομον» ἐπαναστατικὸν Σοσιαλιστικὸν κόμμα τὸ ὁποῖον, τιθέμενον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ προλεταριάτου, νὰ ἀρχίσῃ ἕνα ἀνοικτὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ τσαρισμοῦ, ἐξεγείρον τὰς καταπιεζομένας μάζας καὶ, πρὸ παντός, τὰ πολλὰ ἑκατομμύρια τῶν χωρικῶν.

‘Ο ΛΕΝΙΝ, ο δημιουργός της Σοβιετικής Ένωσης και ο ιδρυτής της Κομμουνιστικής Διεθνούς.

Ἡ ἰδέα τῆς ὀργανώσεως ἑνὸς κόμματος διευθύνοντος τὸν ἀγῶνα τοῦ προλεταριάτου εἰς ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰς ἐκδηλώσεις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς κεντρικὰς ἰδέας τοῦ λενινισμοῦ, εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως εἰς τὸ δημοκρατικὸν κίνημα τῆς χώρας. Ἡ ἰδέα τῆς ἡγεμονίας, γενομένη τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς λενινιστικῆς πολιτικῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς πρακτικῆς ἐργασίας, εὔρεν ἄμεσον ἐκδήλωσιν εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ὅταν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἶχε προετοιμάσει τοὺς ὅρους διὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν.

Τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ Ρωσικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, πού συνήλθεν εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ τὸ Λονδῖνον τὸν Ἰούλιον καὶ τὸν Αὐγούστου τοῦ 1903, παρεδέχθη μὲν τὸ πρόγραμμα τὸ καταρτισθὲν ἀπὸ τὸν Πλεχάνωφ καὶ τὸν Λένιν, ἀλλὰ ἔληξε διὰ τῆς ἱστορικῆς διασπάσεως τοῦ κόμματος εἰς Μπολσεβίκους καὶ Μενσεβίκους (πλειοψηφοῦντας καὶ μειοψηφοῦντας). Ἐκτοτε ὁ Λένιν ἠκολούθησε ξεχωριστὴν γραμμὴν ὡς ἡγέτης τῆς μπολσεβικικῆς μερίδος, κατόπιν Μπολσεβικικοῦ κόμματος. Αἱ διαφοραὶ, αἵτινες τὸ πρῶτον ἤρχισαν ἐπὶ ζητημάτων τῆς ὀργανώσεως τοῦ κόμματος, βαθμηδὸν ἐπεξετάθησαν ἐπὶ θεμελιωδῶν ζητημάτων ἀφορῶντων τὴν τακτικὴν καὶ τελικῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος. Οἱ μενσεβίκοι προσεπάθουν νὰ φέρουν τὴν πολιτικὴν τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν μὲ τὴν πολιτικὴν τῆς φιλελευθέρου ἀστικῆς τάξεως. Ὁ Λένιν ἔβλεπεν εἰς τοὺς χωρικοὺς τὸν στενὸν σύμμαχον τοῦ προλεταριάτου. Αἱ συμπτωματικαὶ συμφωνίαι καὶ στενώτεραι σχέσεις μὲ τοὺς μενσεβίκους δὲν κατώρθωσαν νὰ σταματήσουν τὴν σταθερὰν εὐρυνσιν τοῦ χάσματος μεταξὺ τῶν δύο γραμμῶν—τῆς ἐπανα-

στατικῆς καὶ τῆς καιροσκοπικῆς—τῆς προλεταριακῆς καὶ τῆς μικροαστικῆς. Ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῶν μενσεβίκων ἐσφυρηλάτησε τὴν πολιτικὴν, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ρῆξιν μὲ τὴν Ζαν Διεθνή (1914), εἰς τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν (1917) καὶ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς χρεωκοπημένης ὀνομασίας τοῦ κόμματος Σοσιαλδημοκρατικὸν εἰς Κομμουνιστικὸν (1918).

Αἱ στρατιωτικαὶ καὶ ναυτικαὶ ἀποτυχίαι τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν ρωσσοϊαπωνικὸν πόλεμον, οἱ τυφεκισμοὶ τῶν ἐργατῶν τὴν 9)22 Ἰανουαρίου 1905, αἱ ἐξεγέρσεις τῶν ἀγροτῶν καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀπεργίαι, ἐδημιούργησαν μίαν ἐπαναστατικὴν κατάστασιν εἰς τὴν χώραν. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Λένιν ἦτο ἡ προπαρασκευὴ μιᾶς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως τῶν μαζῶν ἐναντίον τοῦ τσαρισμοῦ, ἡ συγκρότησις μιᾶς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν διὰ τὴν ριζικὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας ἀπὸ τὸν τσαρισμὸν, τὴν δουλοπαροικίαν καὶ ὅλα τὰ μεσαιωνικὰ λείψανα. Κατὰ ταῦτα τὸ 3ον συνέδριον τοῦ κόμματος (Μάϊος 1905) συγκείμενον ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ μπολσεβίκους ἐψήφισε νέον ἀγροτικὸν πρόγραμμα τὸ ὁποῖον περιελάμβανε τὴν κατάσχεσιν τῆς γῆς τῶν γαιοκτημόνων καὶ τοῦ τσάρου.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1905 ἐξεργάγη ἡ πανρωσσικὴ ἀπεργία. Τὴν 17ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ὁ τσάρος ἐξέδωκε τὸ διάγγελμα περὶ τοῦ «Συντάγματος». Περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου ὁ Λένιν ἐπέστρεψεν ἐκ Γενεύης εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀμέσως, εἰς τὸ πρῶτον τοῦ ἄρθρου, συνέστησεν εἰς τοὺς μπολσεβίκους, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τῶν τῆν νέαν κατάστασιν, νὰ εὐρύνουν τὰ ὄρια τῆς ὀργανώσεως τῶν καὶ νὰ δεχθοῦν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ κόμματος μεγαλείτερα στρώματα ἐργατῶν ἀλλὰ νὰ διατηρήσουν ἀνεπαφὸν τὸν παράνομον μηχανισμόν τῶν δια-

τὴν ἀμυναν ἐναντίον τῶν ἀναποτρέπτων κτυπημάτων τῆς ἀντεπαναστάσεως. Τὸν Δεκέμβριον, ὁ τσαρισμός ἤρχισε τὴν ἀντεπίθεσιν. Ἡ ἐξέγερσις τῆς Μόσχας περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου κατεστάλη ταχέως, ἀφ' ἐνὸς λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ὑποστηρίξεως ἀπὸ τὸν στρατὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς μὴ ταυτοχρόνου ἐξεγέρσεως εἰς τὰς ἄλλας πόλεις καὶ ἐπαρχοὺς ἀπηχίσεως εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς περιφερείας.

Εἰς τὰ γεγονότα τοῦ 1905 ὁ Λένιν διέκρινε τρία κύρια χαρακτηριστικά: 1) Τὴν προσωρινὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατάκτησιν πραγματικῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, πραγματικῆς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ μὴ περιορισμοῦ τῆς ἀπὸ τοὺς ταξικούς ἐχθρούς του, παρὰ τοὺς ὑφισταμένους νόμους καὶ θεσμοὺς καὶ εἰς πείσμα αὐτῶν· 2) τὴν δημιουργίαν ἐνὸς νέου καὶ μέχρι τοῦδε μόλις ἐν δυνάμει ὄργανου ἐπαναστατικῆς δυνάμεως εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συμβουλίων (σοβιέτ) τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν, στρατιωτῶν καὶ χωρικῶν· 3) τὴν χρησιμοποίησιν τῆς βίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐναντίον ἐκείνων πού τὴν εἶχον χρησιμοποίησει ἐναντίον του. Τὰ συμπεράσματα αὐτά, ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ 1905, ἀπετέλεσαν τὰς καθοδηγητικὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς τοῦ Λένιν κατὰ τὸ 1917 καὶ ὠδήγησαν εἰς τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.

Ἡ κατάπνιξις τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Μόσχας κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἔρριψε τὰς μάζας εἰς τὴν τελευταίαν γραμμὴν καὶ εἰς τὴν πρώτην ἔφερε τὴν φιλελευθέραν ἀστικὴν τάξιν. ἤρχισε ἡ περίοδος τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Δούμας (βλ. Δούμα). Τότε ὁ Λένιν διετύπωσε τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν κοινοβουλευτικῶν μεθόδων μὲ ἀμεσον σύνδεσμον μὲ τὴν πάλην τῶν μαζῶν καὶ ὡς μέσον προπαρασκευῆς μιᾶς νέας ἐπιθέσεως.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1907 ὁ Λένιν ἐγκατέλειπε τὴν Ρωσίαν διὰ νὰ ἐπιστρέ-

ψῆ μόνον τὸ 1917. Τὸ 1907 ἤρχισε ἡ ἐποχὴ τῆς νικηφόρου ἀντεπαναστάσεως, τῶν διώξεων, τῶν ἐξοριῶν, τῶν ἐκτελέσεων καὶ τοῦ ἐκπατρισμοῦ. Ὁ Λένιν διεξήγαγε σκληρὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν τάσεων ἀπογοητεύσεως μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐναντίον τῶν μενσεβίκων οἱ ὅποιοι ὑπεστήριζον τὴν ἐγκατάλειπιν («λικβιντάτσια») τῆς παρανόμου δράσεως τοῦ κόμματος—ἐξ οὗ παρέμειναν ἔκτοτε γνωστοὶ ὡς «λικβινταρισταὶ»—καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν μεθόδων ἐργασίας διὰ καθαρῶς νομίμων ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ψευδοσυνταγματικοῦ καθεστῶτος, ἐναντίον τῶν «διαλλακτικῶν» οἱ ὅποιοι ἀποτυχόντες εἰς τὴν προσπάθειαν τερματισμοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν μπολσεβίκων καὶ τῶν μενσεβίκων προσεπάθουν, νὰ διατηρήσουν μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν, ἐναντίον τῆς τυχοδιωκτικῆς πολιτικῆς τῶν σοσιαλεπαναστατῶν ζητούντων νὰ καταπολεμήσουν τὴν ἀδράνεια τῶν μαζῶν διὰ τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας καὶ τέλος ἐναντίον τοῦ στενοκεφάλου φατριασμοῦ μιᾶς μερίδος μπολσεβίκων, τῶν κληθέντων «ὀτζοβιστῶν» (ἀνακλητικῶν), οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἀνάκλησιν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὴν Δούμαν ἐν ὀνόματι τῆς ἀμέσου ἐπαναστατικῆς δράσεως, παρ' ὅτι αἱ συνθήκαι τότε δὲν παρουσίαζον τὴν κατάλληλον πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν. Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν ὁ Λένιν ἔδειξε μὲ τὸν ζωηρότερον τρόπον τὸν συνδυασμὸν τῶν δύο βασικῶν προτερημάτων του—ὅτι ἦτο ἓνας ἀδιάλλακτος ἐπαναστάτης μέχρι μυελοῦ ὀστέων, ἐνῶ παρέμενε πάντοτε ἓνας ρεαλιστῆς ὅστις δὲν ἔσφαλε ποτὲ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μεθόδων καὶ τῶν μέσων.

Ταυτοχρόνως ὁ Λένιν διεξήγαγε εὐρυτάτην πολεμικὴν ἐναντίον τῆς ἀποπείρας πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν θεωρητικῶν βάσεων τοῦ Μαρξισμού ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχε θεμελιώσει τὴν πολιτικὴν του. Τὸ 1908 συνέγραψε μίαν ἐμπνευσμένην μελέτην σχετικὴν μὲ τὰ θεμε-

λειώδη ζητήματα τῆς γνώσεως καὶ στρεφόμενην ἐναντίον τῆς οὐσιωδῶς ἰδεολογικῆς φιλοσοφίας τοῦ Μάχ, τοῦ Ἀβενάριους καὶ τῶν Ρώσων ὀπαδῶν ταν, οἱ ὅποιοι προσεπάθουν νὰ ἐνώσουν τὸν ἐμπειριοκριτικισμόν μὲ τὸν Μαρξισμόν. Ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς βαθείας καὶ σοβαρᾶς μελέτης τῆς ἐπιστήμης ὁ Λένιν ἀπέδειξεν ὅτι αἱ μέθοδοι τοῦ διαλεκτικοῦ ὑλισμοῦ ὡς διευπλώθησαν ὑπὸ τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς ἐπεβεβαιώθησαν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως γενικῶς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἰδιαίτερος. Οὕτω ὁ σταθερὸς ἐπαναστατικὸς ἀγὼν τοῦ Λένιν εἰς τὸν ὅποιον δὲν τοῦ διέφευγε καὶ ἡ πλέον ἐλάχιστη πρακτικὴ λεπτομέρεια, συνεβάδιζε μετὰ τῆς ἐξίσου σταθερᾶς θεωρητικῆς πάλης, εἰς τὴν ὁποίαν ἤγγισε τὰ μεγαλύτερα ὕψη διὰ τῶν μεγαλοφυῶν γενικεύσεων.

Τὰ ἔτη 1912—1914 ἐσημειώθησαν ἐν Ρωσίᾳ διὰ μιᾶς νέας καὶ ζωηρᾶς δράσεως τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ρήγματα ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ ἀντεπαναστατικὸν καθεστῶς. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1912 ὁ Λένιν συνεκάλεσεν εἰς τὴν Πράγαν μυστικὴν συνδιάσκεψιν τῶν ρωσικῶν μπολσεβικικῶν ὀργανώσεων. Οἱ «λικβινταριστοὶ» διεγράφησαν τοῦ κόμματος. Ἡ ρῆξις μὲ τοὺς μενσεβίκους κατέστη πλέον ὀριστικὴ καὶ τελικὴ. Ἐξελέγη νέα κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠργάνωσε τὴν ἐκδοσιν ἐν Πετρούπολει μιᾶς νομίμου ἐφημερίδος, τῆς «Πράβδας», ἡ ὁποία εὐρισκομένη εἰς διαρκῆ σύγκρουσιν μὲ τὴν λογοκρισίαν καὶ τὴν ἀστυνομίαν ἤσκει καθοδηγητικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πρωτοπορείας τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1912 ὁ Λένιν μὲ τοὺς στενωτέρους συνεργάτας του ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κρακοβίαν διὰ νὰ εὐρίσκηται εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μετὰ τῆς Ρωσσίας. Τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐν Ρωσίᾳ ὠγκοῦτο καὶ οὕτω ἡ πρωτοβουλία ἐδίδοτο εἰς τοὺς μπολσεβίκους. Ὁ Λένιν εὐρισκόμενος εἰς στενήν ἐπαφὴν

μετὰ τῆς Ρωσσίας ἔστελλε σχεδὸν καθημερινῶς καὶ ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα ἄρθρα εἰς τὰς νομίμους μπολσεβικικὰς ἐφημερίδας χαράσων τὰ ἀπαραίτητα ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα εἰς τὸν παράνομον τύπον. Κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ὅπως πρότερον καὶ ἀργότερον, ἡ Ναντέζντα Κρούπκαγια, ὡς στενωτέρα συνεργάτις του, ἦτο τὸ κέντρον τῆς ὀργανωτικῆς ἐργασίας. Αὐτὴ ἐδέχετο τοὺς ἐκ Ρωσσίας ἐρχομένους συντρόφους, εἰς ἄλλους ἐδίδοτε τὰς ἀναλόγους ὁδηγίας διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐκεῖ, διετήρει τὴν ἐπαφὴν τῶν παρανόμων συνδέσμων, ἔγραψε τὰς συνωμοτικὰς ἐπιστολάς καὶ διετήρει τὸν κρυπτογραφικὸν κώδικα. Ὅταν ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος τοῦ 1914 ὁ Λένιν εὐρίσκητο εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Πορονὶν τῆς Γαλικίας. Ἡ αὐστριακὴ ἀστυνομία ἐκλαμβάνουσα αὐτὸν ὡς Ρώσον κατάσκοπον τὸν συνέλαβε, ἀλλὰ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀφέθη ἐλεύθερος ἀπελαθεὶς εἰς Ἑλβετίαν.

Διὰ τὸ ἔργον τοῦ Λένιν ἠνοίγετο μία νέα καὶ εὐρυτέρα φάσις μὲ διεθνή ὄρια. Τὸ μανιφέστον τοῦ Λένιν δημοσιευθὲν ἐν ὀνόματι τοῦ κόμματος τὴν 1ην Νοεμβρίου 1914 ἀπεκάλυπτε τὸν ἱμπεριαλιστικὸν χαρακτῆρα τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐνοχὴν ὅλων τῶν μεγάλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ μακροῦ χρόνου προητοίμαζον ἓνα αἱματηρὸν ἀγῶνα μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀγορῶν τῶν καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀντιπάλων τῶν. Ἡ πατριωτικὴ ζύμωσις τῆς ἀστικῆς τάξεως ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων, αἱ ὁποῖαι ἔρριπτον ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην τὴν εὐθύνην τοῦ πολέμου, ἀπεδεικνύετο ὡς τέχνασμα πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἐργατῶν. Τὸ μανιφέστον ἐτόνιζεν ὅτι οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς Σοσιαλδημοκρατίας εἶχον ταχθῆ μὲ τὸ μέρος τῆς ἀστικῆς τάξεως τῆς χώρας τῶν, παραβιάζοντες οὕτω τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν συνεδρίων καὶ προκαλοῦντες τὴν κατάρρευσιν τῆς Β'. Διεθνοῦς. Ἐτόνιζεν ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τὴν ἀποψιν

τῶν Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν ἢ ἤττα τοῦ τσαρισμοῦ θὰ ἦτο ἢ πλεόν ἐπιθυμητὴ ἔκβασις τοῦ πολέμου. Ἡ ἤττα τῶν κυβερνήσεων «των» θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ σύνθημα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ὅλων τῶν χωρῶν. Ὁ Λένιν εἰς τὸ μανιφέστον του κυνηγιάζει ἀνηλεῶς ὄχι μόνον τὸν σοσιαλπατριωτισμὸν ἀλλὰ καὶ τὰς διαφόρους τάσεις τοῦ πασιφισμοῦ ὁ ὁποῖος ὄνειρεύεται τὴν εἰρήνην ἀλλὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἀσχολούμενος μὲ πλατωνικὰς διαμαρτυρίας ἀποσύρεται τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ὁ ἀγὼν ἐναντίον τοῦ πασιφισμοῦ ἐξειλίχθη εἰς ἓνα μέγαν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κεντρισμοῦ, δηλαδὴ ἐναντίον τῶν στοιχείων ἐκείνων τοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξεως, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται μεταξὺ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καὶ τῶν κομμουνιστῶν, ὑποστηρίζοντες ὅμως τοὺς πρώτους εἰς τὴν καθημερινὴν των πρακτικὴν (ὅπως π.χ. τὸ Ἀνεξάρτητον Ἐργατικὸν Κόμμα τῆς Μεγάλης Βρετανίας).

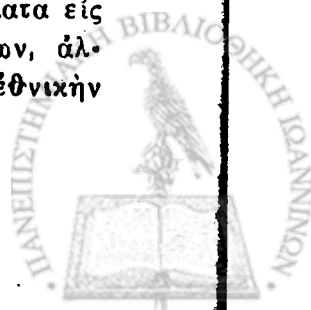
Οἱ θεωρητικοὶ καὶ πολιτικοὶ τῆς Β'. Διεθνοῦς ἐνέτεινον τὰς κατηγορίας των ἐναντίον τοῦ Λένιν χαρακτηρίζοντες αὐτὸν ὅπως καὶ πρότερον ὡς ἀναρχικόν. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὀλόκληρος ἡ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἐργασία τοῦ Λένιν, πρὸ καὶ μετὰ τὸ 1914, ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ διμέτωπον ἀγῶνα, ὅφ' ἐνὸς ἐναντίον τοῦ ρεφορμισμού, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς ἐνάργεως τοῦ πολέμου ὑπεσιήριζε τὴν ἱμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν τῶν κατεχουσῶν τάξεων καὶ ἄφ' ἑτέρου ἐναντίον τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τῶν διαφορῶν ποικιλιῶν τῶν τυχοδιωκτῶν ἐπαναστατῶν.

Τὴν 1ην Νοεμβρίου τοῦ 1914 ὁ Λένιν κατήρτισε ἐν πρόγραμμα διὰ τὴν ἴδρυσιν μιᾶς νέας Διεθνοῦς «ἢ ὁποῖα νὰ ἀναλάβῃ τὸ καθήκον τῆς ὁργανώσεως τῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν καπιταλιστικῶν κυβερνήσεων, διὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐναντίον τῆς ἀστικῆς τάξεως ὅλων τῶν χωρῶν, διὰ

τὴν κατάκτησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν νίκην τοῦ Σοσιαλισμοῦ».

Τὸν Σεπτέμβριον (5 καὶ 8) τοῦ 1915 συνήλθεν εἰς τὸ Τσίμμερβαλντ τῆς Ἑλβετίας ἡ πρώτη συνδιάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊῶν σοσιαλιστῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀντιταχθῆ εἰς τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον. Τριάκοντα καὶ εἰς ἀντιπρόσωποι ἦσαν παρόντες. Ἡ ἀριστερὰ τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ ἀργότερον ἡ ἀριστερὰ τοῦ Κίνταλ ἀπεδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ Λένιν περὶ μετατροπῆς τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου εἰς ἐμφύλιον, καὶ ἐγένετο ὁ πυρὴν τῆς μελλούσης Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τὸ πρόγραμμα, ἡ τακτικὴ καὶ ἡ ὁργάνωσις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς κατηρτίσθησαν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Λένιν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐνέπνεε ἀμέσως τὰς ἀποφάσεις τῶν πρώτων τεσσάρων συνεδρίων της.

Ὁ Λένιν ἦτο προπαρασκευασμένος διὰ τὸν ἀγῶνα του εἰς διεθνή κλίμακα, ὄχι μόνον διὰ τῆς βαθείας του γνώσεως τοῦ Μαρξισμού καὶ τῆς πείρας του εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα καὶ τῆς κομματικῆς ὁργανώσεως ἐν Ρωσσίᾳ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς στενῆς γνωριμίας του μὲ τὸ ἐργατικὸν κίνημα ὀλόκληρου τοῦ κόσμου. Ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα παρηκολούθησε ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῶν σημαντικωτέρων καπιταλιστικῶν κρατῶν. Ἦτο ὑπολύτως κάτοχος τῆς ἀγγλικῆς, γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης καὶ ἀνεγίνωσκε εὐχερῶς τὴν ἰταλικήν, σουηδικήν καὶ πολωνικήν. Ἡ ρεαλιστικὴ του φαντασία καὶ ἡ πολιτικὴ του διορατικότης τοῦ ἐπέτρεπον πολλάκις νὰ ἀναπλάσῃ μίαν πλήρη εἰκόνα ἀπὸ μεμονωμένα φαινόμενα. Ὁ Λένιν πάντοτε ἀντετίθετο εἰς τὴν μηχανικὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεθόδων μιᾶς χώρας εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἠρεύνα καὶ ἔκρινε ζητήματα ἀφορῶντα ἐπαναστατικὰ κινήματα εἰς τὰς διεθνεῖς ἀλληλεπιδράσεις των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συγκεκριμένην ἐθνικὴν μορφήν των.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1917 εὔρε τὸν Λένιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἡ προσπάθειά του νὰ φθάσῃ εἰς Ῥωσσίαν προσέκρουεν εἰς τὴν κατηγορηματικὴν ἀπαγόρευσιν τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως. Τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν ἐμπολέμων καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Ῥωσσίαν διὰ Γερμανίας. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Λένιν νὰ κινήσουν ἐναντίον του μίαν συκοφαντικὴν ἐκστρατείαν, ἣ ὁποία ὅμως ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματός του καὶ ὀλίγον κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Τὴν νύκτα τῆς 4ης Ἀπριλίου κατερχόμενος τῆς ἡμαξοστοιχίας εἰς τὸν σταθμὸν Φινλνάντσκυ τῆς Πετροπόλεως ἐξεφώνησε τὸν πρῶτον του λόγον. Ἐπανέλαβε καὶ ἀνέπτυξε τὰς ἰθυνοῦσας ιδέας αἱ ὁποῖαι περιείχοντο εἰς τὰς ἡμέρας ποῦ ἐπηκολούθησαν. Ἡ ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ, εἶπεν, ἦτο μόνον τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀστικὴ ἐπανάστασις δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ἰκονοποιήσῃ τὰς μάξας. Τὸ καθῆκον τοῦ προλεταριάτου ἦτο νὰ ἐξοπλισθῆ, νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν Σοβιέτ, νὰ ἐξεγείρῃ τὰς ἐπαρχιακὰς περιφερείας καὶ νὰ προετοιμασθῆ διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας ἐν ὀνόματι τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς κοινωνίας ἐπὶ σοσιαλιστικῆς βάσεως.

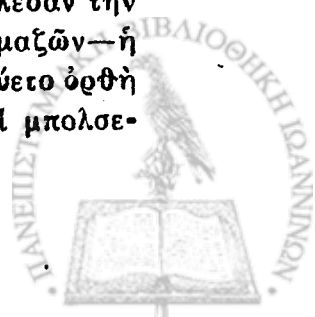
Τὸ εὐρὺ αὐτὸ πρόγραμμα ἐγένετο δυσμενῶς δεκτὸν ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς σοσιαλπατριώτας, ἀλλὰ προεκάλεσε ἀντίδρασιν καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἰδίων τῶν μπολσεβίκων. Ὁ Πλεχάνωφ ἀπεκάλεσε τὸ πρόγραμμα τοῦ Λένιν «τρελ. λόν». Ἐν τούτοις ὁ Λένιν ἐθεμελίωσε τὴν πολιτικὴν του ὄχι ἐπὶ τῶν διαθέσεων καὶ τῶν ἀντιλήψεων τῶν προσωρινῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν τάξεων καὶ ἐπὶ τῆς λογικῆς τῶν μαζικῶν κινήματων. Προεἶδεν ὅτι ἡ διάστασις τῆς

ἀστικῆς τάξεως καὶ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως θὰ ἠϋξανε καθημερινῶς, ὅτι τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα θὰ κατέκτα τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὰ Σοβιέτ καὶ ὅτι ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία θὰ περιήρχετο εἰς τὰς χεῖρας των. Ἡ μικρὰ ἡμερησία ἐφημερίς «Πράβδα» μετεβλήθη ἀμέσως εἰς τὰς χεῖρας του εἰς πανίσχυρον ὄργανον διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἡ πολιτικὴ τῆς συνεργασίας μὲ τὴν ἀστικὴν τάξιν, ἣ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῶν σοσιαλπατριωτῶν καὶ αἱ ἀπεγνωσμένοι ἐπιθέσεις εἰς τὰς ὁποίας ὠθεῖτο ὁ ρωσικὸς στρατὸς ἀπὸ τοὺς Συμμάχους εἰς τὸ μέτωπον ἐξήγειραν τὰς μάξας καὶ ὠδήγησαν εἰς ἐνόπλους διαδηλώσεις ἐν Πετροπόλει κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου. Ὁ ἀγὼν ἐναντίον τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐνετάθη περὶ σφόδρον. Τὴν 5ην Ἰουλίου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῆς ἀντεπαναστατικῆς μυστικῆς ὑπηρεσίας χονδροειδῶς πλαστὰ «ντοκουμέντα», τὰ ὁποῖα ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ ἀποδείξουν ὅτι ὁ Λένιν ἐνήργει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Τὴν ἐσπέραν «πειθαρχικὰ» στρατιωτικὰ σώματα ἀνακληθέντα ἐκ τοῦ μετώπου ὑπὸ τοῦ Κερένσκυ καὶ ἀξιωματικοὶ ἀνήκοντες εἰς τὸ κόμμα τῶν «Καντέ» (Συνταγματικῶν Δημοκρατικῶν) συγκεντρωθέντες ἐκ τῶν πέριξ τῆς Πετροπόλεως περιφερειῶν, κατέλαβον τὴν πόλιν.

Τὸ λαϊκὸν κίνημα κατεπνίγη. Ἡ ἐναντίον τοῦ Λένιν δίωξις ἐφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἦρχισε νὰ ἐργάζεται παρανόμως κρυπτόμενος κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Πετρούπολιν εἰς μίαν ἐργατικὴν οἰκογένειαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Φιλανδίαν· ἐντούτοις πάντοτε κατώρθωνε νὰ διατηρῆ τὴν ἐπαφὴν του μετὰ τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματος.

Αἱ ἡμέραι τοῦ Ἰουλίου καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἀντίδρασις ἐπροεκάλεσαν τὴν ἐκρηξιν τῆς δράσεως τῶν μαζῶν—ἡ πρόβλεψις τοῦ Λένιν ἀπεδεικνύετο ὀρθὴ εἰς κάθε λεπτομέρειάν της. Οἱ μπολσε-

βίκοι απέκτησαν πλειοψηφίαν εἰς τὰ Σοβιέτ τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς Μόσχας. Ὁ Λένιν ἐζήτησε ἀποφασιστικὴν δρᾶσιν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας καὶ ὁ ἴδιος ἤρχισε τὸν ἀδιάκοπον ἀγῶνά του ἐναντίον τῶν διασταγμῶν τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματος. Ἐγραφεν ἄρθρα καὶ φυλλάδια, ἐπιστολάς, ἐπισήμους καὶ ἰδιωτικάς, ἐξετάζων τὸ ζήτημα τῆς καταλήψεως τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας ὑπὸ ὅλας τὰς πλευράς, καταρρίπτων ἐπιχειρήματα καὶ δισλῶν ἀμφιβολίας. Ἐζωγράφιζε τὴν εἰκόνα τῆς Ρωσσίας μεταβεβλημένης εἰς ξένην ἀποικίαν ἐὰν ἐσυνεχίζετο ἡ πολιτικὴ τῶν Μιλιούκωφ καὶ τοῦ Κερένσκυ καὶ προέλεγε, ὅτι οὗτοι θὰ παρέδιδον ἐνσυνειδήτως τὴν Πετρούπολιν εἰς τοὺς Γερμανοὺς διὰ νὰ καταστρέψουν τὸ προλεταριάτον. «Τώρα ἢ ποτέ» ἐπανελάμβανεν εἰς τὰ φλογερά του ἄρθρα, τὰς ἐπιστολάς καὶ εἰς τὸς συνεντεύξεις του.

Ἡ ἐξέγερσις ἐναντίον τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, τὴν 25 Ὀκτωβρίου, συνέπεσε μὲ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ δευτέρου συνεδρίου τῶν Σοβιέτ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Λένιν, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμισυ μῆνας παρουσιάσθη εἰς τὸ Σμόλνυ (βλ. λ.) διὰ νὰ διευθύνῃ αὐτοπροσώπως τὴν πάλιν. Τὴν νύκτα τῆς 27 Ὀκτωβρίου ὑπέβαλε εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ ἕνα σχέδιον διατάγματος περὶ εἰρήνης, τὸ ὁποῖον ἐγένετο δεκτὸν παμψηφεί, καὶ ἕνα ἄλλο σχετικὸν μὲ τὴν διανομὴν τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἔλαβε μόνον μίαν ψήφον κατὰ, ὁκτώ ἀντιπροσώπων ἀποσχόντων τῆς ψηφοφορίας. Ἡ μπολσεβικικὴ πλειοψηφία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν σοσιαλεπαναστατῶν, διεκήρυξεν ὅτι ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία περιήρχετο εἰς τὰ Σοβιέτ. Ἐξελέγη τὸ Σοβιέτ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ μὲ τὸν Λένιν ἐπὶ κεφαλῆς. Οὕτω ὁ Λένιν μετέβη ἀπὸ τὸ ὑπόγειον εἰς τὸ ὁποῖον ἐκρύπτετο λόγω τῆς ἐναντίου του διώξεως εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κρατικὴν θέσιν.

Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἀμέσως. Οἱ χωρικοὶ γινόμενοι κύριοι τῆς γῆς τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων ἐγκατέλειψαν τοὺς σοσιαλεπαναστάτας καὶ ὑπεσιήριξαν τοὺς μπολσεβίκους. Τὰ Σοβιέτ ἐγένοντο κύρια τῆς καταστάσεως εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκλεγῆ τὸν Νοέμβριον καὶ συνήλθε τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἦτο πλέον καταφανῆς ἀναχρονισμός. Ἡ ρῆξις μετὰ τῶν δύο σταδίων τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἤδη ἐκδηλός. Ὁ Λένιν δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐπὶ στιγμήν. Τὴν νύκτα τῆς 7 Ἰανουαρίου ἡ Πανρωσικὴ Κεντρικὴ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, κατὰ πρότασιν τοῦ Λένιν, ἐξέδωκε τὸ διάταγμα τῆς διαλύσεως τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἔλεγεν ὁ Λένιν, σημαίνει τὸν ὑψηλότερον δυνατὸν σταθμὸν τῆς πραγματικῆς καὶ ὄχι ἀπλῶς τῆς τυπικῆς δημοκρατίας διὰ τὴν ἐργαζομένην πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο ἐγγυᾶται εἰς τὸν λαὸν τὴν πραγματικὴν δυνατότητα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἰκανοτήτων τῆς θήτουσς, ὅπως καὶ ἐγινε, εἰς τὴν διάθειν τῶν ἐργατῶν ὅλα τὰ ὑλικά ἀγαθὰ (κτίρια διὰ τὰς συγκεντρώσεις, τυπογραφεῖα κ.τ.λ.) ἔλλείψει τῶν ὁποίων ἡ «ἐλευθερία» παραμένει λέξις κενὴ καὶ πλασματικὴ. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, σύμφωνα μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Λένιν, εἶναι ἀναγκαῖον στάδιον διὰ τὴν κατάργησιν τῆς ταξικῆς διαιρέσεως τῆς κοινωνίας.

Τὸ ζήτημα τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης προεκάλεσε νέαν κρίσιν εἰς τὸ κόμμα καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν. Μία μεγάλη μερὶς τοῦ κόμματος ἐζήτηε ἕναν «ἐπαναστατικὸν πόλεμον» ἐναντίον τῶν Χοετζόλλερν παραγωνορίζουσα τελείως τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Ρωσσίας καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν χωρικῶν. Ὁ Λένιν διησθάνετο τὴν ἀνάγκην διὰ λόγους προπαγάνδας νὰ παραταθῶν ὅσον εὐδυνατὸν περισσότερον αἱ δια-

πραγματεύσεις με την Γερμανίαν. Ἐξήτει ὁμως, εἰς περίπτωσιν γερμανικοῦ τελεσιγράφου, νὰ ὑπογραφῆ ἡ εἰρήνη ἀντὶ πάσης θυσίας, ἔστω καὶ με ἔδαφικὰς παραχωρήσεις ἢ πληρωμὴν ἀποζημιώσεως. «Ἄς ἀνοίξωμεν δρόμον εἰς τὸ διάστημα, ἀλλὰ νὰ κερδίσωμεν καιρὸν», ἔλεγε. Ἡ ὑποβόσκουσα ἐπαναστατικὴ πυρκαϊὰ εἰς τὴν Δύσιν, θὰ ἀνατρέψῃ γρήγορα ἢ ἀργὰ τοὺς σκληροὺς ὄρους τῆς εἰρήνης. Εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ πολιτικὸς ρεαλισμὸς τοῦ Λένιν ἐξεδηλώθη εἰς ὅλην του τὴν δύναμιν. Ἡ πλειοψηφία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Λένιν, προσεπάθησε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸ γερμανικὸν ἰμπεριαλισμὸν διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ τερματισμοῦ τοῦ πολέμου, χωρὶς ὁμως νὰ δέχεται τὴν ὑπογραφὴν μιᾶς ἰμπεριαλιστικῆς συνθήκης εἰρήνης. Τοῦτο ἐπροκάλεσε νέαν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν. Κατόπιν θυελλώδους συζητήσεως εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν, τὴν νύκτα τῆς 18ης Φεβρουαρίου, ὁ Λένιν συνεκέντρωσε τὴν πλειοψηφίαν διὰ τὴν πρότασιν του ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ διαπραγματεύσεις διὰ τὴν εἰρήνην καὶ ὅτι οἱ γερμανικοὶ ὄροι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τότε βαρύτεροι, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνουν δεκτοί.

Πρωτοβουλία τοῦ Λένιν ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις μετεφέρθη εἰς Μόσχαν. Ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης ὁ Λένιν ἐξέθεσε πρὸ τοῦ κόμματος καὶ τῆς χώρας τὸ ὅλον ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς ὀργανώσεώς της.

Αἱ μεγαλύτεραι ὁμως δοκιμασίαι ἤρσαν νὰ ἐμφανίζωνται. Ἀπὸ τὰ ἄκρα ἐπλησίαζε τὸ ἀντεπαναστατικὸν κίνημα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους τοῦ 1918 ἡ Κεντρικὴ Ρωσσία εἶδε ἑαυτὴν κλεισμένην εἰς ἓνα κλοιὸν πυρός. Συνεργαζόμενοι μετὰ τὴν ρωσικὴν ἀντεπαναστατικὴν ἐπέδραμον οἱ Τσεχοσλοβάκοι εἰς τὸν Βόλγαν. Ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Νότον ἐπήρχετο ἡ ἀγγλικὴ ἐπέμβασις (τὴν 2αν Αὐγούστου εἰς τὸν Ἀρχάγγελον καὶ τὴν

14ην Αὐγούστου εἰς τὸ Μπακού). Ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς τροφὰς διεκόπη. Ὑπὸ τὰς πρωτοφανῶς δυσχερεῖς αὐτὰς συνθήκας ἐνῶ ἡ κατάστασις ἐφαίνετο ἄνευ ἐλπίδος, ὁ Λένιν δὲν ἔπαυσε οὔτε ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ διευθύνῃ τὸ κόμμα του καὶ τὴν κυβέρνησιν. Ἀντελαμβάνετο τὴν ἔκτασιν κάθε νέου κινδύνου καὶ ἐδείκνυε τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας. Διεξήγαγε τὸ προπαγανδιστικὸν τοῦ ἔργου εἰς τὰς συγκεντρώσεις καὶ εἰς τὸν τύπον, ἀνέσυρε νέας δυνάμεις ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν μαζῶν, ὠργάνωνε τὴν ἀποστολὴν ἐργατῶν εἰς τὰ χωρία διὰ τὴν συγέντρωσιν ἀραβοσίτου, διηύθυνε τὴν δημιουργίαν νέων στρατιωτικῶν σωμάτων, παρηκολούθη τὰς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ εὕρισκετο εἰς ἄμεσον τηλεγραφικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τὰς νεαρὰς μεραρχίας τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὸν τακτικὸν κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνεφοδιασκόντων, εἰς πολεμεφόδια καὶ τροφίμα ἀπὸ τὸ κέντρον.

Παρηκολούθη τὴν διεθνῆ κατάστασιν, προβλέπων τὴν ἐξέλιξιν της ἀπὸ τὰς διαμάχας εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Ταυτοχρόνως εὕρισκε καιρὸν νὰ δίδῃ συνεντεύξεις εἰς τοὺς πρώτους ξένους ἐπαναστάτας πού ἤρχοντο εἰς τὸ σοβιετικὸν ἔδαφος, καὶ εἰς τοὺς σοβιετικοὺς μηχανικοὺς διὰ τὰ σχέδια τῆς ἠλεκτροκινήσεως ἢ διὰ τὰς νέας μεθόδους χρησιμοποίησεως τοῦ ἔδαφους ἢ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς νέου συστήματος ραδιοφωνικῶν σταθμῶν κ.τ.λ.

Εἰς τὰς 30 Αὐγούστου ἡ σοσιαλεπαναστατρία Καπλάν ἐπυροβόλησε δις τὸν Λένιν μεταβαίνοντα εἰς μίαν ἐργατικὴν συγκεντρωσιν. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἐνέτεινε τὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸν. Ἡ ἰσχυρὰ κράσις τοῦ Λένιν συνετέλεσεν ὥστε τὰ τραύματά του νὰ ἐπουλωθοῦν ταχέως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀναρρώσεώς του ἔγραψε τὸ βιβλίον του «Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἀποστάτης Κάουτσκυ», ἐναντίον τοῦ σπου-

δαιοτέρου θεωρητικού της Β'. Διεθνούς. Την 22 'Οκτωβρίου έξεφώνη και πάλιν λόγους δημοσία.

'Ο πόλεμος εις τὰ μέτωπα του έσω-τερικου ήτο όπως και πρότερον ή κυρία του άπασχόλησις. Τὰ οικονομικά και διοικητικά προβλήματα αναγκαστικώς έτίθεντο εις δευτέραν μοίραν. 'Ο έμφύλιος πόλεμος ενισχυόμενος εκ του έξωτερικου έμαινεται. Μόνον χάρις εις την τιτάνειον ενεργητικότητα, την δυσύγειαν των βλέψεων και την άδάμαστον θέλησιν του Λένιν κατορθώθη να τερματισθῆ (περι τας άρχάς του 1921) με την όλοσχερη ήτταν των άντεπανουστατων, εκ τουτου δε ή κυβέρνησις ενισχύεται.

Το κυριώτερον όργανον πάλης όπως και δια τὸ περαιτέρω ανοικοδομητικόν έργον ήτο και μέχρι σήμερα εξακολουθει να είναι τὸ κόμμα τὸ οργανωθέν από τον Λένιν—τὸ κόμμα τὸ όποιον κατά την διάρκειαν της παρανόμου δράσεως του απέκτησε τεραστίαν πείραν. Τὸ σκληρόν σχολειόν του έμφυλιου πολέμου παρήγαγε σπουδαία στελέχη οργανωτων.

'Ο Λένιν πάντοτε έθεώρει την επανάστασιν του 'Οκτωβριου ως την άφετηριάν της ευρωπαϊκής και πγκοσμίου επαναστάσεως. Τὸ γεγονός ότι ο πόλεμος δέν επέφερον άμέσως την προλεταριακήν επανάστασιν εις την Ευρώπην ηύξησε τερευσιώς τας δυσκολίας της σοσιαλιστικής ανοικοδομήσεως. Αί ρίζαι των δυσκολιών αυτών εύρίσκονται εις τας άμοιβαίας σχέσεις μεταξύ της πόλεως και του χωριου. Τούτο υποχρέωνε τον Λένιν, κατά τας άρχάς του 1921 να επανεξετάσῃ τὰ προβλήματα του διεθνούς οικονομικου καθεστῶτος. 'Η σοσιαλιστική ανοικοδομήσις της κοινωνίας ήτο αδύνατος άνευ της συνεργασίας μεταξύ του προλεταριάτου και των χωρικῶν.

Συνεπώς έιεβάλετο ή ριζική μεταβολή του «πολεμικου κομμουνισμού» όπως προεκήθη από τον έμφύλιον πόλεμον. Τὸ σύστημα της κατασχέσεως

των πλεονασμάτων από τους χωρικούς θα έπρεπε να αντικατασταθῇ δια μιας ακριβοδικαίας φορολογίας. 'Η ιδιωτική ανταλλαγή των προϊόντων θα έπρεπε να επιτραπῆ. Τὰ μέτρα αυτά, εφαρμοσθέντα υπό του Λένιν εν πλήρη συνεργασία με τὸ κόμμα του, έσημείωναν μίαν νέαν φάσιν εις την εξέλιξιν της επαναστάσεως του 'Οκτωβριου (Νοεμβριου) ή όποία είναι γνωστή ως «ΝΕΠ» (Νέα οικονομική πολιτική). 'Ο Λένιν έτόνισεν ότι ή πολιτική αυτή—με τὸς αναγκαίας τροποποιήσεις βεβαίως—είναι μία αναπόφευκτος φάσις δια την σοσιαλιστικήν ανοικοδόμησιν πάσης χώρας.

Εις την έσωτερικήν πολιτικήν της Σοβιετικής 'Ομοσπονδίας ο Λένιν έπρόσεξεν ιδιαιτέρως την θέσιν των έθνικοτήτων, αί όποιαι κατεπιέζοντο υπό τὸ τσαρικόν καθεστῶς και προσεπάθησε με κάθε τρόπον να δημιουργήσῃ δι' αυτὰς τας συνθήκας έλευθέρας έθνικης αναπτύξεως. 'Ο Λένιν διεξήγαγεν άμείλικτον πόλεμον εναντίον όλων των ιμπεριαλιστικῶν τάσεων εντός του κρατικου οργανισμού και ιδιαιτέρως εντός αυτου του κόμματος την άγνότητα των ιδεών του όποιου έφρούρει ζηλοτύπως. 'Η κατηγορία περι έθνικης καταπιέσεως εναντίον του Λένιν και του κόμματός του όσον άφορᾷ την Γεωργίαν κλπ. δέν ήτο καθόλου άποτέλεσμα έθνικου άγῶνος, αλλά ουνέπεια της όξύτητος της ταξικης πάλης εντός του έθνους.

Τας άρχάς της αυτοδιαθέσεως των έθνῶν, τας όποιους τὰ εργατικά κόμματα της Δυτικης Ευρώπης εκτείνουν μόνον μέχρι των έθνικῶν μειονοτήτων των λεγομένων πολιτισμένων χωρῶν, ο Λένιν την άπήτει πλήρη και δια τους άποικιακούς λαούς και υπεστίρηξε τὸ δικαίωμα των ν' άποχωρισθούν από τας μητροπόλεις.

'Η αντίληψις του ήτο τὸ προλεταριατόν της Δυτικης Ευρώπης θα έπρεπε να εγκαταλείψῃ την άπλην εκδήλω-

σιν συμπαθείας πρὸς τὰς καταπιεζομένας ἐθνικότητας καὶ ἀντιθέτως νὰ συνεργασθῇ μὲ αὐτὰς εἰς τὸν ἀγῶνα των ἐναντίον τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Εἰς τὸ ὄγδοον συνέδριον τῶν Σοβιέτ (1920) ὁ Λένιν ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῆς γενομένης πρωτοβουλίας του ἐργασίας, διὰ τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς σχεδίου διὰ τὴν ἠλεκτροκίνησιν τῆς χώρας. Ἡ βαθμιαία προσπάθεια πρὸς ἓνα ὑψηλὸν βαθμὸν τεχνικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἡ ἐνδειξις τῆς ἐπιτυχοῦς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ συστήματος τῆς μικρᾶς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, μὲ τὴν ἔλλειψιν συντονισμοῦ, εἰς τὸ σύστημα τῆς μεγάλης σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, βασιζόμενον ἐπὶ ἐνὸς καθωρισμένου σχεδίου. «Ὁ Σοσιαλισμὸς εἶναι ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις σὺν ἠλεκτροκίνησις».

Ἡ ἐξάντλησις πού προεκλήθη ἀπὸ μίαν ὑπερβολικὰ ἐντατικὴν ἐργασίαν υπέσκαψε τὴν ὑγείαν τοῦ Λένιν. Ἡ σκλήρωσις προσέβαλε τὰς ἐγκεφαλικὰς του ἀρτηρίας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1922 οἱ ἰατροὶ του τοῦ ἀπηγόρευσαν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἡ ἀσθένεια ἔκαμε ταχείας προόδους καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἂν καὶ παροδικῶς, ἤρχισε νὰ χάνη τὴν ἰκανότητα τοῦ ὀμιλεῖν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου ἡ κατάστασις του ἐβελτιώθη τόσον πολὺ ὥστε ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν του, ἀλλὰ τοῦτο δὲν διήρκεσε πολὺ. Ἡ τελευταία του δημοσίᾳ ἐμφάνισις ἐτερματίσθη διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς πεποιθήσεώς του ὅτι «ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν τῆς ΝΕΠ θὰ προέλθῃ ἡ Σοσιαλιστικὴ Ρωσσία».

Εἰς τὰς 16 Δεκεμβρίου παρέλυσεν ὁ δεξιὸς του βραχίον καὶ ὁ δεξιὸς ποῦς του. Ἐν τούτοις διαρκοῦντος τοῦ Ἰανουαρίου καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ὑπηγόρευεν ἄρθρα μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ κόμματος εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς γραφειοκρατίας καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Σοβιέτ καὶ τοῦ κόμματος, περὶ τῆς σημασίας τοῦ συνεργατισμοῦ διὰ τὴν βαθμιαίαν προσέλκν-

σιν τῶν χωρικῶν εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ὀργάνωσιν, περὶ τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, καὶ τέλος περὶ τῆς πολιτικῆς ἐναντι τῶν ὑπὸ τὸ τσαρικὸν καθεστῶς καταπιεζομένων ἐθνικοτήτων.

Ἡ ἀσθένεια ἐπεδεινοῦτο καὶ ἀπώλεσε τελείως τὴν ἰκανότητα τοῦ ὀμιλεῖν. Ἡ ἐργασία του διὰ τὸ κόμμα ἐτερματίσθη καὶ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ ζωὴ του. Ὁ Λένιν ἀπέθανεν εἰς τὰς 6.30 μ.μ. τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1924 εἰς τὸ Γ' κόρυ πλησίον τῆς Μόσχας. Ἡ κηδεαία του ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐκδηλωθῇ μία ἄνευ παραδείγματος ἀγάπη καὶ πένθος ἀπὸ ὀλόκληρα ἑκατομμύρια.

Τὸ κυριώτερον κατόρθωμα τοῦ Λένιν ὑπῆρξεν ἡ ὀργάνωσις ἐνὸς κόμματος ἰκανοῦ νὰ ποδηγετήσῃ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ νὰ διευθύνῃ τὴν σοσιαλιστικὴν ἀνοικοδόμησιν.

Ἡ θεωρία τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως—αἱ μέθοδοι καὶ ἡ τακτικὴ τῆς—πρέπει νὰ ἀκολουθηθοῦν—ἀπτελεῖ τὸ θεμελιώδες περιεχόμενον τοῦ λενινισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς διεθνὲς σύστημα ἀποτελεῖ τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ Μαρξισμοῦ. Ὁ μοναδικὸς πόντος τοῦ Λένιν διέπει τὴν ζωὴν του ἀπὸ τὰ μαθητικά του ἔτη. Οὐδέποτε ἐγνώρισε τὸν δισταγμὸν εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον ἐκείνων τούτων τοῦ ὁποῖου ἐθεώρει ἐχθροὺς τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Εἰς τὸν ἄγριον ἀγῶνα του οὐδέποτε ὑπῆρξε προσωπικὸν στοιχεῖον. Ἐξεπλήρωνε ὅ,τι ἐθεώρει ὡς ἀπαίτησιν μιᾶς ἀναποτρέπτου ἱστορικῆς ἐξελίξεως. Ὁ Λένιν συνεδύαζε τὴν ἰκανότητα τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ ὡς μεθόδου ἐπιστημονικοῦ προσανατολισμοῦ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν μὲ τὴν βαθυτάτην διορατικότητα τοῦ ἀληθοῦς ἠγέτου.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις τοῦ Λένιν διεκρίνετο διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἰσχύιν. Ἦτο μετρίου ἀναστήματος ἢ μᾶλλον κάτω τοῦ μετρίου, μὲ τὰ λαϊκὰ χαρακτηριστικά τοῦ σλαβωνικοῦ τύπου, τὰ ὁποῖα ὁμως χαρακτηριστικὰ ἐφωτί-

τίζοντο από σπινθηροβόλα μάτια. Τὸ πανίσχυρον μέτωπόν του καὶ ἡ ἀκόμη ἰσχυροτέρα κεφαλή του τοῦ προσέδιδον κατὶ τὸ τελείως ἰδιαίτερον. Ἦτο ἀκούραστος εἰς ἀσύγκριτον βαθμόν. Αἱ σκέψεις του ἦσαν ἐξ ἴσου συγκεντρωμέναι τόσοσιν κατὰ τὴν ἐν Σιβηρίᾳ ἐξορίαν του, ὅσον καὶ εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσείον, ἢ εἰς ἓνα κάθισμα τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ. Ἐδείκνυε τὴν αὐτὴν παραδειγματικὴν εὐσυνειδησίαν ὅταν ἔδιδε μορφωτικὰς διαλέξεις εἰς ἓνα μικρὸν ὄμιλον ἐργατῶν ἐν Ζυρίχῃ ὅσον καὶ ὅταν ὠργάνωνε τὸ πρῶτον σοσιαλιστικὸν κράτος τοῦ κόσμου. Ἐξετίμα καὶ ἠγάπα ἐξαιρετικῶς τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην καὶ τὴν παιδείαν, οὐδέποτε ὁμῶς ἔλησμόνει ὅτι μέχρι σήμερον τὰ πράγματα ταῦτα ἀποτελοῦν ἰδιοκτησίαν μικρᾶς μειοψηφίας. Ἡ ἀπλότης τοῦ συγγραφικοῦ καὶ ρητορικοῦ ὕφους του, ἐκφράζουν τὴν ὑπερτάτην συγκέντρωσιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεών του, αἱ ὁποῖαι ἔτεινον πρὸς ἓνα μοναδικὸν σκοπὸν.

Εἰς τὰς προσωπικὰς του σχέσεις ὁ Λένιν ἦτο πάντοτε εὐδιάθετος, εὐγενικὸς καὶ προσεκτικὸς ἰδιαιτέρως πρὸς τοὺς ἀνικάνους, τοὺς πάσχοντας καὶ τὰ παιδιά. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του εἰς τὸ Κρεμλίνον πολὺ ὀλίγον διέφερε ἀπὸ τὴν ζωὴν του ὡς φυγάδος εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ ἀπλότης τῶν καθημερινῶν συνηθειῶν του, ὁ ἀσκητισμὸς του ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφήν, τὰ ποτὰ, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ «ἀγαθὰ» τῆς ζωῆς γενικῶς δὲν προήρχετο ἀπὸ τὰς λεγομένας ἠθικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ διανοητικὴ του ἐργασία καὶ ὁ ἐντατικὸς ἀγὼν ὄχι μόνον ἀπερρόφων τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τοὺς πόθους του ἀλλὰ τοῦ ἔδιδον μίαν τόσοσιν μεγάλην ἱκανοποίησιν ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχει πλέον θέσις δι' ἄλλας ἀπολαύσεις. Ἡ σκέψις του καὶ μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς του δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λένιν εἶναι :

«Τὸ οἰκονομικὸν περιεχόμενον τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ ἡ κριτικὴ του ὑπὸ τοῦ κ. Στροῦβε. Ἡ ἀντανάκλασις τοῦ μαρξισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀστικῆς φιλολογίας» (1895), «Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ οἰκονομικοῦ ρωμαντισμοῦ. Ὁ Σισμοντι καὶ οἱ σισμοντισταὶ μας» (1897), «Ἡ ἐξέλιξις τοῦ καπιταλισμοῦ ἐν Ρωσίᾳ» (1899) ὅπου ἐξετάζει τὴν δυνατότητα τῆς δημιουργίας ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς διὰ βιομηχανίαν εὐρείας κλίμακος, «Τί νὰ κάμουμε;» (1902, ἑλλ. μετάφρ. Θ. Ν. Τσαβέα, 1927), Δύο τακτικαὶ τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατικὴν ἐπανάστασιν» (1905), «Τὸ ἀγροτικὸν πρόγραμμα τῆς Σοσιαλδημοκρατίας κατὰ τὴν πρώτην ρωσικὴν ἐπανάστασιν 1905—1907» (1907), «Ἐντὸς 12 ἐτῶν. Δύο τάσεις εἰς τὸν ρωσικὸν μαρξισμόν καὶ τὴν ρωσικὴν σοσιαλδημοκρατίαν» (1908) «Υλισμὸς καὶ Ἐμπειριοκριτικισμὸς» (1909, ἑλλ. μετάφρ. Α. Ζευγᾶ εἰς τὴν «Κοινωνιολογικὴν Βιβλιοθήκην» τόμ. Α' 1931), «Ἡ χρεωκοπία τῆς Β' Διεθνούς» (1915), «Σοσιαλισμὸς καὶ πόλεμος», ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Ζηνόβιεφ (1915), «Ὁ ἱμπεριαλισμὸς τελευταῖον στάδιον τοῦ καπιταλισμοῦ» (1917, καὶ ἑλλ. μετάφρ. 1933), «Ἐπιστολαὶ περὶ τακτικῆς» (1917), «Μαθήματα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως» (1917), «Κράτος καὶ Ἐπανάστασις» (1917 ἑλ. μετ. Α. Δούμα 1922), «Ἡ καταστροφὴ ἣτις μᾶς ἀπειλεῖ καὶ τὰ μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισίν της» (1917), «Θὰ διατηρῶσιν οἱ μπολσεβίκοι τὴν ἀρχήν;» (1917), «Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἀποστάτης Κάουτσκυ» (1918, ἑλλ. μετ. Π. Πικροῦ, 1927), «Αἱ ἐκλογαὶ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» (1919), «Ὁ ἐξτρεμισμὸς, παιδικὴ ἀσθένεια τοῦ κομμουνισμοῦ» (1920, καὶ ἑλλ. μετάφρ. 1934), «Ἡ κρίσις τοῦ κόμματος» (1921), «Ἡ φορολογία εἰς εἶδος» (1921), «Σελίδες ἐκ τοῦ ἡμερολογίου» (1923), «Περὶ συνεταιρισμῶν» (1923), «Καλύτερα ὀλί-

γον αλλά καλόν» (1923), «Τὰ Ἄπαντα» εἰς πολλές ἐκδόσεις ρωσιστί. Γερμανιστί ὑπάρχουν δύο ἐκδόσεις τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Λένιν, γαλλιστί δὲ ἤρχισαν ἐκδιδόμενα ἀπὸ τοῦ 1928.

[Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Α. Τρότσκι καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Βρετανικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν].

Λένινγκραντ (πρῶην Πετρούπολις).— Πόλις τῆς Ρωσίας, παλαιὰ πρωτεύουσα αὐτῆς ἐπὶ τσαρικοῦ καθεστώτος, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πέτρου τοῦ Α'. Μετωνομάσθη Λένινγκραντ πρὸς τιμὴν τοῦ Λένιν ἀπὸ τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1924. Σήμερον, μετὰ τὴν Μόσχαν, εἶναι τὸ μεγαλύτερον οἰκονομικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. ἔχει πληθυσμὸν 1.775.000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 8600 εἶναι Ρῶσοι τὰ 5,300 Ἑβραῖοι, τὰ 2000 Πολωνοί, τὸ δὲ ὑπόλοιπον Ἑσθονοί, Γερμανοί κ. ὄ. Εἶναι σημαντικὴ ἢ γεωγραφικὴ κυρίως τοποθεσία τῆς πόλεως ταύτης λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκῶν συνθηκῶν ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιῶν. Εὐρίσκεται εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Νέβα, εἰς τὸν κόλπον τῆς Φιλανδίας, εἰς τὴν διασταύρωσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐσωτερικῆς ὁδοῦ ναυσιπλοίας ἢ ὁποία ἐνώνει τὸ σημαντικὸν τοῦτο κέντρον μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας (μέχρι Βόλγα, Κασπίας καὶ Οὐραλίων). Ἐπίσης ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, λόγῳ τῆς πολιτικῆς τῆς σημασίας, εἶχε καταστῆ τὸ κέντρον τοῦ ρωσικοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου.

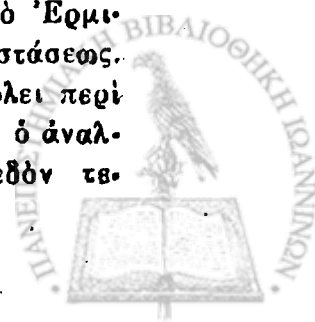
Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἰς τὸ Λένινγκραντ εἶναι συγκεντρωμένον σήμερον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μηχανουργίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς τὴν πόλιν ταύτην μεγίστην σημασίαν λόγῳ τῆς ὅλης βιομηχανοποιήσεως τῆς χώρας. Ἐπίσης ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον κέντρον διὰ τὸ ἐξωτερικὸν σοβιετικῶν ἐμπορίων. Ἡ ἔλλειψις γαιανθράκων καὶ πρώτων ὑλῶν παρεμποδί-

ζει βεβαίως τὴν ἔτι μεγαλυτέραν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως ταύτης, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ διαθέτῃ τοὺς μὲ περισσοτέραν βιομηχανικὴν παράδοσιν Ρῶσσοις ἐργάτας καὶ ἐν γένει τὰ καλύτερα ἐπιστημονικὰ στελέχη. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐργοστασιῶν συγκεντρώνει τὸ μεγαλύτερον ἀριθμὸν ἀπὸ οἵανδήποτε ἄλλην σοβιετικὴν πόλιν, καὶ τὰ 8,500 τοῦ ὅλου σοβιετικοῦ προλεταριάτου. Σημειώτεον ὅτι ἐπὶ 100 ἐργαζομένων οἱ 47 εἶναι βιομηχανικοὶ ἐργάται.

Ὁ λιμὴν τοῦ Λένινγκραντ εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων, συγκεντρῶν τὰ 2000 περίπου τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας καὶ τὰ 2700 περίπου τοῦ εἰσαγωγικοῦ. Διὰ τοῦς λόγους τούτους ἰδιαίτερα σημασία ἐδόθη εἰς τὴν τεχνικὴν τελειοποίησιν τῶν φορτωτικῶν καὶ ἐκφορτωτικῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων.

Ἡ πόλις εἶναι ὠραιότατη, μὲ εὐρωπαϊκώτατον ρυθμὸν καταλαμβάνουσα ἑκτασίαν 266 τ. χλμ. Μέγα μέρος τῆς πόλεως εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῶν νησίδων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Νέβα. Ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐγένοντο κολοσιᾶ οἰκοδομικὰ ἔργα διὰ τῆς οἰκοδομήσεως ἀπεράντων ἐργατικῶν συνοικιῶν. Ἡ πόλις διασχίζεται ὑπὸ πλήθους διωρῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον αὐξάνει τὴν φυσικὴν καλλονὴν τῆς.

Μεγάλη εἶναι ἡ πνευματικὴ σημασία τῆς πόλεως. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκεται, λειτουργοῦσα ἀπὸ αἰῶνος, ἡ ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, τὸ σπουδαιότερον ἀστεροσκοπεῖον καὶ μετεωρολογικὸς σταθμὸς, πλῆθος μουσείων καὶ ἰνστιτούτων, βιβλιοθήκη συγκεντρῶνουσα περὶ τὰ 5 ἑκατομμύρια τόμους καὶ πολλὰ ἄλλα ἰδρύματα. Μεταξὺ τῶν μουσείων ἰδιαίτερος ἀξιωματικὸς εἶναι τὸ Ἑρμιτάζ, καὶ τὸ μουσεῖον τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ 1910 ὑπῆρχον ἐν Πετρούπολει περὶ τὰ 20% ἀναλφάβητοι. Σήμερον ὁ ἀναλφάβητισμὸς ἔχει ἐκλείψει σχεδὸν τε-

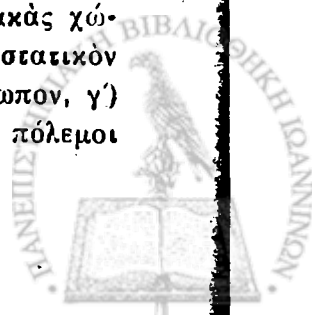

λείως. Ἀπὸ τοῦ 1929 ἡ παιδεία εἶναι δωρεάν καὶ ὑποχρεωτικὴ εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν τοῦ Λένινγκραντ. Ἐκτὸς τῆς πανεπιστημιακῆς μορφώσεως ἰδιαίτερα προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως. Κυρίως φημίζονται τὸ τεχνολογικὸν ἴνστιτούτον, τὸ ἠλεκτροτεχνικόν, τὸ παιδαγωγικόν, τὸ μηχανικόν, ἡ ἀκαδημία τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τὸ ὠδεῖον.

Λενινισμός.— Ἡ θεωρία τοῦ Λένιν (βλ. λ.) ἢ πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ Λένιν κυρίως ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἐντεῦθεν. Ὁ ὄρος *λενινισμός* ἐχρησιμοποιήθη διὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Λένιν, περὶ τὸ 1903, ὅτε ἤρχισαν αἱ διαφωναίαι μεταξὺ μπολσεβίκων καὶ μενσεβίκων εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἰδεῶν τοῦ Λένιν (τὰς ὁποίας ἐταύτιζον πρὸς τὸν ἀστικοδημοκρατικὸν ἰακωβινισμόν), ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Μάρξ. Ὁ Λένιν, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει ἑαυτὸν ὀρθόδοξον μαρξιστὴν, διεμαρτύρειτο ἐντόνως κατὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1924), οἱ μπολσεβίκοι ἤρχισαν νὰ ἐμιλοῦν, αὐτοὶ πλέον, περὶ λενινισμοῦ. Οὕτω κατὰ τὸν Γ. Ζηνόβιεφ «ὁ λενινισμός εἶναι ὁ μαρξισμός τῆς ἐποχῆς τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ (ἰμπεριαλισμοῦ), τῶν ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων, τῶν κινήματων ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων», κατὰ δὲ τὸν Ἰ. Στάλιν «εἶναι ὁ μαρξισμός τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως, ἢ ἀκριβέστερον ἡ θεωρία καὶ ἡ τακτικὴ τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως γενικῶς καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ τακτικὴ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἰδικῶς». Ὁ λενινισμός, ἀναπτυχθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ σταδίου τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Β' Διεθνοῦς, ἠκολούθησεν εἰδικὴν μέθοδον ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλη-

μάτων. Κατεπολέμησεν ὀρισμένους θεμελιώδεις ἀρχὰς—δόγματα τῆς Β' Διεθνοῦς (ὅπως τὸ δόγμα ὅτι τὸ προλεταριάτον δὲν δύναται καὶ δὲν πρέπει νὰ καταλάβῃ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἂν δὲν ἀποτελῇ τὴν πλειοψηφίαν τῆς χώρας, τὸ δόγμα ὅτι τὸ προλεταριάτον δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ τὴν ἐξουσίαν ἂν δὲν διαθέτῃ ἀρκετὰ διανοούμενα στελέχη καὶ ἱκανοὺς τεχνικοὺς διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας καὶ ὅτι τὰ στελέχη ταῦτα πρέπει νὰ δημιουργῶνται ὑπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς καὶ ἔπειτα νὰ γίνῃ κατάληψις τῆς ἐξουσίας· τὸ δόγμα ὅτι τὴν κυρίαν μορφήν τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου ἀποτελεῖ ἡ κοινοβουλευτικὴ πάλη καὶ ὅτι ἡ μέθοδος τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας εἶναι ἀπορρίψιμος κλπ.) ἤλεγξε τὴν πολιτικὴν τῶν κομμάτων τῆς Β' Διεθνοῦς, ὅπως ἐνεφανίζετο ἐν τῇ πράξει, ἐδημιούργησεν ἰσχυρὸν ἐργατικὸν κόμμα μὲ σιδηρὰν πειθαρχίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπαναστατικὴν εὐλυγησίαν καὶ εἰσήγαγε τὴν αὐτοκριτικὴν εἰς τὰ προλεταριακὰ κόμματα ὡς μέσον χρησιμοποίησεως τῆς πείρας καὶ δημιουργίας στελεχῶν.

Ὁ λενινισμός εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως. Κατεπόλεμησε κάθε καιροσκοπικὴν τάσιν, ἢ ὁποία ἀνεφάνη ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Β' Διεθνοῦς ἢ ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ μόνον μέσον διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἐπανάστασις τῆς ἐργατικῆς καὶ τῆς ἀγροτικῆς τάξεως ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμματος. Ἡ λενινιστικὴ θεωρία τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως στηρίζεται ἐπὶ τριῶν θεμελιωδῶν θέσεων: Ὑπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς καὶ κατὰ τὴν ἰμπεριαλιστικὴν του φάσιν α') ὀξύνεται ἡ κρίσις εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ ἀξάνουν τὰ αἷτια τῶν ἐνδο-ἐθνικῶν ταξικῶν συγκρούσεων, β') ὀξύνεται ἡ κρίσις εἰς τὰς ἀποικιακὰς χώρας καὶ ἐπεκτείνεται τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα εἰς τὸ ἀποικιακὸν μέτωπον, γ') καθίστανται ἀναπόφευκτοὶ οἱ πόλεμοι

καὶ ἡ δημιουργία ἐνιαίου παγκοσμίου ἐπαναστατικοῦ μετώπου κατὰ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Κατὰ τὸν λενινισμόν, ὁ ἱμπεριαλισμὸς εἶναι τὸ προοίμιον τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς παγκοσμίου προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία παρουσιάζει ἀντικειμενικὸς συνθήκας τοιαύτας, ὥστε νὰ δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν σοσιαλισμὸν ἀμέσως (ὄχι δηλαδὴ ἀναλόγως τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξελίξεως μιᾶς χώρας), ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χώραν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ διεθνὴς ἱμπεριαλισμὸς εἶναι περισσότερον εὐπρόσβλητος. Διὰ νὰ γίνῃ ἐπανάστασις εἰς μίαν χώραν, «δὲν ἀρκεῖ αἱ καταπιεζόμεναι μᾶζαι ν' ἀντιληφθῶν καὶ νὰ διαπιστώσῃν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζοῦν ὅπως ἄλλοτε καὶ νὰ ζητοῦν μεταβολάς· πρέπει καὶ ἡ διοικοῦσα τάξις νὰ μὴ δύναται νὰ ζῆ καὶ νὰ κυβερνᾷ ὅπως ἄλλοτε. Μόνον ὅταν, αἱ μὲν κατώτεραι τάξεις δὲν θέλουν πλέον, αἱ δὲ ἀνώτεραι δὲν δύναται πλέον νὰ ζοῦν κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον μόνον τότε δύναται νὰ θριαμβεύσῃ ἡ ἐπανάστασις».

Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων στηριζόμενος ὁ λενινισμὸς ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν θεωρίαν ἐπὶ τῶν μέσων καὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν κεκτημένων μέχρι τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς ἐκάστην χώραν, θεωρίαν, ἣς τὰ κυριώτερα σημεῖα εἶναι τὰ : περὶ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, περὶ ἀγροτικοῦ ζητήματος, περὶ ἀποικιακοῦ ζητήματος, περὶ στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς καὶ περὶ κόμματος.

1. Δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς ἐπαναστάσεως εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας. Ἄλλ' ἡ ἐπανάστασις δὲν λήγει μὲ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Καὶ μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἡ ἀσικῆς τάξις, διὰ ποικίλους λόγους, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἰσχυροτέρα τοῦ προλεταριάτου, τὸ ὁποῖον τὴν ἀνέτρεψε. Διὰ νὰ διατηρηθῆ καὶ νὰ στερεοποιηθῆ ἡ κεκτημένη ἐ-

ξουσία, πρέπει : α') νὰ συντριβῆ ἡ ἀντίστασις τῶν γαιοκτημόνων καὶ τῶν κεφαλαιοκρατῶν, β') νὰ ὀργανωθῆ ἡ σοσιαλιστικὴ ἀνοικοδόμησις διὰ συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἐργαζομένων πέριξ τοῦ προλεταριάτου, γ') νὰ ὀπισθῆ ἡ ἐπανάστασις, νὰ ὀργανωθῆ ὁ στρατὸς τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀπαιτεῖται δικτατορία τῆς νέας τάξεως ἡ ὁποία θὰ προετοιμάσῃ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν τάξεων. «Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ὁ ἠρωϊκώτερος καὶ ἀμειλικτότερος πόλεμος τῆς νέας τάξεως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ της, ὅστις εἶναι ἰσχυρότερός της, ἐναντίον τῆς ἀσικῆς τάξεως, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις ἀντιστάσεως δεκαπλασιάζεται μὲ τὴν ἀνατροπὴν της. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀμειλικτος ἀγὼν, αἱματηρὸς καὶ ἀναίμακτος, βίαιος καὶ εἰρηνικός, σιρατιωτικὸς καὶ οἰκονομικός, παιδαγωγικὸς καὶ διοικητικὸς, ἀγὼν ἐναντίον τῶν δυνάμεων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς παλαιᾶς κοινωνίας» (Λένιν).

Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, μεταβατικὸς σταθμὸς μεταξὺ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ, ἀποτελεῖ ὁλόκληρον ἱστορικὴν περίοδον ἀναμορφώσεως. Λόγω τοῦ προορισμοῦ της, ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι «καθαρὰ δημοκρατία», δημοκρατία δι' ὅλους, πλουσίου καὶ πτωχοῦ· «πρέπει νὰ εἶναι κράτος δημοκρατικόν, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὸ προλεταριᾶτον καὶ τοὺς ἀκτήμονας· καὶ κράτος δικτατορικόν, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς ἐναντίον τῆς ἀσικῆς τάξεως» (Λένιν), οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀσικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀσικῆς δημοκρατίας· εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς τοῦ κρατικοῦ στρατοῦ, τοῦ διοικητικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀσικῆς τάξεως. Ἡ κρατικὴ μορφή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἡ κατάλληλος ὄχι μόνον ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀσικὴν δημοκρατίαν διὰ τῆς προλεταρια-

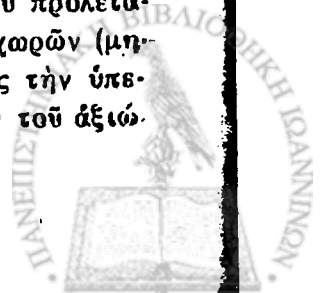

κῆς, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ν' ἀποβῆ βάσις τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας, εἶναι τὰ σοβιετ, διότι τὰ σοβιετ εἶναι αἱ ὄργανώσεις τῶν μεγάλων μαζῶν τοῦ προλεταριάτου, ὄργανα μοναδικά, ἄμεσα καὶ ἰσχυρά τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν μαζῶν. Ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία, ἔχει ἐξ ὅλων τῶν δυνατῶν κρατικῶν ὀργανώσεων, ἐνόςῃ ὑπάρχουν τάξεις, περισσότερον ἀνεπτυγμένον τὸν μαζικὸν χαρακτήρα καὶ τὸν δημοκρατισμόν, εἶναι ἡ πλέον διεθνιστικὴ ἐξ ὅλων τῶν κρατικῶν ὀργανώσεων τῆς κοινωνίας τάξεων, διευκολύνει τὴν καθοδήγησιν τῶν καταπιεζομένων μαζῶν ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει τὸ συνειδητότερον καὶ τελειότερον στοιχεῖον τῶν σοβιετ, συνδέει ἀμέσως τοὺς ἐργάτας καὶ τὰς ἐργαζομένας μάζας μὲ τὸν κρατικὸν μηχανισμόν καὶ τὰς διδάσκει νὰ διοικοῦν τὴν χώραν, εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ μετατρέψῃ τὸν στρατὸν εἰς ὄργανον ἐπαναστατικῆς ἀμύνης καὶ τέλος προετοιμάζει τὴν προοδευτικὴν ἐκείνην ἐξαφάνισιν τοῦ κράτους, πρὸς τὴν ὁποῖαν τείνει ἡ κομμουνιστικὴ ἐξουσία.

2.—*Ἄγροτικὸν ζήτημα.* Ὁ λενινισμὸς θεωρεῖ τοὺς ἀγρότας ὡς συμμάχους τῶν ἐργατῶν. Ἀναγνωρίζει ὅτι εἰς τὴν πλειονότητα τῆς ἀγροτικῆς τάξεως ὑπάρχουν ἐπαναστατικαὶ ἰκυνότητες χρησιμοποιοῦσιμους διὰ τὸ συμφέρον τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως. Αἱ ἐργαζόμεναι ἀγροτικαὶ μάζαι πρέπει νὰ τυγχάνουν τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἐργατῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐναντίον τῆς καταπιέσεως καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως, τὴν ὁποῖαν ὑφίστανται. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν ἐργατῶν, οἱ πτωχοὶ ἀγρόται ἀποτελοῦν τοὺς φυσικοὺς συμμάχους τοῦ προλεταριάτου εἰς τὴν προσπάθειάν του διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐξουσίας καὶ διὰ τὴν σοσιαλιστικὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς κοινωνίας.

3.—*Ἐθνικὸν ζήτημα.* Ὁ λενινισμὸς ἀναγνωρίζει εἰς τὰς ἀποικίας καὶ τὰς

ὑποτεταγμένας χώρας τὸ δικαίωμα νὰ ἀποχωρισθοῦν πλήρως ἀπὸ τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι προσηρημένα καὶ νὰ γίνουν ἀνεξάρτητα κράτη, καὶ παραδέχεται ὅτι εἰς τὸ ἐθνικὸν κίνημα ἀνεξαρτησίας τῶν καταπιεζομένων χωρῶν ὑπάρχουν ἐπαναστατικαὶ δυνατότητες, χρησιμοποιοῦσιμοι διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Τὸ προλεταριάτον ὀφείλει νὰ ἐνισχύῃ ἐκεῖνα τὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα τείνουν εἰς τὴν ἐξασθένησιν καὶ ἀνατροπὴν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ ὄχι εἰς τὴν διατήρησιν καὶ σταθεροποίησίν του. Εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ὁ λενινισμὸς ὀρμᾶται ἐκ τῶν ἀκολούθων θέσεων: Ὁ κόσμος εἶναι διηρημένος εἰς δύο μεγάλα στρατόπεδα: ἀφ' ἑνὸς ὑπάρχει μίᾳ ἐλαχίστη μειοψηφία πεπολιτισμένων ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα κατέχουν τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου καὶ ἐκμεταλλεύονται τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ καταπιεζόμενοι λαοὶ τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν ὑποδουλωμένων χωρῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν πλειοψηφίαν τῆς γῆς. Αἱ χώραι αὗται καὶ αἱ ἀποικίαι ἀποτελοῦν τεραστίαν ἐφεδρείαν δυνάμεων διὰ τὸν ἱμπεριαλισμόν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι μόνον διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Ἡδη οἱ κυριώτεροι ὑποτεταγμένοι λαοὶ ἤρχισαν τὸ ἐθνικὸν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν κρίσιν τοῦ παγκοσμίου κεφαλαιοκρατισμοῦ. Τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος τῶν προκεχωρημένων χωρῶν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τῶν ἀποικιῶν ἐπιβάλλουν τὸ ἐνιαῖον μέτωπον τῶν δύο τούτων ἐπαναστατικῶν κινήματων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἡ δ' ἐπίτευξις τοῦ ἐνιαῖου τούτου μετώπου προαπαιτεῖ ἄμεσον καὶ ἀποφασιστικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος ἀνεξαρτησίας ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου τῶν καταπιεζομένων χωρῶν (μητροπόλεων), συνισταμένην εἰς τὴν ὑπεράσπισιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώ-

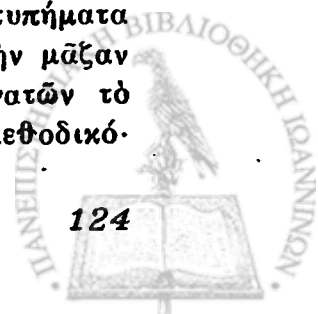
ματος περί του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως των λαών και της συγκροτήσεώς των εις ανεξάρτητα κράτη. Μόνον με την ένωσιν ταύτην των εθνών είναι δυνατή ή επίτευξις της σοσιαλιστικής νίκης.

4.— *Στρατηγική και τακτική.* Το προλεταριάτον εις τὸν ἀγῶνα του κατὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, καί μετ' αὐτὸν δέον νὰ ἔχη σαφεῖς καὶ καθωρισμένους στρατηγικοὺς σκοποὺς κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς πάλης καὶ ν' ἀκολουθῆ τακτικὴν προσηρμοσμένην εἰς τὰς ἐκάστοτε συνθήκας. Αἱ ἐφεδρεῖαι, τὰς ὁποίας διαθέτει τὸ προλεταριάτον κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ κινήματος, εἶναι: ἄμεσοι μὲν, ἡ ἀγροτικὴ τάξις καὶ τὰ ἐνδιάμεσα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ προλεταριάτον τῶν γειτονικῶν χωρῶν, τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν ὑποταγμένων χωρῶν καὶ ἡ δικτατορία, ἔμμεσοι δέ, οἱ διάφοροι ἀνταγωνισμοὶ καὶ αἱ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἐντοπίων μὴ προλεταριακῶν τάξεων καὶ οἱ ἀνταγωνισμοὶ καὶ αἱ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἀστικῶν κρατῶν. Ἡ στρατηγικὴ διεύθυνσις τοῦ κινήματος συνίσταται εἰς τὴν λογικὴν χρησιμοποίησιν ὅλων αὐτῶν τῶν ἐφεδρειῶν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ βασικοῦ σκοποῦ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς δεδομένου σταδίου. Λογικὴ χρησιμοποίησις τῶν ἐφεδρειῶν γίνεται: α) ὅταν συγκεντρῶνται ὅλαι αἱ δυνάμεις εἰς τὸ πλεόν τρωτὸν σημεῖον τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στιγμὴν, ὅποτε ἡ ἐπανάστασις εἶναι ἤδη ὄριμος· β) ὅταν γίνεται καλὴ ἐκλογή τῆς στιγμῆς τοῦ ἀποφασιστικοῦ κτυπήματος, τῆς στιγμῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν ἡ κρίσις ἔχει φθάσει εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ὀξύτητος· γ) ὅταν τηρῆται, παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, ἡ ἀναληφθεῖσα κατεύθυνσις, ὥστε ἡ πρωτοπορεία νὰ ἔχη πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν βασικὸν σκοπὸν τῆς πάλης καὶ αἱ μάζαι νὰ βαδίζουν πρὸς

τὸν σκοπὸν τοῦτον ἄνευ παρεκκλίσεων.

Ἡ τακτικὴ διεύθυνσις, ἀφ' ἑτέρου, ἣτις ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς στρατηγικῆς διεύθυνσεως καὶ ὑποτάσσεται εἰς αὐτήν, συνίσταται εἰς τὴν λογικὴν χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν μορφῶν πάλης καὶ ὀργανώσεως τοῦ προλεταριάτου μετὰ σκοπὸν τὴν ἐπιτυχίαν εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς στρατηγικῆς νίκης. Λογικὴ χρησιμοποίησις τῶν μορφῶν πάλης καὶ ὀργανώσεως τοῦ προλεταριάτου γίνεται, α) ὅταν τοποθετοῦνται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἐκεῖναι αἱ μορφαὶ πάλης καὶ ὀργανώσεως, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται καλύτερον εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ κινήματος καὶ ἐπιτρέπουν τὴν προσέλκυσιν καὶ τὴν ἀρμόζουσαν κατανομήν τῶν μαζῶν εἰς τὸ μέτωπον τῆς ἐπαναστάσεως· β) ὅταν ἀνακαλύπτεται ἡ ἄλυσις τῶν συμβαινόντων, ὁ κριτικὸς ὁπὸ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ κρατηθῆ κανεὶς εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν, ὥστε νὰ δύναται μετὰ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ νὰ κρατῆ ὀλόκληρον τὴν ἄλυσιν καὶ νὰ προπαρασκευάσῃ τοὺς ὄρους τῆς στρατηγικῆς νίκης.

5.— *Κόμμα.* Ὁργάνωσις τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐπίτευξις αὐτῆς ἄνευ ἰσχυροῦ πολιτικοῦ κόμματος εἶναι ἀδύνατος. Τὸ κόμμα πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρωτοπορεία τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἀλλὰ καὶ κτῆμα τῆς στενῶς συνδεδεμένου μετ' αὐτῆς, νὰ συγκεντρῶνῃ τὰ καλύτερα στοιχεῖα, νὰ ἐνσαρκῶνῃ τὴν πειρὰν των, τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμά των, τὴν ἀπεριόριστον ἀφοσίωσίν των εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προλεταριάτου. Πρέπει νὰ εἶναι ὀργανωμένον τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, νὰ διευθύνῃ τὸ προλεταριάτον εἰς τὴν πάλην του, νὰ τὸ ὀδηγῆ εἰς τὴν ἐπίθεσιν ὅταν τὸ ἐπιτρέπει ἡ κατάστασις, νὰ τὸ προφυλάσῃ, μετὰ λελογισμένην ὀπισθοχώρησιν, ἀπὸ τὰ κτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ, νὰ διαδίδῃ εἰς τὴν μάζαν τῶν ἐκτὸς τοῦ κόμματος ἐργατῶν τὸ πνεῦμα τῆς πειθαρχίας, τῆς μεθοδικῆς

τητος, τῆς ὀργανώσεως, τῆς σταθερότητος, ἀρετῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν πάλην. Περικλείον τὰ καλύτερα στοιχεῖα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, συνδεδεμένον ἀμέσως πρὸς τὰς ἐκτὸς κόμματος ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, τὰς ὁποίας συχνὰ διευθύνει, ἀποτελοῦν τὴν καλυτέραν σχολὴν ἡγετῶν ἱκανῶν νὰ διευθύνουν τὰς διαφόρους ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξεως, συγκεντροῦν μὲ τὴν πείραν καὶ τὸ κῦρὸς τοῦ τὴν πάλην τοῦ προλεταριάτου, τὸ κόμμα εἶναι ἡ ἀνωτέρα μορφή τῆς ταξικῆς ὀργανώσεως τοῦ προλεταριάτου. Συγχρόνως, τὸ κόμμα εἶναι ὄργανον εἰς χεῖρας τοῦ προλεταριάτου κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν καὶ κατόπιν διὰ τὴν σταθεροποίησιν καὶ εὐρυσιν τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. «Χωρὶς σιδηροῦν κόμμα, χωρὶς κόμμα ἡκονισμένον διὰ τῆς πάλης, τὸ ὁποῖον νὰ συγκεντρῶν τὴν ἐμπιστοσύνην ὄλων τῶν τιμίων στοιχείων τῆς τάξεως, τὸ ὁποῖον νὰ παρατηρῆ τὴν ψυχολογίαν τῶν μαζῶν καὶ νὰ ἐπιδρῶ ἐπ' αὐτῶν, εἶναι ἀδύνατος ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» (Λένιν).

Λενορμάν (Ἑρρίκος Λενορμάν). — Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς, γεννηθεὶς τὸ 1882. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν τοῦ εἰς τὴν Σορβόννην, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν θεατρικῶν ἔργων. Ἦδη τὸ 1909 ἐσημείωσεν ἀρχετὴν ἐπιτυχίαν μὲ τὸ ἔργον του «Δαιμονισμένες», κυρίως ὁμῶς ἐπεβλήθη μετὰ τὸν πόλεμον, ἀναδειχθεὶς ὡς εἰς ἓκ τῶν κορυφαίων τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Τὸ 1919 «Ὁ χρόνος εἶναι ὁ νεῖρον», ἐσημείωσεν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Ἀκολουθοῦν «Οἱ Ἀποτυχημένοι» (1920), «Σιμὸν» (1920), «Μάγος ἔρως» (1926), «Ἀσία» (1931) κ. ἄ. Ἐκ τούτων «Οἱ Ἀποτυχημένοι», τὸ «Σιμὸν» καὶ ἡ «Ἀσία» ἐδιδάχθησαν ἐν Ἀθῆναις ὑπὸ τοῦ θιάσου Μαρίας Κοκοπούλη. Ἡ μεταπολεμικὴ ἐπιτυχία τοῦ Λενορμάν ὀφείλεται τόσον εἰς τὴν μορφήν ὅσον καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἔργου του. Ἡ

διακεκομμένη, σχεδὸν κινηματογραφικὴ μορφή τοῦ ἔργου του καὶ ἡ βαθυτάτη ἀπαισιοδοξία τὴν ὁποίαν ἐκφράζει εἰς ὅλα τὰ δόγματά του, ἀντιπεκρίνοντο τελείως εἰς τὴν μεταπολεμικὴν ψυχολογίαν τῶν μορφομένων τάξεων.

Ὀλόκληρον τὸ ἔργον του χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητον αὐτὴν ἀπαισιοδοξίαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην ὑπερεκτίμησιν τῶν ἐνσείκτων καὶ τῶν μυστηριωδῶν δυνάμεων ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ ν' ἀγωνισθῆ ὁ ἄνθρωπος.

Λέ Νταντέκ (Φήλιξ Αλέξανδρος Le Dantec). — Γάλλος βιολόγος καὶ φιλόσοφος (1869 1917). Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὸ λύκειον τῆς Brest, κατόπιν εἰς τὸ λύκειον Jouson de Sailly τῶν Παρισίων, διακριθεὶς διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὸ ἀπέραντον μνημονικόν του, καὶ εἰς ἡλικίαν δεκσῆς ἐτῶν ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν Ecole Normale (1885). Μετὰ τὴν ἐξοδόν του ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης ἐγένετο παρασκευαστὴς εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον Παστέρ, ὅπου ἔσχεν ὡς διδασκάλους τοὺς τὸν Μεσνικὸφ καὶ τὸν ἴδιον τὸν Παστέρ. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς του θητείας ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸ 1891 διὰ τῆς διατριβῆς «Recherches sur la digestion intracellulaire chez les protozoaires». Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνέλαβε μαθήματα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Νειζόν, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τὰ διακόψῃ μετ' ὀλίγον, ἀποσταλεὶς εἰς Βραζιλίαν, ὅπως ἰδρῶσῃ Ἰνστιτοῦτον Παστέρ. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του διωρίσθη φροντιστὴς ἐν Λυών (1893). Τὸ 1896 ἐξήτησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους ὡς παρασκευαστὴς καὶ τὸ 1898 ἀνέλαβε μαθήματα γενικῆς ἐμβρυολογίας. Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Λέ Νταντέκ εἶναι ἀξιόλογον καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὀλόκληρον τὸ βιολογικὸν καὶ φιλοσοφικὸν σύστημά του στηρίζεται ἐπὶ τοῦ νόμου τῆς λειτουργικῆς

άφομοιώσεως. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὴν σπουδὴν τῶν κοινῶν εἰς ὅλα τὰ ζῶντα ὄντα χαρακτήρων, ὁ βιολόγος ὀφείλει ν' ἀνακαλύψῃ κατὰ πρῶτον μετοξὺ τῶν ζωϊκῶν ἐκδηλώσεων ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικαὶ τῆς ζωῆς. Καὶ κατὰ τὸν Λέ Νταντέκ τὸ κριτήριον τῆς ζωῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ φαινόμενον τῆς ἀφομοιώσεως. Τὸ ζῶον αὐξάνει ἐντὸς εὐνοϊκοῦ περιβάλλοντος, ἀφομοιοῦν, τούτέστι καθιστῶν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἰδικήν του οὐσίαν τὴν οὐσίαν τοῦ περιβάλλοντος, δαπάναις τῆς ὁποίας αὐξάνει. Τὸ γενικὸν τοῦτο φαινόμενον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς διακριτικὸν σημεῖον τῆς ζωῆς. Ἐνίοτε ἀποβιβίνει δυσκολωτάτη ἢ προσπάθεια τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ φαινομένου, διότι τὸ καλύπτουν τὰ φαινόμενα τῆς φθορᾶς καὶ μόνον εἰς τὰ ἀνώτερα ὄντα καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς των ὑπάρχει ἰσορροπία μετοξὺ ἀφομοιώσεως καὶ φθορᾶς. Ἐν ὅσῳ ἀκμάζει ἡ ζωὴ παραμένει νικητρία καὶ ἡ ἀφομοίωσις ἕως εὖ κατανικηθῇ ὑπὸ τῶν παραγόντων τῆς φθορᾶς (ποικιλιῶν προερχομένων μοιραίως ἐξ ἑτερογενοῦς περιβάλλοντος), τῶν ὁποίων ἡ δρᾶσις ἀσκεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων καὶ ἐπὶ τῶν προσγμάτων. Ἡ ζωὴ εἶναι ἀγών, καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος λαμβάνει ποικιλίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀλληλοδιαδόχων λειτουργιῶν (δηλαδὴ τῆς γενικῆς ζωτικότητος τοῦ ὄργανισμοῦ). Ὡστε ἡ ζωὴ εἶναι διαδοχὴ λειτουργιῶν.

Διὰ τὸν Λέ Νταντέκ τὸ ζῶον ὄν ἀνταποκρίνεται εἰς ὅλην τὴν ποικιλίαν τοῦ περιβάλλοντος, ἀντιπροβάλλον εἰς κάθε μεταβολὴν δρᾶσιν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον καὶ ἰσορροπητικὴν. Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ζωὴν εἶναι ἀγὼν διὰ τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἐν τῇ ζωσῇ φύσει τὸ φαινόμενον τῆς ἰσορροπίας λαμβάνει τὴν χαρακτηριστικὴν μορφήν τῆς συνηθείας. Ἡ θεωρία αὕτη τῆς λειτουργικῆς ἀφομοιώσεως ὠδήγησε τὸν Λέ Νταντέκ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς κληρονομικῆς μεταβι-

βάσεως καθ' ἣν ζῶον ὄν εἶναι προϊὸν τῆς κληρονομικότητος του καὶ τῆς ἀγωγῆς του. Παραδέχεται ὡς βασικὸν κέντρον τῶν μεταβολῶν τὴν ἄμεσον προσαρμογὴν τοῦ Λαμάρκ, ἀλλ' ἀναγνωρίζει ταυτοχρόνως καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιλογῆς τοῦ Ντάρβιν καὶ συμφιλῶν τὰς δύο θεωρίας ἀποδεικνύει ὅτι ἄγουν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Ἀντιθέτως καταπολεμᾷ τὸν νεοδαρβινισμόν τοῦ Βάϊσμαν καὶ τοῦ Ἔρλιχ καὶ εἰσάγει τὴν ἔννοιαν τῆς κληρονομικῆς πατρότητος. Πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸ ἄτομον ὑπόκειται εἰς προσαρμογὴν. Ἐπομένως ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου εἶναι ἔννοια φανταστικὴ. Ὁ Λέ Νταντέκ ὡδήγῳν μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν των τὰς ἐπιστημονικὰς του ἀρχάς, καταπολεμᾷ μετὰ σφοδρότητος κάθε θρησκευτικὸν δόγμα καὶ ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ οἰκοδομήματα τὰ στηριζόμενα ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως καὶ ἐπὶ μεταφυσικῶν ὄντοτήτων. Μεταξὺ τῶν σπουδαιότερων ἔργων του συγκαταλέγονται τὰ ἑξῆς: «Νέα θεωρία τῆς ζωῆς» (1896), «Ὁ βιολογικὸς νετερμινισμὸς καὶ ἡ ἐνσυνείδητος προσωπικότης» (1896), «Ἡ ἀτομικότης καὶ ἡ ἀτομικιστικὴ πλάνη» (1897), «Ἀτομικὴ ἐξέλιξις καὶ κληρονομικότης» (1898), «Λαμαρκιστὰι καὶ δαρβινιστὰι» (1899), «Ἡ ἐνότης ἐν τῷ ἐμβίῳ ὄντι» (1902), «Τὰ ὄρια τοῦ γνωρισίμου» (1903), «Ἐγχειρίδιον βιολογίας» (1903), «Οἱ φυσικοὶ νόμοι» (1904), «Ἡ παγκόσμιος πάλη» (1906), «Ὁ ἀθεϊσμὸς» (1907 καὶ ἐλλ. μετ.), «Ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἐπιστήμην» (1907), «Ἐπιστήμη καὶ συνείδησις» (1908), «Ὁ ἐγωϊσμὸς μοναδικὴ βᾶσις κάθε κοινωνίας» (1911), «Ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς» (1912) καὶ ἄλλα.

Λέντεμπουργ (Γεώργιος Ledebour).

— Γερμανὸς σοσιαλιστῆς, γεννηθεὶς τὸ 1850 ἐν Ἀνιοβέρῳ, ἰδρυτῆς καὶ πρόεδρος τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Ὑπῆρξε συντάκτης διαφόρων ἐφημερίδων

τῆς ἀριστερᾶς, ὡς καὶ τοῦ «Vorwärts» καὶ τῆς «Sächsische Arbeiter-Zeitung», τῆς Λειψίας. Ἐκλεγείσθαι βουλευτῆς Βερολίνου διὰ τὸ Ράιχσταγ τὸ 1900, ἐπανεξελέγετο ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν καταψηφισάντων τὰς πολεμικὰς δαπάνας κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Ἀπεποιήθη τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κυβερνήσιν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ καὶ ἠγωνίσθη μετὰ τοῦ Λίμπκνεχτ νὰ τὴν ἀνατρέψῃ διὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Ἰανουαρίου 1919. Συλληφθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἀφέθη ἐλεύθερος κατ' Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920 ἐπανεξελέγη βουλευτῆς τοῦ Ράιχσταγ. Ὡς εἰς ἕκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς τῆς Βιέννης, ἀντετάχθη κατὰ πάσης συγχωνεύσεως μετὰ τῶν μπολσεβίκων καὶ τῆς Β' Διεθνοῦς. Ἡ ἀδιάλλακτος αὕτη στάσις του ἐμείωσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐπιρροὴν του ἐντὸς τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Λένς (Παῦλος Lensch).— Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τὸ 1873. Πρὸ τοῦ πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ κόμματος καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν «Leipziger Volkszeitung». Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου ἐτάχθη ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Πάρβους. Βραδύτερον ἐγένετο συντάκτης τῆς «Deutsche Allgemeine Zeitung», ἡ ὁποία ἀνῆκε τότε εἰς τὸν κεφαλαιοκράτην Στίννες.

Λεντρὺ—Ρολλέν (Ἀλέξανδρος Αὐγουστος Ledru—Rollin).— Γάλλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1808—1874). Τὸ 1841 ἐξελέγη βουλευτῆς, γενόμενος ταχέως ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος. Ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἐφημερίδος «Μεταρ-

ρύθμισις» (1843), εἰς τὴν ὁποίαν συνειργάζετο καὶ ὁ σοσιαλιστῆς Λουὶ Μπλάν, ὅστις ἀντιπροσώπευεν ἐν αὐτῇ τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν τάσιν. Ὁ Λεντρὺ—Ρολλέν μειέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου 1848. Ὡς μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐκίνησε τὴν δυσσεβείαν τῶν μετριοπαθῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως διὰ τῶν ἐγκυκλίων του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν συντεταγμέναι μὲ πνεῦμα δημοκρατικὸν ἐπαναστατικόν. Ἄλλ' ἀνέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς ἀστικῆς τάξεως διὰ τῆς δραστηρίου ἐπεμβάσεώς του ἐνστίον τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν γεγονότων τῆς 18ης Ἀπριλίου. Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις τὸν ἐξέλεξε μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τοῦ Λαμαρτίνου ἐτέθη ἐπικεφαλῆς τῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐκινητοποιήθησαν διὰ νὰ καταστείλουν τὰς ταραχὰς τῆς 15 Μαΐου 1848. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουνίου ἀπέβη ἀρχηγὸς τῶν Ὀρεινῶν, κόμματος ριζοσπαστικοδημοκρατικοῦ τῆς μικροαστικῆς τάξεως. Ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει διηύθυνε τὴν δημοκρατικὴν ἀντιπολίτευσιν, ἥτις τὴν 13 Ἰουνίου τοῦ 1849 ὑπεκίνησεν ἀποτυχοῦσαν ἐξέγερσιν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην μετηνάστευσεν εἰς Ἀγγλίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν τὸ 1870. Ἐξελέγη δις ἀκόμη βουλευτῆς μέχρι τοῦ θανάτου του.

Λεοναρδόπουλος (Γεώργιος).— Ἕλληνα στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1867 ἐν Κορίνθῳ. Ἀπόφοιτος τῆς σχολῆς τῶν εὐελπίδων ἔφθασε μετὰ τοὺς πολέμους εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Διαφωνήσας τὸ 1923 πρὸς τὴν ἐπανάστασιν συνεδέθη μὲ τοὺς βασιλικοὺς καὶ μετὰ τοῦ ὑποστρατήγου τοῦ Πεζικοῦ Π. Γαργαλίδου ἐπεχείρησε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1923 τὸ ἀποτυχὸν κίνημα τῆς Κορίνθου. Κατεδικάσθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς θάνατον τυχὸν ἔπειτα ἀμνηστείας.

Λεοπάρντι (Ίάκωβος Leopardi).— Έκ τῶν διασημοτέρων Ἰταλῶν φιλοσόφων καὶ ποιητῶν ἀνήκων εἰς τὴν σειράν τῶν Ἰταλῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν 10' αἰῶνα ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ προσεγγίσουν τοὺς κλασσικοὺς ἐμπνεόμενοι καὶ ἀπὸ τὰ σύγχρονα γεγονότα, ποιητὴς κατέχων ἰδιαιτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν κλασσικῶν καὶ ρομαντικῶν. Ἐγεννήθη τὸ 1798 ἐξ οἰκογενείας πατρικίων ἐν τῇ μικρᾷ πόλει Macerata Ρεκανάτε καὶ ἀπέθανε τὸ 1837 ἐν Νεαπόλει κατὰ τὴν δευτέραν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας εἰς ἡλικίαν μόλις 39 ἐτῶν. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς, τῆς ἰσπανικῆς, τῆς ἀγγλικῆς, τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς ἑβραϊκῆς. Τὸ 1809 εἰς ἡλικίαν ἕνδεκα ἐτῶν μετέφρασε τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν «Ὠδῶν» τοῦ Ὀρατίου. Τὴν 31 Αὐγούστου 1814, εἰς ἡλικίαν δηλαδὴ 16 ἐτῶν προσέφερεν εἰς τὸν πατέρα του σχολιασμένον τὸν «Βίον τοῦ Πλωτίνου» τοῦ Πορφυρίου. Μετέφρασε πλεῖστα ἔργα Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Μόσχου, τὴν «Ὀδύσειαν», τὴν «Αἰνιάδα», τοῦ Βιργιλίου καὶ ἄλλα. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἐτελείωσε ἓνα ἔργον θαυμαστῆς πολυμαθείας, τὴν «Ἱστορίαν τῆς ἀστρονομίας», διὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁποῖου ἠρεύνησε καὶ ἐμελέτησε βιβλία ξένων γλωσσῶν. Εἰς τὴν βιβλιογραφίαν του ἀναφέρει 230 συγγραφεῖς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Λεοπάρντι ἐνεφάνιζεν ὅλα τὰ συμπτώματα μιᾶς πρωΐμου μεγαλοφυΐας.

Ὁ Γάλλος κριτικὸς Saint-Beuve εἶπε τότε περὶ αὐτοῦ ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἑνὸς καταπληκτικοῦ φαινομένου πρωΐμου φιλοσοφικῆς σοφίας, ὁμοίας πρὸς τὴν πρωΐμον μαθηματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Pascal. Μετέφρασε κατόπιν τὸν Ἡσίοιον, ἔγραψε τὰς «Ἀναμνήσεις», εἰδύλλιον εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφει τὸν πόνον μιᾶς ἀγροικῆς οἰκογενείας διὰ τὴν πρόωρον ἀπώλειαν τοῦ μεγαλυτέ-

ρου παιδιοῦ τῆς, ἐσχεδίασε τὴν βιογραφίαν τῶν ρητόρων τοῦ 2ου μ. Χ. αἰῶνος, περιουνέλεξε τὰ ἀποσπάσματα τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν πρώτων ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν· ἔγραψε τὴν «Περὶ τῶν λαϊκῶν πλανῶν» μελέτην του. κλπ. Ἡ διηνηκὴς αὐτῆ ἐργασία τοῦ νεαροῦ σοφοῦ υπέσκαψε τὴν ὑγείαν του, παρεμόρφωσε τὸ σῶμα του καὶ τὸν κατέστησε ἀντικείμενον χλεύης τῶν ὀμηλίκων του. Ζῶν εἰς μοναστικὴν ἀπομόνωσιν ἐντὸς τοῦ πατρικοῦ οἴκου εἰς Ρεκανάτε, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε περιορισθῆ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, φοβουμένους μήπως ἀπομακρυνθῆ τῆς θείας λατρείας, ἂν ἔζη μαζὺ μετὸς ἀνθρώπων, κάτω ἀπὸ τὴν σκληρὰν δεσποτείαν τῆς μητρὸς του, ὁ Λεοπάρντι, ἠσθάνετο τὴν καρδίαν του ν' ἀνοίγῃ εἰς τρυφερὰς ἐμπνεύσεις διὰ τὴν γυναῖκα, τὴν πατρίδα, τὴν φύσιν. Ἐνας ἀτυχῆς ἔρωσ, τὸν ὁποῖον τοῦ ἐνέπνευσε μία ὑπανδρὸς ἑξαδέλφη του, ἡ Γερτρούδη Κάσσι, ἐγένετο ἀφορμὴ διὰ τὰν ἔκρηξιν τοῦ ποιητικοῦ αἰσθήματος τοῦ Λεοπάρντι. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔγραψε τὴν «Πρώτην ἀγάπην» (1817), τὰ δύο ἄσματα «Πρὸς τὴν Ἰταλίαν» καὶ «Ἐπάνω εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Δάντη», ποιήματα ἰσχυρᾶς ἀπλότητος καὶ εὐρυθμίας, τὸ «Il Passero Solitario» ποίημα εἰδυλλιακῆς μελαγχολίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγνώρισε τὸν Τζιορτάνι τοῦ ὁποῖου ἡ γνωριμία τοῦ ἐστάθη ὠφέλιμος διότι τοῦ μετέδωκε τὸ «trecentismo», τὸ ὕφος τῶν μεγάλων Ἰταλῶν συγγραφέων τῆς 13ης καὶ τῆς 14ης ἐκατονταετηρίδος, τὸν ἔκαμε νὰ συμμερισθῆ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποκαθάρασεως τῆς ἰταλικῆς γλώσσης ἀπὸ τοὺς ξενισμούς, τοῦ ἐγνώρισε τὴν λογοτεχνίαν τῆς φλωρεντινῆς ἀκμῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετέδωκε τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸ παρόν.

Ἡ μοναστικὴ ζωὴ τοῦ ποιητοῦ, ἡ αὐστηρότης τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, μετέβαλον σὺν τῷ χρόνῳ τὸν εἰδυλλιακὸν ποιητὴν εἰς ψάλτην τοῦ πόνου. Ἀφανισμένος, ὅπως γράφει

ίδιος, από έπτά έτών έξαντλητικὰς μελέτας, άκριβώς κατά την έποχήν τής άναπτύξεώς του παρετήρησεν ότι ή ζωή του ήτο άνεπανορθώτως κατεστραμμένη. Πάσχων από έγκεφαλονωτιαίαν νευρασθένειαν άπώλεσε κάθε έλπίδα. «Εύρισκόμενος μέσα είς τόσην έρημίαν, γράφει ένας ιστορικός τής ιταλικής λογοτεχνίας, εκλείσθη μέσα είς τόν έαυτόν του. Η ψυχή του τοῦ ώμίλησε «μέ την φωνήν του θρήνου» και ή φωνή αυτή ήτο δι' αύτόν «ό θρήνος τών πραγμάτων». Κατ' αύτόν τόν τρόπον ό πόνος του έλαβε θέσιν μεταξύ τών Εύρωπαιών ψαλτών τής παγκοσμίου όδύνης». Έγραψε τότε τό «Cousaίno», είς τό ό ποίον εκφράζει την χαράν τής άπολαύσεως, τόν όποίαν δίδει κατά την στιγμήν τοῦ θανάτου ένα φιλή τής άγαπημένης και «Τό τελευταίον άσμα τής Σαπφούς», είς τό όποίον περιγράφει τόν πόνον, τόν όποίον φέρει είς την ψυχήν την διψασμένην δι' έρωτα τό εμπόδιον τοῦ άσχήμου σώματος έξ αιτίας τοῦ όποίου διαφεύγει πᾶν ό,τι ώραϊόν και έπιθυμητόν. Είς την «Alisua» εκφράζει την λαχτάραν του διά την ιδεώδη γυναίκα, ή όποία θα δυνηθῆ ν' άγαπήσῃ την δυστυχισμένην ψυχήν και νά παραβλέψῃ τό άσχημον σώμα. Έγραψεν άκόμα τό κοινωνικόν ποίημα «Είς ένα νικητήν τοῦ άεροστάτου», τό επιθαλάμιον «Είς τούς γάμους τής άδελφής Παολίνας» κλπ. Από τοῦ 1833 αρχίζει ή δυστυχεσιτέρα περίοδος τής ζωής τοῦ ποιητοῦ. Άλλάζει διαρκώς τόπον διαμονής. Μεταβαίνει είς την Ρώμην, τό Μιλᾶνον, την Βολωνίαν, την Φλωρεντίαν, την Πίζαν. Γράφει έν τῷ μεταξύ τά «Παραλειπόμενα τής βατραχομονομαχίας» και την «Άσπασίαν», είς τό όποίον παρουσιάζει την γυναίκα κατωτέρα τής ιδέας την όποίαν σχηματίζει περί αυτής ό έρωτευμένος άνήρ. Τά τελευταία ποιήματα τοῦ Λεοπάρντι είναι καθαρῶς φιλοσοφικά. Είς τό ποίημα «Περί ένός ποιμένου πλανωμένου ανά την Άσίαν» περιέχεται ή πεσ-

σιμιστική θεωρία του περί τής άχρηστίας τής ζωής, άφοῦ σκοπός τοῦ άνθρώπου είναι ή επίδιωξις τής εὐτυχίας, ή όποία όμως είναι άφθαστος κυί άκατόρθωτος. Άλλ' ό Λεοπάρντι εύρίσκει τάς όποίας έχει διαχύσει όλην την ψυχήν του και είς τά «Ηθικά έργα» βιβλίον άποτελούμενον από διαλόγους, είς τούς όποίους τά δύο διαλεγόμενα πρόσωπα άσχολοῦνται είς μάτην ν' άνεύρουν την τέχνην τοῦ μή υποφέρειν. Ό Λεοπάρντι έν αντιθέσει πρὸς τόν άλλον μέγαν άπαισιόδοξον, τόν Σοπεργάουερ, ό όποίος άνεζήτηι άόκνως την αλήθειαν, βιάζων έαυτόν όπως φθάσῃ είς την γνώσιν τής πρώτης αρχής, περί μέν τής πρώτης αρχής τοῦ κόσμου δέν έφρόντιζε, τελικόν σκοπόν δέ είς τό σύμπαν δέν άνεγνώριζε. Ό μόνος σκοπός τοῦ άνθρώπου διά τόν Λεοπάρντι είναι ή επίδιωξις τής εὐτυχίας, άλλ' ή εὐτυχία είναι άκατόρθωτος. Χωρίς την εὐτυχίαν όμως ή ζωή είναι μαρτύριον, διό και προτιμότερος ό θάνατος, ό τερματισμός τοῦ μαρτυρίου. Μελέτην περί τής ζωής και τοῦ έργου τοῦ Λεοπάρντι είς την ελληνικήν έγραψεν ή Μ. Μινώτου έκδοθεϊσαν είς την σειράν τών εβδομαδιαίων βιβλίων τοῦ «Άνεξαρτήτου».

Λερού (Πέτρος Λερούκ).— Γάλλος φιλόσοφος, δημοσιογράφος και πολιτικός, γεννηθείς έν Παρισίοις τό 1798 και άποθανών έν τῇ αὐτῇ πόλει τό 1871. Μετά λαμπράς σπουδὰς έν τοῖς λυκείοις Καρολομάγνου και τών Reunes, εισήχθη είς την πολυτεχνικήν σχολήν. Έπειδή όπως ή οίκογένειά του επέζητο υπό οίκονομικῶν δυσχερειῶν, ήναγκάσθη νά έπιδιοθῆ είς βιοποριστικόν τι έπάγγελμα και ειργάσθη κατ' αρχὰς ως κτίστης και κατόπιν ως τυπογράφος. Τό 1824 ό παλαιός συμμαθητής του Lachevardière τοῦ παρέσχε τό άναγκαιοῦν χρηματικόν ποσόν διά νά ιδρύσῃ μετά τοῦ P. Dubros την έφημερίδα «Le Globe», είς την όποίαν συ-

νειργάζοντο οί επιφανέστεροι λόγιοι καί έπιστήμονες τής έποχής. Το όργανον τούτο διά τών προσπαθειών του Λερού έλαβε δημοκρατικόν χαρακτήρα. Είς αυτό έγράφησαν υπό του ίδρυτου του Λερού διάφορα βαρυσήμαντα άρθρα περί τής έλευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, περί τής φιλοσοφίας του δικαίου καί περί του Ναπολέοντος. 'Οπαδός κατ' αρχάς του Σαιν Τιμόν, καί μαχητής του σαινσιμονισμού από τών στηλών του «Le Globe», άπεσχίρησεν αυτού όταν επήλθε τό σχίσμα του Enfantin καί επεχείρησε νά δημιουργήσῃ ιδιαίτερον σοσιαλιστικόν σύστημα. Μετά τά γεγονότα του 1830 ό Λερού άπεσύρθη του «Globe» μετά του φίλου του Reynard. Το 1832 συνειργάσθη είς τήν «Νέαν έγκυκλοπαιδείαν του Η. Carnot. 'Εν τῷ μεταξύ είχε γίνει άρκετά γνωστός καί περιουλέξας διάφορα έγκατεσπαρμένα άρθρα του τά εξέδωκεν είς δύο τόμους, υπό τόν τίτλον: «Λόγοι πρὸς τούς φιλοσόφους καί τούς πολιτικούς».

'Ο πνευματικός προσανατολισμός του κατά τήν έποχήν ταύτην δεικνύεται εκ τής άκολουθου φράσεώς του: «κάθε άνθρωπος είναι ό πάπας καί ό αυτοκράτωρ, ό ιερεὺς καί ό βασιλεύς του έαυτου του' όλοι οί άνθρωποι είναι συνάδελφοι». Το 1834 προσελήφθη είς τήν σύνταξιν τής «'Επιθεωρήσεως τών δύο κόσμων», είς έποχήν κατά τήν όποιαν τό περιοδικόν τούτο μετεβάλλετο είς έπίσημον όργανον τής κυβερνήσεως καί άκατάλληλον νά φιλοξενῇ τά πολεμικά άρθρα του Λερού. 'Ενεκα του λόγου τούτου άπεχώρησεν αὐτῆς μετ' όλίγον. Το 1839 εξέδωκεν έν εκ τών σπουδαιότερων έργων του: «Περί τής ανθρωπότητας». Είς αυτό υπεστήριξεν ότι ή ανθρωπότης είναι όν αναπτυσσόμενον πάντοτε, ζών άδιακόπως, καί ότι ή ανθρωπότης τής σήμερον καί τής αύριον είναι ή αὐτή πρὸς τήν ανθρωπότητα τής χθές, με τήν έννοιαν ότι ή ανάστασις συντελείται είς αὐτόν τόν κόσμον καί ότι καθείς εκ ήμῶν καλεῖται νά διανύσῃ

επί τής γῆς σειράν άτειρον ύπάρξεων. Μετά τήν άποχώρησιν από τής «'Επιθεωρήσεως τών δύο κόσμων», ό Λερού ίδρυσε μετά τής G. Sand καί του Viardot τήν «'Ανεξάρτητον επιθεωρήσιν» τό 1841. 'Από τών στηλών του περιοδικου τούτου υπεστηρίχθη μετά μεγίστης θέρμης ή χειραφέτησις τής γυναικός, ή μεταρρύθμισις τής εκπαιδεύσεως, ή ανάγκη εὐνοητικῆς αλλαγῆς έν τῇ φιλοσοφίᾳ καί τῇ θρησκείᾳ, ή κοινωνική όργάνωσις. 'Αλλ' ή προσπάθεια δέν διήρκεσεν επί πολύ.

Τό 1844 έφυγεν εκ Παρισίων καί μετέβη είς Boussac, όπου ίδρυσε τυπογραφείον καί εξέδωκε τήν «Revue Sociale» από του 1845 μέχρι του 1847. Τόν Φεβρουάριον του 1848 επανήλθεν είς Παρισίους καί ειργάσθη μετά ζήλου υπέρ τής επαναστάσεως, μετά τήν επιτυχίαν τής όποιας επέστρεψεν είς Boussac καί εξέλέγη βουλευτής Παρισίων είς τήν συντακτικὴν καί τό επόμενον έτος είς τήν έθνικὴν συνέλευσιν. Με τό πραξικόπημα του 1851 έπεράτωσε τό πολιτικόν του στάδιον καί ήναγκάσθη νά καταφύγῃ έξόριστος είς τήν 'Αγγλίαν.

Είς τήν πατρίδα του επανήλθε μόλις τό 1859 κατόπιν ύμνηστείας καί εξηκολούθησεν εργαζόμενος άθορόβως μέχρι του θανάτου του. 'Αλλα έργα του είναι: «'Επτά λόγοι περί τής σημερινῆς καταστάσεως τής κοινωνίας καί του ανθρωπίνου πνεύματος» (1841), «Περί τής ανθρωπότητος» (1848), «Σχέδιον δημοκρατικού καί κοινωνικού συντάγματος» (1848), «Περί τής πλουτοκρατίας ή τής κυβερνήσεως τών πλουσίων» (1848), «Περί του χριστιανισμού καί τής δημοκρατικῆς του καταγωγῆς» (1848), «Περί τής ισότητος» (1848), «'Ο Μάλθος καί οί οικονομολόγοι» (1849) κλπ. 'Επίσης μετέφρασεν είς τήν γαλλικὴν καί τόν «Βέρθερον» του Γκαίτε (1843). 'Ο Λερού ανήκει είς τήν κατηγορίαν τών ουτοπιστῶν σοσιαλιστῶν (βλ. λ. σοσιαλισμός).

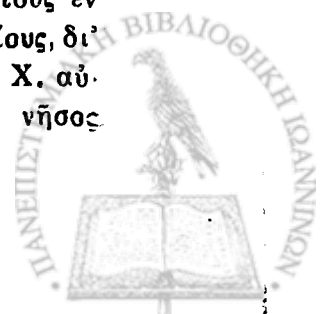

Λερούα (Μάξιμος Leroy).—Ἐκ τῶν καλύτερων ἱστορικῶν συγγραφέων τοῦ συνδικαλισμοῦ. Ἐδημοσίευσε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς κινήσεως καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν δημοκρατίαν. Τὸ 1913 ἔδημοσίευσε τὸ «Ἐργατικὸν ἔθιμον», ἔργον εὐσυνείδητον καὶ πλῆρες δοκουμένων καὶ ἰδεῶν, συντεθὲν μὲ καταφανῆ ἐπιθυμίαν εἰλικρινείας. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων του εἶναι : «Τὸ πνεῦμα τῆς ναπολεοντείου νομοθεσίας (1898), «Ὁ ἀστικὸς κώδιξ καὶ τὸ νεώτερον δίκαιον» (1904), «Τὸ δίκαιον τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων (1906), «Αἱ μεταμορφώσεις τῆς δημοσίας ἐξουσίας» (1907), «Ὁ νόμος, δοκίμιον περὶ τῆς θεωρίας τῆς δυνάμεως εἰς τὴν δημοκρατίαν» (1909), Συνδικάτα καὶ δημόσιαι ὑπηρεσίαι (1910), «Ἡ διοργάνωσις τῆς κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν (1917) κ.λ.π.

Λερούα-Μπωλιέ (Παῦλος Leroy-Beaulieu).—Γάλλος φιλελεύθερος οικονομολόγος γεννηθεὶς ἐν Σωμὺρ τὸ 1843 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τὸ 1916. Ἐσπούδασεν νομικὰ καὶ οικονομικὰ ἐν Παρισίοις, Βιέννῃ καὶ Βερολίνῳ. Τὸ 1878 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Διετέλεσε καθηγητῆς τῆς δημοσίας οικονομίας ἐν τῇ ἐλευθέρῳ σχολῇ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων (1872-1880) καὶ τῆς πολιτικῆς οικονομίας ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1916. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα συγγράμματα περὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργασίας, τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς πολιτικῆς οικονομίας, συνεχίσας τὴν παράδοσιν τῆς κλασσικῆς θεωρίας, τῶν οικονομικῶν ἐπιστημῶν τῶν Ἄνταμ Σμίδ, Ρικάρντο, Στούαρτ Μίλλ. Εἰς τὸ δοκίμιόν του «Sur la répartition des richesses et sur la tendance à une moindre égalité des conditions» (1880) διατείνεται ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξις θιάγει ζωὴν κατὰ πολὺ ἀνωτέραν τῆς ζωῆς τῶν παραγωγῶν τῆς ἄλλοτε. Διὰ

μιᾶς ἀνεπιφυλάκτου αἰσιοδοξίας βεβαιοῖ εἰς ἕτερον ἔργον του, τὴν «Ἐπιτομὴν πολιτικῆς οικονομίας» (1888), ὅτι ὅλα βαδίζουν πρὸς τὸ καλύτερον μέσον εἰς τὸν καλύτερον τῶν κόσμων. Οἱ νόμοι οἱ ὅποιοι διέπουν τὰ τοῦ μισθοῦ, τὰ τῆς διανομῆς τοῦ πλοῦτου κ.λ. εἶναι ἐπίσης καλοὶ καὶ συντελοῦν εἰς τὴν βαθμιαίαν ὑψωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ Λερούα-Μπωλιέ εἶναι ὁ θεωρητικὸς τοῦ «laisser faire et laisser passer». Αἱ θεωρίαι του ὑπέστησαν δριμυτάτας ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν Γκέντ, Ζωρές, Λαφάργκ καὶ ἄλλων. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀντισοσιαλιστικῶν ἔργων του εἶναι : «Les citations de M. Jaurès et la véracité sociale», «Grande moyenne et petite propriété», «Fermage», «Collectivisme agraire et nationalisation» κ.λ.

Λέσβος.—Νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους παρὰ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Μετὰ τῶν νήσων Ἀήμου καὶ Ἀγίου Εὐστρατίου ἀποτελεῖ νομὸν συνολικῆς ἐκτάσεως 2260 τ. χιλ. καὶ πληθυσμοῦ 161.557 κατ. κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928. Ἡ νῆσος Λέσβος συνωκίσθη κατὰ τὸν 1° π. Χ. αἰῶνα ὑπὸ ἀποίκων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τῶν Αἰολέων. Σπουδαιότεραι ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν αἱ : Μυτιλήνη, Μήθυμνα, Ἄντισσα, Ἐρεσσός, Πύρρα καὶ Ἀρίσβη. Τὸ 427 ἡ νῆσος ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ 3.000 κληρῶνους. Κατόπιν ὅμως τῆς ἥττης τῶν Ἀθηναίων εἰς Αἰγὸς Ποταμοὺς κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον, περιήλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 390 ὁπότε προσηρτήθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἀπεστάτησε τὸ 357 καὶ διωκίθη ἔκτοτε ὀλιγαρχικῶς. Τὸ 88 π. Χ. οἱ Μυτιληναῖοι συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἔσφαξαν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἐγκατεστημένους Ρωμαίους, δι' ὃ καὶ ἐτιμωρήθησαν τὸ 79 π. Χ. αὐστηρότατα, ἔμεινε δ' ἔκτοτε ἡ νῆσος

ΠΕΤΡΟΣ ΛΕΡΟΥ, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων Γάλλων οὐτοπισιστῶν
σοσιαλιστῶν.

ρωμαϊκή και βραδύτερον ὡς βυζαντινὴ ἐπαρχία. Ἡ Λέσβος ὑπῆρξε πατρὶς πολλῶν μεγάλων ἀρχαίων ποιητῶν, τοῦ Ἄλκαίου, τῆς Σαπφούς, τοῦ Ἀρίωνος, τοῦ Τερπάνδρου κ. ἄ.

Ἀπὸ τοῦ 1355 ἡ νῆσος διωκεῖτο ὑπὸ Γενουαίων ἀρχόντων τοῦ οἴκου τῶν Γατελούζων μέχρι τοῦ 1462, ὁπότε περιήλθεν εἰς τοὺς Τούρκους πρῶτα μὴ σαλαμίνια ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1912. Τότε, διαρκούντος τοῦ πρώτου βαλκανικοῦ πολέμου, χάρις εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, ἀπληλευθέρωθη ἄνευ μεγάλης ἀντιστάσεως καὶ ἔμεινεν ἔκτοτε ἑλληνική. Κατὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἡ νῆσος ὁμοῦ μετὰ τῆς Χίου ἐγένοντο τὸ πρῶτον καταφύγιον τῶν προσφύγων, ἐξ αὐτῶν δὲ ὠρμήθη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1922.

Ἡ Λέσβος εἶναι ἡ μεγίστη τῶν αἰολικῶν νήσων καὶ ἡ τρίτη τῆς Ἑλλάδος κεῖται δὲ παρὰ τὴν μικρασιατικὴν παραλίαν καὶ ἔναντι τοῦ Ἀδριαμυτινοῦ κόλπου. Ἔχει ἔκτασιν 1.750 τ. χιλ. καὶ ἠρίθμει κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 πληθυσμὸν 147.160 κατ.

Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐφορῶτατον, ἰδίως δὲ παρὰ τὰ παράλια καὶ μάλιστα περὶ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Καλλονῆς ὅπου ἀνοίγεται ἡ μεγαλειτέρα αὐτῆς πεδιάς. Ὅρη σχηματίζονται τρία ἐν πρὸς Β. ἡ Γέλια, ἐν πρὸς ΝΑ. ὁ Προφήτης Ἥλιος καὶ ἐν πρὸς Δ. ὁ Κρυοσκόπος. Εἰς τὰ ὄρη ταῦτα ὑπάρχουν λατομεῖα μαρμάρου καλῆς ποιότητος καὶ ἀγάτου. Ποταμοὶ μεγάλοι δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς μικρῶν τινῶν χειμάρρων ρεόντων κατὰ τὸν χειμῶνα. Πρὸς τὴν νοτιὰν παραλίαν τῆς νήσου ἀνοίγονται δύο μεγάλοι κόλποι μὲ στενώτατα στόμια ὁμοιάζοντες πρὸς λιμνοθάλασσας, ὁ τῆς Καλλονῆς πρὸς ΝΑ. ὁ καὶ μεγαλύτερος, καὶ τῆς Γέρας πρὸς ΝΑ.

Ἡ νῆσος εἶχε μεταλλεῖον λευκολίθου ἀνεκμετάλλετον καὶ λαματικὰς πηγὰς. Τὸ κλίμα τῆς εἶναι μετριῶς ψυ-

χρὸν καὶ βροχερὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, δροσερὸν κατὰ τὸ θέρος καὶ ὑγιεινότερον. Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς νήσου διεξάγεται δι' ἀμαξιτῶν καὶ βατῶν ὁδῶν εὐρισκομένων εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν. Ἀπὸ θαλάσσης γίνεται τακτικὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία ἀπὸ Πειραιῶς μέσφ Χίου ἢ Θεσσαλονίκης. Κυριώτεροι λιμένες τῆς Λέσβου εἶναι ἡ Μυτιλήνη, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὸ Πλωμάριον καὶ ἡ Μήθυμνα. Πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Μυτιλήνη (βλ.λ.).

Πρωτεύουσα βιομηχανία ἐν Λέσβῳ εἶναι ἡ ἐλαιουργία καὶ ἡ πυρηνελαιουργία ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ 8 πυρηνελαιουργεῶν μὲ 155 ἐργάτας καὶ περὶ τοὺς 2.500 τόννους ἐτησίως παραγωγῆς πυρηνελαίου. Ὑπάρχουν ἐπίσης 35 σαπωνοποιεῖα μὲ 250 περίπου ἐργάτας καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν σάπωνος 7.000 τόννων, δύο μηχανουργεῖα, πλινθοκεραμοποιεῖον, δύο σημαντικώτατα κλωστοῦφαντήρια βάμβακος καὶ δύο ταπητουργεῖα, 14 ἀλευρόμυλοι, δύο μακαρονοποιεῖα, παγοποιεῖον, χαλβαδοποιεῖον καὶ δύο ποτοποιεῖα. Ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ βυρσοδεψία μὲ ἐπτὰ ἐργοστάσια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἔχει ἐνδιαφέρουσαν ἐγκατάστασιν παρασκευῆς δεψικῶν ἐκχειλισμάτων. Ἔπονται οἱ λοιποὶ βιομηχανικοὶ κλάδοι μὲ τρία σημαντικὰ ἐργοστάσια ξυλουργικῆς, ἐν κενεργοστάσιον, ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ κ. ἄ. Εἰς 150 ὑπολογίζονται τὰ λειτουργοῦντα ὑδραυλικά ἐλαιουργεῖα καθ' ὅλον τὸν ἐλαιοπαραγωγὸν τοῦτον νομόν.

Λέσσεβιτς (Βλαδίμηρος).— Ρῶσος φιλοσοφικὸς συγγραφεὺς, (1837—1905), συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ «Ρωσικὸς πλοῦτος», ὅπερ ἦτο ὄργανον τῶν ναρόντικων (λαϊκῶν). Κατ' ἀρχὴς ἦτο ὀπαδὸς τοῦ θετικισμοῦ τοῦ Αὐγούστου Κόντ καὶ κατόπιν τῆς ἐμπειριοκριτικιστικῆς τάσεως τοῦ Ριχ. Ἀβενάργιους. Τὰ ἔργα, του ἐπροκάλεσαν ἐν Ρωσίᾳ.

κατὰ τὴν περίοδον 1880—1900 ζωηρὰς φιλοσοφικὰς συζητήσεις. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Κριτικὴ ἔκθεσις τῶν θεμελίων τῆς θετικιστικῆς φιλοσοφίας» (1876), «Τί εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ φιλοσοφία;» (1891), «Ὁ ἐμπειριοκριτισμός, μοναδικὴ ἐπιστημονικὴ ἄποψις» (1909).

Λεσσέψ (κόμης Φερδινάνδος Lesseps).—Γάλλος διπλωμάτης καὶ μηχανικός (1805—1894) γνωστός κυρίως ἐκ τῆς τομῆς τῶν διωρύγων Σουέζ καὶ Παναμᾶ. Νεαρός ἀκόμη εἰσηλθὼν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ 1830 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ γενικοῦ προξενείου ἐν Αἰγύπτῳ. Συνδεθεὶς μετὰ τῆς αἰγυπτιακῆς δυναστείας ἐκλήθη τὸ 1854 ὑπὸ τοῦ μόλις ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου Σαῖτ πασᾶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κάϊρον. Ἐκεῖ ὁ Λεσσέψ συνέλαβε καὶ ἐμελέτησεν ἐπισταμένως τὸ σχέδιον θαλασσίας διώρυγος διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ (βλ. λ.). Ἐπέτυχε τὸν σχηματισμὸν μεγάλης ἐταιρείας μετὰ γαλλικὰ κυρίως κεφάλαια καὶ τὸ 1869 ἡ διώρυξ παρεδόθη εἰς τὴν συγκοινωνίαν.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτήν, τὸ 1879, ἤρχισε νέας ἐνεργείας διὰ τὴν διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ. Μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικὴν διὰ νὰ μελετήσῃ ἐπιτοπίως τὸ ζήτημα καὶ ἐπεδόθη εἰς πυρετώδη προπαγάνδαν διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων.

Ἐν τῷ μεταξὺ (1882) ἐξεδηλώθησαν αἱ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου βλέψεις τῆς Ἀγγλίας, ἥτις μετὰ δυσφορίας ἔβλεπε μίαν τῶν κυριωτέρων κλειδῶν τῆς θαλασσίας συγκοινωνίας, καὶ δὴ τὴν κυριωτέραν ἐκ τῶν ὀδηγουσῶν εἰς τὰς μεγάλας κτήσεις τῆς, κατεχομένην ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Ὁ Λεσσέψ ὅμως ἀντιλαμβάνομενος τὸ μάταιον τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἀγγλικῆς θαλασσοκρατορίας καὶ ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν προάσπισιν κυρίως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῆς ἐταιρείας τοῦ Σουέζ, ἐπέτυχε παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως τὴν ἀνα-

γνώρισιν τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀγγλικῆς κυριαρχίας ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀποτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Παναμᾶ καὶ τὸ ἐκτραγῆν κολοσιαῖον σκάνδαλον (βλ. Παναμᾶς), ἐκλόμισαν τὴν διανοητικὴν ἰσορροπίαν τοῦ Λεσσέψ.

Λέσσινγκ (Γκότχολντ Ἐφραϊμ Lessing).—Διάσημος Γερμανὸς δραματογράφος καὶ κριτικός, ἐκ τῶν καλυτέρων ἐκπροσώπων τῆς πρωτοποριακῆς σκέψεως τοῦ 18 αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Κάμεντς τῆς Σαξωνίας τὸ 1729 ἐκ πατρὸς διαμαρτυρομένου κληρικοῦ καὶ ἀποθανόν τὴν 15 Φεβρουαρίου 1781. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῶν γονέων του εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας διὰ νὰ σπουδάσῃ θεολογίαν, ἐπροτίμησε νὰ παρακολουθήσῃ φιλολογοῦν, μαθηματικά καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ν' ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ θέατρον. Παρηκολούθησεν ἐπίσης αἰάκτως καὶ μαθήματα ἰατρικῆς ἔχων τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν ζωὴν καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ξηρὰν σοφίαν τῶν βιβλίων. Ἀνατραφεὶς ὁ Λέσσινγκ ἐντὸς θρησκευτικοῦ περιβάλλοντος, ἂν καὶ ἐξετράπη τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ τῶν γονέων του χάριν φιλολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν σπουδῶν καὶ συνῆψε σχέσεις μετὰ τῶν ὀρθολογιστῶν, εὗρισκετο συνεχῶς εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὰς θεολογικὰς καὶ θρησκευτικὰς μελέτας καὶ ἐγνώρισεν τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς συγγραφεὶς τοῦ γερμανικοῦ μυστικισμοῦ. Ὁ χριστιανισμὸς του εἶναι ἠθικοκοινωνιολογικός. Χαρακτηριστικαὶ τοῦ πνεύμιστός του εἶναι καὶ αἱ πρῶται θεολογικαὶ μελέται του, ἡ ὑπεράσπισις τῶν Μοραβῶν ἀδελφῶν (1750), εἰς τὴν ὁποίαν ἐτοποθέτησεν τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς ὑπεράνω ὅλων τῶν σοφῶν καὶ ὅλων τῶν ἰδεολογικῶν ἠθικοσκολαστικισμῶν. Εἶναι ὁ χριστιανὸς τῶν πρώτων ἔτων τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὸ πρῶτον ἐπὶ σκηνῆς ἀναβιβασθὲν ἔργον του ἦτο ἡ κωμῶδια «Νεαρός σοφός», ἡ ὁποία

είναι ισχυρόν κατηγορητήριον τῆς σχολαστικότητος τοῦ πνεύματος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ σκώπτει τὰ ἐλαττώματα τῆς νεότητος. Ἀμέσως κατόπιν ἔγραψε τὰ ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν προκαταλήψεων ἔργα του: «Ὁ μισογύνης» (1750) καὶ οἱ «Ἰουδαῖοι» (1748—1749). Τὸ 1754 ἤρχισε τὸ κριτικὸν του ἔργον διὰ τῆς ἐπικρίσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Lange γενομένης μετρίας μεταφράσεως τοῦ Ὁρατίου. Ἡ κριτικὴ τοῦ Λέσσινγκ εἶναι ἐν ταυτῷ θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ: διότι κλονίζει ἀφ' ἐνὸς τὴν τυφλὴν πίστιν τῶν συγχρόνων του εἰς τοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐπιβάλλει τὸ γαλλικὸν πνεῦμα, ἀφ' ἑτέρου ὅμως προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἐν Γερμανίᾳ ἐθνικὴν τέχνην μὲ πλήρη αὐτοσυμείδησιν. Τὸ 1755 ἀναβίβασεν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βερολίνου τὸ πρότυπον ἀστικοῦ γερμανικοῦ δράματος εἰς πεζόν, τὴν «Μίς Σάρα Σαμφόν». Μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσεν τὸ μονόπρακτον δράμα «Φιλώτας», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξαίρει τὸν πατριωτισμὸν, κατόπιν τοὺς ἐκπληκτικοὺς λακωνισμοὺς «Μύθους» του καὶ εἶτα τὰς «Ἐπιστολάς ἐπὶ τῆς φιλολογίας» (1759—1765), εἰς τὰς ὁποίας συνειργάσθη μὲ τὸν Ἑβραῖον φιλόσοφον Μέντελσον καὶ τὸν βιβλιοπώλην Νικολάϊ. Εἰς αὐτὰς κατειρωνεύεται τὰς δραματουργικὰς τάσεις τοῦ Γκόττσεδ, τὴν ἐπιπολαίαν εὐλάβειαν τοῦ Βήλαντ καὶ τὴν αἰσθηματικότητα τοῦ Κλόπσκοκ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐδέχθη τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τοῦ στρατηγοῦ Τάουεντσιν εἰς Μπρεσλάου, ἔνθα συνέγραψε τὸν «Λαοκόοντα» (Laokoön, oder über die Grenzen der Malerei und Poesie, 1769), εἰς τὸν ὁποῖον ὀρμώμενος ἐκ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Βίνκελμαν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγον τὰ πάρα πολὺ βίαια αἰσθηματα, ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ ποίησις παραδέχονται ταῦτα, ἀλλ' ὅτι ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ τὰ ἀπέφευγον ἐκ λόγων αἰσθητικῶν. Διὰ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ποίησις διαφέ-

ρει τῶν ἄλλων τεχνῶν, διότι αὐταὶ ἀποσκοποῦν νὰ ἀναπαραστήσουν τὸ ὠραῖον ἐν τῷ διαστήματι μόνον, ἐνῶ ἡ ποίησις ἔχει τὸν χρόνον ὡς πεδῖον καὶ τὴν δρᾶσιν ὡς μέσον καὶ δύναται οὕτως νὰ ἀναπαραστήσῃ τὸ πᾶν ἐκ τῆς φύσεως. Ὁ Walter Pater εἰς τὴν «Ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως» λέγει ὅτι: «Ὁ Λέσσινγκ εἰς τὸν «Λαοκόοντα» ἀνέλυσε λεπτότατα τὰς σχέσεις μεταξὺ ποιήσεως καὶ γλυπτικῆς: καὶ ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τοὺς θεωρητικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὴν γλυπτικὴν, περισσότερον τῆς ποιήσεως, νὰ εἶναι ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀκριβὴς ἔκφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδανικοῦ. Ἄλλ' ὁ Βίνκελμαν, μὲ μίαν εὐτυχῆ καὶ βεβαίαν δεξιότητα, λύει σὺτὸ τὸ πρόβλημα συγκεκριμένως. Εἶναι αὐτὸ πού ὁ Γκαϊτε ὀνομάζει Gewahwerde der Griechischen Kunst: ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης». Ἐν τούτοις ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Λέσσινγκ ἔσχεν εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν γερμανικὴν φιλολογικὴν κίνησιν. Ὁ Γκαϊτε εἰς τὰς συνομιλίαις του μὲ τὸν Ἑκκερμαν ὁμολογεῖ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Λέσσινγκ κατὰ τὴν νεότητά του. Τὸ 1767 ὁ Λέσσινγκ ἔγραψε τὴν κωμωδίαν «Μίννα φὸν Μπάρνχλεμ», ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑποστηρίζει τὴν συμφιλίωσιν τῶν γερμανικῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα εἶχε κλονίσει ὁ ἑπταετῆς πόλεμος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1767 ἕως τὸ 1769 ἐδημοσίευσεν τὴν «Ἀμβούργειον δραματολογίαν», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνακηρύττει ὡς ἀπόλυτον γνώμονα τὴν «Ποιητικὴν» τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐγράψεν εἶτα τὰς «Ἀρχαιολογικὰς ἐπιστολάς» καὶ τὸ μέγα πεζὸν δράμα «Αἰμιλία Γκαλόττι». Ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Βόλφενμπύτελ βιβλιοθήκην τοῦ διαδόχου τοῦ Μπροῦνσβικ, ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ ἀνέκδοτα ἔργα, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἐξέδωκεν ἐκ τῶν πρώτων ἑξ ἄρθρα τοῦ καθηγητοῦ Herman Samuel Reimarus (1694—1768). Εἰς τὰ ἄρθρα ταῦτα ὁ

Reihmarus προσέβαλλεν άνωνύμως τήν αύθεντικότητα τών βιβλίων τής Παλαιάς και τής Καινής Διαθήκης. Είς τὰ άφθρα ταύτα άπήντησεν ό ιερεύς Γκαϊτσε κατακρίνων και τόν Λέσσιγγ, όστις άντεπεξήλθε δι' ένδεκα σφυδροτάτων φυλλαδίων του φερόντων τόν τίτλον «'Αντι-Γκαϊτσε» (Anti-Goeze). Το 1779 έδημοσίευσεν τόν «Νάθαν τόν σοφόν» τό είς πενταμέτρους ίαμβικούς στίχους άριστούργημα του, τό όποϊον είναι μία ύπεραπολογία τής άνεξιθρησκείας. Είς τόν «Νάθαν τόν Σοφόν» ό Λέσσιγγ παρουσιάζει τόν σουλτάνον Σαλαδίν, τόν Έβραϊόν Νάθαν και τόν χριστιανόν Ναϊτην, ώς τους άντιπροσωπευτικούς τύπους τών μονοθεϊστικών θρησκειών. Είς τήν «Μίννα φόν Μπάργχελμ», τήν «Αίμιλιάν Γκαλλόττι» και τόν «Νάθαν τόν Σοφόν» ό Λέσσιγγ ύπεραμύνεται τής άρχής τής ισότητος, τής άνεξικακίας και τής άτομικής έλευθερίας. Είς όλην του τήν ζωήν ό Λέσσιγγ παρέμεινεν ό άκαταγώνιστος μαχητής εναντίον όλων τών δυνάμεων του σκότους του παλαιου κόσμου ύπέρ του νέου κοινωνικοαστικού κόσμου. Μετά τόν θάνατόν του έξεδόθη τό έργον του «'Η μόρφωσις του άνθρωπίνου γένους», έν τῷ όποίῳ έξακολουθει ν' αναπτύσση τάς κοινωνικοθρησκευτικάς ιδέας του και προσπαθει ν' άποδείξη ότι ή θεία άποκάλυψις είναι και' άνάγκην άτελής και ότι έξακολουθει άκόμη τήν έξέλιξίν της. Ό Λέσσιγγ δέν δύναται νά θεωρηθῆ ύλιστής' άπεμακρύνθη όμως άποφασιστικῶς τής άρχαίας σχολικής φιλοσοφίας και τής δογματικής, διά ν' αναζητήση άντιστάθμισιν έν τῇ ζωῇ και έν τῇ καλλιεργείᾳ τής ποιήσεως.

Λέσσιγγ (Θεόδωρος Lessing).— Γερμανός φιλόσοφος και σοσιαλδημοκράτης γεννηθείς τό 1724 και δολοφονηθείς ύπό τών χιτλερικῶν τό 1933. Όπαδός του άκτιβισμοῦ ύπεστήριζεν ότι ή φιλοσοφία δύναται νά προοδεύση μόνον ώς πρακτική επιστήμη, άπέχουσα

τῶν μεταφυσικῶν προβλημάτων. Έγραψε πλείστα έργα έν οἷς : «Σοπεγχάουερ, Βάγνερ, Νίτσε, είσαγωγή είς τήν νεωτέραν γερμανικήν φιλοσοφίαν» (1906), «'Υπνωτισμός και ύποβολή» (1907), «'Η φιλοσοφία ώς πρῶξις» (1914) κλπ. Διετέλεσε καθηγητής έν τῇ άνωτέρᾳ τεχνικῇ σχολῇ του Άννοβέρου. Ό Λέσσιγγ ήτο οἷονεί ό έπίσημος φιλόσοφος τής γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, μετά δέ τήν επικράτησιν του χιτλερισμοῦ έν Γερμανία κατέφυγεν είς τό έξωτερικόν, όπου όμως έδολοφοιήθη τόν Αύγουστον του 1933 ύπό άπεστυλμένων του γερμανικῶν φασισμοῦ.

Λετουρνῶ (Κάρολος Ίωάννης Letourneau).—Γάλλος έθνολόγος, άνθρωπολόγος και κοινωνιολόγος (1831—1902). Έσπούδασεν τήν ιατρικήν και διετέλεσε πρόεδρος (1886) και γενικός γραμματεὺς (1887—1902) τής άνθρωπολογικῆς εταιρείας τών Παρισίων και καθηγητής τής ιστορίας τών πολιτισμῶν έν τῇ άνθρωπολογικῇ σχολῇ (1885—1902). Ό Λετουρνῶ ήτο όπαδός του έξελικτισμοῦ και ύπεστήριζεν ότι όλόκληρος ή κοινωνιολογία όφείλει νά στηρίζεται επί τής έθνογραφίας. Σπουδαιότερα έργα του είναι : «'Η έξέλιξις τής ήθικῆς του γάμου και τής οίκογενείας, τής ιδιοκτησίας κλπ.», «'Η θρησκευτική έξέλιξις», «'Ο πόλεμος είς τάς διαφόρους άνθροπίνους φυλάς», «'Η έθνική ψυχολογία», «'Η κοινωνιολογία» κ.ά.

Λεττονία.—Κράτος τής Εύρώπης τό όποϊον έδημιουργήθη μετά τόν ευρωπαϊκόν πόλεμον εκ πρώην κυβερνείων τής τσαρικής Ρωσίας, τών κυβερνείων τής Λιφλανδίας, τής Κουρλανδίας, και του Βίτεψκ. Εύρίσκεται επί τής Βαλτικῆς θαλάσσης και του κόλπου τής Ρίγας. Οἱ κυριώτεροι ποταμοί είναι ό Δβίνας, ό Βινδάβας και ό Άα. Το κλίμα τής Λεττονίας είναι ήπιον. Μέγα μέρος τής χώρας καλύπτεται ύπό δασῶν. Έχει έκτασιν 65.791 τ. χλμ. και

πληθυσμὸν 1.900.000 περίπου κατ. ἐκ τῶν ὁποίων 74 ο)ο Λεττοννοί, 10 ο)ο Ρῶσσοι, 5 ο)ο Ἑβραῖοι, 3 ο)ο Πολωνοί, 4 ο)ο Γερμανοί, τὸ δὲ ὑπόλοιπον Λευκορῶσσοι κ. ἄ. Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ Ρίγα, ἡ πρωτεύουσα, μετ' πληθυσμὸν 350.000 κατ. ἡ Βέντεσπιλς, ἡ Δεπάια καὶ ἡ Ἑλγκάβα. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον, ἀπὸ τῆς τσαρικῆς ἀκόμῃ ἐποχῆς, εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον (περίπου 2.800 χλμ.) συνδέον τὴν Λεττονίαν μετ' τὴν Ἑσθονίαν, Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, Πολωνίαν καὶ Λιθουανίαν. Ὁ σημαντικώτερος λιμὴν εἶναι ἡ Ρίγα, μετ' αὐτὴν δὲ ἡ Λιμπάβα καὶ ἡ Βιντάβα, οἱ μόνοι οἱ ὅποιοι δὲν παγώνουν τὸν χειμῶνα.

Ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ γεωργία. Καλλιεργεῖται ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις, καὶ ὁ οἶτος. Μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων καὶ τοῦ λίνου. Ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως εἶναι καθαρῶς γεωργικὴ, ἀντιδρῶσα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Τὰ 60 ο)ο τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι γεωργοὶ καὶ μόλις τὰ 12 ο)ο καταγίνονται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Πλεονάζει ὁ τύπος τῆς μεγάλης ἀγροικῆς ἰδιοκτησίας, ἀπὸ 50 ἑκταρίων καὶ ἄνω. Ἰδιαιτέρως προσπαθοῦν ν' ἀναπτύξουν τὴν παραγωγὴν γαλακτερῶν προϊόντων καὶ τὸ συνεταιριστικὸν πνεῦμα. Τὸ προλεταριάτον τῆς Λεττονίας ἀριθμεῖ περὶ τὰς 60.000 ἐργατῶν. Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν διακρίνεται ἡ παραγωγὴ τροφίμων, μηχανημάτων, ὑφασμάτων καὶ χημικῶν προϊόντων. Τελευταίως τὸ ξένον κεφάλαιον ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς λεττονικῆς βιομηχανίας. Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον εἶναι μᾶλλον παθητικόν. Ἐξάγονται κυρίως λίνον, βούτυρον, καὶ διάφορα προϊόντα ἐκ καουτσούκ. Μεταξὺ τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖαι ἀπορροφοῦν τὰ λεττονικὰ προϊόντα τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Γερμα-

νία, τὸ Βέλγιον, καὶ ἡ Ὀλλανδία. Ἄφ' ἑτέρου εἰς τὴν Λεττονίαν εἰσάγουσαι χῶραι εἶναι ἡ Γερμανία, ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωσις, καὶ ἡ Πολωνία. Διὰ τοῦ λεττονικοῦ ἐδάφους μεταφέρεται μεγάλη ποσότης ἐμπορευμάτων.

Ἡ Λεττονία εἶναι δημοκρατία μετ' εὐνομένην βουλήν, καὶ 100 βουλευτὰς ἐκλεγμένους διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καθ' ἑτρία ἔτη. Δικαίωμα ψήφου ἔχουν ὅλοι οἱ πολῖται ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἡλικίας 24 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκλεγόμενος διὰ μίαν τριετίαν, δι' ἀπλῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς. Ὁ πρόεδρος διορίζει τὴν κυβέρνησιν ἢ ὁποῖα εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς βουλῆς. Ὁ πρόεδρος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ διαλύσῃ τὴν βουλήν πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας, δύναται ὅμως νὰ ἀποταγθῇ εἰς τὸν λαὸν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν διάλυσιν διὰ δημοψηφίσματος. Ἐν περιπτώσει ἀρνητικῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας ὁ πρόεδρος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραιτηθῇ.

Ἡ Λεττονία διαθέτει ἀμυντικὰς δυνάμεις ἀξίας λόγου, τόσον εἰς τὴν ξηρὰν ὅσον καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκτὸς τριῶν ὑποβρυχίων διαθέτει καὶ σεβαστὸν ἀριθμὸν ἀεροπλάνων. Ἡ παιδεία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, ὁ δὲ ἀναλφαβητισμὸς ἔχει ἐκλείψει σχεδὸν τελείως. Αἱ ἐθνικαὶ μειονότητες ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ συνηροῦν ἐθνικὰς σχολὰς. Λειτουργεῖ τέλειον πανεπιστήμιον καὶ πολυτεχνεῖον μετ' 8.000 περίπου φοιτητῶν, Ἐπίσης ὑπάρχει ἀκαδημία καλῶν τεχνῶν μετ' 600 φοιτητῶν καὶ ὁδσεῖον μετ' 400 περίπου φοιτητῶν.

Ἡ Λεττονία ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν της τὴν 18ην Νοεμβρίου 1918. Ἐκολούθησαν διάφορα ἀντιεπαναστατικὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα κατέληξαν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν συντηρητικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν λεττονοσοβιετικὴν συνθήκην τοῦ 1920. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Λεττονίας ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ

ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1921.

Λεύκιππος.— Μέγας Ἑλληνὺλιστῆς φιλόσοφος τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. διδάσκαλος τοῦ *Δημοκρίτου* (βλ.λ.) καὶ ἰδρυτῆς τῆς περιφήμου περὶ ἀτόμων θεωρίας. Περὶ τοῦ βίου του ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Κατ' αὐτὸν ὑπάρχει κενὸν διάστημα, ἐν ᾧ κινοῦνται ἀπὸ πάσης αἰωνιότητος, ἐν ἀπειραρίθμῳ ποσότητι, ἀφανῆ σώματα, τὰ δὲ πράγματα γεννῶνται ἢ πρέρχονται ἐφ' ὅσον ἐνοῦνται ἢ χωρίζονται τὰ σώματα ταῦτα. Τὰ ἄτομα ταῦτα εἶναι ἀδιαίρετα καὶ αἰώνια, ὡς αἰώνιον καὶ ἀπειρον εἶναι τὸ διάστημα. Ὁ Λεύκιππος οὐδὲν ἤθελε νὰ γνωρίζῃ περὶ Θεοῦ οὐδὲ περὶ τῶν Θεῶν, εἶναι δ' οὕτω ὁ πρῶτος διδάξας τὸν ἀθεϊσμόν.

Λευκοί.— Ἡ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ χρώματος ὀνομασία φατριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσχηματίζοντο κατὰ τοὺς κοινωνικοὺς ἀνταγωνισμούς, φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχετὰ παλαιά. Οὕτω κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν Πιστόια τῆς Ἰταλίας ὑπῆρχο δύο φατρίαὶ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κανστελλιέρι, ἡ τῶν λευκῶν (*bianchi*) καὶ ἡ τῶν μαύρων (*neri*). Ἐπίσης ἐν Φλωρεντία τὸ κόμμα τῶν Γουέλφων διηρέθη εἰς δύο φατρίας, τοὺς λευκοὺς (οἱ ὁποῖοι ἐξορισθέντες ὑπὸ τῶν μαύρων συνεμάχησαν μὲ τοὺς Γιβελίνους) καὶ τοὺς μαύρους. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, λευκοὶ (*blancs*) ὀνομάσθησαν ἐκ τῆς λευκῆς σημαίας των, οἱ βασιλόφρονες ἀντεπαναστάται τῆς Βανδέας, κυαναὶ (*bleus*) δέ, ἐκ τῆς κυανῆς στολῆς των, οἱ στρατιῶται τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τῆς δευτέρας δημοκρατίας λευκοὶ ἐκαλοῦντο οἱ βασιλόφρονες, κυανοὶ οἱ μετριοπαθεῖς δημοκρατικοὶ καὶ ἐρυθροὶ οἱ δημοκρατικοὶ τῶν ἄκρων (σοσιαλισταὶ δημοκρατικοί). *Λευκοὶ* ἐπίσης ἐκλήθησαν κατὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ καλοῦνται, πάντες οἱ ἀντίπα-

λοι τῶν μπολσεβίκων (κληθέντων (*ἐρυθρῶν*)) καὶ οἱ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν στρατοί, οἱ ὁποῖοι ἐστάλησαν διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάστασιν, ἰδίως ὅμως οἱ μοναρχικοὶ ὁπαδοὶ τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν τσαρικῶν στρατηγῶν Ντενίκιν, Κολτσάκ, Βράγγελ κλπ. ὀργανωμένοι εἰς στρατιάς, κατεπολέμησαν ἀνεπιτυχῶς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Γενικῶς ἡ ὀνομασία λευκὸς ἐδόθη πάντοτε εἰς ὀμάδας, φατρίας, κόμματα κλπ. συντηρητικά, ἐν τῇ δράσει των πρὸς ἐπαναφορὰν ἀνατραπέντος καθεστῶτος ἢ πρὸς διατήρησιν βία ὑπάρχοντος. Οὕτω *Λευκὴ τρομοκρατία* ὀνομάσθη καὶ ἡ τρομοκρατία, τὴν ὁποῖαν ἤσκησε μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως τῆς Οὐγγαρίας ὁ Χόρτυ, διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς πιθανότητας δευτέρας ἐπαναστατικῆς ἀποπέρας. Ἐπίσης λευκὴ τρομοκρατία καλεῖται ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, πᾶσα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τρομοκρατικὴ δρᾶσις τῶν κρατούντων ἐναντίον τῶν ἐν ἐκάστη χώρῃ ἐπαναστατῶν.

Λέων Γ'. ὁ *Ἰσαυρος.*—Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (680—741). Ἐξ ἀφανοῦς οἰκογενείας καταγόμενος διεκρίθη ἐν τῷ στρατῷ, προαχθεὶς εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα. Τὸ 713 ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολῆς, ἐπαπειλουμένης τότε ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ εἰς Φοινίκην ἀποσταλεὶς στρατὸς στασιάσας ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα τὸν Θεοδόσιον καὶ κατέλαβε τὸ 716 τὴν πρωτεύουσιν. Ὁ Ἀναστάσιος μὴ βοηθηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λέοντος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς μοναστήριον. Ἀμέσως ὁ Λέων ἐστράφη κατὰ τοῦ Θεοδοσίου. Ἀναγορεύσας ἑαυτὸν αὐτοκράτορα, καὶ νικήσας τὰ στρατεύματα τοῦ Θεοδοσίου ἐστέφθη τὸ 717.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπέστη ἐπίθεσιν τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸν Χαλίφην Σουλεϊμάν, στόλος τοῦ ὁποῖου ἐπολιόρκησε καὶ τὴν

Κωνσταντινούπολιν. Χάρις εἰς τὴν ἐρωμένην ἀντίστασιν τοῦ Λέοντος οἱ Ἄραβες ἠττήθησαν τέλος καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ἐπὶ πλέον ἐπέπεσαν ἐναντίον των καὶ οἱ Βούλγαροι, οἵτινες τοὺς ἀπεδεκάτισαν.

Ἀποστείλας ἔπειτα στρατὸν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Σικελίαν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τάχως τὴν ἡσυχίαν. Ἀντιμετώπισε προσέτι καὶ τὸν Ἀναστάσιον Β΄ διεκδικοῦντα τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματά του (719) καὶ ἐτιμώρησε τοῦτον διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, διότι εἶχε καταφύγει πρὸς τοὺς Βουλγάρους ζητῶν ἐπικουρίαν.

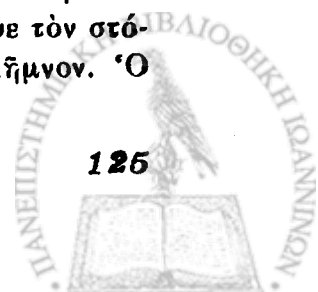
Περιώνυμος ὁμως κατέστη ὁ Λέων διὰ τὴν μεταρρυθμιστικὴν του προσπάθειαν, ἣ ὅποια μεταξὺ ἄλλων ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν κατάργησιν τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων. Κατὰ τῆς προσπαθείας ταύτης ἐσημειώθη ἀντιδραστικὴ κίνησις ἐν Ἑλλάδι, Μακεδονίᾳ, Ἡπειρῷ, Θεσσαλίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ, ὑποδουλιζομένη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου Β΄ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο θρησκευτικῶς αἱ χώραι αὗται. Ἐν Ἑλλάδι μάλιστα ἐσημειώθη καὶ ἐξέγερσις ὑπὸ τὸν Κοσμᾶν, ἣ ὅποια προσέβαλε διὰ στόλου τὸ Βυζάντιον. Ἄλλ' ἣ ἐξέγερσις ἀπέτυχε καὶ ὁ Κοσμᾶς ἐθανατώθη.

Ὑπερισχύσας ὁ Λέων ὑπήγαγε τὰς χώρας ταύτας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οὗτω δὲ ἐτέθησαν τὰ θεμέλια ἐθνικῆς καὶ δογματικῆς ἐνότητος ταῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὸ 740 ὁ Λέων κατήγαγε νέους θριάμβους κατὰ τῶν Ἀράβων ἐν Φρυγίᾳ.

Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος.—Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (813—820) ἦτο υἱὸς τοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ Βάρδα. Διαπρέψας ὡς στρατηγὸς κατεστάθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβέ, παραιτηθέντος ὑπὲρ τοῦ Λέοντος ἀποχωρήσαντος εἰς μονήν. Ἀντεπβῆλθε κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Κρούμμου καὶ ἐπιτεθεὶς ἐν Με-

σημβρίᾳ ἐξωλόθρευσε τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν. Ὁ Κρούμμος ἐφονεύθη, συνωμολογήθη δὲ εἰρήνην τριακόνταετής, ἣ ὅποια ἐκράτησεν ἐπὶ 70 ἔτη. Κατὰ τοὺς εἰρηνικοὺς τούτους χρόνους ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τοῦ κράτους. Ἀνεδιωργάνωσε τὸν στρατὸν, εἰσαγαγὼν πρωτοφανῆ πειθαρχίαν, ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους, ὑπεστήριξε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον κλπ. Ἀπέθανε θῦμα συνωμοσίας, ἣν παρεσκεύασεν ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Μιχαὴλ ὁ Τραυλός.

Λέων ὁ Τριπολίτης.—Πειρατὴς τοῦ τέλους τοῦ 9ου μ. Χ. αἰῶνος καταγόμενος ἐξ Ἀττολείας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐγεννήθη χριστιανὸς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπαγγέλματος (συνεδέθη μετὰ τοῦ πειρατικοῦ κράτους τοῦ ἐμίρου τῆς Κρήτης) ἠσπάσθη τὸν μωσμεθανισμόν. Συμπράττων μετὰ τοῦ ἐμίρου τῆς Κρήτης κατώρθωσε νὰ διοργανώσῃ ὀλόκληρον πειρατικὸν στόλον καὶ νὰ κρατᾷ ὑπὸ διαρκῆ τρομοκρατίαν τὰ παράλια τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, φθάνων μέχρι προσβολῶν κατὰ τῆς πρωτεύουσας. Οἱ κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν πειρατῶν τῆς Κρήτης σταλέντες στόλοι τοῦ Βυζαντίου ὄχι μόνον οὐδὲν κατώρθωσαν, ἀλλὰ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρυνθοῦν οἱ πειραταὶ καὶ νὰ προβοῦν εἰς τολμηροτέρας ἐπιχειρήσεις. Οὕτω μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν νήσων Σάμου καὶ Λήμνου ὁ Λέων ἀπεφάσισε νὰ ἐκπορθῆσῃ τὴν δευτέραν πόλιν τῆς αὐτοκρατορίας Θεσσαλονίκην. Ἐπέδραμε μετὰ σύντονον παρσσκευὴν μετὰ 54 πλοίων, ὧν ἕκαστον ἔφερε 200 πειρατὰς, εἰς Θεσσαλονίκην (904) ἣν κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ προέβη εἰς τρομερὰν σφαγὴν καὶ λεηλασίαν, συναποκομίσας ὅτε ἀπέπλεεν ἀνενόητος 22.000 αἰχμαλώτους καὶ πλουσίαν λείαν. Τὸ 924 ὁ ναύαρχος τοῦ Ρωμανοῦ Ἰωάννης ὁ Ραδηνὸς συνέτριψε τὸν στόλον τοῦ Λέοντος περὶ τὴν Λήμνον. Ὁ

τολμηρός πειρατής μόλις διεσώθη εκ της πανωλεθρίας, οὐδὲν σπουδαῖον ἀποτολήσας ἔπειτα.

Λεωνίδας Α' ὁ Σπαρτιάτης.—Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, υἱὸς τοῦ Ἀναξανδρίδου, διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Κλεομένην τὸν Α' τὸ 488 π. Χ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ἀρχηγὸς ὄλων τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἀντιμετώπισαν τοὺς βαρβάρους ἐν Θερμοπύλαις. Ἐπὶ δύο ἡμέρας κατόρθωσε δι' ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς κατερχομένους βαρβάρους νὰ διέλθουν τὸ στενόν. Ἄλλ' ὅταν ὑπερεφαλαγγίσθη διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Ἐφιάλτου, ἀπέπεμψε τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, αὐτὸς δὲ μετὰ 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπείων παρέμεινε καὶ ἐπολέμησε γενναίως μέχρι οὗ αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἔπεσαν μέχρι ἐνός (Αὐγούστος τοῦ 480 π. Χ.). Τὸ παράδειγμα τῆς θυσίας τοῦ Λεωνίδου ἐχαλύβδωσε τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι κατόπιν ἀπήλλαξαν τὴν χώραν ἐκ τοῦ περσικοῦ κινδύνου.

Λήμπκνεχτ.—Βλ. λ. *Λίμπκνεχτ*.

Ληξιαρχεῖον.—Γραφεῖον ἐκάστου δήμου ἢ κοινότητος, ὅπου τηροῦνται τὰ βιβλία πρὸς καταχώρησιν τῶν γεννήσεων, θανάτων, γάμων, υἰοθετήσεων κλπ. Ἡ ὑπαρξὶς τοιούτων ἐπισημῶν γραφείων καθίσταται ἀναγκαία εἰς πᾶσαν κοινωνίαν διὰ τὴν ἀναμφισβήτητον ἀνά πᾶσαν στιγμήν βεβαίωσιν τῆς ἡλικίας ἢ τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως τοῦ πολίτου. Καὶ εἰς κράτη ἀκόμη ὅπου, ὅπως εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, ἡ οἰκογενειακὴ κατάστασις ἐλαχίστην ἔχει νομικὴν σημασίαν, τηροῦνται ἐπιμελῶς ληξιαρχικὰ βιβλία διὰ νὴν εὐχερεστέραν ἀπόδειξιν γεγονότων, καίτοι αὕτη ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ καὶ δι' ἄλλων στοιχείων.

Ληστεία.—Ἡ βία ἀφαίρεσις ξένου πράγματος μὲ σκοπὸν ἰδιοποιήσε-

ως. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ληστεία ἤκμαζεν, ὡσάκις δὲ ἡσκείτο κατὰ πολιτῶν ἄλλης πόλεως δὲν ἐθεωρεῖτο κἄν ὡς ἀδίκημα. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἶχεν ἀναχθῆ εἰς ἀνεγνωρισμένον σχεδὸν ἐπάγγελμα ἀσκούμενον κυρίως ὑπὸ εὐγενῶν ἱπποτῶν, οἵτινες διέτρεχον τὴν ὑπαιθρον διαρπάζοντες ἢ ἐκαρπαδόκουν εἰς τὰς μεγάλας ὁδοὺς ληστεύοντες καὶ φορολογοῦντες τοὺς διερχομένους ἐμπόρους.

Οἱ λησταὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἢ καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐτύγχανον συχνὰ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν πτωχῶν στρωμάτων τῆς κοινωνίας, τὸ ὅποια οὐδέποτε ἔθιγον καὶ συχνὰ ὑπεστήριζον κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἀρπακτικότητος τῶν ἀρχῶν. Οὕτω ἐδημιουργήθησαν ἀνά τὸν κόσμον οἱ περίφημοι θρύλοι περὶ ληστῶν προσκατῶν τῶν ἀδικουμένων. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ «χαϊδοῦκσι» τῶν οὐλαϊκῶν χωρῶν καὶ οἱ «κλέφτες» ἐν Ἑλλάδι. Οἱ τελευταῖοι ὀργανωμένοι εἰς ἔνοπλα σώματα διήρπαζον τὸς περιουσίας τῶν Τούρκων κυριάρχων καὶ συχνὰ ὑπεστήριζαν τὸν ἑλληνικὸν πτωχὸν πληθυσμὸν ὀλοκλήρων περιφερειῶν. Οὗτοι ἀπετέλεσαν καὶ τὰς πρώτας ἐνόπλους δυνάμεις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τοῦτο δὲ κατέστη καταφανὲς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὅταν πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παπαρρηγοπούλου ἐπανῆλθον εἰς τὸ ληστρικὸν ἐπάγγελμα. Διὸ καὶ ἡ ληστεία ἀπετέλεσεν ἐν τῶν κυριωτέρων ἐσωτερικῶν προβλημάτων τῆς χώρας καὶ ἐδημιούργησε συχνὰ ἀφορμὰς ξενικῆς ἐπεμβάσεως, ὡς ἡ ληστεία τοῦ *Δήλεσι* (βλ. λ.). Καίτοι βαθμηδὸν μειουμένη, ἡ ληστεία δὲν ἐξηφανίσθη ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι, ἰδίᾳ εἰς τὰς ὄρεινὰς περιφερείας τῆς Ἀχαρναίας καὶ τῆς Ἡλείρου.

Ληστεία ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὡς ἐν Ἑλλάδι μορφὰς παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς καθυστερημένας περιφερείας ἄλλων χωρῶν ὡς ἐν Κορσικῇ καὶ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ. Εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν καὶ

εις την Σικελίαν μάλιστα ἡ ληστεία ἔλαβε συχνὰ κολοσιαίας διαστάσεις διὰ τῆς ὀργανώσεως παντοδυνάμων συμμοριῶν, ὡς ἡ Μαφία, αἵτινες ἤσκουν κολοσιαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ ὠρισμένων περιφερειῶν ἐπιβάλλουσαι συχνὰ ἰδίους νόμους.

Ἡ ληστεία ἐπίσης ἀκμάζει ἐν Κίνα, χρησιμεύσασα μάλιστα ὡς πρόσχημα εἰς ἱμπεριαλιστικὰς ἐπεμβάσεις, ὡς ἡ τελευταία ἰαπωνικὴ ἐν Μαντζουρία διὰ τῆς ἐκ προθέσεως συγχύσεως τῶν ληστῶν μὲ τοὺς ἀγωνιζομένους κατὰ τῆς ξενικῆς ἐπιδρομῆς ἀνιάρτας. Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ληστείας ἀπεδείχθη παντοῦ ἡ βελτίωσις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας.

Λιάντωφ (Μαρτίνος Νικολάεβιτς).— Ρῶσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1872. Ἀποφοιτήσας τὸ 1889 ἐκ τοῦ πρακτικοῦ λυκείου τῆς Μιτάβας προσελήφθη μετὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς θητείας εἰς ἓν χημικὸν ἐργαστάσιον τῆς Μόσχας. Ἐκεῖ ἐπροπαγάνδιζε τοὺς ἐργάτας εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας ὀργανώσας μάλιστα καὶ ἀπεργίαν αὐτῶν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐξεδιώχθη καὶ ἐπεδόθη συστηματικῶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ μαρξισμού. Τὸ 1892 συνελήφθη διὰ τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν του δρᾶσιν. Ἀποφυλακισθεὶς εἰργάσθη διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου τῆς Μόσχας, ἀλλὰ τὸ 1895 συνελήφθη ἐκ νέου καὶ τὸ 1897 ἐξωρίσθη διὰ 5 ἔτη εἰς τὴν βόρειον Σιβηρίαν. Ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἐξορίας τὸ 1902 ἤρχισε νὰ ἐργάζεται εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Σαράτωφ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλαβε μέρος εἰς τὸ δεύτερον συνέδριον καὶ προσχώρησεν εἰς τοὺς μπολσεβίκους. Μετὰ τὸ 2ον συνέδριον μετέβη ὡς πρᾶκτωρ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅθεν ἐξωρίσθη τὸ 1904. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐσιάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τοῦ Ἀμστερνταμ. Ἐπίσης ἔλαβεν

ἐνεργὸν μέρος εἰς ὅλας τὰς κομματικὰς συνδιασκέψεις καθὼς καὶ εἰς τὰ συνέδρια τοῦ Λονδίνου (1907) καὶ τὴν Σύσκεψιν τῶν Παρισίων (1909). Ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐν Κάπρι σχολεῖον τοῦ κόμματος καὶ ὑπῆρξε μέλος τῆς ὁμάδος «Βπεριόντ» («Ἐμπρός»). Τὸ 1911—1917 διεξήγαγε δραστηρίαν προπαγάνδαν εἰς τὰς πετρελαιοπηγὰς τοῦ Βακοῦ. Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τοῦ Σοβιὲτ τοῦ Βακοῦ, καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1917 προέβη εἰς τὴν κρατικοποίησιν τῆς πετρελαιοβιομηχανίας τοῦ Βακοῦ. Τὸ 1920 μετέβη εἰς τὴν Μόσχαν, ὅπου διωρίσθη διευθυντὴς τῆς βιομηχανίας τῆς νάφθης καὶ Πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Σβεργντλόφσκ. Τὸ 1929 διωρίθη μέλος τοῦ ἰνστιτούτου Λένιν. Ὁ Λιάντωφ ἔγραψεν ἀρκετὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἡ ἱστορία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», «Ἐἴκοσι πέντε χρόνια τοῦ ρωσικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος» κ. ἄ.

Λιάπτσεφ (Ἀνδρέας).— Βούλγαρος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1866. Ἐδρασε πολιτικῶς ὡς ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων μελῶν τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀντεπροσώπευε τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς ἀναχωρῆς τοῦ 1918. Μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, ὅταν μέρος τῶν δημοκρατικῶν βουλευτῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαλίνωφ ἀπεχώρησαν τοῦ κόμματος, ὁ Λιάπτσεφ ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς τῶν ὑπολειφθέντων βουλευτῶν. Τὸ 1926 ἔγινε πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως τοῦ δημοκρατικοῦ συνασπισμοῦ. Ἡ ὁμάς τὴν ὁποίαν ἐκπροσώπεῖ ὁ Λιάπτσεφ ὑποστηρίζει τὰ συμφέροντα τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξεως καὶ ἰδιαιτέρως τῶν τραπεζῶν. Ὁ Λιάπτσεφ ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἐν Βουλγαρίᾳ τῆς ἀστικῆς δικτατορίας ὑπὸ κοινοβουλευτικὸν μανδύαν.

Λιάχωφ. (Βλαδίμηρος Πλατόνοβιτς).— Ρῶσος στρατηγὸς ἐξυπηρετήσας

τὸν τσαρικὸν ἰμπεριαλισμὸν κατὰ τὸν πλέον ἀπάνθρωπον τρόπον (1869—1918). Τὸ 1908 διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Τεχεράνης μὲ δικτατορικὰ δικαιώματα. Συνέτριψε κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον τὴν ἐθνικὴν ἀντίδρασιν τῆς βορείου Περσίας, ἐφαρμόσας μεταξὺ ἄλλων τὴν ποινὴν τῆς θανατώσεως διὰ ταφῆς τῶν ἐπαναστατῶν ζωντανῶν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον διωρίσθη φρούραρχος Βατοῦμ καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς ὑπὸ κατοχὴν τουρκικῆς λωρίδος τοῦ Εὐξείνου. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν διηύθυνε εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ντενίκιν τὰ στρατεύματα τῆς περιφερείας Τέρσκι Δαγκεστάν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τοῦ Βατοῦμ ἐφονεύθη ἐν μέσῳ ὁδῷ ὑπὸ τινος ἐπανασιάτου ἐργάτου.

Λιβαδᾶς (Γεράσιμος).— Κεφαλλῆν πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1789—1876). Δ ετέλεσε μέλος τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1821 διέθεσε τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ αὐτῆς. Ὅταν ἀπεκατεστάθη τὸ ἔθνος ἤρχισεν ἀνοικτὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τῆς Ἑπτανήσου, φυλακισθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς ἐπανειλημμένως. Ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς καὶ ἀπέθανε πένης.

Λιβερία (Liberia).— Ἐλευθέρη δημοκρατία Μαύρων εἰς τὴν Δ. Ἀφρικὴν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Β. Γουίνεας. Ἔχει πληθυσμὸν 1.500.000 κατοίκων, ἀπάντων Μαύρων ἰθαγενῶν, πλὴν 200 λευκῶν καὶ 15.000 Ἀμερικανῶν Μαύρων. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Μονροβία.

Ἡ γνωστὴ ἱστορία τῆς χώρας ἀρχεῖται μὲ τὴν ἐν Μονροβίᾳ (ὀνομασθεῖση οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τότε προέδρου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Μονρό) ἐγκατάστασιν ἐξαγορασθέντων Μαύρων δούλων ἐξ Ἀμερικῆς τὸ 1822. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀσμοῦν ἔδωκεν εἰς τὴν χώραν τὸ ὄνομα Λιβερία. Ἡ ἀποικία τῶν πολιτισμέ-

νων Μαύρων ἠῤῥξανε καὶ τὸ 1847 ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος δημοκρατία. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσυνεχίζετο ἡ μετανάστευσις ἐξ Ἀμερικῆς ἀπελευθερωθέντων δούλων. Οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἰθαγενεῖς παρέμειναν εἰς ἡν πρότερον κατὰστασιν καὶ ἐλάχιστοι δὲ μόνον ἐκ τούτων, κατοικοῦντες εἰς τὰ παράλια ἀφωμοιώθησαν μὲ τοὺς ἀποίκους δεχθέντες παρ' αὐτῶν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν προτεσταντισμὸν. Ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν τῆς δημοκρατίας ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐπέμβασιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 1912 ἀσκοῦν προστασίαν καὶ ἔλεγον ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, διευθύνοντες δι' εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου τὰ οἰκονομικά της. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἡ Λιβερία ἐτάχθη (1917) ἐναντίον τῆς Γερμανίας, ὑπέγραψε δὲ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν. Ἐκ τούτου συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἰδρυτικῶν μελῶν τῶν Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, βραδύτερον ὁμως διεγράφη καὶ ὅλαι αἱ αἰτήσεις της ὅπως γίνῃ πάλιν δεκτὴ ἀπερρίφθησαν, διότι ἀσκεῖται ἀκόμη ἐν Λιβερίᾳ ἡ δουλεία.

Λίβερπουλ (Liverpool).— Μία ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀγγλικῶν πόλεων τῆς κομητείας Langashire κτισθεῖσα τὸν 12ον αἰῶνα καὶ ἀριθμοῦσα 862.600 κατ. Εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐξαγωγικῶν λιμένων, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐξυπηρετοῦνται αἱ βιομηχανίαι τοῦ Langashire καὶ τοῦ Vorkshire. Διὰ τοῦ λιμένος τῆς Λίβερπουλ εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ προϊόντα τῆς Ἰρλανδίας, τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν. Ἔχει 32 ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βρετανικῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος της φθάνει ἐτησίως τὰ 32.000.000 τόννων. Ἔχει πλείστας πλωτὰς διώρυγας, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τὴν Λίβερπουλ πρὸς τὸ Μάντσεστερ, τὸ Μπίρμιγχαμ καὶ ἄλλας πόλεις, ἡ δὲ πλωτὴ ἀποβάθρα τοῦ λιμένος της στηρίζεται ἐπὶ 200 πλωτῆ-

ρων και συνδέεται μετὰ τῆς ξηραῖς διὰ 10 γεφυρῶν.

Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας ἡ Λίβερπουλ ὑπῆρξε τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς μαύρης σαρκός. Κατὰ τὸ 1765 ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ 86 ἔμποροι Μαύρων καὶ τὸ 1807 ἀνῆκον εἰς τὸν λιμένα τῆς 185 πλοῖα, τὰ ὅποια μετέφερον κατ' ἔτος 15.750 δούλους.

Λίβινγκστον (Δαυῖδ Livingstone). — Ἄγγλος ἐξερευνητὴς καὶ ἱεραπόστολος γεννηθεὶς ἐν Blantyre τῆς Σκωτίας τὸ 1813 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τσιταμπὸ τοῦ Ἰταλά (Κεντρικὴ Ἀφρική) τὸ 1873. ἤρχισε τὸ σιὰδιόν του ὡς ἐργάτης κλωστοῦφαντουργίας, ἀλλὰ μελετῶν κατ' ἰδίαν κατῶρθωσε νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆν Γλασκώβης καὶ νὰ σπουδάσῃ θεολογίαν καὶ ἰατρικὴν. Εἰσελθὼν τὸ 1840 εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν ἐταιρείαν τοῦ Λονδίνου ἀπῆλθεν εἰς Νότιον Ἀφρικήν. Ἐπεχείρησεν ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου. Τὸ 1851 ἀνεκάλυψε τὸν ποταμὸν Χιρὲ καὶ ἐπανεῦρε τὴν λίμνην Νυάσσα, ἀπὸ τῆς ὁποίας πηγάζει οὗτος. Ἐξερευνήσας τὸ νότιον τμήμα τῆς Τανγκανίκας, τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Λουαλάμπα καὶ ἐσκόπευε νὰ ἐρευνήσῃ τὴν λίμνην Μπαγκουέλλο, ὅτε προσβληθεὶς ὑπὸ δυσεντερίας ἀπεβίωσεν. Ὁ Λίβινγκστον, πρόδρομος τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐτιμήθη διὰ χρυσῶν μεταλλίων ὑφ' ὧν σχεδὸν τῶν γεωγραφικῶν ἐταιρειῶν τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Παρισίων. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἀποστολικά ταξίδια καὶ ἐξερευνήσεις ἐν Νοτίῳ Ἀφρικῇ» (1857), «Ἀφηγήσεις περὶ τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ Ζιμβέζη καὶ τῶν παραποτάμων του καὶ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν λιμνῶν Σχίρβα καὶ Νυάσσα» (1865).

Λίβιος (Titos Livius). — Μέγας Λατίνος ἱστορικὸς γεννηθεὶς τὸ 59 π. Χ.

καὶ ἀποθανὼν τὸ 17 μ. Χ. ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου καὶ ὑπῆρξεν ἀνθρώπος ἐντιμος, ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν θαυμαστῆς τοῦ παρελθόντος. Τὸ κύριον ἔργον του εἶναι ἡ «Ρωμαϊκὴ ἱστορία» διὰ τὸ ὅποιον λέγεται ὅτι ἀφιέρωσε τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ζωῆς του. Τὸ ἔργον τοῦτο περιελάμβανεν 142 βιβλία, ἐν οἷς ἐξέθετεν ὅλην τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης μέχρι τοῦ 9 μ. Χ. Ἐκ τῶν βιβλίων τούτων σώζονται μόνον 35 καὶ τινα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν λοιπῶν. Ἐν τῇ συγγραφῇ τῆς ἱστορίας ταύτης ὁ Λίβιος πολλάκις τυφλοῦται ὑπὸ τοῦ πατριωτισμοῦ του, ἀλλ' ὄχι ἐκουσίως. Τὸ ὕφος του εἶναι ἀπληκρῖβωμένον, σαφές καὶ ρέον, προσομοιάζον πρὸς τὸ τοῦ Κικέρωνος. Ἡ «Ρωμαϊκὴ ἱστορία» τοῦ Λιβίου εἶναι μετὰ τῆς «Αἰνειάδος» τοῦ Βιργιλίου, τὸ μεγαλῆτερον ἐκ τῶν μνημείων τὰ ὅποια ἔχουν ὑψωθῆ διὰ τὴν δόξαν τῆς Ρώμης.

Λιγδόπουλος (Δημοσθένης) — Ἕλληνα ἐπαναστάτης γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τὸ 1898 καὶ δολοφονηθεὶς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1920, ὑπὸ τοῦ ἐκ Τουρκολαζῶν πληρώματος βενζινακάτου τινος ἔξωθεν τῶν βουλγαρικῶν ἀκτῶν ὅτε ἐπέστρεφε, μετὰ τοῦ ἐκ Ρωσσίας Ἑλληνος Ὁρίωνος Ἀλεξάκη στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Σεβαστουπόλεως κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τοῦ Βουλγάρου Ὀϊκίν, ἐκ τοῦ ἐν Μόσχᾳ συνελθόντος δευτέρου συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς, εἰς τὸ ὅποιον μετέσχεν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ σοσιαλιστικοῦ (κομμουνιστικοῦ) κόμματος. Ὁ Λιγδόπουλος ὑπῆρξε τὸ πρῶτον θῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐνεργάφη τὸ 1916 εἰς τὴν μαθηματικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἐγένετο μέλος τῆς σοσιαλιστικῆς νεολαίας Ἀθηνῶν καὶ τὸ 1918 μέλος τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς ὅτε καὶ κατεδικάσθη μετ' ἄλλων πάντε μελῶν εἰς τετραετὴ φυλάκισιν διὰ τὴν

ἐκδοσιν τῆς «Ἐκκλήσεως πρὸς τοὺς νέους» τοῦ Κροπότκιν, ἐγκλεισθεῖς εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἴτζεδίν. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἐργατικοῦ ἀγῶνος» καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1918 συγκληθέντος ἐν Πειραιεῖ σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἰδρύθη, τό σοσιαλιστικὸν ἐργατικὸν κόμμα καὶ τοῦ ὁποίου ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς.

Παραιτηθεὶς μετ' ὀλίγον ἐπανεξελέγη ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου ἐθνικοῦ συμβουλίου τοῦ κόμματος τὸν Νοέμβριον τοῦ 1919. Εἰς τὸ ἰδρυτικὸν συνέδριον ὁ Λιγδόπουλος ὑπεστήριξε μετὰ δυνάμεως καὶ σαφηνείας τὰς ἀρχὰς τοῦ κομμουνισμοῦ ἐναντίον τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καὶ πασιφιστικῶν ἀντιλήψεων διὰ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, τὰ διεθνῆ διαιτητικὰ δικαστήρια κλπ. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος εἰς τὴν Κομμουνιστικὴν Διεθνή, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Σόφια συγκληθεῖσαν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1920, συνδιάσκεψιν τῶν βαλκανικῶν σοσιαλιστικῶν καὶ κομμουνιστικῶν κομμάτων, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἡ Βαλκανικὴ κομμουνιστικὴ ὁμοσπονδία, ἀντιπροσώπευσε τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Αὐστρίαν καὶ τέλος εἰς τὸ Β' συνέδριον τῆς Κ. Δ. εἰς τὴν Μόσχαν. Εἰς τὴν πάλιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ Λιγδόπουλος κατέχει ἀναμφισβητήτως πρωτεύουσαν θέσιν καὶ ὡς εἰς ἐκ τῶν πρώτων ὀργανωτῶν τῆς κομμουνιστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ ὡς δραστήριος μαχητὴς καὶ πειθαρχικὸν μέλος τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Λίγκα (Ἐκ τοῦ γαλλ. *ligue* καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ *league*—ἔνωσις, σύνδεσμος).— Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο παρέμειναν γνωσταὶ διάφοροι σοσιαλιστικαὶ ὀργανώσεις τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

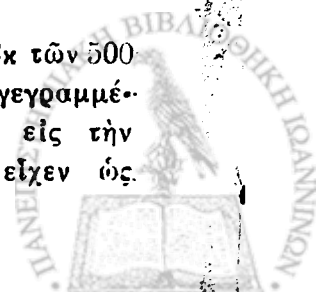
1. — *Λίγκα τῶν προγεγραμμένων.*

Ἀπὸ τοῦ 1830 σημαντικὸς ἀριθμὸς Γερμανῶν δημοκρατικῶν καταδιωκομένων εἰς τὴν χώραν τῶν, κατέφυγον εἰς τὴν Γαλλίαν ὅπου τὸ 1833 ἰδρυσαν τὴν «Γερμανικὴν Πατριωτικὴν Ἐνωσιν». Ἐκ ταύτης, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1834, προῆλθεν ἡ «Λίγκα τῶν προγεγραμμένων» ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὗρισκοντο ὁ τέως ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης Ἰακώβ Φενεντάυ, ὅστις ἐξέδιδεν ἐν Πουρισίσις τὴν ἔφημερίδα «Προγεγραμμένος» καὶ ὁ τέως ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γουτίγγης Θεόδωρος Σουστער. Ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ δευτέρου ἡ «Λίγκα» ἐλάμβανε διαρκῶς περισσότερον σοσιαλιστικὰς κατευθύνσεις.

Ἡ «Λίγκα τῶν προγεγραμμένων» συνεδέετο στενῶς μὲ τὴν γαλλικὴν Ἐταιρείαν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου, τὸ δὲ καταστατικὸν τῆς περιεῖχε τὸ ἐξῆς πρόγραμμα: «Ἀπελευθέρωσις τῆς Γερμανίας καὶ πραγματοποιήσις τῶν ἀρχῶν τῶν περιεχομένων εἰς τὴν Διακήρυξιν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου καὶ τοῦ Πολίτου». Τὸ καταστατικὸν τοῦτο ἀνεκαινοῦτο εἰς τὰ μέλη τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ, ἐνῶ τὸ καταστατικὸν τὸ προοριζόμενον διὰ τὰ μέλη τοῦ ἀνωτέρου βαθμοῦ περιεῖχε τὸ ἐξῆς πρόγραμμα: «Ἀπελευθέρωσις τῆς Γερμανίας καὶ ἐπιβολὴ δημοκρατικοῦ καθεστώτος. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἰσότητος, τῆς ἐλευθερίας, τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσότητος τοῦ λαοῦ, πρῶτον εἰς τὰς γερμανογλώσσους χώρας, κατόπιν δὲ εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον».

Τὸ 1836 ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ἀπὸ τὸν Σουστער ἀπεσπᾶσθη ἀπὸ τὴν «Λίγκαν τῶν προγεγραμμένων» καὶ ἰδρυσεν τὴν «Λίγκαν τῶν Δικαίων».

2. — *Λίγκα τῶν Δικαίων.* Ἐκ τῶν 500 μελῶν τῆς «Λίγκας τῶν προγεγραμμένων», τὰ 400 προσεχώρησαν εἰς τὴν «Λίγκαν τῶν Δικαίων», ἥτις εἶχεν ὡς

σκοπόν ν' αγωνισθῆ ὑτέρ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Τὰ μέλη, τῆς ἦσαν πολὺ ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Λαμενναί: «Λόγοι πιστοῦ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ 1834 καὶ μετεφράσθη ἀμέσως εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Λουδ. Μπαϊρνε, ἀργότερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ρουοενπλάτ καὶ τοῦ Βάϊτλιγκ.

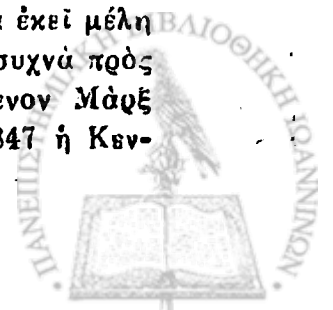
Μετ' ὀλίγον τὴν ἡγεσίαν τῆς «Λίγκας τῶν Δικαίων» ἀνέλαβεν ὁ Γουλ. Βάϊτλιγκ (βλ. λ.), ὅστις κατεῖχεν ἤδη σοβαρὰν κοινωνικὴν μόρφωσιν. Ὡς κυρίους συνεργάτας εἶχεν τὸν Κάρολον Σάππερ, τὸν Ἑρρίκον Μπάουερ, τὸν Ἰωσήφ Μόλ, τὸν δόκτορα Αὐγουστον Ἑρμάνον Ἑβερμπεκ, τὸν δόκτορα Γερμανὸν Μάουερ. Συμμετασχόντες εἰς τὸ ἐν Παρισίοις πραξικόπημα τοῦ Μπλανκί οἱ Σάππερ, Μπάουερ καὶ Μόλ συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν, μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἔφυγον εἰς Λονδίνον ὅπου ἱδρυσαν τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς «Λίγκας», ἐνῶ ὁ Βάϊτλιγκ ὅστις εἶχε διαφύγει τὴν σύλληψιν ἐγκατεστάθη εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐξέδωκε τὴν μηνιαίαν ἐφημερίδα «Τὸ προσκλητήριον τῆς γερμανικῆς νεολαίας». Ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπῆρχον ἀκόμη οἱ ἐπαναστάται Σεβαστιανὸς Ζάϊλερ καὶ Αὐγουστος Μπέκκερ. Ἡ σοσιαλιστικὴ δράσις ἤρχισεν ἀνησυχούσα τὰς ἑλβετικὰς ἀρχὰς καὶ τὸ 1843 διετάχθη ἡ σύλληψις τοῦ Βάϊτλιγκ. Τὰ χειρόγραφα του, αἱ ἐπιτολαί του κλπ κατεσχέθησαν καὶ παρεδόθησαν ὑπὸ τῶν ἑλβετικῶν ἀρχῶν πρὸς μελέτην εἰς τὸν περίφημον καθηγητὴν τοῦ δημοσίου δικαίου Μπλουντ-σλι. Ἡ ἔκθεσις τούτου, εὐμενεσιᾶτη, ἀπετέλεσε τὸ καλύτερον μέσον σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας. Πάντως, ὁ Βάϊτλιγκ κατεδικάσθη εἰς ἕξ μηνῶν φυλάκισιν. Μετὰ τὴν ἐκτίσιν τῆς ποινῆς του ἔφυγεν εἰς Λονδίνον, κατόπιν εἰς Βρυξέλλας καὶ τέλος εἰς Νέαν Ὑόρκην, ὅπου ὑπῆρχεν ἤδη τμήμα τῆς «Λίγκας τῶν Δικαίων», τὸ ὁποῖον ὁ Βάϊτλιγκ προσεπόθησε νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς πυρρῆνα νέας ὁργανώσεως: τῆς «Λίγκας

τῆς Ἀπελευθερώσεως». Τὸ πρόγραμμα τῆς νέας αὐτῆς «Λίγκας» ἀναπτύσσεται ἐκτενῶς εἰς τὸ ἄρθρον *Βάϊτλιγκ* (βλ. λ.).

Οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ Λονδίνον ἡγέται τῆς «Λίγκας τῶν Δικαίων» Σάππερ καὶ Μπάουερ ἱδρυσαν ἐκεῖ τὴν «Μορφωτικὴν Ἐνωσιν τῶν Γερμανῶν ἔργατῶν» (7 Φεβρουαρίου 1840), ἣτις ταχέως κατέστη τὸ κέντρον τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας μετὰ τῶν Γερμανῶν ἔργατῶν τοῦ Λονδίνου. Ἡ Ἐνωσις ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἀγγλικὸν ἐργατικὸν κίνημα. Μετ' ὀλίγον, τὸ 1845, ἱδρύθη ἐπίσης μία διεθνὴς ἔνωσις τῶν δημοκρατικῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Λονδίνον, ὀνομαζομένη «Ἀδελφικοὶ Δημοκράται» καὶ περιλαμβάνουσα Ἄγγλους, Γάλλους, Γερμανοὺς, Ἰταλοὺς, Πολωνοὺς κτλ. καὶ διαδίδουσα σοσιαλεπαναστατικὰς ἰδέας.

Ἐκ Λονδίνου ἐπίσης ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς «Λίγκας τῶν Δικαίων» διετήρει ἀλληλογραφίαν μὲ τὰ ἐν Παρισίοις, Βρυξέλλαις, Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ εὐρισκόμενα μέλη τῆς καὶ παρηκολούθη μετὰ προσοχῆς τὴν πρόοδον τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν ὡς καὶ τῶν νέων ἀντιλήψεων, τὰς ὁποίας ὑπεστήριζον ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς. Ὁ Ἐνγκελς εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1842 ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς «Λίγκας» ἐν Λονδίῳ ὡς καὶ μὲ τὰ ἐν Παρισίοις τμήματα, ὅπου ἐπεκράτουν αἱ ἰδέαι τοῦ Καμπέ, τοῦ Προυντόν καὶ τοῦ Βάϊτλιγκ. Ἐν Παρισίοις ἐπίσης ἔδρων ὁ Ἑβερμπεκ καὶ ὁ *Κάρολος Γκρὺν* (βλ. λ.) ὅστις ἐθεωρεῖτο συνδυαστικὸς κρῖκος μετὰ τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ οὐτοπικὸν κομμουνισμὸν.

Εἰς τὴν Ἑλβετίαν, οἱ ὁπαδοὶ τῆς «Λίγκας τῶν Δικαίων» ἔπασαν βαθμηδὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θρησκευτικοῦ σοσιαλισμοῦ. Κέντρον τῆς κινήσεως ἔμενε τὸ Λονδίνον καὶ τὰ ἐκεῖ μέλη τῆς «Λίγκας» ἀπηυθύνοντο συχνὰ πρὸς τὸν ἐν Βρυξέλλαις εὐρισκόμενον Μάρξ πρὸς λήψιν ὁδηγιῶν. Τὸ 1847 ἡ Κεν-

τρική 'Επιτροπή τῆς «Λίγκας» ἀπέστει-
λεν εἰς Βρυξέλλας τὸν Ἰωσήφ Μόλ διὰ
νὰ ζητήσῃ τὴν συνεργασίαν τοῦ Μάρξ
καὶ τοῦ Ἐνγκελς.

Τὴν 1ην Ἰουνίου 1847 ἡ «Λίγκα» συ-
νεκάλεσεν εἰς Λονδίνον συνέδριον εἰς
τὸ ὁποῖον παρέστησαν ὁ Ἐνγκελς καὶ
ὁ Γουλ. Βόλφ, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ
Μάρξ. Τὸν Σεπτέμβριον ἡ Κεντρικὴ
'Επιτροπὴ τῆς «Λίγκας» ἐδημοσίευσεν
ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κορόλου Σάπ-
περ, τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς «Κομμουνι-
στικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἡ ὁποία ἔφε-
ρεν ὡς ἔμβλημα τὰς λέξεις: «Προλε-
τάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἐνωθῆτε!»
Κατὰ συμβουλήν τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ
Ἐνγκελς, ἡ «Λίγκα τῶν Δικαίων» με-
τωνομάσθη εἰς «Λίγκαν τῶν Κομμουνι-
στῶν».

3.— *Λίγκα τῶν Κομμουνιστῶν.* Ἡ
νέα «Λίγκα» συνεκάλεσε συνέδριον τὴν
30 Νοεμβρίου μέχρι 8 Δεκεμβρίου 1847,
εἰς τὸ ὁποῖον παρέστη καὶ ὁ Μάρξ. Τὸ
συνέδριον ἀνέθεσεν εἰς τὸν Μάρξ καὶ
τὸν Ἐνγκελς νὰ συντάξουν ἐν μανιφέ-
στον τὸ ὁποῖον θ' ἀπειτέλει τὸ πρόγραμ-
μα τῆς «Λίγκας» καὶ θὰ ἐξέθετεν «ἐνώ-
πιον ὅλου τοῦ κόσμου τὸν τρόπον τοῦ
σκέπτεσθαι τῶν κομμουνιστῶν, τὸν σκο-
πὸν τῶν καὶ τὰς τάσεις τῶν». Τέλος, τὸ
συνέδριον ἐδέχθη τὸ ἐξῆς καταστατι-
κόν:

1) Σκοπὸς τῆς «Λίγκας» εἶναι ἡ ἀνα-
τροπὴ τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἡ ἀνύψω-
σις τοῦ προλεταριάτου εἰς κυρίαρχον
τάξιν, ἡ κατάργησις τῆς παλαιᾶς κοι-
νωνίας, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς
ταξικῆς κυριαρχίας καὶ ἡ ἐπιβολὴ μιᾶς
νέας κοινωνίας ἄνευ τάξεων καὶ ἄνευ
ἀτομικῆς ιδιοκτησίας.

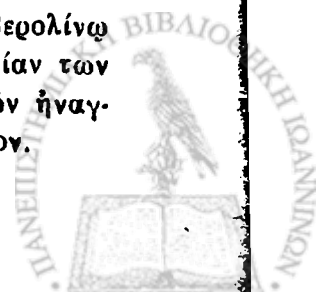
2) Οἱ ἀπαιτούμενοι ὄροι διὰ τὴν εἰ-
σοδὸν εἰς τὴν «Λίγκαν» εἶναι οἱ ἐξῆς:
α) εἶδος ζωῆς καὶ δρᾶσις σύμφωνοι
πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Λίγκας, β) ἐπανα-
στατικὴ ἐνέργεια καὶ ἐπαναστατικὸς
ζῆλος εἰς τὴν προπαγάνδαν, γ) παραδο-
χὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ κομμουνισμοῦ, δ)
μὴ συμμετοχὴ εἰς οὐδεμίαν ὀργάνωσιν,

πολιτικὴν ἢ ἐθνικὴν, ἀντικομμουνιστι-
κὴν, ε) ὑποταγὴ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς
Λίγκας, σι) ἀπόλυτος ἐχεμύθεια σχετι-
κῶς μὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς Λίγκας, ζ)
ὁμόθυμος ἀποδοχὴ εἰς τὰ τμήματα τῆς
Λίγκας.

3) Ὅλα τὰ μέλη τῆς Λίγκας ὀφεί-
λουν νὰ θεωροῦν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοὺς
καὶ νὰ ἀλληλοβοηθοῦνται καὶ ἀλληλο-
ὑποστηρίζονται εἰς πρὶπτωσιν ἀνάγκης.

Μετὰ τὸ συνέδριον ὁ Μάρξ καὶ ὁ
Ἐνγκελς ἐπέστρεψαν εἰς Βρυξέλλας καὶ
συνέταξαν τὸ μανιφέστον τὸ ὁποῖον
ἔστειλαν ἀμέσως εἰς Λονδίνον. Τὸ μα-
νιφέστον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔμελλε ὑπὸ
τὸν τίτλον «Κομμουνιστικὸν μανιφέ-
στον» νὰ διαδοθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον
καὶ νὰ συντελέσῃ τόσον πολὺ εἰς τὴν
προπαγάνδαν τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν,
ἔξετυπώθη ἐν Λονδίῳ κατὰ πρῶτον,
ὀλίγας ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐπαναστά-
σεως τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1848. Ὅταν
ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις αὕτη, τὸ κεν-
τρικὸν συμβούλιον τῆς Λίγκας τῶν κομ-
μουνιστῶν μετέφερε τὴν ἔδραν του ἐκ
Λονδίνου εἰς Βρυξέλλας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ
πόλις αὕτη ἦτο ἐλάχιστα ἀσφαλῆς καὶ
αἱ συνεδριάσεις δυσεπίτευκτοι, τὸ συμ-
βουλίου παρεχώρησεν ὅλα τὰ δικαιώ-
ματά του εἰς τὸν Κ. Μάρξ, ὅστις ἀνε-
χώρησεν εἰς Παρισίους, ἀνασυνεκρότη-
σε νέον συμβούλιον καὶ ἐξαπέλυσεν ἐκ-
κλησίαν ἐπὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ καταστά-
σεως.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἡ ὁποία
ὑπεγράφετο ὑπὸ τῶν Κ. Μάρξ, Κ. Σάπ-
περ, Ε. Μπάουερ, Φρ. Ἐνγκελς, Γ.
Μόλ καὶ Γ. Βόλφ, ἐξετίθεντο αἱ διεκ-
δικήσεις τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος
τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὴν ἐκτύλιξιν τῶν
γεγονότων τοῦ 1848, τὰ μέλη τῆς «Λίγ-
κας τῶν Κομμουνιστῶν» ἐπεχείρησαν νὰ
διαδραματίσουν ἐνεργὸν ἐπαναστατικὸν
ρόλον, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία τοῦ Ἰουνίου ἐν
Παρισίοις καὶ τοῦ Μαΐου ἐν Βερολίῳ
ἐπροκέλεσε τὴν ἐκ νέου ἐξορίαν τῶν
καὶ τὸ 1849 μέγα μέρος αὐτῶν ἠναγ-
κάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Λονδίνον.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΛΙΓΔΟΠΟΥΛΟΣ, εις ἐκ τῶν πρώτων ἡγετῶν καὶ μαρ-
τύρων τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἀναδιοργανωθείσα τὸ 1850 ἡ Λίγκα, ἐδημοσίευσεν νέαν ἔκκλησιν, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τῶν Κ. Μάρξ καὶ Φρ. Ἐνγκελς, κηρύσσουσαν τὴν ἔνωσιν ὅλων τῶν ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν δυνάμεων τῆς Γερμανίας καὶ συνιστῶσαν τὴν προφύλαξιν ἀπὸ κάθε ἄκαιρον ἐπανάστασιν. Ἄλλ' οἱ ἄστοι δημοκράται καταώρθωσαν νὰ πείσουν τοὺς περισσοτέρους ὀπαδοὺς τῆς ἐνώσεως, ὅτι ἦτο εὐκόλον νὰ ἐγκαθιδρῦσουν ἀμέσως δημοκρατικὸν πολίτευμα.

Ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς κατεπολέμησαν τὸ συνωμοτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήριζε τὴν ἄποψιν ταύτην καὶ ὠδήγει εἰς τὴν ἀτομικὴν τρομοκρατίαν καὶ παρητήθησαν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐνώσεως. Τὸ 1852 ἡ «Λίγκα τῶν Κομμουνιστῶν» εἶχε διαλυθῆ, τὰ περισσότερα δὲ τῶν μελῶν τῆς μετέσχον εἰς τὴν ἰδρυθεῖσαν τὸ 1864 «Διεθνή» (βλ. λ.).

Λι· Γουάν· Χούγκ.—Κινέζος στρατηγὸς μετασχὼν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου 1911. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γιουάν· Σι· Κάι (Ἰούνιος 1916) ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς δημοκρατίας, παρητήθη δὲ κατόπιν ἀποτυχόντος πραξικοπήματος πρὸς παλινορθώσιν τῆς μοναρχίας καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀντιπάλου του Τουάν. Ἐπανεξελέγη πρόεδρος τὸ 1922 ὑπὸ τοῦ βορείου συνασπισμοῦ τῆς Κίνας, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἠναγκάσθη πάλιν νὰ παραιτηθῆ (βλ. καὶ *Κίνα*).

Λιέγη.—Μεγάλῃ βιομηχανικῇ πόλιν τοῦ Βελγίου ἔχουσα 170.000 κατ. καὶ καταστῆσα περίφημος κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον διὰ τὰ μεγάλα ὄχυρωματικά της ἔργα, τὰ ὁποῖα συνεκράτησαν τὴν γερμανικὴν προέλασιν. Ἡ βιομηχανία της περιλαμβάνει μηχανουργεῖα, ἐργαστῆσια χάλυβος, ἔπλων, σωλήνων, αὐτοκινήτων, δερμάτων, σακχάρους, ἐλαίου καὶ ὑφαντουργεῖα.

Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἡ θέ-

σις τῆς Λιέγης παρεμποδίζουσης τὴν προέλασιν τῶν Γερμανῶν, ἀπαραίτητον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ στρατηγικοῦ σχεδίου των, ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου. Οὕτω ἰδιαιτέρα στρατιὰ ὑπὸ τὸν φὸν Ἐμμιλ ἀνέλαβε τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως. Τὴν 5 Αὐγούστου 1914 ἤρχισεν ὁ βομβαρδισμὸς τῶν ἀνατολικῶν φρουρῶν. Τὴν νύκτα τῆς 5—6 Αὐγούστου ἡ 14η ταξιαρχία ὑπὸ τὸν ἐπιτελάρχην τοῦ Β. Σώματος Λούντενορφ προηλασε διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου μέχρι τῆς πόλεως καὶ τὴν 7ην ἐπέτυχεν τὴν παράδοσιν τῆς ἀκροπόλεως. Κατόπιν προσεβλήθησαν τὰ ἐξωτερικὰ ὄχυρά καὶ τὴν 16ην ἔπεσε καὶ τὸ τελευταῖον ὄχυρόν.

Λιθουανία.—Ἡ νοτιοτέρα τῶν βαλτικῶν δημοκρατιῶν. Ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ἄλλοτε ρωσικῶν κυβερνεῖων: Κόβενσκ, Βίλενσκ, Γκρόντενσκ, καὶ μέρος τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας. Ἡ περιφέρεια τοῦ Βίλενσκ κατελήφθη πραξικοπηματικῶς ὑπὸ τῆς Πολωνίας. Ἡ Λιθουανία συνορεύει πρὸς βορρᾶν μετὰ τὴν Λεττονίαν, πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικά μετὰ τὴν Πολωνίαν, καὶ πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ μετὰ τὴν Γερμανίαν. Ἐχει ἔκτασιν 55.658 τ. χλμ. καὶ περὶ τὰ 2.300.000 κατ. Ἡ ἐθνολογικὴ σύνθεσις εἶναι ἡ ἑξῆς: 80 ο)ο Λιθουανοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ Ρῶσοι, Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι. Τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι γεωργοί, εἰς τὰς πόλεις δὲ κατοικοῦν μόνον 14 ο)ο τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ κυριώτεραι πόλεις εἶναι τὸ Κόβνο (πρωτεύουσα τῆς χώρας) μετὰ 100.000 κατ. περιπόου, ἡ Μέμελ, ὁ κυριώτερος λιμῆν, καὶ ἡ Σάβλη.

Ἡ Λιθουανία εἶναι χώρα γεωργικῇ. Εἰς τὴν γεωργίαν καταγίνονται τὰ 80 ο)ο τοῦ πληθυσμοῦ, μόλις δὲ 10 ο)ο καταγίνονται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τὸ ἔδαφός της εἶναι μᾶλλον πεδινόν, ἀρκετὰ εὐφορον, τὸ δὲ κλίμα ἥπιον. Αἱ γαῖαι αἱ ἀκατάλληλοι πρὸς

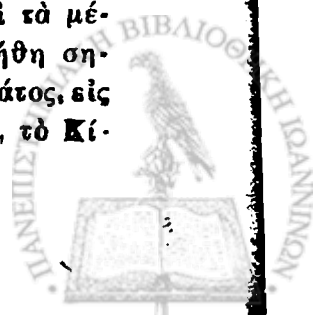

καλλιέργειαν είναι μόλις 9 ο). Μεταξύ των καλλιεργησίμων γαιών το ήμισυ είναι έσπαρμένον, 12 ο)ο κατάλληλον πρὸς βοσκήν καὶ τὸ ὑπόλοιπον καλύπτεται ὑπὸ δισῶν. Καλλιεργεῖται κυρίως ἡ σίκαλις, ἡ βρώμη, ἡ κριθή, τὰ γεώμηλα καὶ τὸ λίνον. Ἐπικρατεῖ ὁ τύπος τῆς μεσαίας ἀγροτικῆς ιδιοκτησίας. Ἡ εἰδικῶς ψηφισθεῖσα ἀγροτικὴ μεταρρυθμισίς ἐφαρμόζεται μετὰ μεγάλης βραδύτητος. Χάρις εἰς τὸ εὐφορον τοῦ ἔδαφους δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ αὐτάρκεια εἰς σιτηρά. Τελευταίως ἡ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς κτηνοτροφίας καὶ τὴν ἐξαγωγήν ὠν, πτηνῶν, βουτύρου, χοίρων καὶ διαφόρων γαλακτερῶν προϊόντων. Ἐπίσης ἐξάγεται ἄρκετὴ ποσότης λίνου καὶ δασικῶν προϊόντων. Αἱ συνθῆκαι δὲν εἶναι καὶ τόσον εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, καθόσον ἡ Λιθουανία στερεῖται σχεδὸν ὄρυκτοῦ πλούτου. Ἐπικρατεῖ ἡ βιομηχανία τροφίμων (κονσερβοποιία, βουτυροποιία, ἀλευρόμυλοι, οἶνοπνευματώδη) καθὼς καὶ ἡ βυρσοδεψία. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀνέρχεται εἰς 1.543 χιλιόμετρα.

Ἀπὸ τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1926, ἡ νναρὰ αὐτῆ μεταπολεμικῆ δημοκρατία ὑπεβλήθη εἰς εἶδος φασιστικῆς δικτατορίας. Τὸ δημοκρατικὸν σύνταγμα τοῦ 1922 κατηργήθη καὶ ἀπὸ τῆς 25ης Μαΐου 1928 ἐψηφίσθη νέος συνταγματικὸς χάρτης. Κατὰ τὸ νέον σύνταγμα αἱ ἐλευθερίαι καταντοῦν τυπικαί, ὅπως τυπικὴ καταντᾷ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὑπουργῶν ἔναντι τῆς βουλῆς. Ἡ βουλή ἐκλέγεται κάθε 5 ἔτη. Ὁ πρόεδρος τῆς «δημοκρατίας» ἐκλέγεται ὄχι ὑπὸ τῆς βουλῆς, ὅπως ἄλλοτε, ἀλλὰ ὑπὸ εἰδικῶς ἐκλεγομένων ἀντιπροσώπων, διὰ 7 ἔτη καὶ ὄχι, ὡς ἄλλοτε, διὰ 3 ἔτη. Τὰ δικαιώματα τῆς κυβερνήσεως εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Ἐν τούτοις ὁ πρόεδρος ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς παύσεως τῶν ὑπουργῶν, καθὼς καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀξιοματικῶν καὶ δημοσίων

λειτουργῶν. Ἐπίσης ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς. Εἰς τὸ νέον σύνταγμα ἀναφέρεται καὶ τὸ τυπικὸν δικαίωμα τῆς λαϊκῆς πρωτοβουλίας, καθ' ὃ 25 χιλιάδες πολιτῶν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλουν εἰς τὴν βουλὴν οἰονδήποτε νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ συζητηθῇ. Ἐν τούτοις ἐν τῇ πράξει τὸ δικαίωμα τοῦτο οὔτε ἐφηρμόσθη ποτέ, οὔτε ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἐφαρμοσθῇ, διότι ἡ βουλή μετὰ τὴν διάλυσίν της τὴν 12 Ἀπριλίου 1926 δὲν συνεχλήθη πλέον. Ἐν τῇ πράξει ὑπάρχει φασιστικὴ δικτατορία, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουν οἱ στρατιωτικοὶ καὶ τραπεζιτικοὶ κύκλοι. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἀνώτατον συμβούλιον, ὅλη ἡ δρᾶσις τοῦ ὁποίου συνίσταται εἰς τὴν κωδικοποίησιν τῶν νόμων. Τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου διορίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Δικαίωμα μψήφου ἔχουν μόνον οἱ φορολογούμενοι, καὶ ἡλικίας ἄνω τῶν 24 ἐτῶν. Ἡ περιφέρεια τοῦ Μέμελ σύμφωνα μὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπολαμβάνει τοπικῆς αὐτονομίας καὶ διοικεῖται ὑπὸ τοπικῆς βουλῆς ἐκλεγομένης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διοικήσεως εὐρίσκεται διευθυντήριον ὑπεύθυνον ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ διοικητῆς διοριζόμενος ὑπὸ τῆς λιθουανικῆς κυβερνήσεως. Ἡ παιδεία ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἔντεῦθεν ἐπετέλεσε μεγάλας προόδους. Τὸ 1922 ἰδρύθη εἰς τὸ Κόβνο πανεπιστήμιον, ὅπου φοιτοῦν σήμερον ἄνω τῶν 4.500 φοιτητῶν.

Ἡ ἱστορία τῆς Λιθουανίας παρουσιάζει ἀρκετὸν ἐνδιαφέρον. Μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος ἡ Λιθουανία ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κριγκηπάτα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχίζει ἡ τάσις πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα καὶ ὁ ἀγὼν ἔναντιον τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποτάξαντες τοὺς Ρώσσους ἐξηκολούθουν τὴν περαιτέρω προέλασιν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 14ου αἰῶνος ἐδημιουργήθη σημαντικὸν λιθουανο-ρωσσικὸν κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον προσηγήθη, τὸ 1362, τὸ Κί-

εβον. Τὸ κράτος τοῦτο ἦτο καθαρῶς φεουδαρχικόν, οἱ δὲ κάτοικοί του διηροῦντο εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους.

Τὸ 1569 ὑπεγράφη ἡ συμφωνία τοῦ Λουμπλίνσκ, διὰ τῆς ὁποίας τὸ κράτος τοῦτο συνεχωνεύθη εἰς ἓν μετὰ τῆς Πολωνίας. Μετὰ τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας ἡ Λιθουανία περιῆλθεν εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ τελευταίου εὐρωπαϊκοῦ πολέμου κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος δημοκρατία ἀπὸ τῆς ἀνακωχῆς. Ἡ δημοκρατία αὕτη ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν διαφόρων ἄλλων κρατῶν μετὰ τὴν ἀναγνώρισίν της ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας, δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς 12 Ἰουλίου 1920. Οἱ σύμμαχοι διὰ τῆς συνδιασκέψεως τῶν πρεσβευτῶν (16 Φεβρουαρίου 1923) ἀνεγνώρισαν τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Λιθουανίας ἐπὶ τῆς πόλεως Μέμελ θέλοντες νὰ ἰκανοποιήσουν τὴν Λιθουανίαν διὰ τὴν ἐκχώρησιν τῆς λιθουανικῆς περιφερείας τοῦ Βίλενσκ εἰς τὴν Πολωνίαν.

Λικβινταρισμός.— (ἐκ τοῦ λατ. liquidus=ὑγρός, ρευστός, διαλελυμένος· liquidarismus= διαλυτισμός, θεωρία προκαλοῦσα διάλυσιν, διαλυτικὴ θεωρία). Ἐκλήθη οὕτω ἐν Ρωσσίᾳ κυρίως, κατὰ τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 χρόνους, τάσις τις ἐμφανισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ μετὰ τῆς πτέρυγος τῶν μενσεβίκων. Κατὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς τάσεως ταύτης, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905 καὶ τὸν αἵματηρὸν θρίαμβον τοῦ τσαρισμοῦ, ὁ ὁποῖος καθίστατο ὀλογνὴν ἀγριώτερος καὶ καταπιεστικώτερος, ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, κάθε μουσικὴ καὶ παράνομος δραῖσις καὶ ν' ἀρχίσῃ φανερά ἐργασία, ἐντὸς τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος ὁρίων. Ἡ τάσις αὕτη κατεπολεμήθη σφοδρότατα ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων ἡγουμένου τοῦ Ν. Λένιν (βλ. λ.), ὁ ὁ-

ποῖος τὴν ἐχαράκτηρισεν ὡς τάσιν διαλυτικὴν (λικβινταρισμὸν) τοῦ κόμματος καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐπαναστάσεως. Ἦσαν τόσον ὀυσημενεῖς αἱ συνθήκαι ὑπὸ τὸ μετὰ τὸ 1905 τσαρικὸν καθεστῶς, ὥστε κάθε προσπάθεια δράσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων του θὰ ἐσήμαιεν ὄχι ἕλιγμὸν τακτικῆς, ἀλλ' ἀπάρησιν τῶν σκοπῶν τοῦ κόμματος.

Ὁ ὄρος λικβινταρισμός ἐχρησιμοποιήθη καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Κατὰ τὸ 1927 ἐνεφανίσθη ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος ὁμάς ἐπιζητοῦσα ἐξυγιάνσιν αὐτοῦ. Ἡ ὁμάς αὕτη ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ κομμουνιστικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος διέρχεται διαρκῆ κρίσιν τῆς ὁποίας τὰ γενικὰ συμπτώματα εἶναι τὰ ἑξῆς: α) ἔλλειψις ἡγετικοῦ πυρῆνος ἐξ ἀγωνιστῶν μὲ μαρξιστικὴν κατάρτισιν καὶ πολιτικὴν ἰκανότητα προσαρμογῆς τῶν κομμουνιστικῶν ἀρχῶν εἰς τὰς συγκεκριμένας συνθήκας τῆς χώρας, ἐχόντων ἐν ἐλάχιστον ἰδεολογικῆς ὁμοιογενείας καὶ ἐμπνεόντων ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ μέλη τοῦ κόμματος καὶ εἰς τὴν μάζαν τῶν ὁπαδῶν του· β) κακὴ ποιοτικὴ σύνθεσις τοῦ κόμματος, καὶ γ) δυσαναλογία μετὰ τοῦ αὐθορμήτου καὶ τοῦ συνειδητοῦ κινήματος. Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς χρονίας ταύτης κρίσεως ἡ ὁμάς ἐπρότεινε: συστηματικὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὀργανώσεων ἀπὸ παντὸς ἀναξίου στοιχείου, προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐπιπέδου τῶν μελῶν καὶ τὴν αὐστηρὰν ἐπιλογὴν κατὰ τὴν εἰσοδοχὴν νέων μελῶν. Ἡ τάσις αὕτη, ἡ ὁποία δὲν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῷ κόμματι, κατεπολεμήθη ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ ἐχαράκτηρισθη ὡς λικβινταρισμός. Οἱ ὁπαδοί της, σχηματίσαντες ὀργανωμένην ἀντιπολίτευσιν, παρὰ τὰς προσπάθειάς των ὅπως παραμείνουν ἐντὸς τοῦ κόμματος, διεγράφησαν αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1927, ἀλλὰ διετήρησαν τὴν ὀ-

μάδα των και μετά την διαγραφήν, ἐκδίδοντες ἰδιαίτερον, μηνιαῖον κατ' ἀρχάς, και κατόπιν ἐβδομαδιαῖον, θεωρητικὸν ὄργανον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σπάρτακος», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξεδηλώθησαν σαφέστερον και ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Λ. Τρότσκυ.

Λικτενμπερζέ (Ἀνδρέας Lichtenberger).—Γάλλος συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1870. Ἀπὸ τοῦ 1907 διηύθυνε τὴν ὑπὸ τοῦ Ντουμέρ ἰδρυθεῖσαν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Ἡ γνώμη» (L'Opinion). Κατ' ἀρχάς ἔγραψε μελέτας περὶ σοσιαλισμοῦ ὡς: «Ὁ σοσιαλισμὸς κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα» (1895), «Ὁ οὐτοπικὸς σοσιαλισμὸς» (1898) κ. ἄ. Κατόπιν ἐπέδότη εἰς τὴν συγγραφὴν μυθιστορημάτων και ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν.

Λίλιενφελντ (Παῦλος ντὲ Lilienfeld).—Ρῶσσος κοινωνιολόγος και οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τὸ 1828 και ἀποθανὼν τὸ 1903. Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Ρωσίᾳ, εἰσήλθε νεώτατος εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐχηρημάτισεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν κυβερνήτης τῆς Κουρλανδίας και ἐτιμήθη διὰ πλείστων μεταλλίων. Παραλλήλως ἠσχολήθη και εἰς κοινωνιολογικάς και οἰκονομολογικάς μελέτας, εἰς τὰς ὁποίας διέπρεψε. Τὰς θεμελιώδεις βιολογικάς και φιλοσοφικάς προϋποθέσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριχθεὶς ἐδημιούργησε τὸ σύστημά του, ἐκθέτει εἰς τὸ ρωσιστὶ συντεταγμένον ἔργον του: «Στοιχεῖα πολιτικῆς οἰκονομίας» (Πετρούπολις 1860). Τὸ 1870 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον: «Σκέψεις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης τοῦ μέλλοντος» (ρωσ.), τοῦ ὁποίου ἐγένετο και πληρεστέρα γερμανικὴ ἔκδοσις τὸ 1873. Εἰς τὸ πεντάτομον τοῦτο ἔργον πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὡς πραγματικοῦ ὀργανισμοῦ, περὶ τῶν κοινωνικῶν νόμων, περὶ τῆς κοινωνικῆς ψυχοφυσικῆς, περὶ τῆς κοινο-

νικῆς φυσιολογίας και περὶ τῆς φυσικῆς φυσιολογίας. Περίληψιν τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν του ἐξέδωκε γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Pathologie sociale» (Παρίσιοι 1896), ἐνθα ἐξετάζει τὰς ἀσθενείας τῆς κοινωνίας (τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς ὀργανικὸν σῶμα) και τὰ μέσα τῆς θεραπείας αὐτῶν (κοινωνικὴ παθολογία και κοινωνικὴ θεραπευτικὴ). Ὁ Λίλιενφελντ ὑπῆρξε διακεκριμένον μέλος τοῦ «Διεθνοῦς ἰνστιτούτου τῆς κοινωνιολογίας» (Institut international de Sociologie) χρηματίας και πρόεδρος αὐτοῦ κατὰ τὸ 1897 και ὡς τοιοῦτος κατευθύνει τὴν ἐργασίαν τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συγκροτηθέντος ἐν Παρισίοις τρίτου διεθνοῦς συνεδρίου τῆς κοινωνιολογίας. Συνειργάσθη εἰς πλείστας κοινωνιολογικάς ἐπιθεωρήσεις, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν «Revue Internationale de Sociologie», και εἰς τὸ «Annales de l'Institut International de Sociologie», ὅπου ἐδημοσίευσε πλείστας διατριβάς, ὧν σπουδαιότεραι αἱ: «La methode de l'Induction ou methode organique appliquee á l'etude des phenomenes sociaux» (τ. Α', Paris 1895) και «La methode graphique en sociologie» (Γ' και Δ', Paris 1897 και 1898). Ὁ Λίλιενφελντ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὀργανικιστῶν κοινωνιολόγων, ἐκεῖνων δηλαδή, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦσι τὴν θεωρίαν τοῦ Σπένσερ περὶ ἀναλογίας μεταξὺ ὀργανισμοῦ και κοινωνίας (Βόρμ, Ντυρκέμ, Νοβικόφ κλπ).

Αίλλη.—Μεγάλη βιομηχανικὴ πόλις τῆς Β. Γαλλίας παρὰ τὰ βελγικά σύνορα ἔχουσα πληθυσμὸν ὑπὲρ τὰς 200.000 κατ. Ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν (ἐριουργίαν, βαμβακουργίαν, βιομηχανίαν λινοῦ και λούτης, μεταλλουργία, σακχαροποιεῖα), πανεπιστήμιον, γεωργικὴν, ἐμπορικὴν και βιομηχανικὴν σχολὴν και βιομηχανικὸν ἰνστιτούτον. Ἐκ τῶν βιομηχανικωτέρων πόλεων τῆς Γαλλίας, ἰδίᾳ εἰς τὴν βαρεῖαν

σιδηροβιομηχανίαν, ἔχει λίαν ἀνεπτυγμένον ἐργατικὸν κίνημα. Ἰσχυροτάτη δύναμιν μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἐμφανίζουσιν αἱ κομμουνισταί. Ἡ Λίλλη εἶναι ἐπίσης ἐκ τῶν ὀλίγων κέντρων ὅπου ὑπάρχουν σχετικῶς ὑπολογίσιμα σωματεῖα καθολικῶν—σοσιαλιστῶν.

Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἔκνε νοθεύσα ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὴν 2—5 Σεπτεμβρίου 1914 καὶ πάλιν τὴν 11—12 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς μάχας τῆς 15—18 Ὀκτωβρίου τὰ γαλλικὰ στρατεύματα προσεπάθησαν νὰ περικυκλώσουν τοὺς Γερμανούς, ἀλλ' ἡ προσπάθειά των ἐματαιώθη ὑπὸ τῆς 6ης γερμανικῆς στρατιάς. Ἡ πόλις παρέμεινεν ὑπὸ τὴν γερμανικὴν κατοχὴν μέχρι τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1918 ὅποτε ἀπηλλάγη ταύτης διὰ τῆς εἰσόδου τῶν γαλλοαγγλικῶν στρατευμάτων.

Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὑπῆρξε θέατρον αἱματηρῶν ἐργατικῶν ἀπεργιῶν καὶ ἐξεγέρσεων, ὧν ἡ τελευταία (1934) ἐσημείωσε πολλὰ ἀνθρώπινα θύματα καὶ ἐκράτησε τὴν πόλιν ἐπὶ πολὺς ἡμέρας εἰς κατῶστασιν πολέμου.

Λίμαν φὸν Σάντερς (Ὁθων Κάρολος Liman von Sanders).—Γερμανὸς στρατηγὸς (1855—1929). Τῇ αἰτήσει τῆς Τουρκίας διεδέχθη τὸν στρατηγὸν Φὸν ντέρ Γκόλτς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, τῆς ἀναλαβούσης τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπελήφθη τῆς ἐκ βάθρων στρατιωτικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς Τουρκίας καὶ ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτῆς πραγμάτων ἐπαισθητῶς. Ὡσαύτως ἐμερίμνησε διὰ τὴν τελειοτέραν ὀχύρωσιν τοῦ στενοῦ τῶν Δαρδανελλίων, λέγεται δὲ ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀρξαμένη ἀμέσως μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους πίε-

σις, ἡ ἀπολήξασα εἰς τὴν ἀναχώρησιν πολλῶν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀρξαμένου τοῦ παγκοσμίου πολέμου διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν ἐν Καυκάσῳ τουρκικῶν δυνάμεων, τὸ δὲ 1915 ἀντιμετώπισε τὴν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων συμμαχικὴν ἐκστρατείαν ὡς διοικητὴς τοῦ Ἐ. σώματος στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς διὰ Παλαιστίνης τουρκικῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὑπὸ τὸν Ἐμβέρ πασᾶν ὀργανωθείσης, ὁ Λίμαν φὸν Σάντερς ἀνέλαβε νὰ διασώσῃ τουλάχιστον τὴν Παλαιστίνην. Κατὰ τὴν ἀναληφθεῖσαν ὅμως ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἄλ. λενμπυ βρετανικῶν δυνάμεων ἠττήθη (18 Σεπτεμβρίου 1918). Μετὰ δυσχερείας διαφυγὸν τὴν σύλληψιν ἤρξατο παρασκευάζων ἀντίστασιν εἰς τὴν γραμμὴν τῶν Ἀδάνων, ἀνασυντάξας τὰς τουρκικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπῆλθεν ἡ ἀνακωχή. Εἶναι συγγραφεὺς στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀναμνήσεων ὑπὸ τὸν τίτλον : «Πέντε ἔτη ἐν Τουρκίᾳ» (1920).

Λίμπερ (Μιχαήλ).—Ρώσος σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τὸ 1880. Παλαιὸν μέλος τοῦ «Μπὸντ», ὑπῆρξε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀντιδράσεως μενσεβίκος λικβινταριστὴς καὶ ἐξωρίσθη ἐπανειλημμένως ἐπὶ τσαρικοῦ καθεστῶτος. Μετέσχεν ὡς μέλος τῆς πρώτης πανρωσικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Σοβιέτ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν προσανατολίσῃ πρὸς συνεργασίαν μὲ τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ τοὺς Συμμάχους.

Λίμπιγκ (Ἰούστος Liebig).—Σημαντικώτατος Γερμανὸς φυσιοδίφης καὶ χημικὸς, γεννηθεὶς τὸ 1803 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1873. Τὸ 1824 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χημείας εἰς τὸ Giessen, περὶ τὸ τέρμα δὲ τοῦ βίου του πρόεδρος τῆς Βουαρικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἐδημοσίευσεν ἄνω τῶν 300 ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν. Ὁ Λίμπιγκ ἦσχο-

λήθη κυρίως με την οργανικήν χημείαν. Ο Κάρολ Μάρξ εις τὸν πρῶτον τόμον τοῦ «Κεφαλαίου» θεωρεῖ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐλλείψεων τῆς νεωτέρας γεωργίας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν «ὡς αἰώνιαν τιμὴν τοῦ Λίμπιγκ». Πρῶτος ὁ Λίμπιγκ ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐδάφους προέρχεται ἐκ τῆς ἐνδείας αὐτῶν εἰς ὀρυκτὰ ἀναγκαῖα διὰ τὰ φυτὰ καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς τροφοδοτήσεως τῶν φυτῶν διὰ χημικῶν λιπασμάτων. Εἰς τὴν κοσμοθεωρίαν τοῦ ὑπῆρξε δυνιστῆς καὶ ὁπαδὸς τοῦ Schelling. Ἐγκωμιάζει τὴν σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ τοῦ κόσμου καὶ παραδέχεται τὴν ὑπαρξιν μιᾶς «ζωϊκῆς δυνάμεως» καὶ ἐνὸς ἀρχικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον δεσπόζει τῆς φύσεως. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λίμπιγκ εἶναι: «Ἡ χημεία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ τῇ φυσιολογίᾳ» (1840), «Ἡ ζωοχημεία» (1846), «Θεωρία καὶ πρᾶξις ἐν τῇ γεωργίᾳ» (1856), «Χημικαὶ ἐπιστολαί», «Ἐπιστημονικαὶ ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῆς νεωτεριστικῆς γεωργίας» (1859). Μετὰ τοῦ Riggenbach δὲ ἐξέδωκε τὸ «Λεξικὸν τῆς χημείας» (1837).

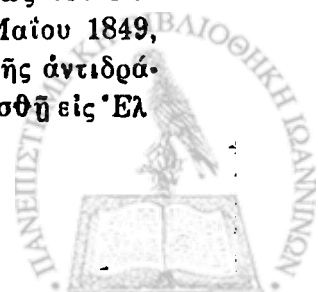
Λίμπιντο (libido).—Ὅρος χρησιμοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σ. Φρόυντ διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ σεξουαλισμοῦ (νευροθησιακοῦ) ἐνστίχτου. Κατὰ τὸν Φρόυντ, πηγὴ τῆς λίμπιντο εἶναι μία χημικὴ ἐξεργασία, ἀκόμη ἄγνωστος, ἣτις συντελεῖται ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ, κυρίως εἰς τὰ σεξουαλικά ὄργανα καὶ τὰς λεγομένας «ἐρωτογενεῖς» (érogènes) ζῶνας, δηλαδὴ τὰ μέρη τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἰδιαιτέρως εὐπαθῆ εἰς τὴν σεξουαλικὴν διέγερσιν καὶ ὅπου συγκεντροῦται αὕτη. Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων οἰκοδομεῖται τὸ ὑπεροικοδόμημα τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν τῆς λίμπιντο καὶ τὸ ὑπεροικοδόμημα τοῦτο συνδέεται μετὰ τὴν βᾶσιν, τροποποιεῖται μετ' αὐτῆς, τόσον ποσοτικῶς ὡ-

σον καὶ ποιοτικῶς—εἰς τὴν ἐφηβίαν π.χ.—καὶ ἀρχίζει νὰ σβύνεται μετ' αὐτήν.

Εἰς τὴν συνείδησιν ἡ λίμπιντο ἀντικατοπτρίζεται ὡς φυσικὴ καὶ ψυχικὴ τάσις πρὸς τὴν σεξουαλικὴν ἱκανοποίησιν.

Ἡ ὕλική φύσις τῆς ἐννοίας τῆς λίμπιντο, τὴν ὁποίαν διετύπωσεν ὁ Φρόυντ φαίνεται καθαρὰ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θεωρία του περὶ παιδικῆς σεξουαλικότητος ἐπεδοκιμάσθη κατόπιν τελείως ὑπὸ τῶν φυσιολόγων. Ὁ Φρόυντ ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡ λίμπιντο διέρχεται στάδια καθοριζόμενα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς γεννητικῆς σεξουαλικότητος. Ἐκάστη φάσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς λίμπιντο χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰς συνθήκας ζωῆς τοῦ παιδίου: οὕτω ἡ στοματικὴ φάσις γεννᾶται μετὰ τὴν κατάποσιν τῆς τροφῆς, ἡ γενετησιακὴ (analís) φάσις μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς καθαριότητος. Ἡ ἐπιστήμη ἐμποτισμένη ἀπὸ τὴν ἀστικὴν ἠθικὴν, παρημέλησε τελείως τὰ γεγονότα ταῦτα. Ἡ σεξουαλικὴ ἀπόθησις, κοινωνικῆς καταγωγῆς, ἐγένετο οὕτω ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Λίμπκνεχτ (Γουλιέλμος Liebknecht)—Μέγας Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἡγετῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος γεννηθεὶς τὸ 1826 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1900. Ἦδη ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν του χρόνων ἐνεφορεῖτο ὑπὸ δημοκρατικῶν ἐπαναστατικῶν φρονημάτων καὶ ἐμελέτα τοὺς Γάλλους οὐτοπιστὰς σοσιαλιστὰς Σαιν Σιμόν, Φουριέ, Κονσιντέραν κλπ. Τὸ 1847 ἐταξίδευσεν εἰς Ἑλβετίαν ἅμα δὲ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως μετέβη εἰς Πρωσίας καὶ ἐκίϋθεν εἰς Γερμανίαν. Μετέσχε τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Σεπτεμβρίου 1848 καὶ τοῦ Μαΐου 1849, κατόπιν δὲ ἐπικρατησάσης τῆς ἀντιδράσεως ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλ-

**Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΔΙΛΠΚΝΕΧΤ, ο φλογερός αντιμilitarιστής και ιδρυτής
του Κομμουνιστικού κόμματος της Γερμανίας.**

βειάν και εἶτα εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἐγένετο ὁπαδὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς. Μετὰ τὴν ἀμνηστειάν τοῦ 1860 ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Βερολίνω, ὅπου συνειργάζετο εἰς διαφόρους ἐφημερίδας. Ἀπελαθεὶς τὸ 1865 ἐκ Βερολίνου μετέβη εἰς Λειψίαν, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Αὔγ. Μπέμπελ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς Βερολῖνον, συλληφθεὶς μὴ καταδικάσθη εἰς φυλάκισιν. Τὸ 1867 ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς Σαξωνίας καὶ μετὰ τοῦ Α. Μπέμπελ ἵδρυσεν μίαν ἐργατικὴν ὀργάνωσιν, ἣτις προσεχώρησεν ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν ἀστικὴν Δημοκρατικὴν ἔνωσιν, ἀποσπασθεῖσα μετ' ὀλίγον ταύτης καὶ προσχωρήσασα εἰς τὴν Α'. Διεθνῆ. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ὀργάνωσις τοῦ Ἄϊξενναχ, ἐκ τοῦ ἐν Ἄϊξενναχ συνεδρίου αὐτῆς (1869) διεξήγαγε δὲ ἔντονον πολεμικὴν κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Λασσάλ.

Τὸ 1870 ὁ Λίμπκνεχτ ἐτάχθη μετὰ τοῦ Μπέμπελ κατὰ τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Γαλίαν, κατὰ τῆς συνεχίσεώς του καὶ κατὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης, καταπολεμήσας ὡς βουλευτὴς τὰς πολεμικὰς πιστώσεις, διὸ καὶ συνελήφθη καὶ εἰσήχθη εἰς δίκην ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ὑποκινήσει τῶν στρατιωτῶν εἰς ἀπειθαρχίαν καταδικασθεὶς εἰς διετῆ φυλάκισιν ἐν φρουρίῳ. Ἐκλεγείς βουλευτὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φυλακίσεώς του, δὲν ἀφέθη ἐλεύθερος εἰμὴ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς του. Ἐκτοτε (1875) καὶ μέχρι τοῦ 1888, δὲν ἔταυσεν ἀγωνιζόμενος ἐν τὸς τῆς Ράϊχσταγ ὑπὲρ τῶν ἐργατικῶν δικαίων. Τὸ 1875 μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Λίμπκνεχτ ἐπετελέσθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Γκότα ἡ συνένωσις τῶν αἰξενναχικῶν (τῆς ὀργανώσεως τοῦ Ἄϊξενναχ) καὶ τῶν λασσαλιανῶν, ἣτις ὁμῶς ἀπήτησεν ἀρκετὰς θεωρητικὰς ἀβυρίας παρὰ τῶν αἰξενναχικῶν διὸ καὶ ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Κ. Μάρξ. Ὁ Λίμπκνεχτ μετέσχεν εἰσὶς ἑνεργῶς τοῦ ἀγῶνος ἐναν-

τίον τοῦ Βίσμαρκ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν νόμου.

Ὁ Γουλιέλμος Λίμπκνεχτ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀλλὰ δὲν διεκρίνετο ἐπὶ συνεπείᾳ εἰς τὰς θεωρητικὰς καὶ τακτικὰς ἀντιλήψεις του. Ὁ Λένιν εἰς τὸ ἔργον του: «Τί νὰ κάμουμε;» τὸν χαρακτηρίζει ὡς ἡγέτην, «ὅστις γνωρίζει ν' ἀντιδρᾷ καθ' ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων αὐθαιρεσίας καὶ καταπατήσεως, ὅπουθενδήποτε καὶ ἂν προέρχωνται καὶ οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ κοινωνικὸν στρώμα ἢ ἡ τάξις τὴν ὁποίαν ἀφοροῦν, ὅστις γνωρίζει νὰ συνενοῖ πάντα ταῦτα τὰ φαινόμενα εἰς ἓνα γενικὸν πίνακα ἀστυνομικῆς αὐθαιρεσίας καὶ κεφαλαιοκρατικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὅστις γνωρίζει νὰ χρησιμοποιῇ κάθε ἀσήμαντον πρᾶγμα διὰ νὰ ἀναπτύσῃ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον τὰς σοσιαλιστικὰς του πεποιθήσεις καὶ τὰς δημοκρατικὰς του διεκδικήσεις διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν καθένα τὴν παγκόσμιον ἱστορικὴν σημασίαν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τοῦ προλεταριάτου».

Ὁ Λίμπκνεχτ ὑπῆρξεν ἀδιάλλακτος ὑλιστῆς καὶ ἄθεος. Εἰς τὸ ἐν Χάλλη (1890) συνέδριον τοῦ κόμματος διεκήρυξε: «Μήπως κάθε ἄνθρωπος δυνάμενος νὰ σκεφθῇ καὶ μὴ ἀγνοῶν τί εἶναι ἡ ἐπιστήμη, δὲν γνωρίζει ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία εὐρίσκονται εἰς ἀσυμφιλίωτον ἀντίθεσιν; Ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτήρ τοῦ κόμματός μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπει καμμίαν σύγχυσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου». Ὁ Λίμπκνεχτ διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τοῦ «Vorwarts» καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα καὶ φυλλάδια, ἐν οἷς καὶ ἐν «Λαϊκὸν λέξικὸν τῶν ξένων λέξεων».

Λίμπκνεχτ (Θεόδωρος Liebknecht).

—Γερμανὸς σοσιαλιστῆς, δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Λίμπκνεχτ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Καρόλου, γεννηθεὶς τὸ 1870. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1921 ἐξελέγη μέλος τῆς

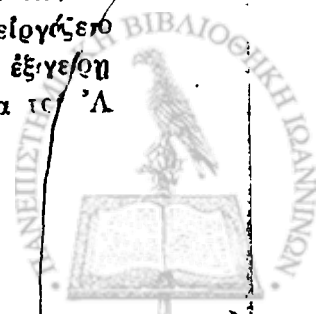
διαίτης τῆς Πρωσίας. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1922 ὑπερήσπισεν ἐν Ρωσίᾳ μετὰ τοῦ Βαντερβέλντε καὶ τοῦ Ρόξενφελντ τοὺς σοσιαλεπαναστάτας, δικαζομένους ὑπὸ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος. Μετὰ τοῦ Λέντεμπουργκ ἠρνήθη νὰ μετάσχη τῆς συγχωνεύσεως τῆς Νυρεμβέργης. Βραδύτερον ὡς εἰς ἕκ τῶν ἡγετῶν τῆς ἀνεξαρτήτου ὁμάδος διεφώνησε πρὸς τὸν Λέντεμπουργκ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀκαλουθητέας τακτικῆς ἐναντι τῆς κατοχῆς τοῦ Ρούρ.

Λίμπκνεχτ (Κάρολος Liebknecht). —Μέγας Γερμανὸς ἐπαναστάτης, εἰς ἕκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ γερμανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Λίμπκνεχτ, γεννηθεὶς τὸ 1871 καὶ δολοφονηθεὶς τὸ 1919. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Λειψία καὶ Βερολίῳ καὶ τὸ 1899 ἐγκατεστάθη ὡς δικηγόρος ἐν Βερολίῳ. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς του δράσεως προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τὸ 1902 ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος τοῦ Βερολίνου. Ὦν ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τῆς ιδέας τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργατικῆς νεολαίας ἐπὶ σκοπῷ ἀντιμιλιταριστικῆς προπαγάνδας, ἰδρύσεν τὸ 1907 ἐν Στουτγάρδῃ τὴν Διεθνή τῶν νέων. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον «Μιλιταρισμὸς καὶ ἀντιμιλιταρισμὸς», διὰ τὸ ὁποῖον καταδικάσθη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ εἰς ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους φυλάκισιν ἐν φρουρίῳ. Τὸ 1912 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Ράϊχσταγ ἐν Πότσδαμ. Εὐθύς ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου τὴν 3ην Αὐγούστου τοῦ 1914, ἐξεφώνησε λόγον πρὸ τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος τοῦ Ράϊχσταγ ἐναντίον τοῦ πολέμου καὶ τῆς ψηφίσεως τῶν πολεμικῶν πιστώσεων, ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπὶ τῆς πίεσιν τῆς πειθαρχίας τοῦ κόμματος ἐψήφισε τὰς πιστώσεις μεθ' ὀλοκλήρου τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμως ψηφο-

φορίαν τῆς 2 Δεκεμβρίου 1914 ὁ Λίμπκνεχτ ὑπῆρξεν ὁ μόνος βουλευτῆς ὅστις κατεψήφισε τὰς πιστώσεις ταύτας.

Τὸ 1915 ἤρχισε νὰ ὀργανώη μετὰ τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ καὶ τοῦ Γιάγκισης τὴν «Ἐνωσιν τοῦ Σπαρτάκου» καὶ νὰ δημοσιεύη τὰ ἀντιμιλιταριστικά του φύλλα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστολαὶ τοῦ Σπαρτάκου». Στρατευθεὶς ὁ Λίμπκνεχτ, δὲν ἠδυνήθη νὰ μετάσχη τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Τσίμμερβαλντ, ἀλλ' ἔστειλεν εἰς αὐτὴν ἐπιστολὴν συνιστῶν ἐντονωτέραν ταξικὴν δρᾶσιν κατὰ τοῦ πολέμου. Τὴν 1 Μαΐου τοῦ 1916 συνελήφθη ἐν Βερολίῳ κατὰ τὴν διάρκειαν συλλαλητηρίου ἐναντίον τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον εἶχε σιγκαλέσει ἡ «Ἐνωσις τοῦ Σπαρτάκου». Ἡ ἀστικὴ πλειοψηφία τοῦ Ράϊχσταγ, ἡ ὁποία ὀλίγον πρότερον τὸν εἶχεν ἐμποδίσει νὰ λάβῃ τὸν λόγον ὡς βουλευτῆς, ἐψήφισε, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τὴν ἄρσιν τῆς βουλευτικῆς του ἀουλίας, μετὰ τὴν ὁποίαν καταδικάσθη ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς πενταετὴ καταναγκαστικὰ ἔργα. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐξέτισε μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1918, ὅποτε ἠμνηστεύθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ πρίγκηπος Μάξ. Μόλις ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του ὁ Λίμπκνεχτ ἐπανήρχισε τὴν ἀντιμιλιταριστικὴν ἐπαναστατικὴν προπαγάνδαν μετὰ τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ, ἧτις εἶχεν ἐπίσης καταδικασθῆ καὶ ἀμνηστευθῆ.

Εὐρισκόμενος ἀκόμη ἐν τῇ φυλακῇ ἐτάχθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ τῆς μπολσεβικικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ρωσίᾳ καὶ προέτρπε τοὺς ἐργάτας τῆς Γερμανίας νὰ ἰδρῦσουν ἐπαναστατικὰ σοβιετ κατὰ τὸ ρωσσικὸν πρότυπον, τὰ ὁποῖα καὶ ὀργάνωσε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Λίμπκνεχτ δὲν ἔπαυσε νὰ καταπολεμῇ τὴν κυβέρνησιν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία ἐργάζετο διὰ τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ νὰ ἐξεγερθῆ δικαίως τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ Ἄ

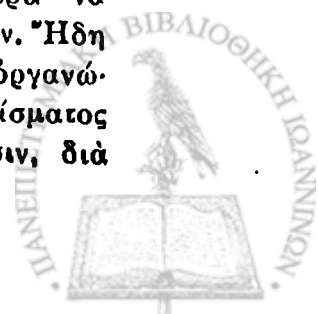

νεξαρτήτου γερμανικοῦ κόμματος (εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκεν ἀκόμη ἡ «Ἐνωσις τοῦ Σπαρτάκου») κατὰ τῶν ἐκ τοῦ κόμματος τούτου προερχομένων ἐπιτρόπων Ἄαζε, Ντίτμαν καὶ Μπάρτ. Τὴν 29 καὶ 30 συνήλθεν ἐν Βερολίῳ συνέδριον τῆς «Ἐνώσεως τοῦ Σπαρτάκου», τὸ ὅποιον ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἐκλογὰς τῆς Συντακτικῆς καὶ ν' ἀποσχισθῆ τοῦ Ἀνεξαρτήτου γερμανικοῦ κόμματος.

Τὴν 5 Ἰανουαρίου τοῦ 1919 ὁ Λίμπνεχτ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατημένων ἐργατῶν τοῦ Βερολίνου, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὰς περισσοτέρας ἐκ τῶν μεγάλων ἐφημερίδων καὶ τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων κτιρίων. Ἄλλ' ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ κυβέρνησις τοῦ Σάιντεμαν καὶ τοῦ Νόσκε, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῶν κοίτσερικών ἀξιωματικῶν κατώρθωσε κατόπιν αἰματηροῦ ἀγῶνος νὰ ἀνακτήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν σπαρακισίων κατεχόμενα μέρη καὶ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐξέγερσιν. Ὁ Κάρολος Λίμπνεχτ καὶ ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ συλληφθέντες τὴν ἑσπέραν τῆς 15 Ἰανουαρίου τοῦ 1919, ὡδηγήθησαν ἐπ' αὐτοκινήτου εἰς τὸ πάρκον τοῦ Τιργκάρντεν καὶ ἐκεῖ ἐδολοφονήθησαν ἀνάνδρως, ἀνευ δίκης.

Λίνκολν (Ἄβραμ Lincoln). — Ἀμερικανὸς πολιτικός, δέκατος ἕκτος πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, γεννηθεὶς τὸ 1809 ἐν Χάρδιν τοῦ Κεντῶκυ, ἐξ οἰκογενείας γεωργῶν ἀνηκούσης εἰς τὴν προτεσταντικὴν αἵρεσιν τῶν Κουακέρων καὶ δολοφονηθεὶς τὸ 1865 ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Βασιγκτῶνος ὑπὸ τοῦ ἠθοποιοῦ Ἰωάννου Μπούθ, φανατικοῦ νοτίου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν δολοφονίαν ὤρμησεν εἰς τὴν σκηνὴν κραυγάζων: «Sic semper tyrannis!». Ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μητρειᾶς του μετὰ τοιαύτης στοργῆς, ὥστε διεκήρυττεν ἀργότερον ὅτι εἰς αὐτὴν ὄφειλε τὰ πάντα. Κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἠσχολεῖτο μὲ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας

τοῦ πατρὸς του, δὲν ἐφοίτησε δὲ πλεόν τοῦ ἐνὸς ἑξαμήνου εἰς τὸ σχολεῖον. Ἠύξησεν ὁμως τὰς γνώσεις του μελετῶν κατ' ἰδίαν. Τὸ 1830 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ὀυλεάνην μεταφέρον διὰ σχεδίας, ἰδικῆς του ἐφευρέσεως, ἐμπορεύματα. Ἐγένετο ἀκολούθως ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος ἐν Νέῳ Σαλὲμ καὶ εἶτα κατετάχθη ἐθελοντῆς λαβὼν μέρος εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Μαύρου Ἰέρακος (Black Hawk) καὶ προαχθεὶς τὸ 1832 εἰς λοχαγόν. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, οὔτινες ὁμως ἀπέτυχον. Κατόπιν ἀφιερῶθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νομικῶν, κατορθώσας νὰ διορισθῆ τὸ 1837 δικηγόρος εἰς Σπρίνγκφιλντ. Ἐν τῷ μεταξὺ χάρις εἰς τὰ ρητορικά του χαρίσματα ἐξελέγετο βουλευτῆς καὶ τὸ 1844 ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν οὐέγων. Τὸ 1846 ἐγένετο μέλος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ κογκρέσσου καὶ εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1860 ὑποψήφιος ὢν τῶν ρεπουμπλικάνων ἀνεδείχθη, μολονότι μὴ συγκεντρώσας τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, πρόεδρος τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν, μὲ πρόγραμμα τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας. Ἡ δουλεία τῶν Μαύρων ἦτο ἀρχικῶς θεμιτὴ εἰς ὅλας τὰς πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ βόρειοι ὁμως πολιτεῖαι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ δοῦλοι καὶ ὀλιγάριθμοι ἦσαν καὶ μικρᾶς χρησιμότητος, ἐνωρὶς ἀηλευθέρωσαν αὐτούς. Ἄλλ' εἰς τὰς νοτίους πολιτείας, ἐφ' ὅσον ἐξηπλοῦτο ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ Μαῦροι ἦσαν χρησιμώτατοι, ἡ δουλεία διαρκῶς ἐρρίζωνεν. Τὸ σύνταγμα οὐδεμίαν μνειάν ἔκαμνε περὶ δουλείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπεστηρίζετο ὅτι ἡ ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις οὐδὲν δικαίωμα εἶχε νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς ὅτι ἀφέωρα τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας εἰς τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ὑφίστατο καὶ ὅτι ἐκάστη πολιτεία ἦτο ἐλευθέρη νὰ διατηρήσῃ ἢ νὰ καταργήσῃ αὐτὴν. Ἡδὴ ὁμως ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ὀργανώσεως τοῦ βορειοδυτικοῦ διαμερίσματος τὸ κογκρέσσον ἔλαβεν ἀπόφασιν, διὰ

της οποίας ἀπηγορεύετο ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ ἡ δουλεία. Ἡ ἰδέα ὅτι ἡ δουλεία ἦτο θεσμός ἀνήθικος, ἐκέρδιζε συνεχῶς ἔδαφος, ἀντιθέτως ὅμως οἱ κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς δουλείας κατώρθωσαν τὸ 1854 τὴν ψήφισιν νόμου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο ἡ εἰσαγωγή τῆς δουλείας εἰς τὰς νέας χώρας. Ἐπὶ πλέον τὸ 1857 τὸ ὁμοσπονδιακὸν ἀνώτατον δικαστήριον ἐκήρυξεν ἀναρμόδιον τὸ κογκρέσσον διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας εἰς τὰς νέας χώρας καὶ παρεμποδίσεως τῆς εἰσαγωγῆς δούλων ὑπὸ τῶν κυρίων των.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἐκορύφωσαν τὴν ἀγανάκτησιν εἰς τὰς ἐλευθέρους πολιτείας καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν συνειδήσεων κατὰ τῆς δουλείας εἰς τὸς βορείους πολιτείας ἔφθασε μέχρι παροξυσμοῦ. Τὸ 1854 ἰδρύθη τὸ κόμμα τῶν ρεπουμπλικάνων, τοῦ ὁποίου τὸ πρόγραμμα ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Μὲ τὴν ἀνοδὸν τῶν ρεπουμπλικάνων εἰς τὴν ἀρχὴν αἱ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς δουλείας πολιτεῖαι ἠσθάνθησαν νὰ κλονίζεται ὁ θεσμός, ὅστις ἀπειλεῖ αὐτὴν τὴν βᾶσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς των ὀργανώσεως. Διὰ τοῦ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς ἐκφωνηθέντος λόγου του, ὁ Λίνκολν παρέσχε πρὸς τὰς νοτίους πολιτείας τὴν διοβεβαίωσιν ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν θὰ ἔθιγε τὸν θεσμόν τῆς δουλείας εἰς τὰς πολιτείας, εἰς αἷς οὗτος ὑφίστατο ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἀλλ' ἐτόνισεν ὅτι ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ἀντιταχθῆ κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως αὐτοῦ. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν διαλλακτικότητα τοῦ Λίνκολν, δὲν ἀπεφύχθη ἡ μετὰ τῶν νοτίων ἐπαρχιῶν ρήξις καὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1861 ἐξεράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος διαρκέσας μέχρι τῆς 3 Ἀπριλίου 1865.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1862 ὁ Λίνκολν ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἐξέδωκε προκήρυξιν διὰ τῆς οποίας ἀπεδίδετο ἡ ἐλευθερία εἰς τοὺς Μαύρους

πασῶν τῶν πολιτειῶν, ὅσαι δὲν θὰ κατέθετον τὰ ὄπλα πρὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1863. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδεμία πολιτεία εἶχε δηλώσει ὑποταγὴν, ὁ Λίνκολν ἐκήρυξε τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καθ' ἅπασαν τὴν ἐν ἐπαιστασει διατελοῦσαν χώραν. Ἡ δουλεία διετηρήθη εἰς πολιτείας τινάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον μείνη πισταὶ εἰς τοὺς Βορείους· ἐπίσης διετηρήθη εἰς τὸ μὴ κατακτηθὲν μέρος τῶν νοτίων πολιτειῶν, μέχρις ὅτου τὸ 1865, κατηργήθη διὰ τροποποιήσεως τοῦ συντάγματος. Τὸ 1865 ἐξελέγη ἐκ νέου πρόεδρος ὁ Λίνκολν, ἀλλ' ἡ δευτέρα οὕτη προεδρεία του ὑπῆρξε βραχυτάτη, διότι ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς τελευταίας στρατιᾶς τῶν Νοτίων ἐδόλοφονήθη ὑπὸ τινος ὄπαδοῦ τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας. Ὁ Λίνκολν παρέμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὡς ὑπόδειγμα αὐτοδημιουργήτου καὶ ἰσχυροῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς πολιτικοῦ ἀντιλαμβανομένου τὴν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων.

Λινναϊός (Κάρολος Linnaeus).—Διάσημος Σουητὸς φυσιολόγος, γεννηθεὶς τὸ 1707 καὶ ἀποθανὼν ἐν Οὐψάλῃ τὸ 1778. Κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ βίου του συνήνετησε μεγάλας δυσχερείας. Ὁ πατὴρ του τὸν προώριζε διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον. Τὴν στοιχειώδη παιδευσιν ἔλαβεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Weickiö (1711—1727), ἀλλ' ἐσημείωσε τόσον μικρὰν ἐπίδοσιν κατὰ τὴν μαθητείαν του, ὥστε ὁ πατὴρ του ἀπεφάσισε νὰ τοῦ ἐκμάθῃ τέχνην τινὰ διὰ νὰ ζῆ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ δόκιμος Rothmann κατώρθωσε νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, καὶ χάρις εἰς αὐτὸν ὁ Λινναϊὸς ἐγένετο δεκτός, τὸ 1727, εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Λούντε, καὶ κατοῖπιν ἐν Οὐψάλῃ (1728). Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἔργου τοῦ Vaillant «Περὶ τοῦ φύλου τῶν φυτῶν» ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν γονιμοποιητικῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν καὶ

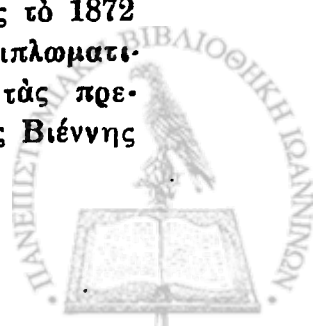
ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς περιφήμου ταξινομήσεως τῶν φυτῶν, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε τὸ 1731 εἰς τὸ ἔργον του «Hortus Uplandicus». Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς σουηδικῆς ἐταιρείας τῶν ἐπιστημῶν μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξερεύνησιν τῆς Λαπωνίας. Ἀνέλαβε τὴν ἐξερεύνησιν ταύτην μὲ πενιχρότατα μέσα καὶ τὴν ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας, συναποκομίσας καὶ σημαντικὰς βοτανικὰς συλλογὰς. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Βασιλικῆς ἐταιρείας τῆς Σουηδίας τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν του, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὴν βᾶσιν τοῦ κατόπιν ἐκδοθέντος ἔργου του «Flora lapponica» (1737—1792). Μετ' ὀλίγον (1734) ἐπεχείρησε νέον ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς τὴν Δαλεκαρλίαν καὶ ἐμελέτησε τὴν μεταλλειολογίαν εἰς τὸ Falun. Διὰ τὴν ἀποφύγη τὴν ἐνόηλθιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιζήλων του, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ὀλλανδίᾳ (1735), ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, τυχὼν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν Ὀλλανδῶν ἐπιστημόνων. Ἐνταῦθα ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Hortecamp κήπου τοῦ Cliffoit, ὅστις τοῦ παρέσχε τὰ μέσα νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Κατὰ τὴν ἐν Hortecamp διαμονὴν του συνέγραψε τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του. Τὸ 1738 ὁ Λινναϊὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σουηδίαν. Ἐπεσκέφθη τὸ Βέλγιον, μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγένετο εὐμενέστατα δεκτός, κατόπιν εἰς Ρουέν καὶ τέλος ἀπεβιβάσθη εἰς Στοκχόλμην, ὅπου προϋτίθετο ν' ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ. Λόγω ὅμως τῆς ἀντιζηλίας τῶν ἀντιπάλων του ἀπέτυχεν εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην, ἀλλ' ὠνομάσθη βοτανικὸς τοῦ βασιλέως καὶ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης. Κατὰ τὸ 1740 ἐπεσκέφθη, κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, τὰς νήσους τοῦ Oetland καὶ

τοῦ Gottland καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Οὐψάλῃ καὶ διευθυντὴς τοῦ κήπου τῆς πόλεως ταύτης. Ἦτο ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δύνουος μαθητὴς τοῦ σχολείου τοῦ Wechiö ἔφθανεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης του.

Ὁ Λινναϊὸς ἐπέδειξεν ἀκάματον ζωτικότητα καὶ δὲν ἄφησε κανὲν βασιλεῖον τῆς φύσεως ἀνεξερεύνητον πανταχοῦ, εἰς ὅλους τοὺς τομεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, εὕρισκε τις ἴχνη τῆς γονίμου διαβάσεώς του. Ὡς καθηγητὴς ὑπῆρξεν ἄριστος καὶ ἄφησεν ἀξιολόγους μαθητάς. Τὸ 1778 ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, Καρόλου ἐπίσης καλουμένου, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς βοτανικῆς καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ κτῆμα του ἐν Hammarby.

Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Σύστημα τῆς φύσεως ἢ τὰ τρία βασιλεια τῆς φύσεως ἐξεταζόμενα συστηματικῶς» (1735 τόμ 7, ιβ' ἔκδ. 1766-1768 τόμ. 3) «Νέα ὑπόθεσις περὶ τῆς αἰτίας τῶν διαλειπόντων πυρετῶν» (1735), «Βοτανικὰ θεμέλια» (1736), «Βοτανικὴ βιβλιοθήκη» (1736), «Λαπωνικὰ ἄνθη» (1737), «Γένη τῶν φυτῶν» (1737), «Γάξεις τῶν φυτῶν ἢ ἅπαντα τὰ συστήματα τῶν φυτῶν» (1737), «Κριτικὴ βοτανικὴ» (1737), «Κήπος τοῦ Κλίφφορτ» (1737), «Σουηδικὰ ἄνθη» (1745), «Κήπος τῆς Οὐψάλης» (1748), «Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ φυτικῶν βασιλείου» (1749), «Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ ζωικοῦ βασιλείου» (1750), «Βοτανικὴ φιλοσοφία» (1751), «Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ ὀρυκτοῦ βασιλείου» (1752), «Εἶδη φυτῶν» (1749—1779 τόμ. 7), «Σύστημα φυτῶν» (1779—1780 τόμ. 4), «Σύστημα, γένη, εἶδη φυτῶν κλπ.» (1835) καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Λίντλεϋ (Φραγκίσκος Lintley).— Ἄγγλος διπλωμάτης γεννηθεὶς τὸ 1872 καὶ εἰσελθὼν τὸ 1896 εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα. Ὑπηρέτησεν εἰς τὰς πρεσβείας, καὶ τὰ προξενεῖα τῆς Βιέννης

Τεχεράνης, Καΐρου, Τόκιο, Σόφρας, Χριστιανίας και Πετροπόλεως, διετέλεσε πρέσβυς ἐν Ρωσσίᾳ τὸ 1918 καὶ ἐν Βιέννῃ τὸ 1919—1920, ὑπατος ἀρμοστής τῆς Ἀγγλίας ἐν Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ 1920 καὶ εἶτα πρεσβευτὴς ἐν Ἀθήναις ἀνακληθεὶς τὴν 28 Νοεμβρίου 1922 μετὰ τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως 1922 τῶν πέντε πολιτικῶν καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Χατζανέστη.

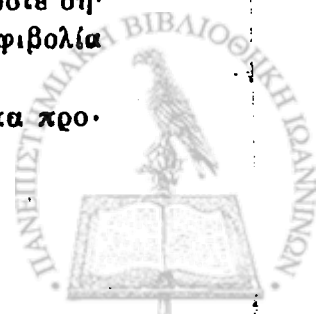
Λιουμπίμωφ Α.—Ρώσος σοσιαλδημοκράτης γεννηθεὶς τὸ 1879 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1919, μέλος τῆς πρώτης μαρξιστικῆς ομάδος: «Ἐνωσις τοῦ ἀγῶνος πρὸς χειραφέτησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως» συλληφθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς κατ' ἐπανάληψιν. Τὸ 1903 κατὰ τὴν διένεξιν μπολσεβίκων καὶ μενσεβίκων ἐτήρησεν ἀμφίροπον στάσιν. Ἐξορισθεὶς τὸ 1908, ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐγένετο μέλος τῆς δεξιᾶς ομάδος τοῦ Πλεχάνωφ: «Ἐνωσις». Ἐτήρησε πάντοτε στάσιν διαλλακτικὴν πρὸς τοὺς μενσεβίκους.

Λιπάροι νῆσοι.—Συστὰς νήσων παρὰ τὴν Σικελίαν, ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ τῶν ὁποίων συνεστήθη περὶ τὸ 580 π. Χ. κομμουνιστικὴ ἀποικία Κνιδίων καὶ Ροδίων. Κατὰ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην Ρόδιοι καὶ Κνίδιοι δυσηρεστημένοι ἐκ τῶν καταπιέσεων τῶν βασιλέων τῆς Λυδίας ἐξεπατρίσθησαν, γινόμενοι δὲ δεκτοὶ φιλικῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Λιπάρας ἐπεισθησαν ὑπ' αὐτῶν νὰ ἀποτελέσουν μίαν μόνην κοινότητα. Διὰ τὴν ἀπαλλάξουσαν δὲ ἐκ τῶν πειρατικῶν ἐπιθέσεων τῶν Τυρρηνῶν κατεσκευάσαν στόλον καὶ διεμοιράσθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ ἐν μέρος αὐτῶν ἀνέλαβε νὰ καλλιεργῇ τὰς ἄλλας νήσους καὶ τὸ ἕτερον νὰ προστατεύῃ αὐτὰς ἐκ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐκήρυξαν τότε τὴν ἰδιοκτησίαν κοινὴν καὶ εἰσήγαγον τὰ κοινὰ γεύματα. Τὸ κομμουνιστικὸν τοῦτο καθεστῶς διήρκεσε ἐπ' ἄρκετὸν χρονικὸν διάστημα.

Λιπάσματα.—Καλοῦνται οὕτω δλαὶ αὶ οὐσίαι, αἱ ὁποῖαι ἐμβαλλόμεναι εἰς τὸ ἔδαφος αὐξάνουν τὴν γονιμότητα αὐτοῦ ἢ τὴν μᾶζαν τῶν περιεχομένων ἐντὸς αὐτοῦ θρεπτικῶν συστατικῶν. Τὰ λιπάσματα εἶναι τόσον πολλὰ τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἡ κανονικὴ ἢ λεπτομερὴς τούτων κατάταξις νὰ ἀποβαίῃ δυσκολωτάτη. Πρὸς εὐχερεστέραν ὁμως μελέτην τούτων, κατατάσσουν ταῦτα εἰς ομάδας ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των (τοῦ ἐμπορίου ἢ τῶν ἀγρῶν), τῆς φύσεώς των (ὀργανικὰ ἢ ὀρυκτὰ) τῶν κυριωτέρων συστατικῶν, τὰ ὁποῖα περιέχουν (ἄζωτον, φωσφορικὸν ὀξύ, κάλι κλπ.), τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ θρεπτικῶν συστατικῶν (ἀπλᾶ ἢ σύνθετα κλπ.).

1.—**Ἱστορικόν.** Πότε ἀκριβῶς ἐχρησιμοποιήθησαν τὸ πρῶτον τὰ λιπάσματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἄφ' ὅτου ἀνεφάνη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἤρξατο νὰ καλλιεργῇ τὸν ἀγρὸν, κατενόησε καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ φυσικοῦ λιπάσματος, τῆς κόπρου. Μέχρι σχεδὸν τοῦ 18ου αἰῶνος ἦτο γνωστὴ ἡ χρησιμότης τῆς κόπρου καὶ ἡ ποικιλία τῆς ἀποδόσεως τῶν ἔδαφῶν, ἀλλ' ἠγνοοῦντο τὰ αἷτια, ἡ δὲ γεωπονικὴ χημεία ἦτο ἄγνωστος καθ' ὅλοκληρίαν. Περὶ τὰ τέλη ὁμως τοῦ 18ου αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ, ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νεαρὰ ἐπιστήμη τῆς χημείας, ἤρχισε νὰ ἀναζωογονῆται καὶ νὰ λαμβάνῃ μεγάλην ἐπίδοσιν. Ὁ Lavoisier ἔθηκε τὰς πρώτας βάσεις καὶ μετ' αὐτὸν ὁ De Saussure, ὁ Bonssingault, ὁ Pasteur, ὁ Deherain, ὁ Schloesing διὰ τῶν ἐρευνῶν των διήνοιξαν νέους εὐρυτάτους ὀρίζοντας. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Davy, ὁ Lawes, ὁ Gilbert ἐν Γερμανίᾳ ὁ Liebig, ὁ Wagner, ὁ Wolff, ἐν Ἀμερικῇ ὁ Storer, Norton καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐπιστήμονες, κατῶρθωσαν νὰ ἐκτελέσουν θαύματα εἰς τὴν λιπασματολογίαν, ὥστε σήμερον νὰ μὴ χωρῇ καμμία ἀμφιβολία περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν.

2.—**Φυσικὰ λιπάσματα.** Ταῦτα προ-

έρχονται από τὰ ὑπολείμματα τῶν καλλιεργειῶν (ρίζες καὶ στελέχη), τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν συγκομιδὴν παραμένουσιν ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ, διὰ τῆς καλλιεργείας δὲ σηπόμενα συγχωνεύονται μὲ τὸ χῶμα καὶ πλουτίζουν τοῦτο. Τὸ ποσὸν τῶν ποικίλων τούτων οὐσιῶν δὲν εἶνε μικρόν.

Κατὰ στρέμμα ἔχει ὑπολογισθῆ ὅτι τὰ κάτωθι φυτὰ ἀφήνουν τὰς ἑξῆς οὐσίας :

Φυτὰ	ἄζωτον	φωσφ.ὀξύ	Κάλι.
	χγμ.	χγμ.	χγμ.
Γεώμηλα	2,1	0,4	1,5
Σακχαρότευτλα	6,0	1,6	8,6
Δαυκία	5,1	2,1	3,7
Σίτος	3—	1,5	4,0
Τριφύλλιον	15,3	3,3	5,2

Τὰ ποσὰ ταῦτα ὁμως δὲν εἶναι τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πλήρης ἀζώτου, ὅπερ ἀπορροφᾶται καὶ τὰ διάφορα κοιτάσματα ὑπερπλήρη οὐσιῶν ἀζωτοῦχων, φωσφορούχων, καλιούχων, ἄλλοτε ἀδιελύτων καὶ ἄλλοτε διαλυτῶν. Δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἔδαφος ἄνευ θρεπτικῶν οὐσιῶν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἀπεδείχθη ἐμπράκτως ὅτι αὗται δὲν εἶναι ἀρκετὰ λόγῳ τῆς φύσεως καὶ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκονται. Εἰς τὰ φυσικὰ λιπάσματα κατατάσσεται πρὸ παντὸς ἡ κόπρος τῶν ζῶων ὡς ἀφομοιώσιμος ὑπὸ τοῦ χῶματος, λιπαίνουσα διὰ τῶν στοιχείων τῆς καὶ διορθοῦσα τοῦτο μηχανικῶς ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ὑπολείμματα τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν (ἐλαιοπλακοῦντες συνήθως ἐκ φυτῶν ἐλαιοφόρων ἢ οἰνοτόρων), αἵνα καὶ περιέχουσι ἀρκετὰ θρεπτικὰ στοιχεία, καὶ πλεῖστα ἄλλα προϊόντα, αἵνα περιέχουσιν ἀφθονίαν θρεπτικῶν οὐσιῶν.

Τὰ περιττώματα ἐπίσης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φυσικὸν λίπασμα καὶ ἀποτελοῦσι προϊόν μεγάλης λιπαντικῆς ἀξίας. Κατὰ τὸν Wolff ἡ χημικὴ σύστασις τούτων εἶναι ἡ ἑξῆς :

*Υδωρ	93,46 ο)ο
Ξηρὰ οὐσία	6,54 »
*Αζωτον	1,01 »
Φωσφ. ὀξύ	0,29 »
Κάλι	0,21 »

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης χρησιμοποιοῦνται κατεργαζόμενα, εἰς δὲ τὴν Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν ἀποτελοῦσι συνήθη λίπανσιν τῶν ἀγρῶν.

3 — *Χλωρὰ λιπάσματα.* Ταῦτα δημιουργοῦνται διὰ τῆς σπορᾶς τῶν ἀζωτολόγων φυτῶν, δηλαδὴ κουκιῶν, λουπίνων, φασιόλων, ρόβης, φακῆς εἰς ξηρὰ καὶ ἄγονα ἐδάφη. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ αἰχμολωτίζουν τὸ ἀτμοσφαιρικὸν ἀζωτον καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τοῦτο διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των. Ὅτι περισσεύει ἐναποθηκεύεται εἰς τὰς ρίζας των. Τὴν ιδιότητα ταύτην ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἀνθρώπος, παραχθῶν τὰ φυτὰ ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνθησίαν των, ὡς ἔχουσιν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Οὕτω ἐμπλουτίζεται τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ χούμου, ὁ ὁποῖος παράγεται ἀπὸ τὴν σῆψιν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν. Τὸ ἀζωτον παραμένει καὶ μεταβαλλόμενον εἰς νιτρικὸν χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὰ φυτὰ. Τὰ φυτὰ ταῦτα ὠνομάσθησαν ἀζωτολόγα.

4. — *Τεχνητὰ ἢ χημικὰ λιπάσματα.* Ἡ ἀνάγκη τῆς εὐκόλου διατροφῆς τῶν φυτῶν εἰς μικρὸν διάστημα, ἐφευρθε τὸ τεχνητὸν ἢ χημικὸν λίπασμα, τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως προσφέρει ὑψίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ χημικὰ λιπάσματα εἶναι συμπευκνωμένοι τροφαί, ἀμέσως ἀφομοιώσιμοι καὶ ὕδατοδιαλυταί. Δὲν προσφέρουσι χουμάδα, οὔτε καὶ διορθώνουν τὸ ἔδαφος μηχανικῶς, ἀλλὰ προστίθενται ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ θρέψουν τὰ φυτὰ, διακρίνονται δέ:

1) Εἰς ἀζωτοῦχα. Ταῦτα εἶναι ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα καὶ ἅπλᾳ ἢ σύνθετα, ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των. Τὰ πλεῖστα ὀργανικὰ εἶναι προϊόντα τῶν ἀγρῶν, τὰ δὲ ἀνόργανα ὑπολείμματα τῶν γεωργικῶν ἢ ἄλλων βιομηχανιῶν.

Όργανικά είναι τὸ ἀπεξηραμμένον αἷμα, τὰ δέρματα, αἱ κερατοειδεῖς οὐσίαι, τὰ ὑπολείμματα τῆς ἐριουργίας, αἱ τρίχες, τὰ πτερὰ κλπ. ἡ τύρφη τῆς ὁποίας ἡ περιεκτικότης εἰς ἄζωτον εἶναι 1-40)ο ἢ χουμάς, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἀποτελεσμα τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν φυτικῶν καὶ ζωικῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν, τὸ μαυρόχωμα, δηλαδή ἡ ἐνεργὸς χουμάς. Τὰ ἄζωτουχα εἶναι καὶ ὀρυκτά, τὰ ὁποία ἀναλόγως τῆς μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται τὸ ἄζωτον διακρίνονται εἰς ἄμμωνιακά, νιτρικά καὶ ἄμιδικά. Τὸ ἄζωτον εἶναι τὸ κυριώτερον λιπαντικὸν στοιχεῖον διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον πωλεῖται καὶ εἰς ὑψηλὴν τιμὴν. Ἐκ τῶν νιτρικῶν συνηθέστερον χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν τὸ νιτρικὸν νάτριον, ἡ νιτρικὴ ἄσβεστος, τὸ νιτρικὸν κάλιον καὶ ἡ νιτρικὴ ἄμμωνία. Τὸ νιτρικὸν νάτριον εἶναι ὀρυκτὸν τῆς Χιλῆς καὶ μετὰ κατεργασίαν παρουσιάζει ἄζωτον 15-16)ο. Εἶναι ἄλας κρυσταλλικὸν, ὑγροσκοπικὸν καὶ λίαν εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, λίαν εὐχρηστον, διὰ τοῦτο καὶ θεωρεῖται ὡς τὸ κυριώτερον ἄζωτουχον λίπασμα. Ἡ νιτρικὴ ἄσβεστος, λαμβάνεται δι' ἐπιδράσεως νιτρικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀνθρακικῆς ἄσβεστου, τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος παραγομένου συνθετικῶς ἐκ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἄζωτου. Περιέχει 11-13)ο ἄζωτον. Εἶναι ὑπεράγαν ὑγροσκοπικὴ.

Τὸ νιτρικὸν κάλιον περιέχει συγχρόνως καὶ ἀπὸ τὰ δύο στοιχεῖα, κάλι μέχρι 45)ο, ἄζωτον μέχρι 13-13,5)ο λίαν ἀφομοιῶσιμον. Ἡ νιτρικὴ ἄμμωνία, ἣτις χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν περιέχει ὑπὸ μορφήν νιτρικὴν καὶ ἄμμωνιακὴν 32-35)ο ἄζωτον. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἡ ὑδροχλωρικὴ ἄμμωνία ἔχουσα 25)ο ἄζωτον, ἡ φωσφορικὴ ἄμμωνία 28)ο ἄζωτον καὶ 30)ο φωσφορικὸν ὀξύ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξαιρετα λιπάσματα ἀλλὰ πωλοῦνται εἰς ὑψηλὴν τιμὴν. Ἡ θεικτὴ ἄμμωνία ἔχει 21,21)ο περιεκτικότητα.

Ἐκ τῶν ἄμιδικῶν τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ κυαναμίδη τοῦ ἄσβεστιου, λίαν καυστικὸν λίπασμα μὲ περιεκτικότητα ἄζωτου 19,21, ἄσβεστου 54 ἕως 63)ο ἐξ ὧν 30)ο ἐλευθέρη καὶ ἀνθρακος 13,93.

2) Εἰς φωσφορικά. Ταῦτα προηγουμένως διὰ κατεργασίας μετατρέπονται εἰς ὑπερφωσφορικά. Ἡ περιεκτικότης κυμαίνεται ἀπὸ 14-16)ο. Ὑπάρχουσιν ὁμως καὶ μὲ περιεκτικότητα μέχρι 50)ο φερόμενα ὡς πυκνά. Τέλος παρουσιάζονται καὶ τὰ σύμμικτα ὡς τὸ ὑπερφωσφορικὸν ἄσβεστιον.

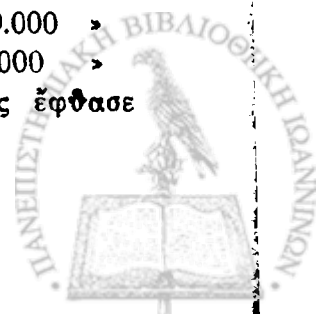
3) Εἰς καλιούχα. Τὸ κάλι εἶνε συστατικὸν ὄλων τῶν φυτῶν καὶ ὑπάρχει ἄφθονον ἐντὸς τοῦ χώματος.

Ὑπάρχουσιν εἰσέτι τὰ θειούχα, μαγνησιούχα, χλωριούχα, ραδιενεργά, βιολογικά, σπανίως φερόμενα εἰς τὸ ἐμπόριον κοὶ μικρῆς χρήσεως.

5.—*Χρῆσις τῶν λιπασμάτων.* Ἴνα χρησιμοποιήσωμεν τὰ λιπάσματα πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς: Τὴν φύσιν τοῦ λιπάσματος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι κατάλληλον καὶ τὸ μᾶλλον ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ φυτοῦ, τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους. Τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ ἄποψιν, ὥστε νὰ παρουσιάξῃ λίπανσιν οἰκονομικὴν. Τὰς ποσότητας τῶν δόσεων, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν οἰκονομικὰς ἀποδόσεις. Αἱ ὑπὸ τοῦ ἐδάφους προσλαμβάνόμεναι δόσεις πρέπει νὰ προκαλοῦν τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν ὠφέλειαν. Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σκορπίσωμεν εἰς τὸ ἔδαφος τὸ λίπασμα. Τὸν τρόπον τοῦ χειρισμοῦ τῶν λιπασμάτων. Τὴν σιάνθημην τοῦ πίπτοντος ὕδατος διὰ τῶν βροχῶν ἐπὶ τοῦ χώματος ἢ διὰ ποτισμάτων.

6.—*Κατανάλωσις τῶν λιπασμάτων.* Αὕτη φθάνει εἰς ὅλην τὴν ὑδρόγειον, εἰς τὰ ἑξῆς περίπου ποσά:

Ἄζωτουχα ἀπὸ 3-5.000.000 τόνοι
 Φωσφορούχα > 10-15.000.000 >
 Καλιούχα > 1-3.000.000 >
 Ἐν Ἑλλάδι ἡ κατανάλωσις ἔφθασε

μέχρι 60.000 τόννων (1930) ἀλλ' ἤδη κατέπεσεν εἰς τὰς 30.000 τόννους, διότι ὁ γεωργικὸς κόσμος δοκίμασθεις ἐπὶ τρία συναπτά ἔτη δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ τοιαῦτα. Ἄλλος λόγος εἶναι ὅτι πωλοῦνται εἰς ἠϋξημένας τιμὰς καὶ τρίτος, τὸ ὅτι ἀπωλέσθη ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς αὐτά, διότι χρησιμοποιοιθῆντα δὲν ἀπέδωσαν, λόγῳ τῆς μικρᾶς στάθμης τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, ἣτις ἔπεσε κατὰ τὰ ἔτη 1928—30.

7.—*Ἐνέργεια τῶν λιπασμάτων.* Τὸ ἄζωτον γενικῶς δίδει ἀκμαίαν βλάστησιν, πράσινον χρῶμα καὶ εὐρωστίαν εἰς τὰ φυτὰ: Τὸ φωσφορικὸν ὀξὺ προδιαθέτει τὸ φυτὸν πρὸς καρποφορίαν καὶ συντείνει εἰς τὸ δέσιμον τοῦ σπόρου. Τὸ κάλι καὶ τοῦτο βοηθεῖ εἰς ἀμφοτέρω, ἀλλὰ ἐπενεργεῖ καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος. Συντείνει εἰς τὴν γλυκύτητα τῶν καρπῶν. Ἡ ἄσβεστος ἐνεργεῖ καθαριστικῶς μᾶλλον ἐπὶ τῶν φυτῶν. Πρέπει ὁμως τὰ λιπάσματα νὰ διαλυθῶν πρῶτον τελειῶς ἐντὸς τοῦ χώματος ἄλλως δὲν δίδουν οὐδεμίαν ὠφέλειαν.

8.—*Ἐμπόριον τῶν λιπασμάτων.* Τοῦτο κατέλαβεν ἐντὸς τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον κίνησιν, διότι τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται τὰ λιπάσματα χρησιμοποιοῦνται καὶ δι' ἄλλας χρήσεις, ὅπως ἡ κατασκευὴ πυρομαχικῶν καὶ ἡ κατεργασία διαφόρων προϊόντων τῶν βιομηχανιῶν.

Ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐμπόριον ἀντιπροσωπεύεται διὰ διαφόρων ἐταιρειῶν, ὧν κυριωτέρα εἶναι ἡ Ἐταιρεία Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, ἣτις διὰ τῶν ἐργοστασίων της παρυσκευάζει πρὸ παντὸς μίκτὰ χημικὰ λιπάσματα ἐντὸς σάκκων 50 κιλῶν, φέροντα τρεῖς ἀριθμούς, ὧν ὁ πρῶτος δηλοῖ τὴν περιεκτικότητα καὶ τὰς μονάδας τοῦ ἄζωτου, ὁ δεῦτερος τὸ φωσφορικὸν ὀξὺ καὶ ὁ τρίτος τὸ κάλι. Οὕτω ὁ τύπος 6—8—8 ἐπὶ 100 κοιλῶν περιέχει 6 μονάδας ἄζωτου, 8 φωσφ. ὀξέος καὶ 8 καλίου. Τὸ ὑπόλοιπον βᾶρος εἶναι ἄλλα διά-

φορα συστατικὰ διαλυτὰ εἰς τὸ ὕδωρ ἢ προδιαθέτοντα εἰς τὴν διάλυσιν, συγγρατοῦντα ὅπωςδὴποτε τὰ λιπαντικὰ στοιχεῖα καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐνισχύοντα τὴν ὠφελιμότητα. Ἐτέρα ἑταιρεία εἶναι ἡ Γεωργικὴ Προμηθευτικὴ Ἐνωσις, παρουσιάζουσα διαφόρους τύπους μὲ στοιχεῖα ὑπὸ τὴν πλεον ἄφομοιώσιμον αὐτῶν μορφήν.

Ἡ ἐπίδρασις τὴν ὁποῖαν ἤσκησεν ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν χημικῶν πρὸς παντὸς λιπασμάτων τυγχάνει λίαν εὐεργετικῆ. Δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνονται μεγάλα ἀποδόσεις καὶ κατὰ συνέπειαν πλουτισμὸς τοῦ ἀγρότου. Οἱ χρησιμοποιοῦντες τὰ λιπάσματα εἰς εὐρυτάτην κλίμακα Ὀλλανδοὶ, Δανοί, Ἄγγλοι, Βέλγοι, Ἀμερικανοί, ἐντὸς 50 ἐτῶν κατώρθωσαν νὰ αὐξήσουν εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν ἀποδοτικότητα τῆς γεωργίας των. Οἱ μικροὶ ἰδιοκτῆται κατορθοῦσι διὰ τῆς λιπάνσεως νὰ ἔχωσι μεγάλας ἀποδόσεις εἰς περιορισμένον χώρον γῆς. Ἐν Ρωσσίᾳ, ὅπου τελευταίως ἐδόθη πρωτεύουσα θέσις εἰς τὸ χημικὸν λίπασμα καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἐβελτιώθη μεγάλως ἡ θέσις τῶν ἀγροτῶν.

Ἐν τῇ χώρᾳ μας ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ ἔλλειψις τεχνικῶν γνώσεων περὶ τὴν χρῆσιν τῶν λιπασμάτων δὲν ἐπέτρεψαν τὴν πλήρη ἀπόδοσιν, ὅπως εἰς τὰ ἄλλα μέρη. Συνετέλεσεν ἀκόμη εἰς τὴν μὴ διάδοσιν τούτων καὶ ἡ χρῆσις τῶν μικτῶν λιπασμάτων, ἐν ᾧ εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου χρησιμοποιοῦνται τοιαῦτα, ἀλλὰ ἀπλᾶ, ἐνὸς στοιχείου.

Ἡ χρῆσις τῶν μικτῶν ἐπιβαρύνει πολλάκις τὸ προϊόν, διότι εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκεται ἐν τῶν στοιχείων ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, ὅποτε τοῦτο λόγῳ τοῦ νόμου τοῦ ἐλαχίστου δὲν χρησιμοποιεῖται, ἀδρανεῖ κατὰ συνέπειαν ἀπόλλυται ἢ ἐπιφέρει ζημίαν. Διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀπλῶν λιπασμάτων ἐξοικονομεῖται χρόνος, ἔξοδα προσμίξεως, μεταφορικὰ καὶ λοιπὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα κερδίζει ὁ ἀγρότης. Ἡ μόνη δυσκολία εἶναι πῶς ὁ ἀγρότης θὰ χρησιμοποιήσῃ

τὸ λίπασμα καὶ πότε. Διότι τότε ἔχει τὰς μεγαλύτερας δυνατὰς ἀποδόσεις.

Λιποταξία.— Ἡ ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ἄνευ ἀδείας ἐγκατάλειψις τῶν τάξεων, καὶ μὴ ἐπιστροφή τούτου ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένης προθεσμίας, ἥτοι ἐντὸς ἕξ ἡμερῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐν καιρῷ πολέμου. Ὁ λιποτάκτης τιμωρεῖται ἐν καιρῷ εἰρήνης μὲν μὲ φυλάκισιν ἕξ μηνῶν μέχρι πέντε ἐτῶν, ἐν πολέμῳ δὲ μὲ φυλάκισιν ἐν φρουρῷ 8 15 ἐτῶν καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ μὲ θάνατον. Αὐστηρότερον γενικῶς τιμωρεῖται ἢ εἰς τὸ ἔξωτερικὸν λιποταξία ὡς καὶ ἢ ἐκ συστάσεως λιποταξία, πλειόνων τοῦ ἐνὸς στρατιώτου. Ἐπὶ πλέον ὁ λιποτάκτης τιμωρεῖται μὲ στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.

Λίππς (Θεόδωρος Lipps).— Γερμανὸς φιλόσοφος (1851—1914). Διετέλεσε καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τοῖς πανεπιστημίσις τῆς Βιέννης τοῦ Μπρεσλάου καὶ τοῦ Μονάχου. Εἶναι ἐκ τῶν κυρίων ἐκπροσώπων τοῦ ψυχολογισμοῦ, παραδεχόμενος ὅτι ἡ ψυχολογία εἶναι θεμελιώδης ἐπιστήμη ἢ δὲ λογικὴ, ἢ ἠθικὴ καὶ ἢ αἰσθητικὴ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς. Ἐν τῇ γνωσιολογίᾳ καὶ τῇ ἠθικῇ ἀκολουθεῖ τὸν Κάντιον. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἀρχαὶ λογικῆς» (1893), «Τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς ἠθικῆς» (1899), «Αἰσθησις, βούλησις καὶ νόησις» (1902), «Αἰσθητικὴ» (σολ. 2, 1903—1906).

Λίρα.—Νόμισμα διάφορον κατὰ τόπους ὡς πρὸς τὴν σύστασιν καὶ τὴν ἀξίαν, κυρίως δὲ ἢ ἀγγλική, ἢ τουρκικὴ καὶ ἢ αἰγυπτιακὴ. Ἐν Ἑλλάδι ἢ ἰταλικὴ λίρα (lira) καλεῖται συνήθως *λιρέττα*.

Κυριώτερα τούτων εἶναι ἢ ἀγγλικὴ ἢ καλουμένη καὶ λίρα στερλίνα (sove-

reign ἢ round sterling). Ἡ χρυσὴ ἔχει βάρος 7.988 γραμμαρίων, τίτλον 916,66 ἐπὶ τοῖς χιλίοις καθαρῷ χρυσοῦ καὶ ἰσοῦται πρὸς 22.225 χρυσᾶ φράγκα. Διαιρεῖται εἰς 20 σελίνια, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑποδιαιρεῖται εἰς 12 πέννυς. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1816 τὴν νομισματικὴν βάσιν, λόγῳ δὲ τῆς σταθερότητός της κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐλαμβάνετο ὡς διεθνὲς μέτρον. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐλαφρὰν μόνον ἐσημείωσεν ὑποχώρησιν ἀπὸ τὴν χρυσὴν ἰσοτιμίαν, τὸ δὲ 1924 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰσοτιμίαν. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως τῇ ἐπιμονῇ τῶν Ἀγγλων βιομηχάνων, οἵτινες ἐπεδίωκον τὴν τεχνητὴν μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς ἐπεβλήθη νόμῳ (1930), ἢ ὑποτίμησις τῆς χαρτίνης λίρας κατὰ 40 ο)ο περίπου. Τὴν τύχην τῆς ἀγγλικῆς λίρας ἠκολούθησαν καὶ τὰ νομίσματα τῶν βρετανικῶν κτήσεων, ὧν τινὰ ὑπετιμήθησαν περισσότερον.

Ἡ *αἰγυπτιακὴ* λίρα ἔχουσα βάρος (ἢ χρυσῇ) 8,5 γραμμαρίων καὶ τίτλον 875 ἐπὶ τοῖς χιλίοις ἔχει ἀξίαν 25.61 χρυσῶν φράγκων. Ὑποδιαιρεῖται εἰς 100 γρόσια, ὧν ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται εἰς δέκατα τοῦ γροσίου (ἄλλως χλιοστά), Παρηκολούθησεν εἰς τὴν ὑποτίμησιν τὴν ἀγγλικὴν λίραν κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμόν.

Ἡ *τουρκικὴ* λίρα ἔχουσα βάρος (ἢ χρυσῇ) 7,216 γραμμαρίων καὶ τίτλον 916,66 ἐπὶ τοῖς χιλίοις, ἰσοῦται πρὸς 22,78 χρυσᾶ φράγκα. Ὑποδιαιρεῖται εἰς ἕκατον γρόσια τῶν 10 πηράδων ἕκαστον. Ἀπομακρυνθεῖσα ἀπὸ τὴν χρυσὴν βάσιν της, ἐσταθεροποιήθη μεταπολεμικῶς εἰς τὸ $\frac{1}{10}$ περίπου τῆς ἀγγλικῆς χρυσῆς λίρας.

Ἡ *ἰταλικὴ* λίρα ἢ *λιρέττα* εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὸ φράγκον ἢ τὴν δραχμὴν τῆς Λατινικῆς Νομισματικῆς Ἐνώσεως. Ἀπομακρυνθεῖσα τῆς βάσεώς της κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐσταθεροποιήθη ὑπὸ τοῦ Μουσοσολίνι

διά λόγους έντυπωσιακούς εἰς ὑψηλό-
τερον τοῦ δέοντος ἐπίπεδον (83,25 λιρέ-
ται κατὰ χρυσὴν ἀγγλικὴν λίραν). Ἡ
τοιαύτη σταθεροποίησης ἔβλαψε τὰ μέ-
γιστα τὴν ἰταλικὴν οἰκονομίαν καὶ ἐπε-
δείνωσε τὴν κρίσιν ἐν Ἰταλίᾳ.

Λισσαβών.— Πρωτεύουσα τῆς Πορ-
τογαλίας ἔχουσα 436.000 κατ. Εἶναι
ἔδρα τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀρχιεπισκο-
πῆς, συνδέεται δὲ ἀεροπορικῶς μὲ τοὺς
κυριωτέρους λιμένας τοῦ κόσμου. Ἐκ-
τείνεται ἐπὶ τῆς βορείας ὀχθῆς τοῦ
Τάγου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ δύο ὁμάδων
λόφων. Ἔχει ὠραίαν ρυμοτομίαν μὲ
μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα καὶ εὐρείας
πλατείας. Ἐκτίσθη κατὰ πᾶσαν πιθα-
νότητα ἔπο τῶν Φοινίκων. Τὸν 8ον αἰ-
ῶνα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν,
ἀνακτηθεῖσα ὀριστικῶς τὸ 1147 ὑπὸ
τοῦ Ἀλφόνσου Ἐρρίκου καὶ τῶν σταυ-
ροφόρων του. Τὸ 1260 ἐγένετο πρωτεύ-
ουσα τῶν βασιλέων τῆς Πορτογαλίας.
Ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος, λόγῳ τῶν ἀνα-
καλίψεων τῶν νέων χωρῶν καὶ τῶν
κατακτήσεων τῶν Πορτογάλων ἀπέβη
ἢ πλουσιωτέρα πόλις τοῦ κόσμου. Ἡ
παρακμὴ τῆς ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἰσπανι-
κῆς κατακλιήσεως (1580—1640) καὶ τῆς
ἀπολείας τῶν Ἰνδιῶν. Τὴν 1 Νοεμβρίου
τοῦ 1755 σεισμός συνοδευθεὶς ὑπὸ πυρ-
καϊᾶς καὶ πλημμύρας τῆς θαλάσσης κα-
τέστρεψε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς
πόλεως.

Λισσαγαγκαί (Πρόστερος Ὀλιβιέ
Lissagaray).—Γάλλος πολιτικὸς καὶ
δημοσιολόγος (1839—1901). Τὸ 1860 ἔ-
λαβε μέρος εἰς τοὺς δημοκρατικούς ἀ-
γῶνας ἐναντίον τῆς δευτέρας αὐτοκρα-
τορίας, ἀποκτησας μεγάλην δημοτικό-
τητα καὶ ἐπιούρας τὰς διώξεις τῆς κυ-
βερνήσεως.

Ἐπίσης μετέσχε τῆς παρισινῆς Κομ-
μούνως τὸ 1871 καὶ μετὰ τὴν τραγικὴν
τῆς κατάνηξιν κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν. Μετὰ τὴν ἀμνηστίαν τοῦ 1880
ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γαλλίαν ἠγωνίσθη

καὶ πάλιν ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἐναν-
τίον τῆς μοναρχικῆς συνωμοσίας τοῦ
στρατηγοῦ Μπουλανζέ. Παρέμεινε μέχρι
τέλους ἐκτὸς τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστι-
κοῦ κόμματος. Ὁ Λισσαγαγκαί διεκρίθη
καὶ διὰ τὴν συγγραφικὴν του παραγω-
γὴν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀξιολογώ-
τερον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς παρισινῆς
Κομμούνως».

Λιστ (Φρειδερίκος List).—Γερμανὸς
δημοσιολόγος καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς
τὸ 1789 καὶ αὐτοκτονήσας τὸ 1846. Ἡ
ζωὴ τοῦ Λιστ ὑπῆρξε πολυκύμαντος
καὶ πλήρης πικριῶν καὶ οἰκονομικῶν
στενοχωριῶν. ἤρχισε τὴν σταδιοδρο-
μίαν του ὡς ἀπλοῦς γραφεὺς ἐν Τυββίγγ-
ῃ. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπου-
δὰς του ἐξέδωκε τὸ «Βικτεμβεργικὸν
ἀρχεῖον» (1816) καὶ ταχέως ἐγένετο κα-
θηγητὴς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἐν
Τυββίγγῃ, ὅθεν ὅμως ἠναγκάσθη
μετ' ὀλίγον νὰ παραιτηθῆ. Ἀφιερω-
θεὶς εἰς τὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν ἐξε-
λέγη βουλευτὴς, ἀλλ' ἀπεκλείσθη τῆς
βουλῆς, λόγῳ τῶν διαμαρτυριῶν κατὰ
τῶν διοικητικῶν καταχρήσεων κατεδι-
κάσθη εἰς δεκάμηνον φυλάκισιν (1832)
καὶ ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ εἰς Ἀλσατίαν.
Ἐπανελθὼν τὸ 1825 διὰ ν' ἀποτίσῃ τὴν
ποινὴν του ἐξηναγκάσθη νὰ μετανα-
στεύσῃ εἰς Ἡν. Πολιτείας, ἔνθα ἐξέ-
δωκε τὸ 1827 τὸ ἔργον του «Outlines
of American Political Economy» Ἐ-
πιστρίψας εἰς Γερμανίαν ἐταξίδευσεν
εἰς Παρισίους, ἔνθα μετέσχε εἰς δια-
γώνισμά τι τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας καὶ
τὸ 1846 εἰς Λονδῖνον.

Ἠσχολήθη μὲ τὰ σιδηροδρομικὰ ζη-
τήματα τῆς Γερμανίας καὶ κατώρθωσε
νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν κατασκευὴν
τοῦ σιδηροδρόμου Λειψίας—Δρέσδης. Τὸ
1840 ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον του «Das
nationale system der politischen Oe-
konomie», εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήγαγεν
εἰς περιοπὴν καὶ διεμόρφωσεν εἰς σύ-
στημα τὰς θεωρίας τῶν συγγραφέων
τῆς ἐθνικιστικῆς ἀντιλήψεως τῶν οἰκο-

νομικῶν ζητημάτων. Ὁ Λίστ διετύπωσε κυρίως τρεῖς θεωρίας: α) τὴν περὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, β) τὴν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος τῶν καθ' ἕκαστον οἰκονομικῶν καὶ γ) τὴν περὶ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Κατὰ τὸν Λίστ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν λαῶν διήλθε τέσσαρας βαθμίδας: τὴν κυνηγετικὴν—νομαδικὴν ζωὴν, τὸ ἀγροτικὸν κράτος, τὸ ἀγροτικὸν βιομηχανικὸν κράτος καὶ τὸ ἀγροτικὸν βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κράτος. Εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα ἡ γεωργία ὑποβοηθεῖται διὰ τῆς ἐξαγωγῆς γεωργικῶν προϊόντων καὶ πρώτων ὑλῶν, εἰς τὴν δευτέραν διαμορφοῦνται αἱ βιομηχανία καὶ εἰσάγονται καὶ ξένα προϊόντα, εἰς τὴν τρίτην ἐφοδιάζουσι κατὰ μέγα μέρος αἱ ἐσωτερικαὶ βιομηχανία τὴν ἐπιτόπιον ἀγοράν, καὶ εἰς τὴν τετάρτην ἐξάγονται μεγάλα ποσότητες ἐσωτερικῶν βιομηχανημάτων καὶ εἰσάγονται ξένα πρώτα ὑλικά καὶ βιομηχανικά προϊόντα. Ὁ πυρὴν ὅμως τῆς διδασκαλίας τοῦ Λίστ εἶναι αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις: «ἐκ τοῦ γεγονότος ἂν ἀνθοῦν αἱ ἐπισημοὶ καὶ τέχνη, ἂν οἱ δημόσιοι θεσμοὶ καὶ νόμοι ἐξασφαλίσουν καὶ προάγουν τὴν θρησκευτικότητα, τὴν ἠθικὴν, τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς περιουσίας του, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δίκαιον, ἂν τέλος εἰς τὸ ἔθνος ἔχουν διαμορφωθῇ ἐξ ἴσου καὶ ἀρμονικῶς ὅλοι οἱ συντελεσταὶ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον» ἐξ ὧν αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἡ ἀνθρωπίνη παραγωγή. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τὸν πρωτεύοντα ρόλον παίζει ἡ βιομηχανία, ἐνῶ εἰς τὸ ἀγροτικὸν κράτος ἐξυπνᾶ καὶ διαμορφοῦται τὸ ἐλάχιστον μέρος μόνον τῶν εἰς ἔθνος τι ἐνσωματωμένων πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων. «Ἡ γεωργία μιᾶς χώρας δύναται νὰ προαχθῇ οἰκονομικῶς μόνον διὰ τῶν ἐθνικῶν βιομηχανικῶν, διότι διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ξένων γεωργικῶν προϊόντων καὶ πρώ-

των ὑλῶν καταπιέζομεν τὰς βιομηχανίας τῆς χώρας μας».

Καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα τὸ κύρος τοῦ Λίστ ἦτο γενικόν. Ὁ Schmoller τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸν μέγιστον τῶν Γερμανῶν τοῦ 19ου αἰῶνος. Αἱ ἰδέαι του συνετέλεσαν εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν γερμανικῶν λαῶν. Ὁ Λίστ ἐθεωρήθη πρόδρομος τοῦ Βίσμαρκ. Τὸ 1926 συνέστη «Ἐταιρεία Φρειδερίκου Λίστ», σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἔρευνα τοῦ ἔργου του καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν ἀπάντων του. Κατὰ τὸν Μάρξ («Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας»), ὁ Λίστ οὐδέποτε κατόρθωσε νὰ ἐννοήσῃ τὴν διαφορὰν τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν ἑνὸς χρησίμου, μιᾶς ἀξίας χρήσεως, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ἡ ὁποία εἶναι ὠρισμένη κοινωνικὴ μορφή τοῦ πλούτου καὶ δημιουργεῖ τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ συμφεροντολογικῶς πρακτικὸς νοῦς τοῦ Λίστ δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν ἐννοήσιν. Τοὺς νεωτέρους Ἄγγλους οἰκονομολόγους τοὺς θεωρεῖ ἀπλοῦς λογοκλόπους τοῦ Μωϋσέως τῆς Αἰγύπτου.

Λιτβίνωφ (Μαξίμ Μαξίμοβιτς).— Ρώσος ἐπαναστάτης, γόνος ἀστικῆς οἰκογενείας, γεννηθεὶς τὸ 1876. Ἀποφοιτήσας τοῦ πρακτικοῦ λυκείου ἐπέδωκε, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς του θητείας, εἰς τὴν συστηματικὴν ἐπαναστατικὴν δρασίαν. Εἰς τὸ κόμμα εἰσῆλθε τὸ 1898, καὶ τὸ 1900 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κιέβου. Συλληφθεὶς τὸ 1901 καὶ εὐρισκόμενος εἰς τὴν φυλακὴν προσεχώρησεν εἰς τὴν ὁμάδα τῆς «Ἴσκρας». Κατόπιν ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅπου εἰργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Ἴσκρας» καὶ ὡς μέλος τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδέσμου τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετὰ τὸ σχίσμα (1903) προσεχώρησεν εἰς τοὺς μπολσεβίκους. Τὸ 1903 ἐπιστρέψας κρυφίως εἰς τὴν Ρωσσίαν εἰργάσθη εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ὁργανώσεις.

Διετέλεσε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς

Ρήγας και αντιπρόσωπος εις τὸ βον συνέδριον τοῦ κόμματος. Τὸ 1905 διωργάνωσεν εἰς τὴν Πετρούπολιν τὴν ἔκδοσιν τῆς ἡμερηίδος «Νέα Ζωή». Τὸ 1906 ἑστάλη εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ ἀγοράσῃ ὄπλα διὰ τοὺς ἐπαναστάτας. Τὸ 1907 εἰργάσθη εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Βόλγα καὶ τῶν Οὐραλίων, ἀλλὰ καταδιωκόμενος καὶ κινδυνεύων νὰ συλληφθῆ κατέφυγεν εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Ἐντιπροσώπευσε τὸ κόμμα εἰς τὸ διεθνές συνέδριον τῆς Στουτγάρτης, καὶ εἰς τὸ διεθνές σοσιαλιστικὸν γραφεῖον, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐν Λονδίῳ 1ην καὶ 2αν συδιάσκεψιν τοῦ γραφείου τούτου. Εἰς τὴν 2αν ἐκ τῶν συνδιασκέψεων τούτων, ἣ ὅποια συνεκλήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου, ἐπέδωσε διαμαρτυρίαν κατὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν σοσιαλιστῶν εἰς τὰς ἀστικὰς κυβερνήσεις καὶ ἀπεχώρησε.

Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν διωρίσθη πρεβευτὴς εἰς τὸ Λονδίνον, ὅπου ἐκρατήθη ὡς ὄμηρος λόγῳ τῆς συλλήψεως τοῦ Λόκκαρτ, μὲ τὸν ὅποιον ἀντηλλάγη. Τὸ 1918 διωρίσθη εἰς τὸ αὐμβούλιον τοῦ ἐπιτροπάτου τῶν ἔξωτερικῶν καὶ κατόπιν βοηθὸς τοῦ ἐπιτρόπου καὶ διπλωματικὸς καὶ ἐμπορικὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Ἑσθονίαν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς συνδιασκέψεις τῆς Γενούης καὶ τῆς Χάγης, ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς σοβιετικῆς ἀποστολῆς εἰς τὰς συνόδους τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀφοπλισμοῦ.

Διορισθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἀποχώρησιν τοῦ Τσιτσέριν, ἀνέπτυξεν ἑξαιρετικὴν δραστηριότητα εἰς τὰς μετὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης σχέσεις τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ὑπέγραψε τὸ σύμφωνον Μπριάν-Κέλλογκ καὶ σειρὰν συμβάσεων μὲ διάφορα κράτη. Κατόπιν τῆς ἐνοικίης πορείας τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδομήσεως, καὶ τῆς ἀνάγκης εἰρηνικῆς περιόδου διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ δευτέρου πενταετοῦς, ὁ Λιτβίνωφ κατώρθωσε νὰ κατευθύνῃ μὲ πολ-

λὴν ἐπιτυχίαν τὴν νέαν τροπὴν τῆς ἔξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. ἣ ὅποια ἐπήγαγεν ἀπὸ τὰς εἰρηνικὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας καταστάσεως. Εἰς τὴν νέαν ταύτην κατεύθυνσιν εἰργάσθη μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν καὶ συνέπειαν. Ὁ Λιτβίνωφ μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα ἐπέτυχεν ἀφ' ἑνὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν φιλίαν τῆς Γαλλίας καὶ ἐπωφεληθεὶς τῆς ψυχολογίας ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Ἰαπωνίας καὶ Γερμανίας ἐκ τῆς Κ.Τ.Ε. ἐπραγματοποίησε θριαμβευτικὴν εἴσοδον τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1934.

Λιττρέ (Αἰμίλιος Μαξιμιλιανὸς Παῦλος Littré).— Γάλλος φιλόσοφος (1801—1881), ἱατρός, σοφός, φιλόλογος, συγγραφεὺς, διανοητής, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας. Μετὰ ἀρίστας σπουδὰς εἰς τὸ λύκειον τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς γραμματεὺς τοῦ κόμητος Νταρύ, κατόπιν δὲ ἀφιερῶθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς. Ἄλλ' ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς του τὸν ἠνάγκασε νὰ διακόψῃ τὰς σπουδὰς του κατὰ τὸ πέρασ αὐτῶν καὶ νὰ παραδίδῃ μαθήματα ζωντάνων γλωσσῶν καὶ μαθηματικῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπεδόθη μετὰ πάθους εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἐν αἷς καὶ τῆς σανσκριτικῆς καὶ πολλῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Δημοκρατικὸς ἐκ πεποιθήσεως, μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, συνειργάσθη εἰς τὸν «National» καὶ συνεδέθη μετὰ τοῦ Α. Καρρέλ, τοῦ ὁποίου ἐξέδωκε τὰ ἔργα τὸ 1857. Ἀπὸ τοῦ 1839 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐγνώρισε τὸν Αὐγουστον Κόντ, τοῦ ὁποίου παρεδέχθη τὰς θεωρίας, διατηρήσας ὅμως καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, διότι ἀπέφυγε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἐπιδιώξεις του, αἱ ὅποιαι τὸν κατέστρεψαν. Χρηματίσας ἐπὶ τινὰ χρό-

νον μέλος του δημοτικού συμβουλίου των Παρισίων κατά το 1848, έπανήλθεν εις την ιδιωτικήν ζωήν και παρέμεινεν άφωσιωμένος εις τας μελέτας του μέχρι του 1871. Από του 1854 έγραφεν εις την «Journal des Débats» και το 1858 εξέλέγη έλεύθερος έκτορος της Ακαδημίας της Ιατρικής. Το 1867 ίδρυσε την «Επιθεώρησιν της θετικής φιλοσοφίας», ή όποία επέζησεν αυτού μέχρι του 1883. Κατά την πολιορκίαν των Παρισίων υπό των Γερμανών καταφυγών εις Βρυξέλλας, ώνομάσθη, και Ίανουάριον του 1871, υπό του Γαμβέτα καθηγητής της ιστορίας και γεωγραφίας έν τή πολυτεχνική σχολή της Μπορντώ, αλλά μόνον άπαξ έδίδαξεν εις αυτήν. Τόν Φεβρουάριον του αυτού έτους εξέλέγη μέλος της έθνικής συνέλευσεως και τόν Δεκέμβριον μέλος της γαλλικής Ακαδημίας εις την θέσιν του Βιλμαίν. Το 1875 ένένετο γερουσιαστής, μετασχών της άριστερας δημοκρατικής πτέρυγος. Μισών την αντίδρασιν του κλήρου, προσεχώρησε κατά το 1875 εις τόν έλευθεροτεκτονισμόν. Θετικιστής μέχρι τέλους της ζωής του, ούδέποτε προσέβαλε τὰ θρησκευτικά αισθήματα των πλησίων του. Ο Λιττρέ έγραψε πολυάριθμα έργα. Ως ιατρός, συνειργάσθη εις την «Εβδομαδιαίαν έφημερίδα της Ιατρικής», ίδρυθείσαν το 1828 υπό του Αντράλ, κατόπιν εις την «Echpérience» την όποιαν ίδρυσε μετά του φίλου του Ντεζαιμερίς το 1837. Το 1832 έδημοσίευσε το έργον «Η άνατολική χολέρα». Η μετάφρασις των έργων του Ίπποκράτους, άρξαμένη το 1839, έτερματίσθη το 1861 και έξεδόθη εις 10 τόμους. Κατόπιν μετά του φυσιολόγου Ρομπέν επανίδρυσε και επαναξέδωκε το «Λεξικόν της Ιατρικής» του Νυοτέν. Το 1872 έξέδωκε το «Ιατρική και Ιατροί».

Αί μεταφράσεις του του «Βίου του Ίησοῦ» του Στράους (1839 1840), του «Εγχειριδίου φυσιολογίας» του Μύλλερ (1846) και της «Φυσικής Ιστορίας» του

Πλινίου εις την συλλογήν των Λατίνων κλασικῶν του Νιζόρ (1848 τόμ. 2) είναι άξιαι ιδιαιτέρας μνείας. Αποδεικνύουν την ποικιλίαν των σπουδών και των διαφερόντων του, την φυσιοδιφικήν του κατάρτισιν, την λατινικήν του μόρφωσιν, την γνώσιν της γερμανικής κλπ. Τα έργα τὰ όποια προητοίμασαν την δημοτικότητά του έν συνδυασμῶ μετά της λυσσώδους πολεμικής των άτιπάλων του ύπήρξαν: «Εφαρμογή της θετικής φιλοσοφίας έν τή διακυβερνήσει των κοινωνιών και ίδια έν τή παρούση κρίσει (1849), και «Συντήρησις, επανάστασις και θετικισμός» (1852). Εις την έθνικήν συνέλευσιν, ή έλλειψις γλωσσικής εύχερείας περιώρισε πολύ την δρασίαν του. Υπεστήριζεν έν τούτοις την πολιτικήν του Θιέρσου και κατόπιν του Γαμβέτα διά της ήθικης του αύθεντίας. «Ο,τι δέν ήδύνατο να είπη από του βήματος της βουλής, το έγραφεν εις την «Revue de philosophie positive», ή όποία διά των άρθρων του ήσκησε μεγάλην πολιτικήν επίρροήν. Ο Λιττρέ, διά του Γαμβέτα και του Παύλου Μπέρι, οι όποιοι έθεώρουν έαυτούς μαθητάς του και προσεπάθουν να ιδρύσουν την θετικήν πολιτικήν, εργάσθη να κατοχυρώση τόν θρίαμβον της δημοκρατίας και κατόπιν να την προσανατολίση έν τή πορεία της. Ηθελε την δημοκρατίαν μετριοπαθή και σταθεράν, και έθεώρει ως μεγαλύτερον κίνδυνον αύτης τόν κληρικόν καισαρισμόν και βασιλισμόν. Η φιλοσοφία, ή όποία άποτελει βάση της πολιτικής του Λιττρέ, είναι ο θετικισμός, διάφορος όλίγον του θετικισμού του Α. Κόντ, με μικρότερον ίσως γνώσιν της ιστορίας των μεγάλων πολιτισμών, με όλιγώτερα μαθηματικά και περισσοτέραν βιολογίαν.

Εις τοῦτο όφείλεται ή έν αύτῶ κυριαρχία της ιδέας της εξέλιξεως, ή πίστις εις τὰ άποτελέσματα της βαθμιαίας αναπτύξεως και των βραδειών μεταρρυθμίσεων. Η διαφορά του από τον κοντισμοῦ εκτίθεται εις τὰ έργα: «Εκ

*Ο Μ. ΛΙΤΒΙΝΩΦ, επίτροπος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ε.Σ.Σ Δ. καὶ
πρωτεργάτης τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν.*

θεσις τῆς θετικῆς φιλοσοφίας (1845), «Λόγοι θετικῆς φιλοσοφίας» (1859), «Ὁ Αὐγ. Κόντ και ἡ θετικὴ φιλοσοφία» (1876). Τὸ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἄρθρων του, εἰς τὰ ὅποια, μὴ εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ θετικιστικοῦ πιστεύω, ἀναπτύσσει και ὠθεῖ πρὸς τὰ πρόσω τὴν θεωρίαν, συνελέγησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου και ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως» (1873). Ἀλλὰ και ὡς φιλόσοφος ὁ Λιττρέ ἐπέδειξεν ἀκάματον δημιουργικότητα. Ἐξέδωκε τὸ περίφημον «Dictionnaire de la langue française», τὴν «Histoire de la langue française» (1862 τόμ. 2), συνειργάσθη εἰς τὴν «Histoire littéraire de la France» ἀπὸ τοῦ 1844 και εἰς τὴν «Journal des Savants» κλπ. Τὸ λεξικόν του ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1873 εἰς 4 τόμους μετὰ συμπληρώματος (1877-1882) και διακρίνεται διὰ τὴν πληρότητά του και τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν και παραμένει μοναδικὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς γενέσεως και ταξινομήσεως τῶν διαφορῶν και διαδοχικῶν σημασιῶν ἐκάστης λέξεως. Ὁ Λιττρέ εἶναι ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία τῶν γαλλικῶν γραμμάτων. Ἡ πληρότης τῆς διανοίης του, ἡ ἀπόλυτος ἔλλειψις ἐκζητήσεως, τὸ πηγαῖον τῆς φιλοσοφίας του, ἡ πολιτικὴ του ἐντιμότης, τὸν κατατάσσουν μετὰ τῶν μεγαλυτέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας.

Λιχνόφσκυ (Κάρολος Lichnowski). — Γερμανὸς διπλωμάτης γεννηθεὶς τὸ 1860 και ἀποθανὼν τὸ 1928 ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ. Εἰσελθὼν νεαρῶτατος εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα, ὑπηρετήσεν εἰς πλείστας πρεσβείας μέχρι τοῦ 1904 ὅτε ἐτέθη, ἐπὶ αἰτήσῃ του, εἰς διαθεσιμότητα. Ἀνακληθεὶς ὁμως τὸ 1912 ἐστάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς τὸ Λονδίνον και κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἐγκαίρως ἐνήμερον τὴν κυβέρνησιν του ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶχε συνδεθῆ διὰ μυστικῆς συμμαχίας μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἐπανελθὼν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ παγκοσμίου πο-

λέμου εἰς Γερμανίαν κατηγορήθη ὅτι δὲν ἐχειρίσθη καλῶς τὴν ἀποστολήν του, μὴ κατορθώσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἀγγλίας. Ὑπέπεσε τότε εἰς δυσμένειαν και ἡ ἐναντίον του κατακραυγὴ ἦτο γενικὴ. Τὸ 1918 ὁ λοχαγὸς Μπερφέλντ ἐδημοσίευσεν ὑπόμνημά τι, ὅπερ ὁ Λιχνόφσκυ εἶχεν ἀποστείλει κατὰ τὸ 1917 εἰς τὸν αὐτοκράτορα, και διὰ τοῦ ὁποίου ἐνισχύετο ἡ ὑπὸ τῶν Συμμάχων ὑποστηριζομένη ἀποψις περὶ τῶν εὐθυνῶν τῆς Γερμανίας διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ἀπειλούμενος τότε ὁ Λιχνόφσκυ ὑπὸ τῶν ἐθνικοφρόνων κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν και ἐγκατεστάθη ἀργότερον εἰς Τσεχοσλοβακίαν. Τὰ ἀπομνημονεῦματά του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Βερολιναίαν Τάγκεμπλαττ» ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀβύσσου».

Λι-Χούνγκ-Τσάγκ.—Κινέζος πολιτικὸς ἀποθανὼν ἐν Πεκίνω τὸ 1901. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ταϊ-πίνγκ τοῦ 1851 ἐπέδειξε μεγάλην δραστηριότητα, ἡ ὁποία τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀνέλθῃ ταχέως εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τοῦ κράτους. Τὸ 1870 ὁμως, μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Τιέν-Τσίν περιέπεσεν εἰς δυσμένειαν. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχεν και τὸ 1873 μετὰ τὴν σύναψιν εἰρήνης πρὸς τὴν Ἰαπωνίαν και τὸ 1898 κατόπιν πίεσεως τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Ὑπέγραψεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κίνας τὰς συνθήκας τοῦ Τιέν Τσίν μετὰ τῆς Ἰαπωνίας (1871) και μετὰ τοῦ Περου (1874), τὴν σύμβυσιν τοῦ Τσέ-Φου μετὰ τῆς Ἀγγλίας (1876), τὴν συνθήκην ἀνακωχῆς τοῦ Σιμονοσέκι μετὰ τὸ πέρας τοῦ σινοϊαπωνικοῦ πολέμου (1895). Τὸ 1896 ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Κίνας ὅπως παραστῇ εἰς τὴν στέψιν τοῦ Τσάρου ἐν Μόσχᾳ. Ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Γαλλίαν κλπ. Τὸ 1900 διεπραγματεύθη τὴν συμφιλίωσιν τῆς Κίνας μετὰ τῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐνεργήσει ἀποβάσεις.

μεταφορῶν καὶ ἄλλων μὴ χρηματικῶν μέσων διενέργεια τῶν πληρωμῶν. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου προβλέπεται ἡ ὀριστικὴ κατάργησις τοῦ χρήματος. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ κοινωνικοῦ λογιστικοῦ ἕκαστος πολίτης λαμβάνει βιβλιαρίον ἐπιταγῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ πολιτεία ἀναγράφει τὰ σύνολον τοῦ ποσοῦ, μέχρι τοῦ ὁποῖου ὁ κάτοχος τοῦ βιβλιαρίου θὰ δύναται νὰ ἐνεργῇ μεταγραφὰς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ εἰς τὸν λογαριασμὸν ἄλλου πολίτου. Τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ σύνολον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας ἐκάστου πολίτου. Δι' αὐτοῦ δύναται καὶ ἡ πολιτεία νὰ παρακολουθῇ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῶν πολιτῶν.

Λογοθέτης (Λυκοῦργος). — Ἕλληνας πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς, ἀρχιστρατηγὸς τῆς Σάμου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 (1772—1856). Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ὑπὸ δὲ τοῦ κατόπιν ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτσου προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ λογοθέτου τὸν τίτλον δὲ τοῦτον διετήρησε ἕκτοτε ὡς ἐπώνυμον. Ἐστάλη ἐπίσης ἀντιπρόσωπος τῆς Σάμου ἐν Κωνσταντινουπόλει, διαβληθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του Σαμίων ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον καὶ ἀπεδήμησεν ἔπειτα εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐγκατεστάθη ὡς ἰατρός. Κατὰ τὸ 1819 ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἅμα δὲ τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος διορίσθη ἀρχηγὸς τῆς Σάμου. Ὡς τοιοῦτος ὀργάνωσε ἐπιτυχῶς τὴν τε διοίκησιν καὶ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Σάμου. Ἀπέκρουσε τὴν κατ' Ἰούλιον τοῦ 1821 ἐπιδρομὴν τοῦ τουρκικοῦ στόλου κατὰ τῆς νήσου, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀπεβίβασθη μετὰ 2.500 ἀνδρῶν εἰς Χίον νὰ ἐξεγείρῃ αὐτήν. Διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἔνεκα τῶν ἐνδοιασμῶν τῶν Χίων, ἐκλήθη εἰς ἀπολογίαν ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι κεντρικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐτέθη ὑπὸ κράτησιν. Διαρκούσης ὅμως τῆς ἀνακρίσεως ἐπέμφθη εἰς Σάμον ὅπου ὁμοθύ-

μως ὁ λαὸς τὸν ἀνεκέρυξε δικτάτορα τῆς νήσου.

Τὸ 1824 ἀντέστη εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ τουρκικοῦ στόλου, ἐξ ἧς ἔσωσε τὴν νήσον ἢ ὑπὸ τοῦ Κανάρη πυρπόλησις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος. Ὁ Καποδίστριας ἀνεγνώρισε τὸν Λογοθέτην ἄρχοντα τῆς Σάμου, βραδύτερον δὲ κατέστησεν αὐτὸν μέλος τοῦ Πανελληνίου. Τὸ 1830, ὅτε καταρτίσθεισος τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ἡ Σάμος δὲν περιελήφθη ἐν αὐτῇ, ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον ποθῶν νὰ συμμερισθῇ τὰς τύχας αὐτῆς. Ἀναγορευθεὶς καὶ πάλιν «διευθυντὴς τῶν διοικητικῶν πραγμάτων» τῆς νήσου ἠγωνίσθη ὅπως περιληφθῇ καὶ ἡ Σάμος εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος. Ἐπειδὴ ἀντέστη εἰς τὰς συμβιβαστικὰς προτάσεις τῆς Εὐρώπης ἧτις ἐνήργησε καὶ τὴν ἀπομάκρυσίν του, ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας (1836) ὅπου διετέλεσε σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γεροϋσιαστής.

Λογοκρισία. — Ὁ ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀσκούμενος ἔλεγχος ἐπὶ τῶν δημοσιευμάτων, θεατρικῶν καὶ κινηματογραφικῶν ἔργων, τῆς ἀλληλογραφίας κ.τ.λ.

Ἡ λογοκρισία ἡσχεῖτο εὐρύτατα κατὰ τὸν μεσαῖον αἰῶνα ὑπὸ τῆς κρατικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, συνετέλεσε δὲ εἰς τὴν φήμισιν τῶν φωτεινοτέρων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς. Ἐναντίον τῆς τυραννίας ταύτης ἐκινήθησαν ὅλα τὰ δημοκρατικὰ συστήματα, ἡ δὲ γαλλικὴ ἐπανάστασις διὰ τῆς «Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» διεκήρυξεν ὅτι: «Ἡ μετάδοσις τῶν σκέψεων καὶ τῶν φρονημάτων εἶναι ἐν τῶν πολυτιμωτέρων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου πᾶς πολίτης δύναται συνεπῶς νὰ ὀμιλῇ νὰ γράφῃ καὶ νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως, εἶναι ὅμως ὑπεύθυνος εἰς τὸς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενας περιπτώσεις διὰ κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας ταύτης». Ἐκτοτε ὅλα τὰ φιλελεύθερα συντάγματα καθιέρωσαν,

τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου. Τὸ 16 ἄρθρον τοῦ ἑλληνικοῦ συντάγματος τοῦ 1927 λέγει ρητῶς: «Ἐκαστος πολίτης δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος. Ἡ λογοκρισία ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύεται. Ἐξαιρετικῶς διὰ τοὺς κινηματογράφους δύνανται νὰ ληφθῶσι προληπτικὰ μέτρα πρὸς προστασίαν τῆς νεότητος». Ἄτερον ἐπίσης ἄρθρον τοῦ συντάγματος κατοχυρῶναι τὸ ἀπαροβίαστον τῶν ἐπιστολῶν. Οὐχ' ἦτιον αὐτὸ τοῦτο τὸ σύνταγμα δι' ἐτέρου ἄρθρου ἀνέχεται τὴν κατάργησιν τῶν ἐλευθεριῶν τούτων(ὡς καὶ τῶν λοιπῶν) ἐπιτρέπον τὴν ἐπιβολὴν λογοκρισίας ἐπὶ τοῦ τύπου καὶ τῆς ἀλληλογραφίας. Ἡ λογοκρισία αὕτη ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν ἀποβαίνει εἰς ἄκρον τυραννικήν.

Λογοτεχνία.— Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν ἐντέχνων γραπτῶν μνημείων τῶν ἀποβλεπόντων μᾶλλον εἰς τὸ συναίσθημα καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου, ἐκείνων, δηλαδή, τῶν ἐντέχνων γραπτῶν μνημείων τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μορφήν εἶναι ἄξια λόγου καὶ χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν εἰς ἡμᾶς τὸ καθολικὸν πνεῦμα τοῦ παραγωγόντος αὐτῶν ἔθνους. Κατὰ τὰς ἀστικὰς περὶ τέχνης ἀντιλήψεις ἡ λογοτεχνία καὶ γενικῶς ἡ τέχνη θεωρεῖται ὡς «πολυτέλεια» ὡς ἓν «πολύτιμον κόσμημα» τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ὡς παιδαγωγικὸν μέσον. Ὑπάρχουν δύο ἀστικοὶ θεωρίαι: Ἡ θεωρία τῆς «ἀγνῆς τέχνης» καὶ ἡ θεωρία τῆς «ἀστικῆς τέχνης». Ἡ πρώτη ἰσχυρίζεται ὅτι σκοπὸς τῆς τέχνης εἶναι ἡ ἀπολύτρωσις τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ συμφέροντα καὶ τὰς προσπαθείας τοῦ πρακτικοῦ ἀγῶνος. Ἡ ἄλλη παραδέχεται ὅτι σκοπὸς τῆς τέχνης εἶναι ἡ πρα-

γματοποιήσις προοδευτικῶν σκοπῶν τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀνθρώπων. Δυνατὸν ὅμως, κατὰ τὸν Α. Μπογκνιάνοβ, νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ τὰς δύο αὐτὰς θεωρίας ἀνῆξτάσωμεν τί ῥόλον παίξει πραγματικῶς ἡ τέχνη εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ τέχνη ὀργανώνει τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις ἐντελῶς ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἡ ἰδία θέτει. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλωμεν πρακτικὰ καθήκοντα εἰς τὴν τέχνην. Αὐτὸ θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἐπιζήμιον καὶ περιττὸς περιορισμὸς. Ὁ καλλιτέχνης ἄλλωσιε δύναται νὰ ὀργανώσῃ ἀρμονικῶς τὰς μορφάς του, ὅταν δημιουργῇ ἐλευθέρως, χωρὶς περιορισμούς, ἀνεπηρεάστως. Θὰ ἦτο ἐπίσης ἀνοησία ν' ἀπαγορευέται εἰς τὴν τέχνην ἡ σύλληψις πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν μοτίβων.

Τὸ περιεχόμενον τῆς τέχνης εἶναι ὁλόκληρος ἡ ζωὴ, χωρὶς περιορισμούς καὶ ἀπαγορεύσεις. Ἡ ἀστικὴ λογοτεχνία, ἔλεγεν ὁ Μάξιμος Γκόρκυ εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μὲ τὸν αἰγυπτιακὸν «παραμῦθιν διὰ τὸν κλέπτην», συνεχίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, ἀναφαίνεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ἱπποτισμοῦ, διὰ ν' ἀναικαταστήσῃ τὸ ἱπποτικὸν μυθιστόρημα. Αὕτη εἶναι ἡ γνησία ἀστικὴ λογοτεχνία καὶ ὁ βασικὸς της ἦρως εἶναι πάντοτε εἰς μερμπάντης, εἰς κλέπτης, κατόπιν προδότης καὶ πάλιν κλέπτης καὶ σήμερον πλέον «κλέπτης τζέντλεμαν».

Κατὰ τὴν μαρξιστικὴν κοσμοθεωρίαν ἡ λογοτεχνία εἶναι ἐποικοδόμημα, ὑψούμενον ἐπὶ καθωρισμένων κοινωνικῶν παραγωγικῶν σχέσεων μιᾶς δεδομένης ἐποχῆς. Ἡ λογοτεχνία ὡς ἐποικοδόμημα, ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκονομικὴν αὐτὴν βάσιν δύναται νὰ ἐμφανίζε-ται ὡς ἔκφρασις τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς καὶ ὡς συγκαλυμμένη ἔκφρασις μιᾶς ἰδεολογίας. Εἶναι ἡ ἐνσυνείδητος ἢ ὑποσυνείδητος

έκφρασις τῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας τῆς ἐποχῆς τῆς. Αἱ οικονομικαὶ συνθήκαι τῆς ζωῆς καὶ γενικῶς τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον καθορίζουν τὴν μορφήν καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου. Ἡ λογοτεχνία καὶ γενικῶς ἡ τέχνη ὡς κοινωνικὸν φαινόμενον καὶ ὡς μία ἐκ τῶν ἰδεολογικῶν μορφῶν ἐκδηλώσεως εἶναι προϊὼν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, προϊὼν τῆς ὑλικῆς παραγωγῆς, τοῦ ὁποίου αἱ βαθύτεραι ρίζαι, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, εὐρίσκονται εἰς τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς τῆς κοινωνίας. Ἡ σημερινὴ κοινωνία εἶναι διηρημένη εἰς τάξεις ἀντιθέτους. Συνεπῶς καὶ τὰ μέσα τῆς ὀργανώσεώς των, δηλαδὴ αἱ ἰδεολογίαι των, διαφέρουν ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ δὲν εὐρίσκονται εἰς συμφωνίαν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ὄξυν ἀγῶνα. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Εἰς μίαν ταξικὴν κοινωνίαν ὑπάρχει καὶ ταξικὴ λογοτεχνία, δηλαδὴ φεουδαρχικὴ, ἀγροτικὴ, ἀστική, προλεταριακὴ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι καὶ ἡ λογοτεχνία ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τῆς τάξεως. Ὁ τελικὸς ὅμως χαρακτήρ τῆς λογοτεχνίας εὐρίσκειται πολὺ βαθύτερα. Ἐκφράζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν ταξικὴν θέσιν τοῦ λογοτέχνου, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸν κόσμον μὲ τὰ ὄμματα τῆς τάξεώς του. Ὁπισθεν τοῦ συγγραφέως κρύπτεται ἡ ὁμάς, ἡ τάξις. Καὶ ἡ λογοτεχνία εἶναι ἔκφρασις τῆς συνειδήσεως τῆς τάξεως τούτης. Εἰς μίαν ταξικὴν κοινωνίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἔξωταξικὴ λογοτεχνία. Οὕτω καὶ ἡ προλεταριακὴ λογοτεχνία εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ λογοτεχνία τῆς ἐποχῆς τῆς καπιταλιστικῆς ἐπικρατήσεως, ἡ ὁποία συμβαδίζει μὲ τὰς ἐπαναστατικὰς ἐπιδιώξεις καὶ ἐκφράζει εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν τομέα τὴν ἰδεολογίαν τοῦ προλεταριάτου ὡς τάξεως μαχομένης, μὲ τὴν ἐπιδιώξιν νὰ ἐξελιχθῇ παραλλήλως μὲ τὴν πρόοδον τῆς τάξεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, εἰς τέχνην σοσιαλιστικὴν, ἀταξικὴν πανανθρώπινον, ὅπως εἶναι καὶ ὁ πολιτικὸς σκοπὸς τῆς

τάξεως, τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ.

Λόγου ἐλευθερία.— Ἡ ἐλευθερία νὰ ἐκφράζῃ τις προφορικῶς τὰς σκέψεις του, τὰς γνώμας του καὶ τὰς πεποιθήσεις του. Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, πολλαπλῶς καταπιεσθεῖσα ὑπὸ τῆς μοναρχίας καὶ τοῦ κλήρου κατὰ τὸν μεσαιῶνα, εὔρε θερμοῦς ὑποστηρικτὰς τοὺς φιλοσόφους τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος. «Οἱ λόγοι, ἔγραφεν ὁ Μοντεσκιέ δὲν ἀποτελοῦν ἀδίκημα καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθεροι». «Ἐν δημοκρατίᾳ ἀξία τοῦ ὀνόματος τούτου, ἔγραψεν ἕξ ἄλλου ὁ Βολταίρος ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκδηλώσεως τῶν σκέψεων εἶναι φυσικὸν δικαίωμα τοῦ πολίτου. Πᾶς τις δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν γραφίδα καὶ τὴν φωνὴν του· πρέπει νὰ εἶναι ἕξ ἴσου ἐλεύθερος καὶ ὁ τύπος καὶ ὁ λόγος». Τὰ κηρύγματα ταῦτα εὔρον ἀπήχησιν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τῆς ὁποίας: «ἡ μετάδοσις τῶν σκέψεων καὶ τῶν φρονημάτων εἶναι ἐκ τῶν πολυτιμωτέρων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου· πᾶς πολίτης δύναται συνεπῶς νὰ ὁμιλῇ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως, εἶναι ὅμως ὑπεύθυνος ἐν περιπτώσει καταχρήσεως τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἐν ὀρισμέναις ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεσιν». Ἐκτοτε ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, παραπλεύρως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ὅλων τῶν προηγμένων πολιτειῶν ὡς ἐν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, κατοχυρωθὲν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συντάγματος τῶν πολιτειῶν. Καὶ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ ἰσχύοντος συντάγματος: «ἕκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως ἢ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους...»

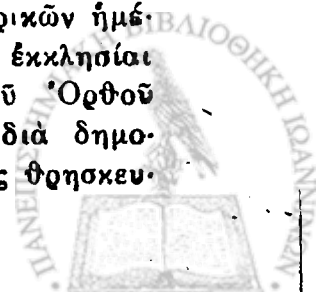
Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ὑπῆρξεν ἐν ἐκ τῶν βασικῶν αἰτημάτων τῆς ἀνερχομένης ἀστικῆς τάξεως κατὰ τὸν ἀγῶνα

της ἐναντίον τοῦ φεουδαρχισμοῦ. Ἄφ' οὗτου ὁμως ἡ τάξις οὕτη μετεβλήθη διὰ λόγους κοινωνικοὺς εἰς συντηρητικὴν δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς μεθόδους τὰς ὁποίας ἡ ἰδία εἶχε κατακρίνει φροντίζουσα εἴτε διὰ τοῦ φασισμοῦ, εἴτε διὰ διαφόρων ἀντισυνταγματικῶν νόμων καὶ ἀστυνομικῶν αὐθαιρεσειῶν νὰ καταπνίγῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, πρὸς ἀποτροπὴν διαδόσεως ἐπαναστατικῶν ἀντιλήψεων.

Λόγου ὀρθοῦ λατρεία (γαλλ. culte de la Raison).—Ἡ λατρεία αὕτη ἐγενήθη τὸ 1793 καὶ ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν βιαιοτήτων τοῦ ἀντιδραστικοῦ κλήρου, τῆς λυσσώδους καταπολεμήσεως ἐκ μέρους τοῦ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν φιλοσοφικῶν δοξασιῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ στάσις αὕτη τοῦ κλήρου ἐδημιούργησε, περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος, μεγάλων διαστάσεων ἀντικαθολικὸν κίνημα. Ὁ ἀνώτερος κληρὸς μετεχειρίζετο πᾶν μέσον διὰ νὰ βλάβῃ τὴν μερίδα ἐκείνην τοῦ κλήρου, ἡ ὁποία ἐτήρει εὐμενῆ στάσιν ἀπέναντι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐξήτει νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεπε τὸν γάμον τῶν κληρικῶν θεωροῦσα τὸ ἔργον της ὡς ἔργον ἠθροπλαστικὸν μᾶλλον ἢ θεολογικὸν καὶ τὸν γάμον ἐπιστροφὴν εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰ κατὰ ἦθη. Λόγω τῆς καταστάσεως ταύτης, ἡ ἰδέα τῆς καταργήσεως πάσης λατρείας ἐκέρδιζεν ὀσημέραι ἔδαφος, διότι ἀνταπεκρίνετο καὶ πρὸ τὰς πολιτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. Ἐπανειλημμένως εἶχον γίνεαι κατασχέσεις, πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου, διαφόρων πολυτίμων ἀντικειμένων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν. Τὴν 16ην Μαρμαίρ 1793 ὁ ἐπίσκοπος Παρισίων Γκομπέλ, πεισθεὶς ὑπὸ μελῶν τῆς Συμβατικῆς, παρητήθη τῶν καθηκόντων του καὶ τὴν ἐπομένην ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Συμβατικῆς, ὡμολόγησε πίστιν εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἐδήλωσεν ὅτι ὑπακούει εἰς τὴν βούλησιν τοῦ κυριάρχου λαοῦ, ἠρνήθη νὰ ἐκτελῇ ἐφεξῆς καθή-

κοντα ἐκκλησιαστικοῦ καθολικοῦ λειτουργοῦ καταθέσας τοὺς τίλους του, καὶ κατόπιν ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Πατρίδος τὸν σταυρὸν του. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐπισκόπου Παρισίων, ὁ ὁποῖος εἶχε φιλοσοφικὴν μόρφωσιν καὶ ἦτο ἐνθερμὸς πατριώτης, ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι, μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ ἱερεῖς.

Ἡ Συμβατικὴ ἐδέχθη τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπεδίωξε νὰ ἐκβιάσῃ τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν, ὥρισε δὲ διὰ τὴν 20 Μαρμαίρ (10 Νοεμβρίου) τὴν τέλεσιν ἑορτῆς Ὁρθοῦ Λόγου ἀντὶ τῆς καταργηθείσης πλέον παλαιᾶς λατρείας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας. Ἐντὸς τοῦ χοροῦ ὑψώθη συμβολικὸν ὄρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰδρύθη ὁ ναὸς τῆς Φιλοσοφίας, κοσμούμενος ὑπὸ προτομῶν φιλοσόφων καὶ εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ ἐνὸς βράχου ἔκαιεν ὁ πυρὸς τῆς Ἀληθείας. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἴχνος στρατιωτικῆς δυνάμεως· λαὸς μόνον, ἐπίσημοι καὶ σειραὶ παρθένων, αἱ ὁποῖαι ἐνδεδυμέναι λευκὰ καὶ ἐστεφανωμέναι ἤδον μὲ καθαράν καὶ δροσεράν φωνὴν τὸν ὕμνον τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου μὲ στίχους τοῦ Σενιέ καὶ μουσικὴν τοῦ Γκοσσέκ. Ὁρχήστρα τοποθετημένη εἰς τὰς ὑψοφείας τοῦ ὄρους συνᾶδεν τὸν χορὸν τῶν παρθένων καὶ ἐξετέλει διάφορα τεμάχια. Τὸν Ὁρθὸν Λόγον καὶ τὴν Ἀλήθειαν ὥρίσθη ὅπως ἐκπροσωποῦν διάφορα πρόσωπα, ἐμνέοντα σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν, τὰ ὁποῖα μόνον ἅπαξ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν τιμητικὴν ταύτην ἐκπροσώπησιν. Τὸ κίνημα διεδόθη ταχύτατα καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας. Αἱ κοινότητες τῆς περιφέρειας τῶν Παρισίων ἔσπευσαν νὰ προσκομίσουν ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Πατρίδος ὅ,τι ἀπέμενεν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας των. Αἱ ἀποστασίαι τῶν κληρικῶν ἡμέρα τῆ ἡμέρα ηὔξανον, αἱ δὲ ἐκκλησίαι μετεβάλλοντο εἰς ναοὺς τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου ἢ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ δημοσίας ἀνάγκας. Ἐναντίον τῆς θρησκευ-

τικῆς ταύτης ἐπαναστάσεως ἐτάχθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ Ροβεσιέρρος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπέτυχε διὰ τῶν ραδιουργιῶν του τὴν ψήφισιν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως (6 Δεκεμβρίου) διατάγματος ἐξασφαλίζοντος τὴν ἐλευθερίαν τῆς λατρείας καὶ ἐπαναφέροντος οὕτω ἐμμέσως τὸν καθολικισμόν. Μετ' ὀλίγον οἱ πρωτεργαταὶ τοῦ κινήματος, Κλότς, Σωμέτ, Γκομπέλ, ἐπλήρωσαν μὲ τὴν κεφαλὴν των τὴν ἀναμορφωτικὴν προσπάθειάν των. Ἡ λατρεία τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, καταπιγιεῖσα ἐν Παρισίοις, διετηρήθη ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

Λοζόβσκυ (Ντρίτζο, Σολομών Ἀβράμοβιτς).— Ρώσος κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1878. Ἦτο σιδηρουργὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ υἱὸς διδασκάλου. Ὁ βίος του ὑπῆρξε πλήρης περιπετειῶν. Ἀπὸ ἡλικίας 8 ἐτῶν ἤρχισεν ἐργαζόμενος ὡς πλανόδιος πωλητὴς πυρείων, λεμονιῶν κλπ. Εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν προσελήφθη εἰς ἓν κρεοπωλεῖον, καὶ 14 ἐτῶν εἰς ἓν σιδηρουργεῖον, ὅπου ἐδίδαχθη τὴν τέχνην τοῦ σιδηρουργοῦ. Τὸ 1899 ἐκτελῶν τὴν στρατιωτικὴν του θητείαν εἰς τὸ Καζάν ἐμυήθη διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας.

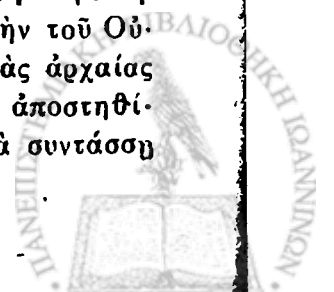
Τὸ 1901 προσεχώρησεν εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν μπολσεβίκων τοῦ Καζάν. Μεταβὰς εἰς τὴν Λοζόβαγι, ὅπου ἐπορίζετο τὰ πρὸς τοῦ ζεῖν παραδίδων μαθήματα, διωργάνωσε σοσιαλδημοκρατικούς συνδέσμους μεταξὺ τῶν σιδηροδρομικῶν. Τὸ 1903 συνελήφθη ἐν Πετρούπολει καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Καζάν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον ἀφοπλίσας τοὺς ἀστυνομικούς καὶ διανείμας τὸν ὄπλισμόν των εἰς τοὺς ἐργάτας. Συλληφθεὶς διὰ τρίτην φορὰν, τὸ 1906 ἐδραπέτευσε τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ μετέβη εἰς Χάρκωφ, ὅπου διεξήγαγε προπαγάνδαν εἰς τὰ ἐκεῖ ἐργοστάσια. Κατόπιν τούτου συλληφθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἰρκούστοκ

τῆς Σιβηρίας, ἀλλὰ κατώρθωσε καὶ πάλιν νὰ δραπετεύσῃ καθ' ὁδὸν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ 1909, διαμένων ἐν Παρισίοις, ἔδρασεν ὡς μέλος τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, γραμματεὺς τοῦ συνδικάτου τῶν πιλοποιοῦν καὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν ἀρτοποιῶν. Τὸ 1914—1917 εἰργάσθη ὡς συντάκτης τῶν ἐφημερίδων «Ἡ φωνὴ μας», «Ὁ λόγος μας», «Ἡ ἀρχὴ» κ. ἄ.

Εἰς τὴν Ρωσίαν ἐπέστρεψε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917. Τὸ 1918 διεγράφη ἀπὸ τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα λόγῳ διαφωνίας του ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν τοῦ κόμματος κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1919 ἐγένετο καὶ πάλιν δεκτὸς εἰς τὸ κόμμα.

Εἶναι ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐρυθρᾶς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς, τῆς ὁποίας καὶ διωρίσθη γραμματεὺς τὸ 1921. Τὸ 1927 ἐξελέγη ὑποψήφιος εἰς τὴν Κ. Ε. τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος. Εἶναι συγγραφεὺς ἀρκετῶν μελετῶν συνδικαλιστικοῦ περιεχομένου.

Λόκ (Ἰωάννης Locke).— Μέγας Ἄγγλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὸ 1632 ἐν Βρίνγκτον τῆς κομητείας Μπριστόλ καὶ ἀποθανὼν τὸ 1704 ἐν Οates. Ὁ πατὴρ του ἦτο κτηματίας καὶ δικηγόρος, μετέσχε τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὡς διοικητῆς ἴλης ἱππικοῦ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ κόμματος, μετέδωκεν εἰς τὸν υἱὸν του τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν φιλευθερίαν τοῦ πνεύματός του, καὶ τὸν διαπαιδαγώγησε μὲ ἀρίστην παιδαγωγικὴν μέθοδον (τὴν ὁποίαν κατόπιν ὁ φιλόσοφος προέβαλεν ὡς ἰδεώδη εἰς τὰς παιδαγωγικὰς του πραγματείας), ἀντικαταστήσας τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν μὲ σχέσεις φίλου πρὸς φίλον., Ἐφοίτησε κατ' ἀρχὴς εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ουέιτμίνστερ, ὅπου ἐξέμαθε τὰς ἀρχαίας γλώσσας, ἀναγκαζόμενος νὰ ἀποστηθίσῃ ἀτελείωτα κείμενα καὶ νὰ συντάσῃ

λατινικά θέματα επί ακαταλήπτων δι' αὐτὸν ζητημάτων καὶ κατόπιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης (1652) εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐκυριάρχει ὁ πουριτανισμὸς καὶ ὁ σχολαστικισμὸς. Ἐκείνο τὸ ὅποιον ἀφύπνισε καὶ ἔτρεψε τὸ πνεῦμα του πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἦτο (κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν) ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Καρτεσιῦ, τὰ ὅποια ἐτόνωσαν τὸ ἠθικόν του, καὶ βραδύτερον τοῦ Γκασσέντι καὶ τοῦ Χόμπς.

Ἡ ἐφηβικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Λόκ συμπύπτει πρὸς τὴν περίοδον τῶν μεγάλων καὶ σφοδρῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀγώνων ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅποτε ἡ πάλῃ μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων στοιχείων εἶχε κορυφωθῆ, ὑποδυομένη πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν μορφήν. Ἐν Ὁξφόρδῃ ἐπεκράτει πλήρης θρησκευτικὴ ἀνοχὴ (ἀνεξιθρησκεία). Οὐ μόνον ὁ Τζὼν Ὁουεν, ὁ πρῦτανις τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀλιβιέρος Κρόμβελ, ὁ πανίσχυρος δικτάτωρ, ὁ ὁποῖος εἶχε καταπολεμήσει τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Β', ἐξοσφάλιζον εἰς ὅλους τοὺς δισμαρτυρούμενους ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀφῆκε βαθύτατα ἶχνη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Λόκ καὶ καθώρισεν ἐν πολλοῖς τὴν θέσιν του ὡς φιλοσόφου. Μὲ τὴν παλινόρθωσιν, ἡ ἐπισκοπικὴ ἐκκλησία ἀνέκτησε τὴν ἐξουσίαν.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Λόκ ἐπεδίωκε νὰ γίνῃ ἐκκλησιαστικὸς λειτουργός, ἀλλ' αἱ φιλελεύθεραι ἀντιλήψεις του κατέστησαν τὴν προθεσίαν του ταύτην μὴ πραγματοποιήσιμον. Εἰς μίαν πραγματείαν του τὸ 1667, ἀρνεῖται εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἰς ἕκαστον ἰδιαιτέρως τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν εἰς τοὺς ἄλλους διὰ τῆς βίας θεωρητικὰς ἰδέας καὶ καθυστερημένας λατρευτικὰς μορφάς. Ἄλλαχοῦ τονίζει τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς ἠθικῆς πλευρᾶς τῆς θρησκείας καὶ ζητεῖ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα δόγματα καὶ τελετάς. Ἡ ἐπισκοπικὴ Ἐκκλησία, μὲ τὰ 39 ἄρθρα πίστεως καὶ τὰς τοლואρίθμους τελετάς, ἦτο κατὰ συνέ-

πειαν κλειστὴ δι' αὐτόν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ γίνῃ ἰατρός, ἐσπούδασε τὴν χημείαν καὶ τὴν ἱατρικὴν, συνεδέθη δὲ διὰ προσωπικῆς φιλίας πρὸς τὸν διάσημον χημικὸν R. Boyle καὶ τὸν διάσημον ἰατρὸν Sydenham, οἱ ὅποιοι ἐπέδρασαν οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς φιλοσοφίας του. Διότι ὁ μὲν Boyle ὑπεστήριξε τὴν πειραματικὴν μέθοδον ἐν τῇ χημείᾳ ἐναντίον τῶν ἀλχημιστῶν καὶ τῶν χημικῶν ἰατρῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεδίωκον σκοποὺς ξένους πρὸς τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην, ὁ δὲ Sydenham ὑπεστήριξε τὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον εἰς τὴν ἱατρικὴν. Ἄλλ' ἡ ἱατρικὴ δὲν ὑπῆρξεν ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τοῦ Λόκ. Γνωρισθεὶς μὲ τὸν κόμισα Shaftesbury, τὸν μέγαν πολιτικὸν τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Β', προσελήφθη εἰς τὴν οἰκογένειάν του ὡς γραμματεὺς, ἰατρός καὶ παιδαγωγός. Ὁ Λόκ, ὅπως εἰς τὰ θρησκευτικὰ, οὕτω καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἦτο φιλελεύθερος. Ἀνῆκε μετὰ θέρμης καὶ πεποιθήσεως εἰς τὸ κόμμα τῶν Οὐίγων καὶ ἠκολούθησε τὴν τύχην των. Ἡ πτώσις τοῦ Shaftesbury κατὰ τὸ 1672 συνεπέφερε καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Λόκ. Ἐξῆσε τότε ἐπὶ τινα ἔτη ἐν Γαλλίᾳ, κατόπιν δὲ, ἐπειδὴ ὁ φίλος του εἶχε μετάσχει συνωμοσίας τινος καὶ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ εἰς Ὁλλανδίαν, μετέβη καὶ αὐτὸς πρὸς συνάντησίν του τὸ 1683. Ἐπιτι διάστημα ἠναγκάσθη νὰ κρυβῆ ἐκεῖ, διότι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐζήτηε τὴν ἐκδοσίν του. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα συνέγραψε τὴν περίφημον «*Epistola de tolerantia*» 1685, ἡ ὁποία ἐξεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν ἀγγλικὴν, καὶ τὸ ἀριστούργημά του «*Δοκίμιον περὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως*», ἐν ἑκ τῶν ἐπιτυχεστέρων καὶ σπουδαιότερων ἔργων τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας.

Τὸ 1689 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἀφοῦ εἶχε δημοσιεύσει τὸ προηγουμένον ἔτος καὶ διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸ ὀλλανδικὸν περιοδικὸν «*Γενικὴ Βιβλιοθήκη*» τοῦ J. I. église, ἐπιτομὴν τοῦ «*Δο-*

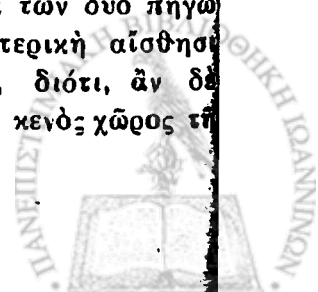

κιμίου περί της ἀνθρωπίνης νοήσεως», ὅπερ ἐκυκλοφόρησε πλήρες εἰς τὴν ἀγγλικὴν τὸ 1690. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνει τέσσαρα βιβλία: τὸ πρῶτον ἐπικρίνει τὴν θεωρίαν τῶν ἐμφύτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν, τὸ δεύτερον ἀποδεικνύει ὅτι πᾶσαι αἱ ἰδέαι (παραστάσεις) προέρχονται ἐκ τῆς πείρας καὶ ἀναλύει τὰς συνθέτους ἰδέας εἰς τὰ ἀπλᾶ τῶν στοιχείων· τὸ τρίτον ἐρευνᾷ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς σκέψεως, καταπολεμεῖ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν ὡς φιλοσοφίαν λέξεων κλπ., τὸ δὲ τέταρτον διακρίνει τὰ διάφορα εἶδη γνώσεων καὶ καθορίζει τὰ ὅρια τῆς γνώσεως. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὁράγγης, ὁ Λόκ ἔσχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν. Ἦτο φίλος τοῦ βασιλέως καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τῆς ἀνεξιθρησκείας, τῆς ψηφίσεως συνετῶν ἐμπορικῶν νόμων κλπ. Αἱ «Δύο πραγματεῖαι περὶ κυβερνήσεως» αἵτινες ἐξεδόθησαν τὸ 1690, ἀποδεικνύουν ὅτι ἐκτὸς τοῦ θεωρητικῶν σκοποῦ, ἀπέβλεπον ἐπίσης καὶ εἰς τὴν υπεράσπισιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἢ ὅποια εἶχε δημιουργήσει νέαν κατάστασιν πραγμάτων. Ὁ Λόκ, ὅστις οὐδέποτε ἐνυμφεύθη, ἔζησε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν Oates, πλησίον τοῦ Λονδίνου, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ἦτο προικισμένος μὲ γλυκύτητα χαρακτήρος, ἠγάπα τοὺς φίλους του, ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τῆς ἀτομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεζήτει μετὰ πάθους τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας.

Ἡ θεωρητικὴ φιλοσοφία τοῦ Λόκ εἶναι κυρίως ἔρευνα τοῦ γνωσιολογικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, καὶ ἐπιμελῆς ἀποφυγὴ πάσης μεταφυσικῆς σκέψεως. Πρὶν ἢ προβῆ τις εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια δημιουργεῖ καὶ προβάλλει εἰς ἡμᾶς πρὸς λύσιν ἢ παρατήρησις τοῦ κόσμου, εἶναι ἀνάγκη, κατὰ τὸν Λόκ, νὰ ἐρευνησῇ προηγουμένως τὸ ὄργανον, τὸ ὅποion μεταχειρίζεται, ἦτοι τὴν γνῶσιν, καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν

χρησιμότητα αὐτοῦ. Δεδομένα τῆς γνώσεως εἶναι αἱ ἰδέαι (παραστάσεις). Ἄλλ' αἱ παραστάσεις οὗται δὲν εἶναι ἔμφυτοι, ὅπως ὑπεστήριζεν ἡ ὀρθολογιστικὴ σχολή· εἶναι ἐπίκτητοι, ὑποτέλεσμα τῆς ἐμπειρίας. Ἡ καθολικὴ παραδοχὴ, τὴν ὅποian τινὲς προβάλλουν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἐμφύτων ἰδεῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι πραγματικὴ, οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὀρθῶς ὡς ἀποτέλεσμα ὁμοίω ἐμπειριῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ περίφημος οὕτη καθολικὴ παραδοχὴ δὲν ἔχει τὴν νομιζομένην ἔκτασιν. Τὰ ὑψιστα καὶ γενικώτατα ἀξιώματα, ὅπως, π. χ. ὁ νόμος τῆς ἀντιφάσεως, ἡ ταυτότης, ἡ διαφορὰ, ἡ δυνατότης, ἡ ἀδυνατότης, ὁ Θεός, δὲν ὑπάρχουσιν ἐξ ἴσου συνειδηταί εἰς πάντας, ἢ κατ' ὅμοιον τρόπον. Ἐμφυτος λοιπὸν δύναται νὰ εἶναι ὄχι ἡ παράστασις, ἀλλὰ μόνον ἡ ἰκανότης νὰ σχηματίσωμεν καὶ κατανοήσωμεν αὐτὴν. Πᾶσαι αἱ ἡμέτεραι παραστάσεις προέρχονται ἄνευ ἐξαιρέσεως ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Τὸ πνεῦμα τὸ ὅποion δὲν ἔχει κάμει ἐμπειρίας, ὁμοιάζει πρὸς ἄγραφον χάρτην (tabula rasa), ἢ ἐμπειρία δὲ εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια καλύπτει βαθμιαίως τὸν χάρτην τοῦτον διὰ γροσφικῶν χαρακτήρων. Πρέπει ὁμοῦ νὰ διακρίνωμεν δύο εἰδῶν ἐμπειρίας: α) τὴν ἐξωτερικὴν ἢ αἰσθητικὴν ἐμπειρίαν ἢ αἰσθητικότητα (sensation) προερχομένη ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως (external sense) καὶ β) τὴν ἐσωτερικὴν ἐμπειρίαν ἢ ἄλλως τὴν σκέψιν ἢ διάνοησιν (reflexion) προερχομένη ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως (internal sense) ἢ τῆς αὐτοσυνειδησίας.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπειρία πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων τῶν ἀντικειμένων, δηλαδή, τῆς ὑλικῆς ἡμῶν αἰσθήσεως, διὰ δὲ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως γινώσκωμεν τὰς ἰδίας ἡμῶν καταστάσεις. Ἐκ τῶν δύο πηγῶν τῆς ἐμπειρίας, ἡ ἐξωτερικὴ αἰσθησις εἶναι ἡ σπουδαιότερα, διότι, ἂν δὲ πληροῦται δι' αὐτῆς ὁ κενὸς χώρος τῆ

ψυχῆς, ἡ ἐσωτερικὴ αἰσθήσις δὲν εὐρίσκει πλέον τι, δι' οὗ θὰ ἠδύνατο ἐμπραγμάτως νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς. Τὰ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως διαβιβαζόμενα εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν καλεῖ ὁ Λόκ ἀπλᾶς παραστάσεις (simple ideas) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν συνθέτων παραστάσεων (complex ideas), τὰς ὁποίας τὸ πνεῦμα σχηματίζει βραδύτερον ἐκ τῶν ἀπλῶν. Αἱ ἀπλᾶι παραστάσεις διαιροῦνται εἰς 4 κατηγορίας: α) τὰς διὰ μιᾶς μόνον μορφῆς τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως μεταδιδόμενας ἡμῖν (χρώματα, ἦχοι, ὄσμαι, γεύσεις, ψῦχος, κλπ.), β) τὰς διὰ πλειόνων ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων μεταδιδόμενας (ἔντασις, μορφὴ, κίνησις, ἀδράνεια κλπ.) γ) τὰς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς μόνον αἰσθήσεως (ἀντίληψις, νόησις, αἰσθησις, βούλησις κλπ.) καὶ δ) τὰς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως ταυτοχρόνως μεταδιδόμενας (εὐχαρίστησις, δυσσρέστησις, ὑπαρξίς κλπ.). Αἱ ἀπλᾶι αὗται παραστάσεις ἀποτελοῦν τὰ κύρια συστατικά τῆς ὅλης γνώσεως ἡμῶν καὶ δι' αὐτῶν σχηματίζονται αἱ σύνθετοι παραστάσεις, τὸ πνεῦμα θέτει εἰς ἐνέργειαν διαφόρους δεξιότητας, ἐχούσας τὴν αἰτίαν τῶν ἐν τῷ ὄργανισμῷ αὐτοῦ, π.χ. τὴν ἰκανότητα τοῦ νὰ συγκρατῇ, συγκεντροῖ, διαφυλάσῃ καὶ ἀναπαράγῃ παραστάσεις, τὴν δεξιότητα τοῦ παρομοιοῦν, διακρίνειν, συνδέειν καὶ ἀφαιρεῖν κλπ.

Αἱ ἀπλᾶι παραστάσεις εἶναι πράγματι τοιαῦται, οἷαι παριστάνονται εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν. Πάσας τὰς καταστάσεις, ὧν ἔχομεν συνείδησιν, τὰς ἔχομεν πραγματικῶς. Ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τοῦτο τῆς συνειδήσεως δὲν δύναται ν' ἀξιῶσθαι ἀντικειμενικὸν κῦρος. Χρώματα, ἦχοι, γεύσεις, ὄσμαι, θερμότης, ψῦχος κλπ. εἶναι πάντα ὑποκειμενικά, δηλαδὴ παραστάσεις ἐν ἡμῖν, οὐχὶ ιδιότητες αὐτῶν τῶν ὄντων. Ἐνῶ ἡ ἔκτασις καὶ μορφὴ, ἡ κίνησις καὶ ἡ ἀδράνεια κλπ. εἶναι ιδιότητες, τὰς ὁποίας αὐτὰ τὰ ὄντα ἔχουσι πραγματικῶς, ιδιότητες

ἔχουσαι ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα. Οὕτω, κατὰ τὴν Λόκ, ὑπάρχει, ἐκτὸς τοῦ ὑποκειμένου, ἀντικειμενικὸς κόσμος, ὁστις ἐρεθίζων τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν προκαλεῖ ἐντὸς ἡμῶν τὸ φαινόμενον τῆς ἡχοῦσης, ἐγχρώμου κλπ. πραγματικότητος. Τὰς εἰς τὰ ὄντα πράγματι ἀνηκούσας ιδιότητας ὀνομάζει ὁ Λόκ πρωτεύουσας (primary qualities), τὰς δὲ ὑφ' ἡμῶν ἀτόπως ἀποδιδόμενας εἰς αὐτὰ δευτερευούσας (secondary qualities).

Ἡ σύνθετος παράστασις τῆς οὐσίας εἶναι καθαρὸν δημιούργημα τῆς νοήσεως ἡμῶν καὶ ὄχι ἔμφυτος, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀντικειμενικὸν κῦρος. Ἀπλῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν τι εἶναι οὐσία. Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς οὐσίας στηρίζεται καὶ ἡ περὶ Θεοῦ παράστασις (μὴ οὔσα ἔμφυτος), ἣτις σημαίνει οὐσίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν σχετίζεται ἄθροισμα προσδιορισμῶν ἐκφραζόντων διαφόρους τελειότητας. Αἱ παραστάσεις, ὡς παραστάσεις, οὔτε ἀληθεῖς, οὔτε ψευδεῖς εἶναι

Ἀλήθεια καὶ ψεῦδος προσήκουσι μόνον εἰς τὴν κρίσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ σχετίζομεν τὰς παραστάσεις πρὸς ἀλλήλας. Τὸ μοναδικὸν κριτήριον πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀληθείας ἢ μὴ τῶν κρίσεων εἶναι ἡ συμφωνία ἢ ἡ ἀντίθεσις παραστάσεων μόνον πρὸς ἀλλήλας. Εἰς πάσας τὰς κρίσεις δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν ἀπόλυτον βεβαιότητα. Ἐχομεν κρίσεις: α) ταυτολογικὰς (α=α), β) ἀποδεικτικὰς, παραγούσας λογικὴν σχέσιν μεταξὺ παραστάσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι αἱ αὐταί, γ) τὰς ποιούμενας λόγον περὶ συνυπάρξεως ἢ ἀναγκαίας συνδέσεως δύο παραστάσεων, δ) τὰς ποιούμενας λόγον περὶ συνυπάρξεως ἐννοίας τινός. Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων μόνον τὸ δεύτερον ἔχει σημασίαν.

Ὁ Λόκ παραδέχεται ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἔμφυτος, ἀλλ' ἀποδείξιμος. Θεὸς ὑπάρχει, διότι ὑπάρχουν πεπερασμένα ὄντα σχόντα ἀρχὴν καὶ ἐπομένως αἰτίαν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ ἄπειρόν τι ὄν ὡς ἡ τε-

τῶν συνόρων μεταξύ Γερμανίας καὶ Βελγίου καὶ μεταξύ Γερμανίας καὶ Γαλλίας καὶ τὸ ἀπαρβαίσιον τῶν ἐν λόγῳ συνόρων, ὡς καθωρίσθησαν ὑπὸ ἡ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπογραφείσης ἐν Βερσαλλίαις τὴν 28 Ἰουνίου 1919 συνθήκης εἰρήνης, ὡς καὶ τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 42 καὶ 43 τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀφοπλιζομένην ζώνην.

> Ἄρθρον δευτέρον. — Ἡ Γερμανία καὶ τὸ Βέλγιον ὡς καὶ ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ἀναλαμβάνουν ἀμοιβαίως νὰ μὴ ἐπιδοθοῦν, καὶ ἀπὸ τὸ ἐν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἰς οὐδεμίαν ἐπίθεσιν ἢ εἰσβολὴν καὶ νὰ μὴ προσφύγουν καὶ ἀπὸ τὸ ἐν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει εἰς τὸν πόλεμον.

Μολοντοῦτο ἡ διάταξις οὕτη δὲν ἐφαρμόζεται ἐὰν πρόκειται :

1ον. Περὶ ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς νομίμου ἀμύνης, δηλαδὴ τῆς ἀντιστάσεως εἰς παραβάσιν τῆς ὑποχρεώσεως τῆς προηγουμένης παραγράφου ἢ καταφανοῦς παραβάσεως τῶν ἄρθρων 42 ἢ 43 τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, ὅταν μία τοιαύτη παράβασις ἀπετέλεσε μίαν μὴ προκληθεῖσαν πρᾶξιν ἐπιθέσεως καὶ ὅταν λόγῳ τῆς συγκεντρώσεως ἐνόπλων δυνάμεων εἰς τὴν ἀφοπλισμένην ζώνην καθίσταται ἀναγκαία μία ἄμεσος δρᾶσις.

2ον. Περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

3ον. Περὶ πράξεως δικαιολογημένης ὑπὸ ἀποφάσεως ληφθείσης ὑπὸ τῆς συνελύσεως ἢ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἢ εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 15, παράγραφος 7, τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, ἢ ἐνέργεια αὕτη κατευθύνεται ἐναντίον κράτους, τὸ ὅποιον πρῶτον ἐπεδόθη εἰς ἐπίθεσιν.

> Ἄρθρον τρίτον. — Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς ἀμοιβαίας ὑποχρεώσεις ἀνέλαβον εἰς τὸ ἄρθρον 2 τῆς παρούσης

συνθήκης, ἡ Γερμανία καὶ τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ἀναλαμβάνουν νὰ διακανονίζουσιν διὰ τῆς εἰρηνικῆς ὁδοῦ καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον πάντα τὰ ζητήματα οἰασθήποτε φύσεως καὶ ἂν ὧσιν τὰ ὅποια τυχὸν θὰ τοὺς ἐχώριζον καὶ τὰ ὅποια δὲν κατέστη δυνατόν νὰ λυθοῦν διὰ τῶν συνήθων διπλωματικῶν μεθόδων :

Ὅλα τὰ ζητήματα διὰ τὰ ὅποια τὰ μέρη θὰ ἠμφισβήτησαν ἀμοιβαίως ἐν διαίωμα θὰ ὑποβάλλονται εἰς δικασίας, εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ὁποίων τὰ μέρη ἀναλαμβάνουν νὰ ὑποταχθοῦν.

Πᾶν ἄλλο ζήτημα θὰ ὑποβάλλεται εἰς ἐπιτροπὴν συνδιαλλαγῆς καὶ ὃν ὁ προτεινόμενος διακανονισμὸς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς δὲν ἐπιδοκιμάζεται ἀπὸ ἀμφοτέρω τὰ μέρη, τὸ ζήτημα θὰ φέρεται πρὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀποφαινομένου συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 15 τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν μεθόδων αὐτῶν εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ εἶναι ἀντικείμενον ἰδιαιτέρων συμβάσεων ὑπογραφομένων σήμερον.

> Ἄρθρον τέταρτον. — 1ον. Ἄν ἐν τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν φρονεῖ ὅτι διεπράχθη ἢ διαπράττεται παραβάσις τοῦ ἄρθρου 2 τῆς παρούσης συνθήκης ἢ παράβασις τῶν ἄρθρων 42 καὶ 43 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, θὰ φέρη ἀμέσως τὸ ζήτημα πρὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

2ον. Μόλις τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν διαπιστώσει ὅτι τοιαύτη παραβάσις ἢ παράβασις διεπράχθη θὰ εἰδοποίησιν ἄνευ ἀναβολῆς τὰς ὑπογραφούσας τὴν παρούσαν συνθήκην δυνάμεις, καὶ ἐκάστη τούτων ἀναλαμβάνει νὰ παράσχῃ, εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, ἀμέσως τὴν βοήθειάν της εἰς τὴν δύναμιν ἐναντίον τῆς ὁποίας ἢ καταγγελομένη πρᾶξις κατηυθύνετο.

3ον) Ἐν περιπτώσει καταφανοῦς παραβάσεως τοῦ ἄρθρου τῆς παρούσης συνθήκης ἢ καταφανοῦς παραβάσεως

τῶν ἄρθρων 42 καὶ 43 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ὑπὸ τινος τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἐκάστη τῶν ἄλλων συμβαλλομένων δυνάμεων ἀναλαμβάνει, ἀπὸ τοῦδε, νὰ παράσχη ἀμέσως τὴν βοήθειάν της εἰς τὸ μέρος ἐναντίον τοῦ ὁποίου τοιαύτη παραβίασις ἢ παράβασις κατηυθύνετο μόνις ἢ ἐν λόγῳ δύνამις ἀντιληφθῆ ὅτι ἢ παραβίασις αὕτη ὀποτελεῖ μὴ προκληθεῖσαν πρᾶξιν ἐπιθέσεως καὶ ὅτι λόγῳ εἴτε διαβάσεως τῶν συνόρων, εἴτε ἐνάρξεως ἐχθροπραξιῶν ἢ συγκεντρώσεως ἐνόπλων δυνάμεων εἰς τὴν ἀφοπλισμένην ζωὴν, ἀπαιτεῖται ἄμεσος ἐνέργεια. Μολοντοῦτο, τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ἀσχολούμενον μὲ τὸ ζήτημα συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην παράγραφον τοῦ παρόντος ἄρθρου, θὰ ἀνακοινώσῃ τὸ ἀποτελεσμα τῶν διαπιστώσεών του. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀναλαμβάνουν εἰς παρομοίαν περίπτωσηιν νὰ ἐνεργήσουν συμφώνως μὲ τὰς συστάσεις τοῦ συμβουλίου αἱ ὁποῖαι συνεκέντρωσαν τὴν παμπηφίαν τῶν ψήφων ἐκτὸς τῶν ψήφων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μετασχόντων τῶν ἐχθροπραξιῶν μερῶν.

» Ἄρθρον πέμπτον.— Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 5 τῆς παρούσης συνθήκης τίθεται ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν ὡς προβλέπεται κατωτέρω :

Ἄν μία τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ἄρθρον 3 δυνάμεων ἀρνεῖται νὰ ὑποταχθῆ εἰς τὰς μεθόδους εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ ἢ νὰ ἐκτελέσῃ διαιτητικὴν ἢ δικαστικὴν ἀπόφασιν καὶ διαπράττει παραβίασιν τοῦ ἄρθρου 2 τῆς παρούσης συνθήκης ἢ παράβασιν τῶν ἄρθρων 42 καὶ 43 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, θὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 4 τῆς παρούσης συνθήκης.

Εἰς ἣν περίπτωσιν, χωρὶς νὰ διαπράξῃ παραβίασιν τοῦ ἄρθρου 3 τῆς παρούσης συνθήκης ἢ παράβασιν τῶν ἄρθρων 42 καὶ 43 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, μία τῶν δυνάμεων τῶν ἀ-

ναφερομένων εἰς τὸ ἄρθρον 2 ἠρνεῖτο νὰ ὑποταχθῆ εἰς τὰς μεθόδους εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ ἢ νὰ ἐκτελέσῃ διαιτητικὴν ἢ δικαστικὴν ἀπόφασιν, τὸ ἕτερον μέρος θὰ προσφύγῃ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν τὸ ὁποῖον θὰ προτείνῃ τὰ ληπτέα μέτρα τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη θὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὰς συστάσεις αὐτὰς.

» Ἄρθρον ἕκτον.— Αἱ διατάξεις τῆς παρούσης συνθήκης δὲν θίγουν τὸ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αἰτινες ἀπορρέουν διὰ τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη ἐκ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ὡς καὶ ἐκ τῶν συμπληρωματικῶν διακανονισμῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπογραφέντων ἐν Λονδίῳ τὴν 30 Αὐγούστου 1924.

» Ἄρθρον ἑβδομον.— Ἡ παροῦσα συνθήκη, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης καὶ συμφώνως μὲ τὸ σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς περιορίζουσα τὴν ἀποστολὴν ταύτης νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τὰ ἱκανὰ νὰ προασπίσουν ἀποτελεσματικῶς τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

» Ἄρθρον ὄγδοον.— Ἡ παροῦσα συνθήκη θὰ καταγραφῆ εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν συμφώνως μὲ τὸ σύμφωνον τῆς Κοινωνίας. Θὰ μείνῃ ἐν ἰσχύει μέχρις ὅτου, κατ' αἴτησιν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν ἀνακοινουμένην εἰς τὰς ἄλλας ὑπογραφομένας δυνάμεις πρὸ τριῶν μηνῶν, τὸ συμβούλιον, ψηφίζον καὶ ἀπλειόψηφίαν τῶν δύο τρίτων τοῦλάχιστον, διαπιστώσῃ ὅτι ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν ἐξασφαλίζει εἰς τὸ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις καὶ ἢ συνθήκη νὰ παύσῃ τότε τὰ ἀποτελεσματὰ της μετὰ τὴν ἐκπνοὴν προθεσμίας ἐνὸς ἔτους».

Τὸ σύμφωνον τοῦτο, ὑπογραφέν πρωτοβουλία τοῦ Στρέζεμαν, ἀπετέλει γεωμανικὴν νίκην διότι ἀφ' ἐνὸς ἀφήρει ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῆς ἀναθεωρήσεως ὠρισμένων

διατάξεων τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών (ἐπανορθώσεις, Ρούρ κτλ.) καὶ ἐχώριζε τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Τσεχοσλοβακίαν τῶν ὁποίων τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορα οὐδεμιᾶς ἐγγυήσεως ἐτύγχανον, ἀλλὰ καὶ ἀφήρει πλεόν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν πᾶν δικαίωμα μεμονωμένης δράσεως διὰ τὸν ἐκβιασμὸν τῆς Γερμανίας, τυχὸν δυστροπούσης εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ὠρισμένων διατάξεων τῶν συνθηκῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἄλλωστε κατεβλήθη προσπάθεια νὰ μειωθῇ ἡ σημασία του καὶ ὁ Ὄστιν Τσάμπερλαιν ὁμιλῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων κατὰ τὴν ψήφισιν του ἐδήλωε ὅτι καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἐπιβάλλεται ἔνοπλος ἐνέργεια, «ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις μένει ἐλευθέρω νὰ κρίνῃ ἂν ὑπάρχῃ ἢ ὄχι ἄμεσος κίνδυνος». Ἐπίσης, τὸ Σύμφωνον τοῦ Λοκάρνο μὴ ἰδρύον ὄργανισμὸν ἱκανὸν νὰ ἀποφανθῇ ἀμέσως ἐπὶ τῶν τυχὸν προκυπτόντων ζητημάτων καὶ ἀπειτοῦν δι' ὠρισμένους ἀποφάσεις πρυμνηφίαν τοῦ συμβουλίου τῆς Κ.Τ.Ε., ἐπιτρέπει εἰς τὰς συμβαλλόμενας δυνάμεις νὰ διαφύγουν τὰς ἐκ τοῦ συμφώνου ὑποχρεώσεις των. Διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἄλλωστε τῶν κενῶν τοῦ συμφώνου μετὰ μίαν τριετίαν κατεσκευάσθη τὸ σύμφωνον *Κέλλογκ* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἐλαχίστην πρόοδον ἐσημείωσεν εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῆς εἰρήνης.

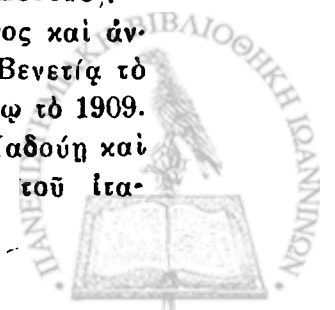
Λομβάρδος (Κωνσταντῖνος).—Πολιτικός τῶν Ἰονίων καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (1820—1888). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνεμείχθη τὸ πρῶτον καταταχθεὶς εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τὴν Ἑλλάδα κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ διέπρεψε. Εἶναι καὶ ὁ ἐκδότης τῶν ἐφημερίδων «Παλλιγενεῖο» καὶ «Φωνὴ τῆς Ἰονίου». Βουλευτὴς ἐξελέγη τὸ πρῶτον τὸ 1852 εἰς τὴν Ἰόνιον βουλὴν. Πραγματοποιηθεῖ-

σης τῆς ἐνώσεως εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Κουμουνδούρου συνέτεινε διὰ τοῦ ὄγκου τῶν 82 ὑπ' αὐτὸν πληρεξουσίων εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ συντάγματος. Ἐκτοτε ἐξελέγετο ἀνελλιπῶς βουλευτὴς. Διετέλεσεν ἐπτάκις ὑπουργός. Ἀπὸ τοῦ 1866 συνέπραττε μετὰ τὸν Τρικούλην. Διετέλεσεν ἐπίσης καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ εἰσαγγελεὺς τῆς βουλῆς κατὰ τὴν δίκην τῶν 2 ὑπουργῶν καὶ 3 ἀρχιερέων, οἵτινες κατηγορήθησαν ἐπὶ σιμωνίᾳ (1888).

Λομβάρδος (Ἀργασάρης Κωνσταντῖνος).—Πολιτικὸς Ζακύνθου ἀνεπιὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Κωνσταντίνου Λομβάρδου (1859—1923). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ τραπεζιτικὸν στάδιον, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου του Κωνσταντίνου, τῷ ἀνετέθη ἡ ἡγεσία τοῦ μεγάλου ἐν Ζακύνθῳ κόμματος. Διετέλεσε πλειστάκις βουλευτὴς, τρεῖς ὑπουργός.

Λομπάρ (Ἰωάννης Lombart).—Γάλλος σοσιαλιστὴς ἐκ τῶν πρώτων ὀργανιστῶν τῆς ἐργατικῆς κινήσεως τῆς Μασσαλίας, γεννηθεὶς τὸ 1854 εἰς Τουλών καὶ ἀποθανὼν εἰς Gharento τὸ 1891. ἠορίσε τὸ στάδιόν του ὡς ἐργάτης ὀρολογοποιός. Διετέλεσεν ἀνταποκριτὴς τοῦ «Προοδευτικοῦ σοσιαλισμοῦ», τὸν ὁποῖον συνέτασεν ὁ Benoît Malou ἐν τῇ ἔξορίᾳ. Ὄργάνωσε τὸ ἐργατικὸν συνέδριον τοῦ 1879, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸν τίτλον ἐργατικὸν σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῆς Γαλλίας. Διετέλεσεν ἐπίσης συνεργάτης τοῦ «Piloti» καὶ τὸ 1881 καὶ 1884 διευθυντὴς τοῦ «Ἐλευθέρου λαοῦ» καὶ ἔπειτα τῆς «Νέας ἐπιθεωρήσεως». Ἐγγραψε πλείστα μυθιστορήματα.

Λομπρόζο (Καίσαρ Lombroso).—Ἴταλὸς ἰατρός, ἐγκληματολόγος καὶ ἀνθρωπολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ τὸ 1836 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τουρίνῳ τὸ 1909. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Παδοῦᾳ καὶ Παβίᾳ, κατὰ τὴν ἐκρηξιν δὲ τοῦ ἰτα-

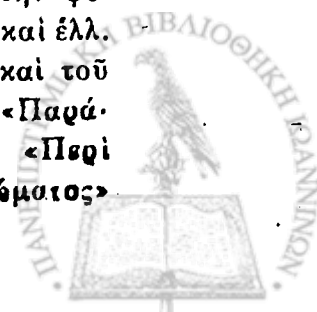

λοαυστριακού πολέμου (1859) κατετάγη ἑθελοντής εἰς τὸν στρατόν, ἔνθα ὑπηρέτησεν ἐπὶ τετραετίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ ἀνθρωπολογικῶς περὶ τοὺς τρισχιλίους στρατιώτας καὶ τὰ χρονία πολλῶν τυφεκισθέντων ἐν Καλαβρία λιπστών. Ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τούτων στηριζόμενος, ἐσχημάτισε διὰ πρώτην φορὰν τὴν γνώμην περὶ τῶν ἰδιαιτέρων κρανιακῶν χαρακτήρων τῶν μεγάλων ἐγκληματιῶν, γενόμενος ταχύτατα γνωστός καὶ ἐπισύρας τὴν προσοχὴν τοῦ Βίρχωβ. Μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἀπὸ τοῦ στρατοῦ (1862) διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς ἐν Παρίσι, τὸ δὲ 1871 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ φρενοκομείου τοῦ Πεζάρου καὶ βραδύτερον καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου. Ὡς ἐγκληματολόγος ὁ Λομπρόζο ἀνέπτυξε νέας ὅλως θεωρίας δι' αὐτὸν αἱ ἀνεξάρτητοι τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως συνθήκαι, ὅπως ἡ κληρονομικότης, ἡ ἐπίδρασις τῶν νευρικῶν νόσων κλπ., διαδραματίζουσιν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἐγκληματιῶν καὶ ἐλαττώνουσιν εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν εὐθύνην του. Ὁ ἐγκληματίας εἶναι διὰ τὸν Λομπρόζο μᾶλλον ἀσθενής, παρὰ ἔνοχος. Αἱ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει διὰ τὴν υποστήριξιν τῶν θεωριῶν του (αἴτινες βραδύτερον προσηρμόσθησαν εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ Ἑρρ. Φέρρι καὶ τοῦ Ρ. Γκαρόφαλο), εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ λεπτομερῆς σπουδὴ τῶν διαφόρων φάσεων τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ δεδομένα τὰ ὁποία παρέχει ἡ ἔρευνα μερικῶν ἰδιαιτέρων ἀνατομικῶν ἰδιοτυπιῶν, στιγμάτων ἐκφυλισμοῦ καὶ ἀνθρωπομετρικῶν χαρακτηριστικῶν. Αἱ θεωρίαι αὗται, ἂν καὶ ἔχουσιν ἐγκαταλειφθῆ ἡμέρον ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, ἐξακολουθοῦν ἐν τούτοις νὰ διαδραματίζουσιν σημαντικὸν πρόσωπον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐγκληματολογίας. Δὲν πιστεῦσιν πλέον σήμε-

ρον εἰς τὸν ἐκ γενετῆς ἐγκληματιῶν, εἶδος ἀσθενοῦς ἐκ κληρονομικότητος, ἀσυνείδητον θῦμα τοῦ ἀταβισμού, δειγμα μὴς πρωτογόνου ἀιθροπότητος ἐμφανιζόμενον κατὰ τύχην εἰς τοὺς κόλπους ἡμερωμένης κοινωνίας. Ἐπίσης ἡ ἀντίληψις περὶ ἀτομικοῦ τύπου τοῦ κακοποιοῦ ἔχει ἀπειράκις διάψευσθῆ ὑπὸ τῶν γεγονότων καὶ τῶν στατιστικῶν. Ἄλλ' ἡ ἀξία τοῦ Λομπρόζο ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀτομικῶν συνθηκῶν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς μειωμένης εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ὑπέχει ὁ ἐγκληματίας λόγῳ τῶν φυσικῶν ἀνωμαλιῶν, τῶν ἐκφυλιστικῶν στιγμάτων καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν φυσικῶν καὶ ψυχικῶν ἀλλοιώσεων του.

Ὅπως ἐλέχθη ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀσθένειαι ἀλλ' ἀσθενεῖς, οὕτω καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ Λομπρόζο τὰς ὁποίας ὑπεστήριξε μὲ σπαγίαν πολεμικότητα ἤγαγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουσιν ὄχι ἐγκλήματα καθαρῶς διακεκριμένα καὶ κολάσιμα συμφώνως πρὸς ἀναλλοίωτον κλίμακα ποινῶν, ἀλλὰ ἐγκληματῆται κριτέοι κατ' ἀτομικὸν ἕκαστος τρόπον καὶ δικαστέοι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἱατρικῆς ἢ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. Αἱ θεωρίαι τοῦ Λομπρόζο ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενυμένης συνεργασίας τῆς ἱατρικῆς πρὸς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι : «Ἱατροψυχολογικά ἀποτελέσματα» (1858), «Ἐρευναι ἐπὶ τοῦ κρητινισμού ἐν Λομβαρδίᾳ» (1859), «Μεγαλοφυΐα καὶ παραφροσύνη» (1864), «Κλινικαὶ μελέται ἐπὶ τῶν φρενικῶν νόσων» (1865), «Ἡ ἱατροδικαστικὴ τῆς παραφροσύνης κατὰ τὴν πειραματικὴν μέθοδον» (1873), «Ὁ ἐγκληματίας ἀνθρώπος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν, τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ψυχιατρικὴν» (1875), ε' ἔκδ. 1896, καὶ ἑλλ. μετ. «Ἀλγομετρία τοῦ ὑγιοῦς καὶ τοῦ παράφρονος ἀνθρώπου» (1878), «Παράφρονες καὶ ἀνώμαλοι» (1889), «Περὶ τῆς ἱατροδικαστικῆς τοῦ πτώματος»

(1890), «Παλίμψηστα τῶν φυλακῶν» (1891), «Προγματεία περὶ πελλάγρας» (1892), «Ἡ ἐγκληματίας γυνή» (1893), «Αἱ μᾶλλον πρόσφατοι ἀνακαλύψεις καὶ ἐφαρμογαὶ τῆς ψυχιατρικῆς καὶ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας» (1893), «Γραφολογία» (1894), «Οἱ ἀνορχικοὶ» (1895), «Τὸ πολιτικὸν ἐγκλημα καὶ ἡ ἐπανάστασις», «Ἐγκλημα, αἰτίαι καὶ θεραπεία» (1900). Ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ Λομώφ ζέειδεν τὸ «Ἀρχεῖον ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας, ψυχιατρικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς», ὅπερ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἐξακολουθεῖ ἐκδιδόμενον ἐν Τουρίνῳ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ καὶ τοῦ συζύγου τῆς καθηγητοῦ Καρράου. Κατὰ τὰ τελευταῖα εἴη τῆς ζωῆς τοῦ ἠσυχολήθη μὲ τὸν πνευματισμὸν, συγγράψας καὶ εἰδικὸν περὶ αὐτοῦ ἔργον.

Λομώφ Ὀππόκωφ (Γεώργιος Ἴπολύτιοβιτς).—Παλαιὸς Ρῶσσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1888. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Ἀπὸ ἡλικίας 18 ἐτῶν εἰργάζετο εἰς τὰ σοσιαλ δημοκρατικὰ σωματεῖα. Τὸ 1903 μετὰ τὸ σχίσμα προσεχώρησεν εἰς τὴν παράταξιν τῶν μπολσεβίκων. Τὸ 1905 ἔλαβε μέρος εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἐπαναστατικὰ σώματα καὶ εἰργάσθη δραστηρίως ὡς προπαγανδιστῆς κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Σαράτωφ, ἀργότερον δὲ (τὸ 1906) εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Πετροπόλεως, ὅπου διωργάνωσε τοὺς σιδηροδρομικοὺς. Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1910 διετέλεσε διαδοχικῶς μέλος καὶ γραμματεὺς τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῶν πόλεων Ἰβάνοβο - Βοζνεσένσκυ, Μόσχας καὶ Πετροπόλεως.

Συλληφθεὶς κατεδικάσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸν Ἀρχάγγελον, ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1913. Τὸ 1914 ἐπανήρχισε τὴν ἐπαναστατικὴν του δρᾶσιν διοργανώσας τοὺς ἐπαναστατικοὺς συνδέσμους τῶν ἐμπλουργῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Μόσχας. Συλληφθεὶς καὶ καταδικασθεὶς ἐκ νέου εἰς ἐξορίαν κατὰ τὰς

παραμονὰς τοῦ πολέμου, ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ Σατάρωφ, ὅπου ἐξέειδεν κρυφίως τὴν ἐπαναστατικὴν ἐφημερίδα «Νάσα γκαζέτα» (Ἡ ἐφημερίδα μας). Τὸ 1916-17 διέμεινεν ἐξόριστος εἰς τὴν Λέναν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Μόσχας. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν διωρίσθη λαϊκὸς ἐπίτροπος ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης. Τὸ 1918—1921 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων, καὶ τὸ 1921 πρόεδρος τοῦ βιομηχανικοῦ κέντρου τῆς Σιβηρίας καὶ μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σιβηρίας. Τὸ 1921—1923 διωρίσθη πρόεδρος τοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Τὸ 1923 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ συνδικάτου τῆς νάφθας, τὸ δὲ 1926 μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀνθρακωρυχείων τοῦ Δόν. Εἰς τὸ 15ον σὺν ἔδριον τοῦ κόμματος ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μπολσεβινικοῦ κόμματος. Ὁ Λομώφ ἔγραψεν ἀρκετὰς μελέτας ἐπὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων.

Λονγκέ (Ἰωάννης Longuet).—Γάλλος σοσιαλιστής, δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα, ἕγγονος τοῦ Κ. Μάρξ, γεννηθεὶς τὸ 1876. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτήρησε στάσιν εἰρηνιστικὴν, ἀλλ' ἐψήφισε τὰς πολεμικὰς πιστώσεις, ὡς βουλευτῆς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Εἶναι ἰδρυτῆς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς «Populaire» ἐπίσημου ὄργανου τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ κόμματος τούτου. Εἰς τὸ κατὰ τὸ 1918 συγκληθὲν ἐν Στρασβούργῳ συνέδριον, ἡ πλειοψηφία τοῦ γαλλικοῦ κόμματος υιοθέτησε τὴν ἄποψιν τοῦ Λονγκέ, ὅστις ἐγένετο οὕτω ὁ ἰδεολογικὸς ἐκπρόσωπός του. Κατὰ τὴν περίοδον 1919—1920 ἠγωνίσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς Β' Διεθνούς ἢ ὁποῖα εἶχεν οὐσιαστικῶς διαλυθῆ κατὰ τὸν πόλεμον. Μετὰ τὸ συνέδριον

τῆς Τοῦρ (1920) ὅπου ἐπεκράτησαν οἱ κομμουνισταί, ὁ Λονγκέ, ἀπεχώρησε τοῦ κόμματος μετὰ τῶν φίλων του καὶ προσεχώρησεν βραδύτερον εἰς τὴν 21)2 Διεθνῇ τῆς Βιέννης. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Β' Διεθνῇ, τῆς ὁποίας εἶναι ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων στελεχῶν.

Λόνγκφελω (Ἑρρίκος Longfellow). — Ἀμερικανὸς ποιητὴς γεννηθεὶς τὸ 1807 εἰς Πόρτλαντ τῆς πολιτείας Μαιν καὶ ἀποθανὼν τὸ 1882. Τὸ 1825 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξεδήλωσε κλίσιν πρὸς τὰ νομικά. Διωρίσθη καθηγητὴς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν εἰς τὸ κολλέγιον Μπόουντόϊν καὶ ἐταξίδευσεν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Ἰαπωνίαν, Γερμανίαν, Ὀλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν. Κατὰ τὰ ταξίδια του ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν ξένων γλωσσῶν ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐγένετο καθηγητὴς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῆς λογοτεχνίας των εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ. Ὁ Λόνγκφελω εἶναι ἐκ τῶν ποιητῶν τοῦ νέου κόσμου τῶν ἀφιερωμένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποίησιν, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ ἐπηρεασμένοι ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὴν παλαιάν καὶ σύγχρονον ἀγγλικὴν λογοτεχνίαν, εἶχον ὁμῶς πραγματικὴν πρωτοτυπίαν καὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν λογοτεχνικὴν μὀρφωσιν τῆς γενεᾶς των. Ἔγινε δημοτικὸς εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τὰ αἰσθηματικὰ ποιήματά του «Φωναὶ τῆς νυκτός» (1839), «Μπαλλάντες» (1842), τὸ συγκινητικὸν εἰδύλλιον «Εὐαγγελίνα» (1847), ὁ «Χρυσὸς μῦθος» (1851) τὸ «Ἄσμα τοῦ Χιαβάρδα» (1855) εἶδος Ἰνδικοῦ ἔπους κλπ. Ὁ Λόνγκφελω θεωρεῖται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων μετὰ τὸν Ἔδγαρ Πόε καὶ τὸν Χούϊτμαν ποιητῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 11 τόμους (1886—1890).

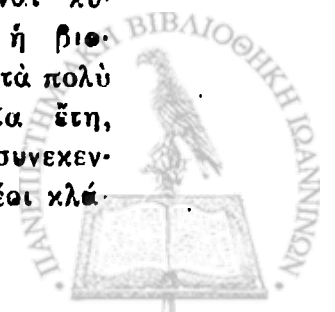
Λονδίνον.— Πρωτεύουσα τῆς Μ. Βρετανίας. Εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις

τῆς Εὐρώπης, ἀριθμοῦσα ὁμοῦ μετὰ τῶν προαστείων περὶ τὰ 8 ἑκατομμ. κατοίκων. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταμέσεως ὅπου εὐρίσκονται πελώριαι πλωταὶ δεξαμεναί. Λογίζεται ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου μετ' ἑτησίαν κίνησιν φορτίων περὶ τὰ 35 ἑκατομμ. τόννων. Αἱ εἰσαγωγαὶ ὑπερβαίνουν τὰς ἐξαγωγὰς, καὶ συνίστανται εἰς ἀποικιακά, πρῶτας ὕλας καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ σημασία τοῦ Λονδίνου εἶναι οἰκουμένη, διότι ἐκεῖ εὐρίσκεται τὸ παγκόσμιον κέντρον τοῦ τραπεζιτικοῦ καὶ ἐκδοτικοῦ κεφαλαίου, τῶν διεθνῶν ναυλώσεων καὶ ἀσφαλίσεων. Λόγω τῆς διαμετακομιστικῆς καὶ πολιτικῆς του σημασίας τὸ Λονδίνον δύναται νὰ λογισηθῆ ὡς τὸ κέντρον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἐμπορικὴ κίνησις εἶναι συγκεντρωμένη εἰς ἰδιαίτερον τμήμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Σίτυ. Περὶ τῆς καθαρῶς οἰκονομικῆς σημασίας τῆς περιφερείας ταύτης δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Σίτυ κατὰ τὸ διάστημα μὲν τῆς ἡμέρας ἀνέρχονται εἰς 2 ἑκατομμ., ἐνῶ τὴν νύκτα δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 50 χιλιάδας.

Εἰς οὐδεμίαν πόλιν τοῦ κόσμου συναντᾶται τόση ἀντίθεσις πλούτου καὶ πενίας ὅσον εἰς τὸ Λονδίνον. Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Λονδίνου εἰς τὸ περιφημον Οὐέστ· Ἔντ εἶναι συγκεντρωμένη ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἡ ἀστικὴ τάξις, ἐν ὅλῃ τῇ χλιδῇ των.

Εἰς τὸ ἀνατολικὸν Λονδίνον, τὸ λεγόμενον Ἡστ· Ἔντ βασιλεύει ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ δυστυχία. Μικραὶ τρώγλαι, ἐστερημένοι φωτός, ὁμοιάζουσαι πρὸς στρατώνας ὅπου μένουσιν αἱ ἀτλεσῆντοι μυριάδες τῆς φτωχολογίᾳς, εἶναι τὸ ἐπικρατοῦν εἶδος οἰκοδομημάτων.

Ἡ σημασία τοῦ Λονδίνου εἶναι κυρίως οἰκονομικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἢ βιομηχανικὴ του σημασία εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα, ἂν καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη, μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, συνεχεντρώθησαν ἔξω τοῦ Λονδίνου νέα κλά-

δοι βιομηχανίας: παραγωγῆς αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, τεχνητῆς μετάξης, χημικῶν προϊόντων. Ἐκτὸς αὐτῶν, ἀπὸ τῶν προπολεμικῶν ἀκόμη χρόνων, ὅπου παρέχει σημαντικὴ βιομηχανία, παραγωγῆς ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων, χάρτου, τροφίμων, ζύθου, σιγαρέττων κλπ. Διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν συγκοινωνιῶν διὰ μέσου τοῦ Λονδίνου ἔχουν κατασκευασθῆ πολλὰ ὑπόγειοι καὶ κρεμασταὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διαφόρων τύπων.

Τὸ Λονδίνον φαίνεται ὅτι ὑφίστατο ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπὸ μορφὴν πολίχνης ἢ μᾶλλον στρατιωτικῆς κατασκηνώσεως. Εἰς τὴν ἀγγλοσαξωνικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἑσσεξ. Πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας ἔγινεν ἀπὸ τῆς ἐνώσεώς της. Κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα, δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως, ἠρίθμει 10—20 χιλ. κατοίκων. Ἡ ταχεῖα ἀνάπτυξις του ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐμπορικοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος τὸ Λονδίνον ἠρίθμει ἤδη περὶ τὰς 285 χιλιάδας κατοίκων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ 17ου αἰῶνος ὁ πληθυσμὸς τοῦ Λονδίνου ἠῤῥαξαν ἀκαταπαύστως παρὰ τὰς ἐπιδημίας πανώλους, αἱ ὁποῖαι προὐκάλεσαν μεγάλας καταστροφὰς τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ 1696 τὸ Λονδίνον ἠρίθμει 530 χιλιάδας κατοίκων. Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ διοίκησις τοῦ Λονδίνου εὕρισκετο εἰς χεῖρας τῆς προνομιοῦχου ἀστικῆς τάξεως τοῦ Σίτυ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 17ου αἰῶνος διεμορφώθη καὶ ὁ παγκόσμιος χαρακτὴρ τοῦ Λονδίνου, ὡς κέντρον τῆς παγκοσμίου τραπεζιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως.

Μολοντί τὸ Λονδίνον δὲν ἀποτελεῖ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον, ἐν τούτοις εἰς τὴν διεθνή ἐργατικὴν κίνησιν ἔχει παίξει σπουδαιότατον ρόλον. Τὸ 1848 συνεκροτήθη αὐτόθι ἡ χαρτιστικὴ συνάλευσις. Τὸ 1860 ἤρχισεν ἡ κίνησις τοῦ τρεῖντιουνιονισμοῦ καὶ ὁ σχηματι-

σμὸς τοῦ πρώτου «βιομηχανικοῦ συμβουλίου» εἰς χεῖρας τοῦ ὁποίου συνεκεντρώθη ὅλη ἡ κίνησις τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων. Τὸ 1866 ἰσχηματίσθη εἰς τὸ Λονδίνον ὁ «ἐργατικὸς σύνδεσμος», μία ἐκ τῶν πρώτων πολιτικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῆς Ἀγγλίας μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ χαρτισμοῦ. Τὸ 1864 ἰδρύθη εἰς τὸ Λονδίνον ἡ Α΄ Διεθνῆς. Τὸ 1884 ἐδημιουργήθη ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμοσπονδία καὶ ὁ φαβιανικὸς σύνδεσμος. Τὸ Λονδίνον κατ' ἐπανάληψιν ἐχρησίμευσεν ὡς κέντρον τῶν τρεῖντιουνιονιστικῶν συνεδριῶν. Ἐνταῦθα ἐπίσης συνεκλήθη τὸ 2ον (1903), τὸ 3ον (1905) καὶ τὸ 5ον (1907) συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Λονδίνου Συνδιασκέψεις καὶ Συνθήκαι.—Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν ὑπογραφισῶν ἐν Λονδίῳ συνθηκῶν κατὰ τὸν 19ον καὶ 20ον αἰῶνα καὶ φερουσῶν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως εἶναι αἱ ἑξῆς: α') Συνδιασκέψεις καὶ συνθήκαι πρὸς λύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος (1827—1832). Ἡ Συνδιασκέψις αὕτη συνῆλθε τὸ πρῶτον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827 ὅτε ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία ἀπεφάσισαν ὀριστικῶς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Περουπόλεως, διήρκεσε δὲ κατὰ διαλείμματα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1832. Αὕτη ὑπέγραψε σχεδὸν ὅλας τὰς πράξεις τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἀτελείωτον σειρὰν σχετικῶν πρωτοκόλλων καὶ δηλώσεων.

Πρώτη πράξις ὑπῆρξεν ἡ Συνθήκη τῆς 24 Ἰουνίου—6 Ἰουλίου 1827 διὰ τῆς ὁποίας αἱ τρεῖς Αὐλαὶ προσέφερον τὴν μεσολάβησιν των εἰς τὰς ἐμπολέμους ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδρύσεως Ἑλληνικοῦ κράτους φόρου ὑποτελοῦς εἰς τὸν σουλτάνον, εἰς μυστικὸν ἄρθρον τῆς ὁποίας ὠρίζετο ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τῶν τριῶν Αὐλῶν εἰς περιπτώσιν μὴ ἀποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων τῆς προτεινομένης ἀνακωχῆς ἐντὸς ἐνὸς μηνός.

Σπουδαιότερον ἐκ τῶν σχετικῶν πρωτοκόλλων ἦτο τὸ τῆς 19 Ἰουλίου 1828

διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία ὑποδέχονται τὴν πρότασιν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως νὰ στείλῃ στρατὸν εἰς Πελοπόννησον διὰ ν' ἀναγκάσῃ τὸν Ἰμβραῆμ νὰ ὑποχωρήσῃ, τὸ τῆς 4)16 Νοεμβρίου 1828 διὰ τοῦ ὁποίου «ἡ Πελοπόννησος, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ αἱ Κυκλάδες τίθενται ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησιν» τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ τὸ πρῶτό κολλον τῆς 10)22 Μαρτίου 1829 διὰ τοῦ ὁποίου ὁρίζονται τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς γραμμῆς Ἀμβρακικοῦ—Παγασητικοῦ, ὁ ἐτήσιος φόρος ὑποτελείας εἰς 1 1/2 ἑκατομμύριον γρόσια καὶ τὸ πολίτευμα τοῦ νέου κράτους μοναρχικὸν συνταγματικόν, ὑπὸ χριστιανὸν βασιλέα.

Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως (βλ. λ., ὑπεγράφη τὸ πρωτόκολλον τῆς 22 Ἰανουαρίου 3 Φεβρουαρίου 1830 διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίζετο ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁρίζοντο τὰ σύνορά της ἐντεῦθεν τῶν διὰ τοῦ προηγουμένου πρωτοκόλλου ὁρισθέντων. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὑπεγράφησαν δύο ἄλλα πρωτόκολλα δι' ὧν τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος παρεχωρεῖτο εἰς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον τοῦ Σάξ Κοβούργου, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου ἐξησφαλίζετο ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι Καθολικῶν πλήρης ἀνεξίθρησκαία.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου 25 Ἀπριλίου 7 Μαΐου 1833 συνομολογηθεῖσας μεταξὺ τῶν τριῶν δυνάμεων, καὶ τῆς Βαυαρίας, τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος προσεφέρετο καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Φρειδερίκου Ὁθωνος τῆς Βαυαρίας, τοῦ ἄρθρου 4 ὁρίζοντος ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πρίγκηπος Ὁθωνος τῆς Βαυαρίας καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν θέλει ἀποτελεῖ κράτος μοναρχικὸν ἀνεξάρτητον.

β) Συνδιάσκεψις διὰ τὴν Βελγικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐνῶ ἐσυνεχίζετο ἡ ἑλληνικὴ συνδιάσκεψις ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις τῶν Βέλγων. Δι' ἐνεργειῶν τοῦ Ταλλεϋράνδου συνεκλήθη τὴν 4 Νοεμβρίου 1830 συνδιάσκεψις ἣτις ἐσυνεχί-

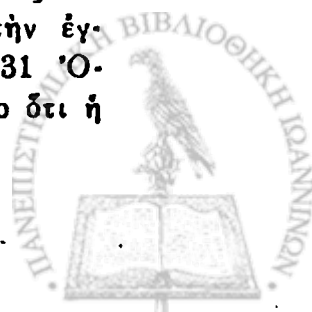
σθη μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1832. Ἡ συνδιάσκεψις ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Βελγίου ἀνεγνωρίσθη διὰ πρωτοκόλλων καὶ τέλος διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 19 Ἀπριλίου 1839 (βλ. καὶ *Βέλγιον*).

γ) Συνδιάσκεψις διὰ τὸ ζήτημα τῶν δουκάτων. Αὕτη συνῆλθε διὰ τὸ ζήτημα τῶν δουκάτων Σλέσβιχ—Χόλσταϊν καὶ ἐταρματίσθη διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 8 Μαΐου 1852. Τὸ 1867 ἄλλη διάσκεψις κατέληξεν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου τῆς 17 Μαΐου 1867 δι' ἧς ἀνεγνωρίσθη ἡ οὐδετερότης τοῦ Λουξεμβούργου.

δ) Συνθήκη τοῦ 1840. Διὰ ταύτης ἐρρυθμίσθησαν τὰ ἐκ τοῦ δευτέρου τουρκοαιγυπτιακοῦ πολέμου προκληθέντα ζητήματα, ὑπεγράφη δὲ τὴν 3)15 Ἰουλίου 1840. Διὰ ταύτης κατεβλήθη προσπάθεια διατηρήσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἣτις ἠπειλήθη ὑπὸ τοῦ Μωχάμετ Ἀλῆ. Ἡ συνθήκη ἀνεγνώριζε κληρονομικὰ δικαιώματα εἰς τὸν Μωχάμετ Ἀλῆ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Ἡ συνθήκη αὕτη εἶχεν ἀντιγαλλικὸν χαρακτῆρα, ἀντειάχθη δὲ εἰς αὐτὸν ἡ Γαλλία, ἣτις πολιτικῶς ὑπεχώρησε ὑπογράψασα ἐν Λονδίῳ δύο ἄλλας σχετικὰς συνθήκας τὸ 1841, διὰ τῆς ἐτέρας τῶν ὁποίων ἐρρυθμίζετο τὸ ζήτημα τῶν Στενῶν.

ε) Συνθήκαι παραχωρήσεως τῶν Ἴονίων νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τῆς πρώτης ὑπογραφείσης τὴν 14 Νοεμβρίου 1863 ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας, παρεχωροῦντο εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ Ἴόνιοι νῆσοι ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς οὐδετερότητος καὶ τῆς κατεδαφίσεως τῶν ἐπ' αὐτῶν φρουρίων. Διὰ τῆς νέας συνθήκης τῆς 29 Μαρτίου 1864, ἡ οὐδετερότης περιορίσθη εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τοὺς Παξούς.

ς) Συνθήκη περὶ οὐδετερότητος τοῦ Εὐξείνου. Αὕτη συνῆλθε μετὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Γκορτσάκωφ τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1870, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ

Ρωσία παύει αναγνωρίζουσα την συνθήκην τῶν Παρισίων τοῦ 1856 δι' ἧς ὁ Εὐξείνιος Πόντος ἐκηρύσσεται οὐδέτερος. Ἡ σχετικὴ συνδιάσκεψις συνεληθούσα τὴν 17 Ἰανουαρίου 1871, κατέληξεν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1871, δι' ἧς καθιερώθη ἡ οὐδετερότης τοῦ Εὐξείνου, ἐνῶν κατὰ τὰ ἄλλα ἐπαγαλαμβάνοντο αἱ διατάξεις τῆς συνθήκης τοῦ 1856.

ζ) Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου τοῦ 1883 συνεληθούσα διὰ ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν ἄρθρων 54 καὶ 55 τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τῶν ἀφορώντων τὴν ναυσιπλοΐαν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Διελύθη ἄνευ ἀποτελέσματος.

η) Συνδιάσκεψις τοῦ 1885 ἥτις ἐτεροματίσθη διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ Λονδίνου, δι' ἧς ἐρρυθμίσθη ὁ τρόπος τῆς ἐπιβολῆς δημοσιονομικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου.

θ) Συνδιάσκεψις καὶ δήλωσις τοῦ 1908—1909. Ἠσχολήθη μετὰ τὴν διατύπωσιν τῶν διεθνῶν νομίμων τῶν ἰσχυόντων εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον. Ἡ ὑπογραφείσα δήλωσις ἀπετέλει κωδικοποίησιν τοῦ ἐν πολέμῳ κατὰ θάλασσαν διεθνοῦς δικαίου. Ἡ δήλωσις αὕτη οὐδέποτε ἐφημερόσθη.

ι) Συνθήκη τῆς 17/30 Μαΐου 1913. Διὰ ταύτης ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον. Εἰδικὴ συνδιάσκεψις εἶχε συνέλθῃ τὴν 31/6 Δεκεμβρίου 1912 τῆς ὁποίας μετέσχον ὅλα τὰ ἔμπόλεμα κράτη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σέρου Ἐδ. Γκρέυ, ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Παροβλήτως συνεδρίαζεν ἐν Λονδίῳ ἡ «πρεσβευτικὴ συνδιάσκεψις» ἐκ τῶν πρεσβευτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἐπίσης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γκρέυ, ἥτις κυρίως ἐρρυθμίσε τὰ ζητήματα, ἐπιβάλλουσα τὴν γνώμην τῶν ἰσχυρῶν ἐπὶ τῶν ἐμπολέμων. Διὰ τῆς ὑπογραφείσης τὴν 30 Μαΐου συνθήκης ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον.

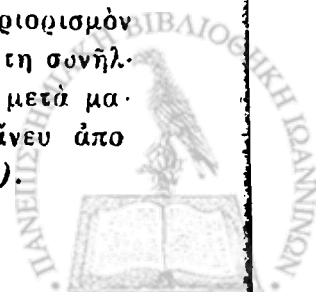
ια) Σύμφωνον τοῦ Λονδίνου τῆς 5

Σεπτεμβρίου 1914. Διὰ τούτου καθορίζοντο οἱ ὅροι τῆς συνεργασίας μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας κατὰ τὸν ἀρχάμενον πόλεμον ἐναντίον τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν. Διὰ τούτου αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ συνάψουν χωριστὴν εἰρήνην.

ιβ) Συνθήκη τοῦ Λονδίνου τῆς 26 Ἀπριλίου 1915. Διὰ ταύτης καθωρίσθησαν οἱ ὅροι τῆς εἰσόδου τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον εἰς τὸ πλεονεχὸν τῆς τριπλῆς συνεννοήσεως. Οἱ σύμμαχοι ὑπεσχέθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ Τρεντίνον, τὸ Τυρόλον, μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ Μπρέννερ, τὴν Δαλματίαν καὶ τὴν Ἰστρίαν μετὰ τῶν νήσων μέχρι τοῦ Καρνέρο. Ἐπίσης ἐδίδετο ὑπόσχεσις περὶ παρυσωρήσεως τῆς Αὐλῶνος μετὰ ἰκανὴν ἐνδόχωραν καὶ περὶ ἀσκήσεως προτεκτοράτου ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας. Ἐπίσης παρεχωροῦντο εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ Δωδεκάνησα καὶ ἐδίδετο εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσις γενναίας μερίδος εἰς περιπτώσιν διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας.

ιγ) Μεταπολεμικαὶ συνδιασκέψεις. Τὸ 1921 καὶ 1922 συνήλθον ἐν Λονδίῳ ἄλλεπάλληλοι συνδιασκέψεις ἀσχοληθεῖσαι μετὰ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συνθηκῶν, δι' ὧν ἐτεροματίσθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος. Ἡ πρώτη συνήλθε τὴν 21 Φεβρουαρίου 1921 καὶ διεξήγαγε διαπραγματεύσεις μετὰ τὰς κυβερνήσεις Ἀθηνῶν, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀγκύρας, διὰ τὸν τετραμνηστικὸν ἐν Μικρασίᾳ πόλεμον. Ἀποτυχούσα διελύθη τὴν 14 Μαρτίου. Ἡ αὕτη διάσκεψις ὡς καὶ ἕτεραι συνεληθούσαι τὴν 29 Ἀπριλίου 1921, τὸν Αὐγούστου 1922 καὶ τὸν Δεκέμβριον 1922 ἠσχολήθησαν καὶ μετὰ τὸ ζήτημα τῶν γερμανικῶν Ἐπανορθώσεων (βλ. λ.), ἀλλ' ἀπέτυχον.

ιδ) Συνδιάσκεψις διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν. Αὕτη συνήλθε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1930 μετὰ μακρὰς δὲ συζητήσεις, ἔληξεν ἄνευ ἀποτελέσματος (βλ. Ἀφοπλισμός).

Λόντον (Τζάκ Λονδον).— Έκ τῶν σημαντικωτέρων Ἀμερικανῶν συγγραφέων γεννηθεὶς ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ τὸ 1876 καὶ αὐτοκτονήσας τὸ 1916 εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐλαχίστων Ἀμερικανῶν προλεταρίων διανοουμένων, οἱ ὅποιοι περιέγραψαν μὲ συμπάθειαν τὴν ζωὴν τοῦ προλεταριάτου. Γεννηθεὶς ἐκ γονέων ἐργατῶν ἀπετύπωσεν ὅσον ἐλάχιστοι εἰς τὸ ἔργον του τὴν ταξικὴν του συνείδησιν. Τὸ ἔργον του, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, εἶναι ἄγριον μαστίγωμα τῆς κρατούσης τάξεως. Ναυτικός, ἐργάτης, ἀλήτης, λαθρέμπορος, χρυσοθήρας, διήλθε ζωὴν πλήρη περιπετειῶν καὶ ἐν ἀρχῇ πλήρη οἰκονομικῶν στενοχωριῶν. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν ἐπώλει ἐφημερίδας εἰς τοὺς δρόμους. Ἐπήγαινε ρακένδυτος εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐβोधῆει συγχρόνως ἓνα πωλητὴν πάγου. Δεκαπενταετῆς ἔγινεν ἐργάτης ἐργοστασίου. Κατόπιν ἔφυγε μὲ μίαν ομάδα τυχοδιωκτῶν. Δεινὸς πότης ἐχρειάσθη ἀργότερον νὰ ἐξοδεύσῃ ὅλην τὴν ἐνεργητικότητά του διὰ νὰ δαμάσῃ τὸ πάθος του. Ἐπὶ τι διάστημα ἔζησε καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρακωρύχου, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἐμελέτα καὶ ἐσπούδαζε κατὰ τὰ ταξίδια του. Ἀποφάσισας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του, ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἐνῶ συγχρόνως ἐργάζετο εἰς ἓνα καθαριστήριον. Τότε ἤρχισε νὰ γράφῃ. Ἄλλ' ἡ καθηγητικὴ ζωὴ δὲν τοῦ ἤρесе. Λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἀξέορμησιν διὰ τὸν χρυσόν» καὶ φεύγει διὰ τὸ Κλόντικ. Περιγράφει τὴν ζωὴν τοῦ χρυσοθήρα καὶ γίνεται ἀμέσως γνωστότατος.

Ἐγραψε πλείστα μυθιστορήματα κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι : ὁ «Λαὸς τῆς ἀβύσσου» ἀνατριχιαστικὸν ρεπορτάζ τῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν τοῦ Λονδίνου καὶ ἄγριον μαστίγωμα τῆς ὑνωτέρας τάξεως, ἡ ὁποία ἔρριπεν εἰς τὴν πλέον ἀποτροπιαστικὴν ἀποκτίνωσιν ἓνα ὁλόκληρον λαόν. Ὁ Upton Sinclair εἰς μίαν σχετικὴν μελέτην του τὸ κατατάσσει

μεταξὺ τῶν πλέον δυναστῶν ἀριστουργημάτων, «Μαρτὲν Ἐντεν» αὐτοβιογραφικὸν μυθιστόρημα θεωρούμενον ἐκ τῶν ἀρτιωτέρων ἔργων του, «Ὁ ἀνεμοστρόβιλος», ἡ «Κοιλὰς τοῦ φεγγαριοῦ», «Ὁ ἀλήτης τῶν ἀστρων», ἡ «Τζέρρου στὸ νησί», ἡ «Τυχοδιώκτρια», «Τί σημάσια ἔχει ἡ ζωὴ γιὰ μένα» κλπ.

Ὁ Τζάκ Λόντον ὑπῆρξε ὄχι μόνον εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἔργον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκδηλώνεται τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας κατὰ τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πράξεις του εἰς ἐπαναστάτης. Τὸ 1905 εἰς μίαν συγκέντρωσιν γενομένην πρὸς τιμὴν του ὑπὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κύκλου τῶν ἀριστερῶν συγγραφέων τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνέγνωσε μίαν μελέτην περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ὑποδείξας ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐπαναστάσεως θὰ μεταβληθῇ ὁ ρυθμὸς τῆς κοινωνίας. Μέλος ὢν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος παρητήθη περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτελῇ μέλος ἐνὸς κόμματος «ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔλλειπε τὸ πολεμικὸν σθένος καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὑποστηρίζει εἰλικρινῶς καὶ μετὰ θάρρους τὴν πάλην τῶν τάξεων».

Λέντος.—1. *Σωτήριος.* Διετέλεσε προεστὸς τοῦ Αἰγίου. Διακρινόμενος διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν σύεισιν του προήχθη εἰς μωραγιάννην, ἤτοι γενικὸν προεσιῶτα τῆς Πελοποννήσου. Μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέκτησεν ἐκεῖ τοσαύτην ἰσχὺν παρὰ τῇ Πύλῃ, ὥστε καταστάς ἐπίφοβος εἰς τὸν Τούρκον ἡγεμόνα τῆς Πελοποννήσου ἀπεκεφιλίσθη ἐν Τριπόλει ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1812.

2.—*Ἀνδρέας.* Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1789—1846). Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας κατεπλέετο ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα διετράνωσε κατόπιν γενόμενος εἰς τῶν σπουδαιότερων πρωτοεργῶν, προμάχων καὶ χορηγῶν τοῦ ἀγῶνος. Εἶναι ὁ πρῶτος ὑψώσας τὴν

σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως—δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ὠρισμένης—εἰς τὸ παρὰ τὸ Αἴγιον παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅθεν ἐκινήσας μετὰ τὸ σῶμα ἐξόντωσε τὴν τουρκικὴν φρουρὰν τοῦ Ρίου, καὶ ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὰς Πάτραις ἐν μέσῳ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Διέτρεψεν ὡς ἀρχηγὸς τῆς πολιτορχίας τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Μεσολογίου εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Α. καὶ Δ. Ἑλλάδος ὡς καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Πελοποννήσου κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀράβων, καθ' ὧν καὶ ἠγωνίσθη ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνη. Εἰς τὴν Ἀκράταν κατέκοψε τὰ λείψανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη καὶ ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν τοὺς ἐν αὐτῇ Τούρκους. Κατὰ τὰς ἐμφυλίους ἔριδας τοῦ 1824 συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν καταδιωχθέντων ὑπὸ τοῦ Γ. Κουντουριώτη. Μετὰ τὸν ἀγῶνα ἔδρασε καὶ πολιτικῶς πλείστας ὄσας προσηνεγζόν εἰς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας μετὰ τὴν πραότητα καὶ ἀφιλοκέρδειάν του. Ἐχρημάτισε ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ὑπῆρξε δὲ εἰς τῶν πρωτεργατῶν τοῦ πολιτεύματος τοῦ 1843. Ἄλλ' ἀφ' ἐνὸς αἱ θυσίαι, ἃς ὑπέστη κατὰ τὸν ἀγῶνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἀφιλοκερδὲς τοῦ χαρακτηῆρος του καὶ ἡ ἄκρα αὐτοῦ ἐλευθεριότης περιήγαγον αὐτὸν εἰς δεινὴν οἰκονομικὴν ἔνδειαν, λόγῳ τῆς ὁποίας καὶ ἐκ τῆς πικρίας διὰ τὴν ἐν γένει ἔκρυθμον τότε κατάστασιν τοῦ κράτους ἠτύχτη βληθεὶς διὰ σφαίρας εἰς τὸ στόμα.

3.—*Ἀναστάσιος*. Πολιτικὸς (1791—1856). Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Εὐρώπῃ διεκρίνετο διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ. Συμμετασχὼν τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως διετέλεσεν ἐπὶ τῆς πρώτης βασιλείας γεροϋσιπστής καὶ πολλάκις ὑπουργός.

4.—*Ἀνδρέας*. Πολιτικὸς (1810—1881). Ἐξεπαιδευθὴ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ διεκρίθη ὡς δικηγόρος ἐν Πάτραις. Ἐξελέγη πρῶτον δήμαρχος Πατρῶν. Ὑπουργὸς ἔγινεν ἐν τῷ πρώτῳ ὑπὸ τὸν Ἀλεξ. Μου-

ροκορδάτον συνταγματικῷ ὑπουργείῳ, ἐξαναγκάσθη δὲ εἰς παραίτησιν ἕνεκα ἐκλογικῶν παραβάσεων σημειωθεισῶν εἰς τὴν περιφέρειάν του Ἀχαΐαν. Ἐξελέγη ἐπανεπιλεγμένως βουλευτὴς, τὸ δὲ 1859 καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς. Ὑπουργὸς διετέλεσε πολλάκις ἐπὶ μεταπολιτεύσεως καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου, ὡς καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας.

Λοπάτιν (Ἑρμαν Ἀλεξάνδροβιτς).—Ρώσος ἐπαναστάτης (1845—1918), εἰς ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἀντιπροσωπευτικωτέρων τύπων τῆς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς τῶν ναρόντικων. Ἀπὸ τὸς ἀρχῆς τοῦ 1860 ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς ἐπανεπιλεγμένως. Διετέλεσε μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ὀργανώσεως «Ναρόντναγια Βόλια». Διωργάνωσε τὴν δραπέτευσιν τοῦ Π. Λ. Λαβρόφ καὶ ἀπεπειράθη νὰ διοργανώσῃ καὶ τὴν δραπέτευσιν τοῦ Ν. Γ. Τσερνισέφσκυ ἀπὸ τὴν Σιβηρίαν, ἣ ὁποία δυστυχῶς ἀπέτυχε, λόγῳ προδοσίας. Τελευταίαν φορὰν συνελήφθη τὸ 1884 καὶ κατόπιν τριετοῦς προφυλακίσεως κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἀντικατεστάθη διὰ ἰσοβίων καταναγκαστικῶν ἔργων. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐξέτιθεν εἰς φρούριον, ὅθεν τὸν ἠλευθέρωσεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1905. Μετέφρασε μέρος τοῦ Α'. τόμου τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ. Ὁ Λοπάτιν ἦτο ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος.

Λοπούχιν (Ἀλεξέι Ἀλεξάνδροβιτς).—Διευθυντὴς ρωσικῆς ἀστυνομίας 1865—1927 ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1905. Τὸ 1906 ἀπεκάλυψε τὴν ἐκτύπωσιν ἀστυνομικῶν προκηρύξεων πρὸς πρόκλησιν «προγκρόμ», μετὰ διετίαν δὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ προβοκάτορα Ἀζεφ μετὰ τὴν τσαρικήν Ὀχράναν. Τὸ 1909 κατεδικάσθη εἰς πενταετὴ καταναγκαστικὰ ἔργα. Τὸ 1911 ἠμνηστεύθη καὶ τὸ 1913 ἐγένετο ὑποδιευθυντὴς τοῦ ἐν Μόσχᾳ ὑπο-

καταστήματος τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς Πετροπόλεως. Τὸ 1923 ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἐξέδωκεν «Ἀποσπάσματα ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Λοπούχιν.

Λόρδος (lord). — Γενικὸς τίτλος τῶν εὐγενῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐν στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ ἀναφέρεται εἰς τὸν κατώτερον βαθμὸν εὐγενείας, ἤτοι τὸν βαρῶνον. Ἀνεπισήμως φέρουσι τοῦτον οἱ υἱοὶ τῶν δουκῶν καὶ μαρκησίων καὶ οἱ πρωτότοκοι υἱοὶ τῶν κομητῶν. Λόρδοι τοῦ Ναυαρχείου καὶ Λόρδοι τοῦ Θεσαυροφυλακίου λέγονται τὰ μέλη τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ ἀνωτάτου οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Λόρδος δήμαρχος λέγεται ὁ ἀνώτατος δήμαρχος τοῦ Λονδίνου, τοῦ Δουβλίου, τῆς Ὑόρκης, τοῦ Μάντσεστερ καὶ τοῦ Μπέλφαστ. Λόρδος Καγκελάριος λέγεται ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ πρόεδρος τῆς Ἄνω Βουλῆς.

Λόρια (Ἀχιλλεὺς Loria) Ἰταλὸς οἰκονομολόγος καὶ κοινωνιολόγος γεννηθεὶς ἐν Μαντούῃ τὸ 1857. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βιέννης (1881), τῆς Παδούης (1891) καὶ τοῦ Τουρίνου (1902). Τὸ 1899 διωρίσθη γεροϋσιαστής τοῦ προσηρημένου εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου, ἰσχυροῦ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Τὸ 1915 ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐλεύθερον πανεπιστήμιον τῶν Βρυξελλῶν. Ἀνέπτυξεν ἰδίᾳ θεωρίας περὶ μαρξισμού καὶ ἱστορικοῦ ὕλισμου καὶ ἴδιον οἰκονομικὸν σύστημα, φρονῶν ὅτι πρέπει ν' ἀγνοησθῇ διὰ νόμου εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον τὸ δικαίωμα ἐπὶ ὠριμένης ἐκτάσεως γῆς, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει «μονάδα ἐγγείου ἰδιοκτησίας» (Unità della proprietà). Πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας ταύτης προτείνει ὅπως ἕκαστος ἰδιοκτήτης ἐκτὸς τοῦ ἡμερομισθίου νὰ πληρῶνῃ τοὺς ἐργάτας του καὶ δι' ἐκτάσεως εἰνὸς γῆς ἣ ὁποία θὰ περιήρχετο εἰς τὴν ἰδιοκτη-

σίαν των μετὰ τινὰ ἀριθμὸν ἐτῶν ἐργασίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου πάντες, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ καταστοῦν ἰδιοκτῆται καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐργασίας των. Ὁλόκληρον τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐδράζεται ἐπὶ τῆς θεωρίας ὅτι ἡ γῆ ἀνήκει εἰς πάντας καὶ ὄχι ἀποκλειστικῶς εἰς περιωρισμένον ἀριθμὸν ἰδιοκτητῶν. Ἀπὸ τοῦ 1910 ἐκδίδει ἐν Ρώμῃ τὸ περιοδικὸν «Ἡχὼ καὶ σχόλια» (Echi e commenti), πραγματευόμενον κοινωνιολογικά, οἰκονομικά καὶ πολιτικὰ ζητήματα.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἔργων τοῦ τα κυριώτερα εἶναι : «Ἀνάπτυξις τῆς κεφαλαιοκρατίας» (1888), «Τὸ εἰσόδημα τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας», «Τὸ σημερινὸν οἰκονομικὸν καθεστῶς», «Ἡ ἐργατικὴ κίνησις», «Αἱ οἰκονομικαὶ βάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος», «Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα», «Ἡ ἐγγείος ἰδιοκτησία καὶ τὸ κοινωνικὸν ζήτημα», «Πρὸς τὴν κοινωνικὴν Δικαιοσύνην», «Ἡ κεφαλαιοκρατία καὶ ἡ ἐπιστήμη», «Ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος», «Ἡ οἰκονομικὴ σύνθεσις», «Ἡ κοινωνιολογία, τὸ ἔργον αὐτῆς, αἱ σχολαίτης καὶ αἱ τελευτεῖαι πρόοδοι» (καὶ ἑλλ. μετ.) «Ἡ γῆ καὶ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα», «Ὁ Μάρξ καὶ ἡ διδασκαλία του», «Ἡ γλωσσολογικὴ κοινωνιολογία», «Αἱ βάσεις τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου» καὶ ἄλλα πολλά.

Λοριὸ (Φερδινάνδος Lorigio). — Γάλλος σοσιαλιστῆς (1870—1930) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν ἐλαχίστων Γάλλων διεθνιστῶν μετασχόντων τῶν συνδιασκέψεως τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ τοῦ Κίνταλ. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἱδρύσιν τοῦ γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μέλος μέχρι τοῦ 1926 ὁπότε ἐγενεὶ ἐπαναστάτης συνδικαλιστῆς. Βραδύτερον ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς ζωῆς.

Λότζε (Ροδόλφος Ἐρμαν Lotze). — Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ φυσικὸς (1817

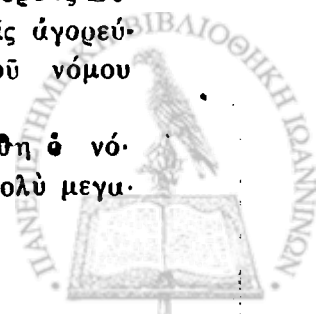
—1881). Διετέλεσε καθηγητής τῆς φιλοσοφίας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Λειψίας, τῆς Γοτίγγης καὶ τοῦ Βερολίνου. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Μεταφυσική» (1811), «Λογική» (1843), «Ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ» (1846), «Μικρόκοσμος, ἰδέαι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος» (1856), «Ἱστορία τῆς σιθητικῆς ἐν Γερμανίᾳ» (1868), «Σύστημα φιλοσοφίας» (1874—1879). Ὁ Λόυτζε ἐν τῇ φυσιολογίᾳ κατεπολέμησε τὴν ἰδέαν τῆς ζωικῆς δυνάμεως, ὑποστηρίξας τὴν μηχανικὴν θεωρίαν. Ὡς φιλόσοφος ἀντιθέτως ὑπῆρξεν ἰδεαλιστῆς ὁπαδὸς τῆς τελολογίας. Ἡ μεταφυσικὴ ὀφείλει, κατ' αὐτόν, νὰ ὁρμᾶται ἐκ τῆς ἠθικῆς.

Λούδ.—Ὄνομα τὸ ὁποῖον φέρουν σήμερον διάφοροι ἀτμοπλοῖκαὶ καὶ ναυτασφαλιστικαὶ ἐταιρίαι. Τὸ ὄνομα τοῦτο κατάγεται ἐκ τινος Ἐδουάρδου Λούδ ὁ ὁποῖος περὶ τὰ τέλη τοῦ 17 αἰῶνος ἴδρυσε εἰς τὸ Σίτυ τοῦ Λονδίνου καφενεῖον τὸ ὁποῖον ἐγένετο τόπος συναντήσεως καὶ εἶδος χρηματιστηρίου τῶν ἐμπόρων, ἀσφυλιστῶν, ἐφοπλιστῶν καὶ ναυλομεσιτῶν. Τὸ καφενεῖον τοῦτο χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ἰδιοκτήτου του ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Ὁ ἴδιος ὁ Λούδ ἐξέδωκε ἕνα ἑβδομαδιαῖον πολιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν περιοδικὸν εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε τὸν τίτλον «Τὰ νέα τοῦ Λούδ» (Lloyd's News). Τὸ 1726 ἰδρύθη ἕτερον περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατάλογος τοῦ Λούδ» (Lloyd's List). Τὸ περιοδικὸν τοῦτο περιῆλθε εἰς τὴν κατοχὴν ἀσφαλιστικῆς ἐταιρίας ἰδρυθείσης ἐν τῷ καφενεῖῳ τοῦ Λούδ, ἐδημοσιεύοντο δὲ εἰς αὐτὸ εἰδήσεις καὶ πληροφορίες σχετικά μετὰ τὰ ναύαγια, τοὺς ναύλους, τοὺς κατάπλους καὶ ἀπόπλους τῶν πλοίων κ.τ.λ. Ἀπὸ τοῦ 1834 ἰδρύθη ἐταιρία διεθνoῦς χαρακτῆρος διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Ἡ ἐταιρία ἐκδίδει κατ' ἔτος τὸν νηολογικὸν

κατάλογον (Lloyd's register of British and foreign Shipping) καὶ διατηρεῖ ἴδιον γραφεῖον διὰ τὴν ἔκδοσιν πιστοποιητικῶν περὶ κατασκευῆς, χωρητικότητος κ.λ.π. τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Τὸ ὄνομα Λούδ προσέλαβον καὶ ἄλλαι ἐταιρίαι μὴ ἀγγλικαί.

Λουδδισταί.— Ἄγγλοι ἐργάται ἐξεγερθέντες κατὰ τὸ 1769 ἐναντίον τῶν μηχανῶν, τὰς ὁποίας ἤθελον νὰ συντρίβουν λόγῳ τῆς ἀνεργίας τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν ἡ πρόοδος τῆς μηχανικῆς. Τὸ 1769 ἐψηφίσθη ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ πρῶτος νόμος ἐναντίον τῶν καταστροφῶν τῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἐργοστασίων. Διὰ τοῦ νόμου τούτου αἱ πράξεις αὗται ἐθεωροῦνται ὡς ἐγκλήματα τιμωρούμενα διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου. Ἐν τούτοις παρὰ τὰ δρακόντεια μέτρα καὶ τὰς αὐσιηροτάτας ποινάς, τὰς ὁποίας ἐπέβαλλον εἰς τοὺς καταστροφεῖς τῶν μηχανῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ηὔξανε καθημερινῶς, κυρίως εἰς τὰς βορείους καὶ κεντρικὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὸ Νόττιγγσμ εἰς ἐργάτης ὀνόματι Ned Ludham ἢ Ned Ludd κατέστρεψεν ἐν ἐργοστασίῳ. Ἀμέσως μέγας ἀριθμὸς ἐργατῶν τοῦ Lancashire τὸν ἐμιμήθη, ταχέως δὲ εἰς ὀλόκληρον τὴν ὑπόλοιπον Ἀγγλίαν οἱ καταστροφεῖς τῶν μηχανῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ned Ludd οἱ καταστροφεῖς τῶν μηχανῶν ἀπεκλήθησαν «Λουδδισταί». Ἐν τῷ μεταξὺ (1811—1812) ὁ λουδδισμὸς κατέστη ἐργατικὸν κίνημα μετὰ πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς διεκδικήσεις. Ἡ κίνησις αὕτη ἐνέπνευσε εἰς τὴν ἀστικήν τάξιν τοσοῦτον τρόμον, ὥστε ἡ κυβέρνησις κατέθεσε σχέδιον νόμου ἐναντίον τῶν καταστροφῶν τῶν μηχανῶν. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν ἐν τῇ βουλῇ τῶν λόρδων (1818) ὁ λόρδος Βύριον κατεφέρθη διὰ φλογερᾶς ἀγορεύσεως ἐναντίον τοῦ σχεδίου τοῦ νόμου ὑπερασπισθεὶς τοὺς ἐργάτας.

Ἐν τούτοις ταχέως ἐψηφίσθη ὁ νόμος ἐφαρμοσθεὶς ἤδη μετὰ πολὺ μεγα-

λυτέρας αύστηρότητος ἢ τὸ 1769. Μετὰ τὸ τέλος τῶν ναπολεοντείων πολέμων ἡ Ἀγγλία εὐρίσκετο εἰς κατάστασιν ἀναρχίας. Ἡ ἀνεργία ηὔξανε, οἱ μισθοὶ ἐπιπτον, τὸ κόστος τῆς ζωῆς ἀνήρχετο καὶ οἱ φόροι ἦσαν καταθλιπτικοί. Διαρκῶς συνέβαινον αἱματηραὶ ἐξεγέρσεις καὶ καταστροφαὶ μηχανῶν καὶ ἐργοστασίων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀθρόαι θανατικαὶ ἐκτελέσεις τῶν ἐργατῶν. Εἰς τὴν ἀρχὴν αἱ ἐκτελέσεις αὗται συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξασθένειν τοῦ κινήματος, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε πάλιν νὰ ἐμφανίζεται τοῦτο καὶ τὸ 1816 ἡ κίνησις τῶν λουδδιστῶν εὐρίσκετο ἐν πλήρει ἀναπτύξει. Μόνον εἰς τὸ Νότιγμα κατέστρεψαν τὴν ἐποχὴν αὐτὴν 30 μηχανάς. Ἡ ἐξέγερσις τῶν λουδδιστῶν ἦτο εἰς τὸ βάθος τῆς μία στοιχειώδης ἐπαναστατικὴ κίνησις. Οἱ λουδδισταὶ εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ποιητοῦ Βύρωνος τὸν θερμὸν ὑποστηρικτὴν καὶ τὸν διαπρύσιον, δι' ἐνθουσιωδῶν ποιημάτων, ὕμνητήν.

Λουδοβίκος Θ'.— Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. (1215—1270), Υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Η' ὃν διεδέχθη τὸ 1226. Ἐξετέλεσε τὴν ΣΤ' σταυροφορίαν, καθ' ἣν ἐκυρίευσε τὴν Δαμιέτην, εἶτα ὅμως στενοχωρηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων παρεδόθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἀπελύθη ἐναντὶ λύτρων. Ἐπιχειρήσας δὲ τὴν Ζ' σταυροφορίαν ἀπέθανεν ἐν Τύνιδι ἐκ τοῦ προσβαλόντος τὸν γαλλικὸν στρατὸν λοιμοῦ. Ὑπὸ τοῦ πάπα Βονιφατίου τοῦ Η' ἐκηρύχθη ἅγιος διὰ τὴν πίσιν αὐτοῦ.

Λουδοβίκος ΙΑ'.— Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1423—1483). Υἱὸς τοῦ Καρόλου Ζ' καὶ Μαρίας τῆς Ἀνδηγαυικῆς. Διεδέχθη τὸν πατέρα του τὸ 1461. Καταπιέζων τοὺς εὐγενεῖς ἐπροκάλεσε μακροὺς πολέμους μετὰ τούτων, συνασπισθέντων ὑπὸ τὸν Κάρολον τὸν τολμηρόν, ὑφ' οὗ καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἀπηλλάγη ὑπὸ βαρυτάτους ὄρους. Ἐπειδὴ ὅμως

δὲν τοὺς ἐτήρησε ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Καρόλου. Διὰ τῆς συνάψεως συνοικεσίων ηὔξησε τὸ κράτος μὲ τὰς χώρας τῆς Βουργουνδίας, τοῦ Ἀρτουᾶ, τῆς Προβηγκίας καὶ τῆς Ἀνδηγαυίας. Ἴνα ἐξασθενήσῃ τοὺς εὐγενεῖς ἐθανάτωσε περὶ τὰς 4000 ἀνθρώπων. Ὑπῆρξε φίλος τῶν γραμμάτων, προήγαγε δὲ τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων προσελκύσας εἰς Γαλλίαν τοὺς Ἕλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλιπον τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἄλωσιν.

Λουδοβίκος ΙΓ'. (Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1601—1643). Υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Δ' καὶ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων. Εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθε τὸ 1610. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐσημειώθη ἡ ἐξέγερσις τῶν Οὐγένσων. Ἐνηλικιωθεὶς ὁ Λουδοβίκος ἐπεκύρωσε τὸ ἔδικτον τῆς Νάντης Ἐρρίκου τοῦ Δ'. Τὸ 1615 ἐνυμφεύθη τὴν Ἄνναν τὴν Αὐστριακὴν. Τὸ 1618 οἱ διαμαρτυρόμενοι ἀναλαβόντες ἐκ νέου τὸν θρησκευτικὸν πόλεμον ἐξηκολούθησαν αὐτὸν μέχρι τοῦ 1622 πρὸς μεγάλην ζημίαν των. Νέα περίοδος τῆς βασιλείας του ἀρχεταὶ ἀφ' ἧς εἰσηλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὁ ταχέως παντοδύναμος καταστάς Ρισελιέ. Ἡ Γαλλία ἀναλαβοῦσα τὸν κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων πόλεμον, ἀφοῦ κατέλαβε καὶ τὸ τελευταῖον των ὀχύρωμα, ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς θρησκείας των. Τὸ 1629 νικήσας τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας κατέλαβε τὸ δουκάτον τῆς Μαντούης.

Λουδοβίκος ΙΔ'.— Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1638—1715). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Λουδοβίκου ΙΓ' τὸ 1643. Τὸ 1660 ἐνυμφεύθη τὴν Ἰσπανὴν Ἰνφάνταν Μαρίαν Θηρεσίαν. Εἶχε συνεργάτας σπουδαίους ἀνδρας ὡς ὁ Κολμπέρ, ὁ Βωβάν, ὁ Λουβουᾶ κ.λ.π. χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Γαλλία ἐγνώρισε μεγάλην ἀκμὴν. Ἡ πρώτη ἐξόρμησις του τῷ ἀπέφερε τὴν κατάκτησιν Ἰκανοῦ μέρους τῶν Κά-

τω Χωρῶν. Πᾶσα ἡ μεταξὺ Σάαρ, Μοζέ-
λα καὶ Ρήνου χώρα ἡρημώθη κατὰ
τὰς διαταγὰς τοῦ Λουδοβίκου καὶ τοῦ
Λουβουᾶ. Τὸ 1678 ἡ Ἰσπανία καὶ τὸ
γερμανικὸν κράτος ἐπέτυχον παρ' αὐ-
τοῦ διὰ τῆς ἐν Νιμέγῃ συνθήκης εἰκο-
σαετῆ εἰρήνην. Τὸ 1688 ὁ Λουδοβίκος
συνεκρούσθη μετὰ τοῦ πάπα Ἰννοκεν-
τίου Θ' καὶ κατέλαβε τὴν Ἀβινιῶν.
Συγκρουσθεὶς καὶ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν,
τὰς Κάτω Χώρας καὶ τὴν διαμαρτυρο-
μένην Γερμανίαν, ἐν συμμαχίᾳ διατε-
λούσας, ἐνίκησεν αὐτὰς καὶ ἐπροχώρη-
σε μέχρι Βάδης καὶ Βυρτεμβέργης,
ἐνῷ ὁ ναύαρχος τοῦ Τουρβίλ νικῶν
τὸν ἠνωμένον ἀγγλοσκανδικὸν στόλον
ἀνεδείκνυε τὴν Γαλλίαν καὶ θαλασσο-
κράτειραν. Ἀλλὰ τὸ 1692 ὁ γαλλικὸς
στόλος ἐνεργῶν κατὰ τὰς βρεττανικὰς
ἀκτὰς ὑπέστη τελείαν καιαστροφὴν,
ἔκτοτε δὲ ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τῆς βα-
σιλείας τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις εἶχεν ἐ-
ξαντλήσει πᾶσαν ἰκμάδα τῆς χώρας εἰς
τοὺς διαρκεῖς πολέμους.

Τέλος κατόπιν συνθήκης εἰρήνης με-
τὰ τῶν ἀντιπάλων Ἀγγλίας, Ἰσπανίας,
καὶ Αὐστρίας ἕκαστος ἔλαβε τὰς εἰς
αὐτὸν πρὸ τῶν πολέμων ἀνηκούσας χῶ-
ρας. Μετ' ὀλίγον ἐξεργάγη ὁ περὶ δια-
δοχῆς τοῦ ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμος,
καθ' ὃν ἡ Γαλλία ὑπέστη βαρείας ζη-
μίας.

Ὁ Λουδοβίκος ἐπροστάτευσε τὰ γράμ-
ματα καὶ τὰς τέχνας, ἡ δὲ ἐποχὴ τοῦ
θεωρεῖται ὡς ἡ κλασικὴ περίοδος τῆς
γαλλικῆς φιλολογίας.

Λουδοβίκος ΙΕ'. — Βασιλεὺς τῆς
Γαλλίας (1710-1774). Υἱὸς τοῦ δουκὸς τῆς
Βουργουνδίας Λουδοβίκου καὶ ἑγγονος
τοῦ προηγουμένου τὸν ὅποιον καὶ διε-
δέξατο εἰς τὸν θρόνον. Ἐνυμφεύθη τὴν
θυγατέρα τοῦ ἐκθρονισθέντος βασιλέως
τῆς Πολωνίας Στανισλάου Μαρίαν.
Ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς εἰρηνικὴν πολι-
τικὴν ἀλλὰ κατόπιν περιεπλάκη εἰς τὸν
περὶ τοῦ πολωνικοῦ θρόνου ἀτυχῆ πό-
λεμον, τὸ δὲ 1740 καὶ εἰς τὸν περὶ δια-

δοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου, ἄνευ οὐ-
δενὸς διὰ τὴν Γαλλίαν ὠφελήματος. Τὸ
1744 ἐπανελάβε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς
Ἀγγλίας, καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς κυ-
ριεύσας μέρος τῶν Κάτω Χωρῶν, καὶ
τῆς Ἀλσατίας, τὴν Κωνσταντίαν τὰ
Μεδιόλανα καὶ τὴν Πάρμαν. Τέλος ἀπο-
τυχταί τινες καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας
ἐπέμβυσις τῆς Ἐλισάβετ τῆς Ρωσσίας
ἐπήνεγκον τὴν ἐν Ἀκυϊσγράνῳ εἰρήνην
τοῦ 1748. Παρὰ ταύτην ὁ μετὰ τῆς Ἀγ-
γλίας πόλεμος ἐπανελήφθη διὰ τὴν ἐν
Β. Ἀμερικῇ καὶ ταῖς Α. Ἰνδίας ἐπι-
κράτησιν. Ἐν τούτοις ὁ Λουδοβίκος ἐξέ-
πιπτεν ἐθνικῶς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν
καὶ ἡ αὐλή τοῦ ἐγένετο διαβόητος διὰ
τὴν ἀσωτίαν καὶ ἀσέλγίαν. Ἀποδιώξας
τὴν σύζυγόν τοῦ ἐγκατέστησε πληθὸς
παλλακῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα, μετὰ τῶν
ὁποίων καὶ τὴν περίφημον Πομπαδούρ,
ἡ ὁποία κατέστη ποντοδύναμος. Εἰς ταύ-
την ὀφείλεται ἡ συμμαχία Αὐστρίας καὶ
Γαλλίας ἡ ὀδηγήσασα εἰς τὸν ἐπταετῆ
πόλεμον, καθ' ὃν οἱ σύμμαχοι συνετρίβη-
σαν, ἡ δὲ Γαλλία ἀπώλεσε τὸν Κανα-
δᾶν, πλείστας νήσους τῶν Δ. Ἰνδιῶν,
πᾶσαν τὴν Α. Ἰνδιάν, κτήσεις ὡς ἡναγ-
κάσθη νὰ παραχωρήσῃ διὰ τῆς παρισι-
νῆς συνθήκης τοῦ 1763 εἰς τὴν Ἀγγλίαν.
Ἡ διαχείρησις αὕτη καὶ αἱ ἀσωτίαι τῆς
αὐλῆς συνεκλόνησαν ὀλόκληρον τὸ πο-
λιτικὸν σύστημα τῆς Γαλλίας. Αἱ βου-
λαι ἠθέλησαν νὰ ἐπέμβουν καὶ ἠρνήθη-
σαν νὰ ἀναγνωρίσουν τοὺς νέους φόρους,
οὓς ἐπέβαλεν ὁ Λουδοβίκος εἰς τὸν δυ-
σπραγοῦντα λαόν. Κατόπιν τούτου ὁ
Λουδοβίκος ὀργισθεὶς διέλυσε τὰς βου-
λάς, ἐξώρισεν τοὺς μᾶλλον φιλοπάτριδας
ἄνδρας, συνέστησε δὲ ἀνώτατον δικα-
στήριον λειτουργοῦν ὑπὸ τὰ νεύματά του.
Αἱ τοιαῦται αὐθαιρεσίαι ἐξηρθέθησαν
ἔτι μᾶλλον τὸν λαόν, ὅστις μετὰ τινα
ἔτη ἀνέτρεψε τὸ ἔκφυλον καθεστῶς τῆς
μοναρχίας.

Λουδοβίκος ΙΣΤ'. — Βασιλεὺς τῆς
Γαλλίας (1754-1793). Τριτότοκος υἱὸς τοῦ
δελφίνου Λουδοβίκου καὶ τῆς Μαρίας

τῆς Σαξωνίας. Ἦτο ἀγαθός, ἀλλὰ μικρόνους καὶ ἀσθενοῦς θελήσεως. Τὸ 1770 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Ἀντουανέτταν. Προσλαβὼν τὸν Νέκκερ ὡς ὑπουργὸν τῶν οικονομικῶν, τὸν ἀπέλυσε μετ' ὀλίγον τῇ εἰσηγήσει τῶν αὐλικῶν καὶ τῆς ἐνεργῶς ἀναμειγνυομένης εἰς τὰ πολιτικά πράγματα Ἀντουανέττας. Πρὸ τῆς γενικῆς κατακραυγῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Νέκκερ, ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις ὀλονέν ὀγκοῦτο καὶ ἐκρίθη ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν ἐκτραχύνσεως τῆς καταστάσεως ἔπρεπε νὰ συγκληθῇ ἡ συνέλευσις τῶν τάξεων (états généraux) ἡ ὁποία ἀπὸ πολλοῦ εἶχε καταλυθῆ. Αἱ τάξεις συνῆλθον τὴν 5 Μαΐου 1789. Μετὰ πολλὰς διακυμάνσεις τὴν 17 Ἰουλίου ἡ τρίτη τάξις (ἡ ἀστική) ἀνεκήρυξεν ἑαυτὴν ἐθνοσυνέλευσιν καλέσασα καὶ τὰς δύο ἄλλας τάξεις (τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸν κληρὸν) νὰ προσχωρήσουν εἰς αὐτήν.

Ὁ Λουδοβίκος τότε ἀπεφάσισε τὴν χορήγησιν νέου καταστατικῆς χάρτου, καθιστῶντος περιττὴν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ἧς καὶ διέταξε τὸ κλείσιμον. Τοῦτο ὅμως τὸν ἔφερεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν καὶ πρὸς τὸν λαόν, ὅστις μετ' ἐνδιαφέροντος παρηκολούθη τὰ συμβαίνοντα. Τὴν 14 Ἰουλίου ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐξαφθὲις κατέλαβε τὴν Βαστίλλην. Ὁ Λουδοβίκος ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς ὑποχωρήσεις, ἀλλὰ πρὸς ταῦτα τὸ λαϊκὸν κίνημα ἐπεξειτάθη εἰς ὀλόκληρον τὴν Γαλλίαν, γνωσθέντος καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Λουδοβίκος εὐρίσκετο εἰς συνεννοήσεις πρὸς τοὺς φυγάδας εὐγενεῖς, οἱ ὅποιοι προσεπάθουν νὰ κινήσουν τὰς ξένας αὐτὰς πρὸς ἐπέμβασιν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὲρ τῆς βασιλείας.

Τοῦτο ἐγένετο πιστευτὸν γενικῶς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἀπειράθη νὰ δραπετεύσῃ. Συλληφθεὶς ἐκρατήθη, ἡ δὲ συνέλευσις μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ συντάγματος διελύθη καὶ τὴν διεδέχθη ἡ ἐκλεγείσα νομοθετικὴ. Ὁ Λουδοβίκος συνεκρούσθη καὶ πρὸς αὐτήν. Ἡ διαδεχθεῖσα τὴν 25

Σεπτεμβρίου τὴν νομοθετικὴν συμβατικὴν συνέλευσιν κατήργησε τὴν βασιλείαν καὶ ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν. Ὁ Λουδοβίκος εἰσαχθεὶς εἰς δίκην καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ ἐπαναστατικῆς δικαστηρίου ἐκατατομήθη τὴν 21 Ἰανουαρίου 1793.

Λουδοβίκος ΙΗ'.— Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1755—1824). Ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣ'. Τὸ 1771 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Ἰωσηφίναν Λουίζαν, θυγατέρα τοῦ Βίκτωρος Ἀμεδαίου τοῦ Γ' τῆς Σαρδηνίας. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν διαφυγὼν εἰς Βρυξέλλας εἰργάζετο διὰ τὴν ἐπέμβασιν ξένων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς βασιλείας, μετὰ δὲ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Λουδοβίκου ἐκήρυξε βασιλέα τὸν υἱὸν τούτου Λουδοβίκον ΙΖ' καὶ ἑαυτὸν ἀντιβασιλέα. Ὅτε τὸ 1814 ἡ ὑπὸ τὸν Ταλλεϋράνδον προσωρινὴ κυβέρνησις ἀνεκάλεσεν ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου τοὺς Βουρβόνους ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους ὡς βασιλεὺς. Ἡ βραχεῖα βασιλεία τοῦ ἐξαπατηθέντος διὰ τῆς καταπατήσεως τῶν ἐλευθεριῶν καὶ δι' ἀντεκδικήσεων. Ἐπερχομένου τοῦ Ναπολέοντος ἐξ Ἑλβας (1815) ἐδραπέτευσεν εἰς Βέλγιον. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸ Βατερλώ ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅτε καὶ πάλιν παρέδωκε τὴν χώραν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ περιβάλλοντός του. Ἀπέθανε μετὰ δεκαετῆ αἰσχρὰν βασιλείαν.

Λουδοβίκος ΙΘ'. ἢ **Λουδοβίκος-Φίλιππος.**— Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1773—1850). Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ δούκους Λουδοβίκου Φιλίππου Ἰωσήφ τῆς Ὁρλεάνης. Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1848. Ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Ἀμαλίαν τῆς Σικελίας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 ἀνηγορεύθη λόγῳ τῶν συνταγματικῶν του φρονημάτων, ἀντιβασιλεὺς καὶ ὀλίγον βραδύτερον βασιλεὺς τῶν Γάλλων. Προσεπάθη νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην πρὸς τὰ ἄλλα κράτη, ἐσωτερικῶς δὲ ὑπεστήριξε μᾶλ-

λον τὴν μέσσην τάξιν, τῇ συνδρομῇ τῆς ὁποίας καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, χωρὶς νὰ πιέζη καὶ τὸς ἄλλας μερίδας. Ἄλλ' ἡ πρὸς πᾶσαν μεταρρυθμισὶν ἀντίστασις τοῦ ὑπουργείου Γκυϊζώ, ἡ ἐν γένει ἀνακαλυφθεῖσα διαφθορὰ τῆς διοικήσεως, τέλος ἡ ἀπόπειρα καταστολῆς τῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως διὰ τῆς βίας, ἐπήνεγκον τὴν μείωσιν τῆς βασιλικῆς αὐτῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως καὶ ὤθησαν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἣτις τὸν ἐξηνάγκασεν εἰς παραίτησιν ὑπὲρ τοῦ ἐγγόνου του κόμητος τῶν Παρισίων καὶ ἐδραπέτευσεν εἰς Ἀγγλίαν ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Λουδοβίκος Α΄.—Βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας (1326—1382). Τριτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Καρόλου Ροβέρτου καὶ τῆς Ἐλισάβετ, θυγατρὸς τοῦ Λαδισλάου Δ' Λουκετέν, βασιλέως τῆς Πολωνίας. Τυχῶν ἐκτάκτου μορφώσεως διεκρίθη ὡς κυβερνήτης καὶ πολεμιστῆς.

Ζητήσας νὰ ἐγκαταστήσῃ ναυτικὴν βίαν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἤλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὴν βενετικὴν δημοκρατίαν. Ἀκυχήσας κατ' ἀρχὸς ἐνίκησεν ἔπειτα τοὺς Βενετοὺς ἐπιτυχῶν τὴν ἀπόσπασιν τῆς Ζάρας καὶ ἄλλων πολλῶν πόλεων τῆς Δαλματίας (1345—1347). Μετὰ δύο ἔτη ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Νεαπόλεως, ὅπως ἐκδικηθῇ τὸν ἀδελφόν του Ἀνδρέαν, δολοφονηθέντα κατ' ἄπιστον ὑπὸ τῆς συζύγου του. Ἀποθανόντος τοῦ θείου του Καζιμίρ τοῦ Μεγάλου, βασιλέως τῆς Πολωνίας ὁ Λουδοβίκος ἐστέφθη (1370) καὶ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Εἶναι ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος βασιλεὺς, ὅστις ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἀνακόψας τὴν θριαμβευτικὴν αὐτῶν πορείαν πρὸς τὴν Δύσιν (1372). Θριαμβευτῆς ἐξῆλθεν ὁ Λουδοβίκος καὶ ἀπὸ τὸν τρίτον αὐτοῦ πόλεμον κατὰ τῆς Βενετίας (1378—1381), κατ' ὃν εἶχε συμμάχους τοὺς Γενουσίους.

Λόυδ Τζώρτζ (Δαυίδ Lloyd George) —Σύγχρονος Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1863 εἰς τὸ Μάνιζεστερ ἐκ πτωχῶν γονέων καταγομένων ἐξ Οὐαλίας. Κατορθώσας διὰ μυρῶν στερήσεων νὰ σπουδάσῃ νομικὰ ἀπεφοίτησε τὸ 1884 τῆς νομικῆς σχολῆς ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν προκαλῶν τὴν γενικὴν προσοχὴν διὰ τὴν τολμηρότητα τῶν ἀντιλήψεων του. Προσχωρήσας εἰς τὰς τάξεις τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἐξελέγη βουλευτῆς διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1890. Εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων διεκρίθη διὰ τὴν ρητορικὴν του δεινότητα καὶ διὰ τὰς θυελλώδεις ἐπιθέσεις του ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του. Τὸ ὄνομα τοῦ Λόυδ Τζώρτζ κατέστη γνωστόν, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διὰ τὴν ἐναντίον τοῦ πολέμου τῶν Μπόερς στάσιν του ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐντὸς ὀλιγίστου χρονικοῦ διαστήματος καὶ χάρις εἰς τὴν χειμαρρῶδη εὐγλωττίαν του ἀνεδείχθη μεταξὺ τῶν πολιτευτῶν τοῦ φιλελευθέρου κόμματος διορισθεὶς ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὸ 1905. Μετὰ πρῆλευσιν τριετίας ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἰὸ ὁποῖον διετήρησεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς δευτέρας ὑπουργίας του ὁ Λόυδ Τζώρτζ ἐπέτυχεν τὴν ψήφισιν σειρᾶς νομοσχεδίων περὶ κοινωνικῆς προνοίας ἐπὶ τῆς βάσει τῆς κοινωνικῆς γερμανικῆς νομοθεσίας. Τὸ γεγονός τοῦτο συνετέλεσεν ὥστε νὰ γίνῃ δημοφιλὴς μεταξὺ τῶν κατωτέρων λαϊκῶν στρωμάτων καὶ νὰ ἀναδειχθῇ διὰ τῆς οὕτω ἀποκτηθείσης δημοτικότητος εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Συνεχίζων τὴν ριζοσπαστικὴν του πολιτικὴν ἤρχισε, κατὰ τὸ 1911, σφοδρότατον ἀγῶνα ἐναντίον τῆς βουλῆς τῶν λόρδων. Ὅταν ἐξεργάσθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος τοῦ 1914 ἐδείχθη εἰς ἄκρον διστακτικὸς διὰ τὴν

ΑΝΑΤΟΛ ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΥ

*‘Ο σοφός επίτροπος τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως τῆς ΕΣΣΔ. Φωτογραφ
ληφθεῖσα κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν διέλευσίν του τὸ 1932.*

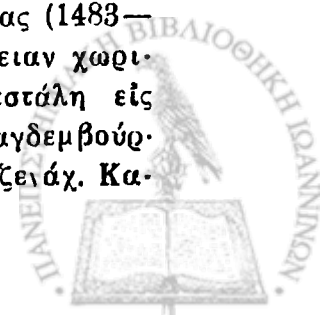

στάσιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἔναντι τῆς παγκοσμίου συρράξεως. Ὀλίγον ἀργότερον ὁμως ἤρχισεν ἔντονον ἐπίθεσιν ἔναντίον τῶν τεχνικῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπεδεικνύοντο ἀνίκανοι νὰ ἀνταποκριθοῦν πρὸς τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας.

Ἡ πολεμικὴ του αὐτῆ ἐνεποίησε καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸν διορισμὸν του ὡς ὑπουργοῦ τῶν Πυρομαχικῶν (1915—1916). Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, καθ' ὃ διηύθυνε τὸ ἐν λόγῳ ὑπουργεῖον ἔθεσεν εἰς ἐφῆρμογὴν τὰ σχέδιά του περὶ ἀναδιοργανώσεως τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον πράγματι κατώρθωσε νὰ ἀνεφοδιάσῃ εἰς πυρομαχικὰ καὶ πυροβόλο. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Κίτσεναρ ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν ἐπιδείξας τὴν ἰδίαν δραστηριότητα. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰσηγήθη τὴν γνώμην ὅτι διὰ τὸν ταχύτερον τερματισμὸν τοῦ πολέμου ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάκλησις τῶν βρετανικῶν στρατευμάτων ἐκ τοῦ δυτικοῦ μετώπου καὶ ἡ ἀποστολὴ των εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπου ἡ δημιουργία νέου μετώπου θὰ ἔφερεν εἰς κρίσιμον θέσιν τὴν Γερμανίαν καὶ τοὺς συμμάχους της. Ἡ γνώμη του ὁμως ἀπερρίφθη. Κατὰ τὴν Δεκέμβριον τοῦ 1916 ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως τῆς σχηματισθείσης ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγγλικά κοινοβουλευτικὰ κόμματα. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1918 τὸ κόμμα του ἐπέτυχεν διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἀντεπροσώπευσε τὴν Μεγάλην Βρετανίαν ἀντιταχθεὶς ἀποφασιστικῶς ἔναντι τῶν γαλλικῶν ἀξιώσεων. Οὕτω ἐπέτυχεν τὴν πλήρη ἰκανοποίησιν τῶν ἀγγλικῶν ἀπαιτήσεων καθὼς καὶ τῶν ἀπαιτήσεων διὰ τὰς ἐπανορθώσεις τῶν βρετανικῶν κτήσεις καὶ ἀποικιῶν. Ὁ Λούδ Τζώρτζ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως περιφρουρήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον τὰ ἐν τῇ Ἑγγύς

Ἀνατολῇ ἀγγλικά συμφέροντα καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν βρετανικὴν κατοχὴν εἰς τὰς πετρελαιοπηγὰς τῆς Μεσοποταμίας ἐνεθάρρυνε τὰς ἐθνικιστικὰς βλέψεις τὴν Ἑλλάδος, ὠθήσας αὐτὴν, παρὰ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ἄλλων συμμάχων, εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Σμύρνης καὶ μέρους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ πολιτικὴ αὕτη τοῦ Λούδ Τζώρτζ ἐπροκάλεσε ὄχι μόνον τὴν ἀντίδρασιν τῶν συμμάχων, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἰσχυροτάτης μερίδος Ἀγγλων πολιτικῶν ὑποστηριζόντων ὅτι ἡ ὑποστήριξις τῆς Ἑλλάδος ἐπροκάλει τὴν δυσἀρέσκειαν τῶν Μουσουλμάνων τῶν Ἰνδιῶν. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀνωτέρω ὁ Λούδ Τζώρτζ ἐγκατέλειπε τὴν Ἑλλάδα εἰς μόναν τὰς δυνάμεις της κατὰ τὴν κρίσιματέραν στιγμὴν τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἀνατολικῆς πολιτικῆς τοῦ Λούδ Τζώρτζ ἐζημίωσε σημαντικῶς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1922 ἀπέτυχεν. Ἐκτοτε τὸ κόμμα τοῦτο δὲν κατώρθωσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν προτέραν θέσιν του εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν κίνησιν. Κατὰ τὸ 1924 καὶ 1929 ὑπεστήριξε τὸ ἐργατικὸν κόμμα διὰ νὰ ἀναλάβῃ προσωρινῶς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ Λούδ Τζώρτζ ἔγραψε τὸ ἔργον «Ἐπάρχει ἄραγε πραγματικὴ εἰρήνη;» (1924) καὶ τὸ ὁποῖον καταφέρεται ἔναντι τῆς κατοχῆς τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρήνου καὶ κατακρίνη τὴν πολιτικὴν τοῦ Πουανκαρὲ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπανορθώσεων. Ἐπίσης ὁ Λούδ Τζώρτζ ἔγραψε τὰ «Ἀπομνημοιεύματά» του εἰς τὰ ὁποῖα κρίνει μετὰ δριμύτητος τοὺς πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἡγέτας κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

Λούθηρος (Μαρτίνος Luther). — Μέγας θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστὴς τῆς Γερμανίας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Αἰσλέμπεν τῆς Θουριγγίας (1483—1546). Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν χωρικῶν, δεκαετρεατῆς δὲ ἀπεστάλη εἰς τὸ λατινικὸν σχολεῖον τοῦ Μαγδεμβούργου καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ Αἰζενιάχ. Κα-

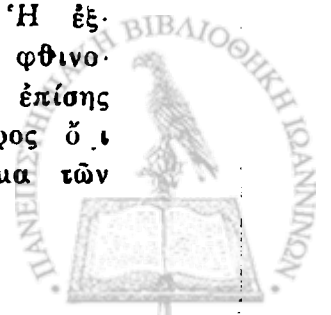
τόπιν ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρφούρτης, ὁτόθεν ἔλαβε τὸ 1505 τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Τὸ αὐτὸ ἔτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν αὐγουστίνων τῆς Ἐρφούρτης. Τὸ 1507 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν μελέτην τῶν σχολαστικῶν καὶ μυστικιστῶν φιλοσόφων καὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Λούθηρος ἤρχισε νὰ σκέπτεται ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἡ Γερμανία ἐστένυεν ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ἀνώτεροι βαθμοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας ἐλεηλάτουν κυριολεκτικῶς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον. Ἡ ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐπέδιδετο εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καὶ τῶν ἀφέσεων τῶν ἀμαρτιῶν. Πᾶς τις ἠδύνατο, ἀρκεῖ νὰ ἐπλήρωνε, νὰ ἐπιτύχη ἄφεσιν καὶ τῶν βαρυτέρων ἀμαρτημάτων. Οἱ ἀνώτεροι βαθμοῦχοι τῆς θρησκείας ἦσαν οὕτω ἀντίπαλοι πρὸς τοὺς φεουδάρχας, γαιοκτῆμονας καὶ τοὺς καπιταλιστὰς ἐμπόρους ἐν τῇ ἐκμεταλλεύσει τοῦ λαοῦ. Ἐτεβάρλλετο συστηματικῆ πάλῃ κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐνῶ δὲ ἄλλαι χῶραι περισσότερον προηγμένοι ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ὅπως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἀπηλλάσσοντο μετὰ μεγαλυτέρας εὐκολίας τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ, ἡ Γερμανία ἠναγκίσθη νὰ ἀποδυθῇ εἰς μακρὸν καὶ σκληρὸν ἀγῶνα κατ' αὐτῆς.

Ἐν Γερμανίᾳ ὅλαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας ὑπέφερον ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἐκμετάλλευσιν, ἀλλ' ἐκάστη εἶχε τὸ πρόγραμμά της. Ὁ Λούθηρος, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, προσηταιρίσθη κατ' ἀρχὰς τοὺς ἱππότες, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, τὸν κατώτερον κληρὸν καὶ τοὺς ἀγρότας, ἐχθροὺς τῶν ἀνωτέρων βαθμοῦχων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν φεουδαρχῶν καὶ τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἠγωνίζοντο κατὰ τῆς πατρισιακῆς ἀριστοκρατίας των.

Ὅταν τὸ 1517 ὁ ληγάτος τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Ζ' Τέτζελ ἤρχισεν ἐν Σαξωνίᾳ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀφέσεων, ὁ Λούθηρος ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Βιττεμβέργης διαμαρτυρίαν του ἐξ 95 θέσεων ἐν ἣ κατεδίκαζε τὸ ἐμπόριον τῶν ἀφέσεων. Ἡ διαμαρτυρία αὕτη ἦτο ἀκόμη κάπως δειλὴ. Ὁ Λούθηρος κατήγγελλε μόνον τὰς καταχρήσεις. Εἰς τὴν 21ην θέσιν του ἔγραφε: «Οἱ προπαγανδιστὰι τῶν ἀφέσεων ἀπατῶνται ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ παπικὴ ἄφεσις καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον παντὸς ἀμαρτήματος». Ἡ 27η θέσις ἔλεγε: «Εἶναι ἀνόητος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ψυχὴ πετᾶ εἰς τὸ Καθατήριον μόλις τὸ νόμισμα πέσῃ ἐντὸς τοῦ χρηματοκιβωτίου». Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν θέσεων τούτων ἐξεπλάγη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λούθηρος.

Διεπίστωσεν αἰφνης ὅτι ἔδωκεν ἔντονον ὄθησιν εἰς ἓν μέγα κίνημα, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀρχίσει πρὸ αὐτοῦ καὶ τὸ ὅποιον περιέλαβε ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν πάλῃ κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ ἐρρίφθησαν τρεῖς κοινωνικαὶ ὁμάδες: συντηρητικοὶ καθολικοὶ, ἄστοι μεταρρυθμισταὶ καὶ ἐπαναστατικὸς ὄχλος. Ἐκπρόσωπος τῆς ἀστικῆς μεταρρυθμιστικῆς τάσεως ὁ Λούθηρος, ἐκήρυξε κατ' ἀρχὰς τὴν δ. ἀ πυρὸς καὶ σιδήρου ἐκρίζωσιν τοῦ κακοῦ τὸ ὅποιον ἐλυμαίνετο τὸν κόσμον. Ἐκάλεσε τοὺς πάντας εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀνωτέρων βαθμοῦχων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν εὐγενῶν. Ἀλλὰ ἂν ἀπὸ τοῦ 1517 μέχρι τοῦ 1522 ἐφάνη διατεθειμένος νὰ υἱοθετήσῃ τὰς δημοκρατικὰς τάσεις, μετενόησε ταχέως καὶ κατὰ τὴν περίοδον 1522—1525 ἐπρόδωσε αἰσχυρῶς τοὺς συμμάχους του, τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς κατωτέρους εὐγενεῖς. Οἱ ἀναβαπτισταὶ τοῦ Ἰσβικάου καὶ τὸ ἀγροτικὸν κίνημα διεδραμάτισαν σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν παλινωδίαν τοῦ Λουθήρου. Ἡ ἐξέγερσις τῶν ἱπποτῶν ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1522 διεδραμάτισεν ἐπίσης σημαντικὸν μέρος. Ὁ Λούθηρος ὁ μόνον δὲν ὑπεστήριξε τὸ κίνημα τῶν

ίπποτων, αλλά και ἐτάχθη ἐναντίον του, ὅπως εἶχε ταχθῆ καὶ ἐναντίον τοῦ κινήματος τῶν χωρικῶν.

Εἰς τὰ πρῶτα του γραπτὰ ὁ Λούθηρος εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐπαναστατημένων ἀποκαλῶν τοὺς εὐγενεῖς μωροὺς καὶ κακοήθεις. «Δὲν ἐξεγείρονται ἐναντίον σας, φεουδάρχει, οἱ χωρικοί, ἀλλ' ὁ θεός, ὅστις θέλει νὰ τιμωρήσῃ τὰ ἐγκλήματα σας», ἔγραφε. Ἦλπιζε τότε ὅτι τὸ ἀγροτικὸν κίνημα θὰ τὸν ἐβόηθη ἐναντίον τῆς Ρώμης. Ἄλλ' ὅταν κατ' Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον τοῦ 1522 οἱ χωρικοὶ ἐξηγέρθησαν εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν, καίοντες καὶ λεηλατοῦντες τοὺς πύργους τῶν εὐγενῶν, ὅταν εἰς διαφόρους περιοχὰς ἤρχισεν ἀναπτυσσόμενον ἔντονον κομμουνιστικὸν κίνημα, ὁ Λούθηρος ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν τῶν εὐγενῶν ἐναντίον τῶν ἐπαναστατημένων χωρικῶν. Ἐγραψε τότε ὅτι πρέπει οἱ χωρικοὶ νὰ στραγγαλισθοῦν «ὡσὰν λυσσασμένοι σκύλοι» καὶ ὅταν ἡ ἐπανάστασις των κατεστάλη ἐκαμάρωνε κτηνωδῶς βεβαιῶν ὅτι ἐσφαξεν ὅλους τοὺς χωρικοὺς, ἀφοῦ εἶχε διατάξῃ νὰ θανάτωνται ἄνευ οἴκτου...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης χρονολογεῖται ἡ ἐγκληματικὴ συμμαχία τοῦ Λουθήρου μετὰ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ εὐγενεῖς πλουτίσαντες μετὰ τὰς γαίας τοῦ ἀνωτέρου κλήρου ἦσαν εὐχαριστημένοι. Ἡ μεταρρυθμίσις εἶχεν ἐξυπηρετήσῃ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐμπόρους τῶν μεγάλων πόλεων. Περὶ τοῦ πτωχοῦ λαοῦ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων εἶχε παύσει πλέον νὰ γίνεται λόγος.

Οἱ κοινωνικοὶ οὔτοι ἀγῶνες ὑπεδύθησαν θρησκευτικὴν μορφήν. Τὸ 1520 ὁ πάπας ἀφώρισε τὸν Λούθηρον, οὗτος δὲ ἔκαυσε δημοσίᾳ μετ' ὀλίγον τὰ ἔγγραφα τοῦ ἀφορισμοῦ. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (1521) προσκληθεὶς εἰς τὴν δίαιταν τοῦ Βόρμς, ἠρνήθη νὰ ἀνακαλέσῃ τὰς ἀπόψεις του. Μετὰ πάροδον 9 ἐτῶν, τὸ 1530, διετυπώθη ὀριστικῶς τὸ σύστημα τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν τῆς

μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ Αὐγουσταίᾳ Ὁμολογίᾳ.

Λουὶ (Παῦλος Louis).— Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ δημοσιολόγος, εἰς ἓκ τῶν σημαντικωτέρων παραγόντων τῆς ἐργατικῆς κινήσεως τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς τὸ 1872.

Μέλος ὄν τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, προσεχώρησε μετὰ τὸ συνέδριον τῆς Τουρ (1920) εἰς τὸ γαλλικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα. Τὸ 1923 ὁμῶς διαφωνήσας μετὰ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Δ' συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπεχώρησε τοῦ κόμματος καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν Σοσιαλιστικὴν Κομμουνιστικὴν Ἐνωσιν, τῆς ὁποίας ἐξελέγη γραμματεὺς τὸ 1924. Ὁ Λουὶ ἔγραψε πολλὰς μελέτας οἱ ὁποῖαι ἀφορῶν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐκ τῶν ἔργων του σημαντικώτερα εἶναι : «Ἡ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ», «Οἱ σταθμοὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία» κ. ἄ.

Λουκάσεβιτς (Ἰωσήφ Δεμέντιεβιτς).— Ρῶσσος τρομοκράτης (1863—1928). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποπειρᾶς τοῦ 1887 ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' κατεδικάσθη εἰς θάνατον, τῆς ποινῆς ἀντικατασταθείσης μετὰ ἰσόβια καταναγκαστικὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1905. Τὸ 1919 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωλογίας ἐν Βίλνᾳ.

Λουκιανός.— Ἑλληὴν σοφιστὴς καὶ φιλόσοφος ἐκ Σαμοσάτων τῆς Συρίας γεννηθεὶς περὶ τὸ 125 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 192 μ. Χ. Ἦρχισε τὸ στάδιόν του ὡς δικηγόρος ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀλλὰ ταχέως ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν περιοδευόντων σοφιστῶν, διατρέξας ὀλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Τὸ 164 ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 185 περίπου. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα, ἀποδεικνύοντα σπινθηροβόλον πνεῦμα, ἔντονον σκεπτικιστικὴν

καί σκωπτικὴν διάθεσιν καὶ μεγάλην γνῶσιν τῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν κλασσικῶν χρόνων. Εἰρωνεύεται τοὺς φιλοσόφους καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις τόσοσιν τῶν ἔθνικῶν ὅσον καὶ τὸν χριστιανῶν μὲ μεγάλην δηκτικότητα.

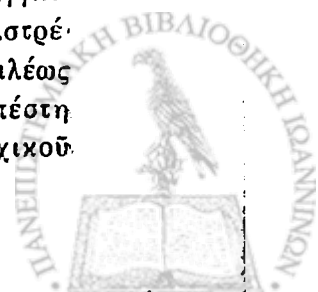
Λουκίιν (Νικόλαος Μιχαήλοβιτς) — Ρῶσσοσ ἐπαναστάτης καὶ κομμουνιστῆσ ἱστορικὸσ γεννηθεῖσ τὸ 1885. Τὸ 1904 ἐνεγράφη εἰσ τὸ ρωσσικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα, καὶ ἤρχισεν ἐργαζόμενος δραστηρίωσ εἰσ τὴν περιφέρειαν τῆσ Μόσχασ. Παρὰ τὰς ἐπανειλημμένασ συλλήψεις καὶ ἐξορίας κατῶρθωσε νὰ ἀποφοιτήσῃ τῆσ φιλολογικῆσ σχολῆσ τοῦ πανεπιστημίου τῆσ Μόσχασ. Ἀπὸ τοῦ 1911 μέχρι τοῦ 1917 εἰργάσθη ἐντὸσ τῶν πλαισίων τῆσ νομιμότητοσ εἰσ τὰς ἐργατικὰσ ὀργανώσεισ τῆσ Μόσχασ. Τὸ 1913 συνειργάζετο εἰσ τὴν σύνταξιν τῆσ μπολσεβικικῆσ ἐφημερίδοσ «Νὰσ ποῦτε» («Ὁ δρόμοσ μασ»). Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν εἰργάσθη εἰσ τὴν σύνταξιν τοῦ μπολσεβικικοῦ περιοδικοῦ «Ὁ σοσιαλδημοκρατίασ» καὶ ἐδίδασκεν εἰσ τὰ διάφορα ἐργατικὰ καὶ κομμουνιστικὰ πανεπιστήμια.

Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ ἀποικιακὸσ ἀγὼν» (1914), «Ὁ Μαξιμιλιανὸσ Ροβεσπιέροσ» (1919), «Ἡ παρισινὴ Κομμούνα τοῦ 1871» (1922), «Ἡ νεωτέρα ἱστορία τῆσ Δυτικῆσ Εὐρώπησ» (1923), «Ἡ νεωτέρα ἱστορία τῆσ Γερμανίασ» (1926). Ὁ Λουκίιν θεωρεῖται ὁ ἀρχηγὸσ τῆσ μαρξιστικῆσ σχολῆσ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῆσ Δυτικῆσ Εὐρώπησ. Εἶναι μέλοσ τῆσ Ἀκαδημίασ τῶν ἐπιστημῶν καὶ μέλοσ τοῦ προεδρείου τῆσ κομμουνιστικῆσ Ἀκαδημίασ.

Λουκρήτιοσ (Τίτοσ Lucretius Caelius).—Μέγασ Λατίνοσ ποιητῆσ καὶ ὑλιστῆσ φιλόσοφοσ, γεννηθεῖσ πιθανῶσ ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ 98 π. Χ. καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 53 π. Χ. Ἐξῆσε κατὰ τὴν περι-

ὀδοσ τῆσ τυραννίσοσ τοῦ Μαρίου καὶ τοῦ Σύλλα. Περὶ τῆσ ζωῆσ του ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ἀπέσχε πάσοσ πολιτικῆσ δράσεωσ. Τὸ κύριον ἔργον του «Περὶ τῆσ φύσεωσ τῶν πραγμάτων», μαρτυρεῖ ἐντονὸν ἐπίδρασιν τῆσ κοσμοθεωρίασ τοῦ Ἐπικούρου. Ὁ Λουκρήτιοσ ὀρνεῖναι τὴν ἀθανασίαν τῆσ ψυχῆσ, καταπολεμεῖ τὴν πίστιν εἰσ θεοὺσ δημιουργοὺσ καὶ φροντιστὰσ τοῦ κόσμου, κηρύσσει τὸν εὐδαιμονισμόν καὶ συμπονεῖ βαθύτατα τὸ ἀνθρώπινον γένοσ. Καίτοι φιλοσοφικὸν τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἔργον ἔχει σημεῖα ὑψηλῆσ ἐμπνεύσεωσ καὶ ποιητικῆσ πνοῆσ.

Λουμπέ (Αἰμίλιοσ Loubet).—Γάλλοσ πολιτικὸσ διαδραματίσασ σπουδαῖον πρόσωπον εἰσ τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆσ πατρίδοσ του (1839—1929). Νεώτατοσ ἔτι ἀφιερῶθη εἰσ τὴν πολιτικὴν ἐμπνεόμενοσ ἀπὸ ἀγνὰ δημοκρατικὰ ἰδεώδη. Τὸ 1876 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆσ. Ἐντὸσ τοῦ κοινοβουλίου ἀνεδείχθη ταχέωσ καταστάσ εἰσ ἐκ τῶν κορυφαίων τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματοσ. Τὸ 1885 ἐξελέγη γερουσιαστίσ καὶ τὸ 1892 ἀνέλαβε διὰ πρώτην φορὰν τὸν σχηματισμόν κυβερνήσεωσ. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆσ κυβερνήσεώσ του συμμετέσχεν εἰσ τὸ ὑπουργεῖον Ριμπὼ ὡσ ὑπουργὸσ τῶν Ἐσωτερικῶν. Κατὰ τὸ 1896 ἐξελέγη πρόεδροσ τῆσ γερουσίασ. Ἀφοῦ διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην ἐπὶ τριετίαν ἐξελέγη πρόεδροσ τῆσ γαλλικῆσ δημοκρατίασ καὶ διετέλεσε τοιοῦτοσ ἀπὸ τοῦ 1899 μέχρι τοῦ 1906. Ἐτάχθη ὑπὲρ τῆσ ἀναθεωρήσεωσ τῆσ περιφήμου δίκησ τοῦ λοχαγοῦ Ντρέϋφοσ διὸ καὶ ὑπέστη ἀγρίαν ἐπίθεσιν ἐκ μέρος τῶν συντηρητικῶν ἐθνικιστικῶν στοιχείων. Ὁ Λουμπέ ὑπῆρξε μετριοπαθῆσ ὡσ πολιτικὸσ, εἰργάσθη δὲ μετὰ ζέσεωσ διὰ τὴν προσέγγισιν τῆσ Γαλλίασ πρὸσ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Τὸ 1905 ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ θεάτρου μετὰ τοῦ βασιλέωσ τῆσ Ἰσπανίασ Ἀλφόνσοσ ΙΓ' ὑπέστη δολοφονικὴν ἐπίθεσιν ἐνόσ ἀναρχικοῦ

ὁ ὁποῖος ἐξεσφενδόνισε ἐναντίον του μίαν βόμβαν. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς προεδρικῆς του θητείας, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς ἰδιωτεύσας μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Λουμπενπρολεταριάτον.— Βλ. λ. *Κουρελοπρολεταριάτον.*

Λουνατσάρσκυ (Ἀνατόλιος).— Μέγας Ρῶσος ἐπαναστάτης συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1875 ἐν Πολιάβα καὶ ἀποθανὼν τὸ 1933 ἐν Μαντών τῆς Γαλλίας. Μαθητὴς ἀκόμη ὢν τοῦ λυκείου τοῦ Κιέβου ἀνεμείχθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς χώρας του καὶ ἔδειξε πολὺ ἐνωρὶς ὅτι ἦτο πεπροικισμένος μὲ ἐντονον φιλοσοφικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν διάθεσιν, ἡ ὁποία διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του. Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν εἰσήλθεν εἰς τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν ὀργάνωσιν τοῦ Κιέβου καὶ εἰργάσθη ὡς προπαγανδιστὴς μετὰ τῶν ἐκεῖ σιδηροδρομικῶν. Κηρυχθεὶς ὑποπτος ὑπὸ τῶν τσαρικῶν ἀρχῶν, ἀπεκλείσθη τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς πρωτεύουσας καὶ μετηνάστευσεν εἰς Ἑλβετίαν. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὴν Βέραν Ζασσούλιτς, τὸν Πλεχάνωφ καὶ τὴν Ρόζαν Λούξεμπουργκ. Τὸ 1899 ἐπέστρεψεν εἰς Μόσχαν καὶ εἰργάσθη ὡς προπαγανδιστὴς μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Λένιν Ἑλιζάροβας. Συλληφθεὶς δις ἐξωρίσθη εἰς τὰ βόρεια τῆς Ρωσίας. Ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἠσχολήθη μὲ φιλολογικὰς μελέτας καὶ ἐδημοσίευσεν σειρὰν πολεμικῶν μονογραφικῶν, αἱ ὁποῖαι τὸν κατέστησαν γνωστόν.

Τὸ 1904 μετέβη εἰς Γενεύην καὶ ἐγινεν εἰς ἕκ τῶν δραστηριωτέρων συντακτῶν τοῦ μπολσεβικικοῦ ὀργάνου «Βπέριοντ». Ἀργότερον εἰργάσθη εἰς τὸν «Προλετάριον» ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Λένιν. Εἰς τὸ τρίτον συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ἔκανε τὴν εἰσήγησιν

περὶ τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως. Τὸ 1905 ἐπέστρεψεν εἰς Πετρούπολιν καὶ προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα. Κατόπιν νέας συλλήψεώς του κατέφυγε πάλιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ 1907 μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης τῆς Β' Διεθνοῦς ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων.

Κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀντιδράσεως (1907 καὶ ἐφεξῆς) τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν τὴν ἀποτυχίον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905, ὁ Λουνατσάρσκυ δὲν κατώρθωσε ν' ἀντισταθῆ εἰς τὸν αἵετον τοῦ μυστικισμοῦ, ὅστις ἔπνευσεν ὡς συνέπεια τῆς ἥττης. Ἐνόμισεν, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι βραδύτερον ἐλιποτάκτισαν ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅτι ἡ νέα κατάστασις πραγμάτων ἐπέβαλλεν ἀαπροσαρμογὴν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ μαρξισμοῦ, συγχρονισμόν καὶ πλουτισμόν του μὲ τὰς νέας κατακτήσεις τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ μεγάλαι λαϊκαὶ μᾶζαι ἀπογοητευμέναι ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν, τρομοκρατημέναι ἀπὸ τὴν θριαμβεύουσαν ἀντίδρασιν καὶ ἐπηρεασμέναι ἀπὸ τὰ ἀπαισιόδοξα κηρύγματα τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἐβυθίζοντο εἰς τὴν παθητικότητα καὶ τὸν μυστικισμόν. Ἐχρειάζετο ἕν ἰδεολογικὸν ἀντίδοτον διὰ νὰ τὸς συγκρατήσῃ ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο κατρακύλισμα.

Ὁ Λουνατσάρσκυ ἐνόμισε ὅτι εὑρίσκει τὸ ἀντίδοτον τοῦτο εἰς τὴν γνωσιολογικὴν θεωρίαν τοῦ Μάχ καὶ εἰς τὸν «θρησκευτικὸν ἀθεϊσμόν», ὅστις ἀπετέλει λογικὴν συνέπειαν τοῦ μαχισμοῦ καὶ ὅστις ἔπρεπε ν' ἀντιπροβληθῆ εἰς τὸ ἐνισχυόμενον θρησκευτικὸν μυστικιστικὸν ρεῦμα καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν μαχόμενον μαρξιστικὸν ἀθεϊσμόν διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τὴν ἐπαφὴν του πρὸς τὰ ἀγροτικά καὶ μικροαστικά στρώματα καὶ νὰ τὰ συγκρατήσῃ ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴν ὀπισθοχώρησιν. Ἀπὸ τοῦ 1906 καὶ ἐντεῦθεν ὁ Λουνατσάρσκυ ἐξεδηλώθη μετὰ τοῦ Μπογκτάνωφ θερμὸς θια-

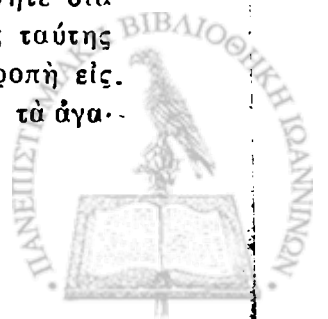
σώτης τοῦ μαχισμοῦ, ἐπεδόθη εἰς σύστηρὸν κριτικὴν τοῦ ὕλισμου καὶ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου καὶ διεκλήρυσεν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ θεοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν περικλείῃ ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, εἶνε σύμπλεγμα ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφυπνίζουσι καὶ ὀργανώνουσι τὰ κοινωνικὰ συναισθήματα τὰ συνδέοντα τὸ ἄτομον μὲ τὴν κοινωνίαν καὶ θέτουσι φραγμοὺς εἰς τὰ «κτηνώδη ἔνστικτα». Παρὰλλήλως, ἀποδοκιμάζων καὶ τὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποῖαν ἠκολούθει ἡ μπολσεβικικὴ πτέρυξ, ἐσχημάτισε μετὰ τοῦ Μπογκτάνωφ, τοῦ Ποκρόφσκυ καὶ τοῦ Γκόρσκυ μίαν φράξιν, ἣτις ἐζήτησε τὴν ἄμεσον ἀνάκλησιν ὅλων τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν τῆς Γ' Δούμας. Κατὰ τὴν γνώμην τῆς φράξιας ταύτης, οἱ πραγματικοὶ ἐπαναστάται δὲν εἶχον καμμίαν θέσιν εἰς τὴν τσαρικήν Δούμαν, ἡ ὁποία ἦτο ὑπεραντιδραστικὸν συγκρότημα. Τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς — ὅπως ἠθέληεν ὁ Λένιν — νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὅλους τὰς νομίμους δυνατότητας ὑπὸ τὰς τσαρικὰς συνθήκας ἀπετέλει διὰ τὴν φράξιν τοῦ Λουνατσάρσκυ χυδαῖον ὀππορτουניσμόν. Οὕτω ἡ ξεξιά παρεκκλίσις εἰς τὸ θεωρητικὸν ἐπίπεδον (θεϊσμός) συνωδεύετο ὑπὸ ὑπεραριστερῶν τάσεων ἐν τῇ πολιτικῇ (ἀνακλητισμός).

Κατὰ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ πολιτικῶν τούτων παρεκκλίσεων τοῦ Λουνατσάρσκυ ἀντεπεξῆλθεν ἡ μπολσεβικικὴ πτέρυξ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Λένιν ὅστις, μάλιστα τὸ 1909 ἐδημοσίευσεν καὶ τὸ περίφημον ἔργον του «Ὑλισμός καὶ ἐμπειριοκριτικισμός» ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνασκευάζονται πᾶσαι αὗται αἱ προσπάθειαι ἀναθεωρήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ μαρξισμοῦ. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ συνδιάσκεψις τοῦ «μπολσεβικικοῦ κέντρου» τῶν Παρισίων διέγραψε τὸν Λουνατσάρσκυ ἐκ τῶν κόλπων τῆς μπολσεβικικῆς πτέρυγος τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Παρὰ τὰς παρεκκλίσεις τοῦ ταύτας ὁ Λουνατσάρσκυ δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ μαρξισμοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτήρησε στάσιν πραγματικῶς διεθνιστικὴν, ὡς μέλος τῆς διεθνιστικῆς ομάδος τοῦ Τρότσκυ. Κατὰ τὰς παραμονὰς μάλιστα τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως (1917) κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ Τρότσκυ ἐζήτησε καὶ εἰσηλθὲν ἐκ νέου εἰς τὰς γραμμὰς τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος.

Κατὰ τὰς αἰματηρὰς ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ὁ Λουνατσάρσκυ ὡς ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐκινδύνευον νὰ καταστραφοῦν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν διάφορα μνημεῖα τέχνης, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του. Ἡ χειρονομία του αὕτη ἀποκαλύπτει πλήρως τὴν ιδιότυπον ιδιοσυγκρασίαν του. Πρὸ τοῦ κινδύνου τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων — ὁ ὁποῖος ὅπως ἀπεδείχθη ἄλλωστε ἦτο ἀνύπαρκτος — δὲν ἐδίστασε νὰ ἐγκατολείψῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν κρισιμωτέραν φάσιν της. Ὅταν τὴν ἐπομένην ἐπέισθη ὅτι αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἦσαν ἐξωγκωμέναι καὶ ὅτι δὲν εἶχαν γίνεαι καταστροφαὶ καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν, ἀτέσυρε τὴν παραίτησίν του, ἣτις δὲν εἶχε γίνεαι δεκτὴ καὶ ἐξέδωκε τὴν κάτωθι περίφημον προκήρυξιν πρὸς τὸν ἐπαναστατημένον λαόν :

«Σύντροφοι. Ὁ ἐργαζόμενος λαὸς εἶναι σήμερον ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς χώρας. Ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ πλούτου ὁ λαὸς ἐκκληρονόμησε καὶ τερτιστίους πολιτιστικὸς θησαυροὺς : οἰκοδομήματα μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας, μουσεῖα, βιβλιοθήκας... Πάντα ταῦτα εἶναι σήμερον περιουσία τοῦ λαοῦ. Πάντα ταῦτα θὰ βοηθήσουν τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰ τέκνα των νὰ γίνουσι νέοι ἄνθρωποι. Σύντροφοι ! Πρέπει ν' ἀγρυπνῆτε διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς περιουσίας ταύτης τοῦ λαοῦ. Κραυγάζετε : «ἐντροπὴ εἰς τὸν κλέπτην, ὅστις σφετερίζεται τὰ ἀγα-

**Ἡ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ, ἡ μεγάλη ἐπαναστάτρια
καὶ θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ.**

θά του ἄλλου» καὶ τὸν ἀπειλεῖτε μὲ βαρείας ποινάς. Ἄλλ' εἶναι χιλιάκις ἀτιμώτερον νὰ κλέπτη κανεὶς τὸν λαόν. Ναὶ εἴσθε οἱ νέοι κύριοι τῆς χώρας καὶ μολονότι ἔχετε σήμερον βαρυτάτας ἀσχολίας ὀφείλετε νὰ ὑπερασπίσετε τοὺς καλλιτεχνικούς θησαυρούς... Εἶναι πολὺ σκληρὸν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς ἀμειλίχτου πάλης, τοῦ καταστρεπτικοῦ πολέμου, νὰ κατέχη τις τὴν θέσιν τοῦ ἐπιτρόπου τῆς παιδείας. Μόνον ἡ ἐλπίς ἐπὶ τὴν νίκην τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅστις θὰ εἶναι πηγὴ ἐνός νέου καὶ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ μὲ ἀνακουφίζει ἀπὸ τὸ βάρος τοῦτο. Ἐμὲ βαρύνει ἡ εὐθύνη τῆς προστασίας τοῦ καλλιτεχνικοῦ θησαυροῦ τοῦ λαοῦ. Μὴ δυνάμενος νὰ παραμείνω εἰς τὴν θέσιν μου ὅπου ἤμην ἀνίσχυρος ὑπέβαλον τὴν παραίτησίν μου. Οἱ συνάδελφοί μου, οἱ ἄλλοι ἐπιτροποὶ, ἔκριναν ἀπαράδεκτον τὴν παραίτησιν ταύτην. Θὰ μείνω λοιπὸν εἰς τὴν θέσιν μου ἕως ὅτου εὐρεθῇ ὁ ἀξιότερός μου. Ἀλλά, σὰς ἰκετεύω, σύντροφοι, ὑπυστηρίξατέ με, βοηθήσατέ με. Διατηρήσατε χάριν ὑμῶν καὶ τῶν ἀπογόνων σας τὴν ὠραιότητα τῆς χώρας σας, γίνετε φρουροὶ τῆς παρουσίας τοῦ λαοῦ. Πολὺ ταχέως, καὶ οἱ ἀμαθέστεροι, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐπὶ τόσον καιρὸν ἐκρατήθησαν βυθισμένοι ἐν τῇ ἀμαθείᾳ θὰ ἀφυπνισθοῦν καὶ θ' ἀντιληφθοῦν ὅποια πηγὴ χαρᾶς, δυνάμεως καὶ σοφίας εἶναι ἡ τέχνη».

Ἀπὸ τὸ 1917 μέχρι τὸ 1929 ὁ Λουνατσάρσκυ ἦτο ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην μετέσχε διεθνῶν συνδιασκέψεων ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Τὸ 1929 ἔγινε πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν σοφῶν εἰς τὴν κεντρικὴν ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. «Ὡς ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς παιδείας ὁ Λουνατσάρσκυ—γράφει ὁ Τρότσκι—ὑπῆρξεν ἀναντικατάστατος εἰς τὰς σχέσεις του μὲ πρῶην καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου καὶ γενικῶς μὲ τοὺς κύκλους τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σώμα-

τος, οἱ ὅποιοι ἀνέμενον καταστροφὴν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ἐκ μέρους τῶν ἀμαθῶν σφετεριστῶν». Ἐδειξεν εἰς ὅλους αὐτοὺς ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ὄχι μόνον ἐσέβοντο τὸν πολιτισμὸν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐγνώριζον καλῶς. Πολλοὶ ἔβλεπον χάσκοντες τὸν Βάνδαλον τοῦτον· ὅστις ἐγνώριζε δώδεκα συγχρόνους γλώσσας καὶ δύο ἀρχαίας καὶ ὅστις ἐδεικνυε τόσην εὐρυμάθειαν ὅσην δέκα ὁμοῦ καθηγηταί». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ ἀποικειοκρατικὴ καταπολέμησις τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἐν Ρωσίᾳ.

Ὁ Λουνατσάρσκυ ἦτο μέλος τῆς Κομμουνιστικῆς ἀκαδημίας, τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ διευθυντῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἰνστιτούτου ἐρευνῶν διὰ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην. Ἐγραψε πλεῖστα φιλολογικὰ καὶ θεωρητικὰ ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὴν «Ἱστορίαν τῶν θρησκευμάτων», ἐκδοθεῖσαν καὶ ἑλληνιστὶ ἐν τῇ κοινωνιολογικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ «Ἀνεξαρτήτου». Τὸ 1932 διῆλθε καὶ ἐξ Ἑλλάδος, ὅπου ἐδέχθη τοὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ τύπου καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν σοφίαν του καὶ τὸ ἦθος του. Τὸ 1933 ἔγινε πρεσβευτῆς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐν Ἰσπανίᾳ.

Λούντβιχ (Αἰμίλιος Lundwíg).—Περίφημος Ἑβραιογερμανὸς λογοτέχνης καὶ βιογράφος γεννηθεὶς τὸ 1881. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῇ πατρίδι του Μπρεσλάου, ἠσχολήθη ἐπὶ τι διάστημα μὲ βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἀπὸ τῶν παρσμονῶν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Μετὰ τὸν πόλεμον ἤρχισε συγγράφων βιογραφίας μεγάλων ἀνδρῶν ἐπὶ τὸ μνηθιστορηματικώτερον, ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀπομακρύνεται τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τὸ ὅποιον μετέχει ἐξ ἴσου τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λογοτεχνίας ὁ Λούντβιχ ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Εἶχεν ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμὸς ἐνωρίς; τὸ 1921 ὁμῶς ὅσα, ἤρχισαν.

αί διώξεις κατά τῶν ὁμοφύλων του ἐν Γερμανίᾳ ἀπηνήθη τούτον καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χιτλερισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ τὰ ἔργα τοῦ Λούντβιχ, ὁ ὁποῖος σημειωτέον δὲν εἶναι σοσιαλιστής, ἐξεβλήθησαν τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἐκάησαν. Σπουδαιότεραι ἐκ τῶν μελετῶν τοῦ συγγραφέως τούτου ὅστις σήμερον συγκαταλέγεται μετὰ τῶν περισσότερων ἀναγινωσκομένων, εἶναι : «Γκαϊτε, ἱστορία ἑνὸς ἀνθρώπου» (1920), «Ὁ ἄγνωστος Γκαϊτε» (1923), «Ἡ μοῖρα τοῦ Ρέμπραντ» (1923), «Ναπολέον» (1924), «Γουλιέλμος Β΄» (1925), «Βίσμαρκ» (1926), «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (1928), «Ἰούλιος 1914» (1929), «Ἐλευθέριος Βενιζέλος» (1934) κ. ἄ.

Λούντεντορφ (Ἑρρίκος Ludendorf), — Γερμανὸς στρατηγὸς γεννηθεὶς τὸ 1865 καὶ ἀναδειχθεὶς κυρίως κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον. Τὸ 1914—1916 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου. Μετὰ τὴν νοεμβριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918 ἐν Γερμανίᾳ ἐκηρύχθη ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ νέου καθεστώτος καὶ εἰργάσθη μὲ πολλὴν φανατισμὸν διὰ τὴν ἀνατροπὴν του. Τὸ 1923 μετέσχε τοῦ φασιστικοῦ πραξικοπήματος τοῦ Μονάχου καὶ κατηγορήθη ἐπὶ συνωμοσίᾳ, ἀλλὰ τὸ ἀντιδραστικὸν δικαστήριον τὸν ἠθώωσε. Τὸ 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὸ Ράϊχσταγ. Περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας τοῦ ἀντιδραστικοῦ τούτου στρατηγοῦ αἱ γνώμαι διίστανται. Ὁ Λούντεντορφ ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦ 1914—1918», τὰ ὁποῖα προὐκάλεσαν ζωηρὰς συζητήσεις κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν ρόλον τῆς γερμανικῆς αὐλῆς κατὰ τὸν πόλεμον.

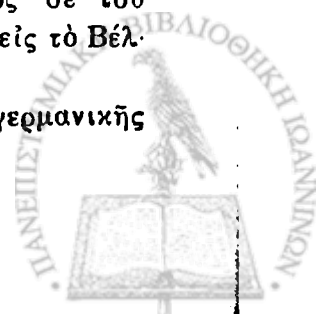
Λουξεμβούργον.— Μέγα δουκάτον μετὰ τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βελγίου. Ἔχει ἕκτασιν 2.585 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 300.000 περίπου κατ. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις

κειμένη παρὰ τὸν συμβολὴν τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Μάας. Πυκνότετον σιδηροδρομικὸν δίκτυον συνδέει τὸ Λουξεμβούργον μὲ τὰ βιομηχανικά κέντρα τῶν γειτόνων κρατῶν. Τὰ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντα πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου τὸ κατέστησαν σημαντικὸν μεταλλουργικὸν κέντρον.

Τὸ 1)3 τοῦ πληθυσμοῦ καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν (σίτου, σικάλεως, βρώμης, κλπ.) εὐδοκιμοῦν τὰ τεύτλα καὶ ἡ ἄμπελος. Ἐν τούτοις τὸ Λουξεμβούργον εἰσάγει μέρος τῶν τροφίμων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐπίσης εἰσάγει, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας ἄνθρακος καὶ νάφθαν καθῶς καὶ ἀντικείμενα τῆς ἐλαφροῦς βιομηχανίας. Ἐξάγει δὲ μεταλλεύματα καὶ μεταλλουργικὰ προϊόντα. Τὸ πολίτευμα στηρίζεται ἐπὶ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τοῦ 1868, μεταρρυθμισθέντος τὸ 1919. Ἡ βουλὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 47 μέλη ἐκλεγόμενα διὰ γενικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ μίαν ἑξαετίαν. Τὸ ἕμισυ τούτων ἀνανεοῦται ἀνά τριετίαν. Ὁ πρωθυπουργὸς καὶ οἱ ὑπουργοί, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται «γενικοὶ διευθυνταί» διορίζονται ὑπὸ τοῦ στέμματος καὶ εἶναι ὑπεύθυνοι ἔναντι τῆς βουλῆς. Ἀπὸ τὸ 1921 τὸ Λουξεμβούργον ἔχει ἐνωθῆ οἰκονομικῶς (εἰς τελωνειακὴν καὶ νομισματικὴν ἑνωσιν) μὲ τὸ Βέλγιον. Ἐπίσημοι γλῶσσαι τοῦ δουκάτου εἶναι δύο: ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ἀνεξάρτητον κράτος. Ἀπὸ τοῦ 1713 περιήλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Αὐστρίας. Κατακτηθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλίας τὸ 1795, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασεως, ἀποφάσει τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης (1815) μετεβλήθη εἰς ἀνεξάρτητον μέγα δουκάτον, τὸ ὁποῖον περιελήφθη εἰς τὴν ἑνωσιν τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Τὸ στέμμα τοῦ Λουξεμβούργου ἐδόθη εἰς τὸν Ὁλλανδὸν βασιλέα Γουλιέλμον τὸν Α΄, μέρος δὲ τοῦ Λουξεμβούργου παρεχωρήθη εἰς τὸ Βέλγιον.

Κατόπιν τῆς διαλύσεως τῆς γερμανικῆς

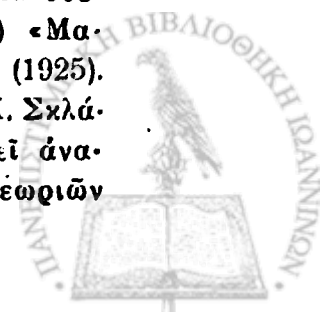

ένώσεως ἐκηρύχθη (1867) εἰς τὴν συνδι-
 άσκεψιν τοῦ Λονδίνου, ἀνεξάρτητον καὶ
 οὐδέτερον. Ἐν τούτοις τὸ 1914—1918
 κατελήφθη ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρα-
 τευμάτων καὶ ἀπληθευρώθη διὰ τῆς
 συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Ἀπὸ τοῦ
 1925 ἐπεκράτησε ἐν οὐτῷ τὸ καθολικὸν
 κόμμα. Ἡ ἐργατικὴ ὁμοσπονδία ἀριθ-
 μεῖ περὶ τὰς 14.000 μέλη. Μέρος τῶν
 ἐργατῶν ἀνήκει εἰς τὰ καθολικὰ συν-
 δικαῖα.

Ἡ πρωτεύουσα ἔχει περὶ τὰς 55.000
 κατ. καὶ ἀποτελεῖ τὸν κόμβον τοῦ σιδηρο-
 δρομικοῦ δικτύου καὶ τὸ κέντρον τῆς
 βιομηχανίας. Ἐκτὸς τῆς μεταλλουργίας
 ὑπάρχει σημαντικὴ βιομηχανία βυρσο-
 δειψίας καὶ ὑφαντουργίας.

Λούξεμπουργκ (Ρόζα Luxemb-
 ourg.—Μεγάλῃ ἐπαναστάτρια, πολω-
 νικῆς καταγωγῆς, γεννηθεῖσα τὸ 1870
 καὶ δολοφονηθεῖσα τὸ 1919. Ἐσπούδα-
 σεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης
 μαθηματικά, φυσικά καὶ φιλολογίαν.
 Ἐδρασεν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα
 τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς
 Γερμανίας καὶ διεκρίθη ὡς μόνον ὡς
 ὀργανώτρια καὶ προπαγανδίστρια, ἀλλὰ
 καὶ ὡς συγγραφεὺς σημαντικωτάτων
 θεωρητικῶν ἔργων. Τὸ 1893 μετέσχε
 τῆς ιδρύσεως τῆς «Σοσιαλδημοκρατίας
 τοῦ Πολωνικοῦ βασιλείου». Τὸ 1897
 προσχωρήσασα εἰς τὴν γερμανικὴν σο-
 σιαλδημοκρασίαν κατεπολέμησεν ἐφε-
 ξῆς τὸν ρεβιζιονισμόν, δι' ἄρθρων καὶ
 μελετῶν. Τὸ 1898 ἐξέδωκε τὴν «Ἐργα-
 τικὴν Ἐφημερίδα» καὶ βραδύτερον με-
 τέσχε τῆς συντάξεως τῆς «Λαϊκῆς Ἐ-
 φημερίδος τῆς Λειψίας». Κατὰ τὸ 1905
 μετέσχε τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγώνων ἐν
 Βαρσοβίᾳ. Ἐκλεγείσα ὑπὸ τῶν Πολω-
 νῶν ἀντιπρόσωτος εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ
 συνέδριον τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημο-
 κρατίας (1907) συνειργάσθη μετὰ τὴν ὁμά-
 δα τῶν μπολσεβίκων. Κατὰ τὸ αὐτὸ
 ἔτος εἰς τὸ συνέδριον τῆς Στουτγάρδης
 διεκήρυξεν ὅτι ὁ παγκόσμιος ἱμπερια-

λιστικὸς πόλεμος εἶναι μοιραῖος κι' ἀνα-
 πόφευκτος καὶ ὅτι οἱ ἐπαναστάται τῶν
 διαφόρων χωρῶν ἔχουν καθῆκαν γὰ ἐκ-
 μεταλλευθοῦν τὴν κρίσιν ἢ ὁποία θὰ
 ἐκραγῇ διὰ γὰ ἐξεγείρουν τὰς μάζας
 κατὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶ-
 τος. Κατεδιώχθη καὶ συνελήφθη ἐπα-
 νειλημμένως, τὸ δὲ 1913 κατεδικάσθη
 ἐν Γερμανίᾳ εἰς ἐνὸς ἔτους φυλάκισιν
 διὰ τὴν ἀντιμιλιταριστικὴν τῆς δρᾶσιν.
 Ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ παγκοσμίου πολέ-
 μου προσεπάθησε νὰ ἐκδώσῃ μετὰ τοῦ
 Φρ. Μέρινγκ καὶ τῆς Κλάρας Τσέτκιν
 τὴν διεθνιστικὴν ἐφημερίδα «Ἡ Διε-
 θνής», τῆς ὁποίας ὅμως ἡ κυκλοφορία
 ἀπηγορεύθη ἀμέσως. Μετ' ὀλίγον προσ-
 εχώρησεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ *Καρόλου*
Λίμπκνεχτ (βλ. λ.) ἰδρυθεῖσαν «Ἐνω-
 σιν τοῦ Σπαρτάκου». Φυλακιοθεῖσα ἐκ-
 νέου τὸ 1916, ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδῶ-
 νυμον *Junius* φυλλάδιον τιλοφορούμε-
 νον «Ἡ κρίσις τῆς σοσιαλδημοκρατίας»
 ἐν τῷ ὁποίῳ κηρύσσει τὴν χρεωκοπίαν
 τῆς Β' Διεθνοῦς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς
 ἰδρύσεως Γ' Διεθνοῦς. Κατὰ τοὺς ἐν
 Γερμανίᾳ ἐπαναστατικούς ἀγῶνας τοῦ
 1918—1919 ἀνέπτυξε μεγάλην δραστη-
 ριότητα, ὀποβάσα εἰς ἐκ τῶν πραγματι-
 κῶν ἀρχηγῶν τῆς προλεταριακῆς ἐπα-
 ναστάσεως. Συλληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ὀξι-
 ωματικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως τοῦ σοσιαλ-
 δημοκράτου Νόσκε ἐδολοφονήθη ὑπὸ
 τῆς φρουρᾶς τῆς ἐν τινι ὀδῷ τοῦ Βε-
 ρολίνου τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὸν Κά-
 ρολον Λίμπκνεχτ (15 Ἰανουαρίου 1919).
 Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ὑπῆρξεν
 ἀναμφιβόλως μεγάλη θεωρητικὸς τοῦ
 μαρξισμού καὶ ἐκ τῶν πλέον διακεκρι-
 μένων θεωρητικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρ-
 χηγῶν τῆς πάλης ἐναντίον τῆς ἀναθεω-
 ρήσεως τοῦ μαρξισμού. Σπουδαιότερα
 ἐκ τῶς ἔργων τῆς εἶναι: «Μεταρρυθ-
 μισίς ἢ ἐπανάστασις ;» (1899) «Ἡ συσ-
 σῶρευσις τοῦ κεφαλαίου» (1913) «Μα-
 θήματα πολιτικῆς οἰκονομίας» (1925).
 Ἐν τῷ πρώτῳ ἔργῳ (ἑλλ. μετ. Κ. Σκλά-
 βου, 1934), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀνα-
 σκευὴν τῶν ρεβιζιονιστικῶν θεωριῶν

του Έδ. Μπερνατίν, έξετάζει και αναλύει μετά θεωρητικής βαθύτητος τὰ βασικώτερα προβλήματα του σοσιαλιστικού κινήματος και της άστικής κοινωνίας γενικώτερον. Τὰ προβλήματα του ρόλου και της άποστολής των έπαγγελματικών όργανώσεων, των συνεταιρισμών, των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και της δημοκρατίας, της καπιταλιστικής πίστεως, των κρίσεων και της συγκεντρώσεως του κεφαλαίου κ.λ.π. καθώς και τὸ πρόβλημα του σοσιαλιστικού τελικού σκοπού έκτίθενται και αναλύονται μετὰ πρωιοτυπίας. Κατὰ τὴν Λούξεμπουργκ αἱ διαρκῶς έντεινόμεναι αντίθεσεις του κεφαλαιοκρατικού συστήματος οδηγούν εἰς μίαν γενικήν οικονομικήν και πολιτικήν κρίσιν του κεφαλαιοκρατισμοῦ, συνεπεία της οποίας θά καταστῆ αντικειμενικῶς πλέον αδύνατος ἡ περαιτέρω ὑπαρξίς της άστικής κοινωνίας.

Τούτο δέν σημαίνει όμως ότι τὸ προλεταριάτον πρέπει νὰ περιμένη ἕως ὅτου φθάσῃ ἡ στιγμή αὕτη διὰ νὰ ανατρέψῃ τὴν κυριαρχίαν της άστικής τάξεως ἢ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδοθῆ εἰς ἀτελείωτον θεωρητικολογίαν διὰ νὰ καθορίσῃ πότε ἀκριβῶς φθάνει ἡ κρίσιμος αὕτη καμπὴ διὰ τὴν άστικήν κοινωνίαν. Ἡ διάγνωσις του αντικειμενικοῦ τέλους του καπιταλισμοῦ, ἔχουσα ἐπιστημονικὸν μόνον ένδιαφέρον, δέν ἔχει σημασίαν διὰ τὸν καθορισμὸν της ἀκριβοῦς στιγμῆς της κατακτῆσεως της πολιτικῆς ἔξουσας.

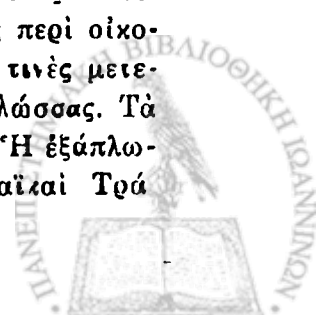
Τὰς αντίλήψεις της περι του αντικειμενικοῦ τέρατος της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας τὰς ἔσυστηματοποίησεν ἡ Λούξεμπουργκ εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον της «Ἡ συσσώρευσις του κεφαλαίου» εἰς τὸ ὁποῖον αναλύει και συμπληρώνει τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα μᾶς δίδει ὁ Μάρξ, διὰ τὴν κυκλοφορίαν του κεφαλαίου εἰς τὸν δεύτερον τόμον του «Κεφαλαίου» και εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ συσσώρευσις του κεφαλαίου δέν εἶναι δυνα-

τὸν νὰ συνεχίζεται ἐπ' ἄπειρον, ἔχουσα έν ιστορικὸν τέραμα ἀπὸ τὴν ἀποψιν των αντικειμενικῶν συνθηκῶν. Τὸ ιστορικὸν τούτο τέραμα της συσσωρεύσεως των κεφαλαίων εἶναι ἡ αδυναμία του καπιταλισμοῦ νὰ δημιουργήσῃ νέας ἀγορὰς καταναλώσεως. Διὰ του ἔργου της τούτου ἡ Λούξεμπουργκ περιῆλθεν εἰς αντίθεσιν ὄχι μόνον μετὰ τὴν ἐπίσημον σοσιαλδημοκρατίαν, ἀλλὰ και μετὰ τὸν ἴδιον τὸν Λένιν και τοὺς Ρώσσους μπολσεβίκους. Ἀντιθέτως, τὰ «Μαθήματα πολιτικῆς οικονομίας», τὰ ὁποῖα ἔξεδόθησαν τὸ 1925 ὑπὸ του Π. Λεβί ἔτυχον της γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

Λουτσάττι (Λουδοβίκος Luzzatti).— Ἴταλο εβραῖος οικονομολόγος και πολιτικός (1841—1927). Ἐσπούδασε νομικά εἰς τὸ πανεπιστήμιον της Παδούης. Τὸ 1870 ἔξελέγη διὰ πρώτην φοράν βουλευτής, ἀλλ' ἡ ἐκλογή του ἠκυρώθη ἐπειδὴ δέν εἶχεν ἀκόμη τὴν νόμιμον ἡλικίαν· εἰσῆλθεν όμως εἰς τὴν βουλὴν τὸ ἐπόμενον ἔτος, κατόπιν ἐπιτυχίας εἰς ἐπαναληπτικὰς ἐκλογὰς.

Τὸ 1897 διωρίσθη καθηγητής της πολιτικῆς οικονομίας εἰς τὸ πολυτεχνεῖον του Μιλάνου, τὸ 1894 εἰς τὸ πανεπιστήμιον της Περούτζια και τὸ 1898 εἰς τὸ πανεπιστήμιον της Ρώμης. Εἰς τὴν βουλὴν ὅπου ἐστέλλετο ὑπὸ του λαοῦ ἐπὶ 52 ἔτη (μέχρι του 1921 ὅτε διωρίσθη γερουσιαστής) ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροήν ὡς εἰδικὸς διὰ τὰ οικονομολογικά και γεωργικὰ ἴδια ζητήματα.

Διετέλεσε πεντάκις ὑπουργὸς των οικονομικῶν και ἀπὸ του Μαρτίου 1910 μέχρι του Μαρτίου 1911 πρωθυπουργὸς της Ἴταλίας. Ὡς οικονομολόγος ὁ Λουτσάττι ἐτάχθη ὑπὲρ του κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ πρὸς ρυθμισιν των σχέσεων μεταξὺ κεφαλαίου και ἔργασίας. Συνέγραψε πολλάς πραγματείας περι οικονομικῶν ζητημάτων, ἔξ ὧν τινὲς μετεφράσθησαν και εἰς ξένας γλώσσας. Τὰ κυριώτερα ἔξ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ ἐξάπλωσις της πίστεως και αἱ λαῖλαι Τρά

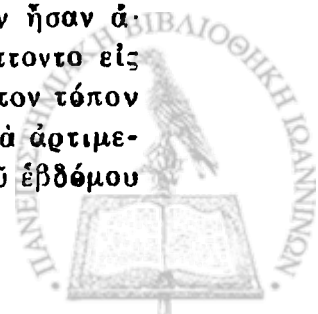

πεζαι» (1864), «Περὶ τῆς μεθόδου τῆς μελέτης τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου» (1867), «Ἡ ἐργασία τῶν παιδίων» (1877), «Ὁ Σπινόζα καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως» (1879), «Ἐἷς λησμονημένος πρόδρομος τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως» (1885), «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ τὰ κοινωνικά ζητήματα ἐνώπιον τῶν κοινοβουλίων τῆς Εὐρώπης» (1885), «Αἰ διευθύνουσαι τάξεις καὶ οἱ ἐργάται ἐν Ἀγγλίᾳ» (1895), «Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης».

Λυκούργος.— Νομοθέτης τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Οἱ ἀρχαῖοι σχεδὸν ὁμοφώνως ἀπέδιδον τοὺς σπαρτιατικοὺς νόμους εἰς τὸν Λυκούργον. Ὁ βίος ὅμως τοῦ πρώτου νομοθέτου τῆς Σπάρτης καὶ εἰσηγητοῦ τῶν θεσμῶν, οἵτινες ὑπῆρξαν ἢ αἰτία τοῦ μεγαλείου τῆς καλύπτεται ὑπὸ μύθων. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται ὅτι ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν, προσφωνοῦσα τὸν Λυκούργον εἰσερχόμενον εἰς τὸ μαντεῖον, ἠπόρει πῶς νὰ τὸν ὀνομάσῃ, θεὸν ἢ ἄνθρωπον. Καὶ πράγματι ὡς θεὸς ἐλατρεύθη ἀργότερον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Λυκούργος καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἔχαράχθη ἐπὶ νομισμάτων. Ἀλλὰ καὶ νεώτεροι τινὲς ἱστορικοὶ διασχυρίζονται ὅτι δὲν ὑπῆρξε νομοθέτης τῆς Σπάρτης καλούμενος Λυκούργος, ἀλλ' ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ θεοῦ τῶν Δελφῶν, ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ὁποίου ἱερατικὸν σῶμα ἐθέσπισε τοὺς νόμους τῆς Σπάρτης.

Ὁ Λυκούργος παρέμεινε εἰς τὴν μνήμην τῶν Σπαρτιατῶν ὡς σοφός, ἠρεμὸς καὶ ἀμερόληπτος νομοθέτης, ὁ ὁποῖος ἐπραγματοποίησε οὐχὶ μόνον μίαν μεγάλην πολιτικὴν μεταρρύθμισιν ἀλλὰ καὶ μίαν πλήρη μεταβολὴν τῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως καὶ ἐπέβαλε τὸ καθεστὼς τῆς κοινοκτημοσύνης. Ὁ τολμηρότερος θεσμὸς τοῦ Λυκούργου ἦτο ἡ διανομὴ τῆς γῆς εἰς ἴσους κλήρους, δοθέντας εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν. Ἡ χῶ-

ρα ὅμως καὶ μετὰ τὸν γενόμενον ἀναδασμὸν ἐθεωρεῖτο δημοσία ἤτοι ἀνήκεν εἰς τὴν πολιτείαν, οἱ δὲ Σπαρτιάται εἰχον τὴν ἐπικαρπίαν αὐτῆς καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰδιοκτῆται, ἀφοῦ ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τῆς κατὰ βούλησιν διαθέσεως τῶν κλήρων. Ἡ κλήροι μετέβαινον μὲν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἀλλ' ἔμμενον ἀμείωτοι, ἀναύξητοι καὶ ἀναπαλλοτριῶτοι καὶ ἀπεδίδοντο εἰς τὴν πολιτείαν, ὅτε δὲν ὑπῆρχον ἄρρενες κληρονόμοι. Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν ὅπως οἱ Σπαρτιάται ἀποζῶσι μὲν ἐκ τῶν κλήρων, ἀφιερωνθῶσιν ὅμως εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους, ἀπηλλάγησαν τῆς καλλιεργείας τῶν ἀγρῶν τῶν καὶ πάσης ἄλλης βιωτικῆς μερίμνης καὶ ἀνετέθη ἡ καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν εἰς τοὺς εἴλωτας, ἡ δὲ περὶ τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν ἀσχολία ἀφέθη εἰς τοὺς περιόικους, οἵτινες ἦσαν ὑπήκοοι τῆς Σπάρτης. Ἐκ τῶν κυριωτάτων ἐπίσης θεσμῶν τοῦ Λυκούργου ἦτο ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἡ χρῆσις μόνον σιδηρῶν νομισμάτων, εἰς τὰ ὅποια παρὰ τὸ βάρος καὶ τὰς πελωρίας διαστάσεις τῶν ἔδωσε ἐλάχιστην ἀξίαν, εἰς τρόπον ὥστε διὰ νὰ φυλαχθῇ ποσὸν δέκα μνῶν ἐχρειάζετο ὀλόκληρον δωμάτιον. Ἐξαιρετικὴν φροντίδα ἔλαβεν ἡ νομοθεσία τοῦ Λυκούργου καὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν παιδίων, ἡ ὁποία «ἐπρασκευάσθη, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐπιμελῶς διὰ κανονισμῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ τὴν τεκνοποιίαν». Ἡ πολιτεία ἐπεμελεῖτο διὰ παντοίων μέσων τῆς τεκνοποιίας τῶν συζύγων, ἐξήσκει δὲ διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων τὰ σώματα τῶν παρθένων οὕτως ὥστε νὰ δύνανται νὰ γεννῶσι καὶ τρέφωσι τέκνα ὑγιᾶ καὶ ρωμαλέα. Ἐπειδὴ δὲ τῶν τέκνων κύριος δὲν ἦτο ὁ πατήρ, ἀλλ' ἡ πολιτεία, ὅσα τῶν γεννωμένων ἦσαν ἀσθενικά καὶ δύσμορφα ἐρρίπτοντο εἰς βαραθρῶδη παρὰ τὸν Ταύγετον τόπον τοὺς λεγομένους Ἀποθέτας. Τὰ ἀρτιμελῆ καὶ ρωμαλέα, μέχρι μὲν τοῦ ἔβδῶμου

ἔτους ἀνετρέφοντο κατ' οἶκον, εἶτα δὲ παρελαμβάνοντο ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ ἤρχιζεν ἡ δημοσία αὐτῶν ἀγωγή. Οἱ παῖδες παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδονόμους καὶ κατετάσσοντο εἰς τὰς ἰδίας ἀγάλας ἢ βούας ἐπιτηρούμενοι ὑπ' αὐτῶν. Ἀνετρέφοντο δὲ μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους σκληραγωγούμενοι παντοιοτρόπως. Ἡ στρατιωτικὴ προπαίδευσις τοῦ Σπαρτιάτου ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους, ἡ δὲ θητεία ἦτο σχεδὸν ἰσόβιος. Οἱ Σπαρτιάται συνέτρωνον ἐν τοῖς κοινοῖς συσσιτίοις. Ἐκαστος ὑπεχρεοῦτο νὰ συνεισφέρῃ κατὰ μῆνα τριάκοντα ἐπτὰ ὀκάδας κριθῆς, εἴκοσι ἑννέα ὀκάδας οἴνου, δύο ὀκάδας τυροῦ, πεντακόσια δράμια σύκων καὶ μικρὸν χρηματικὸν ποσόν. Τὸ γεῦμα τῶν ἦτο λιτότατον.

Ἡ κομμουνιστικοστρατιωτικὴ αὕτη ὀργάνωσις, λέγει ὁ Μόξ Μπέερ, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ διατηρήσουν τὴν ἡγεμονίαν τῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τέλος νὰ νικήσουν τοὺς Ἀθηναίους (404 π.Χ.) καὶ νὰ τοῦς ὑποχρεώσουν νὰ ὑποταχθοῦν. Ἡ νομοθεσία τοῦ Λυκούργου ἦτο περίφημος εἰς ὅλην τὴν ἀρχαιότητα. Ἐγίνε τὸ ἰδεῶδες μεγάλου ἀριθμοῦ σοφῶν καὶ ἰσως ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκον τὰ κινήματα τῶν δούλων τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως τὸ κράτος τοῦ Λυκούργου ἦτο κράτος ἀριστοκρατικὸν καὶ πολεμικόν. Ἐστηρίζετο μόνον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν εἰλώτων, δηλαδὴ ἐνὸς μεγάλου πληθυσμοῦ ἀνθρώπων ὃχι ἐλευθέρων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὰ ἀληθινὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἀνῆκον εἰς τὸ κράτος ὡς κοινὴ ἰδιοκτησία. Οἱ Σπαρτιάται εὔρον τοιοῦτοτρόπως ἕνα τῶν καλυτέρων παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, δηλαδὴ τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν. Ὁ κομμουνισμὸς τῶν δὲν ἦτο παρὰ μία κοινότης κατοχῆς καὶ ἀπολαύσεως, οὐχὶ ὁμως παραγωγῆς. Ἡ ἠθικὴ τὴν ὁποίαν ὁ Λυκούργος ἔδωκεν εἰς τοὺς συμπολίτας του, ἦτο μία ἠθικὴ, ἡ

ὁποία ἐπεδίωκε ἀποκλειστικῶς σκοποὺς τοπικῆς πολιτικῆς φύσεως καὶ οὐχὶ ἀτομικῆ καὶ ἀνθρωπιστικῆ ἠθικῆς.

Λύντσειος νόμος (Lynch—law). — Οὕτω καλεῖται ἡ ἐφαρμοζομένη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ κυρίως τὰς νοτιωτέρας τῶν πολιτειῶν βάρβαρος θανατικὴ ἐκτέλεσις τῶν μαύρων. Κατὰ ταύτην, ὁ μαινόμενος ὄχλος ἐξαπτόμενος ὑπὸ ἀντιδραστικῶν δημαγωγῶν ἀρπάξει ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς νομίμου ἐξουσίας τὸν κατηγορούμενον διὰ τι ἀδίκημα μαῦρον καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διαδικασίας τὸν κηρύσσει ἔνοχον καὶ προβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν ἐπὶ τόπου θανατικὴν ἐκτέλεσιν. Ὁ ἀτυχῆς μαῦρος ἀπαγχονίζεται ἀπὸ τινος δένδρου, κατόπιν δὲ ἀνάπτεται πυρὰ κάτωθεν τοῦ πτώματος εἰς τὴν ὁποίαν καίεται ἐνῶ ὁ ὄχλος καταλαμβάνομενος ὑπὸ σαδιστικῆς μανίας ὀρχεῖται περὶ τὴν πυράν. Ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1926 ἐγένοντο εἰς τὰς Ἠν. Πολιτείας 3592 τοιαῦται ἐκτελέσεις. Τὸ 1922 ὑπεβλήθη εἰς τὸ Κογκρέσσον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν νόμος προβλέπων τὴν τιμωρίαν τῶν ὑπευθύνων τοιοῦτων ἐκτελέσεων, ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ψηφισίς του. Δὲν εἶναι γνωστὸν πόθεν ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἢ ὀνομασία τοῦ μεσαιωνικοῦ τούτου νόμου. Κατὰ τινος πληροφορίας ὠνομάσθη οὕτω ἕκ τινος γαιοκτήμονος τῆς Βιργινίας, Λύντς καλουμένου, ὅστις κατὰ τὸν 16ον ἢ 17ον αἰῶνα εὔρισκεν ἀπλούστερον καὶ συμφερότερον νὰ τιμωρῇ δι' αὐτοδικίας τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὰ κτήματά του μαύρους. Ἡ διεθνὴς ἐξέγερσις ὡς καὶ ὁ ἔντονος ἀγὼν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη τὴν κατάργησιν τῆς ἀπανθρώπου ταύτης μεθόδου, ἡ τις ἐνισχύεται ὑπὸ τῶν συντηρητικῶν στοιχείων τῶν ἀντιδρώντων κατὰ τῆς παροχῆς παντὸς δικαιώματος εἰς τοὺς μαύρους (βλ. καὶ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι.—Ἐργατικὸν Κίνημα).

Λύχνος (Γεράσιμος).— Λόγιος και δημοσιογράφος γεννηθείς ἐν Κερκύρα τὸ 1894. Διετέλεσεν ἐπὶ σειράν ἐτῶν διευθυντῆς τοῦ «Ἐλευτέρου Βήματος». Τὸ 1929 ἐξέδωκε τὸ πολιτικὸν περιοδικὸν «Πειθαρχία», διατηρηθὲν ἐπὶ διετίαν, ὡς ἐλεύθερον ὄργανον «ἰγῶνος κατὰ τῆς δημαγωγίας».

Λυών.— Ἡ κυριωτέρα πόλις τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τοῦ Ροδανοῦ καὶ ἡ τρίτη κατὰ σειράν πόλις τῆς Γαλλίας, μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν, ἔχουσα περὶ τὰς 600.000 κατ. Εἶναι σημαντικὸς κόμβος σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ κέντρον ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἔχει σημαντικὴν παραγωγὴν μεταξωτῶν καὶ ἄλλων ὑφασμάτων, σπουδαιότατα ἐργαστήρια χημικῶν προϊόντων καὶ αὐτοκινήτων, πανεπιστήμιον καὶ ἀνωτέρας σχολᾶς.

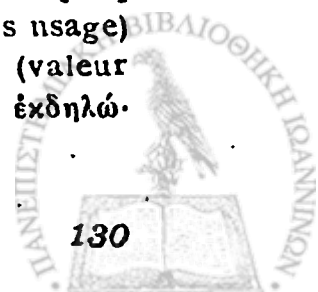
Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ Λυών ὡς οὐμάζετο Λούγδουνον. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 15ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος ἐφημίζετο διὰ τὰς ἐμποροπανηγύρεις τῆς. Ἡ παραγωγή τῶν φημισμένων μεταξωτῶν τῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ 1830 καὶ ἐντεῦθεν συνέβησαν ἐν Λυών πολλὰ ἐργατικὰ ἐπαναστάσεις (1831, 1849 καὶ 1871) κατὰ τῶν βιομηχάνων, οἱ ὁποῖοι ἐμονοπώλουν τὴν παραγωγὴν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου αἰῶνος, ἡ Λυών μετετρέπη εἰς κέντρον τῶν μεγάλων ἐργατικῶν συνεδρίων καὶ συνδιασκέψεων.

Λυωτέ (Λουδοβίκος Lyautey).— Γάλλος στρατηγὸς γεννηθείς τὸ 1854. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαιν—Σὺρ ὑπηρετήσεν ἐν Ἀλγερίῳ (1893), ἐν Ἰνδοκίνα (1894), ἐν Μαδαγασκάρῃ (1898), ἐκ νέου ἐν Ἀλγερίῳ (1902) καὶ ἐν Μαρρόκῳ (1912) τοῦ ὁποῖου ἐγένετο γενικὸς διοικητῆς ὀργανώσας αὐτὸ στρατιωτικῶς καὶ ἐξασφαλίσας τὴν κατοχὴν του ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Τὸ 1916 ἐγένετο ὑπουργός

τῶν Στρατιωτικῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ λόγῳ διαφωνίας του πρὸς τοὺς ριζοσπάστας καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μαρρόκον. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἄβδ—ἐλ—Κρίμ, τοῦ ἀφηρέθη ἡ στρατιωτικὴ διοίκησις τοῦ Μαρρόκου (1925).

Λω (Ἐδουάρδος Law).— Ἄγγλος διπλωμάτης καὶ στρατιωτικὸς (1846—1908). Ἀποπερατώσας τὸς στρατιωτικὰς του σπουδὰς τὸ 1868, εἰσηλθε τὸ 1887 εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν. Τὸ 1897 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις διεθνῇ οικονομικῇ ἐπιτροπῇ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπιτετραμμένος τῆς Ἀγγλίας. Διετέλεσεν ἐπίσης ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν διεθνῇ ἐπιτροπῇ τῆς Κρήτης καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς πλείστας ἄλλας διπλωματικὰς ὑπηρεσίας. Ἐνυμφεύθη τὴν ἑλληνίδα Καίτην Χατζοπούλου.

Λω (Ἰωάννης Law) — Σκῶτος οἰκονομολόγος (1671—1724). Ἐπιχειρήσας νὰ ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικὰ τῆς Γαλλίας προσήλκυσε τὴν προσοχὴν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἐγραψε πλείστα οἰκονομολογικὰ ἔργα μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τὸ «Money and trade considered, with a proposal for supplying the nation with money» (1705), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθέτει τὰς περὶ χρήματος θεωρίας του. Κατὰ τὸν Λω τὸ χάρτινον νόμισμα ἐπαρκεῖ πλήρως εἰς τὸν κυκλοφοριακὸν σκοπὸν του, διότι ρυθμίζεται εὐκόλως εἰς τὴν ποσότητα αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας. Καίτοι δὲ εἶναι ἄνευ ἀξίας ὁμως δύναται διὰ τῆς περιορισμένης ἐκδόσεώς του νὰ ἀποκτήσῃ τοιαύτην. Αἱ περὶ νομίσματος ἰδέαι τοῦ Λω εἶναι ἐμποροκρατικά. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Λω γίνεται διὰ πρώτην φορὰν διάκρισις τῆς ἀξίας χρήσεως (valeur des usages) καὶ τῆς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας (valeur les exchange) ὡς παραλλήλων ἐκδηλώσεων τῆς ἀξίας.

Λω (Ἀνδρέας Μπόναρ Law).— Ἄγ-
γλος πολιτικός (1858—1923), συντηρητι-
κῶν ἀρχῶν. Τὸ 1900 ἐξελέγη τὸ πρῶτον
βουλευτὴς ὡς ὁπαδὸς τοῦ συντηρητικοῦ
κόμματος, διεκρίθη δὲ ταχέως διὰ τὴν
εὐγλωττίαν του. Τὸ 1902 ἐγένετο ὑπουρ-
γὸς τοῦ Ἐμπορίου. Τὸ 1911 μετὰ τὴν
ἀπομάκρυνσιν τοῦ Μπάλφουρ ἀνέλαβε
τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος τῶν συντη-
ρητικῶν καὶ ἀντεπολιτεύθη τὴν κυβέρ-
νησιν Ἀσκουίθ. Ὅταν ὁμως ἐξερράγη
ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐτάχθη παρὰ τὸ
πλευρόν της. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος
τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως κατὰ τὴν
διασυμμαχικὴν οἰκονομικὴν διάσκεψιν
τοῦ 1916, ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ἐν
τῇ κυβερνήσει συνασπισμοῦ (1915—1918)
καὶ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως (1922—
1923) μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Λόυδ Τζώρτζ.

Λωζάννη (Lausanne).— Πόλις τῆς
Ἑλβετίας, πρωτεύουσα τοῦ καντονίου
Βω, ἐκτισμένη παρὰ τὴν βορείαν ἀκτὴν
τῆς λίμνης τῆς Γενεύης. Κατ. 73.400.
Εἶναι κόμβος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμ-
μῶν Βέρνης—Γενεύης, Βαλλόρμπ—Πα-
ρισίων. Ἡ Λωζάννη εἶναι μέγα ἐκπαι-
δευτικὸν κέντρον τῆς Ἑλβετίας. Ἐν
αὐτῇ ἐγένοντο πολλαὶ διασκέψεις περὶ
εἰρήνης, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς 20 Νοεμβρί-
ου 1922 ἣτις κατέληξεν εἰς τὴν συνθή-
κην τῆς Λωζάννης τῆς 24 Ἰουλίου 1923.

Λωζάννης συνθήκη. — Ἡ τὴν 24
Ἰουλίου 1923 ὑπογραφεῖσα ἐν Λωζάν-
νῃ συνθήκη εἰρήνης, δι' ἣς ἐτέθη ὁ-
ριστικὸν τέρμα εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ παγ-
κοσμίου πολέμου συνεχιζομένην ἐμπό-
λεμον κατάστασιν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ
Τουρκίας.

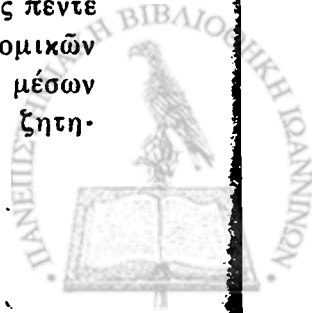
Ἡ καταλήξασα εἰς ἦταν τοῦ ἑλλη-
νικοῦ στρατοῦ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ
1922 ἐκστρατεία εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ
ἡ ἐν τῷ μεταξὺ ἐνίσχυσις τῆς ἐν Ἀγ-
κύρα ἐγκατασταθείσης τουρκικῆς ἐπα-
ναστατικῆς κυβερνήσεως κατέστησαν
ἀνεφάρμοστον τὴν ἐν Σέβραις ὑπογρα-

φεῖσαν συνθήκην εἰρήνης (βλ. *Σεβρῶν
συνθήκη*).

Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, αἵτινες εἶχον
ἀκόμη ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν τῶν Κων-
σταντινουπόλιν, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς
μεταφορᾶς τοῦ πολέμου εἰς τὴν Εὐρώ-
πην ἔσπευσαν νὰ συνάψουν ἀναχωρῆν
μετὰ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγκύρας
(11 Ὀκτωβρίου 1922) καὶ ἀνέλαβον τὴν
πρωτοβουλίαν συγκλήσεως διασκέψεως
ἐν Λωζάννῃ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτὸς τῆς
κεμαλικῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος
προσεκλήθησαν ἡ Νοτιοζλαυία, ἡ Ρου-
μανία, αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖα, ἡ Βουλ-
γαρία καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις (πρὸς
ρῦθμισιν τῆς ἐλευθερίας τῶν Στενῶν),
τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Πορτογαλία.

Ἡ συνδιάσκεψις συνῆλθε τὴν 20
Νοεμβρίου 1922. Αἱ ἀξιώσεις τῆς
Τουρκίας ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς Ἑλ-
λάδος ἀλλὰ καὶ ἐναντι τῶν Μεγάλων
Δυνάμεων ἦσαν εἰς τοιοῦτον σημείον
ἀπαράδεκτοι, ὥστε ἡ διάσκεψις ἠναγ-
κάσθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας της
τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1923. Μετ' ὀλι-
γας ἑβδομάδας ὁμως αἱ ἐργασίαι ἐπα-
νελήφθησαν καὶ τὴν 24 Ἰουλίου 1923
κατέληξαν εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς συν-
θήκης εἰρήνης καὶ διαφόρων συμπλη-
ρωματικῶν συμβάσεων, πρωτοκόλλων
καὶ δηλώσεων. Πληρεξούσιοι τῆς Ἑλ-
λάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς ἐπομέ-
νης τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς
εἶχεν ἐπικρατήσει ἡ ἐπανάστασις Πλα-
στήρα (βλ. *Ἐπανάστασις 1922*), ἦσαν
οἱ Ἑλ. Βενιζέλος καὶ Δ. Κακλα-
μᾶνος.

Ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης δὲν ὁμοιά-
ζει πρὸς τὰς λοιπὰς μεταπολεμικὰς συν-
θήκας, διαφέρει δὲ τελείως τῆς τῶν
Σεβρῶν. Δὲν περιλαμβάνει κεφάλαια
περὶ Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, Διεθνούς
ὀργανώσεως ἐργασίας, ἐπανορθώσεων,
τιμωρίας τῶν ἐνόχων. Περιλαμβάνει 143
κύρια ἄρθρα καὶ περιορίζεται εἰς πέντε
κεφάλαια, περὶ πολιτικῶν, οἰκονομικῶν
καὶ δημοσιονομικῶν ὄρων, περὶ μέσων
συγκοινωνίας καὶ ὑγειονομικῶν ζητη-

μάτων, περί αίχμαλώτων, κοιμητηρίων κ. λ. π.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς συνθήκης ταύτης εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ εἰρήνης μετὰ κράτους τὸ ὁποῖον νικῆσαν τὴν Ἑλλάδα ἐθεώρησεν ὅτι ἐμμέσως ἐνίκησε καὶ τὰς Μ. Δυνάμεις. Συνετάχθη μόνον γαλλιστὶ καὶ ἡ ἔναρξις τῆς ἰσχύος της ἐξηρηθῆθη ἀπὸ τὴν κύρωσιν τῆς Τουρκίας καὶ τριῶν ἐκ τῶν Μ. Δυνάμεων.

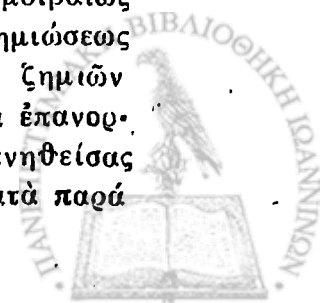
Ἡ Τουρκία ἐπέτυχεν οὕτω τὴν ὀριστικὴν κατάργησιν τῶν διομολογήσεων, τὴν ὅριαν ἐπέδιωκεν ἀπὸ ἐτῶν. Πάντα τὰ εἰδικὰ προνόμια τῶν ξένων κατηργήθησαν. Ὁ μόνος περιορισμὸς, τὸν ὁποῖον ἐδέχθη ἡ Τουρκία ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ἦτο ἡ ὑποχρέωσις ὅπως ἐπὶ μίαν πενταετίαν δεχθῆ Ἐυρωπαίους νομικοὺς συμβούλους πρὸς μελέτην τῆς λειτουργίας τῶν δικαστηρίων καὶ ὑπόδειξιν τῶν ἐνδεχομένων δυνατῶν βελτιώσεων. Εἰδικαὶ συμφωνίαι καθορίζουν τὰς μετὰ τῆς Τουρκίας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ τὴν τύχην τῶν προπολεμικῶν ἐν Τουρκίᾳ παραχωρήσεων.

Ἀπὸ ἐδαφικῆς ἀπόψεως ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν ἀνατρέπεται τελείως, ἐπικυροῦται δὲ μόνον ἡ ἀπόσπασις ἀπὸ τὴν Τουρκίαν τῶν ἀραβικῶν ἐπαρχιῶν (Συρίας, Μεσοποταμίας, Παλαιστίνης, Χετζάζης, τῆς Δωδεκανήσου, Ρόδου καὶ Καστελλορίζου, τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Σουδάν καὶ τῆς Κύπρου. Τὰ σύνορα τῆς Συρίας περιορίζονται, συμφώνως μὲ τὴν μετὰ τὴν Γαλλίας καὶ Τουρκίας σύμβασιν, τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1921, τῆς Τουρκίας διατηρούσης τὴν Κιλικίαν. Ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀποχωρίζεται τὸ βιλαέτιον τῆς Μοσούλης, διὰ τὴν τύχην τῆς ὁποίας ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Τουρκία ἐπιφυλάσσονται νὰ συνάψουν ἰδιαιτέραν συμφωνίαν καὶ ἐν περιπτώσει διαφωνίας νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν διαιτησίαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν (βλ. *Μοσούλη*). Περὶ Ἀρμενίας οὐδεὶς πλέον γίνεται λόγος, οὔτε περὶ προσαρτήσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τουναντίον τὰ ἐν Θράκῃ

σύνορα μετατίθενται ὀλίγον πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ προάστειον τῆς Ἀδριανουπόλεως Καραγάτς παραμένει εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἐπίσης περιέρχονται εἰς τὴν Τουρκίαν αἱ νῆσοι Ἴμβρος καὶ Τένεδος, διὰ τὰς ὁποίας προβλέπεται ἰδιαιτέρον διοικητικὸν σύστημα καὶ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐξαιροῦνται τῆς δι' εἰδικῆς συμβάσεως, ὑπογραφείσης τὴν 31 Ἰανουαρίου 1923, ἐπιβληθείσης ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐπίσης ἐπιβάλλονται στρατιωτικαὶ δουλεῖαι ὡς ἡ ἀπαγόρευσις ναυτικῶν βάσεων καὶ ὀχυρώσεων καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν ἐν αὐταῖς στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Δι' εἰδικῆς συμβάσεως περὶ Θράκης, τῆς ὁποίας μετέσχε καὶ ἡ Βουλγαρία, προσδιορίζεται ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης μέχρι τοῦ Αἰγαίου οὐδετέρα ζώνη πλάτους 30 χιλμ. ὅπου ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀπαγορεύονται ὀχυρώσεις, ἀποθηκεύσεις πολεμικοῦ ὕλικου, στρατιωτικαὶ ἐπιθετικαὶ ἢ ἀμυντικαὶ ὀργανώσεις καὶ ἡ διατήρησις δυνάμεων ἐκτὸς τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἀστυνομίας, μὴ δυναμένων νὰ ὑπερβῶσιν εἰς μὲν τὸ τουρκικὸν τμήμα τοὺς 5.000 ἄνδρας εἰς δὲ τὸ βουλγαρικὸν ἢ τὸ ἑλληνικὸν τὰς 2.500 ἄνδρας. Ἐπιβάλλονται ἀμοιβαίως αἱ περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων διατάξεις. Οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκ τῶν πρακτικῶν ὅμως τῆς Συνδιασκέψεως προκύπτει ὅτι ἡ Τουρκία παρητήθη τῆς ἀπαιτήσεως περὶ ἀπομακρύνσεως τούτου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δεχθεῖσα νὰ σεβασθῆ τοῦτο ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ περιορισμοῦ του εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὰ καθαρῶς θρησκευτικὰ του καθήκοντα.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία παραιτοῦνται ἀμοιβαίως πάσης ἀξιώσεως περὶ ἀποζημιώσεως τῶν διαρκούντος τοῦ πολέμου ζημιῶν Μόνη ἡ Ἑλλὰς ὑποχρεοῦται νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ προξενηθείσας ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ζημίας κατὰ παρὰ

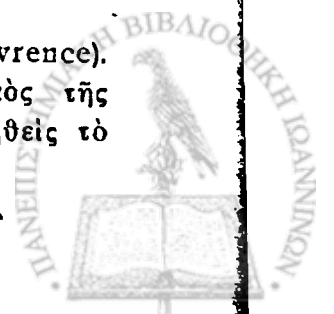
βασιν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου νομίμων. Ἡ Τουρκία εἶχεν ἀπαιτήσαι ἐπανόρθωσιν ὅλων τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ζημιῶν, ἀπειλήσασα ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Κατόπιν ὅμως ἐπιμόνου ἀρνήσεως τῆς Ἑλλάδος, ὑπεχώρησε δικαιολογήσασα τὴν ὑποχώρησιν τῆς διὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Τουρκία ὑπεχρέωθη νὰ ἀποδώσῃ τὰς παρ' αὐτῆς κατασχεθείσας συμμαχικὰς περιουσίας, παρομοίαν δὲ ὑποχρέωσιν ἀνέλαβον οἱ σύμμαχοι διὰ τὰς τουρκικὰς. Αἱ τοιαύτης φύσεως διαφοραὶ ὑπάγονται εἰς τὰ μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν συμμάχων συνιστάμενα Μικτὰ Διαιτητικὰ Δικαστήρια. Τὸ δημόσιον ὀθωμανικὸν χρέος διενεμήθη μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προελθόντων νέων κρατῶν ὡς καὶ τῶν προσαρτησάντων τουρκικὰ ἐδάφη. Ἡ Τουρκία προσεχώρησεν εἰς τὰς περὶ συγκοινωνίας καὶ λιμένων συμβάσεις τῆς Βαρκελώνης (1921) καὶ εἰς τὰς περὶ σιδηροδρόμων συμβάσεις τῆς Βέρνης (1890 καὶ 1906). Εἰδικὴ σύμβασις ὑπογραφεῖσα ἐπίσης παρὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ρυθμίζει τὴν ἐλευθερίαν τῶν Στενῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου, τὴν οὐδετεροποίησιν τῶν δύο ὀχθῶν, τῶν νήσων τοῦ Μαρμαρᾶ, τῆς Σαμοθράκης, τῆς Λήμνου τῆς Ἴμβρου καὶ τῆς Τενέδου καὶ τὸν περιορισμὸν εἰς δώδεκα χιλιάδας τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δυνάμεως. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συμβάσεως ἀνατίθεται εἰς διεθνῆ ἐπιτροπὴν, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέχουσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Τουρκίας, αἱ Μ. Δυνάμεις, ἡ Βουλγαρία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Νοτιοσλαβία καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ στέλλῃ κατ' ἔτος ἐκθεσίαν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν.

Ταυτοχρόνως μὲ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης ὑπεγράφη εἰς τὴν Λωζάννην παρὰ τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλλάδος πρωτόκολλον, δι' οὗ ἐκυρώνοντο αἱ συμβάσεις τῶν Σεβρῶν περὶ παραχωρήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Δ. Θράκης

περιοριζομένης εἰς τὰ νέα σύνορα μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ περὶ προστασίας τῶν ἐν Ἑλλάδι μειονοτήτων.

Λῶμποκ (Ἰωάννης Lubbock).—Ἄγγλος κοινωνιολόγος καὶ ἐθνογράφος γεννηθεὶς ἐν Λονδίῳ τὸ 1834 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1913. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του εἰσῆλθεν εἰς τὴν τραπεζιτικὴν ὑπηρεσίαν. Συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ Δαρβίνου, ὁ ὁποῖος ἐπέδρασε σημαντικῶς ἐπ' αὐτοῦ. Διετέλεσε βουλευτῆς (1870—1880) τοῦ Maidstone καὶ κατόπιν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου (1880—1900) Διετέλεσεν ἐπίσης ἀντιπρύτανης τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου (1872—1880), πρῶτος πρόεδρος τοῦ Διεθνoῦς Ἰνστιτούτου Κοινωνιολογίας (1894), ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν περισσοτέρων ἀνθρωπολογικῶν ἐταιριῶν τῆς Εὐρώπης κλπ. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν κοινωνιολογίαν, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πολιτικὴν οικονομίαν. Ἐμελέτησε τὴν ζωὴν τῶν ἀγρίων λαῶν καὶ περιέγραψε τὴν κατάστασιν των εἰς τὰ ἔργα: «Prehistoric times, as illustrated by ancient remains and the manners and customs of modern savages» (1865) καὶ «The origin of civilisation and the primitive condition of man» (1870). Ἐγραψε καὶ πλείστα ἄλλα ἔργα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφρασθὲν «The pleasures of life» (1887), τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπάνθισμα τῶν σχετικῶν μὲ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς γνώμων τῶν σοφῶν ἐποχῶν. Τὰς ὀληθείς καὶ ἀδόλους ἀπολαύσεις τοῦ βίου ἀνευρίσκει ὁ Λῶμποκ εἰς τὴν φύσιν κυρίως καὶ τὰς καλλονὰς αὐτῆς καὶ ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ πολυσχιδεῖ καὶ ποικιλωνύμφῳ ἰκανότητι τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ ὧν ἐξ ἴσου ἐξαρτᾶ τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν.

Λῶρενς (Ἐδουάρδος Lawrence). Περιφημος Ἄγγλος ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας κατασκοπείας γεννηθεὶς τὸ

1888. Ἐσπούδασεν ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ κατέγινεν εἰς φιλοσοφικὰς, ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας καὶ τὸ 1910 διωρίσθη βοηθὸς εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου ἐνεργουμένας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ἀνασκαφάς, κατόπιν δὲ ἐξέτελεσεν ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς εἰς Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξέμαθε πλείστας ἀραβικὰς διαλέκτους καὶ ἐξωκοιώθη πρὸς τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἐντοπίων. Ἀνακλήθη εἰς Λονδὶνον κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου ἐχρησιμοποιήθη εἰς χαρτογραφικὰς ὑπηρεσίας, ὀλίγον δὲ κατόπιν ἀπεστάλη εἰς Αἴγυπτον, ἀποσπασθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πολεμοῦντος ἐν Ἀραβίᾳ στρατοῦ. Ἀποσταλεὶς πολλάκις λόγῳ τῶν ἀραβικῶν του γνώσεων, διὰ κατασκοπείαν ἐν Ἀραβίᾳ, ἐπέτυχε βοηθῶντος καὶ τοῦ ἀφθόνου χρήματος τὸ ὁποῖον διέθετε, νὰ ὑποκινήσῃ τὸν σερίφην τῆς Μέκκας Χουσεῖν εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τὸν Τούρκων. Ἐκτοτε παρέμεινε πλησίον τοῦ Χουσεῖν ἐργαζόμενος διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν διαφόρων ἀραβικῶν φυλῶν. Κυρίως σύμ-

μαχον εὗρε τὸν υἱὸν τοῦ Χουσεῖν Φεϊσάλ, τὸν ὁποῖον καὶ ἐχρησιμοποίει ἔκτοτε ὡς ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς. Τὸ ὑπὸ τοῦ Λῶρενς ὑποκινήθην ἀραβικὸν κίνημα παρέσχε μεγάλην συνδρομὴν εἰς τὸν ἐν Ἀνατολῇ μαχόμενον ἀγγλικὸν στρατόν.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου ὁ Λῶρενς εἰργάσθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὲρ τῶν ἀγγλικῶν συμφερόντων, ἄλλοτε μὲν ὑποκινῶν τοὺς Ἀραβας ἐναντίον τῶν κατεχόντων τὴν Συρίαν Γάλλων, ἄλλοτε δὲ ἐξεγείρων τοὺς Κούρδους ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ὅτε ἡ Ἀγγλία ἐπεζήτει νὰ στερεώσῃ τὴν ἐν Μοσούλῃ θέσιν της. Ἐκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ Λῶρενς φέρεται ἀνάμεμιγμένον εἰς ὅλα τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ὡς ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ἀμανουλλάχ βασιλέως τοῦ Ἀφγανιστάν καὶ αἱ διάφοροι κατὰ καιροὺς εἰς τὴν αὐτὴν χώραν ἀνατροπαί. Ὁ Λῶρενς ἐδημοσίευσε λίαν ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν τῶν ἐν Ἀραβίᾳ περιπετειῶν του.

Λωρραίνη.— Βλ. λ. Ἀλσατία.

Μάγδης.—Καλοῦσιν εὖ·ω οἱ Σιταὶ τὸν ἀναμενόμενον μεσσίαν, ὅστις θὰ ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ Ἄλλοχ διὰ τὴν συμπληρώσῃ τὸ προσηλυτιστικὸν ἔργον τοῦ Μωάμεθ. Ἡ πίστις αὕτη τῶν Σιτῶν ὀφείλεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς χριστιανικὰς ἢ ἑβραϊκὰς ἐπιδράσεις. Κατὰ καιροὺς ἐνεφανίσθησαν ὡς τοιοῦτοι μεσσίαι πολλοὶ ἐπιδιώκοντες τὴν κατάληψιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ θρόνου. Μεταξὺ τῶν μνηστήρων τούτων τοῦ αἰγυπτιακοῦ θρόνου ἀναφέρεται ὡς κυριότερος ὁ Ὀμπεῖνι Ἀλλάχ, ὁ πρῶτος τῶν Φατιμιδῶν. Ἐπίσης ὄνομαστός εἶναι καὶ ὁ Σουδανὸς δερβίσης Μωχάμετ Ἀχμέτ. Οὗτος ἀφοῦ διήλθε πολλὰ ἔτη ἀσκητικῆς ζωῆς ἐπὶ μιᾷ νησίδος τοῦ λευκοῦ Νεῖλου ἐκήρυξε ἑαυτὸν δωδέκατον Μάγδην, ἦτοι δωδεκάτην ἐμφάνισιν τοῦ προφήτου Μωάμεθ. Ὁ Μάγδης οὗτος δὲν ἤρρηξε νὰ ἔλθῃ εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν μετὰ τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως λόγῳ τῆς ὑπ' αὐτῆς καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας ἀπαιτήσῃ τῶν Εὐρωπαίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1883) διέτρεχον τὰς ἐπαρχίας τοῦ αἰγυπτιακοῦ κράτους σίφη δουλεμπόρων ἀσκούντων ἐλευθέρως τὸ ἐπάγγελμα τῶν. Οἱ δουλέμποροι οὗτοι ἐξηγέρθησαν ἐναντίον τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως ἢ ὁποῖα ἀπέστειλεν ἐναντίον τῶν τὸν Χίτζ πασᾶν, τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ στρατὸς κατετροπώθη ὀλοσχερῶς. Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀποτυχίαν ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Μάγδης συνεχέντρωσε τὰ ἔνοπλα σίφη τῶν δουλεμπόρων καὶ ἐπωφεληθεὶς τῆς σιᾶσεως τοῦ Ἀραμπῆ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Αἰ-

γύπτου. Ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπαϊκερ στρατὸς ἔσχε τὴν ἰδίαν τύχην μετὰ τὸν στρατὸν τοῦ Χίτζ πασᾶ. Τὸ 1884 ἀνέλαβε τὴν ἐναντίον τοῦ Μάγδης ἐκστρατείαν ὁ στρατηγὸς Γκόρντων ἄλλοτε διοικητὴς τοῦ Σουδάν (1877—1879). Οὗτος ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ Χαρτούμ ἐπολιορκήθη στενότητα ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τῶν δουλεμπόρων. Μέχρις οὗτου δὲ ὀργανωθοῦν αἱ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Οὐόλσλεϋ, νικητὴν τοῦ Ἀραμπῆ, ἐπικουραὶ οἱ μαγδισταὶ ἐκυρίευσαν τὸ Χαρτούμ κατασφάξαντες τοὺς πολιορκουμένους καὶ τὸν στρατηγὸν Γκόρντων. Κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Χαρτούμ ἐσφάγησαν καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες, οἱ δὲ διασωθέντες Εὐρωπαῖοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑποστοῦν περιτομήν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Αὐστριακὸς στρατηγὸς Σλάτιν πασᾶ. Οἱ μαγδισταὶ ἐπέβαλον ἐπίσης εἰς μὲν τοὺς διασωθέντας ἄρρενας Εὐρωπαίους νὰ νυμφευθοῦν Σουδανὸς εἰς δὲ τὰς Εὐρωπαϊὰς νὰ νυμφευθοῦν Σουδανούς. Αἱ ἀποτυχίαι τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸν τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου μέχρι τοῦ Οὐάδι Κάλφα. Ἀφοῦ ὁ Μάγδης κατώρθωσε νὰ κτίσῃ τὴν πρωτεύουσάν του Οὐμντουρμάν κατέναντι τοῦ Χαρτούμ, ἀπέθανε τὸ 1885. Τὸν διεδέχθη ὁ χαλίφης Ἀβδουλλάχ. Ἀπὸ τοῦ 1884 ἀρμοστής τῆς Ἀγγλίας ἐν Αἰγύπτῳ ἦτο ὁ Ἀβλιν Μπῆριν, ὁ κατόπιν λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ λόρδου Κράμερ. Τὸ 1896 διωρίσθη σερδάρης, δηλαδὴ ἀρχιστρατήγος τῶν ἀγλλοαἰγυπτιακῶν στρατευμάτων, ὁ Ἐμπερτ Κίτσενερ. Οἱ δύο οὗτοι Ἄγγλοι στρατηγοὶ σινειρ-

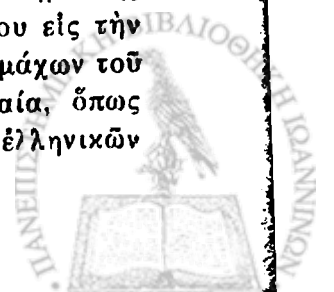
γάσθησαν διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Σουδάν. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Κίτσενερ ἦτο ἡ κατασκευὴ σιδηροδρόμου πρὸς νότον καὶ ὁ ἔξοπλισμὸς κανονιοφόρα ν λέμβων εἰς τὸν Νεῖλον παρὰ τῷ Οὐάδι Κάλφα. Τὸ 1899 ὁ Κίτσενερ ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν δερβισῶν τοὺς ὁποίους καὶ συνέτριπεν εἰς τὸ Καρρέρι καταλαβὼν τὴν πρωτεύουσάν των Οὐμντουρμάν. Τὸ πτώμα τοῦ Μάγδη ἐκταφέν ἐκάη, ἡ δὲ τέφρα του διεσκορπίσθη εἰς τὴν ἄνεμον.

Μαγελάνος (Φερδινάνδος de Magalhães).—Περίφημος Ἴσπανὸς ποντοπόρος καὶ ἔξερευνητής, ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας τὸν γῦρόν τοῦ κόσμου (1480—1521). Μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Ρύι Φελέρο, ἔφθασε τὴν 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1520 εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λαπλάτα, κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον εἰσήλθεν εἰς τὸν ἀπ' αὐτοῦ κληθέντα πορθμὸν καὶ ἀνεκάλυψε κατὰ Νοέμβριον τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Διαπλεύσας τοῦτον ἔφθασεν εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους, ὅπου ἔπεσεν ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Ἰθαγενεῖς. Περιγραφὴν τῶν ἔξερευνησέων του ἔκαμεν ὁ συνεπιβάτης του Ἴταλὸς Πιγαφέττα, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀμόρεττι μὲ τὸν τίτλον: «Τὸ πρῶτον ταξίδιον περὶ τὴν ὑδρόγειον».

Μάγερ (Ἰούλιος Ροβέρτος Mayer).—Ὄνομαστὸς Γερμανὸς φυσιοδίφης (1814—1878). Διετέλεσεν ἰατρὸς τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἀρχιχειρουργὸς τοῦ Χάϊλμπρον τῆς Βυρτεμβέργης. Ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τοῦ ἀνωλέθρου τῆς δυνάμεως καὶ διετύπωσε τὸ ἀξίωμα τῆς ἰσοδυνάμου μεταμορφώσεως τῆς ἐνεργείας, τῆς μεταμορφώσεως τῆς κινήσεως, εἰς θερμότητα καὶ ἀντιστρόφως (1842) καὶ ἡ οἶξε νέας ὁδοὺς εἰς τὴν ἐπιστήμην. Μετὰ τοῦ Ζούλ, τοῦ Κόλντινγκ καὶ τοῦ Χίλμχολτζ θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τῆς μηχανικῆς θεωρίας τῆς θερμότητος. Πρῶτος αὐτὸς ἐφήρμοσε τὸ ἀξίωμα τῆς ἰσο-

δυναμίας εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς συνεπῆς ὑλιστὴς ὁ Μάγερ ἐπεζήτησεν ἐπίσης νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν καταγωγὴν τῶν ὀργανισμῶν, ἀναγαγὼν τὴν γέννεσιν τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου βασικῆς πηγῆς ἐνεργείας. Διεξήγαγεν ἔντονον ἀγῶνα διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἀντιλήψεις του· μόνον περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία του καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Φρ. Ἐνγκελς εἰς τὴν «Διαλεκτικὴν τῆς φύσεως» τονίζει τὴν σημασίαν τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Μάγερ καὶ τὸν ὑπερασπίζει κατὰ πασῶν τῶν ἀποπειρῶν πρὸς μείωσιν τῆς ἀξίας του. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς ἀψύχου φύσεως» (1842), «Ἡ ὀργανικὴ κίνησις εἰς τὰς σχέσεις τῆς πρὸς τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης» (1848), «Συμβολὴ εἰς τὴν δυναμικὴν τοῦ οὐρανοῦ» (1848), «Ἡ μηχανικὴ τῆς θερμότητος» (1867), «Διαλέξεις ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν» (1872).

Μάγερ (Ἰωάννης Ἰάκωβος Mayer).—Γερμανοελβετὸς φιλέλλην ἰατρὸς, κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα μετ' ἄλλων φιλελλήνων. Ἦτο κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς καὶ εἶχεν εὐρείαν μόρφωσιν. Ἐγκατεστάθη ἐν Μεσολογγίῳ ὅπου ἐξέδιδεν ἀνελλιπῶς, διὰ χειροκινήτου πιεστηρίου, ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1824 μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ἠρωϊκῆς ἐξόδου (1826) τὴν περιώνυμον καταστᾶσαν ἐφημερίδα «Ἑλληνικά Χρονικά». Λαβὼν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Δ. Ἑλλάδος ὁρίσθη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ θανόντος Ἰωάννου Τρικούπη τρίτον μέλος τῆς διευθυντηρίου ἐπιτροπῆς μὲ τὸν Γ. Πραϊδὴν καὶ τὸν Τ. Μαγγίαν. Ἐδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν μέγαν φιλέλληνα Βύρωνα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας του. Ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἐμπύχωσιν τῶν ἠρωϊκῶν προμάχων τοῦ Μεσολογγίου ὑπῆρξε σπουδαία, ὅπως καὶ οἱ ἀγῶνες του ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν

δικαίων. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἐκδουλεύσεων ἀνεγνώρισε τὰς ἐξόχους πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας του καὶ ἔστησεν ἐν Μεσολογγίῳ μνημεῖον εἰς τὸν Μάγερ. Ἀνατύπωσις τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» ἐγένετο τὸ 1840 τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ κ. Κ. Λεβίδη.

Μάγερ (Λαυρέντιος Meyer). — Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης καὶ συνδικαλιστικὸς ἡγέτης γεννηθεὶς τὸ 1870. Λειτουργὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐγένετο τὸ 1870 πρόεδρος τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν ξύλου, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Καταδικασθεὶς εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν δι' ἄρθρον του εἰς τὸν «Ἐλεύθερον τύπον», ἐξελέγη τὴν ἡμέραν τῆς ἀποφυλακίσεώς του δημοτικὸς σύμβουλος τοῦ Στρασβούργου. Τὸ 1918 ἐγένετο προσωρινὸς πρόεδρος τῶν δημοσίων ἔργων εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1919 ἦτο πρόεδρος τοῦ ἐργατικοῦ συμβουλίου.

Μάγερ (Σίγκφριντ Meyer). — Γερμανὸς σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1840 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1872. Ἀνεμίχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν κατὰ τὴν ὀργανωτικὴν περίοδον τοῦ Λασσάλ (1862—1864) καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πλέον ἀφωσιωμένων μαθητῶν τοῦ Κάρολ Μάρξ, ἐμελέτησε καὶ ἠρξένησε λεπτομερῶς τὸ ἔργον του καὶ μετὰ τὸ 1860 ἐπεμελήθη νέας ἐκδόσεως τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου». Μετὰ

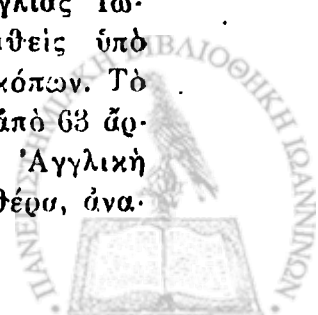
αὐτοπροσσιχὸν πόλεμον τοῦ 1866 ἐφυγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐνθα ἐργάσθη ὡς μηχανικὸς μειαλλείων καὶ ὀργάνωσε τὴν συνδικαλιστικὴν κίνησιν τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν. Τὸ 1886 ἐυρίσκειτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐν Βολτιμόρη ἰδρυθείσης «Ἐθνικῆς ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν» τμήματος τῆς Διεθνούς. Διετέλεσεν ἀνταποκριτικὸς πολλῶν σοσιαλιστικῶν ἡμερησίων τῆς Γερμανίας καὶ εἶχε ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Κάρολ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς.

Μάγερχολντ (Βσέβολοντ).— Βλ. λ. *Μέγερχολντ*.

Μαγιακόφσκυ (Βλαδίμηρος Βλαδιμήροβιτς).— Ρῶσος ποιητὴς γεννηθεὶς τὸ 1894. Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων εἰσαγόντων τὸν φουτουρισμὸν εἰς τὴν ρωσικὴν ποίησιν. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς σοβιετικῆς ἐπαναστάσεως (1917) προσχώρησεν εἰς τὸν κομμουνισμὸν καὶ ἐξύμνησε τὴν ἐπανάστασιν εἰς ποιήματα, θεατρικὰ ἔργα, σατίρας καὶ ἔπη. Τὴν ποίησίν του διακρίνει ὀρμητικότης, εὐλικρίνεια, δύναμις ἐκφράσεως καὶ αὐθορητισμὸς. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλειότερος ποιητὴς τῆς μεταπολεμικῆς Ρωσίας καὶ εἰς τῶν καλλιτέρων φουτουριστῶν ποιητῶν. Ἀπέθανεν ἐν Μόσχᾳ τὸ 1932.

Μαγιορέσκου (Τίτος Majorescu).— Ρουμᾶνος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1840—1917). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Ἰασίου καὶ κατόπιν τοῦ Βουκουρεστίου (1884—1909). Διετέλεσε ἐπίσης ἐπανελημμένως ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τὸ δὲ 1912—1914 πρωθυπουργός. Τὸ 1913 ἀνενέωσε τὴν συνθήκην τῆς Ρουμανίας μετὰ τῆς τριπλῆς συμμαχίας (Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν) καὶ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου συνέστησεν ὅπως ἡ Ρουμανία τηρήσῃ οὐδετερότητα. Ἐδημοσίευσσε πολλὰ φιλοσοφικὰ καὶ πολιτικὰ ἔργα.

«Μάγνηνα Κάρτα» (Magna Charta, ὀγγλ. Great Charter, Μέγας Χάρτη).— Τὸ περίφημον σύνταγμα, τὸ λεγόμενον «τῶν ἐλευθερωτῶν» (Libertatum), τὸ ὁποῖον ὑπέγραψε τὴν 15 Ἰουνίου 1215 ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἰωάννης ὁ Ἀκτῆμων ἐξαναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν βαρόνων καὶ τῶν ἐπισκόπων. Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 63 ἀρθρῶν ἢ κεφάλαια. Δι' αὐτοῦ ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία κηρύσσεται ἐλεύθερη, ἀνα-

γνωρίζεται ἡ ἀρχὴ ὅτι οὐδεὶς τιμωρεῖται ἄνευ δίκης καὶ ὅτι ἡ τιμωρία πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ἀδίκημα. Περιλαμβάνει διατάξεις ἀφορώσας τὴν κηδεμονίαν, τὸν γάμον, τὴν κληρονομίαν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν χωρῶν των. Ὅριζει ὅτι οὐδεὶς φόρος ἢ εἰσφορὰ ἐπιβάλλεται ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ κοινοῦ συμβουλίου τοῦ βασιλείου, κηρύσσει ἀπαραβιάστους τὰς ἐλευθερίας τοῦ Λονδίνου καὶ ἄλλων πόλεων καὶ λιμένων, ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς ξένους τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἀσκήσεως τοῦ ἐμπορίου κ.λ.π.

Τὸ 1217 ἐξεδόθη νέος «Μέγας Χάρτης» ἐκ 47 μόνον κεφαλαίων, ἐκ τοῦ ὁποῦ εἶχον ἀφαιρεθῆ τινὲς τῶν περιοριζουσῶν τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλέως διατάξεων. Ὁ «Μέγας Χάρτης», θεωρούμενος ὡς τὸ πρῶτον σύνταγμα, ἀποτελεῖ καὶ τὴν πρώτην νίκην τῆς ἀστικῆς τάξεως κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας.

Ὡς «Μάγνα Κάρτα τῆς Ἔργασίας» χαρακτηρίζεται ὁ ὑπὸ τῆς βασιλείσεως Ἑλισάβετ ἐκδοθεὶς τὸ 1563 νόμος, διὰ τοῦ ὁποῦ διατάσσεται ὁ κανονισμὸς τῶν ἡμερομισθίων ἀναλόγως τῆς ἀγοραίας τιμῆς καὶ προσκατεύονται οἱ μαθητευόμενοι ἐργάται ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας τῶν προϊσταμένων των:

Μαγχεστριανισμός.—Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐκ τῆς πόλεως Manchester, ἡ οἰκονομικὴ σχολὴ ἢ ὑποστηρίξουσα τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου, ἤτοι ὁ οἰκονομικὸς φιλελευθερισμὸς, κύριος ἐκπρόσωπος τοῦ ὁποῦ εἶναι ὁ Ἀδὰμ Σμίθ. Ὁ μαγχεστριανισμὸς καλεῖται ἄλλως καὶ φιλελευθερισμὸς καὶ σμιθιανισμὸς.

Μαδρίτη.—Πρωτεύουσα καὶ κυριώτερα πόλις τῆς Ἰσπανίας. Εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μανεανάρης εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς ἰσπανικῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖ κόμβον 12 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς

ἀνέρχεται εἰς 820.000 περίπου. Παίξει τὸν κυριώτερον ρόλον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας διότι ἐκεῖ εἶναι συγκεντρωμέναι αἱ μεγαλύτεραι ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ Τράπεζαι καὶ ἐν γένει αἱ μεγαλείτεραι οἰκονομικαὶ ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι κατευθύνουν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ἰσπανίας. Μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ τῆς ἐπιπλοποιίας, τῆς κατασκευῆς ἀντικειμένων πορσελάνης καὶ τῆς ζυθοποιίας. Ἡ Μαδρίτη εἶναι ἔδρα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, πλείστων ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, πανεπιστημίου τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1508, μουσείων, ἐκ τῶν ὁποῦ σπουδαιότερον εἶναι τὸ μουσεῖον τοῦ Πράδο, ὅπου εὐρίσκονται οἱ σπουδαιότεροι πίνακες τῆς ἰσπανικῆς ζωγραφικῆς (τῶν ζωγράφων Μουρίλο, Βελάσκουεθ, Ριβέρα, Γκόγια κ. ἄ.)

Εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ πρώτην φορὰν Μαδρίτη ἀναφέρεται κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα. Ἐπὶ σειρὰν αἰῶνων ἡ Μαδρίτη ἀπετέλει ἰσχυρὸν φρούριον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε μὲν εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν μουσουλμάνων, ἄλλοτε δὲ εἰς χεῖρας τῶν χριστιανῶν. Τὸ 1560, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β' ἡ Μαδρίτη ἀνεκηρύχθη πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας.

Ἡ ἐργατικὴ κίνησις τῆς Μαδρίτης, ὅπως καὶ ὅλης τῆς Ἰσπανίας δὲν διακρίνεται διὰ τὴν συμπαγῆ τῆς ὀργανώσεως. Ἐπὶ 100 χιλιάδων ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων αἱ 30 μόνον χιλιάδες ἀνήκουν εἰς τὴν Πανεργατικὴν ὁμοσπονδίαν. Ὁ ἀναρχικὴ Πανεργατικὴ ὁμοσπονδία συγκεντρώνει ὀλιγώτερα μέλη ἐπίσης ὀλίγοι ἀνήκουν εἰς τὰς κομμουνιστικὰς ὀργανώσεις. Αἱ διαιτητικαὶ λεγόμεναι ἐπιτροπαὶ κατώρθωναν ἐπὶ μακρὸν νὰ ἀποτρέπουν τὴν ἐκρηξίν ἀπεργιῶν. Τὴν τελευταίαν ὅμως δεκαετίαν κυρίως λόγῳ τῆς ὀλοῦν ὀξυνομένης οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ κατοπίν τῆς ἀνακηρύξεως τῆς δημοκρατίας αἱ ἀπεργίαι κατέστησαν συχνότεραι. Ὅλαι σχε-

δὸν αἱ τελευταῖαι ἀπεργαίαι ἔφερον καθαρῶς πολιτικὸν ἐπαναστατικὸν χαρακτῆρα μὲ τάσιν τὴν ἀποκατάστασιν ἐνιαίου μετώπου τῶν κομμάτων τῆς ἀριστερᾶς παρατάξεως.

Μαζανιέλλο (Masaniello, ἐκ τοῦ Tomaso Aniello).—Περίφημος ἄλιεὺς ἐκ Νεαπόλεως (1623—1647), ὑποκινήσας καὶ κατευθύνσας τὴν λαϊκὴν ἐξέγερσιν τῆς Νεαπόλεως τὸ 1647. Οἱ βαρεῖς φόροι καὶ ἡ καταπίεσις τῶν λαϊκῶν μαζῶν παρὰ τῆς ἰσπανικῆς κυβερνήσεως προκάλεσαν ἐξέγερσιν ἣ ὁποία ἤρχισεν ἐν τῇ ἀγορᾷ ὅπου ὁ Μαζανιέλλο ἐπώλει καρπούς. Ἀνακηρυχθεὶς ἀρχηγὸς τῆς πόλεως ἐπέτυχεν ἵνα ἐπιβάλη τὴν τάξιν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἀλλ' ἐδέχθη τὴν συνθηκολόγησιν τῆς πόλεως καὶ παρητήθη τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι ὁ λαὸς θὰ ἐλάμβανε τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς εὐγενεῖς πολιτικὰ δικαιώματα, ὅτι θὰ κατηγοῦντο οἱ νέοι φόροι καὶ ὅτι θὰ ἐδίδετο ἀμνηστία εἰς ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχον μετὰσχει τῆς ἐξεγέρσεως. Ὀλίγον κατόπιν ὁ Μαζανιέλλο ἐδολοφονήθη διαταγῇ τῶν ἰσπανικῶν ἀρχῶν. Ἡ πόλις ἐβομβαρδίσθη καὶ ἐλεηλατήθη.

Μαζαρίνος (Ἰούλιος Mazarin).—Γάλλος πολιτικὸς ἰταλικῆς καταγωγῆς (1602—1661). Διεκρίθη κατ' ἀρχῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πάπα τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος τὸ 1634 τὸν διώρισε νούντιον (πρεσβευτὴν) εἰς Παρισίους. Ὁ καθοδηγὼν τὴν γαλλικὴν πολιτικὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, περιώνυμος καρδινάλιος Ρισελιέ, ἐξετίμησε τὸς διπλωματικὰς ἱκανότητας τοῦ Μαζαρίνου καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχείαν του προαγωγὴν. Τὸ 1641 προεβιβάσθη εἰς καρδινάλιον καὶ τὸ 1642 διωρίσθη μέλος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρισελιέ (1642) ὁ Μαζαρίνος κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος καὶ ἤρχισε νὰ διευθύνῃ αὐτὸς πλέον τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας ἐξ ὀνόματος τῆς

ἀντιβασιλείσεως Ἄννας τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ τῆς Λουδοβίκου ΙΔ'. Ὁ Μαζαρίνος ἐπέτυχεν ἵνα τερματίσῃ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βεσφαλίας (1648), ἣ ὁποία ἀπεδείχθη ἐξαιρετικῶς συμφέρουσα διὰ τὴν Γαλλίαν. Ἐπίσης κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὸ ἐναντίον τοῦ βασιλικοῦ ἀπολυταρχισμοῦ στρεφόμενον κίνημα τῶν φεουδαρχῶν. Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Μαζαρίνου ἐνίσχυσε τὴν Γαλλίαν εἰς βάρος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Χάριν τῆς ἐπιτυχίας τῶν σκοπῶν του ὁ Μαζαρίνος, ἂν καὶ ἦτο ὁπαδὸς τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ, δὲν ἐδίστασε νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν δημοκρατικίζουσαν Ἀγγλίαν.

Οἱ ἀλλέπαλληλοι ὁμοῦ πόλεμοι οἱ διεξαχθέντες ἐπὶ κυβερνήσεως Μαζαρίνου εἶχον θλιβερὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν κατηγόρησεν ὅτι ἐχρηματίσθη καὶ ἐθησαύρισεν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς λαϊκῆς εὐημερίας.

Μάζαρυκ (Θωμᾶς Γκάρικ Μασα, ryk).—Τσέχος φιλόσοφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τὴν 7 Μαρτίου 1850 εἰς Γκέντιγκ τῆς Μοραβίας, ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Βιέννῃ, τὸ δὲ 1882 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ τσεχικὸν πανεπιστήμιον τῆς Πράγας. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1893 διηύθυνε τὸ εἰς τὴν τσεχικὴν γλῶσσαν ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Ἀθήναιον» καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυρίων συντακτῶν τοῦ μεγάλου λεξικοῦ τῆς τσεχικῆς γλώσσης. Ἀνεμίχθη εἰς τὴν τσεχικὴν ἐθνικιστικὴν κίνησιν καὶ τὸ 1891 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ λεγομένου ρεαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ 1900 ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ λαϊκοῦ τσεχικοῦ κόμματος καὶ ἀπὸ τὸ 1907 ἐξελέγετο συνεχῶς εἰς τὴν αὐστριακὴν βουλὴν. Βαθμηδὸν κατέστη ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ τσεχικοῦ ἐθνικιστικοῦ κινήματος. Μόλις ἐξερχομένη ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἔφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ διεξήγαγεν ἔντονον προ

παγάνδαν ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως ἀνεξαρτήτου Τσεχοσλοβακικοῦ κράτους. Μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν ὅπου ὠργάνωσε τὴν τσεχικὴν λεγεῶνα ἐξ οἰχμολώτων προερχομένων ἐκ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ.

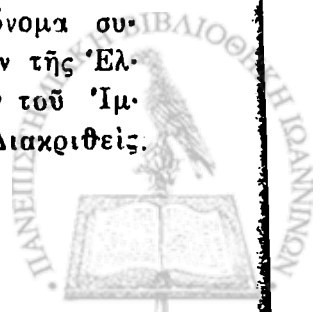
Ἀμέσως μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς τσεχοσλοβακικῆς δημοκρατίας, ὁ Μάζαρυκ ἐξελέγη (1918) πρόεδρος, ἐτανεκλεγόμενος ἕκτοτε συνεχῶς. Τὸ 1927 ἐκέθη τὴν Ἑλλάδα. Αἱ φιλοσοφικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἀντιλήψεις τοῦ Μάζαρυκ ἐπηρεάσθησαν πολὺ ἀπὸ τὸν σοσιαλισμόν, ἐπικρατοῦν ὅμως πάντοτε εἰς αὐτὸν αἱ ἀνθρωπιστικαὶ καὶ πασιφιστικαὶ τάσεις καὶ πρὸ παντὸς αἱ ἐθνικιστικαί. Ἡ δημοτικότης, τῆς ὁποίας ἀπελάμβανε καὶ ἀπολαμβάνει πάντοτε ὁ Μάζαρυκ ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ἐπέδρασε πολὺ ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς κινήσεως τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐλκύσασα μεγάλας μάζας ἐργατῶν πρὸς τὸ λαϊκὸν κόμμα καὶ ἐπηρεάσασα τὴν πολιτικὴν τοῦ τσεχικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἐγραψεν εἰς τσεχικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῶν γραφέντων εἰς τὴν γερμανικὴν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Ἡ αὐτοκτονία ὡς ἐκδήλωσις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ» (1881), «Πραγματεία περὶ συγκεκριμένης λογικῆς» (1886), «Αἱ βάσεις τοῦ μαρξισμού» (1889). Ἐκ τῶν εἰς τὴν τσεχικὴν δέ: «Ρωσία καὶ Εὐρώπη» (1913), «Τὸ πρόβλημα τῶν μικρῶν λαῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν κρίσιν» (1915), «Ἡ παγκόσμιος ἐπανάστασις» (1914—1918).

Μαζοχισμὸς.— Καλεῖται οὕτω γενετήσιος διαστροφή. αὐτὴ ἢ ὁ πάσχων δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἀφροδίσιον ἀπόλαυσιν ἢ δὲν ἀσκηθῆ προηγουμένως βία ἐπ' αὐτοῦ (μαστίγωσις, δαρμός, ὀδυνηρὸν δῆγμα κλπ.) ἐκ μέρους τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου. Ἡ διαστροφή αὕτη ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ δύο φυλά, ἀλλὰ περισσότερο εἰς τοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται ἔντονον τὴν ἀνάγκην νὰ εἶναι ἀπέναντί των ἢ

ἀγαπωμένη γυνὴ ἀγρία, δεσποτικὴ καὶ ὀδυνηρά. Ἡ ὀνομασία τῆς διαστροφῆς ταύτης προέρχεται ἐκ τοῦ Πολωνοῦ συγγραφέως Λεοπόλδου Μαζόχ (γεν. 1835), ὁ ὁποῖος καὶ ὁ ἴδιος ἔπασχεν ἐξ αὐτῆς καὶ τοὺς ἥρωας τῶν ὠραίων διηγημάτων του («Σκληροὶ ἔρωτες», ἑλλην. μετάφρ. 1925) περιέγραψε πάσχοντας ἐκ τῆς διαστροφῆς ταύτης. Ἐκ τῶν διασήμων ἀνδρῶν μαζοχιστῆς ἦτο ὁ Ι. Ρουσσώ, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος εἰς τὰς «Ἐξομολογήσεις» του.

Μάθια (Macia).— Καταλανὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς. Ἀνήκων εἰς τὸν ἰσπανικὸν στρατόν, ἀπεμακρύνθη ἐπὶ δικτατορίας Νιέ Ριβέρα μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, λόγω τῆς ἀναμίξεώς του εἰς τὸ Καταλωνικὸν αὐτονομιστικὸν κίνημα καὶ ἔφυγεν εἰς Γαλίαν. Τὸ 1927 ὠργάνωσε χωριστικὸν κίνημα ἄλλ' ἀπέτυχε. Τὸ 1929 εὐρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὀργανώσεως ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἀποσκοποῦντος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς δικτατορίας, καὶ εὐρίσκετο εἰς τὰ γαλλοῖσπανικὰ σύνορα ἔτοιμος νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἰσπανίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντῶν. Τὸ κίνημα ὅμως ἀπέτυχεν ἀποκαλυφθὲν ὑπὸ εἰσχωρησάντων εἰς τὴν ὀργάνωσιν Ἰταλῶν φασιστῶν κατασκόπων. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς βασιλείας ἐν Ἰσπανίᾳ, ὁ συνταγματάρχης Μάθια ἐπανῆλθεν εἰς Βαρκελώνην καὶ τὴν 14 τριλίου 1931 ἐκήρυξε τὴν αὐτονομίαν τῆς Καταλωνίας. Αἱ ἐπακολουθήσασαι ἐκλογαὶ ἔδωσαν πλειοψηφίαν εἰς τὴν ὀμάδα τοῦ Μάθια, κατόπιν δὲ μακρῶν διαπραγματεύσεων ἐπετεύχθη ἡ ἀναγνώρισις τῆς αὐτονομίας τῆς Καταλωνίας. Ὁ Μάθια ἐγένετο πρωθυπουργὸς τῆς Καταλωνίας. Ἀπέθανεν ἐν Βαρκελώνῃ τὸ 1933.

Μαιζών (Νικόλαος Ἰωσήφ μαρκήσιος Maison).— Γάλλος πατρίκιος καὶ στρατάρχης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συνεδέθη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ (1776—1840). Διακριθεὶς

ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὰ ἐπαναστατικά στρατεύματα ἀπὸ τοῦ 1792, ἐξησφάλισε ταχεῖαν στρατιωτικὴν σταδιοδρομίαν. Ὑπερέτησε τὴν ἐπανάστασιν ὅπως καὶ τὸν Ναπολέοντα εἰς τοὺς μεγάλους του πολέμους ὡς σωματάρχης ἀλλὰ καὶ τὴν βουρβωνικὴν παλινὸρθωσιν, παρ' ἧς καὶ ἠμείφθη διὰ τίτλων καὶ διακρίσεων. Τὸ 1828 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου Ι' ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ πρὸς ἐκδίωξιν ἐκ Πελοποννήσου τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰμπραήμ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν διατελέσας κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου ὑπουργὸς καὶ πρεσβευτῆς.

Μαίμπιους (Παῦλος Moebius).—Γερμανὸς φρενολόγος καὶ νευρολόγος (1853—1909) Μετὰ μακρὰς σπουδὰς ἔδρασαν ὡς νευρολόγος ἐν Λειψία καὶ ἔγραψε ποικίλας πραγματείας περὶ ὑστερισμοῦ καὶ ἐπιληψίας, περὶ τῆς παραλυσίας τοῦ νοτιαίου μυελοῦ, περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου τοῦ Μπάσσαντου κ.λ.π. Ἄλλ' ἡ μελέτη ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει τὴν φήμην του εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ φυσιολογικὴ ἀμβλύνοια τῆς γυναικὸς», σχοῦσα πλείστας ἐκδόσεις καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ 1924. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, ἡ ὁποία ἐπροκάλεσε μέγαν θόρυβον καὶ διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν φεμινιστικῶν κύκλων, ὁ Μαίμπιους ὑποστηρίζει ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι φύσις κατωτέρα διανοητικῶς τοῦ ἀνδρός, κυριαρχουμένη ὑπὸ τοῦ ἐνστικτου καὶ στερουμένη ἰδίας κρίσεως. Ἡ κατωτερότης αὐτῇ γίνεται ἀφορμὴ πολλῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποκτᾷ ἡ γυνὴ διὰ λόγους αὐτοσυντηρήσεως: κακίας, σκληρότητος, ἀσυνειδησίας, κενότητος, συντηρητικότητος, μιμητισμοῦ κ.λ.π. Τὰ συμπεράσματα ταῦτα συνάγει ὁ Μαίμπιους ἐκ παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων γενομένων ἐπὶ γυναικῶν, πάσης κοινωνικῆς τάξεως καὶ ὑποστη-

ρίζει ὅτι ἡ κίνησις διὰ τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς, ὁ φεμινισμὸς, εἶναι κίνησις στρεφομένη κατὰ τῆς φύσεως καὶ προετοιμάζουσα μεγάλους κινδύνους διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας, διότι θὰ καταστρέψῃ τὴν φυσικὴν ἰσορροπίαν τῶν φύλων χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ ἀνύψωσιν πραγματικὴν τῆς γυναικὸς ἢ ἰς εἶναι φύσις ἠδίκημένη. Οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι, οἵτινες παρέσχον ὄπλα εἰς τοὺς ἀντιπάλους τῆς κινήσεως πρὸς χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς, περιπίπτουσιν εἰς τὸ ἐξῆς σφάλμα: παραβλέπουν τὸν ἱστορικὸν καὶ κοινωνικὸν παράγοντα τῆς διαμορφώσεως τοῦ θήλεος φύλου. Ὁ Μαίμπιους λησμονεῖ ὅτι ἡ κατωτερότης τῆς γυναικὸς, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι τόση, ὅσην πιστεύει οὗτος, ὀφείλεται εἰς τὰς ἐπὶ χιλιετηρίδας ὀλοκλήρους συνθήκας τῆς ζωῆς τῆς εἰς τὴν ἀποξένωσίν της ἀπὸ πάσης δράσεως εὐνοούσης τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν δεξιοτήτων, καὶ εἰς τὴν μεταβολὴν της ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν εἰς ἀπλοῦν σκεῦος ἠδονῆς. Ἐνεκα τῶν συνθηκῶν τούτων ζωῆς ἠμβλύνθησαν αἱ πνευματικαὶ δεξιότητες τοῦ θήλεος φύλου ἐν τῷ συνόλῳ του, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ φυσιολογικῆς καὶ ὄχι περὶ ἐπικτητοῦ ἀμβλυνοίας. Ἡ μεταβολὴ τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καθεστῶτος καὶ ἡ βιθμιαία ἐπαναφορὰ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ἐνεργὸν καὶ υπεύθυνον ζωὴν θὰ τῆς προσδώσῃ ἐκ νέου τὰς ἰκανότητας, τὰς ὁποίας ἀπώλεσεν ἔνεκα δουλείας αἰώνων.

Μαϊτλαντ (Maitland σὲρ Θωμᾶς κόμης Lauderdale).—Ἄγγλος στρατηγὸς καὶ πρῶτος ἄρμοστής τῶν Ἰονίων νήσων (1765—1824). Ὑπερέτησεν εἰς διαφόρους ἐμπιστευτικὰς θέσεις ἐν Ἰνδία, Ἰσπανίᾳ καὶ Βελγίῳ, προαχθεὶς δὲ εἰς στρατηγόν, ἐστάλη τὸ 1816 εἰς Κέρκυραν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ στρατηγοῦ Κάμπελ εἰς τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς Ἑπτανήσου. Περιβληθεὶς

μέ έντολήν άρμοστοῦ συνειργάσθη μετά τῶν έπιφανῶν Ἑλλήνων τῆς Ἑπτανήσου εἰς τόν καταρτισμόν τοῦ συντάγματος τοῦ 1817, τὸ ὁποῖον ἀπέβη εἰς χεῖρας τῶν ἄτλοῦς τύπος. Ὑπῆρξε ψυχρὸς έκτελεστὴς τῶν κελευσμάτων τῆς μητροπόλεως, τῆς ἀκολουθοῦσης φιλότουρκον πολιτικῆν, ὡς έκ τούτου δὲ ἀπέκτησε τὴν φήμην μισέλληνος. Ἡ σιάνσις του ἔναντι τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ὑπῆρξεν ἀνάληγτος, ὅπως καὶ ἡ διαγωγή του εἰς τὴν πώλησιν τῆς Πάργας πρὸς τὸν Ἀλῆ πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προϋξένησεν ἡ σκληρότης μὲ τὴν ὁποῖαν ἐφέρθη πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν Ἑπτανησίων ἀγωνιστῶν ὅσον καὶ πρὸς τὰ έκ Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς προσφυγόντα γυναικόπαιδα. Μεταβληθείσης τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῆς αὐτοκτονίας τοῦ φιλοτούρκου Καστελρίγου καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Γεωργίου Κάννιγκ, ὁ Μαῖτλαντ δὲν ἐξεδήλωσε μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὰ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα αἰσθήματά του.

Μακεδονία.—Μεγάλη χώρα ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τὰ ὄρια αὐτῆς οὐδέποτε ὑπῆρξαν αὐστηρῶς καθωρισμένα, τοῦτο δὲ ἐπέτεινε τὴν σύγχυσιν εἰς τὰς ἐθνολογικὰς περὶ αὐτῆς συζητήσεις. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ἐκδοχὴν ἡ Μακεδονία ὡς γεωγραφικὴ ἐνότης περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἐξῆς ὁρίων: τοῦ Νέστου ποταμοῦ, τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Ὀρβήλου ὄρους πρὸς Α. τῶν ὀρέων Πλασκαβίτσα καὶ Βαβοῦνα πρὸς Β, τοῦ ὄρους Δίβρα, τῆς λίμνης τῆς Ἀχρίδος, καὶ τῶν ὀρέων Γράμμος, Σμόλικας καὶ Τύμφη πρὸς Δ. καὶ τῶν Καμβουνίων ὀρέων, τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς Ν. Ἡ μεγάλη αὕτη περιοχή εἶναι σήμερον διανεμημένη μεταξὺ τριῶν κρατῶν: τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος, τῆς Νοτιοσλαβίας, ἡ ὁποία κατέχει ἀρκετὰ εὐρεῖαν λωρίδα μὲ κυριωτέρας πόλεις τὸ Μοναστήριον,

τὸν Περλεπέν, τὴν Γευγελὴν καὶ τὴν Στρώμνιτσαν καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία κατέχει μικρὸν τρίγωνον μὲ κυριωτέρας πόλεις τὸ Πετρίτσι, τὸ Μελένικον καὶ τὸ Νευροκόπιον.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς 9 νομούς: Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κιλκίς, Κοζάνης, Φλωρίνης, Χαλκιδικῆς, Σερρών, Δράμας καὶ Καβάλλας. Οἱ ἑπτὰ πρῶτοι ἀπαρτίζουν τὴν περιφέρειαν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τῆς Μακεδονίας, οἱ δὲ ὑπόλοιποι δύο ὑπάγονται εἰς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Θράκης. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν (1928) ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ἀριθμεῖ 1.412.477 κατοίκους. Ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ ἐντεῦθεν ἀνεχώρησαν ἐκ Μακεδονίας κατ' ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν 320 000 Τούρκοι καὶ 34.000 Βούλγαροι, ἐκ παραλλήλου ὁμως ἐγκατεστάθησαν 538.595 πρόσφυγες. Πλὴν τῶν προσφύγων τούτων ἐπωκίσθησαν ἐν Μακεδονίᾳ πρὸ τοῦ 1922 ἔτεροι 99.658.

Ἀπὸ ἀπόψεως θρησκευτικοῦ δόγματος ὑπῆρχον ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι 1.342.311, καθολικοὶ 3.641, διαμαρτυρόμενοι 3.111, μουσουλμᾶνοι 2.930 καὶ Ἰσραηλιταὶ 60.484. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας ἔχουν ὡς μητρικὴν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν 1.661.191, τὴν μακεδονοσλαβικὴν 80.789, τὴν τουρκικὴν 71.960, τὴν ισπανοεβραϊκὴν 59.146, τὴν κουτσοβλαχικὴν 13.475 καὶ τὴν ἀρμενικὴν 11.859. Ὡς πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν κατάστασιν ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ἡλικίας 10 ἐτῶν καὶ ἄνω (1.078.271) ἀσχολεῖται κατὰ τὰ 35 ο)ο εἰς τὴν γεωργίαν, τὰ 10 ο)ο εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ μεταλλεῖα, τὰ 4 ο)ο εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰ 3,5 ο)ο εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ λοιπὰ 8,5 ο)ο εἰς τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα, ἀφαιρουμένων τῶν 40 ο)ο (γυναῖκες, ἄνευ ἐπαγγέλματος κλπ).

Ἡ φυσικὴ διάπλασις τῆς Μακεδονίας εἶναι μᾶλλον ὀρεινὴ. Σπουδαιότερα

ἐκ τῶν ὄρέων αὐτῆς εἶναι τὸ Βόϊον, τὸ Βέρμιον, ὁ Ὀλυμπος, τὸ Κερδύλιον, τὸ Μανοίκιον, τὸ Παγγαῖον, ἐκ τῶν λεκανοπεδίων δὲ τὰ τῆς Ἀλμωπίας, τῆς Κοζάνης, τῆς Καστορίας, τοῦ Στρυμόνος, τοῦ Νέστου, τῆς Δράμας κλπ. Κύριοι ποταμοὶ τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁ Πηνειός, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Ἀξιός, ὁ Στρυμών καὶ ὁ Νέστος, λίμναι δὲ ἡ τῆς Καστορίας, ἡ Μικρὰ Πρέσπα, ἡ τοῦ Ὀστρούβου, ἡ τοῦ Λαγκαδά, ἡ Βόλβη, ἡ τ' Ἀχινοῦ κλπ.

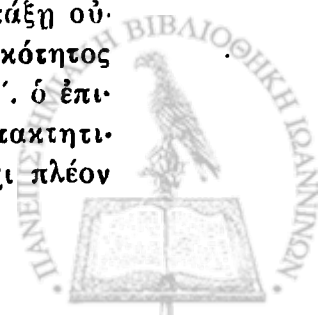
Λόγω τῆς φυσικῆς διαμορφώσεώς της καὶ τοῦ κλίματός της ἡ Μακεδονία παρουσιάζει πρὸςφορον ἔδαφος διὰ παντός εἶδους καλλιεργείας καὶ δὴ διὰ τὴν ἀπόδοσιν δημητριακῶν. Παράγει σίτον, κριθήν, ἀραβόσιτον, καπνόν, σταφυλάς, ὄσπρια καὶ ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία μετὰ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆ κλάδους τῆς πτηνοτροφίας, τῆς γαλακτοκομίας, τῆς τυροκομίας καὶ τῆς βυρσοδεψίας. Ἡ βιομηχανία τῆς Μακεδονίας συγκεντρῶται κυρίως ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐφωδιασμένας μετὰ τὸν λευκὸν ἄνθρακα γειτονικὰς πόλεις αὐτῆς Βέρροιν, Νάουσαν καὶ Ἐδεσσαν. Οὐχ' ἦντο ὅμως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἄξια λόγου ἐργοστάσια, ἰδίως εἰς Δράμαν, Σέρρες καὶ Καβάλλαν, ἀσχολούμενα εἰς τὴν ἀλευροποιίαν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ καπνοῦ. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῆς Μακεδονίας εἶναι τὰ κλωστοῦφαντήρια, τὰ ἐριουργεῖα, τὰ ταπητουργεῖα καὶ τὰ καπνεργοστάσια. Εἰς δευτέραν μοῖραν ἔρχονται τὰ ζυθοποιεῖα, τὰ οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων.

Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ τῶν διεθνῶν ἐνδιαφέροντος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Πειραιῶς—Λαρίσης—Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς καὶ Θεσσαλονίκης—Ἀδριανουπόλεως, μετὰ μῆκος σιδηροδρομικῶν ἐν αὐτῇ 650 χλμ. περίπου. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον αὐτῆς εἶναι

σχετικῶς πλούσιον. Κύριοι λιμένες αὐτῆς εἶναι ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Ἡ Μακεδονία εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυπαθεῖς χώρας τῆς Εὐρώπης. Λόγω τῆς θέσεώς της ὑπέστη διὰ τῶν αἰῶνων ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς ποικίλων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἀφήσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἴχνη τῆς διαβάσεώς των. Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι οἱ ἀπὸ τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος καὶ ἐντεῦθεν δράσαντες ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἕλληνες δωρικῆς καταγωγῆς, οἱ ὅποιοι ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ἀφωμοίωσαν ταχέως τὰ προελληνικὰ φύλα τὰ ὅποια εὖρον ἐγκατεστημένα ἐν αὐτῇ. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐμφανίζεται ἐν Ἡμαθίᾳ τῆς Μακεδονίας ὁ πρῶτος πυρὴν τοῦ κατόπιν μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ μακεδονικοῦ κράτους, τὸ ὅποιον ἠϋξήθη βαθμηδὸν διὰ τῆς κατακτήσεως τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Μακεδονίας. Τὰ πολιτικὰ ὄρια τοῦ μακεδονικοῦ κράτους ἐταυτίσθησαν πρὸς τὰ φυσικὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β'. ὅστις ἔθεσέ καὶ τὴν βάσιν τῆς μακεδονικῆς κοσμοκρατορίας.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκᾳ τοῦ Α' τὸ μακεδονικὸν κράτος περιελάμβανε τὰς ἐπαρχίας: Ἡμαθίαν, Πιερίαν, Βοττιαίαν, Μυγδοσίαν, Ἐορδαίαν καὶ Ἀλμωπίαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Α' προσήρησεν εἰς τὸ κράτος τοῦτο τὰς ἐπαρχίας Κρηστονίαν, Βισαλτίαν, Ἐλιμίαν, Ὀρεσιτίδα καὶ Λυγκησιτίδα. Ὁ Φίλιππος τέλος ὁ Β' κατέκτησεν ἀλληλοδιαδόχως τὰς ἐπαρχίας Πελαγονίαν, Παιονίαν, Σιντικὴν, Ὀδομαντικὴν, Ἡδωνίδα καὶ Χαλκιδικίην. Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Φίλιππον (ὅστις ἀνεμίχθη ἐνβρογῶς καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ οὐσιαστικῶς διὰ τῆς διπλωματικότητος καὶ τῆς βίας), Ἀλέξανδρος ὁ Γ' ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας ἐσυνέχισε τὸ κατακτητικὸν ἔργον τοῦ πατρὸς του ὅχι πλέον

κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ κατὰ τῆς Ἀνατολῆς, ὀδηγήσας τὸν στρατὸν τοῦ νικηφόρου ἕως τὰ βάθη τῆς Ἀσίας καὶ καταλύσας τὸ μέγα περσικὸν κράτος. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία ὑπετάγη τέλος τὸ 168 π. Χ. εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Μετὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἡ Μακεδονία περιῆλθεν εἰς αὐτό, ὑπέστη δ' ἔκτοτε πολυαριθμούς ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους τῶν Γότθων (390), τῶν Οὐννων (440), τῶν Γετῶν (500), τῶν Σλαύων (540), τῶν Ἀβάρων (581), τῶν Βουλγάρων (680) καὶ πλειστάκις βραδύτερον, τῶν Ἀράβων (904), τῶν Περσένων (1050), τῶν Κουμάνων (1065), τῶν Νορμανδῶν (1081), τῶν Βουλγαροβλάχων (1185), τῶν Φράγκων σταυροφόρων (1204), τῶν Σέρβων (1340) καὶ τέλος τῶν Τούρκων (1389), οἱ ὅποιοι τὴν ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1912.

Μέχρι τοῦ 7ου μ. Χ. αἰῶνος ἡ ἔθνολογικὴ σύνθεσις τῆς Μακεδονίας ἦτο ἀμιγῶς σχεδὸν ἑλληνικὴ. Οἱ παλαιότεροι ἐπιδρομεῖς: Ῥωμαῖοι, Γότθοι, Οὐννοι, Γέται κλπ. οἱ κατὰ καιροὺς ἐγκατασταθέντες ἢ διαβάντες ἐκ Μακεδονίας, ἐλαχίστην ἐπίδρασιν ἤσκησαν ἐπὶ τῆς ἑλληνικότητος τῆς χώρας, διότι ἢ ἐξελληνίσθησαν ἢ ἐξηφανίσθησαν ἔθνολογικῶς. Ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, ὅποτε ἐμφανίζονται ἀλληλοδιαδόχως οἱ Βούλγαροι, οἱ Κουμάνοι, οἱ Βλάχοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Τούρκοι, ἅπαντες μονιμώτερον ἐγκατασταθέντες, ἀρχεταὶ ζωηρὰ ἔθνολογικὴ μεῖξις, ἐξ ἧς ἐξήρχετο νικητρία εἰς μὲν τὰς πόλεις ἢ ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰς δὲ τὰ χωρία τὰ διάφορα σλαβικὰ ἰδιώματα καὶ ἡ τουρκικὴ. Οἱ ξενόφωνοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας δὲν δύνανται νὰ εἶναι οὔτε καθαροὶ Σλαῦοι, ἤτοι Σέρβοι, οὔτε Βούλγοι, ἀλλ' ἀνεμίχθησαν μετ' ἄλλων κατοίκων τῆς χώρας, πρὸ πάντων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐξησλαύισαν. Σήμερον, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν καὶ τὴν ἐγκαινίασιν τῆς ἑλλοβουλγαρικῆς μεταναστεύσεως

ἡ ἑλληνικότης τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατεχομένης Μακεδονίας εἶναι σχεδὸν πλήρης. Μὲ τὴν ἀναχώρησιν ὄλων τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Τούρκων καὶ Ἰκανοῦ μέρους ἐκ τῶν ἐχόντων βουλγαρικὴν συνείδησιν σλαυόφωνων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας Ἑλλήνων προσφύγων ὁ πληθυσμὸς τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἶνε σχεδὸν ἀπολύτως ἀμιγῆς ἑλληνικός. Ἐκ τῶν ξενόφωνων οἱ μὲν σλαυόφωνοι ἔχουν κατὰ μέγαν μέρος ἑλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, γὰρ δὲ βλαχόφωνοι, ἐκτὸς ἐλαχίστων, εἶναι Ἑλληνας.

Ἡ Μακεδονία ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅποτε τὰ ἔθνη τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρουμάνων ἀπετίναξαν τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἀποκτήσαντα τὴν ἀνεξαρτησίαν των, ἀπετέλεσε τὸ μῆλον τῆς ἐριδος μετὰ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας, ἐνῶ ἀκόμη κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ Βουλγαρία κυρίως καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ Ρουμανία στηρίζομεναι εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπῆρχον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ σλαυόφωνοι καὶ βλαχόφωνοι πληθυσμοὶ ἐτέδειξαν μεγάλην δραστηριότητα διὰ τὴν δημιουργίαν παρ' αὐτοῖς βουλγαρικῆς καὶ ρουμανικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολείων, τῆς προφορικῆς προπαγάνδας, τῆς περιουλογοῦς Μακεδόνων ὑποτρόφων κλπ. Μεγαλυτέραν εἰς τοῦτο δραστηριότητα ἐπέδειξεν ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ ἐκμεταλλεῖται δι' ἐθνικιστικούς σκοποὺς καὶ τὴν καθαρῶς κοινωνικοῦ περιεχομένου ἀγανάκτησιν τῶν Μακεδόνων ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τῶν χριστιανῶν γαιοκτημόνων, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ πρώτου μακεδονικοῦ κοιμητιοῦ (βλ. λ.). Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολὺ ἀργὰ ἀνεμίχθη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον διὰ τὴν ἰδεολογικὴν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας καίτοι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο ἀναμφισβητῶς ἑλληνικόν. Ἀπὸ τοῦ 1904 καὶ ἐν-

τεῦθεν μιμουμένη τὴν Βουλγαρίαν, τὸ κομιτᾶτον τῆς ὁποίας ἐπεδίδετο εἰς τρομοκρατικὰς ἐν Μακεδονίᾳ πράξεις, ὠργάνωσε καὶ αὕτη ἀνταρτικά σώματα τὰ ὁποῖα ἠγωνίζοντο τόσον ἐναντίον τῶν Τούρκων ὅσον καὶ ἐναντίον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ὁ ἀγὼν οὗτος διήρκεσε μέχρι τοῦ 1908. Μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἡ Ἑλλάς ἔλαβε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μακεδονίας.

Μακιαβέλλης (Νικόλαος Machiavelli).— Μέγας Ἰταλὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τὸ 1469 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ 1527. Γόνος παλαιᾶς καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας διωρίσθη δεκαεπταετῆς παρὰ τῇ ἀρχιγραμματείᾳ τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας καὶ μετ' ὀλίγον γραμματεὺς τῶν Δέκα. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησεν ἐπὶ 14 συναπτὰ ἔτη. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὁ Μακιαβέλλης ἀπεστάλη δις παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας, τετράκις παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας, δις εἰς Ρώμην καὶ πλεισιτάκις εἰς τὰς διαφόρους δημοκρατίας καὶ τὰ πριγκιπάτα τῆς Ἰταλίας. Ἡ πείρα τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισεν ἐκ τῶν ἀποστολῶν τούτων τοῦ ἐχρησίμευσε μεγάλως διὰ τὴν σπουδὴν τῆς πολιτικῆς τέχνης. Διαρκούσης ἀκόμῃ τῆς θητείας του ὡς γραμματέως τῶν Δέκα ὀνομάσθη καὶ γραμματεὺς τῶν Ἑννέα (ἀρχόντων τοῦ στρατοῦ), ὑπὸ τὴν ἰδιότητα δὲ ταύτην ἀνέλαβε νὰ ἐποπτεύῃ τὴν συγκρότησιν τακτικοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ μισθοφορικοῦ.

Ὅταν τὸ 1512 οἱ Μεδικοί κατέλαβον τὴν Φλωρεντίαν ἐξώρισαν τὸν Μακιαβέλλην ὡς δυσμενῶς διακείμενον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐδήμευσαν τὰ υπάρχοντά του. Ὁ Μακιαβέλλης κατέφυγε τότε εἰς τὴν συνωμοσίαν. Συλληφθεὶς ὁμως ὑπὸ τοῦ κατόπιν πάπα Λέοντος τοῦ Ι' ἐρρίφθη εἰς τὸς φυλακὰς καὶ ὑπεβλήθη εἰς φρικτὰ βασανιστήρια, ἀλλ' οὐδὲν ὁμολογήσας ἀφέθη ἐλεύθερος. Μὲ τὴν

ψυχὴν εὐθαρσῆ καὶ τὸ σῶμα συντετριμμένον δι' ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του, μακρὰν τῆς γενετείρας του, καταδικασμένος εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὸν μονήρη βίον, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζων εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἰταλίας, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἀπεικόνισιν εἰς τὰ ἔργα του, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκπληκτικὰ διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ὕφους καὶ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀγανάκτησιν ἢ ὁποῖα κατέτρωγε τὴν ψυχὴν του.

Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως, βλέπων ὅτι ἀπέβαινε ματαία ἡ πρὸς τοὺς Μεδίκοις ἐχθρα του, ἐπεδίωξε νὰ συμφιλιωθῇ πρὸς αὐτούς, τὸ ἐπέτυχε τὸ 1519 διὰ τοῦ L. Strozzi καὶ ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Ἰουλίου τῶν Μεδίκων ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Φλωρεντίας (1520) ἀντὶ ἑτησίου μισθοῦ 100 φλωρινίων.

Οὕτως ἐφαίνετο ὅτι ἐπανήρχετο δι' αὐτὸν ἡ τόσον σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτήρα του ἐντατικὴ ζωὴ. Ἀπεστάλη τότε εἰς Ρωμάνην διὰ νὰ συγκροτήσῃ ἐθνικὸν στρατόν, καὶ ὅταν ἰδρῦθῃ ἐν Φλωρεντίᾳ ἡ νέα ἀρχὴ τῶν Πέντε (φροντιστῶν τῶν τειχῶν), ἐγένετο γραμματεὺς των καὶ ἐπέδειξε πυρετώδη δραστηριότητα διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως. Ἄλλ' οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἐπλησίαζον ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐξεργήγουντο ἐξεγέρσεις ἐναντίων τῶν Μεδίκων, οἱ ὁποῖοι, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν λεηλασίαν τῆς Ρώμης, ἐξεδιώχθησαν ἐκ Φλωρεντίας (1527), ἀνακηρυχθεὶς καὶ πάλιν δημοκρατίας. Ὁ Μακιαβέλλης, ὑποπτος πλέον λόγῳ τῶν φιλικῶν δεσμῶν του πρὸς τοὺς Μεδίκοις, ἀπεμακρύνθη τῆς ἐξουσίας. Τότε τὸν ἐγκατέλειψαν αἱ δυνάμεις του. Ἡ θλίψις καὶ αἱ κακουχίαι ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασιν τῆς υγείας του καὶ τὸν ὠδήγησαν τέλος εἰς τὸν τάφον. Ἀπέθανεν ἀφίνων ἐν πενίᾳ τὴν σύζυγόν του Μαριέτταν τὸ γένος Κορσίνι καὶ πέντε τέκνα.

Ἡ δραστηριότης τοῦ Μακιαβέλλη ἦτο τεραστία, καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐπέτε-

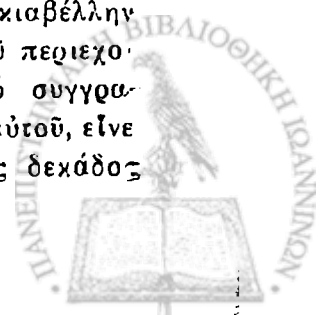
λεσεν, ὅσον σημαντικά καὶ ἂν εἶναι, δὲν κατώρθωσαν νὰ τὴν ἱκανοποιήσουν. Ἐπιφορτισθεὶς ἐπανελημμένως μὲ δυσκόλους ἀποστολάς, ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μετὰ μεγάλης ἱκανότητος. Αἱ ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας ἔσειελεν «ἀποτελοῦν, λέγει ὁ Μακκόλαϊϋ, μίαν ἀπὸ τὰς πλέον διασκεδαστικὰς καὶ διδακτικὰς ταυτοχρόνως συλλογὰς τοῦ εἴδους. Αἱ ἀφηγήσεις του εἶναι σαφῶς γεγραμμέναι καὶ ἀναγινώσκονται εὐχαρίστως. Αἱ παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων εἶναι πνευματώδεις καὶ ὀρθαί. Αἱ διεξαγόμεναι συνομιλίαι ἐκτίθενται μετὰ δυνάμεως λόγου καὶ ἐξαιρέτου φαιδρότητος ὕφους. Εὐρισκόμεθα εἰς τὰς ἐκθέσεις αὐτὰς ἐνώπιον ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη πλήρη μεγάλων γεγονότων ἐδέσποσαν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς Εὐρώπης. Βλέπομεν τὸ πνεῦμά των καὶ τὴν μωρίαν των, τὰς ἐξάρσεις τῆς εὐδιαθεσίας των καὶ τὰς ἐξάψεις τῆς δυσθυμίας των. Ἀκούομεν τὰς φλυαρίας των καὶ μανθάνομεν τὰς συνήθεις χειρονομίας των». Τὰ πρεσβευτικὰ του ἀπομνημονεύματα («Legazioini»), δημοσιευθέντα διὰ πρώτην φοράν τὸ 1769, εἶναι πολυτιμότερα καὶ μαρτυροῦν μεγίστην ὀξύνοϊαν.

Περὶ τὸ 1513 συνέγραψε τὴν κωμωδίαν «Μανδραγόρας», ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Μακκόλαϊϋ, «εἶναι ἔργον συγγραφέως, ὁ ὁποῖος, ἐὰν ἀφιερώνετο εἰς τὸ δρᾶμα, θὰ ἔφθανεν ἀσφαλῶς εἰς τὰς ἀνωτάτας κορυφὰς τῆς τέχνης καὶ θὰ ἄφηνεν ἀνάμνησιν διαρκῆ καὶ τιμῶσαν τὴν ἐθνικὴν φιλοκαλίαν τῶν Ἰταλῶν». Εἰς τὴν κωμωδίαν ταύτην ὁ Μακιαβέλλης ἔδειξεν ὅτι κατενόει τελείως τὴν φύσιν τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ κατεῖχε προσόντα, τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ ἐπέτρεπον νὰ ἀναδειχθῆ εἰς αὐτήν. Διὰ τῆς ὀρθῆς καὶ ἐντόνου παραστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κατορθώνει νὰ κινή τὸ ἐνδιαφέρον χωρὶς ἐπίδειξιν ἢ εὐχάριστον πλοκήν. Προκαλεῖ τὸν γέλωτα, χωρὶς νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐπίδειξιν πνεύμα-

τος. Ἄλλ' ἢ λογοτεχνία φαίνεται δὲν ἱκανοποίησε τὸν Μακιαβέλλην, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεδόθη ὀριστικῶς εἰς τὴν συγγραφὴν πολιτικῶν κυρίως ἔργων. Τὸ 1525 ἐδημοσίευσεν τὰς κατ' ἐντολήν τοῦ πάπα Ἰουλίτου τῶν Μεδίκων συγγραφείσας «Istorie fiorentine» εἰς ὀκτὼ βιβλία, εἰς τὰς ὁποίας ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του μέχρι τοῦ 1434, ὅποτε ἤρχισαν ν' ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐξουσίαν οἱ Μεδικοὶ. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν φαίνεται καρπὸς πολλῆς ἐργασίας ἢ μακρῶν ἐρευνῶν. Στερεῖται θετικῆς ἀκριβείας. Ἄλλ' εἶναι κομψόν, ζωηρόν, γραφικὸν περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ὁ ἀναγνώστης ἀντλεῖ ἐξ αὐτοῦ ζωντανωτέραν καὶ πιστοτέραν ἐντύπωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος, παρά εἰς ἄλλας πιστοτέρας ἀφηγήσεις.

Κατὰ τὴν πτώσιν του ὁ Μακιαβέλλης ἐξηκολούθησε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου του περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας μετ' ἀδιαπτώτου ζήλου. Μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς ἀντιρρήσεις τινὰς καὶ ν' ἀντικρούσῃ μερικὸς πλάνας πολὺ διαδεδομένας τότε, σχετικῶς μὲ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην, συνέγραψε τὸ ἔργον του «Dell' arte della guerra» (1521), εἰς διαλογικὸν τύπον. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζεται μετὰ μεγάλου θαυμασμοῦ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων καὶ μετὰ βαθυτάτης περιφρονήσεως διὰ τὰ ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα ἴσχυον μετὰ τῶν Ἰταλῶν στρατιωτικῶν τῆς προηγουμένης γενεᾶς καὶ ἐκθέτει τὰς ιδέας του ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ. Ἡ λεπτότης, ἡ χάρις καὶ ἡ διαύγεια τοῦ ὕφους, ἡ εὐφράδεια καὶ ἡ ζωηρότης μερικῶν περιόδων καθιστοῦν τὸ βιβλίον εὐχάριστον.

Ἄλλὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν ἀθάνατον τὸν Μακιαβέλλην καὶ ἔγιναν ἀφορμὴ, λόγῳ τοῦ περιεχομένου των, νὰ παρεξηγηθῆ ὁ συγγραφεὺς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, εἶνε αὐτὸ «Ὁμιλίαι ἐπὶ τῆς πρώτης δεκάδος

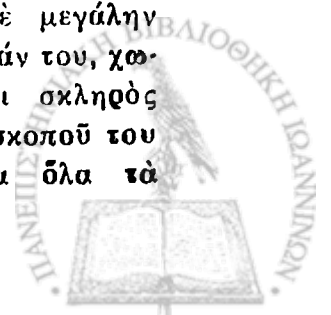
του Τίτου Λιβίου» («Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio», δημοσιευθεῖσαι τὸ 1531, καὶ ὁ «Ἠγεμῶν» (El principiro), ἐκδοθεῖς τὸ 1532. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα περιέχουσι κατ' ἐξοχὴν τὰς πολιτικὰς θεωρίας τοῦ Μακιαβέλλη, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ συνόλῳ των ἀπεκλήθησαν *Μακιαβελλισμὸς* καὶ ἐδυσφημήθησαν τόσον. Ὁ «Ἠγεμῶν» παρέχει τὰ μέσα ἐπικρατήσεως εἰς ἓνα φιλόδοξον ἄνδρα καὶ αἱ «Ὁμιλίες» εἰς ἓνα φιλόδοξον λαόν. Αἱ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν πρὸς ἐξήγησιν εἰς τὸ πρῶτον ἔργον, τῆς ἀναρριχήσεως ἑνὸς ἀτόμου εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐφαρμόζονται εἰς τὸ δεύτερον εἰς μεγαλυτέραν διάρκειαν καὶ εἰς τὰ περιπλοκώτερα συμφέροντα μιᾶς κοινωνίας. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα εὐρίσκονται συνηνωμένα ἐν σπανίᾳ καὶ τελείᾳ ἡρμογίᾳ τὰ προσόντα τοῦ δρῶντος καὶ τοῦ θεωρητικοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Αἱ σκέψεις του ἔχουν τὴν πρακτικὴν καὶ ζωηρὰν ἐκείνην μορφήν, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχὴν τὰς χαρακτηρίζει καὶ τὰς διακρίνει ἀπὸ τὰς ἀορίστους θεωρίας τῶν περισσοτέρων πολιτικῶν φιλοσόφων. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔργων, ὁ Μακιαβέλλης συνέγραψε καὶ ἄλλα δευτερευούσης σημασίας.

Ὁ Μακιαβέλλης «φαίνεται ὀλόκληρος ὡς ἐν σκοτεινὸν καὶ ἀνατριχιαστικὸν αἰνίγμα, χονδροειδὲς συνονθύλευμα ἀπρεπείας καὶ ὄλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἀπρέπειαν ἰδιοτήτων, ἐν συμπίλημα γενικῶς πάσης φύσεως ἀντινομιῶν. Ἐγωῖσμός καὶ γενναιοφροσύνη, σκληρότης καὶ καλωσύνη, σατανικὴ πονηρία καὶ ἀγαθότης, εἰδεχθῆς κατάπτωσις καὶ μεγαλειώδης ἔξαρσις, ἡ πλέον γλοιώδης καὶ ἔρπουσα κολασκεία καὶ δειλία καὶ ταυτοχρόνως γενναῖος ἱπποτισμὸς καὶ ἡρωϊσμός ὑπερήφανος, ἰδοὺ ποῖα ἀντίθετα συναισθήματα διαρκῶς ἐμφανίζονται εἰς ὀλόκληρον τὸ ἔργον του» (Μακόλαιϋ). Ἐν τούτοις ὁ ἰδιωτικὸς καὶ ὁ δημόσιος βίος του ὑπῆρξεν εὐθύς καὶ ἔντιμος, αἱ δὲ ἠθικαὶ του ἀπόψεις, ἐὰν διαφέρουν τῶν πρεσβενομένων ὑπὸ τοῦ περι-

βάλλοντός του διαφέρουν ἐπὶ τὸ καλλίτερον. Ἡ φρίκη τὴν ὁποίαν ἐγέννησαν αἱ πολιτικαὶ του θεωρίαι δὲν ὀφείλεται εἰς καμμίαν ἰδικὴν του σατανικότητα. Αὐτὸς ἀπλῶς διετύπωσε σαφέστερον καὶ μετὰ μεγαλυτέρας δυνάμεως παντὸς ἄλλου συγγραφέως τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας γενικῶς παρεδέχοντο οἱ σύγχρονοὶ του καὶ τὰς ὁποίας εἶχε καὶ αὐτὸς υἰοθετήσει. Ὁ Μακιαβέλλης εἶναι εἰς ἄκρως πραγματιστῆς πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος ἀνήγαγεν εἰς θεωρίαν ὅ,τι κατὰ μέσον ὄρον πράττει ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότης ἀφ' ὅτου ὑπάρχει, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἠθικολόγων. Ἐν τούτοις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ἀφώρισε τὰ συγγράμματά του, οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι ἐθεώρησαν τὸ ὄνομά του συνώνυμον τοῦ Σατανᾶ.

Γενικῶς εἰπεῖν, κατὰ τὸν Μακιαβέλλην, ἐφ' ὅσον ὑπέρτατος σκοπὸς τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ κράτους εἶναι ἡ ὑπαρξίς του, κανὲν μέσον ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν εἶναι ἀπορρίψιμον. Οἱ ἄνθρωποι ἢ πρέπει νὰ κερδίζονται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος μὲ θωπείας ἢ πρέπει νὰ συντρίβονται, διότι δύνανται νὰ ἐκδικῶνται διὰ μίαν μικρὰν προσβολήν, ἀδυνατοῦν ὅμως νὰ ἐκδικῶνται διὰ πλήγματα ἰσχυρά. Διὰ τοῦτο, ὅταν προσβάλλη κανεὶς ἀνθρωπὸν τινα, πρέπει νὰ τὸν πλήττη τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε νὰ μὴ ἔχη πλέον νὰ φοβηθῇ τὴν ἐκδίκησίν του.

Παράδειγμα ἀξιομίμητον καὶ τύπος ἡγεμόνος θαυμαστοῦ εἶναι ὁ Καῖσαρ Βοργίας, ὁ ἀπιστότερος, δολιώτερος, ἐγκληματικώτερος καὶ εὐφυέστερος τῶν τυράννων τοὺς ὁποίους ἐγινώρισεν ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ σκληρότης εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸν ἄρχοντα, ἀλλὰ δὲν γίνεται πάντοτε καλὴ χρῆσις αὐτῆς. Κάμνει κανεὶς καλὴν χρῆσιν τῆς σκληρότητος ὅταν τὴν ἐφαρμόζη μὲ μεγάλην γοργότητα καὶ πρὸς ἀσφάλειάν του, χωρὶς νὰ ἐξασκολουθῇ νὰ εἶναι σκληρὸς καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του καὶ δίδει ὡς ἀντιστάθμισμα ὅλα τὰ

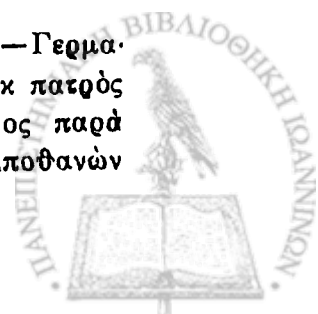
δυνατά πλεονεκτήματα εις τούς ὑπηκόους του. Ἀντιθέτως κάμνει κανεῖς κακὴν χρῆσιν τῆς σκληρότητος καὶ ὅταν ἀκόμη φαίνεται μετρίως σκληρὸς καὶ τοῦτο πάλιν μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ αὐξάνει κατόπιν τὴν σκληρότητα ἀντὶ νὰ τὴν μετριάσῃ σὺν τῷ χρόνῳ. Ὁ κατακτητὴς ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ ὅλας τὰς ἀδικίας, τὰς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαπράξῃ καὶ νὰ τὰς διαπράξῃ ὅλας διὰ μιᾶς, καὶ οὕτω νὰ μὴ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀδικῇ διαρκῶς. Οὕτω, παύων νὰ ἀδικῇ μετὰ τὴν ἐπικράτησίν του, καθησυχάζει τούς ἀνθρώπους καὶ κατόπιν τούς κερδίζει δι' ἀγαθοεργιῶν. Ὁ ἡγεμὼν ὀφείλει μίαν καὶ μόνον νὰ ἔχῃ σκέψιν καὶ εἰς ἓνα καὶ μόνον ν' ἀποβλέπῃ σκοπὸν: τὸν πόλεμον, καὶ νὰ μάθῃ πῶς νὰ μὴ εἶναι εὐθύς καὶ νὰ δύναται νὰ εἶναι ἢ νὰ μὴ εἶναι εὐθύς ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Οἱ ἡγεμόνες πρέπει νὰ εἶναι τόσον πολὺ προσεκτικοί, ὥστε ν' ἀποφεύγουν ἐκείνας μόνον τὰς κακίας, αἱ ὁποῖαι δύναται ν' ἀποτελέσουν ἀφορμὴν ἀπωλείας τῆς ἐξουσίας. Ὁ ἡγεμὼν, ὅστις θέλει νὰ θεωρῆται ὡς γενναϊόδωρος, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν γενναϊοδωρίαν του καὶ νὰ τὴν καθιστᾷ γνωστὴν εἰς ὅλους. Ἄν ὁμοῦς δὲν δύναται νὰ παριστᾷ τὸν γενναϊόδωρον χωρὶς νὰ ζημιώνεται καὶ διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ μὴ καταστῇ γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ γενναϊοδωρία του, τότε ὀφείλει νὰ μὴ φοβῆται τὴν κατηγορίαν τοῦ φειδωλοῦ. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τὴν δυσφήμισιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ κατηγορία τῆς σκληρότητος, ἐὰν θέλῃ νὰ διατηρῇ ἠνωμένους τούς ὑπηκόους του καὶ πιστοὺς εἰς αὐτόν. Συμφέρον του εἶναι νὰ εἶναι ἀγαπητὸς ταυτοχρόνως καὶ ἐπίφοβος. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι δύσκολον, ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ εἶναι ἐπίφοβος παρὰ ἀγαπητὸς, ἂν πρόκειται νὰ λείψῃ μία ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ιδιότητας, ἀλλὰ τόσον μόνον ἐπίφοβος ὥστε, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων, νὰ συγκρατῇ τοῦλάχιστον τὸ μῖσός των.

Διὰ τοῦτο δύναται νὰ φονεύῃ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶναι συμφέρον του νὰ ἀρπάξῃ τὴν περιουσίαν τῶν ὑπηκόων του, διότι οἱ ἄνθρωποι λησμονοῦν ταχύτερον τὸν θάνατον τοῦ πατρός των παρὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας των.

Ὁ συνετὸς ἡγεμὼν πρέπει νὰ στηρίζεται μᾶλλον εἰς τὸν φόβον, ὃ ὁποῖος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τὴν ἐξουσίαν του παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν ἄλλων. Ἐκεῖνοι οἱ ἡγεμόνες ἐμεγαλοῦργησαν, οἱ ὁποῖοι πολὺ ὀλίγον ἐφρόντισαν νὰ τηροῦν τὰς ὑποσχέσεις των καὶ μὲ τὴν πονηρίαν των κατώρθωσαν νὰ ἐξαπατοῦν τούς ἀνθρώπους καὶ νὰ παραπλανοῦν μέχρι τέλους τούς εἰλικρινεῖς. Ἀποφυγὴ παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ τὸν καταστήσῃ ἄξιον μίσους καὶ περιφρονησεως, εἶναι βασικὸν καθήκον τοῦ ἡγεμόνος. Ἀξιομίσητον τὸν καθιστᾷ ἡ διαρπαγὴ τῆς ιδιοκτησίας καὶ τῶν γυναικῶν τῶν ὑπηκόων· περιφρονητέον δὲ ἡ ἐλαφρόνοια, ἡ δειλία, ἡ μαλθακότης, ἡ ἀναποφασιστικότης.

Τοιαῦται εἶναι αἱ ὁδηγίαι, τὰς ὁποίας ἐκ μακρᾶς καὶ βαθείας πείρας του παρέχει ὁ Μακιαβέλλης εἰς τούς βουλομένους νὰ ἄρξουν. Αἱ ἀρχαὶ οὗται προῦκάλεσαν τὴν ἐξέγερσιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως πολλῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν διὰ συγγραμμάτων ν' ἀνατρέψουν αὐτὰς, ὡς ἀνηθικούς καὶ ἀπορριπτέας. Ἐν τούτοις ὁμοῦς ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς ὡς πορισμάτων τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ ὁ τρόπος τῆς διατυπώσεώς των, ὡς μοιραίων καθηκόντων τοῦ ἄρχοντος καὶ πάσης ἐννόμου βίους (κράτους), ἀποδεικνύει τὸν Μακιαβέλλην ἓνα ἐκ τῶν ἀντικειμενικωτέρων καὶ βαθυνουστέρων πολιτικῶν τούς ὁποίους ἐγέννησαν οἱ αἰῶνες.

Μάκκαιϋ (Τζὼν Μακκay).—Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐκ πατρὸς Σκώτου καὶ μητρὸς Γερμανίδος παρὰ τὴν Γλασκώβην τὸ 1864 καὶ ἀποθανὼν

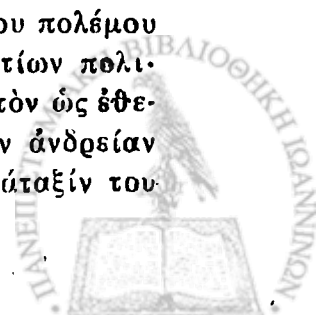

έν Βερολίῳ τὸ 1933. Ἐγκατεστάθη ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς θετῆς του πατρίδος. Ἐξῆσεν ἐν Παρισίοις, Λονδίῳ, Σικάῳ, τελικῶς δὲ ἔγκατεστάθη ἐν Βερολίῳ. Ὁ Μάκκαϊϋ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος σχολιαστὴς καὶ κριτικὸς τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου Μάξ Στέρνερ, ὁ ὁποῖος χάρις εἰς αὐτὸν εὔρε τὴν πραγματικὴν του θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας. Τὸ ἔργον του: «Ὁ Μάξ Στέρνερ ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον του» ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως. Ἐπίσης ὑπῆρξεν ὁ θεωρητικὸς τοῦ ἀτομικισμοῦ. Τὸ μυθιστόρημά του «Οἱ ἀνσρχικοὶ» ἀποτελεῖ πιστὸν πῖνακα τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ προλεταριάτου κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος. Τέλος ὁ Μάκκαϊϋ διὰ τῶν διηγημάτων του, τῶν μυθιστορημάτων του καὶ τῶν πολυπληθῶν ποιημάτων του συγγενεῦει μὲ τοὺς μεγάλους Γερμανοὺς κλασσικοὺς.

Μάκκενσεν (Αὔγουστος φὸν Mackensen).—Διάσημος Γερμανὸς στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1849 καὶ διαδραματίσας σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Μετὰ τὰς πρώτας του σπουδὰς ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χάλης καὶ ἀργότερον εἰσήλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν Οὐσσάρων. Ἀμα τῇ ἐκρήξει τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870 ἔλαβε μέρος εἰς αὐτὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐφέδρου ἀνθυπολοχαγοῦ. Ἡ κατὰ τὰ ἔτη τοῦ πολέμου ὑπηρεσία του τοῦ ἐγέννησε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παραμείνῃ μονίμως εἰς τὸν στρατόν. Στρατιωτικὸς εὐρείας μορφώσεως ὁ Μάκκενσεν ἐπροβιβάσθη τὸ 1882 εἰς ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου, διωρισθεὶς ταυτοχρόνως καθηγητὴς τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Γ'. Ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908 διετέλεσε διοικητὴς τῆς 36ης μεραρχίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτοποθετήθη εἰς τὴν 9ην στρατιάν ἡ ὁποία εἶχεν ἀναλάβει τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου. Εἰς τὴν θέσιν αὐ-

τὴν ὁ Μάκκενσεν κατώρθωσε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ στρατηγικὸν του δαιμόνιον κατατροπώσας τὰς ρωσικὰς στρατιάς περὶ τὸ Κούτνο, τὸ Λότζ καὶ τὸ Πόβιτς. Αἱ ἐπιτυχίαι του συνετέλεσαν ὥστε νὰ τοῦ ἀνατεθῇ κατὰ τὸ 1915 ἡ διοίκησις τῶν ἐν Γαλικίᾳ μαχομένων γερμανικῶν δυνάμεων. Ἐντὸς μηνὸς ὁ Μάκκενσεν κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸ ρωσικὸν μέτωπον παρὰ τὸ Γκόρλιτκ. Τὴν 20 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους (1915) προήχθη εἰς στρατάρχη. Κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας μῆνας Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον συνεχίζων τὰς ἐναντίον τῶν Ρώσων ἐπιχειρήσεις του ἐσημείωσε καὶ νέας νίκας παρὰ τὸ Μπρέστ Λιτόφσκ καὶ τὸ Πίνσκ. Τὸ 1916 ἀνυλαβὼν τὴν διοίκησιν τῶν μικτῶν συμμαχικῶν δυνάμεων (Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας), διήλασε τὴν Σερβίαν, εἰσήλασεν εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ φθάσας μέχρι τῆς Δοβρουτσᾶς κατέλαβεν αὐτήν. Τὸν Μάιον τοῦ 1918 διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ρουμανίας. Ὅταν ὅμως κατέρρευσε τὸ μακεδονικὸν μέτωπον καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν συμμάχων των συνετρίβη, ὁ Μάκκενσεν συνελήφθη αἰχμάλωτος κατὰ τινὰ ἐκ Ρουμανίας εἰς Οὐγγαρίαν διάβασίν του. Ὁ Γερμανὸς στρατάρχης μετεφέρθη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ παρεμείνεν αἰχμάλωτος μέχρι τὸ 1919.

Μάκ Κίνλεϋ (Γουλιέλμος Mac Kingley).—Διάσημος πολιτικὸς ἀνὴρ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (1843—1901). Κατήγετο ἐξ εὐκαταστάτων Σκώτων γονέων καὶ εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πενσυλβανίας ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὀλίγον ἀργότερον ὅμως ἐκτραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ τῶν Βορείων καὶ Νοτίων πολιτειῶν κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντῆς καὶ ἐπέδειξε τοιαύτην ἀνδρείαν ὥστε ὀλίγον μετὰ τὴν κατάταξίν του

ἀπὸ ἀπλοῦς στρατιώτης ἐπροβιβάσθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου μὴ αἰσθανόμενος οὐδεμίαν κλίσιν πρὸς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα ἤρχισε σπουδάζων νομικὰ καὶ ἐργαζόμενος συγχρόνως σκληρότατα διὰ τὴν συντήρησίν του. Κατὰ τὸ 1867 κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμα τῆς νομικῆς καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Ταυτοχρόνως ἤρχισεν ἀναμιγνυόμενος καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν, τὸ δὲ 1877 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν μέλος τοῦ ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου. Ἡ πολιτικὴ σταδιοδρομία τοῦ Μάκ Κίνλεϋ ὑπῆρξε ραγδαία, αἱ δὲ πολιτικαὶ του ἀρεταὶ καθὼς καὶ ἡ πνευματικὴ του εὐστροφία συνετέλεσαν ὥστε ἀμέσως νὰ ἀναδειχθῇ. Τὸ 1889 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κογκρέσσου χάρις εἰς τὰς βαθυτάτας οἰκονομολογικὰς γνώσεις του. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον κατέστησε παγκόσμιον τὴν φήμην τοῦ Μάκ Κίνλεϋ εἶναι ὁ περίφημος νόμος του περὶ οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ νόμου τούτου, ὁ ὁποῖος ἐψηφίσθη τὸ 1890, ἐπέδωκε τὴν ἀπλοποίησιν τῶν δασμολογικῶν διατυπώσεων καὶ τὸν περιορισμὸν ἂν ὄχι τὴν τελείαν ἐξαφάνισιν τοῦ λαθρεμπορίου τοῦ διεξαγομένου διὰ τῶν τελωνείων μὲ πλαστὰς δηλώσεις. Τὸ δεύτερον μέρος προέβλεπε τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ δασμολογίου ἀξανανομένου τοῦ εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ ἐπὶ ὠρισμένων βιομηχανικῶν προϊόντων πρὸς προστασίαν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπὶ ἄλλων δὲ ἐλαττουμένου ἢ καταργουμένου τελείως. Ὁ νόμος οὗτος ἐπέφερεν ἀρχετὰς ἀναστατώσεις εἰς τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καὶ εἶχε σοβαρὰς οἰκονομικὰς συνεπειὰς ἐπὶ ὠρισμένων ξένων βιομηχανιῶν. Ὁ Μάκ Κίνλεϋ τὸ 1891 ἐξελέγη κυβερνήτης τῆς πολιτείας τοῦ Ὁχάϊο καὶ κατὰ τὸ 1896 πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πρώτης προεδρικῆς

του θητείας ἐπανεξελέγη τὸ 1901. Τὸν Σεπτέμβριον ὁμως τοῦ ἰδίου ἔτους ἐδολοφονήθη εἰς τὸ Μπούφαλο ὑπὸ τινος Πολωνοῦ ἀναρχικοῦ.

Μακ—Λήν (Τζὼν Mac Lean).— Ἕλληνας σοσιαλιστὴς (1879—1928), ἐκπαιδευτικὸς ἐν Ἐδιμβούργῳ ὅπου ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτήρησε διεθνιστικὴν στάσιν διὸ καὶ ἐφυλακίσθη. Μετὰ τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν ἐν Ρωσσίᾳ κατεπολέμησε τὴν ἐναντίον αὐτῆς ἐπέμβασιν τῶν δυνάμεων. Τὸ 1919 προσεχώρησεν εἰς τὴν Γ' Διεθνή.

Μάκ-Μάων(Μαυρίκιος Mac-Mahon) —. Γάλλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1808—1893). Διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας. Τὸ 1864 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Ἀλγερίου, ἡ διοίκησίς του ὅμως προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν Ἀλγερινῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς θητείας του (1870). Κατὰ τὸ δίστημα τοῦ γαλλοπρωσσοῦ πολέμου τοῦ 1870—1871 ἐπὶ κεφαλῆς 100 χιλιάδων στρατῶν, παρεδόθη αἰχμάλωτος εἰς τὸν περιώνυμον ἔκτοτε καταστὰν Σεδάν τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1870. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1871 ἐπιστρέψας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Βερσαλιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπολιόρησαν τὴν ἐπαναστατημένην πρωτεύουσαν καὶ κατέστειλαν τὴν Παρισινήν Κομμούναν. Τὸ 1873, χάρις εἰς τὴν μοναρχικὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας διετέλεσε δὲ τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1879. Κατόπιν τῆς πίεσεως τοῦ ὅλον ἐγκουμένου δημοκρατικοῦ ρεύματος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ.

Μακντόναλντ (Τζαίημς Ράμσαιϋ Macdonald).— Ἕλληνας πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1866. Εἶναι ὄργανωτὴς καὶ ὁ πρῶτος γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐργατικοῦ ἀγγλικοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐπιτρο-

πῆς τῆς ἐργατικῆς κοινοβουλευτικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1912. Τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτὴς τὸ 1906 καὶ ἀπὸ τοῦ 1912 ἐπεβλήθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἰς τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον. Κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον τοῦ 1914 ἡ στάσις του ὑπῆρξεν εἰρημιστική. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1918 δὲν ἐπανεξελέγη βουλευτὴς. Τὸ 1922 μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Λόυδ Τζώρτζ, ὁ Μακντόναλντ ἀρχηγὸς καὶ πάλιν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἰς τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, ἐτέθη ἐπισήμως ἐπὶ κεφαλῆς τῆ ἀντιπολιτεύσεως. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1924 ἐσχημάτισε τὴν πρώτην ἐργατικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὴν πρωθυπουργίαν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1924 κατόπιν τῆς ἐκλογικῆς ἐπιτυχίας τῶν συντηρητικῶν ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν του. Ἡ πρώτη κυβέρνησις τοῦ Μακντόναλντ συνεχάλεσε τὴν συνδιασχεσίαν τοῦ Λονδίνου (1924) κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγίνε δεκτὸν τὸ σχέδιον Ντώζ. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1929 ἐσχημάτισε τὴν δευτέραν ἐργατικὴν κυβέρνησιν διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν φιλελευθέρων. Μετὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς ὁ Μακντόναλντ ἐπὶ κεφαλῆς μερίδος ἐργατικῶν βουλευτῶν ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν κυβερνήσεως ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ, ἡ ὁποία καὶ ἐπραγματοποιήθη διὰ τῆς συμμετοχῆς ἐργατικῶν, φιλελευθέρων καὶ συντηρητικῶν μὲ πρωθυπουργὸν τὸν Μακντόναλντ.

Ὁ Μακντόναλντ εἶναι ὁ τύπος τοῦ μικροασικοῦ πολιτικοῦ. Ἐπεδίωξε τὴν ὑπερταξικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν μετατροπὴν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἀπὸ ταξικοῦ εἰς ἐθνικὸν κόμμα. Ὑπῆρξε πιστὸς εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀστικὰς παραδόσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν.

Ἀπὸ τοῦ 1924, κατόπιν βραχυτάτης περιόδου ἀριστερισμοῦ, ὄχι μόνον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Β'. Διεθνή, ἀλλὰ ἐξελίχθη εἰς ἀρχηγὸν τῆς δεξιᾶς παρατά-

ξεως τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, διακόψας ἐν τῇ πράξει κάθε δεσμὸν μὲ τὸ ἀνεξάρτητον ἀγγλικὸν ἐργατικὸν κόμμα, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς ὑπῆρξε πρὸ τοῦ πολέμου καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα αὐτοῦ.

Ὁ Μακντόναλντ ἔγραψε διάφορα ἔργα, μὴ διακρινόμενα διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἰδεῶν των. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα», «Ὁ σοσιαλισμὸς» (μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν) κ. ἄ.

Μακρόπουλος (Ἰωάννης).—Πολιτευτὴς ἐκ Λαμίας γεννηθεὶς τὸ 1883. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ δικαίου τὸ 1904. Ἀπὸ τοῦ 1906 ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τὸ 1925 ἐκλήθη ὑπὸ τῆς παμψηφίας σχεδὸν τῶν συμπολιτῶν του εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ δήμου Λαμιέων, τὴν ὁποίαν ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1929, μὴ ἀποδεχθεὶς νέαν δημοτικὴν ὑποψηφιότητα. Τὸ 1932 ἐγένετο τὸ πρῶτον βουλευτὴς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἐπανεκλεγείσ τὴν 5ην Μαρτίου 1933. Μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Τσαλδάρη ὡς ὑπουργὸς τῆς Προνοίας μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Τουρκοβασίλη ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Μακρυγιάννης (Ἐμμανουὴλ Σταματίου).—Νομομαθὴς καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Ἐρμούπολει τὸ 1870. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν διορισθεὶς δικηγόρος ἐν ἔτει 1891. Διετέλεσε πρωτοδίκης ἐν Χαλκίδι, Ναυπλίῳ, Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ. Συνέγραψε: «Μελέτην περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Σόλωνος», «Περὶ νομῆς», «Δίκαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ», «Περὶ τῆς ἰκανότητος τῶν ἀνηλίκων πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι», «Λεξικὸν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας», «Κωδικοποιήσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου» (οἰκογενειακὸν δίκαιον) κλπ. Ὑπεμνημάτισε καὶ συνεχρόνισε τὴν κλασσικὴν δίδομον

«Ερμηνείαν τῆς Ποινικῆς Δικονομίας» τοῦ Κωνσταντοπούλου μετὰ τῶν νεωτέρων νόμων καὶ τῆς νομολογίας τῶν δικαστηρίων. Ὡς δικηγόρος ἐξέδιδεν ἐν Σύρῳ τὴν «Δικαστικὴν ἔφημερίδα τῶν Κυκλάδων». Νῦν δικηγορεῖ παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ δικαστηρίοις.

Μακρυγιάννης (Ἰωάννης).— Στρατηγὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ πρωτεργάτης τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συντάγματος ἐν Ἑλλάδι (1797—1864). Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, διωχθεὶς ὅμως καὶ φυλακισθεὶς ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐδραπέτευσε, προσεκολλήθη εἰς τὸν Γῶγον Μπακόλαν καὶ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως. Διακριθεὶς ἀμέσως ἐξελέγη τὸ 1822 ὑποφρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἀγανακτήσας ἐκ τῶν μεταξὺ Ἀνδρούτσου καὶ Γκούρα φιλονικειῶν, ἔφυγεν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ προσήλθε νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν. Ἐπειτα ὑπηρετήσεν ἀπ' εὐθείας τὴν διοίκησιν. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τοῦ 1824 καὶ 1825 ἐφάνη σκληρότατος διώκτης τῶν ἀνταρτῶν καὶ στυλοβάτης τῆς πειθαρχίας. Διεκρίθη σπουδαίως εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ ἄμυναν, ὅπου μόλις ἐσώθη παρὰ τὸ Νεόκαστρον καὶ κατὰ τὴν μάχην τῶν Μύλων, ὅπου κατώρθωσε διὰ καταλλήλου προπαρασκευῆς νὰ φθείρῃ τὴν ὀρμητικότητα τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὅπου ἐτραυματίσθη. Ἐπροστάτευσεν καὶ τὴν Ὑδραν ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἀπέτρεψε τὰς ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας. Ἀλλ' ἠγανάκτησε τόσον κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν ὀπλιτῶν του, ὥστε διαλύσας τὸ σῶμα του, κατετάχθη ὡς ἀπλοῦς ὀπλίτης εἰς τὸ τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου. Ἡ διοίκησις ὁμοῦς μὴ ἀποδεχθεῖσα τὴν παραίτησίν του ἀπὸ χιλιάρχου, τοῦ ἀνέθηκε τὴν φρουρῆσιν τῆς κάτω πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Κιουταχῆ.

Μετὰ τὴν ἄλωσίν τῆς ἡμύνθη κρατερῶς εἰς τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου, ὅπου

καὶ ἔλαβε τρεῖς πληγὰς. Συμφιλιωθεὶς μετὰ τοῦ Γκούρα μετέσχεν ὡς τέταρτον μέλος τῆς διοικήσεως τὴν Ἀκρόπολιν ἐπιτροπῆς, μολονότι δὲ πάσχων ἐκ τῶν τραυμάτων ἀνέλιβε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ φρουρίου διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς διοικήσεως. Πράγματι ἐπέτυχεν τὴν θαυμαστὴν ἄνοδον τοῦ Φαβιέρου μετὰ τῶν πυριτιδοφόρων ὀπλιτῶν του καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ φέροντος ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Κιουταχῆ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Ἐπὶ κυβερνήτου ἀνέλαβε τὴν ἐκτελεστικὴν ἀρχὴν ἐν Πελοποννήσῳ μέχρι τοῦ 1830 ὅποτε ἐτοποθετήθη εἰς τὰ ἐλαφρὰ σώματα. Ἐκτοτε ἠσχολήθη μὲ τὴν προίκησιν τῆς Ἑλλάδος διὰ συντάγματος δι' ὃ καὶ ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Καποδίστρια καὶ ἔπειτα τῆς Ἀντιβασιλείας. Ἡ παρὰ τὴν φερόνυμον συνοικίαν οἰκία του ἀπέβη τὸ κέντρον τῶν συνταγματικῶν, εἰς αὐτὴν δὲ ἐν μυστικῇ συνεδριάσει ὑπεγράφη ὁ περιώνυμος «Ὅρκος». Μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ πρώτου συντάγματος, διεκρίθη ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει διὰ τὴν δριμύτητα τῆς πολιτικῆς του, ἐπισύρας τὴν κατηγορίαν ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ Ὀθωνος. Καὶ ἀπηλλάγη μὲν τότε τῆς κατηγορίας, δὲν τὸ ἐπέτυχεν ὅμως καὶ τὸ 1851, ὅποτε, δικασθεὶς διὰ παρομοίαν αἰτίαν, κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἡ ποινὴ του αὕτη μετετρέπη εἰς ἰσόβια καὶ κατόπιν εἰς δέκα ἐτῶν δεσμά, καὶ τέλος, τῇ παρεμβάσει τοῦ τότε πανισχύρου πρωθυπουργοῦ Δ. Καλλέργη, ἔλαβε χάριν. Ἀλλ' ἡ ὑγεία του εἶχε κλονισθῆ πλέον σοβαρῶς ἐκ τῶν κακουχιῶν τῆς φυλακῆς. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἀπεκατεστάθη, ἀνακτίσας τοὺς βαθμοὺς του καὶ προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον. Ἀφῆκεν ἀρχεῖον, χαρακτηριστικώτατον διὰ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἀφηγήσεως τῶν διαφόρων γεγονότων, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰ. Βλαχογιάννη.

Μαλατέστα (Ἐρρίκος Malatesta).— Ἴταλὸς ἀναρχικὸς γεννηθεὶς τὸ 1858 ἐκ

ΡΑΜΣΑΙΪ' ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ
Ὁ ἄλλοτε ἀρχηγὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος

πλουσίων, οἵτινες τὸν προώριζον δι' ἀνωτέρας σπουδᾶς. Δεκατετραετῆς ἐφυλακίσθη δι' ἓν ἐξυβριστικὸν ἄρθρον ἐναντίον τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ τοῦ Β'. Εἰκοσαετῆς ἦτο ἤδη διεθνιστῆς καὶ ἀναρχικός, θεωρούμενος ὡς ὁ ἐπικινδυνώδესτος ἐπαναστάτης διὰ τὴν νεαρὰν μοναρχίαν. Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Robert Fritz ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Α' Διεθνῆ. Συντάκτης ὢν τῆς ἀναρχικῆς ἔφημερίδος τῆς Νεαπόλεως «Κώδων» συνελήφθη διὰ τὰ ἐπαναστατικά του ἄρθρα, δραπετεύσας ὁμως ἐκ τῶν φυλακῶν κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν ὅπου ἐγνώρισε τὸν Μπακοῦνιν, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέθη διὰ στενωτάτης φιλίας, διατέλλεσας ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα καὶ ἰδιαίτερος γραμματεὺς του. Τὸ 1872 μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι περὶ τὸ 1876 ἐξεδηλώθησαν ὁπαδοὶ τῆς τρομοκρατικῆς δράσεως. Ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀναρχικῶν Καρόλου Καφιέρο καὶ Σεργίου Κραβτίσκι συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς διετῆ φυλάκισιν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1877 διότι ἐληλάτησε καὶ ἔκαυσε τὰ κοινοτικά ἀρχεῖα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μπενεβέντο. Τὸ 1878 ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

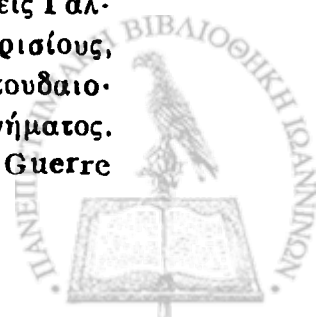
Τὸ 1879 ἐξωρίσθη ἐκ Γαλλίας διὰ τὴν ἐπαιστατικὴν του δραῶσιν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου τὸ 1884 ἐξέδωκεν ἐν Φλωρεντία τὸ περιοδικὸν «Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα». Μειέσχε τῶν σοσιαλιστικῶν συνεδρίων τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Βέρνης (1876), τοῦ Λονδίνου (1881), τοῦ Καπολάγκο καὶ τῆς Ἀμιένης ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων. Τὸ 1895 συνειργάσθη εἰς τὸν «Νέον Χρόνον» καὶ τὸ 1898 ἐξέδωκεν ἐν Ἰταλίᾳ τὸ ἐβδομαδιαῖον «Ἡ ἑξέγερσις». Συλληφθεὶς ἐκ νέου διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν του ἀρθρογραφίαν ἐξετοπίσθη εἰς τὴν νῆσον Λαμπεντούκα, ὅπουθεν μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων μηνῶν τῇ βοήθειᾳ μερικῶν φίλων του, ἐδραπέτευσε μεταβάς εἰς Μάλταν, Τύνιδα

καὶ κατοπιν εἰς Λονδίνον.

Τὸ 1907 μετέσχε τοῦ διεθνοῦς ἀναρχικοῦ συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ.

Τὸ 1913 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὴ ὁμως ὑπῆρξεν ἐναντίον του ἡ κατηγορία ἐπὶ ὑποκινήσει τῶν ταραχῶν τῆς «ἐρυθρᾶς ἐβδομάδος» τῆς Ἀγκῶνος καὶ ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῆ, κατέφυγεν εἰς Λονδίνον ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου. Τὸ 1919 παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν τῶν ἀστυνομικῶν Ἀγγλίας καὶ Ἰταλίας κατώρθωσε νὰ φθάσῃ κρυφίως εἰς Μιλᾶνον, ὅπου ἔδρασε κατὰ τὰς καταλήψεις τῶν ἐργοστασίων, ἀναλαβὼν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς καθημερινῆς ἀναρχικῆς ἔφημερίδος «Νέα ἀνθρωπότης». Ὑπῆρξεν ὁ ἀσπονδώτερος ἀντίπαλος τοῦ Μουσσολίνι καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμού ἀπεσύρθη εἰς Ρώμην ὅπου ἔζησεν ἐπιτηρούμενος αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1932. Ὁ Μαλατέστα ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὁμοϊδεατῶν του διὰ τῆς δράσεώς του καὶ τῆς ἀναρχικῆς ἀρθρογραφίας του.

Μαλατέ (Ἐννεκὲν Κάρολος Μαλατέ).— Γάλλος ἀναρχικός, γεννηθεὶς τὸ 1857. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἰατρικὴν, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ διακόψῃ τὰς σπουδὰς του ἠκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τηλεγραφετοῦ. Τὸ 1881 ἔδρασε ἐν Γαλλίᾳ φιλελευθέρων ἀναρχικῶν ὁργάνωσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοσμοπολιτικὴ ἔνωσις» μὲ ὄργανον τὴν «*Revolution cosmopolite*». Τὸ 1890 κατεδικάσθη εἰς δεκαπέντε μηνῶν φυλάκισιν καὶ 3.000 φράγκων πρόστιμον δι' ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς τὴν ἔφημερίδα «*L'attaque*» καὶ τὸ 1892 ἐξωρίσθη ἐκ Γαλλίας καὶ ἔζησεν ἐπὶ τριετίαν ἐν Λονδίῳ ὡς ἀνταποκριτῆς τοῦ «*L' intransigeant*». Δύο ἔτη βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, θεωρούμενος ὡς εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἡγετῶν τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν «*Guerre*

sociale» τοῦ Γ. Ἐρβὲ καὶ συνέγραψε πολλά ἔργα σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Χριστιανικὴ ἐπανάστασις καὶ κοινωνικὴ ἐπανάστασις», «Ἀπὸ τῆς νομοῦνας εἰς τὴν ἀναρχίαν», «Ἡ φιλοσοφία τῆς ἀναρχίας», «Αἱ διασκεδάσεις τῆς ἐξουσίας», «Πρὸ τῆς ὥρας», «Ὁ νέος ἄνθρωπος» κ. ἄ. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου (1914—1918) ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, παρὰ τὰς ἀρχάς του. Τὸ 1918 συνειργάσθη εἰς τὴν «La France libre».

Μαλεμπράνς (Νικόλαος Malebranche).— Γάλλος ἰδεαλιστῆς φιλόσοφος (1638—1715), γεννηθεὶς ἐν Παριίοις. Τὸ κύριον ἔργον αὐτοῦ εἶναι «Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας». Ὁ Μαλεμπράνς πειρώμενος νὰ ἄρῃ τὰς δυσχερείας τοῦ δυϊσμοῦ τοῦ Καρτεσίου, ἀποκρούει οὐ μόνον τὴν μεταξὺ πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν φαινομένων ἀλληλεπίδρασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταξὺ ὁμοειδῶν. Ἡ μεταξὺ τῶν φυσικῶν φαινομένων παρατηρουμένη συνάρτησις ὀφείλεται, κατ' αὐτόν, εἰς τὴν ἐκάστοτε παρεμβασιν τοῦ θεοῦ. Ἡ πορεία τῶν παραστάσεων ἡμῶν ἐξαρτᾶται ἐντελῶς ἐκ τοῦ θεοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς συναρτήσεως πρὸς ὑλικά φαινόμενα. Αἱ παραστάσεις αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, εἶναι παραστάσεις τοῦ θεοῦ, μέρος τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Ὁ Μαλεμπράνς διὰ τοῦ μεταφυσικοῦ του συστήματος ἀποδεικνύει εἰς ποῖα ἄτῃρα δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ὁ συνεπὴς ἰδεαλισμός.

Μάλθος. (Θωμᾶς Ροβέρτος Malthus).— Ἄγγλος οἰκονομολόγος, περίφημος διὰ τὴν περὶ πληθυσμοῦ θεωρίαν του, γεννηθεὶς τὸ 1766 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1834. Δευτερότοκος υἱὸς μικρογαιοκτήμονος, ἐνθουσιώδους ὀπαδοῦ τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Κοντορσέ καὶ τοῦ Γκόντουϊν, προωρῶντο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν εἰσήχθη εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ

Ἰησοῦ τοῦ Καίμπριτζ, ὁπόθεν ἀπεφοίτησε τὸ 1788 καὶ ἐγένετο κληρικὸς. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ «Πλοῦτου τῶν ἐθνῶν» τοῦ Ἀδάμ Σμίθ, τῶν «Δοκιμίων» τοῦ Δ. Χιούμ καὶ ἄλλων ἔργων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, τὸν προσεῖλκυσαν εἰς τὰς οἰκονομικὰς μελέτας καὶ τὸν κατέστησαν ὀπαδὸν τῆς ἀτομικιστικῆς καὶ χρησιμοθηρικῆς σχολῆς. Τὸ 1796 ἐξεπόνθη μελέτην περὶ τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, εἰς ἣν ἐπετίθετο κατὰ τοῦ Πίτ, ἐξεδηλοῦτο ὀπαδὸς τοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῶν οὐίγων καὶ ἐπέκρινε τὸν νόμον τῶν πτωχῶν. Τὴν μελέτην ταύτην, τιτλοφορουμένην «Ἡ κρίσις», τῷ ἀπηγόρευσε ὁ πατὴρ νὰ δώσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα. Δύο ἔτη βραδύτερον ἐδημοσίευσεν, ἄνωνύμως, τὸ σπουδαιότερον ἔργον του: «Δοκίμιον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πληθυσμοῦ», τὸ ὁποῖον προσφέρει πολὺτιμον ἐνίσχυσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον οἰκονομικὴν σχολήν, προυκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν ὄλων τῶν ρωμαντικῶν καὶ συναισθηματικῶν πολιτικῶν. Θέλων νὰ στηρίξῃ τὴν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας του καὶ εἰς προσωπικὰς παρατηρήσεις, ἐπεχείρησε μετ' ἄλλων τριῶν παστόρων ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς τὴν Δανιμαρκίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν πορισμάτων τοῦ ὁποίου ἐξεπόνθη δευτέραν συμπληρωμένην ἐκδοσιν τοῦ ἔργου. Τὸ 1805 ἐγένετο καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδρυθῆ ἐν Haylebury ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν. Τὸ 1819 ὠνομάσθη μέλος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, τὸ 1821 συνέβαλεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς λέσχης τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τὸ 1833 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου. Ὁ Μάλθος ἦτο ἄνθρωπος ἠπίου χαρακτήρος καὶ εἶχε μεγίστην αὐτοκυριαρχίαν. Λό.

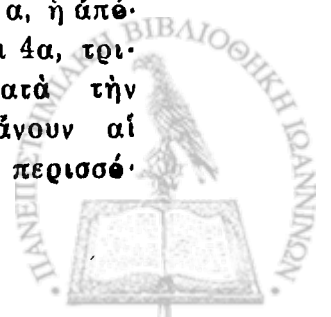
γῶ τῶν ἀντιλήψεών του, ὑπέστη πολλές ἐπιθέσεις, ἀλλ' εἶχε πάντοτε τὸ ὕφος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι βαθύτατα πεπεισμένος διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀποφθεῶν του καὶ δὲν ταράσσεται ἀπὸ τὰς ἀποδοκιμασίας, τὰς ὁποίας θεωρεῖ προσωρινάς.

Ὁ Μάλθος ἔγραψεν ἀρκετὰ ἔργα σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι «Δοκίμιον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πληθυσμοῦ» (1798). Τοῦ ἔργου τούτου ἐγένοντο πολυάριθμοι ἐκδόσεις, ζῶντος ἔτι τοῦ συγγραφέως καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ β'. τοῦ 1805 (τόμ. 2), ἡ γ'. τοῦ 1806, ἡ δ'. τοῦ 1807, ἡ ε'. τοῦ 1817, ἡ στ'. τοῦ 1826 ἡ θ'. τοῦ 1888, ἡ ι'. τοῦ 1890 καὶ πολλάι μεταφράσεις εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. «Αἱ ἀρχαὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐξεταζόμεναι ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς των» (1820). Δευτέρα ἔκδοσις τοῦ ἔργου τούτου σημαντικῶς ἐπηυξημένη ἐγένετο ἐν Λονδίῳ τὸ 1836. «Ὁρισμὸς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1827), «Ἐρευνα τῶν αἰτίων τῆς παρούσης ὑπερτιμήσεως τῶν τροφίμων», «Μέτρον τῆς ἀξίας» (1823) κ. ἄ.

Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν ἄρθρα εἰς διάφορα περιοδικά, ὡς εἰς τὰ «Edinburgh Review», «Quarterly Review», κλπ. καὶ περὶ τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὸ συμπλήρωμα τῆς «Βρετανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» (British Cyclopaedia) κλπ. Τὰ σπουδαιότερα ὅμως καὶ κεφαλαιωδέστερα ἐξ ὅλων τῶν ἔργων του εἶναι τὰ τρία πρῶτα, τὰ ὁποία περιέχουν καὶ τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαλθοσιανισμὸς* γνωστὴν κοινωνικοοικονομικὴν θεωρίαν του, ἡ ὁποία τόσους ἐνθέρμους ὁπαδούς καὶ ἀσπόνδους ἐχθρούς ἀπέκτησε.

Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μάλθου ἀποτελοῦν ἀπάντησιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Γκόντουϊν (βλ. λ.) διατυπωθείσας γνώμας περὶ τῶν αἰτίων τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος. Ὁ Γκόντουϊν ὑπεστήριξεν ὅτι θεμελιῶδες αἶτιον τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας εἶνε ἡ ἄνισος κατανομή

τοῦ πλούτου καὶ ὅτι ἐπομένως μία ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καθεστώτος, στηριζομένη εἰς ἰσότητα διανομῆς τῶν ἀγαθῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας ἐκάστου, ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δυστυχίας. Εἰς τὴν αἰσιόδοξον ταύτην θεωρίαν τοῦ Γκόντουϊν ὁ Μάλθος ἀντέταξε τὴν ἰδικὴν του θεωρίαν περὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς ἔχει τὰσιν ν' αὐξάνη κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον (1, 2, 4, 8, 16, 32, κλπ.), τὰ μέσα διατροφῆς δὲν αὐξάνου ἀναλόγως, ἀλλὰ κατ' ἀριθμητικὴν πρόοδον (1, 2, 3, 4, 5, 6 κλπ.). Ἡ δυσαναλογία αὕτη μεταξὺ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν μέσων διατροφῆς εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται περιορισμὸς τῶν γεννήσεων. Ἄλλως ἡ ἀνθρωπότης διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ ἐξαφανισθῇ ἕνεκα ἐλλείψεως τροφίμων ἢ νὰ ἀποδυσθῇ εἰς ἀνηλεῆ καὶ ἀκατάπαντον ἐμφύλιον σπαραγμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλθουν νικηταὶ οἱ ἰσχυρότεροι, ἐνῶ οἱ ἀσθενέστεροι θὰ χαθοῦν. Τὴν θεωρίαν ταύτην παρεδέχθησαν ὡς ἕξ ὀλοκλήρου ὀρθὴν οἱ μαθηταὶ τοῦ Μάλθου καὶ κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι ἡ κακὴ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν ἀλλ' ἡ ἀνεπάρχεια αὐτῶν εἶναι ἀφορμὴ τῆς κακοδαιμονίας. Ἄλλοι ὅμως ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ νόμος τοῦ Μάλθου περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε ἀνύπαρκτος, διότι στηρίζεται εἰς ἀμφιβόλου ἀξίας στατιστικὰ δεδομένα. Ὁ κυριώτερος ἀντίπαλός του, ὁ Προυντόν, ὑπεστήριξεν ὅτι ναὶ μὲν ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον, ἀλλὰ ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας αὐξάνει κατὰ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων. Ὅταν δηλαδὴ ἡ ἀπόδοσις ἐνὸς ἐργάτου εἶνε α, ἡ ἀπόδοσις δύο ὁμοῦ ἐργατῶν εἶναι 4α, τριῶν 9α, τεσσάρων 16α κλπ. Κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην, χωρὶς ν' αὐξάνου αἱ ἀτομικαὶ προσπάθειαι, ὅσον περισσό-

τερον ἐργάζονται, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι ἢ εὐημερία καὶ τόσον μικρότερος ὁ κοινωνικὸς μόχθος. Τὴν κακοδαιμονίαν ἐπομένως δὲν γεννᾷ ὁ ὑπερπληθυσμός, ἀλλ' ἢ κακὴ ὀργάνωσις τῆς κοινωνίας.

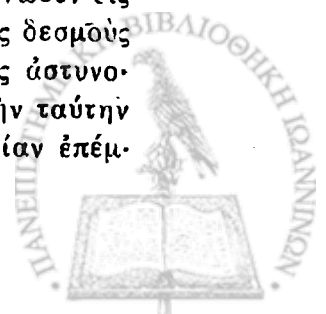
Τοιοιουτρόπως ἡ θεωρία τοῦ Μάλθου, ἀπὸ καθαρώς οἰκονομικῆ, μετεβλήθη εἰς κοινωνιολογικὴν καὶ υἱοθετήθη ἢ ἀπεκρούσθη, ἀναλόγως τῶν ἐκ τῶν προτέρων περὶ κοινωνίας ἀπόψεων τῶν συζητούντων. Οἱ συντηρητικοί, χωρὶς νὰ παραδεχθοῦν τὰς περὶ περιορισμοῦ τῆς τεκνοποιίας προσταγὰς τοῦ Μάλθου, ἐθεώρησαν εὐλογον τὴν ἐξήγησιν τῆς αἰτίας τῆς κακοδαιμονίας, διότι ἡ τοιαύτη ἐξήγησις μετέθετε καὶ ἐξηφάνιζε σχεδὸν τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς μεταβολῆς, οἱ δὲ προοδευτικοὶ ἀπέκρουσαν διαρρήδην τὴν ἀντιδραστικὴν ταύτην θεωρίαν, ἢ ὁποία ἠθώωνε τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν καθεστῶς ἀπὸ τὰς ἐναντίον του ὑπ' αὐτῶν διατυπωμένους κατηγορίας. Καὶ ναὶ μὲν δὲν παρεδέχθησαν ἐξ ὀλοκλήρου οἱ προοδευτικοὶ τὴν ἄποψιν τοῦ Προυντόν καθ' ἣν ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας ἀυξάνει κατὰ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων, ἀλλ' ὑπεστήριζον ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀθλιότης παρουσιάζεται ἐξ ἴσου ὑπὸ τὴν μορφήν ἐλλείψεως οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ πλεονασμοῦ αὐτῶν καὶ ὅτι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἐργαζομένους εἶαι ἡ ὑποπαραγωγή καὶ ἡ ὑπερπαραγωγή. Ἐπειδὴ ὁμως ἀφ' ἑτέρου ἀνεγνώρισαν ὅτι παρ' ὅλην τὴν ἐνδεχομένην πρόοδον τῆς τεχνικῆς καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος καὶ τὴν ἴσην διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, οἱ πρῶτοι ὕλαι δὲν ἐπιδέχονται ἀπεριοριστον αὐξήσιν, καθὸ ἀποθέματα τοῦ πλανήτου μας περιορισμένα φυσικῶς, υἱοθέτησαν ἐν μέρει τὰς περὶ περιορισμοῦ τῆς τεκνοποιίας ἀπόψεις τοῦ Μάλθου. Ἡ νέα αὕτη μεταρρυθμισμένη ἐμφάνισις τοῦ μαλθουσιανισμοῦ ἀπεκλήθη *νεομαλθουσιανισμός*, κατακτᾷ ὅλον ἐδαφος καὶ ἀγω-

νίζεται νὰ ἐπιτύχη καὶ νομικὴν καθιέρωσιν διὰ τῆς θεσπίσεως τοῦ ἀτιμωρήτου τῶν ἐκτρώσεων καὶ ὄλων τῶν ἐπεμβάσεων πρὸς περιορισμὸν τῆς τεκνοποιίας.

Μαλθουσιανισμός.—Ἡ περὶ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων θεωρία τοῦ Μάλθου (βλ. λ.), ὡς διευτυθη αὕτη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ὡς ἐξειλίχθη κατόπιν (νεομαλθουσιανισμός).

Μαλίβιν (Νικόλαος, Σάλχωφ).—Ρῶσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1877. Ἀνεμίχθη εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κίνημα τῆς Μόσχας ἀπὸ τοῦ 1897, συλληφθεὶς δὲ ἐξωρίσθη διὰ μίαν τριετίαν εἰς τὸ κυβερνεῖον τοῦ Βολόγκντα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ σχίσματος ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἐτάχθη' μετὰ τὴν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων. Τὸ 1904 εὐρισκόμενος ἐν Γενεύῃ ἔγραψεν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Λένιν τὴν προσσοῦραν: «Ὁ ἀγὼν διὰ τὸ συνέδριον» μετὰ τὴν ὑπογραφὴν Ν. Σάλχωφ. Καταδικασθεὶς καὶ συλληφθεὶς ἐπανειλημμένως, εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν παρανόμως ἐν Ρωσίᾳ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἀπεμακρύνθη τοῦ κόμματος ἐπανελθὼν εἰς αὐτὸ κατὰ τὸ 1919. Ὑπῆρξε συνεργάτης τῶν πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἐρυθροῦ στρατοῦ καὶ ἀσχολεῖται ἰδίᾳ μετὰ τὴν κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν καὶ ζύμωσιν.

Μαλινόφσκυ (Ρομὰν Βατσλάβοβιτς).—Ρῶσος χαφιῆς (provoicateur), ἐργασθεὶς μεταξὺ τῶν μπολσεβίκων (1876—1918). Τὸ 1912 ἐξελέγη μέλος τῆς Δ' Δούμας. Ἡ δραῖσις τοῦ Μαλινόφσκυ ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Τζουνκόβσκυ, ὁ ὁποῖος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Δούμας τοὺς δεσμοὺς αὐτοῦ μετὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀστυνομίας. Μετὰ τὴν καταπληκτικὴν ταύτην ἀποκάλυψιν καὶ τὴν δραστηρίαν ἐπέμ-

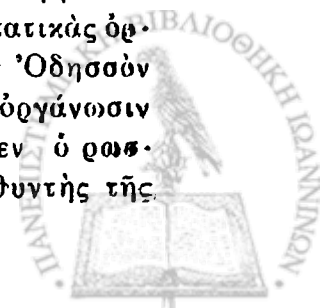

βασιν τοῦ προέδρου τῆς Δούμας Μ. Β Ροντζιάνκο, ὁ Μαλινόφσκυ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ καὶ ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου εὐρίσκειτο ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἀπεκλείσθη εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν αἰχμαλώτων. Τὸ 1918 ἐπιστρέψας εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν, συνελήφθη καὶ ἐτυφεκίσθη ἀποφάσει τοῦ ἀνωτάτου ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου.

Μαλίνωφ (Ἀλέξανδρος).—Σύγχρονος Βούλγαρος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1867. Τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς διήκουσεν ἐν Ρωσίᾳ, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Βουλγαρίαν ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ 1897. Κατόπιν ἀκολουθήσας τὸ δικαστικὸν στάδιον ἐγένετο κατ' ἀρχὰς εἰσαγγελεὺς καὶ εἶτα πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν Σόφιας. Μετὰ διετίαν ὅμως ἐγκατέλειψε τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν. Προσχωρήσας εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα κατώρθωσε μετὰ τινα ἔτη νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς του. Τὸ 1901 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς καὶ ἔκτοτε ἐξηκολούθησε συνεχῶς ἐκλεγόμενος. Τὸ 1908 ἐγένετο τὸ πρῶτον πρωθυπουργὸς ἐπωφεληθεὶς δὲ τῆς πολιτικῆς ἀνωμαλίας, ἣ ὅποια εἶχεν ἐπέλθῃ εἰς τὴν Τουρκίαν λόγῳ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ συνταγματικοῦ καθεστώτος διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Νεοτούρκων, ἀνεκήρυξεν ἀνεξάρτητον βασιλείον τὴν Βουλγαρίαν ἣ ὅποια ἦτο ἕως τότε ἡγεμονία φόρου ὑποτελῆς εἰς τὸν σουλτάνον. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1911 ἣ ὑπὸ τὸν Μαλίνωφ κυβέρνησις παρητήθη λόγῳ τῆς ὑπερισχύσεως τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας εἰς βάρος τῆς ρωσικῆς, τῆς ὁποίας ὀπαδὸς ἦτο ὁ Μαλίνωφ. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀκολουθῶν τὴν φιλορωσικὴν του πολιτικὴν προσεπάθησε νὰ φέρῃ τὴν Βουλγαρίαν πρὸς τὸ μέρος τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως (Ἀγγλίας, Γαλλίας, καὶ Ρωσίας), μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του λόγῳ τῆς δι-

πλωματικῆς δραστηριότητος τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ἣ Γερμανία καὶ κυρίως ἣ Αὐστρία, ἠναγκάσθη νὰ ἀπόσχῃ τῆς πολιτικῆς κινήσεως, τηρῶν ἄκραν ἐπιφυλακτικότητα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ὅταν ὅμως τὸν Ἰούνιον τοῦ 1918 ἣ κυβέρνησις Ραδοσλάβωφ ἠναγκάσθη λόγῳ τῆς ἐνάρεξως τῆς καταρρεύσεως τοῦ μακεδονικοῦ μετώπου νὰ παραιτηθῆ, ὁ Μαλίνωφ ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως ἀπὸ πρόσωπα εὐμενῶς διακείμενα πρὸς τοὺς Συμμάχους. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1918 ὁ Μαλίνωφ ἀπήνθουνεν ἐξ ὀνόματος τῆς Βουλγαρίας, ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς Συμμάχους ζητῶν τὴν εἰρήνην. Ταυτοχρόνως ἐπέβαλεν εἰς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νικητῶν, τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν, ἣ ὅποια ἐπραγματοποιήθη τὴν 3ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἡ μετὰ τὴν σίναψιν τῆς ἀνακομῆς δημιουργηθεῖσα ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Βουλγαρίας ἐξηνάγκασε τὸν Μαλίνωφ νὰ παραιτηθῆ τῆς προεδρίας τῆς κυβερνήσεως. Ἄμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ ἀγροτικὸν κόμμα καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως Σταμπολίνσκυ ὁ Μαλίνωφ ὅπως καὶ ἄλλοι Βούλγαροι πολιτικοὶ ἐδιώχθη καὶ ἐφυλακίσθη. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ ἡγέτου τοῦ κόμματος τούτου Σταμπολίνσκυ ὁ Μαλίνωφ ἀπεφυλακίσθη καὶ ἤρχισε ἀναμιγνυόμενος καὶ πάλιν εἰς τὴν πολιτικὴν.

Μάλισεφ (Σεργεῖ Βασίλιεβιτς).—Ρῶσος ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς τὸ 1877. Εἰργάσθη τὸ 1891—1896 ὡς ὑπάλληλος. Τὸ 1896 ἐμυήθη εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ιδέας καὶ ἤρχισε λαμβάνων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ὁργανώσεις. Τὸ 1903 μετέβη εἰς Ὀδησὸν ὅπου προσεχώρησεν εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς «Ἰσκρας». Ὅταν ἤρχισεν ὁ ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος, ὁ διευθυντὴς τῆς

ἀστυνομίας προσκαλέσας τὸν Μάλισεφ τοῦ ἐπρότεινε νὰ προσέλθῃ «οἰκειοθελῶς εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντῆς διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰ ἁμαρτήματά του ἔναντι τοῦ τσάρου καὶ τῆς πατρίδος». Ὁ Μάλισεφ ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως τὸν ἔπτυσε κατὰ πρόσωπον. Συλληφθεὶς ἐπὶ τόπου ἐδάργη ἀγρίως. Τὸ 1913 ἦλθεν εἰς Πετρούπολιν καὶ μετ' ὀλίγον διωρίσθη γραμματεὺς τῆς «Πράβντα». Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος λόγῳ τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσεως ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1917, εὐθύς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔφθασεν εἰς τὸ Μποροβίτσι, ὅπου ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ τοπικοῦ Σοβιέτ. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 ὀλίγον ἔλειψε νὰ λυντσαρισθῆ ὑπὸ πλήθους ἀντιδραστικῶν, οἱ ὅποιοι τὸν ἐκακοποίησαν διότι ἀνῆκεν εἰς τὸ μπολσεβικὸν κόμμα. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν εἰργάσθη εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῆς ἐργασίας μέχρι τοῦ 1918. Κατόπιν, μέχρι τοῦ 1920, εἰργάσθη εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τοῦ ἐπισιτισμοῦ. Μεγαλύτερα ὑπῆρξεν ἡ δρασίς του εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν στρατιωτικὸν συμβούλιον τοῦ μετώπου τοῦ Τουρκεστάν. Ἀργότερον ὁ Μάλισεφ ὑπηρέτησε τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν εἰς διαφόρους οικονομικοὺς κλάδους καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν μεγάλων ἐμποροπανηγύρεων (Ἰερμπίτσκ, Νίζνι Νόβγοροντ κ. ἄ.).

Μαλισέφσκυ (Νικόλαος).— Ρῶσσος μενσεβίκος γεννηθεὶς τὸ 1874. Ἠγωνίσθη κατ' ἀρχὰς ἐν Πετρούπολει (1895) ὡς μέλος τῆς ὁμάδος τῶν «τεχνολόγων» Τσερνίσεφ, Μπογκαντίρεφ κ. ἄ. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1895 συνελήφθη καὶ ἐξωρίσθη διὰ τρία ἔτη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βολόγκντα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως (1905) ἀνῆκεν εἰς τὴν ἄκραν δεξιὰν τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τὸ 1907 ἐγκατέλιπε τὸ κόμμα. Ἀπὸ τοῦ 1920 εἶναι καθηγητῆς ἐν τῷ τεχνολογικῷ ἰνστιτούτῳ τοῦ Χαρκώβ.

Μαλλιαροί.— Ἐκλήθησαν οὕτω ἐν τῇ νεοελληνικῇ λαγοτεχνίᾳ, εἰρωνικῶς, οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ πεζογράφοι, οἱ ὅποιοι ἐχρησιμοποιοῦν εἰς τὰ ἔργα των τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ καθαρευόντος λόγου, τοὺς *καθαρευουσιάνους*. Ἡ σκωπτικὴ ὀνομασία, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὸν σκωπτικὸν της χαρακτήρα, ἐδόθη τυχαίως κατὰ τὸ 1898 ὑπὸ τοῦ δημοσιογράφου καὶ λογοτέχνου Ἰ. Κονδυλάκη εἰς τοὺς συνεργάτας τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Ἡ τέχνη», οἱ ὅποιοι ἔτρεφον μακρὰν κόμην, εἰπόντος «νὰ ἡ μαλλιαρὴ φιλολογία», ὅταν εἶδέ ποτε αὐτοὺς διερχομένους. Ὁ χαρακτηρισμὸς μετεδόθη ταχύτατα καὶ ἔπειδὴ τὸ περιοδικὸν «Ἡ τέχνη» ἐγράφετο εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἤρχισε νὰ σημαίνῃ τοὺς γράφοντας εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην λογοτέχνας. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἔννοια ἐπεξετάθη ἀπὸ τοῦ κινήματος τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὅπερ ἦτο νεωτεριστικὸν κίνημα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ εἰς κάθε ἄλλο τοιοῦτον κίνημα εἰς τὸν τομέα τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀκόμη, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δηλοῖ κάθε δυσνόητον καὶ βραδύτερον, κάθε ἀντεθνικόν, ἄθρησκον, ἀνήθικον κλπ. εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος καὶ νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸν ὄρον νεωτεριστικός. Ἐκ τοῦ μαλλιαρὸς προῆλθε καὶ τὸ *μαλλιαρισμός*, ὅπερ σημαίνει τὸ ὑπὲρ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην κίνημα καὶ κατ' ἐπέκτασιν κάθε νεωτερίζον κίνημα. Ὅταν ὅμως ἡ δημοτικὴ ἐπεκράτησεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἀπετέλεσε πλέον ἀναμφισβήτητον πραγματικότητα, ὁ ὄρος μαλλιαρισμός εἰδικεύθη πρὸς δῆλωσιν ὅχι τοῦ καθόλου δημοτικιστικοῦ κινήματος, ἀλλὰ μόνον τῶν ἀκροτήτων αὐτοῦ εἰς τὸ τυπικὸν κυρίως μέρος τῆς γλώσσης. Οὕτως ἡ δημοτικὴ γλῶσσα διεκρίθη εἰς μαλλιαρὴν καὶ δημοτικὴν· καὶ *μαλλιαρὴ* μὲν ὀνομάσθη (ἀναλόγως τῶν ἀντιλήψεων περὶ γλωσσικῆς ὁμα-

λόγιος τοῦ χρησιμοποιούντος τὴν λέξιν) ἢ γλῶσσι, ἢ ὁποῖα ἔχει ξενιζούσας ἀκρότητας (καὶ ὡς τοιαύτη ἐθεωρήθη π.χ. ἢ γλῶσσα τὴν ὁποῖαν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Ἰ. Ψίχαρης εἰς τὰ ἔργα του), δημοτικὴ δὲ ἢ ὁμοιὴ κοινὴ λαλουμένη, ἢ ὁποῖα δεικνύει καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς λογίας παραδόσεως ἐνιαχοῦ. Ἐκ τῶν λέξεων μαλλιαρὸς καὶ μαλλιαρισμὸς ἐπλάσθησαν καὶ τὰ σύνθετα μαλλιαροκομμουνιστῆς καὶ μαλλιαροκομμουνισμὸς κατὰ τὴν περίοδον τῆς δικτατορίας τοῦ Παγκάλου, ὅποτε ὁ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἀγὼν εἶχε κατὰ μέγα μέρος περιέλθει εἰς χεῖρας κομμουνιστῶν, ἢ συνεχέετο (ἐκ προθέσεως συνήθως) πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν κομμουνιστῶν.

Μαλόν (Βενέδικτος Malou).— Γάλλος ἐπαναστάτης (1841—1893). Υἱὸς ἐργάτου, ἐργάτης καὶ ὁ ἴδιος κατὰ τὴν νεότητά του ἐπροπαγάνδισε τὰς ἰδέας τῆς Ἀ' Διεθνούς περὶ τὸ 1860. Καταδικασθεὶς εἰς τρίμηνον φυλάκισιν διὰ τὸν διεθνισμόν του τὸ 1868, ἐξελέγη τὸ αὐτὸ ἔτος ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βασιλείας. Τὸ 1870 κατεδικάσθη εἰς ἐνὸς ἔτους φυλάκισιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπεργίας τοῦ Κρεζώ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Βορδώ. Βραδύτερον (1871) προσεχώρησεν εἰς τὴν Κομμούναν τῶν Παρισίων καὶ μετὰ τὴν ἤτταν τῆς κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν. Ἐπιστρέψας μετὰ τὴν ἀμνηστειαν ἱδρύσε τὴν «Σοσιαλιστικὴν Ἐπιθεώρησιν». Μετὰ τοῦ Γκέντ καὶ τοῦ Λαφάργκ ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς «Ὁμοσπονδίας τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας», ἢ ὁποῖα εἶχε μαρξιστικὰς τάσεις. Βραδύτερον ὅμως ἀπεχωρίσθη αὐτῶν, ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Μπρούς τὴν ἡμερησίαν «Ἰσότης» καὶ ἱδρύσε νέον κόμμα πάρα πολὺ ὀλιποκουμιστικόν, τὸ τῶν «ποσομπιλιστῶν», οἱ ὁποῖοι ἄλλως ἐκαλοῦντο «ἀκέραιοι

σοσιαλισταί». Τὸ κόμμα τοῦτο ἐκήρυσσε τὴν ἀνάγκην συνεργασίας τοῦ προλεταριάτου μετὰ τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ὁ Μαλόν ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ τρίτη ἤττα τοῦ γαλλικοῦ προλεταριάτου» (1871), «Σπάρτακος» (1873), «Σοσιαλισμὸς, θρησκεία, οἰκογένεια, ἰδιοκτησία» (1874), «Κριτικὴ ἱστορία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1876), «Ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1878—1883, τομ. 5), «Ἐγχειρίδιον κοινωνικῆς οἰκονομίας» (1883), «Ὁ ἀκέραιος σοσιαλισμὸς» (1890—1891, τομ. 2), «Ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ» (1895), «Ἡ Διεθνὴς, ἡ ἱστορία τῆς καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς» (1895) κ. ἄ.

Μαλρώ (Ἀνδρέας Malrau).— Σύγχρονος Γάλλος συγγραφεὺς, καταστάς ἀμέσως γνωστὸς διὰ δύο μυθιστορημάτων του «Κατακτηταί» (1928) καὶ «Ἡ ἀνθρωπίνη κατάστροφος» (1933). Ἡ ὑπόθεσις καὶ τῶν δύο μυθιστορημάτων ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸν μακρὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Κίνας, τὰς διαρκεῖς ἐπαναστάσεις καὶ αἱματηρὰς συγκρούσεις, τοὺς ἀγῶνας τῶν κομμουνιστῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν. Μὲ τὴν παρακολούθησιν τῶν προβλημάτων τούτων ὁ Μαλρώ ἐξεκλίχθη διαρκῶς πρὸς τὰ ὀριστερώτερα πλησιάζουσας πρὸς τὸν κομμουνισμόν. Τὸ 1934 διὰ τοῦ δευτέρου μυθιστορηματός του ἔλαβε τὸ βραβεῖον Γκονκούρ. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1934 μετέβη εἰς Μόσχαν καὶ μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων.

Μαμπλύ (Γαβριήλ, Μποννό ντε Mably).— Γάλλος κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς τὸ 1709 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1780. Ἀνατραφεὶς παρὰ τοῖς Ἰησοῦσις τῆς Λυὼν καὶ κατόπιν εἰς τὸ σιμνάριον τῆς Ἀγίας Σουλπικίας, ἐγκατέλειπε τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἐχρημάτισε γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ καρδινάλιου Tencin, συντάξας τὴν μυστικὴν συνθήκην, τὴν ὁποῖαν ἐκόμισεν ὁ Βολταῖρος εἰς τὸν Φρειδεργικὸν τὸν Β' τὸ 1743. Δυ-

σαρραστήθεις ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ καρδινολίου ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας του καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν συγγραφὴν. Δεδιηλωμένος ἐχθρὸς τοῦ δογματισμοῦ, ἐκηρύχθη εἰς τὰ ἔργα του ὑπὲρ τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν ἀγαθῶν. Ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας διακηρύσσει ὅτι ἡ ἀνισότης τῆς περιουσίας ἀποσυνθέτει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλοιοῖ τὰ φυσικὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ ἰσότης παράγει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καθὸ συνενούσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Αἱ κοινωνικαὶ διαιρέσεις, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ ἐπαναστάσεις προέρχονται ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ τῆς συνεπειᾶ ταύτης πάλης τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων. Ἡ ἰδιοκτησία ἀντὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἐργασίαν, καθιερῶσιν τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Μαρμπλὺ εἶναι: «Δημόσιον δίκαιον τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς εἰρήνης τῆς Βεσφαλίας» (1748), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» (1766), «Συζητήσεις τοῦ Φωκίωνος ἐπὶ τῶν σχέσεων τῆς ἠθικῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν» (1763), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας» (1768), «Ἀμφιβολαὶ προβαλλόμεναι εἰς τοῦ οἰκονομολόγους φιλοσόφους» κ. ἄ.

Μάν (Ἑρρίκος Μαρμπλ).— Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Λυβέκκῃ τὸ 1871. Τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν διήνυσεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ τῶν ὁποίων ὀμιλεῖ καὶ γράφει τὰς γλώσσας. Εἰς τὸ ἔργον του ἀσχεῖ αὐστηρὰν κριτικὴν τῆς γερμανικῆς κοινωνίας, ἐτάχθη δὲ πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καὶ κατὰ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας. Μεταπολεμικῶς εἰς σειρὰν μυθιστορημάτων ἐξέφρασεν ὅλην τὴν ἀγῶνίαν τῆς ἐποχῆς καὶ ἐστράφη περισσότερο πρὸς τὰ κοινωνικά θέματα, ἀπομακρυνθεὶς τῆς παλαιᾶς του τεχνοτροπίας, τοῦ καθυμῶς ψυχολογικοῦ μυθιστορήματος. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χιτλερισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ἔφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὑπῆρξε δὲ ἐκ τῶν ὀλίγων, μὴ

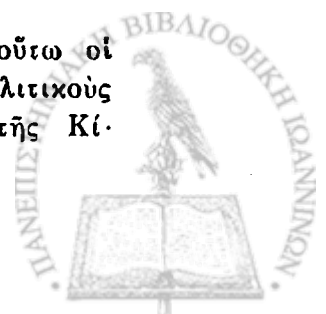
σαφῶς σοσιαλιστῶν ἢ κομμουνιστῶν, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐτάχθησαν ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ νέου καθεστῶτος. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1934 ἐκλήθη εἰς Μόσχαν.

Μάν (Θωμᾶς Μαρμπλ).— Γερμανὸς συγγραφεὺς, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Λυβέκκῃ τὸ 1875. Περισσότερον τεχνίτης τοῦ ἀδελφοῦ του ὑστερεῖ ἐκείνου κατὰ τὴν ὀξύτητα τῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν θαρραλέαν ἀντιμετώπισιν τῆς ζωῆς. Ἡσχολήθη μὲ τὰ αὐτὰ περίπου θέματα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν κοινωνικὴν του ἀπαισιοδοξίαν. Οἱ ἥρωές του εἶναι πάντοτε ἄστοι—ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι τελείως ἄστος—οἱ ὅποιοι ἀντιμετωπίζουν μὲ μοιρολατρίαν καὶ ἀπαισιοδοξίαν τὸ μέλλον. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χιτλερισμοῦ ἔφυγεν εἰς Γαλλίαν, ἀπέφυγεν ὅμως ἐπιμόνως νὰ λάβῃ ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τοῦ νέου καθεστῶτος. Τὸ 1931 ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νομπέλ διὰ τὴν λογοτεχνίαν.

Μάν (Τόμ Μαρμπλ).— Ἄγγλος σοσιαλιστῆς καὶ συνδικαλιστικὸς ἡγέτης, ἀνήκων εἰς τὸ ἐργατικὸν κόμμα καὶ γεννηθεὶς τὸ 1856. Εἰργάσθη ὡς μεταλλωρῦχος καὶ μηχανικός. Τὸ 1885 ἐνεγράφη εἰς τὸ ἐργατικὸν κόμμα. Διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Σοσιαλιστικῆς δημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη εἰς ἐκ τῶν καλυτέρων ῥητόρων καὶ ὀμιλητῶν. Τὸ 1894 ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἀνεξαρτήτου ἐργατικοῦ κόμματος. Ἐγραψε πλείστας μελέτας, ἐν αἷς «Περὶ ὀκταώρου», «Τὸ πρόγραμμα τῆς σοσιαλιστικῆς διεθνοῦς», «Τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν κίνημα» κλπ.

Μάν (Ἑρρίκος De Μαρμπλ).— Βλ. λ. *Ντὲ Μάν*.

Μανδαρίνοι.— Καλοῦσιν οὕτω οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς δημοσίους πολιτικούς ἢ στρατιωτικούς ὑπαλλήλους τῆς Κί-

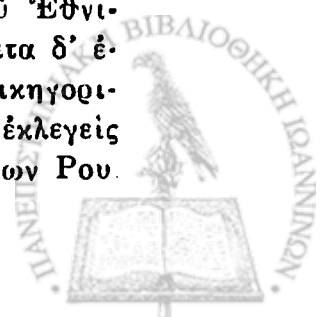
νας και της Κορέας. Οί μανδαρίνοι άποτελοῦσιν ιδιαίτεραν κάσταν (βλ. λ.). φέρουσαν ώρισμένα διακριτικά της κοινωνικῆς των θέσεως και διαιροῦνται εἰς 9 βαθμούς. Είναι αὐστηρῶς προσηλωμένοι εἰς τὰ καθιερωμένα και θεωροῦντες τὴν ἀμφίβολον σοφίαν των ὡς τι τὸ ἔξαιρετικὸν ζηλοτύπως διαφυλάττουσιν αὐτήν, ἀποφεύγοντες τὸν δισφωτισμὸν τῶν ἄλλων. Ἐξ αὐτῶν μανδαρινισμὸς καλεῖται ἡ ἀνόητος και ἄγονος προσήλωσις εἰς τὴν ρουτίαν, ὁ κοῦφος πνευματικὸς ἀριστοκρατισμὸς, ἡ ἀντίδρασις πρὸς τὴν πνευματικὴν χειραφέτησιν τοῦ λαοῦ.

Μάνη.— Ὅρεινή και ἄγονος ἔκτασις τῆς Ν. Ἑλλάδος, ἔκτεινομένη ἐπὶ τῶν νοτιῶν κλιτύων και ὑπωρειῶν τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Ταυγέτου. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης εἶναι λαὸς συμμιγῆ. Μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Ἑλευθερολακίων ἀνεμίγησαν και ἐλάχιστοι Σλαῦοι και Ἀλβανοί, οἱ ὁποῖοι ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Μέχρι τοῦ 886 μ.Χ. οἱ Μανιάται διετήρουν τὴν ἀρχαίαν ἐθνικὴν θρησκείαν. Ἐπὶ φραγκοκρατίας οἱ Μανιάται ἐδείχθησαν ἀτίθασσοι ἀπέναντι τῶν Λατίνων δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ τοὺς ἐπιτηροῦν ἔκτισαν δύο κάστρα, τὰ ὁποῖα βραδύτερον περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν ἐγγυρῶν. Κατὰ τὸ 1400 ἡ Μάνη κατεῖχeto ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Καντακουζηνοῦ. Οὗτος ἀργότερον ἀποστατήσας ἀπὸ τοῦ δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Παλαιολόγου, ἀνεκηρύχθη τῇ βοήθειᾳ τῶν Ἀλβανῶν ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν τῆς χώρας. Τὸ 1460 μὲ μὴν κατάληψιν τοῦ Μυστρᾶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀρχίζουσιν οἱ ἀτελεύτητοι ἀγῶνες τῶν Μανιατῶν κατὰ τῶν κατακτητῶν μέχρι τοῦ 1715, ὅποτε ἡ Πελοπόννησος περιῆλθε πάλιν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἡ Μάνη παρέμεινε κατ' οὐσίαν ἐλευθέρη, ὑπεχρεοῦτο ὁμως νὰ καταβάλλῃ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν φόρον 4000 γροσίων.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ χώρα ἦτο ὁμοσπονδιακῶς ὠργανωμένη. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων ἐξελέγετο ὑπὸ τῶν καπεταναίων. Κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρώσων ὑποκινηθεῖσαν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπανάστασιν τοῦ 1770, οἱ Μανιάται ἐπέδειξαν μεγίστην ἀνδρείαν και ἀντοχήν, ἀποσυρθέντων ὁμως τῶν Ρώσων, ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρῶνουν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν ἐτησίως 15.000 γρόσια. Ὁ ἄρχων των ἐφεξῆς ἐξελέγετο μὲν παρ' αὐτῶν, ἐνεκρίνετο ὁμως ὑπὸ τῆς Πύλης και ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ μπέη. Τελευτοῦντος τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ Μάνη διηγεῖτο εἰς 7 καπεταναίους και εἰς ἰσαριθμοὺς ἐκκλησιαστικὸς ἐπιτροπᾶς, ἡρίθμει δὲ περὶ τὸς 30.000 κατ.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθερώσεως μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συνδρομὴ τῆς Μάνης. Μετὰ τὴν ἴθρυσιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους οἱ Μανιάται δὲν ἤθελον ν' ἀφομοιωθοῦν διοικητικῶς και οἰκονομικῶς πρὸς τὸ λοιπὸν κράτος, ἐν τέλει ὁμως ὑπεχώρησαν. Ἐν ἐκ τῶν βασικῶν ἐλαττωμάτων τῶν Μανιατῶν εἶναι ἡ παρ' αὐτοῖς ἐπικράτησις τοῦ ἐθίμου τῆς βεντέττας (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον γίνεται πολλάκις πρόξενος ἐξαφανισμοῦ ὀλοκλήρων οἰκογενειῶν δι' ἀμοιβαίων φόνων ἐκδικήσεως.

Μανίου (Ἰούλιος Μανίου).— Ρουμᾶνος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1873 ἐν Σιμλέουλ Σιλβάνιεϊ. Ἐσπούδασε νομικὰ και φοιτητῆς ἀκόμη ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ὀργανώσας ἐν Βουδαπέστη ὅπου ἐσπούδαζε τὸ 1891, τὴν ρουμανικὴν, σερβικὴν και σλοβακικὴν σπουδάζουσιν νεολαίαν εἰς ἓνα ἐθνικὸν σύνδεσμον, ἐκ τοῦ ὁποῖου τὸ 1895 προῆλθε τὸ συνέδριον και τὸ 1905—1906 τὸ κόμμα τῶν ἐν Οὐγγαρία ἐθνικοτήτων. Εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, (1897), ἐξελέγη μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ρουμανικοῦ κόμματος, ἔπειτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Τὸ 1906 ἐκλεγείσιν βουλευτῆς εἰσηλθε μετὰ 14 ἄλλων Ρου.

μάνων βουλευτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῆς Βουδαπέστης καὶ ἐγένετο ὁ ἠθικὸς ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν ἐθνικιστῶν, ἀποτελουμένου ἐκ Ρουμάνων, Σέρβων, καὶ Σλοβάκων βουλευτῶν. Κατὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς αὐτορρουγγρικῆς μοναρχίας, μετὰ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὁ Μανίου εὗρισκόμενος εἰς Βιέννην, ὅπου ἵδρυσεν ἀμέσως στρατιωτικὸν ρουμανικὸν συμβούλιον, συνεκέντρωσε τοὺς Ρουμάνους στρατιώτας τοῦ παλαιοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς ὠδήγησε διὰ τῆς Σερβίας εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ὁργάνωσε τὴν διαδήλωσιν τῆς Ἀλμπα Γιούλια, ἣτις ἀπεφάσισε τὴν προσάρτησιν τῆς Τρανσυλβανίας εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἐγένετο πρόεδρος τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως τῆς Τρανσυλβανίας καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἀφομοίωσιν τῆς νέας ἐπαρχίας. Ἐκτοτε ἐγένετο ἡγέτης τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγροτικοῦ Κόμματος, τὸ ὁποῖον τὸ 1928 συνεμάχησε μετὰ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ συνελθὼν τὸ αὐτὸ ἔτος ἀγροτικὸν συνέδριον εἰς Ἀλμπα Γιούλια διὰ ψήφισματος ἀπήτησε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Μανίου. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1928 ὁ Μανίου ἐσχημάτισε κυβέρνησιν, διαδεχθεὶς τὸν Βιντίλο Βρατιάνο.

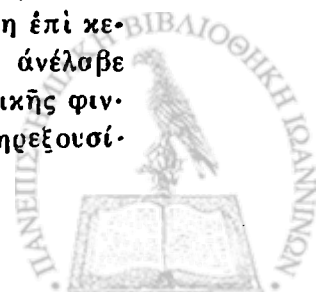
Ἀναλαβὼν πάλιν τὴν ἀρχὴν μετὰ τὰς ἐπακολουθησάσας ἐκλογάς, εἰς ἃς τὸ ἀγροτικὸν κόμμα συνεκέντρωσε καταπληκτικὴν πλειοψηφίαν, ὑπεστήριξε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Καρόλου εἰς τὸν θρόνον (1931).

Ὀλίγον κατόπιν ὅμως ἀπογοητευθεὶς ἀπὸ τὰς δικτατορικὰς τάσεις τοῦ νέου βασιλέως παρητήθη ὀριστικῶς τῆς πολιτικῆς καὶ ἀπεχώρησε τῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος ὑποδείξας ὡς διαδόχους του τὸν Μιχαλάκε καὶ τὸν Βάιντα Βοεβόντ.

Μάνλιχερ (Φερδινάνδος Mannlicher).—Αὐστριακὸς ὀπλομηχανικὸς (1848-1904). Τὸ ὄνομά του ἐγένετο γνωστὸν κατόπιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρέσεως ὀπισθογεμοῦς ἐπαναληπτικοῦ τυφεκίου,

διὰ τοῦ ὁποῖου ὀπλίσθησαν πολλοὶ στρατοὶ τῆς Εὐρώπης. Τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μάνλιχερ ἐφευρθὲν τυφέκιον ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1886 καὶ ἦτο διαμετρήματος 11 χιλιοστομέτρων. Τὸ 1888 τὸ τυφέκιον Μάνλιχερ ἐγένετο δεκτὸν καὶ ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ μικροτέρου διαμετρήματος (7,9 χλστμ.). Τοῦτο ἐχρησίμευσεν ἀργότερον ὡς βάσις διὰ τὸ τυφέκιον Μάνλιχερ, ὑποδείγματος 1898. Τὸ τυφέκιον Μάνλιχερ εἶναι σήμερον ἐν χρῆσει εἰς τοὺς στρατοὺς τῆς Ἰταλίας (Καρκάνο—Μάνλιχερ, διαμ. 6,5), τῆς Ὀλλανδίας (διαμ. 6,5), τῆς Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας (διαμ. 8) καὶ τῆς Ἑλλάδος (Μάνλιχερ—Σενάουερ, ὑποδ. 1903—14). Ὁ Σενάουερ χρηματίας διευθυντῆς τοῦ ἐν Στάυερ ἐργοστασίου, ἐπήνεγκε διαφόρους τελειοποιήσεις. Ἡ τελευταία τελειοποίησις εἰς τὸ ἑλληνικὸν τυφέκιον εἶναι ἡ ἐπέκτασις τοῦ χειροφύλακος (τοῦ ξυλίνου καλύμματος τῆς κάννης) καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ μῆκος τῆς κάννης μέχρι τοῦ ἀκραίου ψαλλίου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καύσεως τῆς χειρὸς τοῦ στρατιώτου ἐκ τῆς ὑπερθερμάνσεως τὴν ὁποῖαν ὑφίσταται ἡ κάννη κατόπιν παρατεταμένης βολῆς.

Μάννερ (Κουλλερβὸ Mapper) — Φινλανδὸς ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1880. Τὸ 1905 προσεχώρησεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν ἐργατικὸν κόμμα. Τὸ 1910 ἐξελέγη μέλος τοῦ φινλανδικοῦ κοινοβουλίου, τὸ δὲ 1916—1917 ἐξελέγη πρόεδρος αὐτοῦ. Τὸ 1917 παρὰ τὸ κλείσιμον τῆς βουλῆς ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ Κερένσκυ καὶ τὴν σφράγισιν τοῦ κτιρίου ὁ Μάννερ ἔθραυσε τὰς κυβερνητικὰς σφραγίδας διὰ τῆς βίας καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς. Κατόπιν τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τῆς Φινλανδίας ὁ Μάννερ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς ἐπαναστατικῆς φινλανδικῆς κυβερνήσεως τῶν πληρεξουσίων.

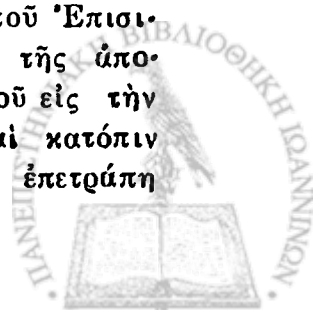

ων τοῦ λαοῦ. Εἰς τὴν κρισιμωτέραν στιγμήν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὁ Μάνος ἀνέλαβε μὲ πολὺ θάρρος τὴν δικτατορίαν τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφεραν αἱ ἐπαναστατικαὶ ὀργανώσεις. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως κατέφυγεν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν. Ἐπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ κομμουνιστικοῦ φιλανδρικοῦ κόμματος καὶ κατὰ τὸ δεύτερον Συνέδριον τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνέως ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μᾶνος (Κωνσταντῖνος).— Πολιτευόμενος καὶ ποιητὴς (1893—1913). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ προσελήφθη ἀναγνώστης καὶ καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τῆς αὐτοκρατείας τῆς Αὐστρίας Ἐλισσάβετ. Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1896 συστήσας ἱερὸν λόχον κατήλθε καὶ ἐπολέμησε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς νήσου. Διετέλεσε δήμαρχος Χανίων καὶ μέλος τοῦ μακεδονικοῦ κοινοβουλίου προκινδυνεύσας εἰς τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα. Μετέσχε τοῦ κινήματος τοῦ Θερίσου (1905). Διετέλεσε πληρεξούσιος τῆς Κρήτης καὶ πληρεξούσιος Ἀθηνῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδί. Κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἔδρασεν ἡγηθεὶς ἑθελοντικοῦ σώματος Κρητῶν. Ἐξέδωκε τὸν «Ὁδηγὸν τοῦ ἀθλητισμοῦ», ἀξιόλογον μετάρρασιν τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Λόγια τῆς καρδιάς».

Μανουΐλας (Δημήτριος Ζαχάρεβιτς).— Ρώσος κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1883, ἐκ γονέων χωρικῶν. Ἀποφοιτήσας τοῦ σχολείου τοῦ μικροῦ του χωρίου εἰσήχθη εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Ὀστρόζκ, ὅπου διωργάνωσε μορφωτικὸν μαθητικὸν σύλλογον. Ἡ πράξις του σῆτι ἐκίνησε τὴν προσοχὴν τῆς ἀστυνομίας ἢ ὁποία καὶ τὸν κατεδίωξε. Τὸ 1903 κατῴρθη νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ πανεπι-

στήμιον τῆς Πητροπόλεως. Ἐκεῖ δὲν ἤργησε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰς ἐπαναστατικὰς ὀργανώσεις καὶ νὰ προσχωρήσῃ ὀριστικῶς εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα. Τὸ 1904 λαβὼν μέρος εἰς διαδηλώσεις ἐναντίον τοῦ ρωσσοῦλωνικοῦ πολέμου, συνελήφθη καὶ ἐκακοποιήθη ἀγρίως. Τὸ 1905 διετέλεσε ~~προπαγανδιστὴς~~ τῆς μπολσεβικικῆς ἐπιτροπῆς Πητροπόλεως. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1905 ἔπαιξε σπουδαῖον ἐπαναστατικὸν ρόλον εἰς τὸ Δβίνσκ ὑπὸ τὸ ψευδὸν ὄνομα Μεθόδιος, καὶ τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1906 εἰς τὴν Κρονστάνδην ὑπὸ τὸ ψευδὸν ὄνομα Θωμᾶς. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως κατῴρθη νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τῆς χεῖρας τῶν ἀστυνομικῶν, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἤργησαν νὰ τὸν ἀνακαλύψουν καὶ νὰ τὸν ἐξορίσουν εἰς τὸ βορειότατον ἄκρον τοῦ νομοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου. Καθ' ὁδὸν ἐκρατήθη εἰς τὸ Βολόγκντα ὅπου κατεδικάσθη εἰς πενταετὴ φυλάκισιν. Ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ Βολόγκντα ἐδραπέτευσε κατὰ μυθιστορηματικὸν τρόπον, κεκρυμμένος ἐντὸς κιβωτίου πλήρους βιβλίων, τὸ ὁποῖον μετέφερον ἐκ τῆς φυλακῆς εἰς ἄλλο κτίριον. Εὐθὺς μετὰ τὴν δραπέτευσιν ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν δρασίαν εἰς τὸ Κίεβον. Τὸ 1907 ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἀνήκεν εἰς τὴν ὀμάδα «Βέριοντ» («Ἐμπρός»). Μετὰ τὴν ἔνσρξιν τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου τοῦ 1914 ἐκηρύχθη ἐναντίον αὐτοῦ, συνεργαζόμενος εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ ὄργανα «Ἡ φωνὴ» καὶ «Ὁ λόγος μας». Τὸ 1917 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Ρωσίαν καὶ τὸν Αὐγουστον προσεχώρησεν εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα. Τὰς ἡμέρας τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἐπίτροπος τοῦ Κράσνοε Σελό. Τὸ 1917—1918 διετέλεσε μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τοῦ Ἐπιστιτισμοῦ. Τὸ 1919 ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἐκρατήθη καὶ κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων ἐπετράπη

εἰς αὐτὸν ἢ ἐπιστροφή εἰς Ρωσίαν ἐπ' ἀνταλλαγῇ Γάλλου διαμένοντος ἐκεῖ. Ἐπανελθὼν διορίσθη μέλος τῆς πανουκρανικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς μέχρι τοῦ 1921, ὅτε διορίσθη ἐπίτροπος τῆς Γεωργίας τῆς Οὐκρανίας. Τότε ἐξελέγη καὶ γραμματεὺς τῆς Κ.Ε. τοῦ οὐκρανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ μετὰ τὸ 12ον συνέδριον μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ πανρωσικοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος. Τὸ 1924 ἐξελέγη μέλος τοῦ προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς.

Μανουΐλωφ (Ἀλέξανδρος). — Ρῶσος καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, γεννηθεὶς τὸ 1861. Τὸ 1910 ὁ ὑπουργὸς Κάσσο, ἐκπρόσωπος τῆς χειροτέρας ἀντιδράσεως τὸν ὑποχρέωσε νὰ ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησίν του διότι δὲν εἶχεν ἐπαρκῶς καταπολεμήσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα μεταξὺ τῶν φοιτητῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο προυκάλεσε τὴν παραίτησιν ἑκατοντάδος καθηγητῶν καὶ ἐπιστημόνων τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Ὁ Μανουΐλωφ ὑπῆρξε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἀκαδημαϊκῆς τάξεως. Τὸ 1917 ἐν τῇ προσωρινῇ κυβερνήσει ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Προητοίμασε τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ρωσικῆς ὀρθογραφίας, ἡ ὁποία ἐφηρμόσθη τὸ 1918 ὑπὸ τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως. Ὑπῆρξε μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν (καντέ). Τὸ 1924 ἐγένετο μέλος τῆς διευθύνσεως τῆς κρατικῆς τραπέζης τῆς Ε. Σ. Σ. Δ.

Μανούσης (Νικόλαος). — Πολιτευτῆς γεννηθεὶς ἐν Ἀπολλωνιάδι Προύσης Μ. Ἀσίας τὸ 1893. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ Χάλκης καὶ ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαβὼν τὸ δίπλωμα τῆς νομι-

κῆς κατὰ τὸ 1921. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἐξελέγη βουλευτῆς Σερρῶν εἰς τὴν Δ'. Ἐθνοσυνελευσιν καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ 1926, τοῦ 1932, τοῦ 1933, πάντοτε ὡς ὀπαδὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων.

Μαντεμοχώρια ἢ **Χάσιχα**. — Συγκροτήματα χωρίων ἐν τῇ μεταλλευτικῇ περιοχῇ τῆς Χαλκιδικῆς μετὰ συντεχνιακὴν ὀργάνωσιν καὶ ὁμοσπονδιακὴν διοίκησιν. Τὰ χωρία ταῦτα, περὶ τὰ 350 τὸν ἀριθμὸν, ἀπετέλουν 12 κεφαλοχώρια (μητροκωμίας) καὶ κατειργάζοντο τὰ μεταλλεύματα (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά των) τῶν ἔκπαλαι γνωστῶν μεταλλείων τῆς Χαλκιδικῆς, εἶχον φθάσει δὲ ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Ἀναφέρεται περὶ αὐτῶν, ὅτι εἰς ἕκαστον χωρίον ἐλειτούργει μία κάμιнос, μετὰ μεγάλην παραγωγὴν, ὡς τεκμαίρεται ἐκ τῶν ἀποδοδομένων τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ δοσιμάτων (φόρων), ἅτινα, ἄλλοῦ ἀνήρχοντο εἰς 18—30.000 δουκάτα κατὰ μῆνα ἢ εἰς 220 ὀκάδες καθαρῦ ἀργύρου. Τὰ Μαντεμοχώρια ἀπέζων ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεταλλείων καὶ τῆς κατεργασίας τῶν μεταλλευμάτων αὐτῶν. Περὶ τοῦ τρόπου ὅμως τῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας, ἐκτὸς περιγραφῶν διαφόρων περιηγητῶν, τῶν ὁποίων ὅμως αἱ πληροφορίες ἀφίστανται, καθόσον ἀναφέρονται εἰς διαφόρους ἐποχάς. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ μὲν ἐκμετάλλευσις τῶν μεταλλείων, ἥτοι ἡ ἐργασία ἐξορύξεως ἀνῆκεν εἰς ὄλην τὴν ὁμοσπονδίαν ὑπὸ κοινοτικὴν μορφήν, ἡ δὲ ἐκκαμίνευσις καὶ κατεργασία εἰς τὰ καθέκαστα συντεχνιακῶς ὀργανωμένα περὶ τὴν οἰκείαν κάμινον χωρία. Τὰ Μαντεμοχώρια παρουσιάζουν πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὰ Ἀμπελάκια (βλ. λ.).

Περὶ τῆς εὐημερίας τῶν Μαντεμοχωρίων μορτυρεῖ ὁ ηὐξημένος πληθυσμὸς των ὅστις ἀνέτως συνετηρεῖτο, ἡ ὑποδειγματικὴ φήμη ἣν ἀπέκτησεν ἡ ὁμοσπονδία, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ κοινωνικότης καὶ τὰ ἴχνη ἀνωτέρου

τοπικοῦ πληθυσμοῦ ἵνα διαπιστῶνται ὑπὸ τῶν περιηγητῶν.

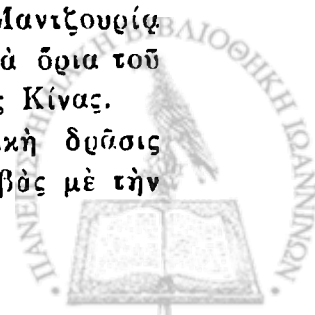
Ὁ διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς ὁμοσπονδίας ὁμοιάζει πρὸς τὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ κέντρον τῆς ὁμοσπονδίας ἦτο ἐν τῶν κεφαλοχωρίων, ὁ Μαχαλας, ὅπου συνεργόμενοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν 12 κωμῶν, ἐξέλεγον 4 ἄρχοντας (βεκίληδες), οἵτινες ἤσχουν τὴν διοίκησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἡ ἐξάρτησις τῆς ὁμοσπονδίας ἀπὸ τὸ τουρκικὸν κράτος συνίστατο εἰς τὰ δασίματα καὶ εἰς τὴν παρουσίαν ἑνὸς Τούρκου ἀξιωματικοῦ (μαντέμ-ἀγᾶ) καὶ 20 στρατιωτῶν, ἀπειθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως στελλομένων καὶ ἐνεργούντων ὡς ἐκτελεστικῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, τῶν 4 ἀρχόντων. Πρὸ τοῦ 1821 ἤδη, ἡ κοινοτικὴ ἐκμετάλλευσις εἶχε χαλαρωθῆ, αἱ δὲ ὑπολειφθεῖσαι 9 κοινότητες εἶχον τραπῆ πρὸς ἄλλας ἐργασίας. Οἱ κάτοικοι τῶν Μαντεμοχωρίων μετέσχον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μετὰ τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐκ Σερρῶν Φιλικοῦ Ἐμ. Παπᾶ καὶ ἀποτυχόντες εἰς τὸν ἀγῶνα διεσκορπίσθησαν. Βραδύτερον ἐπανῆλθον οἱ ὑπολειφθέντες εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' οὔτε τὴν προτέραν ἐκμετάλλευσιν ἀνεδιωργάνωσαν, οὔτε τὸ παλαιὸν λαϊκὸν καὶ αὐτόνομον ἔναντι τῆς Πύλης πολίτευμα κατώρθωσαν ν' ἀποκαταστήσουν.

Μαντζουρία.—Μεγάλη χώρα τῆς Β. Κίνας ἔχουσα ἑκτασιν πλεόν τοῦ 1 ἑκατ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 25 ἑκατ. κατοίκων καὶ ἐκ τῶν ὁποίων 20 ἑκατ. Κινέζοι. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου τὴν ἐπὶ τῆς Μαντζουρίας ἐπιρροὴν διεξεδίκουν ἡ τσαρική Ρωσσία διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Α. Μαντζουρίας καὶ ἡ Ἰαπωνία διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Ν. Μαντζουρίας. Ἀμφότεραι διετήρουν στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, συνετήρουν δὲ σχολεῖα, τραπεζὰς καὶ ἄλλα κέντρα προπαγάνδας. Ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1927, κατὰ τὴν περιόδον τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐμφυλίου

πολέμου τῆς Κίνας, ἡ Μαντζουρία ἐτέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Τσαγκ-Τσο-Λίν, χρηματοδοτουμένου καὶ ἐνισχυομένου παντοιοτρόπως ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας. Ἐν τέλει, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1930, ἡ Ἰαπωνία προφασίζομένη τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας τῶν ἐν Μαντζουρίᾳ ἐγκατεστημένων ὑπηκόων τῆς, προέβη εἰς ἀποστολὴν ἰσχυρᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἣτις βαθμηδὸν εἰσεχώρει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς καταπολεμήσεως τῶν «ληστρικῶν συμμοριῶν», οἵτινες συχνὰ ἦσαν ὀμάδες Κινέζων ἀντροπῶν ἀνθισταμένων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιδρομὴν. Κατὰ τῆς ἰαπωνικῆς οὐτῆς εἰσβολῆς ἀντέδρασαν, πλὴν τῆς Κίνας, αἱ διάφοραι δυνάμεις, κυρίως δὲ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι. Ἠσχέθη πίεσις ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐπὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἣτις ἀπέφυγε τὴν προσάρτησιν τῆς Μαντζουρίας, ἀλλ' ἡ πίεσις αὐτῆ δὲν ἦτο τόση—διότι οὐδεμία δύναμις ἦτο διατεθειμένη ν' ἀσκήσῃ βίαν—ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Ἰαπωνίαν, ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐπέμβασιν ἐν Μαντζουρίᾳ. Οὕτω ἡ Ἰαπωνία, μὴ προσαρτήσασα τὴν Μαντζουρίαν, περιορίσθη εἰς τὸ νὰ ἀνακηρύξῃ «αὐτόνομον» κράτος, τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν.

Οὕτω ἰδρύθη ἡ «δημοκρατία τοῦ Μαντζουκουο» εἰς τὴν προεδρίαν τῆς ὁποίας οἱ Ἰάπωνες ἐκάλεσαν τὸν Πού—Γῆ, ἔκπτωτον μνηστήρα τοῦ κινεζικοῦ θρόνου, πρόσωπον ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας, ὀπισμανῆ καὶ φρενοβλαβῆ, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἀνεκήρυξαν «αὐτοκράτορα» τῆς Μαντζουρίας. Οὐσιαστικῶς ἡ Μαντζουρία παρέμεινεν ἐξάρτημα τῆς Ἰαπωνίας, ἐνεκα δὲ τούτου τὰ πλεῖστα τῶν ξένων κρατῶν δὲν τὴν ἀνεγνώρισαν. Ἡ Ἰαπωνία διατηροῦσα ἰσχυρὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐν Μαντζουρίᾳ ἐξακολουθεῖ ἐπεκτείνουσα τὰ ὄρια τοῦ νέου κράτους εἰς βᾶρος τῆς Κίνας.

Ἡ ἐν Μαντζουρίᾳ ἰαπωνικὴ δρᾶσις προεκάλεσε συχνὰς προστριβὰς μετὰ τὴν

Σοβιετική Ένωση, δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ὀδηγήσῃ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι εἰς τὴν ἔνοπλον σύρραξιν. Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν Ρωσσίαν σιδηρόδρομος τῆς Α. Μαντζουρίας ὑπῆρξε συνεχῆς ἀφορμὴ προστριβῶν, ἔνεκα δὲ τούτου ἡ Σοβιετικὴ Ένωση, ἥτις ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως εἶχε παραιτηθῆ ὄλων τῶν ἐν Κίνα ἱμπεριαλιστικῶν προνομίων τῆς τσαρικής Ρωσσίας, ἐδέχθη νὰ πωλήσῃ (Αὐγούστος 1934) τὸν σιδηρόδρομον εἰς τὴν Μαντζουρίαν.

Παρὰ ταῦτα αἱ αἰτίαι πολέμου παραμένουν πάντοτε, διότι ἡ Ἰαπωνία χρησιμοποιοῦ τὴν Μαντζουρίαν ὡς στρατόπεδον διὰ τὴν ἐπιδιώξιν τῶν εἰς τὴν Ἄνω Ἀνατολήν ἱμπεριαλιστικῶν της βλέψεων (βλ. *Εἰρηνικὸς Ὠκεανός, Κίνα*), τοῦτο δὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν συνεννόησιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ένώσεως, τῶν δύο μεγάλων κρατῶν ἅτινα κυρίως ἀνησυχοῦν ἐκ τῶν ἱμπεριαλιστικῶν τάσεων τῆς Ἰαπωνίας.

Μάντσεστερ (Manchester).— Πόλις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν κομητείαν τοῦ Λάνκαστερ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Έρουελ, ἔχουσα 756 χιλ. κατοίκους. Εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἀγγλίας, κέντρον τῆς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος καὶ τὸ ἐμπορεῖον τῶν προϊόντων δι' ὅλην τὴν γῆν. Ἔχει χρηματιστήριον βάμβακος καὶ ὀκτώ λιμεναποθήκας.

Τὸ 1924 ἡ εἰσαγωγὴ ἐμπορευμάτων ἀνῆλθεν εἰς 53 ἑκατ. λιρῶν καὶ ἡ ἐξαγωγὴ εἰς 42 ἑκατομ. λιρῶν. Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως ἐπλήγη σοβαρότατα μεταπολεμικῶς κυρίως ἐκ τοῦ ἀσκηθέντος εἰς τὰς Ἰνδίας περὶ τοῦ ἐναντίον τῶν ἀγγλικῶν ὑφασμάτων καὶ κατόπιν τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως. Τὸ Μάντσεστερ ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τοῦ φιλελευθερισμοῦ (βλ. *Μαγχεστριανισμός*), ἀντετάχθη δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἱμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν καθ' ὅτι ἡ ὑφαντουργία ἀκμάζει περισσότερο εἰς εἰρηνικὰς ἐποχάς. Ἐκ

τούτου τὸ Μάντσεστερ θεωρεῖται εἰς τὸν ἀγγλικὸν καπιταλισμὸν, ὁ ἐντίπαλος τοῦ Μπίρμινγχαμ (κέντρον τῆς σιδηροβιομηχανίας), τὸ ὁποῖον ὑπεστήριξε τὴν ἱμπεριαλιστικὴν καὶ πολεμικὴν πολιτικὴν. Θεματοφύλαξ τῆς τοιαύτης φιλελευθέρως παραδόσεως τοῦ Μάντσεστερ παραμένει ἡ ἐφημερίς «Manchester guardian» (Μαγχεστριανὸς Φύλαξ), ἐκ τῶν ἐγκυροτέρων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων τοῦ Κόσμου.

Μαξιμαλισμός (maximalisme).— Ἐκλήθη οὕτω τάσις τις ἐμφανισθεῖσα μετὰ τῶν Ρώσων σοσιαλεπαναστατῶν, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905. Οἱ μαξιμαλισταὶ ἀπεσχίσθησαν τοῦ σοσιαλεπαναστατικοῦ κόμματος τὸ 1906 καὶ ἀπήρτισαν νέαν ὀργάνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ένωσις τῶν μαξιμαλιστῶν σοσιαλεπαναστατῶν». Ἡ ἀντιπολίτευσις κατὰ τοῦ «ὀρθοδόξου» ρεύματος τῶν σοσιαλεπαναστατῶν εἶχεν ἀρχίσει τὸ 1904 ὅταν μικρὰ ὄμας «ἀγροτικῶν τρομοκρατῶν» ἐπρότεινεν εἰς τὸ κόμμα νὰ ἀναλάβῃ τὴν καθοδήγησιν τῆς τρομοκρατίας ἐν τῇ ὑπαίθρῳ, ὑπὸ ὄλας αὐτῆς τὰς μορφάς. Σκοπὸς των ἦτο ἀφ' ἑνὸς νὰ δώσουν ὠρισμένην καεὺθυνσιν εἰς τὰς βιαιότητας τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου ν' ἀπομακρύνουν τὰ ἀστικά στοιχεῖα τοῦ κόμματος ὥστε νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὴν μέλλουσαν ἐπανάστασιν καθαρῶς σοσιαλιστικὸν χαρακτῆρα. Κατὰ τὸ πρῶτον συνέδριον τοῦ σοσιαλεπαναστατικοῦ κόμματος ἡ ἀντιπολίτευσις αὕτη ἦτο τάσις ἰσχυρά, ὥστε ἐδημιούργησε ἐν Μόσχῃ ὀργάνωσιν παράλληλον πρὸς τὴν σοσιαλεπαναστατικὴν. Τὸ 1906 συνεχλήθη μικρὰ συνδιάσκεψις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν δημιουργίαν μαξιμαλιστικῆς ὀργανώσεως. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1906 συνῆλθεν ἐν Ἄυπο τῆς Φινλανδίας τὸ ἰδρυτικὸν συνέδριον τῆς «Ένώσεως τῶν μαξιμαλιστῶν σοσιαλεπαναστατῶν».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΑ, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἡγετῶν τῆς Μεγάλης
Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Οἱ μαξικαλισταὶ παρεδέχοντο ὅτι ἡ προσεχὴς ἐπανάστασις ἔπρεπε νὰ λάβῃ σοσιαλιστικὴν καὶ ὄχι ἀστικὴν κατεύθυνσιν καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἔπρεπε νὰ περιορισθοῦν οἱ ἐπαναστάται εἰς τὸ σοσιαλεπαναστατικὸν σχέδιον τῆς κοινοτικοποιήσεως τῆς γῆς, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ προβοῦν ἀμέσως καὶ εἰς τὴν κοινοτικοποίησιν τῶν ἐργοστασίων. Ἀποκρούοντες τὸ μίνιμουμ πρόγραμμα τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων οἱ μαξικαλισταὶ, ἀπέκρουον καὶ τὴν κοινοβουλευτικὴν δρᾶσιν, διότι «ὁ κοινοβουλευτισμὸς ἐλαφρύνει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὰ μίση καὶ τὴν ἀγανάκτησιν ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κεκορεσμένη καὶ καλλιεργεῖ παρὰ ταῖς λαϊκαῖς μάξαις ψυχολογίαν συντηρητικῶν μικροαστῶν». Τὸ ὑπάρχον καθεστῶς οἱ μαξικαλισταὶ ἤθελον νὰ τὸ ἀντικαταστήσουν διὰ τῆς «Δημοκρατίας τῆς ἐργασίας». Τὰ μέσα τὰ ὅποια ὑπεδεικνύοντο ὑπὸ τῶν μαξικαλιστῶν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἦσαν ἡ πολιτικὴ καὶ ἀγροτικὴ τρομοκρατία, καὶ ἡ δολοφονία τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐξουσίας, ἡ βιαιὰ ἀπαλλοτριώσις κλπ.

Ἡ ὁμὸς τῶν μαξικαλιστῶν ἀπετελεῖτο κυρίως ἐκ μικροαστῶν διανοουμένων καὶ τινῶν ἐργατῶν. Ἡ δραστηριότης τῆς κατηναλίσκετο εἰς λίαν τολμηρὰς τρομοκρατικὰς πράξεις. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1907 αἱ μαξικαλιστικαὶ ὀργανώσεις ὑπέστησαν βαρεῖας ἀπωλείας καὶ ἡμιδιελύθησαν, τινῶν ἐκ τῶν μελῶν τῶν προσχωρησάντων εἰς τοὺς ἀναρχικούς. Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 οἱ μαξικαλισταὶ εἶχον ἐπὶ τι διάστημα καθημερινὸν ὄργανον, τὸν «Μαξικαλιστὴν», ὅστις ἐξεδίδετο κατ' ἀρχὰς ἐν Πητρούπολει καὶ κατόπιν ἐν Μόσχῃ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1919 συνέβη σχίσμα ἐν τῇ «Ἐνώσει» κατὰ δὲ τὸ συνέδριον τοῦ 1920 ἡ πλειοψηφία ἀπεφάσισε τὴν διάλυσιν τῆς «Ἐνώσεως» καὶ τὴν προσχώρησιν εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα. Ἡ μειοψηφία διελύθη μετ' ὀλίγον ὀριστικῶς.

Μαξικαλισταὶ ἐπίσης ἐλέγοντο ἐν Ἰταλίᾳ οἱ σοσιαλισταὶ οἱ ὅποιοι ἤθελον τὴν ἄμεσον ἐπανάστασιν κατὰ τὰ ἔτη 1919—1921, ἰδίως μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐργοστασίων καὶ οἱ ὅποιοι συνεχῶς νεύθησαν βραδύτερον μὲ τοὺς κομμουνιστάς.

Μαξικαλισμὸς (Φερδινάνδος Ἰωσήφ).—Αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ (1832—1867), υἱὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Καρόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ μετέπειτα αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Ὡς διοικητὴς τοῦ Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου ἔζη ἀπὸ τοῦ 1857 ἐν τῇ παρὰ τῇ Τεργέστη ἐπαύλει Μιραμάρ, μέχρι τοῦ 1863, ὅποτε τῷ προσεφέρθη τὸ στέμμα τοῦ Μεξικοῦ. Μεταβὰς εἰς Μεξικὸν δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ περιπλεχθεὶς δὲ εἰς ἀγῶνας πρὸς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐτυφεκίσθη.

Μαξικαλισμὸς ἢ *Μὰξ τῆς Βάδης*.—Διάδοχος τοῦ δουκικοῦ θρόνου τῆς Βάδης, στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1867—1929). Μετέσχεν ἐπὶ τινὰς μῆνας τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἀλλ' ἀσθενήσας ἀφωσιώθη τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν περιθάλψιν τῶν αἰχμαλώτων. Μετὰ τὴν ἦταν καὶ συνθηκολόγησιν τῆς Βουλγαρίας κληθεὶς εἰς τὴν ἀρχικαγκελλαρίαν τῆς Γερμανίας προέτεινε εἰρήνην εἰς τοὺς συμμάχους ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 14 ὅρων τοῦ Οὐίλσον. Ἡ ἐξέγερσις τοῦ λαοῦ, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ σιόλου ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Κάιζερ Γουλιέλμου Β' τὴν παραιτήσιν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ διαδόχου καὶ τέλος νὰ δημοσιεύσῃ ταύτην παρὰ τὴν συγκατάθεσιν των. Συγχρόνως παρέδωκε τὴν ἀρχικαγκελλαρίαν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατῶν Ἐμπερτ, ὅστις ἀμέσως ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν.

Μάξιμος (Δημήτριος).—Οἰκονομολόγος καὶ τραπεζίτης γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τὸ 1873. Ἀνήλθεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώ-

ματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς γενόμενος τὸ 1914 ὑποδιοικητὴς καὶ τὸ 1920 διοικητὴς αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1922 παραιτηθεὶς ἰδιώτευσεν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ὁμως τοῦ λαϊκοῦ κόμματος εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1933 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπογραφήν τοῦ Βαλκανικοῦ συμφώνου.

Μάξιμος (Σεραφεῖμ).— Ἕλλην κομμουνιστὴς ἠγέτης, γεννηθεὶς ἐν Γάνω τῆς Θράκης τὸ 1898. Ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1922 ἔζησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπου ἔδρασεν ὡς μέλος τῆς «Πανεργατικῆς Ἐνώσεως», τὴν ὁποίαν καὶ ἀντεπροσώπευσεν ἐπαινημένως εἰς Μόσχαν. Τὸ 1922 κληθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνέλαβε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν κομμουνιστικὴν κίνησιν ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1928. Ἐμπνευστὴς καὶ ὁργανωτὴς τῆς μεγάλης ἀπεργίας τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1923, μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1927, ἐξωρίσθη κατ' Αὐγούστον τοῦ 1924 εἰς Σκυρον, ὅπου παρέμενε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1925. Καταδιωχθεὶς ἐπὶ κυβερνήσεως Μιχαλακοπούλου συνελήφθη, καὶ ἐπὶ Παγκάλου ἐδιώχθη, μετ' ἄλλων κομμουνιστῶν ἠγετῶν, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ὡς ἐπιδιώκων τὴν αὐτονόμησιν τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ κατεδικάσθη εἰς 4 1/2 ἐτῶν φυλάκισιν, ἧς ἐξέτισε τὸ ἓν τρίτον. Τὸ 1926 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ διεκρίθη διὰ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἀγῶνάς του. Τὸ 1928, κατὰ τοὺς ἐνδοκομματικούς ἀγῶνας, διεφώνησε πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας, διεγράφη τοῦ κόμματος καὶ συνέπηξε μετ' ἄλλων τὴν κομμουνιστικὴν ἀντιπολιτευτικὴν ὁμάδα «Σπάρτακος», ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεχώρησε τὸ 1932. Τὸ 1930 ἐξέδωκε τὴν μελέτην «Κοινοβουλευτισμὸς καὶ δικτατορία».

Μάο — Τσέ — Ντουνγκ.— Κινέζος κομμουνιστὴς ἀποθανὼν τὸν Μάρτιον τοῦ 1930 εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Φουκιέν. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Κίνας, ὁργανώσας καὶ μύσας εἰς τὸν κομμουνισμὸν τὰ ἀνοργάνωτα σείφη τῶν Κινέζων ἐργατῶν. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας χωρικῶν τῆς ἐπαρχίας Χουνάν. Ἀναμιχθεὶς νεαρῶτατος εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τῆς χώρας του διεξήγαγε σκληρότατον ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κινεζικοῦ милитарισμού. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ρωσικῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως (1917) ἠσπασθη ἀμέσως τὸν κομμουνισμὸν, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς κατὰ τὸ 1919 φοιτητικὰς ταραχὰς τοῦ Πεκίνου καὶ ἀναπτύξας πρωτοφανῆ προπαγανδιστικὴν δρασίαν εἰς τὴν χώραν τοῦ Γιάνκτσε. Κατὰ τὸ 1923 ὁ Μάο—Τσέ—Ντουνγκ ἐγένετο μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Κίνας. Κατὰ τὴν ἀγροτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1927, κατόπιν τῆς χρεωκοπίας τῶν ὀππορουνιστικῶν κατεψύνσεων τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὁ Μάο—Τσέ—Ντουνγκ ἐργασθεὶς κατὰ τῆς κατευθυντηρίου γραμμῆς τοῦ κόμματος, ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν δρασίαν μετὰ τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν καὶ ὠργάνωσε τὰς ἀγροτικὰς ἀνταρσίας τοῦ Χουνάν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1928 κατόρθωσε νὰ ἐνοποιήσῃ τὰς ἐργατικὰς καὶ ἀγροτικὰς μάζας μετὰ τοῦ Τσοῦ—Ντέ, διωργάνωσε τὸν ἐρυθρὸν στρατὸν διὰ τοῦ ὁποίου κατέλαβε τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῶν ἐπαρχιῶν Χουνάν καὶ Κιάντσι καὶ ἐδημιούργησε πανταχοῦ σοβιέτ. Ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς του κατετάραξε τὴν ἀντεπαναστατικὴν κυβέρνησιν τοῦ Κουόμινταγκ (ἐθνικοῦ λαϊκοῦ κόμματος). Διὰ τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ του ὁ Μάο—Τσέ—Ντουνγκ ἐπεχείρησε πλείστας ἐκστρατείας εἰς τὰς ἐπαρχίας Κιάνχτουνγκ καὶ Φουκιέν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις εὐρίσκετο ἐν πλήρη ἀναβρασμῷ, κατορθώσας ἐν τέλει νὰ ὑποτάξῃ ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐπαρχίαν

Φουκιέν εις την σοβιετικήν διοίκησιν. Μετά την πτώσιν τῶν σοβιετ τῆς Καντῶνος, ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῆς χώρας ἀνεξωγογήθη ὑπὸ τῶν ἐπιτυχῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μάο—Τσέ—Νιούγγ. Τὸ θέρος τοῦ 1929 ὅτε ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουόμιντανγκ συγκεντρώσασα τὸν στρατὸν ἐξ ἐπαρχιῶν, ἀνερχόμενον εἰς 60.000, ἤνοιξεν ἐκ νέου τὸν πόλεμον, ὁ Μάο—Τσέ—Νιούγγ διηύθυνε τὰ ἐρυθρὰ στρατεύματα ἀποτελούμενα μόνον ἐκ 10.000 ἀνδρῶν, κατορθώσας νὰ ἐκμηδενίσῃ σχεδὸν τὴν μεγάλην ἐκείνην στρατιάν. Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος ἐφονεύθη πολεμῶν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Φουκιέν.

Μάουζερ (Mauser).— Δύο ἀδελφοὶ Γερμανοὶ ὄπλοποιοί, ὁ *Γουλιέλμος* (1834—1882) καὶ ὁ *Παῦλος* (1838—1913) ἔφευρον ὀπισθογεμῆς τυφέκιον εἰσαχθέν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1871 εἰς τὸν γερμανικὸν στρατὸν. Ἀργότερον ἐφεύρον τὸ ἐπαναληπτικὸν τυφέκιον, τὸ ἐπαναληπτικὸν πιστόλιον καὶ τέλος τὸ αὐτογεμῆς πιστόλιον.

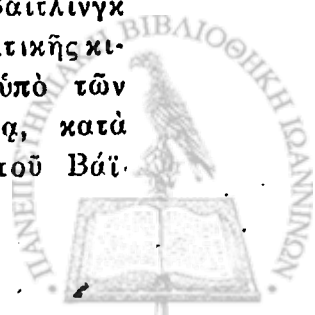
Μάουερ (Γεώργιος von Maurer).— Διάσημος Βαυαρὸς νομομαθὴς (1790—1872). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Αἰδελβέργῃ καὶ Παρισίοις, κατόπιν δὲ εἰσηλθὲν εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του. Τὸ 1826, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του «Περὶ τῆς διαδικασίας» (1824) διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου ἐν Μονάχῳ. Τὸ 1829 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μυστικοσυμβούλου, μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας, ἐκλεγείσ ταυτοχρόνως καὶ μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Τὸ 1833 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου μέλος τῆς ἀντιβασιλείας, ἥτις θὰ ἦσκη τὴν ἐξουσίαν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ ἐκλεγέντος βασιλέως τῆς Ἑλλάδος υἱοῦ του Ὀθωνος. Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἠτοχλήθη κυρίως μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Εἰς τὸν Μάου

ερ οφείλονται πλεῖστα ἐκ τῶν μέτρων ἐκείνων τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀρτισυστάτου ἑλληνικοῦ κράτους. Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ δικαίου ἐργασία του, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκρίθη ὡς ἡ τελειότερα τῆς Εὐρώπης, ἰσχύει δὲ καὶ σήμερον κατὰ βάσιν. Συνέταξε τέσσαρας κώδικας (ποινικὸν νόμον, ποινικὴν δικονομίαν, ὀργανισμὸν δικαστηρίου καὶ πολιτικὴν δικονομίαν) μεγάλης ἀξίας. Ἡ ἐργασία τοῦ Μάουερ δύναται νὰ κριθῆ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι λόγω τῆς προώρου ἀπομακρύνσεώς του ἐξ Ἑλλάδος, δὲν κατορθώθη ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ἡ σύνταξις ἀστικοῦ κώδικος, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐσχεδίασε.

Ἄν ὁ Μάουερ δὲν προέβη ἄμέσως εἰς τὴν σύνταξιν ἀστικοῦ κώδικος, τοῦτο οφείλεται εἰς τὸ ὅτι, ὡς ὁπαδὸς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς, δὲν ἤθελε νὰ μεταφυτεύσῃ αὐθαίρετως ξένα νομοθετήματα, ἀλλὰ ἐπεδίωκε προηγουμένως τὴν συλλογὴν τῶν ἰσχυόντων ἐν Ἑλλάδι νομικῶν ἐθίμων, οὕτω ὥστε ὁ μέλλον νὰ συνταχθῆ ἀσικὸς κώδιξ νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν περὶ δικαίου συνειδησιν τοῦ λαοῦ. Διὰ νὰ καλύψῃ δὲ ἐπείγουσας ἀνάγκας παρενέβαλε ἀστικοῦ δικαίου διατάξεις εἰς πολιτικὴν δικονομίαν τὴν ὁποῖαν συνέταξεν.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1834 ἀνεκλήθη εἰς Βαυαρίαν κατόπιν διαφωνίας πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἀντιβασιλείας Ἀρμανσπεργκ, τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος ἐξέδωκε τὸ τρίτομον ἔργον του «Ὁ Ἕλληνας ὡς λαός», τὸ ὁποῖον δίδει λαμπρὰν εἰκόνα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Τὸ 1858 ἐπεσκέφθη πάλιν τὴν Ἑλλάδα.

Μάρ (Γουλιέλμος; Mart).— Γερμανὸς συγγραφεὺς (1819—1904). Μυηθεὶς εἰς τὸν κομμουνισμὸν ὑπὸ τοῦ Γ. Βάιτλινγκ μετίσθεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς δημιουργηθείσης ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τεχνιτῶν ἐν Ἑλβετίᾳ, κατὰ τὸ 1840. Μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Βάι-

τλινγκ προσεχώρησεν εἰς τὴν «Ὁμοσπονδία τῶν Γερμανῶν» ἐμπνεύσας εἰς αὐτοὺς τὰς πρὸς τὸν ἀναρχοαθεϊσμόν. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη τῶν Ἑλβετῶν τεχνιτῶν μετέβαλλε συχνάκις πολιτικὰς κατευθύνσεις. Μετὰ τὸ 1870 ὁ Μάρ ἔγινε λυσσώδης ἀντισημίτης. Ὁ Μάρξ εἰς τὰς πρὸς τὸν Κούγκελμαν ἐπιστολάς του ἐκφράζεται περιφρονητικῶς καὶ μετ' ἀγανακτήσεως περὶ τοῦ Μάρ ἀποκαλῶν αὐτὸν «κατάσκοπον τῆς πρωσικῆς ἀστυνομίας».

Μάρ (Νικολάϊ Γιακόβλεβιτς).—Ρῶσος σοφὸς γεννηθεὶς τὸ 1864. Διεκρίθη ὡς γλωσσολόγος, φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος. Ἐξελέγη ἀκαδημαϊκὸς καὶ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἱστορίας τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ καθὼς καὶ πρόεδρος τοῦ Ἱαπετικῦ Ἰνστιτούτου. Συνέγραψε πολλὰς γλωσσολογικὰς μελέτας κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: «Οἱ βασικοὶ πίνακες τῆς γραμματικῆς τῆς ἀρχαίας γεωργιανῆς γλώσσης» (1908), «Ἡ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἀρμενικῆς γλώσσης» (1903), «Ἡ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας λογοτεχνικῆς γεωργιανῆς γλώσσης» (1925), «Ἡ ἱαπετικὴ θεωρία» (1928), τὸ σπουδαιότερον πάντων ὅπου ἐκθέτει τὰς περὶ γλωσσολογίας ἐν γένει ιδέας του.

Τὸ 1933 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Κεμάλ πασᾶ εἰς τὴν Ἀγκυραν διὰ τὴν μεταρρυθμίσειν καὶ κάθαρσιν τῆς ζωῆς γλώσσης τῶν Τούρκων.

Μαρά (Ἰωάννης Παῦλος Marat).—Μία ἀπὸ τὰς ἐπιβλητικωτέρας φυσιογνωμίας τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐγεννήθη τὸ 1744 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις δολοφονηθεὶς τὸ 1793. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν μετέβη εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δέκα ἔτη σπουδάζων τὴν ἱατρικὴν εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἐγνώριζεν ὅσον ἐλάχιστοι τὴν λατινικὴν καὶ ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ παλλὰς εὐρωπαϊ-

κὰς γλώσσας, ἡσχολεῖτο δὲ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ μὲ τὴν μελέτην τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων. Τὸ 1773 ἐξέδωκεν ἐν Λονδίῳ «Φιλοσοφικὸν δοκίμιον περὶ τοῦ ἀνθρώπου» τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος τὴν μελέτην «Αἱ ἀλύσεις τῆς δουλείας». Μετὰ ἐν ἔτος ἐγένετο ἐλεύθερος τέκτων καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς. Τότε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν ὅπου ἐσυνέχισε τὴν μελέτην τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Μετ' ὀλίγον ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων ὑπόμνημα μὲ τὸν τίτλον «Ἀνακαλύψεις ἐπὶ τοῦ πυρός, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ φωτός». Ἡ μετὰ πάθους ἐπίδοσις εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ τὴν φιλοσοφίαν κατέστησε τὸν Μαρά ἱκανὸν νὰ διαβλέπῃ τὴν οὐσίαν τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ρευμάτων καὶ νὰ διακρίνῃ ἐν τῶς αὐτῶν τὰς κινητηρίους δυνάμεις. Εὐθύς ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μαρά ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων δικαιωμάτων εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Ἰδρυσεν τὴν ἐφημερίδα «Ὁ φίλος τοῦ λαοῦ» καὶ μὲ πύρινα ἄρθρα, τὰ ὁποία ἠλέκτριζον τὸν λαόν, τὸν παρωτρυνεν ὅπως ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς ἐπαναστάσεως καὶ μέχρι τῆς ἀνατροπῆς τῶν βασικωτέρων κοινωνικῶν θεσμῶν. Ὁ Μαρά κατανοῶν κάλλιστα τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐπαναστάσεων, ἐξήτει τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἦτο δι' αὐτὸν ἡ ἐξέγερσις τῶν ἀδικουμένων πρὸς κατάκτησιν τῶν φυσικῶν καὶ κοινωνικῶν των δικαιωμάτων. Συνεπῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς πεποιθήσεις του ὁ Μαρά ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἐξοντώσεως παντὸς ἐκμεταλλευτοῦ καὶ τυράννου τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Βαθὺς γνώστης καὶ μελετητῆς τῶν μεγαλυτέρων ἱστορικῶν γεγονότων ἦτο βέβαιος ὅτι ἂν ἡ ἐπανάστασις δὲν ἐσυνέχισεν τὸν ἱστορικὸν της δρόμον καὶ ἀπειροῦτο νὰ φανῇ ἐπιεικῆς, οἱ ἐχθροὶ

της θά τὴν κατέπνιγον μὲ τὸν ἀγριότερον τρόπον. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπανάστασις ἐξεργάγη θά ἔπρεπε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν της, εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Μαρά κυρίως εἰς τὴν ἀποκατάστασιν μιᾶς ἔστω καὶ ὑποτυπώδους οἰκονομικῆς ἰσότητος, ὅσῃν ἐπέτρεπεν ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξε κυρίως ἡ ἀφορμὴ τῆς καταστροφαντήσεώς του ἀπὸ τοὺς ἱστορικούς. Ἡ ὅλη συμπεριφορὰ τοῦ Μαρά εἶχε κατακτῆσει τὴν ἄδολον ἀγάπην τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ ὁποία ἔφθασε τὰ ὄρια τῆς λατρείας.

Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπανάστασεως ὁ Μαρά ἀντελήφθη ὅτι αὐτὴ θά κατεπροδίδετο ἀπὸ τοὺς ἡγέτας τῶν κομμάτων τῶν μεγαλοαστικῶν καὶ ἀστικῶν τάξεων καὶ ἔνεκα τούτου ἡ ἐναντίον των πολεμικὴ ὑπῆρξε πράγματι λυσσαλέα. Ἐχων ὑπονοίᾳς ὅτι ὁ Μιραμπὼ συνεννοεῖτο μυστικῶς μετὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐζήτει τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν ἐκκαθάρισιν τοῦ ζητήματος τοῦ βασιλέως. Εἰς τὴν αὐλὴν διέβλεπεν ἕνα τρομερὸν κίνδυνον, διότι ὅπως διεπιστώθη ἀργότερον μὲ στοιχεῖα ἀδιάφυστα, οἱ ἡγέται τῶν ἀνωτέρων ἀστικῶν στρωμάτων προσεπάθουν νὰ σώσουν τὸν βασιλέα. Ἡ φυγὴ τοῦ Λουδοβίκου ἐπεβεβαίωσε πλήρως τοὺς φόβους τοῦ Μαρά καὶ τοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐπιτεθῇ μετὰ περισσοτέρας δριμύτητος ἐναντίον τῶν Γιρονδίνων. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἐπροκάλεσε τὸν ἀπηνῆ διωγμὸν του ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων του. Ἦναγκάσθη τότε νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος του καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δράσιν του.

Τὸ 1792 ἐξελέγη μέλος τῆς κομμουνίας καταστήσας τὸν θεσμὸν τοῦτον πραγματικὸν ὄργανον ἐπιβολῆς τῶν δικαιωμάτων τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἡ στάσις τῶν ἀστικῶν κομμάτων καὶ τῶν ἄλλων πολιτικῶν ὁμάδων τῶν ὁποίων αἱ

κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ βλέψεις ἱκανοποιοῦντο μὲ τὰς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατακτῆσεις τῆς ἐπανάστασεως ἠνάγκασαν τὴν κομμούναν νὰ λάβῃ δραστικὰ μέτρα ἐναντίον των. Ὁ Μαρά θέλων νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὄρια τῆς ἐπανάστασεως καὶ μέχρις ἐξασφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν ἐπέβαλε σκληροτάτην βίαν. Τότε ἐξέδωκε τὴν νέαν του ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφημερίς τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας» τῆς ὁποίας ἡ φλογερὰ ἀρθρογραφία ἐπέσπευσε τὴν δίκην τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὴν καρατόμησιν του (6 Δεκεμβρίου 1792). Οἱ ἐχθροὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν φοβούμενοι τὴν διαρκῆ αὔξησιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Μαρά τὸν συνέλαβον καὶ τὸν παρέπεμψαν εἰς δίκην. Οἱ ἔνορχοι ὅμως τὸν ἠθώσαν παμψηφεί, ὅταν δὲ ἐξήρχετο τοῦ δικαστηρίου ἀπεθεώθη ἀπὸ τὰ πλήθη, τὰ ὁποία εἶχον συγκεντρωθῆ διὰ νὰ τὸν ὑπερασπίσουν εἰς περίπτωσιν καταδίκης του. Ἡ ἀθώωσις τοῦ Μαρά συνετέλεσε εἰς τὴν πτώσιν τῶν Γιρονδίνων. Ἡ δράσις του ὑπὲρ τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐξηκολούθησε μὲ τὸ ἴδιον πάθος καὶ τὴν ἴδιαν ἀφοσίωσιν. Ἦτο ὁ ἐμπνευστὴς κάθε μέτρου τείνοντος εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν εὐρυσιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Τοῦτο, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐνέτεινε τὸ ἐναντίον του μῖσος τῶν ἀντιπάλων του, οἱ ὁποῖοι ἐν τέλει τὸν ἐδολοφόνησαν διὰ τῆς Καρλόττας Κορνταί, μιᾶς ὑστερικῆς καὶ διανοητικῶς ἀνωμάλου νέας. Ὁ λαὸς ἐθρήνησε μὲ τὸν εἰλικρινέστερον τρόπον τὸν θάνατον τοῦ ἀληθινοῦ του φίλου καὶ προστάτου.

Μαραθών.—Κώμη καὶ ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς μὲ 2100 κατοίκους, κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἦτο εἰς τῶν μεγάλων δήμων τῆς Ἀττικῆς, ἀποτελῶν μετὰ τριῶν ἄλλων χωρίων δήμων, Οἰνός, Προβαλίνθου καὶ Τραιορύθου πολιτικὴν ὁμοσπονδίαν.

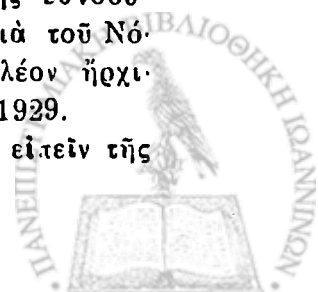

Εἰς τὸν παρὰ τὸν ἀρχαῖον τοῦτον δῆμον πεδιάδα συνήφθη τὸ 490 π.Χ. περίφημος μάχη μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος περσικῆς ἐπιδρομῆς. Ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν, ἀποτλούμενος ἐξ 100.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Δᾶτιν καὶ Ἄρταφέρνην, ἀπεβιβάσθη εἰς Μαραθῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὴν ἀποβίβασιν ἔσπευσαν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν 10 στρατηγῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης. Εἰς τὸ συμβούλιον τῶν στρατηγῶν ὁ Μιλτιάδης εἰσηγήθη τὴν ἄμεσον ἐπίθεσιν καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ πρὸς τοῦτο τὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον. Ὁ Μιλτιάδης ἐπελθὼν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τρέψας πρῶτον τὰ ἄκρα τῶν εἰς φυγὴν, ἐνῶ τὸ κέντρον τοῦ υπεχώρει πρὸ τῶν μεγάλων περσικῶν δυνάμεων, ἐκύκλωσε κατόπιν τὸ κέντρον τῶν Περσῶν καὶ ἀφοῦ τὸ ἀπεδεκάτισε, διέταξε γενικὴν δίωξιν τῶν πολεμίων. Ἡ μάχη ἐξηκολούθησε καὶ παρὰ τὰ πλοῖα, ἐξ ὧν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκυριεύσαν 7. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἔπεσαν ἐκ τῶν Ἀθηναίων 192, ἐν οἷς καὶ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος, ἐκ δὲ τῶν Περσῶν 6400. Τοὺς νεκροὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν ἐπὶ τόπου καὶ ἀνύψωσαν τύμβον.

Μαραθῶνος λίμνη.— Λίμνη τεχνητὴ ἐκ τῆς ὁποίας ὑδρεύονται οἱ Ἀθηναῖοι, ὁ Πειραιεὺς καὶ τινὰ τῶν περιχώρων. Εἰς τὸ μέρος ὅπου αὕτη εὕρισκεται σήμερον ὑπῆρχεν ἔλος καὶ λίμνη, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον μέγα τμήμα τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἐσχηματίζοντο ἐκ τῆς Μακαρίας πηγῆς. Τὰ ὕδατα τῆς τεχνητῆς λίμνης συγκρατοῦνται διὰ τεραστίου φράγματος ἐγεγνημένου εἰς τὴν ἰσοδοὺν τῆς βαθείας φάραγγος τοῦ Μαραθῶνος παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ χειμάρρου Χαράδρου καὶ τοῦ μικροῦ χειμάρρου Βαρνάβα. Ἡ γνώμη τῆς κατασκευῆς τεχνητῆς λίμνης ἐπὶ τῆς διαδρομῆς τοῦ χειμάρρου Χαράδρου χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1892, ὅποτε ὁ Κελλενέκ ἀρχιμηχανικὸς

τότε τῆς ἐν Ἑλλάδι γαλλικῆς ἀποστολῆς δημοσίων ἔργων, τῇ ὑποδείξει τοῦ Ρόσσελς γενικοῦ προξένου τοῦ Βελγίου ἐξεπόνθη σχετικὴν προμελέτην. Τὸ σχέδιον ὁμῶς τοῦτο δὲν ἐπραγματοποιήθη τότε, οὐδὲ τὸ κοινὸν ἐγνώρισε τοῦτο διότι ὁ Ρόσσελς ἐπεθύμει νὰ ἐξεύρη προηγουμένως τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια πρὸς κατασκευὴν τοῦ σχεδίου του. Κατὰ τὸ 1919 ἡ Τράπεζα Πειραιῶς ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῇ συνεργασίᾳ τοῦ εἰδικοῦ Ἀμερικανικοῦ οἴκου Φόρντ, Μπέικον καὶ Ντέϊβις ἐμελέτησε τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως ἐκ τῶν ὑψηλῶν πηγῶν τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισσοῦ. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἡ θερινὴ παροχὴ τῶν πηγῶν τούτων εἶναι ἀνεπαρκῆς, ἐπροτάθη παρὰ τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἐργασίαν ταύτην ἡ περισυλλογὴ καὶ ἐναποθήκευσις ἐντὸς τεχνητῆς λίμνης τῶν χειμερινῶν ὑδάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμβρίων, τῶν κατερχομένων διὰ τοῦ Κηφισσοῦ πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτῶν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Ὁ ἀρχιμηχανικὸς Ο. Σπίαρ ἐνέκρινε καὶ λίαν κατάλληλον τὴν ὑποδειχθεῖσαν ἄλλοτε θέσιν ἐπὶ τοῦ Χαράδρου. Τὸ προταθὲν ὑπ' αὐτοῦ ὕψος τοῦ φράγματος ἦτο 65 μέτρων, ἡ δὲ χωρητικότης τῆς λίμνης ὑπελογίσθη εἰς 32 ἑκατ. κ. μ. μόνον. Ταυτοχρόνως ὁ καθηγητὴς Κ. Κτενάς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ γεωλόγου Σωτηρίου ἐμελέτησαν τὸ ζήτημα τῆς τεχνητῆς λίμνης ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως. Ἡ ὅλη μελέτη συνεζήτηθη ὑπὸ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἑλλήνων μηχανικῶν κατὰ τὸ 1923 καὶ μετὰ τὴν ὁμόφωνον ἔγκρισιν προεκηρύχθη διαγωνισμός, βραβευθένων δύο σχεδίων. Ὁ διαγωνισμὸς ὁμῶς οὐκ ἐκατόπιν ἐλαταιώθη. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους συνήφθη μετὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ οἴκου Γιούλεν καὶ Σία καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν σύμβασις ἐγκριθεῖσα τὴν 4ην Ἀπριλίου 1925 παρὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ κυρωθεῖσα διὰ τοῦ Νόμου 3316. Τοιοῦτοτρόπως πλέον ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι λήξασαι τὸ 1929.

Κύριος τροφοδότης οὕτως εἶπειν τῆς

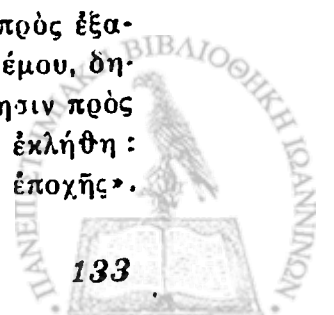
τεχνητῆς λίμνης εἶναι ὁ χείμαρρος Χάραδρος, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῆς Πάρνηθος καὶ ἐκβάλλει μετὰ διαδρομὴν 31 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ ἔκτασις τῆς λεκάνης ἀπορροῆς αὐτοῦ εἶναι 190 τ. χλμ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁμως μόνοι περὶ τὰ 120 τροφοδοτοῦσι τὴν τεχνητὴν λίμνην, ὅτις ἐσχηματίσθη διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ φράγματος, εἰς τὴν εἵσοδον τῆς βαθείας φάραγγος τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ παροχὴ εἰς ὕδωρ τοῦ Χαραδρου εἶναι περίπου 100 κ. μ. τὸ 1". Ὁ ὄγκος τοῦ ὕδατος κατὰ μέσον ὄρον 40 ἐκ. κ. μ. καὶ ὁ ἐλάχιστος 25 ἐκ. κ.μ. Ἡ ἑξάμισις κατὰ περιόδους ἀνέρχεται εἰς 1.250 μ. ἀνὰ τ. μέτρον τῆς ἐπιφανείας τῆς λίμνης, δηλαδὴ εἰς 2 περίπου ἑκατομμ. κ. μ. εἰησίως. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ταύτης εἶναι ἀρίστης ποιότητος. Ἐχει σκληρότητα 7—4 γερμανικοὺς βαθμοὺς καὶ γεῦσιν λίαν εὐχάριστον. Ἡ θερμοκρασία κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὴν δεξαμενὴν Ἀθηνῶν εἶναι περίπου 10—11°. Ἡ κοιτὶς τοῦ Χαραδρου εἰς τὴν θέσιν τοῦ φράγματος εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑψόμετρον 173.

Κατὰ τοὺς εἰδικοὺς ἢ ποσότης τοῦ ὕδατος εἶναι πλέον ἢ ἀρκετὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν δύο μεγαλοπόλεων καὶ τῶν περιχώρων αὐτῶν. Ἡ κατασκευὴ τῆς λίμνης ταύτης ἐστοίχησεν περὶ τὰ 17.000.000 δολλάρια, ἄγνωστον δὲ μέχρι σήμερον εἰς πόσα θὰ ἀνέλθῃ ἡ τελικὴ δαπάνη, διότι ἡ ἐταιρεία αὕτη ἐργάζεται εἰσέτι συλληροῦσα τὴν προσθήκην ὕδατος δι' ὑδρομαστεύσεων κατὰ τὰ πέριξ μέρη, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἐξόδων συντηρήσεως καὶ διευθύνσεως, ἀνερχομένων εἰς 2.300.000 μετ. δραχμῶν, τῆς ἐξυπηρευτικῆς καὶ ἀποσβέσεως τοῦ δανείου ἀνερχομένου εἰς 7.000.000 περίπου μετ. δραχμῶν καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐταιρείας, ἥ τις ὁσημέραι αὐξάνει. Παρ' ὅλα ἐντούτοις τὰ ἔξοδα, ἅτινα ἐπιβαρύνουσι τὸν πληθυσμὸν τῶν δύο μεγαλοπόλεων, τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὑψίστης σημασίας διότι

ἐξυπηρετεῖ κατὰ τὸν ἐπωφελέστερον, ἂν μὴ οἰκονομικώτερον πρὸς τὸ παρὸν τρόπον, τὰς ἀνάγκας ὑδρεύσεως τῶν δύο πόλεων.

Μαρασλῆς (Γρηγόριος). Ἐθνικὸς ἐργέτης καταγόμενος ἐκ Θράκης ἀλλὰ, γεννηθεὶς ἐν Ὁδησσῷ (1831—1907). Σπουδᾶσας ἐν Παρισίοις ὑπηρετήσεν εἰς διαφόρους δημοσίας θέσεις ἐν Ὁδησσῷ καὶ ὠνομάσθη μυστικὸς σύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος. Διετέλεσε δήμαρχος Ὁδησοῦ προικίσας τὴν πόλιν διὰ παντοίων ἔργων κοινῆς ὠφελείας διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐξώδευε καὶ ἐξ ιδίων του. Πολλαχῶς ἐπίσης ὑπηρέτησε τὴν ἐν Ὁδησσῷ ἑλληνικὴν κοινότητα διὰ διαφόρων δωρεῶν καὶ τῆς ἰδρύσεως γηροκομείου. Ἐπίσης ἀναλώμασιν αὐτοῦ ἰδρύθησαν ἐν Φιλίππουπόλει, Κωνσταντινουπόλει, Ἀθῆναις, Κερκύρα καὶ ἀλλαχοῦ φερώνυμα ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Δαπάναις αὐτοῦ ἐξεδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν σειρὰ ἐπιστημονικῶν ἔργων ξένων καὶ πρωτοτύπων ἑλληνικῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην «Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ».

Μαργκερίτ (Βίκτωρ Marguerite).— Γάλλος μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τὸ 1866. Τὸ γεγονός ὅτι ἔζησε τὴν περίοδον τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ ἐδημιούργησε τεραστίαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνισότητά. Συνεπάθησε ἰδιαιτέρως τὸ φεμινιστικὸν κίνημα, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἐνθερμος ὑπερασπιστὴς, συγγράψας καὶ πολλὰ ἔργα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεραμύεται τῆς γυναικὸς καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος τοῦ ἐσίευσεν τὰς πεποιθήσεις. Μετὰ τὸν πόλεμον ἴδρυσεν τὴν «Evolution», σύνδεσμον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν εὐθυνῶν τοῦ πολέμου, δημοσιεύσας τὸ 1925 τὴν «Ἐκκλησίαν πρὸς τὰς συνειδήσεις», ἔργον ἐξ οὗ ἐκλήθη: «Ὁ Ζολᾶ τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς».

Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ποῦμ» ψυχολογικὸν μυθιστόρημα (1898), «Αἱ νεάνιδες» (1908), «Τὰ σύνορα τῆς καρδίας» (1919) καθὼς καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα συνέγραψε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Παύλου, ἀναφερόμενα εἰς τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον. «Ἡ καταστροφή» (1898), «Τὰ συντρίμματα τῆς σπάθης» (1901), «Οἱ γενναῖοι» (1901), «Ἡ Κομμούνα» (1904). Μετὰ τὸν πόλεμον ἔγραψε τὴν «Γκαρσὸν» (1922). «Ὁ σύντροφος» (1920), «Οἱ ἔνοχοι» ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ τὰ αἷτια τῆς ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου, τὸ «Ἀνθρώπινον κτῆνος» (1928), «Εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου» (1919), «Ἡ φωνὴ τῆς Αἰγύπτου» (1920) «Οἱ ἐγκληματῆραι» (1925) καὶ «Αἱ ἴσαι μας» (1934) φεμινιστικὸν μυθιστόρημα. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1934 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἑνωσιν τῶν Ἐπιναστατῶν Συγγραφέων.

Μαργκιολομάν (Ἀλέξανδρος Marghioloman).— Ρουμᾶνος πολιτικός (1857—1925). Ἀπὸ τοῦ 1879 διετέλεσεν εἰσυγγελεύς τὸ δὲ 1884 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτής. Ἐπανεκληρόμενος ἔκτοτε τακτικῶς, ἐγένετο πολλάκις ὑπουργός. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς οὐδετερότητος τῆς Ρουμανίας. Ὡς πρωθυπουργός ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1918 συνήψε τὴν συνθήκην εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου μετὰ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων.

Μαρία ἡ Α΄ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Τυδώρ (1516—1558) Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἑρρίκου Η΄ καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Ἀραγωνικῆς καὶ ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τὸ 1554. Προσεπάθησε νὰ ἀναστηλώσῃ τὸν καθολικισμὸν ἐν Ἀγγλίᾳ ἔνεκα δὲ τούτου ἐπὶ πέντε ἔτη ἡ χώρα ἐγένετο θέατρον διώξεων καὶ φόνων. Ὑπεστήριξε διὰ στρατευμάτων τὸν ἐν Γαλλίᾳ ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῶν καθολικῶν σύζυγόν της. Ἀλλὰ τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα ἐξεδιώχθησαν ἀ-

μέσως ὑπὸ τῶν Γάλλων, κυριευσάντων καὶ τὴν τελευταίαν κτῆσιν τῶν Ἀγγλων ἐν Γαλίᾳ, τὸ Καλαί.

Μαρία (Ἄντουανέττα).—Σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΣΤ΄, θυγάτηρ τοῦ Φραγκίσκου Α΄ καὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας τῆς Αὐστρίας. (1756—1793). Ἦ ἀφροσύνη καὶ ἐπιπολαιότης της, ἡ ἀνάμιξις της εἰς τὰ πολιτικὰ παρασκήνια, αἱ ραδιουργαί της αὐτῆς ἐδυσχέραναν τὴν θέσιν της καὶ τὴν κατέστησαν μισητὴν εἰς τὸν γαλλικὸν λαόν, ὅστις τὴν ἀπεκάλει περιφρονητικῶς Αὐστριακὴν. Διὰ τῆς ἀναμιξεώσ της εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν συνήρρησεν εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Τυργκῶ καὶ εἰς τὰ φλέγοντα ζητήματα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὀλλανδικὸν καὶ τὸ βαυσερικόν, ἐτάχθη ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν ἠῤῥησε τὸ ἐναντίον της μῖσος τοῦ λαοῦ διότι προσέκάλεσε ξένην ἐπέμβασιν πρὸς σωτηρίαν τοῦ θρόνου. Δι' ὃ καὶ συνεφυλακίσθη μετὰ τοῦ βασιλέως συζύγου της, βραδύτερον δὲ ἀχθεῖσα πρὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐκατατομήθη.

Μαρία Θηρεσία.— Γερμανὶς αὐτοκράτειρα, βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, ἀρχιδούκισσα τῆς Αὐστρίας καὶ ἡγεμονὶς τῶν ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν τελουσῶν Κάτω Χωρῶν (1717—1780). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της Καρόλου τοῦ ΣΤ΄ ἀντιμετώπισε τὴν ἐχθρότητα τῶν προβαλλόντων δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκλεκτόρων τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξωνίας, ἧτις κατέληξεν εἰς τὸν πόλεμον «περὶ τῆς αὐστριακῆς διαδοχῆς». Οἱ Πρωσσοὶ κατέλαβον τὴν Σιλεσίαν, ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Νεάπολις τὰς ἐν Ἰταλίᾳ αὐστριακὰς κτήσεις, οἱ δὲ Γάλλοι, Βαυαροὶ καὶ Σάξωνες τμήματα τῶν χωρῶν τοῦ γερμανικοῦ στέμματος. Τότε ἡ Μαρία Θηρεσία κατέφυγεν εἰς Οὐγγαρίαν ὅπου διὰ τῆς ὠραιότητος καὶ τοῦ σθένους της παρεκίνησε τοὺς Οὐγ-

γρους εύγενείς νά συνεγείρουν στρατόν καί νά σπεύσουν εἰς βοήθειάν της. Ἐχουσα καί τήν ὑποστήριξιν τῆς Ἀγγλίας, ἐπέτυχε νά σώσῃ τὸ κράτος της. Τὸν πόλεμον ἐτερμάτισεν ἡ συνθήκη τοῦ Ἀκυϊσγράνου. Εἶτα ἡ Μαρία ἤθελε ἐπεδόθη συντόμως εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς χώρας, προσελκύουσα δὲ τὴν Γαλλίαν καὶ Ρωσσίαν καὶ ἔπειτα τὴν Σουηδίαν καὶ Σαξωνίαν, συνέπτυξε συμμαχίαν, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ διαρπαγὴ τῆς Πρωσσίας. Οὕτω ἐξεργάγη ὁ τρίτος σιλεσιακὸς ἢ «ἐπταετής» πόλεμος. Ἀποθανόντος τὸ 1765 τοῦ συζύγου της (Φραγκίσκου Στεφάνου δούκους τῆς Λωρραίνης, ἀναγορευθέντος τὸ 1745 Γερμανοῦ αὐτοκράτορος) προσέλαβεν ὡς συνάρχοντά της τὸν υἱὸν της Ἰωσήφ Β. Κατὰ τὴν πρώτην διανομὴν τῆς Πολωνίας ἔλαβε τὸ βασίλειον τῆς Γαλιτίας. Τὸ 1775 τῇ παρεχώρησεν ἡ Τουρκία τὴν Βουκοβίναν καὶ τέλος τὸ 1779, λήξαντος τοῦ περὶ τῆς βαυαρικῆς διαδοχῆς πολέμου, ἔλαβε τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰν χώραν. Ἐσωτερικῶς ἡ βασιλεία της ὑπῆρξε περίοδος ἐπιτυχῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐβελτίωσε τὰ τῆς ἐκπαίδευσως, ἐμερίμνησε περὶ τῶν δουλοπαροίκων καὶ ἐνίσχυσε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Μαρία (Στούαρτ).—Θυγάτηρ τῆς Μαρίας τῆς Λωρραίνης καὶ τοῦ Ἰακώβου Ε΄ τῆς Σκωτίας (1542—1587). Ἄνετρός, φη ἐν Γαλλίᾳ καὶ συνεζεύχθη τὸ 1558 τὸν Δελφίνον καὶ μετέπειτα βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκίσκον Β΄. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Μαρίας Α΄ τῆς Ἀγγλίας ἔλαβεν, ὡς ἐγγονὴ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐρρίκου Ζ΄ Μαργαρίτας, τὸν τίτλον τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, ἐλθοῦσα οὕτως εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἐλισσάβητ. Ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της ἐπέστρεψεν εἰς Σκωτίαν, ὅπου ἡ μήτηρ της ἐνήσκει τὴν ἀντιβασιλείαν, εὔρε δὲ ἐν τῇ χώρῃ ἐπικρατοῦντα τὸν καλβινισμόν. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη τὸν ἐξάδελφόν της Ἀρνλεῦ, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον

ἐγκατέλειπε καὶ ἐδολοφόνησε διὰ τοῦ εὐνοουμένου της κόμητος Βάθουελ μετ' οὗ συνεζεύχθη. Ὁ ἐκ τοῦ Δάρνλεῦ μόνος υἱὸς της ἐγένετο κατόπιν βασιλεὺς τῆς Μ. Βρετανίας (Ἰάκωβος Β΄). Τὰ γεγονότα ὅμως ταῦτα ἐπροκάλεσαν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ ὑπὸ τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὸν τῆς Μαρίας Μώρρυ (Muiray), καθ' ἣν ἡ Μαρία συλληφθεῖσα ἐξαναγκάσθη νά παραιτηθῆ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της. Καταφυγοῦσα εἰς Ἀγγλίαν ἐζήτησε προστασίαν παρὰ τῆς Ἐλισσάβητ. Κατηγορήθη ὅμως ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της Μώρρυ ὡς δολοφόνος τῆς συζύγου της Δάρνλεῦ καὶ κατεδικάσθη. Ἄλλ' ἡ Ἐλισσάβητ οὔτε τὴν καταδίκην της ὑπέγραψε, οὔτε ἐλευθέραν τὴν ἀφῆκεν. Πρὸς ἀπελευθέρωσίν της ἐγένοντο πλεῖσται ἀπόπειραι, τῇ συμπράξει τῶν καθολικῶν δυνάμεων Ἰσπανίας καὶ Γαλλίας. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἀποπειρῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ συνωμοσία τοῦ δούκους Νόρφολκ, ὅστις ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος ὡς ἐπαναστάτης (1572). Μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συνωμοσίαν τοῦ Βάβιγκτον (1586), ἡ Μαρία εἰσήχθη εἰς δίκην τῇ ἐπιμόνῳ ἀπαιτήσει τοῦ παντοδυνάμου Μπέρλυ (Σέσιλ Burleigh) καὶ ἐκηρύχθη ἔνοχος καταδικασθεῖσα εἰς θάνατον. Ἡ Ἐλισσάβητ μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ὑπέγραψε τὴν καταδίκην, ἣν ἀμέσως ἐξετέλεσεν ὁ Μπέρλυ.

Μαρία (Χριστίνα).—Θυγάτηρ τοῦ Φραγκίσκου Α΄ τῶν δύο Σικελιῶν καὶ τετάρτη σύζυγος Φερδινάνδου τοῦ Ζ΄ τῆς Ἰσπανίας (1806—1878). Ἀποθανόντος τοῦ Φερδινάνδου ἐνήσκει τὴν βασιλείαν κηδεμονεύουσα τὴν διάδοχον τοῦ θρόνου θυγατέρα της Ἰσαβέλλαν Β΄. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξεργάγη ὁ ἐμφύλιος περὶ διαδοχῆς πόλεμος μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λὸν Κάρλου (Κάρολος Ε΄) καὶ τῶν ἀφωσιωμένων τῆς Χριστίνας. Τὸν πόλεμον τοῦτον ἐκέρδισεν ἡ Μαρία Χριστίνα ἐλκύσασα τὸν κόσμον μὲ συνταγματικὰς τινὰς παρα-

χωρήσεις. Θελήσασα ὁμως μετ' ὀλίγον νά τās ἀναίρεση ἐπροκάλεσεν ἐπανάστασιν καὶ ὑπεχρεώθη νά καταθέσῃ τὴν ἀντιβασιλείαν.

Μαρινέττι (Φίλιππος Marinetti). Ἴταλὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1878. Εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τοῦ *φουτουρισμοῦ* (βλ. λ.) διὰ τοῦ περιφήμου *μανιφέστου*, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὸ 1909. Θαυμαστὴς τοῦ *μασινισμού*, φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νά ἀρνεῖται οἰανδήποτε ἀξίαν εἰς τοὺς πνευματικούς θησαυρούς τοὺς ὁποίους μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ Μαρινέττι προσέφερεν ὠρισμένας ὑπηρεσίας μόνον ὡς ἄρνησις συντελέσαν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς παραδόσεως, χωρὶς ὁμως νά προσθέσῃ τίποτε τὸ ἀξιόλογον εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην. Ἀργότερον ὁ Μαρινέττι ἐξειλίχθη εἰς φανατικὸν ὀπαδὸν τοῦ φασισμού καὶ κήρυκα τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ.

Μαρινισμός.— Ὅρος ἀντίστοιχος πρὸς τὸν *μιλιταρισμὸν* (βλ. λ.) καὶ σημαίνων : τὸ ἀπολυταρχικὸν καὶ στρατοκρατικὸν πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, τὴν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιρροὴν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ὑπερτροφικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ διὰ κατακτητικούς σκοπούς.

Μαρίνκοβιτς (Βογισλαῦος).—Νοτιοσλαῦος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1876. Ἄνιτροσώπευσε τὴν Σερβίαν εἰς τὴν διασυμαχικὴν διάσκεψιν τῶν Παρισίων τὸ 1916. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Νοτιοσλαυϊκοῦ κράτους ἐγένετο πολλάκις ὑπουργὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, τῶν Ἑσωτερικῶν (1921) καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν (1926 καὶ 1929 ἐπὶ δικτατορίας Ζίφκοβιτς). Ἀπὸ τοῦ 1915 ἦτο ἡγέτης τοῦ προοδευτικοῦ κόμματος καὶ ἀπὸ τοῦ 1919 ὑπεβοήθησε τὴν ἴδρυσιν τοῦ λεγομένου δημοκρατικοῦ κόμματος. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1934, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως Ἀ-

λεξάνδρου μετέσχεν ὡς ἀντιπρόεδρος ἄνευ χαρτοφυλακίου τῆς ἀνασχηματισθείσης κυβερνήσεως Οὐζούνοβιτς.

Μαρκέ (Ἀδριανὸς Marquet).—Σύγχρονος Γάλλος πολιτικὸς. Ἐσπούδασεν ὀδοντοϊατρικὴν καὶ ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὀδοντιάτρου ἐν Βορδῶ. Νέος εἰσῆλθεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα καὶ τὸ 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς Γιρόνδης, εἶτα δὲ τοῦ Βορδῶ. Τὸ 1925 ἐξελέγη δήμαρχος Βορδῶ ὡς σοσιαλιστής. Τὸ 1933 μετὰ μακρὰν ἐνδοκομματικὴν πάλην ὁ Μαρκέ μετὰ τὴν περὶ αὐτὸν δεξιὰν πτέρυγα, τοὺς καλουμένους «νεοσοσιαλιστὰς» διεγράφη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Οἱ διαγραφέντες (Μαρκέ, Ντεά, Ρενωντέλ, Μοντανιόν), ἴδρυσαν τότε τὸ λεγόμενον «Σοσιαλιστικὸν Κόμμα τῆς Γαλλίας», τὸ ὁποῖον γενικῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς φασιστικὸν καὶ ἤσκησεν ἔκτοτε ἄκρως ἐθνικιστικὴν πολιτικὴν μετὰ τὰ συνθήματα «Τάξις, Κυριαρχία, Ἔθνος» (Ordre, Autorité, Nation), ἀπομακρυνόμενον διαρκῶς περισσότερο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ νέου κόμματος μετέσχε τῆς σχηματισθείσης μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ σκανδάλου Σταβίσκου ὀλιγοήμερου κυβερνήσεως Νταλαντιέ (Φεβρουάριος 1934) ὡς ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας καὶ κατόπιν τῆς ὑπὸ τὸν Ντουμέργκ καταρτισθείσης κυβερνήσεως συνασπισμοῦ, εἰς ἣν μετέσχον ὅλα τὰ κόμματα τῆς δεξιᾶς καὶ τοῦ κέντρου. Ὡς ὑπουργὸς διετύπωσε μὲν διαφόρους θεωρίας περὶ καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας, εἰς τὴν πρᾶξιν ὁμως ἐπληξε βιαίως πολλὰς ἐργατικὰς ἀπεργίας. Τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1934 παρητήθη καὶ ἐκ τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας, διότι τὸ Κόμμα ἔθεσεν εἰς αὐτὸν ζήτημα ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς κυβερνήσεως λόγω τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τῶν ὑπὲρ τῶν ἀέργων μέτρων.

Μαρκήσιος.— Τίτλος εὐγενείας κατέχων ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τὴν μεταξὺ δουκὸς καὶ κόμητος θέσιν. Ὁ τίτλος

του μαρκησίου ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπονέμεται συνήθως εἰς τοὺς περισσοτέρους υἱοὺς τῶν δουκῶν.

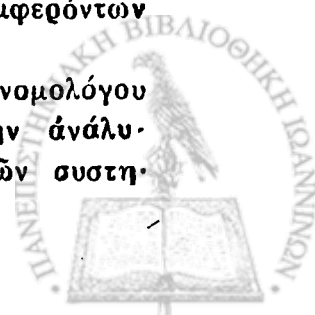
Μάρκον.—Νομισματικὴ μονὰς τῆς Γερμανίας, εἰσαχθεῖσα τὸ 1871 καὶ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 1.25 χρυσοῦν φράγκον (ἢ χρυσοῦν δραχμὴν). Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν γερμανικὴν ἤταν ἔτη, τὸ μάρκον ἀπεμακρύνθη βαθμηδὸν τῆς βάσεώς του, μέχρις ὅτου κατὰ τὰ ἔτη 1922—23 ἐξεμηδενίσθη ὑποβιβασθείσης τῆς ἰσοτιμίας εἰς τρισεκατομμύρια χαρτίνων μάρκων ἔναντι μιᾶς χρυσοῦς λίρας Ἀγγλίας. Εἰς τὴν καταβράθρωσιν ταύτην τοῦ γερμανικοῦ νομίσματος, πλὴν τῶν γενικῶν λόγων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ἡ ἀσκηθεῖσα ὑπὸ τῶν γερμανικῶν κυβερνήσεων πληθωρικὴ πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξαν οἱ μεγάλοι βιομήχανοι, οἵτινες ἐπωφελήθησαν τῆς υποτιμήσεως διὰ τὴν ἐξεύρεσιν εὐθηνῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία τοὺς ἐπέτρεψε ν' ἀντιμετωπίσουν νικηφόρως τὸν διεθνή ἀνταγωνισμόν. Μετὰ τὴν κατάρρευσιν ταύτην ἐπεβλήθη τὸ *ράντενμαρκ* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παλαιὸν χρυσοῦν μάρκον. Διὰ τὴν νομισματικὴν ταύτην μεταρρύθμισιν ἐπεξητήθη καὶ ἐπετεύχθη ἡ ἐνίσχυσις τῶν ξένων τραπεζῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἀμερικανικῶν. Μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς παγκοσμίου οικονομικῆς κρίσεως, λόγῳ τῶν μεγάλων ζημιῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς Γερμανίας, ἐξητιμίσθη τὸ εἰς χρυσοῦν ἀπόθεμα τὸ χρησιμεῖον ὡς κάλυμμα τοῦ νομίσματος, ὥστε ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἀνόδου τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφάνη ὅτι τὸ μάρκον ἐκλονίζετο, εἰς τὰ ξένα δὲ χρηματιστήρια ὑπετιμήθη σημαντικῶς. Ἡ προσωρινὴ σωτηρία του ἐπετεύχθη διὰ περιοριστικῶν μέτρων, ὡς ἡ διακοπὴ τῶν πληρωμῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ ἡ ἀπαγόρευσις ἐξαγωγῆς νομισμάτων, μέτρων τὰ ὁποῖα συνετέ-

λεσαν εἰς τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῆς Γερμανίας.

Μάρκος Αὐρήλιος (Marcus Aurelius Antoninus).—Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ καὶ φιλόσοφος (121—180 μ.Χ.) Υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τὸ 161. Καίτοι ἐνεπνέετο ὑπὸ ἀρίστων διὰθέσεων ὑπεχρεώθη νὰ κατατρίψῃ τὸν βίον του ἐν μέσῳ πολέμων. Ἠγωνίσθη ἐπὶ τετραετίαν ἔναντι τῶν Πάρθων, μόλις δὲ ἀπαλλαγεῖς αὐτῶν, ἠναγκάσθη νὰ στραφῇ ἔναντι τῶν βαρβάρων γερμανικῶν φύλων, τὰ ὁποῖα ἐλυμαίνοντο τὰς βορείους ἐπαρχίας. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν ἐν τῇ σημερινῇ Βιέννῃ, ὅπου εὕρισκετο προετοιμαζόμενος νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος ἦτο ὁπαδὸς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, εἶχε δὲ εὐγένειαν ψυχῆς, φιλανθρωπίαν καὶ ὑψηλοφροσύνην. Κατέλιπεν ἑλληνιστὶ γεγραμμένας φιλοσοφικὰς σκέψεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εἰς ἑαυτόν», ὅπου ὑποστηρίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς καλλιέργειας, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ: τῆς ψυχικῆς γαλήνης.

Μάρλο Βίνκελμπλεχ.—Γερμανὸς χῆμικὸς καὶ συγγραφεὺς πλείστων οικονομολογικῶν ἔργων γεννηθεὶς τὸ 1810. Ἐσπούδασε χημείαν ἐν Μαρβούργῳ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ τὸ 1839 καθηγητὴς τῆς ἀνωτάτης τεχνικῆς σχολῆς τοῦ Κάσσελ. Τὸ 1843 ἐταξίδευσεν χάριν σπουδῶν εἰς τὰ βόρεια κράτη τῆς Εὐρώπης, ἐπισκεφθεὶς τὰ σπουδαιότερα ἐργοστάσια χρωστικῶν ὑλῶν τῆς Νορβηγίας. Ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὴν δραστηριότητά του εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῶν Γερμανῶν τεχνιτῶν.

Ἡ ἀξία τοῦ Μάρλο ὡς οικονομολόγου ἔγκειται εἰς τὴν συστηματικὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφορῶν οικονομικῶν συστη-

μάτων από τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τοῦ 1850. Δὲν ἠννόησε τὸν κομμουνισμὸν τοῦ Μάρξ, διότι ἡ κυριωτέρα καὶ θεμελιώδης διδασκαλία του ἦτο ἡ οἰκονομικὴ συνεργασία καὶ οὐχὶ ἡ πάλη τῶν τάξεων. Ἐνῶ ὁ Μάρξ ἐξετάζει ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας καὶ βλέπει εἰς τὸν καπιταλισμὸν καὶ εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀνταγωνισμὸν, ὅχι τὸ χάος καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀναρχίαν ἀλλὰ ἰσχυρὸν παράγοντα τῆς μεταμορφώσεως καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως, ἐνῶ βλέπει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας τοῦ μέλλοντος, ὁ Μάρλο προσπαθεῖ νὰ προσαρμόσῃ εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνικὰς συνθήκας τὸ μεσαιωνικὸν γερμανικὸν δίκαιον, ὅτε ἡ κοινωνία ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ὀργανώσεως. Τὸ ἰδεῶδες τοῦ Μάρλο εἶναι εἰς βελτιωμένος μεσαιών.

Μάρνης (Marne). — Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, παραπόταμος τοῦ Σηκουάνα, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦται εἰς Σαραντὸν εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Παρισίων. Παρ' αὐτόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου διεξήχθησαν δύο μεγάλαι μάχαι γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχαι τοῦ Μάρνη.

1) Ἡ πρώτη μάχη τῆς 6—12 Σεπτεμβρίου 1914 ἐσημείωσε τὴν ἀνακόπην τῆς γερμανικῆς προελάσεως τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ πολέμου, δύναται δὲ νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ ἔκβυσις τῆς μάχης ἐκείνης ἔκρινε κατὰ μέγα μέρος τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Τὴν ἑσπέραν τῆς 4 Σεπτεμβρίου τὰ ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα, μὲ ἐν ἑκατομ. ἄνδρας, ὑποχωροῦντα εὐρέθησαν μετὰξὺ Σαντιγὺ καὶ Βερντέν, ἐπὶ μήκους 280 χλμ. Ὁ προελαύων γερμανικὸς στρατὸς εἶχε δύναμιν 900.000 ἀνδρῶν. Οἱ Γάλλοι ἐπωφεληθέντες ἐξασθενήσεως τοῦ γερμανικοῦ μετώπου, λόγω ἀποσπάσεως μεγάλων δυνάμεων ἐπιδιωκούσης τὴν κύκλωσιν τῶν ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων, ἐπέτεθησαν τὴν 6 Σεπτεμβρίου καὶ τὴν 10 κατώρθωσαν νὰ διασπάρουν τὸ γερμα-

νικὸν μέτωπον καὶ νὰ προελάσουν. Ἡ μάχη ἔληξε τὴν 12 Σεπτεμβρίου ὑπὲρ τῶν Γάλλων, προελασάντων μέχρι τοῦ Αἰν. Ἀνακοπεῖσθαι οὕτω τῆς γερμανικῆς προελάσεως, ὁ πόλεμος μετεβλήθη ἔκτοτε εἰς πόλεμον θέσεων, διεξαχθεὶς ἐπὶ ὀλόκληρον τετραετίαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν σημείων.

2) Ἡ δευτέρα μάχη τοῦ Μάρνη (15—21 Ἰουλίου 1918), ὑπῆρξεν ἡ τελευταία προσπάθεια τῶν Γερμανῶν ὅπως ἐπιτύχουν τὴν νίκην. Ἡ μεγάλη γερμανικὴ ἐπίθεσις τῆς ἀνοίξεως 1918 ἐτεματίζετο καὶ τὴν 15 Ἰουλίου οἱ Γερμανοὶ ἀπεφάσισαν τὴν ὑστάτην καὶ μεγαλυτέραν προσπάθειάν των. Ἡ ἐπίθεσις ὁμως αὕτη ὄχι μόνον ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἐπηκολούθησε γαλλικὴ προέλασις τόσον ραγδαία, ὥστε οἱ Γερμανοὶ μολὶς κατώρθωσαν ν' ἀποφύγουν τὴν ἀποκοπὴν τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν των. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιθέσεως ταύτης, ἡ γερμανικὴ ἦτα κατέστη προφανῆς, ἀμέσως δὲ κατόπιν τὸ γερμανικὸν στρατηγεῖον ἤρχισεν ἐπιδιωκὼν τὴν σύναψιν ἀναχωχῆς, ἐνδιαφερόμενον μόνον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὅσον τὸ δυνατόν ἐλαφροτέρων ὄρων.

Μάρξ (Γουλιέλμος Marx). — Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1863. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ εἰσήλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον. Τὸ 1899 ἐξελέγη μέλος τῆς πρῶσσις βουλῆς καὶ τὸ 1910 εἰσήλθεν εἰς τὸ Ράϊχσταγ, ὅπου μετ' ὀλίγον κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν μετὰξὺ τῶν ἡγετῶν τοῦ Κέντρου, τοῦ ὁποίου ἐξελέγη ἀρχηγὸς τὸ 1921. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1923 ἐγένετο καγκελλάριος, διαδεχθεὶς τὸν Στρέζεμαν, τὸν Αὐγούστον δὲ τοῦ ἐπομένου ἔτους μετέσχε τῆς διασκέψεως τοῦ Λονδίνου διὰ τὸ περὶ ἐπανορθώσεων «σχέδιον Ντόξ». Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διέλυσε τὸ Ράϊχσταγ μετὰ τὴν ἐλπίδα ἀποκτήσεως ἀρκετῆς πλειοψηφίας. Ἀποτυχῶν παρητήθη καὶ τὸν διεδέχθη ὁ Λοῦτερ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1925 ἐγένετο πρωθυπουργὸς

της Πρωσσίας. Είς τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς τῆς 26 Ἀπριλίου 1925 ὑπεδείχθη ὡς ὑποψήφιος πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὑπὸ τῶν συνεργαζομένων κομμάτων τοῦ Κέντρου καὶ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας καὶ ἔλαβε 13.751.615 ψήφους ἔναντι τῶν 14.655.766 τοῦ ἐπιτυχόντος Χίντεμπουργκ. Τὸν Μάϊον τοῦ 1926 ἀνέλαβε πάλιν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, διαδεχθεὶς τὸν Λούιερ, παρητήθη ὅμως τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους λόγῳ ἐνδοκυβερνητικῶν διαφωνιῶν. Ἀνεσχημάτισε ἀμέσως τὴν κυβέρνησιν καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ὄρχην μὲ ἀσθενῆ πλειοψηφίαν μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1928, ὅτε διελύθη τὸ Ράϊχσταγ. Ἐκ τῶν γενομένων ἐκλογῶν προῆλθεν ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ κυβέρνησις Ἐρμαν Μύλλερ.

Μάρξ (Ἐλεονώρα Marx).— Δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Μάρξ ἀποκαλουμένη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῆς καὶ Tussy. Ἐλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διεθνή ἐργατικὴν κίνησιν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν τῆς Ἀγγλίας, παρευρεθεῖσα εἰς πλείστα συνέδρια τῆς Α΄ Διεθνοῦς. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς «Socialist League» καὶ ἔγραψε πλείστα ἔργα ἐπὶ διαφόρων ἐργατικῶν ζητημάτων. Συνεζεύχθη μετὰ τοῦ συγγραφέως καὶ ἀγωνιστοῦ τῆς ἀγγλικῆς ἐργατικῆς κινήσεως Edward Aveling. Ἐγκαταλειφθεῖσα ὅμως ὑπ' αὐτοῦ τὸ 1898 ἠτύχτησε.

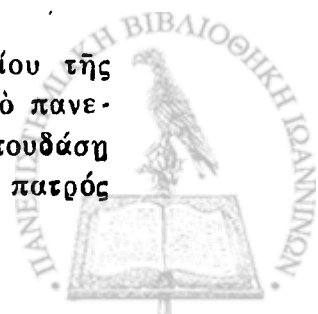
Μάρξ (Κάρολος Marx).— Μέγας Γερμανὸς ἐπαναστάτης, φιλόσοφος καὶ οἰκονομολόγος, μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων μορφῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἐγεννήθη ἐν Τρέβες τῆς Ρηνανίας τὴν 5 Μαΐου 1818. Ὁ πατήρ του Ἑβραῖος μὲ εὐρεΐαν ἀντίληψιν, ἀνεπτυγμένα αἰσθήματα καὶ καλὸν χαρακτήρα, ἦτο δικηγόρος. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας ραββίνων καὶ κατώρθωσε μὲ τὴν ἐργασίαν του νὰ ἀποκτήσῃ καλὴν θέσιν ἐν τῇ

κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὄχι καὶ χρήματα. Ἡ μητέρα του ἦτο Ὀλλανδίσ, ἀπὸ οἰκογενεϊαν ραββίνων ἐπίσης. Τὸ οἰκογενειακὸν τῆς ὄνομα ἦτο Πρέσμπουργκ.

Τὸ 1824 ἡ οἰκογένεια Μάρξ, ἀτηρνήθη τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ προσηλυτίσθη εἰς τὸν Χριστιανισμὸν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ βαπτίσεις τῶν Ἑβραίων δὲν ἦταν σπάνιοι. Αἱ πνευματικαὶ πρόοδοι, πού εἶχαν σημειωθῆ πρὸς τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος ἀνέτρεψαν τὰς δοξασίας πολλῶν μορφωμένων Ἑβραίων καὶ ἔτσι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς, πρὸ παντὸς ὅσοι ἀπέκτων ἐθνικὸν αἰσθημα εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔμενον, δὲν ἐδίσταζον νὰ βαπτίζονται. Μερικοὶ μάλιστα ἐγίνοντο ἀπὸ τοὺς καλύτερους χριστιανούς. Ὁ πατήρ του Μάρξ ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του ὡς τὸν καλύτερον Πρῶσσον. Συνέστησε μάλιστα εἰς τὸν υἱὸν του νὰ γράψῃ καὶ μίαν ὁδὴν διὰ νὰ δοξάσῃ τὴν κατάρρευσιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν νίκην τῆς Πρωσσίας. Ὁ Κάρολ δὲν ἠκούσε τὴν πατρικὴν συμβουλὴν καὶ ἀπὸ τότε τοῦ ἔμεινε μία ἔμφυτος περιφρόνησις πρὸς τοὺς Ἑβραίους.

Ὁ Κάρολ ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ λύκειον τῆς Τρέβες καὶ ἀπεφοίτησε τὸ 1835 μὲ καλὸν βαθμὸν. Ἀλλὰ τὸ λύκειον δὲν ἦτο τὸ μόνον μέρος, ὅπου ἐμορφώθη. Ὅταν ἐσπούδαζεν εἰς τὸ λύκειον ἐσύχναζεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ κρατικῆς συμβούλου Λούιτβιγκ φὸν Βεστφάλεν Πρῶσσου ὑπαλλήλου. Ὁ Βεστφάλεν, προικισμένος μὲ πολὺ μεγάλην μόρφωσιν ἐδιάβαζε τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Σαίξπηρ καὶ παρηκολούθει μὲ προσοχὴν τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῆς ἐποχῆς του. Ἄν καὶ ἦτο ἡλικιωμένος τοῦ ἤρσεσ νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν νεαρὸν Μάρξ καὶ νὰ ἐπιηραΐξῃ τὴν πνευματικὴν του μόρφωσιν. Ὁ Μάρξ τὸν ἠγάπα καὶ τὸν ἐσέβeto, τοῦ ἀφιέρωσε δὲ καὶ τὴν διδακτορικὴν του διατριβήν.

Ὅταν ἀπεφοίτησε τοῦ λυκείου τῆς Τρέβες ὁ Κάρολ, ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βόννης διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικὰ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός

του. Ἀφοῦ ἔμεινεν ἐν ἔτος ἐν Βόννη, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1836 ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. «κέντρον ὅλης τῆς μορφώσεως καὶ ὅλης τῆς ἀληθείας», ὅπως τὸ ὠνόμασεν ὁ φιλόσοφος Ἐγγελοσ εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον του τὸ 1818. Πρὶν φύγη διὰ Βερολίνον, ἠρραβωνίσθη μυστικά μετὰ τὴν Τζέννου φὸν Βεστφάλην, τὴν κόρην τοῦ πατρικοῦ φίλου του.

Ἐν Βερολίῳ ὁ Μάρξ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας, τῆς νομικῆς, ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης κλπ. Ἡ δίψα τῆς μαθήσεως ἦτο ἀνεξάντλητος. Ἡμέραν καὶ νύκτα βυθισμένος εἰς τὰς μελέτας του, παρημέλει τὰς κοινωνικὰς του σχέσεις. Ἐκαμνε περιλήψεις διαφόρων ἔργων, μετέφραζεν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά καὶ λατινικά κείμενα, ἔγραφε πολλὰ φιλοσοφικά καὶ δικονομικά σχέδια. Τότε ἔγραψε καὶ τρεῖς τόμους ἀπὸ ποιήματα. Κατὰ τὸ 1837 ὁ Μάρξ διήνυσεν περίοδον πνευματικῆς κρίσεως, περίοδον ἐσωτερικῆς πάλης καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου ταύτης εὔρε τὸ πρῶτον στήριγμα: τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τοῦ φιλοσόφου Ἐγγελοσ. Ἦτο τὸ πρῶτον βῆμα του πρὸς τὴν πραγματικότητα.

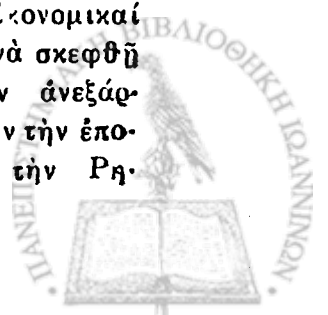
Ἠρξισε τότε νὰ μελετᾷ συστηματικῶς τὰς νέας φιλοσοφικὰς θεωρίας, περὶ τῶν ὁποίων συνεζήτη μετὰ τὰ μέλη τοῦ πανεπιστημιακοῦ συλλόγου, ἰδιαιτέρως δὲ μετὰ τὸν καθηγητὴν τῆς θεολογίας Μπροῦνο Μπάουερ καὶ τὸν καθηγητὴν λυκείου Φρειδερίκον Κόππε, οἱ ὅποιοι τὸν μετεχειρίζοντο ὡς ὁμοίωντων, παρ' ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς ἡλικίας καὶ τῆς θέσεως. Ὁ Μάρξ ἐσκέπτετο τότε νὰ ἐπιζητήσῃ θέσιν ἐκτάκτου καθηγητοῦ εἰς τι πανεπιστήμιον. Ὁ πατήρ του ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἰδῆ τὴν μετέπειτα δρᾶσιν του. Ἀπέθανε τὸν Μάϊον τοῦ 1838, εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ὁ Μάρξ ἀφῆκε τὰ νομικά καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας. Ἦτοίμα-

ζε τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις του, ἔπειτα δὲ ἤλπιζε νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐκτάκτου καθηγητοῦ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βόννης ὅπως τὸν συνεβούλευε ὁ Μπροῦνο Μπάουερ. Ὁ ἴδιος ὁ Μπάουερ ἤλπιζε νὰ διορισθῆ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας εἰς τὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον. Ὁ Μάρξ ἔγραψε μίαν διατριβὴν διὰ τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους, τὸν Δημόκριτον καὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του ἐν Ἰέννη, τὸ 1841. Κατόπιν μετέβη εἰς τὸν φίλον του Μπάουερ εἰς Βόννην. Αἱ ἐλπίδες του ὅμως διεψεύσθησαν. Τὰ πρῶτα πανεπιστήμια δὲν ἤνοιγον εὐκόλως τὰς θύρας των εἰς τοὺς διανοούμενους τοῦ εἴδους τοῦ Μάρξ. Οὔτε ὁ Μπάουερ οὔτε ὁ Μάρξ ἐπέτυχον εἰς τὰς θέσεις πού ἐζήτησαν. Ἐνα μόνον μέσον ἔμενεν εἰς τὸν Μάρξ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον τοῦτο καὶ εὐκαιρία παρουσιάσθη ἀμέσως μετὰ τὴν πανεπιστημιακὴν του ἀποτυχίαν.

Ὁ Μάρξ ἀντιμετώπισε τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς μετὰ βαθεῖαν φιλοσοφικὴν μόρφωσιν καὶ μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν πνευματικὴν χειραφέτησιν τῆς Γερμανίας, δηλαδὴ τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ὡς ὄπλον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του ἔνα μόνον ἔβλεπε: τὴν κριτικὴν.

Ἡ κριτικὴ ἦτο τὸ κυριώτερον ὄπλον τῶν Γερμανῶν, οἱ ὅποιοι ἠκολούθουν τὴν σχολὴν τοῦ Ἐγγελοσ καὶ ὠνομάσθησαν «ἰεοὶ Ἐγγελειανοί». Οἱ «νεοεγγελειανοί» δὲν ἐπεζήτησαν νὰ ἐγκαθιδρῦσουν νέας ἀρχὰς καὶ νέα δόγματα, ἀλλὰ νὰ ἀνατρέψουν τὰ παλαιὰ δόγματα.

Ὅταν ὁ Μάρξ ἐγκατέλειπεν ὀριστικῶς κάθε ἐλπίδα νὰ διαπρέψῃ εἰς τὸ πανεπιστημιακὸν σιάδιον δὲν τοῦ ἔμενεν ἄλλο πεδῖον δράσεως ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγραφέως. Αἱ οἰκονομικαὶ του ἀνάγκαι τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ σκεφθῆ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ταχύτερον ἀνεξάρτητον ζωὴν. Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πολλοὶ φιλελεύθεροι ἀπὸ τὴν Ρη-

ΚΑΡΑ ΜΑΡΞ

νανίαν ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδώσουν μίαν ἔφημερίδα μὲ πρόγραμμα τὴν καλύτερουσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς. Τὰ ἀπαραίτητα χρήματα συνεκentrώθησαν ταχέως. Διὰ τὴν σύνταξιν οἱ Ἰδρυταὶ τῆς ἔφημερίδος ἐσκέφθησαν ν' ἀπευθυνθοῦν εἰς τοὺς νεοεγγελευμένους. Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1842 ἐκυκλοφόρησεν ἐν Κολωνίᾳ τὸ πρῶτον φύλλον τῆς «Rheinische Zeitung» (*Ἐφημερίς τοῦ Ρήνου). Ἀρχισυντάκτης ἦτο ὁ δόκτωρ Ρούτεμπεργκ, ὁ στενὸς φίλος τοῦ Μάρξ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ὁ Ρούτεμπεργκ προσεκάλεσε φυσικὰ τὸν Μάρξ νὰ στέλλῃ συνεργασίαν ἀπὸ τὴν Βόννην. Τὰ ἄρθρα του προσεῖλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐκδότου Ἄρνολδ Ρούγκε, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπρότεινε στενοτέραν συνεργασίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς ἔφημερίδος ἤρσαν τὰ ἄρθρα τοῦ Μάρξ. Οὕτω, ὅταν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1842 ὁ Ρούτεμπεργκ ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὴν ἀρχισυνταξίαν ὁ Μάρξ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Ρήνου». Εἰς τὴν ἰένον του θέσιν εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀσχοληθῇ μὲ πάμπολλα οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα καὶ μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν πού τὸν ἐχαρακτήριζεν ἠσθάνθη τὴν ἔλλειψιν γνώσεων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Δὲν ἐδίστασε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην μελετῶν τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν.

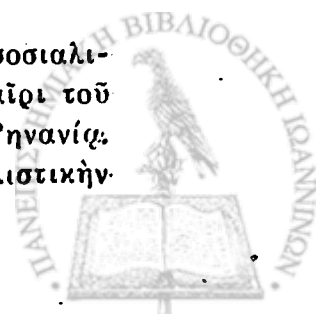
Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1842 ἔγινεν ἐν Στρασβούργῳ ἐν συνέδριον Γερμανῶν καὶ Γάλλων διανοουμένων διὰ νὰ συζητήσῃ τὰς θεωρίας τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν διάφορα ζητήματα, ἀγροτικά καὶ οἰκονομικά, παρουσιάσθησαν ἐν Πηνανίᾳ καὶ ὁ Μάρξ βέβαια δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ λύῃ μὲ τὰς φιλοσοφικὰς γνώσεις του μόνον. Τέλος ἡ λογοκρισία κατεδίωκε τὴν ἔφημερίδα διότι, ἔκανε ἀντιπολίτευσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς νέας μελέτας του ἐπὶ

τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ καθῶς καὶ ἡ ἀνάγκη ἐλευθερίας δράσεως ὑπεχρέωσαν τὸν Μάρξ νὰ ἀφίση τὴν δημοσιογραφικὴν του θέσιν. Δὲν ἀποκλείεται νὰ τὸν ἐπηρέασεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του ταύτην καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ κάμῃ οἰκογένειαν. Πράγματι τὸν Σεπτέβριον τοῦ 1843 ἔγινεν ὁ γάμος τοῦ Μάρξ μὲ τὴν Τζέννυ φὸν Βεσφάλεν, εἰς τὸ Κράουσσαχ, ὅπου ἡ πρωσικὴ κυβέρνησις, διὰ μέσου τοῦ πενθεροῦ του, τοῦ προέτεινε μίαν καλὴν δημοσίαν θέσιν. Ἀλλὰ ὁ Μάρξ εἶχεν ἀποφασίσει πρὸ πολλοῦ νὰ ὑποτάσῃ τὰ ὑλικά συμφέροντά του εἰς τὴν πνευματικὴν του ἐργασίαν.

Τὸ 1843—1844 εἶναι ἡ δευτέρα καὶ ἴσως ἡ σπουδαιότερα περίοδος τῆς πνευματικῆς κρίσεως τοῦ Μάρξ. Τὸ 1837, ὅταν ἐφοίτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, ἔγινεν ἐγγελευμένος καὶ εἰργάσθη κατόπιν νὰ ἐμβαθύνῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν του. Τὸ 1843—1844 κυρίως ἀφ' ὅτου μετέβη εἰς Παρισίους ἔγινε κομμουνιστῆς καὶ κατὰ τὰ ἀκόλουθα δύο ἔτη εἰργάσθη νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς νέας του θεωρίας. Οἱ Παριῖσιοι ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ μητρόπολις τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν. Τὰ κοινωνιολογικὰ συγγράμματα τοῦ Σαιν—Σιμόν, τοῦ Φουριέ, τοῦ Βικτόρ Κονσιντεράν μὲ τὸ «Κοινωνικὸν πεπρωμένον» του, τοῦ Μπουοναρόττι μὲ τὴν «Συνωμοσίαν διὰ τὴν ἰσότητα», ἰδίως τοῦ τελευταίου, ἐπηρέαζον πολὺ τὴν νεολαίαν τοῦ 1830—40. Ὁ Μπουοναρόττι ὁμίλησε πρῶτος ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διὰ τὴν «ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν» τῶν λαϊκῶν τάξεων ἢ, ὅπως λέγομεν σήμερον, τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἐπιρροή του ἦτο ἐπίσης μεγάλη εἰς τὰς μυστικὰς ὁργανώσεις τοῦ 1830, τὰς ὁποίας διηύθυνεν ὁ ἀτρόμητος ἐπαναστάτης Μπλανκί.

Ὁ Μάρξ εἶχεν ἀρχίσει τὰς σοσιαλιστικὰς σπουδὰς του τὸ καλοκαίρι τοῦ 1843, ὅταν ἀκόμη εὐρίσκετο ἐν Ρηνανίᾳ. Ἐμελέτησεν τὴν γαλλικὴν σοσιαλιστικὴν

φιλολογίαν με την θέρημην πού είχε μελετήσει το 1837 την φιλοσοφίαν του Έγγελου. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1843 εἶχε προχωρήσει τόσο πολὺ εἰς τὰς μελέτας του ὥστε ἠδύνατο νὰ γράψῃ τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν κριτικὴν τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου τοῦ Έγγελου», ἡ ὁποία εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα καὶ τολμηρότερα ἔργα του. Εἰς τὴν «Εἰσαγωγὴν» ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἐνδεχόμενον μιᾶς γερμανικῆς ἐπαναστάσεως καὶ θέτει τὴν ἐρώτησιν: ποία εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ τάξις ἐν Γερμανίᾳ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπῆντησεν ὡς ἑξῆς: «Ἡ ὑπαρξις μιᾶς καταπιεζομένης τάξεως, ἡ ὁποία εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν, μιᾶς τάξεως, ἡ ὁποία προσρίζεται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατάργησιν ὅλων τῶν τάξεων δημιουργεῖ τὸ δυνατὸν μιᾶς ἐπαναστάσεως ἐν Γερμανίᾳ... Ἡ τάξις αὕτη εἶναι τὸ προλεταριάτον πὺν τῶρα μόλις ἀρχίζει νὰ κἀνῃ τὴν ἐμφάνισίν του ἐν Γερμανίᾳ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, διότι δὲν εἶναι ἡ φυσικὴ ἀθλιότης, ἀλλὰ ἡ τεχνικὴ ἀθλιότης, δὲν εἶναι ἡ μηχανικὴ καταπίεσις τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἡ διάλυσις τῶν μεσαιῶν τάξεων, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὸ προλεταριάτον. Ὅταν τὸ προλεταριάτον ἀναγγέλλει τὴν κατάργησιν τῆς σημερινῆς κοινωνίας δὲν διακηρύσσει τὸ μυστικὸν τῆς ἰδίας του ὑπάρξεως, ἀλλὰ τὴν πραγματικὴν κατάργησιν τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος. Ὅταν τὸ προλεταριάτον ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας δὲν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ζητῇ διὰ τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ὅ,τι ἡ ἰδία κοινωνία τοῦ ἐνέβαλε, χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν του». Ταῦτα ἐγράφοντο ἐν Παρισίοις, ὅπου ὁ Μάρξ εἶχεν ἐγκατασταθῆ μὲ τὴν νεορὰν γυναῖκα του τὸν Ὀκτώβριον 1843 διὰ νὰ διευθύνῃ τὸ περιοδικὸν «Γαλλογερμανικὰ χρονικά», τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδρύσει ὁ Ἄρνολδ Ροῦγκε.

Ἄλλὰ τὰ «Γαλλογερμανικὰ χρονικά» ἐκυκλοφόρησαν ἐν μόνον φύλλον (ἄνοιξις τοῦ 1844). Ἐκτὸς ἀπὸ δύο ἄρθρα

τοῦ Μάρξ («Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν κριτικὴν τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου τοῦ Έγγελου» καὶ «Κριτικὴ τοῦ ἑβραϊκοῦ ζητήματος τοῦ Μπάουερ»), τὸ φύλλον τοῦτο περιέχει καὶ μίαν μεγάλην μελέτην τοῦ Φρειδερίκου Ένγκελς, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο τότε εἰς τὸ Μάντσεστερ. Ἐπιτιλοφορεῖτο «Δοκίμιον κριτικῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας». Τὸν Σεπτέμβριον 1844 ὁ Ένγκελς μετέβη εἰς Παρισίους διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Μάρξ. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ὑπῆρξεν ἀφειρητρία μιᾶς στενῆς φιλίας μεταξὺ τῶν δύο συγγραφέων, ἡ ὁποία διήρκεσεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν των. Ὁ Μάρξ ἦτο καταπληκτικὸς θεωρητικὸς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὰ ὑλικά μέσα. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ένγκελς ἦτο πολὺ μορφωμένος, ἐξαιρετικὰ δραστήριος καὶ μὲ πρακτικὰς γνώσεις, ἀλλὰ αἱ θεωρητικαὶ του γνώσεις δὲν ἦσαν πολλαί. Χωρὶς τὴν συνεργασίαν του μὲ τὸν Μάρξ ὁ Ένγκελς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐργασίαν πὺν ἀφήκε. Ὁ Μάρξ δὲν ἦτο ποτὲ οὐτοπιστής, ἐνῶ ὁ Ένγκελς ἦτο οὐτοπιστής, ἕως ὅτου τὸ 1844 ὁ Μάρξ τοῦ ἐξήγησε τὴν σημασίαν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀγώνων. Ἡ «Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» ἦτο μία σοβαρὰ ἐργασία δι' ἕνα ἔμποροῦ-πάλληλον 23 ἐτῶν. Ἄλλὰ δὲν ξεπερνᾷ τὸν Ὁουεν, τὸν Φουριέ, τὸν Προυντόν. Τὸ «Σύστημα τῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων» πὺν ἔγραψεν ὁ Προυντόν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔχει πολλαὺς ἀναλογίας μὲ τὴν ἀνωτέρω μελέτην τοῦ Ένγκελς. Ἀμφότεροι προσεπάθουν νὰ εὕρουν τὴν πηγὴν τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν καταδικάσουν ἐξ ὀνόματος τῆς δικαιοσύνης. Ὁ Προυντόν βραδύτερον ἐγένεν ἀναρχικὸς ἐνῶ ὁ Ένγκελς προσηλυτίσθη ἀπὸ τὸν Μάρξ. Μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν «Γαλλογερμανικῶν χρονικῶν» ὁ Μάρξ κατανοῶν τὴν σημασίαν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἀγγλων καὶ Γάλλων οἰκονομολόγων μὲ περισσότερον ζῆλον καὶ ἐξηκολούθησε τὰς

σοσιαλιστικῶς ἐρεῦνας του. Ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν νέαν ἰδεολογικὴν ἀφετηρίαν του—τὴν σοσιαλιστικὴν—ἔθριψεν ἐν βλέμμα πρὸς τὴν νεοεγγελεϊανὴν περίοδον. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1844 ἔγραψε τὴν «Ἀγίαν οἰκογένειαν» μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Ἐνγκελς.

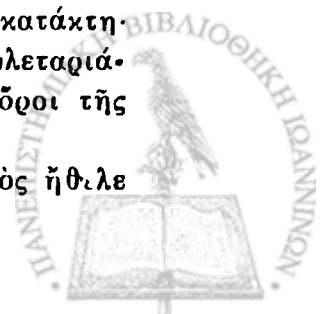
Μετὰ τὸ βιβλίον τοῦτο ὁ Μάρξ εἶχε σκοπὸν νὰ κανονίσῃ μερικοὺς λογαριασμοὺς μετὰ τὸν πρῶτον διδάσκαλόν του καὶ φίλον του Μπροῦνο Μπάουερ, ὁ ὁποῖος δὲν κατῴρθωνε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἐγέλου. Εἶχεν ἐπίσης σκοπὸν νὰ προσελκύσῃ τοὺς νεοεγγελεϊανούς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κοινωνικῆς κριτικῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο συγκεντρώνει ὅλας τὰς φιλοσοφικὰς, ἱστορικὰς, οἰκονομικὰς καὶ σοσιαλιστικὰς γνώμας τῆς ἐποχῆς του. Ἡ «Ἀγία οἰκογένεια» περιέχει τὸ ἔμβρυον τῆς ὑλιστικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας καὶ εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια ἐπαναστατικῆς ἐξηγήσεως τῆς πάλης τῶν τάξεων μεταξὺ τοῦ ἀστισμοῦ καὶ τοῦ προλεταριάτου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (1844) ὁ Μάρξ ἤρχισε νὰ συχνάζῃ τοὺς παρισινούς ἐργατικὸς κύκλους, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν τὰς σοσιαλιστικὰς καὶ ἀναρχικὰς θεωρίας τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ ἡ ἀντίδρασις δὲν τὸν ἀφῆσε νὰ συμπληρῶσιν τὸ προπαγανδιστικὸν του ἔργον. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1845 ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, ἀπαιτῶν τῆς πρωσσικῆς, ἐξεδίωξε τὸν Μάρξ καὶ μερικοὺς ἄλλους Γερμανοὺς συνεργάτας τοῦ παρισινοῦ «Φόρβαιρις». Ὁ Μάρξ ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Βρυξέλλας, ὅπου ἔζησεν ἕως τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848. Ἐν τῇ νέᾳ διαμονῇ του ἠσχολήθη εἰς οἰκονομικὰς μελέτας καὶ ὁ Ἐνγκελς τὸν διηκούλυε μετὰ τὴν βιβλιοθήκην του. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν του αὐτῶν ἦτο τὸ θαυμάσιον βιβλίον «Ἀθλιότης τῆς φιλοσοφίας» (1847), τὸ ὁποῖον ἔγραψε διὰ νὰ ἐπικρίνῃ τὸ βιβλίον τοῦ Προυντόν «Ἡ φιλοσοφία τῆς ἀθλιότητος».

Μετὰ τὴν ἀπάντησίν του ὁ Μάρξ ἀπεκάλυψε τὸν Προυντόν ὡς ἐρασιτέχνην τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, συγχρόνως δὲ καθώρισεν εἰς τὰς μεγάλας γραμμάς της, τὴν ἱστορικὴν καὶ οἰκονομικὴν θεωρίαν του: τὸν ἱστορικὸν ὕλισμόν.

Τὰ ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ Μάρξ συνκέντρωσε τὰ στοιχεῖα τῆς νέας κοινωνικῆς θεωρίας του, ἦσαν ἔτη ἐπαναστάσεων: τὸ 1842 ἡ Ἀγγλία εἶδε τὴν πρώτην ἀπεργίαν μαζῶν, πού κατέληξεν εἰς γενικὴν ἀπεργίαν καὶ ἔλαβε χαρακτηριστικὸν ἐπαναστατικόν· τὸ 1843 καὶ 1844, ἡ Ἀγγλία ἐνόμιζεν ὅτι εὕρισκετο εἰς τὰ πρόθυρα ἐπαναστάσεως· τὸ 1844 ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις τῶν ὑφαντουργῶν τῆς Σιλεσίας· τὸ 1845 καὶ 1846 ὁ σοσιαλισμὸς διεδόθη μετὰ ταχύτητα εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ σοσιαλιστικὰ περιοδικὰ ἐκυκλοφόρησαν εἰς ὅλα τὰ βιομηχανικὰ κέντρα. Ἐν Γαλλίᾳ ἀφθονία σοσιαλιστικῶν συστημάτων, μυθιστορημάτων καὶ περιοδικῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ 1847 ὁ Φρειδερίκος—Γουλιέλμος Δ΄ συνεκάλεσε τὴν γερμανικὴν διάιταν εἰς συνέλευσιν πού ὁμοίαζε μετὰ τὰ γαλλικὰ *etats-généraux* τοῦ 1789. Ἡ σημασία τῶν γεγονότων αὐτῶν δὲν διέφευγε τὴν προσοχὴν τῶν εἰλικρινῶν διανοουμένων. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1843 ἀκόμη ὁ Μάρξ, ὠμίλει περὶ τῆς προσεχοῦς ἐπαναστάσεως καὶ διεκήρυσσεν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ Φρειδερίκου—Γουλιέλμου Δ΄ προητοίμαζε τὴν ἐπανάστασιν. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Μάρξ μόλις εἶχεν ἀρχίσει τὰς σοσιαλιστικὰς μελέτας του καὶ ὅσον περισσότερο ἐπροχώρει εἰς τὰς μελέτας του, τόσο περισσότερο ἐτελειοποιεῖ τὴν κοινωνικὴν διαλεκτικὴν του καὶ τὴν θεωρίαν του διὰ τὴν πάλην τῶν τάξεων καὶ τόσο περισσότερο ἐπίθετο ὅτι ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις καὶ ἡ κατάκτησις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου εἶναι οἱ δύο ἀπαραίτητοι ὅροι τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ οὐτοπιστικὸς σοσιαλισμὸς ἠθιλε

νά ἀνεγείρη μίαν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν μακρὰ ἀπὸ τὸ κράτος καὶ σχεδὸν πίσω ἀπ' αὐτό. Ὁ οὐτοπισμὸς μὲ τὰς ἠθικοθηροσκευτικὰς ἀπόψεις του καὶ τὰ μεσαιωνικὰ ὑπολείμματά του περιεφρόνει τὸ κράτος. Τούναντίον ὁ Μάρξ, ποὺ ἀνεγνώριζεν ὅλους τοὺς πραγματικοὺς δυναμικοὺς παράγοντας διέβλεπεν εἰς τὸ κράτος μίαν πολιτικὴν δύναμιν ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν μετατρέψωμεν εἰς ὄργανον τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐξετάζων καὶ μελετῶν βαθυτέρον τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ τὸν ἀγγλικὸν καὶ γαλλικὸν σοσιαλισμὸν ὁ Μάρξ ἐγκατέλειψε τὴν θεωρίαν περὶ κράτους τοῦ Ἐγέλου καὶ υἰοθέτησε τὴν γνώμην τῶν συγγραφέων τῆς Δύσεως, ἔχαρκτηρισεν ὁμως τὸ κράτος—σύμφωνα μὲ τὰ διδάγματα τῆς πάλης τῶν τάξεων—ὡς διοικητικὸν συμβούλιον τῶν κυριάρχων τάξεων.

Αἱ ἐντυπώσεις, αἱ ἀντιλήψεις, ἡ πείρα καὶ γενικῶς αἱ ἰδέαι αἱ ὁποῖαι ἐριζώθησαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Μάρξ, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συστήματός του, ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν ἐργασίαν ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Μάρξ. Ὁ μαρξισμὸς ἐγεννήθη βέβαια ἀπὸ τὸ ἐπαναστατικὸν ἔδαφος τοῦ 19ου αἰῶνος. Ὁ Μάρξ δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρὰ συνεπλήρωσε καὶ ἐφήρμοσε τὰ ἐπαναστατικὰ διδάγματα τῆς ἐποχῆς του.

Ὅπως ἐν Παρισίοις οὕτω καὶ ἐν Βρυξέλλαις ὁ Μάρξ συναναστρέφετο καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἐργάτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔκανε καὶ διαλέξεις. Τὸν ἐβοήθει πολὺ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὁ Ἐνγκελς ποὺ διέθετε περισσοτέρας εὐκαιρίας καὶ περισσότερα ὕλικὰ μέσα. Ὁ ἀχώριστος φίλος τοῦ Μάρξ ἔκανε διαλέξεις ἐν Παρισίοις, Κολωνίᾳ κ. ἄ., διὰ νὰ διαδώσῃ τὴν νέαν θεωρίαν. Οἱ Γερμανοὶ ἐργάται οἱ ὁποῖοι ἔξω εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἦσαν ὀργανωμένοι ἀπὸ τοῦ 1836 εἰς τὴν «Ἐνωσιν τῶν δικαίων» ποὺ ἀπὸ τὸ 1840 ἤδρευεν ἐν Λονδίῳ. Αἱ διάφοροι ὀμάδες τῆς ἐνώσεως ταύ-

της εἶχον κομμουνιστικοὺς συνδέσμους μεταξύ των. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1847 ὁ Μόλλ Ἰωσήφ, μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐνώσεως, ἐπεφορτίσθη νὰ μεταβῇ εἰς Βρυξέλλας καὶ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν Μάρξ. Ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ μετονομασία τῆς «Ἐνώσεως τῶν δικαίων» εἰς «Ἐνωσιν τῶν κομμουνιστῶν». Τὸ θέρος τοῦ 1847 ἔγινεν ἐν Λονδίῳ τὸ πρῶτον συνέδριον τῆς νέας «Ἐνώσεως κομμουνιστῶν», ἔλαβον δὲ μέρος εἰς αὐτὸ καὶ ὁ Ἐνγκελς καὶ ὁ Γουλιέλμος Βόλφ. Ὁ Μάρξ ἔλαβε μέρος μόνον εἰς τὸ δεύτερον συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἐπίσης ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ τέλος Νοεμβρίου καὶ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου τοῦ 1847. Τὸ συνέδριον τὸν ἐπεφόρτισε νὰ συντάξῃ μετὰ τοῦ Ἐνγκελς, ἐν νέον πρόγραμμα, τὸ πολύκροτον καὶ ἱστορικὸν διὰ τὸ προλεταριάτον «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον». Ὁ Μάρξ εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ Λονδίνον ἀπὸ τὰς Βρυξέλλας καὶ ὁ Ἐνγκελς ἀπὸ τοὺς Παρισίους. Τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» περιέχει τέσσαρα κύρια μέρη: α') τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀστισμοῦ, τὸν χαρακτῆρα τῆς, τὸ θετικὸν καὶ τὸ ἀρνητικὸν ἔργον του, β') θεωρητικὰς ἀντιλήψεις καὶ συμπεράσματα: πάλη τῶν τάξεων καὶ ρόλος τοῦ προλεταριάτου, γ') πρακτικὴν ἐφαρμογὴν: ἐπαναστατικὴ δρᾶσις τῶν κομμουνιστῶν, δ') κριτικὴν τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν σχολῶν.

Ὁ ἀστισμὸς — γράφει τὸ «Μανιφέστον» ἔδειξεν αὐτὸς πρῶτος πόσον ἱκανοὶ καὶ δραστήριοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Μὲ κυριαρχίαν μόλις ἐνὸς αἰῶνος ὁ ἀστισμὸς ἐδημιούργησε παραγωγικὰς δυνάμεις σπουδαιοτέρας καὶ εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα ἀπὸ ὅλας τὰς προηγουμένας γενεάς. Ἐκμετάλλευσίς τῶν φυσικῶν δυνάμεων, μηχαναί, ἐφαρμογὴ τῆς χημείας εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν, ἀτμοπλοία, σιδηρόδρομοι, τηλεγραφοί, ἀνακάλυψις ὀλοκλήρων ἡπείρων, ποταμοπλοία... Ἴδου τὸ

θετικόν ἔργον τοῦ ἀστισμοῦ. Καί τὸ ἀρνητικόν ἔργον του; Ἐδημιούργησε τὸ προλεταριάτον, ἀναρχικὰς οἰκονομικὰς σχέσεις, περιοδικὰς κρίσεις, τὴν ἀφθιότητα καὶ τὴν πείναν, λόγω τῆς ὑπερπαραγωγῆς καὶ τῆς ἀφθονίας τοῦ πλούτου, τὴν ὑπερκόπωσην καὶ τὴν ἀνευ προηγουμένου ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐργατῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐργατικὴ δύναμις ἀγοράζεται ἀντὶ τοῦ ἀπαραιτήτου μίνιμουμ τροφίμων. Ἡ κατάσταση αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἶναι ταχύτερα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχέσεων ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπτύσσονται: ἡ κοινωνία ἢμπορεῖ νὰ παράγῃ πλούτη περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἢμπορεῖ νὰ ἐξοδεύῃ. Ἡ κατάσταση αὕτη καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν πάλην τοῦ προλεταριάτου ἐναντίον τοῦ ἀστισμοῦ. Καὶ ἡ πάλην αὕτη ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατῶν εἰς σωματεῖα, εἰς τὴν ἀφύπνισιν τῆς ταξικῆς συνειδήσεως τοῦ προλεταριάτου καὶ τέλος εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐργατικοῦ πολιτικοῦ κόμματος. Ὁλη ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἰδιοκτησίας, δὲν εἶναι παρὰ ἱστορία πάλης τῶν τάξεων. Ἡ πάλην αὕτη προκαλεῖ τὴν ἐμφάνισιν νέων κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν μορφῶν ἢ τελειώνει μὲ τὴν τελείαν ἐξαφάνισιν τῶν ἀντιμετώπων τάξεων. Τοιαύτη πάλην εἶναι καὶ ὁ ἀγὼν μεταξὺ προλεταριάτου καὶ ἀστισμοῦ. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῆς ἐργατικῆς τάξεως οἱ κομμουνισταὶ εἶναι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ πρωτοπόροι τοῦ κινήματος καὶ οἱ πλέον ἀφωσιωμένοι θεωρητικοὶ του. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο δοκουμέντον τελειώνει ὡς ἑξῆς: «Αἱ κυρίαρχες τάξεις ἄς τρέμουν μπρὸς σὲ μιὰ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι. Οἱ προλετάριοι δὲν ἔχουν νὰ χάσουν παρὰ τίς ἄλυσσιδες των. Ἐχουν νὰ κερδίσουν ὅμως ἕναν κόσμον ὀλόκληρον. Προλετάριοι ὄλων τῶν χωρῶν ἐνωθῆτε!»

Ὡς φιλοσοφικὸν καὶ κοινωνικὸν δοκουμέντον τὸ «Κομμουνιστικὸν Μανι-

φέστιον» εἶναι ἀνυπέρβλητον. Συνδυάζει θερμὸν πάθος καὶ γνώσεις ἐξαιρετικὰς. Συγκεντρώνει τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ συμπεράσματα πολυχρονίων μελετῶν τῶν τολμηροτέρων καὶ καλυτέρων διανοουμένων τῆς γῆς.

Ἦτο νωπὴ ἀκόμη ἡ μελάνη τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου» ὅταν ἐξεργάγη ἐν Παρισίοις ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου 1848. Ἐπηκολούθησεν ἀμέσως ἀπέλασις τοῦ Μάρξ ἐκ Βρυξελλῶν. Ἡ ἀπέλασις αὕτη δὲν δυσηρέστησε πολὺ τὸν Μάρξ διότι ἠτοιμάζετο νὰ ἐγκατασταθῆ ἐν Παρισίοις, ὅπου τὸν εἶχε προσκαλέσει ἡ προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις.

Ὁ Μάρξ διέμεινεν ἐν Παρισίοις ἕως τὸ τέλος Μαΐου. Ἡ διαμονὴ του αὕτη τοῦ ἀφησε μεγάλην ἐντύπωσιν. Κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους μῆνας παρηκολούθησε τὸς προσπαθείας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς ἀριστερᾶς Μπλανκὶ ὅπως ἐκκαθαρίσῃ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀστικά στοιχεία της καὶ ἐγκαθιδρύσῃ σοσιαλιστικὴν δικτατορίαν, ἡ ὁποία θὰ διήρκει ἕως ὅτου αἱ μᾶζαι θὰ ἦσαν ὄριμοι διὰ τὴν λαοκρατίαν καὶ διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν χειραφέτησιν τῆς παραγωγικῆς τάξεως. Ὁ ἀγὼν τοῦ Μπλανκὶ ἐναντίον τῆς ψευδοδημοκρατικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως, τὴν ὁποίαν ἤθελον οἱ ἄστοι, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Μάρξ τὴν ἰδέαν τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησε δύο ἔτη ἀργότερον εἰς τὸ βιβλίον του: «Ἡ πάλην τῶν τάξεων ἐν Γαλλίᾳ».

Μαζὺ μὲ τὸν Ἐνγκελς ὁ Μάρξ συνέκέντρωσε τὰ μέλη τῆς «Ἐνώσεως τῶν κομμουνιστῶν», καὶ τοὺς ἔδωσε τὰ μέσα νὰ μεταβοῦν εἰς Γερμανίαν διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐγκυμονουμένην γερμανικὴν ἐπανάστασιν. Αὐτὸς καὶ ὁ Ἐνγκελς μετέβησαν εἰς Ρηνανίαν ὅπου ἀνέλαβον νὰ ἐκδώσουν μιαν νέαν ἐφημερίδα ἐν Κολωνίᾳ. Ἡ «Νέα ἐφημερίς τοῦ Ρήνου» ἐκυκλοφόρησε τὴν 1ην Ἰουνίου. Ἀρχίσουντάκτης της ἦτο φυσικὰ

ὁ Μάρξ βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς ἀχώριστους φίλους του Ἐνγκελς καὶ Βόλφ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατικούς ποιητὰς Φραϊλινγκραφ καὶ Βέρθ. Ὁ Λασάλλ ἔστειλεν ἐπίσης ἄρθρα εἰς τὴν νέαν ἐφημερίδα. Ἡ ἴδρυσις τῆς ἐφημερίδος συνέπεσε μετὴν στιγμῆν πού τὸ ἐπαναστατικὸν κῦμα ἤρχισε νὰ σταματᾷ καὶ ἡ ἀντεπαναστασις ἤρχιζε νὰ θριαμβεύη.

Ἡ λογοκρισία, αἱ δίκαι, ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως καὶ αἱ οἰκονομικαὶ δυσκολαὶ ἐχαντάκωσαν τὴν ἐφημερίδα ἔπειτα ἀπὸ ζωὴν ἐνὸς ἔτους. Ὁ Μάρξ ἐθυσιάσεν ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε— ἐν ὄλῳ 7 χιλ. γερμανικὰ τάλληρα—διὰ νὰ πληρώσῃ τοὺς πιστωτὰς, τοὺς συνεργάτας καὶ τοὺς τυπογράφους. Ἐπειτα μετέβη εἰς Παρισίους ὅπου δὲν εἶδεν— ὅπως ἐπερίμενε—τὴν νίκην τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ τὸν θρίαμβον τῆς ἀντιδράσεως. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1849 ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν Βρετάνην. Ὁ Μάρξ ἐπροτίμησε νὰ ἐξορισθῆ εἰς τὸ Λονδίνον καὶ ἐκεῖ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὸν περισσότερο καιρὸν ἐν Λονδίῳ τὸν διέθεσεν εἰς θλιβερόν ἀγῶνα διὰ τὴν ζωὴν. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ συγκεντρώσῃ τεράστιον ὕλικὸν διὰ τὸ κύριον ἔργον του : τὸ «Κεφάλαιον» καὶ νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα, μόλις παρουσιάσθηκε εὐκαιρία, δηλαδὴ τὴν ἐποχὴν πού ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθῆ ἡ Διεθνὴς. Τὰ δέκα πρῶτα ἔτη τῆς ἐξορίας του ἦσαν καὶ τὰ πιὸ δύσκολα. Ἡ προσπάθειά του νὰ ἐκδώσῃ τὴν «Νέαν ἐπιθεώρησιν τῆς Ρηνανίας», ὡς συνέχειαν τῆς «Νέας ἐφημερίδος τοῦ Ρήνου», ὡς μόνον ἀποτέλεσμα εἶχε νὰ καταβροχθίσῃ τὰ τελευταῖα χρήματα πού διέθετε. Ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1860 τὸ μόνον εἰσόδημα τοῦ Μάρξ ἦτο ἡ συνεργασία του εἰς τὸ «Βῆμα τῆς Νέας Ὑόρκης», πού τοῦ ἐπλήρωνεν 20 μάρκα τὸ ἄρθρον. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἤρκει παρὰ μόνον διὰ τὸ ἐνοίκιον καὶ διὰ τὰ ἔξοβα ἀλληλογραφίας καὶ ἀγορᾶς ἐφημερίδων. Τὰ ἄρθρα του ἦσαν συχνὰ ὀλό-

κληρες μελέτες καὶ δι' αὐτὸ εἶχεν ἀνάγκην νὰ κἀνῃ μεγάλας ἐρεῦνας. Μόνον κατὰ τὸ 1860 ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις του ἐβελτιώθη, χάρις εἰς μερικὰς μικρὰς κληρονομίας. Ἡ κληρονομία τοῦ πιστοῦ φίλου του Γουλιέλμου Βόλφ, πού ἔφθασε τὰ 16.000 μάρκα, καὶ αἱ τακτικαὶ ἐνισχύσεις τοῦ Ἐνγκελς—ἀπὸ τοῦ 1869 καὶ ἔπειτα ὁ Ἐνγκελς ἔδιδε κατ' ἔτος εἰς τὸν Μάρξ περίπου 6000 μάρκα—ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Μάρξ νὰ γράψῃ τὸ «Κεφάλαιον». Τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ὁ Μάρξ τὸν εἶχεν ἀφιερῶσει εἰς τὸν Γουλιέλμον Βόλφ.

Ἡ ζωὴ τοῦ Μάρξ μετὰ τὸ 1860 ἦτο ἢ πλέον εὐτυχισμένη. Ἀλλὰ ἡ κατάστασις τῆς υγείας του ἐχειροτέρευσε καὶ δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον του. Τὰ καλύτερα χρόνια τῆς ἐργασίας του περιλαμβάνονται ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1847 καὶ ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ 1871. Τὰ καλύτερα ἔργα του ἐγράφησαν κατὰ τὰς δύο ταύτας περιόδους : ἡ «Ἀθλιότης τῆς φιλοσοφίας», τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον», τὸ «Κεφάλαιον», ὁ «Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Γαλλίᾳ».

Αἱ οἰκονομικαὶ μελέται πού ἤρχισεν ὁ Μάρξ διὰ νὰ γράψῃ τὸ «Κεφάλαιον» συνετέλεσαν νὰ παρακολουθῆσῃ τὴν κοινωνικὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος καὶ τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἀποκτήσῃ βαθεῖας γνώσεις διὰ τὸ ἐργατικὸν κίνημα τῆς ἐποχῆς, ἐξοικειώθη μετὰ τὰς ιδέας τοῦ ἐργατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας καὶ ἰδίως μετὰ τὸν χαρτισμὸν τοῦ ὁποίου ἐγνώριζε καὶ τοὺς ἀρχηγούς. Πάντοτε περιέργος νὰ μανθάνῃ τὴν ἀληθινὴν ἐργατικὴν κίνησιν καὶ νὰ συνεργάζεται μετ' αὐτῆς παρακολούθησε τὴν δρᾶσιν τῆς ἀγγλικῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία κατὰ τὸ 1850, ἐνδιεφέρετο μόνον διὰ ζητήματα καθαρῶς ἐπαγγελματικὰ καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἠκολούθη τὸ φιλελεύθερον κόμμα. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐφάνη ὅτι θὰ ἤλλασε κατὰ τὸ 1860.

Οἱ ἐργατικοὶ ἠγέται τοῦ Λονδίνου

ήρχισαν να σκέπτονται δι' ένα κοινο-βουλευτικόν μεταρρυθμιστικόν κίνημα και εγκαινίασαν καμπάνιαν διὰ τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, ἡ ὁποία ἦτο ἀπὸ τὰς πρώτας διεκδικήσεις τοῦ χαρτισμοῦ. Ἐνδιεφέρετο ἐπίσης ὁ Μάρξ διὰ τὴν τύχην τῆς Πολωνίας καθὼς και διὰ τὰ ἄλλα διεθνῆ ζητήματα. Εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τοῦ Λονδίνου, τὸ 1862 οἱ Ἄγγλοι ἐργατικοὶ ἠγέται ἐγνωρίσθησαν μὲ μίαν ἀποστολὴν Γάλλων ἐργατῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἤρχισαν καὶ ἀλληλογραφίαν.

Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ἐγέννησε τὴν ἰδέαν νὰ ἰδρυθῆ μία διεθνῆς ἐργατικὴ ἔνωσις. Ἡ ἰδέα ἐπραγματοποιήθη τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου 1864. Ἐργατικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐκ Παρισίου καὶ Λονδίνου ἔκαμαν ἀπὸ τὰς 25 ἕως τὰς 28 Σεπτεμβρίου μίαν διάσκεψιν ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ γεγονός ἐωρτάσθη εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν. Οἱ διοργανωταὶ ἐκάλεσαν καὶ τὸν Μάρξ ὡς ἀντιπρόσωπον τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς διασκέψεως καὶ τῆς δημοσίας ταύτης συγκεντρώσεως ἦτο ἡ ἰδρυσις τῆς «Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Ἐργατῶν». Διωρίσθησαν καὶ ἐπιτροπαὶ καὶ ὑποεπιτροπαὶ διὰ νὰ συντάξουν τὸ πρόγραμμα τῆς νέας ὀργανώσεως. Εἰς ὀταδὸς τοῦ Ἰταλοῦ δημοκράτου Ματζίνι καὶ εἰς Γάλλος, συνέταξαν δύο προσχέδια καὶ εἰς τὸν Μάρξ ἀνέθεσαν νὰ κάμῃ ἓνα ὀριστικὸν σχέδιον.

Ὁ Μάρξ τότε ἔγραψε τὴν «Ἐναρκτήριον Ἐκκλήσιν» ἡ ὁποία περιεἶχε τὴν ἰστορίαν τῶν Ἄγγλων ἐργατῶν ὑπὸ τοῦ 1825 καὶ συμπεράσματα ἐπ' αὐτῆς. Τὸ πρόγραμμα τῆς Ἀ' Διεθνoῦς ἦτο ἔργον ἀποκλειστικῶς τοῦ Μάρξ καὶ μόνον ἡ περικοπὴ τοῦ ἐπιλόγου διὰ τὰς «στοιχειώδεις ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου, πρέπει νὰ διέκουν τόσον τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῶν, ὅσον καὶ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἔθνῶν» ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸ σχέδιον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ματζίνι. Ἡ «Ἐναρκτήριος Ἐκκλήσις» περιέχει τὴν οὐσίαν τῶν μαρξικῶν

θεωριῶν καὶ πολὺτιμα διδάγματα διὰ τὴν πάλην τοῦ προλεταριάτου: α) τὴν ἀνάγκην ἀνεξαρτήτου πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς δράσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως, β) τὴν χρησιμοποίησιν τῶν μεταρρυθμίσεων ποῦ ἀποσπᾶ τὸ προλεταριάτον ἀπὸ τὴν κυρίαρχον τάξιν, γ) τὴν πάλην διὰ τὴν σοσιαλιστικὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τοῦ 1886 μέχρι τοῦ 1871 ὁ Μάρξ ἀφιέρωσε μὲγάλο μέρος τῆς ζωῆς του εἰς τὴν Διεθνῆ. Αἱ πρόοδοί της τοῦ ἔδωσαν μὲγάλας ἐλπίδας. Ἡ Διεθνῆς διήλθεν ἀπὸ τρεῖς φάσεις. τὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1867 ἐπηρεάζετο πὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Προυντόν' ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1870 ὁ μαρξισμὸς σημειώνει προόδους εἰς τὰ διάφορα τμήματα καὶ ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ τέλους της κυριαρχοῦν οἱ ἀναρχικοὶ ὀταδοὶ τοῦ Μπακοῦνιν, οἱ ὁποῖοι καὶ τὴν διαλύουν. Οἱ προυντονισταὶ ὅπως καὶ οἱ μπακουνισταὶ δὲν παρεδέχοντο τὴν πολιτικὴν δράσιν καὶ ἐπροπαγάνδιζον τὴν οἰκονομικο-ομοστονδιακὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ οἱ μπακουνισταὶ ἦσαν κομμουνισταὶ, ἐνῶ οἱ προυντονισταὶ ἦσαν ἀντίπαλοι τοῦ κομμουνισμοῦ. Καὶ εἰ μὲν καὶ οἱ δὲ συμφωνοῦν μὲ τὸν Μάρξ μόνον εἰς τὸ ὅτι τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ βάση τῆς προλεταριακῆς δράσεως, ἀλλὰ κατηγοροῦν τὸν Μάρξ ὅτι διήθεν ἠθέλε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖρας του ὄλην τὴν δύναμιν τῆς Διεθνoῦς. Ἐκτὸς τῶν θεωρητικῶν τούτων διαφωνιῶν, τὴν Διεθνῆ διήρουν καὶ αἱ ἔθνικαὶ καὶ φυλετικαὶ προκαταλήψεις. Οἱ Ρῶσσοι καὶ οἱ Λατῖνοι ἀναρχικοὶ ἐθεώρουν τὸν Μάρξ παγγερμανιστὴν. Ἀντιθέτως πολλοὶ μαρξισταὶ ἐθεώρουν τὸν Μπακοῦνιν πανσλαυιστὴν.

Τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1870 ὁ γαλλικὸς στρατιὸς ἐνικήθη εἰς τὸ Σεδάν καὶ ὑπεχρεώθη νὰ παραδοθῆ εἰς τὰ γερμανικὰ στρατεύματα. Μετὰ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων Ναπολέων ὁ Γ'. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου κατέρρευσε ἡ αὐτοκρατορία καὶ

άνεκρηύχθη ή δημοκρατία έν Γαλλία.

Ἐάν και ή προσωρινή κυβέρνησις τῆς νέας γαλλικῆς δημοκρατίας δέν περιλάμβανε φίλους τοῦ λαοῦ, ὁ Μάρξ και ὁ Ἐνγκελς κατεπολέμουν κάθε ἐπαναστατικὴν ἔργειαν τῶν Παρισινῶν ἐργατῶν. Ὁ Μάρξ, συνίστα εἰς τοὺς Γάλλους ἐργάτας νά μὴ ἐγκαθιδρῦσουν ἐπαναστατικὴν κομμούναν, ἀλλὰ νά χρησιμοποιήσουν τὰς δημοκρατικὰς ἐλευθερίας διὰ νά ὀργανωθοῦν, νά περισώσουν τὰς προλεταριακὰς δυνάμεις και νά τὰς προστοιμάσουν διὰ μελλοντικὰς προσπαθείας. Ἀλλὰ αἱ περιστάσεις ἦσαν ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς γνωστικοὺς λόγους τοῦ Μάρξ. Κατηγονηκτισμένοι ἀπὸ τὴν ἀντιδημοκρατικὴν πολιτικὴν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως και ταπεινωμένοι ἀπὸ τὰς ἤττας τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, οἱ Παρισίνοὶ ἐργάται ἐπανεστάτησαν τὴν 18 Μαρτίου 1871 και ἀνεκήρυξαν τὴν Παρισινὴν Κομμούναν. Οἱ Παρίσιοι θὰ ἦσαν ἡ πρωτεύουσα μιᾶς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας. Ἐντὸς ἐπιὰ ἑβδομάδων ἡ παρισινὴ ἐπανάστασις συνειρίβη. Τότε ὁ Μάρξ ἔγραψε τὸ βιβλίον του: «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος έν Γαλλία», τὸ ὁποῖον εἶναι έν ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα του. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο τὸ κύκνειον ᾄσμα τοῦ Μαρξ και τῆς Α΄ Διεθνoῦς.

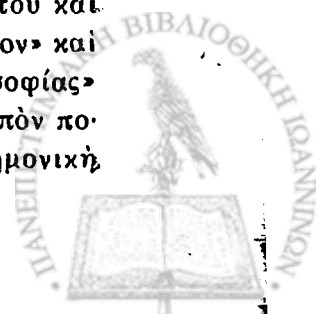
Κατὰ τὰ δώδεκα τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Μάρξ εἶχε νά παλαίη ἀδιακόπως ἐναντίον τῆς ἀσθενείας τοῦ ἥπατος, ἡ ὁποία τὸν εἶχε κάμει πτωχόν. Τὸ 1875 ἔγραψε τὸ μικρὸν βιβλίον: «Κριτικὴ τοῦ προγράμματος τοῦ Γκότα» (1875), τὸ ὁποῖον περιέχει τὰς γνώμης τοῦ Μάρξ διὰ τὸ κράτος, διὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον μεταξὺ κεφαλαιοκρατίας και σοσιαλισμοῦ καὶ τέλος διὰ τὴν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν. Τὸ 1877 και 1878 κατώρθωσε νά ξιναρχίση τὴν ἐργασίαν του και προσεπάθησε νά τακτοποιήσῃ τὰ χειρόγραφα του και νά ἐτοιμάσῃ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ «Κεφαλαίου» διὰ νά τυπωθῆ. Ἀλλὰ ἦτο πολὺ κουρασμένος. Κατὰ τὴν ἔποχὴν

ταύτην αἱ ἰδέαι τοῦ Μάρξ ἤρχισαν νά διαδίδωνται εἰς τὴν Γαλλίαν και τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Ἰούλ. Γκέντ, ὁ Χύνιμαν, ὁ Μπέλφορτ Μπάξ, ἤρχισαν νά προπαγανδίζουν τὰς θεωρίας τοῦ Μάρξ. Μαρξιστὰι και ἀντιμαρξιστὰι ἤρχισαν έντονον ἀγῶνα πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ ὁ ὑπέροχος ἄνθρωπος, ὁ δημιουργὸς ὅλης αὐτῆς τῆς κινήσεως, δέν ἦτο παρὰ μία σκιά. Νέα ἀσθένεια, και οἱ θάνατοι τῆς συζύγου του (2 Δεκεμβρίου 1881) και τῆς μεγαλυτέρας κόρης του Τζέννου Λογκέ (1882), ἔδωκαν τὸ τελειωτικὸν κτύπημα εἰς τὸν γηραιὸν Μάρξ. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ ἐξέπνευσεν τὴν 14 Μαρτίου 1883 (βλ. και λ. *Μαρξισμός*).

Μάρξ (Τζέννου Marx).— Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Μάρξ γεννηθεῖσα τὸ 1844 και ἀποθανοῦσα τὸ 1882. Προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸν πατέρα της, βοηθοῦσα αὐτὸν εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον και χρησιμεύουσα έν τῇ οἰκογενείᾳ ὡς γραμματεῦς. Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον J. Williams ἔγραψε πλείστα ἄρθρα εἰς τὴν «Marseillaise» Rochefort ἐπὶ τῆς ἰρλανδικῆς κινήσεως. Ἡ Τζέννου συνεζεύχθη τὴν Γυλλον σοσιαλιστὴν Λογκέ.

Μαρξισμός.— Καλεῖται οὕτω έν τῷ συνόλω της ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Μάρξ και τοῦ Φ. Ἐνγκελς διατυπωθεῖσα γενικὴ περὶ τῆς κοινωνίας και τῶν νόμων οἱ ὁποῖοι διέπουν τὴν ἐξέλιξίν της θεωρία. Τὴν βάσιν τῆς θεωρίας ταύτης ἀποτελεῖ ἡ λεγομένη ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας.

1.— Ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας. Ὁ Μάρξ οὐδαμοῦ διετύπωσε τὴν μέθοδόν του ἀναλυτικῶς. Αἱ γνώμης του διὰ τὴν ὑλιστικὴν ἀντίληψιν εἶναι διασκορπισμένοι εἰς διάφορα ἔργα του και εἰς τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» και εἰς τὴν «Ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» και ἔχουν γραφῆ ἄλλοτε μὲ σκοπὸν πολεμικῆς και ἄλλοτε ὡς ἐπιστημονικῆς

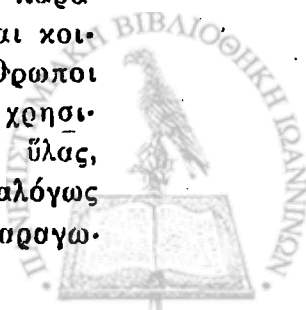
έπιχειρηματολογία. Μόνον εις τόν πρόλογον τοῦ βιβλίου του «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1859) ἐκθέτει συντόμως τὰς μεγάλας γραμμάς τῆς ἱστορικῆς του ἀντιλήψεως.

Περιληπτικῶς ἐκτιθέμεναι αἱ ἀπόψεις τοῦ Μάρξ ἐπὶ τῆς ὑλιστικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας ἔχουν οὕτω: Ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας ἀρκεῖ νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶχον διαφόρους ἀντιλήψεις, κατὰ ἐποχάς, διὰ τὸ δίκαιον, τὴν ἠθικὴν τὴν θρησκείαν, τὸ κράτος, τὴν φιλοσοφίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν κ.λ.π., ὅτι εἶχον διαφόρους οἰκονομικούς, πολιτικούς καὶ κοινωνικούς θεσμούς καὶ ὅτι πέρασαν ἀτελείωτον σειρὰν ἀγώνων, πολέμων καὶ μεταναστεύσεως. Ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὴ ἡ περιέργος ποικιλία εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν καὶ δρᾶσιν; Ὅ,τι ἐνδιέφερε, κυρίως, τὸν Μάρξ δὲν ἦτο τὸ ζήτημα πῶς εἶχον ἐμφανισθῆ ἡ σκέψις, τὸ δίκαιον, ἡ θρησκεία, τὸ ἐμπόριον κ.λ.π. Τὰ ἐθεώρει ὅλα ὡς δεδομένα ἱστορικά γεγονότα. Ὅ,τι τὸν ἐνδιέφερε κυρίως ἦτο ἡ ἀνακάλυψις τῶν αἰτίων καὶ τῶν κινητηρίων δυνάμεων αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν μεταβολὰς εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν τύπον τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Μὲ μίαν λέξιν ὁ Μάρξ δὲν ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν προέλευσιν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὸ ἐπαναστατικὸν στοιχεῖον τῆς ἱστορίας.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ Μάρξ τὸ διευκρινίζει ὡς ἑξῆς: Αἱ κινητήριαι δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ποὺ προκαλοῦν τὰς μεταβολὰς τοῦ περιεχομένου τοῦ αἰσθήματος, τῆς σκέψεως καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως ἢ συνιελοῦν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ συγκρούσεων δὲν προέρχονται, πρωταρχικῶς ἀπὸ τὴν σκέψιν, τὴν ιδέαν, τὴν λογικὴν κ.λ.π., ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὄρους ὑλικῆς ὑπάρξεως. Ἡ βᾶσις λοιπὸν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ὑλικὴ βᾶσις. Οἱ ὄροι ὑλικῆς ὑπάρξεως σημαί-

νουν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι, ὡς κοινωνικά ὄντα, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς πέριξ φύσεως καὶ τῶν πνευματικῶν προτερημάτων των, συντηροῦν τὴν καθημερινὴν ζωὴν των, δημιουργοῦν καὶ μοιράζουσι τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν των ἀγαθὰ. Ἀπὸ ὅλας τὰς κατηγορίας τῆς ὑλικῆς ζωῆς, ἡ παραγωγή, ἡ κατασκευὴ τῶν τροφίμων, εἶναι ἡ σπουδαιότερα. Καὶ αὐτὴ καθορίζεται ἀπὸ τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις: Αἱ παραγωγικαὶ αὐταὶ δυνάμεις εἶναι δύο εἰδῶν: ὑλικαὶ καὶ προσωπικαί. Αἱ ὑλικαὶ παραγωγικαὶ δυνάμεις εἶναι: ἡ γῆ, τὸ ὕδωρ, τὸ κλίμα, αἱ πρῶται ὕλαι, τὰ ἐργαλεῖα καὶ οἱ μηχαναί. Αἱ προσωπικαὶ παραγωγικαὶ δυνάμεις εἶναι: οἱ ἐργάται, οἱ σοφοί, οἱ εἰδικοί, τέλος ἡ φυλὴ, δηλαδὴ αἱ ιδιότητες ἢ ἱκανότητες ποὺ ἀπέκτησαν μερικαὶ ἀνθρώπιναι ὁμάδες. Μεταξὺ ὅλων τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων οἱ ἐργάται κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν: εἶναι αἱ μόναι δυνάμεις ποὺ δημιουργοῦν ἀξίαν εἰς τὸν κεφαλαιοκρατικὸν κόσμον. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουν οἱ εἰδικοί, ἐπιστήμονες καὶ πρακτικοί: ἀποτελοῦν καὶ αὐτοὶ μίαν ἐπαναστατικὴν κοινωνικὴν δύναμιν.

Πρέπει νὰ προσέξωμεν τὸν ὄρον παραγωγικαὶ δυνάμεις διότι εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μάρξ παίζει σπουδαιότατον ρόλον. Φθάνομεν τώρα εἰς τὸν ἐπίσης σπουδαῖον ὄρον τῶν σχέσεων παραγωγῆς. Ὡς σχέσεις παραγωγῆς ὁ Μάρξ ἐν οἷ τοὺς κοινωνικούς καὶ νομικούς τύπους, τοὺς νόμους, καθὼς καὶ τὴν ἔνωσιν τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ στρωμάτων: κατὰ συνέπειαν, τοὺς κοινωνικούς ὄρους ποὺ κανονίζουν τὸ καθεστῶς τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις μέσα εἰς τὰς ὁποίας γίνεται ἡ παραγωγή. Αἱ σχέσεις παραγωγῆς εἶναι κοινωνικὸν προϊόν. Ὅπως οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ παράγουν ὑλικά πλούτη χρησιμοποιοῦν δυνάμεις καὶ πρώτας ὕλας, ποὺ περιέχει ἡ φύσις, οὕτω—ἀναλόγως τοῦ ἀντικτύπου ποὺ ἔχουν αἱ παραγω-

γικαί δυνάμεις εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα—δημιουργοῦν ὠρισμένους κοινωνικούς, πολιτικούς καὶ νομικούς θεσμούς καθὼς καὶ θρησκευτικά, ἠθικά καὶ φιλοσοφικά συστήματα. «Οἱ ἄνθρωποι, γράφει ὁ Μάρξ, δημιουργοῦν μόνοι τῶν τὴν ἱστορίαν τῶν, δὲν τὴν δημιουργοῦν ὁμως αὐθαίρετα, ἀλλὰ ὑπὸ ὠρισμένους ὁρους». Ἡ οἰκονομικὴ παραγωγή εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς τῆς κοινωνίας, ἐνῶ τὰ πολιτικά, θρησκευτικά καὶ φιλοσοφικά συστήματα εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς ὀργανισμὸς τῆς. Καὶ αὐτὸ μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν καὶ πέρνει ἀπὸ αὐτὸν τὴν ζωὴν καὶ τὰς δυνάμεις ἀναπτύξεως. Ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς εἶναι ὑλικῆς φύσεως, ἐνῶ ὁ ἐξωτερικὸς εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀντανάκλασίς του.

Ἡ ἄποψις αὕτη ἠμπορεῖ νὰ ἐπεξηγηθῆ ὡς ἑξῆς: Αἱ πρωταρχικαὶ ἀνθρώπινοι ὀμάδες ἔχουν κοινὴν οἰκονομίαν καὶ εἶναι ὀργανισμένοι κατὰ τὴν συγγένειαν τοῦ αἵματος. Οἱ θεοὶ τῶν ἔχουν τὰς ιδιότητας τοῦ φυσικοῦ κύκλου μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ζοῦν καὶ ἀντανακλοῦν τὸν φυσικὸν ἀντίκτυπον πού ἐξασκεῖ ὁ κύκλος αὐτὸς εἰς τὴν πρωταρχικὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν «ἀγρίων». Ἡ θρησκεία τῶν, ἡ ἠθικὴ τῶν, τὸ δίκαιόν τῶν, ἔχουν κύριον σκοπὸν τὴν διατήρησιν τῆς ἀπὸ κοινοῦ ζωῆς καὶ τῆς πειθαρχίας τῆς ὀμάδος. Ἡ φεουδαρχικὴ κοινωνία στηρίζεται εἰς τὴν ἔγγειον ἰδιοκτησίαν τῶν εὐγενῶν καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐργασίαν τῶν ἐπαγγελματιῶν. Αἱ θρησκευτικαὶ ἀντιλήψεις πού ἐπιζοῦν, μετοβάλλονται ταχέως ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τῆς κυριάρχου τάξεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἀρχέγονος χριστιανισμὸς μετατρέπεται εἰς κρατικὴν θρησκείαν καὶ ὅλα αἱ θρησκευτικά, ἠθικά καὶ φιλοσοφικά ἰδέαι πού εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς κυριάρχου τάξεως καταπολεμοῦνται καὶ ἐξαφανίζονται. Ἡ ἀστικὴ κοινωνία πού στηρίζεται εἰς τὴν προσωπικὴν ἰ-

διοκτησίαν προσπαθεῖ νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλα τὰ ὑπολείμματα τοῦ δικαίου τῆς κοινοκτησίας καὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν, νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ μεμονωμένον ἄτομον, νὰ κάμῃ παραγωγικὸν τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ἐργασίαν, νὰ καταργήσῃ τὴν φεουδαρχίαν καθὼς καὶ ὀλόκληρον τὸ παλαιὸν θρησκευτικὸν σύστημα καὶ νὰ βάλῃ εἰς τὴν θέσιν του τὴν προσωπικὴν συνείδησιν, τὰς ἀτομικὰς σχέσεις μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ θεοῦ, καὶ νὰ εἰσαγάγῃ ἰδιωτικὸν δίκαιον. Παλαίει διὰ νὰ μὴν ἐγκατασταθῶν αὐτόνομα φέουδα καὶ διὰ νὰ ἰδρυθῆ ἐνιαῖον ἐθνικὸν κράτος πού θὰ δώσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον περισσοτέραν ἐλευθερίαν κινήσεως. Ὑποστηρίζει τὸν ἀπολυταρχισμόν, ὅταν αὐτὸς κτυπᾷ τοὺς εὐγενεῖς φεουδάρχας, ἀλλὰ τὸν κτυπᾷ καὶ αὐτὸν καὶ ζητεῖ τὴν ἐγκαθίδρυσιν συνταγματικῆς μοναρχίας ἢ δημοκρατίας, μόλις ὁ ἀπολυταρχισμὸς γίνῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀστισμοῦ.

Καὶ ὅλα αὐτὰ γίνονται, ὄχι μὲ τὴν προσωπικὴν θέλησιν καὶ δρᾶσιν μιᾶς μεγαλοφυΐας ἢ ὑπὸ ἀνωτέρας τινὸς δυνάμεως ἀλλὰ μὲ τὴν ἀναπόφευκτον ἐπίδρασιν τῆς ὑλικῆς βάσεως, μὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κοινωνίας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἐπίδρασιν πού ἐκφράζει τὴν ἐξωτερικὴν πραγματικότητα εἰς τὴν θρησκείαν, τὸ δίκαιον, τὴν φιλοσοφίαν κλπ. «Δὲν εἶναι ἡ συνείδησις τῶν ἀνθρώπων πού ὀρίζει τὴν ὑπαρξίν των ἀλλά, ἀντιθέτως ἡ κοινωνικὴ ὑπαρξίς των ὀρίζει τὴν συνείδησίν των».

Καὶ οἱ ἡρωικότεροι ἄνδρες δὲν εἶναι οἱ κυρίαρχοι δημιουργοὶ καὶ νομοθέται τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ τὰ ἐκτελεστικά της ὄργανα. Ἐκφράζουν τὰς τάσεις καὶ τὰ ρεύματα πού δημιουργεῖ ἡ ὑλικὴ βάση τῆς κοινωνίας. Ἄσχοῦν ὁμως πολὺ μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν. Ἄν ἔχουν μεγάλαν θεωρητικὰς γνώσεις, ἀποφασιστικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀνώτερα προτερήματα, ἠμποροῦν, ἐντὸς ὠρισμένων ὁ-

ρίων, νὰ παίξουν σπουδαῖον ρόλον καὶ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως.

Αἱ ἐπαναστατικαὶ μεταβολαὶ τῆς κοινωνίας ἐξαρτῶνται, ἀπὸ δύο ὁμάδας φαινομένων πού συνεδέοντο κατ' ἀρχὰς πρὸς ἀλλήλας ἀλλὰ τῶρα ἐκπληροῦν διαφόρους προσπαθείας. Ἡ πρώτη ὁμάς ἔχει χαρακτῆρα τελείως ἀντικειμενικόν: τὴν ἀποτελοῦν αἱ μεταβολαὶ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἡ δευτέρα ὁμάς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης, ἔχει χαρακτῆρα ὑποκειμενικόν καὶ τὴν ἀποτελοῦν οἱ ἀγῶνες πού ἀντιτάσσουσιν αἱ μὲν ἐναντίον τῶν δέ, αἱ διάφοροι κοινωνικαὶ τάξεις. Ἄς ἴδωμεν τὴν πρώτην ὁμάδα. Εἶναι γνωστὸν πῶς ἀναπτύσσονται αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις: ὅταν αὐξάνει ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας, ὅταν ἀνακαλύπτονται νέαι πρῶται ὕλαι ἢ νέαι διέξοδοι, ὅταν ἀνακαλύπτονται νέαι μέθοδοι ἐργασίας καὶ νέα τεχνικὰ μέσα, μηχαναὶ κλπ. ὅταν ἐφαρμόζεται ἡ ἐπιστήμη εἰς τὴν παραγωγήν, βελτιώνεται ἡ ὀργάνωσις ἢ ἐπεκτείνεται τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ μεταφοραὶ καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ὅταν μεταβάλλεται ἡ ὑλικὴ βάση ἢ ὁ ἐσωτερικὸς οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων αἱ παλαιαὶ σχέσεις παραγωγῆς παύσυν νὰ ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῆς παραγωγῆς. Διότι αἱ σχέσεις παραγωγῆς, δηλαδή ὁ παλαιὸς κοινωνικὸς χωρισμὸς, οἱ παλαιοὶ νόμοι καὶ κοινωνικοὶ θεσμοί, τὰ παλαιὰ ἰδεολογικὰ συστήματα εἶχον προσαρμοσθῆ εἰς μίαν κατάστασιν παραγωγικῶν δυνάμεων πού πλησιάζει νὰ ἐξαφανισθῆ ἢ ἐξηφανίσθῃ τελείως. Ὁ ἐξωτερικὸς κοινωνικὸς καὶ ἰδεολογικὸς ὀργανισμὸς τῆς κοινωνίας δὲν ἀνταποκρίνεται πλέον εἰς τὸν ἐσωτερικὸν οἰκονομικὸν ὀργανισμὸν. Παραγωγικαὶ δυνάμεις καὶ σχέσεις παραγωγῆς ἀρχίζουν νὰ ἀλληλοσυγκρούωνται. Σιγὰ-σιγὰ ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζωνται μεγάλοι διανοούμενοι πού ἐξηγοῦν τὴν νέαν κατάστασιν, δημιουργοῦν νέους

ὀρισμοὺς καὶ νέας ἰδέας πού ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν νέαν κατάστασιν. Ἀγωνιώδεις ἀμφιβολαὶ, ἔπειτα νέαι ἀλήθειαι ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν. Ἐπακολουθοῦν διαφωνίαι, προστριβαί, διαιρέσεις, πάλῃ τῶν τάξεων, ἐπαναστάσεις.

Εἰς τὰς πρωτογόνους κοινωνίας ὅπου ἡ ἰδιοκτησία εἶναι ἄγνωστος ἢ μόλις ἐμφανίζεται, δὲν ὑπάρχει διάκρισις τάξεων, οὔτε κυριαρχία μιᾶς τάξεως ἐπὶ ἄλλης, οὔτε ἀνταγωνισμοὶ τάξεων. Ὁ ἀρχηγὸς, ὁ ἰατρός, ὁ δικαστὴς κανονίζουσιν ἢ ἐπιβλέπουσιν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πατρογονικῶν ἠθῶν, ἐθίμων, ἱεροτελεστειῶν. Ἀλλὰ μόλις τὸ πολαιὸν καθεστὸς λόγῳ τοῦ ἐμπορίου μὲ ἄλλους λαοὺς ἢ συνεπείᾳ πολέμων, ἀρχίζει νὰ ἀποσυντίθεται καὶ ἀναπτύσσοεσι ἡ ἰδιοκτησία, ἀναφαίνονται τάξεις κυριάρχων καὶ τάξεις μὴ κυριάρχων. Ἡ κυρίαρχος τάξις ἔχει τὴν κυβέρνησιν, κάνει νόμους καὶ θεσμοὺς, πού ἔχουν κύριον σκοπὸν νὰ ὑποστηρίξουν τὰ συμφέροντά της. Ἐφ' ὅσον τὰ συμφέροντα ταῦτα δὲν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον ὁ παλαιὸς τύπος παραγωγῆς καὶ αἱ παλαιαὶ σχέσεις παραγωγῆς συνυπάρχουν ἀρμονικὰ ἐπικρατεῖ εἶδος ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν τάξεων. Ἀλλὰ μόλις ἀναφανοῦν οἱ ἀνταγωνισμοί, τοὺς ὁποίους ἀνεφέραμεν, μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῶν σχέσεων παραγωγῆς, αἱ τελευταῖαι παύουσιν νὰ ἱκανοποιοῦν τὰς κατωτέρας τάξεις καὶ οὕτω δημιουργοῦνται κοινωνικαὶ συγκρούσεις πού καταλήγουσιν ἢ εἰς νομίμους ὑποχωρήσεις (μεταρρυθμίσεις) ἢ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς παλαιᾶς κοινωνίας. Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος—ἡ ἑβραϊκὴ, ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἱστορία—εἶναι γεμάτη ἀπὸ τοὺς κοινωνικοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας· ὅλαι αἱ μεγάλαι μεταρρυθμίσεις τῶν λαῶν δὲν ἦσαν παρὰ ἀπόπειραι διατηρήσεως τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης· οἱ πτωχοὶ ὅμως καὶ οἱ πλούσιοι, οἱ πατρίσιοι καὶ οἱ πληβεῖοι, οἱ ἐλεύθεροι καὶ οἱ δούλοι

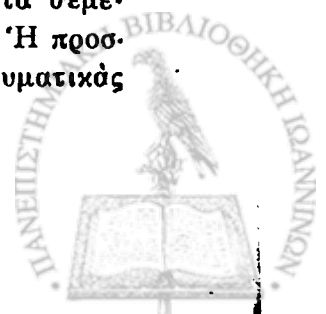
ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα τῶν ἕως οὗ ἐπεσεν ὁ παλαιὸς κόσμος, πὺ μᾶς ἄφησε τόσους πνευματικούς θησαυρούς, ὡς καρπὸς τῶν ἀγῶνων τούτων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνας εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι ὁ βιομηχανικὸς ἀστισμὸς καὶ οἱ φεουδάρχαι, οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ γαιοκτήμονες. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὁ ἀστισμὸς παλαίει ἐναντίον τῆς μοναρχίας καὶ τῆς ἀριστοκρατίας τῶν γαιοκτημόνων, ἐνῶ ἀργότερον τὸ προλεταριάτον ὀρθώνεται ἐναντίον τοῦ ἀστισμοῦ· πάντα ταῦτα εἶναι συνεχῆς πάλη τῶν τάξεων, ἡ ὁποία καταλήγει εἰς στάσεις καὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἐπηρεάζει πολὺ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τοὺς κοινωνικοὺς τούτους ἀνταγωνισμοὺς ἐγεννήθησαν οἱ διάφοροι πολιτικοὶ καὶ ἰδεολογικοὶ ἀνταγωνισμοὶ τῆς ἱστορίας: ἀνταγωνισμοὶ μετὰ τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων: ὁ Βράχμας καὶ ὁ Βούδδας, ὁ Βάαλ καὶ ὁ Ἰεχωβᾶ, ὁ ἔθνικὸς καὶ ὁ παγκόσμιος θεός, ἡ εἰδωλολατρεία καὶ ὁ χριστιανισμὸς, ὁ καθολικισμὸς καὶ ὁ προτεστάντισμὸς, ὁ ὕλισμὸς καὶ ὁ ἰδεαλισμὸς, ὁ πραγματισμὸς καὶ ὁ ὀνοματισμὸς. Ὅσονδήποτε ἀφηρημένοι, μεταφυσικοὶ, ἀπομεμακρυσμένοι καὶ ἂν φαίνονται ἀπὸ τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὴν ὕλικὴν παραγωγὴν οἱ ἀνταγωνισμοὶ αὐτοὶ προέρχονται ἀπὸ τὰς μεταβολὰς πὺ γίνονται εἰς τὴν ὕλικὴν βάσιν τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὰς ἀντιθέσεις πὺ ὑπάρχουν μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ταύτης βάσεως καὶ τῶν σχέσεων παραγωγῆς καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς ταξικὸς ἀγῶνας πὺ προκαλοῦνται. Τὰ ἠθικά, πολιτικά καὶ κοινωνικά συστήματα πὺ παλαίουν μετὰ τῶν χωρίζονται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν βάσιν τῆς κοινωνίας μὲ διαρκῶς ἐλαττωμένους ἐνδιαμέσους κρίκους. Τὰ ζητήματα ἰδεαλιστικῆς ἢ ὕλιστικῆς ἠθικῆς, μοναρχίας ἢ δημοκρατίας, ὀλιγαρχίας ἢ λαοκρατίας, προστατευτισμοῦ ἢ ἐλευθερίας συναλλαγῆς, οἰκονομικῆς ἐλευθερίας ἢ πολιτικῆς ἐπεμβάσεως, σοσιαλι-

σμοῦ ἢ ἰδιοκτησίας κλπ. ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ εὐγένεια τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἐπιχειρημάτων ἢ τῶν ἰδεαλιστικῶν αἰτιῶν πὺ προπαγανδίζουν οἱ ἀπόστολοί των, ὅλα τὰ ζητήματα ταῦτα συνδέονται στενῶτα μὲ τὴν ὕλικὴν βάσιν τῆς κοινωνίας καὶ μὲ τὰς σχέσεις παραγωγῆς πὺ εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν μαζὺ τῆς.

Ὅταν αἱ σχέσεις παραγωγῆς, δηλαδὴ αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις καὶ οἱ σχέσεις ἰδιοκτησίας, γίνονται ἐμπόδια εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ὅταν αἱ ἀντιθέσεις συμφερόντων μεταβάλλονται εἰς πᾶλην τάξεων, ἀναφαίνεται νέα περίοδος κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ἐπαναστατικὴ περίοδος δὲν τελειώνει παρὰ μόνον ὅταν ἡ κοινωνία ἀπελευθερώνη ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς τῶν τῶς παραγωγικὰς δυνάμεις καὶ δημιουργεῖ νέας σχέσεις παραγωγῆς πὺ θὰ ἀνταποκρίνονται εἰς αὐτάς. Ἡ πολαιὰ κοινωνία, πὺ εἶναι κατάδεδικασμένη νὰ καταστραφῇ, δημιουργεῖ καὶ περικλείει πρὶν ἐξαφανισθῇ τὰς νέας συνθήκας ὕλικῆς ὑπάρξεως. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀναπτύξεως τῆς νέας κοινωνίας δὲ ἀσχολοῦνται παρὰ μὲ τὰ προβλήματα πὺ ἢμποροῦν νὰ λύσουν διότι τὰ στοιχεῖα τῆς λύσεως τὰ δίδει ἡ ὕλικὴ ἀνάπτυξις. Ὅλη ἡ ἐξέλιξις τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ἕως τώρα δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ σειρά φάσεων διᾶλεκτικῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ἡ ὕλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία εἶναι οὐδετέρα καὶ ἀπέχει πάσης ἠθικολογίας ὅπως κάθε ἐπιστήμη, ἀνοίγει τεραστίους καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὀρίζοντας. Χιλιάδες ἔτη ἐχρειάσθησαν διὰ νὰ ἀνωψωθῇ ὁ ἄνθρωπος ὑπεράνω τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ζώου, καὶ τὴν ἀνωψωσιν αὐτὴν τὴν ἔκαμε μᾶλλον ἢ σκληρὰ φύσις. Χιλιάδες ἔτη ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ ἀνωψώθη ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζώου, εἰργάσθη διὰ νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀνέπτυξε τὰς πνευματικὰς

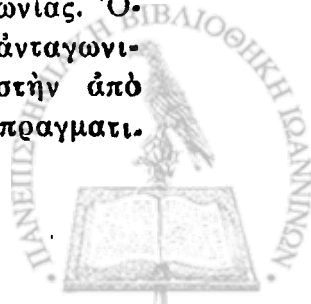
ικανότητας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν ἀνέπτυξε τὸ ἰδεῶδες τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης παρὰ μόνον ὡς μακρυνὸν καὶ ἀπρόσιτον ἰδεῶδες.

Ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι μέθοδος ἱστορικῆς μελέτης πολὺ πλουσία εἰς ἀπόδοσιν. Μέρος ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς τὸ ἔδειξαν ἄλλοι πρὸ τοῦ Μάρξ καὶ ἄλλοι ἔπειτα ἀπὸ τὸν Μάρξ. Ἦτο δύσκολον νὰ μὴ ἀντιληφθῆ κανεὶς τὴν σημασίαν τῆς μεταβολῆς τῆς κοινωνίας, τοὺς ἀνταγωνισμοὺς ποὺ ἐσημειώθησαν ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν (1760—1825) καὶ ἀργότερα τὴν μετὰ τὰς ἀπὸ τὸ γεωργικὸν εἰς τὸ βιομηχανικὸν κράτος καὶ νὰ μὴ διατυπώσῃ λογικὰς κἀπως κρίσεις. Ὁ Μάρξ ὅμως συνεκέντρωσεν ὅλας αὐτὰς τὰς ἰδέας μετὴν βοήθειαν τῆς ἐγγλεζικῆς διαλεκτικῆς του, τὰς ἔκαμε μέθοδον ἐρευνῶν καὶ τὰς ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης.

2.— *Τάξεις, πάλη τῶν τάξεων, ταξικὴ συνείδησις.* Σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας ἦτο καὶ ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ διὰ τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ διὰ τὴν πάλην τῶν τάξεων. Μολονότι καὶ πρὸ τοῦ Μάρξ ἱστορικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες ἐτόνισαν τὸν ρόλον τῶν κοινωνικῶν τάξεων εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς μεταβολάς, ὁ Μάρξ, παρ' ὅλα ταῦτα, ἦτο ὁ πρῶτος ποὺ ἀντελήφθη τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς ὅλην τὴν σημασίαν τῆς, τὴν διετύπωσε καὶ τὴν κατέστησεν ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα στοιχεῖα τῆς συγχρόνου πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ κατάταξις τῶν διαφόρων ὁμάδων τῆς κοινωνίας ἢ ἡ διαίρεσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἰς ἀντιμετώπους τάξεις εἶναι γεγονός τόσον θετικὸν ὅσον καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ζώων, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ὀρυκτῶν εἰς διαφόρους ὁμάδας. Μία ὀρισμένη κοινωνικὴ ὁμάς, ποὺ ἔχει μερικὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, ἀποτελεῖ κοινωνικὴν τάξιν. Ἡ κατάταξις

αὕτη δὲν γίνεται μετὰ τρόπον τελείως ἐμπειρικόν. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι δὲν ἠμποροῦν νὰ καταταχθῶν εἰς κεφαλαιοκράτας καὶ ἐργάτας. Ὁ Μάρξ ποὺ θεωρεῖ τὰ οἰκονομικὰ γεγονότα ὡς βασικά, βεβαίωσι ὅτι ὁ οἰκονομικὸς χαρακτὴρ μιᾶς ὁμάδος ἀνθρώπων, δηλαδὴ ὁ τρόπος μετὸν ὁποῖον κερδίζουσιν τὸ ψωμὶ των, εἶναι σπουδαῖος διὰ τὴν κατάταξιν. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουσιν ὡς κύριον μέσον συντηρήσεώς των τὸ ἡμερομίσθιον ἀποτελοῦν τὴν ἐργατικὴν τάξιν. Ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων σπουδαιότερα πηγὴ συντηρήσεως εἶναι ἡ κατοχὴ τοῦ κεφαλαίου (ἔδαφος, οἰκοδομήματα, ἐργοσιτία, πρῶται ὑλαί) ἀποτελοῦν τὴν κεφαλαιοκρατικὴν τάξιν. Φυσικὰ αἱ κοινωνικαὶ τάξεις δὲν εἶναι ὁμοιογενεῖς. Δυνάμεθα ὅπως καὶ εἰς τὴν βοτανικὴν καὶ εἰς τὴν ζωολογίαν, νὰ τὰς ὑποδιαίρῳμεν. Ἡ ἐργατικὴ τάξις περιλαμβάνει ἐργάτας χειρῶνακτας καὶ ἐργάτας διανοουμένους, εἰδικούς καὶ μὴ εἰδικούς ἐργάτας κλπ. Ἀλλὰ τὰ διάφορα στρώματα τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἔχουσιν μερικὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Ἐνῶ ἡ ἐργατικὴ τάξις διαθέτει μόνον τὴν δύναμιν ἐργασίας, ἡ κεφαλαιοκρατικὴ διαθέτει τὰ μέσα παραγωγῆς. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τάξεων, λέγει ὁ Μάρξ, ὑπάρχουσιν ἀγεφύρωτοι ἀνταγωνισμοί, ποὺ ὀδηγοῦν ἀναποφεύκτως εἰς τὴν πάλην τῶν τάξεων. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ αὗτοι ἔχουσιν πρὸ παντὸς οἰκονομικὸν χαρακτῆρα. Οἱ ἡμερομίσθιοι, ὡς κάτοχοι τῆς δυνάμεως ἐργασίας, προσπαθοῦν νὰ τὴν πωλήσουσιν ὅσον ἠμποροῦν ἀκριβώτερα, ἐνῶ οἱ κάτοχοι τοῦ κεφαλαίου προσπαθοῦν νὰ τὴν ἀγοράσουσιν ὅσον ἠμποροῦν εὐθιγότερα, δηλαδὴ νὰ πληρώσουσιν ὅσον ἠμποροῦν μικρότερον ἡμερομίσθιον. Αὐτὸς ὁ ἀνταγωνισμὸς εἶναι βέβαια βασικός, ἀλλὰ δὲν ἐπηρεάζει βαθέως τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας. Ὁμοιάζει φαινομενικῶς μετὸν ἀνταγωνισμὸν ποὺ χωρίζει τὸν ἀγοραστὴν ἀπὸ τὸν πωλητὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματι-

κότητα ή διαφορά είναι πολύ μεγάλη, διότι ο πωλητής της δυνάμεως έργασίας είναι καταδικασμένος να πεθάνη από την πείναν, αν δεν πωλήση το εμπόρευσμά του. Ο κάτοχος των μέσων παραγωγής ήμπορεί λοιπόν να αναγκάση με την πείναν τον κάτοχον της δυνάμεως έργασίας να υποκύψη, αν δεν δέχεται τους όρους του. Η κατοχή του κεφαλαίου αναφαίνεται λοιπόν ως δύναμις ικανή να επιβάλη τους όρους της εις τον κάτοχον της δυνάμεως έργασίας.

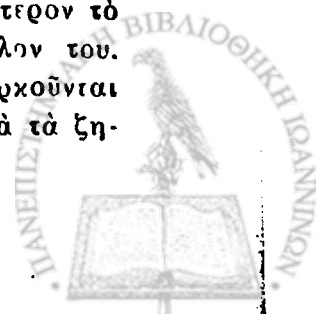
Ο ανταγωνισμός ούτος οδηγεί εις την ίδρυσιν σωματείων. Έχει την βάση του εις την πάλην των τάξεων, αλλά δεν είναι ακόμη πάλη των τάξεων. Αυτή αρχίζει μόνον όταν η εργατική τάξις αρχίζει να έννοη ότι η κατάσταση που την κάνει να υποφέρει δεν είναι σιγμιαίον φαινόμενον, αλλά η αναγκαία συνέπεια του κεφαλαιοκρατικού οικονομικού καθεστώτος και ότι το καθεστώς τουτο ήμπορεί να αντικατασταθῆ από άλλο οικονομικόν καθεστώς, όπου όλα τὰ μέσα παραγωγής θὰ ανήκουν εις όλα τὰ μέλη της κοινωνίας. Μόνον όταν οί εργάται αρχίζουν να σκέπτονται σοσιαλιστικώς, όταν από τὰς σποραδικὰς επαγγελματικὰς ενεργείας διαφαίνεται η αντίδρασις των εργατιών προς τὸ ύπσταμένον οικονομικόν καθεστώς, όταν τὸ προλεταριάτον, ως οργανωμένη τάξις, ἐκτὸς των σημερινῶν αρχίζει να αντιλαμβάνεται και τὰ μελλοντικὰ καθήκοντά του και προσπαθεῖ να πραγματοποιήση την μειβολήν της κοινωνίας και της ιδιοκτησίας εις κοινοκτησίαν, τότε μόνον αναφαίνεται η πάλη των τάξεων. Ο εργάτης: αντιλαμβάνεται ότι εις την σημερινήν κοινωνίαν δεν υπάρχει οὔτε ἐλευθερία οὔτε ἰσότης και ὅτι μόνον μετὸν σοσιαλισμὸν ήμπορεί να ἐπιτύχη την ἀπελευθέρωσίν του. Η πάλη των τάξεων ὁμως ήμπορεί να μὴ ἐξελιχθῆ ἕως τὸ τέλος της, αν η εργατική τάξις δὲν έννοησῆ ότι ἔχει την ἀπαραίτητον δύναμιν διὰ να ἀπελευθερωθῆ μόνη της και αν πιστεῦη ότι θὰ τὸ κατο-

θώση με κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις η ἐπαναπαύεται εις την καλήν θέλῃσιν μερικῶν μεταρρυθμιστῶν. Οὔτω συνέβη ἐν ἀρχῇ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, διαν οί εργάται ήννόουν ότι ὁ σοσιαλισμὸς ήτο τὸ μόνον μέσον καλλιτερεύσεως της καταστάσεώς των, αλλά ήσαν ακόμη πολὺ ἀδύνατοι διὰ να ἀναλάβουν μόνον των την χειρσφείτησιν των.

Τὸν οὔτοπιστικὸν τοὔτον σοσιαλισμὸν ἀντικατέστησεν η σοσιαλιστικὴ ἱπιστήμη και τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἔβασ ζετο εις την πραγματικότητὰ των γεγονότων και ἀνέλαβεν ἀποφασιστικὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κεφαλαιοκρατικού οἰκονομικοῦ καθεστώτος, με πλήρη συνείδησιν της δυνάμεώς του, και τοῦ σκοποῦ του. Η πάλη των τάξεων ἔγινε τὸ ὄργανον της κοινωνικῆς μεταβολῆς.

Ο πρωταρχικὸς ανταγωνισμὸς ὁ ὁποῖος ἐχώρισε εργάτας και ἐπιχειρηματίας και ἐβασιζόταν εις ζητήματα ήμερομισθίων και διαρκείας έργασίας, μετεβλήθη εις έντονον ἀγῶνα των δύο ἀντιμετώπων τάξεων γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα της διατηρήσεως η της μεταβολῆς τοῦ οἰκονομικοῦ και κοινωνικοῦ καθεστώτος. Η πάλη των τάξεων μεταβάλλεται ἀναποφεύκτως εις την πολιτικὴν πάλην. Ο ἄμεσος σκοπὸς της πάλης ταύτης είναι η κατάκτησις της ἐξουσίας, η ὁποία χρησιμεύει εις την κεφαλαιοκρατικὴν τάξιν να διατηρῆ την σημερινήν θέσιν της, ἐνῶ η εργατικὴ τάξις προσπαθεῖ να τὸν κατακίησῃ και να πραγματοποιήσῃ τὸν σκοπὸν της.

3.— *Τὸ εργατικὸν κίνημα και η δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.* Τὸ εργατικὸν κόμμα εἶναι η πολιτικὴ ἐκπροσώπησις τοῦ συνόλου τοῦ εργατικοῦ κινήματος. Ὅσον περισσότερον δυνατὴ είναι η βάση του, δηλαδή τὸ επαγγελματικὸν κίνημα, τόσο καλύτερον τὸ κόμμα θὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ρόλον του. Τὰ σωματεῖα δὲν πρέπει να ἀρχοῦνται να διεξάγουν ἀγῶνα μόνον διὰ τὰ ζη-

τήματα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνουσι τὸ ἐπαγγελματικὸν κέντρον τῆς προλεταριακῆς πάλης διὰ τὴν κατάργησιν τῆς κεφαλαιοκρατίας. Τὸ ἀποικεισματικώτερον μέσον διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας. Ὅταν καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν τὸ προλεταριάτο πραγματοποιεῖ συνειδητῶς καὶ κατὰ φάσεις τὴν μετατροπὴν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας εἰς κομμουνιστικὴν κοινωνίαν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν πολιτικὴν μεταβατικὴν περίοδον, τῆς ὁποίας ὁ κρατικὸς τύπος εἶναι ἡ ἐπαισαστατικὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Μάρξ θεωρεῖται ὁ πρῶτος διατυπώσας τὴν ἰδέαν τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας.

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν προλεταριακὴν ἐπανάστασιν εἶνε ἡ ἀνύψωσις τοῦ προλεταριάτου εἰς κυρίαρχον τάξιν, ἡ κατάκτησις τῆς ἀρχῆς. Τὸ προλεταριάτον θὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλην τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν διὰ ν' ἀποσπάσῃ βαθμηδὸν τὸ κεφάλαιον ἀπὸ τὸν ἀστισμὸν, νὰ συγκεντρώσῃ ὅλα τὰ μέσα παραγωγῆς εἰς χεῖρας τοῦ κράτους, δηλαδὴ τοῦ προλεταριάτου, ὀργανωμένου εἰς κυρίαρχον τάξιν καὶ νὰ αὐξήσῃ ὅσον ἠμπορεῖ τὴν μάζαν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ δυνατὸν διὰ βιαίων ἐπεμβάσεων εἰς τὸ δίκαιωμα τῆς ἰσοκρησίας καὶ εἰς τὰς ἀστικὰς σχέσεις παραγωγῆς καὶ κατὰ συνέπειαν μὲ μέτρα πού, ἀπὸ οἰκονομικὴν ἄποψιν φαίνονται ἀνεπαρκῆ καὶ ἀσήρικα, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα, εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κινήματος, εἶνε ἀνάποφευκτὰ ὡς μέσα μεταβολῆς ὅλης τῆς παραγωγῆς.

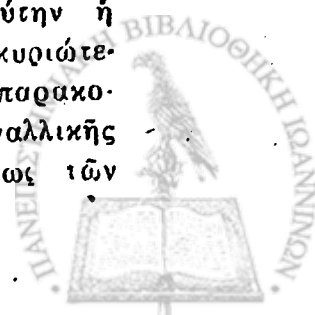
Ἡ δικαιοσύνη λοιπόν, τοῦ προλεταριάτου εἶνε τοξικὸν κράτος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον τὸ προλεταριάτον ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους του καὶ προσπαθεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν σοσιαλισμὸν.

Ἀλλὰ ἡ ἐργατικὴ τάξις δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ τὴν ἄμεσον ἀπελευθέρωσιν

τῆς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν νίκην τῆς. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀπελευθέρωσιν καὶ τοὺς ἀνωτέρους τύπους ζωῆς ποῦ περιλαμβάνει αὕτη καὶ τοὺς ὁποῖους ἡ σύγχρονος κοινωνία, μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν τῆς καθιστᾷ τελείως ἀδυνάτους, ἡ ἐργατικὴ τάξις πρέπει νὰ περάσῃ ἀπὸ μακρὰς περιόδους ἀγώνων καθὼς καὶ ἀπὸ ὀλόκληρον σειρὰν πολιτικῶν ἐξελίξεων, μὲ τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι καθὼς καὶ ἡ κοινωνία θὰ μεταβληθοῦν τελείως. Δὲν ἔχει νὰ πραγματοποιήσῃ κανέναν ἰδεῶδες, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς νέας κοινωνίας, τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν ἐντὸς τῆς ἐν ἀποσυνθέσει ἀστικῆς κοινωνίας.

Τὰ μέσα παραγωγῆς θὰ ἐθνικοποιηθοῦν βαθμηδόν, ἡ παραγωγή θὰ ὀργανωθῇ ἐπὶ συνεταιριστικῆς βάσεως, ἡ σχολικὴ παιδεία θὰ συνδεθῇ μὲ τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν διὰ νὰ μεταβληθοῦν τὰ μέλη τῆς κοινωνίας εἰς παραγωγούς. Ἐνόσω διαρκεῖ ἡ μεταβατικὴ περίοδος, τὸ κομμουνιστικὸν ἀξίωμα: «εἰς τὸν καθένα κατὰ τὴν ἰκανότητά του, εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ δικαιώματά του», δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ἀλλὰ ἡ περίοδος αὕτη ἔχει ἀκόμη ἀπὸ κάθε ἄποψιν, πνευματικὴν, ἠθικὴν, τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς παλαιᾶς κοινωνίας· τὸ δίκαιον δὲν ἠμπορεῖ ποιεῖν ἄνευ τῆς ἐπάγει ἀπὸ τὸν οἰκονομικὸν τύπον καὶ τὴν μορφωτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, ἀνάπτυξιν πού πηγάζει ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν κοινωνίαν.

4. Ἡ μαρξιστικὴ πολιτικὴ οἰκονομία.—Ὁ Μάρξ ἔγινε σοσιαλιστῆς τὸ 1843. Ὁ ὁπαδὸς τῆς διαλεκτικῆς, ἐπίστευσεν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς δὲν ἠμπορεῖ, νὰ εἶναι παρὰ ἡ ὕλη τῆς κινήσεως τῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται καὶ ἀναπτύσσονται ἐν τῇ ὀστικῇ κοινωνίᾳ. Ἀπὸ τὴν στιγμήν ταύτην ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ἔγινε τὸ κυριώτερον θέμα τῶν μελετῶν του. Ἡ παρακολούθησις τῆς ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίως τῶν

θεωριών του Σισμοντι και του Ρικάρντο και όλης της προσφάτου αντικεφαλαιοκρατικής φιλολογίας του έδωσαν πάμπολλα στοιχεία δια μίαν κριτική της πολιτικής οικονομίας, δια μίαν ιστορίαν της ανάπτυξεως και της αποσυνθέσεως της κεφαλαιοκρατίας, ιστορίαν γραμμένην από εργατικήν άποψιν. Το έργον τουτο είναι το «Κεφάλαιον». Αποτελείται από τρία βιβλία. Το πρώτον βιβλίον (1864) το συνέταξε τελείως και το εξέδωκεν ο ίδιος ο Μάρξ. Τα δύο άλλα βιβλία είναι σχέδια βιβλίων, τα συνεπλήρωσε. δέ και τα εξέδωκε μετά τον θάνατον του Μάρξ ο πιστός συνεργάτης του Ένγκελς, το δεύτερον το 1885 και το τρίτον το 1894. Είς το πρώτον βιβλίον του «Κεφαλαίου» ο Μάρξ εξετάζει την προϊστορίαν και τας τάσεις της βιομηχανικής κεφαλαιοκρατίας, την λειτουργίαν της παραγωγής των έμπορευμάτων, τας σχέσεις μεταξύ εργατών και επιχειρηματιών, την εκμετάλλευσιν του προλεταριάτου, το ήμερομίσθιον και την διάρκειαν της εργασίας, τον αντίκτυπον που έχει η νεώτερα τεχνική εις την κατάστασιν των εργατών. Είς το δεύτερον βιβλίον ο επιχειρηματίας φαίνεται εις την αγοράν, πωλεί τα έμπορεύματά του και θέτει εκ νέου εις κίνησιν την λειτουργίαν της παραγωγής δια να συνεχίση την παραγωγήν έμπορευμάτων. Είς το τρίτον βιβλίον βλέπομεν την λειτουργίαν ιδρύσεως επιχειρήσεων της κεφαλαιοκρατικής τάξεως. όπου η κίνησις του κεφαλαίου παριστάνεται ως σύνολον αξία παραγωγής, τιμή, κέρδος.

Η ζωή και η δρασις της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας φαίνονται ως σειρά πράξεων και ανταλλαγών. Δια του χρήματος οι άνθρωποι ανταλλάσσουν διαρκώς έμπορεύματα και διαφόρους υπηρεσίας. Αί άνθρωποι σχέσεις εν τη κεφαλαιοκρατική κοινωνία είνε μία διαρκής αγοραπωλησία, μία αδιάκοπος ανταλλαγή αντικειμένων και δυνάμεων εργασίας. Ένας γραφικός οικονομικός

χάρτης, ο οποίος θα παρίστανε τας σχέσεις ταύτας δεν θα ήτο περισσότερο περίπλοκος από τον αστρονομικόν χάρτην που θα παρίστανε τους κύκλους που διαγράφουν εις το διάστημα τα διάφορα ουράνια σώματα. Και όμως πρέπει να ύπαρχη ένας κανών και ένας νόμος εις τας φαινομενικάς άτάκτους ταύτας κινήσεις, διότι οι άνθρωποι δεν εργάζονται και δεν ανταλλάσσουν τα πλούτη των με αυθαίρετον τρόπον, οτως οι άγριοι που ανταλλάσσουν κομμάτια χρυσοῦ ή αδάμαντας με ύάλινα περιδέρια. Τον νόμον τουτον ο οποίος ρυθμίζει τας πράξεις της ανταλλαγής προσεπάθησαν να ανακαλύψουν οι Άγγλοι και Γάλλοι οικονομολόγοι του 17ου, 18ου και 19ου αιώνος, μεταξύ των οποίων οι κυριώτεροι είναι ο Πέττυ (1623—1687), ο Κενάι (1694—1759), ο Άδαμ Σμίθ (1723—1790) και ο Ρικάρντο (1772—1823). Τας θεωρίας των ο Μάρξ τας χαρακτηρίζει ως την κλασικήν αστικήν οικονομίαν.

Αν και η θεωρία της αξίας του Μάρξ συγγενεύει με την θεωρίαν των άστων οικονομολόγων, εν τούτοις έχει και ριζικάς διαφοράς. Εκτός ώρισμένων συμπληρώσεων του όρου αξία, που επέφερεν ο Μάρξ, οι δύο θεωρίαι έχουν τας εξής διαφοράς: Είς την κλασικήν θεωρίαν της αξίας, ο πραγματικός δημιουργός της αξίας είνε ο επιχειρηματίας, ο οποίος διευθύνει την παραγωγήν, προμηθεύεται με το κεφάλαιόν του, τα εργαλεία, τας πρώτας ύλας και τους εργάτας, τοποθετεί τα έμπορεύματα που κατασκευάζει και θέτει εκ νέου εις κίνησιν την λειτουργίαν της παραγωγής. Είς την θεωρίαν ταύτην ο ήμερομίσθιος είναι άπλούστατα μέσον παραγωγής.

Είς την μαρξικήν θεωρίαν της αξίας, τουναντίον, ο πραγματικός δημιουργός της αξίας είνε ο εργάτης, διανοούμενος ή χειροτέχνης, που ασχολείται με την λειτουργίαν της παραγωγής και μεταβάλλει τας πρώτας ύλας εις έμπο-

ρεύματα ή μεταφέρει τὰς πρώτας ὕλας εἰς τὰ ἐργοστάσια. Μόνον ὁ ἐργάτης παράγει τὴν ἀξίαν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν μεταφορὰν ποὺ διενεργεῖ. Ὅλαι αἱ ἄλλαι τάξεις δὲν εἶναι παραγωγικαί. Ἐμποροῦν νὰ κάμουν ἐργασίαν μὲ κοινωνικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν παράγουν καμμίαν νέαν ἀξίαν. Ἐπίσης οἱ ἐφευρέται ἢ οἱ μηχανικοὶ κάνουν ἐργασίαν κοινωνικοῦ περιεχομένου, ποὺ ὑψώνει π.χ. τὴν παραγωγικότητα τοῦ ἐργάτου καὶ κατὰ συνέπειαν αὐξάνει τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν αὐξάνει τὴν ἀνταλλακτικὴν τῆς ἀξίαν, διότι τὰ ἐμπορεύματα ποὺ παράγονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον περιέχουν ὀλιγωτέραν ζωντανὴν δυνάμιν ἐργασίας.

Ὅταν ἐξετάζεται τὸ ζήτημα ἐπιφανειακῶς ὁ ἐργάτης πέρνει τὸ ἡμερομίσθιον ποὺ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐργασίαν του. Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ πέρνει ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν δυνάμιν ἐργασίας ποὺ κατενόησε, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς ἀξίας, μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι πέρνει εἰς ἀντάλλαγμα μίαν ποσότητα μέσων συντηρήσεως ποὺ τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν δυνάμιν ἐργασίας, τὴν ὁποίαν κατενόησε. Ὁ κεφαλαιοκράτης καὶ ὁ ἐργάτης ἀνταλλάσσουν ἴσας οικονομικὰς ποσότητας, δηλαδή ὄρισμένην ποσότητα ἐμπορευμάτων (μέσων συντηρήσεως) μὲ ἀντίστοιχον ποσότητα ἐμπορεύματος—δυνάμεως ἐργασίας: ἐμπόρευμα μὲ ἐμπόρευμα ἀνταλλακτικὴ ἀξία μὲ ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡμερομίσθιον σημαίνει ὄρισμένην ποσότητα μέσων συντηρήσεως, τοῦτο ὑψώνεται καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ποσότης του παραμένει ἢ ἴδια ὅταν τὰ τρόφιμα ὑποτιμῶνται, διότι ὁ ἐργάτης δύναται μὲ τὸ ἴδιον ἡμερομίσθιον ν' ἀγοράσῃ μεγαλυτέραν ποσότητα τροφίμων. Καὶ ἀμοιβαίως, ὅταν ὑπερτιμῶνται τὰ τρόφιμα, τὸ ἡμερομίσθιον ἐλαττώνεται, καὶ ὅταν ἡ ποσότης του μένει ἢ ἴδια, ὅπως καὶ προηγουμένως. Ὁ Μάρξ παραδέχεται τὸν νόμον τοῦτον τῶν

ἡμερομισθίων, ποὺ διετύπωσε ὁ Ρικάρντο, ἀλλὰ καὶ τὸν ξεπερνᾷ. Ὁ Ρικάρντο ἐθεώρει τὸν κεφαλαιοκρατικὸν κόσμον ὡς τὸν μόνον λογικὸν καὶ δυνατὸν κόσμον ἐνῶ ὁ Μάρξ ἀπὸ τοῦ 1844, τὸν ἐπέκρινε καὶ δι' αὐτὸ ἐπεξέτεινε τὴν μελέτην του καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ ἔξης συμπεράσματα:

Οἱ κεφαλαιοκράται θεωρητικοὶ πιστεύουν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερομισθίου ἔχει λυθῆ ἔπειδὴ τὸ ἐξηγοῦν μὲ τὸν νόμον τῆς ἀξίας. Ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι καθὲ ἐμπόρευμα δὲν ἔχει μόνον ἀξίαν χρήσεως ἀλλὰ καὶ ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν. Ἡ ἀξία χρήσεως τοῦ ἐμπορεύματος—δυνάμεως ἐργασίας διαφέρει λοιπὸν σημαντικῶς ἀπὸ τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν ὅλων τῶν ἄλλων ἐμπορευμάτων. Ἡ χρῆσις ἢ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δυνάμεως ἐργασίας παράγει ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν καὶ μάλιστα ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς. Ὁ ἐπιχειρηματίας ἡμπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν δυνάμιν ἐργασίας ἕως ὅτου παράγει ὄχι μόνον τὴν ἰδικὴν του ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν (τὴν ἀξίαν τῶν τροφίμων), ἀλλὰ ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν διπλασίαν.

Διὰ νὰ παραγάγῃ τὴν ἀξίαν τοῦ ἡμερομισθίου ὁ ἐργάτης ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ 5 ἢ 7 ὥρας καθὲ ἡμέραν, ἀλλὸ πρέπει νὰ ἐργασθῇ 10 ἢ 12 ὥρας διὰ τὸν κεφαλαιοκράτην. Ἐὰν ὁ ἐργάτης ἢ ὁ ἀνεξάρτητος δὲν θὰ εἰργάζετο παρὰ ἡμίσειαν ἡμέραν ἐργασίας διὰ νὰ κερδίσῃ ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν συντήρησίν του. Αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ὁ Μάρξ τὴν ὀνομάζει ἀναγκαῖαν ἐργασίαν. Ἀφοῦ ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὸν κεφαλαιοκράτην ὁ ἐργάτης, πρέπει νὰ κάμῃ ὄχι μόνον τὴν ἀναγκαῖαν ἐργασίαν ἀλλὰ καὶ ὑπερεργασίαν. Μόνον ὑπ' οὐτὸν τὸν ὄρον ἡμπορεῖ νὰ εὐρῆ ἐργασίαν, δηλ. ὅταν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ποὺ τοῦ εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὰς ἀνάγκας του, παρέχει μίαν ποσότητα ὠρῶν ἐργασίας διὰ τὸν κεφαλαιοκράτην, χωρὶς πληρωμὴν καὶ αὐτὸ εἶνε ἡ ὑπεραξία.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Μάρξ καὶ

των προγενεστέρων κλασσικῶν οἰκονομολόγων εἶνε σπουδαία: ἐνῶ αὐτοὶ κατεδίκασον ἀπλῶς τὴν ὑπερργασίαν καὶ τὴν ὑπεραξίαν ὡς ἀνηθικούς, ἡ ὑπεραξία ἦτο διὰ τὸν Μάρξ τὸ κλειδί μὲ τὸ ὁποῖον ἀπεκάλυψε τὸ κεφαλαιοκρατικὸν οἰκονομικὸν καθεστῶς καὶ ἐμελέτησε τὴν γένεσίν του, τὴν ἀνάπτυξίν του καὶ τὴν ἀποσύνθεσίν του. Ἡ ἀντικεφαλαιοκρατικὴ κριτικὴ τοῦ ἔδωσεν ὀλιγώτερα στοιχεῖα διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν θεωρίαν του τῆς ὑπεροξίας ἀπὸ τὴν κλασσικὴν οἰκονομίαν μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἀξίας. Τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔθετεν ὁ Μάρξ δὲν ἦτο πλέον ποία εἶνε ἡ οὐσία τῆς παραγωγῆς τῆς πλούτου, ἀλλὰ πῶς ἤμποροῦμεν νὰ τὴν μετρήσωμεν.

Ἀψηχολημένη μὲ τὴν καταδίωξιν τῆς ὑπεραξίας ἡ κεφαλαιοκρατικὴ τάξις ἀναπτύσσει ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως ὅλον τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα καὶ τὸ ὁδηγεῖ εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον. Ἡ ὑπεραξία εἶνε κατὰ συνέπειαν, ἡ κινήτριος δύναμις τῆς ἱστορίας τῆς συγχρόνου κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας.

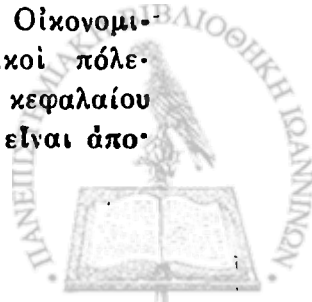
Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ὠδήγησε τὸν Μάρξ εἰς ὀλόκληρον τὸ θεωρητικὸν του σύστημα. Ὁ κεφαλαιοκράτης δὲν εἶνε ἐπιστήμων ἐρευνητής. Δὲν καταλαβαίνει καλὰ καλὰ ποῖα στοιχεῖα τοῦ κεφαλαίου καὶ ποῖα ἐνέργεια τῶν ζωντανῶν παραγωγικῶν δυνάμεων παράγουν τὸ κέρδος. Ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι χωρὶς τὴν ζωντανὴν δύναμιν τῆς ἐργασίας, χωρὶς τοὺς ἡμερομισθίους ἐργάτας, ὅλον τὸ κεφάλαιόν του μένει νεκρὸν καὶ δὲν ἀξάνει. Δι' αὐτὸ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἔχῃ εἰς τὴν διάθεσίν του τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν.

Τὶ συμβαίνει, τώρα, ὅταν ὁ κεφαλαιοκράτης ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ ὑπεραξία—τὰ κέρδη του—δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀξήθη περισσότερον; Ἀπλούστατα, φέρνει μηχανάς, ἀντικαθιστᾷ ἐργάτας καὶ ἐκμεταλλεύεται ἀποτελεσματικώτερον ὅσους ἐργάτας κρατεῖ εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του. Ἀλλὰ αἱ πρόοδοι τῆς κεφαλαιο-

κρατικῆς κοινωνίας ἀναπτύσσουν ταυτοχρόνως τὰς ἐσωτερικὰς τῆς ἀντιθέσεις, πού δεικνύουν ὅτι μὲτα νέα ζωὴ, ἓνας τύπος ἀνωτέρας κοινωνίας σχηματίζεται μέσα εἰς τὰ ἴδια τὰ σπλάχνα τῆς. Αἱ σπουδαιότεραι ἀντιθέσεις αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται, κατὰ τὸν Μάρξ, εἰς τὴν κεφαλαιοκρατικὴν κοινωνίαν εἶνε αἱ ἑξῆς:

Ἡ ἀναζήτησις τῆς ὑπεραξίας εἶνε ὁ μοχλὸς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς δράσεως. Ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξις τῆς κεφαλαιοκρατίας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν ὀργανικὴν σύνθεσιν τοῦ κεφαλαίου, ὅπου ἡ ζωντανὴ δύναμις ἐργασίας, ἡ πηγὴ τῆς ὑπεραξίας, ἐλαττώνεται σχετικῶς. Ὁ κεφαλαιοκράτης ἔχει πάντοτε τὴν διάθεσιν νὰ συσσωρεύῃ κεφάλαιον, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀναφαίνεται καὶ ἡ ὑποτίμησις τοῦ κεφαλαίου. Ὁ κεφαλαιοκράτης προσπαθεῖ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν τάσιν αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, εὐρύνων τὴν βάσιν τῆς παραγωγῆς, διὰ νὰ ξανακερδίσῃ ὅ,τι ἔχασε. Ἀλλὰ ἐνῶ προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του καταργεῖ τὰς μεσαίας χειροτεχνικὰς τάξεις, ἐλαττώνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργατῶν καὶ δημιουργεῖ ἐφεδρικὸν στρατὸν ἐργατῶν, πού ἐργάζονται ὅταν τοὺς δίδεται ἡ εὐκαιρία. Ἐλαττώνει ἐπίσης σημαντικῶς τῆς ζήτησιν ἐμπορευμάτων, διότι εἶναι φυσικὸν νὰ ἐλαττώνεται ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν μαζῶν πού ἐξαθλιώνονται. Ὁ κεφαλαιοκράτης εὐρύνει τὴν παραγωγὴν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὑπερπαραγωγή, ὑποκατανάλωσις, κρίσις: σταμάτημα τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ὁ ἀγὼν διὰ τὰς πηγὰς τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ διὰ τοὺς δρόμους πού ὁδηγοῦν εἰς αὐτάς προκαλεῖ ἱμπεριαλιστικοὺς πολέμους, ὅπου σπαταλῶνται τεράστια χρηματικὰ ποσά. Οἱ ἱμπεριαλιστικοὶ αὐτοὶ πολέμοι, εἶναι ἀλεπούλληλοι ἀπὸ τὸν περασμένον αἰῶνα. Οἰκονομικαὶ κρίσεις καὶ ἱμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι, κολοσσιαῖα καταστροφὰ κεφαλαίου καὶ παραγωγικῶν δυνάμεων, εἶναι ἀπο-

τελέσματα πού έρχονται εἰς μεγάλην ἀντίφασιν μὲ τὸν ἱστορικὸν ρόλον τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος καὶ μὲ τὰς ἀμέσους προσπάθειάς τοῦ μεμονωμένου κεφαλαιοκράτου.

Ἄφ' εἰέρου ὁ κεφαλαιοκράτης πού προσπαθεῖ νὰ ἔξη ἐργάτας ὑποτακτικούς καὶ πού νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ φέρουν ἀντίστασιν, συγκεντρώνει μόλιος του τοὺς ἐργάτας εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικά κέντρα. Τὰ ἐργοστάσια γίνονται μ' αὐτὸν τὸν τρόπον κέντρα ὅπου ὀργανώνεται τὸ προλεταριάτον καὶ αἱ μεμονωμένα προλεταριακαὶ ἐνέργειαι συγκεντρώνονται εἰς ἐνιαίαν ταξικὴν δρασίαν. Μ' αὐτὴν τὴν συγκέντρωσιν ἐργατῶν ἀρχίζουν νὰ συνδέωνται τὰ διάφορα ἐργατικά στρώματα καὶ νὰ ἀντιλαμβάνονται τὸ κοινὸν συμφέρον των. Τέλος, ὅλη ἡ οἰκονομικὴ λειτουργία ἢ ὅποια ἤρχισε μὲ ἀτομικὴν βάσιν πέρνει χαρακτῆρα ὁλοπῆρας ὀμαδικώτερον· χιλιάδες ἐργατῶν ἐργάζονται ἐπὶ κοινοῦ σχεδίου εἰς τὰς διαφόρους οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ μὲ μέσα παραγωγῆς πού μόνον ἀπὸ κοινοῦ ἠμποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν.

Τὶ σημαίνουν αἱ ἀντιθέσεις αὗται καὶ τί προαναγγέλλουν μᾶς τὸ λέγει θαυμάσια ὁ Μάρξ εἰς τὸν μεγάλον ἐπίλογον τοῦ Α'. βιβλίου τοῦ «Κεφαλαίου». «Μόλις αὐτὴ ἡ λειτουργία τῆς μεταβολῆς μεταβῆτε τελείως, εἰς ἕκτασιν καὶ εἰς βάθος, τὴν παλαιὰν κοινωνίαν, μόλις οἱ ἐργάται μεταβληθοῦν εἰς προλεταρίους καὶ οἱ ὄροι των ἐργασίας εἰς κεφάλαιον, μόλις αἱ μέθοδοι κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς γίνουν ἀνεξάρτητοι, ἢ κοινωνικοποιήσιν τῆς ἐργασίας καὶ ἢ μεταβολὴ τῆς γῆς καὶ ἄλλων κοινῶν μέσων παραγωγῆς... πέρνουν νέαν μορφήν. Οἱ κεφαλαιοκράται ἀλληλοσπαράσσονται, ἀναπτύσσονται δὲ ὁ συνεταριστικὸς τύπος λειτουργίας τῆς ἐργασίας εἰς διαρκῶς ἐξυρνομένην βάσιν καθὼς καὶ ἡ συνειδητὴ τεχνικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐπιστήμης, ἢ μεθοδικὴ ἐκμετάλλευσίς τῆς γῆς, ἢ μεταβολὴ τῶν μέ-

σων ἐργασίας εἰς μέσα ἐργασίας πού χρησιμοποιοῦνται μόνον ἀπὸ κοινοῦ, ἢ οἰκονομικὴ χρῆσις ὅλων τῶν μέσων παραγωγῆς ὡς μέσων παραγωγῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἢ συμμετοχὴ ὅλων τῶν λαῶν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν καὶ, καὶ συνέπειαν ὁ διεθνῆς ἡρακτικὴ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος. Ταῦτοχρόνως ἐλαττώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγιστάνων τοῦ κεφαλαίου πού ἀρπάζουν καὶ μονοπωλοῦν διὰ τὸ ἰδικόν των συμφέρον ὅλα τὰ πλεονεκτήματα τῆς λειτουργίας αὐτῆς τῆς μεταβολῆς, αὐξάνουν τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν καταπίεσιν, τὴν δουλείαν, τὴν ἐξουθένωσιν, τὴν ἐκμετάλλευσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, πού δυναμώνει διαρκῶς καὶ ἔχει ὀργανωθῆ, συσσωματωθῆ καὶ διαπαιδαγωγηθῆ ἀπὸ τὸν ἴδιον μηχανισμόν τῆς λειτουργίας τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς. Τὸ κεφάλαιον—μονοπώλιον γίνονται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τρόπων παραγωγῆς πού ἀνεπτύχθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ. Ἡ συγκέντρωσις τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἡ κοινωνικοποιήσις τῆς ἐργασίας φθάνουν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ συνυπάρχουν μὲ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν περιβλήματά των. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξαφανισθῆ τοῦτο. Ἡ ὥρα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἰδιοκτησίας θὰ ἔξη σημάνει».

Ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ἡ διδασκαλία τοῦ Μάρξ καὶ αἱ θεωρίαι του μόνον περιφρόνησιν προεκάλουν τόσον εἰς τοὺς δεδηλωμένους ἐχθροὺς κάθε προόδου καὶ κάθε ιδέας χειραφετήσεως τῶν λαϊκῶν μαζῶν ὅσον καὶ εἰς ἐκείνους πού ἐπιδεικνύουν μὲ φιλαρέσκειαν τὰ ἀνθρωπιστικά των αἰσθήματα καὶ τὰς ριζοσπαστικὰς των ἀντιλήψεις. Ὁ ἱδρυτῆς τοῦ συγχρόνου ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ ἦτο δι' ὅλους αὐτοὺς εἷας δυσνόητος συγγραφεύς, ἀρεσκόμενος δῆθεν εἰς τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς οὐτοπίας. Ἄλλοι δὲν τὸν ἀνέφερον καθόλου εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ ὅσοι κατεδέχοντο νὰ προσέξουν τὰς μαρξικὰς θεω-

ρίας ἀφιέρωνον εἰς αὐτὰς ὀλίγας γραμμάς, πού ἀπεδείκνυον ὅτι οἱ συγγραφεῖς των ἄστοι οἰκονομολόγοι, δὲν εἶχον κατὰ βίβην τὸν Μάρξ ἢ προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν διάδοσιν τῶν μαρξικῶν θεωριῶν. Σήμερον ὁ Μάρξ ἀποτελεῖ τὸν μεγαλοφυᾶ ὁδηγὸν καὶ ἐμπνευστὴν τῆς κοινωνικῆς ἀπολυτρωτικῆς πάλης ἐκατοντάδων ἐκατομμυρίων.

Ὁ Μάρξ μὲ τὸ ἀπέραιτον ἔργον του δὲν ἴδρυσεν μόνον τὴν φιλοσοφίαν τῆς θεωρίας τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος. Ἐδημιούργησεν ἐκ βάθρων τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν οἱ λαϊκοὶ πληθυσμοὶ πού ἐργάζονται εὔρον τὴν θέσιν των εἰς τὴν κοινωνίαν ὅπου παράγουν καὶ δημιουργοῦν τὸ πᾶν. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς προκατόχους τοῦ Μάρξ, μὲ τὸν μαρξισμόν ἡ ἐργασία ἀποδεικνύεται ἡ μοναδικὴ πηγὴ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου. Ἐνῶ πρὶν ἡ ἔννοια τῆς ἐργασίας ἦτο ἀόριστος, νεφελώδης, μὲ τὸν Μάρξ πέρνει τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν της.

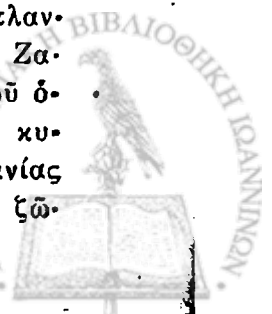
Ἡ μέθοδος του δὲν εἶνε ἰδεαλιστικὴ ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ρεαλιστικὴ. Δὲν ἐξετάζει τὴν κίνησιν τῆς ιδέας, ἀλλὰ τὴν κίνησιν τῶν οἰκονομικῶν γεγονότων εἰς τὴν ἀλληλουχίαν των. Ὁ Μάρξ ἀναφανεῖς κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἐπικράτησιν τοῦ καπιταλισμοῦ εἶνε ὁ θεωρητικὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ καπιταλισμοῦ, τῆς κεφαλαιοκρατικῆς περιόδου τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ὁ ἄνθρωπος πού ἠννόησε καὶ ἀνέπτυξε τὸν ρόλον τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, πού συνεδύασε τὴν ἰδέαν καὶ τὴν πραγματικότητα. Βεβαίως ἐπωφελήθη τῶν ιδεῶν τῶν προκατόχων του—ὁ ἴδιος ἄλλωστε τὸ ἀναγνωρίζει—ἀλλὰ διὰ τὰ σιτηρίκη καὶ στερεώση τὴν σοσιαλιστικὴν θεωρίαν. Ἐδωσεν εἰς τὸ προλεταριάτον, τὰ ὄπλα πού τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ ἀγωνισθῇ, ὅπλα πού δὲν σκουριάζουν ὅσον περὶ ὁ καιρὸς, διότι τὸ σύστημά του ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς πραγματικότητος τῆς συγχρόνου ζωῆς.

Μὲ τὸν Μάρξ ὁ σοσιαλισμὸς δὲν εἶνε

μόνον κοινωνικὸν φαινόμενον, γίνεται θεωρία κοινωνικὴ προβλέπουσα τὰς ἀναποφεύκτους καὶ ἀναγκαίας ἀρχὰς τῆς κοινωνικῆς ἀνασυγκροτήσεως· γίνεται φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, ἐξηγοῦσα τὰς κινητηρίους δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος πού καταλήγουν εἰς τὴν νέαν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας, γίνεται κίνημα πολιτικόν, κοινωνικόν καὶ οἰκονομικόν τοῦ προλεταριάτου, ὄλων τῶν ἐργαζομένων, συσσωματωμένων διὰ τὴν μεθοδικὴν μεταβολὴν τοῦ σημερινοῦ πολιτικοκοινωνικοῦ καθεστώτος, μὲ τὴν καθοδήγησιν ἑνὸς ιδεώδους.

Μὲ τὸν Μάρξ ὁ σοσιαλισμὸς ἔπαυσε νὰ εἶναι οὐτοπία ἢ ὄνειρον ἀπραγματοποιήτων. Γίνεται τὸ τέρμα, ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξελίξεως. Ἡ συγκέντρωσις τοῦ πλούτου, τοῦ κεφαλαίου, προκαλεῖ ἀναποδράστως καὶ τὴν συσσωμάτωσιν τῶν δούλων του, τῶν ἐργαζομένων διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ μέσῳ αὐτῆς διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς κοινωνίας. Μὲ τὸν Μάρξ καὶ τὸν συνεργάτην του Ἐνγκελς, μὲ τὸν μαρξισμόν, ἐξηγεῖται ἡ ἱστορία, πρᾶγμα πού ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν ὑλιστικὴν ἀντίληψιν, τὴν μόνην ἀκριβῆ, τῆς ἱστορίας. Αἱ θεωρίαι τοῦ Μάρξ, ὅπως τονίζει καὶ ὁ Πλεχάνωφ, ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς καὶ ἐξελίξεως τῆς κοινωνικῆς μας καταστάσεως, πού δὲν ἤμποροῦσαν νὰ διαλευκάνουσι οἱ ἱστορικοὶ καὶ φιλόσοφοι τοῦ παρελθόντος, ἕνα πρόβλημα, πού ἂν δὲν ἐλύετο, ἡ ἐπιστήμη θὰ ἐξηκολούθει νὰ περιστρέφεται εἰς ἕνα φαῦλον κύκλον αἰτίων καὶ αἰτιατῶν.

Μαρόκον (Maroc).—Χώρα τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ὀριζομένη βορείως ὑπὸ τῆς Μεσογείου, Δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Νοτίως ὑπὸ τῆς Ἐρήμου Σαχάρας. Ἀποτελεῖ σουλτανᾶτον, τοῦ ὁποῦ ἡ ἔκτασις ὑπάγεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας Ἀπὸ τοῦ 1912 διαιρεῖται εἰς τρεῖς ζῶ-

νας: α) τὸ Γαλλικὸν Μαρόκον ἔχον ἑκτασίαν 420.000 τ. χλμ. καὶ 55 ἑκατομ. κατοίκους, β) τὸ Ἰσπανικὸν Μαρόκον ἔχον ἑκτασίαν 28.000 τ. χλμ. καὶ 850 χιλ. κατοίκους καὶ γ) κήν οὐδετέραν περιοχὴν τῆς Ταγγέρης ἔχουσαν ἑκτασίαν 400 τ. χλμ. καὶ 70 χιλ. κατοίκους.

ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, συμαντικὸν δὲ ὀρυκτὸν πλοῦτον, χρυσόν, χαλκόν, σίδηρον, μόλυβδον, νίκελο, ἀντιμόνιον, θεῖον καὶ μαγνησίαν.

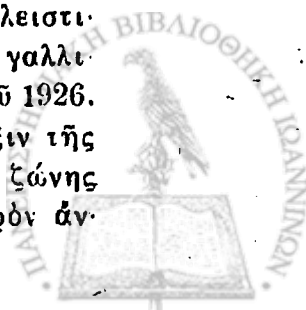
Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐπιρροὴ ἐπεβλήθη ἐν Μαρόκῳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅταν ὁ σουλιτᾶνος Μουλάϊ Ἰσμαήλ συνῆψε τὴν πρώτην ἐμπορικὴν συνθήκην μὲ τὴν Γαλλίαν. Τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐξεργάγη ὑπὸ τὸν Ἄβδ. ελ. Καδέρ κίνημα διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς διαρκῶς ἐπεκτεινομένης εὐρωπαϊκῆς διεισδύσεως, Ἡ Γαλλία κατόπιν τούτου (1844) ἐβρομβάρδισε τὴν Ταγγέρην καὶ τὸ Μογκαντόρ. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἔπαυσαν τότε τῇ μεσολοβήσει τῆς Ἀγγλίας, νῆαι ὅμως προστριβαὶ ἐπηκολούθησαν κατόπιν ἐπιθέσεων ἐναντίον τῶν ξένων ἐκ μέρους τῶν ἰθαγενῶν. Τὸ 1851 ἡ Γαλλία ἐβρομβάρδισε τὸ Σαλέχ. Ἀπὸ τοῦ 1863, ὅτε συνέβη ὁ πόλεμος μὲ τὴν Ἰσπανίαν, ἡ χώρα δὲν διεταράχθη ὑπὸ ξενικῶν πολέμων, μέχρι τοῦ 1894 ὅταν ἐγινε ἡ πρώτη ἰσπανοριφανικὴ ἐκστρατεία.

Διὰ τῆς συμβάσεως τῆς Μαδρίτης τῆς 3 Ἰουλίου 1889 ἐκανονίσθη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ συγκληθείσης διεθνούς συνδιασκέψεως ἡ θέσις τῶν ξένων καὶ ἐπηκολούθησαν ἐμπορικαὶ συμβάσεις μὲ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Δι' αὐτῶν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία προσεπάθουν νὰ ἐξασφαλίσουν ζώνας ἐπιρροῆς. Τὸ 1904 ἡ Γαλλία παρουσίασεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν σχέδιον εὐρωπαϊκῆς διεισδύσεως, τὸ ὁποῖον αἱ δύο τελευταῖαι δυνάμεις ἀπεδέχθησαν. Ἐχολώθη ὅμως ἡ Γερμανία διότι δὲν τῆς ἐξητήθη ἡ γνώμη ἐπὶ τοῦ ζητήματος καὶ πικρὴν ἐβάλε δυσχερεῖας εἰς τὴν

πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου.

Οὕτω ἐσχηματίσθη ἡ λεγομένη πρώτη μαροκινὴ κρίσις ἣτις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος προάγγελος τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ἡ κρίσις ἀπετράπη διὰ τῆς συγκλήσεως τῆς διασκέψεως τῆς Ἀλχεθύρας: Διὰ ταύτης ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία ἀνέλαβον τὴν διοργάνωσιν ἀστυνομικῆς δυνάμεως πρὸς διοίκησιν τῶν παραλίων πόλεων καὶ τῶν τελωνείων, καθιεροῦτο δὲ ἡ κυριαρχία τοῦ σουλιτᾶνου. Ἡ Γαλλία ἐπωφεληθεῖσα ἐξεγέρσεως τῶν ἰθαγενῶν κατὰ τῶν Εὐρωπαϊῶν, κατέλαβε τὴν Καζαμπλάνκαν καὶ ἡ Ἰσπανία ἐτεχείρησε (1909) νέον πόλεμον εἰς Ρίφ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία υπέγραψαν συμφωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ δύο δυνάμεις ἐδέχοντο νὰ σεβασθοῦν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Μαρόκου. Πρώτασις τῆς Γερμανίας περὶ παραχωρήσεως τοῦ Μαρόκου εἰς γερμανογαλλικὴς ἐταιρίας ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Βουλῆς. Τὸ 1911 ἡ Γαλλία ἐπενέβη πάλιν εἰς Μαρόκον καὶ κατέλαβε τὸ Φέζ. Ἡ Γερμανία ἀπήντησεν εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀγκαντιε (βλ. λ.) πολεμικοῦ. Τοῦτο ἀπέτελεσε τὴν δευτέραν μαροκινὴν κρίσιν. Αἱ σχέσεις μεταξὺ Γερμανίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας περιῆλθον εἰς ὄξυ σημεῖον, ὁ πόλεμος ὅμως ἀπετράπη τότε διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 4 Νοεμβρίου 1911, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Γερμανία, ἀποζημιουμένη διὰ μέρους τοῦ Γαλλικοῦ Κόνγκου, ἀεγνώριζε τὸ μέχρι τότε οὐσιαστικῶς ὑφιστάμενον γαλλικὸν προτεκτοράτον, τὸ ἰσπανικὸν προτεκτοράτον καὶ τὴν οὐδετέραν ζώνην τῆς Ταγγέρης.

Καμμία ὅμως τῶν «Προστατίδων Δυνάμεων» δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλη τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐν Μαρόκῳ ἀνευ πολέμου. Ὁ Γάλλος στρατηγὸς Λυωτέ (βλ. λ.) ἠσχολήθη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν καθυπόταξιν τῆς γαλλικῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1926. Ὁ ἀγὼν ὅμως διὰ τὴν καθυπόταξιν τῆς εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἀναγνωρισθείσης ζώνης ὑπῆρξε μακρὸς καὶ ἔσχεν σοβρὸν ἀν-

τίκυπον ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἰσπανίας. Ὁ ριφανὸς ἀρχηγὸς Ἄβδ—ἐλ—Κρίμ (βλ. λ.) κατετρόπωσε τὰ ἰσπανικὰ στρατεύματα παρὰ τὸ Ἀνουάλ (1921), συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν ταχθέντα ὑπὲρ τῶν Ἰσπανῶν ἀρχηγὸν τῆς φυλῆς τῶν Τζεμπάλλα Ραΐσουλι (1925) καὶ ἐστράφη ἐναντίον τῶν Γάλλων. Συνδυασμένη δρᾶσις Γάλλων καὶ Ἰσπανῶν μὲ ἰσχυρὰς δυνάμεις κατώρθωσε μετὰ μακροῦς ἀγῶνας νῦ συντριψῆ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Ἄβδ - ἐλ - Κρίμ. Ἐκτοτε τὸ Μαρόκον τελεῖ ἐν ἡρεμίᾳ, σποραδικαὶ ὁμως ἐξεγέρσεις, ταράσσουν τὴν ἡσυχίαν τῶν κατακτητῶν.

Μαρσάλ (Ἀλφρέδος Marshall).—Περίφημος Ἄγγλος οἰκονομολόγος γεννηθεὶς τὸ 1824. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καϊμπριτζ, εἰς τὸ ὁποῖον διωρίσθη κατὰ τὸ 1885 καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Τὰ ἔργα του τὰ ἔγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν σύζυγόν του Μαίρην, τὰ κυριώτερα δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Βιομηχανικὴ οἰκονομία» (1879), «Οἰκονομολογικαὶ ἀρχαί» (1890), «βιομηχανία καὶ ἐμπόριον» (1919) κ.τ.λ.

Μαρσέλ (Στέφανος Marcel).—Γάλλος ἐπαναστάτης, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν του ἀντιπάλων κατὰ τὸ 1358. Ἡ πολιτικὴ δρᾶσις τοῦ Μαρσέλ ἀποτελεῖ εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας τὴν πρώτην ὅπωςδῆποτε συγκεκροτημένην καὶ ὀργανωμένην ἐξέγερσιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῶν πόλεων ἐναντίον τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος. Ὁ Μαρσέλ ἀποτελεῖ τὸν χαρακτηριστικὸν τύπον τοῦ ἀστοῦ τοῦ 14ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος καταπιεζόμενος ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν καταδυναστευσιν τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος ζητεῖ, ἑσὼ καὶ διὰ τοῦ ἐμφυλίου παραγμοῦ, τὴν συντριβὴν τοῦ ζυγοῦ τῶν εὐγενῶν. Ὁ Μαρσέλ κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1356—1358, ἡ ὁποία εἶαι ἀξιοσημεῖωτος διὰ τὴν ἱστο-

ρίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξελίξεως τῆς Γαλλίας, ἦτο προϊστάμενος τῆς συντεχνίας τῶν ἐμπόρων τῶν Παρισίων. Ἡ θέσις αὕτη ἦτο ταυτοχρόνως καὶ θέσις δημάρχου τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης. Τὸ ἐμπόριον, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνήντα μύρια ὄσα ἐμπόδια εἰς τὴν κανονικὴν του ἐξέλιξιν. Καὶ τὰ ἐμπόδια ταῦτα ὠφείλοντο εἰς πλήθη οἰκονομικῶν θεσμῶν καταδυναστευόντων ἐμπόρους καὶ ἐμπόριον. Ὁ Μαρσέλ, ἀνήρ μὲ εὐρύτητα ἀντιλήψεως διείδεν ὅτι ἡ τάξις τῶν ἐμπόρων καὶ κυρίως ἡ μεσαία καὶ ἡ κατωτέρα ἐξ αὐτῶν θὰ ἔπρεπε νὰ κινηθῇ διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὀρισμένων πολιτικῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξησφάλιζον τὰς ἕως τότε οἰκονομικὰς της κατακτήσεις. Αἱ ἀπόψεις τοῦ Μαρσέλ εὗρον πρόσφορον ἔδαφος μεταξύ τῶν Παρισινῶν ἐμπόρων καὶ μικρεμπόρων. Ἐντούτοις ὁ Μαρσέλ θέλων νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν κίνησιν του καὶ εὐρὸν λαϊκὸν χαρακτήρα ἀπεκρίθη καὶ πρὸς τὰ κατώτερα λαϊκὰ στρώματα κατωρθώσας νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Παρισινῶν ἐργατῶν οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζοντο εἰς μέγαν βαθμὸν ἀπὸ τοὺς μικρεμπόρους λόγῳ τῶν καθημερινῶν οἰκονομικῶν τῶν δοσοληψιῶν. Οὕτω ὁ δημεγέρτης ἔμπορος ἀνέμενε τὴν κατ'ἀλληλον στιγμὴν ὅπως κινηθῇ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν πολιτικῶν του βλέψεων. Ἡ εὐκαιρία δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῇ. Ἡ ἡττα τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου καὶ τῶν ἱπποτῶν του εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Πουατιέ (1357) ὑπῆρξεν ἡ καταλληλότερα στιγμή. Ὁ Μαρσέλ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐμπόρων καὶ ἐξεγείρας τὰς λαϊκὰς μάζας τῶν Παρισίων ἐζήτησε τὴν μετρορύθμισιν τοῦ μέχρι τότε ἰσχύοντος κυβερνητικοῦ καὶ κρατικοῦ συστήματος. Ὁ Μαρσέλ, ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων ἐζήτην ἀπὸ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς εὐγενεῖς σεβασμὸν πρὸς τὸν λαόν, προστασίαν ἐναντίον τῶν ἀρπακτικῶν διαθέσεων τῶν προνομιοῦχων τάξεων καὶ τοῦ στέμματος, συμμα-

τοχήν των εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια σχετίζονται μὲ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὰ ζητήματα τῆς συνειδήσεως.

Ἡ ἐξέγερσις τοῦ Παρισικοῦ λαοῦ ἐλαβεν ἐπικινδύνους διαστάσεις διὰ τὸν βασιλέα καὶ τὰς προνομιοῦχους τάξεις. Τὸν κίνδυνον αὐτὸν τὸν καθίστα ἔτι σοβαρώτερον ἡ ἀδυναμία τοῦ βασιλέως Ἰωάννου λόγῳ τῆς ἡττης του, νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπαναστατήσαντος λαοῦ. Ὁ Μαρσέλ ἀποδειχθεὶς πράγματι σιβαρὸς ἡγέτης τῶν ἐξεγερθεισῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν πληρεστέραν ἱκανοποίησιν τῶν αἰτημάτων τῶν Παρισικῶν ἐμπόρων. Οὕτω ἐξηνάγκασε τὸν δελφίνον Κάρολον, ὅστις ἀντεπροσώπευεν ἐν Παρισίοις τὸν βασιλέα, νὰ δεχθῇ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ συμβουλίου τῶν τάξεων (*états généraux*), τὸ ὅποιον θὰ παρηπόδιζεν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ βασιλέως καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν προνομιοῦχων τάξεων. Εἰς τὸ συμβούλιον ἐκείνο (εἶδος ὑποτιπώδους βουλῆς) θὰ ἀντεπροσωπεύοντο αἱ τάξεις τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἀστῶν, οἱ ὅποιοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐλάμβανον ὅπωςδήποτε μέρος εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὅταν ὁμως παρῆλθεν ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἐκ τῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως ὁ δελφίνος Κάρολος ἤρχισε νὰ ἀντιδρᾷ ἐναντίον τῆς συγκλήσεως τοῦ συμβουλίου τῶν τάξεων. Ὁ Μαρσέλ πρὸ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ δελφίνου ἐξήγησε τὴν συνδρομὴν τοῦ βασιλέως τῆς Νοβάρρας Καρόλου τοῦ Κακοῦ, ὁ ὅποιος ἔσπευσε νὰ τὸν βοηθήσῃ. Οὕτω ὁ Μαρσέλ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐργατῶν καὶ χειροτεχνῶν ἐγένετο κύριος τῶν Παρισικῶν καὶ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1358 διέταξε τὴν θανάτωσιν τῶν στραταρχῶν Κλερμόν καὶ Κονφλάνς. Λόγῳ ὅμως τῆς ἐμμονῆς του εἰς τὴν πάσῃ θυσίᾳ κατάκτησιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων δικαιωμάτων διὰ τὰς κατωτέρας λαϊκὰς μάζας ἐπροκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν πλουσίων ἀστῶν,

οἱ ὅποιοι ἀφ' ἐνὸς ἔκρινον ὡς ἱκανοποιητικὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν συμβούλιον τῶν τάξεων καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς λίαν ἐπικίνδυνον τὴν ἀποκτησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀπὸ τὰ κατώτερα λαϊκὰ στρώματα. Οὕτω ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν μεγαλοαστῶν Ἰωάννης Μαγιάρ, ἐδολοφόνησεν ὁ ἴδιος διὰ πελέκεως τὸν νύκτα τῆς 31 Ἰουλίου 1358, τὸν Μαρσέλ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἡ πόλις τῶν Παρισικῶν παρεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν φεουδαρχῶν.

Μαρτέν (Ἀλέξανδρος Martin). — Βλ. λ. Ἀλμπέρ.

Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα (Φραγκίσκος Martinez de la Rosa). — Εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ συγγραφέων τῆς Ἰσπανίας τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἐγεννήθη τὸ 1789 καὶ ἀπέθανε τὸ 1862. Ἦτο θαῦμα εὐρυμαθείας, κατορθώσας εἰς ἡλικίαν μόλις 19 ἐτῶν νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Ἀπὸ νεαρᾶς ἐπίσης ἡλικίας ἤρχισεν ἀναμιγνυόμενος εἰς τὴν πολιτικὴν, ἡ δὲ πρώτη διπλωματικὴ του πρᾶξις ὑπῆρξεν ἡ ἀποστολή του εἰς τὴν ἰσπανικὴν κυβερνήσεως εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως ζητήσῃ συνδρομὴν ἐναντίον τῆς εἰσβολῆς τῶν στρατιῶν τοῦ Ναπολέοντος. Κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ παραμονὴν του ὁ Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας ὅπως μελετήσῃ τοὺς φιλελευθέρους πολιτικούς θεσμοὺς τῆς χώρας ταύτης. Ἡ μελέτη αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ νεαροῦ πολιτικοῦ. Εὐρισκόμενος ἐν Λονδίῳ ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ποιητικὸν του ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σαραγόσσα». Κατόπιν ἔρχονται κατὰ σειράν τὰ θεατρικὰ του ἔργα «Ἡ δύναμις μιᾶς θέσεως» (κωμωδία) καὶ «Ἡ χήρα τῆς Παντίλλης» (τραγωδία). Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐπαίχθησαν μὲ ἐπιτυχίαν εἰς τὴν Μαδρίτην. Μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἰ-

σπανίας από τους Γάλλους ο Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα ἐξελέγη βουλευτής, αἱ πολιτικάί του ὅμως ἀντιλήψεις αἱ ὅποιαι ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν φιλελευθερισμὸν προσέκρουσαν εἰς τὰς ἀπολυταρχικὰς ἀπόψεις τοῦ βυσιλέως Φερδινάνδου Ζ', ὁ ὅποιος ἐξεμάνη ἐναντίον τοῦ νεαροῦ βουλευτοῦ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Βουρβόνων κατεδικάσθη εἰς ὑπερορίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸ 1820. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ὁ Φερδινάνδος Ζ' τοῦ ἀνέβηκε τὴν προεδρίαν τῆς βουλῆς καὶ τότε ὁ Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα προσεπάθει διὰ διαφόρων πολιτικῶν ἐλιγμῶν νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς φιλελευθέρους μετὰ τῶν ἀπολυταρχικῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς τοιαύτης κινήσεως τοῦ Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα ὑπῆρξεν ἡ δυσαρέσκεια ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων καὶ ἡ ἐκ νέου καταδίκη του εἰς ὑπερορίαν. Οὕτω ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Παρισίους ὅπου συνέγραψε καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς τὸ νέον θεατρικὸν του ἔργον «Ἀμέν Οὐμέγια», τὸ ὁποῖον κατέστη πολυθρύλητον λόγῳ τῆς ὑποθέσεώς του. Ἀργότερον συνδιαλλαγεί μετὰ τοῦ βασιλέως διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις καὶ κατόπιν εἰς Ρώμην. Κατὰ τὸ 1858 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ κατόπιν πάλιν πρόεδρος τῆς βουλῆς. Ὁ Μαρτίνεθ ντε λά Ρόσα θεωρεῖται καὶ εἶναι πράγματι ἓνας ἐκ τῶν καλλιτέρων συγγραφέων τῆς Ἰσπανίας. Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων ἔργων του ἔγραψε καὶ τὰ δράματα «Οἰδίπους», «Μοραῦμα» καὶ «Συναμοσία τῆς Βενετίας».

Μαρτίνωφ (Ἀλεξάνδρος Σαμοϊλοβίτς) Ρῶσσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1865, εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ μενσεβισμού καὶ κατόπιν μέλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὴν ἐπαναστατικὴν του δρασίον ἤρχισεν εἰς τὰς τάξεις τῆς «Ναρόντναγια Βόλια». Τὸ 1887 συλληφθεὶς ἐξωρίσθη διὰ μίαν δεκαε-

τίαν εἰς τὸ Κολίμσκ. Ἐπιστρέψας τὸ 1899 εἰς τὴν Ρωσίαν προσεχώρησεν εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Λίκατερινο-σλάβσκ, εἰργάζετο εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Νοτίου ἐργάτου». Συνελήφθη καὶ πάλιν τὸ 1900 καὶ μετὰ τὴν ἀπόφυλάκισιν του μετηνάστευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μετὰ τὸ δεύτερον συνέδριον προσεχώρησεν εἰς τοὺς μενσεβίκους καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τῆς νέας «Ἴσκρας». Τὸ 1905 ἦλθεν εἰς Ρωσίαν καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ μενσεβικικοῦ ὄργανου «Νατσάλο». Εἰς τὸ τέταρτον συνέδριον τῆς Στοκχόλμης ἦτο ὁ εἰσηγητὴς τῶν μενσεβίκων. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λονδίνου ἐξελέγη εἰς τὴν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλ δημοκρατικοῦ κόμματος. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὁ Μαρτίνωφ ἐτήρησε διεθνιστικὴν στάσιν. Τὸ 1918 ἔφυγεν εἰς τὴν Οὐκρανίαν ἐγκαταλείψας τὴν κομματικὴν δρασίον. Βαθμὴ δὸν ἐξειλίχθη πρὸς τὸν μπολσεβικισμόν. Εἰς τὸ δωδέκατον συνέδριον τοῦ 1923 ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα. Τὸ 1923 διεξήγαγε προπαγανδιστικὴν ἐργασίαν διὰ τὴν διάλυσιν τοῦ μενσεβικισμοῦ ἐν Γεωργίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1924 μέλος τῆς συντάξεως τῆς «Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς».

Μαρτύ (Ἀνδρέας Marty).— Γάλλος κομμουνιστὴς, γεννηθεὶς τὸ 1886. Μετασχάν τῶν ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων ἐπιχειρήσεων τοῦ γαλλικοῦ στόλου εἰς τὰ παράλια τῆς Κριμαίας, ὡς μηχανικὸς τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἐξήγειρε τὰ πληρώματα (1919) καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐπαναστατησάντων καὶ κηρυχθέντων ὑπὲρ τῶν μπολσεβίκων. Διὰ τὴν πράξιν του ταύτην, κατηγορήθη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐφυλάκισθη ἐν Νιμ καὶ ἀκολούθως ἐν Κλαιβῶ. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ὑποδικίας του ἐξελέγη κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς καὶ μέλος δημοτικῶν συμβουλίων, ἔνεκα δὲ τῶν ἐκδηλώσεων

τούτων τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ ἐδόθη ἀμνηστεία τὸ 1923. Μετὰ τὴν ἀμνηστείαν του ἐγένετο μέλος τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ Ἀνατολικῶν Πυρρηναίων, καὶ κατόπιν βουλευτῆς τοῦ γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

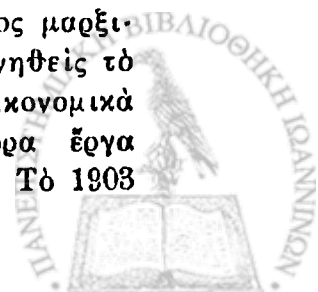
Μάρτωφ (Λέων, πραγματικὸν ὄνομα: Τσεντεμπρόουμ Ἰούλιος Ὀσίποβιτς).— Ρῶσος ἐπαναστάτης, ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ μενσεβικισμοῦ (1873—1923). Διὰ πρώτην φοράν συνελήφθη τὸ 1893 ἐν Πετροπόλει διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν του δρασίαν μεταξύ τῆς νεολαίας καὶ διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ἀπηγορευμένης φιλολογίας. Κατεδιώχθη διὰ τὴν ἔκδοσιν κυρίως τῆς «Γκρούππο Ναροντοβόλτσεβ» καὶ τοῦ «Σβομποντνόε Σλόβο». Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του εἰργάσθη εἰς τὸν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν «Ἐρυθρὸν Σταυρὸν» καὶ εἰς τὴν ὁμάδα «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἐργασίας» ἡ ὁποία συνεδέετο ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τὸν κύκλον τοῦ Α. Ν. Ποτρεσόφ, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοὺς σοσιαλδημοκράτας, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ πρωτοστατήσουν εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς Πετροπόλιως τὸν ὄνομαζόμενον «Σύνδεσμον ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως». Τὸ 1893 ἐξωρίσθη εἰς τὸ Βίλνο, ὅπου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐβραϊκὴν ἐργατικὴν κίνησιν. Ἐπιστρέψας τὸ 1895 εἰς τὴν Πετρούπολιν προσεχώρησεν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Λένιν ὁμάδα τῶν «παλαιῶν». Τὸ 1896 συνελήφθη καὶ τὸ 1897 ἐσάλη εἰς τριετὴ ἐξορίαν εἰς τὸ Τουρουχάνσκ. Μετὰ τὴν ἐξορίαν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν προετομασίαν καὶ τὴν σύνταξιν τῆς «Ἴσκρας». Εἰς τὸ δεύτερον συνέδριον εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μειοψηφίας. Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1907 παρέμεινεν ἐν Ρωσίᾳ καθοδηγῶν τὴν μενσεβικικὴν παράταξιν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λονδίνου. Κατόπιν ἔμεινεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ συνειργάθη εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ μενσεβικικοῦ ὄργάνου «Ἡ

φωνὴ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν». Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ Κίνταλ.

Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρωσίαν ὅπου προσεχώρησεν εἰς τοὺς μενσεβίκους διεθνιστάς. Ἐναντι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου ἐτήρησε στάσιν ἐχθρικὴν. Ἐν τούτοις παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1920 καθοδηγῶν τοὺς μενσεβίκους. Κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου ἐξέδιδε τὸν «Σοσιαλιστικὸν ἀγγελιαφόρον». Εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν ἐπαναστατικῶν ἔργων καὶ μελετῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται: «Ἡ κόκκινη σημαία ἐν Ρωσίᾳ», «Ὁ προλεταριακὸς ἀγὼν ἐν Ρωσίᾳ», μελέται διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς σκέψεως ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὸ 1870—1880, καθὼς καὶ διὰ τὸ ἐν γένει διεθνὲς ἐργατικὸν κίνημα. Ἐπίσης ἔργα σημαντικὰ θεωροῦνται: «Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βαρείας βιομηχανίας καὶ τὸ ἐργατικὸν κίνημα ἐν Ρωσίᾳ», «Ἡ ἰστρία τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος», «Σημειώσεις σοσιαλδημοκρατου» κ.ἄ.

Μασινισμὸς (machinisme).— Καλεῖται οὕτω συνήθως ἡ ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἐν τῇ καθόλου κοινωνικῇ ζωῇ ἐπικράτησις τῆς μηχανῆς, ἡ μηχανοποίησις τοῦ συνόλου τῶν ἐνεργειῶν τῆς κοινωνίας, ἡ πλήρης βασιλεία τῆς μηχανῆς εἰς ὅλας τὰς βιωτικὰς ἐκδηλώσεις. Οὕτω ὀμιλοῦσι περὶ τοῦ μασινισμοῦ τοῦ 20ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἠὔξησε τὴν ἀνεργίαν, κατέστρεψεν ὠρισμένους εἰδυλλιακὸς ἐκδηλώσεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ κατέστησε μεγαλύτεραν τὴν ἀίεσιν τῶν ὄρχουσῶν τάξεων.

Μάσλωφ (Πιέτρος) — Ρῶσος μαρξιστῆς ἐκ τῶν παλαιότερων γεννηθεὶς τὸ 1867. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ μετὰ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Τὸ 1903

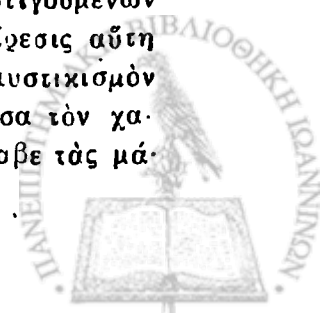
έξεδόθη ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἔργου του «Τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἔντινι φυλλαδίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος» ἐτάχθη κατὰ τοῦ τμήματος ἐκείνου τοῦ προγράμματος τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἀφώρρα τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα καὶ τὸ ὁποῖον υἱοθετήθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ δευτέρου συνεδρίου. Μετὰ τὸ σχίσμα ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν μενσεβίκων καὶ συνειργάσθη εἰς τὰ νόμιμα καὶ παράνομα ὄργανά των. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπανάστασιν (1905) ὑπέβαλε σχέδιον «κοινοτικοποιήσεως» τῆς γῆς, ὡς διεκδίκησιν τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Εἰς τὸ συνέδριον τῆς Στοκχόλμης (1906) ὑπεστήριξε τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐναντίον τοῦ Λένιν ὅστις ἠθέλε τὴν «ἐθνικοποίησιν». Τὸ 1908 ἐξέδωκε τὸν δεύτερον τόμον τοῦ «Ἀγροτικοῦ ζητήματος». Ὄταν ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, ὁ Μάσλωφ εὕρισκετο ἐν Ρωσίᾳ. Υἱοθέτησεν ἀμέσως τὴν ἀποψιν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, τὴν ὁποίαν καὶ ὑπεστήριξεν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν φιλελευθέρων ἐφημερίδων δι' οἰκονομολογικῶν ἐπιχειρημάτων. Ἀπὸ τοῦ 1917 ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς ζωῆς.

Μασσαλία. — Πόλις τῆς Γαλλίας, ἡ δευτέρα ἀπὸ ἀπάψεως πληθυσμοῦ, ἔχουσα περὶ τὰς 660 χιλιάδας κατοίκους. Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν, τὸσον τῆς Γαλλίας, ὅσον καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἀνατολικώτερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ μετὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦται διὰ διώρυγος. Εἶναι ὁ σιδηροδρομικὸς κόμβος Παρισίων, Γενεύης καὶ Βαρκελώνης, τελευταίως δὲ ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἀεροπορικὴν βᾶσιν, ἐξαιρετικῆς σημασίας διὰ τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας. Ἡ Μασσαλία συνδέεται διὰ τακτικῶν γραμμῶν, θαλασσίων συγκοινωνιῶν μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους λιμένας τῆς Εὐρώπης Ἀμερικῆς, Αὐστραλίας, Κίνας, Ἰαπωνίας κ.ἄ. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος ὁλοῦν ἀυξάνει. Εἰς τὰς εἰσαγωγὰς πλεονάζουν αἱ ἐκ τῶν ἀποικι-

ῶν πρῶται ὕλαι καὶ τροφίμα, ὁ ἀγγλικὸς ἄνθραξ καὶ ἡ ἰταλικὴ τεχνητὴ μέταξα. Παρὰ τὸν λιμένα ἀνεπτύχθη ἐγχώριος βιομηχανία χρησιμοποιοῦσα τὰς εἰσαγομένας καθὼς καὶ τὰς πρώτας ὕλας τῆς περιφερείας (ἐλαίας, κλπ.)

Ἡ Μασσαλία εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης κτισθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων (Φωκαέων) τὸ 600 περίπου π.Χ. Ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανάστασιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ὅποτε οἱ ἐργάται τῆς Μασσαλίας ἐπέδειξαν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν καὶ ἡρωισμόν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1871 ἡ προλεταριακὴ Μασσαλία ἀνεκέρυξε τὴν Κομμούναν, ἡ ὁποία διετηρήθη δύο περίπου ἑβδομάδας. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1879 εἰς τὴν Μασσαλίαν συνεκλήθη τὸ ἐργατικὸν συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Γκέντ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ «γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος». Εἰς τὴν Μασσαλίαν συνεκλήθησαν καὶ ἄλλα σημαντικὰ συνέδρια τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ 1925 συνεκλήθη ἐκεῖ τὸ συνέδριον τῆς Β' Διεθνούς. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1934 ἐδολοφονήθησαν ἐν Μασσαλίᾳ ὑπὸ Κροάτου ἐθνικιστοῦ — φασιστοῦ ὁ βασιλεὺς τῆς Νοτιοσλαβίας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας Λουδ. Μπαρτοῦ.

Μαστιγούμενοι. — Θρησκευτικὴ οἰρεσις ἐμφανισθεῖσα εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν 11ον αἰῶνα, ἀλλὰ διαδοθεῖσα κυρίως τὸν 13ον καὶ 14ον αἰῶνα. Τὸ κίνημα τοῦτο γεννηθὲν ἐν Ἰταλίᾳ διεδόθη ταχέως εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν, τὰς Κάτω Χώρας, τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην. Οἱ μαστιγούμενοι ἐκήρυσσον ὅτι μὲ τὸ μαστίγωμα ἐξαγοράζονται τὰ ἀμαρτήματα. Εἰς ἐκ τῶν πρώτων θεωρητικῶν τῆς αἰρέσεως τῶν μαστιγουμένων ἦτο ὁ Γρηγόριος ὁ Ζ'. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν ἀσκητικὸν μυστικισμόν τοῦ μεσαίωκου. Προσλαβοῦσα τὸν χαρακτῆρα ἐπιδημίας κατέλαβε τὰς μά-

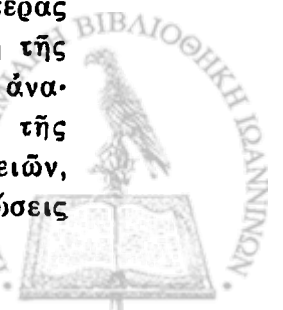
ζας τῶν πτωχῶν ὡς ψύχωσις.

Ἐβλεπε κανεῖς κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν νὰ μαστιγοῦνται εἰς τοὺς δρόμους διὰ ράβδων τὰ πλήθη τῶν πτωχῶν καὶ νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων των. Εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν κατὰ τὰ 1849 τὰ πλήθη ἔμαστιγοῦντο καὶ ἐβασανίζοντο μὲ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ συνεχώρει τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ἀρχῇ ἡ ἐκκλησία δὲν τοὺς ἐπολέμησεν, ὅτε ὅμως ἐστράφησαν ἐναντίον τῶν βασιλέων καὶ κυρίως ἐναντίον τῆς παπικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως τοὺς κατεπόλεμησεν ἀποκηρύξασα αὐτοὺς διὰ τῆς συνόδου τῆς Κωνσταντίας. Ὑπολείμματα τῆς αἰρέσεως ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος. Ὅπως ὅλαι αἱ αἰρέσεις τοῦ μεσαίωonos, οὕτω καὶ ἡ αἵρεσις τῶν μαστιγουμένων ἐστρέφετο κυρίως κατὰ τοῦ κλήρου τοῦ ὁποίου προσέβαλλε τὰ πλούτη καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν. Διὰ τοῦ μυστικιστικοῦ φανατισμοῦ των αἱ αἰρέσεις τοῦ μεσαίωonos καὶ ἰδίως αἱ αἰρέσεις τῶν μαστιγουμένων, τῶν μοιρολογητῶν κ. ἄ. διέδιδον κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀντιδράσεως τὰς ἐπαναστατικὰς παραδόσεις. Ἡ κατάπτωσις τῆς ἐκκλησίας ἐπροκάλεσε τὰς διαμαρτυρίας τῶν κατωτέρων στρωμάτων, τὰ ὅποια δὲν ἠδύναντο νὰ πιστεύσουν ὅτι αὐτοὶ ἦτο ὁ ἀληθινὸς χριστιανισμὸς. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἐξεδηλώθη ἓν εἶδος πρώτης μεταρρυθμίσεως, μία μεγάλη κίνησις τῶν κατωτέρων στρωμάτων, ἰδίως τῶν πτωχῶν τῶν πόλεων ἐναντίον τοῦ κλήρου. Αἱ αἰρέσεις οὗται διεβεβαίωνον ὅτι μόνον ἡ νηστεία, ἡ προσευχή, ἡ νέκρωσις τῆς σαρκὸς εἶναι ὑπηρεσία ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν κόσμον. Οἱ αἰρετικοὶ ἦσαν τὸ καταπιεζόμενον εἰς ὑπέροχον βαθμὸν τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ διαμαρτυρία των ἐστρέφετο ὄχι μόνον ἐναντίον τοῦ πλούτου, ἀλλὰ καὶ

ἐναντίον πάσης ἡδονῆς τῆς ζωῆς, ὁ δὲ ἀσκητισμὸς εἶχεν ὡς ἰδεῶδες τὴν ἐπιβλητὴν ἀποχὴν ἀπὸ οἰανδήποτε εὐχαριστησιν τῆς ζωῆς. Ὁ κληρὸς ἦτο ὁ στόχος τῶν ἐπιθέσεων τῶν αἰρετικῶν ἀκριβῶς διὰ τὴν ζωὴν του, διὰ τὸν πλοῦτον του καὶ διότι δὲν διετήρησε οὔτε σταγόνα ἀσκητισμοῦ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἐπαναστατικὸς χριστιανισμὸς τοῦ 13ου αἰῶνος. Ἡ ἐκκλησία ὅμως κατώρθωσε ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐπαναστατικὴν αὐτὴν κίνησιν καὶ νὰ στρέψῃ τὴν τροχίαν της πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἀπαντῶσα εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν ὤργανωσε δύο ἀπὸ τὰ μοναχικὰ τάγματα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τοὺς Φραγκισκανοὺς καὶ τοὺς Δομινικανοὺς, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ βαδίζουσαν γυμνόποδες, ἐξωσμένοι μὲ σχοινί, νὰ ζοῦσαν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἐλεημοσύνας καὶ νὰ βασανίζουσαν τὸ σῶμα των. Ταῦτοχρόνως ὅμως ἐκήρυττον τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν πάπαν καὶ ἔσπειρον τὴν διχόνοιαν εἰς τὰς τάξεις τῶν αἰρέσεων τῶν πτωχῶν. Ὅπως ὅλαι αἱ αἰρέσεις τοῦ μεσαίωonos, οὕτω καὶ ἡ αἵρεσις τῶν μαστιγουμένων ἐνεφανίσθη ὡς ἀποτέλεσμα ἀνυποφόρων ὄρων ὑπάρξεως, διότι ἡ ζωὴ εἶχε καταντήσῃ ἀηδιστικὴ καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ὑπῆρχε πιθανότης ἐνόπλου ἐπαναστάσεως.

Μαστίγωσις.—Ἡ μαστίγωσις διακρίνεται εἰς τρεῖς κυρίως μορφάς: εἰς τὴν ποινικὴν, ὡς μέσον τιμωρίας, εἰς τὴν θρησκευτικὴν ὡς μέσον μετανοίας καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν ὡς μέσον θεραπείας. Ὡς ποινὴ ἡ μαστίγωσις ἦτο καθιερωμένη εἰς πολλὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐξετελεῖτο εἰς ἐλαφροτέρας περιπτώσεις διὰ ράβδου, εἰς δὲ βαρυτέρας περιπτώσεις διὰ σχοινίου. Ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως καὶ μέχρι σήμερον ἀναγράφεται εἰς τὸν ποινικὸν νόμον τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, δὲν εἶναι δὲ ὀλίγαι αἱ περιπτώσεις

κατὰ τὰς ὁποίας ἐφαρμόζεται καὶ σήμερον ἀκόμη. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ μαστίγωσις διὰ τὰς γυναῖκας κατηργήθη ἀπὸ τοῦ 1820. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἄνδρας ἡ μαστίγωσις ἐπιβάλλεται ἀδιακρίτως ἡλικίας ὅταν πρόκειται περὶ κλοπῆς διαπραχθείσης ἐπὶ προσώπων, εἴτε συνοδευομένης ὑπὸ βίας, εἴτε διαπραχθείσης ὑπὸ πολλῶν προσώπων. Ἐπίσης ἡ μαστίγωσις ἐπιβάλλεται ἐπὶ ἀμετανοήτων φαυλοβίων ὅπως π.χ. οἱ προαγωγοὶ κλπ. Ὡσαύτως ἡ μαστίγωσις ἐπιβάλλεται καὶ ἐπὶ προσώπων μὴ συμπληρωσάντων τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν εἴτε ἀθροιστικῶς μετὰ τῆς κυρίας ποινῆς ἢ κατ' ἀποκλεισμὸν τῆς κυρίας ποινῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ παιδίων ἡλικίας ἄνω τῶν 7 ἐτῶν ἀλλὰ μὴ συμπληρωσάντων τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἡ μαστίγωσις ὡς ποινὴ ἀνεγράφετο εἰς τὸν ποινικὸν νόμον τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἐπεβάλλετο δὲ μόνον εἰς τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ τοὺς ναύτας. Ὁ καταδικαζόμενος εἰς τὴν μαστίγωσιν ὑπαξιωματικὸς ἐξέπιπτε τοῦ βαθμοῦ του, ὑποβιβαζόμενος εἰς τὴν τάξιν τοῦ ναύτου. Ἡ μαστίγωσις ἐξετελεῖτο ὑπὸ τριάκοντα τὸ πολὺ ἀνδρῶν εἰς τέσσαρας κατ' ἀνώτατον ὄριον συνεδριάσεις ἢ ὅπως ἀνέφερε τὸ κείμενον τοῦ νόμου, εἰς τέσσαρας ἀ.αδρομάς. Ἡ βρυυτέρα μορφή τῆς μαστιγώσεως ἦτο ἡ διασχοινίου, ὃ δὲ ἀριθμὸς τῶν κυπημάτων ἦτο δώδεκα. Ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως κατηργήθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν πολεμικὸν ναυτικὸν κατὰ τὸ 1861 διὰ τοῦ νόμου ΧΝΘ'.

Μαστορεία. — Ἐκαλοῦντο μαστορεῖαι (maîtrises), κατὰ τὸν μεσαῖωνα αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἐνώσεις τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὰς πόλεις μὲ τὴν παραγωγὴν τῶν βιοτεχνικῶν προϊόντων, αἱ ὅποια περιλαμβάνουν κυρίως τοὺς οἰονεὶ ἐργοδότας, τοὺς καλουμένους μαστόρους ἢ μαῖστορας (maîtres). Μαστορεία ἐπίσης ἐκαλεῖτο καὶ ἡ ιδιότης τοῦ μά-

στορα. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα, ἡ ἱεραρχία τοῦ ἐπαγγέλματος περιελάμβανε τρεῖς βαθμούς: τοὺς μαθητευομένους (apprentis), τοὺς καλφάδες (valets - ouvriers ἢ compagnons) καὶ τοὺς μαστόρους (maîtres). Ὁ μάστορας εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην του εἰς ὅλα τὰ τέκνα του, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ξένων ἕνα μόνον ἠδύνατο νὰ προσλάβῃ ὡς μαθητευόμενον. Ὑπῆρχον κανονισμοί, οἱ ὅποιοι ὠρίζον τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας, τὴν διάρκειαν τῆς μαθητείας, τὴν ἀξίαν τῶν διδάκτρων, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐδήλουν τὸ ἐλάχιστον ὄριον, διότι ὁ μάστορας ἐπεδίωκε νὰ καταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν μακρότερον τὸν χρόνον τῆς μαθητείας. Ἡ διάρκεια τῆς μαθητείας δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκμανθανομένης τέχνης, καὶ ἠδύνατο νὰ συντομευθῇ ἂν ἐπληρώνετο καλὰ ὁ μάστορας. Μεταξὺ μαστορα καὶ μαθητευομένου συνήπτετο προφορικόν, πιθανῶς, συμβόλαιον, τὸ ὁποῖον ἐνέκρινε τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, οὕτως εἶπειν, τὴν ἐνώσεως, ἐκλεγόμενον διὰ καθολικῆς ψήφου τῶν μαστόρων. Τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καλούμενα σύνδικοι ἢ ἐνώμοτοι (syndics, jurés) εἶχον τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθοῦν τὴν ἐγκρισιν τοῦ συμβολαίου, ἂν ἔκρινον ὅτι ὁ μάστορας ἦτο ἀνίκανος ἢ δι' οἰονδήποτε ἄλλον λόγον. Ὁ μαθητευόμενος διετρέφετο, ἐφιλοξενεῖτο καὶ ἐξεπαιδεύετο ὑπὸ τοῦ μαστορα. Ἄν ἂν πεδίδρασκεν, εἶχε προθεσμίαν ἐνὸς ἔτους καὶ μιᾶς ἡμέρας διὰ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν μάστορά του διὰ τὴν ἀπόλειαν τοῦ χρόνου. Ἡ κακὴ συμπεριφορὰ τοῦ μαστορα πρὸς τὸν μαθητευόμενον ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τινῶν κανονισμῶν. Ὁ μαθητευόμενος ἠδύνατο νὰ ἐκχωρηθῇ ὑπὸ τινος μαστορα καὶ ν' ἀγορασθῇ ὑπὸ ἄλλου ἐνώπιον τῶν συνδίκων.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς μαθητείας, ὁ μαθητευόμενος ἐγένετο κάλφος (valet-ouvrier ἢ compagnon) καὶ ἐλάμβανε

μισθόν. Οἱ υἱοὶ καὶ ἐνίοτε οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ μάστορα δὲν ὑπεβάλλοντο διὰ τὴν μαθητείαν εἰς οὐδένα περιορισμόν. Τὰ πράγματα ἦσαν οὕτω πως διερρυθμισμένα, ὥστε νὰ ἀποβαίῃ εὐκόλος ἡ διαδοχικὴ καὶ κληρονομικὴ μεταβίβασις τοῦ ἐπαγγέλματος. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν μαθητευομένων δὲν κατῴρθωνον, λόγῳ τῶν μεγάλων περιορισμῶν, νὰ γίνουν ἀνώτεροι ἀπὸ καλφάδες. Ὁ κάλφας, ὅπως καὶ ὁ μάστορας, διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὴν κοινότητα, ἔπρεπε νὰ ὀρκισθῇ ὅτι θὰ ἐργάζεται κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ὅτι θὰ καταδίδῃ τοὺς παραβάτας. Κατόπιν συνήπτετο μεταξὺ μάστορα καὶ κάλφα μισθωτήριον συμβόλαιον, ποικιλοῦσης διαρκείας. Ὁ κάλφας δὲν ἐπλήρωνε φόρον καὶ ἐτέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μάστορα. Ἐνίοτε οἱ καλοὶ καλφάδες ἀνεδεικνύοντο ὑπὸ τῶν μαστόρων συνάδελφοι καὶ ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὰς συνελεύσεις καὶ τὰς ψηφοφορίας τῶν ἐνώσεων τῶν μαστόρων.

Οἱ μαστόροι ἦσαν οἱ ἐργοδότες, καὶ ἡ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν καλφάδων κατόπιν πολλῶν δοκιμασιῶν, ἢ ἦσαν υἱοὶ μαστόρων. Οἱ ὑποψήφιοι διὰ μαστορείαν ἠδύνατο ν' ἀπορριφθοῦν ὑπὸ τῆς κοινότητος. Πολλάκις τὸ προνόμιον τοῦ μάστορα ἠγοράζετο παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἡ ἀγορὰ αὕτη δὲν ὑπεχρέωνε τοὺς παλαιοὺς μαστόρους νὰ δεχθοῦν τὸν νέον. Συνήθως διὰ νὰ γίνῃ μάστορας κάλφας τις, ἐπειδὴ δὲν ἐπετρέπετο εὐρυνσις τῆς συντεχνίας, ἔπρεπε νὰ περιμένη νὰ κενωθῇ θέσις καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐξετάσεις πρὸ τῶν ἐνωμῶτων τῆς συντεχνίας, νὰ κατασκευάσῃ τὸ λεγόμενον «chef-d'oeuvre» ἔργον συνήθως μακρῶς καὶ ὑπομονητικῆς ἐργασίας καὶ ἀρχετὰ δαπανηρὸν (ἐξ οὗ καὶ ἡ κατόπιν σημασία τῆς λέξεως: ἀριστούργημα) καὶ τέλος νὰ καταβάλῃ διάφορα χρηματικά ποσά, τέλη, δικαιώματα εἰς τὴν συντεχνίαν, τὸν τοπικὸν ἄρχοντα, τὸν βασιλέα. Ἡ ἀποδοχὴ ἐωρτάζετο διὰ

συμποσίου καὶ ἐνίοτε συμβολικῶν τελετῶν, τινὸς τῶν ὁποίων διετήρησεν ἕως σήμερον ὁ ἐλευθεροτεκτονισμός. Τὸ ἐπάγγελμα, ἀπαξ ἀποκτηθέν, ἀπετέλει ἰδιοκτησίαν μεταβιβάσιμον καὶ κληρονομήσιμον. Ὁ μάστορας, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρῇ μαθητευομένους καὶ νὰ μισθῶνῃ καλφάδες, ἀπέβαλε τὸν τίτλον του καὶ ἐξέπιπτεν εἰς τὴν τάξιν τῶν καλφάδων. Λόγῳ τῶν μεγάλων περιορισμῶν οἱ ὁποῖοι ὑφίσταντο κατὰ τὴν κλειστὴν οἰκονομίαν τοῦ μεσαίωνα, οἱ μαστόροι δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπτύξουν τὴν παραγωγὴν των, προσθέτοντες εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλον κλάδον τῆς τέχνης ὅσονδήποτε συγγενῆ. Εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὁ μάστορὸς εὕρισκετο ἀντιμέτωπος ἄλλων μαστόρων ἐχόντων ἀκριβῆ ἀνάλογα προνόμια, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις νὰ χρησιμοποιοῦν πλέον τοῦ ὀρισμένου διὰ κανονισμοῦ καὶ βασιλικῶν γραμμάτων ἀριθμοῦ ἐργατῶν.

Οἱ μαστόροι, οἱ καλφάδες καὶ οἱ μαθητευόμενοι ἐνίοτε τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἐν τινὶ πόλει ἀπετέλουν κατ' ἀρχὰς συντεχνίαν, ἡ ὁποία διῶκετο ὑπὸ μελῶν, τῶν συνδίκων ἢ ἐνωμῶτων, ἐκλεγομένων διὰ καθολικῆς ψήφου τῶν μαστόρων. Βραδύτερον, ὅτε αἱ σχέσεις μαστόρων καὶ καλφάδων ἔπαυσαν νὰ εἶναι εἰρηνικαὶ καὶ «εἰδυλλιακαί», οἱ καλφάδες ἐχωρίσθησαν τῶν μαστόρων καὶ ἔζησαν τὸς ἀδελφότητας (confréries), οἱ δὲ μαστόροι τὰς μαστορείας (maîtrises). Αἱ συντεχνίαι ἐφρόντιζον διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τοῦ ἐπαγγέλματος, τιμωροῦσαι τοὺς κακοὺς ἢ δολίους τεχνίτας, ἐκανόνιζον τὴν τεχνικὴν τοῦ ἐπαγγέλματος, τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ξένους τεχνίτας καὶ τοὺς καλφάδες, τὰς τιμὰς, τὸν τρόπον τῆς πωλήσεως κλπ. καὶ ἠκολούθουν μονοπωλιακὴν πολιτικὴν. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἀπετέλεσαν σπουδαῖον ὠφέλημα διὰ τὴν βιοτεχνίαν, ἐπροστάτευσαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τὰς αὐθαιρέσις τοῦ ἄρχοντος καὶ ἀπὸ τὸν ξένον συναγωνισμόν καὶ ἐπλούτισαν τὰ μέλη των. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ κα-

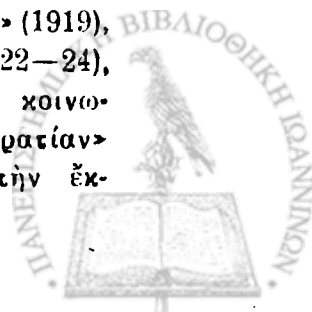
τέστησαν εμπόδιον εἰς κάθε νεωτερισμόν, ἐνίσχυσαν τὸ πνεῦμα τῆς ρουτίνας καὶ ἀνεχαίτισαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιοτεχνίας. Διὰ τοῦτο, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ τὴν εὐρυσιν τῆς ἀγορᾶς, ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ὁ συναγωνισμὸς κατέστησαν αἰσθητὰ τὰ ἐμπόδια τῆς συντεχνιακῆς ὀργανώσεως, καὶ ἐγέννησαν τὴν ἀντίθεσιν καλφάδων καὶ μαστόρων, ἣτις κατέληξεν εἰς μίση, στάσεις, ἀπεργίας, μέχρις οὗτο ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1775 κατηργήθησαν ὑπὸ τοῦ Turgot. Ἐπαναφερθεῖσαι ὀλίγον βραδύτερον ὥξυναν τὰς ἀντιθέσεις καὶ ὤθησαν καὶ αὐταὶ σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἣτις κατήργησεν ἐντελῶς τὴν συντεχνιακὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀνεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἡ νέα κατάστασις πραγμάτων ἐχώρισεν ὀριστικῶς τὸν κάλφαν ἀπὸ τὸν μαστορὸν εἰς δύο ἀντιθέτους παρατάξεις τὰς conféries καὶ τὰς maîtres, ἐξ ὧν προήλθον τὰ νεώτερα ἐργατικὰ συνδικᾶτα (syndicats ouvriers) καὶ αἱ ἐργοδοτικαὶ ἐνώσεις (syndicats patronaux).

Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ὑπῆρχεν ἡ συντεχνιακὴ ὀργάνωσις, παραπλησίᾳ σχεδὸν πρὸς τὴν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐν Ἐπτανήσῳ μάλιστα, ὅπου πολὺ ἐνωρίτερον ἐπάτησαν οἱ ἐξ Εὐρώπης κατακτηταί, ἡ συντεχνιακὴ ὀργάνωσις ἦτο ἐπὶ εἰετοκρατίας καθ' ὅλα ὁμοία πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύθησαν κατὰ τόπους μικτὰ σωματεῖα μὲ παντοῖους σκοποὺς καὶ νεφελῶδεις ἀπόψεις, τὰ ὅποια οὖν τῷ χρόνῳ, ἐφ' ὅσον ἐπῆρχετο διαρκῶς μεγαλυτέρα κοινωνικὴ διαφοροποίησις καὶ ἀντίθεσις συμφερόντων μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, διελύθησαν. Τὸ 1914 ἐθεσπίσθη τέλος καὶ ὁ νόμος 281 περὶ σωματείων, ὅστις ἀπηγόρευσε τοῦ λοιποῦ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἐπαγγελματικῷ σωματείῳ συμμετοχὴν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν.

Μάτα - Χάρι (ἰσπανικαὶ λέξεις σημαίνουσαι: Πιτηνὸν τῆς Αὐγῆς).—Ψευδώνυμον τῆς Ὁλλανδῆς Μαργαρίτας Ζέλλε (Zelle), χορευτρίας Ἰνδικῶν χορῶν (μπαγιαντέρας) (1879—1917). Ἐνυμφεῦθη τὸν λοχαγὸν τοῦ ὀλλανδικοῦ στρατοῦ Μάκ Λεό, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὴν θέσιν του εἰς τὰς ὀλλανδικὰς ἀποικίας τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Κατόπιν ἀτυχοῦς οἰκογενειακοῦ βίου διεζεύχθη καὶ ἐπιστρέψασα εἰς τὴν Εὐρώπην ἐνεφανίσθη ὡς Ἰνδὴ χορεύτρια καὶ ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς Παρισίους. Συλληφθεῖσα κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τῶν Γάλλων ὡς κατάσκοπος τῶν Γερμανῶν, ἐτυφεκίσθη εἰς Βενσὲν τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1917. Ἡ ἐνοχὴ τῆς ὅμως δὲν θεωρεῖται ἀναμφισβήτητος.

Ματεριαλισμὸς (γαλ. materialisme).—Βλ. λ. Ὑλισμὸς.

Ματιέ (Ἀλβέρτος Mathiez).—Γάλλος ἱστορικὸς γεννηθεὶς τὸ 1874. Ἐπηρεασμένος πολὺ ἀπὸ τὸν μαρξισμόν, ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας γαλλικῆς ἱστορίας καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὁποίαν ἐξήτασε πάντοτε μὲ κοινωνιολογικὰς τάσεις. Τὸ ἔργον του μεγάλης ἀξίας, δὲν στερεῖται τρωτῶν, ἀπὸ μαρξιστικῆς ἀπόψεως. Διετέλεσε καθηγητῆς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ντιζόν, ἀπὸ τοῦ 1928 δὲ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Ἀνήκεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα. Ἐγραψεν, «Αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπαναστατικῶν λατρειῶν» (1904), «Ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἡ Ἐκκλησία» (1911), «Αἱ μεγάλαι ἡμέραι τῆς Συντακτικῆς 1789—91» (1912), «Ἡ Ἐπανάστασις καὶ οἱ ἄλλοδαποί» (1918), «Ὁ Δαντὼν καὶ ἡ εἰρήνη» (1919), «Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις» (1922—24), «Ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς καὶ τὸ κοινωνικὸν κίνημα ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν» (1926) κ.ἄ. Ἐπίσης ἐπεμελήθη τὴν ἐκ-

*ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΑΤΤΕΟΤΙ, ὁ θαρραλὲος ἀγωνιστὴς τοῦ σοσιαλισμοῦ,
ὁ δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ Μουσσολίνι.*

δοσιν τῆς «Κοινωνικῆς Ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ Ζωρές. Ἀπέθανε τὸ 1931.

Ματσάντο (Δὸν Γεράρδος Machado de Moraes).—Στρατηγὸς τῆς Κούβας. Τὴν 20 Μαΐου 1925 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὡς φιλελεύθερος, ἐναντίον τοῦ τότε προέδρου συντηρητικοῦ Μενοκάλ. Τὸ 1928 διὰ διατάγματος ἐπεξέτεινε τὴν προεδρικὴν θητείαν ἀπὸ τετραετοῦς εἰς ἕξαετη. Ἀπολαμβάνων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου, πραγματικοῦ κυρίου τῆς χώρας, ἤσκησε τυραννικὴν πολιτικὴν. Ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ἡ Κούβα ἐτλήθη σοβαρότατα καὶ οἱ ἄνεργοι ἐπολλαπλασιάζοντο. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1931 ἐξεργάγη ἐπαγαστασις ἣν αἰς ἀπέτυχε. Ὁ Ματσάντο κατέφυγεν εἰς τὴν συνηθισμένην μέθοδον καὶ μετεβλήθη εἰς τύραννον. Ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀντέστη ἐπὶ μακρόν. Ἡ ἐπανάστασις ὅμως ἐναντίον του ὠγκῶτο καὶ τὴν 11 Αὐγούστου 1933 οἱ ἐπαναστάται ἐγένοντο κύριοι τῆς Ἀβάνας. Ὁ Ματσάντο ἔφυγε δι' ἀεροπλάνου εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ζητῶν τὴν ἐνίσχυσίν των διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Κούβαν. Ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ὅμως ἀντιλαμβανομένη ὅτι ὁ Ματσάντο ἦτο ἀντιπαθέστατος ἐν Κούβῃ ἠρνήθη νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ.

Ματσίνι (Ἰωσήφ Mazzini). — Διάσημος Ἰταλὸς συγγραφεὺς, ἐπαναστάτης καὶ ἀπόστολος τῆς ἰταλικῆς ἐνότητος, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ τὸ 1805 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πίζῃ τὸ 1872. Ἦτο υἱὸς ἱατροῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενούης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐσπούδασε νομικά. Φοιτητὴς ὢν κατεγίνετο εἰς πολιτικὰς μελέτας καὶ συνειργάζετο εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, μετὰ τὸ πέρασ δὲ τῶν σπουδῶν του (1827) ἐγκατέλειπε τελείως τὴν νομικὴν ἐπιστήμην καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν πολι-

τικὴν καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἰταλικῆς ἐνότητος.

Τὸ 1826 ἔγραψε τὰς πρώτας του λογοτεχνικὰς μελέτας. Τὸ 1827 τῇ συστάσει ἐνὸς συμφοιτητοῦ τοῦ Πέτρου Τόρρε ἐνεγράφη μέλος τῆς μυστικῆς ἐταιρείας τῶν καρβονάρων. Τὸν Μάιον τοῦ 1828 ἔλεισε τὸν ἐκδότην τῆς ἐμπορικῆς ἐφημερίδος «L'indicatore genovese» Πονθενιὲ νὰ τοῦ παραχωρήσῃ μέρος τοῦ περιοδικοῦ του διὰ φιλολογικὰς μελέτας, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι δὲν ἠδύνατο μόνος του νὰ ἐκδώσῃ φιλολογικὸν περιοδικόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν λογοκρισίαν τῆς κυβερνήσεως.

Ὁ Ματσίνι εἰς τὸ ἐν λόγω περιοδικόν ἔγραψε πλῆθος ἄρθρων φιλολογικῆς κριτικῆς, τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν αὐτὸν ἓνα τῶν σπουδαιότερων νέων Ἰταλῶν κριτικῶν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων μηνῶν, ὅποτε ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ περιοδικόν μορφήν καθαρῶς φιλολογικὴν, ἡ κυβέρνησις διὰ διατάγματος ἀπηγόρευσε τὴν ἔκδοσίν του διὰ πολιτικούς λόγους.

Τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1830 ἐστάλη εἰς Τοσκάνην ἀπὸ τοὺς καρβονάρους διὰ νὰ προπαγανδίσῃ ὑπὲρ τῆς μυστικῆς ἐταιρείας, ἀλλὰ κατηγγέλθη εἰς τὰς ἀρχὰς ὑπὸ ἐνὸς καρβονάρου Ραϋμόνδου Ντόρια καὶ συνελήφθη ἐν Σαββόνῃ, ὅπου καὶ ἐφυλακίσθη ἐπὶ τινος μῆνας καὶ κατόπιν ἐξωρίσθη, καταφυγὼν εἰς Μασσαλίαν. Ἀπογοητευθεὶς κατόπιν ἀπὸ τοὺς καρβονάρους, τῶν ὁποίων ὁ τρόπος τῆς δράσεως ἐφρόνει ὅτι δὲν ἦτο ὁ καταλληλότερος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας, ἵδρυσεν ἐν Μασσαλίᾳ νέαν μυστικὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν τὴν «Νέαν Ἰταλίαν» (Giovine Italia), τῆς ὁποίας ἐξεδόθη ὡς ἐπίσημον ὄργανον καὶ ὁμώνυμος ἐφημερίς κατασχεθεῖσα ὅμως ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀστυνομίας. Ἐκ τῶν πρώτων ἄρθρων τῆς «Νέας Ἰταλίας» ὑπῆρξεν ἡ περιώνυμος ἐπιστολὴ ἐν εἴδει προκηρύξεως πρὸς τὸν βασιλέα Κάρολον Ἀλβέρ-

τον, διὰ τῆς ὁποίας ἐκάλει αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Ματσίνι ἀπελπισθεὶς ἀπὸ τὴν ἀδράνεια τοῦ βασιλέως, ἔγινε ἐχθρὸς τῆς δυναστείας καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς δημοκρατικῆς ιδεολογίας. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν του, κατώρθωσε διὰ τῶν μέσων τῆς «Νέας Ἰταλίας» νὰ ὀργανώσῃ μικρὸν στρατὸν ὃν ἔπεμψε κατὰ τοῦ Πεδεμοντίου ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ραμορίνο, ὁστις ἠιτήθη ὑπὸ τῶν τακτικῶν στρατευμάτων τοῦ Καρόλου Ἀλβέρτου.

Κατόπιν τῶν ἀποτυχιῶν τούτων μετέβη εἰς Γενεύην, ὅπου προητοίμαζε νέαν εἰσβολὴν εἰς τὴν Σαβῳίαν καὶ νέαν ἐξέγερσιν εἰς τὴν Νεάπολιν. Εἰς Ἑλβετίαν παρέμεινε τρία ἔτη πάντοτε ἐργαζόμενος καὶ προπαγανδίζων ὑπὲρ τῆς δημοκρατικῆς ιδεολογίας. Πρὸς διάδοσιν δὲ τῶν ιδεῶν του καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ ἴδρυσε τὸ περιοδικὸν «Νέα Ἑλβετία», τὸ ὁποῖον ὁμως ἐπ' ὀλίγον διάστημα ἔζησε διότι ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἣτις εἶχε καταδικάσει αὐτὸν ἐρήμην εἰς θάνατον, ἠξίωσε παρὰ τῆς Ἑλβετίας τὴν ἀπέλασιν αὐτοῦ. Ὁ Ματσίνι ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἑλβετικὸν ἔδαφος καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας κατέφυγε μέσῳ Γαλλίας εἰς Λονδίνον, ὅπου ἴδρυσε τὸ περιοδικὸν «L'apostolato popolare» καὶ ἐξηκολούθησε ζωηροτάτην προπαγάνδαν καὶ ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ δυσηρεστημένων κατὰ τῆς κρατουμένης καταστάσεως. Ἠναγκάσθη ὁμως καὶ πάλιν νὰ παραιτηθῇ τῆς πολιτικῆς, διότι ἡ ἀγγλικὴ ἀουτονομία ἔθεσεν αὐτὸν ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν. Προῖον τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας του κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι καὶ αἱ μελέται του ἐπὶ τοῦ Δάντου. Ὅτε ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις ἐν Μιλάνῳ τὸ 1848 ἔσπευσεν ἐκεῖ καὶ ἴδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ἡ Ἰταλία τοῦ λαοῦ» (L' Italia del Popolo) καὶ τὴν πολιτικὴν λέσχην (Circolo Nazionale). Ἐν Μιλάνῳ διὰ τῆς ἐφημερίδος προσεπάθησε νὰ παρεμποδίσῃ

τὴν ἔνωσιν τῆς Λομβαρδίας μετὰ τοῦ Πεδεμοντίου, κεκηρυγμένος ὢν ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς (Αὐγούστος 1848), ἠνώθη μετὰ τοὺς γαριβαλδινοὺς καὶ διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Τὸ 1849 ἐπέστρεψεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἀνακηρυχθεὶς τῆς δημοκρατίας ἐξελέγη μέλος τῆς τριανδρίας μετὰ τοῦ Σάφφι καὶ τοῦ Ἀρμελλίνι.

Ἐπερήσπισε τὴν Ρώμην κατὰ τῶν ἐπελθόντων Γάλλων, ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς πόλεως ἔφυγεν ἐκ νέου εἰς Ἑλβετίαν, ὅθεν ἀπελαθεὶς μετέβη εἰς Λονδίνον. Ἐκεῖ ἴδρυσε τὸ «Εὐρωπαϊκὸν κομιτάτον» μετὰ τοῦ Κοσσούθου, τοῦ Λεντρύ—Ρολλέν, τοῦ Ροῦγκε καὶ ἄλλων δημοκρατικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν εὐρυτέρας προπαγάνδας τῶν δημοκρατικῶν ιδεῶν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας.

Τότε ἐζήτησε νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ τὸ «ματσίνειον δάνειον» ἥτοι διὰ συνεισφορῶν τῶν φιλελευθέρων ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συλλέξῃ χρήματα διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Ἰταλίαν. Αἱ ἐπιλημμένοι ἀπόπειραι ἐπαναστάσεως, εἰς ἃς προέβαιεν ἀπευύγχανον ὅπως π.χ. ἡ τῆς 6 Φεβρουαρίου 1853 ἐπανάστασις τοῦ Μιλάνου, ἣτις κατεπνίγη ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, αἱ ταραχαὶ τῆς 29 καὶ 30 Ἰουνίου 1857 ἐν Γενούῃ, αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ταραχαὶ τοῦ Λιβόρνου καὶ τῆς Νεαπόλεως κ.λ.π.

Τὸ 1867 ἐξελέγη μέγας διδάσκαλος τοῦ ἰταλικοῦ τεκτονισμοῦ καὶ ἐπεχείρησε κατὰ τὸ 1868 τὴν ἴδρυσιν «Παγκοσμίου δημοκρατικῆς ἐνώσεως» πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐπιτύχῃ νέαν ἐπανάστασιν ἐν Ρώμῃ. Μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν ἐπαναστάσεως ἐν Μιλάνῳ, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἀσθενήσας σοβαρῶς παρέμεινεν ἐν Λουγκάνῳ, χωρὶς νὰ παύσῃ κατὰ τὴν ἀνάγκασίν του νὰ ὀργανώσῃ διάφορα κινήματα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Ἐξορισθεὶς καὶ πάλιν ἐξ

Ἐλβετίας μετέβη εἰς Ρώμην (1869), ὅπου ὠργάνωσε νέας ἐξεγέρσεις. Τὸ 1870 κατέφυγεν εἰς Λονδίνον καὶ ἐκεῖθεν ἐπεχείρησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰταλίαν ἀλλὰ συνελήφθη ἐν Γκαέττα.

Τὸ αὐτὸ ἔτος πραγματοποιηθείσης τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ἔτυχεν ἀμνηστίας καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος, τὸ δὲ 1871 ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ τὴν ἑφημερίδα «La Roma del Popolo». Καταδιωχθεὶς ἐκ νέου κατέφυγεν εἰς Πίζαν, ὅπου ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Γεώργιος Μπράουν καὶ ὅπου ἀπέθανε. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ Ἰταλοὶ τὸν ἐτίμησαν ἐξαιρετικῶς, θεωρήσαντες αὐτὸν ὡς τὸν πνευματικὸν πρωτεργάτην τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Ματσίνι ἐγεννήθη εἰς ἐποχὴν ἀκατάλληλον διὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα.

Πλὴν τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσεως ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ λαοῦ καὶ αἱ κοινωνιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ μελέται, καθὼς καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ἔργα του, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη ὡς εἰς ἐκ τῶν προοδευτικωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Ἐκ τῶν σπουδαιότερων του ἔργων εἶναι «Τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου» (Diritti e doveri dell' homo) (1858). «Ἡ φιλοσοφία» (τόμ. 2), «Φιλολογικαὶ μελέται περὶ τοῦ Βύρωνος καὶ Γκαίτε» κ.λ.π.

Ματτεότι (Ἰάκωβος Matteoti).—Εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων Ἰταλῶν ἡγετῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, γεννηθεὶς τὸ 1885 ἐν Φράττα Πολεξίνε, ἐκ γονέων πλουσιωτάτων. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βολωνίας. Ὁπιδὸς τῆς θετικῆς ἐγκληματολογικῆς σχολῆς ἀντελαμβάνετο τὸ ἐγκλημα ὡς θλιβερόν ἀποτέλεσμα τῶν κακῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν. Νεώτατος ἤρχισε τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἔχων ὡς πρόγραμμα τὴν ἀπελευθέρωσιν

τοῦ προλεταριάτου καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Ματτεότι ἦτο ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἀρχηγοὺς τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Νομομαθῆς καὶ οἰκονομολόγος, ἐπίμονος μελετητῆς τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων, ρήτωρ ψυχραίμος καὶ ἀκούρατος, ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν μετριοπαθῶν σοσιαλιστῶν, δηλαδὴ τοῦ Ἰταλικοῦ λαμπορισμοῦ, ὅστις μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Τουράτι εἶχεν ἀποσχισθῆ ἀπὸ τοὺς μαξιμαλιστὰς καὶ τοὺς κομμουνιστὰς. Διεκρίθη διὰ τὴν μαχητικότητά του ἐναντίον τοῦ φασιστικοῦ καθεστώτος, θεωρούμενος εἰς ἐκ τῶν ἐπικινδυνωδιστέρων πολεμίων αὐτοῦ. Ἐνεκα τούτου, κατόπιν σφυδροτάτης ἀγορεύσεως (30 Μαΐου 1924) διὰ τῆς ὁποίας κατήγγελλε ἐκλογικὰ ὄργια τῶν φασιστῶν καὶ ἐν ἀνσμοίῃ νέας ἀγορεύσεώς του διὰ τῆς ὁποίας ἐθρυλεῖτο ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προβῆ εἰς σοβαρὰς ἀποκαλύψεις, ὁμὰς φανατικῶν φασιστῶν, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον τοῦ φασιστικοῦ κόμματος, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ρ. Ντουμίνι, συνέλαβεν αὐτὸν τὴν 10ην Ἰουνίου 1924 ἐξερχόμενον τῆς οἰκίας του καὶ εἰσαγοῦσα αὐτὸν βιαίως ἐντὸς ἀναμένοντος αὐτοκινήτου, τὸν ἐδολοφόνησεν ἐντὸς αὐτοῦ διὰ ροπαλοῦ καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τοὺς ἔξω τῆς Ρώμης ἀγρούς, ὅπου καὶ τὸν ἔθαψε. Τὸ πτώμα αὐτοῦ μετὰ ματαίας ἀναζητήσεις, οἵτινες ἐκράτησαν ἐν μεγάλῃ συγκινήσει καὶ ἀγωνίᾳ τὴν ἰταλικὴν καὶ διεθνή κοινὴν γνώμην, ἀνευρέθη τὸν Αὐγούστου καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γεννετείᾳ αὐτοῦ Φράττα Πολεξίνε ἐν μεγάλῃ συγκροῆ σοσιαλιστῶν. Ἐκ τῶν πρώτων ἀνακρίσεων ἀπεδείχθησαν ἐνεχόμενοι εἰς τὴν δολοφονίαν ἀνώτατοι φασιστικοὶ ὑπάλληλοι ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ κυβέρνησις περιέβαλλε μὲ τὴν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην της. Ἡ δολοφονία αὕτη ἔσχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Φίντσι, τοῦ ὑφυπουργοῦ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Ἀτσέρμπο, τὴν σύλληψιν τοῦ

διευθυντοῦ τοῦ γραφείου τοῦ τύπου Κ. Ρότσι, τοῦ διευθυντοῦ τῆς φασιστικῆς ἔφημερίδος «Ἴταλικὸς Ταχυδρόμος» Φ. Φιλιππέλι, τοῦ γραμματέως τοῦ φασιστικοῦ κόμματος Μαρινέλλι καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας Ρώμης, προεκάλεσε δὲ σφοδρότατος σ' ἐζητήσεις τόσον ἐν Ἰταλίᾳ, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ ὅπου ἡ κοινοβουλευτικὴ ὁμάς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, ἐψήφισε τῇ συμμετοχῇ τοῦ πρωθυπουργοῦ Μακντόναλντ ἡμερησίαν διάταξιν ἐκφράζουσαν τὴν ἀγανάκτησίν της.

Ὁ Ματτεότι ἔγινε τὸ σύμβολον τοῦ ἀντιφασισμού. Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ κόσμου ἰδρύθησαν σύλλογοι, μορφωτικὰ ἰδρύματα, λέσχαι κλπ. μετὰ τὸ ὄνομά του.

Μάϋρ (Μιχαὴλ Mayr).— Διαπρεπὴς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς τῆς Αὐστρίας (1864—1922). Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν προσχωρήσας εἰς τὰς τάξεις τοῦ αὐστριακοῦ χριστιανοσοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ 1900 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ Ἰνσπρουκ, τὸ δὲ 1908 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τοῦ χριστιανοσοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Τυρόλου. Μετὰ ἓν ἔτος εἰσηλθεν εἰς τὴν αὐστριακὴν βουλὴν διατελέσας βουλευτὴς μέχρι τοῦ 1911. Ὄταν ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέλος του καὶ ἡ Αὐστρία ἐζήτησεν εἰρήνην ἀπὸ τοὺς Συμμάχους, ὁ Μάϋρ διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς σχηματισθείσας ὑπὸ τοῦ κόμματός του κυβερνήσεις, τὸ δὲ 1919 διωρίσθη κυβερνητικὸς ἐπίτροπος παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ διὰ τὴν συνταγματικὴν καὶ διοικητικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ νέου αὐστριακοῦ κράτους. Τὸ καταρτισθὲν καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς συνέλευσεως τοῦ 1920 σύνταγμα φέρει τὴν ὑπογραφήν του. Τὸ 1920 ἐοχημάτισε κυβερνήσιν διατηρήσας καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἔξωτερικῶν. Ὑπὸ τὴν ἰδιό-

τητα τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως μετέβη εἰς Βέρνην, Παρισίους καὶ Λονδίνον διὰ τὴν παροχὴν οικονομικῆς συνδρομῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε. Ἐπιστρέψας ὁμως εἰς Βιέννην τὸ 1921 ὑπέβαλε τὴν παραιτήσιν τῆς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήσεως, διότι παρὰ τὴν θέλησίν του διενεργήθη δημοψήφισμα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Αὐστρίας μετὰ τῆς Γερμανίας. Ὁ Μάϋρ διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεὺς ἱστορικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν: «Εἰς μνήμην τοῦ Ἀνδρέα Χόφερ» (1899), «Αἱ σχέσεις τοῦ Γερμανικοῦ Τυρόλου πρὸς τὴν Ἰταλίαν» (1901) κ.ά.

«**Μαύρη Χείρ**» (Τσέρνα Ρουχο).— Σερβικὴ ἐθνικιστικὴ ὀργάνωσις ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σέρβου δημοσιογράφου Λιούπα Γιοβάνοβιτς Τσιούπα. Τὰ πρῶτα μέλη τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς ἦσαν ἀξιωματικοὶ τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. Οἱ σκοποὶ της δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἀπολυτρωτικοί, ἀλλὰ μᾶλλον πανσλαυϊστικοί. Τὰ μέλη τοῦ συνδέσμου τούτου εἶχον ὡς πρόγραμμα τὴν ἐπιδιώξιν τῶν σκοπῶν τῶν ἀκόμη καὶ ἐναντίον τῶν ξένων πολιτικῶν ἢ κυβερνήσεων, πού θ' ἀντετάσσοντο κατὰ τῆς πανσλαυϊστικῆς ἐνώσεως.

Ἡ «Μαύρη Χείρ» εἶχε πολυκύμαντον ἱστορίαν, ἔπαιξε δὲ πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς πολιτικῆς τῆς Σερβίας κατὰ τὰ προπολεμικὰ ἔτη. Εἰς τὰς τάξεις της εἶχαν προσχωρήσει οἱ ἰσχυρότεροι παράγοντες τοῦ στρατοῦ, ὀρχηγός της δὲ ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον ὁ συνταγματάρχης Ν. Ντημητρέβιτς—Ἄπας, ἓνας ἐκ τῶν δολοφόνων τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ὀβρένοβιτς καὶ τῆς συζύγου του Δράγας. Ἡ ἀγριότης, μετὰ τὴν ὁποῖαν διεπράχθη ἡ δολοφονία ἐκείνη, ἢ πρωτοφανὴς εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν, ἀποδεικνύει τὴν σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων πού μετείχον εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς «Μαύρης Χειρός».

Ἄλλὰ ἡ ἐπίδρασίς της εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπῆρξεν ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα.

Ὅλαι αἱ κυβερνήσεις ἦσαν ὑποχείριοι τῆς, ὃ δὲ Πάσιτς ὀφείλει τὴν ἐπικράτησίν του εἰς αὐτὴν καὶ μόνην. Ὁ πολιτικὸς οὗτος ὑπέκυπτεν ἐν ἀρχῇ εἰς ὅλας τὰς ἰδιοτροπίας τῶν ἰθυόντων τὴν ὀργάνωσιν. Ἄλλως τὲ ἦτο, ὡς γνωστὸν, καὶ ὁ ἴδιος ἐθνικὸφρων τῆς παλαιᾶς σχολῆς, πανσρβιστῆ. Ὅταν ὁμως ἀντελήφθη ὅτι ἡ «Μαύρη Χείρ», ἀληθινὸν κράτος ἐν κράτει ἠπέλλει νὰ σαλεύσῃ τὰς βάσεις τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας του, ἐσκέφθη ν' ἀντιδράσῃ ἀποφασιστικῶς. Καὶ ὁ καλύτερος τρόπος ἀντιδράσεως ἦτο ἡ δημιουργία ἀντιρόπου ὀργανώσεως, προερχομένης ἐπίσης ἀπὸ τὸν στρατόν. Εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ὑπῆρχαν πολλοὶ δυσηρεστημένοι ἐκ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς «Μαύρης Χειρός». Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀξήθεισα εἰς τὸ μεταξὺ κομματικὴ ἰσχὺς τοῦ Πάσιτς τοῦ εἶχε προσπορίσει ὀπαδοὺς ὅχι μόνον εἰς τὸν στρατόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λαόν. Καὶ στηριζόμενος εἰς τοὺς ὀπαδοὺς του, ἰδίᾳ τοὺς στρατιωτικούς, ἱδρυσεν εἰς ἀντίδρασιν τῆς «Μαύρης Χειρός», καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ντημητρέβιτς, τὴν «Λευκὴν Χεῖρα», τὴν περιβόητον «*Μπέλλα Ροῦκα*» (βλ. λ.).

Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ντημητρέβιτς, αἱ δύο ὀργανώσεις συνεπλέκοντο συχνότατα. Ἀλλεπάλληλοι φάνοι ἐπρόδιδον τὴν μυστικὴν αὐτὴν, ὅσον καὶ θανάσιμον, σύγκρουσιν, ἡ ὁποία ἐστοίχισεν εἰς τὸν σερβικὸν στρατόν τὴν ἀπώλειαν ἐκλεκτῶν στελεχῶν του. Ἦτο προφανές ὅτι ἡ μία ἐκ τῶν δύο ὀργανώσεων ἔπρεπε νὰ λείψῃ, διὰ νὰ ἀνακτήσῃ ὁ σερβικὸς στρατὸς τὴν ἐνότητά του καὶ ἡ σερβικὴ πολιτικὴ τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὰς περιστάσεις ἀνεξαρτησίαν.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ τρομοκρατικὴ ἰσχὺς τῶν δύο ὀργανώσεων, ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι, καθ' ἃ εἶναι ἐξηκριβωμένον ἡ «Μαύρη Χείρ» ἐσκηνοθέτησε, μαζὶ μὲ τὴν ἐθνικὴν σερβικὴν ὀργάνωσιν τῆς «Ναρόντα Ὀντμπράνα» (ἐθνικὴ ἄμυνα), τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀρχι-

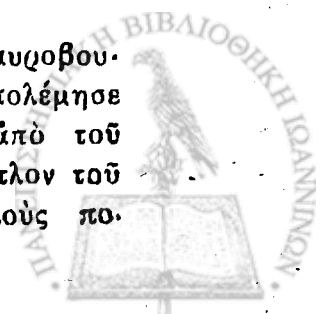
δουκὸς Φραγκίσκου—Φερδινάνδου εἰς τὸ Σεράγεβον, ἡ ὁποία ἐξαπέλυσε τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

Καθ' ἃ λέγεται, εἶχε διαπιστωθῇ ὡσαύτως, ὅτι ἡ «Μαύρη Χείρ» ἐπίσης ὀργάνωσε τὰς ἀποπείρας ἐναντίον τοῦ Κάιζερ Γουλιέλμου καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰταλοῦ βασιλέως Βίκτωρος Ἐμμανουήλ.

Τὰ ὀνόματα τῆς «Μαύρης Χειρός», ὡς καὶ τῆς «Λευκῆς» ἀναφέρονται εἰς τὰ πλεῖστα τῶν διπλωματικῶν ἐγγράφων, πού ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων εἰς τὰς παραμονὰς τῆς κηρύξεως τοῦ μεγάλου πολέμου. Τὸ αὐστριακὸν πρὸς τὴν Σερβίαν τελεσίγραφον τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1914, ἠξίωνε ρητῶς τὴν διάλυσιν τῆς «Ναρόντα Ὀντμπράνα», ὡς καὶ τῆς «Μαύρης Χειρός». Ἐπίσης, ἡ κυβέρνησις τῆς Β. ἐννης ἐζήτησε, πλὴν ἄλλων, καὶ τὴν ἄμεσον σύλληψιν τοῦ Ντημητρέβιτς Ἄπι, μετὰ τὸν τυφεκισμόν τοῦ ὁποίου διελύθη ἡ «Μαύρη Χείρ». (βλ. *Ντημητρέβιτς*).

Μαυροβούνιον.—Χώρα εἰς τὰ ΒΔ. τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ἀποτελοῦσα μέχρι τοῦ 1918 ἀνεξάρτητον κράτος, ἔκτοτε δὲ τμῆμα τῆς Νοτιοσλαβίας. Ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος, ἰδρύθη εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἀνεξάρτητον σλαβικὸν κράτος, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζέτα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ κράτους τοῦ Μαυροβουνίου. Τὸ Μαυροβούνιον διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1697 ἐτέλει ὑπὸ τὸν ἐκάστοτε μητροπολίτην (βλάδικαν). Διεξήγαγε μακροὺς ἀγῶνας κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀπὸ τοῦ 1831 ὀργανώθη εἰς συγχρονισμένον κράτος, πρωτηγωνίστησε δὲ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Σλαύων τοῦ Νότου.

Ὁ τελευταῖος ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου Νικόλαος (Νικήτας) ἐπολέμησε πολλάκις κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ 1862, καὶ τὸ 1910 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Κατὰ τοὺς βολκανικοὺς πο-

λέμους τὸ Μαυροβούνιον μετέβη τοῦ πολέμου, κατὰ τῆς Τσερκίας, κατὰ τὸν παγκόσμιον δὲ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Σερβίας καὶ ὑπέστη τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνην τύχην. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου συνέδριον ὀργανωθὲν εἰς Ποδγορίτσαν, ἐνεργαίαις τῆς Σερβίας, ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν τοῦ Μαυροβουνίου μὲ τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ τὴν ἔκπτωσιν τῆς δυναστείας τῶν Πέτροβιτς. Οὕτω ἐξέλιπε τὸ βασίλειον τοῦ Μαυροβουνίου.

Μαυρογένους (Μαντώ).— Ἡρωὶς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, θυγάτηρ τοῦ Νικολάου Μαυρογένους. Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως κατήλθε μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς εἰς Μύκονον. Ἐδρασε ποικιλοτρόπως κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐξοπλίσασα δύο πλοῖα καὶ στρατιωτικὸν σῶμα δι' ἰδίων τῆς ἐξόδων. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους ὁ Καποδίστριας τῆς ἀπένειμεν ἐπιτιμον βαθμὸν ἀντιστρατήγου, ἐπὶ Κωλέτη ὁμῶς ἀπηλάθη εἰς Μύκονον ἐξ ἀφορμῆς τῶν σχέσεών τῆς μετὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντη. Ἀπέθανε τὸ 1848 ἐν μεγάλῃ πενίᾳ.

Μαυροκορδάτος ἢ *Μαυρογορδάτος*.— Ὄνομα ἐπιφανοῦς βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἧς πολλὰ μέλη διέπρεψαν ἐν τῇ διπλωματίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ.

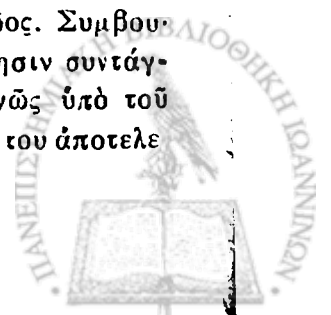
1.— **Ἀλέξανδρος**. Μέγας Λογοθέτης καὶ μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, (1636—1709). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπήλαυε μεγάλων εὐνοιῶν εἰς τοὺς κύκλους τῶν πασάδων. Ἡ ἔκτακτος μόρφωσις αὐτοῦ ἐγένετο ὄφορμὴ νὰ διορισθῇ μέγας λογοθέτης καὶ ἔπειτα μέγας διερμηνεὺς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀξίωμα διετήρησεν ἐπὶ 36 ἔτη, λαβὼν καὶ τὸν τίτλον τοῦ «ἐξ ἀπορρήτου» καὶ συγκαταλεχθεὶς εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡγεμόνων. Ὡς πληρεξούσιος τῆς Πύλης υπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Κάρολιτς. Ὑπῆρξεν ἀνὴρ λόγιος συγγράψας ἱατρικά, ἱστορικά καὶ γραμματικά ἔργα

καὶ πολλαχῶς εὐεργετήσας τὰς καταδυναστευομένας ὑπὸ τῶν Τούρκων πασάδων ἑλληνικὰς κοινότητας.

2.— **Ἀλέξανδρος**. Ἀγωνιστὴς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ πολιτικός, πολλάκις γενόμενος πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος (1791—1865). Τυχὸν ἀρίστης παιδείας διετέλεσεν ἐπὶ ἡγεμόνος Ι. Καρατζᾶ τῆς Βλαχίας πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Φοβηθεὶς τοὺς Τούρκους κατέφυγε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν ὁπόθεν ἔσπευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐδρασε σπουδαίως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Μεσολογίου καὶ ὡς διπλωμάτης ὑπὲρ τῶν δικαιῶν τοῦ ἐπαναστατημένου ἔθνους.

Ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐν Μεσολογγίῳ συνελούσεως τὸ 1821 πρόεδρος τῆς μελολύσης νὰ διοικῇ τὴν χώραν γερουσίας, ὕστερον πρόεδρος τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐθνικῆς συνελούσεως καὶ πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς εἰς Ἡπειρὸν ἀτυχοῦς ἐκστρατείας καὶ ὁργανωτὴς καὶ ἐμπυχωτῆς τῆς ἐποποιίας τοῦ Μεσολογγίου. Ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπαναστάσεως, πολλάκις υπεχώρησεν ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων του, οἱ ὅποιοι τὸν ἀπεκάλουν χαρακτηριστικῶς «καλαμαράν», ἀποποιηθεὶς καὶ ἀξιώματι διὰ νὰ μὴ γίνῃ σίτιος διαιρέσεως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰμπραήμ εἰς Πελοπόννησον, μετακληθεὶς ἐκεῖ ὡς πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ ἐπέμβασιν τῆς Ἀγγλίας πρὸς εἰρήνευσιν. Καίτοι ἐδέχθη εὐφροσύνως τὸν διορισμὸν τοῦ Καποδίστρια ὡς κυβερνήτου, δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ φίλος αὐτοῦ ταχθεὶς μὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους.

Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς καὶ πρέσβυς εἰς Εὐρώπην. Τὸ 1841 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος νὰ ἐπιληφθῇ τῆς τακτοποιήσεως τῶν ἐκρῶθμων πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος. Συμβουλεύσας ὁμῶς τὴν παραχώρησιν συντάγματος, δὲν ἠκούσθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ὑπουργεῖον του ἀποτελε

σθὲν ἀπὸ εἰδικοτάτου ἀνδρὸς ὑπεχρεώθη νὰ παραιτηθῆ μετ' ὀλίγον. Ἐπὶ τῆς μεταπολιτεύσεως τὸ 1843 ἦτο πρέσβυς ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσεκλήθη δὲ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐσχημάτισε τὸ ὑπουργεῖον τὸ 1844. Ἐκτοτε ἐγένετο δις πρωθυπουργός, μὴ εἰσακουόμενος ὁμως ὑπὸ τοῦ βασιλέως προετίμησε νὰ παραιτηθῆ τῆς ἐνεργουῦ πολιτικῆς. Παρέμεινεν ἀπὸ τὸ 1850 ἰδιώτης καὶ ἀπέθανε ἐν Αἰγίνῃ.

Μαυρομιχάλης. — Ἐπιφανὴς οἶκος τῆς Μάνης πολλὰς προσενεγκὼν ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος καὶ τῶν ἀγῶνα.

1.—*Ἰωάννης ἢ Σκυλογιάννης.* Ἀγωνιστὴς ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος. Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὁρλώφ (1767), διαφωνήσας δὲ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἐξαπάτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ χωρισθεὶς ἵδρυσεν ἴδιον στρατόπεδον, εἰς τὸ ὄχυρόν Μελίσουργον ἐκεῖ δὲ πολεμήσας πρὸς πολλαπλασίους ἐχθρούς συνελήφθη ἡμίκαυστος καὶ κατεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ του.

2.—*Πέτρος* ὁ ἐπικαλούμενος *Πετρόμπεης* (1765—1848). Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὴν ἐπιβλητικότητά του καὶ τὰ μεγάλα προτερήματά του, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα κατώρθωνε νὰ διατηρῆ ἡνωμένην τὴν μεγάλην οἰκογένειαν. Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν κλεφτῶν παρέσχεν εἰς πλείστους ἄσυλον καὶ προστασίαν καὶ ἄλλους ἐφυγάδευσεν. Συνδεδεὶς διὰ τῶν καταφυγόντων εἰς Ἐπτάνησον ἀνταρτῶν μετὰ τοὺς Γάλλους, ἀσμένως ἀπεδέχθη τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος καὶ ἐργάσθη δραστηρίως ὑπὲρ αὐτοῦ. Διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὴν περιπετείαν τοῦ 1805—1807 καὶ περιεβλήθη τὸ 1816 μετὰ τὸ ἀξίωμα τῆς μὲν μπουγῶ. Εἰργάσθη ἐπίσης δραστηρίως διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Μάνης καὶ τὴν κατάπαυσιν τῆς πειρατείας. Εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ Χρυσοσπάθη. Τοῦτο περιήλθε, ἄγνωστον πῶς, εἰς γνῶσιν τῶν ἐν Κων-

σταντινουπόλει ἀπεστάλη δὲ ὁ διερμηνεὺς τοῦ στόλου Νικόλαος Μουρούζης νὰ ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις, αἱ ὁποῖαι ὁμως εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν.

Τοῦτο διήγειρε τὴν δυσπιστίαν του πρὸς τὴν Φιλικήν, δὲν θὰ ἐπέιθετο δὲ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν Μάνην, ἰδίως μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ ἐν Ρωσίᾳ ἀπεσταλμένου του Κυριακοῦ Καμαρινοῦ, ἐὰν κατὰ τὴν ὑστάτην στιγμήν δὲν ἔφθανον οἱ δύο ὁμηρεύοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει υἱοὶ του νὰ τὸν βεβαιώσουν, ὅτι καιρὸς πλέον ὑποχωρήσεως δὲν ὑπῆρχε. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μανιατῶν ἐνεκαίνιασε διὰ τῆς ἐν Καλάμαις δράσεως τὴν ἐπανάστασιν. Εἰς τὴν ἐν Κολτεζαῖς συγκροτηθεῖσαν πελοποννησιακὴν γερουσίαν ἐξελέγη πρῶτος πρόεδρος ἔκτοτε διεκρίνετο ὡς πρῶτος τῶν βουλευφόρων τῆς Πελοποννήσου. Ἐν τούτοις εἶχεν ἀπολέσει τὴν πεποίθησιν ὡς πρὸς τὰ τελούμενα, δι' ὃ καὶ διήγειρεν ὑπονοίας οἵτινες ἐξίχθησαν καὶ μέχρι κατηγορίας ἐπὶ προδοσίᾳ. Διῶδὼν τὸν μέγιστον ἀπὸ τοῦ Ἰμπραήμ κίνδυνον σπευσεν εἰς τὰς Κιτιὰς καὶ ὠργάνωσε τὴν ἄμυναν.

Καὶ ἀληθεύει μὲν ὅτι ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τὸν Ἰμπραήμ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξαπατήσεως τοῦ ἀμειλίκτου ἐπιδρομέως. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀναληφθεῖσα, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, πείσμων ἐκτρατεία τοῦ Ἰμπραήμ ἐναντίον τῆς «καταπατησάσης τὰς συμφωνίας τῆς» Μάνης, τὴν ὁποίαν διὰ κρατεροῦ ἀγῶνος κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ ὁ Μαυρομιχάλης. Μετὰ τὸν ἀγῶνα, ἀσμένως ἐδέχθη τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδίστρια, ὡς μέλλοντος νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν ποθητὴν πειθαρχίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς προστάτην τῶν Μανιατῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων διετέθη ἀπ' ἀρχῆς ὁ κυβερνήτης, ἠσθάνετο ἄμετρον εὐθύνην ἐναντι τῶν παραγκωνιζομένων Μανιατῶν, οἵτινες δὲν ἠνόουν ὅτι ἡ θέσις των εἰς τὸ ἐλεύθερον

κράτος δὲν ἐπέβαλλε μόνον δικαιώματα καὶ προνόμια ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις. Ἐντεῦθεν ἡ ζωνρὰ δυσαρέσκεια καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις τοῦ Μαυρομιχάλη δὲν ἤργησε νὰ προκαλέσῃ δυσμένειαν καὶ τέλος τὴν ὑπὸ τύπον ὑτοχρεωτικῆς παραμονῆς ἐν Ναυπλίῳ ἀληθῆ κράτησίν του. Κατὰ τὰ γεγονότα τῆς Μάνης τοῦ 1830 δραπετεύσας διὰ νὰ ἀποβιβασθῆ εἰς Κιτιριάς, συνελήφθη μετὰ περιπετειώδη πλοῦν ὑπὸ τοῦ Κανάρη καὶ ὠδηγήθη εἰς Ναύπλιον.

Ἐκεῖ ἡ μήτηρ του ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπιείκειαν τοῦ κυβερνήτου. Καὶ ἐκάλεσε μὲν τοῦτον παρ' αὐτῷ ὁ Καποδίστριας, ἀλλ' ἄγνωστον διατὶ καὶ συνεπεία τίνος παρεξηγήσεως τὸν ἀπέστειλε πάλιν εἰς τὰς φυλακὰς. Συνέπεια τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ὑπῆρξεν ἡ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μαυρομιχάλη Γεωργίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν καὶ τὴν τραγικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Γεωργίου, μαθὼν ὅτι ἡ Μάνη ἐξηγέρθη διὰ τὰ τελεσθέντα, ἐζήτησε τὴν κατάπυσιν τῶν ταραχῶν. Τὸ 1832 ὁ Λύγουσιης Καποδίστριας, πεισθεὶς περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Μαυρομιχάλη, ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν. Ἐκτετε δὲ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσανσαν πολυαρχίαν κατέβαλε πάντοτε προσπαθείας κατευνασμοῦ τῶν πνιυμάτων καὶ τῶν ἀντιθέσεων. Ἐπὶ ἀντιβασιλείας ἔτυχεν ἰδιαιτέρας εὐνοίας, γινόμενος σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γερουσιαστής, ἐτάχθη δὲ εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν πολιτικῶν.

3.— *Κυριακούλης*. Ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη Διεκρίθη ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸν ἀγῶνα. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας εἰς Ἀττικὴν καὶ Εὐβοίαν καὶ ἠκολούθησε μετὰ 500 Μανιστῶν τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδαῶνα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐστάλει δὲ παρ' αὐτῶν ὅπως ἀπελευθερώσῃ τὸ πολιορκούμενον Σοῦλι. Ἐκεῖ ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἔπεσε.

4.— *Κωνσταντῖνος*. Ἐκ τῶν γεν

ναίων πολεμιστῶν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη. Ἐξῶθεν τοῦ Ναυπλίου, ἀνεχίτισε τὸ θῆρος τοῦ 1826 τὰς ὀρδῆς τοῦ Ἰμπραήμ καὶ ἔσωσε τὴν κατάστασιν.

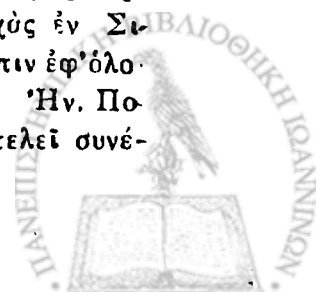
Βαρῆως φέρων, τὸν παραγκωνισμὸν τῆς οἰκογενείας του, μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Καποδίστρια, προίβη μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πετρόμπεη Γεωργίου εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου. Τρουμετισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκμανέντος πλήθους, ἀπειλειώθη διὰ σφαίρας τοῦ στρατηγοῦ Φωτομάρα.

5.— *Κυριακούλης*. Ἐγγονος τοῦ προηγουμένου (1849—1916). Ἐσοῦδασε πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς Οἰτύλου τὸ 1879. Ὑπῆρξεν ὀπαδὸς τοῦ Κουμουνοῦρου καὶ εἶτα τοῦ Θ. Δεληγιάννη, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματός του. Ἐχρημάτισεν ἐπανελημμένως ὑπουργός. Πρωθυπουργὸς ἐγένετο τὸ 1909, μετὰ τὸ κίνημα τοῦ Γουδί. ἀλλ' ἠναγκάσθη ἔνεκα προστριβῶν με τοὺς στρατιωτικὸς νὰ παραιτηθῆ (1910). Ἐκτοτε ἀπεχώρησε τῆς ἐνεργου πολιτικῆς.

6.— *Πέτρος*. Υἱὸς τοῦ Κυριακούλη γεννηθεὶς τὸ 1887. Ἐσοῦδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς Λακωνίας τὸ 1910. Διετέλεσεν ἐπανελημμένως ὑπουργὸς ἐπὶ κυβερνήσεων Δ. Ράλλη, Ν. Καλογεροπούλου καὶ Δ. Γούναρη.

7.— *Περικλῆς Πιερράκος*. Υἱὸς τοῦ ἀντιστρατήγου Νικολάου Πιερράκου Μαυρομιχάλη. Στρατιωτικὸς, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἐχρημάτισεν ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἐβρου (1923) καὶ ἐπανελημμένως ὑπουργός. Τὸ 1929 ἐξελέγη ἀριστίνδην γερουσιαστής.

Μαφία. — Μυστικὴ παρόνομος ὀργάνωσις ἰδρυθεῖσα κατ' ἀρχὰς ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐξαπλωθεῖσα κατόπιν ἐφ' ὅλοκληρου τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀποτελεῖ συνέ-

χειαν τῶν μισθοφορικῶν ἐνόπλων ὁμάδων τὰς ὁποίας διετήρουν ἐν Σικελίᾳ αἱ φεουδαλικαὶ οἰκογένειαι μέχρι τοῦ 1812, ὅποτε ὁ Φερδινάνδος τῆς Νεαπόλεως παρεχώρησεν εἰς τὴν νῆσον σύνταγμα καὶ κατήργησε τὴν φεουδαρχίαν. Τὰ πλείστα τότε τῶν φεουδαρχικῶν ἐνόπλων σωμάτων κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, μεταβληθέντα εἰς ληστρικὰς συμμορίας. Ὁ Φερδινάνδος εὐρισκόμενος ἐν ἀδυναμίᾳ ὅπως ἐξολοθρευθῆ τὰς συμμορίας ταύτας, ἠναγκάσθη νὰ τὰς προσεταιρισθῆ καὶ νὰ τὰς ὀργανώσῃ εἰς εἶδος χωροφυλακῆς τῆς ὑπαίθρου, προσπαθῶν συγχρόως νὰ ἀντεπεξέλθῃ δι' αὐτῶν καὶ ἐναντίον τῶν ἐνεργειῶν τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ὑποθλαπόμενης δημοκρατικῆς μερίδος. Τὰ ἔνοπλα ὁμοῦς ταῦτα σώματα ταχέως μετεβλήθησαν εἰς τρομοκρατικά καὶ κατέληξαν νὰ δρῶσι δι' ἴδιον λογαριασμόν. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Σικελίας, τὰ σώματα ταῦτα ἐξηκολούθησαν νὰ δρῶσιν ἐν τῷ κρυπτῷ συνειωθέντα δὲ εἰς μεγάλην ὀργάνωσιν, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἐν Νεαπόλει δρᾶσαν *Καμόρρα* (βλ. λ.), κατέστησαν ἰσχυρότατος παράγων ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ κοινωνικῇ ζωῇ τῆς χώρας. χάρις εἰς τὴν αὐστηροτάτην πειθαρχίαν καὶ τὸ πλήρες σύστημα εἰδικοῦ ἀγράφου κώδικος, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ δρῶσι τὰ μέλη αὐτῆς. Τὰ μέλη τῆς Μαφίας καλοῦνται μαφιόζοι (*mafiosi*) καὶ διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὰ «τιμημένα παλληκάρια» (*giovanni d' onore*), ἅτινα ἀποτελοῦν τὴν ἀνωτέραν, οὕτως εἰπεῖν, τάξιν τῆς ὀργανώσεως, καὶ εἰς τοὺς «ληστὰς» (*malandrini*), οἵτινες ὑποτελοῦν τὴν κατωτέραν τάξιν καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκλέγονται οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν βιαιῶν ἀποφάσεων καὶ ἐπιχειρήσεων. Τὰ μέλη ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν οἵτινες ἀπέδειξαν ἤδη τὴν κατὰ τῶν νόμων καὶ τῶν νομίμων ἀρχῶν ἀνίστασίν των καὶ τὴν ἀνδρείαν των εἰς παλληκαρισμούς, γίνονται δὲ δεκτὰ μετὰ

δοκιμασίαν εἰς μονομαχίαν διὰ μυχαιρίου μετὰ τινος ἐκ τῶν ἤδη μεμνημένων. Ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ καταφεύγουν οὐδέποτε καὶ δι' οἰανδήποτε αἰτίαν εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ ἀρνοῦνται πᾶσαν μαρτυρίαν ἐπὶ δικαστηρίου, νὰ ἐπιζητοῦν τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ δικαίου των διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν, νὰ ὑποστηρίζουν τοὺς καταδιωκομένους ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, νὰ παρεμποδίζουσιν τὰς συλλήψεις τῶν πολιτικῶν ἢ τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν κτλ. Οἱ φόνοι καὶ αἱ κλοπαὶ ἀπαγορεύονται, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ἐκδικήσεως. Οἱ προδότες ἢ ἀπειθήροιστοι μεταξὺ τῶν μελῶν τιμωροῦνται δι' ἀμέσου θανάτου. Τὰ μέλη τῆς Μαφίας τελοῦν κατὰ περιουχὸς ὑπὸ ἀρχηγούς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται τυφλὴ ὑπακοή. Λόγω τῆς ἀδυναμίας τῶν κυβερνήσεων ὅπως ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν καὶ τῆς τρομοκρατίας τὴν ὁποίαν ἐξήσκει ἡ Μαφία, πλείστοι ἰδιοκτῆται καὶ γαιοκτῆμονες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, νὰ λαμβάνουν τὰ μέλη αὐτῆς ὡς φύλακας τῶν κτημάτων των, ὡς κηπουροὺς κτλ. καὶ νὰ πληρῶνουν ὠρισμένον φόρον χάριν τῆς ἀσφαλείας των. Οἱ ἀρνούμενοι ὑφίσταντο ἀγρίαν τὴν ἐκδίκησίν των. Ἐπίσης ἡ Μαφία εἶχε καταστῆ δημοφιλεστάτη παρὰ τῷ λαῷ, ἐπειδὴ, ὑπέικουσα εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν νὰ ἀντιστρατιύεται πρὸς πᾶσαν καταδιωκτικὴν ἐνεργειαν τῶν κυβερνήσεων, ὑπεστήριξε καὶ ἐπροστάτευε τοὺς καταδιωκομένους πτωχοὺς πολίτας, οἱ ὅποιοι ὑφίσταντο ἀπηνεῖς καταδιώξεις, διότι, ἔνεκα τῆς μεγάλης δυστυχίας ἣτις ἐμάστιζε τὴν Σικελίαν, οἱτοὶ εὐρίσκοντο εἰς πλείστας περιστάσεις ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐκπληρῶνουν τὰς πρὸς τὸ κράτος ὑποχρεώσεις των ἢ ἐξηναγάζοντο νὰ προβαίνουν εἰς πράξεις (φόνους, κλοπὰς κτλ.) συναγομένας τὴν δίωξιν ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Ἡ δημοφιλία αὕτη καὶ ἡ τρομοκρατίαις τῶν πλουσίων εἶχον καταστήσει τοὺς μαφιόζους σχεδὸν ἀσυλλή-

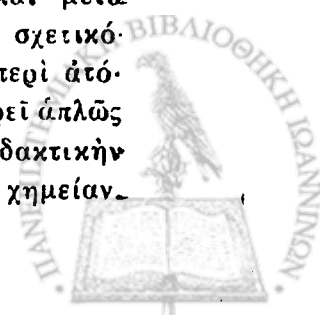

πτους και παντοδυνάμους, τὴν δὲ Μαφίαν κράτος ἐν κράτει, ὅπερ εἰς μάτην αἱ διάφοροι κυβερνήσεις προσεπάθουν νὰ καταλύσῃν καὶ νὰ ἐξοντώσῃν. Κατ' ἀρχῆς ἡ Μαφία ἐνεφανίσθη ἐν Πατέρῳ καὶ εἰς τὰ περίεξ αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἔλαβε μεγίστην ἔκτασιν, ὥστε νὰ περιλάβῃ καὶ μέλη τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας τῶν μεγαλοπόλεων, ἐπιστήμονας, ἀξιωματικούς, ἀνωτέρους ὑπαλλήλους καὶ πολιτικούς. Πολλὰκις οἱ πολιτευόμενοι ἐχρησιμοποίησαν τοὺς μαφιόζους, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐταὶ οἱ κυβερνήσεις ἐστηρίχθησαν ἐπ' αὐτῶν, διὰ νὰ πατάξουν λαϊκὰς ἐξεγέρσεις ἢ τοὺς πολιτικούς των ἀντιπάλους. Κατὰ τοὺς νέους χρόνους ἡ Μαφία ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ συμπαγῆ ὀργάνωσιν, δρῶσα κυρίως κατὰ μεμονωμένα τμήματα εἰς διαφόρους περιοχάς.

Μάχ (Ἑρνέστο; Mach). — Μέγας Αὐστριακὸς φυσικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὸ 1838 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1916. Εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἐν Γκρατς, εἶτα ἐν Πράγῃ καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Βιέννῃ. Αἱ ἔρευναί του ἀναφέρονται εἰς τὴν φυσιολογίαν τῶν αἰσθήσεων, τὴν θεωρίαν τῶν παραστάσεων, τὴν κίνησιν, τὴν ψυχοφυσικὴν, τὴν θεωρίαν τῶν παλμικῶν κινήσεων καὶ τῆς βαλλιστικῆς, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν θεωρίαν τῆς φυσικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπλούτισε μεγάλως διὰ πολυπληθῶν μεγαλοφυῶν ἀναλύσεων καὶ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως νέων σχέσεων καὶ ἀξιολόγων παρατηρήσεων ἱστορικῆς φύσεως. Ὁ Μάχ εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ περὶ ἀτόμων θεωρία εἶχε λάβει τεραστίαν ἔκτασιν ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἐσημείωνεν ἀλληπαλλήλους ἐπιτυχίας, κατεπολέμει ἐνεργῶς τὴν θεωρίαν τῆς πραγματικῆς, ἀντικειμενικῆς ὑπάρξεως τῶν ἀτόμων, τὴν ὁποίαν ἐχώρα κτήριζε «μυστικὴν». Ἀπαντῶν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ «ὑποκειμενισμοῦ του», τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ μέγας Γερμανὸς φυσικὸς

Μ. Planck, ὁ Μάχ ἔλεγε: «ἡ διαφωνία, ἡ ἐκδηλωθεῖσα μέχρι τοῦδε, συνίσταται εἰς τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀτόμων. Ὁ Planck αἰσθάνεται μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὴν εὑρεσιν λέξεων τόσων εὐτελῶν, ὥστε νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν τοιαύτην μωρίαν. Βλέπει τις ὅτι οἱ φυσικοὶ ἐτοιμάζονται νὰ ἀποβοῦν Ἐκκλησία καὶ χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα δι' ἓνα τοιοῦτον σκοπὸν μέσα. Εἰς τοῦτο ἀπαντῶ ἀπλούστατα: ἐὰν ἡ πίστις εἰς τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀτόμων εἶναι τόσον οὐσιαστικὴ διὰ σᾶς, ἀποχωρίζομαι ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀντίληψιν, δὲν θέλω νὸ εἶμαι ἀληθὴς φυσικὸς, παραιτοῦμαι καθὲ ἐπιστημονικῆς ἐκτιμήσεως. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως μου εἶναι προσφιλεστέρα.» («Αἱ κατευθύνσεις τῆς γνωσιολογίας μου ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμῃσι καὶ οἱ σύγχρονοί μου» Λειψία 1919). Μολονότι εἰς τὰ ἔργα του «Αἱ ἀρχαὶ τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος», (δ' ἐκδ. 1923) καὶ «Ἡ φυσικὴ ὀπτική», (1921) ἀναγνωρίζει τὰς ἐκπληκτικὰς προόδους τῆς νεωτέρας φυσικῆς, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας (σπινθηροσκόπιν, μοριακὴ κίνησις τοῦ Brown, πείραμα τοῦ Perrin, θεωρία τῶν κβάντα καὶ τῶν μοριακῶν συμπλεγμάτων εἰς τοὺς κρυστάλλους, θεωρία τῶν ἠλεκτρονίων κλπ), ἐν τούτοις δὲν παραδέχεται ὅτι αἱ κατακτήσεις αὗται τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν δύνανται νὰ ἔχουν σημασίαν τινὰ διὰ τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως. Εἶναι ἐπίσης ἀντίπαλος τῆς περιφήμου κινητικῆς θεωρίας τῶν ἀερίων, θερμοδυναμικῆς τοῦ Boltzmann, τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, μολονότι αὕτη προέρχεται, φυσικῶς, ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του καταδίκην τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν φαινομεναλισμὸν του.

Ἀρκεῖται τόσον πρὸ, ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς τὴν περὶ ἀτομικῆς θεωρίαν (τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἀπλῶς «εὐλόγον»), εὐρετικὴν καὶ διδακτικὴν ἀξίαν καὶ τοῦτο μόνον εἰς τὴν χημείαν.

«Πέραν, λέγει, τῶν αἰσθητῶν φαινομένων, ὁ φυσικὸς δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἐρευνηθῆ. Ἄς ἀφήσουν, λοιπόν, ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς φιλοσόφους τὴν φροντίδα νὰ κρίνουν ἂν ἔχουν πάντοτε τὴν ἀνάγκην νὰ συγκροτήσουν μίαν πραγματικότητα ἀνεξάρτητον τῆς συνειδήσεώς μας». Ἐπὶ τοῦ γνωσιολογικοῦ τούτου ὑποκειμενισμοῦ τοῦ Μάχ (ὅστις μετὰ τῶν συναφῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἀβενάριου ἐκλήθη ἐμπειριοκριτικισμός), καὶ τῶν συνεπειῶν του, ἤρτησε κριτικὴν ὁ Ν. Λένιν διὰ τοῦ ἔργου του: «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμός» (1909). Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ Μάχ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς φυσικῆς εἶναι: «Ἡ ἱστορία καὶ ἡ θεμελίωσις τῆς ἀρχῆς τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας» (1872, ἔκδ. 1909). «Ἡ ἐξέλιξις τῆς μηχανικῆς» (1883, ἡ' ἔκδ. 1921), «Αἱ ἀρχαὶ τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος», (1886, δ' ἔκδ. 1923) καὶ «Αἱ ἀρχαὶ τῆς φυσικῆς ὀπτικῆς» (1921). Τὰ ἔργα εἰς τὰ ὅποια πραγματεύεται περὶ τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως εἶναι: «Ἡ ἀνάλυσις τῶν παραστάσεων» (1885, θ' ἔκδ. 1925), «Λοῖκά μαθήματα περὶ τῆς ἐπιστήμης», (1896, ε' ἔκδ. 1923), «Γνώσις καὶ πλάνη», (1905 ε' ἔκδ. 1926) καὶ «Αἱ κατευθύνσεις τῆς γνωσιολογίας μου ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις καὶ οἱ σύγχρονοί μου» (1919).

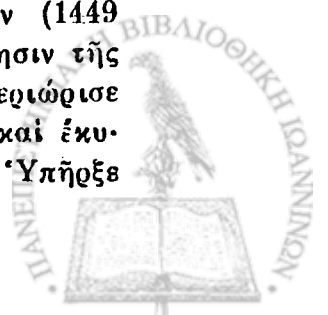
Μαχμούτ ὁ Β΄.— Σουλτάνος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους (1785—1839). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἀβδουλ Χαμήτ Α΄ διεδέξατο τὸ 1808 τὸν ἀδελφόν του Μουσταφᾶ Δ΄ καθ' ὃν χρόνον τὸ κράτος εὕρισκετο εἰς κρισιμωτάτην θέσιν ἕνεκα τῶν ἀπανταχοῦ ἀταρσιῶν καὶ ἐπαναστάσεων καὶ τοῦ κατὰ τῆς Ρωσσίας πολέμου. Κλείσας τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ συνθήκην μετὰ τῆς Ρωσσίας, ἐπεδόθη εἰς ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις. Καὶ ἐπέτυχεν μὲν τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀπέτυχεν ὅμως εἰς τὴν καιαστολήν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ 1826 προέβη εἰς ἐξόντωσιν τῶν ἀφο-

ρήτων κατασιάντων γενιτσάρων. Προσβλήθεισ τὸ 1829 ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Εἶτα καθυπέταξε τοὺς πασσάδες Βερατίου καὶ Σκόδρας, ἀπέτυχεν ὅμως ἐν τῷ κατὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου πολέμῳ.

Μαχνὸ (Νέστωρ Ἰβάνοβιτς).— Ρῶσος ἀναρχικὸς, καταγόμενος ἐξ ἀγροτῶν (1889—1922). Ἀναμειχθεὶς ἀπὸ τοῦ 1905 εἰς τὴν ἀναρχικὴν κίνησιν, κατεδικάσθη τὸ 1908 εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα, ἐπὶ τρομοκρατικῇ ἀποπειρᾷ. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος, κατὰ τὸ 1917, ἀπηλευθερώθη καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντικοῦ σώματος ἡγωνίσθη ἐν Οὐκρανίᾳ κατὰ τοῦ Ντενίκιν καὶ τοῦ Βράγκελ. Τὸ 1921 ὅμως, ἐλθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς μπολσεβίκους, οἱ ὅποιοι κατεπολέμουν τοὺς ἀναρχικοὺς ὡς διαλυτικὰ στοιχεῖα, καὶ τεθεὶς ἐκτὸς νόμου κατέφυγεν εἰς Ρουμανίαν, ὅπου ἐτέθη ὑπὸ περιορισμόν, εἶτα εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου ἔκαμε διαλέξεις περὶ τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τέλος εἰς Παρισίους.

Μεγάλη Βρετανία (Great Britain).— Ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἀγγλικῶν νήσων, ἡ περιλαμβάνουσα τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Οὐίλλίαν καὶ τὴν Σκωτίαν. Ὄνομαζομένη κατ' ἀρχὰς ἀπλῶς Βρετανία, ἀπεκλήθη Μεγάλη Βρετανία μετὰ τὴν ἔνωσιν (1707) τῶν βασιλείων Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας. Τὸ ὄνομα συνήθως χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ Ἀγγλίας καὶ ἀντιστρόφως, ἄνευ διακρίσεως. (Βλ. λ. Ἀγγλία καὶ Βρετανικὴ αὐτοκρατορία).

Μέδικος (Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπής).— Μέλος τῆς ἐπιφανεστάτης ἐν Φλωρεντίᾳ οἰκογενείας τῶν Μεδίκων (1449—1492). Ἀναλοβὼν τὴν διοίκησιν τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας, περιώρισε τὰς δημοκρατικὰς ἐλευθερίας καὶ ἐκυβέρνα ὡς ἀπόλυτος μονάρχης. Ὑπῆρξε

ποιητής, προσείλκυσε πολλούς ανθρώπους τῶν γραμμάτων εἰς τὴν αὐλήν του καὶ ἴδρυσε τὴν ἀπ' αὐτὸν κληθεῖσαν Λαυρεντιανὴν βιβλιοθήκην.

Μεθόδιος.— Ἱεραπόστολος Ἕλληνας ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅστις ὡς γνώσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἀπεστάλη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Κυρίλλου*, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου εἰς Μοραβίαν ἵνα κηρύξωσι τὸν χριστιανισμόν. Μετὰ τὴν ἐκχριστιάνισιν τῶν Μοραυῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἡγεμὼν Ραδισλαῦος ἔκλινε πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ρώμης, μετέβησαν ἀμφοτέρω οἱ ἀδελφοὶ εἰς Ρώμην προσκλήσει τοῦ πάπα. Καὶ ὁ μὲν Κύριλλος ἔμεινεν ἐν Ρώμῃ, ὁ δὲ Μεθόδιος ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος τῶν Μοραυῶν ἐπέστρεψε πλησίον τοῦ ποιμνίου του. Οἱ δύο οὗτοι ἱεραπόστολοι ἐδημιούργησαν καὶ τὸ σλαυϊκὸν ἀλφάβητον κατὰ παραφθορὰν τοῦ ἑλληνοβυζαντινοῦ καὶ μετέφρασαν τὴν ἀκολουθίαν, τὰ εὐαγγέλια καὶ ἄλλα ἱερὰ βιβλία εἰς τὴν σλαβωνικὴν γλῶσσαν.

Μέθοδος.— Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ὁ ἐσκεμμένος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁδηγεῖται ἡ σκέψις πρὸς ἐπίτευξιν ὀρισμένου ἀποτελέσματος καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Αἱ κυριώτεραι μέθοδοι ἐν ταῖς ἐπιστήμασι εἶναι ἡ *ἐπαγωγή* καὶ *παραγωγή*, ἡ *ἀνάλυσις* καὶ *σύνθεσις*. *Πειραματικὴ* καλεῖται ἡ μέθοδος ὅταν τὰ συμπεράσματα ἐν τῇ ἐρευνῇ συνάγονται ὄχι ἀπλῶς διὰ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ διὰ συνδυασμοῦ συλλογισμῶν καὶ πειράματος. Ἐν τῇ ψυχολογίᾳ διακρίνουσι δύο μεθόδους ἐρεύνης: τὴν *ἄμεσον παρατήρησιν* ἢ *αὐτοπαρατηρησίαν* καὶ τὴν *ἐμμεσον* ἢ *ἀπλὴν παρατήρησιν*, αἱ ὁποῖαι ὁμως ἀλληλοσυμπληροῦνται.

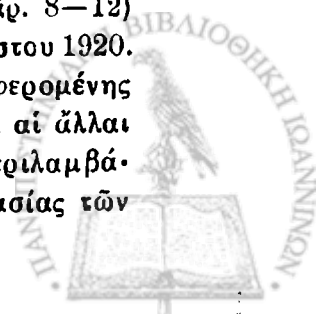
Μειονότητες.— Οὕτως ἐκλήθησαν αἱ ἐντὸς κράτους τιος διαβιοῦσαι ἄλλοεθνεῖς ὁμάδες. Κατὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον μειονότητες (minorités) εἶναι οἱ ὑπή-

κοοι κράτους τινὸς οἱ διαφέροντες ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν ὑπηκόων τοῦ κράτους κατὰ φυλὴν, γλῶσσαν ἢ θρησκείαν.

Ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς συγκροτήσεως ἐθνικῶν κρατῶν προέκυψε τὸ ζήτημα τῆς προστασίας τῶν μειοιοτήτων, μέχρις ὅμως τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐλάχιστα μέτρα εἶχον ληφθῆ, ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπεβάλλοντο εἰς ὑποδεέστερα κράτη, ὡς τὰ ἐπιβαλλόμενα κατὰ καιροὺς εἰς τὴν Τουρκίαν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁμως, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου εἶχον δοθῆ ἀφειδῶς ὑπὸ τῶν νικητῶν ὑποσχέσεις διὰ τὴν πλήρη αὐτοδιάθεσιν τῶν ἐθνικοτήτων, ἐτέθη σοβαρῶς τὸ πρόβλημα. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ ὑπαρξίς ἰσχυρῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων κυρίως εἰς τὰ δημοκρατικὰ ἢ μεγαθυμὰ ἐκ τοῦ πολέμου κράτη τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὴν σύνταξιν ὁμως τῶν συνθηκῶν αἱ Μεγάλαι νικητρίαι Δυνάμεις ἐφρόντισαν νὰ ἐπιβάλουν εἰς τὰ μικρὰ κράτη μέτρα πρὸς προστασίαν τῶν μειονοτήτων, ἀπέφυγον ὁμως νὰ ἀναλάβουν δι' ἑαυτὰς τοιαύτας ὑποχρεώσεις. Οὕτω εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν ἐπεβλήθησαν τοιαῦται ὑποχρεώσεις διὰ τοῦ ἄρθρου 86 καὶ εἰς τὴν Πολωνίαν διὰ τοῦ ἄρθρου 93 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν.

Ἐν συνεχείᾳ ὑπεγράφησαν καὶ συμπληρωματικαὶ συνθήκαι ὡς ἡ μεταξὺ Μ. Βρετανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἰαπωνίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Πολωνίας τῆς 28 Ἰουνίου 1919 (ἄρθρ. 7—12), τοῦ βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων (Νοτιοσλαβίας) τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1919 (ἄρθρ. 7—9), τῆς Ρουμανίας τῆς 9 Δεκεμβρίου 1919 (ἄρ. 8—12) καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς 10 Αὐγούστου 1920. Ἀφ' ἑτέρου πλὴν τῆς προαναφερομένης συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν καὶ αἱ ἄλλαι γενικαὶ συνθήκαι εἰρήνης περιλαμβάνουν διατάξεις περὶ προστασίας τῶν

μειονοτήτων ως αὐτὰ μετὰ τῆς Αὐστρίας τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1919, τῆς Βουλγαρίας τῆς 27 Νοεμβρίου 1919, τῆς Οὐγγαρίας τῆς 4 Ἰουνίου 1920 καὶ τῆς Τουρκίας τῆς 24 Ἰουλίου 1923. Ἐπίσης σχετικαὶ δηλώσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας (20 Ὀκτωβρίου 1921) καὶ τῶν Βαλτικῶν κρατῶν (Ἑσθονία 17 Σεπτεμβρίου 1923, Φιλανδία 27 Ἰουνίου 1921, Λεττονία 7 Ἰουλίου 1923, καὶ Λιθουανία 12 Μαΐου 1922) ὅταν τὰ κράτη ταῦτα ἐγένοντο δεκτὰ εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν.

Τέλος ὑπάρχουν αἱ διμερεῖς συμφωνίαι, αἵτινες καθορίζουν εἰδικῶς τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν συνθηκῶν. Τοιαῦται εἶναι: 1) Ἑλλάδος—Βουλγαρίας τῆς 27 Νοεμβρίου 1919, 2) Αὐστρίας—Τσεχοσλοβακίας τῆς 7 Ἰουνίου 1920 καὶ 23 Αὐγούστου 1920, 3) Πολωνίας—ἐλευθέρως πόλεως τοῦ Δάντσιχ τῆς 9 Νοεμβρίου 1920 καὶ 24 Ὀκτωβρίου 1921, 4) Πολωνίας—Τσεχοσλοβακίας τῆς 29 Νοεμβρίου 1921, 5) Πολωνίας—Γερμανίας περὶ Ἄνω Σιλεσίας τῆς 15 Μαΐου 1922 καὶ 30 Αὐγούστου 1924, 6) Πολωνίας—Ἑσθονίας—Φιλανδίας—Λεττονίας τῆς 17 Μαρτίου 1922, 7) Ἑλλάδος—Τουρκίας τῆς 30 Ἰανουαρίου 1923 περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν πληθισμῶν, 8) Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Λιθουανίας ἀφ' ἑτέρου τῆς 8 Μαΐου 1924 περὶ Μέμελ, 9) Πολωνίας—Σοβιετικῆς Ἐνώσεως τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1926, 10) Ρουμανίας—Νοτιοσλαβίας 1927 καὶ τινες μεταγενέστεραι περιλαμβανόμεναι κυρίως εἰς γενικωτέρας συνθήκας ἢ σύμφωνα.

Γενικῶς τὴν προστασίαν τῶν μειονοτήτων διέπουν αἱ ἑξῆς ἀρχαί: 1) Πολιτικὴ καὶ νομικὴ ἰσότης ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, γλώσσης ἢ θρησκείας. 2) Εἴσοδος εἰς τὰς δημοσίας ἢ ἰδιωτικὰς ὑπηρεσίας ἄνευ διακρίσεως θρησκείας, πίστεως ἢ δόγματος. 3) Ἀπαγόρευσις ἐκδόσεως περιοριστικῆς τινὸς διατάξεως διὰ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης εἴτε εἰς τὰς ἰδιωτικὰς συγκεντρώσεις εἴτε εἰς

τὸ ἐμπόριον, εἴτε εἰς τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας, τοῦ τύπου ἢ πάσης φύσεως δημοσιεύσεως, εἴτε εἰς τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις εἴτε πρὸ δικαστηρίων, παρὰ τὴν ἐπιβολὴν ἐπισήμου γλώσσης.

4) ἴσα δικαιώματα ἰδρύσεως, διευθύνσεως καὶ ἐλέγχου θρησκευτικῶν ἢ κοινωνικῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἢ τὴν θρησκείαν τῶν. 5) Εἰς τὰ δημοσία σχολεῖα, εὐκολίαι ὥστε ἡ ἐκπαίδευσις νὰ δίδεται εἰς τὰ παιδιά εἰς τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν. 6) Ὅπου ὑπάρχει σημαντικὴ ἀναλογία ἄλλοεθνῶν, παραχώρησις μέρους τῶν προοριζομένων διὰ τὰ ἐκπαιδευτικά, θρησκευτικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα χρημάτων.

Εἰδικαὶ διατάξεις (ἄρθρ. 10 καὶ 11 τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης συνθήκης) ὁρίζουν τὰ τῆς προστασίας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Πολωνίᾳ: 1) Ἰδρυσις σχολικῶν ἐπιτροπῶν ὀριζομένων ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτικῶν κοινοτήτων διὰ τὴν κατανομὴν τῶν δημοσίων ἐπιχορηγήσεων εἰς τὰ Ἰσραηλιτικὰ σχολεῖα. 2) Σεβασμὸς τῆς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου ἐν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Οὐδεμία γενικὴ ἢ τοπικὴ ἐκλογή θέλει γίνεαι τὸ Σάββατον.

Εἰδικαὶ ἐπίσης διατάξεις προστατεύουν τοὺς Ρουθῆνους ἐντὸς τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ κράτους: 1) Ἡ περιφέρεια τῶν Ρουθῆνων νοτίως τῶν Καρπαθίων ἀποτελεῖ αὐτόνομον ἐνότητα, ἣ ἔχει αὐτόνομον δίαίταν ἄσκοῦσαν τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν κυρίως εἰς τὰ ζητήματα τῆς γλώσσης, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς θρησκείας καὶ τὰ ζητήματα τοπικῆς διοικήσεως. 2) Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι τῆς περιφερείας Ρουθῆνων θὰ ἐκλέγονται ὅσον τὸ δυνατόν ἐκ τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας. Ἀφ' ἑτέρου εἰδικὰ προστατευτικὰ μέτρα προβλέπονται διὰ τοὺς ἐν Νοτιοσλαβίᾳ Μουσουλμάνους.

Ἐκ τῶν ἀφορωσῶν τὴν Ἑλλάδα διεθνῶν πράξεων περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων αἱ κυριώτεραι εἶναι: 1) Ἡ

μεταξύ τῶν προεχουσῶν Συμμάχων Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπογραφεῖσα ἐν Σέβραις τὴν 10 Αὐγούστου 1920 εἰδικὴ σύμβασις περὶ μειονοτήτων. 2) Ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας σύμβασις περὶ ἐθελουσίας ἀμοιβαίας μεταναστεύσεως τῶν μειονοτήτων ὑπογραφεῖσα ἐν Νεϊγὺ τὴν 27 Νοεμβρίου 1919. 3) Τὸ ἄρθρον 45 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης τῆς 24 Ἰουλίου 1923, κατὰ τὸ ὅποιον τὰ ἀναγνωρισθέντα ὑπὲρ τῶν μὴ μουσουλμανικῶν ἐν Τουρκίᾳ μειονοτήτων ἀναγνωρίζονται καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὰς ἐντὸς αὐτῆς ξεύρισκομένας μουσουλμανικὰς μειονότητας. 4) Ἡ σύμβασις ἀνταλλαγῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας τῆς 30 Ἰανουαρίου 1923. Εἰδικαὶ διατάξεις τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ὀρίζουν περὶ προστασίας τῶν Ἑλλήνων τῶν νήσων Ἰμβρου καὶ Τενέδου.

Ἐκτὸς τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων, ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης διὰ τοῦ ἀρθροῦ 42 ὀρίζει ὅτι ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις δέχεται νὰ λάβῃ ἀπέναντι τῶν μὴ μουσουλμανικῶν μειονοτήτων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν ἢ προσωπικὴν τῶν κατὰστασιν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως τὰ ζητήματα ταῦτα κανονίζονται συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν μειονοτήτων τούτων. Ἡ διάταξις αὕτη οὐδέποτε ἐφηρμόσθη.

Κατὰ τὰς προαναφερομένας διεθνεῖς πράξεις, αἱ περὶ μειονοτήτων διατάξεις τίθενται ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ δὲν δύναται νὰ τροποποιηθῶσιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ Συμβουλίου ταύτης. Ὁ πρόεδρος καὶ δύο μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀποτλοῦν τὴν ἐπιτροπὴν τῶν μειονοτήτων ἣτις ἐξετάζει τὰ εἰς αὐτὴν ὑποβαλλόμενα ζητήματα. Ἡ ἐπιτροπὴ οὐδὲν εἶναι δισρκῆς, ἀλλὰ καταρτίζεται δι' ἐκάστην περίπτωσιν.

Μελάς (Παῦλος).— Ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πρωτομάρτυς τοῦ

μακεδονικοῦ ἀγῶνος (1870—1904) Τὸ 1904 εἰσῆλθεν εἰς Μακεδονίαν ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ 35 ἀνδρῶν καὶ ἐπελήφθη τῆς ὀργανώσεως τοπικῆς ἀμύνης κατὰ τῆς τρομοκρατίας τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Πολιορκηθεὶς ἐν Στατίστη ὑπὸ πολυπληθοῦς τουρκικοῦ ἀποσπάσματος ἐπεχείρησεν ἡρωικὴν ἔξοδον καθ' ἣν καὶ ἔπεσε.

Μελάς (Σπύρος).— Ἕλλην λογοτέχνης γεννηθεὶς ἐν Ναυπάκτῳ τὸ 1883. Εἰργάσθη ὡς συντάκτης εἰς πολλὰς ἐκ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ κυρίως ὡς χρονογράφος. Ἐργασε πολλὰ περὶ καὶ θεατρικά, πρὸ παντός, ἔργα καὶ ἡσυχολήθη μὲ τὴν σκηνοθεσίαν. Ἐπηρσαμένως ἀπὸ τὴν ἀνθησιν τῆς κοινωνιολογίας κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὀμάδα τῶν *Κοινωνιολόγων* (βλ. λ.) τὰ δὲ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα του τῆς ἐποχῆς ἐκείνης φέρουν ἔκδηλον τὴν σφραγίδα τῆς συσκοτισμένης καὶ νεφελώδους ἐπιδράσεως τῶν κοινωνιολογικῶν ἀντιλήψεων. Ἐκτοτε περιπλανηθεὶς διὰ μέσου ὄλων τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ἀντιλήψεων κατέληξε, τὴν σιγμὴν αὐτὴν, εἰς τὸν βενιζελισμόν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀντίδρασιν. Τὸ 1932 συγκεντρώσας περὶ αὐτὸν ὀμάδα νεαρῶν ἰδεοκρατῶν ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Ἰδέα», ὄργανον τῆς πνευματικῆς ἀντιδράσεως, τὸ ὅποιον ὁμως ἐλλείπει ἀναγνωστῶν διέκοψε τὴν ἔκδοσίν του.

Μελγκούνωφ Σ.— Ρῶσσος ἱστορικός, γεννηθεὶς τὸ 1879. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων μελῶν τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατῶν (καντέ) καὶ συνεργάτης τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τοῦ κόμματος τούτου. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1910 ἦτο τακτικὸς συνεργάτης τῆς «Ρωσικῆς ἐφημερίδος», ἀπὸ δὲ τοῦ 1913 συντάκτης τῆς ἱστορικῆς ἐπιθεωρήσεως «Ἡ φωνὴ τοῦ παρελθόντος». Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν (1917) ἐτήρησε ἐξαιρετικῶς

έχθρικήν στάσιν ἀπέναντι τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ὅπου κατεπολέμησε τὴν τάσιν ὠρισμένων φυγάδων (Κούσκοβα, Προκόποβιτς, Πεσεχόνωφ κλπ.) νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Ρωσίαν.

Μελιορισμός (meliorismus) — Βλ. λ. *Βελτιοδοξία*.

Μέμελ (Memel). — Περιφέρεια μεταξὺ Ἀνατολικῆς Πρωσίας καὶ Λιθουανίας ἀνήκουσα μέχρι τοῦ 1920 εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλίων ἀνέθεσεν εἰς τὰς Συμμάχους Δυνάμεις τὴν ὀριστικὴν διάθεσιν αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἀντιπροσώπου τῶν Συμμάχων. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1923 ὅμως αἱ λιθουανικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις εἰσέβαλον εἰς Μέμελ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Λιθουανία, ὅπου ὅλα τὰ Βαλτικά κράτη, ἐτέλει ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς Ἀγγλίας, τὸ δὲ λιθουανικὸν εἰς Μέμελ πραξικόπημα προεκάλεσε τὴν διαμορτυρίαν τῆς Πολωνίας, ὑποστηριζομένης ὑπὸ τῆς Γαλλίας.

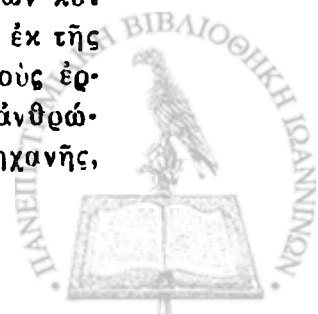
Ἡ πρᾶσβευτικὴ διάσκεψις καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἐπεδοκίμασαν τὸ λιθουανικὸν πραξικόπημα καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὴν Λιθουανίαν τὴν ἐντολὴν τῆς διοικήσεως τοῦ Μέμελ. Ταυτοχρόνως ὅμως καθωρίζοντο προστατευτικὰ τινὰ μέτρα, ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν κατοίκων τῆς περιφέρειας, ἀνεγνωρίζετο ὁ λιμὴν τοῦ Μέμελ ὡς φυσικὴ διέξοδος ὅλης τῆς λεκάνης τοῦ ποταμοῦ Νιεμέν. Ἡ Λιθουανία ἠρνήθη κατ' ἀρχὰς νὰ δεχθῆ τοὺς περιορισμοὺς τούτους πρὸ τῆς ἐπιμονῆς ὅμως τῆς Πολωνίας ἠναγκάσθη τὸν Μάϊον τοῦ 1924 νὰ ὑπογράψῃ τὴν σχετικὴν συμφωνίαν, δι' ἧς τὸ Μέμελ ἀνεγνωρίζετο «αὐτόνομος περιφέρεια».

Μένγκερ (Κάρολος Menger) — Αὐστριακὸς οἰκονομολόγος (1838—1921). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης.

Εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς αὐστριακῆς σχολῆς ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ, χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ὁποίου εἶναι μία ἰδιαιτέρα ἀνάπτυξις τῆς θεωρίας τῆς ὀριακῆς χρησιμότητος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποκειμενικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἀξίας. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἐρευνα ἐπὶ τῆς μεθόδου τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1883), «Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1887).

Μενζίνσκυ (Βιατοσλαῦος). — Ρῶσσος μπολσεβίκος γεννηθεὶς τὸ 1874 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1934. Ἀπὸ τοῦ 1895 μετέσχε τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως ὡς μέλος τῶν προπαγανδιστικῶν γυμνασιακῶν καὶ πανεπιστημιακῶν ὁμίλων. Τὸ 1902 ἐγένετο μέλος τοῦ ρωσικοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τὸ 1907 ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν καὶ ἔζησεν ἐν Βελγίῳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου διετέλεσε μέλος τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ συντάκτης τῆς ἔφημερίδος «Στρατιώτης». Τὸ 1923 ἐγένετο ἀναπληρωτὴς τοῦ προέδρου τῆς Γκαπεοῦ καὶ τὸ 1926 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τζεργτζίnskυ, πρόεδρος αὐτῆς καὶ μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μπολσεβίκικοῦ κόμματος. Ὁ Μενζίνσκυ ἐπέδειξε μεγάλα ὀργανωτικὰ ἱκανότητάς.

Μενιέ (Κωνσταντῖνος Meunier). — Περίφημος Βέλγος γλύπτης καὶ ζωγράφος γεννηθεὶς τὸ 1831 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1905. Ζήσας ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς μίαν χώραν μὲ ἀνεπτυγμένην βαρεῖαν βιομηχανίαν ἐνεσωμάτωσεν εἰς τὰ δημιουργήματά του τὸν ἐκκωφιστικὸν θόρυβον τῶν μηχανῶν, τὸ κατωθλιπτικὸν μῆκος τῶν δρόμων τῶν ἀνθρακωρυχείων, τὸν ἀγωνιώδη μόχθον τῶν ἐργατῶν καὶ τὴν ἀποκτηνωτικὴν ἐξάντλησιν ἐκ τῆς ἐργασίας. Ὁ Μενιέ εἰκονίζει τοὺς ἐργάτας εἰς τὰ ἔργα του ὅχι ὡς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ὡς δούλους τῆς μηχανῆς.

ὡς τμήμα τῆς, ὡς γιγαντιαίας μορφῆς ὑφισταμένας ἀπάνθρωπόν τινα τιμωρίαν μὲ τούς μῦς ἔξωγκωμένους καὶ ζωώδη κάματον εἰς τούς ὀφθαλμούς· καὶ τὰ χεῖλη. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν γλυπτικῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ ἐργασία», «Ὁ ἐργάτης», «Ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐργατῶν», «Τὰ θύματα τῆς ἐργασίας», «Πρὸς τὸ μεταλλεῖον», «Ὁ ἐκφορτωτής» κλπ. ἐκ δὲ τῶν ζωγραφικῶν πινάκων: «Ὁ μεταλλωρύχος», «Τὰ ἐργοστάσια», «Οἱ ἐκφορτωταί» κλπ.

Μενσεβικισμός.— Ἀπεκλήθη οὕτω τάσις ἐμφανισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ 1903, ὅποτε συνεκροτήθη ἐν Βρυξέλλαις καὶ Λονδίῳ τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ κόμματος τούτου καὶ συνεζητήθησαν διάφορα ὀργανωτικὰ ζητήματα. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο οἱ Ρῶσοι σοσιαλδημοκράται ἐχωρίσθησαν εἰς δύο μερίδας, τὴν τῆς πλειοψηφίας (ρωσ. μπολσιντσβό), ἣτις ὠνομάσθη μπολσεβικικὴ καὶ τῆς μειοψηφίας (μενσιντσβό), ἣτις ὠνομάσθη μενσεβικικὴ. Τὴν πλειοψηφήσασαν ὁμάδα διηύθυνεν ὁ Λένιν, ὅστις ὑπεστήριξεν ὅτι διὰ νὰ θεωρεῖται κανίς μέλος τοῦ κόμματος ἔπρεπε νὰ συμμετέχη προσωπικῶς μιᾷ ἐκ τῶν ὀργανώσεών του, καὶ ὄχι νὰ τελῇ ἀπλῶς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς, ὅπως ὑπεστήριζον ὁ Μάρτωφ καὶ ὁ Πλεχάνωφ. Αἱ δύο αὗται παρατάξεις ἠκολούθησαν ἕκτοτε ἰδίαν ὁδόν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οἱ μενσεβικοὶ ἐξειλιχθήσαν εἰς μεταρρυθμιστικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα, μὴ ἀποκλείον τὴν συνεργασίαν μετὰ προοδευτικῶν ἀσικῶν κομμάτων. Κυριώτεροι φορεῖς τῆς μεταρρυθμιστικῆς ταύτης τάσεως ἦσαν ὁ Τσερετέλλι, ὁ Ντάν, ὁ Σκομπέλεφ κ. ἄ. Οἱ μενσεβικοὶ, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ρωσικὸν ἀντίστοιχον τῶν σοσιαλιστῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἐγκρίναντες αὐτήν, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Κερένσκυ, κατὰ Μάρ-

τιον τοῦ 1917, συνειργάσθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ κατεπολέμησαν τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν μενσεβικῶν ἐγέννησεν ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς παρατάξεώς των ὀριστερίζουσας πτέρυγα, τὴν τῶν διεθνιστῶν μενσεβικῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μάρτωφ, ἣτις ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ πολέμου καὶ κατὰ πάσης συνεργασίας μὲ τὰ ἀσικὰ κόμματα.

Μέντελσον (Μωσῆς Mendelssohn).— Γερμανὸς ἐγκυκλοπαιδικὸς φιλόσοφος (1729—1786). Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας πτωχῶν Ἰσραηλιτῶν κατέλαβε σπουδαίαν θέσιν μεταξὺ τῶν διανοητῶν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Εἰς τὸ κυριώτερον τῶν συγγραμμάτων του «Φαίδων καὶ πρωινὰ ὄρατα» ὑπερασπίζει τὴν ἀνεξιθρησκείαν καὶ τὴν «καθαρὰν θρησκείαν». Ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας ὁ Μέντελσον ἐκήρυξε τὴν τελειοποίησιν τῆς ἀτομικῆς ἠθικῆς.

Μέξης (Χατζῆ—Γιάννης).— Πρόκριτος τῶν Σπετσῶν καὶ ἀγωνιστὴς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Μετέσχε τοῦ ἀγῶνος μετὰ 4 πλοίων καὶ προσέφερε μεγάλα χρηματικὰ ποσά. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γερουσιαστῆς. Ἀπέθανε τὸ 1844.

Μεξικόν (Mexico).— Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἧς ἡ ἐπίσημος ὀνομασία εἶναι Estados Unidos Mexicanos (= Ἠνωμένα Μεξικανικὰ Πολιτεῖαι). Ἐχει ἕκτασιν 2 περίπου ἑκατομ. τ.χ.μ. καὶ 14 ἑκατομ. κατοίκους. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας, παρὰ τὸ πρόσφορον τοῦ ἐδάφους ὑστερεῖ πολὺ. Ἀν. πτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Τὸ Μεξικόν ἔχει σημαντικὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον (ἄργυρον, χρυσόν, χαλκόν, ψευδάργυρον, μόλυβδον), κατέχει δὲ τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν πετρελαίου. Εἰς τὸ Μεξικόν ἀνεπτύχθη εἰς τῶν

ἀρχαιοτέρων πολιτισμῶν τοῦ κόσμου, τῶν Ἀζτέκων καὶ τῶν Τολτέκων. Ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος ἀπεβιβάσθη εἰς Μεξικόν τὸ 1518. Ἀπὸ τοῦ 1536 τὸ Μεξικόν διωκεῖτο ὑπὸ ἀντιβασιλέως διοριζομένου ἐξ Ἰσπανίας. Μέχρι τοῦ 1823 τὸ Μεξικόν ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ Ἰσπανῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων. Μόλις τὸ 1820 ἐκηρύχθη τὸ σύνταγμα ἐν Ἰσπανίᾳ, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ Ἰσπανοὶ τοῦ Μεξικοῦ φοβούμενοι μήπως ἡ φιλελευθέρα ἰσπανικὴ κυβέρνησις τοὺς ὑποχρεώσῃ εἰς ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν κτημάτων προεκάλεσαν ἐπανάστασιν τοῦ στρατηγοῦ Αὐγουστίνου ντὲ Ἰτούρβιντε, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ. Ἐγκαταλειφθεὶς ὁμως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, κατόπιν σιάσεως ἡ ὁποία ἐξεργάγη ἐναντίον του, παρητήθη τὴν 19 Ἀπριλίου 1823 καὶ ἀπηλάθη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὴν 16 Δεκεμβρίου 1823 ἐκηρύχθη ἐπίσημως ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας, τῆς ὁποίας τὸ σύνταγμα κατηρτίσθη κατὰ μίμησιν τοῦ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (4 Ὀκτωβρίου 1824). Ὁ στρατηγὸς Σάντα—Ἄννα ἐτωφελήθη τῆς διαμάχης τῶν ἀριστοκρατο—κληρικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀνηγορεύθη τὸ 1833 δικτάτωρ. Ἐκτοτε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐμαίνετο εἰς τὸ Μεξικόν. Γάλλοι, Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ ἐπωφελήθεντες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, κατέλαβον διάφορα σημεῖα τῆς χώρας. Ὁ Σάντα—Ἄννα, ἐκδιωκόμενος καὶ ἐπανερχόμενος παρέμεινε δικτάτωρ μέχρι τοῦ 1855.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐσυνεχίσθη μέχρι τοῦ 1861 καὶ ἐτερματίσθη διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων. Οἱ Ἰησουῖται ἀπηλάθησαν τῆς χώρας, ὅταν ὁμως οἱ φιλελεύθεροι ἐξήτησαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ πρόγραμμά των καὶ νὰ ἐφαρμόσουν αὐστηρῶς τοὺς ἀντικληρικοὺς νόμους (δήμευσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιουσιῶν, κτλ.) οἱ κληρικοὶ ὠργάνωσαν στασια-

στικὰ κινήματα εἰς τὰς ἐπαρχίας. Νέος ἐμφύλιος πόλεμος προεκλήθη, αἱ δὲ Μεγάλαι Δυνάμεις λαμβάνουσαι ὡς πρόσχημα τὸς εἰς τὰς ξένας περιουσίας προκληθείσας ζημίας ἐπενέβησαν. Τὴν 10 Ἰουνίου 1863 τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἰσελθόντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀνεκίρυσαν αὐτοκράτορα τὸν ἀρχιδουκά Μαξιμιλιανόν. Τὸ 1867 ὁμως στάσις κηρυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χουάρες, ὑποστηριζομένου ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἀπέληξεν εἰς τὴν πτώσιν καὶ τὸν τουφεκιτμὸν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ (19 Ἰουνίου 1867). Πρόεδρος ἀνεκηρύχθη ὁ Χουάρες, τοῦτον δὲ ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ ἀρχιδικαστῆς Λέρντο ντὲ Τεχάδα καὶ τοῦτον, κατόπιν ἐπαναστάσεως τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χουάρες, ὁ Πορφύριος Ντίαθ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου αἰῶνος πολλάκις ὠξύνθησαν αἱ σχέσεις μεταξὺ Μεξικοῦ καὶ Ἡν. Πολιτειῶν, τῶν δευτέρων ἀποβλεπουσῶν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπιρροῆς των. Τὸ 1915 πρόεδρος ἐξελέγη ὁ Καρράνσα, ὅστις τὸ 1917 ἐδημοσίευσε τὸ νέον σύνταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸ κράτος, ἐδημεύοντο ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα καὶ ἐθνικοποιοῦντο αἱ πετρελαιοφόροι πηγαί. Τότε ἐξεργάγη κίνημα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ὀμπρεγκόν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεκράτησε, φονευθέντος τοῦ Καρράνσα. Ὁ Ὀμπρεγκόν ριζοσπαστικώτερος τοῦ Καρράνσα διέταξε τὴν δήμευσιν ὅλων τῶν μεγάλων γαιοκτησῶν. Τοῦτον διεδέχθη ὁ χρηματίας ὑπουργὸς ὑπὸ τοὺς Καρράνσα καὶ Ὀμπρεγκόν Πλούταρχος Κάλιες, ὅστις ἀνέλαβε νὰ ὀλοκληρῶσῃ τὸ ἔργον των. Κατεπολέμησε τὴν διαφορὰν εἰς τὴν διοίκησιν, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Μεξικοῦ ἀπὸ τὰς ξένας ἐπεμβάσεις καὶ ἐπιρροὺς καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐκμηδένισιν τῆς ἰσχύος τοῦ καθολικοῦ κλήρου, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κακὸς δαίμων ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ Μεξικοῦ. Ὡς ἦτο ἐπόμενονον συνεχροῦσθη μὲ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ

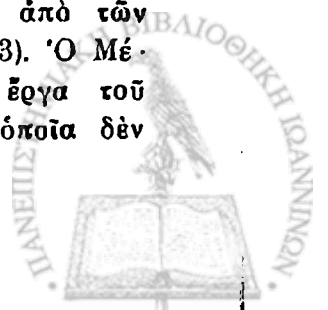

Μεξικοῦ. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Κάλιες διέταξε τὴν ἀπέλασιν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ πάπα. Οἱ κληρικοὶ προεκάλεσαν ἐπανάστασιν, ἣτις ἐπὶ ἔτη ἀνεστάτωσε τὴν χώραν, ἀπέληξεν ὅμως εἰς νίκην τῶν φιλελευθέρων στοιχείων καὶ ὀριστικὴν συντριβὴν τῆς παπαδοκρατίας. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς προεδρίας, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἐπανεκλογῆς του, ὁ Κάλιες ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἐσυνέχισε τὴν προσπάθειάν του διὰ τὴν καταστολὴν πάσης ἐπαναστατικῆς ἀποπείρας τῶν ἀντιδραστικῶν κληρικοφρόνων καὶ μεγαλοκτημόνων.

Μερεσκόφκι (Δημήτριος). — Μέγας Ρώσος συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1866. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν φιλολογίαν τὸ 1888 μὲ μίαν ποιητικὴν συλλογὴν, ἣ ὁποία προυξένησεν ἐνεύπωσιν. Ἀλλὰ ταχέως κατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν μυθιστορημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε παγκόσμιον φήμην. Ἀξιολογώτερα ἐκ τούτων εἶναι: «Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης» (1901), «Λεοιάρδος Ντὰ Βίντσι» (1905), «Ἡ δεκάτη τετάρτη Δεκεμβρίου» κ.ἄ. Ἐγραψεν ἐπίσης καὶ διαφόρους μελέτας περὶ τοῦ Τολστοῦ, τοῦ Ντοστογιέφσκι, τοῦ Γκόγκολ κλπ. Ὁ Μερεσκόφκι εἰς τὰ ἔργα του εἶναι ἐχθρὸς πάσης μορφῆς ἐθνικισμοῦ καὶ ἀγωνίζεται ὑπὲρ ἑνὸς παγκοσμίου πολιτισμοῦ ἔχροντος ὡς βάσιν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου. Ἐσκησε σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν νεωτέρων Ρώσων συγγραφέων καὶ τῆς συμβολικῆς σχολῆς.

Μέρινγκ (Φράντς Mehring). — Μέγας ἐκπρόσωπος τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ (1846—1919). ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς συνεργάτης τοῦ Γ. Βόϊ, ἑνὸς ἐκ τῶν τελευταίων ἐπιζώντων τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας τοῦ 1848. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἔγραψε τὸ ἔργον του κατὰ τῆς

γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας (γ'. ἔκδ. 1878). Ὅταν ἐψηφίσθη ὁ νόμος κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν, ὁ Μέρινγκ ἐτάχθη θορραλέως ὑπὲρ τῆς καταδικωμένης σοσιαλδημοκρατίας, ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν σιηλῶν τῆς δημοκρατικῆς «Βερολιναίας λαϊκῆς ἐφημερίδος», τῆς ὁποίας ἦτο συνεργάτης ἀπὸ τοῦ 1884 καὶ ἀρχισυντάκτης ἀπὸ τοῦ 1885. Οὕτω ἡ συμπάθειά του πρὸς τὸ καταδικωμένον ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἐργατικὸν κόμμα τὸν ὤθησε νὰ ταχθῆ μὲ τὸ μέρος του, ἣ δὲ βαθεῖα μελέτη τοῦ μαρξισμοῦ τὸν κατέστησεν ἕνα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐκπροσώπων τῆς θεωρίας ταύτης ἐν Εὐρώπῃ. Ἀπὸ τοῦ 1890 ὁ Μέρινγκ ἐγένετο τακτικὸς συνεργάτης τῆς «Νέας Ζωῆς» καὶ ἀπὸ τοῦ 1895 τῆς «Λαϊκῆς ἐφημερίδος τῆς Δειψίας». Ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1914 ὁ Μέρινγκ ἦτο ὁ μεγαλύτερος Γερμανὸς μαρξιστής. Ἡ βαθεῖα γνώσις τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ του ἰδιοσυγκρασία τὸν ἤγαγον εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Κάουτσκυ, ὅστις ἀπετέλει τὸ «κέντρον» τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ὁ Μέρινγκ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς «Ἐνώσεως τοῦ Σπαρτάκου», εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀφιέρωσε τὰς τελευταίας δυνάμεις του. Τὰ ἔργα τοῦ Μέρινγκ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μαρξισμοῦ, τὴν τρέχουσαν πολιτικὴν, τὴν ἱστορίαν τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας, τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς φιλολογίας κλπ. Συνενῶν τὴν θεωρητικὴν βαθύτητα μὲ ἐξαισιον συγγραφικὸν ἄλγαντον, ἀνεδείχθη ὁ πρῶτος Γερμανὸς στυλίστας τῆς ἐποχῆς του. Πλήρης ἔκδοσις τῶν ἔργων του δὲν ἔγινε δυστυχῶς ἀκόμη. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ θρῦλος τοῦ Λέσσινγκ» (1893), «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (τομ. 4), «Κάρολος Μάρξ, ἱστορία τῆς ζωῆς του» (1918), «Γερμανικὴ ἱστορία ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μεσαίωνα» (1923). Ὁ Μέρινγκ ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ ἔργα τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς, τὰ ὁποῖα δὲν

είχον έκδοθῆ ζώντων αὐτῶν, εἰς 4 τόμους.

Μέρισμα.—Τὸ ποσοστὸν τῶν διανεμητέων καθαρῶν κερδῶν μετοχικῆς ἐταιρείας τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἐκάστην μετοχήν. Ὑπεστηρίχθη πολλάκις ὅτι τὸ σύστημα τῶν μετοχικῶν ἐταιρειῶν ἐπιφέρει ἀποδημοκρατικοποίησιν τοῦ κεφαλαίου, διότι διὰ τούτου τὰ κέρδη, ὑπὸ μορφήν μερισμάτων, κατανέμονται εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων. Μολοντοῦτο ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῶν κερδῶν ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν κατεχόντων τὰς διοικητικὰς θέσεις μεγαλοκεφαλαιούχων, ἐνῶ τὰ μερίσματα τῶν μικρῶν μετόχων μόλις φθάνουν τὸ ποσοστὸν τοῦ μετρίου τόκου. Διὰ τῆς ἐμπορίας δὲ τῶν μετοχῶν εἰς τὸ χρηματιστήριον ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξίσωσις τοῦ μερισματος μὲ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν ὀρισμένη στιγμῇ ποσοστὸν τοῦ τόκου, ἐνῶ τὸ κέρδος ἐκ τῆς ὑπερτιμήσεως τυχὸν τῆς μετοχῆς περιέρχεται εἰς χεῖρας τῶν μεγαλοκεφαλαιούχων, οἵτινες διαθέτοντες μεγάλην ποσότητα μετοχῶν δύνανται νὰ διαπραγματεύωνται ταύτας εἰς τὸ χρηματιστήριον.

Μερκαντιλισμὸς (mercantilismus), — Βλ. λ. *Ἐμποροκρατία*.

Μερκούρης (Γεώργιος).— Πολιτευτῆς γεννηθεὶς τὸ 1886. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας ἐν Λονδίῳ καὶ Παρισίοις. Ἀνέμιχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1915. Τὸ 1921 ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐπισημοῦ. Τὸ 1926 βουλευτῆς ὢν, μετέσχε τῆς οἰκουμένης κυβερνήσεως ὡς ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τὸ 1927 ἀντεπροσώπησε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ συνέδριον Ἐργασίας τῆς Κ.Τ.Ε. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1932 ἐξελέγη βουλευτῆς Ἀθηνῶν τοῦ λαϊκοῦ κόμματος. Διαφωνήσας βραδύτερον πρὸς τὴν

πολιτικὴν τοῦ κόμματος τούτου ἔδρασε νέον κόμμα («Ἐθνικοσοσιαλιστικὸν» καλούμενον) τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1933.

Μερκούρης (Σπύρος).— Πολιτευτῆς γεννηθεὶς τὸ 1856. Ἐσπούδασε ἰατρικὴν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον καὶ ἔτυχε τοῦ διπλώματος τοῦ ἱατροῦ κατὰ τὸ 1881, ὅποτε διωρίσθη διευθυντῆς τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δημοτικοῦ νοσοκομείου. Τὸ 1899 πολιτευθεὶς ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν δήμαρχος Ἀθηναίων. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο διετήρησεν ἄνευ διακοπῆς μέχρι τοῦ 1914. Τὸ 1929 ἐξελέγη γερουσιαστῆς, τὸν Αὐγουστον δὲ τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ πάλιν δήμαρχος. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1934 ἀπέτυχε.

Μερράϊμ (A. Merheim).— Γάλλος συνδικαλιστῆς, ὀργανωτῆς τοῦ σωματείου τῶν λεβητοποιῶν, διευθύνων τὸ ἐργατικὸν κέντρον τῆς Roubaix (1881—1925). Τὸ 1905 ἐγένετο γραμματεὺς τῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἐργατῶν μετάλλου τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ἐπὶ 18 ἔτη. Ἐλαβε μέρος εἰς ὅλα τὰ συνέδρια τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας ἐργατῶν. Τὸ 1915 μετὰ τοῦ Bouderon ἀντεπροσώπησε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Τσίμμερβαλντ. Τὸ 1918 προσεχώρησεν εἰς τὴν συνδικαλιστικὴν Διεθνή τοῦ Ἀμστερνταμ.

Μερσιέ (Λουδοβίκος Mercier).— Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς (1740—1814), μέλος τῆς Συμβατικῆς. Ἐγραψε μετοξὺ ἄλλων τὸ μυθιστόρημα ἡθῶν: «Πίναξ τῶν Παρισίων», τὸ ὁποῖον εἶναι περίφημον δοκουμενὸν ἱστορικοῦ καὶ κοινωνιολογικοῦ χαρακτῆρος διὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἡθῶν τῆς γαλλικῆς κοινωνίας κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως.

Μεσαίων.— Καλεῖται οὕτω ἡ περίοδος τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας ἢ περιλαμβανομένη μετὰ τῆς καταρρεύσεως

του δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν μεγάλων νεωτέρων μοναρχιῶν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιδρομῆς τῶν Γερμανῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ' αἰῶνος μέχρι τῆς τελευταίας ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἡτις κατέληξε μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸ 1453. Γενικότερον, μεσαίων εἶναι ἡ περίοδος ἢ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς δύσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως (βλ. λ.). Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην περίοδον μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν εἶναι σχεδὸν μηδαμινή. Τὴν θέσιν τῶν δημοκρατιῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν συγκεντρωτικῶν μοναρχιῶν καὶ δημοκρατιῶν τῶν νεωτέρων χρόνων κατέχει εἰδικὴ κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἡτις καλεῖται φεουδαρχία. Μολονότι ὑπάρχουν βασιλεῖς εἰς ἕκαστην χώραν, τὴν ἀληθῆ κυριαρχίαν ἔχουν οἱ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοί. Ἡ ἐποχὴ αὕτη διαφέρει ριζικῶς τὸσον ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν προηγηθῆ αὐτῆς, ὅσον καὶ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι τὴν ἠκολούθησαν. Εἶναι ἐποχὴ σαφῶς διακεκριμένη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

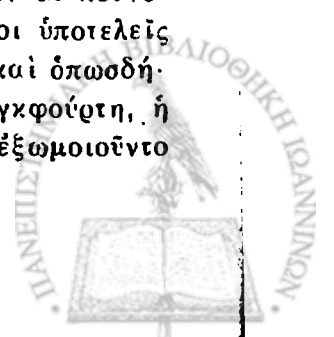
Αἱ ἕκτακτοι μεταναστεύσεις καὶ κατακτήσεις, αἱ ὁποῖαι συνέβαινον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῶν ἀποικήσεων τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὸν 11ον καὶ 12ον αἰῶνα, παρήγαγον τὸ φεουδαρχικὸν (τιμαριωτικὸν) σύστημα. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐκστρατειῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχουν αὐτοὶ τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔχουν οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν πλήρη τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῆς, βαθμηδὸν ἦλθον εἰς τὴν ἐξῆς συμφωνίαν: ὁ ἀρχηγὸς νὰ παραχωρῇ τὰς γαίας εἰς τὸν ἀκόλουθον, ὁ δὲ ἀκόλουθος νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ νέμεται αὐτὰς ὡς στρατιώτης ἢ ὑποχείριος ἢ ὑποτελής (vassal) ὡς ὀνομάζετο, τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου καὶ οὔτε νὰ γίνηται ἀνεξάρτητος, οὔτε νὰ ὑπηρετῇ ἄλλον ἀρχηγόν. Ἐκ τούτου

ἐπήγασαν πολλοὶ βαθμοί, διότι εὐτυχῆς τις κατακτητῆς ἔδιδεν εἰς τοὺς στρατηγούς του ἐξουσίαν ἐπὶ ἐπαρχιῶν τοσοῦτον ἐκτεταμένων, ὥστε ἠδύναντο ν' ἀποτελέσουν ἡγεμονίας ἢ μικρὰ βασίλεια.

Οἱ στρατηγοὶ οὗτοι διένεμον καὶ αὐτοὶ γαίας εἰς ἀκολούθους, ἔχοντας βαθμὸν εὐγενῶν, οἵτινες εἶχον ὑπ' αὐτοὺς ὑποτελεῖς, καλλιεργοῦντας τὰς γαίας ἢ ἀκολουθοῦντας αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον ὡς κοινοὶ στρατιῶται:

Ἐπὶ τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος, ὁ λαὸς ἦτο ὀλίγον ὑπεράνω τῆς καταστάσεως τῶν δούλων. Ὁ χωρικὸς (δουλοπάροικος) δὲν ἠδύνετο ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κτῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε γεννηθῆ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὀλίγοι ἀπελάμβανον προσωπικὴν ἐλευθερίαν. Ἐκάστη γέφυρα ἦτο ὠχυρωμένη ὁ δὲ φυγὸς δουλοπάροικος ἢ ὑποτελής ὑπέκειτο εἰς τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τινος τιμαριώτου κυρίου ἢ φορολόγου, εἰάν ἀπεπειρᾶτο νὰ φύγῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ πολὺ συμφέρον νὰ φύγῃ, διότι τοιουτοτρόπως ἤθελεν ἀνταλλάξει μόνον τὸν ἑνα ἀντὶ τοῦ ἄλλου τυράννου.

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀστεων μόνον ἦσαν ἠνωμένοι ἐναντίον τῆς τυραννίης τῶν χωροδεσποτῶν. Ἐμόρφωσαν καὶ αὐτοὶ στρατιωτικὸν σύστημα, μιμούμενοι ὅπωςδῆποτε τὸ τιμαριωτικόν, διότι κατὰ τοῦτο ὑπεχρεοῦτο ὁ πολίτης νὰ ἐκτελῇ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κοινότητα, ἀπερόβλακτα ὅπως ὁ ὑποτελής ἔπραττε πρὸς τὸν ἀνώτερόν του. Οἱ μοιᾶρχαι, οἵτινες ἐνίοτε ἠλπίζον, ὅχι παραλόγως, ὅτι αἱ αἰοικαὶ αὐταὶ κοινότητες ἠθίλον ἀντιζηγεῖν καὶ οὐδετερώσει τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν, πολλάκις ἐνεψύχωνον αὐτοὺς. Οὕτω π. χ. ἐλάμβανον διπλώματα μὲ προνόμια ἐμπορίου, ἀτελείας φόρων, στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὰ παρόμοια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ κοινότητες ἐθεωροῦντο ὡς μεγάλοι ὑποτελεῖς τοῦ στέμματος. Αἱ σημαντικαὶ ὀπωσδήποτε πόλεις ὅπως ἡ Φραγκφούρτη, ἡ Φλωρεντία, τὸ Λονδίνον, ἐξωμοιοῦντο

πρὸς μαρκιωνίας ἢ δουκάτα καὶ μόνον εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεώς των ἦσαν δημοκρατικαὶ ἀντὶ νὰ ἔχουν ἀρχηγὸν τιμαριώτην. Πόλεις τινὲς ἐνίοτε συνηιοῦντο ὡς σύμμαχοι ἢ ὁμόσπονδοι ἐναντίον τῶν εὐγενῶν. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα συνετελέσθη τοιαύτη ἔνωσις βορείων πόλεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνσεατικὴ ὁμοσπονδία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πόλεων ἦτο διάφορος κατὰ τὰς διαφοροὺς ἐποχὰς καὶ περιελάμβανε τὴν Κολωνίαν καὶ ἄλλας πόλεις ἐπὶ τοῦ Ρήνου μετὰ τοῦ Ἀμβούργου, τῆς Λυβέκκης, τῆς Ρίγας καὶ ἄλλων κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς Εὐρώπης. Σκοπὸς τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης ἦτο ὄχι μόνον ἡ προστασία τῶν πόλεων ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων χωροδεσποτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔξαράνισις τοῦ συστήματος τῆς πειρατείας, τὸ ὁποῖον τὰ βόρεια κράτη (ἰδίως δὲ ἡ Δανία καὶ ἡ Νορβηγία) ἤσκουν πολὺν χρόνον.

Ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος τὰ βόρεια ταῦτα ἔθνη εἶχον ἐπιπέσει κατὰ πάσης σχεδὸν χώρας τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἀφιλοξένων ὀρέων τῆς Σκωτίας καὶ Ἰσλανδίας μέχρι τῶν εὐθαλῶν ἀμπελῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ Σικελίας. Ἄν καὶ τὰ στίφη αὐτῶν δὲν ἦσαν τόσον μεγάλα καὶ καταθλιπτικά, αἱ ληστρικαὶ πράξεις αὐτῶν ἦσαν ἀκόμη φοβεραὶ κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ὅτε κατεβλήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀνσεατικῆς Ὀμοσπονδίας. Αὕτη ἐνίκησε τὸν Ἐρρῖκον καὶ τὸν Χάκωνα τῆς Νορβηγίας καὶ τὸν Βαλδέμαρον Γ' τῆς Δανίας, καθήρεσε δὲ τὸν Μάγνον τῆς Σουηδίας καὶ ἀνύψωσε τὸν ἀνεψιὸν του εἰς τὴν θέσιν του. Ἡ συμμαχία τῆς ἐξητεῖτο πολλάκις ἀπὸ ἰσχυροὺς ἡγεμόνας. Εἶχε νόμους ἰδίους καὶ σύστημα κυβερνήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπήτει ὑποταγὴν. Ἡ Ἀνσεατικὴ ὁμοσπονδία εἶναι ὁ θεμελιωτής τοῦ ἐμπορίου τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ ἰδρυτής τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς Κώδικος. Ἡ ἐπιρροή της ἔπαισε μόνον, ὅτε τόσον αὐστηρὸν καὶ συμπαγὲς σύστημα δὲν ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου

Ἐκ τῶν ἐπιρροῶν, αἵτινες δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἀντέπραπτον εἰς τὴν τιμαριωτικὴν δύναμιν τῆς ἀριστοκρατίας, ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ἦτο μεγαλυτέρα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἶχεν ἱεραρχίαν διαφόρων βαθμῶν καὶ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ πάπα καὶ διερχομένη διὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων, κατέβαινε μέχρι τῶν ταπεινοτάτων ἐφημερίων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, ὑπῆρχε πλῆθος ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων διασπαρμένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐκπαλαὶ εἶχεν ἐθισθῆ νὰ ἀφιερῶνται τινὲς εἰς βίον ἀσκητικόν, εἴτε καθ' ἑαυτοὺς, εἴτε καθ' ὀμάδας, οἱ δὲ τελευταῖοι εἶχον αὐστηροὺς κανόνας διαγωγῆς καὶ κατεσκόπευον ἀλλήλους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ τόποι τῆς κατοικίας των, ἦτοι τὰ μοναστήρια, ἤρχιζαν νὰ προικίζωνται διὰ κληροδοτημάτων ἢ διὰ δωρεῶν ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς. Ἐν μέσῳ τοῦ πλούτου καὶ τῆς τρυφῆς, τινὲς τῶν μοναχῶν εἶχον ἄκραν δυσκολίαν, καὶ ἂν ἤθελον ν' ἀποφεύγουν τὰς κοσμικὰς ἡδονὰς, ὑπὲρ τῶν ὁποίων περ ἐκυκλοῦντο. Τὰ μεγαλύτερα καὶ πλουσιώτερα μοναστήρια εἶχον εὐρείας ἐκτάσεις γαιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξήσκουν δικαιώματα τιμαριωτῶν κυριῶν καὶ ἠδύναντο νὰ συλλέγωσι στρατοὺς ὑποτελῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἔλαβον ἀξιώματα ὡς μέλη τοῦ κοινοβουλίου ἢ βασιλικῶν συμβουλίων, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχον δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν μεγαλυτέραν πολλῶν βασιλέων.

Διὰ νὰ ἐπανέλθουν, δῆθεν, αἱ ἀρεταὶ τῆς ταπενότητος καὶ μετριοφροσύνης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰσήχθη τὸ σύστημα τῶν ἐπαιτούντων μοναχικῶν ταγμάτων κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα ὠνομάζοντο Δομινικαὶ οἱ καὶ Φραγκισκανοὶ ἀδελφοί, ἐκ τῶν θεμελιωτῶν αὐτῶν ἀγίου Δομενίκου καὶ ἀγίου Φραγκίσκου. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωσι καμμίαν ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ νὰ ζῶσιν

ἀπὸ τὰς ἐλεημοσύνας τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλελεημόνων. Καίτοι ὅμως ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ταχέως ἀπέκτησαν ἐπιρροὴν πολὺ ἀνωτέραν τῆς τῶν ἐχόντων ἰδιοκτησίαν ταγμάτων. Εἶχον ἀποκλειστικὸν προνόμιον νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ νὰ διδάσκουν. Πολλάκις ὑτῆρξαν ἄνδρες φιλόδοξοι καὶ ἐπιτήδειοι καὶ πεπαιδευμένοι μᾶλλον ἢ ὀκνηροὶ ἀδελφοί. Οὕτως ἀπέκτησαν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἡγεμόνων καὶ ἐγένοντο οἱ πρῶτοι πολιτικοὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐντεῦθεν τὰ ἐπαιτούμενα ταῦτα τάγματα ἀπέβησαν οἱ μᾶλλον δεσποτικοί, ὕλικοι καὶ τρηφηλοὶ κληρικοί· καὶ ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι κτήματα, οἱ πλούσιοι ὀπαδοὶ αὐτῶν ἔκτιζον μεγαλοπρεπεῖς οἰκίας πρὸς χρῆσιν αὐτῶν.

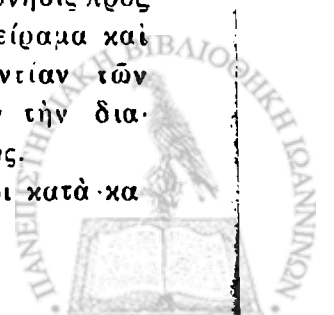
Μία ἀπὸ τὰς πλέον τυπικὰς ἐκδηλώσεις τῆς κυριαρχίας τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν πνευμάτων κατὰ τὸν μεσαίωνα, εἶνε καὶ αἱ σταυροφορίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν συνέχειαν συμβεβηκότων, ὄχι μόνον σπουδαίων καθ' ἑαυτὰ ἀλλὰ καὶ ἐπενεργησάντων πραγματικῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας τοῦ μεσαίωνα. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐθεωρήθη πάντοτε ἀπὸ τοὺς πρῶτους Χριστιανοὺς ὡς ὁ ἱερώτερος τόπος τῆς γῆς. Οἱ Μουσουλμάνοι, ὅτε ἐκυρίευσαν τοὺς ἁγίους τόπους, ὑπέβαλον τοὺς Χριστιανοὺς προσκυνητὰς εἰς βυρεῖς φόρους καὶ περιορισμούς, τοὺς ὁποῖους ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἠϋζανον. Τὸ 1085 μοναχὸς τις Πέτρος ὁ Ἐρημίτης περιῆλθε τὴν Εὐρώπην ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, παροτρύνων τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ἁγίους τόπους. Τῇ συγχρόνῳ συμπράξει τοῦ πάπα καὶ τῶν πρῶτων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, ἐστάλη μέγας στρατὸς ἵπποτῶν εἰς τὴν μεμακρυσμένην καὶ τυχодиωκτικὴν ταύτην ἐπιχείρησιν. Πέντε κύρια σταυροφορίαι ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου μέχρι τέλους τοῦ 13 αἰῶνος, χωρὶς οὐδὲν σχεδὸν τὸ ἐριστικὸν νὰ κατορθώσουν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν Μουσουλμάνων. Αἱ σταυροφορίαι ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Δύ

σεως, διότι ἤνοιξαν νέους ὀρίζοντας οἰκονομικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς εἰς αὐτήν. Ἐκ τῶν σταυροφοριῶν ἐγεννήθη καὶ ὁ μυθώδης ἐκεῖνος ἵπποτισμὸς, ὅστις διηγεῖρε τὸν περιπλανώμενον ἵπποτην ν' ἀναχωρῇ μὲ τὸν πολεμικὸν ἵππον καὶ τὴν λόγχην του, ὅπως ἐλευθερώσῃ ἀθῶας νεάνιδας ἀπὸ γίγαντας κρατούντας αὐτὸς εἰς πύργους φυλαττομένους ἀπὸ δράκοντες, ἢ διὰ παρόμοιον τι ὑπεράνθρωπον ἐγχείρημα. Ὁ ἵπποτισμὸς ἀπέκτησεν ἀνάλογον φιλολογικὴν ἀξίαν δια τῶν μυθιστορικῶν ἁσμάτων τῶν ποιητῶν καὶ τῶν τροβαδούρων. Τὸ σύστημα βαθμηδὸν παρήμασεν, ἀλλὰ διήρκεσε περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἰσως ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς Ἀραβας καὶ τοὺς Μαυριτανοὺς πολέμων, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξερριζώθη καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σατιρικοῦ μυθιστορηματος τοῦ Θεοβάντες: «Δὸν Κιχώτης».

Ἡ παιδεία κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπήγαγε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, μὲ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ὁποίας ἦτο πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον συνδεδεμένη. Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἐθεωρεῖτο πηγὴ πάσης γνώσεως καὶ πάσης ἀληθείας, καταβαλλομένης ἀγωνιώδους προσπαθείας ὅπως συμμορφωθῶν τὰ πορίσματα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σοφίας πρὸς αὐτήν. Ἡ φιλοσοφία, ἡ μόνη καλλιεργούμενη ἐπιστήμη, ἐστερεῖτο παντελῶς ἐπιστημονικοῦ χαρακτήρος καὶ ἦτο ὑποδουλωμένη εἰς τὴν κυρίαρχον θεολογίαν, τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο ἀτελῶς θεραπενίς (ancilla). Πᾶσα φιλοσοφικὴ δοξασία ἀντιβαίνουσα καὶ πρὸς τὸ γράμμα ἀκόμη τῶν ἁρίων Γραφῶν κατεδιώκετο ἀπηνῶ, ὁ δὲ φορεὺς οὕτης ἐκαίετο ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

Εἰς ὅλας τὰς συζητήσεις ἐτεκράτει ἀφόρητος ἀπολυτοδοξία καὶ μαρὸς σχολαστικισμὸς. Βιθεῖα περιφρόνησις πρὸς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα καὶ ἀνόητος ὑποταγὴ εἰς αὐθεντίαν τῶν Γραφῶν ἐτεκράτει καθ' ὅλην τὴν διανοητικὴν ζωὴν τοῦ μεσαίωνα.

Οἱ φιλόσοφοι, προσερχόμενοι κατὰ κα

νόνα ἐκ τοῦ κλήρου, ἠγωνίζοντο διὰ μιᾶς ἀγόνου διαλεκτικῆς καὶ δι' ἀρα χνοῦφάντων συλλογισμῶν νὰ μεταβάλουν τὸν Ἀριστοτέλην εἰς ἀπολογητὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ἀπαρίθμησην καὶ περιγραφὴν τῶν πολυαρίθμων ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν συλλογιστικὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁρμώμενοι ἐξ ὠρισμένων ἀνυποδείκτων προϋποθέσεων, κατεσκεύαζον πανύψηλα συλλογιστικὰ οἰκοδομήματα, τὰ ὅποια δὲν ἀντέχουν οὔτε εἰς τὴν ἐλαχίστην κριτικὴν τῆς τυπικῆς λογικῆς.

Αἱ κυριαρχοῦσαι κατὰ τὸν μεσαιῶνα οἰκονομικαὶ συνθήκαι ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς παραγωγῆς φυσικῶν προϊόντων. Τὸ ἐμπόριον ἦτο ἀσθενέστατον, κατ' ἀρχάς, καὶ ὁ ρόλος του εἰς τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ἀσήμαντος. Σχεδὸν καμμία ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων δὲν ἐγένετο. Ὁ παραγωγὸς κατηνάλωεν ὁ ἴδιος τὰ προϊόντα του. Ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν παρήγετο ἐχρησίμευε διὰ τὴν ἄμεσον κατανάλωσιν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μετατραπῇ εἰς χρῆμα.

Ἡ χωρικὴ οἰκογένεια, ἣτις ἐξῆ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα καὶ δὲν εἶχε καμμίαν οἰκονομικὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον, κατασκευάζουσα μόνη τῆς τὸν ἱματισμὸν τῆς καὶ τὰ οἰκιακά της σκευὴ καὶ ἐργαλεῖα, ἀποτελεῖ τὸν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἡ κυριότης τῆς γῆς ἦτο κολληκεμβιστικὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς κοινῆς. Τὸ κυριαρχοῦν κοινωνικὸν καθεστῶς προσηρμόσθη εἰς τὸς τότε οἰκονομικὰς συνθήκας, καὶ ἀφοῦ ἡ κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων ἦτο ἀσήμαντος, ἡ γῆ ἐγένετο ἡ φυσικὴ ἐκδήλωσις τοῦ πλοῦτος. Οἱ κοσμικοὶ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες εἶχον ἀπαλλοτριώσει ὅλην τὴν γῆν τῆς κοινωνίας. Αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι εὕρισκοντο εἰς χαμηλότατον ὕλικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον καὶ δὲν ἐδείκνυον κανέν σημεῖον προόδου. Ὅ,τι εὕρισκετο πέραν τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος τοῦ χωρικοῦ ἦτο

δι' αὐτὸν ὑποπτον καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ τάσις πρὸς ἀνωτέραν διανοητικὴν δρᾶσιν ἐλειπεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτὴν μάζαν, ἣτις ἐργαζομένη νυχθημερὸν κατηνάλωνεν ὅλην τῆς τὴν ζωτικότητα εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Οἱ φεουδάρχει, ὠχυρωμένοι εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τῶν πύργους, σιδηρόφρακτοι καὶ κτηνώδεις, ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ξιφασκίαν, τὰ κυνήγια, τὴν ἵππασίαν, τὸν ἔρωτα καὶ τοὺς ληστρικοὺς πολέμους. Τόσον τὴν ἐργασίαν ὅσον καὶ τὴν μόρφωσιν, ἐθεώρουν ὡς πράγματα ἀνάξια διὰ τὴν εὐγένειάν των. Οἱ κληρικοὶ πάλιν, ὁσάκις δὲν ἠσχολοῦντο μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐπικρατούσης ἀθλιότητος, συνεζήτουν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγγέλων, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ χορεύσουν ἐπὶ τῆς αἰχμῆς μιᾶς βελόνης ἢ περὶ τοῦ ἂν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασιν του ἔφερον ἐπὶ τοῦ σώματός του τὰ ἴχνη τῶν ἡλῶν, δι' ὧν ἐκαρφώθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὁ πύργος τοῦ φεουδάρχου μὲ τὴν στερεὰν καὶ βαρεῖαν ἀρχιτεκτονικὴν του καὶ τὸν ἐιδεικτικόν του πλοῦτον, ἡ ἀπονεκρωμένη διανοητικὴ ζωὴ, τὰ κτήρια τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ὄργια τῶν κληρικῶν, ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία καὶ τὰ λαϊκὰ ἄσματα εἶναι ἡ κυλλιτεχνικὴ καὶ πνευματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ μεσαιωνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁλόκληρον τὸ μεσαιωνικὸν κοινωνικὸν σύστημα ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον συντηρητικόν, ἄνευ οὐδεμιᾶς προοδευτικῆς τάσεως. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τούτου εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους σημειοῦται διὰ τῆς κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τοῦ μεσαιῶνος καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου, ἣτις ἠνυπόθη ἰκ τῶν σταυροφοριῶν, τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τῆς πυρίτιδος, τῆς τυπογραφίας καὶ τοῦ Νέου κόσμου.

Μεσοβασιλεία.—Τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ παρεμπίπτει μετὰ τὸ θάνατον, ἐκθρονίσεως ἢ παραίτησός τινος καὶ

της ἀναλήψεως της ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ νέου βασιλέως. Εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν μεσοβασιλεία καλεῖται μεταξὺ της παραιτήσεως τοῦ Ὁθωνος καὶ της ἀφίξεως τοῦ Γεωργίου Α' περίοδος (βλ. Ἑλλάς).

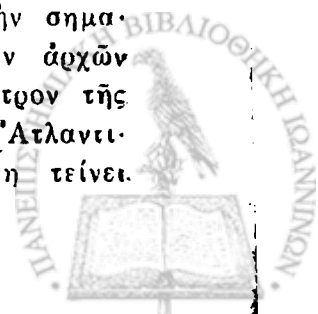
Μεσόγειος θάλασσα.—Ἡ Μεσόγειος ὑπῆρξεν οὐσιαστικῶς ἡ κοιτίς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀνεφάνη καὶ ἀνεπτύχθη εἰς τὸς ἀκτὰς της. Ἡ Κρήτη καὶ αἱ Κυκλάδες εἶναι τὰ πρῶτα κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ τούτου, ἀναπτυχθέντος ἀπὸ της τρίτης χιλιετηρίδος π. Χ. Τὸ εὐκρατον κλίμα της Μεσογείου, ἡ ἀσφάλεια τὴν ὁποίαν ἔδιδεν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων ἡ θάλασσα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐκολία της συγκοινωνίας, τὴν ὁποίαν παρεῖχε διὰ της σχετικῆς ἡρεμίας καὶ της ἐλλείψεως παλιρροίας, ἦσαν ἀσφαλῶς οἱ κυριώτεροι συν-ελεσταὶ της σημειωθείσης προόδου.

Ἡ κάθοδος τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν εἰς τὸ νότιον ἄκρον της χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ τὰς περίξ νήσους ἀνεκοψε τὴν συνέχειαν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου. Ἦδη ὁμως ἀνεφαίνοντο οἱ Φοίνικες, ἐκ τοῦ νοτιοανατολικοῦ ἄκρου της Μεσογείου καὶ συντόμως ἐγένοντο οἱ θαλασσοκράτορες τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου φθάσαντες εἰς τὸ ἀπόγειον της ἀκμῆς των διὰ της Καρχηδόνας. Τὰ βαρβαρικά τότε ἑλληνικά φῦλα φθάσαντα εἰς τὰς ἀκτὰς της Μεσογείου καὶ ἐπηρεασθέντα ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα εἰς τὴν Μεσόγειον πολιτισμόν, ἔγιναν συντόμως ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαός. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐπέπρωτο γὰρ ὑψώσουν τὸν μεσογειακὸν πολιτισμόν εἰς τὸ ζενίθ του. Ταχέως οἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, καὶ κυρίως αἱ Ἀθῆναι, ἐκυριάρχησαν ἐμπορικῶς εἰς ὅλοκληρον τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τῶν ἀκτῶν της Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῶν Ἡρακλείων Σηλῶν, ἰσχύουσαι ἀποικίας εἰς ὅλα τὰ πλυστοπαραγωγικὰ σημεῖα. Αἱ μητροπόλεις, ὡς αἱ Ἀθῆναι, συγκρο-

τοῦσαι τὸν πλοῦτον ὅλου τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἐγένοντο οἰκονομικῶς καὶ —κατὰ συνέπειαν—πνευματικῶς μεγάλα ἐκπολιτιστικὰ κέντρα, ὅπου ἦνθησε τὸ ἐμπόριον, ἡ βιοτεχνία, τὰ γράμματα καὶ αἱ καλαὶ τέχναι. Μὲ τὰς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπραγματοποιήθη ὁ ἐξελληνισμὸς ὅλης της ἀνατολικῆς λεκάνης της Μεσογείου. Πλεῖστοι λόγοι ὁμως συνετέλεσαν εἰς τὴν μείωσιν της δυνάμεως ἀντιστάσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἰσχυρῶν εἰς στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ κρατικὸν μηχανισμόν Ρωμαίων.

Οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες εἶχον ἤδη συντρίψῃ τοὺς κυριαρχοῦντας εἰς τὴν δυτικὴν λεκάνην της Μεσογείου Φοίνικας της Καρχηδόνας, ὑποτάξαντες καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐγένοντο κύριοι ὀλοκλήρου της Μεσογείου ἀπὸ της Συρίας μέχρι της Ἰσπανίας. Παραλαβόντες ἀπὸ τοὺς κατὰ πολὺ ἀνωτέρους Ἕλληνας τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, μετέφερον καὶ διέδωσαν αὐτὰ εἰς τοὺς ὑποταχθέντας εἰς τὴν Ρώμην λαοὺς της Δυτικῆς καὶ της Κεντρικῆς Εὐρώπης. Οὕτω ὁ καλλιεργηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ διαδοθεὶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων μεσογειακὸς πολιτισμὸς ἐγένετο παγκόσμιος καὶ ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τοῦ νεωτέρου εὐρωπαϊκοῦ καὶ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

Ἡ διάδοσις τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Βόρειον Εὐρώπην, ἐδημιούργησε νέα κέντρα ἐμπορίου, εἰς τὴν κλειστὴν ἐπίσης Βόρειον θάλασσαν, ὅπου κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀνεπτύχθησαν αἱ μεγάλαι ναυτικαὶ πόλεις της Ἀσσιατικῆς ὁμοσπονδίας καὶ τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῶν νέων θαλασσίων ὁδῶν, διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου της Καλῆς Ἑλπίδος, ἐμείωσε τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν σημασίαν της Μεσογείου. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν νεωτέρων χρόνων τὸ κέντρον της βαρύτητος μετεφέρθη εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ εἴη τείνει.

νῶ μετατοπισθῆ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν.

Οὐχ' ἦττον ἡ Μεσόγειος θάλασσα διατηρεῖ πάντοτε κολοσσιάν οικονομικὴν καὶ πολιτικὴν σημασίαν, διότι ἐπ' αὐτῆς διασταυροῦνται συμφέροντα πολλῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ διέρχονται δι' αὐτῆς αἱ πρὸς τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν ὁδοὶ συγκοινωνίας. Τὸ μεσογειακὸν πρόβλημα σήμερον εἶναι πρόβλημα κυριαρχίας ἐπὶ τῶν συγκοινωνιακῶν ὁδῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀφρικανικῶν ἀκτῶν καὶ ἐπὶ τῶν μικροτέρων βαλκανικῶν κρατῶν. Εἰς τὴν Μεσόγειον συμπλέκονται τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Μεσολόγγιον.— Ἔδρα δήμου καὶ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀρχαίας Κολυδῶνος. Πρὸς Ν. ἔχει ἀβαθεῖς λιμνοθάλασσας, αἱ ὁποῖαι κλείονται διὰ παρακτίου λωρίδος ἀμμώδους γῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς μεγάλα τεχνητὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ ὡς ἄλικαί. Εἰς αὐτὰς εἶνε ἀκμαιοτάτη ἢ ἄλιεῖα καὶ ἐξ αὐτῶν προέρχεται καὶ τὸ ὄνομαστὸν σὺγοτάραχον.

Τὸ Μεσολόγγιον ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος, ἔπαιξε δὲ σπουδαιότατον ρόλον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Κηρύξαν τὴν ἐπανάστασιν ἐκ τῶν πρώτων, κατέστη τὸ κυριώτατον πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν κέντρον τῆς Δ. Στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ τῆς Ἠπείρου.

Ὁ Ἄ. Μαυροκορδάτος μὲ τοὺς ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην Σουλιώτας κατέφθασαν ἐκεῖ μετ' ὀλίγον καὶ μετ' ἄλλων προκρίτων καὶ ὀπλορηγῶν συνέστησαν τὴν γερούσιαν τῆς Δ. Ἑλλάδος. Μετ' ὀλίγων ὅμως ἔφθασαν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου μεγάλοι τουρκικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην, καὶ Γεσίτ πασᾶν ἢ Κιουταχῆν καὶ ἐπολιόρκισαν στενῶς τὸ ἐκτὸς ἀπὸ ξηρᾶς, ἐνῶ ὁ ἐν Πατραις Γιουσούφ πασᾶς ἀπέ-

κλείσεν αὐτὸ ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ πολιορκία ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μῆνας, οἱ δὲ ἀγωνιζόμενοι ἤρχισαν νὰ ἐξαντλοῦνται, ὅτε μοῖρα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐμφανισθεῖσα ἀπροόπτως, διέσπασε τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμόν καὶ ἀπεβίβασε τρῶφιμα, καὶ ἐφόδια καὶ 1000 μαχητὰς Πελοποννησίους ὑπὸ τοὺς Πετρόμπεην, Ζαῖμην καὶ Δεληγιάννην. Οἱ Τοῦρκοι ἐξηκολούθησαν τὰς ἐφόδους των, ἀπελπισθέντες δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822 ἔλυσαν τὴν α'. πολιορκίαν καὶ ἀπεχώρησαν εἰς Πρέβεζαν.

Τὸ 1823 κατῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον ὁ Βύρων. Κατ' Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ τὸν ἐν Καρπενησιῶ ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, οἱ Τοῦρκοι πασάδες Μουστακῆ καὶ Ὁμέρ Βρυώνης ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Αἰτωλικόν, τὸ ὁποῖον καὶ ματαίως ἐπολιόρκησαν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μαυροκορδάτος ἐτελειοποίησε τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου καταστήσας αὐτὸ ἀπόρρητον. Ἐπίσης ὀχυρώθη ἡ ἐντὸς τῆς λιμνοθάλασσης νῆσος Βασιλάδι, ἀποτελέσασα εἶδος προκεχωρημένου ὀχυροῦ μὲ 6 πυροβόλα.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1825 ὁ σουλτᾶνος Μαχμούτ διέταξε τὸν Κιουταχῆν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Καὶ πράγματι τὴν 23 Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως ὁ Κιουταχῆς ἄγων 30.000 μαχητᾶς. Ἀποκρουσθεῖσῶν τῶν προτάσεών του περὶ παραδόσεως, ὁ Κιουταχῆς ἐπολιόρκησε τὸ Μεσολόγγιον ἀπὸ ξηρᾶς, ἐνῶ στόλος ἰσχυρὸς ἀπέκλεισε τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης. Ἐπὶ πλέον ὁ Γιουσούφ πασᾶς τῶν Πατρῶν δι' ἄλιτενῶν πλοιαρίων συνέσφιξεν ἀπὸ θαλάσσης περισσότερον τοὺς πολιορκουμένους. Ἐσημειώθησαν τότε ἐπικρατεῖς ἀγῶνες περὶ τὸ Μεσολόγγιον. Πᾶσαι αἱ ἔφοδοι τῶν Τοῦρκων ἀπεκρούσθησαν καὶ τρεῖς ἔξοδοι τῶν πολιορκουμένων ἐπεχειρήθησαν. Τὴν 7 Αὐγούστου ἦλθεν ἐπικουρὶα Σουλιωτῶν ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν καὶ ἐνίσχυσε τὴν φρουράν. Τρεῖς φορὰς ὁ Μισοῦλης

μέ τον στόλον του κατώρθωσε να διαρρήξη τον κλοιόν του πολιορκητοῦ και να τροφοδοτήση και ἐφοδιάση τούς πολιορκουμένους. Τὸν Ὀκτώβριον ὁ στρατὸς τοῦ Κιουταχῆ εἶχεν ἀποδεκασθῆ. Εἰς βοήθειάν του ἐστάλη τότε ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς ἄγων 18 000 Ἀράβων και Αἰγυπτίων, ἐπανελήφθη δὲ τότε σενώτερος ὁ ἀποκλεισμός. Τεσσαράκοντα τηλεβόλα διατεθέντα κατὰ τομεῖς ὑπὸ τοῦ Ἰμπραήμ ἐρριπτον 2000 βόμβας ἡμερησίως κατὰ τῆς πόλεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐφοδοὶ τοῦ Ἰμπραήμ ἀπεκρούσθησαν, ἐπὶ πλέον δὲ ἡ φρουρὰ ἐξελθοῦσα νύκτωρ εἰς τὰ ἐχθρικά ὀχυρώματα ἀπέκομισαν ὄπλα και σίχμαλώτους. Ἡ δρᾶσις τῶν πολιορκητῶν συνεκεντρώθη εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ὀχυρωμένων θέσεων Βασιλάδι και Κλείσοβα. Καὶ τὸ μὲν Βασιλάδι ἐπέτυχον νὰ τὸ καταλάβουν, εἰς τὴν Κλείσοβαν ὁμως ὑπέστησαν σοβαρὰς ζημίας, τραυματισθέντος και αὐτοῦ τοῦ Κιουταχῆ. Ἐπὶ τέλους ἐξηντλήθησαν τὰ τρόφιμα, οἱ δὲ πολιορκουμένοι ἠναγκάσθησαν νὰ τρώγουν ποντικούς, γάτες, σκύλους, φύκη και ὄ,τι ἄλλο εὔρισκον.

Δὲν ἀπέμενε πλέον ἢ ἡ ἔξοδος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, ἢ τις ἀνελήφθη τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν 11 Ἀπριλίου τοῦ 1826. Διαιρεθέντες οἱ πολιορκούμενοι εἰς τρία σώματα ὑπὸ τούς ἀρχηγούς Νότιον Μπότσαρην, Μᾶρκον και Κίτσον Τζαβέλλαν ἐξώρμησαν διὰ τριῶν σημείων. Δυστυχῶς ἡ ἀπόφασις τῆς ἐξόδου εἶχε προδοθῆ παρ' αὐτομόλου Βουλγάρου ὁ δὲ Καραϊσκάκης μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον προσυνηνοθηθῆ νὰ ἐπιτεθῆ ἐκ τῶν νῶτων και νὰ φέρη σύγχυσιν εἰς τούς πολιορκητὰς δὲν κατώρθωσε νὰ ἐλθῆ. Τότε ἐγράφη ἡ ἠρωϊκωτέρα σελὶς τῆς νεωτέρας ἱστορίας, ἡ ὁποία συνεκίνησε τὴν Εὐρώπην και ἐπέδρασεν εὐ.οικῶς ἐπὶ τῆς τύχης τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐπὶ τοῦ Ἰμπραήμ εἶχον ἀποκλεισθῆ πᾶσαι αἱ δίοδοι. Μόνον ἡ πρωτοπορεία τοῦ ἐνὸς σώματος, διασπᾶσα ξιφῆρης τὰς πολλαπλὰς τάξεις τοῦ

ἐχθροῦ κατώρθωσε νὰ προσπεράσῃ και νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ζυγόν. Ἐσώθησαν ἐν ὄλῳ 1300 μαχηταί, ἐν οἷς οἱ Νότιος Μπότσαρης, Μῆτσος Κοντογιάννης, Δ. Μακρῆς, Κίτσος Τζαβέλλας, Χρῆστος Φωτομάρας και ἄλλοι και περὶ τὰ 100 γυναικόπαιδα.

Οἱ λοιποὶ εὐρεθέντες πρὸ πολυαριθμῶν και ἀπροσδοκῆτων δυνάμεων και ἀκούσαντες, ἄγνωστον πόθεν, τὴν ὀλεθρίαν φωνὴν «Πίσσω!» ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἄλλοι ἔπασαν μαχόμενοι πρὸς τούς συνεισορμῶντας ἐχθρούς, ἄλλοι δὲ ἠχμαλωτίσθησαν, πωληθέντες κατόπιν ὡς δούλοι ἐν Αἰγύπτῳ. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦσαν και ὁ ἐπίσκοπος Ρωγῶν και ὁ Φιλέλλην δημοσιογράφος Μάγερ. Κατὰ τὴν ἐντὸς τῆς πόλεως μάχην ὁ γέρον Καψάλης θέσας πῦρ εἰς τὴν μεγάλην πυριδαποθήκην, ἀνετίναξεν αὐτὴν και ἐτάφη μετὰ τῶν εἰσορμησάντων πολιορκητῶν.

Μεσσηνία.—Ἡ νοτιοδυτικωτάτη χώρα τῆς Πελοποννήσου ἀποτελοῦσα ἰδιονομὸν (Μεσσηνίας). Οἱ αὐτόχθονες κἄτοικοι τῆς Μεσσηνίας αἶμα τῆ κοθόδα τῶν Δωριέων ὑπεδουλώθησαν βαθμηδὸν εἰς αὐτοὺς και παρέμειναν ὑποδουλωμένοι μέχρι τοῦ 369, ὅποτε ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ὁ Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος. Μετέσχον ἀργότερον τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, τὸ δὲ 280 συνεφιλιώθησαν πρὸς τούς Σπαρτιάτας. Βραδύτερον εἰσηλθὸν εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, ἀποστατήσαντες ὁμως ἐκ ραδιουργιῶν τῆς Ρώμης (183 π. Χ.) ἐπολεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλοποιμένου και ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Κατὰ τούς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας εἰς Ἑλλάδα ἡ Μεσσηνία ἀπετέλεσε φέουδον ὑπὸ τὸ πριγκηπάτον τοῦ Μορέως. Κατὰ τὸ 1430 ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν ἐν Μυστρᾷ Παλαιολόγων και κατόπιν ὑπετάγη μετὰ τῆς λοιπῆς Πελοποννήσου εἰς τούς Τούρκους, Βενετούς και πάλιν εἰς τούς Τούρκους. Κα

τά τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐξεγερθεῖσα κατὰ τῶν Τούρκων ἔπαθε μεγάλας καταστροφάς, ἀλλ' ἠλευθερώθη ἐξ ὀλοκλήρου πλὴν τοῦ φρουρίου Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἅτινα καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα διεκέρησαν οἱ Τούρκοι. Κατὰ τὸ 1825 ὁ Ἰμπραὴμ νικήσας τοὺς Ἕλληνας ἐν Κορμευδίῳ καὶ ἐν Μανιακίῳ κατέλαβεν ἀπάσας τὰς πόλεις καταστήσας τὴν Πύλον ὀρμητήριόν του. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, ἀπεβιβάσθη εἰς Πεταλίδιον τῆς Μεσσηνίας γαλλικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ζαιζόν, ὅστις ἐξεκαθάρισε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Μεσσηνίαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ Αἰγυπτίους.

Ἡ Μεσσηνία ἔχει πεδιάδας εὐφορωτάτας εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργοῦνται σταφίς, σῦκα, δημητριακὰ καὶ ἔσπεριδοειδῆ. Ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς σταφίδος, οἴνων καὶ σύκων, τῆς σηροτροφίας, καὶ τῆς μεταξοϋφαντουργίας προήχθη εἰς σοβαρὸν ἐξαγωγικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Σήμερον ὅμως ἡ σταφιδικὴ κρίσις καὶ τὰ ἀπανταχοῦ περιοριστικὰ μέτρα ἠλάττωσαν τὴν προτέραν εὐημερίαν τῶν κατοίκων.

Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.—Καλοῦνται οὕτω ἐν τῇ ἱστορίᾳ τρεῖς μεταξὺ Μεσσηνίων καὶ Σπαρτιατῶν πόλεμοι γενόμενοι ἐντὸς διαστήματος δύο καὶ ἡμίσεως σιῶνων. Αἰτία τούτων ἦτο ἡ προσπάθεια τῶν Σπαρτιατῶν νὰ καταλάβουν τὴν εὐφορωτάτην χώραν τῶν Μεσσηνίων. Ἐκ τῶν τριῶν ὁ πρῶτος διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 743 μέχρι τοῦ 724 π. Χ., ὁ δευτέρος ἀπὸ τοῦ 685 μέχρι 667, καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ τοῦ 464 μέχρι τοῦ 454. Κατὰ τὸν πρῶτον οἱ Σπαρτιατῆται ἐπέδραμον αἰφνιδίως εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ κατέλαβον τὴν Ἄμφειαν, ὅθεν ὀρμώμενοι ἐλεηλάτουν τὴν χώραν. Μετὰ ἐπανεπιλημμένας ἀμφιρροπού ἐκβάσεως μάχας, ἠττήθησαν τέλος οἱ Μεσσηνιοὶ. Πολλοὶ ἔφυγον εἰς Ἀρκαδίαν καὶ Ἄργος, οἱ δὲ μείναντες ἐ-

γένοντο φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας.

Κατὰ τὸν δευτέρον σημειοῦται ἐξέγερσις τῶν Μεσσηνίων κατὰ τῆς Σπάρτης ὑπὸ τὸν Ἀριστομένην. Κατὰ τὴν μάχην περὶ τὴν Μεγάλην Τάφρον ἠττήθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ, ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν συμμαχῶν τῶν Ἀρκάδων. Ἀποσυρθεῖς εἰς τὰ ὄρεινά ὁ Ἀριστομένης ἐξηκολούθει τὰς προσβολὰς τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐπεχειρεῖ τολμηροτάτας ἐπιδρομάς, αἰχμαλωτισθεῖς δὲ ἐν μιᾷ τούτων, ἐρρίφθη εἰς τὸν ἐν Σπάρτῃ Καιάδαν, ὁπόθεν ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος συλλαβὸν τὴν οὐρὰν λυμαιομένης τὰ ἐκεῖ πτώματα ἀλώπεκος καὶ συρθεῖς παρ' αὐτῆς διὰ τινος ὀπῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠττήθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ εἰς τριήμερον μάχην καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀριστομένην ἔφυγον εἰς Ἀρκαδίαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐγένοντο εἰλωτες.

Κατὰ τὸν τρίτον μεσσηνιακὸν πόλεμον συνέβη δευτέρα ἐπίμονος ἐξέγερσις τῶν Μεσσηνίων μετὰ τῶν εἰλωτῶν. Μετὰ δεκαετῆ ἀγῶνα οἱ Μεσσηνιοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσουν. Ἐπιτυχόντες ἐλευθέραν ἔξοδον ἐκ Πελοποννήσου, καὶ περισυλλεγέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐγκατεστάθησαν εἰς Ναύπακτον. Ἡ χώρα ἔμεινεν ὑπὸ τοὺς Σπαρτιάτας μέχρι τὸ 369 ὅποτε ἠλευθέρωσαν αὐτὴν οἱ Θηβαῖοι.

Μεσσηνίας στάσις.—Στάσις γενομένη τὸ 1834 ἐπὶ ἀντιβασιλείας. Ὑπεκινήθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστριακοῦ κόμματος, ἀρχηγουμένου ὑπὸ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Ἀφορμὴν εἰς ταύτην ἔδωσαν αἱ ἐπὶ ἀντιβασιλείας σημειωθείσαι διώξεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ κόμματος τούτου. Οἱ στασιασταὶ ὑπὸ τὸν Κόλιαν Πλαπούταν καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς κατέλυσαν τὰς ἐν Μεσσηνίᾳ ἀρχὰς ζητοῦντες κατάργησιν τῆς ἀντιβασιλείας, σύγκλησιν ἐθνικῆς συνελεύσεως κλπ. Ἡ ἀντιβασιλεία ἐκίνησε κατὰ τῶν στασιαστῶν δυνάμεις ἀτάκτων ὑπὸ τοὺς Γρίβαν, Τζα-

βέλλαν, Καρατάσον και Μαμούρην και δισχιλίων τακτικῶν ὑπὸ τὸν Σμόλτζ. Μετὰ δέμηνον ἀντίστασιν οἱ στασιασταὶ διεσκορπίσθησαν, ἐτυφεκίσθησαν δὲ ἐξ αὐτῶν οἱ Κριτζάλης και Τζαμαλῆς. Ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν ἀνταρτῶν ἐπληρώθη ἡ Πελοπόννησος συμμωριῶν και μόλις μετὰ διετίαν διὰ γενικῆς ἀμνηστίας ἔληξεν ἡ ἀναρχία.

Μεσσιανισμός.— Καλεῖται οὕτω κηθόλου ἢ πίστις εἰς τὴν μέλλουσαν ἔλευσιν λυτρωτοῦ Μεσσίου ἀπεσταλμένου ἢ μὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία παρατηρεῖται παρ' ὅλοις σχεδὸν τοῖς λαοῖς και ἀποτελεῖ θρησκευτικὴν και ἰδεαλιστικὴν ἔκφρασιν τοῦ πόθου πρὸς λύτρωσιν ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς παρούσης ζωῆς. Ὁ ἀναμενόμενος οὗτος Μεσσίας, ἄλλοτε σαφῶς καθωρισμένος και περιγραμμένος ὑπὸ θρησκευτικῶν συγγραφέων, και ἄλλοτε νεφελωδῶς ὑπάρχων εἰς τὴν συνήδεισιν λαοῦ τινος, θεωρεῖται πάντοτε φορεὺς ψυχικῆς και ὕλικῆς βελτιώσεως, ὡς εἶδος κοινωνικοῦ ἀναμορφωτοῦ. Τυπικωτέραν ἐκδήλωσιν τοῦ μεσσιανισμοῦ ἀπαντῶμεν παρ' Ἰουδαίοις, παρ' οἷς διάφοροι συγγραφεῖς ἔχουν ἀσχοληθῆ με τὴν περιγραφὴν τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἧς μέλλει νὰ ἔλθῃ, και τῶν ἰδιοτήτων του. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἐθεωρήθη πληρῶν τὰ ρηθέντα ὑπὸ τῶν προφητῶν ὡς πρὸς τὸν Μεσσίαν, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ σώσῃ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ὁ μεσσιανισμὸς δὲν ἐξηφανίσθη εἰς τοὺς διατηρήσαντας τὴν πίστιν τῶν πατέρων των Ἰουδαίους, ἀλλ' ἔξακολουθεῖ διατηρούμενος παρ' αὐτοῖς και σήμερον. Μεσσιανισμὸς ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν ἐνεφανίσθη και παρὰ Χριστιανοῖς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἰδίᾳ ἐν Πολωνίᾳ, ὅπου, ὡς ἦτο ἐπόμενον, συνεδέθη πρὸς τὸν ἐλευθερωτικὸν ἔθνικὸν ἀγῶνα τοῦ λαοῦ, και ἐγεννήθη ἴσως ἐξ αὐτοῦ. Σπουδαιότεροι ἐκπρόσωποι τοῦ πολωνικοῦ τούτου μεσσιανισμοῦ εἶναι ὁ Τοβιάνσκι, ὅστις ἀνέμενε τὴν ἄφιξιν νέου Μεσσίου, προω-

ρισμένου νὰ σώσῃ τώρα πλέον ὄχι τὰ ἄτομα, ἀλλὰ τὰ κράτη και τὰ ἔθνη, ὁ Ἰ. Βρόνσκι (1778—1853), ὅστις ὠραματίζετο μίαν ἀνθρωπίνην ἔνωσιν ἐκ λυτρωτικῆς ἀφστηρίας, και ὁ Μιχκίεβιτς (1798—1855), ὅστις συνεμερίζετο τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Τοβιάνσκι. Ὁ νεώτερος μεσσιανισμὸς δὲν εἶναι πάντοτε θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος. Στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι, ἀφοῦ ἡ κρατοῦσα κατάστασις πραγμάτων χρήζει διορθώσεως, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παρουσιασθῆ και ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ εἶναι ὁ φορεὺς τῆς ἀναμορφωτικῆς δυνάμεως.

Μεταλλεία.— Καλοῦνται οὕτω οἱ τόποι ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐξάγονται μεταλλεύματα ἢ ἄλλα ὀρυκτά, ὅπως και αἱ ἐγκαταστάσεις τῆς ἐξορύξεως, ἢ τῆς κατεργασίας τῶν μετάλλων, ἢ ὀρυκτῶν. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπεδίωξε τὴν ἐξόρυξιν τῶν μετάλλων, ἅτινα τῷ ἦσαν χρησιμώτατα διὰ τὰς ἀνάγκας του. Ὁ σίδηρος, ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος ἀπετέλεσαν κατ' ἀρχὰς τὸ ἀντικείμενον ἐξορύξεως. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ μόλυβδος, τὸ μάρμαρον, τὸ ἄλας, ὁ γαιάνθραξ ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ καταστάσεις, και διάφορα ἄλλα στοιχεῖα χρησιμώτατα ἤρχισαν ἐξορυσσόμενα συστηματικῶς. Αἱ ἐργασίαι ἐξορύξεως και μεταφορᾶς τῶν μεταλλευμάτων εἶνε ἐπίπονοι και ἐπικίνδυνοι, διότι ὁ μεταλλωρῦχος ἔχει νὰ ἀντιπαλαίσῃ πρὸς πλείστας δυσχερείας. Ἐντὸς τῶν μεταλλείων ὑπάρχει πολυλάκις ἀφθονία ὕδατος, τὸ ὁποῖον και ἂν ἀφαιρεθῆ ἐκεῖθεν δημιουργεῖ μεγάλην ὑγρασίαν. Ὁ ἀήρ, παρ' ὅλην τὴν χρησιμοποίησιν διαφόρων μηχανημάτων ἀερισμοῦ, ἔχει πάντοτε ἀρκετὴν δόσιν δηλητηριωδῶν στοιχείων (ἀθρακικὸν ὀξύ), διότι ἡ ἀδιάκοπος ἐξαγωγή ἐνισχύει τὴν παρουσίαν των. Εἰς βάθος 100 μ. ἡ θερμοκρασία τῶν πετρομάτων ὑπερβαίνει τοὺς 40°. Λόγῳ ἐπὶ πλέον τῆς ἐπικρατούσης ὑγρασίας τοῦ ἐδάφους, ἡ ἐργασία καθίσταται λίαν

επίπονος και άνθυγιεινή. Είς κεκορεσμένην ατμοσφαιραν υγρασίας 26 βαθμών ή εργασία είναι σχεδόν αδύνατος. Έξ άλλου ή αναπνοή τών εργατών, ή καύσεις τών λυχνιών, οί καπνοί τής αναινάξεως τών ύπονόμων μολύνουσι τήν ατμοσφαιραν. Έπί πλέον μολύνεται αύτη και από τήν κόκκιν τών πετρωμάτων, πρò παντός δè του λιθάνθρακος. Άλλα αίτια μολύνσεως τής ατμοσφαιρας τών μεταλλείων είτε ή όξειδωσις του άνθρακος τών σιδηροφυριτών, ή όποία παράγει τò άνθρακικόν όξυ και τò μονοξειδιον του άνθρακος είς μερικώς περιπτώσεις λίαν έπικίνδυνον υπό αναλογίαν μόλις 0,01%. Είς τὰ λιθανθρακωρυχεία ύπάρχει και άλλος λόγος επιβάλλον τέλειον άερισμόν τών μεταλλείων: ή παρουσία αναφλεξίμου άερίου, τò όποιον άποτελείται εκ μεθανίου, είς αναλογίαν 6—16 % είς τόν άέρα καθίσταται τούτο έκρηκτικόν και αναφλέγεται. Έν Ευρώπη διά τόν πλήρη άερισμόν χρησιμοποιούνται τέλεια όπωσδήποτε μηχανήματα. Έν Ελλάδι τὰ μεταλλεία άερίζονται διά φυσικου άερισμου, ό όποιος όμως δέν είναι άρκετος.

Τò ζήτημα του φωτισμου τών άνθρακωρυχείων επίσης παρουσιάζει άνυπερβλήτους κινδύνους. Άφ' ότου όμως έφευρέθη ή ασφαλιστική λυχνία Davy οί μεγάλοι κίνδυνοι άποτρέπονται. Κοινοί κίνδυνοι είς τὰ πάσης φύσεως μεταλλεία, εκτός τών άνωτέρω, είναι οί εκ τών καταπτώσεως ύγκων, εκ τής χρήσεως έκρηκτικων ύλων και εργαλείων, εκ τής κυκλοφορίας τών βαγονίων, εκ τής πτώσεως έντός φρεάτων, εκ πλημμυρών, εκ πυρκαϊάς ύλικων. Τόν Μάρτιον του 1906 έκρηξις έπισυμβάσα είς τὰ άνθρακωρυχεία τής Courrières είς τò διαμέρισμα Pas De Calais τής βορείου Γαλλίας έπέφερε τόν θάνατον 1099 εργατών εκ τών 1664 εύρισκομένων είς τὰ πληγέντα κέντρα έξορύξεως. Η έτησία αναλογία είς θανάτους εκ τών κινδύνων ά-

νέρχεται κατά τούς έπισήμους ύπολογισμούς είς 1—2 τοίς χιλίοις. Είναι όμως πολυ μεγαλυτέρα, διότι άκριβής άριθμός δυστυχημάτων ποιè δέν δίδεται από τούς κατόχους τών μεταλλείων. Έπί 100 θανατηφόρων άτυχημάτων 40 ο)ο όφείλονται είς καταπτώσεις, 50 ο)ο είς τò μεθάνιον ή έκρηξις, 25 ο)ο είς πτώσεις έντός τών φρεάτων, 20 ο)ο είς κυκλοφοριακά άτυχήματα. Οί κίνδυνοι ούτοι είναι αδύνατον πολλάκις να προβλεφθώσι, διότι απαιτούνται τεράστια δαπάναι, τας όποιας οί κάτοχοι τών μεταλλείων άποφεύγουν.

Καίτοι τò κράτος έχει ευρύτατα δικαιώματα έπιτηρήσεως, άτινα διατηρεί και μετά τήν όριστικήν παραχώρησιν, έν τούτοις ή κατάστασις τών μεταλλωρύχων έν Ελλάδι δέν είναι εύχόριστος. Πολλάκις ούτοι εργάζονται πλέον τών 8 ώρων, άμοίβονται γλίσχωρως και κατά τò πλείστον προσβάλλονται υπό έξαντλήσεως και φθοροποιών όσθενειών. Ένεκα τών κακων όρων διαβίωσης έξεργάγησαν πολλάκις σιάσεις είς τὰ διάφορα μεταλλεία τής Ελλάδος, έν Κύμη, Λαυρίω, Άλιβερίω, Χαλκιδικη και άλλαχοϋ.

Μεταλλισμός.— Η νομισματική θεωρία ή συνδέουσα τò χρῆμα πρòς τήν μεταλλικήν του έκφρασιν. Κατά τήν θεωρίαν ταύτην τò χρῆμα έχει άκριβώς τήν αξίαν τής ύλης έξ ής είναι κατασκευασμένον. Η έπιβολή τής θεωρίας ταύτης υπήρξεν άπόρροια τής ανάπτυξεως του έμποροκρατικού καπιταλισμου, όστις είχεν ανάγκην σταθερου μέτρου αξιών και δέν ήδύνατο να στηριχθῆ επί νομισμάτων τών όποιων τήν αξίαν ώριζεν αυθαιρέτως ό ήγεμόν ή γενικώς ή πολιτική έξουσία. Η θεωρία αύτη παρά τήν ύπηρεσίαν τήν όποιαν προσέφερεν είς τήν οικονομικήν πρόοδον συνεσκότισε τήν περι χρήματος αντίληψιν, παραμελήσασα τήν άποψιν τής καταγωγής και τής κοινωνικής έκφράσεως του χρήματος.

Ἡ μεταλλιστική θεωρία υποστηρικθῆσα ὑπὸ τῶν πρώτων Ἀγγλων ἀστῶν οἰκονομολόγων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν νεωτέρων περὶ ἀξίας θεωριῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως (1929), ἤρχισεν πάλιν πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ μεταλλισμοῦ κυρίως ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῶν στερεωμένων χρυσοῦ κρατῶν. (Βλ. *Νόμισμα καὶ Χρῆμα*).

Μεταμορφισμός (γαλ. transformisme).—Βιολογικὴ θεωρία ἀναγομένη εἰς τὸν Μπυφὸν καὶ τὸν Λαμάρκ, ἐκτεθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τοῦ Στ. Ζοφρουά ντε Σνίντ'Ιλαίρ τὸ 1830 κατὰ τὴν διάρκειαν συζητήσεώς του πρὸς τὸν Κυβέρον καὶ υποστηρικθῆσα θερμῶς ὑπὸ τοῦ Κ. Δαρβίνου Ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ σπουδαιότεροι ὑπερασπισταὶ τῆς θεωρίας ταύτης ὑπῆρξαν ὁ Χῶξλεϋ, ὁ Χαϊκκελ καὶ ὁ Ζιάρ. Κατὰ τὸν μεταμορφισμὸν οἱ τύποι τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ὄντων δὲν εἶναι σταθεροὶ καὶ ἀμετάβλητοι, ἀλλὰ μεταμορφοῦνται ἐξελισσόμενοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων παραγόντων (βλ. λ. *Δαρβίνος*).

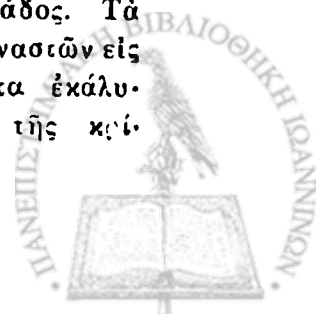
Μετανάστευσις.—Μετανάστευσις καλεῖται ἢ κατ' αἰομον ἢ καθ' ὀμάδας ἐγκατάλειψις τοῦ ἐδάφους κράτους τινὸς πρὸς ἐγκατάστασιν καὶ βιοπορισμὸν εἰς ἄλλο κράτος. Κύριον γνώρισμα τῆς μεταναστεύσεως εἶναι ὁ βιοπορισμὸς εἰς τὴν χώραν προορισμοῦ.

Μεγάλη μεταναστευτικὴ κίνησις ἐσημειώθη ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔφθασε δὲ αὕτη εἰς τὸ ὀξύτερον σημεῖον τῆς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου. Ἡ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ καπιταλισμοῦ ἐρήμωσις τῆς ὑπαίθρου καὶ βραδύτερον ἢ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς τεχνικῆς δημιουργίας μεγάλου ἐφεδρικοῦ στρατιῦ ἐργασίας προεκάλεσε τὴν συγκέντρωσιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας μεγάλων μαζῶν πληθυσμοῦ στε-

ρουμένων μέσων συντηρήσεως. Ἡ μεταφύτευσις τοῦ καπιταλισμοῦ ταυτοχρόνως εἰς τὰς πέραν τῶν ὠκεανῶν χώρας, ἀραιότατα καταφικημένους καὶ πλουσίας εἰς πρώτας ὕλας, προεκάλεσεν ἰσχυρὸν ρεῦμα μεταναστεύσεως ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν πρὸς τὰς νέας χώρας.

Οὗ τὴ μετανάστευσις ἐπέδρασε σοβαρώτατα ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῆς Εὐρώπης. Τὸ ρεῦμα ἐσημειώθη κυρίως ἐκ τῶν καθυστερημένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης (Ἰταλία, Ἰρλανδία, Πολωνία, Βαλκάνια) ὅπου ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας δὲν ἦτο πλέον εὐκόλος λόγῳ τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν προπορευθεισῶν χωρῶν. Ὅτε ὁμως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἀνεπτύχθη ραγδαίως ὁ καπιταλισμὸς εἰς τὰς ἐξωευρωπαϊκὰς χώρας, αἱ χώραι αὗται δὲν ἠδύναντο πλέον ν' ἀπορροφήσουν τὸ πλεόνασμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πληθυσμοῦ. Τότε τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς στιγμῆς προσείλκυν ἑκατομμύρια Εὐρωπαίων ἐργατῶν ἐτησίως καὶ πρῶται αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς (1922) ἔλαβον μέτρα περιοριστικὰ τῆς εἰσόδου μεταναστῶν. Ἡ πληγὴ τῆς ἀνεργίας, ἣτις ἐξεδηλοῦτο ἤδη καὶ εἰς τὰς χώρας ταύτας ἀνέκοψεν ὀριστικῶς τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως.

Ἡ διακοπὴ τῆς μεταναστεύσεως σημειωθεῖσα, καθ' ἣν στιγμὴν, λόγῳ τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ὠγκοῦτο ἡ ἀνεργία εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη ἐπέδρασεν εἰς τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς κρίσεως. Ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς μεταναστεύσεως ἡ Ἑλλάς ἐπλήγη σοβαρώτατα. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ἀφίξεως τῶν προσφύγων, ὠγκοῦτο αἰφνιδίως, ἐκλείετο καὶ ἡ δικλείς διὰ τῆς ὁποίας διωχετεύετο τὸ πλεόνασμα τοῦ πληθυσμοῦ ἡς. Ἡ μετανάστευσις ἐνεῖχε κολοσιαίαν σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀποστελλόμενα ὑπὸ τῶν μεταναστῶν εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν χρήματα ἐκάλυπτον, μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς κρί-

σεως (1928), τὸ 50 ο)ο τοῦ ἐλλείματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου τῆς χώρας. Ἡ διακοπὴ τῆς μεταναστεύσεως τῶν μεταναστῶν εἶχε καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἐπέτεινε δὲ τὰ ἐκ τῆς κρίσεως δεινὰ.

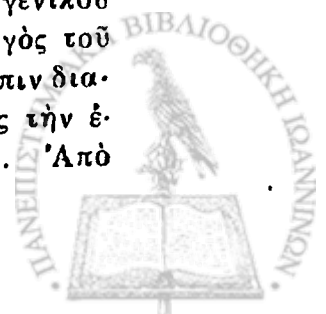
Μετανάστευσις τῶν Ἑθνῶν.— Βλ. λ. Ἐπίδρομαι τῶν βαρβάρων.

Μεταξᾶς 1.— Ἄνδρέας. Ἐκ τῶν κορυφαίων τοῦ ἀγῶνος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1790—1860). Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἐσχημάτισε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀναστασίου καὶ τοῦ ἐξαδέλφου του Κωνσταντίνου σῶμα τετρακοσίων Κεφαλλήνων καὶ διεπεραιώθη εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς πολιτορκίας τοῦ Λάλα. Ὡς μέλος τῆς Β'. Ἐθνοσυνελεύσεως σπουδαίως συνέβλεν εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν διαμαχομένων μερῶν. Σταλείς κατόπιν μετὰ τοῦ μπεϊζαδὲ Γεωργάκη Μαυρομιχάλη καὶ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ πρὸς τοὺς ἐν Βερώνη συνηγμένους μονάρχας, ἐκρατήθη ἐν Ἀγκῶνι. Ἐν τούτοις ἐξεπλήρωσεν ἐπιτυχῶς τὴν ἀποστολὴν του χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Καποδίστρια. Ἐπέτυχε τὴν ποθομένην οὐδετερότητα τῶν Δυνάμεων εἰς τὸν μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἀγῶνα. Κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ 1826 κατώρθωσε νὰ διευθετήσῃ τὴν ἐν Περαχώρα ἐκραγείσαν στάσιν τῶν ὑπολειμμάτων τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τὴν πῦρσιν αὐτοῦ. Ἐδέχθη εὐχαρίστως τὸν διορισμὸν τοῦ Καποδίστρια καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς μέλος τοῦ Πανελληνίου καὶ ὡς προϊστάμενος τοῦ φροντιστηρίου τῶν Στρατιωτικῶν, δι-οργανώσας μετὰ ζήλου τὸν τακτικὸν στρατὸν τῆς πολιτείας. Ἐπὶ ἀντιβασιλείας περιπεσῶν εἰς δυσμένειαν διὰ τὰ φιλελεύθερα αἰσθήματά του ἐξωρίσθη εἰς Μασσαλίαν. Βραδύτερον ὅμως μετεκλήθη καὶ ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Ἰσπανίαν. Ἐπαιεθῶν ἐκεῖθεν ἀνεμίχθη

εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Σεπτεμβριανῆς ἐπαναστάσεως ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου. Συνεργασθεὶς εἰς τὴν μεταπολίτευσιν ἐσχημάτισε τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον, ὅπερ ἐπεμελήθη τῆς συντάξεως τοῦ συντάγματος, κατὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ 1843—1844, ἧς ἐξελέγη, τιμῆς ἔνεκεν, καὶ ἀντιπρόεδρος. Μετὰ τὰ παρκερικὰ ἐστάλη πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου σπουδαίως εἰργάσθη κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου. Τούτου ἐκραγέντος ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν ὀργάνωσιν σωμάτων διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἡπειροθεσσαλίας. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρείας, ἧς ἐγένετο καὶ πρόεδρος.

2.— Κωνσταντῖνος. Στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου (1792—1870). Ἐδρασε σπουδαίως εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ διορίσθη ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Τὸ 1823 ἀπεββάσθη εἰς Μεσολόγγιον καὶ σπουδαίως συνέβαλεν εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν διῤσταμένων ἀρχηγῶν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης του. Ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰμπραήμ ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Παλαμηδίου, βραδύτερον δὲ ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτζι. Ἐπὶ Καποδιστρια διετέλεσεν εἰς ἀνωτάτας δημοσίας θέσεις. Τὸ 1861 διορίσθη μέλος τῆς γερουσίας. Συνέγραψεν «Ἀπομνημονεύματα ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

3.— Ἰωάννης. Στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν ἐλευθεροφρόνων, γεννηθεὶς ἐν Ἰθάκῃ τὸ 1871. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων καὶ ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἀκαδημίᾳ Βερολίνου. Μετέσχε τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου ὡς μέλος τοῦ γενικοῦ στρατηγείου. Τὸ 1915 ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, παρῆ ἤθη δὲ κατόπιν διαφωνίας ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων. Ἀπὸ

του 1917 άφωσιώθη εἰς τὴν πολιτικὴν. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Κωνσταντίνου διέμεινεν ὡς ἐξόριστος εἰς Ἰταλίαν. Τὸ 1920 ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἴδρυσεν τὸ κόμμα τῶν ἐλευθεροφρόνων. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1922 μετέσχε τοῦ κινήματος Κορίνθου καὶ κατόπιν τῆς ἀποτυχίας του ἔφυγεν εἰς Ἰταλίαν. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας, τυχὼν ἀμνηστίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔλαβεν μέρος εἰς τὸ δημοψήφισμα. Μετέσχε τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1926 καὶ τῆς οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, λαβὼν τὸ χαρτοφυλάκιον τῆς Συγκοινωνίας. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1928 ἀπέτυχεν μεθ' ὅλων τῶν φίλων του καὶ διὰ δηλώσεως πρὸς τὸν τύπον ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦς πολιτικῆς. Παρὰ τὴν δήλωσιν ταύτην κατήλθεν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1932 καὶ τοῦ 1933 μετὰ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ ἐξελέγη μετὰ 4 φίλων του. Μετέσχε τῆς πρώτης κυβερνήσεως Τσαλδάρη αὐτοπροσώπως, τῆς δὲ δευτέρας διὰ φίλου του, ἀποσυρθέντος καὶ τούτου ἔπειτα, καθ' ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μεταξᾶς, ἀπελπισθεὶς ἐκ τῆς κοινοβουλευτικῆς του σταδιοδρομίας, ἐτάχθη κατὰ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐθνικοριζοσπαστικοῦ κόμματος Γ. Κονδύλη ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις περὶ ἐκτροπῆς ἐκ τοῦ συντάγματος καὶ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ ἀνακηρύξεως δικτατορίας. Ἄλλ' αἱ προθέσεις αὗται δὲν ἐπραγματοποιήθησαν λόγῳ τῆς δεδηλωμένης ἐχθρότητος τοῦ λαοῦ πρὸς πᾶσαν δικτατορικὴν καὶ ἀντικοινοβουλευτικὴν λύσιν.

Μεταρρυθμίσεις (γαλ. réformes).— Καλεῖται οὕτω ἢ νομίμως, δηλαδὴ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ νομοθέτου, γινομένη μεταβολὴ κοινωνικοῦ θεσμοῦ πρὸς βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς μιᾶς τάξεως εὐρισκομένης ἐν μειονεκτικῇ θέσει ἢ πρὸς συγχρονισμόν καὶ τελειοποίησιν τῆς ὅλης κοινωνικῆς λειτουργίας. Ἄλλὰ πλὴν τῶν μεταρρυθμί-

σεων τούτων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν προοδευτικὸν χαρακτῆρα, ὡς μεταρρυθμίσεις δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν καὶ πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῆς ἀρχούσης τάξεως πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς κυριαρχίας της καὶ παράτασιν τῆς ὑπάρξεώς της. Τοιαῦται ἀντιδραστικαὶ μεταρρυθμίσεις, ὀδηγοῦσαι τὴν κοινωνίαν πρὸς τὰ ὀπίσω, διότι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὴν κοινωνικὴν δυναμικὴν, ὡς αὕτη διεμορφώθη διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, εἶνε αἱ ὑπὸ τῶν φασιστικῶν καθεστώτων εἰσαγόμεναι: ἡ κρατικοποίησις τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, ἡ συντεχνιοκρατία, ἡ κατάργησις τοῦ κοινοβουλίου, ἡ διαφοροποίησις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἡ κατάργησις τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου κλπ., αἱ ὁποῖαι πᾶσαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν τελείαν ὑποδούλωσιν τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

Ἡ ἀρχουσα τάξις ἐν τῇ ἱστορικῇ πορείᾳ τῆς ταξικῆς της κυριαρχίας, ἀναλόγως τῆς δυναμικότητος τῶν ἐργαζομένων καὶ τῆς καταστάσεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων προβαίνει, ἐξαναγκαζομένη ἢ λαμβάνουσα πρωτοβουλίαν εἰς διαφόρους μεταρρυθμίσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀντιδραστικαὶ ἢ προοδευτικαί. Ἡ ἀστικὴ τάξις ἀπὸ τῆς ἀνόδου της εἰς τὴν ἐξουσίαν, πιεζομένη ὑπὸ τῆς παραλλήλως ἀναπτυσσομένης ἐργατικῆς τάξεως ἐφήρμοσε διαφόρους μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν καὶ εἶναι προοδευτικαί, διότι ἀνύψωσαν τὸ πολιτικὸν καὶ βιωτικὸν ἐπίπεδον τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία, ὁ χωρισμὸς τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία, αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, τὰ ἐπιδόματα ἀνεργίας, ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν τσιφλικίων, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις κλπ., ἀποτελοῦν προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβη ἡ ἀστικὴ τάξις κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων τῶν ἐργαζομένων, ἀντιληφθεῖσα ὅτι ἡ περαιτέρω ἀντίστα-

σίς της θά ἐπέσπευδε τὸ τέλος τῆς κυριαρχίας της.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐγέννησεν ὁμως καὶ διαφορούς ἀνταπάτας ἐντὸς τοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐπιστεύθη δηλαδή ὅτι εἶναι περιττὴ καὶ ἀδύνατος ἡ ἀνατροπὴ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος, ὅτι ὁ ἀγὼν τῶν ἐργαζομένων πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν βελτίωσιν μόνον αὐτοῦ διὰ μεταρρυθμίσεων (βλ. λ. *μεταρρυθμισμός*), ὅτι ἡ πάλη τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων καὶ ἡ πολιτικὴ πάλη διὰ κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις θὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἑνὸς διαρκῶς εὐρυνουμένου κοινωνικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς παραγωγῆς καὶ θὰ περιορίσουν βαθμιαίως τὸν ἰδιοκτητήν τοῦ κεφαλαίου διὰ τοῦ νομοθετικοῦ περιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων του εἰς τὸν ρόλον ἑνὸς διαχειριστοῦ μέχρις οὗ ἀφαιρηθῇ ἀπὸ τοῦ ἕξήμερωμένου πλέον κεφαλαιοκράτου, ὁ ὁποῖος βλέπει διαρκῶς νὰ ἐλστώνεται ἡ ἀξία τῆς ἰδιοκτησίας του, ἡ διεύθυνσις καὶ διαχειρήσεις τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰσαχθῇ πλέον ὀριστικῶς ἡ κοινωνικὴ ἐπιχείρησις. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην αἱ κοινωνικαὶ μεταρρυθμίσεις καὶ ἡ πολιτικὴ δημοκρατοποίησις τοῦ κράτους εἶναι τὰ μέσα διὰ τὴν βαθμιαίαν εἰσαγωγὴν τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἄλλὰ ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶαι ἐσφαλμένη, ὅπως ἐσφαλμένη εἶναι ἐπίσης ἡ ἄρνησις τῆς σημασίας τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποσπῶνται παρὰ τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἡ ἐργατικὴ τάξις ἐν τῷ ἀγῶνι της διὰ τὸν σοσιαλισμὸν ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις διὰ τῆς συνδικαλιστικῆς καὶ πολιτικῆς των πίεσεως, διότι αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται ἀναβιβάζουν τὸ βιωτικὸν καὶ πνευματικὸν της ἐτίπεδον, τῆς παρέχουν μεγαλυτέραν εὐχέρειαν κινήσεων καὶ τὴν καθιστοῦν ἰκανωτέραν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ τελικοῦτης σκοποῦ, τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅστις εἶναι

καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας. Τὸ νὰ πιστεύῃ τις ὁμως ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς θὰ ἔλθῃ διὰ μιᾶς τοιαύτης μεταρρυθμιστικῆς ἐξελιξέως εἶναι καθαρὰ οὐτοπία. Πρῶτον διότι ἡ ἀστικὴ τάξις μόνις αἰσθανθῆ ἑαυτὴν πρὸς στιγμὴν ἰσχυρὸν ἀναιρεῖ πάσας τὰς μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποῖας ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ καὶ ἐγκαθιδρύει τὴν ὠμοτέραν μορφήν καταπίεσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως, τὸν φασισμόν, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον καταφύγιόν της, εἰς τὴν σημερινὴν μάλιστα περίοδον τῆς καταστροφικῆς κρίσεως τοῦ καπιταλισμοῦ. Δεύτερον διότι ὁ σοσιαλισμὸς ἀποτελεῖ πλήρη «ἀπαλλοτριώσιν τῶν ἀπαλλοτριωτῶν», δηλαδή πλήρη κατάργησιν τῆς ἀστικῆς τάξεως ὡς τάξεως, πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ συγκατατεθῇ ἐκουσίως ἡ ἄρχουσα τάξις.

Μεταρρυθμίσεις (γαλλ. *Réforme*).— Ἐρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 16ου αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ καὶ κυρίως ἐν Γερμανίᾳ. Ὑποκινητὴς τῆς Μεταρρυθμίσεως θεωρεῖται ὁ *Λούθηρος* (βλ. λ.), ἡ διδασκαλία του ὁμως καὶ ἡ δρᾶσίς του δὲν ἀρκοῦν νὰ πληρώσουν τὴν κοινωνικὴν ἱστορίαν αὐτῆς. Ἐπερχομένου τοῦ 16ου αἰῶνος ἡ θρησκευτικὴ, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κίνησις κατέστη ἐντονωτέρα εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπως καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ κίνησις αὕτη ἐντὸς ἐλαχίστου διαστήματος προὔκάλεσεν ἔναντι τοῦ κλήρου ἐνστικτώδη τρόπον τινὰ ἐχθρότητα, ἡ ὁποῖα βραδύτερον ἔγινεν εὐσυνείδητος καὶ ἡ ὁποῖα ἐξεδηλώθη ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ εἰς καυστικὴν σάτιραν κατὰ τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ εἰς αἰματηρὰς καὶ πολυετεῖς κοινωνικὰς συγκρούσεις. Ὁ Ἔρασμος (1467—1536) δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκ τῶν προδρόμων τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς Μεταρρυθμίσεως. Τὸ 1509 ἐδημοσίευσεν τὸ «Ἐγγερίδιον τοῦ χριστιανοῦ στρατιώτου», τὸ ὁποῖον ἀ-

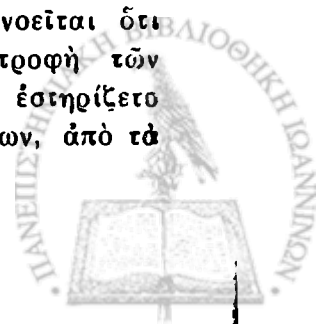

ποτελεί πραγματικήν ἑκκλησίαν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον ὅσον ἀφορᾷ τὴν πίστιν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε τὸ «Ἐγκώμιον τῆς μωρίας», εἰς τὸ ὁποῖον μαστιγώνει τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτῶν, τὸ ἐμπόριον τῶν συγχωροχαρτίων, κατηγορεῖ τὴν λιτρείαν τῶν ἀγίων καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἀγίας ἑδρας καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα. Σχεδὸν ταυτόχροτως ἀρχίζει καὶ ὁ κατὰ τοῦ παπισμοῦ πόλεμος. Κατὰ τὸ 1510 ὁ ἑβραϊστῆς Ροῦχλίνος ἀρχίζει σφοδρὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἀρνησιθρήσκου Ἰσραηλίτου Πέφερκσον, ὁ ὁποῖος ἐξήτει νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν πυρὰν ὅλα τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία ἐκτὸς τῶν Ἀγίων Γραφῶν, καὶ μὲ τὰς «Ἐπιστολὰς τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν» γελοιοποιεῖ αὐτὸν καὶ τοὺς προστάτας του Δομινικανούς τῆς Κολωνίας. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται περιέχουν ἀπλοϊκὴν καὶ διασχεδαστικὴν ἀλληλογραφίαν εἰς βάρος τῶν κληρικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι ἀποκαλύπτονται πλήρεις φιλοδοξιῶν καὶ διαφθορᾶς.

Τὸ αἶσθημα τοῦ μίσους ἐναντίον τῆς ἑκκλησίας κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα τοῦ μεσαιῶνος ἐξεδηλώνετο αὐθορμήτως, αἱ δὲ ἐπιθέσεις ἐναντίον της ἐγένοντο ἰσχυρότεραι. Ἰδρύνοντο ὀργανώσεις «ἀπίστων», τῶν ὁποίων αἱ δοξασίαι εἰς πολλὰ σημεῖα συμφωνοῦν ἀργότερον μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου. Ὅσον ἢ πώλησις τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἢ συναλλαγὴ κατέρριπτον τὰς παλαιὰς οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ αἱ νέαι σχέσεις ἀπετυπώνοντο εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, τόσον τὸ προανάκρουσμα τῆς ἐπερχομένης καταιγίδος ἦτο πλέον ἀντιληπτὸν καὶ ἀπειλητικόν. Ἡ Γερμανία ἦτο τὸ πρῶτον κέντρον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξέσπασεν ἡ καταιγίς. Ἡ Γερμανία ἦτο τότε ἡ χώρα ἢ εὐρισκομένη πρὸς βορρᾶν τῶν Ἄλπεων, ὅπου ἢ ἐπίδρασις τοῦ καπιταλιστικοῦ ἐμπορισμοῦ ἦτο πολὺ ἰσχυρὰ καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ ἐξάρτησις ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἑκκλησίαν περισσότερον αἰσθητὴ ἢ ἐπίσημος

ἑκκλησία, ἢ ὁποία μετέβαλε τὴν πρωτόγονον καὶ χαώδη Ἐκκλησίαν εἰς στερεάν, πανοῦργον καὶ ἐκλεπτυσμένον ὄργανον καταπιέσεως, εἶχε προκαλέσει εἰς τὰ κατώτερα στρώματα βαθειὰν ἀπέχθειαν. Εἰς τὰς βορείας εὐρωπαϊκὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν ἀπὸ τῆς Ρώμης, ὅπως ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία, ὁ Ρωμαῖος πάπας ἦτο εἰς ξένος ἱερωμένος ἔχων τὴν μεγαλυτέραν ἐξουσίαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν των ζωὴν. Μὲ τὴν ἀπαροδον τοῦ χρόνου δισρκῶς ηὔξανον τὰ ποσά, τὰ ὁποῖα ἔφευγον ἀπὸ τὴν Γερμανίαν διὰ τὴν Ρώμην. Ἡ Γερμανία εἶχε γίνῃ ἢ γαλακτοφόρος ἀγέλας, ἢ ὁποία συνετήρει τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρώμης καὶ ἢ κατὰστασις αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς μία ἐθνικὴ ἐκμετάλλευσις. Ἡ παπασύνη καὶ ὀλόκληρος ἢ Ἐκκλησία ἐφαίνοντο ὡς ἐθνικὴ πληγὴ.

Ἡ συγκέντρωσις ὅλης τῆς κοινωνικῆς δυνάμεως εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρχόντων της, μετέβαλε τὸν χριστιανισμὸν εἰς ἓνα καταληλότατον ὄργανον ταξικῆς καταπιέσεως. Ἡ παπικὴ Ἐκκλησία ἦτο κάτοχος ἀπεράντων γαιῶν, εἰς τὰς ὁποίας εἰργάζοντο οἱ δουλοπάροικοι ὑπὸ τοὺς πλέον φρικώδεις ὄρους. Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον ὁ δουλοπάροικος, ὁ ὁποῖος ἦτο θῦμα τῆς ἐκμεταλλευτικῆς πλεονεξίας τοῦ κλήρου. Ὁ ἔμπορος καὶ ὁ χειροτέχνης τῆς πώλεως ἠσθάνετο ἐπίσης τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς παπικῆς ἐκμεταλλεύσεως ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Ἐπίσης ἢ Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς διηνεκεῖς ἀγῶνας μὲ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς ἡγεμόνας, οἱ ὁποῖοι διεξεδίκουν ἀπ' αὐτὴν τὸ προνόμιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Κεντρικὸς λοιπὸν ἄξων τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἦτο ἢ ἐκμετάλλευσις τῆς κοινωνίας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ κοινωνικαὶ δυνάμεις ἐστρέφοντο ἐναντίον της. Ἐννοεῖται ὅτι ἢ ἐναντίον τῆς ἑκκλησίας στροφὴ τῶν κατωτέρων λαϊκῶν μαζῶν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐντελῶς ὑλικῶν ἐλατηρίων, ἀπὸ τὰ

ὅποια ὁμως ἀπέρρεον πλείστα ὅσα ἰδεολογικά ρεύματα μὲ θρησκευτικὸν χαρακτήρα. Τὸ κύριον ὁμως χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν θρησκευτικῶν κινήματων τοῦ μεσαίωνος ἦτο ἡ ἀπλοποίησις τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ πιστῶν. Ὅλα ἐστρέφοντο ἐναντίον τοῦ γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ τῆς ποπικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς τῆς ὑλικῆς ματαιοδόξου λαμπρότητος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐπελθοῦσα μεταβολὴ εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς ὅρους ἐπέφερε νέας κοινωνικὰς ἀνοστατώσεις, αἱ ὅποια ἐπέδρασαν καὶ ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀντιλήψεων τῶν ἀνθρώπων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προητοιμάσθη τὸ ἔδαφος διὰ τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα ἐναντίον τῆς παπικῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν τελειωτικὴν ἀπαλλαγὴν τῶν κοινωνικῶν κινήματων ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν τὸν χαρακτήρα. Ἡ καιάλληλος στιγμή εἶχε πλέον ἐπιστῆ καὶ δὲν ὑπελείπετο παρὰ ἡ μικρὰ ἐκείνη καὶ ἀσήμαντος ἀφορμὴ, ἡ ὅποια θέτει συνήθως εἰς κίνησιν τὰς μεγαλυτέρας κοινωνικὰς ἀνοστατώσεις πὺ ἐχουν θεμελειώδη σημασίαν διὰ τὴν γενικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ παπικὰ συγχωροχάρτια (indulgentia) ἐχρησίμευσαν ὡς ἔναυσμα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Λουθήρου διὰ τὴν ἐναντίον τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἐπίθεσίν του, ὅπως ἡ μεσαιωνικὴ παπικὴ Ἐκκλησία ἦτο ἡ πνευματικὴ ἀντανάκλασις τῶν ὑλικῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, αἱ ὅποια ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὴν φυσικὴν οἰκονομίαν, οὕτω καὶ ἡ Μεταρρυθμίσις τοῦ Λουθήρου ὑπῆρξεν ἡ πνευματικὴ ἀντανάκλασις τοῦ ἀναγεννωμένου ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν ἀγρὸν εἰς τὴν πόλιν. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καπιταλισμοῦ ἡ ἀντανάκλασις αὕτη ἐγίνετο ἰσχυροτέρα εἰς τρόπον ὥστε ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ Λούθηρος δὲν ἐχρειαζέτο παρὰ ὁ λόγος διὰ νὰ ἰποκρυσταλλωθῆ εἰς πράξιν. Τὸ ζήτημα τῶν συγχωροχαρτίων ἦτο ἐκεῖνο τὸ

ὅποιον ἐπέβαλλεν εἰς τὸν Λούθηρον νὰ προχωρήσῃ καὶ τὸ ὅποιον τοῦ ἐχρησίμευεν ὡς ἀφετηρία εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν του κίνημα. Ὅτε ὁ Λούθηρος τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1517 ἀνήρτα τὰς 95 θέσεις του εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας τῆς Βυττεμβέργης ἦτο ἀκόμη εἰς πιστὸς καθολικός. Δὲν ἠδύνατο οὔτε ὁ ἴδιος νὰ φαντασθῆ πόσον ἐκρηκτικαὶ ἦσαν αἱ θέσεις του καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ τὴν ἀναστάτωσιν τὴν ὅποιαν ἐπέφερον ἀσφαλῶς θὰ τὰς ἀπέσυρε. Τὸ κίνημα ὅμας τοῦ ὁποίου ἐγίνεν ὄρχηγὸς τὸν ἠνάγκασε νὰ συμβαδίσῃ μαζὺ του. Τὰ ἰδεολογικά ρεύματα πὺ ἐξεδήλωνον τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν τόσον ἰσχυρά, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ χαλιναγωγηθοῦν. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σταματήσουν μὲ μετριοπαθεῖς μεταρρυθμίσεις τοῦ θεσμοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὰς καθαρῶς φιλοσοφικὰς σφαίρας τὸ ἐπαναστατικὸν αἶσθημα τοῦ Λουθήρου ἤρχισε νὰ περιῖ εἰς τὸ κοινωνικὸν ἐπίπεδον. Ὅτε τὸ 1517 ὁ Λούθηρος ἐπέτεθη τὸ πρῶτον κατὰ τῶν δογμάτων καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀντιπολίτευσις του δὲν εἶχεν ἀκόμη καθωρισμένον χαρακτήρα. Ἡ ἀγροτικὴ φύσις τοῦ Λουθήρου ἐξεδηλώθη κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς δράσεώς του: «Ἄν ἔμελλε νὰ συνεχισθῆ ἡ μανιώδης παραφορὰ των, ἔγραφεν ὁμιλῶν περὶ τῶν καθολικῶν ἱερέων, νομίζω ὅτι τὸ καλύτερον μέσον θεραπείας καὶ τέρματος θὰ ἦτο νὰ καταφύγουν οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ πρίγκιπες εἰς τὴν βίαν, νὰ κτυπήσουν αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν φωλεὰν σφηκῶν ἡ ὅποια δηλητηριάζει τὸν κόσμον καὶ νὰ τὴν καταστρέψουν μὲ τὰ ὄπλα καὶ ὄχι μὲ τοὺς λόγους. Ὅπως τιμωροῦμεν τοὺς ληστὰς μὲ τὴν σπάθην, τοὺς δολοφόνους μὲ τὴν πυρὰν, διατὶ νὰ μὴ κτυπήσωμεν τοὺς ἀπαισίους αὐτοὺς καθηγητὰς τῆς καταστροφῆς, τοὺς πάπας, τοὺς καρδιναλίους, τοὺς ἐπισκόπους καὶ ὅλην τὴν ὀρδὴν τῶν ρωμοϊκῶν Σοδόμων δι' ὅλων

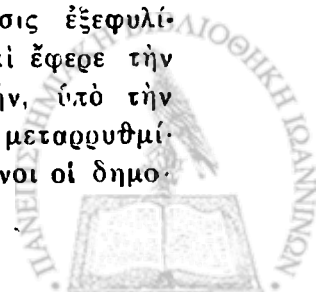

τῶν μέσων τὰ ὅπια διαθέτομεν καὶ νὰ μὴ πλύνωμεν τὰς χεῖρας μας εἰς τὸ αἷμα ;

Ὁλόκληρος ὁ γερμανικὸς λαὸς ἐτέθη τότε εἰς κίνησιν. Οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ πτωχοὶ εἶδον εἰς τὰς προσκλήσεις του διὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κλήρου, εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἐλευθερίας, τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως. Οἱ μετριοπαθεῖς ἄστοι καὶ μέγα μέρος τῶν μικρῶν εὐγενῶν συνεσπειρώθησαν περίξ του, παρασύροντες καὶ ἓνα ἀριθμὸν πριγκίπων. Οἱ μὲν ἐνόμιζον ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμή διὰ τὸν κανονισμὸν τῶν λογαριασμῶν των μεθ' ὅλους τοὺς καταπιεστάς, οἱ ἄλλοι ἤθελον ἀπλῶς γὰρ θέσουν τέλος εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ κλήρου, εἰς τὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν Ρώμην, καὶ εἰς τὴν καθολικὴν ἱεραρχίαν καὶ νὰ πλουτίσουν συγχρόνως ἀπὸ τὴν δήμευσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιουσιῶν. Ὁ Λούθηρος ὁμως ἐπρόδωσε τὰ λαϊκὰ στοιχεῖα τοῦ κινήματος καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ τοὺς πρίγκιπας. Αἱ ἐκκλήσεις ὑπὲρ τοῦ ἐξοντωτικοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ρώμης ἔσβυσαν. Καὶ τὸ κίνημα τοῦ Λουθήρου παρὰ τὸν ἄκρως ἐπαναστατικὸν κοινωνικὸν χαρακτήρα, τὸν ὁποῖον εἶχε κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς ἐκρήξεώς του, ἐκλείσθη ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ταξικῶν συμφερόντων τῆς μεγαλοαστικῆς τάξεως καὶ τῶν εὐγενῶν τῆς Γερμανίας, οἱ ὅποιοι κατῴρθωσαν νὰ τὸ χειραγωγήσουν. Ἡ ἀποκήρυξις τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, ἡ κατάργησις τοῦ μοναχικοῦ βίου, τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου καὶ μερικαὶ ἄλλαι θρησκευτικαὶ μεταρρυθμίσεις ἦσαν ἀρκεταὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς μεγαλοαστοὺς καὶ εὐγενεῖς. Ὁ Λούθηρος ἐκήρυσσε τώρα τὴν «εἰρηνικὴν ἐξέλιξιν» καὶ τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν. Ὅταν ἐξεργάγη ὁ πόλεμος τῶν χωρικῶν ὁ Λούθηρος προσεπάθησεν νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τοῦ διαιτητοῦ. Ἐκτύπησεν ἀγρῶς τὰς κυβερνήσεις καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὴν

καταπίεσιν. Δὲν εἶχον ἐξεγερθῆ ἔναντιον τῶν οἰχωρικοῦ, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἀλλὰ συγχρόνως ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ ἐξέγερσις ἦτο ἀσεβῆς καὶ ἀντίθετος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Τέλος συνεβούλευσεν εἰς τὰ δύο στρατόπεδα νὰ κάμουν ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις καὶ νὰ καταλήξουν εἰς φιλικὴν συμφωνίαν. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις διεθίδετο ταχέως καὶ ὑπερέβη μάλιστα τὰ ὅρια τῆς «λογικῆς» ἀστικῆς Μεταρρυθμίσεως. Εἰς τὴν Θουριγγίαν, τὸ δραστηριότερον τμήμα τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μύντσερ εἶχεν ἐγκαταστήσει τὸ στρατηγεῖόν του, καὶ ἡ ἀστικὴ μεταρρυθμίσις παρῆσεν ἀπὸ τὸ κύμα τῆς ἐπαναστάσεως τῶν χωρικῶν καὶ τῶν πτωχῶν. Ἀλλ' εἰς τὸν κίνδυνον αὐτὸν ἐλησμονήθησαν ὅλα: ἄστοι καὶ πρίγκιπες, εὐγενεῖς καὶ κληρὸς. Ὁ Λούθηρος καὶ ὁ πάπας ἠνώθησαν ἔναντιον «τῶν δολοφονικῶν καὶ ληστρικῶν ὀρδῶν τῶν χωρικῶν». Ἡ θείω δικαίω βασιλείᾳ, ἡ παθητικὴ ὑπακοή, ἡ δουλοπαροικία ἐνεκρίθησαν τώρα ἀπὸ τὸν Λούθηρον ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Καὶ ὁ Λούθηρος ἐπρόδωσεν ὄχι μόνον τὸ λαϊκὸν κίνημα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀστικὸν κίνημα πρὸς ὄφελος τῶν πριγκίπων.

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν κίνημα ἐκδηλωθὲν ἐν Γερμανίᾳ ἐπέξετάθη συγχρόνως εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ὁμως οἱ τάξεις τῶν δημοκρατικῶν πόλεων καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ διάθεσις ἐνὸς μέρους τῆς μεγαλοαστικῆς τάξεως τῆς Γαλλίας ἐφθασαν μέχρι τοῦ καλβινισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν παρεδέχετο ἐπισκόπους ἀλλ' ἐζήτει ὅπως ὁ κληρὸς ἐκλέγεται ἀπὸ τὸν λαόν. Ὁ Καλβίνος μὲ ἀποφασιστικότητα ἔθεσεν εἰς τὴν, πρώτην γραμμὴν τὸν ἀστικὸν χαρακτήρα τῆς μεταρρυθμίσεως, δίδων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸν δημοκρατικὸν χαρακτήρα. Ἐνῶ ἡ λουθηριανικὴ μεταρρυθμίσις ἐξεφυλίττετο εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἔφερε τὴν χώραν εἰς τὴν καταστροφὴν, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς καλβινιακῆς μεταρρυθμίσεως εὐρίσκοντο συνηνωμένοι οἱ δημο-

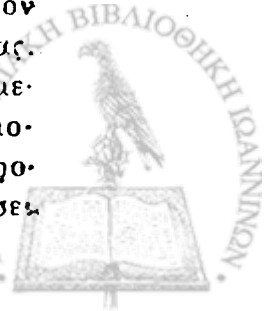

κράται τῆς Γενεύης, τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας. Ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτὴν οἱ Ὀλλανδοὶ ἠγωνίζοντο διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀπὸ τὴν ἰστανικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Μὲ τὰ μεταρρυθμιστικὰ ταῦτα κινήματα κλείει πλέον ἡ περίοδος τῆς ἐκδηλώσεως τῶν κοινωνικῶν ταξικῶν ἀγώνων ὑπὸ θρησκευτικὴν μορφήν καὶ λαμβάνουν οὗτοι πλέον καθαρῶς κοινωνικὸν χαρακτήρα, γεγο. ὅς ὀφειλόμενον εἰς τὴν βαθμιαίαν μεταβολὴν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς κοινωνίας.

Μεταρρυθμισμός ἢ ρεφορμισμός (reformisme).—Ἐκλήθη οὕτως ἐν τῷ σοσιαλιστικῷ κινήματι τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου πᾶσα τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ στρατηγικοῦ σκοποῦ τοῦ κινήματος, ἤτοι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνατροπῆς τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ, δι' ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ ὑπὸ προσπαθείας πρὸς ἐπιτεύξιν ἀπλῶς μεταρρυθμίσεων (reformes) ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος. Διὰ τὸν ρεφορμιστὴν αἱ μεταρρυθμίσεις μόνον ἄμεσον σημασίαν ἔχουν· δὲν θεωροῦνται ὡς μεταβατικοὶ σταθμοὶ πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας καὶ διὰ τοῦτο πρέπει πάση θυσίᾳ νὰ ἐπιδιώκωνται, ἀφοῦ εἶναι τὸ μόνον, ὅπερ δύναται νὰ ἐλπίσῃ καὶ χρειάζεται ἡ ἐργατικὴ τάξις καὶ γενικῶς ἡ τάξις τῶν μισθωτῶν. Τὸ κρατοῦν κεφαλαιοκρατικὸν καθεσιῶς δὲν νοσεῖ θεμελιωδῶς κατὰ τὸν ρεφορμισμὸν. Ἔχει μόνον ὀρισμένα λεπτομερειακὰ ἐλαττώματα, τῶν ὁποίων ἡ θεραπεία, διὰ μεταρρυθμίσεων, πρ' ἕντι ν' ἀποτελῆ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος. Διὰ τὸν ρεφορμισμὸν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν χυδαιότεραν παρέκκλισιν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, δὲν τίθεται ζήτημα θεμελιώδους μεταβολῆς τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος. Πᾶσα ὅμως ἐ-

πιδιώξις μεταρρυθμίσεων δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ρεφορμισμός. Διὰ τὴν κατάκτησιν μεταρρυθμίσεων ἀγωνίζονται καὶ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα, ἀλλὰ παραλλήλως διακηρύσσουν, ὅτι κάθε ἐπιτυγχασιμένη μεταρρυθμίσις ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξεως εἶνε ἐν ἐλάχιστον ἀπέναντι τῶν κοινωνικῶν της δικαιωμάτων, ὅτι δὲν μεταβάλλει τὴν σχέσιν τῶν τάξεων, σχέσιν ἐκμεταλλεύσεως τῆς μὲν ἀπὸ τῆς δέ, ὅτι δίδεται ὑπὸ τῆς ἀστικῆς τάξεως ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ προλάβῃ μεγαλυτέρας ζημίας ἢ διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ νέους σκοποὺς καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἐν μικρὸν βῆμα πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος. Κάθε ἀμβλυνσις τῆς κριτικῆς ταύτης ἐντὸς τῶν κόλπων τῶν ἐπαναστατικῶν κομμάτων καὶ κάθε ὑπερτίμησις τῆς σημασίας τῶν μεταρρυθμίσεων χαρακτηρίζεται ἐπίσης ρεφορμισμός, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα βασικά χαρακτηριστικὰ τοῦ γνησίου ρεφορμισμοῦ:

Μεταφυσική.—Καλεῖται οὕτω ὁ κλάδος ἐκεῖνος τῆς φιλοσοφίας, ὅστις ἐξετάζει τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ὄντων καὶ τῶν γιγνομένων. Ὁ ὄρος μεταφυσική προῆλθεν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους «Μετὰ τὰ φυσικά», ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῶν προβλημάτων τούτων, καὶ ὅπερ ἐπιτομορήθη οὕτω ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Ροδίου, διότι ἤρχετο εἰς τὴν σειράν τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους «μετὰ τὰ φυσικά» συγγράμματά του. Ὁ ὄρος μεταφυσική εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ὄρον *πρώτη φιλοσοφία* τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ μεταφυσική ἐξετάζει κυρίως τὸ πρόβλημα τῆς πρώτης οὐσίας τοῦ κόσμου, ἐμπεσοῦσα δὲ εἰς τὰ δίκτυα τῆς θεολογίας ἀπειτέλεσαν ἐπὶ μακρὸν τὸν ἀνισρώτερον καὶ τὸν πλέον δυσφημισμένον κλάδον τῆς φιλοσοφίας. Ἐν τῇ μαρξιστικῇ φιλολογίᾳ ὁ ὄρος μεταφυσική μεταφυσικὸς κλπ. χρησιμοποιεῖται πάντοτε μὲ κακὴν καὶ περιφρονητικὴν σημασίαν. Δηλοῖ ἐν ἀντιθέσει

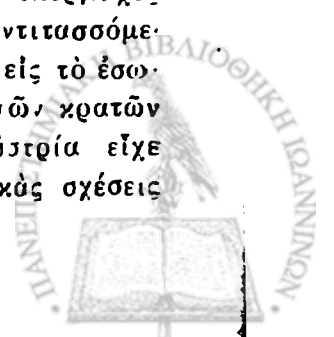
πρὸς τὴν γενετικὴν, δυναμικὴν καὶ διαλεκτικὴν ἐξέτασιν τῶν πραγμάτων, ἢ ὅποια βλέπει τὸ εἶναι ἐν τῷ γίνεσθαι τοῦ τὸν τρόπον τῆς σκέψεως ὅστις ἀντικρύζει τὰ πράγματα στατικῶς, ἀποτελειωμένα καὶ βλέπει ὡς οὐσίας καὶ ὀντότητας ὅ,τι δὲν εἶναι παρὰ σχέσεις καὶ ἀλληλοεξαρτήσεις.

Μετοχή.— Τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς συνεταίρου τινὸς ἀνωνύμου ἐταιρείας καὶ ὁ βεβαιῶν τὸ δικαίωμά του ἔγγραφος τίτλος. Μετοχὴ ἐπίσης καλεῖται τὸ τμήμα τοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει ἕκαστος τίτλος. Ἡ μετοχὴ δίδει δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη καὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν διανομὴν τοῦ ἐταιρικοῦ κεφαλαίου εἰς περίπτωσιν διαλύσεως. Πολλοὶ οἰκονομικοὶ συγγραφεῖς, καὶ σοσιαλισταὶ ἀκόμη, ὑπεστήριξαν ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τῶν μετοχῶν προκαλεῖται ἀποδημοκρατοποιήσις τῶν καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, διότι ἕκαστος μικρὸς ἀποταμιευτῆς δύναται νὰ μετέσχη, αὐτῶν. Ἡ πείρα ὅμως διέψευσε τελείως τὴν γνώμην ταύτην. Πρῶτον, διότι ὑπὸ τῶν ἰδρυτῶν τῶν μετοχικῶν ἐταιρειῶν καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως διατηρήσουν εἰς χεῖρας τῶν σημαντικῶν ἀριθμῶν μετοχῶν καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν νὰ ἐπιδρῶν ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων καὶ τῆς πορείας τῆς ἐταιρείας. Προσέτι διὰ τοῦ καταστατικοῦ καθορίζουν ὅτι τῶν συνελεύσεων τῶν μετόχων μετέχουν οὐχὶ ὅλοι οἱ κάτοχοι μετοχῶν, ἀλλὰ μόνον οἱ κτεχόντες σημαντικὸν ἀριθμὸν. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς κρατοῦν εἰς χεῖρας τῶν τὴν διοίκησιν τῆς μετοχικῆς ἐταιρείας, τὴν ὁποίαν κινοῦν κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα, φροντίζοντες ταυτοχρόνως νὰ οἰκαιοποιοῦνται τὸ μέγιστον μέρος τῶν κερδῶν ὑπὸ διαφόρους τύπους (μισθοὶ διοικητῶν, διευθυντῶν, ἐλεγκτῶν, ἀμοιβαὶ διοικητικοῦ συμβουλίου). Οὕτω τὸ σύστημα τῶν μετοχῶν, ἀντὶ τῆς ἀποδημοκρατικοποιήσεως τοῦ κεφαλαίου, προεκάλεσε νέον

συγκεντρωτισμὸν. Πράγματι ἡ σύγχρονος ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς ὑπαίτεῖ διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐπιχειρήσεως τινος, τὴν συγκεντρῶσιν μεγάλων κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα εἶνε δύσκολον νὰ διαθέσῃ εἰς ἡ ὁμὰς ὀλίγων κεφαλαιούχων. Διὰ τοῦ συστήματος τῶν μετοχῶν ἐπιδιώκεται ἡ συγκεντρωσις μεγάλων κεφαλαίων διὰ τῆς προσελκύσεως τῶν ἀποταμιεύσεων τῶν καιωτέρων στρωμάτων τῆς κοινωνίας, τὰ ὁποῖα ἀρκοῦνται εἰς μέτριον τόκον. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον τὸ σύστημα τῶν μετοχῶν ἀπέβη ὑπὲρ τῶν μεγάλων κεφαλαιούχων. Οὗτοι, διοικοῦντες τὴν μετοχικὴν ἐταιρείαν καὶ διαθέτοντες μέγαν ἀριθμὸν μετοχῶν, ἐπηρεάζουν τὰ μέγιστα τὰς τιμὰς τῶν μετοχῶν αὐτῶν εἰς τὰ χρηματιστήρια. Ὑποτιμῶντες τεχνητῶς τὰς μετοχὰς ταύτας εἰς τὰ χρηματιστήρια τὰς συγκεντρῶνουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁσάκις προβλέπουν οὕξησιν τῶν κερδῶν καὶ ἀντιθέτως, ὁσάκις προβλέπουν ζημίας, μετοβιβάζουν ταύτας διὰ τῆς εἰς τὸ χρηματιστήριον διαπραγματεύσεως εἰς χεῖρας μικρῶν ἀποταμιευτῶν εἰς ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλοτέρας τιμῆς, πραγματοποιοῦντες καὶ ἐκ τῆς πράξεως αὐτῆς ὑπερκέρδη.

Μετοχικὴ ἐταιρεία.— Βλ. λ. *Ἐταιρεία*.

Μέττερνιχ (Κλήμης πρίγκιψ Metternich).— Περίφημος Αὐστριακὸς πολιτικός (1773—1859). Ἐπεδόθη εἰς τὴν διπλωματίαν καὶ τὸ 1806 διωρίσθη πρεσβευτῆς ἐν Παρισίοις. Τὸ 1809 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1818. Κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Αὐστρίας καὶ εἰς τὴν παιευρωπεϊκὴν γενικῶς. Ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ὑπέρμαχος τῆς καθεστηκυίας τάξεως, ἀντιτασσόμενος κατὰ πάσης μεταβολῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ εἰς τὰς μετοξύτων κρατῶν σχέσεις. Φρονῶν ὅτι ἡ Αὐστρία εἶχε συμφέρον νὰ διατηρῆ φιλικὰς σχέσεις

μέ τον θριαμβεύοντα τότε Ναπολέοντα Βοναπάρτην, έσχεδίασε και έπραγματοποίησε τον γάμον τούτου μέ την θυγατέρα του Φραγκίσκου Α΄ Μαριάν·Λουΐζαν. Το 1813 ήθέλησε νά μεσολαβήση πρὸς συμφιλίωσιν τῶν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συνασπισθέντων κρατῶν και την 29 'Ιουνίου 1813 έσχεν έννεάωρον συνομιλίαν έν Δρέσδη μετά τοῦ Ναπολέοντος, κατόπιν ταύτης ὅμως έπέισθη περί τοῦ άδυνάτου τῆς μεσολαβήσεως. Μετά την συμμετοχήν και τῆς Αὐστρίας εἰς τον κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συνασπισμόν προσεπάθησε νά έξουδετερώση την πρωσικήν ύπεροχήν, μετά δέ την ήταν τοῦ Ναπολέοντος εἰς την Λειψίαν κατώρθωσε διά τῆς διπλωματικῆς δεξιότητός του νά δώση εἰς την Αὐστρίαν πρωτεύουσαν θέσιν κατὰ τὰς έπακολουθησάσας διαπραγματεύσεις και ύπέγραψεν, έν ὀνόματι ὄλων τῶν Συμμάχων την συνθήκην τῶν Παρισίων (30 Μαΐου 1814). Κατὰ τό μετ' ὀλίγον συνελθόν Συνέδριον τῆς Βιέννης (βλ. λ.) κατώρθωσε νά κρατησῆ εἰς χεῖρας του την διεύθυνσιν τῶν έργασιῶν και νά επιβάλη τὰς απόψεις του παρὰ την αντίδρασιν τοῦ Ταλλεϋράνδου, τοῦ Καποδίστρια και τῆς Πρωσίας.

*Εκτοτε έγένετο ὁ πραγματικός άρχηγός τῆς 'Ιερᾶς Συμμαχίας, τῆς ὁποίας διηύθυνε την πολιτικήν και προσεπάθησε νά δημιουργήσῃ εἶδος ὁμοσπονδίας τῶν έστεμμένων, οἵτινες, κατὰ τὰς αντίληψεις του, μόνοι έδικαιοῦντο νά ρυθμίζωσι τὰς τύχας τῶν λαῶν. Προήδρευσε τῶν συνεδρίων: Αἰξ—λά Σαπέλ, συνεχισθέντος εἰς Κάρολμπαντ (1819), Τρόππαου (1820), Λάιμπαχ (1821), κατὰ την διάρκειαν τοῦ ὁποίου άνηγγέλθη ή έκρηξις τῆς έλληνικῆς έπαναστάσεως, και τοῦ τῆς Βερώνης (1822).

'Αντιτιθέμενος κατὰ πύσης μεταβολῆς τοῦ ύπάρχοντος έδαφικοῦ, πολιτικοῦ και κοινωνικοῦ καθεστώτος, κατεπόλεμησε σφοδρότατα πᾶσαν έπανástασιν τείνουσαν πρὸς άπελευθέρωσιν λαῶν ή κατάκτησιν λαϊκῶν έλευθεριῶν.

Οὕτω έξεδηλώθη φοβερός πολέμιος τῆς έλληνικῆς ανεξαρτησίας. 'Η ιστορική ανάγκη τῶν καιρῶν ὅμως άπεδείχθη άπείρως ισχυροτέρα τῆς άναμφισβητήτου εὐφυΐας και διπλωματικῆς δεξιότητος τοῦ Μέττερνιχ. 'Η 'Ελλάς άπηλευθερώθη και ή έφορεύουσα έπί τῆς διατηρήσεως τῶν καθεστώτων 'Ιερὰ Συμμαχία διελύθη. Αἱ έπακολουθήσασαι κοινωνικαί έπαναστάσεις (1830, 1848) άπέδειξαν τό άνωφελές τῶν προσπαθειῶν του. Μετά τον θάνατον τοῦ Φραγκίσκου Α΄ έχασε μέγα μέρος τῆς επιρροῆς του, εἰῶ ὁ λαός τον έθεώρει ὡς τον άσπονδότερον έχθρόν τῶν λαϊκῶν έλευθεριῶν και αντιπρόσωπον τῆς κληροκρατίας και τοῦ φεουδαλισμοῦ. 'Η μεγάλη λαϊκή έπανάστασις τοῦ 1848 (βλ. 'Επανάστασις) ήνάγκασε τον Μέττερνιχ νά παραιτηθῆ την 13 Μαΐου και νά δραπτεύσῃ εἰς 'Αγγλίαν. Το 1851 επέστρεψεν εἰς την Αὐστρίαν αλλά δέν άνεμίχθη πλέον εἰς την πολιτικήν, άντιλαμβανόμενος και ὁ ίδιος ὅτι οὐδεις πλέον ήτο διατεθειμένος νά τον άνεχθῆ. Μετά τον θάνατόν του έξεδόθησαν τὰ άπομνημονεύματά του.

Μέτωπον ένιαῖον.— Βλ. λ. 'Ενιαῖον μέτωπον.

Μεχμέτ 'Αλή πασᾶς.— Τουρκος στρατηγός γεννηθείς έν Μαγδεμβούργῳ τῆς Γερμανίας έξ οἰκογενείας Γάλλων ούγενότων (1827—1878). Το πρώτον του ὄνομα ήτο Κάρολος Δετρουά. 'Επιβαίνων ὡς ναύκληρος πλοίου τινος άπέδρασε κατὰ την προσέγγισιν αὐτοῦ έν Κωνσταντινουπόλει, εκεί δέ άνευρεθείς ὑπό τοῦ 'Αλή πασᾶ προσηλυτίσθη εἰς τον Ισλαμισμόν και έτυχε στρατιωτικῆς παιδεύσεως. Το 1865 έγένετο στρατηγός και πασᾶς. Διεκρίθη κατὰ τον κριμαϊκόν πόλεμον και έν Κρήτην κατὰ την έπανάστασιν τοῦ 1866, ὅπου έδειχθη σκληρότατος. Κατὰ την έπανάστασιν τῆς 'Ερζεγοβίνης (1875) έστάλη εἰς την

ἐπαναστατήσασαν χώραν ὡς στρατάρχης. Τὸ 1877 ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ τουρκικῆς στρατιᾶς ἐνίκησε τοὺς Ρώσους, ἠττηθεὶς ὅμως βραδύτερον παρ' αὐτῶν ὑπεχώρησε. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μετὰ τῶν Ρώσων διαπραγματεύσεις καὶ εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ συνέδριον. Σταλείς εἰς Ἀλβανίαν ἵνα καταπνίξῃ στάσιν τινὰ ἐδολοφονήθη ἐκεῖ.

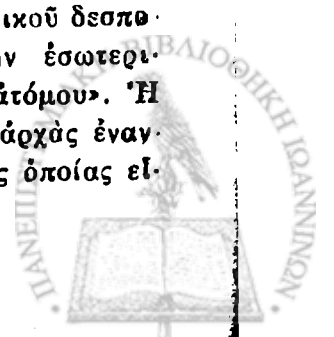
Μηδενισμός (nihilismus).—Μηδενισμός γενικῶς καλεῖται ἡ ἄρνησις πάσης θεωρητικῆς ἢ πρακτικῆς ἀξίας. Συνήθως διακρίνουσι τρία εἶδη μηδενισμοῦ: τὸν γνωσιολογικόν, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς τὸν ἀπόλυτον σκεπτικισμόν καθ' ὃν εἶναι ἀδύνατος ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, τὸν ἠθικόν, καθ' ὃν εἶναι ἀπορριπτέοι ὅλοι οἱ ἐν πράξει ἰσχύοντες κανόνες ἠθικῆς, καὶ τὸν πολιτικόν, καθ' ὃν πρέπει νὰ καταργηθῇ κάθε πολιτικὸς καταναγκασμός καὶ κάθε πολιτικὴ ἐξουσία, ν' ἀφεθῇ δὲ τὸ ἄτομον μόνον ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν τυχῶν του.

Διὰ τοῦ ὄρου μηδενισμός, ὁ ὁποῖος ἔγινε γνωστὸς ἀφ' οὗτου ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰ. Τουργκένιεφ εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Πατήρ καὶ υἱός», δηλοῦται μία ἐκ τῶν φάσεων τοῦ φιλελευθέρου καὶ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἐν τῇ τσαρικῇ Ρωσίᾳ. Μηδενισμός εἶναι πρωτίστως τὸ κήρυγμα τοῦ πλέον ἀπολύτου ἀτομικισμοῦ, ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καὶ ἀξίας, ἐναντίον κάθε καταναγκασμοῦ, θρησκευτικοῦ, κυβερνητικοῦ, ἠθικοῦ. Ὁ μηδενισμός ὡς πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν κίνημα ἔσχε διάφορα στάδια ἐξελίξεως, ἀπὸ τῆς εἰρηρικῆς διακηρύξεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων μέχρι τῆς εὐγλώττου τρομοκρατικῆς δράσεως.

Μὲ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' μετὰ μακρὰν περίοδον ἀσφυκτικῆς ἀπολυταρχίας, ἡ ὁποία ἐβάρυνεν ἐπὶ τῶν πνευμάτων, τὰ καλλιεργημένα στρώματα τῆς κοινωνίας (εὐγενεῖς, δημόσιοι ὑπάλ-

ληλοι, στρατιωτικοί, ἔμποροι κλπ.), ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὴν διανόησιν (ἰντελλιγκέντσια) ἐπίστευσαν ὅτι ἠνοιίγετο πρὸ αὐτῶν μία νέα ἐλπιδοφόρος περίοδος. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἀνήρχετο εἰς τὸν θρόνον μὲ τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὑποίαν ἐθεώρουν σοβαράν, νὰ μεταρρυθμίσῃ τὰς βαρβάρους συνθηκὰς ζωῆς τοῦ λαοῦ του. Εἶχεν οὗτος ὑποσχεθῆ τὴν χειραφέτησιν τῶν δουλοπαροίκων, ἡ ὁποία θ' ἀπετέλει ἀπαρχὴν νέας ζωῆς διὰ τὴν Ρωσίαν. Ἐπὶ τοῦ αὐταρχικοῦ Νικολάου ὁ φιλελευθερισμός εἶχεν εὖρει καταφύγιον εἰς τὴν φιλολογίαν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του ἡ σκέψις ἤρχιζε νὰ καθίσταται ἐξ ὀλοκλήρου ἐλευθέρη καὶ νὰ μὴ φοβῆται τὴν λογοκρισίαν, οὔτε νὰ καταφεύγῃ εἰς προφυλάξεις, διὰ τὸν φόβον τῆς ἀστυνομίας.

Τότε ἐνεφανίσθη ἔξοχος πλειὰς συγγραφέων καὶ διανοητῶν, ὅπως ὁ Τσερνιτέφσκι, ὁ μέγας οἰκονομολόγος, ὑπομνηματιστὴς τοῦ Κ. Μάρξ καὶ τοῦ Προυτῶν, ὁ Νιομπρολιούμπαφ, ὁ μεγαλοφυῆς κριτικὸς, ὁ Π. Λάβρωφ, συγγραφεὺς τῶν «Ἱστορικῶν ἐπιστολῶν» καὶ ἀξιολόγων ἐπιστημονικῶν ἔργων, ὁ Π. Κροπότκιν, σοφὸς γεωγράφος, συνεργάτης βραδύτερον τοῦ Ἐ. Ρεκλύς, καὶ ἄλλοι πολλοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐπιδοθῆ μετὰ θέρμης εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν διάδοσιν φιλελευθέρων ἰδεῶν. Τὸ πρῶτον τοῦτο στάδιον τοῦ μηδενισμοῦ χαρακτηρίζει προσπάθεια ἀποτινάξεως τοῦ θρησκευτικοῦ ζυγοῦ, πάλῃ τοῦ ἀτόμου κατὰ τῆς τυραννίας τῆς οἰκογενείας, τῆς ἐξουσίας, τῶν κοινωνικῶν τύπων καὶ κάθε συμβατικοῦ. Εἶναι, λέγει Στεπνιάκ, «ἡ ἄρνησις ἐν ὀνόματι τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν κυρώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλονται εἰς τὸ ἄτομον. Ὁ μηδενισμός ὑπῆρξεν ἰσχυρὰ καὶ ἀμείλικτος ἀντίδρασις οὐ μόνον κατὰ τοῦ πολιτικοῦ δεσποτισμοῦ, ὁ ὁποῖος πιέζει τὴν ἐσωτερικὴν, ἰδιωτικὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου». Ἡ προπαγάνδα ἐστράφη κατ' ἀρχὰς ἐναντίον τῆς θρησκείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶ-

χον ἤδη κατὰ τὸ ἡμισυ ἐλευθερωθῆ οἱ μορφωμένοι Ρῶσοι. Μετὰ τὴν θρησκείαν, ἐπετέθησαν κατὰ τῆς οἰκογενείας, ἢ ὅποια ὑπηλλάγη καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειρὰν τῆς κάθε δεσποτισμοῦ καὶ ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τοῦ ἔρωτος.

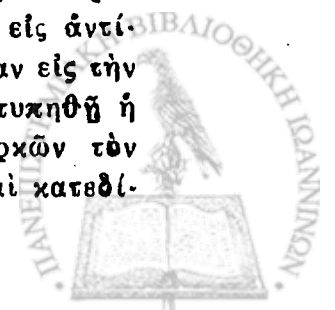
Μετὰ τὸ 1870 ὁ μηδενισμὸς εἰσηλθεν εἰς νέαν φάσιν. Ἐγκαταλείψας τὴν καθαρῶς φιλολογικὴν του ἐμφάνισιν, ἀπεδύθη εἰς τὸν πρακτικὸν ἀγῶνα. Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' δὲν ἔλυσαν τὸ κοινωνικὸν ζήτημα. Πολλοὶ χωρικοί, ἀπαλλαγέντες τοῦ αὐθέντου των, ἐνέπεσαν εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ τοκογλύφου, τελείως ἐξαθλιωμένοι καὶ χωρὶς τὴν ἐλπίδα ν' ἀποκτήσουν ποτὲ τὴν γωνίαν γῆς, τὴν ὅποιαν τοῖς ἀνεγνώριζεν ὀνομαστικῶς ὁ νόμος. Ὁ τσάρος, ἀνήσυχος ἐκ τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, ἠρνήθη νὰ ὀλοκληρώσῃ τὰς φιλελευθέρως μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας εἰς στιγμὴν γενναιοδωρίας εἶχεν ὑποσχεθῆ, καὶ ἤρχισε νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν ἀστυνομικὴν βίαν. Ἀπὸ τοῦ 1863 ἢ ἐξέγερσις τῆς Πολωνίας ἀπετέλεσε τὸ σύνθημα, περὶ τὸ ὅποιον ἐγένετο ἡ ἰδεολογικὴ διαφοροποίησις τῶν Ρώσων, ἣτις ἔδωκε νέαν μορφήν εἰς τὸν μηδενισμὸν. Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἐργατῶν, τῶν ἐργαζομένων, τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ὑποφέρει καὶ πεινᾷ, ἐνῶ οἱ προνομιοῦχοι ζοῦν πλουσιοπαρόχως ἀπὸ τὸ προῖόν τῶν μόχθων του, τὸ πρόβλημα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἡ ἀποτυχία τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ 1861 καθίστα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπιτακτικώτερον, μετέτρεψε τὸν μηδενισμὸν ἀπὸ θεωρητικοῦ εἰς πρακτικόν.

Οἱ μηδενισταί, κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν τέκνα τῆς ἀστικῆς τάξεως, διεσκορπίσθησαν εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν, προσπαθοῦντες νὰ συνανاميχθῶσι μετὰ τοῦ λαοῦ τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου, νὰ ζήσουν τὴν ζωὴν του, νὰ γνωρίσουν τὰς ἀνάγκας του καὶ νὰ τοῦ ἐμβάλουν τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐγίνοντο τεχνῖται, καλλιεργηταί, κτηνοτρόφοι οἱ ἄνδρες,

αἱ δὲ γυναῖκες ἰατροί, διδασκάλισσαι, μαῖαι κλπ. Διεσκορπίζοντο εἰς μίαν περιφέρειαν καὶ διὰ βιβλίων, συγκεντρώσεων, διαλέξεων, συνομιλιῶν, προσεπάθουν νὰ διαφωτίσουν τὸν λαόν. Ταυτοχρόνως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν οἱ ἐκούσιοι ἢ ἀκούσιοι ἐξόριστοι μετεῖχον ἐνεργῶς τῆς πάλης κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας. Ἐν Ζυρίχῃ, ὅπου ἐσπούδαζον πολλαὶ νεαραὶ Ρωσίδες, εἶχε δημιουργηθῆ ἐπαναστατικὴ συνωμοτικὴ ἐστία. Ὅταν ὁ τσάρος δι' ἐνὸς οὐκαζίου διέταξε τὰς φοιτητριάς νὰ ἐπανέλθουν εἰς Ρωσίαν, αὗται ὑπήκουσαν ἀλλὰ δὲν ἔμειναν ἀδρανεῖς. Εἰργάσθησαν ποικιλοτρόπως διὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι των διάδοσιν τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας εἶχον μορφώσει καὶ σφυρηλατήσει ἐν τῇ ξένη.

Ἐντὸς τῶν σπλάγχων τοῦ τσαρισμοῦ ἐγένετο ἡ μεγαλύτερα ὑπονομευτικὴ ἐργασία, τὴν ὅποιαν εἶχε γνωρίσει ἔως τότε ἡ Ρωσσία. Νέοι καὶ γέροντες, ἄνθρωποι ἀσχημάτιστοι ἀκόμη καὶ μέλη τῆς κοινωνίας μὲ ἀρίστην θέσιν, ἐγίνοντο ἐνθερμοὶ ὁπαδοὶ τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν. Ὁ τσαρισμὸς ἐπαράπαιε ἀπὸ τὸν τρόπον του, πλήττων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ δημιουργῶν μίαν κατάστασιν ἀφόρητον. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ μηδενισταὶ μετεβλήθησαν ἀπὸ δραστηρίους κήρυκας τοῦ φιλελευθερισμοῦ εἰς ἀμειλίκτους δημίους τοῦ τσαρισμοῦ.

Ὁ μηδενισμὸς εἰσήρχετο οὕτω εἰς τὴν τρίτην φάσιν του, τὴν τρομοκρατικὴν. Ὅσοι ἤξανε ἢ τσαρική καταπίεσις καὶ ἀπεστέλλοντο οἱ ὑποπτοὶ καθ' ὁμάδας εἰς Σιβηρίαν ἢ ἀπηγχονίζοντο ἄνευ δίκης, τόσο σκληρότερος καθίστατο καὶ ὁ μηδενισμὸς. Τὰ πλήγματά του κατηύθυνε πρωτίστως ἐναντίον τῶν ἐκτελεστικῶν ὀργάνων τοῦ τσαρισμοῦ: κυβερνητῶν, ἀστυνομικῶν, δικαστικῶν, οἱ ὅποιοι τὸν κατεδίωκον. Βραδύτερον προβαίνοντες ἀπὸ ἀντιποίνων εἰς ἀντίποινα, οἱ μηδενισταὶ κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅτι ἔπρεπε νὰ κτυπηθῆ ἡ ρίζα τῆς κακοῦ καὶ ὁ ἐνσαρκῶν τὸν ἀφόρητον ἀπολυταρχισμὸν, καὶ κατεδί-

κασαν τὸν τσάρον Ἀλέξανδρον Β' εἰς θάνατον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1878 ἐν Πετροπόλει εἰσήχθησαν εἰς δίκην 193 μηδενισταί, ἐξ ὧν οἱ 73 ἠτύοκτόνησαν ἢ παρεφρόνησαν. Εἰς ἀπάντησιν οἱ μηδενισταὶ ἐδολοφόνησαν 10 ἀστυνομικούς. Εἰς φοιτητῆς, ὁ Μπογκολούμπωφ ἐμαστιγώθη, ἐπειδὴ δὲν ἔχαιρέτησε τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας Τρέπωφ· εἰς ἀπάντησιν ἡ Βέρα Ζασσοῦλιτς (5 Φεβρουαρίου 1878) ἐπλήγωσε βαρῶς διὰ περιστρόφου τὸν Τρέπωφ. Δικασθεῖσα ἠθωώθη. Τὸν Αὐγουστον τοῦ 1878 ἐτυφεκίσθη ὁ σοσιαλιστὴς Κερβάλσκι ἐν Ὁδησσῷ ὀλίγας ἡμέρας κατόπιν οἱ μηδενισταὶ ἐδολοφόνησαν τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Μεζεντζέφ. Τὸ 1879 ἐδολοφόνησαν ἐν Χαρκὸβ τὸν κυβερνήτην πρίγκιπα Ἀλέξιον Κροπότκιν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Βαλεριανὸς Ὁσσίνσκι, εἰς ἓκ τῶν δραστηριωτέρων μηδενιστῶν, ἀπηγχονίσθη ἐν Κιέβω μετὰ δύο ἄλλων συντρόφων του.

Ἐπὶ τρία ἔτη ὀλόκληρος ἡ Ρωσσία εἶχε μεταβληθῆ εἰς θέατρον δολοφονιῶν καὶ ἐκτελέσεων. Διὰ μιᾶς διακηρύξεως τῆς 26 Αὐγούστου τοῦ 1879 ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν μηδενιστῶν κατεδίκασε τὸν τσάρον Ἀλέξανδρον Β' εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅποτε παρίστατο ἀνάγκη συντονισμοῦ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν, συνεκροτήθη συνέδριον μυστικὸν τῶν ἐπαναστατῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθησαν δύο τάσεις: μία τῶν συγκεντρωτικῶν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὴν ὁμάδα «Ναροντνάγια Βόλια» (Λαϊκὴ θέλησις) καὶ μία τῶν ὁμοσπονδιστῶν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὴν ὁμάδα «Τσόρνυϊ Περεντέλ» (Μαύρη διανομή). Ὁργανον τῶν μηδενιστῶν ἦτο «Ὁ ἄγγελιαφόρος τῆς λαϊκῆς θελήσεως», ὁ ὁποῖος ἐξεδίδετο ἐν Γενεύῃ καὶ ἐκυκλοφορεῖ λαθραίως ἐν Ρωσσίᾳ.

Ἐναντίον τοῦ τσάρου οἱ μηδενισταὶ ἔκαμαν τρεῖς ἀποπειράς. Κατὰ τὴν πρώτην, τὸ μηχανήμα, τὸ ὁποῖον εἶχε τοποθετηθῆ ὑπὸ τὰς σιδηροτροχιάς τοῦ συρμοῦ, ὅστις θὰ ἔφερε τὸν αὐτοκρά

τορα, δὲν ἐξερράγη· κατὰ τὴν δευτέραν ἡ ἔκρηξις ἐγένετο, ἀλλ' ὁ τσάρος δὲν ἦτο ἐντὸς τοῦ συρμοῦ καὶ τὴν τρίτην ἐντελῶς τυχαίως ὁ τσάρος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν τραπεζαρίαν τοῦ χειμερινοῦ ἀνακτόρου, ἡ ὁποία ἀνετινάχθη ὑπὸ τοῦ Χολτούριν (17 Φεβρουαρίου 1880). Ἡ ψυχὴ τῶν δύο πρώτων ἀποπειρῶν ἦτο μία γυνή, ἡ Σοφία Περοφσκάγια, βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ Χιράγιεφ καὶ τοῦ Χάρτμαν. Τέλος τὴν 1 Μαρτίου τοῦ 1881, ὁ τσάρος Ἀλέξανδρος Β' ἐπλήγη θανασίμως πλησίον τῆς διώρυγος τῆς Ἀγίας Λικατερίνης ὑπὸ τῶν βομβῶν τοῦ Ρυσσακώφ καὶ τοῦ Γκριμεβίτσκι. Ἐπηκολούθησαν θανατώσεις πολλῶν μηδενιστῶν.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν μηδενιστῶν ἀπηύθυνεν εἰς τὸν νέον τσάρον μανιφέστον, προτείνουσα ἐχειρίαν. Οἱ δραστηριώτεροι ἓκ τῶν μηδενιστῶν εἶχον ἀπολεσθῆ εἰς τὸν ἀπελπιν ἀγῶνα καὶ καθίστατο ἔκδηλον πλεόν τὸ ἀτελεσφόρητον τῶν ἀτομικῶν ἀποπειρῶν. Ἡ ἀστυνομία κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ μυστικούς ἀστυνόμους καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς «Ναροντνάγια Βόλια» ἢ νὰ διαφθείρῃ μηδενιστὰς καὶ νὰ τοὺς μεταβάλλῃ εἰς ὄργανά της. Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ μηδενιστικὸν κίνημα ἤρχισε νὰ ἐκφυλίζεται καὶ μετὰ τινὰς τελευταίας τρομοκρατικὰς ἀναλαμπὰς ἔσθυσε, διὰ νὰ τὸ διαδεχθῆ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ ἐπιστημονικοῦ μαρξικοῦ σοσιαλισμοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν μπολσεβικὴν του μορφήν ὠδήγησε τοὺς Ρώσους ἀγρότας καὶ ἐργάτας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ὀλοσχεροῦς ἀνατροπῆς τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος κατὰ τὸ 1917.

Μητριάρχια.— Κοινωνικὸν σύστημα ἐπικρατήσαν κατὰ τὴν μέχρι τῆς βυρβαρικῆς ἐποχῆς περίοδον καὶ ἐξαφανισθὲν μὲ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας καὶ τῆς δουλείας. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ

τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσιν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, γεννᾶται, ἀναπτύσσεται καὶ ἐξαφανίζεται τὸ μητρικὸν δίκαιον, μὲ τὰς συγκεκριμένας του ἐκάστοτε μορφὰς εἰς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις καὶ εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο φύλων, ἀπλῶς.

Διακρίνομεν τρεῖς διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας: τὴν ἀγρίαν, τὴν βαρβαρικὴν καὶ ἐποχὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη κατανέμεται εἰς κατώτατην (ἀγρίαν), μέσην (ἡμιαγρίαν, παλαιολιθικὴν) καὶ εἰς ἀνωτέραν (νεολιθικὴν) περίοδον. Εἰς τὴν κατώτατην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐτρέφεται ἀπλῶς μὲ καρποὺς καὶ ρίζας δένδρων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν διεμορφώθη ὁ ἔναρθρος λόγος εὐρίσκομεν καὶ τὸ κατώτατον στάδιον τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, σχέσεων δηλαδὴ ἐπιμιξίας ἀπλῶς, τὸν ὀμαδικὸν γάμον. Ὁ Στράβων ἀναφέρει τὸ 66 π. Χ. ὅτι συνήνησε σχέσεις ἐπιμιξίας εἰς τοὺς Ἀραβίους μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὸν χαρακτῆρα ὀμαδικοῦ γάμου, ὁ δὲ Μπαχόφεν ἀπέδειξεν ἐπίσης τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

Σὺν τῇ ἀναπτύξει τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ μετ' αὐτῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξελλίσσονται αἱ σχέσεις τῶν φύλων. Τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ χαρακτηρίζει τὸ σύστημα τῶν γενῶν, διατηρούμενον πολλοῦ καὶ ὀλίγον ἀργότερον, κατὰ τὴν ἀνωτάτην δηλαδὴ βαθμίδα τῆς ἀγρίας ἐποχῆς. Ἡ ὀμαίμων, αἵματοσυγγενικὴ οἰκογένεια χαρακτηρίζεται κυρίως ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐπιμιξία παύει νὰ γίνεται κατὰ ὀμαδικὸν τρόπον καὶ ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται αἱ πρῶται οἰκογενειακαὶ σχέσεις. Κατ' αὐτὰς ὀνομάζοντο ἀδελφοὶ τὰ τέκνα ὁμοφύλων καὶ μόνον ἀδελφῶν. Οὕτω τὰ θήλεα τέκνα πολλῶν ἀδελφῶν μητέρων καὶ τὰ ἄρρενα τέκνα πολλῶν ἀδελφῶν πατέρων ἐλέγοντο ἀδελφοί. Τὰ τέκνα ὁμῶς τῶν αὐτῶν γονέων δὲν ἦσαν ἀδελ-

φοί, ἀλλὰ ἐξάδελφοι.

Τὸ σύστημα τοῦτο παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Μόργκαν εἰς τοὺς Ἰροκέζους, τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, εἰς τοὺς Ταμίν τῶν Ν. Ἰνδιῶν, εἰς τοὺς Σινέκα κλπ. Ὁ Μὰκ Λέναν ἐπίσης ἀναφέρει τοὺς Καλμούχους, Τσερκέζους, Σαμογέτας καὶ τρεῖς Ἰνδικοὺς λαοὺς τοὺς Βαραλί, Μακάρ καὶ Μανιπούρι, ὁ δὲ Κοβαλέφσκυ τοὺς Πσάβους, Σβέτσμπουρους καὶ Βανέτας. Ἐπίσης εἰς τὰς νήσους Χαβάϊ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος ἐπεκράτει τὸ αἵματοσυγγενικὸν σύστημα.

Κατότιν ἐρχόμεθα εἰς τὴν τρίτην καὶ ἀνωτέραν βαθμίδα τῆς ἀγρίας ἐποχῆς, τὴν προβαρβαρικὴν ἢ νεολιθικὴν. Χαρακτηρίζεται αὕτη μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τόξου καὶ τοῦ βέλους ὡς ὄπλων ὑπεροχῆς. Τακτικὴ ἐνασχόλησις ὑπῆρξε τότε τὸ κυνήγιον, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας. Ἡ ἀνάγκη τῆς παραμονῆς εἰς ὠρισμένα μέρη διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ποιμνίων ἐπέβαλε τὸν ἐντοπισμὸν καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν πρώτων χωρίων. Παραλλήλως ἀνεπτύχθη καὶ ἡ χειροτεχνία, ἡ πρωτόγονος ὑφαντουργία, ἡ κατασκευὴ αἰχμηρῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ τεχνουργημάτων ἐκ σχοινίων καὶ καλάμων ὡς καὶ σκευῶν καὶ καλάθων ἀπὸ φλοιού. Ἀρχίζουν νὰ κάμνουν δειλὰ τὴν ἐμφάνισίν των ξύλινα πλοία καὶ οἰκίαι, ἰδίως εἰς τοὺς Ἰνδοαμερικανοὺς τῆς βορειοδυτικῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ κτηνοτροφία ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιμιξία εἶναι βλαβερὰ διὰ τὴν διαιώνισιν τοῦ εἶδους, τοῦτο δὲ καθὼς καὶ ἡ συγκρότησις ἰδιαιτέρων ὀμάδων μὲ ἴδια συμφέροντα, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ μόνιμος κατοικία, ἐδημιούργησαν τὴν ποναλουανὴν οἰκογένειαν. Κατὰ ταύτην ἀποκλείεται παντελῶς ἡ ἐπιμιξία μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων. Ἡ μεταβολὴ ἤρchiσε μὲ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ γάμου μεταξὺ πλαγίων ἀδελφῶν, δη

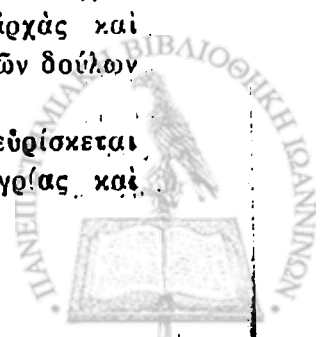
λαδὴ ἀνεψιῶν, ἐγγόνων, δισεγγόνων. Ἡ ποναλουανὴ οἰκογένεια ὀδηγεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ γένους (gens). Τὸ γένος εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸν πολιτισμόν, ἀποτελεῖ δὲ ἰδίαν κοινωνικὴν τάξιν, καταστῆσαν ἀναγκαῖον τὸν χωρισμόν τῶν παλακῶν καὶ τὴν ἰδρυμένων οἰκιακῶν σχέσεων. Θεμελιῶδες χαρακτηριστικὸν τῆς ποναλουανῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ ἀμοιβαία κοινότης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συζύγων ἐντὸς δεδομένης οἰκογενείας ἀποκλειομένων ἐκ ταύτης πρῶτον τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς οὐτῆς μητρὸς καὶ μετέπειτα τῶν ἀιωτέρων βαθμῶν. Μία ἢ περισσότεραι σειραὶ ἀδελφῶν μιᾶς οἰκογενείας διατηροῦν σεξουαλικὰς σχέσεις μὲ μίαν ἢ περισσοτέρας σειρᾶς ἀδελφῶν ἀρρένων ἄλλης οἰκογενείας. Αἱ ὁμαίμονες ἀδελφαὶ ἦσαν κοιναὶ γυναῖκες τῶν κοινῶν ἀνδρῶν, οἵτινες δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀδελφοὶ τῶν.

Ὁ Ἄγγλος ἱεραπόστολος Λώριμερ Φρίσσον ἐρευνήσας τὰ ἥθη τῆς φυλῆς Παπούα τῆς Αὐστραλίας εὗρεν ἐκεῖ σύστημα γενῶν λειτουργοῦν ὡς ἑξῆς: Ἡ φυλὴ διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλας τάξεις, τοὺς κρόκι καὶ τοὺς κουμίτε. Μεταξὺ τῶν μελῶν ἐκάστης τάξεως ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ σαρκικὴ ἐπιμιξία. Εἰς γάμον ἔρχονται διαρκῶς αἱ τάξεις. Ἐκαστος κρόκι ἀνήκει εἰς ὅλας τὰς κουμίτε καὶ τὰνάπαλιν. Ἐπειδὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ εἶναι ἀπὸ μητρὸς κουμίτε, εἶναι σύζυγος ὅλων τῶν κρόκι καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ πατρὸς τῆς. Τὸ γένος (gens) ἦτο ἀταξικόν. Ὁμοσπονδία γενῶν ἀπετέλεσεν ἀργότερον τὴν πατριάν, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ φυλή.

Ὁ ἐκτοπισμὸς εἰς τὰ χωρία ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς πρώτης μεγάλης κοινωνικῆς διαιρέσεως τῆς ποιμενικῆς φυλῆς. Ἦρχισεν ἡ παραγωγή κρέατος καὶ γάλακτος, ἡ ἀποκτῆσις δερμάτων καὶ τριχῶν, ἡ πρώτη αὐτοδημιούργητος ἰδιοκτησία. Ἐπηκολούθησεν ἡ καλλιέργεια δημητριακῶν,

πλὴν τοῦ ἀραβοσίτου, καὶ ἡ κατανομὴ τῆς ἐργασίας. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς κατωτάτης δηλαδὴ περιόδου τῆς βαρβαρικῆς ἐποχῆς ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία δὲν ἀπέδιδε περισσότερα τῶν ἐξόδων τῆς συντηρήσεώς της. Ὁ δούλος ἦτο ἄχρηστος. Οἱ Ἰνδοαμερικανοὶ μετεχειρίζοντο τοὺς ἠττημένους βασανίζοντες αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐδέχοντο ὡς ἀδελφοὺς εἰς τὰς φυλάς των. Αἱ γυναῖκες ὑπανδρεύοντο ἢ ἐγένοντο ἐπίσης δεκταὶ μετὰ τῶν τέκνων των. Ἄλλ' ἢ εἰσαγωγή τῆς κτηνοτροφίας, τῆς μεταλλουργίας, τῆς ὑφαντουργίας καὶ τέλος τῆς γεωργίας ἐπέφερον μεταβολήν. Ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας ἤρχισε νὰ υπολογίζεται διότι ἐδημιούργει περίσσειμα. Οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι ἄνδρες παρήγον τώρα ἐργασίαν καὶ πλοῦτον, ὁ ὁποῖος περιήρατο εἰς τοὺς νικητάς. Παρὰλλήλως τὰ ζῶα ἠῤῥξαν πολὺ ταχύτερον ἐφ' ὅσον ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ πρὸς φύλαξιν τῶν ποιμνίων, ἡ δὲ αὔξησις αὐτῶν ἦτο λίαν συμφέρουσα διὰ τὰς οἰκογενείας. Ἡ αὔησις τοῦ οἰκογενειακοῦ πλοῦτου, τῆς οἰκογενειακῆς ἰδιοκτησίας ἔδωκε τεραστίαν ὠθησιν εἰς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις. Ὁ διαρκῆς περιορισμὸς τῆς ἐπιμιξίας ὠδήγησεν εἰς τὴν ζευγαρωτὴν οἰκογένειαν. Ὁ καταμερισμὸς τῶν ἔργων ἔφερε τὸν ἄνδρα πλησιέστερον πρὸς τὴν κατοχὴν τοῦ πλοῦτου, λόγω τῆς ὑποχρεώσεώς του νὰ προμηθεύεται τὴν τροφήν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο ἐργαλεῖα, τῆς γυναικὸς ὑποχρεομένης νὰ περιορίζεται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων καὶ τὴν οἰκιακὴν ἐν γένει οἰκονομίαν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ἐπωφελοῦμενος τοῦ πλεονεκτήματος τούτου ἔγινε κατὰ τὸ πλεῖστον κύριος τῶν νέων πηγῶν μέσων συντηρήσεως κατ' ἀρχὰς καὶ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως τῶν δούλων βραδύτερον.

Ἡ ζευγαρωτὴ οἰκογένεια εὐρίσκεται εἰς τὸ μεταίχμιον μεταξὺ ἀγοῆς καὶ

βαρβαρικής ἐποχῆς, μεταξύ τοῦ συστήματος τοῦ πρωτογόνου κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ συστήματος τοῦ στηριζομένου ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, μεταξύ μητρικοῦ καὶ πατρικοῦ δικαίου. Διότι μολονότι ὁ ἀνὴρ κατεῖχε τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, συμφώως πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ τὸ μητρικὸν δίκαιον, ἡ περιουσία του δὲν μετεβιβάζετο εἰς τὰ τέκνα του, τὰ ὁποῖα κατήρχοντο ἐκ τῆς μητρὸς καὶ ἀνήκον εἰς αὐτήν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ συγγενεῖς τοῦ πατρὸς. Ἐφ' ὅσον ηὐξάνετο ὁ οἰκογενειακὸς πλοῦτος ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ θέσις τοῦ ἀνδρὸς ἐγένετο πλεονεκτικωτέρα τῆς τῆς γυναικός. Ἡ συναίσθησις τῆς δυνάμεώς του, τοῦ ἐγέννησε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ιδιοκτησίας ὑπὲρ τῶν τέκνων του καὶ ὑπὲρ τοῦ γένους του, ἀνατρέπων τοὺς μέχρι τότε ἐπικρατοῦντας κοινονικούς νόμους. Καὶ τὸ ἐπέτυχεν.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη—μία τῶν ριζικωτέρων μεταβολῶν τὰς ὁποίας ἀπεπειράθη ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης—δὲν εἶχε νὰ θίξῃ οὐδὲν ἐκ τῶν εἰς τὸ γένος ζώντων μελῶν. Ὅλα τὰ μέλη του ἠδύνατο νὰ εἶνε ὅ,τι ἦσαν πάντοτε. Ἦρκει μόνον ν' ἀποφασίσουν ὅτι τοῦ λοιποῦ τὰ τέκνα τῶν ἀρρένων μελῶν δὲν ἀνήκον εἰς τὸ γένος, ἐνῶ τὰ τέκνα τῶν θηλέων μελῶν θὰ ἀποκλείωνται μεταφερόμενα εἰς τὸ γένος τοῦ πατρὸς των. Τοῦτο κατήργησε τὴν ἀπὸ θήλεος καταγωγὴν καὶ ἐγκαθίδρυσεν τὴν ἀπὸ πατρὸς καταγωγὴν καὶ τὸ πατρικὸν κληρονομικὸν δίκαιον» (Φρ. Ἐνγκελς. «Ἡ καταγωγὴ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ κράτους».

Τὸ μεταβατικὸν στάδιον ἀπὸ τῆς μητριαρχίας εἰς τὴν πατριαρχίαν ὑπῆρξεν ἡ οἰκογενειακὴ κομμούνια. Ὁ Κοβαλέφσκυ ἀπέδειξε τοῦτο μὲ τὸ παράδειγμα τῆς οἰκιακῆς κομμούνιας, ἡ ὁποία ἀνευρίσκειτο εἰς τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βουλγάρους περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος ὑπὸ τὸ ὄνομα ζάντρουγκα

(=ἀδελφικὸς δεσμός) καὶ μπράτσβο (ἀδελφότης). Ἡ ζάντρουγκα περιλαμβάνει πολλὰς γενεὰς κατιόντων ἀπὸ πατρὸς, αἱ ὁποῖαι ἔζων εἰς τὸ ἴδιον κτήμα μὲ τὰς συζύγους των, ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς ἀπὸ κοινοῦ, ὕφαινον καὶ ἐνέμοντο ἀπὸ κοινοῦ ὁμοίως τὰ κέρδη. Ἡ κομμούνια αὕτη διωκεῖτο ὑπὸ οἰκοδεσπότου ἐκλεγομένου διὰ ψήφου παρὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετεῖχον καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ὑπὸ οἰκοδεσποίνης ἡ ὁποία ἀνελάμβανε τὴν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν τοῦ οἴκου. Ἀνωτάτη ἀρχὴ ἦεν τὸ οἰκογενειακὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον καὶ ἤλεγχε τὸν οἰκοδεσπότην διὰ τὴν κακὴν ἢ καλὴν διαχείρησιν. Ἀκόμη ὁ Νέαρχος ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀναφέρει τὴν ὑπαρξιν παρομοίου συστήματος εἰς Ἰνδίας. Εἰς Νιβερναί τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως διετηρήθη παρόμοιον εἶδος οἰκιακοῦ κομμουνισμοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «garçonneries». Ἐπίσης εἰς τὴν Ρωσίαν, εἰς Ἀλγέριον παρὰ τοῖς Καβόλοις καὶ ἄλλαχοῦ.

Ἐπιβιώσεις τοῦ μητρικοῦ δικαίου διακρίνονται κατὰ τὴν μέσσην καὶ ἀνωτέραν περίοδον τῆς βορβαρικής ἐποχῆς, ὡς καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀφ' ἐνὸς διότι αἱ γυναῖκες ἀντέστησαν καὶ προσεπάθησαν νὰ διατηρήσουν τὰ δικαιώματά των, ὅπως μαρτυροῦν οἱ διάφοροι ἀρχαῖοι μῦθοι καὶ ἡ σφαγὴ τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῆς Λήμνου πρὸς τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι διετηρήθησαν καὶ μετεδόθησαν διὰ τῆς παραδόσεως τὰ διάφορα ἤθη ὑπὸ τὴν μορφήν τελετῶν καὶ συμβόλων.

Τοιαῦται ἐπιβιώσεις μητρικοῦ δικαίου εἶνε κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν, ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν φυλῶν καὶ τοὺς ἱερεῖς (ὅπως εἰς τὰς φυλὰς Χός, Σαντάλους, Πούνιας καὶ Κοττάρους τῶν Ἰνδιῶν) ὁ ἐταιρισμὸς τῶν ἱερείων, τὸ δικαίωμα εἰς τὰς γυναῖκας ὠρισμένων φυλῶν νὰ ἀπολαμβάνουν κατὰ τὰς ἐ-

ορτάς τούς νέους, ἡ ἐλευθερία εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Βαβυλώνας νὰ παραδίδονται ἐκάστην πρώτην τοῦ ἔτους εἰς τὸν ναὸν τῆς Μυλίστας εἰς τούς ἱερεῖς, τὸ δικαίωμα τῶν φεουδαρχῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα νὰ ἀπολαμβάνουν τὸν «παρθενικὸν τόκον» ἢ τὸ δικαίωμα τῆς πρώτης νυκτός.

Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν διετηρήθησαν μέχρι πρό τιнос πολλὰ πλεονεκτήματα τοῦ μητρικοῦ δικαίου. Ὅλα τὰ τέκνα ἦσαν νόμιμα, εἰς δὲ τὴν Σκωτίαν πρὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τοῦ 1745 ἐπεκράτει τὸ σύστημα τῶν γενῶν. Οἱ παλαιοὶ οὐαλλικοὶ νόμοι ἀναφέρουν ὅτι ἀνὰ πέντε οἰκογενείας, εἰς ἀγρὸς ἦτο κοινὸς ἐπὶ πέντε ἄλλων, κοινὴ δὲ ἦτο καὶ ἡ διανομή. Ὁ γάμος ἦτο διαλυτὸς μέχρι τοῦ 7ου ἔτους, ἀδιάλυτος δὲ μετ' αὐτό. Τὸ διαμοίρασμα τῆς περιουσίας ἐγένετο ὡς ἑξῆς: ὁ ἀνὴρ ἐπέστρεφε τὴν προῖκα καὶ κάτι περισσότερον, ἀνελάμβανε δὲ τὰ περισσότερα τῶν τέκνων: Τὰ δύο αὐτός, ἡ δὲ γυνὴ ἓν, τὸ μεσαῖον συνήθως. Ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ μυθολογία μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μητρικοῦ δικαίου. Ἡ γυνὴ ἦτο ἀπρόσβλητος. Ἡ μητροφονία ἐθεωρεῖτο τὸ συγερώτερον κακούργημα, ὁ δὲ μητροκτόνος παρεδίδοτο εἰς τὴν ὄργην τῶν φυλάκων τοῦ μητρικοῦ δικαίου, τῶν Ἑριννύων. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ μῦθος τοῦ Κέκροπος περὶ τῶν Ἀθηνῶν, συμβολίζων τὴν πτώσιν τοῦ μητρικοῦ δικαίου διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ πατρικοῦ, χάριν τῆς ἐκ τοῦ πατρὸς Διὸς καταγομένης Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μητρικοῦ δικαίου ἡ γυνὴ κατεῖχε τὴν πρωτεύουσαν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ θέσιν. Συμμετεῖχεν εἰς ὅλους τούς πολέμους καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀνδρείαν τῆς. Τοῦτο συνέβη μὲ ὅλους τούς λαούς: Βαβυλωνίους, Ἀσσυρίους, Αἰγυπτίους, Ἑλληνας πρὸ τῆς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς, Ἰταλικούς λαούς, Σκύθας, Γάλλους, Ἰβήρας, Γερμανοὺς τοῦ Τακίτου κλπ. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ μῦθος τῆς τοξότι-

δος Ἀρτέμιδος, τῶν Ἀμαζόνων ὡς καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, τὰ ὅποια σπρίστανον τὴν πρώτην γυναῖκα μὲ ἐλαφρὸν ποδήρη χιτῶνα, βραδύτερον δὲ μὲ βαρύτερον ἔνδυμα καὶ ψέλλια, σύμβολα τῆς δουλείας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ τῶν Σπαρτιατίδων γυναικῶν τῶν «φαινομηρίδων» εἶναι χαρακτηριστικὴ, διὰ τὸ κῦρος τοῦ ὁποίου ἀπελάμβανον, κανονίζουσαι τὰ τῆς πολιτείας καὶ ἀποστέλλουσαι τούς ἄνδρας εἰς τὴν μάχην. Γενικῶς ἡ γυνὴ ἦτο ἱερά καὶ ὁ ἀνώτατος κριτής. Ἐκτιμᾶται καὶ ἀγαπᾶται καὶ θεωρεῖται ἡ ἀνωτάτη πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀρχή: Ρυθμίζει τὰ τῶν μάχων, ἐπιβάλλει πειθαρχικὰς ποινὰς καὶ ἔχει τὸν τελικὸν λόγον ἐπὶ ὄλων. Ἡ πολιτεία ὀνομάζεται μητρὶς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπακολουθήσασαν πατρίδα. Ἐπὶ τῆς μητριαρχίας τὸ δίκαιον δὲν ἦτο γραπτόν. Αἱ σχέσεις ἦσαν ἀπλαῖ, τὰ ἔθιμα ἱερά καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἰδιοκτησία, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ λόγος νὰ κατακυρωθῇ γραπτῶς. Ἡ πτώσις τοῦ μητρικοῦ δικαίου θεωρεῖται ὡς ἡ ἱστορικὴ ἦττα τοῦ θήλεος, ἣτις ἐπέτρεψε τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀνδρός, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς γυναικός, ἀπολεσάσης ἕκτοτε τὴν ἠθικὴν καὶ σώματικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς.

Μηχανή. — Ὅργανον μετατρέπον μίαν δύναμιν εἰς ἑτέραν, π. χ. κινητικὴν εἰς ἠλεκτρικὴν ἢ τανάπαλιν, ἠλεκτρικὴν εἰς θερμικὴν, ἠλεκτρικὴν εἰς κινητικὴν, θερμικὴν εἰς κινητικὴν κλπ. Οἰκονομικῶς ὁμῶς μηχανὴ καλεῖται ὄργανον παράγον ἔργον πολλαπλάσιον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὑπὸ οἰασδήποτε προϋποθέσεις θὰ ἠδύναντο νὰ παραγάγουν ἀμέσως διὰ τῶν χειρῶν των οἱ ἀπασχολούμενοι ἐργάται. Κατὰ τοῦτο δὲ καὶ διαφέρει τοῦ ἐργαλείου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπλοῦν μέσον ἐκτελέσεως τῆς ἐργασίας ταύτης. Οὕτω ἡ ὑφαντουργικὴ μηχανὴ παράγει πολλαπλάσιον ἔργον, ἐκείνου τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύ-

ναντο νά παραγάγουν οί υπηρετοῦντες αὐτὴν ἐργάται δι' «ἀργαλιῶν» (ἐργαλείω). Ἀπὸ τὴν ἄποψιν δὲ αὐτὴν ἡ μηχανὴ ἀνεστάτωσε τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπέδρασε κολοσσιαίως εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν.

Διὰ τῆς χρήσεως τῆς μηχανῆς ηὐξήθη καταπληκτικῶς ἡ παραγωγή, μειώθηκες ταυτοχρόνως σημαντικῶς τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας. Ἡ μηχανὴ ὁμως, ἀπαιτοῦσα μεγάλην χρηματικὴν δαπάνην διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν κίνησίν της, ἐξέτόπισε τοὺς μικροὺς αὐτονόμους παραγωγοὺς καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας μικροῦ ἀριθμοῦ κεφαλαιούχων. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ αὐξησης τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τῆς μηχανῆς ἀπαιτεῖ συσώρευσιν μεγάλων ποσοτήτων πρώτων καὶ βοηθητικῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νά συγκεντρώσῃ ὁ στερούμενος κεφαλαίων παραγωγός.

Οὕτω, ἡ μηχανή, μολοντί προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐξήσασα ἀνυπολογίστως τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις της, συνετέλεσεν εἰς τὴν μονοπώλησιν τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας τῶν κατεχόντων κεφάλαια ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἐπέβαλεν οὕτω τὸν καπιταλισμόν. Συγκεντρώσασα τὴν παραγωγὴν εἰς χεῖρας ὀλίγων ἐστέρησε τὴν μεγάλην μᾶζαν τοῦ λαοῦ τοῦ δικαίωματος νά γίνουιν αὐτόνομοι παραγωγοὶ καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νά μεταβληθοῦν εἰς μισθοδούλους ἐργάτας, προσφέροντας τὴν ἐργασίαν των ἀντὶ ἀμοιβῆς εἰς τοὺς κατέχοντας τὸ κεφάλαιον. Οὕτω ἡ μηχανὴ ἐπειάχυνε καὶ ὥξυνε τὸν χωρισμόν τῆς κοινωνίας εἰς δύο ἀντιμαχομένας τάξεις: τῶν καπιταλιστῶν καὶ τῶν προλεταρίων.

Ἡ μηχανὴ ὑποδουλώσασα τὸν ἐργάτην εἰς τὸ κεφάλαιον, ἐξηυτέλισε βαθμηδὸν καὶ τὴν παραγωγικὴν του ἰκανότητα. Διὰ τῶν τεχνικῶν προόδων καὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ μηχανή, ἡ ἐργασία

τοῦ ἐργάτου περιορίσθη εἰς μερικὰς ἀπλᾶς καὶ αὐτομάτους κινήσεις ἀφαιρούσας ἀπὸ τὸν ἐργάτην πᾶσαν ἀνάγκην πρωτοβουλίας ἢ ἐπιδεξιότητος. Ὁ ἐργάτης ἀπὸ δημιουργὸς μετεβλήθη εἰς αὐτόματον προσκολλημένον εἰς τὴν μηχανήν. Βαθμηδὸν, διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μηχανῶν (π. χ. ἀριθμομηχαναὶ ἐξάγουσαι μόναι των τετραγωνικὰς ρίζας κλπ.), κατέστη δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις διὰ τὴν λειτουργίαν των γυναικῶν, παιδῶν, ἀπείρων ἐργατῶν, οἵτινες διὰ τὸν ἐργοδότην εἶχον τὸ μέγα προσὸν ὅτι προσέφερον εἰς ἐφθνηότεραν τιμὴν τὴν ἐργασίαν των.

Ἡ μηχανικὴ παραγωγή φθάσασα σήμερον εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον της διὰ τοῦ «ταιῦλορισμοῦ» καὶ τῆς «ρασιοναλιζισσιῶν» ὕψωσε τὴν παραγωγὴν εἰς ἀπάνταστα ἐπίπεδα, ἐνῶ ἀντιστρόφως ἔρριψεν εἰς τὸ προλεταριᾶτον εὐρύτατα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ ὅποια μετ' ὀλίγον κατεδικάσθησαν εἰς ἀνεργίαν, διότι ἡ ηὐξημένη παραγωγή ὑπερέβη τὴν ἀγοραστικὴν ἰκανότητα τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας.

Ἡ μηχανή, εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος, κατέστη οὕτω πρόξενος συμφορᾶς καὶ ἐνῶ ὑπῆρξε κυριώτερος συντελεστὴς τῆς ραγδαίας ἀνόδου τοῦ καπιταλισμοῦ, μετεβλήθη βαθμηδὸν εἰς κίνδυνον δι' αὐτόν, διότι ἐδημιούργησε τὸ προλεταριᾶτον, κατόπιν δὲ τὴν κρίσιν ὑπερπαραγωγῆς καὶ τὴν ἀνεργίαν. Οὕτω ὁ καπιταλισμὸς ὁ ὅποιος εἶχεν ἀνακηρύξει εἰς θεόν του τὴν μηχανήν, εἰς τὴν περίοδον τῆς παρακμῆς του (ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς μεγάλης κρίσεως τοῦ 1929 κυρίως), στρέφεται ἐναντίον αὐτῆς. Πλείστοι ἐκπρόσωποι τοῦ καπιταλισμοῦ κηρύσσουν ἤδη τὴν ἀνάγκην τῆς παρεμποδίσεως πάσης τεχνικῆς προόδου, τὰ κηρύγματα δὲ ταῦτα εὑρον καὶ τὴν νομικὴν των ἔκφρασιν εἰς τινὰς χώρας. Οὕτω ὁ καπιταλισμὸς μεταβάλλεται εἰς ἐμπόδιον τῆς προόδου. Ἡ μηχανὴ ὁμως ὑπῆρξεν καὶ εἶναι μεγάλη κατὰκτησις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀντί-

φασις δὲ ἤτις προεκλήθη μεταξύ τεχνικῆς προόδου καὶ καπιταλισμοῦ πρέπει νὰ λυθῆ διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ δευτέρου καὶ ὄχι δι' ἀνακοπῆς τῆς προόδου, ὅποτε ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔτεινε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βαρβαρότητα.

Μηχανισμός ἢ μηχανοκρατία (mechanismus).—Καλεῖται οὕτω ἡ θεωρία, καθ' ἣν τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ τελοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τῆς αἰτιότητος. Ἡ θεωρία τῆς μηχανοκρατίας στηρίζεται ἐπὶ δύο προϋποθέσεων: α) ὅτι ἡ ὕλη εἶναι σταθερά, ἔχουσα ἀμεταβλήτους ἰδιότητας καὶ κατὰ τὸ ποσὸν ἀναλλοιώτους καὶ β) ὅτι πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα στηρίζονται ἐπὶ κινήσεων ταύτης τῆς ὕλης ἐν τοῖς διαφόροις αὐτοῖς μέρεσιν. Σπουδαιότερος ἐκπρόσωπος τοῦ μηχανισμοῦ εἶναι ὁ Λεύκιππος, ὁ Δημόκριτος, ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Χόμπς καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ ὑλισταὶ φιλόσοφοι.

Μιακότιν (Βλαδίμηρος). — Ρώσος συγγραφεὺς τοῦ κόμματος τῶν λαϊκῶν (ναρόννικι), γεννηθεὶς τὸ 1867, εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τοῦ «Ρωσικοῦ πλούτου» ἀπὸ τοῦ 1904. Τὸ 1901, μετὰ τὴν διαδήλωσιν τοῦ Μαρτίου, ἐξωρίσθη ἐκ Πετροπόλεως. Τὴν παραμονὴν τῆς 22)9 Ἰανουαρίου τοῦ 1905 ἦτο ἐν ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις ἐπεσκέφθη τὸν ὑπουργὸν Βίττε. Μετὰ τὴν «αἱματηρὰν Κυριακὴν» συνελήφθη. Ὁ Μιακότιν ὠργάνωσεν ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Πεσερόνοφ τὸ κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν λαϊκιστῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξεν ὁπαδὸς τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τῶν σοσιαλεπαναστατῶν τῆς δεξιᾶς, ταχθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν «ὑγιῶν δυνάμεων» τῆς χώρας. Ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὁποίας μετηγάστειυσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Μιαούλης (Ἀνδρέας). — Ναύαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (1769—1835). Μόλις δεκαεξαιτῆς κατώρθωσε νὰ ἀναδειχθῆ πλοίαρχος. Ἐπιτυχῶν εἰς διαφόρους ἐμποροναυτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐναυπήγησε λαμπρὸν σκάφος, δι' οὗ ἐξετέλει ταξίδια ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν. Ἐφοδιάζων τοῖς Γαλλοῖσπανοῦς συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος, διέφυγε δὲ τὸν θάνατον χάρις εἰς τὴν εἰλικρίνειαν καὶ παρουσίαν τῆς ὁμολογίας του, διὰ τῶν ὁποίων ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν τοῦ Ἄγγλου ναυάρχου. Ἐπιστρέφων ἐξ Ἰσπανίας ἐναυμάχησεν ἐπὶ τριήμερον πρὸς γαλλικὸν καταδρομικόν, θελήσαν νὰ ἐνεργήσῃ νηοψίαν καὶ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀβλαβῆς. Ἀπὸ τοῦ 1816 παρέμενεν εἰς Ὑδραν ἐμπορευόμενος. Κατὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐθεωρήθη ὡς ὁ ἐνδεδειγμένος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ὑδρας καὶ διεδέχθη περὶ τὸ τέλος τοῦ 1821 τὸν Ἰάκωβον Τομπάζην, καταστάς οὕτω καὶ ἀρχιναύαρχος τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων. Τὸ πρῶτον ἀνδραγάθημά του ὑπῆρξεν ἡ ναυμαχία τῶν Πατρῶν. Ἐπειτα ἡ ναυμαχία τοῦ Ἀργολικοῦ δι' ἧς ὁ Μιαούλης παρεμπόδισε τὸν ἰσχυρὸν ὑπὸ τὸν Ἀβδουλάχ τουρκικὸν στόλον νὰ τροφοδοτήσῃ τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Τούρκους, καὶ ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ πτώσις τοῦ Ναυπλίου. Τὸ ἐπόμενον ἔτος συνῆψε τὴν ναυμαχίαν μετὰ τὴν Λήμνον καὶ Ἄθω καὶ ἔπειτα τὴν ναυμαχίαν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Τὸ 1824, κυριευθέντων τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ Μιαούλης ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον, κατέκοψε τοὺς ἐν αὐτῇ ἐχθρούς καὶ κατέστρεψε περὶ τὰς 20 ἐκεῖ ἐλλιμενισμένας κανονιοφόρους. Τὸ 1825 παρεκώλυεν ἐπὶ μακρὸν τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰμπραήμ κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποτρέψῃ τελικῶς τὸν κατάπλουν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου καὶ τὴν κατὰ τῆς Σφακτηρίας ἐπίεσιν τοῦ Ἰμπραήμ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁμοῦ

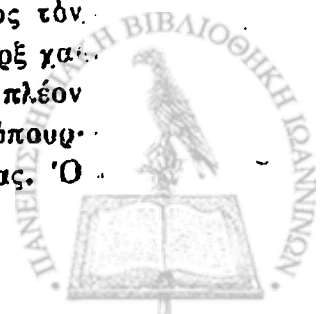
ἔκαυσεν 28 τουρκικά πλοῖα ἀποτελοῦντα τὸν ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον τῆς Αἰγύπτου στόλον ἐν Μεθώνῃ. Τρεῖς κατώρθωσε κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου νὰ διασπᾶσῃ τὸν ἀποκλεισμόν καὶ νὰ ἀνεφοδιάσῃ τοὺς πολιορκουμένους.

Κατελθόντος τοῦ Κόχραν καὶ ἀναλαβόντος τὴν ὄρηγιάν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος παρεδέχθη νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τῆς τάξεως τοῦ ναυάρχου εἰς τὴν τοῦ ἀπλοῦ πλοιάρχου. Ὁ Καποδίστριας ἔπειτα ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν τὸ πρότερον ἀξίωμα του. Ταχθεὶς μετὴν κληθεῖσαν «συνταγματικὴν ἀντιπολίτευσιν» κατὰ τοῦ Καποδιστριαῦ καὶ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν δημιουργηθέντων ἐκ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ παθῶν, κατέλαβε τὰ ἐν Πόρῳ πλοῖα τοῦ στόλου καὶ κατέκαυσεν αὐτά, ὅτε ὁ Ρῶσσος ναύαρχος ἐντολῇ τοῦ κυβερνήτου μετέβη εἰς Πόρον ἵνα τὰ παραλάβῃ. Κατόπιν ἐστάλη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρεσβείας εἰς Βιναρίαν (μετὰ τοῦ Πιλαπούτα καὶ Μπότσαρη), ἵνα προσφέρῃ εἰς τὸν Ὀθωνα τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1835 ἐγένετο ὑποναύαρχος, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ἀντιναύαρχος καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ στόλου. Τὸ 1835 ἐγένετο σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἀπέθανε δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Μιεροσλάβσκι (Λουδοβίκος Miero-slawski).— Διάσημος Πολωνὸς πατριώτης καὶ ἐνθουσιώδης ἐπαναστάτης (1814—1878). Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος του ἐκ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, ἔλαβε μέρος δεκαεξαετῆς εἰς τὴν ἐκραγεῖσαν κατὰ τὸ 1830 πολωνικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἠγωνίσθη ἀνδρείως ἐπιδείξας πρωτοφανὲς θάρρος. Ἐν τούτοις παρὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Πολωνῶν πατριωτῶν ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη ἐπνίγη μετὸν πλέον σκληρὸν τρόπον εἰς τὸ αἷμα. Ὁ Μιεροσλάβσκι δὲν ἀπεθαρρύνθη καὶ ἀργό-

τερον συιήθροισεν ἀρκετοὺς πατριώτας, οἱ ὅποιοι συνέπηξαν μυστικὴν ὄργάνωσιν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Πολωνίας ἀπὸ τὸν τσαρικὸν ζυγόν. Ἐπιδοθεὶς μὲ ζῆλον καὶ αὐτοθυσίαν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν πόθων του, συνελήφθη κατὰ τὸ 1846 προετοιμάζων τὴν ἐνοπλον ἐξέγερσιν τῶν Πολωνῶν. Παραπεμφθεὶς εἰς τὸ στρατοδικεῖον κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλὰ ἡ ποινὴ του μετετράπη εἰς ἰσόβια δεσμά. Κατὰ τὸ 1848, περίοδον ἐπαναστατικὴν δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὁ Μιεροσλάβσκι ἀπηλευθερώθη, ἐπιδοθεὶς καὶ πάλιν εἰς τὴν ὄργάνωσιν ἄλλου ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀπέτυχεν ἅμα τῇ ἐκρήξει του. Ἡ συγκληθεῖσα κατὰ τὸ 1863 ἐνθουσιώδης λευσις τῶν Πολωνῶν τὸν ἀνηγόρευσε δικτάτορα τῆς Πολωνίας. Ἀμέσως ἐπέτεθη ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ μὴ διαθέτων ἀρκετὰς δυνάμεις ἠττήθη ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων στρατιῶν τοῦ τσάρου. Τότε ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Παρισίους, ὅπου συνέγραψε τὰ δύο του ἔργα: «Ἡ ἱστορία τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως» (1837—1878) καὶ «Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Πόζεν» (1853).

Μίκελ (Ἰωάννης Miquel).—Γερμανὸς πολιτικὸς (1829—1901). ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς ριζοσπάτης, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 καὶ τὸ 1850 ἐγένετο κομμουνιστῆς. Μετὰ τὸ 1860 συνειργάσθη μετὰ τῶν ἐθνικοφίλων ἀπελευθερῶν καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν οικονομικῶν τῆς Πρωσίας. Ἡ μεταρρυθμίσις ὁμως τῶν δημοτικῶν φόρων καὶ τὸ σχέδιόν του πρὸς κατασκευὴν διώρυγος εἰς τὴν μέσην Γερμανίαν ἐπρόκαλεσαν τὴν ἐξέγερσιν τῶν γιοῦνκερς, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὁποίων, ὁ Μίκελ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ὁ Εἰς Crobet εἰς τὸν πρόλογον τῶν πρὸς τὸν «Κούγκελμαν ἐπιστολῶν» τοῦ Μάρξ χαρακτηρίζει τὸν Μίκελ ὡς τὸν πλέον ἀνυπόμονον ἐθνικοφιλελεύθερον ὑπουργὸν τῶν οικονομικῶν τῆς Πρωσίας. Ὁ

Μίκελ, λέγει, μέχρι τοῦ 1850 ἦτο ἀκόμη μαθητὴς τοῦ Μάρξ καὶ συμπαθῶν κομμουνιστῆς. Ἀργότερον ὁμως ἔγινε ὄργανον τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ὁ Μάρξ τοῦ ἀποδίδει μετ' ἀρχετῆς εἰρωνείας τὸν τίτλον τοῦ «ρεαλιστοῦ πολιτικοῦ».

Μίκλας (Γουλιέλμος Miklas).—Αὐστριακὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς εἰς Κρέμς τῆς Κάτω Αὐστρίας τὸ 1872. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης καὶ τὸ 1893 ἐγένετο καθηγητῆς, τὸ δὲ 1903 διευθυντῆς λυκείου. Τὸ 1907 ἐξελέγη βουλευτῆς εἰς τὴν αὐστριακὴν βουλὴν, μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920 μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, τοῦ ὁποίου προήδρευε μέχρι τοῦ 1923. Εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἡγετῶν τοῦ χριστιανοσοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὴν 17 Δεκεμβρίου 1928 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Αὐστριακῆς δημοκρατίας λαβὼν, εἰς τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον, 94 ψήφους ἔναντι 91 τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ σοσιαλδημοκράτης Ρέννερ. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐπεδοκίμασε ὅλας τὰς ἐκτροπὰς ἐκ τοῦ Συντάγματος, τὴν ἐπιβολὴν τῆς δικτατορίας τοῦ Ντόλφους, ἣν κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν καὶ ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς δικτατορίας ἐφαρμοσθέντα αἰματηρὰ μέτρα βίας.

Μικρὰ Ἀντάντ (Petite Entente ἢ *Μικρὰ Συνεννόησις*).—Οὕτω ἀπεκλήθη κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν Ἀντάντ ἢ Τριπλὴν Συνεννόησιν (βλ. *Συνεννόησις*), ἢ μετὰ τὸ πέρας τοῦ παγκοσμίου πολέμου συναφθεῖσα ἀμυντικὴ συμμαχία μετὰ Τσεχοσλοβακίας, Νοτιοσλαβίας καὶ Ρουμανίας. Σκοπὸς τῆς συμμαχίας εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης δημιουργηθέντος ἐδαφικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Εὐρώπην.

Ἡ Μικρὰ Ἀντάντ ἰδρύθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Γαλλίας, ὁμοῦ δὲ μετὰ τὴν Πολωνίαν ἀπετέλεσε τὸν κλοιὸν τῶν

γαλλικῶν συμμαχιῶν, διὰ τῶν ὁποίων αὕτη περιέβαλε τὴν Γερμανίαν καὶ τοὺς ἠττημένους συμμάχους τῆς διὰ τὴν παρεμποδίσαν πᾶσαν προσπάθειάν των πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ ἐκ τῶν συνθηκῶν δημιουργηθέντος καθεστώτος. Πρωτεργάτης τῆς ἐνώσεως ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Μπένης. Ἡ Μικρὰ Ἀντάντ τὸ πρῶτον ἐπέδειξε τὴν δυνάμιν τῆς κατὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Καρόλου Δ' (29 Μαρτίου 1922) ὅπως ἀνακτήσῃ τὸ στέμμα του καὶ διὰ δευτέραν φορὰν κατὰ τὴν διάσχεψιν τῆς Γενούης ὅτε, ἐκ συμφώνου μετὰ τὴν Πολωνίαν, ἐγένετο δεκτὴ ὡς μία μεγάλη δύναμις.

Τὸ 1930 ἡ Μικρὰ Ἀντάντ ἀπεφάσισε νὰ μεταβληθῇ εἰς στενώτερον σύνδεσμον διὰ συμφώνου προβλέποντος περὶ τακτικῶν κατ' ἔτος συιαντήσεων τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν κρατῶν, κυρίως ὁμοῦ διὰ καταστατικοῦ συναφθέντος τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1933, τὸ ὁποῖον ἀνεπέμνε ἐπ' ἀόριστον τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως τοῦ συνδέσμου διὰ τῆς ἰδρύσεως μονίμου συμβουλίου ἀποτελουμένου ἀπὸ τοῦ, τρεῖς ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν, μονίμου γραμματείας ἐδρευούσης ἐν Γενεύῃ καὶ οἰκονομικὸν συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ τεχνικῶν, τὸ ὁποῖον θὰ γνωμοδοτῇ ἀπλῶς ἐπὶ ζητημάτων τῆς ἀρμοδιότητός του.

Ἡ Μικρὰ Ἀντάντ ἀπετέλεσε πάντοτε τὸ ἐν τῇ Νοτιοανατολικῇ Εὐρώπῃ ἔρεισμα τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἔχουσα κύριον σκοπὸν τὴν ἀμυναν τῶν συνθηκῶν. Ἐν τῇ προσπάθειά τῆς ταύτη ἀπέκρουσε πᾶσαν ἀπόπειραν μεταβολῆς τοῦ καθεστώτος, εἴ εἰ διὰ παλινορθώσεως τῶν Ἀψβούργων, εἴτε διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς Αὐστρίας μετὰ τὴν Γερμανίαν, εἴτε διὰ τῆς ἀντιδράσεως τῆς Αὐτροσυγγαρίας εἰς ἣν ἀπέβλεπε τὸ περὶ Παραδουναβίου ἐνώσεως σχέδιον. Αἱ ἀντιδρῶσαι εἰς τὴν γαλλικὴν ἡγεμονίαν δυνάμεις (Ἰταλία, Γερμανία) πολλάκις προσεπάθησαν ν' ἀποσπάσουν τὸ ἐν ἡ τὸ

ἄλλο τῶν μετεχόντων εἰς αὐτὴν κρατῶν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 1934, ἤτελλήθη πράγματι ἡ ἐνότης τῆς Μικρᾶς Ἀντάντ μετὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν προσέγγισιν Γερμανίας—Πολωνίας διὰ τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ρουμανίας (ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας.). Τελικῶς ὅπως ἐπεκράτησεν ἡ γαλλικὴ ἐπιρροή, ἐπιτυχοῦσα νὰ παρασύρῃ καὶ τὴν Μικρὰν Ἀντάντ εἰς τὴν πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν προσέγγισίν τῆς (σύμφωνα μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνώσεως καὶ Μικρᾶς Ἀντάντ). Ἡ ἐνότης τῆς Μικρᾶς Ἀντάντ κατεδείχθη καὶ διὰ τοῦ ἀνακωθέντος τοῦ μονίμου γραφείου τῆς τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Βελιγραδίῳ τὴν ἐπομένην τῆς κηδείας τοῦ δολοφονηθέντος βασιλέως Ἀλεξάνδρου (Ὀκτώβριος 1934) δι' οὗ διεδηλοῦτο ἡ ἀπόφασις τῶν μετεχόντων ταύτης κρατῶν νὰ προσπίσουν διὰ παντὸν μέσου τὸ ὑφιστάμενον καθεστῶς.

Μικρὰ Ἀσία.—Γενικὸν γεωγραφικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς τὴν δυτικὴν τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου χερσόνησον. Ἡ Μικρὰ Ἀσία ἀπ' ἀνατολῶν περιορίζεται ὑπὸ τῆς συνεχοῦς χαρακτηριστικῆς ὄροσειρᾶς, ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, παρὰ τὸ Βατούμ καὶ διευθυνομένη πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ρᾶς ἐλ Χαντζίρ ἢ Ρωσσικὸν ἀκρωτήριο, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰσσοῦ.

Τὸ ὄρεογραφικὸν τῆς δίκτυον ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἀραράτ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἐκτεταμένου ὄροπέδιου τῆς Ἀρμενίας (περὶ τὸ Ἐρζερούμ), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκπέμπονται ἀκτινοειδῶς ὄροσειραὶ σχηματίζουσαι πρὸς Β. τὸν Καύκασον, πρὸς Α. τὰ ὄρη τῆς Περσίας τὰ ἐκτεινόμενα πρὸς Ν. τῆς Κασπίας, πρὸς τὰ Ν.Α. τὰ ὄρη τῆς Περσίας τὰ ἐκτεινόμενα πρὸς τὸ Περσικὸν κόλπον καὶ πρὸς Δ. τέλος τὰ ὄρη τῆς Μ. Ἀσίας, τὰ ὁποία καὶ ἀποτελοῦν τὸν σύνδεσμον τοῦ ὄρεογραφικοῦ συστήματος τῆς Ἀσίας πρὸς τὸ τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ τῆς

τελευταίας ταύτης ὄροσειρᾶς συναντῶμεν τὰ ὄρη Ἄκ-δάγ, Ντομλοῦ-δάγ, Κάτς-γάρ, Ἀντίταυρος, Κιλικιανὸς Ταῦρος, Λυκιανὸς Ταῦρος, Ἀρτζιάς ἢ Ἀργαῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας (ὑψ. 4000), Ὀλυμπος Βιθυνίας κ. ἄ. Ἐν τῇ Δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τὰ κυριώτερα ὄρη εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὄροπέδιον τοῦ Σιμάβ: Ἄκ-δάγ ἢ Τῆμνος, Γιουνδ-δάγ ἢ Τμῶλος, Ὀλυμπος Ἰωνίας ἢ Νεμφαίου, Σίπυλον, Μεσωγίς ἢ Κοντζᾶ-δάγ.

Κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι: Τσορὸχ σοῦ (Ἄκαμψις) ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐξείνου πορὰ τὸ Βατούμ, Εὐφράτης, Γεσίλ Ἰρμάκ (Λύκος), Κιζιλ Ἰρμάκ (Ἄλυσ), Πουρσάκ ἢ Θύμβρος, Σαγγάριος, Γκεδίξ τσάϊ (Ἐρμος), Μαϊάνδρος, Χάν-τσάϊ (Γρανικός), Μενδερές-τσάϊ (Σκάμανδρος), Μπακιρ-τσάϊ (Καίκος), Κάυστρος, Ἐρσέν τσάϊ (Ξανθός), Σελευκὲ σοῦ (Καλύκαδνος), Ταρσοῦς-σοῦ ἢ Κύνδος καὶ Σεϊχούν-τσάϊ ἢ Σάρος. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀφθονοῦσι καὶ αἱ θερμοπηγαὶ καὶ τὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ τῆς Γιάλοβας ἐν Νικομηδείᾳ, τῆς Προύσης, τῆς Τσιτλί, Ἐσκῆ σεχέρ, Τοῦζλα, Τσεσμέ, Ἰεραπόλεως ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου, Τερζιλί Χαμὰμ καὶ Ἰσκελίπ ἐν τῷ νομῷ Ἀγκύρας, Μπολῶ καὶ Χάβζα ἐν τῷ νομῷ Σεβαστείας.

Τὸ κλίμα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι μεταβατικόν. Ἐπὶ τῶν ὄροσειρῶν εἶναι πάντοτε ψυχρὸν καὶ ὁ χειμὼν ἐπαχθής, εἰς δὲ τὰς μεσημβρινὰς ἀκτὰς συνήθως ἐπικρατοῦν ὑπερβολικοὶ καύσωνες, ἐνῶ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου μασιτίζει πολλὴ ὑγρασία.

Ἡ μικρὰ Ἀσία μόνον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν συνέχεται μετὰ τὴν χώραν, κατὰ τὰ τρία δὲ ἄλλα σημεία τοῦ ὄριζοντος βρέχεται πρὸς Β. ἀπὸ τὸν Εὐξείνου Πόντον, πρὸς Α. ἀπὸ τὸ Αἰγῆιον πέλαγος, πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Ἰστικὸν ἢ Κιλικίον πέλαγος, σχηματίζουσα οὕτω τὴν δυτικωτάτην καὶ ἐγγύτερον

τῆς Εὐρώπης κειμένην χερσόνησον τῆς Ἀσιατικῆς ἡπείρου.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἡ Μικρὰ Ἀσία περιελάμβανε τὰς ἐξῆς χώρας: τὸν Πόντον, τὴν Παφλαγονίαν καὶ τὴν Βιθυνίαν πρὸς Β., τὴν Μυσίαν, Λυδίαν καὶ Καρίαν πρὸς Δ., τὴν Λυκίαν, Πισιδίαν, Πομφυλίαν καὶ Κιλικίαν πρὸς Ν., τὴν Φρυγίαν, Καβαλίδα (τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων), τὴν Ἰσαυρίαν, τὴν Λυκαονίαν, τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν εἰς τὸ κέντρον. Εἰς τὰ παράλια τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἐξτείνεται ἡ Ἰωνία μὲ τὴν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν, εἰς ἣν προσετέθη κατόπιν καὶ ἡ Σμύρνη οὕτω πρότερον αἰολικὴ.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ὁδὸς διαβάσεως λαῶν μετακινουμένων ἐξ Εὐρώπης καὶ τανάπαλιν. Ἕλληνες ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 7ου ἤδη π. Χ. αἰῶνος ιδρύσαντες εἰς τὰ παράλια πλείστας πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἤκμασαν μεγάλως καὶ οἰκονομικῶς καὶ πνευματικῶς.

Τὸ 560 π. Χ. οἱ Ἕλληνες τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας ὑπετάγησαν εἰς τὸν Κροῖσον, ὅτε δὲ οὗτος ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Κύρου (546 π. Χ.) ὑπέκυψαν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τοὺς Πέρσας. Ἀργότερον ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπετάγη ὁλόκληρος εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, καταλυθείσης τελείως τῆς περσικῆς αυτοκρατορίας. Ἐπὶ τῶν διαδόχων ἡ Μικρὰ Ἀσία περιήλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας, οἱ ὅποιοι ὁμῶς δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν κυριαρχίαν των εἰς ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον.

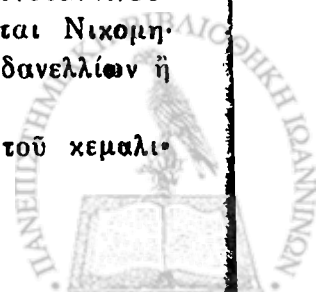
Ἐπῆλθε κατόπιν ἡ εἰσβολὴ τῶν Ρωμαίων, σφάλματα ὁμῶς ἐν τῇ διοικήσει καὶ ἐν τῇ ὅλῃ ἐν γένει πολιτικῇ τῆς Ρώμης διηυκόλυναν τὴν ἵδρυσιν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ βασιλείου τοῦ Πόντου, τὸ ὁποῖον ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ ἰσχυρότατον. Ἀπὸ τοῦ 616 μέχρι τοῦ 626 μ. Χ. ἡ χώρα ἐσαρώθη ὑπὸ τῶν ἐκ Περσίας στρατιῶν, ὁ δὲ Χοσρόης ὁ Β' ἐφθασε μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου ἐκδιωχθεὶς ἀργότερον ὑπὸ τοῦ

Ἡρακλείου. Ἀμέσως κατόπιν ἐνεφανίσθησαν οἱ Ἄρσβες, οἱ ὅποιοι ἐφθασαν μέχρις Ἀμορίου τῆς Φρυγίας καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἄλλοι εἰκονομάχοι αυτοκράτορες ἐξεδίωξαν ὀριστικῶς τοὺς Ἄραβας ἐκ τῶν βυζαντινῶν χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα.

Ἐξελληνισθεῖσα τελείως ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ἡ Μ. Ἀσία, ὑτέστη ἀργότερον τὰς εἰσβολὰς τῶν ἐξισλαμισθέντων Τούρκων τῆς Ἀσίας, τῶν Σελτζουκιδῶν, οἵτινες, ὀλίγοι κατ' ἀρχάς, ἐδημιούργησαν συμπαγεῖς μάζας μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν διὰ βιαιῶν ἐξισλαμισμῶν καὶ ἐξοντώσεως τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν. Εἰς τοὺς ἐκμουσουλμανισθέντας ἐντοπίους τούτους πληθυσμοὺς προσετέθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων, μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν καὶ ἄλλοι ἐλθόντες ἐξωθεν, Τάταροι, Γεωργιανοί, (Γκιουρτζῆδες), Λαζοί, Κοζάκοι, Ἀλβανοί, (Μουσουλμᾶνοι), Κιρκάσιοι, Πομάκοι, (ἐξισλαμισθέντες Θραῖκες) Τουρκομᾶνοι ἐλθόντες ἐκ Τουρκεσιᾶν, Κιζιλπάσηδες ἢ Ταχταϊζῆδες ἐλθόντες ἐκ Περσίας, Γιουρούκηδες ἢ Γιουρούκοι (= ὄδοιποροῦντες, νομάδες) καὶ ἄλλοι, οὕτως ὥστε ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ν' ἀποτελῇ ἐθνολογικῶς ἀκαθόριστον πανσπερμίαν.

Μετὰ τὴν διοικητικὴν διοργάνωσιν τῆς Τουρκίας ἡ Μ. Ἀσία διηρέθη εἰς γενικὰς διοικήσεις (βιλαέτια), διοικήσεις (σαντζάκια), ὑποδιοικήσεις (καζάδες), καὶ κοινότητας, (ναχιέ ἢ μουδιρλίκια). Γενικαὶ διοικήσεις ἦσαν αἱ: τοῦ Ἀἰθινίου (ἢ Σμύρνης), Ἰκονίου, Ἀδάνων, Ἀγκύρας, Σεβαστείας, Τραπεζοῦντος, Προύσης καὶ Κασταμονῆς καὶ αἱ ἀνεξάρτητοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διοικούμενοι τοιαῦται Νικομηδείας ἢ Ἰσμίτ καὶ Δαρδανελλίων ἢ Μπίγα.

Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κεμαλι-

κοῖ καθεστῶτος ἐγένετο νέα διοικητική διαίρεσις τοῦ κράτους εἰς νομούς. Οὕτω σήμερον κυριώτεροι νομοὶ τῆς Μ. Ἀσίας, περιλαμβάνοντες τὸ μᾶλλον κατωκημένον καὶ προοδευμένον μέρος τῆς τουρκικῆς δημοκρατίας εἶναι οἱ: Ἀδάνων, Ἀϊδινίου, Ἀκ—σεράϊ, Ἀμασειας, Ἀνκαρα, Ἀντάλια, Ἀφιόν—Καραχισάρ, Γιοζγάτ, Γκιουμουσχανέ, Δενιζλί, Δζεμπέλι—Μπερεκέε, Ἐσ—ἠ—Σεχέρ, Ζουγγουλντάκ, Ἴτς—Ἐλ, Καϊσερί, Κασταμονί, Κερασούντ, Κιουτάχεια, Κιρ—Σεχέρ, Κοτζᾶ—πλί (Νικομηδείας), Κόνια, Μάγνισα, Μερσίν, Μοῦγλα, Μπαλίκεσερ, Μπιλετζίκ, Μπουρδούρ, Μπολου, Νίγδε, Ὄρντου, Μπούρσα, Ρίζε, Σαμσούν, Σινώπ, Σιβάζ, Σμύρνης (Ἴζμίρ), Ἴζπάρτα, (Σπάρτης), Τοκάτ, Τραπεζοῦν, Τσανάκαλε, Τσανκίρι (Γαργῶν), καὶ Τσόρουμ.

Μικρασιατική ἐκστρατεία. — Ἐκστρατεία ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1922, Συναφθείσης τῆς ἀνακωχῆς, μεραρχία ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ζαφειρίου, ἀπεβιβάσθη, τῇ ἐντολῇ τῶν συμμάχων Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, εἰς Σμύρνην, διαπλεύσσει τὸ Αἰγαῖον ὑπὸ συνοδείαν ἑλληνικῶν καὶ ἀγγλικῶν ἀντιτορπιλικῶν. Ἡ κατάληψις τῆς Σμύρνης καὶ τῶν δεσποζόντων ταύτης ὑψωμάτων δὲν ἐπετεύχθη ἀναιμάκτως, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, λόγῳ ἀντιστάσεως τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς. Κίνημα ἐθνικιστικὸν εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶ, κατὰ τῶν συμπεφωνημένων μετὰ τὸ Πύλης καὶ συμμάχων, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον προσχωρήσει οἱ πλείστοι τῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς τουρκίας ἀξιωματικῶν. Παρόμοιον κίνημα ἐξεδηλώθη καὶ ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ ὑπὸ τὸν Ταγιάρ, τοῦτο ὁμως ἐγκαίρως κατεστάλη τῇ ἐγκαίρῳ προελάσει τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἡ ἀπόβασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ

ἐπεξετάθη, ὄχι ἄνευ ἀντιστάσεως τῶν τουρκικῶν φρουρῶν, μέχρι τῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα καθώρισεν ἡ διάσκεψις τῶν συμμάχων τοῦ Σάν·Ρέμο καὶ ἐκύρωσεν ἔπειτα ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν. Τὸ ἐκδηλωθὲν κίνημα τῆς Ἀνατολῆς, συνκεντρώθη εἰς Ἀγκυραν καὶ ἐστρέφετο κατὰ πρῶτον λόγον ἐναντίον τῶν ἐν Σμύρνῃ ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ δεύτερον ἐναντίον τῶν ἐν Συρίᾳ γαλλικῶν τοιούτων.

Τὸ κίνημα τοῦτο, οἱ σύμμαχοι λόγῳ τῶν μετὰ τῶν ἀντιζηλιῶν, ἄφησαν νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ σταθεροποιηθῇ. Κατόπιν τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Γάλλων ἐκ Συρίας, ἡ ὅλη ὀργανωθείσα ἐν Ἀνατολῇ δύναμις ἦτο ἑλευθέρα πλέον ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν. Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἐκλογικὴ συντριβὴ τοῦ Βενιζέλου κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920 καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν συμμάχων τῆς Ἀντάντ, ὡς πρόκλησις καὶ ἤρχισαν μερικαὶ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐνισχύουν τὸ κίνημα τῆς Ἀγκύρας. Οὕτω ἡ θέσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπέβη δύσκολος, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ ἐν Ἑλλάδι διαίρεσις ὠδήγησεν εἰς τὴν ἥτταν τοῦ 1922.

Ἡ εἰς Μ. Ἀσίαν ἐκστρατεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (2)15 Μαΐου 1919 ἕως 3)16 Σεπτεμβρίου 1922) περιλαμβάνει δύο περιόδους: α') Ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Σμύρνης καὶ τῆς ἐνδοχώρας τῆς περιλαμβανομένης ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν μέχρι τῆς πτώσεως τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου (Νοέμβριος 1920). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου ταύτης ἐσημειώθη καὶ ἡ διὰ τῆς ἐξορμήσεως τοῦ Ἰουνίου 1920 ἐπέκτασις τῆς κατεχομένης ζώνης μέχρι Οὐσάκ καὶ Προύσης καὶ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐνήργει ὡς ἐντελοδόχος τῶν συμμάχων τῆς Ἀντάντ καὶ ἐν συμμαχίᾳ πρὸς αὐτούς. β') Ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἀντιβενιζελικῶν καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Κωνσταντίνου, καθ' ἣν ἐσημειώθη χαλάρωσις τῶν συμμαχικῶν δεσμῶν ἐξιχθεῖσα μέχρις ἐγκαταλεί-

ψεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἐκδηλώσεως ἐχθρικῶν διαθέσεων ὑπ' ἐνίων τῶν συμμάχων Δυνάμεων, μέχρι τῆς ἐκκενώσεως.

Ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως ἢ θέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν ἦτο εὐχάριστος, διότι οἱ ὑπὸ τῆς ἐθνικιστικῆς ἐπαναστάσεως στρατολογηθέντες ἔφεδροι καὶ ἄτακτοι Τούρκοι ἐξωπλίζοντο εὐχερῶς ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ κέντρου, αἱ δὲ ἑλληνικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, οὐδεμίαν εἶχον ἐλευθερίαν ἐργασίας. Τὰς δυσχερείας ἐπηύξησεν ἡ ὑπὸ ἰταλικῶν στρατευμάτων κατάληψις τῆς νοτίως τοῦ Μαιάνδρου περιοχῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὄργανοῦντο ἐλευθέρως τουρκικαὶ συμμορίαί. Τὸν Ἰούνιον ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνισχυθέντος στρατοῦ τῆς κατοχῆς ὁ στρατηγὸς Νίδερ. Κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἐνισχύθη ἀκόμη τὸ μέτωπον δι' ἐτέρων δυνάμεων, ἀπετέλεσε δὲ ὁ στρατὸς κατοχῆς στρατιὰν ὑπὸ τὸν ἀντιστράτηγον Κομνηνόν. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1920 ἀτεβιβάσθη εἰς Σμύρνην τὸ γενικὸν στρατηγεῖον καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Λ. Παρασκευόπουλος ἀνέλαβε τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ κατοχῆς.

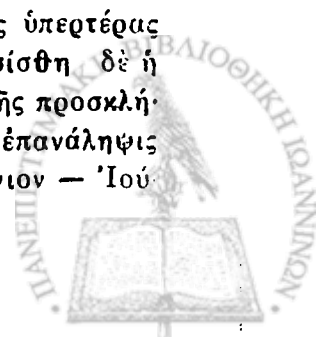
Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἀνελήφθησαν ἐπανειλημμέναι ἐξορμήσεις τοῦ στρατοῦ πρὸς διάλυσιν τῶν πρὸ αὐτῶν δυνάμεων τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν ὀργανώσεων, ἀλλὰ ἦσαν ἄνευ αποτελέσματος διότι ὁ στρατὸς ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰ ἴδια ἢ δὲ προχωρήσῃ τῶν Τούρκων ἐπανελαμβάνετο μὲ φοβερὰς διὰ τοὺς πληθυσμοὺς συνεπείας. Ἐπίσης εἰς τὰ βάρη τῆς Ἀνατολῆς τὸ κίνημα τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ ἠδραιοῦτο, ὁ στρατὸς τοῦ ἀνεσυγκροτεῖτο καὶ τμήματα αὐτοῦ ἤρχισαν παρεντιθέμενα βαθμηδὸν μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἀτακτικῶν Τούρκων.

Μέχρι τῶν μέσων Ἰουνίου 1920 οἱ ἀντίπαλοι παρέμεινον ἐν ἡρεμίᾳ ὀχυρούμενοι καὶ παρασκευαζόμενοι.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς κατεχομένης ζώνης ἄρχεται μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰουνίου 1920, σκοπούσας τὴν ἄρσιν τῶν περιορισμῶν καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς διασκορπίσεως τῶν τουρκικῶν συγκεντρώσεων. Ἡ ἐπίθεσις ἀρξάμενη τὴν 22 Ἰουνίου ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἦταν τῶν Τούρκων καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Φιλαδελφείας. Μετὰ νέαν ἐξορμήσιν, ἣτις ἐστοίχισεν εἰς τοὺς Τούρκους πολλὰ εἰς ἀπωλείας, πυροβόλα καὶ ὑλικόν, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὴν γραμμὴν ΒΑ Προύσης Σιντιετζῆ Μαρμαρᾶ Ἀταλα-Κούλα Ἰνεγκιὸλ-Κουγιουτζάκ. Βραδύτερον λόγῳ ἀντεπιθέσεως τῶν Τούρκων κατελήφθη καὶ ἡ γραμμὴ Οὐσάκ Γεδές.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τῆς διαδοχῆς τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου ὑπὸ τῆς μετβατικῆς κυβερνήσεως Δ. Ράλλη καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀρχιστρατήγου Παρασκευοπούλου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Παπούλα. Τὴν 6 Ἰανουαρίου 1921 ἀνελήφθη ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις ἐπιτυχῆς, ἀναγκασθέντος τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὑποχωρήσιν. Ἐπιτυχῶν τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπανήλθεν ἡμέρᾳ εἰς τὰς βάσεις ἐξορμήσεώς του.

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1921 συνήλθεν ἐν Λονδίνῳ ἡ συμμαχικὴ διάσκεψις, εἰς ἣν ἐκλήθησαν ν' ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους ἢ Ἑλλὰς καὶ ἢ Τουρκία πρὸς συνεννόησιν. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἐπιθυμοῦσα νὰ δημιουργήσῃ εὐνοϊκωτέρους δι' αὐτὴν ὄρους, εἰσηγήθη τὰς «ἐπιχειρήσεις τοῦ Μαρτίου» μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Κιουταχείας καὶ τοῦ Δορυλαίου. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται δὲν ἀπέδοσαν τελικῶς τὸ προσδοκώμενον στρατηγικὸν ἀποτέλεσμα (κύκλωσις ἢ διάλυσις τοῦ ἐχθροῦ) προσκρούσασαι εἰς ὑπερτέρας τουρκικὰς δυνάμεις, ἀπεφασίσθη δὲ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ μετώπου διὰ τῆς προσκλήσεως νέων κλάσεων καὶ ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐπιχειρήσεων κατ' Ἰούνιον — Ἰού-

λιον 1921. Καὶ αἱ μὲν ἐπιχειρήσεις αὐταὶ ἔληξαν μὲ τὴν κατίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν ὀπλων. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔσχε τακτικὴν νίκην, καταλαβὼν τὰ δι' ἃ ἐξώρμησεν ἐδάφη καὶ ἐξαναγκάσας τὸν ἐχθρὸν εἰς ὑποχώρησιν, πλὴν οὐχὶ καὶ στρατηγικὴν, διαφυγόντος τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ὡς ἐκ τούτου ἀνελήφθησαν αἱ «ἐπιχειρήσεις πρὸς Ἄγκυραν», ἀφοῦ προηγήθη εἰκοσαήμερος προπαρασκευή.

Τὴν 24 Αὐγούστου ἤρξατο ἡ μεγάλη εἰκοσαήμερος μάχη, ἐπωνομασθεῖσα ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ «μάχη τοῦ Σαγγαρίου». Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέρωθωσε νὰ προωθήσῃ ἀρκούντως τὰς θέσεις του, ἀλλὰ λόγῳ τῶν μεγάλων ἀπωλειῶν, τῆς κοπώσεως τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν δυσχερειῶν ἀνεφοδιασμοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἀναστειλῇ τὴν ἐπίθεσιν. Οὕτω ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διήλθε τὴν 13ην Σεπτεμβρίου τὸν Σαγγάριον, ὑπεχώρησεν ἀφοῦ ἀπέκρουσεν ἐπανειλημμένως ἀντεπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτοῦ γραμμὴν καὶ ἤρχισε νὰ ὀργανώνεται ἀμυντικῶς εἰς αὐτήν.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1922 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς στρατιᾶς ὁ ἀντιστρατήγος Χατζηανέστης ἀντικαταστήσας τὸν στρατηγὸν Παπούλαν. Οὗτος ὑπήγαγεν ὅπαντα τὰ σώματα στρατοῦ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὴν στρατιὰν καὶ ἐνέκρινε τὴν ἀφαίρεσιν δυνάμεων τινῶν ἐκ τοῦ μετώπου καὶ μεταφορὰν των εἰς Λ. Θράκην. Οὕτω ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐμειώθη ἔναντι τῶν ἀπέναντί του ὑπευτέρων τουρκικῶν δυνάμεων. Πληροφορηθέντες ταῦτα οἱ Τούρκοι κατέβαλον προσπάθειαν διὰ τὴν πληρεστέραν ὀργάνωσιν των ἵνα δυνηθοῦν μετ' ἐλπίδων ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐπίθεσιν. Ἡ τουρκικὴ ἐπίθεσις, ἡ σκούσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάρρευσιν τοῦ μικρασιατικοῦ μετώπου ἐξεδηλώθη τὴν 21 Αὐγούστου 1922 μὲ κυρίαν προσπάθειαν πρὸς τὸ μεταξὺ τῶν μεραρχιῶν διάκενον τοῦ Καγιαντιμπί. Τὸ τουρκικὸν σῶμα ἱππικοῦ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἑλληνικοῦ

στρατοῦ, κατέλαβε τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Κιουτσιούκ—κιόϊ, καὶ διέκοψε τὰς σιδηροδρομικὰς καὶ τηλεγραφικὰς συγκοινωνίας τῶν Α' καὶ Β' σωματίων στρατοῦ μετὰ τῶν μετόπισθεν. Τὸ Ἀφιδὸν ἐξεκενώθη τὴν 28 Αὐγούστου. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐτμήθη εἰς δύο. Τὸ νότιον συγκρότημα ἀποκοπὲν τοῦ βορείου καὶ μὴ ἐπικοινωνοῦν οὔτε μετ' αὐτοῦ, οὔτε μετὰ τοῦ στρατηγεῖου, ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ ἐν ἀρχῇ κανονικῶς καὶ ἔπειτα ἐν μεγάλῃ συγχύσει. Μετὰ δεκαπενθήμερον μάταιον ἀγῶνα αἱ ἀπομείνασαι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Τρικούπη δυνάμεις τοῦ νοτίου συγκροτήματος ἐκυκλώθησαν. Τὴν 30ὴν Αὐγούστου ἡ ὁμὸς Τρικούπη εἶχε διαλυθῆ, τῆς ἀπέμεινε δὲ ἡ 13η μεραρχία καὶ τὰ ἐπιτελεῖα μὲ τὰ ὁποῖα παρεδόθη. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς ὁμάδος Τρικούπη αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις ἐστράφησαν τὴν 31 Αὐγούστου κατὰ τῆς ὁμάδος Φράγκου. Αὕτη ἤρχισε νὰ κάμπτεται καὶ ὑπεχώρησε διὰ Σμύρνης εἰς Τσεσμέ, ἔνθα ἐπεβιβάσθη πλοίων, μετὰ τῶν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν εὐρεθέντων λειψάνων τῆς ὁμάδος Τρικούπη. Τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ ὑπεχώρησε πρὸς Μουδανιά καὶ Πάνορμον μετὰ λυσσώδη ἀγῶνα καὶ ἐπεβιβάσθη πλοίων. Ἡ ἐκστρατεία ἔληξε τὴν 19 Σεπτεμβρίου, ἐπιβιβασθέντων καὶ τῶν τελευταίων τμημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τὴν ἀποχώρησιν τοῦ στρατοῦ ἠκολούθει ἡ τραγικὴ ἔξοδος τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, φεύγοντος τὰς δηώσεις, τὰς λεηλασίας καὶ τὰς σφαγὰς.

[Πολιτ. ἱστορία].— Ἡ ἑλληνικὴ ἐκστρατεία ἐν Μικρασίᾳ ὑπῆρξεν οὐσιαστικῶς μία ἐκδήλωσις τῆς μεταπολεμικῆς διαμάχης μεταξὺ τῶν μεγάλων ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, τῆς Ἀγγλίας ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς Γαλλίας ὑποστηριζομένης ὑπὸ τῆς Ἰταλίας ἀφ' ἑτέρου.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐπεκράει εἰς τὴν διεθνή διπλωματίαν ἀκόμη, ἐνισχυθεῖσα μάλιστα ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους,

ή γνώμη περί της ανάγκης της διαλύσεως της Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τοῦ «μεγάλου ἀσθενοῦς», ὅπως ἐκαλεῖτο αὐτὴ εἰς τὴν διπλωματικὴν γλῶσσαν. Οἱ Σύμμαχοι ἔχοντες ἀνάγκην βοηθείας καὶ προσφέροντες ἀφθόνους ὑποσχέσεις περὶ παραχωρήσεων, εἶχον ὡς προχειρότερα τὰ ἐδάφη τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ Ρωσσία διεξεδίκει τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν διετύπων ῥητὰς ἀξιώσεις, ἀπέβλεπον ὅμως εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Συρίας, τῆς Ἀραβίας, τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Ἀρμενίας. Διὰ τὰ ἐλκύσαν τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸν πόλεμον, διὰ τῆς μυστικῆς συμφωνίας τοῦ Λονδίνου τῆς 26 Ἀπριλίου 1915, παρεχώρουν εἰς αὐτὴν ἀόριστον τμῆμα ἐν Μικρασίᾳ. Ἐν τῇ προσπαθείᾳ ἐπίσης τῆς προσελκύσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπισχοῦντο εἰς αὐτὴν τὴν Σμύρνην μετὰ ἰκανῆς ἐνδοχώρας ἂν καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἢ Ἰταλία διεμαρτύρητο διὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτὴν.

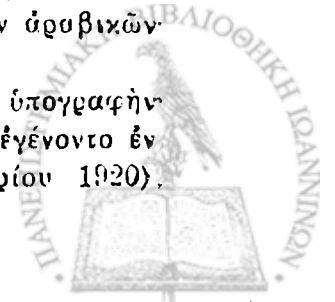
Μὲ τὴν λῆξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ πρὸ τῆς συντάξεως τῶν συνθηκῶν εἰρήνης, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις διὰ τὰ φέρῃ τὸ συνέδριον κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς συνθήκης εἰρήνης μετὰ τὴν Τουρκίαν πρὸ τετελεσμένου γεγοιότος ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τῆς ἀποβιβάσεως ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Σμύρνῃ. Διὰ τὰ ἐπιτύχη τὴν ἄδειαν ταύτην ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐδέχθη τὰ μετὰ τὴν ἐκστρατείας πρὸς καταπολέμησιν τῆς μπολσεβικικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀπέστειλε τμῆμα στρατοῦ ἐν Οὐκρανίᾳ. Ἡ ἄδεια ὅμως ἐλήφθη παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ῥητὴν δῆλωσιν τῆς Ἀγγλίας ὅτι οὐδεμίαν βοήθειαν θὰ παράσχη εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἐδόθη μάλιστα ὑπὸ σοβαροῦς περιορισμοῦς, ὡς ἡ ἀπαγόρευσις τῆς εἰς Μικρασίαν μεταβάσεως τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Βενιζέλου καί, ἐν ἀρχῇ, ὑπὸ τύπον προσωρινότητος καὶ ἐντολῆς

τῶν Συμμάχων διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ τότε ἐκφυγέντος κεμαλικοῦ κινήματος.

Αὕτη ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν τῆς 28 Ἰουλίου 1920 ἀπέσπα μὲν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν, διὰ τοῦ Δ' τμήματος (ἄρθρ. 65—83), τὴν Σμύρνην μετὰ ἰκανῆς ἐνδοχώρας βάθους μικροτέρου τῶν 100 χλμ. ἀλλὰ ὑπέβαλλε τοῦτο ὑπὸ ἰδιοῦτον καθεστῶς αὐτονομίας ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν. Διὰ τοῦ ἄρθρου 72 ὠρίζετο ἡ ἐκλογή τοπικοῦ κοινοβουλίου εἰς τὸ ὅποιον θ' ἀντεπροσωπεύοντο ἀνυπολόγως ὅλαι οἱ ἐθνότητες, διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 83 ὠρίζετο ὅτι: «παρελθούσης πενταετίας ἀπὸ τῆς ἐνάξεως τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης συνθήκης, τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 72 προβλεπόμενον τοπικὸν κοινὸν βούλιον δύναται, διὰ ψηφίσματος κατὰ πλειονοψηφίαν, νὰ αἰτήσεται παρὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὅπως ἡ πόλις τῆς Σμύρνης καὶ τὸ ἐν ἄρθρῳ 66 περιγραφόμενον ἔδαφος περιέλθωσιν ὀριστικῶς εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ συμβούλιον δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ προηγουμένως δημοψήφισμα κατὰ τοὺς ὅρους οὗς θὰ ὑποδείξῃ».

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ὅμως τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἤρξατο ἔντονος, κυρίως ἐν Γαλλίᾳ, ἡ πολεμικὴ ἐναντίον της. Ἡ Γαλλία προσέβλεπεν ὅτι διὰ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας ἐνισχύετο κυρίως ἡ Ἀγγλία καταλαμβάνουσα ὑπὸ διαφόρους τύπους τὰς ἀραβικὰς χώρας, ἔβλεπε δὲ καὶ τὴν Ἑλλάδα ὡς ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ Γαλλία εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Συρίᾳ, ἡ Ἰταλία ἐν Ἀτταλείᾳ καὶ τῇ περίξ ἐνδοχώρα, ἡ δὲ Ἀγγλία ἀνελάμβανε τὴν κηδεμονίαν τῶν ἰδρυθέντων ἀραβικῶν κρατιδίων.

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι ἐκλογαί (1 Νοεμβρίου 1920).

καθ' ἧς ἠττήθη ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐπανήρχετο ὁ ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἀπομακρυνθεὶς ἐξ Ἑλλάδος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Αἱ ἀνελευθεῖαι εἰς τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920 ἀντιβενιζελικαὶ κυβερνήσεις μολοντί, ὡς ἀντιπολίτευσις, ἀπὸ μακροῦ εἶχον καταδικάσει τὴν ἐν Μικρασίᾳ ἐκστρατείαν, ὡς ὀδηγοῦσαν εἰς τὴν καταστροφὴν, ἀπέφυγαν νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ἀνάκλησιν τοῦ στρατοῦ ἐκ Μικρασίας καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐκστρατείας, μολοντί εὐμενεῖς τότε προτεινόντο ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς κεμαλικῆς κυβερνήσεως ὄροι. Ταυτοχρόνως, αἱ κυβερνήσεις τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, ἐπωφελοῦμεναι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀντιπαθοῦς εἰς αὐτοὺς βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐδήλουν ἐπισημῶς ὅτι οὐδεμίαν βοήθειαν θὰ παράσχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡν καὶ πρὸ τῆς εἰς Σμύρνην ἀποβάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχον ἀρνηθῆ ἢ πᾶσαν τοιαύτην βοήθειαν.

Ταχύτατα ὁμοῦς ἡ διάστασις μεταξὺ τῶν νικητῶν κατέστη ἐκδηλὸς καὶ εἶχε τὰς συνεπείας τῆς ἐπὶ τοῦ μικρασιατικοῦ πολέμου, ὅστις κατέστη—μετὰ τῆς εἰς τὰς Βαλτικὰς χώρας πάλης τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς— ἡ ἔκφρασις τῆς διαστάσεως ταύτης. Ἡ Ἑγγλία ἐπέδωκε τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀραβικῶν κρατῶν καὶ κυρίως τοῦ Ἰράκ δια τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πετρελαιοπηγῶν τῆς Μοσσοῦλης, διὰ τὰς ὁποίας ἐνδιεφέρετο ἡ «Ρόϋγιαλ Ντάτς», τῆς ὁποίας μέγας μέτοχος ἦτο ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑγγλίας Κῶρζον. Ἡ Γαλλία ἀντέδρα παντοιοτρόπως κατὰ τῆς ἀγγλικῆς αὐτῆς προσπαθείας, εἴτε ἐξεγείρουσα ἀραβικὰ φύλα τὰ ὅποια ἐξώπλιζεν ἐντὸς τῆς ὑπ' αὐτῆς κατεχομένης ζώνης τῆς Συρίας, εἴτε ἐνισχύουσα τὴν κεμαλικὴν κυβέρνησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κεμαλικὴ κυβέρνησις τῆς Ἀγκύρας ἐνισχύετο, εἶχε δὲ ἤδη ἀποτρέψει τὴν ἰδρυσιν αὐτονόμου

Ἀρμενίας, τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν καὶ τὴν ἀπόπειραν ἰδρύσεως ἀνεξαρτήτου δημοκρατίας τοῦ Πόντου, ἀνθίστατο δὲ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατοχὴν τῆς ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ὀρισθείσης ζώνης ἐπεχείρησε προέλασιν βαθμηδὸν μέχρι Σαγγαρίου, ἐπιχειρήσας μάλιστα ἐκστρατείαν πρὸς τὴν Ἀγκυραν. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν, ἡ Ἑλλὰς εἶχε τὴν ἐνίσχυσιν ὑλικὴν καὶ, κυρίως ἠθικὴν τῆς Ἀγγλίας, ἣτις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν ἔβλεπε τὸ καλύτερον μέσον ἀπασχολήσεως τοῦ μεγάλου ὄγκου τοῦ κεμαλικοῦ στρατοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη προσεπάθει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς πετρελαιοπηγὰς τῆς Μοσσοῦλης. Λόγω ὁμοῦς ἐσωτερικῶν διαφωνιῶν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἡ ἐνίσχυσις αὕτη δὲν ἔλαβεν ἀποφασιστικὴν καὶ ἐμφανῆ μορφήν. Τὰ γεγονότα ταῦτα ὁμοῦς ἤρχον εἰς τὴν ἀντιδρῶσαν εἰς τὰ ἀγγλικά σχέδια Γαλλίαν διὰ νὰ τὴν πείσουν νὰ ὑποστηρίξῃ ἐνεργῶς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγκύρας. Μὴ ὄρχουμένη πλέον εἰς τὴν κεκαλυμμένην ἀντίδρασιν κατὰ τῶν ἀγγλικῶν σχεδίων, ἡ Γαλλία ἐτάσσετο ἐμφανῶς ὑπὲρ τῆς κεμαλικῆς Τουρκίας.

Ἡ ὑποστήριξις αὕτη ἔλαβε σχεδὸν μορφήν συμμαχίας διὰ τῆς ὑπογραφείσης ἐν Ἀγκύρᾳ συμφωνίας ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας γερουσιαστοῦ Φραγκλὲν Μπουγιόν. Ἡ Γαλλία παρεχώρει εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν Κιλικίαν καὶ ἐνίσχυεν αὐτὴν διὰ χρημάτων καὶ πολεμοφοδίων. Μετ' ὀλίγον καὶ ἡ Ἰταλίς, πεπεισμένη περὶ τοῦ ἀσκόπου τῆς ἐκστρατείας, ἐγκατέλειπε τὴν Ἀττάλειαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ κεμαλικὸς στρατὸς ἦτο ἐλεύθερος νὰ στραφῆ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐμφανιζομένου διεθνῶς ὡς μισθοφόρου μαχομένου ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν πετρελαίων τῆς Μοσσοῦλης εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις

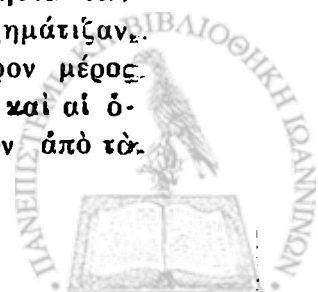
έξηντλοῦντο. Τὰ οικονομικά τοῦ κράτους διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ μαχομένου στρατοῦ ἦσαν ἀνεπαρκῆ, ἰδίως λόγῳ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἔξωθεν ἐνισχύσεως. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, μετὰ δεκαετῆ σχεδὸν πόλεμον, εἶχεν ἐξαντληθῆ, τὸ δὲ ἠθικὸν του κατέπιπτε καθημερινῶς περισσότερον. Πολλοὶ λόγοι συνετέλεσαν εἰς τοῦτο· πρῶτον μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς οὐδέποτε εἶχε πολεμήσει εἰς χώραν ὅπου νὰ μὴ ἐπικρατῇ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, δεῦτερον δὲ ἡ ἐσωτερικὴ κομματικὴ διαμάχη ὑπέσκαπτε τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατεύματος. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βενιζελικοὶ φυγάδες ἐξαπέλυαν ἠττοπαθῆ συνθήματα, ἐνῶ οἱ ἐν Ἀθήναις βασιλόφρονες κυβερνῆται διεξῆγον τὸν πόλεμον ἄνευ οὐδεμιᾶς πεποιθήσεως, ἀφοῦ μάλιστα τὸν εἶχον καταδικάσει ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ κόπωση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐξεδηλώθη μὲ τὴν αὕξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λιποτακτῶν, τὴν παράλυσιν τῆς πειθαρχίας καί, ἀκόμη, τὸν σχηματισμὸν εἰς πλείστους σχηματισμοὺς σοσιαλιζόντων καὶ κομμουνιζόντων πυρήνων.

Ταυτοχρόνως ἡ κεμαλικὴ κυβέρνησις, ἀπαλλαγείσα τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς πίεσεως ἐπεδίωξε νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ τῆς ἀγγλικῆς καὶ ἐγκατέλειπε τὴν ἐν Μεσοποταμίᾳ προσπάθειάν της, ἀποδεικνύουσα ἐμφανῶς ὅτι ἦτο διατεθειμένη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐὰν ἀπηλλάσσετο τῆς παρουσίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Μικρασίᾳ. Οὕτω ἡ Ἀγγλία ἐξασφάλισε τὰ πετρέλαια τῆς Μοσσούλης καὶ ἐμείωσεν ἔκτοτε τὸ ἐνδιαφέρον της διὰ τὴν ἑλληνικὴν έκστρατείαν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1922, ἡ κόπωση καὶ ἡ ἀποθάρρυνσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον, οὕτω δὲ ἤρκεσεν ἀσήμαντος καθ' ἑαυτὴν ἐπίθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ διαλύσῃ τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ὅστις ἐν ἀταξίᾳ ὑπεχώρησε πρὸς τὴν Σμύρνην καὶ ἐκεῖθεν διπεραιώθη εἰς Ἑλλάδα. Ὁ ὑποχωρῶν στρατὸς, στε-

ρούμενος πάσης πολιτικῆς ἡγεσίας, οὐδὲν ἄλλο ἐξήτει εἰμὴ τὴν ἀποστράτευσιν καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφὴ εἶχε κολοσσιαίας συνεπειάς διὰ τὴν πολιτικὴν, οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλλάδος, ὧν κυριώτεραι ὑπῆρξαν ἡ ἀνακήρυξις τῆς δημοκρατίας καὶ τὸ προσφυγικὸν ζήτημα ἰδιαιτέρως.

Μικροαστός.— Οὕτω καλεῖται ὁ κείμενος οικονομικῶς μετὰ τοῦ ἀστοῦ καὶ τοῦ προλεταρίου. Οὐσιαστικῶς δὲν πρόκειται περὶ ἐνιαίας μικροαστικῆς τάξεως ἐχούσης τὰ χαρακτηριστικὰ εἰκεῖνα γνωρίσματα τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν μίαν κοινωνικὴν τάξιν. Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐνδιαμέσου κοινωνικοῦ τύπου, τείνοντος νὰ ἐξαφανισθῇ κατὰ τὴν πρόοδον τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μικροαστῶν ἀνήκουν κυρίως οἱ μικροῦδιοκτῆται, οἱ βιοτέχναι, οἱ μικρέμποροι, οἱ ὁποῖοι, ὅμως, μὲ τὴν πρόοδον τοῦ καπιταλισμοῦ ἐκτοπίζονται καὶ ἐξαθλιούμενοι ἀπορίπτονται πρὸς τὸ προλεταριάτον (βλ. ἐξαθλίωσις). Ὁ Μάρξ διετύπωσε σαφέστατα τὸν νόμον τῆς βαθμιαίας ἐξαφανίσεως τῶν μικροαστικῶν στοιχείων· ἡ δὲ πρακτικὴ ἐπληθήθεισεν ἀπολύτως τὸν νόμον αὐτόν. Νεώτεροι συγγραφεῖς ὧν τινὲς ἐμφανίζονται ὡς σοσιαλισταὶ (Ντὲ Μάν), ἐπεξήτησαν ν' ἀντικρούσουν τὴν θεωρίαν τοῦ Μάρξ καὶ προσεπάθησαν ν' ἀποδείξουν καὶ διὰ στατιστικῶν ἀκόμη ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μικροαστῶν ὄχι μόνον δὲν μειοῦται ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ καπιταλισμοῦ αὐξάνει, μειουμένου ἀριθμητικῶς τοῦ προλεταριάτου. Ὁ ἴδιος ὅμως συγγραφεὺς τονίζει τὴν διαφοράν. «Τὸ κοινὸν χαρακτηρηστικὸν τῶν παλαιῶν μεσαιῶν τάξεων—λέγει—εἶναι ἡ κοινωνικὴ ἀνεξαρτησία τῶν κατηγοριῶν αἱ ὁποῖαι τὰς ἐσχμάτιζαν· αἱ ὁποῖαι εἶχον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μέσων τῆς ἐργασίας των καὶ αἱ ὁποῖαι κατὰ κύριον λόγον ἔξω ἀπὸ τὸ.

κέρδη, τὰ ὅποια παρήγε τὸ μισθωτὸν προλεταριάτον... Ἀντιθέτως τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν νέων μεσαίων τάξεων εἶναι ὅτι τὰ μέλη τὰ ὅποια τὴν ἀπαρτίζουν δὲν ἔχουν πλέον ἰδικὰ τῶν μέσα ἐργασίας καὶ ἐξορτῶνται διὰ νὰ ζήσουν, ἀπὸ τὸ κεφάλαιον ἄλλου ἀνθρώπου.. Αἱ παλαιαὶ μεσαῖαι τάξεις ἔχασαν ἔδαφος, ἐνῶ αἱ νέαι κερδίζουν» (De Man: τὸ πρόβλημα τοῦ ἀντιφασισμού, σ. 20). Ἡ διάκρισις αὕτη καταρρίπτει τὸ ἐπιχείρημα τῆς μὴ μειώσεως τοῦ ὄριθμοῦ τῶν μικροαστῶν διότι ἡ νέα μεσαία τάξις τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς καθορίζει (σ. 19) «ὕπλληλοι εἰς τεχνικὰ καὶ ἐμπορικὰ γραφεῖα, πωληταί, πράκτορες, ἐπιχειρηματῆαι σταθμῶν αὐτοκινήτων, ἐπισκευσταί, ἔμποροι βενζίνης καὶ ἀνταλλακτικῶν κ.τ.λ.» δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνεξαρτήτους παραγωγούς. Οὐσιαστικῶς λοιπὸν πρόκειται περὶ τμήματος τοῦ ὑποτεταγμένου εἰς τὸ κεφάλαιον προλεταριάτου, τμήματος διακρινομένου κατὰ τοῦτο μόνον ἀπὸ τὸ προλεταριάτον ὅτι δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς κοινωνικῆς του θέσεως.

Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι καὶ τὸ μόνον κοινὸν τὸ ὁποῖον συνδέει τὴν παλαιάν μετὴν νέαν οἰκονομικὴν τάξιν. Ὁ μικροαστὸς ἀμφοιέρων τῶν τύπων, ὑφίσταται ἀγρίαν τὴν ἐκμετάλλευσιν ἐκ μέρους τοῦ κεφαλαίου, βλέπει δὲ καθημερινῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἀπειλουμένην ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸν εἰς τὴν περὶπτωσιν οὕτην ὃ μικροαστὸς γίνεται ἀντικαπιταλιστῆς καὶ σύμμαχος τοῦ προλεταριάτου. Στερωρῶς προσκολλημένος ὁμως εἰς τὸ σκιῶδες ὑπόλειμμα ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, τὸ ὁποῖον τοῦ ἀπομένει (πολλάκις ἀσήμαντον χρωμένον τμήμα γῆς ἢ ὑποθηκευμένη στέγη), ἀντιτίθεται κατὰ τῶν σοσιαλιστικῶν ἀντιλήψεων περὶ καταργήσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας μὴ ἀντιλαμβανόμενος ὅτι τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα δὲν στρέφεται κατὰ τῆς σκιῶδους ἰδιοκτησίας του, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν

μέσων παραγωγῆς τὰ ὅποια κατέχει ἡ μεγάλη ἀστική τάξις.

Διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ δῆθεν ὑπολείματος αὐτοῦ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, τὸ ὁποῖον βλέπει ἀπειλούμενον ὁ μικροαστὸς γίνεται τελείως συντηρητικὸς καί, ταλαντευόμενος μεταξὺ ἀστικῆς καὶ ἐργατικῆς τάξεως, συνήθως θεωρεῖ τὴν πρόοδον (ἢ ὁποῖα ἐδημιούργησε καὶ τὸν καπιταλισμὸν καὶ τὸ προλεταριάτον) πίπτει εἰς χεῖρας τῆς πλέον ἀντιδραστικῆς συντηρήσεως καὶ τῆς δημοκοπίας. Οὕτω ἡ μικροαστικὴ μᾶζα ἔγινε εὐάλωτος λεία τοῦ φασισμού πιστεύσασα—νεφελώδης ὡς εἶναι—εἰς τὸ ἀσύστατον δημοκοπικὸν πρόγραμμα τὸ περιλαμβάνον ἀντικαπιταλιστικὰ μετὰ ἀντισοσιαλιστικῶν συνθημάτων. Βεβαίως μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμού τὴν ὁποίαν ὑπεβόηθησεν (ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ) ἀντελήφθη ὅτι τὰ ἀντικαπιταλιστικὰ συνθήματα τοῦ φασιστικοῦ προγράμματος ἦσαν δημοκοπία κενῆ ἐννοίας. Ἦτο ὁμως ἀργά.

Τὸ πρόβλημα τῶν μικροαστικῶν στρωμάτων ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα. Διότι παρὰ τὴν φθοράν των, τὰ στρώματα ταῦτα τὸσον εἰς τὰς πόλεις ὅσον, καὶ κυρίως εἰς τὴν ὑπαιθρον ἀποτελοῦν μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ στρώματα αὐτὰ πρέπει νὰ πεισθοῦν ὅτι ὁ μόνος ἐχθρὸς των εἶνε ὁ καπιταλισμὸς ὅστις καὶ πρὸς τὴν καταστροφὴν τὰ ὀδηγεῖ συνεχῶς καὶ πάντοτε τὰ ἐκμεταλλεύεται διὰ ποικίλων συγκεχυμένων μέσων (φορολογία, τοκογλυφία τραπεζῶν καὶ ἰδιωτῶν, σφετερισμὸς τοῦ κόπου των ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, κτλ.) καὶ ὅτι οὐδένα κίνδυνον διατρέχουν ἀπὸ τὸν σοσιαλισμὸν ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὸ ν' ἀπελευθερώσῃ καὶ τούτους ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κεφαλαίου.

Μιλ (Τζὼν Στούαρτ Mill). — Ἄγγλος φιλόσοφος καὶ οἰκονομολόγος (1806—1873). Ὑπῆρξε πνεῦμα ἐκλεκτικόν, αἱ δὲ θεωρίαι του ἀποτιλοῦν πα-

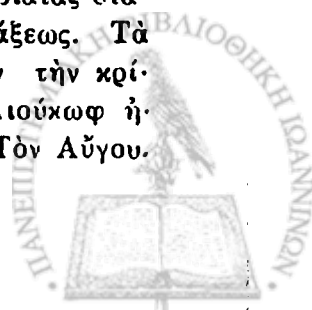

ράδοξον χρᾶμα ἀληθειῶν καὶ πλανῶν. Κατ' αὐτὸν ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ἀξίας, ἀλλὰ παρ' αὐτὴν πρόπει νὸ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα δευτερεύοντα στοιχεῖα τῆς ἀξίας, ὅπως π. χ. τὸ κέρδος τοῦ κεφαλαιούχου. Ὁ Μίλ προσεπάθησε νὰ συμφιλιώσῃ τὴν κεφαλαιοκρατικὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν μὲ τοὺς πόθους τοῦ προλεταριάτου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας ταύτης ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μάρξ «εἰς συγκρητισμὸς ἐστερημένος πάσης πρωτοτυπίας». Ὡς φιλόσοφος ὁ Μίλ εἶναι ἰδεαλιστῆς θετικιστῆς, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Χιούμ. Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος εἶναι δι' αὐτὸν «ἡ σταθερὰ δυνατότης τῶν αἰσθήσεων». Ὁ Μίλ εἶναι ἐπίσης γνωστὸς ὡς πρωταγωνιστῆς τῆς γυναικείας χειραφετήσεως. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι : «Σύστημα λογικῆς», «Ὁ ὠφελιμισμὸς», «Ἐκθεσις τῆς θεωρίας τοῦ Χάμιλτων», «Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία» κλπ.

Μίλεφ (Γκέο). — Βούλγαρος ἐπαναστάτης ποιητῆς. Ἐξέδιδεν εἰς Σόφίαν τὸ ἐπαναστατικὸν λογοτεχνικὸν περιοδικὸν «Πλάμακ» (Φλόγα). Ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὰς φρικώδεις σκηνὰς τῆς καταστολῆς τῆς βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1923, ἐδημοσίευσε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1924 εἰς τὸ περιοδικόν του τὸ ἐπικόν του ποίημα «Σεπτέμβρης». Τὸ τραγικὸν αὐτὸ ἔπος, ἀποτελούμενον ἀπὸ 12 μέρη περικλείει ὅλον τὸν πόνον καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν προλεταρίων καὶ ὅλην τὴν φρίκην τῶν ἐγκλημάτων τῶν δολοφόνων τσαγκωφικῶν ὄρδῶν. Δεχθεὶς νὰ λάβῃ μέρος, ὡς διερμηνεύς, εἰς ἀγγλικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς δημιουργηθείσης μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐκφρασθεὶς μὲ τὴν παρρησίαν, ἡ ὁποία τὸν διέκρινεν, ἐναντίον τῶν φρικαλεοτήτων κατὰ τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορείας, ἔπεσε θῦμα τοῦ Τσαγκῶφ, ἐξαφανισθεὶς ἐντελῶς μυστηριωδῶς.

Μιλιούκωφ. (Παῦλος).—Ρῶσσος πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καὶ ἡγέτης τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν καὶ τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ ἐπὶ τσαρικοῦ καθεστώτος, γεννηθεὶς τὸ 1859. Κατὰ τὴν πρώτην Δούμαν οἱ συνταγματικοὶ δημοκρατικοὶ (καντὲ) τὸν ὑπεδείκνυον ὡς ὑποψήφιον διὰ τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἐν ἧ περιπτώσει θὰ συνεκροτεῖτο κυβέρνησις ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς Δούμας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὁ Μιλιούκωφ ὑπῆρξεν ὁ ἰδεολογικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ ρωσικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ὑπεστήριξεν ὅτι ἦτο ζωτικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν Ρωσίαν (τὴν ρωσικὴν κεφαλαιοκρατίαν) ἡ προσάρτησις τῶν Δαρδανελλίων, τῆς Γαλλικίας, τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ἀρμενίας. Κατὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν προσεπάθησε νὰ σώσῃ τὴν μοναρχίαν, προτείνας πρὸς κατευνασμὸν τῆς λαϊκῆς ἀγανακτήσεως τὴν παραίτησιν τοῦ Νικολάου Β' καὶ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Μιχαὴλ Ρωμανῶφ. Ὅταν ὁμως παρητήθη καὶ ὁ Μιχαὴλ καὶ ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας τῆς δυναστείας, ὁ Μιλιούκωφ καὶ τὸ κόμμα του ἐγένοντο δημοκρατικοί. Τὸ μῖσος του πρὸς τὴν ἐπανάστασιν μαρτυροῦν οἱ κατὰ τὰς κρίσεις ἐκείνας στιγμὰς λόγοι του εἰς τὸ συνέδριον τῶν Κοζόκων καὶ κατόπιν κατὰ τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ τοῦ Κίνταλ καθὼς καὶ τὰ σχετικὰ ἄρθρα του.

Ἐν τῇ πρώτῃ προσωρινῇ κυβερνήσει ὁ Μιλιούκωφ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ διακοίνωσις τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσε τὴν 18 Ἀπριλίου 1917 καὶ δι' ἧς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις θὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὰς συνθήκας τοῦ Νικολάου Β' μετὰ τῶν Συμμάχων, ἐπροκάλεσε βιαίως διαμαρτυρίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὰ γεγονότα ταῦτα προὐκάλεσαν τὴν κρίσιν τοῦ Ἀπριλίου καὶ ὁ Μιλιούκωφ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ. Τὸν Αὐγου.

στον τοῦ 1917 ὑπεστήριξε δι' ὅλων τῶν ἀμέσων τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Κορνίλων, τὴν ὁποίαν κατέπνιξε τὸ προλεταριαῖον διὰ κεραυνοβόλου ἐνεργείας. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἐνίσχυσε ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ξένων στρατευμάτων ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας. Ὄταν ὁ Σκοροπάντσκι προσέβαλε τὴν ἐπανάστασιν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Γερμανῶν, ὁ Μιλιούκωφ ἐγκατέλιπεν ἀμέσως τοὺς Συμμάχους καὶ ἐτάχθη μὲ τοὺς Γερμανοὺς ζητήσας παρὰ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Β' τὴν συντριβὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἄλλ' ἡ γερμανικὴ ἐπανάστασις ἀνέτρεψε τὰ σχέδια ταῦτα. Μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ εἰς ὅλα τὰ μέτωπα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὁ Μιλιούκωφ ἔφυγεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἐκδίδει ὡς ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος (ἀριστερᾶς) τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν τὴν ἐφημερίδα «Τελευταῖα νέα».

Μιλιοῦτιν (Βλαδίμηρος).—Μπολσεβίκος ἀγωνιστὴς καὶ οἰκονομολόγος συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1887. Ἀπεσχίσθη τῶν μενσεβίκων πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἐκλεγείς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1917 μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος. Ἐπίτροπος γινόμενος τοῦ λαοῦ τῆς γεωργίας ἅμα τῇ καταλήψει τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων παρῆιθη μετὰ τοῦ Ρύκωφ, τοῦ Νογκίν κ. ἄ. κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Νοεμβρίου 1917.

Μιλιταρισμὸς (γαλ. militarisme).—
Βλ. λ. *Στρατοκρατία*.

Μιλλέ (Ἰωάννης Φραγκίσκος Millet).—Γάλλος ζωγράφος (1815—1875). Υἱὸς χωρικῶν, βοσκὸς κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν καὶ κατόπιν γεωργὸς ἔδειξεν ἰσχυρὰν κλίσιν πρὸς τὴν ζωγραφικὴν. Καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ἐβασανίσθη ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν ἐν-

δειαν, ἡ ὁποία ὄχι μόνον δὲν κατέπνιξε τὸ ἰσχυρὸν του τάλαντον, ἀλλὰ καὶ ἐγένετο συχνάκις ἡ πηγὴ τῶν θεμάτων του. Τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ὁ Μιλλέ τὰ ἤντησε ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν, ὅλα του δὲ τὰ ἔργα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς βαθείας του αἰσθηματικότητος. Ὁ Μιλλέ ἦτο ἀνθρώπος χωρὶς προλήψεις καὶ χωρὶς τὴν μανίαν τοῦ χρήματος. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων του ἔργων εἶναι: «Χωρικὴ καθισμένη», «Ὁ σποριᾶς», «Ὁ βοσκός», «Οἱ θερισταί», «Ὁ ἔσπερινός» κλπ.

Μιλλερὰν (Ἀλέξανδρος Millerand).—Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1859. Τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτὴς τὸ 1885 καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα. Ὡς δικηγόρος ὑπερήσπισε συχνὰ ἀπεργοὺς καὶ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Φωνή», διὰ τῆς ὁποίας κατεπολέμησε τὸν Μπουλανζέ, βραδύτερον δὲ διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Μικρὰ Δημοκρατία», εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάλει εἰς συνεργασίαν ὅλους τοὺς σοσιαλιστὰς (1891). Διὰ τῆς ἐφημερίδος ταύτης ἐζήτηι τὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν δημοκρατικῶν καὶ σοσιαλιστῶν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων. Τὸ 1893 μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Δημοκρατίας ὑπὸ τῶν καθολικῶν, ὁ Μιλλερὰν προέτεινε τὸν «συνασπισμὸν τῶν κομμάτων τῆς ἀριστερᾶς ἐναντίον ὅλων τῶν συντηρητικῶν κομμάτων». Εἰς τὸ ἐν Σαιν-Μαντέ συνέδριον τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (30 Μαΐου 1896), ὁ Μιλλερὰν ὡς εἰσηγητὴς ἐπὶ τοῦ προγράμματος, ἐζήτηι τὴν «κατάκτησιν τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας» καὶ προσέθεσεν ὅτι «ἡ διεθνὴς συνεννόησις τῶν ἐργατῶν δὲν τοὺς δίδει τὴν ἀσεβῆ καὶ τρελλὴν ἰδέαν νὰ συντρίψουν τὴν γαλλικὴν πατρίδα, ἀσύγκριτον ὄργανον ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου». Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1899 ὁ Μιλλερὰν ἐγίνετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου εἰς τὴν κυβέρνησιν

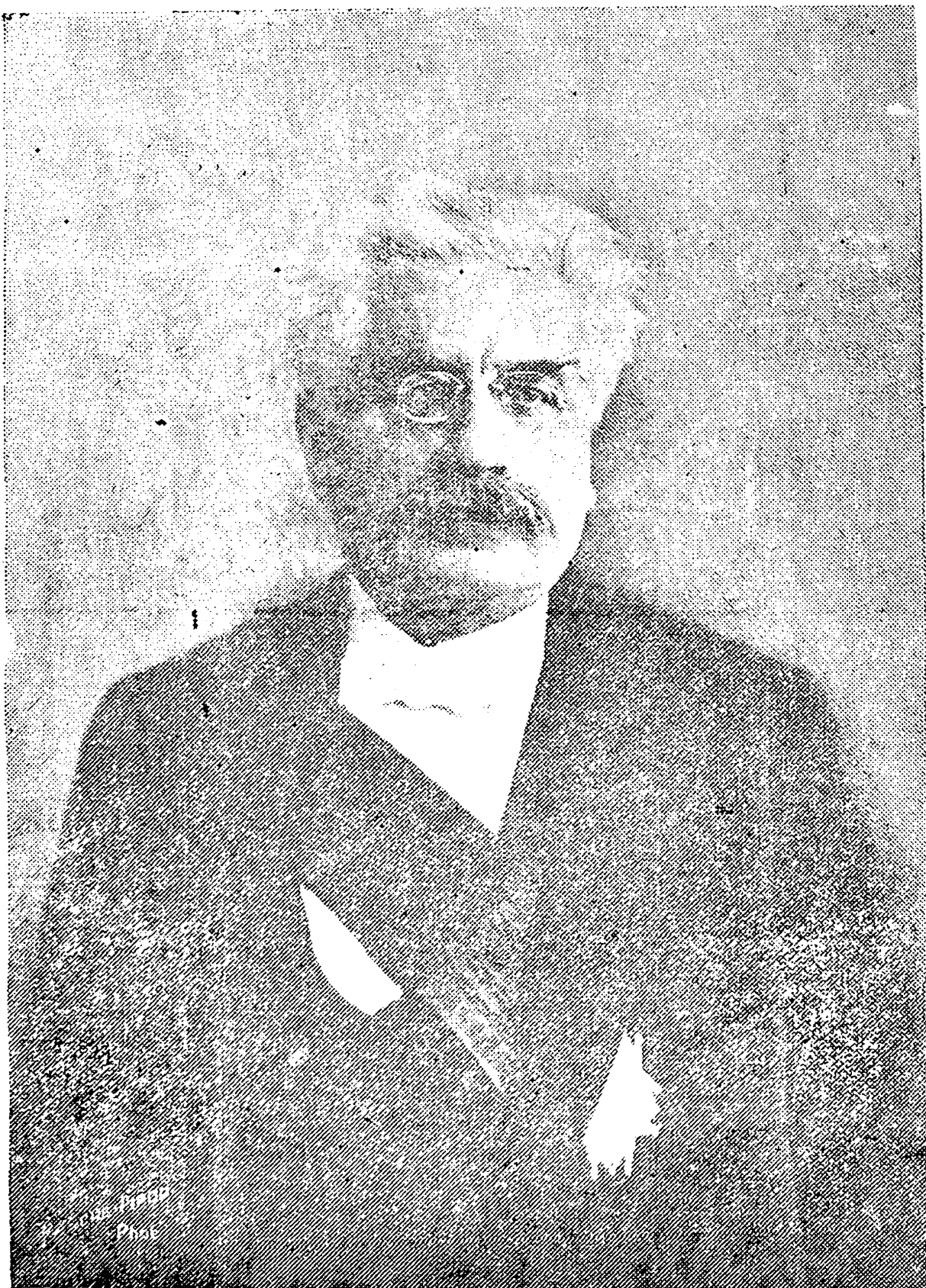
Βαλιτέκ-Ρουσσώ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γκαλλιφέ, ὁ σφαγεὺς τῶν Κομμουνά-ρων τοῦ 1871, κατεῖχε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Μιλλερὰν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἀνεστά-τωσε τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα καὶ προ-εκάλεσε σφοδρὰς συζητήσεις εἰς τὸ «Γενικὸν Συνέδριον ὄλων τῶν σοσιαλι-στικῶν ὁμάδων» ἐν Παριτίοις (1899). Εἰς τὸ συ ἔδριον τοῦτο, ὁ Ζωρὲς διαλ-λακτικὸς, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς «ἀμύνης τῆς δημοκρατίας». Ὁ Βιβιανὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ὁ μινιστεριαλισμὸς (βλ. λ.) εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἰκανότη-τος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος νὰ κα-ταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν. Τὸ συνέδριον ὁμῶς διὰ ψήφων 818 (πρότασις Γκέντ) ἐναντίον 684 (πρότασις Ζωρὲς) κατεδί-κασε τὸν μινιστεριαλισμὸν, ἀλλὰ διὰ ψήφων 1140 ἐναντίον 240 (γκεντιστῶν), ἐδέχθη συμβιβαστικὴν πρότασιν («συμ-μετοχὴ εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις»). Τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν Παρισίων τοῦ 1900, ἐνέκρινε τὴν στάσιν τοῦ Ζω-ρὲς ψηφίζον τὴν διαλλακτικὴν πρότα-σιν τοῦ Κάουτσκυ. Ἡ ὑπόθεσις Μιλλε-ρὰν ἀψηχόλησε πάλιν τὸ συνέδριον τῆς Λυῶν (συνέδριον συγκληθὲν ὑπὸ τῆς «Συνεννόησεως ὄλων τῶν σοσιαλι-στικῶν ὁμάδων πλὴν τῶν γκεντιστῶν»). Οἱ μπλανκισταὶ ὑπέβαλαν πρότασιν κατὰ τὴν ὁποίαν «ὁ Μιλλερὰν ἐτέθη ἐκτὸς κόμματος». Ἐν ὀνόματι τῶν ἀνεξαρτήτων ὁ Μπριὰν προέτεινε καὶ ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν προτάσεως κατὰ τὴν ὁποίαν «ὁ Μιλλερὰν εὐρί-σκετο ἀεὶ ἐν ἀδείᾳ». Κατόπιν τού-του οἱ μπλανκισταὶ ἀπεχώρησαν καὶ ἡ «Συνεννόησις» διεσπάσθη. Τὸ 1903 εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βορδῶ, τῶν ἀνεξαρ-τήτων σοσιαλιστῶν (μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Βαλιτέκ—Ρουσσώ) ἡ «ὑπόθεσις Μιλλερὰν» συνεζητήθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Τὴν μανιωδεστέραν πο-λεμικὴν κατὰ τοῦ Μιλλερὰν διεξήγα-γεν ὁ Γουσταῦος Ἐρβὲ καὶ ὁ Πέτρος Ρενωντέλ. Ὁ Ζωρὲς ἦτο κατὰ τῆς διαγραφῆς. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσα-

σαν ψηφοφορίαν ἡ πρότασις Ἐρβὲ—Ρενωντέλ ἔλαβεν 89 ψήφους καὶ ἡ τοῦ Ζωρὲς 109. Μετὰ τὴν ἐνοποίησιν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (1905) ὁ Μιλ-λερὰν μετὰ τῶν Βιβιανί, Ζεβσὲς καὶ Μπριὰν ἀποχωρήσαντες ἱδρυσαν τὸ «Γαλλικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα», ἀργό-τερον μετονομασθὲν «Σοσιαλιστικὸν δημοκρατικὸν κόμμα» (Parti repu-blicain socialiste).

Τὸ 1909 ὁ Μιλλερὰν μετέσχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Κυ-βερνήσεως Μπριὰν καὶ κατέστειλε διὰ τῆς βίας τὴν μεγάλην ἀπεργίαν τῶν σι-δηροδρομικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν λιμένος. Τὸ 1912 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρα-τιωτικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Πουανκα-ρὲ καὶ ἐψήφισε τὸν νόμον περὶ ἀυξή-σεως τῆς στρατιωτικῆς θητείας εἰς τρι-ετῆ. Βαθμηδὸν ἐξηλίσσετο πρὸς τὰ δε-ξιά. Κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο πάλιν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ μετὰ τὴν ἀνακωχὴν διωρίσθη ὑπατος ἀρμοστής τῆς Γαλλίας ἐν Ἀλσατία καὶ Λωρραίνῃ. Εἰς τὴν θέ-σιν αὐτὴν παρέμεινε μέχρι τοῦ Ἰανουα-ρίου τοῦ 1920, ὅτε ἀνέλαβε τὸν σχημα-τισμὸν κυβερνήσεως μετὰ τὴν παραίτη-σιν τοῦ Κλεμανσώ. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας διὰ τὴν ἑπταεσίαν (1920—1927), ἀλλὰ μετὰ τὸς ἐκλογὰς τοῦ 1924 καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ριζοσπα-στῶν-σοσιαλιστῶν ἐξηναγκάσθη εἰς πα-ραίτησιν, διότι εἶχεν εὐνοήσει τὰ κόμ-ματα τῆς δεξιᾶς.

Μιλλιέρ (Ἰωάννης Βαπτιστῆς Mil-lier).—Γάλλος δημοσιογράφος καὶ ἀγω-νιστῆς τῆς κομμούνας (1817—1871). Κα-ταγόμενος ἐξ οἰκογενείας ἐργατῶν βαρ-λοποιῶν εἰργάσθη καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο πλέον τῶν εἰκοσι-ἑτῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστα-σιν τοῦ 1830 καὶ ὑπῆρξεν ἰδρυτῆς τῆς σοσιαλιστικῆς ἑφημερίδος «Marseil-laise», εἰς τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσε σει-ρὰν ἄρθρων ἐπὶ διαφόρων σοσιαλιστι-

Α. ΜΙΑΛΕΡΑΝ, ὁ ἀποστάτης τοῦ σοσιαλισμοῦ Γάλλος πολιτικός.

κῶν ζητημάτων. Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ 208ου τάγματος τῆς ἐθνοφρουρᾶς, καὶ μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ Ἰουλίου Φάβρ, τοῦ ὁποῦ ἀφήρесе τὸ προσωπεῖον ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδος «Vengeur», καὶ ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρῶν συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Ἡ κομμούννα». Ὁ Μιλλιέρ ἦτο κολληκτιβιστής, θεωρῶν τὴν σύγχρονον κοινωνίαν ὡς «βασιλείον τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τοῦ ἀτομικισμοῦ». Μετὰ τὴν ἡρωϊκὴν πτώσιν τῆς κομμούννας ὁ Μιλλιέρ ἐτυφεκίσθη εἰς τὰς Βερσαλλίας.

Μιλοβάνοβιτς (Μιλοβάι).—Σέρβος πολιτικὸς 1863—1912). Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν νομικῶν του σπουδῶν ἐν Παρισίοις ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βελιγράδιον, ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ διεθνoῦς δικαίου εἰς τὸ σερβικὸν πανεπιστήμιον. Αἱ ἱκανότητες τοῦ Μιλοβάνοβιτς ἐδείχθησαν ἀμέσως, δεδομένου ὅτι εἰς ἡλικίαν μόλις 25 ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος συντάκτης τοῦ σερβικοῦ συντάγματος τοῦ 1888. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκριβῶς ἤρχισεν ἡ πολιτικὴ του δρασίς διὰ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα, τοῦ ὁποῦ τὰ χίιστα ἐγένετο γενικὸς γραμματεὺς. Ἐκλεγείς βουλευτὴς διετέλεσε κατὰ σειράν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸ 1901 διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας ἐν Ρώμῃ. Κατὰ τὴν δευτέραν συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης περὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ (1907) ἀντεπροσώπευσε τὴν Σερβίαν. Ὅταν κατὰ τὸ 1908 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὁ Βετιμίροβιτς ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὁ Μιλοβάνοβιτς ἐπέδειξεν ἀξιοζήλευτον διπλωματικὴν δρασίαν, δεδομένου ὅτι ἡ διεθνὴς πολιτικὴ κατάστασις καὶ εἰδικώτερον ἡ βαλκανικὴ εὗρισκετο εἰς ὀξύτατον σημείον λόγῳ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὁποία προέβη εἰς τὸ πρα-

ξικόπημα τοῦτο ἐπωφελουμένη τῆς δημιουργηθείσης ἀνωμάλου καταστάσεως ἐν Τουρκίᾳ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Νεοτούρκων. Ὁ Μιλοβάνοβιτς παρὰ τὰς ἐντατικὰς του προσπαθείας καὶ τὴν διπλωματικὴν δεξιότητάν δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Σερβίαν μιᾶς λωρίδος τῆς Βοσνίας. Ἐν τούτοις ἐπιστρέψας εἰς Βελιγράδιον κατώρθωσε νὰ καθησυχάσῃ τὴν ἐξεγερθεῖσαν κοινὴν γνώμην καὶ τὸ 1910 διεδέχθη εἰς τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως τὸν Ν. Πάσιτς. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρωθυπουργοῦ ἔλοβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύμπηξιν τοῦ βαλκανικοῦ συνδέσμου ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1911 ὁ Μιλοβάνοβιτς συννητήθη μυστικῶς μετὰ τοῦ βουλγάρου πολιτικοῦ Γκέσωφ καὶ κατέστρωσε μετ' αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας τῆς συμφωνίας μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας. Εἰς τὸς 13 Μαρτίου 1912 ὑπεγράφη ἡ σερβοβουλγαρικὴ συνθήκη. Ἐνῶ ὁμως ὁ Μιλοβάνοβιτς ἐσυνέχιζε τὰς μετὰ τῶν ἄλλων βαλκανικῶν κρατῶν διαπραγματεύσεις περὶ τοῦ τελικοῦ καθορισμοῦ τοῦ σχεδίου τῆς βαλκανικῆς συμμαχίας, ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας.

Μιλτιάδης.—Ἀθηναῖος εὐπατριδὴς πολιτικὸς, τῶν ἀρχῶν τοῦ δ'ου π. Χ. αἰῶνος. Ὑπῆρξε τύραννος ἐν τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ, μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως κατήλθεν εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας τῶν Περσῶν εἶχεν ἐκλεγῆ μετὰ τοῦ Ἀριστείδου εἰς ἓκ τῶν 10 στρατηγῶν. Ἐπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξέλθουν εἰς προὔπαντησιν τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ νὰ δώσουν ἐκεῖ τὴν νικηφόρον μάχην. Ἡ μάχη αὕτη καὶ ἡ κατ' αὐτὴν νίκη τῶν Ἀθηναίων, ἡ τις ὑπῆρξε τὸ θεμέλιον τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου ἔργον τοῦ Μιλτιάδου. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῶν Περσῶν ἠγήθη ναυτικῆς ἐκστρα-

τείας κατὰ τῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι ἐβό-
ήθησαν τοὺς Πέρσας. Ἄλλ' ἡ ἐκστρα-
τεία αὕτη ὑπῆρξεν ἀτυχής. Καταδικα-
σθεῖς διὰ τοῦτο εἰς πρῶσιμον 50 τα-
λάντων καὶ μὴ δυνηθεῖς νὰ τὰ πλη-
ρώσῃ, ἐκηρύχθη ἄτιμος καὶ ἀπέθανεν
ἐν τῇ φυλακῇ.

Μιμητισμὸς (γαλλ. mimétisme).—
Ἐκλήθη οὕτω ἡ περὶ τῶν κοινωνικῶν
φαινομένων θεωρία τοῦ G. Tarde,
καθ' ἣν ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ φαι-
νόμενα μιμήσεως, ἡ μελέτη τῶν νόμων
τῆς ὁποίας δύναται ν' ἀνακαλύψῃ καὶ
τὴν φύσιν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων,
ὡς ἡ μελέτη τῶν νόμων τῆς παγκοσμίου
περιοδικότητος καὶ ἐπαναλήψεως τῶν
ιδίων πραγμάτων (ἐν τῇ φυσικῇ τῶν
κυμάτων αἰθέρος, φωτός, ἀέρος) μᾶς
γνωρίζει τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ ἐν
τῇ βιολογίᾳ (γέννησις, ἀναπαραγωγή,
κληρονομικότης) μᾶς γνωρίζει τὰ ὁρ-
γανικὰ φαινόμενα. Πρωτοβουλία καὶ
μίμησις (πρώτη κίνησις καὶ ἐπανάλη-
ψις) εἶνε οἱ δύο πόλοι τῆς παγκοσμίας
φυσικῆς, βιολογικῆς καὶ κοινωνικῆς
ζωῆς. Ἡ μελέτη ὅθεν τῶν στοιχείων
τῆς κοινωνικῆς ἐπαναλήψεως, τῶν ἀτο-
μικῶν δράσεων καὶ τῆς ἐπίσεως αὐ-
τῶν ἐν τῇ ὁμοιότητι, οὕτη καὶ μόνη
μᾶς γνωρίζει τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα
ἄνευ ἄλλης ζητήσεως τῶν γενικῶν νό-
μων καὶ γενικῶν ἐννοιῶν, ἄνευ μετα-
φυσικῆς ζητήσεως κεκρυμμένων στοι-
χείων. Τοιοῦτοτρόπως, κατὰ τὸν Tar-
de, ἡ κοινωνιολογία ὡς ἐπιστήμη εἶναι
ἀπλῆ κοινωνικὴ ψυχολογία, διότι καὶ
τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα δὲν εἶναι διά-
φορα τῶν ἀτομικῶν ἀνθρωπολογικῶν
φαινομένων.

Μινιστεριαλισμὸς (γαλλ. ministé-
rialisme).—Ἐκλήθη οὕτω (ἐκ τοῦ mi-
nisterèze=ὑπουργεῖον) ἡ τάσις ἡ ἐμ-
φανισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Β'
Διεθνούς καὶ ἰδίᾳ τοῦ γαλλικοῦ σοσια-
λιστικοῦ κόμματος ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμ-
μετοχῆς τοῦ τότε σοσιαλιστοῦ Μιλλερὰν

εἰς τὸ ὑπουργεῖον Βαλντέκ Ρουσσώ.
Κατὰ τὴν τάσιν ταύτην ἦτο ἀνάγκη
ὅπως τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα συμμε-
τέλῃ τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων, ὡσάκις
τοῦ εἶναι τοῦτο δυνατόν, διότι τοιοῦτο-
τρόπως ἐξοικειοῦται εἰς τὴν διακυ-
βέρνησιν καὶ δύναται νὰ ἐπιτύχῃ πε-
ρισσοτέρας μεταρρυθμίσεις. Ὁ μινι-
στεριαλισμὸς ἀποτελεῖ πολιτικὴν ἐκ-
φρασιν τοῦ ὅλου ρεβιζιονιστικοῦ κινή-
ματος, τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἀπὸ τὰ τέλη
τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν
προδοσίαν τοῦ 1914. Ἡ τάσις αὕτη
συνεξετηθήθη εἰς πολλὰ γαλλικὰ καὶ διε-
θνῆ σοσιαλιστικὰ συνέδρια. Ὁ Γκένε
καὶ οἱ φίλοι του εἰς τὸ συνέδριον τῶν
γαλλικῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων
τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1899 τὴν κατεδίκα-
σαν κατηγορηματικῶς. Ἐπίσης εἰς τὰ
διεθνῆ συνέδρια τῶν Παρισίων (1900)
καὶ τοῦ Ἄμστερνταμ (1904) κατεδικά-
σθη ὁ μινιστεριαλισμὸς. Ἐν τούτοις,
ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ παγκοσμίου πολέ-
μου πλείστοι σοσιαλισταὶ εἰς τὰς δια-
φόρους χώρας τῆς Εὐρώπης μετέσχον
τῶν κυβερνήσεων αἱ ὁποῖαι διεξήγον
τὸν πόλεμον, δικαιολογήσαντες τὴν
συμμετοχὴν ταύτην διὰ τῆς θεωρίας
τῆς «ἐθνικῆς ἀμύνης», τῆς ἀμύνης κα-
τὰ τοῦ τσαρικοῦ ἀπολυταρχισμοῦ (οἱ
τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν) ἢ κατὰ
τοῦ πρωσσικοῦ μιλιταρισμοῦ (οἱ τῶν
Συμμάχων χωρῶν).

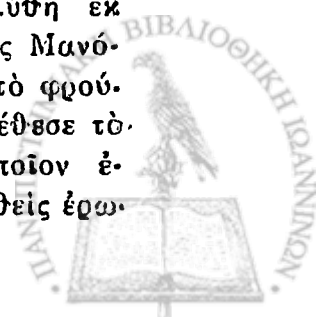
Μίρ (ρωσ.=κόσμος).—Ὀνομασία τῆς
πρωτογόνου ἀγροτικῆς κοινότητος, ἣεις
ἀπαντᾷ εἰς τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς, Πο-
λωνοὺς, Σέρβους ἰδίᾳ ὁμοῦς τοὺς Ρώσ-
σους. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώ-
μην, τὸ μίρ εἶναι μικρὰ κοινωνία, ὁρ-
γάνωσις κομμουνιστικῆ πολλῶν οἰκογε-
νειῶν, προερχομένων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
γενάρχου, μὲ κοινήν ἰδιοκτησίαν καὶ
οἰκονομίαν καὶ κοινήν ὑλικὴν καὶ
ἠθικὴν ὑπόστασιν. Εἰς αὐτὸ ἡ ἰδιοκτη-
σία τῆς γῆς εἶναι ὁμαδική, οἱ ἀγροῖ
ἀνήκουν εἰς τὸ σύνολον τοῦ μίρ, ἡ
χρῆσις των ὁμοῦς εἶναι ἀτομική. Κατὰ

καιρούς, (κατ' ἔτος ἢ κατὰ τριετίαν) ἐγίνετο ἀναδασμὸς τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν λειμώνων τοῦ μίρ μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες τὸ ἀπήρτιζον. Κατὰ τὸν ἀναδασμὸν κατεβάλλετο προσπάθεια, ὅπως τηρηθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ὁποίας κατέφευγον πολλάκις εἰς διαφόρους πολυπλόκους μεθόδους. Οὕτως, ἂν ἡ ἔκτασις τοῦ μίρ ἦτο διαφόρου ποιότητος, κάθε ποιότης διενέμετο χωριστὰ καὶ ἡ κάθε οἰκογένεια ἐλάμβανε λωρίδα γῆς ἐξ ἐκάστης ποιότητος. Ἐπὶ τσαρικοῦ καθεστῶτος ἐν Ρωσίᾳ ἡ φορολογία ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ μίρ, ὅπου ὑπῆρχε τοῦτο· τὸ μίρ ὀλόκληρον ἐπλήρωνεν εἰς τὸ διημόσιον τὸν φόρον του καὶ ἡγγυᾶτο διὰ τ' ἀποτελοῦντα αὐτὸ μέλη. Ἡ ὑπαρξίς τῶν μίρ εἰς τὴν Ρωσίαν, λόγῳ τοῦ κομμουνιστικοῦ των χαρακτήρου, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς πολλοὺς ἀναμορφωτὰς τῆς ρωσικῆς κοινωνίας, ὡς ὁ Γκέρτσεν, ὁ Λαβρόφ καὶ ὁ Λένιν, νῦ νομίζουσι ὅτι ἡ μεταβολὴ αὐτῆς εἰς σοσιαλιστικὴν εἶναι εὐκολωτάτη, ὡς πρὸς τὸ ἀγροτικόν της καθεστῶς. Ἡ πολιτικὴ ὄργανωσις τοῦ μίρ εἶναι δημοκρατία εἰς τὴν πλεον λαϊκὴν αὐτῆς μορφήν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δημοκρατίας ταύτης εὐρίσκετο ὁ ἀρχηγὸς τῶν συνηνωμένων οἰκογενειῶν, ὁ γενάρχης ἢ ὁ γηραιότερος τῶν υἱῶν του. Ἡ δικαιοδοσία του ἦτο εὐρυτάτη. Ἡ συνέλευσις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἦτο κυρίαρχον σῶμα, ἡ γνώμη ὅμως τοῦ ἀρχηγοῦ ἦτο ἰδιαιτέρως σεβαστή. Εἰς τὰς συνελεύσεις καὶ συζητήσεις μετείχον καὶ αἱ ὑπανδρὸι γυναῖκες, αἱ δὲ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο διὰ βοῆς καὶ διὰ παμψηφίας ἢ πλειοψηφίας τοῦλάχιστον. Εἰς τὴν προπολεμικὴν Ρωσίαν τὰ μίρ εἰς ὠρισμένας ἐπαρχίας ἀπετέλουν τὰ 60 ο) τῶν ἀγροτικῶν ἐγκυταστάσεων. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπῆρχον κολλῆγοι, οἱ περισσότεροι ἐσχημάτιζον τὰ μίρ καὶ ἡ ἐλάχιστη μερὶς ἀπετελεῖτο ἀπὸ κουλάκους (εὐποροὺς καὶ ἀνεξαρτήτους ἀγρότας). Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐπέδρασε διαλυ-

τικῶς ἐπὶ τῶν μίρ, ἐνισχυθείσης τῆς τάσεως πρὸς ἀποχωρισμὸν. Ἄλλὰ μετὰ τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ἡ κατάστασις μετεβλήθη· ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις περιεφρούρησε τὰ μίρ καὶ τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν μετετέραψαν εἰς κολχόζ καὶ σοβχόζ. (κολλεκτιβιστικὴ οἰκονομία), ἐνισχυθέντα ὑπὸ τοῦ κράτους. Τὴν κολλεκτιβιστικοποίησιν τῶν ἀγροτῶν, ἦν ἀνέλαβεν ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις, ἐντατικῶς ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1928, τὴν διηυκόλυναν κατὰ μέγα μέρος τὰ μίρ.

Μιραμπώ (Γαβριήλ—Ὀνώριος Mirabeau).—Γάλλος πολιτικός, συγγραφεὺς καὶ διαπρεπὴς κοινοβουλευτικὸς ρήτωρ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας οἰκογενείας τῆς Φλωρεντίας (1749—1791). Ὁ πατὴρ του ἦτο διακεκριμένος οἰκονομολόγος τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς καὶ ἐνθουσιώδης ὁπαδὸς τοῦ Quesnay. Ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς περίοδον καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀριστοκρατίας. Ἐσπούδασε τὴν ἑλληνικὴν, τὴν λατινικὴν, τὴν ἀγγλικὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν γερμανικὴν, τὴν ἰσπανικὴν καὶ τὰ μαθηματικὰ μέχρι τοῦ διαφορικοῦ λογισμοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ὁ πατὴρ του πρὸς σωφρονισμὸν τὸν κατέταξεν εἰς τὸ ἵππικόν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ πέντε ἔτη, προαχθεὶς τὸ 1768 εἰς ἄμισθον ὑπολοχαγόν. Τὸ ἴδιον ὅμως ἔτος δραπετεύσας συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον Ρέ. Λαβῶν μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κορσικῆς διεκρίθη καὶ προήχθη κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, εἰς ταγματάρχην τῶν δραγόνων. Ἀργότερον ὅμως κατεδιωκόμενος διὰ χρέη ἀπελύθη ἐκ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐξωρίσθη εἰς Μανόσκαν, ἐγκλεισθεὶς κατόπιν εἰς τὸ φρούριον Ἴφ. Εἰς τὴν φυλακὴν συνέθεσε τὸ «Δοκίμιον Ἐσποτισμοῦ», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἀνωνύμως. Συνδεθεὶς ἐρω-

τικῶς μετὰ τῆς μαρκησίας Μονιὲ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ μετ' αὐτῆς κατ' ἀρχὰς εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἔπειτα εἰς Ὀλλανδίαν. Κατεδικάσθη τότε ἐρήμην ἐπὶ βιαίῃ ἀπαγωγῇ. Τὸ 1777 ὅμως εὗρε σκόμμενος μετὰ τῆς Μονιὲ εἰς Ἀμβέρσαν καὶ προτιθέμενος ν' ἀναχωρήσῃ μετ' αὐτῆς εἰς Ἀμερικὴν συνελήφθη καὶ μετήχθη εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐκλείσθη εἰς τὸν πύργον τῶν Βιγκεννῶν. Ἐκεῖ ἔγραψε τὰς περιφήμους «Πρὸς τὴν Σοφίαν» ἐπιστολάς του. Ἐκεῖ ἐπίσης συνέγραψε τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του καὶ τὰς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν. Μετὰ 48 μηνῶν κάθειρξιν ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἐταξίδευσε τότε εἰς Λονδῖνον καὶ κατόπιν εἰς Βερολῖνον ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Καρόλου Κολόν, ἀπηλλάθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου—Γουλιέλμου ὡς ἐπικίνδυνος.

Τὸ 1787, κατὰ τὴν σύγκλησιν τῆς συνελεύσεως τῶν προκρίτων (Assemblée des notables) ὁ Μιραμπώ ἐδημοσίευσεν τὸ σύγγραμμά του «Dénonciation de l'agiotage», διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετέθη κατὰ τοῦ Νέκκερ' ἐφυλακίσθη τότε ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σωμύρ. Τὴν ἰδίαν ἐπιχείρησιν ἐδημοσίευσεν μετὰξὺ ἄλλων καὶ τὴν «Μυστικὴν ἱστορίαν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βερολίνου», ἔργον προκαλέσαν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν καὶ καὲν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος δημοσίῃ. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν τάξεων, καίτοι καταψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς τρίτης τάξεως (tiers état) εἰς τὰς πόλεις τῆς Μασσαλίας καὶ τῆς Αἰξ. Ἀνέλαβε τότε νὰ κατευθύνῃ τὴν κοινοβουλευτικὴν ἀντιπολίτευσιν τῆς τρίτης τάξεως. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 23 Ἰουνίου δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ ἀντιμέτωπος τοῦ βασιλέως κατορθώσας νὰ ψηφισθῇ τὸ ἀπαραβίαστον τῶν πληρεξουσίων. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μιραμπώ ἔλαβεν ἐνεργόν μέρος, μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον ἔπαιξε προσπαθῶν καὶ τὸν θρόνον νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὴν ἐπανάστασιν νὰ στερεώσῃ ἀπεγύμνωσεν αὐτὸν τῆς δόξης τὴν ὁποίαν εἶχε. Ἀποθανὼν ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον, ἀλλ' ὅτε ἐγνώσθησαν αἱ μετὰ τῆς αὐτῆς οἰκονομικαὶ σχέσεις του, ὁ νεκρὸς του ἀποσυρθεὶς, δι' ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως (21 Σεπτεμβρίου 1794), ἐκ τοῦ Πανθέου ἐτέθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης. Ὁ Μιραμπώ ἦτο ὁπαδὸς τῆς νεωτέρας συνταγματικῆς μοναρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀριστοκρατία τοῦ χρέματος παίξει τὸν σπουδαιότερον ρόλον.

Μιραμπώ (Ὀκτάβιος Mirbeau).—Διάσημος Γάλλος λογοτέχνης (1848—1917). Συγγραφεὺς μετ' ἄλλως δημοκρατικὰς ἀρχῆς καὶ φανατικὸς ἐχθρὸς κάθε συμβατικότητος τόσο εἰς τὴν ζωὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν τέχνην ἐσατίρισε μετὰ τὸν δεικτικώτερον τρόπον τὰς συντηρητικὰς ιδέας καὶ τοὺς ἰδεαλιστὰς συγγραφεῖς μετὰ τὰ λογοτεχνικὰ καὶ τεχνοκριτικὰ του ἔργα. Τὸ στάδιόν του τὸ ἤρχισεν ὡς θεατρικὸς κριτικὸς, ἐκδόσας καὶ λιβελλογραφικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Μορφανίς». Ἀργότερον ἐτεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν λογοτεχνικῶν ἔργων μετὰξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἰ.αι.: «Μαρτύριον» (1886), «Ὁ ἀββᾶς Ἰούλιος» (1888), «Σεβαστιανὸς Ρὸκ» (1890), «Τὸ ἡμερολόγιον μιᾶς καμαριέρας» (1900) Ἐκ τῶν δραματικῶν του ἔργων τὸ σπουδαιότερον εἶναι: «Ὁ χρηματιστής» (Les affaires sont des affaires) τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη καὶ ἑλληνιστί.

Μίρωφ (Β. ἢ Γκοροντέσκυ ἢ Ἰ. κωφ).—Ρώσος μενσεβίκος γεννηθεὶς τὸ 1881. Τὸ 1902 ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν ὁπόθεν ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Κατὰ τὸς ἀρχὰς τοῦ 1905 ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν καὶ μέχρι τοῦ 1906 ἠγωνίσθη ἐν Αἰκατερινοσλάβ. Εἰς τὸ συνέδριον τῆς Στοχόλμης ἦτο ἀντιπρόσωπος τῶν μενσεβίκων. Κατόπιν

τὸν ὁποῖον ἔπαιξε προσπαθῶν καὶ τὸν θρόνον νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὴν ἐπανάστασιν νὰ στερεώσῃ ἀπεγύμνωσεν αὐτὸν τῆς δόξης τὴν ὁποίαν εἶχε. Ἀποθανὼν ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον, ἀλλ' ὅτε ἐγνώσθησαν αἱ μετὰ τῆς αὐτῆς οἰκονομικαὶ σχέσεις του, ὁ νεκρὸς του ἀποσυρθεὶς, δι' ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως (21 Σεπτεμβρίου 1794), ἐκ τοῦ Πανθέου ἐτέθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης. Ὁ Μιραμπώ ἦτο ὁπαδὸς τῆς νεωτέρας συνταγματικῆς μοναρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀριστοκρατία τοῦ χρέματος παίξει τὸν σπουδαιότερον ρόλον.

προσεχώρησεν εἰς τὴν ομάδα τῶν μενσεβίκων, οἱ ὅποιοι συνίσταν τὴν σύγκλησιν ἐνὸς «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1909 ἠγωνίσθη ἐν Μπακοῦ μεταξὺ τῶν μενσεβίκων καὶ εἰς τὰ ἐργατικά συνδικάτα. Κατόπιν μεταβὰς εἰς Μόσχαν συνειργάσθη εἰς τὸ περιοδικὸν τῶν λικβιντσριστῶν «Ἀναγέννησις». Ὑπῆρξεν ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Ζωή» ἐν Μόσχᾳ τὸ 1910, κατόπιν δὲ ἐξωρίσθη ἐκ Μόσχας καὶ ἐξετοπίσθη εἰς τὸ Χάρκοβον. Τὸ 1912 ὑπῆρξεν ἀρχισυντάκτης ἐν Πετροπόλει τῆς ἐφημερίδος «Ζωντανὸς λόγος». Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἦτο ὀπαδὸς τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο μέλος τοῦ Σοβιέτ τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς πρώτης πανρωσικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν σοβιέτ. Ἀντιπρόσωπος εἰς τὰς μενσιβικικὰς συνδιασκέψεις καὶ εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Αὐγούστου 1917, ἐτάχθη κατὰ τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως.

Μισέλ (Λουίζα Michel).—Γαλλίς ἐπαναστάτρια. Ἐγεννήθη τὸ 1830 εἰς τὸ Μπρονκούρ, τῆς περιφερείας τοῦ Ὁλ—Μάρν καὶ ἀπέθανε τὸ 1905 εἰς ἓνα πτωχὸν ξενοδοχεῖον τῆς Μασσαλίας. Διήλθε τὴν παιδικὴν τῆς ἡλικίαν εἰς τὴν ἐσχίην, εἰς τὴν βίλλαν τῶν Νεμαίς, ὅπου ἔλαβεν ἀνατροφὴν ἀπηλλαγμένην προλήψεων καὶ στηριζομένην ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Πατὴρ τῆς ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τῶν Νεμαίς, ὁ ὅποιος ὁμῶς δὲν ἐνυμφεύθη τὴν μητέρα τῆς διότι ἀνῆκεν εἰς κατωτέραν κοινωνικὴν τάξιν.

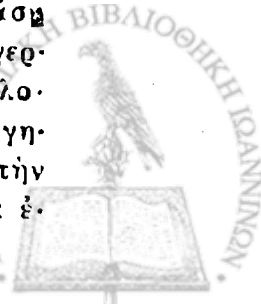
Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πάππου τῆς, ἀνθρώπου μεγάλης ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως καὶ διανοητικῆς εὐρύτητος, ὁ ὅποιος διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξίν τῆς, ἡ Μισέλ δὲν εἶχε ἰδέαν τοῦ οἰκογενειακοῦ τῆς δράματος. Ἀηδισμένη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάππου τῆς, ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν διαφόρων κληρο-

νόμων του, πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν σύζυγον τοῦ πατρὸς τῆς, ἀνεχώρησε μὲ τὴν μητέρα τῆς εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖ ἐκέκρινε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐργαζομένη ὡς διδασκάλισσα.

Ἡ τεραστία ἐξέλιξις τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐρεῦνης διὰ πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν φύσιν, εὗρεν ἀπήχησιν εἰς τὴν ἀπροκατάλειπτον καὶ μορφωμένην Λουίζαν. Συνεδέθη μὲ ὄλους τοὺς διανοουμένους τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπεκρυστάλλωσε τὰς πολιτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς τῆς πεποιθήσεις.

Εἶχεν ἐξαιρετικὰς ἰκανότητας. Ὁμίλει μὲ μεγάλην ρητορικὴν δεινότητα καὶ ἔγραφε συνεχῶς εἰς πολυπληθῆ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ἦτο ποιήτρια μὲ πραγματικὸν καὶ ἰσχυρὸν ἄλγαντον. Μὲ ὄραιους στίχους περιγράφει τὴν ζωὴν τῆς, τὴν ἐποχὴν τῆς καὶ τὰς σκέψεις τῆς.

Κατ' ἀρχὰς ἦτο φανατικὴ ὀπαδὸς τῆς δημοκρατίας. Ἐλάβανε μέρος εἰς ὄλην τὴν συνωμοτικὴν δρασίαν διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὸ 1860 ἡ αὐτοκρατορία ἐκλονίζετο. Εἰς ἐκάστην ἐκλογὴν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἠῦξανεν. Ὁ Ναπολέων ὁ Γ' εἶχε ψυχράνει τοὺς καθολικοὺς μὲ τὴν ἰταλόφιλον πολιτικὴν του. Εἶχε συνάψει κατὰ τὸ 1860 μίαν ἐμπορικὴν σύμβασιν μὲ τὴν Ἀγγλίαν ἣ ὁποία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς Γάλλους βιομηχάνους καὶ ἐμπόρους ἀντιτιθεμένους εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν ξένων ἐμπορευμάτων. Ἡ ἐργατικὴ τάξις τῶν μεγάλων πόλεων ἐγένετο δημοκρατικωτέρη. Ὑπὸ τὴν πίεσιν αὐτῶν ὄλων, ὁ αὐτοκράτωρ προσεπάθησε νὰ θεσπίσῃ φιλελευθέρους νόμους. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατασιγάσῃ τὰ μίσση καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξέγερσιν τῶν δημοκρατικῶν. Κατὰ τὴν ἐκλογὰς τοῦ 1869 ἐν Παρισίοις ἐξελέγησαν μόνον δύο δημοκρατικοί. Κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Βίκτωρος Νουάρ, ὅστις ἐ-

δολοφονήθη από τὸν πρίγκιπα Βοναπάρτην, πλέον τῶν 2.000 δημοκρατικῶν, ὀπλισμένοι κρυφίως συνώδευσαν τὸν νεκρόν. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρξεν καὶ ἡ Λουίζα Μισέλ, ἐνδεδυμένη ἀνδρικά. Τὸ πραξικόπημα ὅμως διὰ τὴν ἀνατροπὴν ἀπέτυχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος Ντελεκλύζ, φοβηθεὶς ἐνδεχομένην σφαγὴν δὲν ἔδωσε τὸ σύνθημα. Ἡ θέσις τοῦ Ναπολέοντος ἦτο κρίσιμος. Διὰ τὴν στερεώσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐξήτησε νὰ εὕρῃ διέξοδον εἰς τὸν πόλεμον μετὰ τῆς Γερμανίας, ὅστις θὰ τοῦ ἐξησφάλιζε τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀστικῆς τάξεως. Μετ' ὀλίγους μῆνας οἱ Γάλλοι ἐνικήθησαν. Οἱ Πρώσοι ἐπροχώρησαν εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπλανκί, φίλοι τῆς Μισέλ, ἠθέλησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς εὐκαιρίας καὶ νὰ ἀνακηρύξουν τὴν δημοκρατίαν τὴν 15 Αὐγούστου 1870.

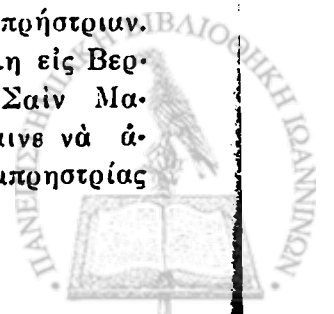
Ἀπέτυχον ὅμως καὶ θὰ ἐκυφεκίζοντο ἂν ἡ Λουίζα δὲν ἐφρόντιζε νὰ συλλέξῃ χιλιάδας ὑπογραφὰς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ σθεναρῶς τοὺς ἀπειλουμένους διὰ τὸ θάνατον δημοκράτας. Ἡ θανατικὴ τῶν ἐκτέλεισις ἀνεβλήθη.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ Πρώσοι εἰσέβαλον εἰς Παρισίους. Ὁ αὐτοκράτωρ παρεδόθη. (4 Σεπτεμβρίου 1870). Ἡ δημοκρατία ἀνεκηρύχθη, καὶ τὰ ξένα στρατεύματα ἐξεδιώχθησαν παρὰ τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ. Ἡ Μισέλ εἶχε πρωτοστατήσει κατὰ τὸν ἀγῶνα. Τότε ἐσχηματίσθη μία κυβερνητικὴ «ἐθνικῆς ἀμύνης» ὑπὸ τὸν Θιέρσον. Τὸ προλεταριάτον ἐπίστευσε κατ' ἀρχὰς ἐντὸς σωθέν. Πρὸ τῆς προδοσίας ὅμως τοῦ Θιέρσου, ὅστις εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ καταπνίξῃ πᾶν δικαίωμά του, τὸ προλεταριάτον ἐκήρυξε τὴν 18ην Μαρτίου 1871 τὴν Κομμούναν. Ἡ Λουίζα Μισέλ ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς Κομμούνας. Ἐνδεδυμένη στολὴν στρατιωτικὴν, ἀνῆκεν εἰς τὸν 61ον λόχον τῆς ἐθνοφρουρᾶς. Πρῶτη αὐτὴ ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως. Ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ ἐνεργη-

τικότης τῆς συνετέλεσαν κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχίον καὶ τὴν νίκην τῆς Κομμούνας. Τὸ κεντρικὸν συμβούλιον τῆς ἐθνοφρουρᾶς, ἀφοῦ κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν ἀνήγγειλε τὴν προκήρυξιν ἐκλογῶν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς κομμούνας. Ὁ Θιέρσος κατέφυγεν εἰς Βερσαλλίας μὲ 500 μόνον ἐθνοφρουρούς. Ἀποφασισμένος ν' ἀγωνισθῆ διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἐχρησιμοποίησε ἐναντίον τῆς Κομμούνας τὰ αἰχμαλωτισθέντα παρὰ τοῦ Βίσμαρκ γαλλικὰ στρατεύματα.

Ἡ ἄλλειψις πείρας τοῦ προλεταριάτου ἢ διστακτικότης τοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἐπέτριψαν εἰς τὴν ἀντεπανάστασιν νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ συντρίψῃ τὴν Κομμούναν. Ἡ Μισέλ ἔδειξε τὸ ὀρειότερον παράδειγμα αὐτοθυσίας. Ἀφοῦ κατέλαβε βαθμηδὸν ὅλα τὰ προάστεια, ὁ στρατὸς τῆς «ἐθνικῆς ἀμύνης» εἰσέβαλεν εἰς Παρισίους. Ἡ Λουίζα ἐπολέμα εἰς τὸ τελευταῖον ὀδόφραγμα τῆς Σωσὲ Γκλινιανκούρ. Εἶχε μείνει μόνη μὲ δύο ἄλλους συντρόφους. Εἶδε νὰ πλησιάζουν δύο ἐθνοφρουροί. Οὗτοι ὅμως, ἀντὶ νὰ τὴν ἐνισχύσουν τῆς ἐπιτέθησαν καὶ τὴν συνέλαβον. Κατῶρθωσε νὰ διαφύγῃ. Μετέβη πρὸς συνάντησιν τῆς μητρὸς τῆς, καὶ αὐτὴ ὅμως εἶχε συλληφθῆ αἰχμάλωτος. Διὰ νὰ τὴν σώσῃ παρεδόθη ἡ ἰδίᾳ εἰς τὴν θέσιν τῆς μητρὸς τῆς. Ἐπηκολούθησε τρομερὰ σφαγὴ τῶν Παρισινῶν. Πλέον τῶν 30.000 προλεταρίων ἐδολοφονήθησαν.

Ἡ Μισέλ ἐπερίμενε τὸν θάνατον μετὰ τὴν ἦταν ὡς ἀπολύτρωσιν τὴν ὑπέβαλον εἰς βασανιστήρια. Τὴν μετέφεραν εἰς τὸ Σατορὲς κατόπιν μακρᾶς, κοπιωδεστάτης πορείας, ὑπὸ τὰς λαιδορίας καὶ τὰς ὕβρεις τοῦ ὄχλου, εἰς τὸν ὀποῖον τὴν παρῴσιασαν ὡς ἐμπρηστρίαν. Κατόπιν ἀνακρίσεως ἀπεσιάλῃ εἰς Βερσαλλίας εἰς τὴν εἰρκτὴν τοῦ Σαιν Ματιέ. Ὅλον τὸ πλῆθος μετέβαινε νὰ ἀπολαύσῃ τὸ θέαμα τῆς ἐμπρηστρίας

ΛΟΥΪΖΑ ΜΙΣΣΕΛ, ή «κόκκινη παρθένος» της Γαλλίας.

τῶν Παρισίων. Ἡ κυβέρνησις φοβουμένη νὰ τὴν δικάσῃ ἀνέβαλε τὴν δίκην καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Ἀρράς.

Κατόπιν ὁμως αἰτήσεως τῆς Μισέλ, ὤρισθη ἐπὶ τέλος ἡ δικάσιμος ἡμέρα. Ἡ ἀπολογία τῆς ὑπῆρξεν ἐπαναστατικῆς τάτης: «Βεβαίως εἶμαι συνένοχος τῆς Κομμούνας, ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν ἐπιθυμῶ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις εἶναι ὁ μεγαλύτερος πόθος μου. Θεωρῶ τιμὴν μου τὸ ὅτι εἶμαι ἐκ τῶν ὑποκινητῶν τῆς... Ζητῶ τὸ μερίδιόν μου. Ἐὰν μὲ ἀφήσετε νὰ ζήσω δὲν θὰ πύσω κραυγάζουσα ἐκδικησιν καὶ θὰ καταγγείλω εἰς τοὺς ἀδελφούς μου ὅπως ἐκδικηθῶσι τοὺς δολοφόνους τοῦ συμβουλίου τῶν χαρίτων».

Οἱ δικασταὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὴν φονεύσουν. Τὴν κατεδίκασαν εἰς ἑξορίαν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μετεφέρθη μετ' ἄλλων συγκαταδίκων εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Ὁμπερὶβ καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστάλη εἰς Νέαν Καλιδονίαν, τὴν 24 Αὐγούστου 1893.

Ἐκεῖ ἔμεινεν ὀκτὼ πλήρη ἔτη. Ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐπαναστατῶν διήλθε τοὺς χρόνους τῆς ἑξορίας, καταγινομένη μετὴν φυσικὴν καὶ ἔμαθε τὴν γλῶσσαν τῶν Ἰθαγενῶν Κανάκ διδάσκουσα καὶ μορφώνουσα τὰς ἡμιαγρίας φυλάς των. Εἰς τὴν ἑξορίαν συνέγραψε καὶ ἀρκετὰ ἔργα καθὼς καὶ τοὺς «Θρύλους καὶ ἱστορίας τῶν Κανάκ».

Ἐν τέλει ἐδόθη ἀμνηστία εἰς τοὺς ἑξορίστους, οἵτινες ἐθεωρήθησαν πλέον ἀκίνδυνοι κατόπιν τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τὸ προλεταριᾶτον ἤρχισε ν' ἀνασυγκροτῆται καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ψήφισιν τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας.

Ἐπιστρέφουσα ἡ Λουίζα Μισέλ, ἐνεστερνίσθη τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀναρχικοῦ κομμουνισμοῦ.

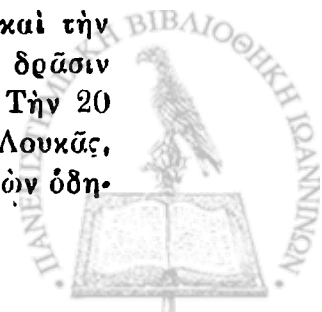
Εἰς τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἔβλεπε τὴν

κατάπαυσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου.

Ἡ ταξικὴ πάλη τὴν ἐπανεῦρεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Ἡ Λουίζα ἦτο πανταχοῦ παρούσα, εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν μεταλλωρύχων, τῶν ἐργατριῶν ὑφαντουργίας τῆς Λίλλης καὶ τῆς Ἀμιένης. Ἐπροπαγάνδιζε τὴν ἀνάγκην τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς, οὐ μόνον ἐντὸς τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, εἰς Ὀλλανδίαν ἰδίως, γενομένη δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμόν. Οἱ ἄστοι προσεπάθησαν νὰ τὴν δυσφημίσουν παντὶ σθένει. Κατηγορήθη ὡς πληρωμένη. Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς διαδηλώσεως κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς δολοφονίας τοῦ Μπλανκί, μνηυθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας κατεδικάσθη εἰς δεκαπενθήμερον φυλάκισιν ἐπὶ ἀντιστάσει κατὰ τῆς ἀρχῆς (1882). Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς μίαν «πορείαν πείνης» χιλιάδων ἀνέργων προλεταρίων καὶ ἀναπήρων, κατασκευάσασα μαύρην σημαίαν μετὴν ἐσάρπαν τῆς ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε γράψει: «Ψωμί ἢ σφαίρας». Ἡ διαδήλωσις διελύθη βιαίως παρὰ τῆς ἀστυνομίας. Ἡ Μισέλ εἶχε κατορθώσει νὰ διαφύγῃ, κατηγορήθη ὁμως διὰ τὰς γενομένας διαρπαγὰς ἀρτοποιεῖων καὶ παρεπέμφθη εἰς δίκην τὴν 2 Ἰουνίου 1883. Κατόπιν ὑπερόχου ἐπαναστατικῆς ὁμολογίας κατεδικάσθη εἰς ἕξ ἐτῶν φυλάκισιν καὶ δεκαετῆ συνεχῆ παρακολούθησιν.

Ἐντὸς τῆς φυλακῆς τοῦ Σαιν Λαζάρ κατ' ἀρχὰς καὶ τοῦ Κλερμόν μετέπειτα ἡ Μισέλ ἔγραψε τὰς «Ἀναμνήσεις» τῆς. Τέλος κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1886 ἔλαβε χάριν, τὴν ὁποίαν ἠρνήθη μὲν, ἐπιέσθη ὁμως νὰ δεχθῇ.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἀποθάνει τόσον ἡ μήτηρ ὅσον καὶ φίλη τῆς Μαρία Φερρέ. Δὲν τὴν συνέδεε πλέον τίποτε μετὸς ἀνθρώπων εἰμὴ ἡ μεγάλη τῆς ἀφοσίωσις εἰς τὸ προλεταριᾶτον καὶ τὴν ἐπανάστασιν καὶ συνέχισε τὴν δρᾶσιν τῆς διαφωτίζουσα τὴν μάζαν. Τὴν 20 Ἰανουαρίου 1888, εἰς ὀνόματι Λουκάς, τύπος ἔκφυλος καὶ μέθυσος, λιβῶν ὀδη-

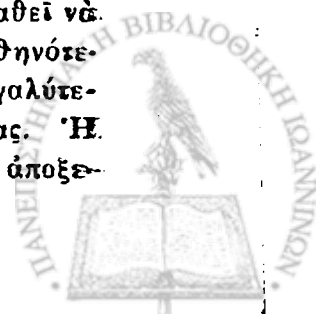

γίας από αντιδραστικούς, ἐνῶ ἡ Μισέλ ὠμίλει εἰς Χάρβη, εἰς μίαν ἐργατικὴν συγκέντρωσιν τὴν ἐπυροβόλησεν. Ἡ σφαῖρα διήλθε διὰ τοῦ λοβοῦ τοῦ ὠ:ὸς καὶ ἐνεσφηνώθη εἰς τὸ ὄστου. Ἡ πρώτη της φροντίς ἦτο νὰ ζητήσῃ ν' ἀφεθῆ ἑλεύθερος ὁ δράστης. Μετὰ δύο ἡμερῶν παραμονὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, μετέβη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐζήτησε χάριν διὰ τὸν ἀποπειραθέντα νὰ τὴν δολοφονήσῃ. Ἡ μεγαλοψυχία αὐτῆς τῆς «ἀθέου» ἐπαναστατορίας, προεκάλεσε τὴν κατάπληξιν τῶν ἐχθρῶν της. Διαφυγοῦσα τὸν κίνδυνον τῆς σφαίρας καὶ τῆς δίκης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε παραπεμφθῆ μετὰ τοῦ Παύλου Λαφάργκ καὶ τοῦ Ἰουλίου Γκέντ ἐπαιδὴ εἶχεν ὑποστηρίξει τὸ 1886 τοὺς ἀπεργοὺς τῆς Ντε—Μαζβίλ, ἡ Μισέλ ἐξηκολούθησε τὴν προπαγάνδαν της. Λαβοῦσα γνῶσιν τῆς προθέσεως τῶν ἀστῶν νὰ τὴν ἐγκλείσουν εἰς φρενοκομεῖον διέφυγεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἡ σχετικὴ ἐλευθερία τῶν ἀγγλικῶν νόμων τὴν ἀνεκούφισε κάπως. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Κροτόκιν καὶ συνέγραψε διάφορα ἔργα καὶ δράματα. Κατὰ τὸ 1891 διέτρεξε τὴν Ὀλλανδίαν προπαγανδίζουσα καὶ δίδουσα διαλέξεις. Κατὰ τὸ 1897, διέτρεξε ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεβαστιανοῦ Φῶρ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Γαλλίας διὰ τὸν ἴδιον λόγον παρὰ τὴν ἀστυνομικὴν ἀπαγόρευσιν. Τέλος κατὰ τὸ 1904—5 ἔκαμε μετὰ τοῦ Ἑρνέστου Ζιρῶλ τὴν τελευταίαν της περιοδείαν εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀλγέριον. Προσεβλήθη ὑπὸ βρογχίτιδος χωρὶς νὰ δώσῃ σημασίαν. Εἰς τὸ Τρόιγ μία πνευμονία τὴν ἔφερεν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ θανάτου. Διεσώθη καὶ πάλιν ἐσυνέχισε τὴν περιοδείαν της. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἐκτραγῆ ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1905 καὶ ἡ Λουίζα ἐνθουσιασθεῖσα ἔδιδε σχετικὰς διαλέξεις, κηρύσσουσα ὅτι δὲν ἦτο μακρὰν ἡ ἡμέρα τοῦ λυτρωμοῦ. Εἰς τὰς 10 ὅμως Ἰανουαρίου ὑπέκυψεν εἰς τὴν κόπωσιν. Ἐτάφη συμφώνως μὲ τὴν θέλσιν της εἰς τὸ Λεβαλουὰ Περρέ, πλησίον τῶν ἀνθρώπων τοὺς

ὁποίους εἶχεν ἀγαπήσει, τῆς μητρὸς της, τοῦ Φερὲ καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Ὁ τίτλος τῆς «ἐρυθρᾶς παρθένου» τὸν ὁποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ ἄστοί, ὡς σύμβολον αἰμοχαροῦς ἀγριότητος παραμένει ἡ μεγαλύτερα τιμὴ διὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἐπαναστάτριαν.

Μισελὲ (Ἰούλιος Michelet).—Γάλλος ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος (1798—1874). Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ Γκιζῶ εἰς τὴν Σορβόννην καὶ ἀπὸ τοῦ 1833 Ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας. Τὸ 1850 ἐπαύθη ἔνεκα τῶν δημοκρατικῶν φρονημάτων του καὶ ἀπεσύρθη εἰς Βρετάνην. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ ὕψους καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμούς. Ἐκ τούτων κυριώτερα εἶναι: «Ἱστορία τῆς Γαλλίας» (1837—1867 τομ. 7), «Περὶ τῶν Ἰησοῦιτῶν» (1843), γραφὴν μετὰ τοῦ Κινὲ καὶ στρεφόμενον ἐναντίον τῆς ἐπικινδύνου δράσεως τοῦ μοναχικοῦ τούτου τάγματος, «Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» (1847—1853 τομ. 9), τὸ κυριώτερον ἔργον του, «Ἱστορία τοῦ 19ου αἰῶνος» (1872—75, τομ. 3), «Ὁ ἔρω» (1858), «Θάλασσα» (1861) κλπ.

Μισθαρνία.—Καλεῖται μισθαρνία τὸ σημερινὸν κρατοῦν σύστημα ἐργασίας, καθ' ὃ ὁ κάτοχος δυνάμεως πρὸς ἐργασίαν (ἐργάτης) μισθώνει ταύτην εἰς τὸν κάτοχον τῶν μέσων παραγωγῆς (ἐργοδότην) ἐπὶ παραγωγικῷ σκοπῷ. Κατὰ τὴν σύμπραξιν ταύτην ἐργάτου καὶ ἐργοδότη τοῦ ὁ μὲν ἐργάτης μισθώνει τὴν δυνάμιν του ἐργασίας διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ἐνδιαφέρεται νὰ τὴν πωλήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβώτερον καὶ δι' ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον χρόνον ἡμερησίας ἐργασίας, ὁ δὲ ἐργοδότης τὴν ἀγοράζει οἰονεὶ ὡς ἐμπόρευμα πρὸς παραγωγὴν ἄλλων ἐμπορευμάτων καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πληρώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν εὐθηνότερον καὶ δι' ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλύτερον χρόνον ἡμερησίας ἐργασίας. Ἡ προσωπικὴ ἐργασία τοῦ ἐργάτου ἀποξε-

νοῦται οὕτω ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν μισθωσιν καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐργοδότης κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἡμερομισθίου δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον παρέχει τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ποσὸν τοῦ ἐμπορεύματος—ἐργασίας, ὅπερ ὁ ἐργάτης θὰ τῷ παράσχη ἐντὸς μιᾶς ἐργασίμου ἡμέρας, καὶ διὰ τὴν χαμηλὴν τιμὴν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Κ. Μαιχ καὶ τὸν ἐν γένει ἐπιστημονικὸν σοσιαλισμὸν, ὁ ἐργοδότης ἀγορῶν παρὰ τοῦ ἐργάτου τὴν δυνάμιν τοῦ ἐργασίας διὰ μίαν ἡμέραν, πληρώνει εἰς αὐτὸν τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν τοῦ ἐμπορεύματος ἐργασίας, ὅπερ ὁμοίως ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ παράγῃ ἐντὸς μιᾶς ἐργασίμου ἡμέρας οὐ μόνον τὰ ἔξοδα ἀναπαγωγῆς του (τὴν ἀνταλλακτικὴν του ἀξίαν), ἀλλὰ καὶ πλεον τούτων, ὅπερ ὑπὸ μορφήν ὑπερεργασίας πλεον ἐνσαρκουῦται εἰς τὰ παραγόμενα ἐμπορεύματα καὶ ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν κέρδους τοῦ ἐργοδότη, ὑπεραξίαν, ἐπὶ τῆς ἀπολλοτριώσεως τῆς ὁποίας ἐκ μέρους τοῦ κεφαλαιούχου στηρίζεται ὁλόκληρον τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς. Περὶ τὴν ὑπερεργασίαν ταύτην τοῦ ἐργάτου στρέφεται ὡς περὶ πόλον ὁ σοβῶν κοινωνικὸς ἀγών, ὁ ὁποῖος λαμβάνει διαφόρους μορφὰς ἀπὸ τῆς ἀτλῆς προσπαθείας πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρου ἡμερομισθίου καὶ ὀλιγωτέρων ὥρων ἐργασίας, μέχρι τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως.

Μισθός. — Καλεῖται οὕτω γενικῶς κάθε εἰσόδημα, τὸ ὁποῖον λαμβάνει ὁ ἐργαζόμενος ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἐργασίας του, τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ὁποίας ἐκχωρεῖ εἰς ἕτερον πρόσωπον, τὸν ἐργοδότην. Εἰδικώτερον ἐπεκράτησε νὰ καλεῖται *μισθός* μὲν, ἢ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐκχωρουμένην δυνάμιν ἐργασίας, ὅταν σῦντι ὑπολογίζεται κατὰ μῆνα (μισθός ὑπαλλήλων ἐργασισίων, καταστημάτων, εἰδικευμένων ἐργατῶν κ.λ.π.), *ἡμερομισθίον* δὲ ἢ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐκχωρουμένην δυνάμιν ἐργασίας, ὅταν σῦντι ὑπολογίζεται καθ' ἡμέραν.

Περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀμοιβῆς ταύτης, τῆς σχέσεώς της πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν καπιταλιστικὴν οἰκονομίαν βλ. λ. *Ἡμερομισθίον* καὶ *Μισθαρνία*.

Μισθοφόροι.— Ἐκαλοῦντο οὕτω κατὰ τὴν ἀρχαιότητα στρατιῶται χώρας τινός, μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸν λαὸν αὐτῆς, ἐνίστε οὐδὲ εἰς τὸ ἔθνος, ἀλλὰ ἐπὶ μισθῷ προσλαμβανόμενοι ἔξωθεν. Οὗτοι ὑπηρετοῦν ἀπλῶς διὰ τὸν μισθόν, ὑπ' οὐδεμιᾶς φιλοπατρίας ἐλαυνόμενοι, δι' ὃ καὶ οὐχὶ σπανίως μεθίσταντο πρὸς τοὺς πλειοδοτοῦντας. Τοιοῦτους ἐμίθουν κατ' ἀρχὰς οἱ τύραννοι τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἐπιβαλλόμενοι δι' αὐτῶν εἰς τὸν ἴδιον λαόν. Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ «μύριοι» Κύρου τοῦ νεωτέρου οἱ πολεμιστὰς μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου.

Μισθοφόρους ἐχρησιμοποιοῦν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Μετὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν ἐθνῶν ἐσχηματίσθησαν εἰς τὰ ἰερά κράτη στρατοὶ σύμμικτοι ἐξ ἐθνικοῦ στοιχείου καὶ μισθοφόροι. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ ἡγεμόνες διετήρουν κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα τοιαῦτα σύμμικτα τάγματα, τὰ ὁποῖα παρεχώρουν ἐπὶ μισθῷ τῷ οἰτοῦντι. Γνωστότατοι εἶνε καὶ οἱ ἐξ Ἑλβετίας μισθοφόροι ἐκ τῆς κατὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανάστασιν δράσεώς των. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ μισθαρνία ἐπανῆλθεν εἰς τὰ καθεστῶτα βίας, τὰ φασιστικὰ, τὰ ὁποῖα στρατολογοῦν τοὺς ὀπαδούς των καὶ τοὺς ὑποστηρικτάς των μετὰ τῶν ἐξηθλιωμένων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ὡς ἐκτελεστὰς ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ἐργατικῆς τάξεως (τάγματα ἐφόδου, φασιστικαὶ λεγεῶνες κ.λ.π.).

Μισθοφόρων πόλεμος.— Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἐπανάστασις τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Καρχηδονίων μισθοφόρων καὶ ἡ παρ' αὐτῶν προσαβολὴ τῆς Καρχηδόνος, ἣτις συνοδευθεῖσα καὶ ὑπὸ ἀποστασίας τῶν ὑπὸ τὴν Καρχηδόνα ὑποταξαμένων λαῶν, ᾠδήγησεν

εις μακροετείς πολέμους, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων διεπράχθησαν μεγάλα ὠμότητες, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Τὸ ἴδιον ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕτερον εἰσέθη ὁ πρῶτος καρχηδονικὸς πόλεμος (241 π.Χ.) οἱ Καρχηδόνιοι ἐξητλημένοι οικονομικῶς δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ καταβάλουν τοὺς μισθοὺς τῶν συμπολεμισάντων μετ' αὐτῶν πολυαρίθμων στρατευμάτων. Τότε οἱ μισθοφόροι οὗτοι κατὰ τὸ πλεῖστον Γαλάται, Ἴσπανοί, Λιγύριοι, Ἕλληνες καὶ Ἀφρικανοὶ ἀνερχόμενοι εἰς 25.000 ἐβάδισαν κατὰ τῆς Καρχηδόνας.

Εἰς τούτους προσετέθησαν καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν Καρχηδόνα ὑποταγμένων λαῶν, οἱ ὅποιοι συνενωθέντες μετὰ τοὺς μισθοφόρους ἀπετέλεσαν δύναμιν 70.000 ἀνδρῶν. Αἱ μόναι ἀπομείνανσαι εἰς τοὺς Καρχηδονίους πισταὶ πόλεις, ἦσαν αἱ Ὑτίκη καὶ Ἴππακρα. Οἱ μισθοφόροι ἐπολιόρησαν τὴν Ὑτίκην καὶ ἐνίκησαν τοὺς Καρχηδονίους εἰς μάχην πρὸ τῶν τειχῶν. Ἡ ἐπιτυχία ὁμοῦς αὕτη ὑπῆρξε πρόσκαιρος, διότι ὁ Ἀμίλκας, ἐπικληθεὶς Βάρκας, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Καρχηδόνιοι εἶχον ἀναθέσει τὴν ἀρχηγίαν, ἀφοῦ ἀφήρσαν ταύτην ἀπὸ τὸν Ἀννίβαν, ἐπέτυχεν νὰ ἐξολοθρευθῆ μέρος τῶν στασιαστῶν καὶ ν' ἀνακτήσῃ τὰς παρ' αὐτῶν κατεχομένας προκεχωρημένας θέσεις. Οἱ μισθοφόροι τότε καταληφθέντες ὑπὸ μανίας προέβησαν εἰς ὠμότητας κατασφάζοντες ὄσους αἰχμαλώτους εἶχον εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Ἐν τῷ μεταξύ ἐστασίασεν ἡ Ἴππακρα. Ἀλλὰ ὁ Ἀμίλκας ἐπέτυχεν νὰ παρασύρῃ τοὺς μισθοφόρους εἰς θέσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγουν. Ἐκεῖ καθηλωθέντες ἐβασανίζοντο ὑπὸ τῆς πείνης καὶ ἤρχισαν νὰ κατατρώγουν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς δούλους καὶ ἔπειτα νὰ τρώγωνται καὶ οἱ ἴδιοι μεταξύ των. Ἀπελπισθέντες ἐπρότειναν συνθηκολόγησιν. Ὁ Ἀμίλκας ἐδέχθη μὲ τὸν σκοπὸν νὰ παρασύρῃ τοὺς ἀρχηγούς των εἰς τὸ

στρατόπεδόν του καὶ νὰ τοὺς συλλάβῃ. Οἱ ἐπαναστάται ἐδοκίμασαν νέαν ἐπιθεσίαν, ἠττηθέντες ὁμοῦς ἀπόλεσαν περὶ τὰς 40.000 καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν εἰς τὰς βάσεις των. Κατὰ τὰς ἐπαναληφθείσας ἐκεῖ ἐχθροπραξίας ὁ Ἀννίβας, ὅστις συναπεστάλη μετὰ τοῦ Ἀμίλκα, συνέλαβε τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαναστατῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος συνελήφθη ἀμέσως, ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀρχηγῶν, ὅστις ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀμίλκα μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν στασιαστῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐπέζησε τῆς σφαγῆς. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε 3 ἔτη καὶ 4 μῆνας.

Μίσθωσις.—Εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον μίσθωσις καλεῖται ἡ ἀμφοτεροβορῆς σύμβασις, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ εἰς τῶν συμβαλλομένων (ἐκμισθωτῆς) ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ: α) τὴν χρῆσιν πράγματος ἢ τὴν χρῆσιν καὶ κάρπωσιν αὐτοῦ, β) τὰς ὑπηρεσίας του, γ) τὸ ἀποτέλεσμα ἐργασίας τινός, ὁ δ' ἕτερος (μισθωτῆς) ἀντάλλαγμα συνιστάμενον κατὰ κανόνα εἰς χρῆμα (μίσθωμα). Οἱ ὅροι μισθωτῆς καὶ ἐκμισθωτῆς εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν, ἐξ ἱστορικῶν λόγων, χρησιμοποιοῦνται ἀντιθέτως. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν (μίσθωσις ὑπηρεσιῶν) κατατάσσεται ἡ συνηθεσιότης εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν πρόσληψις ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐξαιρετικῆς σημασίας, τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, ἢ σύμβασις σήμερον ρυθμίζεται ὑπὸ εἰδικῶν νόμων (Ἐργασίας σύμβασις). Εἰς τὴν νεωτέραν οικονομικὴν ἐπιστήμην ἢ σύμβασις αὕτη θεωρεῖται ὡς ἀγοραπωλησία ἐργατικῆς δυνάμεως, νομικῶς ὁμοῦς ἐξακολουθεῖ, ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι, κρινομένης κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ὡς μίσθωσις. Οἱ νεώτεροι νόμοι περὶ συμβάσεως ἐργασίας δὲν ἰσχύουν εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν, τῆς μισθώσεως ἔργου, συνήθως καλουμένην ἐργολησίαν.

Μισθωτὴ ἐργασία.—Βλ. λ. Ἑμερομίσθιον καὶ Μισθαργία.

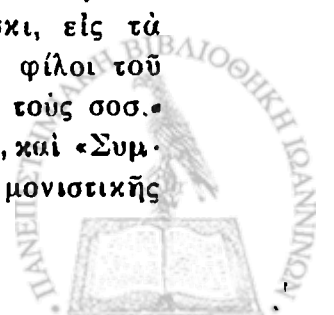

Μισονεϊσμός (γαλλ. *misoneisme*).— Καλεῖται οὕτω ἡ συστηματικὴ δυσπιστία πρὸς κάθε νεωτερισμόν, ἢ ἀντίδρασις πρὸς οἰανδήποτε μεταβολὴν τῆς καθεστηκυίας τάξεως τῶν πραγμάτων. Ὁ μισονεϊσμός, ὅστις ἄλλως καλεῖται καὶ **νεοφοβία** ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τοῦ νόμου τῆς ἀδραναείας εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν. Ἐνῶ τὰ ὑλικά θεμέλια τῆς κοινωνίας ἔχουν ἀναπτυχθῆ καὶ ἐξελιχθῆ, τὸ ἰδεολογικόν της ἐποικοδόμημα βραδύνει νὰ συμβαδίσῃ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην, καθυστερεῖ, ἐκ τούτου δὲ προέρχεται ὁ μισονεϊσμός. Τὸν μισονεϊσμόν ἐνισχύει καὶ ἡ ἀντίθεσις τοῦ τραπεζικοῦ συμφέροντος πρὸς τὸ νέον. Διὰ τοῦτο ἀπαντᾷ οὕτως περισσότερον εἰς τὰς ἀρχούσας τάξεις, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦ νέου κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸ πᾶν χωρὶς νὰ κερδίσουν τίποτε. Αἱ ἄρχουσαι καὶ προνομιοῦχοι τάξεις εἶναι οὕτως εἰπεῖν εὐσυνειδήτως μισονεϊστριαί. Παρὰ τῷ λαῷ ὁ μισονεϊσμός εἶναι παροδικός, ἐξηγεῖται δὲ ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ συμφέροντος, ἣτις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπαιδευσίαν.

Μιχαηλόφσκι (Νικόλαος Κωνσταντινοβίτις).— Ρῶσσος συγγραφεύς, ὁ κύριος μετὰ τοῦ Π. Λάβρωφ, θεωρητικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ λαϊκισμοῦ (κινήματος τῶν Ναρόντικι) κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος (1842—1904). Ἐδρασε κυρίως μετὰ τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1900. Ἐγραψε πλείστως διακηρύξεις τῆς περιφήμου «Νοροτνάγια Βόλια», ὁργανώσεως ἐπαναστατικῆς καὶ τρομοκρατικῆς περὶ τὸ 1880 καὶ τὴν «ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς» τῆς ὁργανώσεως ταύτης πρὸς τὸν τσάρον Ἀλέξανδρον τὸν Γ'. διὰ τῆς ὁποίας ἐζητεῖτο γενικὴ ἀμνηστία, παραχώρησις ἀσικῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ σύγκλησις συντακτικῆς. Ὑπῆρξε τακτικὸς συνεργάτης τῆς ἐπιθεωρήσεως «Τὰ χρονικά τῆς πατρίδος», τὴν ὁποῖαν ἐξέδιδεν ὁ Ρῶσσος ποιητὴς Νεκράσσωφ καὶ βραδύτερον ἀρχισυντάκτης τοῦ μηνι-

αίου περιοδικοῦ «Ρωσικὸς πλοῦτος», τὸ ὁποῖον διεξήγαγεν ἐμπαθῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Μιχαηλόφσκι θεωρεῖται ὡς εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλεπαναστατῶν, εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ ὁποίου καὶ ἀνήκεν.

Ἡ φιλοσοφία του καὶ ἡ κοινωνιολογία του, ἐκλεκτικοῦ χαρακτῆρος, περιέχουν στοιχεῖα θετικισμοῦ τοῦ Κόντι, ἐξελικτισμοῦ τοῦ Σπένσερ μετὰ κερυκευμάτων ὑποκειμενισμοῦ («ὑποκειμενικὴ μέθοδος ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ») Ἐνέπτυξεν εἰδικὴν «ὑποκειμενικὴν κοινωνιολογίαν» καὶ μίαν «θεωρίαν περὶ τῆς ἱστορικῆς προόδου», ἡ ὁποία ἰονίζει τὴν ἐπίδρασιν «τῶν ἀτόμων τῶν πεπρωκισμένων μὲ κριτικὸν πνεῦμα» ὡς παράγοντα κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Τὸ ἰδεῶδες του εἶναι τὸ ἁρμονικῶς καὶ καθολικῶς ἀνεπτυγμένον ἄτομον. Ὁ Μιχαηλόφσκι κατηγόρησε τοὺς μαρξιστάς ὅτι δὲν κατανοοῦν τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τῆς ρωσικῆς πραγματικότητος καὶ τῶν ἀποφασιστικῶν διὰ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς Ρωσσίας παραγόντων. Ὑπεστήριξε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ Ρωσσία, χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ μιᾶς πρωτογόνου κοινοκτημοσύνης, τῆς «ὀμπσιίνα» ἢ τοῦ «μῖρ», δύναται νὰ φθάσῃ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν σοσιαλισμόν, χωρὶς νὰ διέλθῃ δι' οὐδενὸς σταδίου καπιταλιστικῆς ἐξελίξεως. Ἡ θεωρία οὕτη ἣτις παρεγνώριζε τὸν ἀποφασιστικὸν ρόλον τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, κατεπολεμήθη σφοδρῶς ὑπὸ τῆς μαρξιστικῆς κριτικῆς, οἱ ἐπιφανέστεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας Γ. Πλεχάνωφ καὶ Ν. Λένιν, ἀνεκάλυψαν τὸν μικροαστικὸν καὶ ἀντιδραστικὸν χαρακτῆρα τὸσον αὐτῆς, ὅσον καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Μιχαηλόφσκι, εἰς τὰ ἔργα των : «Ποῖοι εἶναι οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ καὶ πῶς καταπολεμοῦν τοὺς σοσιαλιστημοκράτας;» (Λένιν, 1894), καὶ «Συμβολὴ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς μονιστικῆς

ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας» (Πλεχάνωφ, 1894). Τὰ ἅπαντα τοῦ Μιχαηλόφσκι ἐξεδόθησαν εἰς 10 τόμους ἐν Πετροπόλει τὸ 1909. Τὰ κατὰ τοῦ μαρξισμού ἄρθρα του ἐξεδόθησαν καὶ ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὸν τίτλον: «Φιλολογικαὶ ἀνσμνήσεις — Ἡ παροῦσα σύγχυσις» (1909).

Μιχαήλωφ Ἀ.— Ἐξέχον μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ναρωνάγια Βόλια» (1855—1884). Ὁργάνωσε τὸ κόμμα τοῦτο καὶ ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς πολλῶν ἐκ τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεών του, ἀφοῦ προηγουμένως (ἰπὸ τοῦ 1876) διετέλεσε μέλος τῆς ἐνώσεως «Ζέμλια ἰ Βόλια». Τὸ 1880 συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἡ ποινὴ του ἔμετριάσθη εἰς ἰσόβια καταναγκαστικὰ ἔργα. Ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ ἐκ τῶν κακουχιῶν.

Μιχαήλωφ Μ.— Ρώσος ποιητῆς καὶ δημοσιογράφος (1826—1865), σημαντικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐτῶν 1860—1870. Τὸ 1861 κατεδικάσθη εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα διὰ τὴν διακήρυξίν του «Πρὸς τὴν νέαν γενεάν».

Μιχαήλωφ Μ. Ν.— Ρώσος ἰατρός· πράκτωρ τῆς ἀσφαλείας, ὑπεύθυνος διὰ τὰς συλλήψεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐν Πετροπόλει κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1895, μετὰ τὰς ὁποίας κατέλαβε σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ τσαρικῇ ἀστυνομίᾳ (Ὁχράνο). Τὸ 1905 ἐτυφεκίσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐν Κριμαίᾳ.

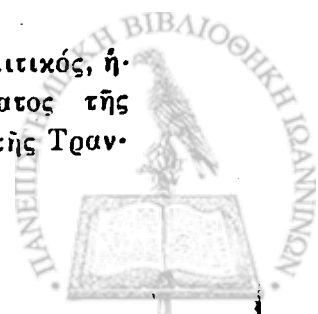
Μιχαήλωφ (Ἰβάν).— Βούλγαρος ἀρχικομιτατζῆς, ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος, ἣ ὁποία ἀπεσχίσθη ἀπὸ τὴν «Ἐσωτερικὴν Μακεδονικὴν Ἐπαναστατικὴν Ὁργάνωσιν» (Ο.Ρ.Ι.Μ.) καὶ ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ ἀδιάλλακτον ἐθνικιστικὴν πολιτικὴν, ἐργαζομένη παρανόμως ὑπὲρ τῆς προσοτήσεως τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐτέθη τὸ πρῶτον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ο.Ρ.Ι.Μ. τὸ 1924, ὅποτε ἐδολοφονήθη ὁ τότε ἀρχηγὸς τῆς ἐν λόγῳ κομιτατζιδικῆς ὀργανώσεως Τ. Ἀλεξάν-

τρωφ παρὰ τοῦ ἐτέρου μέλους τῆς τριανδρίας Ἀλ. Πρωτογέρωφ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ἀλεξάντρωφ ἐπροσανατολίσθη πρὸς τὴν Γ'. Διεθνή, ὑπογράφας πρωτόκολλον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ἀπὸ κάθε καταπιεστικῶν ζυγόν. Ἡ δολοφονία συνετέλεσθη παρ' ὄλον ὅτι ὁ Ἀλεξάντρωφ μετενόησε καὶ ἀπέσυρε τὴν ὑπογραφὴν του ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου. Ὁ Ἰβάν Μιχαήλωφ μετὰ τοῦ Ἀλ. Πρωτογέρωφ καὶ τοῦ Χρ. Πόπωφ ἤρχισε τότε λυσσώδη καταδίωξιν ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφονεύθησαν πολλοί. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων συγκαταλέγεται καὶ ὁ κομμουνιστῆς βουλευτῆς Χατζηδήμωφ, ὁ ὁποῖος ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Κέλεμεν ἢ Γκεωργκῆφ, τοῦ κατοπιν δολοφόνου τοῦ Ἀλεξάνδρου τῆς Νοτιοσλαβίας καὶ τοῦ Λ. Μαρτοῦ, ὡς καὶ ὁ φεντερλιστῆς Τσαοῦλεφ καὶ ὁ Πανίτσα (1926).

Κατὰ τὸ 1928 ὁ Μιχαήλωφ ἤλθεν εἰς ρῆξιν μετὰ τοῦ Α. Πρωτογέρωφ, ἣ ὁποία κατέληξεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ τελευταίου παρὰ τοῦ Μιχαήλωφ καὶ τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὸν διχασμὸν τῆς Ο.Ρ.Ι.Μ. Ἡ ὁμάς τῶν μιχαηλωφικῶν συνέχισε τὴν ἀδιάλλακτον ἐθνικιστικὴν πολιτικὴν τῆς διαφωνήσασα καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησιν, λόγῳ τῆς Σερβοφίλου τῆς πολιτικῆς. Ἡ ὁμάς τῶν πρωτογερωφικῶν ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ ἐτέθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς τελευταίας κυβερνήσεως Γκεωργκῆφ, ἣ ὁποία κατέλαβε πραξικοπηματικῶς τὴν κυβέρνησιν.

Ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον οὗτον ὁ Μιχαήλωφ ἐκρύπτετο ἐπὶ διάστημα εἰς τὸν Πύργον τῆς Βουλγαρίας, ἀναγκασθεὶς νὰ δραπετεύσῃ μετὰ τῆς συζύγου του εἰς Κωνσταντινοῦπολιν. Γενόμενος ἀντιληπτός, συνελήφθη παρὰ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, δὲν ἐξεδόθη ὅμως εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν.

Μιχαλάκε.— Ρουμᾶνος πολιτικός, ἡγέτης τοῦ Ἀγροτικοῦ κόμματος τῆς Ρουμανίας. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Τραν-

σουλβανίας, τὸ ὑπὸ τὸν Μιχαλάκε κόμμα ἠνώθη μὲ τὸ ὑπὸ τὸν Μάνιου Τρανσυλβανικὸν κόμμα, μετονομασθὲν τότε εἰς «Ἐθνικὸν ἀγροτικ. κόμμα». Βραδύτερον διαφωνήσας μὲ τὸν Μάνιου ἀνέκτησε τὴν αὐτοτελείαν του, ἀπὸ τοῦ 1929 ὅμως συνειργάσθη πάλιν μετ' αὐτοῦ. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μάνιου (βλ. λ.) ἐκ τῆς πολιτικῆς, ἀνέλαβε τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἠνωμένου Ἀγροτικοῦ κόμματος. Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς εἰς τὰς ὑπὸ τὸν Μάνιου κυβερνήσεις.

Μιχαλακόπουλος (Ἀνδρέας).—Νομικὸς καὶ πολιτευτὴς ἐκ Πατρῶν, γεννηθεὶς τὸ 1876 καὶ χρηματίσας πολλάκις ὑπουργὸς καὶ ἅπαξ πρωθυπουργός. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Εὐρώπῃ καὶ ἐπανελθὼν ἐπεδόθη ἐν Πατραις εἰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τὸ 1910 ἐξελέγη τὸ πρῶτον πληρεξούσιος εἰς τὴν Α'. ἀναθεωρητικὴν βουλὴν, ἀκολουθήσας δὲ τὸ νεοπαγὲς τότε ὑπὸ τὸν Ε. Βενιζέλον κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἀπέβη ὁ κύριος ὀργανωτὴς τῶν νεοσυστάτων ὑπουργείων. Προσχωρήσας εἰς τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις, ὑπουργός τῆς Γεωργίας εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Βενιζέλον κυβέρνησιν (1917). Ἀλλὰ περισσότερο ἐχρησιμοποιήθη δι' ἐξωτερικὰς ἀποστολάς λόγῳ διπλωματικῆς του ἰκανότητος. Τὸ 1924 εἰς τὴν βραχύβιον κυβέρνησιν Βενιζέλου κατεῖχε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βενιζέλου ἐξ Ἑλλάδος, ὁ Μιχαλακόπουλος ἴδρυσε τὴν ὁμάδα τῶν «Συντηρητικῶν Φιλελευθέρων», τῆς ὁποίας ἡ πολιτικὴ οὐδεμίαν ἔσχεν ἀπήχησιν. Κηρυχθείσης τῆς Δημοκρατίας ἡ ὁμάς μετωνομάσθη «κόμμα τῶν συντηρητικῶν Δημοκρατικῶν» ὁ δὲ Μιχαλακόπουλος ὡς ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἐσημάτισε τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1924, ἡ ὁποία διετηρήθη ἐν τῇ ἀρχῇ μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1925, ὅποτε ἐξεργράγη

τὸ ὑπὸ τὸν Θ. Πάγκαλον κίνημα. Μολονότι δὲ ἐπρόκειτο περὶ ἀστείου πράγματος καὶ εἶχε σχεδὸν ὅλας τὰς στρατιωτικὰς καὶ δὴ καὶ τὰς ἀεροπορικὰς δυνάμεις προθύμους νὰ καταπνίξουν τὴν ἀπόπειραν τῶν ἐλαχίστων ὑπὲρ τοῦ Παγκάλου στασιαστῶν, ὁ Μιχαλακόπουλος λιποψυχήσας ἀφήκε τὸ κράτος νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν περὶ τὸν Πάγκαλον ἀνθρώπων. Ἐπὶ δικτατορίας ἐδιώχθη μετὰ τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ἀνατραπέισις τῆς δικτατορίας ἀνέλαβεν εἰς τὴν μετέπειτα σχηματισθεῖσαν ὑπὸ τὸν Ζαῖμην οἰκουμενικὴν κυβέρνησιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ Βενιζέλου εἰς τὴν πολιτικὴν τὸ 1928, ἀνέλαβε εἰς τὴν ὑπὸ τούτου κυβέρνησιν τὴν ἀντιπροεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ ὁποῖον διετήρησε μέχρι τοῦ 1932.

Ὁ Μιχαλακόπουλος παρὰ τὰς πρώτας του φιλεργατικὰς καὶ φιλοπροόδους ἀρχὰς κατέληξεν εἰς τὸν ἄκρατον συντηρητισμόν, κατὰ δὲ τὴν πρωθυπουργίαν του τὸ 1924—1925 κατέστειλε διὰ μέσων ἡκιστα φιλεργατικῶν τὴν γενικὴν ἀπεργίαν τῶν σιδηροδρομικῶν, ἐδείχθη δὲ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις διώκτης τῶν ἐργατῶν. Αἱ πολιτικαὶ του ἰδέαι οὐδεμιᾶς μερίδος τοῦ λαοῦ εἴλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον, οὔτε καὶ ἡ προσωπικότης του τὴν ἐμπιστοσύνην.

Μιχελιδάκης (Ἀντώνιος).—Κρητικὸς πολιτικός (1848·1926). Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Μετεῖχε τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 ἀπὸ δὲ τοῦ 1878 ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν, ἐκλεγόμενος συνεχῶς βουλευτὴς Ἡρακλείου καὶ διατελῶν πρόεδρος τῶν κρητικῶν συνελεύσεων καὶ τῆς κρητικῆς βουλῆς. Τὸ 1908 διετέλεσε πρωθυπουργός ἐν Κρήτῃ, τὸ δὲ 1915 ὑπουργός τῆς Παιδείας ἐν Ἑλλάδι ἐν τῇ κυβερνήσει Σκουλούδη.

Μογγολία.—Χώρα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, μεταξὺ Σιβηρίας, Μαντζουρίας,

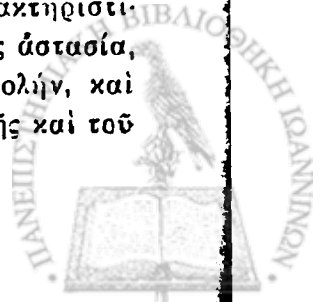

Κίνας και Ρωσσικοῦ Τουρκεστάν. ἔχει ἑκτασιν 2.307.000 τ. χλμ. και ὑπὲρ τὰ 3 ἑκατομ. κατοίκους. Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς τὴν Ἔσω ἢ Ἐγγῦς Μογγολίαν, ἣτις ἀπὸ τοῦ 1912 διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν ἡμιαυτονόμων περιοχῶν τῆς Κίνας, Τζεχόλ, Τζαχάρ και Σουϊγιουάν και τὴν Ἐξω Μογγολίαν, τὴν και ἀπλῶς Μογγολίαν καλουμένην, ἣτις ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1921 ἀποτελεῖ τὴν Μογγολικὴν Λαϊκὴν Δημοκρατίαν. Ἡ Μογγολία ἀπεσπάρθη τῆς Κίνας κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς κινεζικῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως (1912). Τὸ 1918—1919 διετέλεσε πάλιν ὑπὸ τὴν κατοχὴν κινεζικοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ 1920 ρωσσικοῦ λευκοῦ, ὅστις τὸ 1921 ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος μογγολικοῦ λαοῦ.

Μόδα.—Καλεῖται οὕτω (ἢ *συρμός*) ὁ ἐκάστοτε τρόπος τῆς ζωῆς, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἐνδυμασίας και τοῦ στολισμοῦ τοῦ ἀνδρὸς και τῆς γυναικὸς ἐν δεδομένη τινὶ κοινωνίᾳ. Ἡ μόδα ἐκδηλοῦται ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ἐνστικτοῦ τῆς κοσμήσεως ἰδίᾳ. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, πρὶν ἢ αἰσθανθῆ τὴν αἰδῶ ἢ τὴν πρακτικὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ καλύψῃ τὴν γυμνότητα διὰ δερμάτων ἢ ὑφασμάτων, ἐπεζήτησε νὰ κοσμήσῃ ἑαυτὸν διαφοροτρόπως. Ὅπως πιστοποιοῦν και σύγχρονοι ἀκόμη παρατηρήσεις ἐπὶ ἄγριων λαῶν, ὁ χρωματισμός, αἱ οὐλαί, ἢ διάστιξις, αἱ διατρήσεις χειλέων, ὠτων κλπ., αἱ ταινίαι, αἱ ζῶναι, οἱ δακτύλιοι, αἱ πόρπαι, τὰ ἐνώτια κλπ. εἶναι τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα και σήμερον ἀκόμη χρησιμοποιοῦν οἱ ἄγριοι διὰ νὰ στολισθοῦν. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη πῶς νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ δέρματα τῶν ζῴων, τὰ ὁποῖα ἐφόρευε, διὰ νὰ προσταλαχθῆ ἀπὸ τοῦ ψύχους, δὲν εἶχε καμμίαν ἰδέαν τοῦ τί εἶναι ὑφασμα, ἦτο ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνέμου, τῆς βροχῆς, τοῦ καύσωνος, τοῦ ψύχους· ἐν τούτοις ἐκόσμει τὴν κεφαλὴν του διὰ πτερῶν, τὸν λαιμόν του διὰ

κογχυλίων, τὸν βραχίονά του δι' ὀστῶν ἢ ἐστρογγυλευμένων χαλίκων συνηθμένων διὰ κλωστῆς, διεπέρα τὴν ρινά του με ἀκάνθας ἰχθύων, ἐτρόπα τὰ ὠτά του και ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπόν του, και ταῦτα ἀπετέλουν κυρίως φροντίδα ὄχι τοῦ θήλεως, ἀλλὰ τοῦ ἄρρενος. Ἡ κοσμητικὴ αὕτη ἀνάγκη, ἢ ὁποῖα ὑπηγόρευε τὰς πράξεις ταύτας, φαίνεται ὅτι ὠφέλιμο εἰς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ὁ οὕτω κοσμούμενος κατασιῆ φοβερός εἰς τοὺς ἐχθρούς και ἐπαγωγός εἰς τὸν ἔρωτα.

Χαρακτηριστικὸν τῆς μόδας τῶν πεπολιτισμένων λαῶν εἶναι ἡ ἀστασία. Ἡ ἀστασία αὕτη δὲν ἀφορᾷ εἰμὴ μόνον τὰ ἐνδύματα και τὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μόδας. Ἀντιθέτως αἱ ἐθνικαὶ ἢ τοπικαὶ ἐνδυμασίαι, αἱ στρατιωτικαὶ στολαὶ και τὰ ἱερατικὰ ἄμφια ἐξελίσσονται βραδύτατα, διότι ἔχουν ἀποκτήσει ἱστορικὸν χαρακτήρα, και ἀποτελοῦν πλέον παράδοσιν. Ἐτερον χαρακτηριστικὸν, συγγενὲς τοῦ πρώτου, εἶναι τὸ παράλογον. Ἡ μόδα στερεῖται λογικῆς, μεταβάλλεται οὐχὶ κατὰ τρόπον λογικόν, ὑπακούουσα εἰς τὴν χρησιμότητα ἢ εἰς ἄλλον τινὸς ὁμαδικὸν σκοπόν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὅλως ἄλογον. Διὰ τοῦτο και δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐξελίξεως τῆς μόδας, ἀλλὰ περὶ αὐθαίρετου μεταβολῆς. Τρίτον σπουδαῖον χαρακτηριστικὸν τῆς μόδας εἶνε ἡ τυραννικὴ ἐπιβολὴ τῆς. Αἱ ἐφευρέσεις τῆς μόδας και ἂν εἶνε ἐνοχλητικαὶ ἢ ἐκκεντρικαὶ ἐπιβάλλονται. Ὁ κομψούμενος δὲν πρέπει νὰ τὰς συζητῆ, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτὰς και μάλιστα ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Τελευταῖον χαρακτηριστικὸν τῆς μόδας ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι αὕτη οὐδέποτε εἶναι γελοία κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ λανσαρίσματος και τῆς τηρήσεώς της· ἀποβαίνει τοιαύτη ὀλίγον χρόνον ἀφοῦ ἐγκαταλειφθῆ διὰ νὰ υἰοθετηθῆ ἄλλη. Τὰ γενικὰ λοιπὸν χαρακτηριστικὰ τῆς μόδας εἶναι: διηνεκῆς ἀστασία, ἠνωμένη με τυραννικὴν ἐπιβολήν, και ἀμέλεια τῶν νόμων τῆς λογικῆς και τοῦ

γελοίου. Κάθε γεγονός, τὸ ὁποῖον κατατάσσεται εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς μόδας, δὲν εἶνε ἀτομικόν, πρέπει νὰ ἔχη ὁμαδικὸν χαρακτήρα, νὰ εἶναι κοινωνικόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ μόδα δέον νὰ θεωρῆται ὡς καθαρῶς κοινωνικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὰ αἰτία του (ὅπως ὅλα τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα) εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν. Οὕτω εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων λόγων τῆς ὑπάρξεως τοῦ κοινωνικοῦ τούτου φαινομένου εἶναι ἡ κοινωνικὴ διάκρισις. Ὑπορχούσης τῆς διακρίσεως ταύτης, ὁ κατώτερος μιμεῖται τὸν ἀνώτερόν του εἰς τὴν ἐνδυμασίαν ἢ διὰ νὰ τοῦ ἐπιδείξῃ σέβας ἢ διὰ νὰ διεκδικήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἰσότητά, τὴν ὁποῖαν ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ. Βασιλεὺς τις καλύπτει τὸν λαιμόν του διὰ πλατέος περιλαιμίου ὅπως ἀποκρύψῃ οὐλὰς ἢ χοιράδας. Οἱ αὐλικοὶ του τὸν μιμοῦνται εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ καὶ οἱ ἄλλοι ὑπῆκοοι, οἵτινες ἀγνοοῦν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ βασιλέως, μιμοῦνται τοὺς αὐλικούς διὰ νὰ ἐξισωθοῦν πρὸς αὐτούς. Οὕτω εἰς τὰς ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας στηριζομένης κοινωνίας αἱ ἀνώτεροι τάξεις δίδουν τὰ παραδείγματα οἰοσδήποτε μόδας, αἱ δὲ κατώτεροι τάξεις μιμοῦνται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἐκ τῶν ἄνω, διὰ νὰ δείξουν ὅτι δύνανται νὰ ἐξισωθοῦν μετὰ τοὺς ἀνωτέρους των· οὕτοι πάλιν, διὰ νὰ διακρίνονται, ἐγκαταλείπουν τὴν προηγουμένην μόδαν καὶ ἐνστερνίζονται ἄλλην, ἣτις μὲ τὴν σειρὰν τῆς γίνεται πάλιν ἀντικείμενον μιμήσεως ἐκ μέρους τῶν κατωτέρων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἄλλ' ἡ κυριαρχία τῆς μόδας εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυρὰ καὶ εἰς τὰς δημοκρατικὰς κοινωνίας, ὅπου ἡ ἱεραρχία εἶναι μειωμένη εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἐκτὸς λοιπὸν τοῦ λόγου τῆς κοινωνικῆς διακρίσεως θὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι φύσεως οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ ψυχολογικῆς. Μεταξὺ τῶν λόγων τῶν καθαρῶς οἰκονομικῆς φύσεως πρέ-

πει ν' ἀναφέρωμεν τὸ ἀπλοῦν καὶ πρόδηλον συμφέρον τοῦ ἐμπόρου ἢ τοῦ ράπτου, οἵτινες ἀλλάσουν τὴν μόδαν, διὰ νὰ ἐκκαθαρίσουν παρακαταθήκας ἐμπορευμάτων ἢ νὰ ἔχουν νέας ζητήσεις ἐκ μέρους τῶν πελατῶν των. Ἐπειτα αἱ μεγάλοι νεώτεροι ἐφευρέσεις, ὁ τηλέγραφος, τὸ τηλέφωνον, ὁ ἀσύρματος, οἱ σιδηρόδρομοι, τ' αὐτοκίνητα, τ' ἀεροπλάνα καὶ αἱ ταχεῖαι πρόοδοι τοῦ βιομηχανισμοῦ εἰς ὅλας τὰς μορφάς του ἐξηγοῦν τὴν ὑπερβολικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῆς μόδας. Ἰδίᾳ ὁ βιομηχανισμός, ὅστις ἠῤῥησε τὴν παραγωγὴν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς στερεότητος τῶν παραγομένων ἀντικειμένων, διησχόλυσε τὴν παγκόσμιον ἐξάπλωσιν τῆς μόδας.

Ἄλλος λόγος, ἴσως ὁ πλεόν θεμελιώδης λόγος τῆς κυριαρχίας τῆς μόδας, πανάρχαιος καὶ βαθύτατα ζωϊκός, εἶναι τὸ ἐρωτικὸν ἔνστικτον, τὸ libido κατὰ τὸν Freud. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, ἂν διαστίξεται, ἂν σχηματίξῃ οὐλὰς καὶ ἂν ζωγραφίξῃ τὸ σῶμα του, τὸ πράττει πρὸ πάντων διὰ ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν ἔρωτα καὶ ἔπειτα διὰ νὰ καταστῇ φοβερὸς εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ γενετήσιος λόγος φαίνεται σπουδαιότερος τοῦ πολεμικοῦ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν σημερινὸν πεπολιτισμένον ἄνθρωπον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ παρὰ πρωτογόνοις ὁ ἀνὴρ ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἐστολίζετο περισσότερον, σήμερον εἰς τὴν γυναῖκα κυρίως ἐμφανίζεται ἐντονώτερος ὁ πόθος, ὅπως ἐνεργῆ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς μόδας. Ἡ μανία τοῦ νὰ εἶναι τις chic ἐλαττοῦται μὲ τὴν κατάπτωσιν τῆς γενετησίου ὁρμῆς, δηλαδὴ μὲ τὴν ἡλικίαν (οἱ ἡλικιωμένοι ἀκολουθοῦν γενικῶς τὴν μόδαν ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς νέους), οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ μὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ποθουμένου, τὴν ἀπόκτησιν δηλαδὴ συζύγου.

Μετὰ τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἕτερος εὐνοϊκὸς διὰ τὴν μόδαν παράγων συνίσταται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ πλούσιαι θήλειαι πρὸ πάντων εἶναι ἀργαὶ καὶ

ἄπρακτοι. Ἡ ἀπραξία, ἡ ἀργία, ἡ νωχέ-
λεια καὶ ἡ ματαιοδοξία, τὴν ὁποίαν
γεννᾷ ὁ πλοῦτος, εἶναι ἰσχυροὶ σύμμα-
χοι τῆς μόδας. Παράγωγος τῆς κατα-
στάσεως ταύτης εἶναι καὶ ἡ ματαιόδο-
ξος ἀντιζηλία μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.
Αἱ κομψευόμεναι γυναῖκες θέλουν νὰ
συντρίψουν τὰς ὁμοίας των μὲ τὴν κομ-
ψότητά των, οἱ δὲ ἄνδρες ἐπιθυμοῦν νὰ
ἐπιδεικνύουν τὰ πλούτη των καὶ τὴν
ἰσχύν των ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν γυναι-
κῶν των.

Τελευταίαν αἰτίαν τῆς κυριαρχίας τῆς
μόδας ἀποτελεῖ ἡ ὑποβολή, ἣτις σχημα-
τίζει κύκλον ἐν τῇ πορείᾳ της. Ἡ ὑπο-
βολὴ αὕτη ἐμφανίζεται ὡς ὑποβολὴ τῆς
κοινωνίας ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, τοῦ ἀτόμου
ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ ἀτόμου ἐπὶ
τῆς κοινωνίας. Ἡ κοινωνία ὑποχρε-
ώνει τὸ ἄτομον εἰς τὴν συμμόρφωσιν
καὶ τὴν ἄμιλλαν τὸ ἄτομον αὐθυποβάλ-
λεται ἀναλόγως τῆς ἐξωτερικῆς του ἐμ-
φανίσεως καὶ λαμβάνει ἀνάλογον ὕ-
φος καὶ στάσιν καὶ ἡ κοινωνία ὑπο-
βάλλεται ἐκ μέρους τοῦ ἀτόμου, κρίνου-
σα ἀναλόγως τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανί-
σεως καὶ ὄχι τῆς πραγματικότητος.
Ἡ τριπλῆ αὕτη ὑποβολή, τὴν ὁποί-
αν δύναται εὐκόλως νὰ διαπιστώσῃ κά-
θε προσεκτικὸς παρατηρητής, εἶναι εἰς
τῶν ὀπουδαίων λόγων τῆς κυριαρχίας
τῆς μόδας. Ἡ δύναμις της εἶναι τόσον
μεγάλη, ὥστε πολλάκις, πρὸς ἱκανοποίη-
σιν τοῦ πόθου συμμορφώσεως, αἱ γυ-
ναῖκες ἰδίως νὰ καταφεύγωσιν εἰς μέσα
ὄχι πάντοτε ἔντιμα.

Μοιρολατρεία ἢ μοιροκρατία (fata-
lismus).— Καλεῖται οὕτω ἡ ἀντίληψις
ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ πᾶν εἶναι μοιραῖον
δηλαδή ἀναπόφευκτον, οὐδὲν δὲ μὴ χά-
νευμα, οὐδεμία προσπάθεια δύναται νὰ
ἐμποδίσῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μέλλει νὰ
συμβῆ.

Ἡ μοιροκρατία εἶναι συχνὰ συνέπεια
τῆς πίστεως ἐπὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ
θεοῦ ἢ τὴν παντογνωσίαν του, ὅπως πα-
ρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς, ὁπότε καλεῖται

θεολογικὴ μοιροκρατία: ἂν τὰ πάντα ἀ-
πόκεινται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ, οὐ-
δὲν δύναται νὰ συμβῆ ἄλλως ἢ ὡς ἠθέ-
λησεν οὗτος: ἂν ὁ θεὸς γνωρίζῃ τὸ μέλ-
λον, ἀνάγκη ὅπως καὶ πρὸ τῆς μεταβο-
λῆς του εἰς παρόν, τὸ μέλλον εἶναι
τοιούτον οἷον τὸ γνωρίζει ὁ θεός.

Ἡ ἄτεγκτος ἀναγκαιότης, ὑφ' ἣν τὰ
πάντα ὑπεῖκουν, θεωρεῖται πολλάκις ὡς
ἀνωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς θεότητος. Τὴν
ἀντίληψιν ταύτην τῆς ἀνάγκης, ἣτις ἐ-
καλλιεργήθη ὑπὸ τῆς κλασικῆς λογο-
τεχνίας καὶ ἔχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ
τῆς μοιροκρατίας, ἐκάλεσαν ἀρχαίαν
μοιροκρατίαν.

Μοιροκρατικὴ εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ
περὶ προορισμοῦ (praedestinatio) ἠθι-
κὴ θεολογικὴ διδασκαλία. Ἄν τὸ πᾶν
ἀπόκειται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ,
ἂν τὸ πᾶν προνοεῖται αἰωνίως ὑπ' αὐ-
τοῦ, τότε καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώ-
πων εἶναι ἠθελημένα καὶ προεγνω-
σμένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὶν ἢ ἐκτελεσθῶ-
σιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γεννᾶται
τὸ συμπέρασμα ὅτι ἄλλος ἄνθρωπος ἐ-
χει προορισθῆ νὰ εἶναι ἐνάρετος, καὶ
ἐπομένως νὰ σωθῆ, καὶ ἄλλος ἁμαρτω-
λός, καὶ ἐπομένως νὰ κολασθῆ. Ἡ ἀ-
τομικὴ του θέλησις οὐδὲν ἰσχύει διὰ
τὴν ἠθικὴν του τελείωσιν.

Μοιροκρατίαν τέλος θεωροῦν καὶ τὴν
στοιχίαν ἀντίληψιν, καθ' ἣν, ἂν ὁ θεὸς
ταυτίζεται μετὰ τοῦ κόσμου, ἡ ἀναγ-
καιότης τῶν φαινομένων τοῦ κόσμου
ταυτίζεται μετὰ τῆς φύσεως τοῦ θεοῦ
(στοιχικὴ μοιροκρατία).

Ἡ μοιροκρατία διαφέρει τῆς αἰτιο-
κρατίας (determinismus). Ἡ μοιρο-
κρατία συνίσταται εἰς τὸ ἀντιλαμβάνε-
σθαι τὰ γεγονότα ὡς ἀναγκαῖα, ἀλλὰ
κατὰ μίαν δύναμιν ἀνωτέραν καὶ κυ-
ριαρχοῦσαν ἐπ' αὐτῶν. Εἶναι ὑπερβα-
τικὴ ἀναγκαιότης. Οἱ μοιρολάτραι,
σχεδὸν ὅλοι, παραδέχονται ἐλευθερίαν
τινὰ βουλήσεως, ἀλλὰ τὴν θεωροῦν ἀνί-
σχυρον. Ὁ Λάϊος δύναται νὰ ἐπιχειρή-
σῃ τὴν θανάτωσιν τοῦ Οἰδίποδος, ὅπως
ἐμποδίσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρησμοῦ.

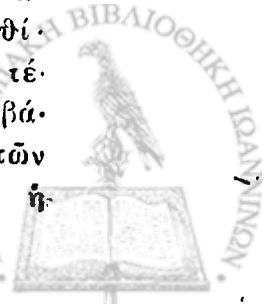
ὁ χρησμός εἶναι μοιραῖον νὰ πραγματοποιηθῆ, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν πράξῃ. Ὁ Μουσουλμάνος στρατιώτης δύναται νὰ ριφθῆ εἰς τὴν μάχην ἢ νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν· ἂν εἶναι πεπρωμένον (κισμέτ) νὰ φονευθῆ, θὰ φονευθῆ, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν πράξῃ. Ὁ στωϊκὸς αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐλεύθερον ὅπως ὑποχωρήσῃ ἢ ἀντισταθῆ εἰς τὸ πέπρωμένον του· ἐν τούτοις θὰ τὸ ὑποσιῆ, ὅ,τι δήποτε καὶ πράξῃ. Ἐνῶ ἡ αἰτιοκρατία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος: τὰ αὐτὰ αἷτια παράγουν τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα· ἡ ἀναγκαιότης ἐνταῦθα δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ, ἀλλὰ συγχωνεύεται μετὰ τῆς φύσεώς τῶν πραγμάτων.

Μοιρολογηται (ἀγγλ. Lollards).—Θρησκευτικὴ αἵρεσις διαδοθεῖσα εὐρύτερα μετὰ τῶν Ἄγγλων ἐργατῶν κατὰ τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν τοῖς Κάτω Χώραις, τῇ Φλάνδρᾳ καὶ τῇ Βραβάντῃ, ὅπου τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία εἶχον ἀναπτυχθῆ ἐνωρίς. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἐσηματίσθη κυρίως ἀπὸ κοινότητας ἀγάμων ὑφαντουργῶν, οἱ ὅποιοι ἔζων εἰς εἰδικὸς οἰκίας ἐπὶ κομμουνιστικῶν βάσεων. Ὁλίγον κατόπιν οἱ Μοιρολογηται ἐνεφανίσθησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ κομιτεία τοῦ Νόρφολκ, κέντρον τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας τοῦ ἐρίου ὑπέβη ἐπίσης καὶ κέντρον τῶν Ἄγγλων Μοιρολογητῶν. «Πτωχοὶ ἱερεῖς» πλανώμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐκήρυσσον τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν κοινότητα τῶν ἀγαθῶν καὶ προτρέποντες τὸν λαὸν νὰ μὴ πληρώνῃ εἰς τοὺς κληρικούς οὔτε δεκάτην, οὔτε ἄλλους φόρους καὶ συμβουλευόντες τοὺς δουλοπαροίκους καὶ τοὺς ἄγρότας νὰ ἀποφεύγουν κάθε ἀγγαρείαν χάριν τῶν γαιοκτημόνων. Τὸ 1395 οἱ Μοιρολογηται ἐζήτησαν, δι' αἰτήσεώς των πρὸς τὸ Κοινοβούλιον, μεταρρυθμισιν τῆς ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, δήμευσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς καὶ κατάργησιν τῆς ἀγαμίας τῶν ἱερέων. Ἀλλ' ἡ οἴκησις αὕτη ἀπεκρούσθη.

Ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῶν Μοι-

ρολατρῶν ὑπῆρξεν ὁ Τζὼν Μπῶλ. Προερχόμενος ἐκ τοῦ ἐπαιτικοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκανῶν, τὸ ὅποιον συνεπάθει τὴν αἵρεσιν, ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1381. Ἐκήρυξε κυρίως εἰς τὰς κομιτείας τοῦ Ἔσσεξ καὶ τοῦ Νόρφολκ ἀπὸ τοῦ 1356. Τὸ κήρυγμά του ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἐδίδασκε τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν κατάργησιν τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν. Μόνον τότε, ἔλεγε, θὰ εἶναι ἴσοι οἱ ἄνθρωποι καὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον ἄρχοντες. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι ἀφοῦ κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν. Ὅταν ὁ Ἀδὰμ ἔσκαπτε καὶ ἡ Εὐά ὑφαίνε ποῦ ἦτο ὁ εὐγενής, ἔλεγε. Ὁ Τζὼν Μπῶλ ἐφονεύθη τὸ 1381 κατὰ τὴν καταστολὴν τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος. Τὸ κίνημα τῶν Μοιρολογητῶν ἀπέκτισε μεγάλην σημασίαν, ταυτισθὲν μὲ τὸ ἀγροτικὸν κίνημα καὶ τὴν ἀντιπολίτευσιν τῆς ἀστικῆς τάξεως τῶν πόλεων. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἡττῆς τοῦ 1381 οἱ Μοιρολογηται κατεδιώκοντο θεωρούμενοι ὡς ἐγκληματαῖα. Ἡ τρομοκρατία αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν.

Μοιχεία.—Ἡ παράβασις τῆς συζυγικῆς πίστεως. Ἡ μοιχεία εἶναι σχεδὸν ἀναπόφευκτος συνέπεια τοῦ οὐστηροῦ γάμου, ἤνθησε δὲ καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, ἀφ' ὅτου ἐλεβλήθη ὁ αὐστηρὸς καὶ δυσδιάλυτος—διὰ νομικούς ἢ οικονομικούς λόγους—γάμος, παρ' ὅλας τὰς ἐναντίον τῆς μοιχείας διδασκαλίας τοῦ νόμου, τῆς θρησκείας καὶ τῆς κρατούσης ἠθικῆς. Εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς ὅμως, αὐστηρότερον καταδικάζετο ἢ μοιχεία τῆς γυναικός, διότι αὕτη προσέβαλλε ποικιλοτρόπως τὰ δικαιώματα ἰδιοκτησίας τοῦ ἀνδρός· ἀφ' ἑνὸς μὲν προσέβαλλε τὰ ἐπ' αὐτῆς τῆς συζύγου δικαιώματα ἰδιοκτησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθίστα ἀμφίβολον τὴν πατρότητα τῶν τέκνων, τῶν ὁποίων ἡ συντήρησις ἐπεβάρυνε τὸν ἄνδρα. Νομικὴ ἔκφρασις τῶν ἀπειλήσεων αὐτῶν εἶναι ὅτι ἐνῶ ἡ

μοιχεία τῆς γυναικὸς ἀπετέλει πάντοτε ἀπόλυτον λόγον διαζυγίου, ἢ μοιχεία τοῦ ἀνδρὸς· δὲν εἶναι κἄν λόγος διαζυγίου. Ἀκόμη καὶ οἱ νεώτεροι νόμοι περὶ διαζυγίου (ὡς ὁ ἑλληνικὸς τοῦ 1920), δὲν δέχονται τὴν μοιχείαν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀπόλυτον λόγον διαζυγίου. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ποινικὸς νόμος, ἐπιβάλλει τὴν διαφορὰν, καταδικάζων τὸν μὲν μοιχὸν εἰς φυλάκισιν μέχρις 6 μηνῶν, τὴν δὲ μοιχὸν ἀπὸ 3 μηνῶν μέχρι 2 ἐτῶν.

Κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν τῆς εἰσόδου τῆς γυναικὸς εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ τῆς τάσεως πρὸς ἐξίσωσιν τῶν δύο φύλων, αἱ περὶ μοιχείας ἀντιλήψεις μετεβλήθησαν κατὰ δύο κατευθύνσεις. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἤρξησε τὸ ποσοστὸν τῆς μοιχείας (τῶν γυναικῶν, διότι οἱ ἄνδρες ἦσαν πάντοτε κατὰ τὸ σύνολον σχεδόν), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤρχισε ἡ μοιχεία τοῦ ἀνδρὸς κρινομένη βαθμηδὸν μὲ τὴν αὐτὴν αὐστηρότητα, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ τῆς γυναικὸς, τοῦτο δὲ εὔρε τὴν ἐκφρασίαν του εἰς τὴν νεωτέραν νομοθεσίαν.

Μόλεσχοτ (Ἰάκωβος Ἀλβέρτος Moleschott).—Ἰταλὸς φυσιοδίφης, ὀλλανδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τὸ 1822 καὶ ἀπαθανὼν τὸ 1893. Ἔσπουδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Αἰδελβέργης, τοῦ ὁποίου καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τὸ 1845 ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του ἐπὶ διετίαν ἐν Οὐτρέχτη, καὶ κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Αἰδελβέργην, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1854 τὴν φυσιολογικὴν χημείαν, τὴν ἀνατομίαν καὶ τὴν ἀνθρωπολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξεδηλώθη σφοδρὸς ὑπέρημαχος τοῦ ὕλισμοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του, νὰ φύγῃ ἐκ Γερμανίας καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ζυρίχῃ (1856), ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ. Τὸ 1861, καταλιπὼν τὴν Ζυρίχην, μετέβη εἰς Τουρίνον, ὅπου,

ἀσκῶν τὴν ἰατρικὴν, ἐδίδασκε ταυτοχρόνως καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ.

Ἐξιταλισθεὶς λόγῳ τῆς μακρᾶς ἐν Ἰταλίᾳ παραμονῆς του, ἐκλήθη τὸ 1878 εἰς Ρώμην ὡς καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας. Ἐκτὸς σπουδαίων ὑπομημάτων ἐπὶ ζητημάτων τῆς ἰατρικῆς χημείας καὶ τῆς φυσιολογίας, δημοσιεύθεντων εἰς διαφόρους συλλογὰς καὶ ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ὁ Μόλεσχοτ ἐξέδωκε καὶ τὰ κάτωθι ἔργα: «Φυσιολογία τῶν τροφίμων» (1850, β' ἔκδ. 1859) «Φῶς καὶ ζωὴ» (1856, γ' ἔκδ. 1879) «Κάρολος Ντάρβιν» (1883), «Κυκλοφορία τῆς ζωῆς» (1852 α' ἔκδ. 1887) κ. ἄ.

Ὁ Μόλεσχοτ εἶναι εἰς ἓκ τῶν σπουδαιότερων ἐκπροσώπων τοῦ μηχανικοῦ ὕλισμοῦ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα.

Μολιέρος (Ἰωάννης Βαπτιστῆς Rouquelin ὁ ἐπιλεγόμενος).—Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς (1622—1673). Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἀπὸ τὸ λύκειον Κλερμόν ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νομικῶν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἔλξιν τὴν ὁποίαν ἤσκει ἐπ' αὐτοῦ τὸ θέατρον, ἀφωσιώθη εἰς αὐτό. Τὸ 1643 ἀνέλαβεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μολιέρος τὴν διεύθυνσιν θιάσου τίτλοφορουμένου «Τὸ περίφημον θέατρον» (L' illustre theatre). Ὁ Μολιέρος ἔγραφεν ὁ ἴδιος τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔπαιζεν ὁ θιάσός του. Τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη βαθυτάτων παρατηρήσεων, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐδημιούργησαν πολλοὺς ἐχθρούς, ἐν οἷς καὶ ἡ ἐκκλησία, ἣτις τὸν ἀφώρισε. Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσε κυρίως τὴν μῆνιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μολιέρου εἶναι ὁ «Ταρτοῦφος». Ὁ Μολιέρος ἐσατίρισε δριμύτατα τὴν ὑποκρισίαν τῶν μεσαίων καὶ ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Ὁ «Φιλάργυρός» του εἶναι μία παραστικωτάτη εἰκὼν τοῦ πάθους τῆς φιλαργυρίας.

Μολότωφ (Βατσεσλάβ Μιχαήλοβιτς, Σκρίάμπιν).—Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ τοῦ Ε.Σ.Σ.Δ.,

γεννηθείς τὸ 1890. Ἐσπούδασεν ἐν Καζάν ὅπου ἤρχισεν ἐργαζόμενος εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ὀργανώσεις. Τὸ 1909 συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, μετὰ δὲ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς του ἐξωρίσθη εἰς τὸ κυβερνεῖον Βολόγκντα, ὅπου ἀνέπτυξεν ἔντονον ἐπαναστατικὴν δρασὶν μεταξύ τῶν ἐκεῖ σιδηροδρομικῶν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐξορίας μετέβη εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ οἰκονομολογικὸν τμῆμα τοῦ πολυτεχνείου. Βραδύτερον εἰργάσθη ὡς γραμματεὺς τῆς συντάξεως τῆς «Πράβντας». Τὸ 1914 ἐργαζόμενος ἐν Μόσχᾳ συνελήφθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἰρκούτσκην, ὅποθεν ἐδραπέτευσε καὶ μετέβη εἰς τὸ Καζάν. Τὸ 1916 ἐγένετο μέλος τοῦ ρωσικοῦ γραφείου τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος.

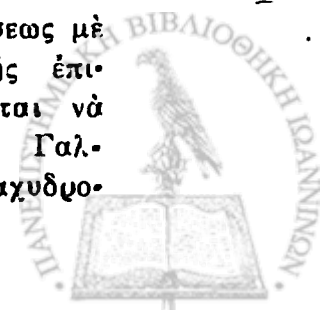
Κατὰ τὴν περίοδον τῆς φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως ἦτο μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ σοβιέτ τῆς Πετροπόλεως, κατὰ δὲ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν (1917) μέλος τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ 1919 ἐγένετο πληρεξούσιος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς πανσοβιετικῆς κεντρικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Βόλγα. Τὸ 1920 ἐξελέγη γραμματεὺς τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Οὐκρανίας, τὸ δὲ 1921 μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ρωσικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τὸ 1924 εἶναι μέλος τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ 1926 μέλος τοῦ προεδρείου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς. Τὸ 1930 ἐγένετο πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ τῆς ΕΣΣΔ, ἦτοι πρόεδρος τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως.

Μοναδολογία (γερμ. Monadenlehre).—Τὸ σύστημα τοῦ *Λειβνιτίου* (βλ.λ.) κατὰ τὸ ὅποσον ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἐκ «μονάδων», ἧς οὐσιῶν ἀπλῶν, αὐτοτελῶν, ἀμεταβλήτων, ἀνευ

ἐπιδράσεως ἐπ' ἀλλήλας, ἔχουσῶν τὴν δύναμιν τῆς παρασιτάσεως, διαφερούσῶν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς παραστατικῆς αὐτῶν δυνάμεως καὶ ἀποτελουσῶν τὰς ἀκτινοβολίας τῆς κυρίας μονάδος, δηλαδὴ τοῦ θεοῦ. Διὰ τῆς παραδόξου ταύτης καὶ ἀνεξελέγκτου μεταφυσικῆς θεωρίας ὁ Λειβνίτιος προσπαθεῖ νὰ ἄρῃ τὰς δυσκολίας τοῦ δυϊσμοῦ, ὅστις παραδέχεται ὕλην καὶ πνεῦμα καὶ νὰ συμβιβάσῃ τὴν μηχανικὴν μὲ τὴν τελολογικὴν θεωρίαν.

Μονακό.—Κρατίδιον τῆς Εὐρώπης ἔχον ἑκτασιν 22 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν μόλις 24.000. Ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον πριγκηπᾶτον ἐπὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, παρὰ τὰ γαλλικὰ σύνορα καὶ ἐπὶ τῆς λεγομένης Κυανῆς Ἀκτῆς (côte d'Azur). Ἔχει τρεῖς κυρίως εἰπεῖν πόλεις, ἠνωμένας εἰς μίαν κοινότητα: τὸ Μονακό, τὴν Κονταμίν καὶ τὸ περιώνυμον χαρτοπαικτικὸν κέντρον, τὸ Μόντε Κάρλο. Φημίζεται διὰ τὸ ἠπιώτατον κλίμα του· ἡ κατωτέρα θερμοκρασία φθάνει μόλις τοὺς 10°. Εὐδοκίμοῦν ἐν αὐτῷ τὰ ἐλαιόδενδρα, αἱ λεμονεαὶ καὶ τὰ λοιπὰ ἐσπεριδοειδῆ. Κύριον προϊόν εἶναι τὰ ὀπωρικὰ καὶ τὰ ἀρώματα.

Κατὰ τὸν συνταγματικὸν του χάρτην (τοῦ ἔτους 1911) τὸ Μονακό εἶναι μοναρχία κληρονομικὴ. Ὁ πρίγκηψ τοῦ Μονακό διοικεῖ ἀρκετὰ ἀπολυταρχικῶς ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον—εἶδος Βουλῆς—μὲ νομοθετικὰ καθήκοντα. Τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ 15 μελῶν, ἐκλεγομένων ἀνὰ τετραετίαν. Ἡ ἀπολυταρχικὴ διοίκησις τοῦ πρίγκηπος, ὅστις εἶναι καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων μετόχων τοῦ χαρτοπαιγνίου τοῦ Μόντε-Κάρλο, προυκάλεσε τελευταίως τὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Λόγω τῆς γεινιάσεως μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιβολῆς αὐτῆς, τὸ Μονακό δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προεκτορῶν τῆς Γαλλίας, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ταχυδρο-

μική και τελωνειακή ἔνωσης.

Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μασσαλίας—Γενούης, εἶναι δὲ ἀξιομνημόνευτος διὰ τὸ περίφημον ὠκεανογραφικὸν μουσεῖον τῆς, τὸ ὁποῖον διαθέτει καὶ εἰδικὸν ἐργαστήριον διὰ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βυθοῦ τῶν μεγάλων θαλασσῶν.

Τὸ Μοναχὸ ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος καὶ κατόπιν ἦτο κτῆσις τῆς Γενούης. Ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητον πριγκηπᾶτον μόλις τὸ 1817, περιελθὼν κατόπιν διὰ γάμου εἰς τὸν κόμιτα τοῦ Γκουαγιὸν ντὲ Μαντιγιόν. Τὸ Μοναχὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο διπλάσιον σχεδόν, ἀλλὰ τὸ 1871 παρεχωρήθη μέρος αὐτοῦ (περὶ τὰ 20 τ. χλμ.), ἐν εἴδει ἀποζημιώσεως, εἰς τὴν Γαλλίαν.

Μοναρχία.— Πολίτευμα, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν κατέχει ἓν μόνον πρόσωπον, ὁ μονάρχης. Ἡ μοναρχία διακρίνεται ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας, εἰς κληρονομικὴν καὶ εἰς αἰρετὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουσίας εἰς ἀπόλυτον καὶ εἰς περιορισμένην. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπεκράτησε σχεδὸν ἀπολύτως ἡ μορφή τῆς κληρονομικῆς μοναρχίας, καθ' ἣν τὸ στέμμα περιέρχεται διαδοχικῶς εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ μονάρχου. Διάφορος κατὰ χώρας εἶναι ἡ σειρά τῆς διαδοχῆς. Ἐπικρατοῦσα εἶναι ἡ καὶ ἄρρενογονίαν διαδοχή, καθ' ἣν τὸν μονάρχην διαδέχεται ὁ πρῶτος υἱὸς του, ἢ ἀλλοτρίου ἀρρενογενεῖς ὁ ἀδελφὸς ἢ ἄλλος ἄρρενον συγγενῆς. Εἰς τινὰς ὁμως χώρας, τὸν μονάρχην διαδέχεται ὁ πρωτότοκος, ἄρρεν ἢ θῆλυς ἀδιακρίτως. Εἰς τὴν αἰρετὴν μοναρχίαν, μετὰ πᾶσαν χρείαν τοῦ θρόνου ὁ μονάρχης ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ὀρισμένων ὀργάνων τῆς πολιτείας.

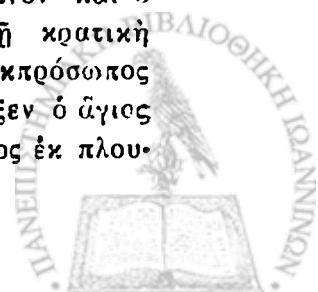
Ἀπόλυτος μοναρχία ὑπάρχει ὁσάκις ὁ μονάρχης κυβερνᾷ κατὰ βούλησιν, μὴ ὑποκείμενος εἰς οὐδένα νομικὸν περιορισμὸν καὶ κατὰ κανόνα ἄνευ Συν-

τάγματος. Ἡ περιορισμένη μοναρχία διακρίνεται εἰς συνταγματικὴν καὶ εἰς κοινοβουλευτικὴν. Καὶ αἱ δύο μορφαὶ τῆς περιορισμένης μοναρχίας ἔχουν τὸ κοινὸν γνώρισμα ὅτι ὁ μονάρχης δεσμεύεται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, αἱ δὲ πράξεις του δὲν ἔχουν ἰσχὺν ἂν δὲν εἶναι προσυπογεγραμμέναι ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ. Ἡ διαφορὰ ὁμως ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι εἰς μὲν τὴν Συνταγματικὴν μοναρχίαν οἱ ὑπουργοὶ ἐκλέγονται ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ μονάρχου, εἰς δὲ τὴν κοινοβουλευτικὴν ὑπὸ τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας (βλ. *κοινοβουλευτισμός*). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ κοινοβουλευτικὴ μοναρχία λέγεται καὶ βασιλευσμένη δημοκρατία. Ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1843 ἴσχυεν ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, κατόπιν ἡ Συνταγματικὴ, ἀπὸ τοῦ 1864 δὲ ἡ κοινοβουλευτικὴ.

Μοναστήριον.— Βλ. *Μοναχισμός*.

Μονάτ (Πέτρος Monatte).— Γάλλος ἀναρχικὸς καὶ ἦτα κομμουνιστής. Μετέσχε τοῦ ἀναρχικοῦ συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ τὸ 1907. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐστράφη πρὸς τὸν ἐπαναστατικὸν συνδικαλισμὸν, τοῦ ὁποῦ ἐγένετο εἰς ἓκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Γενικῆς συνομοσπονδίας ἐργατῶν. Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον προσεχώρησεν ἓκ τῶν πρώτων εἰς τὸ Γαλλικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα καὶ ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἐνωτικῆς Γενικῆς συνομοσπονδίας τῶν ἐργατῶν.

Μοναχισμός.— Ἡ ἔφεσις τῆς φυγῆς ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ ἤρχισεν ἐντεινομένη ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 3ου αἰῶνος, ἀφοῦ ἤδη ἡ Ἐκκλησία εἶχε συμμαχήσει μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον καὶ ὁ χριστιανισμὸς εἶχε καταστῆ κρατικὴ θρησκεία. Ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ κινήματος τούτου ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος. Καταγόμενος οὗτος ἐκ πλου-

σιωτάτης οικογενείας τῆς ἄνω Αἰγύπτου, ἀπεφάσισε περὶ τὸ 270 περίπου νὰ διανείμῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ του καὶ ν' ἀποσυρθῆ εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ ζήσῃ ἐκεῖ βίον ἀναχωρητοῦ. Ἡμισυ αἰῶνα βραδύτερον, τὸ 320 περίπου, ὁ μαθητῆς του Παχώμιος συνεκέντρωσε τοὺς διεσπαρμένους ἀναχωρητὰς καὶ ἱδρυσεν ἐπί τινος νήσου τοῦ Νείλου, τὸ πρῶτον κοινόβιον, ὁρίσας αὐστηροτάτους κανόνας: παραίτησιν ἀπὸ κάθε ἀτομικῆν ἰδιοκτησίαν, ὑποχρέωσιν χειρωνακτικῆς ἐργασίας, κοινὰ γεύματα, ἀπόλυτον ὑπακοήν πρὸς τὸν ἡγούμενον καὶ ἀσκητισμόν.

Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἰστορίας τοῦ μοναχισμοῦ οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ μοναχαὶ δὲν ἀπετέλουν τμήμα τοῦ καθαρῶτος κλήρου. Ἦσαν λαϊκοί. Μέγας ἀριθμὸς ἐξ αὐτῶν ἦταν ἀκόμη καὶ νυμφευμένοι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ μοναστήρια ἦσαν ἀποικίαι εὐσεβῶν ἀνθρώπων σιτηρίζοντα ἐπὶ τῆς κοινοκτημοσύνης. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰῶνος ὁ γάμος ἐθεωρήθη ὡς κατωτέρα κατάστασις ἐν τῇ χριστιανικῇ ζωῇ. Ἐν τούτοις, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα οἱ γάμοι δὲν ἦσαν σπάνιοι μετὰ τῶν κοινοβιτῶν. Μόνον βραδύτερον ἡ ἀγάμία κατέστη ἀπόλυτος κανὼν τῆς μοναστικῆς ζωῆς. Ἡ μεγάλη ἐκτίμησις, τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς τὸν ἀσκητισμόν καὶ ὁ κίνδυνος νὰ ἴδουν τὸν θεσμόν τῆς κοινοκτημοσύνης διαλυόμενον συνεπέλα τῆς αὐξήσεως τῶν οἰκογενειῶν, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιβολὴν τοῦ γενικοῦ κανόνος τῆς ἀγαμίας.

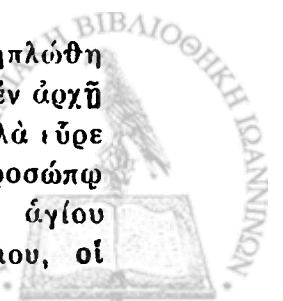
Ἡ θεμελιώδης ἰδέα, ἡ ὁποία ἐδέσποσε τοῦ μοναχισμοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις τῆς πλήρους ἀποχῆς ἀπὸ ὅλων τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ρευμάτων, τὰ ὁποία συνδέουν τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ τὸ κακόν, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀτομικῆν ἰδιοκτησίαν, τὴν οἰκυγένειαν, τὸ κράτος, τὰς σχέσεις ἐξαρτήσεως κ.τ.λ.

Εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, ὅπου αἱ κομμουνιστικαὶ παραδόσεις ἦσαν ἀκό-

μη πολὺ ἰσχυραί, τὸ σύστημα τῶν κοινοβίων ἀνεπτύχθη ταχέως. Ἐκεῖθεν ἐξηπλώθη εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Κοπαδοκίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κοινοβίων ηὔξησεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἐπεχείρησε νὰ λάβῃ μέτρα κατὰ τῆς ἐπιδημίας ταύτης, ματαίως ὁμως. Ἐπίσης μετὰ τῶν χριστιανῶν συγγραφέων πολλοὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἐπιδημίας τοῦ νέου τούτου κινήματος, τὸ ὁποῖον ἐθέαρον, ὄχι ἀδίκως, ὡς ἀπειλὴν ἀντιπολιτευσέως κατὰ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Ἀλλά, ἐπειδὴ οἱ κοινοβίται δὲν κατεπολέμουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ αἰἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἔβλεπον ὅτι ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τῶν ἦτο ἡ δι' εἰρηνικῶν μέσων πραγματοποίησης τοῦ ἰδεώδους τοῦ πρωτογόνου χριστιανισμοῦ, ἐν τέλει ἔτυχεν ἐπιδοκιμασίας ἢ προσπάθειά των. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον ἐπεδοκίμασαν τὸ νέον κίνημα καὶ εὗρον εἰς τὰς σχολὰς τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς τοὺς Αἰγυπτίους Θεραπευτὰς καὶ εἰς τὰς πρώτας χριστιανικὰς κοινότητας τὰ πρότυπα τοῦ μοναχισμοῦ.

Πολλοὶ χριστιανοί, προερχόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς ἐργαζομένας τάξεις, κατέφυγον εἰς τὰ μοναστήρια. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἐν Ἀφρικῇ οἱ περισσότεροὶ τῶν μοναχῶν ἦσαν δοῦλοι, ἀπελεύθεροι, χωρικοὶ καὶ τεχνῖται. Μολονότι ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος ἀντετίθετο εἰς κάθε λαϊκὸν κίνημα, ἐνίσχυε τὸ μοναστικὸν σύστημα διὰ νὰ ἐξασθενήσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τοῦ ἐφάνοντο ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνοι ἐντὸς τῶν μοναστηρίων παρὰ ἐκτὸς αὐτῶν.

Τὸ κοινοβιακὸν σύστημα ἐξηπλώθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Δύσιν ὅπου ἐν ἀρχῇ συνήνησεν ἐχθρότητα τινα. Ἀλλὰ ἔγρε θερμοῦς ὑπερασπιστὰς ἐν τῷ προσώπῳ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἁγίου Ἀμβροσίου καὶ ἁγίου Ἰερωνύμου, οἱ

Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἰδρυμάτων τοῦ Μονάχου πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὸ βασιλικὸν θέατρον, τὴν παλαιὰ πινακοθήκην, τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα, τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, τὸ μουσεῖον γλυπτικῆς, τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον, τὸ πανεπιστήμιον, τὸ πολυτεχνεῖον κλπ. Ἡ ἐθνικὴ βιβλιοθήκη περιλαμβάνει 1 1)2 ἑκατομ. τόμων καὶ 50 χιλ. χειρόγραφα. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πανεπιστημίου ἔχει 800 χιλ. τόμους. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων βιβλιοθηκῶν ὑπάρχουν καὶ 10 ἄλλαι περιλαμβάνουσαι περὶ τὸ 1 ἑκατομ. τόμους.

Ἐκ τῶν οἰκονομικῶν κλάδων ἰδιαιτέρως ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ βιομηχανία. Πρὸ τῆς κρίσεως ἐλειτούργουν ἐκεῖ περὶ τὰ 300 ἐργοστάσια μὲ 60 χιλ. περίπου ἐργάται. Ἡκμαζε κυρίως ἡ μεταλλουργία, ἡ παραγωγή ζύθου καὶ ἡ βιομηχανία διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐργαλείων. Τὸ Μόναχον εἶναι σπουδαῖος κόμβος τῶν σιδηροδρομικῶν καὶ ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Μεταπολεμικῶς, ὑπῆρξε τὸ θέατρον σοβαρῶν πολιτικῶν γεγονότων: στάσεων καὶ διαφόρων κινήματων. Σήμερον ἀκόμη, παρὰ τὸ αὐστηρῶς συγκεντρωτικὸν σύστημα τοῦ Βερολίνου, ἐξακολουθεῖ νὰ παίζη σπουδαῖον πολιτικὸν ρόλον.

Μοναχός.— Βλ. λ. *Μοναχισμός*.

Μονζι (Ἀνατόλιος ντε Mongie).— Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1876. Τὸ 1913 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, τὸ 1925 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ κατόπιν τῆς Παιδείας καὶ τὸ 1926 τῶν Δημοσίων Ἐργῶν. Ἐκτοτε, μέχρι τοῦ 1933, ἐπανῆλθε πολλάκις εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας (μετονομασθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς ὑπουργεῖον Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως) εἰς διαφόρους κυβερνήσεις, τῶν κομμάτων τῆς ἀριστερᾶς. Διετέλεσεν ἐπίσης πρῶτος πρεσβευτὴς ἐν Μόσχᾳ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, μετέβη δὲ καὶ πάλιν εἰς Μόσχαν ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ καὶ

συνετέλεσεν εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν γαλλοσοβιετικῶν σχέσεων. Ἐργασθε: «Συμβολὴ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» (1919), «Σχόλια εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κάουτσκου» (1920) τὸ σχετικὸν μὲ τὰ αἷτια τοῦ πολέμου, «Γαλλογερμανικαὶ συζητήσεις περὶ τοῦ πολεμικοῦ χρέους» (1922), «Ἐγχειρίδιον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως» (1930) κ. ἄ.

Μονισμός ἢ **ἐνισμός** (λατ. monismus). — Καλεῖται οὕτω ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *δυϊσμόν* (βλ. λ.) ἡ μεταφυσικὴ θεωρία ἡ ἐξηγοῦσα τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ σύμπαντος ὁλοκλήρου διὰ τῆς παραδοχῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς, διὰ μιᾶς καὶ μόνης οὐσίας, τῆς ὕλης ἢ τοῦ πνεύματος. Καὶ ἂν μὲν ἡ οὐσία αὐτὴ εἶναι ἡ ὕλη, ὁ *μονισμός* καλεῖται *ὕλιζων μονισμός*, ἂν δὲ τὸ πνεῦμα ἰδανίζων *μονισμός*. Τόσον ὁ *ὕλισμός* (βλ. λ.) λοιπόν, ὅσον καὶ ὁ *ἰδεαλισμός* (βλ. λ.) εἶναι *μονιστικαὶ θεωρίαι*, διότι κατ' ἀμφοτέρας μία εἶναι ἡ πρωταρχικὴ οὐσία καὶ αἰτία τῶν ὄντων καὶ τῶν γιγνομένων. Κατὰ τὸν ὕλιστικὸν *μονισμόν* πρωταρχικὸν στοιχεῖον τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ὕλη, ὅτι δὲ καλοῦμεν πνεῦμα ἀποτελεῖ ἐπιφαινόμενον τῆς ὕλης, καθοριζόμενον ὑπ' αὐτῆς.

Κατὰ τὸν ἰδεαλιστικὸν *μονισμόν*, ἀντιθέτως πρωταρχικὸν στοιχεῖον τῆς υπάρξεως εἶναι τὸ πνεῦμα, ὁ δὲ ὕλικός κόσμος, τὸν ὁποῖον βλέπομεν εἶναι ἀπλῆ ἐξαντικειμενίκευσις τοῦ πνεύματος, ἢ ὑποκειμενικὴ προβολή. Σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ὕλιστικοῦ *μονισμοῦ* εἶναι ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Δημόκριτος, οἱ ὕλισται τοῦ γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ (Λαμετρί, Νε' Ὀλμπάκ, Καμπαφίς κλπ.), ὁ Καϊκελ κ. ἄ. Ἐκ δὲ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἰδεαλιστικοῦ *μονισμοῦ* σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Μπέρκλεϋ, ὁ Ἐγγελοσ κλπ.

Μονογαμία.— Οἰκογενειακὸν σύστημα προερχόμενον ἐκ τῆς κατὰ ζευ-

γος οικογενείας αποτελοῦν τὴν κυτταρικήν μορφήν τῆς πολιτισμένης κοινω- νίας. Μεταβατική μορφή ἀπὸ τὸν ὁμα- δικὸν γάμον εἰς τὴν μονογαμίαν ὑπῆρ- ξεν ἡ ζευγαρωτὴ οἰκογένεια, χαρακτη- ριστικὸν ὀλοκλήρου τῆς βαρβαρικῆς περιόδου, κυρίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὸ κλασσικὸν ἔδαφος τῆς κατὰ ζεῦγος οἰ- κογενείας. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτρο- φίας εἰς τοὺς νομαδικοὺς λαοὺς, ἡ ἐγ- κλιματισίς των εἰς διάφορα μέρη καὶ ἡ φυσιολογικὴ αὔξησις τοῦ οἰκογενεια- κοῦ πλούτου, ἐγέννησαν παραλλήλως μὲ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν, τὸ πα- τρικὸν δίκαιον καὶ τὴν δουλείαν τῆς γυναικός, καταστάσις ὄργανον τῆς ἀν- δρικής ἀσελγείας. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη ὑ- πῆρξε βραδεία καὶ συνέπεια τῆς ἐξε- λίξεως καὶ τῆς προόδου τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε τὴν αὔ- ξησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁ πλη- θυσμὸς ἤϊξαν ἐπὶ τοσοῦτον αἱ σχέσεις τῶν φύλων ἔχανον τὸν ἀθῶον πρωταρ- χικὸν χαρακτῆρα καὶ παρουσιάζοντο εἰς τὰς γυναῖκας ἐξευτελιστικαὶ καὶ καταπιεστικαί. Συνεπῶς αἱ γυναῖκες ἐ- πεζήτουν τὴν ἀνάπαυσιν διὰ τοῦ προ- σωρινοῦ κατ' ἀρχάς, τοῦ διαρκοῦς κα- τόπιν γάμου μὲ ἓνα μόνον ἄνδρα ἢ διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀγνείας. Ἡ ἀγνεία κατὰ τὸν Ἐνγκελς, εἶναι μία μυστικο- παθῆς ἔκφρασις τῆς ποινῆς, τὴν ὁποίαν πληρώνει ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἀπαλλαγῆν τῆς παλαιᾶς κοινοκτημοσύνης τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν ἀποκτήσῃ τὸ δίκαιωμα τὴν ἀνήκῃ εἰς ἓνα μόνον ἄνδρα. Καὶ μόνον ἀφοῦ αἱ γυναῖκες ἐπέρασαν τὸ μεταβατικὸν τοῦτο στάδιον, ἠδυνήθησαν οἱ ἄνδρες νὰ εἰσαγάγουν τὴν σύστηράν μονογα-μίαν καὶ νὰ κατοχυρώσουν τὰ περιου- σιακά των δικαιώματα εἰς ὄφελος τῶν τέκνων των, ἐξασκοῦντες τὴν ἐλευθέραν πατρικὴν ἐξουσίαν.

«Κατ' ἀρχάς, ἡ λέξις οἰκογένεια δὲν ἐσήμαινε τὴν ἰδανικὴν σύνθεσιν οἰ- κηματοκτικότητος καὶ οἰκιακῶν ἀσχο- λιῶν, κατὰ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν. Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο

οὔτε περὶ τοῦ ἐλευθέρου ζεύγους καὶ τῶν τέκνων του, ἀλλὰ περὶ δούλων μόνον. *Familius* ἔκαλεῖτο ὁ οἰκέτης, ὁ οἰκιακὸς δούλος καὶ *familia* εἶναι τὸ σύνολον τῶν δούλων τῶν ἀνηκόντων εἰς ἓνα κύριον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Γαίου ἡ λέξις *familia* ἐσήμαινε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν. Ὁ ὄρος ἐφευ- ρέθη ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους διὰ νὰ χαρα- κτηρισθῇ ὁ νέος κοινωνικὸς ὄργανισμὸς (γυνή, τέκνα καὶ ἀριθμὸς δούλων) ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἀνὴρ, μὲ πατρικὴν ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόμου» (Ἐνγκελς). «Ἡ νεωτέρα οἰκογένεια, λέγει ἀφ' ἐτέ- ρου ὁ Μάρξ, περιέχει ὄχι μόνον λεί- ψανα δουλείας, ἀλλὰ καὶ δουλοπρακίαις, διότι ἔχει ἐκ καταγωγῆς σχέσιν πρὸς τὰς γεωργικὰς ὑπηρεσίας. Περιλαμβά- νει ἐν μικρογραφίᾳ ὅλας τὰς ἀντιθέσεις ἐκείνας, οἷτινες βραδύτερον ἀνεπτύχθη- σαν εὐρύτερον εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ κράτος».

Ἡ μονογαμία εἶναι μία τῶν ἐνδεί- ξεων τοῦ πολιτισμοῦ. Στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς ἀτο- μικῆς ἰδιοκτησίας, ἡ ὁποία περιῆλθεν εἰς αὐτόν. Διακρίνεται τῆς κατὰ ζεῦγος οἰκογενείας κατὰ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν διάρκειαν τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ, τὸν ὁ- ποῖον δὲν δύνανται νὰ διαλύσουν, οἰκείᾳ βουλήσει, τὰ δύο μέρη. Κατὰ κανόνα, δίκαιωμα διαλύσεως τοῦ γάμου ἔχει μόνον ὁ ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ καὶ τὸ δίκαιωμα τῆς πολυγαμίας. Ὁ Ναπολε- όντειος κῶδιξ παραχωρεῖ εἰς τοὺς ἄν- δρας τὸ προνόμιον νὰ διατηρῶσιν ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην παλλακίδα, ἐν ᾗ ἀφ' ἐτέρου ἡ ἀπιστία τῆς γυναικὸς θεωρεῖται μοιχεία καὶ περίπτωσις δια- λύσεως τοῦ γάμου. Ἐξυπακούεται ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες πληρώνουσι τοὺς συζύ- γους των μὲ τὸ ἴδιον νόμισμα, ἐν τῷ κρυπτῷ ὅμως.

Παραλλήλως πρὸς τὴν μονογαμίαν ἐ- πικρατεῖ καὶ ὁ ἑταιρισμὸς, ἐπιβίωσις τοῦ ὁμαδικοῦ γάμου, λαβοῦσα κατὰ και- ροὺς διαφόρους μορφὰς καὶ συνυφα-

σμένη με τὸ μονογαμικὸν οἰκογενειακὸν σύστημα. Ὁ ἐταιρισμὸς ἐπίσης προέρχεται καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς συνηθείας τοῦ νὰ παραδίδωνται αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποκτήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀγνείας. Ἡ παράδοσις ἐπὶ χρήμασιν ἦτο κατ' ἀρχὰς θρησκευτικὴ πράξις, τὰ δὲ εἰσπραττόμενα χρήματα περιήρχοντο εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ναῶν. Πρῶται πόρνοι ἦσαν αἱ ἱερόδουλοι εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ἀφροδίτης ἐν Κορίνθῳ, τῆς Ἀναΐτιδος ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ εἰς τοὺς Ἰνδικοὺς ναοὺς, ὅπου ἀπεκλήθησαν «μπαγιαντέραι». Ἡ παράδοσις ὄλων τῶν γυναικῶν εἰς ὄλους τοὺς ἄνδρας, καὶ τοὺς ἱερεῖς κατ' ἀρχὰς, ἀντεκατεστάθη κατόπιν διὰ τῆς παραδόσεως τῶν ἱεροδούλων εἰς τοὺς ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι ἐξεπροσώπουν ὄλους τοὺς ἄνδρας, ἐνῶ αἱ ἱερόδουλοι ἀντιπροσώπευον ὄλας τὰς γυναῖκας. Ἡ πορνεία ἐμφανίζεται μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς μισθωτῆς ἐργασίας.

Τὸ κατ' ἔξοχὴν πρότυπον τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια, διότι ἡ φυλὴ ἦτο γεωργικὴ καὶ ἠνόητος τὴν μετάβασιν τῆς γυναικὸς εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἡ Ἀθηναία ἀντιθέτως πρὸς τὴν Ἑλληνίδα τῆς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς (ἡ ὁποία ἀπελάμβανε μεγάλης ἐκτιμήσεως, μολονότι ὁ ἀνὴρ εἶχεν ἀποκλειστικῶς τὸ δικαίωμα τῆς πολυγαμίας, διότι δὲν εἶχε παρέλθει καὶ πολὺς καιρὸς ἀπὸ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ μητρικοῦ δικαίου) ἐστερεῖτο παντὸς δικαιώματος καὶ ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου. Ὁ Εὐριπίδης τὴν ὀνομάζει «οἰκούρημα». Ἀντιθέτως ἡ Σπαρτιάτις, ἀπελάμβανε τιμῆς καὶ δικαιωμάτων, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξαλειφθῆ τὸ μητρικὸν δίκαιον καὶ ἐπεκράτει ἡ κατὰ ζεύγος οἰκογένεια, διαλυομένου συνηθέστατα τοῦ γάμου λόγῳ στεριότητος. Ἡ μοιχεία δὲ ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα, συχνάκις δὲ προσεκαλοῦντο «ἐπιβήτορες» ὅταν ὁ σύζυγος ἦτο στείρος. Ἐκτιμήσεως γενικῶς ἀπελάμβανον μόνον αἱ Σπαρτιάτιδες καὶ αἱ Ἀθηναῖαι καὶ λοιπαὶ ἑταῖραι. Ἡ πλειοψη-

φία ὅμως ἐλευθέρων γυναικῶν ἐδημιούργησε τὴν ἀγοράσιμον γυναῖκα, ὃ δὲ Σόλων τὸ 561 π.Χ. ἱδρυσεν τοὺς πρώτους γυναικωνίτας ἐλευθέρων γυναικῶν, τὰ πρῶτα δηλαδὴ πορνεία.

Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις αἱ γυναῖκες ἦσαν περισσότερον σεβασταί. Οὗτοι ἐξασφάλιζον τὴν πίστιν τῶν συζύγων τῶν διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐπ' αὐτῶν. Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἡ μονογαμία ἐτηρεῖτο αὐστηρῶς ἡ δὲ παράβασις τῆς συζυγικῆς πίστεως παρὰ τῆς γυναικὸς καὶ ἡ μοιχεία ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα καὶ ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς διαπομπέσεως καὶ τοῦ λιθοβολισμοῦ. Ἡ ἐπικράτησις τοῦ χριστιανισμοῦ, παρ' ὅλας τὰς δισκηρύξεις τῆς ἰσότητος τῶν φύλων («οὐκ ἐνὶ ἄρρεν οὐδὲ θῆλυ») δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβάλλῃ τὸ οἰκογενειακὸν σύστημα, ἐφ' ὅσον τὴν μὲν γυναῖκα θεωρεῖ ἀκάθαρτον, τὴν δὲ ἰδιοκτησίαν ἀφήνει ἄθικτον εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀρχούσης τάξεως. Ἡ ὑποχρέωσις ἐξ' ἄλλου τοῦ καθολικοῦ κλήρου νὰ μὴ νυμφεύσεται προεκάλεσε τεραστίαν ἐξαχρείωσιν τῶν ἡθῶν, τῶν κληρικῶν ἐφαρμοζόντων εἰς εὐρυτάτην κλίμακα τὴν πολυγαμίαν, τῶν δὲ γυναικῶν ἐκπεσοῦσῶν εἰς τὸν χειρότερον ἐταιρισμόν. Ἡ θέσις τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας ὑπέστη κλονισμόν. Ἦλθεν ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ ἱερωμένοι ἐπλήρωνον ἐπισήμως παλλακιδικὸν φόνον. Οἱ φεουδάρχαι ἐξηκολούθουν νὰ διεκδικοῦν τὸν παρθενικὸν τόκον ἀπὸ τὰς δουλοπαροίκους γυναῖκας (δικαίωμα πρώτης νυκτός). Μεταξὺ τῶν φεουδαρχικῶν οἰκογενειῶν ἐφηρμόζετο ἡ πολυγαμία ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τοῦ ἔρωτος θεωρουμένου εὐχαρίστου καθήκοντος.

Ἡ Ἀναγέννησις καὶ τὸ κίνημα τοῦ Λουθήρου καὶ ἡ προσπάθεια τῶν γυναικῶν ν' ἀπαλλαγοῦν τοῦ ἐξευτελισμοῦ ν' ἀνήκουν εἰς ὄλους τοὺς ἄνδρας, τὸ γεγονός ὅτι οἱ διαμαρτυρόμενοι κληρικοὶ ἐνυμφεύοντο καὶ ἡ δημιουργία τῆς ἀνερχομένης ἀστικῆς τάξεως, στηριζομένης ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας,

ἐπέφερε τὴν στερέωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία περιεβλήθη τὸν μανδύαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς χρηστότητος καὶ ὑπῆρξεν ὁ μοχλὸς καὶ ὁ πυρὴν τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀλλαγὴ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, κατότιν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ σημειομένου ἐκφυλισμοῦ τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνερχομένου προλεταριάτου, μετέβαλε τὸν πατριαρχικὸν χαρακτῆρα τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας, λόγῳ τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπορροφήσεως τῆς γυναικὸς εἰς τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπικράτησιν τῆς μονογαμίας ὑπὸ τὸ καπιταλιστικὸν καθεστῶς ἀναπτύσσεται καὶ ἡ πορνεία, διατηρουμένη διὰ νόμου ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ἀποδίδουσα εἰσοδήματα εἰς αὐτό.

Καταργουμένης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἡ μονογαμία, ἀπὸ θεσμοῦ ἐκ μεταλλευτικοῦ θὰ μεταβληθῆ εἰς πραγματικὸν στοιχεῖον προόδου τῆς ἀνθρωπότητος, ἀκριβῶς θὰ βασιζέται ἐπὶ τῆς φυσικῆς κλίσεως καὶ θ' ἀποδώσῃ τὸν ἀνδρῶπον, ἄνδρα ἢ γυναῖκα, εἰς τὴν πάλην του ἀποκλειστικῶς ἐναντίον τῆς φύσεως. Ἡ μονογαμία εἶναι ἡ ὑποταγὴ τοῦ γυναικείου φύλου εἰς τὸ ἄρρεν ἢ κήρυξις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο φύλων. Περικλείει ὅλας τὰς κοινωνικὰς ἀντιθέσεις καὶ ἀποτελεῖ τὸν θεσμόν ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκδηλοῦται διὰ πρώτην φορὰν ἡ καταπίεσις ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου.

Μονομαχία.—Καλεῖται οὕτω ἡ ἀμοιβαίως συμφωνηθεῖσα αὐτοδικία ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων κανόνων. Λείψανον ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἔχει σήμερον σχεδὸν ἀτονήσει. Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἦτο σύνηθες τὸ ἔθ.μον τῆς μονομαχίας τῶν ἀρχηγῶν ἢ ἐκπροσώπων δύο ἐμπολέμων ἐθνῶν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀντὶ πολέμου καὶ ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι ἡ νίκη τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν μονομάχων θὰ ἐσήμαινε καὶ νίκην τοῦ

ἔθνους του. Ἀργότερον, κυρίως ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐγένοντο καὶ ὁμαδικαὶ «μονομαχίαι» πρὸς τιμὴν θανόντος ἀρχηγοῦ. Κατόπιν αἱ μονομαχίαι ἔλαβον χαρακτῆρα θεαματικὸν καὶ ἐγένοντο κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων. Ἡ νίκη τοῦ Τραϊνοῦ π.χ. ἐορτάσθη μὲ τὸ πρωτοφανὲς θέαμα ἐορτῆς κατὰ τὴν ὁμοίαν ἐμονομάχησαν εἰς κοινὴν θέαν 10.000 μονομάχων. Τὸ ἔθος τοῦτο τὸ ἐκκληρονόμησαν οἱ Βυζαντινοί, διοργανώσαντες συστηματικὰς μονομαχίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἡ μονομαχία διὰ λόγους τιμῆς, πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ προσβληθέντος, ὅστις καὶ προεκάλει τὸν ἀντίπαλόν του, ἐχρησιμοποιήθη εὐρύτατα ὑπὸ τῶν εὐγενῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἐν τῇ Δύσει κυρίως. Εἰδικῶς ὀριζόμενοι ἐκατέρωθεν μάρτυρες, παρηκολούθουν τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν αὐστηρῶν κανόνων τῆς μονομαχίας τῶν βασιζομένων ἐπὶ τῆς ἰσότητος.

Ἡ μονομαχία διετηρήθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κυρίως εἰς τοὺς σιρατιωτικούς, τοὺς κοινοβουλευτικούς καὶ τοὺς φοιτητικούς κύκλους ἐν Ἰσπανίᾳ, Πολωνίᾳ, Ρουμανίᾳ, ἐν μέρει δὲ καὶ τῇ Γαλλίᾳ καὶ πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου ἐν Πρωσσίᾳ. Τοῦναντίον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ, πρὸ καιροῦ κατηργήθη. Εἰς τὰς χώρας ταύτας ἀντικατεστάθη εἰς μὲν τὰς πλουσίας τάξεις διὰ τῶν δικῶν ἱκανοποιήσεως καὶ ἀποζημιώσεως, εἰς δὲ τὰς πτωχὰς τάξεις διὰ πυγμαχιῶν, καθ' ἃς τηροῦνται οἱ κανόνες τῆς μονομαχίας. Ἡ μονομαχία ἦτο ἀρκετὰ διαδεδομένη, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, εἰς τὴν Ρωσσίαν στοιχίσασα τὸν πρόωρον θάνατον δύο μεγαλοφυῶν συγγραφέων, τοῦ Πούσκιν καὶ τοῦ Λέρμοντωφ. Μετεπαναστατικῶς ἐξέλιπε καὶ αὕτη ἀκόμη ἡ ἰδέα τῆς μονομαχίας.

Ὁ ἑλληνικὸς ποινικὸς νόμος, διὰ τοῦ νόμου 1592 (ἔτους 1914) ὑπήγαγε τὴν μονομαχίαν εἰς τὰ κοινὰ ποινικὰ δικαστήρια, τὰ πλημμελειοδικεῖα κλπ., ἐν περιπτώσει δὲ τραγικῆς ἐκβάσεως, εἰς

τά ἐφετεία. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον τιμωροῦνται ὡς συναυτουργοὶ καὶ οἱ παριστάμενοι ἰατροὶ καὶ μάρτυρες.

Μονομεταλλισμός.— Νομισματικὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον βάσις τοῦ νομίσματος εἶναι ἐν μόνον μέταλλον ὁ ἄργυρος ἢ, συνηθέστερον, ὁ χρυσός. Τὸ μονομεταλλικὸν σύστημα παρουσιάζει ἔναντι τοῦ διμεταλλισμοῦ τὸ πλεονέκτημα ὅτι διαθέτει ἐν σταθερὸν μέτρον συγκρίσεως τῶν ἀξιῶν καὶ ἔνεκα τούτου βαθμηδὸν ἐπεβλήθη διεθνῶς. Ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως ὅμως τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς κρίσεως (1929) ἐπανειλημμένα ἐγένοντο ἐπιθέσεις ἐπιστημόνων καὶ πολιτικῶν ἔναντιον καὶ τοῦ μονομεταλλισμοῦ καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ μεταλλικοῦ συστήματος. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Ροῦζβελτ εἰς τὴν ἀρχὴν καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ἐπαναφορὰν ἐν ἰσχύϊ τοῦ διμεταλλισμοῦ, πλείστοι δὲ οἰκονομολόγοι συνιστοῦν τὸ αὐτό, ἀποδίδοντες μέγα μέρος τῆς κρίσεως εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀγοραστικῆς ἱκανότητος τῶν χωρῶν τῆς Ἐξωτερικῆς, ὅπου ὡς βάσις τοῦ νομίσματος χρησιμοποιοῦται ὁ ἄργυρος. Ἀπίθανος ὅμως φαίνεται πᾶσα ἐπιστροφή εἰς τὸν διμεταλλισμὸν, ἥτις καὶ δύσκολος καὶ ἄσχοπος εἶναι. (Βλ. καὶ *Μεταλλισμός, Διμεταλλισμός, Νόμισμα, Χρυσός*).

Μονοπώλιον.— Τὸ νομικῶς ἢ ἐμπράκτως ἀποκτηθὲν δικαίωμα ἀποκλειστικῆς ἐμπορίας ὠρισμένων πραγμάτων εἰς μίαν χώραν. Συνήθως ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς κρατικὰς ὁργανώσεις, αἵτινες ἰδρύονται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ φορολογικοὺς λόγους, σπανιώτερον δὲ διὰ λόγους κρατικῶν συμφερόντων. Τοιαῦτα ἐν Ἑλλάδι εἶναι τοῦ ἄλατος, τοῦ πετρελαίου, τοῦ σιγαροχάρτου, τῶν παιγνιοχάρτων καὶ τῶν πυρρείων. Τὰ μονοπώλια ταῦτα εἶναι ὑπέγγραφα εἰς τὸν Διεθνή Οἰκονομικὸν Ἐλεγχον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐξω-

τερικοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν σύγχρονον καπιταλιστικὴν οἰκονομίαν σπουδαιότατον ρόλον παίξουν τὰ λεγόμενα «*εἰδιωτικὰ μονοπώλια*». Σκοπὸς τῶν εἶναι ἢ ἐξαφάνισις τοῦ συναγωνισμοῦ ἐντὸς μιᾶς χώρας ἢ μιᾶς περιφερείας διὰ τὴν διατήρησιν ὑψηλοτέρου ποσοστοῦ κέρδους. Τὸ μονοπώλιον τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐνώσεως εἰς ἓνα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον στενὸν σύνδεσμον τῶν κυριωτέρων βιομηχανιῶν ἐνὸς εἴδους. Τοιοῦτοι σύνδεσμοι εἶναι τὰ *τράστ*, τὰ *κάρτελ*, τὰ *κόντσερν* (βλ. τὰς λ.). Τὰ μονοπώλια διαθέτοντα πελώρια οἰκονομικὰ καὶ τεχνικὰ μέσα, κατορθώνουν νὰ παρεμποδίσουν τὴν ἐμφάνισιν νέας ὁμοειδοῦς ἐπιχειρήσεως, πολλάκις δέ, διὰ τῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἐπιρροῆς τῶν, ἐπιτυγχάνουν καὶ νομικὴν προάσπισιν τῶν συμφερόντων τῶν. Τὴν προάσπισιν ταύτην ἐξασφαλίζουν ἐναντίον παντός ἔξωθεν συναγωνισμοῦ διὰ τοῦ *προστατευτισμοῦ* (βλ. λ.) ἐνῶ, ἀντιθέτως, προσπαθοῦν νὰ ἐπεκτείνουν τὴν ἐξασφάλισιν ἀγορῶν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τοῦ *ντάμπινγκ* (βλ. λ.). Οὕτω τὰ μονοπώλια ἐξασφαλίζουν ὑπέρογκα κέρδη εἰς βάρος τῶν μὴ ὀργανωμένων βιομηχανικῶν κλάδων καὶ τῶν καταναλωτῶν.

Κατὰ τὸν Λένιν, ἡ ἱστορία τῶν μονοπωλίων σημειώνει τοὺς ἐξῆς σταθμούς: α) 1860—1870, ἀποκορύφωμα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ· τὰ μονοπώλια εὐρίσκονται εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, β) μετὰ τὴν κρίσιν τοῦ 1873, περίοδος μεγάλης ἀναπτύξεως τῶν κάρτελ, τὰ ὅποια εἶναι πάντως ἀκόμη ἐξαίρεσις, στεροῦνται σταθερότητος καὶ ἀποτελοῦν μεταβατικὸν φαινόμενον, γ) ἀκμὴ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ κρίσις τοῦ 1900—1903. Τὰ κάρτελ γίνονται μία ἀπὸ τὰς βάσεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ὁ καπιταλισμὸς ἐγίνε ἱμπεριαλισμὸς.

Χάρις εἰς τὰ μονοπώλια, συγκρατοῦνται αἱ τιμαὶ καὶ τὰ κέρδη. Ἐναντι τοῦ πλήθους τῶν ἀγοραστῶν, τὸ μονοπώ-

λιον ἀποτελεῖ ἐν συμπαγῆς ὄλον, ἱκανὸν νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του. Ἡ σοβρωτέρα κατηγορία καὶ ἴσως ἡ πλέον δεικνυμένη, ἥτις ἀπευθύνεται κατὰ τῶν μονοπωλίων, εἶναι ὅτι ὑψώνουν τεχνητῶς τὰς τιμὰς καὶ καθίστανται οὕτως ὑπεύθυνα τῆς ἀκριβείας τῆς ζωῆς. Οἱ ὁπαδοὶ τῶν μονοπωλίων ἀντιθέτως ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν καταργοῦν τὸν συναγωνισμόν, διότι ὑπέρμετρος ὑψώσεις τῶν τιμῶν θὰ προεκάλεϊ τὴν ἐμφάνισιν νέων συναγωνιστῶν, οἵτινες θὰ ὑπεχρῶνουν τὰ μονοπώλια νὰ ὑποβιβάσουν τὰς τιμὰς. Ἡ πείρα ὅμως καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν στατιστικῶν δεδομένων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μονοπωλιστικὴ προκαλεῖ σημαντικὴν ὑψώσιν τῶν τιμῶν.

Ἄλλ' οὐτε τὸν συναγωνισμόν παρεμποδίζει τὸ μονοπώλιον. Τὰ μονοπώλια, κατὰ κανόνα, συγκροτοῦνται ὁσάκις ἡ ὑπερπαραγωγὴ ἀπειλεῖ πτωσίν τῶν τιμῶν πωλήσεως ταχύτεραν τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν παραγωγῆς καὶ ἐπομένως μείωσιν τοῦ κέρδους. Συγχρόνως ὅμως ἕκαστος παραγωγὸς προσπαθεῖ νὰ μειώσῃ τὸ κόστος διὰ ν' αὐξήσῃ τὸ κέρδος του, τοῦτο δὲ εἶναι δυνατόν μόνον διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων παραγωγῆς.

Τὸ μονοπώλιον διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν ἀναγκάζεται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὰ μέλη του μείωσιν τῆς παραγωγῆς. Οὕτω ἐπέρχεται μιά στιγμή, καθ' ἣν τὸ κόστος αὐξάνει ταχύτατα ἀναλόγως τοῦ διαρκῶς αὐξανομένου μέρους τῶν ἀκίνητουμένων μέσων παραγωγῆς. Τὸ μονοπώλιον, τὸ ὅποιον συνεστήθη με σκοπὸν τὴν αὐξήσιν τῶν κερδῶν, τὰ μειώνει ἐν τέλει.

Οἱ μονοπωλισταὶ ἀρχίζουν νὰ ὑπολογίζουσι: ἐπαναφέροντες τὸν συναγωνισμόν, εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ προκαλέσουν πτωσίν τῶν τιμῶν ἄλλα ἢ πλήρης χρησιμοποίησις τῶν τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων των θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν σημαντικὴν μείωσιν τοῦ κόστους. Ἄν ἡ μείωσις τοῦ κόστους εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν πτωσίν τῆς τιμῆς πωλήσεως, ἔχουν συμ-

φέρον νὰ συντρίψουν τὸ μονοπώλιον. Τὸ μονοπώλιον διαλύεται, ὁ συναγωνισμὸς ἐπανέρχεται, αἱ μικρότεροι ἐπιχειρήσεις συντρίβονται καὶ περιέρχονται εἰς τοὺς νικητάς. Τότε ἐπανιδρύεται τὸ μονοπώλιον.

Τὰ ἐθνικὰ μονοπώλια, μολοντοῦτο, διατηροῦνται εὐκολώτερον τῶν μονοπωλίων, ἀεὶ συγκεντρώνουν παραγωγὸν διαφόρων ἐθνῶν. Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ συναγωνισμοῦ εἶναι καταστρεπτικωτάτη εἰς τὰ ἐθνικὰ μονοπώλια. Ἀντιθέτως, τὰ διεθνή μονοπώλια εἶναι γενικῶς ὀργανώσεις ἀποτελούμεναι ἀπὸ ἐθνικὰ μονοπώλια, ἕκαστον τῶν ὁποίων στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κράτους του καὶ, συνεπῶς, δύναται νὰ κινητοποιήσῃ τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις ὅταν στερεϊταῖ ἰδικῶν του. Δύναται νὰ ἐπιτύχῃ προστατευτικὸν δασμὸν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ντάμπινγκ εἰς βάρους τῶν συναγωνιστῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν.

Ἄλλ' οὐτε τὸς κρίσεις εἶναι δυνατόν νὰ παρεμποδίσουν τὰ μονοπώλια. Ἀντιθέτως δέ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Λένιν, «ἰδρυνόμενα εἰς τινὰς κλάδους τῆς βιομηχανίας, αὐξάνουν τὸ χάος τὸ ἐνυπάρχον εἰς τὸ σύνολον τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς. Αὐξάνουν τὴν ἀνισοροσίαν μεταξὺ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας». Μόνον ἴσως ἐν παγκόσμιον μονοπώλιον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιδιώξῃ τὸν διακανονισμόν τῆς παραγωγῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀναγκῶν τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως. Ἀλλὰ ἐν τοιοῦτον μονοπώλιον εἶναι ἀδύνατον διὰ πολλοὺς λόγους, ὧν κυριώτερος εἶναι ὁ ἄνισος βαθμὸς τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων χωρῶν. Αἱ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς παγκοσμίου κρίσεως προσπάθειαι πρὸς διεθνή διακανονισμόν τῆς παραγωγῆς ὀρισμένων εἰδῶν (σίτου, πετρελαίου, κ.τ.λ.), ἀπέτυχον.

Μονοφυσιτισμός.—Θρησκευτικὴ αἵρεσις, ἥτις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐπικρατήσαν δόγμα παρεδέχετο ὅτι ὁ Ἰη-

σοῦς δὲν ἦτο θεάνθρωπος, ἀλλὰ μόνον θεός, ἦτοι εἶχε μίαν μόνον φύσιν, διότι ἢ ἀνθρωπίνη του φύσις, ὡς ἀπείρωσ μικροτέρα ἀπεροφήθη ὑπὸ τῆς θείας οὐσίας του. Ἰδρυτῆς τῆς αἰρέσεως ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχής, ὅστις ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου τοῦ 451 διὰ τὴν κακοδοξίαν του. Παρὰ ταῦτα ὁ μονοφυσιτισμὸς δὲν ἐξηφανίσθη, ἀλλὰ προσεῖλκυσε πολλοὺς ὁπαδοὺς ἰδίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Πσλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ, αἱ ὁποῖαι ἦσαν καὶ αἱ μᾶλλον καταπιεζόμεναι ἐπαρχίαι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐκδηλώσασαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν διαμαρτυρίαν τῶν διὰ τὴν ἀπέναντι των συμπεριφορὰν τοῦ κέντρου. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πολλάκις ἐπεδιώχθη ὑπὸ διαφόρων αὐτοκρατόρων συμφιλίσις τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν τούτων πρὸς τὸ κέντρον, ἀλλ' ἄνευ σοβαρῶν ἀποτελεσμάτων, παρὰ τὰς ὑποχωρήσεις τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος.

Τόσον ἰσχυρὸν ἦτο τὸ μονοφυσιτικὸν ρεῦμα, ὥστε ὁπαδοὶ τῆς αἰρέσεως ταύτης διετηρήθησαν μέχρι σήμερον. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν σημερινῶν μονοφυσιτικῶν ἐκκλησιῶν εἶναι: ἡ τῆς Συρίας, Μεσοποταμίας, Μικρᾶς Ἀσίας, Κύπρου καὶ Παλαιστίνης, ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἰακώδου Βαραδαίου, ἐπισκόπου Ἐδέσσης (541—578) ἢ τῆς Ἀρμενίας, ἣτις ἀριθμεῖ καὶ τὰ περισσότερα μέλη ἢ τῆς Αἰγύπτου (ἢ Κοπτική ἐκκλησία) καὶ ἡ τῆς Ἀβησσυνίας καὶ Νουβίας. Πᾶσαι αὗται αἱ μονοφυσιτικαὶ ἐκκλησίαι ἔχουν ἰδίους θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς:

Μονρῶ (Ἰάκωβος Monroe).—Πέμπτος πρόεδρος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (1758—1831). Ἐνεκαινίασε τὸ στάδιόν του ὡς ἐθελοντῆς εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἐναντίον τῆς ἡγεμονίας τῆς ἀγγλικῆς μητροπόλεως.

Ἀποφοιτήσας τῆς νομικῆς σχολῆς, ἐξελέγη νεώτατος ἀκόμη βουλευτῆς καὶ διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ νεαροῦ κράτους. Ὑπεστήριξε μετὰ πείσματος τὸ συγκεντρωτικὸν σύστημα. Κατόπιν διωρίσθη πρεσβευτῆς εἰς Παρισίους καὶ βραδύτερον εἰς Λονδίνον. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀμερικὴν ἐξελέγη τὸ 1806 διοικητῆς τῆς Βιργινίας. Τὸ 1811 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ δὲ 1816 ἐξελέγη πρόεδρος καὶ διὰ δευτέραν φορὰν, παμψηφεί σχεδόν, τὸ 1820. Ἡ δρᾶσις του εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη, τόσον εἰς τὰς μετὰ τῆς Γαλλίας διαπραγματεύσεις διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς Λουϊζιάνας, ὅσον καὶ εἰς τὴν συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν ἔκλεισεν αὐτὸς μετὰ τῆς Ἰσπανίας διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς Φλωρίδος. Παρὰ τὸ ἀρισύστατον τοῦ ἀμερικανικοῦ κράτους ὁ Μονρῶ δὲν παρέλειψε νὰ ἐκδηλώσῃ τὰς ἀμερικανικὰς συμπαθείας ὑπὲρ τῶν ἀγανιζομένων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των Ἑλλήνων τοῦ 1821. Δι' ἐκκλήσεώς του πρὸς τὰς δυνάμεις ἐζήτη ἀπὸ αὐτὰς νὰ μὴ ἀφήσουν τοὺς Ἕλληνας ἀπροστατεύτους. Τὸ διάβημα τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν σημασίαν, διότι εἶναι τὸ πρῶτον ἐπίσημον διάβημα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν δόξαν τοῦ Μονρῶ, εἶναι ἡ σαφής, σθεναρὰ καὶ πρωτότυπος διατύπωσις τῆς ἀρχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἐξωαμερικανικὴ δύναμις ἔχει τὸ πολιτικὸν δικαίωμα νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ζητήματα τῆς Βορείου ἢ Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπετέλεσε δόγμα, τὸ λεγόμενον «δόγμα τοῦ Μονρῶ», ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐστηρίχθη καὶ στηρίζεται ἡ διπλωματία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Τὸ δόγμα τοῦτο διετυπώθη ὑπὸ τὰς ἐξῆς συνθήκας. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1810 συνεχιζομένη ἀνώμαλος ἐπαναστατικὴ κατάστασις εἰς τὰς πορτογαλικὰς καὶ ἰσπανικὰς ἀποικίας τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον παρουσίαζον αἱ

ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἀλάσκας, ἤγειρον ὠρισμένας ὀρέξεις τόσον τῆς Γαλλίας ὅσον καὶ τοῦ τσάρου τῆς Ρωσσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄.

Ὁ κίνδυνος γαλλικῆς καὶ ρωσικῆς ἐπεμβάσεως ἐπέκειτο καὶ ὁ Μονρῶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀβεβαιότητα ταύτην διὰ τοῦ ἀπὸ 2 Δεκεμβρίου 1823 διαγγέλματός του πρὸς τὸ κογκρέσσον. Τὰ τρία οὐσιώδη σημεῖα τοῦ δόγματος εἶναι τὰ ἑξῆς : 1) τίθεται ὀριστικὸν τέρμα εἰς τὴν περαιτέρω πέραν τῶν κεκτημένων ἀποικιακῶν ἐπεκτάσεων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου· 2) αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι θὰ ἀποφύγουν νὰ ἐπέμβουν εἰς καθαρῶς εὐρωπαϊκοὺς πολέμους, ὃν καὶ ἐπιφύλασσουν δι' ἑαυτὰς τὸ τοιοῦτον δικαίωμα ἐν περιπτώσει προσβολῆς τῶν συμφερόντων τῶν Ἡν. Πολιτειῶν· 3) αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι δὲν θὰ ἀναμιχθοῦν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ οἰασδήποτε εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως. Τούναντίον πᾶσα ἐπέμβασις τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων εἰς τὰ ἀμερικανικά πράγματα, εἰς βάρος τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πολιτειακῆς μορφῆς οἰουδήποτε ἀμερικανικοῦ κράτους, θὰ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀπειλὴν κατὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

Τὸ διάγγελμα τοῦ Μονρῶ προῦκάλεσε μεγίστην αἰσθησιν, καὶ ἔλαβε πολλὰ πλάς ἐρμηνείας. Πρῶτον ἀποτέλεσμα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Μπολιάρ προταθεῖσα καὶ ἀργότερον πραγματοποιηθεῖσα νόμοθεσίς τοῦ διαγγέλματος ὑφ' ὧν τῶν ἀμερικανικῶν κρατῶν, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ τοῦτο τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἐναντίον πάσης ἐπιβουλῆς ἐκ μέρους τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν τῶν λοιπῶν ἡπείρων. Τὸ δόγμα ὅμως τοῦτο, μοιραίως ἔτεινε νὰ καταστῇ ἀμφίστομος μάχαιρα. Ἡ Ἀμερικὴ ἀποκλείουσα τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ λοιπὴν ἐπέμβασιν ἐπροστάτευσεν μὲν τὴν ἀμερικανικὴν ἀνεξαρτησίαν ἐναντίον τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἄφινεν ὅμως αὐτὴν εἰς τὸ ἔ-

λεος τοῦ βορειοαμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

Διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ δόγματος ὑπὸ τοῦ Πῶκ (1845—48) ἀπαγορεύεται ὄχι μόνον ὁ ἀποικισμός, ἀλλὰ καὶ πᾶσα συμβατικὴ κτήσις ἐπὶ ἀμερικανικῶν ἐδαφῶν ὑπὸ ἐξωαμερικανικῆς δυνάμεως. Διὰ τῆς ἐρμηνείας ὑπὸ τοῦ Γκράντ ἀπαγορεύεται πᾶσα προσάρτησις ὑπὸ ἐξωαμερικανικῆς δυνάμεως καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ζητήσουν οἱ κάτοικοι τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἀμερικανικῶν ἐδαφῶν. Διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Λότζ (1912) ἀπαγορεύεται ἢ ἐπὶ μισθώσει παραχώρησις ἀμερικανικῶν λιμένων εἰς μὴ Ἀμερικανούς.

Ὁ Ροῦζβελτ (πατὴρ τοῦ νῦν προέδρου) ἔδωκε πάλιν τὴν ἑξῆς ἐρμηνείαν : οὐδὲν ἐξαναγκαστικὸν μέτρον εἶναι ἀνεκτὸν ἐκ μέρους ἐξωαμερικανικῆς δυνάμεως ἐναντίον ἀμερικανικοῦ κράτους, ὅλλὰ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεων, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἀναλαμβάνουν σχετικὴν ἐπίβλεψιν ἐφ' ὅλης τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Ἐκαστος ἀντιλαμβάνεται κατὰ πόσον ἦτο ἀφιλοκερδῆς ἢ ἀστυνομικὴ αὐτὴ κηδεμονία τόσον ἐκθύμως προσφερθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

Εἰς τὸ σύμφωνον τῆς Κ.Τ.Ε. εἰς τὸ ἄρθρον 21, ἐγένετο ρητὴ ἐρμηνεία καὶ ἐπομένως ἀναγνώρισις τοῦ δόγματος τοῦ Μονρῶ, ὡς ἑξῆς : «...Αἱ τοπικαὶ συνεννοήσεις, ὅπως τὸ δόγμα τοῦ Μονρῶ, πρὸς οὐδεμίαν τῶν διατάξεων θεωροῦνται ἀσυμβίβαστοι». Αἱ νοτιοαμερικανικαὶ δημοκρατίαι οὐδόλως ηὐχαριστημένοι, ἐτόνισαν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ δόγμα τοῦ Μονρῶ οὐδόλως πρόκειται περὶ «τοπικῆς συνεννοήσεως» ἀλλὰ περὶ μονομεροῦς δηλώσεως. Αἱ δημοκρατίαι αὗται πρὸ τοῦ φάσματος τοῦ ὀλοῦν ἀπειλητικωτέρου ἱμπεριαλισμοῦ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἠθέλησαν νὰ προκαλέσουν ἀργότερον ἐπίσημον καὶ ὀριστικὴν ἐρμηνείαν τοῦ δόγματος ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Αὗται ἀπέφυγον καὶ ἡ ἀσάφεια παραμένει. Ἐν τούτοις εἶναι ση-

μαντική ἢ τροποποιήσεις τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χοῦβερ, δεχθεὶς τὸ 1930 τὴν ἔρμηνείαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἄλλοις ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Κλάρκ. Οὕτω ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ δόγμα ἀφορᾷ τὰς σχέσεις δυνάμεων ἑξωαμερικανικῶν πρὸς ἀμερικανικάς, «δὲν ἐγκαθιδρύει ὅμως τὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ σχέσεις τῶν κρατῶν τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου κανονίζονται ὡσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεων τῶν Ἡν. Πολιτειῶν». Πράγματι ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ὁ Χοῦβερ ἀπεφάσισε νὰ ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἀπὸ τὰ ὑπὸ στρατιωτικὴν κατοχὴν ἐδάφη τῆς Αἰτίας.

Μονταιγκιού (Ἐδβίνος Σαμουήλ Montagu).—Ἄγγλος πολιτικός (1879—1924), ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποίου ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς τὸ 1906. Εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης δημοσίας ἐμφανισεῶς του εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν διευθυνόντων τὰς τύχας τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ 1910, ἐπὶ κυβερνήσεως Ἀσκουϊθ, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν λόγῳ τῆς μακρᾶς μελέτης του ἐπὶ τῶν ἀποικιακῶν ζητημάτων. Τὴν θέσιν αὐτὴν διετήρησε μέχρι τοῦ 1914, ὅποτε ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου 1914—1918 διετέλεσεν ὑπουργὸς τοῦ ἐφοδιασμοῦ (1916). Μετὰ ἐν ἔτος ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἰνδιῶν, τὸ ὁποῖον διετήρησεν ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1922. Κατὰ τὴν περιόδον ταύτην ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς ὑπουργοῦ τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Λούδ Τζῶρτζ, περιῆλθεν εἰς ριζικὴν διαφωνίαν μετ' αὐτοῦ ἐξ ἀφορμῆς τῆς πολιτικῆς του εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς. Ὁ Μονταιγκιού δὲν συνεμερίζετο τὰς ἀπόψεις τοῦ Λούδ Τζῶρτζ ἔναντι τῆς Ἑλλάδος. Ἀντετάχθη μὲ τὸν ἐνεργητικώτερον τρόπον, ἔναντιον τῆς παροχῆς πάσης ὑποστηρίξεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, ἔχων τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἴνδοι μουσουλμᾶνοι, διακείμενοι συμπασθῶς πρὸς τὴν Τουρκίαν, θὰ ἐξεγείροντο ἔναντιον τῆς Ἀγγλίας ἐὰν αὕτη ὑπεσιήριζε τὴν Ἑλλάδα.

Μονταίν (Μιχαὴλ de Montaigne).—Γάλλος φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1533 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1592. Ἔιυχε λίαν ἐπιμεμημένης ὀνατροφῆς, νεώτατος δὲ παρεδόθη εἰς Γερμανόν τινα διδάσκαλον, ὅστις μὴ γνωρίζων τὴν γαλλικὴν τῷ ὠμίλει διαρκῶς εἰς τὴν λατινικὴν. Εἰς ἡλικίαν 21 ἐτῶν ἐξελέγη σύμβουλος ἐν τῷ παρλαμέντῳ τοῦ Βορδῶ καὶ ταχέως ἐπέσυρε τὴν γενικὴν ἐκτίμησιν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐξεπλήρωσε τὰ καθήκοντά του. Εἶχε χαρακτῆρα μετριοπαθῆ, ἐστερεῖτο φιλοδοξιῶν καὶ ἐπεθύμει τὴν ἡσυχον ζωὴν, μακρὰν τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Παρητήθη τοῦ ἀξιωματός του κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καθ' ὃ ἐγινεν ἡ σφαγὴ τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου (1572), καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὸν πύργον τῆς γενετέρας του Περιγκάρ μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῆς θυγατρὸς του ἠσχολεῖτο μὲ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ γράμματα καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὴν περιουσίαν του.

Ὅταν ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ συγκεντρώσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἀναμνήσεις του καὶ τὰς ἐξομολογήσεις του, εἰς τὰς ὁποίας ἔδωκε τὸ ὄνομα «Δοκίμια». Ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἔθηκε γράφων τὰ «Δοκίμια» ταῦτα ἦτο νὰ περιγράψῃ τὸν ἄνθρωπον περιγράφων ἑαυτόν. Καὶ εἰς τοῦτο ἐπέτυχεν ἀπολύτως. Τὰ «Δοκίμια» τοῦ Μονταίν εἶναι οἰκεῖαι συζητήσεις, ἄνευ συνεχείας, ἄνευ σχεδίου, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἄνευ σκοποῦ, ἀναφέρονται δὲ εἰς ὅλα τὰ θέματα. Ὁ συγγραφεὺς λέγει πᾶν ὅτι γνωρίζει ἐπὶ ἐκάστου θέματος παραθέτει τὰς γνώμας τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων συγγραφέων καὶ κατόπιν τὴν

ιδικήν του, ὄχι ὡς καλυτέρα, ἀλλὰ ὡς ιδικήν του ἀπλῶς. Πολύλακισ ἐγκαταλείπει τὸν ἀνογνώστην εἰς εἶδος τι ἀβεβαιότητος, διὸ καὶ ὄχι ἀδίκως ἐχαρακτηρίσθη ὡς σκεπτικιστῆς καὶ ἀνατροπεὺς ὅλων τῶν πεποιθήσεων.

Τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ τὰς ἀπλᾶς συζητήσεις ἀπετέλεσεν ἀρχὴν ἐπαναστάσεως ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ φιλοσοφία εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς μεταφυσικὰς ἀναζητήσεις καὶ περιεφρόνει τὴν μελέτην τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων. Ὁ Μονταὶν μεταξὺ τῶν πρώτων ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ παρεδέχθη ὡς ἀληθὲς μόνον ὅ,τι κατενόει καὶ τοῦ ἐβεβαίωνεν ὁ ὀρθὸς λόγος ἢ ἡ προσωπικὴ του ἐμπειρία. Οὕτω ἀνέστρεψε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ὅλας τὰς πλάνας τῆς ἐποχῆς του. Κατεπολέμησε τὴν συγκεχυμένην νομοθεσίαν, τὴν ἀμάθειαν τῶν σχολῶν, τὸ φατριαστικὸν πνεῦμα, τὰς θεολογικὰς ἔριδας περὶ λέξεων, τὴν δικαστικὴν ἀδικίαν, τὰς βασάνους, τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν καὶ διετύπωσε ἰδέας ὑγιεῖς καὶ γονίμους, τὰς ὁποίας ἀνεπτυξεν μετ' ὀλίγον ὁ Βάκων, ὁ Καρτέσιος καὶ ὁ Λώκ. Τὸ ὕφος τοῦ Μονταὶν εἶναι ἄπλοῦν καὶ ἀφελές, πλήρες ζωηρότητος καὶ πρωτοτυπίας. Ὁ Μονταὶν εἶναι καὶ εἰς ἕκ τῶν πρώτων καὶ καλύτερων πεζογράφων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας.

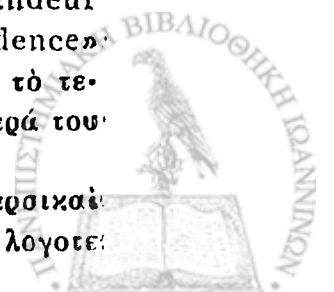
Μοντεσκιέ (Κάρολος ντὲ Secondat barῶnos de Montesquieu).— Γάλλος κοινωνιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1689 ἐν La Brède, παρὰ τὸ Βορδῶ, καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τὸ 1755. Κατήγετο ἐξ εὐγενῶν. Ἐσπούδασε νομικά, διότι προωρίζετο διὰ τὸ δικανικὸν στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκε καὶ ὁ πατὴρ του. Μόλις ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἔγινε σύμβουλος τοῦ κοινοβουλίου τοῦ Βορδῶ καὶ κατόπιν πρόεδρος δικαστηρίου. Ἀνέκαθεν εἶχε δεῖξει κλίσιν πρὸς τὰς θε-

τικὰς ἐπιστήμας, μὲ τὰς ὁποίας ἡσχολήθη σοβαρῶς. Ἔκαμε μελέτας ἐπὶ διαφόρων φαινομένων (ἤχου, βαρύτητος, διαφανείας τῶν σωμάτων κλπ.) τὰς ὁποίας παρουσίασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βορδῶ, τῆς ὁποίας ἦτο μέλος, ἐσκόπευε δὲ νὰ συγγράψῃ «Φυσικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καὶ συγχρόνου γῆς» καὶ γενικῶς ἐφαινετο ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀσχοληθῆ ἀποκλειστικῶς μὲ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Αἱ σχετικαὶ μελέται του ὁμως παρ' ὀλίγον νὰ τοῦ στοιχίσουν τὴν ὄρασίν του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν ἠνάγκασε νὰ τὰς ἐγκαταλείψῃ. Ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαστικοῦ του ἐπαγγέλματος ἀπηχθάνετο τὸ πρακτικὸν μέρος, τὴν δικονομίαν, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τινὰ ἔτη ἐπώλησε τὸ ἀξίωμά του ἀποφασισμένος ν' ἀσχοληθῆ μὲ τὸ θεωρητικὸν μέρος τοῦ δικαίου. Ἦδη τὸ 1721 ἐδημοσίευσε τὰς «Περσικὰς ἐπιστολάς», σάτιραν κοινωνικο-πολιτικὴν, ἣ ὁποία ἔσχε τεραστίαν ἐπιτυχίαν. Ἐγκαταλείψας τὸ ἐπάγγελμα του ἐπεχείρησε ταξίδια εἰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης (Αὐστρίαν, Ἰταλίαν, Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν κ.λ.) πρὸς μελέτην τῆς πολιτικῆς τῶν ὀργανώσεως καὶ τῆς νομολογίας τῶν καὶ πρὸς συλλογὴν στοιχείων, τὰ ὁποία νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον ἠτοίμαζε, τὸ «Πνεῦμα τῶν νόμων» καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε μετὰ 20 ἔτη, τὸ 1748.

Πρὸ αὐτοῦ εἶχε δημοσιεύσει τὰς «Σκέψεις ἐπὶ τῶν αἰτίων τοῦ μεγαλείου τῶν Ρωμαίων καὶ τῆς καιαπτώσεώς των», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τμήμα τοῦ «Πνεύματος τῶν νόμων».

Τὰ τρία ταῦτα συγγράμματα, ἦτοι αἱ «Lettres Persanes», «Considerations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur decadence», «L' esprit des lois», ἰδίως δὲ τὸ τελευταῖον, ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα τοῦ ἔργου.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, αἱ «Περσικαὶ ἐπιστολαί», ἀποτελεῖ ἔντεχνον λογοτε-

χνικήν μορφήν κριτικῆς τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεσμῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐλαττωμάτων τῆς ἐποχῆς του. Ἐμφανίζει δύο Πέρσας, τῶν ὁποίων ὁ εἰς ταξιδεῦει εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ περιγράφει δι' ἐπιστολῶν του πρὸς τὸν ἄλλον, ὅστις διαμένει εἰς τὴν Περσίαν, τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν ὡς φαινομένων τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰς ὁποίας ὁ τελευταῖος ἀπαντᾷ καὶ δημιουργεῖται οὕτω ἀλληλογραφία.

Τὸ τέχνασμα τοῦτο ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ χρησιμοποιήσῃ, ἵνα δυνηθῇ νὰ κάμῃ ἐλευθέρως κριτικὴν παντός, μηδὲ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τοῦ πάπα ἐξαιρουμένων. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὡς σατίρα, ἀποτελεῖ τὸ ἀρνητικὸν μέρος τοῦ ἔργου του καὶ καταδεικνύει τὸν διανοούμενον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος ἐκ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ κοινωνικῶν ἀντιλήψεων τῆς ἐποχῆς του, εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ φιλοσοφικὴ ἀντανάκλασις τῶν κοινωνικῶν δονήσεων, αἵτινες ἤρχισαν νὰ γίνωνται κυρίως αἰσθητὰ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Διὰ τοῦτο δὲν παρέχει ἀκόμη στοιχεῖα κοινωνικῆς τοποθετήσεως τοῦ συγγραφέως. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εὐρίσκονται εἰς τὰ ἄλλα δύο ἔργα του.

Εἰς τὸ ἔργον του «Σκέψεις ἐπὶ τῶν αἰτίων τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς καταπτώσεως τῶν Ρωμαίων», τὸ ὁποῖον εἶναι ἱστορικὴ, νομικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μελέτη τῆς Ρώμης, προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ τὰ αἷτια τοῦ μεγαλείου καὶ κυρίως τῆς καταπτώσεώς της.

Ἦδη πρὸ τοῦ Μοντεσκιέ καὶ ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Bossuet ἤρχισαν νὰ μελετοῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἰδεαλιστικόν. Προσεπάθουν δηλαδὴ ν' ἀποδώσουν τὰν αἰτίαν τοῦ μεγαλείου ἢ τῆς καταπτώσεως τῆς Ρώμης εἰς τὰς ἰδέας ἢ ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι ἐκάστοτε ἐπεκράτουσαν. Πρῶτος ὁ Μοντεσκιέ ἀνεξήτησεν ἀλλαχοῦ τὰ αἷτια τῶν ἱστορικῶν γεγονότων.

Καὶ τὸ μὲν μεγαλεῖον της τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν ἀφ' ἑνός, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς συγκλήτου ἀφ' ἑτέρου, ἢ ὁποῖα προσεπάθει [πάντοτε νὰ διαιρῇ τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ μὴ καταπιέξῃ τοὺς ἡττημένους. Τὴν δὲ κατάπτωσίν της εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τοῦ κράτους, ἣτις ἐπέφερε τὴν χαλάρωσιν τῆς ἐνότητός του καθὼς καὶ τῆς ἐνότητος τῆς πειθαρχίας τοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ διάφορα κατὰ χώρας τμήματα δὲν ἐγνώριζον ἄλλον ἀρχηγὸν ἀπὸ τὸν στρατηγὸν των, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ πολιτεύεσθαι, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς πάντας, εἰς τὴν συγκέντρωσιν πλούτου, ἣτις ἐπέφερε τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν διαφόρων αὐτοκρατόρων.

Τὸ «Πνεῦμα τῶν νόμων» ἀποτελεῖ μελέτην τῶν νόμων καὶ προσπάθειαν δημιουργίας μιᾶς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου, ὅπως καταδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου του. Μελετῶν τὴν νομολογίαν τῶν διαφόρων κρατῶν καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν πολιτευμάτων προσπαθεῖ ν' ἀνεύρῃ τὴν σχέσιν ταύτην πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Διακρίνει τρία εἶδη πολιτευμάτων, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν ἀνάλογοι νόμοι. Τὸ δημοκρατικόν, τὸ ὁποῖον ἔχει βᾶσιν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἰσότητος, τὸ μοναρχικόν, τὸ ὁποῖον στηρίζεται ἐπὶ τῶν προνομίων καὶ τῶν διακρίσεων καὶ τὸ δεσποτικόν, τοῦ ὁποῖου βᾶσις εἶναι ὁ φόβος. Διαιρεῖ ἐπίσης τὰς ἐξουσίας εἰς τρεῖς: τὴν νομοθετικὴν, τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν. Τάσσεται δὲ ὑπὲρ τῆς μοναρχίας, τῆς ὁποίας τὴν ἐξουσίαν ζητεῖ νὰ μετριάσῃ διὰ τῶν εὐγενῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ ἐκάστης τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, φρονῶν ὅτι οὕτως ἐξασφαλίζεται ὁ ἔλεγχος ἐκάστης τούτων ὑπὸ τῶν ἄλλων καὶ συνεπῶς ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία.

Ὁ Μοντεσκιέ ἀντιπροσωπεύει τὴν πρώτην σοβαρὰν φιλοσοφικὴν προσπά-

θειαν τοῦ 18ου αἰῶνος πρὸς πολιτικο-κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν. Εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις θέτει θεωρητικῶς τὸ πολιτικο-κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς ἐποχῆς του, τοῦ ὁποίου ζητεῖ νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν, γενόμενος οὕτω διερμηνευτὴς μιᾶς ἱστορικῆς ἀνάγκης τῆς ἐποχῆς του. Ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις τῆς Γαλλίας καὶ ἡ κοινωνικὴ συγκρότησις της ἤρχετο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν βασιλικὴν ἀπολυταρχίαν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς μεταρρυθμίσεως ἦτο καταφανής.

Ἄλλ' ὁ Μοντεσκιέ προήρχετο ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν, μιᾶς δηλαδὴ τάξεως, τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις ἔστεινε νὰ ἐξαλείψῃ. Δὲν ἦτο διὰ τοῦτο ὁ ἐνδεδειγμένος νὰ διίδῃ καὶ ὑποδείξῃ τὸν ἱστορικῶς ἐπιβαλλόμενον τρόπον λύσεως τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον ἐτίθετο. Οὕτω ὡς φυσικώτερον μετριάσθην τῆς βασιλικῆς ἀπολυταρχίας θεωρεῖ τοὺς εὐγενεῖς. «Ἡ φυσικώτερα ἐνδιάμεσος ἐξηρητημένη ἐξουσία εἶναι ἡ τῶν εὐγενῶν. Εἶναι τρόπον τινὰ συμφυῆς πρὸς τὴν μοναρχίαν, ἐκείνην τῆς ὁποίας τὸ βασικὸν ἀξίωμα εἶναι: οὔτε εὐγενεῖς, οὔτε μονάρχης· οὔτε μονάρχης οὔτε εὐγενεῖς», λέγει εἰς τὸ «Πνεῦμα τῶν νόμων». Ἄλλ' ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν εἶχεν ἤδη ἀπολέσει ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τὴν κοινωνικὴν της βάσιν καὶ σπουδαιότητα, ἡ δὲ ἱστορικὴ πρωτοβουλία περιήρχετο εἰς τὰς χεῖρας ἄλλης τάξεως, τῶν ἀστῶν. Καὶ οἱ ἰδιεῖς της θεωρητικοὶ δὲν ἤργησαν νὰ ἐμφανίσθουν ὀλίγας δεκαετηρίδας μετὰ τὸν Μοντεσκιέ. Διὰ τοῦτο ἐνῶ ἡ φιλοσοφικὴ προσπάθειά του ἀνταποκρινέται πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐποχῆς του, αἱ ἀπόψεις του περὶ τοῦ ρόλου τῶν εὐγενῶν, καίτοι συνδυασμένου μὲ ἐν κοινοβουλίον, ἀποτελοῦν τάσιν ἱστορικῆς ἀναδρομῆς. Μὴ δυνάμενος ὁ Μοντεσκιέ νὰ ἀντιληθῇ τὰ κοινωνικὰ αἷτια τῆς κρίσεως ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ περιπέσῃ εἰς ἰδεολογικὰ σφάλματα. Βραδύτερον οἱ μετριοπαθεῖς τῆς Συντακτικῆς συνέλευσεως κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν,

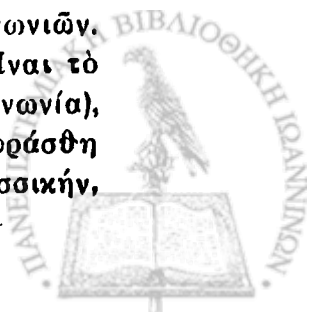
καθὼς καὶ οἱ τῆς παλινορθώσεως τοῦ Ἰουλίου εὔρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μοντεσκιέ τὸν θεωρητικόν των.

Μοντιλιάνι (Ἐμμανουὴλ Monigliani).—Ἰταλὸς σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς ἐν Λιβόρνῳ τὸ 1872 Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης. Φοιτητὴς ὢν μετέσχε τοῦ μοναρχικοῦ κινήματος τοῦ Λιβόρνου. Εἰς ἡλικίαν ὅμως 20 ἐτῶν ἀπηρνήθη τὰς μοναρχικὰς του ἰδέας καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Διετέλεσε συνεργάτης τῆς σοσιαλιστικῆς ἔφημερίδος «Τὸ σφυρὶ» καὶ κατὰ τὸ 1898 διευθυντὴς τοῦ ἑβδομαδιαίου σοσιαλιστικοῦ ὄργανου τὸ «Ὅρος» ἐν Πιαντσένσα. Συλληφθεὶς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Φλωρεντίας διὰ μιάν διάλεξίν του, κατεδικάσθη εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν καὶ διετῆ ἔκτοπισμόν, ἀλλὰ προσφυγὼν εἰς τὸ ἐφετεῖον ἀπηλλάγη.

Τὸ 1898 ἐξελέγη κοινοτικὸς σύμβουλος τοῦ Λιβόρνου, τὸ δὲ 1904 καὶ 1913 βουλευτὴς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμού μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ κατέφυγεν εἰς Παρισίους.

Μορ (Θωμᾶς Μοορε).—Βλ. *Μῶρος*.

Μόργκαν (Ἐρρίκος Morgan).—Βορειοαμερικανὸς κοινωνιολόγος καὶ ἀνθρωπολόγος, ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν μελέτην τῶν πρώτων μορφῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἐγεννήθη ἐν Ἀμόργα τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ 1818 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ρότσεστερ τὸ 1881. Παραμείνας ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν μετὰ τῶν εἰς πρωτόγονον κατάστασιν εὕρισκομένων Ἐρυθροδέρμων τῆς Β. Ἀμερικῆς συνεκέντρωσε πλουσιώτατον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέτρεψε νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῶν πρωτογόνων κοινωνιῶν. Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του εἶναι τὸ «Ancien Society» (Ἡ ἀρχαία κοινωνία), τὸ ὁποῖον ἐκδοθὲν τὸ 1877 μετεφράσθη ἀμέσως εἰς τὴν γερμανικὴν, ρωσικὴν,

γαλλικήν και πολωνικήν και ανεστάτωσε τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἐγένετο δὲ ἀφορμὴ εἰς τὸν Ἐνγκελς νὰ γράψῃ τὸ ἔργον του: «Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας και τοῦ κράτους» και ἐπεκύρωσε τὰς ἱστορικὰς ἀπόψεις τοῦ Μάρξ περὶ τῆς πρωτογόνου κοινωνίας.

Εἰς τὸ ἔργον του αὐτὸ ὁ Μόργκαν στηριζόμενος εἰς τὸν ἱστορικὸν ὕλισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε φθάσει ἀνεξαρτήτως τῶν Μάρξ και Ἐνγκελς, κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἀληθινὴν φύσιν τοῦ γένους και τῆς σχέσεώς του μετὰ τὴν φυλὴν και ν' ἀποκαταστήσῃ οὕτως ἔντελως εἰς τὰς τυπικὰς τῆς μορφῆς τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς πρωτογόνου κομμουνιστικῆς κοινωνίας.

Ἐὰν ἀνστρέξωμεν εἰς τὸ παρελθὸν και ἐξετάσωμεν τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν πρώτην ἀνάπτυξίν της θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ καθ' ὁμάδας, κατὰ σείφη διαβίωσις, ἀπετέλεσε τὴν πρώτην κοινωνικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀνθρώπος δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν ἄρτιος ὡς ἀνωτέρα πολιτισμένη ὑποσημασμένη, ἀλλὰ διήνησε βραδέως και διὰ μακρᾶς ἐξελίξεως διάφορα στάδια και ἐφθασε βαθμηδὸν εἰς τὸν σημερινὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ του, ἀφ' οὗ διήλθε διάφορους περιόδους ἀναπτύξεως εἰς διαρκή πάλιν μετὰ τῶν ὁμοίων του.

Διὰ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Μόργκαν, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα και ἐξαγόμενα κατέταξεν ὁ Ἐνγκελς ἐπὶ ἐξαρτημένων βάσεων, ἐπεχύθη ἀσφαλτοειδῶς πλῆθος γεγονότων μετὰ τὸν φῶς ἐπιλήπτων και ἐπὶ πρῶτον τοῦδε ἀκατανόητων ἐν τῷ βῶσει ἀναδόξων φαινομένων εἰς τὸν ὕμνον τῶν διατελιστικῆς ἀναπτύξεως. Ὁ Μόργκαν, μετὰ τὸν Ἐνγκελς, συμφωνεῖ ὅτι Ἐνγκελς, διατηροῦν τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους εἰς τὴν ἀρχαίαν κυρίως ἐποχάς. Εἰς ἀρχαίαν, βάρβαρον και πολιτισμένην. Ἐκάστην δὲ τῶν δύο πρώτων ὑποδιαιρεῖ εἰς κατωτάτην, μεσαίαν και ἀνωτάτην, διότι ἡ μία διαφέρει τῆς ἄλλης ἐξ ὠρισμένων

προόδων και βελτιώσεων ἀφορωσῶν εἰς τὰ πρὸς ὑπαρξιν και συντήρησιν μέσα. Εἰς τὰς μετατροπὰς, τὰς ὁποίας ὑφίστανται οἱ λαοὶ εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς διὰ τῆς προόδου τῆς παραγωγῆς ἐγκτεται τὸ κυριώτερον γνῶρισμα τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἀρχαία περίοδος εἰς τὴν κατωτάτην αὐτῆς βαθμίδα ἀποτελεῖ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνθρώπος ζῶν ἐν μέρει ἐπὶ τῶν δένδρων τρέφεται κυρίως μετὰ ὀπώρας και ῥίζας και ἀρχίζει μόλις ἀνθρώπων λεξεις. Ἡ μεσαία βαθμὶς ἀρχίζει ἀφ' οὗ ὁ ἀνθρώπος ἤρχισε νὰ χρησιμοποιοῦ τὰ μὴ κρῶτερα ζῶα πρὸς τροφήν του και νὰ κάμνῃ χρῆσιν τοῦ πυρός και νὰ κατασκευάζῃ ὄπλα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖ κινήσια και πολέμους μετὰ τῶν γειτονικῶν ὄρδων. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀναφαίνεται ἡ ἀνθρωποφιλία.

Ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν τελειοποίησιν τῶν ὄπλων εἰς τόξα και βέλη και τὴν ἀναπτύξεσιν τεχνικῆν, ὑφαντουργίαν, τὴν κατασκευὴν αἰχμηρῶν λιθίνων ἐργαλείων διὰ τῶν ὁποίων ἀρχίζει ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ξύλου πρὸς ναυπήγησιν λέμβων και οἰκοδομὴν καλυβῶν. Ὁ Μόργκαν καθορίζει ὡς ἀρχὴν τῆς κατωτάτης βαθμίδος τῆς βαρβάρου περιόδου τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀγγειοπλαστικῆς. Κατ' αὐτὴν ἀρχεται ἡ ἐξημέρωσις τῶν ζώων και ἡ κτηνοτροφία και ἡ καλλιέργεια τῶν φυτῶν. Κατὰ τὴν μεσαίαν βαθμίδα ἀρχίζει ἡ χρῆσις λίθων και πλίνθων ἐξηραμένων εἰς τὸν ἥλιον διὰ τὰς οἰκοδομὰς ἀναπτύσσεται περαιτέρω ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν και ἡ μόνιμος ἐγκατάστασις, σημειοῦται αὐξησις τῆς ποικιλίας τῶν τροφίμων και βαθμηδὸν ἐξαλείφεται ἡ ἀνθρωποφαγία. Εἰς τὴν ἀνωτάτην τῆς βαρβαρότητος βαθμίδα ἀρχίζει ἡ πῆξις τοῦ σιδήρου, ἡ ἀνοκόλυσις τῆς διὰ ψηφίων γραφῆς, τὸ σιδηροῦν ἄροτρον κλπ. και ἐγκαινιάζεται μετὰ τὴν κατασκευασίαν τοῦ σιδήρου, πλῆθος ἐργασιῶν, αἱ ὁποιαὶ δίδουν εἰς τὴν ζωὴν

έντελῶς ἄλλην μορφήν, καὶ θέτουν τὰς βάσεις κοινωνικῶν μετατροπῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν πάροδον τῶν χρόνων ἐπιδροῦν ἐνεργῶς ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς γῆς.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Μόργκαν ὑπῆρξε μεγάλη, ἰδίᾳ εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, ὅπου ἐνεφανίσθη ὀλόκληρος σχολὴ ἔθνολόγων, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἔδωσαν πολυτιμότεον ὕλικόν διὰ τὴν ὑλιστικὴν ἐξήγησιν τῆς πρωτογόνου κοινωνίας. «Μερικοὶ ἀσυνείδητοι κριτικοί, γράφει ὁ Πλεχάνωφ εἰς τὰς σημειώσεις του εἰς τὸν «Λουδοβικὸν Φοϊερμπάχ» τοῦ Ἐνγκελς, ἐπιμένουν ὅτι τὰ συμπεράσματα τοῦ Μόργκαν, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν κατὰ γέννη ζωὴν δὲν στηρίζονται παρὰ μόνον εἰς τὴν μελέτην τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ἐρυθροδέρμων τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἀρκεῖ ὅμως νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὸ βιβλίον αὐτὸ διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι εἶναι τελείως ἀστήρικτοι παρόμοιοι «κριτικαὶ» παρατηρήσεις. Ἀρκεῖ ἐπίσης νὰ γνωρίσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴν καὶ ἀπὸ τὰς πρώτας πηγὰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου κόσμου διὰ νὰ ἴδῃ πόσον ἀδιαφιλονίκητα εἶναι τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐξάγουν ἀπὸ αὐτὴν οἱ Μόργκαν καὶ Ἐνγκελς». Ὁ Μόργκαν ὑπῆρξε κατὰ τὸν Λαφάργκ «ἐκ τῶν σπανίων ἀνθρωπολόγων, οἱ ὁποῖοι δὲν συμμερίζονται τὴν ἡλιθίαν περιφρόνησιν τοῦ φιλισταίου διὰ τοὺς ἀπολιτίσιους λαούς».

Μοργκάρι (Ὄντινο Morgari).—Σύγχρονος Ἰταλὸς σοσιαλιστής, γεννηθεὶς ἐν Τουρίνῳ τὸ 1867. Ὁπαδὸς τοῦ Μαρτίνι κατ' ἀρχάς, ἀντελήφθη ὅτι ἡ δημοκρατικὴ ἰδέα ἄνευ σοσιαλιστικοῦ περιεχομένου εἶναι οὐτοπία. Ὡς σοσιαλιστής ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτῆς Τουρίνου καὶ Ρώμης. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ φασισμού ἐν Ἰταλίᾳ ἐξεπατρίσθη καὶ κατέφυγεν εἰς Παρίσιους, ὅπου μετέχει ἐνεργῶς τῆς δράσεως τῆς ἐκεῖ ἀντιφασιστικῆς Ἰταλικῆς ὀργανώσεως. Ὁ Μοργκάρι συνηγόρησεν

ἐπανειλημμένως ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Δωδεκανήσου.

Μοργκεντάου (Ἑρρίκος Morgentau).—Ἀμερικανὸς δημοσιολόγος καὶ διπλωμάτης γερμανικῆς καταγωγῆς (1856—1933). Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν νομικῶν του σπουδῶν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, ὅπου ἐξήσκησεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν τὸ δικηγορικόν του ἐπάγγελμα. Ἡ ἀρθρογραφία ἐπὶ διαφόρων ἐξωτερικῶν ζητημάτων καὶ αἱ μελέται του ἐπὶ τῶν διπλωματικῶν προβλημάτων τῆς Εὐρώπης καὶ εἰδικώτερον τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς τὸν κατέστησαν ἐνωρίς γνωστόν. Ὅταν δὲ παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐν Τουρκίᾳ πρεσβευτοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὁ Μοργκεντάου ἐκρίθη ὡς ἀρμοδιώτερος διὰ τὴν θέσιν ταύτην. Τὴν πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλαβε τὸ 1913 καὶ κατὰ τὸ μέχρι τοῦ 1917 διάστημα—ὅποτε ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμμάχων της—ἀνέπτυξε ζωηρὰν διπλωματικὴν δρασίαν προσπαθῶν νὰ ἀποσπᾷ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν της μετὰ τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν. Ὁ Μοργκεντάου κατὰ τὴν παραμονὴν του ἐν Τουρκίᾳ ἀπεδείχθη ἰκανώτατος ἀντιπρόσωπος τῶν πολιτικῶν καὶ κυρίως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὴν Ἑγγύς Ἀνατολήν, κατορθώσας νὰ δημιουργηθῇ τόσον μετὰ τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ ὅσον καὶ τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων τῆς Τουρκίας ἰσχυρότατον φιλοαμερικανικὸν ρεῦμα, ὑποβοηθῆσαν ἀποτελεσματικώτατα τὴν ἀμερικανικὴν οἰκονομικὴν διείσδυσιν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων διὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν ὁ Μοργκεντάου διετέλεσε σύμβουλος τοῦ προέδρου Οὐίλσον ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ζητημάτων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν λόγῳ διαπραγματεύσεων

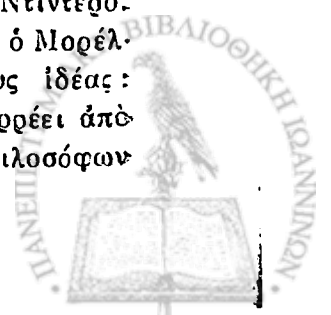
ὁ Μοργκεντάου εἰργάσθη δραστηριῶς ὅπως αἱ Ἰνωμένοι Πολιτεῖαι ἀναλάβουν ἐντολήν ἐφ' ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατὰ τὸ 1920 διορίσθη πρεσβευτῆς εἰς τὸ Μεξικόν, καὶ ὅταν κατὰ τὸ 1923 ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀνέλαβε τὴν φροντίδα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐκ Τουρκίας Ἑλλήνων προσφύγων διορίσθη ὑπ' αὐτῆς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ διορισμὸς τοῦ Μοργκεντάου εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐνεῖχε καὶ ἀρκετὴν σκοπιμότητα δεδομένου ὅτι μέγα μέρος τῶν προσφυγικῶν δανείων προήρχετο ἐξ ἀμερικανικῶν κεφαλαίων. Ὁ Μοργκεντάου χάρις εἰς τὴν εὐστρεφίαν του καὶ τὴν διορατικότητά του κατώρθωσε νὰ λύσῃ ἀρκετὰ ἐκ τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια παρουσίασεν ἡ ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων. Λόγω τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερε διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἀπένευμε τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος, οἱ δὲ δῆμοι Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων τὸν ἀνεκήρυσαν ἐπίτιμον δημότην των. Ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν μελετῶν του καὶ ἄρθρων εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερησίου ὁ Μοργκεντάου ἔγραψε: «Τὰ μυστικά τοῦ Βοσπόρου», ἀπομνημονεύματα ἐκ τῆς ἐν Τουρκίᾳ διπλωματικῆς του δράσεως, καὶ «Ἡ ἀποστολή μου εἰς τὴν Ἑλλάδον».

Μορέλλου (Morelly). — Οὐτοπιστιῆς σοσιαλιστῆς συγγραφεὺς τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἔδωκε τὸ σχέδιον μιᾶς κοινωνίας κανονιζομένης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φυσικῶν νόμων καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Μεταξὺ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Τὰ δοκίμια ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος» (1743), «Ὁ πρίγκιψ, αἱ ἡδοναὶ τῆς καρδίας ἢ πραγματεία ἐνὸς μεγάλου βασιλέως». Τὸ 1753 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Les îles flottantes ou la Basiliade du célèbre Pilpai», ἐπικὸν ποίημα εἰς δεκατέσσαρα ἄσματα, εἰς τὸ

ὁποῖον περιγράφει μίαν κοινωνίαν ἰδρυθεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα μὲ τὴν ἀποψιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Μία ἐπιθεώρησις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ «Bibliothèque Impartiale» ἐπικρίνουσα τὸ ἔργον τοῦ Μορέλλου γράφει: «Καθεὶς γνωρίζει καλὰ πόση ἀπόστασις χωρίζει τὸς ὠραιότερας θεωρίας τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἀπὸ τὸ δυνατόν τῆς πραγματοποιήσεώς των. Εἰς τὴν θεωρίαν λαμβάνει κανεὶς ἀνθρώπους φανταστικούς, οἱ ὅποιοι συναινοῦν πειθαρχικῶς εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα καὶ οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν ἐπίσης μὲ ζῆλον τὰς ἀπόψεις τοῦ νομοθέτου. Μόλις ὁμως θελήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πράξιν τότε ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὅπως πραγματικῶς εἶναι, δηλαδὴ ὀπειθαρχήτους, ὀκνηροὺς ἢ αἰχμολώτους τῶν ὀρητικῶν καὶ βιοίων παθῶν. Τὸ σχέδιον μάλιστα τῆς ἰσότητος εἶναι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια φαίνονται περισσότερο ἀποκρουστικὰ εἰς τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα. Οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἢ διὰ νὰ ἐξουσιάζουν ἢ διὰ νὰ ὑπηρετοῦν. Ὅταν εὐρίσκονται εἰς μίαν μέσσην κατάστασιν στενοχωροῦνται. Μὲ εἰλικρίνειαν ἢ μὲ ὑποκρισίαν, γράφει ὁ Πλεχάνωφ εἰς τὸν «Ἀναρχισμὸν ἢ σοσιαλισμὸν», κρίνουσα ἡ «Bibliothèque Impartiale», παρεδέχετο τὰς ἀπόψεις αἱ ὁποῖαι ἦσαν κοιναὶ εἰς ὅλους τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὅλοι αὐτοὶ ἐστηρίζοντο εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὴν ὁποίαν ἐννοοῦσεν ὁ καθεὶς μὲ διαφορετικὸν τρόπον.

Τὸ 1745 ὁ Μορέλλου ἐδημοσίευσε τὸν «Κώδικα τῆς φύσεως», ἔργον τὸ ὁποῖον ἤσκησε βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς σκέψεως τῶν κομμουνιστῶν καὶ τοῦ ὁποίου ἡ πατρότης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπεδίετο ἐσφαλμένως εἰς τὸν Ντιντερό. Εἰς τὸν «Κώδικα τῆς φύσεως» ὁ Μορέλλου ἀναπτύσσει τὰς ἀκολουθούσας ἰδέας: Ἡ κοινωνικὴ ἀθλιότης ἀπορρέει ἀπὸ τὴν μὴ κατανόησιν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων

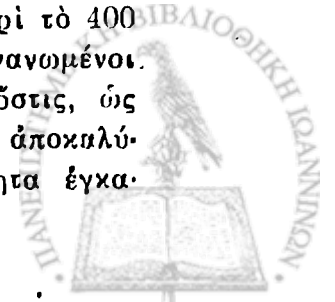

καὶ τῶν πολιτικῶν τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ἡ φύσις εἶναι μία μηχανὴ ἐξόχως ἀγχίνους, ἡ ὁποία ἔδωσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐιοποθέτησεν εἰς ἓν περιβάλλον, εἰς τὸ ὅποιον, ἐὰν κατανοηθοῦν οἱ νόμοι τῆς φύσεως, θὰ ἔχωμεν ἀφεύκτως τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται οὔτε καλὸς οὔτε κακός. Δὲν ἔχει ιδέας, οὔτε κλίσεις ἐμφύτους. Ἐρχεται εἰς τὸν κόσμον ὡς ἐν ὄν ἐντελῶς ἀδιάφορον. Αἱ φυσικαὶ τοῦ ἀνάγκαι, αἱ ὁποῖαι γίνονται καθημερινῶς μεγαλύτεραι, εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι τὸν κάμνουν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτὴν. Διὰ νὰ δίδουν εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐχαρίστησιν αἱ ἀνάγκαι του, ἡ φύσις τοῦ ἔδωκε τὴν γῆν, μὲ ὅλα τὰ πλοῦτη της. Διότι ταῦτα ἀνήκουν εἰς ὅλους. Ἔθεσεν οὕτω τὴν κοινὴν βάσιν τῆς ὑπάρξεώς του. Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ἀνήγειρε τὴν κοινωνίαν, ἡ ὁποία κατεσκεύασε μίαν μηχανὴν θαυμασιῶς ἰσορροπημένην, μίαν τελείαν ἁρμονίαν τῶν συμφερόντων, τὴν ὁποίαν ὅμως οἱ φιλόσοφοι, οἱ νομοθέται καὶ οἱ πολιτικοὶ παρενόησαν. Καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἔθεσαν τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν αἰτίαν τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος. Εἰς τὴν ἠθικὴν τάξιν ὅμως ἡ φύσις εἶναι μία, σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος. Οἱ νόμοι της ποτὲ δὲν ἀλλάζουν. Οἰαδήποτε διαφορά, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ εὑρῇ κανεὶς μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν τῶν ἀγρίων καὶ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φύσις διαφέρει. Τοῦτο ἀποδεικνύει μόνον, ὅτι ἀπὸ μερικὰς τυχαίας αἰτίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ξένα ἀπὸ τὴν φύσιν, μερικὰ ἔθνη ἐξῆλθον ἔξω τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν μείνει ὑποτεταγμένα εἰς αὐτὴν ἐκ λόγων ἀπλῆς συνηθείας καὶ τέλος ἄλλα εὐρίσκονται κάτω ἀπὸ αὐτὴν ἐκ μερικῶν δικαιολογημένων νόμων, οἱ ὁποῖοι δὲν εὐρίσκονται πάντοτε εἰς ἀντίθεσιν μὲ αὐτὴν τὴν φύσιν. Ὁ ἄνθρωπος ἀφήνει τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια δὲν χάνεται ποτέ. Ὁ Μορέλλυ

ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν σοσιαλιστῶν ἐκείνων συγγραφέων τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος, οἱ ὁποῖοι συγχρόνως μὲ τὰς ἐπαναστατικὰς ἐξεγέρσεις μιᾶς τάξεως, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἐτοίμη, παρουσίασεν οὐτοπιστικὰς συγγραφὰς ἰδανικῶν κοινωνικῶν καταστάσεων.

Μόρλεϋ (Ἰωάννης Morley ὑποκόμης τοῦ Μπλάκμπουρν).—Ἄγγλος πολιτικὸς (1838—1923). Τὸ 1885 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς καὶ τὸ 1886 καὶ 1892—1895 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Ἰρλανδίας. Τὸ 1899 εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων ἐπολέμησε τὴν στάσιν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ν. Ἀφρικῆς καὶ ἐτάχθη ἐναντίον τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Μπόερς. Τὸ 1905—1910 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τὸ 1910 πρόεδρος τοῦ ἰδιωτικοῦ συμβουλίου τοῦ στέμματος. Τὸ 1914, ἐτάχθη ἐναντίον τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν πόλεμον, παρητήθη τῆς κυβερνήσεως, μετὰ τῶν Ἰ. Μπέρνς καὶ Κ. Τριβέλιαν καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς ὀρισεικῶς. «Τί λόγους ἔχομεν, ἔλεγε, νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ πολέμου θ' ἀμειψθοῦν ἀπὸ μίαν εἰρήνην καλύτεραν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἦτο ἤδη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς λογικῆς καὶ μιᾶς σταθερᾶς ὑπομονῆς; Εἰς τί θ' ἀνέλθουν τὰ κέρδη μας, ἂν τὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τὰ συγκρίνωμεν μὲ τὸ ἄγριον μῖσος ποὺ θ' ἀνάψῃ ὡς ἄσβεστον πῦρ, διὰ μίαν γενεὰν τοῦλάχιστον, μεταξὺ δύο λαῶν;»

Μορμόνοι.—Ὅπαδοὶ ἰδίας θρησκευτικῆς αἱρέσεως διαδεδομένης, ἰδίᾳ ἐν Β. Ἀμερικῇ καὶ ἰδρυθείσης τὸ 1830 ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Σμίθ, ὅστις ἰσχυρίσθη ὅτι ἐγνώρισε διὰ θείας ἀποκαλύψεως, τὰς χρυσαῦς πλάκας τοῦ Μορμόνου, προφήτου θρυλικοῦ ζήσαντος περὶ τὸ 400 μ.Χ. Οἱ Μορμόνοι εἶναι ὀργανωμένοι ἱεραρχικῶς ὑπὸ προέδρου, ὅστις, ὡς προφήτης, δέχεται τὰς θείας ἀποκαλύψεις. Ἀποτελέσαντες κοινότητα ἔγκα-

τεστάθησαν μετὰ πολλὰς περιπετείας εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἀλμυρᾶς Λίμνης, δυτικῶς τοῦ Ἰλλινόϊς, ὅπου ἴδρυσαν τὴν Νέαν Ἱερουσαλήμ. Πιστεύουν ὅτι οἱ Ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἰσραηλιτῶν. Νηστεύουν ἀπαξ τοῦ μηνὸς καὶ προσφέρουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν των τὸ δέκατον τῶν προσόδων των.

Μοροζίνης (Φραγκίσκος Morosini).

—Βενετὸς στρατιωτικὸς καταγόμενος ἐξ ἀρχαιστάτου βενετικοῦ οἴκου (1618—1694). Τὸ πρῶτον διεκρίθη εἰς τὸ ναυτικόν, δηώσας τὰ παραλία τοῦ Αἰγαίου καὶ καταστρέψας δύο τουρκικοὺς στόλους. Ἐπὶ εἰκοσαετίαν περίπου κατεπολέμει λυσσωδῶς τοὺς Τούρκους μὲ ἐναλλασσομένην τύχην. Τὸ 1684 ἐκηρίευσεν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, τὴν Κόρινθον, τὸν Μυστράν, τὰς Ἀθήνας καὶ σχεδὸν ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπεκταθῆ καὶ βορειότερον. Τὸ 1693 ἐπεχείρησε νέαν ἐστρατείαν καὶ κατετρόπωσεν ἐπανειλημμένως τοὺς τουρκικοὺς στόλους. Τὴν 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 1687 βομβαρδίζων τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἐγένετο αἰτιὸς καταστροφῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὅστις ἐχρησιμοποιοῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς πυριτιδαποθήκη. Διετέλεσε δόγης τῆς Βενετίας.

Μορόζωφ (Νικόλαος).—Ρῶσος ἐπιστήμων θεωρούμενος ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐπιζώντων παλαιμάχων τοῦ ρωσικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἐγεννήθη τὸ 1855 καὶ ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἠσθάνθη ἀκατανίκητον κλίσιν πρὸς τὰ φυσικὰ ἐπιστήμας καὶ μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὰ κοινωνικά προβλήματα, γενόμενος ἐν ἑκ τῶν δραστηριοτέρων μελῶν τοῦ κόμματος τῆς «Ναροντνάγια Βόλια». Εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν συνελήφθη μετ' ἄλλων ἐπαναστατῶν, κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια δεσμὰ καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Σλούσελμπουγκ. Ἐν τῇ μονώσει τῆς εἰρκτικῆς ἐπεδόθη μετὰ

πάθους εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ ἤρχισε τὴν συγγραφὴν σπουδαιότατων ἔργων περὶ ἀστρονομίας, γεωλογίας, χημείας, φυσικῆς, ἱστορίας καὶ μαθηματικῶν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1905 ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μορόζωφ τὴν ἐλευθερίαν κατόπιν εἴκοσι πέντε ὁλοκλήρων ἐτῶν ἐγκαθειρξέως. Ἀδιαφορῶν διὰ τὸν κίνδυνον νέων διωγμῶν ἐκ μέρους τῆς τσαρικῆς ἀντιδράσεως, ἣ ὁποία μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905 εἶχεν ἐνταθῆ, ἐρρίφθη καὶ πάλιν μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν δράσιν. Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1917, ὁ Μορόζωφ ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως μὲ τὸ μέρος τῆς. Τὸ 1918, κατὰ τὴν κρίσιμωτέραν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μορόζωφ ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ βιολογικοῦ ἐργαστηρίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδρύσει, ἐν Πιερουπόλει, ὁ καθηγητὴς Λεγκάφτ, μετονομάσας αὐτὸ «Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον Λεγκάφτ». Ἐκτοτε ὁ Μορόζωφ εἶναι διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς τμήματα: ἀστρονομικόν, ἀστροφυσικόν, βοτανικόν, φυσιολογικόν, ἀνατομοπαθολογικόν, μικροβιολογικόν, ζωοφυσικόν καὶ μηχανικόν.

Μόρρις (Οὐίλλιαμ Morris).—Ἄγγλος σοσιαλιστὴς ποιητὴς, ζωγράφος, γλύπτης, ἀρχιτέκτων καὶ καλλιτέχνης τυπογράφος (1834—1896). Ρωμαντικὸς εἰς τὰ πρῶτα τοῦ ποιήματα: «Τὸ λυκαυγὲς τοῦ καλοκαιριοῦ», «Ὁ ἔρως ἀρκεῖ», «Ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Γκύνεβερ», «ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου», εἰς τὰ ἔμμετρα διηγήματά του «ὁ ἐπίγειος παρὰδεισος» καὶ εἰς τὸ ἔπος του «Σιγούρδος», ἐπιστρέφει εἰς τὸν κλασικισμὸν μὲ τὸν «Ἰάσωνα» καὶ παρουσιάζεται σοσιαλιστὴς μὲ τὸ πεζὸν του ἔργον «Ἐνα ὄνειρο τοῦ Τζῶν Μπάλλ», καὶ «Νέα ἀπὸ πουθενά». Ὁ Μόρρις ἐξέφρασε μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν τὸ συναισθημα τῆς δυσαρεσκείας διὰ τὴν κοινωνίαν.

κὴν ἀθλιότητα καὶ συνεδύασε τὸν ποιητὴν μὲ τὸν ἀγωνιστὴν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἄν καὶ ἐθεώρει ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπίστευεν ἐν τούτοις, ὅτι ὁ κύριος μοχλὸς τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως θὰ εἶναι ἡ ἐργατικὴ τάξις. Διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἦτο ἡ πρόοδος τῆς μηχανικῆς ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ· ἀλλ' ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσις. Εἰς ἡλικίαν 42 ἐτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ 1876 προσεχώρησεν εἰς τὴν «Ἐνωσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος» τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν καταπιεζομένων λαῶν τῆς Τουρκίας. Τὸ 1883 προσεχώρησεν εἰς τὴν «Σοσιαλδημοκρατικὴν ὁμοσπονδίαν» καὶ ἔλαβεν (1886—1887) ἐνεργὸν μέρος εἰς πλείστας ἀπεργίας. Κατὰ τὸν Μόρρις τὸ σημερινὸν κοινωνικὸν σύστημα καταστρέφει ὅ,τι ὠραῖον ἔχουν ἐντός των οἱ ἄνθρωποι: τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας, τὴν δυνατότητα νὰ ὀλοκληρώσουν τὴν προσωπικότητά των καὶ ν' ἀφίσουν τὰ ἴχνη των εἰς ἓν ἔργον δημιουργικόν. Ἔργον τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν χαρὰν τῆς ἐργασίας.

Μορφίνη.—Βλ. λ. Ναρκωτικά.

Μόσλεϋ (σὲρ Ὁσβαλντ Mosley).—Ἄγγλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1897. Ἐσπούδασεν εἰς Οὐίντσεστερ καὶ Σάντχωρσι. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ γαλλικὸν μέτωπον. Ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ λόρδου Κῶρζον, Κυνθίαν. Τὸ 1918 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς καὶ τὸ 1924 προσεχώρησεν εἰς τὸ ἐργατικὸν κόμμα, εἰς τὰς τάξεις τοῦ ὁποίου ἐπανεξελέγη βουλευτὴς τὸ 1926 καὶ τὸ 1929. Βουλευτὴς τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος ἐξελέγη τὸ 1929 καὶ ἡ σύζυγός του. Τὸν Μάϊον τοῦ 1930 παρητήθη τῆς ἐργατικῆς κυβερνήσεως καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεχώρησεν καὶ ἀπὸ τὸ Ἐργατικὸν κόμμα διὰ νὰ ἰδρύσῃ ἴδιον φασιστικὸν κόμμα. Βαθμηδὸν κατέστρωσε πλῆρες φασιστικὸν πρόγραμμα δι' ἀντιγραφῆς τοῦ

ἰταλικοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ, μὲ δημοκοπικὰ, ἀντικαπιταλιστικὰ, καὶ ἐθνικιστικὰ καὶ ἀντισημιτικὰ συνθήματα. Τὸ 1933 ἐπεσκέφθη τὸν Μουσσολίνι πρὸς ὃν ἐξεδήλωσε τὸν θαυμασμόν του. Τὸ ὑπ' αὐτὸν φασιστικὸν κόμμα οὐδεμίαν δύναμιν ἀπέκτησεν ἐν Ἀγγλίᾳ παρὰ τὴν ὑποστήριξιν μεγάλων οικονομικῶν ὀργανισμῶν.

Μοσσοῦλη.—Πόλις τοῦ ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐντολὴν βασιλείου τοῦ Ἰράκ, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος, ἀπέναντι τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία Νινευί. Ἐχει 60.000 κατοίκους καὶ διεξάγει μέγα διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Συρίας, τῆς Βαγδάτης καὶ τοῦ Κουρδιστάν.

Περίφημος κατέστη ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἐκ τῆς πάλης, ἣτις διεξήχθη πρὸς κατάκτησιν τῶν πετρελαϊοπηγῶν της. Πολὺ πρὸ τοῦ πολέμου, οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ τραπεζίται συνεπλέκοντο διὰ τὰ πετρέλαια. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1914 ὑπεγράφη συμφωνία μετὰ τῆς «Γερμανικῆς Τραπεζῆς» τοῦ Βερολίνου καὶ ὁμάδος Ἄγγλων τραπεζιτῶν—τελούντων ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ρότσιλδ, κυρίως τῆς ἐταιρείας, πετρελαίων «Ρόϋαλ Ντάτς»—ὀργανωμένων εἰς τὴν «Ἀγγλοπέρσιαν Ὅϊλ», ἐτέραν ἰσχυρὰν ἀγγλικὴν ὁμάδα ἐμπορίας πετρελαίου. Λόγω τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, δὲν ἐπραγματοποιήθη ἡ διανομὴ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὑπεδάφους τῆς Μεσοποταμίας μετὰ τῶν Ἀγγλων καὶ Γερμανῶν καπιταλιστῶν.

Κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ Γερμανοὶ ἀπεμακρύνθησαν τῶν περιφερειῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἀγγλορωσικῆς συμφωνίας τοῦ 1916, ἡ περιφέρεια τῆς Μοσσοῦλης παρεχωρεῖτο εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιρροήν. Τὸ 1918 ὁμως, ἡ κυβέρνησις Κλεμανσώ, στενωῶς συνδεδεμένη μὲ Ἄγγλους χρηματιστὰς, ἐγκατέλειπε τὰ δικαιώματα τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῶν περιφερειῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλίας, ἣτις εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ Ἰράκ.

Πρὸ τῆς ἀρνήσεως ὅμως τῆς κεμαλικῆς Τουρκίας νὰ δεχθῆ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν περιφερειῶν αὐτῶν, ἡ Ἀγγλία ἠναγκάσθη νὰ διεξαγάγῃ μακρὸν πολεμικὸν ἀγῶνα ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν ἐν Μικρασίᾳ (βλ. *Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία*.—Πολιτικὴ ἱστορία). Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, ἣτις ὑπεγράφη μετὰ τὴν ἤτταν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ διακανονισμὸς τοῦ ζητήματος τῆς Μοσσοῦλης παρεπέμπετο εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τῆς Τουρκίας καὶ κατὰ παράβασιν ρητῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης καὶ τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ Συμβούλιον δι' ἀποφάσεως τῆς 15 Δεκεμβρίου 1925, παρεχώρησε τὴν Μοσσοῦλην εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἰράκ, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ παραταθῆ ἡ ἀγγλικὴ ἐντολή ἐπὶ 25 ἔτη. Ἡ Τουρκία ἀπλῶς ἐπέτυχεν ὅπως λαμβάνῃ τὸ 1/10 τοῦ παραγομένου πετρελαίου.

Μόστ (Ἰωάννης Most).—Γερμανὸς ἀναρχικὸς (1846—1906). Βιβλιοδότης ὢν ἐν Βερολίῳ, ἐξέδωκεν ἐκεῖ πρῶτον, ἔπειτα ἐν Λονδίῳ καὶ Νέα Ὑόρκῃ, τὴν σοσιαλιστικὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθερία». Τὸ 1874—1878 ἐξημέτισε βουλευτὴς εἰς τὸ Ράιχσαγ, ἀλλ' ἀπηλάθη διὰ τὰς ἀναρχικὰς αὐτοῦ ιδέας, δι' ἃς κατεδικάσθη εἰς εἰρκτὴν ἐν Λονδίῳ, ὅπου κατέφυγε, καὶ ἐν Νέα Ὑόρκῃ. Ἐγράψε «Τὸ βιβλίον τῶν ἀσμάτων τῶν προλεταρίων» καὶ κριτικὴν ἐναντίον τοῦ Μόμμσεν διὰ τὴν «Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν» αὐτοῦ.

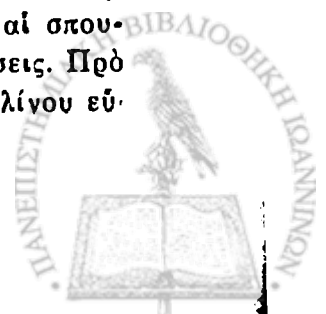
Μόσχα.—Μία τῶν ἀρχαιότερων ρωσικῶν πόλεων σήμερον δὲ πρωτεύουσα τῆς Ἐνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰ 3 ἑκατ. ἐνῶ τὸ 1897 εἶχε περὶ τὸ 1 ἑκατ. κατὰ δὲ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1926 εἶχε μόνον 2.025.900. Ἡ τελευταία τῆς ἀνάπτυξις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν

ἐκ τῆς ὑπαίθρου συγκέντρωσιν νέων προλεταρίων, κυρίως ὅμως εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὡς πρωτεύουσα κατέστη τὸ πανσοβιετικὸν κέντρον. Ἡ ἀπότομος αὔτη ἀνάπτυξις ἐδημιούργησε σοβαρὰς δυσκολίας καὶ ἰδίᾳ πρόβλημα κατοικίας καὶ συγκοινωνίας. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον λύεται βαθμηδὸν διὰ τῆς ἐντατικῆς οἰκοδομήσεως μεγάλων πολυκατοικιῶν. Τὸ δὲ δεύτερον πρόκειται νὰ λυθῆ διὰ πελωρίου δικτύου ὑπογείου ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου (*μέτροπολιταίν*), αἱ πρῶται γραμμαὶ τοῦ ὁποίου θὰ λειτουργήσουν ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1935.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς χώρας εὐρισκομένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Μόσκοβα εἰς τὸ σημεῖον τῆς συμβολῆς του μὲ τὸν ποταμὸν Γιαούζα. Ἀποτελεῖ τὸν κόμβον τῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν Ἀν. Εὐρώπην, πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς χώρας. Τὸ ἱστορικὸν καὶ μέχρι σήμερον ἐπίσημον κέντρον τῆς πόλεως εἶναι τὸ *Κρεμλίον* (βλ. λ.).

Μὲ αὐτὸ συνέχεται ἡ παλαιὰ συνοικία Κιτάϊ Γκόροντ (Κινεζούπολις), πέριξ δὲ αὐτῶν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μόσκοβα ἐκτείνονται αἱ συνοικίαι Μπέλι Γκόροντ, Ζεμλιανόϊ Γκόροντ καὶ τὰ προάστεια, τὰ ὅποια ἔχουν ἐνωθῆ πλέον μὲ τὴν πόλιν καὶ λόγῳ τῶν μεγάλων οἰκοδομῶν ἔχασαν τὸν παλαιὸν τὸν χαρακτήρα. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ εὐρίσκεται τὸ ἕτερον τμῆμα τὸ λεγόμενον Ζαμοσκβορέτσειε.

Τὸ Κρεμλίον, κτισθὲν τὸ 1485, ὑπέστη πολλὰς ἀνακαινίσεις. Μία τῶν τελευταίων ἀνακαινίσεων εἶναι ἡ προέκτασις μιᾶς πλευρᾶς πρὸς διεύρυνσιν τῶν αἰθουσῶν, καθόσον σήμερον λόγῳ τῆς συρροῆς ἑκατοντάδων ἀντιπροσώπων ἀπαιτοῦνται αἰθουσαι διὰ 2 καὶ 3.000 πρόσωπα. Ἐν συνεχείᾳ τοῦ Κρεμλίνου, εἰς τὸ Κιτάϊ Γκόροντ εἶναι συγκεντρωμένα τὰ συνδικάτα καὶ αἱ σπουδαιότεραι οἰκονομικαὶ ὀργανώσεις. Πρὸ τοῦ περιτειχίσματος τοῦ Κρεμλίνου εὔ-

βρίσκεται ἡ Ἐρυθρὰ πλατεῖα, εἰς τὴν ὁποῖαν καταλήγουν αἱ κεντρικαὶ ὁδοὶ τῆς πόλεως. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ τὸ Μουσῶλεϊον τοῦ Λένιν. Ἡ πλατεῖα εἶναι πελωρίων διαστάσεων καὶ δι' αὐτὸ χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς μεγάλας παρελάσεις καὶ τὰς πολυπληθεῖς διαδηλώσεις. Ἡ Μόσχα ἀποκτᾷ σήμερον καὶ ἰδιαίτεράν πνευματικὴν σημασίαν. Ἐκεῖ εἶναι συγκεντρωμένα τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, αἱ ἀκαδημαῖαι, αἱ βιβλιοθήκαι καὶ τὰ μουσεῖα τῶν ἱστορικῶν κειμηλίων τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς. Λόγω τοῦ γοργοῦ ρυθμοῦ τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδομήσεως, αἱ σοσιαλιστικαὶ ἔχουν λίαν παροδικὴν ἀξίαν, διαρκῶς μεταβαλλομένων τῶν ἀριθμῶν. Ἐν τούτοις δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὑπάρχουν περὶ τὰ 2.000 σχολεῖα (ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 500 ἐπαγγελματικά, μὲ ἀρκετὰς δεκάδας ἀνωτέρων σχολῶν. Μετὰξὺ αὐτῶν τὴν περισσοτέραν πρωτοτυπίαν παρουσιάζει τὸ κομμουνιστικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Σβερντλόφ, τὸ κινεζικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Σούν. Γιάτ. Σέν, ἡ ἀνωτέρα σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, κ.ἄ. Διεθνὲς ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ κοινωνιολογικὰ ἰνστιτούτα Μάρξ· Ἐνγκελς· Λένιν καὶ ἄλλα καθαρῶς τεχνικά. Ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν σπουδαιότερα εἶναι ἡ τοῦ Λένιν μὲ 3 ἑκατομ. τόμους καὶ ἄνω, ἡ τῆς κομμουνιστικῆς ἀκαδημίας, ἡ τοῦ πολυτεχνικοῦ μουσείου, καὶ ἡ τοῦ ἱστορικοῦ μουσείου μὲ 1 ἑκατομ. περίπου τόμων ἑκάστη. Ἐκ τῶν μουσείων σπουδαιότερα εἶναι τὸ ἱστορικόν, τὸ τοῦ Ἐρυθροῦ στρατοῦ, τὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ πινακοθήκη τοῦ Τρετιακόφ κ.ἄ. Ὑπάρχει ἐπίσης πλῆθος θεάτρων: τὸ θέατρον τῶν καλλιτεχνῶν, τὸ καὶ ἀρχαιότερον μετονομασθὲν «θέατρον Γκόρκυ», τὸ τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ τοῦ Μέγερχολντ, τὸ Κάμερντ, τὸ μελόδραμα καὶ πολλὰ ἄλλα. Μετὰξὺ τῶν ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ «Πράβδα» καὶ ἡ «Ἰσβέστια».

Πρῶτον σημαντικὸν γεγονός διὰ τὴν

ἱστορίαν τῆς Μόσχας ὑπῆρξεν ἡ μεταφορὰ τῆς μητροπολιτικῆς ἑδρας, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Πέτρου τὸ 1325, ἐκ Βλαντιμήρ εἰς Μόσχαν. Λόγω τῆς κεντρικῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως ἡ πόλις αὕτη δὲν ἤρρηξεν ἡ ἀποτελέσει τὸ οἰκονομικὸν κέντρον τῆς παλαιᾶς Ρωσσίας. Αἱ ἐπελθοῦσαι ἔθνικαὶ ταλαιπωρίαὶ κατόπιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων, παρέβλαψαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Μόσχας. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ κύριον πλῆγμα κατὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑπῆρξεν ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτεύουσας εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὑπὸ τοῦ τσάρου Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1712). Μετὰ ἓνα ἀκριβῶς αἰῶνα, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1812, ἡ Μόσχα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, αὐθήμερον ὅμως ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Ρώσων πατριωτῶν, ἀνακοπέισις τῆς περαιτέρω ἐπιδρομῆς τοῦ Γόλλου αὐτοκράτορος. Ἡ Μόσχα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπῆρξε τὸ θέατρον σημαντικῶν ἐπαναστάσεων. Μετὰξὺ τῶν τελευταίων ἀξιωματικῶν εἶναι ἡ τοῦ 1905 ἐκραγείσα κατόπιν τῆς γενικῆς ἀπεργίας καὶ κατασταλείσα ἀγρίως ὑπὸ τῶν τσαρικῶν στρατευμάτων. Τελευταία ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Ὀκτωβρίου 1917, ἡ ὁποία δὲν ἐπεκράτησεν ἀμέσως ὅπως εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἀλλὰ κατόπιν πολυμήνων ἀγῶνων ἐναντίον τῶν ἀντιδραστικῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὀχυρωθῆ εἰς τὸ Κρεμλίνον. Ἡ ἐπαναφορὰ τῆς πρωτεύουσας εἰς Μόσχαν ἐγένετο ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων τὴν 14ην Μαρτίου τοῦ 1918.

Μόττα (Ἰωσήφ Motta).— Σύγχρονος Ἑλβετὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1871. Συντηρητικῶν ἀντιλήψεων προσεχώρησεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου εἰς τὰς τάξεις τοῦ καθολικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ἀργότερον ἐγένετο ἀρχηγός. Ἀπὸ τοῦ 1919 διετέλεσε δις ὑπουργός καὶ τρις πρόεδρος τῆς ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας. Ἀντέδρασε λυσσῶδως κατὰ τῆς εισόδου τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. τὸ 1934.

Μοϋκδεν.—Μία ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, πρωτεύουσα τῆς Μαντζουρίας, ἐπὶ τῆς εὐφορωτάτης κοιλάδος τοῦ Χοὲν Χόλ. Ἡ σημασία της ἦτο πάντοτε μεγάλη, λόγω τῆς τοποθεσίας της, μεταξύ Κίνας, Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ Ἰαπωνίας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χαρμπίν—Νταϊρέν. Ἡ σημασία της δὲν ἐμειώθη, τουναντίον μάλιστα ηὐξήθη κατόπιν τῆς ἰαπωνικῆς κατοχῆς τῆς Μαντζουρίας καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων δημιουργίας τοῦ «ἀνεξαρτήτου» κράτους τοῦ Μαντζουκό. Ἔχει πληθυσμὸν ἄνω τῶν 200 χιλ. κατοίκων καὶ ζωηρὰν ἐμπορικὴν κίνησιν. Ἐξάγει πολλὰ γουναρικά, σιτηρά, φασόλια, κουκιά, δέρματα, καπνὸν κ.ἄ. Ἡ πόλις αὐτὴ παρουσιάζει ἀρκετὴν πρωτοτυπίαν. Περιβάλλεται ὑπὸ ἀρκετὰ ἀρχαίων τειχῶν, μήκους 18 χιλμ. μὲ 8 μεγάλας πύλας, αἱ ὁποῖαι δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὠχυρωμένων σημείων. Ἐκεῖ εὐρίσκειται καὶ τὸ ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς διοικητήριον καὶ κέντρον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἀρχιτεκτονικῶς ἡ ἀντίθεσις εἶναι μεγίστη.

Ἐνῶ μέγα μέρος τῆς πόλεως, αἱ παλαιαὶ συνοικίαι, προκαλοῦν τὴν κατάπληξιν διὰ τοὺς στενωπάτους δρομίσκους καὶ τὰς ἀθλίαις συνθήκας διαβιώσεως, εἰς τὰς νέας καὶ εὐρωπαϊκὰς συνοικίας ἐπικρατοῦν ὅλως διαφορετικαὶ συνθήκαι: εὐρωπαϊκὴ ρυμοτομία, ὠραία κτίρια, ζωηρὸς ρυθμὸς κινήσεως ἐμπορικῆς καὶ πνευματικῆς. Ἐκεῖ εὐρίσκονται τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ καὶ πνευματικὰ ἰδρύματα: τράπεζαι, μεγάλαι ἐμπορικαὶ ἐταιρεῖαι, πανεπιστήμιον, πολυτεχνεῖον. Ἐκ τῶν μνημείων ἀξιολογώτερον εἶναι οἱ τάφοι τῶν αὐτοκρατόρων τῆς παλαιᾶς δυναστείας τῶν Μαντζού, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πόλεως. Οἱ τάφοι αὐτοὶ εἶναι μεγαλοπρεπέστατοι, περιβάλλονται ὑπὸ ὠραιστάτου κήπου καὶ πολλῶν καλλιτεχνικῶν μνημείων, κυρίως ἀγαλμάτων μυθικῶν ζώων. Κειμήλια σινικῆς τέχνης ὑπῆρ-

χον καὶ εἰς τὸ παρὰ τὰ τεῖχη ἀνάκτορον, διηρηπάγησαν ὅμως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μπόερς. Ἡ πόλις τοῦ Μοϋκδεν εἶναι ἱστορικὴ διότι εἰς αὐτὴν ἐδόθη ἡ ὁμώνυμος ἀποφασιστικὴ μάχη κατὰ τὸν ρωσσοῖαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904—1905 διαρκέσασα ἐπὶ 20 ἡμέρας. Νικηταὶ εἶχον ἀναδειχθῆ οἱ Ἰάπωνες, εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν τὴν 12ην Μαρτίου τοῦ 1905.

Μούνεϋ (Τὸμ Μοoney).—Μεγάλῃ σύγχρονος ἐπαναστατικῆ φυσιογνωμία τοῦ ἀμερικανικοῦ προλεταριάτου. Ἡ μήτηρ του ἦτο Ἰρλανδὴ, ἐκ τῆς κομητείας τοῦ Μάγιο, μεταναστεύσασα εἰς Ἀμερικὴν πρὸς ἀναζήτησιν τύχης, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη ἓνα μεταλλωρύχον, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἐγκατεστάθη εἰς Μασσαχουσέτην. Χηρεύσασα πολὺ ἐνωρὶς ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν της εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τριῶν τέκνων της, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον ἦτο ὁ Τόμ. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν ἤρχισε νὰ ἐργάζεται εἰς χυτήριον. Ἡ πλήρης στερήσεων παιδικὴ του ζωὴ, τὸ μαρτύριον τῆς πτωχῆς μητρὸς του, ἡ ἀγρία ἐκμετάλλευσίς τῶν ἐργατῶν, τὴν ὁποίαν συνήντα ἀνὰ πᾶν βῆμα του, ἐπροξένησαν ἀλγεινοτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν νεαρὸν προλετάριον, ὅστις ἤρχισε νὰ ἐγκύπτῃ εἰς τὰ προβλήματα τῆς τάξεώς του. Αἱ πεποιθήσεις του ἐστερεώθησαν ἔτι περισσότερο, ὅταν ὑποστηρίξας ἄλλους ἐργάτας, περισσότερο ἐκμεταλλευσμένους ἀπὸ αὐτόν, ἐξεδιώχθη τοῦ ἐργοστασίου. Ἐξοικονομήσας χρήματα κατώρθωσε νὰ κάμῃ εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν τὸν γῦρον τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ μελετήσῃ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου.

Ἐπιστρέψας τὸ 1908 εἰς Ἀμερικὴν ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Εὐγένιον Ντέμπς, τοῦ ὁποῖου ἐγένετο συνεργάτης καὶ εἶτα ἐστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν ἐργατῶν χυτηρίων εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τῆς Κοπεγχάγης. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐπτὰ ἐτῶν ὁ Μούνεϋ ἦτο ἐν τῶν δραστηριώ-

τέρων καὶ ὀξυδερκεστέρων στοιχείων τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος Καλλιφορνίας. Λόγω ἀδρανείας ὁμοῦ καὶ διαφθορᾶς τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑργατικῆς Ὁμοσπονδίας (American Federation of Labor) ἀτεσχίσθη αὐτῆς καὶ ἐξέδωκε τὴν «Ἐπανάστασιν». Ἡ μαχητικότης καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ του συνέπεια τὸν κατέστησε δημοφιλέστατον. Ἐν τῷ μεταξὺ διωρίσθη ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν χυτῶν τοῦ 1912.

Τὸ 1916, ὁ Τὸμ Μούνεϋ, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Βάριν Μπίλλιγκς, κατέβαλε προσπάθειάς πρὸς ὀργάνωσιν τῶν σιδηροδρομικῶν (ἐργατῶν τῆς United States Railroad). Ἡ ἔταιρεία φοβηθεῖσα ἐτοιχοκόλλησε τὴν ἐξῆς ἀπειλητικὴν προειδοποίησιν: «Φέρομεν εἰς γνῶσιν ὅλων ὅτι ὁ Θωμᾶς Μούνεϋ, χύτης τὸ ἐπάγγελμα, δυναμιτιστὴς γνωστὸς καὶ συλληφθεὶς ἄλλοτε διὰ τὴν δρᾶσιν του κατὰ τὴν ἀπεργίαν τῆς Πάσιφικ Γκᾶς ἐν Ἑλέκτρικ Κόμπανυ, (ἀπεργίαν διαρκέσασαν ὀκτὼ μῆνας τὸ 1914, καθ' ἣν ὁ Μούνεϋ ἐπρωτοστάτησε) ἐπιχειρεῖ σήμερον νὰ ὀργανώσῃ τοὺς ἐργάτας εἰς σωματεῖον. Ἡ ἔταιρεία γνωρίζει λεπτομερῶς ὅλας τὰς πράξεις καὶ ὅλας τὰς κινήσεις του. Δράττεται λοιπὸν τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ ὅτι ὅστις συμμετάσχῃ εἰς οἰονδήποτε συνδικατικὸν ἢ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Μούνεϋ θ' ἀποπεμφθῆ πάραυτα τῆς θέσεώς του». Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ συγκέντρωσις ἔγινε τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν 10ην Ἰουνίου 1916. Περί τὴν τρίτην πρωΐνὴν τῆς 11ης τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἰς ἓκ τῶν σταθμῶν μεγάλης ἐντάσεως, 15 χλμ. μακρὰν τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου κατεστρέφετο ὑπὸ δυναμίτιδος. Αἱ ζημίαι ἦσαν μικραί. Ἡ ἀνατίναξις ἐγένετο κατ' ἐντολήν τῆς Ἑταιρείας Σιδηροδρομῶν, ἡ ὁποία ἐπέδωκεν, οὕτω νὰ συκοφαντήσῃ τὴν νεοῖδρουθεῖσαν ὀργάνωσιν καὶ νὰ καταστείλῃ τὸ κίνημα ἐν τῇ γενέσει του, διὰ τῆς συλλήψεως τοῦ δῆθεν δυναμιτιστοῦ ἀρχηγοῦ. Τὴν 13ην Ἰουνίου ὁ Θωμᾶς Μούνεϋ μετὰ τῆς

συζύγου του Ρένας, προτοῦ προλάβῃ νὰ ὀργανώσῃ εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνατίναξως ἀπεργίαν τῶν ἐργατῶν, συνελήφθη ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ διανομῆς προκηρῦξεων. Τὸν Ἰούλιον, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ σώματος τῶν μυστικῶν ἀστὺ νόμων, ἀνήκων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ἐπεσκέφθη δύσφορᾶς τὸν συνδικαλιστὴν ἠγέτην Βάιμπεργκ, ὡς καὶ τὸν ἕτερον συνεργάτην του Μούνεϋ Μπίλλιγκς καὶ προσέφερεν εἰς αὐτοὺς ἀμοιβὴν 5.000 δολλαρίων διὰ νὰ ψευδομαρτυρήσουν ἐναντίον τοῦ συντρόφου των, πρότασιν τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀπέρριψαν μετὰ περιφρονήσεως. Οὕτω ἡ συνωμοσία ἀπέτυχεν, ὁ δὲ Μούνεϋ ἀφέθη ἐλεύθερος, ἀποδειχθεὶς τῆς ἀθωότητός του.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀτμόσφαιρα ὅταν τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου ὀργάνωνε τὴν 22αν Ἰουλίου 1916 τὴν «ἡμέραν προπαρασκευῆς διὰ τὸν πόλεμον», μετὰ τὴν διαταγὴν ὅπως ὅλοι οἱ μισθοδοτούμενοι λάβουν μέρος εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν διαδήλωσιν ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεως. Ὁ Μούνεϋ προέτρψε διὰ προκηρῦξεως τοὺς ἐργαζομένους νὰ μὴ λάβουν μέρος εἰς τὴν κεφαλαιοκρατικὴν αὐτὴν ἐπίδειξιν, ἡ ὁποία ὀργανώνετο διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν μάζαν ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

Ἀπειρον πλῆθος κόσμου ἐπλημμύρισε τὰ πεζοδρόμια, καὶ συνωθεῖτο εἰς τοὺς ἐξώσιαις καὶ τὰ παράθυρα. Ὁ Τὸμ καὶ ἡ Ρένα Μούνεϋ ἐσκόπευαν νὰ παραμείνουν ἐντὸς τοῦ δωματίου των, δεδομένου ὅτι ὁ Τὸμ εἶχε πάθει ὑπερκόπωσιν καὶ τὴν ἐπομένην τὸ ζεῦγος θ' ἀνεχώρει. Τὴν 10ην πρωΐνὴν, ἐργάται τῆς ὑπηρεσίας τῆς πολυκατοικίας τοὺς εἰδοποίησαν ὅτι ἐτρόκειτο νὰ τοποθετήσων κατὰ μῆκος τοῦ πατώματος μεγάλην ἀμερικανικὴν σημαίαν. Ἦτο ἡ ὥρα 11 1/2 ὁπότε τὸ ζεῦγος Μούνεϋ μετ' ἄλλων συγγενῶν του ἀνῆλθεν εἰς τὴν ταράτσαν τῆς πολυκατοικίας διὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν διαδήλωσιν. Εἰς τὸν

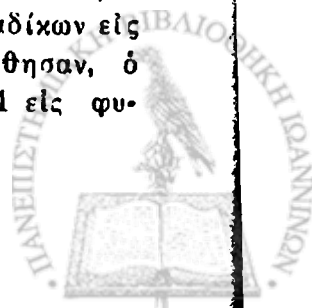
·έξώστην εύρισκοντο περί τὰ 30 πρό·
·σωπα. Τρεῖς ἐξ ἐπαγγέλματος φωτογρά·
·φοι ἔλαβον 8 φωτογραφίας, εἰς τὰς ὀ·
·ποίας φαίνεται ἡ διαδήλωσις καὶ μέρος
·τοῦ ἐξώστου ὅπου ὁ Μούνεϋ μετὰ τῆς
·συζύγου του, καθὼς καὶ γειτονικὸν ὠ·
·ρολόγιον, δεικνῦον διαδοχικῶς 1.58,
·2.01 καὶ 2.04 ὥραν. Εἰς τὰς 2.06 μ.μ.
·ἀκριβῶς τῆς 22ας Ἰουλίου 1916, εἰς ἀ·
·πόσασιν 2 χλμ. ἀπὸ τῆς κατοικίας τοῦ
·Μούνεϋ συνέβη ἔκρηξις δυναμίτιδος
·καθ' ἣν ἐφρονεύθησαν 10 ἄτομα καὶ ἐ·
·πληγώθησαν 40. Διενηργήθησαν συλ·
·λήψεις τοῦ ζεύγους Μούνεϋ, τοῦ
·Βάριν Μπίλλιγκς καὶ τοῦ Βάϊνμπεργκ.
·Παρεπέμφθησαν εἰς δίκην, καθ' ἣν ἀ·
·πηλλάγησαν ἡ Ρένα Μούνεϋ καὶ ὁ
·Βάϊνμπεργκ, οἱ δὲ Θωμᾶς Μούνεϋ καὶ
·Βάριν Μπίλλιγκς κατεδικάσθησαν εἰς
·τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

·Ἡ δίκη ἦτο σκηνοθετημένη. Ὁ μὲν
·Μπίλλιγκς κατώρθωσε νὰ βεβαιώσῃ διὰ
·μαρτύρων ποῦ εύρισκετο καθ' ὄλην τὴν
·διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ Θωμᾶς
·Μούνεϋ ὁμοίως, ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ
·τὸ πλεονέκτημα τῶν φωτογραφιῶν. Ἐν
·τούτοις παρὰ τὰς ἀδιαψεύστους ἀποδεί·
·ξεις, τὸ δικαστήριον ἐκτελοῦν ἐντολὴν
·τῆς ἐταιρείας σιδηροδρόμων ἐστηρίχθη
·εἰς τὰς καταθέσεις τῶν ψευδομαρτύ·
·ρων. Τοὺς μάρτυρας κατηγορίας συνέ·
·λεξεν ὁ ντέτεκτιβ Σβάνσον, ὅστις εἶχε
·προσφέρει τὰς 5.000 δολλάρια εἰς τὸν
·Μπίλλιγκς καὶ τὸν Βάϊνμπεργκ διὰ νὰ
·ψευδομαρτυρήσουν ἐναντίον τοῦ Μούνεϋ.

·Ἐπιβρυονικὰ στοιχεῖα κατέθεσαν
·οἱ: Ὁξάμ, «τίμιος ἔμπορος βοῶν» τοῦ
·Ὁρεγκόν, καταδικασθεὶς ἐπὶ διγαμία
·καὶ πλειστάκις ἐπὶ ἀπάτη, ἀμόρφωτος
·μὲ κτηνώδες παρουσιαστικὸν καὶ ἀπλοῖ·
·κός· Τζὼν Μακντόναλντ, ὑπηρέτης, ἀλή·
·της, ὁμολογήσας ὅτι ἐψευδομαρτύρησε
·καὶ ὅτι κατέθεσεν ὅσα κατέθεσεν ἐναν·
·τίον τοῦ Μπίλλιγκς κατ' ἐντολὴν
·τοῦ ἀστυνομικοῦ Πίικκερτ, ἀντὶ ἀμοι·
·βῆς 17.500 δολλαρίων· Ἐστέλλα Σμίθ,
·κοινὴ γυνή, μὲ μακροσκελὲς κοινικὸν
·μητρῶον, εύρεθεῖσα ὡς ὠμολόγησεν ὑπὸ

·ψυχολογικὴν πίεσιν ἐκ μέρους τῆς ἀ·
·στυνομίας. Εἰς ἐπίμειρον, τὸν Μάϊον
·τοῦ 1921 ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ὁξάμ εύρι·
·σκετο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διαδηλώ·
·σεως εἰς Γούντλαντ μετὰ τῶν φίλων
·του, ὁπόθεν ἔλαβε τὴν 2.30 μεταμε·
·σημβριὰν τὸ τραῖνον διὰ τὸν Ἅγιον
·Φραγκίσκον. Ἄνεκαλύφθησαν ἐπίσης
·τρεῖς αὐθεντικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ πρὸς
·κάποιον μίστερ Ρίγκαλ διὰ νὰ καταθέ·
·σῃ ἐναντίον τοῦ Μούνεϋ ἐπὶ γενναίᾳ
·ἀμοιβῇ.

·Μετὰ τὴν καταδίκην, ἡ Ρένα Μού·
·νεϋ, οἱ φίλοι καὶ σύντροφοι τοῦ ἐπανα·
·στάτου καὶ οἱ ἐργάται ἐκινητοποιήθη·
·σαν δραστηρίως διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς
·ἀληθείας καὶ τὴν ἀπόσπασιν του. Ἐκ
·τῶν πρωτοστατησάντων ὑπῆρξεν ὁ δη·
·μοσιογράφος Ρόμπερ Μίνορ. Μετὰ τὴν
·ἀπόδειξιν τοῦ ἄλλοθι, πολλοὶ ἐχθροὶ
·τοῦ Μούνεϋ ἐτέθησαν μὲ τὸ μέρος τῶν
·ὑπερασπιστῶν του. Ὁ δικαστὴς Γρίφ·
·φιν, ὅστις τὸν εἶχε καταδικάσει ἔγραψε
·πρὸς τὸν γενικὸν ἐπιτετραμμένον Ὁ·
·κόρνεϋ καὶ ἐξίτηι τὴν ἀναθεώρησιν τῆς
·δίκης ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἡ
·αἰτησις ὁμῶς δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ὁ
·Γκρίφφιν συνέχισε τὰ διαβήματά του
·καὶ ὠργάνωσε συγκεντρώσεις. Πρὸ
·τοῦ ὄγκου τῶν διαμαρτυριῶν, ὁ πρό·
·εδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Οὐίλ·
·σον ὠρίσε τὴν σύστασιν ἐπταμελοῦς
·ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐξ ὑφυπου·
·γῶν, γερουσιαστῶν καὶ τοῦ πρυτάνεως
·τοῦ πανεπιστημίου, ἵνα ἐξετάσῃ τὰ σχε·
·τικὰ ἀποδεικτικὰ ὑπὲρ τοῦ Μπίλλιγκς
·καὶ τοῦ Μούνεϋ. Μεταξὺ ἄλλων ἡ ἐκθε·
·σις τῆς ἐπιτροπῆς ἀνεγνώρισεν ὅτι «ἡ
·τρομερὰ καὶ ἱερὰ δικαστικὴ δικαιοσύ·
·νη, ἐχρησιμοτοίηθη εἰς μίαν βιομηχα·
·νικὴν διαμάχην διὰ τὴν ἐκμηδένισιν τῶν
·ὑπερασπιστῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως».
·Ὁ Οὐίλσον ἐπενέβη παρὰ τῶ τότε κυ·
·βερνήτη τῆς Καλλιφορνίας Στέφενς,
·οὗτος δέ, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918 με·
·τέτρεψε τὴν ποινὴν τῶν καταδίκων εἰς
·ἰσόβια. Οἱ κατάδικοι ἐνεκλείσθησαν, ὁ
·Μόνεϋ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 31921 εἰς φυ·

λακάς τοῦ ὄρου τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ὁ δὲ Μπίλλιγκς ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 10629 εἰς Φόλσομ, τέσσαρας ὥρας ἀπέχον τῆς πόλεως. Ὁ εἰσαγγελεὺς ὅστις τοὺς εἶχε καταδικάσει ἐδήλωσεν ὅτι «ὁ τελικὸς κρῖκος ἔλλειπεν ἀπὸ τὴν ἄλυσσον τῆς κατηγορίας» καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν κυβερνήτην ζητῶν χάριν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ τὰ ἑννέα δέκατα τῶν ἐνόρκων καὶ ὁ Ὁκόρνεϋ τῆς περιοχῆς Μάθεσον καὶ ὅλοι οἱ δικασταὶ ἄφοῦ ἐξήτασαν τὰ νέα ἀποδεικτικά. Ὁ διευθυντὴς μιᾶς μεγάλης ἐφημερίδος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, Φρέμον Ὁλιβερ, διέθεσεν τὰς στήλας τῆς πρὸς χάριν τοῦ Μούνεϋ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἀμερικανικὴ Ὁμοσπονδία τῶν ἐργατῶν δὲν ἐκίνησε οὔτε τὸν δάκτυλόν τῆς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ μόνη ὄργανωσις, ἣτις ὑπεστήριξε σθεναρῶς τὴν κίνησιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Θωμᾶ Μούνεϋ ὑπῆρξεν ἡ Ἀμερικανικὴ Λίγκα (Τροτσκισταί). Οὕτω τὴν 30ὴν Ἀπριλίου καὶ τὴν 1ην καὶ 2αν Μαΐου 1933, συνῆλθεν εἰς Σικάγον τὸ ἐθνικὸν συνέδριον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Θωμᾶ Μούνεϋ, τὸ ὁποῖον ὀργάνωσεν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θωμᾶ Μούνεϋ κατὰ τὸ συνέδριον Λουδοβίκος Σκότ. Παρὰ τὸν τορπιλλισμόν τοῦ συνεδρίου ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῆς Α.Ο.Ε. καὶ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, χίλιοι πεντακόσιοι ἀντιπρόσωποι ἐργατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἀμερικῆς ἔλαβον μέρος εἰς αὐτό. Διὰ πρώτην φορὰν ἐπραγματοποιήθη τὸ ἐνιαῖον μέτωπον, μετὰ τὸ 1927, ἀντιπροσωπευθεισῶν ὄλων τῶν ὀργανώσεων. Ἐξελέγη τεσσαρακοντατριμελὴς κεντρικὴ ἐπιτροπὴ, ὀνομασθεῖσα «ἐθνικὸν συμβούλιον δράσεως ὑπὲρ τοῦ Θωμᾶ Μούνεϋ» καὶ συμπεριλαμβάνουσα μέλη ὄλων τῶν ὀργανώσεων. Ἀποτέλεσμα τῶν κινητοποιήσεων τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν διανοουμένων ὑπῆρξεν ἡ ἀναβέωρησις τῆς δίκης τοῦ Θωμᾶ Μούνεϋ καὶ τοῦ Βάριν Μπίλλιγκς ἀπὸ ὀρκωτῶν δικαστηρίων, τὸ ὁποῖον

ἠθώωσε τοὺς ἐπαναστάτας, δεκαεπτὰ ὀλόκληρα ἔτη μετὰ τὴν καταδίκην των, τὸν Μαῖον τοῦ 1933.

Μουντάκης (Ἐμμανουήλ). — Κρῆς πολιτευτῆς καὶ ἰατρὸς γεννηθεὶς τὸ 1867. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του (1890) κατῆλθεν εἰς Χανιά πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του. Μειέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1895, 1896 καὶ 1897 διατελέσας ἰατρὸς καὶ πληρεξούσιος τῶν ἐπαναστατικῶν συνελεύσεων μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου ὡς ἀρμοστοῦ Κρήτης.

Ἀνemieχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τὸ 1901 ἐκλεγείς τὸ πρῶτον βουλευτῆς Χανίων ἐπίσης καὶ τὸ 1903 ἐκλεγείς καὶ πάλιν βουλευτῆς Χανίων. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Θερίσσου, κατόπιν δ' ἐξελέγη πρῶτος δημορχιακὸς πάρεδρος Χανίων. Τὸ 1909 ἀνέλαβε δημορχιακὰ καθήκοντα παραιτηθέντος τοῦ δημάρχου Χανίων καὶ τὸ 1911 ἐξελέγη δήμαρχος Χανίων καὶ διετέλεσε τοιοῦτος (πλὴν μικρᾶς διακοπῆς) μέχρι τοῦ 1929. Τὸ 1932 γενομένων συμπληρωματικῶν τμηματικῶν ἐκλογῶν γερουσίας ἐξελέγη γερουσιαστῆς Χανίων διὰ ἑννέα ἔτη.

Μούντσερμπεργκ (Γουλιέλμος Munzenberg). — Γερμανὸς κομμουνιστῆς γεννηθεὶς τὸ 1889. Ὑποδηματεργάτης τὸ ἐπάγγελμα ἐγένετο τὸ 1914 γραμματεὺς τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνούς τῶν νέων. Μετὰ τὸν πόλεμον προσεχώρησεν εἰς τὸν κομμουνισμόν καὶ ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῶν κομμουνιστικῶν νεολαιῶν τῆς Γερμανίας. Βραδύτερον ἐγένετο γραμματεὺς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς τῶν Νέων, τὸ δὲ 1924 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Ράιχσταγ.

Μούντσερ (Θωμᾶς Münzer). — Βλ. λ. *Μύντσερ*.

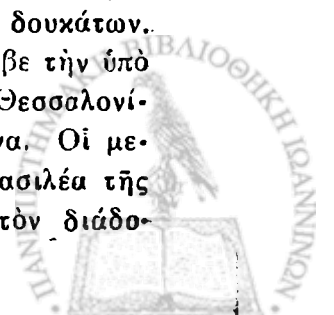
Μούρ (Κάρολ Μοορ). — Έλβετός κομμουνιστής άποθανών την 14 'Ιουνίου 1932 εις ηλικίαν 80 έτών. Καταγόμενος έξ οικογενείας στρατηγών κατώρθωσε νά διαρρήξη πάντα δεσμών μετά τής άστικής τάξεως και νά γίνη πρωταθλητής τών σοσιαλιστικών ιδεωδών. 'Υπήρξεν έκ τών κυριωτέρων άγωνιστών τής Α' Διεθνούς και διετέλεσε στενός φίλος του 'Ενγκελς, του Μπέμπελ, του Λίμπκνεχτ και του Λένιν. 'Ητο επί κεφαλής τής έλβετικής σοσιαλδημοκρατίας εις την όποιαν άνήκεν άπό την εποχήν τής δημιουργίας της. Συνειργάζετο πάντοτε μέ την ρωσικήν σοσιαλδημοκρατίαν και διετήρησε φιλικάς σχέσεις μέ τους Ντούις, Πλεχάνωφ, Βέραν Ζασσουλιτς, 'Αξελροντ. Μετά τó έπισυμβάν έντός τών κόλπων του ρωσικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος σχίσμα, έτάχθη μέ τó μέρος τών μπολσεβίκων. Τó 1914 έιάχθη εις τó πλευρόν τών έχθρών του σοσιαλιμπεριαλισμού και κατέβαλεν όλας του τας δυνάμεις διά την βοήθειαν τών μπολσεβίκων. 'Επροστάτευσε πλειστάκις τόν Λένιν και τούς φίλους του άπό τας καταδιώξεις τής γερμανικής άστυνομίας. Μετά την όκτωβριανήν επανάστασιν ό Μούρ μετέβη εις την Ε.Σ.Σ.Δ. όπου και έζησε. 'Ο Μούρ έβλεπεν εις τó σοβιετικόν κράτος την πραγματοποιήσιν τών ιδεωδών, τά όποια ή παρισινή Κομμούνα είχεν άφυπνίσει εις την νεανικήν φοιτητικήν καρδίαν του. «'Ο Κάρολ Μούρ, λέγει ό Ράντεκ, έθεωρείτο άπό την άσικήν τάξιν και άπό τούς ύποποτουμιστάς, ώς σατανάς τής κολάσεως... 'Ο Μούρ ήκολούθησεν ένδόξως τόν δρόμον τής Α' Διεθνούς πρòς την σοβιετικήν προλεταριακήν επανάστασιν. Τó προλεταριάτον θά τόν ένθυμηται μέ θαυμασμόν».

Μουράνωφ (Μιχαήλ).— Ρώσος μπολσεβίκος γεννηθείς τó 1873. 'Υπήρξεν εις τών μπολσεβίκων βουλευτών τής Δ' Δούμας, συλληφθείς δέ και δικασθείς

τó 1916 επί έσχάτη προδοσία διεκρίθη διά την θαρραλέαν στάσιν του άπέναντι τών δικαστών. Καταδικασθείς εις καταναγκαστικά έργα και άποσταλείς εις Σιβηρίαν, επανήλθε τó 1917 και μετέσχε τής επαναστάσεως. Διετέλεσε μέλος τής κεντρικής έκτελεστικής έπιτροπής του κομμουνιστικού κόμματος τής ΕΣΣΔ και του άνωτάτου δικαστηρίου τής Ρωσικής Σοσιαλιστικής Σοβιετικής 'Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.

Μουράτ Β΄.— 'Οθωμανός σουλτάνος διαδεχθείς τó 1421 τόν πατέρα του Μωάμεθ τόν Α΄. (1404—1451). Μόλις άνήλθεν εις τόν θρόνον, ό αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Μανουήλ του έζήτησε νά έλευθερώση τούς κρατούμενους ώς όμήρους παρά τών 'Οθωμανών δυò άδελφούς του, άπειλών άλλως νά άφίση έλεύθερον τόν κρατούμενον παρ' αúτου πρίγκιπα Μουσταφάν, υιόν του Βαγιαζήτ του Κεραυνού και νόμιμον του όθωμανικού θρόνου κληρονόμον. Μή δεχθέντος του Μουράτ ό Μανουήλ άφήκεν έλεύθερον τόν Μουσταφάν, όστις άναγνωρισθείς έν Εύρώπη κατεβλήθη έπειτα τή βοήθειά του γενουατικού στόλου. Κατόπιν ό Μουράτ έκδικούμενος τόν Μανουήλ έπολιόρχησε την Κωνσταντινούπολιν (1422). 'Αλλά ό Μανουήλ κατώρθωσε νά έξεγείρη έν 'Ασία άλλον μνηστήρα του όθωμανικού θρόνου, άδελφόν του Μουράτ, έξαναγκάσας τούτον νά λύση την πολιορκίαν και νά σπεύση εις Μ. 'Ασίαν. 'Αλλά ό Μουράτ καταστείλας ταχέως την στάσιν επήλθαν έκ νέου κατά τής Κωνσταντινουπόλεως. Τότε ό διάδοχος του Μανουήλ 'Ιωάννης ήναγκάσθη νά συνθηκολογήση πρòς αúτον παραχωρήσας πλείστας πόλεις και άναλαβών καταβολήν έτησίου φόρου έκ 30000 δουκάτων.

Τó 1429 ό Μουράτ κατέλαβε την ύπό τών Βενετών κατεχομένην Θεσσαλονικήν και τó 1431 τά 'Ιωάννινα. Οί μετέπειτα πόλεμοι πρòς τόν βασιλέα τής Ούγγαρίας Σιγισμόνδον και τόν διάδο-

χον του Σιγισμόνδου Ἀλβέρτον, ἐγένοντο ἀρχὴ σημαντικῆς καταστροφῆς διὰ τοὺς Τούρκους.

Πρὸ τῆς Ἑρμανστὰτ ὁ Ἰωάννης Οὐνιάδης κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους, ἀφήσαντας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 20.000 νεκρούς, εἰσβαλὼν δὲ εἰς τὴν Βλαχίαν ἐβάδισεν ἀπὸ θριάμβους εἰς θρίαμβον. Ἡ εἰρήνη τοῦ Σεγεδίν ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τὸ 1444. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Οὐγγροὶ ἀθετήσαντες τὴν συνθήκην εἰσέβαλον ὑπὸ τὸν βασιλέα Βλαδίσλαον καὶ τὸν Οὐνιάδην, ἐκ νέου εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἀντεπελθὼν ὁ Μουράτ ἦρε λαμπρὰν νίκην, τοῦ μὲν Βλαδισλάου φονευθέντος, τοῦ δὲ Οὐνιάδου ὑποχωρήσαντος. Ἐπειτα ὁ Μουρὺτ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέστρεψε φόρου ὑποτέλεις καὶ τὰς ἡγεμονίας τῆς Πελοποννήσου. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1448 νέα ἐν Κοσσυφοπεδίῳ συνεκροτήθη μάχη μετὰ τῶν Οὐγγρων, καθ' ἣν ἠττήθησαν οἱ τελευταῖοι τοῦ Οὐνιάδου σωθέντος ὡς ἐκ θαύματος.

Μουρόμτσεφ (Σαμουήλ).— Ρῶσσο νομομαθῆς (1850—1910), μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν. Μέχρι τοῦ 1899 ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας νομικῶν σπουδῶν καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἀγγελιαφόρου τῶν νομικῶν σπουδῶν», ὅστις ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1892. Τὸ 1884 ἀνεκλήθη ἐκ τῆς ἑδρας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, ὅπου ἐδίδασκε ρωμαϊκὸν δίκαιον, διὰ τὴν πολιτικὴν του δρασίαν. Τὸ 1897 ἤρχισε ν' ἀγωνίζεται διὰ τὰ *Ζέμστρο* (βλ. λ.) καὶ ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος Μόσχας. Διετέλεσεν ἐπίσης μέλος τῶν «συνελεύσεων τῶν ζέμστρο» τῆς Μόσχας καὶ τῆς Ἰούλας. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1904 μετέσχε τοῦ περιφήμου συνεδρίου τῶν ἀγωνιστῶν τῶν ζέμστρο καὶ προήδρευσε πλείστων συνεδρίων τῶν ὀργανώσεων τούτων κατὰ τὸ 1905. Ἀπὸ τοῦ 1905 ἐγένετο ἐν ἓκ τῶν δραστηριοτέρων μελῶν τοῦ κόμματος τῶν

συνταγματικῶν δημοκρατικῶν, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη τότε καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ κεντρικῇ αὐτοῦ ἐπιτροπῇ μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὸ 1906 ὢν βουλευτὴς Μόσχας ἐν τῇ Α' Δούμα ἐγένετο πρόεδρος αὐτῆς. Ὅταν διελύθη ἡ Δούμα οὕτη, ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι πρόεδρος τῶν συνδιασκέψεων αἱ ὁποῖαι συνεκλήθησαν ἐν Βίμποργκ. Κατεδικάσθη εἰς τρίμηνον φυλάκισιν διότι ὑπέγραψε τὸ περιφνημὸν μανιφέστον τοῦ Βίμποργκ. Ἐγραψε πλείστα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου.

Μουσσολίνι (Μπενίτο Μουσσολίνι).— Ἴταλὸς δικτάτωρ, ἰδρυτὴς τοῦ φασισμού, γεννηθεὶς τὸ 1883 εἰς Πρεντάπιο παρὰ τὸ Φόρλι ἐκ πατρὸς σιδηροουργοῦ καὶ μητρὸς γραμματοδιδασκαλίσσης. Ἡ γνωστὴ Ρωσὶς σοσιαλίστρια Ἀλεξάνδρα Μπαλαμπάνοβα, ἣτις ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ, καὶ ἐγνώριζεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Μουσσολίνι ἐξηγεῖ ὡς ἐξῆς τὴν πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν ἐξέλιξιν τοῦ κατόπιν πολεμίου τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἐπαναστάτης ἐγένετο ὁ Μουσσολίνι διότι ἐγεννήθη εἰς μίαν ἐκ προλεταριακοῦ πνεύματος ἐμπορουμένην οἰκογένειαν. Ὁ πατὴρ του ἦτο σιδηροουργὸς καὶ δραστήριον μέλος τῆς πρώτης Διεθνούς. Ἡ ἐπαρχία τῆς Ρωμανίτι εἰς τὴν ὁποίαν ἐμεγάλωσεν, ἔδονεῖτο ἀκόμη κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης του νεότητος ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς ἀγῶνας μετὰ τῶν δημοκρατικῶν καὶ σοσιαλιστῶν. Ἡ ἐκκλησία, κάθε πνευματικὸς δεσμὸς μεθρησκευτικὴν πίστιν, περιφρονοῦνται βαθύτατα εἰς τὴν πατρίδα του. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅπου εἶχε δραπετεύσει (1902) ὁ Μουσσολίνι διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν στρατιωτικὴν θητείαν καὶ τὴν μοῖραν ἐνὸς πτωχοῦ δημοδιδασκάλου, καταδικασμένου νὰ πεινᾷ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν, ὀλόκληρον τὸ περιβάλλον του συνίστατο ἀπὸ σοσιαλιστὰς, κτίστας καὶ τεχνίτας, οἱ ὁποῖοι κυριολεκτικῶς ἐμοιράζοντο μαζὶ του τὸν ἄρτον.

» Η σοσιαλιστική εξέλιξις τοῦ Μου-
σολίνι δὲν ἔφερε καμμίαν προσωπικὴν
του σφραγίδα, δὲν ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλε-
σμα προσωπικῆς του ἀναζητήσεως πρὸς
μίαν κοσμοθεωρίαν, δὲν ὑπῆρξε ἀπότο-
κος βαθέων ἐσωτερικῶν του ἀγώνων: ὁ
Μουσσολίνι ἐξετράφη σοσιαλιστής, διότι
τόσον εἰς τὴν πατρίδα του ὅσον, καὶ με-
ταξὺ τῶν στερουμένων πατρίδος μετανα-
στῶν συμπατριωτῶν του εἰς τὴν Ἑλβετί-
αν, παρεσύρθη ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν ρεῦμα
τῆς ἐργατικῆς κινήσεως. Διότι ἐν συγ-
κρίσει πρὸς τὸν ἀπόκληρον καὶ στεροῦ-
μενον φυσικῆς δυνάμεως καὶ πειθαρχί-
ας ὅπως κερδίση τὸν ἄρτον του ἐργαζό-
μενον ὡς κτίστην Μουσσολίνι, οἱ ἄλλοι
Ἴταλοι μετανάσται διηγῶν ζωὴν ἀληθῶς
ἀξιοφθόνητον.

» Ὄταν κατόπιν ἀμνηστειᾶς ἐπέστρε-
ψε μὲ πολλοὺς ἄλλους λιποτάκτας ἀπὸ
τὴν Ἑλβετίαν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ
Μουσσολίνι προσελήφθη ὡς συντάκτης
μιᾶς ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος. Ὄταν τοῦ
ἐπρότειναν μηνιαῖον μισθὸν 150 λιρετ-
τῶν, εὔρε τόσον ἀπροσδόκητον τὴν ἐπι-
τυχίαν, ἢ ὅποια τοῦ προσεφέρετο, ὥστε
ἠ συνειδησίς του τοῦ ἐπέβαλε ν' ἀποποι-
θῆ μὲ τὴν δῆλωσιν, ὅτι θὰ ἤρκειτο καὶ
τοῦ ἔφθαναν πολὺ ὀλιγώτερα... Ἀπὸ τὴν
Ἑλβετίαν, ὅπου εἶχεν ἐκμάθη τὴν γαλ-
λικὴν γλῶσσαν, ἔφερε μαζί του καὶ με-
ρικὰς στοιχειώδεις γνώσεις γαλλικῆς φι-
λολογίας, προσοικειωθείς ταχέως, ὡς ἐ-
ξαιρετικῶς νευρική, ἐπιρρεπὴς εἰς ξένας
ἐπιρροάς, φύσις πρὸς τὸ γαλλικὸν ὕφος,
τὸ ὁποῖον μιμεῖται καὶ σήμερον ἀκόμη
εἰς τὸν γραπτὸν καὶ προφορικὸν λό-
γον του.

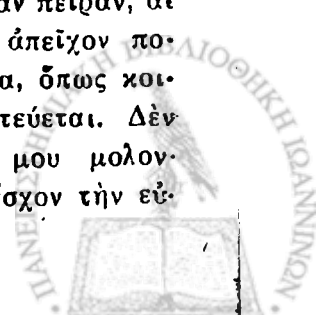
» Ὁ πόλεμος τῆς Τριπολίτιδος, κατὰ
τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἄκρως ἐπαναστατικὴν
στάσιν, προτείνας τὴν ἀνατίναξιν εἰς
τὸν ἀέρα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμ-
μῶν, τὸν κατέστησε δημοφιλῆ. Ἐν τῷ
μεταξὺ παρέμεινεν ἐπὶ τι διάστημα καὶ
εἰς τὸ Τριέντο, ὅπου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ
τοῦ Μπαττίστι ἐξέδιδεν ἓνα κομματικὸν
ὄργανον. Ἡ ἀπέλασίς του ἐκ τῆς ἀψ-
βουργικῆς Αὐστρίας ἐπηύξησε τὴν δημο-

τικότητά του μεταξὺ τῶν σοσιαλιστικῶν
μαζῶν.

» Ὄταν τὸ 1912 ἡ ἐπαναστατικὴ πτέρυξ
τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλί-
ας ἐπέτυχε κατὰ τὸ συνέδριον τῆς Ρέ-
τζιο Ἑμίλια τὴν πλειοψηφίαν καὶ ἠρ-
νήθησαν οἱ ρεφορμισταὶ νὰ συμμετά-
σχουν μεθ' ἡμῶν εἰς τὰς εὐθύνας τῆς
διευθύνσεως καὶ ἀρχηγίας τοῦ κόμμα-
τος, ἐξελέγη καὶ ὁ Μουσσολίνι μεταξὺ
τῶν μελῶν τῆς νέας ἐκτελεστικῆς ἐπι-
τροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξελέγημεν καὶ
ὁ μέχρι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς κυρίως εἰς
τὸ ἐξωτερικὸν δράσας Σερράτι, ὁ Βέλλα
καὶ ἐγώ.

» Φυσικὰ ἡ πρώτη μας μέριμνα ἐσο-
τράφη πρὸς τὸ κεντρικὸν δημοσιογραφι-
κὸν ὄργανον τοῦ κόμματος, τὸ «Ἀβάν-
τι». Ὡς προσωρινὸς ἀρχισυντάκτης τῆς
ἐφημερίδος ἐξελέγη ὁ σύντροφος Μπό-
τσι, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἕως τότε τὴν οἰκονο-
μικὴν διαχείρισιν. Ὄταν ἐγένετο λόγος
περὶ ἐκλογῆς ἐνὸς συντάκτου, ὅστις θ'
ἀφωσιώνετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ δη-
μοσιογραφικὸν μέρος τῆς ἐφημερίδος, ἡ
ἐκλογὴ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ Μουσσολίνι. Ἐ-
ναντίον τῆς ἐκλογῆς του εἶχεν ἐκφράσει
ψυχολογικὰς ἐπιφυλάξεις ὁ σύντροφος
Βέλλα, τὸ νεαρότερον μέλος τῆς διευ-
θυνούσης ἐπιτροπῆς. Ἐθεώρει τὸν
Μουσσολίνι ὡς λίαν ἀτομικιστικῶς προ-
σανατολισμένον. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ,
εἶχα μὲν ἐπίγνωσιν τῆς ἀνεπαρκοῦς θε-
ωρητικῆς του μορφώσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ
δὲν εἶχαμεν νὰ ἐκλέξωμεν τὸν καλλίτε-
ρον, ὑπεστήριξα ὅτι ἡ ἀφοσίωσίς του
εἰς τὴν ιδέαν μας, ἡ ἰκανότης του νὰ
προσαρμόζεται, ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἄλλη
ἰκανότης του, θὰ τοῦ καθίστων δυνατὸν
νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον
ἰκανοποιητικῶς τὰ νέα του καθήκοντα.

» Ὄφειλω νὰ δηλώσω, ὅτι παρ' ὄλην
τὴν ἀπαισίαν μεταγενεστέραν πείραν, αἱ
προσδοχίαι μου αὐταὶ δὲν ἀπείχον πο-
λὺ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ὅπως κοι-
νῶς, ἐκ τῶν ὑστέρων πιστεύεται. Δὲν
διατυπώνω τὸν ἰσχυρισμὸν μου μολον-
ὅτι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔσχον τὴν εὐ-

καιρίαν νά παρακολουθήσω ἐκ τοῦ σύ-
νεγγυς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ εἰς προδότην
μεταβληθέντος κοιωνικοῦ ἐπαναστά-
του. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀπαισία «ἐξέλι-
ξις» τοῦ Μουσσολίνι ἀποδεικνύει πόσον
ἐξαρτῶνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἐξωτερικῶν
περιστατικῶν, ἀπὸ τυχαίας ἐπιδράσεις,
καὶ τοῦτο εἰς τόσον μεγαλύτερον βα-
θμόν, ὅσον περισσότερο ἀσθενικοῦ ψυ-
χικῶς καὶ φυσικῶς χαρακτηῖρος εἶνε.
Πιστεύω ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ
Μουσσολίνι ὑπῆρξεν ἕνας ἀληθῆς ἐπα-
ναστάτης, καὶ ὅτι μόνον βαθμηδὸν καὶ
ὑπὸ πίεσιν ἐξωτερικῶν παραπλανήσεων
περιέπεσεν, ἕνεκα τῆς ψυχικῆς ἀδυναμί-
ας του, τόσον χαμηλά. Θὰ ἀπετέλει μέ-
γα ψυχολογικὸν σφᾶλμα, νὰ θελήσῃ κα-
νεῖς νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς σημερινῆς του
ψυχολογίας συμπεράσματα διὰ τὴν τότε
ὑπόστασιν του.

»Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐπιτροπῆς
κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεποιήθη τὴν γενο-
μένην αὐτῷ πρότασιν ἀναλήψεως τῆς
διευθύνσεως τοῦ «Αβάντι» ὁ Μουσσολίνι
ἐδήλωσε τελικῶς, ἴσως διότι εἶχε συ-
ναίσθησιν τῆς ἀνεπαρκείας του καὶ
διότι ἠσθάνετο ὑποσυνειδήτως φόβον
ἐνώπιον τοῦ ἰδίου ἐαυτοῦ του: «Δέχομαι
ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὄρον: νὰ συμμετάσχη τῆς
συντάξεως καὶ ἡ Μπαλαμπάνοβα».

»Ἡ ἀπαίτησις αὕτη μ' ἐξέπληξεν εἰς
τὸ ἔπακρον: διότι μετοξὺ ἐμοῦ καὶ ἐκεί-
νου οὔτε ἰνυχικὴ συγγένεια ὑφίστατο,
οὔτε προσωπικὴ φιλία. Τὸ ἐκπληκτικώ-
τερον εἶνε καθ' ὅλας τὰς μακρὰς δια-
πραγματεύσεις, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς
τὸν σκοπὸν τοῦτου μαζύ του ἐλάχιστον
χρόνον πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς συνεδριά-
σεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, οὐδέ-
ποτε μοῦ εἶχε κάμῃ νύξιν περὶ τῆς αἰ-
φνιδίας του ἀξιώσεως.

»Μόλιον ἐγὼ ἀργότερον κατενόησα τὴν
σημασίαν τοῦ ὄρου του. Τὴν στιγμὴν ἀ-
κριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ σύντροφοί
του ἠθέλησαν νὰ τὸν ἐπιφορτίσουν μ'
ἕνα ὑπεύθυνον ἀξίωμα, ὁ Μουσσολίνι
εἶναι φυσικὸν νὰ εἶχε τὴν συναίσθησιν
τῆς ἀδυναμίας του. Ζήσας πάντοτε εἰς

τὴν ἐπαρχίαν, ἠσθάνετο φόβους πρὸ τῆς
μεγαλουπόλεως καὶ τῆς δημοτικότητος.
Ταῦτοχρόνως ἐφοβήθη ν' ἀναλάβῃ μόνος
τὴν εὐθύνην τῶν πολιτικῶν καὶ θε-
ωρητικῶν κατευθύνσεων καὶ ἠθέλε κά-
ποιον, ὅστις νὰ τὴν μοιρασθῆ μαζύ του,
χωρὶς ν' ἀπειλῇ νὰ δημιουργήσῃ δι' αὐτὸν
μῖαν σχέσιν ἐξαρτήσεως. Ἐχρειάζετο κά-
ποιον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη
ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, εἰς τὸν ὁποῖον
θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαφίεται διὰ τὴν ἐπί-
λυσιν τῶν δυσχερῶν ὑποθέσεων, κάποιον
τέλος πάντων, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἐβο-
ηθοῦσε χωρὶς ν' ἀντισταθῆ εἰς τὴν φι-
λοδοξίαν του. Καὶ τὸ γεγονός ἀκόμη ὅτι
ὁ Μουσσολίνι δὲν μοῦ εἶχε τίποτε εἰπῆ,
ἐκ τῶν προτέρων, μαρτυρεῖ ἐπὶ τῆς ψυ-
χολογικῆς καταστάσεως, τὴν ὁποίαν ἐ-
ξήγησα. ἠθέλε νὰ μὲ θέσῃ ἐνώπιον τοῦ
τετελεσμένου γεγονότος τῆς ἐπιτολῆς
τοῦ κόμματος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ λόγων
κομματικῆς πειθαρχίας ἦτο βέβαιος ὅτι
θὰ ὑπετασσόμην, ἐνῶ ἐδικαιολογοεῖτο νὰ
ἔχη βασίμους ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν
ἐπιτυχίαν τῆς προτάσεώς του εἰς ἰδιωτι-
κὰς μαζὶ μου συνομιλίας.

»Ἐκ τῆς συνεργασίας μου μετὰ τοῦ
Μουσσολίνι συναπεκόμισα ἀλλεπάλληλα
τεκμήρια τῆς ἀδυναμίας του. Δὲν ἔγρα-
φε κανένα ἄρθρον, δὲν ἐλάμβανε καμ-
μίαν ἀπόφασιν, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν
γνώμην μου, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἐνθυ-
μηθῶ οὔτε μῖαν περίπτωσιν εἰς τὴν ὁ-
ποίαν νὰ μὴ συνεμορφώθῃ μετὰ τὴν ἰδι-
κὴν μου ἄποψιν.

»Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐφημερίδα εἰργα-
ζόμεν ὄχι μόνον ὡς ἀπλῆ συντάκτις,
ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνεργὸν μέλος τῆς ἐκτε-
λεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος καὶ
γραμματεὺς τῆς συντάξεως, εἶχε τὴν
εὐκαιρίαν ὁ Μουσσολίνι νὰ μοῦ μετα-
βιβάσῃ ἐκάστοτε πᾶν ὅ,τι ἦτο δι' αὐτὸν
δυσάρεστον ἢ συνεπήγετο δι' οὐτὸν
εὐθύνην. Ὅσάκις ἐπρόκειτο ν' ἀρ-
νηθῆ τὴν καταχώρησιν ἐνὸς ἄρθρου ἢ
νὰ ἔχη δυσάρεστον πολεμικὴν συζήτη-
σιν μὲ κανένα ρεφορμιστὴν ἢ νὰ προ-
βῆ εἰς δηλώσεις, πού ἤμποροῦσαν νὰ

ἔχουν δυσάρεστον ἀπήχησιν, πάντοτε ἀπετείετο πρὸς ἐμέ.

»Ἐπανειλημμένως μὲ εἶχε παρακαλέσει ὁ Μουσσολίνι, νὰ τὸν περιμένω τὴν νύκτα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν οἰκίαν του. Πολλάκις τὸν ἐπερίμενα ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας, διότι ὅπως οἱ περισσότεροὶ συντάκται, ἤρχετο ἀργῶ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἔφευγε ἀργὰ τὴν νύκτα, ἐνῶ ἐγὼ διημέρευα εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἠμποροῦσα κατὰ συνέπειαν νὰ φεύγω πολὺ ἐνωρίτερον τὸ βράδυ. Τί φοβεῖσαι ἐπὶ τέλους;» συνείθιζα νὰ τὸν ἐρωτῶ εἰς ἓνα τόνον μεταξὺ σοβροῦ καὶ ἀστείου. «Τί φοβοῦμαι; τὸν ἑαυτὸν μου, τὴν σκιάν μου, ἓνα σκυλί, ἓνα δένδρον!» μου ἀπήντα ἀνασηκῶνων τοὺς ὄμους.

»Ἄλλο χαρακτηριστικὸν τοῦ Μουσσολίνι ἦτο ἡ ἐπιδιώξις του νὰ «μπλοφάρῃ», νὰ ἐκπλήσῃ διαρκῶς διὰ τῶν παραδοξολογιῶν του. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθαύμαζε τὸν Βαλέρα, ἐκδότην μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἐφημερίδος ὀνομαζομένης «Φόλλα», ὁ ὁποῖος ἦτο γνωστὸς διὰ τὴν παράδοξον, βοημικὴν καὶ ἐξωτικὴν ζωὴν καὶ ἀρθρογραφίαν του. Ἐνα βράδυ ὁ Μουσσολίνι μου εἶπε: «Ἐδιάβασες τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ Βαλέρα; Ὁ Βαλέρα εἶναι τρελλός, ἐγὼ ἀκόμη περισσότερο, καὶ αὖριον δημοσιεύω εἰς τὴν «Φόλλα» ἓνα ἄρθρον, πού περνᾷ εἰς τὴν παραφροσύνην ὅλα τὰ ἰδικά του!» Καὶ ἐγέλασε μὲ ὄλην του τὴν ὄρεξιν. Ἡ μανία του ἦτο νὰ «ἐκπλήσῃ», ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλήφθῃ ὡς τρελλός!

»Τὸ Ἰταλικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἐπέμενε μὲ ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὸν διεθνισμὸν του, τὸν ὁποῖον εἶχαν ἐγκαταλείψῃ οἱ ἕξασκοῦντες τὴν μεγαλυτέραν ἐπιρροὴν σοσιαλισταῖ τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὅλοι αἱ προσπάθειαι ὅπως παρεκλίη τῆς τακτικῆς του τὸ κόμμα, ὅλοι αἱ μηχανορραφίαι τοῦ τύπου τῶν ἐμπολέμων χωρῶν ὅπως τὸ παρατῦρον πρὸς τὰς ἀπόψεις

των ἀπέβησαν ἄκαρποι. Τότε ὅλοι οἱ ὑπονομευταὶ τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ ἔστρεψαν τὸ βλέμμα των πρὸς τὸν ἄνθρωπον σὶ ἀδυναμίαι καὶ ἰδίως ἡ φιλοδοξία τοῦ ὁποῖου, ἐνεποίουν ἐντύπωσιν. Ἡ γνωστὴ μέθοδος τῆς κολακείας καὶ τοῦ θυμιάματος ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν καὶ μάλιστα ὄχι χωρὶς ἀποτελέσματα.

Ἦρχισαν νὰ ψιθυρίζουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τοὺς ἐχρειάζετο ὅτι μόνον αὐτὸς εἶχεν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα οὐδετερόφιλα μέλη τοῦ κόμματος ἦσαν μία ἄβουλος ἀγέλη. Ἐλυποῖντο διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν πού ἐπήγαινε χαμένη μέσα εἰς τὸ βελάζον ἐκεῖνο ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ποιόνιον. Ἡ Ἰαλία, αὐτὴ ἡ ἀνθρωπότης εἶχαν ἀνάγκην νὰ αἰσθανθοῦν τὴν πυγμὴν ἐνὸς ὑπερανθρώπου. Τοῦ ἐψιθύρισαν ὅτι ὁ ὑπεράνθρωπος ἦτο αὐτός. Καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ἀδύνατον χαρακτῆρα τοὺς ἐπίστευσε.

»Ὁ Μουσσολίνι ὑπῆρξεν ὁ περισσότερο ἀδιάλλακτος μεταξὺ ὄλων τῶν ἀδιλλάκτων στοιχείων, τὰ ὁποῖα εἶχαν κηρυχθῆ κατὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, εἶχε γράψῃ τὰ σφοδρότερα ἄρθρα ἐναντίον τῶν φίλων τῆς ἐπεμβάσεως, εἶχε συντάξῃ τὰς ζωηροτέρας διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ πολέμου καὶ εἶχεν ὀργανώσει ἓνα δημοψήφισμα εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν. Διότι ἠθέλεν, ὅπως ἔλεγε, νὰ συναθροίσῃ τὰς δυνάμεις ὄχι μόνον ὀλοκλήρου τοῦ κόμματος, ἀλλ' ὀλοκλήρου τῆς Ἰαλίας ἐναντίον τῆς ἰδέας τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν πόλεμον.

»Ταυτοχρόνως ὅμως μία ἐφημερίς ἐμπνεομένη παρὰ τῶν κύκλων τῶν μεγαλοκτηματιῶν ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ ἐναντίον τοῦ πολέμου κεκηρυγμένη μερίς τοῦ κόμματος ἀπετέλει μειδνοψηφίαν καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ λαμβάνεται ὑπὸ σοβαρὰν ἐποψιν. Κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐφημερίδος «ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς σοσιαλιστὰς εἶχε γράψῃ εἰς ἔμπιστον φίλον του ὅτι τὸ σοσια-

*ΜΠΕΝΙΤΟ ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ, ὁ ἀποστάτης τοῦ σοσιαλισμοῦ
καὶ ἰδρυτὴς τοῦ ἰταλικοῦ φασισμοῦ.*

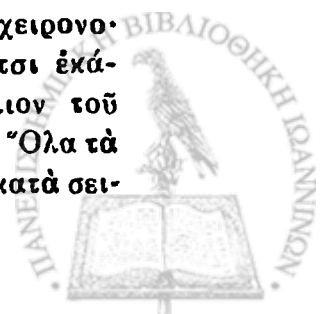
λιστικόν κόμμα θὰ προσελάμβανεν έντε-
λῶς διαφορετικὴν στάσιν, έν ἡ περιπτώσει
ἐπρόκειτο περί ενός πολέμου ὑπὲρ τῶν
δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, κατὰ τῶν κεν-
τρικῶν αὐτοκρατοριῶν.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ τῆς ἀντιδραστικῆς ἐφη-
μερίδος, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπεστηρίζοντο οἱ
ἀνωτέρω ἰσχυρισμοί, προήρχετο ἀπὸ
τὸν ἄλλοτε ἀναρχικὸν Λιμπέρο Τανκρέ-
ντι, ὅστις ἀργότερα κατέστη ὁ ἔμπιστος
τοῦ Μουσσολίνι διορισθεὶς παρ' αὐτοῦ
εἰς ἀνωτέραν θέσιν τῆς πολιτικῆς ἀστυ-
νομίας καὶ μόλις τὸ 1926 ἀπεβλήθη
καὶ ἀπεκλείσθη τοῦ φασιστικοῦ κόμμα-
τος διὰ τὸ «ἀντιπολιτευτικόν του πνεῦ-
μα». Συμφώνως πρὸς ὅσα εἶχον διαδο-
θῆ πρὸ καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ
έν λόγῳ ἄρθρου, πιστεύω ὅτι δὲν ἐπρό-
κειτο τότε περί «ἀκριτομυθίας» ἐνὸς
φίλου, ἀλλὰ μιᾶς ἐκ τῶν προτέρων
συμπεφωνημένης συμπαιγνίας. Ὁ Μου-
σσολίνι, εἶχε πολὺ δειλὸν χαρακτῆρα,
ὥστε νὰ ἐξομολογηθῆ τὴν προδοσίαν,
τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιτελέσει εἰς τὰ βῆθη
τῆς συνειδήσεώς του. Διὰ τὸν λόγον
αὐτὸν ἐπροτίμησε νὰ θέσῃ ἑαυτὸν καὶ
τοὺς ἄλλους πρὸ ἐνὸς «τετελεσμένου γε-
γονότος». Ἐπέπρωτο νὰ μάθωμεν ἀπὸ
μίαν ἀντιδραστικὴν ἐφημερίδα ὅτι ἐ-
κεῖνος ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἐμπιστευτικῶ-
τέραν θέσιν εἰς τὴν κρισιμοτάτην τῶν
στιγμῶν, εἶχε προδόσει κατὰ τὸν αἰσχρό-
τερον τρόπον τὸ κόμμα καὶ τὸ προλετα-
ριάτον.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ συνεκλήθη ἔκτακτος συνε-
δρίασις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ
κόμματος ὅπως ὑποβλήθῃ εἰς λογοδο-
σίαν ὁ Μουσσολίνι καὶ προκύψῃ ἡ ἀλή-
θεια περί τῆς ἐπιστολῆς «πρὸς ἓνα φί-
λον», λαμβανομένων καὶ τῶν ἐπιβαλλο-
μένων ἀποφάσεων. Καὶ ἡ ἀδυναμία, ἡ
ἀνανδρία, δύναμαι νὰ εἶπω, τοῦ Μου-
σσολίνι, ἤρχετο δι' ἄλλην μίαν φορὰν
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Χωρὶς νὰ εἶπη οὔτε
λέξιν πρὸς κανένα ἐξ ἡμῶν ἐδημοσίευσεν
τὴν νύκτα ἀκριβῶς τῆς παραμονῆς τῆς
συνεδρίας τῆς ἐπιτροπῆς, κύριον ἄρθρον
εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ κόμματος

ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἡ ἔνοπλος οὐδετερό-
της», διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπεχείρει νὰ
προσδώσῃ ἀντικειμενικὴν ἱστορικὴν δι-
καίωσιν εἰς τὴν ἐπαίσχυντον προσωπι-
κὴν προδοσίαν τοῦ καὶ μάλιστα προτοῦ
κάν ἐμφανισθῆ πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ
κόμματος. Δὲν εἶχε τὸ θάρρος ν' ἀπο-
σπᾶσθαι ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγ-
μὴν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν διαφθεί-
ρουσαν ἐπιρροὴν τῶν κύκλων, πρὸς χά-
ριν τῶν ὁποίων προέβαιεν εἰς τὴν
προδοσίαν του, ὅπως δὲν εἶχε τὸ θάρ-
ρος νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐνώ-
πιόν μας καὶ ν' ἀντικρούσῃ τὰς αἰτιά-
σεις μας. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ
τὸν ὁποῖον προσέφυγεν εἰς τὴν δημο-
σίευσιν τοῦ ἄρθρου του, διὰ τοῦ ὁποῖου
ἔθετε ἡμᾶς, τὸ κόμμα, καὶ ὀλόκληρον
τὴν δημοσίαν γνώμην ἐνώπιον ἐνὸς τε-
τελεσμένου γεγονότος. «Ὅταν κανεὶς
γράψῃ τέτοια πράγματα, εἶπα εἰς τὸν
Μουσσολίνι, ὁ ὁποῖος ἴστατο ἀκόμη εἰς
τὸ παράθυρον, κοντὰ εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ
ὀλίγου μόλις ὠμιλοῦσαμεν ὡς σύντρο-
φοι, ἢ πηγαίνει εἰς τὸ φρενοκομεῖον ἢ
πηγαίνει κατ' εὐθείαν εἰς τὸ μέτωπον.
Εἰς τὸ κόμμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ καμ-
μίαν θέσιν». «Ὀλόκληρον τὸ κόμμα θὰ
κηρυχθῆ ἀλληλέγγυον μαζί μου» μοῦ
ἀπήντησεν εἰς τόνον ἐξ ἴσου μεγαλο-
μανῆ ὅσον καὶ παράφρονος.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ συνεκλήθη ἄμέσως εἰς τὴν Βολω-
νίαν ἔκτακτος συνεδρίασις τῆς ἐπιτρο-
πῆς τοῦ κόμματος διὰ τὴν λήψιν ἀπο-
φάσεως ἐπὶ τοῦ κατάπληκτικοῦ ἄρθρου.
Τόσον σύνοφρον καὶ ἐρμητικῶς εἰς ἑ-
αυτὸν κεκλεισμένον, τόσον ἀποφεύγοντα
τὰ βλέμματα ἡμῶν τῶν ἄλλων, δὲν εἶχα
δῆ ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου ἄλλον ἄν-
θρωπον. Χωρὶς νὰ πῆ οὔτε μίαν λέξιν,
χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν παραμικρὰν
προσπάθειαν νὰ ὑπεραμυνθῆ τῆς ἀπό-
ψεώς του, χωρὶς νὰ προδίδῃ καμμίαν
του ἀπόφασιν, χωρὶς καμμίαν χειρονο-
μίαν, με χαμηλωμένα μάτια—ἔτσι ἐκά-
θητο ἐνώπιόν μας εἰς τὸ ἐδῶλιον τοῦ
κατηγορουμένου ὁ Μουσσολίνι. Ὅλα τὰ
μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐζήτησαν κατὰ σει-

ράν τὸν λόγον διὰ νὰ ἀναπτύξουν ἀπὸ μιᾶς νέας ἐκάστοτε ἀπόψεως τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον εἶχε προξενήσει διὰ τοῦ ἄρθρου του ὁ κατηγορούμενος, εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, εἰς τὸ κόμμα καὶ εἰς τὸ ἐπίσημον δημοσιογραφικόν του ὄργανον. Ὅπως πάντοτε σχεδὸν εἰς ἀναλόγους περιστάσεις, ὁ Σερράτι ἐφάνη ὁ πλέον ἀδυσώπητος, ὁ πλέον ἀμείλικτος.

»Ἐπειτα ἀπὸ ὅσα ἐδιαβάσαμεν σήμερον εἰς τὸ «Ἀβάντι»—εἶπεν εἰς τὸν συνηθισμένον εἰλικρινῆ καὶ ἀπότομον τόνον του—δὲν ἔχομεν πλέον καιρὸν νὰ χάνωμεν. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐνεργήσωμεν. Ὁ Μουσσολίνι δὲν ἤμπορεῖ πλέον νὰ εἶναι ἀρχισυντάκτης τοῦ κομματικοῦ ὄργανου μας».

»Ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιαγάγῃ ὁ Μουσσολίνι τὸ κόμμα διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀνευθύνου ἄρθρου του, ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐπεβάλλετο ἡ ἄμεσος, ριζικὴ ἐπέμβασις τῆς ἐπιτροπῆς. Ἄλλως, τόσον τὰ μέλη τοῦ κόμματος ὅσον καὶ γενικῶς ἡ κοινὴ γνώμη, θὰ ὑπέθετε καὶ θὰ ὑπεσιήριζεν, ὅτι ἡ σιάντις τοῦ Μουσσολίνι, ἡ καταφώρως ἀντίθετος πρὸς τὴν διεθνιστικὴν ἄποψιν τοῦ σοσιαλισμοῦ, συνήντα τὴν ἀνοχήν μερικῶν ἐξ ἡμῶν ἢ καὶ ὁλων μας. Δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἀποφάσεως. Καὶ ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς κρισιμότητος τῶν περιστάσεων, συνετάχθημεν ὅλοι μας πρὸς τὴν ἄποψιν τοῦ Σερράτι. Ὁ Μουσσολίνι δὲν εἶχε πλέον τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσῃ οὔτε μίαν συλλαβὴν ἐν ὀνόματι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ κόμματος ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἀβάντι».

»Ὅταν ἀκολούθως ὁ λόγος ἦλθεν ἐπὶ τῆς προσωπικῆς του καταστάσεως, ὁ Μουσσολίνι ὑψωσεν διὰ πρώτην φοράν τὸ βλέμμα, διὰ νὰ τὸ χαμηλώσῃ ἄμεσως ἔπειτα, καὶ εἶπεν εἰς ἓνα ψυχρὸν, ξηρὸν, ἀπότομον τόνον, ἐπιμένων ἐπὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐκφερομένων λέξεων: «Δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ φροντίζετε δι' ἐμέ.

Οὐδέποτε πλέον θὰ πιάσω τὴν πέννη. Οὐδέποτε πλέον θὰ γράψω οὔτε μίαν λέξιν ἐναντίον τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐναντίον τοῦ κόμματος. Ὡς κτίστης θὰ κερδίζω πέντε λιρέττες τὴν ἡμέραν πρὸς συντήρησίν μου».

»Παρὰ τὴν δῆλωσιν τοῦ Μουσσολίνι, ὑπέβαλα πρότασιν, ὅπως συνεχισθῆ ἡ οἰκονομικὴ του ἐνίσχυσις ἐπὶ τὴν ἀκόμη διάστημα, πρᾶγμα ποῦ ἀπεδέχθησαν καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ Μουσσολίνι δὲν ἐσήκωσε πλέον τὰ μάτια του. Ἄλλ' οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχα παρατηρήσει τὸ ψυχρὸν ἐκεῖνο, ζωῶδες, ἐκδικητικὸν βλέμμα ποῦ εἶχε ρίψῃ ἐπάνω μας.

«Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ «Ἀβάντι» τοῦ εἶπα, ὅταν ἡ σειρὰ τοῦ λόγου ἦλθεν εἰς ἐμέ. Ὁ ἀντικαταστατὴς σου θὰ εὐρεθῆ. Κανείς δὲν εἶνε ἀναντικατάστατος εἰς τὸ κόμμα μας, καὶ ἡ ἐφημερὶς καὶ τὸ κόμμα θὰ ἐξακολουθήσουν τὴν σιαδωδρομίαν των, ὡσὰν νὰ μὴ ὑπῆρχε σὺ. Δὲν εἶνε ὁ σοσιαλισμὸς, ποῦ χάνει διὰ τῆς ἀποχωρήσεώς σου, ἀλλὰ σὺ. Σκέψου μόνον, τί κάνεις! Συλλογίσου τὸ παρελθόν σου, τὴν πείναν καὶ τὴν πικρίαν σου, ποῦ ἠσθάνεσο ὡς θῦμα τοῦ καπιταλισμοῦ. Σκέψου τί σοῦ παρέσχεν ὁ ἀγὼν μας, τί ὀφείλεις εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Ἄναμέτρησε τὸ ἀμετάκλητον βῆμα, ποῦ ἐτοιμάζεσαι νὰ κάμῃς. Σὲ ὡρεῖ κατ' εὐθεΐαν πρὸς τὴν ἀγκάλην τῆς θανασίμου ἐχθρᾶς τῆς τάξεώς σου, πρὸς τὴν ἀγκάλην τῆς κεφαλαιοκρατίας. Αὐταὶ ἠπῆρξαν αἱ τελευταῖαι, νομίζω, λέξεις ποῦ ἀπηύθυνα εἰς τὸν Μουσσολίνι.

»Μίαν ἐβδομάδα μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ «Ἀβάντι», ἀπεκλείετο ὁ Μουσσολίνι καὶ ἀπὸ τοῦ σοσιαλιστικῶν κόμμα. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Μιλάνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκε καὶ ὁ ἄδιδος, ὀλόκληρον τὸ κόμμα, ποῦ τὸν περιεστοίχιζε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀκόμη μὲ συμπάθειαν καὶ ἐμπιστοσύνην, εἶχαν παραμερίσῃ τὴν προδοσίαν του καὶ ἐξηκολούθουν χωρὶς αὐτὸν τὸν δρόμον των. Ἐὰν τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύῃ πόσον ὑγιῆς καὶ ἀνεξάρτητος ἦτο ὁ ἀγὼν»

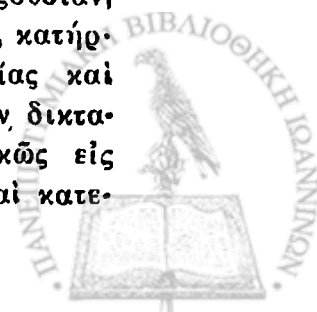
μας ἐν Ἰταλίᾳ—διότι δὲν ἐπρόκειτο τὸσον περὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς κεντρικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ τῆς αὐτοθωρήτου στάσεως τῶν στελεχῶν ὄλο κλήρου τοῦ κόμματος—ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ ἀποβλήτου ἀπέδειξε πόσον δίκαιον εἶχον ἡ ἐπιτροπὴ καὶ τὸ κόμμα καὶ ποίαν ὑπηρεσίαν προσέφεραν ὄχι μόνον πρὸς τὸν ἰταλικόν, ἀλλ' ὄλοκληρον τὸν διεθνῆ σοσιαλισμόν, διὰ τῆς ἀμέσου διακοπῆς πάσης σχέσεως πρὸς τὸν ἄθλιον, ὁ ὁποῖος ἐξηγοράσθη ὑπὸ τὴν κεφαλαιοκρατίαν διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς πρόσφορον ὄργανον καταπνίξεως καὶ ἐκδικήσεως».

Μετ' ὀλίγον ὁ Μουσσολίσι, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῶν πρακτόρων τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως, ἴδρυσεν (14 Νοεμβρίου 1914) τὴν ἑφημερίδα «Λαὸς τῆς Ἰταλίας» (*Popolo d' Italia*), διὰ τῆς ὁποίας διεξήγαγε σφοδρὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἐξόδου τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον. Μετὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον, κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν ὡς δεκανεὺς καὶ ἐτραυματίσθη (1917). Ὁ Μουσσολίσι βαθμηδὸν ἀπεμακρύνετο ὄλονεν περὶ σσάτερον τῶν παλαιῶν ἀντιλήψεων του καὶ κατεχόμενος ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἐκδικητικὴν μανίαν, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω τονίζει ἡ Μπαλαμπάνοβα, ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν ἀντίδρασιν. Μετὰ τὴν ἀνακομήν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ μεγάλη ἐντυσις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος εἰς τὴν Βόρειον κυρίως Ἰταλίαν (βλ. *Ἰταλικὸν Ἐργατικὸν Κίνημα*), ὁ Μουσσολίσι ἴδρυσεν ἐν Μιλάνῳ (29 Μαρτίου 1919) τὴν πρώτην φασιστικὴν ὀργάνωσιν, χρηματοδοτούμενος ὑπὸ τῶν μεγάλων βιομηχανῶν καὶ τραπεζιτῶν. Τὴν 28 Αὐγούστου, ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Φάσιου ἐξέδωκε τὸ πρόγραμμά της, τὸ ὁποῖον προέβλεπε συμμετοχὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς βιομηχανίας καὶ βαρεῖαν φορολογία τῶν κεφαλαίου (βλ. *Φασισμός*). Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου 1919 ὁ Μουσσολίσι ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα ἐν Μιλάνῳ, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τὸ

φασιστικὸν ψηφοδέλτιον ἔλαβε μόνον 4.657 ψήφους ἐπὶ συνόλου 322.000 ψηφισάντων.

Συνεκέντρωσε τότε περὶ αὐτὸν ἕνα πυρῆνα ἀποστρατευθέντων ἀνέργων ὑπαξιωματικῶν καί, ἐνισχυθεὶς οἰκονομικῶς, ἀνέλαβε στρατιωτικῶς τὴν καταπολέμησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Διαθέτων ἄφθονα οἰκονομικὰ μέσα κατῶρθως νὰ συγκεντρώσῃ ὀπιδούς καὶ μετὰ τὰς ἐκλογὰς [τοῦ Μοῖου 1921, ἡ φασιστικὴ ὀργάνωσις μεταβληθεῖσα εἰς κόμμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν μὲ 36 βουλευτάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Μουσσολίσι. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ κατελάμβανε τὴν ἐξουσίαν. Πρὸ τῆς προόδου τοῦ φασισμοῦ, οἱ σοσιαλισταὶ ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν κυβέρνησιν Φάκτα· τότε (Ἰούλιος 1922), ὁ Μουσσολίσι ἐξαπέλυσε τὰ ἔνοπλα φασιστικὰ στίφη καὶ κατέστρεψεν ὄλα τὰ ἐργατικὰ κέντρα, ὑπὸ τὴν ἀνοχὴν τῶν κρατικῶν ἀρχῶν. Κρίνας κατόπιν εὔθετον τὴν στιγμήν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἰξουσίας, ἐσχημάτισε τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1922 ἐν Νεαπόλει τετρανδρίαν μετὰ τοῦ Μπιάνκι, Ντὲ Βέκκι καὶ Ντὲλ Μπόνο, ἀφοῦ προηγουμένως ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὸν βασιλέα τὴν πίστιν του. Τὴν 26 Ὀκτωβρίου φασιστικαὶ δυνάμεις 40.000 ἀνδρῶν ἐβάδισαν κατὰ τῆς Ρώμης, ὅπου εἰσῆλθον τὴν 30 χωρὶς νὰ ριφθῇ οὐδεὶς πυροβολισμὸς καὶ ἀφοῦ ἤδη εἶχεν ἀνατεθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Μουσσολίσι ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως. Ἡ πρώτη κυβέρνησις Μουσσολίσι περιεῖχε καὶ μὴ φασιστικὰ στοιχεῖα.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ *Ματτεόττι* (βλ. λ.) γενομένην ὑπὸ φασιστῶν τὴν 10 Ἰουνίου 1924, ὁ Μουσσολίσι συνεκέντρωσεν εἰς χεῖρας του ὄλην τὴν ἐξουσίαν, διέλυσεν ὄλα τὰ ἄλλα κόμματα, κατήργησεν ὄλας τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας καὶ ἐπέβαλε πλήρως τὴν φασιστικὴν δικτατορίαν. Συνεκέντρωσε προσωπικῶς εἰς χεῖρας του ὄλας τὰς ἐξουσίας καὶ κατε-

πολέμησε και μεταξὺ τῶν φίλων του τὴν ἀνάδειξιν ἑτέρας προσωπικότητος (Τουράτι, Μπάλμπο) καὶ ἐπεδίωξε τὴν καλλιέργειαν μιᾶς προσωπολατρίας πρὸς αὐτόν. Μεγαλόστομος καὶ ἐπιδεικτικὸς, ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τῆς ἀνάγκης ἑνὸς πολέμου καὶ κατεσπατάλησε τὰ δημόσια οἰκονομικὰ διὰ τὴν κατασκευὴν ἔργων ἐπιδειξέως. Μετὰ τὴν καταβαράθρωσιν τῆς ἰταλικῆς οἰκονομίας, ἐγκατέλειπε τὰ φιλοπόλεμα σχέδιά του καὶ ἐπεδίωξε νὰ συνεργασθῆ μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων κρατῶν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Ἐπέβαλεν δημοτικὰς φορολογίας καί, ἐνῶ δι' ἄρθρων του ὁμολογεῖ τὸ ἀδύνατον τῆς θεραπείας τῆς κρίσεως ἐντὸς τοῦ σημερνοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, ἤρχισεν, ἀπὸ τοῦ 1933, μίαν τελευταίαν ἀπεγνωσμένην προσπάθειαν διὰ τῆς ὀργανώσεως ἑνὸς ἰδιοτύπου «συντεχνιακοῦ κράτους».

Πιστεύεται εὐρύτατα ὅτι ὁ Μουσσολίνι ἀποτελεῖ σπανίως ἰσχυρὰν προσωπικότητα, διὰ τοῦ συλλογισμοῦ δὲ αὐτοῦ ἐπιδιώκουν τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐπιτυχίας του. Ἡ Ἀλεξάνδρα Μπλαμπάνοβα, ὅμως, ἥτις τὸν ἐγνώρισεν ἄριστα ὑποστηρίζει τὸ ἀντίθετον.

«Ὁ Μουσσολίνι, λέγει, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῆ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπροστάτευσαν τὸ κόμμα καὶ τὴν ἰδεολογίαν του ἐναντίον τῆς προδοσίας του. Τὸ κόμμα καὶ τὴν ἰδεολογίαν, εἰς τὰς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀφιέρωσε τὰς ἀγνοτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του! Πόσας φορὰς δὲν θὰ ἠθέλησεν ὁ Μουσσολίνι διὰ τοῦ ξηροῦ κρότου τῶν σφαιρῶν τῶν ἐνόπλων μισθοφόρων του, διὰ τῆς θεατρικότητος τῆς πομπῶδους φασιστικῆς σκηνοθεσίας του, διὰ τοῦ τριγμοῦ τῶν κατὰ διαταγὴν του ἀποτεφρουμένων ἐργατικῶν κέντρων, τὰ ὅποια ἄλλοτε εἶχε ἐγκαινιάσῃ ὁ ἴδιος, διὰ τῆς κατάρτας, πού ἐγείρεται ἀπὸ ἀναρίθμητα προλεταριακὰ χεῖλη, νὰ καταπνίξῃ τὰς διαμαρτυρίας πού ἀναμφιβόλως πρέπει ν' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς συνειδήσεώς του, ὡς φοβερὸν κατηγορητήριον!

»Ὁ ἄνθρωπος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκαλλιέργηθη ἡ φήμη ὅτι ἔχει ἰσχυρὸν καὶ ἄκαμπτον χαρακτήρα, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀκούῃ τὸ παρελθόν του νὰ τοῦ κραυγάζῃ τὸ μέγεθος τῆς προδοσίας του, καὶ πρὶν ἐπιβάλλῃ τὸ φίμωτρον εἰς κάθε ἄλλην ἐλευθέραν φωνὴν θαρραλέας διαμαρτυρίας, ὁ σημερινὸς κυρίαρχος τῆς Ἰταλίας, ἐφίμωσε τὸ κατήγορον στόμα τοῦ παρελθόντος του...

»Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἠθικοῦ ὑπευθύνου τῆς αἱματηρᾶς ἀντιπρολεταριακῆς ἀντιδράσεως, τοῦ Μουσσολίνι, οἱ σοσιαλισταὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ διηρωτήθησαν καὶ διερωτῶνται πολλάκις, πῶς ὑπῆρξε δυνατόν ἕνας τοιοῦτου ποιοῦ ἄνθρωπος νὰ παίξῃ τόσον σημαντικὸν ρόλον μετὰ τῶν τάξεων τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ. Συνεπεία τούτου εἶδαν τὸ φῶς ἐσφαλμένα συμπεράσματα δι' ὀλόκληρον τὴν ἐργατικὴν κίνησιν τῆς Ἰταλίας καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐπαναστατικοῦ τῆς τμήματος. Ἐχρειάσθη νὰ κατανικήσω τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἑαυτοῦ μου διὰ ν' ἀναφέρω ἀναγκαστικῶς ἐν τῇ περιγραφῇ μεμονωμένων ἀνθρώπων καὶ τῇ ἀνασκοπήσει μεμονωμένων πράξεων, σκοπὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ χειραφέτησις τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ πραγματοποίησις ἑνὸς μεγάλου ἰδεώδους, καὶ ἕνα ἄτομον, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἑνὸς κατέστη ἕνα σκύβαλον τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀντιπροσωπεύει ἕνα ἐντελῶς, χυδαῖον παθολογικὸν φαινόμενον. Τίποτε δὲν εἶναι τόσον χαρακτηριστικὸν καὶ ἐπαίσχυντον διὰ τὴν ἐποχὴν μας εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς κραιπάλης τοῦ Μουσσολίνι, ὅσον τὸ γεγονὸς ὅτι τὸν ἐπῆραν εἰς τὰ σοβαρά.

»Ἡ περίπτωσις Μουσσολίνι εἶναι ἕνα παράδειγμα ὑποβολῆς καὶ αὐθυποβολῆς, τὴν ὁποίαν ἐξασκεῖ μία κυρίαρχος τάξις καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς, ὅσαςκις πρόκειται νὰ προστατεύσουν τὰ προνόμιά των.

»Ὁ Μουσσολίνι καὶ αἱ συμμορίαι του

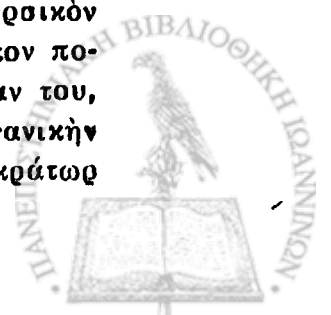
κατέλαβαν ἐξ ἀπίνης καὶ αἰφνιδίασαν τὸ ἰταλικὸν πραλευταριᾶτον. Ὁ αἰφνιδιασμός τοῦ Μουσσολίνι ἐπέτυχε διότι δὲν συνήντησε καμμίαν ἀντίστασιν μεταξὺ τῶν θυμάτων του, καὶ ἔτυχε μόνον ὑποστηρίξεως, συνδρομῆς καὶ εὐτελοῦς κολακείας ἐκ μέρους τῶν κρατούντων καὶ τῶν ὀπαδῶν του. Ἡ ἐργατικὴ τάξις δὲν ἦτο τεχνικῶς, δηλαδὴ στρατιωτικῶς καὶ ψυχολογικῶς παρεσκευασμένη πρὸς μίαν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ἄμυναν. Ἡ κυβέρνησις, ἡ μοναρχία, οἱ μεγαλοκτηματῖαι, οἱ βιομήχανοι καὶ οἱ μικροαστικοὶ δορυφόροι των, πού ἔπαιξαν τόσον ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν γένεσιν τοῦ φασισμοῦ, δὲν τοῦ παρέσχον μόνον χρήματα, ὄπλα καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ρώμης, καὶ οὔτε ἔθεσαν μόνον τὴν ἐκκλησίαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ ὄργανα τοῦ τύπου εἰς τὴν διάθεσίν του, ἀλλὰ ἐξεχώρησαν καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς συμμορίτας του—τοῦτο. ἔχει τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν—δικαστικὴν καὶ ἠθικὴν ἀσυνδοσίαν καὶ ἀτιμωρησίαν ἐπὶ ὄλων τῶν πεδίων. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τοῦ ὁποίου τόσον φημίζεται καὶ διαφημίζεται ἡ δύναμις τοῦ χαρακτῆρος, εἶναι ὁ πλέον οἰκτρὸς, ἄτολμος καὶ ἄβουλος, ὅστις δὲν ἔσχε ποτὲ τὸ θάρρος μιᾶς πρωτοβουλίας καὶ ἀναλήψεως εὐθύνης, καὶ δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ ἐναντιωθῆ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ρεύματος.

»Κανεῖς ἐπίσης δὲν πιστεύει ὀλιγώτερον αὐτοῦ εἰς τὸν θρῦλον τῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτῆρός του. Ὅμιλεῖ διαρκῶς μόνον περὶ τῆς ἰσχύος του, τῆς θελήσεως καὶ τοῦ θάρρους του, πρὸς παραπλάνησιν τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων. Δύναμις χαρακτῆρος καὶ θάρρους σημαίνουν νὰ εἶναι κανεῖς εἰς κάθε στιγμήν ἕτοιμος πρὸς ἀνάληψιν μιᾶς εὐθύνης, καὶ νὰ κολυμβήσῃ ἐναντίον τοῦ ρεύματος. Καὶ αὐταὶ ἀκριβῶς αἱ ἰδιότητες εἶναι ἐκείναι πού λείπουν περισσότερο ὄλων τῶν ἄλλων ἀπὸ τὸν τωρινὸν κυρίαρχον τῆς Ἰταλίας. Πρωτοῦ ἀποφασίσῃ μίαν ἐνέργειαν ἢ

μίαν ἔκφρασιν γνώμης, πρέπει νὰ ἔχη πεισθῆ ὅτι τὸν ἀκολουθοῦν ἄλλοι ἄνθρωποι, ὅτι ἄλλοι εἶναι ἕτοιμοι ν' ἀλάβουν τὴν εὐθύνην. Ἡ πρωτοβουλία καὶ τὸ θάρρος του ἐκδηλοῦνται μόνον ἐντὸς στενῶν ὁρίων: ἐνώπιον ὀπαδῶν καὶ συναγωνιστῶν του».

Μουσουλμανισμός (ἢ ἰσλαμισμός ἢ *μωαμεθανισμός*).—Ἡ διδαχθεῖσα ἰπὸ τοῦ Μωάμεθ, ὑποδουμένου τὸν προφήτην, θρησκεία, ἣτις διαδοθεῖσα κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τῶν Ἀράβων ἐξηπλώθη ἀκολουθῶς ἐπὶ μεγάλου μέρους τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐπὶ 300 περίπου ἑκατομμ. ἀνθρώπων. Ὁ μουσουλμανισμός ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου μ. Χ. αἰῶνος ἐν μέσῳ τῶν Ἀράβων καὶ δι' αὐτῶν ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς Πετραίας Ἀραβίας μέχρι τῶν Πυρηνναίων καὶ μέχρι τοῦ Ὠξου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Πέρσαι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ αἰῶνας εἶχον ἀπειλήσει καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους, ἐνικῶντο ὀριστικῶς, ὁ δὲ Ἡράκλειος ἔφθανεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης του, καὶ ὁ νικητῆς καὶ οἱ ἠττημένοι ἐλάμβανον παρ' ἐνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἀμφοτέρω κατεφρόνουν, διάγγελμα τὸ ὁποῖον ἐξέφραζε τὴν εὐχὴν, ὅπως καὶ ὁ Ἕλληνας βασιλεὺς καὶ ὁ Πέρσης ἀσπασθοῦν τὴν νέαν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυττεν ὁ Μωάμεθ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης, ἤκουσε μετ' ἄγανακτῆσεως τ' ἀγγελόμενα ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ διέταξε τὸν διοικητὴν τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας νὰ στείλῃ εἰς αὐτὸν ἀλυσσοδέτον τὸν ἰταμὸν Ἀραβα. Ἦναγκάσθη ὅμως παρὰ τὴν ἀλαζονικὴν ἀπάντησιν νὰ κρατήσῃ ἀπέναντι τοῦ Ἰσλάμ, ὅπως παθητικὴν σιάσιν καὶ ν' ἀποβάλλῃ, προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ περσικὸν κράτος, τὸ ἔχον ἴδιον παλαιότατον πολιτισμόν, τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν του, διὰ νὰ ἀσπασθῆ τὴν μωαμεθανικὴν τοιαύτην. Ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ

συνετώτερος ἔπεμψε πρὸς τὸν Μωάμεθ δῶρα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προσεταιρισθῇ νέον σύμμαχον καὶ προσεποιήθη ὅτι δὲν εἶχεν ἀνιληφθῆ τὸ θεολογικὸν ζήτημα.

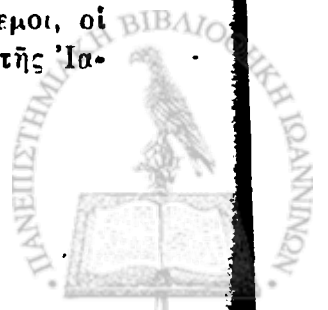
Ἀπὸ τοῦ 11ου ὁμῶς αἰῶνος τὸ ἀραβικὸν κράτος παρήκμασε καὶ ἐξησθῆναι ἄλλὰ δὲν ἐξησθῆναι μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ μουσουλμανισμός. Τούναντιον ὁ ἐν τοῖς Ἀραβι στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς παρακμάσας καὶ ἐξασθενήσας μουσουλμανισμὸς ἀνεβίωσεν ἐν ἄλλοις ὀσιατικοῖς λαοῖς, κυριώτερος τῶν ὀποίων ἦσαν οἱ Τούρκοι. Εἰς τὴν τουρκικὴν φυλὴν ἔλαχε τὸ ἔργον τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀναζωογονήσεως καὶ τῆς κατακτητικῆς ὁρμῆς τοῦ μουσουλμανισμοῦ. Μία δὲ τῶν τουρκικῶν φυλῶν, ἡ φυλὴ τῶν Σελδζούκων, κληθέντων οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ γενάρχου Σελδζούκου, ὅστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11ου αἰῶνος κατέστησε Μουσουλμάνους κατακτητὰς τοὺς πρώην ληστροικὸς εἰδωλολάτρως, ἵδρυσεν ἰσχυρότατον κράτος καταστὰν ὀνομασιότατον ἐν τῇ ἰστορίᾳ.

Ὀλίγα παραδείγματα παρέχει ἡ ἰστορία κατακτήσεως τόσοσιν ταχέως. Δὲν ἀρκεῖ δὲ ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν ταχύτητα ταύτην ὁ ἡρωϊσμός τῶν Ἀράβων καὶ μετέπειτα τῶν Τούρκων, διότι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐμάχοντο ἀνδρείως καὶ ἀντέτασσαν εἰς τὴν φανατικὴν κατωφρόνησιν τοῦ θανάτου τῶν ἀντιπάλων τῶν τῆν στρατιωτικὴν αὐτῶν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνέργειαν τῶν στρατηγῶν τῶν. Ἄλλ' ἡ δυσσρέσκεια τῶν ὑπὸ τὸ βυζαντινὸν κράτος λαῶν ὡς καὶ λόγοι ἐκπηγάζοντες ἐξ αὐτῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ θρησκευτικῆς καταστάσεως, ἐν τῇ ὀποίᾳ εὐρίσκοντο οἱ Ἀραβες ἐν σχέσει μάλιστα πρὸς τὸν χριστιανικὸν καὶ τὸν Ἰουδαϊκὸν κόσμον, δύνανται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν καταπληκτικῶς ταχεῖαν ἐπικράτησιν τοῦ μουσουλμανισμοῦ. (Βλ. καὶ λ. Μωάμεθ).

Μουσταφᾶς Γ'. — Σουλτάνος τῆς Τουρκίας, υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ τοῦ Γ' (1717-

1779). Τὸ 1757 διεδέχθη εἰς τὸν ὀθωμανικὸν θρόνον τὸν ἐξάδελφόν του Ὀσμάν τὸν Γ'. Ἐτακτοποίησε τὰ οικονομικὰ καὶ ἐνίσχυσε τὸ κράτος τοῦ νόμου περιορίσας τὴν ἰσχὺν καὶ αὐθαιρεσίαν τῶν μεγιστάνων. Συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῆς Νεαπόλεως, τῆς Δανιαρχίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Τσοκάνης καὶ τῆς Πρωσίας. Ἐνενα τῆς εἰς Πολωνίαν ἐπεμβάσεως τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β' τῆς Ρωσίας ὁ Μουσταφᾶς ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας, τοῦ ὀποίου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ εἰσβολὴ τῶν Ρώσων εἰς τὰς παριστρίας ὀθωμανικὰς ἡγεμονίας καὶ τὸ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1770, τὸ ὀποῖον εἰς οὐδὲν ἀπέληξε, καθόσον οἱ Ρῶσοι ἐπιτυχόντες νὰ καταλάβουν τὴν Κριμαίαν ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἕλληνας.

Μούτσου-Χίτο. — Αὐτοκράτωρ τῆς Ἰαπωνίας (1840—1912). Ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλείας του εἶναι ἐποχὴ ραγδαίας ἀναπτύξεως τῆς Ἰαπωνίας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ εἰσόδου τῆς εἰς τὸν κύκλον τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν κρατῶν. Ἀνελθὼν νεώτατος εἰς τὸν θρόνον κατώρθωσε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν δύναμιν τῶν συντηρητικῶν στοιχείων, τῶν ἀντιδρώντων εἰς τὴν μετὰ τῶν ξένων λαῶν ὀικονομικὴν ἐπικοινωνίαν τῆς Ἰαπωνίας. Ταυτοχρόνως χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν νεωτεριζόντων πολιτικῶν ἐπέτυχεν τὴν κατάργησιν τῆς φεουδαρχίας καὶ τὴν συγκεντροποίησιν τοῦ κράτους ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐσημειώθησαν μερικαὶ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ ὡς τελευταία πλέον ἐκδήλωσις τῆς ἀντιδρώσεως τῶν φεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων καὶ εἰσήχθη ὁ κοινοβουλευτισμός κατ' εἰσῆγησιν τοῦ πολιτικοῦ Ἰτο. Ὁσαύτως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας του ἐγένοντο οἱ κατὰ τῆς Κίνας (1894) καὶ Ρωσίας (1904) νικηφόροι πόλεμοι, οἱ ὀποῖοι ἐστερέωσαν τὴν θέσιν τῆς Ἰαπωνίας ὡς μεγάλης δυνάμεως.

Μπαζαλζέτ (Λέων Bazalgette). — Γάλλος συγγραφέας και ποιητής, άνήκων εἰς τὸ κοινωνικὸν κίνημα τῆς ἀριστοερᾶς. Ὑπῆρξε συνεργάτης τῆς «Οὐμανιτέ», ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ὑπὸ τοῦ Ζωρέζ. Μετὰ τὸν πόλεμον συνετάχθη μὲ τὴν κομμουνίζουσαν ὀμάδα τῆς «Κλαρτέ», ἀργότερον δὲ ἐγένετο ἀρχισυντάκτης τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Εὐρώπη» καὶ διετήρησε τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του. Συνεδέετο πάντοτε μετὰ τῶν κυριωτέρων προοδευτικῶν συγγραφέων Ρομαίν Ρολλάν, Στέφαν Τσβάϊχ, Βεράρεν, Χουίτμαν κτλ. ὀλόκληρον δὲ τὸ φιλολογικὸν ἔργον του διαπνέεται ἀπὸ τὴν σοσιαλιστικὴν ἰδεολογίαν του. Ἐγραψε πλεῖστα λογοτεχνικὰ ἔργα, ποιήματα καὶ κριτικάς, ἐξεπύνησε δὲ ἀριστουργηματικὴν μετάφρασιν εἰς τὴν γαλλικὴν τῶν «Φύλλων χλόης» τοῦ Χουίτμαν. Ἀπέθανε τὸ 1929.

Μπαζάρωφ (Βασίλειος). — Ρῶσσος οἰκονομολόγος, δημοσιογράφος καὶ φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Τούλκ τὸ 1874. Τὸ πραγματικὸν του ὄνομα ἦτο *Βλαδίμηρος Ἀλεξάνδροβιτς Ρούντιεφ*. Ἦτο υἱὸς ἰατροῦ, καὶ τὸ 1892 εἰσήχθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας. Ἡ ἐνεργὸς του δράσις εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἤρχισε τὸ 1896. Τὸ 1897 συλληφθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς ἔξω τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας, ἐγκατεσιάθη εἰς τὴν γενετήριάν του Τούλαν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν σημαντικὴν προπογάνδαν τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἰδεῶν. Ἐκεῖ, μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Α. Α. Μπογδάωφ καὶ τοῦ Ι. Στεπάνωφ Σκβορτσώφ διωργάνωσεν εἶδος μυστικοῦ λαϊκοῦ πανεπιστημίου διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἔργατῶν. Τὸ 1899 ἐξορίσθη καὶ ἔζητεν ἐπὶ 1 1/2 ἔτος εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1901 προσελήφθη εἰς τὴν διοικοῦσαν σοσιαλδημοκρατικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Μόσχας, συλληφθεὶς ὅμως ἀμέσως κατεδικάσθη εἰς τριετὴ ἐξορίαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Σιβηρίαν. Τὸ 1904, ἐξοριστος ἀκόμη προσεχώρησεν εἰς τὴν πα-

ράταξιν τῶν μπολσεβίκων. Τὸ 1905 ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς Πιτρούπολιν καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 εἰργάζετο εἰς τὰς νομίμους καὶ εἰς τὰς ἀπηγορευμένας μπολσεβικικὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ καὶ ἦτο μέλος τῆς συντάξεως τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος καὶ μέλος τοῦ λεγομένου «μπολσεβικικοῦ κέντρου». Κατὰ τὴν περιόδον τῆς ἀντιδράσεως ἀπεχώρησε τοῦ κόμματος χωρὶς ὅμως νὰ προσχωρήσῃ εἰς κανὲν ἄλλο κόμμα. Τὸ 1911 συλληφθεὶς ἐξορίσθη διὰ τρία ἔτη εἰς τὸ Ἀστραχάν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου συνειργάζετο εἰς διάφορα ρωσικὰ περιοδικὰ, κατόπιν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» («Νέα ζωὴ») ἡ στάσις του ἔναντι τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπανάστασεως καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὑπῆρξεν ἀρνητικὴ. Εὐρισκόμενος εἰς τὸ Χόρκυβον συνειργάσθη εἰς τὸν μενσεβικικὸν τύπον. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἔλαβεν ὑπεύθυνον θέσιν εἰς τὸ «Γκοσπλάν», (τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κρατικοῦ σχεδίου) ἐκδώσας καὶ πολλὰ ἄρθρα θεωρητικοῦ οἰκονομολογικοῦ χαρακτῆρος.

Πλήρη ἔκθεσιν τῶν φιλοσοφικῶν του θεωριῶν ἔδωκε διὰ πρώτην φοράν, τὸ 1904, εἰς τὴν συλλογὴν «Σημειώματα τῆς ρεαλιστικῆς κοσμοθεωρίας». Εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν ὁ Μπαζάρωφ συμμερίζεται τὰς φιλοσοφικὰς θέσεις τοῦ Μάχ καὶ τοῦ Ἀβενάριους καὶ καταφέρεται ἐναντίον τῶν θεωριῶν τοῦ Στροῦβε, τοῦ Μπερντιάεφ, τοῦ Μπουλγκάκωφ καὶ τῶν ἄλλων συνεργατῶν τῆς συλλογῆς: «Τὰ προβλήματα τοῦ ἰδεαλισμοῦ». Ἡ κριτικὴ ὅμως οὕτῃ τοῦ Μπαζάρωφ ἐναντίον τοῦ μυστικιστικοῦ ἰδεαλισμοῦ τοῦ Μπερντιάεφ, δὲν ἦτο παρὰ μία οἰκογενειακὴ φιλονικία μεταξὺ τῶν δύο προτάξεων τοῦ ἰδεαλισμοῦ, καὶ δὲν πρέπει νὰ συσχετισθῇ μὲ τὴν πραγματικὴν κριτικὴν τοῦ ἰδεαλισμοῦ ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς μορφάς, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐμπειροκριτικῆς μορφῆς, τὴν ὁποίαν ἤσκησαν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ

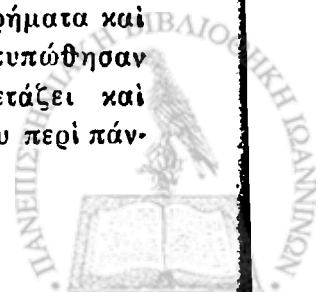
Πλεχάνωφ και Λένιν. Ὁ Μπαζάρωφ δὲν ἐτόλμησε βέβαια νὰ ἐπιτεθῆ ἔναντιόν τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς, ἐπέτεθη ὅμως ἔναντιόν τοῦ Πλεχάνωφ, ἐπιχειρήσας νὰ ἀποδείξῃ ὅτι μεταξὺ τοῦ ὕλισμοῦ τῶν Μάρξ καὶ Ἐνγκελς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Πλεχάνωφ καὶ Ὀρτοντόξ (Λ. Ἀξελροντ) ἀφ' ἑτέρου, ὑπάρχει κολλοσιαιὰ ἀπόστασις. Ἡ προσπάθεια αὕτη διακρίσεως τοῦ Πλεχάνωφ ἀπὸ τὸν Ἐνγκελς, ἀναγκάζει τὸν Μπαζάρωφ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Ἐνγκελς ἐμπειριοκριτικιστικὸς ἀπόψεις, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τρομερὰν διαστρέβλωσιν τῆς ὕλιστικῆς βύσεως ὀλοκλήρου τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Ἐνγκελς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν μελετῶν τοῦ Μπαζάρωφ πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὰς τέσσαρας μελέτας περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μπέρξον.

Ἐκ τῶν οἰκονομολογικῶν καὶ πολιτικῶν του ἔργων ἀναφέρωμεν τὸ φυλλάδιον μὲ τὸν τίτλον: «Ἡ παραγωγικὴ ἐργασία καὶ ἡ ἐργασία δημιουργοῦ τῆς ἀξίας», ἐκδοθὲν τὸ 1899. Πολὺ μεγαλύτεραν ὀριμότητα δεικνύει ἡ μελέτη: «Ὁ ἀναρχικὸς κομμουνισμὸς καὶ ὁ μαρξισμὸς» (ἐκδοσις 1906). Εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὁ Μπαζάρωφ ἀσκει σοβαρὰν κριτικὴν τῶν ἰδεῶν τοῦ Κροπότκιν, τοῦ Ρεκλύς, τοῦ Ἰ. Γκράβ, τοῦ Τσερκέζωφ καὶ ἄλλων ἀναρχικῶν, ἐκθέτει δὲ καὶ τὰς γνώμας του ὡς πρὸς τὴν γένεσιν τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, αἱ ὁποῖαι δὲν στεροῦνται ἐνδιαφέροντος.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὁ Μπαζάρωφ συνειργάζετο εἰς διάφορα ρωσσικὰ περιοδικά. Εἰς ἄρθρον του «Ποῦ βαίνομεν;» ἐξετάζει τὰ τῆς φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ ὡς τὴν ἀρχὴν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως, συγχρόνως δὲ κατακρίνει τοὺς μπολσεβίκους ὡς ὑποθάλλοντας τὰς ταξικὰς ἀξιώσεις τῶν ἐργατῶν. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ Μπαζάρωφ ὑπέστη ριζικὸν ἰδεολογικὸν κλοιισμόν καὶ ἐξεδήλωσεν ἐθνικιστικὰς

τάσεις. Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του «Πρὸς τὸν σοσιαλισμόν», ἐπιτίθεται ἔναντιόν τῆς θεωρίας ὅτι ὁ κυριώτερος ἐχθρὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ γενικῶς τῆς προόδου εἶναι ὁ ἐθνικισμὸς. Μετὰ τὴν ἐτικράτησιν τοῦ μπολσεβικισμοῦ ὁ Μπαζάρωφ, ἀπαρνηθεὶς τὸ παρελθόν του, εἰργάσθη ὡς οἰκονομολόγος καὶ ἔγραψε σοβαρὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας διὰ τὰ ζητήματα τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν καὶ τοῦ κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος. Μετὰ τοῦ Ι. Ι. Στεπάνωφ ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσιν τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ.

Μπαιλ (Πέτρος Bayle, ἐξηλλ. Βαύλος).—Γάλλος φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς (1647-1706). Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας διαμαρτυρομένων, ἐστουδίασε παρὰ τοῖς Ἰσουίταις τῆς Τουλούζης, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του προσεχώρησεν εἰς τὸν καθολισμόν. Ἀπογοητευθεὶς ὅμως πολὺ ἐνωρίς, ἐπέστρεψε μετὰ δεκαοκτὰμηνον εἰς τὴν πίστιν τῶν γονέων του καὶ παρέμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του σκεπτικιστῆς. Ὄταν ἠρωτήθη ἂν εἶναι λουθηρανὸς ἢ καλβινιστῆς ἀπήντησε: «Εἶμαι διαμαρτυρόμενος μὲ ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως διότι διαμαρτύρομαι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου ἔναντιόν παντὸς ὅ,τι λέγεται καὶ γίνεται». Διετέλεσε κατ' ἀρχὰς παιδαγωγὸς εἰς διαφόρους οἰκογενείας καὶ κατόπιν καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν Σεντὰν καὶ ἐν Ρότερνταμ, ὅπου κατέφυγε μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἐδίκτου τῆς Νάντης. Ἐγραψε πολλὰ ἔργα, ἀλλὰ τὸν γνωστότερον ἐξ αὐτῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν φήμην του εἶναι τὸ «Ἱστορικὸν καὶ κριτικὸν λεξικόν», ὅπου προτιθέτο νὰ περιλάβῃ τὰς ἱστορικὰς καὶ κριτικὰς πλάνας, τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὰ διάφορα ἔργα. Ἐν αὐτῷ παραθέτει ὅλα τὰ ὀρθὰ ἢ ἐσφαλμένα ἐπιχειρήματα καὶ τὰς κρίσεις, αἱ ὁποῖαι διευτυπώθησαν διὰ τὰ θέματα τὰ ὁποῖα ἐξετάζει καὶ ἐκφράζει τὴν ἀμφιβολίαν του περὶ πάν-

των και περι των πλέον εξηκριβωμένων ιστορικῶν και θρησκευτικῶν γεγονότων. Εἰς τὸ ἄρθρον Ἄβελ ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος τὴν μέθοδόν του: «Συνεκέντρωσα, λέγει, εἰς τὰς σημειώσεις μου μέγαν ἀριθμὸν διαφόρων ἀντιλήψεων, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τὸν Ἄβελ. Συνεκέντρωσα δηλαδὴ πλεῖστα ψεύδη και πλεῖστα σφάλματα και, ὅπως ἐπιδιώκει τὸ λεξικὸν τοῦτο, ὁ ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ σύμφυρμα τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐνθυμητῆται τὸν σ.ο.πὸν ὅστις τὸ ὑπηγόρευσε». Ὁ Μπαϊλ, ὅστις ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν «συλλογέα νεφελῶν», σπανιώτατα καταλήγει εἰς συμπεράσματα.

Ὁ Μπαϊλ ἐπεκρίθη βιαίως ἐν Ὀλλανδίᾳ. Ὁ κληρὸς τὸν κατηγοροῦσεν ὅτι ὤθει τὸν ἀναγνώστην πρὸς τὴν ἀμφιβολίαν και τὴν ἀπιστίαν και ὅτι ἀσεβεῖ τονίζων τὰς ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ πείθωνται οἱ μὴ ἐμφορούμενοι ὑπὸ διαπύρου πίστεως. Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ρόττερταμ τοῦ ἀπηγόρευσαν νὰ διδάσκῃ εἴτε δημοσίᾳ εἴτε κατ' ἰδίαν Ὁ Μπαϊλ, ὡς ἀνθρώπος ἦτο χαρακτηρὸς ἠπίου και τρυφεροῦ, ἠγαπᾶτο δὲ ὑπὸ τῶν φίλων του. Τὸ «Λεξικόν» του, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πλούσιον ὀπλοστάσιον διὰ τοὺς σκεπτικιστὰς συγγραφεῖς, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας. Ἐνεκαίνιασε τὴν κριτικὴν τῶν ιστορικῶν γεγονότων και διεσχόρησε πλεῖστα νέφη πλανῶν, συσσωρευμένα ἐν τοῖς βιβλίοις.

Μπαϊμε (Ἰάκωβος Boehme).— Γερμανὸς μυστικιστῆς φιλόσοφος καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας ἀγροτῶν. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς βοσκὸς και ἔπειτα ὑποδηματοποιός. Τὸ πνεῦμα του καίτοι ὑποδουλωμένον εἰς τὴν θεολογίαν, τὴν ἀληθινήν και τὴν ἀσεραλογίαν, διακρίνεται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν του διαλεκτικὴν.

Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Μπαϊμε ἀποτελεῖ τὸ ἀντίστροφον τοῦ νεοπλατωνικοῦ μυστικισμοῦ. Ἐνῶ ἐκεῖνος ὀρμώμενος ἐκ τοῦ τελείου, τὸ ὁποῖον ὑπέρχεται ὅλων

τῶν ἐπὶ μέρους μορφῶν τοῦ ὄντος ἐξίτηται διὰ σειρᾶς ἀπορροῶν ἐκ τοῦ τελειοτέρου εἰς τὸ ἥττον τέλειον, νὰ ἐξηγήσῃ τὴν διαδοχικὴν γένεσιν ὅλων τῶν μορφῶν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ μέχρι τοῦ ὕλικου κόσμου, ὁ Μπαϊμε ἀντιθέτως θέλει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν γένεσιν τοῦ τελείου ὄντος, τὴν μετὰ βᾶσιν ἐκ τῶν κατωτέρων μορφῶν τοῦ ὄντος εἰς τὰς ἀνωτέρας. Ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν πραγμάτων εἶναι ἡ ἐπιθυμία νὰ γεννήσουν τὸ ἀπειροτέλειον ὄν και τὸ σύμπαν μὲ ὅλην τὴν ποικιλίαν τῶν ὄντων του δεικνύει μόνον τὰς φάσεις τῆς κινήσεως ταύτης. Ἡ τελειότης πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμέσως· δὲν δύναται διότι εἶναι καθυπόταξις τοῦ κατωτέρου ἀπὸ τὸ ἀνώτερον προερχομένη ἀπὸ μίαν νίκην. Ἐκείνο τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐν ἀρχῇ εἶναι ἡ κατωτέρα μορφή τοῦ ὄντος, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ὑπερβληθῇ. Ἡ λειτουργία αὕτη ἐπιτελεῖται εἰς τρεῖς διαδοχικὰς στιγμὰς: τὴν παραγωγὴν τῶν κακῶν και σκοτεινῶν δυνάμεων (πῦρ ἢ φύσις), τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν δυνάμεων (φῶς ἢ πνεῦμα) και τέλος τὴν καθυπόταξιν τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν (θεός).

Ἄν λάβῃ τις μὲ τὴν σειρὰν τῆς ἐκάστην ἐκ τῶν τριῶν τούτων μορφῶν θά ἴδῃ ὅτι ἐκάστη πραγματοποιεῖται εἰς τρεῖς φάσεις, ὁ ρυθμὸς τῆς διαδοχῆς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τῶν τριῶν μορφῶν. Ἡ φύσις εἶναι κατ' ἀρχὰς τυφλὴ βούλησις ἐστραμμένη πρὸς ἑαυτὴν και ἀναζητοῦσα τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐν ἑαυτῇ· κατόπιν ὑπὸ τὴν φωτεινὴν οὕτως εἰπεῖν μορφήν εἶναι βούλησις ἥτις ἐκδηλοῦται στρεφομένη πρὸς τὰ ἔξω, βούλησις ἐπεκτάσεως· τέλος εἶναι σύνθεσις τῶν δύο, κίνησις τῆς ψυχῆς ἥτις ζῆκε τὸ ἀγαθὸν τῆς διαδοχικῶς ἐν ἑαυτῇ και ἐκτὸς αὐτῆς, συνεχῆς ἀληλοδιαδοχὴ ἐπεκτάσεως και συστολῆς, ἐκφραζομένη διὰ τῆς περιφερικῆς κινήσεως τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις συνεχίζεται ἄνευ διακοπῆς, χωρὶς ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς τέρμα ἂτι. Τὸ πνεῦμα πάλιν εἶναι

κατ' ἀρχὰς ἀγάπη, ἀδιάκριτος ἔνωσις πάντων ἐν ἐνί, κατόπιν εἶναι λόγος, διάκρισις τοῦ πολλαπλοῦ ἐν τῷ ἐνί καὶ τέλος καθυπόταξις τῆς ἀγάπης; ὑπὸ τοῦ λόγου, ἑνσάρκωσις τῶν διακρίσεων τοῦ λόγου ἐν τῇ ἀμόρφῳ ἐνότητι τῆς ὕλης, δηλαδή κόσμος σωμάτων. Ὁ θεὸς ἐπίσης περιέχει ἐν ἑαυτῷ μίαν τριάδα δι-αδοχικῶν σταδίων· εἶναι ἐν ἀρχῇ ὁ πα-τήρ, ἡ ἄπειρος ζωτικὴ δύναμις, ἡ ὄργη, καταστροφεὺς ὄλων τῶν μορφῶν τοῦ ὄντος· κατόπιν εἶναι ὁ υἱός, δηλαδή ἡ βούλησις τῆς ὑποταγῆς τῆς ζωτικῆς δυνάμεως εἰς τὸ ἀγαθόν· τέλος εἶναι τὸ πνεῦμα, συμφιλίωσις τῆς βουλήσεως τοῦ ζῆν καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μπαίμ δὲν ἦτο φιλοσοφία σχολῆς, ἀλλὰ λαϊκὸν σύστημα, διευτυπώθη δὲ εἰς γλῶσσαν δημώδη καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἰδεολογίαν αἰρέσεως ἀποτελουμένης κυρίως ἐκ τεχνιτῶν καὶ ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Ὁ Μπαίμ διὰ τῆς τριαδικῆς ἀντιλήψεως (θέσις, ἀντίθεσις, σύνθεσις) ὑπῆρξε πρόδρομος τοῦ Ἐγγέλου καὶ συγγενεὺς ἐμμέσως μὲ τὸν μαρξισμόν. Ὁ Ἐνγκελς γράφει περὶ αὐτοῦ ὅτι «ὑπῆρξε ψυχὴ σκοτεινὴ, ἀλλὰ βα-θεῖα». Αἱ ἀντιλήψεις αὗται τοῦ Μπαίμ τοῦ ἐστοίχισαν σκληρὰς διώξεις ἐκ μέ-ρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρχῶν.

Μπαίμ—Μπάβερκ (Εὐγένιος von Böhm—Bawerk).— Αὐστριακὸς οἰκο-νομολόγος γεννηθεὶς τὸ 1851 καὶ ἀπο-θανὼν τὸ 1914. Ἐσπούδασε νομικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὴν δημοσίαν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἰννσμπρουκ (1880—1889) καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Βιέννῃ (1904—1914) καὶ τετράκις ὑπουργὸς τῶν οἰ-κονομικῶν. Τὸ 1911 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Μπαίμ—Μπάβερκ εἶναι μετὰ τὸν Μένγκερ ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς οἰκο-νομικῆς σχολῆς, ἣτις ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βίξερ, ὠνομάσθη ἡ αὐστριακὴ «οἰκονο-μικὴ σχολή» ἔχει δὲ ἀκόμη μεγαλυτέραν

σημασίαν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του τούτους ὡς ἀπολογητὴς τοῦ κεφαλαίου· Ὁρμώμενος ἀπὸ τὴν βασικὴν ἀρχὴν τῆς αὐστριακῆς σχολῆς παραδέχεται τὴν ἀξίαν μόνον ὡς ἀξίαν χρήσεως, προχω-ρεῖ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ κέρδους, τὸ ὁ-ποῖον πραγματοποιεῖ ὁ κάτοχος τῶν μέ-σων παραγωγῆς καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ἀξίαν τῶν προϊόν-των τὴν δημιουργοῦν ὅλοι οἱ παράγον-τες οἱ μετασχόντες εἰς τὴν παραγωγὴν των, εἰλημμένοι ὡς ἀξίαι χρήσεως. Οἱ παράγοντες οὗτοι εἶναι: ἡ ἐργατικὴ δύ-ναμις (ἡ ὁποία πληρώνεται συμφώνως πρὸς τὴν ἰδικὴν τῆς τιμὴν, τὴν ὁποίαν καθορίζει ἐκάστοτε ἡ «ὀριακὴ τῆς χρη-σιμότητος») καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν χρησιμοποίησίν του ἐν τῇ παρα-γωγῇ (μηχαναὶ κλπ.) δίδει εἰς τὴν ἀ-πλὴν ἐργασίαν πολὺ μεγαλυτέραν ἀποδο-τικότητα.

Ἄφοῦ, λοιπόν, ἡ ἐργατικὴ δύναμις πληρώνεται ὅσον εἶναι ἡ ἀξία χρήσεώς της καὶ ἄφοῦ τὸ κεφάλαιον δίδει εἰς τὴν παραγωγὴν ὁπόδοσιν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας, ἣτις δὲν ἐπικουρεῖται ὑπὸ τοῦ κεφαλαίου, ἔ-πεται, κατὰ τὸν Μπαίμ—Μπάβερκ, ὅτι ὁ κεφαλαιοκράτης δικαιούται νὰ καρ-ποῦται ὀλόκληρον τὴν πρόσθετον ἀπό-δοσιν, ἣτις προέρχεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ κεφαλαίου ἐν τῇ παραγωγῇ.

Τὸ κέρδος, λοιπόν, τοῦ παραγωγικοῦ κεφαλαίου δὲν σημαίνει ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐργάτου καὶ δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ κατηγορηθῇ. Τὸ κέρδος ἀνήκει δι-καιωματικῶς εἰς τὸν κεφαλαιοκράτην. Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ κέρδος κάθε κεφαλαιοκράτου καὶ ἰδίως τὸν τόκον ὁ Μπαίμ—Μπάβερκ ἀκολουθεῖ τὸν ἐξῆς συλλογισμόν: Χρησιμοποιῶν ὁ κεφα-λαιοκράτης τὰ κεφάλαιά του εἰς τὴν πα-ραγωγὴν σήμερον, ἔχει ἀμέσως τὴν ὠ-φέλειάν του, τὸ κέρδος του· ἀντιθέτως, ὅταν πρόκηται νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ μετὰ πάροδον χρόνου ἐν τῇ παραγωγῇ, δὲν θὰ ἔχῃ σήμερον καμμίαν ὠφέλειαν.

Ἡ χρησιμοποίησις λοιπὸν τῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια εἶναι ἐπενδεδυμένα εἰς μέσα παραγωγῆς, εἶναι εἰς δεδομένην στιγμήν μεγαλυτέρα ὅταν ἔχει ὁ κεφαλαιοκράτης σήμερον τὸ κεφάλαιον, παρὰ ὅταν τὸ ἀποκτήσῃ μετὰ πάροδον χρόνου. Κεφάλαια ὅμως εἰς μέσα παραγωγῆς ἀποκτῶ ὁ κεφαλαιοῦχος μόνον ὅταν ἔχει κεφάλαια εἰς χρῆμα.

Αὕτη εἶναι ἡ χρησιμότης τοῦ χρηματικῆς κεφαλαίου, ἡ «ἰξία» του. Συνεπῶς διὰ ν' ἀποκτήσῃ ὁ κεφαλαιοκράτης χρήματα, νὰ τὰ μετατρέψῃ εἰς μέσα παραγωγῆς διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ δι' αὐτῶν κέρδος ἐκ τῆς παραγωγῆς, πρέπει ν' ἀποζημιώσῃ τὸν κάτοχον τοῦ χρηματικῆς κεφαλαίου, ν' ἀγοράσῃ δηλαδή τὴν ἀξίαν χρήσεως τῶν κεφαλαίων του, πληρώνων—κατὰ τὰς θεμελιώδεις ὁρχὰς τῆς αὐστριακῆς σχολῆς—ἀναλόγως πρὸς τὴν χρησιμότητά τωι. Οὕτω ὁ δανειζόμενος δίδει εἰς τὸν δανειστήν μέρος ἀπὸ τὴν πρόσθετον ὠφέλειαν, τὴν ὅποιαν ἔχει μετὰ τὸ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐν τῇ παραγωγῇ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐδανείσθη σήμερον, ἢ ἄλλαις λέξεσι, δίδει ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ὀριακὴν χρησιμότητα τῶν χρημάτων τούτων. Τὸ ἀντάλλαγμα τοῦτο εἶναι ὁ τόκος.

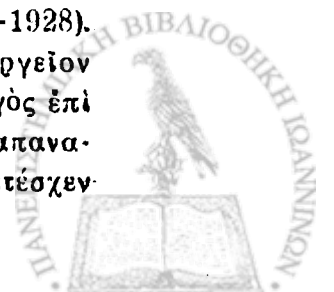
Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Μπαίρνε Μπάβερκ εἶναι: «Θετικὴ θεωρία τοῦ κεφαλαίου» (τόμ. 2, 1884—1889), «Περὶ τοῦ κλεισίματος τοῦ μαρξιστικοῦ συστήματος» (Βερολῖνον 1896), «Κεφάλαιον καὶ τόκοι κεφαλαίου» (τόμ. 2, 1900—1902).

Μπαίρνε (Λουδοβίκος Boerne).—Γερμανὸς συγγραφεὺς ἑβραϊκῆς καταγωγῆς. Τὸ πραγματικὸν ὄνομά του εἶναι Loh Baugh (1786—1837). Καὶ ἀρχῶς εἰργάσθη ἐν Γερμανίᾳ ἀργότερον δὲ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους καὶ ἐγένετο διάσημος ἐκ τῆς δημοσιεύσεως σειρᾶς ἄρθρων ἐν εἴδει ἐπιστολῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων». Τὸ ἔργον τοῦτο ἐμπνεόμενον ἀπὸ φιλελεύθερον πνεῦμα εἶχε μεγάλην ἐπί

δρασιν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κινήσεως τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ 1836 ἐξέδωκε δεύτερον ἔργον μετὸν τίτλον «Μέντισελ, ὁ γαλλοφάγος». Μεγάλῃς ἀξίας θεωροῦνται ἐπίσης διάφοροι ἐπιστολαὶ του πρὸς ἰδιώτας, αἱ ὅποια συγκεντρωθεῖσαι εἰς συλλογὴν ἐξεδόθησαν τὸ 1905.

Μπακάλμπασης Ἀναστάσιος).—Πολιτευτῆς γεννηθεὶς τὸ 1888 ἐν Καλλιπόλει. Ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς, ἠκολούθησε νομικὰ εἰς τὸ τουρκικὸν πανεπιστήμιον Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ δὲ τὴν ἀποφοίτησίν του, συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς οὐνοῦ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γενεύης καὶ τῆς Νεουσατέλ. Κατόπιν προσελήφθη εἰς τὸν προξενικὸν κλάδον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὑπηρετήσας εἰς τὰς πρεσβείας Βέρνης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου καὶ εὕρισκόμενος, διωρίσθη ὡς ὑποπρόξενος Καλλιπόλεως. Πραιτηθεὶς τοῦ κλάδου ἐξελέγη κατὰ τὸ 1920 ἀνεξάρητος βουλευτῆς Καλλιπόλεως. Μετὰ τὴν μικροσιατικὴν καταστροφὴν ἐξηκολούθησε πολιτευόμενος εἰς τὸν νομὸν Ροδόπης, ὅπου καὶ ἐκλέγεται συνεχῶς βουλευτῆς, ἀποτυχὼν μόνον εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1932. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξελέγη ἀριστίνδην γερουσιαστής. Μέχρι τοῦ 1923 ὁ Μπακάλμπασης ἔδρασεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, εἶτα δὲ προσεχώρησε, ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς, εἰς τὴν «Δημοκρατικὴν Ἐνωσιν» (νῦν Ἀγροτοεργατικὸν κόμμα).

Διετέλεσε τὸ πρῶτον ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας κατὰ τὸ 1924, ὑφυπουργὸς τῆς Γεωργίας μετὰ ὑπουργὸν τὸν Ἀ. Παπαναστασίου, διετέλεσε καὶ ἐπὶ Οἴκουμενικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ κυβερνήσεως εὐρέως συνασπισμοῦ (1926—1928). Τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον καὶ τὸ ὑπουργεῖον Προνοίας διηύθυνεν ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς τελευταίας κυβερνήσεως Παπαναστασίου (Ἰούνιος 1932). Συμμετέσχεν

ώσαύτως ὡς ὑφυπουργὸς τῆς Γεωργίας καὶ ἐπὶ κυβερνήσεως Ἐθνικοῦ Συνασπισμοῦ τὸ ἔτος 1933. Συνέγραψε γαλλιστὶ καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμον Διόσκουρος: «Περὶ Θράκης», «Ἡ λύσις τοῦ τουρκικοῦ προβλήματος, «τὸ ἀγροτικὸν πρόβλημα», «Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ φιλολογία», ἑλληνιστὶ δὲ τὸ «Προσφυγικὸν πρόβλημα» καὶ πλείστας ὄσας μελέτας εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας.

Μπάκκαναν (Ἰάκωβος Buchanan).—
Βλ. *Μπιούκκαναν*.

Μπακόπουλος (Νικόλαος). — Πολιτευτὴς ἐκ Τριπόλεως. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γοττίγγης, τῆς Αἰδελβέργης, τοῦ Βερολίνου καὶ Παρισίων. Ἐγραψε: «Περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ διοικητικοῦ δικαστηρίου ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι», «Περὶ ἐκδοτικῶν τραπεζῶν», «Ὁ ἔμπορος καὶ ὁ βιομήχανος διὰ μέσου τῶν αἰῶνων». Πολιτευθεὶς ἀπὸ τοῦ 1923 εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1923, τοῦ 1926, τοῦ 1928. Κατὰ τὴν παροῦσαν κοινοβουλευτικὴν περίοδον ἐξελέγη ἀριστίνδην γερουσιαστής. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τὴν κυβερνήσιν Παπαναστασίου κατὰ τὸ 1932.

Μπακοῦνιν (Μιχαὴλ Ἀλεξάνδροβιτς). — Ρῶσος ἀναρχικὸς (1814—1876). Υἱὸς κτηματίου, διήλθε τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν του κτῆμα. Τὸ 1828 εἰσήλθεν εἰς τὴν ἐν Πετροπόλει σχολὴν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὸ 1833 ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ. Τὸ 1835 διαφωνήσας πρὸς τὸν πατέρα του παρητήθη καὶ μετέβη εἰς τὴν Μόσχαν διὰ νὰ σπουδάσῃ. Ἐκεῖ εἰσήχθη εἰς τὸν κύκλον τοῦ Ν. Β. Στάνκιεβιτς, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ὁποίου ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν. Τὸ 1837 μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Στάνκιεβιτς, ἡ καθοδήγησις τοῦ κύκλου ἀνετέθη εἰς

τὸν Μπακοῦνιν, ὁ ὁποῖος ἀσπαθεῖς πλέον τὸν ἐγελειανισμὸν ἐπεδόθη εἰς τὴν προπαγάνδισίν του, εἰς τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνωστοὺς του, κυρίως δὲ εἰς τὸν Β. Μπελίνσκιν, ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ὁποίου κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὸν Μπακοῦνιν. Τὸ 1840, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Γκέρτσεν, ὁ Μπακοῦνιν μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον διὰ νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ρωσσίαν θὰ ἐλάμβανε καθηγητικὴν ἔδραν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὁμοῦς συνεδέθη μὲ τὸν Ἀρνόλδον Ροῦγκε καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀντιπροσώπους τῆς ἀριστερᾶς παρατάξεως τῆς ἐγελειανῆς σχολῆς, οἱ ὁποῖοι ἐξήγον ἐπαναστατικὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἐγέλου. Αἱ νέαι διαθέσεις τοῦ Μπακοῦνιν ἐξεδηλώθησαν εἰς τὸ ἄρθρον: «Ἡ ἀντίδρασις ἐν Γερμανίᾳ. Σημειώσεις ἐνὸς Γάλλου», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Ἀρνόλδου Ροῦγκε «Γερμανικαὶ Ἐπετηρίδες» (1842) ἔφερε δὲ τὴν ὑπογραφήν «Ἰούλιος Ἐλιζάρ». Τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἐτελείωνε μὲ τὴν ἱστορικὴν καταστάσιν φράσιν: «τὸ πάθος τῆς κατὰστροφῆς εἶναι δημιουργικὸν πάθος». Συγχρόνως μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἁρθρου τούτου ὁ Μπακοῦνιν λαμβάνει τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν Ρωσσίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμοῦς ἤρχισε νὰ προκαλῆ τὴν προσοχὴν τῆς γερμανικῆς ἀστυνομίας καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον μετέβη εἰς Ἑλβετίαν. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Βάϊελιγκ, ὁ ὁποῖος ματαίως προσεπάθησε νὰ τὸν προσηλυτίσῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὸ 1834 ἔφυγε καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν, ἀρνηθεὶς δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ρωσσίαν κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς στέρησιν τῶν δικαιωμάτων του, εἰς ἔξορίαν εἰς Σιβηρίαν καὶ εἰς δήμευσιν ὅλης του τῆς περιουσίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχίζει ἡ περίοδος τῶν περιπετειῶν τοῦ Μπακοῦνιν.

Ἐν Παρισίοις ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς κορυφαίους τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς

πολιτικῆς, ἐν οἷς καὶ μετὰ τὸν Κάρολον Μάρξ, τὴν Γ. Σάνδη, τὸν Προυντὸν κ.ἄ. Τὴν 29ην Νοεμβρίου τοῦ 1847, εἰς τὸ πανηγυρικὸν δεῖπνον ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως ἐξεφώνησε πολύκροτον φιλιππικὸν ἐναντίον τοῦ Νικολάου τοῦ Α' καὶ μετὰ καταπληκτικὴν πεποίθησιν, ὠμίλησε περὶ τῆς ἐπικειμένης ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμην του, εἶχεν ὠριμάσει τελείως. Ἡ ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐντύπωσις ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξε κολοσσιαία καὶ ὁ ἐν Παρισίοις πρεσβευτῆς τῆς Ρωσσίας Κίσελεφ διὰ τὴν ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐκ τοῦ λόγου ἐπίδρασιν, διέδωσε τὴν φήμην ὅτι ὁ Μπακοῦνιν ἐργάζεται δὴθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ρωσικῆς πρεσβείας. Ἡ συκοφαντία αὕτη, ἡ τόσον σατανικὴ, ὑπῆρξεν ἡ κυρία καὶ πρώτη πηγὴ τῶν διαφόρων μηχανορραφιῶν διὰ τῶν ὁποίων, ὅπως ἀδίκως, ἠθέλησαν κατὰ καιροὺς τὰ κηλιδώσουν τὴν ἐπαναστατικὴν τιμὴν τοῦ Μπακοῦνιν. Ἀπελαθεὶς ἐκ Γαλλίας τῇ ἀπαιτήσῃ τῆς Ρωσσίας, ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς Παρισίους μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848.

Ἡ ἐπαφὴ μετὰ τοὺς Πολωνοὺς πατριώτας καὶ κυρίως μετὰ τὸν Πολωνὸν ἱστορικὸν Τέλεβελ, ἀπὸ καιροῦ ἤδη εἶχεν ἀφυπνίσει τὸ πατριωτικὸν αἰσθημα τοῦ Μπακοῦνιν, ὅστις ἐθήκεν ὡς βασικὸν σκοπὸν του τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πολωνίας, τὴν συντριβὴν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς τσαρικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἐνωσιν τῶν Σλαύων εἰς μίαν πανσλαυικὴν ὁμοσπονδίαν. Ὁ Μπακοῦνιν μετέσχε τοῦ σλαυικοῦ συνεδρίου τῆς Πράγας τοῦ 1848, τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς 12ης Ἰουλίου. Εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἦτο καὶ ὁ Μπακοῦνιν. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως κατέφυγεν οὗτος εἰς τὴν Γερμανίαν ὁπόθεν ἀληύθουν «ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς Σλαύους». Δι' αὐτῆς καλεῖ τοὺς Πολωνοὺς νὰ ἀφῆσουν τὴν ἐθνικιστικὴν των ἀποκλειστικότητα, νὰ ἀφιερωθοῦν εἰς τὴν παν-

σλαυικὴν ἐπανάστασιν, προσαρμόζοντες αὐτὴν εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διεδόθη ἡ φήμη δῆθεν προδοσίας τοῦ Μπακοῦνιν, ὑπὸ τῆς «Νέας Ἐφημερίδος τοῦ Ρήνου» ὑπὸ μορφὴν ἀνταποκρίσεως ἐκ Παρισίων. Ὁ ἀνταποκριτὴς ἐστήριξε τὴν συκοφαντίαν του εἰς τὰς μετὰ τῆς Γ. Σάνδη σχέσεις τοῦ Μπακοῦνιν. Ἡ Γ. Σάνδη διέψευσε κατηγορηματικῶς τὴν συκοφαντικὴν εἶδησιν καὶ ἡ διάψευσις ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐφημερίδα, διευθυντῆς τῆς ὁποίας ἦτο ἀκριβῶς ὁ Κ. Μάρξ.

Περιπλανώμενος ἀνά τὴν Εὐρώπην, διωκόμενος ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀστυνομίων, ὁ Μπακοῦνιν δὲν παρητεῖτο τῶν σκοπῶν του. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Βοημίαν, συνεχέντρωσε πρὸς τοῦτο ἀφοσιωμένους ἰδεολόγους, ἀπέστειλεν εἰς Βοημίαν τοὺς πράκτοράς του καὶ μετέβη καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη διὰ τὴν ἐξακριβώσῃ τὴν ἐκεῖ κατάστασιν. Ἡ ἔλλειψις ὁμως χρημάτων ἠμπόδιζε τὴν πραγματοποιήσῃ τῶν σχεδίων του, τὰ ὁποία ἐματαιώθησαν τελικῶς διὰ τῆς ἀπροσδοκίτου ἐπαναστάσεως τῆς Δρέσδης (4—9 Μαΐου 1849). Χωρὶς νὰ ἔχη κατὰ νοῦν νὰ συμμετάσχη εἰς αὐτήν, εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μπακοῦνιν συνελήφθη τὴν νύκτα τῆς 10ης Μαΐου εἰς τὸ Χέμνιτς. Κατόπιν φυλακίσσεως εἰς τὸ φρούριον τοῦ Καϊνιχσταϊν, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1850 κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Σαξωνίας εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ἡ θανατικὴ ὁμως ποινὴ, ἀντεκατεστάθη μετὰ ἰσόβια δεσμὰ. Ἀργότερον ὁ Μπακοῦνιν παρεδόθη εἰς τὴν αὐστριακὴν κυβερνήσιν, ἡ ὁποία τὸν ἐκράτησεν ἐγκάθειρκτον, ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον εἰς τὰ φρούρια τῆς Πράγας καὶ τοῦ Ὀλμιούντ (ὅπου ἐπὶ πέντε μῆνας τὸν εἶχον δεμένον δι' ἀλύσσεως εἰς τὸν τοῖχον). Κατόπιν τὸ δικαστήριον τὸν κατεδίκασεν ἐπίσης εἰς θάνατον, ἀλλὰ ἡ ποινὴ ἀντε-

κατεστάθη με ἰσόβια δεσμά.

Τὸ 1851 ἡ Αὐστρία τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν τσάρον Νικόλαον Α'. Πληροφωρηθεὶς ὅτι εἰς τὴν Ρωσσίαν δὲν κινδυνεύει νὰ θανατωθῆ καὶ εὐρεθεὶς ὑπὸ ἡπιωτέρας συνθήκας φυλακίσεως, ὁ Μπακοῦνιν κατελήφθη ἀπὸ τὸν ἀκράτητον πόθον νὰ ἐλευθερωθῆ με ὡς ἀνδρὶς ἐλευθέρου. Ὁ Τσάρος ἀφ' ἐτέρου ἐπόθει νὰ ἀποκαλύψῃ τῇ βοήθειά τοῦ δεσμίου Μπακοῦνιν τὰ νήματα τῆς «πολιτικῆς συνωμοσίας». Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀστυνομίας κόμητος Ὁρλώφ, ἐπρότεινε εἰς τὸν Μπακοῦνιν νὰ τοῦ γράψῃ εἰλικρινῶς ὅλας τὰς ἀμαρτίας ὅπως θὰ ἔγραφε «πνευματικὸν τέκνον πρὸς πνευματικὸν πατέρα». Ὁ Μπακοῦνιν θέλων νὰ κολακεύσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπατήσῃ τὸν τσάρον, ἔγραψεν ὀγκώδη «Ἐξομολόγησιν», εἰς τὴν ὁποίαν προσποιούμενος μετάνοιαν, ἐξήγει τὰς ἐπαναστατικὰς του ὁρμὰς ὡς ἀποτελέσματα νεανικῆς ἀπειρίας καὶ προσεπάθει νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ τσάρου. Βεβαίως δὲν ἐπέτυχε νὰ καταπέσῃ τὸν τσάρον· ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι οὔτε ὁ τσάρος ἠδύνατο πλέον νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὰς ἐπιδιωκόμενας ἀποκαλύψεις εἰς βάρος τῶν Πολωνῶν. Τότε ὁ τσάρος διέταξε νὰ θέσσουν τὸν Μπακοῦνιν εἰς ἰσόβιον ἀπομόνωσιν. Αἱ μακρὰ προσπάθειαι τῶν οἰκείων του πρὸς ἀπελευθέρωσίν του οὐδὲν ἀπέφερον. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ὁ Μπακοῦνιν ἔγραψεν ἐπιστολὴν μετανοίας πρὸς τὸν τσάρον (τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1857), ἱκετεύων αὐτὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Τότε ἀντὶ χάριτος ἀντεκατεσιάθη ἡ εἰρκτὴ τοῦ φρουρίου εἰς ἔξορίαν εἰς Σιβηρίαν. Τοιοῦτοτρόπως, τὸν Μάρτιον τοῦ 1857 μετεφέρθη εἰς τὸ Τόμσκ.

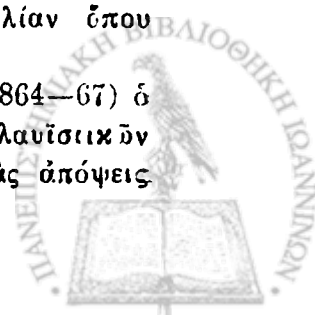
Ἐπίκουρος ἀνεφάνη τότε ὁ θεῖος του Μουραβιῶφ Ἀμούρσκυ, πανίσχυρος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς γενικὸς διοικητής.

Χάρις εἰς τὸν θεῖον του πανίσχυρον γενικὸν διοικητὴν τῆς Α. Σιβηρίας Μουραβιῶφ Ἀμούρσκυ ἐπέτυχεν ὁ Μπακοῦ-

νιν νὰ μεταφερθῆ καὶ νὰ ζῆσῃ εἰς τὴν Ἰρκούτσκη, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἔξουσίας τοῦ θεοῦ του. Αἱ στεναὶ του ὅμως σχέσεις με τὸν γενικὸν διοικητὴν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους δημοσίους ὑπαλλήλους, ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὸν Μπακοῦνιν τοὺς ὑπὸ τὸν Πετρατσέβακυ δημοκρατικούς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μουραβιῶφ Ἀμούρσκυ ἀνεκλήθη, ὁ δὲ Μπακοῦνιν ἀπωλέσας κάθε ἐλπίδα ἐπιστροφῆς εἰς Ρωσσίαν, ἐδραπέτευσεν μέσον Ἰαπωνίας καὶ Ἀμερικῆς εἰς Ἀγγλίαν, ἀφήσας εἰς τὴν Ἰρκούτσκη τὴν σύζυγόν του τὴν ἠποίαν ἐνυμφεύθη εἰς τὸ Τόμσκ τὸ 1858. Εἰς τὸ Λονδίνον συνηντήθη με τὸν Γκέρτσεν καὶ τὸν Ὁγκαριῶφ. Ἦ θέλησα τότε νὰ συνεργασθῆ εἰς τὸ «Κόλοкол», ἀλλὰ δὲν ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὸ ἄρθρον του: «Πρὸς τοὺς Ρώσους, Πολωνοὺς καὶ ὅλους τοὺς Σλαύους φίλους» ἔμεινε ἡμιτελές, ἂν καὶ σὶ ἰδέαι του δὲν ἦσαν τόσον τῶν ἄκρων. Κύριον σκοπὸν ἔθετε καὶ πάλιν τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν Σλαύων καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν εἰς ὁμοσπονδιακὸν κράτος.

Αἱ κυριώτεραι γραμμαὶ τοῦ προγράμματος του εἰς τὰ ρωσικὰ πράγματα ἦταν ἡ σύγκλησις ἀγροτικῆς συνελεύσεως καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν χωρικῶν καὶ τῶν γαιῶν. Ἀμφότερα τὰ μέτρα αὐτά, ἂν καὶ εἰρηνικῆς φύσεως, ἐπιστευεν ὅτι θὰ ἀπετέλουν τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀποτυχία τῆς πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1863, καὶ ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Γκέρτσεν κατέστησαν ἀδύνατον τὴν περαιτέρω συνεργασίαν τοῦ Γκέρτσεν με τὸν Μπακοῦνιν. Συνάμα καὶ ἡ ἀποκλειστικότης τοῦ πολωνικοῦ ἐθνικισμοῦ, παρεβλάψαν τὰ σχέδια περὶ εὐρυτέρας σλαυικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀπωλέσας τὰς ἐλπίδας του, μετέβη με τὴν σύζυγόν του ἢ ὅμοια ἔφυγεν ἐκ Ρωσσίας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1867.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ (1864—67) ὁ Μπακοῦνιν παρητήθη τῶν σλαυιστικῶν θεωριῶν, ἀνεθεώρησε τὰς ἀπόψεις

ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ, ο άκράματος επαναστάτης

του ὡς πρὸς τὴν κρατικὴν μορφήν καὶ τὴν τακτικὴν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς ἀναρχικῆς του θεωρίας. Συνδεθεὶς μὲ τὴν φοιτητικὴν νεολαίαν τῆς Ἰταλίας, ἐνεφανίσθη ἀπὸ τὰς στήλας τοῦ ἰταλικοῦ τύπου καὶ συνέταξε τὸ καταστατικὸν τοῦ παγκοσμίου μυστικοῦ ἐπαναστατικοῦ συγδέσμου, ὁ ὁποῖος ὤφειλε νὰ διακλαδωθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ νὰ διοργανώσῃ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Ὡς πυρῆνα τῆς παγκοσμίου ταύτης μυστικῆς ὀργανώσεως, ἱδρυσεν ἐν Ἰταλίᾳ μυστικὴν διεθνῆ ἐπαναστατικὴν ἀδελφότητα. Ἀπὸ τοῦ 1864 συναντηθεὶς ἐν Λονδίῳ μὲ τὸν Μάρξ εἶχεν ἤδη γίνει δεκτὸς εἰς τὴν Διεθνῆ. Ἀναχωρῶν μάλιστα εἰς Ἰταλίαν, παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Μάρξ τὸ καταστατικὸν Διεθνοῦς καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ ἐργασθῆ διὰ τὴν διεθνῆ προσέγγισιν τῶν ἐργατῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἐτήρησε τὰς ὑποσχέσεις του, στρέψας ὅλην του τὴν προσοχὴν εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μαντζίνι καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς μυστικῆς του ὀργανώσεως, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ριζικὴ κατάργησις ὅλων τῶν ὑφισταμένων θρησκευτικῶν, πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ὀργανώσεων καὶ ἡ δημιουργία κατ'ἀρχὴς εὐρωπαϊκῆς, ἀργότερον δὲ παγκοσμίου ὀργανώσεως βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς λογικῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐργασίας».

Τὸ 1867 ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Γενεύην εἰς τὸ συνέδριον τοῦ ἀστικοῦ συνδέσμου «Εἰρήνη καὶ Ἐλευθερία» καὶ ἐξελέγη εἰς τὸ προεδρεῖον αὐτοῦ. Ἐργαζόμενος ὡς μέλος τοῦ προεδρείου, μετέφερον εἰς τὴν Γενεύην τὴν μυστικὴν του διεθνῆ ἀδελφότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐστρατολόγησε μὲ πολλὴν ἐπιτυχίον ὀπαδοὺς ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς τάξεις διαφόρων ἔθνων. Συνάμα, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868, προσεχώρησεν εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ τμήμα τῆς Διεθνοῦς. Εἰς τὸ δευτέρου συνέδριον τοῦ συνδέσμου «Εἰρήνη καὶ Ἐλευθερία», (Βέρνη 1868), ἔκαμε σειρὰν

ριζοσπαστικῶν προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπερρίφθησαν. Τότε μὲ 18 πιστοὺς ὀπαδοὺς του ἀπεχώρησε καὶ ἱδρυσεν τὸν «Διεθνῆ σύνδεσμον τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας» μὲ ἀναρχικὰς κατευθύνσεις. Κατὰ τὴν πρόθεσιν τῶν ἱδρυτῶν ἔπρεπεν ὁ σύνδεσμος οὗτος νὰ προσχωρήσῃ ὡς εἶχεν εἰς τὴν Διεθνῆ. Τὸ συμβούλιον ὁμως τῆς Διεθνοῦς ἀπέρριψε τὸ σχέδιον τοῦτο. Ὁ σύνδεσμος κατόπιν τούτου διελύθη καὶ ἐξηκολούθη ὁμως νὰ ὑπάρχῃ ἡ μυστικὴ ἀδελφότης ἡ ὁποία, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Μπακοῦνιν, ἔπρεπε νὰ διευθύνῃ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὀλόκληρον τὴν Διεθνῆ, ἡ ὁποία θὰ διετήρει τὸ ὀργανωτικὸν μέρος διὰ τὴν σύμπληξιν τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῆ βάσει τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν τῶν συμφερόντων.

Ἡ κατόπιν ἱστορία τῆς Διεθνοῦς εἶναι διαρκῆς ἀγὼν μεταξὺ τῶν κατευθύνσεων, τὰς ὁποίας ἔδιδεν ἀφ' ἑνὸς ὁ Μάρξ καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Μπακοῦνιν.

Ὁ Μπακοῦνιν ἐπιδεικνύει σπανίαν δραστηριότητα, ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Ἰσότης», σκορπίζει πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Εὐρώπης ἐπιστολάς, ἀρθογραφεῖ, προσελκύει ὀπαδοὺς εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ κερδίζει μὲ τὸ μέρος του τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἰούρα.

Ὁ ἀναρχισμὸς τοῦ Μπακοῦνιν, ὁ ὁποῖος ἐξήτει τὴν ἄμεσον κατάργησιν τοῦ κράτους, τὴν ἄμεσον ὀργάνωσιν τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως ὑπὲρ τῶν πτωχῶν μαζῶν, ἀρνούμενος τὴν μακρὰν περίοδον τῆς συστηματικῆς προετοιμασίας τῆς ἐργατικῆς κινήσεως, εὕρισκεν ὑποδοχὴν κυρίως μεταξὺ τῶν ἀτυχησάντων μικροαστῶν καὶ τῶν κακῶς ἀμειβομένων ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν περισσότερο διατεθειμένοι νὰ προσφύγουν εἰς τὰς ἀκρότητας τὰς ὁποίας ὑπηγόρευεν ἡ ἀπόγνωσις. Δὲν εἶναι ἐπομένως περιέργου ὅτι αἱ θεωρίαι τοῦ Μπακοῦνιν εἶχον μεγαλειτέραν ἐπιτυχίαν εἰς τὰς περισσότερας καθυστερημένας οἰκονο

μικῶς χεῖρας. Ἀποβλέπων εἰς τὴν ἄμεσον κατάργησιν τοῦ κράτους, μὴ παραδεχόμενος τὸ σκόπιμον τῶν πολιτικῶν ἀγῶνων καὶ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας, ὁ Μπακοῦνιν ἐνόμιζεν ὅτι οἱ ἐργάται καὶ αἱ ἀγροτικαὶ μάζαι τῆς Ἰταλίας, Ἰσπανίας, Ρωσσίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν εἶναι ἔτοιμοι διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιτύχουν μερικὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα εἰς διάφορα σημεία. «Ἐξωθοῦμεν εἰς τὴν ἀναρχίαν, ἔγραφε, πεισμένοι ὅτι ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν αὐτήν, δηλαδή ἀπὸ τὴν πλήρη ἐκδήλωσιν τῆς ἀχαλινώτου λαϊκῆς ζωῆς, θὰ προκύψῃ ἡ ἐλευθερία, ἡ ἰσότης, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ νέα τάξις». Ἡ κυριώτερα κινήτηριος δύναμις τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασεως, ἦτο, κατὰ τὸν Μπακοῦνιν, ὄχι τὸ ὄργανωμένον προλεταριάτον, τὸ συντεταγμένον εἰς μίαν ἰσχυρὰν πολιτικὴν ὀργάνωσιν, ἀλλὰ αἱ ἀγροτικαὶ μάζαι καὶ κυρίως τὰ κατώτερα στρώματα τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ πάμπτωχος μερίς τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ Μπακοῦνιν ἐπεδίωκε νὰ ὑπαγάγῃ εἰς ἐνιαῖον σχέδιον τὰ ἄτακτα κινήματα ἀνά τὴν ὑφήλιον καὶ διὰ μέσου μυστικῶν σωματείων νὰ τὰ συναρμολογήσῃ εἰς μίαν διεθνῆ κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Ὅταν ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ ἀφήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰς ὑπαρχούσας μορφάς καὶ θὰ καταρρεύσουν ὅλα τὰ κράτη καὶ αἱ ἐξουσίαι, μὲ ὅλα τὰ πολιτικά, νομικά, οικονομικά καὶ γραφειοκρατικά ἰδρύματα, τότε ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τοῦ παλαιοῦ κόσμου θὰ προβάλλῃ ἡ νέα ζωὴ, ὀργανωμένη ὅμως ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ὄχι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ὄχι ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὰς περιφερείας, ἀλλ' ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἐκ τῶν ἄκρων πρὸς τὸ κέντρον, διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ ὁποία θὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς χώρας, χωρὶς σύνορα καὶ διακρίσεις ἐθνικὰς καὶ θὰ δημιουργήσῃ τὴν νέαν πατρίδα, τὴν «ἔνωσιν τῆς παγκοσμίου ἐπανάστασεως ἐναντίον τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν

ἀντιδράσεων». Προσέθετεν ὅμως καὶ τὸ ἐξῆς: «Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης ἐνώσεως καὶ διὰ τὸν θρίαμβον τῆς ἐπαναστάσεως ἐναντίον τῆς ἀντιδράσεως, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑτάρχη ἓν ὄργανον ἐνόμιτος ἰδεῶν καὶ ἐπαναστατικῆς δράσεως, ὄργανον μέσα εἰς τὴν λαϊκὴν ἀναρχίαν, ἡ ὁποία θὰ ἀποτελῇ ὅλην τὴν ζωὴν καὶ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐπαναστάσεως». Ὡς τοιοῦτον ὄργανον θὰ ἐχρησίμευεν ἡ μυστικὴ διεθνῆς ὀργάνωσις.

Ὁ Μπακοῦνιν, παρὰ τὴν ἀναβίωσιν τῶν παλαιῶν ὑπονοιῶν ἐναντίον τοῦ ἐξηκολούθη νὰ εἶναι ὁ λατρευτὸς ἀρχηγὸς εἰς τὸν κύκλον τῶν ὀπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι συνεμμερίζοντο τὸ πάθος του ἐναντίον τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Διεθνούς. Τὸ πάθος τοῦτο συνωδεύετο μὲ σκληροὺς ἀγῶνας κατὰ τὰ συνέδρια καὶ διαρκεῖς συγκρούσεις εἰς τὰς διαφόρους ὀργανώσεις καὶ πολεμικῶν εἰς τὸν τύπον. Ἡ διαγραφὴ τοῦ Μπακοῦνιν, τοῦ Ζουκόφσκυ καὶ τοῦ Περόν ἀπὸ τὸ ἐν Γενεύῃ τμήμα τῆς Διεθνούς ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασιν. Ἡ πλειοψηφία τῆς ῥωμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ ὁποία ἠκολούθη τὸν Μπακοῦνιν συνέπηξε τὴν ὁμοσπονδίαν τοῦ Ἰούρα, ἡ ὁποία ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ μαρξικοῦ καὶ τοῦ μπακουνικοῦ ρεύματος εἰς τὴν Διεθνῆ. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1871, τὸ γενικὸν συμβούλιον ἀπηύθυνε «ἐμπιστευτικὴν ἀνακοίνωσιν» ἐναντίον τοῦ Μπακοῦνιν καὶ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Χάγης τοῦ 1872, ἐτέθη τὸ ζήτημα εἰς τὴν Διεθνῆ. Ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα τὸ ὑλικὸν ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ βασίμου τῆς κατηγορίας, καὶ τὸ συνέδριον διέγραψε τὸν Μπακοῦνιν καὶ τὸν Γκυγιώμ. Καὶ αἱ μὲν κατηγορίαι ὡς πρὸς τὴν διαλυτικὴν δράσιν τοῦ Μπακοῦνιν διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρύσεως ἀντιθέτων ὀργανώσεων, ἦσαν βέβαιοι, ἀλλ' ἡ κατηγορία περὶ ἐξαγορᾶς του ἦτο ἄδικος.

Ὁ Μπακοῦνιν χωρὶς νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς

τάς θεωρίας τοῦ Μάρξ, ἐπέτιθετο ἐναντίον τῶν περὶ κράτους θεωριῶν αὐτοῦ καὶ ἦτο τόσο ἀποτυφλωτικὸν τὸ πάθος του, ὥστε νὰ συνταυτίζη τὸν μαρξισμόν μὲ τὸν παγγερμανισμόν. Ὁ γαλλορωσικὸς πόλεμος προκάλεσε νέαν ἔκρηξιν τῆς ἐνεργητικότητος καὶ τοῦ πάθους τοῦ Μπακοῦνιν. Μαζὺ μὲ τὰς νίκας τῆς Πρωσσίας ὑψοῦτο εἰς τὰ ὄμματά του τὸ φάσμα τοῦ κράτους τῆς βίας εἰς βάρος τῆς ἐλευθερίας. Τὴν σωτηρίαν τῆς Γαλλίας καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐλευθερίας ὁ Μπακοῦνιν ἀνέμενε πλέον μόνον διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Γάλλων χωρικῶν καὶ ἐργατῶν, διὰ τῆς καταρρέσεως τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ιδεώδους τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐξαπέστειλε τότε εἰς τοὺς διαφόρους φίλους του ἀνά τὴν ὑφήλιον, πολυαρίθμους ἐκκλήσεις καλῶν αὐτοὺς εἰς βοήθειαν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξέτύπωσε τὰ «Γράμματα πρὸς τὸν Γάλλον διὰ τὴν σημερινὴν κρίσιν» (Σεπτέμβριος 1870), ἔλαβεν αὐτοπροσώπως μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Λυὼν, ὑπέγραψε μαζὺ μὲ ἄλλους προκήρυξιν, τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς ὁποίας ἐκήρυσσε τὴν κατάργησιν τῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως μετέβη εἰς Μασσαλίαν, ὅπου ματαίως ἀνέμενε δευτέραν ἐπαναστατικὴν ἔκρηξιν. Τέλος διωκόμενος ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας κατέφυγε πάλιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, συντετριμμένος καὶ ἀπογοητευμένος. Ἡ ἐπανάστασις τῆς παρισινῆς Κομμούνος δὲν ἀνεπτέρωσε πλέον τὰς ἐλπίδας του, τουναντίον, μάλιστα, προεῖδε τὴν ἀποτυχίαν της. Μετὰ τὴν διαγραφὴν τοῦ Μπακοῦνιν καὶ τοῦ Γκυγιὼμ ἀπὸ τὴν Διεθνή καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ γενικοῦ συμβουλίου εἰς Νέαν Ὑόρκην, οἱ ὅπαδοὶ τοῦ Μπακοῦνιν διεξήγαγον ἔντονον ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ γενικοῦ συμβουλίου, συνεχάλεσαν ἰδικὰ τῶν συνέδρια, ἐδημιούργησαν μίαν Ἀντι-Διεθνή, εἰς τὴν ὁποίαν προσεχώρησαν τὰ τμήματα τῆς Ἰσπανίας, τοῦ Βελγίου, τοῦ Ἰούρα,

τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Τὸ σχίσμα τοῦτο ἀπέβη θανάσιμον διὰ τὴν Διεθνή, ἡ ὁποία διελύθη τὸ 1876. Αἱ μπακουνικαὶ ὀργανώσεις δὲν ἐπέζησαν ἐπὶ μακρόν. Τὸ 1877 συνήλθον διὰ τελευταίαν φορὰν.

Τὰ ἔτη τὰ μετὰ τὴν παρισινὴν Κομμούναν ἀποτελοῦν περίοδον ἀνθήσεως τῆς συγγραφικῆς δράσεως τοῦ Μπακοῦνιν. Ἡ κατάστολὴ τῆς Κομμούνας καὶ ὁ ἀγῶν ἐναντίον τοῦ Μάρξ ἔδωκαν εἰς τὸν Μπακοῦνιν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναλάβῃ συστηματικὴν πλέον ἔκθεσιν τῶν ιδεῶν του. Τὸ 1871-1874 ἔγραψε τὰ κυριώτερα ἔργα του: «Ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία τοῦ κνούτου καὶ ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις», «Κρατισμὸς καὶ ἀναρχία», καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἡ πίστις του ὅμως εἰς τὴν προσεχῆ ἐπιτυχίαν τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ἤδη κλονισθῆ, πρῶτον ἔνεκα τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Λυὼν καὶ δευτέρου ἔνεκα τῆς καταστολῆς τῆς παρισινῆς Κομμούνας. Συγχρόνως ὅμως ἐξηκολούθη τὰς προσπάθειάς του, διὰ προσωπικῆς ἀμέσου συμμετοχῆς, διὰ τὴν διοργάνωσιν διαφόρων ἐπαναστάσεων: εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸ 1873, καὶ εἰς τὴν Βολωνίαν τῆς Ἰταλίας τὸ 1874. Εἰς τὴν τελευταίαν μάλιστα ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῆ. Ὅλοι αὐταὶ αἱ ἀποτυχίαι, μαζὺ μὲ τὰς δοκιμασίας τῆς ἀτομικῆς του ζωῆς καὶ τὰς χρηματικὰς στερήσεις, τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ τοὺς ἀγῶνας. Τὰ τελευταῖα δύο ἔτη τὰ διήλθεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀπησχολημένος μὲ τὰ οἰκογενειακά του συμφέροντα, ἀπογοητευμένος καὶ ἐγκατελελειμμένος. «Ὁρισμένως εἰς τὰς μάζας δὲν ὑπάρχει ἐπαναστατικὴ σκέψις, ἐλπίς καὶ πάθος» ἔγραψε τὰ 1876 εἰς τὸν Ρεκλύς. «Πραγματικὰ ἔχω κουρασθῆ καὶ ἀπογοητευθῆ», ὡμολόγει ὁ ἴδιος. Καὶ ἄλλαχού ἔγραψε: «Τὰ γεγονότα τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας κατέφεραν θανάσιμον πλήγμα εἰς ὅλας τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσδοκίας μας. Ὑπελογίζομεν ἐπὶ τῶν

μαζῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠθέλησαν νὰ φερθοῦν μὲ πάθος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἰδίας των ἀπελευθερώσεως καὶ ἔλλειπει τοῦ λαϊκοῦ τούτου πάθους, παρὰ τὸ ὀρθὸν τῶν θεωριῶν μας ἀπεδείχθημεν ἀνίκανοι». Ὁ Μπακοῦνιν ἀπέθανε τὴν 1ην Ἰουλίου τοῦ 1876 εἰς ἓν νοσοκομεῖον τῆς Βέρνης.

Παρὰ τὸν ἐπαναστατικὸν του μαξιμαλισμὸν, ὁ Μπακοῦνιν ἔφερεν εἰς τὴν ψυχολογίαν του καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν του διάθεσιν, ἴχνη καθυστερημένης οἰκονομικῶς χώρας. Ἀποσχισμένος ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε, πλήρης ἐπαναστατικοῦ μένους, ἐπὶ μακρὸν χρόνον παρέμενε δέσμιος τῶν ιδεῶν περὶ ἀπελευθερώσεως ὅλων τῶν Σλαύων, προσπαθῶν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς ἐπαναστατικὴν κατεύθυνσιν. Πεισθεὶς μετὰ τὸ 1864 ὅτι οἱ πρῶτοι του δρόμοι ἦσαν ἐσφαλμένοι, παρητήθη πῶν σλαυικῶν του θεωριῶν καὶ προσεπάθησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἐργατικῆς κινήσεως. Πρῶτος μεταφραστὴς τοῦ «Κομμουνιστικοῦ μανιφέστου» εἰς τὴν ρωσικὴν, πρῶτος ἐπιχειρήσας ρωσικὴν μετάφρασιν τοῦ «Κεφαλαίου», ὁ Μπακοῦνιν συχνὰ ἐξέφραζε τὸν σεβασμὸν του διὰ τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τοῦ Μάρξ, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλει διδάσκαλόν του. Δεχθεὶς μερικὰ μέρη τῆς μαρξικῆς διδασκαλίας δὲν ἠδυνήθη ἐν τούτοις νὰ ἀποσκορακίσῃ μέχρι τέλους τὰς καθυστερημένας του ἀπόψεις. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Μπακοῦνιν ἐμφανίζεται ὡς φυσιογνωμία, πλήρης ἀσυμβιβάστων ἀντιφάσεων, τόσοσιν εἰς τὴν προσωπικὴν του ζωὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρακτικὴν. Αὐτοκηρυσσόμενος διεθνιστής, ἦτο ἐν τούτοις τρομερὸς γερμανόφιλος καὶ ἀντισημίτης. Καταφερόμενος μὲ λύσσαν ἐναντίον τῆς δικτατορίας τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Διεθνοῦς ἐδημιούργει ταυτοχρόνως μυστικὸν σωματεῖον μὲ δικτατορικὴν ἐξουσίαν. Υἱὸς γαιοκτῆμονος, καλῶν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἐνεφανίζετο μὲ τὸ ἀπόλυτον ὕφος ἀριστοκράτου,

ὁ ὁποῖος ἀδιάφορεῖ διὰ τὴν ἐπαύριον. Ρωμαλέα φύσις, ἐμάγευε μὲ τὸ ἐπαναστατικὸν του πάθος, μὲ τὸ μεγαλεπήβολον τῶν σχεδίων του καὶ τὴν εὐρύτητα τῶν ιδεῶν του διὰ τὸ πραγματοποιησίμον τῶν ὁποίων ὀλίγον ἀνησύχει. Τόσον εἰς τὰς ιδέας, ὅσον καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν, εἶχεν ὡς ἀφετηρίαν ὅχι τὸ δυνατόν, ἀλλὰ τὸ δέον γενέσθαι. Ἡ σκέψις του ἔρριπε πάντοτε πρὸς τὴν ἀσυνήθειαν, τὴν καταστροφὴν.

Ὁ Μπακοῦνιν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰδρυτὴς συστήματος, ἡ δὲ συγγραφικὴ του κληρονομία ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς πρακτικῆς του δράσεως. Τὸ πολυτιμώτερον μέρος τῶν ὄσων ἔγραψε ἔγκειται εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του, εἰς τὰ καταστατικά καὶ εἰς μερικὰ προπαγανδιστικά του συγγράμματα. Πάντα ταῦτα προδίδουν ἐξαιρετικὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἀνεπάρκειαν βαθυτέρων καὶ συστηματικῶν γνώσεων. Ἡ κριτικὴ του τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἂν καὶ στερεῖται βαθυτέρων θεωρητικῶν βάσεων, εἶναι γεμάτη ἀπὸ πλουσίας ιδέας, τὰς ὁποίας ὑπηγόρευεν ἡ ἐπαναστατικὴ του διαίσθησις. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Ἑλβετίαν εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Μπακοῦνιν. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον σημαντικὴ ἢ σελις τὴν ὁποίαν ἀφήκεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τοῦ 1870. Στουδαιότατον ρόλον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔπαιξε τὸ ἔργον του «Κρατισμὸς καὶ ἀνορχία», τὸ ὁποῖον—ὡς μαρτυροῦν οἱ σύγχρονοι—ἀπετέλεσε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐπαναστατικῆς ρωσικῆς νεολαίας. Μέγα μέρος τῆς ρωσικῆς κινήσεως (ὅπως π.χ. ἡ κάθοδος πρὸς τὸν λαὸν) συνδέεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Μπακοῦνιν.

Μπαλαμπάνοβα (Ἀγγελικὴ).—Ρωσὶς σοσιαλίστρια γεννηθεῖσα ἐν Οὐκρανίᾳ. Ἐδρασεν ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ διετέλεσε πρὸ τοῦ πολέ-

μου μέλος του Διεθνούς σοσιαλιστικού γραφείου (γραφείου της Β' Διεθνούς). Κατά τον πόλεμον ἐτέθησε διεθνιστικήν στάσιν, ιδρύσασα τὴν ὄργάνωσιν τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ διατελέσασα γραμματεὺς αὐτῆς. Τὸ 1917, κατόπιν πολυετοῦς ἀπουσίας ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν καὶ προσχωρήσασα εἰς τὴν ὁμάδα τὴν ὁποίαν εἶχον συμπήξει ὁ Τρότσκυ καὶ ὁ Λουνατσάρσκυ ἐγένετο κατόπιν γραμματεὺς τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Γ' Διεθνούς. Τὸ 1924 ἀπεκλείσθη τῆς Διεθνούς λόγῳ συνεργασίας της μὲ τοὺς Ἰταλοὺς μαξιμαλιστὰς καὶ ἐπεχείρησε ματαίως νὰ ὀργανώσῃ νέαν Διεθνή.

Μπαλζάκ (Ὀνορέ de Balzac).—Μέγας Γάλλος μυθιστοριογράφος τοῦ 19ου αἰῶνος (1805—1850). Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε πλήρης θλιβερῶν περιπετειῶν, τὸ λογοτεχνικόν του ὅμως ἔργον διακρίνεται διὰ τὴν βαθυτάτην παρατηρητικότητά του καὶ θεωρεῖται καὶ ἀριστουργηματικόν ἀπὸ ἀπόψεως ὕφους. Ὁ Μπαλζάκ ἀπεικονίζει μὲ τὸν ἐντονότερον τρόπον γνησίους ἀνθρωπίνους τύπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν παραμείνει μνημειώδεις.

Μπαλίλλα (Balilla).—Κρατικὴ ὀργάνωσις ἐν Ἰταλίᾳ ἀποσκοποῦσα τὸν ἐκφασισμόν τῆς νεολαίας καὶ ἰδρυθεῖσα τὸ 1926. Ἐξαρτᾶται ὑπηρεσιακῶς ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἐδρεύει ἐν Ρώμῃ καὶ διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα: τὸ α', τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ παιδᾶς ἀπὸ 8 μέχρι τοῦ 14 ἔτους τῆς ἡλικίας των, τὸ β' εἰς τὸ ὅποιον ὑπάγονται οἱ ἔφηβοι ἀπὸ τοῦ 14 μέχρι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας των (avanguardisti) καὶ τὸ γ' τῶν μικρῶν Ἰταλῶν καὶ Ἰταλίδων. Ἡ ὀργάνωσις τῶν Μπαλίλλα εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀνηθικωτέρας καὶ ἐγκληματικωτέρας ὀργανώσεις ἐξ ὧν ἔχει ἰδρύσει ὁ φασισμός, διότι παραλαμβάνει τοὺς παιδᾶς καὶ τὰ κοράσια ἀπὸ τραυφερᾶς ἡλικίας καὶ ἐμβάλλει εἰς αὐ-

τούς, ἰδέας καὶ συνθήματα μίσους πρὸς κάθε ἄλλο ἔθνος, θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἀδελφοκτόνον πόλεμον, λατρείας πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ Μουσσολίνι, ὅστις ἐμφανίζεται εἰς τὰ ὄμματα τῶν παιδίων ὡς ἡμίθεος κλπ.

Μπαλλίν (Ἀλβέρτος Ballin).—Γερμανὸς ἐφοπλιστῆς (1867—1918) καὶ εἰς τῶν σπουδαιότερων ἱμπεριαλιστικῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι κατηύθυνον ἐκ τῶν παρασκηνίων τὴν γερμανικὴν πολιτικὴν κατὰ τὰ τελευτοῖα ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐσπούδασε ἐμπορικὰ καὶ ἐργάσθη ὡς ὑπάλληλος ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν. Τὸ 1886 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τμήματος ἐπιβατῶν τῆς Ἀμβουργο-Ἀμερικανικῆς ἀτμοπλοίας καὶ ταχύτατα προήχθη εἰς γενικὸν διευθυντὴν τῆς ἐταιρείας ταύτης, ἥτις χάρις εἰς αὐτὸν ἀνεπτύχθη ταχύτατα, δεκαπλασιάσασα τὰ κεφάλαιά της καὶ ἀποροφήσασα πλείστας ἄλλας ἐταιρείας. Ὁ Μπαλλίν ἐπέτυχε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων καπιταλιστικῶν μεθόδων τῶν τράστ, ἐπέτυχε δὲ καὶ τὴν σύναψιν τῆς γερμανοαμερικανικῆς ναυτικῆς συμφωνίας τοῦ 1902. Ὁ Μπαλλίν ἦτο ἐκ τῶν ἐμπιστοτέρων συμβούλων τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β' καὶ ἐπέβαλε πάντοτε τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ζητημάτων. Κατέχων ἀπολύτως τὰ ναυτικὰ ζητήματα τοῦ κόσμου, ἐθεώρει τὴν Ἀγγλίαν ὡς τὸν πλέον ἐπικίνδυνον ἀντίπαλον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀντελαμβάνετο ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἦτο ἀκόμη ἱκανὴ ν' ἀναμετρηθῇ μὲ τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Ἰουνίου 1914, ὅτε ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος, μετέβη εἰς Λονδίνον κατ' ἐντολὴν τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ συνηντήθη μετὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Οὐίντωνα Τσῶρτσιλ. Ἐπεδίωκε νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς διαθέσεις τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως εἰς περιπτώσιν πολέμου μεταξύ

Γερμανίας, Γαλλίας και Ρωσίας και να έξασφαλίση την ουδετερότητα της Ἀγγλίας υποσχόμενος, έξ ονόματος του αὐτοκράτορος, ὅτι ἡ Γερμανία δὲν θὰ ἀπέσπα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν οὐδὲ σπιθαμὴν ἐδάφους, θὰ ἤρκεϊτο δὲ ν' ἀποξημιωθῆ λαμβάνουσα γαλλικὰς ἀποικίας. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ πρότασις αὕτη ὑπεβλήθη ἐπισήμως, διαπιστωθεῖσης οὕτω τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μπαλλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἡ Γερμανία συνετρίβη καὶ ἡ ναυτικὴ τῆς δύναμις ἐξεμηδενίσθη, ὁ Μπαλλιν ἠτύοκτόνησε.

Μπαλλοτάς (ballotage).— Ὅρος χρησιμοποιούμενος εἰς τὸ γαλλικὸν ἐκλογικὸν σύστημα καὶ σημαίνων ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα ψηφοφορίας, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς τῶν ὑποψηφίων ἔλαβε τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ἐκλογαὶ ἐπαναλαμβάνονται, μετὰ μίαν ἐβδομάδα διὰ τοὺς δημοτικούς ἄρχοντας καὶ μετὰ δύο ἐβδομάδας διὰ τοὺς βουλευτάς. Κατὰ τὰς ἐπαναληπτικὰς ἐκλογὰς ἀρκεὶ καὶ ἡ σχετικὴ πλειοψηφία.

Κατὰ τὰς ἐπαναληπτικὰς ταύτας ἐκλογὰς συνήθως πραγματοποιοῦνται συνεργασίαι κομμάτων, παραιτουμένων τῶν ὑποψηφίων ἐνὸς κόμματος ὑπὲρ τῶν τοῦ ἄλλου ἀμοιβαίως κατὰ περιφερσίας. Ἀπὸ πρὸ τοῦ πολέμου συχνοτάτη ἦτο ἡ συνεργασία σοσιαλιστῶν καὶ ριζοσπαστῶν σοσιαλιστῶν, τὰ πρῶτα ὅμως μεταπολεμικὰ ἔτη ἡ συνεργασία αὕτη ἐγένετο μεταξὺ σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν. Ἡ συμμαχία αὕτη ὅμως διεργάγη ταχέως καὶ οἱ σοσιαλισταὶ ἤρχισαν συνεργαζόμενοι πάλιν μετὰ τῶν ριζοσπαστῶν, συμπτηχθέντος τοῦ «συνασπισμοῦ τῆς ἀριστερᾶς» (Bloc de gauche). Πραγματοποιηθέντος (1934) τοῦ ἐνιαίου μετώπου τῶν ἐργατικῶν κομμάτων ἐπανελήφθη ἡ συνεργασία τῶν σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν πρὸς σημαντικὸν ὄφελος καὶ τῶν κομμάτων, ὡς

ἀπεδείχθη ἀμέσως εἰς τὰς ἐκλογὰς κοινοτικῶν συμβουλίων τοῦ Ὀκτωβρίου 1934.

Μπαλμαθέντα (Ἰωσήφ Ἐμμανουήλ Balwaceda). — Πολιτικὸς τῆς Χιλῆς (1838 1891). Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ ὑπουργός, τὸ δὲ 1886 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Χιλῆς καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ ἐποικισμοῦ τῆς χώρας ὑπὸ Εὐρωπαίων. Ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς Ἀργεντινῆς, ὅπου καὶ ἠτύοκτόνησε (1891).

Μπάλμπο (Ἰταλο Balbo).— Ἰταλὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1884 εἰς τὴν Φερράραν. Μετέσχε τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅταν δὲ ἀπεστρατεύθη ἐγένετο ἐκ τῶν πρώτων ὁπαδῶν τοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μουσσολίνι φασιστικοῦ κινήματος, κατὰ τὴν ἐπιχράτησιν τοῦ ὁποίου κατεδίωξε μετὰ πρωτοφανοῦς ἀγριότητος τοὺς ἐργάτας τῆς Φερράρας. Ἀργότερα διωρισθὴ ὑπουργὸς τῆς Ἀεροπορίας καὶ ἡγούμενος σιολίσκου ἐξ ὑδροπλάνων ἐξετέλεσε τὴν διάπτησιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ λόγους διαφημίσεως τοῦ φασιστικοῦ καθεστώτος. Ἐπειδὴ μὲ τὴν διάπτησιν ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα, ὁ Μουσσολίνι φοβηθεὶς τὸν ἀπεμάκρυνε τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς Τριπολίτιδος.

Μπάλντουϊν (Στάνλεϋ Baldwin).— Ἄγγλος πολιτικὸς, γεννηθεὶς τὸ 1867 ἐκ γονέων συντηρητικῶν καὶ πουργιανῶν. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Καίμπριτζ καὶ κατόπιν διηύθυνε τὰς γεωργικὰς καὶ σιδηροβιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πατρὸς του. Τὸ 1906 ἐξέθεσεν ὑποψηφιότητα ὡς συντηρητικὸς, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τὸ 1908 ὅμως εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα πατέρα του, τὸν ὁποῖον διεδέχθη καὶ ὡς πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἐταιρείας τοῦ Με-

γάλου Δυτικού Σιδηροδρόμου. Εἰς τὴν βουλὴν ὠμίλει μόνον ἐπὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων, ὑποστηρίζων πάντοτε τὰς ἀπόψεις τοῦ συντηρητικοῦ μεγάλου κεφαλαίου. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1916 ἐγένετο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος Μπόναρ Λῶ καὶ μετ' ὀλίγον μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ θησαυροφυλακίου (Ἰανουάριος 1917). Διεκρίθη ταχύτατα ὡς εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ ἐκ τῶν κατευθυνόντων τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κόμματος. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920 διωρίσθη μέλος τοῦ ἰδιαίτερου συμβουλίου τοῦ βασιλέως καὶ τὸ 1921—1922 ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου. Διαλυθέντος τότε τοῦ ὑπὸ τὸν Λόϋδ Τζῶρτζ συνασπισμοῦ καὶ γενομένων ἐκλογῶν, καθ' ἃς ὑπερίσχυσε τὸ συντηρητικὸν κόμμα, ἐγένετο (Νοέμβριος 1922) ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Μπόναρ Λῶ καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρέμεινε μέχρι τοῦ Μαΐου 1923 ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ Μπόναρ Λῶ, ἐσχημάτισεν ὁ ἴδιος κυβέρνησιν. Γενομένων ἐκλογῶν (Νοέμβριος 1923), τὸ συντηρητικὸν κόμμα ἔφερε σχετικὴν μόνον πλειοψηφίαν καὶ τὴν 27 Ἰανουαρίου 1924 ἡ κυβέρνησις Μπάλντουϊν καταψηφισθεῖσα παρέδωσε τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν πρώην ἐργατικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Μακδόναλδ. Καταψηφισθείσης τῆς ἐργατικῆς κυβερνήσεως ἐγένοντο (Ὀκτώβριος 1924) ἐκλογαὶ καθ' ἃς ἐνίκησε τὸ συντηρητικὸν κόμμα καὶ ὁ Μπάλντουϊν, ἐσχημάτισε πάλιν κυβέρνησιν, ἣτις διετηρήθη μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1929, ὅτε γενομένων ἐκλογῶν ὑπερίσχυσε τὸ ἐργατικὸν κόμμα καὶ ἐσχηματίσθη πάλιν ἐργατικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Μακδόναλδ. Κατόπιν ὅμως τῆς λιποταξίας τοῦ Μακδόναλδ, ὅστις ἐσχημάτισε τὴν «Ἐθνικὴν» κυβέρνησιν, ὁ Μπάλντουϊν εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ὡς ἀντιπρόεδρος. Ὑπερσχύσαντος τοῦ «Ἐθνικοῦ Συνασπισμοῦ» κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1931, πρέμεινε ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνή-

σεως. Τὸ 1934, ἀπομακρυθέντος ἐπὶ τινὰς μῆνας τοῦ Μακδόναλδ τῆς προεδρίας διὰ λόγους ὑγείας, ἀνέλαβε ὁ Μπάλντουϊν τὴν προεδρίαν.

Μπαλτατζῆς (Γεώργιος).— Πολιτικός τοῦ Ἄλμυροῦ, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ (1868—1922). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Γαλλίᾳ καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν διπλωματικὸν κλάδον. Τὸ 1902 ἤρξατο πολιτευόμενος ἐν Ἄλμυρῳ καὶ κατὰ τὸ 1908 ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Γ. Θεοτόκη. Ἀπὸ τοῦ 1915 ἀνῆλθε εἰς τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐτυφεκίσθη εἰς Γουδί τὴν 15/28 Νοεμβρίου 1922.

Μπάλφουρ (Ἀρθούρος Τζαίμς Βαίφουρ).— Ἄγγλος πολιτικός ἀρχηγὸς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, γεννηθεὶς τὸ 1818. Διὰ πρώτην φορὰν ἐξελέγη βουλευτὴς τὸ 1874, καὶ τὸ 1878 διωρίσθη ἰδιαίτερος τοῦ θεῖου τοῦ λόρδου Σώλσμπερυ, ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βήκονσφηντ. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἠκολούθησε τὸν θεῖόν του εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου. Τὸ 1886—1887 ὑπὸ πρωθυπουργὸν τὸν θεῖόν του, ἀνέλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τῆς Σκωτίας καὶ κατόπιν τὸ τῆς Ἰρλανδίας. Τότε διεκρίθη διὰ τὴν σκληρὰν καὶ ἀσπλαχνικὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς Ἰρλανδίας, ἡ ὁποία ἐζήτει ἀγροτικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ αὐτονομίαν. Τὸ 1891 διωρίσθη πρῶτος λόρδος τοῦ θησαυροφυλακίου. Τὸ 1892—1895 ἐπὶ κυβερνήσεως τῶν φιλελευθέρων, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων. Τὸ 1896 ἐπὶ τῇ ἀνόδῳ τῶν συντηρητικῶν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ θησαυροφυλακίου. Τὸ 1898, ὡν προσωρινὸς ὑπουργὸς τῶν

Ἐξωτερικῶν ἐπέτυχε μετὰ τῆς Ρωσσίας τὴν σύμβασιν τῆς Κίνας, δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ μὲν Μαντζουρία περιήρατο εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς, ἡ δὲ κοιλὸς τοῦ Γιάν—Τσί—Κιάν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἀγγλικῆς ἐπιρροῆς.

Κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν Μπόερς πόλεμον, ἐτήρησε ἄκραν ἰμπεριαλιστικὴν στάσιν ἀπαιτῶν τὴν γενικὴν κινητοποίησιν ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Ἀγγλίας. Τὸ 1902 ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐθεωρεῖτο εἰς ἕκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ ἀντιγερμανικοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον παρητηρεῖτο τότε εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἀπειλῶν μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπιτύχη ἀπὸ τὴν Γερμανίαν τὴν διακοπὴν τῶν θαλασσιῶν ἐξοπλισμῶν, ἔλαβε σειρὰν μέτρων προετοιμασίας διὰ τὸν ἐνδεχόμενον πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ πρωτοβουλία τῆς ἰδρύσεως τοῦ μονίμου «συμβουλίου κρατικῆς ἀμύνης» (1904). Ἄλλη πρᾶξις τῆς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς ἦτο ἡ ὑπογραφή τῆς ἀγγλο-γαλλικῆς συμφωνίας τοῦ 1904, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρίαν διὰ τὴν σύμπηξιν τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως.

Ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Μπάλφουρ εὗρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν μὲ τοὺς ἄκρους ὀπαδοὺς τοῦ προστατευτισμοῦ, ἀρχηγὸς τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Τσάμπερλαιν, ὁ ὁποῖος ἀπεχώρησε τῆς κυβερνήσεως τὸ 1903. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐκλόνισε τὴν θέσιν τοῦ Μπάλφουρ ὡς ἀρχηγοῦ κόμματος καὶ ἐπατάχυνε τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεώς του, τὸ 1905. Διὰ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ γόητρόν του καὶ ἀποτρέψῃ μεγαλύτερον κλονισμόν τοῦ κόμματος ἠναγκάσθη νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Τσάμπερλαιν (1907). Τὸ 1909—1910 κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν φιλελευθέρων ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀρνησιουρίας τῆς βουλῆς τῶν λόρδων, ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ ὠρισμένας παραχωρήσεις εἰς τοὺς φιλελευθέρους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκάλεσε τὴν δυ-

σαρέσκεϊαν τῶν συντηρητικῶν ὁμοῖδων του. Ἐνεκα τούτου ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τὸ 1911 τῆς ἀρχηγίας τοῦ κόμματος. Τὸ 1915, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Ἄσκουϊθ κυβέρνησιν συνασπισμοῦ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου καὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ κατὰ τῆς Γερμανίας ἀποκλεισμοῦ.

Εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Λόυδ Τζώρτζ διάδοχον κυβέρνησιν ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ ὁποῖον διετήρησε μέχρι τοῦ 1919. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπεδίωξε τὴν πλήρη ὑποταγὴν τῆς Γερμανίας. Τὸ 1917, ἐπὶ κεφαλῆς εἰδικῆς ἀποστολῆς, μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικὴν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔξοδον τῶν Ἦν. Πολιτειῶν εἰς τὸν πόλεμον. Κατὰ τὰ ἄλλα ὀρῶλος του ὑπῆρξε μέτριος, διότι τὴν πραγματικὴν πρωτοβουλίαν καὶ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα εἶχεν ὁ Λόυδ Τζώρτζ. Τὸ 1919 ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἀγγλίαν, ὡς δεύτερος ἀντιπρόσωπος, εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὁ ὀρῶλος του δὲν ἦτο σπουδαῖος. Τὸ 1920 διωρίσθη πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. καὶ τὸ 1921 ἀντεπροσώπευσε τὴν πατρίδα του εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς Βασιγκτῶνος. Τὸ 1922 ἀπήνθυνε τὴν γιωστήν διακοίνωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Νοτιωσλαύιαν, Ἑλλάδα, Ρουμανίαν καὶ Πορτογαλίαν, ὅπου ὑπεδείκνυε τὸ ἀπαραίτητον τῆς ταχείας διακανόνισης τῶν διασυμμαχικῶν χρεῶν. Τὸ 1924 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μακδόναλδ, πρόεδρος τῆς «ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν συνθηκῶν καὶ βλέψεων τῆς βρετανικῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου». Τὸ 1925 ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τοῦ μυστικοῦ συμβουλίου.

Αἱ στασμοδικαὶ μεταπτώσεις τοῦ Μπάλφουρ εἰς τὴν ἐπιτελικὴν πολιτικὴν του, πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν

της Ἀγγλίας, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ συντηρητικὸν κόμμα τοῦ ὁποίου ἠγεῖτο εἶχεν ἐξελιχθῆ ἀπὸ κόμμα γαιοκτημόνων εἰς κόμμα βιομηχάνων.

Μπάμπερυκερ (Λουδοβίκος Bamberger).—Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ διάσημος οἰκονομολόγος ἑβραϊκῆς καταγωγῆς (1823—1899). Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ταχθεὶς μὲ τὸ μέρος τῆς δημοκρατικῆς παρατάξεως διεκρίθη διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν του δραστηριότητα. Συμμετασχὼν ἐπίσης εἰς τὰς ἐξεγέρσεις τοῦ Παλατινάτου καὶ τῆς Βάδης κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Βραδύτερον μετέβη εἰς τὸ Λονδίνον, Ὁλλανδίαν καὶ Παρισίους ὅπου ἠσχολήθη μὲ οἰκονομολογικὰς μελέτας. Ὄταν ἐδόθη ἀμνηστία ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν καὶ συνειργάσθη ἐπ'ὀλίγον μετὰ τοῦ Βίσμαρκ ἐν τέλει διεφώνησε μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, τὸ 1892. Ἐγραψε πολλὰς μονογραφίας μὲ οἰκονομικά, πολιτικὰ καὶ κοινωνικά θέματα.

Μπαμπέφ (Γράχχος Babeuf).—Γάλλος ἐπαναστάτης ἐκ τῶν πρώτων λαϊκῶν προπαγανδιστῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, γεννηθεὶς εἰς Saint Quentin (Aisne) τὸ 1760 καὶ καταπονηθεὶς τὸ 1797. Καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας πτωχῶν, διῆλθε περιπετειώδη νεότητα, ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ στερούμενος συχνάκις καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου. Τὸ 1787 συνέγραψε τὸ πρῶτον ἔργον: «τὸ διαρκές κτηματολόγιον», τὸ ὁποῖον ὅμως μόλις τὸ 1790 κατώρθωσε νὰ δημοσιεύσῃ. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν μεταβὰς εἰς Παρισίους ἐδημοσίευσεν πλεῖστα ἄρθρα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κάμιλλος καὶ Γράχχος. Κατηγορηθεὶς ὅμως ἐπὶ ἐπαναστατισμῷ συνελήφθη, ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐφημερίδος τοῦ Μαρά, ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἐξέδωκεν εἶτα ἐν Ροῦν τὴν ἐφημερίδα «ὁ Ἄνταποκριτὴς τῆς Πικαρδίας» μὲ τάσεις πατριωτικὰς. Τὸ δεύτερον, ἀπὸ τῆς θεο-

μιδωριανῆς μεταβολῆς ἔτος ἐξέδωκε τὴν «Ἐφημερίδα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου» ἢ ὁποία μετωνομάσθη ἀργότερον «Βῆμα τοῦ λαοῦ». Διὰ τῆς ἐφημερίδος του ταύτης ἐπετέθη δριμύτατα κατὰ τοῦ καθεστώτος, τοῦ προελθόντος ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως. Συλληφθεὶς τότε ἐφυλακίσθη εἰς Ἀράς. Ἀμνηοτσευθεὶς ἀργότερον ἐπανεξέδωκε τὸ «Βῆμα τοῦ λαοῦ» καὶ ὠργάνωσε τὴν «Ἐταιρείαν τῶν ἴσων», ἢ ὁποία ἐνωθεῖσα μετὰ τῶν ὑπολειμμάτων τῶν Ἰακωβίνων κατεπόλεμησε σφοδρῶς τὸ διευθυντήριον καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ λαϊκοῦ συντάγματος τοῦ 1793. Πρὸς διαφώτισιν τοῦ λαοῦ ἢ «Ἐταιρεία τῶν ἴσων» ἐξέδωκε τὸ «Μανιφέστον τῶν ἴσων» καὶ τὴν «Ἀνάλυσιν τῆς θεωρίας τοῦ Μπαμπέφ», συνεκέντρωσε δὲ περὶ ἑαυτὴν ὄλην τὴν ἀντιπολίτευσιν. Συλληφθεὶς τότε ὁ Μπαμπέφ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τῆς «Ἐταιρείας τῶν ἴσων» κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τῆς λαιμητόμου θάνατον καὶ ἐξετελέσθη τὴν ἐπομένην τῆς καταδίκης του.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ὁ Μπαμπέφ ἐτάχθη μὲ τὸ λαϊκὸν κίνημα. Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς ἐξεγέρσεις τῶν χωρικῶν, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατεδιώχθη καὶ ἐφυλακίσθη ὑφ' ὅλων τῶν κυβερνήσεων διὰ τοὺς ἐναντίον τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ ἀνισότητος ἀγῶνας του. Ὡς συγγραφεὺς ἠγωνίσθη ὄχι μόνον διὰ τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ λαϊκὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς τελείας οἰκονομικῆς ἰσότητος. Ἐγραψεν ὅτι «εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συντρίψωμεν τὴν δύναμιν τῶν πλουσίων καὶ ν' ἀνακηρύξωμεν τὴν δικτατορίαν τῶν πτωχῶν. Ἄλλοι οἱ ἐξυπνότεροι ἀπὸ τοὺς ἀριστοκράτας θὰ γίνουσι δικτάτορες». Ἐκ τῆς ἀκαθορίστου αὐτῆς τάσεως τῆς οἰκονομικῆς ἰσότητος ἔφθασε σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, δηλαδὴ εἰς τὸν κομμουνισμόν. Τὸ κίνημα, ἐν τοῦ

τοίς τοῦ Μπαμπέφ παρουσίαζε μεγάλην σύγχισιν. Κάθε μέγα ἀστικὸν κίνημα παρηκολουθεῖτο καὶ ὑπὸ μερικῶν αὐτορμητῶν κινήματων τῆς τάξεως ἐκείνης, ἡ ὁποία ἦτο ὁ περισσότερο ἢ ὀλιγώτερον ἐξελεγμένος πρόδρομος τοῦ νεωτέρου προλεταριάτου. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ κινήματα τῶν ἀναβαπτιστῶν καὶ τοῦ Θωμᾶ Μύντσερ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γερμανικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τοῦ πολέμου τῶν χωρῶν, τὰ κινήματα τῶν Ἰσοπεδωτῶν κατὰ τὴν μεγάλην ἀγγλικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ κινήματα τοῦ Μπαμπέφ κατὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπαμπέφ (μπαμπούβισται) ἦσαν, κατὰ τὸν Ἐνγκελς, χονδροκομῆτοι καὶ ὀλιγίστοι ὀλισταί, ἀλλὰ καὶ ὁ πλέον ἀνεπτυγμένος κουμμουνισμὸς πηγάζει καὶ οὕτως κατ'εὐθείαν ἀπὸ τὸν γαλλικὸν ὀλισμόν.

Μπαμπούσκιν (Ἰβάν Βασίλιεβιτς). — Ρώσος ἐπαναστάτης (1873·1836). Ἀνήκει εἰς τὴν γενεάν ἐκείνην τῶν Ρώσων ἐργατῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι μαζὺ μὲ τοὺς μεγάλους θεωρητικοὺς τοῦ μαρξισμού, ἔθεσαν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα τὰ θεμέλια τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἐγεννήθη ἐκ πτωχῶν χωρικῶν καὶ εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν μετέβη εἰς Πετρούπολιν καὶ ὅπου εἰργάζετο εἰς μικρὸν κατάστημα. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν προσελήφθη ὡς ἐργάτης εἰς ἓν μηχανουργεῖον τοῦ λιμένος τῆς Κρονατάνδης, ὅπου ἀργότερον (1891) προήχθη εἰς ἀρχιτεχνίτην. Τότε ἀκριβῶς ἐγνωρίσθη μὲ ἓνα ἐργάτην, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν μικρὰν του μόρφωσιν κατάρθωσε νὰ προπαγανδίσῃ τὸν Μπαμπούσκιν καὶ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐκμεταλλευτῶν καπιταλιστῶν καὶ τῶν ὑφισταμένων τὴν ἐκμετάλλευσιν ἐργατῶν. Μεταφερθεὶς εἰς Πετρούπολιν, εἰς τὸ μηχανουργεῖον τοῦ Νέβα, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐργατικὸς ἐπαναστατικὸς κύκλους. Ἐκεῖ ἠκολούθησε συστηματικῶς τὰ μυστικὰ μαθήματα τοῦ Β.

Σελκούνωφ καὶ Π. Μορόζωφ.

Τὸ 1895 ὁ Μπαμπούσκιν ἐξέδωξε προκήρυξιν μὲ τὸν τίτλον: «Τὶ σημαίνει σοσιαλιστῆς καὶ πολιτικὸς ἐγκληματίας;» εἰς τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φοράν ἐδόθησαν τὰ συνθήματα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐνῶ ὅμως ὁ ἀγὼν εὐρίσκετο εἰς τὸ ζενίθ τοῦ ἀναβρασμοῦ, τὴν νύκτα τῆς 5 Ἰανουαρίου 1896, ὁ Μπαμπούσκιν συνελήφθη καὶ κατόπιν ἀπομονώσεως ἐπὶ 13 μῆνας, ἐξωρίσθη διὰ 3 ἔτη εἰς τὸ Αἰκατερινοσλάβ. Ἐκεῖ ἐπέτυχε νὰ προσληφθῇ ὡς ἐργάτης εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Μπριάνσκ ὅπου ἀμέσως διωργάνωσε μυστικὸν κύκλον. Τὸ 1899 διωργάνωσεν εἰς τὸ Ἀμούρ καὶ εἰς τὸ Νιζνεντιεπρόβσκ δύο μυστικὰ ἐργατικὰ σωματεῖα τὴν «Ἀρχὴν» καὶ τὴν «Χαραυγὴν». Συγχρόνως ἐσυστηματοποίησε τὴν διάδοσιν τῶν προκηρύξεων εἰς τεραστίαν κλίμακα. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1900 ἐξεδόθη τὸ πρῶτον φύλλον τῆς «Ἰσκρας», μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Μπαμπούσκιν. Αἱ ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὰς διαφόρους περιφερείας παρουσιάζουν πολυτιμώτατον ὕλικόν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὴν 24 Δεκεμβρίου 1901, κατὰ τὴν συνεδρίασιν μιᾶς ἐπιτροπῆς, συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Αἰκατερινοσλάβ. Κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1902, κατέφυγεν εἰς Λονδίνον, ὅπου εὐρίσκετο καὶ ἡ σύνταξις τῆς «Ἰσκρας». Κατόπιν ἀναπαύσεως μερικῶν ἑβδομάδων, ἐπέστρεψε, μὲ μυστικὴν ἐντολὴν τοῦ Λένιν, εἰς Πετρούπολιν ὅπου ἐγκατεστάθη ὡς ἀσφαλιστικὸς πράκτωρ, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς «Ἰσκρας». Τὸν Ἰανουάριον ὅμως τοῦ 1903 συνελήφθη ἐκ νέου καὶ κατόπιν δωδεκαμήνου φυλακίσεως ἐξωρίσθη εἰς τὸ Βερχογιάνσκ.

Τὸ 1905, μαζὺ μὲ ἄλλους ἐξορίστους, μετεφέρθη εἰς τὸ Γιακούτ. Ἀφεθεὶς μετ' ὀλίγον ἐλεύθερος λόγω τῆς ἀμνηστίας μετέβη εἰς Ἰρκούτσκ καὶ ἀνευ-

χρονοτριβής ήρχισε τὴν ἐπαναστατικὴν του δρᾶσιν, καλῶν τὸν λαὸν εἰς ἐπαναστασίαν. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Τσίτα ὅπου ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα ὡς ὀργανωτῆς. Πληροφορηθεὶς δεῖ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἱερκούτσκης ἐξωλωθρεύθη, τὴν 1 Ἰανουαρίου 1906, ἔσπευσε μαζὺ μὲ 5 συντρόφους νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐκλιποῦσαν ἐπιτροπὴν. Καθ' ὁδὸν ὁμως οἱ 6 ἐπαναστάται συνελήφθησαν ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος καὶ ἐτυφεκίσθησαν ἐπὶ τόπου, εἰς τὸ χεῖλος κοινοῦ τάφου τὸν ὁποῖον ἔσκαψαν οἱ ἴδιοι.

Μπάξτον (Νοὲλ Ἐδουάρδος Βυκτον).—Ἄγγλος πολιτικὸς ὀριστοκρατικῆς καταγωγῆς γεννηθεὶς τὸ 1869. Ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτῆς τὸ 1905 κατὰ τὰς ἐπαναληπτικὰς ἐκλογὰς τοῦ Οὐάϊτμυ ὡς φιλελεύθερος. Ἐπωφεληθεὶς πολλῶν του ταξιδίων εἰς τὰ Βαλκάνια ἐμελέτησεν ἐπισταμένως τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν τούτων. Λόγω τῆς εἰδικότητός του εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα ἐστάλη μὲ εἰδικὴν ἀποστολὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεγάλου πολέμου, εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὅπως παρασύρῃ ταύτην πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς του ἐν Βουλγαρίᾳ ἐγένετο ἐναντίον του δολοφονικὴ ἀπόπειρα, ἡ ὁποία ἀπέτυχε.

Κατὰ τὸ 1922 διαφωνήσας πρὸς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων ἔθεσεν ὑποψηφιότητα ὡς ἐργατικὸς καὶ ἐξελέγη βουλευτῆς. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς πρώτης ἐργατικῆς κυβερνήσεως (1924) εἶχεν ἀναλάβει τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας ταχθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῆς μεγάλης ἐργείου ἰδιοκτησίας. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κοινοβουλευτικῆς του δράσεως ὑπεστήριξε τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν «συμβουλίων τῶν μισθῶν» διὰ τὴν ἀποσόβησιν τῶν διαταραχῶν τῶν προκαλουμένων ἐκ τῶν ἀπεργιῶν καὶ τῶν «λόκ—ἄουτ». Ἡ ὅλη πολιτικὴ δρᾶσις

τοῦ Μπάξτον εἶναι ἡ πολιτικὴ τοῦ ὀρθοδόξου φιλελευθέρου ἀστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὴν «κοινωνικὴν εἰρήνην» διὰ τῆς ἀρμονικῆς συνεργασίας τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Οἱ κοινοβουλευτικοὶ λόγοι του ἦσαν βεβαίως ριζοσπαστικοί, ἀφοῦ ὁ ἴδιος, ἂν καὶ γαιοκτημῶν ἐπρότεινε τὴν ἐθνικοποίησιν τῆς γῆς. Πάντως ὁμως οἱ λόγοι του οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν μὲ τὴν καλῶς ἐννοουμένην σοσιαλιστικὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποῖαν ἤθελε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἀκολουθεῖ. Τὸ 1930 ὁ Μπάξτον ἐγένετο λόρδος.

Μπάουερ (Γουσταῦος Bauer).—Γερμανὸς πολιτικὸς, γεννηθεὶς τὸ 1870. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀνemieχθη εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα καὶ τὸ 1908 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γενικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐργατικῶν σωματείων τῆς Γερμανίας. Τὸ 1912 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ τὸ 1918 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Μάξ τῆς Βάδης, καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν δημοκρατίαν, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1919 καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἰδίου ἔτους, πρωθυπουργὸς διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών, λαβὼν μετ' ὀλίγον καὶ τὸν τίτλον τοῦ καγκελλαρίου. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Μαρτίου 1921 ἔφυγε μετὰ τοῦ Ἐμπερτ, προέδρου τῆς δημοκρατίας, εἰς Δρέσδην καὶ κατόπιν εἰς Στουτγάρδην. Ἐπιστρέψας ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Μύλλερ καὶ κατόπιν τοῦ Ἐμπορίου. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1921 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1923 ἐχηρήματις σιγγρόνως ἀντιγκαγκελλάριος καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Βίρτ.

Μπάουερ (Μπροῦνο Bauer).—Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ κριτικὸς τῆς θρησκείας, γεννηθεὶς ἐν Ἀϊξενμπεργκ τῆς Σαξωνίας τὸ 1809 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρίξεντορφ, πλησίον τοῦ Βερολίνου, τὸ 1882. Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίῳ καὶ ἄ-

νήκε κατ'άρχας εἰς τὴν δεξιὰν ἐγγελευσμένην πτέρυγα. Εἰς τὸ ἔργον του «Κριτικὴ ἔκθεσις τῆς θρησκείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (1838, τόμ. 2), ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον ταύτην, ὑποστηρίζει τὴν αὐθεντιάν τῆς θρησκευτικῆς ἀποκαλύψεως. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουν ἐπίσης μία «Κριτικὴ τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ» τοῦ R. Strauss καὶ διάφορα ἄρθρα δημοσιευθέντα ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1838 εἰς τὴν «Ἐφημερίδα θεωρητικῆς θεολογίας». Γενόμενος ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης, μετέστη αἰφνιδίως εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν ἐγγελευσμένην πτέρυγα. Τὸ ἔργον του: «Διδασκαλία τοῦ Ἐγγέλου ἐπὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς τέχνης», ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἀνωνύμως ἐν Λειψίᾳ τὸ 1842. Εἰς τὴν «Κριτικὴν τῶν συνοπτικῶν Εὐαγγελίων» (1841—1842, τομ. 2) κατηγορεῖ τὸν Strauss ἐπὶ ἀγακολουθίᾳ καὶ καταπολεμεῖ μετὰ φανατισμοῦ τὴν θεολογίαν. Ἀπολυθεὶς τῆς θέσεώς του λόγῳ τῶν ιδεῶν του τὸ 1842 ὑπὸ τῆς πρωσικῆς κυβερνήσεως, ἐγκατεστάθη ἐν Βερολίῳ καὶ ἀφισρώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς κριτικὸς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Τὸ 1843, παραδόξως, διαφωνῶν πρὸς τοὺς φιλελευθέρους φίλους του, κατεπόλεμησε βιαίως τὴν χειράφειτησιν τῶν Ἑβραίων εἰς ἔργον του τιτλοφορούμενον «Τὸ Ἰουδαϊκὸν ζήτημα», ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι οὗτοι, ἀποτελοῦντες αἴρεσιν καθυστερημένης καὶ φανατικῆς θρησκείας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ὁποία οὐδέποτε οὐδὲν ἔπραξε διὰ τὴν χειραφέτησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, δὲν δύνανται νὰ δικαιοῦνται ἐλευθερίας δι' ἑαυτούς. Ἐγραψε σειρὰν ἔργων ἱστορικῶν ἐπὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως: «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» (1847, τομ. 3), «Ἱστορία τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν» (1846, τομ. 2), «Ἱστορία τῆς πολιτικῆς, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ τοῦ 18ου αἰῶνος» (1843—1845, τόμ. 4), κλπ. Εἰς

τὰ ἔργα του: «Ἡ Ρωσσία καὶ ὁ γερμανισμὸς» (1847), «Περὶ τῆς δυτικῆς δικτατορίας» (1855), «Ἡ σημερινὴ θέσις τῆς Ρωσσίας» (1855), «Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ρωσσία» (1855), «Ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία» (1855), ὑποστηρίζει ἀπαισιόδοξους προβλέψεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Γερμανίας, θεωρῶν τὴν Ρωσσίαν ὡς προωρισμένην νὰ βαδίσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Μπροῦνο Μπάουερ ὑπῆρξε καθηγητὴς καὶ φίλος τοῦ K. Μάρξ, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Μάρξ, ἀριστερὸς ἐγγελευσμένος ὑλιστὴς, δὲν συνεφώνει πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀντιλήψεις τοῦ Μπάουερ, ὅστις διετήρει πολλὰ ὑπολείμματα τοῦ ἐγγελευσμένου ἰδεολογικοῦ.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς διαφωνίας ταύτης ἐγράφη, τὸ 1884 ὑπὸ τοῦ K. Μάρξ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φ. Ἐνγκελς τὸ ἔργον «Ἡ ἀγία οἰκογένεια ἢ κριτικὴ τῆς κριτικῆς κατὰ τοῦ Μπροῦνο Μπάουερ καὶ συντροφίας». Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ περιλαμβάνει ὅλα τὰ σπέρματα τῆς κατόπιν ἀναπτυχθείσης ὑλιστικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας, καταπολεμεῖται ἡ ἱστορικὴ ἀντιλήψις τοῦ Μπάουερ. «Χωρίζουσα αὕτη, ἔγραψεν ὁ K. Μάρξ, τὴν νόησιν ἀπὸ τῆς ὕλης, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, χωρίζουσα ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου, χωρίζει τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ δὲν βλέπει τὰς πηγὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλ' ἐν ταῖς νεφέλαις».

Ὁ Μπάουερ ἐπίστευεν εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῆς ιδέας καὶ ἠρνεῖτο εἰς τὰς μάχας κάθε ἰκανότητα δράσεως. «Ὅλα τὰ μεγάλα κινήματα τῆς ἱστορίας, ἔγραψε, ἦσαν μέχρι τοῦδε προωρισμένα εἰς ἀποτυχίαν ἢ μᾶλλον ὄφειλον ν' ἀποτύχουν οἰκτρῶς, διότι ἡ ιδέα, τὴν ὁποίαν περιεῖχον, εἶχε τόσον ἐπιπόλαιον χαρακτῆρα, ὥστε ἔπρεπε νὰ ὑπολογίζη εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν μαζῶν». Εἰς τοῦτο ἀπῆντα ὁ K. Μάρξ: «Ὅλα τὰ μεγάλα κινήματα τῆς ἱστορίας ἐγεννεύ-

σθησαν ὑπὸ τῶν συμφερόντων τῶν μαζῶν καὶ μόνον ἐν ᾧ μέτρῳ ἀντεπροσώπυον αὐταὶ τὰ συμφέροντα ταῦτα τῶν μαζῶν κατῶρθονον νὰ μεταβληθοῦν εἰς πράξεις· ἄνευ τούτου αἱ ἰδέαι δύνανται ἴσως νὰ γεννήσουν τὸν ἐνθουσιασμόν, ἀλλ' εἶναι ἀπολύτως ἀνίκανοι νὰ προκαλέσουν οἰανδήποτε δράσιν».

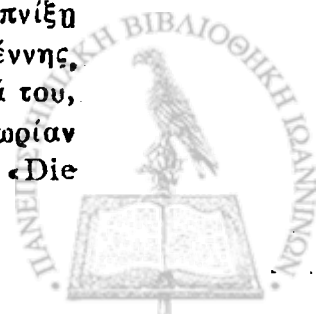
Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ὁ Μ. Μπάουερ μετεβλήθη ἐκ νέου εἰς ἀντιδραστικὸν καὶ ἐξυμνητὴν τοῦ ἔργου τοῦ Βίσμαρκ. Ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἰμφοροῦνται καὶ τὰ τελευταῖα ἔργα του ἐν οἷς καὶ τὸ : «Ὁ ρωμαντικὸς ἰμπεριαλισμὸς τοῦ Δισραέλι καὶ ὁ σοσιαλιστικὸς ἰμπεριαλισμὸς τοῦ Βίσμαρκ» (1882).

Μπάουερ (Όττο Bauer).— Αὐστριακὸς σοσιαλιστὴς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων τοῦ διεθνoῦς κινήματος καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀγωνιστῶν τῆς γερμανοαυστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας, θεωρητικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ αὐστρομαρξισμοῦ (βλ. λ.) τῆς θεωρίας καὶ πρακτικῆς τοῦ αὐστριακοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστερώτερον ἐκ τῶν κομμάτων τῆς Β' Διεθνoῦς, γεννηθεὶς τὸ 1882. Πρὸ τοῦ πολέμου προεχώρησεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Αὐστρίας. Διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπιθεωρήσεως «Der Kampf» (Ὁ Ἄγών), συνέγραψε πλείστα ἔργα ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς κινήσεως, τῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπὶ διαφόρων ἐθνικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον συλληφθεὶς τὸ 1914 ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐφυλακίσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Κερένσκυ κατόπιν αἰτήσεως τοῦ σοβιέτ τῆς Πετροπόλεως. Κατὰ τὴν μακρὰν ἐν Πετροπόλει παραμονὴν του ὑπεστήριξε πολιτικῶς τὴν θέσιν τῶν Ρώσων μενσεβίκων. Μετὰ τὴν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918 ἐκτραγείσαν ἐν Αὐστρίᾳ ἐπανάστασιν ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν συμμαχικὴν κυβέρνη-

σιν τῆς αὐστριακῆς δημοκρατίας. Τὸ 1920 ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργανωτῶν τῆς 21)2 Διεθνoῦς. Ἀντίπαλος τῆς Γ' Διεθνoῦς ἐδημοσίευσεν πλείστα ἔργα ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ : «Weltrevolution» (Ἡ παγκόσμιος ἐπανάστασις), ἔργον ἐκδοθὲν τὸ 1919.

Ὁ Μπάουερ ἰσχυρίζεται εἰς τὴν προσούραν ταύτην ὅτι ἡ βιαία ἀνατροπὴ τῆς ἐξουσίας τῆς κεφαλαιοκρατίας καὶ ἡ ἐθνικοποίησις τῆς ἰδιοκτησίας δὲν δύνανται νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Ὡς μοναδικὸν δρόμον πρὸς τὸν σοσιαλισμόν συνιστᾷ τὴν συμφωνίαν μετὰ τὴν κεφαλαιοκρατίαν, τὸν δρόμον τῆς «οἰκονομικῆς δημοκρατίας». Κατὰ τὸν Μπάουερ πρέπει νὰ τείνωμεν εἰς τὴν εἰρηνικὴν καὶ βαθμιαίαν δημοκρατικοποίησιν καὶ σοσιαλιστικοποίησιν τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς. Ἡ δημοκρατία βαθμιαίως καὶ εἰρηνικῶς θὰ σοσιαλιστικοποιῇ τὸν ἕνα κλάδον τῆς βιομηχανίας κατόπιν τοῦ ἄλλου, μετὰ τὴν τελείαν ἀποζημιώσιν. Οἱ τίτλοι ἀποζημιώσεως τοὺς ὁποίους θὰ λάβουν οἱ καπιταλισταί, οἱ ὁποῖοι ἐστερήθησαν βαθμιαίως τῆς ἰδιοκτησίας των θὰ ἐξεμηνερίζοντο διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ. Μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δυνάμεθα, χωρὶς βαρεῖς κοινωνικοὺς κλονισμοὺς καὶ χωρὶς βιαίας ἐπεμβάσεις εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, νὰ λύσωμεν τὰ δύσκολα οἰκονομικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἔθεσεν ὁ πόλεμος. Ἄλλα ἔργα τοῦ Μπάουερ ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι : «Μπολσεβικισμὸς καὶ σοσιαλδημοκρατία» (1920), «Τὸ νέον ρεῦμα εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν» (1921).

Τὸ 1927 ὁ Μπάουερ εὐρισκόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας, μετεχειρίσθη ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ κόμματος ἐπιτροπὴν του διὰ νὰ πνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν τῶν ἐργατῶν τῆς Βιέννης. Τὸ πλέον ἐνδιαφέρον σύγγραμμά του, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας εἶναι : «Die

Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie» (τὸ ζήτημα τῶν ἐθνικοτήτων καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία).

Κατὰ τὰ γεγονότα τῆς Αὐστρίας τοῦ Φεβρουαρίου 1934, ὅποτε ὁ Νικόλφους ἐπετέθη κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος προκαλέσασα αὐτὸ εἰς μίαν ἄνισον μάχην, ὁ Μπάουερ μετὰ τοῦ Ντόυις ἠγωνίσθησαν εἰς τὰς πρώτας γραμμάς τῶν ἀμυνομένων Αὐστριακῶν ἐργατῶν, καὶ μόνον ὅταν ἐξέλιπε πλέον κάθε ἐλπίς, ἐγκατέλιπον τὴν Αὐστρίαν καὶ ἔφυγαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν.

Μπάουμαν (Νικόλαος Ἐρνέστοβιτς). — Ρῶσσοσ μπολσεβίκος (1873—1905). Ἐσοῦδασε κτηνιατρικὴν λαβὼν τὸ δίπλωμά του τὸ 1895. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων διοργανωτῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τοῦ Καζάν καὶ τὸ 1896 μετέβη εἰς Πετροῦπολιν ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως. Τὸ 1897 μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ἐκεῖ συνδέσμου συνελήφθη καὶ κατόπιν ἀπομονώσεως 19 μηνῶν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Πετροπαυλόφσκ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Βιάτκα διὰ 4 ἔτη. Μετὰ 9 μῆνας ὅμως ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἔδρασε μαζὺ μετὰ τὸν Λένιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς «Ἴσκρας». Τὸ 1901 μετέβη εἰς Μόσχαν καὶ τὸ 1902 συνελήφθη. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1902 διωργάνωσε ἐξαιρετικῶς ριψοκίνδυνον δραπέτευσιν μαζὺ μετὰ 11 συντρόφους καὶ τὸν Σεπτέμβριον κατόρθωσε καὶ πάλιν νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1903 ἐπανῆλθε κρυφίως εἰς Μόσχαν ὅπου διωργάνωσε τὸ βόρειον λεγόμενον γραφεῖον τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μπολσεβίκων καὶ συνέστησε μυστικὸν τυπογραφεῖον, ὅπου ὅλη ἡ ἐκτύπωσις διεξήγετο κρυφίως ὑπὸ τῆς συζύγου του καὶ ἐνὸς ἐργάτου. Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1904 συνελήφθη μετὰ τῆς συζύγου του καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς τοῦ Ταγκάν. Μετὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1905

κατόρθωσε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς φυλακῆς. Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1905, κατὰ τὴν διάρκειαν διαδηλώσεως διὰ τὴν βίαιαν ἀπελευθέρωσιν τῶν πολιτικῶν καταδίκων τῶν φυλακῶν Ταγκάν, ἐφονεύθη ὑπὸ ἀστυνομικοῦ. Ἡ ἀστυνομία κατόπιν τούτου δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κηδεῖαν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε σύσσωμον τὸ προλεταριάτον τῆς Μόσχας. Ἡ κηδεῖα αὐτὴ μετετράπη εἰς κολοσσιαίαν διαδήλωσιν κατὰ τοῦ τσαρισμοῦ.

Μπάουτσερ (Ἰάκωβος Δανῖδ Βουιτςχιερ). — Ἄγγλος δημοσιογράφος, εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς μετὰ τὰ ζητήματα τῆς Βαλκανικῆς (1850—1920). Διετέλεσεν ἐπὶ δύο δεκαετηρίδας σχεδὸν ἀνταποκριτῆς τῶν «Τάϊمز» τοῦ Λονδίνου εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ ἐγένετο γνωστὸς διὰ τὰς περὶ Βαλκανίων πραγματείας του καὶ διὰ τὰ φιλοβουλγαρικὰ του αἰσθήματα. Κατὰ τὸ 1896—1898 ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὰ τῆς Κρήτης καὶ ὑπερμύνη τῶν δικαίων αὐτῆς, ἀποβὰς ἔπειτα καὶ ἡμιεπίσημος σύμβουλος τοῦ ἀρμοστοῦ τῆς Κρήτης πρίγκιπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1903 ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν πολυπαθῆ Μακεδονίαν, ἀναδειχθεὶς συγχρόνως ὁ κυριώτερος κῆρυξ τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων καὶ τοῦ προγράμματος τοῦ βουλγαρικοῦ μακεδονικοῦ κομιτάτου. Συνέβαλεν ἐπίσης εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνάψεως τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς συμμαχίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐκλείσθη ὁ βαλκανικὸς συνασπισμὸς ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ προητοιμάσθησαν οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912—1913.

Μπαρμπαροῦ (Κάρολος Βαργατοῦ). — (1767—1794) Γάλλος πολιτικὸς λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ γεγονότα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν μετέβη εἰς Παρισίους μετὰ τὸν σκοπὸν ὅπως εὖρη ἰσχυροῦς προστάτας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδο-

Βίκου ΙΣΤ'. Κατὰ τὴν ἐκρηξιν ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως ταχθεὶς μὲ τὸ μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Μασσαλίαν, ὅπου διεξήγαγε σφοδρὰν πολεμικὴν ἐναντίον τοῦ διοικητοῦ τῆς αὐτόθι ἐθνοφρουραῶς στρατηγοῦ Λιαιτώ, κατηγορῶν αὐτὸν ὡς ἐπιδιώκοντα τὴν ἐγκαθίδρυσιν δικτατορίας. Κατορθώσας νὰ διορισθῇ γραμματεὺς τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τοῦ δήμου τῆς Μασσαλίας ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἐμπορούμενος ὅμως ἀπὸ τοπικιστικὸν πνεῦμα ἀντετάχθη εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως τῶν Παρισίων. Ὄταν κατὰ τὸ 1791 ἢ Ἄρλη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν ἀντεπαναστατῶν, ἀπεστάλη εἰς Παρισίους ὅπως διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν νοθρότητα τῆς κυβερνήσεως περὶ τὴν καταστολὴν τοῦ ἀντιδραστικοῦ κινήματος τῶν μοναρχικῶν. Εὐρισκόμενος ἐν Παρισίοις ἐγνωρίσθη μετὰ πολλῶν γιρονδίνων καὶ ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης κατὰ τῶν μοναρχικῶν, οἱ ὅποιοι ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας. Ἡ φιλία του πρὸς τοὺς γιρονδίνους ἐπροκάλεσε τὴν μὴνιν τῶν ὀρεινῶν. Ὄταν δὲ οὗτοι ἐνίσχυθησαν, προέγραψαν πολλοὺς τῶν γιρονδίνων καὶ τὸν Μπαρμπαροῦ. Οὗτος διαφυγὼν ἐκ Παρισίων συνελήφθη εἰς τὴν Βρετάνην καὶ θέλων νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἀπεπειράθη νὰ αὐτοκτονήσῃ, ἀλλὰ ἀποτυχὼν ὠδηγήθη ἡμιθανὴς εἰς τὴν λαιμητόμον καὶ ἐκαταμύθη.

Μπαρμπάσαινα (ἢ *Βαρβάσαινα*).— Κοινότης τοῦ νομοῦ Ἠλείας καταστῆσα γνωστὴ ἐκ τῆς σταφιδικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1903, καθ' ἣν οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος τῶν σταφιδοπαραγωγῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ τιμὴ τοῦ σταφιδοκάρπου ἦτο ἐκπεσμένη εἰς χαμηλότατα ἐπίπεδα, ὁ σταφιδικὸς δὲ κόσμος ἔρριψε τὸ σύνθημα τῆς μονοπωλήσεως τοῦ προϊόντος τούτου. Ὁλόκληρος ἡ σταφιδοπαραγωγὸς Πελοπόννησος διετέλει ἐν ἀναβρα-

σμῶ καὶ ἐξίτηται τὴν ἐπιβολὴν τοῦ μονοπωλίου. Ἡ τότε κυβέρνησις Θεοτόκη ἤρνεϊτο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ αἶτημα τοῦ τῶν σταφιδικῶν πληθυσμῶν, ὅποτε οἱ κάτοικοι τῆς Μπαρμπάσαινας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν *Γ. Παπαστασινὸν* (βλ. λ.) φέροντες μαύρας σημαίας, μὲ τὰς ἐπιγραφὰς «Μονοπώλιον ἢ θάνατος» ἐσπῆλθον εἰς τὸν Πύργον, ὠπλισμένοι. Τὸ παράδειγμα τῶν κατοίκων τῆς Μπαρμπάσαινας ἐμιμήθησαν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ κοινοτήτων, καὶ ὁ Πύργος κατεκλύσθη ὑπὸ σταφιδοπαραγωγῶν. Ἡ μικρὰ ἀστυνομικὴ δύναμις τῆς πόλεως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὰς χιλιάδας τῶν χωρικῶν. Μετὰ τῶν διαρκῶς ὀγκουμένων διαδηλωτῶν ἠνώθησαν καὶ οἱ ἔμποροι καὶ ἐπαγγελματίαι τοῦ Πύργου, κλείσαντες τὰ καταστήματά των.

Εἰς τὴν πόλιν ἐπεκράτησε πρὸς στιγμὴν πλήρης ἀναρχία, διάφοροι δὲ ἀγορηταὶ συνίστων εἰς τοὺς διαδηλωτὰς νὰ προβῶσιν εἰς τὸν ἐμπρησμόν τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων, ἰδίως τῆς Ἐφορίας. Ὁ Παπαστασινὸς ὅμως ἐπρότεινε ὅπως, μεταβαίνοντες ἐν σώματι εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὑποχρεώσουν τὸν σταθμάρχην νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ εἰδικὴν ἀμαξοστοιχίαν, ἡ ὁποία θὰ τοὺς μετέφερεν εἰς Ἀθήνας. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ καὶ αἱ χιλιάδες τῶν συγκεντρωμένων μετέβησαν εἰς τὸν σταθμὸν, ὅπου ὑπεχρέωσαν τὸν σταθμάρχην νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν εἰδικὴν ἀμαξοστοιχίαν, τῆς ὁποίας ἐπέβησαν οἱ χωρικοί.

Ἡ κυβέρνησις Θεοτόκη πληροφορηθεῖσα τὴν στάσιν τῶν Ἠλείων σταφιδοπαραγωγῶν διέταξε τὴν μεραρχίαν Πατρῶν ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν εἰς Ἀθήνας μετάβασιν τῶν Ἠλείων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, καὶ ὅτε ὁ συρμὸς εὐρίσκετο ἔξω τοῦ Πύργου, ὁ ὀδηγὸς τῆς ἀτμομηχανῆς, ἔχων λάβει ὀδηγίας παρὰ τοῦ σταθμάρχου Πύργου ἐστάθμεισε, δηλώσας ψευδῶς ὅτι ἡ ἀτμομηχανὴ ὑπέστη

ἀνεπανόρθωτον βλάβην. Εἰς τὸς ἀπειλὰς τῶν χωρικῶν ὁ ὀδηγὸς ἤρνεϊτο νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὴν μηχανήν. Κατόπιν τοῦτου συνεφωνήθη ὅπως οἱ ἴδιοι οἱ ἐπιβάται κατερχόμενοι ἐναλλάξ σύρουν τὰ ὀχήματα πρὸς τὰς Ἀθήνας. Πράγματι τὰ ὀχήματα ἐσύρθησαν κατὰ τὸν ἀναφερθέντα τρόπον μέχρις Ἀμαλιάδος, ὅπου οἱ στασιασταὶ συνηντήθησαν μετὰ τῆς ἀφιχθείσης ἐκ Πατρῶν στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Οἱ στρατιῶται ὅμως, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων κατήγοντο ἐξ Ἡλείας, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τοὺς ἀνωτέρους τῶν διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τάξεως, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τοὺς τελευταίους νὰ καταφύγουν εἰς ἦλια μέσα ὅπως πείσουν τοὺς διαδηλωτὰς νὰ διαλυθοῦν. Πλὴν οὗτοι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐδέχοντο τοῦτο. Τοῦναντίον μάλιστα ἤξιῶσαν ἀπὸ τὸν ὀδηγὸν τῆς ἀτμομηχανῆς, ἣ ὁποία μετέφερεν ἐκ Πατρῶν τὸν στρατὸν νὰ συνδεθῇ μετὰ τῶν βαγονίων καὶ ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὰς Ἀθήνας. Ὁ ὀδηγὸς ὅμως οὗτος, προστατευόμενος ὑπὸ τῆς ἐοπλοῦς δυνάμεως, κατέστρεψε τὴν ἀτμομηχανήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κυβέρνησις Θεοτόκη βλέπουσα τὸ μάταιον τῆς διαλύσεως τῶν συγκεντρωμένων παρὰ τὴν Ἀμαλιάδα σταφιδοπαραγωγῶν, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχον ἐνωθῆ ἤδη καὶ οἱ συνάδελφοί των τῆς πεδινηῆς Ἡλείας, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν της πρὸς τὴν βασιλέα, γενομένην ἀποδεκτὴν.

Ἀμέσως κληθεὶς ἐσημάτισε κυβέρνησιν ὁ Δ. Ράλλης, ὁ ὁποῖος διὰ διαγέλματός του πρὸς τὸν σταφιδοπαραγωγικὸν κόσμον ἐτόνιζεν ὅτι θὰ ἐξετάσῃ εὐμενῶς τὸ ζήτημά των, πρὸς μελέτην τοῦ ὁποίου θὰ καταρτίσῃ εἰδικὴν ἐπιτροπήν. Δι' εἰδικῶν ἀπεσταλμένων της ἡ κυβέρνησις Ράλλη κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς συγκεντρωμένους χωρικοὺς ὅτι θὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν τὸ αἰτημάτων καὶ οὕτω διελύθησαν, ἀφοῦ παρέμειναν εἰς τὸ ὑπαιθρὸν περὶ τὰ τρία ἡμερονύκτια.

Δεὸν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τῆς κυβερνήσεως Ράλλη οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθη, ἐδόθη δὲ διὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς ἐπαναστατημένους ἀγρότας, οἱ ὁποῖοι ἐμπαιχθέντες ἠπείλησαν διὰ πυρκαϊῆς τὴν οἰκίαν τοῦ Α. Στεφανοπούλου, γερουσιαστοῦ ἤδη, ὑπουργοῦ δὲ τότε τῆς κυβερνήσεως Ράλλη.

Μπαρμπύς (Ἀρμάνδος Βαρθῆς).—Γάλλος ἐπαναστάτης (1809—1870). Ἐγενήθη ἐν Γουαδελούπῃ καὶ τὸ 1830 ἦλθεν εἰς Παρισίους ὅπου ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν δημοκρατικὸν κίνημα. Τὸ 1834 μετέσχε τοῦ ἐκτραγέντος τότε κινήματος κατὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος ἐκείνου ἐφυλακίσθη. Ἀποφυλακισθεὶς ἀνεμίχθη πάλιν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα καὶ ἐνοχοποιηθεὶς εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ Φιέσκι ἐφυλακίσθη πάλιν. Ἐξελθὼν τῶν φυλακῶν ἐσυνέχισε τὸ ἔργον του καὶ κατηγορηθεὶς ὡς πρωτεργάτης τῆς ἐξεγέρσεως τῆς 12 Μαΐου 1839 κατεδικάσθη εἰς θάνατον. - Δι' ἐνεργειῶν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἡ ποινὴ του μετετρέπη εἰς ἰσόβια. Μετὰ τὴν νικηφόρον ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἣτις ἀνέτρεψε τὸν Λουδοβίκον-Φίλιππον καὶ ἀνεστήλωσε τὴν δημοκρατίαν, ἀπεφυλακίσθη. Μετασχὼν τῆς μεγάλης λαϊκῆς ἐξεγέρσεως, ἣτις ἐξεργάγη μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτου ὡς προέδρου τῆς Δημοκρατίας (10 Δεκεμβρίου 1848), κατεδικάσθη πάλιν εἰς φυλάκισιν, ἀλλ' ἀπεφυλακίσθη εἰς τὸς παραμονὰς τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου. Μὴ δεχθεὶς ὅμως τὴν χάριν, κατεδικάσθη εἰς αὐτοεξορίαν, καὶ μετέβη εἰς Ὀλλανδίαν ὅπου ἀπέθανεν ἐκ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κακουχιῶν.

Μπαρμπύς (Ἐρρίκος Βαρβύς).—Γάλλος συγγραφεὺς γεννηθεὶς εἰς Ασπιέτες (Seine) τὸ 1873. Μετὰ κλασσικὰς σπουδὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ προλύτου τῆς φιλοσοφίας.

ἤρχισε νὰ δημοσιογραφῆ ἀπὸ τοῦ 1889. Τὸ 1895 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον τοῦ ἔργου, συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Plenreuses». Τὸ 1903 ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Οἱ ἰκέται» (Les suppliants) καὶ διετέλεσε δραματικὸς κριτικὸς τῆς «Grande Revue». Τὸ 1905 ἔδρασε μετὰ τοῦ Π. Λαφίτ τὸ περιοδικὸν «Je sais tout», τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀρχισυντάκτης. Μεγάλην ἐπιτυχίαν ἔσχε τὸ κατὰ τὸ 1908 δημοσιευθὲν δραματικώτατον μυθιστόρημά του «Ἡ κόλασις» (L' enfer), τὸ ὁποῖον μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ 1923. Τὸ 1914 ἐδημοσίευσε τὰ διηγήματα «Ἡμεῖς» (Nous autres). Ὅταν ἐξερράγη ὁ παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Μπαρμπύς ἐστρατεύθη καὶ ἐπολέμησε γενναίως, τραυματισθεὶς ἐπανειλημμένως. Ἐκ τοῦ πολέμου ἐνεπνεύσθη καὶ τὸ περίφημον μυθιστόρημά του «Φωτιά» (Feu), τὸ ὁποῖον ἐκδοθὲν τὸ 1916, ἐβραβεύθη τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Γκονκούρ καὶ ἐπροκάλεσε πολλὰς διαμαρτυρίας τῶν ἐχόντων ἐκ τοῦ πολέμου συμφέροντα, λόγῳ τῆς ζωηρᾶς εἰκόνης τῶν ἀγριοτήτων τοῦ παγκοσμίου πολέμου, τὴν ὁποίαν ἔδιδε. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης, ὁ Μπαρμπύς, διεθνιστὴς πλέον καὶ ἄκρως ἀντιμιλιταριστὴς, ἀφωσιώθη εἰς τὸν ἀντιπολεμικὸν ἀγῶνα, ἔδρασε τὴν «Διεθνῆ Ἐνωσιν Πυλαίων Πολεμιστῶν», προσεχώρησεν εἰς τὸν κομμουνισμὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1925 ἐγένετο φιλολογικὸς διευθυντὴς καὶ κριτικὸς τῆς «Humanité», ἐπισήμου ὀργάνου τοῦ γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὰ ἔργα τῆς περιόδου ταύτης εἶναι τὸ μυθιστόρημα «Clarté» (1919) τὰ διηγήματα «Μερικὲς γωνιὲς τῆς καρδιάς» (Quelques coins du cœur) καὶ τὰ πολιτικοκοινωνικά φυλλάδιά του: «Λόγοι πολεμιστοῦ» (Paroles d'un combattant, 1920), «Φῶς εἰς τὴν ἄβυσσον» (La lueur dans l' abîme 1921), «Μὲ τὸ μάχαιρον ἐπὶ τὰ δόντια» (Le couteau entre les dents 1922, ἑλλ. μετάφρ. 1931). Ὁ Μπαρμπύς δὲν ἠσχολήθη μό-

νον μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν συγγραφὴν, ἀλλὰ καὶ ἐμπράκτως ὑπεστήριξε καὶ ὑποστηρίζει τὰς κοινωνικάς του πεποιθήσεις. Ἐπανειλημμένως διέτρεξε τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ παρευρεθῆ εἰς δίκας κομμουνιστῶν ἢ νὰ μελετήσῃ τὴν δρασίαν τῆς λευκῆς τρομοκρατίας ἢ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν.

Μετέσχε διαφόρων συνεδρίων, ὠμίλησεν ἀπειράκις εἰς διαφόρους δημοσίας συγκεντρώσεις καὶ τὸ 1928 ἔδρασε τὸ περιοδικὸν «Monde», σκοπὸς τοῦ ὑποίου εἶναι ἡ πάλη κατὰ τοῦ φασισμοῦ καὶ τῆς λευκῆς τρομοκρατίας καὶ ἡ διὰ τῶν προοδευτικῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν. Νεώτερα ἔργα του εἶναι «Οἱ δεσμοὶ» (Les enchainements 1925), δίτομον φιλοσοφικὸν μυθιστόρημα, «Οἱ δῆμιοι εἰς τὰ Βαλκάνια», «Ἡ λευκὴ τρομοκρατία» (Les boureaux Dans les Balkans. La terreur blanche 1920) ἐνθα καταγγέλλονται τρομοκρατικαὶ φρικαλεότητες βαλκανικῶν δικτατοριῶν ἐναντίον τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῶν φιλελευθέρων διανοουμένων, «Δύναμις» (1926) διηγήματα, «Ἰησοῦς» (1926), πραγματεία περὶ τοῦ Ἰησοῦ γεγραμμένη εἰς βιβλικὸν ὕφος καὶ ἐμφανίζουσα αὐτὸν ὑπὸ νέον ὅλως φῶς, «Οἱ Ἰουδαὶ τοῦ Ἰησοῦ» κ.τ.λ.

Ὁ Μπαρμπύς διεγράφη ἐπὶ τι διάστημα τῶν γραμμῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη, ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κόμματος ἀπέναντί του ἀπεκατεστάθη.

Εἰς αὐτόν, μετὰ τοῦ Ρομαίν Ρολλάν, ἀνετέθη παρὰ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἀντιπολεμικοῦ συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ τὸ 1932.

Μπαρνάβ (Ἰωσήφ Barnave).—Γάλλος πολιτικὸς (1761—1793). Μέλος ὄν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἀπεστάλη ὅπως ἐπαναφέρῃ τὸν δραπετεύσαντα βασιλέα Λουδοβίκον ΙΣΤ', αὐτομολήσας ὅμως πρὸς τοὺς μοναρχικοὺς ὑπέβαλεν εἰς αὐτοὺς σχέδιον ἀντεπαναστάσεως. Γενο-

μένης γνωστής τῆς προδοσίας συνελήφθη καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐξετελέσθη εἰς τὴν λαιμητόμον.

Μπαρρές (Μαυρίκιος· Αὐγουστος Βαρρές).—Γάλλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικός (1862—1923). Ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Σάσμ τῆς Λωρραίνης καὶ ἦτο μόλις ὀκτὼ ἐτῶν ὅταν, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870, οἱ Γερμανοὶ καταλαμβάνοντες τὴν πατρίδα τοῦ ἀπήγαγον τὸν πατέρα του καὶ τὸν πάππον του ὡς ὁμήρους. Ἡ παιδικὴ αὐτῆ ἐντύπωσις ἐπέδρασεν ἀσφαλῶς σημαντικῶς ἐπὶ τῆς μετέπειτα ἐθνικιστικῆς ἐξελίξεώς του. Ἐμελέτησε φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Νανσύ ὅπου συνειργάζετο εἰς τοπικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Τὸ 1883 μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἦδη ὁμῶς ἔχει στρέψει ὅλον του τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν φιλολογίαν. Βραδύτερον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν πολιτικὴν, ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ὑπεστήριξε πάντοτε ἄκρως ἐθνικιστικὰς ἀντιλήψεις, αἰτινες τὸν ἔφερον πρὸς τὸν μοναρχισμόν. Ὑπῆρξε, συνεργούσης καὶ τῆς λογοτεχνικῆς του ἱκανότητος, εἰς τῶν κυριωτέρων παρασκευαστῶν τοῦ φιλοπολέμου πνεύματος ἐν Γαλλίᾳ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτήρησε λυσσώδη σωβινιστικὴν στάσιν.

Μπάρτ (Αἰμίλιος Barth).—Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Λίμπκνεχτ ἰδρυθεῖσαν ἐπαναστατικὴν «Ἐνωσιν τοῦ Σπαρτάκου» καὶ τὸ 1917 ἰδρυσε τὰς παρανόμους ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέδιωκον τὴν βίαιαν ἀνατροπὴν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ τὴν ἀνακλήρυσιν τῆς δημοκρατίας μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Ἐμπερτ ἐν ἀρχῇ, ἀποχωρήσας ταύτης μετ' ὀλίγον.

Μπαρτοῦ (Ἰωάννης Λουδοβίκος Barthou).—Γάλλος πολιτικός καὶ συγγραφεὺς (1862—1934). Ἐγεννήθη ἐν Ὀλορὸν τῶν Κάτω Πυρρηναίων καὶ ἐσπούδασε νομικά. Εἰργάσθη ὡς δικηγόρος καὶ τὸ 1889 ἐξελέγη βουλευτὴς. Τὸ 1894 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων, τὸ 1896 τῶν Ἐσωτερικῶν, τὸ 1913 τῆς Δικαιοσύνης καὶ τὸν Μάρτιον, μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1913 πρωθυπουργός, ὅτε καὶ ἐψήφισε τὴν ἐπιβολὴν τῆς τριετοῦς στρατιωτικῆς θητείας. Τὸ 1917 ἐγένετο ὑπουργὸς ἀνευ χαρτοφυλακίου εἰς τὴν κυβέρνησιν Παινλεβέ καὶ τὸ 1921 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Μπριάν. Τὸ 1922 διορίσθη πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπανορθώσεων. Τὸ 1922 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Ἀλσατίας· Λωρραίνης καὶ παρέστη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Γενεύης (1922). Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1926 ἐγένετο ἄλλιν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Ἀλσατίας· Λωρραίνης εἰς τὴν κυβέρνησιν Πουανκαρέ. Τὰ αὐτὰ ὑπουργεῖα ἀνέλαβε ἄλλιν εἰς τὴν κυβέρνησιν Πουανκαρέ τὸ 1929. Τὸ 1932 μετέσχε ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Ντουμέργκ καὶ εἰργάσθη ἀποτελεσματικώτατα ὑπὲρ τῆς ἐνίσχυσεως τῆς διεθνoῦς θέσεως τῆς Γαλλίας. Εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς στενῆς συνεργασίας, ἐναντίον τῶν φιλοπολέμων διαθέσεων τῆς Γερμανίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ὑπεστήριξε τὴν εἴσοδον τῆς δευτέρας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ ἐπεσκέφθη τὰς πρωτεύουσας τῆς Πολωνίας καὶ τῶν κρατῶν τῆς Μικρᾶς Ἀντιάντ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν μετὰ τῆς Γαλλίας δεσμῶν των. Τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1934 ἐδόλοφονήθη ἐν Μασσαλίᾳ μετὰ τοῦ Νοτιοσλαύου βασιλέως Ἀλεξάνδρου.

Μπαστιά (Φρειδερίκος Bastiat)—Γάλλος οἰκονομολόγος, εἰς ἕκ τῶν σπουδαιωτέρων ἐκπροσώπων τῆς σχολῆς τῆς ἐλευθέρως ἀνταλλαγῆς ἐν Γαλλίᾳ (1801

—1850). Ἐμπορος ἐν ἀρχῇ, ἐπεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀγροκτημάτων τινος, τὸ ὁποῖον περιήλθεν εἰς τὴν κυριότητά του διὰ κληρονομίας. Τὸ 1844 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους καὶ ἐξελέγη αὐτόθι τὸ 1848 μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Τὰ κύρια ἔργα τοῦ Μπασιτᾶ εἶναι: «Οἰκονομικαὶ ἀρμονίαι» καὶ «Οἰκονομικὰ σοφίσματα» (1848). Ὁ Μπασιτᾶ κατεπολέμησε τὰς διδασκαλίας τοῦ Μάλθου καὶ τοῦ Ρικάρντο συνάμα ὅμως ἐστράφη καὶ κατὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐν τῇ προπαγάνδᾳ του λαμβάνει ὡς πρότυπον τὴν δρᾶσιν τῆς «Ἐνώσεως τῆς ἐλευθέρου ἀνταλλαγῆς» ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τὰς ἰδέας τοῦ ἡγέτου αὐτῆς Κόμπντεν. Χωρὶς νὰ εἶναι πρωτότυπος, ἡ θεωρία του ἀπετέλει τὴν συνεπεστέραν ἔκφρασιν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθέρου συμβάσεως μεταξὺ ἐργάτου καὶ ἐργοδότη. Κατ' αὐτὸν τὸ κέρδος ἀποτελεῖ ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κεφαλαιοκράτου, ἡ δὲ ἔγγειος πρόσοδος εἶναι τὸ εἰσόδημα τοῦ κεφαλίου, διατιθεμένου διὰ τὴν γεωργίαν. Ἐχθρὸς τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας καὶ φανατικὸς ὑποστηρικτῆς τῆς ἰδιοκτησίας, ὁ Μπασιτᾶ ἀπήλαυε μεγάλης δημοτικότητος μεταξὺ τῶν κόλπων τῆς ἀστικῆς τάξεως.

Μπατίστα (Batista).— Κουβανὸς στρατιωτικὸς. Ὑπηρετῶν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχίου εἰς τὸν στρατὸν τῆς Κούβας, ὑπεστήριξεν ἐπὶ κεφαλῆς στρατιωτικῶν ομάδων τὸ δημοκρατικὸν κίνημα τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1933 ἐναντίον τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ματσάντο (βλ. λ.), προέδρου τῆς δημοκρατίας Θεσπέδες. Ἀναλαβὼν τὴν στρατιωτικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐπικρατήσαντος δημοκρατικοῦ κινήματος ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Γκράου Σάν Μαρτίν καὶ προήχθη μόνος του εἰς συνταγματάρχην. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1934 περιελθὼν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀνέτρεψε τὴν κυβέρνησιν Γκράου

Σάν Μαρτίν καὶ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως δι' εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ συνταγματάρχης Μεντιέτα. Ὁ Μπατίστα μολοντοῦτο παραμένει ἔκτοτε ὁ ἀρχηγὸς τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς δικτατορικῆς κυβερνήσεως τῆς Κούβας.

Μπαχόφεν (Ἰωάννης Ἰακώβ Bachofen).— Σουηδὸς σοφός, νομομαθής, ἐθνολόγος, καθηγητῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν Βασιλείᾳ (1815—1887). Τὸ ἔργον του «Τὸ δίκαιον τῆς μητριαρχίας», ἐκδοθὲν τὸ 1861, ἐσημείωσεν ἐποχὴν, κατὰ τὴν γνώμην δὲ τοῦ Ἐνγκελς προκάλεσε πλήρη ἐπανάστασιν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας. Μέχρι τοῦ Μπαχόφεν, σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐπρέσβευον ὅτι ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ ὅτι ὅλη ἡ ἱστορία τῆς οἰκογενείας δὲν ἦτο παρὰ μεταβατικὸς σταθμὸς πρὸς τὴν σημερινὴν μονογαμίαν. Κατὰ τὴν γνώμην ὅμως τοῦ Μπαχόφεν ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια διεμορφώθη μεταγενεστέρως, προηγήθησαν δὲ αὐτῆς τύποι καὶ οἰκογενειακαὶ μορφαὶ κατὰ πολὺ ἀρχαιότεραι καὶ διάφοροι τῆς πατριαρχίας. Εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπεκράτουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων γενετήσιοι σχέσεις, ἀκατάστατοι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθίστα τὴν μητέρα, κατ' ἀνάγκην, τὴν μόνην γνωστὴν ἀξιόπιστον πηγὴν τῆς ἀρχῆς ἐνὸς γένους. Αὕτη ἐπομένως ἠδύνατο νὰ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους. Αἱ νεώτεροι ἔρευναι ἐν τούτοις ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μητριαρχία δὲν ἦτο οὔτε ἡ πρώτη μορφή τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ, οὔτε γενικὴ δι' ὅλους τοὺς λαούς. Ἡ μητριαρχία βασιίεται ὄχι εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδειχθῇ ἡ πατρότης, ἀλλὰ εἰς τὸν ρόλον τῆς γυναικείας ἐργασίας εἰς τὸ γενικὸν σύστημα τῆς τότε οἰκονομίας, σπουδαιότατον, καθόσον ἡ ἐργασία τῆς γυναικὸς παρέιχε τὸ κύριον μέρος τῆς δια-

τροφής. Διὰ τῆς μεταβάσεως εἰς τὴν γεωργίαν, ἡ γυναῖκα ἀναλαμβάνει τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ διευθύνει τὴν οἰκογενειακὴν οἰκονομίαν. Ἐκεῖ δὲ ὅπου δὲν ὑφίσταντο παρόμοιοι συνθῆκαι ἐκπίπτει καὶ ἡ μητριαρχία.

Παρὰ τὴν ἰδιόρρυθμον ἰδεολογικὴν μέθοδον καὶ τὴν παρακινδυνευμένην ἐνίοτε ἐρμηνείαν τῶν μύθων, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται πολλάκις ὁ Μπαχόβεν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ἔργον του ἀποτελεῖ πολύτιμον σταθμὸν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας. Εἰς τὰ ζητήματα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ὁ Μπαχόβεν ἦτο ἄκρος συντηρητικὸς καὶ εἰς ὅλας τὰς σχετικὰς μελέτας του καταπολεμᾷ κάθε θεωρίαν ἢ κριτικὴν, ἢ ὁποία ἠδύνατο νὰ κλονίσῃ ἢ νὰ προσβάλλῃ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν.

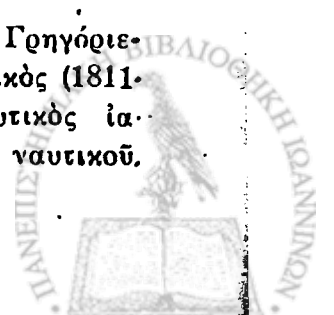
Μπεζυμένσκι (Ἀλέξανδρος) — Ρῶσος προλεταριακὸς ποιητὴς γεννηθεὶς τὸ 1898. Εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα προσεχώρησε τὸ 1917. Διετέλεσε μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς νεολαίας καὶ μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «πανσοβιετικοῦ συνδέσμου τῶν προλεταριακῶν συγγραφέων». Διὰ τῶν ποιημάτων του ἀνεπτέρωσε κυρίως τὰς τάξεις τῶν νεολαίων, ἀργότερον δὲ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν ἐρυθρὸν στρατὸν καὶ εἰς τὰς ἀγροτικὰς μάζας. Ὁ Μπεζυμένσκι εἶναι ἐκ τῶν ποιητῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὴν νέαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν με ἐξαιρετικὴν ἐπιφύλαξιν, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μετριάσας τὴν κατὰ τοῦ καπιταλισμοῦ πολεμικὴν. Ἡ δημιουργικὴ δράσις του ἔχει πολλὰ τὰ κοινὰ μετὴν τοῦ Β. Μαγιακόφσκυ.

Μπέκ (Ἰωσήφ Beck). — Πολωνὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, γεννηθεὶς τὸ 1892. Καταγόμενος ἐκ τοῦ ἀνήκοντος μέχρι τοῦ 1918 εἰς τὴν Αὐстроουγγαρίαν τμήματος τῆς Πολωνίας, ἐσπούδασεν εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Λεμβέργης

καὶ κατόπιν τῆς Βιέννης. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου κατετάχθη ὡς ἀνθυπολοχαγὸς εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Πιλσούδσκυ «Πολωνικὴν λεγεῶνα», ἣτις συνεπολέμησε μετὰ τῶν Αὐστριακῶν. Τὸ 1920 μετέσχε τοῦ κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως πολέμου καὶ κατόπιν ἀπεστάλη ὡς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος ἐν Βουκουρεστίῳ. Τὸ 1922 μετέβη εἰς Γαλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν στρατιωτικῶν σπουδῶν του καὶ τὸ 1924 ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τοῦ Πιλσούδσκυ μετὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Τὸ 1930 ἐγένετο ὑπουργὸς ἀνευ χροφυλακίου καὶ τὸ 1931 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, διευθύνων πράγματι τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Πολωνίας, λόγῳ τῆς ἀσθενείας τοῦ ὑπουργοῦ Ζαλέσκυ, τὸν ὁποῖον καὶ μετ' ὀλίγον διεδέχθη (2 Νοεμβρίου 1932). Ἐπιδιώξας κατ' ἀρχὰς προσέγγισιν μετὴν Σοβιετικῆν Ἐνωσιν, ἔστρεψεν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1934, τὴν πολωνικὴν πολιτικὴν πρὸς προσέγγισιν μετὴν Γερμανίαν.

Μπέκκερ (Ἰωάννης Φίλιππος Becker). — Γερμανὸς ἐπαναστάτης (1809—1886). Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 δημοκρατικὰ κινήματα, βαθμηδὸν ὅμως ἐγκατέλειπε τὰς πρώτας του δημοκρατικὰς πεποιθήσεις καὶ ἤρχισε προπαρασκευαζόμενος πρὸς τὰς σοσιαλιστικὰς ἀρχὰς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 ἀφιγρώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Συνδεθεὶς στενῶς μετὰ τοῦ Καρόλου Μάρξ, συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Α' Διεθνοῦς. Εἰς τὴν διαμάχην μετὰ Μάρξ καὶ Μπακούνιν, ὁ Μπέκκερ συμμετέσχε μετὸν πλέον ἐνεργητικὸν τρόπον. Ἀργότερον ἐξέδωκεν εἰς τὴν Γενεύην τὴν σοσιαλιστικὴν ἐφημερίδα «Πρόδρομος».

Μπελίνσκι (Βησσαρίων Γρηγόριεβιτς). — Μέγας Ρῶσος κριτικὸς (1811—1848). Ὁ πατὴρ του ἦτο ναυτικὸς ἱατρὸς ἡ δὲ μήτηρ του κόρη ναυτικοῦ.

Ἐσπούδασεν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Πένζας καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπεκλείσθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1832 λόγῳ τῶν ἰδεῶν του καὶ ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ δράματός του «Δημήτριος Καλίνιν», στρεφόμενου ἐναντίον τῆς δουλοπαροικίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ προώρου θανάτου του ἀφιερώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, συνεργαζόμενος εἰς τὰ σπουδαιότερα περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς καὶ ἐκτιμώμενος ἐκ μέρους ὅλων τῶν συγχρόνων του κορυφαίων Ρώσων συγγραφέων καὶ κοινωνιολόγων.

Κατὰ τὸ 1830—1840 ἡ προοδευτικὴ παράταξις τῶν Ρώσων εὐγενῶν καὶ ἰδιαιτέρως ἡ νεολαία, ἤρχισε νὰ τηρῇ στάσιν διωμαρτυρίας ἐναντίον τοῦ τσαρισμοῦ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ὀγκάρεφ καὶ τὸν Γκέρτσεν. Ὁ Μπελίνσκυ μὲ τὸ χαρακτηρίζον αὐτὸν πάθος, ἐγένεν ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος τύπος τοῦ μεγάλου ἐκείνου σώματος.

Κατ' ἀρχὴς ὑπῆρξε θιασώτης τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ αὐτὸ ὠφείλετο εἰς τὴν ἀκατάσχετον τάσιν του νὰ ἀπυλλαγῇ ἀπὸ τὴν βασανιστικὴν πραγματικότητα. Τὰ ὄνειροπολήματα ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιήσουν ἐπὶ μακρὸν τὰς ἀνησυχίας τοῦ Μπελίνσκυ καὶ ἡ μεγάλη ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἰδεώδους καὶ τῆς πραγματικότητος, δὲν ἤρρησε νὰ τὸν ὠθήσῃ εἰς ἐνδελεχεστέραν καὶ βαθυτέραν γνωριμίαν τῆς πραγματικότητος αὐτῆς. Τὸν δρόμον τοῦτον πρὸς τὴν πραγματικότητα ἤνοιξε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μιχαὴλ Μπακούνιν διὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐγέλου, καὶ ὁ Μπελίνσκυ τὸν ἠκολούθησε μὲ ἀσυγκράτητον ἐνθουσιασμόν. Ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ αἰσιόδοξος διάθεσις τοῦ Μπελίνσκυ, ὅστις ἀτοτόμως εὐρέθη ἀπὸ τὰ φανταστικά ὕψη τοῦ ἰδεαλισμοῦ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς σκληρῆς πραγματικότητος, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐξωραΐζη καὶ νὰ μετριάζη τὴν σκληρότητα ταύτην. Ταχέως ὅμως ἀντιληφθεὶς τὸ ἀσυνεπὲς καὶ ἄτοπον τοῦ τεχνικοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῆς ἀντιδραστικῆς

πραγματικότητος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐδοκίμασε πιερίαι, αἱ ὁποῖαι τὸν ἔρριψαν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τὸν ἀτομικισμόν. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἀπλῶς παροδικὸν φαινόμενον φυσικῆς ἀντιδράσεως. Ὁ Μπελίνσκυ δὲν ἤρρησε νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀληθῆ ἐννοιαν τῆς ἐγγειανῆς διαλεκτικῆς, ν' ἀναγνωρίσῃ μετὰ τοῦ Φόϋερμαχ τὴν ὑλιστικὴν οὐσίαν τῆς πραγματικότητος μὲ ὅλας τὰς λανθανούσας ἀντιφάσεις τῆς. Ὁ διαλεκτικὸς ντετερμινισμὸς ὄχι μόνον δὲν τὸν ὠθήσεν εἰς τὴν παθητικότητα, ἀλλὰ τοῦ ἐδίδαξεν ὅτι ἐπιβάλλεται ὁ ἀγὼν διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς πραγματικότητος. Ὁ Μπελίνσκυ ἀντελήφθη ἐπίσης ὅτι ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς πραγματικότητος δὲν πρέπει νὰ εἶναι ρωμαντικὸς, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ καρποὺς πρέπει νὰ βασίζεται εἰς τὰς δυνάμεις καὶ εἰς τὰς τάσεις, τὰς ὁποίας περικλείει μέσα τῆς ἡ ρωσικῆς πραγματικότητος. Ἀλλὰ ποῦ θὰ εὐρίσκοντο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ σύμμαχοι δυνάμεις διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀπολυτρώσεως; Εἰς τὸ ἀνύπαρκτον προλεταριάτον ἢ εἰς τὴν ληθαργούσαν μάζαν τῶν μουζίκων; Ἔστιν ἀληθές ὅτι ὁ Μπελίνσκυ ἐξετίμησε τὸν Ρώσον χωρικὸν ὡς στοιχεῖον πρακτικὸν καὶ φιλόπονον, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ εὐκολώτατα νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν ἀποχαύνωμα.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν τὸν ἐθεώρει ἱκανὸν σύμμαχον μιᾶς σοβαρᾶς ἐπαναστατικῆς δράσεως. Καὶ κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ὑψωθῇ τὸ ταχύτερον καὶ ἡ Ρωσία εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἀστικὴ τάξις, διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ ριζικωτέρας μεταβολάς.

Σπουδαιότατος παράγων διαμορφώσεως τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Μπελίνσκυ ὑπῆρξεν ἡ ἔμφυτος ἐπαναστατικότης του. Δὲν ἀπέκλειε οἱ ἀνδῆποτε μορφήν καὶ μέθοδον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐξ οὗ καὶ αἱ συμπάθειαι του πρὸς τοὺς Ἰακωβί-

νους καὶ τὴν τρομοκρατίαν των.

Ὁ πρόωρος θάνατος διέκοψε τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τοῦ Μπελίνσκυ, ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλεχάνωφ καὶ ἄλλων, θὰ ἦτο ἀναποφεύκτως μαρξιστική, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν τοῦ Τσερνισέβσκυ καὶ Ντομπρολιούμπωφ, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ ἄμεσοι συνεχισταὶ του.

Ὁ Λουνατσάρσκυ καὶ ἄλλοι κορυφαῖοι τοῦ μπολσεβικισμοῦ, παραδέχονται τὸν Μπελίνσκυ ὡς πρόδρομον τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἀξιομνημόνευτα εἶναι μερικὰ χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς διαουγείας καὶ διορατικότητος τοῦ Μπελίνσκυ ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, εἰς τὸ ἄρθρον «Τὰ παρισινὰ μυστήρια» (1844) ὅπου μᾶς δίδει πρωτοφανῆ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτίμησιν τῆς κοινωνικῆς ἐννοίας τῆς συγχρόνου γαλλικῆς ἱστορίας: «Ὁ Γάλλος προλετᾶριος, λέγει, εἶναι ἐνώπιον τοῦ νόμου ἴσος μὲ τὸν πλεόν πλούσιον ἰδιοκτήτην καὶ κεφαλαίουχον, τόσον ὁ εἰς ὅσον καὶ ὁ ἄλλος δικάζονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου δικαστηρίου καὶ ἀναλόγως τῆς ἐνοχῆς τιμωροῦνται μὲ τὴν ἰδίαν τιμωρίαν· τὸ κακὸν ὅμως ἐγκεῖται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἰσότης αὕτη δὲν συντελεῖ καθόλου εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ προλεταρίου. Αἰώνιος ἐργάτης τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ τοῦ καπιταλιστοῦ, ὁ προλετᾶριος εὐρίσκειται ὀλοκληρὸς εἰς χεῖρας ἐκείνου, εἶναι δούλος του, διότι ἐκεῖνος τοῦ δίδει ἐργασίαν καὶ αὐθαιρέτως κανονίζει τὴν ἀμοιβήν».

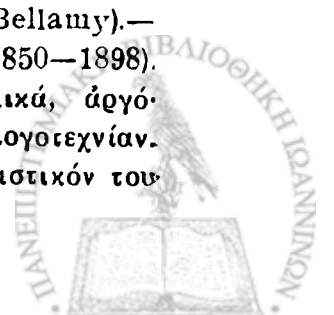
Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ζητήματα τέχνης καὶ αἰσθητικῆς, ὁ Μπελίνσκυ ἐφήρμοζε τὴν διαλεκτικὴν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τεχνοκριτικὴν. Ἡ περὶ αἰσθητικῆς μνημειώδης διατύπωσις του, τὴν ὁποίαν ὁ Πλεχάνωφ ἀποκαλεῖ «χρυσὸν κανόνα» εἶναι ἡ ἐξῆς: «Σκοπὸς τῆς ἀληθοῦς αἰσθητικῆς δὲν εἶναι νὰ ἀποφασίξῃ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ τέχνη, ἀλλὰ νὰ καθορίξῃ τί ἐστὶ τέχνη. Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ αἰσθητικὴ δὲν

πρέπει νὰ κρίνῃ περὶ τέχνης, ὡς περὶ ὑποκειμένου πράγματος, ὡς περὶ ἰδεῶδους τινός, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον σύμφωνα μὲ τὴν θεωρίαν τῆς αἰσθητικῆς, πρέπει νὰ ἐξετάξῃ τὴν τέχνην ὡς ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πολὺ πρὸ «τῆς αἰσθητικῆς».

Τὸ 1847 μετέβη διὰ λόγους υγείας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου συνηντήθη μὲ τὸν Μπακοῦνιν, τὸν Γκέρτσον, τὸν Τουργκένιεφ. Ἐκ Γερμανίας ἔγραψε τὸ περιφημον γράμμα πρὸς τὸν Γκόγκολ (3 Ἰουλίου 1847). Εἰς αὐτὸ ἐκθέτει ἀπροκαλύπτως καὶ μὲ πολλὴν τραχύτητα τὰς κοινωνικοπολιτικὰς του ἰδέας. Ἄλλ' ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ καθημερινὴ βιοπάλη ἐπέσπευσαν τὸ τέλος του, τὸ ὁποῖον ἐπῆλθε τὴν 28ην Μαΐου 1848.

«Μπέλλα—Ρούκα» (Λευκὴ Χεῖρ).—Σερβικὴ ἐθνικιστικὴ τρομοκρατικὴ ὀργάνωσις ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πάσιτς ὡς ἀντίρροπον τῆς «Μαύρης Χειρὸς» (βλ. λ.). Μετὰ τὸν τυφνισμόν τοῦ ὀργανωτοῦ τῆς «Μαύρης Χειρὸς» Ντημητρίεβιτς καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ὀργανώσεως ταύτης, ἡ «Λευκὴ Χεῖρ» παρέμεινε κυρία τῆς καταστάσεως ἐν Σερβίᾳ καὶ μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὸν τριπλασιασμόν τῆς ἐπικρατείας, ἡ ἰσχὺς της ἐμεγάλωσε ἀκόμη περισσότερον. Λέγεται, ὅτι εἰς τὰς τάξεις τῆς «Λευκῆς Χειρὸς» ἀνῆκε καὶ ὁ Πούνιτσα Ράσιτς, ὁ παλαισέρβος βουλευτῆς, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸ 1929 ἐντὸς τῆς Σκουπίνας, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κροατικοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος Στέπαν Ράδιτς καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Παῦλον, καὶ προεκάλεσε τὴν κατάργησιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν, ἀνακρηυχθεῖσης τῆς βασιλικῆς δικτατορίας.

Μπελλάμυ (Ἐδουάρδος Bellamy).—Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς (1850—1898). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε νομικά, ἀργότερον δὲ κατέγινεν εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὸ 1887 ἐξέδωκε τὸ οὐτοπιστικὸν του

μυθιστόρημα «Βλέποντας πρὸς τὰ ὀπίσω» χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἔγινε πασίγνωστος. Εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦτο δίδει φανταστικὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης κοινωνίας, ἡ ὁποία θὰ διαιρηθῆται εἰς τέσσαρας τάξεις, τοὺς «κατωτέρους ἐργάτας», τοὺς «μαθητευομένους», τοὺς «τελείους ἐργάτας» καὶ τοὺς «ἀξιωματικούς τῆς βιομηχανίας». Ἡ γυνὴ εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην ἔχει τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τὸν ἄνδρα, τὰ δὲ χρήματα ἀντικαθίστανται μὲ «ἐπιταγὰς ἐργασίας».

Μολονότι ὁ Μπελλαμύ ἔγραψε τὴν οὐτοπίαν του ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν κυρίως τοῦ ἔργου τοῦ Μπέμπελ «Ἡ γυναῖκα καὶ ὁ σοσιαλισμός», δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τοὺς νόμους τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνίας, οὔτε τὴν θεωρίαν τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ἡ ἐκ τοῦ ἔργου ἐντύπωσις ὑπῆρξεν ἐντούτοις κολοσσιαία διότι συνέπεσε μὲ τὰς προστριβὰς, αἱ ὁποῖαι παρετηρήθησαν ἐν Ἀμερικῇ, εἰς τὰς σχέσεις ἐργασίας καὶ κεφαλαίου περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, λόγῳ τῆς ἀποτόμου ἀναπτύξεως τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας. Ἡ συντελουμένη μεταβολὴ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν μικρῶν γαιοκτημόνων προεκάλεε ὄρισμένας ἀνησυχίας τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς σχέσεως. Ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου, τὸ ἔργον τοῦ Μπελλαμύ ἐκυκλοφόρησεν (εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας) εἰς 500 χιλ. ἀντίτυπα, συνάμα δὲ μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Οἱ θαυμασταὶ του μάλιστα ἵδρυσαν ἐν Βοστώνῃ καὶ εἰδικὴν λέσχην μὲ τὸ ὄνομά του, ἡ ὁποία μετωνομάσθη τὸ 1888 «Ἐθνικιστικὴ λέσχη», δηλαδὴ λέσχη ὑπὲρ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῆς βιομηχανίας. Παρόμοιαι «Λέσχαι Μπελλαμύ» ἰδρύθησαν εἰς πλείστας ἄλλας πόλεις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Αἱ λέσχαι αὗται συνηνώθησαν εἰς πολιτικὸν κόμμα «ἐθνικοποιήσεως», τὸ ὁποῖον δὲν ἔπαιξε σπουδαῖον πολιτικὸν ρόλον, συνετέλεσεν ὅμως εἰς τὴν διάδοσιν τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν. Τὸ

1890 τὸ κόμμα τοῦτο ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος «People's party». Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Μπελλαμύ ὁλονὲν ἐπλησίαζε πρὸς τὸ σοσιαλιστικὸν ἐργατικὸν κόμμα τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ 1897 ἐξέδωκε τὸ μυθιστόρημα «Ἰσότης», τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν εἶχε πλέον τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν μὲ τὸ πρῶτον. Ἐντούτοις καὶ αὐτὸ μετεφράσθη εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Μπέλλερς (Τζὼν Bellers).—Ἄγγλος οὐτοπιστὴς ἀνήκων εἰς τὴν προτεσταντικὴν αἵρεσιν τῶν Κουακέρων 1655—1725). Τὸ 1696 ἐδημοσίευσεν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ἀποικίαι τῆς ἐργασίας» ἔργον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πλούσιοι ὀφείλουν τὴν διατροφὴν τῶν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν πτωχῶν. «Ἡ ἐργασία τῶν πτωχῶν, γράφει, εἶναι ἡ εὐδαιμονία τῶν πλουσίων». Διὰ τοῦ ἔργου συνιστᾷ ὅπως ἰδρυθοῦν συνεργατικαὶ ἀποικίαι ἐκ 300 προσώπων. Ἐκάστη ἀποικία θὰ ὑποχρεωθῆ νὰ καταβάλῃ κεφάλαιον 18.000 λιρῶν στερλινῶν διὰ τῶν ὁποίων θὰ προμηθευθῆ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας. «Εἰς τὰς ἀποικίας ταύτας οἱ πτωχοὶ θὰ συγκροτήσουν κοινότητα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν κοινοτήτων τῶν πρώτων χριστιανῶν». Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας δὲν θὰ εἶναι τὸ χρήμα ἀλλὰ μία ὀρισμένη ποσότης ἐργασίας. Ὁ Μπέλλερς ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν οὐτοπιστῶν ἐκείνων κοινωνικῶν μεταρρυθμιστῶν, τῶν ἐμφανισθέντων κατὰ τὴν περιόδον τῆς ἀστικῆς ἀγγλικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἀρχίσασα τὸ 1642 ἐσυνεχίσθη ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ ἐναλλαγὰς μέχρι τοῦ 1689.

Μπέλοχ (Κάρολος Ἰούλιος Beloch).—Γερμανὸς ἱστορικὸς γεννηθεὶς ἐν Nieder Petsehkeydorf (Luben) τῆς Πρωσσίας τὸ 1854, ἀποθανὼν τὸ 1929. Φιλίσθενος ὢν ἐκ γενετῆς μετώκησεν διὰ λόγους ὑγείας εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Παλέρμου καὶ κα-

τικήν ὀμοσπονδίαν» (Social Democratic Federation). Διετέλεσε συντάκτης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐπιθεωρήσεως «Δικαιοσύνη», ἀργότερον δὲ εἰς ἓκ τῶν ἡγετῶν τοῦ Βρετανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (British Socialist Party), τοῦ ὁποίου ἀπεχώρησε τὸ 1916. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτήρησε χυδαίαν σωβινιστικὴν στάσιν.

Ὁ Μπέμπελ—Μπάξ, ἔγραψε πλεῖστα ἐκλαϊκευτικὰ ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα. Τὸ ὄνομά του ἐγνώσθη καὶ ἔξω τῆς Ἀγγλίας, μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν χάρις εἰς τὴν ἀτυχῆ του προσάθειαν νὰ συμπληρώσῃ «κατὰ κριτικὸν τρόπον» τὸν ἱστορικὸν ὕλισμὸν καὶ χάρις εἰς τὴν ἔνεκα τούτου πολεμικὴν του μετὰ τοῦ Κ. Κάουτσκυ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Neue Zeit» (23 ἔτος, 1904—1905). Ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ἐγχειρίδιον ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας» (1884), «Θρησκεία τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1886), «Τὸ πρόβλημα τῆς πραγματικότητος» (1893), «Σοσιαλιστικὰ δοκίμια» (1906), «Αἱ ρίζαι τῆς πραγματικότητος» (1907), «Τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον» (1920).

Μπέμπελ (Λύγουιτς Bebel).—Ὁ σπουδαιότερος πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καὶ ὀλοκλήρου τῆς Β' Διεθνoῦς (1840—1913). Καταγόμενος ἐκ προλεταριακῆς οἰκογενείας καὶ ἀπομείνας ὀρφανὸς εἰς ἡλικίαν δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἐξέμαθε τὴν τέχνην τοῦ τορνευτοῦ, ἣτις ἀπετέλεσε καὶ τὸ βιοποριστικὸν του ἐπάγγελμα. Εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν, ἐπηρεασθεὶς προφανῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Λίμπκνεχτ, ἐγένετο ἐπαναστάτης σοσιαλιστῆς καὶ μέλος τῆς διεθνoῦς ἐργατικῆς ἐνώσεως (τῆς Α' Διεθνoῦς). Μετὰ τῆς σαρα ἔτη (1869) ἔδρασε μὲ τὸν Λίμπκνεχτ ἐν Ἀϊξενάχ τὸ «Ἐργατικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα» διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς μορφώσεως. Ὑπῆρξε μέχρι τοῦ θανάτου του ὁ ἀναμφισβήτητος ἡγέτης

τοῦ κόμματος, ταῦτοχρόνως δὲ εἰς ἓκ τῶν μεγαλυτέρων κοινοβουλευτικῶν ῥητόρων. Τὸ 1875, τὸ ὑπὸ τοῦ Μπέμπελ καὶ τοῦ Λίμπκνεχτ ἰδρυθὲν κόμμα συνελκωνεῦθη μὲ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Λασσάλ καὶ ἀπετέλεσε τὸ «Ἐργατικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα τῆς Γερμανίας» (τὸ κατόπιν: Σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα τῆς Γερμανίας). Ὁ Μπέμπελ ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς τὸ 1867, κατόπιν, δὲ πλειστάκις ὡς ὑποψήφιος πλεόν τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἀπέσχε μετὰ τοῦ Γ. Λίμπκνεχτ τῆς ψηφίσεως τῶν πιστώσεων, μετὰ δὲ τὴν 4 Σεπτεμβρίου (πτῶσις τοῦ Ναπολέοντος Γ' καὶ ἀνακήρυξις τῆς δημοκρατίας ἐν Γαλλίᾳ) ἐψήφισε κατὰ τοῦ πολέμου καὶ κατὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης ὑπὸ τῆς Γερμανίας.

Τὸ 1872 κατεδικάσθη μετὰ τοῦ Λίμπκνεχτ εἰς διετῆ κάθειρξιν ἐν φρουρίῳ, καὶ πολλάκις ἐφεξῆς ἐξετοπίσθη καὶ ἐφυλακίσθη. Μετέσχε κανονικῶς ὄλων τῶν συνεδρίων τοῦ κόμματος, διεδραμάτισε δὲ σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὸ προλεταριακὸν κίνημα. Ἐν τῇ θεωρίᾳ πάντοτε ἐκρίθη πιστὸς μαθητὴς τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐνγκελς. Ἀνήκεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ κόμματος, ἐπαπέανειλημμένως δὲ καὶ μετὰ βιαιότητος ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ ρεβιζιονισμοῦ καὶ τοῦ ὀτπορτουρισμοῦ ἐντὸς τοῦ κόμματος καὶ τῆς Γ' Διεθνoῦς.

Ὁ Μπέμπελ, ἔγραφε τὸ 1908 ὁ Λένιν, εἶναι μία αὐθεντία τόσον βαρύνουσα εἰς τὸ διεθνὲς κίνημα τοῦ προλεταριάτου, εἰς σοσιαλιστῆς ἡγέτης τόσον πεπειραμένος, εἰς ἐπαναστάτης ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τόσον τελείως τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ὥστε εἰς τὰς 99 ἐκ τῶν 100 περιπτώσεων εὗρισκεν ὁ ἴδιος τὸν δρόμον διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ βάλτου ὅταν παραπατοῦσε καὶ ἀπέσπα ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅσους ἤθελον νὰ τὸν ἀκολουθήσουν». Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἡ ἐπαναστατικὴ δραστηριότης τοῦ Μπέμπελ

έμειώθη. Φοβούμενος τὸ ἐνδεχόμενον σχίσματος ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ κόμματος, ἐδείχθη ἔτοιμος εἰς πᾶν εἶδος ὑποχωρήσεων ἐναντι τοῦ μεταρρυθμισμοῦ καὶ ὑπεστήριξε κεντριστικὴν πολιτικὴν, ἣ ὁποία ὄθησε τὸ κόμμα μέχρι τῆς προδοσίας τῆς 4 Αὐγούστου τοῦ 1914.

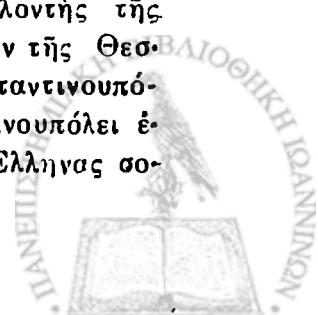
Τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ Μπέμπη: «Γυνὴ καὶ σοσιαλισμός» τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1879 ἔσχεν ἀναριθμήτους ἐκδόσεις (μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν δις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Γυνὴ καὶ κοινωνισμός»), χαρακτηρίζει τὸν αὐτοδίδακτον, ὁ ὁποῖος μοχθεῖ διὰ τὴν μαρξιστικὴν του διαμόρφωσιν. Ὁ Μπέμπη ὑπῆρξεν ἐπιστημονικὸς σοσιαλιστὴς καὶ ὑλιστὴς, ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ πάσης πίστεως εἰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις. Ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων του μνημονευτέα: «Ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὁ σοσιαλισμὸς» (1874), «Κ. Φουριέ, ἡ ζωὴ του καὶ ἡ θεωρία του» (1888), «Περὶ τῆς ζωῆς μου» (τομ. 3, 1910—1914).

Μπέμπης (Πέτρος).—Πολιτευτὴς ἐκ Τσαμαντᾶ Φιλιατῶν τῆς Ἡπείρου, γεννηθεὶς τὸ 1880. Τὸ 1905 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μέχρι τοῦ 1914 ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ ἐν Ἑσκή-Σεχίρ τῆς Ἀνατολῆς ἀναγκασθεὶς νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν πρῶτον ἀνθελληνικὸν διωγμὸν ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων. Κατὰ τὰ Νοεμβριανὰ (1916), συνεπέει ἐπαναστατικῆς ἀρθρογραφίας του εἰς τὸν ἡττειρωτικὸν τύπον ἐφυλακίσθη εἰς Ἰωάννινα κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἐσχάτη προδοσίᾳ. Ἀποφυλακισθεὶς μετέβη εἰς Θεσσαλονικὴν καὶ κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς ὑγειονομικὸς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Τὸ 1920 ἐξελέγη πληρεξούσιος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων εἰς τὴν Γ' τῶν Ἑλλήνων Συντακτικὴν Συνέλευσιν. Τὸ 1923 ἐξελέγη ἐπίσης πληρεξούσιος τῆς Δ' τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως. Τὸ 1925

διετέλεσε νομάρχης. Τὸ δὲ 1929 ἐξελέγη γερουσιαστὴς Ἰωαννίνων.

Μπενάκης (Ἐμμανουήλ).—Ἐθνικὸς εὐεργέτης γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ (1843—1929). Ἐσπούδασεν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα εἰσήλθεν εἰς τὸν οἶκον βάμβακος «Χωρέμη, Μελλὺρ καὶ Σία», τὸν ὁποῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Χωρέμη, Μπενάκη καὶ Σία» κατέστησε τὸν πρῶτον ἐξαγωγικὸν οἶκον τῆς Αἰγύπτου. Ἀπὸ τοῦ 1910 ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις, ἐξελέγη βουλευτὴς ὡς φιλελεύθερος καὶ προσελήφθη ὑπουργὸς τοῦ ἀρτισυστάτου ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ κυβερνήσει Βενιζέλου. Τὸ 1913 παρρητήθη καὶ ἐξελέγη δήμαρχος Ἀθηναίων. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βενιζέλου, τὸ 1920 ἔφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψε τὸ 1924. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐπρωτοστάτησεν εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν ἐνέργειαν, ἐχρημάτισε δὲ πρόεδρος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑλληνικῆς κοινότητος. Πλὴν τῶν ἐκεῖ δωρεῶν του, ἐδαπάνησε μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐγκατάστασίν του σεβαστὰ πησὰ ὑπὲρ πλείστων εὐγενῶν σκοπῶν. Τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας μέγαρόν του ἐδωρήθη ὑπὸ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ εἰς τὸ κράτος, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μουσεῖον τῆς τέχνης.

Μπεναρόγιας (Ἀβραάμ).—Πρωτεργάτης τῆς ἐργατοσσοσιαλιστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι γεννηθεὶς τὸ 1886. Κατάγεται ἐξ ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας τῆς σερβικῆς Μακεδονίας. Ἐξέμαθε τὴν τυπογραφίαν καὶ ἀπεδήμησε νέος ἀκόμη εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ρουμανίαν, καταλήξας εἰς Θεσσαλονικὴν ὅπου καὶ μονίμως ἐγκατεστάθη. Ἦτο ἐνθερμος διασώτης τῆς κινήσεως ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως τοῦ συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ καὶ μετέσχεν ὡς ἐθελοντὴς τῆς ἐκστρατείας τῶν Νεοτούρκων τῆς Θεσσαλονικῆς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1908). Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον μὲ Ἑλληνας σο-

σιαλιστιστάς. Ἐπανελθὼν εἰς Θεσσαλονίκην ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς «Φεντερασιόν», ἣτις ἦτο ὁμοσπονδιακὴ ὀργάνωσις τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης.

Τὸ 1913 μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλονικῆς ἐξετοπίσθη ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς ἀπεργίας, εἰς Νάξον, μετὰ τοῦ γραμματέως τῶν καπνεργατῶν Γιονᾶ. Ἐπανελθὼν μετὰ 3 ἔτη εἰς Θεσσαλονίκην μετέσχεν εἰς ὅλας τὰς προσπάθειάς διὰ τὴν ἴδρυσιν πολιτικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ὀργανώσεως τῶν ἐργατῶν, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν Ἑργατῶν τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ (μετέπειτα Κομμουνιστικοῦ) κόμματος. Ὡς μέλος τῆς διοικήσεως τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν Ἑργατῶν ἐξετοπίσθη εἰς Φολέγανδρον μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς. Ἐπανελθὼν ἐκ Φολεγάνδρου διετετήθη ἐπὶ 2 ἔτη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας καὶ μετείχε καὶ τοῦ κόμματος. Κατόπιν ἀπεχώρησε τοῦ κόμματος.

Ὁ Μπεναρόγιας ὑπῆρξεν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν των εἰς τὰ ἰδανικά τοῦ σοσιαλισμοῦ. Κατοχὸς τεραστίας συνδικαλιστικῆς πείρας καὶ μεγάλης πολιτικῆς ὀξυδερκειᾶς κατώρθωσε παρὰ τὰς ἀντιξοοὺς περιστάσεις καὶ τὸ χαμηλὸν μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῆς ἐργατικῆς τάξεως, νὰ κινήσῃ μεγάλην μάζαν ἐργατῶν πρὸς τὴν πάλην τῶν τάξεων καὶ τὸν σοσιαλισμόν.

Μπέν—Γεχουντά.—Ἰουδαῖος λόγιος γεννηθεὶς ἐν Λιθουανίᾳ καὶ σπουδᾶσας ἐν Μόσχᾳ (1858—1923). Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο Ἐλεάζαρ Λαζάροβιτς Ἐλιάνωφ. Κυριευθεὶς ὑπὸ τῆς ἐμμόνου ἰδέας ν' ἀναστήσῃ εἰς τὰ στόματα τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Ἑβραίων τὴν γλῶσσαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

ἐγένετο διαπρύσιος κήρυξ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἐκ Ρωσσίας μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Προσβληθεὶς κατόπιν ὑπὸ φυματιώσεως, πένόμενος ἀνεχώρησε μετὰ τῆς γυναικὸς του εἰς Παλαιστίνην.

Ὁ Μπέν Γεχουντά ἀνεκηρύχθη ἐθνικὸς ἥρωας τῶν σιωνιστῶν. Ἡ κίνησις του ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν Παλαιστίνην καὶ ἐστέφθη μέχρις ἐνὸς σημείου ὑπὸ ἐπιτυχίας. Συνέγραψε δεκάτομον «Ἑβραϊκὸν λεξικόν».

Μτένες (Ἐδουάρδος Benes).—Τσεχοσλοβάκος πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1884 ἐν Κόζλανυ ἐξ οἰκογενείας πτωχῶν χωρικῶν. Τὰ νεανικά του ἔτη ἦσαν πλήρη στερήσεων, διότι ἦτο ὁ νεώτερος τῶν δέκα υἱῶν πτωχῆς οἰκογενείας. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Πράγᾳ, ὅπου ἤκουσε τὸν Μάζαρυκ, τοῦ ὁποίου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν. Εἰς ἀπομνημονεῦματά του («Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐπανόστασιν») βεβαιοῖ ὅτι ὑπῆρξε διαδοχικῶς θετικιστής, ὑλιστής, μαρξιστής, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ἐν εἶδος «κριτικοῦ ρεαλισμοῦ». Μολοντοῦτο οὐδέποτε ἀπεσπάσθη τῶν θεολογικῶν καθολικῶν πεποιθήσεων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνετράφη. «Κατέληξο, γράφει, εἰς μίαν σταθερὰν πεποίθησιν ὑπὲρ τῆς θρησκείας, εἰς τὴν πίστιν πρὸς μίαν ἐνυπάρχουσαν τελολογίαν καὶ πρὸς τὸ πεπρωμένον πρόνοιαν», ἄγνωστον πῶς συμβιβαζόμενα πρὸς τὸν «κριτικὸν ρεαλισμόν», τὸν ὁποῖον ἀλλαχοῦ ὑποστηρίζει ὅτι παραδέχεται.

Κατόπιν ἐσυνέχισε τὰς σπουδὰς του ἐν Γαλλίᾳ (Παρισίοις καὶ Ντιζόν), Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Τὸ 1909 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς οἰκονομίας εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀκαδημίαν τῆς Πράγας καὶ τὸ 1912 ὑφηγητῆς τῆς κοινωνιολογίας εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον.

Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἐν Πράγᾳ μυστικῆς ἐθνικιστικῆς τσεχικῆς ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως «Μαφίσι».

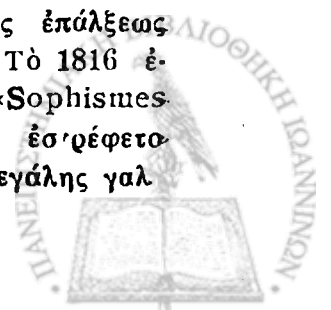

της οποίας μετείχε και ο Μάξουκ, ήτις εις τὸ ἐσωτερικὸν μὲν ὀργάνωνε τὸ κίνημα ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δέ, διεξήγαγε σχετικὴν προπαγάνδαν. Τὸ 1915, καταζητούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, κατώρθωσε νὰ φύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους ὅπου εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς τσεχικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐξελέγη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ἐθνικοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ Συμβουλίου. Ὄταν ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἀνηκωχῆς, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡ τσεχοσλοβακικὴ δημοκρατία, ὁ Μπένες ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ 1919—1920 ἀντεπροσώπευσε τὴν Τσεχοσλοβακίαν εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης, ἔκτοτε δὲ ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διεθνή πολιτικὴν. Διετέλεσε πολλάκις μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀντάντ, τῆς οποίας παραμένει πάντοτε ὁ ἡγετικὸς νοῦς. Τὸ 1924 μετέσχεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης καὶ τὸ 1925 μετέσχε τῆς διασκέψεως τοῦ Λοκάρνο. Διαπνεόμενος ὑπὸ φιλίας πρὸς τὴν Γαλλίαν ὑπῆρξε πάντοτε ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς γαλλικῆς προσπαθείας εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ τὴν Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην.

Ἐγγραψε πολλὰ ἔργα εἰς γαλλικὴν, ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι : «Τὸ αὐστριακὸν πρόβλημα καὶ τὸ τσεχικὸν ζήτημα» (1908), «Ἡ ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐν Αὐστρίᾳ» (1913), «Μερικαὶ ἀπλάι ἀλήθειαι περὶ τῆς μετατροπῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας εἰς ὀμοσπονδίαν» (1914—1918), «Τὰ προβλήματα τῆς Νέας Εὐρώπης καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας» (1924), «Αἱ δυσχέρειαι τῆς δημοκρατίας» (1925).

Μπένθαμ (Ἰερεμίας Bentham).—Περὶφημος Ἄγγλος νομομαθὴς, φιλόσοφος καὶ οἰκονομολόγος (1748—1832). Μετὰ τὸ πέρασ τῶν νομικῶν σπουδῶν

του (1772) ἀπογοητευθεὶς ἐκ τῶν ἀδικιῶν καὶ τῶν ἀντιφάσεων τῶν κρατούντων νόμων, δὲν ἐξήσκησεν ἐπὶ μακρὸν τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν σύνταξιν συστήματος νομοθεσίας δικαίας καὶ λογικῆς. Γὸ 1776 ἐξέδωκεν ἄνωνύμως τὸ πρῶτον τοῦ ἔργου : «A fragment of Governement» καὶ τὸ 1789 τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς νομοθεσίας», ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξαγγέλλει τὰς ἀρχὰς τῆς ὀφελιμιστικῆς φιλοσοφίας, κατὰ τὴν ὁποίαν σκοπὸς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων εἶναι ἡ εὐδαιμονία, εἴτε τοῦ ἀτόμου εἴτε τοῦ συνόλου. Ὁ Μπένθαμ κηρύττει ὡς θεμελιώθη ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀρχὴν τὴν εὐδαιμονίαν δι' ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερον ἀριθμὸν ἀνθρώπων. Ἡ πολιτεία ὁμως οὐδέποτε ἐπέδιώξε αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Τούναντίον πράττει διαρκῶς τὰ ἀντίθετα ὑπὸ τὴν ψευδῆ πρόφασιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ἐνῶ ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἐξυπηρετεῖ παρὰ τὸ συμφέρον μιᾶς κλίμας, ἐνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ προνομιοῦχων προσώπων. Δὲν ὑπάρχει γενικὸν συμφέρον, ἀλλὰ μόνον συμφέροντα ἀτομικά, διότι ἡ κοινωνία δὲν εἶναι παρὰ μία συνάθροισις ἀτόμων. Τὴν εὐτυχίαν, εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερον ἀριθμὸν, θὰ φέρῃ μόνον ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν ἀγαθῶν. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Μπένθαμ ἐξήσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς μετρορρυθμιστικῆς κινήσεως τῶν ἐτῶν 1825—1832. Τὸ 1792 ἐδημοσίευσεν τὸ «Plan of the organisation of the judicial establishment» καὶ τὸ «Panopticon, or the inspection house» εἰς τρεῖς τόμους, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθίεται νέον σύστημα σωφρονιστηρίων, φρενοκομείων, φυλακῶν καὶ ἄλλων παρομοίων ἰδρυμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα εἰς καὶ μόνος φρουρὸς δύναται νὰ ἐποπτεύῃ ἀπὸ τινος ἐπάλξεως ὅλους τοὺς ἐγκαθειρκτους. Τὸ 1816 ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον τοῦ «Sophismes anarchiques», τὸ ὁποῖον ἐσρέφετο ἐναντίον τῶν ἰδεῶν τῆς μεγάλης γαλ

λικῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸ ἔργον τοῦ Μπένθαμ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ φίλου καὶ μαθητοῦ του Ντυμόν διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «*Traité de la législation civile et pénale. précédé des principes généraux de législation*» (1801) καὶ «*Essais sur la tactique des assemblées législatives*» (1815) διὰ τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα τοῦ Μπένθαμ κατέστη παγκοσμίως γνωστόν.

Ὁ Μπένθαμ θεωρεῖται ἰδρυτῆς τοῦ ὠφελιμοῦ, ἡ ἐπίδρασις δὲ τῶν ιδεῶν του ὑτῆρξε σημαντικωτάτη ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὰς ἀπόψεις του περὶ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντος ὁ Μπένθαμ τὰς βραβεύει ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ Ἑλβέτιου. Ἀπὸ τοῦ συστήματος τοῦ Μπένθαμ ὁρμήθη καὶ ὁ Ἀγγλος οὐτοπιστῆς σοσιαλιστῆς Ὁουεν. Ὁ Μπένθαμ, ὅπως καὶ ὁ Ἄνταμ Σμιθ καὶ ὁ Δαυὶδ Ρικάρντο, ἂν καὶ προσωπικῶς ἦσαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς ἐργάτας, ἀντεπροσώπευον ὡς θεωρητικοὶ τὰ συμφέροντα τοῦ κεφαλαίου καὶ γενικῶς τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς τὴν ἀσφαλιστέραν βᾶσιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ ἐποχὴ τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἀγγλίᾳ ἐδημιούργησε τὸν φιλελευθερισμόν, ἔκφρασις τῶν συμφερόντων καὶ τῆς νοστορίας τῆς καπιταλιστικῆς τάξεως, κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ὁποίας ἦσαν ὁ Ἄνταμ Σμιθ, ὁ Μπένθαμ καὶ ὁ Ρικάρντο.

Μπεντά (Ἰουλιανὸς Benda).—Σύγχρονος Γάλλος δοκιμιογράφος καὶ φιλόσοφος, ἐκ τῶν κυριωτέρων πολεμίων τοῦ Μπερξὸν ἐν Γαλλίᾳ. Ὑποστηρικτῆς ἐνὸς ἀκαθορίστου θετικισμοῦ, κατεπόλεμησε συγχρόνως τὴν ἀνάμειξιν τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰ πάθη τῆς στιγμῆς. Διὰ τῶν ἔργων του «*Ἡ προδοσία τῶν καλαμαράδων*» (*La trahison des clercs*) καὶ «*Τὸ τέλος τοῦ αἰωνίου*» (*La fin de l'éternelle*) ἐπετέθη ἐναντίον τῶν φιλοσόφων καὶ γενικῶς τῶν διανοουμένων, οἵτινες ὑπεστήριξαν τὰ ἐθνικὰ πάθη κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον,

ἀλλὰ συγχρόνως ἐστράφη καὶ γενικῶς κατὰ τῶν συγκινουμένων μὲ ἄμεσα πολιτικὰ ἢ κοινωνικὰ προβλήματα, καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι οἱ διανοουμένοι πρέπει ν' ἀσχολοῦνται μόνον μὲ «αἰώνια» προβλήματα.

Μπέντνυ (Λαμιανὸς).—Ρῶσος προλεταριακὸς ποιητῆς γεννηθεὶς τὸ 1883 ἐκ γονέων χωρικῶν. Διήλθε τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ὑπὸ τρομερὰς οἰκονομικᾶς συνθήκας εἰς ἀπαίσιον περιβάλλον. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν εἰσήχθη ἐσωτερικὸς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν νοσοκόμων τὸ δὲ 1904 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετροπόλεως, μετὰ τὴν στρατιωτικὴν του θητείαν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1905 τὸν ἀφύπνισε πολιτικῶς, καὶ ἔκτοτε μετέστη ἀπὸ τὸν ἄκρον μοναρχισμόν εἰς τὸν ἄκρον ἀριστερισμόν. Τὸ 1910 ἤρχισε συνεργαζόμενος εἰς τὴν μπολσεβικικὴν ἐφημερίδα «*Ζβεζντά*». Τὸ 1912 ὑπῆρξε μετὰ τῶν ἰδρυτῶν τῆς «*Πράβδας*». Συλληφθεὶς τὸ 1913 ἐστάλη μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου εἰς τὸ μέτωπον.

Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 ἀπέβη ὁ Τυρταῖος τῶν μαζῶν περιοδεύων καὶ ψόλλων ἀνά τὰ μέτωπα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Τὸ ἀνώτατον ἐπαναστατικὸν συμβούλιον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἀπένειμεν εἰς αὐτόν, τὸ 1923, τὸ παράσημον τῆς «*Ἐρυθρᾶς Σημαίας*». Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἑκατομμύρια ἀντιτύπων. Μερικὰ ποιήματά του ἔχουν καταστήσει λαϊκὰ τραγούδια, ἐξαιρετικῆς δημοτικότητος.

Μπέρ (Μάξ Beer).—Σύγχρονος Γερμανὸς σοσιαλιστῆς δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς. Ἐγραψε πολλὰ βιβλία ἱστορίας τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὧν γνωστότερα εἶναι «*Κάρολος Μάρξ, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον του*» καὶ «*Γενικὴ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς πάλης τῶν τάξεων*» εἰς πέντε τόμους. Ἡ ἱστορία αὕτη ἐκδίδεται ἐλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ «*Ἀνεξαρτήτου*». Διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος, ἰδίως ἐπὶ

των διεθνῶν καὶ διπλωματικῶν ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεωρεῖται αὐθεντία. Διετέλεσεν ὑπάλληλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ κατόπιν ἀνταποκριτὴς τῆς «Βερολινείου Ἡμερησίας» ἐν Γενεύῃ.

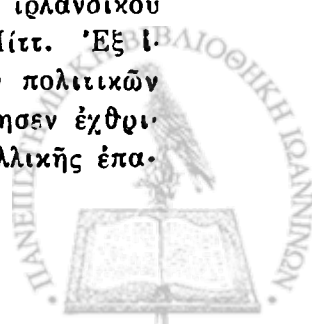
Μπεράρ (Λέων Bergard). — Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1876 εἰς Σωβερντὲρ ντὲ Μπιάρν. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλολογίαν. Τὸ 1910 ἐξελέγη βουλευτὴς τῶν Κάτω Πυρρηναίων, ἔκτοτε δὲ ἐπανεκλέγεται συνεχῶς, ἄλλοτε εἰς τὴν βουλὴν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν γερουσίαν. Τὸ 1912 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ μεταξὺ τοῦ 1921 καὶ 1924 διετέλεσε τρεῖς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Τὸ 1931 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν κυβέρνησιν Λαβάλ. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1934 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

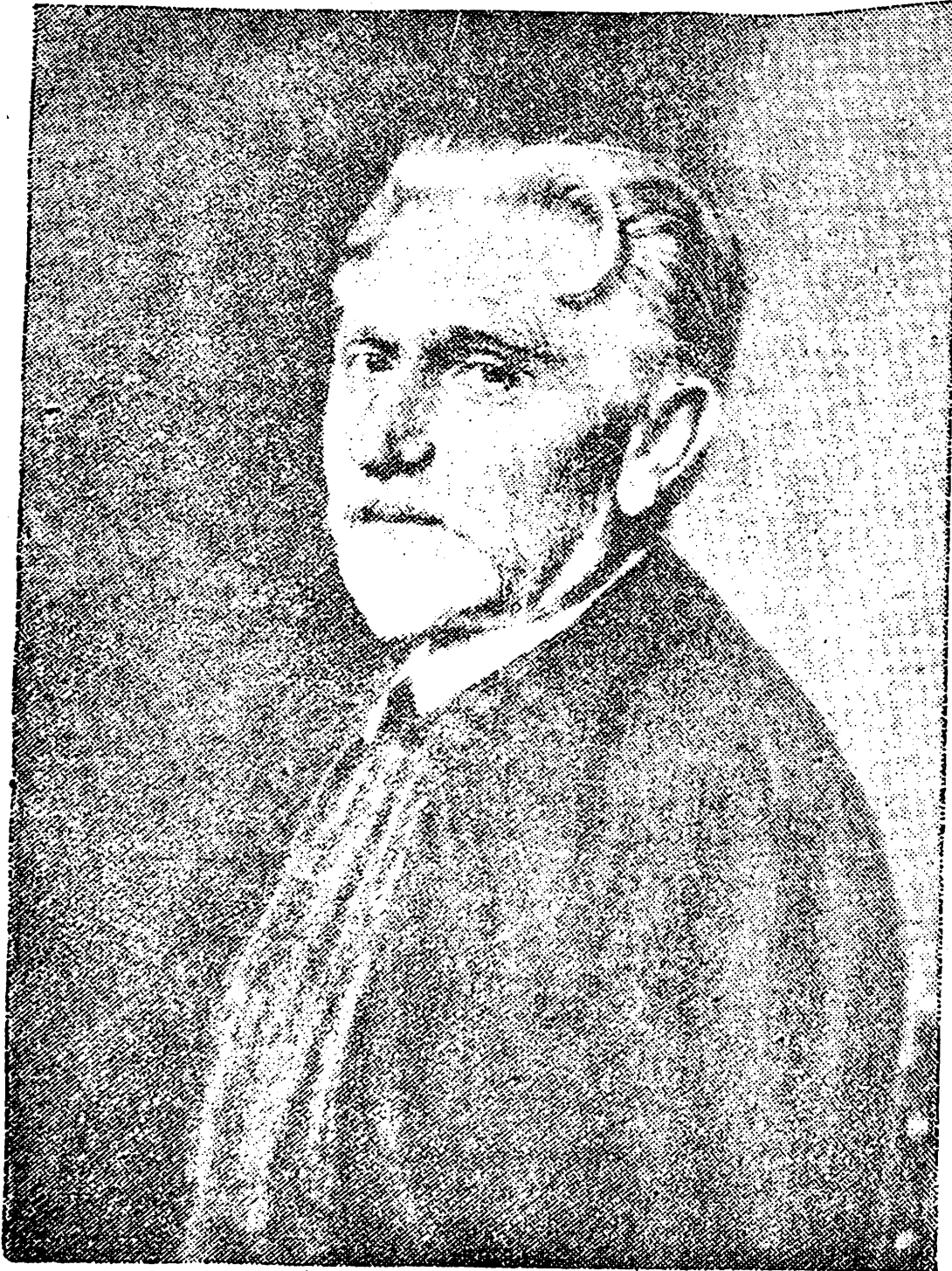
Μπέργκερ (Βίκτωρ Berger). — Ἀμερικανὸς σοσιαλιστής, Ἀυστριακὸς τὴν καταγωγὴν, γεννηθεὶς τὸ 1860. Τὸ 1880 μετηνάστευσεν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας. Ἐλθὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν τῆς πόλεως Μιλγουόκη, ὅπου ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἦσαν Γερμανοί. Ἐκεῖ ἐξέδιδεν εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν ἡμερησίαν ἐργατικὴν ἐφημερίδα μὲ τὸν τίτλον: «Ἐμπρός» ἀπὸ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ 1898. Ἀργότερον, ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1900 ἐξέδιδε τὴν «Ἀλήθειαν». Τὸ 1901, ὅποτε εἰς τὸ ἐργατικὸν συνέδριον τῆς Ἰνδιανουπόλεως ἰδρύθη τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Μπέργκερ ἐξελέγη μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1911 ἐξέδιδε τὸν «Σοσιαλδημοκρατικὸν ἀγγελιαφόρον». Τὸ 1911 ἐξελέγη μέλος τοῦ κογκρέσσου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, καὶ ἦτο ὁ πρῶτος σοσιαλιστής, ὁ ὁποῖος εἰσήρχετο εἰς τὸ κογκρέσσον. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐτήρησεν εἰρηνιστικὴν στάσιν.

Τὸ 1923 ἐπανεξελέγη εἰς τὸ κογκρέσσον.

Μπέρκ (Ἐδμόνδος Burke). — Ἄγγλος πολιτικός καὶ συγγραφεὺς, ἱρλανδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τὸ 1729 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1797. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς πατρίδος του, λόγῳ ὅμως τοῦ ἀνησύχου καὶ δυστρόπου χαρακτήρου του δὲν κατώρθωσε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμά του. Τὸ 1760 ἐξέδωκε τὸ ἔργον: «Ἡ προέλευσις τῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ καλοῦ», τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησε γνωστότατον καθ' ἅσας τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Ἐπωφελούμενος τῆς δημοτικότητός του ταύτης ἔθεσεν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ καὶ ἐξελέγη τὸ 1765.

Κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τῶν κοινω-νικῶν καὶ πολιτικῶν ἀντιλήψεων τῶν μεγαλοαστικῶν τάξεων κατεπολέμησε μετὰ πρωτοφανοῦς δριμύτητος, ἐν τῇ βουλῇ, τὰς προσπάθειάς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ', ὅπως παλινορθώσῃ τὴν μοναρχικὴν ἀπολυταρχίαν. Ὁ Μπέρκ μὲ τὴν διορατικότητα, ἡ ὁποία τὸν διέκρινεν, ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἐπίστην σημασίαν τῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς διὰ τὴν Ἀγγλίαν εἶχεν ἀντιταχθῆ κατὰ τῆς ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῆς μητροπόλεως καταθλιπτικῆς φορολογίας, ἡ ὁποία καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἀποικιῶν. Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μπέρκ προσεπάθησεν, ἀνεπιτυχῶς ὅμως, νὰ ἐξεύρῃ μίαν συμβιβαστικὴν λύσιν. Ἡ τοιαύτη δρᾶσις του τὸν κατέστησε πανίσχυρον πολιτικὸν παράγοντα. Τὸ 1782 ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος διορίσθη πρῦτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γλασκώβης. Ἐπίσης διεκρίθη διὰ τὴν ζαηρὰν πολεμικὴν του ἐναντίον τῆς ἐπὶ τοῦ ἱρλανδικοῦ ζητήματος πολιτικῆς τοῦ Πίττ. Ἐξἱδιοσυγκρασίας συντηρητικῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων ὁ Μπέρκ, ἐτήρησεν ἐχθρικὴν στάσιν ἐναντίον τῆς γαλλικῆς ἐπα-

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΜΠΕΜΠΕΛ, εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων θεωρητικῶν
καὶ ὀργανωτῶν τῆς Β' Διεθνοῦς.

ναστάσεως γράψας καὶ βιβλίον περὶ αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκέψεις ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως», εἰς τὸ ὁποῖον καταφαίνεται ἡ ἀντιδραστικότητα τῶν ἀντιλήψεών του.

Μπέρκλεϋ (Γεώργιος Berkeley).— Ἴρλανδὸς ἰδεαλιστῆς φιλόσοφος (1684—1753). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Δουβλίνον καὶ ἔδειξεν ἀνέκαθεν ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα πρὸς τὰ μαθηματικά. Ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς ἐφημέριος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Ἰρλανδίας, λόρδου Grafton, καὶ ἀφοῦ διῆλθε διὰ διαφόρων σταδίων κληρικοῦ, τὸ 1734, προήχθη εἰς ἐπίσκοπον τοῦ Cloyne. Συλλαβὼν τὴν ιδεάν νὰ ἰδρύσῃ κολλέγιον εἰς τὰς Βερμούδας καὶ νὰ ἐκχριστιανίσῃ τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς μετέβη ἐκεῖ, ἀλλ' ἀποτυχὼν δι' οἰκονομικοὺς λόγους ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ 1732, ὅπου καὶ παρέμεινε ἐπὶ 20 ἔτη. Τὸ 1733 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Ἀλκίφρων». Τὸ 1752 ἐγκατεστάθη εἰς Ὁξφόρδην διὰ νὰ εἶναι πλησίον τῶν ἐκεῖ σπουδαζόντων τέκνων του, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ ἔν ἔτος.

Ὁ Μπέρκλεϋ ἦτο γνώστης τῆς θεολογίας, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλοσοφίαν, διατυπώσας ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα εἰς σειρὰν συγγραμμάτων, αἱ δὲ θεωρίαι του ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὸν αἰῶνα του. Συνέγραψε διάφορα ἔργα, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Δοκίμιον περὶ νέας θεωρίας τῆς ὁράσεως» (1709), ὅπου διὰ πρῶτην φορὰν ἐκθέτει τὰς φιλοσοφικὰς του ἀπόψεις καὶ διακηρύττει ὅτι ἡ ὄρασις δὲν μᾶς παρέχει γνῶσιν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, διότι ταῦτα δὲν εἶναι παρὰ φανταστικαὶ ἀντανακλάσεις ἐσωτερικῶν παραστάσεων· «Πραγματεία ἀφορῶσα τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως» (1710), ὅπου ἐκθέτει ἐν τῷ συνόλω τῆς τὴν φιλοσοφίαν του· «Τρεῖς διάλογοι μεταξὺ Ὑλα καὶ Φιλονόου» (1713), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐκλαϊκευτι-

κὴν ἐκθεσιν τῆς νέας του θεωρίας καὶ εἶναι, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικῶς γλαφυροῦ ὕφους του, ἐν ἓκ τῶν λεπτοτέρων φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης· «Ἀλκίφρων ἢ Φιλόσοφος τῆς στιγμῆς» (1733), ἔργον ὑπὸ μορφήν διαλόγων, ὅπου ἐξετάζονται κριτικῶς καὶ ἀναιροῦνται αἱ διάφοροι μορφαὶ τῆς ἀθηρησκίας· «Ἀναλύτης» (1733), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτίθεται κατὰ τῶν μαθηματικῶν ὡς ὀδηγούντων εἰς τὴν ἀθείαν.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μπέρκλεϋ εἶναι ἡ ἑξῆς: Κέντρον πάσης γνώσεως εἶναι τὸ ἐγώ, τὸ ὑποκείμενον, ὁ νοῦν ἀνθρώπου. Ἐξωτερικὸς ὕλικὸς κόσμος δὲν ὑφίσταται. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον πραγματικῶς ὑπάρχει εἶναι αἱ παραστάσεις μας, αἱ ὁποῖαι δὲν προέρχονται ἀπὸ ἐξωτερικόν τινα ὕλικόν κόσμον, ἀφοῦ τοιοῦτος δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' εἶναι ἀπλαῖ καταστάσεις τοῦ πνεύματός μας *Esse=percipi*. Αἱ ἐμφανιζόμεναι ὡς ἐντυπώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου δὲν εἶναι παρὰ μία προβολὴ τρόπον τινὰ ἐσωτερικῶν παραστάσεων. Οἱ νόμοι, οἱ ρυθμίζοντες τὰς νοητικὰς μας λειτουργίας ἀνήκουν εἰς ἀνώτερόν τι ὄν, τὸν θεόν. Ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἀποκτᾷ συνείδησιν ἑαυτοῦ καὶ ἀντικειμένων. Τὴν μὲν αὐτοσυνείδησιν ἀποκτᾷ δι' ἐνοράσεως, τῶν δὲ ἀντικειμένων διὰ προβολῆς τῶν ἐσωτερικῶν παραστάσεων διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων. Αἱ ιδιότητες τῶν ἀντικειμένων πρωτογενεῖς (χῶρος, χρόνος, σχῆμα, ἀριθμὸς, κίνησις κλπ.) καὶ δευτερογενεῖς εἶναι ἀπλαῖ ὑποκειμενικαὶ παραστάσεις. Διότι τὸ σχῆμα λ. χ., τὸ ὁποῖον ἐνέχει καὶ τὴν ἐννοίαν τοῦ χώρου, ἀριθμοῦ, χρόνου κ.λ.π. δὲν εἶναι παρὰ τὸ ὄριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιέχεται τὸ χρῶμα. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα εἶναι ἐκ τῶν ἔσω προβολῆ διὰ τῆς ὁράσεως μιᾶς παραστάσεως, εἶναι δηλαδὴ δευτερογενῆς ιδιότητος, ἄρα καὶ τὸ σχῆμα καὶ γενικῶς ἡ ἐννοία τῆς ὕλης εἶναι σύνολον δευτερογενῶν ιδιοτήτων, ἄρα ὑποκειμενικῶν παραστάσεων. Οὕτως αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἀποτελοῦν προεπάθειαν ἐρ-

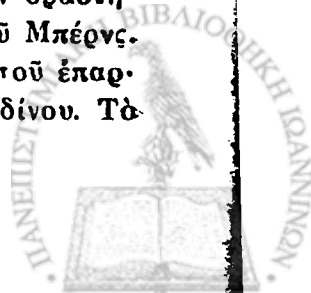
μηνείας τῶν θείων ιδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν καὶ διέπουν τὸ σύμπαν καὶ ἐκδηλοῦνται ἐν τῷ πεπερασμένῳ νῷ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Μπέρκλεϋ θεωρῶν τὸν κόσμον ὁλόκληρον ὡς περιεχόμενον τῆς καθαρῶς πνευματικῆς μας συνειδήσεως καὶ τὴν ὕλην ὡς μὴ ὑφισταμένην, ἀλλ' ὡς οὐσαν ἀπλοῦν φάντασμα, γίνεται ὁ κυριώτερος διαμορφωτὴς τοῦ ὑποκειμενικοῦ ἰδεαλισμοῦ, τὸν ὁποῖον προώθησε μέχρι τῶν ἐσχάτων συμπερασμάτων του, τοῦ σολιπλισμοῦ. Πολὺ ὀρθῶς δὲ παρετήρησαν εἰς τὸν τοιοῦτον ἰδεαλισμὸν ἀτοπίας ὡς ἡ ἐ.ἤ.ς. Βλέπω τὴν μητέρα μου. Ἄλλ' ἡ εἰκὼν τῆς εἶναι σύνολον ὑποκειμενικῶν μου παραστάσεων. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει τοιαύτη καὶ δὲν δύναμαι συνεπῶς νὰ πιστεύσω εἰς τὴν παρουσίαν τῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς. Ἄρα ἐγὼ ἐγέννησα τὴν μητέρα μου καὶ ὄχι αὕτη ἐμέ.

Μπέρμαν (Ἰακώβ Ἀλεξάντροβιτς). — Ρώσος καθηγητὴς τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου δικαίου ἐν τῷ κομμουνιστικῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Σβέρντλωφ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ κρατικῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας, μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας. Ἐγενήθη τὸ 1868, ἀπὸ τοῦ 1890 δὲ μετέσχε τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος, προσχωρήσας εἰς τοὺς μπολσεβίκους μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν (1917). Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1907 ἐδημοσίευσε σειρὰν ἔργων ἐπὶ τῆς γνωσιολογίας καὶ τῆς θεωρίας τοῦ δικαίου. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο μέλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἀσχολεῖται ἀποκλειστικῶς μετὰ τὴν ἀκαδημαϊκὴν διδασκαλίαν ἐν Μόσχᾳ. Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ὑποστηρίζει μίαν ἐκλεκτικὴν σύνθεσιν ἀποτελουμένην ἐκ στοιχείων μαρξισμοῦ, πραγματισμοῦ καὶ θεωριῶν τοῦ Ἰ. Ντίτσγκεν. Κατεπολέμησε πρὸ πάντων τὴν διαλεκτικὴν ὡς

μυστικισμὸν καὶ σχολαστικισμὸν. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ διαλεκτικὴ ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς νεωτέρας θεωρίας τῆς γνώσεως» (ρωσιστ. 1908), «Ἡ φύσις τοῦ πραγματισμοῦ» (ρωσιστ. 1911), «Περὶ τῶν νέων ρευμάτων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς νοήσεως» (ρωσ. 1911)

Μπέρνς (Τζῶν Burns). — Ἄγγλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1859 εἰς τὸ Μπάττερση τῆς Ἀγγλίας. Ἀνεμίχθη ἔνωρις εἰς τὸ ἐργατικὸν κίνημα. Τὸ 1879 ἐνεγράφη μέλος τῆς «Ἠνωμένης Ἐταιρείας τῶν Μηχανουργῶν». Τὸ 1883 προσεχώρησεν εἰς τὴν Σοσιαλδημοκρατικὴν ὁμοσπονδίαν, τῆς ὁποίας πολὺ ταχέως ἐγένετο τὸ κυριώτερον ἐργατικὸν στέλεχος καὶ ἐκ τῶν καλυτέρων ρητόρων. Κατὰ τὸ 1885 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἠνωμένης ἀδελφότητος μηχανουργῶν», εἰς τὸ συνέδριον τῶν «Ἀδελφοτήτων». Ὁ Μπέρνς ἦτο ὁ νεαρώτερος ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον ἐκεῖνο, ἐν τούτοις ὁμως αἱ γνώμαι του ἐπροκάλεσαν τὴν προσοχὴν ὄλων τῶν συνέδρων. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐδιώχθη ἀπηνῶς μετὰ τριῶν ἄλλων διακεκριμένων μελῶν τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύλληψιν μετέβη εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ κίνημα τῶν ἀνέργων. Τότε ὁμως συνελήφθη, ὅλλὰ ἀπηλλάγη, ἡ δὲ ἀπολογία του δημοσιευθεῖσα εἰς φυλλάδια ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν» ἐκυκλοφόρησεν εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδας ἀντιτύπων. Τὸ 1887 λαβὼν μέρος εἰς τὰς ταραχὰς τῆς «αἱματηρᾶς Κυριακῆς» συνελήφθη μετὰ τοῦ Ροβέρτου Κάννιγκαμ Γκράχαμ καὶ κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν ἕξ μηνῶν. Κατὰ τὸ 1889 ὠργάνωσε τὴν μεγάλην ἀπεργίαν τῶν φορτοεκφορτωτῶν τοῦ Λονδίνου. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπεργίας ἐκείνης ὠφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ Μπέρνς. Τὸ ἴδιον ἔτος ἐξελέγη μέλος τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου τοῦ Λονδίνου. Τὰ

1892 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ συνεδρίου τῶν «Τρέιντ Γιούνιονς» καὶ ταυτοχρόνως βουλευτὴς τοῦ Μπάττερση διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπῆρξεν ὁ θαρραλέος ἡγέτης τῆς νέας συνδικαλιστικῆς τακτικῆς καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς μαχητικῆς πολιτικῆς τῶν «Τρέιντ Γιούνιονς». Οὕτω ὁ Μπέρνς κατέστη τὸ εἰδωλον τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ ἤρχισε νὰ προκαλῆ τὰς ἀνησυχίας τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν κύκλων.

Τὸ 1906 ὅμως μετεβλήθη τελείως. Κληθεὶς ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κυβερνήσιν τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν τότε οἱ φιλελεύθεροι καὶ ἀπηνήθη τὰ παλαιὰ του ἰδανικά. Ὁ Μπέρνς εἶναι ὁ πρῶτος ἐργάτης, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ὑπουργός, ὃχι ὁμως πρὸς ὄφελος τῆς τάξεώς του. Οὕτω ἀπὸ τοῦ 1906 ἔπαυσε πλέον νὰ ἀνήκῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μεταπηδήσας εἰς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων. Τὸ 1914, ὅταν ἐκηρύχθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Μπέρνς παρητήθη τῆς θέσεώς του ἐν τῇ κυβερνήσει εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν εἰσοδον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ πρῶξις αὕτη τοῦ Μπέρνς ὑπῆρξε βεβαίως χειρονομία ἀξία ἐκτιμήσεως, ἐν τούτοις παρέμεινεν ἀπλῆ μόνον χειρονομία, διότι μετὰ τὴν παραίτησιν του ἐσιώπησε μὴ λαβῶν μέρος εἰς τὸ ἀντιπολεμικὸν κίνημα τῶν εἰρηνοφίλων. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1918 θέσασ ὑποψηφιότητα εἰς τὸ Μπάττερση κατεψηφίσθη ὑπὸ τῶν ἐργατῶν.

Μπερνστάϊν (Ἐδουάρδος Bernsteïn).—Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, κοινωνιολόγος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὸ 1850. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐξαιρετικῶν νόμων ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν ἦτο συντάκτης τοῦ παρανόμου κεντρικοῦ ὄργάνου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος : «Ὁ σοσιαλδημοκράτης». Τὸ 1880 ἐξωρίσθη ἐκ Γερμανίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντισοσιαλιστικῶν νόμων τοῦ

Βίσμαρκ καὶ κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν, ὁπόθεν συνειργάζετο μέχρι τοῦ 1888 εἰς τὸν «Σοσιαλδημοκράτην». Βραδύτερον συνειργάσθη ἐν Λονδίῳ μετὰ τοῦ Ἐνγκελς εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Μάρξ. Ἀμνηστευθεὶς τὸ 1901 ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως, ἐξελέγη τὸ ἐπόμενον ἔτος βουλευτὴς τοῦ Ραῖχσταγ. Κατὰ τὴν πρώτην γερμανικὴν ἐπανάστασιν (1918) διετέλεσεν ἀφυποῖργος τῶν Οἰκονομικῶν.

Ὁ Μπερνστάϊν παρέμεινε περίφημος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἐγένετο γνωστὸς εὐρύτατα ὡς ἐκπρόσωπος τῆς σοβαρωτέρας ἐξ ὄλων τῶν προσπαθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο μέχρι τοῦδε διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἢ ἀναθεώρησιν τοῦ μαρξισμοῦ. Τὸ 1898 ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἐπισήμῳ θεωρητικῷ ὄργάνῳ τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος : «Νέα Ἐποχὴ» σειρὰν ἄρθρων, διὰ τῶν ὁποίων προσεποθήσεν ἄναθεωρήσῃ τὰς φιλοσοφικὰς, οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ καὶ νὰ τὰς ἀντικαταστήσῃ μὲ μίαν θεωρίαν συμφιλίσεως τῶν τάξεων. Τὰς ἀναθεωρητικὰς ταύτας ἀπόψεις ἀνέπτυξε συστηματικώτερον εἰς τὸ ἔργον του : «Αἱ ὑποσχέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τὰ καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (1899), τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς τὴν γαλλικὴν μετὰ τὸν τίτλον : «Θεωρητικὸς σοσιαλισμὸς καὶ πρακτικὴ σοσιαλδημοκρατία» (1912) καὶ ὅποτελεῖ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ. Πλὴν τοῦ ἔργου τούτου ὁ Μπερνστάϊν ἔγραψε καὶ τὰ ἀκόλουθα : «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ δημοκρατία ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγγλικῇ ἐπαναστάσει» (1895), «Συμβολὴ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ» (3 τόμ. 1901), «Ἡ ἀπεργία, ὁ χαρακτὴρ καὶ αἱ συνέπειαι τῆς» (1906) κ. ἄ.

Κατὰ τὸν Μπερνστάϊν ἡ πτώσις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος δὲν εἶναι προσεχὴς, αἱ δὲ προβλέψεις περὶ τούτου, αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὰ ἔργα τοῦ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς εἶναι ἐσφαλμένα. Ἡ ἐπι-

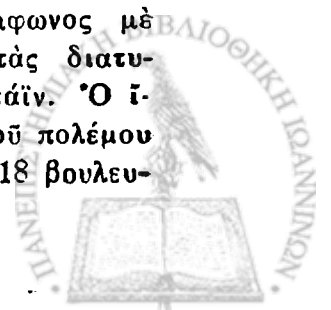
δείνωσις τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως δὲν συνέβη ὅπως τὸ εἶχε προεἶπει τὸ «Κομμουνιστικὸν Μανιφέστιον». Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατόχων ιδιοκτησίας ὄχι μόνον δὲν ἠλαττώθη, ἀλλὰ τὸναντίον ηὔξησε. Ἡ τεραστία αὔξεις τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου δὲν συνωδεύθη ὑπὸ ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεγιστάνων τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ ἀπεναντίας ὑπὸ ἠϋξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαιοκρατῶν παντὸς βαθμοῦ. Τὰ μεσαῖα στρώματα μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν, ἀλλὰ δὲν ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς κοινωνικῆς κλίμακος. Ἡ συγκέντρωσις τῆς παραγωγῆς δὲν γίνεται σήμερον πανταχοῦ μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ταχύτητα. Εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, δικαιῶνει ὅλας τὰς προβλέψεις τῆς σοσιαλιστικῆς κριτικῆς, ἀλλ' εἰς πολλοὺς ἄλλους τὰς διαψεύδει πρὸς τὸ παρόν. Πολὺ βραδυτέρα ἀκόμη εἶναι ἡ πορεία τῆς συγκεντρώσεως ἐν τῇ γεωργίᾳ. Ἡ στατιστικὴ τῆς βιομηχανίας ἀποκαλύπτει μίαν ἀπεριόριστον διάσθρασιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Καμμία κατηγορία ἐξ αὐτῶν δὲν δεικνύει τάσεις ἐξαφανίσεως.

Εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα βλέπομεν νὰ ἐξαφανίζονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ προνόμια τῆς κεφαλαιοκρατικῆς μπουρξουαζίας πρὸ τῆς προόδου τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην καὶ τὴν ὀλονέν ἐνισχυμένην πίεσιν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἤρχισε μία κοινωνικὴ ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἐκμεταλλευτικῶν τάσεων τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία, ὁ ἐκδημοκρατισμὸς τῶν κοινοτικῶν θεσμῶν καὶ ἡ εὐρυνσις τοῦ πεδίου δράσεώς των, ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν συνδικαλιστικῶν καὶ συνεργατικῶν ὀργανώσεων ἀπὸ κάθε νομικὸν κώλυμα καὶ ὁ σοβαρὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τὰς ἀφορῶσας τὴν διοίκησιν, ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς νέας ταύτης κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ἄλλ' ὅσον περισσότερο ἐκδηλοκρατίζονται οἱ πολιτικοὶ θε-

σμοὶ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, τόσο περισσότερο μειώνονται αἱ πιθανότητες καὶ ἡ ἀναγκαιότης μεγάλων κοινωνικῶν ἀνατροπῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει καθῆκον νὰ ὀργανώσῃ πολιτικῶς καὶ νὰ προετοιμάσῃ διὰ τὴν δημοκρατίαν τὴν ἐργατικὴν τάξιν καὶ νὰ ἀγωνισθῇ δι' ὅλας ἐκείνας τὰς ἐν τῷ κράτει μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται ν' ἀνυψώσουν τὴν ἐργατικὴν τάξιν καὶ νὰ μεταμορφώσουν τὴν συγκρότησιν τοῦ κράτους ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον.

Ὁ Μπερυστάϊν δὲν περιορίσθη εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ μέρους τοῦ μαρξισμού, ἀλλ' ἐστράφη κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, καταπολεμήσας τὸν ἱστορικὸν ὕλισμόν, χαρακτηρίσας τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον ὡς κακὴν κληρονομίαν τοῦ ἐγγελοιανισμοῦ καὶ ἐμπόδιον εἰς κάθε συνεπῆ παρατήρησιν τῶν πραγμάτων καὶ ζητήσας τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Κάντιον.

Ὁ ἀναθεωρητισμὸς τοῦ Μπερυστάϊν, ἐκλεκτικοῦ χαρακτῆρος ὢν, ἀπέκρουε τὰ ἐπαναστατικὰ πορίσματα τοῦ μαρξισμού (θεωρία τῆς προϊούσης ἐξαθλιώσεως καὶ τῆς τελικῆς πτώσεως τοῦ καθεστώτος, βιαία ἐπανάστασις, ἀντιληψις περὶ κράτους κλπ.), ἀπέτέλει δὲ ἰδεολογικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ τῆς ἐργατικῆς ἀριστοκρατίας. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Μπερυστάϊν ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς σοσιαλδημοκρατίας—παρὸ τὴν ἐναντίον του πολεμικὴν τοῦ Κάουτσου, τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ κλπ.—ὑπῆρξε τεραστία, διότι αἱ ἀπόψεις του ἀπετέλουν τὴν ἰδεολογικὴν ἀντανάκλασιν τῆς ὀπορτουνιστικῆς τακτικῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καὶ συνδικαλιστικῶν ἡγετῶν. Ἡ προδοτικὴ στάσις τῆς Β' Διεθνούς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἦτο ἀπολύτως σύμφωνος μὲ τὰς ἀναθεωρητικὰς ἀρχὰς τὰς διατυπωθείσας ὑπὸ τοῦ Μπερυστάϊν. Ὁ ἱδιος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξεν εἰρηνιστής. Μετὰ 18 βουλευ-

των τῆς ομάδος Χάαζε—Λέντεμπουργ, κατέλιπε τὴν 24 Μαρτίου τοῦ 1916 τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν πτέρυγα καὶ μετέσχε τῆς ἰδρύσεως τῆς νέας ομάδος «Κοινότης τῆς ἐργασίας», ἣτις ἀπετέλεσε τὸν θεμελιώδη πυρῆνα τοῦ ἀνεξαρτήτου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Μετὰ τοῦ Χάαζε ἐξέδωκε μίαν εἰρημιστικὴν ἐπιθεώρησιν μὲ τὸν τίτλον: «Ἡ ἐξωτερικὴ σοσιαλιστικὴ πολιτικὴ», ἡ ὁποία μετωνομάσθη κατόπιν «Ὁ σοσιαλιστής». Τὸ 1925 τὸ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ψηφισθὲν ἐν Αἰδελβέργη πρόγραμμα, ἀπετέλει κατὰ μέγα μέρος ἀπήχησιν τῶν ἀπόψεων τοῦ Μπερνστάιν (βλ. καὶ λ. *Ρεβιζιονισμός*).

Μπέρνστορφ (Ἰωάννης Χάρτβιχ Ἐρνέστος, κόμης Bernstorff).—Δανὸς πολιτικὸς (1712—1772), διατελέσας ἀπὸ τοῦ 1751 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑπταετοῦς πολέμου συνῆψε τὴν περὶ ἐνόπλου εἰρήνης συμφωνίαν μὲ τὴν Σουηδίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Δανία κατόρθωσε νὰ μὴ ἐμπλακῆ εἰς τὸν πόλεμον. Ὑπεστήριξε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δανικοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπαγορεύσας τὴν εἰσαγωγὴν ἑκατὸν πενήκοντα εἰδῶν. Τὸ 1770 ἐπαύθη κατόπιν ἀξιώσεως τοῦ Στρούενσε, ἐραστοῦ τῆς βασιλείσης Καρολίνας—Μαθίλδης.

Μπέρνστορφ (Ἀνδρέας Πέτρος κόμης Bernstorff).—Ἀνεψιὸς τοῦ ἀνωτέρω (1735—1797), διατελέσας ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Δανίας ἀπὸ τοῦ 1773. Ἐπέτυχε τὴν σύναψιν τῆς ἐνώσεως τῶν οὐδετέρων μετὰ τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Ρωσίας. Μετ' ὀλίγον παρητήθη λόγῳ τῆς ἀγγλοφίλου πολιτικῆς του, ταχέως ὅμως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐτήρησε πάντοτε φιλειρηνικὴν πολιτικὴν καὶ ἠρνήθη, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν συμμετοχὴν τῆς Δανίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.

Συνεχίζων τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ του ἀρξασμένην πολιτικὴν ἐπέτυχε τὴν κατάργησιν τῆς δουλοπαροικίας καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Δανῶν ἀγροτῶν. Ἐπίσης ἐπολέμησε τοὺς περιορισμοὺς τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἔμπορίου.

Μπέρνστορφ (Χριστιανὸς Γκύντερ, κόμης Bernstorff).—Ἵδιος τοῦ ἀνωτέρω (1769—1835), ὅστις ἀφοῦ ὑπηρέτησεν ὡς διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, καὶ κατόπιν (1800) ὡς πρωθυπουργὸς τῆς Δανίας, μετέστη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πρωσίας. Κατὰ τινὰς ἦτο ὁ μεγαλύτερος διπλωμάτης τῆς ἐποχῆς ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὑπ' ἄλλων θεωρεῖται ὡς πολιτικὸς στενωπάτων ἀντιλήψεων. Τὸ 1807, ὅτε ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ οὐδετέρου δανικοῦ στόλου, ὁ Μπέρνστορφ ἠρνήθη καὶ ἡ Κοπεγχάγη ἐβόμβαρδίσθη. Τὸ 1810 ὁ Μπέρνστορφ παρητήθη καὶ τὸ 1811 ἐστάλη πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ καὶ κατόπιν ἐν Βερολίνῳ. Εὐρισκόμενος ἐκεῖ τὸ 1818 ἐδέχθη πρότασιν νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Πρωσίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ὑπεστήριξε τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος σύμμαχος τοῦ Μέττερνιχ. Τὸ 1828 ὅμως, ὅτε ἐξεργάγη ὁ ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος, ἠρνήθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν αὐστριακὴν πολιτικὴν κατὰ τῆς Ρωσίας. Τὸ 1832 παρητήθη διὰ λόγους ὑγείας.

Μπέρνστορφ (Ἀλβέρτος κόμης Bernstorff).—Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου (1809-73). Πρῶστος διπλωμάτης. Τὸ 1861 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἀντικαταστάθεις ὑπὸ τοῦ Μπίσμαρκ, διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ. Ἐπέτυχε τὴν εὐμένειαν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν Πρωσίαν καὶ τὴν οὐδετερότητα

της Ἀγγλίας κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

Μπέρνστορφ (Ἰωάννης Ἐρρίκος, κόμης Bernstorff). — Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, Γερμανὸς διπλωμάτης, γεννηθεὶς τὸ 1869. Κατ' ἀρχὰς κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, τὸ 1889 ὁμῶς εἰσηλθὲν εἰς τὸ διπλωματικὸν σιᾶδιον. Τὸ 1905 ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας (Φεβρουάριος 1917). Προσεπάθησε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν εἰσοδὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν πόλεμον, ἐπεδίωξε δὲ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ προέδρου Οὐίλσον, ἀλλ' ἀπέτυχε λόγῳ τῆς στάσεως τῆς καίτερις κυβερνήσεως. Κατόπιν ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ 1919 ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Γερμανίας εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης. Παραιτηθεὶς κατόπιν, ἐπολιτεύθη ὡς μέλος τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος.

Μπέρντετ (Φραγκίσκος Burdett). — Διάσημος Ἄγγλος πολιτικὸς (1770—1814). Εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς. Ἐμπνεόμενος ὑπὸ φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν ἀντιλήψεων εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ κοινοβουλίου ἐζήτησε τὴν τροποποίησιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου πρὸς παραχώρησιν περισσοτέρων πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς τὸν λαόν. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Μπέρντετ ἐσυνεχίσθησαν ἐπὶ τριάκοντα πέντε ὁλόκληρα ἔτη. Ἐκαυτηρίαζε μὲ τὸν βιαιότερον τρόπον τὸσον τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ κοινοβουλίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀντεπροσωπεύοντο μόνον αἱ κατέχουσαι τάξεις, ὅσον καὶ τὴν πολιτικὴν αὐταρχικότητα τοῦ ἀντιδραστικοῦ Πίττ. Λόγῳ τῶν ἐπιθέσεων τούτων ἐναντίον τοῦ κοινοβουλίου καὶ τῆς κυβερνήσεως ὁ Μπέρντετ ἐφυλακίσθη δὲς. Αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι τῶν ὁποίων εἶχεν ἀποκτήσει τὰς συμπαθείας, ὅταν ἐφυλακίσθη ἐκ δευτέρου

ἐξηγγέρθησαν καὶ ἀπήτησαν τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ἐν τούτοις ὁμῶς ὅταν κατὰ τὸ 1832 ἐγένετο ἡ μεταρρυθμῖσις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου ὁ Μπέρντετ, λησμονῶν τὴν προηγουμένην του δρᾶσιν καὶ καταπροδίδων τὰ ἰδανικά, διὰ τὰ ὁποῖα ἠγωνίσθη σκληρότατα, προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν συντηρητικῶν. Ἡ πρᾶξις του αὐτὴ ἐπέσυρε τὴν περιφρόνησιν τοῦ λαοῦ καὶ ὁ Μπέρντετ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἀπέθανεν ἀφανὴς καὶ περιφρονούμενος καὶ ἀπὸ αὐτοῦ, ἀκόμη τοὺς συντηρητικούς.

Μπερντιάεφ (Νικολαΐ Ἀλεξάνδροβιτς) — Ρώσος φιλόσοφος καὶ δημοσιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1874. Εἰς τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν συνεκινεῖτο ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας, ἀποκλεισθεὶς ἔνεκα τούτου τὸ 1898 ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κιέβου καὶ ἐξορισθεὶς τὸ 1900 εἰς τὸ Κυβερνεῖον τοῦ Βολογόδσκ. Μετ' ὀλίγον μετεστράφη πρὸς τὸν ρεβιζιονισμόν.

Ἦδη εἰς τὸ πρῶτον του ἄρθρον: «Ὁ Φ. Λάνγκε καὶ ἡ κριτικὴ φιλοσοφία» (1900) μολονότι προσεπάθει νὰ ἀπομακρῖνεται ἀπὸ τοὺς νεοκαντιανούς, ἐπετίθετο κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου μαρξισμού. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος μαζί μὲ τὸν Στροῦσε καὶ τὸν Τουγκάν—Μπαρράνοφσκυ, ἐπεχείρησε νὰ φέρῃ ὠρισμένας μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ μαρξισμού, κατ' οὐσίαν ὁμῶς ἐπολέμησεν ὅλας τὰς θεωρητικὰς ἀρχὰς τοῦ μαρξισμού: τὸν ὕλισμόν, τὴν διαλεκτικὴν, καὶ κυρίως τὴν ὕλικὴν ἀντίληψιν περὶ ἱστορίας («Κριτικὴ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου», «Κατήχησις τοῦ μαρξισμού», «Ζητήματα τῆς ζωῆς»).

Ἐπίστευε τότε ὅτι «ἐκ παραλλήλου πρὸς σοσιαλιστικὴν δημοκρατοποίησιν τῆς κοινωνίας πρέπει νὰ βαίνῃ ἡ πνευματικὴ ἀριστοκρατοποίησις». Τὸ 1906 ὡμολόγει ὅτι «ὁ ἰδεαλισμὸς ἦτο καλὸς διὰ τὴν ἀρχικὴν κριτικὴν τοῦ μαρξισμού καὶ τοῦ θετικισμοῦ, δὲν περιέχει ὁμῶς τίποτε τὸ δημιουργικόν». Ἀποχωρισθεὶς

κατόπιν ἀπὸ τὸν καντιανισμόν, ἐστράφη πρὸς τὸν «μυστικιστικὸν ρεαλισμόν», κατ' οὐσίαν δὲ πρὸς τὸν ἄκρον ἰδεαλισμόν καὶ πρὸς τὸν θρησκευτικὸν μυστικισμόν καὶ ἐτήρησε ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως (1917).

Ὁ Μπερντιάεφ πιστεύει ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως ἡ κοινωνία βαδίζει πρὸς νέον μεσαίωνα, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ τὴν μόνην λύσιν τοῦ παγκοσμίου ἀδιεξόδου. Ἐπιστροφή πρὸς τὴν προεπαναστατικὴν ἐποχὴν, δηλαδὴ πρὸς τὸν καπιταλισμόν εἶναι ἀδύνατος, διότι θὰ ἐγέννα νέας ἐπαναστάσεις. Κατακρίνων τὸ καπιταλιστικὸν καθεστῶς, τὸ κατακρίνει μὲ ἀντιδραστικὴν ἄποψιν, δηλαδὴ μὲ φεουδαρχικὴν ἄποψιν. Τὸ φεουδαρχικὸν καθεστῶς μὲ τὴν κοινωνικο—πολιτικὴν του ἱεραρχίαν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς θρησκείας ἀποτελεῖ τὸ κοινωνικὸν ἰδεῶδες τοῦ Μπερντιάεφ.

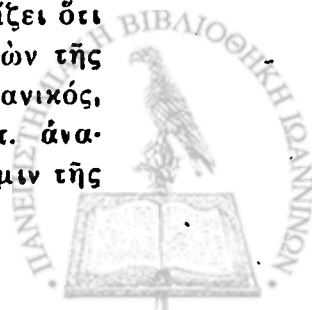
Μπέρξον (Ἑρρίκος Bergson).—Σύγχρονος φιλόσοφος ἐν Γαλλίᾳ, ἰρλανδικῆς καὶ πολωνικῆς καταγωγῆς, Ἰσραηλίτης τὴν φυλὴν, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τὸ 1859. Ἀγγλικὴν ἔχων τὴν ὑπηκοότητα ἐξ ἀρχῆς, ἐφοίτησε κατὰ πρῶτον εἰς τὸ λύκειον Κοντορσέ, ὅπου ἐσπούδασε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν μηχανικὴν, κατόπιν δὲ ἐνεγράφη ὡς ξένος ὑπήκοος εἰς τὴν Ecole Normale καὶ ἠκολούθησε τὴν φιλοσοφίαν, ἧς ἀναγορεύθη διδάκτωρ τὸ 1889. Ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας κατὰ πρῶτον εἰς τὰ λύκεια τοῦ Ἀνζέρ καὶ τοῦ Κλερμόν, κατόπιν δὲ εἰς τὸ κολλέγιον Ρολλέν καὶ τὸ λύκειον τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Δ' ἐν Παρισίοις. Μετὰ ταῦτα ὀνομάσθη ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὴν Ecole Normale, τὸ 1900 δὲ ἐκλήθη εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν μέχρι τοῦ 1921 ὅτε παρητήθη. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἀναγορευθῆ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν (1901)

καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθαιάτων (1914).

Κύρια ἔργα τοῦ Μπέρξον εἶναι: «Τί περὶ χώρου ἐφρόνει ὁ Ἀριστοτέλης» (λατινιστί, 1889), «Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐλευθέρη βούλησις. Δοκίμιον περὶ τῶν ἀμέσων δεδομένων τῆς συνειδήσεως» (1889), «Ὑλη καὶ μνήμη. Δοκίμιον περὶ τῆς σχέσεως τοῦ σώματος πρὸς τὸ πνεῦμα» (1896), «Ὁ γέλως. Δοκίμιον περὶ τῆς σημασίας τοῦ κωμικοῦ» (1900, ἑλλ. μετ. Ν. Καζαντζάκη 1915), «Ἡ δημιουργὸς ἐξέλιξις» (1907, ἑλλ. μετ. Κ. Παπαλεξάνδρου 1925), «Ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια» (σομ. 2, 1919), «Διάρκεια καὶ ταυτοχρόνον» (1922), «Αἱ δύο πηγαὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας» (1932).

Ὁ Μπέρξον ἀπέκτησε μεγάλην φήμην φιλοσόφου καὶ εἶναι τὸ κέντρον τῶν συμπαθειῶν ὅλου τοῦ ἀστικοῦ κόσμου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ φιλοσοφικαὶ του ἰδέαι ἔχουν ἐληρεάσει διύφορα στρώματα ἀναγνωστῶν. Ἀστοί, φιλόσοφοι, ψυχολόγοι, κριτικοὶ καὶ καλλιτέχναι, ἀνελθοῦν δυνάμεις ἀπὸ τὴν παρακαταθήκην τῶν ἰδεῶν του. Ἡ τεραστία αὐτῆ ἐπιτυχία δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ μόνον διὰ τῶν ἀτομικῶν προσόντων τοῦ Μπέρξον διὰ τοῦ μεγάλου φιλολογικοῦ του ταλάντου καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου τρόπου του ἀναλύσεως καὶ συνθέσεως. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ἡ μεγάλη ἐπηρεασιμότης τοῦ Μπέρξον εἶναι πρωτίστως ἔργον τῆς γενικῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας καὶ ἰδεολογίας.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μπέρξον εὐρίσκειται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν θεμελιώδη ἀντίφασιν τῆς σημερινῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ ἀστός διανοούμενος ἐκ λόγων ὀφειλομένων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τάξεώς του, ὑποχρεοῦται ν' ἀναγνωρίζῃ καὶ ν' ἀρνήται ταυτοχρόνως τὴν δύναμιν τῆς ἐπιστήμης. Ἀφ' ἐνὸς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ πιστὴ εἰκὼν τῆς πραγματικῆς υπάρξεως. Ὡς μηχανικός, φυσικός, τεχνικός, χημικός κλπ. ἀναγνωρίζει τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῆς

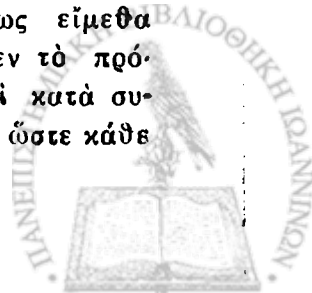
ἐπιστήμης ἔχων ἐνώπιόν του ἄπειρα παραδείγματα, τὰ ὅποια τοῦ προσφέρονται καθ' ἐκάστην καὶ τὰ ὅποια τοῦ ἀποδεικνύουν τὴν ἀπέραντον ἐξέλιξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς.

Ἄφ' ἐτέρου ὁμως αἱ μεγάλα ἀντιφάσεις τῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας τὸν ὑποχρεώνουν νὰ εἶναι κάπως σκεπτικιστῆς ἀπέναντι τῆς βαθυτέρας ἐπιστήμης, ἀπέναντι τῆς θεωρητικῆς τῆς δυνάμεως. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως τῆς ἐπιστήμης ἄγει εἰς συμπεράσματα τὰ ὅποια τὸ ἀστικὸν πνεῦμα δὲν δύναται σήμερον νὰ δεχθῆ. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἐπιστημονικῶν θεωριῶν ὡς ἐκφράσεως τῶν νόμων τῆς πραγματικῆς ἀναπτύξεως τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινωνίας ἄγει ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ προβλήματος τοῦ περιεχομένου, τῆς συνεπειᾶς καὶ τῆς δυναμικότητος τῶν νόμων τούτων. Ἡ ἱστορικὴ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκειται σήμερον ἡ ἀστικὴ τάξις τὴν ἀναγκάζει νὰ ἀπορρίψῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὴν πίστιν πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Ἡ πίστις πρὸς τὴν ἐπιστήμην διὰ τὴν σημερινὴν ἀστικὴν τάξιν θ' ἀπετέλει ἀναγνώρισιν τοῦ ὄχι καὶ πολὺ ἀπομεμακρυσμένου τέλους τῆς. Εἶναι λοιπὸν ὑποχρεωμένη νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπιστίαν τῆς ταύτην μετὰ ἰδεολογικὰ ἐπιχειρήματα, τὸ βασικώτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς νομοτελείας τῶν φαινομένων, ἢ καλύτερον ἡ ἄρνησις τῆς σημασίας τῆς νοήσεως ὡς ὄργανου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Οὕτω ἡ ἀστικὴ τάξις σήμερον ἀφ' ἑνὸς μὲν προσπαθεῖ νὰ ἐκμεταλλευθῆ κάθε ἐπιστημονικὴν ἐφεύρεσιν, ἢ ὁποία ἐνισχύει τὴν τεχνικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς δύναμιν καὶ ἀφ' ἐτέρου ἀρνείται εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν νόησιν κάθε δύναμιν πραγματικῆς ἀνιλήψεως τῆς ἀληθείας. Ἡ θεμελιώδης αὕτη ἀντίφασις ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Μπέρξον.

Ἡ καταπολέμησις τῆς νοήσεως εἶναι

τὸ σημεῖον ἀφετηρίας τῆς ὅλης φιλοσοφίας τοῦ Μπέρξον. Ἡ καταπολέμησις ὁμως αὕτη δὲν εἶναι ἄμεσος, ἀλλ' ἔμμεσος. Κατ' αὐτὸν μόνον ἡ θεωρητικὴ γνῶσις, δηλαδὴ ἡ γνῶσις ἢ ὁποία δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν πρακτικὴν, μὲ τὴν δρᾶσιν δύναται νὰ καταστήσῃ νοητὴν τὴν πραγματικότητα. Τὸ εἰδικὸν ἀντικείμενον τῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ θεωρία, δηλαδὴ ἡ παθητικὴ ἐξέτασις τῶν πραγμάτων. Ὅσον περισσότερον ἡ πρᾶξις ἐνώνεται μὲ τὴν γνῶσιν, ὅσον περισσότερον ἡ γνῶσις ἐνώνεται μὲ τὴν δρᾶσιν, τόσον περισσότερον ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κατανόησιν τῆς πραγματικότητος. Ἄλλὰ ἂν μόνον ἡ καθαρὰ, ἡ παθητικὴ ἐξέτασις δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα, τότε εἶναι εὐκόλον ν' ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ νόησις ἀδυνατοῦν νὰ διευκολύνουν μίαν τοιαύτην γνῶσιν διότι ἡ ἐπιστήμη εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν πρᾶξιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς. Οὕτω ἡ πρᾶξις καὶ ἡ θεωρία ἐμφανίζονται ἀπὸ τὸν Μπέρξον, ὡς ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι ἔννοιαι, ἀποκλείουσαι ἢ μία τὴν ἄλλην.

Ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὸν Μπέρξον, δύναται νὰ μὴ ἀποτελῆ ἀντανάκλασιν τῆς πραγματικότητος ἐπειδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶναι ἡ πραγματικότης ὡς τοιαύτη ἀλλὰ ἡ πραγματικὴ στάσις ἀπέναντι τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ νόησις ἀφ' ἐτέρου μίαν μόνον ἰκανότητα ἔχει : νὰ ὀργανώσῃ τὴν δρᾶσιν ἢ λειτουργία τῆς δὲν εἶναι θεωρητικὴ, ἀλλὰ ἐκπληκτικὴ. Ἐνῶ ἐκλέγει τὸ ἀναγκαῖον παραμερίζει ὅλα τὰ ἄλλα χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν τῶν παραμεριζομένων. Διὰ νὰ ἀναδειχθῆ ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις εἰς θεωρίαν πρέπει τὸ πνεῦμα νὰ συλλάβῃ διὰ μιᾶς τὸ σύνολον τῶν πραγμάτων καὶ νὰ δύναται νὰ ὑποτάσῃ ἀμοιβαίως ὀρισμένας σχέσεις. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμως εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τοποθετῶμεν τὸ πρόβλημα εἰς ἀναγκαστικούς καὶ κατὰ συνέπειαν προσωρινούς τύπους, ὥστε κάθε

λύσις ἑνὸς προβλήματος νὰ διευκολύνῃ ἀδιακόπως τὴν λύσιν ἄλλου προβλήματος· ἀλλὰ ἡ ἐπιστῆμη ὡς σύνολον εἶναι σχετικὴ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν τυχαίαν τάξιν τῆς διαδοχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν τίθεται τὸ πρόβλημα.

Πηγὴ τῆς πραγματικότητος εἶναι κατὰ τὸν Μπέρξον ἡ ζωτικὴ ὁρμὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκπορεύονται διάφορα εἶδη ζωῆς, ἐξ ὧν εἶναι γνωστὰ εἰς ἡμᾶς τὸ ἔνστικτον καὶ ἡ νόησις. Καὶ τὸ μὲν ἔνστικτον ἐνεργεῖ σὺτομάτως καὶ ἀμέσως ἢ δὲ νόησις ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα ἐμμέσως διὰ συμβόλων περιβεβλημένων τὴν μορφήν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Περὶ τὰ σύμβολα ταῦτα ἀσχολοῦνται αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, τὰ δὲ πορίσματα οὐτῶν ἔχουν σημασίαν διὰ τὴν ἐξωτερικὴν μόνον παρατήρησιν τοῦ κόσμου. Τὴν ἐσωτερικὴν ὅμως ὄψιν τῶν πραγμάτων, τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῆς ζωτικῆς ὁρμῆς, ἐν ἣ ἔμφαινονται ἠνωμένα τὸ ἔνστικτον καὶ ἡ νόησις, ἀντιλαμβάνομεθα διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἐσωτερικῆς ἐποπτείας, ἣν ὁ Μπέρξον κυλεῖ ἐνόρασιν ἢ διαίσθησιν καὶ δι' ἧς ἡ ζωὴ ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐλευθέρα δημιουργικὴ ἐνέργεια. Ἡ ἀντίληψις τοῦ Μπέρξον περὶ ἐνοράσεως εἶναι καθαρὰ πλασματικὴ. Ὁ ρόλος τῆς εἰς τὸ ὄλον σύστημα εἶναι, παρὰ τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν τῆς δίδει, ὑποδεέστερος καὶ βοηθητικός. Ἡ ἐνόρασις χρησιμεύει εἰς τὸν Μπέρξον μόνον διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κύρους τῆς νοήσεως. Πουθενά ὁ Μπέρξον δὲν προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἐνοράσεως μίαν νέαν θετικὴν γνῶσιν.

Μπέρτ (Ἐδουάρδος Berth).—Γάλλος θεωρητικὸς τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα εἰς τὰ ὁποία ἐκθέτει τὰς ἀντικαινοβουλευτικὰς του ἀντιλήψεις καὶ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ μάταιον τῆς πολιτικῆς δράσεως. Σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι: «Σοσιαλιστικοὶ διάλογοι» (1901), «Αἱ νέαι ἀπόψεις τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1908),

«Αἱ τελευταῖαι ἀπόψεις τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1923), «Τὰ ἐγκλήματα τῶν διανοουμένων» (1914), «Πάλη τῶν κρατῶν ἢ πάλη τῶν τάξεων» (1924).

Μπερτελό (Φίλιππος Berthelot).—Σύγχρονος Γάλλος διπλωμάτης γεννηθεὶς τὸ 1866. Μετὰ δεκαπενταετῆ εὐνοϊκωτάτην ὑπηρεσίαν εἰς διαφόρους γαλλικὰς πρεσβείας ἐκλήθη τὸ 1904 εἰς Παρισίους καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη ἡ Πυθία τοῦ ὑπουργείου τούτου καὶ εἰς ἐκ τῶν ἀφανῶν ἐμπνευστῶν τῆς γαλλικῆς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν ἀπὸ τριακονταετίας αἱ γαλλικαὶ κυβερνήσεις. Ὁ Μπερτελό ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον ἀφ' ἑνὸς κατὰ τὴν σύναψιν τῆς συμμαχίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ τσαρικῆς Ρωσσίας καὶ ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις μεταξὺ Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν σύμπηξιν τῆς περιφήμου «Τριπλῆς Συνεννοήσεως» (Ἀντάντ).

Κατὰ τὸ 1913 ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ τμήματος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ νέα αὐτῆ θέσις συνετέλεσεν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Μπερτελό ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας. Ὅταν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1914 ὁ διεθυντῆς τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ τμήματος συνώδευσε τὸν τότε πρόεδρον τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Ραϋμόνδον Πουανκαρὲ εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὁ Μπερτελό ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τμήματος καὶ ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας ὅπως ἐπιδείξῃ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν διπλωματικὴν του ἱκανότητα καὶ δραστηριότητα. Ἡ θρᾶσις του κατὰ τὴν ἐκείνην τὸν καθιστοῦ ἕνα ἐκ τῶν κυριωτέρων ὑπευθύνων τοῦ πολέμου 1914—1918. Ἀμα τῇ λήξει τοῦ πολέμου διωρίσθη διεθυντῆς τοῦ τμήματος τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων. Ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος τῶν διπλωματικῶν συμβού-

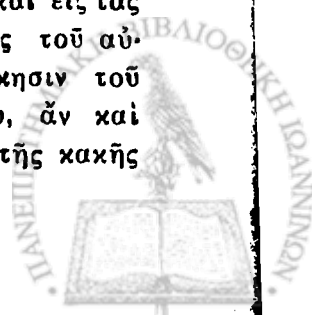
λων του Κλεμανσώ κατά τας διαπραγματεύσεις προς σύναψιν της συνθήκης των Βερσαλλιών. Τὸ 1920 διωρίσθη γενικός γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν μετὸν βαθμὸν πρεσβευτοῦ. Τὸ 1922 ὅμως φοραθεὶς ὡς ἀνεμιγμένος εἰς τὰ σκάνδαλα τῆς Τραπεζῆς τῆς Κίνας, ἡ ὁποία διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τοῦ Πουανκαρέ ἐκ τῆς θέσεώς του. Τὸ 1925 ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν γενικὴν γραμματείαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Μπέρχτολντ (Λεοπόλδος, Ἰωάννης, Ἀντώνιος κόμης Berchtold).—Αὐστριακὸς διπλωμάτης γεννηθεὶς τὸ 1863. Τὸ 1900 εἰσήλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν σιὰδιον καὶ ὑπηρετήσεν ἐν ταῖς αὐστριακοῖς πρεσβείαις Παρισίων, Λονδίνου καὶ Πετροπόλεως. Ἐπειτα ἐγένετο πρεσβευτὴς ἐν Πετροπόλει καὶ τὸ 1912 διεδέχθη τὸν Λίρενταλ ἐν τῇ διεύθυνσει τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Αὐστρουγγαρίας. Θεωρεῖται ὡς εἰς τῶν κυριωτέρων ὑπευθύνων τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Τὸ 1915 παρητήθη τῆς θέσεώς του.

Μπέτλεν (Στέφανος κόμης Bethlen).—Οὐγγρος πολιτικὸς, γεννηθεὶς ἐν Κορνότσι τῆς Τρανσυλβανίας τὸ 1874, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἡγεμόνος Γαβριήλ (Γκάμπορ) Μπέτλεν. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ γεωπονίαν καὶ ἠσχολήθη μετὴν διεύθυνσιν τῶν ἀπεράντων κτημάτων του. Τὸ 1901 ἐξελέγη φιλελεύθερος βουλευτὴς καὶ ἠρνήθη νὰ μετάρχη τῆς ὑπὸ τὸν κόμητα Τίσα κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Νοεμβρίου 1918, μετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων, αἵτινες συνεργαζόμεναι μετὰ ξένα (γαλλικὰ, ρουμανικὰ), στρατεύματα κατέπνιξαν τὴν κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μπέλα Κούν. Εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν λευκὴν τρομοκρατίαν ἔδρασε κατὰ τὸν πλέον ἄγριον τρόπον.

Κατόπιν μετέσχε τῆς οὐγγρικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Τριανόν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1921, μετὰ τὴν πρώτην ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν τοῦ βασιλέως Καρόλου ν' ἀνακηθῆ τὸν θρόνον τῆς Οὐγγαρίας, ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν. Ἀπέκρουσεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ναυάρχου Χόρτσυ, τὴν δευτέραν ἐνοπλον ἀπόπειραν τοῦ Καρόλου καὶ συλλαβὸν αὐτὸν αἰχμάλωτον, τὸν ἐξώρισεν εἰς Μαδέραν. Τὸ 1922 ἀντεπροσώπευσε τὴν Οὐγγαρίαν εἰς τὴν ἐν Γενεύῃ διάσκεψιν τῶν ἐπανορθώσεων καὶ ἐδέχθη τὸν ἔλεγχον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Οὐγγαρίας. Παρέμεινε πρωθυπουργὸς μέχρι τοῦ 1931. Τὸ 1933 καὶ 1934 τὸ ὄνομά του ἀνεμείχθη εἰς τὸ διεθνὲς σκάνδαλον Σταβίσκου καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν τρομοκρατικῶν κροατικῶν ὀργανώσεων.

Μπέτμαν — Χόλβεγκ (Θεοβάλδος φὸν Bethman—Hollweg).—Γερμανὸς πολιτικὸς (1856—1921). Ἐσπούδασε πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ φιλοσοφίαν καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Τὸ 1905 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Πρωσίας, τὸ 1907 ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γερμανίας καὶ τὸ 1909 καγκελλάριος, διαδεχθεὶς τὸν πρίγκιπα Μύλω. Εὐρέθη οὕτω πρωθυπουργὸς τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐπέδειξε πλήρη ἀνικανότητα τόσον κατὰ τὴν διπλωματικὴν προπαρασκευὴν του, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐκρηξιν του. Ἐχαρκτήρισεν, ὁμιλῶν πρὸς τὸν Ἄγγλον πρεσβευτὴν τὴν συνθήκην περὶ οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου ὡς «κουρελόχαρτον» καὶ ἔδωσεν οὕτω εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρόσχημα διὰ τὴν ἐξοδον εἰς τὸν πόλεμον. Ὑποκύπτων πάντοτε καὶ εἰς τὰς πλέον ἐξωφρενικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ἐδέχθη τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐντόνου ὑποβρυχίου πολέμου, ἂν καὶ ἀντετίθετο εἰς αὐτήν. Λόγῳ τῆς κακῆς

τροπής τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ πόλεμος διὰ τὴν Γερμανίαν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1917, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ κόμης Χέρτλιγκ. Ἐκτοτε ἰδιώτευσεν καὶ ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα ὅπου προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πολιτικὴν του.

Μπέυλις.—Ἑβραῖος ὑπάλληλος εἰς τὸ πλινθοποιεῖον Ζάϊτσεφ τοῦ Κιέβου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου διωργανώθη ὑπὸ τῶν τσαρικῶν ὀργάνων ἡ πολύκροτος δίκη Μπέυλις. Κατηγορήθη οὕτως ψευδῶς ὅτι δῆθεν ἐφόνευσεν μικρὸν χριστιανόπαιδα διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ σίμα του εἰς μυστηριώδεις θρησκευτικοὺς σκοποὺς. Ἡ δίκη αὕτη διωργανωθεῖσα ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἑσωτερικῶν Μπακλακῶφ, τῆς Δικαιοσύνης Στσεγκλοβίτωφ καὶ τῆς Ἀστυνομίας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διοργάνωσιν τεραστίου ἀντισημιτικοῦ διωγμοῦ (πορχόμ) εἰς ἀντίρροπον τοῦ ὀλοῦν ὀγκουμένου ἐπαναστατικοῦ ρεύματος. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην συνειργάσθησαν ὅλαί αἱ σκοτειναὶ δυνάμεις τοῦ τσαρισμοῦ. Ἐναντι κολοσσιαίου χρηματικοῦ ποσοῦ ἐπρομηθεύθησαν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἀρχαιότατα βιβλία, ὅπου ὑπῆρχον «ἀποδείξεις» τῆς τελετουργικῆς χρησιμοποίησεώς τοῦ σίματος τῶν χριστιανοπαίδων ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Αἱ ἀνακρίσεις κατὰ τοῦ Μπέυλις παρετάθησαν ἐπὶ 1½ ἔτη μὲ τὴν ἐλπίδα ἐξαναγκασμοῦ του νὰ προβῆ εἰς ψευδεῖς ὁμολογίας. Ὡς ἄμπειρογνώμων προσεφέρθη ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς ἀντιδράσεως καθηγητῆς Σικόρσκυ, ὅστις ἐπληρώθη διὰ τὸν ἄθλιον ρόλον του ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἀστυνομίας—τὸ κολοσσιαῖον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποσὸν τῶν 4500 χρυσῶν ρουβλίων, καὶ ὡς δημόσιος κατήγορος ὁ Ζαμιλόφσκυ, ὅστις ἐπληρώθη διὰ τὴν ἔκδοσιν βιβλίου: «Ἡ ὑπόθεσις Μπέυλις» 25.000 χρ. ρουβλίων. Ἡ ἐκλογή τῶν ἐνόρκων ἔγινε μὲ μεγάλην προσοχὴν, εἰδικοί δὲ

χαφιέδες εἶχον ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ διαρκεῖ ἐπιτήρησιν τοὺς «ἐκλεγέντας» ἐνόρκους.

Ἡ δίκη ἐκείνη ὑπῆρξεν ἡ λυδία λίθος τῆς σαθρότητος καὶ τῆς χρεωκοπίας τῆς τσαρικῆς δυνάμεως. Παρὰ τὰ ληφθέντα μέτρα, παρὰ τὸν ὄγκον καὶ τὰ ἀνεξάντλητα μέσα τῆς ἀντιδράσεως, σὺσσωμος ἡ ἐργατικὴ καὶ ἡ διανοουμένη Ρωσσία ἐξηγέρθη καὶ ἠγωνίσθη μὲ ἀξιομίμητον ἡρωϊσμόν, ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν φρονημάτων καὶ πολιτικῶν βλέψεων. Ἀμέσως συνεκροτήθησαν συλλαλητήρια εἰς διαφόρους πόλεις. Εἰς τὴν Πετρούπολιν συνεστήθη ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύθησαν ὅλαι αἱ προοδευτικαὶ παρατάξεις. Τὸ πρῶτον ψήφισμα διαμαρτυρίας συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα Ἀνδρέεφ καὶ τοῦ Σ. Μετισλαύσκυ, ἐκρίθη ὡς πολὺ ἀριστερὸν καὶ δευτέρον συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Β. Κορολένκο. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη διωργάνωσε καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Μπέυλις, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέσχον οἱ σπουδαιότεροι δικηγόροι τῆς ἐποχῆς: ὁ Γκρούζεμπεργ, ὁ Μακλακῶφ, Καραπτσέβσκυ, ὁ Ζαρούντι καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Παρὰ τὰ μέτρα τῶν κυβερνητικῶν, ἡ ὑπεράσπισις κατάρθωσε νὰ φέρῃ τὸν εἰσαγγελέα εἰς πραγματικὸν ἀδιέξοδον καὶ οἱ ἔνορκοι ἐξέδωκαν ἀθωωτικὴν ἀπόφασιν. Ἐντούτοις, κατόπιν κυβερνητικῆς πιέσεως, ἡ διατύπωσις τῆς ἀθωωτικῆς ἀποφάσεως ἔγινε κατὰ τὸν ὅσον ὥστε παρὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Μπέυλις, ἔμενεν ἡ σκιά τῆς κατηγορίας ἐπὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ.

Μπέχερ (Γιοχάννες Becher).—Γερμανὸς ἐπαναστάτης ποιητῆς γεννηθεὶς τὸ 1891, ἀπὸ ἀστικὴν οἰκογένειαν. Τὸ 1925 ἡ ἀστυνομία κατέσχε τὸ ἔργον του: «Ἐν πτώμα ἐπὶ τοῦ θρόνου», ὅπου σιγματίζει τὸ ὑποκριτικὸν καθεστῶς τῆς Γερμανίας. Εἰς τὸ ἔργον του «Ὁ χομὸς καὶ ὁ θρῖσμβος», μέρος τοῦ ὁποίου ἐγράφη τὸ 1914 πρὸ τοῦ πολέ-

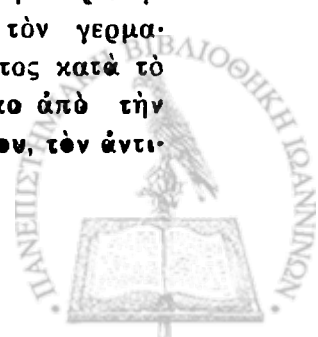
μου, κηρύσσει ότι ο κόσμος ώρίμασε διά τὸ ναυάγιον. Ὁ πόλεμος καὶ κυρίως ἡ ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασις, (1917) ὀριστικῶς πλέον ἐξώθησαν τὸν Μπέχερ εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Ἐκ τῶν πεζῶν τοῦ ἀξιολογώτερον ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως εἶναι τὸ μυθιστόρημα: «(CII CIIH—CH) 3 «As» (ὁ χημικὸς τύπος τοῦ δηλητηριώδους ἀερίου λουίζιτα) ὅπερ περιγράφει τὴν καπιταλιστικὴν Εὐρώπην, ἡ ὁποία ὀλοὲν τελειοποιεῖ τὰ μέσα καταστροφῆς, φερομένη πρὸς βέβαιον ὄλεθρον.

Μπήβερμπρουκ (Μάξ Αἰτκεν Βεανερβρουκ).— Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1880. Ὁπαδὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ ὄλων τῶν βρετανικῶν κτήσεων καὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀνεδείχθη διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ πρὸς ἐπιβολὴν τῶν οἰκονομικῶν τούτων ἀπόψεων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου διετέλεσεν ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν κτήσεων εἰς τὴν Γαλίαν. Διετέλεσε καγκελλάριος τοῦ δουκάτου τοῦ Λαγκάστερ καὶ ὑπουργὸς τῶν πληροφοριῶν μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1918. Διὰ τῶν ἐφημερίδων τοῦ «Ντέϊλυ Ἐξπρές», «Σάντεϋ Ἐξπρές» καὶ τῶν ἄλλων δημοσιογραφικῶν τοῦ ὀργάνων ἐξήσκησε καὶ ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Μπήσλυ (Ἐδουάρδος Σπένσερ Βεελυ).— Ἄγγλος ἱστορικός, φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς (1831—1915). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης καὶ ἐν μὲν τῇ πολιτικῇ ἐνεφορεῖτο ὑπὸ ριζοσπαστικῶν ἀρχῶν, ἐν δὲ τῇ φιλοσοφίᾳ ἦτο θετικιστῆς ἐνθερμος προπαγανδιστῆς τῶν ἰδῶν τοῦ Α. Κόντ. Ἐνδιεφέρετο ζωηρῶς διὰ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην τῆς εὐρύνσεως τῆς πολιτικῆς ψηφοφορίας καὶ τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας ἐν Ἄγγλιᾳ. Ὁ Μπήσλυ προήδρευσε τῆς ἐ-

πισήμου ἐν Λονδίῳ (τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1864) συνεδριάσεως ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις τῆς Διεθνούς ἐργατικῆς ἐνώσεως (Α' Διεθνούς). Συνειργάσθη εἰς πλείστα πολιτικὰ περιουσιακὰ καὶ ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Δημοκρατικῆς ὁμοπονδίας (1881), ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ Σοσιαλιστικὴ ὁμοσπονδία. Ἐξέδιδε τὴν «Θετικιστικὴν ἐπιθεώρησιν» (1893) καὶ ἔγραψε πλείστας πραγματείας ἀναφερομένας εἰς τὰ ἐργατικὰ ζητήματα, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν.

Μπήττυ (Δαυὶδ Βεαττυ).—Ναύαρχος τοῦ βρετανικοῦ στόλου, γεννηθεὶς τὸ 1871. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ναυτικῶν σπουδῶν τοῦ ἐτοποθετήθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς ἐκ τῶν πολεμικῶν τοῦ βρετανικοῦ στόλου καὶ ἀργότερον ἀπεστάλη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου διεκρίθη ὡς ὑποδιοικητῆς τῶν ναυτικῶν ἐκστρατευτικῶν ἀγῶμάτων κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὸν Νεῖλον. Ὑπηρετῶν, κατὰ τὸ 1900, εἰς τὴν μοῖραν τοῦ βρετανικοῦ στόλου τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Μπόξερ ἐν Κίνα καὶ ἐτραυματίσθη δίς. Αἱ ἐξαιρετικαὶ ἰκανότητες τοῦ Μπήττυ συνετέλεσαν ὥστε εἰς σχετικῶς ὀλίγον χρονικὸν διάστημα νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τοῦ ναυτικοῦ καὶ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἑννέα ἐτῶν ἐγένετο ὑποναύαρχος. Μὲ τὸν βαθμὸν τοῦτον ἐχημάτισεν ἐπὶ τι διάστημα σύμβουλος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν καὶ τὸ 1913 διωρίσθη διοικητῆς τῆς μοίρας τῶν θωρηκτῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ πολέμου 1914—1918 ὁ Μπήττυ διηύθυνε τὴν ναυαρχίαν τοῦ Ντόγκερ Μπάνκ (Ἰανουάριος 1915). Κατὰ τὴν μεγάλην ναυμαχίαν τῆς Ἰουλιάνδης (Μαΐος 1916) διηύθυνε τὴν πρώτην φάσιν τῆς συγκρούσεως μετὰ τὸν γερμανικὸν στόλον. Παραιτηθέντος κατὰ τὸ 1916 τοῦ ναυάρχου Τζέλικο ἀπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ μεγάλου στόλου, τὸν ἀντι-

κατέστησεν ὁ Μπῆττυ, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ παρεδόθη κατὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου (1918) ὁ γερμανικὸς στόλος. Τὸ 1919 ὠνομάσθη πρῶτος ναυτικὸς λόρδος τοῦ ναυαρχείου. Ὁ Μπῆττυ θεωρεῖται ὡς μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ναυτικὰς φυσιογνωμίας τῆς Ἀγγλίας.

Μπιελίνσκυ.—Βλ. λ. *Μπιελίνσκυ*.

Μπιένττυ.—Βλ. λ. *Μπένττυ*.

Μπιέρκε (Björkö).—Παράλιον χωρίον τῆς Φιλλανδίας, 75 χλμ. βορειοδυτικῶς τῆς Κρουστάνδης. Εἶναι γνωστὸν διότι ἐκεῖ ὑπεγράφη τὴν 25 Ἰουλίου 1905 ἡ μυστικὴ συνθήκη μεταξὺ τοῦ τσάρου Νικολάου Β' καὶ τοῦ κáιζερ Γουλιέλμου Β' κατὰ τινὰ ἐκδρομὴν τούτου ἀνὰ τὰ φιλλανδικὰ παράλια. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ρωσσία ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθήσῃ τὴν Γερμανίαν εἰς περίπτωσιν πολέμου μετ' ἄλλας Δυνάμεις. Ἡ συνθήκη αὕτη ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ τσάρου ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ὑπουργῶν του, καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κόμιστος Λάμσντορφ, οὐδέποτε ἴσχυσε. Ὁ κόμισ Λάμσντορφ ἐθεώρησε ταύτην ὑπ' ἀρχῆς ἀκυρον ὡς ἀντίθετον πρὸς τὰς διατάξεις τῆς προϋπαρχούσης γαλλορωσσοικῆς ἀμυντικῆς συνθήκης. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέφρασε καὶ ὁ καγκελάριος Μπύλω, ὡς ἐπληροφορήθη ταύτην.

Μπίλλιγκς (Bárren Billings).—Ἀμερικανὸς ἐπαναστάτης ἐργάτης, ἀγωνισθεὶς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, στενὸς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ *Θωμᾶ Μούνεϋ* (βλ. λ.). Εἰργάσθη τὸ πρῶτον εἰς ἐργοστάσια μεταλλουργίας καὶ εἰς οἰκοδομὰς, κατόπιν δὲ εὔρε θέσιν εἰς ἐργοστάσιον ὑποδηματοποιίας. Γνωρισθεὶς μετ' τὸν *Θωμᾶν Μούνεϋ*, καθωδήγησε μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1916 σειρὰν ἀπεργιακῶν κινήματων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ὀργάνωσιν καὶ

τὴν προώθησιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Καλλιφορνίας. Τὸ 1916, συνελήφθη μετὰ τοῦ *Θωμᾶ Μούνεϋ*, κατηγορούμενος διὰ δυναμιτιστικὴν ἀπόπειραν κατὰ τὴν 22αν Ἰουλίου 1916, «ἡμέραν προπαρασκευῆς τοῦ πολέμου» ὀργανωθεῖσαν παρὰ τοῦ «Ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου» καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Κατόπιν ἐξεγέρσεως τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ ποινὴ του μετεβλήθη εἰς ἰσόβια δεσμά, μόλις δὲ τὸν Μάιον τοῦ 1933, 17 ὀλόκληρα ἔτη μετὰ τὴν σύλληψίν του ἀφέθη ἐλεύθερος μετὰ τοῦ συντρόφου του *Μούνεϋ*.

Μπίξιο (Ἰερώνυμος Βixío).—Ἰταλὸς πατριώτης, ναυτικὸς καὶ στρατηγὸς (1821—1873). Κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἔτυχε στοιχειώδους μόνον μορφώσεως, δεκατετραετῆς δὲ ἐπεβίβάσθη ἐμπορικοῦ πλοίου ὡς ναυτόπαις καὶ βραδύτερον κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ὡς ἀπλοῦς ναύτης. Διὰ τῆς ἐπιμελείας του καὶ τῆς ἰκανότητός του κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν ἀντιπλοίαρχου, ἐπιθυμῶν ὅμως ν' ἀποκτήσῃ πλήρη ἐλευθερίαν παρητήθη τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Τὸ 1847 ἀνεμείχθη εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰταλίας ἀγῶνας καὶ τὸ 1848, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μιλάνου κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς καὶ ἐπολέμησεν ἐν τῷ μετώπῳ τῆς Βενετίας. Μετὰ τὴν ἥτταν ἠκολούθησε τὸν Γαριβάλδην καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου τὸ 1849 διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν της, τραυματισθεὶς ἐπικινδύνως. Ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1857 εἰργάσθη εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ κατόπιν ἐξέδωκεν ἐν Γενούῃ τὴν ἐφημερίδα «Ἁγιος Γεώργιος», βραδύτερον μετονομασθεῖσαν «Ἐθνος», διὰ τῆς ὁποίας ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τοῦ Καβούρ. Ὅταν ὅμως τὸ 1859 ἐξεργάγη ὁ πόλεμος μετὰ τῆς Αὐστρίας, προσῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Γαριβάλδην, προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην.

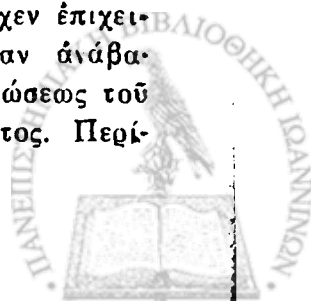

Μετά τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης τῆς Βιλλαφράνκας, παρητήθη τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ Γαριβάλδη, καὶ ἤρχισε νὰ προπαρασκευάζῃ τὴν ἐκστρατείαν τῶν χιλίων Γαριβαλδινῶν εἰς τὴν Σικελίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον στρατιωτικόν του κατόρθωμα. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ κρυφὴ ἀπαγωγή τῶν δύο ἀτμοπλοίων ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Γενούης, ἡ μεταφορὰ αὐτῶν εἰς τὸν λιμενίσκον τοῦ Κάροτο, ἡ ἐπιβίβασις τῶν χιλίων καὶ ἡ μεταφορὰ των καὶ ἀποβίβασις εἰς τὴν Σικελίαν τὸ 1860. Εἶχεν ἀναγνωρισθεῖ παρὰ πάντων ὡς ὑποχρηγὸς τῶν Γαριβαλδινῶν καὶ ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Κλαταφίμι καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Παλέρμου, καθ' ἣν ἐπληγώθη. Προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἀνεξαρτήτου σώματος, κατέλαβε τὴν Κατάνην καὶ διαπερεωθεὶς μετὰ τοῦ Γαριβάλδη εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἰταλίαν, ἐκυρίευσεν τὸ Ρήγιον τῆς Καλαβρίας, ὅπου ἐπληγώθη ἐκ νέου καὶ διεσκόρπισεν τὰ νεαπολιτανικὰ στρατεύματα, ἀναδειχθεὶς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας συγκρούσεις. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας ταύτης κατειστάθη εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Τὸ 1861 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ διεκρίθη ἐν τῇ βουλῇ διὰ τὴν σύνεσίν του καὶ τὴν προσπάθειάν του πρὸς συμφιλίωσιν τοῦ Γαριβάλδη μετὰ τοῦ Καβούρ, παραμείνας πάντοτε μακρὰν τῶν κομμάτων καὶ ἐνδιαφερόμενος μόνον διὰ τὰ ζητήματα τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυικοῦ.

Κατὰ τὸν ἰσλαμιστικὸν πόλεμον τοῦ 1866 ὡς διοικητὴς ταξιαρχίας, ἐκάλυψε τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ διέσωσε τοῦτον, μετὰ τὴν μάχην τῆς Κουστότσας. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων τὸ 1870, καθ' ἣν ἔδρασε ὡς διοικητὴς μεραρχίας, παρητήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν, ἀγοράσας μέγα ἀτμόπλοιον καὶ ταξιδεύσας εἰς τὴν Ἄ-

πω Ἀνατολήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1873, προσβληθεὶς ὑπὸ χολέρας κατὰ τὴν μεταφορὰν ὀλλανδικῶν στρατευμάτων εἰς Ἰάβαν.

Μπίξιο (Ἰάκωβος—Ἀλέξανδρος Βίχιο).— Γάλλος δημοσιολόγος καὶ πολιτικός, ἰταλικῆς καταγωγῆς (1808—1865). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Γαλλίᾳ ἔλαβε δίπλωμα ἰατρικῆς τὸ 1830 καὶ μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως, μεθ' ἣν ἴδρυσεν μετὰ τοῦ Μυλόξ τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων». Ἀπὸ τὸ 1837 ἤρχισε ἐκδίδων σειρὰν δημοσιευμάτων, πρακτικῶν γεωργικοῦ περιεχομένου: «Τὸ ἀγροτικὸν σίτσι τοῦ 19ου αἰῶνος», «Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ καλοῦ κήπουροῦ», «Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ καλλιεργητοῦ καὶ ἀμπελουργοῦ» κτλ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπεστάλη κατόπιν πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τουρίνου, ἐκλεγείς ὁμως μέλος τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως ὑπὸ τοῦ διαμερίσματος τῆς Doubs ἐπαθῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἀνemiχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν καταστολὴν τῆς σιτάσεως τῆς 24ης Ἰουνίου καὶ ἐτραυματίσθη εἰς μίαν μάχην ὀδοφραγμάτων. Ἰαθεὶς ταχέως ἐνεφανίσθη εἰς τὴν συνέλευσιν, ἣτις τὸν ἐξέλεξεν ἐξάκις κατ' ἐπανάληψιν ἀντιπρόεδρον. Ἐγένετο κατόπιν ὑπουργὸς τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἐκλεγείς δὲ κατόπιν μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐτάχθη ἐν αὐτῇ μετὰ τὸ κόμμα τῶν μετριοπαθῶν δημοκρατικῶν. Κατὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Δεκεμβρίου 1851 συνελήφθη μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τοῦ κόμματός του, ἀφέθη ὅμως ἐλεύθερος μετὰ ἓνα μῆνα, χωρὶς νὰ ἐξορισθῆ. Ἐκτοτε ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἐγένετο διευθυντὴς διαφόρων βιομηχανικῶν καὶ τραπεζικῶν ἰδρυμάτων. Τὸ 1850 ὁ Μπίξιο εἶχεν ἐπιχειρήσει μετὰ τοῦ Μπαρράλ μίαν ἀνάβασιν δι' ἀεροστάτου, ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ ὁποίου ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος. Περι-

φημος είναι ή άνευ αποτελέσματος μονομαχία του με τόν Θιέρσον, προκληθείσα έκ του ότι απέδωκεν εις αυτόν μίαν φράσιν, τήν όποίαν έκείνος ήρνήθη ότι έξεστόμισέ ποτε.

Μπιουκάναν (Γεώργιος Buchanan). — Άγγλος διπλωμάτης (1854—1924). Εισήλθε νέος εις τήν διπλωματικήν ύπηρεσίαν και τό 1910 διορίσθη πρεσβευτής εις τήν Πετρούπολιν, όπου έπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εις τήν προπαρασκευήν του παγκοσμίου πολέμου ώς και κατά τήν διάρκειαν αυτού και κατά τήν ένσρξιν των έπαναστάσεων του 1917. Εις τά άπομνημονεύματά του άφηγείται ότι είδεν εύμενώς τήν δημοκρατικήν έπανάστασιν (Φεβρουάριος 1917), ένδιαφερόμενος όμως διά τήν συνέχισιν του πολέμου, ύπεστήριξε τήν παραμονήν ώς άρχιστρατήγου του μεγάλου Δουκός Νικολάου Νικολάεβιτς. Έκτοτε άνεμείχθη ενεργώς, πολλάκις δέ επέβαλε τάς θελήσεις του επί των προσωρινών κυβερνήσεων. Μετά τήν έκρηξιν τής κομμουνιστικής έπαναστάσεως (Νοέμβριος 1917) προσεπάθησε να έπ βάλη πάλιν τός άπόψεις του ύπέρ τής συνεχίσεως του πολέμου, άποτυχών όμως ήναγκάσθη ν' άναχωρήσθι έκ Πετρούπολεως. Τό 1919 διορίσθη πρεσβευτής έν Ρώμη, όπου παρέμεινε, μέχρι του 1921.

Μπιουκάναν (Ίάκωβος Buchanan). — Δέκατος πέμπτος πρόεδρος των Ήνωμένων Πολιτειών τής Β. Άμερικής (1791—1868). Έσπούδασε νομικά και τό 1832 διορίσθη πρεσβευτής έν Ρωσία. Τό 1845 διορίσθη ύπουργός των Έξωτερικών ύπό τόν πρόεδρον Πόκ. Τό 1853—1856 διετέλεσε πρεσβευτής έν Λονδίνω. Τό 1857 έξελέγη πρόεδρος ώς ύποψήφιος των δημοκρατικών και κεκηρυγμένος ύπέρ τής διατηρήσεως τής δουλείας, καίτοι έπλειοψήφουν οι ύπέρ τής καταργήσεως τής δουλείας, οτινες όμως ήσαν άνοργάνωτοι. Προ-

σεπάθησε να κατοχυρώσθι τό καθεστώς τής δουλείας και έπεδίωξε προσαρτήσεις εις τό Μεξικόν και τήν Κεντρικήν Άμερικήν. Έν τώ μεταξύ ώγκούτο τό ρεύμα ύπέρ τής καταργήσεως τής δουλείας και εις τάς εκλογάς του 1860 έπέτυχεν ό Άβραάμ Λίνκολν, ύποψήφιος των άπελευθερωτικών. Τότε έπανεστάτησε ή Ν. Καρολίνα και ό Μπιουκάναν ήρνήθη να λάβη μέρος κατά των έπαναστατών. Κατά τούς τελευταίους μάλιστα μήνας τής προεδρίας του, ότε έπεκρέματο ό έμφύλιος πόλεμος, έδειξε πλήρη αδράνειαν. Μή τολμών να άντιταχθί ό ίδιος κατά τής έκπεφρασμένης θελήσεως τής πλειοψηφίας του λαού όπως καταργηθί ή δουλεία, ένίσχυσε διά τής άνοχής του τούς άντιδρώντας και έδωσε τόν καιρόν εις τούς ύποστηρικτάς τής δουλείας να όπλισθούν διά τής διαρπαγής των στρατιωτικών άποθηκών. Μετά τήν λήξιν τής προεδρίας του άπεσύρθη τής πολιτικής.

Μπίρμιγχαμ.—Ή τρίτη εις πληθυσμόν πόλις τής Άγγλίας, μετά τό Λονδίνον και τήν Γλασκώβην έχουσα 1 εκατ. κατοίκους. Είναι τό σπουδαιότερον κέντρον τής Μ. Βρετανίας εις τήν κατεργασίαν του σιδήρου και του χάλυβος. Εύρίσκεται εις μεγάλην άπόστασιν από τής θαλάσσης. Τό πλησιέστερον έπίγειον είναι ή Λίβερπουλ, εις άπόστασιν 115 χλμ., πυκνότερον όμως δίκτυον σιδηροδρομικών γραμμών και διωρύγων συνδέει τήν πόλιν με όλα τά τμήματα τής Άγγλίας.

Τήν μεγαλυτέραν ώθησιν εις τήν ανάπτυξιν του βιομηχανικού τούτου κέντρου έδωκεν ή βιομηχανική έπανάστασις του 18ου αιώνος. Ένω τό 1770 είχε μόνον 31 χιλ. κατοίκους, ήδη εις τάς αρχάς του 19ου οίωνος είχε γίνει μία των μεγαλυτέρων πόλεων και έν έκ των σπουδαιότερων κέντρων τής καπιταλιστικής Άγγλίας.

Τό Μπίρμιγχαμ, άλλοτε βάσις τής έλαφράς βιομηχανίας, αντιμετώπισε

ἐπιτυχῶς καὶ τὴν περίοδον τῆς συγκεντρώσεως καὶ διαμορφώσεως τῆς μεγάλης βιομηχανίας.

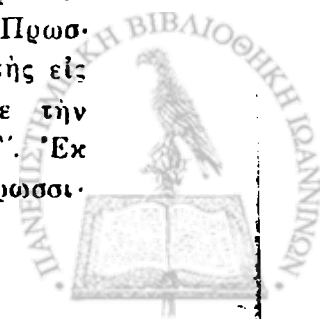
Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐπιζημίου συναγωνισμοῦ, συνεφωνήθη μεταξύ τῶν διαφόρων μεταλλουργικῶν ἐταιρειῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐργατικῶν σωματείων (τρεϊντ-γιούνιονς) ἀφ' ἑτέρου, ὅπως οἱ μὲν πρῶτοι μὴ προσλαμβάνουν παρὰ ἐργάτας ἀνήκοντας εἰς τὰς ἐργατικὰς ταύτας ὀργανώσεις, αἱ δὲ ὀργανώσεις ὅπως μὴ ἐπιτρέπουν τοὺς εἰς αὐτὰς ἀνήκοντας ἐργάτας νὰ ἐργασθῶν εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις ἀπὸ ἐκείνας μὲ τὰς ὁποίας ἐκλείσθη ἡ σχετικὴ συμφωνία. Τὰ ἡμερομίσθια ὠρίζοντο κλιμακιδόν, ἀναλόγως τῶν κερδῶν καὶ τῶν ζημιῶν.

Σπουδαῖος ὑπῆρξεν ἀνεκάθεν ὁ πολιτικὸς ρόλος τοῦ Μπίρμιγχαμ. Περί τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τῆς Ἀγγλίας ἐμφανίζονται οἱ ριζοσπάσται τοῦ Μπίρμιγχαμ, οἱ ὁποῖοι ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἠγωνίσθησαν ἐναντίον τῆς αὐτῆς καὶ τοῦ κλήρου. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως τῶν ἀγώνων τούτων ἐκαρπώθησαν μόνον οἱ ἀστοί.

Τὸ Μπίρμιγχαμ ἀπὸ τῶν ὀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἐγένεν ὁ προμηθευτὴς τῶν ἀποικιῶν, συνάμα δὲ καὶ κέντρον κατασκευῆς πολεμοφοδίων, τοῦ ὁποῖου ἡ σημασία ὑπῆρξε μεγάλη κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον τοῦ 1914. Τελευταίως σημαντικὰς προόδους ἔκαμεν ἡ βιομηχανία ἀεροπλάνων καὶ ἡ ἠλεκτροκίνησις τῆς βιομηχανίας. Τὸ Μπίρμιγχαμ εἶναι σήμερον τὸ κέντρον τῆς πυρετώδους προετοιμασίας πολεμοφοδίων ἐτι τῇ προσφύει νέου πολέμου. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ προλεταριάτου τοῦ Μπίρμιγχαμ ὑπερβαίνει τὰς 300 χιλ., καὶ κατὰ συνέπειαν ἐξασκεῖ τοῦτο μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸ ἐργατικὸν ζήτημα τῆς Ἀγγλίας. Τὸ προλεταριάτον τοῦ Μπίρμιγχαμ μετέσχεν ὅλων τῶν μεγάλων ἐργατικῶν γεγοιότων καὶ ὁ ρόλος του ὑπῆρξε σπουδαῖος κατὰ τὴν γενικὴν ἀπεργίαν τοῦ 1926. Ἡ πόλις Μπίρμιγχαμ

ἔχει πανεπιστήμιον μὲ 2.000 περίπου φοιτητάς, δημοσίαν βιβλιοθήκας καὶ ἀξιόλογα θέατρα.

Μπίσμαρκ (Ὁθων Ἐδουάρδος Λεοπόλδος, πρίγκηψ φὸν Βίσμαρκ, δούξ φὸν Λαυενβουργ).—Ὁ περιφημότερος Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης. Ἐσοῦδασε νομικὰ ἐν Γοτίγγη, καὶ τὸ 1838 κατετάχθη εἰς τὴν πρωσσικὴν φρουράν. Τὸ 1817 ὅμως παρητήθη καὶ ἀνεμειχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰσελθὼν εἰς τὴν τὸ πρῶτον τότε συνελθοῦσαν πρωσσικὴν βουλήν. Ἀπολυταρχικὸς καὶ μισελεύθερος κατεπολέμησε πάντοτε ὅλας τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας, κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς ἀπολυταρχίας. Εἰσελθὼν εἰς τὴν πολιτικὴν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἦσαν αἰσθητοὶ οἱ προάγγελοι τῆς μετὰ ἐν ἔτος (1848) ἐκραγείσης μεγάλης ἐπαναστάσεως εἰς ὅλας τὰς γερμανικὰς χώρας, διεκήρυττεν, εἰς τὸν πρῶτον βουλευτικὸν λόγον του (17 Μαΐου 1847) ὅτι ὁ γερμανικὸς λαὸς δὲν θέλει σύνταγμα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἠναντιώθη καὶ εἰς τὰς δύο λαϊκὰς ἀξιώσεις: πολιτικαὶ ἐλευθερίαι καὶ ἔνωσις τῆς Γερμανίας, καὶ τὴν αὐτὴν στάσιν ἐτήρησε καὶ εἰς τὸ συνελθόν, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Φραγκφούρτης, «Κοινοβούλιον τῆς Ἐνώσεως» (Union parliament). Βαρέως φέρων τὴν ὑπεροχὴν τῆς Αὐστρίας ἐντὸς τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἔθεσεν ὡς σκοπὸν του τὴν ἀποβολὴν τῆς Αὐστρίας καὶ ἀντιλαμβανόμενος δὲ ὅτι ἡ Πρωσία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναδειχθῇ ἄλλως, ἀνεθεώρησε τὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις του καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ἐνότητος, ἀλλ' ἀνευ τῆς Αὐστρίας καὶ μὲ ὑπεροχὴν τῆς Πρωσίας. Κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου ἀντέδρασεν εἰς τὰς αὐστριακὰς προσπαθείας διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Πρωσίας καὶ τὸ 1851 ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Παρισίους, ὅπου ταχέως ἀπέκτησε τὴν συμπάθειαν τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Ἐκ Παρισίων ἀπέστειλε πρὸς τὴν πρωσι-

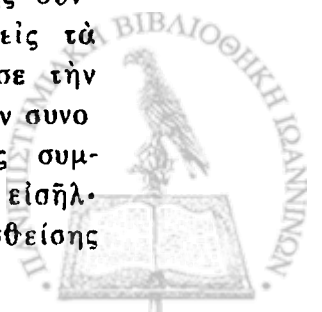
κὴν κυβέρνησιν τὴν ὀνομασθεῖσαν «περίφημον ἔκθεσιν», ἣτις ἐγένετο τὸ εὐαγγέλιον τοῦ πρωσικοῦ μιλιταρισμοῦ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ ἐξέθετε ὀρθότατα τὴν τότε διεθνῆ κατάστασιν, ἐτελείωνε προτείνων ὅπως «ἡ Πρωσσία παρασκευασθῆ διὰ νὰ γίνῃ σφῦρα διὰ νὰ ἀποφύγῃ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄκμων».

Τὸ 1859 ἐστάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου ἐπέτυχε τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῆς Πρωσσίας μετὰ τὴν Ρωσσίαν, τῆς ὁποίας τὴν φιλίαν ἐθεώρει ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ σχεδίου τοῦ πρὸς ἐνοποίησιν τῆς Γερμανίας. Τὸ 1862 ἐστάλη πάλιν εἰς Παρισίους ὡς πρεσβευτὴς, ἀλλὰ τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1863 ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α΄ ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ἀναλαμβάνων προσωπικῶς καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, κατόπιν τῆς ἐπανειλημμένης ἀρνήσεως τῆς πρωσικῆς βουλῆς νὰ ψηφίσῃ τὰ στρατιωτικὰ νομοσχέδια. Ἐκτοτε ἀνέλαβε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός του.

Ἐρρῶθιμισε συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Πρωσσίας τὸ ἐκκρεμὲς ζήτημα τῶν δουκᾶτων Σλέσβιχ-Χόλσταϊν κατορθώσας νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνεργασίαν τῆς Αὐστρίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Δανίας πόλεμον τῆς Πρωσσίας (1864). Ἐξησφάλισε τὴν εὐνοίαν τῆς Ρωσσίας ὑποστηρίξας ταύτην ἐνεργῶς κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ ματαιώσας τὰς ἀντιρωσικὰς ἐνεργείας τοῦ Ναπολέοντος Γ΄ καὶ μετεχειρίσθη τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν γερμανικῶν κρατῶν διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προταθεῖσαν μεταρρυθμίσιν τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας. Συνεκρούσθη πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Φραγκφούρτης, ἣτις διέκεικο εὐμένως πρὸς τὴν Αὐστρίαν καί, παρὰ τὰς ἀντιδραστικὰς ἀρχὰς του ἐπρότεινε τὴν ἐκλογὴν κοινοβουλίου ἀντιπροσωπεύοντος ὁλόκληρον τὸν γερμανικὸν λαόν, ἐλπίζων δι' αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας ἐν

Γερμανίᾳ. Τοῦτο ἐξήγειρεν ἀντιπαθείας ἐναντίον του, ἐγένετο δὲ καὶ ἀπόπειρα δολοφονίας του. Ὄταν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τῆς Φραγκφούρτης ἐκηρύχθη κατὰ μεγάλην πλειονοψηφίαν ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Μπίσμαρκ ἐχαρακτήρισε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὡς μὴ ὑπάρχουσαν καὶ παρεσκεύασε πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας.

Πρὸς τοῦτο, ἐξησφάλισε τὴν ρωσικὴν οὐδετερότητα, τὴν συμμαχίαν τῆς Ἰταλίας καὶ τὴν εὐμένειαν τῆς Γαλλίας δίδων ἀορίστους ὑποσχέσεις εἰς τὸν Ναπολέοντα Γ΄. Ὁ πόλεμος οὗτος (1866), διαρκέσας μόνον ὀλίγας ἡμέρας, ἔληξε μὲ νίκην τῆς Πρωσσίας, ἣτις ἐγένετο ὁ πυρὴν τῆς τότε ἰδρυθείσης Βορειογερμανικῆς Ὁμοσπονδίας. Ἡ τοιαύτη ἐνίσχυσις τῆς Πρωσσίας προεκάλεσε φόβους τῆς Γαλλίας καὶ ἐγένετο αἰτία τοῦ ἑμετ' ὀλίγον ἐκραγέντος γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Δι' ἐπιδεξίας διπλωματικῆς ἐνεργείας εἰς τὸ περίφημον τηλεγράφημα τοῦ Ἐμς, ἠνάγκασε τὴν Γαλλίαν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον πρὶν παρασκευασθῆ ἐπαρκῶς. Ὁ πόλεμος οὗτος ὅστις ἔληξε μὲ περιφανῆ νίκην τῆς Πρωσσίας καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Μπίσμαρκ κατώρθωσε νὰ δώσῃ τὴν μορφήν ἐθνικοῦ πολέμου παρασύρας ὅλους τοὺς Γερμανούς, ὑπῆρξε ἡ ἀπαρχὴ τῆς γερμανικῆς ἰσχύος καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ἔργου τοῦ Μπίσμαρκ. Τὴν 18 Ἰανουαρίου ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῶν κατόπτρων τῶν Βερσαλλιών ὁ Γουλιέλμος Α΄ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, πραγματοποιηθέντος οὕτω τοῦ σχεδίου τοῦ Μπίσμαρκ. Ὁ Μπίσμαρκ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος καὶ διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν νουὰν αὐτοκρατορίαν, ἐπέτυχε τὴν σύναψιν συμμαχίας Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας. Ἡ ἀντίδρασις τοῦ Μπίσμαρκ κατὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (βλ. λ.) εἰς τὰ σχέδια τῆς Ρωσσίας προεκάλεσε τὴν διάλυσιν τῆς συμμαχίας καὶ τὴν συνολόγησιν τῆς Αὐστρογερμανικῆς συμμαχίας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ 1886 εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἰταλία, καταρτισθείσης

οὔτω τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας.

Ταυτοχρόνως ἐργάζετο διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς αὐτοκρατορίας ἐν πνεύματι ἀπολυταρχικῷ. Ἀπέτυχε ὁμως εἰς ὅλην τὴν γραμμὴν ἀποδειχθεῖς, ὡς ἐλέχθη, «λαμπρὸς διπλωμάτης, ἀλλὰ κακὸς πολιτικός». Ἐπιδιώκων τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀπολυταρχίας ἐστράφη κατὰ τῶν καθολικῶν καὶ τῶν σοσιαλιστῶν καὶ ἀπέτυχε. Ἡ ραγδαία ἀνάπτυξις τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος τὸν ἀνησύχει. Ἀπὸ τοῦ 1875 ἤρχισεν ἐξαπολύων τὰ δικαστήρια κατὰ τῶν ἐργατικῶν ἡγετῶν (Μπέμπελ, Λίμπκνεχτ καὶ πλήθους ἄλλων ἀγωνιστῶν καὶ δημοσιογράφων) καὶ τὸ 1878, ἐπωφεληθεὶς μιᾶς δολοφονικῆς ἀποπειρας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α' ἐξέδωκε τοὺς ἐξαιρετικούς νόμους, διὰ τῶν ὁποίων τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα ἐτίθειτο ἐκτὸς νόμου (βλ. *Γερμανικὸν Ἐργατικὸν Κόμμα*). Αἱ ἐλπίδες ὁμως τοῦ Μπίσμαρκ διεψεύσθησαν καὶ τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα κατέκτα καθημερινῶς νέας δυνάμεις. Συγχρόνως ὁ Μπίσμαρκ ἀπέτυχεν εἰς τὰς οἰκονομικὰς προσπάθειάς του καὶ οἱ «φιλεργατικοὶ» νόμοι, δι' ὧν ἐπεδίωξε, ν' ἀποσπάσῃ τοὺς ἐργάτας ἀπὸ τὴν σοσιαλιστικὴν ἐπιρροήν, οὐδὲν ἀποτέλεσμα εἶχον.

Συνεχίζων τὰς προσπάθειάς του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ γερμανικοῦ ἀποικιακοῦ κράτους καὶ ἐσχημάτισε τὸν πυρῆνα τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ στόλου. Αἱ ἐσωτερικαὶ ἀποτυχίαι του ὁμως ἐκλόνισαν τὴν θέσιν του καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἀντιδημοτικόν. Ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Γουλιέλμος Β', ὁ Μπίσμαρκ ἔχασε καὶ τὸ σοβαρὸν στήριγμά του, τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ ἐκλογικὸς θρίαμβος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1890 (1.500 χιλ. ψήφων ἔναντι ὀλιγωτέρων τῶν 500 χιλιάδων πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐξαιρετικῶν νόμων) κατέστησε ἔκ-

δηλον τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Μπίσμαρκ. Ὁ Γουλιέλμος, φοβηθεὶς ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐξέγερσιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἐζήτησε τὴν ἄρσιν τῶν ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν μέτρων. Ὁ Μπίσμαρκ ἀντετάχθη καὶ τέλος παρητήθη, καταργηθέντων τῶν σχετικῶν νόμων. Ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Φρειντριχσρούε ἑπαυλίν του ὅπου καὶ ἀπέθνε τὴν 30 Ἰουλίου 1898.

Εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Μπίσμαρκ ὑπάρχουν τὰ σπέρματα τοῦ γερμανικοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ καὶ τῆς συντριβῆς τῆς Γερμανίας μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Ὑψωσεν εἰς θρησκευίαν τὸν μιλιταρισμὸν καὶ ἠὔξησε τὴν γερμανικὴν δύναμιν τοιουτοτρόπως ὁμως ἐπροκάλεσε τὴν ἐχθρότητα κατὰ τῆς Γερμανίας ὅλων τῶν ἄλλων δυνάμεων. Ἀπολυταρχικὸς καὶ ἀντιδραστικὸς, παρεγνώρισε τὸν παράγοντα τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ οὔτω συνετέλεσεν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐσωτερικῶς ὑποσκαπτομένου καίτε-ρισμοῦ.

Μπισσολάτι (Λεωνίδας Bissolati).— Ἰταλὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Κρεμῶνῃ τὸ 1857. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μπεργκαμάσκι, ἀλλ' υἰοθετήθη παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Μπισσολάτι, τοῦ ὁποίου καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ὑπῆρξεν ἐνεργὸν μέλος τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδρύσεώς του (1892) καὶ ἐξήσκησε σημαντικὴν ἐπιρροήν ὡς δημοσιογράφος, ἐκδίδων τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ κόμματος, τὸ «Ἀβάντι». Τὸ 1897 εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πεσκαρόλλο καὶ κατόπιν ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα εἰς τὴν δευτέραν περιφέρειαν τῆς Ρώμης (1908), τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε ν' ἀντιπροσωπεύῃ εἰς τὴν ἰταλικὴν βουλὴν μέχρι τοῦ θανάτου του.

Μολονότι ἐπίστευεν ὅτι ἦτο σοσιαλιστής, ὁ Μπισσολάτι δυσηρεστήθη διὰ τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν ἐφήρμοξε τὸ ἰταλικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα, κυρίως δὲ διὰ τὴν ἀντισωβινιστικὴν του στά-

σιν κατά τὸν πόλεμον τῆς Λιβύης. Τὸ 1912 ἀπεχώρησε τοῦ κόμματος καὶ ἵδρυσεν τὴν ρεφορμιστικὴν σοσιαλιστικὴν ὁμάδα. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἐπεμβάσεως, ἐνῶ τὸ ἐπίσημον σοσιαλιστικὸν κόμμα τῆς Ἰταλίας ἐκράτησεν οὐδετέραν στάσιν. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1916 διετέλεσεν ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου εἰς τὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν τοῦ Μποζέλι. Παρρητήθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1918 λόγῳ διαφωνίας μετὰ τῆς κυβερνήσεως Ὀρλάνδο ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου. Ἀντετάχθη εἰς τὴν προσάρτησιν τοῦ Ἄλτο Ἀντίτζε ἐξ αἰτίας τοῦ γερμανικοῦ του πληθυσμοῦ καὶ τῆς βορείου Δαλματίας λόγῳ τῆς σλαβικῆς τῆς πλειοψηφίας. Ὑπεστήριξεν ὁμως τὴν προσάρτησιν τοῦ Φιούμε, ὡς πόλεως καθαρῶς ἰταλικῆς. Ἡ στάσις του ἐπὶ τοῦ Ἄλτο Ἀντίτζε καὶ τῶν δαλματικῶν ζητημάτων τὸν ἀπεστέρησε μεγάλου μέρους τῆς δημοτικότητός του. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ τὸ 1920.

Μπλαγκόεφ (Δημήτριος).—Βούλγαρος ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς ἐν Ζαγοριτσάνῃ τῆς περιφερείας Καστορίας. ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του ἐν Πετροπόλει ὅπου τὸ 1884 ἵδρυσεν ὡς φοιτητῆς ἓνα ἐκ τῶν πρώτων μαρξιστικῶν ὁμίλων. Βραδύτερον μετέβη εἰς Βουλγαρίαν, ὅπου ἵδρυσεν μετ' ἄλλων τὸ ἐκεῖ Σοσιαλιστικὸν κόμμα. Τὸ 1903, ὅποτε ἐπῆλθε τὸ σχίσμα ἐντὸς τοῦ κόμματος τούτου καὶ τὰ μέλη του διηρέθησαν εἰς στενοὺς σοσιαλιστὰς (τεσνιάκους) καὶ εἰς φαρδειοὺς σοσιαλιστὰς, ὁ Μπλαγκόεφ ἠγήθη τῆς πτέρυγος τῶν «στενῶν», ἦτοι τῶν ὑπαδῶν τοῦ συνεποῦς ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, οἱ ὅποιοι ἀπέτελεσαν τὴν βᾶσιν τοῦ κατόπιν ἰδρυθέντος Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἡ πτέρυξ τῶν στενῶν Βουλγάρων σοσιαλιστῶν, παρὰ τὴν συγγενειάν των πρὸς τοὺς Ρώσους μπολσεβίκους, ὑπέτιμα τὴν σημασίαν τοῦ ρόλου τῶν ἀγροτῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ διετήρει ὄργα-

νωτικὰς μορφὰς περισσότερον προσηρμοσμένας πρὸς τὴν κοινοβουλευτικὴν παρὰ πρὸς τὴν καθαρῶς ἐπαναστατικὴν δρασίαν. Ὁ Μπλαγκόεφ ἦτο κάτοχος βαθείας θεωρητικῆς καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως. Ἐγραψε πλείστα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς ὄλους τοὺς τομεις τῆς ταξικῆς πάλης τῶν ἐργατῶν καὶ διαπαιδαγώγησε διὰ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς δράσεώς του γενεὰς ὄλας Βουλγάρων ἐπαναστατῶν. Ἀπέθανε τὸ 1924.

Μπλάϊ (Φράντς Blei).—Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τὸ 1817 ἐν Βιέννῃ. Σοσιαλδημοκράτης ἐν ἀρχῇ καὶ ἐλευθέρωφρων ἐγένετο κατόπιν «ἀπολιτικός» καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν «καθολικὸς κομμουνιστής». Ἐγραψε δράματα καὶ ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν οἰκονομίαν, τὴν γνωσιολογίαν, τὴν αἰσθητικὴν. Μετὰ τοῦ Κ. Στερνχάιμ, ἐξέδιδε τὸ διμνηνον περιοδικὸν «Ὑπερίων».

Μπλάν (Λουδοβίκος Blanc).—Γάλλος ἱστοριογράφος καὶ πολιτικὸς σοσιαλιστῆς (1811—1882). Διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1848. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐγένετο μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, τὸ ἐπόμενον ὁμως ἔτος ἠναγκάσθη νὰ αὐτοεξορισθῇ εἰς Ἀγγλίαν ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς αὐτοκρατορίας ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐγραψε πλείστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας» (1839), «Ὁ σοσιαλισμὸς, δικαίωμα ἐργασίας» (1849), «Κατήχησις τῶν σοσιαλιστῶν» (1849), «Ἱστορία δέκα ἐτῶν» (1841—1844), «Ἱστορία τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1848» (τομ. 2, 1870), «Ἱστορία τοῦ συντάγματος τῆς 25 Φεβρουαρίου 1877» (1885), «Δέκα ἔτη ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας» (1879—1881), «Τί ἦσαν ἄλλοτε αἱ ἐργατικαὶ ἀδελφότητες» (1873) κλπ.

Ὁ Μπλάν δὲν ἦτο ἐπαναστάτης σ.

σιαλιστής. Εἰς τὴν «Ὁργάνωσιν τῆς ἐργασίας», ἐν ἓκ τῶν σημαντικωτέρων ἔργων του ἐθεώρει ὡς βασικὴν αἰτίαν τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ τὸν συναγωνισμόν, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήριζεν ἕξ ἴσου ὀλέθριον διὰ τὴν ἀστικὴν τάξιν ὅσον καὶ διὰ τὸ προλεταριάτον. Ἐκήρυσσε τὴν ἀνάγκην μιᾶς ἐπαναστάσεως ὠφελίμου δι' ἀμφοτέρας τὰς τάξεις καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις αὕτη δύναται νὰ συντελεσθῇ χωρὶς νὰ χυθῇ αἷμα. Θὰ συνεφώνουν ἱποτικῶς οἱ ἄστοι μὲ τοὺς προλεταρίους διὰ νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ κακοῦ παρελθόντος. Τὸ κράτος θὰ ἦνοιγε μεγάλα ἐθνικὰ ἐργαστήρια, εἰς τὴν ἰδρυσιν τῶν ὁποίων θὰ μετεῖχον οἱ ἐργάται καὶ οἱ κεφαλαιοκράται. Τὰ ἐργαστήρια ταῦτα θὰ διωκοῦντο κατ' ἀρχὰς ὑπὸ διοριζομένων καὶ ἔπειτα ὑπὸ ἐκλεγομένων διευθυντῶν. Τὰ ἐθνικὰ ἐργαστήρια, λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς των θὰ ἐνίκων εἰς τὸν συναγωνισμόν καὶ θὰ ἐπεκράτουν τελικῶς.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 παρέσχεν εἰς τὴν μέσσην ἀστικὴν καὶ τὴν μικροαστικὴν τάξιν, βοηθημένην ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου, μίαν εὐκαιρίαν εὐκόλου νίκης κατὰ τῆς μοναρχίας, τῶν ἐξηγενομένων ἀστῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν στοιχείων. Διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐργατικὰς διεκδικήσεις ἱδρυσεν μίαν «Ἐπιτροπὴν τῶν ἐργαζομένων» κληθεῖσαν καὶ «ἐπιτροπὴν τοῦ Λούξεμπουργκ» ἐκ τῆς ἑδρας τῆς. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ὁ Μπλάν ἐκόμισεν τὸν ἐνθουσιασμόν του καὶ τὰ σχέδιά του. Ἀποτελουμένη αὕτη ἐν ἀρχῇ ἕξ ἐργατῶν, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῶν οὐτοπιστῶν σοσιαλιστῶν (Κονσιντεράν, Πεκκέρ, Βιντάλ), προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Λ. Μπλάν, ἐφάνη ὅτι εἶχε τὰς ἀγαθωτέρας τῶν προθέσεων. Ἐπέβαλεν ἐν Παρισίοις τὴν δεκάωρον ἡμερησίαν ἐργασίαν, ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τοὺς ξένους ἐργάτας, κατήργησε τὴν ἐργασίαν ἐν ταῖς φυλακαῖς κλπ. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἔκαμε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο διὰ νὰ νερκώσῃ καὶ νὰ ἀφοπλίσῃ τὸ προλεταριάτον. Ἐ-

θηκεν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ τὰ περίφημα ἐθνικὰ ἐργαστήρια τοῦ Μπλάν.

Ἄλλ' ἡ ἀστικὴ τάξις εἰργάσθη μετὰ μεγάλης εὐφυΐας διὰ νὰ συκοφαντήσῃ τὸν σοσιαλισμόν τῆς θλιβερᾶς πείρας τῶν ἐθνικῶν ἐργαστηρίων. Οἱ ἐργάται τῶν ἐργαστηρίων τούτων πληρωνόμενοι κακῶς, ὑποσιτιζόμενοι, δὲν εἶχον ἐπὶ πλέον ἐργασίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μέση ἀστικὴ τάξις ἐστερεώοντο εἰς τὴν ἔξουσίαν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου ἠσθάνθη ἑαυτὴν ἀρκετὰ ἰσχυρὰν διὰ νὰ κλείσῃ ἄνευ προσχημάτων τὰ ἐργαστήρια τὰ ὁποῖα ἔδιδον ἄρτον εἰς 100.000 ἀέργους. Τὸ προάστειον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου ἐξηγέρθη μὲ τὴν κραυγὴν: «ψωμί ἢ θάνατος!» Ὁ στρατηγὸς Καβαινιακ ἀπεκατέστησε τὴν τάξιν κατόπιν τριήμερου ὁδομαχίας (ἡμέραι τοῦ Ἰουνίου). Ὁ Λουὶ Μπλάν ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὅταν ἐπέστρεψε τὸ 1871, καίτοι ἦτο μέλος τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως κατεδίκασε τὴν Κομμούναν τῶν Παρισίων. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἀνῆκεν εἰς τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα.

Μπλανκί (Λουδοβίκος Αὐγουστος Blanqui). — Γάλλος ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς τὸ 1805. Ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς ἡρωϊκωτέρας φυσιογνομίας τοῦ 19ου αἰῶνος, προικισμένος μὲ μεγάλην ἀντίληψιν, εὐρείας γνώσεως, δηκτικὴν εὐφράδειαν, ἀπεριόριστον ψυχικὴν ἀντοχὴν καὶ ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προλεταριάτου. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ λύκειον τῆς πατρίδος του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, ἐσπούδασε ταυτοχρόνως τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰ νομικά, προσεχώρησεν εἰς τὰς μυστικὰς ἐπαναστατικὰς ὁργανώσεις τοῦ Μπατάρ καὶ τοῦ Μπυσέ καὶ ἔλαβε τὸ 1827 τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός εἰς ὁδομαχίας, εἰς τὰς ὁποίας πλειστάκις ἔκτοτε ἐτραυματίσθη.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1829 εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐφημερίδος «Σφαῖρα».

τότε ἀριστερᾶς φιλελευθέρως, ἡ ὁποία βραδύτερον ἔγινεν ὄργανον τῶν σαισιμονιστῶν. Τὸ 1830 μετέσχε τῆς ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὰ ὄδοφράγματα. Κατόπιν προσεχώρησεν εἰς τὴν «Ἐταιρείαν τῶν φίλων τοῦ λαοῦ», ἡ ὁποία περιελάμβανε τὰ ἐπαναστατικώτερα στοιχεῖα τῶν Παρισίων καὶ κατεπολέμει τὴν μοναρχίαν τοῦ Ἰουλίου, ὑπὸ τὴν ιδιότητα δὲ ταύτην ἐνεπλάκη εἰς τὴν δίκην, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς βᾶρος τῆς ἑταιρείας τὸ 1832. Δικαζόμενος εἶπε πρὸς τοὺς δικαστὰς: «Μάλιστα, κύριοι, τοῦτο εἶναι πόλεμος μειαξὺ τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν. Οὕτως ἔδοξεν εἰς τοὺς πλουσίους, διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐπιτιθέμενοι. Οἱ προνομιούχοι ζοῦν μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προλεταρίου... Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ μηχανὴ εἶναι ἀπορροφητικὴ καὶ καταθλιπτικὴ ἀντλία, ἡ ὁποία καταπιέζει τὴν ὕλην τὴν ὀνομοζομένην λαός, διὰ ν' ἀπορροφήσῃ ἑκατομμύρια ἀδιακόπως χυνόμενα εἰς τὰ χρηματοκιβώτια-μερικῶν τεμπέληδων, μηχανὴ ἀνηλεῆς, ἡ ὁποία ροκανίζει 25 ἑκατομμύρια ἀγρότας καὶ 5 ἑκατομμύρια ἐργάτας διὰ νὰ βγάλῃ τὸ ἀπόσταγμα τοῦ αἵματος τῶν καὶ νὰ τὸ διοχετεύσῃ εἰς τὰς φλέβας μερικῶν προνομιοῦχων». Κατεδικάσθη εἰς ἐνὸς ἔτους φυλάκισιν.

Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του προσεχώρησεν εἰς τὴν «Ἐταιρείαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου», τῆς ὁποίας ἀπετέλεσε τὴν ἄκραν ἀριστεράν. Κατόπιν κατηύθυνε τὴν «Ἐταιρείαν τῶν οἰκογενειῶν», συνελήφθη ἐκ νέου καὶ κατεδικάσθη εἰς διετὴ φυλάκισιν. Ἀπελευθερωθεὶς διὰ τῆς γενικῆς ἀμνηστείας τοῦ 1837 διηύθυνε τὴν «Ἐταιρείαν τῶν ἐποχῶν» καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1839 ἔκαμεν ἀπόπειραν ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου, ἡ ὁποία ἀπέτυχε. Εἰσαχθεὶς εἰς δίκην κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἡ ποινὴ του μετετέτραπη εἰς ἰσόβια καταναγκαστικὰ ἔργα.

Λαβῶν χάριν τὸ 1844 ἔνεκα νόσου,

μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Εὐθύς ἀμέσως ὁμως ἐτάχθη κατὰ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ ἐζήτησε τὴν συγκρότησιν σοσιαλιστικῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τι διάστημα ἐπαναστατικὴν δικτατορίαν καὶ διὰ διαφόρων μεταρρυθμίσεων (λαϊκῶν σχολείων, δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως, ὀργανώσεως συνεργατικῶν, κοινωνικῆς νομοθεσίας κλπ.) νὰ προετοιμάσῃ σιγὰ σιγὰ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, «διότι ὁ κομμουνισμὸς δὲν δύναται νὰ εἰσαχθῇ διὰ διατάγματος· προαπαιτεῖ μακρὰν ἀγωγὴν». Ἡ ἐπανάστασις καθ' ἑαυτὴν δὲν μεταβάλλει οὔτε τοῦ ἀνθρώπου οὔτε τὰ πράγματα. Ἐπιτρέπει μόνον διοικητικὰς καὶ οἰκονομικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἐν περιπτώσει νίκης τῆς ἐπαναστάσεως οἱ δικασταὶ καὶ οἱ ἀνώτατοι ὑπάλληλοι πρέπει νὰ ὑπολυθοῦν ἀμέσως καὶ ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ λαϊκοὺς δικαστὰς. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀνωτέρους καὶ τοὺς κατωτέρους ὑπαλλήλους οἱ:οὶ πρέπει νὰ διατηρηθοῦν ἐπὶ τινα χρόνον. Μιὰ παρισινὴ δικτατορία θὰ κατευθύνῃ τὰ πράγματα ἕως ὅτου ἡ χώρα νὰ καταστῇ ὄριμος διὰ τὴν δημοκρατίαν, τὴν λσκοκρατίαν καὶ τὴν συνεταριστικὴν οἰκονομίαν. Τὸ βασικὸν εἰς μίαν ἐπανάστασιν εἶναι ἡ κατάληψις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐκπολιτιστικῆς καὶ οἰκονομικῆς μεταρρυθμίσεως. Οἱ ἐπαναστάται πρέπει ν' ἀπέχουν πάσης οὐτοπίας, διότι οἱ οὐτοπισταὶ εἶναι κατὰ πλειοψηφίαν ἀνειδραστοί.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1848 ὁ Μπλανκί κατεδικάσθη εἰς δεκαετὴ φυλάκισιν διὰ τὸν ἀγῶνα του κατὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς του προσεπάθησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν γενικὴν δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Ναπαλέοντος τοῦ Γ', ἐπροπαγάνδισεν ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ συνελήφθη ἐκ νέου, ἀλλ' ἔδραπέτευσε. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἀμύ-

νης τῆς πατρίδος κατὰ τῶν Πρώσων (ἐξέδωκε καὶ τὴν ἐφημερίδα: «Ἡ πατρις ἐν κινδύνῳ»), ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐπέκρινε μετὰ βιαιότητος τὴν κυβέρνησιν τῆς «ἐθνικῆς ἀμύνης» καὶ μετέσχε τῆς κινήσεως κατὰ τοῦ νέου τούτου καθεστῶτος ἀπὸ τῆς 31 Ὀκτωβρίου, καταδικασθεὶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1871 ἐγκατέλιπε τοὺς Παρισίους ἀφοῦ ἐδημοσίευσεν φυλλάδιον ἐν τῷ ὁποίῳ κατήγγελλεν ὡς ἀντιδραστικὸς καὶ προδότας τῆς χώρας τοὺς διευθύνοντας τὴν νέαν δημοκρατίαν. Μετέβη παρὰ τῆ ἀδελφῆ του εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ὅπου ὁμως συνελήφθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Θιέρσου. Οὕτω δὲν ἠδυνήθη νὰ μετάσχη τῆς Κομμούνας τῶν Παρισίων. Οἱ Κομμουνάροι ἐπρότειναν τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ Μπλανκὶ μετὰ τὸν ἐπίσκοπον τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὁ Θιέρσος δὲν ἐδέχθη διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Μπλανκὶ θὰ ἐπροσέκρινε τὴν ἐπανάστασιν μετὰ ἐγκέφαλον καὶ νεῦρα. Καταδικασθεὶς ὁ Μπλανκὶ εἰς ὑπερορίαν ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους μετὰ τὴν γενικὴν ἀμνηστειάν τοῦ 1879 καὶ ἐξέδωκε τὸ περιοδικόν: «Οὐτε θεός, οὐτε ἀφέντης». Ἀπέθανε τὸ 1881.

Μισῶν βαθύτατα τὴν κεφαλαιοκρατικὴν κοινωνίαν ὁ Μπλανκὶ, ἀποστρεφόμενος κάθε μορφήν ρεφορμισμού ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν τῆς ἐνόπλου ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν ἀρχουσῶν τάξεων, ἀλλὰ δὲν ἔτρεφε τόσῃν ἐκτίμησιν πρὸς τὸ ταξικὸν κίνημα, ὅσῃν πρὸς τὰ σοιωματικὰ πραξικοπήματα. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἠδύνατο νὰ καταλυθῆ ὑπὸ ἐνὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον κατόπιν θὰ ἀπεφάσιζεν ἐκ τῶν ἄνω τὰ κομμουνιστικὰ μέτρα, τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἰδρύσιν μιᾶς νέας κοινωνίας.

Μπλάσκο-Ἰμπάνιεθ.—Βλ. λ. Ἰμπάνιεθ.

Μπλιούχερ (Βασίλειος Κωνσταντινοβίτης).—Ρῶσσο; ἐργάτης κομμουνι-

στῆς, γεννηθεὶς τὸ 1889. Ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ. Πρὸ τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου εἰργάζετο ὡς ἐργάτης εἰς τὸ ἐργοστάσιον κατασκευῆς βαγονίων τοῦ Μιτίστσενσκ. Τὸ 1910 κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν 2 ἐτῶν καὶ 8 μηνῶν ὡς ὄργανωτὴς ἀπεργίας. Ἄμα τῆ ἐνάρξει τοῦ πολέμου ἐστρατεύθη ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, κατόπιν δὲ προήχθη εἰς ὑπαξιωματικόν. Πληγωθεὶς βαρύτερα τὸ 1912 ἀπελύθη ἀπὸ τὸ στράτευμα καὶ εἰργάσθη εἰς τὰ ναυπηγεῖα τοῦ Σορμόσπκ καὶ κατόπιν εἰς τὰ μηχανουργεῖα τοῦ Ὀστερμάν εἰς τὸ Καζάν. Τὸ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων.

Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον, κυρίως εἰς τὰ μέτωπα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Σαμάρας, κατόπιν δὲ διωργάνωσε παντὸς εἶδους στρατιωτικὰ σώματα ἐναντίον τοῦ στρατηγοῦ Ντούτωφ. Ἐναντίον τοῦ Κολτσάκ διηύθυνε μίαν μεραρχίαν καὶ κατόπιν ἀπεστάλη εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέτωπον ἐναντίον τοῦ Βράγγελ. Αἱ κυριώτεραι μάχαι τὰς ὁποίας διεξήγαγεν ὁ Μπλιούχερ εἰς τὸ τελευταῖον μέτωπον ἦσαν αἱ τοῦ Κοχόβοσκυ, τῆς Σεραγκάζα, τοῦ Περεκόπ καὶ τοῦ Γιουσσύν. Τὸ 1921—1922 διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ πρόεδρος τοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου διηύθυνε τὸ πρῶτον σῶμα στρατοῦ καὶ ἐγένετο στρατιωτικὸς ἐπίτροπος τῆς ὠχρωμένης περιφέρειας τοῦ Λενινγκράντ. Ἀπὸ τοῦ 1924 ἀνέλαβεν ἐκτάκτως ἐμπιστευτικὴν θέσιν εἰς τὸ ἀνώτατον ἐπαναστατικὸν στρατιωτικὸν συμβούλιον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Μπλόν (Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδροβιτης).—Ρῶσσο; ποιητῆς (1880—1921). Ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστή-

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΜΠΛΑΝ, *ο ιστορικός του εργατικού κινήματος
και μετριοπαθής σοσιαλιστής*

μιο τῆς Πετροπόλεως. Κατεδίκασε τὸν πόλεμον τοῦ 1914, ζῆνῳ τουναντίον ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς ἐκ τῶν πρώτων, τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917. Τότε διωρίσθη εἰς τὴν ἀνακριτικὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν τσαρικών ὑπουργῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 εἰργάζετο εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῆς Παιδείας. Ἐπὶ τι διάστημα διηύθυνε τὸ Μέγα δραματικὸν θέατρον. Ἄπεθανε τὸ 1921, κατὰ τὴν κρισιμωτέραν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως.

Τὴν πρώτην ποίησιν τοῦ Μπλόκ χαρακτηρίζει μυστικοπαθὴς συμβολισμός. Ἡ ἀντίθεσις ὁμως τῆς εὐπόρου τάξεως πρὸς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν πτωχῶν δὲν ἤργησε νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Μπλόκ εἰς ἄλλους ὀρίζοντας. Ὁ μυστικοπαθὴς συμβολισμός του καταρρέει καὶ ἡ πρώτη δεκαετία 1897—1907 λήγει μὲ ἕνα ρωμαντισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε ζητήσει κάποιαν ψυχικὴν ἀνακούφισιν. Κατόπιν ὁ ποιητής, καθιστάμενος ρεαλιστικώτερος ἐξανίσταται διὰ τὴν λαϊκὴν Ρωσσίαν, τὴν ὁποίαν καταθλίβει ἡ ἀπαισία ἀντίδρασις καὶ προφητεύει τὴν γῆν τῆς εὐδαιμονίας μετὰ τὴν ἀσπλάγην ἀπὸ τὰ τσαρικὰ δεσμά.

Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ διορατικότης τοῦ Μπλόκ, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1907 διησθάνετο καὶ προήγγελλε τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐπερχομένης κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ σύντομος μετεπαναστατικὴ μέχρι τοῦ θανάτου του, τετραετῆς περίοδος, φέρει βαθύτατα τὴν σφραγίδα τῆς μπουλσεβικικῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς αὐτὴν ἀνάγονται τὰ μνημειώδη ποιήματά του : «Οἱ δώδεκα», «Οἱ Σκῦθαι», «Οἱ διανοούμενοι καὶ ἡ ἐπανάστασις». Εἰς τὸ ποίημα «Οἱ δώδεκα» ἤγει ὅλη ἡ μουσικὴ καὶ ἀντανακλᾶται ἡ τραγικὴ ὠραιότης καὶ τὸ αὐστηρὸν μεγαλεῖον τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ποίημα τοῦτο μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν ἰαπωνικὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν ἑβραϊκὴν. Εἰς τοὺς «Σκῦθας» ἀντιπαραθέτει τὴν πολιτισμένην μιλιταριστικὴν. Εὐ

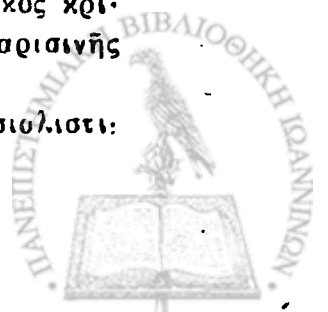
ρώπην, τὴν ἐπαναστατημένην σκυθικὴν Ρωσσίαν, ἡ ὁποία εἶναι πανανθρώπινος εἰς τὴν ἔκκλησιν τῆς πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀδελφωσίην τῶν λαῶν. Εἰς τὴν κριτικὴν του ἐναντίον τῶν Ρώσων συναδέλφων του ὁ Μπλόκ εἶναι δριμύτατος καὶ κατακρίνει τοὺς διανοομένους, οἱ ὁποῖοι «δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διτῶν τὸ ὀκτωβριανὸν μεγαλεῖον πίσω ἀπὸ τοὺς ὀκτωβριανούς μορφασμούς».

Μπλόμπεργκ (Blomberg).—Γερμανὸς στρατηγός, ἀρχηγός τῆς Ράιχσβεργ ἀπὸ τοῦ 1931 καὶ ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν ἐξουσίαν. Βαθμηδὸν ἐξελίχθη εἰς ἕνα τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν τῆς φασιστικῆς δικτατορίας ὡς ἐκπρόσωπος τῶν μιλιταριστικῶν κύκλων καὶ τοῦ μεγάλου κεφαλαίου. Μετὰ τὸς σφαγὰς τῶν ἡγετῶν τῆς ἀριστερᾶς τοῦ ἔθνικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος (20 Ἰουνίου 1934), εἰς τὰς ὁποίας ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον, ἐγένετο ὁ κυριώτερος συντελεστής, ὅστις ἐκ τῶν παρασκηνίων διευθύνει τὴν δικτατορίαν.

Μπλούμ (Λέων Blum).—Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1872 ἐν Παρισίοις ἀπὸ ἑβραϊκὴν οἰκογένειαν ἐξ Ἀλσατίας. Τὸ 1890, μετὰ τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν «Ecole Normale Supérieure» καὶ ἐσπούδασε φιλοσοφίαν. Βραδύτερον ἐσπούδασε καὶ νομικά. Παρὰλλήλως κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν δραματικὴν κριτικὴν, ὅπου διέπρεψε. Τὸ πρῶτον βιβλίον του : «Νέοι διάλογοι τοῦ Γκαίτε μὲ τὸν Ἐκκερμαν» ἐξεδόθη ἀωνύμως τὸ 1892.

Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ντρέϋφους μετὰ τοῦ Ζωρές, τὸν ὁποῖον ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζε. Ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1914 ἦτο δραματικὸς κριτικὸς τῆς «Κωμωδίας» καὶ τῆς παρισινῆς «Ματέν».

Τὸ 1899 συνεδέθη μὲ τὸ σοσιαλιστι-

κόν κόμμα, αλλά μόνον κατά τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ μετ' αὐτὸν ἔγινεν ἐνεργόν του μέλος. Τὸ 1919 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ διαμερίσματος Σηκουάνα καὶ ἀντεπολιτεύθη σθεναρῶς τὸν Πουανκαρὲ εἰς τὸ ζήτημα τῆς καταλήψεως τοῦ Ρούρ. Ὄταν ἦλθεν ἡ κυβέρνησις Ἑρριώ (Ἰούνιος 1924—Ἀπρίλιος 1925) ἔπαιξε τὸν ρόλον κινητηρίου μοχλοῦ. Ἡ κυβέρνησις εἶχεν ἀνάγκην τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σοσιαλιστῶν. Ὁ Λέων Μπλούμ, ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τῆς Β' Διεθνoῦς, καὶ ὡς πραγματικὸς ἀρχηγὸς τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδος εἰς τὸ κοινοβούλιον τὴν ὑπεστήριξε. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Ἑρριώ ἡ δημοτικότης του καὶ ἡ ἐπιρροή του ἠξήθη. Ὄταν ὁ Πουανκαρὲ συνέστησε τὴν οἰκουμενικὴν του κυβέρνησιν (τέλος Ἰανουαρίου 1926) ὁ Μπλούμ καὶ ἡ ομάδα του ἐτάχθησαν ἐντελῶς πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἀντιτάχθη εἰς τὰ μέτρα τοῦ Πουανκαρὲ καὶ κατέκρινε καὶ ἐπολέμησε μὲ σταθερότητα τὴν πολιτικὴν του. Δεινὸς ρήτωρ ὁ Μπλούμ, υἱοθέτει, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἀντιπολιτευτικὴν πολιτικὴν πρὸς ὅλας τὰς συντηρητικὰς κυβερνήσεις ἢ ὑπεστήριξε τὰς ριζοσπαστικὰς, τῶν ὁποίων ἦτο δυνατόν ν' ἀποδεχθῆ τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα.

Ἐλαβε μέρος εἰς ὅλα τὰ τελευταῖα συνέδρια τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ εἶναι μέλος τοῦ γραφείου τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνoῦς. Διαφωνήσας τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1932 πρὸς τὴν κυβέρνησιν Ἑρριώ διὰ τὰ οἰκονομικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐπρότεινε συνετέλεσεν εἰς τὴν πτώσιν αὐτῆς. Τὴν διεδέχθη ἡ ριζοσπαστικὴ κυβέρνησις Νταλαντιέ. Ἡ πολιτικὴ τῆς ὑποστηρίξεως μὲ κάθε θυσίαν τῆς κυβερνήσεως ταύτης, τὴν ὁποῖαν υἱοθέτησε ἡ πλειοψηφία τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ ἡ ψήφισις παρ' αὐτῆς σειρᾶς οἰκονομικῶν μέτρων, ὅπως ἡ περικοπὴ τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἐπέφερε τὴν διάσπασιν τῆς

κοινοβουλευτικῆς ομάδος καὶ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ παραίτησις τοῦ Μπλούμ ἀπὸ τὴν προεδρίαν τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδος. Ἐπηκολούθησεν ἕκτακτον συνέδριον τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐν Ἄβινιόν, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς πλειοψηφίας τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς του, τὴν 16ην καὶ 17ην Ἀπριλίου 1933, κατὰ τὸ ὁποῖον υἱοθετήθη ἡ πρότασις Λέοντος Μπλούμ—Πῶλ Φῶρ ὑπὲρ τῆς ὑποχρεωτικῆς διατηρήσεως τῆς πειθαρχίας ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν ομάδα. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1933, ὀλόκληρος ἡ κοινοβουλευτικὴ ομάδα ἔδωκε ψῆφον ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν κυβέρνησιν Νταλαντιέ, τὴν ἐπομένην ὁμῶς, ἡ «Ποπυλαίρ», ὄργανον τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἔδημοσίευσεν ἄρθρον τοῦ Λέοντος Μπλούμ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτονίζετο ὅτι ἡ ψῆφος ἐμπιστοσύνης ἦτο ἀπλῶς... τυπική. Μετ' ὀλίγον, 27 μέλη τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδος ὑπὸ τοὺς Ρενωντιέλ—Ντεᾶ Μαρκέ, ἐψήφισον τὴν περικοπὴν τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος τούτου ὑπῆρξε τὸ σχίσμα τοῦ γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ τῆς κοινοβουλευτικῆς του ομάδος καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ «νεοσοσιαλιστικοῦ κόμματος» τῆς Γαλλίας ὑπὸ τοὺς Ρενωντιέλ-Ντεᾶ μὲ καθαρῶς δεξιὰς κατευθύνσεις. Ὁ Λέων Μπλούμ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς ομάδος τῶν μαθητῶν τοῦ Γκέντ ὑπὸ τὸν Πῶλ-Φῶρ, ἧτις ἀντιτίθεται πρὸς πᾶσαν τάσιν ἀναθεωρήσεως τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος.

Κατὰ τὴν εἰκοσιτετράωρον ἀπεργίαν διαμαρτυρίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐναντίον τῶν φασιστικῶν ἐκδηλώσεων, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπραγματοποιήθη τὸ ἐνιαῖον μέτωπον, ὁ Λέων Μπλούμ, ὠμίλησεν εἰς τοὺς συγκεντρωμένους ἐργάτας μετὰ τοῦ Πῶλ Φῶρ, ἐκ μέρους τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος.

Μπλούμ (Ροβέρτος Blum).—Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς

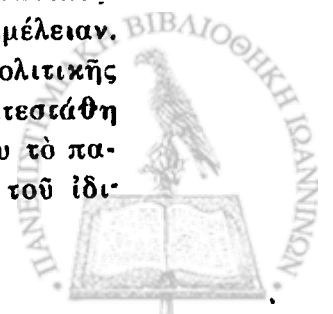
έν Κολωνία τὸ 1807 καὶ τυφεκισθεὶς ἐν Βιέννῃ τὸ 1818. Οἱ γονεῖς του ἦσαν πτωχοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὄλα του τὰ πρῶτα ἔτη πλήρη δυσκολιῶν. Κατ' ἀρχῆς εἶχεν ἐργασθῆ ὡς μαθητευόμενος εἰς λευκοσιδηρουργεῖον καὶ μετέπειτα φανοποιός. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐγένετο τεχνικὸς ὑπάλληλος θεάτρου, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ προήχθη εἰς γραμματέα καὶ κατόπιν εἰς ταμίαν. Ἡ συναναστροφή του μὲ καλλιτέχνας καὶ συγγραφεῖς ἀνέπτυξε τὴν φιλολογικὴν του κλίσιν. Τὸ 1836 ἐπαίχθη τὸ δράμα του «Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἡρακλείου» μὲ κάποιαν ἐπιτυχίαν. Κατόπιν μετὰ τοῦ Ντέρλοστσον καὶ τοῦ Μάργκραφ, ἤρχισε τὴν σύνταξιν τοῦ «Θεατρικοῦ λεξικοῦ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη μετὰ τῶν ἐτῶν 1839 καὶ 1842 εἰς ἐπτὰ τόμους. Τὸ 1840 ἵδρυσε τὴν «Σιλλεριανὴν ἐταιρείαν» καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν δημοουργίαν τῆς «Φιλολογικῆς ἐταιρείας». Ἦτο πολὺ εὐφραδῆς καὶ συμπαθῆς, εἰς ὄλας δὲ τὰς φιλολογικὰς συγκεντρώσεις ἐσημεῖωνεν ἐπιτυχίαν. Βαθμηδὸν ἢ πολιτικὴ τὸν ἀπησχόλησε καὶ τὸν ἀπερρόφησεν ἐξ ὀλοκλήρου. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου «Φόρβαιρτς» (Λειψία 1843—1847) καὶ τῶν «Σαξωνικῶν πατριωτικῶν φύλλων», τὰ ὁποῖα καὶ μετέτρεψεν εἰς ὄργανα ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας καὶ τὰ ὁποῖα ἐσταμάτησαν τὴν θύελλαν τοῦ 1848.

Τὸ 1847 ἔπαυσε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ θέατρον καὶ ἵδρυσε βιβλιοπωλεῖον. Ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος τὸ ἔργον του «Τὸ Χριστουγεννιάτικο δένδρον», συλλογὴν βιογραφιῶν τῶν φιλελευθέρων ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας. Τὸ 1848, ὑπὸ τὸν ἀντικτυπον τῶν ἡμερῶν τοῦ Φεβρουαρίου, ὁ Μπλούμ ἵδρυσε τὰς «Πατριωτικὰς ἐνώσεις», αἱ ὁποῖαι ἐγίναν τὸ κέντρον τῆς ἐπαναστατικῆς δράσεως τῆς Σαξωνίας καὶ προεκάλεσαν τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Κένεριτς. Ἐξελέγη μέλος τοῦ προκαταρκτικοῦ κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης καὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ὅ-

που ἐκυριάρχησε διὰ τῆς εὐστροφίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ρητορικῆς του δεινότητος. Αἰσιόδοξος ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ μονόπλευρος εἰς τὰ ζητήματα, ἔδιδε καὶ εἰς τὰ δυσκολώτερα προβλήματα συντόμους καὶ ὄχι πάντοτε καταλλήλους λύσεις.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1848 ἐπεφορτίσθη ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς ἐθνοσυνελεύσεως νὰ μεταβιβάσῃ ἐξ ὀνόματός της χαιρετιστήριον πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας τῆς Βιέννης. Ἀπεδέχθη τὴν ἐντολὴν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ περιορισθῆ ἀπλῶς εἰς τὸ καθῆκον του ὡς βουλευτοῦ καὶ νὰ μὴ λάβῃ οὔτε αὐτὸς οὔτε ὅσοι θὰ τὸν συνώδευον μέρος εἰς τὰς μάχας τῶν δρόμων. Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς περιεπλάκησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀπεσύρθη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον του. Μετ' ὀλίγας ὁμως ἡμέρας συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη παρὰ τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου εἰς θάνατον. Ἡ ἐκτέλεσις του ἐθεωρήθη ὡς παραβίασις τῆς βουλευτικῆς ἀσουλίας καὶ ἐπροκάλεσε ζωηρὰς διαμαρτυρίας, εἰς τὰς γραμμάς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Τὸ γεγονός τούτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς ὀριστικῆς ρήξεως τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως μετὰ τῆς συνελεύσεως τῆς Φραγκφούρτης.

Μπλούντσλι (Ἰωάννης Γκάσπαρ Bluntschli). — Ἐλβετὸς πολιτικὸς καὶ νομοδιδάσκαλος γεννηθεὶς ἐν Ζυρίχῃ τὸ 1808 καὶ ἀποθανὼν ἐν Γερμανίᾳ τὸ 1881. Τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς διήκουσεν εἰς τὴν Βόννην καὶ τὸ Βερολῖνον καὶ εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν διωρίσθη καθηγητῆς εἰς τὸ μόλις τότε συσταθὲν πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης. Ἀναμιχθεὶς ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικὴν κατάρθωσιν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἀσικκοῦ ἐλβετικοῦ κώδικος τοῦ ὁποῖου ἀνέλαβε τὴν ἐπιμέλειαν. Ἀποσυρθεὶς τὸ 1848 ἐκ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τῆς πατρίδος του ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Μόναχον, εἰς τοῦ ὁποῖου τὸ πανεπιστήμιον ἀνέλαβε τὴν ἔδραν τοῦ ἰδι-

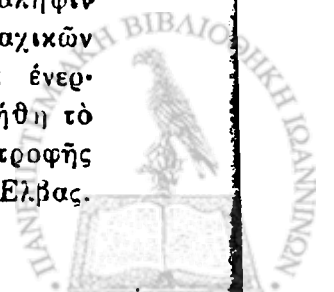
ωτικού και γενικού δημοσίου δικαίου. Ἐκλεγείς ἀργότερον βουλευτῆς προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἔθνικοῦ φιλελευθέρου κόμματος. Κληθεὶς τὸ 1861 ὑπὸ τῆς συγκλήτου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης ἀνέλαβε τὴν ἔδραν τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἰδρύσας μετὰ τετραετίαν «Τὸν γερμανικὸν προτεστάντικὸν σύνδεσμον» πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκκλησίας. Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν μετ' ἄλλων νομομαθῶν ἴδρυσιν τοῦ «Ἰνστιτούτου διεθνῶς δικαίου» κατὰ τὸ 1873, προήδρευσεν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ 1875 μέχρι τοῦ 1877. Ὁ Μπλούντλι συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ διεθνῶς δικαίου, τὰ δὲ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του, τῶν σχετικῶν μὲ τὸν κλάδον τοῦτον τῆς νομικῆς εἶναι: «Γενικὸν δημόσιον δίκαιο» (1852), «Διδασκαλία περὶ τοῦ νεωτέρου κράτους» (1857), «Τὸ νεώτερον διεθνὲς δίκαιο» (β' ἐκδ. 1879) «Ἱστορία τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ γενικοῦ πολιτικοῦ δικαίου» (γ' ἐκδ. 1882). Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Μπλούντλι μετεφράσθησαν ἑλληνισί ὑπὸ Γ. Ι. Ἀγγελουπόλου αἱ «Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ κράτους» καὶ ὑπὸ Ν. Κωστάκη ὁ «Διεθνὴς κώδιξ».

Μπλούχερ.— βλ. λ. *Μπλιούχερ*.

Μπλύχερ (Γκέμπαρνι Blücher).— Πρωσσοσ στρατάρχης καταστάς διάσημος διὰ τὰς ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐκστρατείας καὶ κυρίως διὰ τὸν ρόλον του κατὰ τὴν περίφημον μάχην τοῦ Βατερλώ (1742—1819). Αἰσθανόμενος κλίσιν πρὸς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον κατετάχθη, εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν, εἰς τὸν σουηδικὸν στρατὸν τοῦ ὁποίου αἱ νίκαι, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνησυχούν τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Συλληφθεὶς ὁμως αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Πρωσσῶν κατὰ τὸ 1760 κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων

εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Γαλλίαν, (1793—1794) ὁ Μπλύχερ διεκρίθη διὰ τὴν στρατιωτικὴν του ἰκανότητα καὶ τὰς ὀρηκτικὰς του ἐπιθέσεις. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ πάλιν διεκρίθη, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ναπολέοντος, εἰς τὴν Λυβέκκην ὅπου καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος ἀνταλλαγεὶς ὀλίγον ἀργότερον ἀντὶ τοῦ στρατηγοῦ Βικτώρ. Αἱ στρατιωτικαὶ ἰκανότητες τοῦ Μπλύχερ εἶχον ἀνησυχῆσαι σοβαρῶς τὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Πρωσσίαν ὅπως τεθῆ εἰς διαθεσιμότητα. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ Ναπολέοντος ἐξῆψωσε τὸ στρατιωτικὸν γόητρον τοῦ Μπλύχερ, ὅστις κληθεὶς, εἰς ἡλικίαν 71 ἐτῶν, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐκστρατείας τοῦ 1813—1815. Ὁ Μπλύχερ κατορθώνει ν' ἀντιμετωπίσῃ νικηφόρως τῆς στρατιᾶς τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν μάχην τοῦ Λύντσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας καὶ ἐκρουματίσθη.

Τὸ 1813 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἠνωμένων στρατευμάτων τῆς Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας καὶ ἐσυνέχισε τὸν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνα. Τότε ἐφθασεν εἰς τὴν Δρέσδην, διέβη τὸν ποταμὸν Ἐλβαν καὶ κατετρόπωσε τὸν στρατάρχην τοῦ Ναπολέοντος Μακντόναλνι πλησίον τοῦ ποταμοῦ Κάτσβαχ καὶ τὸν Μαρμὸν παρὰ τὸ Μπαϊκερν. Αἱ νίκαι αὗται συνετέλεσαν ὥστε τὰ πρωσσορωσσικὰ στρατεύματα νὰ εἰσέλθουν νικηφόρα εἰς τὴν Λειψίαν. Τότε ἀπενεμήθη ὁ βαθμὸς τοῦ στρατάρχου εἰς τὸν Μπλύχερ, ὁ ὁποῖος συνεχιζὼν τὴν προέλασίν του διέβη τὸν Ρῆνον (Ἰανουάριος 1814) καὶ καταλαβὼν τὸ Νανσὺ ἐνίκησε τὸν Ναπολέοντα. Τὸ κατορθῶμα τοῦτο τοῦ Πρωσσοσ στρατάρχου εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν κατάληψιν τῶν Παρισίων ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργουῦς ὑπηρεσίας ὁ Μπλύχερ ἀνεκλήθη τὸ 1815 λόγῳ τῆς αἰφνιδίας ἐπιστροφῆς τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τῆς νήσου Ἐλβας.

Ἀναλαβὼν καὶ πάλιν τὴν διοίκησιν τῶν πρωσικῶν στρατευμάτων συνεκρούσθη μετὰ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸ Λινύ, ὅπου καὶ ἐξηναγκάσθη εἰς ὑποχώρησιν. Ἐν τούτοις ὁμως ἐμφανισθεὶς ἐντελῶς ἀπροόπτως, μετὰ τριήμερον, εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ συνετέλεσεν εἰς τὴν συντριβὴν τοῦ Ναπολέοντος ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Οὕτω ὁ Μπλύχερ εἰσηλθε καὶ πάλιν νικητὴς εἰς Παρισίους. Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν παγίωσιν τῆς εἰρήνης ὁ Μπλύχερ ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργουῦ ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἐν Σιλεσίᾳ κτήμα του. Τὸ κυριώτερον στρατηγικὸν γνῶρισμα τοῦ Μπλύχερ ὑπῆρξεν ἡ τακτικὴ τῆς κεραινοβόλου ἐπιθέσεως.

Μπογιατζήφ.— Βούλγαρος κομμουνιστῆς. Ἀνεμείχθη ἐνωρὶς εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς πατρίδος του καὶ ἀνεδείχθη διὰ τὴν πίστιν του εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἀρχὰς τοῦ μαρξισμού. Τὸ 1933 ἦτο γραμματεὺς τοῦ ταρανόμου κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Βουλγαρίας καὶ ὡς τοιοῦτος ἐδόλορονήθη τὴν 26 Ἰουνίου 1934 ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς κυβερνήσεως Μουσάνωφ.

Μπογκντάνωφ (Ἀλέξανδρος).— Ψευδώνυμον τοῦ Ρώσου σοφοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀλεξάνδρουβιτς Μαλινόφσκη, ἐνηθέντος τὸ 1873 καὶ ἀποθανόντος ὁ 1928. Κατόπιν λαμπρῶν σπουδῶν ἐν ᾧ φυσικῇ καὶ τῇ ἰατρικῇ, ὁ Μπογκντάνωφ ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν κινῶν ὡς οἰκονομολόγος διὰ μιᾶς ἐπιμῆς τῆς μαρξιστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας (1897), ἡ ὁποία ἐχρησίμευσεν ὡς χειρίδιον εἰς πολλὰς γενεὰς ἐπαναστατῶν. Δύο ἔτη βραδύτερον ἐδημοσίωσε τὸ φιλοσοφικὸν ἔργον: «Ἀρχαὶς ἱστορικῆς ἀντιλήψεως τῆς φύσεως» (399). Ἀπὸ τὸ 1904 μέχρι τοῦ 1907 ἤρξεν εἰς τῶν ἡγετῶν τῆς μπολσεβίκης πτέρυγος τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλμοκρατικοῦ κόμματος ἐν Ρωσίᾳ. Ἐν τῷ μεταξύ, περὶ τὸ 1905 ἤρξισε νὰ

διαμορφοῦται ἐν Ρωσίᾳ μία τάσις ἀναθεωρήσεως τοῦ μαρξισμού, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρωτοστάτουν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Αὐστριακοῦ φυσιοδίφου Μάχ, μετὰ τῶν ὁποίων συγκατελέγοντο καὶ ὁ Μπογκντάνωφ καὶ Λουνατσάρσκυ.

Κατὰ τὰ ἔτη 1907—1908 ὁ Μπογκντάνωφ παρεξέκλινε τῆς λενινιστικῆς τάσεως τοῦ μπολσεβικισμού ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐσχημάτισε μετὰ τοῦ Λουνατσάρσκυ καὶ τινῶν ἄλλων ἰδιαιτέραν ὁμάδα, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βέριοντ» (=Ἐμπρός!) ἢ «ὁμάς τῶν ὀτσοβιστῶν» διότι εἶχε ταχθῆ ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος ἐκ τῆς Δούμας. Τὸ 1909 ἐπῆλθεν ἡ ὀριστικὴ ρῆξις τῆς ὁμάδος τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Μπογκντάνωφ. Βραδύτερον ἡ πλειοψηφία τῶν ὀπαδῶν του ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα, ἐνῶ ὁ Μπογκντάνωφ, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπεσύρθη ὀριστικῶς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς πατρίδος του.

Τὸ 1904 ἐδημοσίευσεν τὸν «Ἐμπειριονισμόν» του ὡς καὶ συλλογὴν «Δοκιμῶν ρεαλιστικῆς φιλοσοφίας», ἐπηρεασμένων ἐκ τῶν θεωριῶν τοῦ Μάχ. Τὴν τάσιν ταύτην ἐπικρίνει ὁ Λένιν εἰς τὸ ἔργον του: «Υλισμὸς καὶ ἐμπειροκριτικισμὸς». Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μαχιστικῆς τάσεως εὐρίσκοντο τότε μετὰ τοῦ Μπογκντάνωφ καὶ οἱ Λουνατσάρσκυ, Γκόρκυ καὶ Μπαζάρωφ, κυριώτερος δὲ πολέμιος αὐτῆς ἦτο ὁ Πλεχάνωφ. Ὁ Μπογκντάνωφ, ἀφοῦ ἀφιέρωσε πλέον τῶν 10 ἐτῶν εἰς τὴν μελέτην τοῦ μαρξιστικοῦ μονισμού, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα (1912) ὅτι ἡ φιλοσοφία (ἡ ὁποία κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Κ. Μάρξ «προσεπάθησεν νὰ ἐρμηνεύσῃ μόνον τὸν κόσμον, ἐνῶ καθῆκον τῶρα τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι νὰ τὸν μεταβάλῃ»), δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παράσῃ μονισμόν ἐπληθευμένον ὑπὸ τῆς πρακτικῆς καὶ ὅτι τὸν μονισμόν τοῦτον μόνον παρά τῆς ἐπιστήμης πρέπει νὰ ἀναμένωμεν. Κατ' αὐτόν, τὸ γνωσιολογικὸν πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν ὀργάνωσιν εἰς ὁμοιογενὲς σύστημα

ένος ἀριθμοῦ στοιχείων ἀντιπροσωπευμένων ἄλλοτε ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἄλλοτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλοτε, τέλος, ὑπὸ τῶν ἰδεῶν, καὶ συνεπῶς ὅτι μόνον αἱ ὀργανωτικαὶ μέθοδοι δύνανται νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Μπογκντάνωφ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀναζητήσῃ παγκοσμίους ὀργανωτικούς νόμους καὶ διέπλασε τὸ σχέδιον μιᾶς γενικῆς ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε τεκτολογία. Αἱ ἰδεαλιστικαὶ ἀφειρηταὶ τῶν ἀπόψεών του ἐπεκρίθησαν αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν Ρώσων μαρξιστῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ Λένιν.

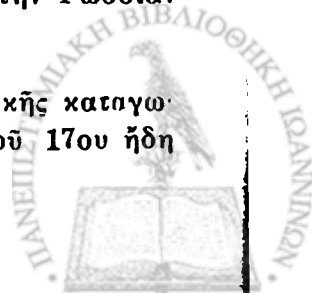
Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ Μπογκντάνωφ ὑπηρετήσεν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Δὲν μετέσχε τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως (1917) οὐτε τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀλλὰ μέχρι τοῦ θανάτου του παρέμεινε διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου μεταγίσεως τοῦ αἵματος, τὰς ἐργασίας τοῦ ὁποίου συνώψισεν εἰς τὸ ἔργον του : « Ἡ πάλη διὰ τὴν ζωϊκὴν ἀμυναν », (1927). Ἀπέθανεν ἐκ δηλητηριάσεως, θῦμα τῆς ἐπιστήμης του, μεταγίσεως εἰς τὸν ὀργανισμόν του 900 γραμμάρια αἵματος ἀσθενοῦς ἐκ μαλαρίας, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν δρασικότητα αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς : « Αἱ ἀρχαὶ τῆς γνώσεως ἐξ ἱστορικῆς ἀπόψεως », « Ἡ παγκόσμιος ἐπιστήμη τῆς ὀργανώσεως », « Ἡ ἐπιστήμη τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως », « Τὰ προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ », « Ἡ φιλοσοφία τῆς ζωῆς τῆς πείρας » κ.λ.π.

Μπογκουτσάρσκυ. — Ψευδώνυμον τοῦ Βασιλείου Γιακόβλαβιτς Γιακόβλεφ Ρώσου πολιτικοῦ καὶ ἱστορικοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς Ρωσίας (1861—1915). Υἱὸς δημοσίου ὑπαλλήλου, μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν ἐμῆθη εἰς τοὺς μουσικούς ἐπαναστατικούς συνδέσμους τῶν φοιτητῶν. Γενόμενος ἀξιωματικὸς, διετήρησε τοὺς ἐπαναστατικούς του δε-

σμούς. Τὸ 1884 ἐξωρίσθη εἰς τὴν Δυτικὴν Σιβηρίαν καὶ ἀργότερον εἰς τὴν Ἰρκούτσκην. Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανήρχισε τὴν ἐπαναστατικὴν του δρασίαν. Τὸ 1890 ἐνεφανίσθη δημοσίᾳ ὡς μαρξιστὴς συνεργαζόμενος εἰς τὸ μαρξικὸν περιοδικὸν « Ὁ νέος λόγος ». Ἀργότερον προσεχώρησεν εἰς τὴν φιλελεύθερον ὁμάδα, τὴν περὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ Στροῦβε « Ἡ ἀπελευθέρωσις », τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν. Τὸ 1905, μετὰ τῆς Κούσκοβσκι καὶ τοῦ Προκόποβιτς ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν « Ἀπελευθέρωσιν » καὶ ἴδρυσεν τὸ ἐβδομαδιαῖον περιοδικὸν « Ἄνευ τίτλου » καὶ τὴν ἡμερησίαν « Ὁ σύντροφος ». Τὸ 1906 ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Μπούρτσεφ τὸ περιοδικὸν « Μπιλοὲ » (τὰ περασμένα). Τὸ 1909 συλληφθεὶς ὡς τέως ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἐξωρίσθη εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν τὸ 1913.

Ὁ Μπογκουτσάρσκυ εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν ἱστορικῶν μελετῶν με θέμα τὴν ἱστορίαν τῆς ρωσικῆς ἐργατικῆς κινήσεως. Αἱ μελέται του αὐταὶ εἶναι ἀξιόλογοι διὰ τὸ πλούσιον καὶ αὐθεντικὸν ὕλικόν. Εἰς τὴν μελέτην του : « Οἱ δρώντες ναρόντικοι τοῦ 1870 » ὁ Μπογκουτσάρσκυ προσπαθεῖ νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὸν σλαυισμόν τὰς ἰδεολογικὰς ρίζας τῶν « ναρόντικων ». Εἰς τὸ ἔργον του : « Τὸ κόμμα τῆς ναρόντναγια Βόλια » ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἀποδόσῃ εἰς τὰς κυβερνητικὰς πιέσεις τὴν ἐξέλιξιν τῶν « ναρόντικων » πρὸς τὸν τρορισμόν. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι : « Ἀπὸ τὸ παρελθὸν τῆς ρωσικῆς κοινωνίας », « Ἡ ὑπουργικὴ ἐπιτροπὴ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Νικολάου Α' », ἡ βιογραφία τοῦ Α. Γαιρτσεν κ.ἄ. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ἐπίσης ἐξεδόθη, εἰς 3 τόμους, ἡ συλλογὴ τοῦ ὕλικου « Τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα εἰς τὴν Ρωσίαν τοῦ 19ου αἰῶνος ».

Μπόεργς. — Λαὸς ἀλλανδικῆς καταγωγῆς, ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τοῦ 17ου ἡδη

αἰῶνος εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος καὶ ἰδρύσας βραδύτερον τὰς δύο δημοκρατίας τοῦ Τρανσβάλ καὶ τῆς Ὁράγγης, κατόπιν ἀγῶνος πρὸς τοὺς ἀντιδράσαντας ἰθαγενεῖς. Αἱ κύριαι ἀσχολίαι των ἦσαν ἡ κτηνοτροφία καὶ ἐν μέρει ἡ γεωργία. Τοῦτο τοὺς ἐβοήθησεν ὅπως διεισδύσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀγγλοσαξωνικὸν πληθυσμόν, ὃ ὁποῖος ἔμενε προσηλωμένος εἰς τὰς πόλεις. Ἀνθρωπολογικῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀνemiχθησαν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς. Ἡ γλῶσσα των ἀνήκει εἰς τὴν ὀλλανδικὴν διάλεκτον, τὴν καλουμένην taal καὶ μολονότι πτωχὴ ἀπὸ ἀπόψεως λεξιλογίου, ἔδωσεν ἐν τούτοις ἀρκετὰς λέξεις εἰς τὴν ἀγγλικὴν διάλεκτον τῆς Ν. Ἀφρικῆς.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀλλανδικοῦ ἀποικισμοῦ συνδέεται μὲ τὴν δρῶσιν τῆς λεγομένης Ὀλλανδικῆς ἰνδικῆς ἐταιρείας, ἡ ὁποία συνηλόσσετο μὲ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ ὁποία εἶχεν ἰδρύσει ἐμπορικὸν σταθμὸν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Μετὰ τὸ 1650, εἰς τὴν Ν. Ἀφρικὴν ἐμφανίζονται αἱ πρῶται ὀλλανδικαὶ ἀποικίαι, ἐνισχυόμεναι ὁλονὲν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους μετανάστας ἐξ Ὀλλανδίας ἐνίστε δὲ καὶ ἐκ Σαξωνίας καὶ Γαλλίας (Οὐγενότοι). Ἡ ἐταιρεία διηύθυνε τὰς τύχας τῶν ἀποικιῶν τούτων μέσον τῶν ὑπ' αὐτῆς διοριζομένων διοικητῶν, οἱ ὁποῖοι πολλάκις προυκάλουν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ 1795—1803 ἡ Ἀγγλία κατέλαβε τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἀποικοὶ περιήλθον ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Ὡς ἀντάλλαγμα ἡ Ἀγγλία ἐπλήρωσεν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν τὸ ποσὸν 6 ἑκατομμ. ἀγγλ. λιρῶν. Ἀπὸ τοῦ 1814 ἀρχίζει ζωηρὰ κάθοδος Ἀγγλῶν ἀποικῶν. Ἡ διοίκησις ὅμως τῶν Ἀγγλῶν προυκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Μπόερς, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν τὴν λεγομένην «μεγάλην ἔξοδον» (Great Trek) τοῦ 1836—1840, πρὸς τὴν Νατάλην καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ τῆς Ὁράγγης. Εἰς

τὴν Νατάλην οἱ Μπόερς ἐγκατεστάθησαν κατόπιν σκληρῶν ἀγῶνων πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον χρόνον οἱ Ἀγγλοὶ ἤλθον καὶ κατέλαβον καὶ τὴν νέαν αὐτὴν δημοκρατίαν.

Τὸ 1848 ἡ Ἀγγλία ἐκήρυξε τὴν ἑνωσιν καὶ τῆς νεωτέρας δημοκρατίας τῆς Ὁράγγης, παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τῶν Μπόερς. Τότε μέρος αὐτῶν συνηνώθη μὲ τοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ Βαῶλ (δημοκρατία Τράνσβαλ) εὐρισκομένους ὁμοεθνεῖς των. Ἡ Ἀγγλία ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς δημοκρατίας τοῦ Τράνσβαλ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1852 καὶ τῆς Ὁράγγης τὸ 1854. Εἰς τὴν περιοχὴν ὅμως τῶν δύο τούτων δημοκρατιῶν ἀνεκαλύφθησαν πλουσιώτατα ἀδαμαντωρυχεῖα καὶ ἔνεκα τούτου ἀπὸ τοῦ 1869 ἤρχισε νέα ἀγγλικὴ ἐπίθεσις. Ἐπηκολούθησε ἔξαγορὰ τῶν ἐπὶ τῶν μεταλλείων δικαιωμάτων τῶν Μπόερς ἐναντι χρηματικοῦ ποσοῦ. Τὸ 1875 ἡ Ἀγγλία ἤρχισε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἑνωσιν τῶν δημοκρατιῶν τῶν Μπόερς μὲ τὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν, καὶ τὸ 1877 ἐπωφελουμένη τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ Τράνσβαλ, τὸ ἦνωσε. Τὸ 1880 οἱ Μπόερς τοῦ Τράνσβαλ ἐκήρυξαν ἐκ νέου τὴν ἀνεξαρτησίαν των κατόπιν νικηφόρου πολέμου κατὰ τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη, ὑπὸ μερικοὺς ὄρους ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας μὲ τὰς συνθήκας τοῦ 1881 καὶ 1884. Ἀργότερον μὲ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ ρεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ ἔθεσε τὸ σχέδιον τῶν δύο Κ—Κ, δηλαδὴ τὴν σιδηροδρομικὴν ἑνωσιν Καΐρου—Ἀκρωτηρίου (Κάπ). Ἡ κατάκτησις τῶν δημοκρατιῶν τῶν Μπόερς ἀπετέλει πλέον ἀπαραίτητον ὄρον τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὡς ἄνω σχεδίου. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ εὑρεθοῦν αἱ ἀφορμαὶ καὶ ὁ πόλεμος Ἀγγλίας καὶ Μπόερς (1899—1902) ἔδωκε τὴν ποθητὴν λύσιν εἰς τὴν ἐδραΐωσιν τοῦ ἀγγλικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ μέχρι τοῦ νοτίου ἄκρου τῆς Ἀφρικῆς.

Κατόπιν ἡρωϊκῶν ἀγώνων οἱ Μπόερς ὑπετάγησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ 1910 αἱ ὑποταγεῖσαι δημοκρατίαι τῶν Μπόερς περιελήφθησαν εἰς τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσιν. Οἱ Μπόερς ἐπωφελιθέντες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἐπανεστάτησαν τὸν Σεπτέμβριον—Δεκέμβριον τοῦ 1914, ἀλλὰ ἡ ἐπανάστασις τῶν αὐτῶν δὲν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας.

Μπόθα (Λουδοβίκος Botha).—Νοτιοαφρικανὸς Μπόερς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1862—1919). Τὸ 1869 οἱ γονεῖς του, μὲ τὰ 13 τῶν τέκνα, ἀποίκησαν εἰς Βρέντε καὶ ὁ Μπόθα ἔλαβε σκληραγωγημένην ἀνατροφὴν καὶ ἔζησε τυχοδιωκτικὴν ζωὴν. Τὸ 1884 εἰς ἡλικίαν εἴκοσι δύο ἐτῶν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Λουκά Μιγκερ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας δημοκρατίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βραϊχάιντ τῆς Ζουλουλάνδης, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη τὸ 1886 μετὰ τῆς συζύγου του. Τὸ 1888 ἡ Νέα δημοκρατία ἠνώθη μὲ τὸ Τράνσβαλ καὶ ὁ Μπόθα ἔγινε διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας του, μετ' ὀλίγον δέ, ἐθνικὸς ἐπίτροπος εἰς Σβιζιλάνδην. Τὸ 1897 ἐξελέγη ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Βραϊχάιντ καὶ τὴν Πραιτωρίαν καὶ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Ζουμπερτ ἀντιμέτωπος τοῦ Κρουγκερ, τὴν ἀνελευθέραν πολιτικὴν τοῦ ὁποῦ ἐπολέμησε.

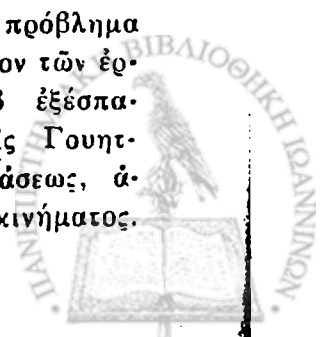
Ἄν καὶ ἀντίθετος πρὸς τὸ τελεσίγραφον τῶν Μπόερς, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1899, ὅταν ἐξέσπασεν ὁ πόλεμος ὁ Μπόθα κατέβαλεν ὅλην τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ ἐνεργητικότητά του εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν Ἀγγλων.

Κατὰ πρῶτον ἀπλὸς ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὸν Μέγιελ, τὸν διεδέχθη κατόπιν ἀσθενείας του ὑπὸ τὸν Ζουμπερτ. Διεκρίθη διὰ τὴν ἰκανότητά του εἰς τοὺς στρατιωτικούς ἐλιγμούς, εἰς οὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ λαμπρὰ ἐπιτυχία τῶν Μπόερς εἰς Κονλλένσο καὶ Σπάϊον Κόπ. Τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου τοῦ 1900, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Πάαρντεμπεργκ καὶ τοῦ Μπούλερ εἰς Λαίντη—Σμιθ ὁ Ζουμπερτ

ἀπέθανε καὶ ὁ Μπόθα ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυνάμεων τοῦ Τράνσβαλ. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ σπουδαῖα κατορθώματα τότε, παρεκτὸς ἀπὸ τοῦ νὰ καθυστερήσῃ τὴν πορείαν τοῦ Ρόμπερτ πρὸς τὴν Πραιτωρίαν. Μετὰ δύο ἀποφασιστικὰς μάχας εἰς Ντάϊαμπος Χιλ καὶ Μπεριζένταλ συνήνωσε τὰς δυνάμεις τοῦ ἐλευθέρου κράτους ὑπὸ τὸν Ντέ Γουέτ καὶ διεξήγαγεν ἄτακτον πόλεμον, ὅστις διήρκεσε πλέον τῶν δέκα ὀκτῶ μηνῶν. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ὑπῆρξε ὁ φοβερώτερος ἀντίπαλος τῶν Ἀγγλων.

Ὅταν ὁ Κίτσεναρ ἐνικήθη ὀριστικῶς εἰς Τράνσβαλ ὁ Μπόθα ὑπογράψας τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης ἐπέδόθη εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς συγχωνεύσεως τῆς Νοτιοαφρικανικῆς ἐπικρατείας μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Πρωθυπουργὸς τῆς πρώτης κυβερνήσεως τοῦ Τράνσβαλ ἀνεδείχθη ἑξίσου ἰκανὸς ὡς πολιτικὸς καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Νοτιοαφρικανικῆς δημοκρατίας πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν.

Ὁ Μπόθα ὑπῆρξε τὸ ὄργανον τοῦ ἀγγλικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ μετὰ τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν. Ἡ στάσις του αὐτῆ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη μὲ τὴν ὁποίαν τὸν περιέβαλον οἱ κάτοικοι λόγῳ τῆς γενναίας ἐκ μέρους του ἀντιμετωπίσεως τῶν κατακτητικῶν στρατευμάτων, τὸν ὑπεβοήθησε νὰ λύσῃ δύο δύσκολα ἐσωτερικὰ προβλήματα τὸ 1913 καὶ τὸ 1914. Τὸ πρῶτον ἦτο τὸ ζήτημα τῶν Ἰνδῶν ἀποίκων, εἰς τὸ ὁποῖον συνήνετησεν ἰσχυρὰν ἀντιπολίτευσιν ὑπὸ τὸν Μαχάτμα Γκάντι, ὑποστηριζόμενον ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν κυβέρνησιν καὶ ἰκανὸν συνήγορον τῶν Ἰνδικῶν ἀπόψεων. Τελικῶς ἐπετεύχθη συμφωνία τῇ συγκατανεύσει καὶ τοῦ Γκάντι. Εἰς τὸ δεύτερον πρόβλημα ὁ Μπόθα μετεβλήθη εἰς δῆμιον τῶν ἐργατῶν. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1913 ἐξέσπασεν ἀπεργία μεταλλωρῶν εἰς Γουητουῶτερσραντ, μεγάλης ἐκτάσεως, ἀπειλοῦσα ἐκρηξίαν ἐθνικοῦ κινήματος.

Ὁ Μπόθα διὰ τὴν καταπνίξη ἐκάλεσε τὰ ἱμπεριαλιστικὰ στρατεύματα. Τόση ὁμως ἦτο ἡ ἐμμονὴ τῶν ἀπεργῶν ὥστε ἠναγκάσθη μετὰ τοῦ Σμάτς νὰ υπογράψῃ μετ' αὐτῶν ὄχι ἱκανοποιητικὴν διὰ τὸ κράτος συμφωνίαν.

Τὸν ἐπόμενον Ἰανουάριον ἐξεργάγη νέα ἀπεργία ἐντονωτέρα τῆς πρώτης. Ἡ κυβέρνησις τὴν φορὰν ταύτην ὁμως ἦτο προετοιμασμένη. Ἐκινητοποίησε τὸν κρατικὸν μηχανισμόν, ἐκήρυξε τὸν στρατιωτικὸν νόμον, συντόμως δὲ ἐννέα ἡμέται τῶν ἐργατῶν ἐξετοπίσθησαν ἄνευ δίκης. Ἡ ἀπεργία συνετρίβη τὸ δὲ νοτιοαφρικανικὸν κοινοβούλιον, παρὰ ἐλαχίστας διαμαρτυρίας ἐνέκρινε τὴν δρᾶσιν τῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ Μπόθα ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων κατακτίσας τὴν νοτιοδυτικὴν γερμανικὴν Ἀφρικὴν καὶ ἀποστείλας ἐπικουρίας εἰς τὸ δυτικὸν μέτωπον. Κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης ἀντεπροσώπευσε τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσιν καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς νοτιοδυτικῆς γερμανικῆς Ἀφρικῆς. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀκρωτήριον ἐγένετο θριαμβευτικῶς δεκτὸς καὶ ἐχαιρετίσθη ὡς δημιουργὸς καὶ ἀρχηγὸς ἔθνους.

Μπολιβάρ (Σίμων Bolívar) — Ὁ πρωεργάτης τῆς Νοτιοαμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας (1783—1830), ἐπονομαζόμενος «ὁ ἐλευθερωτὴς» (el Libertador). Ἀπόγονος πλουσίας οἰκογενείας τῆς Βενεζουέλας, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ κατόπιν εἰς τὰς Ἰνωμένες Πολιτείας. Τὸ 1810 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος ἐναντίον τοῦ Ἰσπανικοῦ ζυγοῦ, τὸ ὁποῖον καθήρσε τὸν Ἰσπανὸν τοποτηρητὴν Κατόπιν ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Λονδίνον, ὅπου ἄφησε ἀντιπρόσωπον πρὸς στρατολογίαν ἐθελοντῶν καὶ σύναψιν δανείου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Βενεζουέλαν κομίζων ὄπλα. Τότε ἐγένετο συν-

ταγματάρχης ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κινήματος Μιράντα καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν σώματος. Καταστρεπτικὸς σεισμὸς συμβὰς τὸ 1812 ἔδωκεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν καθολικὸν κληρὸν, πιστὸν σύμμαχον τῆς ἰσπανικῆς τυραννίας, νὰ διακηρύξῃ ὅτι ὁ σεισμὸς ἦτο σημεῖον ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὸ κίνημα κατεστάλη. Ὁ Μιράντα παρεδόθη εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ ὁ Μπολιβάρ διέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Κουρασάο. Μετ' ὀλίγον ἐπὶ κεφαλῆς 500 ἐπαναστατῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ὡς ἀρχηγὸς πλέον τοῦ νέου κινήματος. Κατετρόπωσε τὰ ἰσπανικὰ στρατεύματα εἰς 15 μάχας καὶ εἰσῆλθε τὸν Αὐγουστον τοῦ 1813 θριαμβευτὴς εἰς Καρακάς, ἐπὶ ὄρους συρομένου ὑπὸ 12 παρθένων. Τότε ἀνεκηρύχθη δικτάτωρ καὶ ἐφαίνετο ἐπικρατῶν. Οἱ Ἰσπανοὶ ὁμως προσεταιρισθέντες τοὺς «λιανέρος», ἡμιαγρίους ἰππεῖς τῶν πάμπας τῆς Κολομβίας, ἤρχισαν ἐξοντωτικὸν πόλεμον σφάζοντες ἀδιακρίτως γυναῖκας καὶ παιδία. Ὁ Μπολιβάρ ἐφαρμόζων ἀντίποινα ἔσφαξεν ὄσους αἰχμαλώτους συνελάμβανε.

Οἱ Ἰσπανοὶ, ἀποβιβάσαντες ἰσχυρὸν στρατὸν ὑπέταξαν πάλιν τὴν Βενεζουέλαν καὶ ὁ Μπολιβάρ ἔφυγε (Μάρτιος 1815) εἰς Ἰαμαϊκὴν καὶ κατόπιν εἰς Αἴτην, ὅπου στρατολογήσας ἐθελοντάς, ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας πρόσφυγας καὶ μισθοφόρους, καὶ ἐξοπλίσας σιόλον, ἔπλευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ ἰσπανικοῦ σιόλου, τὸν ὁποῖον καὶ κατεναυμάχησε. Ἀνεκηρύχθη πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως ἀνώτατος ἄρχων τῆς «μιας καὶ ἀδιαιρέτου» δημοκρατίας τῆς Βενεζουέλας. Ἐσυνέχισεν ἀκαταπόνητος τὸν πόλεμον μέχρι τοῦ 1819 ὅτε ἀνεγνωρίσθη ἀρχιστράτηγος καὶ πρόεδρος. Ἐπεξέτεινε τότε τὴν δρᾶσιν του εἰς ὀλόκληρον τὴν Ν. Ἀμερικὴν, ἐντεῦθεν καὶ ἐκείθεν τῶν Ἄνδεων, συμμαχῶν μὲ ὄλους τοὺς ἐναντίον τῶν Ἰσπανῶν ἐπαναστάτας καὶ κατέφερε τρομερὰ πλήγματα ἐναντίον τῆς ἰσπανικῆς κυ-

ριαρχίας. Συνήνωσε τὴν Νέαν Γρενά-
 δαν μὲ τὴν Βενεζουέλαν εἰς ἓν κράτος,
 ὀνομασθὲν «Δημοκρατία τῆς Κολομ-
 βίας». Ἡ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐκραγεῖσα τὸ
 1820 ἐπανάστασις ὑπεβοήθησε τὸ ἔργον
 τοῦ Μπολιβάρ. Οἱ Ἰσπανοὶ βαθμηδὸν
 ἐξετοπίζοντο πανταχόθεν. Ὁ Μπολιβάρ
 ἐπεχείρησε τότε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ
 Περου καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τὸ 1825
 ἐδημιούργησε τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματός του
 ὀνομασθεῖσαν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν
 τῆς Βολιβίας.

Ἐσφαλλῆλως ἐπεξεργάζετο τὴν ἐσω-
 τερικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀπελευθερωθεῖ-
 σῶν χωρῶν καὶ μετὰ τὴν πλήρη ἀπο-
 μάκρυνσιν τῶν Ἰσπανῶν, ἐπρότεινε τὴν
 ἔνωσιν τῆς Κολομβίας, τῆς Βολιβίας,
 τοῦ Περου, τῆς Λαπλάτας καὶ τῆς Χι-
 λῆς εἰς μίαν μεγάλην δημοκρατίαν ὑπὸ
 τὸ ὄνομα «Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τοῦ
 Νότου», συνεκάλεσε δὲ ἀντιπροσώπους
 τῶν χωρῶν εἰς Παναμᾶν. Οἱ ἀντιπρό-
 σσωποι ὁμως ἀντέστησαν, ὑπογράψαντες
 ἑπὶ πᾶσι συνασπισμὸν καὶ κατηγόρησαν
 τὸν Μπολιβάρ ὡς σχεδιάζοντα νὰ κη-
 ρυχθῆ αὐτοκράτωρ. Εἰς τὴν Κολομβίαν
 μετ' ὀλίγον ἐξεργάγησαν φατριαστικὰ
 κινήματα καὶ ὁ Μπολιβάρ ἐπεμβὰς ὡς
 δικτάτωρ τὰ κατέστειλε καὶ συνεκάλεσεν
 ἔθνοσυνέλευσιν. Διαλυθείσης ταύτης
 διὰ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς πλειοψηφίας,
 ὁ Μπολιβάρ ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν καὶ
 συνεκάλεσε λαϊκὸς συνελεύσεις, εἰς τὰς
 ὁποίας ὁ λαὸς τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀνα-
 λάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν. Ἡ Βολι-
 βία καὶ τὸ Περου ὁμως ἐν τῷ μεταξὺ
 τὸν εἶχον καθηρέσει ἀπὸ τὸ ἀξίωμα
 τοῦ ἰσοβίου προέδρου. Ἐν τῷ μεταξὺ
 ἡ ἀναρχία ἐπεξετείνεται καὶ τὸ 1829
 ἀπεφασίζετο ὁ χωρισμὸς τῆς Βενεζουέ-
 λας ἀπὸ τῆς Κολομβίας. Τὸν Ἰανουά-
 ριον τοῦ 1830, εἰς τὴν ἐκλεγείσαν πρὸς
 ψήφισιν νέου συντάγματος ἔθνοσυνέ-
 λευσιν, διαψεύσας τὰ εἰς αὐτὸν ἀποδι-
 δόμενα μοναρχικὰ σχέδια, ὑπέβαλε τὴν
 παραίτησίν του. Ἡ παραίτησίς του δὲν
 ἐγένετο δεκτὴ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρη-
 τήθη ὀριστικῶς καὶ ἀπέθανε τὴν 17

Δεκεμβρίου 1830, πτωχός, ἀφοῦ εἶχε
 δαπανήσει τὴν σημαντικὴν περιουσίαν
 του χάριν τῆς ἐπαναστάσεως.

Μπολὸ (Παῦλος Βολο).—Γάλλος κα-
 πιταλιστὴς καὶ τυχοδιώκτης, τυφεκι-
 σθεὶς κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον
 ὡς κατάσκοπος. Ἐγεννήθη, εἰς τὴν νῆ-
 σον τῆς Ἐνώσεως (Reunion) εἰς τὸν
 Ἰνδικὸν Ὠκεανόν. Κατ' ἀρχὰς εἰργά-
 σθη ὡς ὀδοντίατρος ἐν Μασσαλίᾳ, κα-
 τόπιν δὲ κατώρθωσε νὰ συνάψῃ σχέ-
 σεις μὲ καπιταλιστικοὺς κύκλους καὶ μὲ
 τὸν χεδίβην τῆς Αἰγύπτου Ἀββάς, παρὰ
 τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πασᾶ.
 Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ παγκοσμίου πο-
 λέμου ἐξηγόρασε, διὰ λογαριασμὸν τῆς
 Γερμανίας, γαλλικὰς ἐφημερίδας διὰ
 τὴν ἄσκησιν ἡττοπαθοῦς προπαγάνδας.
 Συνεδέετο μὲ μεγάλας προσωπικότητας
 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς καὶ τὰς ἐχρη-
 ματοδότει. Μετέβη εἰς τὰς Ἠνωμένας
 Πολιτείας, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς Γερ-
 μανίας. Τὸ 1917 συνελήφθη καὶ τὴν
 17 Ἀπριλίου 1918 ἐτυφεκίσθη κατόπιν
 δίκης.

Μπολσεβικισμός.—Τάσις ἀναπτυχ-
 θεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ Ρωσσι-
 κοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος καὶ
 συγκεντρώσασα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ
 Λένιν τὰ ἐπαναστατικώτερα στοιχεῖα
 τοῦ μαρξισμοῦ, τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τὰ
 ὁποῖα κεκηρυγμένα ἐνσντίον παντὸς συμ-
 βιβασμοῦ, ἐναντίον πάσης ἰδεολογικῆς
 παρεκκλίσεως, ἀπῆτουν τὴν ἀπόλυτον
 συνέπειαν εἰς ὅλην τὴν γραμμὴν τῆς ἐ-
 παναστατικῆς δράσεως. Ἡ ἐμφάνισις
 τῆς τάσεως ταύτης συνετελέσθη ὑπὸ
 τὰς ἀκολούθους συνθήκας. Τὴν 30 Ἰ-
 ουλίου (ν. ἡ.) τοῦ 1903 συνεκλήθη εἰς
 τὰς Βρυξέλλας τὸ συνέδριον τοῦ ρωσ-
 σικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος.
 Τὸ συνέδριον τοῦτο ἦτο ἐξαιρετικῆς ση-
 μασίας ἔπρεπε νὰ δώσῃ μίαν πραγμα-
 τικῶς ἐπαναστατικὴν ἰσχυρὰν ὀργάνω-
 σιν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κατεβλήθη
 ἰδιαιτέρα τριετὴς προσπάθεια διὰ τὴν

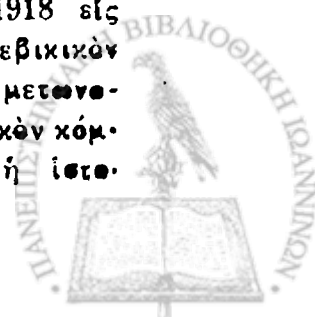

καλήν προετοιμασίαν του, κυρίως διὰ τῆς ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἐκδιδομένης σοσιαλιστικῆς ἔφημερίδος «Ίσκρα».

Εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἔφημερίδος ταύτης συνειργάζοντο οἱ κορυφαῖοι τοῦ κόμματος: οἱ Β. Η. Οὐλιάνωφ (Ν. Λένιν), Γ. Β. Πλεχάνωφ, Π. Μ. Ἄξελροντ, Γ. Ο. Τσέντερμπάουμ (Μάρτωφ), Β. Ι. Ζασούλιτς καὶ Α. Ν. Ποτρέσωφ (Σταροβέρ). Ἦδη κατὰ τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν τοῦ συνεδρίου διεξήγετο ἔντονος ἀγών, μεταξύ τῶν σοσιαλιστικῶν ὁμάδων διαφόρων κατευθύνσεων κατ' αὐτὸν δὲ εἶχον χαραχθῆ διὰ τῆς ἀρθρογραφίας κυρίως τοῦ Λένιν αἱ θεμελειώδεις γραμμαὶ τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Εἰς τὸ συνέδριον, ἡ ὁμάς τῆς «Ίσκρα» ἐπέβαλε τὰς ἀπόψεις τῆς καὶ ὀλόκληρον τὸ σχέδιον τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον εἶχον καταστρώσει ὁ Λένιν καὶ ὁ Πλεχάνωφ καὶ ἡ ἔφημερίς «Ίσκρα» ἐπεκυρώθη ὡς κεντρικὸν ὄργανον τοῦ Ρωσικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος. Ἐν τούτοις αἱ ἰδεολογικαὶ διαφωνίαι δὲν ἤργησαν νὰ ἀναφανοῦν καὶ χωρίσουν τὸ κόμμα εἰς δύο παρατάξεις. Ἡ πρώτη διαφωνία προέκυψε μεταξύ Πλεχάνωφ καὶ Ποτρέσωφ. Ὁ Πλεχάνωφ καὶ ὁ Λένιν ἐδέχοντο μὲν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν φιλελευθέραν ἀστικὴν παράταξιν, ἀλλὰ μόνον ὅταν θὰ ἔδρα ἐπαναστατικῶς, φροντίζοντες παραλλήλως νὰ ἀποκαλύπτουν εἰς τὰ κόμματα τοῦ προλεταριάτου «τὸ περιωρισμένον καὶ ἀνεπαρκές τῶν ἀπελευθερωτικῶν κινήσεων τῆς ἀστικῆς τάξεως παντοῦ ὅπου παρουσιασθῆ τοιαύτη περίπτωσις». Ἀντιθέτως ἡ σχετικὴ πρότασις τοῦ Ποτρέσωφ καὶ τοῦ Σταροβέρ τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζεν ὁ Μάρτωφ ἔτεινεν εἰς τὴν ξένην συνεργασίαν μὲ τὴν ἀστικὴν τάξιν ἐὰν αὐτὴ δεχθῆ ὠρισμένους ὄρους. Αἱ κυριώτεραι διαφωνίαι ἀνεφύησαν εἰς τὸ πρῶτον ἀρθρον τοῦ καταστατικοῦ, τὸ ὁποῖον διελάμβανε περὶ τοῦ ποῖος δύναται νὰ εἶναι μέλος τοῦ κόμματος, ἐπίσης εἰς τὸ συγκεντρωτικὸν σύστημα τοῦ κόμματος καὶ

εἰς τὸ ζήτημα τῆς συνθέσεως τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ίσκρα». Ἡ πλειοψηφία ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ Λένιν, ἡ ὁποία ἐπέτυχεν νὰ ψηφισθῆ ὅτι ἀπαιτεῖται αὐστηρὰ κομματικὴ πειθαρχία καὶ ἐπομένως συγκεντρωτικὸν σύστημα μὲ εὐρείαν πληρεξουσιοδοτήσιν τῆς Κ.Ε. καὶ νὰ καταρτίσῃ τὴν συντακτικὴν ἐπιτροπὴν τῆς «Ίσκρα» ἀπὸ μέλη ἀνήκοντα εἰς τὴν ἰδεολογίαν τῆς ὁμάδος. Λόγω τῆς πλειοψηφίας τῆς ὁμάδος ἐκείνης, οἱ ὁπαδοὶ τῆς ὀνομάσθησαν μπολσεβίκοι, ἐκ τῆς λέξεως «μπολσινιστβό», ἡ ὁποία ρωσιστὶ σημαίνει «πλειοψηφία».

Κατ' ἀναλογίαν, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μειοψηφίαν (ρωσιστὶ: «μενιστβό») ὀνομάσθησαν «μενσεβίκοι». Αἱ δύο παρατάξεις ἐξηκολούθουν ἐργαζόμεναι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ρωσικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος, ἀλλὰ νέαι διαφωνίαι, — εἰς προγραμματικὰ ζητήματα καὶ ζητήματα τακτικῆς — προστιθέμεναι εἰς τὰς παλαιὰς διήρουναν τὸ χάσμα μέχρι χωρισμοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ αἱ ὀνομασίαι μπολσεβίκοι καὶ μενσεβίκοι, ἀπετέλεσαν δύο διαφορετικὰ σύμβολα καὶ τόσον πολὺ διεδόθησαν μεταξύ τῶν ἐπαναστατικῶν κύκλων καὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ὥστε ἡ ὀνομασία «μπολσεβίκοι» παρέμεινε διὰ τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν ὁμάδα τοῦ Λένιν καὶ μετὰ τὸ 1906, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸ συνέδριον τῆς Στοκχόλμης, τὸ ὁποῖον συνεκλήθη τὸ 1906, ἡ ὁμάς αὐτὴ ἀπετέλεσε τὴν μειοψηφίαν τοῦ συνεδρίου. Τὸ 1912, αἱ διαφωνίαι ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε οἱ μπολσεβίκοι ἵδρυσαν ἐντελῶς ἰδιαιτερον κόμμα προσθέσαντες εἰς τὸν τίτλον: «Ρωσικὸν Σοσιαλδημοκρατικὸν ἐργατικὸν κόμμα» τὸ ρωσικὸν γράμμα Μπέ, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν μενσεβίκων σοσιαλδημοκρατῶν. Τὸ 1918 εἰς τὸ 7ον συνέδριόν του τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα, προτάσει τοῦ Λένιν, μετονομάσθη «Ρωσικὸν Κομμουνιστικὸν κόμμα», διὰ νὰ διατηρηθῆ ὅμως ἡ ἰστο-

ρική συνέχεια προσετέθη ἡ λέξις «τῶν μπολσεβίκων». Ἡ προσθήκη αὕτη παρέμεινε καὶ μετὰ τὸ 1926 ὅποτε (εἰς τὸ 14ον συνέδριον) τὸ κόμμα μετωνομάσθη «Πανενωτικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα» καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον. (Ρωσιστί: «Βσεσογιούζναγια Κομμουνιστικεσέσκαγια Πάρτιγια» (Μπέ=«μπολσεβικόβ» ἤτοι «τῶν μπολσεβίκων»). Ἰδεολογικὸς ἰδρυτὴς καὶ καθοδηγητὴς τοῦ μπολσεβικισμοῦ εἶναι ὁ Λένιν καὶ δι' αὐτὸ ὁ ὄρος οὗτος καταντῶ σχεδὸν συνώνυμος τοῦ Λενινισμοῦ, (βλ. καὶ λ. *Κομμουνισμός, Λένιν, Λενινισμός*).

Μπόλτζμαν (Λουδοβίκος Boltzmann).—Μέγας Γερμανὸς φυσιοδίφης (1844—1906). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς θεωρητικῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Εἰσήγαγε τὸν λογισμὸν τῶν πιθανοτήτων καὶ τὴν στατιστικὴν ἐν τῇ θερμοδυναμικῇ. Αἱ ἐργασίαι του ἐπὶ τῆς κινητικῆς θεωρίας τῶν ἀερίων καὶ τῆς ἠλεκτροδυναμικῆς προκάλεσαν ἐπανάστασιν εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς φυσικῆς. Ὑπῆρξε δεδηλωμένος ὀπαδὸς τῆς ἀτομιστικῆς θεωρίας καὶ ἀντίπαλος τῶν ὑποκειμενιστικῶν καὶ ἰδεαλιστικῶν θεωριῶν ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις. Ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα μὲ τὰ «λαϊκὰ ἔργα» του, τὰ ὅποια περιλαμβάνουν πληθὸς ἰδεῶν καὶ ἐξεδόθησαν διὰ πολλοστὴν φορὰν τὸ 1925. Μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα εἶναι: «Μαθήματα ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀερίων» (γ' ἐκδ. 1923) καὶ «Ἐπιστημονικὰ δοκίμια» (1909).

Μπομπορίκιν (Πέτρος Δημητρίεβιτς).—Ρώσος λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος (1836—1921). Κατήγετο ἀπὸ οἰκογένειαν εὐγενῶν. Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν, τελειοποιηθεὶς ἀργότερον εἰς Παρισίους καὶ Βιέννην. Ἡ δρᾶσις του ἤρχισε τὸ 1862. Εἰς τὰ τρία πρῶτα μυθιστορήματά του

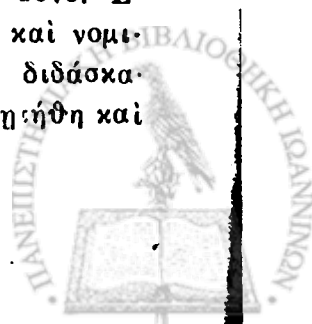
τονίζει τὴν σημασίαν τῆς ἐλευθερίας τῶν αἰσθημάτων καὶ στιγματίζει τὴν κατὰ συνθήκην ἠθικὴν, θῦμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ γυνή.

Ὁ Μπομπορίκιν ἔγραψεν ἄνω τῶν 90 τόμων, εἰς τοὺς ὁποίους, ἀνεξαρτήτως τῆς φιλολογικῆς τῶν ἀξίας, ὑπάρχει πολὺτιμον ὕλικόν διὰ τὴν μελέτην τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ἡμίσεος αἰῶνος (1860—1910). Ἀπὸ τοῦ 1880 ἤρχισε νὰ θίγη τὰ φλέγοντα κοινωνικὰ καὶ οικονομικά ζητήματα τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἀξιόλογον εἶναι τὸ μυθιστόρημά του: «Κιτάιγκοροντ» (συνοικία τῆς Μόσχας, ἡ Κινεζούπολις) ὅπου μᾶς δίδει τὴν εἰκόνα τῆς τότε ἐμποροβιομηχανικῆς Μόσχας καὶ τῆς ἀστικῆς τῆς τάξεως. Ἐπίσης τὸ μυθιστόρημα «Ἐβαλε γνώσι» (1890), ὅπου βλέπομεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀρριβισμού τῆς τότε διανοουμένης ταξέως.

Ὁ Μπομπορίκιν, ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῶν μετριοπαθῶν φιλελευθέρων τάσεων τῆς ἀσικῆς ταξέως εἰς τὰ μεταγενέστερα μυθιστορήματά του ἐμφανίζεται ὁ ἀπολογητὴς τῆς ἐμλοροβιομηχανικῆς τάξεως. Εἰς τὸ μυθιστορημά του: «Βασίλειος Τερκιν» ἐξιδανικεὺν τὸν ἐξευρωπαϊσμένον Ρώσον ἄσιον, ὁ ὁποῖος ἐξελίχθη μέσα ἀπὸ το περιβάλλον τῶν κουλακων χωρικῶν. Εἰς ἄλλο μυθιστόρημά του μᾶς δίδει τὸν ἐργοστασιαρχὴν Κουματσεφ, ὀργανωτὴν μεγάλων φιλανθρωπικῶν ἔργων, ὁ ὁποῖος ὅμως πυραμένει ἀνένδοτος καὶ ἀδιάλλακτος πρὸς τοὺς ἀπεργησαντας ἐργάτας τοῦ ἐργοστασίου του. Εἰς ἄλλα μυθιστορήματά του μᾶς δίδει ἐργατικούς ἥρωας, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεικονίζεται πιστὰ ὁ τύπος τοῦ ἐργάτου κατὰ τας παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905.

Μπονκούρ.—Βλ. Πῶλ—Μπονκούρ

Μπονόμι (Ἰβανόη; Βονομι).—Ἰταλὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1873. Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ νομικά καὶ διετέλεσε κατ' ἀρχὰς διδάσκαλος ἐν Βολωνίᾳ. Τὸ 1898 παρητήθη καὶ

εργάσθη ως συντάκτης εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ἑφημερίδα «Ἀβάντι», τὴν ὁποίαν διηύθυνε τότε ὁ Λεωνίδας Μπισσολάτι, εἰς τὴν «Κοινωνικὴν κριτικὴν» τοῦ Φιλίππου Τουράτι, εἰς τὴν «Νέαν ἀνθολογίαν» κ. ἄ. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς ἄκρας δεξιᾶς τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἀντιδρῶν πάντοτε εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κατεύθυνσιν τοῦ κόμματος. Τὸ 1909 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς καὶ μετὰ τοῦ Μπισσολάτι, ἐργάσθη ἐπιμόνως ὑπὲρ τῆς στροφῆς τοῦ κόμματος πρὸς τὸν ρεφορμισμὸν. Τὸ 1912, εἰς τὸ συνέδριον τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς Ρέτζιο Ἐμίλια, ὑπεστήριξε μετὰ τοῦ Μπισσολάτι τὴν κήρυξιν τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, ὡς «ἐθνικὴν ἀνάγκην».

Καταπολεμηθέντες ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος ἦτις, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μουσσολίνι, ἦτο κατὰ τοῦ πολέμου, ἀπεχώρησαν καὶ ἴδρυσαν τὸ «Ἰταλικὸν μεταρρυθμιστικὸν κόμμα». Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ὁ Μπενόμι εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς ἐξόδου τῆς Ἰταλίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ. Τὸ 1916 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων εἰς τὴν πρώτην «ἐθνικὴν κυβέρνησιν» ὑπὸ τὸν Μποζέλι, κατόπιν ὑπὸ τὸν Ὁρλάνδο καὶ ἐπὶ Νίτσι. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Νίτσι ἐκλήθη νὰ σχηματίσῃ αὐτὸς κυβέρνησιν, ἀλλὰ, μὴ δυναθεὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ ἰκανὴν ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τῶν κομμάτων τῆς πλειοψηφίας, κατέθεσε τὴν ἐντολήν. Εἰς τὴν τότε σχηματισθεῖσαν κυβέρνησιν Τζιολίτσι ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατόπιν τῶν Οἰκονομικῶν. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, διεπραγματεύθη τὴν συνθήκην τοῦ Ραπάλλο περὶ διακανονισμοῦ τῶν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν συνόρων καὶ τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος τοῦ Φιοῦμε. Τὸ 1921 ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ἣτις παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1923, ἐκπρόσωπος πλέον τῆς φιλελευθέρου ἀστικῆς τάξεως. Μεταξὺ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι :

«Ἐπείγοντα ζητήματα» (1903), «Αἱ νέαι ἰδέαι τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1907), «Δέκα ἔτη ἰταλικῆς πολιτικῆς» (1924), «Ἀπὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς τὸν φασισμόν» (1924), «Ὁ Λεωνίδας Μπισσολάτι καὶ ἡ σοσιαλιστικὴ κίνησις εἰς τὴν Ἰταλίαν» (1929).

Μποντίν (Ἰβάν Ἀθανάσιεβιτις).— Παλαιὸς μπολσεβίκος, γεννηθεὶς τὸ 1888 καὶ ἀπολεσθεὶς εἰς τὴν Σιβηρίαν. Τὸ 1908 ἐφυλακίσθη, κατόπιν δὲ ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν εἰς ἡλικίαν 21 ἔτους καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Τρανσβαϊκαλίας. Κατὰ τὸ 1918 προήδρευεν εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν ἐρυθρῶν κοζάκων τῆς Ἀνατολῆς, κατόπιν ὑπερήσπισε τὴν Τσίταν ἐναντίον τῶν λευκῶν. Τὸ αὐτὸ ἔτος αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν λευκῶν ὑπεβλήθη εἰς φρικτὰ βασανιστήρια καὶ ἄγνωστον πῶς ἀπέθανε. Λέγεται ὅτι τὸν ἔκαυσαν ζῶντα ἐντὸς ἀτμολέβητος ἀτμομηχανῆς. Ἡ τελευταία του ἐπιστολὴ ἐτελείωνε μὲ τὰς λέξεις: «ὄχι ἀντεκδικήσεις».

Μπόνφιλντ (Μαργαρίτα Γκρός Bondfield).— Ἀγγλὶς σοσιαλίστρια, γεννηθεῖσα τὸ 1873 καὶ συμμετέχουσα ἐνεργῶς, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας, εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Κατάγεται ἐξ ἐργατικῆς οἰκογενείας, ἠναγκάσθη δὲ ἀπὸ ἡλικίας δέκα πέντε ἐτῶν νὰ ἐργασθῆ ὡς πωλήτρια εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα τοῦ Μπράϊτον. Ὀλίγον κατόπιν ἤρχισε νὰ δεικνύῃ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐντεινομένην τότε ὀργανωτικὴν κίνησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη φιλοδοξία της καὶ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν της κατέβαλεν ὅλας τῆς τῆς προσπαθείας. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν ἡ Μπόνφιλντ ἔφυγεν ἐκ Μπράϊτον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Λονδίνον συνεχίζουσα τὸ ἐπάγγελμα τῆς πωλητρίας εἰς τὰ ἐμπο-

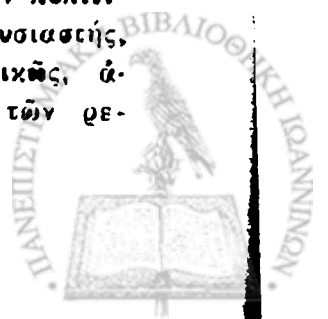
ρικά καταστήματα. Ἡ ἐν Λονδίῳ παραμονή της τὴν ἔφερε πλησιέστερον πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὴν ἐργατικὴν κίνησιν. Γνωρίζουσα ἐξ ἰδίας πείρας τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζη ἡ ἐργαζομένη γυνὴ ἀνέλαβε μετὰ ζέσεως τὴν ἴδρυσιν τῶν πρώτων γυναικείων ἐργατικῶν σωματείων. Γράφουσα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Γκράς Ντάρ» ἄρθρα καὶ μελέτας εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς Ἐνώσεως τῶν ἐμποροῦπαλλήλων «Ἐμποροῦπάλληλος» ἐγένετο ἀμέσως γνωστὴ μετὰ τῶν ἐργατικῶν κύκλων. Κατὰ τὸ 1898 ἐξελέγη βοηθὸς γενικὸς γραμματεὺς τῆς «Ἐνώσεως Ἐμποροῦπαλλήλων». Τὴν θέσιν αὐτὴν διετήρησε μέχρι τοῦ 1908 ὅποτε παρητήθη λόγῳ τῆς ἐκλογῆς της εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνεξαρτήτου Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου ἡ Μπόνφιλντ ἴδρυσεν τὴν «Ἐθνικὴν Ὀμοσπονδίαν τῶν Ἐργατριῶν». Τῆς ὀργανώσεως ταύτης, ἡ ὁποία σήμερον ὀνομάζεται «Γυναικίον τμήμα τῆς ἔθνικῆς ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν» ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον νὰ εἶναι ἀρχηγός. Τὸ 1923, κατόπιν δύο προηγουμένων ἀποτυχιῶν, ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Νόρθαμπτον. Τὸ 1924 κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς πρώτης ἐργατικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Ράμσεϊ Μακντόναλντ, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἐργασίας. Κατὰ τὰς διενεργηθείσας ἐκλογάς, τὸ ἴδιον ἔτος, λόγῳ τῆς ἀνατροπῆς τῆς κυβερνήσεως Μακντόναλντ, ἡ Μπόνφιλντ ἀπέτυχε καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων, ἐκλεγείσα ἀργότερον κατὰ τὰς ἐπαναληπτικὰς ἐκλογάς τοῦ Οὐῶλσεντ. Ἡ πολιτικὴ δρασίς της Μπόνφιλντ δὲν ἀφίσταται τῆς γενικῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς χειραφετήσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν ὅλην καιροσκοπικὴν τακτικὴν τῶν ἡγετῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Πάντως ἡ Μπόνφιλντ συνετέλεσεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος

εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἡ μεγάλη ρητορικὴ της δεινότης καὶ ἡ βαθυτάτη παρατηρητικότης της συνέβαλον ὥστε ἡ Μπόνφιλντ νὰ θεωρῆται μία ἀπὸ τὰς ἐξεχούσας γυναικείας πολιτικὰς φυσιογνομίας.

Μπόξερς (Boxers, ἢ πυγμάχοι).— Ὄνομα δοθὲν εἰς τὰ μέλη μιᾶς μυστικῆς ἐν Κίνα ὀργανώσεως, τῆς ὁποίας ὁ πλήρης τίτλος ἦτο «Εὐσβῆς ἀδελφότης τῶν ἀγωνιζομένων μετὰ τοὺς γρόνθους τῶν». Ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς μαντζουριανῆς δυναστείας καὶ τὴν καταπολέμησιν τῆς διεισδύσεως τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν. Βαθμηδὸν περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς μαντζουριανῆς δυναστείας καὶ διετήρησε μόνον τὴν μισόξενον μορφήν της. Ἡ δρασίς τῶν Μπόξερς ἐχρησίμευσεν ὡς πρόσχημα εἰς τὰς ἰμπεριαλιστικὰς δυνάμεις (Ἀγγλία, Γερμανία, Ρωσσία, Γαλλία, Ἡν. Πολιτεῖαι, Ἰαπωνία, Ἰταλία), αἵτινες συνεργαζόμεναι, ἀπέστειλαν στρατεύματα εἰς Πεκῖνον. Διὰ τῆς συνθήκης, ἣτις ἔθεσε τέλος εἰς τὸν «πόλεμον τῶν Μπόξερς», ἡ Κίνα ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ σημαντικὴν ἀποζημίωσιν, νὰ κατεδαφίσῃ τὰ προστατεύοντα τὸ Πεκῖνον φρούρια καὶ νὰ δεχθῆ ὅπως ἡ συνοικία τοῦ Πεκῖνου, εἰς ἣν εὐρίσκονταν αἱ ξέναι πρεσβεῖαι, καὶ ἣτις, κειμένη ἐπὶ λόφου, δεσπόζει ὀλοκλήρου τῆς πρωτευούσης, φρουρῆται ὑπὸ ἰσχυροῦ στρατοῦ τῶν συνεργαζομένων δυνάμεων καὶ ὄχυρωθῆ (βλ. καὶ Κίνα).

Μπόρα (Γουλιέλμος Ἐδγάρδος Borah).— Ἀμερικανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1865. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κάνσας καὶ ἤσκησε κατ' ἀρχὰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἀπὸ τοῦ 1902 ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ 1907 ἐξελέγη γερονσιαστής, ἔκτοτε δ' ἐπανεκλέγεται κανονικῶς, ἀνήκων πάντοτε εἰς τὸ κόμμα τῶν ρε-

πουμπλικάνων. Τὸ 1913 ἐπολέμησε τὸ σχέδιον τοῦ Μράϊαν περὶ ἰδρύσεως προτεκτοράτου εἰς Νικαράγουαν. Ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς αὐξήσεως τῶν φόρων διὰ τοὺς πλουσίους καὶ τῆς ἐλαττώσεως διὰ τὰς μετρίας περιουσίας. Ὑπεστήριξε τὴν γυναικείαν ψήφον, κατεπολέμησε δὲ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὡς ἀντίθετον πρὸς τὸ δόγμα τοῦ Μονρώ. Καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ὑπεστήριξε τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν, ἀντιθέμενος εἰς πᾶσαν ἀνάμειξιν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα. Ὡς πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ Χούβερ, ὑπεστήριξε πάντοτε αὐτὴν τὴν πολιτικὴν. Κατὰ τὴν αὐτὴν περιόδον ἐπίσης πρῶτος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Μπόρν (Στέφανος Born).—Γερμανὸς ἐπαναστάτης (1824—1898). Μαθητευόμενος τυπογράφος κατὰ τὴν νεότητά του ἐγνώρισε τὸν Ἐνγκελς ἐν Παρισίοις τὸ 1846 καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν «Λίγχαν τῶν κομμουνιστῶν», ἡ ὁποία τοῦ ἐνεπιστεύθη διαφόρους ἀποστολὰς εἰς Λυὸν καὶ Ἑλβετίαν. Ἀποτελῶν στέλεχος τῆς «Λίγκας» ἐν Βρυξέλλαις ἐγνωρίσθη τὸ 1847 μὲ τὸν Κ. Μάρξ. Μετὰ τὴν γερμανικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μαρτίου 1848 ἵδρυσεν ἐν Βερολίνῳ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν Κεντρικὴν ἐργατικὴν ἐπιτροπὴν καὶ κατόπιν μίαν μαζικὴν προλεταριακὴν ὀργάνωσιν μὲ τὸν τίτλον: «Ἐργατικὴ ἔνωσις». Τὸ 1848 καὶ 1849 διετέλεσε συντάκτης τῶν ἐργατικῶν ἐφημερίδων «Λαὸς» ἐν Βερολίνῳ καὶ «Συναδέλφωσις» ἐν Λειψίῳ. Μεταβαλὼν ὅμως κατόπιν ἰδέας, ἀπῆσχίσθη τῆς «Λίγκας τῶν κομμουνιστῶν» καὶ εἰς τὸ ἐργατικὸν συνέδριον τοῦ Βερολίνου ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ Δημοκρατικὸν κόμμα. Ἀφοῦ μετέσχε κατὰ Μάϊον τοῦ 1849 εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς Δρέσδης, ἔφυγεν

εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἀπεσύρθη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἐφεξῆς διετέλεσε δημοσιογράφος καὶ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας (1878), κατέλιπε δὲ «Ἀπομνημονεύματα», εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ Ἐνγκελς (1898).

Μπόρντιγκα (Ἀμεδαῖος Bordiga).—Ἰταλὸς κομμουνιστὴς, γεννηθεὶς τὸ 1889. Μηχανικὸς ὢν τῶν σιδηροδρόμων προσεχώρησεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα τὸ 1910. Μετέσχε τὸ 1914 εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῆς Ἀγκῶνος ὅπου ὑπεστήριξε τὴν θέσιν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὀργάνωσεν ἀπεργίαν τῶν σιδηροδρομικῶν εἰς ἐνδειξὴν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς αἱματηρᾶς καταπίξεως τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Ρομάνας καὶ τῶν Μαρεννῶν. Κατόπιν τῆς ἀπεργίας ταύτης ἐπαύθη τῆς θέσεώς του. Κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμὴν ἐναντίον τῶν σοσιαλατριωτῶν. Τὸ 1917 ὀργάνωσε τὴν φράξιαν τῶν «ὑπὲρ τῆς ἀποχῆς», οἱ ὁποῖοι κατόπιν ἀπετέλεσαν μετὰ τῆς ὁμάδος Γκράμσκι τὸν πυρῆνα τοῦ ἰταλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος (1921). Τὸ 1917 ἦτο ἀρχισυντάκτης τοῦ ἐβδομαδιαίου ὀργάνου τῆς Σοσιαλιστικῆς ὁμοσπονδίας τῶν νέων τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ἐφημερίδος «Σοβιέτ». Εἰς τὸ δεύτερον συνέδριον τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς ὑπεστήριξεν ὑπεραριστερὰς ἀπόψεις καὶ ἐτάχθη ἀποφασιστικῶς κατὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν κομμουνιστῶν εἰς τὰ ἀστικά κοινοβούλια. Τὸ 1921 εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ἰονουαρίου τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἀπήτησε τὴν ἀπόσχισιν ἀπὸ τοὺς ρεφορμιστάς. Τὸ συνέδριον τοῦτο ἐπεραιώθη διὰ διασπάσεως τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἰταλίας. Τὸ 1923 ἡ Εὐρεσία ἐκταλεστικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς κατεδίκασε τὰς μετὰ

ταριστικάς γνώμας» τοῦ Μπόρντιγκα. Βραδύτερον νέα διαφωνία ἠγέρθησαν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς τακτικῆς τοῦ ἐνιαίου μετώπου καὶ τῆς ἐργατικῆς κυβερνήσεως.

Ὁ Μπόρντιγκα ἐπεχείρησε νὰ ἰδρῦσῃ εἰδικὴν φράξιαν ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ Ἰταλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καὶ ὑπὸ τοῦ τρίτου συνεδρίου τοῦ Ἰταλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὸ 1927 ὁ Μπόρντιγκα συνελήφθη ὑπὸ τῆς φασιστικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐξετωπίσθη εἰς τὰς νήσους Οὐσίακα.

Μπορντώ.—Πόλις τῆς Γαλλίας, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων λιμένων. Ἔχει περὶ τὰς 260 χιλ. κατοίκους καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Γαρούνα ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ βιομηχανικὴ τῆς κίνησις εἶναι καθυστερημένη, ἡ δὲ ἐμπορικὴ σημασία τοῦ Μπορντώ ὀφείλεται εἰς τὰς ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης συγκοινωνίας. Ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Μπορντώ ἀποτελεῖ ἡ καθυστερημένη βιομηχανία καὶ τὸ ἀβαθὲς τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν Γαρούνα καὶ Ζιρόντ. Ἐνεκα τούτου κατεσκεύασαν ἰδιαίτερον λιμενίσκον, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται Πωγιακ (Pauillac) καὶ χρησιμεύει ὡς σταθμὸς μεταφορτώσεως. Τελευταίως ἐκτίσαν εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ζιρόντ τὸν λιμένα Βερντιόν, βάθους 10 ἕως 13 μ. καὶ μὲ λιμενοβραχίονα μήκους 300 μ. Τὸ Μπορντώ ἐξυπηρετεῖ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς μὲ τὴν Ἰσπανίαν (οἶνοι καὶ μεταλλεύματα), τὴν Δ. Ἀφρικὴν (ἔλαια καὶ σπόροι), τὴν Βραζιλίαν (καουτσούκ) τὴν Ἀργεντινὴν καὶ τὴν Οὐραγουάην (δέρματα καὶ ἔρια), τὴν Χιλήν (νίτρον καὶ χαλκόν), τὴν Ἀγγλίαν (ἄνθρακας). Ἀπὸ τὸ Μπορντώ ἡ Γαλλία ἐξάγει κυρίως πρὸς τὴν Ν. Ἀμερικὴν, οἶνους, ὀφάσματα καὶ εἶδη πολυτελείας. Κατ' ἔ-

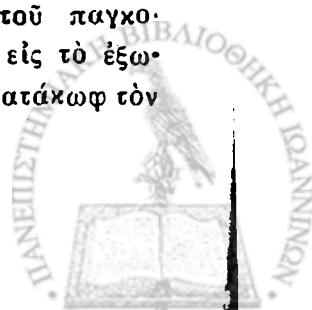
τος τελεῖται αὐτόθι διεθνῆς ἐμποροπανήγυρις. Κύριον εἶδος παραγωγῆς εἶναι οἱ ὀνομαστοὶ φερώνυμοι οἶνοι.

Μπορντιν (Μιχαὴλ Μάρκοβιτς, πραγματικὸν ὄνομα : Γκρούζεμπεργκ).—Ρώσος ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς τὸ 1884. Διήλθε τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν εἰς τὴν Λεττονίαν καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Τὸ 1900, νεώτατος ἀκόμη ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν. Τὸ 1903 ἦτο ἤδη μπολσεβίκος καὶ ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1905 ἠγωνίσθη εἰς τὴν Ρίγαν. Τὸ 1905 ἐστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον τῆς Σκοχόλμης. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκεῖθεν συνελήφθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἐκεῖ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται βιοπαλαιῶν καὶ τὸ 1906 ἰδρυσεν εἰς τὸ Σικάγον σχολὴν διὰ τοὺς πολιτικούς φυγάδας. Ὦν παραλλήλως μέλος τοῦ ἀμερικανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἐξελεγῆ ταμίαις τῆς κατὰ τὸ 1909 συσταθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς οικονομικὴν ἀρωγὴν τῶν πολιτικῶν φυλακισμένων τῆς Ρωσσίας. Τὸ 1918 ἐπιστρέψας εἰς Μοσχάν, ἀπεστάλη ἐκεῖθεν εἰς τὸ Μεξικόν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου συνελήφθη τὸ 1922 καὶ κατεδικάσθη εἰς ἕξαμηνον φυλάκισιν καὶ ἀπελασιν.

Τὸ 1923 προσεκληθὴ εἰς Κίναν ὑπὸ τοῦ Σούν Γιάτ Σεν τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ «Κουόμινταγκ», διὰ τὴν καλύτεραν ὀργάνωσιν τοῦ κόμματος τούτου.

Ὁ Μπορντιν ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν κινεζικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1927 καὶ ἐφεξῆς.

Μπόδς (Εὐγενία Bosch).—Ρωσὶς ἐπαναστάτρια (1879—1924). Προσεχώρησεν ἔνωρις εἰς τὴν μπολσεβίκικὴν πτέρυγα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου εὐρισκομένη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξέδιδε μετὰ τοῦ Πιατάκωφ τὸν

«Κομμουνιστήν». Βραδύτερον μετέσχε του έμφυλίου πολέμου έν Ούκρανία και συνέβαλεν είς την έγκαθίδρυσιν αὐτόθι τῆς πρώτης σοβιετικῆς κυβερνήσεως.

Μποσδάρι (Ἀλέξανδρος κόμης Bosdari).— Ἴταλός διπλωμάτης γεννηθεὶς έν Βολωνίᾳ τὸ 1867. Ἐσπούδασε νομικά και εἰσήλθεν είς την διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν. Διετέλεσεν ἀκόλουθος είς τὰς πρεσβεΐας Βέρνης, Λονδίνου, Βερολίνου και Ἀθηνῶν (1893). Τὸ 1910 ἐστάλη είς Σόφίαν ὡς πληρεξούσιος ὑπουργός και τὸ 1912 είς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1918, συνδεθεὶς μετὴν ταραχώδη ἐκείνην περίοδον τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας. Ὡς πρεσβευτὴς έν Ἀθήναις, μετέσχεν ὄλων τῶν πιεστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, καιτοὶ σχεδὸν πάντοτε διεφώνει, ὑποστηρίζων τὸ δίκαιον τῆς Ἑλλάδος νὰ παραμείνη οὐδετέρα. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑλλάδος συνέφερεν είς την Ἰταλίαν, διότι ἡ σύμμαχος Ἑλλάς θ' ἀπειτέλει ἐπικίνδυνον συναγωνιστήν είς την διανομήν τῆς τυχόν λείας είς την Ἑγγύς Ἀνατολήν και τὰ Βαλκάνια. Τὸ 1921 διωρίσθη διοικητὴς τῶν Δωδεκανήσων και τὸ 1921 ἀπεστάλη είς Βερολίνον μετὸν βιθμόν τοῦ πρεσβευτοῦ. Ἐγραψε «Σκέψεις και σχόλια ἐπὶ τῆς Ἰστορίας τοῦ Θουκυδίδου» και «Περὶ τῶν Βαλκονικῶν πολέμων, τοῦ Παγκοσμίσιου πολέμου και τινων γεγονότων τὰ ὅποια προηγῆθησαν αὐτῶν» (Μιλᾶνον, 1928). Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολύτιμον είς την μελέτην τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος, ὡς ἀποκαλύπτουν τὴν δρᾶσιν τῶν ξένων ἀντιπροσώπων έν Ἑλλάδι και τὰ παρασκήνια τῆς ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος είς τὸν πόλεμον.

Μπότσεφ (Χρῖστος).—Βούλγαρος ἐπαναστάτης ποιητῆς γεννηθεὶς τὸ 1848 είς τὸ Κολόφερ, κωμόπολιν τοῦ νομοῦ Φιλίππουπόλεως και φονευθεὶς πολέμων

ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ὁμάδος ἐθνικοεπαναστατῶν τὸ 1876. Μετὰ την συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν του είς Ὀδησσὸν διετέλεσε διδάσκαλος είς τὰ βουλγαρικά σχολεῖα τῆς Ρουμανίας. Τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Μπότσεφ ἀποτελεῖται ἐξ 20 μόνων ποιημάτων, διαπνέεται ὁμως σχεδὸν ὀλοκληρον ἐπὸ τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Μπότσεφ ἐμαστιγώσσε και ἐκαυτηρίσσε μετὰ σαρκασμὸν και περιφρόνησιν τοὺς τζορμπατζῆδες, τοὺς ἐκμεταλλευτὰς τῆς ἐποχῆς του και ἐξύμνησε τὴν ἐθνικὴν και ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, ἡ ὅποια δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ παρὰ μόνον μετὴν ἐπικρατησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐξυμνεῖ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῶν πτωχῶν και τῶν καταπιεζομένων, συμπονεῖ και περιγράφει τὰ μαρτύριά της και μαστιγώνει ἀνηλεῶς τὴν ἀρχουσαν τάξιν και τὴν ἐκκλησίαν, αἱ ὅποια δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀπομυζοῦν τὸν λαόν, τὸν δημιουργὸν παντὸς ἀγαθοῦ.

Ὁ Μπότσεφ ὑπῆρξε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δράσεώς του ἐπαναστάτης τῆς σχολῆς τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ ἀναρχισμοῦ Μπακοῦνιν. Ἐκήρυττεν ὅτι «ὁ μαγνητισμὸς τῆς πίστεως εἶναι ἡ ἐμφύχωση» και ἐθεώρει τὴν ἐμφύχωσιν αὐτὴν ὡς ἀπαραίτητον μοχλὸν διὰ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον.

Πρὸς τὸ τέλος ὁμως τῆς ζωῆς του ἐπικοινωνήσασ μετὸν ἐπιστημονικὸν σοσιαλισμὸν ἀπεμακρύνθη τελείως ἀπὸ τὸν ἀναρχισμὸν και τὸν οὐτοπιστικὸν σοσιαλισμὸν πλησιάσασ σχεδὸν πρὸς τὸν μαρξισμὸν και ἐγκολπωθεὶς τὴν ιδέαν «ὅτι τὸ παγκόσμιον προλεταριάτον ἦτο και θὰ εἶναι ὁ φορεὺς ὄλων τῶν ἐπαναστάσεων» και ὅτι «ἡ ἐποχὴ τῶν ξεχωριστῶν ἀτόμων ἀπὸ πολλοῦ εἶχε παρέλθει, ὁ δὲ ἀνθρώπινος ἀγών, ἡ πάλη τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἀπαιτεῖ πολλὰς ὁμοῦ χεῖρας και πνεύματα». Διεκήρυττεν ἀκόμη ὅτι: τὸ σημερινὸν κοινωνικὸν σύστημα, τὸ ὅποιον ἐπιτρέπει νὰ ὑπάρχουν βασιλεῖς και κα-

πιταλισταί, είναι ἡ πηγή τῶν δεινῶν τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων. Μόνον ὁ λογικὸς καὶ ἀδελφικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν λαῶν δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ δεινά, τὴν πτώχειαν καὶ τὰ παράσιτα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ μόνον αὐτὸς ὁ σύνδεσμος δύναται νὰ ἐγκαθιδρύσῃ πραγματικῶς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀδελφωσύνην, τὴν ἰσότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ βουλγαρικὴ σοσιαλιστικὴ κριτικὴ θεωρεῖ τὸν Μπότσαρ ὡς τὸν καλύτερον Βούλγαρον ποιητὴν καὶ τὸν συγκρίνει μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Πετιόφι, τὸν Οὐγγρον λυρικὸν ποιητὴν, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τὸ 1848 ἐπανάστασιν τῶν Οὐγγρων ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν φονευθεὶς εἰς ἡλικίαν εἰκοσὶ ἐτῶν.

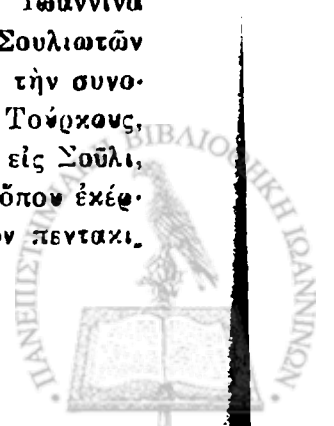
Ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ Μπότσαρ ἐορτάζεται κατ' ἔτος εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Τὴν ἐορτάζουν δὲ καὶ τὰ δύο κοινωνικὰ στρατόπεδα καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν σοσιαλιστῶν, διότι ἀμφότεραι αἱ τάξεις αὗται διεκδικοῦν τὸν Μπότσαρ ὡς ἰδικόν των.

Μπότσαρης.—1. Κίτσος. Σουλιώτης ἀγωνιστής. Διεκρίθη μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Σουλίου, κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀλῆ ἐναντίον τῶν ἐν Βρεστανίτση ἀποκατασταθέντων Σουλιωτῶν ἐπίθεσιν (1801) ὁδηγήσας τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν κατὰ τὴν ἔξοδον. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Ἐπτάνησον, ὅπου κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπικυριαρχίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σύνταγμα τῶν Ἀλβανῶν φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου. Τὸ 1805 ἐξελθὼν εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα ἀνηγορεύθη ἀρχηγὸς τῶν ὄρματωλῶν καὶ ἐκήρυξεν ἐπανάστασιν, καθ' ἣν ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τοὺς ἐχθρούς. Ἀποσυρθεὶς ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸν ἐπελθόντα χειμῶνα προσῆλθε κατόπιν πρὸς τὸν κρατοῦντα τὰς θυγατέρας τοῦ Ἀλῆ πασᾶν, ὅστις μεγάλως τὸν ἐξετίμησε καὶ ἔδωκεν αὐτοῦ τὴν καπετανείαν τῆς Ἄρτης, διὰ νὰ διατάξῃ,

μετ' οὗ πολὺ, τὴν δολοφονίαν του (1813)

2.—*Νότσης.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς Βρεστανίτσης κατώρρωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς Κέρκυραν. Ὁ Ἀλῆς ἐπανειλημμένως ἐδοκίμασε νὰ τὸν δελεάσῃ διὰ τῆς παροχῆς χάριτος καὶ ἄλλων τιμῶν. Πλὴν ὁ Μπότσαρης μὴ πιστεύων εἰς τὸν τύραννον συνέβαλε σπουδαίως μετ' ἄλλων Σουλιωτῶν εἰς τὴν κατασυντριβὴν αὐτοῦ ὅτε ἐπολεμεῖτο ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα. Βραδύτερον ἀνεδείχθη ἀνώτατος ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν, ἐπολέμησεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Μάρκου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπερήσπισε τὸ Αἰτωλικόν, μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τούτου ἀπῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον, ἠγῆθεις κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἔξοδον μιᾶς τῶν τριῶν φαλάγγων. Ὑστερότερον ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπληγώθη ἐν Διστόμφ. Ἐπὶ Ὀθωνος ἐγένετο ὑποστράτηγος, ἀπέθανε δὲ τὸ 1841.

3.—*Μᾶρκος.* Υἱὸς τοῦ Κίτσου (1796—1823). Παρηκολούθησε πάντοτε τὸν πατέρα του μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Διετέλεσεν ὑπαξιωματικὸς εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ σύνταγμα τῶν Ἀλβανῶν. Εἶτα μετέβη εἰς Ἰωάννινα. Οἱ Σουλιῶται ἐπολέμουν τότε κατὰ τοῦ Ἀλῆ μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀνακτήσουν τὴν πατρίδα των, τοῦ σουλτανικοῦ ὅμως ἀντιπροσέπου ἀρνηθέντος τοῦτο, ἔκλεισαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ διὰ τοῦ Μάρκου. Οὕτω τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1820 διητύνθησαν εἰς τὴν πατρίδα των, ἵνα τὴν ἐπαναστατήσουν κατὰ τοῦ σουλτάνου, καὶ καταλαβόντες τὸ φρούριον τῶν Βαριάδων ὠχυρώθησαν. Ὁ Μᾶρκος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐξ Ἄρτης ἐπέμποντε τροφαὶ εἰς τοὺς περὶ τὰ Ἰωάννινα Τούρκους, ἐξῆλθε μετὰ 200 Σουλιωτῶν καὶ προσβαλὼν εἰς Κομιζάδες τὴν συνοδείαν, ἐφόνησε πλείστους Τούρκους, πέμψας δὲ τὰ κομιζόμενα εἰς Σούλι, κατέλαβε τὰ Πέντε Πηγάδια, ὅπου ἐκέκτισε λαμπρὰν νίκην ἐναντίον πενταχι,

σχολίων πεμφθέντων έναντίον του έκλεκτών Ἀλβανῶν.

Ἐκεῖθεν ὁ Μᾶρκος προσέβαλε καὶ ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τῆς Ριγιάσας, ἀναγκάσας τὸν Ἀλῆν νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Σουλιώτας τὰ φρούρια τοῦ καθαυτὸ Σουλίου.

Μετ' ὀλίγον ὁ Μᾶρκος ἔσχε νέους Φριάμβους κατὰ τῶν Τούρκων εἰς Βαριώδες, Δραμσοῦς, Κασμήραν, Ραψίστιαν, Πλάκαν, Κομιζάδες κ. ἄ. Ὅτε ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη ἐν Ἑλλάδι ὁ Μᾶρκος προσῆλθεν εἰς Κόρινθον ἵνα ζητησῇ ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Ἡπείρῳ πολέμου.

Τότε ὅμως τὸ τοιοῦτον ἦτο ἀδύνατον. Μετὰ τὴν πτώσιν ὅμως τοῦ Σουλίου ἀπηνθύνθη ἐκ νέου ὁ Μᾶρκος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ζητῶν ἐνίσχυσιν ὑπὲρ τῶν Σουλιωτῶν. Τότε ἐπεχειρήθη μετέχοντος καὶ τοῦ Μάρκου ἡ εἰς Ἡπειρον ἐκστρατεία, ἣτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐν Πέτρα ἀτυχή μάχην καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Λαγκάδια.

Μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογίου ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, ὁ Μᾶρκος ἔλαβε σπουδαιότατον μέρος μετὰ τῶν Μαυροκορδάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης. Ἀφοῦ δὲ ὁ Βαρνακιώτης προσεκύνησεν, διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁ Μᾶρκος, ὅστις ὅμως δυσασεστηθεὶς, διότι καὶ πρὸς ἄλλους συγχρόνους ἐστάλησαν διπλώματα στρατηγίας, ἀφοῦ ἠσπᾶσθη εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ τὸ δίπλωμά του τὸ ἔσχισεν εἰπὼν ὅτι ὅποιος εἶναι ἱκανὸς λαμβάνει τοιοῦτον ἔμπροσθεν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἐξεστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Προλαβὼν τὸν κατερχόμενον στρατὸν ὑπὸ τὸν Μουσταῆ πασᾶν τῆς Σκόδρας, προσέβαλε μετὰ 340 Σουλιωτῶν τὴν ἐκ 5000 ἀνδρῶν ἔμπροσθοφυλακὴν του παρὰ τὸ Καρπενήσιον καὶ πολλοὺς φονεύσας. ἔτρεψε τούτην εἰς φυγὴν. Φθάσας δὲ κατὰ τὴν νυκτερινὴν καταδίωξιν εἰς χωρὰ φιον τοιχόκλειστον, ἐν ᾧ εἶχον ἐγκλεισθῆ πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν, ὁ Μᾶρκος ὑψωσε

τὴν κεφαλὴν ἵνα ἴδῃ τί ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ὅτε πυροβοληθεὶς ἔπεσεν ἀμέσως νεκρὸς.

Μπουασσέλ (Boissel). — Σπουδαῖος Γάλλος οὐτοπιστὴς σοσιαλιστὴς (1728-1807). Ἐξῆσε βίον πλήρη περιπετειῶν, ἦτο δὲ ἐξηκοντούτης ὅταν ἐξεργάγῃ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις. Παρὰ τὴν ἡλικίαν του ὅμως μετέσχεν ἐνεργῶς αὐτῆς γενόμενος ἐν ἐκ τῶν ἐνθερμωτέρων μελῶν τῆς λέσχης τῶν Ἰακωβίνων. Ὅταν τὴν 21ην Ἀπριλίου 1793 ὁ Ροβεσπιέρος ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς Ἰακωβίνους τὸ σχέδιόν του περὶ τῶν «δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου», ὁ Μπουασσέλ ἐπρότεινεν ἰδικόν του ἀντισχέδιον περὶ τῶν «δικαιωμάτων τῶν ἀβρακώτων» τὸ ὅποιον ἦτο πολὺ ἀριστερώτερον ἀπὸ τὸ τοῦ Ροβεσπιέρου. Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς τῆς περιφήμου «Κατηχήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1789), ἡ ὁποία προκάλεσε τὴν κατακραυγὴν τῶν κρατουσῶν τάξεων καὶ κυρίως τοῦ κλήρου, ὅστις ἀπήτήσε ἀπὸ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν —ματαιῶς ὅμως— ὅπως ληφθῶν αὐστηρὰ μέτρα ἐναντίον τοῦ συγγραφέως. Ὁ Μπουασσέλ ἤσκησε καυστικὴν κριτικὴν τοῦ συγχρόνου του κοινωνικοῦ καθεστώτος καὶ ἐπεχείρησε νὰ χαράξῃ συγκεκριμένον σχέδιον διὰ τὴν μετάβασιν πρὸς τὸ σοσιαλιστικὸν καθεστῶς. Ὁ πρόδρομος οὗτος τῶν μεγάλων σοσιαλιστικῶν σχολῶν προκαλεῖ κατάπληξιν μὲ τὴν διαύγειαν τῆς σκέψεως καὶ τὴν «προφητικὴν» διορατικότητά του. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, λέγει, εἶναι ὅμοιοι εἰς τὴν τάσιν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπομένως ὅλοι ἔχουν ἴσα δικαιώματα εἰς τὴν ζωὴν. Ἄν δὲ εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν ἐπικρατεῖ κοινωνικὴ ἀνισότης, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τρεῖς θεσμοὺς, οἱ ὅποιοι διαστρέφουν τὴν φύσιν: εἰς τὴν θρησκείαν, τὸν γάμον καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν. Χαρακτηριστικὸν τοῦ ἰδιοκτήτου εἶναι: τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα νὰ χρησιμοποιοῖ

τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ ἐπομένως νὰ ἐξαναγκάζη εἰς τὸν ἐκ πείνης, δίψης ἢ ψυχῆς θάνατον τὸν ἐστερημένον ἰδιοκτησίας ἐκτὸς ἐὰν οὗτος δεχθῆ νὰ γίνῃ δοῦλος τοῦ ἰδιοκτῆτου».

Μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδιοκτησίας συνδέεται ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου. Διὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἡ κοινωνία θέλει νὰ διακανονίσῃ τὰς σεξουαλικὰς σχέσεις καὶ νὰ ὑποδουλώσῃ νῆν γυναῖκα, χωρὶς νὰ ἔχη τοιοῦτον δικαίωμα. Τὸ μεγαλύτερον κακὸν τοῦ γάμου εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ ἐπιζημιωτάτου διὰ τὴν κοινωνίαν κληρονομικοῦ δικαιοῦματος. Αἱ διάφοροι θρησκείαι εἶναι, κατὰ τὸν Μπουασσέλ, «θεσμοὶ τοὺς ὁποίους ἀρχικῶς καθιέρωσαν ἄνθρωποι ἰσχυροῦ πνεύματος διὰ νὰ ἐξουσιᾶσουν τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι, ἐν ὀνόματι τῆς θεότητος, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ὄχι μόνον τὴν κατεσκέυσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ λέγῃ ὅτι συμφέρει εἰς αὐτούς». Πρέπει, λέγει, νὰ ξεκαθαρίσωμεν τὸ «ἄνθρωποκτόνον, ἀργυρώνητον καὶ ἀντικοινωνικὸν αὐτὸ καθεστῶς», καὶ νὰ διοργανώσωμεν τὴν κοινωνίαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ὅλα τὰ παιδιά νὰ εὐρίσκουν πλήρη ἰσότητα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐνώπιον ἡμῶν. Διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ὁ «χρυσοῦς οὗτος αἰὼν» πρέπει νὰ ἐξοντώσωμεν τὰ ἀτομικὰ προνόμια: τὴν προσωπικὴν ἰδιοκτησίαν, τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειαν, τὸ δικαίωμα τῆς κληρονομίας, τὴν θρησκείαν καὶ ὅλα τὰ θρησκευτικὰ ἰδρύματα καὶ νὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν ὅλους τοὺς θησαυροὺς διὰ νὰ διατεθοῦν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν.

Διὰ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν ὁ Μπουασσέλ συνιστᾷ τὴν προοδευτικὴν παραγωγὴν διὰ τῆς ὁποίας θὰ συντηροῦνται τὰ ἀνίκανα πρὸς ἐργασίαν στοιχεῖα. Ταῦτα ὅμως καὶ ἄλλα παρόμοια μέτρα, εἶναι, κατὰ τὸν Μπουασσέλ δευτερευούσης σημασίας. Ὁ κυριώ-

τερος μοχλὸς πρὸς τὴν νέαν κατεύθυνσιν, εἶναι κατ' αὐτὸν ἡ κοινωνικὴ ὑργάνωσις τῆς ἀγωγῆς. Σκοπὸς τῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐκρίζωσις τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἀλτροῦστικῶν αἰσθημάτων. Τέλος—καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἀξιολογότερον—εἰσάγει εἰς τὴν ἀγωγὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας. Τὰ θεωρητικὰ μαθήματα συνδυάζονται μὲ ἐργασίας εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ ἐργαστήρια. Τοὺς μαθητὰς θὰ μορφώνουν σοφοὶ γέροντες καὶ τὰς μαθητριάς αἱ πλέον διακεκριμέναι εἰς τὴν ἀνατροφὴν σοφαὶ μητέρες. Τὰ κτίρια εἰς τὰ ὁποῖα θὰ σπουδάζουν αἱ κόραι θὰ εἶναι εἶδος ἱερῶν ναῶν. Καὶ τοῦτο μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἱκανοποιηθῆ ἡ γυνὴ διὰ τὰς προσβολὰς τὰς ὁποίας ἐπὶ τόσους αἰῶνας διέπραξεν εἰς βάρος τῆς ἡ ἀνθρωπότητος. Αἱ ἰδέαι τοῦ Μπουασσέλ ἐξήσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Μπαμπέφ καὶ τῶν ὁμοϊδεατῶν του, πολλαὶ δὲ ἐξ οὐτῶν ἀπετέλεσαν οὐσιώδη σημαία τῶν σοσιαλιστικῶν θεωριῶν τοῦ 1830—1840.

Μπουγιόν. — Βλ. λ. *Φρανκλὲν* — *Μπουγιόν*.

Μπουγκλέ (Κάρολος Bouglé).—Σύγχρονος Γάλλος κοινωνιολόγος, καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας ἐν Σορβόννῃ. Ἐγραψε πλείστα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν κοινωνιολογίαν καὶ τὸν σοσιαλισμὸν, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Τί εἶναι ἡ κοινωνιολογία;» (1907), «Δοκίμιον περὶ τοῦ καθεστῶτος τῶν καστῶν» (1908), «Ἡ κοινωνιολογία τοῦ Προυτὸν» (1911), «Εἰς τοὺς σοσιαλιστὰς προφήτας» (1918), «Ὁ λαϊκὸς παιδαγωγὸς» (1921), «Μαθήματα κοινωνιολογίας ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀξιών» (1922), «Ἡ δημοκρατία ἐνώπιον τῆς ἐπιστήμης μας», «Στοιχεῖα κοινωνιολογίας» (1930), «Ἀπὸ τὴν κοινωνιολογίαν εἰς τὴν κοινωνικὴν δρασιν» (1931), κ. ἄ.

Μπουζὲρ (Buzor). — Ρουμᾶνος ἑπα-

νοστάτης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐτήρησε διεθνιστικὴν καὶ ἀντιμιλιταριστικὴν στάσιν καὶ μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ εἰργάσθη διὰ τὴν ἐπανάστασιν. Συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια καταναγκαστικά ἔργα καὶ ἔμεινε φυλακισμένος ἐπὶ 15 ἔτη μέχρι τοῦ 1933, ὅποτε ἀπελύθη τῶν φυλακῶν λόγω σοβροῦ κλονισμοῦ τῆς ὑγείας του.

Μπουκλε (Θωμᾶς Buckle). — Ἐπιφανὴς Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ κοινωνιολόγος θεωρούμενος μετὰ τῶν Χέρντερ, Βολταίρου, Κόντ, Μάρξ, Βίκο, ὡς ἰδρυτῆς τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν της μορφήν. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἄγγλιαν», διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεξήτησε τὴν κανονικὴν ἐπιστροφὴν ὠρισμένων γεγονότων εὐκόλως προβλεπομένων, δηλαδὴ τὸν νόμον τῆς περιοδικότητος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ ἀποκαταστήσῃ κανονικὰς ἐπανσλήψεις τοῦ φαινομένου εἰς ἀρκετὰ μακροχρονίους περιόδους μὲ ὁμοίαν περιόδου μορφάς. Ἡ φυσιοκρατικὴ αὕτη ἀντίληψις τοῦ ἱστορικοῦ νόμου παραδέχεται τὴν ταυτότητα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φύσεως. Ἡ ἀξία τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι παρεμέρισε τὸ αὐθαίρετον, τὸ τυχαῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅτι ἔθεσε καθαρὰ τὸ πρόβλημα τοῦ ἱστορικοῦ νόμου καὶ ἐκκινούσα ἔξ αὐτοῦ ἐξήτησε νὰ μεταβάλλῃ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας εἰς ἀκριβῆ ἐπιστήμην. Οἱ ἱστορικοὶ νόμοι, τοὺς ὁποίους μᾶς δίδει εἶναι ψυχολογικοί, φυσικοὶ ἢ ἀνθρωπολογικοί, ἐφηρμοσμένοι εἰς τὴν ἱστορίαν. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ νόμος τοῦ Μπουκλε, ὁ ὁποῖος τείνει εἰς τὸ νὰ στηρίξῃ τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ κανονικὴ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυνατὴ μόνον ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπάρχει οὔτε μεγάλη ἀφθονία φυσικῶν προϊόντων, οὔτε ἰξαιρητικὴ δυστυχία.

Ἐξ αὐτοῦ συνεπέρανεν ὁ Μπουκλε ὅτι ἡ δουλεία τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ «φυσικὴ κατάστασις» τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ, ἡ

κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει καταδικασθῆ ἀπὸ τοὺς ἀδυσωπήτους νόμους τῆς «φύσεως». Διότι τὸ κλίμα κάμνει τοὺς κατοίκους χορτοφάγους, τὰ δὲ φυτὰ αὐξάνουν μετ' ἀφθονίας εἰς τὰς τροπικὰς περιφερείας καὶ οὕτω διευκολύνεται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὑπερπληροῦται ἡ «ἀγορὰ ἐργασίας». Ὁ νόμος ὁμοίως αὐτὸς εἶναι ψυχολογικὸς ἢ φυσιολογικὸς νόμος, καθόλου ὁμοίως ἱστορικὸς. Μὲ κανένα τρόπον δὲν μᾶς διαφωτίζει σχετικῶς μὲ τὰς μεταβολάς, αἱ ὁποῖαι ἐπέρχονται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν παρέχει καμμίαν ὑπόδειξιν σχετικῶς μὲ τὸ μέλλον του, ἂν καὶ καθορίζῃ μίαν ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν κάθε ἐξελίξεως.

Ὡς γνωστὸν αἱ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι τῆς ἱστορίας ἔχουν ὡς κοινὴν βάσιν τὴν μελέτην τῶν γεγονότων. Τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν ἢ καθορίζουν τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν, περιορίζονται εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας. Πρώτη τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐδάφους, τοῦ κλίματος, τῆς γενικῆς ὄψεως τῆς φύσεως, τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων τῆς φύσεως, ἤτοι ὁ φυσικὸς ἢ γεωγραφικὸς παράγων.

Ἡ φυσικοκλιματολογικὴ ἀντίληψις, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν καὶ γεωγραφικὴν ἀντίληψιν τῆς ἱστορίας ἔχει ὡς σημείον ἐκκινήσεως τὴν φύσιν, τὴν λεγομένην ἐξωτερικὴν, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἱστορικὸν μέλλον. Ἡ γεωγραφικὴ ἀντίληψις τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ἀρχαιότερα Προπλάσματά της ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἱπποκράτην. Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξήτησε νὰ δώσῃ εἰς τὴν γεωγραφικὴν ἀντίληψιν μίαν ἐπιστημονικὴν βάσιν εἶναι ὁ Θωμᾶς Μπουκλε. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος προσθέτει τὴν ἐπίδρασιν τῆς γενικῆς ἐξωτερικῆς φύσεως. Ἐπιζητεῖ ν' ἀποκαταστήσῃ μίαν στενὴν σχέσιν μετὰξὺ τοῦ παράγοντος αὐτοῦ καὶ τῆς φαντασίας μας, δημιουργοῦ

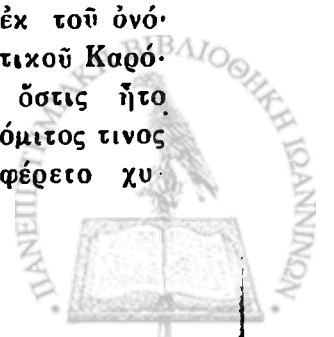
των θρησκευτικῶν ιδεῶν. Προσθέτει ἐπίσης τὴν τροφήν ὡς παράγοντα τοῦ πολιτισμοῦ. Ὑποστηρίζει ὅτι: τὸ πρῶτον πρᾶγμα εἶναι ὅτι εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης πολιτισμούς, αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως ὑπῆρξαν πολὺ μεγαλύτεραι ἀπὸ τοὺς πολιτισμούς τῆς Εὐρώπης. Τὸ δεύτερον πρᾶγμα εἶναι, ὅτι αἱ δυνάμεις αὗται ἐδημιούργησαν ἐν τεράστιον κακόν, καὶ ὅτι ἐνῶ ἐν μέρος τῶν δυνάμεων τούτων προεκάλεσε μίαν ἄνισον διανομὴν τοῦ πλούτου, ἐν ἄλλο μέρος προεκάλεσεν ἄνισον διανομὴν τῆς σκέψεως, συγκεντρῶνον τὴν προσοχὴν εἰς ὑποκείμενα τὰ ὁποῖα ἐρεθίζουν τὴν φαντασίαν. Ἐξετάζοντες εἰς τὸ σύνολόν τῆς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου, εἰς τὴν Εὐρώπην μὲν διακρίνομεν τὴν τάσιν τῆς ὑποταγῆς τῆς φύσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐκτὸς δὲ τῆς Εὐρώπης τὴν τάσιν τῆς ὑποταγῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν φύσιν.

Ἡ γεωγραφικὴ ἀντίληψις, κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεώς της, προὐκάλεσεν ὀλόκληρον ἐπαϊάσασιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας καὶ τὴν μετεσχημάτισε ριζικῶς. Οἱ πλέον ἀξιοσημεῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς γεωγραφικῆς ἀντιλήψεως, ὁ Μοντεσκιέ, ὁ Χέρντερ καὶ ὁ Μπεύκλε, ἀναφαίνονται ἐπίσης ὡς οἱ πλέον ἀποφασιστικοὶ ὑπερασπισταὶ τῆς κανονικότητος τοῦ ἱστορικοῦ φαινομένου.

Ὁ Μπεύκλε, ὁ ὁποῖος συνετέλεσε περισσότερο παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς σπουδαιότητος τοῦ γεωγραφικοῦ παράγοντος, ἦτο συγχρόνως εἰς τῶν ἐνθουσιωδωτέρων ὑπαδῶν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀτομικοῦ παράγοντος, Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τοῦ διανοητικοῦ παράγοντος, ὑπὸ τῶν ὑπαδῶν τῆς γεωγραφικῆς θεωρίας ἀποτελεῖ ἐν θετικὸν σημεῖον τῆς ἀντιλήψεως ταύτης. Ἐν τούτοις περικλείει καὶ ἐν ἀρνητικὸν σημεῖον. Ὁ Μπεύκλε καταδικάζει τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὸ νὰ παραμένουν αἰωνίως ἄμαθεῖς σκλάβοι τῆς φύσεως. Καὶ οἱ

ἀντίπαλοι τοῦ Μπεύκλε, ὅπως ὁ Γερμανὸς ἱστορικὸς Ντρόυσεν, τοῦ ἀντιπαρέταξαν σωρεῖαν ἱστορικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς φύσεως δὲν εἶναι καὶ διὰ τοὺς λαοὺς τοὺς ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης, τόσον ἀποφασιστικὴ, ὅπως τὴν εἶχε πιστεύσει. Ἐν τούτοις, ἡ γεωγραφικὴ ἀντίληψις, παρὰ τὰ σφάλματά της, ἔχει μίαν ἀδιαμφισβήτητον φιλοσοφικὴν ἀξίαν. Αὐτὸς ὁ Μάρξ εἶχε καθορίσει εἰς τὸ «Κεφάλαιόν» του, τὸ γεωγραφικὸν περιβάλλον ὡς τὴν δυνατὸτητα τῆς ἱστορίας. Διὰ τὴν μεταβληθῆ ὅμως ἡ δυνατὸτης εἰς πραγματικότητα, ἡ ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Δι' αὐτὸ ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ δὲν εἶναι οὔτε γεωγραφικὴ, οὔτε ψυχολογικὴ ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Ταῖν διατυπωθεῖσα. Κατὰ τὸν Μάρξ ἡ ἱστορία ὀλόκληρος δέον νὰ ἀναχθῆ ὄχι εἰς βάσιν γεωγραφικὴν ἢ ψυχολογικὴν, ἀλλ' εἰς βάσιν οἰκονομικὴν. Αἱ κινουῦσαι τὴν ἱστορίαν δυνάμεις εἶναι, κατὰ τὸν Μάρξ, αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις. «Αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις ὠθοῦν ὀλόκληρον τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν πρὸς τὴν δύσιν ἢ τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς, λέγει ὁ Ἐνγκελς, καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἶναι ὁ δημιουργικὸς παράγων, ὁ ὁποῖος ἰδρύει πολιτείας, προσδιορίζει τὰς μορφὰς τῶν κυβερνήσεων, σχηματίζει τὰ κόμματα καὶ καθορίζει καὶ τελειοποιεῖ τὰς ἐννοίας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης».

Μπουκοττάς ἢ **μπούκοττάρισμα** (γαλλ. boycottage, ἀγγλ. boycotting). — Καλεῖται οὕτω ὁ οἰκονομικὸς καὶ ἠθικὸς ἀποκλεισμός ὁ ἀσκούμενος ὑπὸ ὁμάδος τινὸς ἐναντίον ἀτόμου ἢ ἄλλης ὁμάδος καὶ ἀποβλέπων εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ καθ' οὗ ὁ ἀποκλεισμός ὅπως μεταβάλλῃ διαγωγὴν ἢ εἰς τιμωρίαν αὐτοῦ. Ὁ ὄρος προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἄγγλου στρατιωτικοῦ Καρόλου Μπούκοτ (1832-1899), ὅστις ἦτο ἐπιμελητὴς τῶν κτημάτων κόμιτος τινος ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐπειδὴ ἐφέρετο χυ-

δαίως καὶ σκληρῶς πρὸς τοὺς καλλιερ-
γητὰς ἐπροκάλεσε τὸ μῖσος των, τὸ ὁ-
ποῖον ἐξεδηλώθη δι' ἀρνήσεως ὅπως
προσφέρουν τὴν ἐργασίαν των καὶ προ-
βοῦν εἰς οἰανδήποτε ἀγοραπωλησίαν
μετ' αὐτοῦ. Ὁ ἀποκλεισμός οὗτος ἔσχε
τοιαύτην ἐπιτυχίαν, ὥστε ὁ Μπούκοτ
ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ παντὸς ἐξ
'Αγγλίας (1880).

Τὸ μπουκοττάξ, τὸ λέμπλ (βλ. λ.) καὶ
τὸ σαμποτάξ (βλ. λ.) ἀποτελοῦν τὰ τρία
κύρια ὄπλα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ καὶ
ἡ ἐργατικὴ τάξις εἰς τοὺς ἀγῶνας της
ἐναντίον τῶν ἐργοδοτῶν. Τὸ μπουκοτ-
τάξ ὡς οἰκονομικὸς καὶ ἠθικὸς ἀπο-
κλεισμός ἐργοδότη, ὁ ὁποῖος δὲν ἰκα-
νοποιεῖ τὰς ἐργατικὰς διεκδικήσεις ἢ
δὲν τηρεῖ τὰς ὑποσχέσεις του ἐπιδιώκει
νὰ προξενήσῃ ζημίαν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς
ἀποχῆς τῶν καταναλωτῶν καὶ τῶν πα-
ραγωγῶν καὶ νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ εἰς
ὑποχώρησιν. Εἶναι ὄπλον δίκαιον καὶ
νόμιμον, ὅταν δὲ χρησιμοποιηθῇ συ-
στηματικῶς, ἀποτελεσματικώτατον.

Ὡς μέσον ἐξαναγκασμοῦ ἢ τιμωρίας
εἶναι πανάρχαιον. Ἡ ἀπαγόρευσις πυ-
ρὸς καὶ ὕδατος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα,
ὁ ἀφορισμός κατὰ τὸν μωσαϊστικὸν καὶ
τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὁ οἰκονομικὸς
ἀποκλεισμός τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων
ὑπὸ τῶν κομμάτων κλπ. εἶναι διάφο-
ροι μορφαὶ μπουκοττάξ, ἡ ἠθικὴ δικαί-
ωσις τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προ-
καλοῦσης ἐκάστοτε αἰτίας.

Σήμερον ἡ ἐργατικὴ τάξις καὶ οἱ σο-
σιαλισταὶ διανοούμενοι πρέπει νὰ μπο-
ῦκοττάρουν μὲ ὅλην των τὴν δύναμιν
κάθε ἰδέαν ἢ προῖόν ἢ ἐκδήλωσιν προ-
ερχομένην ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων εἰς
τὰς ὁποίας ἡ ἐπικράτησις τοῦ φασισμού
ἔχει καταστήσει μαρτυρικὴν τὴν ζωὴν
τῶν ἐργαζομένων καὶ ἔχει ἀναγάγῃ εἰς
ἀρχὴν τὴν εἰς τὸ αἷμα κατάπιψιν κάθε
ἐργατικῆς κινήσεως.

Μπουλανζέ (Γεώργιος Boulanger).
— Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς
(1837—1891). Μετέσχε τοῦ γαλλογερμα-

νικοῦ πολέμου καὶ ἐτραυματίσθη κατὰ
τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Θορυβοποιὸς καὶ
ματαιόδοξος ἐκ φύσεως κατώρθωνε νὰ
προκαλῇ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνωτέρων
του δι' ἀνυπάρκτους ἰκανότητάς του,
ἐπιτυχῶν οὕτω νὰ λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦ
ἀντιστρατήγου καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐν
Τύνιδι γαλλικῶν στρατευμάτων κατο-
χῆς κατὰ τὸ 1884. Μετὰ διετίαν ἀνα-
κληθεὶς εἰς Γαλίαν ἀνέλαβε τὸ ὑπουρ-
γεῖον τῶν στρατιωτικῶν, τὸ ὁποῖον
διατηρήσας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1887
τὸ ἐχρησιμοποίησε διὰ νὰ σχηματίσῃ
κλίκαν ἐντὸς τοῦ στρατεύματος. Δημι-
ουργῶν ὡς συνήθως θόρυβον πέραξ τοῦ
ὀνόματός του προσεπάθησε νὰ ἐκμε-
ταλλευθῇ τὸ τότε ἐκραγὲν μεταξὺ Γαλ-
λίας καὶ Γερμανίας ἐπεισόδιον Σναίμ-
πελε παίζων τὸν ρόλον τοῦ ὑπερπατριώ-
του καὶ καταδημαγωγῶν τὸν λαὸν περὶ
τῆς ἀνάγκης ἑνὸς νέου πολέμου, ὅπως
ἀποπλυθῇ ἡ ἐθνικὴ προσβολὴ τῆς ἡτ-
της τοῦ 1870. Τὸ πλῆθος τῶν ἀπλοῦ-
κῶν ἐπίστευεν ὅτι πράγματι ὁ Μπουλαν-
ζέ ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος πρὸς τοῦτο. Ἡ
θορυβοποιὸς δρᾶσις του ἐπροκάλεσε τὴν
προσοχὴν διαφόρων ἀντιδημοκρατικῶν
κομμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκοντα νὰ
ἐκμεταλλευθοῦν τὴν ἐπιρροὴν του πρὸς
ἴδιον αὐτῶν ὄφελος ὑπέθαλλον τὴν μα-
ταιοδοξίαν του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
ὁ Μπουλανζέ ἐγένετο παίγνιον εἰς τὰς
χεῖρας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκον τὴν
ἀνατροπὴν τῆς δημοκρατίας.

Πολλοὶ ἐκ τῶν περικυκλούντων αὐτὸν
ἠρχισαν νὰ τοῦ συνιστοῦν ὅπως ἀνακη-
ρυχθῇ δικτάτωρ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον
ἐκολάκευε τὴν ματαιοδοξίαν του καὶ
τὸν ὤθει εἰς γελοιότητα. Μεταξὺ τῶν
ἄλλων ἀντιδραστικῶν ὁμάδων αἱ ὁποῖαι
ἐχρησιμοποιοῦν τὸν Μπουλανζέ ὡς ὄρ-
γανον ἦσαν καὶ οἱ βοναπαρτισαί. Ἡ
γνώμη του ὅμως ὅτι ἦτο μέγας ἀνὴρ
τοῦ ἐγένετο πεποίθησις, ἡ ὁποία τὸν
ὤθησεν εἰς βαρύτερα παραπτώματα καὶ
οὕτω προσκλήθη ἡ ἀπόταξις του ἀπὸ
τὸν στρατὸν. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν
του ἐκ τοῦ στρατοῦ ἔθεσεν ὑποψηφιό-

Μπουμπουλίνα (Λασκαρίνα). — Ἀγωνίστρια τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Θυγάτηρ Σταυριανοῦ Πινότση συζευχθεῖσα εἰς πρῶτον γάμον ἐν Σπετσιώτην πλοίαρχον Δημήτριον Γιανούζαν καὶ εἰς δεύτερον τὸν ἐπίσης πλοίαρχον Δημήτριον Μπούμπουλην. Ὁ δεύτερος σύζυγός τῆς ἐφονεύθη ἐν συμπλοκῇ μετ' Ἀλβανῶν πειρατῶν (1811), ἡ δὲ Πύλη ἠθέλησε νὰ κατάσχη τὴν σημαντικὴν περιουσίαν του. Τότε ἡ Μπουμπουλίνα μεταβάσα εἰς Κωνσταντινούπολιν παρουσιάσθη εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐπικαλεσθεῖσα τὰς πρὸς τὴν Ρωσίαν ὑπηρεσίας τοῦ συζύγου τῆς ἐπέτυχε τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐναντίον τῆς διώξεως. Ἐκεῖ ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ ἐπιστρέψασα εἰς Σπέτσας ἠτοίμασε μερικὰ πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν μεγίστην διὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους φρεγάταν «Ἀγαμέμνων», ἵνα λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐπέβη καὶ αὐτὴ τοῦ πλοίου τῆς, ἐνῶ τὰ ἄλλα διοίκουν οἱ δύο υἱοὶ τῆς καὶ ὁ γαμβρός τῆς, εἰσήλασεν εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον καὶ ἀποβᾶσα εἰς Μύλους εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὸ Ἄργος. Ἐκτοτε κατηνάλωσεν εἰς τὸν ἀγῶνα ὅλην τῆς τὴν περιουσίαν, διατηροῦσα ὄχι μόνον τὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔδρα κατὰ ξηράν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, τῆς Μονεμβασίας, εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως καὶ εἰς πλείστας τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων. Λέγεται ὅτι ἐδολοφονήθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1825 ἐν Σπέτσαις.

Μπουῖνιν (Ἰβάν Ἀλεξέεβιτς). — Σύγχρονος Ρῶσσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τὸ 1870 εἰς τὸ Βζρόντζ. Κατάγεται ἀπὸ ἀρχαίαν οἰκογένειαν εὐγενῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀφήκε βαθεῖαν σφραγίδα ἐπὶ τῆς λογοτεχνικῆς του δημιουργίας, μολοντί ὁ ἴδιος λέγει ὅτι ἔμεινεν ἀδιάφορος πρὸς τὸ «γαλάζιο του αἵμα».

Ὁ Μπουῖνιν πολὺ νέος ἀκόμη ἠναγκάσθη νὰ βιοπαλαίῃ ἐργαζόμενος εἰς τὸν ἐπαρχιακὸν τύπον λόγῳ πτωχεύσεως τῆς οἰκογενείας του. Αἱ πρωτεύουσαι ἰδέαι δὲν τὸν συνεκίνησαν, τούναντίον μάλιστα καὶ εἰς τὸ ἀριστοῦργημά του «Δερέβνια» δὲν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ τις τὴν περιφρόνησιν του πρὸς τὸν μουζικόν. Ἡ στάσις του ἐναντι τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξεν ἐχθρικοῦτάτη. Κατ' ἀρχὰς κατέφυγεν εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου ἐξέδιδεν ἐθνικιστικὴν ἐφημερίδα, ὄργανον τῶν λευκῶν, κατόπιν δὲ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου ἐδημοσίευσεν δριμύτατα ἄρθρα ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ 1933 ἀπενεμήθη εἰς τὸν Μπουῖνιν τὸ βραβεῖον Νόμπελ.

Μπουντιέννυ (Συμεὼν Μιχαήλοβιτς). — Ρῶσσος κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1883. Κατάγεται ἀπὸ χωρικοὺς καὶ εἶναι αὐτοδίδακτος. Ἐλαβε μέρος εἰς τὸν ρωσοῦπαγωνικὸν πόλεμον ὡς ὄπλοῦς στρατιώτης καὶ εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1914 ὡς ὑπαξιωματικός. Κατὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν διεξήγαγε δραστηρίως ἐπαναστατικὴν προπαγάνδαν εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἦτο πρόεδρος τοῦ σοβιέτ τοῦ συντάγματος καὶ μέλος τοῦ προεδρείου εἰς τὸ σοβιέτ τῆς μεραρχίας. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν εἰργάσθη μὲ ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα καὶ ἐπιτυχίαν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Δόν. Τὸ 1919 ἐνεγράφη εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα καὶ ἀνεδείχθη κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, κυρίως εἰς τὴν ὁργάνωσιν τοῦ ἐρυθροῦ ἰππικοῦ. Τὴν πρώτην ἰλην ἰππικοῦ τὴν διοργάνωσε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1918, καὶ δι' αὐτῆς ἐξεδίωξε τοὺς λευκοὺς ἀπὸ τὴν Πλατόφσκαγια. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1919 κατετρόπωσε τὸ ἰππικὸν τοῦ στρατηγοῦ Κρασνώφ. Περιφανῆς ὑπῆρξεν ἡ παρὰ τὴν Χαμούτσφσκαγια νίκη του, καθ' ἣν κατετρόπωσε μὲ μίαν καὶ μόνην μεραρχίαν ὀλόκληρον σῶμα ἰππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Ποκρόφσκυ. Τὸν Ἰού

νιον τοῦ 1919 διωρίσθη διοικητὴς σώματος ἵππικου καὶ τὸν Ὀκτώβριον κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμήν ὁ Μπουντιέννυ συνέτριψεν ἔξωθεν τοῦ Βορόντζ καὶ τῆς Καστόρναγιας τὰ δύο σώματα τοῦ στρατηγοῦ Μαμόντωφ καὶ τοῦ Σκουρό. Ἀργότερον, μαζί με τὸν στρατηγὸν Βοροσίλωφ ἐξεκαθάρισε τὸ Δόν, τὸ Κουμπάν καὶ τὸν Β. Καύκασσον ἀπὸ τοὺς λευκοὺς. Ἀπὸ τὰ μέσα Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 1ης Μαρτίου 1920 συνέτριψε τὰ 6 σπουδαιότερα σώματα ἵππικου τοῦ Δόν καὶ τοῦ Κουμπάν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Πολωνοὶ κατέλαβον τὸ Κίεβον. Τὸν Ἰούνιον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Μπουντιέννυ διέσπασε τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τῶν Πολωνῶν ἐκ τῶν νότων των. Τοῦτο ἠνάγκασε τοὺς Πολωνοὺς νὰ ἐκκενώσουν ἐσπευσμένως τὴν Οὐκρανίαν.

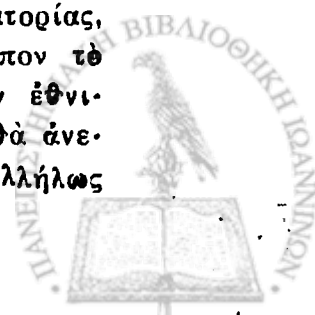
Ὁ ἐλιγμὸς οὗτος τοῦ Μπουντιέννυ ἀπέτελεσεν ἀντικείμενον μελέτης ὄλων τῶν ξένων στρατιωτικῶν κύκλων. Εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν, ὁ Μπουντιέννυ διηγήθη μετὰ τὴν στρατιάν του ὅλην τὴν Ἄνατ. Γκιζίαν μέχρι Ἀβώφ. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1920 συνειτέλεσεν εἰς τὴν ταχύτεραν κατάρρευσιν τοῦ μετώπου τοῦ Βράγγελ. Τὸ 1924 διωρίσθη ἀνώτατος ἐπιθεωρητὴς τοῦ σοβιετικοῦ ἵππικου καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ ἐπαναστατικοῦ συμβουλίου.

Μπουναρρότι (Φίλιππος Βουναρρότι).—Περίφημος Ἰταλὸς ἐπαναστάτης γεννηθεὶς ἐν Πίζῃ τὸ 1761 ἐξ οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἠρίθμει μεταξὺ τῶν προγόνων τῆς καὶ τὸν μέγαν γλύπτην Μιχαήλ—Ἄγγελον. Ταχέως ἀνῆλθεν εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ παρητήθη τούτων μόλις ἐξερράγη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789. Κατ' ἀρχὰς μετέβη εἰς Κορσικὴν ὅπου διέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1790 μέχρι τοῦ 1792 καὶ ὅπου ἐξωρίσθη μετὰ τὸν νεαρὸν τότε Ναπολέοντα Βοναπάρτην, γενόμενος στενὸς του φίλος. Κατόπιν μετέβη νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς Παρισίους, ὅπου ἡ

Συμβατικὴ τοῦ ἐνεπιστεύθη διαφόρους ἀποστολάς. Ἐγένετο ἰδιαίτερος φίλος τοῦ Ροβεσπιέρρου καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς Συμβατικῆς τὴν ιδιότητα τοῦ Γάλλου πολίτου.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μπαμπέφ, ὁ ὁποῖος ἤλλαξε πολλάκις γνώμην ὁ Μπουναρρότι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς διεπίστωσεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶχε διέλθει ἐκ δύο διαφόρων φάσεων. Ἀπὸ τοῦ 1789 μέχρι τοῦ 1792 προτιθέτο ἀποκλειστικῶς νὰ ἐγκαθιδρύσῃ μίαν συνταγματικὴν μοναρχίαν με ἀστικὴν κυβέρνησιν. Ἀπὸ τοῦ 1792 καὶ ἐφεξῆς ἤρχισεν ὁ ἀγὼν μεταξὺ κατεχόντων καὶ μὴ κατεχόντων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ σύνταγμα τοῦ 1793, ὅσονδῆποτε ἀτελὲς καὶ ἂν εἶναι ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως, ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τοὺς μὴ κατέχοντας ἐν τῇ πάλῃ των διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ροβεσπιέρρου ὁ Μπουναρρότι ἴδρυσεν τὴν «Λέσχην τοῦ Πανθέου» (ὀνομασθεῖσαν οὕτω ἐκ τοῦ τόπου τῆς συγκεντρώσεως). Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς λέσχης ταύτης ἠῤῥησε ραγδαίως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1796 ἠρίθμει 17.000 μέλη καὶ εἶχε πολλοὺς ὁπαδοὺς εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Παρισίων.

Πρόεδρος τῆς λέσχης ἦτο ὁ Μπουναρρότι. Συνεκέντρωσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς καλύτερους καὶ ἐδημιούργησε μίαν μυστικὴν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν λαϊκὴν ἐξέγερσιν, ἡ ὁποία θὰ ἀνέτρεπε τὸ Διευθυντήριον καὶ θὰ κατήργει τὸ σύνταγμα τοῦ 1795. Ἀλλὰ ὅταν θὰ ἀνετρεπέτο τὸ Διευθυντήριον ποῖα μορφή κυβερνήσεως θὰ τὸ ἀντικαθίστο; Πάντες ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ τὸ σύνταγμα τοῦ 1793. Μετὰ μακρὰς συζητήσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐζυγίσθησαν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ μιᾶς προλεταριακῆς δικτατορίας, ἀπεφάσισαν ὅτι ὅμα θὰ ἀνέτρεπον τὸ Διευθυντήριον θὰ ἐξέλεγον μίαν ἐθνικὴν συνέλευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀνετίθετο ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία. Παραλλήλως

θά διστηρείτο ἡ μυστικὴ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ὡς ἀποστολὴν νὰ ἐλέγχει τὴν δρασίαν τῆς νέας συνελύσεως.

Μεταξὺ τῶν μυστικῶν μελῶν τῆς συνωμοσίας ὑπῆρχε καὶ τις λοχαγὸς Γκριζέλ, ὅστις ἐπρόδωκεν ὁλόκληρον τὸ σχέδιον εἰς τὸ Διευθυντήριον. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, Καρνό, ἐπεφόρτισε τὸν νεαρὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην νὰ διαλύσῃ τὴν «Λέσχην τοῦ Πανθέου» καὶ νὰ συλλάβῃ τοὺς ἡγέτας τῆς. Περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἡ λέσχη διελύθη, τὴν 10ην δὲ Μαΐου συνελήφθησαν οἱ ἀρχηγοί. Ἡ ἀνάκρισις διήρκεσεν ἐπὶ 11 μῆνας. Ἐκ φόβου μήπως ἐξεγερθῇ ὁ ἐργατικὸς πληθυσμὸς τῶν Παρισίων, τὸ Διευθυντήριον διέταξε τὴν μεταφορὰν τῶν κατηγορουμένων εἰς Βαντώμ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διεξήχθη ἡ δίκη. Ἐπερατώθη τὴν 26 Μαΐου 1797 διὰ τῆς καταδίκης εἰς θάνατον τοῦ Μπαμπέφ καὶ τοῦ Νταρντέ καὶ διὰ τῆς καταδίκης εἰς ἀπέλασιν τοῦ Μπουναρρότι καὶ μερικῶν ἄλλων συνωμοτῶν. Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ἀποφάσεως ὁ Μπαμπέφ καὶ ὁ Νταρντέ ἐπεχείρησαν νὰ αὐτοκτονήσουν διὰ ξίφους, τὸ ὁποῖον εἶχον κατορθώσει νὰ κρύψουν. Ἄλλ' ἠμποδίσθησαν καὶ ἤχθησαν αἰμάσσοντες ἔξω τῆς αἰθούσης τοῦ δικαστηρίου διὰ νὰ θανατωθοῦν τὴν ἐπομένην διὰ τῆς λαιμητόμου. Ὁ προδότης Γκριζέλ ἐφονεύθη βραδύτερον διὰ πιστολίου ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Μπαμπέφ Καμίλλου.

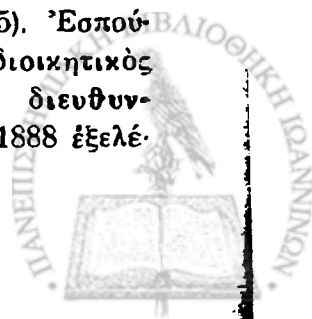
Ὁ Μπουναρρότι παρέμεινε φυλακισμένος ἐν Χερβούργῳ, ὅπου ὁ παλαιὸς θαυμαστὴς του καὶ φίλος Ναπολέον ἦλθε νὰ τοῦ προσφέρῃ ὀλίγα ἔτη βραδύτερον μίαν ἀνωτέραν διοικητικὴν θέσιν. Ὁ Μπουναρρότι ἀπέρριψε μετὰ περιφρονήσεως τὴν πρότασιν ταύτην. Τὸ 1807 ἀφέθη ἐλεύθερος, ἔζησεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ σύνορα τῆς Γαλλίας, ὅπου συνεδέθη μὲ Ἰταλοὺς ἐπαναστάτας καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Ἑλβετίαν ὅπου ἔζησεν ἐν ἐνδείᾳ παραδίδων μαθήματα ξένων γλωσσῶν καὶ μου-

σικῆς. Ἐξορισθεὶς ἐξ Ἑλβετίας μετέβη εἰς Βρυξέλλας, ὅπου ἐξέδωκε τὸ ἔργον του περὶ τῆς «Συνωμοσίας τοῦ Μπαμπέφ». Τὸ βιβλίον τοῦτο ἤσκησε σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος κατὰ τὰ ἔτη 1828 ἕως 1840.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου ὁ Μπουναρρότι μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον πραγματικῆς λατρείας ἐκ μέρους τῶν ἐπαναστατῶν. Εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του ὑπῆρξε καὶ ὁ Αὐγουστος Μπλανκί. Τὸ 1834 ἡ ἀστυνομία ἐπεχείρησε νὰ τὸν ἀπελάσῃ, ἀλλ' ἡ ιδιότης τοῦ Γάλλου πολίτου, τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχε παραχωρήσει ἡ Συμβατικὴ, τὸν ἐπροφύλαξε ἀπὸ μίαν νέαν ἐξορίαν. Ἐζησε κατόπιν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ραιϋμόν ὡς καθηγητῆς τῆς μουσικῆς καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τὸ 1837.

Μπουρζουά (Αἰμίλιος Bourgeois). — Γάλλος ἱστορικὸς γεννηθεὶς τὸ 1857. Ἐσπούδασεν εἰς Παρισίους καὶ Λειψίαν καὶ ἐγένετο καθηγητῆς εἰς Κάν και Λυών. Τὸ 1920 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Πολιτικῶν καὶ Ἡθικῶν ἐπιστημῶν. Κατ' ἀρχὰς ἔγραψεν ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ μεσαιωνικὴν ἱστορίαν, κατόπιν ὁμως ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας ἱστορίας. Ἐκ τῶν ἔργων του γνωστότερα εἶναι : «Ὁ μέγας αἰὼν» (1896), «Ἐγχειρίδιον ἱστορίας τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς» ἔργον σημειῶσαν πολλὰς ἐκδόσεις καὶ τοῦ ὁποίου ὁ τέταρτος τόμος ἐπεκτείνεται μέχρι τοῦ 1919, «Αἱ πηγαὶ τῆς γαλλικῆς ἱστορίας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα» (1913), «Τὰ αἰτία καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ παγκοσμίου πολέμου» (1923) κ. ἄ.

Μπουρζουά (Λέων Bourgeois). — Γάλλος πολιτικὸς (1851—1925). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐγένετο διοικητικὸς ὑπάλληλος. Τὸ 1887 ἐγένετο διευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας καὶ τὸ 1888 ἐξελέ-

γη βουλευτής του ριζοσπαστικού κόμματος, υπερετήσας του αντιπάλου του στρατηγού Μπουλανζέ κατά 32 χιλ. ψήφων. Ὀλίγον κατόπιν ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατόπιν δὲ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Τὸ 1892 ἀνεγνωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος καὶ μετέσχεν ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς ὑπὸ τὸν Ριμπὼ κυβερνήσεως. Τὸ 1895 ἐγένετο πρωθυπουργὸς με πρόγραμμα τὴν φορολογίαν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν ὀργάνωσιν ταμείου ἐργατικῶν συντάξεων.

Τὸ 1896 ἐξέδωκε τὸ γνωστὸν ἔργον του «Ἀλληλεγγύη» ὅπου ὑπεσιήριξε τὰς ἀνθρωπιστικὰς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον οὐτοπιστικὰς ἀντιλήψεις του. Τὸ 1898 ἐγένετο πάλιν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐστάλη ὡς πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὰν διάσκεψιν τῆς Χάγης (βλ. Χάγη). Ἀμέσως κατόπιν διωρίσθη μέλος τοῦ Διαρκοῦς Δικαστηρίου Διαιτησίας εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ ὁποίου συνετέλεσεν. Τὸ 1902 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γαλλικῆς βουλῆς καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος γερουσιαστής. Τὸ 1905 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸ 1907 ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης. Τὸ 1914 μετέσχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς βραχυβίου κυβερνήσεως Ριμπὼ καὶ τὸ 1917 ὡς ὑπουργὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ὑπὸ τὸν αὐτὸν πρωθυπουργόν. Ἐξελέγη εἰσηγητὴς τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών εἰς τὴν γερουσίαν καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σύνταξιν ταύτης. Τὸ 1919 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ μετὰ ἐν ἔτος πρόεδρος τῆς γαλλικῆς γερουσίας. Προήδρευσε τοῦ ὑπὸ τῆς γερουσίας συσταθέντος Ἀνωτάτου Δικαστηρίου διὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως Καγιώ. Τὸ 1920 ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νόμπελ διὰ τὴν εἰρήνην. Τὸ 1923 παρητήθη παντὸς δημοσίου ἀξιώματος καὶ ἀπεχώρησε τῆς πολιτικῆς διὰ λόγους ὑγείας.

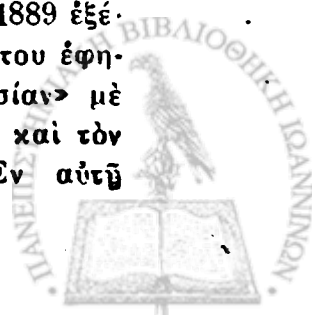
Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι : «Ἡ

μεταρρύθμισις τῶν μεθόδων τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως» (1894), «Ἡ ἰδέα τῆς ἀλληλεγγύης καὶ αἱ κοινωνικαὶ τῆς συνέπειαι» (1902), «Ἡ διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» (1903), «Διὰ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν» (1910), «Ἡ πολιτικὴ τῆς κοινωνικῆς προνοίας» (1914—1919), «Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιών» (1919), «Τὸ ἔργον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» (1923).

Μπουρζουαζία (γαλ. bourgeoisie). — Γαλλικὴ λέξις εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ σημαίνουσα τὴν ἀστικὴν τάξιν (βλ. λ. Ἀστικὴ τάξις).

Μπουρντερόν (Bourderon). — Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ συνδικαλιστικὸς ἡγέτης γεννηθεὶς τὸ 1858. Πρὸ τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ 1905 ἀνῆκεν εἰς τὸ Ἐργατικὸν σοσιαλιστικὸν ἐπαναστατικὸν κόμμα. Διετέλεσε μέλος τῆς ὁμοσπονδιακῆς ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μετέσχε τῶν συνδιασκέψεων τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἀπὸ τοῦ 1880 καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβε μέρος εἰς ὅλους τοὺς πολιτικοὺς καὶ τοὺς συνδικαλιστικοὺς ἀγῶνας τῆς Γαλλίας.

Μπουρτσεφ (Βλαδίμηρος Λβόβιτς). — Ρώσος πολιτικὸς καὶ δημοσιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1862. Ἀνετράφη εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ θεοῦ του, πλουσιωτάτου ἐμπόρου. Τὸ 1880, ὢν φοιτητὴς ἀκόμη, συνεδέθη με τοὺς κύκλους τῶν ναρόντικων. Λόγω τῶν σχέσεων τούτων συλληφθεὶς τὸ 1885 ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Πετροπαύλοφσκ καὶ τὸ 1886 ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἰρκούσκην. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου σχετικῶς χρόνου κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ 1889 ἐξεδόκην εἰς τὴν Γενεύην ἰδικὴν του ἐφημερίδα, τὴν «Ἐλευθέραν Ρωσίαν» με συνεργάτας τὸν Ντραγκομάνωφ καὶ τὸν Ντεμπάγκόρι—Μοκριέβιτς. Ἐν αὐτῷ

ὑπεστήριξε τὴν ἔνωσιν τῶν ἐπαναστα-
τῶν μὲ τοὺς φιλελευθέρους εἰς ενιαῖον
«ἀντικυβερνητικὸν κόμμα» δὲν ἐδίσταζε
δὲ νὰ συνιστῇ καὶ τὴν προσφυγὴν εἰς
τρομοκρατικὰς πράξεις, πρῶγμα τὸ ὁ-
ποῖον ἠνάγκασε τοὺς ὡς ἄνω δύο συν-
εργάτας του νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν. Τὸ
1891 μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου κατέ-
γινε εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ
ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσσίας
καὶ τὸ 1896—1897 ἐξέδωκε τὸ ἱστορι-
κὸν ἔργον «Ἐκατὸν ἔτη».

Συγχρόνως ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ
περιοδικοῦ «Ναροντοβόλετς», ὅπου ἐ-
προπαγάνδιζε τὴν τρομοκρατικὴν δρα-
σιν καὶ τὰς συναφεῖς μεθόδους πρὸς
ἐπίτευξιν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν. Κα-
τόπιν ἐπιμόνου πίεσεως τῆς ρωσσι-
κῆς κυβερνήσεως, ἡ ἀγγλικὴ ἀστυνομία
συνέλαβε τὸν Μπουρτσεφ. Εἰσαχθεὶς εἰς
δίκην μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ὑπεκρίνει
τὴν δολοφονίαν Νικολάου τοῦ Β' κατε-
δικάσθη εἰς ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους; κα-
ταναγκαστικὰ ἔργα. Μετὰ τὴν ἔκτισιν
τῆς ποινῆς του ἐξέδωκεν ἐπαναστατικο-
ἱστορικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον
«Τὰ περασμένα». Παρὰ τὴν ἰδεολογι-
κὴν του συγγένειαν μὲ τοὺς σοσιαλεπα-
ναστατάς, δὲν προσεχώρησε ποτὲ εἰς τὸ
κόμμα των. Τουνανεῖον μάλιστα ἡ ἐξέ-
λιξις του τὸν ὠδήγει ὀλοὲν πρὸς τὰς
ἀπόψεις τῶν φιλελευθέρων. Τὸ 1903
—1904 ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν Γαλλίαν εἰς
Ἑλβετίαν. Τὸ 1905 ἀπηύθυνεν ἐπιστο-
λὴν πρὸς τὸν Βίττε, ὑποσχόμενος νὰ
κηρυχθῇ πολέμιος τῆς τρομοκρατικῆς
δράσεως εἰάν ἡ κυβέρνησις παύσῃ νὰ
καταδιώκῃ τοὺς ἐπαναστάτας.

Τὸ αὐτὸ ἔτος μετέβη εἰς Ρωσίαν
καὶ πολὺ γρήγορα ἀπεκαλύφθη ἡ ὀρι-
στικὴ του προσχώρησις εἰς τὰς φιλε-
λευθέρους ἀπόψεις ἐναντίον πάσης ἐπα-
ναστατικῆς δράσεως. Τὴν ἐνοπλιον ἐπα-
νάστασιν τὴν ἀπεκάλεσε «δυστύχημα»
καὶ ἐφθάσε μέχρι τοῦ σημείου νὰ κα-
τοδικάσῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἔκκλη-
σιν τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν
τοῦ Βίμπορσκ. Τὸ 1907 ἀνεχώρησεν εἰς

τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἀπέκτησε οἰκουμενι-
κὴν φήμην χάρις εἰς ἀποκαλύψεις του.
Αὐτὸς ἀπεκάλυψε τοὺς δύο μεγάλους
προβοκάτορας: τὸν Γκάρντιν—Λαντῆ-
ζεν καὶ τὸν Ἄζεφ. Κατὰ τὸν ἱμπερια-
λιστικὸν πόλεμον ἦτο σωβινιστῆς. Ἐ-
νεκα τούτου καὶ προτάσει τῶν συμμα-
χων κυβερνήσεων, ἡμνηστεύθη καὶ ἐπέ-
στρεψεν εἰς τὴν Ρωσίαν. Τὸ 1917 ἐξέ-
δωκε τὸ «Ὀμπστεγε Ντιέλο», καὶ ἐγι-
νεν ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τοῦ Κορνί-
λωφ καὶ πολέμιος τῆς ἐπαναστάσεως.
Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἔ-
φυγεν εἰς Παρισίους ὅπου διεξήγαγε συ-
στηματικὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ξένης στρα-
τιωτικῆς ἐπεμβάσεως ἐναντίον τῆς Σο-
βιετικῆς Ρωσσίας. Τὸ 1930 ἐπὶ τῇ ἐξα-
φανίσει τοῦ στρατηγοῦ Κουιέπωφ, ἀνέ-
λαβε μετὰ ζήλου τὴν ἐξιχνίασιν τοῦ
μυστηρίου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Μπούρωφ (Ἀθανάσιος).— Βούλγα-
ρος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1875. Ἐ-
σπούδασε νομικὰ καὶ οἰκονομικὰς ἐπι-
στήμας εἰς Παρισίους καὶ τὸ 1911 ἐξε-
λέγη βουλευτῆς. Τὸ 1913 ἐγένετο ὑ-
πουργὸς τοῦ Ἐμπορίου, τὸ 1919 ἀνέ-
λαβε τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον καὶ πάλιν τὸ
1926. Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς κυβερ-
νήσεως Τσαγκώφ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν
Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Λιάπ-
τσεφ καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρέμει-
νε μέχρι τῆς πτώσεως τῆς κυβερνήσε-
ως ταύτης (Ἰούνιος 1931). Ἀνήκει εἰς
τὸ ὑπὸ τὸν Τσαγκώφ καὶ Λιάπτσεφ
κόμμα τῆς «Δημοκρατικῆς Συνεννοή-
σεως».

Μπούσιος (Γεώργιος).— Πολιτικὸς
γεννηθεὶς ἐν Γρεβενοῖς (1876—1929).
Τὸ 1906 κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν Τούρ-
κων εἰς τριετὴ φυλάκισιν διὰ τὴν δρα-
σιν του ὡς μέλους τῆς ἑλληνικῆς μακε-
δονικῆς ὀργανώσεως. Μετὰ τὴν τουρ-
κικὴν μεταπολίευσιν ἐξελέγη βουλευ-
τῆς εἰς τὸν νομὸν Σερβίων (νῦν Κοζά-
νης), ὅπου ἐξελέγετο καὶ μετὰ τὴν προ-
σάρτησιν τῆς περιφερείας εἰς τὴν Ἑλ-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ
ὁ μέγας Ρώσος θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ.

λάδα. Καί εἰς τὴν τουρκικὴν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν ὑπῆρξε θαρραλέος καὶ βίαιος. Τὸ 1914 ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν ἀνατολικὸν τομέα τῆς Β. Ἡπείρου.

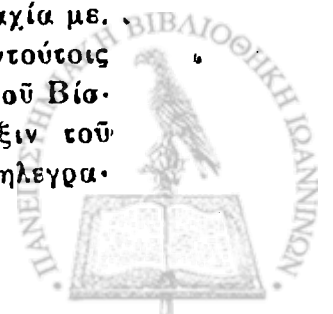
Εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν ἐτάχθη μετὰ τὸν ἀντιβενιζελισμόν, κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν Στ. Δραγούμην, ἀργότερον ὅμως ἐνέφανίσθη ὡς ἡγέτης ομάδος ἀνεξαρτήτων. Ἐν τῇ κυβερνήσει Τριανταφυλλάκου (1922) διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ Ἐπισιτισμοῦ.

· **Μπούστ** (Φρειδερίκος Φερδινάνδος von Beust).—Γερμανὸς πολιτικὸς, δραματίας σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Αὐστρίας, (1809—1886). Κατ' ἀρχὰς ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σαξωνίας χρηματίας γραμματεὺς εἰς πολλὰς πρεσβείας. Κατόπιν πολυετοὺς ὑπηρεσίας προήχθη εἰς πρεσβευτὴν καὶ τὸ 1849 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Μετὰ παρέλευσιν τετραετίας τοῦ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας ἢ προεδρεία τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Εἰς ἄκρον ἀντιδραστικῶν ἀντιλήψεων ὁ Μπούστ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν βασιλέα ὅπως μὴ ἐφαρμόσῃ τὸ σύνταγμα τὸ ψηφισθὲν εἰς τὴν Φραγκφούρτην, διὰ τοῦ ὁποίου παρεχωροῦντο ἀρκεταὶ ἐλευθερίαι εἰς τὸν λαόν. Ὅταν ἐξ ἀφορμῆς τῆς στάσεως ταύτης τοῦ βασιλέως ἐξερράγησαν ταραχαὶ εἰς Δρέσδην, ὁ Μπούστ δὲν ἐδίστασε νὰ καλέσῃ, πρὸς κατάπνιξιν τῆς ἐξεγέρσεως, πρῶσιμὰ στρατεύματα παρὰ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον ἔτρεφεν ἐναντίον τῆς Πρωσσίας. Τὸ χαρακτηριστικώτερον σημεῖον τῆς πολιτικῆς δράσεως τοῦ Μπούστ ὑπῆρξεν ἡ πάση θυσίᾳ ἀντίδρασις ἐναντίον τῆς καθυποτάξεως τῶν διαφόρων γερμανικῶν κρατῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Πρωσσίας. Ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἀμείλικτος ἀντίπαλος τοῦ Βίσμαρκ φθάσας μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐπιδιώξῃ ὄχι μόνον τὴν συμμαχίαν τῶν γερμανικῶν κρατῶν πρὸς μίαν πολεμικὴν ἐνέργειαν

ἐναντίον τῆς Πρωσσίας, ἀλλὰ καὶ τὴν συμμαχίαν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας. Αἱ προθέσεις του αὗται ἐξεδηλώθησαν κατὰ τὸν ἐμφανέστερον τρόπον ὅταν κατὰ τὸ 1854 προέκυψε τὸ ζήτημα τοῦ Σλέσβιγκ-Χολστάιν.

Ἐπίσης ὅταν κατὰ τὸ 1864 ἐξερράγη ὁ μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας πόλεμος κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ τὴν Σαξωνίαν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς δευτέρας προσπαθήσας, ἀνεπιτυχῶς ὅμως νὰ ἐμπλέξῃ καὶ τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Αὐστρίας. Ἡ νίκη ὅμως τῆς Πρωσσίας ἢ ὅποια ἐχαρακτήρισθη ὡς πλήρης ἀποτυχία τῆς πολιτικῆς τοῦ Μπούστ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἀντιδραστικότης του ἐναντίον πάσης ἐσωτερικῆς πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Σαξωνίᾳ τὸν κατέστησαν μισητὸν καὶ οὕτω ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν αὐτὴν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Αὐστρίαν ὅπως συνεχίσῃ τὴν πάλιν του ἐναντίον τῆς Πρωσσίας. Εὐθύς ἅμα τῷ ἀφίξει του εἰς Βιέννην διορίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Μετὰ ἓν ἔτος προήχθη εἰς ἀρχικαγκελλάριον καὶ τὸ 1868 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας τοῦ ἀπένευμε τὸν τίτλον τοῦ κόμιστος. Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Μπούστ πρὸς τὸν οἶκον τῶν Ἀψβούργων ὑπῆρξαν πολύτιμοι, διότι διὰ τῆς πράγματι ἐξαιρετικῆς διπλωματικῆς ἰκανότητός του κατώρθωσε νὰ λύσῃ τὸ ἀκανθῶδες οὐγγρικὸν ζήτημα μεταβάλλον τὴν Αὐστρίαν εἰς Αὐστροουγγρικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ αὐστριακὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ διευθυνομένη τότε ὑπὸ τοῦ Μπούστ ἀντιτάχθη μετὰ πείσματος εἰς τὴν ἑνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅταν κατὰ τὸ 1870 ἡ ὀξύτης τῶν σχέσεων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσσίας καθίστα ἀναπόφευκτον τὸν πόλεμον, ὁ Μπούστ κατέβαλε ἀπεγνωσμένας προσπάθειας ὅπως συναφθῇ συμμαχία μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. Ἐντούτοις ὅμως ἡ κεραυνοβόλος ἐνέργεια τοῦ Βίσμαρκ ἐπισπεύσαντος τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου διὰ τοῦ περιφήμου «τηλεγρα-

φήματος του "Εμς" έματαιώσε τὰ σχέδια τῶν ἀντιπάλων του. Ἀργότερον ὁ Μπούστ διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Λονδίῳ καὶ κατόπιν εἰς Παρισίους. Ἀποσυρθεὶς ἐν τέλει τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ 1882 ἔγραψε τὰς πολιτικὰς του ἀναμνήσεις τὰς ὁποίας ἐξέδωκε τὸ 1887 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπομνημονεύματα τριῶν τετάρτων αἰῶνος».

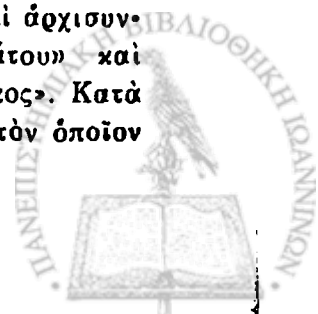
Μπουτρού (Αἰμίλιος Στέφανος Boutroux).—Γάλλος ἰδεαλιστὴς φιλόσοφος (1845—1921). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Μπουπελλιέ καὶ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ecole Normale Supérieure καὶ ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Περὶ τῆς συμπτωματοκίτητος τῶν νόμων τῆς φύσεως» (1874), «Περὶ τῆς ἰδέας τοῦ φυσικοῦ νόμου ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐπιστήμῃ καὶ φιλοσοφίᾳ» (1895), «Ζητήματα ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς» (1896), «Ἡ ψυχολογία τοῦ μυστικισμοῦ» (1902), «Φιλοσοφία καὶ πόλεμος» (1916) κ.ά. Ὁ Μπουτρού ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν φιλοσόφων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἠρνήθησαν ἐμμέσως τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστήμης, διὰ νὰ ἀφήσουν τὸ ἔδαφος ἐλεύθερον εἰς τὴν ἰδεαλιστικὴν μεταφυσικὴν. Ἀρνεῖται τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τῆς ἀρχῆς τῆς αἰτιότητος, ὑποστηρίζων ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι δὲν εἶναι νόμοι ἀντικειμενικοί, ἀλλὰ τεχνητὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Μπουχάριν (Νικόλαος Ἰβάνοβιτς).—Εἰς ἐκ τῶν διασημοτέρων Ρώσων κομμουνιστῶν, μέγας θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ καὶ οἰκονομολόγος. Ἐγεννήθη τὸ 1888 ἐκ πατρὸς καθηγητοῦ γυμνασίου καὶ ἐσπούδασεν ἐπὶ τριετίαν εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης. Τὴν ἐπαναστατικὴν δρᾶσιν του τὴν ἤρχισεν ἀπὸ ἡλικίας 18 ἐτῶν. Τὸ 1906 ἦτο ὑπεύθυνος ὀργανωτῆς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ

κόμματος εἰς τὴν συνοικίαν Ζαμοσκβορίεσκ καὶ εἰς ἄλλας συνοικίας τῆς Μόσχας. Τὸ 1908 ἐξελέγη μέλος τῆς κοινοματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Μόσχας. Τὸ 1910 συνελήφθη διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν του δρᾶσιν καὶ μετὰ φυλάκισιν ἑνὸς ἔτους ἐξετοπίσθη εἰς τὴν Σιβηρίαν, ὁπόθεν ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ νὰ συνεχίσῃ ἐκεῖ τὴν ἐπαναστατικὴν του δρᾶσιν. Ἀπὸ τοῦ 1911 μέχρι τοῦ 1917 ἔζησεν εἰς διαφόρους χώρους τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἐν Κρακοβίᾳ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λένιν, κατόπιν δὲ μετέβη διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ ἐργασθῇ εἰς Βιέννην, ὅπου παρηκολούθησε καὶ τὰ μαθήματα τοῦ Μπαίμ - Μπάβερκ καὶ τοῦ Βίτσερ. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἤρχισε καὶ τὴν συγγραφικὴν του δρᾶσιν (ἀνταποκρίσεις εἰς τὴν «Πράβδαν», μελέτη εἰς τὴν «Νέαν Ἐποχὴν» περὶ Τουγκάν-Μπιτρανόφσκι κλπ.)

Πρὸ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὁ Μπουχάριν συνελήφθη ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐξετοπίσθη εἰς Ἑλβετίαν, ὁπόθεν κατόπιν πολλῶν δυσκολιῶν καὶ μιᾶς συλλήψεώς του ἐν Νιουκάστλ, κατῴρθωσε νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν Σουηδίαν, ὅπου συνελήφθη ἐκ νέου. Ἐγκατασταθεὶς κατόπιν ἐν Νορβηγίᾳ συνειργάζετο τακτικώτατος εἰς τὴν «Πάλην τῶν τίξεων», ὄργανον τῶν «Νέων». Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρέστη ἀνάγκη νὰ μεταβῇ ἐσπευσμένως εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Νέου κόσμου» (ρωσ.) καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἀριστερῆς πτέρυγος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

Τὸ 1917 ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσσίαν δι' Ἰαπωνίας, ἀλλὰ συνελήφθη εἰς τὸ Τσελιαμπίνσκ ὑπὸ τῶν μενσεβίκων, διότι ἔκαμνε προπαγάνδαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν. Φθάσας τέλος εἰς Μόσχαν ἐγένετο μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῆς κοινοματικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Σοσιαλδημοκρατοῦ» καὶ τῆς ἐπιθεωρήσεως «Σπάρτακος». Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον

διεξήγαγεν ὁ Λένιν ὑπὲρ τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέστ Λιτόφσκ, ὁ Μπουχάριν εὐρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κομμουνιστῶν τῆς ἀριστερᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὴν γερμανικὴν ἐπανάστασιν ἀνεγνώρισε τὸ λάθος του. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ 1921 ἐτήρησεν ἀμφίροπον στάσιν.

Ὁ Μπουχάριν εἶναι ἀρχισυντάκτης τῆς «Πράβντας» ἀπὸ τῆς μεταφορᾶς της εἰς Μόσχαν τὸ 1918. Εἰς τὸ τέταρτον συνέδριον τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τὸ 1917, ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ πολιτικοῦ γραφείου. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1919 ἦτο μέλος τῆς Πανρωσικῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς. Ἄμα τῇ ἰδρύσει τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς, ἐξελέγη μέλος τοῦ προεδρίου τῆς ἐκτελεστικῆς τῆς ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τὸ 1926 μέχρι τοῦ 1929 διηύθυνε τὰς ἐργασίας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς. Τὸ 1929 ἀπεκλείσθη τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς ΕΣΣΔ. καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς Διεθνούς, ὡς ἡγηθεὶς τῆς δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως.

Ὁ Μπουχάριν διετέλεσε καὶ καθηγητὴς τοῦ πρώτου κρατικοῦ κομμουνιστικοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καὶ τοῦ πανεπιστημίου Σβέρντλωφ, ὡς καὶ μέλος τῆς Σοσιαλιστικῆς ἀκαδημίας. Ἡ συγγραφικὴ του παραγωγή εἶνε τεραστίς. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ» (μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Φ. Ὀρφανοῦ, 1927), «Ἡ παγκόσμιος οἰκονομία καὶ ὁ ἰμπεριαλισμὸς (1917, γαλ. μετ. 1928), «Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία τοῦ εἰσοδηματίου», «Ὁ ἰμπεριαλισμὸς καὶ ἡ συσσώρευσις τοῦ κεφαλαίου» κλπ. καθὼς καὶ τὰ ἐκλαϊκευτικά: «Τὸ ἀλφάβητον τοῦ κομμουνισμοῦ» (μεαφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανειλημμένως), «Τὸ πρόγραμμα τῶν κομμουνιστῶν» (ἑλλ. μετ. 1922), «Ὁ Λένιν μαρξιστῆς» (καὶ ἑλλ. μετ.), «Ἀπὸ τὴν δικτατορίαν τοῦ τσα-

ρισμοῦ εἰς τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου», κλπ.

Ἀπὸ τοῦ 1930 καὶ ἐντεῦθεν ἠσκήθη ἔντονος πολεμικὴ ἐκ μέρους τῶν ἐπισήμων κομμουνιστικῶν κύκλων ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τῶν φιλοσοφικῶν ἀπόψεων τοῦ Μπουχάριν τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἔργῳ του «Θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ». Αἱ ἀπόψεις του ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ὑπὲρ τὸ δέον μηχανιστικαί, ὡς παραμορφοῦσαι τὸν γνήσιον μαρξισμόν καὶ ὡς ἀρνούμεναι τὴν σημασίαν τοῦ ὑποκειμένου διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τῆς κοινωνίας.

Μπράγκα (Θεόφιλος Braga).—Πορτογάλος πολιτικός, φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς (1843—1924). Νεώτατος ἐγένετο γνωστὸς ὡς ποιητῆς καὶ τὸ 1872 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λισσαβῶνος, ὅπου ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικὴν, γενόμενος ταχύτατα ἡγέτης τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος καὶ ἐκ τῶν σφοδρότερων πολεμίων τῆς μοναρχίας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1910, ἐγένετο πρόεδρος τῆς πορτογαλικῆς δημοκρατίας (1910—1921). Ἐγραψε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς, διηγήματα, ἱστορίαν τῆς πορτογαλικῆς φιλολογίας, εἰς 2 τόμους, «Τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου ἀστικοῦ δικαίου», «Ἱστορίαν τῆς παιδαγωγικῆς ἐν Πορτογαλίᾳ», «Παγκόσμιον Ἱστορίαν», «Γενικὰς ἀρχὰς θετικῆς φιλοσοφίας» καὶ «Σύστημα κοινωνιολογίας».

Μπραΐλσφορντ (Ἐρρίκος Brailsford).—Ἄγγλος δημοσιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1873. Ἀποφοιτήσας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γλασκώβης, κατέγινεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν. Κατὰ τὸν ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 προσήλθεν ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἄγγλιαν ἐξηκολούθησε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ Βαλκάνια, συνεδέθη μὲ τοὺς κύκλους τοῦ «Βαλκανικοῦ συνδέσμου»,

κατ' ἐντολήν τοῦ ὁποίου καὶ μετέβη τὸ 1903 εἰς Μακεδονίαν. Τὴν αὐτὴν συμπάθειαν ἐξεδήλωσε καὶ διὰ κάθε ἀπελευθερωτικὸν ἐθνικὸν ζήτημα τῆς Ἰρλανδίας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Αἰγύπτου καθὼς καὶ διὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905. Ἀπογοητευθεὶς ἀπὸ τὸ ψεῦδος τοῦ φιλελευθερισμοῦ, πρὸ τοῦ πολέμου ἀκόμη, προσεχώρησεν εἰς τὸ ἐργατικὸν κόμμα τῆς Ἀγγλίας καὶ διεξήγαγε πείσμονα ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν δικαιομάτων τῆς γυναικός. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914 ἐκηρύχθη ὁπαδὸς τῆς εἰρήνης, ἀργότερον δὲ πολέμιος τῆς συμμαχικῆς στρατιωτικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ρωσικὰ ζητήματα. Ἡ χλιαρὰ πολιτικὴ τοῦ Μακντόναλτ τὸν ἀπεγοήτευσεν ἔτι μᾶλλον καὶ τὴν κατεπολέμησεν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐργατικῆς ἡμερηίδος «New Leader». Ἐκτοτε ἐξειλίχθη ἐπὶ τὸ ἀριστερότερον. Ἐγραψεν ἐνθουσιώδη ἄρθρα διὰ τὸ ρωσικὸν ἐπαναστατικὸν κίνημα καὶ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθη τὸ 1920 καὶ 1927.

Μπράϊντσαϊντ (Ροδόλφος Breidscheid).—Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τὸ 1874. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν πανεπιστημιακῶν τοῦ σπουδῶν, κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Κατ' ἀρχὰς ἦτο μέλος τοῦ φιλελευθέρου κόμματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁμως ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ Μπάρτ λόγῳ τῆς συμβιβαστικῆς καὶ ὑποχωρητικῆς στάσεως αὐτοῦ ἐναντι τῆς παρατάξεως τῶν γαιοκτημόνων. Τὸ 1908 ἴδρυσεν μετὰ τοῦ Μπάρτ τὴν «Δημοκρατικὴν ἑνωσιν» καὶ ἐξελέγη πρόεδρος αὐτῆς. Μετὰ τὰς ἀτυχεῖς ἐκλογὰς τοῦ 1912, πεισθεὶς ὅτι ἡ ὀργάνωσις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι βιώσιμος, ἔλαβε τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα τῆς Γερμανίας. Ἐγγραφεὶς εἰς τὸ κόμμα ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν τῆς «Ἀλληλογραφίας διὰ τὸν σοσιαλδημοκρατικὸν τύπον», ὄργανον ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ Σιάμπερ, τὸ

ὁποῖον ἐξήσκει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τῆς Γερμανίας, κυρίως πρὸ τοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου κλίνων πρὸς τὴν εἰρημιστικὴν μᾶλλον παρατάξιν προσεχώρησεν εἰς τὸ ἀνεξάρτητον σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Τὸ 1918—1919, μετὰ τὴν γερμανικὴν ἐπανάστασιν ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Πρωσίας. Ὡς πολιτικὸς παράγων ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον καὶ ἀπὸ κοινοβουλευτικῆς ἀπόψεως λόγῳ τῆς ρητορικῆς του δεινότητος καὶ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, διότι ὑπεστήριξε μὲ πολλὴν διορατικότητα καὶ μεγάλην συνέπειαν τὴν πολιτικὴν τῆς γαλλογερμανικῆς προσεγγίσεως. Τὴν πολιτικὴν του ταύτην ἐπέδιώξε καὶ ἐξωκοινοβουλευτικῶς ἀκόμη μὲ ἀλλεπάλληλα ταξίδια εἰς Γαλίαν καὶ στενὴν ἐπαφὴν καὶ συνεργασίαν, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, μὲ τοὺς ὁμόφρονας γαλλικοὺς κύκλους.

Μπράϊς (Τζαίμς Bryce).—Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1838-1922). Καθηγητὴς τῆς Ὁξφόρδης, ἐξελέγη βουλευτὴς τὸ 1880. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1886), ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου (1894), πρεσβευτὴς εἰς Ν. Ὑόρκην (1907-1913) κλπ. Ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα. Ὁπαδὸς τῶν τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν τοῦ Γλάδστον, ὑπεστήριξε τὰ συμφέροντα τῆς Κρήτης, τῆς Ἀρμενίας, τῆς Ἰρλανδίας καὶ διεμαρτυρήθη διὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Μπόερς. Εἰς τὸ ἔργον του «Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ν. Ἀφρικὴν» ἐστιγμάτισε τὰς ἰμπεριαλιστικὰς μεθόδους τῆς Ἀγγλίας. Ἐγραψε βαρυσήμαντα ἔργα ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ πολιτεύματος καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν συστημάτων τῆς Γαλλίας, Ἑλβετίας, Καναδᾶ, Αὐστραλίας καὶ Ν. Ζηλανδίας. Τὰ ἔργα του χαρακτηρίζει λογοτεχνικὴ ἀξία καὶ ἱστορικὴ καὶ νομικὴ σοφία. Κυριώτερον ἔργον του, μεταφρασθὲν εἰς τὰς περισσοτέρας

γλώσσας, θεωρείται «Ἡ ἱερὰ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία».

Μπράκκε (Ἀλέξανδρος Ντερουσσώ, ὁ ἐπιλεγόμενος Bracke).—Γάλλος σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1861. Προσεχώρησε νεώτατος εἰς τὸ γαλλικὸν ἐργατικὸν κόμμα καὶ ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν θερμότερων μαθητῶν τοῦ Ἰ. Γκέντ. Γραμματεὺς τοῦ γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, μέλος τῆς Γενικῆς ἐπιτροπῆς τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων τὸ 1899, ἐγένετο κατόπιν γραμματεὺς διὰ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, καὶ μέλος τῆς διοικήσεως ἐπιτροπῆς του. Τὸ 1912 ἐξελέγη βουλευτὴς Παρισίων, ἐπανεξελέγη δὲ τὸ 1914 καὶ τὸ 1919. Ἀντιπροσωπεύει τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα τῆς Γαλλίας εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Διεθνoῦς τοῦ Ἀμβούργου. Ἐδημοσίευσε πλείστα προπαγανδιστικὰ φυλλάδια καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν σοβαρὰ ἔργα τῆς μαρξιστικῆς φιλολογίας. Εἶναι ἐπὶ πλέον εἰς ἕκ τῶν καλυτέρων γάλλων ἐλληνιστῶν.

Μπράκκε(Γουλιέλμος Bracke).—Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης (1842—1880). Τὸ 1865 προσεχώρησεν εἰς τὸν «Παυγερμανικὸν ἐργατικὸν σύνδεσμον», τὸν ὁποῖον ἴδρυσεν ὁ Λασσάλ, καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν πολυτίμους ὑπηρεσίας, τακτοποιήσας ἐν πρώτοις τὸ ἐν πλήρει ἀταξίᾳ εὐρισκόμενον ταμεῖον τοῦ σωματείου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λασσάλ, βαρέως φέρων τὴν δικτατορίαν τοῦ Σβάϊτσερ, ὑπέγραψε μετὰ τῶν ἄλλων τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν σύγκλησιν «Παυγερμανικοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου τῶν σοσιαλ-δημοκρατῶν». Τὸ συνέδριον τοῦτο συνεκλήθη εἰς τὸ Ἀϊξενάχ καὶ κατ' αὐτὸ ὁ Μπράκκε ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπανασυσταθέντος σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἄμα τῇ κηρύξει τοῦ γαλλοπρωσσοικοῦ πολέμου τοῦ 1870, ὁ Μπράκκε, ὅπως καὶ ὅλη ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ, ἐτάχθη ὑπὲρ αὐτοῦ,

ἐλθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Λίμπκνεχτ. Μόνον ὅταν ἡ Γερμανία ἀπήτησε νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην, ὁ Μπράκκε ἀφυπνίσθη καὶ τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1870 ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον ἐκ μέρους τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, προσκαλῶν τοὺς Γερμανοὺς ἐργάτας νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τοῦ πολέμου. Ἀμέσως διετάχθη ἡ σύλληψις του καθὼς καὶ ὅλης τῆς Κ. ἐπιτροπῆς, καὶ ἡ ἐγκλισίς των εἰς τὸ φρούριον Λέτσεν τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Τὸ 1871 ὁ Μπράκκε κατεδικάσθη εἰς τρίμηνον φυλάκισιν διὰ τὴν ὡς ἄνω προκήρυξιν.

Μέχρι τοῦ θανάτου του διεξήγαγε δραστήριον ἀγῶνα ὑπὲρ τὴν γερμανικὴν σοσιαλ-δημοκρατίαν. Τὸ 1877-1879 διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος εἰς τὸ Ράιχσταγ, ἀλλὰ τὸ 1880 ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ λόγῳ ἀσθενείας. Εὐπορος ὢν, ἤνοιξεν ἐν Βρουνοβίκα βιβλιοπωλεῖον καὶ τυπογραφεῖον καὶ κατέγινεν εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ διάδοσιν τῆς κομματικῆς φιλολογίας.

Μπράντες (Γεώργιος Brandès).—Δανὸς κριτικὸς καὶ αἰσθητικὸς, τοῦ ὁποῖου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι *Μαυρίκος Κοέν*. Ἐγεννήθη τὸ 1842 εἰς τὴν Κοπεγχάγην ἐκ γονέων Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1927. Τὴν πρώτην μόρφωσιν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, κατόπιν δὲ ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης, βραβευθεὶς διὰ τὸ ἔργον του «Ἡ ἰδέα τῆς Νεμέσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ». Κατ' ἀρχὰς ἦτο ὀπαδὸς τῆς ἐγελειανῆς φιλοσοφίας καὶ ἠσχολήθη μὲ διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ θρησκευτικὰ προβλήματα, πολὺ συντόμως ὁμῶς ἐγκατέλειπε τὴν φιλοσοφίαν διὰ ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν φιλολογικὴν κριτικὴν. Τὸ 1866—1867 ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους, ἐκεῖ δὲ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θετικισμοῦ καὶ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, τῶν ὁποίων ἐγινεν ὁ ἐνθερμότερος ὀπαδὸς καὶ ὁ λαμπρότερος ἐκλαϊκευτὴς ἐν Δανίᾳ. Ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Ταῖν καὶ τὸν

Ρενάν καθώς και ἐν Ἰταλίᾳ μὲ τοὺς Ἴψεν καὶ Στ. Μίλλ. Μὲ τοὺς Ταῖν καὶ Μίλλ μάλιστα συνεδέθη διὰ φιλίας. Εἰς αὐτοὺς δὲ ἀκριβῶς ὀφείλει τὰς πρώτας νεωτεριστικὰς, πολιτικὰς, κοινωνικὰς καὶ αἰσθηματικὰς του ἀρχάς. Τὸ 1870 ἐδημοσίευσεν τὴν «Σύγχρονον γαλλικὴν αἰσθητικὴν», διδακτορικὴν τοῦ διατριβὴν μὲ θέμα τὸν Ταῖν.

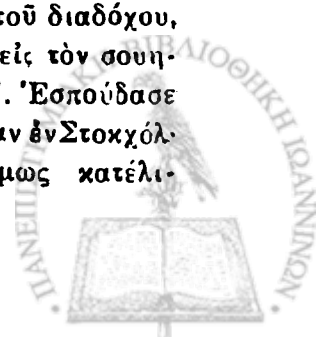
Τὸ 1872 ἤρχισε σειρὰν διαλέξεων εἰς τὴν Κοπεγχάγην μὲ θέμα «Τὰ μεγάλα ρεύματα τῆς λογοτεχνίας ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα», αἱ ὁποῖαι κατόπιν ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους καὶ ἀτετέλεσαν ἐν τῶν σπουδαιοτέρων του ἔργων. Ἦδη ὁμως ἀπὸ τὰς πρώτας του μελέτας εἰς περιοδικὰ κατεπολέμησε τὴν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησείας καὶ ἤρχισε νὰ δημιουργῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν πολλοὺς θαυμαστάς, ἰδίως φοιτητάς, ἀφ' ἑτέρου ὁμως καὶ ἐχθρούς. Συνεπεία τούτου δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τῆς αἰσθητικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης, ἡ ὁποία εἶχε κενωθῆ ἀπὸ τοῦ 1872. Τὸ 1877 μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου τὸ τάλαντόν του εἶχεν ἤδη ἐκτιμηθῆ. Κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν του ἐξέδωκε διάφορα ἔργα ἐπὶ τῆς δανικῆς ποιήσεως καὶ φιλοσοφίας καὶ ἤρχισε διὰ πρώτην φοράν νὰ στρέφεται καὶ πρὸς τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα, συγγράψας καὶ τὰ ἔργα: «Βενιαμὶν Ντισσρέλι» (1878), καὶ «Φερδινάνδος Λασσάλ» (1881). Τὸ 1882 ἐξέδωκε τὸν Ε' τόμον τῶν «Μεγάλων ρευμάτων τοῦ 19ου αἰῶνος» ἀφιερωμένον εἰς τὴν ρωμαντικὴν σχολὴν τῆς Γαλλίας. Τὸ 1883 μερικοὶ φίλοι του ἀνέλαβον νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν ὠρισμένον ποσὸν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν καὶ τὸν ἔπεισαν τὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γενέτειράν, ὅπου καὶ ἐπανήρχισε τὰς διαλέξεις του.

Τὸ 1896 ἐξέδωκε τὸ ἔργον τοῦ «Σαίξπηρ» τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀριστούργημά του καὶ ἀποτελεῖ τὴν καλλιτέραν μελέτην ἐπὶ τοῦ Ἄγγλου τραγωδοῦ εἰς ξένην γλῶσσαν. Τὸ 1899 ἐδημοσίευσεν τὸν «Ἰ-

ψεν» καὶ τὸν «Νίτσε» τὸν ὁποῖον πρῶτος ἀπεκάλυπεν εἰς τὸ κοινὸν μὲ τὴν πραγματικὴν του σημασίαν. Ἐν συνεχείᾳ ἔγραψε περὶ τοῦ Γκαίτε, τοῦ Βολταίρου, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ἡ αὐξουσα φήμη του καὶ ἡ ἀνοδος τῶν φιλελευθέρων εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Δανίας συνετέλεσαν ὥστε τὸ 1901 τέλος νὰ κατολάβῃ τὴν εἰσέτι χηρεύουσαν ἔδραν τοῦ πανεπιστημίου. Τὸ ἔργον του συνεπληρώθη κατόπιν μὲ διάφορα ἄλλα συγγράμματα: «Ἀνατὸλ Φράνς» (1914), «Γκαίτε» (1915), «Ὁ παγκόσμιος πόλεμος» (1916), «Ναπολέον καὶ Γαριβάλδης» καὶ «Βολταίρος» (1917), «Κοίσαρ» (1918), «Μιχαὴλ Ἀγγελος» καὶ «Ἑλλάς».

Ὁ Μπράντες εἶναι ὁ κορυφαῖος κριτικὸς καὶ ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα καὶ τὰς ἀρχάς τοῦ 20οῦ. Προοδευτικὸς καὶ φιλελευθέρων ἀρχῶν ἐμελέτησε τοὺς συγχρόνους του καὶ τοὺς σπουδαιότερους τῶν προγενεσιέων του λογοτέχνας ὑπὸ ρεαλιστικὸν πρίσμα καὶ δημοκρατικὸν πνεῦμα. Συνεπὴς μάλιστα πρὸς τὰς ἀρχάς του εὐρέθη εἰς δύσκολον θέσιν κατὰ τὴν ἐκρηξίν τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐζήτησε κατ' ἀρχάς νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα. Τὸ 1916 ὁμως εἰς τὸ ἔργον του «Παγκόσμιος πόλεμος» ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ Κλεμανσώ καὶ τῆς Συνεννοήσεως διὰ τὰς ἰμπεριαλιστικὰς τῶν βλέψεις. Ὅτε δὲ κατόπιν ἐξεργάγη ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις, δὲν ἀπέκρυψε τὴν συμπάθειάν του πρὸς αὐτήν.

Μπράντινγκ (Κάρολος Γιάλμαρ Branting).— Σουηδὸς πολιτικὸς καὶ περιφημὸς σοσιαλιστὴς ἡγέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Στοκχόλμῃ (1860—1925). Ἦτο υἱὸς ἱατροῦ, ἐν Στοκχόλμῃ δὲ ὅπου διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα διετέλεσε συμμαθητὴς τοῦ διαδόχου, τοῦ μετέπειτα ἀνελθόντος εἰς τὸν σουηδικὸν θρόνον Γουσταίου Ε'. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομίαν ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Οὐψάλα, ταχέως ὁμως κατέλι-

ΜΠΡΕΣΚΟ-ΜΠΡΕΣΚΟΦΣΚΑΓΙΑ, ή «προμάμμη τῆς ἐπαναστάσεως»

πε τὴν ἐπιστήμην ταύτην διὰ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, ὁπαδὸς δὲ ὄντων σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν, μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ διάδοσιν αὐτῶν ἐν Σουηδίᾳ. Διηύθυνεν ἐπὶ μακρὸν ἀπὸ τοῦ 1886 τὴν ἰδρυθεῖσαν τὸ 1885 ἐφημερίδα «Σοσιαλδημοκράτης», φυλακισθεὶς μάλιστα τὸ 1888 διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν ἀρθογραφίαν του. Τὸ 1896 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ σουηδικῇ βουλῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντεπροσώπευσε μόνος ἐπὶ ὀλόκληρον ἔξαιτίαν τὰς σοσιαλιστικὰς ἀρχάς. Ἡ δρᾶσις καὶ ἡ φήμη του ὄλοεν ἠῤῥξανον, ἀπὸ δὲ τοῦ παγκοσμίου πολέμου διηλθον τὰ ὄρια τῆς χώρας του. Διαρχοῦντος τοῦ πολέμου οὗτου ὑπεστήριξε μετὰ πείσματος τὴν οὐδετερότητα τῆς Σουηδίας, ἦτο δὲ ἐκ τῶν μᾶλλον σημαιόντων μελῶν τῆς Β' διεθνοῦς καὶ φανατικὸς εἰρηνόφιλος, τιμηθεὶς εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν προσπαθειῶν του διὰ τοῦ βραβείου Νόμπελ τῆς εἰρήνης τὸ 1921. Τὸ 1917 μετέσχε τοῦ ὑπουργείου Ἐντεν, λαβὼν τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ ἐσχημάτισε κατὰ τὰ ἔτη 1920, 1921 καὶ 1924 σοσιαλιστικὰς κυβερνήσεις, τῶν ὁποίων προήδρευσε μέχρι τοῦ θανάτου του. Θερμὸς θιασώτης τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, συνέβαλεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τὴν ἐδραίωσιν αὐτῆς, διετέλεσε δὲ πρόεδρος τῆς ΣΤ' ἐπιτροπῆς τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ ἀπῆλαυε μεγάλης ὑπολήψεως καὶ κύρους. Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Σουηδίας παρὰ τῇ Κοινωνίᾳ, ἐδέχθη καὶ ὑπεστήριξε μάλιστα τὸν διὰ δημοψηφίσματος καθορισμὸν τῆς τύχης τῶν νήσων Ἄλανδ. Ὁ Μπράντινγκ ἀπεδοκίμασε τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν τῆς Ρωσσίας ὑποστηρίζων, ὅτι ἡ χώρα αὕτη δὲν ἦτο ἡ κατάλληλος πρὸς ἐφαρμογὴν τόσοσ ὀβηροῦ πειράματος.

Μπράντλερ (Ἑρρίκος Brandler).— Γερμανὸς κομμουνιστὴς γεννηθεὶς τὸ 1881. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἤρχισε νὰ ἐργάζεται ὡς μαθητευόμενος λιθοξόος. Δεκαεξαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐπανα

στατικὸν ἀγῶνα. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν συζητήσεων, τὰς ὁποίας παρηκολούθησεν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τὸ 1901 εἰς τὴν Λυβέκκην ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται σοβαρῶς μετὰ τὰ θεωρητικὰ ζητήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἐργατικῆς κινήσεως. Τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ, τοῦ Μέρνινγκ κλπ. ἐστράφη κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς τὸ ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς «Ἐνώσεως τοῦ Σπαρτάκου», τῆς ἀποτελεσάσης τὸν πυρῆνα τοῦ κατόπιν ἰδρυθέντος κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ 1904 ἤδη ὁ Μπράντλερ ἐξεδηλώθη ἔνθερμος ὁπαδὸς τοῦ Λίμπκνεχτ, ὅστις εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βρέμης ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην δημιουργίας ἐν Γερμανίᾳ κινήσεως σοσιαλιστικῆς νεολαίας καὶ ἀσπόνδου ἀγῶνος κατὰ τοῦ μιλιταρισμοῦ. Καὶ μολοντί ἡ ὀλομέλεια τοῦ συνεδρίου ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας, ὁ Μπράντλερ πεπεισόμενος διὰ τὸ ὀρθὸν καὶ χρήσιμον αὐτῶν προσέβη εἰς τὴν ἀμεσον ὀργάνωσιν τῆς προλεταριακῆς νεολαίας τῆς Βρέμης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν ἔφερεν εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὸν Φρ. Ἐμπερτ. Ἡ στάσις αὐτῆ τοῦ Μπράντλερ καὶ αἱ ριζικαὶ του διαφωνίαι εἰς ζητήματα τακτικῆς διηύρυναν κατὰ τὸ 1905—1908 τὸ χάσμα μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπισήμου κόμματος, μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποβληθῆ πρότασις διαγραφῆς του. Τὸ δικαστήριον ὁμως τοῦ κόμματος περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ἐκφράσῃ αὐστηρὰν μομφὴν ἐναντίον του.

Κατόπιν, ἐλλείπει ἐργασίας ἰναγκάσθη νὰ μεταναστεύσῃ εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ 4 ἔτη καὶ ἠγωνίσθη ἐναντίον τοῦ ὀππορτουμιστικοῦ ρεύματος τοῦ Ἑλβετικοῦ προλεταριάτου. Πεισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀμοῖδεατῶν του ἀνέλαβεν ὑπεύθυνον θέσιν εἰς τὸν ἐργατικὸν σύνδεσμον τοῦ Χέμνιτς, τὴν ὁποίαν κατείχε μέχρι τοῦ πολέμου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου κατέκρινε δριμύτατα τὴν ἀναποφάσιστον στάσιν τοῦ Γερμανικοῦ

σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, διό και διεγράφη αὐτοῦ τὸ 1916.

Ἡ χρεωκοπία τῆς γερμανικῆς σοσιαλοδημοκρατίας καὶ ὅλη ἡ δημιουργηθεῖσα κατάσταση τὸν ὤθησεν εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ «Σπαρτάκου» καὶ εἰς τὴν μυστικὴν ἀντιπολεμικὴν προπαγάνδαν κατ' ἀρχὰς ἐν Σαξωνίᾳ καὶ τὸ 1917 ἐν Βαυαρίᾳ. Εἰς αὐτὸν κυρίως ὀφείλεται ἡ μυστηριώδης διάδοσις τῶν ἀντιπολεμικῶν προκηρῦξεων εἰς τὸ μέτωπον, παρὰ τὰ δρακόντεια μέτρα τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου. Ἄμα τῇ ἰδρύσει τοῦ «Σπαρτάκου» ἐπρότεινε συνεργασίαν μὲ τὴν ὁμάδα τῶν ἐργατῶν τῆς Βρέμης τὴν περὶ τὸ περιοδικὸν «Ἡ ἐργατικὴ πολιτικὴ» τὸ ὁποῖον ἐξέδιδεν ὁ Κ. Ράντεκ (ὄν καὶ εὐρισκόμενος ἐν Ἑλβετίᾳ). Εἰς τὸ περιοδικὸν ἐκεῖνο συνειργάζοντο ὅλοι οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εὐρισκόμενοι μπολσεβίκοι. Ἀποσταλεῖς ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ «Σπαρτάκου» εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Τσίμμερβαλντ, συνελήφθη εἰς τὰ σύνορα. Τὸ 1918 διεφώνησε μὲ τὴν πλειοψηφίαν τοῦ ἰδρυτικοῦ συνεδρίου τοῦ Γερμανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Τὸ 1919 ἐξελέγη μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Γερμανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1923.

Ἡ δεξιὰ πολιτικὴ τοῦ Μπράντλερ ἐξεδηλώθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸ βον συνέδριον τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἐνιαίου μετώπου. Μετὰ τὴν διαγραφὴν του ἀπὸ μέλους τοῦ Κ.Κ.Γ. ὁ Μπράντλερ μετὰ τοῦ Ταλχάιμερ ἰδρυσαν τὴν ἀντιπολίτευσιν τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἐπέκρινε τὴν ἐσφαλμένην πολιτικὴν τῶν σταλινικῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐνιαῖον μέτωπον, ἐτάσσετο ἐναντίον τῆς ἀνεξαρτήτου ἡγεσίας, ἔρριπτε τὸ σύνθημα ἐργατικοῦ ἐλέγχου εἰς τὴν παραγωγὴν εἰς περίοδον ὑποχωρήσεως τοῦ κινήματος, ἐπέκρινε τὴν σταλινικὴν πολιτικὴν ὅσον ἀφορᾷ τὴν

ΕΣΣΔ (ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς μίαν μόνον χώραν) καὶ κατέκρινε τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐξωτερικὸν (ὑπὲρ τῆς διαρκοῦς ἐπαναστάσεως), κλπ.

Μπράουν (Ἀδόλφος Braun).— Γερμανὸς σοσιαλιστὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τὸ 1862 ἐν Αὐστρίᾳ. Νεώτατος ἀκόμη προσεχώρησεν εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα. Ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἐνωτικὴν κίνησιν τῶν Αὐστριακῶν σοσιαλιστῶν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ 1889. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἀπαγορευτικῶν νόμων καὶ ἐκτάκτων μέτρων ἐν Γερμανίᾳ διέμεινεν εἰς τὴν Νυρεμβέργην.

Ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου διεκρίθη διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς του μελέτας ἐπὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως τῆς Γερμανίας. Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῇ στενωτάτη ἐπαφὴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς συνομοσπονδίας καθὼς καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετὰ τὸν πόλεμον ἀπέκτησε τὴν γερμανικὴν ἰθαγένειαν. Ἐξελέγη τὸ 1920 ὡς σοσιαλιστὴς βουλευτὴς τοῦ Ράιχσταγ. Εἶναι συγγραφεὺς ἀξιολόγων μελετῶν περὶ τῶν ὁμαδικῶν συμβολαίων ἐργασίας, ἐπαγγελματικῶν σωματείων, κτλ. καὶ περὶ τῆς «θέσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐν Γερμανίᾳ».

Μπράουν (Ἑρρίκος Braun).— Γερμανὸς κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς τὸ 1854. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἰδρυτῶν νῆς «Neue Zeit» (ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος). Τὸ 1888 ἰδρυσεν τὸ «Ἀρχεῖον κοινωνικῆς νομοθεσίας καὶ στατιστικῆς», διηύθυνεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ «Sozialpolitische Zentralblatt» καὶ ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Νέα Κοινωνία» (1905—1917) Τὸ 1911 ἰδρυσεν νέον κοινωνιολογικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Annalen für Sozialpolitik und Gesetzgebung» Τὸ 1913 ἐξελέγη μέλος τοῦ Ράιχσταγ καὶ τὸ 1919 ἐγένετο ὑπουργὸς εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Χίρς

σχηματισθείσαν τότε σοσιαλιστικήν κυβερνήσιν τῆς Πρωσίας.

Μπράουν (Όθων Braun).— Γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης γεννηθεὶς τὸ 1872. Διετέλεσε διαδοχικῶς λιθογράφος, τυπογράφος καὶ συντάκτης ἑφημερίδων. Ἀνήκων εἰς τὸ ἠνωμένον γερμανικὸν σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα, ἐξελέγη μέλος τῆς διευθυνούσης αὐτοῦ ἐπιτροπῆς. Τὸ 1913 ἐξελέγη μὲ τὸ πλειοψηφικὸν σύστημα, μέλος τῆς διαίτης τῆς Πρωσίας. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐν Πρωσίᾳ. Βραδύτερον ἐξελέγη μέλος τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως τῆς Πρωσίας καθὼς καὶ μέλος τοῦ Ράιχσταγ.

Μπρατιάνου. — Βλ. λ. Βρατιάνου.

Μπράϋαν (Γουλιέλμος Bryan).— Φιλελεύθερος Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1860—1925). Ἐξασκῶν κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, εἰς τὸ ὁποῖον διεκρίθη, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς θυελλώδεις ὑπὸ τοῦ τύπου συζητήσεις ἐπὶ τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν καὶ δημοσιονομικῶν προβλημάτων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὄταν ἐγεννήθη τὸ ζήτημα τοῦ διμεταλλισμοῦ ὁ Μπράϋαν, διὰ πυρίνων ἄρθρων του, ἐτάχθη ὑπὲρ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον, μολονότι εἰς τοὺς λόγους του κατεφέρετο ἐναντίον τοῦ ἀμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, εἰργάσθη πυρετωδῶς διὰ τὸν κατάρτισμόν ἐθελοντικῶν σωμάτων. Ἡ πολιτικὴ του δραῖσις τὸν ἔφερεν εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποῖου ἐξετέθη ὑποψήφιος τρεῖς (1896, 1900, 1908), ὑποτυχῶν καὶ τὰς τρεῖς φορές. Ὄταν κατὰ τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1912 τοῦ συνεστήθη ὑπὸ τῶν φίλων του νὰ θέσῃ πάλιν ὑποψηφιότητα, ὁ Μπράϋαν ἠρνήθη καὶ ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Οὐίλσον, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν ἐπιτυχίαν συνέβαλε τὰ μέγιστα. Κατὰ τὴν

ἔνσρξιν τοῦ πολέμου 1914—1918 ὡν ὑπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1913, κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπάθειας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ὄταν ἐγένετο ὁ τορπιλλισμὸς τῆς «Λουζιτανίας» ὁ Μπράϋαν ὑπέγραψε τὴν πρώτην πρὸς τὴν Γερμανίαν διακοίνωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ καὶ τὴν δευτέραν, ἣ ὁποία ἐκήρυτε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας καὶ παρητήθη. Μόλις ὁμως ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, ὄχι μόνον ὑπεστήριξε διὰ τοῦ τύπου ὅλα τὰ πολεμικὰ μέτρα τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος μετέβη εἰς τὸ μέτωπον, ὅπως πολεμήσῃ. Μολονότι ἐνεφανίζετο ὡς φανατικὸς ὀπαδὸς τοῦ δόγματος τοῦ Μονρώ, ὑπεστήριξε μετὰ τοῦ Οὐίλσον τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Πάντως πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ Μπράϋαν ὑπῆρξεν εἰσηγητῆς καὶ ἔνθερμος ὑπέρμαχος πολλῶν φιλελευθέρων θεσμῶν, ὅπως ἡ παροχὴ ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας κτλ.

Μπρεντάνο (Λούγιο Brentano).— Γερμανὸς οἰκονομολόγος γεννηθεὶς τὸ 1844. Καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου ἀπὸ τοῦ 1896, ἀνήκων εἰς τὸν κλάδον ἐκείνον τῆς ἱστορικῆς οἰκονομικῆς σχολῆς, ὅστις ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ «ἀπὸ καθέδρας σοσιαλισμοῦ» καὶ ἀντιτιθέμενος εἰς τὰς ἀπόψεις τοῦ μαρξισμοῦ, ἐκήρυξε τὴν ἁρμονίαν τῶν τάξεων καὶ τὴν δυνατότητα τῆς λύσεως τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος διὰ τῆς συμφιλίωσης τῶν συμφερόντων τῶν κεφαλαιοκρατῶν καὶ τῶν ἐργατῶν. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Αἱ σύγχρονοι ἐργατικαὶ ἐνώσεις» (1871—1872), «Τὰ αἷτια τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος» (1899) κλπ.

Μπρέσκο-Μπρεσκόφσκαγια (Αἰκατερίνη Κωνσταντίνοβνα).— Ρωσὶς ἐπαναστάτις, γεννηθεῖσα τὸ 1844 καὶ ἐπικληθεῖσα «προμάμμη τῆς ἐπαναστάσεως». Εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν κατεδικά-

σθη εἰς ἰσόβια δεσμά, παρέμεινε δὲ φυλακισμένη ἐπὶ 18 ἔτη. Ἀποφυλακισθεῖσα κατόπιν ἐπανάλαβε τὴν ἐπαναστατικὴν προπαγάνδα, διὸ καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, ὅπου παρέμεινε ἐπὶ 25 ἔτη. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κερένσκυ (Μάρτιος 1917), ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν, ἀλλ' ἀντιπολιτευθεῖσα ὕστερον τοὺς μπολσεβίκους, ἠναγκάσθη, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Κερένσκυ νὰ κρυβῆ ἐπὶ ἔτος περίπου, τὸ δὲ 1919 ἐδραπέτευσεν εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἐκείθεν εἰς Παρισίους, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τῆς ἐπισυμβάντος τὸ 1934.

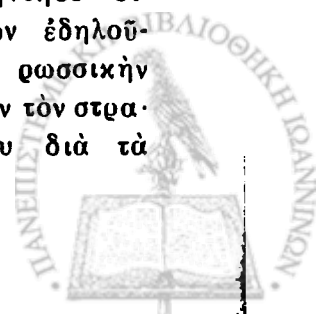
Μπρεσλάφ (Βόρις Ἀβραμόβιτς). — Ρώσος ἐπαναστάτης, γεννηθεὶς τὸ 1882. Βιοπαλαιστὴς ἀπὸ ἡλικίας 11 ἐτῶν, προσεχώρησε τὸ 1899 εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Τὸ 1901 ἐξωρίσθη διὰ 5 ἔτη εἰς τὴν Σιβηρίαν. Δραπετεύσας τὸ 1903, εἰργάσθη ὑπὸ ἄλλο ὄνομα εἰς τὸ Δβίνσκ καὶ Γκόμελ, ὡς προπαγανδιστὴς καὶ μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μπολσεβικικοῦ κόμματος. Συλληφθεὶς μετ' ὀλίγον καὶ ἐξορισθεὶς εἰς τὸν Ἀρχάγγελον κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καθ' ὁδόν. Εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1905 διηύθυνε τὰς ἐνόπλους ἐπαναστατικὰς δυνάμεις τῆς Μόσχας. Διετέλεσε συντάκτης τῆς ἡμερησίας ἐργατικῆς ἐφημερίδος «Πριβίξ» καὶ τὸ 1907 ἀπεστάλη εἰς τὰ Οὐράλια νὰ προπαγανδίσῃ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν ὁμοϊδεατῶν του εἰς τὸ ὄρον συνέδριον τοῦ κόμματος εἰς τὸ Λονδίνον. Τότε συλληφθεὶς, ἐξωρίσθη μετὰ διετὴ φυλάκισιν, εἰς τὸ Τομπόλσκ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐδραπέτευσεν. Καταφυγὼν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ 1909—1911 ἦτο μέλος τῆς διευθυνούσης ἐπιτροπῆς τῶν Παρισίων. Τὸ 1911, μαζί με τὸν Ὀρτζονκίτς ἀπεστάλη εἰς τὴν Ρωσίαν. Συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς ἑξαετὴ καταναγκαστικά ἔργα καὶ ἀπηλευθερώθη μόνον κατὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917. Ἐξελέγη πρόεδρος τῆς

περιφήμου ἐπιτροπῆς τῆς Κρονστάνδης καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐκεῖ «Φωνῆς τῆς Ἀληθείας». Ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν, ἀνελθὼν ἀργότερον εἰς ἀνώτατα ἀξιώματα.

Μπρέστ — Λιτόφσκ (Brest — Litowsk). — Πόλις τῆς Πολωνίας εἰς τὸν νομόν Πίνσκ, ἔχουσα 56 χιλ. κατοίκων. Τὸ 1795 περιῆλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν Αὐστρογερμανῶν καὶ τῶν Ρώσων. Κατέστη γνωστὴ διότι ἐν αὐτῇ ὑπεγράφη τὸ 1917 ἡ ρωσσογερμανικὴ ἀνακωχὴ καὶ τὸ 1918 ἡ ρωσσογερμανικὴ συνθήκη εἰρήνης.

— *Συνθήκη τοῦ Μπρέστ · Λιτόφσκ*. Ἀμέσως μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως Κερένσκυ καὶ κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τοῦ Β' συνεδρίου τῶν Σοβιετ (26 Ὀκτωβρίου 1917), κατὰ πρότασιν τοῦ Λένιν, ἐψηφίσθη τὸ λεγόμενον «διάταγμα τῆς εἰρήνης» διὰ τοῦ ὁποίου προετείνετο πρὸς τοὺς ἐμπολέμους ἢ σύναψις «ἀμέσου δημοκρατικῆς εἰρήνης, ἄνευ προσαρτήσεων καὶ ἀποζημιώσεων» (*Πιανκόφσκυ* : Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐπонаυτάσεως, σ. 103—109). Τὴν 7 Νοεμβρίου, ὁ Τρότσκυ, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀπηύθυνε διὰ τοῦ ἀσυρμάτου εἰς ὅλας τὰς κυβερνήσεις τῆς Συνεννοήσεως καὶ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων, τὴν σύναψιν γενικῆς εἰρήνης, συμφώνως μετὰ τὸ προαναφερόμενον διάταγμα.

Αἱ κυβερνήσεις τῆς Συνεννοήσεως διὰ τῶν ἐν Πετροπόλει ἀντιπροσώπων των, ἐδήλωσαν εἰς τὸν ἀρχιστρατηγὸν Ντουχόνιν, ὅτι μία χωριστὴ εἰρήνη μετὰ τὴν Γερμανίαν θὰ εἶχε «σοβαρωτάτας συνεπείας». Εἰς τὴν δήλωσιν ταύτην ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις διὰ τοῦ στόματος τοῦ Τρότσκυ, ἀπήντησε δι' ἑνὸς μανιφέστου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδηλοῦτο ὅτι δὲν ἀνέτρεψαν τὴν ρωσικὴν ἀστικὴν τάξιν διὰ ν' ἀφήσουν τὸν στρατὸν νὰ χύσῃ τὸ αἷμα του διὰ τὰ

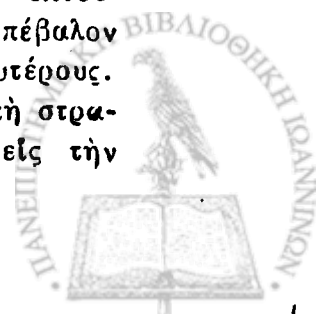
συμφέροντα τῆς ξένης ἀσικῆς τάξεως. Αἱ Κεντρικαὶ Δυνάμεις ὁμως ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν καὶ τὴν 22 Νοεμβρίου ὑπεγράφη ἀνακωχὴ εἰς ὅλα τὰ μέτωπα ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Νέα πρότασις πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν Συμμάχων ἔμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως.

Αἱ διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης ἤρχισαν τὴν 9 (22) Δεκεμβρίου εἰς Μπρέστ-Λιτόφσκ. Ἡ σοβιετικὴ ἀντιπροσωπεῖα ἐπρότεινε τὰς ἀντιλήψεις τῆς διὰ τὴν σύνταξιν μιᾶς δημοκρατικῆς εἰρήνης.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων ἐζήτησαν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τὴν 25 Δεκεμβρίου ὑπέβαλον τὴν ἀπάντησίν των, διὰ τῆς ὁποίας ἐδέχοντο τὸν ὅρον τῆς δημοκρατικῆς εἰρήνης (ἄνευ προσαρτήσεων, ἄνευ ἀποζημιώσεων, αὐτοδιάθεσις τῶν ἐθνῶν). Τὴν ἐπομένην ὁμως ὑπέβαλον τερατώδεις ἀξιώσεις. Τότε, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ, ἀπεστάλη ὁ Τρότσκυ εἰς Μπρέστ-Λιτόφσκ. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπρότειναν τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων ἐπὶ οὐδετέρου ἐδάφους, οἱ ἀντιπρόσωποι ὁμως τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων, φοβούμενοι τὴν συμπάθειαν τῶν εἰρηνοφίλων εἰς τὰς οὐδετέρας χώρας πρὸς τοὺς μπολσεβίκους ἠρνήθησαν τελεσιγραφικῶς καὶ αἱ διαπραγματεύσεις ἐσυνεχίσθησαν εἰς Μπρέστ-Λιτόφσκ. Τὴν 9 Φεβρουαρίου οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς μενσεβικικῆς «ράντας» τῆς Οὐκρανίας, ὑπέγραψαν χωριστὴν συνθήκην εἰρήνης μετὰ τὰς Κεντρικὰς Δυνάμεις, δι' ἧς ἐδέχοντο ὅλας τὰς γερμανικὰς ἀξιώσεις. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀνεγνώριζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Οὐκρανίας χωρὶς νὰ προσδιορίσῃ τὰ σύνορά της καὶ ὑπεχρέωνε τὴν Οὐκρανίαν νὰ παραχωρήσῃ σημαντικὰς ποσότητας σίτου εἰς τὴν Γερμανίαν. Μετὰ δύο ἡμέρας, ἡ μενσεβικικὴ κυβέρνησις τῆς Οὐκρανίας ἔπεσε καὶ ἡ ἀρχὴ κατελήφθη ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὀξύτατος διεξήγετο ἀγὼν ἐντὸς τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος διὰ τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης. Ὁ Λένιν ἦτο ὑπὲρ τῆς πάσης θυσίας ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης. Ὁ Τρότσκυ ἦτο ὑπὲρ «τῆς διακοπῆς τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἄνευ ὑπογραφῆς εἰρήνης», μέγα δὲ μέρος τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματος ἐκηρύσσεται ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως ἑνὸς «ἐπαναστατικοῦ πολέμου». Αἱ ὑπερβολικαὶ ἀξιώσεις τῶν Γερμανῶν ἐνίσχουν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς τελευταίας τάσεως καὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματος τῆς 21 Ἰανουαρίου ἡ πρότασις τοῦ Μπουχάριν (συνέχισις τοῦ ἐπαναστατικοῦ πολέμου) ἔλαβε 32 ψήφους, ἡ πρότασις Λένιν 15 καὶ ἡ πρότασις Τρότσκυ 16. Τὴν ἐπομένην ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις Τρότσκυ (παράτασις τῶν διαπραγματεύσεων ἐν περιπτώσει γερμανικοῦ τελεσιγράφου, διακήρυξις ὅτι ὁ πόλεμος ἔληξεν, ἄνευ ὑπογραφῆς εἰρήνης ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὰς περιστάσεις). Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὠμίλησε τὴν 10 Φεβρουαρίου εἰς Μπρέστ—Λιτόφσκ ὁ Τρότσκυ. Οἱ Γερμανοὶ ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν. Τὴν 16 Φεβρουαρίου ὁμως ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Χόφμαν ἀνεκοίνωσεν ὅτι, μετὰ διήμερον, ὁπότε ἔληγεν ἡ ὑπογραφεῖσα ἀνακωχὴ, θὰ ἐθεώρει τὸν πόλεμον ἐπαναλαμβανόμενον. Αἱ συζητήσεις ἐντὸς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἐπανελήφθησαν. Τὴν 17 Φεβρουαρίου ὁ Λένιν κατέθεσε πρότασιν κατὰ τὴν ὁποίαν «ἐν περιπτώσει γερμανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἐφ' ὅσον δὲν σημειωθῆ ἔν Γερμανίᾳ ἐπαναστατικὸν κίνημα (εἶχον ἤδη ἀρχίσει αἱ ἐπαναστατικαὶ ἀπεργαίαι) θὰ συνάψωμεν εἰρήνην». Ὁ Μπουχάριν καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἀπέσχον. Ὁ Γιόφφς κατεψήφισεν. Ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκυ ὑπερεψήφισαν.

Οἱ Γερμανοὶ ἐπανελάβον τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν 21 Φεβρουαρίου ὑπέβαλον νέους ὅρους εἰρήνης, πολὺ βαρύτερους. Τὴν 22 Φεβρουαρίου, ἡ γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ προέτεινεν εἰς τὴν

Σοβιετικήν κυβέρνησιν, νά τήν υποστηρίξῃ εἰς τόν πόλεμον κατά τῆς Γερμανίας. Ἡ ἐπανάστασις εὐρίσκετο μεταξύ σφύρας καί ἄκμωνος.

Τήν 3 Μαρτίου 1918 ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία υπέγραψε τήν συνθήκην τῆς εἰρήνης, χωρὶς κἄν ν' ἀναγνώσῃ τὸ κείμενον. «Υπερβάλλουσα κατά πολὺ τὰς ἰδέας τοῦ Κλεμανσώ, γράφει ὁ Τρότσκι («Ἡ ζωὴ μου», τόμ. Γ') ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ ὠλοίαζε μὲ βρόχον ἀγχόνης». Τὴν 22 Μαρτίου, ἡ συνθήκη ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Ράϊχσταγ. Οἱ σοσιαλδημοκράται τὴν ἐνέκριναν, ἐνῶ οἱ ἀνεξάρτητοι σοσιαλδημοκράται τὴν κατηγήφισαν. Τὰ Σοβιέτ εἶχον εὐρεθῆ εἰς δυσχερεστάτην θέσιν: ἀφ' ἑνός, ἔπρεπε νά τερματίσουν τὸν πόλεμον διότι τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ καὶ διότι ἔστεροῦντο τῆς ἰκανότητος νά τὸν συνεχίσουν· ἀφ' ἑτέρου, ὑπογράφοντα ἀμέσως τὴν εἰρήνην ἐφοβοῦντο μήπως ἀποξενώθουν τῶν συμπαθειῶν τοῦ διεθνούς προλεταριάτου, λόγω τῶν τότε τεθεισῶν εἰς κυκλοφορίαν φημῶν ὅτι ἡ σοβιετικὴ ἐπανάστασις ὑπῆρξεν ἔργον τῶν πρακτόρων τῆς Γερμανίας.

Ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ υπεγράφη μεταξύ Ρωσσίας ἀφ' ἑνός καὶ Γερμανίας, Αὐστρίας, Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου καὶ περιελάμβανε πλεῖστα παραρτήματα, τὰ ὅποια συμπληρώθησαν διὰ τριῶν συμπληρωματικῶν συμβάσεων καὶ ἐνός μυστικοῦ παραρτήματος, ὑπογραφέντων τὴν 27 Αὐγούστου 1918. Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις παρητεῖτο παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τῆς Πολωνίας, τῆς Ἑσθονίας, τῆς Λεττονίας, τῆς Λιθουανίας καὶ τῆς Κουρλανδίας, τὴν τύχην τῶν ὁποίων θὰ ἔκρινον ἀργότερον αἱ Κεντρικαὶ Δυνάμεις «ἐν συμφωνίᾳ μὲ τοὺς κατοίκους τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν».

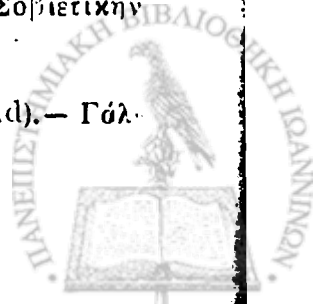
Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις ἐπίσης υπεχρεοῦτο νά ἐκκενώσῃ τὴν Φιλανδίαν καὶ τὰς νήσους Ἄλαντ, τῶν ὁποίων ἡ τύχη θὰ ἔκανονίζετο βραδύτερον διὰ συμφωνίας μεταξύ Γερμανίας, Σοβιετικῆς Ἐνώσεως,

Σουηδίας καὶ Φιλανδίας. Εἰς τὴν Ἀσίαν παρεχωροῦντο εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ Κάρς, τὸ Ἄρνταχάν καὶ τὸ Μπατούμ, ἀνεγνωρίζετο δὲ ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἔδαφικὴ ἀκεραιότης τῆς Περσίας, τοῦ Ἀφγανιστάν καὶ ἐμμέσως τῆς Γεωργίας. Εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν ἐπεβάλλετο γενικὴ ἀποστράτευσις καὶ ἀφοπλισμὸς τῶν ναυτικῶν τῆς δυνάμεων. Ὑπεχρεοῦτο ἐπίσης ν' ἀπομακρύνῃ ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς διὰ τῶν ἰδίων μέσων, ἢ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Γερμανίας, τὰ στρατεύματα τῶν πρῶν συμμάχων τῆς. Ἡ Γερμανία υπεχρεοῦτο νά ἐκκενώσῃ τὰ ρωσικὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια κατεῖχε διετήρει ὁμως τὸ δικαίωμα νά καταλάβῃ τὴν Ἑσθονίαν καὶ τὴν Λεττονίαν «μέχρις ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως» καὶ νά χρησιμοποίησῃ τὸν ἐν Εὐξείνῳ ρωσικὸν πολεμικὸν στόλον. Καταθλιπτικὰ οἰκονομικὰ βάρη ἐπεβάλλοντο εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν.

Ἐπὶ μίαν ἐπταετίαν υπεχρεοῦτο νά παραχωρήσῃ τὸ πλεονέκτημα τῆς ρήτρας τοῦ πλέον εὐνοουμένου κράτους, ν' ἀναγνώρισῃ τὸ χρέη τῆς, νά παραχωρήσῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς Γερμανίας ἰδιαίτερα προνόμια καὶ γενικῶς, εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς, νά δεχθῇ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Γερμανίας. Ἐπὶ πλέον υπεχρεοῦτο νά καταβάλλῃ ἀποζημιώσεις ὅ δισεκατομμυρίων μάρκων καὶ ν' ἀποζημιώσῃ τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ Γερμανοὺς ἰδιοκτῆτες διὰ τὰς ζημίας τὰς ὅποιας ὑπέστησαν κατά τὸν πόλεμον.

Διὰ τῆς μετ' ὀλίγους μῆνας σημειωθείσης ἡττης τῆς Γερμανίας, ἀνετράπη καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις ἀηλλάγη τῶν βαρυτάτων οἰκονομικῶν ὑποχρεώσεων αἵτινες τῆς ἐπεβλήθησαν. Ἐπέπρωτο δὲ ἡ Γερμανία διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών νά δεχθῇ τὰ βάρη τὰ ὅποια εἶχεν ἐπιβάλλει εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν.

Μπριάν (Ἀριστείδης Briand). — Γάλλ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΡΙΑΝ
ὁ ἑνδεκάκις διατελέσας πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας

λος πολιτικός, γεννηθείς ἐν Νάντη τὸ 1862. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Νάντη καὶ Παρισίους καὶ ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Σαιν· Ναζαίρ. Ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν ἐτῶν του εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς σοσιαλιστικοὺς κύκλους καὶ εἰς Σαιν· Ναζαίρ συνειργάσθη εἰς τὴν ἔφημερίδα «Ἡ δημοκρατία τῆς Δύσεως» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Nihil καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη μετέτρεψε τὴν ἑβδομαδιαίαν ἔφημερίδα εἰς καθημερινήν. Συγχρόνως ἀνεμίχθη εἰς τὸ συνδικαλιστικὸν κίνημα, ἐκδηλώνων παραλλήλως τὴν συντηρητικότητά του: «Οὐδεμία πρόοδος, ἔλεγε, δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς βίας». Τὴν 6 Μαΐου 1888 ἐξελέγη μέλος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐξετέθη ὑποψήφιος βουλευτής, ἀλλ' ἀπέτυχε καίτοι συνεκέντρωσε 3.000 ψήφων. Τὸ 1892 μετέσχεν ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὰ ἐν Μασσαλία συνελθόντα συνέδρια τῆς Ἑθνικῆς συνδικαλιστικῆς Ὀμοσπονδίας καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο διετύπωσε τὴν γνώμην τῆς μεταβολῆς τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος διὰ τῆς γενικῆς ἀπεργίας.

«Μεταξὺ τῶν νομίμων μέσων, ἔλεγε, τὰ ὅποια ἀσυναισθήτως ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐργατῶν ὑπάρχει ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπιδεξιῳ, πρακτικῶς ἐρμηνευόμενον, πρέπει νὰ ἐξισφαλίσῃ τὴν οἰκονομικὴν μεταβολὴν ἐπιτυγχάνον τὸν θρίαμβον τῶν νομίμων πόθων τοῦ προλεταριάτου. Τὸ μέσον αὐτὸ εἶναι ἡ πλήρης ταυτόχρονος διακοπὴ τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, δηλαδὴ ἡ γενικὴ ἀπεργία, ἣτις, περιοριζομένη εἰς σύντομον περιόδον, θὰ ὀδηγήσῃ ἀναποφεύκτως τὸ ἐργατικὸν κόμμα εἰς τὸν θρίαμβον τῶν διεκδικήσεων ποὺ διατυποῦνται εἰς τὸ πρόγραμμά του...» Προτείνων τὴν γενικὴν ἀπεργίαν, ἐκηρύσσεται ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν ὡς καὶ τῶν θεωρούντων ὡς ἀρκετὸν μέσον τὴν καθολικὴν πηφοφορίαν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Μπριάν ἐγκατε-

στάθη εἰς Παρισίους, ὅπου διεκρίθη ὡς δικηγόρος καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς σοσιαλιστικῆς ἔφημερίδος «Ὁ φανός», συνειργάζετο δὲ εἰς τὴν «Μικρὰν Δημοκρατίαν» τοῦ Μιλλερὰν καὶ τὴν «Ὀύμανιτέ» τοῦ Ζωρὲς. Εἰς τὸς βουλευτικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1902 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Σαιντ Ἐτιέν, εἰς τὴν βουλὴν δέ, τὸ αὐτὸ ἔτος, ὑπεστήριξεν ἐκθύμως τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας ἐξ ἀφορμῆς τῆς τότε ἐκραγείσης ἀπεργίας τῶν ἀνθρακωρύχων. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1904 ὡς εἰσηγητὴς ὑπεστήριξε τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους καὶ ἐπέτυχεν τὴν ψήφισιν τοῦ σχετικοῦ νόμου.

Τὸ 1906 ἀπεχώρησε τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸ πρὸ τινος ἰδρυθὲν «Γαλλικὸν Σοσιαλιστικὸν Κόμμα» τοῦ ὁποίου μετεἶχον ὁ Μιλλερὰν, ὁ Βιβιανὶ κ. ἄ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Μπριάν ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὴν κυβερνήσιν Σαρριὰν καὶ παρέμεινεν εἰς τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον εἰς τὴν κυβερνήσιν Κλεμανσώ. Ὅταν μετ' ὀλίγου μηνῶν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ οἱ τριατατικοὶ διεξεδίκησαν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας, ὁ Ζωρὲς προσέκαλεσε τὸν Μπριάν ἐντὸς τῆς Βουλῆς: «Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως—ἐφώνασεν ὁ Ζωρὲς—ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἔλεγε: «Φθάνω ἐδῶ μὲ ὅλας τὰς ιδέας μου χωρὶς ν' ἀπαρνοῦμαι καμμίαν». Ἐν ὀνόματι αὐτῆς τῆς δηλώσεως κυβερνητῆ ἀκόμη. Καὶ αὐτὸς τολμᾷ νὰ πλήξῃ! Μόνον ἐν δυνάμει νὰ εἶπω διὰ νὰ συνοψίσω ὅλην αὐτὴν τὴν πολιτικὴν: Ἡ αὐτὸ θὰ σταματήσῃ, ἢ σεῖς θὰ φύγετε!» Ὁ Μπριάν ἀπήντησε δικαιολογούμενος ὅτι «ὅταν κανεὶς εὐρίσκει εἰς τὴν κυβερνήσιν δὲν δύναται νὰ κατακτῇ τὰ εὐκόλα χειροκροτήματα τῆς δημαγωγίας». Ὁ Ζωρὲς μαινόμενος τότε ἐχαρακτήρισε τὸν Μπριάν «ξεμεθυσμένον εἴλωτα».

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1908 ἀνασχηματισθείσης τῆς κυβερνήσεως ὁ Μπριάν

άνελαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐγένετο ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. Ἐξέδωκε τότε μερικοὺς «φιλεργατικούς» νόμους, ἀλλὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1910 ἀναλαβὼν ἐν τῷ μεταξύ τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Θρησκευμάτων ὅτε ἐξεργάγη ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν, ζητούντων τὸν καθορισμὸν τοῦ κατωτέρου ὀρίου μισθοῦ εἰς πέντε φράγκα, ὁ Μπριάν (τέως θεωρητικὸς τῆς γενικῆς ἀπεργίης) διέταξε τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν σιδηροδρομικῶν καὶ τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τῶν ἡγετῶν.

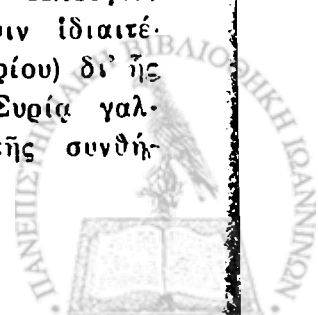
Ὁ Ζωρὲς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς τὸν ἐχαράκτηρισε τότε «αἰχμάλωτον τῶν δυνάμεων τοῦ χρέματος καὶ τῆς ἀντιδράσεως». Ὁ Μπριάν δικαιολογούμενος ἐπεκολέσθη τὸ δικαίωμα ἀμύνης τῆς κυβερνήσεως «ὅταν εὕρισκεται ἀντιμέτωπος τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν χειροτέρων ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας». Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1910 παρητήθη, ἀλλ' ἀνέλαβε πάλιν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1911 ὁμως, εὗρεθεις πρὸ σοβρῶν διεθνῶν προβλημάτων, ὡς τὸ τοῦ Ἀγκαντιοῦ (βλ. λ.) παρητήθη. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1912 ἐγένετο πάλιν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν Πουανκαρὲ καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τούτου ὡς πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐσχημάτισε βραχύβιον κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας τὸ κύριον ἔργον ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβολὴ τῆς τριετοῦς στρατιωτικῆς θητείας. Ὁλόκληρον τότε τὸ παρισινὸν προλεταριάτον εἰς ὀγκωδεστάτην διαδήλωσιν ἐζήτησε τὴν παραίτησιν τοῦ «ἀποστάτου», τοῦ «προδότου».

Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν Βιβιανὶ καὶ μετὰ τὴν πτώσιν της (Ὀκτώβριος 1915) ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν κυβερνήσεως ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πρωτογωνίστησεν εἰς τὰ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος πιεστικὰ μέτρα

διὰ νὰ ἐκβιασθῇ αὕτη νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, συνεφώνησε μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὴν διανομὴν τῆς Τουρκίας (1916) καὶ ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξόδου της εἰς τὸν πόλεμον σημαντικὰς παραχωρήσεις ἐν Μικρασίᾳ. Ἀπέστειλεν εἰς Ἑλλάδα τὸν ναύαρχον Φουρνιέ καὶ ἐδικαιολόγησεν ὅλας τὰς ἐπεμβάσεις του ἐν Ἀθήναις, ἐνῶ ταυτοχρόνως διετήρει φιλικωτάτας σχέσεις μετὰ τὸν πρίγκιπα Γεώργιον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν σύζυγον τούτου Μαρίαν, μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέετο στενότητα. Ἀπέκρουσεν ἐπίσης τὴν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας (Φεβρουάριος 1917), προταθεῖσαν διὰ τοῦ πρίγκιπος Σίξτου καὶ τοῦ πάπα Βενεδίκτου ΙΕ' χωριστικὴν εἰρήνην, ὡς καὶ ὁμοίαν πρότασιν τοῦ Κάιζερ (Ἰούνιος 1917). Συγκρουσθεὶς ὁμως μετὰ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ, παρητήθη τὴν 27 Μαρτίου 1917. Ἐκτοτε, ἐπὶ τρία ἔτη, ὁ Μπριάν παρέμεινεν ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας.

Τὴν 16 Ἰανουαρίου 1921 ἀνέλαβε πάλιν τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἐπέδιωξε τὴν πάσῃ θυσίᾳ ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, ἀποσπάσας ἀπὸ τὴν Γερμανίαν ὅσα ἠδύνατο μεγαλύτερα ποσὰ διὰ τὰς ἐπανορθώσεις. Τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ τὴν δήλωσιν τῆς Γερμανίας ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐξέβιασε διὰ τηλεσιγράφου, δι' οὗ ἠπεῖλει στρατιωτικὴν κατάληψιν τοῦ Ρούρ.

Τὸν Φεβρουάριον ὑπέγραψε τὴν συμμαχίαν μετὰ τὴν Πολωνίαν κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν σκανδαλώδη παραχώρησιν τῆς γερμανικῆς Σιλεσίας εἰς τὴν Πολωνίαν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέστειλε τὸν γερουσιαστὴν Φραγκλὲν Μπουγιὸν εἰς Ἀγκυραν διὰ τὴν σύναψιν ἰδιαιτέρας συμφωνίας (29 Ὀκτωβρίου) δι' ἧς ἐξασφαλίζων μέρος τῶν ἐν Συρίᾳ γαλλικῶν ἐντολῶν παρητεῖτο τῆς συνθή-

κης τῶν Σεβρῶν καὶ ἐγκατέλειπε τὴν ἐμπόλεμον ἀκόμη, νέαν σύμμαχον, Ἑλ. λάδα εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ὁποίας εἰς τὸν πόλεμον εἶχε πρωτοστατήσει. Τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετέβη εἰς Οὐασινγκτῶνα ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ὅπου διὰ πρώτην φοράν ἐξεδήλωσε τὰ «φιλειρηνικά» αἰσθήματά του καὶ ὑπέστη τὴν ἐπίθεσιν τῆς δεξιᾶς. Εἰς τὴν ἐν Κάνναις διάσκεψιν (25 Δεκεμβρίου 1921) ἐπέδιώξε τὴν σύναψιν ἀμυντικῆς συμμαχίας μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἀντιλαμβανόμενος ἤδη ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀπεμακρύνετο βαθμηδὸν τοῦ παλαιοῦ συμμαχικοῦ δεσμοῦ καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο πλέον δυνατὴ ἢ ἄσκησις πιεστικῆς πολιτικῆς ἐναντι τῆς Γερμανίας.

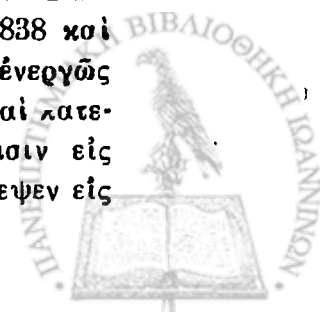
Ἐπικριθεὶς εἰς τὴν βουλήν ὡς καθιστῶν τὴν Γαλλίαν ὑποτελῆ τῆς Ἀγγλίας ἐπέστρεψε, κατόπιν τηλεγραφικῆς προσκλήσεως τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Μιλλερὰν καὶ ἐπέδιώξε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄποψίν του. Πολεμούμενος ὁμως ἰναγκάσθη νὸ παραιτηθῆ (12 Ἰανουαρίου 1922). Τὴν 17 Ἀπριλίου 1925 εἰσηλθεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν δεξιᾶν κυβέρνησιν τοῦ Παινλεβέ. Ἐκτοτε ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦ «ἰεροκήρυκος τῆς εἰρήνης» Ἀντιλαμβανόμενος ὅτι ἦτο ἀδύνατος πλέον ἡ συνέχισις τῆς ἐχθρικῆς πολιτικῆς ἐναντι τῆς Γερμανίας, ἐφ' ὅσον αἱ δύο κυριώτεραι τέως σύμμαχοι δυνάμεις (Ἀγγλία, Ἰταλία) ἀντετίθεντο εἰς αὐτήν, ἐπεχείρησε νὰ συνεννοηθῆ φιλικῶς μετὰ τὴν Γερμανίαν, ἐξασφαλίζων ταυτοχρόνως καὶ τὴν ἀγγλικὴν βοήθειαν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἦτο τὸ σύμφωνον τοῦ Λοκάρνο (βλ. λ.) διὰ τὸ ὁποῖον ἔλαβε (1926) μετὰ τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Στρέζεμαν, τὸ βραβεῖον Νόμπελ διὰ τὴν εἰρήνην. Ἐκτοτε κατέστη σχεδὸν μόνιμος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατέλαβε τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον εἰς τὴν δευτέραν κυβέρνησιν Παινλεβέ καὶ κατόπιν, τὸν χειμῶνα τῷ 1925, ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως

ἣτις διήρκεσε μέχρι τῆς 5 Μαρτίου 1926.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας (18 Μαρτίου) ἐσχημάτισε πάλιν κυβέρνησιν καὶ μετὰ τὴν πτώσιν ταύτης (Ἰούνιος 1926) νέαν κυβέρνησιν μετὰ τοῦ Καγιώ, ἣτις πάλιν ἀνετράπη μετ' ὀλίγας ἡμέρας (17 Ἰουλίου) ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ 1927 μετέσχε πάλιν τῆς δεξιᾶς κυβερνήσεως Πουανκαρὲ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσυνέχισε τὴν μετὰ τοῦ Στρέζεμαν ἀρξασμένην προσπάθειάν του πρὸς εἰρηνικὴν λύσιν τῶν γαλλογερμανικῶν διαφορῶν. Τὸν Αὐγούστιον τοῦ 1928 ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Κέλλογκ ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε ἀπὸ ὅλας τὰς κυβερνήσεις τὴν ὑπογραφὴν συμφώνου περὶ θέσεως τοῦ πολέμου ἐκτὸς νόμου (βλ. Κέλλογκ σύμφωνον).

Τὴν 29 Ἰουλίου 1929 ἐσχημάτισε δι' ἑνδεκάτην φοράν κυβέρνησιν μετὰ δεξιὰ στοιχεῖα. Ἀντεπροσώπευσε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν ἐν Χάγη συνελθούσαν διάσκεψιν τῶν Ἐπανορθώσεων καὶ τὴν 15 Σεπτεμβρίου προέτινε τὴν ἴδρυσιν Πανευρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐδέχθησαν ὅλαι αἱ κυβερνήσεις, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐκάστη ἄλλως τὸ ἀντελαμβάνετο, ἀπέτυχε (βλ. Πανευρωπαϊκὴ Ἐνωσις). Τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1930 ἡ κυβέρνησις Μπριάν ἀνετράπη, ὁ ἴδιος ὁμως παρέμεινε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Ταρντιέ, ὡς καὶ εἰς τὰς βραχυβίους διανοχικὰς κυβερνήσεις Σωτάν, Ταρντιέ, Στέγκ, Λαβάλ. Ἀποτυχὸν μετ' ὀλίγους μῆνας, κατὰ τὰς ἐκλογὰς προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἀπέθανε τὰς ἀρχὰς τοῦ 1932.

Μπρισσάκ (Ἑρρίκος; Brissac).—Γάλλος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τὸ 1838 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1906. Μετέσχε ἐνεργῶς τῆς Κομμούνας τῶν Παρισίων καὶ καταδικάσθη διὰ τοῦτο εἰς ἐκτόπισιν εἰς Νέαν Καληδονίαν. Ὄταν ἐπέστρεψεν εἰς

Γαλλίαν μετά την άμνηστειάν, έσυνέχισε την σοσιαλιστικήν του δρασίαν και συνειργάσθη εἰς πλείστας σοσιαλιστικάς έφημερίδας. Έκ τῶν φυλλαδίων τὰ ὅποια εξέδωκε, σπουδαιότερα εἶναι: «Υπέρ και κατά τοῦ κολεκτιβισμού», «Ἡ κολεκτιβιστική κοινωνία» κλπ.

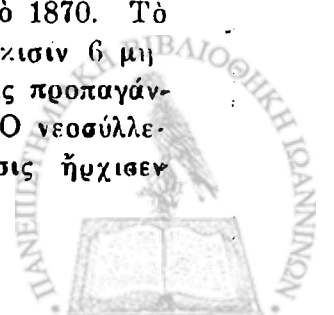
Μπρισσόν (Εὐγένιος Ἑρρίκος Brisson).—Γάλλος πολιτικός (1835—1912). Ἐσπούδασε νομικά και ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς δημοκρατικῆς έφημερίδος «Μέλλον» και κατόπιν συνειργάσθη εἰς τὸν «Χρόνον». Τὸ 1869 ἴδρυσε τὴν «Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν» τῆς ὁποίας μετὰ ἐν ἔτος ἀπηγορεύθη ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Ὁ Μπρισσόν ἦτο τότε μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς δημοκρατικῆς κινήσεως και τῆς ὑποστηριζούσης ταύτην ὀργανώσεως τῶν ἐλευθεροτεκτόνων. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας τὸ 1870, διωρίσθη βοηθὸς τοῦ δημάρχου τῶν Παρισίων και κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 8 Φεβρουαρίου 1871 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ὅπου ἐγένετο ἡγέτης τοῦ κόμματος τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ 1876 ἐξελέγη βουλευτὴς Παρισίων και τὸ 1877 ἐπανεξελέγη. Τὸ 1881—1885 ἐγένετο πρόεδρος τῆς βουλῆς. Τὸ 1885 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν διαδεχθεὶς τὸν Ἰούλιον Φλερύ. Τὸ 1894—1898 διετέλεσε πάλιν πρόεδρος τῆς βουλῆς. Τὸ 1898 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν, κρατήσας τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀλλὰ μετὰ πεντάμηνον παρητήθη λόγω τῆς ὑποθέσεως Νερεῦφους. Κατεπολέμησεν ἔκτοτε σφοδρότατα τοὺς ἔθνικιστικοὺς και ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους, οἵτινες εἶχον ὀργιάσει εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Μπρόκντορφ—Ράντσαου (Οὐλερίχος Brockdorff—Rantzau).—Γερμανὸς πολιτευτὴς και διπλωμάτης γεννηθεὶς τὸ 1869 εἰς τὸ Σλέσβιγκ. Τὸ 1897 ἤρχισε τὴν διπλωματικὴν σταδιοδρομίαν του ὡς γραμματεὺς τῆς γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Πετρούπολει. Κατόπιν

διωρίσθη εἰς διαφόρους πρεσβείας (Βιέννης, Χάγης, Βουδαπέστης), ὡς γραμματεὺς και σύμβουλος: Τὸ 1912 διωρίσθη πρέσβυς εἰς Κοπεγχάγην και διετήρησε τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τέλους τοῦ πολέμου. Ἀποδοκιμάζων τὸν ὑποβρύχιον πόλεμον, συνεδέθη ἐν Κοπεγχάγη μετὰ τὸν Ἐμπερτ και τὸν Σάιντμαν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν πῶσιν τοῦ Κάιζερ ἐπρότεινεν εἰς τὸν Μπρόκντορφ-Ράντσαου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτὴν ἀντεπροσώπευσε τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς Εἰρήνης ἐν Βερσαλλίαις. Ἡ μεγάλη διπλωματικὴ του ἱκανότης δὲν ἐπέτυχε τὴν βελτίωσιν τῶν προταθέντων ὄρων και μὴ θέλων νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἀτιμωτικὴν συνθήκην ἐπρότιμησε νὰ παραιτηθῆ. Τὸ 1922 διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας εἰς Μόσχαν, συντελέσας ὅσον οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν οἰκονομικὴν συνεργασίαν και προσέγγισιν τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν.

Μπροὺκ ἀγρόκτημα (Brook Farm).—Κομμουνιστικὴ ἀποικία ἰδρυθεῖσα τὸ 1841 εἰς τὸ Οὐέστ Ρόξπερσ ΝΑ. προάστειον τῆς Βοστώνης ἐν Μασσαχουσέτη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἰδρυταὶ τῆς ἦσαν ὀπαδοὶ τοῦ οὐτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Φουριέ. τὰς ἀρχὰς τοῦ ὁποίου ἠθέλον νὰ ἐφαρμόσωσιν εἰς τὴν ἀποικίαν των. Τὰ μέλη τῆς ἀνῆλθον εἰς ἑβδομήκοντα. Τὸ 1844 ἡ ἀποικία ὠνομάσθη «Φάλαγξ τοῦ Μπροὺκ Φάρμ» και ἀνεπτύχθη σημαντικῶς. Πολεμουμένη ὅμως πανταχόθεν και μὴ δυναμένη νὰ συντηρηθῆ ἐντὸς ἐχθρικοῦ περιβάλλοντος, διελύθη τὸ 1847.

Μπρουκιέρ (Λουδοβίκος de Brouckère).—Διάσημος Βέλγος σοσιαλιστὴς και καθηγητὴς γεννηθεὶς τὸ 1870. Τὸ 1896 κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν 6 μηνῶν λόγω ἀντιμιλιταριστικῆς προπαγάνδας διὰ τῆς έφημερίδος «Ὁ νεοσύλληκτος». Ἡ σοβαρά του δρασίς ἤρχισεν

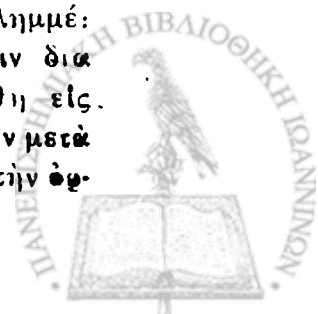
ἀπὸ τοῦ 1903 εἰς τὸ ἐργατικὸν βελγικὸν κόμμα. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905 συνίστα, δι' ἐκκλήσεως, εἰς τοὺς Βέλγους ἐργάτας τὸ ρωσικὸν παράδειγμα. Τὸ 1910 ἐκηρύχθη κατὰ τῆς ἐργατικῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐκλογάς. Τὸ 1911, μετὰ τοῦ Ντε Μάν, συνέγραψε τὴν περίφημον μελέτην περὶ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐν Βελγίῳ. Τὸ 1914 ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ὁποίου διατελεῖ μόνιμον μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς τῆς Β' Διεθνοῦς. Μετὰ τὸ 1919 διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργός. Τὸ 1920—1922 ἠγωνίσθη εἰς τὴν Β' Διεθνή διὰ τὴν προσέγγισιν μὲ τοὺς κομμουνιστάς, ὑπερήσπισε δὲ τὰς ἀπόψεις τῶν μονσεβίκων τῆς Γεωργίας. Εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν σοσιαλιστικῶν μελετῶν. Τὸ 1925 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Ἡ ἀντεπανάστασις ἐν Γερμανίᾳ».

Μπροῦνο (Ἰορδάνης Βρουνο).— Ἰταλὸς φιλόσοφος, ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων τῆς Ἀναγεννήσεως (1548—1600). Πανθειστῆς ὢν, ἀλλὰ προσεγγίζων πρὸς τὸν ὕλισμόν εἰς πολλὰ σημεία, ἦν νωνε πρὸς τὴν βαθύτητα τοῦ φιλοσοφικοῦ αἰσθήματος μεγάλην εὐρυμάθειαν. Θεός, κόσμος, ὕλη εἶναι δι' αὐτὸν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι ἄπειρόν τι ὄν ἐμψυχωθὲν καθ' ἅπαντα τὰ μέρη αὐτοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι κατ' αὐτόν, τμήμα τοῦ θείου πνεύματος, ὡς τοιοῦτον δὲ περιορισμένον εἰς θεῖαν διάρκειαν. Ὁ Μπροῦνο ἐδίδαξε τὸ ἄπειρον τῶν κόσμων καὶ συνεδύασε λίαν ἐπιτυχῶς τὴν ιδέαν ταύτην πρὸς τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου. Ἡ ὕλη, κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ μήτηρ πάντος ἔχοντος ζωῆν, περιλαμβάνει δὲ ἐν ἑαυτῇ πάντα τὰ σπέρματα καὶ πάσας τὰς μορφάς. «Ὁ σπόρος γίνεται χλόη, εἶτα στάχυς, ὕστερα ἄρτος, χυμὸς θρεπτικός, αἷμα, σπέρμα, ἔμβρυον, ἄνθρωπος, πτώμα· μετέπειτα γῆ, λίθος ἢ ἄλλο στερεὸν σῶμα καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὑπάρχει τι λοιπὸν εἰς ἅπαντα τὰ ὄντα,

τὸ ὁποῖον καίτοι μεταμορφούμενον διαρκῶς διαμένει τὸ αὐτό. Τούτου ἕνεκα οὐδὲν ἐκτὸς τῆς ὕλης φαίνεται τόσον εὐσταθές, αἰώνιον καὶ ἄξιον τοῦ ὀνόματος ἀρχῆς». Ἡ ζωὴ τοῦ Μπροῦνο ὑπῆρξε μακρὰ σειρὰ καταδιώξεων. Ἐξήσεν ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ἐν τέλει δὲ ἐν Βενετίᾳ ὅπου συνελήφθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ ἐκάθη ζῶν «διὰ βραδείας πυρᾶς»—κατὰ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν—ἐν Ρώμῃ, τὸ 1600.

Μπροῦς (Στάνλεϋ Μέλμπορν).— Αὐστραλὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς τὸ 1884. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Καϊμπριτζ. Τὸ 1921 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐστραλίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. καὶ μετ' ὀλίγον ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸ 1923 ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν ὅποτε καὶ διεκρίθη εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν συνδιάσχεσιν τοῦ Λονδίνου (1923). Ἐκεῖ ἀπήτησε τὴν ἐπέκτασιν τῶν προστατευτικῶν τελωνειακῶν μέτρων τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν Αὐστραλίαν, καὶ τὴν ὀχύρωσιν τῆς ναυτικῆς βάσεως τῆς Σιγγαμπούρης. Ἐτόλμησε μάλιστα νὰ ἀπειλήσῃ ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ Αὐστραλία θὰ ἀκολουθήσῃ νέον προσανατολισμόν πρὸς ἄλλας δυνάμεις. Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα ἐκηρύχθη ἄσπονδος διώκτης κάθε ἀπεργίας καὶ ἀριστερᾶς τάσεως.

Μπροῦς (Παῦλος Brousse).— Γάλλος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τὸ 1854 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1912. Ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα μετέσχε τῆς Α' Διεθνοῦς καὶ ἠναγκάσθη λόγῳ τῆς δράσεώς του νὰ καταφύγῃ εἰς Βαρκελώνην καὶ κατοπίεν εἰς Ἐλβετίαν, ὅπου συνεδέθη μὲ τὸν Μπακουῖν. Τὸ 1877 ἐξέδωκεν ἐν Βέρνην τὴν ἐφημερίδα: «Πρωτοπορεία», ἣτις ἀπέβη τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῶν ἐν Γαλλίᾳ τμημάτων τῆς Διεθνοῦς. Ἐπανειλημμένως καταδικασθεὶς εἰς φυλάκισιν διὰ τὴν ἀρθρογραφίαν του ἀπεσύρθη εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν ἀμνητεῖαν, συνειργάσθη εἰς τὴν ἐφ-

γάνωσιν τοῦ γαλλικοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, κατόπιν ἐγένετο ἡγέτης τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας. Τὸ 1885 ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος Παρισίων, τὸ δὲ 1905 βουλευτής. Ἐγγραψε μεταξὺ ἄλλων μελέτην «Περὶ τῆς κολλεκτιβιστικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν».

Μπρουσνέφ (Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς).— Ρῶσσος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1864. Διεκρίθη ὡς προπαγανδιστὴς τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἰδεῶν καὶ ὀργανωτῆς τῶν ἐργατῶν Πετρούπολεως τὸ 1888—1892. Ἐπίσης συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ὀργανικῶν δεσμῶν μεταξὺ ἐργατῶν καὶ φοιτητῶν. Διωρόνωσε τὰς σπουδαιότερας ἀπεργίας τῆς ἐποχῆς. Εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν συνειργάζετο μὲ τὸν Μπογκντάνωφ, τὸν Φίσερ, τὸν Ἀθανάσιεφ, τὸν Κράσσιν, τὸν Σελγκούνωφ. Ἐμεινεν ἐπὶ 6 ἔτη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐπὶ 11 ἔτη ἐξοριστὸς εἰς τὴν Ἀνατολ. Σιβηρίαν. Ἐπιστρέψας κατόπιν τόσων ἐτῶν ἐξορίας, ἐξηντλημένος ἀπὸ τὰς κακουχίας, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς δράσεως. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις» τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἀξιόλογον ὕλικόν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς Ρωσίας.

Μπρουσσίλωφ (Ἀλέξιος Ἀλεξίεβιτς).— Σημαντικὸς στρατιωτικὸς πράγων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ρωσίας (1853—1926). Ἐμορφώθη εἰς τὸ σῶμα τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς καὶ ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του εἰς τὸ Τβέρσκ, εἰς τὸ σύνταγμα τῶν δραγόνων. Κατὰ τὸν ἱμπεριαλιστικὸν πόλεμον τοῦ 1914 διηύθυνε κατ' ἀρχὰς τὴν 8ην στρατιάν, παύσας σπουδαῖον ρόλον εἰς τὰς μάχας τῆς Γαλικίας. Τὸν Μάϊον τοῦ 1916, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ νοτιοδυτικοῦ μετώπου διεξήγαγε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ αὐστρια-

κοῦ στρατοῦ, καὶ διέσπασε τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον παρὰ τὸ Λούτσκ. Αἱ γερμανικαὶ ὁμῶς ἐνισχύσεις ἀνέκοψαν τὴν νικηφόρον προέλασιν τοῦ Μπρουσσίλωφ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως, μὲ μερικοὺς ἄλλους στρατιωτικοὺς ἀρχηγούς, ἤσκησε πίεσιν ἐπὶ τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Β' ὅπως παραιτηθῆ ὑπὲρ τοῦ διαδόχου. Τὸν Μάϊον τοῦ 1917, μέχρι τοῦ Ἰουνίου, διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν μπολσεβίκων, ὁ Μπρουσσίλωφ ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς σκηνῆς τὸ 1920 κατὰ τὸν σοβιετικὸν πολωνικὸν πόλεμον. Τότε ἀποφάσει τοῦ Ἐπαναστατικοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου, διωρίσθη πρόεδρος τοῦ ἐκτάκτου συμβουλίου παρὰ τῷ Λ. Τρότσκυ ἀρχηγῷ ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς δημοκρατίας. Εἰς τὸ εἰδικὸν τοῦτο συμβούλιον ἔλαβον μέρος οἱ Πολιβάνωφ, Ζαϊοντοκόφσκυ, Κλεμπόβσκυ, Πάρσκυ, Μάλουεφ, Γκούτορ καὶ Ἀκίμωφ. Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ συμβουλίου τούτου ἀπεδείχθησαν πολὺτιμοι. Μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον ἀξιωμανημονεύτους πράξεις του ἦτο καὶ ἡ κατὰ Μάϊον τοῦ 1920 δημοσιευθεῖσα «ἐκκλήσις πρὸς πάντας τοὺς πρώην ἀξιωματικούς, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὑρίσκονται». Διὰ τῆς ἐκκλήσεως ταύτης οἱ τέως ἀξιωματικοὶ ἐκαλοῦντο εἰς τὴν ἄμυναν τῶν ὀρίων τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς ἀρπακτικῆς πολιτικῆς τῆς Πολωνίας. Διακριθεὶς ὁ Μπρουσσίλωφ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκείνον διωρίσθη ἐπόπτης τῶν ἱπικῶν δυνάμεων τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ 1924, ὅποτε ἄγων ἤδη τὸ 71ον ἔτος τῆς ἡλικίας του παρητήθη.

Μπρούσωφ (Βαλέριος Γιακόβλεβιτς).— Ρῶσσος συγγραφεὺς (1873—1924). Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐνεποτίσθη μὲ τὰς ἰδέας τοῦ Δαρβίνου, τοῦ Πίσαρεφ καὶ τοῦ Τσερνισέφσκυ, καὶ τὸ 1919 προσεχώρησεν εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα.

Ἐργασθεὶς εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῆς Παιδείας, ὅπου διηύθυνε σπουδαιότατα τμήματα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κλάδου, ἐπραγματοποίησε τὸ παλαιὸν του ὄνειρον διὰ τῆς ἰδρύσεως «Ἀνωτάτου φιλολογικοκαλλιτεχνικοῦ ἰνστιτούτου». Ἐπίσης εἶναι ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους συνεργάτας τῆς «Μεγάλης σοβιετικῆς ἐγκυκλοπαιδείας».

Μπρουχάνωφ (Νικολαΐ Πάβλοβιτς). — Ρώστος ἐπαναστάτης καὶ παράγων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, γεννηθεὶς τὸ 1878 εἰς τὸ Σιμπέρσκ. Τὸ 1889 λόγῳ συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν φοιτητικὴν κίνησιν ἀπειλάθη ἐκ Μόσχας. Μετὰ τὸ 1901 εἰργάσθη εἰς τὰς μαρξικὰς ὀργανώσεις καὶ τὸ 1903 ἐνεγράφη εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Τότε ἀκριβῶς συλληφθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βολγκόντ. Τὸ 1904 προσεχώρησεν εἰς τοὺς μπολσεβίκους. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰ συνέδρια τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ κατέγινε μὲ μεταφράσεις καὶ στατιστικὰς μελέτας. Τὸ 1918 διωρίσθη μέλος τοῦ συμβουλίου εἰς τὸ ἐπιτροπᾶτον τῶν τροφίμων καὶ τὸ 1923 ἐπίτροπος. Ἐν τῷ μεταξύ διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ἐφοδισμοῦ τοῦ στρατοῦ καὶ σιόλου καὶ μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀμύνης. Τὸ 1924 διωρίσθη βοηθὸς καὶ τὸ 1926 ἐπίτροπος τῶν οἰκονομικῶν.

Μπρὺλ (Λαουκιανὸς Levy—Brah). — βλ. λ. Λεβὺ — Μπρὺλ.

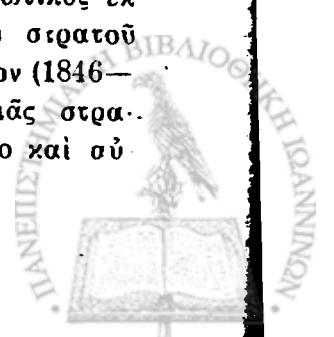
Μπρύνιγκ (Ἑρρίκος Brüning). — Γερμανὸς πολιτικὸς καταγόμενος ἐκ καθολικῆς βουαρικῆς οἰκογενείας, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας εἶχον ἀκολουθήσει τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον. Ἐσπούδασεν ἱστορίαν εἰς τὸ Μόναχον, τὸ Στρασβούργον, καὶ τὴν Ρώμην καὶ κατόπιν ἐμελέτησε τὰ κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ μαθήματα, γενόμενος διδάκτωρ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐστρατεύθη καὶ ἐτραυματίσθη εἰς τὸ δυτικὸν μέτωπον. Κα-

τόπιν συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ στρατιωτικούς παράγοντας καὶ μὲ τὸν πρόεδρον τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας στρατάρχη Χίντερμπουργκ. Τὸ 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὸ Ράϊχσταγ ὡς μέλος τοῦ καθολικοῦ κόμματος τοῦ Κέντρου, μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ὁποίου, ἐπίσκοπον Κιάας, συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας. Ἀνεμείχθη ἐπίσης εἰς τὸ χριστιανικὸν συνδικαλιστικὸν κίνημα καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Der Deutsche». Τὰς ἀρχὰς τοῦ 1930 ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως στηριζόμενος ἐπὶ μικρᾷ πλειοψηφίᾳ τοῦ κέντρου καὶ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐσυνέχισε τὸ ἔργον τοῦ Στρέζεμαν, διὰ δὲ τοῦ χρεωστασίου *Χοῦβερ* (βλ. λ.), ἐπέτυχεν τὴν ἀταλλαγὴν τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸ βαρύτερον φορτίον τῶν Ἐπανορθώσεων (βλ. λ.). Ἐσωτερικῶς λόγῳ τῆς ἀσθενοῦς καὶ εὐθραύστου πλειοψηφίας, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο, ἐκυβέρνησε κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἀναγκαστικῶν διαταγμάτων ἀποσκοπούντων εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Γερμανίας. Ἐπέβαλε νέους φόρους, ἐμείωσε τὰ κρατικὰ ἐξοδα διὰ περικοπῆς τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐπιδομάτων ἀνεργίας, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχη καὶ πρὸς τὴν διακοπὴν τῆς πληρωμῆς ἐπανορθώσεων, τὴν βελτίωσιν τῶν γερμανικῶν οἰκονομικῶν. Ἡ κυβερνήσις Μπρύνιγκ ὑπῆρξεν ἡ τελευταία κοινοβουλευτικὴ κυβερνήσις ἐν Γερμανίᾳ, διὰ τῶν ἡμιδικτατορικῶν ὁμως μεθόδων τὰς ὁποίας ἐφήρμοσε (διακοπὴ τοῦ κοινοβουλίου καὶ ἀναγκαστικὸν διάταγμα), ὑπῆρξεν, ὡς καὶ αἱ διαδεχθεῖσαι ταύτην κυβερνήσεις Σλάιχερ καὶ Πάπεν, ὁ πρόεδρος τῆς χιτλερικῆς δικτατορίας. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χίτλερ ὁ Μπρύνιγκ, παρέμεινεν ἐπὶ τινα καιρὸν ἰδιωτεύων, τὸ θῆρος ὅμως τοῦ 1934, ἀπειλούμενος νὰ συλληφθῆ καὶ νὰ ἐγκλεισθῆ εἰς στρατόπεδον συγκεντρώσεως, ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Μπύλωβ (Βερνάρδος von Bülow).— Σύντομος Γερμανός πολιτικός και διπλωμάτης διακριθείς ιδίως κατά την προπολεμικήν εποχήν. Έγεννήθη τὸ 1849 και κατ' ἀρχάς ὑπηρετήσεν ὡς ἀξιωματικός ἀλλὰ μετὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, εἰς τὸν ὁποῖον και ἔλαβε μέρος, παρητήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ διοικητικὸν στάδιον. Μετὰ ὀλιγοετῆ ὑπηρεσίαν ἀφιερῶθη εἰς τὴν διπλωματίαν, εἰς τὴν ὁποίαν και διέπρειπε κατ' ἀρχάς μὲν ὡς ἀκόλουθος εἰς τὰς πρεσβείας Ρώμης, Βιέννης και Ἀθηῶν, εἶτα δὲ ὡς γραμματεὺς εἰς τὰς πρεσβείας Παρισίων και Πετροπόλεως. Διωρίσθη τὸ πρῶτον πρεσβευτὴς εἰς τὸ Βουκουρέστιον (1888) και κατοπιν εἰς τὴν Ρώμην (1893). Μετὰ τετραετίαν ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἐπιδιώκουσα ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν Τριπλὴν Συμμαχίαν, τὴν ὁποίαν ἀπετέλουν ἡ Γερμανία, Αὐστρία και Ἰταλία, διώρισεν τὸν Μπύλωβ ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὁ Μπύλωβ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του τὸν ἐθεώρουν τυφλὸν ὄργανον τοῦ κáιζερ Γουλιέλμου Β', κατῶρθωσε νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν γερμανικὴν ἰμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν εἰς τὴν Ἑγγύς και Ἄπω Ἀνατολήν, ἐπιτεχῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν οἰκονομικὴν διεισδύσιν τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Τουρκίαν, και ἀφ' ἑτέρου τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας οἰκονομικὴν συμφωνίαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Κίνα. Ἐπίσης ὁ Μπύλωβ διωργάνωσεν οἰκονομικῶς και διοικητικῶς τὴν πρὸ τοῦ πολέμου 1914—1918 γερμανικὴν ἀποικίαν Κιάο—Τσέου μὴ πειραμένης νὰ ἐπωφεληθῇ και τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐν Κίνα ἐξεγέρσεως τῶν «μπόξερς» ὅπως δημιουργήσῃ προηγουμένον διὰ τὸν γερμανικὸν ἰμπεριαλισμὸν εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν. Κινουμένος πάντοτε ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἐπεκτάσεως τῆς οἰκονομικῆς και πολιτικῆς ἰσχύος τῆς Γερμανίας κατῶρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ 1899, τὴν ἐκχώρησιν εἰς

αὐτήν, παρὰ τῆς Ἰσπανίας τῶν Καρολίνων και Μαριαννῶν νήσων και διὰ λόγους καθαρῶς διπλωματικούς ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς Ἀγγλίας καιὰ τὸν πόλεμον τοῦ Τράνσβαλ, παρὰ τὰς συμπαθείας τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς Μπόξερς. Ὅταν κατὰ τὸ 1900 διεδέχθη τὸν Χοενλόχε ὡς πρωθυπουργὸς τῆς Γερμανίας ἐπεδόθη πυρειωδῶς εἰς τὸν ὅσον τὸ δυνατόν συστηματικώτερον, κατὰ ξηρὰν και θάλασσαν, ἐξοπλισμὸν τῆς Γερμανίας πρὸς ἐξασφάλισιν τόσον τῶν ἀποκτηθέντων διὰ τῆς διπλωματικῆς του ἰκανότητος, ὅσον και διὰ τὴν περαιτέρω ἐξάπλωσιν τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ταυτοχρόνως κατέβαλε προσπαθείας διὰ τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας και τοῦ ἐμπορίου και διὰ νὰ ἐδραιώσῃ τὴν πολιτικὴν του θέσιν συνεμάχησε μετὰ τοῦ καθολικοῦ κόμματος και ἐπέβαλε τὸ προστατευτικὸν σύστημα ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων, ὅπως προσελκύσῃ τοὺς ἀγρότας και τονώσῃ τὴν ἐγχώριον παραγωγὴν. Τὸ 1909 παραιτηθεὶς λόγω διαφωνιῶν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ρώμην. Ὅταν ἐξεργάγη ὁ πόλεμος τοῦ 1914—1918 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς τὴν Ρώμην μὲ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ὅπως λόγω τῆς ἐπιρροῆς του μεταξὺ τῶν ἰταλικῶν πολιτικῶν κύκλων ἀποτρέψῃ τὴν ἐξοδὸν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ. Τὸ διπλωματικὸν και πολιτικὸν στάδιον τοῦ Μπύλωβ ἔληξε σχεδὸν τὸ 1915. Ὁ Μπύλωβ ἔγραψε: «Λόγοι» «Γερμανικὴ πολιτικὴ» και τὰ πολύκροτα «Ἀπομνημονεύματά» του εἰς τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτεται ἀνάγλυφος ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ ματαιοδοξία και τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ κáιζερ Γουλιέλμου Β'.

Μπύλωβ (Κάρολος von Bülow).— Ὅνομαστὸς Γερμανὸς στρατιωτικὸς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον (1846—1921). Καταγόμενος ἐκ παλαιᾶς στρατιωτικῆς οἰκογενείας ἐγένετο και αὐ-

τός αξιωματικός, επιδείξας ἑξαιρετικὰς ἰκανότητας παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1866 καὶ 1870. Ὄταν ἐξεργάγη ὁ πόλεμος τοῦ 1914-1918, ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῆς 2ας στρατιάς, ἡ ὁποία εἰσελάσασα εἰς τὸ Βέλγιον ἐκυρίευσεν τὴν Λιέγην καὶ τὸ Ναμὺρ καὶ ἐνίκησε τοὺς Γάλλους εἰς τὸ Σαρλερουά· Μόνς, Χίνσβεν καὶ Σαιν-Καντώ. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν φὸν Κλούκ 1ην στρατιάν ἐθεωρήθη συνυπεύθυνος μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μάρνη. Τὸ 1915 προήχθη εἰς στρατιάρχη καὶ ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα κατ' αἰτησίαν του. Ὁ Μπύλωβ θέλων νὰ ἀποσῆσιν τὰς εὐθύναις διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Μάρνη, ἔγραψε τὸ 1918 τὸ ἔργον: «Ὁ μέγας πόλεμος» καὶ τὸ 1919 «Ἐκθεσίαν περὶ τῆς μάχης τοῦ Μάρνη».

Μπυσέ (Φίλιππος Ἰωσήφ Βενιαμὴν Buchez).— Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ ἱστορικός, ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα (1796—1865). Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν συνεδέθη μετὸν Μπαζάρ, καὶ ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ κίνημα τῶν καρβονάρων. Τὸ 1825 προσεχώρησεν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Σαιν-Σιμόν Μετὰ μερικὰ ὅμως ἔτη διεφώνησεν πρὸς τὸν Μπαζάρ καὶ πρὸς τὸν Ἄνφαντέν ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας καὶ τὸ 1830 ἀποσχισθεὶς τελείως ἀπὸ τοὺς σαιν-σιμωνιστὰς ἵδρυσεν τὸν «Σύνδεσμον τῶν φίλων τοῦ λαοῦ», ὑπὸ τοῦ ὁποίου διὰ πρώτην φορὰν ἤρχισε νὰ κηρύσσεται ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιοργανώσεως τῶν ἐργατῶν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ παραγωγικῶν ἐνώσεων.

Εἰς τὸ εἰδικῶς ἐκδοθὲν ὄργανόν του τὸ περιοδικόν: «Journal des Sciences Morales et Politiques», μετονομασθὲν εἰς «Europeen» (1831—1832 καὶ 1835—1838) ἠγωνίσθη ἐναντίον τοῦ ἱεραρχι-

κοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Ἄνφαντέν, προπαγανδίζων τὰς ἰδέας τῆς δημιουργικῆς συνεργασίας (coopération) τῶν ἐργατῶν καὶ προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀρχὰς τῶν Ἰακωβίνων μετὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν. Τὸ 1832 ἤρχισαν νὰ ἰδρύνονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑποδείξεων τοῦ Μπυσέ, ὀργανώσεις ἐργατῶν ξυλλουργῶν καὶ ἄλλων. Μολονότι πολλὰ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπέζησαν, ἐν τούτοις ἡ πρωτοβουλία τοῦ Μπυσέ ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν τῆς Γαλλίας, κυρίως εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν συνεργατικῶν.

Τὸ 1840, πρωτοβουλία καὶ πάλιν τοῦ Μπυσέ, ἐξεδόθη τὸ περιοδικόν «Atelier», τὸ πρῶτον γαλλικὸν ὄργανον ὑπὸ καθαρῶς προλεταριακῆς σύνταξιν, τὸ ὁποῖον παραιτούμενον πάσης συνωμοτικῆς δράσεως ἐκάλει τοὺς ἐργάτας νὰ συμπήξουν μαζικὰς οἰκονομικὰς ὀργανώσεις. Παρὰ τὰς οὐσιότητας του τὸ «Atelier» ἐξήσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς κινήσεως. Κατὰ τὴν διαδήλωσιν τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τῆς 15 Μαΐου 1848, ὁ Μπυσέ δὲν ἐτήρησε σιάνισιν σταθεράν. Πρὸ αὐτῆς ὅμως, ὅταν ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου εἶχε παίξει ἐνεργὸν ρόλον ὡς βουλευτὴς Παρισίων καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Κατὰ τὴν ὡς ἄνω διαδήλωσιν δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἀστῶν βουλευτῶν, οἱ ὁποῖοι λυσσαλέοι ἐζήτησαν τὴν χρησιμοποίησιν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐναντίον τῶν ἐργατῶν. Τὰ κατόπιν ἔτη ὁ Μπυσέ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα. Συνέγραψεν ἀξιολόγους μελέτας ἱστορικοῦ καὶ κοινωνιο-λογικοῦ χαρακτῆρος.

Αἱ ἰδέαι τοῦ Μπυσέ ἐκτός τῆς πρωτοτυπίας των, διατηροῦν μέχρι σήμερον οὐσιαστικὸν ἐνδιαφέρον. Εἰς κάθε κοινωνίαν ὀρισμένης ἐποχῆς ἀντιστοιχεῖ, λέγει, ἰδιαιτέρως ὀργάνωσις ἐργασίας. Αἱ κοινωνικαὶ συμφοραὶ τῆς ἐποχῆς ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ ὅτι αἱ ἀρχοῦσαι τὰ

ξεις οικειοποιούνται μέρος της αξίας την οποίαν δημιουργεί ή εργασία και διά τοῦ ὅτι αἱ συνθῆκαι τῆς παραγωγῆς κανονίζονται διά τῆς ἀρχῆς καὶ μόνον τοῦ συναγωνισμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέρχεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀταξία εἰς τὴν παραγωγὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀγὼν τῶν παραγωγῶν περὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἀγορῶν. Ὁ ἐργάτης δικαιούται ὀλόκληρον τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ τὸ δικαίωμά του αὐτὸ δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ παρὰ μόνον διὰ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς παγκοσμίου ἐνώσεως τῶν παραγωγικῶν συνεργατικῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς κεφαλαιούχους καὶ ἀπὸ τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν.

Μπύχνερ (Γεώργιος Büchner).— Γερμανὸς ποιητὴς καὶ σοσιαλιστὴς τῆς προμαρξιστικῆς περιόδου (1813—1837). Μετὰ τὴν ἐξοδὸν του ἐκ τοῦ κολλεγίου τῆς Δαρμσταδτῆς, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου. Τὸ 1834 μεταβὰς εἰς Giessen προσεχώρησεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Weidig διευθυνομένην «Μουσικὴν ἐταιρείαν» καὶ συνέταξε τὴν περὶ τῶν χωρικῶν πραγματείαν του τὴν τιτλοφορουμένην «Πόλεμος εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἰρήνη εἰς τὰς καλύβας», τὴν ὁποίαν ὁ Weidig ἐπλούτισε μὲ πλείστα χωρία ἐκ τῆς Βίβλου. Τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Μπύχνερ ἴδρυσεν τὴν μουσικὴν «Ἐταιρείαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου». Καταδιωχθεὶς ὅμως ἤναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Στρασβούργον καὶ κατοπιν εἰς Ζυρίχην ὅπου εἰργάσθη ὡς καθηγητῆς.

Ὁ Μπύχνερ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀκτινοβολίας τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὁποίαν μὲ τόσον ἐνθουσιασμὸν ἐχαιρέτησαν ὁ Χέρντερ, ὁ Κάντιος καὶ ὁ Σίλλερ, ἔγραψε πλείστα δράματα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: τὸ «Wozzeck» καὶ ὁ «Θάνατος τοῦ Δαντών». Τὸ τελευταῖον τοῦτο μεταγλωττισθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐδιδάχθη ἀπὸ

τῆς σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ μας θεάτρου.

Εἰς τὰ δράματά του ὁ Μπύχνερ ἐκφράζει ὅλην τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὰς τάξεις τῶν καταπιεζομένων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο εἰς μεγάλην ἐξαθλίωσιν. Ὁ Μπύχνερ διεκλήρυττεν, ὅτι τὸ μόνον ἐπαναστατικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν εἰσοδημάτων τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν. Μόνον ἡ πείνα, ἔλεγε, θὰ φέρῃ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Μπύχνερ δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς προπαγάνδας, ἦτο ὅμως εἰς ἐπαναστάτης ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ὅτι τὸ προλεταριάτον εἶναι προορισμένον ν' ἀποτελέσῃ τὴν ἐπαναστατικὴν τάξιν τῆς ἐποχῆς μας. Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι μόνον ἡ πείνα καὶ ὁ προφητικὸς φανατισμὸς θὰ ὠθήσουν εἰς δράσιν καὶ ὅτι εἰς τὰ κοινωνικὰ πράγματα πρέπει ν' ἀρχίσῃ, κανεὶς ἀπὸ ἐν ἀπολύτως δίκαιον στοιχεῖον. Αἱ ἰδέαι τοῦ Μπύχνερ εἶναι λίαν συμπαθεῖς εἰς τοὺς συνήθεις θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστάς, ἐπικρατοῦν δὲ ἀκόμη εἰς τὴν Γαλλίαν ἐμφανισθεῖσαι ὑπὸ τῶν Λαμενναί, Λερού κλπ. Ὁ Γεώργιος Μπύχνερ θεωρεῖται μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Γκάλ ἐκ τῶν πρώτων Γερμανῶν σοσιαλιστῶν.

Μπύχνερ (Λουδοβίκος Büchner).— Διάσημος Γερμανὸς φυσιοδίφης ὑλιστῆς, γεννηθεὶς ἐν Δαρμσταδτῇ, τὸ 1824 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1899. Ὁ πατὴρ του Ἐρνέστος Μπύχνερ ἦτο ἰατρός ἐιδικός περὶ τὰ φρενολογικά, καὶ χειροῦργος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ ὁποῖου ἦτο θερμὸς καὶ ἀφωσιωμένος θαυμαστής. Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ὁ Λουδ. Μπύχνερ διήκουσεν εἰς τὸ λύκειον τῆς Δαρμσταδτῆς καὶ τὸ 1843 παρηκολούθησε μαθήματα φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Giessen, ὡς ἀκροατῆς τοῦ ἐγγελιανοῦ Γ. Τσίμμερμαν. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἀπεσάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του εἰς τὸ Στρασβούργον διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του, ἐπανελθὼν τὸ 1848 εἰς

Giessen. ἔξεδωκε τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν του: «Συμβολὴ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Hall περὶ ὑπάρξεως ἔσω-κινητικοῦ νευρικοῦ συστήματος». Τὸ Giessen, ὅπου παρέμεινεν ὁ Μπύχνερ, ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μία τῶν σπουδαιότερων πόλεων τοῦ γερμανικοῦ ἐπαστασιακοῦ κινήματος.

Ὁ Μπύχνερ ἀνεμίχθη τότε εἰς τὸ πολιτικὸν κίνημα καὶ μετέσχε σημαντικῶς εἰς τὰς μεταρρυθμιστικὰς προσπάθειας, αἱ ὁποῖαι ἐξεπορεύοντο ἀπὸ τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ κατόπιν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ριξοσπαστικῆς πολιτικῆς ἐταιρείας τῶν φοιτητῶν «Allemania». Ἐπαίξε σπουδαῖον ρόλον μεταξύ τῶν φοιτητῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1848, ἔγραφε βιαιότατα πολιτικὰ ἄρθρα, εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ φίλου του Λυγούστου Μπέκερ τὴν «Τελευταίαν κρίσιν» (Der jüngste Tag) καὶ συνετέλεσεν αὐτὸς κυρίως μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὀλιστοῦ κοινωιολόγου Καρόλου Φόγκτ ὡς βουλευτοῦ διὰ τὸ κοινοβούλιον τῆς Φραγκφούρτης. Μετέβη κατόπιν μαζὶ μὲ τὸν «ἐρυθρὸν» ἀποκληθέντα Μπέκερ (der rothe Becker) εἰς τὴν Φραγκφούρτην, ὅπου οἱ νέοι δημοκράται διοργανώσαντες ἐγχωρίαν ἐθνοφυλακὴν ἀνέθεσαν τὴν διοίκησίν της εἰς τὸν Λουδ. Μπύχνερ. Μετὰ τὴν ἦτταν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ δουκάτον τῆς Βάδης ὁ Μπύχνερ κατέφυγεν εἰς Βυρτσβούργην καὶ κατόπιν εἰς Βιέννην ἔνθα συνεπλήρωσε τὰς ἰατρικὰς σπουδὰς του. Καθ' ὅλον τὸν βίον του ὁ Μπύχνερ δὲν ἔπαυσεν ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν. Μετὰ εἴκοσιν εἴη ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν ἐγένετο μέλος τῆς Διεθνοῦς Ἑργατικῆς ἐνώσεως (Α' Διεθνοῦς) καὶ μετέσχε τοῦ ἐν Λοζάννῃ συνεδρίου τῆς ἐνώσεως ὡς πληρεξούσιος τῶν ἐργατῶν τῆς Δαρμστάτης, ἔνθα ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις του ὅπως τὸ συνέδριον ἀποδεχθῆ τὰς ἀπο-

φάσεις τοῦ συγχρόνως ἐν Γενεύῃ συνεληθόντος συνεδρίου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ πᾶσαν ἐνέργειάν του ὃ ἀ τὴν κατάργησιν τῶν μονίμων στρατιῶν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἐπιτευχθῆ ταχύτερον ἡ ἐξύψωσις τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις της ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κεφαλαίου.

Εἰς τὴν Βιρτοβούργην ὁ Μπύχνερ παρηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βίρχωφ, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου ἔδωκε τὴν ὀριστικὴν κατεύθυνσιν εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς καὶ τὰς φιλοσοφικὰς ἀντιλήψεις του. Ἐπιστρέψας εἰς Βιέννην ἐπέδόθη εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος, διορισθεὶς ἀργότερον ἐσωτερικὸς βοηθὸς καὶ ὑφηγητὴς εἰς τὴν κλινικὴν τῆς Τυβίγγης. Τότε ἐδημοσίευσεν πλεῖστα ὑπομνήματα καὶ ἀνακοινώσεις ἀναγομένας εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ εἰς τὴν ἰατροδικαστικὴν. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Moleschot: «Ἡ κυκλοφορία τῆς ζωῆς» δημοσιευθὲν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔδωκεν εἰς τὸν Μπύχνερ τὴν ἰδέαν τοῦ κυριωτέρου ἔργου του «Δύναμις καὶ ὕλη» δημοσιευθέντος τὸ 1855 ἐν Φραγκφούρτη. Ὁ Μπύχνερ ἔγραψε πλῆθος συγγραμμάτων κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ὁ δαρβινισμός», (καὶ ἑλλ. μετ.) «Δύναμις καὶ ὕλη» (καὶ ἑλλ. μετ.) «Ὁ κατ' ἐπιστήμην ἄνθρωπος» (καὶ ἑλλ. μετ.) «Physiologische Blätter» (1872), «Darwinismus und Sozialismus oder der Kampf um das Dasein und die moderne Gesellschaft» (1894), «Die soziale Frage» (1899) κ. ἄ.

Διὰ τῆς «Δυνάμεως καὶ ὕλης» ὁ Μπύχνερ πλήττων ἀμειλίκτως τὴν θεολογικομεταφυσικὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου, προὐκάλεσεν τοιαύτην ἐξέγερσιν τῶν ἀντιδραστικῶν, ὥστε αἱ ἀκαδημαϊκαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἀφίηρσαν τὸ δικαίωμα τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας. Κατὰ τὸν Μπύχνερ, δὲν ὑπάρχει δύναμις χωρὶς ὕλην καὶ ὕλη χωρὶς δύναμιν. Ἐκάστη, αὕτη

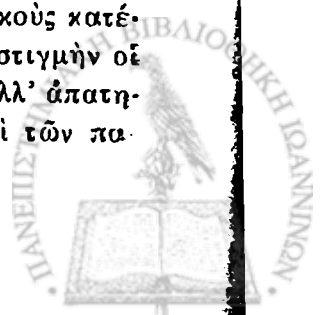
καθ' ἑαυτήν, οὔτε δυνατὴ εἶναι, οὔτε νοητή. Μόνοι των εἶναι ἀφηρημένοι ἔννοιαι φανερώνουσαι τὰς δύο ὕψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, τοῦ ὁποίου ἡ οὐσία μᾶς εἶναι ἀκόμη ἀγνωστος. Ἡ δύναμις καὶ ἡ ὕλη εἶναι ἄρα κατὰ βάθος ἓν καὶ τὸ αὐτό. Εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον κανὲν μόριον ὕλης δὲν γνωρίζομεν τὸ ὁποῖον νὰ μὴ εἶναι προικισμένον ἀπὸ δυνάμεις. Ἡ ὕλη ὡς ὕλη θὰ ἦτο ἀνίκανος νὰ παραγάγῃ οἰανδήποτε ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν αἰσθήσεών μας· πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἐντὸς αὐτῆς δυνάμεις ἢ νὰ ἐνεργοῦν δυνάμεις ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης ἀδύνατον νὰ νοήσωμεν δυνάμιν χωρὶς ὕλην. Ὁ κόσμος δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μηδενός· τὸ μηδὲν δὲν δύναται ποτὲ νὰ γίνῃ τίποτε. Ὁ κόσμος ἢ ἡ ὕλη, μὲ τὰς ιδιότητας, τὰς καταστάσεις τῆς ἢ τὰς κινήσεις τῆς, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν δυνάμεις, ὑπῆρξε καὶ θὰ ὑπάρχῃ αἰωνίως· ὁ κόσμος, μὲ ἄλλας λέξεις δὲν ἐδημιουργήθη.

Μπώλ (Τζών Βουλ).—Ἀγγλος ἐπαναστάτης, διαπρεπῆς ἱεροκῆρυξ, κυριώτερον θέμα τῶν λόγων τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ ἐλευθερία, ἡ ἰσότης, ἡ δημοκρατία καὶ ἡ κοινοκτημοσύνη. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἀντιπροσώπων τῆς αἰρέσεως τῶν *μοιρολογητῶν* (βλ. λ.) τοῦ κινήματος ἐκείνου τὸ ὁποῖον συνταυτίσθην μὲ τὸ ἀγροικὸν κίνημα κατὰ τῶν ἀστῶν τῶν πόλεων, ἀπέκτησε μεγίστην σημασίαν. Διετέλεσεν ὁπαδὸς τοῦ *Οὐϊκλήφ* (βλ. λ.) καὶ ἔζησεν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, ὅστις παρέμεινε μακρὰν τῶν λαϊκῶν ζυμώσεων. Λόγω τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ιδιότητος ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐξουσίας καὶ κατεδικάσθη εἰς πολλῶν μηνῶν φυλάκισιν διὰ τοῦς «ἀνατρεπτικούς του λόγους». Ἐκήρυττε τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ τὴν κατάργησιν τῶν εὐγενῶν. Τότε μόνον, ἔλελεν, οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι ἴσοι καὶ «δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον ἄρχοντες». Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι «ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ

καὶ τὴν Εὐάν»· ὅταν ὁ Ἀδὰμ ἔσκαβε καὶ ἡ Εὐά ὕφαινε, ποῦ ἦσαν οἱ εὐγενεῖς;

Τὸν Ἰούνιον τὸ 1381 ἐξεργράγη ἡ πρώτη ἀγροικὴ ἐξέγερσις. Οἱ χωρικοὶ ἐζήτουν ὅπως αἱ κοινότητες ἀντιδρᾶσουν κατὰ τῶν ὑπερβολῶν τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Διεξεδίκουν τὴν ἐλευθερίαν ὅπως διαθέτουν αὐτοβούλως τὴν ἐργατικὴν των δυνάμιν καὶ τὴν κατάργησιν τῶν φεουδαλικῶν βυρῶν τὰ ἐποῖα τοὺς ὑπεχρέουν νὰ ἐργάζωνται δωρεὰν διὰ τοὺς κυρίους των. Ἡ ἐξέγερσις ἐξεργράγη κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα τοῦ 1381 καὶ ἐπεξετάθη ταχέως εἰς ὅλην τὴν Νοτιοανατολικὴν Ἀγγλίαν. Κατ' ἀρχάς, οἱ ἐπαναστάται ἐσημείωσαν μερικὰς ἐπιτυχίας. Ἡ πάλῃ ἀπεκάλυψε μάλιστα κάποιον βαθμὸν ὀργανώσεως, διότι σχεδὸν συγχρόνως, οἱ χωρικοὶ τῶν κομητιῶν βορείως καὶ νοτίως τοῦ Λονδίνου ἐξηγέρθησαν καὶ ἐβάδισαν κατὰ τῆς πρωτεύουσας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀρχηγῶν των Οὐϊκ Τάιλερ, Τζῶν Στρόου, Τζῶν Λιττλγούντ, Ριχάρδου Οὐώλλιγκφορντ καὶ Τζῶν Μπώλ. Καθ' ὁδὸν ἐνισχύθησαν ὑπὸ τῶν πτωχῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Εἰς τὸ Λονδίνον οἱ καλαφάδες ἔσφαξαν τοὺς μαστόρους, διήρπυσαν τὰς οἰκίας τῶν τραπεζιτῶν καὶ κατέλαβον τὰς πύλας τῆς πόλεως διὰ νὰ διευκολύνουν τὴν εἴσοδον τῶν χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπλησίαζον.

Τὴν 11 Ἰουνίου οἱ ἐπαναστάται ἐφθάσαν εἰς Μπλακχέθ, νοτιοανατολικῶς τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκήρυσσεν ὁ Τζῶν Μπώλ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προπαρασκευάσει τὰς μάζας πρὸς ἐξέγερσιν. Τὴν ἐπομένην, οἱ ἐπαναστάται εἰσῆλθον εἰς τὰ γειτονικά προάστεια τοῦ Λονδίνου. Ὁ νεαρὸς βασιλεὺς Ριχάρδος Γ', οἱ σύμβουλοί του, ἀρχετοὶ εὐγενεῖς καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος, μὴ αἰσθανόμενοι ἑαυτοὺς ἱκανοὺς ν' ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς χωρικοὺς κατέφυγον εἰς τὸ φρούριον. Πρὸς στιγμήν οἱ χωρικοὶ ἐφαίνοντο νικηταί, ἀλλ' ἀπατηθέντες ἐκ τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν πα-

νηγυρικῶν βεβαιώσεων τοῦ Ριχάρδου Γ' ἐδέχθησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των. Ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης οἱ εὐγενεῖς ἀνέλαβον τὴν ἐπίθεσιν. Κατήργησαν τὰς ἐλευθερίας τὰς ὁποίας ὑπέσχεθησαν εἰς τοὺς χωρικούς. Ὅσοι μετέσχον τῆς ἐξεγέρσεως ἐτιμωρήθησαν ἀγρίως. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδήλωσεν εἰς τοὺς χωρικούς: «Δουλοπάροικοι εἰσθε καὶ δουλοπάροικοι θὰ μείνετε! Ὅχι ὁμῶς ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ ὑπὸ πολὺ σκληροτέρας συνθήκας». Οἱ ὑποκνηταὶ τῆς ἐξεγέρσεως συελήφθησαν καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ ἀπηγχονίσθησαν ἢ ἀπεκεφαλίσθησαν. Τὴν ἰδίαν τύχην εἶχε καὶ ὁ Τζὼν Μπῶλ.

Αἱ ἰδέαι τοῦ Τζὼν Μπῶλ ἀποτελοῦν τὴν ἄμισον ἔκφρασιν τῶν ἀγροτικῶν καὶ πληθειακῶν πόθων. Συμπεριελάβανον ἀσφαλῶς ὅλας τὰς διεκδικήσεις τῆς ἀστικῆς τάξεως σχετικῶς μὲ τὸν κληρον τὴν παπυσύνην καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἰσότητα ἢ ὁποία ἐβασίλευεν εἰς τὴς πρώτας χριστιανικὰς κοινότητας. Ἀπὸ τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, συνῆγον τὴν πολιτικὴν ἰσότητα καὶ ἀκόμη καὶ τὴν κοινωνικὴν ἰσότητα. Ὁ Τζὼν Μπῶλ ἐζήτηε ἰσότητα τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν χωρικῶν, τῶν πατρικίων, τῶν προνομιούχων ἀστῶν καὶ τῶν πληθείων, κατάργησιν τῶν φεουδαλικῶν παροχῶν, τῶν φορολογιῶν, τῶν δασμῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων καταφανῶν ἀνισοτήτων, φθάνων καὶ μέχρι τῆς κοινοκτημοσύνης.

Μπωμαρσαί (Πέτρος Αὐγουστίνος Caron de Beaumarchais).—Γάλλος ποιητῆς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς (1732—1799). Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὥρολογοποιοῦ, κατόπιν δὲ μετὰ περιπετειώδη βίον ἤρχισε γράφωσιν ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ὁ κουρεὺς τῆς Σεβίλλης» καὶ «Οἱ γά-

μοι τοῦ Φιγκαρό». Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα, τὰ ὁποία διακρίνονται διὰ τὴν χάριν των καὶ τὴν σκηρικὴν των τεχνικὴν ὁ Μπωμαρσαί καυτηριάζει, δριμύτατα τὰς εἰς βάρος τοῦ λαοῦ αὐθαιρεσίας καὶ καταχρήσεις τῶν εὐγενῶν.

Μπωντὲν (Εὐγένιος Baudin).—Γάλλος ἐπαναστάτης γεννηθεὶς τὸ 1853. Ἦτο μέλος τῆς Α' Διεθνούς. Τὸ 1869 κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν δι' ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας καὶ τὸ 1871 εἰς θάνατον διότι μετέσχε τῆς Κομμούνιας τῶν Παρισίων καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ αὐτῆς. Συνεπεία τῆς καταδίκης ταύτης ἤναγκάσθη νὰ αὐτοεξορισθῆ εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν ἀμνηστειαν ἐξελέγη τὸ 1889 βουλευτῆς. Συμμετασχὼν ἐνεργῶς εἰς τὴς ἀπεργίας τοῦ Βιερζὸν κατεδικάσθη εἰς δίμηνον φυλάκισιν καὶ εἰς πενταετῆ στέρησιν τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων. Τὸ 1893 ἐξελέγη διὰ δευτέραν φεραν βουλευτῆς, κατόπιν δ' ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς δράσεως.

Μπωφόρ (Φραγκίσκος Beaufort).—Γάλλος στρατιωτικὸς (1616—1669). Νέος εἶτι κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, μετέσχε τῆς ἐστρατείας τῆς Σαβοΐας καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀρράς. Κατὰ τὴν μετέπειτα περίοδον ἀνεμίχθη ἐπανειλημμένως εἰς συνωμοτικὰς ἐνεργείας κατὰ τῆς αὐτῆς καὶ ὑπεστη διώξεις. Τὸ 1649 συμφιλιωθείς μετὰ τοῦ δουκὸς Κοντιὲ διωρίσθη διοικητῆς τῶν Παρισίων. Τὸ 1669, ὅτε ὁ Χάνδαξ τῆς Κρήτης ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡ Βενετία ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας, ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΑ' ἀνέθεσεν, εἰς τὸν Μπωφόρ τὴν ἀρχηγίαν στόλου μετὰ 6000 ἀνδρῶν σταλάντος εἰς Κρήτην. Ἐπιχειρήσας ἐκεῖ ἔξοδον πρὸς διάσπασιν τοῦ πολιορκητικοῦ στρατοῦ, ἀπέτυχε φονευθεὶς καὶ ὁ ἴδιος.

Μοτισλάβσκι (Σέργιος).—Ρώσος σο-

σιαλεπαναστάτης. Ἀνήκον εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ σοσιαλεπαναστατικοῦ κόμματος. Μετέσχε τῶν πρώτων ἐργασιῶν τοῦ σοβιετ τῆς Πετρούπολεως τὸ 1917 καὶ τῆς συλλήψεως τοῦ τσάρου Νικολάου Β΄.

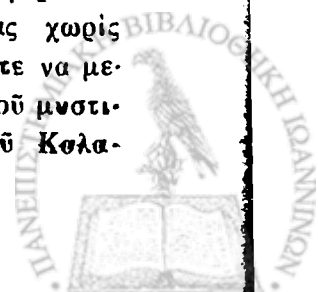
Μύλλερ (Ἀδὰμ Müller).—Γερμανὸς κοινωνιολόγος καὶ οἰκονομολόγος, ὁ σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος τοῦ πολιτικοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ (1779—1829). Ἐσπούδασε νομικά, διατέλεσε κρατικὸς ὑπάλληλος, περιῆλθε πολλὰ μέρη καὶ κατέληξεν ἐν Λειψία ὡς γενικὸς πρόξενος. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε πολυκύμαντος καὶ ἀνήσυχος. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Elemente der Staatskunst» (1809), «Von der Notwendigkeit einer theologischen Grundlage der gesamten Staatswissenschaften etc.» (1819), «Versuche einer neuen theorie des Geldes» (1815).

Τὸ ἔδαφος, τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἐργασία δὲν θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Μύλλερ ὡς πηγὴ ἀλλὰ ὡς στοιχεῖα τοῦ πλούτου. Ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ κεφαλαίου ὁ Μύλλερ διακρίνει καὶ τὸ πνευματικὸν ἀόρατον κεφάλαιον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάγει ἰδίως τὴν πείραν. Ἡ περὶ κράτους ἐκτίμησις τοῦ Μύλλερ, τὸν πλησιάζει πρὸς πλατωνικὸν τινα σοσιαλισμόν. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἐνὸς λαοῦ εἶναι δι' αὐτὸν συνηνωμένη μετὰ τῆς ζωῆς τοῦ κράτους. Ἀμφότερα δὲν δύναται νὰ χωρισθοῦν ἀλλήλων. Ἡ ρωμαντικὴ φύσις του ἀναπολεῖ μεσαιωνικὰς συνθήκας καὶ διὰ τοῦτο ἀρβὼς δὲν δύναται νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς τότε ἐποχῆς του.

Μύλλερ (Ἐρμαν Müller).—Γερμανὸς σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τὸ 1876 ἐν Μανχάιμ. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἐμποροῦπάλληλος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1899 μέχρι τοῦ 1906 συντάκτης σοσιαλιστικῆς ἐφημερίδος. Τὸ 1914 μετέβη εἰς Παρισίους διὰ νὰ πείσῃ τοὺς Γάλλους σοσιαλιστὰς

ὅτι ἡ γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἐναντίον τοῦ πολέμου. Τὸ 1916 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Ράιχσταγ, εἰς ἀναπληρωματικὴν ἐκλογὴν, κατόπιν δὲ ἐχρημάτισε μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς σοσιαλιστικῆς ἐργατικῆς συνομοσπονδίας τοῦ Βερολίνου, μέλος τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου τῶν γερμανικῶν συμβουλίων ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν (Δεκέμβριος 1918), μέλος τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Bauer κατ' Ἰούνιον τοῦ 1919, ὑπογράψας τὴν συνθήκην τῶν Βερσολιῶν, καγκελάριος τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Kapp μέχρι τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1920, καὶ πρόεδρος κατόπιν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐνωτικῆς φράξιᾶς τοῦ Ράιχσταγ. Μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1928 ἔγινε πάλιν πρωθυπουργὸς καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ διετίαν. Ἀπέθανε τὴν 20 Μαρτίου τοῦ 1931.

Μύντζερ (Θωμᾶς Münzer).—Διάσημος Γερμανὸς μεταρρυθμιστὴς ἐπαναστάτης, ἱεροκῆρυξ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἀναβαπτισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, γεννηθεὶς ἐν Στόλπεργκ τοῦ Χάρτς κατὰ τὸ 1498. Ὁ πατὴρ του ἀπέθανεν ἀπηγομισθεὶς, θῦμα τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ κόμματος Στόλπεργκ. Εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν ὁ Μύντζερ, μαθητὴς ὢν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Χάλης, ἵδρυσεν μυστικὸν σύλλογον ἐναντίον τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Μαγδεμβούργου καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν κατέλαβε μίαν θέσιν ἐφημερίου εἰς ἓν γυναικεῖον μοναστήριον τῆς Χάλης. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη αὐτῆς ἔτρεφε τὴν μεγαλυτέραν περιφρόνησιν κατὰ τῶν δογμάτων καὶ τῶν τύπων τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν λειτουργίαν κατήργει τὰς λέξεις τῆς μετουσίσεως καί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Λούθηρος, κατέπινε τὰς ὕσσιας χωρὶς νὰ τὰς καθαγιαζῇ. Ἦρχισεν τότε νὰ μελετᾷ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰταλοῦ μυστικιστοῦ Ἰωακείμ τῆς Φλόρις τοῦ Κολα-

βροῦ, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ αἰωνίου εὐαγγελίου θεωρία, εἶναι γνωστὴ ὡς ἰσακραιμισμός. Τὸ 1520 ὠνομάσθη πρῶτος εὐαγγελικὸς ἱεροκῆρυξ τοῦ Τσβίκαου. Ἐκεῖ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Νικολάου Στόρχ, ὑφαντοῦ καὶ προπαγανδιστοῦ θρησκευτικοκομμουνιστικῶν ἀρχῶν, ἀρχηγοῦ τῆς αἰρέσεως τῶν ἀναβαπτιστικῶν. Ὁ Στόρχ, ἔλεγεν ὁ Μύντζερ, γνωρίζει τὴν Βίβλον «καλύτερον καὶ ἀπὸ τούς παπάδες». Ἐκδιωχθεῖσης ἐκ Τσβίκαου τῆς κοινότητος τοῦ Στόρχ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1521 ἔφυγε καὶ ὁ Μύντζερ. Μεταβάς εἰς Πράγαν προσεπάθησε νὰ μεταδώσῃ ἐκεῖ τὰς ἰδέας του χρησιμοποιοῦν τὰ ὑπολείμματα τοῦ οὐσιαστικοῦ κινήματος, ἀλλὰ τὰ κηρύγματά του ἐπροκάλεσαν τὴν ἐκ Βοημίας ἐξορίαν του. Τὸ 1532 ἐγένετο ἱεροκῆρυξ τοῦ Ἄλτσετ τῆς Θουριγγίας, ὅπου ἤρχισε τὸ μεταρρυθμιστικὸν του ἔργον, καταργήσας, πολὺ πρὸ τοῦ Λουθήρου τὴν χρῆσιν τῆς λατινικῆς.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αἱ ἐπιθέσεις τοῦ Μύντζερ ἐστρέφοντο κυρίως ἐναντίον τοῦ κλήρου καὶ τῆς Ρωμοϊκῆς ἐκκλησίας, καθ' ἣς ἐκάλει τοὺς Σάξονας πρίγκιπας καὶ τὸν λαὸν εἰς ἔνοπλον ἀγῶνα. Αἱ ἐκκλήσεις του ὁμως πρὸς τοὺς πρίγκιπας ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ ὁ Μύντζερ, τοῦ ὁποίου αἱ ἰδέαι ἐκφραζόμεναι διαρκῶς καθαρότερα, ἐγένοντο ὀλογνὲν, τολμηρότεραι ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἀστικὴν μεταρρυθμίσιν καὶ ἐξεδηλώθη ὡς πολιτικὸς ἡγέτης. ἤρχισε τότε νὰ διδάσκῃ μὲ χριστιανικὴν μορφήν, ἕνα πανθεϊσμόν, ὁποῖος εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπλησίαζε τὸν ἀθεϊσμόν. Ἡ ἀληθινή, ἡ ζωντανὴ ἀποκάλυψις, ἔλεγεν, εἶναι ἡ λογικὴ μία ἀποκάλυψις, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς. Ὁ Χριστὸς ἦτο ἄνθρωπος ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, εἷς διδάσκαλος, καὶ ὁ δεῖπνος ἦτο ἕνα ἀπλοῦν ἑορτασιακὸν τραπέζι, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἄρτος καὶ ὁ ἴνος κατηναλώθησαν ἄνευ ἄλλων μουσικῶν διακοσμήσεων. Τὸ πολιτικὸν του σύνθημα ἦτο κοινοκτημο-

σύνη τῶν ἀγαθῶν καὶ κάτω οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ βασιλεῖς. Ὁ θεός, ἐδίδασκε, δὲν θέλει οὔτε ἄρχοντας, οὔτε βασιλεῖς ἐπὶ τῆς γῆς. Συγγρόνως, ἐδημοσίευσεν πολυαριθμοὺς ἐπαναστατικοὺς λιβέλλους καὶ διωργάνων ἐτὴν ἔνωσιν εἰς τὸ Ἄλτσετ καὶ εἰς τὰ περὶχωρα. Τὰ ἔργα του ὑπεβλήθησαν τότε εἰς τὴν λογοκρισίαν τῆς κυβερνήσεως τῆς Βαϊμάρης καὶ ὁ τυπογράφος του ὑπεχρεώθη ἀπὸ τὸν δοῦκα Ἰωάννην τῆς Σαξονίας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν του.

Ἄλλ' ὁ Μύντζερ δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν διαταγὴν καὶ μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσεν μίαν βιαιοτάτην προκήρυξιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτηι ἀπὸ τὸν λαὸν «ν' ἀνοιξῆ πλατεῖα τὴν τρύπα, διὰ νὰ δυνηθῆ ὁλόκληρος ὁ κόσμος ν' ἀντιληφθῆ ποῖοι εἶναι οἱ Χονδρο Γιάννηδες, οἱ ὁποῖοι παρουσίασαν τὸν θεὸν κατὰ τόσον ἀσεβῆ τρόπον, μὲ τὴν μορφήν ἐνὸς ζωγραφιστοῦ ἀνθρώπου». Ὁ λίβελλος αὐτὸς ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ἐπέλθῃ ἡ τελεία διάστασις του μετὰ τοῦ Λουθήρου; ὁ ὁποῖος τὸν κατήγγειλε τότε δημοσίᾳ εἰς τοὺς πρίγκιπας, διὰ τοῦ «Γράμματός του πρὸς τοὺς πρίγκιπας τῆς Σαξονίας κατὰ τοῦ ἀνταρτικοῦ πνεύματος». Εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο ὁ Λούθηρος βεβαιώνει ὅτι ὁ Μύντζερ ἢ ὁ ὄργανον τοῦ Στανᾶ καὶ ἐζήτηι ἀπὸ τοὺς πρίγκιπας νὰ ἐπέμβουν καὶ νὰ ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν χώραν τοὺς ὑποκινητὰς τῆς ἐξεγέρσεως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸ νὰ διαδίδουν τὰς κακὰς τῶν διδασκαλίας, ἀλλ' ἔκαμνον καὶ ἐκκλησίαν πρὸς ἐξέγερσιν καὶ πρὸς ἔνοπλον ἀντίστασιν. Ὁ Μύντζερ ὁμως ὁ ὁποῖος, ἦτο προσωπικότης πλήρης πάθους καὶ ἀσυγκρίτως ριζοσπαστικώτερος τοῦ Λουθήρου, δὲν ἔδωκε σημασίαν εἰς τὴν ἀπειλὴν τοῦ Λουθήρου καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του προτρέπων πανταχοῦ τὸν λαὸν νὰ ἐγαρθῆ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρίγκιπων καὶ ν' ἀντιτάξῃ τὴν βίαν εἰς τὴν βίαν. Ἐπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς ὅλας τὰς φάσεις τοῦ πολέμου τῶν χωρι-

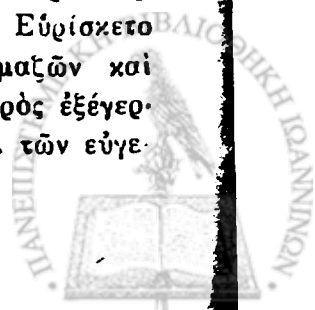
κῶν. Εἰς τὸ Μυλχάουζεν τῆς Θουριγγίας ἐδοκίμασε νὰ εἰσαγάγῃ κομμουνιστικὸν σύστημα ἀνάλογον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιγράφουν αἱ «Πράξεις» τῶν Ἀποστόλων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ αὐξανόμενος ἀναβρασμὸς τῶν πληβείων καὶ τῶν χωρικῶν εἶχε διευκολύνει πολὺ τὴν προπαγάνδαν τοῦ Μύντζερ. Οἱ ἀναβαπτισταὶ ἐσερρημένοι, λόγῳ τῶν διωγμῶν, μονίμου διαμονῆς, διέτρεχον ὀλόκληρον τὴν Γερμανίαν καὶ ἐκήρυττον τὴν ἰεὴν διδασκαλίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Μύντζερ τοὺς εἶχε δώσει συνείδησιν τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πόνων τῶν. Ὁ Μύντζερ ἐπίσης περιῆλθεν ὀλόκληρον τὴν Γερμανίαν προπαγανδίζων. Διέσχισε τὴν Σουαβίαν, μετέβη εἰς τὴν Ἀλσατίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ νότια τοῦ Μέλανος Δριμου, ὅπου ἀπὸ πολλῶν μηνῶν εἶχεν ἐρχίσει ἡ ἐπανάστασις, ἐνισχυομένη ἤδη κατὰ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀναβαπτιστὰς ἀπεσταλμένους τοῦ Μύντζερ. Ἡ προπαγανδιστικὴ αὐτὴ περιοδεία τοῦ Μύντζερ συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ὀργανώσεως τοῦ λαϊκοῦ κόμματος, τὸν καθορισμὸν τῶν διεκδικήσεών του καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἐξέγερσιν τοῦ Ἀπριλίου 1525. Ἐπὶ πέντε μῆνας ὁ Μύντζερ ἔκαμνε προπαγάνδαν εἰς τὴν Νότιον Γερμανίαν καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐξεγέρσεως ἐπέστρεψεν εἰς Θουριγγίαν. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν ἐλευθέραν πόλιν τοῦ Μυλχάουζεν, ὅπου οἱ ὀπαδοὶ του ἀπετέλουν τὸ μεγάλυτερον κόμμα, ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας του τὰ νήματα ὀλοκλήρου τοῦ κινήματος. Ἡ μεγάλη μάζα τῆς μικροαστικῆς τάξεως εἶχε προσχωρήσει εἰς τὰς ιδέας τοῦ Μύντζερ. Ὁ Μύντζερ ἠναγκάσθη διὰ νὰ μὴ ἀρχίσῃ προώρως τὴν δρᾶσιν του νὰ μετριάσῃ τὴν ἐπαναστατικότητα τῶν ὀπαδῶν του.

Ἄλλ' ὁ μαθητὴς του Πφάιφφερ, ὁ ὁποῖος διηύθυνεν εἰς τὸ Μυλχάουζεν τὸ κίνημα, ἐκήρυξε τὴν 17 Μαρτίου 1525 τὴν ἐπανάστασιν πρὸ τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῆς Νοτίου Γερμανίας. Τὸ

παλαιὸν συμβούλιον τῶν πατρικίων ἀνετράπη καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς πόλεως παρεδόθη εἰς τὸ νέον «οἰώνιον συμβούλιον» τοῦ ὁποῖου πρόεδρος ἐξελέγη ὁ Μύντζερ. Ἡ κίνησις αὕτη τοῦ Μύντζερ εἶχε τὸν ἀντίκτυπὸν τῆς καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Γερμανίας. Εἰς τὴν Θουριγγίαν, εἰς τὸ Ἄιχσφελντ, τὸ Χάρτς, τὰ σαξονικὰ δουκάτα, εἰς τὴν Ἑσσελ καὶ τὴ Φούλδαν οἱ χωρικοὶ ἐξήγέρθησαν. Ὁ Μύντζερ ἦτο ὁ ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγὸς καὶ τὸ Μυλχάουζεν τὸ κέντρον τοῦ κινήματος. Οἱ εὐγενεῖς εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀρχὴν τελείως ἀπροετοίμαστοι ἀλλὰ ταχέως ἐπέτυχον νὰ συγκεντρώσουν στρατὸν καὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Λανδγράβης Φίλιππος, ἀφοῦ ὑπέταξε τὰς ἄλλας ἐπαναστατημένας ἐπαρχίας, ἐπετέθη κατὰ τοῦ κυρίου κέντρου τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Μυλχάουζεν. Ὁ Μύντζερ εἶχε συγκεντρώσει 8000 ἄνδρας, ἀλλ, οὔτε ὁ ἴδιος εἶχε τὴν ἐλαχίστην στρατιωτικὴν πείραν. Ἐν τούτοις οἱ εὐγενεῖς ἐπροτίμησαν νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν χωρικῶν· ἐν ᾧ ὅμως ἔκλεισαν ἀναχωρήν, τοὺς ἐπετέθησαν ἀποτόμως πρὶν ἐκπνεύσει αὕτη. Οἱ πρίγκιπες ὑπεσχέθησαν γενικὴν ἀμνηστίαν ἂν οἱ χωρικοὶ ἐδέχοντο νὰ παραδώσουν τὸν Μύντζερ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τὰ στρατεύματα τῶν εὐγενῶν ἐπροχώρουν καὶ οἱ χωρικοὶ κατόπιν συντόμου ἀντιστάσεως διεσκορπίσθησαν. Ὁ Μύντζερ τραυματισθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν συνελήφθη καὶ ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεβλήθη εἰς βασανιστήρια ἀπεκεφαλίσθη εἰς ἡλικίαν μόλις 28 ἐτῶν.

Δὲν ἔχασεν ὅμως τὸ θάρρος οὔτε τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Αἱ τελευταῖαι του λέξεις ἦσαν: «ὄλα τὰ πράγματα πρέπει νὰ εἶναι κοινὰ καὶ νὰ μοιράζωνται εἰς τὸν καθένα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του».

Ὁ Μύντζερ ὑπῆρξεν ἀνὴρ δράσεως, γεννημένος ἐπαναστάτης. Εὐρίσκετο πάντοτε μεταξὺ τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ προέτρεπεν αὐτὰς διαρκῶς πρὸς ἐξέγερσιν ἐναντίον τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγε-

νών. Ἡ πολιτικὴ του θεωρία συνεφώνει ἀπολύτως μὲ τὴν ἐπαναστατικὴν θρησκευτικὴν του ἀντίληψιν. «Ὅπως ἡ θεολογία τοῦ Μύντζερ, λέγει ὁ Ἐνγκελς, ἐπλησίαζε τὸν ἀθεϊσμόν, οὕτω καὶ τὸ πολιτικόν του πρόγραμμα ἐπλησίαζε τὸν κομμουνισμόν καὶ καμμία σύγχρονος κομμουνιστικὴ αἵρεσις ἀκόμη καὶ τὴν παραμονὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Μαρτίου, δὲν διέθετε θεωρητικὸν ὄπλοστάσιον πλουσιώτερον ἀπὸ τὸ τῶν κομμουνιστικῶν αἰρέσεων τοῦ 16ου αἰῶνος. Διὰ τὸν Μύντζερ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο, παρὰ μία κοινωνία εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὑπῆρχε καμμία πλέον ταξικὴ διαφορά, καμμία ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, καμμία ἐξουσία ἐξαναγκασμοῦ».

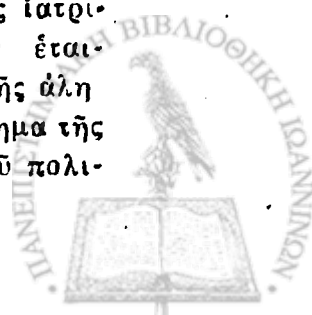
Μυριβήλης (Στρατῆς).— Σύγχρονος συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος ἐκ Μυτιλήνης. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἐπολέμησεν εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τοῦ πολέμου ἐδημοσίευσεν τὰς πολεμικὰς ἐντυπώσεις του ὑπὸ μορφήν μυθιστορήματος μὲ τὸν τίτλον: «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ». Τὸ ἔργον τοῦτο διακρίνεται διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν εἰκόνων καὶ τὴν πηγαίαν ἀντιπολεμικὴν του διάθεσιν. Κατόπιν διηύθυνε ἐν Μυτιλήνῃ τὰς ἐφημερίδας «Καμπάνα» καὶ «Ταχυδρόμος», βραδύτερον δὲ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας ὅπου ἐργάζεται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ἡ δασκάλα μὲ τὰ πράσινα μάτια».

Μύσικιν (Ἰβάν).— Ρώσος ἐπαναστάτης (1848—1885), εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν τοῦ λαϊκιστικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐτῶν 1870—1880. Ὄργάνωσε πλείστα παράνομα τυπογραφεῖα καὶ ἤσκησεν ἔντονον προπαγάνδαν μετὰξὺ τῶν χωρικῶν. Τὸ 1877 ἐνοχοποιηθεὶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν 193 κατεδικάσθη εἰς δεκαετῆ καταναγκαστικὰ ἔργα. Ἀποπειραθεὶς ἐπανειλημμένως νὰ δραπετεύσῃ ἀπέτυχε καὶ τέλος ἐτυφεκί-

σθη ἐπὶ ἐπιθέσει ἐναντίον δεσμοφύλακος.

Μυστικάι ἐταιρεῖαι.— Καλοῦνται οὕτω γενικῶς αἱ ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι τηροῦν μυστικοὺς τοὺς σκοποὺς των καὶ τὰς συνηθείας των. Κατὰ τὸν 18' αἰῶνα εἰς πλείστα μέρη τῆς Εὐρώπης ἐσχηματίζοντο μυστικάι ἐταιρεῖαι μὲ ἐπαναστατικὰς ἀρχάς. Ἀρχομένου τοῦ 1821 συνεστήθησαν ἐν Γαλλίᾳ πλείστα τοιαῦται μυστικάι ἐταιρεῖαι, αἱ ὁποῖαι ἔδωσαν τὸ σύνθημα τῆς ἀνατροπῆς τῶν Βουρβόνων καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Τὸ πρότυπον τῶν μυστικῶν αὐτῶν ἐταιρειῶν ὑπῆρξεν ἡ ὀργάνωσις τῶν Καρβονάρων, ἡ ὁποία ἦτο μυστικὴ πολιτικὴ ὀργάνωσις δράσασα ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ ἴδρυσις ὅμως τῆς ὀργάνωσεως τῶν Καρβονάρων ἐν Ἰταλίᾳ ἀνάγεται εἰς τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἡ ὀργάνωσις οὕτη ἐδανείσθη πλείστα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπίσης μυστικὴν ὀργάνωσιν τῶν τεκτόνων. Ἡ μυστικὴ ἐταιρεία τῶν Καρβονάρων ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἐξωτερικῆς δεσποτείας. Τὸ συνέδριον τοῦ Λάιμπσυχ, ἐκήρυξε τὴν ὀργάνωσιν ταύτην ἐκτὸς νόμου καὶ τὰ μέλη της ἄξια τῆς θανατικῆς ποινῆς ὡς ἔνοχα ἐσχάτης προδοσίας. Σημαντικώτατον ρόλον ἔπαιξε ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν καρβονάρων, ἡ ὁποία ὑπὸ τὴν ἐπίδρυσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Μπαμπέφ, ἦτο κεκηρυγμένη ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου ἰσότητος. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀριστερᾶς παρατάξεως ἦσαν ὁ Μπουοναρρότι, ὁ Τέστ καὶ ὁ βουλευτῆς Ντ' Ἀρζανσόν.

Ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ καρβοναρισμοῦ ὀρισμένος ἀριθμὸς Παρισινῶν σπουδαστῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μπαζάρ καὶ Μπυσέ σπουδαστῶν ἀφοπτερόν, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς ἰατρικῆς, ἐσχημάτισε μίαν μυστικὴν ἐταιρείαν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Οἱ φίλοι τῆς ἀληθείας», ἡ ὁποία ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολι-

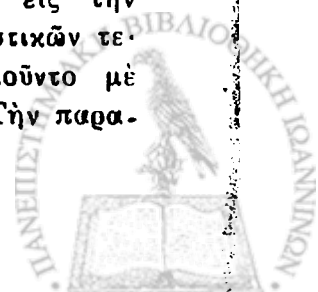

τεύματος. Ἡ εἰσοδογὴ εἰς τὴν ἑταιρείαν αὐτὴν νέων ὀποδῶν ἐγένετο κατόπιν ἀναλήψεως ὀρισμένων ὑποχρεώσεων. Μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τοὺς Γάλλους Καρβονάρους ἤσκησεν ὁ Φίλιππος Μπουναρρότι, ὅστις ἐκήρυτε μετὰ τοῦ Μπαμπέφ, ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ μεταβολὴ πρὸς τὴν προσηγορευτὴν τῆς πολιτικῆς, διότι ἄλλως μόνον διὰ τὸ καλὸν τῶν πλουσίων θὰ ἐγένετο, καὶ ὅστις μετὰ τοῦ Μπαμπέφ καὶ τῶν ὀπαδῶν του ὠργάνωσε συμμαχίαν, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «συνωμοσίαν τῶν ἰσων» (conjugation de égaux). Τὸ 1825 αἱ ἑταιρεῖαι τῶν Γάλλων καρβονάρων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μπλανκί ἔλαβον χαρακτῆρα ἐντελῶς νέον καὶ ἔγιναν ἡ πρωτοπορεία τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως. Κατὰ τὸ 1839 ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ τέσσαρες μυστικαὶ ἑταιρεῖαι: «Οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ», «Ἡ ἑταιρεία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου», «Ἡ ἑταιρεία τῶν οἰκογενειῶν», καὶ «Ἡ ἑταιρεία τῶν ἐποχῶν». Μετὰ τὸ 1839 ἰδρύθησαν ἐν Γαλλίᾳ μερικοὶ μικροὶ μυστικοὶ σύλλογοι ὀνομαζόμενοι «Αἱ νέαι ἐποχαί», οἱ ὅποιοι ὁμως δὲν ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον.

Τὰ σπουδαιότερα μέλη τῶν μυστικῶν αὐτῶν ἑταιρειῶν ὑπῆρξαν οἱ: Φλοκόν, Ρασπάιγ, Μορράστ, Μπλανκί, Μπαμπές, Κοσσιντιέρ, οἱ ὅποιοι ἔπαιξαν ἐν συνεχείᾳ σημαντικὸν ρόλον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848. Ἐκ τῶν μυστικῶν αὐτῶν ἑταιρειῶν ἡ «Ἐταιρεία τῶν φίλων τοῦ λαοῦ» καὶ ἡ «Ἐταιρεία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» ἦσαν κατὰ πλειοψηφίαν ἀστικοδημοκρατικαὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν «Ἐταιρείαν τῶν οἰκογενειῶν» καὶ τὴν «Ἐταιρείαν τῶν ἐποχῶν», αἱ ὁποῖαι ἦσαν προλεταριακαὶ κομμουνιστικαί. Ἡ «Ἐταιρεία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» συνεδέετο στενῶς μὲ τὴν «Λίγκαν τῶν προγεγραμμένων», ἰδρυθεῖσαν τὸ 1834 ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ Γερμανῶν πολιτικῶν φυγάδων, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο ὁ τέως ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης Ἰακώβ Φενεντάυ, ὅστις ἐξέ-

διδεν ἐν Παρισίοις τὴν ἐφημερίδα «Προγεγραμμένος» καὶ ὁ τέως ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοττίγγης Θεόδωρος Σοῦστερ. Μυστικαὶ ἑταιρεῖαι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ἐν τῇ γενέσει των καὶ αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λίγκα (βλ. λ.) διάφοροι γνωσταὶ σοσιαλιστικαὶ ὀργανώσεις τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Μεταξὺ αὐτῶν κυριώτεραι ἦσαν: Ἡ «Λίγκα τῶν προγεγραμμένων», ἡ «Λίγκα τῶν δικαίων» καὶ ἡ «Λίγκα τῶν κομμουνιστῶν».

Μυστικαὶ ἑταιρεῖαι ὑπῆρχον καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους κυρίως θρησκευτικαί. Καὶ ἄλλαι μὲν ἦσαν καθαρῶς θρησκευτικαί, ἄλλαι δὲ παρουσιαζόμεναι ὑπὸ θρησκευτικὴν μορφήν, λόγω τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς, ἦσαν ἐν τούτοις καθαρῶς πολιτικαὶ ὀργανώσεις: Εἰς τὴν Ἀλσατίαν ἐπὶ παραδείγματι τὸ 1493 ἐνεφανίσθη ἡ μυστικὴ ἑταιρεία «Bundschuh» εἰς τὴν ὁποίαν μετείχον χωρικοί, ἐργάται καὶ μικροαστοί. Ἡ κίνησις αὕτη παρὰ τὴν ταχείαν τῆς ἀνακάλυψιν καὶ τὴν καταστολὴν δι' ἀθρόων σφαγῶν, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν ὅλων τῶν μεταγενεστέρων ἐξεγέρσεων. Παραλλήλως εἰς Βυρτεμβέργην καὶ Βάδην ἐνεφανίζετο μία ἄλλη ὁμοία μυστικὴ ἑταιρεία τοῦ «Πτωχοῦ Κοινοῦ». Ἡ ἔδρα τῆς «Bundschuh» ἦτο ἡ περιφέρεια Σλέττστατ. Οἱ συνωμοταὶ ἐξήτουν τὴν διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ἑβραίων, τὴν ἀκύρωσιν ὅλων τῶν χρεῶν, τὴν κατάργησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν καὶ ἄλλων φορολογικῶν βαρῶν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς δικαιοσύνης· τὸν περιορισμὸν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ κλήρου, τὴν κατάργησιν τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τὸ δικαίωμα εἰς ἐκάστην κοινότητα νὰ ἐκλέγῃ τὸ δικαστήριόν της. Οἱ συνωμοταὶ συνηθροίζοντο τὴν νύκτα εἰς τὸ ἀπομεμακρυσμένον ὄρος Χούγκερμπεργκ. Ἡ εἰσοδος εἰς τὴν ἑταιρείαν συνωδεύετο ὑπὸ μυστικῶν τελετῶν καὶ οἱ προδότες ἠπειλοῦντο μὲ τὰς τρομερωτέρας τιμωρίας. Τὴν παρα-

μονήν ὅμως τῆς ἡμέρας, ἡ ὁποία εἶχεν ὀρισθῆ διὰ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Σλέττσατ, κατὰ τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα τοῦ 1493, συνελήφθησαν οἱ περισσότεροι τῶν συνωμοτῶν καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς βασανιστήρια. Ἄλλοι ἠκρωτηριάσθησαν ἢ ἀπεκεφαλίσθησαν, ἄλλων ἀπεκόπησαν αἱ χεῖρες καὶ τὰ δάκτυλα καὶ ἄλλοι ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν χώραν. Ἀρχετοὶ τούτων κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Τὸ «Μπούντσουχι» ἀνεδιωργανώθη τὸ 1502 μὲ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν.

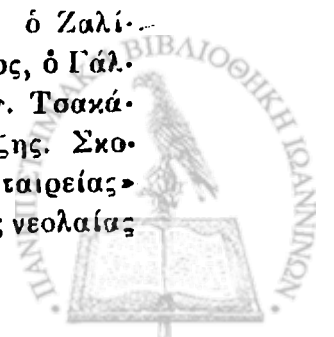
Μετείχον εἰς αὐτὸ 7.000 ἄνδρες. Τὸ πρόγραμμά του ἦτο: κατάργησις τῆς δεκάτης, αἱ τῶν φεουδαλικῶν παροχῶν, τῶν φόρων καὶ δασμῶν τοὺς ὁποίους εἰσέπραττον οἱ πρίγκιπες, οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ κληρὸς, κατάργησις τῆς δουλοπαροικίας, διανομὴ τῶν μοναστηριακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Τὸ νέον «Μπούντσουχι» εἶχε καὶ αὐτὸ τὸν μυστικὸν τόπον συνεδριάσεων, τὸν ὄρκον τῆς ἀπολύτου ἐχεμυθείας, τὰς μυστικὰς τελετὰς τῆς εἰσδοχῆς καὶ τὴν σημαίαν, ἡ ὁποία ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν: «Μόνον ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ». Ἀνακαλυφθεῖσα ὅμως καὶ ἡ νέα αὕτη ἐταιρεία ἐπνίγη εἰς τὸ αἶμα. Τὸ «Μπούντσουχι» ἀναδιοργανωθὲν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Γιδς Φρίτς ἔπαιξε σποδαιότατον ρόλον εἰς τὰς κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐξεγέρσεις τῶν Γερμανῶν χωρικῶν. Ἡ μυστικὴ ἐταιρεία τοῦ «Πτωχοῦ Κονράδου» ἡ ὁποία ἦτο συνέχεια τοῦ «Μπούντσουχι» συνετέλεσε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἐξεγέρσεις τῶν ἐτῶν 1513 καὶ 1514.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν γαλλικῶν μυστικῶν ἐταιρειῶν, ἰδρύθησαν κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν ἐποχὴν καὶ πλεῖσται ἑλληνικαὶ μυστικαὶ ἐταιρεῖαι κυρίως εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Γνωστὴ εἶναι ἡ «Μυστικὴ ἐταιρεία» τῆς Βιέννης περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ «Μυστικὴ ἐταιρεία τῶν φίλων» τοῦ Βουκουρεστίου. Σπουδαιότατον ρόλον ὅμως εἰς τὴν ἐν γένει προεπαναστατικὴν κίνησιν καὶ εἰς τὴν δη-

μιουργίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔπαιξαν ἡ «Μυστικὴ ἐταιρεία» τοῦ Ρήγα καὶ ἡ «Φιλικὴ ἐταιρεία». Μυστικὸς σκοπὸς τῆς ἐταιρείας τοῦ Ρήγα, τῆς ἰδρυθείσης ἐν Βιέννῃ καθ' ὑπόδειγμα τῆς «Μυστικῆς ἐταιρείας τῶν φίλων» τοῦ Βουκουρεστίου, ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, φανερός δέ, ἡ διὰ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἠθικὴ ἀναγέννησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Περρσιβὸς ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἐταῖροι συνεδέοντο διὰ τοῦ «ὑπερπίστεως καὶ πατρίδος ὄρκου». Καὶ εἰς τὴν μυστικὴν ἐταιρείαν τοῦ Ρήγα τὴν πρωτεύουσαν θέσιν διὰ τὴν μύησιν τῶν μελῶν τῆς ἐταιρείας κατεῖχε τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὰς παλαιότερας μυστικὰς ἐταιρείας. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Ρήγας δὲν συνεπάθει τὸν κληρὸν, διὰ νὰ καλύψῃ ὅμως τοὺς ἐπαναστατικούς σκοπούς του τοὺς περιέβαλε μὲ τὸν ὀρησκαυτικὸν μανδύαν καὶ κατώρθωσε νὰ δώσῃ ἰερότητα καὶ εὐρύτητα εἰς τὰ πολιτικὰ σχέδια τῆς ἐταιρείας του. Ὁ Ρίζος Νερουλὸς ἀναλύων τοὺς σκοπούς τῆς ἐταιρείας τοῦ Ρήγα λέγει ὅτι: «ἡ ἐταιρεία τοῦ Ρήγα ἦτο μία «μυστικὴ ἐταιρεία» ἡ ὁποία εἶχε ὡς βᾶσιν τὴν πίστιν καὶ ὡς σκοπὸν τῆς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Μία ἐκ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς ἐταιρείας ἦτο ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς ἀπο πάσης ἄλλης «μυστικῆς ἐταιρείας» τῆς Εὐρώπης».

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1821 ἔχει καὶ αὕτη τὴν πολιτικὴν μυστικὴν ἐταιρείαν τῆς, τὴν «Φιλικὴν ἐταιρείαν». Ἡ «Φιλικὴ ἐταιρεία» εἶχεν ἰδρυθῆ τὸν πρῶτον ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνόγλωσσον ξενοδοχεῖον» ὑπὸ φανατικῶν ἀστῶν σπουδαστῶν καὶ ἐμπόρων μὲ ὑπερδημοκρατικὰς ἀρχάς. Οἱ ἐν Παρισίοις ἰδρυταὶ τῆς ἦσαν: ὁ Ζαλίχης, ὁ Στέφανος Χατζῆ-Μόσχος, ὁ Γάλλος φιλέλλην Γ'κουφιέ, ὁ Ἀθ. Τσακάλωφ καὶ ὁ Ὀμηρίδης Σκυλίτζης. Σκοπὸς τῆς πρώτης «Φιλικῆς ἐταιρείας» ἦτο ὁ φωτισμὸς τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας

και ὁ προσηλυτισμὸς ὀπαδῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πρώτης αὐτῆς ἐταιρείας, ἐπιστρέψας ὁ Τσακάλωφ εἰς Ρωσσίαν ἔνθα ἦτο ἀποκατεστημένος ἴδρυσε τὸ 1814 μετὰ τοῦ Σκουφᾶ, Ἀναγνωστοπούλου καὶ Ξάνθου τὴν «Φιλικὴν ἐταιρείαν», ἡ ὁποία ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Μυστικισμὸς.—Ἡ περιφρόνησις τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ ἡ ἔξυρσις τοῦ συναισθήματος πρὸς ἴδηθεν ἄμεσον σύλληψιν τῆς πραγματικότητος. Ὁ μυστικισμὸς ἀποτελεῖ παράλληλον ἐκδήλωσιν πλείστων θρησκευτῶν, καὶ φιλοσοφικῶν ἀκόμη σύστημα, ὑπεδύθη δὲ πλείστας μορφὰς ἀπὸ τῶν πλέον παραλόγων μέχρι τῶν πλέον ἀνεκτῶν. Ἐν τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ ἐξεδηλώθη ὡς αἴρεσις ἀρκετὰ ἐνωρὶς μεταξὺ τῶν μοναχικῶν κύκλων. Ἡ κατανίκησις τῶν ἐνστικτικῶν διὰ νεκρώσεως τῆς σαρκὸς καὶ ἡ συνένωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ θεοῦ δι' ἐκστάσεως ἀποτελοῦν τὰς δύο θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ μυστικισμοῦ. Διὰ τοὺς μυστικιστὰς ὁ θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν. Ἐν τῇ ἐκστάσει τῇ προκαλουμένη διὰ τοῦ ἀσκητισμοῦ ὁ μυστικιστὴς αἰσθάνεται νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν ὅλαι αἱ σαρκικαὶ του ιδιότητες. Ὁλόκληρον τὸ εἶναι του βυθίζεται με συναισθημα ἐντόνου εὐδαιμονίας ἐντὸς τοῦ θείου κόσμου. Ἐν τῷ μυστικισμῷ ἐξαφανίζεται πᾶσα διάκρισις μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύματος, Οὐρανοῦ καὶ Γῆς. Τὸ πᾶν θεοποιεῖται, ἐνοποιεῖται καὶ καθάιρεται. Ἡ θρησκεία δὲν αἰσθάνεται κανένα φόβον, καμμίαν ἀγωνίαν, κανένα εἰδικὸν μεσάζοντα μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς θεότητος, ἀλλὰ μίαν διαρκῆ τάσιν πρὸς τὸν θεόν.

Καίτοι ἐντόνος θρησκευτικὸς ὁ μυστικισμὸς, εἶναι μᾶλλον ἐχθρικός πρὸς τὴν θρησκείαν με τοὺς τύπους καὶ τὰ δόγματά της. Ἐκπρόσωποι τοῦ μυστικισμοῦ μεταξὺ τῶν φιλοσόφων εἶναι οἱ νεοπλατωνικοὶ κατὰ τοὺς τελευταίους

χρόνους τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Βερνάρδος ἐκ Κλαιρβῶ, ὁ Ἐκκαρτος καὶ ὁ Μπαϊμε κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ ὁ Σέλιγκ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Πολλάκις ὁμίλησαν περὶ τοῦ μυστικισμοῦ τῶν ἐπαναστατῶν, θέλοντες διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου ν' ἀρνηθοῦν εἰς αὐτοὺς κάθε ὀρθολογισμὸν καὶ νὰ τοὺς παρουσιάσουν ὡς ὑπερτροφικούς συναισθηματικούς τύπους. Ἄλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος, προκειμένου τουλάχιστον περὶ τῶν ἐπαναστατῶν ὀπαδῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἄστοχος ὀφειλόμενος εἰς παρεξήγησιν τοῦ πράγματι ὑψηλοῦ πρακτικοῦ ἰδεαλισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζουν οὗτοι, παρὰ τὸν θεωρητικὸν τῶν ὕλισμόν, Ὁ πρακτικὸς οὗτος ἰδεαλισμὸς, ὅστις δημιουργεῖ τοὺς ἥρωας τῶν κοινωνικῶν ἀγώνων, δὲν εἶναι πρωτογενὴς εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, οὔτε ἀνεξάρτητος τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ὁ ὀπαδὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ ἐπαναστάτης, πρῶτον γνωρίζει καὶ πείθεται διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου—διὰ τῆς ἐπιστήμης—καὶ ἔπειτα ἀγοπᾷ τὴν θεωρίαν του καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θυσιάζεται δι' αὐτὰ εὐχαρίστως. Δι' αὐτὸ καὶ πραγματοποιεῖ τὸν ἀνώτερον ἀνθρώπινον τύπον· τὸν τύπον εἰς τὸν ὁποῖον ὀρθὸς λόγος καὶ συναισθημα συναναπτύσσονται ἄρμονικῶς καὶ συνεργάζονται γονίμως.

Μυστικοσυμβούλιον.— Ἀνωτάτη συμβουλευτικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ εἰς παλαιότερους χρόνους εἰς διαφόρους ἀπολυταρχουμένας πολιτείας. Τὸ μυστικοσυμβούλιον προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐλάμβανεν ἀποφάσεις περὶ τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων τοῦ κράτους. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐξουσίας τοῦ βασιλέως κατηργήθη ὁ θεσμὸς τῶν μυστικοσυμβουλίων.

Μυτιλήνη.— Πόλις τῆς νήσου Λέσβου, ἔδρα ὁμωνύμου δήμου, κατέχουσα

τήν θέσιν ἀρχαιοτάτης ὁμωνύμου πόλεως, καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νήσου ἔναντι τῶν Μικρασιατικῶν ἀκτῶν. Εἶναι πόλις ὡραία μὲ κανονικὰς ὁδοὺς καὶ εὐπροσώπους οἰκοδομὰς, ἠλεκτροφωτίζεται καὶ ἔχει καλὸν δίκτυον ὑδρεύσεως. Ὁ δῆμος Μυτιλήνης περιελάμβανε κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 κατοίκους 31.661, ἐξ ὧν 27.870 τῆς πόλεως μόνης, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν περὶ αὐτῶν συνοικισμῶν: Ἀκλειδιοῦ, Ἀκροτῆρι, Ἀληφαντάριον, Ἀνω Χάλικος, Βαρεία, Κάτω Χάλικος Κέντρον, Κουμκοῦ, Πληγωνίου, Πυργίου. Ἡ Μυτιλήνη εἶναι πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ συγκεντροῦσα τὴν εἰσαγωγικὴν καὶ ἐξαγωγικὴν κίνησιν ὀλοκλήρου τῆς νήσου, ἡ ὁποία εἶναι εὐφορωτάτη, παράγουσα ἰδίως μεγάλην ποσότητα ἐλαίου, ἔχει δὲ καὶ ἀξιόλογον βιομηχανίαν. Συγκαταλέγεται μετοξὺ τῶν μᾶλλον προηγμένων ἐπαρχιακῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως χρησιμεύει δὲ καὶ ὡς κέντρον παραθερισμοῦ πολλῶν ξένων, Ἑλλήνων προερχομένων ἐκ τοῦ ἑσπερικοῦ καὶ ἐξ Αἰγύπτου. Εἶναι ἕδρα μητροπόλεως, νομαρχίας, εἰρηνοδικείου, πταισματοδικείου, ὑποθηκοφυλακείου, ἀνωτέρας διοικήσεως χωροφυλακῆς, διευθύνσεως ΤΓΤ, λιμεναρχείου, τελωνείου, οἰκονομικῆς ἐφορείας κλπ. Ἐχει γυμνάσιον ἀρρένων, πρακτικὸν λύκειον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον καὶ 4 δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐν Μυτιλήνῃ ἐκδίδονται καὶ πλείσται τοπικαὶ ἑφημερίδες. Οἱ κάτοικοι διακρίνονται διὰ τὸν γνήσιον φιλελευθερισμὸν των καὶ τὴν προοδευτικότητά των.

Μωάμεθ ὁ προφήτης.—Ὁ ἰδρυτὴς τῆς θρησκείας τοῦ μωαμεθανισμοῦ ἢ ἰσλαμισμού (571—632 μ.Χ.). Ἐγεννήθη ἐν Μέκκῃ καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀβδαλάχ καὶ τῆς Ἀνιμὲ καὶ δισέγγονος τοῦ Χασίμ τοῦ ἀρχηγότου τῶν Χασιμιτῶν, κλάδου τῆς φυλῆς τῶν Κορεΐσιτῶν. Ὁ πατήρ του ὑπῆρξε μικρέμπορος, ἀ-

πέθανε δὲ ἔνωρίς. Ὁ Μωάμεθ ἀπολέσας εἰς ἡλικίαν 6 ἐτῶν τὴν μητέρα του, ἀνετράφη ἐπὶ διατείαν ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρὸς πάππου του Ἀβδουλ Μουτζαλέμ καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς του Ἀμποῦ Ταλέμπ. Τοῦτον συνώδευσε εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν εἰς ἐμπορικὴν ἀνά τὴν Ἀραβίαν περιοδείαν, καθ' ἣν γνωρισθεὶς μετὰ τινος χριστιανοῦ μοναχοῦ Γεωργίου, ἐπέδειξεν, ὡς λέγεται μεγάλην φιλομάθειαν καὶ ἐρευνητικότητα περὶ τὰ θρησκευτικὰ. Τὰ τῆς κατόπιν νεότητός του εἶνε ἐλάχιστον γνωστά. Βεβαιοῦται μόνον ὅτι ἐπὶ τινα καιρὸν διετέλεσε ποιμὴν ἐν Μέκκῃ ἐπὶ μισθῷ. Εἰκοσιεπταετῆς ἀνέλαβε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὑποθέσεων πλουσίας τινὸς χήρας, τῆς Χαδίτζας, ἣν καὶ ἐνυμφεύθη βραδύτερον. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἀνευ ἀπογόνων, ἐκτὸς τῆς Φατιμῆ, ἡ ὁποία συζευχθεῖσα τὸν ἐξάδελφον τοῦ πατρὸς τῆς Ἀλῆν, ἔσχεν ἀπογόνους τοὺς καλουμένους Φατιμέδας. Ἐμπορευόμενος μετὰ τὸν γάμον του μετὰ τῆς ὑπερτεσσαρακονταετοῦς Χαδίτζας, ἐν Μέκκῃ, ἔχασε τὴν περιουσίαν του καὶ εὔρε καταφύγιον εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐνασχολήσεις. Διήρχeto ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐν σπηλαίῳ ἐπὶ τοῦ ὕρου Χιρά, μέχρις ὅτου ἐννοήσας τὴν σαθρότητα καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν τότε ἀραβικῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς του θρησκευτικῶς καὶ πολιτικῶς. Ἐπηρεασθεὶς προφανῶς εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἰδέας ταύτης ἀπὸ τὸν Μωῦσῆν (ἔθετε τὸν αὐτὸν σκοπὸν) ἐβάδισε πιστῶς ἐπὶ τὰ ἴχνη του. Εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν ἔσχεν αἰφνης ὀπτασίαν, καθ' ἣν ἐπεφάνη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ ἀπεκάλυψε εἰς αὐτὸν τὰς πρώτας ἀληθείας. Αἱ ἀποκαλύψεις αὗται εἶχον καὶ συνέχειαν ἀνευ τέλους, τὰς ἀνεκοίνου δὲ καὶ οἱ ὀπαδοὶ του τὰς ἀπεστήθισον. Τὸ σύνολον αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸ «Κοράνιον», τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη μετὰ τὸν θάνατόν του.

Τὸ «Κοράνιον» ἤρχισε καταρτιζόμενον ἐπὶ τοῦ πρώτου χαλίφου Ἀμποῦ Μπέκρ καὶ ἐπερατώθη ἐπὶ τοῦ τρίτου χαλίφου Ὀσμάν (644 656). Διηρέθη δὲ ὑπ' αὐτῶν εἰς 114 κεφάλαια (σούρας) διαφόρων μεταξύ του ἐκτάσεων. Τὸ «Κοράνιον» περιέχει θρησκευτικούς καὶ ἠθικούς κανόνας, διατάξεις ἀστικοῦ καὶ ποινικοῦ δικαίου, ὑγειονομικὰς καὶ πολιτικὰς ὁδηγίας κ.λ.π., ὅλα δὲ ταῦτα ἄνευ συστηματικῆς διατάξεως, φύρδην-μίγδην. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅλα τ' ἄλλα θρησκευτικὰ βιβλία τὸ «Κοράνιον» εἶναι τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον παραδέχεται καὶ εὐαγγελίζεται τὴν βίαν καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου. Ὑπὸ τῶν πιστῶν τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας θεωρεῖται ὡς ἀμέσου θεϊκῆς προελεύσεως καὶ ὡς ὑπάρχον ἀνέκαθεν, χωρὶς νὰ ἔχη ποιηθῆ ὑπὸ τινος «ἐπὶ καλῶς φυλασσομένου πίνακος ἐν τοῖς οὐρανοῖς», ἀποκαλυφθὲν δὲ τμηματικῶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ εἰς τὸν προφήτην Μωάμεθ.

Κατὰ πρῶτον ἀνεγνώρισαν τὸν Μωάμεθ ὡς θεόπνευστον, ὁ σκλάβος τοῦ Ἀλῆς καὶ οἱ συγγενεῖς του. Τὸ πέμπτον ἔτος ἠθέλησε νὰ παρουσιασθῆ δημοσίᾳ καὶ ὄχι μόνον ἐπέσυρε τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν ὁμοφύλων του Κορεΐσιτῶν, ἀλλ' ἐκινδύνευσε καὶ νὰ φονευθῆ. Δι' ὃ καὶ ἐζήτησε καταφύγιον εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἀβητσουνίαν. Τὸ 619 οἱ φίλοι του ἐπέτυχον νὰ ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μέκκαν. Ἐκεῖ, ἀποθανούσης τῆς συζύγου του Χαδιάζα, ἐνυμφεύθη διαδοχικῶς ἄλλας 9 γυναίκας. Τὸ νέον δόγμα γνωσθὲν ἐν τῷ μεταξύ εἰς Μεδίναν ἐγένετο εὐπρόσδεκτον ἐκεῖ διὰ τὴν ἀντιζηλίαν τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὴν Μέκκαν. Κατόπιν τούτου ὁ Μωάμεθ μετώκισεν ἐκεῖ. Ἡ μετανάστευσις αὕτη θεωρεῖται ὡς κεφαλαιῶδες γεγονός διὰ τὴν παγίωσιν τοῦ ἰσλαμισμοῦ, καθιερώθη δὲ κατόπιν ὡς ἀρχὴ νέας χρονολογίας διὰ τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ. Εἰς Μεδίναν ἠκολούθησαν τὸν Μωάμεθ καὶ πάντες οἱ ὁμόφρονες. Ἐν Μεδίνῃ ἠγωνίσθη νὰ

προσελκύσῃ εἰς τὸ δόγμα τοὺς πολυαρίθμους ἐν Ἀραβίᾳ Ἰουδαίους καὶ ἔκαμιν εἰς αὐτοὺς πολλὰς τιμὰς, ἀποδεχθεῖς καὶ πολλὰς μωσαϊκὰς διατάξεις. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι, ἐκήρυξεν αὐτοὺς μισητούς.

Ὅταν προσεῖλκυσεν ἱκανοὺς ὀπαδοὺς, ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἀρκετὰ ἰσχυρὸν διὰ νὰ ἀλλάξῃ μέθοδον προσηλυτισμοῦ καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν πειθῶ διὰ τοῦ ξίφους. Ἐκήρυξε τότε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μεκκανῶν, προσβάλλων κατ' ἀρχὰς ἰδιώτας καὶ καραβανία διαβητικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπλούτιζαν οἱ πτωχοὶ Μεδιναῖοι πιστοὶ του. Τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ἐσιάλησαν κατ' αὐτοῦ δυνάμεις ἐκ Μέκκας, τὰς ὁποίας νικήσας ὁ Μωαμεθ συνέλαβε πλείστους αἰχμαλωτοὺς οὓς ἀπληλευθέρωσεν ἀντὶ λύτρων. Οὕτω χάριν τῆς λείας ἠύξήθησαν οἱ ὀπαδοὶ του καὶ ὁ Μωάμεθ ἐξηκουλούθησε σχεδὸν μετ' ἀδιαλείπτου ἐπιτυχίας τοὺς πολέμους του κατὰ τῶν Κορεΐσιτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων. Τὸ ἕκτον ἔτος ἀπὸ τῆς μεταβάσεώς του εἰς Μεδίναν (ἐγίρα,) οἱ Μεκκανοὶ συνῆψαν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Ἐνθαρρυνθεῖς ἐκ τῶν εὐκόλων ἐπιτυχιῶν ἐπεμψεν ἀποστόλους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Χοσρόην τὸν Β', εἰς τὸν βυζαντινὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, τὸν χριστιανὸν βασιλέα τῆς Ἀβησσυνίας καὶ ἄλλους ξένους ἡγεμόνας, προτρέπων αὐτοὺς εἰς ἀποδοχὴν τοῦ δόγματός του. Τοῦτο ἐκίνησε τὴν θυμηδίαν τῶν ἡγεμόνων, ὁ δὲ ὑποτελής τοῦ Βυζαντιοῦ ἡγεμὼν Ἀμροῦ Γασσανίδης, οὐ μόνον προσηνέχθη ὑβριστικῶς πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους ἀλλὰ καὶ ἐφόνευσεν ἕνα ἐξ αὐτῶν. Ὁ Μωάμεθ ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ τρισχιλίους πιστοὺς, οἵτινες ἀπεκρούσθησαν πεσόντος καὶ τοῦ ἀρχηγῶ των Ζεῖδ. Ὅταν ἐγνώσθη ἡ ἤττα οἱ Μεκκανοὶ παρεβίασαν τὴν συνθήκην. Ὁ Μωάμεθ ὁμως ἐπέτυχε τὸ 630 ἄλωσιν τῆς Μέκκας.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὑπῆρξε ἀποφασιστικὴ. Ὀλόκληρος ἡ Ἀραβικὴ χερσόνησος ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς δεσπότην

καὶ προφήτην. Τὸ 632 ἐτέλεσε τὸ τελευταῖον εἰς Μέκκαν προσκύνημα καὶ ἐξέθηκεν εἰς τοὺς συνηθροισμένους αὐτόθι πιστοὺς τοὺς νόμους καὶ τὰ διδάγματα του. Ἐπιστρέψας εἰς Μεδίαν ἀπέθανε τὴν 8 Ἰουνίου 632.

Μωάμεθ ὁ Β΄ ὁ κατακτητὴς ἢ πορθητής.—Σουλτᾶνος τῆς Τουρκίας (1430—1481). Υἱὸς τοῦ Μουράτ Β΄, ὃν καὶ διεδέχθη. Οὗτος ἀπέβλεπεν ὡς καὶ οἱ προκατόχοί του εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ καὶ ἐπέτυχε κατόπιν πολυμήνου πολιορκίας τὴν 29 Μαΐου 1453. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησεν εὐχερῶς φόρου ὑποτελεῖς τοὺς δεσπότης τῆς Πελοποννήσου καὶ διέταξε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος νὰ ἐλθῆ νὰ ὁμώσῃ πίστιν εἰς τὴν Πύλιν. Κατὰ τὸ 1455 ἐστράφη πρὸς ὑποταγὴν τῶν ὑποτελῶν κρατῶν πρὸς Βορρᾶν προυχώρησε διὰ τῆς Σερβίας, ἐξέβαλε τὸν βασιλέα τῆς καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπολιόρησε τὸ Βελιγράδιον, ἀλλ' ἠττηθεὶς ἔφυγε πρὸς τὴν Σόφιαν. Ἐπελθὼν ἐκ νέου τὸ 1458 κατὰ τῆς Σερβίας μετέβαλε ταύτην εἰς ὀθωμανικὴν ἐπαρχίαν. Αἱ ἔριδες τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου Δημητρίου καὶ Θωμᾶ ἐβοήθησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, πλὴν λιμένων τινῶν καὶ τῆς Μάνης.

Τὸ 1461 κατέλυσε καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος καὶ ὑπέταξε τὸν ἡγεμόνα τῆς Καραμανίας. Προσῆρτησεν ἐπίσης τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰς ἄλλας φραγκικὰς ἡγεμονίας, οἵτινες ἐπέζησαν ἀπὸ τῆς διανομῆς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν Σταυροφόρων. Ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου μόνον ἡ Ρόδος ἐξηκολούθει τὴν ἀντίστασιν ὑπὸ τοῦς ἡπτότας τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Ὁ Μωάμεθ συνεπλήρωσε τὰς κατακτήσεις του, προσαρθήσας τὴν Βλαχίαν (1462), τὴν Βοσνίαν (1464), τὴν Εὐβοίαν (1470), τὴν Ἀλβανίαν (1478). Εἰς τὰ βόρεια τοῦ Εὐξείνου κα-

τέλαβε τὴν Κριμαίαν καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ Ὀτράντο. Τὸ 1481 ἀπέθανε.

Ὁ Μωάμεθ ὑπῆρξεν ὁ ὀργανωτὴς τῆς διοικήσεως τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας καθ' ἣν μορφήν παρέμεινε μέχρι τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Μαχμούτ Β΄ καὶ τοῦ Ἀβδούλ Μετζήτ. Ἡῤῥησε τὸν στρατὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν γενιτσῶρων καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὰ προνόμια αὐτῶν.

Κατέστησε σεβαστοῦς τοὺς δικαστὰς, ἵδρυσεν δὲ καὶ ἐπαινοδοτῆσε σχολεῖα ἀνωτέρας καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Μολονότι ὑπῆρξεν ἀνηλεὴς κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἠθέλησεν ἔπειτα νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς καταστήσῃ νομοταγεῖς ὑπηκόους του. Ἐγκάτεστησε νέον πατριάρχην, τοῦ ὁποίου κατέστη ὁ προστάτης, τὸν Γεηνάδιον Σχολάριον ἀντίθετον πρὸς τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω καὶ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον λαὸν ἐφάνη εὐχάριστος καὶ παρενέβαλε φραγμὸν διαρκῆ μετὰ τῶν νέων ὑπηκόων του καὶ τῆς δυτικῆς χριστιανωσύνης. Τὸν ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας ἐκίρηξεν ἀπαρσβίαστον καὶ τὸν ἀπήλλαξε μετὰ τῶν ἄλλων διπλωματούχων τῆς Ἐκκλησίας παντὸς δημοσίου βάρους.

Μωάμεθ ὁ Δ΄.—Σουλτᾶνος τῆς Τουρκίας (1638—1687). Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον δεκαετῆς. Κατ'ἀρχὰς ἐπετροπεύετο ὑπὸ τῆς μάμμης του Κουσέμ καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῆς φονευσάσης ταύτην βασιλομήτορος Ταρχάν. Ἀνδρωθεὶς ἀνέλαβε τὰς ἐναντίον τῆς Πολωνίας ἐκστρατείας μὲ μικρὰς ἐπιτυχίας. Στραφείς ἔπειτα κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ἐδημιούργησε τὴν σταυροφορικὴν συμμαχίαν τῆς Αὐστρίας, τῆς Βενετίας, τοῦ Πάπα, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσσίας, τῆς Μάλτας καὶ τῆς Τοσκάνης. Ἐκ τούτου ἡ Αὐστρία, Ρωσσία καὶ Πολωνία ἐπέτυχον κατακτήσεις εἰς μέρος τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, Κριμαίαν καὶ Ποδολίαν. Οἱ Βενετοὶ κατέλαβον τὴν Πελοπόννησον ἐκτὸς τῆς Μονεμβασίας καὶ τὰς Ἀθήνας διὰ τοῦ Μοροζίνη.

Μωαμεθανισμός.—Βλ. *Μουσουλμανισμός*.

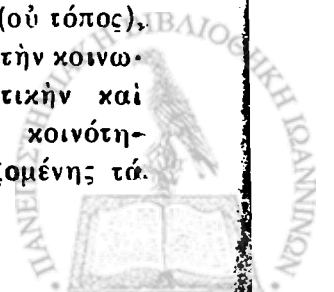
Μῶρος (Θωμᾶς Moore ἢ More ἢ Morus).—Ἄγγλος πολιτικός καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Λονδίῳ τὸ 1478 καὶ καρατομηθεὶς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ 1535. Υἱὸς δικαστοῦ, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ κολλέγιον Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Λονδίνου, ἐπιδειξας ἐνωρὶς ἐκπληκτικὴν νοημοσύνην, κατόπιν δὲ προσελήφθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ καρδινάλιου Morton, ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κανντέμπουρου, ὅστις ἐφρόντισε διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μορφώσεώς του, προβλέπων τὸ λαμπρὸν του μέλλον. Ὁ Μῶρος ἀπεπεράτωσε τὰς σπουδὰς του ἐν Ὁξφόρδῃ, ὅπου ἔσχε μεγάλας ἐπιτυχίας καὶ ἤρχισε ν' ἀσχολῆται μὲ τὴν ποιησίν, συνθέτων λατινιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ ποιήματα, μέτρια μὲν κατὰ τὴν μορφήν, ἀλλὰ πλήρη ὑψηλῶν καὶ εὐγενῶν ιδεῶν. Ἐθαύμαζε τὸν Πικ τῆς Μιράντολας, τοῦ ὁποίου συνέγραψε τὴν βιογραφίαν καὶ μετέφρασεν εἰς ἀγγλικοὺς στίχους τοὺς «Δώδεκα κανόνας διὰ τὴν καθοδήγησιν ἐνὸς ἀνθρώπου εἰς τὴν πνευματικὴν μάχην». Συνεδέθη πρὸς τὸν Ἐρασμον τὸν ὁποῖον ἐξέπληξε μὲ τὴν βαθεῖν του μόρφωσιν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ χαρακτήρος. Σχεδὸν μόλις ἀποφοιτήσας τοῦ πανεπιστημίου ὁ Μῶρος ἦτο γνωστός εἰς ὅλοκληρον τὴν Εὐρώπην ὡς εἰς ἓκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς νέας διανοητικῆς κινήσεως.

Οἱ σοφοὶ τῆς Ὁξφόρδης τὸν ὑπέβλεπον καὶ προσεπάθουν νὰ προκαλέσουν τὴν ἐναντίον του δυσμένειαν τοῦ Ἐρρίκου Ζ', ὅστις ἐμίσει τὰς φιλελευθέρους σκέψεις καὶ εἶχε καταπολεμηθῆ εἰς τὸς χρηματιστηριακὰς του ἀκρότητας ὑπὸ τοῦ Μῶρου, ἐκλεγέντος τὸ 1504 βουλευτοῦ. Εὐτυχῶς ὁ Μῶρος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐπροσπατεύθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Warham καὶ ἀπέφυγε τὰς συνεπειὰς μιᾶς τοιαύτης δυσμενείας. Τὸ 1505 συνεζεύχθη τὴν Jane Cole, κόρην χαρίεσσαν καὶ εὐφυᾶ, ἡ ὁ-

ποία ὁμοῦς ἀπέθανε προῶρος, τὸ 1511 καταλιποῦσα οὐτῷ τέσσαρα τέκνα. Τὸ 1508 μετὰ τοῦ Ἐράσμου ἐπεσκέφθη τὰ πανεπιστήμια τοῦ Λουβαίν καὶ τῶν Παρισίων, τὸ δὲ 1511 συνεζεύχθη τὴν Middleton, μεγαλυτέραν του κατὰ 7 ἔτη, ἀλλὰ καλὴν καὶ ἀφωσιωμένην.

Ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἐρρίκου Η', ἣτις ἔδωκεν εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἀγγλίαν ἐν αἰσθημα ἀνακουφίσεως, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Μῶρον ποίημα, ὅπερ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος. Ὁ Μῶρος παρουσιάσθη πρὸ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τοῦ Wolsey, ἤρσεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐπεφορτίσθη μὲ διαφόρους ἀποστολὰς εἰς τὴν Φλάνδραν (1515), τὴν Γαλλίαν (1517) κλπ. Ἐν μέσῳ τούτων ἀσχολιῶν εὗρε τὸν καιρὸν νὰ συγγράψῃ τὸ μνημειῶδες ἔργον του: «De insula Utopia» (1518), ὅπερ τὸν κατέστησε περίφημον, ἀποτελοῦν τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον τῆς ἀγγλικῆς ἀναγεννήσεως. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Μῶρος ἠσχολήθη μὲ τὸ πολιτικὸν μέρος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ κρατοῦντος συστήματος.

Ὅλα τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα τίθενται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μὲ τὴν ὀξύτητα, προβλήματα τῆς ἐργασίας, τοῦ ἐγκλήματος, τῆς κυβερνήσεως κλπ., τὰ ἔθεσε καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὰ λύσῃ. Τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν σύστημα, λέγει, εἶναι συνωμοσία τοῦ πλουσίου κατὰ τοῦ πτωχοῦ. Ὁ πλούσιος προσπαθεῖ νὰ μειώσῃ τὸ ἡμερομίσθιον τοῦ πτωχοῦ, εἴτε διὰ προσωπικοῦ δόλου, εἴτε διὰ νομοθετικῶν καὶ γενικῶν μέτρων, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ἤδη ὑπάρχουσαι καταγρήσεις (διότι εἶναι κατάχρησις οἱ περισσότερον ἐξυπηρετοῦντες τὸ κράτος ἐλάχιστα νὰ ὑπολογίζωνται) εἴ μᾶλλον νὰ ἐπιδεινοῦνται ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ κράτους. Ἐν τῇ Οὐτοπίᾳ, τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἣτις οὐδαμοῦ ὑπάρχει (οὐ τόπος), ἡ νομοθεσία ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν κοινωνικὴν, βιομηχανικὴν, διανοητικὴν καὶ θρησκευτικὴν εὐημερίαν τῆς κοινότητος ἐν συνόλῳ καὶ τῆς ἐργαζομένης τά-

ξεως ειδικῶς. Ὅλοι ἐργάζονται εἰς τὴν ἰδεώδη ταύτην νῆσον, ἀλλὰ ὄχι ἐξαντλητικῶς. Ἡ ἡμέρα εἶναι διηρημένη ὡς ἐξῆς : ἕξ ὥραι ἐργασίας, δέκα ὥραι ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ὀκτὼ ὥραι ὕπνου. Οἱ ἐργάται πρέπει νὰ μορφώνωνται, «διότι εἰς ἕκ τῶν οὐσιωδῶν ὄρων τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ εἶναι τὸ νὰ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των ὥρας τινὰς ἀναπαύσεως πρὸς πνευματικὴν καλλιέργειαν». Αἱ σχολαὶ εἶναι πολυάριθμοι καὶ αἱ οἰκίαι ἄνετοι, εὐκόλως δ' ἀντιλαμβάνεται τις τὰ ἐπὶ τῆς υγείας ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀέρος, τοῦ φωτός, τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς καθαρότητος. Ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν του. «Ἄν λυπῆσθε διότι οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ εἶναι ἀμόρφωτοι καὶ διαφθαρμένοι ἐκ παιδῶν καὶ ἂν τοὺς τιμωρῆτε κατόπιν, ὅταν ἐνηλικιωθῶν, δι' ἐγκλήματα, τὰ ὅποια, οὕτως εἶπεν, ἐθήλασαν μὲ τὸ μητρικὸν γάλα, τί ἄλλο κάνετε παρὰ νὰ δημιουργῆτε κλέπτας καὶ νὰ τοὺς τιμωρῆτε ἔπειτα ;» Ἡ τιμωρία πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ἐγκλημα ἢ σκληρότης εἰς τὰς ποινὰς εἶναι ἀπορριπτέα.

Αἱ ποινὰὶ δὲν πρέπει νὰ στεροῦν τὸν κατάδικον τῆς ἐλπίδος ὅτι θὰ δυνηθῆ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του ἂν παρὰσχῇ βραδύτερον δείγματα ἐπιθυμίας ὅπως ζῆση ἐφεξῆς ὡς τίμιος ἄνθρωπος. Ὁ γάμος ἐν τῇ Οὐτοπίᾳ λαμβάνει χώραν μεταξὺ μεμνηστευμένων, μόνον μετὰ ἀμοιβαίαν γνῶσιν τῆς ψυχικῆς των καταστάσεως. Ἄν παρουσιάζεται ἀσυμφωνία χαρακτήρων, τότε ἐπιβάλλεται καὶ ἐπιτρέπεται τὸ διαζύγιον κατὰ κοινὴν συγκατάθεσιν. Ἡ μοιχεία τιμωρεῖται διὰ θανάτου, ὅλαι δὲ αἱ θρησκείαι εἶναι ἀνεκταί. «Ἡ θρησκεία πρέπει νὰ προπαγανδίζεται μόνον διὰ τῆς πειθοῦς καὶ ὄχι διὰ τῆς βίας», ἡ δὲ δημοσία λατρεία πρέπει νὰ γίνεταί κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε «ὅλοι ὅσοι πιστεύουν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ζῶσι κατὰ τὰ προστάγματα τῆς, νὰ δύνανται νὰ μετέ-

χουν αὐτῆς ἄνευ ἀμφιβολίας, φόβου καὶ ὑποκρισίας».

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ «De insula Utopia» ὑπῆρξε τεραστία. Προὐκάλεσεν εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην θαυμασμόν. Ὁ Μῶρος διωρίσθη διαδοχικῶς θησαυροφύλαξ τοῦ βασιλέως (1521), σπῆκερ τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων (1523), καγκελάριος τοῦ δουκάτου τῆς Λαγκαστρίας (1525) καὶ τέλος μέγας καγκελλάριος τῆς Ἀγγλίας (1529). Ἐν τῷ μεταξὺ ἐτάχθη ἐναντίον τοῦ Λουθήρου, κατὰ τὸν μέγαν θρησκευτικὸν ἀγῶνα τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐδημοσίευσεν μάλιστα βίβλιον λίβελλον κατ' αὐτοῦ. Κατόπιν ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ σχέδια θρησκευτικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Colet καὶ τοῦ Ἐράσμου, κατεπολέμησε ζωνηρῶς τοὺς διαμαρτυρομένους, καὶ θὰ ἔφευγεν εἰς πέρας τὸ ἔργον του, ἂν δὲν ἀνέκυπτε τὸ ζήτημα τοῦ διαζυγίου Ἐρρίκου τοῦ Η', ἐπειγομένου νὰ συζευχθῆ τὴν ἐρωμένην του Ἄνναν Βόλεϋν. Ὁ πάππος ἠρνεῖτο νὰ χορηγήσῃ τὸ διαζύγιον, ὁ δὲ Κρόμβελ συνεβούλευσε τότε τὸν βασιλέα νὰ ἀγνοήσῃ τὸν πάπαν καὶ ν' ἀνακηρύξῃ ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ λάβῃ τὸ διαζύγιον τοῦ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Ὁ Μῶρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκρίνῃ μίαν τοιαύτην λύσιν καὶ ἀφωσιώθη εἰς διοικητικὰς καὶ δικαστικὰς μεταρρυθμίσεις. Ὅταν ὁμως ὑπεχρεώθη ν' ἀναγνώσῃ ἐνώπιον τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων τὰς γνωμοδοτήσεις τῶν πανεπιστημίων τῆς Κανταβριγίας καὶ τῆς Ὁξφόρδης ἐπὶ τῆς νομιμότητος τοῦ διαζυγίου, παρητήθη τῆς θέσεώς του (1532). Ἄλλ' ὁ Κρόμβελ δὲν ἱκανοποιήθη μὲ τὴν ἐξαφάνισιν ταύτην τοῦ Μῶρου ἀπὸ τῆς πολιτικῆς κονίστρας. Εἰσήγαγε νόμον, ὅστις ἐπεκύρου τὸν νέον γάμον τοῦ βασιλέως καὶ ὑπεχρέωνεν ὅλους τοὺς ὑπηρετήσαντας αὐτὸν νὰ δηλώσουν ὅτι πιστεύουν εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ διαζυγίου (1534). Ὁ Μῶρος ἀπεποιήθη νὰ προβῆ εἰς τὴν δήλωσιν ταύτην, εἰσήχθη εἰς δίκην καὶ κατεδι-

κάσθη εἰς θάνατον. Ἀνήλθεν ἐπὶ τῆς λαιμητόμου γαλήνιος, κύριος ἑαυτοῦ καὶ εἰρων, ὅπως ἦτο πάντοτε. Ἡ κεφαλὴ του ἐξετέθη εἰς κοινὴν θέαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Λονδίνου.

Ὁ θάνατος τοῦ ἐντίμου τούτου ἀνδρὸς ἐξέπληξε τὴν Εὐρώπην. Οἱ καθολικοὶ τὸν ἀνεκήρυξαν μάρτυρα, τὴν δὲ 9ην Δεκεμβρίου 1886 ὁ πάπας Λέων ΙΓ' τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν χορείαν τῶν μαρτύρων. Τὰ συγγράμματα τοῦ Ἐράσμου καὶ αἱ βιογραφίαι αἱ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του καὶ τῶν ἐγγόνων του ἀπεκάλυψαν μέχρι τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν τῆς τὴν ἠθικὴν, ἀγνήν καὶ εὐπρεπῆ ζωὴν τοῦ Μῶρου. Τὸ ἔργον του «De insula Utopia» ἔσχε πολυαρίθμους ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: λατινικὴ μετάφρασις τῶν «Διαλόγων» τοῦ Λουκιανοῦ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐράσμου (1506), «Epi'grammata» (1518), «Epistola ad germanum Brixium» (1520), «Epistola contra Pomeranum» (1568), «Dissertatio epistolica de aliquot sui temporis Theologastorum ineptiis» (1625), «A mery jest how a sergeant 'would learne to playe the frere» (1557), «Life of John Picus earl oi Miranda» (1510), «History of Richard III» (1543) κτλ.

Ὁ Θωμᾶς Μῶρος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν διανοητῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι τοῦ Owen ἐπεζήτησαν διὰ τῶν ἔργων των νὰ βελτιώσουν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτοὺς κοινωνικὴν ὀργάνωσιν ἀνταποκρινομένην εἰς τὰ συμφέροντα ὄχι μιᾶς τάξεως ἀλλὰ τοῦ συνόλου. Ζῶν εἰς μίαν ἐποχὴν δεινῆς ἐξαθλιώσεως τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, κατέκρινε δριμύως τὸ κρατοῦν ἄδικον κοινωνικὸν καθεστῶς καὶ ἀντιπαρέβαλε τὴν Οὐτοπίαν του, ὅπου κυριαρχεῖ ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ φροντίς διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, εἰς τὴν στυγνὴν πραγματικότητα τῶν χρόνων του. Τὸ βασικὸν σφάλμα τόσον αὐ-

τοῦ ὅσον καὶ ὅλων τῶν ὁμοίων του διανοητῶν εἶναι ὅτι ἐπίστευσαν πλεον τοῦ δέοντος εἰς τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀδικία εἶναι ἀποτέλεσμα ἀγνοίας καλυτέρων μεθόδων κοινωνικῆς ὀργάνωσης, καὶ ὄχι ἀντικειμενικῶν ὄρων. Ἐκ τῆς Οὐτοπίας του ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται οὐτοπισταὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κοινωνιολόγοι, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ἐρευνοῦν τοὺς νόμους, τοὺς διέποντας μίαν δεδομένην κοινωνίαν, ἐπιδίδονται εἰς τὴν σύνταξιν ἀνεφικρόστων μεταρρυθμιστικῶν σχεδίων.

Μωρράς (Κάρολος Maurras).—Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τὸ 1868. Εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἐνεφανίσθη ὡς φιλολογικὸς κριτικὸς. Βραδύτερον ἐγένετο ἀρχισυντάκτης τῆς ἐπιθεωρήσεως «Γαλλικὴ Δράσις» (Action Française), τὴν ὁποίαν κατέστησεν ὄργανον τῶν βασιλοφρόνων, ἀπὸ τοῦ 1908 δὲ μετέτρεψεν εἰς καθημερινὴν ἐφημερίδα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λέοντος Ντωντέ. Ὁ Μωρράς εἶναι περιέργον κρᾶμα συντηρήσεως καὶ ἀθεϊσμοῦ, μοναρχισμοῦ καὶ ὀρθολογιστικοῦ θετικισμοῦ. Διακρίνεται διὰ τὴν ὄξυδέρκειάν του, τὴν ὁποίαν ὁμως συνήθως συσκοτιζοῦν αἱ μοναρχικαὶ προκαταλήψεις του, τὴν ἐπιθετικότητά του καὶ τὴν ἀντιπάθειάν του κατὰ τοῦ κλήρου. Τὸ 1928 τὸ Βατικανὸν ἀφώρισε τὸν Μωρράς ὡς καὶ πάντας τοὺς ἀναγινώσκοντας τὴν ἐφημερίδα του καὶ τὰ ἔργα του. Φανατικὸς ἐθνικιστὴς, ἤσκησε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου λυσσώδως φιλοπόλεμον τακτικὴν, πολλάκις ἐσκεμμένως κακόπιστον πολεμικὴν κατὰ τῶν εἰρηνοφίλων ἢ ὀπωσδήποτε μὴ μαινομένων ἐθνικιστῶν. Μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν φασισικῶν τάσεων ἐν Γαλλίᾳ, διὰ τῆς ἐξάλλου ἀρθρογραφίας του εἰς τὴν «Γαλλικὴν Δράσιν» ὑπεστήριξε τὰς ἀντιδραστικὰς κινήσεις.

Μωϋσῆς. — Ἑβραῖος τῆς Αἰγύπτου.

γεννηθείς περί τὸ 1610 π.Χ. Κατὰ τὸν σχετικὸν θρύλον, ἐκτεθείς εἰς τὸν Νεῖλον, εὐρέθη ὑπὸ κόρης τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ ἠνδρώθη εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀνατραφείς ἐπιμελῶς καὶ ἐλευθέρως ἀνέπτυξεν ἀνδρικὸν καὶ φιλελεύθερον φρόνημα καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν. Μίαν ἡμέραν εἶδεν Αἰγύπτιον τινὰ νὰ κακοποιῇ ἓνα Ἰσραηλίτην καὶ ἐξηγέρθη τόσον ὥστε ἐφόνευσε τὸν Αἰγύπτιον. Κατόπιν τούτου ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔβροσκε τὰ πρόβατα κάποιου Ἀραβος εὐγενοῦς. Ἐκεῖ ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου προτρέπουσαν αὐτὸν νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τὸν περιούσιον λαὸν του. Ἐπιστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁμοφύλων του καὶ κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν τοὺς ᾤδήγησε πρὸς τὴν γῆν Χαναάν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μωϋσῆς ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον, ὅπως ἱστορικὰ γεγονότα ὑπῆρξαν ἡ ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ διαμονὴ καὶ ἡ νομοθεσία.

Ὁ Μωϋσῆς δὲν ὑπῆρξε μόνον μεγαλοφυῆς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ἀνδρειότατος ἀρχηγὸς καὶ θαυμάσιος νομοθέτης, θέσας τὰς βάσεις, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ἐφθασεν εἰς σημαντικὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν. Διάφοροι ἐρμηνευταὶ καὶ ἱστορικοὶ ὑπολογίζουν τοὺς φυγόντας Ἰσραηλίτας εἰς 2 500.000, ἐξ ὧν 600.000 πολεμισταί. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὕτοι εἶναι πολὺ ὑπερβολικοί.

Μωχάμετ ἢ **Μεχμέτ** Ἀλῆ.— Ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου (1769—

1849). Υἱὸς ἀγροφύλακος τινὸς τῆς περιφερείας Καβάλλας, μείνας ὀρφανός, υἰοθετήθη ὑπὸ τοῦ φρουράχου Καβάλλας καὶ τὸ 1788 διωρίσθη ὑπὸ τούτου ὑπαρχηγὸς σώματος στρατοῦ ἀποστελλομένου εἰς Αἴγυπτον κατὰ τῶν Γάλλων. Διακριθεὶς ἐκεῖ καὶ ἐλκύσας τὸν θαυμασμὸν τῶν Μαμελούκων καὶ τοῦ λαοῦ κατώρθωσε ν' ἀναγορευθῇ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ ν' ἀγνωρισθῇ καὶ ὑπὸ τῆς Πύλης τὸ 1805. Στερεώσας τὴν θέσιν του ἤσκησε δικτατορικὴν ἐξουσίαν καὶ κατέστη ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου ἀνεξάρτητος κατ' οὐσίαν, ἀφοῦ ἐξόντωσε πάντας τοὺς ἐντοπίους ἀρχηγούς. Ἡ ἐσωτερικὴ του διακυβέρνησις ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ. Κατεσκευάσθη τὰ πρῶτα ἀρδευτικὰ ἔργα, ἔκτισε τὸν νεολοφράκιον τοῦ Δέλτα, ἐπροστάτευσε καὶ προήγαγε τὴν γεωργίαν, καλέσας δὲ εὐρωπαίους ὀργανωτὰς διοργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν τῆς Αἰγύπτου. Τὸ 1822 κατέκτησε τὴν Νουβίαν, τὸ Σενάαρ, τὸ Κορδιστὰν καὶ μέρος τῆς Ἀββησυνίας. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Σουλτάνου Μαχμεὺτ ἀπέστειλε μετὰ ἰσχυροῦ στόλου καὶ στρατοῦ τὸν υἱὸν του Ἰμπραήμ πρὸς καθυπόταξιν τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ 1831—1833 κατέκτησε τὴν Συρίαν νικήσας ἐπανειλημμένως τὰ στρατεύματα τοῦ σουλτάνου. Αἱ δυνάμεις ἐπεμβᾶσαι ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Ἀσίαν, ἐπέτυχεν ὅμως τὴν ἀναγνώρισιν κληρονομικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας διὰ τὴν οἰκογένειάν του. Τὸ 1844 παθὼν τὰς φρένας παρητήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ἰμπραήμ.

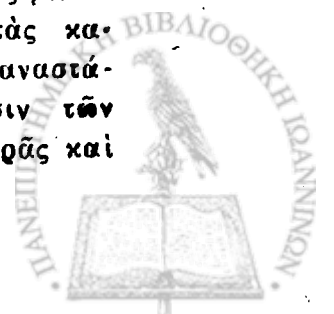

Ναζήμ πασᾶς (Χουσεϊν).— Τουρκος στρατιωτικὸς (1848—1913). Ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Κατηγορηθεὶς ὡς συνωμοτῶν κατὰ τοῦ Σουλτάνου Ἀβδουλ Χαμήτ καθηρέθη καὶ κατεδικάσθη εἰς πενταετὴ φυλάκισιν εἰς φρούριον τῆς Ἐρζερούμ. Ἀποδράσας ἐκεῖθεν ἔφυγεν εἰς Βατούμ. Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς τουρκικῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1908, ἐπέστρεψεν εἰς Τουρκίαν καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Β' σώματος στρατοῦ καὶ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀργότερον ἀπεστάλη ὡς διοικητὴς τοῦ βιλαετίου Βαγδάτης, ὅπου κατέστειλεν ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ὅτι συνῆψε μὲ ἀγγλικὴν ἐταιρείαν ἐπιζήμιον διὰ τὴν Τουρκίαν σύμβασιν, ἀνεκλήθη καὶ ἰδιώτευσεν. Μετὰ τὰς πρώτας ἡττας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον (1912), διορίσθη πάλιν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀνέλαβε δὲ οὐτοπροσώπως τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ καὶ ἀνέκοψε τὴν βουλγαρικὴν προέλασιν εἰς Τσατάλτζαν. Τὴν 23 Ἰανουαρίου 1913, ὅτε ὁ Ἐνβέρ πασᾶς καὶ ὁ Ταλαάτ βέης προσεπάθησαν νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν βεζίρην Κιαμήλ πασᾶν εἰς παραίτησιν, ὁ Ναζήμ πασᾶς παριστάμενος ἐπενέβη, ἐφονεύθη ὁμως ὑπὸ πυροβολισμοῦ ριφθέντος ἄγνωστον ἄν ὑπὸ τοῦ Ἐνβέρ ἢ ἄλλου τινὸς τῶν παρισταμένων.

Νάθανσον (Μιχαήλ).— Ρῶσσος ἐπαναστάτης (1850—1919), εἰς ἐκ τῶν ἰδρυ-

τῶν τοῦ κόμματος « Ζέμλια ἰ Βόλια » (Γῆ καὶ ἐλευθερία). Τὸ 1872 ἐξωρίσθη διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν του δρασίαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου. Τὸ 1878 ἐξωρίσθη ἐκ νέου εἰς Σιβηρίαν διότι μετέσχε τῆς « Ἐταιρείας τῶν φίλων » καὶ παρέμεινεν αὐτόθι μέχρι τοῦ 1887. Τὸ 1893 ὠργάνωσε μετ' ἄλλων « ναρόντικων » (λαϊκιστῶν) τὸ « Κοινωνικοεπαναστατικὸν κόμμα τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ », τὸ ὁποῖον ἐπεδίωξε ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀπολυταρχίαν δι' ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον διελύθη κατόπιν σειρᾶς συλλήψεως τῶν μελῶν του. Μόλις ἰδρύθη κατόπιν τὸ « Σοσιαλεπαναστατικὸν κόμμα » μετὰ τὸ 1888, ὁ Νάθανσον ἀπετέλεσε μέλος τῆς κεντρικῆς του ἐπιτροπῆς καὶ διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην σχεδὸν μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀντιδράσεως (μετὰ τὸ 1905) κατεπολέμησε κάθε ἡττοπαθῆ στάσιν ἐντὸς τοῦ κόμματος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παγκοσμίου πολέμου υἰοθέτησε διεθνιστικὴν στάσιν καὶ μετέσχε μετὰ τοῦ Τσέρνωφ τῶν συνδιασκέψεων τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ τοῦ Κίνταλ. Κατ' Αὐγουστον—Σεπτέμβριον τοῦ 1917 ἐτάχθη κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς συμπράξεως τὴν ὁποῖαν ἠκολούθει ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Σοσιαλεπαναστατικοῦ κόμματος, ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Τσέρνωφ καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σοσιαλεπαναστατῶν τῆς ἀριστερᾶς, οἱ ὁποῖοι συνειργάζοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μὲ τοὺς μπολσεβίκους. Τὸ 1918 ὑπερήσπισε τὰς κατακτήσεις τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπανάστασεως. Κατεδίκασε τὴν ἐξέγερσιν τῶν σοσιαλεπαναστατῶν τῆς ἀριστερᾶς καὶ

συνετάχθη ἀπολύτως μὲ τὰς θέσεις τῶν ἐπαναστατῶν—κομμουνιστῶν, οἱ ὅποιοι τὸ 1920 εἰσῆλθον εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.

Ναΐται.—Ἐκκλησιαστικὸν ἱπποτικὸν τάγμα, ἰδρυθὲν τὸ 1118 ὑπὸ σταυροφόρων Γάλλων ἱποτῶν πρὸς ἀσφαλῆ καθοδήγησιν τῶν προσκυνητῶν ἐν Παλαιστίνῃ. Ἐννέα ἐν ὄλῳ ἱππῶται, δόντες ὄρκον ἀγνεΐας, πενίας καὶ πειθαρχίας, ἀνέλαβον νὰ ὑπερασπίζουσι τοὺς προσκυνητὰς ἀπὸ ἐπιθέσεις τῶν Σαρακηνῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ Βαλδουίνος Β', παρεχώρησεν αὐτοῖς ὡς κατοικίαν μέρος τῶν ἀνακτόρων του, ὅπερ ἐλέγετο ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸ τάγμα ὠνομάσθησαν Ναΐται (γαλλ. Templiers ἐκ τοῦ λατ. Templarii). Τὸ 1128 οἱ Ναΐται ἀπέκτησαν τὸ πρῶτον καταστατικόν, κατὰ τὸ ὅποιον σκοπὸς των, ἐκτὸς τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὠρίσθη κυρίως καὶ ἡ διὰ τῶν ὄπλων κατὰ τῶν ἀπίστων ὑπεράσπισις τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ὁ ἀρχηγὸς των ἢ μέγας μάγιστρος εἶχε βαθμὸν ἡγεμόνος. Τὸ τάγμα κατέστη διὰ βούλλας τοῦ πάπα ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ ὑπόλογον μόνον ἀπέναντί του. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν του ἐπολλαπλασιάσθη ταχέως φθάσας τὰς 20.000. Οἱ Ναΐται κατέστησαν θρυλικοὶ διὰ τὴν ἀφασίωσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν των. Διεξήγαγον πείσμονας ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Μουσουλμάνων. Μετὰ τὴν πῴωσιν τοῦ χριστιανικοῦ κράτους τῆς Συρίας (1291) ἡ ἔδρα τοῦ τάγματος μετετέθη εἰς Λεμεσσὸν τῆς Κύπρου. Ἐκτοτε ἤρχισε καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ τάγματος.

Ἀπόπειραί τινες αὐτῶν πρὸς κατάληψιν τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπέτυχον. Ἡ ἀφασίωσις των πρὸς τὸν πάπαν καὶ τὰ πλοῦσια ἐν τῇ Δύσει κτήματά των ἐκίνησαν πολλῶν ἰσχυρῶν καὶ ἡγεμόνων τὸν φθόιον, φοβερῶς δὲ κατηγορίαί ἐπανειλημμένως διετυπώθησαν κατ' αὐ-

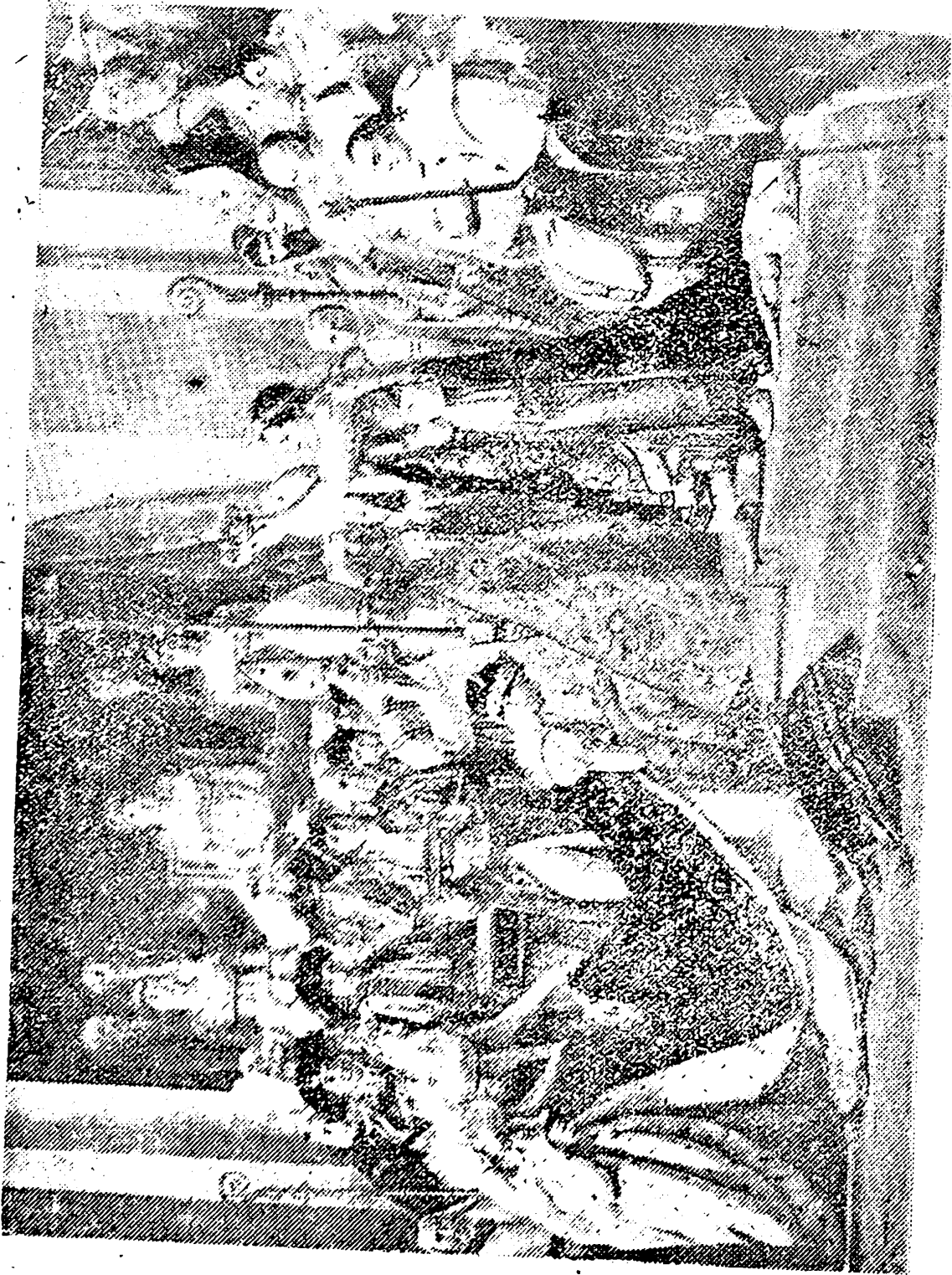
τῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος Δ', ἐποφθαλιῶν τὰ ἐν Γαλλίᾳ κτήματα τοῦ τάγματος, ἐπέτυχεν τὴν ἐκμηδένισιν αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸ 1312 τὴν πλήρει διάλυσίν του.

Νακὲ (Ἀλφρέδος Naquet).—Γάλλος φιλελεύθερος καὶ κατόπιν σοσιαλιστῆς (1834—1916). Χημικὸς τὸ ἐπαγγελμα, κατεδιώχθη ἐνωρὶς διὰ τὰς πολιτικὰς του ιδέας καὶ τὸ 1867 κατεδικάσθη εἰς δεκαπεντάμηνον φυλάκισιν καὶ πρόστιμον. Τὸ 1869 κατεδικάσθη ἐκ νέου διὰ τὸ ἔργον του: «Θρησκεία, ἰδιοκτησία, οἰκογένεια». Τὸ 1871 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Βερκλύζ, ἐπανεκλεγείσ τὸ 1883. Ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1884 ἠγωνίσθη διὰ τῆς γροφίδος καὶ τοῦ λόγου ὑπὲρ τῆς διευκολύνσεως τῶν διαζυγίων. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Σοσιαλισμὸς, κολλεκτιβισμὸς καὶ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς» (1890), «Τὸ μέλλον» (1900), «Ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἡ πατρις» (1901), «Ἡ ἀναρχία καὶ ὁ κολλεκτιβισμὸς» (1904) κ.ἄ. Τὸ 1900 προσεχώρησεν εἰς τὸν σοσιαλισμόν.

Νάκος (Λουκάς).—Πολιτευτῆς, κοινωνιολόγος καὶ δημοτικιστῆς (1865—1932). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ παρέστη ὡς συνήγορος τῶν δημοτικιστῶν κατὰ τὴν δίκην τῶν ἀθεϊστῶν τοῦ Βόλου ἐν Ναυπλίῳ. Διετέλεσε βουλευτῆς Ἀττικῆς καὶ ἀπαξ ὑπουργός. Ἐδημοσίευσεν πολλὰ καὶ ποικίλα ἄρθρα καὶ μελέτας.

Ναμπέκωφ (Βλαδίμηρος).—Ρῶσος πολιτικός, συνταγματικῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν (1869—1922). Τὸ 1902 ἐξελέγη μέλος τοῦ δημοκρατικοῦ συμβουλίου Πετροπόλεως. Μετέσχεν ἐνεργῶς τῶν συνεδρίων τῶν ζέμιστος ἀπὸ τοῦ 1904 μέχρι τοῦ 1905. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ κόμματος τῶν συνταγματικῶν δημοκρατικῶν, ἀντιπρόεδρος τῆς κεντρικῆς του ἐπιτροπῆς καὶ ἀρχισυνιάκτης τοῦ κεντρικοῦ του ὄργάνου: «Ἀγγελιαφόρος τοῦ κόμματος»

Ἡ ΣΤΕΨΙΣ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ, κατὰ πίνακά τοῦ Δ. Νταβίντ, ἐθρυσκόμενον
εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Δούβρου.

της ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ». Μετὰ τὴν φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 μετέσχε τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Ὅταν ἐπεκράτησαν οἱ μπολσεβίκοι κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Χέσσεν τὴν ἔφημερίδα «Ρούλ» ἐν Βερολίῳ. Ἐδολοφονήθη κατὰ λάθος τὸ 1922 ὑφ' ἐνὸς μοναρχικοῦ, ὅστις τὸν ἐξέλαβεν ὡς τὸν Μιλιούκωφ.

Νάνσεν (Φρίτιοφ Nansen).— Νορβηγὸς ἐξερευνητὴς καὶ πολιτικὸς (1861—1930). Ἐσπούδασε ζωολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χριστιανίας. Ἐπεχείρησε πολλὰς ἐξερευνήσεις: τὸ 1882 εἰς Γροιλανδίαν, τὸ 1888 εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας καὶ τὸ 1893—1896 εἰς τὸν Βόρειον Πόλον. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐξερεύνησιν, τὴν καὶ σπουδαιότεραν ὑφέλλεται κυρίως ἢ μεγάλη φήμη τοῦ Νάνσεν ὡς ἐξερευνητοῦ καὶ ἐπιστήμονος.

Ἡ ἀνάμιξις του εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1905 κατὰ τὴν διάστασιν τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν ἢ ὅποια ὠδήγησεν εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς Σουηδίας ἀπὸ τῆς Νορβηγίας. Ὁ Νάνσεν ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ καὶ συνέβαλεν εἰς τοῦτον κατὰ τρόπον ἀποφασιστικόν, διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του καὶ τοῦ γοήτρου του. «Πᾶσα ἔνωσις, ἔλεγεν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰς λαὸς παρεμποδίζεται ὑπὸ τοῦ ἐτέρου εἰς τὰς ἐλευθερίας του εἶναι καὶ θὰ εἶναι διαρκῶς κίνδυνος». Μετὰ τὸν χωρισμὸν διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Νορβηγίας εἰς τὸ Λονδίνον. Τὸ 1910 ἐπανάλαβε τὰς ἐξερευνήσεις του περιελθὼν τὸ βόρειον τμήμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τὸ 1912 ἐξερεύνησε τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς Σπιτςβέργης, καὶ τὸ 1913—1914 ὑφ' ἐνὸς τὴν βόρειον Σιβηρίαν, ὑφ' ἐτέρου δὲ τὸν Ἀτλαντικὸν μεταξὺ Νορβηγίας—Μαδέρας καὶ Ἀζορῶν νήσων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἐπὶ κεφαλῆς εἰδικῆς ἀποστολῆς ἐξησφάλισεν ἀπὸ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῆς πατρίδος του. ἦτις

ἤρχισε νὰ ὑποφέρῃ ἐκ τῆς ἄλλειψεως τροφίμων. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἡ Κ.Τ.Ε. ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν μεταφορὰν ἡμίσεως περιπίου ἑκατομμυρίου πολεμιστῶν, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου εὑρέθησαν εἰς τὴν Σιβηρίαν καὶ εἰς τὴν Κίναν. Τὸ 1921 εἰς Γενεύην συνεχέντρωσε τοὺς ἀντιπροσώπους 48 Ἐρυθρῶν Σταυρῶν καὶ 12 κυβερνήσεων, ἐπιτυχῶν νὰ ψηφισθοῦν αἱ ἀναγκαῖαι πιστώσεις πρὸς ἀρωγὴν τῶν ρωσικῶν πληθυσμῶν, τῶν περιφερειῶν τὰς ὁποίας ἐπληξεν ὁ λιμὸς. Διὰ τὰς σχετικὰς ἡρωϊκὰς του προσπαθείας ἀπενεμήθη εἰς τὸν Νάνσεν, τὸ 1922, τὸ βραβεῖον Νόμπελ. Τὸ ἔτος ἀκριβῶς ἐκεῖνο, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἀπεστάλη ὡς ὑπατος ἀρμοστής τῆς Κ.Γ.Ε. διὰ τὴν προστασίαν τῶν προσφύγων τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ἐπισκεφθεὶς ἐπὶ τούτῳ τὰς Ἀθήνας, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐπιστρέψας εἰς Γενεύην ἐζήτησεν ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης νὰ χορηγηθῇ δάνειον εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς περίθαλψιν τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων. Τὸ 1923, ἀντιπρόσωπος ὢν τῆς Νορβηγίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. διεμαρτυρήθη ἐντόνως διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κερκύρας ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, καὶ τὸ 1924 διεξήγαγε τὰς πρώτας διαπραγματεύσεις διὰ τὴν εἴσοδον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. Τὸ 1927 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Νορβηγίας εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ἐπίσης εἰργάσθη διὰ τὴν πολιτικὴν ἀποκατάστασιν τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καταφυγόντων πολιτικῶν φυγάδων τῆς Ρωσσίας, λύσας τὸ ζήτημα τῆς Ἰθαγενείας των διὰ τῆς ἐκδόσεως εἰδικῶν διαβατηρίων, τὰ ὁποῖα φέρουν τὸ ὄνομά του. Ὁ Νάνσεν εἶναι συγγραφεὺς σοβαρωτάτων μελετῶν, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων ἀφοροῦν τὰς παρατηρήσεις του ἐκ τῆς ἐξερευνησεως τῶν πολιτικῶν χωρῶν. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ πολιτικο-κοινωνικά ἔργα καὶ ἔργα

ἀφορῶντα τὰ ζητήματα τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς («Ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Ἑγγύς Ἀνατολή», 1928) κ. ἄ.

Ναντιέζντιν (Λ. ψευδώνυμον τοῦ Ἐ. Ζελένσκυ).—Ρώσος ἐπαναστάτης ἀποθανὼν τὸ 1905. Ὑπῆρξε μεγάλου ταλάντου ἐπαναστάτης δημοσιογράφος. Τὸ 1898 ἦτο μέλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργανώσεως τοῦ Σοράτωφ. Συλληφθεὶς τὸ ἔαρ τοῦ 1900, μετηνάστευσεν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ὠργάσθη τὴν σοσιαλεπαναστατικὴν ὁμάδα «Ἐλευθερία». Προσεπάθησε νὰ συνδυάσῃ τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν πρόγραμμα μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας. Κατεπολέμησε μετὰ δριμύτητος τὸν λεγόμενον «νόμιμον μωρξισμόν» καὶ τὸν μπερσαϊνισμόν, ἐτάχθη δὲ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς δράσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς οἰκονομιστάς. Πρὸς στιγμήν ὁ Λένιν ἐζήτησε τὴν συνεργασίαν του ἐν τῇ «Ἴσκρα», ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη συνεπεῖα διαφωνίας. Μετὰ τὸ δευτέρον συνέδριον τῆς ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος συνειργάσθη εἰς τὰ δημοσιεύματα τῶν μαισεβίκων. Ἐγραψε: «Ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος ἐν Ρωσίᾳ», «Ἡ παραμονὴ τῆς ἐπαναστάσεως» κλπ.

Ναντίρ.—Βασιλεὺς τοῦ Ἀφγανιστάν ἀπὸ τοῦ 1912. Ἀνήκει εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Βαριχτοσί. Ἐπὶ Ἀμανουλλάχ, (1919—1929) ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ στρατάρχης εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀγγλων ἀγῶνα τοῦ 1919. Κατόπιν διαφωνήσας πρὸς τὸν Ἀμανουλλάχ, κατέβηκε τὴν ἀρχὴν καὶ διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις. Πυρριτηθεὶς μετ' οὐ πολὺ διὰ λόγους ὑγείας ἔζη ἐν Νικαίᾳ. Ὅτε τὸν χειμῶνα τοῦ 1928 ἐξεργάγη ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ἀμανουλλάχ κατήλθεν εἰς νέον Ἀφγανιστάν, δὲν προέλαβεν ὅμως τὴν πτώσιν τοῦ Ἀμανουλλάχ. Ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπολέμει κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν

ἐπαναστατῶν Χαμπιμπολλάχ, κατόπιν δὲ ἀνεκέρυξεν ἑαυτὸν ἐμίρην, μετὰ τὴν ὀριστικὴν παραίτησιν τοῦ Ἀμανουλλάχ. Ἐπιβληθεὶς τέλος καὶ τυφείσας τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐπαναστατῶν ἐξελέγη παδισάχ τοῦ Ἀφγανιστάν.

Νάουμαν (Φρειδερίκος Nauman).—Γερμανὸς πολιτικὸς (1860—1919). Τὸ 1896 ἱδρύσθη τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἐπέδιωκε νὰ συμβιβάσῃ τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατῶν μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ νεωτέρου κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους. Ὅταν τὸ 1903 διεσπάσθη τὸ κόμμα τοῦτο, προσεχώρησεν εἰς τὴν «Ἐνωσιν τῶν ἐλευθέρων διανοητῶν». Ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1912 ἦτο βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγ καὶ ματαίως προσεπάθησε νὰ συνδέσῃ τὴν ἀριστερὴν πτέρυγα τῶν φιλελευθέρων μὲ τοὺς προοδευτικούς. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ὑπῆρξεν ἐκ τῶν λυσιπαικτερώων σωβινιστῶν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο μέλος τῆς Ἐθνικοσοσιαλιστικῆς καὶ πρόεδρος τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος.

Νάουσα.—Πόλις τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἔδρα ὁμωνύμου δήμου. ἔχει 10.250 κατοίκους, ὁ δὲ δήμος 10.438, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928. Ἐκτίσθη περὶ τὸν 6ον μ. Χ. αἰῶνα. Ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος, ὅπως καὶ ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, ὑπήχθη εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγὸν χωρὶς ὅμως οὐδέποτε νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν οἱ Ναουσαῖοι διεκρίθησαν περισσότερον τῶν ἄλλων Μακεδόνων, λαβόντες τὰ ὄπλα τὸ 1822 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Καρατάσου, Ζαφειράκη καὶ Ἀγγελῆ Γάτσου. Στερούμενοι ὅμως συνδέσμου πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐπαναστάτας καὶ ἀπομονωμένοι, ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλ-Ἀμποῦτε πασᾶ ὁ ὁποῖος γενόμενος κύριος τῆς πόλεως παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ καὶ τὴν σφαγὴν καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλώτους πολλοὺς ἐκ

τῶν κατοίκων της. Καὶ πάλιν ὅμως ἡ Νάουσα ταχέως ἀνέλαβεν ἐκ τῆς καταστροφῆς καὶ εὐρίσκετο εἰς πλήρη ἀνθῆσιν ὅταν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὴν ἀπηλευθέρωσε τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1912.

Ἡ Νάουσα εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὰς περὶ αὐτὴν ἀφθόλους ροὰς ὑδάτων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς κινητήριος δύναμις. Ἡ νηματοργία, ἡ ἐριουργία καὶ ἡ σχοινοποιΐα ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ 10 ἐργοστασίων (ὑφαντηρίων, κλωστηρίων, νηματοργείων κλπ.), μὲ 2000 ἐργάτας περίπου. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐν κεραμοποιεῖον καὶ πολλὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια (μεταξουργεῖα, ἀλευρόμυλοι, κλωστήρια, ὑδροτριβαί, πλεκτήρια, σησαμελαιοτριβεῖα κλπ.). Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς παγκοσμίου κρίσεως καὶ τὴν λήψιν προστατευτικῶν μέτρων ὑπὲρ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας ἡ ὑφαντουργία τῆς Νάουσας ἔλαβε μεγίστην ἀνάπτυξιν. Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως περιστρέφεται περὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων. Εἰσάγονται αἱ πρῶται δι' αὐτὰ ὕλαι καὶ ἐξάγονται νήματα, μάλλινα καὶ βαμβυκερὰ ὑφάσματα, σαγιάκια (μάλλινα ἐγχώρια χονδρά), εἶδη κεραμοποιΐας καὶ κλωσταὶ μετέξης. Ἐκτὸς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἡ Νάουσα ἔχει ἐπίσης ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον κτηνοτροφικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων μετὰ τῶν ὁποίων ὁ πεφημισμένος οἶνος τῆς Νάουσας, βούτυρα, τυριά, ἀνθρακες, ξυλεία, ντομάτες κούλια κλπ.

Ἡ Νάουσα εἶναι ἔδρα εἰρηνοδικείου, γραφείου Τ.Τ.Τ., δασαρχείου β' καὶ ἔχει γυμνάσιον, 4 δημοτικὰ σχολεῖα, νηπιαγωγεῖον καὶ νυκτερινὴν σχολήν. Τὸ 1932 ὁ δῆμος Νάουσας ἐπέβαλεν εἰς τὰ αὐτόθι ἐργοστάσια ἐριουργίας φορολογίαν κατὰ τῆς ὁποίας διεμαρτυρήθησαν τόσον οἱ ἐργοδότες, ὅσον καὶ οἱ ἐργάται. Οἱ ἐργοστασιάρχαι ἠπείλησαν μεταφορὰν τῶν ἐργοστασίων, οἱ δὲ ἐργάται, κινδυνεύοντες οὕτω νὰ μείνωσιν

ἄνεργοι, ὠργάνωσαν συλλαλητήριον, τὸ ὁποῖον διελύθη βιαίως, φονευθέντων καὶ τινῶν ἐκ τῶν διαδηλωτῶν.

Ναπολέον Α΄. — Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων (1769—1821). Ἐγεννήθη εἰς Λιάκειον τῆς Κορσικῆς, δευτεροτόκος υἱὸς τοῦ Καρόλου Βοναπάρτου (βλ. *Βοναπάρτης*). Δεκαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Μπριέν ἡ Σατὼ ὅπου ἐσπούδασε μέχρι τοῦ 1784 καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Παρισίους ὅπου ἐσυνέχισε τὰς σπουδὰς του. Τὸ 1785 ἐξῆλθε τῆς σχολῆς ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Τὰς διακοπὰς του διήρχετο εἰς Κορσικὴν καὶ ἐκεῖ εὐρισκόμενος ἐσχεδίαζε μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Πασκουάλε νιὲ Πάολι τὴν ἀπόσπασιν τῆς Κορσικῆς ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Κατὰ τὴν οὕτην περίοδον συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν περίφημον ἐπαναστάτην Μπουοναρρότι (βλ. λ.) ὅστις τότε εὐρίσκετο εἰς Κορσικὴν. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστατικὴ κατὰστασις ἐφαινετο εἰς τὸν Ναπολέοντα κατάλληλος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν φιλοδόξων σχεδίων του περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Κορσικῆς. Κεῖ ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὸ Λιάκειον, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐπέστρεψε τότε εἰς τὴν Γαλλίαν (1792) καὶ ἐτάχθη πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας, ἐλπίζων νὰ ικανοποιήσῃ οὕτω τὴν ἄμετρον φιλοδοξίαν του. Δὲν ἐδίστασε μάλιστα νὰ ταχθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς πατρίδος του Κορσικῆς, ὅπου ἐξεδήλωσε ὄλην του τὴν σκληρότητα κατὰ τῶν ἀμυνομένων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ κορσικανικοῦ λαοῦ. Παρέλαβε τότε τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν. Ἀνέλαβε ὑπηρεσίαν εἰς τὴν στρατιάν τοῦ Καρτώ, ἣτις ἀπεστάλη κατὰ τῶν βασιλοφρόνων τῆς Μασσαλίας.

Ἐκτοτε ἄρχισε διαφαινομένη ἡ στρατιωτικὴ του ἰκανότης. Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλῶνος, ἣτις εἶχε παρα-

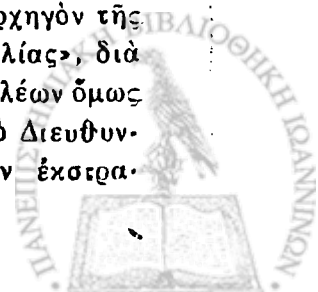

δοθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας, κατέστρεψε σχεδὸν διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετεύχθη ἡ κατάληψις τῆς πόλεως. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν προήχθη εἰς ὑποστράτηγον (1793). Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ροβεσπιέρου διέτρεξε κινδύνους, ὡς συνδεόμενος διὰ φιλίας μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐπαναστάτου ἡγέτου, κατώρθωσεν ὅμως νὰ σωθῆ κινητοποιήσας ἰσχυροὺς προστάτας, παρέμεινεν ὅμως ἐπ' ἀρκετὸν ἐκτὸς ὑπηρεσίας. Χρησιμοποιοῦν ὅμως τοὺς αὐτοὺς ἰσχυροὺς προστάτας καὶ ὑπερβάλλων, ὁ ἄλλοτε φίλος τοῦ Ροβεσπιέρου, τοὺς πάντας εἰς ἀντεπαναστατικά κηρύγματα, ἐπέτυχεν τὸ 1795 νὰ τοῦ προσφερθῆ ἡ θέσις τοῦ ὑπαρχηγοῦ τῆς δυτικῆς στρατιᾶς, ἀλλὰ μὲ πολὺ περιορισμένα δικαιώματα. Θεωρῶν τὴν θέσιν ἀκατάλληλον διὰ τὰς φιλοδοξίας του, ἀπέριψε τὸν διορισμὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ εἰς Τουρκίαν ὡς ἀναδιοργανωτῆς τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ. Ἀνεκλήθη ὅμως πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ὑπαρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1795 μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς καταστολῆς τῆς «συνωμοσίας τῶν ἰσων» (βλ. *Μπαμπέφ* καὶ *Μπουοναρρότι*), διαταχθεὶς δὲ κατόπιν διέλυσε τὴν λέσχην τοῦ Πανθέου καὶ συνέλαβε τοὺς ἀρχηγούς της, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν παλαιὸν του φίλον Μπουοναρρότι. Οὕτω ἀπέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Διευθυντηρίου, τὸ ὁποῖον τὸν διώρισε (1796) ἀρχηγὸν τῆς στρατιᾶς τῆς Ἰταλίας. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐνυμφεύθη τὴν Ἰωσηφίναν, χήραν Μπωαρναί. Κατενίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς τοπικοὺς βασιλίσκους, ἀλλὰ συγχρόνως ὑπεκίνει τὸν στρατὸν του εἰς διαρπαγὰς. Τὸ Μιλᾶνον κατεληστεύθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ναπολέοντος, ἐπὶ ὃ ὁ ἴδιος ἐπέβαλε βαρυτάτους φόρους καὶ ἤρπασε πλεῖστα ἔργα τέχνης, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν εἰς Γαλλίαν. Ὁ ἰταλικὸς λαός, ὁ ὁποῖος ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὰ κηρύγματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχε δεχθῆ ὡς ἐλευθερωτὴν τὸν «δημο-

κρατικὸν» γαλλικὸν στρατὸν, ἐπανεστάτησεν, ἀλλ' ὁ Ναπολέον κατέπειξε τὴν ἐξέγερσιν μὲ πρωτοφανῆ σκληρότητα. Ἐσυνέχισε δὲ κατόπιν τὰς νίκας του ἐν Ἰταλίᾳ. Διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν του αὐτῶν ἀπέκτησε σημαντικὸν κύρος ὥστε νὰ δύναται, θέτων εἰς ἐφαρμογὴν τὰ φιλοδοξία σχέδιά του, νὰ δοῦ ἀνεξαρτήτως καὶ μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς ἐντολάς τοῦ Διευθυντηρίου. Ἐκυβέρνησα, ἐφορολόγει, συνῆπτε συνθήκας, ὡς ἀπόλυτος μονάρχης περιφρονῶν τὰς διαταγὰς τῶν «τυχοδιωκτῶν» καὶ τῶν «δικηγορίσκων», ὅπως ὠνόμαζε τὰ μέλη τοῦ Διευθυντηρίου.

Μετὰ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ νίκας του ἐστράφη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ προήλασε πρὸς τὴν Βιέννην. Φθάσας εἰς τὴν Στουριαν ἐδέχθη τὴν αὐστριακὴν σῆτησιν εἰρήνης, ἐπιθυμῶν νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δυσχερειῶν τοῦ Διευθυντηρίου πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἀτομικῶν φιλοδοξιῶν του. Ὁ Ναπολέον πρᾶγματι προφασισζόμενος ὅτι ἤθελε δῆθεν νὰ προστατεύσῃ τὸ Διευθυντήριον, ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους τὸν στρατηγὸν Ὁξερῶ, ὁ ὁποῖος συνέλαβε τοὺς ἀντιφρονούντας ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Αὐστρία ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Κάμπο-Φόρμιο (17 Ὀκτωβρίου 1797), διὰ τῆς ὁποίας ἡ Γαλλία ἐλάμβανε τὰς Ἰονίους Νήσους (βλ. λ.) καὶ τὸ Βέλγιον, ἡ δὲ Αὐστρία ἀπέξημιούτο λαμβάνουσα τὰ ἐδάφη τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας, τὴν Ἰστρίαν καὶ τὴν Δαλματίαν, ἀλλὰ συγχρόνως ἀνεγνώριζε τὴν ἰδρυθεῖσαν νοτίως τῶν Ἄλπεων δημοκρατίαν εἰς τὴν ὁποίαν παρεχωρεῖτο ἡ Λομβαρδία.

Κατόπιν ὁ Ναπολέον ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ὅπου τὸ Διευθυντήριον φοβούμενον τὴν διαρκῶς αὐξανομένην ἐπιρροὴν του, τὸν διώρισε ἀρχηγὸν τῆς λεγομένης «στρατιᾶς τῆς Ἀγγλίας», διὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ. Ὁ Ναπολέον ὅμως κατώρθωσε νὰ μεταπέσῃ τὸ Διευθυντήριον καὶ προετοίμασε τὴν ἐκστρα-

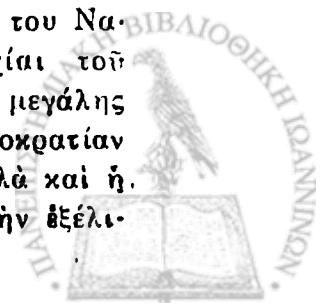
τείαν τῆς Αἰγύπτου. Κατωρθώσας νὰ διαφύγη τὴν προσοχὴν τοῦ ὑπὸ τὸν Νέλσωνα ἀγγλικοῦ στόλου ἔφθασεν εἰς Αἴγυπτον, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβεν ὀλόκληρον. Ἐπεχείρησε τότε νὰ τὴν ἀναδιοργανώσῃ, ἀποβλέπων εἰς τὴν δημοιουργίαν μεγάλης ἀνατολικῆς οὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ ὁ ὑπὸ τὸν Νέλσωνα ἀγγλικὸς στόλος κατέστρεψε τὸν γαλλικὸν παρὰ τὰ αἰγυπτιακὰ παράλια καὶ οὕτω ὁ ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα γαλλικὸς στρατὸς εὐρέθη εἰς ἀπελπιστικὴν θέσιν, μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ οὐδεμίαν βοήθειαν ἐξ Εὐρώπης. Τότε ὁ Ναπολέον ἐστράφη πρὸς τὴν Συρίαν, ἐλπίζων διὰ τῆς βοήθειας τῶν Σύρων νὰ καταλάβῃ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καταλύων τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπέδιώξε τὴν συνεργασίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτενες ἔβλεπον συμπαθῶς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὰ περὶ ἐλευθερίας κηρύγματα τῆς ἐπαναστάσεως. Ὡμίλει πάντοτε περὶ Ἑλλάδος, Ἀθηνῶν, Σπάρτης κ.τ.λ. καὶ ἀπέστειλεν εἰς Πελοπόννησον δύο ἀδελφοὺς Στεφανοπούλους (Στεφανόπολι) καταγομένους ἐκ τῶν μεταναστευσάντων εἰς τὴν Κορσικὴν Μανιατῶν, διὰ νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μάνης. Οἱ Στεφανόπουλοι συνεννοήθησαν καὶ μετὰ πρῶχοντας ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἴδιος ὁ Ναπολέον ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ παραμονῆς του εἶχε καλέσει εἰς Βενετίαν τὸν Ρήγαν Φεραῖον πρὸς προσωπικὴν συνάντησιν, ἀλλ' ἡ συνάντησις αὕτη δὲν ἐπραγματοποιήθη διότι ὁ Ρήγας συνελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν. Πολλοὶ Ἕλληνες ἐτάχθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναπολέοντος, ἰδρυθείσης καὶ εἰδικῆς ἑλληνικῆς λεγεῶνος ὑπὸ τὸν Νικόλαον Παπάζογλου.

Εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν (Φεβρουάριος 1799), ἀλλὰ, μὴ κατορθώσας νὰ καταλάβῃ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἀ-

κρας, ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀφοῦ ἔσφαξε εἰς τὴν Ἰόππην 2500 αἰχμαλώτους. Πληροφορηθεὶς ταυτοχρόνως ἦτας τῆς Γαλλίας ἐν Εὐρώπῃ καὶ θεωρῶν κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Διευθυντηρίου καὶ ἐπιβολὴν τῆς προσωπικῆς του ἐξουσίας ἐπέστρεψε κρυφίως τὴν 22 Αὐγούστου 1799 εἰς τὴν Γαλλίαν ἐγκαταλείψας τὸν στρατὸν του εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κλεμπέρ. Μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ μῆνα ἔφθασεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἡ κατάστασις ἦτο χαώδης. Συνεννοηθεὶς μετὰ τὸν Σιεγές, ὠργάνωσε κίνημα πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ Διευθυντηρίου, τὸ ὁποῖον ἐξεργάγη τὴν 18 Ὀκτωβρίου (9 Νοεμβρίου 1799). Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κινήματος τὴν προσωρινὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας ἀνέλαβε ἡ τριανδρία Σιεγές Ροζέ-Ντυκὸς καὶ Ναπολέοντος, ψηφισθέντος δὲ μετ' ὀλίγον νέου συντάγματος ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν νέα τριανδρία τῶν υἱάτων Βοναπάρτου, Καμπασερὲς καὶ Λεμπρέν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἀνακηρυχθεὶς πρωθύπατος διὰ μίαν δεκαετίαν ἦτο ὁ οὐσιαστικὸς κάτοχος τῆς ἐξουσίας.

Ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν σταθεροποίησιν τῆς θέσεώς του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν στρατοῦ διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ἐκστρατείας του. Μετ' ὀλίγον ἐπετέθη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ τοὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος Ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους ἔνδοξος καὶ θέλων ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐμένειαν τοῦ πάπυ, τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ὁποίου εἶχε καταπολεμήσῃ ἢ μεγάλη ἐπανάστασις, συνῆψε κογκορδάτον μετ' αὐτοῦ. Τότε ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς Γαλλίας διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροὴν του, ἀνεστήλωσε τὴν ἐκκλησίαν, συνέταξε νέον ἀστικὸν κώδικα, ἀποκληθέντα ἐκ τοῦ ὀνόματός του Ναπολεόντειον. Αἱ μεγάλαι ἐπιτυχίαι τοῦ Ναπολέοντος, ἡ δυσπιστία τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξεως πρὸς τὴν δημοκρατίαν τῶν πρώτων ἡρωϊκῶν ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπογοήτευσίς τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἐξέλι-

24

Ξιν του δημοκρατικού πολιτεύματος μετά την πτώση του Ρωβερπιέρου, έδημιούργουν διά τον Ναπολέοντα την κατάλληλον κατάστασιν διά την έπιβολήν της μονοκρατορίας του. Δέν προέβη άμέσως εις την ανακήρυξίν του εις βασιλέα, διότι έφοβείτο νέας έξωτερικάς περιπλοκάς και ήρκέσθη εις την έκλογήν του ως ισοβίου πρωθυπάτου. Όταν όμως μετ' όλίγον, ήσθάνθη έαυτόν άρκετά ισχυρόν, προεκάλεσε ό ίδιος πόλεμον κατά της Άγγλίας, άπαιτήσας άπό αυτήν την άπαγόρευσιν της κυκλοφορίας των έφημερίδων αίτινες έπέκριναν την πολιτικήν του.

Ταυτοχρόνως έφρόντισε ν' άπλλαγή των πιθανών έν τω έσωτερικω άντιπάλων του συκοφαντών αυτούς και καταδικάζων διά ψευδοδικαστηρίων ως συνωμοτούντας κατά της δημοκρατίας την όποιαν αυτός ειχεν ήδη θανατώσει. Διά των ένεργειών αυτών έξετόπιζε τους έχθούς του, ένω ταυτοχρόνως έπέδωκε νά δημιουργήση εις τον λαόν την έντύπωσιν ότι μόνον αυτός είναι ίκανός νά σώση τό έργον της έπαναστάσεως. Την 16 Μαΐου 1804 έπεισε την γερουσίαν νά τον ανακηρύξη αυτοκράτορα. Έπί του δεσποτισμού οί Γάλλοι ήσαν ίσοι, αλλά συγχρόνως τους έτρεφε διά της στρατιωτικής δόξης και κάί έπλούτισε την χώραν με μεγάλα κέρδη. Διά τους έμπορους, τους κερδοσκόπους, τους τοκογλύφους, τους χρηματιστάς, τά μετά την επανάστασιν έτη ως και τά κατά τους ναπολεοντείους πολέμους, ήσαν έτη πλούτου. Οί ναπολεόντειοι πόλεμοι ύτῆρξαν περίοδος άκμης διά την γαλλικήν άστικήν τάξιν.

Η έξωτερική πολιτική άπέστρεψε την προσοχήν του λαού άπό όλα τά ζητήματα της έσωτερικής πολιτικής. Η γαλλική άστική τάξις έπλούτισε και έλησμόνησε τους επαναστατικούς άγώνας της προηγυμένης περιόδου. Ούτω έδέχεται εύχαρίστως την άπολυταρχίαν του Ναπολέοντος εις την όποιαν, σύχι άδικως, απέδιδε τον θησαυρισμόν της.

Ο Ναπολέον, αυτοκράτωρ πλέον, έξεστράτευσε κατά της Γερμανίας και έσάρωσε όλα τά γερμανικά κρατίδια. Την 13 Νοεμβρίου 1805 είσήλθεν εις Βιέννην. Έν τω μεταξύ όλόκληρος ή Εύρώπη συνεσπειροῦτο έναντίον του. Ο Ναπολέον όμως άίρων νίκας έπί νικων διέσπασε την συμμαχίαν αυτήν και διά της συνθήκης του Τιλσιτ έπέβουλεν εις την Πρωσσίαν έξευτελιστικούς όρους. Ο συμμαχών με τον Ναπολέοντα Τσάρως έλαβεν έπίσης μερίον ές της λείας. Κυρίτοχος πλέον της Εύρώπης ό Ναπολέον, έμοίραζε εις τους άδελφούς του και τάς άδελφάς του θρόνους, φιλοδοξών νά γίνη μόνος κύριος έν Εύρώπη. Η Άγγλία όμως άνθίστατο πάντοτε και ό Ναπολέον μή δυνάμενος νά μεταφέρει τον πόλεμον εις την Άγγλίαν, υπεχρέωσε όλα τά ευρωπαϊκά κράτη νά κλείσωσιν τους λιμένας των εις τά άγγλικά πλοία. Εις άπάντησιν ή Άγγλία απέκλεισε την Εύρώπην (βλ. *Ηπειρωτικός άποκλεισμός*).

Ο πολυμέτωπος άγών, τον όποιον διεξήγεν ό Ναπολέον εις όλα τά σημεία της Εύρώπης, ήρχισε νά τον φθείρη. Ο Ναπολέον όμως υπερηδών όλας τάς δυσχερείας και μεταφέρων έν θριάμβω τάς σημαίας του άπό του ένός σημείου εις τό άλλο, παρέμενε κύριος της καταστάσεως. Ταυτοχρόνως, έπιθυμών ν' άποκτήση διάδοχον και θεωρών κατώτερον έαυτού νά έχη ως σύζυγον μίαν κοινήν άστήν, διεζεύχθη την Ίωσηφίναν, με την έγκρισν της έκκλησίας, ή όποία ήτο πάντοτε πειθήνιος εις τάς διαταγάς και, τό 1811, ένυμφεύθη την Μαρίαν-Λουίζαν, θυγατέρα του αυτοκράτορος της Αυστρίας. Ούτω είσήλθεν εις τον κύκλον των ήγεμονικών οικων της Εύρώπης. Μετά έν έτος, απέκτησε υιόν εις τον ότοιον έδόθη ό τίτλος του βασιλέως της Ρώμης και ό όποιος άργό ερον κατετάχθη μεταξύ των αυτοκρατόρων της Γαλλίας, ως Ναπολέον Β', καίτοι ούδέποτε βασιλεύσας.

Ο γάμος αυτός όμως ειχεν ως άπο-

